

Subiecti charitas.	q.	25.	c.	27	Vita recta	q.	179	c.	163
Subiecto operati charitas.	q.	24.	c.	25	Vita recta	q.	181.	c.	165
Supra					Vita contemplativa	q.	180	c.	163
Supra operati	q.	74.	c.	74	Vita recte operati ad contemplativa	q.	18.	c.	166.
Supra operati definiti	q.	73.	c.	73	Veneranda	q.	144.	c.	151
Temporaria					Virginitas	q.	152.	c.	157
Temporaria opposita	q.	141.	c.	128	Votum	q.	88.	c.	87
Temporaria operati	q.	142.	c.	130	Vsura	q.	78.	c.	77
Temporaria operati operati	q.	165.	c.	151	Beneficentia	q.	31	c.	37
Testis.	q.	70.	c.	71					
Transgressio	q.	77.	c.	79					
Timor	q.	25.	c.	119					
Vita opposita timori	q.	20.	c.	21					
Vita opposita sine timore	q.	15.	c.	16					
Veritas	q.	109.	c.	107					
Vindicta	q.	108.	c.	106					
Virtus fidei	q.	4.	c.	5					
Virtus animae prudentiae	q.	51.	c.	54					
Vanitas	q.	132.	c.	124					

**Secunda Secundae sancti
Thome de Aquino ordi-
nis Predicatorum.**

Escuela Superior de Estudios
Económicos de Valencia
Instituto de Estudios Económicos

Tabula.

Tabula questionum secundae libri
secunde partis beati Thomae de aquino.

Questio prima de virtutibus
et vitiis in generali. et primo de
virtutibus theologis. Et
primo de fide quantum ad
eius obiectum utrum obiectum fidei

- sit veritas prima.
2° utrum obiectum fidei sit aliquid complexum
vel simpliciter. i. res aut enunciabile.
3° utrum fidei possit subesse falsum.
4° utrum obiectum fidei possit esse
aliquid visum.
5° utrum possit esse aliquid scitum.
6° utrum credibilia debeant distingui
per certos articulos.
7° utrum idem articuli subsint fidei
in omnes tempus.
8° de numero articulozum.
9° de modo tradendi articulos in sym/
bolo.
10° ad que pertineat consistere sym/
bolum fidei.

- Questio secunda de fide quan/
tum ad actum eius interiorum
qui est credere.
1° quid sit credere quod est actus inte/
rior: fidei.
2° quot modis dicatur.
3° utrum credere aliquid supra rationem natu/
rale sit necessarium ad salutem.
4° utrum credere ea ad que ratio naturalis p/
uenire potest sit necessarium.
5° utrum sit necessarium ad salutem
credere aliqua explicita.
6° utrum ad credendum explicita omnes
teneantur equaliter.
7° utrum habere fidem explicitam
de christo semper sit necessarium
ad salutem.
8° utrum credere trinitatem explici/
te sit de necessitate salutis.
9° utrum actus fidei sit meritorius.
10° utrum ratio humana diminuat
meritum fidei.

- Questio tertia de fide quantum
ad actum eius exteriorum qui
est confiteri.
1° utrum confessio sit actus fidei.
2° utrum confessio sit necessaria ad
salutem.

- Questio quarta de fide quantum ad
ipsam habitum fidei: et quantum
ad ipsam fidem.
1° quid sit fides.
2° in qua vi anime sit sicut in subiecto.
3° utrum forma eius sit caritas.
4° utrum eadem numero sit fides for/
mata et informis.
5° utrum fides sit virtus.
6° utrum sit una virtus.
7° de ordine eius ad alias virtutes.
8° de comparatione certitudinis eius
ad certitudinem virtutum intelle/
ctualium.

Questio. 5. de habitu fidei quantum
ad habentes ipsam.

- 1° utrum angelus aut homo in pena
sui conditione habuerit fidem.
2° utrum demones habeant fidem.
3° utrum heretici errantes in vno ar/
ticulo fidei habeant fidem de alijs
articulis.

4° utrum fidei habentibus vnus alio
habeat maiorem fidem.

- Questio. 6. de habitu fidei quantum
ad eius causam.
1° utrum fides sit homini infusa a deo.
2° utrum fides informis sit donum.
Questio. 7. de ipsa fide quantum
ad suos effectus.

- 1° utrum timor sit effectus fidei.
2° utrum purificatio cordis sit effe/
ctus fidei.
Questio. 8. de correspondentibus
virtuti fidei. et primo de dono
intellectus.

- 1° utrum intellectus sit donum spi/
ritus sancti.
2° utrum possit simul esse in eodem
cum fide.
3° utrum intellectus qui est donum sit spe/
culatiuus tamen vel est practicus.
4° utrum omnes qui sunt in gratia ha/
beant donum intellectus.
5° utrum hoc donum inueniatur in ali/
quibus absque gratia.
6° quomodo se habeat donum intelle/
ctus ad alia dona.
7° que beatitudinum respondeat do/
no intellectus.

- 8° utrum in fructibus fides respon/
deat dono intellectus.
Questio. 9. de correspondentibus
virtuti fidei quantum ad do/
num scientie.

- 1° utrum scientia sit donum.
2° utrum sit circa diuina.
3° utrum sit speculatiua vel practica.
4° que beatitudinum ei respondeat.
Questio decima de fide quantum
ad vicia opposita. et primo de
infidelitate in communi.

- 1° utrum infidelitas sit peccatum.
2° utrum infidelitas sit in intellectu si/
cut in subiecto.
3° utrum sit maximum peccatum.
4° utrum omnis actio infidelium sit
peccatum.
5° de speciebus infidelitatis.
6° de comparatione earum adinuicem.
7° utrum cum infidelibus sit dispu/
tandum de fide.
8° utrum sint cogendi ad fidem.
9° utrum sit eis comunicandum.
10° utrum possint christianis fidelibus
preesse.

- 11° utrum ritus infidelium sint tole/
randi.
12° utrum pueri infidelium sint inui/
tis parentibus baptizandi.

Questio. 11. de vitiis oppositis
fidei quantum ad heresim.
1° utrum heresis sit infidelitatis spes.
2° utrum heresis sit proprie circa ea

- que sunt fidei.
3° utrum heretici sint tollerandi.
4° utrum reuertentes ad fidem sint
recipiendi.

Questio. 12. de vitiis oppositis
fidei quantum ad apostasiam.
1° utrum apostasia ad infidelitatem
pertineat.
2° utrum pro apostasia a fide subdi/
ti absoluantur a domino presiden/
tium apostatarum.

Questio. 13. de vitiis oppositis co/
fessionem fidei. et primo de blasphem
ia in generali.
1° utrum blasphemia opponatur
confessionem fidei.
2° utrum blasphemia semper sit pec/
catum mortale.
3° utrum blasphemia sit maximum
peccatum.

4° utrum blasphemia sit in damnatis.
Questio. 14. de blasphemia in
spatiali que est peccatum in spiritu sancto.
1° utrum blasphemia vel peccatum in spiritu
sancto sit idem quod peccatum ex certa malitia
2° de speciebus huius peccati.
3° utrum sit irremissibile.
4° utrum aliquis possit peccare in spiritu sa/
cto a principio nisi alia peccata committat.

Questio. 15. de vitiis oppositis
dono intellectus. scilicet de cecitate men/
tis et hebetudine sensus.
1° utrum cecitas mens sit peccatum.
2° utrum hebetudo sensus sit aliud pec/
catum a cecitate mentis.
3° utrum hec vitia a peccatis carna/
libus oriuntur.

Questio. 16. de preceptis pertineti/
bus ad predicta. scilicet ad fidem et
dona scientie et intellectus.
1° utrum in veteri lege dari debue/
runt precepta credendi.
2° utrum conuenienter in veteri lege tra/
datur precepta pertinentia ad scien/
tiam et intellectum.

Questio. 17. de spe quantum ad
ipsam spem.

- 1° utrum spes sit virtus.
2° utrum obiectum eius sit beatitudo eterna.
3° utrum vnus homo possit sperare beatitudi/
nem alterius per virtutem spei.
4° utrum homo licite possit sperare
in homine.
5° utrum spes sit virtus theologica.
6° de distinctione eius ab alijs virtu/
tibus theologis.
7° utrum spes precedat fidem.
8° utrum sit posterior caritate.

Questio. 18. de spe quantum ad sub/
iectum eius.
1° utrum spes sit in voluntate sicut in subiecto.
2° utrum spes sit in beatis.
3° utrum spes sit in damnatis.
4° utrum spes in natoibus beatitudinem
certitudinem.

Questio. 19. de dono timoris quod
respondet spei.
1° utrum deus debeat timeri.

Tabula.

2° vtz timor: cōueniēter diuidat̄ i filiāle initiale seruilem ⁊ mundanū
 3° vtz timor: mūdānus sp̄ sit malus.
 4° vtz timor: frūlis semp̄ sit bonus.
 5° vtz sit idē i subitātia cū filiali.
 6° vtrū adueniēte cbaritate excludat̄ timor: seruilis.
 7° vtrum timor: sit initū sapiētie.
 8° vtrum timor: initialis sit idē i subitātia cū timore filiali.
 9° vtrum timor: sit donū spūs sc̄i.
 10° vtrum crescat crescēte cbaritate.
 11° vtrum timor: maneat i patria.
 12° qd̄ respondeat ei in beatitudinibus ⁊ fructibus.
 Uestio.20. de spe q̄stū ad vitia opposita: ⁊ p^o d̄ despatione.
 p^o vtrum despatio sit peccatum.
 2° vtrū desperatio possit esse sine infidelitate.
 3° vtz sit maximū peccatorum.
 4° vtrum oriatur ex accidia.
 Uestio.21. de p̄sumptione.
 p^o cui obiecto iniat̄ p̄sumptio.
 2° vtrū p̄sumptio sit peccatum.
 3° vtrū p̄sumptio opponatur spei.
 4° vtrum causef̄ ex inani gloria.
 Uestio.22. d̄ p̄ceptis p̄uētib^o ad sp̄: ⁊ ad donū timoris.
 p^o vtrum fuerit dandū aliquod p̄ceptum p̄tinens ad sp̄.
 2° vtrum fuerit dādū aliquod p̄ceptum p̄tinens ad timorez.
 Uestio.23. d̄ ip̄a cbaritate s̄z se
 p^o vtz cbaritas sit amicitia.
 2° vtz sit aliqd̄ creatū in anima.
 3° vtrum sit virtus.
 4° vtrū sit virtus specialis.
 5° vtrum sit vna virtus.
 6° vtrum sit maxima virtutum.
 7° vtrū sine ea possit eē aliq̄ v̄a vt^o.
 8° vtrū sit forma virtutum.
 Uestio.24. de cbaritate in cōparatione ad subiectum.
 p^o vtrum cbaritas sit i voluntate sicut in subiecto.
 2° vtz cbaritas causef̄ i hōse ex actibus p̄cedētib^o vel ex infusione.
 3° vtrū infundatur s̄m̄ capacitatem naturalium.
 4° vtrū augeat̄ i hōte ipsam.
 5° vtrū augeatur p̄ additionem.
 6° vtrū quolibet actu augeatur.
 7° vtrum augeat̄ in infinitū.
 8° vtrū cbaritas vie possit eē p̄fecta.
 9° vtrū p̄ueniēter distiguat̄ tres gradus cbaritatis. s̄.icipiēs: p̄ficiens et perfecta.
 10° vtrum cbaritas possit dimīnui.
 11° vtrum cbaritas semel habita possit amitti.
 12° vtrū amittatur p̄ vnum actum peccati mortalis.
 Uestio.25. d̄ cbaritate q̄stū ad ei^o obz: q̄. s̄. sint ex cbaritate diligēda
 p^o vtrum solus deus sit ex cbaritate diligendus vel etiam proximus.
 2° vtrum cbaritas sit ex cbaritate di-

ligenda.
 3° vtrū creature irrationales sint ex cbaritate diligēde.
 4° vtrum aliquis ex cbaritate possit seipsum diligere.
 5° vtrum possit ex cbaritate diligere corpus proprium.
 6° vtrum peccatores sint ex cbaritate diligēdi.
 7° vtrum p̄ctōres seipos diligant.
 8° vtz inimici sint ex cbaritate diligēdi
 9° vtrum sint eis signa amicitie exhibenda.
 10° vtz āgeli sint ex cbaritate diligēdi
 11° vtrum demones.
 12° vtrū p̄ueniēter enūerēt̄ q̄tuor: ex cbaritate diligēda. s̄. de^o: primus: corpus p̄prium: ⁊ nosip̄i.
 Uestio.26. de cbaritate q̄stū ad ordinem diligendorum.
 p^o vtrū aliq̄s ordo sit i cbaritate.
 2° vtrum hōmo debeat deum plus diligere q̄ proximum.
 3° vtrum plus q̄ seipsum.
 4° vtz se plus q̄ proximum.
 5° vtrum debeat hōmo plus diligere primū q̄ corpus proprium.
 6° vtrū pl^o vnū primū q̄ aliū.
 7° vtrū plus proximum meliorē q̄ magis sibi coniunctum.
 8° vtz magis p̄uēctū sibi s̄z carnis afinitatē: v̄l s̄m̄ alias necessitudines.
 9° vtrū magis filiū q̄ patrem.
 10° vtz magis patrē q̄ matrem.
 11° vtz vxorē pl^o q̄ p̄rem vel m̄rez.
 12° vtz magis b̄n̄factorē q̄ b̄n̄ficiatū
 13° vtz ordo cbaritatis māeat i p̄ia.
 Uestio.27. d̄ cbaritate q̄stū ad ei^o actūz p̄ncipalē q̄ ē dilectio.
 p^o vtrū amare sit magis proprium cbaritatis q̄ amari.
 2° vtrum amare prout ē act^o cbaritatis sit idē qd̄ beniuolentia.
 3° vtrum de^o sit p̄p̄ seip̄z amandus.
 4° vtrum possit in hac vita immediate amari.
 5° vtrum possit amari totaliter.
 6° vtz ei^o dilectio h̄eat modū.
 7° vtrum diligere amicum sit melius q̄ diligere inimicum.
 8° vtrū diligere deum sit melius q̄ diligere proximum.
 Uestio.28. de interiorib^o effectibus cbaritatis: ⁊ p̄io d̄ gaudio qd̄ ē iterio: effect^o p̄ns p̄ncipalē actū cbaritatis q̄ est dilectio.
 p^o vtz gaudiū sit effect^o cbaritatis.
 2° vtz bulusmodi gaudium comparatur secum tristitiam.
 3° vtrū istō gaudiū possit eē plenū.
 4° vtrum h̄mōi gaudiū sit virtus.
 Uestio.29. d̄ effectib^o cbaritatis q̄stū ad pacē q̄ ē iterio: effectus cōsequēs dilectionem.
 p^o vtrum pax sit idē qd̄ p̄cordia.
 2° vtrum oīa appetant paces.
 3° vtrum pax sit effect^o cbaritatis.
 4° vtrum pax sit virtus.

Uestio.30. de effectib^o cbaritatis q̄stū ad misericordiā q̄ ē iterio: cbaritatis effectus.
 p^o vtrum malū sit cā misericordie ex parte eius cui miseremur.
 2° quorum sit misereri.
 3° vtrum misericordia sit virtus.
 4° vtrum sit maxima virtutum.
 Uestio.31. d̄ effectib^o exterioribus cbaritatis. ⁊ p̄mo de beneficentia.
 p^o vtrum b̄n̄ficiā sit act^o cbaritatis.
 2° vtrum sit oīb^o benefaciēdum.
 3° vtrū magis coniunctis sit magis benefaciēdum.
 4° vtz b̄n̄ficiā sit virtus specialis.
 Uestio.32. de exterioribus effectibus cbaritatis quantum ad elemosynam.
 p^o vtrum elemosyne largitio sit act^o cbaritatis.
 2° vtrum cōueniēter distinguantur elemosynarum genera q̄ sūt septēz spirituales. ⁊.7. corporales.
 3° vtz elemosyne sp̄uales sint potiores elemosynis corporalibus.
 4° vtrū elemosyne corporales habeant effectum spiritualem.
 5° vtrū dare elemosynā sit i p̄cepto
 6° vtrum corporalis elemosyna sit danda de necessario.
 7° vtz sit danda de iuste acquisito.
 8° quoz sit dare elemosynam:
 9° quibus sit elemosyna danda.
 10° qd̄ sit modus elemosyne fiende.
 Uestio.33. de exteriorib^o effectibus cbaritatis quantum ad correctionem fraternam.
 p^o vtrū fraterna correctio sit actus cbaritatis.
 2° vtrum fraterna correctio sit sub p̄cepto.
 3° vtrum hoc p̄ceptūz extēdat se ad oīs vel solum ad p̄latos.
 4° vtz subditi teneant̄ ex hoc p̄cepto p̄latos corrigere.
 5° vtz p̄ctōz possit corrigere.
 6° vtz aliq̄s debeat corrigere qui ex correctione sit deterioz.
 7° vtrū secreta correctio debeat p̄cedere denunciationem.
 8° vtrū testiu^o iudicio debeat p̄cedere denunciationem.
 Uestio.34. de vitijs oppositis cbaritati. ⁊ p̄mo de odio quod opponit̄ ipsi dilectioni.
 p^o vtz deus possit odio haberi.
 2° vtrum odium dei sit maximum peccatorum.
 3° vtz odiū proximi semp̄ sit peccatū.
 4° vtz sit maximū iter peccata que sunt in proximum.
 5° vtz sit vinū capitale.
 6° ex quo capitali vicio oriatur.
 Uestio.35. de vitijs oppositis cbaritati quantum ad accidia que opponitur gaudio cbaritatis quod est de bono diuino.

Tabula.

1° vtrum accidia sit peccatum.
 2° vtrum accidia sit spale vitium.
 3° vtz sit peccatu mortale.
 4° vtz sit vitium capitale.
 Uestio. 36. de vitijs oppositis
 charitati q̄tū ad inuidiā q̄ op/
 ponitur gaudio de bono pximi.
 1° vtrū inuidia sit tristitia de bonis
 alienis.
 2° vtrum inuidia sit peccatū.
 3° vtrum inuidia sit peccatū mortale.
 4° vtz inuidia sit vitium capitale: &
 de filiabus suis.
 Uestio. 37. de discordia que op/
 ponitur effectui charitatis qui
 est pax.
 1° vtrū discordia sit peccatū.
 2° vtrum sit filia inanis glorie.
 Uestio. 38. de contētionē q̄ op/
 ponitur paci quantū ad os.
 1° vtrū contētio sit peccatū mortale.
 2° vtrum sit filia inanis glorie.
 Uestio. 39. de scismate qd̄ op/
 ponit paci quantū ad opus.
 1° vtrum scisma sit speciale peccatū.
 2° vtrum sit grauius infidelitate.
 3° vtrum scismatici habeant aliqua
 potestatem.
 4° que sit conueniens pena scisma/
 tiorum.
 Uestio. 40. de bello qd̄ oppo/
 nitur paci quantum ad opus.
 1° vtrum aliqd̄ bellū sit licitū.
 2° vtz clericis sit licitū bellare.
 3° vtrum liceat bellantib⁹ vti infidelijs.
 4° vtz liceat i dieb⁹ festis bellare.
 Uestio. 41. de rixa q̄ opponit
 paci quantum ad opus.
 1° vtrum rixa sit peccatum.
 2° vtrum rixa sit filia ire.
 Uestio. 42. de seditione q̄ oppo/
 nitur paci q̄tū ad opus.
 1° vtz seditio sit speciale peccatū.
 2° vtz sit peccatum mortale.
 Uestio. 43. de scandalo qd̄ op/
 ponitur charitati quantum ad
 beneficentiam.
 1° quid sit scandalum.
 2° vtz scādalu sit peccatum.
 3° vtrum sit spale peccatum.
 4° vtrum sit peccatū mortale.
 5° vtz p̄fectorū sit scandalizari.
 6° vtz eorum sit scandalizare.
 7° vtz sp̄itualia bona sint dimitten/
 da propter scandalum.
 8° vtrū temporalia sint propter scan/
 dalum dimittenda.
 Uestio. 44. de preceptis cha/
 ritatis.
 1° vtz de charitate sint dāda p̄cepta
 2° vtrum vnum tm̄ vel duo.
 3° vtrū duo sufficiant.
 4° vtz conuenienter precipiatur vt
 deus ex toto corde diligatur.
 5° vtz conuenienter addatur ex to/
 ta mente.
 6° vtrum hoc preceptum possit in
 via impleri.

7° de hoc precepto: diliges pximum
 tuum sicut teipsum.
 8° vtrum ordo charitatis cadat sub
 precepto.
 Uestio. 45. de dono sapiētie qd̄
 respondet charitati.
 1° vtrum sapiētia debeat numerari in
 ter dona spiritus sancti.
 2° vtrum sit in intellectu sicut in sub/
 lecto.
 3° vtrū sapiētia sit speculatiua tm̄
 vel etiam practica.
 4° vtrum sapiētia que est donum
 possit esse cum peccato mortali.
 5° vtz sit in omnibus habentibus
 gratiam gratum facientem.
 6° vtrū respondeat ei septima beati/
 tudo que ē: beati pacifici.
 Uestio. 46. de stultitia que op/
 ponitur sapiētie.
 1° vtrum stultitia opponat sapiētie.
 2° vtrū stultitia sit peccatum.
 3° vtz stultitia sit filia luxurie.
 Uestio. 47. de prudētia fin se.
 1° vtrum prudētia sit in voluntate
 vel in ratione.
 2° vtrū si ē i rōne sit i practica tm̄ vl'
 etiam in speculatiua.
 3° vtrum sit cognoscitiua singulariū
 4° vtrum sit virtus.
 5° vtrum sit virtus specialis.
 6° vtz prestituat finem virtutibus
 moralibus.
 7° vtrū cōstituat mediū in eis.
 8° vtrū p̄cipē sit p̄p̄i' act' ei?
 9° vtrū sollicitudo vel vigilātia p̄tine/
 at ad prudētiā.
 10° vtrum prudētia se extēdat ad re/
 gūnen multitudine.
 11° vtrum prudētia q̄ est respectu p̄
 p̄ij boni sit eadem sp̄e cū ea que se
 extendit ad bonum cōmune.
 12° vtrū prudētia sit in subditis an
 solum in principibus.
 13° vtrum iueniat in malis.
 14° vtrū iueniat i omnibus bonis.
 15° vtz insit nobis a natura.
 16° vtz perdatur per obliuionem.
 Uestio. 48. de prudētia quan/
 tū ad partes suas i generali.
 1° vtrum que sūt partes prudētie.
 Uestio. 49. de singulis prudē/
 tie p̄tib⁹ q̄si integralibus.
 1° de memoria vtrū sit ps prudētie
 2° de intellectu vl' intelligentia vtrum
 sit pars prudētie.
 3° de docilitate vtz sit pars prudētie
 4° de solertia vtrum sit ps prudētie
 5° vtz rō sit pars prudētie.
 6° vtrum prudētia sit ps prudētie.
 7° vtrum circumspectio sit pars pru/
 dentie.
 8° vtz cautio sit pars prudētie.
 Uestio. 50. de sp̄ibus pruden/
 tie q̄ sūt ad multitudinem.
 1° vtz legis positina debeat poni spe/
 cies prudētie.
 2° vtrum politica sit pars prudētie.

3° vtrū iconomica.
 4° vtrū militaris.
 Uestio. 51. de prudētia q̄tū
 ad virtutes ei adiunctas que sunt
 partes quasi potentiales.
 1° vtrum eubolia sit virtus.
 2° vtrum sit specialis virtus a prudē/
 tia distincta.
 3° vtrū synesis sit specialis virtus.
 4° vtrū gnomin sit specialis virtus.
 Uestio. 52. de dono consilij qd̄
 respondet prudētie.
 1° vtrum cōsiliū debeat poni inter se/
 ptem dona spiritus sancti.
 2° vtrum donum consilij responde/
 at virtuti prudētie.
 3° vtz donū cōsiliij maneat i patria.
 4° vtrum quinta b̄tudo q̄ ē: beati
 misericordes r̄deat dono cōsiliij.
 Uestio. 53. de vitijs oppositis
 prudētie: & p̄ de iprudētia.
 1° vtrū iprudētia sit peccatum.
 2° vtrum sit speciale peccatū.
 3° vtrum p̄cipitatio seu temeritas sit
 peccatū sub iprudētia contentum.
 4° vtrū inconsideratio sit speciale pec/
 catum sub iprudētia cōtētū.
 5° vtrū inconstātia sit vitium sub im/
 prudētia contentum.
 6° vtrū h̄mōi vitia oriāt ex luxuria.
 Uestio. 54. de negligentia.
 1° vtz negligentia sit peccatū spale
 2° vtrum negligentia opponatur pru/
 dentie.
 3° vtrū negligentia sit peccatū mor/
 tale.
 Uestio. 55. de vicijs oppositis
 prudētie que habent similitu/
 dinem cum prudētia.
 1° vtrū prudētia carnis sit peccatū.
 2° vtrum sit peccatū mortale.
 3° vtz astutia sit peccatū speciale.
 4° vtrum dolus sit peccatū ad astu/
 tiam pertinens.
 5° vtrum fraus ad astutiā p̄tineat.
 6° vtrū sollicitudo ipaliū rez sit licita.
 7° vtrū sit licitū qd̄ aliquis sit soli/
 citus in futurum.
 8° vtrum predicta vitia oriāntur ex
 auaritia.
 Uestio. 56. de preceptis perti/
 nentibus ad prudētiā.
 1° vtz d̄ prudētia fuerit dādū aliqd̄
 p̄ceptū iter p̄cepta decalogi.
 2° vtz i veteri lege fuerit p̄ueniēter
 posita p̄cepta phibitua de vitijs
 oppositis prudētie.
 Uestio. 57. de iustitia: & p̄ d̄ iust.
 1° vtz ius sit obiectum iustitie.
 2° vtz ius cōueniēter diuidat in ius
 naturale & posituum.
 3° vtrum ius gentium sit idēz quod
 ius naturale.
 4° vtrū ius dominatiuum & ius pa/
 ternū debeant distingui.
 Uestio. 58. de iustitia.
 1° quid sit iustitia.
 2° vtz iustitia semp sit ad alterum.

Tabula.

- 3° vtrum iustitia semper sit virtus.
 4° vtrum sit i voluntate sic i subiecto
 5° vtrum sit virtus generalis.
 6° vtruz fm qd e vtus gnalis sit ides i essentia cum omni virtute.
 7° vtrum sit aliq iustitia pticularis.
 8° vtruz iustitia pticularis habeat p priam materiam.
 9° vtrum sit circa passiones vel circa opationes mri.
 10° vtruz mediū iustitie sit mediū rei.
 11° vtrum actus iustitie sit reddē vni cuiqz quod suum est.
 12° vtrū iustitia sit precipua iter oēs virtutes morales.
 Testio. 59. de iniustitia.
 pmo vtruz iniustitia sit spāle vitium.
 2° vtrum iusta agē sit ppriū iniusti.
 3° vtrum aliquis possit iniustum pati non volens.
 4° vtrum iniustitia ex suo genere sit peccatum mortale.
 Testio. 60. de iudicio.
 pmo vtrum iudiciū sit act^o iustitie.
 2° vtrum sit licitum iudicare.
 3° vtrum iudicandum sit per suspitiones.
 4° vtrum dubia sint in meliorē partem interpretanda.
 5° vtrum iudicium sit semper f3 leges scriptas proferendum.
 6° vtrum iudicium per vsurpationē peruertatur.
 Testio. 61. de partibus iustitie
 primo de partibus subiectiuis q sūt species iustitie. s. cōmutatina et distributina.
 pmo vtrum distributina et cōmutatina sint due spēs iustitie.
 2° vtruz eodem modo in eisdem mediū accipiatur.
 3° vtrum sit eorundez vniformis vl multiplex materia.
 4° vtrum fm aliquā eaz spēs iustū sit idem quod contrapassus.
 Testio. 62. de restitutione que ē actus cōmutatiue iustitie.
 pmo vtruz restitutio sit actus cōmutatiue iustitie.
 2° vtrum sit necessarium ad salutem omne ablatum restitui.
 3° vtruz oporteat illud multiplicatū restituere.
 4° vtrum oporteat restitui quod qs non abstulit.
 5° vtrū oporteat restitui ei a quo acceptum est.
 6° vtruz oporteat restituē eū q accepit.
 7° vtrum aliquem alium.
 8° vtrū sit statim restituendum.
 Testio. 63. de vitijs oppositis p dictis iustitie pub^o: et primo de acceptiōe psonarū que opponitur iustitie distributiue.
 p^o vtruz psonaz acceptio sit peccatus.
 2° vtrum habeat locum in dispensatione spiritualium.
 3° vtruz hēat locū i exhibitōe honoris
 4° vtruz hēat locū in iudicijs.
 Testio. 64. de vitijs oppositis cōmutatiue iustitie: et pmo de homicidio p qd iferē nocumentuz proximo in persona.
 pmo vtrum occidere aialia bruta vl etiam plātas sit peccatū.
 2° vtrum occidere pctōrē sit licituz.
 3° vtrum hoc liceat priuate persone vel solum publice.
 4° vtruz hoc liceat clerico.
 5° vtrum liceat alicui occidē seipm.
 6° vtrum liceat alicui occidere hominem iustum.
 7° vtrū liceat alicui occidere hominē se defendendo.
 8° vtruz homicidium casuale sit peccatum mortale.
 Testio. 65. de iniurijs in personam proximi commissis.
 pmo vtruz mutilare aliquē in mēbro in aliquo casu sit licitum.
 2° vtruz liceat parētib^o verberare filios et dominis seruos.
 3° vtruz liceat aliquē hoīez icarcerare.
 4° vtrum aggrauet pctm ex hoc q pdicte iniurie inferuntur in personas alijs coniunctas.
 Testio. 66. de furto p qd ifertur nocumētū proximo in reb^o
 pmo vtrum possessio exteriorū rez sit homini naturalis.
 2° vtrum licitū sit q aliqs rē aliqua3 possideat quasi propriam.
 3° vtrum furtuz sit occulta acceptio rei aliene.
 4° vtruz rapina sit peccatum spē differens a furto.
 5° vtrum oē furtū sit peccatum.
 6° vtruz furtū sit pctm mortale.
 7° vtrū liceat furari i necessitate.
 8° vtruz oīs rapina sit pctm mortale.
 9° vtruz rapia sit graui^o pctm q3 furtū
 Testio. 67. de iniustitia iudicis in iudicando.
 pmo vtruz aliquis possit iuste iudicare eum qui non est sibi subditus.
 2° vtrum liceat iudici sniaz ferre pp veritatem quam nouit per ea que sibi proponuntur.
 3° vtrum iudex possit aliquem iuste cōdēnare non accusatum.
 4° vtruz possit licite penā relaxare.
 Testio. 68. de his q pertinent ad iustam accusationem.
 pmo vtrū hō accusare teneatur.
 2° vtruz accusatio faciēda sit i scriptis.
 3° quō accusatio sit vitiosa.
 4° qlr male accusātes sint puniēdi.
 Testio. 69. de iniustitia ex parte rei sine accusati i sua defensione
 pmo vtruz peccet qs mortaliter negādo vitatē p quā cōdēnaretur.
 2° vtrum liceat alicui calūmose se defendere.
 3° vtrū liceat alicui iudicium subterfugere appellando.
 4° vtruz liceat alicui dānato p uolētā se defendere si adsit facultas.
 Testio. 70. de iniustitia ex parte testis in testificando.
 pmo vtruz homo teneat ad testimonium ferendum.
 2° vtruz dnozum uel trinz testimoniu sufficiat.
 3° vtruz alicuius testimonium repellatur absqz eius culpa.
 4° vtrum phibere falsum testimonium sit peccatum mortale.
 Testio. 71. de iniustitia que fit i iudicio ex parte aduocatozum.
 pmo vtrū aduocat^o teneat p̄tare patrocinuz cause pauperū.
 2° vtrum aliqui debeant arceri ab officio aduocati.
 3° vtrum aduocatus peccet iniustaz causam defendendo.
 4° vtrum peccet pecuniam accipiēdo pro suo patrocinio.
 Testio. 72. de iniurijs uerboz que fiunt extra iudicium. et pmo de contumelia.
 pmo quid sit contumelia.
 2° vtrū omnis cōtumelia sit peccatū mortale.
 3° vtrum oporteat cōtumeliosos reprimere.
 4° de origine contumelie.
 Testio. 73. de detractione.
 pmo quid sit detractio.
 2° vtrum detractio sit peccatū mortale.
 3° de cōparatōe ei^o ad alia peccata.
 4° vtrum peccet aliquis audiendo detractionem.
 Testio. 74. de susurratione.
 pmo vtruz susurratio sit peccatū distinctum a detractioe.
 2° quod horum sit grauis.
 Testio. 75. de derisione.
 pmo vtrum derisio sit speciale pctm distinctū ab alijs pctis quibus per uerba nocumentum proximo inferitur.
 2° vtrum derisio sit peccatum mortale.
 Testio. 76. de maledictione.
 pmo vtruz licite possit aliqs maledicere homini.
 2° vtruz licite possit aliqs maledicere irrationali creature.
 3° vtrum maledictio sit peccatū mortale.
 4° de comparatiōe eius ad alia peccata.
 Testio. 77. de fraude que cōmittitur in emptionibus et uenditionibus.
 pmo vtrū liceat aliquid uendere pl^o q3 ualeat.
 2° vtrum uenditio reddat iusta et illcita pp defectum rei uendite.
 3° vtruz uenditor teneatur dicere uitia rei uendite.
 4° vtrum liceat negociando uendere aliquid plus q3 sit emptum.

Tabula.

Uestio. 78. de usura.

- p^omo vtrum sit peccatū accipē
usurā pro pecunia mutuata.
2° vtrum liceat pro eodez quācūqz
cōmoditatē accipere.
3° vtrum aliquis teneatur restituere
id quod pecunia usuraria iusto lu/
cro lucratus est.
4° vtrum liceat mutuo accipere pe
cuniam sub usura.

Uestio. 79. de duabus p^oibus
q^ui integralibus iustitie q^ui sunt

facere bonū & declinare a malo.
p^omo vtrum duo predicta sint par/
tes iustitie.

- 2° vtrum transgressio sit spāle pec/
catum.
3° vtrum omissio sit spāle peccatum.
4° de comparatione omissionis ad
transgressionem.

Uestio. 80. de partib^o potēiali
bus iustitie. s. de virtutib^o anexis

p^o q^ui virtutes iustitie annectantur.

Uestio. 81. de singulis virtutib^o
iustitie annexis: & p^omo de re

ligione fm se.
p^o vtrum religio consistat tm̄ in ordi/
ne ad deum.

- 2° vtrum religio sit virtus.
3° vtrum religio sit vna virtus.
4° vtrum religio sit specialis virtus.
5° vtrum religio sit virtus theologica.
6° vtrum religio sit preferenda alijs
virtutibus moralibus.
7° vtrum religio habeat exteriores
actus.

8° vtrum religio sit eadē sanctitati.

Uestio. 82. de actib^o interiorib^o
religionis. & p^o de deuotione.

- p^o vtrum deuotio sit specialis actus.
2° vtrum deuotio sit act^o religionis.
3° vtrum cōtemplatio seu medita/
tio sit causa deuotionis.

4° vtrum lentia sit deuotiois effectus.

Uestio. 83. de oratione.

p^o vtrum oratio sit actus appeti/
tine virtutis vel cognitue.

- 2° vtrum conueniens sit orare.
3° vtrum oratio sit actus religionis.
4° vtrum solus deus sit orandus.
5° vtrum in oratione sit aliquid de/
terminate petendum.
6° vtrum orando debeamus tēpo/
ralia petere.
7° vtrum pro alijs orare debeamus
8° vtrum debeam^o orare p inimicos.
9° de septem petitionibus orationis
dominice.

10° vtrum orare sit proprium ratio/
nalis creature.

11° vtrum sancti in patria orent pro
nobis.

12° vtrum oratio debeat esse vocalis.

13° vtrum attentio regraf ad orationez.

14° vtrum oratio debeat eē diuturna.

15° vtrum oratio sit efficac^o ad impe/
trandum quod petitur.

16° vtrum oratio sit meritoria.

17° de speciebus orationis.

Uestio. 84. de actibus exterioribus
latrē: & p^o de adoratiōe
per quam aliquis corpus suū ad
deum venerandum exhibet.

p^o vtrum adoratio sit actus latrē.

2° vtrum adoratio importet actum
interiorem vel exteriorem.

3° vtrum adoratio requirat deter/
minationem loci.

Uestio. 85. de actibus latrē q^ui
aliquid de rebus exterioribus deo offertur: & p^omo de sa/
crificijs.

p^omo vtrum offerre sacrificiū deo sit
de lege nature.

2° vtrum soli deo sit sacrificium offe/
rendum.

3° vtrum deo offerre sacrificium sit
specialis actus virtutis.

4° vtrum omnes teneantur ad sa/
crificium offerendum.

Uestio. 86. de oblationibus &
primitijs.

p^o vtrum aliquę oblationes sint de
necessitate precepti.

2° quibus oblationes debeantur.

3° de quibus rebus oblationes fieri
debeant.

4° vtrum homines de necessitate
teneantur ad oblationes primitiarū

Uestio. 87. de decimis.

p^o vtrum homines teneantur
ad soluendas decimas de necessi/
tate precepti.

2° vtrum homines teneantur de oī/
bus rebus decimas dare.

3° vtrum decime dari debeant solū
clericis/

4° vtrum clerici teneantur decimas darē

Uestio. 88. de voto p qd ex cul/
tu latrē aliqd deo pmittitur.

p^o quid sit votum.

2° quid cadat sub voto.

3° vtrum omne votum obliget ad
sui obseruationem.

4° vtrum expediat aliquid nouere:
& ad quid sit utile.

5° vtrum nouere sit actus latrē vel
religionis.

6° vtrum sit magis meritoriuū facere
aliquid ex voto q^ui sine voto.

7° de solēnitare voti: per quid. s. solē/
nizetur.

8° vtrum illi qui sūt subiecti potesta/
ti alterius possint nouere.

9° vtrum pueri possint voto obligari
ad religionis ingressum.

10° vtrum votū sit dispensabile ul/
commutabile.

11° vtrum in solēni voto continentie
possit dispensari.

12° vtrum requirat in dispēfatione vo/
ti superioris auctoritas.

Uestio. 89. de iuramēto p qd
assumit nomē diuinū ad vba
confirmanda.

p^o quid sit iuramentum.

2° vtrum iuramentū sit licitum.

3° vtrum iustitia iudicij & veritas sint
comites iuramenti.

4° vtrum iuramentū sit actus latrē.

5° vtrum iuramentū sit appetēduz &
si equētādū tanq^ui utile & bonum.

6° vtrum liceat iurare per creaturas.

7° vtrum iuramentū sit obligatoriuū.

8° que sit maior obligatio vtrum iura/
menti vel uoti.

9° utz in iuramēto possit dispēfari.

10° quibus & q^ui liceat iurare.

Uestio. 90. de adiuratiōe p quā
assumit nomen diuinum.

p^o vtrum liceat adiurare homines.

2° vtrum liceat adiurare demones.

3° vtrum liceat adiurare irrationalē/
les creaturas.

Uestio. 91. de laude dei.

p^o vtrum deus sit ore laudandus.

2° vtrum in laudibus dei sint cātus
adhibendi.

Uestio. 92. de superstitiōe que
opponitur religioni.

p^o vtrum superstitio sit vitium reli/
gioni contrarium.

2° vtrum superstitio habeat plures par/
tes seu species.

Uestio. 93. de speciebus supersti/
tionis. & p^omo q^ui ad indebi/
tum cultum veri dei.

p^o vtrum in cultu veri dei possit eē al/
quid perniciosum.

2° vtrum possit ibi esse aliquid sup/
stuum.

Uestio. 94. de idolatria.

p^o vtrum idolatria sit spēs sup/
stitutionis.

2° vtrum idolatria sit peccatum.

3° vtrum sit grauissimū peccatum.

4° utz cā idolatrie sit ex pte hoīs.

Uestio. 95. de diuinationibus

p^o vtrum diuinatio sit peccatū.

2° vtrum sit species superstitionis.

3° de speciebus diuinationis.

4° vtrum diuinatio que fit per dōmo/
nes sit licita.

5° vtrum diuinatio que fit per astra
sit licita.

6° vtrum diuinatio que fit p sōnia
sit licita.

7° vtrum diuinationes que sūt per
auguria & alias huiusmodi obser/
uantias sint licite.

8° vtrum diuinatio que fit per sortes
sit licita.

Uestio. 96. de superstitionib^o
obseruantiarum.

p^o utz uti obseruantijs puta artis noto/
rie ad sciaz acqrendā sit licitum.

2° vtrum uti obseruantijs ad imuta/
tionem corporum: puta ad sanitatē
& huiusmodi sit licitum.

3° vtrum uti obseruantijs ad preco/
gnoscendum aliqua fortuna vel in
fortuna sit licitum.

4° vtrum uti suspēfionibus sacrorū
verborū ad collum sit licitum.

Tabula.

- Questio. 97. de tētatōe qua deus tentatur.**
 1° in quo consistat dei tentatio.
 2° vtrum tētare deum sit peccatum
 3° cui virtuti opponatur: vtrum. s. religioni.
 4° vtrum tentare deum sit grauius peccatum q̄ superstītio.
- Questio. 98. de periurio.**
 1° vtrum falsitas requiratur ad periurium.
 2° vtz periuriū semp sit peccatum.
 3° vtrum semp sit peccatū mortale.
 4° vtrum peccet ille qui iniungit iuramentum periuro.
- Questio. 99. de sacrilegio.**
 1° quid sit sacrilegium.
 2° vtrum sit speciale peccatum.
 3° de speciebus sacrilegij.
 4° de pena sacrilegij.
- Questio. 100. de simonia.**
 1° quid sit simonia.
 2° vtrum liceat pro sacramentis pecuniam accipere.
 3° vtrū liceat pecuniam accipere p̄ spiritualibus actibus.
 4° vtrū liceat vendere ea que sunt spiritualibus annexa.
 5° vtrum solum munus a manu faciat simoniacum an etiam munus a lingua & ab obsequio.
 6° de pena simoniaci.
- Questio. 101. de pietate.**
 1° ad quos pietas se extendat.
 2° quid per pietatem aliquibus exhibeatur.
 3° vtrū pietas sit sp̄alis virtus.
 4° vtz religionis obiectu sit pietatis officium p̄mittendum.
- Questio. 102. de obseruantia.**
 1° vtrum obseruantia sit sp̄alis v̄tus ab alijs distincta.
 2° quid sit obseruantia.
 3° vtrum obseruantia sit potior virtus q̄ pietas.
- Questio. 103. de dulcia que est p̄ma pars obseruantie.**
 1° vtrum hono: sit aliquid spirituale vel corporale.
 2° vtrum hono: debeat solis superioribus.
 3° vtrū dulcia cuius est exhibere honorem vel cultum superioribus sit specialis virtus a latia distincta.
 4° vtrum dulcia per species distinguatur.
- Questio. 104. de obedientia que est pars obseruantie.**
 1° vtrū hō debeat homini obedire.
 2° vtrum obedientia sit specialis virtus.
 3° vtrum obedientia sit maximavirtutum.
 4° vtrū deo sit i oib⁹ obediendū.
 5° vtrum subditi suis prelati teneantur in omnibus obedire.
 6° vtrum fideles teneantur potestatibus secularibus obedire.
- Questio. 105. de inobedientia.**
 1° vtrum inobedientia sit peccatum mortale.
 2° vtrum inobedientia sit grauissimū peccatum.
- Questio. 106. de gratia siue gratitudine.**
 1° vtrum gratia sit specialis virtus ab alijs distincta.
 2° vtrum innocens teneatur ad maiores gratiarum actiōes deo q̄ penitens.
 3° vtrum homo teneatur semper ad gratias beneficijs humanis reddendas.
 4° vtrum retributio gratiarum sit differenda.
 5° vtrum sit mensuranda fin accepti beneficii vel fin dantis affectum.
 6° vtrum oporteat aliquid mai⁹ recipere.
- Questio. 107. de ingratitude.**
 1° vtrū ingratitude sit peccatū.
 2° vtrum sit peccatum speciale.
 3° vtrum omnis ingratitude sit peccatum mortale.
 4° vtrum ingratia sint beneficia subtrahenda.
- Questio. 108. de vindicatione.**
 1° vtrū vindicatio sit licita.
 2° vtrū sit specialis virtus.
 3° de modo vindicandi.
 4° in quos sit vindicta exercenda.
- Questio. 109. de veritate.**
 1° vtrum veritas sit virtus.
 2° vtrum sit specialis virtus.
 3° vtrum sit pars iustitie.
 4° vtrum magis declinet in minus
- Questio. 110. de mendacio quod est vicium veritati oppositum.**
 1° vtrum mendacium semper opponatur veritati quasi cōtinens falsitatem.
 2° de speciebus mendacij.
 3° vtrum mendacium semper sit peccatum.
 4° vtrum semper sit peccatū mortale.
- Questio. 111. de simulatione & hypocrisi.**
 1° vtrum omnis simulatio sit peccatum mortale.
 2° vtrum hypocrisis sit simulatio.
 3° vtrum simulatio opponatur veritati.
 4° vtrum sit peccatum mortale.
- Questio. 112. de iactantia.**
 1° cui virtuti opponatur.
 2° vtrum sit peccatum mortale.
- Questio. 113. de ironia.**
 1° vtrum ironia sit peccatum.
 2° vtrum sit minus peccatum q̄ iactantia.
- Questio. 114. de amicitia que affabilitas dicitur.**
 1° vtrū sit specialis virtus.
 2° vtrū sit pars iustitie.
- Questio. 115. de adulatione.**
 1° vtrum adulatio sit peccatum.
 2° vtrum sit peccatum mortale.
- Questio. 116. de litigio.**
 1° vtrum opponatur virtuti amicitie.
 2° vtrum sit maius peccatū q̄ adulatio.
- Questio. 117. de liberalitate.**
 1° vtrum liberalitas sit virtus.
 2° que sit eius materia.
 3° quis sit eius actus.
 4° vtrum magis p̄tineat ad liberale dare q̄ accipere.
 5° vtrum liberalitas sit pars iustitie.
 6° vtrum liberalitas sit maximavirtutum.
- Questio. 118. de vitijs que opponuntur liberalitati: primo de auaritia.**
 1° vtrum auaritia sit peccatum.
 2° vtrum sit speciale peccatum.
 3° cui virtuti opponatur vtrum. s. liberalitati.
 4° vtrum sit peccatum mortale.
 5° vtrum sit grauissimū peccatū.
 6° vtrum sit peccatum carnale vel spirituale.
 7° vtrum sit vicium capitale.
 8° de filiabus eius.
- Questio. 119. de prodigalitate.**
 1° vtrum opponatur auaritie.
 2° vtrum sit peccatum.
 3° vtrum sit grauius peccatum q̄ auaritia.
- Questio. 120. de epicheia.**
 1° vtrum epicheia sit virtus.
 2° vtrum sit pars iustitie.
- Questio. 121. de dono cōcordante iustitie. s. de pietate.**
 1° vtrum pietas sit donum spiritus sancti.
 2° vtrū aliquid in beatitudinibus & fructibus pietati respondeat.
- Questio. 122. de p̄ceptis iustitie.**
 1° vtrū p̄cepta decalogi sint p̄cepta iustitie.
 2° de p̄cepto decalogi vtz conuenienter tradatur.
 3° de secundo.
 4° de tertio.
 5° de quarto.
 6° de alijs sex.
- Questio. 123. de fortitudine.**
 1° vtz fortitudo sit virtus.
 2° vtrum sit virtus specialis.
 3° vtrū sit circa timores & audacias.
 4° vtrum sit solum circa timores mortis.
 5° vtrū sit solū in rebus bellicis.
 6° vtrum sustinere sit precipuus actus eius.
 7° vtrū opetur p̄pter p̄uū bonū.
 8° vtrum habeat delectationem in suo actu.
 9° vtrum fortitudo maxime consistat in repentinis.

Tabula.

10° vtrum vtaf ira in sua opatione.
 11° vtrum sit virtus cardinalis.
 12° vtruz fortitudo precellat omnes alias virtutes.
 Uestio. 124. de precipuo actu fortitudinis. s. d. martyrio.
 p^o vtrum martyriū sit actus vntatis.
 2° cuius virtutis sit actus.
 3° de perfectione huius actus.
 4° de pena martyrii.
 5° de causa martyrii.
 Uestio. 125. de vicijis oppositis fortitudinis. 7 p^o de timore.
 p^o vtrū timor sit peccatum.
 2° vtrū timor opponat fortitudini.
 3° vtrum sit peccatum mortale.
 4° vtrū excuset vl' diminuat pctm.
 Uestio. 126. d. vicio iumiditatis.
 p^o vtrum intimidū esse sit peccatum.
 2° vtrum opponat fortitudini.
 Uestio. 127. de audacia.
 p^o vtrum audacia sit pctm.
 2° vtrum opponatur fortitudini.
 Uestio. 128. de partibus fortitudinis in cōmuni.
 p^o que sunt fortitudinis parte.
 Uestio. 129. de pnb^o fortitudinis in spāli: 7 pmo de magnanimitate.
 p^o vtz magnanitas sit circa honores
 2° vtrum sit soluz circa magnos honores.
 3° vtrum sit virtus.
 4° vtruz sit specialis virtus.
 5° vtrum sit pars fortitudinis.
 6° quomō se habeat ad fiduciam.
 7° quomō se habeat ad securitatem
 8° quō se habeat ad bona fortune.
 Uestio. 130. de presumptione que opponitur magnanimitati fm excessum.
 p^o vtrum psumptio sit peccatum.
 2° vtrum opponat magnanimitati per excessum.
 Uestio. 131. de ambitione que similiter magnanimitati opponitur.
 p^o vtrum ambitio sit peccatum.
 2° vtruz opponatur magnanimitati per excessum.
 Uestio. 132. de inani gloria que sifr opponitur magnanimitati
 p^o vtrum appetit^o glorie sit pctm.
 2° vtrum magnanimitati opponat.
 3° vtrum sit peccatum mortale.
 4° vtrū sit vicium capitale.
 5° de filiabus eius quot sint 7 que.
 Uestio. 133. de pusillanimitas que opponitur magnanimitati fm defectum.
 p^o vtrū sit peccatum.
 2° cui virtuti opponatur.
 Uestio. 134. de magnificentia pmo vtrum magnificentia sit virtus.
 2° vtrum sit virtus specialis.
 3° que sit materia eius.

4° vtrum sit ps fortitudinis.
 Uestio. 135. de vicijis oppositis magnificentie.
 p^o vtrum magnificentia sit vicium.
 2° vtrū paruitie aliquod vicium opponatur.
 Uestio. 136. de patientia.
 p^o vtrum paciētia sit virtus.
 2° vtrum sit maxima virtutum.
 3° vtrū possit haberi sine gratia.
 4° vtrum sit pars fortitudinis.
 5° vtrum sit idem cū lōganimitate.
 Uestio. 137. de pseuerantia.
 p^o vtrū perseuerantia sit vntus.
 2° vtrum sit pars fortitudinis.
 3° vtrum constantia pertineat ad pseuerantiam.
 4° vtrum indigeat auxilio gratie.
 Uestio. 138. de vicijis oppositis perseuerantie.
 p^o vtrū mollicies opponatur perseuerantie.
 2° vtrum pertinacia opponatur perseuerantie.
 Uestio. 139. de dono correspondente fortitudini.
 p^o vtrum fortitudo sit donum.
 2° vtrum quarta beatitudo. s. beati qui esuriunt 7 sitiunt respōdeat dono fortitudinis.
 Uestio. 140. de preceptis fortitudinis.
 p^o de pcepto ipsius fortitudinis.
 2° de pceptis partium eius.
 Uestio. 141. de temperantia.
 p^o vtrū tēperantia sit virtus.
 2° vtrum sit virtus specialis.
 3° vtrum sit solam circa concupiscētiās 7 delectationes.
 4° vtrum sit solam circa delectationes tactus.
 5° vtrum sit circa delectatōes gust^o inquantuz est gustus: vel solū quātum est tactus quidam.
 6° que sit regula temperantie.
 7° vtrum sit virtus cardinalis seu principalis.
 8° vtrum sit potissima virtutum.
 Uestio. 142. de vicijis oppositis temperantie.
 p^o vtrum insensibilitas sit peccatum.
 2° vtrū intēperantia sit vitio puerile.
 3° vtrum timiditas sit maior vituz q̄ intēperantia.
 4° vtrum vitium intemperantie sit maxime improbrabile.
 Uestio. 143. de partibus tēperantie in generali.
 p^o vtrum cōueniēter assignent^o partes temperantie.
 Uestio. 144. de singulis partibus temperantie in spāli: 7 p^o de verecundia que est quasi pars integralis temperantie.
 p^o vtrum verecundia sit virtus.
 2° de quibus sit verecundia.
 3° a quibus homo verecundetur.
 4° quorum sit verecundari.

Uestio. 145. d. honestate q̄ est pars intestinalis temperantie.
 p^o quō honestū se habeat ad vntez
 2° quō se habeat ad decorem.
 3° quō se beāt ad vtile 7 delectabile
 4° vtruz honestas sit tēperantie ps.
 Uestio. 146. de abstinentia que ē pars subiectiua tēperantie.
 p^o vtrū abstinentia sit virtus.
 2° vtrū sit virtus specialis.
 Uestio. 147. de ieiunio quod ē actus abstinentie.
 p^o vtrū ieiunū sit actus virtutis.
 2° vtrum ieiunū sit act^o abstinentie.
 3° vtrum ieiunū cadat sub pcepto.
 4° vtrum aliqui excusent^o ab obseruantia huius pcepti.
 5° de tempore ieiunij vtruz conuenienter assignetur.
 6° vtz semel cōcedē regrat^o ad ieiunū.
 7° vtrū hora nona cōuenienter taxetur ieiunantibus ad comedendum.
 8° vtrum cōueniēter phibeant^o aliq cibi ieiunantibus.
 Uestio. 148. d. gula que opponitur ieiunio.
 p^o vtrum gula sit peccatum.
 2° vtrum sit peccatū mortale.
 3° vtrū sit maximum peccatorum.
 4° vtz spēs gule cōueniēter assignēt^o
 5° vtrum sit vicium capitale.
 6° vtrum conuenienter assignentur gule quinqz filie.
 Uestio. 149. de sobrietate que est specialiter circa potum.
 p^o que sit materia sobrietatis.
 2° vtrum sit specialis virtus.
 3° vtrum vsus vini sit licitus.
 4° quibus competat sobrietas.
 Uestio. 150. de ebrietate que opponitur sobrietati.
 p^o vtrum ebrietas sit peccatum.
 2° vtrum sit peccatū mortale.
 3° vtrū sit grauissimū peccatorum.
 4° vtrū excuset a peccato.
 Uestio. 151. d. castitate q̄ est ps subiectiua tēperantie.
 p^o vtrū castitas sit virtus.
 2° vtrum sit virtus generalis.
 3° vtz sit vt^o disticta abstinentia.
 4° quō se habeat ad pudicitiam.
 Uestio. 152. de virginitate que est pars castitatis.
 p^o in quo cōsistat virginitas.
 2° vtrum sit licita.
 3° vtrum sit virtus.
 4° vtz sit excellētor matrimonio.
 5° vtz sit maxima virtutum.
 Uestio. 153. d. luxuria que opponitur castitati.
 p^o que sit materia luxurie.
 2° vtrū ois ꝓcubit^o sit illicitus.
 3° vtz luxuria sit pctm mortale.
 4° vtz luxuria sit vicium capitale.
 5° de filiabus eius.
 Uestio. 154. de partibus luxurie
 p^o vtrum cōueniēter assignēt^o tur sex species luxurie.

Tabula

- 2° vtrum fornicatio simplex sit peccatus mortale.
- 3° vtrum sit maximus peccatorum.
- 4° vtrū in tactibus & osculis & alijs huiusmodi illecebris consistat peccatus mortale.
- 5° vtrum nocturna pollutio sit peccatus.
- 6° vtrum stuprū sit species luxurie.
- 7° vtrum raptus sit spēs luxurie.
- 8° vtrum adulterium sit determinata spēs distincta ab alijs.
- 9° vtrum incestus sit determinata species luxurie.
- 10° vtrū sacrilegium sit species determinata luxurie.
- 11° vtrum vicium contra naturam sit species luxurie.
- 12° vtrum sit maximum peccatorum inter species luxurie.
- Questio. 155. de partibus potentialibus temperantie. & p° de continentia.
- p° vtrum cōtinētia sit virtus.
- 2° vtrū materia cōtinētie sint concupiscentie delectationū tactus.
- 3° quid sit eius subiectum.
- 4° vtrum continentia sit melior q̄ temperantia.
- Questio. 156. de incōtinētia p° vtrum incōtinētia pertineat ad animam vel ad corpus.
- 2° vtrū incōtinētia sit peccatum.
- 3° de operatione incontinentie ad intemperantiam.
- 4° quis sit turpior vtrū incōtinens ire vel incōtinens concupiscentie.
- Questio. 157. de clemētia & mansuetudine que sunt partes temperantie.
- p° vtrum clemētia & mansuetudo sint idem.
- 2° vtrū vtraq; earum sit virtus.
- 3° vtrum vtraq; earum sit pars temperantie.
- 4° vtrum he due sint potissime virtutes.
- Questio. 158. de iracūdia q̄ opponitur mansuetudini.
- p° vtrum irasci possit eē licitum.
- 2° vtrum ira sit peccatum.
- 3° vtrum sit peccatum mortale.
- 4° vtrum sit gravissimū peccatorum.
- 5° vtrum cōueniēter assignent species iracundie & q̄ sint.
- 6° vtrum ira sit viciū capitale.
- 7° q̄ & quot sint filie eius.
- 8° vtrum ira habeat viciū oppositū
- Questio. 159. de crudelitate que opponitur clemētie.
- p° vtrum opponat clemētie.
- 2° de comparatione eius ad scitias vel feritatem.
- Questio. 160. de modestia in cōmuni.
- p° vtrum modestia sit pars temperantie
- 2° vtrum modestia sit circa exteriores actiones.
- Questio. 161. de speciebus modestie. & p° de humilitate.
- p° vtrum humilitas sit virtus.
- 2° vtrum consistat in appetitu vel in iudicio rōnis.
- 3° vtrū aliquis per humilitatē debeat se omnib⁹ subicere.
- 4° vtrum humilitas sit pars modestie vel temperantie.
- 5° vtrum sit maxima virtutum.
- 6° de gradib⁹ humilitatis.
- Questio. 162. de supbia in cōi.
- p° vtrum supbia sit peccatum.
- 2° vtrum sit vitium speciale.
- 3° vtrum sit in irascibili sicut in subiecto.
- 4° de speciebus superbie.
- 5° vtrū sit peccatum mortale.
- 6° vtrū sit gravissimū peccatorum.
- 7° vtrum sit primum omnium peccatorum.
- 8° vtrum superbia sit vitium capitale.
- Questio. 163. de peccato p̄mi hoīs qd̄ fuit per superbiam.
- p° vtrum p̄mū peccatum p̄mi hoīs fuerit superbia.
- 2° quid p̄mis hoīno peccando appetierit.
- 3° vtrum eius peccatū fuerit gravi⁹ oībus alijs peccatis.
- 4° quis plus peccauerit vtrum vir vel mulier.
- Questio. 164. de pena p̄mi peccati p̄morum parentū.
- 2° vtrum pene particulares p̄morum parētū cōueniēter assignentur in scriptura.
- Questio. 165. de tentatione p̄morum parentum.
- p° vtrum fuerit conueniens qd̄ hō a diabolo tentaret.
- 2° vtrum modus & ordo p̄me tentationis fuerit p̄ueniens.
- Questio. 166. de studiositate q̄ est pars temperantie.
- p° que sit materia studiositatis.
- 2° vtrum studiositas sit pars temperantie.
- Questio. 167. de curiositate que opponit studiositati.
- p° vtrū vitium curiositatis possit eē in cognitione intellectiva.
- 2° vtrū sit in cognitione sensitiva.
- Questio. 168. de modestia q̄ consistit in exterioribus motibus corporis.
- p° vtrum in exterioribus motibus corporis qui serio agunt possit esse virtus & vitium.
- 2° vtrum circa actiones ludī possit esse aliqua virtus.
- 3° vtrum in superfluitate ludī possit esse aliquod vitium.
- 4° vtrum in defectu ludī possit esse aliquod vitium.
- Questio. 169. de modestia s̄m qd̄ consistit in exteriori apparatu.
- p° vtrū circa exteriores apparatus possit esse virtus & vitium.
- 2° vtrū mulieres mortaliter peccēt in superuo ornatu.
- Questio. 170. de preceptis temperantie.
- p° vtrū p̄cepta temperantie conueniēter in lege diuina tradantur.
- 2° vtrum precepta de virtutibus annexis temperantie conueniēter in scriptura tradantur.
- Questio. 171. de p̄phetia q̄tu⁹ ad eius essentiam.
- p° vtrū pertineat ad cognitionem.
- 2° vtrum sit habitus.
- 3° vtrum sit solum futurorum contingentium.
- 4° vtrū p̄pha cognoscat omnia p̄phetabilia.
- 5° vtrum p̄pha discernat ea que diuinit⁹ percipit ab his que proprio spiritu videt.
- 6° vtrum p̄phetie possit subesse falsum.
- Questio. 172. de cā p̄phetie.
- p° vtrū p̄phetie sit naturalis.
- 2° vtrum sit a deo mediantibus angelis.
- 3° vtrum ad p̄phiam requiratur naturalis dispositio.
- 4° vtrum requiratur bonitas moꝝ
- 5° vtrum sit aliqua p̄phetia a demonibus.
- 6° vtrum p̄phie demonū aliquādo dicant verum.
- Questio. 173. de modo cognitionis p̄phetie.
- p° vtrum p̄phie uideant ipsas dei essentiam.
- 2° vtrum ipsa reuelatio p̄phetica fiat p̄ influentiā aliquarū sp̄cū ul̄ per solā influentiā luminis.
- 3° vtrū p̄phetica reuelatio semp sit cū alienatione a sensibus.
- 4° vtrū p̄phetia semp sit cū cognitione eorū que p̄phetantur.
- Questio. 174. de diuisione p̄phetie.
- p° de diuisione p̄phetie i suas sp̄cū
- 2° vtrum sit aliorū p̄phie que est sine imaginaria uisione.
- 3° de diuersitate graduū p̄phetie.
- 4° vtrum moyses fuerit eximius p̄phetarum.
- 5° vtrum aliquis cōprehēsoꝝ possit esse p̄pheta.
- 6° vtrum p̄phetia creuerit per teporis processum.
- Questio. 175. de raptu.
- p° vtrū aīa hoīs rapiat ad diuina.
- 2° vtrū rapt⁹ pertineat ad uim cognoscitiuam uel ad appetitiuam.
- 3° vtrum p̄paulus in raptu uiderit dei essentiam.
- 4° vtrū fuerit alienat⁹ a sensibus.
- 5° vtrum totalis fuerit aīa a corpore sepata in statu illo.
- 6° quid circa hoc scierit & qd̄ igno

Tabula.

- rauerit.
- Questio. 176. de gratijs gratis datis q̄tum ad gnā linguarū.**
 p̄mo vtz p̄ grāz linguarū hō adipi/ scatur sciaz oīum linguarum.
 2° vtrum donū linguarum sit excellē/ tins q̄ donum prophētie.
- Questio. 177. d̄ grā sermonis sa/ pientie seu scientie.**
 p̄mo vtrum in sermone consistat ali/ qua gratia gratis data.
 2° vtrum hec gratia pertineat ēt ad mulieres.
- Questio. 178. de grā miraculozū**
 p̄mo vtrum sit aliqua grā gra/ tis data faciendi miracula.
 2° vtz mali possint facē miracula.
- Questio. 179. de diuisione vite p̄ actiuam & contemplatiuam.**
 p̄mo vtz vita cōueniēter diuidat̄ p̄ actiuam & contemplatiuam.
 2° vtrum diuisio sit sufficiens.
- Questio. 180. d̄ vita cōtēplatiua.**
 p̄mo vtrum vita contemplati/ ua pertineat tñ ad intellectum: an consistat etiam in affectu.
 2° vtrum ad vitā contemplatiuā p̄/ tineant virtutes morales.
 3° vtrum vita contemplatiua consi/ stat solum in vno actu aut ī plurib⁹
 4° vtrum ad vitam contemplatiuā pertineat considerari cuiuscunq; ne/ ritatis.
 5° vtrum vita contemplatiua bo/ minis possit ī hoc statu eleuari vsq; ad dei visionem.
 6° de moribus contemplationis q̄s Dionysius assignat. 4. ca. de diu. nomi.
 7° de delectatiōe cōtēplationis.
 8° de duratione cōtēplationis.
- Questio. 181. de vita actiua.**
 p̄mo vtz oīa opa vtutū moza/ lium p̄tineāt ad vitā actiuā.
 2° vtrum prudentia pertineat ad vi/ tam actiuam.
 3° vtrum doctrina pertineat ad vi/ tam actiuam.
 4° vtrum vita actiua maneat post hanc vitam.
- Questio. 182. de cōparatiōe vite actiue ad contemplatiuam.**
 p̄mo que sit potior siue dignior.
 2° que sit maioris meriti.
 3° vtrum vita contemplatiua īpediā/ tur per actiuam.
 4° de ordine vtriusq;.
- Questio. 183. de officijs & stati/ bus hominū in generali.**
 p̄mo qd̄ faciat ī hominibus statum.
 2° vtz ī hoīb⁹ debeāt eē diuersi sta/ tus siue diuersa officia.
 3° de differentia officioz.
 4° de differentia statuum.
- Questio. 184. de statu p̄fectio/ nis in communi.**
 p̄mo vtrum perfectio attendatur s; charitatem.
- 2° vtrum aliquis possit esse p̄fect⁹ in hac vita.
 3° vtrum perfectio huius vite con/ sistat p̄ncipaliter in consilijs vel in p̄ceptis.
 4° vtrum quicunq; est perfectus sit in statu perfectionis.
 5° vtrū p̄lati & religiosi sint sp̄aliter in statu perfectionis.
 6° vtrum omnes p̄lati sint in statu perfectionis.
 7° vtrum status ep̄orum sit p̄fectior q̄ status religiosorum.
 8° de cōparatione religiosozū ad plebanos & archidiaconos.
- Questio. 185. de his que p̄nēt ad statum episcopozum.**
 p̄mo vtz liceat ep̄atum appetere.
 2° vtrum liceat episcopatum finali/ ter recusare.
 3° vtrum oporteat ad episcopatum eligere meliores.
 4° vtrum episcopus possit ad reli/ gionem transire.
 5° vtrum liceat ei corporaliter suos subditos deserere.
 6° vtrum episcopus possit habere proprium.
 7° vtrum peccet mortaliter bona ec/ clesiastica pauperibus nō erogādo
 8° vtrum religiosi qui ad episcopa/ tum assumuntur teneantur ad ob/ seruantias regulares.
- Questio. 186. de statu religiōis q̄tus ad eam in quibus consistit p̄ncipaliter religionis status.**
 p̄mo vtrum status religiosorum sit perfectus.
 2° vtrum religiosi teneantur ad om/ nia consilia.
 3° vtrum uolūtaria paupertas req̄/ ratur ad religionem.
 4° vtrū requiratur continentia.
 5° vtrum requiratur obedientia.
 6° vtrum requiratur q̄ bec cadant sub voto.
 7° de sufficientia bonum uotozum.
 8° vtrum uotum obedientie sit po/ tissimum inter tria uota.
 9° vtrum religiosi semper peccent mortaliter transgrediendo ea q̄ sūt in regula.
 10° vtrum religiosus eodem gene/ re peccati grauius peccet q̄ secu/ laris.
- Questio. 187. d̄ his que compe/ tunt religiosis.**
 p̄mo vtrū liceat eis docere p̄dica/ re & alia huiusmodi facere.
 2° vtrum liceat eis de negocijs secu/ laribus se intromittere.
 3° vtrum teneantur manibus ope/ rari.
 4° vtrum liceat eis de elemosynis viuere.
 5° vtrum liceat eis mendicare.
 6° vtrum liceat eis vestimenta cete/ ris vltio: a deferre.
- Questio. 188. de differentia re/ ligionum.**
 p̄mo vtrum sint diuerse religiones uel una tñ.
 2° vtrum aliqua religio institui possit ad opera vite actiue.
 3° vtrum aliqua religio institui possit ad militandum.
 4° vtrum aliqua religio institui possit ad p̄dicandum & huiusmodi opera exercenda.
 5° vtrum aliqua religio possit insti/ tui ad studium scientie.
 6° vtruz religio que ordinatur ad uitam contemplatiuam sit potior ea que ordinatur ad uitam actiuā.
 7° vtrum habere aliquid ī cōi dimi/ nuat de perfectione religionis.
 8° vtrum religio solitariozum sit p̄/ ferenda religioni in societate uiuen/ tium.
- Questio. 189. de ingressu reli/ gionis.**
 p̄mo vtrum illi qui non sunt exerci/ tati in obseruantia p̄ceptoruz de/ beant religionem ingredi.
 2° vtrum liceat aliquos noto obliga/ ri ad religionis ingressum.
 3° vtruz illi qui uoto obligant̄ ad re/ ligionis ingressum teneantur uotū implere.
 4° vtrum illi qui uouent religiones intrare teneantur ibi perpetuo re/ manere.
 5° vtrum pueri sint recipiendi in re/ ligionem.
 6° vtrum propter parentum obse/ quitium aliqui debeant retrahi a re/ ligionis ingressu.
 7° vtrum p̄byteri curati ul' archi/ diaconi possint ad religionem tran/ sfire.
 8° vtrum de una religione possit ali/ quis transire ad aliam.
 9° vtrū aliquis debeat alios iducere ad religionis ingressum.
 10° vtrum requiratur magna delibe/ ratio cum consanguineis & amicis ad religionis ingressum.

Explicit tabula questionum secū/ di libri secunde partis beati Tho/ me de Aquino.

Registrum.

^{aa}
C Secunda secunde
C Tabula questionum
p^o vtrum acedia

^a
C Incipit
Inducuntur
fio fidei
supra dictum

^b
bilium metiri
tur alijs
Gal. 5.
fm diuersam

^c
penitendi vl
mata: fm
Luce. 27.
qd quidem

^d
dat actus
charitatis
beri arbitrij
Charitas

^e
melius est
non loquitur
dicit q
tate: sed

^f
q: ergo
dia zelam
videtur cum
bernaculis

^g
Ad qntam
viro prudentia
est in vi
nature semper

^b
Ad primum
fit in rone
ethi. specialiter
potest esse

ⁱ
tenent: qz
Ad primum
granitate
28. ad quandam

^k
aliquid que
ral. sed
qto maior
quodam qui

^l
fruantur: fm
da. Sed contra
trum ad orandum
non libenter

^m
est validum
Ad primum
ramentum
necessitatem

ⁿ
fortania vel
rentiam dei
indeos officia
vnicuiqz

^o
recte pertinet
tie respicit
nit eam partem
est. ex hoc

^p
publicum preeminet
vo spuales
non sit virtus
hoc prohiberi

finis.

^q
Ad secundum
passiones
cia vt dictum
teriozem cultam

^r
virtutibus
Ad septimum
Ad quartum
tia alicuius

^s
C R^o ddm:
tioni veritatis:
tu capiunt non
autem vsus

^t
est. n. tristitia
gnat has
lib. etymologiarum
de 4 corpore

^u
a demonibus
videtur q non
conditioni persone
gere pati

^x
replationem intellectus
Bn. ad litteram.
C De gra miraculo:z
actione quiescere

^y
in pleri: non
perfectis viris
nulli boni
4 da pauperibus

^z
tribus quisquis
diuersitatem
ps. Qm non
dum vel ad

Incipit secundus Liber secunde partis beati Thome de Aquino ordinis predicatorum.

Est comunē

considerationem de virtutibus et vitis et alijs ad materiam moralem pertinentibus necesse est considerare singula in speciali. Sermones enim morales uniuersales minus sunt utiles: eo quod actiones in particularibus sunt. Potest autem aliquid in speciali considerari circa moralia dupliciter.

Uno modo ex parte materie ipsius moralis: puta cum consideratur de hac virtute vel hoc vicio. Alio modo quantum ad speciales status hominum: puta cum consideratur de subditis et prelatiis: de actiuis et contemplatiuis: vel quibuscumque alijs differentiis hominum. Primo ergo considerabimus specialiter de his que pertinent ad omnes hominum statum. Secundo vero specialiter de his que pertinent ad determinatos status. Est autem considerandum circa primum quod si seorsum determinarem de virtutibus: donis: vitis: et preceptis: oporteret idem multoties dicere. Qui enim sufficenter vult tractare de hoc precepto. Non mechaberis. necesse habet inquirere de adulterio: quod est quoddam peccatum: cuius etiam cognitio dependet ex cognitione opposite virtutis. Erit ergo compendiosior et expeditior considerationis via si simul sub eodem tractatu consideratio procedit de virtute et dono sibi correspondente et vitis oppositis et preceptis affirmatiuis vel negatiuis. Erit autem hic consideratio modus conueniens ipsis vitis secundum propriam speciem. Ostensum enim supra quod vicia et peccata diuersificantur specie secundum materiam vel obiectum: non autem secundum alias differentias peccatorum: puta cordis: oris: et opis. vel secundum infirmitatem ignorantiam et maliciam: et alias huiusmodi differentias. Est autem eadem materia circa quam et virtus recte operatur: et vicia opposita a rectitudine recedunt. Sic ergo tota materia morali ad considerationem virtutum reducta: omnes virtutes sunt vltimè reducende ad septem: quarum tres sunt theologice: de quibus primo est agendum. alie vero quatuor sunt cardinales: de quibus posterius agetur. Virtutum autem intellectualium: vna quod est prudentia: que inter cardinales virtutes continetur et numeratur. Ars vero non pertinet ad scientiam moralem: que circa agibilia versatur. cum ars sit recta ratio factibilium vt supra dictum est. Alie vero tres intellectuales virtutes. scilicet sapientia: intellectus: et scientia: comunicantur etiam in nomine cum donis quibusdam spiritus sancti. vnde simul de eis considerabitur in consideratione donorum virtutibus etiam correspondentiis. Alie vero virtutes morales omnes aliquantulum reducuntur ad virtutes cardinales: vt ex supradictis patet. Unde in consideratione alie cuius virtutis cardinalis considerabuntur etiam omnes virtutes ad eam qualitercumque pertinentes et vicia opposita: et sic nihil moralium erit pretermisum.

De fide.

Questio. prima.

Circa virtutes

igitur theologicas. primo erit considerandum de fide. 2º de spe. 3º de charitate. Circa fidem vero quadruplex consideratio occurrit. prima quidem de ipsa fide. 2º de donis intellectus et scientie sibi correspondentibus. 3º de viciis

oppositis. 4º de preceptis ad hanc virtutem pertinentibus. Circa fidem vero primo erit considerandum de eius obiecto. Secundo de eius actu. Tertio de ipso habitu fidei. Circa primum queruntur decem. Primo vtrum obiectum fidei sit veritas prima. Secundo vtrum obiectum fidei sit aliquid complexum vel incomplexum. id est res aut enunciabile. Tertio vtrum fidei possit subesse falsum.

Quarto vtrum obiectum fidei possit esse aliquid visum.

Quinto vtrum possit esse aliquid scitum. Sexto vtrum credibilia debeant distingui per certos articulos. Septimo

vtrum idem articuli subsint fidei secundum omnes tempora. Octavo de numero articulorum. Nono de modo tradendi articulos in symbolo. Decimo cuius sit fidei symbolum constitutere.

Ad primum sic procedit. Videtur quod obiectum fidei non sit veritas prima. Illud enim videtur esse obiectum fidei quod nobis proponitur ad credendum: sed non solum proponuntur nobis ad credendum ea que pertinent ad diuinitatem: que est veritas prima. sed etiam ea que pertinent ad humanitatem christi et ecclesie sacramenta et creaturarum conditionem. ergo non solum veritas prima est fidei obiectum. **¶** Fides et infidelitas sunt circa idem: cum sint opposita. sed circa omnia que in sacra scriptura continentur potest esse infidelitas. Quicquid enim horum homo negauerit infidelis reputatur. ergo etiam fides est circa omnia: que in sacra scriptura continentur: sed ibi multa de hominibus continentur: et de alijs rebus creatis. ergo obiectum fidei non solum est veritas prima: sed etiam veritas creata. **¶** Fides charitati coordinatur: vt supra dictum est: sed charitate non solum diligimus deum qui est summa bonitas: sed etiam diligimus proximum. ergo fidei obiectum non est solum veritas prima.

¶ Sed hoc est quod Dionysius dicit. 7. ca. de diuino nomine. quod fides est circa simplicem et semper existentem veritatem. hec autem est veritas prima. ergo obiectum fidei est veritas prima. **¶** Rursus dicitur quod cuiuslibet cognoscitui habitus obiectum duo habet. scilicet id quod materialiter cognoscitur: quod est sicut materiale obiectum: et id per quod cognoscitur: quod est formalis ratio obiecti: sicut in scientia geometrie materialiter scita sunt conclusiones. formalis vero ratio sciendi sunt media demonstrationis per que conclusiones cognoscuntur. Sic igitur in fide si consideramus formalem rationem obiecti nihil est aliud quam veritas prima. Non enim fides de qua loquimur assentit alicui: nisi quod est a deo reuelatum. Unde ipsi veritati diuine fides immititur tanquam medio. Si vero consideremus materialiter ea quibus fides assentit: non solum est ipse deus: sed etiam multa alia: que tamen sub assensu fidei non cadunt: nisi secundum quod habent aliquem ordinem ad deum: puta scilicet per aliquos diuinitatis effectus homo adiunatur ad tenendum in diuinam fruitionem. Et ideo etiam ex hac parte obiectum fidei est quodammodo veritas prima in quantum nihil cadit sub fide: nisi in ordine ad deum: sicut et obiectum medicine est sanitas: quia nihil medicina considerat nisi in ordine ad sanitatem. **¶** Ad primum ergo dicitur quod ea que pertinent ad humanitatem christi: et ad sacramenta ecclesie: vel ad quascumque creaturas. cadunt sub fide in quantum per hec ordinamur ad deum. et eis etiam assentimus propter diuinam veritatem. **¶** Et similiter dicendum est ad secundum de omnibus illis que in sacra scriptura traduntur. **¶** Ad tertium dicitur quod etiam charitas diligit proximum propter deum. et sic obiectum eius proprie est ipse deus: vt infra dicitur.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod obiectum fidei non sit aliquid complexum per modum enunciabile. Obiectum enim fidei est veritas prima sicut dictum est. sed prima veritas est quid incomplexum. ergo obiectum fidei non est aliquid complexum. **¶** **¶** Expositio fidei in symbolo continetur: sed in symbolo non ponuntur enunciabilia: sed res. Non enim dicitur ibi quod deus sit omnipotens: sed credo in deum omnipotentem. ergo obiectum fidei non est enunciabile: sed res. **¶** Fidei succedit visio: sed illud. id est ad Cor. 13. Vltimum nunc per speculum in enigmate: tunc autem facie ad faciem. sed visio proprie est de incompleto: cum sit ipsius diuine essentie. ergo et fides visio. **¶** Sed hoc fides est media inter scientiam et opinionem. medium autem et extrema sunt eiusdem generis. cum ergo scientia et opinio sint circa enunciabilia: videtur quod si fides sit circa enunciabilia: et ita obiectum fidei cum sit circa enunciabilia est aliquid complexum. **¶** Rursus dicitur quod cognita sunt in cognoscente secundum modum cognoscentis. Est autem modus propria humani intellectus: vt componendo et diuidendo veritatem cognoscat: sicut in primo dictum est. et ideo ea que sunt simpliciter intellectus humanus cognoscit secundum quoddam complexionem: sic e converso intellectus diuinus incomplexo cognoscit ea que sunt secundum se complexa. Sic ergo obiectum fidei dupliciter considerari potest. Uno modo ex parte ipsius rei credite. et sic obiectum fidei est aliquid incomplexum. scilicet res ipsa de qua fides ha-

betur. Alio modo ex parte credentis: et secundum hoc obiectum fidei est aliquid quod complexum per modum enunciabilis: et ideo utrumque vere opor-
tuit fuit apud antiquos: et sic aliquid utrumque est verum. **C**um primo ergo
dicitur quod ratio illa procedit de obiecto fidei ex parte ipsius rei credite.
Cum ad 2^m dicitur: quod in simbolo tanguntur ea de quibus est
fides in quantum ad ea terminat actus credentis: ut ex ipso modo
loquendi appetit actus autem credentis non terminat ad enunciabi-
le sed ad rem. **N**on enim formamus enunciabilia: nisi ut per ea de
rebus cognitionem habeamus: sicut in scientia ita et in fide. **C**um ad 3^m
dicitur quod visio patris erit veritatis patris secundum quod in se est: secundum
illud. 1. Jo. 3. Cum appuerit similes ei erimus: et videbimus
eum sicuti est. et ideo visio illa erit non per modum enunciabilis: sed
per modum simplicis intelligentie: sed per fidem non apprehendimus
veritatem primam sicut in se est. unde non est similis ratio.

Ad tertium sic procedit. **V**idetur quod fidei possit sub-
esse falsum. fides enim dividitur spei et
charitati: sed spei potest aliquid subesse falsum. Multi enim sperant
se beaturos vitam eternam: quod non habent. similiter et charitati mul-
ti. n. diliguntur tamquam boni: quod tamen boni non sunt. ergo fidei potest
aliquid subesse falsum. **C**um primo. **A**braam credidit christum nasciturum.
secundum illud Jo. 8. **A**braam pater vester exultavit: ut videret diem
meum. sed post tempus **A**brae deus poterat non incarnari: sola
enim sua voluntate carne accepit: et ita esset falsum quod **A**braam
de christo credidit. ergo fidei potest subesse falsum. **C**um primo. fides
antiquorum fuit quod christus esset nasciturus: et hec fides duravit in
multis usque ad predicationem euangelij. sed christo iam nato etiam an-
tequam predicare inciperet: falsum erat christum nasciturum. ergo fidei
potest subesse falsum. **C**um primo. **U**num de pertinentibus ad fidem est ut ali-
quis credat sub sacro altaris verum corpus christi contineri. potest
autem contingere quod non recte consecrat: quod non est ibi verum corpus
christi sed solum panis. ergo fidei potest subesse falsum. **C**um primo. **N**ulla
virtus perficiens intellectum se habet ad falsum secundum quod est malum intel-
lectus: ut patet per philosophum 1. 6. **E**t hoc. sed fides est quedam virtus
perficiens intellectum: ut infra patebit. ergo ei non potest subesse
falsum. **C**um primo. dicitur quod nihil subest alicui potentie vel habitui
aut etiam actui: nisi immediate ratione formali obiecti: sicut color vi-
deri non potest nisi per lucem: et color sciri non potest: nisi per medium de-
monstrationis. **D**icitur etiam quod ratio formalis obiecti fidei est veritas
prima: unde nihil potest cadere sub fide nisi in quantum stat sub veritate
prima: sub qua nullum falsum stare potest: sicut nec si ens sub ente
nec malum sub bonitate. **U**nde relinquitur quod fidei non potest sub-
esse aliquid falsum. **C**um ad primo ergo dicitur quod verum est bonum
intellectus: non autem est bonum appetitive virtutis. ideo omnes vir-
tutes que perficiunt intellectum excludunt totaliter falsum: quod de ratio-
ne virtutis est quod se habeat solum ad bonum. **V**irtutes autem perfici-
entes partem appetitivam non excludunt totaliter falsum. **I**dem enim
aliquis secundum iustitiam aut temperantiam agere: habens aliquam falsam
opinionem de eo circa quod agit. et ita cum fides perficiat intel-
lectum. spes autem et charitas appetitivam partem non est similis ratio-
ne de eis. neque est spei subesse falsum. **N**on enim aliquis sperat se
habiturum vitam eternam secundum propriam partem: hoc enim esset presump-
tionis: sed secundum auxilium gratie: in qua si perseveraverit omnino
et infallibiliter vitam eternam consequitur. **S**imiliter etiam ad chari-
tatem pertinet diligere deum in quocumque fuerit. unde non refert ad
charitatem utrum in isto sit deus qui pro deo diligitur. **C**um ad 2^m di-
cendum: quod deum non incarnari secundum se consideratum: fuit potest et
post tempus **A**brae: sed secundum quod cadit sub prescientia divina habet quod
dam necessitatem infallibilitatis: ut in primo dictum est: et hoc modo ca-
dit sub fide. unde non potest cadit sub fide nisi potest esse falsum. **C**um ad 3^m
dicitur: quod hoc ad fidem credentis pertinebat post christi natiuitatem:
quod crederet eum quicquam nasci: sed illa determinatio temporis in qua
decipiebat non erat ex fide: sed ex coniectura humana: possi-
bile est enim ex coniectura humana homines fideles falsum ali-
quid estimare: sed quod ex fide falsum estimet hoc est impossibile.
Cum ad 4^m dicitur: quod fides credentis non refert ad has species
panis vel illas: sed ad hoc quod verum corpus christi sit sub spe-
ciebus panis sensibilis quod recte fuerit consecratum. unde si non sit
recte consecratum: fidei non suberit propter hoc falsum.

Ad quartum sic procedit. **V**idetur quod obiectum
fidei sit aliquid visum. **D**icit
enim dominus **T**home Joa. 2. **Q**uid vidisti me credidisti. ergo et de
eodem est visio et fides. **C**um primo. **A**postolus. 1. ad **C**or. 13. dicit. **V**ide-

mus nunc per speculum in enigmate: et loquitur de cognitione
fidei. ergo id quod creditur videtur. **C**um primo. fides est quedam spirituale in
mente: sed sub quolibet lumine aliquid videtur. ergo fides est de re-
bus visis. **C**um primo. **N**ullus sensus visus noiat: ut **A**ug. dicit
in libro de verbis domini. sed fides est de auditis sed illud ad **R**o.
10. fides ex auditu est. ergo fides est de rebus visis. **C**um primo. **S**ed est
quod apostolus dicit ad **H**eb. 11. quod fides est argumentum non appare-
tum. **C**um primo. dicitur: quod fides importat assensum intellectus ad id
quod creditur. **A**ssentit autem intellectus alicui dupliciter. **U**no modo:
quod ad hoc mouetur ab ipso obiecto quod est: vel per seipsum cogni-
tum: sicut patet in principijs primis: quod est intellectus. vel est per aliud
cognitum: sicut patet de conclusionibus quod est scientia. **A**lio modo intelle-
ctus assentit alicui: non quod sufficienter mouetur ab obiecto proprio
sed per quedam electionem voluntarie declinans in unam partem
magis quam in aliam. et siquidem hec sit cum dubitatione et for-
midine alterius partis erit opinio. si autem sit cum certitudine
absque tali formidine erit fides. **I**lla autem videri dicuntur: que per
seipsa mouent intellectum nostrum vel sensus ad sui cogni-
tionem. **U**trum manifestum est quod nec fides nec opinio potest esse de ipsis
visis: aut secundum sensum: aut secundum intellectum. **C**um ad primo ergo di-
cendum: quod **T**homas aliud vidit et aliud credidit: homi-
nem vidit: et deum credens confessus est cum dixit: dominus meus et
deus meus. **C**um ad 2^m dicitur: quod ea que subsunt fidei: duplici con-
siderari possunt. **U**no modo in speciali: et sic non possunt esse simul visa et
credita sicut dictum est. **A**lio modo in generali. scilicet sub ratione cre-
dibilis: et sic sunt visa ab eo qui credit. **N**on enim crederet nisi vi-
deret ea esse credenda. vel propter evidentiam signorum: vel propter ali-
quid homini. **C**um ad 3^m dicitur: quod lumen fidei facit videre ea que
creduntur. **S**icut enim per alios habitus virtutum homo videt illud quod
est sibi conueniens secundum habitum illum. ita est per habitum fidei inclinatur
mens hominis ad assensum his que conueniunt recte fidei: et non alijs
Cum ad 4^m dicitur quod auditus est verborum significantium ea que sunt
fidei non autem est ipsarum rerum: de quibus est fides: et sic non oportet
ut huiusmodi res sint vise.

Ad quintum sic procedit. **V**idetur quod ea que sunt
fidei possunt esse scita. **E**a enim que non
sciuntur videtur esse ignota: quia ignorantia scie opponit:
sed que sunt fidei non sunt ignota: **I**dem enim. n. ignorantia ad
infidelitatem pertinet: secundum illud. 1. ad **T**himo. primo. **I**gnorans se-
ci in credulitate mea. ergo ea que sunt fidei possunt esse scita. **C**um primo.
Scientia per rationes acquiritur: sed ad ea que sunt fidei a sacris aucto-
ribus rationes inducuntur. ergo ea que sunt fidei possunt esse scita
Cum primo. **E**a que demonstratiue probantur sunt scita: quod demonstratio
est syllogismus faciens scire: sed quedam que in fide continentur
sunt demonstratiue probata a prophetis: sicut deus est: et deus eternus:
et alia homini. ergo ea que sunt fidei possunt esse scita. **C**um primo. **O**pi-
nio plus distat a scientia quam fides: cum fides dicatur esse me-
dia inter opinionem et scientiam. sed opinio et scientia possunt esse ali-
quod modo de eodem: ut dicitur in primo postea. ergo et fides et scientia. **C**um primo. **S**ed est quod
Greg. dicit quod apparentia non habent fidem sed agnitionem. ea
ergo de quibus est fides agnitionem non habent: sed ea que sunt scita agni-
tionem habent. ergo de eis que sunt scita non potest esse fides. **C**um primo. **D**iv-
cedum: quod omnis scientia habet per aliqua principia per se nota: et per
has visa: et ideo oportet quecumque sunt scita aliquo modo non esse
visa. **N**on autem est possibile quod idem ab eodem sit visum et creditum: sicut su-
pra dictum est. **U**trum est impossibile est quod ab eodem idem sit scitum et creditum
potest tamen contingere: ut id quod est visum vel scitum ab uno: sit creditum
ab alio. **E**t enim que de trinitate credimus nos visuros spera-
mus: secundum illud. 1. ad **C**or. 13. **V**idemus per speculum nunc in
enigmate: tunc autem facie ad faciem: quam quidem visionem 123
angelus habet. **U**nde quod nos credimus illi vident. **E**t sic simi-
liter potest contingere: ut id quod est visum vel scitum ab uno
homine etiam in statu vite sit ab alio creditum qui hoc de-
monstratiue non nouit. id tamen quod contra omnibus propo-
nuntur hominibus: ut credendum est communiter non scitum:
et ista sunt que simpliciter fidei subsunt: et ideo fides et scientia
non sunt de eodem. **C**um ad primum ergo dicitur: quod infideles eo-
rum que sunt fidei ignorantiam habent: quod nec vident nec
sciunt ea in seipsis: ut cognoscant ea esse credibilia: sed per
hunc modum fideles habent eorum notitiam: non quasi
demonstratiue: sed in quantum per lumen fidei videntur esse
credenda: ut dictum est. **C**um ad 2^m dicitur: quod rationes que

inducuntur a sanctis ad probandum ea que sunt fidei non sunt demonstrative: sed persuasiones quedam manifestates non est impossibile quod in fide proponitur: vel procedit ex principijs fidei. scilicet ex auctoritatibus sacre scripture: sicut dicitur **Dio. 2. ca. de divi. nomioib.** ex his autem principijs ita probatur aliquid apud fideles: sicut est ex principijs naturali notis probatur aliquid apud omnes. unde et theologia scia est: ut in primo opere dictum est. **Ad 3^m dōm:** quod ea que demonstratione probari possunt iter credenda numerantur: non quia de ipsis simpliciter sit fides apud omnes: sed quod preeriguntur ad ea que sunt fidei: et operis ea saltem per fidem presupponi ab his qui eorum demonstratione non habent. **Ad 4^m dōm:** dicitur quod sicut philosophus ibi dicit: a diversis hominibus de eodem omnino potest haberi scia et opinio: sicut et supra dictum est de scia et fide: sed ab uno et eodem potest haberi fides et scia de eodem secundum quod. scilicet de subiecto: sed non per se idem. **¶** Potest enim esse quod de una et eadem re aliquis aliquid sciat: et aliquid aliud opinetur. Et sicut de deo potest aliquis demonstrative scire quod sit unum: et credere quod sit trinum. Sed de eodem secundum idem non potest esse simul in uno homine scia: nec cum opinione nec cum fide. alia tamen et alia ratione. scia. enim cum opinione simul esse non potest simpliciter de eodem: quod de ratione scie est quod id quod scit existimet esse impossibile aliter se habere. De ratione autem opinionis est quod id quod est opinatum existimet posse aliter se habere: sed id quod fide tenet propter fidei certitudinem existimatur etiam impossibile aliter se habere. sed ea ratione non potest simul idem et secundum idem esse scitum et creditum: quia scitum est visum. et creditum est non visum: ut dictum est.

Ad sextum sic procedit. **¶** Ut quod credibilia non sint per certos articulos distinguenda. **¶** Eorum enim omnium que in sacra scriptura continentur est fides habenda. sed illa non possunt reduci ad aliquem certum numerum propter sui multitudinem. ergo supra videtur articulos fidei distinguere. **¶** Materialis distinctio cum infinitum fieri possit est ab arte permittenda: sed formalis ratio obiecti credibilis est una et indivisibilis: ut supra dictum est. scilicet veritas prima et sic per rationem formalem credibilia distinguuntur non possunt. ergo propter mixtura est credibilium materialis distinctio per articulos. **¶** Sicut a quibusdam dicitur: articulus est indivisibilis veritas de deo artans nos ad credendum: sed credere est voluntarium: quia sicut **Aug. dicit:** Nullus credit nisi volens. ergo videtur quod inconuenienter distinguantur credibilia per articulos. **¶** Sed hoc est quod **Isidorus dicit.** Articulus est perceptio diuine veritatis tendens in ipsam sed perceptio diuine veritatis competat nobis secundum distinctionem quandam. Que enim in deo unum sunt in nostro intellectu multiplicantur. ergo credibilia debent per articulos distingui. **¶** **R^o dōm:** quod nomen articuli ex greco videtur esse derivatum. **¶** **Arthon** enim in greco quod in latino articulus dicitur: significat quendam coaptationem aliquarum partium distinctarum. et ideo particule corporis sibi inuicem coaptate dicuntur membris articuli. Et similiter in grammatica apud grecos dicuntur articuli quedam partes orationis coaptate alijs dictionibus ad exprimendum eorum genus numerum vel casum. Et sicut in rhetorica articuli dicuntur quedam partium coaptationes. **¶** **Dicitur enim Tullius in 2. rhetorice** quod articulus dicitur cum singula verba interuallis distinguuntur ceffa oratione hoc modo. **¶** **Acrimonia. voce. vultu aduersarios perterruisti.** Unde et credibilia fidei christiane dicuntur per articulos distinguuntur in quosdam partes diuiduntur habentes aliquam coaptationem adiuicem. Est autem obiectum fidei aliquid quod non visum circa diuina: ut supra dictum est. Et ideo ubi occurrit aliquid ipsam rationem non visum: ibi est specialis articulus: ubi autem multa secundum eandem rationem sunt cognita vel non cognita ibi non sunt articuli distinguendi: sicut aliam difficultatem habet ad videndum quod deus sit passus: et aliam quod mortuus resurrexerit. Et ideo distinguuntur articulus resurrectionis ab articulo passionis. sed quod sit passus mortuus et sepultus unam et eandem difficultatem habent: ita quod uno suscepto non est difficile alia suscipere. et propterea hoc omnia hec pertinent ad unum articulum. **¶** **Ad primum ergo dicendum:** quod aliqua sunt credibilia de quibus est fides secundum se. aliqua vero sunt credibilia: de quibus non est fides secundum se: sed solum in ordine ad alia: sicut etiam in alijs scientijs quedam proponuntur ut per se inuenta: et quedam ad manifestationem aliorum. Quia vero fides prin-

cipaliter est de his que videnda speramus in patria: secundum illud **Heb. 11.** fides est substantia sperandarum rerum: id est per se ad fidem pertinet illa que directe nos ordinat ad vitam eternam. sicut sunt tres persone omnipotentis dei. mysterium incarnationis christi. et alia huiusmodi. Et secundum ista distinguuntur articuli fidei. Quedam vero proponuntur in sacra scriptura: ut credenda: non quasi principaliter inuenta: sed ad predictorum manifestationem: sicut quod **Abraham** habuit duos filios: quod ad tactum ossium **Helisei** suscitatus est mortuus: et alia huiusmodi que narrat in sacra scriptura in ordine ad manifestationem diuine maiestatis vel incarnationis christi. et secundum talia non oportet articulos distinguere. **¶** **Ad secundum dicendum:** quod ratio formalis obiecti fidei potest accipi dupliciter. Uno modo ex parte ipsius rei credite: et sic ratio formalium omnium credibilium est una. scilicet veritas prima. et ex hac parte articuli non distinguuntur. Alio modo potest accipi ratio formalis credibilium ex parte nostra. et sic ratio formalis credibilis est ut sit non visum: et ex hac parte articuli fidei distinguuntur: ut visum est. **¶** **Ad 3^m dōm:** quod illa definitio datur de articulo magis secundum quendam etymologiam nominis: putat habere derivationem latinam quam secundum eius veram significationem: putat a greco derivatam. vnde non est magis ponderis. **¶** Potest tamen sic dici quod ad credendum necessitate coactionis nullus artetur cum credere sit voluntarium: artatur tamen necessitate finis: quod accedente ad deum oportet credere: et sine fide de impossibile est placere deo: ut **Apostolus dicit Heb. 11.**

Ad septimum sic procedit. **¶** Videtur quod articuli fidei non creuerint secundum temporum successionem: quod ut **Apostolus dicit ad Heb. 11.** fides est substantia sperandarum rerum: sed omni tempore sunt eadem spanda. ergo omni tempore sunt eadem credenda. **¶** **In scientijs humanis** ordinatis per successionem temporum augmentum factum est propter defectum cognitionis in primis que scientias inueniunt: ut per philosophum in 2. metaphysice. sed doctrina fidei non est inuenta humanis: sed tradita a deo. dei enim donum est: ut dicit **Ep^o 2.** **Luz** ergo in deum nullus defectus scie cadat. videtur quod a principio cognitio credibilium fuerit perfecta: et quod non creuerit secundum successionem temporum. **¶** **Operatio gratie** non minus ordinate procedit quam operatio nature: sed natura semper initium sumit a perfectis: ut **Boetius dicit in lib. de consolatione. g^o** et videtur quod operatio gratie a perfectis initium supererit: ita quod primo illi tradiderunt fides perfectissime eam cognouerunt. **¶** Sicut per apostolos ad nos fides christi puenit: ita et in veteri testamento per patres ad posteriores deuenit cognitio fidei: secundum illud **Deut. 32.** **Interroga patrem tuum et annuntiabit tibi: sed apostoli plenissime fuerunt instructi de mysterijs. acceperunt enim sicut tempore prius ita et ceteris abundantius: ut dicit glo. super illud **R^o 8.** **filios ipsi primitias spiritus habentes. ergo videtur quod cognitio credibilium non creuerit per tempus successionem.** **¶** Sed hoc est quod **Greg. dicit** quod secundum incrementa temporum creuit scientia sanctorum patrum. et quanto viciniores aduentui saluatoris fuerunt: tanto sacramenta salutis plenius perceperunt. **¶** **R^o dōm:** quod ita se habet in doctrina fidei articuli fidei sicut principia per se nota in doctrina que per rationem naturalem habentur: in quibus principijs ordo quidem inuenit: ut quedam in alijs implicite contineantur: sicut omnia principia reducuntur ad hoc sicut ad primum: ipse est simul affirmare et negare: ut per philosophum in 4. metaphysice. Et sicut omnes articuli implicite continentur in aliquibus primis credibilibus. scilicet ut credat deus esse et pudentiam habere circa hominum salutem: secundum illud ad **Heb. 11.** **Accedentem ad deum oportet credere quod est: et quod inquiruntur se remunerato: sit In esse. n. diuino includunt omnia que credimus in deo eternaliter existere: in quibus nostra beatitudo existit. In fide autem prudentie includunt omnia que temporaliter a deo dispensantur ad hominum salutem que sunt via in beatitudine. Et per hunc et modum aliorum substantiarum articulo: quidam in alijs continentur: sicut in fide redemptionis humane implicite continentur et incarnatio christi et eius passio: et omnia huiusmodi. Sic ergo dōm est quod quantum ad substantiam articulo: fidei non est factum eorum augmentum per temporum successionem: quod quicumque posteriores crediderunt continebant in fide precedentium patrum implicite: sed quantum ad explicationem creuit numerus articulo: quia quedam explicite cognita sunt a posterioribus que a prioribus non cognoscebantur explicite. Unde dicitur****

Moyſi dicit Exo. 4. Ego ſum deus Iſaac: deus Jacob & nomē meū adonai nō indicauī eis. Et Dauid dicit: Super ſenes itellexi. Et apls dicit ad Eph. 3. In alijs gnationibus nō ē agnitiū myſteriū xp̄i: ſicut nūc reuelatum ē ſctis aplis eius & pph̄is. ¶ Ad p̄mū g° dōm: q̄ ſemp fuerūt eadē ſperāda ap̄d hoīes a xp̄o: q̄ tñ ad hec ſpanda hoīes nō puenerūt niſi p xp̄m. q̄to a xp̄o fuerūt remotiores ſz tps tāto a cōſecutiōe ſpandoy lōgiquiores. Un̄ apls dicit ad Heb. 11. Iuxta fidē defūcti ſūt oēs illi nō acceptis re-promiſſionib⁹: ſed a longe eas reſpicientes. Quāto autē ali quid a lōginq̄: b⁹ videt: tāto minus diſtincte videt: & iō bona ſpanda diſtinctius cognouerūt. q̄ fuerūt aduentū xp̄i vicini. ¶ Ad 2^m dōm: q̄ pfectus cognitionis duplici cō-tingit. Uno mō ex pte docētis q̄ i cognitōe p̄fici: ſive vn⁹ ſive plures p tēpoy ſucceſſionē. & iſta ē rō augmētī i ſcientijs p rōnē humanit⁹ inētis. Alio mō ex pte addiſcentis ſic maḡ q̄ nouit totā artē nō ſtatiz a p̄nō tradit eā diſciplo: q̄ capere nō poſſet: ſed paulatī cōdeſcēdens ei⁹ capacitati: & hac rōne p̄fecerūt hoīes in cognitōe fidei p tēpoy ſucceſſionē. Un̄ apls ad Gal. 3. cōparat ſtatum veteris teſtamēti pueritie. ¶ Ad tertiu dōm: q̄ ad gnationē nālē due cāe p̄riguntur. ſ. agēs & mā. Scdm g° ordinē cāe agētis nāl̄ p̄us ē qd ē p̄fect⁹: & ſic nā a p̄fectis ſumit exordiū: q̄ ipſe cta nō ducit ad p̄fectionē niſi p aliq̄ p̄fecta p̄exiſtētia. Sc̄cūduz vō ordinē cāe mālis p̄us ē qd ē p̄fect⁹. & ſm hoc nā p̄cedit ab ip̄fecto ad p̄fectum. In manifeſtatione at̄ fidei dens ē ſicut agēs q̄ hz p̄fectā ſciāz ab eterno. hō at̄ ē ſicut mā recipiēs influxū dei agētis: & iō oportuit q̄ ab im-p̄fectis ad p̄fectū p̄cederet cognitio fidei in hoībus. Et hz in hoībus quidam ſc̄ habuerūt p modū cāe agētis: q̄ fue-rūt fidei doctores tñ manifeſtatiō ſpūs dar̄ talib⁹ ad vtilita-tem cōem: vt dī. 1. ad Cor. 12. Et iō tātū dabat̄ p̄ib⁹ q̄ erāt iſtitutores fidei de cognitōe fidei q̄tū oportebat p tē-pore illo pplō tradī vel nude vel in figura. ¶ Ad q̄rtuz di-cēdū: q̄ vltia cōſūmatio gr̄e ſcā eſt p xp̄m. vñ & tps eius dī: tps plenitudinis. ad Gal. 4. Et iō illi q̄ fuerūt p̄pinq̄-res xp̄o vel ante ſicut Joānes bap. vel poſt: ſicut apli ple-nius myſteria fidei cognouerunt: quia & circa ſtatum ho-minis hoc videmus q̄ p̄fectio eſt in inuētute. & tanto hz homo p̄fectiorē ſtatum vel ante vel poſt: quanto eſt iuuentuti propinquo.

Ad octauum ſic p̄cedit. Videt̄ q̄ iconueni-ter articuli fidei enumeren-tur. Ea enī q̄ p̄nt rōne demonſtratiua ſc̄ri non pertinent ad fidē: vt apud hoīes ſint credibilia: ſicut ſupra dictum ē. ſz deū eē vnū pōt eē ſc̄tū p demonſtrationē. Un̄ & p̄bus hoc i. 12. metaphy. p̄bat. & multi alij p̄bi ad hoc demon-ſtratiōes iduxerūt. ergo deū eē vnū nō debet poni vnus articulus fidei. ¶ Sicut de neceſſitate fidei ē q̄ creda-mus deū oīpotētē: ita ē q̄ credam⁹ eū oīa ſcientē & oīb⁹ p-nidētē: & circa vtrūq; hoīum aliqui errauerunt. debuit er-go iter articulos fidei fieri mētio de ſapiētia & prouidentia diuina: ſicut & de omnipotentia. ¶ Preterea. Eadez eſt notitia patris & filij: ſm illud Joan. 14. Qui videt me vi-det & patrē. ergo vnus tñ articulus dī eē de p̄e & filio & eadē rōne de ſpū ſc̄to. ¶ Perſona patris nō ē minor q̄ filij & ſpūs ſc̄ti. ſz plures articuli ponūtur circa p̄ſonaz ſpūs ſc̄ti: & ſimiliter circa p̄ſonaz filij. ergo plures articuli debēt poni circa p̄ſonā patris. ¶ Sicuti p̄ſone p̄is & p̄ſone ſpūs ſc̄ti aliquid appropriat̄: ita & p̄ſone filij ſm diuinitatē. ſed i articulis ponit̄ aliqd op⁹ appropriatū patri. ſ. op⁹ creationis. & filij aliqd op⁹ appropriatū ſpūi ſc̄to. ſcilz q̄ locut⁹ ē p p̄ph̄as. ergo et̄ iter articulos fidei debz ali quod op⁹ appropriari filio ſm diuinitatem. ¶ Sac̄m̄ eucharistiē hz ſpālē difficultatē pre multis articulis. er-go de ea debuit pōi ſpāl̄s articulus. nō videt̄ ergo q̄ arti-culi ſufficiēter enumerētur. ¶ S; i h̄riū ē auctoritas ecclie ſic enumerātis. ¶ Rñ. dōz: q̄ ſicut dictū ē: illa p ſe perti-nēt ad fidē: quoy viſione i vita eterna p̄fruemur: & p que ducemur ad vitā eternam. Duo autē nobis videnda p-ponunt̄. ſ. occultū diuinitatis cuius viſio nos beatos facit: & myſteriū in hūanitatē xp̄i: per quod i gliam filioz dei

acceſſū hēmus: vt dī ad Ro. 5. Un̄ dī. Joā. 17. Nec ē vi-ta eterna vt cognoscāt te deū verū: & que miſiſti ieſū xp̄m. Et iō p̄ma diſtictio credibiliū ē q̄ qdā p̄tinet ad maiesta-tē diuinitatis. quedā vō p̄tinet ad myſteriūz humanitatis xp̄i qd ē pietatis ſaci⁹: vt dī. 1. ad Tim. 4. Circa maiesta-tē autē diuinitatis tria nobis credenda p̄ponūtur. p̄o q̄ dē vntas diuinitatis: & ad hoc p̄tinet p̄mus articulus. 2o trinitas p̄ſonay: & de hoc ſūt tres articuli ſm tres p̄ſonas. 3o vō p̄ponūtur nobis opa diuinitatis p̄op̄ia: quoy p̄-mū p̄tinet ad eē nāe: & ſic p̄ponit̄ nobis articulus creatōis Scdm vō p̄tinet ad eē gr̄e. & ſic p̄ponunt̄ nobis ſub vno articulo oīa p̄tinetia da ſc̄ficationē hūanā. Tertiu vō perti-net ad eē glie: & ſic p̄ponit̄ nobis alius articulus de reſur-rectiōe carnis: & de vita eterna: & ita ſūt ſeptē articuli ad di- uinitatē p̄tinetes. Similiter et̄ circa humanitatē xp̄i ponun-tur ſeptē articuli: quoy p̄mus eſt de icarnatiōe ſine de cō-ceptiōe xp̄i. 2o de natiuitate ei⁹ ex v̄gine. 3o de paſſione ei⁹ & morte & ſepultura. 4o ē de deſcēſu ad ieros. 5o ē de reſurrectiōe. 6o de aſcēſione. 7o de aduentu ad iudi-ciū: & ſic i vniverſo ſūt q̄tuordeciz. Quidā tñ diſtinguunt duodecim articulos fidei: ſex p̄tinetes ad diuinitatē: & ſex p̄tinetes ad hūanitatē. Tres enī articulos triū p̄ſonarū cō-p̄hēdūt ſub vno: q̄ eadē ē cognitio triū p̄ſonarū. Articulu vō de opere glorificatiōis diſtinguūt in duos. ſ. reſurre-ctionē carnis & gloriā aie. Sili articulu cōceptiōis & natiui-tatis cōiūgūt in vnū. ¶ Ad p̄mū ergo dōz: q̄ multa per-fidē tenem⁹ de deo q̄ nāl̄ rōne iueſtigare p̄bi nō potuerūt puta circa p̄uidētā ei⁹ & oīpotētā. & qd ip̄e ſolus ſit colen-dus: que oīa cōtinent̄ ſub articulo vntatis dei. ¶ Ad 2^m dōm: q̄ ipſū nomē diuinitatis ip̄ortat p̄uſionē q̄dā: vt in p̄o li. dictū ē. ¶ Potētia at̄ i habētū intellectū nō opat̄ niſi ſz volūtātē & cognitōnē. & iō oīpotētia dei icludit quodāmo oīum ſciām & p̄uidētā. nō. n. poſſet oīa q̄ velle i iſtis infe-riorib⁹ agere niſi ea cognosceret: & corū p̄uidētā haberet. ¶ Ad 3^m dōz: q̄ patris & filij & ſpūs ſc̄ti ē vna cognitio q̄tū ad vntatē eēntie q̄ p̄tinet ad p̄mū articulu. q̄tū vō ad diſtinctionē p̄ſonarū q̄ ē p̄ relatiōes originis: quodāmo i cognitōe p̄is icludit̄ cognitio filij. ¶ Ad enī eēt p̄i ſi filij nō hēret: quoy nexus eſt ip̄us ſc̄us. & q̄tū ad hoc h̄ri mo-ti ſūt q̄ poſuerūt vnū articulu triū p̄ſonay. S; q̄ circa ſin-gulas p̄ſonas ſūt aliqua attēdēda circa q̄ cōtingit eē errorē q̄tū ad hoc de tribus p̄ſonis p̄nt poni tres articuli. Arri⁹ enī credidit p̄iem oīpotētē & eternū. ſz nō credidit filium coequalem & cōſubſtātiālē p̄i: & iō neceſſariū fuit appo-nerē articulu de p̄ſona filij ad hoc determinandū. Et eadē rōne ¶ Adacedoniū neceſſe fuit ponere articulu tertiu de p̄ſona ſpūs ſc̄i. Et ſilr et̄ cōceptio xp̄i & natiuitas. & etiā reſurrectio & vita eterna ſm vnā rōnē p̄nt cōp̄hēndi ſub vno articulo i q̄tū ad vnū ordmanē. & ſm aliam rationēz p̄nt diſtingui i q̄tū ſeorſum h̄ri ſpāl̄s difficultates. ¶ Ad 4^m dōm: q̄ filio & ſpūi ſc̄to cōuenit mitti ad ſc̄tificandam creaturā: circa qd plura credēda occurrūt. & iō circa p̄ſo-nā filij & ſpūs ſc̄ti plures articuli multiplicant̄ q̄s circa per-ſonā p̄is q̄ nūq; mittit̄: vt i p̄o dictū ē. ¶ Ad 5^m dōm: q̄ ſc̄tificatio creature p̄ gratiā: & cōſūmatio p̄ gloriā. ſit etiam p̄ donū charitatis: qd appropriat̄ ſpūi ſc̄to: & p̄ donū ſapie qd appropriat̄ filio. & iō vtrūq; op⁹ p̄tinet ad filiu & ad ſpūz ſc̄ti p̄ approp̄ationē ſm rōnes diuerſas. ¶ Ad 6^m dōz: q̄ i ſacramento eucharistiē duo poſſunt cōſiderari. Vnus ſ. q̄ ſac̄m̄ ē: & hoc hz eandē rōnē cū alijs effectib⁹ gr̄e ſanctificantis. Aliud eſt q̄ miraculoſe ibi corpus xp̄i conti-netur. & ſic cōcluditur ſub oīpotētā: ſicut & omnia alia mi-racula que oīpotentie attribuntur.

Ad nonū ſic p̄cedit. Videt̄ q̄ inconuenienter articuli fidei in ſymbolo ponant̄. Sa-cra enim ſcriptura eſt regula fidei cui nec addere nec ſub-trahere licet. Dicitur enim Deut. 4. Non addetis ad ver-bum quod vobis loquor neq; auferetis ab eo. ergo illicitum fuit aliud ſymbolūz conſtituere quaſi regulam fidei poſt ſacram ſcripturam editāz. ¶ Sicut Apl̄s dicit ad Eph. 3. Una eſt fides: ſed ſymbolū eſt p̄feſſio fidei. g° in-cōuenienter traditur multiplex ſymbolum. ¶ Cōſeſ-

fio fidei q̄ i simbolo cōtinet p̄tinet ad omnes fideles : sed non omnibus fidelibus conuenit credere in deum : sed solum illis qui hēnt fidē formatā . ergo icōueniēter symbolū fidei tradit sub hac forma uerborū : credo i unum deum .

C. S. Descēsus ad inferos ē vnus de articulis fidei : sic supra dictū ē : sed i simbolo antiquorū patrū non fit mentio de descēsu ad inferos . ergo videtur insufficienter collectum .

C. S. Sicut Aug. dicit exponēs illud Jo. 14. Creditis in deū et in me credite . Petro autē et Paulo credim⁹ : sed non dicimur credere nisi in deum . cum ergo ecclesia catholica sit pure aliqd creatū : videt q̄ icōueniēter dicat . In vnā sanctā catholicā et apostolicā eccliam . **C. S.** Symbolum ad hoc tradit vt sit regula fidei : sed regula fidei d̄ oib⁹ p̄poni et publice . quodlibet ergo symbolū deberet i missa cātari sicut symbolū patrū . nō videtur ergo eē conueniēs editio articuloꝝ fidei i simbolo . **C. S.** 5̄ ē q̄ ecclia v̄lis nō pōt errare : q̄ spū sc̄to gubernat q̄ ē spūs v̄tatis . Idoc . n . p̄misit dñs discipulus Jo. 16 . dicens : Cū venerit ille spūs v̄tatis docebit eos oēs v̄tatem . sed symbolū ē auctoritate v̄lis ecclie editū . nihil ergo icōueniēs i eo p̄tinet . **C. R. n.º** d̄ d̄ : q̄ sicut apostolus dicit ad Heb. 11 . Accedētē ad deū op̄s credere . credere at̄ non pōt aliq̄ nisi ei v̄tas quā credit proponat . Et ideo necessarium fuit fidē v̄tatē i vnū colligi : vt facilius posset oibus p̄poni : ne aliquis p̄ ignorantiam fidei a v̄tate deficeret : et ab huiusmodi sn̄iarū fidei collectione nomen symboli ē acceptū . **C. Ad p̄m̄ 5̄º d̄** : q̄ veritas fidei in sacra scriptura diffuse continet et varijs modis . et i q̄busdā obscure : ita q̄ ad eliciendū h̄ fidei v̄tatē ex sacra scriptura requirit̄ lōgū studiū et exercitiū ad qd̄ nō p̄nt puenire oēs illi q̄bus necessariū ē cognoscere fidei v̄tatē : quorū pleriq̄ alijs negocijs occupati studio vacare nō p̄nt : et iō fuit necessariū : vt ex sc̄tētis sacre scripture aliquid manifestū sūmarie colligeret qd̄ p̄poneret oibus ad credēdū : qd̄ qdē nō ē additū sacre scripture : sed potius ex sacra scriptura sūptū . **C. Ad 2̄º d̄** : q̄ i oibus symbolis eadē fidei doceat̄ veritas sed ibi op̄s populū diligentius instrui de fidei veritate vbi errores insurgunt : ne fides simpliciū p̄ hereticos corumpatur . Et hec fuit cā q̄re necesse fuit edere plura symbola : que in nullo alio differunt nisi q̄ in vno plenius explicantur que in alio continent̄ ip̄licite s̄m q̄ exigebat hereticorū istātia . **C. Ad 3̄º d̄** : q̄ confessio fidei tradit̄ symbolo q̄si ex persona totius ecclie que per fidē v̄nit̄ . fides at̄ ecclie ē fides formata . talis . n . fides inuenit̄ in oib⁹ illis qui sunt numero et merito de ecclia . Et ideo confessio fidei in simbolo tradit̄ s̄z q̄ cōuenit fidei formate : vt etiā si qui fideles fidem formatā non habent ad hanc formam pertingere studeāt . **C. Ad 4̄º d̄** : q̄ de descēsu ad inferos nullus error erat exort⁹ apud hereticos : et ideo non fuit necessariū aliquā explicationem circa hoc fieri . et propter hoc non reiterat̄ in simbolo patrū : sed supponitur tanq̄ predeterminatū i simbolo ap̄toꝝ . nō . n . symbolū sequens abolet precedens : s̄z potius illud exponit : vt dictū ē . **C. Ad 5̄º d̄** : q̄ si dicat̄ i sc̄am eccliam catholicam : hoc est intelligendum s̄m q̄ fides nostra refertur ad spūm sc̄m q̄ sanctificat eccliam : vt fit sensus . credo in spūm sc̄m sanctificantē eccliam . s̄z melius ē et s̄m cōiorem vsam vt non ponatur ibi in : sed simpliciter dicatur sanctā eccliam catholicā : sicut etiā Leo papa dicit . **C. Ad 6̄º d̄** : q̄ q̄ symbolū patrū est declaratiū symboli apostolorū : et ē fuit cōditū fidei iā manifesta et ecclia pacem habente propter hoc publice in missa cātatur . Symbolum autem apostolorū quod tempore p̄secutionis editum fuit fidei nondum publicata : occulte dicitur : in prima et in completorio : quasi contra tenebras errorum preteritorum et futurorum .

Ad decimum sic p̄cedit . Videt q̄ non p̄tinet ad summum pontificem fidei symbolum ordinare . Noua enim editio symboli necessaria est propter explicationem articuloꝝ fidei sicut dictum est . sed in veteri testamēto articuli fidei magis ac magis explicabantur s̄m temporum successionem : pp̄ hoc q̄ veritas fidei magis manifestabat̄ s̄m maiorē pro-

p̄nquitatē ad xp̄m : vt supra dictū est . cessante ergo tali cā i nona lege nō debet fieri maior ac maior : explicatio articuloꝝ fidei . ergo nō videt̄ ad auctoritatē sūmi p̄tificis p̄tinere noua editio symboli . **C. S.** Illud qd̄ ē sub anathemate iterdictū ab v̄li ecclia non subest p̄tati hoīs alicui⁹ . s̄z noua symboli editio iterdicta est sub anathemate auctoritate vniuersalis ecclie . Dicit . n . in gestis p̄ime ephesine synodi : q̄ perlecto symbolo Nicene synodi : decreuit sc̄ta synodus aliā fidem nulli licere p̄ferre : vel cōscribere : vel componere p̄ter diffinitū a sc̄tis p̄ibus qui in Nicena congregati sūt cū spū sc̄to : et subditur anathematis pena . et idem etiā reiterat̄ in gestis calcedonēsis synodi . ergo videt̄ q̄ nō p̄tinet ad auctoritatē sūmi p̄tificis noua editio symboli . **C. S.** Athanasius nō fuit sūmus pontifex : sed Alexandrinus patriarcha : et tñ symbolū cōstituit quod i ecclia cātatur ergo nō magis videt̄ p̄tinere editio symboli ad sūmū p̄tificē q̄ ad alios . **C. S.** 5̄ est q̄ editio symboli facta est in synodo gn̄ali . sed huiusmodi synodus auctoritate soli⁹ sūmi p̄tificis potest cōgregari vt h̄ in decre. di. 17 . 5̄º editio symboli ad auctoritatē sūmi p̄tificis p̄tinet . **C. R. n.º** d̄ d̄ : q̄ sicut supra dictum est noua editio symboli necessaria ē ad vitādū insurgētes errores . Ad illius ergo auctoritatē p̄tinet editio symboli ad cuius auctoritatē p̄tinet finalit̄ determinare ea que sūt fidei vt ab oibus icōcussa fide teneantur . hoc aut̄ p̄tinet ad auctoritatē sūmi p̄tificis : ad quē maiores et difficiliores ecclie q̄ones referūtur : vt dicitur i decre. di. 42 . Vñ et dñs Luce. 22 . Petro dixit que sūmū p̄tificē cōstituit : Ego te rogavi Petro vt nō deficiat fides tua : et tu aliquādo cōuersus cōfirma fratres tuos . Et huius ratio est : q̄ vna fides d̄z eē totius ecclie . s̄z illud . i . ad Cor. 1 . Idipsum dicatis oēs et non sint in vobis sc̄sinata . Quod seruari nō posset nisi q̄stio fidei de fide exorta determinet̄ p̄ eū q̄ toti ecclie p̄est : vt sic ei⁹ sn̄ia a tota ecclia firmiter teneat̄ . et ideo ad solā auctoritatē sūmi p̄tificis p̄tinet noua editio symboli : sicut et oīa alia q̄ p̄tinet ad totā eccliam : vt cōgregare synodū generalē : et alia huiusmodi . **C. Ad p̄m̄ 5̄º d̄** : q̄ i doctrina xp̄i et apostolorum v̄tas fidei est sufficienter explicata : sed q̄ peruersi hoīs apostolicā doctrinā et ceteras doctrinas et scripturas puertūt ad suis p̄orū p̄ditionē : sicut dicit̄ . 2 . p̄de . vlt . iō necessaria fuit temporibus precedentibus explicatio fidei i surgentes errores . **C. Ad secūdū d̄** : q̄ p̄hibitio et sn̄ia synodi se extēdit ad p̄uatas p̄sonas : quarū nō ē determinare de fide . nō . n . per huiusmodi sn̄iaz synodi gn̄alis ablatā est p̄tās sequēti synodo nouam editionē symboli facere non quidem aliā fidē cōtinentē : sed eandē magis expositā Sic . n . q̄libet synodus obseruauit : vt sequēs synodus aliqd̄ exponeret supra id qd̄ p̄cedēs synodus exposuerat pp̄ necessitatē alicuius heresis insurgētis . Unde p̄tinet ad sūmū p̄tificē cuius auctoritate synodus cōgregat̄ : et ei⁹ sententia cōfirmat̄ . **C. Ad 3̄º d̄** : q̄ Athanasius non composuit manifestationem fidei p̄ modū symboli : s̄z magis per modum cuiusdam doctrine : vt ex ipso modo loquendi apparet : sed quia integrā fidei veritatem eius doctrina breuiter continebat auctoritate sūmi p̄tificis est recepta : vt quasi regula fidei habeatur .

De actu fidei.

Questio. ij.

Inde considerandū est de actu fidei . Et primo de actu interiori . Secundo de actu exteriori .

d

C. Circa primum queruntur decē . 1º quid sit credere quod est actus interior fidei . 2º quot modis dicatur . 3º vtrū credere aliquid supra rationem naturalē

fit necessarium ad salutem . 4º vtrū credere ea ad que ratio naturalis peruenire pōt sit necessariū . 5º vtrū sit necessarium ad salutē credere aliqua explicite . 6º vtrū ad credendum explicite omnes equaliter teneant̄ . 7º vtrū h̄re fidem explicitam de xp̄o semp sit necessarium ad salutem . 8º vtrū credere trinitatem explicite sit de necessitate salutis . 9º vtrū actus fidei sit meritorius . 10º vtrū ratio humana diminuat meritum fidei .

Ad primū sic pcedit. Uidet q̄ credere nō sit cū assensione cogitare. Cogitatio. n. importat q̄daz inquisitionē. dī. n. cogitare: q̄si simul coagitare: sed Damasc. dicit in. 4. li. q̄ fides est nō inquisitus p̄sensus. ḡ cogitare nō p̄tinet ad actū fidei. **C̄p̄.** fides i rōne ponit: vt infra dicitur: sed cogitare ē actus cogitatie potētie q̄ p̄tinet ad p̄tē sensitīuā: vt in p̄o dictū est. ḡ cogitatio ad fidē nō p̄tinet. **C̄p̄.** Credere est actus intellectus: q̄ eius obm̄ est verū: sed assentire nō v̄ esse actus intellectus sed volūtatis. sicut ē assentire: vt supra dictū est. ḡ credere nō est cū assensione cogitare. **C̄p̄.** In h̄rius est q̄ Aug. sic diffinit credere in lib. de p̄destinatione scōy. **C̄p̄.** R̄n̄o. dōz q̄ cogitare triplr̄ sumi p̄t. Vno mō cōiter p̄ qualicunq̄ actuali p̄sideratione intellectus: sicut Aug. dicit i. 14. de trīni. H̄ac nūc dico intelligētiam quā intelligimus cogitātes. Alio modo dī cogitare magis pp̄ie p̄sideratio intellectus q̄ est cū q̄dā inquisitione aīq̄ p̄ueniat ad p̄fectionē intellectus p̄ certitudinē visionis. et fm̄ hoc Aug. dicit. 15. de trīni. q̄ dei filius nō cogitatio dī. sed verbū dei dī. cogitatio qp̄pe n̄ra p̄ueniēs ad id q̄d scimus: atq̄ inde formata v̄bū n̄rū est. et ideo v̄bū dei sine cogitatione dī intelligi: nō aliqd̄ habēs formabile q̄d possit esse iforme. et fm̄ hoc cogitatio p̄p̄ie dī motus aī deliberātis nōdū p̄fecti p̄ plenā visionē v̄tatis. sed q̄ talis motus p̄t esse v̄l aī deliberātis circa ītētiones v̄les: q̄d p̄tinet ad intellectū p̄tē: v̄l circa ītētiones p̄ticularēs: q̄d p̄tinet ad p̄tē sensitīuā. iō cogitare se cūdo mō sumit p̄ actu intellectus deliberātis. Tertio mō p̄ actu v̄tutis cogitatie. Si ḡ cogitare sumat cōiter fm̄ p̄mū modū: sic hoc q̄d dī cū assensione cogitare non dicit totā rōnē eius q̄d est credere. Nā p̄ hūc modū ē q̄ p̄siderat ea q̄ sit v̄l intelligit cū assensione cogitat. Si v̄o sumat cogitare sc̄do mō sic in hoc intelligit totā rō huius actus q̄ est credere. Actū. n. ad intellectū p̄tinetūz q̄dā h̄nt firmā assensionē absq̄ tali cogitatie: sicut cū aliq̄ p̄siderat ea q̄ scit v̄l intelligit. talis. n. p̄sideratio lā est formata. Quidam v̄o actus intellectus h̄nt q̄dē cogitationē informē absq̄ firmā assensione siue in neutrā p̄tē declināt: sicut accidit dubitātī: siue in vnā p̄tē magis declinēt: sed tenent aliquo leui signo sicut accidit suspicātī: siue vni p̄ti adherēat: tñ cū formidine alterius q̄d accidit opinātī: sed actus iste q̄ est credere h̄z firmā adhesionē ad vnā p̄tē in quo p̄uenit credēs cū sciente et intelligente: et tñ eius cognitio nō est p̄fecta p̄ maximā visionē: in quo p̄uenit cū dubitante suspicante et opināte. et sic pp̄riū est credētis: vt cū assensu cogitet: et p̄pter hoc distinguit iste actus: q̄ est credere ab oībus actibus intellectus q̄ sunt circa verū vel falsū. **C̄p̄.** Ad p̄m̄ ergo dōz: q̄ fides nō h̄z inquisitionē rōnis nālis demonstrātis id q̄d credit. h̄z tñ inquisitionē quādā eoz p̄ q̄ inducit homo ad credendū: puta q̄ sunt dicta a deo et miraculis confirmata. **C̄p̄.** Ad 2m̄ dōm: q̄ cogitare nō sumit hīc p̄t est actus cogitatie v̄tutis: sed p̄tinet ad intellectū vt dictū est. **C̄p̄.** Ad 3m̄ dōm: q̄ intellectus credētis determinat ad vnum nō p̄ rationē sed p̄ voluntatē. et ideo assensus hīc accipitur p̄o actu intellectus fm̄ q̄ a voluntate determinatur ad vnum.

Ad secundum sic pcedit. Uidet q̄ incōuenienter distinguat actus fidei p̄ hoc q̄ est credere deo: credēs deū: et credere i deū. Vnius enī h̄tus vnus est actus. sed fides est vnus h̄tus cū sit vnā virtus. ergo incōuenienter ponunt plures actus fidei. **C̄p̄.** Id q̄d est cōe omni actui fidei nō dōz ponit: vt p̄ticularis actus fidei: sed credere deo inuenit cōiter i quo libet actu fidei: q̄ fides inuit p̄ime veritati. ergo videt q̄ incōuenienter distinguat a q̄busdam alijs actibus fidei. **C̄p̄.** Id q̄d p̄uenit ēt nō fidelibus nō p̄t ponit fidei actus: sed credere deū esse p̄uenit ēt infidelibus. ergo nō dōz ponit inter actus fidei. **C̄p̄.** Adoueri in finē p̄tinet ad voluntatē cuius obiectum est bonū et finis. sed credere nō est actus voluntatis sed intellectus. ergo nō dōz ponit dīa vna eius q̄d est credere in deū q̄d ip̄ortat motū in finē. **C̄p̄.** S̄ est q̄ Aug. hanc distinctionē ponit in lib. de v̄bis dñi. et sup̄ Joan. **C̄p̄.** R̄n̄o. dōm q̄ actus cuiuslibet potentie v̄

h̄tus accipit fm̄ ordinē potētie: vel h̄tus ad suū obiectū. Obiectum autē fidei potest tripliciter p̄siderari. cū enī credere ad intellectus p̄tineat: p̄t est a voluntate motus ad assentiendū: vt dictū est: p̄t obiectū fidei accipi: vel ex p̄te ipsius intellectus: vel ex parte voluntate intellectū mouentis. Si q̄d ex p̄te intellectus sic in subiecto fidei dno p̄t p̄siderari sicut supra dictū est: quoz vnū est m̄ale obiectus fidei: et sic ponit actus fidei credere deo: q̄ sic supra dictū est: nihil p̄ponit nobis ad credēdū nisi fm̄ q̄ ad deū p̄tinet. Aliud autē est formalis ratio obiecti: q̄d est sicut mediū pp̄ q̄d tali credibili assentit. et sic ponit actus fidei credere deū: q̄ sicut supra dictū est: formale obiectū fidei est veritas p̄ma cui inheret homo vt pp̄ eā creditis assentiat. Si vero p̄sideret tertio mō obiectū fidei fm̄ q̄ intellectus est motus a voluntate: sic ponit actus fidei credere i deū. Veritas enī p̄ma ad voluntatē refert fm̄ q̄ h̄z rōnem finis. **C̄p̄.** Ad p̄m̄ ḡ dōm: q̄ p̄ ista tria nō designant diuersi actus fidei: sed vnus et idē actus h̄ns diuersas relationem ad fidei obm̄. Et p̄ hoc p̄z r̄sio ad 2m̄. **C̄p̄.** Ad 3m̄ dōz: q̄ credere deū nō p̄uenit infidelibus sub ea rōne q̄ ponit actus fidei. Nō enī credūt deū esse sub his p̄ditionibus q̄s fides determinat. et ideo nec vere deū credunt: q̄ vt p̄bs dixit. 9. metaphy. In simplicibus defectus cognitionis est solū in nō attingendo totali. **C̄p̄.** Ad 4m̄ dōm: q̄ sicut supra dictū est voluntas mouet intellectus et alias vires aīe in finē. et fm̄ hoc ponit actus fidei credere in deum.

Ad tertium sic pcedit. Uidet q̄ credere nō sit necessariū ad salutē. Ad salutē enim et p̄fectionē cuiuslibet rei ea sufficere vident q̄ conueniūt ei fm̄ suā nām: sed ea q̄ sunt fidei excedūt nālē hominis rōnē: cū sint nō apparētia: vt supra dictū est. ḡ credere non videt necessariū esse ad salutē. **C̄p̄.** In periculo se homo assentit illis in q̄bus non potest iudicare v̄trū illō q̄d ei p̄ponit sit verū vel falsū: fm̄ illud Job. 12. Nonne auris verba diiudicat: sed tale iudiciū homo h̄re non p̄t in his q̄ sunt fidei. q̄re homo non p̄t ea resoluerē i p̄ncipia p̄ma p̄ q̄ de oībus iudicamus. ergo piculosus est talibus fidē adhibere. credere ergo non est necessariū ad salutem. **C̄p̄.** Salus hoīs in deo p̄sistit fm̄ illud ps. Salus at̄ iustoz a dño: sed inuisibilia dei p̄ ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciunt. sempiterna quoq̄ virtus eius et diuinitas: vt dī Ro. p̄o. Que at̄ p̄spiciunt intellectu non credunt. ergo nō est necessariū ad salutē: vt homo aliqua credat. **C̄p̄.** Sed s̄ est q̄ dī Heb. 10. Sine fide impossibile est placere deo. **C̄p̄.** R̄n̄o. dōz: q̄ in oībus naturis ordinatis inuenit q̄ ad p̄fectionē nature inferioris dno occurrūt. Vnū q̄dē q̄d est fm̄ pp̄riū motū. Aliud at̄ q̄d est fm̄ motū superioris nāe sicut aqua fm̄ motū pp̄riū mouet ad centrū. fm̄ autē motus lune mouet circa centrū fm̄ fluxum et refluxū. Sicut et orbēs planetaz mouent pp̄rijs motibus ab occidentē in orientē. motu at̄ pp̄rijs orbis ab orientē in occidentē. Sol autē nā rationalis creata h̄z immediatū ordinē ad deū: q̄ ceterē creature non attingunt ad aliqd̄ v̄le: sed solū ad aliqd̄ p̄ticularē p̄cipātes diuinā bonitatē. vel in essendo tñ sicut inaiata. vel ēt in v̄nēdo et cognoscēdo singularia: sicut plāte et aīalia. Nā at̄ rationalis m̄q̄tuz cognoscit v̄lem boni et entis rationē h̄z immediatū ordinē ad v̄le essendi p̄ncipiū. In defectio ergo rationalis creature non solū p̄sistit in eo q̄d ei p̄p̄t fm̄ suā nām: sed in eo ēt q̄d ei attribuit̄ ex q̄dā sup̄nāli p̄fectione diuine bonitatis. Vñ et supra dictū est q̄ v̄tima b̄tudo hominis p̄sistit in quadā sup̄nāli dei visione: ad quā q̄dem visionē homo p̄tingere non potest nisi per modū adiscēntis a deo doctore: fm̄ illud Joā. 6. V̄s q̄ audit a patre et didicit venit ad me. H̄uius autē di discipline fit homo particeps non statim sed successiue fm̄ modū sue nature. V̄s autē talis adiscēs oportet q̄ credat ad hoc q̄ ad p̄fectā sciētiaz p̄ueniat. sicut ēt p̄bs dicit q̄ oīz adiscēntē credere. v̄nde ad hoc q̄ homo p̄ueniat ad p̄fectā visionē beatitudinis p̄exigit q̄ credat deo tanq̄ discipulus magistro docenti. **C̄p̄.** Ad p̄m̄ ḡ dōz: q̄ q̄ natura hominis dependet a superiori nā ad eius at̄ p̄fectionē nō sufficit cognitio nālis: sed requirit̄ q̄daz sup̄naturalis: vt

supra dictū est. **C**Ad 2^m dōz: q̄ sicut homo p̄ nāle lumē intellectus assentit p̄ncipijs: ita hō v̄tuosus p̄ hitus fidei h̄z rectū iudiciū de his q̄ p̄ueniūt illi v̄tuti. et hoc modo ē p̄ lumen fidei diuinitus infusus homini: homo assentit his q̄ sunt fidei: non at̄ p̄rijs. et ideo nihil piculi vel dānationis in est his q̄ sunt i xpo iesu ab ipso illuminati p̄ fidē. **C**Ad 3^m dōm: q̄ inuisibilia dei altiori modo q̄stum ad plura p̄cipit fides q̄ ratio naturalis ex creaturis in deum procedens. Unde dicitur **E**ccl. 3. **M**ultima super sensum hominis ostensa sunt tibi.

Ad quartum sic p̄cedit. **V**idet q̄ ea q̄ ratione nāli p̄bari p̄nt nō sit necessariū credere. In opib⁹. n. dei nihil sup̄flū iuenit̄ multo minus q̄ in opibus nāe. s̄z ad id qd̄ p̄ vnū pōt fieri sup̄flue apponit̄ aliud. ergo ea q̄ p̄ nālem rōnez cognosci p̄nt sup̄flū esset p̄ fidem accipere. **C** **S**. Et a necesse est credere de quibus est fides: sed non est de eodem scientia et fides: vt supra habitum est. cum ergo scientia sit de omnibus illis: que nāli rōne cognosci p̄nt: vt q̄ nō oporteat credere ea q̄ p̄ nālem rōne p̄bant. **C** **S**. Oīa scibilia vident̄ esse vnus rōnis. si ergo qd̄ā eoz p̄ponunt̄ hōi vt credenda: pari rōne oīa h̄mōi necesse esset credere. hoc aut̄ ē falsum. nō ergo ea q̄ p̄ nālez rōne cognosci p̄nt necesse ē credere. **C** **S**ed h̄ ē q̄: necesse ē deū credere esse vnū et icōporeū: q̄ nāli rōne a p̄bis p̄bant. **C** **R**ñ. dōm q̄ necessarium ē hōi accipere p̄ modū fidei nō solū ea q̄ sūt supra rōnem: sed et ea que p̄ rōne cognosci p̄nt. et hoc p̄p̄ tria. 1° qd̄em vt citius hō ad veritatis diuine cognitionē pueniat. Scia enīz ad quā p̄tinet p̄bare deus esse et alia h̄mōi de deo: vltimo hōibus addiscenda p̄ponit̄ p̄suppositis multis alijs sciētis. et sic nō nisi post multū t̄ps vite sue hō ad dei cognitionē pueniret. 2°. vt cognitio dei sit coīoz. **M**ulti enī in studio scie. p̄ficere nō p̄nt: vel p̄p̄ hebetudinē ingenij: vel p̄p̄ alias occupationes et necessitates t̄p̄alis vite vel et p̄p̄ torpore addiscendi: q̄ oīno a dei cognitione fraudarent̄ nisi p̄ponerent̄ eis diuina p̄ modū fidei. 3° mō. p̄pter certitudinē. **R**ō enīz humana in rebus diuinis ē multū deficiens. **L**uius signū est: q̄ p̄bi de reb⁹ humanis nāli inuestigatione p̄scrutantes in multis errauerūt et sibiip̄is p̄ua seuserūt. vt ergo esset indubitata et certa cognitio ap̄d hōies de deo: oportuit qd̄ diuina eis p̄ modū fidei traderetur q̄si a deo dicta q̄ mēiri nō pōt. **C** **A**d p^m g^o dōm: q̄ inuestigatio nālis rōnis nō sufficit humano generi ad cognitionē diuinā. et q̄ rōne oīdi p̄nt. et ideo nō est sup̄fluum vt talia credāt. **C** **A**d 2^m dōz: q̄ de eodē non pōt esse scia et fides apud eūdē: sed id qd̄ est ab vno scitū pōt esse ab alio creditū: vt supra dictū est. **C** **A**d 3^m dōm: q̄ si oīa scibilia pueniant in rōne scie: nō t̄n pueniūt in hoc qd̄ equaliter ordinēt ad beatitudinē. et ideo nō equaliter omnia p̄ponunt̄ vt credenda.

Ad quintum sic p̄cedit. **V**idet q̄ nō teneat hō ad credendū aliqd̄ explicitē. **N**ullus enī tenet ad id qd̄ nō est i ei p̄tate: s̄z credere aliqd̄ explicitē nō est in hōis p̄tate. **D**icit̄. n. **R**o. 10. **Q**uō credent in illū quē nō audierūt: quō audiet sine p̄dicante: quō aut̄ p̄dicabunt nisi mittant̄: g^o credere aliqd̄ explicitē hō nō tenet. **C** **S**. Sicut p̄ fidē ordinamur in deū. ita enīz p̄ charitatē. sed ad cōseruādū p̄cepta charitatis homo nō tenet: sed sufficit sola p̄paratio animi: sicut p̄z in illo p̄cepto dñi qd̄ ponit̄ **M**at̄. 5. **S**igs p̄cusserit te in vna maxilla p̄be ei et alia: et in alijs p̄silibus: vt **A**ug. exponit in lib. de sermone dñi in mōte. ergo enīz nō tenet hō explicitē aliqd̄ credere: sed sufficit qd̄ h̄eat aium p̄paratū ad credēduz ea q̄ a deo p̄ponunt̄. **C** **S**. Bonū fidei in quadā obedientia p̄sistit s̄m illud **R**o. p^o. **A**d obediēdū fidei in oībus gētib⁹: sed ad v̄tutes obediētie nō requiritur qd̄ hō aliqua determinata p̄cepta obseruet: sed sufficit qd̄ h̄eat promptum aium ad credēdū: s̄m illud **p**salmiste. **P**aratus sum et nō sum turbatus vt custodiā mandata tua. ergo v̄ qd̄ et ad fidem sufficit qd̄ hō habeat p̄optū aium ad credēdū ea q̄ ei diuinitus p̄poni p̄nt absq̄ hoc qd̄ explicitē aliqd̄ credat. **C** **S**ed h̄ est. qd̄ dicit̄ ad **H**eb. 11. **A**ccedentē ad deum ōz

credere q̄ est: et qd̄ ingrentib⁹ se remuneratoz ē. **C** **R**ñ. dōm: qd̄ p̄cepta legis q̄ homo tenet implere dant̄ de actibus virtutū: q̄ sunt via pueniendi ad salutē. **A**ctus aut̄ virtutis: sicut supra dictū est sumit̄ s̄m habitudinē hitus ad obm: sed in obo cuiuslibet virtutis duo p̄nt p̄siderari. s. id qd̄ est p̄p̄rie et per se obm v̄tutis qd̄ necessariū est i omni actu v̄tutis. et iterū id qd̄ est p̄ acc̄ns siue p̄sequēter se h̄z ad p̄p̄riā rōnem obi: sicut ad obm fortitudinis p̄p̄rie et p̄ se p̄inet sustinere picula mortis et aggredi hostes cū piculo p̄p̄ bonū cōe. sed qd̄ hō armet̄ vel ense p̄cutiat in bello iusto aut aliqd̄ h̄mōi faciat reducit̄ qd̄em ad obm fortitudinis: sed p̄ acc̄ns. **D**eterminatio g^o v̄tuosi actus ad p̄p̄riū et p̄ se obm v̄tutis est sub necessitate p̄cepti: sicut et ipse virtutis actus. sed determinatio actus virtuosi ad ea q̄ accidēt taliter vt sc̄dario se h̄nt ad p̄p̄riū et p̄ se v̄tutis obm nō cadūt sub necessitate p̄cepti nisi p̄ loco et t̄p̄e. **D**icendū est ergo qd̄ fidei obm p̄ se est id p̄ qd̄ hō beatus efficit̄: vt supra dictū est. p̄ acc̄ns aut̄ aut sc̄dario se h̄nt ad obm v̄tutis oīa que in sacra scriptura diuinitus tradita p̄tinentur. sicut qd̄ **A**braā h̄uit duos filios: qd̄ **D**avid fuit filius **I**sai: et alia huiusmodi. **Q**uātū ergo ad p̄ma credibilia q̄ sunt articuli fidei tenet hō explicitē credere: sicut et tenet h̄re fidē. **Q**uātū aut̄ ad alia credibilia nō tenet hō explicitē credere s̄z solum implicitē: vel in p̄paratione animi inq̄stuz paratus ē credere qcqd̄ diuina scriptura p̄tinet: sed tūc solū h̄mōi tenet̄ explicitē credere q̄n̄ hoc ei p̄siterit in doctrina fidei cōtineri. **C** **A**d p̄imū g^o dōz: qd̄ si in p̄tate hōis esse dicatur aliqd̄ excluso auxilio gr̄e: sic ad multa tenet hō ad q̄ nō p̄t sine gr̄a p̄parante: sicut ad diligēdum deū: et p̄ximū. et si multiter ad credendū articulos fidei. sed t̄n hoc pōt euz auxiliū gr̄e: qd̄ qd̄em auxiliū q̄buscumq̄ diuinitus dat̄: misericorditer dat̄. q̄bus aut̄ nō dat̄ ex iusticia nō dat̄ in penā p̄cedentis pcti et saltē originalis peccati: vt **A**ug. dicit̄ i li. d̄ correptōe et gr̄a. **C** **A**d 2^m dōm: qd̄ hō tenet̄ ad determinate diligēdū ea diligibilia q̄ sūt p̄p̄e et p̄ se charitatis obiecta. s. deus et p̄ximus: sed obiectio p̄cedit de illis p̄ceptis charitatis q̄ quasi p̄nter p̄tinent ad obm charitatis. **C** **A**d 3^m dōz: qd̄ virtus obediētie p̄p̄rie in voluntate p̄sistit. et iō ad actū obediētie sufficit p̄optitudo voluntatis subiecta p̄cipienti q̄ est p̄p̄rie et p̄ se obm obediētie sed hoc p̄ceptū vel illud p̄ acc̄ns vel p̄sequēter se habent ad p̄p̄riū et p̄ se obiectum obediētie.

Ad sextum sic p̄cedit. **V**idetur qd̄ eq̄l̄iter oēs tenentur ad habēdum fidem explicitam. **A**d ea enīz que sunt de necessitate salutis oēs tenent̄ sicut p̄z de p̄ceptis charitatis: sed explicatio credēdorum est de necessitate salutis: vt dictū est. ergo oēs equaliter tenent̄ ad explicitē credēdū. **C** **S**. **N**ullus d̄z examinari de eo qd̄ explicitē credere nō tenet. sed q̄n̄q̄ simplices examinant̄ de minimis articulis fidei. ergo oēs tenent̄ explicitē oīa credere. **C** **S**. **S**i minores nō tenent̄ h̄re fidem explicitā: sed solum implicitā: ōz qd̄ habeāt fidē implicitā in fide maior̄. sed hoc videt̄ piculosum: q̄z posset cōtingere qd̄ illi maior̄es errarent. ergo videt̄ qd̄ minores etīz debeant h̄re fidē explicitā. sic ergo oēs equaliter tenentur ad explicitē credendū. **C** **S**ed h̄ est qd̄ dicit̄ **J**ob p^o. qd̄ boves arabant et asine pascebant iuxta eos: q̄z videt̄z minores q̄ significant̄ p̄ asinos debent in credēdis coherere maioribus q̄ per boves significant̄: vt **G**regō. exponit in. 2. moral. **C** **R**ñ. dōz: qd̄ explicatio credēdoz fit p̄ reuelationē diuinā. **C**redibilia enīz naturalē rōnem excedunt reuelatio aut̄ diuina ordine quodā ad inferiores puenit p̄ superiores: sicut ad hōies per angelos: et ad inferiores angelos per superiores: vt patet p̄ **D**io. i. cele. hierar. **E**t ideo pari rōne explicatio fidei oportet qd̄ pueniat ad inferiores hōies per maiores. et ideo sicut superiores angeli q̄ inferiores illuminant̄ habent pleniorē notitiaz de reb⁹ diuinis q̄ inferiores: vt dicit̄ **D**io. 12. cap. cele. hierar. **I**ta et maiores hōies ad quos pertinet alios erudire: tenent̄ habere pleniorē notitiaz de credēdis et magis explicitē credere. **C** **A**d p^m ergo dōz: qd̄ explicatio credēdoz nō equaliter quantū ad oēs est de necessitate salutis: q̄z plura tenent̄ et

placite credere maiores qui habent officium alios instruendi q̄ alij. ¶ Ad 2^m dō: q̄ simplices non sunt examinandi de subtilitatibus fidei nisi q̄n habet suspicio q̄ sint ab hereticis deprauati: que in his qui ad subtilitatem fidei p̄tinent solent fidē simpliciū deprauare. si t̄n inueniunt nō p̄tinaciter p̄uerse doctrine adherere: si in talibus ex simplicitate deficiant nō eis imputat. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ minores nō habent fidem implicitā in fide maior: nisi quatenus maiores adherent doctrine diuine. ¶ Un̄ & apl̄s dicit. 1. ad Cor. 4. Imitatores mei estote sicut & ego xp̄i. vñ humana cognitio nō fit regula fidei sed v̄itas diuina a qua si aliqui maiorū deficiāt nō p̄ndicant fidei simpliciū qui eos rectam fidē h̄re credunt: nisi p̄tinaciter eoz erroribus in particulari adherent contra v̄lis ecclie fidem: que nō potest deficere dño dicente Luc. 22. Ego pro te rogavi ¶ Detre vt non deficiat fides tua.

Ad septimum sic procedit. ¶ Un̄ q̄ credere explicite mysteriū incarnationis xp̄i non sit de necessitate salutis apud oēs. ¶ Non enim tenet homo explicite credere ea que angeli ignorāt: q̄ explicatio fidei fit p̄ reuelationē diuinā q̄ puenit ad homines mediātibus angelis: vt dictū est. sed etiā angeli mysteriū incarnationis ignorauerūt. vñ querebāt in psalmo. Quis est iste rex glorie? Et ī Isa. Quis est iste q̄ venit de edom vt Dio. exponit. 7. c. cele. hierar. ergo ad credendum explicite mysteriū incarnationis xp̄i hoies nō tenebant. ¶ C̄p̄. Constat beatū Joānes baptistā de maioribus fuisse & p̄pinquissimū xp̄o: de quo dñs dicit Mat̄h. 11. Inter natos mulierum nullus maior eo surrexit. sed Joā. baptista nō videt incarnationis xp̄i mysteriū explicite cognouisse cū a xp̄o quesierit. Tu es qui venturus es: an alium expectamus: vt habet Mat̄h. 11. ergo nō tenebant etiā maiores ad h̄fidum explicitā fidē de xp̄o. ¶ C̄p̄. Multi gentiliū adepti sunt salutē p̄ ministeriū angeloz: vt Dio. dicit. 9. c. cele. hierar. Sed gentiles nō habuerūt fides de xp̄o nec explicitā nec implicitā: vt videt: q̄ nulla eis reuelatio facta fuit. ergo videt q̄ credere explicite incarnationis xp̄i mysteriū nō fuerit oibus necessariū ad salutē. ¶ S̄ 3̄ q̄ d̄ Aug. dicit in li. de correctione & gr̄a. Illa fides sana est qua credimus nullum hoīem siue maioris siue parue etatis liberari a cōtagio mortis & obligatione pct̄i nisi p̄ vnū mediatorē dei & hoīum Jesum xp̄m: ¶ R̄n̄. dōm: q̄ si cut supra dictū est: illud pp̄ie & per se p̄inet ad obm̄ fidei p̄ q̄d homo beatitudinē p̄sequit. ¶ Un̄ aut̄ hoibus veniendi ad beatitudinē est mysteriū incarnationis & passionis xp̄i. Dicit enī Act. 4. Non est aliud nomen datum hoibus in quo oporteat nos saluos fieri. & ideo mysteriū incarnationis xp̄i aliquantulum oportuit omni tpe esse creditū apud oēs. diuersimode t̄n s̄m diuersitate tēporum & p̄sonarum. ¶ Un̄ ante statū peccati homo habuit explicitā fidē de xp̄i incarnatione s̄m q̄ ordinabat ad cōsummationem glorie. nō aut̄ s̄m q̄ ordinabat ad liberationes a peccato p̄ passionē & resurrectionē: q̄ homo non fuit p̄sciens peccati futuri. videt aut̄ incarnationis xp̄i p̄sciens fuisse per hoc q̄ dixit. ¶ Propter hoc reliquit homo patrē & matrē & adheredit vxori sue: vt habet Gen. 2. Et hoc apl̄s ad Epl̄. 5. dicit sac̄m magnum esse in xp̄o & eccl̄sia: q̄d q̄des sacramentū nō ē credibile p̄mū hoīem ignorasse. ¶ Post peccatū aut̄ fuit explicite creditum mysteriū incarnationis xp̄i: non solum q̄tū ad incarnationē: sed etiā quantū ad passionem & resurrectionē quibus humanū genus a peccato & morte liberat. aliter enim nō p̄figurassent xp̄i passionem q̄busdam sacrificijs: & ante legem & sub lege. quoz quidē sacrificioz significatum explicite maiores cognoscebāt. minores autē sub velamine illoz sacrificioz credentes ea diuinitus esse disposita de xp̄o venturo quodāmodo habebant velatam cognitionem: & sicut supra dictū est ea que ad mysteria xp̄i p̄tinent tanto difficilins cognouerūt quanto a xp̄o remotiores fuerunt. & tanto facilius cognouerūt quanto xp̄o p̄pinquiores fuerunt. ¶ Post tēpus antez gr̄e reuelate tam maiores q̄ minores tenent habere fides explicitā de mysterijs xp̄i p̄cipue q̄tū ad ea q̄ cōiter in eccl̄ia

solēnt & publice p̄ponunt: sicut sunt articuli incarnationis: de quibus supra dictum est. Alias autē subtiles considerationes circa incarnationis articulos tenent aliqui magis vel minus explicite credere s̄m q̄ conuenit statui & officio vnus cuiusq̄. ¶ Ad p̄m̄ ḡ dōm: q̄ angelos nō omnino latuit mysteriū regni dei: sicut Aug. dicit. 5. sup̄ Gen. ad litteram. Quasdam t̄n rōnes huius mysterij p̄fectius cognouerunt xp̄o reuelante. ¶ Ad 2^m dōm: q̄ Joānes baptista de aduentu xp̄i in carne nō quesuit quasi hoc ignoraret cum ipse hoc expresse p̄fessus fuerit dicens. Ego vidi & testimonium p̄hibui q̄: hic est filius dei: vt habetur Joan. primo. Unde non dicit: tu es qui venisti: sed tu qui venturus es: querens de futuro non de p̄terito. Sili non est credendū q̄ ignorauerit enim ad passionē venturū. Ipse enim dixerat. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi: p̄nunciāns eius imolationem futurā. Et t̄n hoc prophete alij etiā nō ignorauerunt sed ante p̄dixerunt: sicut p̄cipue patet in Isa. ¶ Potest ergo dici sicut Grego. dicit q̄ inquisit ignorans an ad infernū esset in p̄pria persona descēsurus. Sciebat autem q̄ virtus passionis eius extendenda erat vsq̄ ad eos qui in limbo detinebantur. s̄m illud Jac̄. 9. Tu quoq̄ in sanguine testamenti tui emisisti vinctos de lacu in quo non est aqua. nec hoc tenebatur explicite credere anteq̄ esset impletum q̄ per seipsum deberet descendere. ¶ Vel p̄t dici sicut Ambro. dicit sup̄ Luc. q̄ nō inquisit ex dubitatione seu ignorantia sed magis ex pietate. ¶ Vel potest dici sicut Chryso. dicit. q̄ nō inquisit q̄ ipse ignoraret: sed vt per xp̄m satisfaceret suis discipulis. vnde & xp̄s ad discipuloz instructionem respondit signa operum ostendens. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ multis gentiliū facta fuit reuelatio de xp̄o: vt p̄ per ea que p̄dixerunt. ¶ Itaq̄ Job. 19. dicit. Scio q̄ redemptor meus viuit ¶ Sibylla etiam p̄nunciāuit quedā de xp̄o: vt Augu. dicit ¶ Inuentū etiā in historijs romanoz q̄ tempore Constantini augusti & Helene matris eius inuentum fuit quoddā sepulchrum in quo iacebat homo auream laminā habens in pectore: in qua scriptum erat: xp̄s nascetur ex virgine: & ego credo in eum. ¶ Sol sub Helene & Constantini temporibus iterum me videbis. Si qui tamen saluati fuerunt quibus reuelatio non fuit facta: non fuerunt saluati absq̄ fide mediatoris: q̄: & si non habuerunt fidem explicitam: habuerunt tamen fidem implicitam in diuina p̄ouidentia credentes deū esse liberatōrē hoīum s̄m modos sibi placitos: & s̄m q̄ aliquibus veritatē cognoscētib̄ spiritus reuelasset: s̄ illud Job. 35. c. Qui docet nos sup̄ iumēta terre.

Ad octauum sic procedit. ¶ Videtur q̄ credere trinitatem explicite non fuerit de necessitate salutis. Dicit enim apostolus ad Hebr. 11. Credere oportet accedentem ad deum quia est: & quia inquirentibus se remunerato: est. sed hoc potest credi absq̄ fide trinitatis. ergo non oportebat explicite fidem de trinitate habere. ¶ C̄p̄. Dominus dicit Joan. 17. ¶ Dater manifestari nomen tuum hominibus. quod exponēs Augu. dicit. Non id nomen tuum quo vocaris deus: sed id quo vocaris pater meus. Et postea subdit etiam. In hoc q̄ deus fecit hunc mundum notus i omnibus gentibus: in hoc q̄ non est cum dijs falsis colendus notus in iudea deus. In hoc vero q̄ pater est huius Christi p̄ quem tollit peccata mundi hoc nomen eius p̄ans occultum: nūc manifestauit eis. ergo ante Christi aduentum non erat cognitum q̄ in diuinitate esset paternitas & filiatio. non ergo trinitas explicite credebatur. ¶ P̄terea. Illud tenemur explicite credere in deo quod est beatitudinis obiectum. sed obiectum beatitudinis est bonitas summa que potest intelligi in deo etiam sine personarū distinctione. ergo nō fuit necessarium explicite credere trinitatem. ¶ Sed contra est q̄ in veteri testamento multipliciter expressa est trinitas personarum: sicut statim in principio Gen. dicit ad expressionem trinitatis. faciamus hoīem ad imaginem & similitudinem nostram. ergo a principio de necessitate salutis fuit credere trinitatem explicite. ¶ R̄spondeo dicendum q̄ mysteriū incarnationis Christi explicite credi nō

Signum dicitur in ista fuisse placitum.

pōt sine fide trinitatis: q̄ in mysterio incarnationis Christi hoc continetur q̄ filius dei carnem assumpsit: q̄ p̄ gratiam spiritus sancti mundum renouauerit. & iterum q̄ de spiritu sancto conceptus fuerit. & ideo eodem modo quo mysterium incarnationis christi ante christum fuit explicitè creditum a maioribus: implicitè autem & quasi obumbrate a minoribus: ita etiam & mysterium trinitatis. Et ideo etiam post tempus gratie diuulgate tenentur omnes ad explicitè credendum mysterium trinitatis. & omnes qui renascuntur in christo hoc adipiscuntur per inuocationem trinitatis s̄m illud Matth. vlti. Euntes docete oēs gentes baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti. Ad primum ergo dicendum q̄ illa duo explicitè credere de deo omni tempore & quo ad omnes necessarium fuit: non tamen est sufficiens omni tempore & quo ad omnes. Ad secundum dicendum: q̄ ante christi aduentum fides trinitatis erat occulta in fide maiorum. sed per christum manifestata est in uero & per apostolos.

Ad tertium dicendum: q̄ summa bonitas dei s̄m modum quo nunc intelligitur per effectus pōt intelligi absq̄ trinitate personarum. sed s̄m q̄ intelligitur in seipso prout uidetur a beatis: non potest intelligi sine trinitate personarum. & iterum ipsa uisio personarum diuinarum perducit nos in beatitudinem.

Ad nonum sic proceditur. Uidetur q̄ credere non sit meritorium. Principium enim merendi est charitas: ut supra dictum est. sed fides est preambula ad charitatem sicut & nā: ergo sicut actus nature non est meritorium: q̄ nālibus non meremur. ergo nec actus fidei. Preterea. Credere medium est inter opinari & scire vel considerare scita. sed consideratio scientie non est meritoria. similiter autem nec opinio. ergo etiam neq̄ credere est meritorium. Preterea. Ille qui assentit alicui rei credendo aut habet causam sufficienter inducentem ip̄s ad credendum: aut nō. Si h̄s sufficiens inductiuus ad credendum non uidetur hoc ei esse meritorium: quia nō est ei iam liberum credere & non credere. Si autem non habet sufficiens inductiuum ad credendum: leuitatis ē credere: s̄m illud Eccl. 18. Qui cito credit leuis est corde. & sic non uidetur esse meritorium. ergo credere nullo modo est meritorium. Sed contra est quod dicitur ad Heb. 11. q̄ sancti per fidem adepti sunt re promissiones: quod si esset nisi credendo mererentur. ergo ipsum credere ē meritorium. Respondeo dicendum: q̄ sicut supra dictum est: actus nostri sunt meritorij inq̄tum procedunt ex libero arbitrio moto a deo per gratiam. Unde omnis actus humanus qui subijcitur libero arbitrio si sit relatus in deum potest meritorius esse. Ipsum autem credere est actus intellectus assentientis ueritati diuine ex imperio uoluntatis a deo moto per gratiam. & sic subiacet libero arbitrio in ordine ad deum: unde actus fidei potest esse meritorius. Ad primum ergo dicendum: q̄ natura comparatur ad charitatem que est merendi principium sicut materia ad formam. fides autem comparatur ad charitatem: sicut dispositio precedens ultimam formam. Manifestum est autem q̄ subiectum vel materia non potest agere nisi uirtute forme: neq̄ etiam dispositio precedens anteq̄ forma adueniat: sed postq̄ forma aduenierit: tam subiectum q̄ dispositio precedens agit in uirtute forme que est principale agendi principium. sicut calor ignis agit in uirtute forme substantialis. Sic ergo neq̄ natura neq̄ fides sine charitate possunt producere actum meritorium: sed charitate supernemente actus fidei fit meritorius per charitatem: sicut & actus nature & naturalis liberi arbitrij. Ad secundum dicendum: q̄ in scientia duo possunt considerari. scilicet ipse assensus scientis ad re scitam: & consideratio rei scite. Assensus autem scientie non subijcitur libero arbitrio: quia sciens cogitur ad assentiendum per efficaciam demonstrationis: & ideo assensus scientie non est meritorius. Sed consideratio actualis rei scite subiacet libero arbitrio. Est enim in potestate hominis considerare vel non considerare. & ideo consideratio scientie potest

esse meritoria si referatur ad finem charitatis. id est ad honorem dei vel utilitatem proximi. sed in fide utrunq̄ subiacet libero arbitrio. & ideo q̄tum ad utrunq̄ actus fidei potest esse meritorius. sed opinio non habet firmum assensum. Est enim quoddam debile & infirmum: s̄m philosophum in primo poste. Unde non uidetur procedere ex perfecta uoluntate. & sic ex parte assensus non multum uidetur habere rationem meriti. sed ex parte considerationis actualis potest meritoria esse. Ad tertium dicendum: q̄ ille qui credit habet sufficiens inductiuum ad credendum. Inducitur enim auctoritate diuine doctrine miraculis confirmate. & quod plus est interiori instinctu dei inuitantis. Unde non leuiter credit cum habeat sufficiens inductiuum ad credendum. & ideo non tollitur ratio meriti.

Ad decimum sic proceditur. Uidetur q̄ ratio inductiua ad ea que sunt fidei diminuat meritum fidei. Dicit enim Grego. in quadam omel. q̄ fides non habet meritum cui humana ratio prebet experimentum. si ergo ratio humana sufficienter experimentum prebeat totaliter excludit meritum fidei. uidetur ergo q̄ qualiscūq̄ ratio humana inducta ad ea que sunt fidei diminuat meritum fidei. Preterea. Quicquid diminuit rationem uirtutis diminuit rationem meriti: quia felicitas uirtutis est premium: ut pb̄s dicit in primo Eth. sed ratio humana uidetur diminuire rationem uirtutis ipsius fidei: quia de ratione fidei est q̄ sit nō apparentium: ut supra dictum est. Quanto autem plures rationes inducuntur ad aliquid: tanto minus hoc est non apprensens. ergo ratio humana inducta ad ea que sunt fidei meritum fidei diminuit. Preterea. Contrariarum contrarie sunt cause. id quod inducitur in contrarium fidei auget meritum fidei: siue sit persecutio cogentis ad recedendum a fide: siue etiam sit ratio aliqua hoc persuadens. ergo ratio coadiuuans fidem diminuit meritum fidei. Sed contra est q̄. 1. Petri. 3. dicitur. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti nos reddere rationem de ea que in nobis est fide & spe. nō at ad hoc induceret apostolus si per hoc meritum fidei diminueretur. non ergo ratio diminuit meritum fidei. Ratio. ddm q̄ sicut dictum ē actus fidei pōt eē meritorius inq̄tum subiacet uoluntati: nō solum q̄tum ad usus sed etiam q̄tum ad assensum. Ratio autem humana inducta ad ea que sunt fidei dupliciter se potest habere ad uoluntatem credentis. Uno quidem modo sicut precedens puta cum aliquis aut tantum haberet uoluntatem: aut nō haberet promptam uoluntatem ad credendum: nisi rō hūana induceret. & sic rō hūana inducta diminuit meritum fidei. Sic et supra dictum ē q̄ passio precedens electionem in uirtutibus moralibus diminuit laudem uirtuosi actus. Sicut. n. hō actus uirtutis moralium d̄s exercere ppter iudiciū rōnis nō ppter passionem: ita credere d̄s homo ea que sunt fidei nō ppter rationem humanam: sed propter auctoritatem diuinā. Alio modo ratio humana potest se habere ad uoluntatem credentis consequenter. Cum enim homo habet promptam uoluntatem ad credendum: diligit ueritatem creditam: & super ea excogitat & amplectitur si quas rationes ad hoc inuenire potest. & quantum ad hoc ratio humana non excludit meritum fidei: sed est signum maioris meriti. Sic etiam passio consequens in uirtutibus moralibus est signum promptioris uoluntatis: ut supra dictum ē. & hoc significat Joan. 4. ubi samaritani ad mulierem per quam rō hūana figurat dixerunt. Jam non propter tuam loquelam credimus. Ad primum ergo dicendum: q̄ Grego. loquitur in casu illo quando homo non habet uoluntatem credendi ea que sunt fidei nisi propter rationem inductam. Quando autem homo habet uoluntatem credendi ea: que sunt fidei ex sola auctoritate diuina etiam si habeat rationem demonstratiuam ad aliquid eorum: puta ad hoc quod est deum eē: non propter hoc tollitur vel diminuitur meritum fidei. Ad secundum dicendum: q̄ rationes que inducuntur ad auctoritatem fidei non sunt demonstrationes q̄ in uisione intelligibile intellectū humanū reducere p̄t. & ideo nō desinūt esse nō apparentia: sed remouent impedimenta

fidei ostendēdo nō esse impossibile qđ in fide pponit. vñ p tales rōnes nō diminiuit meritū fidei nec rō fidei: s; rōnes demonstratiue inducte ad ea que sunt fidei pambula: n̄ tñ ad articulos: & si diminiuant rōnes fidei: q; faciūt esse apparens id qđ pponit: nō tñ diminiuit rōne charitatis per quā volūtas est p̄mpta ad ea credendū etiā si nō appareat. & iō nō diminiuit rō meriti. ¶ Ad 3^m dđm: q; ea que repugnant fidei siue in cōsideratione hoīs siue in exteriori p̄secutione intātū augent meritū fidei inq̄tum oñdit volūtas magis p̄mpta & firma in fide. & ideo ēt martyres maius fidei meritū hūerūt nō recedentes a fide pp̄ p̄secutiones. & ēt sapientes maius meritū fidei hūerūt nō recedentes a fide pp̄ rationes phōy vel hereticoy q; fidē inductas. Sed ea q; pueniunt fidei nō semp̄ diminiunt p̄mptitudinē volūtatē ad credendū. & ideo non semp̄ diminiunt meritum fidei.

¶ De actu exteriori fidei.

Qđ. iij.

¶ Unde considerandū est de exteriori fidei actu q; est cōfessio. ¶ Et circa hoc q̄runt duo. 1° vtrū cōfessio sit actus fidei. 2° vtrū cōfessio sit necessaria ad salutē.

d

¶ Ad primum sic procedit. Videt q; cōfessio nō sit actus fidei.

¶ Non. n. idē actus p̄tinet ad diuersas v̄tutes. sed cōfessio p̄tinet ad p̄niam cuius ponit pars. 1° nō est actus fidei. ¶ S. Ad hoc q; homo cōfiteat fidei retrahit interdū p̄ timorē vel ēt pp̄ aliquā cōfessionē. ¶ Uñ & apls ad Eph. vlt. petit orari p̄ se vt det sibi cū fiducia notū facere mysteriū euāgelij. sed nō recedere a bono pp̄ cōfessionē vel timorē p̄tinet ad fortitudinē q; moderat audacias & timores. ergo videt q; cōfessio nō sit actus fidei sed magis fortitudinis vel cōstātie. ¶ S. Sicut p̄ fidei feruorē inducit aliqs ad cōfiteandū fidē exterius: ita ēt inducit ad alia exteriora bona opa faciēda. Dicit. n. Gal. 5. q; fides p̄ dilectionē opat: sed alia exteriora opa nō ponunt actus fidei. ergo ēt neq; cōfessio. ¶ Sed h̄ ē q; 2° ad Thessal. 1° sup̄ illud: & opus fidei in v̄tute. dicit glo. 1. cōfessionē q; proprie est opus fidei. ¶ Rñ. dđz q; actus exteriores illius v̄tutis pp̄rie sunt actus ad quoy fines s̄m suas spēs referunt: sicut ieiunare s̄m suā spēm refert ad finē abstinentie q; est p̄secere carnē. & iō est actus abstinentie. cōfessio autez eoy q; sunt fidei s̄m suā spēs ordinat sicut ad finē ad id qđ est fidei: s̄m illud. 2. ad Cor. 4. H̄ abētes eūdē spēm fidei credimus: pp̄ qđ & loquimur. Exterior. n. locutio ordinat ad significandū id qđ in corde cōcipit. vñ sicut p̄ceptus interior: eoy q; sunt fidei est pp̄rie fidei actus: ita ēt & exterior: cōfessio. ¶ Ad 3^m dđm: q; triplex est cōfessio q; in scripturis laudat. Una est cōfessio eoy q; sunt fidei. & ista est pp̄rie actus fidei v̄tute relata ad fidē finē: sicut dictum est. Alia est cōfessio gr̄ay actionis siue laudis. & ista est actus laurie. Ordinat. n. ad honorē deo exterius exhibēdū qđ est finis laurie. Tertia est cōfessio pctōy: & hec ordinat ad delectionē pcti q; est finis p̄nie vñ p̄tinet ad p̄niam. ¶ Ad 2^m dđm: q; remouēs phibēs nō est cā p̄ se sed p̄ accūs: vt p; p̄ phm in. 8. ph̄y. Unde fortitudo q; remouet impedimentū cōfessionis fidei. s. timorē vel erubescētā nō est pp̄rie & p̄ se cā cōfessionis: sed q̄si p̄ accūs. ¶ Ad 3^m dđm: q; fides interior: mediante dilectione cāt oēs exteriores actus v̄tutū mediātibz alijs v̄tutibus impando nō eliciendo: sed cōfessionē p̄ducit tanq; proprium actum nulla alia v̄tute mediante.

¶ Ad secundum sic procedit. Videt q; cōfessio fidei nō sit necessaria ad salutē. ¶ Illud. n. vñ ad salutē sufficere p̄ qđ hō attingit finē v̄tutis: sed finis pp̄rie fidei est cōiunctio humane mētis ad veritatē diuinā: qđ pōt etiā esse sine exteriori cōfessione. ergo cōfessio fidei non est necessaria ad salutē. ¶ S. Per exteriorē cōfessionē fidei homo fidē suā alijs hoī patefacit. sed hoc non est necessariū nisi illis q; h̄nt alios in fide instruere ergo vñ q; minores non teneant ad fidē cōfessionē. ¶ S. Illud qđ pōt agere in scādālū & p̄turbationē alioy non est

necessariū ad salutē. Dicit. n. apls. 1. ad Cor. 10. Sine offensione estote iudeis & gētibz & ecclie dei: sed p̄ cōfessionē fidei q̄nq; ad p̄turbationē infideles p̄nocāt. 1° cōfessio fidei non est necessaria ad salutē. ¶ Sed h̄ est qđ apls dicit ad 1° Cor. 10. Lo: de credit ad iustitias: ore at cōfessio fit ad salutē. ¶ Rñ. dđm q; ea q; sunt necessaria ad salutē cadunt sub p̄ceptis diuine legis. cōfessio at fidei cū sit quoddā affirmatiuū non p̄t cadere nisi sub p̄cepto affirmatiuo. ¶ Uñ eodē modo est de necessarijs ad salutē. quo modo p̄t cadere sub p̄cepto affirmatiuo diuine legis. ¶ Precepta at affirmatiua: vt supra dictū est: nō obligāt ad semp̄ & si semp̄ obligāt: obligāt at p̄ loco & tpe s̄m alias cōiunctas debitas s̄m quas o; actū humanū limitari ad hoc q; sit actus v̄tutis. Sic ergo cōfiteri fidē nō semp̄ neq; in quolibet loco ē de necessitate salutis: sed in aliquo loco & tpe: q̄n. s. p̄ dimissionē huius cōfessionis subtraheret honorē debitus deo: & ēt vilitas p̄m̄is ipendēda: puta si aliqs interrogatus de fide taceret. & ex hoc crederet vel q; non h̄ret fidē: vel q; fides non ēt v̄a: vel alijs p̄ eius taciturnitatē auerterent a fide. ¶ In h̄mōi. n. casibus cōfessio fidei est de necessitate salutis. ¶ Ad 3^m dđm q; finis fidei sic & aliaz v̄tutū referri d; ad finē charitatis q; est amor dei & p̄m̄i. Et ideo q̄n honorē dei vel vilitas p̄m̄i hoc exposcit non d; ē cōtentus hō vt p̄ fidē suā ipsi v̄tati diuine cōiungat: sed d; fidē exterius cōfiteri. ¶ Ad secūdū dđm: q; in casu necessitatis vbi fides p̄citat q̄libet tenet fidē suā alijs p̄palare: vñ ad instructionē alioy fidelū siue cōfirmationē: vñ ad rep̄m̄i mēdū infidelū insultationē: sed alijs t̄pibus instruere hoīes de fide nō p̄tinet ad oēs fideles. ¶ Ad 3^m dđz: q; si p̄turbatio infidelū oriat de cōfessione fidei manifesta absq; aliqua vilitate fidei vel fidelū: nō est laudabile in tali casu fidem publice cōfiteri. ¶ Uñ dñs dicit Math. 7. Nolite sanctū dare canibus: neq; margaritas v̄ras spargere an̄ porcōs: ne conuersi diripiant vos. sed si vilitas fidei aliqua speretur: aut necessitas alit cōtempta p̄turbatione fidelū: deb; homo publice fidem cōfiteri. ¶ Unde Math. 15. dicit: q; cū discipuli dixissent dño q; pharisei audito eius verbo scan- dalizati sunt: dñs respondit. Simile illos. s. turbari: ceci sūt & duces cecorum.

¶ De ipsa fidei v̄tute.

Qđ. iiii

¶ Unde considerandū est d̄ ipsa fidei v̄tute. Et 1° qđ de ipsa fide. 2° de habitibus fidei. 3° de cā fidei. 4° de effectibus eius. ¶ Circa 1^m q̄runt octo. 1° qđ sit fides. 2° in q; v̄a sit sic in subo. 3° vtrū forma eius sit charitas. 4° vtrū eadē numero sit fidel

formata & informis. 5° vtrum fides sit v̄tute. 6° vtrū sit vna v̄tute. 7° de ordine eius ad alias v̄tutes. 8° de comparatione certitudinis eius ad certitudinem v̄tutū intellectualium.

¶ Ad primum sic procedit. Videt q; sit icōp̄tes fidei. diffinitio quā apls ponit ad Heb. 11. dicit. fides est suba sp̄andar̄ rez: argumētū nō apparētū. ¶ Nulla. n. q̄litas est suba. sed fides est q̄litas: cū sit v̄tute theologica: vt supra dictū est. 1° nō est suba. ¶ S. diuersay v̄tutū diuersa sunt oba. sed res sp̄anda ē obm̄ sp̄ei. nō 1° d; poni in diffinitione fidei tāq; eius obm̄ ¶ S. fides magis p̄ficiat p̄ charitatē q; p̄ spēs: q; charitas est forma fidei: vt infra patebit. magis ergo poni debuit i diffinitione fidei res diligēda q; res sp̄anda. ¶ S. Idē nō d; poni in diuersis generib;. s; suba & argumētū sūt diuersa gr̄a nō subalternatim posita. ergo icōueniēter fides dicitur esse substantia & argumētum. inconnemēter ergo describitur fides. ¶ S. Per argumētū veritas manifestatur eius ad qđ inducit argumētū. sed illud d; esse apparens cuius v̄tute est manifesta. 1° vñ oppositū implicari in hoc q; d; argumētū nō apparētū: q; argumētū facit rē p̄us nō apparētē postea appere. ergo male dicit rez non apparētū. inconnemēter ergo describit fides. ¶ In 2^m sufficit auctoritas apostoli. ¶ Rñ. dđm q; h; qdam dicant p̄dicta apostoli verba non esse fidei diffinitionem: q; diffinitio

indicat qd ditate rei essentiam: vt hf. 7. metabpy. tñ si qs recte pñderet oia ex qbus fides pñt diffiniri in pñdicta descri pñtione tãgunf. lz vba nō ordmētur sub forma diffinitionis sicut ēt apud pñhos pñtermiffa syllogistica forma syllogifino rū pñcipia tãgunf. ¶ Ad cuius euidentia pñsiderandū est qd cū hñtus cognofcant pñ actus: tñ actus pñ obta. fides cum fit hñtus qdā dñ diffiniri pñ ppñū actū in pñparatione ad ppñū obm. actus atñ fidei est credere: sic fupra dcm̄ est: qñ actus ē intellectus determinati ad vnū ex ipio voluntatis. sic ergo actus fidei hñ ordinē tñ ad obm voluntatis qñ est bonū tñ finis. tñ ad obm intellectus qd est vez. Et qñ fides cū fit vñtus theologica sicut fupra dcm̄ est: hñ idē pñ obo tñ fine: ne cesse est qñ obm fidei tñ finis pñportionabilē sibi corrñdeat. Dictū est atñ fupra qñ vñtas pñma est obm fidei fñm qñ ipfa ē nō vñsa. tñ ea qbus pñ ipam inheret. tñ fñm hoc oñ qñ ipfa veritas pñma se hñat ad actū fidei pñ modō finis fñm rōnez rei nō vñse: qd pñnet ad rōnem rei spate. fñm illud apli ad 1Ro. 8. Qd nō videmus spamus. vñtatē. n. videre est ipaz hñe. nō atñ spat aliqs id qd iā hñ. sed spes est de hoc qñ nō hñ: vt fupra dictū est. Si gñ hñtudo actus fidei ad finē qñ ē obm voluntatis significat in hoc qñ dñ: fides est fuba reruz spanday. Substãtia. n. solet dici pñma inchoatio cuiuscūqñ rei: tñ maxime qñ tota res sequēs pñnet vñtute in pñmo pñcipio. puta si dicamus qñ pñma pñcipia idemōstrabilia sunt fuba scie: qñ. f. pñmū qd in nobis est de scia sñt hñmōi pñcipia: tñ in eis vñtute pñnet tota scia. ¶ Per hñc ergo mōz dñ fides ēē fuba rez spanday: qñ. f. pñma inchoatio rez spandarū in nobis est pñ assensū fidei qñ vñtute pñneti oēs res spandas. In hoc. n. spamus bñficari qñ videbimus apta vñtione vñtatē cui pñ fidē adberemus: vt pñ pñ ea qñ fupra de felicitate dicta sñt. ¶ Habitudo atñ actus fidei ad obm intellectus fñm qñ est obm fidei designat in hoc qñ dñ: argumētū non apparētū. tñ sumit argumētū pñ argumētū effectū. ¶ Per argumētū. n. intellectus inducīt ad inherētū alicui vñ. vñde ipfa infirma adhefio intellectus ad vñtatē fidei nō apparētē vocat hñ argumētū: ¶ Unñ alia lñra hñ pñictio: qñ. f. pñ auctozitatē diuinā intellectus credētis pñnciāt ad assentiētū bis qñ nō videt. Si qs gñ inforñmā diffinitionis hñmōi vba reduce re velit pñt dicere qñ fides est hñtus mētis qñ inchoat vñta eterna in nobis faciēs intellectū assentire nō appemibus. pñ hoc. n. fides ab oibus alijs distinguit qñ ad intellectū pñnet ¶ Per hoc. n. qñ dñ: argumētū: distinguit fides ab opinione suspitione tñ dubitatione pñ qñ nō est pñma adhefio intellectus firma ad aliqd. ¶ Per hoc atñ qñ dñ: nō apparētū: distinguit fides a scia tñ intellectu pñ qñ aliqd fit apparēs. ¶ Per hoc autñ qñ dñ: fuba spanday rez: distinguit vñtus fidei a fide cōiter fūpta qñ nō ordinat ad bñtudine spatā. Oēs atñ alie diffinitiones qñcunqñ de fide dant explicationes sñt huius quā apls ponit. Qd. n. dicit Aug. fides est vñtus qñ credunt qñ non vident. tñ qd dicit Damaf. qñ fides est nō iqsitus pñsensu tñ qñ aliqñ dicūt qñ fides est certitudo ai qdā de abñtibus fupra opinionē tñ infra sciaz: idē est ei qñ apls dicit: argumētū nō apparētū. Qd vñ Dio. dicit. 7. c. d. diui. no. qñ fides est manēs credētū fundamētū collocās eos in vñtate tñ in ipfis vñtatē oñdēs: idē est ei qñ dñ: fuba rez spanday. ¶ Ad pñm gñ dñm: qñ fuba non sumit hic fñm qñ est genus gñalis/ fñmū hñ alia gñā diuisus: sed fñm qñ in quolibet gñe inuenit qdā similitudo fube: put. f. pñmū in quolibet gñe pñnēs in se alia vñtute dñ esse fuba illoz. ¶ Ad 2m dñm: qñ cū fides pñtineat ad intellectū fñm qñ ipat a voluntate: oñ qñ ordinet sic ad finē ad oba illaz vñtutū qbus pñficiat voluntas inter qñs ē spes: vt infra patebit. tñ iō in diffinitione fidei ponit obiectū spei. ¶ Ad 3m dñm: qñ dilectio pñt esse vñsoz tñ nō vñsoz tñ pñtūz tñ abñtūz. tñ ideo res diligēda non ita pñprie adpñtat fidei sic res sperāda: cū spes semp fit abñtū tñ nō vñ forū. ¶ Ad 4m dñm: qñ substãtia tñ argumētū fñm qñ in diffinitione fidei ponit nō ipñtat diuersa genera fidei neqñ diuersos actus: sed diuersas hñtudes vñius actus ad diuersa oba: vt ex dictis pñ. ¶ Ad 5m dñm: qñ argumētū qd sumit ex pñpñis pñcipijs rei facit rē ēē apparētē. sed argumētū qd sumit ex auctoritate diuina non facit rē i se ēē apparētū. tñ tale argumētū ponit in diffinitione fidei.

Ad secundum sic pcedit. ¶ Unñ qñ fides nō fit in intellectu sic in subo. Dicit. n. Aug. in lib. de pñdestinatione scōz. qñ fides i credētū volū tate pñsistit. lz volūtas est alia potētia ab intellectu. gñ fides nō est in intellectu sic in subiecto. ¶ Pñ. Assensus fidei ad ali qd credētū pñnet ex volūtate deo obediēte: tota gñ laus fidei ex obia esse vñ. sed obia est in volūtate. gñ tñ fides. nō gñ est in intellectu. ¶ Pñ. Intellectus est vñ speculatiuus vñ practicus. sed fides nō est in intellectu speculatiuo: cū nihil dicat de euitabili tñ fugiēdo: vt dñ in. 3. de aīa. nō est gñ pñcipiū opationis. fides atñ est qñ pñ dilectionē opat: vt dicit ad Gal. 5. Silr ēt nec in intellectu practico cuius obm est vez pñtingēs factibile vñ agibile. Obm. n. fidei est vez eternū: vt ex fupra dictis pñ. nō gñ fides ē in intellectu sic i subiecto. ¶ Sñ hñ ē qñ fidei succedit vñtio pñie. fñm illud. 1. ad Cor. 13. Videmus nūc pñ speculū in enigmate: tñc atñ facie ad fa ciē. sed vñtio est in intellectu. gñ tñ fides. ¶ Rñ. dñm: qñ cū fides sit qdā vñtus: oñ qñ actus eius sit pñfectus. Ad pñfe ctionē atñ actus qñ ex duobus actiuis pñcipijs pñcedit: reqñ rñ qñ vñtrūqñ actiuoz pñcipioz sit pñfectū. ¶ Rñ. n. bñ pñt seca ri nisi tñ secaōs hñat artē. tñ ferra sit bñ disposita ad secaōz. Dispositio atñ ad bñ agēdū in illis potētijz aīe qñ se hñt ad obiecta est hñtus: vt fupra dcm̄ est. Et iō oñ qñ actus pñce/ dēs ex duab⁹ talibus potētijz sit pñfectus hñtus aliqñ pñvñte i vñtrūqñ potētiaz. Dictū atñ est fupra qñ credere est actus itel lectus fñm qñ mouet a voluntate ad assentiētū. ¶ Pñcedit atñ hñmōi actus tñ a voluntate tñ ab intellectu quoz vñtrūqñ nat⁹ est pñ hñtus pñfici fñm pñcā. tñ iō oñ qñ tā in volūtate sit aliqs hñtus qñ in intellectu si debeat actus fidei ēē pñfectus: sic etiā ad hoc qñ actus pñcipiū sit pñfectus: oñ qñ sit hñtus pñu dēte in rōne: tñ hñtus pñpñtie in pñcipiū. ¶ Credere atñ vñ mediate est actus intellectus: qñ obm huius actus est vez qd pñprie pñnet ad intellectū. tñ iō necesse est qñ fides que ē pñpñis pñcipiū huius actus sit in intellectu sic in subiecto. ¶ Ad pñm ergo dicēdm: qñ Aug. fidē accipit pñ actu fidei qñ dñ pñsistere in credētū volūtate inqñtuz ex ipio voluntatis in tellectus credibilibus assentit. ¶ Ad 2m dñm: qñ nō soluz oñ volūtate esse pñoptā ad obediētū: sed ēt in intellectu esse bñ dispositū ad sequēdū ipiū voluntatis. sic oñ pñcipiū esse bñ dispositū ad sequēdū ipiū rōnis. tñ iō non solū oñ esse hñtus vñtutis in volūtate ipante: sed ēt in intellectu assen tiēte. ¶ Ad 3m dñm: qñ fides est in intellectu speculatiuo sic in subo: vt manifeste pñ ex fidei obo: sed qñ veritas pñma qñ ē fidei obm ē finis oñuz desiderioz tñ actionū nñaz: vt pñ Aug. i pñ de trini. Inde ē qñ pñ dilectionē opat: sicut ēt itel lectus speculatiuus extensione fit practic⁹: vt dñ. 3. d. aīa.

Ad tertium sic pcedit. ¶ Unñ qñ charitas nō fit fo:ma fidei. ¶ Unñ qd qñ. n. fo: tñ spēs pñ suā fo:ma. eoz gñ qñ ex opposito diuidunt sic di/ uerse spēs vñius generis vnū nō pñt ēē fo:ma alterius. sed fides tñ charitas diuidunt ex opposito. 1. ad Cor. 3. sicut di uerse spēs vñtutis. gñ charitas nō pñt esse fo:ma fidei. ¶ Pñ. fo:ma tñ id cuius est fo:ma sñt in eodē: qñ ex his fit vnuz simplr. sed fides est in intellectu: charitas atñ in volūtate. gñ charitas nō est fo:ma fidei. ¶ Pñ. fo:ma est pñcipiū rei. sed pñcipiū credēdi ex pte voluntatis magis vñ esse obia qñ charitas fñm illud ad 1Ro. pñ. Ad obediētū fidei in oibus gñtibus. gñ obia magis est fo:ma fidei qñ charitas. ¶ Sñ hñ ē. qñ vnūqñqñ opat pñ suā fo:ma. fides atñ pñ dilectionem opat. gñ dilectio charitatis est fidei fo:ma. ¶ Rñ. dñm: qñ sic ex superio:ibus pñ actus voluntarij spēs recipiūt a fine qñ est voluntatis obm: id atñ a quo aliqd spēm fo:rat se hñ ad modū fo:me in rebus nñlibus. Et iō cuiuslibet actus vo/ luntarij fo:ma quodāmodo est finis ad quē ordinat: tñ qñ ex ipso recipit fo:ma. tñ ēt qñ modus actionis oñ qñ rñdeat pñ portionabiliter fini. ¶ Manifestum est autē ex pñdictis qñ actus fidei ordinarur ad obiectum voluntatis quod est bo num sicut ad finem. hoc autem bonum: qñ est finis fidei. f. bonum diuinū est pñpñū obiectū charitatis. tñ iō charitas dñ fo:ma fidei iqsitū pñ charitatē actus fidei pñficiat tñ fo:ma tur. ¶ Ad pñm ergo dñz: qñ charitas dñ esse fo:ma fidei iñ/ qñtuz i fo:mat actū ipfius. ¶ Nullū autñ pñhibet vnū actū a di

neris hñibus informari. et fm hoc ad diuersas spēs induci ordine quodā: vt supra dictū est: cū de actibus hñmāis in cōi ageret. **C** Ad 2^m dō: q̄ obio illa pcedit de forma intrīseca sic at charitas nō est forma fidei: sed put informat actum eius: vt supra dictū est. **C** Ad 3^m dō: q̄ etiam ipa obia et silr spes et q̄cunq; alia uirtus posset pcedere actus fidei rationabiliter formatū a charitate: sicut infra patebit. et ideo ipa charitas ponit forma fidei.

Ad quartum sic pcedit. **U**idet q̄ fides i/ formis non fiat formata nec ecōuerso: q̄ vt dī. 1. ad Cor. 13. Cū uenerit qd̄ pfectū est euacuabit qd̄ ex pte est. sed fides informis ipsecta ē res pectu formate. g^o adueniēte fide formata fides informis excludit vt nō sit vn^o hñtus nūero. **C** S. Illud qd̄ ē mortuū nō fit uiuū. sed fides informis est mortua s; illd̄ Jac. 2. fides sine opibus mortua est. g^o fides informis nō pōt fieri formata. **C** S. Ḡra dei adueniēs nō h; minorē effectū in hoīe fideli q̄ in infideli. sed adueniēs hoī infideli cāt in eo hñtū fidei. g^o et adueniēs fideli q̄ hēbat p̄ns hñtū fidi informis cāt in eo aliū hñtū fidei. **C** S. Sicut Boetius dicit. Accidētia alterari nō pōt. s; fides est qd̄dā accidēs. g^o nō pōt eadē fides q̄nq; eē formata et q̄nq; informis. **C** S; contra est q̄ Jac. 2. sup̄ illud. fides sine opibus mortua ē dicit glo. q̄bus reuiuiscit. g^o fides q̄ p̄ns erat mortua et informis fit formata et uiuēs. **C** Rñ. dōm: q̄ circa hoc fuerūt diuerse op̄niones. Quidā. n. dixerūt q̄ alius est hñtus fidei formate et informis. sed adueniēte fide formata tollit fides informis. Et silr hoīe post fidē formatā peccāte mortaliter succedit alius hñtus fidei informis a deo ifusus. S; hoc nō v̄ eē pueniēs q̄ gratia adueniens homini aliquod dei donum excludat: neq; etiam q̄ aliquod dei donū hoī infundat pp̄ pctm̄ mortale. Et iō alij dixerūt q̄ sunt qd̄as diuersi hñtus fidei formate et informis. sed tñ adueniēte fide formata nō tollit hñtus fidei informis. sed simul manet in eodē cū hñtū fidei formate. S; hoc et v̄ eē incōueniens q̄ hñtus fidei informis in hñte fidē formatā remaneat ociosus. et iō alr̄ dōm q̄ idē est hñtus fidei formate et informis cuius rō est: q̄ hñtus diuersificat fm̄ illud qd̄ p se ad habitū p̄tinet: cū at fides sit pfectio intellectus illud p se ad fides p̄tinet qd̄ p̄tinet ad intellectū. qd̄ at p̄tinet ad uolūtātē nō p se p̄tinet ad fidē: ita q̄ p hoc fidei hñtus possit diuersificari. distinctio aut̄ fidei formate et informis est fm̄ id qd̄ p̄tinet ad uolūtātē. i. fm̄ charitatē. nō aut̄ fm̄ illud qd̄ p̄tinet ad intellectū. **U**n̄ fides formata et informis nō sunt diuersi hñtus. **C** Ad p̄mū g^o dō: q̄ v̄bus apli est intelligēdū q̄ ipsectio est de rōne imp̄fecti. tūc. n. o; q̄ adueniēte perfectione imperfectum excludatnr: sicut adueniente ap̄ta uisione excludit fides d̄ cui^o rōne est vt sit nō apparētū sed q̄n̄ ipsectio nō est de rōne rei imp̄fecte: tūc illud numero idē qd̄ erat ipsectū sit pfectus: et sicut pueritia nō est de rōne hoīs: et ideo idē numero q̄ erat puer fit uir. Informitas at̄ fidei nō est de rōne rei pfecte. sed per accidēs se h; ad ipsas vt dictū est. vñ ipsamet fides informis fit formata. **C** Ad 2^m dōm: q̄ illud qd̄ facit vitā aīalis est de rōne ipsius: q̄ est forma essentialis eius. i. aīa. et iō mortuū fieri uiuū nō pōt. sed aliud spē est qd̄ est mortuū et qd̄ est uiuū. Sed id qd̄ facit fidē esse formatā v̄l uiuā: nō est de essentia fidei. et ideo nō est silr. **C** Ad 3^m dōm: q̄ ḡra facit fidē nō solū q̄n̄ fides de nouo incipit eē i hoīe. s; et q̄ diu fides durat. Dictū est. n. supra q̄ deus sp̄ opat̄ iustificationē hoīminis: sicut sol sp̄ opat̄ illuminationē aeris. vñ ḡra nō minus facit adueniēs fideli q̄ adueniēs infideli: q̄ in vtroq; opat̄ fidē: in vno qd̄ p̄firmādo et p̄ficiendo: in alio de nouo creādo. **C** Uel pōt dici q̄ hoc ē p accidēs. i. pp̄ dispōnē subiecti q̄ ḡra non causat fidē in eo q̄ h;: sicut ecōtrario s; pctm̄ mortale nō tollit ḡram ab eo q̄ eam amisit p pctm̄ mortale p̄cedens. **C** Ad 4^m dō: q̄ p hoc q̄ fides formata fit informis non mutat ipsa fides: sed mutat subiectum fidei qd̄ est aīa: qd̄ q̄nq; quidē h; fidē sine charitate: q̄nq; autem cum charitate.

Ad quintum sic pcedit. **U**idet q̄ fides nō sit v̄tus. **U**irtus. n. ordinat̄ ad

bonū: nā v̄tus est q̄ bonū facit hñte; vt dīc̄ p̄s in. 2. et̄bi. sed fides ordinat̄ ad v̄x. g^o fides nō est v̄tus. **C** S. Perfectione est v̄tus infusa q̄ acq̄sita. sed fides pp̄ sui ipsectio nē nō ponit̄ inter v̄tutes intellectuales acq̄sitas: vt patet p̄ p̄m in. 6. et̄bi. g^o multo minus pōt poni v̄tus infusa. **C** S. fides formata et informis sunt eiusdē sp̄ci: vt dictū est. sed fides informis nō est v̄tus: q̄ nō h; p̄nxiōnē cū alijs v̄tutibus. g^o nec fides formata est v̄tus. **C** S. Ḡre gratis date et fructus distinguunt̄ a v̄tutib;: sed fides enumerat̄ inter ḡras gratis datas. 1. ad Cor. 12. et silr inter fructus ad Gal. 5. g^o fides nō est v̄tus. **C** Sed h̄ est. q̄ hō p v̄tutes iustificat: nā iusticia ē tota v̄tus: vt dī i. 5. et̄bi. s; p̄ fidē hō iustificat: fm̄ illd̄ ad Ro. 5. Iustificati g^o ex fide pacē habemus et̄. g^o fides est v̄tus. **C** Rñ. dō: q̄ sicut ex p̄dictis p̄ v̄tus hñana est p̄ quā actus hñanus reddit̄ bonus vñ q̄cūq; hñtus ē sp̄ p̄ncipiū boni actus p̄t dici v̄tus hñana: talis aut̄ hñtus est fides formata. Cū. n. credere sit actus intellectus assentiētis v̄o ex ip̄erio uolūtatis: ad hoc q̄ iste actus sit pfectus duo requirunt̄: quorū vnū est vt ifal liblr̄ intellectus tēdat i suū bonū qd̄ ē v̄x. aliū at̄ ē vt ifal liblr̄iter ordinat̄ ad v̄ltimū finē pp̄ quē uolūtās assentit v̄o: et v̄trūq; inuenit̄ in actu fidei formate. nā ex rōne ipsius fidei est q̄ intellectus sp̄ ferat̄ in verū. q̄ fidei nō pōt s̄besse falsus: vt supra hñtus est. Ex charitate at̄ q̄ format̄ fidē h; aīa q̄ infaliblr̄iter uolūtās ordinat̄ i finē bonū. et ideo fides formata est v̄tus. fides at̄ informis nō ē v̄tus: q̄ et si hēat p̄fectionē debitā actus fidei informis ex pte intellectus: non tñ h; p̄fectionē debitam ex pte uolūtatis. Sic et si t̄pantia eēt in cōcupiscibili. et prudētia nō esset in rōnali: t̄pantia nō esset v̄tus: vt supra dictū est. sed ad actū t̄pantie requir̄ rō et actus cōcupiscētie: sicut ad actū fidei requir̄ actus uolūtatis et actus intellectus. **C** Ad p̄m ergo dō: q̄ ipsum verū est bonū intellectus: cū sit ei^o p̄fectio. et ideo in quātū p fidem intellectus determinat̄ ad v̄x: fides h; ordinat̄ in bonū quoddā. sed v̄terius inq̄stus fides format̄ p charitatē: h; etiā ordinat̄ ad bonū fm̄ q̄ est uolūtatis obiectū. **C** Ad 2^m dōm: q̄ fides de qua p̄s loq̄r̄ init̄ rōni hñane nō ex necessitate p̄cludēt̄ cui p̄t subesse falsus. et ideo talis fides nō est v̄tus. sed fides de qua loq̄mur̄ init̄ ueritati diuine q̄ est infalibilis: et ita nō pōt ei subesse falsum. et iō talis fides p̄t eē v̄tus. **C** Ad 3^m dō: q̄ fides formata et informis non differūt sp̄ci sicut in diuersis sp̄cibus exītes: differūt aut̄ sicut p̄fectū et ip̄sectū in eadē sp̄ci. vñ fides informis cū sit ip̄secta non p̄tingit ad p̄fectā rōnē v̄tutis. nā v̄tus est p̄fectio qd̄a: vt dicit̄ in. 7. p̄by. **C** Ad 4^m dōm: q̄ qd̄am ponūt q̄ fides q̄ p̄numerat̄ inter ḡras gratis datas est fides informis. sed hoc non p̄ueniēt̄ dī: q̄ gratie gratis date q̄ ibi enumerant̄ non sunt cōes oībus mēbris ecclesie. **U**n̄ apls̄ ibi dicit. Diuisiones ḡrarum sunt. Et itez. Alij dat̄ hoc: alij dat̄ illud. fides at̄ informis est cōis oībus mēbris ecclesie: q̄ informitas non est de substātia eius fm̄ q̄ est donū gratuitū. **U**nde dōm est q̄ sumit̄ ibi pro aliqua fidei excellentia sicut p̄ p̄stantia fidei: vt dīc̄ glo. vel p̄ sermone fidei. fides at̄ ponit̄ fructus fm̄ q̄ h; aliquā delectationē in suo actu rōne certitudinis. **U**nde ad Gal. 5. vbi enumerant̄ fructus exponit̄ fides de inuisibilibus certitudo.

Ad sextum sic pcedit. **U**idet q̄ nō sit vna fides. **S**icut. n. fides est donū dei vt dicit̄ ad Eph. 5. ita etiā sapientia et scia inter dona dei p̄putant̄: vt patet Isa. 11. sed sapientia et scientia differūt per hoc q̄ sapientia est de eternis. scientia vero de t̄pālibus: vt p̄ p̄ Aug. 13. de tri. cū ergo fides sit de eternis et de q̄bus dā t̄pālibus v̄ q̄ non sit vna fides. sed distinguat̄ in partes. **C** S. Confessio est actus fidei: vt supra dictū est. sed non est vna et eadem confessio fidei apud omnes. **U**nam qd̄ nos p̄stitemur factum: antiqui patres confitebant̄ futurū: vt patz̄ Isa. 7. Ecce uirgo concipiet. ergo non est vna fides. **C** S. fides est communis omnibus fidelibus **C**hristi. sed vnū accidens nō pōt esse in diuersis subiectis. ergo non potest esse vna fides omnium. **C** Sed contra est q̄ apostolus dicit ad Ep̄he. 4. **U**nus dñs vna fides

¶ Rñ. dō: q̄ fides si sumat p̄ hūm dūpl̄r potest p̄fide/ rari. Uno modo ex pte obiecti. & sic est vna fides. Obiectū enī formale fidei est vītas p̄ma: cui ēt īberēdo credim⁹ q̄ cūq; sub fide p̄mēt. Alio modo ex pte subī: & sic fides di uersificat̄ fm̄ q̄ est diuersoz. Manifestū est at̄ q̄ fides sic & q̄libet alius hūm ex formali rōne obi h̄z sp̄z: s̄ ex subo indiuiduat̄. & ideo si fides sumat̄ p̄ hūm quo credimus sic fides est vna sp̄e & differēs numero in diuersis. Si vō su/ mat̄ p̄ eo q̄ credit̄: sic ēt est vna fides: q̄ idē est qd̄ ab oī/ bus credit̄. & si sint diuersa credibilia q̄ cōuer oēs credūt: tñ oīa reducūt̄ ad vnū. **¶** Ad p̄m̄ ergo dō: q̄ tp̄alia q̄ i. fi de. pponunt̄ nō p̄mēt ad obiectū fidei nisi in ordine ad ali qd̄ eternū qd̄ est vītas p̄ma: sicut supra dictū est. Et ideo fides vna est de tp̄alibus & eternis. Secus at̄ est de sapia & scia q̄ p̄siderāt tp̄alia & eterna fm̄ p̄p̄as rōnes vt̄orūq; **¶** Ad 2m̄ dō: q̄ illa dīa p̄teriti & futuri nō p̄tingit̄ ex aliq̄ diuersitate rei credite: sed ex diuersa hūm credētū ad vnā rē creditā: vt enā supra habitum est. **¶** Ad 3m̄ dō: q̄ illa ratio procedit de diuersitate fidei fm̄ numerum.

¶ Ad septimum sic p̄cedit. Uidet̄ q̄ fides nō sit p̄ma inter virtutes. Dicit̄. n. Luce. 11. in glo. sup̄ illd̄. Dico vobis amicis meis q̄ fortitudo est fidei fundamētū. sed fundamētum est p̄i us eo cuius est fundamentum. ḡo fides nō est p̄ma vītas. **¶** Quedā glo. dicit sup̄ illum psalmū. Noli emulari. q̄ spes introduct̄ ad fidē. spes aut̄ est virtus q̄dam vt in/ fra dicit̄. ergo fides nō est p̄ma vītatū. **¶** Sup̄a dcm̄ est q̄ intellect⁹ credētis īclinat̄ ad assentiēdū his q̄ sūt fidei ex obedientia ad deū. sed obediētia est enā q̄das virtus nō nō ergo fides est p̄ma vītas. **¶** fides informis nō est fundamētū: sed fides formata sicut i glo. dī. 1. ad Cor. 13. format̄ aut̄ fides p̄ charitatē: vt supra dictū est. ḡo fides a charitate h̄z q̄ sit fundamētū. charitas ergo est manus fū damētū q̄ fides. nam fundamētū est p̄ma p̄s edificij. & ita vī q̄ sit p̄o: fide. **¶** Scdm̄ ordinē actūū intelli/ tur ordo habituum. sed in actu fidei actus voluntatis quez p̄ficiat̄ charitas p̄cedit actum intellectus quez p̄ficiat̄ fides: sic cā q̄ p̄cedit effectū. ergo charitas p̄cedit fidē. nō ḡo fides ē p̄ma vītatū. **¶** Sed h̄ est q̄ apl̄s dicit ad Heb. 11. q̄ fi des est suba sperādaz̄ rex. sed suba h̄z rōnez p̄amī. ergo fides est p̄ma inter vītutes. **¶** Rñ. dō: q̄ aliq̄ pōt esse p̄ius altero dupliciter. Uno mō p̄ se. Altero mō p̄ accīs. **¶** Per se q̄dem inter oēs virtutes p̄ma est fides. Lū. n. in agibilibus finis sit p̄ncipiū: vt supra dictū est. necesse ē vī tutes theologicas: q̄ruz obiectū est vltimus finis: esse p̄ores ceteris vītatibus: ipse aut̄ vltimus finis oīz q̄ p̄ius sit in in tellectu q̄ in voluntate: q̄ voluntas nō fert̄ in aliqd̄: nisi put est in intellectu app̄hensuz̄. Uñ cū vltimus finis sit q̄des in voluntate p̄ spem & charitatē: in intellectu at̄ p̄ fidē: necesse est q̄ fides sit p̄ma inter oēs vītutes: q̄ nālis cognitio nō pōt attingere ad deū fm̄ q̄ est obiectū beatitudinis put tē dit in ipsum spes & charitas. Sed p̄ accīs pōt aliq̄ virtus ēē p̄ior: fide. Lā. n. p̄ accidens est p̄ accīs p̄ior: remoue/ re at̄ p̄hibens p̄met ad cām p̄ accīs: vt patz̄ p̄ p̄m in. 8. p̄by. & fm̄ hoc aliq̄ vītutes p̄nt dici p̄ accīs p̄iores fide mōtūz̄ remouēt̄ īpedimēta credēdi: sicut fortitudo remo/ uet̄ mōdinatū timorē īpediēte fidē: hūilitas aut̄ sup̄biaz̄ p̄ quā itellectus recusat̄ se submittere veritati fidei. Et idē pōt dici de aliqbz̄ alijs vītatibus. q̄m̄ nō sint vere vī tutes nisi p̄supposita fide: vt p̄z̄ p̄ Aug. in lib. 5. Iulianuz̄: vñ patet rñsio ad p̄mū. **¶** Ad 2m̄ ḡo dō: q̄ spes nō potest vlr̄ introducere ad fidē. Nō. n. pōt spes h̄ri de eterna bñ tudine nisi credat̄ possibile: q̄ impossibile nō cadit sub spe: vt ex sup̄radictis p̄z̄. s̄ ex spe aliq̄s introduci pōt ad hoc q̄ p̄seneret in fide: vel q̄ fidei firmiter adhereret. & fm̄ hoc dī spes introducere ad fidē. **¶** Ad 3m̄ dō: q̄ obedientia dupliciter dī. Quoz̄. n. importat̄ inclinationē voluntatis ad implēdūz̄ diuina mādata. & sic nō est sp̄alis virtus: sed ge neraliter includit̄ in oī virtute: q̄ oēs actus virtutū cadūt sub p̄ceptis legis diuine: vt supra dictum est. & hoc modo ad fidē requir̄ obia. Alio modo pōt accipi obia fm̄ q̄ im/ portat̄ inclinationē q̄tūz̄ ad implēdū mādata fm̄ q̄ habēt

rōnez debiti. & sic obia est sp̄alis vītas & est pars iusticie. **¶** Redit. n. superiori debitu; obediendo sibi. & hoc modo obia sequit̄ fidē p̄ quā manifestatur homini q̄ deus sit su perior: cui debeat obedire. **¶** Ad 4m̄ dō: q̄ ad rōnem fundamētū nō solum requir̄ q̄ sit p̄mū: sed enā q̄ sit alijs p̄tibus edificij p̄nexum. Nō enī esset fundamētū nisi ei alie pte edificij cohererent. cōnexio at̄ sp̄ialis edificij est p̄ charitatē: & fm̄ illud Col. 3. Super oīa charitatē habete q̄ est vinculū p̄fectionis. & ideo fides sine charitate fundamē tū esse nō potest. nec tñ oīz q̄ charitas sit p̄o: fide. **¶** Ad 5m̄ dō: q̄ actus voluntatis p̄erigit̄ ad fidē: nō tñ actus vo luntatis charitate info: matus: sed talis actus p̄supponit fidē q̄ non potest voluntas perfecto amore in deum tendere nisi intellectus rectam fidem habeat circa ipsum.

¶ Ad octauum sic p̄cedit. Uidet̄ q̄ fides nō sit certio: scia & alijs virtuti/ bus intellectualibus. Dubitatio. n. opponit̄ certitudinē. vñ videt̄ illud esse certius qd̄ minus pōt habere d̄ dubitatio ne: sicut est albus qd̄ est nigrō in p̄mixtus. sed intellectus & scia & enā sapia non h̄nt dubitationē circa ea quoz̄ sunt credēs aut̄ interdum potest pati motū dubitationis & du/ bitare de his que sunt fidei. ergo fides nō est certio: vītatū intellectualibus. **¶** Visio est certio: auditu. sed fi des ex auditu: vt dicit̄ Ro. 10. In intellectu aut̄ & scia & sa pientia includit̄ q̄dam intellectualis visio. ergo certio: est scia vel intellectus q̄ fides. **¶** Quāto aliqd̄ est p̄fect⁹ in his q̄ ad intellectū p̄tinent tāto est certius. sed intellectus est p̄fectio: fide: q̄ p̄ fidez̄ ad intellectū p̄uenit̄: fm̄ illud Isa. 7. Nisi credideritis nō intelligetis: fm̄ aliā lram. Et Aug. dicit enā de scia. 14. de trim. q̄ p̄ sciam roboratur si/ des. ergo videtur q̄ certio: sit scia vī intellectus q̄ fides. **¶** Sed h̄ est q̄ apl̄s dicit. 1. ad Thessal. 2. Lū accepistis a nobis verbū auditus. s. p̄ fidē accepistis id non vt verbū hoīum: sed sicut vere est vbum dei. sed nihil certius vbo dei. ergo scia nō est certio: fide nec aliquid aliud. **¶** Rñ. dō: q̄ sicut supra dictū est: vītatū intellectualium due sūt circa p̄tingentia. s. p̄udētia & ars: quibus p̄fert̄ fides in certū tudine rōne sue materie: q̄ est d̄ eternis q̄ nō p̄tingit̄ aliter se h̄re. Tres aut̄ relique virtutes. s. sapia: scia: & intellect⁹ sunt de necessarijs: vt supra dictū est. Sed sciēdūz̄ q̄ sapia & scia & intellectus dupliciter dicūt̄. Uno modo fm̄ q̄ po nunt̄ virtutes intellectuales a p̄ho in. 7. et̄bi. Alio mō fm̄ q̄ ponunt̄ dona sp̄is sancti. **¶** Primo mō dō: certū tudo pōt p̄siderari dupliciter. Uno mō ex cā certitudinis & sic dicit̄ esse certius illud q̄ h̄z certiorē cām. & hoc mō fi des est certio: tribus p̄dictis: q̄ fides mitit̄ veritati diuine tria aut̄ p̄dicta inunt̄ rōni humane. Alio mō pōt p̄sidera ri certitudo ex pte subī. & sic dicit̄ ēē certius q̄ plenus cō sequit̄ intellectus hoīs. & p̄ hunc modū: q̄ ea q̄ sunt fidei sunt supra intellectū hoīs: nō aut̄ ea q̄ subsunt trib⁹ p̄dictis ideo ex hac pte fides ē minus certa. Sed q̄ vñq̄d̄cūq; indicat̄ simpliciter q̄dem fm̄ cām suam: fm̄ aut̄ disposi tionez̄ q̄ ex parte subī est indicat̄ fm̄ qd̄. Inde est q̄ fides est simpliciter certio: sed alia sūt certio: a fm̄ qd̄. s. quo ad nos. Sill̄ aut̄ si accipiant̄ tria p̄dicta fm̄ qd̄ sunt dona pre sentis vite coopantur ad fidē. sicut ad p̄ncipiū qd̄ p̄sup/ ponūt̄. vnde ēt fm̄ hoc fides est eis certio: **¶** Ad p̄mūz̄ ḡo dō: q̄ illa dubitatio nō ē ex pte cause fidei. sed quo ad nos mōtūz̄ plene assequimur p̄ intellectūz̄ ea que sunt fi dei. **¶** Ad 2m̄ dō: q̄ ceteris paribus visio est certio: au/ ditu. sed si ille a quo auditur multū excedit visum viden/ tis: sic certio: est auditus q̄ visus sicut aliquis parue scien tie magis certificatur de eo q̄ audit ab aliquo scitifico q̄ de eo q̄ sibi fm̄ suā rōnem videt̄. & multo magis homo certio: est de eo qd̄ audit a deo qui falli nō potest q̄ de eo qd̄ videt̄ propria rōne que falli pōt. **¶** Ad 3m̄ dō: q̄ per fectio intellectus & scie excedit cognitionē fidei q̄tūm ad maiorem manifestationē: nō tamē q̄tūm ad certio:em in/ besionem: q̄ tota certitudo intellectus vel sciente fm̄ q̄ sunt dona procedit a certitudine fidei. sicut certitudo cogni tionis p̄clusionū procedit ex certitudine p̄ncipioz̄. Sed autem q̄ sciticia & sapia & intellectus sunt virtutes intelle/

etiales inmittuntur nali lumini rationis qd deficit a certitudine et a verbo dei cui inmittitur fides.

De habentibus fidem. Q. V.

Unde considerandum est hntib⁹ fide. Et circa hoc qrun⁹ q^o vtru angelus aut ho in pma sui pditione huerit fide. 2° vtru demones heant fide. 3° vtru heretici errates in vno articulo. fidei habeant fide de alijs articulis. 4° vtru fidem hntium vnus alio habeat maiorem fidem.

Ad primum sic procedit. Uidet q angelus aut ho in sua pma pditione si de non huerit. Dicit. n. Aug. de scō Uic. in suis snijs. q q: ho oculus pteplationis nō hz deū et q in deo sunt videre nō valet. sed angelus in statu sue pme pditionis an pfirmationē vel lapsus hūit oculū pteplatiōis. Uidebat. n. res in vbo. vt Aug. dicit in. 2. sup Gen. ad lram. Et silr pimus ho in statu innocētie vī hūitē oculū pteplationis aptum. Dicit. n. Aug. de sancto Uic. in suis snijs: q nouit homo in p^o statu creatorē suū nō ea cognitione q foris audita solo papit. sed ea q intus p inspirationē ministrat: non ea q deus modo a credētibz abns fide qrit: sed ea q p pntiaz pteplationis manifestus cernebat. g^o ho vel angelus i statu pme pditionis fide nō habuit. C. P. Cognitio fidei est enigmatica et obscura: fm illud. 1. ad Cor. 13. Nūc videmus p speculū in enigmate. sed in statu pme pditionis nō fuit aliq obscuritas neqz in hoie neqz in angelo: q: tenebrofitas est pena pcti. ergo fides in statu pme pditionis eē nō potuit neqz i hoie neqz i angelo. C. P. Apl's dicit ad Ro. 10. q fides est ex auditu: sed hoc locū non hūit in pmo statu angelice pditionis aut hūane. non. n. erat ibi auditus ab alio. ergo fides in statu illo non erat neqz in hoie neqz i angelo. C. S. 3. ē q apl's dicit ad Heb. 11. Accedētes ad deū oportet credere. sed angelus et ho in sui pma conditione erāt in statu accedēdi ad deū. ergo fide indigebāt. C. R. n. dōm q qdaz dicūt q in angelis an pfirmationē et lapsum et in hoie an pctm non fuit fides pp manifestā pteplationē q tūc erat de rebus diuinis. sed cū fides sit argumētū nō apparētū fm aplim: et p fidē credant ea q non videntur: vt Aug. dicit. illa sola manifestatio excludit fidei rōnez p quā credit apparēs vl visum id de quo pncipaliter est fides. pncipale aut obiectū fidei est vītas pma: cui⁹ vīso beatos facit et fidei succedit. cū g^o angelus an pfirmationē: et ho an pctm nō huerit illā bntudine q deus p essentia vī: manifestū est q nō habuit sic manifestā cognitionē q excluderet rō fidei. Uñ q nō hūit fidē hoc esse nō potuit nisi q penitus ei erat ignotū id d quo est fides. et si ho et angelus fuerūt creati in puris nālibz vt qdā dicūt: forte posset teneri q fides nō fuerit in angelo an pfirmationē nec in hoie an pctm. Cognitio. n. fidei est supra nālez cognitionē de deo nō solū hois sed etiā angeli. Sed q: in primo iam diximus q ho et angelus creati sūt cū dono grē: ideo necesse est dicere q p grāz acceptā et nōdū psumatā fuerit in eis incohabitatio qdam separte bntudinis: q qdem incohabitāt in voluntate p spem et charitatē: sed in intellectu p fidē: vt supra dictū est. Et ideo necesse est dicere qd āgelus an pfirmationē hūit fidē: et siliter ho an pctm. C. S. 3. tñ pconsiderandū est q in obiecto fidei est aliqd qsi formale. s. vītas pma sup oēm nālez cognitionē creature exis: et aliqd māle sicut id cui assentimus inherendo pme vītati. Quantū ergo ad pīmū hoꝝ cōiter fides est in oībz hntibus cognitionē de deo futura bntudine nondū adepta inherēdo pme vītati. sed qstūz ad ea q māliter credēda pponunt: q dā sunt credita ab vno q sunt manifeste scita ab alio etiā in statu pnti: vt supra dictū est. et fm hoc etiā pōt dici q angelus an pfirmationē et homo ante pctm quedā de diuinis mysterijs manifesta cognitionē cognouerūt q nūc nō possumus cognoscere nisi credēdo. C. Ad p^m g^o dōm: q quis dicta Aug. de scō Uic. magistralia sint et robur auctoritatis hēant: tñ pōt dici q pteplatio q tollit necessitatē fidei est pteplatio prie q supnaturalis vītas p essentia vī

Hanc aut pteplationē nō habuit angelus ante pfirmationē nec homo an pctm: sed eoz pteplatio erat altior: q nra: p quā magis de ppiquo accedētes ad deū plura manifeste cognoscere poterāt de diuinis effectibus et mysterijs qz nos possumus. Uñ non merat eis fides q ita qre tur deus abns sicut a nobis qrit. Erat. n. eis magis pns p lumē sapie qz sit nobis: s nec eis esset ita pns sic est beatus p lumē glorie. C. Ad 2^m dōm: q in statu pme pditiōis hois vel angeli nō erat obscuritas culpe vel pene merat tñ intellectui hois et angeli qdaz obscuritas nālis fm q oīs creatura tenebra est pata imensitati diuini luminis. et talis obscuritas sufficit ad fidei rationē. C. Ad 3^m dōm: q in statu pme pditionis non erat auditus ad hoie exterius loquente: sed a deo interius inspirante: sicut et prophete audiebant fm illud ps. Audiā qd loquat in me dñs deus.

Ad secundum sic procedit. Uidet q in demonibus nō sit fides. Dicit enim Aug. in lib. de pdestinatione sanctorū: q fides pstitit in credentiū voluntate. hec aut volūtas bona est q qz vult credere deo. cū ergo in demonibus non sit aliq volūtas deliberata bona: vt in p^o dictū est: vl q in demonibus non sit fides. C. P. fides est qdā donū diuine gracie fm illud Eph. 2. Gratia estis saluan p fidē. donū. n. dei est: sed demones dona gratuita amiserūt p pctm: vt dicit in glo. sup illud Osee. 3. Ipsi respiciunt ad deos alienos et diligunt vīnata vīaz. ergo fides in demonibus post pctm nō remā sit. C. P. Infidelitas vī esse grauius pctm inter pctā: vt p 3° p Aug. sup illud Joā. 20. Si non venisēz et locutus eis non fuisset pctm non hērent. nūc aut excusationē non hnt de peccato suo: sed in qbusdā hoibus est pctm infidelitatis. si ergo fides esset in demonibus aliquoz boim pctm esset grauius peccato demonū: qd videt esse incōueniēs non ergo fides est in demonibus. C. S. 3. ē q d: Jac. 2. Demones credūt et ptemescūt. C. R. n. dōm: q sic supra dñm est intellectus credētis assentit rei credite. non qz ipsam videat: vel fm se: vl per resolutionem ad pma pncipia p se vīsa: sed qz pūnciat p auctoritatē diuinā assentire in his q non videt: et pp impiūz voluntatis mouētis intellectū et obediētis deo. Qd aut voluntas moueat intellectū ad assentiendū ptingere ex duobus. Vno modo ex ordine volūtatē ad bonū: et sic credere est actus laudabilis. Alio modo qz intellectus pūnciat ad hoc q iudicet eē credēdū his q dicunt. s non pūnciat p euidētā rei: sicut si aliqz ppha pūnciareet in sermone dñi aliqd futurū: et adhiberet signū mortū suscitādo: ex hoc signo pūnceret intellectus videntis: vt cognosceret manifeste hoc dici a dō q non mētē: s illud futurū qd pdicit in se euidēs nō esset vñ p hoc rō fidei nō tolleret. Dicēduz ē g^o q i fidelibus xpi laudat fides fm pmiūz modū. et fm hoc nō est in demonibus: sed solū scdo mō. Uidet. n. multa manifesta iudicia ex qbus pūnciūt doctrinā ecclie a deo esse: qzuis ipsi res ipsas qz ecclia docet nō videāt: puta deū esse trinū et vnū vl aliqd hūmōt. C. Ad p^m g^o dōm: q demonū fides ē quodāmodo coacta ex signoz euidētā: et ideo non pmet ad laudē volūtatē ipsoꝝ q credūt. C. Ad 2^m dōm: q fides q est donū grē inclinat boiem ad credēdū fm aliqez effectūz boni: et si sit informis. vñ fides q est in demonib⁹ non est donū gracie: sed magis cogunt ad credēdū ex pspicacitate nālis intellectus. C. Ad 3^m dōm: q hoc ipsum demonibus displicet q signa fidei sunt tā euidēta: vt p ea credere compellant. et ideo in nullo malicia eoz minuit per hoc q credunt.

Ad tertium sic procedit. Uidet q hereticus q discredet vnū articulū fidei possit habere fidē informē de alijs articulis. Non emz intellectus nālis heretici est potētiō: qz intellectus catholici. sed i intellectus catholici indiget adiuuari ad credēdū quēcumqz articulum fidei dono fidei. ergo videt q nec heretici aliquos articulos fidei credere possint sine dono fidei informis. C. P. Sicut sub fide pntētur multi articuli fidei: ita sub vna scia: puta geometria pntent multae pclusiones. s homo aliqz pōt hēre sciam geometrie circa qsdā geometrie

tricas conclusiones alijs ignoratis. ergo hº alijs pºt habere fidem de aliquibus articulis fidei alios nº credendo. ¶ Sicut hº obedit deo ad credendum articulos fidei: ita etiam ad seruanda mandata legis: sed hº pºt esse obediens circa quodam mandata et non circa alia. ergo pºt habere fidem circa quodam articulos et non circa alios. ¶ Sed hº est. Sicut peccatum mortale hºiat charitati: ita discredere unum articulum contra fidem: sed charitas non remanet in homine post unum peccatum mortale. ergo neque fides postquam discredet unum articulum fidei. ¶ Rº. dºm: quod in heretico discredente unum articulum fidei non manet fides: neque formata: neque informis. Locus ratio est: quod species cuiuslibet habitus dependet ex formalis ratione obiecti: quia sublata species habitus remanere non potest. formale autem obiectum fidei est veritas prima secundum quod manifestatur in scripturis sacris et doctrina ecclesie que procedit ex veritate prima. ¶ Unº quoniam non inheret sicut infallibili et diuine regule doctrine ecclesie que procedit ex veritate prima in scripturis sacris manifestata: ille non habet habitum fidei: sed ea que sunt fidei alio modo tenet que per fidem: sicut si aliquis tenet mente aliquam conclusionem non cognoscens medium illius demonstrationis. manifestum est quod non habet eius scientiam. sed opinionem solum. Manifestum est autem quod ille qui inheret doctrine ecclesie tamquam infallibili regule omnibus assentit que ecclesia docet. alioquin si de his que ecclesia docet: que vult tenet: et que non vult non tenet: non iam inheret ecclesie doctrine sicut infallibili regule: sed per prae voluntati. Et sic manifestum est quod hereticus qui pertinaciter discredet unum articulum fidei non est paratus sequi in omnibus doctrinam ecclesie. Si enim non pertinaciter: iam non est hereticus sed solum errans. ¶ Unº manifestum est quod talis hereticus circa unum articulum fidei non habet de alijs articulis: sed opinionem quodammodo secundum prae voluntatem. ¶ Ad primum ergo dºm: quod alios articulos fidei: de quibus hereticus non errat: non tenet eodem modo sicut tenet eos fidelis. scilicet simpliciter inherendo primae veritati: ad quod indiget homo adiuuari per habitum fidei. sed tenet ea que sunt fidei per prae voluntatem et iudicio. ¶ Ad 2ºm dºm: quod in diuersis conclusionibus unius scientie sunt diuersa media per que probantur quorum unum potest cognosci sine alio. Et ideo hº potest scire quodam conclusiones unius scientie ignoratis alijs. sed omnibus articulis fidei inheret fides propter unum medium. scilicet propter veritatem primam propositam nobis in scripturis secundum doctrinam ecclesie intelligentis sane: et ideo quod ab hoc medio decidit totaliter fide caret. ¶ Ad 3ºm dºm: quod diuersa precepta legis possunt referri vel ad diuersa motiua prima: et sic unus sine alio seruari potest. vel ad unum motiuum primum quod est perfecte obedire deo: a quo decidit quoniam unum preceptum transgreditur secundum illud Jaco. 2. Qui offendit in vno factus est omnium reus.

Ad quartum sic procedit. Videtur quod fides non possit esse maior in vno quam in alio. Quoniam enim habitus attenditur secundum obiecta. sed quicquid habet fidem credit omnia que sunt fidei: quod qui deficit ab vno totaliter amittit fides: ut supra dictum est. ergo videtur quod fides non possit esse maior in vno quam in alio. ¶ Sed. Ea que sunt in summo non recipiunt magis neque minus. sed ratio fidei est in summo. requirit enim ad fidem quod homo inheret primae veritati super omnia. ergo fides non recipit magis et minus. ¶ Sed. Ita se habet fides in cognitione gratuita: sicut intellectus principiorum in cognitione naturali: eo quod articuli fidei sunt prima principia gratuite cognitionis: ut ex dictis patet: sed intellectus principiorum equaliter inuenitur in omnibus hominibus. ergo et fides equaliter inuenitur in omnibus fidelibus. ¶ Sed. Ubiqueque inuenitur primum et magnum ibi inuenitur maius et minus: sed in fide inuenitur magnum et primum. Dicit. n. dñs. ¶ Petro Matt. 14. Modice fidei quare dubitasti. Et mulieri dixit Matt. 15. Mulier magna est fides tua. ergo fides potest esse maior in vno quam in alio. ¶ Rº. dºm: quod sic supra dictum est: quod quantitas habitus ex duobus attendi potest. Vno modo ex obiecto. Alio modo secundum participationem subiecti. Obiectum autem fidei potest dupliciter considerari. Vno modo secundum formalem rationem. Alio modo secundum ea que materialiter credenda proponuntur. formale autem obiectum fidei est unum et simplex. scilicet veritas prima: ut supra dictum est. vñ ex hac parte fides non diuersificatur in credentibus: sed est vna specie in omnibus

ut supra dictum est. Sed ea que materialiter credenda proponuntur sunt plura: et potest accipi vel magis vel minus explicitè et secundum hoc potest vnus homo plura explicitè credere quam alius: et sic in vno potest esse maior fides secundum maiorem fidei explicitationem. Si vero consideret fides secundum participationem subiecti hoc contingit dupliciter. Nam actus fidei procedit ex intellectu et ex voluntate ut supra dictum est. Potest ergo fides in aliquo dici maior: vno modo ex parte intellectus per maiorem certitudinem et firmitatem. Alio modo ex parte voluntatis propter maiorem promptitudinem: seu deuotionem vel confidentiam. ¶ Ad primum ergo dºm: quod ille qui pertinaciter discredet aliquid eorum que sub fide continentur non habet habitum fidei: quod tamen habet ille qui non explicitè credit omnia: sed paratus est omnia credere: et secundum hoc ex parte obiecti vnus habet maiorem fidem quam alius in quantum plura explicitè credit: ut dictum est. ¶ Ad 2ºm dºm: quod de ratione fidei est ut veritas prima omnibus preferatur: sed tamen eorum que eadem omnibus preferuntur quodam certius et deuotius se ei subiiciunt quam alij. et secundum hoc fides est maior in vno quam in alio. ¶ Ad 3ºm dºm: quod intellectus principiorum consequitur ipsam naturam humanam que equaliter in omnibus inuenitur. sed fides consequitur donum gratie: quod non est equaliter in omnibus ut supra dictum est. vñ non est eadem ratio: et tamen secundum maiorem capacitatem intellectus vnus magis vel minus cognoscit veritatem principiorum quam alius.

De causa fidei.

Q.º.

vi.

Inde considerandum est de causa fidei. ¶ Et circa hoc queruntur duo. Primo vtrum fides sit homini infusa a deo. Secundo vtrum fides informis sit donum.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod fides non sit homini infusa a deo. Dicit enim Aug. 14. de trinit. quod per scientiam gignitur in nobis fides: nutritur: defenditur: et roboratur: sed ea que per scientiam in nobis gignuntur magis videntur acquisita esse quam infusa. ergo fides non videtur in nobis esse ex infusione diuina. ¶ Sed. Illud ad quod homo pertingit audiendo et videndo vñ esse ab homine acquisitum: sed homo pertingit ad credendum et videndo miracula et audiendo fidei doctrinam. Dicit enim Jo. 4. Cognouit patrem quia illa hora erat: in qua dixit ei Iesus filius tuus vnus: et credidit ipse et domus eius tota. Et Ro. 10. dicit quod fides est ex auditu. ergo fides habetur ab homine tanquam acquisita. ¶ Sed. Illud quod consistit in hominis voluntate: ab homine potest acquiri: sed fides consistit in credentium voluntate: ut Augustinus dicit in lib. de predestinatione sanctorum. ergo fides potest esse ab homine acquisita. ¶ Sed hº est quod dicitur ad Eph. 2. Gratia estis saluati per fides: et non ex vobis neque gloria: donum enim dei est. ¶ Rº. dºm: quod ad fidem duo referuntur. Quorum vnus est ut homini credibilia proponantur: quod requiritur ad hoc quod homo aliquid explicitè credat. Aliud autem quod ad fidem requiritur est assensus credentis ad ea que proponuntur. ¶ Quoniam ergo ad primum horum necessesse est quod fides sit a deo. Ea enim que sunt fidei excedunt rationes humanas. vñ non cadunt in cognitionem hominis nisi deo reuelante: sed quibusdam quidem reuelantur immediate a deo: sicut sunt reuelata apostolis et prophetis. quibusdam autem sunt proponuntur a deo mittente fidei predicatores: secundum illud Ro. 10. Quomodo predicabunt nisi mittantur. ¶ Quoniam vero ad secundum. scilicet ad assensum hominis in ea que sunt fidei potest considerari duplex causa. Vna quidem exterius inducens: sicut miraculum visum: vel persuasio hominis inducentis ad fidem: quorum neutrum est sufficiens causa. Videtur enim vnus et idem miraculum et audiendum eandem predicationem quidam credunt et quidam non credunt: et ideo oportet ponere aliam causam interiorē que mouet hominem interiorius ad assentiendum his que sunt fidei. ¶ Hanc autem causam pelagiani ponebant solum liberum arbitrium hominis: et propter hoc dicebant quod initium fidei est ex nobis: in quantum scilicet ex nobis est quod parati sumus ad assentiendum his que sunt fidei. sed consummatio fidei est a deo per quam nobis proponuntur ea que credere debemus: sed hoc est falsum: quod cum homo assentiendo his que sunt fidei eleuetur super naturam suam: oportet quod hoc sit ei ex supernaturali principio interiorius mouente: quod est deus et ideo fides quantum ad assentiendum que est principalis actus fidei est a deo interiorius mouente per gratiam. ¶ Ad primum ergo dicitur: quod per scientiam gignitur fides et nutritur per

modū exterioris p̄uasionis q̄ fit ab aliqua sc̄ia: sed p̄ncipa-
lis 7 p̄p̄ia cā fidei est: id q̄d interius mouet ad assentiēdū.
C̄ Ad 2^m d̄d̄: q̄ etiā rō illa p̄cedit de cā p̄ponente exteri-
us eā q̄ sūt fidei: vel p̄suadēte ad credēdū vel v̄bo vl facto
C̄ Ad 3^m d̄d̄: q̄ credere q̄dem in volūtate credētū p̄si-
st̄: sed o3 q̄ volūtās hoīs p̄pararet a deo p̄ gr̄as ad hoc
q̄ eleuet in eā q̄ sūt supra nām: vt supra dictū est.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt q̄ fides informis
nō sit donū dei. Dicit .n. Deute.
32. q̄ dei p̄fecta sūt opa. fides aut̄ informis est quoddam
imperfectū. ergo fides informis non est opus dei. C̄ P̄.
Sicut actus dicit̄ deformis p̄pter hoc q̄ caret debita for-
ma: ita etiā fides d̄i informis p̄pter hoc q̄ caret debita forma
sed actus deformis peccati nō est a deo: vt supra dictū est
ergo neq̄ etiā fides informis est a deo. C̄ P̄. Quocunq̄
deus sanat totaliter sanat. Dicit̄ enī Joā. 7. Si circūcisio-
nē accipit hō in sabbato vt nō soluat̄ lex. Moysi mihi indi-
gnamini: q̄ totum hoīem sanū feci in sabbato: sed p̄ fidē
homo sanat̄ ab infidelitate. quicūq̄ ergo donū fidei a deo
accipit simul sanatur ab oībus peccatis. sed hoc nō fit nisi
p̄ fidem formatā. ergo sola fides formata est donū dei. nō
ergo fides informis est a deo. C̄ Sed h̄ est q̄ quedā glo.
dicit̄. 1. ad Cor. 13. q̄ fides q̄ est sine charitate est donū dei.
hec aut̄ est informis. ergo fides informis est donum dei.

C̄ R̄n̄. d̄d̄: q̄ informitas p̄uatio quedā est. Est aut̄ cō-
siderandū q̄ p̄uatio q̄nq̄ q̄dem p̄tinet ad rōnes speciei:
q̄nq̄ aut̄ nō. sed sup̄uenit rei iam h̄nti p̄p̄iam sp̄m: sicut
p̄uatio debito cōmensurationis humorū est de rōne sp̄i
ipsius egritudinis. tenebrositas aut̄ est d̄ rōne speciei eius
diaphani sed sup̄uenit. q̄: ergo cū assignat̄ cā alicuius rei ī
telligit̄ assignari cā eius s̄m q̄ in p̄p̄ia sp̄e existit. ideo q̄d
nō est cā p̄uasionis nō pōt̄ dici esse causa illi rei ad quā
p̄tinet p̄uatio: sicut existens de rōne sp̄i illius. nō enim
pōt̄ dici cā egritudinis q̄d nō est cause distēperat̄ie humo-
rum. p̄dōt̄ t̄n̄ dici aliqd̄ esse cā diaphani: q̄uis nō sit cā ob-
scuritas: q̄ non est de rōne speciei diaphani. Informitas
aut̄ fidei. cū fides dicat̄ informis p̄pter defectū cuiusdam
exterioris forme: sicut dictū est. 7 ideo illud est cā fidei in-
formis q̄d est cā fidei simpliciter dicte. hoc aut̄ est deus: vt
dictū est. C̄ n̄ relinquit̄ q̄ fides informis sit donum dei.
C̄ Ad p̄^m ergo d̄d̄: q̄ fides informis 7 si nō sit p̄fecta sim-
pliciter p̄fectione virtutis. est t̄n̄ p̄fecta quadā p̄fectione q̄
sufficit ad fidei rōnes. C̄ Ad 2^m d̄d̄: q̄ deformitas actus
est de rōne speciei ipsius actus s̄m q̄ est actus moralis: vt
supra dictū est. Dicit̄ enī actus deformis p̄ p̄uatiōnē for-
me intrinsece q̄ est debita p̄mēsuratio circūstātiarū actus:
7 ideo nō pōt̄ dici cā actus deformis deus q̄ nō est cā de-
formitatis: s̄ sit cā actus inquantū est actus. C̄ Vel d̄d̄: q̄
deformitas nō solū importat p̄uatiōnes debite forme:
sed etiā p̄iam dispōnes. Unde deformitas se h̄z ad actū
sicut falsitas ad fidē. 7 ideo sicut actus deformis nō est a
deo: ita nec aliqua fides falsa: sicut fides informis est a deo
ita etiā actus q̄ sūt boni ex genere: q̄uis nō sint charitate
formati: sicut plerunq̄ in peccato:ibus cōtingit. C̄ Ad 3^m
d̄d̄: q̄ ille qui accipit a deo fidē absq̄ charitate non sim-
pliciter sanat̄ ab infidelitate: q̄ nō remouet culpa p̄ceden-
tis infidelitatis. sed sanat̄ s̄m q̄d: vt. s. cessat a tali peccato.
Hoc aut̄ frequenter cōtingit q̄ aliq̄s desistat ab vno actu
peccati etiā deo hoc faciente: q̄ t̄n̄ ab actu alterius peccati
nō desistit p̄p̄ia iniquitate suggerente. Et p̄ hunc etiā mo-
dum dat̄ aliq̄n̄ homini a deo q̄ credat. nō t̄n̄ datur ei cha-
ritatis donū. sicut etiā aliq̄bus absq̄ charitate dat̄ donū
p̄phetie: vel aliquid simile.

C̄ De effectibus fidei.

Q^o. vij.

Et inde p̄siderādum est d̄ effecti-
bus fidei. Et circa hoc q̄-
runtur duo. p̄mo vtrū timor sit esse-
ctus fidei. Secūdo vtrū purificatio cordis
sit effectus fidei.

d

Ad primum sic procedit.

Videt q̄ ti-
mor nō sit effectus fidei. Effectus enim nō p̄cedit cām: s̄

timor p̄cedit fidem. Dicit̄ .n. Eccl. 2. Qui timetis deū cre-
dite illi. ergo timor nō est effectus fidei. C̄ P̄. Idē non est
causa p̄trarioy: sed timor 7 spes sūt p̄ria: vt supra dictum
est. fides aut̄ generat spes: vt dicit̄ in glo. Matt̄. 1. ergo
nō est causa timoris. C̄ P̄. Contrarium nō est causa p̄tra-
rij. sed obiectū fidei est quoddam bonum q̄d est veritas p̄i-
ma. obiectū aut̄ timoris est malū: vt supra dictū est. actus
aut̄ habēt sp̄m ex obiecto s̄m supradicta. ergo fides non
est cā timoris. C̄ Sed h̄ est q̄ dicit̄ Jac. 2. Demones cre-
dunt 7 cōtremescunt. C̄ R̄n̄. d̄d̄: q̄ timor est q̄dā mo-
tus appetitiue v̄tutis vt supra dictū est. Omnī aut̄ appeti-
tuorū motuum p̄ncipium est bonum vel malū apprehē-
sū. v̄n̄ o3 q̄ timoris 7 oīum appetitiuorū motuū sit p̄nci-
pium aliqua apprehensio per fidem aut̄ sit nobis que-
dam apprehensio de quibusdam malis penalibus: que
s̄m diuinū iudiciū inferunt: 7 p̄ hunc modū fides est cā ti-
moris: quo q̄s timet a deo puniri: qui timor est seruilis.
Est etiā cā timoris filialis: quo quis timet separari a deo
vel quo quis refugit se deo cōpare reuerendo ipsum: in-
quantū p̄ fidem h̄c existimatiōnē habemus de deo: q̄
sit q̄dā imensū 7 altissimū bonū: a quo separari est pes-
simū: 7 cui velle equari est malū. sed p̄mi timoris. s. ser-
uilis est cā fides informis. sed sc̄di timoris. s. filialis est cā fi-
des formata: q̄ p̄ charitatez facit hoīez deo adherere 7 ei
subijci. C̄ Ad p̄^m ergo d̄d̄: q̄ timor dei nō pōt̄ v̄l p̄cede-
re fidē: q̄ si oīno eius ignorantiā h̄remus q̄stūz ad p̄mia
vel penas: de q̄bus p̄ fidē instrumur. nullo modo eum ti-
meremus: sed supposita fide de aliq̄bus articulis fidei: pu-
ta de excellentia diuina. sequit̄ timor reuerentię. ex quo se-
quit̄ v̄terius vt hō intellectū suū deo subijciat ad credēdū
oīa q̄ sūt p̄missa a deo. v̄n̄ ibi sequit̄. Et nō enacuabitur
merces vestra. C̄ Ad 2^m d̄d̄: q̄ idē s̄m p̄traria pōt̄ esse
cōtrarioy cā: nō aut̄ idē s̄m idē. fides aut̄ generat spes
s̄m q̄ facit nobis existimatiōnē de p̄mijs q̄ deus retribuit
iustis. est aut̄ cā timoris s̄m q̄ facit nobis estimatiōnes de
penis q̄s p̄ctō:ibus infligere vult. C̄ Ad 3^m d̄d̄: q̄ obie-
ctum fidei p̄mum 7 formale est bonū: q̄d est veritas p̄i-
ma. sed materialiter fidei p̄ponunt̄ etiā credenda quedāz
mala: puta q̄ malū sit deo nō subijci vel ab eo separi: 7 q̄
peccatores penalia mala sustinebūt a deo: 7 s̄m hoc fides
potest esse cā timoris.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt q̄ purifi-
catio cordis nō sit effectus
fidei. Puritas enī cordis p̄cipue in affectu p̄sistit: sed fi-
des in intellectu est. ergo fides nō causat cordis purificatio-
nem. C̄ P̄. Illud q̄d causat cordis purificatiōnē nō pōt̄ si-
mul esse cū impuritate: sed fides simul pōt̄ esse cū impuri-
tate peccati: sicut patet in illis qui habent fidē informē. er-
go fides nō purificat cor. C̄ P̄. Si fides aliquo mō purifi-
caret cor humanū: maxime purificaret hoīs intellectum:
sed intellectū nō purificat ab obscuritate cū sit cognitio enig-
matica. ergo fides nullo modo purificat cor. C̄ Sed h̄ est
q̄d dicit̄ Petrus Act. 15. fide purificans corda eorum.
C̄ R̄n̄. d̄d̄: q̄ impuritas vniuscuiusq̄ rei cōsistit in hoc
q̄ v̄lio:ibus imiscet̄. Non enī d̄: argentū esse impurum
ex p̄mixtiōne auri p̄ quā melius reddit̄: sed ex p̄mixtiōne
plūbi vel stanni. Manifestū est aut̄ q̄ rōnalis creatura di-
gnior est oībus t̄p̄alibus 7 corp̄oralibus creaturis. 7 ideo
impura redditur ex hoc: q̄ t̄p̄oralibus se subijcit p̄ amo-
rem: a qua quidem impuritate purificatur per contrariūz
motum: dum. s. tendit id quod est supra se. s. in deum: in
quo quidē motu p̄mum p̄ncipium est fides. Accedētem
enī ad deum oportet credere: vt dicit̄ ad Heb. 11. 7 ideo
p̄mūz p̄ncipiūz purificatiōnis cordis est fides q̄ purificat
impuritas erroris: que si p̄ficiat̄ p̄ charitatem formatam
perfectam purificatiōnem causat. C̄ Ad p̄^m 5° d̄d̄: q̄
ea que sūt in intellectu sūt p̄ncipia eorum que sūt affe-
ctu: inq̄stum. s. bonum intellectus mouet affectum. C̄ Ad
2^m 5° d̄d̄: q̄ fides etiā informis excludit quandam im-
puritatem sibi opposita. s. impuritatem erroris que cōtin-
git ex hoc q̄ intellectus humanus inordinate inheret re-
bus se inferioribus: dum scilicet vult rationes rerū sensi-

bilium metiri diuina: s; qñ p charitatē format: tūc nullam impuritatem secum compatitur: q; vniuersa delicta operit charitas: vt dicitur prouerbi. 10°. Ad tertius dicēdū q; obscuritas fidei non pertinet ad impuritatem culpe: s; magis ad naturalem defectum intellectus humani s; statum presentis vite.

De dono intellectus et scientie. Questio. viij.

Inde considerandū de dono intellectus et scientie que respondēt virtuti fidei. Et circa donū intellectus queruntur octo. Primo vtrum intellectus sit donum spiritus sancti. Secundo vtrum possit simul esse in eodez cu; fide. Tertio vtrum

intellectus qui est donum spūs sancti sit speculatiuus tñ vel etiaz practicus. Quarto vtrū omnes q sunt in gratia habeant donū intellectus. Quinto vtrum hoc donum inueniatur i aliquibus absq; gratia. Sexto quō se habeat donum intellectus ad alia dona. Septimo de hoc qd respondet huic dono in beatitudinibus. Octauo de eo quod respondet ei in fructibus.

Ad primum sic proceditur. Videtur q; intellectus non sit donum spūs sancti. Dona. n. gratuita distinguuntur a donis nālibus. sup adduntur enim eis. sed intellectus est quidam habitus naturalis in anima quo cognoscuntur principia naturaliter nota: vt p; in. 6°. ethi. ergo nō debet poni donū spūs sancti. Preterea Dona diuina participantur a creaturis fm eoz pportionem et modum: vt p; per Dio. in li. de diuino. sed modus humane nature est vt nō simplr veritatez cognoscat qd pertinet ad rationem itellec^o: sed discursiue qd est ppriū rōnis: vt p; p Dio. in. 7°. ca. de diuino. er go cognitio diuina q hoibus datur magis d; dici donum rōnis q; intellectus. Preterea. In potētis aie itellec^o voluntatem diuiditur: vt p; in. 3°. de aia. sed nullū donum spūs sancti d; voluntas. ergo etiā nullū donū spūs scī debet dici intellectus. Sed cōtra est qd d; Isa. 11°. Requiescet saper eū spūs dñi: spūs sapiētie et intellectus. Rn^o. dicēdū q; nomē intellectus quādā intīmā cognitio nem importat. Dicitur enī intelligere quasi intus legere: et hoc manifeste p; cōsiderātib; dñiam intellectus et sēsus. Nam cognitio sensitua occupatur circa quāitates sēsibiles exteriores. cognitio at intellectiua penetrat vsq; ad essentiā rei. Obiectū aut itellec^o est qd qd ē: vt d; i. 3°. de aia. Sūt aut multa genera eoz que interi^o latent: ad q op; cognitionē hoīs quasi intrinsecus penetrare. nā sub accidētib; latet nā rei substāialis: sub verbis latent significata verborum: sub similitudinibus et figuris latet veritas figurata. Res enim itelligibiles sūt quodāmodo interiores respectu rerū sensibiliū q exterius sētūtur. et i causis latēt effectus. et ecōuerso. vñ respectu hoīū omz pōt dici itellectus. Sed cū cognitio hoīs a sensu icipiat qñ ab exteriori: manifestū ē q; qñto lumē itellec^o ē forā: tāto pōt magis ad intīma penetrare. Lumē aut naturale nostri intellectus est finite virtutis. vnde vsq; ad determinatū aliqd ptingere pōt. Indiget ergo hō supnaturali lumē vt vlteri^o penetret ad cognoscēdū qdā q p lumē nāle cognoscere nō valet. et illud lumē supnaturale hoī datum vocatur donū intellectus. Ad pmiū ergo dicēdū q; per lumē naturale nobis iditū statim cognoscitur qdā principia cōia q sūt naturaliter nota. sed quia homo ordinatur ad beatitudinē supnaturalem: vt supra dictum ē: necesse ē q; hō vlteri^o ptingat ad quedā alioz et ad hoc requiritur donū itellectus. Ad secūdū dicēdū q; discursus rōnis semp icipit ab intellectu et terminatur ad intellectus. Rōcinamur enim pcedēdo ex qbūsdā itellectus. et tūc rōnis discursus pficitur quādo ad hoc peruenimus vt intelligamus id qd prius erat ignotum. qd ergo rōcinamur ex aliquo pcedenti itellectu procedit. Donum at gratie nō pcedit ex lumine nature: sed superadditur ei quasi perficiens ipsuz. et ideo ista supadditio nō d; rō s; magis itellec^o: q; ita se h; lumē supadditū ad ea q nobis supnaturaliter inotescūt si

cut se h; lumē nāle ad ea q pmodialiter cognoscimus. Ad tertium dicēdū q; volūtas nominat simpliciter appetitiū motū absq; determinatiōe alicui^o excellētie: s; itellectus nominat quādā excellētiā cognitiōis penetrandi ad intīma. et ideo supnaturale donum magis nominatur nomine intellectus q; nomine voluntatis.

Ad secundum sic proceditur. Videt q; donum intellectus non simul habeatur cum fide. Dicit enim Aug. in lib. 83. qōnum. q; id qd itelligitur intelligentis comprehēsiōe finitur. sed id qd creditur non cōprehēditur fm illud apostoli ad Phil. 3°. Non quia iam comprehēderim aut q; perfect^o sim. ergo videtur q; fides et intellectus non possunt esse in eodem. Preterea. Omne qd itelligitur itellectu videtur naturaliter: sed fides est de non apparentibus: vt supra dictum est. ergo fides non potest simul esse in eodem cum intellectu. Preterea. Intellectus est certior q; scientia. sed scientia et fides non possunt esse de eodem: vt supra dictum est. multo ergo minus intellectus et fides. Sed ē est: qd Grego. dicit in lib. moralium. Videmus q; itellectus de auditis mētem illustrat. sed aliquis habens fidem potest esse illustratus mēte circa audita. Undi dicit Luc. vlti. q; dñs aperuit discipulis suis sensum vt intelligerent scripturas. ergo intellectus potest simul esse cum fide.

Rn^o. dicēdū q; hic duplici distinctione est op^o. Una quidem ex parte fidei. Alia autem ex parte itellectus. Ex parte quidem fidei distinguendum est q; quedam per se et directe cadunt sub fide que naturalem rationem excedunt: sicut deum esse trinum et vnum: filium dei ēē icarnatum. Quedam vero cadunt sub fide quasi ordinata ad ista fm aliquem modum: sicut omnia que in scriptura diuina continentur. Ex parte vero intellectus distinguendū est q; dupliciter dici possumus aliqua intelligē. Uno modo perfecte: quando. s. pertingimus ad cognoscendū essentiam rei intellecte: et ipaz veritatē enūciabilis itellec^o s; q; i se ē. et hoc modo ea q; directe cadūt sub fide itelligere non possumus durante statu fidei: sed quedam alia ad fidem ordinata etiam hoc modo itelligi possunt: Alio modo contingit aliquid itelligi imperfecte quando. s. ipsa essentia rei vel veritas propositionis non cognoscitur qd sit: aut quō sit: sed tamē cognoscitur fm q; ea que exterius apparent veritati non contrariantur: in quantum. s. homo itelligi q; propter ea que exterius apparent non est recedēdum ab his que sunt fidei. et fm hoc nihil prohibet durāte statu fidei itelligere etiam ea que per se sub fide cadūt Et p; hoc p; rōisio ad obiecta. Nā p;ime tres rōnes pcedunt fm q; aliquid perfecte itelligit. Ultima autem ratio procedit de intellectu eorum que ordinantur a fide.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q; intellectus qui ponitur donum spiritus sancti non sit practicus sed speculatiuus tantum. Intellectus enim vt Grego. dicit in primo moral. Alti^o: a. q; dam penetrat. Sed ea que pertinent ad intellectum practicum non sunt alta sed quedam infima. s. singularia: circa que sunt actus. ergo intellectus qui ponitur donum non ē intellectus practicus. Preterea. Intellectus qui est donum est dignus aliquid q; intellectus q; est virtus intellectualis. sed intellectus qui est virtus intellectualis est soluz circa necessaria: vt p; per philosophum in. 6°. ethi. ergo multo magis intellectus qui est donum est soluz circa necessaria. sed intellectus practicus non est circa necessaria: s; etia contingētia aliter se habere que opere humano fieri possunt. ergo intellectus qui est donum non est intellectus practicus. Preterea. Donum intellectus illustrat mentem ad ea que naturalem rationem excedūt. sed operabilia humana quorum est practicus intellectus non excedunt naturalem rationem que dirigit in rebus agendis vt ex supradictis patet. ergo intellectus qui est donum nō est intellectus practicus. Sed contra est quod in Ps. dicitur. Intellectus bonus omnibus facientibus eum.

Rn^o. dicendum q; sicut dictum est donum intellectus non solum se habet ad ea que primo et principaliter cadūt

sub fide sed etiam ad omnia que ad fidem ordinantur. operationes autem bone quædam ordinem ad fidem habent. Itaque fides per dilectionem operatur: ut apostolus dicit ad Gal. 5°. Et ideo donum intellectus etiam ad quedam operabilia se extendit: non quidem ut circa ea principaliter versetur: sed in quantum in agendis regulamur rationibus eternis: quibus conspiciendis et consulendis secundum Augustinum 12. de trinitate. imberet superior ratio que dono intellectus perficitur. Ad primum ergo dicendum quod operabilia humana sunt quod in se considerantur non habent aliquam excellentiam altitudinem: sed secundum quod referuntur ad regulam legis eterne et ad fidem beatitudinis diuine: sic altitudinem habent ut circa ea possit esse intellectus. Ad secundum dicendum quod hoc ipsum pertinet ad dignitatem doni quod est intellectus: quod intelligibilia eterna vel necessaria considerat non solum secundum quod in se sunt: sed etiam secundum quod sunt regule quedam humanorum actuum: quia quanto virtus cognoscitina ad plura se extendit tanto nobilior est. Ad tertium dicendum quod regula humanorum actuum est et ratio humana et lex eterna: ut supra dictum est. lex autem eterna excedit naturalem rationem. et ideo cognitio humanorum actuum sunt quod regulatur a lege eterna excedit naturalem rationem: et igitur supernaturali lumine doni spiritus sancti.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod donum intellectus non infertur omnibus habentibus gratiam. Dicitur enim Gregorius 2° moralium. quod donum intellectus datur contra hebetudinem mentis. sed multi habentes gratiam adhuc patiuntur mentis hebetudinem. ergo donum intellectus non est in omnibus habentibus gratiam. Preterea. Inter ea que ad cognitionem pertinent sola fides videtur esse necessaria ad salutem: quod per fidem christus inhabitat in cordibus nostris: ut dicitur ad Ephesios 3. sed non omnes habentes fidem habent donum intellectus: imo qui credunt debent orare ut intelligant: sicut Augustinus dicit in libro de trinitate. ergo donum intellectus non est necessarium ad salutem. non ergo est in omnibus habentibus gratiam. Preterea. Ea que sunt communia omnibus habentibus gratiam: nunquam ab habentibus gratiam subtrahuntur. sed gratia intellectus et aliorum donorum aliquando se vtiliter subtrahit. quandoque enim dum sublimia intelligendo in elationem se animus erigit in rebus iuis et vtilibus gratiam hebetudine pigrescit: ut Gregorius dicit in 2. moralium. ergo donum intellectus non est in omnibus habentibus gratiam. Sed contra est quod dicitur in psalmo. Nescierunt neque intellexerunt qui in tenebris ambulant: sed nullus habens gratiam ambulat in tenebris: secundum illud Iohannis 8. Qui sequitur me non ambulat in tenebris. ergo nullus habens gratiam caret dono intellectus. Respondeo dicendum quod in omnibus habentibus gratiam necesse est esse rectitudinem voluntatis: quod per gratiam preparatur voluntas hominis ad bonum: ut Augustinus dicit. Voluntas autem non potest recte ordinari in bonum nisi preexistente aliqua cognitione veritatis: quod obiectum voluntatis est bonum in intellectu: ut dicitur in 3. de anima. Sicut autem per donum charitatis spiritus sanctus ordinat voluntatem hominis ut directe moueat in bonum quoddam supernaturale: ita etiam per donum intellectus illustrat mentem hominis: ut cognoscat veritatem quoddam supernaturalem: in qua operari tendere voluntatem rectam: et ideo sicut donum charitatis est in omnibus habentibus gratiam gratiam gratum facientem: ita etiam donum intellectus. Ad primum ergo dicendum quod aliqui habentes gratiam gratum facientem possunt hebetudinem pati circa aliqua que sunt preter necessitatem salutis. sed circa ea que sunt de necessitate salutis sufficienter instruantur a spiritu sancto: secundum illud Iohannis 2. Unusquisque vobis docet de omnibus. Ad secundum dicendum quod et si non omnes habentes fidem plene intelligant ea que proponuntur credenda: intelligant tamen ea esse credenda: et quod ab eis nullo modo est deueniendum. Ad tertium dicendum quod donum intellectus nunquam se subtrahit scilicet circa ea que sunt necessaria ad salutem. sed circa alia interdum se subtrahit: ut si omnia ad liquidum per intellectum penetrare possunt: ad hoc quod superbie mens subtrahatur.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod intellectus donum inueniatur

etiam in non habentibus gratiam gratum facientem. Augustinus enim exponens illud psalms. Occupauit anima mea desiderare iustificationes tuas. dicit: Intellectus et tarde sequitur humanus atque infirmus affectus. sed in omnibus habentibus gratiam gratum facientem est proprius affectus propter charitatem. ergo donum intellectus potest esse in his qui non habent gratiam gratum facientem. Preterea. Danielis 3. dicitur quod intelligentia opus est in visione prophetica: et ita videtur quod prophetia non sit sine dono intellectus. sed prophetia potest esse sine gratia gratum faciente: ut patet Matthæi 7. ubi dicentibus in nomine tuo prophetamus: respondetur: nunquam noui vos. ergo donum intellectus potest esse sine gratia gratum faciente. Preterea. Donum intellectus respondet virtuti fidei secundum illud Iesaiæ 7. secundum aliam litteram. Nisi credideritis non intelligetis. sed fides potest esse sine gratia gratum faciente. ergo etiam donum intellectus. Sed contra est quod dominus dicit Iohannis 6. Omnis qui audiuit a patre et diligit venit ad me. sed per intellectum audita addiscimus vel penetramus: ut patet per Gregorium in primo moralium. ergo quicumque habet intellectus donum venit ad christum: quod non est sine gratia gratum faciente. ergo donum intellectus non est sine gratia gratum faciente. Respondeo dicendum quod sicut supra dictum est dona spiritus sancti pertinent ad animam secundum quod est bene mobilis a spiritu sancto. Sic ergo intellectuale lumen gratie potestur donum intellectus in quantum intellectus hominis est bene mobilis a spiritu sancto. Inueniendi autem motus consideratio in hoc est quod homo apprehendat veritates circa finem. unde nisi usque ad hoc moueatur a spiritu sancto intellectus humanus ut rectam estimationem de fine habeat: nondum consecutus est donum intellectus: quod tunc ex illustratione spiritus sancti alia quedam preambula cognoscat. Rectam autem estimationem de ultimo fine non habet nisi ille qui circa finem non errat: sed ei firmius imberet tamquam optimo: quod est solum habentibus gratiam gratum facientem. Sicut etiam in moralibus rectam estimationem habet homo de fine per habitum virtutis. Unde donum intellectus habet nullus sine gratia gratum faciente. Ad primum ergo dicendum quod Augustinus nominat intellectum quicumque illustrationem intellectualem que tamen non pertingit ad perfectam doni rationem: nisi usque ad hoc mens hominis deducatur ut rectam estimationem habeat homo circa finem. Ad secundum dicendum quod intelligentia que necessaria est ad prophetiam est quedam illustratio mentis circa ea que prophetis reuelantur. non est autem illustratio mentis circa estimationem rectam de ultimo fine: que pertinet ad donum intellectus. Ad tertium dicendum quod fides importat solum assensum ad ea que proponuntur: sed intellectus importat quoddam perceptionem veritatis que non potest esse circa finem nisi in eo qui habet gratiam gratum facientem: ut dictum est. et ideo non est similis ratio de intellectu et fide.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod donum intellectus non distinguatur ab alijs donis. Quorum enim opposita sunt eadem: nisi quod sunt eadem: sed sapientie opponitur stultitia: hebetudini intellectus: precipitati consilium: ignorantie scientia: ut patet per Gregorium 2. moralium. non videtur autem differre stultitia: hebetudo: ignorantia: et precipitatio. ergo nec intellectus distinguatur ab alijs donis. Preterea. Intellectus qui ponitur virtus intellectualis differt ab alijs intellectualibus virtutibus per hoc sibi proprium quod est circa principia per se nota. sed donum intellectus non est circa aliqua principia per se nota: quia ad ea que naturaliter per se cognoscuntur sufficit naturalis habitus primorum principiorum. ad ea vero que supernaturalia sunt sufficit fides: quia articuli fidei sunt sicut prima principia in supernaturali cognitione: sicut dictum est. ergo donum intellectus non distinguatur ab alijs donis intellectualibus. Preterea. Omnis cognitio intellectualis vel est speculativa vel practica. sed donum intellectus habet se ad vtrumque: ut dictum est. ergo non distinguitur ab alijs donis intellectualibus: et omnes in se complectitur. Sed contra est quod quicumque connumerantur ad invicem: operari ea esse aliquo modo ad invicem distincta: quia distinctio est principium numeri. sed donum intellectus connumeratur

tur alijs donis: vt patet Isa. xi. ergo donū intellectus est distinctum ab alijs donis. ¶ R^o. dicendum q^d distinctio doni intellectus ab alijs tribus donis. s. pietate: fortitudine: et timore manifesta ē: q^d donū intellectus p^oinet ad v^o cognoscitiuā. illa vero tria p^oinet ad vim appetitiuā. s. desideretia huius doni intellectus ad alia tria. s. sapiētia: sciām: et consiliū: q^d etiam ad v^o cognoscitiuā p^oinet: nō ē adeo manifesta. Videtur at^q quibusdā q^d donū intellect^o distinguitur a dono scientie et cōsiliij: per hoc q^d illa duo p^oineant ad practicā cognitionē: donum autē intellectus ad speculatiuā. A dono v^o sapiētie q^d etiā ad speculatiuā cognitionem p^oinet distinguitur in hoc q^d ad sapiētia p^oinet iudiciū: ad intellectum v^o capacitas intellectus eorū que p^oponūtur seu penetratio ad itima eorū: et s^o hoc supra. nūc rum dono: assignauimus. sed diligenter intrūcti donum intellectus nō solū se habet circa speculanda: sed etiam circa operanda: vt dictū est. Et similiter etiā donum scientie circa vtrūq^q se h^o: vt infra dicitur. et ideo op^o aliter eorū distinctiones accipere. Omnia. n. hec q^otuor: dona ordinantur ad supernaturalem cognitionē que ī nobis p^o fidē fundatur. fides autē ē ex auditu: vt dicitur Ro. x. Unde op^o aliqua p^oponi homini ad credendum non sicut visa sed sicut audita q^obus p^o fidem assentiat. fides autē primo q^odem et p^oncipaliter se h^oet ad v^oritatem p^omā. secundario ad que dā circa creaturas cōsiderāda. et v^oteri^o se extēdit etiam ad directionē humanorū operū s^o p^o dilectionē opatur: vt ex dictis patet. Sic ergo circa ea q^d fidei p^oponūtur credenda duo requiruntur ex parte nostra. primo quidē v^ointellectu penetrantur vel capiuntur. et hoc p^oinet ad donum intellectus. secūdo autē oportet vt de eis. hō h^oat iudiciū rectū vt estimet his esse inherendum. et ab eorū oppositis recedēdū. Hoc ergo iudiciū q^ontum ad res diuinas p^oinet ad donum sapientie. q^ontum vero ad res creatas p^oinet ad donum scientie. q^ontum vero ad applicatiōnem ad singularia opera p^oinet ad donum consiliij.

¶ Ad primū ergo dicēdū q^d predicta tria quatuor: donorum manifeste cōpetit distinctiōni eorū: que Greg. pōit eis eē opposita. Hebetudo. n. acuitati opponitur. Dicitur enī p^o similitudinē intellectus acutus q^on pōt penetrare ad itima eorū que p^oponūtur. v^on hebetudo mētis ē p^o quam mens ad itima penetrare non sufficit. Stultus autem d^o ex hoc q^d peruerse indicat circa eōdem finē vite. et ideo p^o p^oie opponitur sapiētie que facit rectum iudiciū circa v^oniuersalem cām. Ignorantia v^o ipōtat defectum mentis etiam circa quecūq^q particularia. et iō opponitur scientie per quā hō h^o rectū iudiciū circa p^oncipales causas. s. circa creaturas. Precipitatio vero manifeste opponitur cōsilio per q^d hō ad actionē nō p^ocedit ante deliberationē rōnis. ¶ Ad secūdū dicēdū q^d donū intellect^o ē circa p^oncipia cognitiōis gratuite: al^o t^on q^o fides. Itāq^q ad fidem p^oinet eis assentire. ad donū vero intellectus p^oinet mēte penetrare ea que dicūtur. ¶ Ad tertū dicēdū q^d donū intellectus p^oinet ad vtrūq^q cognitionē. s. speculatiuam et practicā: non quātū ad iudiciū: sed quātū ad apprehensionē vt capiuntur ea que dicuntur.

Ad septimum sic procedūtur. Videtur q^d dono intellectus nō r^ondeat beatitudo sexta. s. Beati mundo corde q^on ipsi deum v^odebūt. Munditia enim cordis maxime videtur p^oinere ad affectum. sed donum intellectus nō p^oinet ad affectum sed magis ad vim intellectiuā ergo predicta beatitudo nō respondet dono intellectus. ¶ P^oterea. Actus. 15. d^o. fide purificās corda eorū. sed per purificationē cordis acquiruntur munditia corde. ergo predicta beatitudo magis p^oinet ad veritatem fidei q^o ad donū intellectus. ¶ P^oterea. Dona sp^os scī p^oficiūt hoīes ī p^onti vita. s. visio dei non p^oinet ad vitam p^ontem. ipsa. n. beatos facit: vt supra habitum est. ergo sexta beatitudo cōtinēs visionē dei non p^oinet ad donū intellectus. ¶ Sed cōtra est q^d Aug. dicit in lib. de sermone d^oni in monte. Sexta operatio spiritus sancti que est intellectus conuenit mundus corde q^o purgato oculo possunt videre quod oculis non vidit.

¶ Respondeo dicēdū q^d ī sexta beatitudine sicut et ī alijs duo continentur. Vnū per modum meriti. s. munditia cordis: aliud p^o modum p^onuj. s. visio dei: vt supra dictū est. Et vtrūq^q p^oinet aliquo modo ad donū intellectus. Est enim duplex munditia. Vna quidē p^oambula et dispositiua ad dei visionem: que est depuratio affectus ab inordinatis affectionibus. et hec q^odē munditia cordis fit p^o virtutes et dona que p^oinet ad vim appetitiuā. Alia v^o munditia cordis est que est quasi cōpletina respectu visiois diuine. et hec q^odē est munditia mētis depurate a fantasmatibus et erroribus vt. s. ea que de deo p^oponūtur nō accipiuntur per modum cōporaliū fantasmatū: neq^q s^o in hereticas pueritates. et hanc munditiam facit donū intellectus. Similiter etiam duplex est dei visio. Vna quidem perfecta per quā videtur dei essentia. Alia vero imperfecta per quā et si non videamus de deo. quid est: videmus tamen quid non est: et tanto in hac vita deum perfectius cognoscimus q^oto magis intelligimus eum excedere quicquid intellectu comprehenditur. Et vtrūq^q dei visio p^oinet ad donum intellectus. p^oncipaliter ad donum intellectus cōsummatū s^o p^oerit in patria. secūda vero ad donū intellectus inchoatum s^o p^o habetur in via. Et p^o hoc pat^o r^ondio ad obiecta. Itā p^oncipaliter due rōnes p^ocedūt de p^oncipaliter munditia. tertia vero de perfecta dei visione. dona autem et huiusmodi nos perficiunt s^o in quandam inchoationem et in futuro implebuntur: vt supra dictum est.

Ad octauum sic p^oceditur. Videtur q^d ī fructibus fides nō r^ondeat dono intellectus. Intellectus. n. est fructus fidei. Dicit. n. Isa. .7. Nisi credideritis non intelligetis. s. in aliā litteram: vbi nos habemus: Si non credideritis non permanebitis. nō ergo fides est fructus intellectus. ¶ P^oterea. P^oncipaliter nō est fructus posterioris. sed fides videtur esse p^oncipaliter fructus: q^o fides est fundamentū totius spiritualis edificij: vt supra dictū est. ergo fides non est fructus intellectus.

¶ P^oterea. Plura sunt dona pertinentia ad intellectus q^o pertinentia ad appetitū. sed inter fructus ponit t^on v^onū p^oncipaliter ad intellectū. s. fides. oīa v^o alia p^oinet ad appetitum ergo fides nō magis videt r^ondere intellectui q^o sapiē vel sciētie seu cōsilio. ¶ Sed s^o ē q^d finis vniuscuiusq^q res^o fructus eius. sed donū intellect^o videt p^oncipaliter ordinari ad certitudinē fidei q^o ponit fruct^o. Dicit. n. glo. ad Gal. 5. q^d fides ē q^o ē fructus: et de inuisibilib^o certitudo. ergo in fructibus fides r^ondet dono intellectus. ¶ R^o. dicēdū q^d sic supra dictū ē cum de fructibus ageretur: fructus spiritus dicūtur vltima et delectabilia que in nobis p^oueniūt ex v^ote spirit^o sancti. Vltimū at^q et delectabile ī voluntate h^o rōnē finis q^o ē p^oncipaliter v^ontatis. et iō op^o q^d illud q^o ē vltimū et delectabile ī voluntate sit quedā mō fruct^o oīū aliorū q^o p^oinet ad alias potētias. Scdm hoc ergo gen^o doni vel virtutis p^oficiētis aliquā potētā pōt accipi duplex fructus. Vnus quidē p^oinet ad suā potētā. Alius autem q^osi vltimus p^oinet ad voluntatē. Et s^o in hoc dicēdū ē q^d dono intellectus respondet p^o p^oncipaliter fructu fides. i. fidei certitudo. sed pro vltimo fructu respondet ei gaudiū q^o p^oinet ad voluntatem. ¶ Ad primū ergo dicendum q^d intellectus est fructus fidei que est virtus: sic autem nō accipitur fides cum dicitur fructus: sed pro quadam certitudine fidei ad quam homo p^ouenit per donū intellect^o.

¶ Ad secundum dicendum q^d fides non potest vniuersaliter p^ocedere intellectum. Non enim posset homo assentire credendo aliquibus p^opositis nisi ea aliquā mō intel^oligeret. sed perfectio intellectus consequitur fidem que est virtus ad quam quidem intellectus perfectionem sequitur quedam fidei certitudo. ¶ Ad tertium dicēdū q^d cognitionis practice fructus non potest esse in ipsa: quia talis cognitio non scitur propter se sed propter aliud. sed cognitio speculatiua habet fructum in seipsa. s. certitudinem eorū quorū est. Et ideo dono cōsiliij quod p^oinet solum ad cognitionem practicā non respondet aliquis fructus p^oncipaliter. Donis autem sapientie intellectus et scientie que possunt etiam ad speculatiuam cognitionē p^onti

nere: respondet solus vnus fructus qui est certitudo signa-
ta nomine fidei. Plures autem fructus ponuntur perti-
nentes ad partem appetitiuam: quia sicut iam dictum est
ratio finis que importatur in nomine fructus magis per-
tinet ad vim appetitiuam quam intellectiuam.

De dono scientie. Questio. .ix.

Inde considerandum de dono
scientie. Et circa hoc que-
runtur quatuor. Primo vtrum scientia
sit donum. Secundo vtrum sit circa diui-
na. Tertio vtrum sit speculatiua vel
practica. Quarto que beatitudo ei re-
spondeat.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod scientia
non sit donum. Dona enim spiritus
sancti naturalē facultatē excedunt. sed scientia importat effectus
quēdam nātis rōnis. Dicit. n. pbs in p̄rio posteriorū quod de-
monstratio est syllogismus faciens scire. ergo scientia nō est do-
num spiritus sancti. **Preterea.** Dona spūs sc̄i sunt cōia
oibus sanctis vt supra dictum est. sed Aug. 13. de trīnī. dī-
cit. quod scia nō pollēt plurimi fideles quibus polleāt ipsa fide.
ergo scia nō est donum. **Preterea.** Donum est perfectio vir-
tute. vt supra dictum est. ergo vnū donum sufficit ad perfe-
ctionē vnus virtutis. sed virtuti fidei respondet donum in-
tellectus: vt supra dictum est. ergo nō respondet ei donum
scie: nec apparet cui alij virtuti respondeat. ergo cum do-
na sint perfectiones virtutum vt supra dictum est: videt quod scie-
tia non sit donum. **Sed cōtra est.** quod Isa. xi. cōputatur
inter septē dona. **Rn̄o.** dicendum quod gratia est perfectio:
quā nā. vnde nō deficit in his in quibus hō per naturā p̄fi-
ci potest. cum autem homo p̄ nālē rōnem assentit s̄m in-
tellectum alicui veritati: dupliciter perficitur circa verita-
tem illam. Primo quod capiat eā. Secundo quod de ea cer-
tum iudiciū hēt. Et ideo ad hoc quod intellectus hūanus p̄-
fecte assentiat veritati fidei duo requiruntur. quorum vnū
est quod sane capiat ea quod pponitur. quod pertinet ad donū intellectus
vt supra dictum est. aliud autem est vt hēt certū et rectū iudiciū de
eis discernēdo. scilicet credēda aut nō credēda. et ad hoc neces-
sariū est donū scie. **Ad primum** ergo dicendum quod certitudo
cognitiōis in diuersis naturis iuenit diuersimode s̄z diuer-
sam cōditionē vnusquisque nāe. Nā hō cōsequitur certū iu-
diciū de veritate p̄ discursum rōnis. et ideo scia humana ex rō-
ne demonstratiua acquiritur. sed in deo est certū iudiciū verita-
tis absque omni discursu p̄ simplicē intuitū: vt in p̄rio dictum
est. et ideo diuina scia nō est discursiua vel rōcinatiua: sed abso-
luta et simplex: cui similis est scia quod ponit donū spūs sancti
cū sit quādam participatiua similitudo ipsi. **Ad secundū** dicendum
quod circa credēda duplex scia p̄t hēri. vna quod p̄ quā hō scit
quod credēdebeat: discernēs credēda a nō credēdis. et s̄m
hoc scia est donum et cōuenit oibz sc̄is. Alia vō est scia circa cre-
dēda p̄ quā hō nō solū scit quod credi debeat s̄z et fidē mani-
festare: et alios ad credēdū inducere et p̄dictores cōuincere
et ista scia ponit inter gratias gratis datas quod nō datur oibz
sed quibusdā. Unde Aug. post verba inducta subiū-
git. Aliud est scire t̄mmodo quod hō credere debeat. aliud sci-
re quēadmodū hoc ipsum quod creditur et pijs auribz opi-
tuletur: et contra impios defendatur. **Ad tertium** dicē-
dum quod dona sunt perfectiora virtutibus moralibus et in-
tellectualibus: non sunt autem perfectiora virtutibz theo-
logicis: sed magis omnia dona ad perfectionem theologi-
cā: virtutū ordināt sicut ad finē. et ideo nō est cōueniēs si diuer-
sa dona ad vnā virtutē theologicā ordinētur.

Ad secundum sic proceditur. Videt quod scien-
tia donum sit circa res diui-
nas. dicit. n. Aug. 13. de trīnī. quod p̄ sciam gignit fides nutri-
tur et roboratur. sed fides est de rebus diuinis: quod obiectū
fidei est veritas p̄ma: vt supra habitū est. ergo et donum scientie
est de rebus diuinis. **Preterea.** Donum scie est dignius
quam scia acq̄sita. sed aliqua scia acq̄sita est circa res diuinis: si-
cut scia metaphysice. ergo multo magis donum scientie est
circa res diuinis. **Preterea.** Sicut dicit Ro. p̄mo. In-
uisibilia dei p̄ ea quod facta sūt intellecta cōspiciuntur: si ergo est

scia circa res creatas. videt quod et sit circa res diuinis. **Es-
t** est quod Aug. 14. de trīnī. dicit. Res diuinā scia p̄prie sa-
pientia nūcupet. hūanā autem p̄prie scientie nomē obtineat.

Rn̄o. dicendum quod certū iudiciū de re aliq̄ maxie datur ex
sua cā. et ideo s̄m ordinē carū opz eē ordinē iudicioz. Sicut
eniz cā p̄ma est cā secūde: ita p̄ cām p̄maz indicat de cā se-
cūda. de cā autē p̄ma nō pōt indicari p̄ aliā cām. et ideo
iudiciū quod sit p̄ cām p̄mā est p̄mū et perfectissimū. In his
autem in quibus aliquid est perfectissimū nomē cōe generis appropatur
his quod deficiūt a perfectissimo. ipsi autem perfectissimo adaptat aliud
spāle nomē: vt p̄z in logicis. Nā in genere cōuertibilū illud
quod significat quod quod est spāli noie diffinitio vocat: quod autem in hoc
deficiūt cōuertibilia cōtū nomē cōe sibi retinet. scilicet quod ipsa
dicuntur. Quia ergo nomē scie importat quādam certitudinem
iudicij: vt dictū est: siquidē certitudo iudicij sit p̄ altissimam
cām illi generis p̄ quā pōt de oibz iudicare: h̄z spāle no-
mē quod est sapia. Dicit. n. sapiēs in vnoquoqz genere quod nouit
altissimā cām illius generis: p̄ quā pōt de oibus iudicare.
Simplr autem sapiēs d̄z quod nouit altissimā cāz simplr. scilicet deū. et
ideo cognitio diuināz rerū vocat sapiētia. cognitio vero rez
humanāz vocat scia quasi cōi noie importate certitudinem
iudicij appropato ad iudiciū quod sit p̄ cās secūdas. Et ideo sic
accipiēdo scie nomē ponit donū diffictum a dono sapie.
Vn̄ donū scie est solū circa res hūanas: vel solum circa res
creatas. **Ad primum** ergo dicendum quod h̄z ea de quibus est
fides sint res diuine et eterne: t̄m ipsa fides est quodāmodo tē-
porale in aīo credētis. et ideo scire quod credēdū sit pertinet ad
donū scie. Scire autem ipsas res creditas s̄z seip̄as p̄ quādas
vnionē ad ipsas p̄tinet ad donū sapie: vñ donū sapie ma-
gis respondet charitati que vnit mentem hoīs deo. **Ad
secundum** dicendum quod rō p̄ma p̄cedit s̄m quod cōiter nomen
scie sumitur. sic autem scia nō ponit spāle donū. s̄z s̄m quod restri-
gitur ad iudiciū quod sit p̄ res creatas. **Ad tertium** dicendum
quod sicut supradictū est quilibet cognoscitū h̄tus formalr quod
respicit mediū p̄ quod aliquid cognoscit: materialiter autē id
quod per mediū cognoscitur: et quia id quod est forma-
le potius est. ideo ille scientie que ex principijs mathema-
ticis cōcludunt circa materiā naturalē magis cum mathe-
maticis cōnumerātur: vt pote eis similiores: licet quantum
ad materiā magis cōueniāt cum naturalī. et p̄pter hoc d̄z
in. 2. p̄hy. quod sunt magis naturales. et ideo cuius hō per res
creatas deum cognoscit: magis videtur hoc pertinere ad
scientiam ad quam pertinet formaliter quam ad sapientia ad
quam pertinet materialiter. et e conuerso cum s̄m res di-
uinas iudicemus de rebus creatis: magis hoc ad sapien-
tiam quam ad scientiam pertinet.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod scien-
tia que ponitur donum sit scien-
tia practica. Dicit enim Aug. 13. de trīnī. quod actio qua exte-
rioribus rebus vtimur scientie deputatur. sed scientia cui
deputatur actio est practica: ergo scientia que est donum
est scientia practica. **Preterea.** Greg. dicit in p̄rio mo-
raliū. Nulla est scientia si vtilitatem pietatis nō habet. val-
de inutilis est pietas si scientie discretionē caret. Ex qua au-
toritate habetur quod scientia dirigit pietatem: sed hoc non
potest competere scientie speculatiue. ergo scientia que est
donum non est speculatiua sed practica. **Preterea.** Do-
na spūs sancti non habentur nisi a iustis vt supra habitū est:
sed scientia speculatiua potest haberi etiam ab iniustis. s̄z
illud Jac. vlti. Scienti bonum et non facienti peccatum est
illi. ergo scientia que est donum non est speculatiua s̄z pra-
ctica. **Sed contra est** quod Greg. dicit in primo mo-
raliū. Scientia in die suo conuiniūm perat: quia in ven-
tre mentis ignorantie ieiunium superat. sed ignorantia nō
tollitur totaliter nisi per vtrāque scientiam. scilicet et speculatiua
et practica. ergo scientia que est donum: est et speculati-
ua et practica. **Rn̄o.** dicendum quod sicut supra dictum est:
donum scientie ordinatur. sicut et donum intellectus ad cer-
titudinem fidei. fides autem primo et principaliter in spe-
culatione consistit inq̄stum. scilicet inheret p̄me. veritati. s̄z quia
veritas est etiam vltimus finis propter que operamur:
inde etiam est quod fides ad operationem se extendit: s̄m illud

Sed cōtra. Contraria sūt i eodē subiecto sed fides cui cōtrariat infidelitas ē i intellectu sicut in subiecto. ergo et infidelitas in intellectu est. **Rn^o.** dicēdū q̄ sicut supra dēi est: peccatū dī ēē i illa potētia q̄ ē principium actus peccati. Actus autē peccati pōt habere duplex p̄ncipiū. Unū quī dē p̄mū et vniuersale: qd̄ ipōtat oēs actus peccatōr. et hoc p̄ncipiū ē volūtas: q̄ omne peccatū ē volūtariū. Aliud autē p̄ncipiū actus peccati est p̄prium et p̄imum qd̄ elicit peccati actum. sicut cōcupiscibilis ē p̄ncipiū gula et luxurie. et sicut hoc gula et luxuria d̄r ēē i cōcupiscibili. Dissentire autē q̄ est p̄prium actus infidelitatis ē actus intellectus: sed moti a volūtatē: sicut et assentire: et ideo infidelitas sicut et fides ē quidem i intellectu sicut in primo subiecto: in voluntate at̄ sicut in primo motiuo. et hoc modo dicitur oē peccatū esse in voluntate. Unde p̄ r̄sio ad p̄imum. **Ad secūndū** dicēdū q̄ cōceptus voluntatis causat dissensum intellectū i quo p̄ficatur rō infidelitatis. vnde causa infidelitatis est in voluntate. sed ipsa infidelitas est in intellectu. **Ad tertiuū** dicēdū: q̄ ille q̄ credit malum angelum ēē bonum: nō dissentit ab eo quod est fidei: q̄ sensus corporis fallitur. mēs vō nō remouet a vera rectaq; sn̄ia: vt ibidem dicit glo. s̄ si aliq; sathane adhereret cū ic̄ipit ad sua adducē. i. ad mala et falsa: tunc non caret peccato: vt ibidem dicitur.

Ad tertiuū sic p̄ceditur. Videtur q̄ infidelitas nō sit maximū peccatū. Dicit enim Aug. et h̄. 6. q. 1. Utrū catholicū pessimis moribus alicui heretico: in cuius vita p̄ter id q̄ hereticus ē: non inueniūt homines qd̄ reprehendant: p̄ponere debeamus: non a deo precipitare sn̄iam. sed hereticus est infidelis. ergo nō est simpliciter dicēdū q̄ infidelitas sit maximū peccatū.

P̄terea. Illud qd̄ diminit vel excusat peccatū nō videtur ēē maximū peccatū. sed infidelitas excusat vel diminit peccatū. Dicit enī apl̄s. i. ad Tim. p̄mo. P̄ sui blasphemus et persecutor: et contumeliosus: sed misericordiam consecutus sum: q̄ igno:ans feci i incredulitate. ergo infidelitas non est maximū peccatū. **P̄terea.** Maiori peccato debetur maior pena s̄m illud Deutro. 25. Īdō mensura peccati erit et plagaz modus. s̄ maior pena debetur fidelibus peccantibus q̄ infidelibus: s̄m illud ad Heb. x. Quanto magis putans deteriora mereri supplicia q̄ filium dei cōculcauerit: et sanguinē testis pollutum duxerit in quo sanctificatus est. ergo infidelitas nō ē maximū peccatū. **Sed h̄ est quod Aug. dicit** exponēs illud Joan. Si nō venissem et locutus eis fuisset peccatū non haberēt. Magnū quidē iquit quoddaz peccatū sub generali noīe vult itelligi: hoc. n. ē peccatū. s. infidelitatis q̄ tenentur cūcta peccatū. infidelitas ergo ē maximū peccatū.

Rn^o. dicēdum q̄ oē peccatū formaliter cōsistit i auersione a deo vt supra dictū ē. vñ tāto aliquod peccatum est grauius q̄to p̄ ipsum hō magis a deo sepatur. Īder infidelitatē autē maxie homo a deo elongat: quia necverā dei cognitionē hēt. p̄ falsā autē cognitionē ipsius nō appropinquat ei: sed magis ab eo elongatur. nec pōt ēē q̄ q̄tuz ad qd̄ deū cognoscat q̄ falsam opinionē de eo habet: quia id qd̄ ipse opinatur non est deus. Unde manifestū ē q̄ peccatum infidelitatis ē maius oib; peccatis que cōtingunt i pueritate morū. Secus at̄ ē de peccatis que opponūtur alijs v̄tutibus theologis: vt infra dicit. **Ad p̄imum** ergo dicēdū q̄ nihil p̄hibet peccatū qd̄ ē grauius s̄m suū gen^o ēē minus graue s̄m aliquas circūstātiās. Et iō Augu. noluit precipitare sn̄iam de malo catholico et heretico al̄s non peccante: q̄ peccatū heretici et si sit grauius ex genere: pōt tñ ex aliqua circūstātia alleniari. et ecōuerso: peccatū catholici ex aliqua circūstātia aggravari. **Ad secūndū** dicēdum q̄ infidelitas hēt ignorātiā adiuctā: et habet dissensum ad ea que sunt fidei: et ex hac parte habet rationem peccati grauiissimi. Ex parte autē ignorātie h̄z aliquam rōnem excusationis: et maxime q̄n aliquis ex malitia non peccat: sicut fit in apostolo. **Ad tertiuū** dicēdū q̄ infidelis pro peccato infidelitatis grauius punitur q̄ alius peccator: p̄ quocūq; alio peccatō: cōsiderato peccati genere. sed pro alio peccatō: puta p̄ adulterio si cōmittatur a fideli et ab infideli: ceteris parib;

grauius peccat fidelis q̄ infidelis: tum propter notitiā veritatis ex fide: tū ēt p̄pter sacramēta fidei: quibus ē iunctus: quibus peccando contumeliā facit.

Ad quartum sic p̄ceditur. Videtur q̄ quilibet actio infidelis sit peccatū: q̄ sup illud Ro. 14. Oē qd̄ nō ē ex fide peccatum ē. dicit glo. Omnis infidelis vita est peccatū. sed ad vitā infidelis pertinet oē qd̄ agūt. ergo oīs actio infidelis est peccatum. **P̄terea.** fides intentionē dirigit. sed nullū bonū pōt ēē quod non est ex intentione recta. ergo in infidelib; nulla actio pōt ēē bona. **P̄terea.** Corrupto p̄ori corrupitur et posterius. sed actus fidei p̄cedit actū oīum v̄tutū. ergo cum in infidelibus nō sit actus fidei nullū bonū opus facere p̄t: sed in omni actu suo peccat. **Sed h̄ est qd̄ d̄ Cornelio** adhuc infideli existēti dictū ē q̄ accepte erat elemosyne eius deo. ergo nō oīs actio infidelis est peccatū: sed aliq; eius actio est bona. **Rn^o.** dicendum q̄ sicut supra dēi est: peccatū morale tollit gratiā gratū facientē. nō autē totaliter corrumpit bonū nature. Unde cū infidelitas sit qd̄ dā peccatū mortale: infideles qd̄ gratiā carēt: remanet tñ in eis aliq; bonū nature. vñ manifestū ē q̄ infideles nō p̄t opari bona opa que sunt ex gratiā. s. opa meritoria: tñ bona opa ad que sufficit bonū nature aliq;liter opari p̄t. Unū nō opz q̄ i oī suo ope peccat: sed quocūq; aliq; opus operantur ex infidelitate tñ peccat. Sicut. n. habēs fidem potest aliquod opus cōmittere i actu quē nō refert ad fidei finē vel venialiter vel ēt mortaliter peccatō: ita ēt infidelis pōt aliq; actū bonū facere in eo qd̄ nō refert ad finē infidelitatis. **Ad p̄imum** ergo dicēdū q̄ v̄bū illud est itelligēdū: v̄l q̄ vita infidelis nō pōt ēē sine peccato cū peccata sine fide nō tollātur: vel quia quicquid agunt ex infidelitate peccatū ē. Unde ibidē subdit: q̄ oīs infideliter v̄uens vel agens vehementer peccat. **Ad secūndū** dicendum q̄ fides dirigit itentionē respectu finis v̄tutū supernaturalis. sed lumē ēt naturalis rōnis pōt dirigere intentionē respectu alienius boni cōnālis. **Ad tertiuū** dicēdū q̄ p̄ infidelitatē nō corrupit totali i infidelibus rō nālis q̄ remaneat in eis aliqua veri cognitio per quā facere possunt aliquod opus de genere bonorū. De Cornelio tñ sciēdū ē q̄ infidelis nō erat: aliq; eius opatio accepta nō fuisset deo: cui sine fide nullus pōt placere. H̄bat at̄ fidē iplicitā nondum manifestata euangelij veritate: vnde vt eum in fide plen^o instrueret mittitur ad eum Petrus.

Ad quintum sic p̄cedit. Videtur q̄ non sint plures infidelitatis spēs. Cum enim fides et infidelitas sint contraria oportet q̄ sint circa idem. sed formale obiectum fidei est veritas prima a qua habet vnitatem s̄ multa materialiter credat. ergo etiā obiectū infidelitatis ē veritas p̄ma. Ea vero que discredit infidelis materialiter se habent in infidelitate. sed d̄ria s̄m speciem non attendit s̄m principia materialia: sed s̄z principia formalia. ergo infidelitatis non sunt diuerse spēs s̄m diuersitatē eorū i quibus infideles errant. **P̄terea.** Infinitis modis pōt aliquis a veritate fidei deuiare. si ergo s̄m diuersitates errorum diuerse species infidelitatis assignentur: videtur sequi q̄ sint infinite infidelitatis species. et ita huiusmodi species non sunt considerande. **P̄terea.** Idē non inuenitur in diuersis speciebus. s̄z contingit aliquem esse infidelem ex eo q̄ errat circa diuersa. ergo diuersitas errorū non facit diuersas species infidelitatis. sic ergo infidelitatis non sunt plures species. **Sz** contra est q̄ vnicuiq; v̄tuti opponuntur plures species vicio: v̄m. bonum. n. contingit vno mō. malū vero multipliciter: vt pater per Dio. 4. ca. de diu. no. et per p̄m i. 2. etbi. sed fides est vna v̄tutis. ergo ei opponuntur plures infidelitatis species. **Rn^o.** dicendum q̄ quelibet v̄tutis consistit in hoc q̄ attingit regulam aliquam cognitionis vel operationis humane: vt supra dictum est. Attingere autem regulam est vno modo. circa vnam materiam: sed a regula deuiare contingit multipliciter. et ideo vni v̄tuti multa vicia opponūtur. Diuersitas autē vicioz q̄ vnicuiq; v̄tuti opponit pōt cōsiderari dupliciter. Vno mō

fm diuersam habitudinē ad virtutē. & fm hoc determi-
nate sūt qdā spēs vicioꝝ que opponūtur virtuti. sicut vir-
tuti morali opponit vnū vicū fm excessum ad virtutes &
aliud vicium fm defectū a virtute. Alio mō pōt cōsiderari
diuersitas vicioꝝ oppositoꝝ vni virtuti fm corruptiones
diuersoꝝ que ad virtutē requirūtur. & fm hoc vni virtuti
puta temperatiōe: & fortitudini: opponūtur infinita vicia sꝫ
qꝫ infinis modis cōtigit diuersas circūstantias virtutis cor-
rūpi vt a rectitudine virtutis recedatur. vnde & pythago-
rici malū posuerūt infinitū. Sic ergo dicēdū qꝫ infideli-
tas attendatur circa cōparationem ad fidem: diuerse sūt
infidelitatis spēs & numero determinate. Cum. n. pctū i/
fidelitatis consistat i renitēdo fidei: hoc pōt cōtingere dupli-
citer. Quia aut renititur fidei nōdū suscepte: & talis infideli-
tas ē paganorū siue gētiliū. Aut renititur fidei xpiane susce-
pte: vel in figura. & sicut est infidelitas iudeorū: vel in ipsa
manifestatione veritatis. & sic ē infidelitas hereticorū. Unde
i generali pnt assignari tres predictae spēs infidelitatis.
Si vero distinguatur infidelitatis spēs fm errore i diuersis
que ad fidē pnt: tūc nō sunt determinate infidelitatis spe-
cies. possunt. n. errores in infinitum multiplicari: vt pꝫ per
Aug. in lib. de heresibus. ¶ Ad pꝫm ergo dicēdum qꝫ
formalis rō alicuiꝫ peccati pōt accipi duplꝫ. Vno mō sꝫ
ientionē peccātis. & fm hoc id ad qd cōuertitur peccans
est formale obiectum peccati. & ex hoc diuersificant eius
spēs. Alio modo fm rōnem mali. & sic illud bonū a qꝫ re-
ceditur est formale obiectum peccati. sed ex hac parte pec-
catū nō hēt spēm: imo ē pꝫatio spēi. Sic ergo dicēdū ē qꝫ
infidelitatis obiectum ē veritas pꝫma sicut a qua recedit. sꝫ
formale eiꝫ obm sicut ad qd cōuertitur ē snia falsa quā seq-
tur. & ex hac parte eiꝫ spēs diuersificātur. Unde sicut cha-
ritas ē vna que inheret summo bono: sunt autē diuersa vi-
tia charitati opposita qꝫ p cōuersionē ad diuersa bona tem-
poralia recedunt ab vno summo bono. & iterum fm di-
uersas bitudines inordinatas ad deum: etiā fides est vna
virtus ex hoc qꝫ adheret vni pꝫme veritati: sed infidelitatis
spēs sunt multe ex hoc p infideles diuersas & falsas snias
sequuntur. ¶ Ad secundum dicēdum qꝫ obiecto illa pce-
dit de distinctione spērum infidelitatis fm diuersa in qbꝫ
erratur. ¶ Ad tertium dicēdū qꝫ sicut fides est vna: quia
multa credit in ordine ad vnum: ita infidelitas pōt eē vna
ēt si in multis erret inqꝫtum omnia habēt ordinē ad vnum
nihil tamen prohibet hominem in diuersis infidelitatis spe-
ciebus errare: sicut etiam potest vnus homo diuersis vi-
cijs subiacere & diuersis corporalibus morbis.

Ad sextum sic proceditur. Videtur qꝫ infideli-
tas gētilium siue paganorū sit gra-
uior: ceteris. Sicut. n. corporalis morbus tāto est grauior:
qꝫto saluti principalioris membri magis contrariatur: ita
pctū tāto videt eē grauius qꝫto hriatur ei qd ē pꝫcipaliꝫ
i virtute. sꝫ pꝫcipaliss i fide ē fides vnitatis diuine: a qꝫ defi-
ciunt gētilēs multitudinē deorum credentes. ergo infideli-
tas eorū est grauiissima. ¶ Preterea. Inter hereticos tan-
to heresis aliquorū detestabilior: ē qꝫto in pluribus & pꝫ-
cipalioribus veritati fidei hdicunt: sicut heresis Arii qꝫ se-
parauit diuinitatem: detestabilior: fuit qꝫ. heresis Nesto-
rii qui separauit humanitatem xpi a persona filij dei. sꝫ gē-
tilēs in pluribus & pꝫcipalioribus recedūt a fide qꝫ iudei
& heretici: qꝫ oīno nihil de fide recipiūt. ergo eorū infide-
litas est grauiissima. ¶ Preterea. Omne bonū est dimi-
nutiū mali. sed aliquod bonum est in iudeis quia confitē-
tur vetus testm esse a deo. bonum etiam est in hereticis
qꝫ venerātur nouū testm. ergo minus peccant qꝫ gentiles
qui vtrūqꝫ testamētū detestant. Sed h est qd dꝫ. 2. pe.
.2. Melius enim erat illis nō cognoscere viam iusticie qꝫ
post cognitionem retrosum conuerti. sed gentiles non co-
gnouerunt viam iusticie: heretici autem & iudei aliquatū
cognoscentes deseruerunt. ergo eorum peccatum est gra-
uius. ¶ Rn. dicendum qꝫ in infidelitate sicut dictum est
duo possunt considerari. Quorum vnum est cōparatio
eius ad fidem. & ex hac parte aliquis grauius contra fidē
peccat qui fidei renititur suscepte qꝫ qui renititur fidei nō

dum suscepte: sicut grauius peccat qui nō implet qd pro-
misit qꝫ si non impleat qd nunqꝫ promisit. & fm hoc infi-
delitas hereticorum qui profitentur fidem euangelij & ei
renituntur eā corrupentes grauius peccāt qꝫ iudei qꝫ fidē
euangelij nūqꝫ susceperunt. sed quia susceperunt eius figu-
ram in veteri lege quā male iterpretātes corrupunt: iō
etiam eorum infidelitas est grauius peccatū qꝫ infidelitas
gētiliū qui nullo modo fidem euangelij susceperunt. Aliud
qd in infidelitate consideratur est corruptio eorum que ad
fidem pertinent. & fm hoc cum in pluribus errent gēti-
les qꝫ iudei: & iudei qꝫ heretici: grauior est infidelitas gen-
tilium qꝫ iudeorū: & iudeorū qꝫ hereticorum: nisi forte quo-
rūdam: puta Manicheorū qui etiam circa credibilia plus
errant qꝫ gentiles. Marū tamen duarum grauitatum pꝫ-
ma preponderat secūde qꝫtū ad rationem culpe: quia in-
fidelitas hꝫ rōnem culpe: vt supra dictum ē magis ex hoc
qꝫ renititur fidei qꝫ ex hoc qꝫ non habet ea que sunt fidei.
hoc enim videtur vt dictum est magis ad rationem pene
pertinere. vnde simpliciter loquendo infidelitas heretico-
rum est pessima. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad septimum sic proceditur. Videt qꝫ nō
sit cū infidelibus publice dis-
putandū. Dicit. n. apłs. 2. ad Thimo. 2. Noli verbis cō-
tēdere. ad nihil enim vtile est nisi ad subuersionē audienti-
um. sed disputatio publica cum infidelibus fieri nō pōt si-
ne cōtēione verborū. ergo nō est publice disputandum
cum infidelibus. ¶ Preterea. Lex Marciani augusti per
canones confirmata sic dicit. Iniuriam facit iudicio religio
sissime synodi siquis semel iudicata aut recte disposita re-
uoluere & publice disputare cōtēdit. sed oīa que ad fidem
pnt sūt p sacra cōcilia determinata. ergo grauius peccat
iuriā synodo faciēs siqs de eis que sunt fidei publice dis-
putari presumat. ¶ Preterea. Disputatio argumētis ali-
quibus agitur: sed argumentum est ratio rei dubie faciēs
fidem. ea at que sūt fidei cū sint certissima non sunt in du-
bitationem adducenda. ergo de eis que sunt fidei non est
publice disputandum. ¶ Sed contra est qd Actū. 9. dꝫ
qꝫ Saulus inualecebat & confundebar iudeos & qꝫ loqꝫ-
batur cum gentibus & disputabat cum grecis. ¶ Rn.
dicēdum qꝫ i disputatiōe fidei duo sunt considerāda. Vnū
quidē ex parte disputātis. Aliud at ex parte audientiū. Ex
parte qdē disputātis ē consideranda intentio. Si enī dis-
putet tanqꝫ de fide dubitans & veritate fidei pro certo nō
supponens sed argumentis experiri intendens: proculdu-
bio peccat tanqꝫ dubius in fide & infidelis. Si autem dis-
putet aliquis de fide ad confutandum errores vel etiā ad
exercitium: laudabile est. Ex parte vō audientium consi-
derandum est vtrum illi qui disputationem audiunt sint i/
structi & firmi in fide: aut simplices & in fide titubantes.
Et quidem coram sapientibus in fide firmis nullum per-
culum est disputare de fide. sed circa simplices est dūm-
guendum. Quia aut sunt sollicitati siue pulsati ab infideli-
bus: puta iudeis vel hereticis siue paganis nitentibus cor-
rumpere in eis fidem. Aut oīno non sunt sollicitati super
hoc: sicut in terris in quibus non sunt infideles. In primo
casu necessarius est publice disputare de fide: dummodo
inueniantur aliqui ad hoc sufficientes & idonei qui erro-
res confutare possint. Per hoc enim simplices in fide cō-
firmabuntur: & tolletur infidelibus decipiendi facultas. &
ipsa taciturnitas eorum qui resistere deberent peruerteren-
tibus fidei veritatem esset erroris confirmatiō. Vñ Gre-
go. in. 2. pastoral. Sicut incauta locutiō in errorem per-
trahit: ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant
in errore derelinquit. In secūdo vō casu periculosum est
publice disputare de fide coram simplicibus quorum fi-
des ex hoc est firmior: quia nihil diuersum audierunt ab
eo quod credunt: & ideo non expedit eis vt verba infide-
lium audiant disputantium contra fidem. ¶ Ad primum
ergo dicendum qꝫ apostolus non prohibet totaliter dispu-
tationem: sed inordinatam que magis fit contentione ver-
borum qꝫ firmitate sniarum. ¶ Ad secundum dicēdū
qꝫ lex illa prohibet publicam disputationem de fide que

procedit ex dubitatione fidei. non autem illa que est ad fidei confirmationem. ¶ Ad tertium dicendum quod non debet disputari de his que sunt fidei quasi de eis dubitando. sed propter veritatem manifestandam et errores confutandos. Opus enim ad fidei confirmationem aliquando cum infidelibus disputare. quandoque quidem defendendo fidem sed illud. i. ¶ Det. 3. ¶ Parati semper ad satisfactionem omni posceti vos rationem de ea que est in vobis spe et fide. quandoque autem ad vincendos errantes: sicut illud ad Titum primo. Ut sit potes exhortari in doctrina sana: et eos qui contradicunt arguere.

Ad octauum sic proceditur. Videtur quod infideles nullo modo compelliuntur ad fidem. Dicitur enim. Matth. 14. Quod serui patrifamilias in cuius agro erant zizania seminata que fuerunt ab eo: vis unus et colligimus ea: et ipse respondit: Non: ne forte colligentes zizania eradicetis simul cum eis triticum. Ubi dicit Chrysostomus. Hec dicit dominus prohibens occisiones fieri. Nec enim oportet interficere hereticos: quia si eos occideritis necesse est multos sanctorum simul subuerti. ergo videtur quod pari ratione nec aliqui infideles sunt ad fidem cogendi. ¶ Preterea. In decretis dist. 45. sicut dicitur. De iudeis precepit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre: ergo pari ratione nec alij infideles sunt ad fidem cogendi. ¶ Preterea. Aug. dicit. quod cetera potest homo nolens: credere vero non nisi volens: sed voluntas cogi non potest. ergo videtur quod infideles non sunt ad fidem cogendi. ¶ Preterea. Ezech. 18. dicitur ex persona dei: Nolo mortem peccatoris: sed nos debemus voluntatem nostram conformare diuine ut supra dictum est. ergo etiam nos non debemus velle quod infideles occidantur. ¶ Sed contra est quod dicitur Luce. 14. Et in vias et sepes et compelle intrare ut impleatur domus mea. sed homines in domum dei. i. in sanctam ecclesiam intrant per fidem. ergo aliqui sunt compellendi ad fidem. ¶ Rñ. dicendum quod infidelium quidam sunt qui nunquam susceperunt fidem sicut gentes et iudei. et tales nullo modo sunt ad fidem compellendi ut ipsi credant: quia credere voluntatis est: sunt tamen compellendi a fidelibus si assit facultas: ut fidem non impediunt vel blasphemis vel malis persuasionibus: vel et apertis persecutionibus. et propter hoc fideles christi frequenter contra infideles bellum mouent: non quidem ut eos ad credendum cogant: quia si etiam eos viderent et captiuos haberent: in eorum libertate relinquerent an credere vellent: sed propter hoc ut eos compellant ne fidem christi impediunt. Alij vero sunt infideles qui quandoque fidem susceperunt et eam profitentur sicut heretici et quando apostate. et tales sunt etiam corporaliter compellendi ut impleant quod promiserunt: et teneant quod semel susceperunt. ¶ Ad primum ergo dicendum quod per illam auctoritatem quidam intellexerunt esse prohibitam non quidem excommunicationem hereticorum sed eorum occisionem: ut patet per auctoritatem Chrysostomi. inductum. Et Aug. ad Vincentium de se dicit. Hec primitus mea sententia erat: neminem ad unitatem christi esse cogendum: verbo esse agendum: disputatione pugnandum. sed hec opinio mea non contradicentium verbis: sed demonstrantium superatur exemplis: legimus enim terro: ita profuit ut multi dicant: gratias domino qui vincula nostra dirupit. Quod ergo dominus dicit: Si uide vtraque crescere usque ad messem qualiter intelligendum sit apparet ex hoc quod subditur. Ne forte colligentes zizaniam eradicetis simul cum eis et triticum: ubi satis ostendit sicut Aug. dicit contra epistolam Damasceni. Cum metus iste non subest: id est quando ita cuiuscumque crimen notum est omnibus execrabile apparet: ut nullos profusus vel non tales habeant defensores per quos possit scisma contingere: non dormiat seueritas discipline. ¶ Ad secundum dicendum quod iudei si nullo modo acceperunt fidem nullo modo sunt cogendi ad fidem. si autem acceperunt fidem: oportet ut fidem necessitate cogantur retinere: sicut in codice capitulo dicitur. ¶ Ad tertium dicendum quod sicut uolere est voluntatis: reddere autem necessitatis: ita accipere si-

dem est voluntatis: sed tenere eam acceptam est necessitatis. et ideo heretici sunt compellendi: ut fidem teneant. Dicit enim Aug. ad Bonifacium comitem: Ubi est quod isti clamare consueverunt liberum esse credere vel non credere: cui vim christus intulit agnoscant in paulo prius cognoscentem christum et postea docentem. ¶ Ad quartum dicendum quod sicut in eadem epistola Aug. dicit: Nilulius nostrum vult aliquem hereticum perire: sed aliter non meruit habere pacem domus David: nisi Absolon filius eius in bello quod contra patrem gerebat fuisset extinctus: sic ecclesia catholica si ex aliquorum perditione ceteros colligit dolorem materni sanati cordis tantorum liberatione populorum.

Ad nonum sic proceditur. Videtur quod cum infidelibus possit communicari. Dicit enim apostolus. i. ad Cor. x. Siquis vocat vos infidelium ad cenam et vultis ire: omne quod vobis apponitur manducate. Et Chrysostomus dicit. Ad mensam paganorum si volueris ire sine vlla prohibitione permittimus. sed ad cenam alicuius ire est ei communicare. ergo infidelibus licet communicare. ¶ Preterea. Apostolus dicit. i. ad Cor. 5. Quid mihi est de his qui foris sunt iudicare. foris autem sunt infideles. cum ergo per iudicium ecclesie aliquorum communio fidelibus inhibeatur. videtur quod non sit inhibendum fidelibus cum infidelibus communicare. ¶ Preterea. Dominus non potest uti seruo nisi ei communicando saltem verbo: quia dominus monet seruum per imperium: sed christiani possunt habere seruos infideles vel iudeos vel etiam paganos sive saracenos. ergo possunt licite cum eis communicare. ¶ Sed contra est quod dicitur Deutro. 7. Non iuris cum eis sedus: nec misereberis eorum: neque sociabis cum eis comubia. et super illud Leui. 20. Mulier que redeunte mense etc. dicit glo. Sic oportet ab idolatria abstinere ut nec idolatras nec eorum discipulos contingamus: nec cum eis communionem habeamus. ¶ Respondeo dicendum quod communio alicuius persone interdicitur fidelibus dupliciter. Uno modo in penam illius cui communio fidelium subtrahitur. Alio modo ad cautelam eorum quibus interdicitur ne alij communicent. et vtraque causa ex verbis apostoli accipi potest. i. ad Cor. 5. Nam postquam sententiam excommunicationis protulit: subdit pro ratione: Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit. Et postea rationem subdit ex parte pene per iudicium ecclesie illate cum dicit: Nescitis de his qui intus sunt vos iudicatis: primo ergo modo non interdicit ecclesia fidelibus communionem infidelium quod nullo modo fidem christianam receperunt. s. paganorum vel iudeorum: quod non habent de eis iudicare spirituali iudicio sed temporaliter in casu: cum iter christianos commoantes aliquam culpam committunt. et per fideles temporaliter puniuntur. Sed isto modo. s. in penam interdicit ecclesia fidelibus communionem illorum infidelium qui a fide suscepta deniant: vel corrumpe fidem sicut heretici: vel etiam totaliter a fide recedendo sicut apostate. In vtroque enim horum excommunicationis sententiam profert ecclesia. Sed quantum ad secundum modum videtur esse distinguendum secundum diversas condiciones personarum et negotiorum et temporum. Si enim aliqui fuerint firmi in fide ita quod ex communione eorum cum infidelibus conuersio infidelium magis sperari possit quam fidelium a fide auersio: non sunt prohibendi infidelibus conuicere qui fidem non susceperunt. s. paganis vel iudeis: et maxime si necessitas urgeat. Si autem sint simplices et infirmi in fide de quorum subuersio probabiliter timeri possit: prohibendi sunt ab infidelium conuicere: et precipue ne magnam familiaritatem cum eis habeant: vel absque necessitate eis conuicent. ¶ Ad primum ergo dicendum quod dominus ille precepit de illis gentibus quarum terram ingressuri erant iudei qui erant promissi ad idolatriam. Et ideo timendum erat ne per continuam conuersationem cum eis alienarentur a fide. et ideo ibidem subditur. Quod seducet filium tuum ne sequatur me. ¶ Ad secundum dicendum quod ecclesia contra infideles non habet iudicium quod ad penam spirituales eis infligenda: habet tamen iudicium super aliquos infideles quod ad temporalem penam infligendam: ad quod pertinet ecclesia ali-

quando ppter aliquas speciales culpas subtrahit aliquibus infidelibus cōmunionē fidelium. **Ad tertium** dicendum q̄ magis est pbabile q̄ seruus qui regitur imperio dñi conuertatur ad fidem dñi fidelis q̄ ecōuerso. & ideo non est pbibitum quin fideles habeant seruos infideles. si tamē dño periculū imineret ex cōione talis serui: deberet eū a se abijcere s̄m illud mandatū domini **Matth. 18.** Si pes tuus scādalizauerit te: absconde eum & projice abs te.

Ad decimum sic pcedit. Videtur q̄ infideles possint habere p̄lationes vel do-
minium supra fideles. Dicit enī apostolus. **1. ad Tim. 6.** Quicumq; sunt sub iugo serui dños omni honore dignos arbitrent. Et q̄ loquat de infidelibus patet per hoc qd̄ subdit. Qui autē fideles habent dños non cōtēnāt. **Et. 1. 1. Pe. 2.** dicit. Serui subditi estote in omni timore dñis: nō tñi bonis & modestis sed etiā discolis: nō autē hoc preciperet per doctrinā apostolicā: nisi infideles possent fidelibus p̄esse. ergo videt q̄ infideles possint fidelibus p̄esse. **Preterea.** Quicumq; sunt de familia alicuius principis subsunt ei: sed fideles aliqui erant de familia infidelium p̄cipuz. Unde dicit ad **1. Pet. 4.** Salutant vos oēs sancti: maxime autez qui de cesaris domo sunt. s. Hieronis q̄ in fidelis erat. ergo infideles possunt fidelibus p̄esse. **Ps.** Sicut p̄s dicit in p̄o politicoz. Seruus est instrumentū dñi in his que ad humanā vitā pertinent: sicut & minister artificis est instrumentū artificis in his que p̄tinent ad opationē artis: sed in talibus pōt fidelis infideli subijci. possūt enim fideles infidelium coloni esse. ergo infideles possunt si delibus p̄fici etiā q̄ntū ad dñus. **Sed** p̄tra est q̄ ad eum qui p̄est p̄tinet habere iudiciū super eos quibus p̄est. sed infideles nō possunt iudicare de fidelibus. **Dicit** enī apostolus. **1. ad Cor. 6.** Audet aliquis vestrum habens negociū aduersus alterū iudicari apud iniquos. i. infideles: & nō apud sanctos. ergo videt q̄ infideles fidelibus p̄esse non possint. **Rn̄o.** dicendū q̄ circa hoc dupliciter loqui possumus. Uno modo de dño vel p̄latione infidelium super fideles de nouo institūda. & hoc nullo modo p̄mitti debet. Lederet enī hoc in scandalū & in periculum fidei. de facili enim illi qui subijciunt alioz iurisdictioni imitari possunt ab eis q̄bus subsunt vt sequant̄ eoz imperiū: nisi illi qui subsunt fuerint magne virtutis. Et si militer infideles cōtēnāt fidem si fidelium defectus cognoscant. & ideo apostolus pbibuit vt fideles non cōtendant iudicio corā iudice infideli. Et ideo nullo modo permittit ecclia q̄ infideles acquirant dñum super fideles: vel q̄lūtercūq; eis p̄ficiant in aliquo officio. Alio modo possum⁹ loqui de dño vel p̄latione iam p̄existenti. Ubi considerandū est q̄ dñus vel p̄latio introducta sunt ex iure humano: distinctio autē fidelium & infidelium est ex iure diuino. Jus autē diuinū qd̄ est ex gratia nō tollit ius humanū: qd̄ est ex naturali ratione. ideo distinctio fidelium & infidelium s̄m se cōsiderata non tollit dominium & p̄lationē infidelium supra fideles. **Idest** tamē iuste per sententiā vel ordinationē ecclesie auctoritate dei habens tale ius dominij vel p̄lationis tolli: quia infideles merito sue infidelitatis merentur potestatem amittere sup fideles qui trāsserunt in filios dei: sed hoc quidem ecclesia q̄sq; facit. q̄sq; autē non facit. In illis enim infidelibus qui etiam tēporali subiectione subijciunt ecclesie & membris eius: hoc ius ecclesia statuit vt seruus iudeoz cum fuerit factus xpianus statim a seruitute liberet nullo precio dato si fuerit vnaculus idest in seruitute natus. Et similiter si infidelis existens fuerit emptus ad seruitiū. Si autē fuerit emptus ad mercedem tenetur eum infra tres mēses exponere ad vendendū. nā in hoc iniuriā nō facit ecclia: quia cū ipsi iudei sint serui ecclesie pōt disponere de rebus eoz. Sicut etiā p̄ncipes seculares multas leges ediderunt circa suos subditos in fauorez libertatis. In illis vō infidelib⁹ qui tēporaliter ecclie vel eius mēbris nō subiacēt: predictū ius ecclesia non statuit: licet posset instituere de iure: & hoc facit ad scandalū vitandū. Sicut etiā dñs **Matth. 17.** ostendit q̄ poterat se a tributo excusare: q̄ liberi sunt filij: tamē mādanit tribu-

tum solui ad scandalū vitandū. Ita etiā & **Saulus** cū dixerisset q̄ serui dños suos hono:arent: subiungit. **Ne** nomē domini & doctrina blasphemetur. Unde patet responsio ad primū. **Ad** secūdū dicendum q̄ illa p̄latio cesaris p̄existebat distinctioni fidelium ab infidelibus. vnde nō soluebatur per cōuersionem aliquoz ad fidē. & vtile erat q̄ aliqui fideles locum in familia imperatoris haberēt ad defendendū alios fideles: sicut beatus **Sebastian⁹** xpianorum animos quos in tormentis videbat deficere cōfortabat: & ad hoc latebat sub militari clamide i domo **Diolectiani.** **Ad** tertū dicendū q̄ serui subijciunt dñis suis ad totam vitam: & subditi p̄fectis ad omnia negocia: sed ministri artificū subdunt eis ad aliqua specialia opera. vñ periculosius est q̄ infideles accipiant dominium vel p̄lationem super fideles q̄ q̄ accipiant ab eis ministeriū in aliquo artificio. & ideo permittit ecclia q̄ xpiani possint colere terras indeorum: quia per hoc non habent necesse conuersari cum eis. **Salomon** etiam expetit a rege **Tyri** magistros operū ad ligna cedēda: vt habet. **3. Regū. 6.** Et tamen si ex tali cōicatione vel cōiuctu subuersio fidelium timeretur esset penitus interdicens.

Ad undecimū sic pcedit. Videtur q̄ ritus infidelium non sint tollerandi. **Manifestum** est enim q̄ infideles in suis ritibus peccant eos seruando: sed peccato videtur cōsentire q̄ nō pbibet cum pbibere possit: vt habetur in glo. **Ro. p̄mo** super illud. **Non** solum qui faciunt: sed & qui consensunt facientibus. ergo peccant qui eoz ritus tolerant. **Ps.** Ritus indeorum idolatrie comparantur: quia super illud **Gal. 5.** Nolite iterum iugo seruitutis contineri. dicit glo. **Non** est leuio: huius legis seruitus q̄ idolatrie. sed nō sustineretur q̄ idolatrie ritum aliqui exercerēt: quāmo xpianorum p̄ncipes tēpla idolorū p̄mo claudi & postea dirui fecerunt: vt **Aug.** narrat. **18.** de ciui. dei. ergo s̄m hoc ē ritus iudeoz tolerari nō debēt. **Ps.** Peccatū infidelitatis est grauissimū: vt supra dictū est. sed alia peccata nō tolerant sed lege puniunt: sicut adulteriū: furtū: & alia huiusmodi. ergo ē ritus infidelium tolerandi nō sunt. **Sz** cōtra est qd̄ in decre. di. **45. ca.** Qui sincera. dicit **Grego.** de iudeis. Omnes festiuitates suas sicut hactenus ipsi & patres eoz per longa colentes tēpora tennerūt: liberā habeāt obseruandi celebrādiq; licentiā. **Rn̄o.** dicendū q̄ hūanū regimē deriuat a diuino regimine & ipsuz d̄s imitari. **De** autē quis sit oipotens & sūme bonus: permittit tamen aliqua mala fieri in vniuerso que pbibere posset: ne his sublatis maiora bona tollerent: vel etiam peiora mala sequerent. Sic ergo & in regimine humano illi qui p̄sunt recte aliqua mala tolerant ne aliqua bona impediant: vel etiaz ne aliqua mala peiora incurrant: sicut **Aug.** dicit in li. de ordine. Aufer meretrices de reb⁹ humanis: turbaueris oia libidibus. Sic ergo quis infideles in suis ritibus peccant: tolerari possunt: vel propter aliquod bonū quod in eis prouenit: vel propter aliquod malū quod vitatur. **Ex** hoc autem q̄ iudei ritus suos obseruant: in quibus olim p̄figurabatur veritas fidei quā tenemus. hoc bonū puenit q̄ testimoniū fidei nostre habemus ab hostibus: & q̄si in figura nobis reputatur quod credimus. & ideo in suis ritibus tolerant. Aliorum vero infidelium ritus qui nihil veritatis aut vtilitatis afferunt nō sunt aliquantū tolerandi nisi forte ad aliquod malum vitandū: scilicet ad vitandū scandalum vel discidium quod ex hoc posset prouenire: vel impedimentū salutis eorum qui paulatim sic tolerati cōuertunt ad fidem. ppter hoc enī etiā hereticoz & paganoz ritus aliqui ecclia tolerauit q̄n erat magna infidelium multitudo. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad duodecimum sic pcedit. Videt q̄ pueri iudeoz & aliorum infidelium sint baptizandi parentibus inuitis. **Matth.** enī est vinculū matrimoniale q̄ ius patrie potestatis in puero: q̄ ius patrie potestatis pōt per hominē solui cū filius a milia emancipetur. vinculū autē matrimoniale nō potest solui per hominē. s̄m illud **Matth. 19.** Quod deus

finem. et hoc pertinet ad speciem infidelitatis paganorum et iudeorum. Alio modo per hoc quod intendit quidem christo assentire: sed deficit in eligendo ea quibus christo assentiat: quod non eligit ea que sunt vere a christo tradita: sed ea que sibi propria mens suggerit. et ideo heresis est infidelitatis species pertinens ad eos qui fidem christi profitentur: sed eius dogmata corrumpunt. Ad primum ergo dicendum quod hoc modo electio pertinet ad infidelitatem: sicut et voluntas ad fidem: ut supra dictum est. Ad secundum dicendum quod vitia habent speciem ex fine primo: sed ex fine remoto habent genus et causam: sicut cum aliquis mecum ut furetur: est ibi quidem species mechie ex proprio fine et obiecto. sed ex fine ultimo ostendit quod mechia ex furto oritur: et sub eo continetur sicut effectus sub causa. vel sicut species sub genere: ut patet ex his que supra de actibus dicta sunt in communi. Unde et sicut in proposito: finis primus heresis est adherere false sententie proprie. et ex hoc speciem habet. sed ex fine remoto ostenditur causa eius. scilicet quod oritur ex superbia vel cupiditate. Ad tertium dicendum quod sicut heresis dicitur ab eligendo: ita secta a sectando. sicut Isido. dicit in li. ethymologia. et ideo heresis et secta idem sunt: et utriusque pertinet ad opera carnis: non quidem quantum ad ipsum actum infidelitatis respectu proximi obiecti: sed ratione cause que est vel appetitus finis indebiti sicut quod oritur ex superbia vel cupiditate: ut dictum est. vel etiam aliqua fantastica illusio: que est principium errandi: ut etiam philosophus dicit in. 4. metaphy. fantasia autem quodammodo ad carnem pertinet in quantum actus eius est cum organo corporali.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod heresis non sit proprie circa ea que sunt fidei. Sicut enim sunt hereses et secte in christianis: ita et fuerunt in iudeis et phariseis: sicut Isid. dicit in li. ethymologia. sed eorum dissensiones non erant circa ea que sunt fidei. ergo heresis non est circa ea que sunt fidei sicut circa propriam materiam. Preterea. Materia fidei sunt res que creduntur. sed heresis non solum est circa res sed etiam circa verba et circa expositiones sacre scripture. Dicit enim Hiero. Quod quicumque aliter scripturas intelligit quam sensus spiritus sancti efflagitat a quo scripta est: licet ab ecclesia non recesserit: tamen hereticus appellari potest. Et alibi dicit quod ex verbis inordinate platis fit heresis. ergo heresis non est proprie circa materiam fidei. Preterea. Etiam circa ea que ad fidem pertinent inveniuntur quibus sacri doctores dissentire: sicut Hiero. et Aug. circa cessationem legalium. et tamen hoc est absque vicio heresis. ergo heresis non est proprie circa materiam fidei. Sed contra est quod Aug. dicit contra Manicheos. Qui in ecclesia christi morbidum aliquid praesuntine quid sapiunt: si correcti ut sanum rectius sapiant resistunt obstinate: suamque pestifera et mortifera dogmata emendare nolunt sed defendere persistunt heretici sunt. sed pestifera et mortifera dogmata non sunt nisi illa que opponuntur dogmatibus fidei per quam iustus vivit: ut dicitur Ro. p. ergo heresis est circa ea que sunt fidei: sicut circa propriam materiam. R. n. dicitur quod de heresi nunc loquimur sicut quod importat corruptionem fidei christiane. Non autem ad corruptionem fidei christiane pertinet: si aliquis habeat aliquam falsam opinionem in his que non sunt fidei: puta in geometricalibus vel etiam aliis huiusmodi que omnino ad fidem pertinere non possunt: sed solum quando aliquis habet falsam opinionem circa ea que ad fidem pertinent: ad quam aliquid pertinet dupliciter: sicut supra dictum est. Uno modo directe et principaliter: sicut articuli fidei. Alio quidem modo indirecte et secundario: sicut ea ex quibus sequitur corruptio alicuius articuli. et circa utraque potest esse heresis eo modo quo et fides. Ad primum ergo dicendum quod sicut hereses iudeorum et phariseorum errant circa opiniones aliquas ad iudaismum vel ad pharisaismum pertinentes. ita etiam christianorum hereses sunt circa ea que pertinent ad fidem christi. Ad secundum dicendum quod ille dicitur aliter exponere sacram scripturam quam spiritus sanctus efflagitat qui ad hoc expositionem sacre scripture retorquet quod contraria est: quod est per spiritum sanctum revelatum. Unde dicitur Ezech. 13. de falsis prophetis qui perseveraverunt confirmare sermonem. scilicet per falsas

expositiones scripture. Similiter etiam per verba que quis loquitur suam fidem profitetur. est enim confessio actus fidei: ut supra dictum est. Et ideo si sit inordinata locutio circa ea que sunt fidei: sequi potest ex hoc corruptio fidei. Unde leo papa in quadam epistola ad Theodorum episcopum alexandrinum dicit: Quod inimici crucis christi omnibus factis et verbis nostris insidiantur: ut si ullam illis vel tenuem occasionem demus: nos Nestoriano sensui etiam cognoscere metuant. Ad tertium dicendum quod sicut Aug. dicit: et habet in decre. dist. 27. q. 3. cap. dixit apostolo. Si qui sententiam suam quisquam falsam atque perversam nulla pertinaci animositate defendunt: querunt autem tota sollicitudine veritatem: corrigi parati cum inveniunt: nequaquam sunt inter hereticos deputandi: quia. scilicet non habent electionem contradicentem ecclesie doctrine. Sic ergo aliqui doctores videntur dissensisse: vel circa ea quorum nihil interest ad fidem utrum sic vel aliter teneantur: vel etiam in quibusdam ad fidem pertinentibus que nondum erant per ecclesiam determinata. postquam autem essent auctoritate universalis ecclesie determinata: si quis tali ordinationi pertinaciter repugnaret hereticus censeres. que quidem auctoritas principaliter residet in summo pontifice. Dicitur enim. 24. q. 1. Quoties fidei ratio ventilatur arbitro: omnes fratres nostros et coepiscopos: non nisi ad Petrum. id est ad sui nominis auctoritatem referri debere. Contra cuius auctoritatem nec Hiero. nec Aug. nec aliquis sacrorum doctorum suam sententiam defendit. Unde dicit Hiero. ad Damasum papam. Hec est fides papa beatissime quam in catholica didicimus ecclesia: in qua si minus perire aut parum caute forte aliquid positum est: emendari cupimus a te: qui Petri fidem et sedem tenes. si autem hec nostra confessio apostolatus tui indicio comprobatur quicumque me culpate voluerit: se imperitum vel maliuolum vel etiam non catholicum: non me hereticum comprobabit.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod heretici sint tolerandi. Dicit enim apostolus. 2. ad Thimo. 2. Seruum dei oportet mansuetum esse cum modestia corripientes eos qui resistunt veritati: nequando det illis penitentiam deus ad cognoscendam veritatem et respiciant a laqueis diaboli: sed si heretici non tolerantur sed morti traduntur: auferuntur eis facultas penitendi. ergo hoc videtur esse contra preceptum apostoli. Preterea. Illud quod est necessarium in ecclesia est tolerandum: sed hereses sunt necessarie in ecclesia. Dicit enim apostolus. 1. ad Corin. 11. Oportet hereses esse: ut et qui probati sunt manifesti fiant in vobis. ergo videtur quod heretici sunt tolerandi. Preterea. Dominus mandavit Mattheo. 13. seruis suis ut zizaniam permitterent crescere usque ad messem que est finis seculi: ut ibidem exponitur: sed per zizaniam significantur heretici sicut in expositione sanctorum: ergo heretici sunt tolerandi. Sed contra est quod apostolus dicit ad Titum. 3. Hereticum hominem post primam et secundam correctionem deuita: sciens quia subuersus est qui huiusmodi est. R. n. dicitur quod circa hereticos duo sunt consideranda. Unum quidem ex parte ipsorum. Aliud vero ex parte ecclesie. Ex parte quidem ipsorum est peccatum per quod meruerunt non solum ab ecclesia per excommunicationem separari: sed etiam per mortem a mundo excludi. Multo enim grauius est corrumpere fidem per quam est anime vita: quam falsare pecuniam: per quam temporali vite subuenitur. Unde si falsarii pecunie vel alij malefactores statim per secularis principes iuste morti traduntur: multo magis heretici statim ex quo de heresi conuincuntur possent non solum excommunicari sed et iuste occidi. Ex parte autem ecclesie est misericordia ad errantium conversionem: et ideo non statim condemat: sed post primam et secundam correctionem: ut apostolus docet. postmodum vero si adhuc pertinax inueniatur: ecclesia de eius conversatione non sperans aliorum salutem prouidet eum ab ecclesia separando per excommunicationis sententiam: et ulterius relinquit eum iudicio seculari a mundo exterminandum per mortem. Dicit enim Hieronymus. et habetur. 24. q. 3. Resecanda sunt putride carnes et scabiosa omnia a caulis repellenda: ne tota domus massa corpus et pecora ardeat corruptur: putre-

scat: itereat. Arius in alexandria vna scintilla fuit: s; qm̄ nō
statim oppressus est: totus orbē eius flāma populata est.
¶ Ad primū ergo dicendū q̄ ad modestiā illas p̄tinet: vt
p̄mo & secūdo cor̄ipiā: q̄ si redire noluerit iāz p̄o sub/
uerso habet: vt patet in auctoritate apostoli i ducta. ¶ Ad
secundū dicendū q̄ vtilitas que ex heresibus puenit est
p̄ter intentionē hereticor̄: dum. s. cōstantia fidelīū cōpro/
batur: vt apostolus dicit. & vt excutiamus pigritias diuī/
nas scripturas sollicitius intuentes. sicut Aug. dicit. sed ex
intentione eor̄ est cor̄ūpere fidē quod est maximi nocu/
menti. & ideo magis respiciendū est ad id qd̄ est per se de
eor̄ intentione: vt excludant: q̄ ad hoc qd̄ est p̄ter eor̄
intentionē vt sustineant. ¶ Ad tertū dicendū q̄ sicut ha/
betur in decre. 24. q. 4. aliud est excoicatio: & aliud eradi/
catio. Excoicat̄ enī ad hoc aliquis: vt ait apostolus vt spi/
ritus eius saluus fiat in die dñi. si tamē totaliter eradice/
nt per mortem heretici nō est etiā p̄tra mandatū dñi: qd̄ est
in eo casu intelligendū: quādo nō possunt extirpari zizania
sine extirpatione tritici: vt supra dictū est: cum de infideli/
bus in cōmuni ageretur.

Ad quartum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ reuer/
tentes ab heresi sint oīno ab
ecclesia recipiendi. Dicit̄ enim Hiero. 3. ex persona dñi.
fornicata es cū amatorib⁹ multis: tamē reuerrere ad me
dicit dñs. sed ecclie iudiciū est iudiciū dei. s̄m illud Dent.
p̄o. Ita paruū audietis vt magnū: neq; accipietis cuiusq;
personā: quia dei iudiciū est. ergo si aliqui fornicati fuerit
per infidelitatē que est spūalis fornicatio: nihilominus sunt
recipiendi. ¶ Meterea. Domin⁹ Mat. 18. ¶ Petro. mā/
dat vt fratri peccanti dimittat nō solū septies: sed vsq; se/
ptuages septies. per que itelligit̄ s̄m expositionē Hiero.
q̄ quotiēscūq; aliquis peccauerit est ei dimittendus. ergo
quotiēscūq; aliq; peccauerit in heresim relapsus erit ab
ecclia suscipiendus. ¶ Meterea. Heresis est quedā infi/
delitas. sed alij infideles volentes cōuertī ab ecclesia susci/
piuntur. ergo etiā heretici sunt recipiendi. ¶ Sed contra
est qd̄ decretalis dicit: q̄ si aliqui post abinrationē erroris
deprehensi fuerint in abinratas heresim recidisse: seculari
iudicio sunt relinquendi. nō ergo ab ecclesia sūt recipiēdi.
¶ Rn̄o. dicendū q̄ ecclesia s̄m dñi institutionē charitates
suā extēdit ad omnes nō solū amicos: verū etiā inimicos
& p̄sequētes: s; illud Mat. 5. Diligite inimicos vestros:
benefacite his qui oderunt vos. ¶ Mertinet aut̄ ad charita/
tem vt aliquis bonū p̄mi & velit & operet̄. Est aut̄ du/
plex bonū. Unū quidē spūale. s. salus anime qd̄ p̄ncipalr
respicit charitas. hoc enī quilibet ex charitate debet alij
velle. Unde q̄ntū ad hoc heretici reuertētes quotiēscūq;
relapsi fuerint ab ecclesia recipiunt ad p̄nias per quā im/
peditur eis via salutis. Aliud aut̄ est bonū qd̄ secundario
respicit charitas. s. bonū tēporale: sicuti est vita corp̄oralis
possessio mūdāna: & bona fama: & dignitas eccliasica siue
secularis. Hoc enī nō tenemur ex charitate alijs velle nisi
in ordine ad salutē eternā & eor̄ ad alioz. Unde si aliquid
de huiusmodi bonis existens in vno īpedire possit eternā
salutē in multis: nō oportet q̄ ex charitate huiusmodi bo/
num ei velimus: sed potius vt velimus eū illo carere: tūz
quia salus eterna p̄ferenda est bono tēporali: tūz q̄ bonū
multoz p̄fert bono vnius. Si autē heretici reuertentes
semp recipent̄: vt cōseruarent in vita & alijs tēporalib⁹
bonis. possēt in p̄iudiciū salutis alioz hoc esse: tum q̄ si re/
laberent alios inficerēt. tum etiā q̄ si sine pena euaderēt:
alij securus in heresim laberent. Dicit̄. n. Ecclesia. 8. Et
enim q̄ nō cito p̄fert p̄tra malos snia: absq; timore vilo
filij hominū p̄petrāt mala. Et ideo ecclia qdem p̄mo re/
uertentes ab heresi nō solū recipit ad penitentia sed etiā
p̄seruat eos in vita: & interdū restituit eos dispensatue ad
eccliasicas dignitates quas p̄nā habebāt si videant̄ vere
cōuersi. & hoc pro bono pacis frequēter legit̄ esse factū.
sed qm̄ recepti interdū relabunt̄. videt̄ esse signū incōstā/
tie eor̄ circa fidē. & ideo vltorius redeūtes recipiunt̄ qd̄
ad penitentia: non tamē vt liberent̄ a snia mortis. ¶ Ad
primū ergo dicendū q̄ ī iudicio dei semp recipiunt̄ redeū

tes: q̄ deus scrutator est cordiū & vere redeūtes cognos/
cit. sed hoc ecclesia imitari nō p̄t. p̄sumit enī eos nō ve/
re reuerti: qui cum recepti fuissent iterū sunt relapsi. & iō
eis vitā salutis nō denegat. sed a periculo mortis eos nō
tuetur. ¶ Ad secundū dicendū q̄ dñs loquit̄ ¶ Petro de
peccato in eum cōmissō qd̄ est semper dimittendum: vt
fratri redeūti parcat̄. non autē intelligit̄ de peccato in
proximū vel in deum cōmissō: qd̄ nō est nostri arbitrii di/
mittere: vt Hiero. dicit. sed etiā in hoc est a lege modus
statutus s̄m q̄ cōgruit honori dei & vtilitati primozum.
¶ Ad tertū dicendū q̄ alij infideles qui nunq; fidem ac/
ceperant cōuersi ad fidem nōdū ostendunt aliquod signū
inconstantie circa fidem: sicut heretici relapsi: & ideo non
est similis ratio de vtrisq;.

De apostasia. Questio. xij.

Unde cōsiderandū est de apo/
stasia. ¶ Et circa hoc q̄/
dunt duo. p̄o vtrū apostasia ad infide/
litate pertineat. 2o vtrū p̄pter apostasia
a fidē subditi absoluant̄ a domino p̄/
fidentium apostatarum.

Ad primū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ apostasia non
pertineat ad infidelitatē. Illud enīz
quod est omnis peccati p̄ncipiū nō videt̄ ad infidelitatē
pertinere: quia multa peccata sine infidelitate existunt. sed
apostasia videtur esse omnis peccati p̄ncipiū. Dicitur
enim Ecclesiastici. x. Initium superbie hominis apostatare
a deo: & postea subditur. Initium omnis peccati superbia.
ergo apostasia nō pertinet ad infidelitatē. ¶ Meterea.
Infidelitas in intellectu cōsistit. sed apostasia magis vide/
tur consistere in exteriori opere vel sermone: aut etiam in
interiori voluntate. Dicit̄ enīz p̄verbioz. 6. Homo apo/
stata vir inutilis: gradens ore peruerso. annuit oculis: te/
rit pede: digito loquitur: prauo corde machinatur malū:
& in omni tēpore iurgia seminat. Si quis etiā se circūcide/
ret vel sepulchrū machometi adoraret: apostata reputa/
retur. ergo apostasia nō pertinet directe ad infidelitatem.
¶ Meterea. Heresis quia ad infidelitatē p̄tinet est que/
dam determinata species infidelitatis. si ergo apostasia ad
infidelitatem pertineret sequerēt q̄ esset quedam deter/
minata species infidelitatis: quod nō videtur s̄m p̄dicta.
non ergo apostasia ad infidelitatē pertinet. ¶ Sed cōtra
est quod dicit̄ Jo. 6. Multi discipuloz eius abierunt re/
tro: quod est apostatare. de quibus supra dixerat domi/
nus. Sunt quidā ex vobis qui nō credunt. ergo apostasia
pertinet ad infidelitatē. ¶ Rn̄o. dicendū q̄ apostasia
importat retrocessionem quandam a deo: que quidez di/
uersimode fit s̄m diuersos modos quibus homo deo
coniungitur. ¶ Primo nanq; coniungitur homo deo per
fidem. Secundo per debitam et subiectam voluntatem
ad obediendum p̄ceptis eius. Tertio per aliqua spe/
cialia ad supererogationem pertinentia: sicut per religio/
nem & clericaturam vel sacrum ordinem. remoto autem
posteriori remanet prius: sed non conuertitur. Contingit
ergo aliquem apostatare a deo retrocedendo a religione
quā professus est: vel ab ordine quem suscepit: & hec di/
citur apostasia religionis seu ordinis. Contingit etiam ali/
quem apostatare a deo per mentem repugnantem diuī/
nis mandatis: quibus duabus apostasijs existentibus ad/
huc potest remanere homo deo coniunctus per fidem.
Sed si a fide discedat: tunc omnino a deo retrocedere vi/
detur: & ideo simpliciter & absolute erit apostasia per quā
aliquis discedit a fide: que vocatur apostasia per fidem.
& s̄m hunc modum apostasia simpliciter dicta ad infide/
litate pertinet. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ obie/
ctio illa procedit de secunda apostasia que importat volū/
tatem a mandans dei resiliētē: que inuenit̄ in omni pctō
mortali. ¶ Ad secundū dicendū q̄ ad fidem pertinet nō
solum credulitas cor̄nis: sed etiam protestatio exterioris
fidei per exteriora verba & facta. nam confessio est actus
fidei: et per hunc etiam modum quedam exteriora ver/
ba vel opera ad infidelitatem perant: inq̄ntum sunt

infidelitatis signa: per modū quo signū sanitatis sanus dī. Auctoritas autē inducta: et si possit intelligi de omni apostasia: verissime tñ cōtingit in apostasia a fide. Qd enī fides est primū fundamentū rerū sperandarū: et sine fide iposibile est placere deo: sublata fide nihil remanet ī hoīe qd possit esse vtile ad salutem eternā. et ppter hoc dicitur primo: homo apostata vir inutilis. fides enī est vita aīe: s; illud Ro. p°. Justus ex fide viuit. Sic ergo sublata vita corporali omnia mēbra et partes hominis a debita dispositione recedunt: ita sublata vita iusticie que est per fidem apparet inordinatio in oib; mēbris. et pmo quidē in ore p qd maxime manifestat cor: scđo in oculis. tertio in instrumentis motibus. quarto in volūate que ad malū tēdit. et ex his sequit; q; inrgia seminet alios intendens separare a fide: sicut et ipse recessit. Ad tertū dicendū q; spēs alius q̄litas vel forme nō diuersificat per hoc quod est terminus motus a quo vel ad quē: sen potius econuerso fm terminos motū species attendunt. apostasia autem recipit infidelitātē: vt terminū ad quē est motus recedentis a fide. vnde apostasia nō importat determinatā speciē infidelitatis: sed q̄ndam circūstantiam aggrauantem fm illud. 2. p̄. 2. Melius erat eis veritatem non cognoscere q̄ post cognitam retroire.

Ad secundum sic pcedit. Videt q; p̄ncip̄s ppter apostasiā a fide nō amittat dñi; in subditos quin ei teneant obedire. Dicit enim Ambro. et habet. xi. q. 4. q; Julianus impator q̄nis esset apostata. habuit tamē sub se xpianos milites: quibus cū dicebat: p̄ducite acie; pro defensione reip̄. obediebant ei. ergo ppter apostasiā p̄ncip̄is subditi non absoluunt ab eius dñio. Ad p̄terea. Apostata a fide infidelis est: sed infidelibus dñis inueniunt aliqui sancti viri fideliter seruisse: sicut Joseph p̄pharaoni: et Daniel Nabuchodonoso: et Haroche; Assuero. ergo ppter apostasiā a fide nō est dimittendū quin p̄ncip̄i obediat a subditis. Ad p̄terea. Sicut per apostasiā a fide recedit a deo: ita per q̄libet peccatū. si ergo ppter apostasiā a fide p̄derent p̄ncip̄es ius īperandi subditis fidelib;: pari ratione ppter peccata alia hoc amitterēt. sed hoc patet eē falsum. nō ergo ppter apostasiā a fide est recedendū ab obedientia p̄ncip̄ū. Sed p̄tra est qd Grego. 7°. dicit. Nos sanctorū p̄decessorū statuta tenentes: eos: qui excoīcatis fidelitate aut iuramēti sacramēto sunt cōstricti: aplica auctoritate a sacramēto absoluim;. et ne sibi fidelitātē obseruēt oībus modis. p̄hibemus quousq; ad satisfactionē veniant. sed apostate a fide sunt excoīcati sicut et heretici: vt dicit decretalis. extra de hereticis: ad abolendam. ergo p̄ncip̄ibus apostatantib; a fide nō est obediendū. Ad p̄terea. dicendū q; sicut supra dictū est: infidelitas fm seipsas nō repugnat dñio: eo q; dñi; introductū est de iure gentiū qd est ius humanū. Distinctio autē fidelium et infidelium est fm ius diuinū per qd nō tollitur ius humanū. sed aliquis per infidelitātē peccans pōt snialr ius dñi; amittere: sicut enī quādoq; ppter alias culpas. Ad eccliam autem nō p̄inet punire infidelitātē in illis qui nunq; fidem susceperunt. fm illud apli. i. ad Cor. 5. Quid mihi de his q; foris sunt indicare. sed infidelitātē illoꝝ qui fidem susceperunt pōt snialr punire: et conuenienter in hoc puniunt q; subditis fidelibus dñari nō possunt. hoc enī v̄gere possit in magnā fidei corruptionē: q; vt dictū est: homo apostata p̄auo corde machinat malū: et iurgia seminat: intendens homines separare a fide. Et ideo q̄s cito aliq; per sniam denunciat excoīcatus ppter apostasiā a fide: ipso facto ei subditi sunt absoluti a dñio ei; et iuramento fidelitatis quo ei tenebant. Ad primū ergo dicendū q; illo tpe ecclia in sui nouitate nondū habebat potestātē terrenos p̄ncip̄es cōpescēdi: et ideo tolerauit fideles Juliano apostate obedire in his que nōdū erāt p̄tra fidē vt mai; periculū fidei vitaretur. Ad secundū dicendū q; alia rō est de infidelib; alijs qui nunq; fidē susceperūt: vt dictū est. Ad tertium dicendū q; apostasia fide totali separat hominē a deo: vt dictum est: qd nō cōtingit in quibuscūq; alijs peccatis.

De peccato blasphemie quod opponitur confessioni fidei.

Questio.

xij.

Inde cōsiderandū est de pctō blasphemie qd opponit cōfessionī fidei. Et pmo de blasphemia in gnālī. 2° de blasphemia que dicitur peccatū in sp̄i sc̄i. Circa p̄mū querunt q̄tuor. 1° vtrū blasphemia opponat cōfessionī fidei. 2° vtrū blasphemie semp sit peccatū mortale. 3° vtrū blasphemia sit in ximū pctm̄. 4° vtrū blasphemia sit in dānatis.

Ad primū sic pcedit. Videtur q; blasphemia nō opponat cōfessionī fidei. Nam blasphemare est cōtumeliā vel aliquod cōuictū inferre in ininriam creatoris: sed hoc magis p̄inet ad maliuolentiā p̄tra deum q̄ ad infidelitātē. ergo blasphemia nō opponitur cōfessionī fidei. Ad p̄terea. Ad Ep̄. 4. sup illud. Blasphemie tollatur a vobis dicit glo. que fit in deū vel in sanctos: sed p̄fessio fidei nō videtur esse nisi de his que pertinent ad deū qui est fidei obiectum. ergo blasphemia non semp opponit cōfessionī fidei. Ad p̄terea. A q̄busdam dicit q; sunt tres blasphemie spēs. Quarū vna est cum attribuit deo qd ei nō cōuenit. Secunda est cū ab eo remouet quod ei p̄uenit. Tertia est cū attribuit creature qd deo appropriat. et sic videt q; blasphemia nō solum sit circa deū sed etiā circa creaturas. fides autē habet deū pro obiecto. ergo blasphemia nō opponit cōfessionī fidei. Sed h̄ est qd apls dicit. i. ad Tim. p°. P̄ius fui blasphemus et p̄secutor. et postea subdit. Ignorās feci in incredulitate mea: ex quo videtur q; blasphemia ad infidelitātē pertineat. Ad p̄terea. dicendū q; nomen blasphemie importare videtur q̄ndam derogationē alicuius excellentis bonitatis: et p̄cipue diuine. Deus autē: vt Dio. dicit p° ca. de diu. nō ē ipsa essentia vere bonitatis. vnde quicquid deo cōuenit pertinet ad bonitatem ipsius: et quicquid ad ipsum nō pertinet longe est a ratione perfecte bonitatis: que est eius essentia. Quicūq; ergo vel negat aliquid de deo qd ei cōuenit: vel asserit de eo quod ei nō cōuenit: derogat diuine bonitati: quod quidē pōt cōtingere dupliciter. Uno quidē modo fm solā opinionē intellectus. Alio modo cōiuncta quadam affectus detestatione: sicut econtrario fidei de s per dilectionē perficitur ipsius. Huiusmodi ergo derogatio diuine bonitatis vel est fm intellectū tñ: vel etiā fm affectum: si consistat tñ in corde: est cordis blasphemia. si autē exterius prodeat per locutionē est oris blasphemia: et fm hoc blasphemia cōfessionī opponit. Ad primū ergo dicendū q; ille qui p̄tra deū loquitur cōuictū inferre intendens: derogat diuine bonitati nō solū fm veritatē intellectus sed etiā fm prauitātē voluntatis detestantis et īpediētis pro posse diuinū honores: qd est blasphemia perfecta. Ad secundū dicendū q; sicut de; in sanctis suis laudat inq̄ntū laudant opa que de; in sanctis efficit: ita et blasphemia q; fit ī sanctos ex p̄nti ī deū redūdat. Ad tertū dicendū q; fm illa tria nō p̄nt p̄p̄e loquēdo distinguere diuerse spēs pcti blasphemie. Attribue enī deo qd ei nō p̄uenit: vel remouere ab eo qd ei p̄uenit nō differūt nisi fm affirmationē et negationē: q; qdē diuersitas habet spēm nō distinguit: q; p̄ eandē sc̄iā; īnotescat falsitas affirmationū et negationū. et p̄ eandē ignorantiam vtroq; nō errat: cū negatio p̄bet p̄ affirmationē: vt h̄ p̄ posterior. Qd autē ea q; sūt dei p̄p̄ia creaturis attribuatur: ad hoc p̄tinē vident q; aliqd ei attribuat qd ei nō p̄ueniat. q̄qd. n. ē deo p̄p̄iū ē ipse de;. Attribue autē id qd est dei p̄p̄iū alicui creature: est ipm deū dicere idē creature.

Ad secundum sic pcedit. Videt q; blasphemia nō semp sit pctm̄ mortale. Qd sup illd ad Col. 3. Nūc at; d̄ponite vos: et. dicit glo. post maiora p̄hibet minora: et tñ subdit de blasphemia. ergo blasphemia iter pctā mīora cōputat q; sunt peccata venialia. Ad p̄terea. Omne pctm̄ mortale opponit alicui p̄cepto decalogi: sed blasphemia non videtur alicui eorū opponi. ergo blasphemia non est peccatū mortale.

Cetera. Peccata que absq; deliberatione cōmittūtur nō sunt mortalia: ppter qđ p̄m̄i motus nō sūt p̄c̄a mortalia: q; deliberationē rationis p̄cedunt: vt ex supradictis patet: sed blasphem̄ia quandoq; absq; deliberatione p̄cedit. ergo nō semper est peccatū mortale. **C** Sed cōtra est qđ dicitur **2. eni. 24.** Qui blasphemauerit nomē dñi morte moriat: sed pena mortis nō infert nisi pro peccato mortali. ergo blasphem̄ia est peccatū mortale. **C** Rn^o. dicendū qđ sicut supra dictum est: peccatū mortale est per qđ homo separat a p̄m̄o p̄ncipio spiritualis vite qđ est charitas dei. vnde quęcūq; charitati repugnant ex suo genere sunt peccata mortalia. blasphem̄ia autē fm̄ gen^o suū repugnat charitati diuine: quia derogat diuine bonitati: vt dictum est: que est obiectū charitatis: et ideo blasphem̄ia est peccatū mortale ex suo genere. **C** Ad p̄m̄ū ergo dicendū qđ glo. illa non est sic intelligenda qđ oīa que subdunt^r sint peccata mortalia: sed q; cū supra nō expressisset nisi maiora. postmodū etiā quedā minora subdit: inter q̄ etiā quedā de maioribus ponit. **C** Ad secundū dicendū qđ cū blasphem̄ia opponat cōfessionem fidei: vt dictum est: eius p̄hibitio reducit ad p̄hibitionē infidelitatis que itelligitur in eo quod dicit. **Ego sum dñs deus tuus** etc. vel p̄hibetur per id quod dicit: **Uō assumes nomē dei tui in vanum.** Magis enim in vanū assumit nomen dei: q; ali- quod falsum de deo asserit q̄ qui per nomen dei aliquod falsum cōfirmat. **C** Ad tertū dicendū qđ blasphem̄ia pōt absq; deliberatione ex surreptione p̄cedere dupl̄. Vno modo qđ aliquis nō aduertat hoc qđ dicit eē blasphem̄ia: qđ potest p̄tingere cū aliquis subito ex aliqua passione in verba imaginata p̄cipit: quorū significationes non p̄siderat: et tunc est peccatū veniale: et non habet p̄prie rationē blasphem̄ie. Alio modo quando aduertit hoc eē blasphem̄iam cōsiderans significata verborū et tunc non excusat a peccato mortali: sicut nec ille qui ex subito motu ire aliquem occidit iuxta se sedentem.

Ad tertium sic p̄cedit. Videtur qđ peccatū blasphem̄ie nō sit maximū peccatū. Aliū enī dicitur quia nocet fm̄ Aug. in Enchiridion: sed magis nocet peccatū homicidij quod perimit vitam hominis q̄ peccatū blasphem̄ie qđ deo nullū nocimentū potest inferre. ergo peccatū homicidij est grauius peccato blasphem̄ie. **C** Cetera. Quicūq; perirrat inducit deū testem falsitatis: et ita vident eum asserere esse falsum. sed nō quilibet blasphemus vsq; ad hoc p̄cedit vt deum asserat esse falsum ergo periuriū est grauius peccatū q̄ blasphem̄ia. **C** Cetera. Sup̄ illud ps. **Nō lite extollere in altum cornu vestrū** dicit glo. **Maximū est viciū excusationis peccati.** nō ergo blasphem̄ia ē maximū peccatū. **C** Sed p̄tra est qđ **Isa. 18.** super illud: **Ad populum terribilē etc.** dicit glo. **Omne peccatū blasphem̄ie cōparatū lenius est.** **C** Rn^o. dicendū qđ sicut supra dictum est: blasphem̄ia opponit cōfessionem fidei. et ideo habet i se granitatē infidelitatis. et aggrauat peccatū si supernari detestatio voluntatis. et adhuc magis si p̄cipat in verba sicut et laus fidei augetur per dilectionē et confessionem. **U**nde cū infidelitas sit maximū peccatū fm̄ suis generis: sicut supra dictū est: p̄sequens est qđ etiam blasphem̄ia sit peccatū maximū ad idē genus pertinēs et ipsū aggrauās. **C** Ad p̄m̄ū ergo dicendū qđ homicidij et blasphem̄ia si cōparent^r fm̄ obiecta in que peccatur: manifestū est qđ blasphem̄ia que est directe peccatū in deū p̄ponderat homicidij qđ est peccatū in proximū. Si autē cōparent^r fm̄ effectū nocendi: sic homicidij p̄ponderat. plus enim homicidij nocet p̄m̄o q̄ blasphem̄ia deo. s; quia in granitate culpe magis attendit intentio voluntatis p̄uerse q̄ effectus operis: vt ex supradictis p̄. ideo cū blasphemus intendat nocimentū inferre honori diuino: simpliciter loquendo grauius peccat q̄ homicida. homicidij tamen p̄m̄ū locū tenet in penis inter peccata in p̄m̄ū cōmissa. **C** Ad secundū dicendū qđ super illud ad **Ep̄. 4.** **Blasphem̄ia tollat a vobis.** dicit glo. **Idem est blasphemare q̄ perurare.** quēniam perurat nō dicit aut sentit aliquid

falsum de deo sicut blasphemus: s; deū adhibet testē falsitati nō tanq; estimans deū esse falsum testem: sed tanq; sperans qđ deus super hoc non testificetur per aliqđ enī deus signum. **C** Ad tertū dicendū qđ excusatio peccati est quedā circūstantia aggrauans omne peccatū etiā ipsā blasphem̄iam. et pro tanto dicitur esse maximū peccatū: quia quodlibet facit maius.

Ad quartum sic p̄cedit. Videtur qđ dānati nō blasphemant. Deterretur enim nunc aliqui mali a blasphemādo ppter timores futurarū penarū. sed dānati has penas experiunt. vnde magis eas abhorrent. ergo multo magis a blasphemādo cōpescunt. **C** Cetera. Blasphem̄ia cū sit grauius peccatū est maxime demeritorij: sed in futura vita nō est status merendi neq; demerendi. ergo nullus erit locus blasphem̄ie. **C** Cetera. **Ecel. 17.** dicitur qđ in quocūq; loco lignū ceciderit: ibi erit. Ex quo patet qđ post hanc vitam homini nō accrescit nec meritū nec peccatū qđ nō habuit in hac vita: sed multi dānabunt qui in hac vita nō fuerunt blasphem̄i. ergo nec i futura vita blasphem̄iabūt. **C** Sed contra est quod dicit **Apoc. 16.** **Estauerunt homines estu magno et blasphemauerūt nomē dñi habētis potestatem super has plagas.** vbi dicit glo. qđ in inferno positi quīscūq; sciant se pro meritis puniri: dolebūt tamē qđ de tantā potentā habeat qđ plagas eis inferat. hoc autē esset blasphem̄ia in p̄senti. ergo et in futuro. **C** Rn^o. dicendū qđ sicut dictū est: ad rationē blasphem̄ie pertinet detestatio diuine bonitatis. Illi autē qui sunt in inferno retinebunt p̄uersam voluntatē auersā a dei iusticiā i hoc qđ diligūt ea pro quibus puniunt. et vellent eis vti si possent. et odiūt penas que pro huiusmodi peccatis infligunt. dolet tamē etiā de peccatis que p̄miserūt: non q; ipsa odiant: sed q; pro eis puniunt. Sic ergo talis detestatio diuine iusticie ē in eis interior cordis blasphem̄ia. et credibile est qđ post resurrectionem erit in eis etiā vocalis blasphem̄ia sicut i sanctis vocalis laus dei. **C** Ad p̄m̄ū ergo dicendū qđ hoīes deterrent in p̄senti a blasphem̄ia ppter timorē penarū quas se putant euadere: sed dānati in inferno non sperant se posse euadere: et ideo tanq; desperati ferunt ad omne ad qđ eis p̄uersa voluntas suggerit. **C** Ad secundū dicendū qđ mereri et demereri pertinet ad statū vie. vñ bona in viatoribus sunt meritoria vel demeritoria. In beatis autē bona nō sunt meritoria sed p̄nentia ad eorū beatitudinis premiū. et similiter mala in dānatis nō sūt demeritoria sed pertinet ad dānationis penam. **C** Ad tertū dicendū qđ quilibet in peccato mortali decedens fert secū voluntatem detestandi diuinam iusticiā q̄ntum ad aliqđ: et fm̄ hoc poterit ei inesse blasphem̄ia.

De blasphem̄ia in spūm sanctū. Questio .xiii.

Unde p̄siderandū est in sp̄ali de blasphem̄ia i spūm sc̄tūm.

d

Circa hoc querunt quatuor. 1° vtrū blasphem̄ia vel peccatū in spūm sanctū sit idē qđ p̄c̄m̄ ex certa malicia. 2° de sp̄ibus huius peccati. 3° vtrū sit irremissibile. 4° vtrū aliquis peccare

possit i spūm sc̄tūm a p̄ncipio anteq; alia peccata cōmittat.

Ad p̄m̄ū sic p̄cedit. Videt^r qđ p̄c̄m̄ i spūm sc̄tūm nō sit idē qđ p̄c̄m̄ ex certa malicia. Peccatū. n. in spūm sc̄tūm est p̄c̄m̄ blasphem̄ie: vt p̄ **Mat. 12.** S; nō omne p̄c̄m̄ ex certa malicia ē p̄c̄m̄ blasphem̄ie. p̄tingit enī multa alia peccatorū genera ex certa malicia cōmitti. ergo p̄c̄m̄ in spūm sc̄tūm nō ē idē qđ p̄c̄m̄ ex certa malicia. **C** P̄. Peccatū ex certa malicia diuidit^r p̄c̄m̄ ex ignorantia: et p̄c̄m̄ ex infirmitate. s; p̄c̄m̄ i spūm sc̄tūm diuidit^r p̄c̄m̄ i filiū hoīs: vt p̄ **Mat. 12.** ergo p̄c̄m̄ in spūm sc̄tūm nō ē idē qđ p̄c̄m̄ ex certa malicia: q; quorū op̄posita sūt diuersa: ipsa quoq; sūt diuersa. **C** P̄. Peccatū in spūm sc̄tūm ē qđdā gen^o p̄c̄i cui determinate sp̄es assignant. s; p̄c̄m̄ ex certa malicia nō est sp̄ale gen^o p̄c̄i: s; est quedā cōditio vel circūstantia gn̄alis que potest eē circa oīa peccatorū gn̄a. ergo p̄c̄m̄ in spūm sanctū nō ē idē qđ peccatū

ex certa malicia. ¶ Sed contra est qd̄ magister dicit. 43. dis. secundi libri sententiarū: qd̄ ille peccat in spiritum sanctum cui malicia ppter se placet. hoc autem est peccare ex certa malicia. ergo idē videt̄ esse peccatū ex certa malicia qd̄ peccatū in spiritū sanctū. ¶ Rn̄o. dicendū qd̄ de peccō seu blasphemia in spūm sanctū tripliciter aliqui loquunt̄. Antiq̄ enī doctores. s. Atha. Hila. Amb. Hiero. & Chry. dicunt esse peccatum in spūm sanctū quādo ad litterā aliquid blasphemū dicitur contra spūm sanctū: siue spūs sanctus accipiat̄ s̄m qd̄ est nomen essentialē conueniens toti trinitati: cuius quelibet p̄sona & spūs est: & sanct⁹ est: siue p̄nt est nomen p̄sonale vni⁹ in trinitate persone: & s̄ hoc distinguit̄ Mat. 3. Blasphemia in spūm sanctū contra blasphemā in filiū hoīs. Xps̄ enī operabat̄ quedāz humanitas: comedendo: bibendo: & aliāz huiusmodi faciendo: & quedāz diuinitus. s. demones eiciendo: mortuos suscitando: & aliāz huiusmodi. que quidē agebat: & per virtutē pp̄rie diuinitatis: & per operationē spūs sancti quo s̄z humanitate erat repletus. Inde autē primo quidē dixerāt blasphemā in filium hominis cū dicebant eum voracē potatorē vini & pblicanorū amatores: vt habetur Mat. 11. Postmodū autē blasphemauerūt in spūm sanctū dū opera: que ipse operabat̄ virtutē pp̄rie diuinitatis: & per operationē spūs sancti: attribuebant p̄ncipi demoniorū. et ppter hoc dicunt̄ in spūm sanctū blasphemasse. Aug. autē in li. de verbis domini: blasphemā vel peccatū in spūm sanctū dicit̄ esse finalē in penitentiā: q̄n. s. aliquis p̄fenerat in peccato mortali vsqz ad mortē: quod quidē non solum verbo oris fit: sed etiā verbo cordis: & operis: nō vno sed multis. hoc autē verbū sic acceptū dicitur esse contra spūm sanctū: quia est contra remissionē peccatorū que fit p̄ spūm sanctū qui est charitas & patris & filij. Nec hoc dominus dixit indeis quasi ipsi peccarent in spūm sanctū: nōdūz. n. erant finaliter in penitentiā: sed amonuit eos ne taliter loquentes ad hoc puenirēt qd̄ in spūm sanctū peccarent. Et sic intelligendū est qd̄ dicitur Mat. 3. vbi postqz dixerat: Qui autē blasphemauerit in spūm sanctū &c. subiūgit euāgelista: Quoniam dicebant spiritum imundum habet. Alij vero aliter accipiunt dicentes peccatū vel blasphemā in spiritū sanctū esse quādo aliquis peccat contra appropriatū bonū sicut spiritui sancto appropriat̄ bonitas: sic & patri appropriat̄ potentia: filio sapientia. vnde peccatū in patrē dicunt esse quādo peccat̄ ex infirmitate. peccatū autē in filiū quādo peccat̄ ex ignorantia. peccatū autē in spūm sanctū quādo peccat̄ ex certa malicia. i. ex ipsa electione mali: vt supra expositū est. Quod quidēz contingit dupliciter. Vno modo ex inclinatione habitus vitiosi qui malicia dicitur: & sic non est idem peccare ex malicia quod peccare in spiritū sanctū. Alio modo contingit ex eo qd̄ per cōceptū abicit̄ & remouet̄ id quod electionē peccati poterat impedire: sicut spes per desperationem: & timor per p̄sumptionē: & quedāz alia huiusmodi: vt infra dicit̄. Nec autē omnia que peccati electionem impediunt sunt effectus spirit⁹ sancti in nobis. & ideo sic ex malicia peccare est peccare in spūm sanctū. ¶ Ad primū ergo dicendū qd̄ sicut cōfessio fidei nō solum cōsistit in p̄stacione oris: sed etiā in p̄stacione operis. ita etiāz blasphemā spūs sancti pōt cōsiderari & in ore: & in corde: & in opere. ¶ Ad secundū dicendū qd̄ s̄m tertiā acceptionē blasphemā in spūm sanctum distinguit̄ contra blasphemā in filiū hominis s̄m qd̄ filius hominis est etiā filius dei. i. dei virtus & dei sapientia. vnde s̄m hoc peccatū in filiū hominis erit peccatū ex ignorantia vel ex infirmitate. ¶ Ad tertiū dicendū qd̄ peccatū ex certa malicia s̄m qd̄ puenit ex inclinatione habit⁹ nō est speciale peccatū: sed quedā generalis cōditio peccati. put̄ vō est ex speciali cōceptu effectus spūs sancti in nobis habet rationē specialis peccati. & s̄m hoc etiā peccatū in spūm sanctū est speciale genus peccati. & similiter s̄m p̄mā expōnē. s̄m autē secūda expōnē nō ē sp̄ale gen⁹ peccati. nā finalis ip̄nā pōt eē cōcūstātia cuiuslibet generis peccati.

Ad secundum

sic p̄cedit. Videt̄ qd̄ in cōueniēter assignent̄ sex spēs

peccati in spūm sc̄tūm. s. despatio: p̄sūptio: ip̄nā: obstinatio: impugnatō vitatis agnite: & inuidētia fraterne gr̄e: q̄s spēs ponit maḡ. 43. dis. sc̄di li. s̄māz. ¶ Negare. n. diuinā iusticiā vel misericordiā ad infidelitatē p̄tinet: s̄z p̄ despationē aliq̄s reicit diuinā misericordiā: p̄ p̄sūptionē autē diuinā iusticiā. ergo vnūq̄qz eorū ponit̄ ē spēs infidelitatis q̄s peccati in spūm sc̄tūm. ¶ P̄. Impnā v̄ respicē peccatū p̄teritū. obstinatio autē peccatū futurū: s̄z p̄teritū vel futurū nō diuersificāt spēm virtutis vel vicij. s̄m. n. eandē fidē q̄ credim⁹ xp̄m natū antiqui crediderūt eū nasciturū. ergo obstinatio & impenitētia nō debēt poni due spēs peccati in spūm sc̄tūm. ¶ P̄. Vita & vitas p̄ Jesu xp̄m facta est: vt h̄r Jo. p̄o. ergo v̄ qd̄ impugnatō vitatis agnite: & inuidētia fraterne gr̄e magis p̄tineāt ad blasphemā in filiū q̄ ad blasphemā in spiritū sanctū. ¶ P̄. Ber. dicit in li. de despatioe & p̄cepto: qd̄ nolle obedire est resistere spūi sc̄to. Glo. et dicit Leui. 7o. qd̄ simulata p̄nā est blasphemā spūs sc̄ti. sc̄sina etiā v̄ dicere opponi spūi sc̄to: per quē ecclia vnif̄: & ita videtur qd̄ nō sufficiēt̄ tradant̄ spēs peccati in spūm sc̄tūm. ¶ S̄z cōtra est qd̄ Aug. dicit in li. de fide ad p̄etra: qd̄ illi qui desperāt ex indulgētia peccatorū: vel q̄ sine meritis de misericordia dei p̄sumūt peccat̄ in spūm sc̄tūm. Et in enchiridion dicit: qd̄ qui in obstinatioe mētis diē claudit extremū: reus est peccati in spūm sanctū. Et in li. de v̄bis dñi: dicit qd̄ impenitētia est peccatū in spūm sanctū. Et in li. de sermone dñi in morte dicit: qd̄ inuidie facibus fraternitates impugnat̄ est peccatū in spūm sanctū. & in li. de vnico bap. dicit qd̄ qd̄ veritatē cōtēnit: aut circa fratres malign⁹ est: q̄b⁹ veritas reuelat̄: aut circa deū ingrāt⁹: cui⁹ inspiratioe ecclia instruit̄: & sic videt̄ qd̄ peccet in spūm sanctū. ¶ Rn̄o. dicendū qd̄ s̄m qd̄ peccatū in spūm sc̄tūm 3o mō accipit̄: cōueniēter p̄dicte spēs ei assignant̄ que distingunt̄ s̄m remotionē v̄l cōceptū eorū p̄ que pōt hō ab electioe peccati impediri: que quidē sūt vel ex pte diuini iudicij: vel ex pte donorū ipsi⁹: vel etiā ex pte ipsi⁹ peccati. Anertit̄. n. hō ab electioe peccati ex p̄sideratioe diuini iudicij qd̄ h̄z iusticiā cū misericordia: et per quem que p̄surgit ex p̄sideratioe misericordie remittentis peccata & p̄miantis bona. & hoc tollitur per desperationē. Et iterum per timorē qui cōsurgit ex consideratione diuine iusticie p̄nientis peccata: & hic tollitur per p̄sumptionē: dum. s. aliquis p̄sumit se gloriā posse adipisci sine meritis: vel veniam penitentiā. Dona autēz dei quibus retrahimur a peccato sunt duo. quorum vnū est agnitio veritatis: cōtra quod ponitur impugnatō veritatis agnite: dum. s. aliquis veritates fidei agnitā impugnat vt licentis peccet. Aliud est auxilium interioris gratie. contra quod ponitur inuidētia fraterne gratie: dum sc̄licet aliquis non solum inuidet persone fratris: sed etiāz inuidet gratie dei crescenti in mundo. Ex parte vero peccati duo sunt que hominem a peccato retrahere possunt. Quorum vnū est inordinatio: aliud turpitudine act⁹: cui⁹ consideratio inducere solet in homine penitentiāz de peccato cōmissio. & contra hoc ponitur impenitētia: nō quidem eō modo: quo dicit permanentiam in peccato vsqz ad mortē: sicut supra impenitētia accipiebatur. sic enīz non esset speciale peccatum: sed quedam peccati cōcūstātia. sed accipitur h̄ impenitētia s̄m qd̄ importat p̄positum non penitēdi. Aliud autē est paruitas & breuitas boni: quod quis in peccato querit s̄m illud Ro. 6. Quē ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis: cuius consideratio inducere solet hominem ad hoc qd̄ eius voluntas in peccato non firmetur. & hoc tollitur per obstinationem. quando. s. homo firmat sūū p̄positum in hoc qd̄ peccato inheret. Et de his duobus dicitur Hiero. 8. Nullus est qui agat p̄niam super peccato suo dicens: quid feci: q̄ntū ad p̄mū. Vēs cōuersi sunt ad cursū q̄si equus ipetu vadēs ad p̄liū: q̄ntū ad sc̄dm. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū qd̄ peccatū despatiois v̄l p̄sūptiois nō cōsistit in hoc qd̄ dei iusticia vel misericordia nō cre datur: sed in hoc qd̄ cōtēnit̄. ¶ Ad secūdū dicendū qd̄ obstinatio & impnā nō solū differūt s̄m p̄teritū & futurū: sed s̄m quasdam formales rationes ex diuersa cōsideratione

eorum que in peccato considerari possunt: ut dictum est. Ad tertium dicendum q̄ gratiā & veritatē x̄ps fecit p̄ dona spūs sancti: que hoībus dedit. Ad quartū dicendum q̄ nolle obedire p̄inet ad obstinationē: simulatio penitentiē ad ipenitentia. sc̄isma ad invidentiā gratie fraterne: per quas membra ecclesie ununtur.

Ad tertium sic p̄cedit. Uides q̄ pctm̄ i spū sc̄m si sit irremissibile. Dicit enī Aug. in l^o de v̄bis dñi. De nullo desperandus est q̄s diu paciētia dñi ad p̄nias adducit. sed si aliqd̄ pctm̄ esset irremissibile eēt de aliquo pctōre desperandū. ergo pctm̄ spū sc̄m nō est irremissibile. ¶ Dieterea. Nullus pctm̄ remittit nisi p̄ hoc q̄ aīa sanat a deo: sed oīpotēti medico nullus insanabilis lāgor occurrit: sicut dicit glo. super illud ps. Qui sanat oēs infirmitates tuas. ergo pctm̄ in spū sc̄m nō est irremissibile. ¶ S. Liber arbitriū se h̄s ad bonū & ad malū: s̄ q̄s diu durat stat^o vic pōt aliqs a q̄cūq; virtute excidere: cū ēt angel^o de celo ceciderit. Uñ d̄s Job. 4. In angelis suis reppit p̄anitatē: q̄sto magis q̄ habitāt domos luteas. ergo part rōne pōt aliqs a quocūq; pctō ad statū iusticie redire. ergo pctm̄ in spū sc̄m nō ē irremissibile. ¶ S. 5 est qd̄ d̄s Mat. 12. Qui dixerit verbū cōtra spūm sc̄m: nō remittet ei: neq; i hoc seculo: neq; i futuro. Et Aug. dicit i l^o de finone dñi in mōte: q̄ tanta ē labes hui^o pcti. q̄ humilitatē de p̄cādi subire nō pōt. ¶ R. n^o. dicendum q̄ fm̄ diversas acceptiones pcti pctm̄ in spū sc̄m: diuersimode irremissibile d̄s. Si enī dicat̄ pctm̄ in spū sc̄m finalis ipenitentiā: sic dicit̄ irremissibile: q̄ nullo mō remittit. ¶ Dieterea. n. mortale i quo hō p̄senerat vsq; ad mortem: q̄ in hac vita nō remittit p̄ p̄nias: nec ēt i futuro dimittetur. Scdm̄ aut̄ alias dnas acceptiones dicit̄ irremissibile: nō q̄ nullo mō remittat̄: s̄ q̄ q̄ntū est de se h̄s meritū ut nō remittat̄. & hoc dupl̄. Uno mō q̄ntū ad penam. Qui enī ex ignorantia & infirmitate peccat: minorem penā meret̄. qui aut̄ ex certa malicia peccat nō h̄s aliquas excusationē: vñ eius pena minuat̄. Sili enī q̄ blasphemabat in filiū hoīs ei^o dimittat̄ nōdū reuelata poterat h̄re aliquā excusationē p̄pter infirmitatē carnis: quā in eo aspiciēbat: & sic minore penā merebat̄: sed qui ipsas diuinitatem blasphemabat opa spūs sancti diabolo attribuēs nullam excusationē h̄bat vñ ei^o pena diminueret̄. Et iō d̄s s̄ expositionē Chy. Hoc peccatū in deis nō remitti: neq; in hoc seculo: neq; in futuro: q̄ pro eo passi sūt penā: & in p̄nti vita p̄ romanos: & i futura vita i pena inferni. Sicut etiā Atha. Inducit exēplū de eoz parētib^o: q̄ primo q̄des p̄tra Moysen cōtēderūt p̄pter defectū aque & panis: & hoc dñs sustinuit paciēter. H̄ abebāt. n. excusationē ex infirmitate carnis: s̄ postmodū grāi^o peccauerūt q̄si blasphemantes in spū sc̄m. bñficia dei: q̄ eos de egypto eduxerat: vdolo attribuēs cū dixerūt. H̄i sūt dii tui israel: q̄ te eduxerunt de terra egypti. Et ideo domin^o & tēporaliter fecit eos p̄m̄iri: q̄ ceciderunt in die illa. xiiij. milia hominum: & in futuro eis penas cōminatur dicens. Ego autē in die vltionis visitabo hoc peccatū eozum. Alio modo potest intelligi quo ad culpā: sicut aliquis dicitur morbus incurabilis fm̄ naturā morbi per que tollitur id per qd̄ morbus potest curari: puta cum morbus tollit virtutem nature: vel inducit fastidiū cibi & medicine: licet etiā talem morbū deus possit curare. Ita etiā peccatū in spū sc̄m dicit̄ irremissibile fm̄ suam naturā inq̄ntū excludit ea per que sit remissio peccatorū. per hoc tamē non p̄cludit̄ via remittendi & sanandi omnipotentie et misericordie dei: per quas aliquādo tales quasi miraculose spiritualiter sanantur. Ad primū ergo dicendum q̄ de nemine desperandus est in hac vita cōsiderata omnipotentia & misericordia dei: sed cōsiderata cōditione peccati dicuntur aliqui filij diffidentie: ut habetur ad Eph. 2. Ad secundū dicendum q̄ ratio illa p̄cedit ex parte oīpotentie dei: nō fm̄ cōditionē peccati. Ad tertium dicendum q̄ liberum arbitriū remanet quidē semper in hac vita vertibile: tñ q̄q; abijcit a se id per qd̄ verti pōt ad bonū q̄ntum in ipso est: vnde ex parte sua peccatum est

irremissibile: licet deus remittere possit.

Ad quartum sic p̄ceditur. Uides q̄ hō mo non possit primo peccare in spū sc̄m non p̄suppositis alijs peccatis. Naturalis enim ordo est ut ab imperfecto ad perfectum quis moueat. & hoc quidem in bonis apparet: fm̄ illud p̄uerbi. 4. Iustoz semita quasi lux splendens crescit et p̄ficit vsq; ad perfectum diem: sed perfectū dicitur in malis quod est maximū malū: ut patet p̄ p̄sm̄ in. 6. methaphy. Cum ergo peccatū in spū sc̄m sit grauissimū: videtur q̄ homo ad hoc peccatū perueniat per alia peccata minora. ¶ Dieterea. Peccare in spū sc̄m est peccare ex certa malicia siue ex electione. sed hoc nō statim potest homo anteq̄ multoties peccauerit. Dicit enim p̄sm̄ in. 6. Eibi. q̄ & si homo possit iniusta facere: nō tamē potest statim operari sicut iniustus. s. ex electione. ergo videtur q̄ peccatū in spū sc̄m nō possit cōmitti nisi post alia peccata. ¶ Dieterea. Penitentia & ipenitentia sunt circa idem: sed penitentia nō est nisi de peccatis p̄teritis. ergo etiā neq; ipenitentia: que est species peccati in spū sc̄m. peccatum ergo in spū sc̄m. s. quod dicitur est ipenitentia: p̄supponit alia peccata. ¶ Sed contra est q̄ facile est in cōspectu dei subito honestare pauperes: ut dicit Eccl. xj. Ergo ecōtrario possibile est fm̄ maliciā demonis suggerentis: ut statim aliquis inducatur ad peccatum grauissimū quod est peccatum in spū sc̄m. ¶ R. n^o. dicendum q̄ sicut dictum est: peccare in spū sc̄m vno modo est peccare: ex certa malicia. Ex certa autē malicia dupliciter peccare cōtingit sicut dictum est. Uno modo ex inclinatione habitus: quod nō est p̄prie peccare in spū sc̄m: & hoc modo peccare ex certa malicia nō cōtingit a principio. Oportet enim actus peccatorū p̄cedere ex quibus causetur habitus ad peccandū inclinās. Alio modo potest aliquis peccare ex certa malicia abijcēdo per contemptū ea per que homo retrahitur a peccato: quod p̄prie est peccare in spū sc̄m sicut dictum est. & hoc etiā plerūq; p̄supponit alia peccata: quia sicut dicitur p̄ouer. 18. Impius cum in profundum peccatorum venerit contēnt. ¶ Potest tamen contingere q̄ aliquis in primo actu peccati in spū sc̄m peccet per contemptum: tum propter libertatem arbitrii. tum etiam propter multas dispositiones p̄cedentes: vel etiā p̄pter aliquod vehemens motuum ad malū & debiles affectum hominis ad bonū. & ideo in viris perfectis hoc vit aut nunq̄ accidere potest q̄ statim a principio peccet in spū sc̄m. Unde dicit Orige. in primo periarcho. Non arbitror q̄ aliquis ex his qui in summo p̄fectoq; gradu cōstituerint ad subitum euacuetur aut decidat: sed paulatim ac per partes enim decidere necesse est. Et eadem ratio est si peccatum in spū sc̄m accipiatur ad literas pro blasphemā spūs sancti. Talis enim blasphemā de qua dominus loquitur semper ex malicie contēptu p̄cedit. Si vero per peccatum in spū sc̄m intelligatur finalis ipenitentia fm̄ intellectū Aug. questionem non habet: quia ad peccatum in spū sc̄m requiritur continuatio peccatorū vsq; in fine vite. Ad primū ergo dicendum q̄ tam in bono q̄ in malo: ut in pluribus p̄ceditur ab imperfecto ad perfectum: prout homo proficit vel in bono vel in malo: & tamen in vtroq; vnus potest incipere a maiori q̄ alius: & ita illud a quo aliquid incipit potest esse perfectum in bono vel in malo fm̄ genus suum: licet sit imperfectum fm̄ series p̄cessus hominis in melius vel in p̄ius proficientis. Ad secundū dicendum q̄ ratio illa p̄cedit de peccato cōmissio ex malicia quando est ex inclinatione habitus. Ad tertium dicendum q̄ si accipiatur ipenitentia fm̄ intentionem Aug. fm̄ q̄ importat p̄manentia in peccato vsq; ad fine. sic planū est q̄ ipenitentia p̄supponat peccata sicut & penitentia. sed si loquamur de ipenitentia habituali fm̄ q̄ ponitur species peccati in spū sc̄m sic manifestum est q̄ ipenitentia potest esse etiam ante peccata. potest enim ille qui nunq̄ peccauit habere p̄positum vel

Q^o XVI. De preceptis pertinentibus ad predicta.

Intellectuā alterādo ipsas; s; impediedo opationē ipsi^o p mo/
dum p̄dictū. ¶ Ad 3^m dōm q; vicia carnalia quo magis
sūt remota a mēte eo magis ei^o intētionē ad remotiora di/
strabūt. vnde magis impediūt mētis cōtemplationem.
¶ De p̄ceptis p̄tinētib; ad p̄dicta. Q^o. xvi.

Unde considerādū est de p̄ceptis
p̄tinētib; ad p̄dicta. Et cir
ca hoc q̄runt duo. p^o de p̄ceptis p̄tinē
tib; ad fidē. 2° de p̄ceptis pertinenti
bus ad dona scientie et intellectus.

Ad primū sic p̄cedit. Uide/
tur q; in veteri le
ge dari debuerūt p̄cepta credēdi. ¶ Preceptū. n. ē de eo qd
est debitū et neciū; s; maxie neciū; est hōi q; credat: s; in
illud Heb. xi. Sine fide impossibile est placē deo. ergo ma
xime oportuit p̄cepta dari de fide. ¶ P̄. Nouū testm̄ p̄ti
netur i veteri: sic figuratū i figura: vt supra dictū est. s; in
novo testō ponunt expressa mādata d̄ fide: vt p; Jo. 14.
Creditis i deū et i me credite. ergo v̄ q; i veteri lege etiā
debuerūt aliq; p̄cepta dari de fide. ¶ P̄. Eiusdē rōnis est
p̄cipere actū virtutis et p̄hibē vicia opposita: sed in veteri
lege ponunt multa p̄cepta p̄hibētia infidelitatē. sicut Exo.
20. Nō hēbis deos alienos corā me. Et iterū Deut. 13.
Mandat q; nō audiēt v̄ba p̄phete aut somnatoris q; eos
de fide dei vellet auertere. ergo i veteri lege etiā debue
runt p̄cepta dari de fide. ¶ P̄. Confessio est act^o fidei vt su
pra dictū est: sed de confessioe et p̄mulgatiōe fidei dant p̄
cepta in veteri lege. Mandat. n. in Exo. 12. q; filijs suis i
terrogantib; rōnē assignent paschalis obfuitiōe. Et Deut.
13. Mandat q; ille qui disseminat doctrinā d̄ fides occidat.
ergo lex vet̄ p̄cepta fidei debuit h̄re. ¶ P̄. Oēs libri ve
teris testamēti sub lege veteri p̄tinent. Uñ dñs Jo. 15. di
cit i lege eē scriptū. Odiū habuerūt me gratis: qd tñ scri
bit i ps. s; Ecclē. 2. d̄. Qui timetis dñm credite illi. ergo
in veteri lege fuerūt p̄cepta dāda de fide. ¶ Sed h̄ est q;
apls ad Ro. 3. Legē veterē noiat legē factorū: et diuidit eā
i legē fidei. ergo i lege veteri nō fuerūt p̄cepta danda de
fide. ¶ Rñ. d̄ d̄ q; lex nō iponit ab aliquo dño nisi suis
subditis: et iō p̄cepta legis p̄supponūt subiectionē cuiusli
bet recipiētis leges ad eū q; dat leges. ¶ Prima at̄ subiectio
hōis ad deū est p; fides. s; in illud Heb. xi. Accedentes ad
deū oportet credē q; est. et iō fides p̄supponit ad legis p̄
cepta. et p; hoc Exo. 20. id qd est fidei p̄mittit ante legis
p̄cepta: cū d̄. Ego sū dñs de^o tu^o q; eduxi te de terra egypti.
Et s̄l̄r Deut. 6. p̄mittit. Audi israel dñs de^o tu^o vñ. c.
et postea statim incipit agē de p̄ceptis. S; q; i fide multa cō
tinent ordiata ad fides q; credim^o deū esse: qd est p^o et p̄
cipale iter oīa credibilia vt dictū est: et iō p̄supposita fide
de eo per quā mens hūana deo subieciat p̄t dari p̄cepta
de alijs credendis: sicut Aug. d̄c̄ sup Jo. Q; plurima sūt
nobis de fide mādata: exponēs illd̄: Illud est p̄ceptū meū
s; i veteri lege nō erāt secreta fidei pplō exponēda. et ideo
supposita fide vni^o dei nulla alia p̄cepta sūt i veteri lege da
ta de fide. ¶ Ad p^o ergo d̄ d̄ q; fides est necia tāq; p̄
spūalis vite. et iō p̄supponit ad legis susceptiones. ¶ Ad
2^m dōm q; ibi etiā dñs p̄supponit aliqd de fide. s; fidē vni^o
dei: cū dicit: Creditis i deū. et aliqd p̄cipit. s; fidem icarna
tionis p; quā vñ est de^o et hō: q; qdēz fidei explicatio per
tinet ad fidē noui testm̄. et iō subdit: Et i me credite. ¶ Ad
3^m dōm q; p̄cepta p̄hibitina respiciūt peccā q; corrupūt
virtutes: virt^o aut̄ corrupit ex particularib; defectibus. vt
supra dictū est. et iō p̄supposita fide vni^o dei in lege veteri
fuerūt dāda p̄hibitina p̄cepta qbus hōies p̄hiberent ab
his particularib; defectib; per quos fides corrupi posset.
¶ Ad 4^m dicendū q; etiā confessio vel doctrina fidei p̄sup
ponit subiectiones hōis ad deū per fides: et iō magis po
tuerūt dari p̄cepta in veteri lege p̄tinētia ad confessionem
vel doctrinā dei q; p̄tinētia ad ipsam fides. ¶ Ad 5^m
dicendū q; in ipsa etiā auctoritate p̄supponit fides p; quā
credimus deū esse: vñ p̄mittit: Qui timetis dñm: qd non
posset esse sine fide. Q; aut̄ addit: credite illi: ad qdā credi
bilia spūalia referendū est: et p̄cipue ad illa que p̄mittit de^o

sibi obediētib; vñ subdit: Et nō enacuabit̄ merces v̄ra.
Ad secundū sic p̄cedit. Uidet q; i veteri le
ge incōueniēter tradant̄ p̄ce
pta p̄tinētia ad scias et intellectū. Scia. n. et intellect^o ad cogni
tionē p̄tinēt. cognitio aut̄ p̄cedit et dirigit actionē. ergo p̄ce
pta ad scias et intellectū p̄tinētia debent p̄cedē p̄cepta p̄tinē
tia ad actionē: cū ergo p̄ma p̄cepta legis sint p̄cepta deca
logi: vñ q; iter p̄cepta decalogi debuerūt tradi aliq; p̄ce
pta p̄tinētia ad sciam et intellectū. ¶ P̄. Disciplina p̄ce
dit doctrinā: p̄mus. n. hō ab alio discit q; alius doceat: sed
dant̄ in veteri lege aliq; p̄cepta de doctrina etiā affirmati
ua: vt precipit Deut. 4. Docebis ea filios aut nepotes
tuos: et etiā p̄hibitua: sicut dicit Deut. 4. Non addetis
ad verbū qd vobis loquo: neq; auferetis ab eo. ergo vñ
q; etiā aliq; p̄cepta dari debuerūt induentia hōies ad di
scendū. ¶ P̄. Scia et intellect^o magis vident̄ necia facer
doti q; regi. Uñ dicit Malach. 2. Labia sacerdotis custo
diūt scias et legem requirūt ex ore ei^o. Et Osee. 4. d̄: Q;
repulisti scias: repellā et ego te ne sacerdotio sūgaris mibi
sed regi mandat q; addiscat sciam legis: vt p; Deut. 17.
ergo multo magis decuit p̄cipi in lege q; sacerdotes legē
addiscerēt. ¶ P̄. Meditatio eorū que ad scias et intellectū
pertinent nō p̄t esse in dormiendo: impedit. n. p; occupa
tiones extraneas ergo incōueniēter p̄cipit Deut. 6. Me
ditaberis ea sedens in domo tua et ambulans in itinere:
dormiens atq; cōsurgens. incōueniēter ergo tradunt̄ in
veteri lege p̄cepta ad sciam et intellectū p̄tinētia. ¶ Sed
cōtra est qd dicit Deut. 4. Audiētes vniuersi p̄cepta hec
dicāt: En ppl̄s sapiēs et intelligens. ¶ Rñ. d̄ d̄ q; circa
scias et intellectū tria p̄t cōsiderari. ¶ Primo qdē acceptio
ipsi^o. Secūdo vsus ei^o. Tertio vō p̄seruatio ipsi^o. Acce
ptio quidēz scie vel intellectus fit p; doctrinā et disciplinā: et
vtrūq; in lege p̄cipit. Dicit. n. Deut. 6. Erūt v̄ba hec q;
ego p̄cipio tibi in corde tuo: qd p̄tinet ad disciplinā. ¶ Ser
uaret̄ etiā ad discipulū vt cor suū applicet his que dicunt̄.
Qd vō subdit: et narrabis ea filijs tuis: p̄tinet ad doctri
nam. Usus vō scie vel intellect^o est meditatio eorū que q;
scit vel intelligit. et q̄ntū ad hoc subdit: Et meditaberis se
dens in domo tua et c. Cōseruatio aut̄ fit per memoriā. et
q̄ntū ad hoc subdit: Et ligabis ea q; si signis in manu tua:
eruntq; et mouebunt̄ iter oculos tuos: scribesq; ea in li
mine et ostijs dom^o tue. per que oīa iuges memoriā mā
datoꝝ dei significat. Ea. n. que cōtinue sensib; nostris oc
currūt: vel tactu sicut ea que in manu habemus: vel visu
sicut ea que ante oculos mētis sūt cōtinue: vel ad q; oport
tet nos sepe recurrere: sicut ad ostiū dom^o a memoria no
stra excidere nō p̄t. Et Deut. 4. manifestū d̄: Nō obli
uiscaris v̄boꝝ que viderūt oculi tui: et ne excidāt de corde
tuo cūctis dieb; vite tue. Et hec etiā abundant^o in nouo
testamēto tam in doctrina euāgelica q; aplica mādata le
gunt̄. ¶ Ad p^o ergo dicendū q; sicut d̄ Deut. 4. Illud
enim est vestra sapia et intellect^o corā ppl̄is. Ex quo datur
intelligi q; scia et intellect^o fidelium dei cōsistit in p̄ceptis
legis. et iō p̄mo sūt p̄ponēda legis p̄cepta. et postmodum
hōies sūt induendi ad eorū sciam vel intellectū. et iō p̄
missa p̄cepta nō debuerūt poni inter p̄cepta decalogi que
sunt p̄ma. ¶ Ad 2^m dicendū q; etiā in lege ponunt̄ p̄ce
pta p̄tinētia ad disciplinā vt dictū est: expressius tñ p̄ced
pitur doctrina q; disciplina: q; doctrina p̄tinet ad maiores
qui sūt sui iuris imediate sub lege exītes: qbus debēt da
ri legis p̄cepta. disciplina aut̄ p̄tinet ad minores ad quos
p̄cepta legis p; maiores debēt p̄uenire. ¶ Ad 3^m dicendū
q; scia legis est adeo ānera officio sacerdotis vt simul cu;
inūctiōe officij intelligat̄ etiā et scie legis inūctio. et iō nō
oportuit spūalia p̄cepta dari de instructiōe sacerdotū: s; do
ctrina legis dei nō adeo est ānera regali officio: q; rex cō
stituitur sup ppl̄m in tpalib; et iō spūalr p̄cipitur vt rex in
struatur de his que pertinent ad legē dei per sacerdotes.
¶ Ad 4^m dicendū q; illud p̄ceptū legis nō est sic itelligē
dum: q; homo dormiendo meditetur de lege dei: sed q;
dormiens. i. vadens dormitū; de lege dei meditetur: q;
ex hoc etiā hōies dormiendo adipiscuntur meliora fantas

mata: fm q̄ p̄transēūt nutus a vigilātibz ad dormiētes: vt p̄z per p̄b̄m in p̄o et̄bi. Sili etiā mādat̄ vt in oī actu suo aliq̄s meditet̄ de lege: nō q̄ semp̄ actu de lege cogitet: sed q̄ omnia que facit fm̄ legem moderetur.

De spe. Questio. xvij.

Consequēter post fidem cōsiderādū

est de spe. Et p̄o de ipsa spe. 2° de dono timoris. 3° de vicijz oppositis. 4° de preceptis ad hoc p̄tinētibz. Circa p̄m̄ occurrit. p̄o cōsideratio de ipsa spe.

2° de subo ei. Circa p̄m̄ q̄runf octo. p̄o vtrū spes sit virt^o. 2° vtrū obm̄ ei sit b̄tudo eterna. 3° vtrū vnus hō possit sp̄are b̄tudinē alteri p̄ virtutē spei. 4° vtrū hō licite possit sp̄are in hoīez. 5° vtrū spes sit virt^o theologica. 6° de distinctiōe ei ab alijs virtutibz theologica. 7° de ordine ei ad fidem. 8° de ei ordine ad charitatem.

Ad primū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ spes nō sit virtus. Virtute. n. nullus male vitur vt dicit̄ Aug. i li^o. de lib. arbi. s̄z spe aliq̄s male vitur: q̄ circa passiōē spei p̄tingit eē mediūz et̄ extrema: sicut et̄ circa alias passiōes. ergo spes nō est virt^o. Circa. Nulla virt^o p̄cedit ex meritis: q̄ virtutē de^o i nobis sine nobis opat̄: vt Aug. dicit. s̄z spes est ex gr̄a et̄ meritis pueniēs: vt magister dicit. 26. dif. tertij libri s̄niay. ergo spes nō est virt^o.

Circa. Virt^o ē dispositio p̄fecti: vt d̄r in 7° et̄bi. Spes aut̄ est dispositio ip̄fecti. s̄z ei q̄ nō h̄z id qd̄ spat. ergo spes nō est virt^o. Sed h̄ est qd̄ Greg. i p̄o. moral. dicit: q̄ p̄ tres filias Job significant̄ he tres virtutes: fides: spes: charitas. ergo spes est virt^o. Rn^o. dicendū q̄ fm̄ p̄b̄m i. 2. et̄bi. Virt^o vnuscuīqz rei est q̄ bonū facit habētē: et̄ op^o eius bonū reddit. oportet ergo vbiqzqz iueniē aliq̄s act^o hoīs bon^o q̄ r̄ideat alicui virtuti hūane. In oibz autē regulatis et̄ mēsuratis bonū p̄siderat̄ p̄ hoc q̄ aliq̄d p̄p̄iaz regulā attigit: sicut dicim^o velle eē bonū q̄ nec excedit nec deficit a debita mēsurā. Idūmano: aut̄ actūz sicut supra dictū est duplex ē mēsurā. Vna qd̄ē prima et̄ hōgenia. s̄z rō. Alia aut̄ sup̄rema et̄ excedēs. s̄z de^o. et̄ ob hoc oī actus hūman^o attingēs ad rōnē aut̄ ad ipsū deū est bon^o. Actus aut̄ spei de qua nūc loq̄mur attingit ad deū. vt. n. supra dictū est cū de passiōe spei ageret̄: obm̄ spei est bonū futurum arduū possibile hū. possibile aut̄ est, aliq̄d nobis dupliciter. Vno mō p̄ nosmetipsos. Alio mō p̄ alios: vt p̄z in. 3. et̄bi. Inq̄ntū ergo sp̄am^o aliq̄d vt possibile nobis p̄ diuinū auxiliū spes n̄ra attingit ad ipsū deū cui auxiliū inmittitur. Et iō p̄z q̄ spes est virtus cū faciat actū hoīs bonum et̄ debitā regulā attigentē. Ad p̄m̄ ergo dicēdū q̄ i passiōibus accipiat̄ mediū virtutis p̄ hoc q̄ attingit rō reeta. et̄ in hoc etiā p̄sistit rō virtutis. vñ et̄ i spe bonū virtutis accipit̄ s̄z q̄ hō attingit sp̄ando regulā debitā. s̄z deū. et̄ iō spe attingēte deū nullus pōt male vitur: sicut nec virtute morali attingēte rōnē: q̄ hoc ipsuz qd̄ est attingē est bon^o vsus virtutis: q̄uis spes de q̄ nūc loq̄mur nō sit passio: s̄z habit^o mētis. vt infra patebit. Ad 2^m dicēdū q̄ spes d̄r ex meritis puenire q̄ntū ad ipsas rem expectatā: p̄t ali quis spat̄ b̄tudinē se adepturū ex gr̄a et̄ meritis: vñ q̄ntū ad actū spei formate. ipse aut̄ habit^o spei per quā aliquis expectat b̄tudinē nō causat̄ ex meritis sed pure ex gr̄a.

Ad 3^m dicēdū q̄ ille q̄ spat̄ est quidē ip̄fect^o fm̄ cōsiderationē ad id qd̄ spat̄ obtinē qd̄ nōdū h̄z. s̄z ē p̄fect^o q̄ntū ad hoc q̄ iā attingit p̄p̄iaz regulā. s̄z deū cui auxiliū inmittit̄.

Ad secundū sic p̄cedit. Videtur q̄ b̄tudo eterna nō sit obm̄ p̄p̄iaz spei. Illud. n. hō nō spat̄ qd̄ omnē animi sui motū excedit: cuz spes act^o sit qd̄ā animi mot^o: s̄z b̄tudo eterna excedit oēm hūmani animi motūz. Dicit. n. ap̄ls. i. ad Cor. 2. q̄ in cor hoīs nō ascēdit. ergo b̄tudo nō ē p̄p̄iaz obm̄ spei. Circa. Petitiō est spei interpretatiua. Dicit. n. i ps. Reuela dño viā tuā: et̄ spera in eo et̄ ipse faciet. sed hō petit licite a deo nō solū b̄tudinē eternā: sed etiā bona p̄ntis vite tam spiritalia q̄ tpalia et̄ etiā liberationē a malis que in b̄tudiē eterna nō erūt: vt p̄z i orōne dñica Matti. 6. ergo b̄tū-

do eterna nō est p̄p̄iaz obm̄ spei. Circa. Spei obm̄ est arduū. sed in cōpatione ad hominē multa alia sunt ardua q̄ b̄tudo eterna. ergo b̄tudo eterna nō ē p̄p̄iaz obm̄ spei. Sed h̄ est qd̄ ap̄ls ad Heb. xj. dicit: Habemus spem incedentē. i. incedere factentē: ad interiora velaminis. i. ad b̄tudinē celestē: vt glo. ibidez exponit. ergo obm̄ spei est b̄tudo eterna. Rn^o. dicēdū q̄ sicut dictū est: spes de qua loq̄mur attingit deū inītēs ei auxiliū ad cōsequendū bonū speratū. oportet aut̄ effectū esse cause p̄portionatū. et̄ ideo bonū qd̄ p̄p̄iaz et̄ p̄ncipali a deo sp̄are debem^o est bonū infinitū: qd̄ p̄portionat̄ virtuti dei adinuātis. nā infinite virtutis est p̄p̄iaz ad infinitū bonū p̄ducere. hoc autē bonū est vita eterna que in fructiōe ipsi^o dei cōsistit. nō. n. min^o aliq̄d ab eo sperandū est q̄ sit ipse: cuz nō sit minor eius bonitas p̄ quā bona creature cōcat̄ q̄ ei^o essentia: et̄ ideo p̄p̄iaz et̄ p̄ncipali obm̄ spei est b̄tudo eterna. Ad p̄m̄ ergo d̄m̄ q̄ b̄tudo eterna p̄fecte qd̄ē in cor: homis nō ascēdit: vt. s̄. cognosci possit ab hoīe viatore: q̄ et̄ q̄lis sit: sed fm̄ cōem rōnē. s̄z bonū p̄fecti cadere pōt in apprehensione hoīs. et̄ hoc mō mor^o spei in ipsas cōsurgit. vñ et̄ si gnauer ap̄ls dicit: Spes icēdit vsqz ad interiora velaminis. q̄ id qd̄ sp̄am^o est nobis q̄si adhuc velatū. Ad 2^m dicendū q̄ q̄cūqz alia bona nō debemus a deo petē nisi i ordine ad b̄tudinē eternā. vñ et̄ spes qd̄ē p̄ncipali respicit b̄tudinē eternā. alia vō q̄ petunt̄ a deo respicit secundario in ordine ad b̄tudinē eternā: sicut et̄ fides p̄ncipali quidē respicit deū: et̄ secundario respicit ea q̄ ad deū ordinātur: vt supra dictū est. Ad 3^m dicendū q̄ hō q̄ anhelat ad aliq̄d magnū: partū videt̄ oē aliud qd̄ est eo minus. et̄ iō hoī sp̄anti b̄tudinē eternā habito respectu ad istam spem: nihil aliud est arduū: s̄z habito respectu ad facultatē sp̄antis. possunt etiā quedā alia esse ardua: et̄ fm̄ hoc pōt esse spes in ordine ad p̄ncipale obiectum.

Ad tertiu sic p̄cedit. Videt̄ q̄ aliq̄s possit sp̄are alteri b̄tudinē eternā. Dicit. n. ap̄ls i d̄bil. p̄o. Cōfidēs hoc ip̄m: q̄ q̄ cepit in vobis op^o bonū p̄ficiet vsqz in diē xp̄i Jesu. p̄fectio autē illi^o diei erit beatitudo eterna. ergo aliq̄s pōt alteri sp̄are beatitudinē eternā. Circa. Ea que a deo petim^o sp̄am^o obūnē ab eo: sed a deo petim^o q̄ alios ad b̄tudinē eternā p̄ducat: fm̄ illud Jac. vlti. Orate p̄ inuicē vt saluemini. ergo possim^o alijs sp̄are b̄tudinē eternā. Circa. Spes et̄ despatio sunt de eodē. sed aliq̄s pōt despare de b̄tudinē eterna alicui: alioquin frustra diceret̄ Aug. in lib. 8. verbis dñi: De ne mine eē desperandū dum viuit. ergo etiā pōt sp̄are aliq̄s alteri vitā eternā. Sed h̄ est: qd̄ Aug. dicit in enchiridion: q̄ spes nō est nisi rerū ad deū p̄tinētiū qui curā corū qui spem h̄nt gerere p̄hibet. Rn^o. dicēdū q̄ spes nō pōt eē alicui^o dupli. Vno mō absolute. et̄ sic est soli^o boni ardui ad se p̄tinētis. Alio mō ex p̄suppositiōe alteri^o. et̄ sic pōt eē etiā eoz que ad aliū p̄tinēt. Ad cuius euidētiā sciēdū est q̄ amor et̄ spes in hoc differūt: q̄ amor ip̄ortat q̄ndā vnionē amātis ad amatū. spes aut̄ ip̄ortat quēdam motū sine p̄tensionē appetit^o in aliq̄d bonūz arduū. vñio aut̄ est aliquoz distinctoz: et̄ iō amor directe pōt respicere aliū que sibi aliq̄s vnit̄ per amorē h̄ns eū sicut seip̄sū. motus aut̄ semp̄ est ad p̄p̄iaz terminū p̄portionatū mobilis. et̄ iō spes directe respicit p̄p̄iaz bonū: nō aut̄ qd̄ ad alium p̄tinēt: s̄z p̄supposita vnione amoris ad alterū iam aliquis pōt sp̄are et̄ desiderare alteri vitam eternam inq̄ntū est ei vnit^o p̄ amorē. Et sicut est eadē virt^o charitatis q̄ q̄s diligit deū seip̄m et̄ primū: ita etiā est eadē virt^o spei q̄ q̄s sperat sibiip̄sū et̄ alij. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad quartū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ aliq̄s possit licite sperare in hoīe. Spei enim obiectū est b̄tudo eterna: sed ad b̄tudinē eternā cōsequendā adinuamur patrocinijs sanctorū. Dicit. n. Greg. in p̄o dialo. q̄ p̄destinatio inuaf̄ p̄cib^o sanctorū. ergo ali quis pōt in hoīe sperare. Circa. Si non pōt aliq̄s sperare in hoīe nō eēt reputandū alicui in viciū: q̄ in eo aliq̄s sperare nō possit: sed hoc de quibusdā in viciū dicit̄: vt patet i d̄iere. 9. Unusqzqz a p̄p̄iaz suo se custodiat. et̄ in omni

fratre suo nō habeat fiduciā. ergo licite pōt aliqs sperare in hoīe. ¶ Penitio est iterpretatīa spei sicut dictū ē. sed licite pōt hō aliqd petere ab hoīe. ergo licite pōt sperare de eo. ¶ Sed h̄ est qd̄ dicitur 17. Maledictus hō qui p̄fidit in hoīe. ¶ Rn̄. dicendū qd̄ spes sicut dictū est duo respicit. s. bonū qd̄ obtinere intēdit: et auxiliū p̄ qd̄ illud bonū obtinet. Bonū aut̄ qd̄ aliqs spat̄ obtinēdū h̄z rōnē cause finalis: auxiliū aut̄ p̄ qd̄ aliqs sperat illud bonū obtinere habet rōnē cause efficiētis. In genere at̄ vtriusq; cause iuenit̄ p̄ncipale et secūdariū. p̄ncipalis. n. finis est finis vltim⁹. secūdari⁹ aut̄ finis est bonū qd̄ est ad finē. Sicut p̄ncipalis cā agēs est p̄mū agēs. secūdaria vō cā efficiens est agens secūdariū instrumētale. spes aut̄ respicit b̄titudinē eternā sicut finē vltimū. diuinū aut̄ auxiliū sicut p̄mā cām inducentē ad beatitudinē: Sicut ergo nō licet sperare aliq̄ quod bonū p̄ter beatitudinē sicut vltimū finē: sed solū sicut id qd̄ est ad finem beatitudinis ordinatū: ita etiā nō licet sperare de aliquo homine v̄l de aliqua creatura sicut de p̄ima causa mouente in beatitudinē: licet autem sperare de aliquo homine vel de aliqua creatura sicut de agente secūdariū et instrumētali: per qd̄ aliqs adiuuat ad quēcūq; bona p̄sequētia in beatitudinē ordinata. et hoc modo ad sanctos cōuertimur. et ab hoībns etiā aliqua petimus: et vituperant̄ illi de quibus aliquis cōfidere nō potest ad auxiliū ferendum. Et per hoc p̄z responsio ad obiecta.

Ad quintū sic p̄cedit. ¶ Ut qd̄ spes nō sit virt⁹ theologica. ¶ Virtus. n. theologica est que h̄z deū. pro obo: s; spes nō h̄z solū deū pro obo: s; etiā alia bona q̄ a deo obtinere sp̄ant. ergo spes nō ē virt⁹ theologica. ¶ Virt⁹ theologica nō p̄sistit in medio duorū vitiorū: vt supra habitū est. sed spes p̄sistit in medio p̄sūptiōis et despatiōis. ergo spes nō est virt⁹ theologica. ¶ Expectatio p̄tinet ad lōganimitatē q̄ est p̄s fortitudinis. cū ergo spes sit qd̄dā expectatio: v̄l qd̄ spes nō sit virt⁹ theologica: s; moral. ¶ Obm̄ spei ē arduū: s; tēdere in arduū p̄tinet ad magnanimitatē q̄ ē virt⁹ moral. ergo spes est virt⁹ moralis et nō theologica. ¶ S; h̄ ē q. 1. ad Cor. 13. cōnumerat̄ spes fidei et charitati que sūt virtutes theologice. ¶ Rn̄. d̄d̄z qd̄ cū d̄rie specificē p̄ se diuidāt gen⁹: oportet attēdere: v̄l h̄eat spes rōnē virtutis ad hoc vt sciamus sub q̄ d̄ria virtutis collocef. Dicitur ē at̄ supra qd̄ spes h̄z rōnē virtutis ex hoc qd̄ attingit̄ supremā regulā hūanorū actū quā attingit. et sicut p̄mā cām efficiētē inq̄ntū eius auxilio inuit. et sicut vltimā cām finalē inq̄ntū in ei⁹ fructio ne beatitudinē expectat. Et sic p̄z qd̄ spei inq̄ntū est virtus p̄ncipale ei⁹ obm̄ est de⁹. cū ergo in hoc p̄sistat rō virtutis theologice qd̄ deū h̄eat p̄ obo sicut supra dictū est: manifestū est qd̄ spes est virtus theologica. ¶ Ad p̄m̄ ergo dicendū qd̄ q̄cūq; alia spes adipisci expectat: spat̄ in ordīe ad deū sicut ad vltimū finē: vel sicut ad p̄mā cām efficiētē: vt dictū est. ¶ Ad 2^m d̄d̄m qd̄ mediū accipit̄ in regulatis et mēsuratis s; qd̄ regula vel mēsurā attingit: s; aut̄ qd̄ excedit̄ regula est sup̄flū: s; aut̄ defectū a regula ē diminutū. In ipsa aut̄ regula vel mēsurā nō ē accipere mediū et extrema. virtus aut̄ moralis est circa ea q̄ regulant̄ ratione: sicut circa ip̄m obm̄ p̄p̄iū. et ideo p̄ se cōuenit ei ēē in medio ex pte p̄p̄iū obi. sed virt⁹ theologica est circa ip̄as regulā p̄imā nō regulatā alia regula: sicut circa p̄p̄iū obm̄: et id p̄ se et s; qd̄ p̄p̄iū obm̄ nō cōuenit virtuti theologice et̄ in medio: sed pōt sibi cōpetere p̄ accēs rōne eius qd̄ ordinat̄ ad p̄ncipale obm̄: sicut fides nō pōt habere mediū et extrema in hoc qd̄ inuitatur p̄ime vitati cui nullus pōt nimis inuit. sed ex pte eorū que credit pōt habere mediū et extrema: sicut v̄nū verū ē mediū iter duo falsa. et sicut spes nō h̄z mediū et extrema ex pte p̄ncipalis obi: qd̄ diuino auxilio nullus pōt nimis inuit. s; q̄ntū ad ea que p̄fidit aliqs se adepturū pōt ibi esse mediū et extrema inq̄ntū vel p̄sumit̄ ea q̄ sūt supra suā p̄portionē: v̄l desperat de his que sūt sibi p̄portionata. ¶ Ad 3^m dicendū qd̄ expectatio q̄ p̄tinet ad lōganimitatē: sed ip̄ortat respectū ad auxiliū diuinū: sicut id qd̄ sperat differat sine nō diffē-

ratur. ¶ Ad 4^m dicendū qd̄ magnanimitas tēdit in arduū sperās aliqd: qd̄ est sue ptātis. v̄l p̄p̄ie respicit opationē aliquorū magnorū: s; spes s; qd̄ est virt⁹ theologica respicit arduū alterius auxilio assequendū vt dictum est.

Ad sextū sic p̄cedit. ¶ Videt̄ qd̄ spes nō sit virtus distincta ab alijs virtutib⁹ theologicas. ¶ H̄abit⁹. n. distinguunt̄ s; m̄ oba vt supra dictū est. sed idē est obm̄ spei et aliarū virtutū theologicarū. ergo spes nō distinguit̄ ab alijs virtutib⁹ theologicas. ¶ In simbolo fidei in quo fidē p̄fitemur dicit̄: Expecto resurrectionē mortuorū et vitā venturi seculi. sed expectatio future beatitudinis p̄tinet ad spez: vt supra dictū est. ergo spes a fide nō distinguit̄. ¶ Per spem hō tendit in deū: sed hoc p̄p̄ie p̄tinet ad charitatē. ergo spes a charitate nō distinguit̄. ¶ Sed h̄. ¶ Ubi nō est distinctio: ibi nō est numer⁹. sed spes cōnumerat̄ alijs virtutib⁹ theologicas. Dicit. n. Greg. in p̄. moral. esse tres virtutes: spem: fidē: et charitatē. ergo spes est virt⁹ distincta ab alijs virtutib⁹ theologicas. ¶ Rn̄. dicendū qd̄ virtus aliq̄ dicit̄ eē theologica ex hoc qd̄ h̄z deū p̄ obo cui inberet. ¶ Nōt̄ aut̄ aliqs alicui inberere dupl̄. ¶ Uno mō p̄pter seip̄m. ¶ Alio mō inq̄ntum ex eo in aliud denenit̄. ¶ Charitas ergo facit hominē deo inberere p̄pter seip̄m mentē hoīs vnies deo p̄ affectum amoris. spes aut̄ et fides faciūt hoīem inberere deo: sicut cuidā p̄ncipio ex quo aliq̄ nobis pueniūt: de deo aut̄ puenit nobis et cognitio vitatis et adeptio p̄fecte bonitatis. s; des ergo facit hoīem deo inberere inq̄ntū est nobis p̄ncipiū cognoscēdi vitatē. credim⁹. n. ea vera esse que nobis a deo dicunt̄. spes aut̄ facit deo adherere: p̄nt est in nobis p̄ncipiū p̄fecte bonitatis: inq̄ntūz. s. p̄ spem diuino auxilio inuitimur ad b̄titudinē obtinendā. ¶ Ad p̄m̄ ergo d̄d̄m qd̄ deus s; m̄ aliā et aliā rōnē est obm̄ harū virtutū vt dictū ē. Ad distinctionē aut̄ habitū sufficit diuersa rō obi: vt supra habitū est. ¶ Ad 2^m d̄d̄m qd̄ expectatio ponit̄ in simbolo fidei: nō qd̄ sit act⁹ p̄p̄iū fidei: s; inq̄ntū act⁹ spei p̄supponit fidē: vt ifra dicit̄. et sic act⁹ fidei manifestat̄ per act⁹ spei. ¶ Ad 3^m d̄d̄m qd̄ spes facit tēdere in deū sicut in qd̄dam bonū finale adipiscendū. et sicut in qd̄dā adiutoriz̄ efficac̄ ad subueniēdū: sed charitas p̄p̄ie facit tendere in deum vnies affectū hoīs deo: vt. s. homo nō sibi viuat s; deo.

Ad septimū sic p̄cedit. ¶ Videt̄ qd̄ spes p̄cedat fidē. Quia sup̄ illd̄ ps. Sp̄a in d̄no et fac bonitatē: dicit glo. Spes est introit⁹ fidei: inuitū salutis: s; salus est p̄ fidē p̄ quā iustificamur. ergo spes p̄cedit fidē. ¶ Illud qd̄ ponit̄ in diffinitioe alicui⁹ d̄z esse p̄ius et magis notū: s; spes ponit̄ in diffinitioe fidei: vt p̄z Heb. xi. fides est suba sp̄andarū rerū. ergo spes est p̄ior fide. ¶ Spes p̄cedit actū meritorū. Dicit. n. ap̄ls. i. ad Cor. 9. Qd̄ arat d̄z arare in spe fruct⁹ p̄cipiēdi: s; act⁹ fidei est meritor⁹. ergo spes p̄cedit fidē. ¶ Sed h̄ est qd̄ Adat. p̄. d̄f. Abraas genuit̄ Isaac. i. fides spes: sicut dicit glo. ¶ Rn̄. dicendū qd̄ fides absolute p̄cedit spem. obm̄ enī spei est bonū futurū arduū possibile haberi. Ad hoc ergo qd̄ aliqs speret requirit̄ qd̄ obm̄ spei p̄ponat̄ ei vt possibile. obm̄ autē spei est vno mō beatitudo eterna. et alio mō diuinū auxiliū: vt ex dictis p̄z. et vtrūq; eorū p̄ponitur nobis p̄ fidē per quā nobis inotescit qd̄ ad vitā eternā possumus puenire. et qd̄ ad hoc paratū est nobis diuinū auxiliū: s; m̄ illud Heb. xi. Accedentē ad deū oportet credē qd̄ est: et qd̄ inquirēb⁹ se remunerato: est. ¶ Ubi manifestū est qd̄ fides p̄cedit spem. ¶ Ad p̄m̄ ergo dicendū qd̄ sicut glo. ibidē subdit: Spes d̄f introit⁹ fidei. i. rei credite: qd̄ p̄ spem intrat̄ ad videndū id qd̄ credit̄. ¶ Vel pōt dici qd̄ est introit⁹ fidei: qd̄ per eas homo intrat̄ ad hoc qd̄ stabiliat̄ et p̄ficiat̄ in fide. ¶ Ad 2^m d̄d̄m qd̄ in diffinitioe fidei ponitur res sp̄anda: qd̄ p̄p̄iū obiectū fidei nō ē apparēs s; m̄ seip̄m v̄l fuit necessariū vt quadā circūlocutioe designaret̄ per id quod cōsequit̄ ad fidem. ¶ Ad 3^m dicendū qd̄ nō oīs actus meritorius habet spem p̄cedentē: sed sufficit si habeat cōcomitantē vel cōsequentem.

Ad octauū sic p̄cedit. ¶ Ut qd̄ charitas sit p̄ior spe. Dicit. n. Ambro. super illud

quod quidem malum est duplex. scilicet malum pene et malum culpe. Si ergo aliquis reuertat ad deum et ei libereat pro timore pene erit timor frivolis. si autem pro timore culpe erit timor filialis. nam filiorum est timere offensam patris. si autem propter utrumque est timor initialis quod est medium iter utrumque timore. utrum autem malum culpe possit timeri: supra hitum est: cum de passione timoris ageretur.

Ad primum ergo dominum quod Damascenus dividit timorem secundum quod est passio anime. hec autem divisio timoris attendit in ordine ad deum ut dictum est. **Ad secundum** dominum quod bonum morale precipue consistit in reversione ad deum. malum autem morale in aversione a deo. et ideo omnes predicti timores morales vel importat malum morale vel bonum: scilicet timor naturalis presupponit bono et malo morali. et ideo non numerat iter istos timores. **Ad tertium** dominum quod hitudo servi ad dominum est pro parte domini servum sibi subijcientis. scilicet hitudo filii ad patrem vel uxoris ad virum est econverso: per affectum filii se subditis patri vel uxoris se subigens viro unione amoris. vnde timor filialis et castus ad idem pertinet: quod per charitatis amorem deus per se efficit: secundum illud **Rom. 8.** Accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus abba pater. et secundum eandem charitatem deus est spiritus noster: secundum illud **2. ad Cor. 13.** Deus spiritus vos unum viro virginem castam exhibere christo. timor autem servilis ad aliud pertinet: quod charitatem in sui ratione non includit.

Ad quartum dominum quod predicti tres timores respiciunt penam: sed diversimode. nam timor mundanus siue humanus respicit penas a deo auertentem quam quicquid inimici dei infligunt: vel imminant: scilicet timor frivolis et initialis respiciunt penam per quam homines attrahunt ad deum divinitus inflictam vel comminatum: quam quidem penam principaliter timor servilis respicit: timor autem initialis scolario.

Ad quintum dicendum quod eadem ratione homo a deo avertitur pro timorem amittendi bona mundana: et pro timore amittendi incolunitatem proprii corporis: quod bona exteriora ad corpus pertinet. et ideo uterque timor hic per eodem computatur: quoniam mala que timeantur sunt diversa: sicut et bona que percipiuntur. ex quo quidem diversitate pervenit diversitas peccatorum: scilicet spiritus: quod tamen omnino eodem est a deo abducere.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod timor mundanus non semper sit malus. Ad timorem. n. humanum semper pertinere videtur quod homines reuerentur: scilicet quodam vituperantur de hoc quod homines non reuerentur: ut per **Lu. 18.** de illo iudice iniquo qui nec deum timebat nec homines reuerentur. ergo videtur quod timor mundanus non semper sit malus. **Ad primum.** Ad timorem mundanum videtur pertinere pene que per peccata seculares infligunt: scilicet per hominum penas provocamur ad bene agendum: scilicet illud **Rom. 13.** Utis non timeat peccatum: bonum fac: et habebis laudem ex illa. ergo timor mundanus non semper est malus. **Ad primum.** Illud quod inest nobis naturaliter non videtur esse malum: eo quod naturalia sunt nobis a deo. scilicet naturale est homini ut timeat proprii corporis detrimentum et amissionem bonorum temporalium quod per vitam sustentat. ergo videtur quod timor mundanus non sit semper malus. **Ad secundum** est quod dominus dicit **Mat. 10.** Nolite timere eos qui corpus occidunt. ubi timor mundanus prohibetur. nihil autem divinitus prohibetur nisi malum. ergo timor mundanus est malus. **Ad tertium.** dicitur quod sicut ex supra dictis patet actus morales et habitus ex objectis nomine et specie habent. proprium autem obiectum appetitivum motus est bonum finale. et ideo a proprio fine omni motus appetitivus et specificatur et nominatur. Si quis enim cupiditate nominaret amorem laboris quod pro cupiditate homines laborant: non recte nominaret. non enim cupidus laborem querunt sicut finem: scilicet sicut id quod est ad finem: sicut fines sunt querunt divitias. vnde cupiditas recte nominatur desiderium vel amor divitiarum: quod est malum. et per hunc modum amor mundanus proprie dicitur quo aliquis mundo inquit tanquam fini. et sic amor mundanus semper est malus. timor autem ex amore nascitur. illud enim timet homo amittere quod amat: ut per **Aug. 1. lib. 83. quoniam.** Et ideo timor mundanus est qui procedit ab amore mundano tanquam a mala radice. et propter hoc ipse timor mundanus semper est malus. **Ad primum** ergo dicitur quod aliquis potest revereri homines dupliciter. Uno modo in quantum est in eis aliquid divinum: puta bonum gratie vel virtutis vel saltem naturalis dei imaginis. et hoc modo vituperantur quod homines non reuerentur. Alio modo potest aliquis homines revereri in quantum deo reverentur. et sic laudantur quod homines non reuerentur: scilicet illud **Eccle. 48.** de Helia vel de Heliseo. In diebus suis non permittit principem. **Ad secundum** dicendum quod peccata seculares quoniam inferunt penas ad retrahendum a peccato: in hoc sunt dei ministri: secundum il-

lud **Rom. 13.** Minister enim dei est vindex in ira ei qui malus agit. et secundum hoc timere peccata seculares non pertinet ad timores mundanos: scilicet ad timorem servilem vel initialem. **Ad tertium** dominum quod naturale hoc est quod homo refugiat proprii corporis detrimentum et damna temporalium rerum: scilicet quod homo propter ista recedat a iusticia est ratione naturale. Unde philosophus dicit **1. 3. ethi. Q.** quodam sunt. scilicet peccatorum opera ad que nullo timore aliquis debet cogi: quod peius est huiusmodi peccata committere quam penas quascunque pati.

Ad quartum sic procedit. Videtur quod timor servilis non sit bonus. Quia cuius usus est malus ipsum quoque malum est. sed usus timoris frivolis est malus: quod sicut glo. dicit **Rom. 8.** Qui timore aliquid facit: et si bonum sit quod facit: non tamen bene facit. ergo timor servilis non est bonus. **Ad primum.** Illud quod ex radice peccati oritur non est bonum: sed timor servilis oritur ex radice peccati: quod supra illud **Job. 3.** Quare non in vulva mortuus sum: dicit Gregorius. Cum ex peccato patris pena metuitur: et amica et anexa dei facies non amat: timor ex timore est. non ex humilitate. ergo timor servilis est malus. **Ad primum.** Sicut amor charitatis opponitur amor mercenarius: ita timori casto videtur opponi timor servilis. scilicet amor mercenarius semper est malus. ergo et timor frivolis. **Ad secundum.** Nullum malum est a spiritu sancto: scilicet timor frivolis est a spiritu sancto: quod supra illud **Rom. 8.** Non accepistis spiritum servitutis etc. dicit glo. Unde spiritus est qui facit duos timores. scilicet servilem et castum. ergo timor servilis non est malus. **Ad tertium.** dicitur quod timor servilis ex parte servilitatis habet quod sit malus. servitus enim libertati opponitur. vnde cum liber sit qui causa sui est: ut dicitur in primo metaphysice. servus est qui non causa sui operatur: scilicet quasi ab extrinseco motus. quicquid autem ex amore aliquid facit quasi ex seipso operatur: quod ex propria inclinatione movetur ad operandum. et ideo ratione servilitatis est quod aliquis ex amore operetur. sicut ergo timor servilis in quantum frivolis est charitati contrarius. si ergo servilitatis esset de ratione timoris servilis: oporteret quod timor servilis simpliciter esset malus: sicut adulterium simpliciter est malum: quod id ex quo est contrarius charitati: et pertinet ad adulterii speciem: sed predicta servilitas non pertinet ad speciem timoris servilis: sicut nec infirmitas ad speciem infirmitatis: species enim moralis habitus vel actus ex obiecto accipitur. Obiectum autem timoris servilis est pena cui accidit quod bonum cui contrarius pena: amet tanquam finem ultimum. et per hanc pena timeatur tanquam principale malum: quod non contingit in non habente charitatem: vel quod ordinetur in deum sicut in finem: et per hanc pena non timeatur tanquam principale malum quod contingit in habente charitatem. non enim tollitur species habitus per hoc quod eius obiectum vel finis ordinatur ad ulteriore finem. et ideo timor servilis secundum suam substantiam bonus est: sed servilitas eius est mala. **Ad primum** ergo dicendum quod verbum illud Augustini intelligendum est de eo qui facit aliquid timore servili: in quantum est servilis: ut scilicet non amet iusticiam: sed solum penam timeat. **Ad secundum** dicitur quod timor servilis secundum suam substantiam non oritur ex timore: scilicet eius servilitas ex timore nascitur: in quantum scilicet homo affectum suum non vult subijcere iugo iusticie per amorem. **Ad tertium** dicitur quod amor mercenarius dicitur quod deum diligit propter bona temporalia: quod secundum se charitati contrariatur. et ideo amor mercenarius semper est malus. scilicet timor servilis secundum suam substantiam non importat nisi timorem pene: siue timeatur ut principale malum: siue non timeatur ut principale malum.

Ad quintum sic procedit. Videtur quod timor servilis sit idem in substantia cum timore filiali. Ita enim videtur se habere timor filialis ad frivolum: sicut fides formata ad informem: quorum unum est cum peccato mortali: aliud vero non. scilicet eadem secundum substantiam est fides formata et informis. ergo et idem est secundum substantiam timor servilis et filialis. **Ad primum.** Habitus diversificantur secundum obiecta. sed idem est obiectum timoris frivolis et filialis: quod utroque timore timeatur deus. ergo idem est secundum suam substantiam: timor servilis et timor filialis. **Ad primum.** Sicut homo sperat frui deo: et etiam ab eo beneficia obtinere: ita etiam timet separari a deo et penas ab eo pati. sed eadem est spes quam speramus frui deo: et quam speramus alia beneficia obtinere ab eo ut dictum est. ergo etiam idem est timor filialis quo timeamus separationem a deo: et timor servilis quo timeamus ab eo puniri. **Ad secundum** dicitur quod Augustinus supra prima canonica. Jo. dicit duos esse timores: unum servilem et alium filialem vel castum. **Ad tertium** dicitur quod proprie obiectum timoris est malum. et quod actus et habitus distinguuntur secundum obiecta: ut

ex supradictis p̄s. necesse est q̄ fm̄ diuersitatē malorum & timores specie differant. differt autē specie malum pene quod refugit timor seruilis. & malū culpe quod refugit timor filialis: vt ex supradictis patet. Unde manifestum est q̄ timor seruilis & filialis nō sunt idem fm̄ substantiam: sed timor filialis & seruilis differunt fm̄ obiecta: sed differunt specie. Ad primū ergo dicendū q̄ fides formata & informis non differunt fm̄ obiectum. vtraq̄. n. fides & credit deo & credit deū: sed differunt solum per aliquod extrinsecū. s. fm̄ p̄sentā & absentiam charitatis. & ideo nō differunt fm̄ substantiā. & ideo nō est similis ratio. Ad secundū dicendū q̄ timor seruilis & timor filialis non habent eādē habitudinē ad deum. nam timor seruilis respicit deum sicut p̄ncipiū infictiūz penaz. timor autem filialis respicit deum non sicut p̄ncipiū actiuum culpe: sed potius sicut terminū a quo refugit separari per culpam. & ideo ex hoc obiecto quod est deus: non cōsequitur idētitatem speciei: quia & motus naturales fm̄ habitudinē aliquē terminū speciei diuersificantur. non enim idem est motus specie qui est ab albedine & q̄ ad albedinē. Ad tertium dicendū q̄ spes respicit deū sicut p̄ncipiū: tā respectu fruitionis diuine: q̄ respectu cuiuscūq̄ alteri? b̄nficij: nō autē est sic de timore: & ideo nō est similis ratio.

Ad sextum sic p̄ceditur. Videtur q̄ timor seruilis nō remaneat cum charitate. Dicit enim Aug. super cañ. Jo. q̄ cum ceperit charitas habitare: pellitur timor qui ei preparauit locū. C̄p̄. Charitas dei diffunditur in cordibus nostris per sp̄m̄ sanctū qui datus est nobis: vt dicitur Ro. 5. sed vbi sp̄itus domini ibi libertas: vt dicitur p̄ ad Cor. 3. Cum ergo libertas excludit seruitutem: videtur q̄ timor seruilis expellatur charitate adueniente. C̄p̄. Timor seruilis ex amore sui causatur inq̄ntū pena diminuit p̄p̄riū bonū: sed amor dei expellit amorē sui. facit. n. cōtēnere seipsum: vt patet per auctoritatem Aug. 14. de ci. dei. q̄ amor dei vsq̄ ad cōtempnū sui facit ciuitatē dei. ergo videtur q̄ veniēte charitate timor seruilis tollatur. C̄ Sed ōtra est q̄ timor seruilis est donū sp̄itus sancti: vt supra dictum est. sed dona sp̄us sancti nō tollunt adueniēte charitate per quā sp̄itus sanctus in nobis habitat. ergo adueniēte charitate nō tollitur timor seruilis. C̄ R̄n̄. dicendum q̄ timor seruilis ex amore sui causat: q̄ est timor: pene qui est detrimentū p̄p̄riū boni. vnde hoc modo timor: pene potest stare cū charitate: sicut & amor sui. Eiusdem enim rōnis est q̄ homo cupiat bonū suū: & q̄ timeat eo p̄riuari. Amor autē sui tripliciter se potest habere ad charitatē. Vno enim modo cōtrariā charitati: fm̄ q̄ aliquis in amore p̄p̄riū boni finē cōstituit. Alio vō modo in charitate includit: fm̄ q̄ homo se p̄pter deū & in deo diligit. Tertio modo a charitate qdē distinguit: sed charitati nō cōtrariā: puta cū aliquis diligit seipsum fm̄ rationē p̄p̄riū boni: ita tamen q̄ in hoc p̄p̄rio bono nō cōstituat finē: sicut etiā & ad primū pōt eē aliqua alia specialis dilectio p̄ter dilectionēz charitatis que fundatur in deo dum primus diligit. vel rōne cōmoditatis cōsanguinitatis vel alicuius alterius cōditionis humane: que tamen referibilis sit ad charitatē. Sic ergo & timor: pene includit. Vno modo in charitate. Nam separari a deo est quedam pena quā charitas maxime refugit. vñ hoc p̄tinet ad timorē castū. Alio autē modo h̄riat charitati fm̄ q̄ aliquis refugit penā cōtrariā bono suo naturali sicut p̄ncipale malū cōtrariū bono qdē diligitur vt finis: & sic timor: pene non est cum charitate. Alio modo timor: pene distinguitur quidē fm̄ substantiā timore casto. q̄. s. homo timet malū penale rōne separationis a deo: sed inq̄ntūz est nocuū p̄p̄riū boni: nec tamē in illo bono cōstituit eius finis. vnde nec illud malū formidat tanq̄ p̄ncipale malū. & talis timor: pene potest esse cū charitate. sed iste timor: pene nō dicitur esse seruilis nisi quādo pena formidat: sicut p̄ncipale malū: vt ex dictis p̄s. & ideo timor: inq̄ntūz seruilis non manet cū charitate. sed substantia timoris seruilis cū charitate manere potest: sicut amor serui manere potest cū charitate. C̄ Ad primū ergo dicendū q̄ Aug. ibi loq̄

de timore inq̄ntū seruilis est. & sic p̄cedit alie due rōnes. **Ad septimum** sic p̄cedit. Videtur q̄ timor non sit initium sapientie. Initium enim est aliquid rei. sed timor: nō est aliquid sapientie: quia timor: est in vi appetitiva. sapientia autem est in vi intellectiva. ergo videtur q̄ timor: non sit initium sapientie. C̄p̄. Meterea. Nihil est p̄ncipiūz sup̄ius: sed timor: dei ipse est sapientia: vt dicitur Job. 28. ego videtur q̄ timor: dei non sit initium sapientie. C̄p̄. Meterea. p̄ncipio non est aliquid p̄ns: sed fides p̄cedit timorem. ergo videtur q̄ timor: non sit initium sapientie. C̄ Sed cōtra est qdē dicitur in ps. Initium sapientie timor: domini. C̄ R̄sp̄. deo dicendū q̄ initium sapientie potest aliquid dici dupliciter. Vno modo quia est initium ipsius sapientie quantum ad eius essentiam. Alio modo quantum ad eius affectus: sicut initium artis fm̄ eius essentia sunt p̄ncipia ex quibus procedit ars. Initium autem artis fm̄ eius affectum est vnde incipit ars operari: sicut si dicamus q̄ p̄ncipiūz artis edificatiue est fundamentū: quia ibi incipit edificator operari. Cum autē sapientia sit cognitio diuinor: vt infra dicitur. aliter consideratur a nobis: & aliter a p̄his. Quia enim vita nostra ad diuinam fruitionem ordinatur & dirigitur fm̄ q̄ndam participationēz diuine nature que est per gratiam. sapientia fm̄ nos non solum cōsideratur: vt est cognoscitiua dei: sicut apud p̄hos: sed etiam vt est dirigitur humane vite: que non solum dirigitur fm̄ rōnes humanas: sed etia fm̄ rōnes diuinas: vt p̄s per Aug. 12. de trimi. Sic ergo initium sapientie fm̄ eius essentia sunt p̄ncipia sapientie que sunt articuli fidei. & fm̄ hoc fides dicitur sapientie initium. sed q̄ntum ad effectū initium sapientie est. vnde sapientia incipit operari. & hoc modo timor: est initium sapientie. aliter tamē timor: seruilis: & aliter timor: filialis. Timor: enim seruilis est: sicut p̄ncipiūz extra dispositiones ad sapientia inq̄ntū aliquis timore pene discedit a peccato: & abilitatur per hoc ad sapientie effectum: fm̄ illud Ecclia. p̄. Timor: dñi expellit peccatum. Timor: autē castus vel filialis est initium sapientie: sicut p̄ncipiūz sapientie effectus. Cum enim ad sapientiam pertineat q̄ humana vita regulet: fm̄ rōnes diuinas. hinc oportet sumere p̄ncipiū: vt homo deus reuerat & se ei subiciat. sic enim cōsequēter in omnibus fm̄ deū regulabit. C̄ Ad primū ergo dicendū q̄ ratio illa ostendit q̄ timor: non est p̄ncipiūz sapientie q̄ntum ad essentiam sapientie. C̄ Ad secundū dicendū q̄ timor: dei cōparat ad totā vitam humanā p̄ sapientia dei regulata: sicut radix ad arbores. vñ dicit Ecclia. p̄. Radix sapientie est timere dñm: ramū. n. illius lōgeni: & ideo sicut radix virtute dicit eē tota arbor: ita timor: dei dicit esse sapientia. C̄ Ad tertium dicendū q̄ sicut dictū est: alio modo fides est p̄ncipiūz sapientie: & alio modo timor: vnde dicit Ecclia. 25. Timor: dei initium dilectionis est. initium autē fidei agglutinandū est ei.

Ad octauum sic p̄cedit. Videtur q̄ timor: initialis differat fm̄ substantiā a timore filiali. Timor: enim filialis ex dilectione causat: sed timor: initialis est p̄ncipiūz dilectionis: fm̄ illud Ecclia. 25. Timor: dñi initium dilectionis est. ergo timor: initialis est alius a filiali. C̄p̄. Timor: initialis timet penā q̄ est obm̄ seruilis timoris: & sic videtur q̄ timor: initialis sit idēz cū seruili. sed timor: seruilis est alius a filiali. ergo etia timor: initialis est alius fm̄ substantiā a filiali. C̄p̄. Mediu differat eadē rōne ab vtroq̄ extremor. sed timor: initialis est mediū inter timorē seruile & timorē filiale. ergo differat & a filiali & a seruili. C̄ Sed ōtra est q̄ p̄fectū & ip̄fectū nō diuersificat subam rei. sed timor: initialis & filialis differūt fm̄ p̄fectionē & ip̄fectionē charitatis: vt patet per Aug. sup̄ p̄ma cañ. Jo. ergo timor: initialis non differat fm̄ substantiam a filiali. C̄ R̄spondeo dicendū q̄ timor: initialis dicit ex eo q̄ est initium: sed cū & timor: seruilis & timor: filialis sint aliquo modo initium sapientie: vterq̄ pōt aliquo modo initialis dici. sed sic nō accipit initialis fm̄ q̄ distinguitur a timore seruili & filiali: sed accipitur fm̄ q̄ cōpetit statui incipiētiū i q̄bus ic̄hoatur qdā timor: per ic̄hoationē

charitatis. nō tñ ict eis timor: filialis perfecte: qz nōdū p/ tenerūt ad perfectionē charitatis. ⁊ iō timor: initialis hoc mō se hz ad filialē: sic charitas iperfecta ad perfectā. cha/ ritas at perfecta ⁊ iperfecta nō differūt fm eētā: sed solū fm statū: ⁊ iō dicēdū ē qd ē timor: initialis. put hic sumitur si differt fm eētā a timore filiali. ¶ Ad p^m ergo ddm q timor: q est initū dilectionis est timor: seruilis qui intro/ ducit charitatē: sicut seta itroducit linū. ⁊ Augu. dicit. Uel si hoc referatur ad timorē initialē dicitur eē dilectionis int/ tium: nō absolute: sed qstū ad statū charitatis perfecte.

¶ Ad 2^m ddm q timor: initialis nō timet penā: sicut ppri/ um obm: sed iqtū hēt aliqd de timore seruili adiuctum q fm substantiā manet qdē cū charitate seruilitate remota. s; actus ei⁹ manet quidem cū charitate iperfecta i eo qui nō solū mouet ad bene agendū ex amore iusticie: sed etiā ex timore pene. sed iste actus cessat in eo qui hēt charitatem perfectam q foris mittit timorē habētē penā: vt dī. 1. Joā. 4. ¶ Ad 3^m ddm q timor: initialis est mediū inter timorē seruile ⁊ filialē: nō sicut inter ea que sunt vnus generis: sed sicut imperfectum est mediū iter ens perfectū ⁊ non ens: vt dī. 2. metaph. qd tñ est idē fm substantiā cui⁹ ente perfecto. differt aut totaliter a non ente.

Ad nonum sic pcedit. Uf q timor: nō sit do/ nū spūs scī. Nullū. n. donū spūs scī opponit viuti q ē a spū scō: aliqñ spūs scūs eēt sibi prius: s; timor: opponit spei q ē vtus. ergo timor: nō ē do/ nū spūs scī. ¶ Virtutis theologice ppriū ē q deū hē/ at p obiecto: s; timor: habet deū p obo iqtū de⁹ timet. er/ go timor: non ē donū s; vtus theologica. ¶ Timor: ex amore consequitur: s; amor: ponit qdā vtus theologica. er/ go tñ timor: ē vtus theologica quasi ad idē pertinēs. ¶ Greg. dicit. 2. moral. q timor: datur hē superbiā. s; super/ bie opponitur vtus hūilitatis. ergo etiā timor: sub virtute cōprehēditur. ¶ Dona sūt perfectiora virtutib⁹. dan/ tur enim in adiutorū virtutū: vt Grego. dicit. 2. moral. Sed spes ē perfectior timore: qz spes respicit bonū. timor: malū. cū ergo spes sit vtus nō debet dici q timor: sit donū Sed hē q Isa. xi. Timor: dñi enumerat iter septē dona spūs scī. ¶ Rn^o. ddm q multiplex ē timor: vt supra di/ ctum ē. timor: at hūan⁹: vt dicit Augu. in libro de gratia et lib. ar. Non est donum dei. Hoc enim timore Petr⁹ ne/ ganit xpm: sed ille timor: de quo dictum est. Illū timere q pōt animā ⁊ corpus mittere in gehēnā. similiter etiam ti/ mor: seruilis nō est numerādus inter septē dona spūs scī: licet sit a spū sancto: qz vt Augu. dicit in lib. de nā ⁊ grā: q pōt habere annexā volūtātē peccādī. Dona at spūs scī cū nō possūt eē cum volūtātē peccati: qz non sunt sine cha/ ritate: vt dictum est. vñ relinqtur q timor: dei q numerat inter septē dona spūs sancti est timor: filialis sine castus. Dictum est enī supra q dona spūs sancti sunt quedāz ha/ bituales perfectiones potentiarum anime quibus reddū tur bene mobiles a spū scō: sicut vtutibus potēne appeti/ tiue redduntur bene mobiles a ratione. Ad hoc autē q aliquid sit bene mobile ab aliquo mouente. p^o requiritur vt sit ei subiectū nō repugnās: qz ex repugnantia mobilis admouēs ipedit motus. hoc at facit timor: filialis vel ca/ stus inqtū per ipsum deū reueremur: ⁊ refugimus nos/ ipsi subducere. ⁊ ideo timor: filialis qsi p^m locum tenet descendēdo inter dona spiritus sancti. vltimū autem descē/ dēdo: sicut Aug. dicit in libro de sermone dñi in monte.

¶ Ad p^m ergo ddm q timor: filialis nō hriatur vtuti spei nō. n. p timorē filialē timemus ne nobis deficiat qd spera/ mus obtinere p auxiliū diuinū: sed timem⁹ ab hoc auxilio nos subtrahere. ⁊ iō timor: filialis ⁊ spes sibimicē cobe/ rent: ⁊ se inuicem pficiunt. ¶ Ad 2^m ddm q pprius ⁊ pn/ cipale obm timoris ē malū qd qz refugit: ⁊ p hūc modū deus non potest eē obm timoris: sicut supra dictū est. Est at per hunc modum obm spei ⁊ aliarū virtutū theologi/ carū: qz per virtutem spei nō solū inmitit diuino auxilio ad adipiscēdū quecūqz alia bona. sed principaliter ad adipiscē/ dū ipsum deum tāqz principale bonū. Et idē patz in alijs virtutibus theologis. ¶ Ad tertium ddm q ex hoc q

amor: ē pncipiū timoris: nō sequit q timor: dei non sit ha/ bitus distinctus a charitate que est amor: dei: qui amor: ē pncipiū oīum affectionum: ⁊ tñ in diuersis habitib⁹ p/ ficimur circa diuersas affectiones in deo: ⁊ iō amor: ma/ gis hēt rōnem vtutis q timor: qz amor: respicit bonū ad qd principaliter virt⁹ ordinat fm ppriā rōnem: vt ex su/ pradictis pz. ⁊ pp hoc ē spes ponitur virt⁹: timor: aut pn/ cipaliter respicit malū cuius fugā iporat. vñ ē aliqd min⁹ vtute theologica. ¶ Ad 4^m ddm q sicut dicit Ecclia. x. Initium superbie hominis apostatare a deo. hoc ē nolle subdi deo: quod opponitur timor: filiali qui deum reuere tur. ⁊ sic timor: excludit pncipiū superbie propter qd datur. s. contra superbiā: nec tamen sequitur q sit idē cui⁹ vtute hūilitatis: sed q sit pncipiū eius. Dona. n. spūs san/ cti sūt pncipia vtutū intellectualū ⁊ moralū: vt supra di/ ctū ē: sed virtutes theologice sunt pncipia donorum: vt su/ pra habitum est. Unde pz responsio ad quintum.

Ad decimū sic pceditur. Uf q crescente cha/ ritate diminuatur timor: dicit. n. Aug. sup p^m cañ. Job. Quātum charitas crescit: tātum timor: decreuit. ¶ Crescente spe diminuit timor: sed crescēte charitate crescit spes: vt supra habitū est. ergo cre/ scente charitate diminuitur timor: ¶ Amoz iporat vni/ onem: timor: aut separationē: sed crescēte vnione dimini/ tur sepatio. ergo crescēte amore charitatis diminuitur ti/ mor: ¶ Sed hē qd dicit Aug. i lib. 83. q. qz dei timor: nō solum inchoat: sed etiā pficit sapiam. i. q. sūme diligit deū ⁊ primū tanqz seipsum. ¶ Rn^o. ddm q duplex ē timor: dei sicut dictū ē. Uñ qdē filialis quo qz timet offensāz pa/ tris: vel separationēz ab ipso. Alius aut seruilis quo qz ti/ met penā. Timor: at filialis necesse est q crescat crescēte charitate: sicut effect⁹ crescit crescēte cā. qz to enī aliqz ma/ gis diligit aliquem: tantomagis timet eum offēdere ⁊ ab eo separari. sed timor: seruilis qstū ad seruilitatem totali/ ter tollitur charitate adueniente: remanet tamen fm sub/ stantiā timor: pene: vt dictum est. Et iste timor: dimini/ tur charitate crescēte: maxime qstū ad actum: qz qzto aliquis magis diligit deum tanto minus timet penam. p/ mo quidem quia minus attendit ad propriū bonūz cui contrariatur pena. 2° quia firmitus inherens magis con/ fidit de premio: ⁊ per consequens minus timet de pena. ¶ Ad p^m ergo dicendum q Augu. loquitur de ti/ more pene. ¶ Ad secundum dicendum q timor: pene ē qui diminuitur crescēte spe: sed ea crescēte crescit timor: filialis: quia qzto aliquis certius expectat alicuius boni cō/ secutionem per auxiliū alterius: tanto magis veretur eū offēdere vel ab eo separari. ¶ Ad tertium dicendum q timor: filialis non iporat separationem: sed magis subie/ ctionem ad ipsum. separationem autēz refugit a subiectio/ ne ipsius: sed quodāmodo separationem iporat p hoc q non presumit se ei adēquare: sed ei se subiecit. que etiā separatio inuenitur in charitate inqtū diligit deum su/ pra se ⁊ supra omnia. vnde amor: charitatis augmētat⁹ re/ uerentiā timoris non minuit sed auget.

Ad undecimū sic pceditur. Videtur q ti/ mor: non remaneat i patria Dicitur enim p^m p^m. Abundātia perfructur ti/ more malorum sublato: quod intelligitur de homine iam sapientia perfructe in beatitudine eterna: s; omnis timor est alicuius mali: quia malum est obiectum timoris: vñ su/ pra dictum est. ergo nullus timor: erit in patria. ¶ De te/ rea. ¶ Homines in patria erunt deo conformes: fm illd. 1. Job. 3. Cū apparuerit similes ei erim⁹ sed de⁹ nihil timet. ergo hoies in patria non habebunt aliqñ timores. ¶ Spes est perfectior q timor: quia spes est respectu boni: timor: respectu mali. sed spes non erit in patria. ergo nec ti/ mor: erit in patria. ¶ Sed contra est quod dicitur in ps. Timor: domini sanctus permanet in seculū. ¶ Rn^o. dōz q timor: seruilis siue timor: pene nullo modo erit i patria. excluditur enim talis timor: per securitatem eterne beatitu/ dinis que est de ipsius beatitudinis ratione: sicut supra di/ ctum est. Timor: autēz filialis: sicut auget augmētata cha/

ritate: ita charitate perfecta perficietur. vñ nō habebit in patria eundē actū oīno quē hēt modo. Ad cui⁹ euidētiam sciēdū ē q̄ prop:riū obiectū timoris ē malū possibile. sicut pp:riū obiectū spei est bonū possibile. et cū motus timoris sit q̄si: fuge ipor:at timo: fugā mali ardui possibilis. parua. n. mala timorē nō inducūt. Sicut autē bonū vniuscui⁹ q̄ ē vt i suo ord:ie cōsistat: ita: malū vniuscui⁹q̄ ē vt suuz ord:inē deserat. Ordo at creature rōnalis ē: vt sit sub deo et sup:ra ceteras creaturas. vñ sicut malū creature rōnalis ē vt subdat se creature inferiori per amorē: ita ē malū eius ē si nō deo se subijciat: sed i ipsum p̄sūptuose isiliat vel cōtēnat. hoc autem malum creature rationali s̄m suā naturā considerare possibile est propter naturalē liberū arbitrii flexibilitatē. s̄ i beatis sit nō possibile p̄ glorie perfectionem. fuga ergo huius mali qd̄ est deo nan subijci vt possibilis nature. i. possibilis at b̄titudinē erit i patria. i. via at est fuga huius mali: vt omnino possibilis. Et iō Grego. dicit. 17. moral. exponēs illud Job. 26. Colūne celi cōtremiscūt et pauēt ad nutū ei⁹. ipse iquit vtutes celestiu que hunc sine cessatōe aspiciūt: i ipsa cōtēplatōe cōtremiscūt. sed idē tremo: ne eis penalīs sit nō timoris ē: sed admiratiōis: q̄. .f. admirātur deū: vt sup:ra se exiēt: et eis icōp:rehēsbilem. Aug. etiā. 14. de ciui. dei. hoc modo ponit timorē i patria: q̄uis hoc sub dubio derelinquat: Timo: inquit ille cast⁹ permanens in seculum seculi si erit in futuro seculo nō erit timo: exiens a malo qd̄ accidere pōt: sed tenens in bono quod amitti non potest. vbi enim boni adepti amor: imutabilis ē p̄fecto si dici pōt: mali cauendi timo: securus est. timoris q̄ppe casti noīe ea volūtas significata ē: q̄nos necesse erit nolle peccare: et nō sollicitudine infirmitatis ne forte peccem⁹: sed trāq̄litate charitatis cauere peccatum: aut si nullius oīno generis timo: ibi esse poterit: ita fortasse timo: in seculū seculi dicit⁹ ē p̄manens: q̄ id p̄manebit q̄ timo: ipse p̄ducit. Ad p̄mū ergo dōd̄ q̄ i auctoritate p̄dicta excludit a beatis timo: sollicitudinē habēs: de malo p̄cauēs: nō at timo: securus: vt Aug. dicit. Ad 2^m dōd̄ q̄ sicut dicit Dio. 9. cap. d̄ diui. no. Eadē et filia sūt deo et dissimilia. hec qd̄ s̄m cōtūgātē nō imitabilis imitationē. i. iqtū s̄m suū posse imitantē deū q̄ nō ē perfecte imitabilis. hec autē s̄m q̄ hec causata minus habēt a cā infinitis mensuris: et icōparabilibus deficiētia. vñ nō opz q̄ si deo non cōuenit timo: q̄ non hz superiorē cui subijciat: q̄ pp hoc nō cōueniat beatis: quoz b̄tudo cōsistit i p̄fecta subiectione ad deū. Ad 3^m dōd̄ q̄ spes ipor:at quēdā defectū. .f. fruitionē b̄titudis q̄ tollit p̄ ei⁹ p̄ntiā: s̄ timo: ipor:at defectū nālē creature: s̄m q̄ i infinitū distat a deo: qd̄ et i p̄ria remanebit. et iō timo: nō enacuabit totaliter.

Ad duodecimum sic p̄ceditur. Ut q̄ pauptas spūs nō sit b̄tudo r̄ndēs dono timoris. Timo: n. ē initiū spūalis vite: vt ex dictis p̄z. s̄ pauptas pertinet ad perfectionē vite spūalis: s̄m illud Mat. 19. Si vis p̄fect⁹ eē vade et vende oīa q̄ hēs et da paupib⁹. ergo pauptas spūs nō r̄ndet dono timoris. C̄p̄. In psal. d̄i. Consiige timore tuo carnes meas. Ex q̄ videt q̄ ad timorē p̄tineat carnē rep̄mere: s̄ ad rep̄sionē carnis marie vñ p̄tinere b̄tudo luctus. ergo b̄tudo luct⁹ magis r̄ndet dono timoris q̄ beatitudo pauptatis. C̄p̄. Donū timoris r̄ndet vtuti spei: sicut dictū ē: s̄ spei marie vñ r̄ndere b̄tudo vltima q̄ ē. Vñ pacifici qm̄ filij dei vocabūt: q̄ vt d̄i Ro. 5. Gloriamur in spe glorie filioz dei. ergo b̄tudo illa magis r̄ndet dono timoris q̄ pauptas spūs. C̄p̄. Deterca. Sup:ra dem̄ ē q̄ b̄tudo dimib⁹ r̄ndet fruct⁹: s̄ nihil i fructib⁹ inuenit r̄ndere dono timoris. ergo et neq; i b̄tudinib⁹ aliqd̄ ei r̄ndet. C̄p̄. S̄ ē qd̄ Aug. dicit i lib. de sermone dñi i mōte. Timo: dei cōgruit hūilibus: de qb⁹ d̄i: Beati paupes spū. C̄p̄. R̄n⁹. d̄i cēdū q̄ timo: pp:ie r̄ndet pauptas spūs. Cū. n. ad timorē filialē p̄tineat deo reuerētias exhibere et ei subditū esse: id qd̄ ex h̄mōi subiectione p̄seq̄: p̄tinet ad donum timoris. Ex hoc at q̄ aliqs deo se subijci definit q̄rere i seipso: vel in aliquo alio magnificari nisi i deo. hoc. n. ropugnaret p̄fecte subiectioni ad deū: vñ d̄i in ps. Ibi in cruribus: et hi

in eqs: nos at in noīe dei nostri inocabim⁹. Et iō ex hoc q̄ aliqs p̄fecte timet deū cōsequēs ē q̄ nō q̄rat magnificari in seipso p̄ supbia: neq; et q̄rat magnificari i exteriorib⁹ bōis s̄z bonozib⁹ et diuitijs quoz vtrūq; p̄tinet ad pauptatem spūs: s̄m q̄ pauptas spūs itelligi pōt: vt exinanitio inflat⁹ et supbi spūs: vt Aug. exponit. Vel et abiectio tpaliū rerū q̄ sit spū. i. pp̄volūtate p̄ istictū spūs sc̄i: vt Amb. et Hiero. exponit. Ad p̄m ergo dōd̄ q̄ cū b̄tudo sit act⁹ virtutis p̄fecte: oēs b̄titudines ad p̄fectionē spūalis vite p̄tinet: i q̄ qd̄ p̄fectiōe p̄ncipiū eē videt: vt tēdēs ad p̄fectas spūaliū bonozū participationē terrena bona cōtēnat: sicut timo: p̄mū locū hz in donis. nō aut cōsistit p̄fectio in ipsa tpaliū desertione: sed hec ē via ad p̄fectionē. timo: aut filialis cui r̄ndet b̄tudo pauptatis et ē cū p̄fectiōe sapie: vt supra dictū ē. Ad 2^m dōd̄ q̄ directius oppōit subiectioni ad deū quā facit timo: filialis i debita magnificatio bōis vel in seipso: vel in alijs rebus q̄ delectatio extranea: q̄ tñ opponit timo: ex cōsequēti: q̄ q̄ deū reueret et ei subditur nō delectat i alijs a deo: sed tñ delectatio nō pertinet ad rōnē ardui quaz respicit timo: sicut magnificatio. et iō directe beatitudo pauptatis respondet timo: beatitudo autem luctus ex consequenti. Ad tertiu d̄icēdū q̄ spes ipor:at motum ex habitu ad terminum ad quē tēditur. sed timo: ipor:at magis motum s̄m beatitudinē recessus a termino a quo. et ideo vltima b̄tudo q̄ ē spūalis p̄fectiōis terminis cōgrue r̄ndet spei per modū obi vltimi: s̄ p̄ma b̄tudo q̄ ē per recessus a reb⁹ exteriorib⁹ v̄ p̄dictib⁹ d̄inā subiectionē cōgrue r̄ndet timo: i. Ad 4^m dōd̄ q̄ i fructib⁹ illa q̄ pertinet ad moderatū vsum v̄ ab stinētā a rebus temporalibus videntur dono timoris cōuenire: sicut modestia: continentia: et castitas.

De viciis oppositis. Questio. xx.

Unde cōsiderāeū ē de vicijs oppositis. Et p̄io de desperatione. 2° de p̄sūptiōe. Circa p̄mū q̄ r̄ntur q̄tuor. 1° vtrum desperatio sit peccatū. 2° vtrū possit eē sine infidelitate. 3° vtrū sit maximū peccatū. 4° vtrū oriatur ex accidia.

Ad primum sic p̄ceditur. Videtur q̄ desperatio nō sit peccatū. Oē. n. peccatū hz cōuersionē ad cōmutabile bonū cū auersione ab icōmutabili bono: vt per Aug. patet in primo libro de libe. arbi. s̄ desperatio nō hēt cōuersionē ad cōmutabile bonū. ergo nō est peccatum. C̄p̄. Illud qd̄ oritur ex bona radice nō videtur esse peccatū: q̄ non pōt arbor bona fructus malos facere: vt d̄i Mat. 7. Sed desperatio videtur procedere ex bona radice. .f. ex timore dei vel ex horrore magnitudinis pp:io:rum peccatorum. ergo desperatio non est peccatū. C̄p̄. Si desperatio eēt peccatū: et dānatis eēt peccatū q̄ desperant. sed hoc non imputatur eis ad culpam s̄ magis ad dānationem. ergo neq; viatoribus iputatur ad culpam. et ita desperatio non est peccatum. C̄p̄. Sed cōtra. Illud per quod homines in peccata inducuntur videt eē nō solum peccatū: sed p̄ncipiū peccatorū. sed desperatio ē h̄mōi. Dicit enim apostolus de qb̄sdā ad Ep̄. 4. Qui desperātes semen p̄sos tradiderūt ipudicitie i operationē omnis imundicie et auaricie. ergo desperatio non solum ē peccatum: sed aliōiū peccatorum p̄ncipiū. C̄p̄. R̄n⁹. d̄i cēdū q̄ s̄m p̄m i. 6. etbi. Illud quod est in intellectu asfirmatio vel negatio: est in appetitu. p̄secutio et fuga et qd̄ est in intellectu verū vel falsū: est in appetitu bonū et malū. Et ideo omnis motus appetitiuus conformiter se habēs in intellectu vero est s̄m se bonus. omnis autem motus appetitiuus cōformiter se habēs in intellectu falso. est s̄m se malus et peccatū. Circa deū vero vera existentiatio i intellectus est q̄ ex ipso p̄ouenit hominum salus: et venia peccatoribus datur: s̄m illud 1° 3° eeb. 18. Nolo mortē peccatoris: sed vt cōuertatur et viuat. falsa at opinio ē q̄ peccato: penitētī veniam deneget: vel q̄ peccato: es ad se nō cōuertat per gratiam iustificantes. Et iō sicut motus spei qui cōformiter se habet ad existimationem veram ē lau-

stabilis et virtuosus: ita oppositus motus desperationis quod se habet cōfōmiter estimatiōi false dē deo ē viciosus et peccatus. **Ad p̄mū** ergo dicēdū q̄ i quolibet peccato mortali ē quōdāmodo auersio a bono icōmutabili et cōuersio ad bonū cōmutabile: sed alī et alī. **Itā** p̄ncipaliter consistunt in auersioe a bono icōmutabili peccata: que opponuntur virtutibus theologice: vt odiū dei et desperatio et infidelitas: quia virtutes theologice habent deum p̄ obiecto. ex consequenti autem important conuersionem ad bonum cōmutabile: inq̄ntum anima deserens deum. consequenter necesse est q̄ ad alia conuertatur. **Peccata** vero alia p̄ncipaliter consistunt in conuersione ad cōmutabile bonū. ex cōsequēti vero in auersione ab icōmutabili bono. non enim qui fornicatur intendit a deo recedere: s̄ carnali delectatione frui. ex quo sequitur q̄ a deo recedat.

Ad 2^m dōm q̄ ex radice vtutis pōt aliqd. pcedere dupliciter. **Uno** mō directe ex pte ip̄ius vtutis: sicut act⁹ pcedit ex bitū. et hoc mō ex vtuosa radice n̄ pōt aliqd. pctm̄ pcedere. **Itē** n. sensu Aug. dicit in lib. de lib. arbi. q̄ virtute nemo male vtit̄. **Alio** modo pcedit aliqd. ex vtute in directe sine occasioaliter: et sic nihil. p̄hibet aliqd. pctm̄ ex aliq̄ vtute pcedere. **Sic** enī iterdū aliq̄ d vtutib⁹ supbiūt: s̄m illud Aug. **Supbia** bonis opib⁹ ifidiatur vt pereāt. et hoc modo ex timore dei: vel ex honore. p̄prioꝝ peccatoꝝ cōtingit desperatio: iq̄ntū his bonis aliq̄ male vtitur: occasioe ab eis accipiēs despondi. **Ad 3^m** dōm q̄ dānati n̄ sūt i statu desperadi p̄ impossibilitatē redit⁹ ad btitudinē. et sō qd̄ nō spant nō ip̄tatur eis ad culpā: sed ē pars dānatiōis ip̄soꝝ. **Sicut** ē i statu vie siqs desperaret d̄ eo qd̄ n̄ est nat⁹ adipisci: vel qd̄ n̄ ē debitū adipisci: nō eēt pctm̄: puta si medic⁹ desperet de curatione alicuius infirmi: vel si aliq̄ desperet se fore diuitias adepturum.

Ad secundum sic pceditur. **Uf** q̄ desperatio sine ifidelitate eē n̄ possit. **Certū** n. spei a fide deriuatur: sed manēte cā n̄ tollitur effect⁹. ergo nō pōt aliq̄ certitudinē spei amittere desperado nisi fide sublata. **Itē** n. p̄ferre culpā. p̄p̄iā bonitati vel misericordie diuine ē negare ifinitatē diuine misericordie vel bonitatis: qd̄ ē ifidelitatis. sed q̄ desperat culpā suā p̄fert misericordie vel bonitati diuine: s̄m illd̄ Gen. 4. **Malis** ē iniquitas mea q̄ vt veniā merear. ergo q̄cuq̄ desperat ē ifidelis. **Itē** n. Quicūq̄ incidit i heresim dānatā ē i fidelis: sed desperas vt̄ icidē i heresim dānatā. s. nouatiā norū: q̄ dicit̄ pctā nō remitti post baptismū. ergo vt̄ q̄ q̄cuq̄ desperat sit ifidelis. **Sed** h̄ est q̄ remoto posteriori n̄ remouetur p̄ns: sed spes ē posterior: fide: vt supra dictum ē. ergo remota spe pōt remanere fides. nō ergo q̄cuq̄ desperat ē ifidelis. **R̄n^o**. dōm q̄ ifidelitas pertinet ad intellectū. desperatio at̄ ad vim appetitiuā. intellect⁹ at̄ vniuersaliū est: sed vis appetitiua mouetur circa particulares res. **Est** enim mot⁹ appetitiu⁹ ab aīa ad res que i seip̄s particulares sūt. cōtingit at̄ aliquē habētē rectā estimatiōe i vli: et circa motū appetitiuū nō recte se h̄re corrupta ei⁹ estimatiōe i particulari: q̄ necesse ē q̄ ab estimatiōe i vli ad appetitum rei particularis perueniat mediante estimatiōe particulari: vt d̄ i. 3. de aīa. **Sicut** a p̄positioe vli n̄ ifert̄ conclusio particularis nisi assumēdo particularē. **Et** idē ē q̄ aliq̄ h̄ns rectā fidē i vli: deficit i motu appetitiuo circa particulare corrupta particulari ei⁹ estimatiōe per bitū vel per passionē: sicut ille q̄ fornicat̄ eligēdo fornicationē vt bonū sibi vt nūc: h̄ corruptā estimatiōe i particulari: cū t̄n̄ retineat vlem estimatiōe verā s̄ fidē. s. q̄ fornicatio sit mortale pctm̄. **Et** sili aliq̄ retinēdo i vli verā estimatiōe fidei. s. q̄ ē remissio pctōꝝ i ecclia. pōt t̄n̄ pati motū desperatiōis: q̄. s. sibi i tali statu ex̄nti nō sit sperādū de veniā corrupta estimatiōe ei⁹ circa particulare. et p̄ hūc modū pōt eē desperatio sine ifidelitate: sicut et alia pctā mortalia. **Ad p̄m** ergo dōm q̄ effect⁹ tollit̄ nō solū sublata cā p̄ma: s̄ et sublata cā sc̄da. **Uf** mot⁹ spei auferri pōt nō solū sublata vli estimatiōe fidei q̄ ē sicut cā p̄ma certitudinis spei: sed etiā sublata estimatiōe particulari que ē sicut sc̄da cā. **Ad 2^m** dōm q̄ siqs in vli existimaret misse

ricordiā dei nō eē ifinitā eēt ifidelis. hoc aut̄ non existimat desperas: sed q̄ sibi in statu illo. p̄pter liquā particulare dispositionē nō sit de diuina misericordia sperādū. **Et** sili dōm est ad tertiu⁹ q̄ nouatiani in vniuersali negant remissionem peccatoꝝ fieri in ecclia.

Ad tertium sic pceditur. **Uides** q̄ desperatio nō sit maximū pctōꝝ. **Pōt** n. eē desperatio abq̄ ifidelitate: sicut dictū ē. s̄ ifidelitas ē maximū pctōꝝ: q̄ subruit fūdamentū spūalis edificij. ergo desperatio nō ē maximū pctōꝝ. **Itē** n. maior bono maior malū opponit̄: vt p̄ p̄ p̄m in. 8. ethi. **S̄** charitas est maior spe: vt d̄ i. ad Corin. 13. ergo odiū ē maior pctm̄ q̄ desperatio. **Itē** n. In pctō desperatiōis ē solū iordinata auersio a deo s̄ i alijs pctis ē nō solū auersio iordinata a deo: sed etiam inordinata cōuersio. ergo pctm̄ desperatiōis nō ē graui⁹. sed minus alijs. **S̄** h̄. **Peccatū** ifanabile videt̄ esse graui⁹ simū: s̄m illud **Itē** n. 30. **Insanabilis** fractura tua: pessima plaga tua. s̄ pctm̄ desperatiōis ē ifanabile: s̄m illud **Itē** n. 15. **Plaga** mea desperabilis renuit curari. ergo desperatio est graui⁹ simū pctm̄: **R̄n^o**. dōm q̄ pctā q̄ opponitur virtutibus theologice sūt s̄m suū gen⁹ grauiora pctis alijs.

Lū enī vtutes theologice habeant deū p̄ obiecto: pctā eis opposita ip̄o:nt̄ directe et p̄ncipalr auersionē a deo. in quolibet at̄ pctō mortali p̄ncipalis rō mali et grauitas ē ex hoc q̄ auertit se a deo. **Si** enī posset eē conuersio ad bonū cōmutabile sine auersione a deo: q̄uis esset iordinata n̄ eēt pctm̄ mortale. et iō illud qd̄ p̄ et p̄ se habet auersionē a deo ē graui⁹ simū pctm̄ iter pctā mortalia. **Virtutib⁹** autē theologice opponitur ifidelitas: desperatio et odiū dei: iter q̄ odiū et ifidelitas si desperatiōi cōparet̄ inueniēt̄ s̄m se qd̄ ē. s̄m rōne. p̄p̄ie sp̄i grauiora. **Infidelitas** enī puenit ex hoc q̄ hō ip̄az dei vitatē nō credit. **Odiū** vō dei puenit ex hoc q̄ volūtas hoīs ip̄i diuine bonitati h̄iat. **Desperatio** at̄ ex hoc q̄ hō n̄ spat se bonitatē dei participare. **Ex** quo p̄ q̄ ifidelitas et odiū dei sūt h̄. deū s̄m q̄ in se ē. desperatio at̄ s̄m q̄ eius bonū participat̄ a nobis. vñ manus pctm̄ ē s̄ se loquēdo nō credere dei vitatē: vel odire deū q̄ nō spare cōsequi gloriā ab ip̄o. sed si cōparet̄ desperatio ad alia duo pctā ex parte n̄ra: sic desperatio ē piculosior: q̄ p̄ spez renocamur a malis et itroducimur ad bona p̄sc̄nda. **Et** iō sublata spe: irrefrenate hoies labūt i vicia: et a bonis laborib⁹ retrahūt. vñ sup̄ illd̄ puer. 24. **Si** despaueris lapsus i die agustie minuet̄ fortitudo tua. **Dicit** glo. **Nihil** ē execrabili⁹ desperatiōe: quā q̄ h̄z: et i gn̄alib⁹ hui⁹ vite laboribus: et qd̄ pei⁹ ē i fidei certamine p̄stānā pdit. et **Itē** n. d̄ i lib. d̄ sūmo bo. **Ppetrare** flagitiū aliqd̄ mors aīe ē. s̄ desperare ē descēdē i infernū. **Et** per hoc p̄ r̄nsio ad oba.

Ad quartum sic pceditur. **Uf** q̄ desperatio ex accidia n̄ oriat̄. **Idē** n. n̄ pcedit ex diuersis causis. desperatio aut̄ futuri seculi pcedit ex luxuria: vt dicit **Greg.** 31. moral. n̄ ergo pcedit ex accidia. **Itē** n. **Sicut** spei opponit̄ desperatio: ita gaudij spūali oppōit̄ accidia. s̄ gaudij spūale pcedit ex spe: s̄ illd̄ Ro. 12. **Spe** gaudētes. ergo accidia pcedit ex desperatiōe: et non ecōuerso. **Itē** n. **Cōtrarioꝝ** h̄rie sūt cāe. s̄ spes cui oppōit̄ desperatio vt̄ pcedere ex cōsideratiōe diuinoy b̄nficioꝝ: et maxie ex cōsideratiōe icarnatiōis. **Dicit** n. Aug. 13. de trini. **Nihil** tā necessariū fuit ad erigēdū spez nostrā: q̄ vt demonstraret̄ nobis q̄ntū nos de⁹ diligeret. qd̄ vō hui⁹ rei iusto iudicio manifestius q̄ q̄ dei filius nature nostre dignatus est inire consortium: ergo desperatio magis procedit ex negligentia huius considerationis q̄ ex accidia.

Sed h̄ ē q̄. 31. moral. **Greg.** desperationem enumerat inter ea que procedunt ex accidia. **R̄n^o**. dicendum q̄ sicut supra dictū ē obiectū spei est bonum arduum possibile vel per se vel per alium. **Dupliciter** potest ergo in aliquo spes deficere de beatitudie obtinēda. **Uno** mō: q̄ nō reputat eā vt bonū arduū. **Alio** mō: q̄ nō reputat eā vt possibile adipisci: vel per se vel per aliū. **Ad** hoc aut̄ q̄ bona spūalia non sapiunt nobis quasi bona: vel non videantur nobis quasi magna bona: precipue perducimur per hoc q̄ affectus noster est instās amorū delectationum

corporaliū: inter quas precipue sunt delectationes vene-
ree. Nam ex affectu harum delectationum contingit qd
hō fastidit bona spūalia: et nō sperat ea q̄si q̄daꝫ bona ar/
dua. et fm hoc despatio causatur ex luxuria. Ad hoc at qd
aliqd bonū arduū nō estimet vt possibile sibi adipisci p se
vel p aliū: pducitur ex nimia deiectione: q̄ q̄n i affectu hoīs
dñatur: videtur ei qd nūq̄ possit ad aliqd bonū reuenari.
et q: accidia est tristitia q̄dam deiectiua spūs. ideo p hunc
modū despatio ex accidia generatur. hoc aut est ppriū ob
iectū spei. s. qd sit possibile. nā bonū et arduū et ad alias pas
siones pertinet. vñ spūalius oritur ex accidia: pōt tñ oriri ex
luxuria rōne iā dicta. vñ patet rñsio ad p̄mū. Ad scdm
ddm qd sicut p̄hs dicit in. 2. r̄betorice: sicut spes facit dele/
ctationē: ita et hoīs in delectationibus existētes efficiūtur
maioris spei. et per hūc et modū hoīs in tristitijs exñtes
facilius in desperationem incidit: fm illud. 2. ad Corin. 2.
Ne maior tristitia absorbeat qm̄ eiusmodi ē: sed tamē
q: spei obiectū est bonū in qd nāliter tendit appetitus. nō
aut discedit ab eo nāliter: sed solū ppter aliqd ipedimētū
supuēns. ideo directius quidem ex spe oritur gaudium.
desperatio at ecōuerso ex tristitia. Ad tertū ddz qd ipa
negligētia cōsiderādi diuina beneficia ex accidia puenit. hō
enim affectus aliqua passione p̄cipue illa cogitat q̄ ad illaz
p̄tinēt passionem. Uñ hō i tristitijs constitutus non de fa/
cili aliqua magna et iucunda cogitat: sed solum tristitia: nisi
per magnum conatum se auertat a tristibus.

De presumptione. Questio. xxi.

Unde cōsiderādū ē de presum-
ptione: Et circa hoc q/
runtur q̄tuor. 1° qd sit obm̄ p̄sūptiois
cui innititur. 2° vtrum sit pctm̄. 3° cui
opponatur. 4° ex q̄ vicio oriatur.

Ad primum sic procedit.

Uidet qd p̄-
sumptio que ē pctm̄ i spūz sc̄tūz n̄ inuitatur deo: s. p̄p̄e vtu/
ti. Quāto. n. minor ē v̄tus: tāto magis peccat q̄ ei nimis i/
nititur. s. minor: ē virt^o hūana q̄ diuina. ergo graui^o peccat
qui presumit de virtute hūana. q̄ qui p̄sumit de virtute di
uina. sed pctm̄ in spūz sc̄tūm ē graui^osimū. ergo p̄sumptio
q̄ ponitur spēs pcti i spūz sc̄tūm liberet v̄tuti hūane magis
q̄ diuine. Ad̄terea. Ex pctō i spūz sc̄tūz aliq̄ pctā oriū
tur. pctm̄ enī i spūz sc̄tūz dī: malicia ex q̄ q̄s peccat. s. ma/
gis videtur alia pctā oriri ex p̄sumptione q̄ hō p̄sumit d se/
ipso: q̄ ex p̄sumptione q̄ hō p̄sumit de deo: q: amor
sui ē p̄ncipiū peccādi: vt p̄ per Aug. 14. de ciui. dei. ergo
videtur qd p̄sumptio que ē pctm̄ in spūm sc̄tūm maxie
inuitatur virtuti hūane. Ad̄terea. p̄ctm̄ puenit ex con
uersione inordinata ad bonū cōmutabile: sed p̄sūptio ē qd/
dā pctm̄. ergo magis cōtingit ex cōuersione ad v̄tutē hūa/
nā que ē bonū cōmutabile q̄ ex cōuersione ad v̄tutem di
uinā que ē bonū icōmutabile. S. 3. Sicut ex despa
tione aliq̄s cōtēnit diuinā misericordiā cui spes inuitatur: ita
ex p̄sūptione cōtēnit diuinā iusticiā q̄ peccatores punit: s.
sicut misericordiā ē in deo: ita etiā et iusticia est in ip̄o. ergo
sicut desperatio ē p auersionē a deo: ita p̄sūptio est p iō: di
natā cōuersionē ad ipsum. Rn^o. dd̄m qd p̄sumptio
videtur iportare q̄dā imoderatā spei. spei at obm̄ ē bo
nū arduū possibile. possibile aut est aliquid hoī dupliciter
Uno mō p ppriā virtutē. alio mō nō nisi p virtutē diuinā
circa vtrāq̄ at spem p imoderatā pōt eē p̄sūptio. Nā cir
ca spem per quā aliquis de ppria virtute confidit: attendi
tur p̄sumptio: ex hoc qd aliq̄s tēdit in aliqd bonū: vt sibi
possibile: qd suā facultatem excedit: fm qd dicit Iudith.
.6. p̄sumētes de se humilias. et talis p̄sumptio oppo
nitur virtuti magnanimitatis q̄ mediū tenet in h̄mōi spe.
Circā spem at qua aliq̄s inheret diuine potētie pōt p imo/
deratāz eē p̄sūptio in hoc qd aliq̄s tendit in aliquod bonū
vt pole p virtutē et misericordiā diuinā: qd pole n̄ ē: sic cū
aliq̄s spat se veniā obtinere sine p̄nia: v̄l gloriā sine meri
tis. hec at p̄sūptio ē pprie spēs peccati i spūz sc̄tūm: q: sc̄lz
p h̄mōi p̄sūptionē tollit vel cōtēnitur adiutorium spūs sc̄
ti per qd hō reuocatur a peccato. Ad p̄m ergo ddz qd

sicut supra dictū ē. pctm̄ qd est d̄ deū: fm suū gen^o ē grati
us ceteris pctis. vñ p̄sumptio q̄ q̄s inordinate inuitit deo:
gravius pctm̄ ē q̄ p̄sumptio q̄ q̄s inuitit pprie virtuti. qd
enī aliq̄s inuitat diuine virtuti ad cōsequēdū id qd deo nō
cōuenit: hoc ē diminūere diuinā v̄tutē. p̄s at qd graui^o pec
cat qd diminuit diuinā v̄tutē: q̄ qd pp̄am v̄tutē supertollit.
Ad 2^m dd̄m qd ipa p̄sumptio q̄ q̄s inordinate p̄sumit
de deo: amorē sui icludit: quo q̄s ppriū bonū inordinate de
siderat. Q̄ enī. multū desideramus estimam^o nobis de fa
cili p alios posse puenire: etiā si nō possint. Ad 3^m ddz
qd p̄sumptio de diuina misericordiā h̄z cōuersionē ad bo
nū cōmutabile iq̄stum p̄cedit ex desiderio inordinato p/
prij boni: et auersionē a bono icōmutabili inq̄stuz attribuit
diuine virtuti: quod ei non conuenit. per hoc enim auerti
tur homo a virtute diuina.

Ad secundum sic p̄cedit. Uidet qd p̄sū-
ptio n̄ sit pctm̄. Nullū enīz
pctm̄ ē rō qd hō exaudiat a deo: s. p̄ p̄sūptionē aliq̄ exau/
diat a deo. Dī enī Iudith. 9. Exaudi me miserā deprecā
tē et de tua misericordiā p̄sumētē. ergo p̄sūptio d̄ diuina mi
sercordia nō ē pctm̄. Ad̄terea. p̄sumptio iportat su
per excessū spei: s. i spe q̄ h̄z de deo n̄ pōt eē super excessus:
cū ei^o potētia et misericordiā sint infinita. ergo v̄ qd p̄sumptio
n̄ sit pctm̄. Ad̄terea. Id qd ē pctm̄ n̄ excusat a pctō: s. p̄
p̄sūptio excusat a pctō. Dicit. n. magister. 22. di. secundū lī
br̄i sententiarum: qd Adā minus peccauit: quia sub spe ve
nie peccauit: qd videt ad p̄sumptionē pertinere. ergo pre
sūptio nō ē pctm̄. S. 3. ē qd ponit spēs peccati i spūz sc̄
tū. Rn^o. dd̄m qd sicut supra dictū ē circa desperationē
oīs motus appetitiuus qui cōformiter se h̄t ad intellectū
falsū: fm se malus ē et pctm̄. p̄sūptio at ē mot^o appetitiu^o:
q: iportat q̄dā spem inordinatā. h̄z at se cōformiter itelle/
ctui falso: sicut et despatio. sicut. n. falsū ē qd de^o penitētibz
n̄ indulget: vel qd peccātes ad p̄niam nō cōuertat: ita falsū
ē qd i pctō p̄seuerātibz veniā cōcedat. et a bono cessātibz
ope gliam largiat: cui existimatiōi cōformiter se h̄t p̄sum
ptiois mot^o: et iō p̄sūptio ē pctm̄: minus tñ q̄ despatio:
qm̄ magis ppriū ē deo misereri et parcere q̄ punire pp̄e
ei^o infinitā bonitatē. istud enī fm se deo cōuenit. hoc autem
fm n̄ra pctā. Ad p̄m ergo dd̄m qd p̄sumere ponitur
aliq̄n p spare: q: ipa spes recta q̄ habet de deo p̄sūptio vi
detur: si mēsuret fm cōditionē hūanā. nō at ē p̄sūptio si at
tēdat imēsitā diuine bonitatis. Ad 2^m dd̄m qd p̄sūptio
n̄ iportat super excessū spei ex hoc qd aliq̄s minus spat d̄ deo
s. ex hoc qd spat de deo aliqd qd deo nō cōuenit: qd etiāz
ē min^o spare de deo: q: hoc ē ei^o v̄tutē qdā mō diminūere
vt dictū ē. Ad 3^m dd̄m qd peccare cū pposito p̄seuerā/
di i pctō sub spe venie ad p̄sūptionē p̄tinēt. et hoc n̄ dimi
nuit s. auget pctm̄. p̄deccare at sub spe venie q̄siq̄ p̄cipiē
de cū pposito abstinedi a pctō et penitēdi de pctō. hoc nō
ē p̄sūptiois: sed hoc peccatū diminuit: q: p hoc v̄ h̄re
volūtate minus firmatam ad peccandum.

Ad tertium sic p̄cedit. Uñ qd p̄sūptio magis
opponatur timori q̄ spei. Inor
dinatio. n. timoris opponitur recte timori. s. p̄sūptio v̄ ad i/
ordinatiōem timoris p̄tinē. Dī. n. Sap. 17. Sēp p̄sumit seua
pturbata cōscia. et ibidē qd timor: ē p̄sūptiois adiutorium. er
go p̄sūptio opponitur timori magis q̄ spei. Ad̄terea. s. 3. s. 3. s. 3. s. 3.
q̄ maxie distāt: sed p̄sūptio magis distat a timore q̄ a spe
q: p̄sūptio iportat motū ad rē: sicut et spes. timor: at mo
tū a re. ergo p̄sūptio magis h̄riatur timori q̄ spei. Ad̄terea.
p̄sūptio totali^o excludit timorē: n̄ at totali^o excludit spēs:
sed solū certitudinē spei. Cū ergo opposita sint que se itēri
mūt: videtur qd p̄sumptio magis oppōatur timori q̄ spei
Ad̄terea. Sed ē qd duo inuicē opposita vicia h̄riatur vni virtuti:
sicut timiditas et audacia fortitudini: sed pctm̄ p̄sūptiois h̄/
riatur pctō despatiois: qd directe opponitur spei. ergo v̄
qd etiā p̄sūptio directius spei opponatur. Rn^o. dd̄m
qd sicut Aug. dicit i. 4. s. Julianū. Oibus virtutibus n̄ so
lū sunt vicia manifesta discretione h̄ria: sicut prudentie te
meritas: verum et vicia quodāmodo non v̄tate: sed qdā
spē fallente similia: sicut prudentie astutia. Et hoc et p̄hs

dicit in 3. et h. Q^o virtus maiorē cōueniētiā videt hōe cui vno oppositorū viciorū q̄s cū alio: sicut tēperātia cū isensibilitate: et fornitudo cū audacia. Presumptio ergo manifestā oppositionē videt hōe ad timorē p̄cipue seruile: q̄ respicit penā ex dei iusticia pueniētē. cuius p̄suptio remissionē sperat. sed s̄m falsā similitudinē magis cōtrariat spei: q̄ ipoztat q̄dā iōrdinatā spē de deo. et q̄ directū aliq̄ opponunt q̄ sunt vnus generis: q̄s que sūt generū diuersorū. nā cōtraria sūt in eodē genere. iō directius p̄sumptio opponitur spei q̄ timori. vtrūq̄. n. respicē idē obiectū cui inicit. s̄ spes ordinate: p̄sumptio iōrdinate. Ad p̄m ergo dicēdū q̄ sicut spes abusiue dicitur de malo: pprie autē de bono: ita et p̄suptio. et s̄m hūc modū iōrdinatio timoris p̄suptio dicitur. Ad 2^m dicēdū q̄ h̄ria sūt q̄ maxie distāt i eodē genere. Presumptio at̄ et spes ipoztat motū eiusdē generis q̄ pōt eē vel ordinat^o vel iōrdinat^o. et iō p̄suptio directius h̄riatur spei q̄ timori. nā spes h̄riat rōne pprie differētie. sicut iōrdinatū ordinato. timori at̄ h̄riat rōne differētie sui generis scz mor^o spei. Ad 3^m dicēdū q̄ p̄suptio h̄riat timori cōtrarietate generis. v̄tuti at̄ spei h̄riatē differentie. ideo p̄suptio totaliter excludit timorem et s̄m genus. spes at̄ nō excludit nisi rōne differētie excludēdo ei^o ordinationem.

Ad quartum sic p̄ceditur. Videt q̄ p̄sumptio nō canset ex inani gloria. Presumptio enī maxie videt inīti diuine misericordie. misericordia at̄ respicit miserā q̄ opponit glie. ergo p̄sumptio nō orit̄ ex inani glia. Et p̄sumptio opponitur de spatio. s̄ despatio oritur ex tristitia: vt dictū ē. cū ergo oppositorū oppozite sint cāe: videtur q̄ oritur ex delectatione. et ita videtur q̄ oritur ex vicij carnalib^o: q̄rū delectationes sūt vehemētiores. Et viciū p̄suptōis consistit i hoc q̄ aliq̄ tēdit i aliq̄d bonū: qd nō ē pole q̄si possibile. sed q̄ aliq̄s essiet pole qd ē impossibile: puenit ex ignorātia. ergo p̄suptio magis puenit ex ignorātia q̄ ex inani glia. Et s̄ qd Greg. dicit. 31. moral. Q^o p̄suptio nouitatus ē filia inanis glie. Rn^o. dicēdū q̄ sicut supra dictū ē duplex ē p̄suptio. Vna qdē q̄ inicitur pprie v̄tuti attētās. s. aliq̄d vt sibi possibile: qd ppriā v̄tutē excedit: et talis p̄suptio manifeste ex inani glia p̄cedit. Ex hoc enī q̄ aliquis multuz desiderat gloriā: sequitur q̄ attēdet ad gloriā qdā sup vires suas. et huiusmōi p̄cipue sūt noua q̄ maiorē admirationē habēt. Et iō signāter Greg. p̄suptionē nouitatu posuit filiā inanis glorie. Alia vō est p̄suptio que inicitur iōrdinate diuine misericordie vel potētie p̄ quā spat se obtinere gloriā sine meritis vel veniā sine p̄nia. et talis p̄sumptio videtur oriri directe ex superbia: ac si ipse tanti se estimet: q̄ etiam eum peccantem deus non puniat: vel a gloria excludat. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

De p̄ceptis p̄tinētib^o ad spes et timorē. Q^o. xxiij.

Inde considerādū ē de p̄ceptis p̄tinētib^o ad spem et timorem. Et circa hoc q̄runtur duo. p^o de p̄ceptis p̄tinētib^o ad spes. 2° de p̄ceptis p̄tinētib^o ad timorem.

Ad primum sic p̄ceditur. Videtur q̄ nullū p̄ceptū sit dādū p̄tinēs ad v̄tutē spei. Qd enī sufficiēter pōt fieri p̄ vnū nō opz q̄ per aliquid aliud iducat. sed ad spandū bonū sufficiēter hō iducitur ex ipa nālī inclinatione. ergo nō opz q̄ ad hoc iducat hō p̄ legis p̄ceptū.

Et p̄cepta denē de actib^o v̄tutū: p̄ncipalia p̄cepta et debēt dari de actibus p̄ncipaliū v̄tutū: sed iter oēs v̄tutes p̄ncipaliores sūt tres v̄tutes theologie. s. spes: fides: et charitas. cū ergo p̄ncipalia legis p̄cepta sint p̄cepta decalogi ad q̄ oīa alia reducūtur: vt supra habitū ē. videt q̄ si de spe daret aliq̄d p̄ceptū q̄ deberet iter p̄cepta decalogi cōtineri: nō at̄ ibi cōtinet. ergo videt q̄ nullū p̄ceptū i lege debeat dari de actu spei. Et p̄terea. Eiusdē ratio nis ē p̄cipue actū v̄tutis: et p̄hibere actū vicij oppositi: sed nō iuenit aliq̄d p̄ceptū datū p̄ qd p̄hibeat despatio que ē opposita spei. ergo videt q̄ nec de spe cōueniat aliq̄d p̄ceptū dari. Et s̄ qd Aug. dicit sup illd Jo. Il^o hoc ē p̄ce

ptū meū vt diligatis iuicē. De fide nobis q̄ multa mādata sūt: q̄ multa d̄ spe. ergo de spe puenit aliq̄ p̄cepta dari. Rn^o. dōz q̄ p̄ceptoz q̄ i sacra scriptura inueniūt: qdā sūt de suba legis: qdā vō sūt p̄ambula ad legē. p̄eābula qdē sūt ad legē illa qd nō exiūt lex locū hōe nō pōt. h̄mōi at̄ sunt p̄cepta de actu fidei: et de actu spei: q̄ per actū fidei mens hominis inclinatur: vt recognoscat actores legis talē cui se subdere debeat. per spem vero p̄mij homo iducitur ad obseruatiā p̄ceptorū. Prescepta vō de suba legis sunt que homini iā subiecto et ad obediēdū parato idponunt p̄tinētia ad rectitudinē vite. et iō h̄mōi p̄cepta statim in ipsa legislatione p̄ponuntur per modū p̄ceptorū. Spei vero et fidei p̄cepta non erant p̄ponenda per modum p̄ceptorū: q̄ nisi homo iam crederet et speraret frustra ei lex proponeret: s̄ sicut p̄ceptū fidei proponēdū fuit per modū denunciatiōis et cōmemoratiōis: vt supra dictum est: ita etiā p̄ceptum spei in prima legislatione p̄ponendū fuit per modum promissionis. qui enim obedientibus premia promittit ex hoc ipso incitat in spes. vnde oīa promissa que in lege continentur sunt spes excitatiua. s̄ q̄a lege iam posita pertinet ad sapientes viros: vt non solum inducant homines ad obseruantiam p̄ceptorū: s̄ etiā multo magis ad cōseruandū legis fundamentum: iō post primam legislationem in sacra scriptura multipliciter inducuntur homines ad sperandū: etiam per modū admonitionis vel p̄cepti: et non solum per modū promissionis: sicut i lege: sicut p̄z in ps. Sperate in eo oēs cōgregationes populi: et in multis alijs scripture locis. Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ nā sufficienter inclināt ad sperādū bonum nature humane proportionatum: sed ad sperandū supernaturale bonum oportuit hominem induci auctoritate legis diuine: partim quidem promissis: partim autē admonitionibus vel p̄ceptis. et tamen ad ea etiam ad q̄ naturalis ratio inclināt: sicut sunt actus virtutum moralū: necessarium fuit p̄cepta legis diuine dari propter maiorē firmitatē. et p̄cipue q̄ naturalis ratio hōis obtenebrata erat per concupiscentias peccati. Ad secundum dicēdū q̄ p̄cepta legis decalogi pertinent ad primam legislationem. et ideo inter p̄cepta decalogi non fuit dandū p̄ceptum aliquod de spe: sed sufficit per aliquas promissiones positas inducere ad spem: vt patet in p̄mo et 4. p̄cepto. Ad tertium dicēdū q̄ in illis ad quorū obseruantia homo tenetur ex ratione debiti: sufficit p̄ceptus affirmatiuum dari de eo quod faciendum est: in quibus prohibitiones eorum que sunt vitanda intelliguntur: sicut dat p̄ceptum de honoratione parentum: non autem prohibetur q̄ parentem debonorentur: nisi per hoc q̄ debonorantibus pena adhibetur in lege. et quia debitū est ad humanam salutem vt speret homo de deo: fuit ad hoc homo induendus aliquo predictorum modorum quasi affirmatiue: in quo intelligeretur prohibitio oppositi.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt q̄ de timore nō fuerit dandū aliq̄d p̄ceptū i lege. Timor enī dei ē de his q̄ sūt p̄ambula ad legē cū sit inītiū sapiētie: sed ea q̄ sūt p̄ambula ad legem nō cadūt sub p̄ceptis legis. ergo de timore nō ē dādū aliq̄d p̄ceptū legis. Et p̄posita cā pōit effect^o: sed amor ē cā timoris ois. n. timor ex aliq̄ amore p̄cedit: vt dicit Aug. in lib. 83. q. ergo posito p̄cepto d̄ amore: supflūū fuit p̄cipue timorē. Et timori aliq̄ nō opponit p̄suptio. s̄ nulla p̄hibitio inuenit in lege de p̄suptiōe data. ergo videt q̄ nec de timore aliq̄d p̄ceptū dari debuerit. Sed s̄ qd d̄ Deutr. x. Et nūc israel qd d̄ns deus tu^o p̄etit a te: nisi vt timeas d̄nm deū tuū. s̄ illd a nobis regit qd nobis p̄cepit obfua dū. ergo sub p̄cepto cadit q̄ aliq̄s timeat deū. Rn^o. dōz q̄ duplex ē timor. s. s̄uilis et filialis. Sicut at̄ aliq̄s iducit ab obseruatiā p̄ceptorū legis p̄ spē p̄mior: ita et iducit ad legis obfua dū p̄ timorē penar: q̄ ē timor s̄uilis. Et sicut p̄z s̄m p̄dicta: i ipa legislatione non fuit p̄ceptum dādū de actu spei: sed ad hoc fuerunt hoīes iducēdi p̄ promissa: ita nec de timore q̄ respicit penā fuit p̄ceptū dādū p̄ p̄ceptū modū: sed ad hoc fuerunt hoīes iducē

di p cōminatōem penar: qđ fuit factū & i ipīs pceptis de calogi. & postmodū cōsequenter i secundarijs legis pceptis. Sed sicut sapientes & pphe pnterintendentes hoies stabilire i obfuitia legis: documenta tradiderūt de spe p modū admonitōis vel pcepti: ita ē & de timore. s; timor filialis q reuerētiā exhibet deo est qđ qđdā gen^o ad dilectiōem dei. & pncipiū qđdā oīum eoz q i dei obseruantur reuerētia. & iō de timore filiali dantur pcepta in lege: sicut & de dilectiōe: q: vtrūq; ē pambulū ad exteriores act^o qui precipiūt i lege: ad quos pntēt pcepta decalogi. & iō in auctoritate legis i ducta requiritur ab hoie timor: & vt abulet i via dei colendo ipm: & vt diligat ipz. **C**Ad p^m ergo dōm q timor filialis ē qđdā pambulū ad legē: nō sicut ex triseclū aliqd s; sicut pncipiū legis: sicut ē dilectiō. & iō de vtroq; dant pcepta q sūt qđ qđdā pncipia cōia totius legis. **C**Ad 2^m dōm q ex amore sequitur timor filialis: sicut etiā & alia bona opa q ex charitate fiūt: & iō sicut post pceptū charitatis dātur pcepta de alijs actib^o vtutū: ita ē sil^o dantur pcepta de timore & amore charitatis: sicut ē in sciētis demōstratinis nō sufficit ponere pncipia pma: nisi ēt ponātur conclusiōes q ex his sequūtur vel prie vel remote. **C**Ad tertiu dicēdū q i ductio ad timorē sufficit ad excludēdum psumptionē: sicut ēt i ductio ad spem sufficit ad excludēdum desperationem: vt dictum est.

De charitate. Dó xviii.

Consequēter cōsiderādū ē de charitate. Et pmo de ipa charitate. 2° de dono sapie ei cōrespōdēte. **C** Circa p^mū cōsiderāda sūt qnq;. pmo de ipa charitate. 2° de obō charitatis. 3° de actib^o ei^o. 4° de vitijs oppositis. 5° de pceptis ad hoc pntētib^o.

C Circa p^mū ē duplex cōsideratio. **I**psa qđ de ipa charitate s; se. **S**ecūda de charitate p cōparationē ad subiectū. **C** Circa p^mū qritur octo. p^o. vtrū charitas sit amicitia. 2° vtrū sit aliqd creatū i aīa. 3° vtrū sit vtus. 4° vtrū sit virtus spālis. 5° vtrū sit vna vt^o. 6° vtrū sit maria vtutū. 7° vtrū sine ea pot sit ēē aliq vera virtus. 8° vtrū sit forma virtutum.

Ad primū sic pcedit. Videtur q charitas nō sit amicitia. Nihil enim est ita p^o p^o amicitie sicut cōiūne amico: vt dicit pbs i. 7°. etbi. Sed charitas est hois ad deum & ad angelos: quorū nō est cū hoibus cōuersatio: vt dī Daniel. 2. ergo charitas nō est amicitia. **P**reterea. Amicitia si ē sine reamatiōe: vt dicitur in. 8. etbi. Sed charitas habet etiā ad inimicos: s; illud **M**attb. 5. Diligite inimicos vestros. ergo charitas nō ē amicitia. **P** Amicitie tres sūt spēs s; pbum in. 8. etbi. s. amicitia delectabilis vtilis & honesti. sed charitas nō ē amicitia vtilis aut delectabilis. Dicit. n. Hiero. i epla. ad **P**aulinū q ponit i pncipio bible. Illa ē vera necessitudo & xpi glutino copulata quā nō vtilitas rei familiaris nō pntia tantum eoz: nō subdola & palpās adulatio: sed dei timor: & diuinarū scripturarū studia cōcilāt. silr ēt nō ē amicitia honesti: q: charitate diligim^o et pctōres. amicitia vero honesti nō ē nisi ad virtuosos: vt dī in. 8. etbi. ergo charitas nō ē amicitia. **S** s; ē qđ Jo. 15. dī. Jā nō dicā vos suos: s; amicos meos: s; hoc nō dicebat eis nisi rōne charitatis. ergo charitas ē amicitia. **R** n^o. dōm q s; pbum in. 8. etbi. Non quilibet amor: h; rōne amicitie: sed amor q ē cū beniuolētia qñ. s. sic amamus aliq: vt ei bonū velim^o: si at reb^o amatis nō bonū velimus: sed ipsum eoz bonū nobis velimus: sicut dicimur amare vinū aut equū: aut aliqd hmōi: nō ē amor amicitie sed cuiusdam concupiscentie. **R**idiculū enī est dicere q aliq hēt amicitia ad vinū vel ad equū. Sed nec beniuolentia sufficit ad rōne amicitie: sed requiritur qđā mutua amatiō: q: amicus est amicus amic^o. **T**alis at mutua beniuolētia fūdat super aliquā cōicationē. Cū ergo sit aliq cōicatio hois ad deū s; q nobis suā beatitudinem cōicat: sup hanc cōmunicatōē op; aliquam amicitiam fundari. **D**e qua quidem cōicatione dicitur. i. ad **L**oim. pmo. fidelis deus per quē vo-

cati estis in societatem filij eius. **A**mor: autem super hanc cōicationem fundatus est charitas. **U**nde manifestum est q charitas amicitia quedā est hois ad deū. **C** Ad p^mū ergo dicēdū q duplex est hois vita. **U**na qđ exterior: s; naturam sensibilem & corporalem: & s; hanc vitam nō est nobis cōmunicatio vel conuersatio cum deo & angelis. **A**lia autem est vita hominis spiritualis s; m mentes. & s; hanc vitam est nobis conuersatio & cum deo & angelis: in presenti quidem statu imperfecte. **U**nde dicitur **I**psbil. 3. **N**ostra conuersatio in celis est: sed ista conuersatio perficitur in patria: quando serui eius seruient deo: & videbunt faciem eius: vt dicitur **A**poca. vlti. **E**t ideo hic est charitas imperfecta: sed perficietur in patria. **C** Ad secundū dicēdū q amicitia se extendit ad aliquem dupli. **U**no modo respectu sui ipsius: & sic amicitia nūq; est nisi ad amicū. **A**lio modo se extendit ad aliquem respectu alterius persone: sicut si aliquis habet amicitia ad aliqū hominē: ratione cuius diligit omnes ad illum hoiem pertinentes: siue filios siue seruos: siue qualitercūq; ei attinentes: & tanta potest esse dilectio amici q ppter amicum amentur hi qui ad ipsum pertinent: etiā si nos offendant vel odiant. **E**t hoc modo amicitia charitatis se extendit etiam ad inimicos quos diligimus ex charitate in ordine ad deū ad quē pncipaliter habetur amicitia charitatis. **C** Ad tertiu dicēdū q amicitia honesti non habetur nisi ad virtuosum sicut ad pncipalē personā: sed eius intuitu diliguntur ad eū amictes & si non sint virtuosī. **E**t hoc modo charitas q maxime est amicitia honesti se extendit ad peccatores quos ex charitate diligimus propter deum.

Ad secundum sic pcedit. Videtur q charitas nō sit aliqd creatum i aīa. Dicit enim **A**ugustinus in. 8. de trinitate. Qui primū diligit cōsequēs ē vt ipsam dilectionem diligat. **D**eus autē dilectio est. consequens est ergo vt precipue deum diligat. **E**t in. 15. de trinitate dicit. Ita dicitur est: deus charitas ē: sicut dictum est: deus spiritus est. ergo charitas non est aliquid creatum in anima: sed est ipse deus. **P**reterea. **D**eus est spūaliter vita anime: sicut aīa vtra corporis: s; illud **D**eutro. 30. Ipse est vita tua: sed aīa viuificat corp^o per seipsam. ergo deus viuificat animam per seipsū. viuificat autē eam per charitatem: s; illud. 1. **J**oan. 3. **N**os scimus quā translati sum^o de morte ad vitā: quā diligim^o fratres. ergo deus est ipsa charitas. **P** Nihil creatū ē infinite vtutis: sed magis oīs creatura est vanitas. charitas aut nō ē vanitas: sed magis vanitati repugnat. & est infinite virtutis: q: aīam hois ad bonū infinitū perducit. ergo charitas nō est aliquid creatū in aīa. **S**ed cōtra est qđ **A**ug. dicit in. 3. de doctrina xpiana. **C**haritatē voco motū animi ad fruēdū deo ppter ipsum: sed mot^o animi ē aliqd creatū in anima. ergo & charitas ē aliqd creatum in aīa.

R n^o. dōm q magister pseruat hāc qñē in. 18. dis. p^o mi libi s; arū. & ponit q charitas nō ē aliqd creatū i aīa. s; ē ipse spūs scūs mētē inhabitās: nec est sua intentio q iste mot^o dilectionis quo deū diligimus sit ipse spūs scūs: sed q iste motus dilectiōis est a spū scō: nō mediāte aliquo habitu: sicut a spū scō sunt alij actus virtuosī mediātibus habitibus aliarū virtutum: puta fidei: aut spei: aut alicui^o alterius virtutis. & hoc dicebat ppter excellentiam charitatis. **S**ed si quis recte consideret: hoc magis redundat in charitatis detrimentum. nō enī motus charitatis ita pcedit a spū scō mouente humanam mentem q hūana mēs sit mota tū: & nullo modo sit pncipiū huius motus: sicut cū aliqd corpus mouet ab aliquo exteriori mouente. hoc enī est cōtra rōnem voluntarij: cuius op; pncipiū in ipso ē: sicut supra dictū ē. **U**n se qret q diligere nō ēēt voluntariū: qđ iplicat dictionē: cū amor de sui rōne iporet q sit actus voluntatis. **S**ilr etiā nō pōt dici q sic moueat spū scūs voluntatē ad actū diligēdi sicut mouet instm: qđ & si sit pncipiū actus: nō tū ē in ipso agere vel nō agere: sic enim tollerēt ratiō voluntarij & excluderēt rō meriti. cū tamen supra habitū sit q dilectio charitatis est radix merendi: sed o; q sic voluntas moueat a spū scō ad dilidē

dum qd et ipa sit efficiens huc actū. Nullū at actū pfecte pdu-
 cit ab aliq potētia actiua: nisi sit ei cōnālis p aliquā formā
 q sit pncipiū actōis. Un de q oia mouet ad debitos fines
 singulis reb ididit formas p qis inclinatur ad fines sibi pfti-
 tutos a deo. et s; hoc disponit oia suauiter: vt d; Sap. 8.
 Manifestū ē at q actū charitatis excedit nām potētie volū-
 tatis. nisi ergo aliq forma supadderet nāli potētie p quā in-
 clinaretur ad dilectōis actū: fm hoc eēt actū iste ipsectior
 actib nālib et actib altariū vtutū: nec eēt facilis et delecta-
 bilis: qd p; eē falsum: q; nulla virtū h; tātā inclinationē ad
 suū actū: sicut charitas: nec aliqua ita delectabiliter opera-
 tur. Un maxime necesse ē q ad actū charitatis i nobis eri-
 stat aliq habitualis forma superaddita potētie nāli inclinās
 ipsā ad charitatis actū: et faciēs eā pmppte et delectabilē ope-
 rari. Ad p mū ergo ddm q ipa essentia diuina charitas
 ē sicut et sapia ē: et bōitas ē. Un sicut dicimur boni bonita-
 te q est deus: et sapientes sapientia que est deus: quia bo-
 nitas qua formaliter boni sumus est participatio quedā
 diuine bonitatis: et sapientia qua formaliter sapientes su-
 mus est participatio quedā diuine sapientie: ita etiam cha-
 ritas qua formaliter diligimus primum est quedam par-
 ticipatio diuine charitatis. Hic enī modus loquēdi cōsue-
 tus est apud platonicos quorū doctrinis ibut fuit Aug.
 qd qdam nō aduertētes: ex verbis eius sumpserunt occa-
 sionē errādi. Ad secūdu ddm q de est vita effectiue: et
 aīe p charitatē: et corporis p aīam: sed formaliter charitas
 est vita aīe: sicut et aīa corporis. vñ per hoc pōt cōcludi q
 sicut aīa imēdiate vnitur corpori: ita charitas aīe.
 Ad tertiu ddm q charitas operatur formaliter. effica-
 cia at forme ē fm virtutē agentis qui inducit formas. et iō
 p; q charitas non est infinita: sed facit effectum infinitum
 dū coniūgit aīam deo iustificādo ipsam. hoc demonstrat i
 finitatem virtutis diuine que est charitatis actō.

Ad tertium sic pcedit. Videt q charitas nō
 sit vt. Charitas enī amicitia ē q
 dā: sed amicitia a pbs nō ponitur virtū: vt i lib. ethi. patz.
 Neq; n. cōnumeratur iter virtutes morales: neq; ē iter
 intellectuales. ergo et neq; charitas ē virtus. Preterea.
 Virtū ē vltimū potētie: vt d; i lib. de celo et mūdo. s; cha-
 ritas nō ē vltimū: sed magis gaudiū et par. ergo videtur q
 charitas nō sit virtus: sed magis gaudiū et par. Prete-
 rea. Ois virtū ē quidā habitus accidētalis: sed charitas nō
 est habitus accidētalis: cū sit nobilior ipsa aīa. nullū autem
 accidēs ē nobilior subiecto. ergo charitas non est virtus.
 S; ē qd. Aug. dicit i lib. de morib ecclie: charitas est
 virtus q cū nra affectio ē rectissima: pūngat nos deo q eū
 diligimus. Rn. ddm q humani actus bonitātē habēt
 fm q regulantur debita regula et mensura. et iō humana
 virtus que est principium oīum bonorū actūū hominis
 cōsistit in attingendo regulam humano:ū actūū: que qdēz
 est duplex: vt supra dictū ē. s. humana ratio: et ipse deus.
 vñ sicut virtus moralis diffinitur per hoc qd est fm rectā
 rationem: vt patet in. 2. ethi. ita etiam attingere deum con-
 stituit rationem virtutis: sicut etiam supradictum est de fi-
 de et spe. vnde cū charitas attingit deum: quia coniūgit
 nos deo: vt p; per auctoritatem. Aug. inductaz: cōsequēs
 est charitatem eē virtutem. Ad primum ergo ddm q
 pbs in. 8. ethi. non negat amicitiam esse virtutes. sed dicit
 q est virtus vel cum virtute. Posset enī dici q ē vir-
 tus moralis circa operationes que sunt ad alium. sub alia
 tñ rōne q; iusticia. nā iusticia ē circa opatiōes q sūt ad aliu
 sub rōne debiti legalis. amicitia at sub rōne bñficii cuius-
 dā debiti a micabilis et moralis vl magis sub rōne bñficii
 gratuiti: vt p; p p m in. 8. ethi. Pōt tñ dici q nō ē virtū per
 se ab alijs distincta. nō. n. hēt rōne laudabilis et honesti nisi
 ex obiecto: fm q fundat sup honestatē virtutū: qd p; ex
 hoc q nō quelibet amicitia h; rōne laudabilis et honesti
 sicut patet in amicitia delectabilis et vtilis. vñ amicitia vir-
 tuosa magis est aliquid cōsequēs ad vtutē q; sit virtū: nec
 ē sile d charitate q nō fundat pncipali sup vtutē hūanā: sed
 sup bonitatē diuinā. Ad 2m ddm q eiusdē vtutis ē dili-
 gere aliquē et gaudē d illo. Nā gaudiū amorē cōsequē: vt

supra hitū ē: cū de passionib ageret. et iō magis ponitur
 virtū amor: q; gaudiū qd ē amoris effectū. Vltimū autē qd
 ponit i rōne vtutis nō iportat ordinē effectū: s; magis ordi-
 nē excessus cuiusdā: sic cētū libze excedūt odragita. Ad
 3m ddm q oē accidēs fm suū eē ē iseri suba: q; suba ē ens
 p se. accūs at i alio. s; fm rōne sue spēi accūs qdē qd cau-
 satur ex pncipijs subī ē idigni subo: sicut effectū eā. accūs
 autē qd causatur ex participatiōe alicui superioris nature:
 est dignius subiecto iqtū ē similitudo superioris nāe: sicut lux
 diaphano. Et hoc modo charitas est dignior anima inq;
 tum est participatio quedam spiritus sancti.

Ad quartum sic pcedit. Videt q charitas
 nō sit vt spālis. Dicit. n. Hiero.
 ro. Ut brenif oīum virtutū diffinitionē cōplectar. virtū est
 charitas q diligitur deus et proximus. Et Aug. dicit i lib.
 de morib ecclie. q virtū est ordo amoris. sed nulla virtus
 spālis ponitur in diffinitionē virtutis cōis. ergo charitas nō
 est spālis virtus. Preterea. Id quod se extēdit ad opa
 oīum virtutū nō pōt eē spālis virtus: sed charitas se extē-
 dit ad opa oīum vtutum: fm illud. i. ad Cor. 13. Charitas
 patiens ē: benigna ē et c. Extēdit et se ad oia opa hūana: s; illud. i. ad Cor. vlti. Oia enī opera vestra i charitate fiant.
 ergo charitas nō ē spālis virtū. Preterea. Precepta le-
 gis respōdēt acibus virtutum. sed Aug. in lib. de perfe-
 ctioe hūane iusticie: dicit q gñalis iustio ē: diliges et gñalis
 phibitio: nō occupātes. ergo charitas nō ē gñalis vt. S; ē.
 Nullū gñale cōnumerat spāli. s; charitas cōnumerat spā-
 lib vtutib. s. spei et fidei: s; illud. i. ad Cor. 13. Nūc at ma-
 nēt fides spes charitas tria hec. ergo charitas ē spālis vt.
 Rn. ddm q actū et hitū specificat p oba: vt ex supradi-
 ctis patet. p m at obm amoris ē bonū: vt supra habitū
 ē. et iō vbi ē spālis rō boni: ibi ē rō amoris. Bonū at diui-
 nū iqtū ē bñtudinis obm h; spālē rōne; boni. et iō amor
 charitatis q ē charitas hui boni: est spālis amor. vñ et cha-
 ritas est specialis virtus. Ad primum ergo dicēdū q cha-
 ritas ponitur in diffinitionē oīs vtutis: nō q; sit eñtialit oīs
 vtutis: s; q; depēdēt ab ea aliqlit oēs vtutes: vt ifra dicit.
 sicut et prudētia ponitur i diffinitionē virtutū moralū: vt pa-
 tet in. 2. et 6. ethi. eo q vtutes morales depēdēt a pruden-
 tia. Ad 2m ddm q vtus vel ars ad quā ptnet finis vlti-
 mus i perat vtutibus vel artib ad q; pntent alij fines se-
 cūdarij. sicut militaris i perat equestri: vt d; i primo. ethi.
 et iō q; charitas h; p obo vltimū finē hūane vite. s. bñtudi-
 nem etnā. iō extēdit se ad actū totū hūane vite p modū ipe-
 ri: nō q; i immediate eliciēs oēs actū vtutū. Ad tertiu ddm
 q preceptū d diligēdo d; eē iustio generalis: q; ad hoc re-
 ducūtur oia alia pcepta sicut ad finem: fm illud. i. ad Thi-
 mo. p rō. finis pcepti charitas est.

Ad quintum sic pcedit. Videt q charitas
 nō sit vna vt. Hic. n. distiguū-
 tur fm oba. sed duo sūt oba charitatis de et proximus: q
 i infinitū ab iuce distāt. ergo charitas nō ē vna vtus. Pre-
 terea. Diverse rōnes obi diuersificāt hitū: et si obiectū sit realit
 idem: vt ex supradictis patet. s; multe sūt rōnes diligēdi
 deū: q; ex singulis bñficijs ei pceptis debito: es sum dile-
 ctionis ipi: ergo charitas nō ē vna virtus. Preterea. Sub cha-
 ritate icludit amicitia ad primum: sed pbs in. 8. ethi. ponit
 diuersas species amicitie. ergo charitas: non est vna vt
 sed multiplicat i diuersas spēs. Sed ē. Sicut ob; fidei
 ē de. ita et charitatis. s; fides ē vna virtū ppter vnitatem
 diuine vitatis: fm illud ad Eph. 4. Una fides. ergo etiaz
 charitas est vna virtū ppter vnitatē diuine bōitatis. Rn.
 ddm q charitas sicut dictū est: est qdāz amicitia hoīs ad
 deū. diuersē at amicitiaz spēs accipiūt qdē vno mō fm
 diuersitatē finis. et fm hoc dicitur tres spēs amicitie. scilz
 amicitia vtilis vl delectabilis et honesti. Alio mō s; diuer-
 sitatē cōicationū i quibus amicitie fundant: sicut alia spēs
 amicitie ē cōsanguineoz: et alia cōciuiū aut pegrinantūz:
 quaz vna fundatur sup cōicationē nāli: alia sup cōicationē
 civili vel pegrinationis: vt p; p p m in. 8. ethi. Neutro at
 istoz modozū charitas pōt diuidi in plura. nā charitatis fi-
 nis ē vnus. s. diuina bonitas. ē etnā et vna cōicatio bñtudi-

nis eterne sup qnā hec amicitia fundat. Cū relinqtur q charitas ē simplr vna vt nō difficta i plēs spēs. C Ad p mū ergo dicēdū q rō illa directe pcederet si de? et prim? ex equo eēt charitatis obiecta. hoc at nō ē verū: s; de? est pncipale obiectū charitatis. prim? at ex charitate diligit ppter deū. C Ad secūdū dicēdū q charitate diligit de? ppter seipsum. Cū vna sola rō diligēdi attēdit pncipali a charitate. s. diuina bonitas q ē ei? subia: s; illud ps. Cōsi- temini dño qm bonus. Alie aut rōnes ad diligēdū iducē- tes vel debitū dilectiōis faciētes sūt secundarie et pntes ex prima. C Ad tertū dicēdū q amicitie hūane de qua pbs loquit ē diuersus finis et diuersa cōcatio: qd in charitate locum nō habet. vt dictū ē. et iō nō ē similis ratio.

Ad sextum sic pcedit. Videt q charitas nō sit excellētissima virtutū. Altioris enī potētia altior ē virtus: sicut et altior opatio. sed itellec? ē alti- or: volūtate: q; dirigit ipm. ergo fides q ē i intellectu est ex- cellētiō: charitate q ē in voluntate. C Pterea. Illud per quod aliud operatur videtur eo eē iferi?. sicut minister p que dñs aliqd opat ē iferio: dño. s; fides p charitatē opa- tur: vt hī ad Gal. 5. ergo fides est excellētiō: charitati.

C P. Illud qd se hēt ex additiōe ad aliud videt eē pfecti- us. s; spes videt se hēre ex additiōe ad charitatē. nā chari- tatis obiectū ē bonū. spei at obiectū ē bonū arduum. ergo spes ē excellētiō: charitate. C S; ē qd dī. 1. ad Cor. 13. Maior: horū ē charitas. C Rn°. ddm q cū bonū in hūa- nis actib? attēdat s; m q regulatur debita regula: necesse ē q virtus hūana q ē pncipiū bonorū actuū cōsistat i attingen- do hūanorū actuū regulā. Est at duplex regula hūanorū actuū vt supra dictū ē. s. rō hūana et dñs. s; dñs ē pma reglā a q etiā hūana rō regulāda ē. et iō virtutes theologice q pfi- stūt i attingēdo illā regulā pma: eo q earū obiectū ē de?. ex- cellētiōes sūt virtutib? moralib?: vel itellectualib? q consi- stunt i attingēdo rōne hūanā: pp qd opz q ē iter ipas vir- tes theologicas illa sit portio: q magis deū attingit. semp at id qd ē p se maius ē eo qd ē p aliud. fides at et spes atting- gūt qdē deus s; m q ex ipō puenit nobis vel cognitio veri vel adeptio boni: s; charitas attingit ipm deū vt i ipō sistat: nō vt ex eo aliqd nobis pueniat. et iō charitas ē excellētiō: si de et spe. et p rōis oib? alijs virtutib?. sicut etiā prudētia q at- tingit rōne s; m se ē excellētiō: q; alie virtutes morales q at- tingunt rōne s; m q ex ea mediū cōstituit i opatōib? vl? pas- sioib? hūanis. C Ad p mū ergo ddm q opatio itellectus cōplet s; m q itellectū ē i itelligēre. et iō nobilitas opatiōis itellectualis attēdit s; m mēsurā itellect?. Opatio at volun- tatis et cuiuslibet virtutis appetitine pfecti ex iclinatiōe ap- petentis ad rem. sicut ad terminū. iō dignitas opatiōis ap- petitue attēdit s; m rē q ē obiectū opatiōis. ea at q sūt ifra aīas nobilioi mō sūt i aīa q; in seipsis: q; vniūq; est in aliquo p modū ei? i quo ē: vt habet in lib. de causis. q; vō sūt supra aīam: nobilioi mō sūt i seipsis q; sūt in aīa. et iō eorū q sūt ifra nos nobilioi ē cognitio q; dilectio: pp quod pbs in. 7. et hī. pntulit virtutes itellectuales moralibus. s; eo- rum q sūt supra nos et pncipue dilectio dei cognitioi pferē. et iō charitas ē excellētiō: fide. C Ad secūdū dicēdū q si des nō opat p dilectionē sicut p istrumētū: vt dñs p suū: sed sicut p formā ppiā: et iō rō nō sequit. C Ad tertium ddm q idē bonū ē obm charitatis et spei. sed charitas im- portat vnionē ad illud bonū. spes aut distātiā qdā ab eo et inde ē q charitas nō respicit illud bonū vt arduus sicut spes: qd. n. iam vnitum ē: non habet rationes ardui. et ex hoc apparet q charitas est perfectio: spe.

Ad septimum sic pcedit. Videtur q sine charitate possit eē aliq; vā vt? Virtutis. n. ppiū ē bonū actū pducere. s; illi q nō habēt charitatē faciūt aliquos bonos act?: puta dū nudū vestiūt famelicū pascūt: et similia opant. ergo sine charitate pōt eē aliq; vā virtus. C P. Charitas nō pōt eē sine fide. pcedit. n. ex fide nō ficta: vt apls dicit. 1. ad Thimo. pmo. s; i infide- libus pōt eē vera castitas: dū cōcupiscētiā colibēt: et ve- ra iusticia dū recte iudicāt. ergo. vera virtus pōt esse sine charitate. C P. Scia et ars virtutes qdā sūt: vt p3 in .6.

et hī. sed huiusmodi inveniūtur in hoibus peccato:ibus nō hūibus charitatē. ergo vera virtus pōt eē sine charitate. C Sed cōtra ē qd apls dicit. 1. ad Cor. 13. Si distribuero i cibos pauperū oēs facultates meas: et si tradidero cor- pus meū: ita vt ardeā: charitatē at nō hēas: nihil mihi pdest s; virt? vera multū pdest: s; m illud Sap. 8. Sobrietates et iustitia docet prudētiā et virtutē: qbus i vita nihil ē vtilius hoibus ergo sine charitate vera virtus eē s; m pōt. C Rn°. ddm q virtus ordinatur ab bonū: vt supra hitū ē. bonum at pncipaliter ē finis. nā ea q sūt ad finē nō dicūtur bona nī si in ordine ad finē: sicut ergo duplex ē finis. vnus vltim? et alius prim?: ita et ē duplex bonū. vnū qdē vltimū et vni- uersale. et aliud primū et pncipale. vltimū qdē et pncipa- le bonū hoīs ē dei fruitio: s; m illud ps. Ad hī ad hēre deo bonū ē. et ad hoc ordiat hō p charitatē. Bonū at sedariū et qsi pncipale hoīs pōt eē duplex. Vnū qdē qd ē vere bonū: vt pote ordinabile qstū ē i se ad pncipale bonū qd ē vltim? finis. Aliud at ē bonū apparens: et nō verum: q; ab- ducit a finali bono. Sic ergo p3 q virt? vera simplr ē illa que ordinat ad pncipale bonū hoīs: sicut et pbs in. 8. et hī. dicit: q virtus ē dispositio pfecti ad optimū. et sic nulla ve- ra virtus pōt eē sine charitate. S; si accipiat virtus s; m qd ē in ordine ad aliquē finē pncipalē: sic pōt aliq; virtus dici sine charitate iōptum ordinatur ad aliqd pncipale bonū: sed si illud pncipale bonum nō sit verū bonū: sed appa- rens. virt? et q ē i ordie ad hoc bonū nō erit vera virt? sed falsa similitudo virtutis: sicut nō ē vera virt? auarorū prudētia q excogitat diuersa genera locelloz et auarorū iustitia qua grauiū dānoz metu cōtēnūt aliena. et auarorū tēperātia q luxurie q sūptuosa ē colibēt. appetitū. et auarorū fortitudo q vt ait Iheronimus: p mare pauperiem fugiūt p saxa per- ignes: vt Aug. dicit in. 4. lib. cōtra Julianū. Si vō illd bo- nū pncipale sit verū bonū: puta cōseruatio ciuitatis vl? ali- qd hūmōi: erit qdē vera virt? s; i pfecta. nisi ferat ad finale et pfectū bonū. et s; m hoc simplr vera virt? sine charitate esse nō pōt. C Ad p mū ergo ddm q act? alicui? charitate carē- tis pōt eē duplex. Vnū qdē s; m hoc q charitate caret: vt- pote cū facit aliqd i ordie ad id p qd caret charitate. et ta- lis actus semp ē malus: sicut Aug. dicit in. 4. 5. Julianū: Q; actus infidelis iōptū ē infidelis semp ē pccatū: et si nudum opiat: vel qcqd aliud hūmōi faciat ordinās ad finē sine infide- litatis. Alius at pōt eē act? charitate carētis: nō s; m id. quod charitate caret: sed s; m q hēt aliquod aliud donū dei vl? si- de vel spez vel et nāe bonū qd nō totū p pccatū tollit: vt su- pra dictū ē. et s; hoc sine charitate pōt qdē eē aliq; actus bon? ex suo genere: nō tū pfecte bon?: q; deest debita ordi- natio ad vltimū finē. C Ad 2^m ddm q cū finis se hēat in agilib? sicut pncipiū i speculabilib?: sicut nō pōt eē simplr vera scia si desit recta estimatio de pmo et idem ostribili pncipio: ita nō pōt eē simplr vera iustitia aut vā castitas si desit ordinatio debita ad finē q ē p charitatē: qstūcūq; ali- qs se recte circa alia hēat. C Ad 3^m ddm q scia et ars de sui rōne iporāt ordinē ad aliqd pncipale bonū: nō at vlti- mū finē hūane vite: sicut virtutes morales q simplr faciunt hoies bonū: vt supra dictū ē. et iō nō ē similis ratio.

Ad octauum sic pcedit. Videt q charitas nō sit forma virtutū. forma enī alicui? rei vel ē exēplaris vel eētialis: s; charitas nō est for- ma exēplaris aliaz virtutū: q; sic oportet q alie virtutes ef- sent eiusdē spēi cū ipa. s; i et nō ē forma eētialis aliarū vir- tutū: q; nō distigueret ab alijs. ergo nullo mō ē forma vir- tutū. C P. Charitas cōpatur ad alias virtutes vt radix et sū- damētū: s; m illud Eph. 3. In charitate radicati et fundati. radix at vel sūdamētū nō hēt rōne forme: s; magis rōnem mae: q; ē pma ps i generatione. ergo charitas nō ē forma virtutū. C P. forma et finis et efficiēs nō cōsistūt i idē nu- mero: vt p3 i. 2. phi. s; charitas dī finis et mī virtutū. ergo nō d3 dici forma virtutū. C S; ē qd Amb. dicit charitatē eē formā virtutū. C Rn°. ddm q i moralib? forma act? at- tēdit pncipali ex pte finis. Cui? rō ē: q; pncipiū moralium actuū ē volūtās cui? obm et qsi forma ē finis. semp at for- ma act? cōseqt formā agētis: vñ opz q in moralib? id qd

dat actui ordinē ad finem dat ei et formam. Manifestū ē autē sūm p̄dicta q̄ per charitatē ordinantur actus oīnū aliarum virtutū ad vltimū finē. et sūm hoc ipsa dat formā actibus oīum aliarū virtutū: et p̄tāto dī eē forma virtutū. nam et spē virtutes dicūtur i ordīe ad actus formatos. ¶ Ad p̄m. ergo dōm q̄ charitas dicit eē forma aliarū virtutū: nō qdē exēplariter aut essentialite: sed magis effectiue inq̄stum .s. omnibus formam imponit s̄z modū p̄dictū. ¶ Ad 2^m dōm q̄ charitas comparatur fundamēto et radici iq̄stus ex ea sustentantur et nutriuntur oēs alie virtutes: et nō sūm rōnem q̄ fundamentum et radix habent rationem cāe materialis. ¶ Ad tertiu dōm q̄ charitas dī finis aliarū virtutū: q̄ omnes alias virtutes ordinat ad finē suū. et q̄ mater est: quia in se concipit ex alio. Ex hac autem rōne dicit mater aliarum virtutum: quia ex appetitu finis vltimū cōcipit actus aliarum virtutum imperando ipsis.

De charitate in cōparatiōe ad subiectū. Q^o. xviiiij.

Inde cōsiderādū ē d charitate i cōparatiōe ad subiectū

- Et** circa hoc q̄rūtur duodecim. p̄o vtrū charitas sit i voluntate tāq̄ in subo. 2° vtrū charitas causat i hoīe ex actib⁹ p̄cedētib⁹: vel ex ifusione divina. 3° vtrū infundat sūm capacitātē nālīū. 4°

- vtrū augeatur in habente ipsam. 5° vtrū augeatur p̄ additionem. 6° vtrū quolibet actu augeatur. 7° vtrū augeatur in infinitum. 8° vtrū charitas vie possit esse perfecta. 9° de diuersis gradibus charitatis. Decimo vtrū charitas possit dīminuī. Undecimo vtrū charitas semel habita possit amitti. Duodecimo vtrū amittatur per vnum actum peccati mortalis.

Ad primum sic p̄ceditur. Vtrū q̄ voluntas n̄ sit subiectum charitatis. Charitas .n. amor: qdam est. sed amor sūm p̄m est in concupiscibili. ergo et charitas ē i concupiscibili et non in voluntate. ¶ Charitas ē p̄ncipalissima virtutū: vt supra dictū ē: s̄z subm virtutis ē rō. ergo vtrū q̄ charitas sit i rōne et n̄ i voluntate. ¶ Charitas se extēdit ad oēs actus humanos sūm illud .i. ad Cor. vlti. Omnia vestra in charitate fiant: s̄z p̄ncipiū humanorū actū est libe^r arbitriū. ergo videt q̄ charitas maxime sit in libero arbitrio: sicut in subiecto et non in voluntate. ¶ Sed cōtra est q̄ obiectū charitatis est bonum: qd̄ etiam ē obiectū voluntatis. ergo charitas ē in voluntate sicut in subiecto. ¶ Rn^o. dōm q̄ cu⁹ duplex sit appetitus .s. sensitīus et intellectīus q̄ dī voluntas: vt in p̄mo habitum est: vtriusq̄ obiectū ē bonū: s̄z diuersimode. nam oīm appetitus sensitīui est bonum per sensus apprehensum. obiectū vero appetitus intellectīui vel voluntatis ē bonum sub cōmuni ratione boni pnt ē apprehē sibile ab intellectu. charitatis autē obiectū non est aliqd̄ bonum sensibile: sed bonum diuinū: qd̄ solo intellectu cognoscit. et iō charitatis subiectū non est appetitus sensitīus: sed appetitus intellectīus .i. voluntas. ¶ Ad p̄m ergo dī cōdum q̄ cōcupiscibilis ē pars appetitus sensitīui: nō autē appetitus intellectīui: vt in p̄mo ostēsum ē: vñ amor: q̄ est in cōcupiscibili ē amor: sensitīui boni. ad bonū autem diuinū qd̄ est intelligibile cōcupiscibilis se extēdere nō potest: sed sola voluntas. et iō concupiscibilis subiectū charitatis eē n̄ pōt. ¶ Ad 2^m dicēdū q̄ voluntas etiā sūm p̄m i .3. d̄ anima in ratione est. et ideo per hoc q̄ charitas est in voluntate nō est aliena ratione: tamen ratio non est regula charitatis. sicut humanarum virtutum: sed regulatur a dei sapia et excedit regulam rōnis humane: sūm illd̄ Ep̄. 3. Snp̄ eminetē sciētie charitatem xp̄i: vnde nō ē i rōne sicut i subiecto sicut prudentia: neq̄ sicut in regulāte: sicut iusticia vel tēperātia: sed solum per q̄sdā affinitatem voluntatis ad rōnē. ¶ Ad tertiu dōm q̄ liberū arbitriū non est alia potentia a voluntate: vt i p̄mo dictum est: et tamē charitas nō ē i voluntate sūm rōnē liberi arbitrii cui⁹ act⁹ ē eligere. electio .n. est eorū que sunt ad finē. voluntas at̄ ē ip̄ius finis: vt dī in .3. ethi. Unde charitas cui⁹ obiectū ē finis vltim⁹: magis dī dī esse i voluntate q̄ in libero arbitrio.

Ad secundum sic p̄ceditur. Videt q̄ charitas nō causat i nobis ex ifusione.

¶ Illud .n. qd̄ ē cōe oibus creaturis: naturalit̄ hoīb⁹ inest. sed sicut Dio. dicit in .4. cap. de diu. no. Oib⁹ diligibile et amabile est bonū diuinū qd̄ ē obiectū charitatis. ergo charitas inest nobis nālīter: et n̄ ex ifusione. ¶ Quāto aliqd̄ ē magis diligibile: tāto facilius diligī pōt. sed de⁹ maxime diligibilis cū sit sūme bonus. ergo facilius ē ipsū diligere q̄ alia. sed ad alia diligenda non idigem⁹ aliq̄ habitu ifuso. ergo nec ēt ad diligendum deus. ¶ Aplus dicit .i. ad Thimo. p̄mo. finis p̄cepti ē charitas de corde puro et cōscia bona et fide nō ficta. sed hec tria p̄tinent ad act⁹ hūanos. ergo charitas causat i nobis ex actib⁹ p̄cedētib⁹ et n̄ ex ifusione. ¶ S̄z ē qd̄ apls dicit Ro. 5. Charitas dei diffusa ē i cordib⁹ n̄ris p̄ sp̄m sc̄tūm. q̄ dat⁹ ē nobis. ¶ Rn^o. dōm q̄ sicut dictū ē: charitas ē amicitia que dā hoīs ad deū fundata: super cōicationē beatitudinis eterne. hec autem cōicatio non est sūm bona naturalia: sed sūm dona gratuita: quia vt dī Ro. 6. Gratia dei vita eterna. Unde et ipsa charitas facultatē nāe excedit: qd̄ autē excedit nature facultatem nō pōt eē neq̄ naturale neq̄ p̄ potētias nāles acq̄situm: q̄ effectus naturalis nō transcendit suā cām. Vñ charitas n̄ pōt neq̄ nālīter nobis inesse: neq̄ p̄ vires nāles ē acq̄sita: sed p̄ ifusionē sp̄s sc̄tī q̄ ē amor patris et filij: cui⁹ participatio in nobis est ipsa charitas causata: sicut supra dictū ē. ¶ Ad p̄m ergo dōm q̄ Dio. loq̄ de dilectione dei que fundatur sup̄ cōicatione naturalium bonorū: et iō naturaliter oibus inest. sed charitas fundatur sup̄ qdā cōicationē sup̄nālī. vñ n̄ ē similis rō. ¶ Ad 2^m dicēdū q̄ sicut de⁹ sūm se ē maxie cognoscibilis nō tñ nobis p̄ defectū nostre cognitionis que dependet a rebus sensibilibus: ita etiā deus in se est maxie diligibilis iq̄stum ē oīm beatitudinis. sed hoc modo nō est maxime diligibilis a nobis p̄pter inclinationē affect⁹ nostri ad visibilia bona: vnde p̄ q̄ ad deum maxime diligendū hoc modo nostris cordibus necesse ē q̄ etiam charitas infundatur. ¶ Ad tertiu dōm q̄ cum charitas dicit in nobis p̄cedere ex corde puro et cōscia bona et fide non ficta. hoc referēdū ē ad actum charitatis q̄ ex p̄missis excitat: vel ēt hoc dī: q̄ h̄mōi act⁹ disponit hoīem ad recipiēdū charitatis ifusionē. Et similiter ēt dōm ē de eo qd̄ Aug. dicit: q̄ timor̄ introduct̄ charitatē. et de hoc quod dī in glo. Mat̄. p̄mo. Q̄ fides generat spem. et spes charitatem.

Ad tertium sic p̄cedit. Videtur q̄ charitas i fundat sūm capacitātē nālīū.

Dicit .n. Mat̄. 25. Q̄ dedit vnicuiq̄ sūm p̄p̄iā virtutē: sed charitatē nulla ē virt⁹ p̄cedit i hoīe nisi nālīs: q̄ sine charitate nulla ē virt⁹ vt dictū ē. ergo sūm q̄sitatē virtutis nālīs i fundit hoī charitas a deo. ¶ Oīum ordinator̄ adiū cē sūm p̄portioat p̄mo: sicut videm⁹ q̄ i reb⁹ nālīb⁹ forma p̄portioat mae: et i donis gratuitis glia p̄portioat gratie: sed charitas cum sit p̄fectio nāe cōparatur ad capacitatem nālē: sicut sc̄dm ad p̄mū. ergo vtrū q̄ charitas ifundat s̄z nālīū capacitātē. ¶ Preterea. Hoīes et angeli s̄z eandē rōnē p̄cipiāt b̄titudinē: q̄ i vtriusq̄ ē similis beatitudinis rō: vt habet Mat̄. 22. et Lu. 20. sed i angelis charitas et alia dona gratuita sūt data sūm capacitātē nālīū: vt magister dicit. 3. dis. sc̄di libri sn̄ay. ergo idem videt eē in hoīb⁹. ¶ Sed ē qd̄ dicit Joan. 3. Sp̄s vbi vult spirat. et .i. ad Cor. 12. Hec oīa opatur vnus et idē sp̄s: diuidēs singulis pnt vult. ergo charitas dat nō sūm capacitātē nālīū: sed sūm voluntatem sp̄s sua dona distribuentis. ¶ Rn^o. dōm q̄ vniuscuiusq̄ rei q̄sitas depēdet a p̄p̄ia cā rei: q̄ vniuersalior̄ cā effectū maiorē p̄ducit. charitas at̄ cū supercedit p̄portionē nāe humane: vt dictū ē: nō depēdet ex aliq̄ nālī virtute: sed ex sola grā sp̄s sancti eam ifundētis. et ideo q̄sitas charitatis nō depēdet ex cōditōe nāe vel ex capacitāte nālīs virtutis: sed solū ex voluntate sp̄s sancti distribuentis sua dona pnt vult. Vñ et aplus dicit ad Ep̄. 4. Vnicuiq̄ nostrū data est gratia sūm mēsuram donationis xp̄i. ¶ Ad p̄mū ergo dōm q̄ illa virtus s̄z quā sua dona deus dat vnicuiq̄ ē dispositio vel p̄paratio p̄-

charitatis. **C** Ad tertiu dicēdū q̄ ifusio charitatis impo-
tat quādā mutationē scōz habere charitatē ⁊ nō habere.
⁊ ideo opz q̄ aliqd adueniat qd̄ prius nō infuit. s; augmē-
tatio charitatis impoitat mutationē scōm magis ⁊ min⁹
hēre. ⁊ iō nō opz q̄ aliquid infit qd̄ prius nō infuerit: sed
q̄ magis infit qd̄ prius minus inerat. ⁊ hoc ē q̄ facit de⁹
charitatem augendo. s. q̄ magis infit: ⁊ q̄ perfectius simi-
litudo sp̄itus sancti participetur in anima.

Ad sextū sic pceditur. Videtur q̄ quolibet actu
charitatis charitas augetur. Qd̄ enī
potest id qd̄ maius est: pōt id qd̄ minus est. s; q̄libet act⁹
charitatis pōt mereri vitam eternam que maius ē q̄ sim-
plex charitatis augmentum: qz vita eterna includit charita-
tis perfectionem. ergo multo magis quilibet act⁹ charita-
tis charitatem auget. **C** Sicut habitus virtutum acq-
siturum generatur ex actibus: ita etiam augmentum cha-
ritatis causatur per actum charitatis. sed quilibet actus vir-
tuosus operatur ad virtutis generationē. ergo etiam q̄libz
actus charitatis operatur ad charitatis augmentū. **C** S.
Greg. dicit q̄ in via dei stare retrocedere est: sed nullus
dum mouetur actu charitatis retrocedit. ergo quicunqz
mouetur actu charitatis pcedit in via dei. ergo q̄libet actu
charitatis charitas augetur. **C** Sed cōtra ē q̄ effect⁹ non
excedit virtutē cāe. sed quādoqz aliquis act⁹ charitatis cū
aliquo tēpore vel remissione cōmittitur. nō ergo perdu-
cit ad excellētiōē charitatem: sed magis disponit ad mi-
nozem. **C** Rn⁹. dōm q̄ augmentum spirituale charita-
tis quodāmodo simile est corporali augmento. augmen-
tum autem corporale in animalibus ⁊ plantis nō ē ino-
tus cōtinuus: ita. s. q̄ si aliquod tantum augetur in tāto tē-
pore: necesse fit q̄ p̄portionaliter in qualibet parte illi⁹ ali-
qd̄ augetur: sicut cōtingit in motu locali: sed per aliquod
tempus natura operatur disponēs ad augmentū ⁊ nihil
augens actu. ⁊ postmodū pducit i effectū id ad qd̄ dispo-
suerat augēdo ipsum animal vel plantā in actu: ita ē non
q̄libet actu charitatis charitas auget: sed q̄libet act⁹ chari-
tatis disponit ad charitatis augmentū: inq̄stū ex vno actu
charitatis hō redditur p̄mptio: iterū ad agendum s; cha-
ritatē: ⁊ habilitate crescēte hō p̄mptit in actū seruētiōez
dilectiōis quousqz conetur ad charitatis p̄fectū: ⁊ tūc cha-
ritas augetur i actu. **C** Ad p̄m ergo dōm q̄ q̄libet actus
charitatis meretur vitā eternā n̄ qd̄ statiz exhibēdā: s; suo
tpe: s; etiā quilibet act⁹ charitatis augmentū: nō tñ statim
augetur: sed quando aliquis conatur ad huiusmodi aug-
mentum. **C** Ad 2^m dōm q̄ in generatione virtutis acqui-
site nō quilibet actus cōplet gnationē virtutis: sed quilibz
operatur ad eam vt disponēs: ⁊ vltimus q̄ est perfectior:
agens in virtute oīum precedentium reducit eā i actū: si-
cut ē est i multis guttis cauātibz lapidē. **C** Ad tertiu di-
cendū q̄ in vijs dei pcedit aliqz: nō solū dū actu charitas
eius agetur. sed etiā dū disponitur ad eius augmentum.

Ad septimū sic pceditur. Videtur q̄ chari-
tas n̄ augetur i infinitū. Oīs enī
mot⁹ ē ad aliquē finē ⁊ terminū: vt dī in. 2. metaph. sed
augmentū charitatis ē qdā mot⁹. ergo tēdit ad aliquē finē
⁊ terminū. ergo charitas in infinitū n̄ augetur. **C** S.
Paula forma excedit capacitatem sni subi: sed capacitas creatu-
re rōnalis q̄ ē subm charitatis ē finita. ergo charitas i infini-
tū augeri nō pōt. **C** S. Oē finitū p cōtinuū augmentum
pōt pertingere ad q̄ntatē alterius finiti q̄ntūcūqz maioris:
nisi forte id qd̄ accrescit p augmentū semp sit min⁹ ⁊ mi-
nus: sicut pbs dicit in. 3. phy. q̄ si vni linee addatur quod
subtrahitur ab alia linea q̄ in infinitū diuiditur: in infinitū ad-
ditione facta nunqz pertingetur ad quandam determina-
tam quātitatē que est composita ex duabus lineis diuer-
sis: ea. s. ex qua additur. ⁊ ea cui additur qd̄ ex alia subtra-
bitur: quod i pposito non contingit. non enim necesse ē vt
sm charitatis augmentum sit minus q̄ prius: sed magis
probabile est q̄ sit equale aut maius. cum ergo charitas
patrie sit qdā finitū: sed charitas vie i infinitū augeri pōt:
sequitur q̄ charitas vie possit sibi adquare charitatē pa-
trie: qd̄ ē s̄conueniens. non ergo charitas vie in infinitum

pōt augeri. **C** Sed cōtra est qd̄ ap̄lus dicit ad 1° phil. 3.
Nō q̄ iam acceperim: aut iam perfectus sim: sequor: aut
siquo modo cōprehēdā: vbi dicit Glo. Nemo fidelū est
multū p̄fecerit dicat sufficit mibi. q̄ enim hoc dicit de via
erit ante finē: ergo semp charitas in via pōt magis ac ma-
gis augeri. **C** Rn⁹. dicēdū q̄ terminus augmento alicui⁹
forme pōt p̄figi triplr. Uno mō ex rōne ipsius forme q̄
h̄z terminatā mēsurā ad quā cū puētū fuerit nō pōt vltra
procedi in forma: sed si vltra p̄cessum fuerit pueniet ad
aliā formā: sicut patet i pallore cui⁹ terminos p cōtinuā al-
terationē aliqz transit vel ad albedinē vel ad nigredinē p-
ueniēs. Alio mō ex parte agentis cuius virtus nō se extē-
dit ad vltērius angēdū formā in subiecto. Tertio ex par-
te subiecti quod nō est capax vltēriōis perfectionis. nullo
aut istorū modorū iponitur terminus augmento charitatis
in statu vie. ipsa. n. charitas sm rōnem pp̄ie sp̄i terminū
augmentū nō h̄z: est enī participatio qdā infinite charita-
tis q̄ est sp̄us sc̄tus. s; etiā causa agens charitates ē infinite
virtutis. s. deus. s; etiā ex parte subiecti termin⁹ h̄nc ang-
mēto p̄figi nō pōt. qz semp charitate excrescēte sup excre-
scit habilitas ad vltērius augmentū. vñ relinquitur q̄ chari-
tatis augmento nullus terminus p̄figatur in hac vita.

C Ad p̄m ergo dōm q̄ augmentum charitatis est ad ali-
quē finē: sed ille finis non est in hac vita sed futura. **C** Ad
secūdū dōm q̄ capacitas creature rōnalis p charitatē au-
getur: qz p ipsam cor dilatā: s; illud. 2. ad Cor. 6. Cor. no-
strū dilatātū ē. ⁊ iō ad huc vltēri⁹ manet habilitas ad ma-
ius augmentū. **C** Ad 3^m dōm q̄ rō illa pcedit i his q̄ h̄nt
q̄ntatē eiusdē rōnis: n̄ at i his q̄ h̄nt diuersā rōnē q̄ntitatis
sicut linea q̄ntūcūqz crescat nō attingit q̄ntitates superficiē:
non est autem eadez rō q̄ntitatis charitatis vie que sequit
cognitionem fidei: ⁊ charitatis patrie que sequitur visioēz
apertam. vnde non sequitur ratio.

Ad octauum sic pcedit. Videtur q̄ chari-
tas i hac vita non possit eē p-
fecta. Maxime enī hec p̄fectio i aplis fuisse. sed i eis non
fuit. Dicit enī ap̄lis ad 1° phil. 3. Nō q̄ iā cōprehenderim
aut p̄fectus sim. ergo charitas in hac vita p̄fecta eē n̄ pōt.
C Preterea. Aug. dicit in lib. 83. q. Q nutritū charita-
tis ē diminutio cupiditatis: p̄fectio nulla cupiditas. sed hoc
nō pōt eē i hac vita: in qua sine peccato viuere non possu-
mus: sm illud. 1. Joan. p̄mo. Si dixerimus: qm̄ pctm̄ nō
habemus ipsi nos seducim⁹. oē at pctm̄ ex aliqua iordina-
ta cupiditate pcedit. ergo in hac vita charitas p̄fecta eē nō
pōt. **C** S. Aliud qd̄ iam p̄fectū ē nō habet vltēri⁹ cresce-
re. sed charitas in hac vita semp pōt augeri: vt dictū ē. er-
go charitas in hac vita nō pōt eē p̄fecta. **C** Sed 3° ē qd̄
Aug. dicit sup p̄mā casū. Joan. Charitas cū fuerit robo-
ta p̄ficetur. cū aut ad p̄fectionē venerit dicit cupio dissolui ⁊
eē cū xp̄o. sed hoc possibile est i hac vita: sicut i 1° paulo fu-
it. ergo charitas in hac vita nō pōt eē p̄fecta. **C** Rn⁹. dōz
q̄ p̄fectio charitatis pōt itelligi duplr. Uno mō ex pte di-
ligibilis. Alio mō ex parte diligētis. Ex parte qd̄ diligibi-
lis p̄fecta ē charitas vt diligatur aliqd̄ q̄ntū diligibile ē.
deus at tātum diligibilis est q̄ntū bonus ē: bonitas autē
eius ē infinita. vñ infinite diligibilis est. nulla enim creatura
pōt eū diligere infinite: cūz quelibet v̄tus creata sit finita:
vñ per hunc modū nullius creature charitas pōt esse p̄-
fecta: sed solum charitas dei qua seipsum diligit. Ex pte vō
diligētis: tūc est charitas p̄fecta qm̄ diligit tātū q̄ntū pōt.
Qd̄ quidem contingit triplr. Uno mō sic: q̄ totū cor ho-
minis actualiter semp ferat in deum. ⁊ hec ē p̄fectio cha-
ritatis patrie que non est possibilis in hac vita: in qua ipos-
sibile ē p̄pter humane vite infirmitatē semp actu cogitare d̄
deo ⁊ moueri dilectione ad ipm. Alio mō: vt hō studiūz
suū deputet ad vacādū deo ⁊ reb⁹ diuinis: p̄termittis alijs
nisi q̄ntū necessitas p̄ntis vite requirit. ⁊ ista ē p̄fectio cha-
ritatis q̄ ē possibilis in via: nō tñ ē cōis oībus h̄ntib⁹ chari-
tatē. Tertio mō ita q̄ h̄ntialiter aliqz totū cor suū ponat i
deo: ita. s. q̄ nihil cogitet vel velit qd̄ diuine dilectiōi sit s̄-
rium. ⁊ hec p̄fectio est cōis oībus charitatē h̄ntibus.

C Ad p̄mū ergo dōm q̄ ap̄lus negat de se p̄fectionem

Q^o XXIII. De charitate in cōpara. ad subiectū.

patrie. vñ glo. ibidē dicit: q̄ perfectus erat viator: s; nōdū ip̄s it̄nens p̄fectione p̄uentor. ¶ Ad 2^m dōm q̄ hoc dī. p̄pter pctā venialia q̄ nō h̄riant̄ habitui charitatis: sed actui. et ita nō repugnāt p̄fectioni vie: sed p̄fectioni patrie. ¶ Ad tertium dōm q̄ perfectio vie non est perfectio simpliciter. et ideo semper habet quo crescat.

Ad nonum sic p̄ceditur. Videt̄ q̄ incōueniēter distinguāt̄ tres gradus charitatis. s. charitas incipiens: p̄ficiēs: et perfecta. Inter p̄m^m enim charitatis et eius vltimā p̄fectionē sūt multi grad^o medij. nō ergo vnū solū mediū debuit poni. ¶ S. Statim cū charitas incipit esse incipit et p̄ficere: nō ergo dī distinguī charitas p̄ficiēs a charitate incipiente. ¶ S. Quātūcūq; aliq; h̄at in hoc mundo charitatē p̄fectā pōt et eius charitas augeri: vt dictū ē: sed charitatē augeri ē ip̄am p̄ficere. ergo charitas perfecta nō dī distinguī a charitate p̄ficiēte. incōueniēter ergo p̄dicti tres gradus charitatis assignant̄. ¶ Sed h̄ est q̄ Aug. dicit sup̄ p̄maz̄ cañ. Joan. Charitas cū fuerit nata: nutrit̄: qd̄ p̄tinet ad incipientes cui fuerit nutrita roboratur: qd̄ p̄tinet ad p̄ficiētes: cum fuerit roborata p̄ficit: qd̄ p̄tinet ad p̄fectos. ergo est triplex gradus charitatis. ¶ R^o dōm q̄ sp̄iale augmētū charitatis considerari pōt q̄stū ad aliquid simile corp̄ali hominis augmētō: qd̄ qd̄cūq; in plurimas partes distinguī possit. h̄z tñ aliquas determinatas distinctiones s; determinatas actiones vel studia ad que homo perducitur per augmentū. Sicut infantilis etas dicit̄ anteq; h̄at vsū rōnis. postea autem distinguī alius status hoīs quando iam incipit loqui et rōne vti. iterū tertius status eius ē p̄bertas: cum iam incipit posse generare: et sic deinde quousq; pueniat ad perfectū. Ita etiā et diuersi gradus charitatis distinguuntur s̄m diuersa studia ad q̄ hō pducit̄ per charitatis augmētū. Itā p̄mo qd̄cūq; hōi studiū p̄ncipale ad recedēdū a pctō et resistēdū cōcupiscētijs eius: qui in h̄rium charitatis mouēt̄. et hoc p̄tinet ad incipientes in q̄bus charitas ē nutrienda vel fouenda ne corrūpat̄. Sed h̄ at̄ studiū succedit: vt homo p̄ncipaliter intendat ad hoc q̄ in bono p̄ficiat. et hoc studiū p̄tinet ad p̄ficiētes: qui ad hoc p̄ncipaliter itendūt̄: vt in eis charitas p̄ augmētū roboretur. Tertiuū at̄ studiū ē vt hō ad hoc p̄ncipaliter itendat vt deo ih̄ereat et eo fruatur. et hoc p̄tinet ad p̄fectos q̄ cupiunt dissolui et eē cū xp̄o. Sicut et̄ videm^o in motu corp̄ali q̄ p̄mū ē recessus a termino: sed m̄ at̄ ē approp̄iquatio ad alium terminū. tertiuū ē q̄es in termino. ¶ Ad p̄m^m ergo dōm q̄ oīs illa determinata diff̄icilis: q̄ pōt accipi in augmētō charitatis cōphēdit̄ sub istis tribus q̄ dicta sūt: sicut et̄ oīs diuisio cōtinuor̄: cōphēdit̄ sub trib^o h̄is: p̄m^o. medio: et fine: vt p̄bs dicit in p̄mo de celo. ¶ Ad 2^m dōm q̄ illis in q̄bus charitas incipit q̄uis p̄ficiat̄: p̄ncipalio: tñ cura iminet vt resistant peccatis: quorū impugnatione inquietantur: sed postea h̄ac impugnationē minus sentētes iā q̄si securi itēdūt̄ ad p̄fectū: ex vna tñ parte faciēs op^o: et ex alia pte h̄ntes manū ad gladiū: vt dī in Esdra de edificato:ribus hierusalem. ¶ Ad 3^m dōm q̄ p̄fecti et̄ in charitate p̄ficiūt̄: sed nō ē ad hoc p̄ncipalis eorū cura: sed iam eorū studiū circa hoc maxime versatur: vt deo ih̄ereant. et q̄uis et̄ hoc q̄rant incipientes et p̄ficiētes: tñ magis sentiunt circa alia suā sollicitudinem: incipientes quidē de vitatione peccatorū: p̄ficiētes vero de p̄fectu virtutum.

Ad decimū sic p̄ceditur. Videtur q̄ charitas possit diminui. Contraria enī nata sunt fidei circa idē: sed augmētatio et diminutio sūt h̄ria: cū ergo charitas augeat̄: vt dictū ē supra: videt̄ et q̄ possit diminui. ¶ S. Aug. x. cōfes. ad deū loquēs dicit. Ad̄inus te amat q̄ tecū aliqd̄ amat: et in lib. 83. q. dicit: q̄ nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis: ex quo vñ q̄ et eōuerso augmētū cupiditatis sit diminutio charitatis: s; cupiditas q̄ amat aliqd̄ aliud q̄ deus pōt in hoīe crescere. ergo charitas pōt diminui. ¶ S. Sicut Aug. dicit. 8. sup̄ Gen. ad l̄am. Itā ita deus opat̄ hoīem iustū iustificādo eū: vt si abscesserit maneāt in absente: qd̄ facit. Ex q̄ pōt accipi q̄ eodē modo de opatur in hoīe charitatē ei^o cō

seruādo q̄ opat̄ p̄mo ei charitatē infundēdo: s; in p̄ma charitatis infusioe in̄ se p̄parati de^o minorē charitatē infundit. ergo et̄ in cōseruatioe charitatis minus se p̄parati minorē charitatē cōseruat. pōt ergo charitas diminui. ¶ Sed h̄ est q̄ charitas in scriptura igni cōparat̄: s̄m illud Lāti. 8. Lāpades ei^o. s. charitatis: lāpades ignis atq; flāmarū. sed ignis q̄ diu manet semp̄ ascēdit. ergo charitas q̄ diu manet ascēdere pōt: s; descēdere. i. diminui nō pōt. ¶ R^o dōm q̄ q̄ntitas charitatis quā h̄z incōparatioe ad oīm p̄p̄iū minui nō pōt sicut nec augeri: vt supra dicit̄ ē: sed cū augeat̄ s; q̄ntitate quā h̄z per cōparationē ad subm: hoc op^o considerare vtrū ex hac pte diminui possit. si autē diminuatur op^o q̄ vel diminuatur per aliquē actū: vel p̄ solā cessationem ab actu. p̄ cessationē qd̄cūq; ab actu diminuuntur virtutes ex actibus acq̄site: et q̄ntitas et̄ corrūpūtur: vt supra dictū ē: vñ de amicitia p̄bs dicit in. 8. ethi. Q̄ multas amicitias iappellatio soluit. i. nō appellare amicum: vel nō colloqui ei: sed hoc iō ē: q̄ cōseruatio vniuscuiusq; rei depēdet ex sua cā. cā at̄ vtutis acq̄site ē act^o h̄uānis. vñ cessantibus humanis actibus vtus acq̄sita diminuit̄. et tādē totaliter corrūpūtur: sed hoc in charitate locū nō h̄z. q̄ charitas nō causat̄ ab h̄uānis actibus: sed solū a deo: vt supra dictū ē. Vñ relinq̄tur q̄ etia; cessante actu: p̄pter hoc nec diminuit̄ nec corrūpūtur: si desit peccatū in ip̄a cessatioe. Relinq̄tur ergo q̄ diminitio charitatis non possit causari nisi vel a deo vel ab aliquo pctō: a deo qd̄cūq; nō causat̄ aliq; defectus in nobis: nisi p̄ modū pene s̄m q̄ subtrahit grām in penā pcti. vnde nec ei cōpetit diminui charitatē: nisi p̄ modū pene: pena at̄ debet peccato. vnde relinq̄tur q̄ si charitas diminuatur q̄ cā diminitiois eius sit pctm̄: vel effectiue vel meritorie: neutro autē mō peccatū mortale diminuit̄ charitatē: sed totaliter corrūpūtur ip̄am et effectiue: q̄ oē pctm̄ mortale h̄riat̄ charitati: vt infra dicit̄: et et̄ meritorie: q̄ q̄ peccādo mortaliter aliqd̄ h̄ charitatē agit: dignū ē vt deus ei subtrahat charitatē. s̄m et̄ nec p̄ pctm̄ veniale charitas diminui potest: neq; effectiue neq; meritorie. Effectiue qd̄cūq; nō: q̄ ad ipsam charitatē nō attingit. charitas. n. ē circa finē vltimū. veniale at̄ peccatū ē qd̄a inordinatio circa ea q̄ sunt ad finē: nō autē diminuit̄ amo: finis ex hoc q̄ aliquis inordinatiōe aliquā cōmittit circa ea q̄ sunt ad finē. sicut aliq̄ cōtigit q̄ aliq̄ infirmi multū amātes sanitates iordinate tñ se h̄nt circa diete obseruationē: sicut etia; in speculatiuis scientijs false opiniones circa ea que deducuntur ex principijs non diminuant certitudinē principiorū. s̄m et̄ veniale pctū nō meret̄ diminitioe charitatis. cū enī aliq; delinquit in minori: nō meret̄ detrimētū pati in maiori. de^o enī nō plus se auertit ab hoīe q̄ homo auertit se ab ip̄o. vnde q̄ iordinate se habet circa ea q̄ sunt ad finē: nō meret̄ detrimētū pati in charitate p̄ quā ordinat̄ ad vltimū finē. Vñ h̄is est q̄ charitas nullo mō diminui possit directe loquēdo. pōt tñ indirecte dici diminitio charitatis dispositio ad corruptionē ipsius que fit vel p̄ pctā venialia vel et̄ p̄ cessationem ab exercitio operū charitatis. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ h̄ria sūt circa idē q̄ subm equaliter se h̄z ad vtrūq; cōtrario: sed charitas non eodē mō se h̄z ad augmētū et diminitioe. pōt enī habere eam augeat̄: sed nō pōt habere eam minuēt̄: sicut dicit̄ ē: vñ rō nō sequitur. ¶ Ad secūdū dōm q̄ duplex ē cupiditas. Vna qd̄cūq; finis in creaturis cōstituit̄: et hec mortificat totaliter charitatē: cū sit venenū ipsius: vt Aug. dicit̄ ibidē. Et hoc facit q̄ deus minus ametur. s. q̄ dī amari ex charitate: nō qd̄cūq; charitatē diminuendo: sed eam totaliter tollendo: et sic intelligendum est quod dicitur. Ad̄in^o te amat qui tecū aliqd̄ amat: subdit̄ enī qd̄ nō p̄p̄ te amat: qd̄ nō contingit in peccato veniali: sed solū in mortali. quid enim amatur in peccato veniali p̄pter deū: amatur habitu et̄ si actu. Et si at̄ alia cupiditas venialis peccati semp̄ diminuit̄ p̄ charitatē: sed tñ talis cupiditas charitatē diminuere non pōt rōne iā dicta. ¶ Ad tertium dicēdū q̄ in infusioe charitatis requiritur motus liberi arbitrij: sicut supra dictum est. et ideo illud qd̄ diminuit̄ intensioe liberi arbitrij: dispositiue operatur ad hoc q̄ charitas infundēda sit minor: sed ad cōseruationem charitatis non requiritur motus li

berī arbitrij: aliqñ n̄ remaneret i dormiētib⁹: vñ p̄ ipedi-
mētū itēsiōis mot⁹ liberi arbitrij nō dimīnuī charitas.

Ad undecimū sic proceditur. Uidet q̄ cha-
ritas semel habita nō possit
amitti. Si enī amittit nō amittit nisi p̄pter peccatū: sed ille q̄
habet charitatē nō pōt peccare. Dicitur enī. 1. Joā. 3. Oīs
enī qui natus est ex deo peccatum non facit: quia semē
ipsius in eo manet: et non potest peccare: quoniam ex deo
natus est. charitatem autem non habent nisi filij dei ipsa
enī est que distinguit inter filios regni et filios perditio-
nis: ut Augu. dicit in. 15. de tri. ergo ille qui habet chari-
tatē n̄ pōt eā amittere. **C̄. 5.** Augu. dicit in. 8. de tri. q̄ dile-
ctio si non est vera: dilectio dicenda non ē: sed sicut ipse di-
cit in epistola ad Julianum comitē: Charitas que deficere
potest nunq̄ vera fuit. ergo neq̄ charitas fuit: si ergo cha-
ritas semel habeatur nunq̄ auittitur. **C̄. 6.** Grego. dicit
in homel. pentecostes: q̄ amor dei magna operatur si ē: si
desinit operari charitas non est: sed nullus magna operā-
do amittit charitatem. ergo si charitas insit amitti nō pōt.
C̄. 7. Libez arbitriū non inclūatur ad peccatū: nisi p̄ ali-
quod motiū ad peccādū: sed charitas excludit oīa moti-
ua ad peccādū: et amorē sui et cupiditatē: et quicquid aliud
hūmōi est. ergo charitas amitti nō pōt. **C̄. 8.** Sed ē qd̄ dicit
Apo. 2. N̄ habeo aduersum te pauca q̄ p̄mā charitatē reli-
quisti. **C̄. 9.** Rn̄ dōm q̄ per charitatem spūs sc̄tus i nobis
habitat ut ex supra dictis patet. Tripl̄ ergo possum⁹ con-
siderare charitatē. Uno modo ex parte spūs sc̄ti mouen-
tis aiā ad diligēdū deū et ex hac pte charitas ipeccabilita-
tem h̄z ex v̄tute spūs sc̄i que infallibiliter operat̄ qd̄cūq̄
voluerit: vnde ipossibile ē hec duo simul esse vera: q̄ sp̄i-
rit⁹ sc̄tus velit aliquē mouere ad actū charitatis: et q̄ ipse cha-
ritatē amittat peccando. nā donū pseueratiē cōputat̄ inter
beneficia dei quibus certissime liberātur q̄cūq̄ liberant̄:
ut Aug. dicit i lib. de predestinatione sc̄tōz. Alio mō pōt
cōsiderari charitas sc̄dm pp̄riā rōnē: et sic charitas nō pōt
aliqud nisi id qd̄ pertinet ad charitatis rōnē: vñ charitas
nullo mō potest peccare: sicut nec calor potest ifrigidare.
et sic etiā iniusticia non potest bonū facere: ut Aug. dicit in
libro de sermone domini in monte. Tertio mō pōt consi-
derari charitas ex parte subiecti qd̄ ē veribile s̄z arbitrij
libertatem. **C̄. 10.** Nōt aut̄ antēdi comparatio charitatis ad hoc
subm: et s̄m vniuersalē rōnē quo comparat̄ forma ad ma-
teriam: et s̄m sp̄alem rōnē quo cōparatur habitus ad po-
tētiā. Est at̄ de rōne forme q̄ sit i subiecto amissibiliter
qn̄ non replet totā potētiā materię: sicut p̄ in formis
generabilibus et corruptibilibus: q̄ mā horū sic recipit vna
formā q̄ remanet in ea potentia ad aliā formā: quasi nō re-
pleta totā m̄e potētiā p̄ vnā formā: et ideo vna for-
ma potest amitti p̄ acceptionē alterius. sed forma corporis
celestis: q̄ replet totā m̄e potētiā: ita q̄ nō remanet
in ea potētiā ad aliā formā: inamissibiliter iest: sic ergo cha-
ritas patrie: q̄ replet totā potētiā rōnalis mētis: inq̄-
tū. s̄. oīs actualis motus eius fertur i deū: inamissibiliter ha-
betur. charitas aut̄ vie nō sic replet potētiā sui sub̄i-
q̄: nō semp̄ actu fert̄ in deum: vñ qñ actu i deū nō fert̄:
pōt aliqd̄ occurrere p̄ qd̄ charitas amittat̄. **C̄. 11.** Habitui vero
pp̄riū ē ut inclinet potētiā ad agēdū qd̄ cōuenit habitui
inq̄tū facit aliqd̄ videri bonū qd̄ ei cōuenit: malū aut̄ qd̄
ei repugnat. Sicut. n. gustus diiudicat s̄pores s̄m suam
dispositionē: ita mens hoīs diiudicat de aliquo faciēdo s̄z
suam habitualē dispositionē. **C̄. 12.** et p̄bus dicit in. 3. ethi. q̄
qualis vnusquisq̄ est talis finis v̄ ei. ibi ergo charitas in-
amissibiliter habetur. vbi id qd̄ cōuenit charitati nō pōt vi-
deri nisi bonū. s̄. in patria: vbi deus v̄ p̄ eētiam q̄ est ip̄a
eētia bonitatis. et iō charitas p̄rie amitti nō pōt: charitas
aut̄ vie in cuius statu nō v̄ ip̄a eētia dei bonitatis eē esse-
tia: pōt amitti. **C̄. 13.** Ad p̄m ergo dōm q̄ auctoritas illa loqui-
tur s̄m potētiā spūs sc̄ti: cuius cōseruatiōe a peccō im-
munes reddūt q̄s ipse mouet q̄tū ipse voluerit. **C̄. 14.** Ad se-
cundū dōm q̄ charitas que deficere pōt ex ip̄a rōne cha-
ritatis vera charitas nō ē. hoc enī esset si hoc in suo amore
haberet q̄ ad ip̄s amaret. et postea amare desineret: qd̄ n̄

esset vere dilectiōis: sed si charitas amittat̄ ex mutabilitate
te subiecti s̄ p̄positum charitatis: qd̄ in suo actu icluditur:
hoc nō repugnat veritati charitatis. **C̄. 15.** Ad tertū dōm q̄
amor dei semp̄ magna operatur in proposito: quod perti-
net ad rāonem charitatis: nō tñ semp̄ magna operatur i
actu p̄pter conditionē subiecti. **C̄. 16.** Ad q̄rtū dōm q̄ chari-
tas s̄z rationem sui actus excludit omne motiū ad pec-
candum: sed quandoq̄ contingit q̄ charitas actu nō agit:
et tunc potest interuenire aliquod motiū ad peccandū:
cui si consentiatur charitas amittitur.

Ad duodecimum sic proceditur. Uide-
tur q̄ charitas non
amittatur per vnū actū peccati mortalis. Dicit. n. Orige-
nes in p̄rio patriarchon. Si aut̄ facietas capit aliquē ex his
q̄ i sūmo p̄fectoq̄ cōstitit gradu nō arbitror q̄ ad subitū
qs euacuetur aut decidat: sed paulatim ac etiā p̄ ptes euz
decidere necesse ē. sed homo decidit charitatez amittens.
ergo charitas nō amittitur per vnum solum actum pecca-
ti mortalis. **C̄. 17.** Leo papa dicit i sermone de passione al-
loquēs **C̄. 18.** Petrus. Uidit in te dñs non fidē fictā: non dilectio-
nē auersam: sed cōstātā fuisse turbatā: abūdauit fletus vbi
nō deficit affectus: effectus charitatis lanit verba formidi-
nis. Et ex hoc accepit **C̄. 19.** Ber. q̄ dicit in Petro charitatē nō
fuisse extinctam: sed sopitā. sed **C̄. 20.** Petrus negādo xpm̄ pec-
cauit mortali: ergo charitas nō amittitur per vnū actum
peccati mortalis. **C̄. 21.** Charitas ē fortis: q̄ virtus acqui-
sita: sed habitus virtutis acquisite non tollitur per vnum
actum peccati cōtrariū. ergo multo min⁹ charitas tollitur
per vnū actū peccati mortalis h̄rium. **C̄. 22.** Charitas im-
portat directionē dei et p̄mi: s̄z aliquis cōmittēs aliquod
peccatū mortale: retinet dilectionē dei et proximi: ut v̄. In-
ordinatio enim affectionis circa ea q̄ sūt ad finem nō tollit
amorē finis: ut supra dictū ē. ergo pōt remanere charitas
ad deū existēte peccato mortali per iordinatā affectionem
circa aliqd̄ tēporale bonū. **C̄. 23.** Virtutis theologice ob̄z
est vltimus finis: sed alie v̄tutes theologice. s̄. fides et spes
non excluduntur per vnum actū peccati mortalis: imo re-
manēt i s̄o: mes. ergo et charitas pōt remanere i s̄o: mis:
et vno peccō mortali perpetrato. **C̄. 24.** Sed ē. **C̄. 25.** Per peccatū
mortale fit homo dignus morte eterna s̄m illud **C̄. 26.** Ro. 6.
Stipendia peccati mors: sed quilibet h̄is charitatē h̄z me-
ritū vite eterne. Dicit. n. Joan. 14. Sigs diligit me dilige-
tur a patre meo. et ego diligā eū: et manifestabo ei meip̄s.
In qua qdem manifestatione vita eterna consistit: s̄z illud
Joan. 17. **C̄. 27.** Nec ē vita eterna ut cognoscāt te verum deū et
quē misisti **C̄. 28.** Jesum xpm̄. nullus at̄ pōt eē simul dignus vi-
ta eterna et morte etna. ergo ipossibile ē q̄ aliq̄s h̄eat cha-
ritatē cum peccato mortali: tollitur ergo charitas p̄ vnum
actum peccati mortalis. **C̄. 29.** Rn̄ dōm q̄ vnum cōtrariū
per aliud cōtrariū superueniēs tollitur: quilibet at̄ actus
peccati mortalis cōtrariatur charitati s̄m pp̄riam rōnem:
que consistit in hoc q̄ deus diligatur sup̄ oīa: et q̄ homo
totaliter illi se subijciat: omnia sua referendo in ipsum. Est
ergo de ratione charitatis ut sic diligit deus q̄ in oīb⁹ ve-
lit se ei subijcere: et preceptorum eius regulā in omnibus
sequi. Quicqd̄ enī cōtrariatur preceptis eius māifeste cō-
trariatur charitati. vnde de se habet q̄ charitatē exclude-
re possit. Et siquidem charitas esset habitus acquisitus ex
virtute subiecti dependens: non oportet q̄ statim p̄ vnū
actum contrarium tolleretur. actus enim non directe con-
trariatur habitui: sed actui: cōtinuatio autem habitus i sub-
iecto nō requirit cōtinuitatē actus. vnde ex superueniente
contrario actu nō statim habitus acquisitus excluditur: sed
charitas cū sit hitus ifusus depēdet ex actiōe dei ifusdētis:
q̄ sic se d̄z i ifusiōe et cōseruatione charitatis: sicut sol in il-
luminatiōe aeris: ut dictum est. Et ideo sicut lumē statim
cessaret eē in aere per hoc q̄ aliqd̄ obstaculū poneretur il-
luminatiōi solis: ita et charitas statim deficit esse in aiā per
hoc q̄ aliqd̄ obstaculū ponitur ifluentie charitatis a dō
in aiām. **C̄. 30.** Manifestū ē at̄ q̄ p̄ qd̄libet mortale peccatū qd̄
diuini preceptis contrariatur ponitur p̄dicte ifusioni ob-
staculū: quia ex hoc ipso q̄ homo eligendo p̄fert peccatū

diuine amicitie: que requirit: vt dei voluntate sequimur: qñs est vt statim per vñ actū peccati mortalis habitus charitatis pdatur. vnde ⁊ Aug. dicit. 8. sup. Gen. ad lram. Q homo deo sibi p̄sente illuminatur: absente at̄ cōtinuo tenebratur: a quo nō locorū interuallis: sed voluntatis auersioe disceditur. Ad p̄m ergo dicēdū q̄ verbū Origenis pōt vno modo sic intelligi: q̄ homo q̄ est in statu p̄fecto nō subito p̄cedit in actū peccati mortalis. sed ad hoc disponitur p̄ aliquā negligētiā p̄cedētē: vñ ⁊ pctā venialia dicuntur eē dispō ad mortale: sicut supra dictū. sed tñ p̄ vñ actū pcti mortalis si eū cōmiserit decidit charitate amissa: sed quia ipse subdit: si aliq̄ breuis lapsus acciderit ⁊ cito respiscat: nō penitus ruerē videtur. Idōt alr̄ dicit q̄ ipse itelligit eū penitus euacuari ⁊ decidere q̄ sic decidit vt ex malitia peccet. qd̄ nō statim i viro p̄fecto a p̄ncipio cōtigit. Ad 2m dōm q̄ charitas amittitur dupl̄. Vno mō directe per actualē cōptēptū: ⁊ hoc mō P̄trus charitatē nō amittit. Alio mō indirecte: qñ cōmittit aliqd̄ h̄riū charitati p̄pter aliquā passionē cōcupiscētie vel timoris. ⁊ hoc mō Idōt̄ h̄ charitatē faciēs charitatē amittit: sed eā cito recuperant. Ad 3m dōm q̄ nō q̄libet iordinatio affectiōis q̄ ē circa ea q̄ sūt ad finē. i. circa bona creata cōstitui pctm̄ mortale: sed solū qñ est talis inordinatio que repugnat diuine voluntati. ⁊ hec inordinatio directe h̄riatur charitati vt dictū est. Ad 4m dicēdū q̄ charitas importat vnionē q̄sdā ad deum: nō aut̄ fides neq̄ spes. oē aut̄ pctm̄ cōstituit in auersione a deo: ut supra dictū est. ⁊ iō oē pctm̄ mortale h̄riatur charitati: nō aut̄ oē peccatū mortale contrariatur fidei vel spei. sed qdā determinata pctā p̄ que habit̄ fidei vel spei tollitur. sicut ⁊ p̄ oē pctm̄ mortale habitus charitatis tollitur: vñ p̄ q̄ charitas nō pōt remanere i forma: cū sit vltima forma virtutum ex hoc q̄ respicit deum in ratione finis vltimi: vt dictum est.

De obiecto charitatis. Questio. xxv.

Unde cōsiderādū est d̄ obiecto charitatis. Circa qd̄ duo cōsiderāda occurrūt. p̄o qd̄ d̄ his q̄ sūt ex charitate diligēda. 2o de ordine diligēdoꝝ. Circa p̄mū q̄rūtur. 12.

p̄o vtrū solus deus sit ex charitate diligēdus vel et̄ primus. 2o vtrū charitas sit ex charitate diligēda. 3o vtrū creature irrōnales sint ex charitate diligēde. 4o vtrū aliq̄ possit ex charitate dei se ipsū diligere. 5o vtrū corpus propriū. 6o vtrū pctō:es sint ex charitate diligēdi. 7o vtrū peccato:es seipsos diligant. 8o vtrū inimici sint ex charitate diligēdi. 9o vtrū sint eis signa amicitie exhibēda. 10o vtrū angeli sint ex charitate diligēdi. 11o vtrū demones. 12o de enumeratione diligēdoꝝ ex charitate.

Ad primum sic p̄cedit. Videtur q̄ dilectio charitatis s̄stat in deo ⁊ non se extēdat ad primū. Sicut. n. deo debem̄ amorē ita ⁊ timorē: s̄m̄ illud Deuteronomio. 10. Et nūc israel qd̄ dñs deus tuus petit nisi vt timeas ⁊ diligas eū: sed ali⁹ timor: quo timetur hō: qui d̄ timor: hūanus: ⁊ alius timor: quo timetur deus q̄ est vel seruilis vel filialis: vt ex supra dictis p̄. ergo et̄ alius est amor: charitatis quo diligit de⁹: ⁊ ali⁹ est amor: quo diligit primus. P̄. P̄bs dicit in. 8. ethic. q̄ amari ē honorari: sed alius est honor: q̄ debet deo: q̄ ē honor: patrie. ⁊ alius ē honor: q̄ debet creature: q̄ ē honor: diuine. ergo et̄ alius est amor: quo diligit de⁹: ⁊ alius quo diligitur primus. P̄. Spes generat charitatē: vt h̄ i glo. Mat̄. p̄. sed spes ita h̄ de deo q̄ reprehēdunt sperantes in hōie: s̄m̄ illud Iherie. 17. Maledict̄ hō q̄ cōfidit in hōie. ergo charitas ita debet deo q̄ ad primū se nō extēdat. Sed h̄ est qd̄ d̄. i. Joan. 4. hoc mādātū habemus a deo vt q̄ diligit deū: diligit ⁊ fratē suū. R̄n̄. dōm q̄ sicut supra dictū ē: habitus nō diuersificantur nisi ex hoc q̄ variāt spēs act⁹. oīs. n. act⁹ vñ spēs ad eūdē habitū p̄tinet: cū at̄ spēs act⁹ ex obo sumat s̄m̄ formalē rōnē ipsius: necesse ē q̄ idē spēs sit act⁹ q̄ fert i rōnē obi: ⁊ q̄ fert i obm̄ sub tali rōnē. sicut eadē ē spēs visio: q̄ videt lumē ⁊ q̄

videtur color: s̄m̄ luminis rōnē. rō at̄ diligēdi primū de⁹ hoc. n. debemus i primo diligere: vt i deo sit. vñ manifestū ē q̄ idē spēs act⁹ ē quo diligit de⁹ ⁊ quo diligit prim⁹. ⁊ p̄pter hoc habitus charitatis nō solū se extēdit ad dilectionē dei: sed et̄ ad dilectionē primi. Ad p̄m ergo dicēdū. q̄ primus timeri pōt dupl̄: sicut ⁊ amari. Vno mō p̄pter id qd̄ ē p̄p̄rium sibi: puta cū aliq̄s timet tyrānū p̄pter eius crudelitātē vel cū amat ipm̄ p̄ cupiditatē acqrēdi aliqd̄ ab eo: ⁊ talis timor: hūanus distinguitur a timore dei. ⁊ similiter amor. Alio mō timet hō ⁊ amat p̄pter id qd̄ est dei i p̄so: sicut cū secularis p̄as timet. p̄pter ministeriū diuinū qd̄ h̄ ad vindictā malefactorū. ⁊ amatur p̄pter iusticiā. ⁊ talis timor: hōis n̄ distinguit a timore dei sicut nec amor. Ad 2m dōm q̄ amor: respicit bonū i cōmuni: sed honor: respicit p̄p̄riū bonū honorati. desert̄ enī alicui in testimoniū p̄p̄rietatis. ⁊ iō amor: nō diuersificat spēs p̄ diuersam q̄ntitatē bonitatis diuersoꝝ: dūmō referant̄ ad aliqd̄ vñ bonū cōe: sed honor: diuersificat s̄ p̄p̄ria bona singuloꝝ. vnde eodē amore charitatis diligim⁹ oēs primos inq̄tum referunt̄ ad vñ bonū cōe: qd̄ ē deus. sed diuersos honores diuersis deserimus s̄m̄ p̄p̄riaz virtutē singuloꝝ. ⁊ s̄m̄ deo singularē honorē patrie exhibemus p̄pter eius singularē virtutē. Ad 3m dōm q̄ vt tuperant̄ q̄ sperāt i hōie: sicut i p̄ncipali auctore salutis: nō at̄ q̄ sperāt i hōie sicut adiuuante ministeriali sub deo. ⁊ s̄m̄ militē rep̄hēnsibile eēt sigs. primū diligit tāq̄ p̄ncipalē finē: n̄ at̄ sigs. primū diligit p̄ deū: qd̄ p̄tinet ad charitatem: sic p̄cedit. Vñ q̄ charitas nō sit ex charitate diligēda.

Ad secundum

Et enī q̄ sūt ex charitate diligēda duob⁹ p̄ceptis charitatis includuntur: vt p̄ Mat̄. 22. sed sub neutro eoz̄ charitas cōtinet̄. q̄: nec charitas est deus neq̄ ē primus. ergo charitas nō est ex charitate diligēda. P̄. Charitas fundat̄ sup̄ cōcōcationē b̄titudinis: vt supra dictū ē. sed charitas nō pōt eē particeps b̄titudinis. ergo charitas nō est ex charitate diligēda. P̄. Charitas ē amicitia qdā: vt supra dem̄ ē: sed nullus pōt h̄re amicitia ad charitatē vel ad aliqd̄ accidēs: q̄: h̄mōi reamare n̄ p̄t: qd̄ est de rōne amicitie: vt d̄ i. 8. ethic. ergo charitas n̄ ē ex charitate diligēda. S̄. h̄ ē qd̄ Aug. dicit. 8. de tri. Qui diligit primū: qñs ē vt etiā ipam dilectionē diligit: sed prim⁹ diligit ex charitate: ergo qñs ē vt et̄ charitas ex charitate diligit. R̄n̄. dōm q̄ charitas amor: qdam ē: amor at̄ ex nā potētie cui⁹ ē act⁹ habet q̄ possit supra seipsū reflecti. q̄: n. voluntatis obm̄ ē bonū vlē: q̄qd̄ sub rōe boni cōtinet̄: pōt cadere sub actu voluntatis. ⁊ q̄: ip̄s velle ē quoddā bonū: pōt velle se velle: sicut ⁊ intellectus: cuius obm̄ est verū: intelligit se intelligere: q̄: hoc etiā ē quoddā verū: sed amor: etiā ex rōne p̄p̄rie speciei h̄ q̄ supra se reflectat̄: q̄: ē spontane⁹ motus amantis ad amatū. vnde ex hoc ipso q̄ amat aliq̄s amat se amare: sed charitas nō ē simplex amor: s̄ h̄ rōnē amicitie: vt supra dictū ē: per amicitia at̄ amat aliqd̄ dupl̄.

Vno mō sicut ipse amicus ad quē amicitia habemus ⁊ cuius bona volum⁹. Alio mō sicut bonū qd̄ amico volumus. ⁊ hoc mō charitas p̄ charitatē amatur: ⁊ nō p̄mo: q̄: charitas ē illud bonū qd̄ optam⁹ oibus quos ex charitate diligimus. Et eadē rō ē de beatitudine: ⁊ alijs virtutib⁹. Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ de⁹ ⁊ primus sūt illi ad quos amicitia habemus. sed in illoꝝ dilectione includit̄ dilectio charitatis. diligim⁹ enī primū ⁊ deū: inq̄ntū hoc amam⁹ vt nos ⁊ prim⁹ deū diligam⁹: qd̄ ē charitatē h̄re. Ad secundū dicēdū q̄ charitas ē ipa cōcōcatio sp̄ialis vite p̄ quaz̄ ad beatitudinē puenit. ⁊ iō amat sicut bonū desiderat⁹ oibus quos ex charitate diligimus. Ad tertium dicendum q̄ ratio illa p̄cedit s̄m̄ q̄ per amicitiam amantur illi ad quos amicitiam habemus.

Ad tertium

sic p̄cedit. Vñ q̄ et̄ creature irrōnales sint ex charitate diligēde. Id̄er charitatē. n. maxie cōformamur deo: sed de⁹ diligit creaturas irrōnales ex charitate. diligit. n. oia q̄ sūt: vt h̄ Sap. xi. Et cō qd̄ diligit seipso diligit q̄ ē charitas. ergo ⁊ nos debem⁹ creaturas irrōnales ex charitate diligē. P̄.

Charitas principaliter fertur in deum, ad alia autem se extendit sicut quod ad deum pertinet, sicut creatura rationalis pertinet ad deum in quantum habet similitudinem imaginis: ita et creatura irrationalis in quantum habet similitudinem vestigij, ergo charitas et se extendit ad creaturas irracionales. **C. P.** Sicut charitatis obiectum est deus: ita et fides sed fides se extendit ad creaturas irracionales: in quantum credimus celum et terram esse creata a deo: et pisces et anes esse productos ex aquis: et gressibilia animalia: et plantas ex terra, ergo charitas etiam se extendit ad creaturas irracionales. Sed hoc est quod dilectione charitatis solum se extendit ad deum et ad primum, sed nomine primi non potest intelligi creatura irrationalis: quia non concipitur in vita rationali, ergo charitas non se extendit ad creaturas irracionales. **C. R. n.** dicitur quod charitas secundum predicta est amicitia quaedam, per amicitiam autem amatur aliquid dupliciter, uno quodammodo amicus ad quem amicitia habet, et alio modo bona que amico optantur. **¶** Quod ergo modo nulla creatura irrationalis potest ex charitate amari: et hoc triplici ratione: quarum due pertinent committere ad amicitiam: quae ad creaturas irracionales haberi non potest, primo quodammodo quod amicitia ad eum habet cui voluntas bonum: sed non proprie possumus bonum velle creature irrationali: quia non est eius proprie habere bonum: sed solum creature rationalis quae est deus ut dicitur bono: quod habet per liberum arbitrium, et ideo philosophus dicit in 2. 2. philosophia, quod bonum omnium rerum non dicitur aliquid bene vel male contingere: nisi secundum similitudinem. 2º quod omnis amicitia fundatur super aliquam concitationem vite, nihil enim ita proprium est amicitiae sicut bona vita: ut patet per philosophum 8. ethicorum. Creature autem irracionales non possunt concitationem habere in vita humana quae est secundum rationem, unde nulla amicitia potest haberi ad creaturas irracionales: nisi forte secundum metaphoram. Tertia ratio est propria charitati: quia charitas fundatur super concitationem beatitudinis eterne: cuius creature irrationalis capax non est, unde amicitia charitatis non potest haberi ad creaturam irracionalem. **¶** Non tamen ex charitate diliguntur creature irracionales sicut bona quae alijs volumus: in quantum scilicet ex charitate volumus eas conservari ad honorem dei et utilitatem hominum, et sic etiam ex charitate deus eas diligit, unde patet in responsio ad primum. **C. Ad 2º** dicitur quod similitudo vestigij non dat capacitatem vite eterne: sed similitudo imaginis, unde non est similis ratio. **C. Ad 3º** dicitur quod fides se potest extendere ad omnia quocumque modo vera, sed amicitia charitatis se extendit ad illa sola que nata sunt habere bonum vite eterne. Unde non est simile.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod homo non diligat seipsum ex charitate. Dicit enim Gregorius in quodam homelico, quod charitas minus quam iter duos haberi non potest, ergo ad seipsum nullus habet charitatem. **C. P.** Amicitia de sui ratione importat reamationem et equalitatem: ut patet in 8. ethicorum, que quidem non possunt esse homini ad seipsum, sicut charitas amicitia quedam est: ut supra dictum est, ergo ad seipsum aliquis charitatem habere non potest. **C. P.** Illud quod ad charitatem pertinet non potest esse vituperabile: quia charitas non aliter operatur: ut dicitur in 1. ad Corinthios, 13. sed amare seipsum est vituperabile. Dicitur in 2. ad Thimotheum, 3. In novissimis diebus instabunt tempora periculosa: et erunt homines amantes seipsum, ergo homo non potest seipsum diligere ex charitate. **C. Sed** hoc est quod dicitur Leviticus, 19. Diliges amicum tuum sicut teipsum, sed amicum ex charitate diligimus, ergo et nosipsum ex charitate debemus diligere. **C. R. n.** dicitur quod cum charitas sit quedam amicitia sicut dictum est: dupliciter possumus de charitate loqui. Uno modo sub communi ratione amicitiae, et secundum hoc dicitur: quod amicitia proprie non habet ad seipsum: sed aliquid maius amicitia: quia amicitia unionem quaedam importat. Dicit enim Dionysius, quod amor est virtus unitiva, unicuique autem ad seipsum est unitas que est potentior unionem ad alium, unde sicut unitas est principium unionis ita amor: quo quis diligit seipsum est forma et radix amicitiae, in hoc enim amicitiam habemus ad alios: quia ad eos nos habemus sicut ad nosipsum. Dicitur enim in 1. 9. ethicorum, quod amabilia que sunt ad alterum: veniunt ex his que sunt ad seipsum: sicut etiam de principijs non habetur scientia sed aliquid maius scilicet intellectus. Alio modo possumus loqui de charitate secundum propriam rationem ipsius: prout scilicet est amicitia hominis ad deum principaliter: et ex consequenti ad ea que sunt dei inter que etiam est ipse homo qui charitatem habet, et sic iter cetera que ex charitate diligit: quasi ad de-

um pertinentia: etiam seipsum ex charitate diligit. **C. Ad primum** ergo dicendum: quod Gregorius loquitur de charitate sicut communi amicitie ratione, et secundum hoc etiam procedit secunda ratio. **C. Ad tertium** dicendum: quod amantes seipsum vituperantur in quantum amant se secundum naturam sensibilem cui obtemperant: quod non est vere amare seipsum secundum naturam rationalem: ut sibi velit ea bona que pertinent ad perfectionem rationis: et hoc modo precipue ad charitatem pertinet diligere seipsum.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod homo non debet corpus suum ex charitate diligere. **¶** Non enim diligimus illum cui concinere non volumus sed homines charitate habentes refugunt corpus concinere: secundum illud 1. Ro. 7. Quis me liberabit de corpore mortis huius? et 1. Phil. 1. Desiderium habens dissolvi et esse cum christo, ergo corpus nostrum non est ex charitate diligendum. **C. P.** Amicitia charitatis fundatur super concitationem divine fructuositas: sicut bonum fructuositas corpus princeps esse non potest, ergo corpus non est ex charitate diligendum. **C. P.** Charitas cum sit amicitia quaedam: ad eos habet quod reamare possunt, sed corpus nostrum non potest nos ex charitate diligere, ergo non est ex charitate diligendum. **C. Sed** hoc est quod Augustinus in 1.º de doctrina christi, ponit quatuor ex charitate diligenda iter quoniam unum est scilicet corpus proprium. **C. R. n.** dicitur quod corpus nostrum secundum duo potest considerari. Uno modo secundum eam naturam. Alio modo secundum corruptionem culpe et pene. **¶** Nam autem corpus nostrum si est a malo principio creatum: ut manichei fabulantur: sed est a deo: unde possumus eo uti ad fructum dei: secundum illud 1. Ro. 6. Exhibete membra vestra arma iusticie deo, et ideo ex dilectione charitatis quam diligimus deum: debemus et corpus nostrum diligere, sed in refectionem culpe et corruptionem pene in corpore nostro diligere non debemus: sed potius ad eam remotionem anhelare desiderio charitatis. **C. Ad primum** ergo dicitur quod apostolus non refugiebat corpus concinere quantum ad corpus naturam: imo secundum hoc volebat ab eo spoliari: sicut illud 2. ad Cor. 5. Nolui expoliari: sed superesturi: sicut volebat carere in refectionem concupiscentie quam remanet in corpore: et corruptio nem ipsius quam aggravat animam ne possit deum videre: unde signanter dicit: de corpore mortis huius. **C. Ad secundum** dicitur quod corpus nostrum quantum ad deum frui non possit cognoscendo et amando ipsum: tamen per opera que per corpus agimus ad perfectionem dei fructuositas potest venire: unde ex fructuositate anime reducat quaedam beatitudo ad corpus, scilicet sanitatis et incorruptionis vigor: ut Augustinus dicit in epistola ad Dioscorum: et ideo quod corpus aliquo modo est princeps beatitudinis: potest dilectione charitatis amari. **C. Ad 3º** dicitur quod reamatio habet locum in amicitia quae est ad alterum: non autem in amicitia quae est ad seipsum vel secundum animam vel secundum corpus.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod peccatores non sint ex charitate diligendi. dicitur enim in 1.º in psalmo. Iniquos odio habui: sed David charitatem perfectionem habebat, ergo ex charitate magis sunt odiendi peccatores quam diligendi. **C. P.** **¶** Probatio dilectionis exhibitio est operis: ut Gregorius dicit in homelia penthes. Sed peccatoribus iusti non exhibent opera dilectionis: sed magis opera que videtur esse odij secundum illud psalmus in mattheo. Interficietis omnes peccatores terre, et dominus precepit Exo. 22. Maleficos non patieris vivere, ergo peccatores non sunt ex charitate diligendi. **C. P.** Ad amicitiam pertinet ut amicis optemur et velimus bona, sed sancti ex charitate optantur peccatoribus mala: secundum illud psalmus. Convertantur peccatores in infernum, ergo peccatores non sunt ex charitate diligendi. **C. P.** **¶** Probatio est amicorum de eisdem gaudere et idem velle, sicut charitas non facit velle quod peccatores volunt: neque facit gaudere de hoc de quo peccatores gaudent: sed magis facit contrarium, ergo peccatores non sunt ex charitate diligendi. **C. P.** **¶** Probatio est amicorum simul vivere: ut dicitur in 8. ethicorum, sed cum peccatoribus non est communiendum: secundum illud 2. ad Cor. 6. Recedite de medio eorum, ergo peccatores non sunt ex charitate diligendi. **C. Sed** hoc est quod Augustinus dicit in 1.º de doctrina christi, quod cum dicitur, Diliges primum tuum: manifestum est omnem hominem primum esse deputandum: sed peccatores non desunt esse homines: quia peccatum non tollit naturam, ergo peccatores sunt ex charitate diligendi. **C. R. n.** dicitur quod in peccatoribus duo possunt considerari, scilicet natura et culpa. Secundum naturam quodammodo quod a deo habet capaces sunt beatitudinis: super cuius concitationem charitatis fundatur: ut supra dictum est, et ideo secundum

naturā suā sūt ex charitate diligēdi. S; culpa eoy deo h̄riatur: et est b̄itudinis impedimentū. vñ fm culpā q̄ dō ad uersatur sūt odiendū q̄cūq; pctōres: etiā p̄i et m̄f et p̄ping: vt h̄i 2. u. 14. Debem⁹. n. i pctōib⁹ odire q̄ pctōres sūt. et diligere q̄ hoīes sūt b̄itudinis capaces. et hoc est eos vere ex charitate diligere p̄pter deū. ¶ Ad p̄mū ergo dōm q̄ iniqs p̄p̄ha odio h̄uit iqtū iniq sūt: h̄is odio iniq̄tates ipoy: qd̄ ē ipoy malū: et hoc ē p̄fectū odiū d̄ quo ip̄e dic̄. ¶ Perfecto odio oderā illos. eiusdē at̄ rōnis est odire malū alicuius: et diligere bonū ei⁹. vñ ē illud odiū p̄fectum ad charitatē p̄tinet. ¶ Ad 2^m dōm q̄ amicis peccātib⁹: sicut p̄hs dicit in. 9. et h̄i. non sūt subtrahēda amicicie b̄nficia q̄ n̄sq; h̄eat spes sanatiōis eoy: sed magis ē eis auxiliū dandū ad recuperatiōē v̄tutis q̄ ad recuperatiōē pecunie si eā amississet: q̄to v̄tus ē magis amicicie affinis q̄ pecunia sed q̄n̄ i maximā maliciā incidit: et insanabiles fiūt: tūc n̄ est eis amicicie familiaritas eribēda. et iō h̄mōi peccātes d̄ q̄ bus magis p̄sumitur nocumētū alioy q̄ ē eoy emēdatiō fm legē diuinā et humanā p̄cipiūtur occidi. et tñ hoc facit iudex n̄ ex odio eoy: sed ex amore charitatis quo bonum publicū p̄fertur vitē singularis p̄sone: et tñ mōis p̄ iudicē iſticta pctōi p̄dest: siue cōuertatur ad culpe expiatiōē: siue ēt cōuertatur ad culpe terminationē: q̄ p̄ hoc tollitur ei p̄tās āplius peccādi. ¶ Ad 3^m dōm q̄ h̄mōi iſcrepaciōes q̄ in sacra scriptura iueniuntur tripl̄ p̄t̄ itelligi. Uno mō p̄ modū p̄nūciatiōis: n̄ p̄ modū optatiōis: vt sit sensus: Lō uertantur pctōres i infernū. i. cōuertentur. Alio mō p̄ modū optatiōis: vt tñ desiderū optatiōis n̄ referatur ad penā hoīum: sed ad iusticiā p̄nūctis: fm illud. 2. et abitur iust⁹ cū viderit vindictā: q̄ nec ipse de⁹ p̄nūctis letatur i p̄ditiōe ipoy: vt dicitur Sap. p̄o. Sed i sua iusticia: q̄ iust⁹ d̄ns et iusticias dilexit. Tertio vt desiderū referatur ad remotiōē culpe n̄ ad ipsam penā: vt. s. peccata destruātur et hoīmes remaneāt. ¶ Ad 4^m dōm q̄ ex charitate diligim⁹ pctōres: nō qd̄ vt velimus que ipsi volūt: vel gaudem⁹ de his de q̄bus ipsi gaudēt: sed vt faciam⁹ eos velle qd̄ volumus: et gaudere de his de q̄bus gaudem⁹. vñ d̄i. 1. 15. Ipsi cōuertentur ad te: et tu nō cōuerteris ad eos. ¶ Ad 5^m dōm q̄ cōuivere pctōib⁹ iſtūm qd̄ ē vitādū p̄pter periculū qd̄ eis iminet ne ab eis subuertat. p̄fectis at̄ de quoy corruptiōe nō timet: laudabile ē q̄ cū peccatoribus conuersentur vt eos cōuertant. sic enim d̄ns cū peccatoribus māducabat et bibebat: vt dicit Mat. 9. Conuictus tñ pctō: um q̄tū ad cōsotiū peccati vitād⁹ ē oībus. et sic dicit. 2. ad Cor. 6. Recedite de medio eoy: et imundum ne tetigeritis. s. fm peccati consensum.

Ad septimū sic p̄ceditur. Videt q̄ pctōres seip̄s diligāt. Illud enī qd̄ est p̄ncipiū peccati maxime i peccatoribus iuenit: s; amor sui ē p̄ncipiū peccati. Dicit. n. Aug. 14. de ciui. dei: q̄ facit ciuitatē babilonis. ergo peccatores maxime amant seip̄s. ¶ P̄. Peccatū nō tollit naturā: sed hoc vniūq; conuenit ex sua nā q̄ diligat seip̄s. vñ ē creature irrōnalis naturaliter appetit p̄p̄iū bonū: puta cōseruationē sui esse: et alia h̄mōi. ergo peccatores diligūt seip̄s. ¶ P̄. Oībus ē diligibile bonū: vt Dio. dicit in. 4. ca. de diui. no. S; multi pctōres reputāt se bonos. ergo multi pctōres seip̄s diligūt. ¶ Sed h̄ ē qd̄ dicit in ps. Qui diligit iniq̄tatem odit aiām suā. ¶ R. n. dōm q̄ amare seip̄m. Uno mō cōe ē in oībus. Alio mō p̄p̄iū ē bonoy. 3° mō p̄p̄iū ē maloy. Q̄ enī aliq; amet id qd̄ seip̄m eē estimat: hoc cōe ē oīb⁹. H̄ō at̄ dicit eē aliqd̄ dupliciter. Uno mō fm suā substantiam et naturā. et fm hoc oēs estimāt bonū cōe se eē id qd̄ sunt. s. ex aiā et corpore cōpositos. et sic ēt oēs hoīes boni et mali diligūt seip̄s iqtū diligūt sui ipoy cōseruationē. Alio mō dicit h̄ō n̄ eē aliqd̄ fm p̄ncipalitātē: sicut p̄nceps ciuitatis dicit eē ciuitas. vñ qd̄ p̄ncipes faciūt dicit ciuitas facere. Sic at̄ n̄ oēs estimāt se eē id qd̄ sūt. p̄ncipale enī in hoīe ē mēs rōnalis. secundarium at̄ ē nā sensitua et corporalis. quoy p̄mū āplis noīat iſteriorē hoīes: fm exteriores: vt p̄. 2. ad Cor. 5. Boni at̄ estimāt p̄ncipale i seip̄s rōnalem nām siue iſteriorē hoīem: vñ fm hoc estimāt se eē qd̄

sunt. mali at̄ estimāt p̄ncipale i seip̄s nām sensitua et corporale. s. exteriorē hoīem: vnde non recte cognoscētes se ip̄s: non vere diligunt seip̄s: sed diligunt id qd̄ seip̄s esse reputant. Boni aut̄ vere cognoscētes seip̄s vere seip̄s diligunt: et hoc p̄bat p̄hs in. 9. et h̄i. p̄ quinq; q̄ sunt amicicie p̄p̄ia. Unusq; enī amicus p̄mo qd̄ vult suū amicum eē et viuere. 2° vult ei bona. 3° operat bona ad ipsum. 4° quirit ei delectabiliter. 5° cōcordat cum ipso q̄si cum eodē delectatus et contristatus: et fm hoc boni diligunt seip̄s q̄tum ad iſteriorē hoīem: q̄ ēt uolunt ip̄s seruari i sua iſtegritate et optāt ei bona eius que sunt bona sp̄ualia: et etiā ad assequēda opera intendunt. et delectabiliter ad cor p̄p̄imū redunt: q̄ ibi inueniunt bonas cogitationes in presenti: et memoriā p̄teritoy bonoy: et spes futuro: um bonoy ex q̄b⁹ delectatiō causat. s̄iſt̄ ēt n̄ patiunt in seip̄s voluntatis dissensionē: q̄ tota aiā eoy tēdit i vnū. ¶ Contrario autē mali nō volunt conseruari in iſtegritate iſterioris hoīes: neq; appetunt ei⁹ sp̄ualia bona: neq; ad hoc operantur: neq; delectabile est eis secum cōuivere redeundo ad cor: q̄ inueniunt ibi mala et p̄ſita et p̄terita et futura que abhorrent: neq; ēt sibi ip̄s cōcordat p̄p̄ cōsciam remordentē: fm illud psal. Arguā te et statuā h̄ faciē tuā. Et p̄ eadē p̄bari pōt q̄ mali amāt seip̄s fm corruptiōē nē exterioris hoīes: sic at̄ boni nō amant seip̄s. ¶ Ad p̄m ergo dōm: q̄ amor sui q̄ ē p̄ncipiū pcti ē ille q̄ ē propius maloy: pueniēs vsq; ad contemptū dei: vt ibidem dicit: quia mali etiā sic cupiunt exteriora bona q̄ sp̄ualia contemunt. ¶ Ad 2^m dōm: q̄ nālis amor: et si nō totalr tollatur a malis: tñ i eis puertitur p̄ modū iā dictū. ¶ Ad 3^m dōm q̄ mali inq̄tum estimāt se bonos: sic aliqd̄ participant de amore sui: nec tñ est ista vera sui dilectiō: sed appens: que etiā non ē possibilis in his q̄ valde sunt mali.

Ad octauum sic p̄cedit. Videtur q̄ non sit de necessitate charitatis vt inimici diligātur. Dicit. n. Aug. i enchiridion: q̄ hoc tā magna bonū. s. diligere inimicos nō ē tāte multitudinis q̄tū credimus exaudiri: cū i oratione dicit. Dimitte nobis debita nostra: sed nulli dimittis pctū sine charitate: quia vt dicitur p̄verb. 10. Uniuerſa delicta operit charitas. ergo non est de necessitate charitatis diligere inimicos. ¶ P̄. Charitas non tollit nām: sed vnaque; res etiā irrōnalis nāliter odit suū h̄riū: sicut onis lupū: et aq̄ ignē. ergo charitas non facit q̄ inimici diligant. ¶ P̄. charitas non agit perperā sed hoc videtur eē peruersum q̄ aliquis diligit inimicos: sicut et q̄ aliq; odio h̄eat amicos. vñ. 2. Reg. 9. exprobando dic̄ Joab ad dauid. Diligis odicētes te: et odio habes diligētes te. ergo charitas nō facit vt inimici diligantur. ¶ Sed h̄ est qd̄ d̄ns dicit Mat. 5. Diligite inimicos vestros. ¶ R. n. dōm q̄ dilectiō inimicoyum tripl̄ potest cōsiderari. Uno mō vt inimici diligant inq̄tum sunt inimici: et hoc ē peruersum et charitati repugnās: q̄ hoc est diligere malū alterius. Alio mō pōt accipi dilectiō inimicoyū q̄tum ad naturā. s. in vli. et sic dilectiō inimicoyū est de necessitate charitatis: vt. s. aliquis diligens deū et p̄ximū ab illa gnālitate dilectiōis proximi inimicos suos nō excludat. Tertio mō pōt considerari dilectiō inimicoyū in sp̄ali: vt. s. aliquis in sp̄ali moueatur motu dilectiōis ad inimicū. et istud non est de necessitate charitatis absolute: q̄ nec etiam moueri motu dilectionis i sp̄ali ad quoslibet homines singulariter est de necessitate charitatis: q̄ hoc esset impossibile. est tamen de necessitate charitatis fm p̄p̄ationē animi: vt. s. h̄ō h̄eat aiū paratū ad hoc q̄ singulari inimicū diligeret si necessitas occurreret. sed q̄ absq; articulo necessitatis h̄ō etiā hoc actu impleat vt diligit inimicū p̄pter deū: hoc p̄tinet ad p̄fectionē charitatis. Cum enī ex charitate diligit p̄mū p̄pter deū: q̄to aliq; magis diligit deū: tāto etiā magis ad p̄mū dilectionē ostendit nulla inimicitia ipediente: sicut si aliq; multū diligeret aliquē hoīem: amore ip̄s filios ei⁹ amaret et inimicos sibi: et s; hunc modū loquit̄ Ang. vnde p̄ r̄ſio ad p̄mū. ¶ Ad 2^m dōm q̄ vnaq; res nāliter odio h̄s id qd̄ ē sibi h̄riū. iquātū ē sibi h̄riū. inimici at̄ sūt nobis h̄riū iqtū sūt in

inici. vñ hoc debem⁹ i eis odio hñe. dñs enī nobis displicē q̄ nobis inimici sūt: nō aut nobis sūt: s̄m inq̄ntū hoies sūt & bñtudis capaces. & s̄m hoc debem⁹ eos diligē. ¶ Ad 3^m dicendū q̄ diligere inimicos inq̄ntū sūt inimici hoc est vituperabile: & hoc nō facit charitas: vt dictū est.

Ad nonum sic pcedit. Videt q̄ ex necessitate charitatis sit q̄ aliq̄s hō signa vñ effect⁹ dilectōis inimico exhibeat. Dicit. n. i. Jo. 3. Nō diligam⁹ vbo neq; lingua: sed ope & vitate: s̄ ope diligit aliq̄s exhibēdo ad eū quē diligit signa & effect⁹ dilectōis. ergo de necessitate charitatis ē vt aliq̄s hō signa & effectus inimicis exhibeat. ¶ S. Mat. 5. dñs s̄l dicit: Diligite inimicos vestros & benefacite his q̄ oderūt vos. s̄ diligere inimicos est de necessitate charitatis. ergo & bñfacere inimicis. ¶ S. Charitate amat nō solū de⁹: s̄ etiā prim⁹ sed Greg. dicit in homel. pente. q̄ amor dei nō pōt esse odiosus. magna. n. opat si est. si desinit opari nō est amor. ergo charitas q̄ habet ad primū nō pōt eē sine opationis effectū. sed de necessitate charitatis est: vt oīs prim⁹ diligatur etiā inimicus. ergo de necessitate charitatis est: vt et ad inimicos signa & effect⁹ dilectōis ostēdam⁹. ¶ Sed h̄ est qd̄ Mat. 5. sup illud. Bñfacite his qui oderūt vos. dicit glo. q̄ bñfacere inimicis est cumulus pfectionis. sed id qd̄ p̄tinet ad pfectionē charitatis nō est de necessitate ipsi⁹ ergo nō est de necessitate charitatis q̄ aliq̄s signa & effect⁹ dilectionis inimicis exhibeat. ¶ Rn⁹ dicēdū q̄ effectus & signa charitatis ex iteriori dilectōe pcedūt & ei p̄portio nant. dilectio aut iterior ad inimicū in cōi quidē est de necessitate p̄cepti absolute. in sp̄ali autē est nō absolute: s̄ s̄m p̄parationē animi: vt supra dictū est. Sic ergo dicēdū ē de effectū & signo dilectōis exteri⁹ exhibēdo. Sūt. n. quedā signa vel bñficia dilectōis q̄ exhibent primis in cōi: puta cū aliquis orat pro oib⁹ fidelibus vel pro toto populo. aut cū aliq̄d bñficiū ip̄dat aliq̄s toti cōitari. & tali beneficia vñ dilectōis signa inimicis exhibere est de necessitate p̄cepti. si enī nō exhiberent inimicis: hoc pertineret ad lūorem vindicte: s̄ id quod dicit Leuit. 19. Non que res vltionē: & nō eris memor iniurie cinis tuorū. Alia vō sunt bñficia vel dilectionis signa que quis exhibet particulariter aliq̄bus personis. & talia beneficia vel dilectionis signa inimicis exhibere nō est de necessitate salutis: nisi s̄m p̄parationē animi: vt. s. subueniat eis in articulo necessitatis: s̄m illud p̄verb. 25. Si esurierit inimicus tuus ciba illuz. si sitit da illi potum. sed q̄ p̄ter articulū necessitatis huiusmodi beneficia aliquis inimicis exhibeat: pertinet ad perfectionem charitatis: per quā aliquis non solum cauet vinci de malo quod necessitas est: sed etiam vult in bono vincē malum: quod est etiā perfectionis: dum. s. non solum cauet propter iniuriam sibi illatam detrahi ad odiū: s̄ etiā propter sua beneficia intendit inimicū pertrahere ad suū amorem. & per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad decimum sic pcedit. Videt q̄ angelos ex charitate nō debeam⁹ diligere. Ut enī Aug. dicit. in li⁹ de doc. xp̄ia. Semina ē dilectio charitatis. s. dei & primi: s̄ dilectio angelorū nō cōtinetur sub dilectōe dei: cū sint substantie create. nec etiā vñ p̄neri sub dilectōe primi: cū nō comunicant nobiscū in specie. ergo angeli non sunt ex charitate diligendi. ¶ S. Magis cōueniūt nobiscū bruta aialia q̄ angeli. nam nos & bruta aialia sumus in eodē genere propinquo: s̄ ad bruta aialia nō habem⁹ charitatē: vt supra dictū est. ergo etiā neq; ad angelos. ¶ S. Nihil est ita propriū amicorū sicut cōuenerē: vt dicit in. 8. ethi. s̄ angeli nō cōuenerē nobiscū: nec etiā eos videre possum⁹. ergo ad eos charitatis amicitia hñe nō valeamus. ¶ Sed h̄ est qd̄ Aug. dicit i p̄o de doc. xp̄iana. Jā vō si vel cui p̄bēdū a nobis ē vñ a quo nobis p̄bēdū est officiū misericordie recte proxim⁹ dñ. mani festum est p̄cepto quo iubemur diligere proximū et scōs angelos p̄neri a qb⁹ multe nobis misericordie ip̄dunt officia. ¶ Rn⁹. dicēdū q̄ amicitia charitatis: sic supra dictū est fundat sup cōicatioē beatitudinis eterne: i cui⁹ participationē cōicāt cū angelis. Dicit. n. Mat. 22. q̄ i re resur-

rectione erunt hoies sicut angeli in celo. & iō manifestum est q̄ amicitia charitatis etiā ad angelos se extēdit. ¶ Ad p̄m ergo dōm q̄ prim⁹ nō solū dicit cōicatioē sp̄ci: s̄ etiā cōicatioē bñficioy pertinetū ad vitā eternā: super qua cōicatioē amicitia charitatis fundat. ¶ Ad 2^m dōm q̄ bruta aialia p̄ueniūt nobiscū in genere propinquo rōne nāe sensitivē: s̄m quā nō sumus particeps eterne bñtudinis: sed s̄m inentē rōnalē in qua cōicamus cū angelis. ¶ Ad 3^m dōm q̄ angeli nō cōuenerē nobis exteriori p̄uersione que nobis est s̄m sensitivā naturā: cōuenerē tamē angelis s̄m inentē: imperfecte quidē in hac vita: p̄fecte autē in patria: sicut & supra dictū est.

Ad undecimum sic pcedit. Videtur q̄ demones ex charitate debeamus diligere. Angeli enī sunt nobis primi inq̄ntū comunicamus cū eis in rōnali mente: sed etiam demones sic nobiscū comunicant: quia data nālia in eis inmanent itēgra. s. esse videre & intelligē: vt dicit Dio. i. 4. ca. de diu. no. ergo debemus demones ex charitate diligere. ¶ S. Demones differunt a beatis angelis differētia peccati: sicut & peccatores hoies a iustis. s̄ iusti hoies ex charitate diligunt peccatores. ergo etiā ex charitate debent diligere demones. ¶ S. Illa q̄bus beneficia nobis ip̄dunt debent a nobis ex charitate diligi tanq̄s primi: sicut patet ex auctoritate Augustini supra inducta. sed demones nobis in multis sunt viles: dum nos tentando nobis coronas fabricant: sicut Aug. dicit. ii. de ciuitate dei: ergo demones sunt ex charitate diligēdi. ¶ Sed h̄ est qd̄ dicit Isa. 28. Delebitur fedus vestrū cū morte: & pactū vestrū cū inferno nō stabit: sed p̄fectio pacis & federis est per charitatē. ergo ad demones qui sunt inferni incole & mortis p̄curatores charitatem habere nō debemus. ¶ Rn⁹. dicēdū q̄ sicut supra dictū est: in peccatoribus ex charitate debem⁹ diligere naturā: peccatū odire. in noīe autē demōnis significat natura peccato deformata. & iō demones ex charitate nō sunt diligendi. Et si non fiat vis in noīe & qd̄ referat ad illos sp̄s qui demones dicunt vtrum sint ex charitate diligendi: r̄idendū est s̄m p̄missa q̄ aliq̄d ex charitate diligit dupl̄. Uno modo: sicut ad quē amicitia habet. & sic ad illos spiritus charitatis amicitia habere nō possum⁹. p̄tinet enī ad rationē amicitie vt amicis nostris bonū velimus. illud aut bonum vite eterne quod respicit charitas: spiritibus illis a deo eternaliter dānatis ex charitate velle nō possumus: hoc enī repugnet charitati dei per quā eius iustitiā approbamus. Alio modo diligit aliquid: sicut qd̄ volumus permanere vt bonū alterius: per quē modū ex charitate diligimus irracionales creaturas inq̄ntū volumus eas permanere ad gloriā dei & vtilitē hominū: vt supra dictū est. & per hunc modū & nām demōnū etiā ex charitate diligere possumus inq̄ntū. s. volumus illos sp̄s in suis nālibus cōseruari ad gloriā dei. ¶ Ad p̄m ergo dōm q̄ mens angelorū nō h̄z impossibilitatem ad eternam beatitudinē habendā: sicut h̄z mens demōnū. & ideo amicitia charitatis que fundat super cōicatioē vite eterne magis q̄ sup cōicatioē nāe: habetur ad angelos: nō autē ad demones. ¶ Ad 2^m dōm q̄ hoies peccatores in hac vita habent possibilitatē perueniendi ad beatitudinē eternā: quod nō hñt illi qui sūt in inferno dānati: de quibus q̄ntū ad hoc est eadē ratio sicut & de demōnibus. ¶ Ad 3^m dōm q̄ vtilitas que nobis ex demōnibus p̄uenit: nō est ex eorū intentione: sed ex ordinatione diuine p̄uidēte. & ideo ex hoc nō inducamur ad habēdū amicitia eorū: sed ad hoc q̄ s̄mus deo amici qui eorū p̄uersam intentionem cōuertit in nostram vtilitatem.

Ad duodecimū sic proceditur. Videtur q̄ in incōuenienter enumerentur quatuor ex charitate diligēda. s. deus: proximus: corpus nostrum: & nosipsi. Ut enim Aug. dicit sup Joan. Qui non diligit deum nec seipsum diligit. in dei ergo dilectione includitur dilectio suiipsius. non ergo est alia dilectio suiipsius & alia dilectio dei. ¶ S. Pars non debet diuidi contra totū: sed corpus nostrū est quedā pars

nostri. nō ergo d^z diuidi quasi aliud diligibile corpus no-
strū a nobisipsis. ¶ Sicut nos habemus corpus: ita
etiam et proximus. sicut ergo dilectio qua quis diligit pro-
ximū distinguitur a dilectione qua quis diligit seipsum: ita
dilectio qua quis diligit corpus proximi debet distingui a
dilectione qua quis diligit corpus suum. nō ergo cōueniē-
ter distinguuntur quatuor: ex charitate diligenda. ¶ Sed h^o
est qd̄ Aug. dicit in p̄mo de doc. chri. Quatuor sunt dili-
genda. unū qd̄ supra nos est. s. deus: alterum qd̄ nos su-
mus. tertium quod intra nos est. s. proximus. quartum quod
infra nos est. s. propriū corpus. ¶ R^o d^o d^o qd̄ sicut dictū
est: amicitia charitatis sup̄ cōmunicatiōe beatitudinis fun-
dat̄. in qua quidem cōmunicatiōe unū quidē est qd̄ cōsiderat̄
vt p̄ncipiū influens beatitudinē. s. deus: aliud est beatitu-
dinem directe participans. s. homo et angelus. tertium autē
est id ad quod per quandā redundantiā beatitudo deriva-
tur. s. corpus humanū. Id quidē quod est beatitudinem
influens est ea ratione diligibile: qz est beatitudinis causa.
Id autē qd̄ est beatitudinem participans potest esse duplici
ratione diligibile: vel quia est unū nobiscum: vel quia est
nobis cōsociatū in beatitudinis participatione. et s^o in hoc
sumuntur duo ex charitate diligibilia: p̄out. s. homo diligit
et seipsum et proximum. ¶ Ad p̄m ergo dicendū qd̄ diuersa ha-
bitudo diligentis ad diuersa diligibilia facit diuersas rōnē
diligibilitatis. et s^o in hoc quia est alia habitudo hominis
diligentis ad deum et ad seipsum: propter hoc ponuntur
duo diligibilia: cum dilectio vnus sit causa dilectionis al-
terius. vnde ea remota alia remouet̄. ¶ Ad 2^m dicendū
qd̄ subiectū charitatis est mens rōnalis que potest eē bea-
titudinis capax: ad quā corpus directe nō attingit: sed solū
per quandā redundantiā. et tunc homo s^o rōnalē mentē
que est p̄ncipalis in homine: alio modo se diligit s^o in cha-
ritatem. et alio modo corpus propriū. ¶ Ad 3^m dicendū qd̄
homo diligit propriū et s^o in animam et s^o in corpus ratione cu-
iusdam cōsociationis in beatitudine. et ideo ex parte pro-
ximi est vna t̄m ratio dilectionis. vnde corpus proximi nō
ponitur speciale diligibile.

De ordine charitatis. Questio. xxvi.

Inde cōsiderandū est de ordine
charitatis. ¶ Et circa h^o

quærentur tredecim. p̄o vtrū sit aliqz ordo
in charitate. 2° vtrū hō debeat deū dili-
gere plusqz proximum. 3° vtrū plusqz se-
ipsum. 4° vtrū se plusqz proximum. 5° vtrū
homo debeat plus diligere proximum qz
corpus propriū. 6° vtrū unū proximum plusqz alterū. 7° vtrū
plus proximum meliōre vel sibi magis cōiunctū. 8° vtrū cō-
iunctū sibi s^o in carnis affinitatem vel s^o in alias necessitudi-
nes. 9° vtrū ex charitate plus debeat diligere filium qz pa-
trem. 10° vtrū plus debeat diligere matrē qz patrē. 11°
vtrū p̄ vxorē qz p̄ fr̄es vel m̄fr̄es. 12° vtrū magis b̄n̄factorē
qz b̄n̄ficiatū. 13° vtrū ordo charitatis maneat in patria.

Ad primum sic p̄cedit. Videt̄ qd̄ in charitate
nō sit aliqz ordo. Charitas enīz
est qdā virtus: s^o in alijs virtutib^z nō assignat̄ aliqz ordo.
ergo neqz in charitate aliqz ordo assignari d^z. ¶ Sicut
fidei obiectū est p̄ma vitas: ita charitatis obiectū est sūma
bonitas. sed in fide nō ponit̄ aliqz ordo: s^o oīa eq̄l̄ credū-
tur. ergo nec in charitate d^z poni aliqz ordo. ¶ Charitas
in voluntate est: ordinare autē nō est voluntariū: s^o rōnis.
ergo ordo nō d^z attribui charitati. ¶ Sed h^o est qd̄ dicit̄
Lant. 2. Introduxit me rex in cellā vinariā: ordinavit in me
charitatē. ¶ R^o d^o d^o qd̄ sicut p̄bs dicit in. 5. metaphi.
p̄d̄ius et posterius dicit̄ s^o in relationē ad aliqd̄ p̄ncipiū.
ordo autē includit in se aliquē modū prioris et posterioris.
vnde oportet qd̄ vbiqz sit aliqd̄ p̄ncipiū: sit etiā aliqz or-
do. Dictū autē est supra qd̄ dilectio charitatis tendit in deū
sicut in p̄ncipiū beatitudinis in cuius cōmunicatiōe amicitia
charitatis fundat̄. et ideo oportet qd̄ in his que ex charita-
te diligunt attendat̄ aliqz ordo s^o in relationē ad primum
p̄ncipiū huius dilectiōis: qd̄ est deus. ¶ Ad p̄m ergo di-
cendū qd̄ charitas tendit in vltimū finē sub rōne. s^o vlti-

mi: qd̄ nō p̄uenit alicui alij virtuti: vt supra dictū est. s^o finis
autē h^z rōnē p̄ncipij in appetibilib^z et in agēdis: vt ex supra-
dictis p̄z. et iō charitas maxime ip̄ortat cōparationē ad pri-
mū p̄ncipiū. et iō in ea maxime cōsiderat̄ ordo s^o in rela-
tionē ad primum p̄ncipiū. ¶ Ad 2^m d^o d^o qd̄ fides p̄tinet ad
vīm cognitiuā: cui^o opatio ē s^o in qd̄ res cognite sūt in cogno-
scēte. charitas autē est in vī affectiua cui^o opatio cōsistit in hoc
qd̄ aīa tēdit in ipsas res. ordo autē p̄ncipali^o inuenit̄ in ipsis
rebus: et ex eis derivat̄ ad cognitionē nostrā. et ideo ordo
magis appropriat̄ charitati qz fidei: s^o etiā in fide sit aliqz
ordo s^o in qd̄ est p̄ncipali^o de deo. sc̄dario autē de alijs q̄ re-
ferunt ad deū. ¶ Ad 3^m d^o d^o qd̄ ordo p̄tinet ad rōnē sicut
ad ordinantē: sed ad vīm appetitiuā p̄tinet sicut ad ordi-
natam. et hoc modo ordo in charitate ponitur.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt̄ qd̄ deus
nō sit magis diligendus qz

proximum. Dicit̄. n. 1. Jo. 4. Qui nō diligit fratrem suū quē vī-
det: deū quē nō videt quō pōt dilige^{re}. Ex quo vī qd̄ illud
sit magis diligibile qd̄ ē magis visibile. nāz et visio ē p̄nci-
piū amoris: vt d^z i. 9. ethi. S^z de^o ē min^o visibil^{is} qz p̄xim^o
ergo etiā est min^o ex charitate diligibilis. ¶ Sicut
est causa dilectionis: s^o in illud Eccl. 13. Oē aīa diligit sibi
sibi. sed maior est similitudo hoīs ad proximum suū qz ad deū.
ergo hō ex charitate magis diligit proximum qz deū. ¶ Illud
qd̄ in primo charitas diligit: de^o est: vt p̄z p̄ Aug.
in p̄o de doc. chri. sed de^o nō ē maior in seipso qz in primo.
ergo nō est magis diligendus in seipso qz in primo. ergo
nō d^z magis diligi de^o qz proximum. ¶ S^z illud magis ē
diligendū p̄pter qd̄ aliqua odio sunt habēda: sed primi sūt
odio habēdi p̄pter deū. s. i. a deo abducūt: s^o in illud. Lu.
14. Si quis venit ad me et nō odit patrē et matrē et vxorē
et filios et fratres et sorores nō pōt meus esse discipulus.
ergo de^o est magis diligendus qz proximum. ¶ R^o d^o d^o qd̄
vnaqueqz amicitia respicit p̄ncipali^o id in quo p̄ncipali^o in-
uenit̄ illud bonū sup̄ cui^o cōmunicatiōe fundat̄: sicut amicitia
politica p̄ncipali^o respicit p̄ncipē ciuitatis: a quo totū bo-
nū ciuitatis depēdet. vñ et ei maxime debet fides et obe-
diētia a ciuib^z. amicitia autē charitatis fundat̄ sup̄ cōmunicatiōe
b̄titudinis que cōsistit in deo cēntiali: sicut in p̄o p̄ncipio a
quo derivat̄ in oēs qui sunt b̄titudinis capaces. et iō p̄nci-
paliter et maxime de^o est ex charitate diligendus. ipse. n. di-
ligit̄ sicut b̄titudinis causa. proximus autē sicut b̄titudinē ab
eo simul nobiscū participās. ¶ Ad p̄m ergo dicendū qd̄ du-
pliciter est aliqd̄ causa dilectiōis. Vno mō sicut id qd̄ ē rō
diligendū: et hoc modo bonū est cā diligendū: qz vniqz qz
diligit̄ inq̄ntū h^z rōnē boni. Alio mō. qz ē via qdā ad aeq̄-
rendū dilectionē. et hoc mō visio ē cā dilectiōis: nō qd̄ em-
ita qd̄ ea rōne sit aliqd̄ diligibile: qz est visibile: s^o qz p̄ visio-
nem pducimur ad dilectionē. ergo nō oportet qd̄ illud qd̄
est magis visibile sit magis diligibile: s^o qz prius occurrat
nobis ad diligendū. et hoc mō argumētat̄ apls. proximus
enī qz ē nobis visibil^{is}. p̄mo occurrat nobis diligendū. ex his
enī q̄ nouit anim^o discit ignota amare. vt Breg. dicit̄ in qdā
homel. Vñ si aliqz proximum nō diligit: argui pōt qd̄ nec deū
diligit: nō p̄pter hoc qd̄ proximum sit magis diligendū: s^o qz prius
diligendū occurrat. de^o at̄ est magis diligibilis p̄ maiorē bo-
nitatē. ¶ Ad 2^m dicendū qd̄ similitudo quā hēm^o ad deū ē p̄o-
et cā similitudis quā hēm^o ad proximum. ex hoc. n. qd̄ p̄ncipam^o
a deo id qd̄ ab ip̄o ē proximum h^z siles p̄rio efficiuntur. et iō
rōne similitudis magis debem^o deū qz proximum dilige^{re}. ¶ Ad
3^m dicendū qd̄ de^o s^o in subz suā cōsiderat̄ i quocūqz sit eq̄-
lis est: qz nō minuit p̄ qd̄ est in aliquo: sed t̄m nō equalit̄ h^z
proximum bonitatē dei: sicut habet ipsam deum: nam deus h^z
ipsam essentialiter: proximus autem participatiue.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt̄ qd̄ homo nō
debeat ex charitate plus deum
diligere qz seipsum. Dicit̄ enīz p̄bs in. 9. ethi. qz amicitia
lia que sunt ad alterū veniunt ex amicitabilibus que sūt ad
seipsum. sed causa est potior effectui. ergo maior est amicitia
hoīs ad seipsum qz ad quēcūqz alium. ergo magis se debet di-
ligere qz deū. ¶ Vniqz qz diligit inq̄ntū ē propriū bo-
num: s^o id qd̄ ē rō diligendū magis diligit̄ qz id qd̄ p̄p̄ hāc

debeamus impendere primis quibus alienis: non autem secundum inferiorē affectū quē equaliter debemus impendere omnibus et inimicis. Sed hoc irrationabiliter dicitur. Nam enim minus est ordinatus affectus charitatis qui est inclinatio gratie quam appetitus naturalis qui est inclinatio nature. utraque enim inclinatio ex diuina sapientia procedit. videmus autem in naturalibus quod inclinatio naturalis proportionatur actui vel motui qui conuenit nature vniuersitatis: sicut terra habet maiorem inclinationem gravitatis quam aqua: quia conuenit ei esse sub aqua. oportet ergo quod etiam inclinatio gratie que est affectus charitatis proportionetur his que sunt exteriori agenda: ita scilicet ut ad eos inferiorē charitatis affectū habeamus quibus conuenit nos magis beneficium esse. et ideo dicendum est quod et secundum affectū oportet magis vnum primorum quam alium diligere. et ratio est: quia cum principium dilectionis sit deus: et ipse diligens: necesse est quod secundum propinquitatem maiorem ad alterum istorum principiorum maior sit dilectionis affectus: sicut enim supra dictum est: in omnibus in quibus inuenitur aliquod principium ordo attenditur secundum comparationem ad illud principium. Ad primum ergo dicendum quod dilectio potest esse in equalis dupliciter. Uno modo ex parte eius boni quod amico optamus. et quantum ad hoc omnes homines eque diligimus ex charitate: quia omnibus optamus bonum idem in genere scilicet beatitudinem eternam. Alio modo dicitur maior dilectio propter inferiorē actū dilectionis. et sic non oportet omnes eque diligere. Vel aliter dicendum quod dilectio inquantum potest ab aliquo haberi dupliciter. Uno modo ex eo quod quidam diligunt et alique diligunt. et habet et inaequalitates oportet suare in beneficium: quia non possumus omnibus prodesse: sed in benivolentia dilectionis talis inaequalitas haberi non debet. Alia vero est inaequalitas dilectionis ex hoc quod quidam plus alijs diliguntur. Aug. ergo non intendit hanc excludere inaequalitatem: sed primam: ut patet ex his que de beneficentia. Ad secundum dicendum quod non omnes primi equaliter se habent ad deum: sed quidam sunt ei propinquiores propter maiorem bonitatem qui sunt magis diligendi ex charitate quam alij qui sunt ei minus propinqui. Ad tertium dicendum quod ratio illa procedit de quantitate dilectionis ex parte boni quod amicis optamus.

Ad septimum sic procedit. Videtur quod magis debemus diligere meliores quam non bene coniunctos. Illud enim videtur esse magis diligendum quod nulla ratione deus odio haberi quam illud quod aliquo ratione est odium: sicut et albus est quod est nigro impermixtus: sicut plene non bene coniuncte sunt secundum aliquam rationem odiende: secundum illud Luc. 14. Si quis venit ad me. et non odit patrem et matrem etc. homines autem boni nulla ratione sunt odiendi. ergo videtur quod meliores sunt magis amandi quam coniunctos. Sed secundum charitatem homo maxime deo assimilatur. sed deus diligit magis meliorem quam sibi coniunctorem. ergo et homo per charitatem magis deus meliorem diligere quam sibi coniunctorem. Sed secundum vnamquamque amicitiam illud est magis amandum quod magis pertinet ad id supra quod amicitia fundatur. amicitia enim naturali magis diligimus eos qui sunt nobis magis secundum naturam coniuncti: puta parentes vel filios. sed amicitia charitatis fundatur super communicatione beatitudinis ad quam magis pertinent meliores quam nobis coniunctos. ergo ex charitate magis debemus diligere meliores quam nobis coniunctos. Sed hoc est quod dicitur ad Thimo. 5. Si quis suorum et matris domesticorum curam non habet: fidei negavit: et est infideli deterior: sed interior charitatis affectio debet respondere exteriori affectui. ergo charitas magis debet haberi ad propinquiores quam ad meliores. Respondeo. dicitur quod omnis actus oportet quod proportionetur et obiecto et agenti. sed ex obiecto habet speciem. ex virtute autem agentis habet modum sue intensiois: sicut motus habet speciem ex termino ad quem est. sed intensioem velocitatis habet ex dispositione mobilis et virtute mouentis. sic ergo dilectio speciem habet ex obiecto: sed intensioem habet ex parte ipsius diligentis. obiectum autem charitativae dilectionis deus est: homo autem diligens est. diuersitas ergo dilectionis que est secundum charitatem quantum ad speciem est attendenda in primis diligendis secundum comparationem ad deum: ut scilicet ei qui est deo propinquior: maius bonum ex charitate velimus quia licet bonum quod omnibus vult charitas. scilicet beatitudo eterna sit vnum secundum se: habet tamen diuersos gradus secundum diuersas beatitudinis participationes. et hoc ad charitatem pertinet ut ve-

lit iusticia dei seruari secundum quam meliores perfectius beatitudinem participat. et hoc pertinet ad speciem dilectionis. sunt enim diuersae dilectionis species secundum diuersa bona que optamus his quos diligimus. sed intensio dilectionis est attendenda per comparationem ad ipsum hominem qui diligit. et secundum hoc illos qui sunt sibi propinquiores intensiori affectu diligit homo ad illud bonum ad quod omnes diligit quam meliores ad maius bonum. Est etiam et ibi alia differentia attendenda. nam aliqui primi sunt propinqui nobis secundum naturalem originem a qua discedere non possunt: quia secundum eam sunt id quod sunt. sed bonitas virtutis secundum quam aliqui appropinquant deo potest accedere et recedere augeri et minui: ut ex supradictis patet. et ideo possunt ex charitate velle quod iste qui est nobis coniunctus sit melior alio. et sic ad maiorem beatitudinis gradum peruenire possit. Est autem et alius modus quo plus diligimus ex charitate magis nobis coniunctos: quia pluribus modis eos diligimus. Ad eos enim qui non sunt nobis coniuncti non habemus nisi amicitiam charitatis. ad eos vero qui sunt nobis coniuncti habemus aliquas alias amicitias secundum modum coniunctionis eorum ad nos. cum autem bonum super quod fundatur quelibet alia amicitia honesta ordinatur sicut ad finem ad bonum super quod fundatur charitas: prius est ut charitas imperet actum cuiuslibet alterius amicitie. et sic ars que est circa finem imperat arti que est circa ea que sunt ad finem: et sic hoc ipsum quod est diligere aliquem: quia consanguineus vel coniunctus est: vel quia conciuis vel propter quodcumque homini aliud licitum ordinabile in finem charitatis: potest charitate impari. et ita ex charitate eliciente cum imperante pluribus modis diligimus magis nobis coniunctos. Ad primum ergo dicendum quod in propinquis nostris non precipitur odire quod propinqui nostri sunt: sed in hoc solus quod impedunt nos a deo: et in hoc non sunt propinqui sed inimici: secundum illud Matthee. 7. Inimici hominis domestici eius. Ad secundum dicendum quod charitas facit hominem conformari deo secundum proportionem: ut scilicet ita se habeat homo ad id quod suum est: sicut deus ad id quod suum est. quedam enim possumus ex charitate velle: quia sunt nobis conuenientia: que tamen deus non vult: quia non conuenit ei ut ea velit: sicut supra habitum est cum de bonitate voluntatis ageretur. Ad tertium dicendum quod charitas non solum elicit actum dilectionis secundum rationem obiecti: sed et secundum rationem diligentis: ut dictum est. ex quo pertingit quod magis coniunctus magis amat.

Ad octauum sic procedit. Videtur quod non sit magis diligendus ille qui est magis nobis coniunctus secundum carnalem originem. Dicitur enim per Petrum. 18. Vir amabilis ad societatem magis erit amicus quam frater. Et valerius maximus dicit: quod amicitie vinculum specialius est: neque vlla ex parte sanguinis viribus inferius. hoc etiam certius et exploratus quod istud nascendi solis fortuitum opus dedit: hoc vniuersi cuiusque solido iudicio inchoata voluntas prohibet. ergo illi qui sunt coniuncti sanguine non sunt magis diligendi quam alij. Sed Ambrosius in primo de officiis. Nam minus vos diligo quos in euangelio genui quam si in coniugio suscepissetis. non enim vehementior est natura ad diligendum quam gratia. plus certe diligere debemus quos perpetuo nobis computamus futuros quam quos tamen in hoc seculo non ergo consanguinei sunt magis diligendi his qui sunt aliter nobis coniuncti. Sed probatio dilectionis est exhibitio operis: Ut Gregorius dicit in homelias. sicut quibusdam magis debemus impendere dilectionis opera quam etiam consanguineis: sicut magis est obediendum in exercitu duci quam patri. ergo illi qui sunt sanguine coniuncti non sunt maxime diligendi. Sed hoc est quod specialiter in preceptis decalogi mandatur de honoratione parentum: ut patet Exo. 20. ergo illi qui sunt nobis coniuncti secundum carnalem originem sunt a nobis specialiter diligendi. Respondeo. dicitur quod sicut dictum est: illi qui sunt nobis coniuncti sunt ex charitate magis diligendi: tamen quia interiorius diliguntur: tamen etiam quia pluribus rationibus diliguntur. intensio autem dilectionis est ex coniunctione dilecti ad diligentem. et ideo diuersorum dilectio est mensuranda secundum diuersas rationes coniunctionis: ut scilicet vniuersusque diligatur magis in eo quod pertinet ad illam coniunctionem secundum quam diligatur. et vterius comparanda est dilectio dilectioni secundum comparationem coniunctionis ad coniunctionem. Sic ergo dicitur est quod amicitia consanguineorum fundatur in coniunctione naturalis originis. amicitia autem conciuum in coniunctione civili. et amicitia

comilitantū in cōmunicatione bellica. et ideo in his q̄ p̄tinent ad naturā plus debemus diligere cōsanguineos. in his autē que p̄tinet ad civilē cōversationē plus debemus diligere cōcives. et in bellicis plus cōmilitones. vñ et p̄bs dicit in .9. ethi. q̄ singulis pp̄ria et congruentia est attribuendum. Sic autē facere vident quidā qui ad nuptias vocant cognatos. videbit vtriq̄ et n̄trūq̄ parētib⁹ oportere maxime sufficere et honore parētū. et simile est etiā i alijs. Si autē cōparemus etiā iunctionē ad iunctionē: cōsistat q̄ cōiunctio naturalis originis est prior et immobilior: q̄ est s̄m id qd̄ p̄tinet ad substantiā. alie autē cōiunctiones sunt superuenientes et remoueri possunt: et ideo amicitia cōsanguineorū est stabilior: s̄ alie amicitie: possunt esse potiores: s̄m illud qd̄ est pp̄riū vnicuiq̄ amicitie. Ad p̄m ergo dicendū q̄ quia amicitia socioꝝ pp̄ria electione p̄trahitur in his que sub nostra electione cadunt: puta in agēdis p̄tēderat hec dilectio dilectioni cōsanguineorū: vt. s. magis cū illis cōsentiamus in agēdis. amicitia t̄n cōsanguineorū est stabilior: vtpote naturalior: existens: et p̄uauet in his q̄ ad naturā spectant. vnde magis eis tenentur in p̄uisione necessariorū. Ad 2m dicendū q̄ Ambro. loquit̄ de dilectione q̄ntū ad beneficia que p̄tinent ad cōmunicationem gratie. s. de instructione moꝝ. in hac enī magis debet hō subuenire filijs sp̄ualibus quos sp̄ualiter genuit q̄ filijs corporalibus quibus tenet magis p̄uidere in corporalibus subsidijs. Ad 3m dicendū q̄ ex hoc q̄ duci exercitibus magis obeditur in bello q̄ patri: nō probat q̄ simpliciter pater minus diligatur: sed q̄ minus diligitur s̄m qd̄. i. s̄m dilectionem bellicę cōmunicationis.

Ad nonum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ hō ex charitate magis debet diligere filiū q̄ patrē. Illū enī magis debemus diligere cui magis debemus benefacere: sed magis debemus benefacere filijs q̄ parentibus. Dicit. n. apls. 2. ad Cor. 12. Nō debent filij thesaurizare parentibus: sed parētes filijs. ergo magis sunt diligendi filij q̄ parentes. C. S. Gratia p̄ficit naturā sed naturaliter parentes plus diligunt filios q̄ ab eis diligantur: vt p̄bs dicit in .8. ethi. ergo magis debemus diligere filios q̄ parentes. C. S. Per charitatē affectus hominis deo cōformat. sed deus magis diligit filios q̄ diligitur ab eis. ergo etiam et nos magis debemus diligere filios q̄ parētes. C. Sed p̄tra est qd̄ Ambro. dicit. Primo deus diligēdus est. Secūdo parētes: inde filij: post domesticū. C. Rn. ddm q̄ sicut supra dictū est. gradus dilectionis ex duob⁹ pensari pōt. Uno mō ex parte obiecti. et s̄m hoc id qd̄ habet maiorē rōnē boni est magis diligēdus: et qd̄ est deo similitus. sic pater est magis diligēdus q̄ filius: q̄. s. patrē diligim⁹ sub ratione p̄ncipij qd̄ habet rationē eminentioris boni et deo similitioris. Alio modo cōputat̄ gradus dilectionis ex pte ipsius diligentis. et sic magis diligit qd̄ est iunctius. et s̄m hoc filius est magis diligēdus q̄ pater: vt p̄bs dicit in .8. ethi. primo quidem q̄ parentes diligunt filios: vt aliqd̄ sui existentes. pater autē nō est aliqd̄ filij. et ideo dilectio s̄m quā pater diligit filium similitior: est dilectioni qua quis diligit seipsum. 2o q̄ parentes magis sciunt aliquos esse suos filios: q̄ ecōuerso. 3o q̄ filius est magis pp̄inquus parenti: vtpote pars exis: q̄ pater filio ad quē h̄s habitudinē p̄ncipij. 4o q̄ parētes diutius amauerūt. nā statim pater incipit diligere filium. filius autē t̄pe p̄cedente incipit diligere patrē. dilectio autē q̄to est diuturnior: tanto est fortior: s̄m illud Eccl. 9. Nō derelinquas amicū antiquū: nouus enī nō erit similis illi. Ad p̄m ergo ddm q̄ p̄ncipio debet subiectio reuerentie et honoꝝ: effectui autē p̄portionali cōpetit recipere inuentiā p̄ncipij et p̄uisionē ipsius. et p̄pter hoc parētib⁹ a filijs magis debet honoꝝ: filijs autē magis debet cura p̄uisionis. Ad 2m ddm q̄ p̄ nālī plus diligit filium s̄m rationē iunctionis ad seipsum. sed s̄m rōnem eminentioris boni filius nālī plus diligit patrem. Ad 3m ddm q̄ sic Aug. dicit p̄o de doctr. xp̄iana. Deus diligit nos ad vtilitatem nostrā et suū honoꝝ. et ideo q̄ pater comparat̄ ad nos in habitu dīne p̄ncipij: sicut et deus. ad patrem pro-

prie pertinet vt ei a filiis honoꝝ impendatur: ad filium autē vt eius vtilitati a parentibus p̄uideatur: q̄uis in articulo necessitatis filius obligat⁹ sit ex beneficijs susceptis vt parentibus maxime p̄uideat.

Ad decimū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ hō magis debet diligere matrē q̄ patrē. Ut enī p̄bs dicit in p̄o de gnatione aīaliū. femina in gnatione dat corpus. s̄ hō nō h̄s aīam a patre: sed p̄ creationē a deo: vt in p̄mo dictū est. ergo hō plus h̄s a matre q̄ a patre. p̄o ergo d̄s diligere matrē q̄ patrē. C. S. Magis amatē d̄s magis diligere. sed mater plus diligit filium q̄ pater. Dicit. n. p̄bs in .9. ethi. q̄ matres magis sūt amantes filioꝝ. laboriosior: enī est generatio matrū: et magis sciunt qui ipsarū sunt filij q̄ patres. ergo mater est magis diligēda q̄ pater. C. S. Et debet maior dilectionis affect⁹ qui pro nobis plus laborauit: s̄m illud Ro. vlt. Salutate mariā que multū in nobis laborauit: sed mater plus laborat in gnatione et educatione q̄ pater. vñ dicit Eccl. 7. Remittū matris tue ne obliuiscaris. ergo plus d̄s hō diligere matrē q̄ patrē. C. Sed h̄ est qd̄ dicit Hier. sup Ezech. q̄ post deū oīnū patrē diligēdus est pater: et postea addidit de matre. C. Rn. ddm q̄ in istis cōpationib⁹ id qd̄ dicit̄ est intelligendū per se: vt videlicet intelligat̄ esse quesit⁹ de patre in q̄ntū est pater an sit plus diligēdus matre in q̄ntū est mater. pōt enī in oībus h̄mōi tanta esse distātia virtutis et malicie vt amicitia soluat̄ vel minuat̄: vt p̄bs dicit in .8. ethi. et iō vt Ambro. dicit. Boni domestici sunt malis filijs p̄ponēdi. sed per se loquendo pater magis est amandus q̄ mater. amatē enī pater et mater vt p̄ncipia quedā nālī originis. pater autē habet excellentiorē rationē p̄ncipij q̄ mater: q̄ pater est p̄ncipij per modū agentis: mater autē magis per modū patiētis et materie. et iō. p̄ se loquēdo pater magis est diligēdus. Ad p̄m ergo dicendū q̄ in generatione hoīs mater ministrat materiā corporis informē. format autē per virtutē formatiā que ē in semine patris. et q̄uis huiusmodi virtus nō possit creare aīam rōnalē: disponit t̄n materiā corporales ad h̄mōi forme susceptionē. Ad 2m ddm q̄ hoc p̄tinet ad aliā rōnē dilectionis. alia enī est spēs amicitie qua diligim⁹ amātē: et qua diligim⁹ generantē. nunc autē loquimur de amicitia que debet patri et matri s̄m generationis rationē.

Ad undecimū sic p̄cedit. Ut q̄ hō plus d̄s diligere vxorē q̄ patrē et matrē. Nullus. n. dimittit̄ aliquā nisi pro re magis dilecta: s̄ Gen. 2. of: q̄ p̄pter vxorē reliquit hō patrē et matrē. ergo magis d̄s diligere vxorē q̄ patrē et matrē. C. S. Apl̄s dicit ad Eph. 5. q̄ viri debent diligere vxores sicut seipfos. s̄ hō d̄s magis diligit seipsum q̄ parētes. ergo etiā magis d̄s diligit vxorē q̄ parētes. C. S. Ubi sunt plures rōnes dilectionis ibi d̄s esse maior dilectio: sed in amicitia que est ad vxorē sunt plures rōnes dilectionis. dicit enim p̄bs in .8. ethi. q̄ in hac amicitia videt̄ esse vtile et delectabile et pp̄ virtutē si virtuosī sint coniuges. ergo maior d̄s esse dilectio ad vxorē q̄ ad parētes. C. S. h̄ ē q̄ vir d̄s diligit vxorē suā sic carnē suā: vt d̄s ad Eph. 5. S̄s corp⁹ suū nūmus d̄s hō diligit q̄ p̄mū: vt supra dictū ē. iter p̄mos autē magis debent parētes diligit. ergo magis debent diligere parētes q̄ vxorē. C. Rn. ddm q̄ sic dictū ē: grad⁹ dilectionis attēdi pōt et s̄m rōnē boni et s̄m iunctionē ad diligētē. s̄ ergo rōnē boni qd̄ ē obm dilectionis magis sūt diligēdi parētes q̄ vxores: q̄ diligunt̄ sub rōnē p̄ncipij et eminentioris cuiusdā boni. s̄ at rōnē iunctionis magis diligēda ē vxor: q̄ vxor iungit̄ viro: vt vna caro exis: s̄ illud Mat. 19. Itaq̄ iā nō sūt duo: s̄ vna caro. et iō itē diligit̄ vxor: s̄ maior reuerētia ē parētib⁹ exhibēda. Ad p̄m ergo d̄s q̄ nō q̄ntū ad oīa deserit pater et mater pp̄ vxorē. in q̄busdā. n. magis d̄s hō assistere parētib⁹ q̄ vxori: sed q̄ntū ad vnionē carnalis copule et cohabitatiois relictis oībus parētib⁹ hō adheret vxori. Ad 2m ddm q̄ in v̄bis apl̄i nō est intelligēdū q̄ hō debet diligere vxorē suā eūlī sibūpsi: sed q̄ dilectio quā aliq̄s h̄s ad seipsum. est rō dilectionis quā quis h̄s ad vxorē sibi cōiunctā. Ad 3m ddm

q̄ etiā in amicitia p̄na iueniunt multe rōnes dilectionis: q̄ntū ad aliqd̄ p̄pōderat rōni dilectiōis que habet ad vro rem fm̄. s. rōne boni: q̄uis ille p̄pōderat fm̄ cōiunctionis rationē. ¶ Ad 4^m d̄dm q̄ illud etiā nō ē sic itelligēdū q̄ ty sicut ip̄oret cōiūctatē: sed rōne dilectiōis. diligit. n. homo vxorē suā p̄ncipaliter ratione carnalis cōiunctionis.

Ad duodecimū sic p̄cedit. Videt q̄ hō magis debeat diligē benefactorē q̄ beneficiatū. Dicit. n. Aug. in li^o. de cathetizādis rudib⁹. Nulla maior: est puocatio ad amādū q̄ p̄uenire amādo. nimis. n. durus est anim⁹ q̄ dilectionē et si nō vult impēdere nolit repēdere: s; bñfactores p̄ueniūt nos in bñficio charitatis. ergo bñfactores maxime debem⁹ diligere. ¶ Tāto aliq̄s est magis diligēdus q̄nto graui⁹ hō peccat si ab ei⁹ dilectiōe desistat: vel p̄tra euz agat: sed graui⁹ peccat q̄ bñfactorē nō diligit vel h̄ eū agit: q̄ si diligere desinat eū cui hacten⁹ bñfecit. ergo magis sūt amādī bñfactores q̄ hī qb⁹ bñfacim⁹. ¶ Inter oīa diligēda maxime diligēdus est de⁹: et post eum pater: vt Hiero. dicit. Sed isti sūt maxime bñfactores. ergo bñfactor: ē maxime diligēdus. ¶ Sed h̄ est qd̄ p̄bs dicit in. 9. etbi. q̄ bñfactores magis vident amare bñficiatos q̄ econuerso. ¶ Rn^o. d̄dm q̄ sicut supra dictū est: aliqd̄ diligit magis dupl^r. Uno mō q̄: h̄ rōne excellētiōis boni. Alio modo rōne maioris iūctiōis. P̄mo quide⁹ mō bñfactor: est magis diligēdus: q̄ cū sit p̄ncipiū boni i bñficio habet excellētiōis boni rōne: sicut et de patre dictū est. Secūdo aut̄ mō magis diligit bñficiatos: vt p̄bs p̄bat in. 9. etbi. per q̄tuor rōnes. 1° quidē q̄: bñficiat⁹ est q̄si qd̄da op⁹ bñfactoris: vñ osuevit dici de aliquo: iste est factura illius. nāle est aut̄ cuilibet vt diligit opus suū: sicut videmus q̄ poete diligit poemata sua. et hoc ideo q̄: vnūq̄q̄ diligit suū esse: et suū viuere. qd̄ maxie manifestat in suo agere.

2° q̄: vnūq̄q̄ nāl^r diligit illud in quo inspicit suū bonū. habet quidē ergo et bñfactor: in bñficio aliqd̄ bonum: et econuerso. sed bñfactor: inspicit in bñficio suū bonū honestum: et bñficiat⁹ in bñfactore suū bonū vtile. bonū antez honestū delectabilū cōsiderat q̄ bonū vtile: tum quia est diuturnū. vtilitas. n. cito trāsit. et delectatio memorie non est sicut delectatio rei p̄stis: tum etiā q̄: bona honesta magis cū delectatiōe recolim⁹ q̄ vtilitates que nobis ab alijs enenerūt. 3° q̄: ad amantē p̄tinet agere. vult. n. et operat bonū amato. ad amatū aut̄ p̄tinet bonū pati. et iō excellētiōis est amare. et p̄pter hoc ad bñfactorē p̄tinet vt plus amet. 4° q̄: difficili⁹ est bñficiā impēdere q̄ recipere. ea vero in q̄bus laboramus plus diligit. que vō nobis de facili p̄ueniūt quodāmodo cōtēnimus. ¶ Ad p^m ergo dicendū q̄ in bñfactore est vt bñficiat⁹ puocet ad ipsū amādū. bñfactor: aut̄ diligit bñficiatū nō q̄si puocat⁹ ab illo: sed ex seipso motus. qd̄ aut̄ ex se est potius est eo qd̄ est p̄ aliud. ¶ Ad 2^m d̄dm q̄ amor: bñficiati ad bñfactorē ē magis debitus. et iō h̄riū h̄ rōne maioris p̄cti. sed amor: bñfactoris ad bñficiatū est magis sp̄otane⁹: et iō h̄ maiores p̄p̄titudinē. ¶ Ad 3^m d̄dm q̄ de⁹ etiā plus nos diligit q̄ nos eū diligit: et parētes plus diligit filios q̄ ab eis diligit. Nec tñ oportet q̄ quoslibet bñficiatos plus diligit q̄ quoslibet bñfactorib⁹: bñfactores. n. a q̄bus maxima bñficia recepimus. s. deum et parentes p̄ferim⁹ hīs quibus aliqua minora beneficia impēdimus.

Ad tertiūdecimū sic p̄cedit. Videt q̄ ordo charitatis nō remaneat in patria. Dicit enī Aug. in li^o. de vera religione. Perfecta charitas est vt plus potiora bona et minus minora diligamus: sed in p̄ria erit p̄fecta charitas. ergo plus diligit aliq̄s meliorē q̄ vel seipsū vel sibi iunctū. ¶ Ille magis amatur cui maius bonū volumus: sed q̄bet i patria existens vult maius bonū ei qui plus bonū habet: alioquin volūtas eius nō per oīa diuine voluntati conformaretur. ibi aut̄ plus bonū habet qui melior: est. ergo in patria quilibet magis diligit meliorē: et ita magis alius q̄ seipsū: et extraneū q̄ p̄p̄nū. ¶ Tota ratio dilectionis in patria deus erit. tunc enī ipelebitur qd̄ dicitur p̄ ad

Corin. 13. Ut sit deus oīa in oībus. ergo magis diligitur qui est deo p̄p̄nū: et ita aliquis magis diligit meliorē q̄ seipsū: et extraneū q̄ cōiūctū. ¶ Sed p̄tra est q̄ nā nō tollit per gliam sed p̄ficiat. ordo aut̄ charitatis supra posit⁹ ex ipsa natura p̄cedit. oīa aut̄ naturali pl⁹ se q̄ alia amat. ergo iste ordo charitatis remanebit in p̄ria. ¶ Rn^o. d̄dm q̄ necesse est ordinē charitatis remanere in p̄ria q̄ntū ad hoc q̄ deus est sup̄ oīa diligēdus. hoc. n. simpl^r erit tunc q̄n hō p̄fecte eo fruet: sed de ordine suiipsius ad alios distinguendū videt. q̄: sicut supra dictū est: dilectiōis grad⁹ distingui pōt: vel fm̄ d̄ficiam boni qd̄ q̄s alij exoptat vt s; intensiōne dilectiōis. 1° quidē mō plus diligit meliores q̄ seipsū. minus vō minus bonos. vult. n. q̄bet beatus vnūq̄q̄ h̄re qd̄ sibi debet fm̄ diuinā iusticiā p̄pter p̄fectam p̄formitatē volūtatē humane ad diuinā. nec tūc erit t̄ps p̄ficiendi per meritū ad maius premiū: sicut nūc accidit q̄n pōt hō melioris et virtutē et p̄mūz desiderare: sed tunc volūtas vnūscuiusq̄ infra hoc sistet qd̄ est determinatū diuinitus. 2° vō mō aliq̄s plus seipsū diligit q̄ p̄ximū etiā meliorē: q̄ intensiō actus dilectionis p̄uenit ex parte subiecti diligētis: vt supra dictū est: et ad hoc etiam donū charitatis vnūcuiq̄ p̄ferat a deo: vt p̄mo quidē mētē suā in deū ordinet qd̄ p̄tinet ad dilectionē suiipsi⁹. sc̄dario vō ordinē aliorū in deū velit vel et operet fm̄ suū modū: sed q̄ntū ad ordinē p̄ximorū adiūctē simpl^r q̄s magis diligit meliorē fm̄ charitatis amorē. tota. n. vita beata cōsistit in ordinatiōe mentis ad deū. vñ totus ordo dilectionis beatorū obseruabit per cōparatiōne ad deū: vt. s. ille magis diligit et p̄p̄nū sibi habeat ab vnoquoq̄ qui est deo p̄p̄nū: cessabit. n. tūc p̄nū que est in p̄nti vita necessaria: qua necesse est vt vnūq̄q̄ magis sibi cōiuncto fm̄ quāctūq̄ necessitudinē p̄uideat magis q̄ alieno: rōne cuius in hac vita ex ipsa inclinatiōe charitatis hō plus diligit magis sibi cōiunctū: cui magis d; ipendere charitatis effectū: cōtingit tñ in p̄ria q̄ aliquis sibi cōiunctū plurib⁹ modis diligit. nō. n. cessabit ab aīo beati honeste dilectionis cause: cū oībus istis rōnibus p̄ferat incōparabili ratio dilectionis que sumit ex p̄p̄nitate ad deū. ¶ Ad p^m ergo d̄dm q̄ q̄ntū ad cōiunctos sibi: ratio illa cōcedēda est: sed q̄ntū ad seipm̄ oportet q̄ aliq̄s plus se q̄ alios diligit: tāto magis q̄nto p̄fectior est charitas: q̄ p̄fectio charitatis ordinat hoīez p̄fecte i deū qd̄ p̄tinet ad dilectionē suiipsi⁹: vt dictū est. ¶ Ad 2^m d̄dm q̄ rō illa p̄cedit de ordine dilectionis fm̄ gradū boni qd̄ aliq̄s vult amato. ¶ Ad 3^m d̄dm q̄ vnūcuiq̄ erit deus: tota ratio diligēdi: eo q̄ deus est totū hoīs bonū. dato. n. per ip̄osibile q̄ deus nō esset hominis bonū: nō esset ei rō diligēdi. et ideo in ordine dilectionis oportet q̄ post deū hō maxime diligit seipsū.

De actu charitatis. Questio. xxvij.

Inde p̄siderādū ē de actu charitatis. Et p̄o d̄ p̄ncipali actu charitatis q̄ est dilectio. 2° de alijs actibus vel effectibus. ¶ Circa p^m que

d

runt octo. 1° quid sit magis p̄p̄ium charitatis vtz amare vt amari. 2° vtz amare put est actus charitatis sit idem

qd̄ beniuolētia. 3° vtz deus sit p̄pter seipsū amandus. 4° vtz possit in hac vita imediate amari. 5° vtz possit amari totali. 6° vtz eius dilectio habeat modū. 7° qd̄ sit melius vtz diligere amicū vel diligere inimicū. 8° qd̄ sit melius vtz diligere deum vel p̄ximū.

Ad primū sic p̄cedit. Videt q̄ charitatis sit magis p̄p̄ium amari q̄ amare. Charitas. n. in melioribus melior inuenit. sed meliores debet magis amari. ergo charitatis ē magis p̄p̄ium amari. ¶ Illud qd̄ in plurib⁹ inuenit vt esse magis cōueniēs nāe: et per p̄ns meli⁹. sed sicut p̄bs dicit in. 8. etbi. Multi magis volūt amari q̄ amare semp: q̄ amatores adulationis sūt multi. ergo melius est amari q̄ amare. et per p̄ns magis p̄ueniēs charitati. ¶ P̄pter qd̄ vnūq̄q̄ et illd̄ magis: sed hoīes p̄ hoc q̄ amant amāt. dicit. n. Aug. i li^o. de cathetizādis rudib⁹. q̄ nulla est maior: puocatio ad amādū

duz q̄s puenire amādo. ergo charitas magis p̄sistit i ama
ri q̄s i amare. ¶ S̄z q̄d p̄bs dicit i. 8. et̄bi. q̄ magis exi
stet amicitia i amare q̄s i amari: s̄z charitas ē amicitia q̄dā.
ergo charitas magis p̄sistit in amare q̄s i amari. ¶ R̄n̄o.
d̄dm q̄ amare cōuenit charitati inq̄ntū est charitas: cha
ritas. n. cū sit virtus quedā fm suā cēntiā h̄z inclinationez
ad p̄p̄tū actū. amari aut̄ nō est actus charitatis ipsius qui
amat: sed actus charitatis eius est amare: amari aut̄ com
petit eff̄m cōmunē rōnē boni: put. s̄. ad eius bonūz aliūz
ad actū charitatis mouet. vnde manifestū est q̄ charitati
magis p̄uenit amare q̄s amari. ¶ Magis. n. p̄uenit vnicuiq̄
q̄d cōuenit ei per se ⁊ substantialit̄ q̄d cōuenit ei p̄ aliud.
⁊ huius duplex est signū. ¶ Pr̄mū q̄des q̄ amici magis
laudant̄ ex hoc q̄ amat̄ q̄s ex hoc q̄ amant̄: ignūmo si nō
amat̄ ⁊ amant̄: vituperant̄. Sec̄do q̄: matres q̄ maxie
amant̄ plus querūt amare q̄s amari: quedā. n. vt p̄bs dicit
in eodē l̄o. filios suos dant nut̄rici ⁊ amat̄ quidē: reamari
aut̄ nō querūt si nō p̄ungat. ¶ Ad p̄m̄ ergo dicēdū q̄ me
liores ex eo q̄ meliores sunt: sunt magis amabiles: sed ex
eo q̄ in eis est p̄fectior charitas: sūt magis amates: fm t̄n̄
p̄portionē amari. nō. n. melior: min⁹ amat id q̄d infra ip̄m
est q̄s amabile sit: sicut si ille qui est min⁹ bon⁹ nō attingit
ad amandū meliorē q̄ntū amabilis est. ¶ Ad 2m̄ dicēdū
q̄ sicut p̄bs dicit̄ ibidē: hoīes volūt̄ amari inq̄ntū volunt
honorari: sicut. n. honor exhibet̄ alicui: vt q̄dā testimo
nium boni in ip̄so q̄ honorat̄: ita p̄ hoc q̄ aliq̄s amat̄ ostē
ditur in ip̄so esse aliq̄d bonū: q̄: solū bonū amabile est. sic
ergo amari ⁊ honorari querunt hoīes p̄pter aliud. s̄. ad
manifestationē boni in amato existentis. amare aut̄ q̄runt
charitatē h̄ntes fm se quasi ip̄sū sit bonūz charitatis: sicut
⁊ quilibet actus virtutis est bonū virtutis illius. vñ ma
gis p̄tinet ad charitatē velle amare q̄s velle amari. ¶ Ad
3m̄ d̄dm q̄ p̄ amari aliq̄ amat̄: si ita q̄ amari sit finis ei⁹
q̄d ē amare: s̄z eo q̄ ē vīa q̄dā ad hoc iducēs q̄ hō amet.

Ad secundum

sic p̄cedit. Videt̄ q̄ ama
re fm q̄ est act⁹ charitatis
nihil sit aliud q̄s beniuolentia. Dicit. n. p̄bs in. 2. rhetorice:
q̄ amare est velle alicui bonū. s̄z hoc est beniuolentia. ergo
nihil aliud est act⁹ charitatis q̄s beniuolentia. ¶ S̄. Cū est
habit⁹: ei⁹ ē act⁹: s̄z habit⁹ charitatis est i potētia volūtatis:
vt supra dictū est. ergo etiā act⁹ charitatis est act⁹ volūta
tis. sed nō est nisi in bonū tendēs q̄d est beniuolentia. ergo
act⁹ charitatis nihil aliud est q̄s beniuolentia. ¶ S̄. P̄bs
in. 9. et̄bi. ponit q̄nq̄s ad amicitia p̄tinetia. quoz̄ primū est
q̄ homo velit amico bonū. secūdū est q̄ velit ei esse ⁊ vi
uere. tertiu est q̄ ei delectabiliter cōuinat. q̄rtū est q̄ eadē
eligat. q̄ntū est q̄ ei cōdolet ⁊ cōgaudeat. s̄z p̄ma dno ad
beniuolentiā p̄tinet. ergo prim⁹ act⁹ charitatis ē beniuo
lentia. ¶ Sed h̄ est q̄d p̄bs dicit in eodē l̄o. q̄ beniuolen
tia neq̄s est amicitia neq̄s est amatio: sed est amicitie p̄m
cipiū: sed charitas est amicitia vt supra dictū est. ergo be
niuolentia nō est idem q̄d dilectio que est charitatis actus.
¶ R̄n̄o. dicēdū q̄ beniuolentia p̄p̄rie dicit̄ act⁹ volunta
tis quo alteri bonū volum⁹. hic autē volūtatis act⁹ differt
ab actuali amore: tam fm q̄ est in appetitu sensitio: q̄s
etiā fm q̄ est in appetitu intellectio q̄ est volūtatis. amor
enim qui est in appetitu sensitio quedā passio est. oīs aut̄
passio cū quodā ip̄etu inclināt in suū obiectū. passio autem
amoris hoc habet q̄ nō subito exor̄it: sed per aliquā assi
duam inspectionē rei amate. ⁊ ideo p̄bs in. 9. et̄bi. ostēdēs
differentiā iter beniuolentiā ⁊ amorē qui est passio: dicit q̄
beniuolentia nō habet dissensionē ⁊ appetitū. i. aliq̄m im
petū inclinationis: sed ex solo iudicio rōnis homo vult bo
num alicui. s̄z etiā talis amor est ex quadā consuetudine.
beniuolentia aut̄ interdū or̄it̄ ex rep̄tino: sicut accidit no
bis de pugilibus qui pugnant: quoz̄ alterū vellemus vin
cere: sed amor qui est in appetitu intellectio: etiā differt a
beniuolentiā. ip̄ortat enim q̄ndā vnionē fm affectū aman
tis ad amatum: inq̄ntū. s̄. amās estimat amatum quodāmodo
vt vnū sibi vel ad se p̄tinens: ⁊ sic mouet̄ in ip̄sū. sed be
niuolentia est simplex act⁹ volūtatis quo volumus alicui
bonū: etiā nō p̄supposita p̄dicta vnione affectus ad ip̄sū.

Sic ergo in dilectione fm q̄ est actus charitatis includit̄
quidē beniuolentia: sed dilectio siue amor: addit vnionē affe
ctus. ⁊ p̄pter hoc p̄bs dicit̄ ibidem q̄ beniuolentia est p̄n
cipiū amicitie. ¶ Ad p̄m̄ ergo d̄dm q̄ p̄bs ibi diffinit ama
re: nō ponēs totā rōnē ip̄sū: s̄z aliq̄d ad rōnē eius p̄nēs in
quo maxime manifestat̄ dilectiois actus. ¶ Ad 2m̄ d̄dm
q̄ dilectio est act⁹ volūtatis i bonū tendēs: s̄z cū q̄dā vnioe
ad amatum: q̄ qdē i beniuolentiā nō ip̄ortat. ¶ Ad 3m̄ d̄dm
q̄ int̄tū illa q̄ p̄bs ibi ponit ad amicitia p̄tinet inq̄ntū. p̄ue
nunt ex amore quē q̄s habet ad seip̄sū: vt ibidē dicit̄: vt
s̄. hec oīa aliquis erga amicū agat sicut ad seip̄sū: quod
pertinet ad p̄dictam vnionē affectus.

Ad tertium

sic p̄cedit. Videt̄ q̄ de⁹ nō p̄p
seip̄sū: sed p̄pter aliud diliga
tur ex charitate. Dicit. n. Grego. i. quadā homel. Ex his
que nouit animus discit incognita amare: vocat autē inco
gnita intelligibilia ⁊ diuina: cognita autē sensibilia. ergo de⁹
est p̄pter aliud diligendus. ¶ S̄. Amor sequit̄ cognitio
nem: sed deus per aliud cognoscit̄: fm illud Ro. p̄o. In
uisibilia dei per ea que facta sunt itellecta cōspiciant̄. ergo
etiā p̄pter aliud amat̄: ⁊ nō p̄pter se. ¶ S̄. Spes gnāt
charitatē: vt dicit̄ in glo. Matth. p̄o. Timor etiā charitatē
introducitur: vt Aug. dicit̄ super. i. cañ. Io. s̄z spes expectat
aliq̄d adipisci a deo. timor autē refugit aliq̄d q̄d a deo in
fligi p̄t. ergo videtur q̄ deus p̄pter aliq̄d bonū speratū
vel p̄pter aliq̄d malū timendū sit amandus. nō ergo est
amandus p̄pter seip̄sū. ¶ Sed p̄tra est q̄ sicut Aug. dicit̄
in p̄o de doc. chri. frui est amore inherere alicui p̄pter
seip̄sū: sed deo fruendū est vt in eodē l̄o. dicit̄. ergo deus
diligendus est p̄pter seip̄sū. ¶ R̄n̄o. d̄dm q̄ ly. p̄pter:
ip̄ortat habitudinē alicuius cause. Est autē q̄druplex gen⁹
cause. s̄. finalis: formalis: efficiens: ⁊ mālis: ad quā reducitur
etiā mālis dispositio que non est causa simplr: sed fm
quid. ⁊ fm hec quatuor genera causarū dicit̄ aliq̄d p̄pter
alterū diligendū: fm quidē genus cause finalis: sicut diligi
mus medicinā p̄pter sanitatē: fm autē gen⁹ cause forma
lis: sicut diligit̄ hominē p̄pter virtutē. q̄. s̄. virtute for
maliter est bonus. ⁊ per q̄s diligibilis. fm autē cām effi
cientē: sicut diligit̄ aliquos inq̄ntū sunt filij talis patris.
fm autē dispositionē que reducitur ad genus cause mālis di
citur aliq̄d diligere p̄pter id q̄d nos disponit ad eius di
lectionē: puta p̄pter aliq̄ beneficia suscepta: q̄nis postq̄s
iam amare icēpim⁹ nō p̄pter illa b̄nficia amem⁹ amicūz:
sed p̄pter ei⁹ virtutē. p̄mis ergo trib⁹ modis deū nō dili
gimus p̄pter aliud: sed p̄pter seip̄sū. nō. n. ordinat̄ ad
aliud sicut ad finē: sed ip̄se est finis vltimus oīs: neq̄s etiā
informat̄ aliquo alio ad hoc q̄ sit bonus: sed eius suba est
eius bonitas fm quā exēplariter oīa bona sunt: neq̄s iterū
ei ab altero bonitas inest: sed ab ip̄so oīb⁹ alijs: sed quarto
modo p̄t diligi p̄pter aliud: q̄. s̄. ex aliquib⁹ alijs dispo
nimur ad hoc q̄ in dei dilectione p̄ficiamus: puta p̄ b̄nifi
cia ab eo suscepta: vel per premia separata: vel per penas
quas per ip̄sū vitare intēdimus. ¶ Ad p̄m̄ ergo d̄dm q̄
ex his que animus nouit discit incognita amare: non q̄ co
gnita sunt ratio diligendū ipsa incognita per modum cause
formalis: vel finalis: vel efficiens: s̄z quia p̄pter hoc ho
mo disponit ad amandū incognita. ¶ Ad 2m̄ dicēdū q̄
cognitio dei acquiritur quidem per alia: sed postq̄s iāz co
gnoscitur: non per alia cognoscitur: sed per seip̄sū: fm
illud Ioan. 4. Jam non propter tuam loquelam credi
mus: ip̄sī enim videmus ⁊ scimus: quia hic est vere sal
uato: mundi. ¶ Ad tertium dicēdū q̄ spes ⁊ timor du
cunt ad charitatem per modum dispositionis cuiusdam:
vt ex supradictis patet.

Ad quartum

sic p̄cedit. Videtur q̄ de⁹
in hac vita nō possit imediate
amari. Incognita enim amari non possunt: vt Aug. dicit̄
10. de trini. Sed deum non cognoscimus imediate in
hac vita: quia videmus nunc per speculum in enigmate:
vt dicit̄. i. ad Cor. in. 13. ergo neq̄s etiā eum imediate
amamus. ¶ P̄terea. Qui non p̄t q̄d min⁹ est: nō p̄t
q̄d maior est: sed mai⁹ est amare deū q̄s cognoscere ip̄sū:

qui enim adheret deo per amorē: vnus spūs eī illo est: vt dicit .i. ad Cor. 6. sed hō nō pōt deū cognoscere imedia- te. ergo multo min⁹ amare. ¶ Homo a deo distūgit per peccatū: s̄m illud Isa. 59. Peccata v̄ra diuiserūt iter vos & deū v̄m: s̄ p̄ctū magis est in volūtate q̄ in itelle ctu. ergo minus pōt homo deum diligere imediate q̄ eū imediate cognoscere. ¶ S̄ est q̄ cognitio dei quia est mediata dicit enigmata: & euacuat in patria: vt p̄ 3. ad Cor. 13. sed charitas vie non euacuat: vt ibidē dicit. ergo charitas vie imediate deo adheret. ¶ R̄n°. dicendū q̄ sicut supra dictū est: actus cognitive virtutis p̄ficiē p̄ hoc q̄ cognitū est in cognoscēte: actus autē appetitiue virtutis p̄ficiē p̄ hoc q̄ appetitus inclinā ad rem ipsā. & iō oportet q̄ motus appetitiue virtutis sit in reb⁹ s̄m cognitionē ipsā rerū: actus autē cognitive virtutis est s̄m modū cognoscētis. est autē ipse ordo rerū talis s̄m se: q̄ de⁹ est p̄ seip̄sū cognoscibilis & diligibilis: v̄pote eēntialit̄ exis ipsa veritas & bonitas per quā alia & cognoscunt & amant. s̄ q̄to ad nos: q̄ nostra cognitio a sensu ortum h̄z: p̄t⁹ sunt cognoscibilia: que sunt sensui p̄p̄inquoza. & v̄teri⁹ terminus cognitionis est in eo qd̄ est maxime a sensu remotum. Sedm̄ hoc ergo dicēdū est: q̄ dilectio que est appetitiue virtutis actus: etiā in statu vie tendit in deū p̄o: & ex ipso deriuat ad alia. & s̄m hoc charitas deū imediate diligit: alia v̄o deo mediāte. in cognitionē v̄o est ecōuerso: quia. s̄. per alia deū cognoscim⁹: sicut cām per effectus: vel p̄ modum eminetie aut negatiōis: vt p̄ 3. Dio. in lib. de diu. no. ¶ Ad p̄m̄ ergo d̄m q̄ quīs icognita nō possint amari: tamē nō oportet q̄ sit idē ordo cognitionis & dilectōis. nam dilectio est cognitionis termin⁹. & ideo v̄bi desinit cognitio. s̄. in ipsa re que p̄ alias cognoscit: ibi statim dilectio incipere pōt. ¶ Ad 2m̄ d̄m q̄ q̄ dilectio dei est maior aliqd̄ q̄ eius cognitio maxime s̄m statū vie. ideo p̄supponit ipsā. & q̄ cognitio nō quiescit in reb⁹ creatis: sed p̄ eas in aliud tendit: in illo dilectio incipit: & per hoc ad alia deriuatur per modū cuiusdā circulationis: dum cognitio a creaturis incipēs tendit in deū: & dilectio a deo incipiens sicut ab v̄lūmo fine ad creaturas deriuat. ¶ Ad 3m̄ d̄m q̄ per charitatem tollitur auersio a deo que est per peccatum: non autem per solā cognitionem. & ideo charitas est q̄ diligēdo aīaz imediate d̄o p̄iūgit spūalis vīculo vnōis.

Ad quintū sic p̄cedit. Videt q̄ deus nō potest totaliter amari. Amor. n. seq̄ cognitionē: sed deus nō pōt totalit̄ a nobis cognosci: quia hoc esset eū cōprehēdere. ergo nō pōt a nobis totalit̄ amari. ¶ Amor est vnō qd̄ā: vt p̄ 3. Dio. 4. ca. de diu. no. s̄ cor: hoīs nō pōt totalit̄ deo vniri: q̄ deus est maior corde nostro: vt d̄r. 1. Jo. 3. ergo deus nō pōt totalit̄ amari. ¶ Deus seip̄m totalit̄ amat. si ergo ab aliquo alio totalit̄ amat aliq̄ ali⁹ diligit deū tantū q̄ntū ipse se diligit. hoc autē est incōueniēs. ergo deus non pōt totalit̄ diligi ab aliqua creatura. ¶ S̄ est qd̄ dicit Deutro. 6. Diliges d̄m deū tuū ex toto corde tuo. ¶ R̄n°. d̄m q̄ cū dilectio intelligat quasi mediū inter amantē & amatū: eū queritur an deus possit totalit̄ diligi: tripliciter potest intelligi. Uno modo vt modus totalitatis referat ad rē dilectā. & sic deus est totaliter diligendus: q̄ totū qd̄ ad deū p̄tinet homo diligere debet. Alio modo pōt itelligi ita q̄ totalitas referat ad diligentē. & sic etiā deus totalit̄ diligi d̄z: quia ex toto posse suo homo d̄z diligere deū: & quicquid habet ad dei amorē ordinare: s̄m illud Dent. 6. Diliges d̄m deū tuū ex toto corde tuo. Tertio modo pōt itelligi s̄m cōparationē diligentis ad rem dilectam: vt scilicet modus diligētis adequet modū rei dilectę. & hoc nō pōt esse. cum enim vnūqd̄q̄ intantūz diligibile sit: inq̄ntū est bonū: deus cuius bonitas est infinita: est infinite diligibilis: nulla autē creatura pōt deū infinite diligere: q̄ oīs virtus creature siue nālis siue infusa est finita. Et per hoc p̄ r̄nsio ad oba. Itā p̄ime tres obiectiōes p̄cedūt s̄m hūc tertū sensum: v̄lūma autē rō p̄cedit in sensu secundo.

Ad sextū sic p̄cedit. Videt q̄ diuine dilectōis sit aliq̄s modus habendus. Ratio. n.

boni p̄sistit in modo sp̄e & ordine: vt p̄ 3. per Aug. in li°. de nā boni: sed dilectio dei est optimum in hoīe: s̄m illud ad Col. 3. Super oīa charitatē habete. ergo dilectio dei d̄bet modū habere. ¶ Aug. dicit in li°. de mori. eccle. Dic mihi queso te quis sit diligendi modus: vereor. n. ne pl⁹ nimisue q̄ oportet inflāmer desiderio & amore d̄m mei: frustra autē quereret modū nisi esset aliquis diuine dilectōis modus. ergo est aliquis mod⁹ diuine dilectōis. ¶ Sicut Aug. dicit. 4. sup Gen. ad litterā. Modus est quē vniciūq̄ p̄p̄ia mēsurā p̄figit: sed mēsurā voluntatis hūāne: sicut & actionis exterioris est rō. ergo sicut in exteriori effectu charitatis oportet habere modū a rōne p̄stitū: s̄m illud Ro. 12. Rōnabile obsequiū v̄strū: ita etiā interior dilectio dei debet modū habere. ¶ Sed s̄ est qd̄ Ber. dicit in li°. de diligendo deū: q̄ causa diligēdi deū de⁹ est: modus sine modo diligere. ¶ R̄n°. d̄m q̄ sicut p̄ 3. ex i ducta auctoritate Aug. Mod⁹ ip̄ortat q̄ndā mēsurā determinationē. hec autē determinatio inuenit̄ & i mēsurā & i mēsurato: aliter tr̄ & aliter. in mēsurā. n. inuenit̄ eēntialit̄. q̄ mēsurā s̄m seip̄sā est determinatiua & modificatiua alioz: in mēsuratis autē inuenit̄ mēsurā s̄m aliqd̄. i. inq̄ntū attingunt mēsurā. & iō in mēsurā nihil pōt accipi imodificatū: s̄ res mēsurata est imodificata nisi mēsurā attingat: siue deficiat siue excedat: in oīb⁹ autē appetibilib⁹ & agibilib⁹ mēsurā ē finis: q̄ eoz que appetim⁹ & agim⁹ oportet p̄p̄ia rōnez ex fine accipere: vt p̄ 3. p̄ p̄m in. 2. p̄b. & iō finis s̄m seip̄m h̄z modū. ea v̄o que sūt ad finē h̄nt modū ex eo q̄ sūt finī p̄portionata. & iō sicut p̄b̄ dicit in p̄o polit. Appetit⁹ finis in oīb⁹ artib⁹ est absq̄ fine & termino: eoz autē que sunt ad finē est aliq̄s termin⁹: nō. n. medicus ip̄onit aliquē terminum sanitati: sed facit eā p̄fectā q̄stūctūq̄ pōt: s̄z medicine ip̄onit terminū: nō. n. dat tantū de medicina q̄ntū pōt: sed s̄m p̄portionē ad sanitatē: quā qd̄ p̄portionē si medicina excederet vel ab ea deficeret eēt imoderata: finis autē oīz actionū humanarū & affectionū est dilectio dei per quam maxime attingim⁹ v̄lūmū finē: vt supra dictū est. & ideo i dilectōe dei nō pōt accipi modus: sicut in re mēsurata: vt sit in ea accipere plus & inin⁹: sed sicut inuenit̄ modus in mēsurā in qua nō pōt eē excessus: s̄ q̄nto plus attingit regula: tanto meli⁹ est: & ita q̄nto deus plus diligit: tāto ē dilectio melior. ¶ Ad p̄m̄ ergo d̄m q̄ illud qd̄ est p̄ se: potius est eo qd̄ est per aliud. & iō bonitas mēsurę q̄ p̄ se: h̄z modū: potior ē q̄ bonitas mēsurati qd̄ h̄z modū p̄ aliud: & sic etiā charitas q̄ h̄z modū sic mēsurā p̄eminet alijs virtutib⁹ q̄ h̄nt modū sicut mēsurate. ¶ Ad 2m̄ d̄m q̄ sicut Aug. ibidē subiungit: modus diligēdi deū est vt ex toto corde diligit. i. vt diligit q̄stūctūq̄ pōt diligi. & hoc pertinet ad modū q̄ p̄uenit mēsurę. ¶ Ad 3m̄ d̄m q̄ affectio illa cuius obm̄ subiacet iudicio rōnis est rōne mēsuranda: sed obm̄ diuine dilectōis qd̄ ē de⁹: excedit iudiciū rōnis: & iō hō mēsurat rōne: s̄z rōne excedit: nec est simile de interiori actu charitatis & exteriori: ab actib⁹. nā interior actus charitatis h̄z rōne finis: q̄ v̄lūmū bonū hoīs cōsistit i hoc q̄ aīa deo inhereat: s̄m illud ps. Adh̄i adherere deo bonū est: exteriores autē act⁹ sūt sicut ad finē. & iō sūt cōmēsurandi: & s̄m charitatem & s̄m rationem.

Ad septimū sic p̄cedit. Videt q̄ magis meritorū sit diligē inimicū q̄ amicum. Dicit. n. Mat. 5. Si diligitis eos q̄ vos diligūt quā mercedē habebitis: diligere ergo amicū nō meret mercedē: sed diligē inimicū meret mercedē: vt ibidē ostēdit. ergo magis est meritorium diligere inimicos q̄ amicos. ¶ Tāto aliqd̄ est magis meritorū q̄nto ex maiorē charitate p̄cedit: sed diligere inimicū est p̄fectoz filioz dei: vt Aug. dicit in enchi. Diligere autē amicū est etiā charitatis p̄fecte. ergo maioris meriti est diligere inimicū q̄ amicū. ¶ Vbi est maior conat⁹ ad bonū: ibi videt esse maior meritū: q̄ vnusq̄sq̄ p̄p̄ia mercedē accipiet s̄m suū laborē: vt dicit. 1. ad Cor. 3. sed maior conatu indiget hō ad hoc q̄ diligit inimicū q̄ ad hoc q̄ diligit amicū: q̄ difficilius est. ergo videt q̄ diligere inimicū sit magis meritorium q̄ diligere amicū. ¶ Sed contra est: q̄ illud qd̄ est

melius est magis meritoriu: s; melius est diligere amicu: q; meli' est diligere meliorē: amicus aut qui amat est melior: q; inimicus qui odit. ergo diligere amicum est magis meritoriu q; diligere inimicu. **C** Rn°. dōz. q; rō diligēdi primū ex charitate deus est: sicut supra dictū est. cū ergo querit qd sit meli' vel magis meritoriu: vtz diligē amicu vel inimicu: duplr iste dilectioes cōpari pnt. Uno mō ex pte primi q; diligit. Alio mō ex pte rōnis pp quā diligit.

Primo quide; modo dilectio amici p̄minet dilectioni inimici: q; amicus r melior est r magis cōiunctus: vñ est mā magis p̄uenēs dilectioi: r ppter hoc actus dilectiois sup hāc mām trāsics melior est: vñ r ei' oppositū est detrius. peius. n. est odire amicu q; inimicu. Secdo at mō dilectio inimici p̄minet ppter duo. Primo qdē q; dilectionis amici pōt eē alia rō q; deus: sed dilectiois inimici solus deus est rō. Secdo q; p̄supposito q; vterq; ppter deū diligit fortior ostēdit esse dei dilectio que animū hominis ad remotiora extēdit. s. vsq; ad dilectionē inimicorū: sicut virtus ignis tanto ostēdit esse fortior: q̄nto ad remotiora diffundit suū calorē. tāto ergo ostēdit diuina dilectio esse fortior: q̄nto ppter ipas difficiliora iplē: sicut r virtus ignis tāto ē fortior: q̄nto cōburere pōt māz min' cōbustibile: s; sicut idē ignis in ppingora fort' agit q; in remotiora: ita etiā charitas seruēt' diligit cōiunctos q; remotos r q̄ntū ad hoc dilectio amicorū fm se p̄siderata est feruentior: r melior: q; dilectio inimicorū. **C** Ad p̄m ergo dōm q; verbū dñi ē p se itelligēdū. tunc. n. dilectio amicorū apud deū mercedē nō hz: qñ ppter hoc solū amant q; amici. r hoc videt accidere qñ sic amant amici q; inimici nō diligunt. est tñ meritoria amicorū dilectio: si ppter deū diligitur: r non solū q; amici sunt. **C** Ad alia p; rñsio per ea q; dicta sunt. nam due rōnes sequētes pcedunt ex parte rationis diligēdi: vltima vō ex parte eorū que diligunt.

Ad octauum sic pcedit. Videt q; magis sit meritoriu diligere primū q; diligere deū. Illud. n. videt eē magis meritoriu quod apls magis eligit. s; apls p̄legit dilectionē primi dilectioni dei: fm illud ad Ro. 9. Optabā anathema esse a xp̄o. p fratrib' meis. ergo magis est meritoriu diligē primū q; diligere deū. **C** P̄. Adm' vñ eē meritoriu aliquo mō diligere amicu: vt dictū ē. s; de' maxime est amicus q; prior dilexit nos: vt dñ. 1. Jo. 4. ergo diligere deū vñ esse min' meritoriu. **C** P̄. Illud qd est difficilius videt eē virtuosius r magis meritoriu: quia virt' est circa difficile r bonum: vt dicitur in. 2. ethi. sed facilius est diligere deum q; primū: tum quia naturaliter omnia deū diligunt: tum q; in deo nihil occurrit qd nō sit diligēdū quod circa proximum nō cōtingit. ergo magis est meritoriu diligere proximum q; diligere deū. **C** Sed contra est: quia ppter qd vnūquodq; illud magis sed dilectio primi nō est meritoria: nisi ppter hoc q; primus diligitur ppter deū. ergo dilectio dei ē magis meritoria q; dilectio primi. **C** Rn°. dicendū q; cōparatio ista pōt itelligi duplr. Uno mō vt seorsum cōsideret vtraq; dilectio: r tūc non est dubiū q; dilectio dei est magis meritoria. debetur enim ei in merces ppter seipsam: q; vltima merces est frui deo in quē tēdit diuine dilectionis motus. vnde r diligēti deū merces p̄mittit' Joan. 14. Si quis diligit me: diliget a p̄re meo: r manifestabo ei meipsū. Alio modo pōt attendi ipsa cōparatio vt dilectio dei accipiat fm q; solus diligit: dilectio aut primi accipiat fm q; primus diligit ppter deū. r sic dilectio primi icludit dilectionē dei: sed dilectio dei nō icludit dilectionē primi. vnde erit comparatio dilectionis dei p̄fecte que extēdit se etiā ad primū r ad dilectionē deip̄ sufficientē r imp̄fectā. q; hoc mandatū habem' a deo: vt qui diligit deū: diligit r fratrem suū. r in hoc sensu dilectio primi p̄minet. **C** Ad p̄m ergo dicendū q; fm vnā glōse expositionē: hoc apls tūc nō optabat qñ erat in statu gr̄e: vt. s. sepe a xp̄o pro fratribus suis: sed hoc optauerat qñ erat in statu infidelitatis. vñ in hoc nō ē imitādus. Vel pōt dici sicut dicit Lbry. in li°. de cōpūctōe: q; p̄ hoc nō ostēdit q; apls plus diligeret primū q; deū: s; q; pl' diligeret

deū q; seipsū. volebat. n. ad tps p̄inari fructūe diuina: qd p̄inet ad dilectionē sui: ad hoc q; bono: dei procuraret in primis: qd p̄inet ad dilectionē dei. **C** Ad 2^m dōm q; dilectio amici pro tanto est qñq; minus meritoria: q; amic' diligit ppter seipm: r ita deficit a vera rōne amicitie charitatis que est de'. r id q; de' diligit ppter seipm nō diminuit meritū: sed hoc p̄stituit totā meriti rōnē. **C** Ad 3^m dōm q; plus facit ad rationē meriti r virtutis bonum q; difficile. vñ nō oportet q; esse difficult' sit magis meritoriu: sed qd sic est difficilius vt etiam sit melius.

C De gaudio.

Questio.

xxviii.

Et inde p̄siderandum est de effectibus cōsequētib; charitatis actū p̄ncipalē q; dilectio. Et p̄ de effectib' interioribus. 2° de exterioribus. **C** Circa p̄mū tria p̄siderāda sūt. p̄ de gaudio. 2° de pace. 3° de misericordia. **C** Circa p̄mū q̄runt q̄tuor. p̄

vtrū gaudiū sit effect' charitatis. 2° vtrū huiusmodi gaudium cōpariatur secum tristitia. 3° vtrū illud gaudiū possit esse plenum. 4° vtrū sit virtus.

Ad primum sic pcedit. Ut q; gaudiū nō sit effectus charitatis i nobis. Ex absentia. n. rei amate magis seqt' tristitia q; gaudiū: s; deus que per charitatē diligit' est nobis absens q; dñi i hac vita viuim'. Quādiū. n. sum' i corpore pegrinamur a dño: vt dñ. 2. ad Cor. 5. ergo charitas i nobis magis causat tristitiam q; gaudiū. **C** P̄. Per charitatē maxie meremur b̄tudinē: s; iter ea p q; b̄tudinē meremur ponit' luct' q; ad tristitiā p̄tinet: fm illud Mat. 5. B̄ti q; lugēt qñ cōsolabunt'. ergo magis ē effect' charitatis tristitia q; gaudiū. **C** P̄. Charitas est virtus distincta a spe: vt ex supradictis p;: sed gaudiū causat a spe: fm illud Ro. 12. Spe gaudētes: nō ergo causat ex charitate. **C** S; 5 ē: q; sic dñ Ro. 5. Charitas dei diffusa est in cordib' n̄ris per sp̄m sc̄tum q; dat' ē nobis: s; gaudiū i nobis causat ex sp̄u sc̄to: s; illud Ro. 14. Nō ē regnū dei esca r potus: s; iustitia r pax r gaudiū in sp̄u sc̄to. ergo charitas ē cā gaudij. **C** Rn°. dicendū q; sicut supra dictū est: cū de passionib' ageret: ex amore pcedit r gaudiū r tristitia: s; p̄rio mō: gaudij. n. ex amore causat vel pp p̄titiā boni amati: vel etiā ppter hoc q; ipsi bono amato p̄titiā bonū test' r p̄seruat: r fm hoc maxie p̄tiet ad amorē beniuolētiē p quē aliq; gaudet de amico p̄sere se b̄tē ēt si sit absens. Ecōtrario aut ex amore sequitur tristitia vel ppter absentia amati: vl' propter hoc q; amati cui volum' bonū suo bono priuatur: aut aliquo malo deprimit'. Charitas aut est amor dei: cui' bonū imutabile est: q; ipse est sua bonitas. r ex hoc ipso q; amiat est in amante per nobilitatū sui effectū: s; illud. 1. Joan. 4. Qui manet in charitate: in deo manet r deus in eo: r id sp̄iale gaudiū qd d deo habet: ex charitate causat. **C** Ad p̄m ergo dōm q; q̄diū sumus in corpore dicimur pegrinari a dño in cōparatiōe ad illā p̄sentia q; quibusdam est p̄ns per sp̄i visionē. vñ r apls subdit ibide;. **C** Per fidē. n. ambulamus r nō per sp̄m: est aut r p̄ns se amantib' ēt i hac vita per gr̄e inhabitationē. **C** Ad 2^m dicendū q; luctus qui beatitudinē meret: est de his q; sunt beatitudini p̄ria. vñ eiusdē rōnis est q; talis luctus ex charitate causat: r tale gaudiū spirituale de deo: q; eiusdē rōnis est gaudere de aliquo bono: r tristari de his que ei repugnant. **C** Ad 3^m dicendū q; de deo pōt esse sp̄iale gaudium dupliciter. Uno modo fm q; gaudemus de bono diuino in se considerato. Alio modo fm q; gaudemus d bono diuino put a nobis participatur. **C** Primum at gaudiū melius est: r hoc pcedit p̄ncipaliter ex charitate: sed fm gaudiū pcedit ēt ex spe per quā expectam' diuini boni fruitionem: q; quis ēt ipsa fruitio vel p̄fecta vel imperfecta fm mensuram charitatis obtineatur.

Ad secundum sic pcedit. Ut q; gaudium sp̄iale q; ex charitate cā recipiat admixtionē tristitie. Lō gaudere. n. bonis proximū ad charitate; p̄tinet: fm illud. 1. Corin. 13. Charitas non

e

gaudet sup iniquitate: cōgaudet aut veritati: sed hoc gaudiū recipit p̄mixtionē tristitie: s̄m illud Ro. 12. Gaudere cū gaudētib⁹: flere cū flētib⁹. ergo gaudiū spūale charitatis admixtionē tristitie patit. **C. S.** P̄nia sicut dicit Gre. ē an̄ acta mala flere et flēda iterū nō cōmittere: sed vā penitētia nō ē sine charitate. ergo gaudiū charitatis h̄ tristitie admixtionē. **C. S.** Ex charitate contingit q̄ aliq̄s desiderat eē cū x̄po s̄m illud Ps̄. p̄mo. Desideriū h̄is dissolui et eē cū x̄po. sed ex isto desiderio sequit̄ i hoīe q̄dam tristitia: s̄m illud ps̄. ih̄eu mihi q̄: sc̄olatus me⁹ plongat⁹ est. ergo gaudium charitatis recipit admixtionem tristitie. **C.** Sed contra est q̄ gaudium charitatis est gaudium de diuina sapientia. s̄ huiusmodi gaudium nō habet p̄mixtionē tristitie: s̄m illud Sap. 8. Nō habet amaritudinem conuersatio illius. ergo gaudiū charitatis non patit p̄mixtionē tristitie. **C. Rn.** dōm q̄ ex charitate causat duplex gaudiū de deo: sicut supra dictū ē. Unū q̄dē p̄ncipale q̄d ē p̄ximū charitatis: quo. s̄. gaudem⁹ de bono diuino s̄m se considerato. et tale gaudiū charitatis p̄mixtionē tristitie nō patitur: sicut nec illud bonū de quo gaudet p̄t aliquā malī admixtionē habere. et ideo apls dicit ad Ps̄. 4. Gaudete i dño semp. Aliud at ē gaudiū charitatis quo gaudet aliq̄s de bono diuino s̄ q̄ participatur a nobis. hec aut participatio p̄t impediri p̄ aliquod h̄ium. et ideo ex hac pte gaudiū charitatis potest habē p̄mixtionem tristitie: prout. s̄. aliquis tristatur de eo q̄d repugnat participatōi diuini boni vel in nobis vel in p̄mis q̄s tāq̄ nos ipsos diligimus. **C. Ad p̄m** ergo dicendū: q̄ fletus p̄ximū non est nisi de aliquo malo. omne aut malū importat defectū participatōis s̄m boni: et ideo intantū facit charitas cōdolere p̄mo: i q̄tum participatio diuini boni i eo ipeditur. **C. Ad 2m** dōm q̄ peccata diuidūt iter nos et deum: vt dī Isa. 59. et ideo hec ē ratio dolendi de peccatis p̄teritis nostris vel etiā alioy iquātū per ea ipeditur a participatione diuini boni. **C. Ad 3m** dicendū q̄ q̄uis in incolatu huius miserie aliquo modo participemus diuinū bonum per cognitionē et amorem: tamen huius vite miseria impedit a perfecta participatione diuini boni q̄lis erit in patria. et ideo etiā tristitia qua quis luget de dilatione glie p̄inet ad ipeditū participationis diuini boni.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̄ spūale gaudiū q̄d ex charitate causat nō possit in nobis impleri. Quāto. n. maior gaudiū de deo habemus tāto gaudiū eius i nobis magis implet: sed nunq̄ possimus tantū de deo gaudere q̄tū dignū ē vt d̄ deo gaudeat: q̄ semp bonitas eius q̄ est infinita excedit gaudium creature: q̄d ē finitū. ergo gaudiū de deo nunq̄ p̄t impleri. **C. S.** Illud q̄d ē impletū nō p̄t eē maius: s̄ gaudiū etiā beatorū p̄t eē maius: q̄ gaudiū vnus ē mai⁹ q̄ alterius. ergo gaudium de deo nō p̄t in creatura impleri.

C. S. Nihil aliud videtur esse cōprehensio q̄ cognitōis plenitudo: sed sicut vis cognoscitiua creature est finita: ita vis appetitiua eiusdē: cum ergo deus non possit ab aliqua creatura comprehendi: videt̄ q̄ nō possit alicui⁹ creature gaudiū de deo impleri. **C. Sed** ē est q̄d dñs discipulis dixit Joan. 15. Ut gaudiū meū in vobis sit: et gaudiū v̄m i pleat. **C. Rn.** dōm q̄ plenitudo gaudij p̄t intelligi dupliciter. Uno mō ex parte rei de qua gaudet: vt. s̄. tantū gaudeatur de ea q̄tum est dignū de ea gauderi. et sic solum dei gaudium est plenū de seipso: q̄ gaudium dei ē infinitum. et hoc est condignū diuine bonitatis dei: cuiuslibz at creature gaudium oportet esse finitum. Alio mō p̄t itelligi plenitudo gaudij ex parte gaudentis: gaudium at comparatur ad desiderium: sicut q̄s ad motum: vt supra dictum ē: cum de passiōib⁹ ageret. ē at q̄s plena cū nihil restat de motu. vnde tunc gaudiū ē plenū q̄n̄ iā nihil desiderādū restat: q̄d̄m at in hoc mundo sumus nō cessat i nobis desiderij motus: q̄: adhuc restat q̄ deo magis appropinquam⁹ per gratiā: vt ex supradictis p̄s: sed q̄n̄ iā ad beatitudinē p̄fectā p̄ctū fuerit nihil desiderādū restabit: q̄a ibi erit plena dei fructio in qua hō obtinebit q̄qd̄ ē circa alia bona desiderauerit: s̄m illud ps̄. Qui replet in bonis

desiderium tuū. et iō q̄scet desiderium nō solū q̄ desideram⁹ deū: s̄ et erit oīum desideriorū q̄s. vñ gaudiū beatorū ē p̄fecte plenū: et ē supplenū: q̄ p̄ obtinebūt q̄s desiderare suffecerit. **110.** n. i cor: hōis ascēdit q̄ p̄parauit de⁹ diligētibus se: vt dī. 1. ad Cor. 2. et hoc ē q̄d dī 2 n. 6. **111.** s̄ furā bonā et sup̄flētē dabūt i sinū v̄m: q̄: cū nulla creatura ē capax gaudij de deo ei cōdigni: ide ē q̄ illud gaudiū oīno plenū nō capit i hoīe: sed pot⁹ hō itrat i ipsū: s̄ illud **112.** Matt̄. 25. Intra i gaudium dñi tuī. **C. Ad p̄m** ergo dōm q̄ rō illa p̄cedit de plenitudine gaudij ex parte rei d̄ qua gaudet. **C. Ad 2m** dōm q̄ cū p̄ctū fuerit ad beatitudinē vnusq̄sq̄ attiget terminū sibi p̄fixū ex p̄destinatiōe diuina nec restabit v̄terius aliq̄d q̄ tēdat q̄uis i illa terminatione vnus p̄ueniat ad maiorē p̄p̄nuitatē dei: alius ad minorem. et iō vnusquisq̄ gaudium erit plenū ex parte gaudentis: q̄ vnusquisq̄ desiderij plene q̄tabitur: erit tamen gaudiū vnus maior q̄ alterius p̄pter pleniorē participationē diuine beatitudinis. **C. Ad 3m** dōm q̄ cōprehensio ip̄tat plenitudinē cognitōis ex parte reicognite: vt. s̄. tantū cognoscat res quātū cognosci p̄t: h̄z tñ ē cognitio aliquā plenitudinē ex pte cognoscētis: sicut et de gaudio dictū ē: vñ et apls dicit ad Col. p̄o. Impleamini agnitiōe voluntatis eius in omni sapientia et intellectu spūali.

Ad quartū sic p̄cedit. Videtur q̄ gaudium sit v̄tus. **113.** n. h̄ria v̄tus: sed tristitia ponit viciū: vt p̄s de accidia et de inuidia. ergo etiā gaudiū d̄z poni v̄t. **C. S.** Sicut amor et spes sūt passiones q̄dā quaz obm̄ ē bonū: ita et gaudiū: s̄ amor et spes ponit v̄tutes. ergo et gaudiū d̄z poni v̄tus. **C. S.** P̄cepta legis dant de actib⁹ v̄tutū: sed p̄cipit nobis q̄ d̄ do gaudeam⁹: s̄m illud Ps̄. 4. Gaudete i dño semp. ergo gaudiū ē v̄tus. **C. Sed** ē q̄ neq̄s cōnumerat̄ iterv̄tutes theologicas: neq̄s iterv̄tutes morales: neq̄s iterv̄tutes intellectuales: vt ex supra dictis p̄s. **C. Rn.** dōm q̄ v̄tus sicut supra habitū ē: ē habit⁹ q̄dā opatiuus. et ideo s̄m p̄p̄riā rōnē h̄z inclinationē ad aliquē actū: ē at cōtigēs ex vno h̄itu plures act⁹ eiusdē rōnis ordinatorios p̄uenire q̄z vn⁹ sequat̄ ex altero. et q̄ posterior: es act⁹ n̄ p̄cedūt ex habitu v̄tutis nisi p̄ actū p̄or: ide ē q̄ v̄tus nō diffinit̄ nec denominat̄ nisi ab actu p̄or: q̄uis ē alij act⁹ ab ea cōsequatur. **114.** Manifestū ē at ex his q̄ supra de passionibus d̄ca sūt: q̄ amor ē p̄ma affectio appetitiue potētie: ex q̄ sequit̄ et desiderium et gaudiū. et ideo habitus v̄tutis idē ē q̄ inclinatur ad diligendū et ad desiderādū bonū dilectū et ad gaudēdū de eo: sed q̄ dilectio it̄ hos actus ē p̄or: inde ē q̄ v̄tus nō denominatur a gaudio nec a desiderio: sed a dilectione et dicit̄ charitas: sic ergo gaudiū n̄ ē aliq̄ v̄t⁹ a charitate distincta: sed ē q̄dā charitatis actus sine effect⁹. et p̄ hoc cōnumerat̄ it̄ fruct⁹: vt p̄s Gal. 5. **C. Ad p̄m** ergo dōm q̄ tristitia q̄ est v̄tū causat̄ ex iordinato amore sui: q̄d n̄ ē aliq̄d spūale viciū: s̄ q̄dā gnālis radix viciōis: vt supra dictū ē: et iō oportuit tristitias q̄sdā p̄ticulares ponere spūalia vicia: q̄: nō deriuat̄ ab aliquo spūali vicio: sed a gnāli: sed amor dei ponit spūalis v̄t⁹ q̄ ē charitas ad quā reducit̄ gaudiū: vt d̄m̄ ē: sicut p̄p̄riā act⁹ ei⁹. **C. Ad 2m** dōm q̄ spes cōsequit̄ ex amore: sicut et gaudiū: s̄ spes addit ex parte obiecti q̄dā spūalē rōnē. s̄. arduū et possibile adipisci. et iō ponit spūalis v̄t⁹: sed gaudiū ex pte obij nullaz spūalē rōnē addit supra amorē q̄ possit cāre spūalē v̄tū. **C. Ad 3m** dōm q̄ i tātum datur p̄ceptum legis de gaudio inq̄tū ē act⁹ charitatis licet nō sit primus actus eius.

De pace. **Questio. xix.**

Quidē considerādū est de pace. **C.** Et circa hoc querūt quatuor. **115.** Primo vtrum pax sit idem q̄d cōcordia. **116.** Secundo vtrum oīa appetant pacem. **117.** Tertio vtrum pax sit effectus charitatis. **118.** Quarto vtrum pax sit v̄tus.

Ad primum sic p̄ceditur. Videtur q̄ pax sit idē q̄d cōcordia. **119.** dicit. n. Aug. 19. de ciui. dei: Pax hominum est ordinata concordia: sed

non loquit nisi de pace hoīum. ergo par ē idē qđ concordia. **C. P.** Concordia ē qđā unio volūtātū: s; rō pacis in tali unione consistit. Dicit. n. Dio. ii. cap. de dīni. no. qđ par ē oīum unīua r cōsensus opatiua. ergo par ē idē qđ concordia. **C. P.** Quorū ē idē oppositū r ipsa sūt idē: s; idē opponit concordie r paci. s. dissensio. vñ dicit. i. ad Cor. 14. **Itā** ē dissensionis de: sed pacis. ergo par ē idē qđ concordia. **C. Sed** ē qđ concordia pōt eē aliquorū ipiorū ī malo: sed nō ē par ipiis: vt dicit. Isa. 59. ergo par nō ē idē qđ concordia. **C. R. n.** dōz qđ par icludit r concordia r aliqd addit. vñ vbiq; ē par ibi ē r concordia: nō tñ vbiq; ē concordia ibi ē par si nomē pacis proprie sumat. concordia. n. p. p. sumpta ē ad alterū inq̄tum. s. dīuersorū cordiū volūtates simul in vnū cōsensum conueniūt. Contingit et vnū hoīs cor: tēdere in diuersa. r hoc duplī. Vno qđez modo fm diuersas potētias appetitūas: sicut appetitus sensitū plerunq; tēdit ī cōtrariū rōnalls appetitus: fm illd Gal. 5. Caro concupiscit aduersus spūm. Alio mō inq̄tū vna r eadē vis appetitua in diuersa appetibilia tēdit q̄ simul cōsequi nō pōt. vñ necesse ē esse repugnātiā motū appetitū vnio aut hoīū motū ē quidē de rōne pacis: nō. n. hō h; pacatū cor: qđā nō habeat id qđ vult. r si hēat aliqd qđ vult: tñ adhuc restat ei aliquid volēdū: qđ simul habere nō pōt. hec at vnio nō ē de rōne cōcordie. vñ cōcordia iporitat vnionē appetitū diuersorū appetitū: par at supra hāc vnionē iporitat et appetitū vnus appetētis vnionem.

C. Ad p^m ergo dōm qđ Aug. loquit ibi de pace q̄ ē vnū hoīs ad aliū. r hāc pacē dicit esse cōcordiā: nō quālib; sed ordinatā ex eo. s. qđ vnus hō concordat cū alio fm illd qđ vtriq; cōuenit. Si. n. hō concordat cū alio si spōtanea voluntate: sed quasi coactus timore alicuius mali sibi imminētis: talis r concordia nō ē vera par: q; nō sernat ordō vtriusq; cōcordāns: s; pturbat ab aliq̄ timore īferēte. r pp hoc pmit tit qđ par ē trāq̄llitas ordinis: qđ qđē trāq̄llitas consistit ī hō qđ mor^o oēs appetitū ī vno hoīe cōgescūt. **C. Ad 2^m** dōm qđ si hō simul cū alio hoīe in idē consentiat: nō tñ cōsensus ei^o ē omnino sibi vnitas: nisi et sibi inice oēs motus appetitū ei^o sint cōsentientes. **C. Ad 3^m** dōm qđ paci oppōit duplex dissensio. s. dissensio hoīs ad seip̄s: r dissensio hoīs ad alterū cōcordie at opponitur hec sola secunda dissensio.

Ad secundum sic pcedit. Videt qđ nō oīa appetāt pacē. **Itā** .n. fm Dio. ē vnīua cōsensus. s; vbi qđ cognitiōe carēt nō pōt vnū r cōsensus. ergo hōmōi pacē appetere nō pōt. **C. P.** Appetitus nō fert simul ad hōria: sed multi sūt appetētes bella r dissensiones. ergo nō oēs appetūt pacē. **C. P.** Solū bonū ē appetibile: sed qđā par vñ eē mala: aliqñ dñs nō diceret. **Mat. 10.** Itā veni mittere pacē. ergo nō oīa pacē appetūt. **C. P.** Illud qđ oīa appetūt vñ eē summū bonū qđ ē vltim^o finis: s; par nō ē hōmōi: q; et in statu vie hēre: aliqñ frustra dñs mādaret **Mat. 9.** Itā pacē habere inter vos. ergo si oīa pacē appetūt. **C. S; ē** qđ Aug. dicit. 19. de cūi. dei: qđ oīa pacē appetūt: r idē et dicit Dio. 9. cap. de dīni. no. **C. R. n.** dōm qđ ex hoc ipso qđ hō aliqd appetit: dñs est ipm appetere eius qđ appetit assecutionē: r p rōis remotionē eorū qđ cōsecutionē īpedire pōt: pōt aut īpediri assecutio boni desiderati p hōriū appetitū: vel snūpsus vel alteri^o. r utrūq; tollit per pacē sic supra dcm̄ est. r id necesse ē qđ oē appetēs appetat pacē inq̄tū. s. oē appetens appetit tranquille r sine īpedimēto puenire ad id qđ appetit: in quo consistit rō pacis quā Angu. diffinit tranquillitātē ordinis. **C. Ad p^m** ergo dōm qđ par importat vnionem non solum appetitus intellectualis seu rationalis aut aīalis ad quos pōt pertinere consensus: sed etiam appetitus nālis: r ideo Dio. dicit qđ par est operatiua r consensus r connaturalitatis: vt in consensu importet vnio appetitū ex cognitiōe pcedentium. per cōnālitatē aut importat vnio appetitū nālium. **C. Ad 2^m** dōm: qđ illi etiā qđ bella querūt r dissensiones: non desiderāt nisi pacē quā se hēre nō estimant: vt dcm̄ est: nō ē par siq; cū alio cōcordet ē id qđ ipse magis velle: r id hoīs q̄runt hāc r concordia rūpere bellando tanq̄ defectū pacis hñtē: vt ad pacē pueniant

in qđ nihil eorū volūtati repugnet: r ppter hoc oēs bellātes q̄runt p bella ad pacē aliquā puenire pfectiorē q̄ p̄us haberent. **C. Ad 3^m** dicitū: qđ qđ par consistit in qetatione r vnione appetitus: sicut aut appetitus pōt eē simplr boni: vel boni apparētis: ita et r par pōt esse r vera r apparēs vera qđem par nō pōt esse nisi circa appetitū veri boni: q; oē malū r si scdm aliqd appareat bonū: vnde ex aliqua pte appetitū qeret: h; tñ multos defectus ex qb^o appetitus remanet inq̄etus r pturbatus: vnde par vera nō pōt eē nisi in bonis r bonorū. par at qđ malorū ē: ē par apparēs r nō vera: vnde d; **Sap. 14.** In magno viuētēs īscitē bello tot r tam magna mala pacē appellant. **C. Ad q̄rtū** dōm qđ cū vera par non sit nisi de bono. sicut duplī hēet vey bonū. s. pfecte r īpfecte ita ē duplex par vera. qđā pfecta que consistit īpfecta frūitione summi boni p quam oēs appetit^o vniūt qetati ī vno. r hō ē vltim^o finis creature rōnalis: fm illud ps. Qui posuit fines tuos pacē. Alia est par īpfecta qđ habet in hoc mundo: q; etsi p̄cipalis aīe motus quiescat in deo: sunt tñ aliqua repugnantia r intus r extra que perturbant hanc pacem.

Ad tertium sic pcedit. Vñ qđ par nō sit p̄cipus effectus charitatis. Charitas enī nō habet sine grā gratū faciēte: sed par a qbusdā habet qđ nō hñt grām gratū faciēte: sicut r gētilēs aliquādo hñt pacem. ergo par nō est effectus charitatis. **C. P.** Illud non ē effectus charitatis cuius cōtrarium cum charitate eē pōt. sed dissensio qđ contrariat paci pōt esse cū charitate: videmus. n. qđ etiā sacri doctores: vt Hiero. r Augu. in aliqbus op̄ionibus dissenserūt. **Itā** etiā r **Bar nabas** dissensisse leguntur **Actū. 15.** ergo videt qđ par nō sit effectus charitatis. **C. P.** Idē nō ē p̄cipus effect^o diuersorū: sed par est effectus iusticie: fm illud **Isa. 32.** Op^o iusticie est par. ergo non est effectus charitatis. **C. S; ē** qđ dī in ps. **Itā** multa diligentibus lege; tuā. **C. R. n.** dōm qđ duplex vnio ē de rōne pacis sicut dictum ē: q̄ruz vna ē fm ordinationē p̄riorū appetitū in vnū. alia vero est fm vnionem appetitū p̄riū cū appetitū alteri^o. r vtrā q; vnionē efficit charitas. **Itā** qđē vnionē scōz qđ de us diligit ex toto corde: vt. s. oīa referamus in ipsū: r sic oēs appetitus nostri referūtur ī vnū. aliā vō put diligit^o proximū sicut nosip̄os: ex quo contingit qđ homo vult v plere voluntatem proximi sicut r snūpsus: r ppter hoc vter amabilia vnū ponitur idētitas electiōis: vt p̄z i. 9. ethi. r **Tullius** dicit in lib. de amīcicia: qđ amīcorū ē idem velle r nolle. **C. Ad p̄mū** ergo dōm qđ a grā gratū faciēte nullus deficit nisi ppter pctū: ex quo cōtingit qđ homo sit auersus a sine debito: in aliquo īdebito finē cōstitmēs. r fm hoc appetitus eius non inheret p̄ncipaliter vero finali bono sed apparenti. r propter hoc sine grā gratū faciēte nō pōt eē vera par: sed solū apparēs: **C. Ad 2^m** dōz qđ sicut p̄s dicit in. 9. ethi. ad amīciciā nō ptinet concordia in op̄ionibus: sed concordia in bonis conferētibus ad vitā: r p̄cipue in magnis: q; dissentire in aliquibus paruis qđ si non videt eē dissensus. r ppter hoc nihil p̄hibet aliq; charitatē hñtes in op̄ionib^o dissentire: nec hoc repugnat paci: q; op̄iones ptinent ad intellectū qđ pcedit appetitū qđ p pacem vnū. similiter etiā exite concordia ī p̄ncipalibus bonis dissensio in aliquibus paruis nō ē hō charitatem pcedit enī talis dissensio ex diuersitate op̄ionū: du; vn^o estimat hoc de qđ est dissensio ptinere ad illud bonum in qđ conueniunt: r alius estimat nō ptinere. r fm hoc talis dissensio de minimis r de op̄ionibus repugnat qđem paci pfecte in qua plena veritas cognosceat r omnis appetitus complebitur: non tamen repugnat paci īpfecte qualis habetur in via. **C. Ad tertium** dicendum qđ par est op^o iusticie īdirecte: īq̄tum. s. remouet. p̄hibēs. sed ē opus charitatis directe: q; fm p̄riā rōnez charitatis pace; causat. est at amor: vis vnīua: vt Dio. dicit. 4. ca. de dīni. no. par autem est vnio appetituarum inclinationum.

Ad quartum sic pcedit. Videt qđ par sit virt^o. **P̄cepta.** n. nō dantur nisi d actib^o v̄tutib^o: s; dātur p̄cepta de hñdo pace;: vt p̄z

Matth. 9. Pacem habete inter vos. ergo pax est virtus. **C**irca
Non meremur nisi in actibus virtutum: sed facere pacem
est meritorium: sicut illud Matth. 5. **B**onum pacifici quoniam filii
dei vocabuntur. ergo pax est virtus. **C**irca. **V**icia virtuti-
bus opponuntur: sed dissensiones que opponunt paci nume-
rantur inter vicia: ut patet per Sal. 5. ergo pax est virtus. **C**irca
3. Virtus non est finis ultimus: sed via in ipsum: sed pax est quodam-
modo finis ultimus: ut Augustinus dicit. 19. de civi. dei. ergo pax
non est virtus. **R**espondeo. dominum quod sicut supra dictum est cum omnes
actus se invicem consequuntur sicut eadem rationem ab agente pro-
cedentes: omnes huiusmodi actus ab una virtute procedunt: nec
habet singuli singulas virtutes a quibus procedant: ut patet in rebus
corporalibus. quod n. ignis calefaciendo liquefacit et rarefacit:
non est in igne alia virtus liquefactiva et rarefactiva: sed
omnes actus hos operatur ignis per unam suam virtutem cale-
factivam. cum ergo pax causetur ex charitate sicut ipsam rationem
dilectionis dei et proximi ut ostensum est. non est alia virtus cu-
ius pax sit actus proprius nisi charitas: sicut et de gaudio
dictum est. **A**d primum ergo dominum quod id preceptum datur de pa-
ce habenda: quod est actus charitatis: et propter hoc etiam est actus
meritorius. et id ponit iter beatitudines que sunt actus virtutis
perfecte: ut supra dictum est: ponit etiam iter fructus in quantum est
quoddam finale bonum spirituale dulcedinem habens. **E**t per hoc
patet solo ad secundum. **A**d 3. dominum quod unius virtuti multa vi-
cia opponuntur sicut diversos actus eius: et sicut hoc charita-
ti non solum opponitur odium ratione actus dilectionis: sed et acci-
dia vel invidia ratione gaudij: et dissensio ratione pacis.

De misericordia. Questio. xxx.

Inde considerandus est de mi-
sericordia. **E**t circa hoc
queruntur quatuor. **P**rimo utrum malum sit
causa misericordie ex parte eius cuius mise-
retur. **S**ecundo quomodo sit misereri. **T**er-
tio utrum misericordia sit virtus. **Q**uar-
to utrum sit maxima virtutum.

Ad primum sic procedit. **V**idetur quod malum
non proprie sit motiuum ad miseri-
cordiam. **U**t n. supra ostensum est: culpa est magis malum
quam pena: sed culpa non est provocativum ad misericordiam: sed ma-
gis ad indignationem: ergo malum non est misericordie pro-
vocativum. **C**irca. **E**a que sunt crudelia seu dura videntur quedam
excessum mali habere. sed philosophus dicit in 2. rhetorice: quod durum est ali-
tud a miserabili et expulsivum miserationis. ergo malum in quantum
habet in se motiuum ad misericordiam. **C**irca. **S**igna malorum
non vere sunt mala: sed signa malorum magis provocant ad mi-
sericordiam: ut patet per philosophum in 2. rhetorice. **E**rgo malum non est
proprie provocativum misericordie. **S**ed hoc est quod Damascenus di-
cit in 2. lib. quod misericordia est species tristitie: sed motiuum ad tristi-
tiam est malum. ergo motiuum ad misericordiam est malum. **R**espondeo.
dominum quod sicut Augustinus dicit. 9. de civi. dei. misericordia est alie-
ne miserie in nobis corde compassio: que utique si possemus subveni-
re compellimur. **D**icitur n. misericordia ex eo quod aliquis habet mi-
sericordiam super miseria alterius. miseria autem felicitati opponitur
Est autem de ratione beatitudinis sine felicitatis ut aliquis potest eo
quod vult et quod pertinet ad iusticiam. **N**am sicut Augustinus dicit. 13. de
tri. **B**onus est qui habet omnia que vult: et nihil mali vult. et idem contra-
rio ad miseria pertinet ut homo patiatur que non vult. **T**ripliter
autem aliquis vult aliquid. **U**no quod est motu appetitu naturali: sicut omnes
homines volunt esse et vivere. **A**lio modo homo vult aliquid per electio-
nem ex aliqua premeditatione. **T**ertio modo homo vult aliquid non sicut in
se: sed in causa sua: puta quod vult comedere nocivum quodammodo
dicimus enim velle infirmari. sic ergo motiuum misericordie est
tantum ad miseria pertinet. **P**rimo quod est illud quod habet appeti-
tui naturali nolenti. scilicet mala corruptiva et tristitia quorum habita ho-
mines naturaliter appetunt. unde philosophus dicit in 2. rhetorice: **Q**ui mi-
sericordia est tristitia quedam super apparenti malo corruptivo vel
contristativo. **2**o huiusmodi magis efficiuntur ad misericordiam pro-
vocativa si sunt in voluntate electiois. unde et philosophus ibidem dicit: quod
illa mala sunt misabilia quorum fortuna est causa: puta cum aliquid
malum eveniat unde speratur bonum. **3**o autem sunt adhuc magis
misabilia si sunt in tota voluntate: puta si aliquis semper sectatur
est bona et eveniunt ei mala. et idem philosophus dicit in eodem libro quod misere-

ricordia est maxime super malis ei que indignus patitur. **A**d primum
ergo dominum quod de ratione culpe est quod sit voluntaria: et quantum ad
hoc non habet rationem miserabilis: sed magis rationem puniendi: sed quod
culpa potest esse aliquo modo pena in quantum est. habet aliquid animum
quod est in voluntate peccatis: sicut hoc potest habere rationem miserabi-
lis et sicut hoc miseremur et compatimur peccantibus: sicut
Gregorius dicit in quadam homelia. quod vera iusticia non habet dedi-
gnationem. scilicet ad peccatores: sed compassionem. et Matth. 9. dicit. **V**i-
des Iesus turbas miseretur eis: quod erat verax et facies sic
oves non habentes pastorem. **A**d 2. dominum quod quod misericordia
est compassio miserie alterius: proprie misericordia est ad alterum:
non autem ad seipsum: nisi sicut in quantum est similitudinem: sicut et iusticia
sicut in quantum est in homine considerantur diverse partes: ut dicitur in 5. ethic.
Et sicut hoc dicitur Eccle. 30. **M**iserere anime tue places deo.
Sicut ergo misericordia non est proprie ad seipsum: sed dolo:
puta cum patimur aliquid crudele in nobis: ita et si sint alique
personae ita nobis committite ut sint quasi aliquid nostri: puta filii aut
parentes: in eorum malis non miseremur: sed dolemus sicut in vul-
neribus propriis: et sicut hoc philosophus dicit quod durum est expulsivum
miserationis. **A**d 3. dominum quod sicut ex spe et memoria
bonorum sequitur delectatio: ita ex spe et memoria malorum sequitur
tristitia: non tamen tam vehementer sicut ex sensu presentium. et idem signa
malorum in quantum representant nobis mala misabilia:
sicut presentia commouent ad miserandum.

Ad secundum sic proceditur. **V**idetur quod
defectus non sit ratio miserandi
ex parte miserantis. **P**rimo enim dei est misereri. unde dicitur in ps.
Miserationes eius super omnia opera eius: sed in deo nullus est defectus
ergo defectus non potest esse ratio miserandi. **C**irca. **S**i defectus est ratio
miserandi oportet quod illi que sunt maxime sine defectu: maxime misere-
tur: sed hoc est falsum. dicit enim philosophus in 2. rhetorice: quod qui ex to-
to perierunt non misereatur. ergo videtur quod defectus non sit ratio
miserandi ex parte miserantis. **C**irca. **S**ustinere aliquam contumeliam:
ad defectum pertinet: sed philosophus dicit ibidem quod illi que sunt
in contumeliativa dispositione non misereatur. ergo defectus ex
parte miserantis non est ratio miserandi. **S**ed contra est quod misere-
ricordia est tristitia quedam. sed defectus est ratio tristitie. unde infirmi faci-
lius contristantur. ut supra dictum est. ergo ratio miserandi est de-
fectus miserantis. **R**espondeo. dominum quod cum misericordia sit com-
passio super miseria aliena ut dicitur: ex hoc contingit quod aliquis
miseretur: ex quo contingit quod de miseria aliena doleat: quod autem
tristitia seu dolor est de proprio malo in tantum aliquid de miseria aliena tri-
stat: aut dolet in quantum est miseria aliena apprehendit ut suam. hoc autem
contingit dupliciter. **U**no modo sicut in unionem affectus quod sit per amorem
quod n. amans reputat amicum tanquam seipsum: malum ipsius reputat tan-
quam suum malum. et idem dolet de malo amici sicut de suo. et idem
est quod philosophus in 9. ethic. iter alia amabilia ponit hoc quod est condole-
re amico. et apostolus dicit ad Rom. 12. **G**audere cum gaudentibus
fletibus cum fletibus. **A**lio modo contingit sicut in unionem reale:
ut pote cum malum aliquorum propinquum est ut ab eis ad nos tran-
seat. et idem philosophus dicit in 2. rhetorice: quod homines misereantur super illos
que sunt eis coniuncti et similes: quod per hoc fit eis estimatio quod ipsi et
possint similia pati: et inde est etiam quod senes et sapientes que consi-
derant se posse in mala incidere: et debiles: et formidolosi ma-
gis sunt misericordes. **E**contrario autem illi que reputant se esse felices
et itatum potentes que nihil mali putant se posse pati non ita com-
miserentur. sic ergo semper defectus est ratio miserandi: vel in quantum est
aliquis defectum alicuius reputat suum propter unionem amoris: vel
per politatem filia patiendi. **A**d primum ergo dominum quod de non mi-
seretur nisi per amorem: in quantum est amat nos tanquam aliquid sui. **A**d
2. dominum quod illi que iam sunt in infimis malis: non timet se ulterius pa-
ti aliquid: et idem non misereantur. sicut etiam nec illi que valde timent:
quod tantum intendunt proprie passioni que non intendunt miserie aliene.
Ad 3. dominum quod illi que sunt in contumeliativa dispositione:
sive que sunt contumeliam passi: sive que velint contumeliam inferre:
provocant ad iram et ad audaciam: que sunt quedam passiones virilita-
tis extollentes animum hominis ad arduum: unde miserentur homines estia-
tionem que sit aliquid in futurum passurus. unde tales dum sunt
in hac dispositione non misereantur: sicut illud puer. 27. **I**ra non habet
misericordiam neque erumpens furor. et ex simili ratione superbi
non misereantur que continent alios et reputant eos malos: unde
de reputant quod digne patient quod patiuntur. unde et Gregorius.

uet ad inferiorum puissionem. et quod ad hoc beneficentia est effectus dilectionis. et ideo nisi non est deo beneficere: sed eum honorare nos ei subiiciendo. et ideo est ex sua dilectione nobis beneficere. Ad secundum dicitur quod in collatione donorum duo sunt attendenda: quorum unum est exterior datum: aliud autem est interior passio quam habet quis ad diuitias in eis delectatus. ad liberalitatem autem pertinet moderari in exteriori passione: ut scilicet aliquis non supercedat concupiscendo et amando diuitias. ex hoc enim efficitur homo facile emissivus diuitiarum. unde si homo det aliquid donum magnum: et tamen cum quodam concupiscentia retinendi: datio non est liberalis: sed ex parte exterioris datus: collatio beneficij pertinet in generali ad amicitiam vel charitatem. unde hoc non derogat amicitie si aliquis rem quam concupiscit retinere dat alteri pro amore: sed magis ad hoc ostendit amicitie perfectio. Ad tertium dicitur quod sicut amicitia seu charitas respicit in beneficio collato contra rationem boni: ita iusticia respicit ibi rationem debiti. misericordia vero respicit ibi rationem releuantis miseriam vel defectum.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod non sit omnibus beneficendum. Dicit enim Ang. in primo dicitur de dicitur quod omnibus prodesse non possumus. sed ut non inclinatur ad impossibile. ergo non oportet omnibus beneficere. Et per hoc. Eccl. 12. dicitur. Da bono et non receperis peccatum. sed multi homines sunt peccatores. non ergo omnibus est beneficendum. Et per hoc. Charitas non agit per peram: ut dicitur. 1. ad Cor. 13. Sed beneficere quibusdam est agere propter peram: puta si aliquis beneficere inimicis reipublice: vel si beneficere ex concitato: quod per hoc ei concitat. ergo cum beneficere sit actus charitatis non est omnibus beneficendum. Et per hoc est quod apostolus dicit ad Gal. ult. Dum spiritus habemus operemur bonum ad omnes. Et per hoc. dicitur quod sic supra dictum est: beneficentia consequitur amorem ex ea parte que mouet superiora ad puissionem inferiorum. gradus autem in hominibus non sunt imutabiles sicut in angelis: quod homines possunt pati multiplices defectus unde quod est superior secundum aliquod: vel est vel potest esse inferior secundum aliud. et ideo cum dilectio charitatis se extendat ad omnes: et beneficentia se debet extendere ad omnes: pro loco tamen et tempore. dicitur enim actus virtutum sunt secundum debitas circumstantias limitandi. Ad primum ergo dicitur quod simpliciter loquendo non possumus omnibus beneficere in speciali. nullus tamen est de quo non possit occurrere casus in quo oporteat ei beneficere et in speciali. et ideo charitas requirit ut homo et si non actu aliquibus beneficere. habeat tamen hoc in animi sui preparatione ut beneficere cuiusque si tempus adesset. aliquid tamen beneficium est quod possumus omnibus impedere: si non in speciali saltem in generali: sicut cum oramus pro omnibus fidelibus et infidelibus. Ad secundum dicitur quod in peccatore duo sunt. scilicet culpa et natura. est ergo subueniendum peccatori quantum ad sustentationem nature. non est autem ei subueniendum ad fomentum culpe. hoc enim non est beneficere: sed potius malefacere. Ad tertium dicitur quod ex concitatis et reipublice hostibus sunt beneficia subtrahenda quantum ad hoc arcemur a culpa. si tamen immineret necessitas ne natura deficeret esset eis subueniendum debito tamen modo: puta ne fame aut siti morerentur aut aliquid huiusmodi dispenderent: nisi secundum ordinem iusticie pateretur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod non sit magis beneficendum his que sunt nobis magis coniuncti. Dicitur enim. Luc. 14. Cum facis prandium aut cenam noli vocare amicos tuos neque fratres neque cognatos. sed isti sunt magis coniuncti. ergo non est magis beneficendum coniunctis: sed potius extraneis et indigentibus. Sequitur enim. Sed cum facis conuiuium: voca pauperes debiles etc. Et per hoc. Marimum beneficium est quod homo aliquem in bello adiuret. sed miles in bello magis debet iurare extraneum commilitonem quam consanguineum hostem. ergo beneficia non sunt magis exhibenda magis coniunctis. Et per hoc. Quod sunt debita restituenda que gratuita beneficia impendenda: sed debitum est quod aliquis impendat beneficium ei a quo accepit. ergo benefactoribus magis est beneficendum quam propinquis. Et per hoc. Magis sunt diligendi parentes quam filii: ut supra dictum est. sed magis est beneficendum filiis: quod non debet filii thesaurizare parentibus: sed econuerso: ut dicitur. 2. ad Cor. 12. Non est ergo beneficendum magis coniunctis. Et per hoc est quod Augustinus dicit in primo de doctrina christiana. Cum omnibus prodesse non possis: his potissimum consulendum est quod pro loco et tempore vel quarumlibet rerum opportunitatibus constricti tibi quasi quodam sorte iunguntur. Et per hoc. dicitur quod gratia et virtus imitatur nature ordinem que est ex diuina sapientia instituta. Est autem talis ordo nature ut vnusquisque agens naturale propter magis diffundat suam actionem ad ea que sunt sibi magis propinqua: sicut sicut ignis magis calefacit rem sibi magis propinquam. et si licet de substantiis sibi propinquis propter et copiosius

bona sue bonitatis diffundit: ut patet per Dionysium. 7. ca. cele. hierar. Exhibito autem beneficiorum est quodam actio charitatis in alios. et ideo oportet quod ad magis propinquos secundum magis beneficere: sed propinquitas vnus hominis ad alium potest attendi secundum diuersa in quibus sibi ad iuicem homines concitant ut consanguinei naturali concitatione: concitantes in civili: fideles in spirituali: et sic de alijs. et secundum diuersas coniunctiones sunt diuersimode diuersa beneficia dispensanda. nam vnusquisque est magis exhibendum beneficium pertinet ad illam rem secundum quam est magis nobis coniunctus simpliciter loquendo: tamen hoc potest variari secundum diuersitatem locorum et temporum et negociorum. nam in aliquo casu est magis subueniendum extraneo: puta si sit in extrema necessitate: que est propter non tantam necessitatem patienti. Ad primum ergo dicitur quod dominus non prohibet simpliciter vocare amicos aut consanguineos ad conuiuium: sed vocare eos ea intentione quod teipsum reuertetur. hoc enim non erit charitatis sed cupiditatis. potest tamen contingere quod extranei sint magis iuuantur in aliquo casu propter maiorem indigentiam. intelligendum est enim quod magis coniunctis magis est ceteris paribus beneficendum. si autem duorum vnus est magis coniunctus: et alter magis indigens: non potest vltra regula determinari cui sit magis subueniendum: quia sunt diuersi gradus et indigentie et propinquitatis: sed hoc requirit prudentis iudicium. Ad secundum dicitur quod bonum multorum non est diuini que bonum vnus. unde pro bono communi reipublice vel spiritualis vel temporalis vtuosus est et quod aliquis propria vita exponat periculo: et ideo cum concitatio in bellis actibus ordinatur ad conseruationem reipublice: in hoc miles impeditur commilitoni auxiliium: non impedit ei tantum private persone: sed sicut totam reipublicam inuadit. et ideo non est mirum si in hoc profert extraneo coniuncto secundum carnem. Ad tertium dicitur quod duplex est debitum. Vnum quidem quod non est numeratum in bonis eius que debet: sed potius in bonis eius cui debet: puta si alius habet pecuniam aut rem aliquam alteri vel furto sublatam: vel mutuo acceptam siue depositam: vel aliquo simili alio modo. quantum ad hoc debet homo prius reddere debitum quam ex eo beneficere coniunctis: nisi forte esset tante necessitatis articulus: in quo et liceret ipsi rem alienam accipere ad subueniendum necessitati patienti: nisi forte et ille cui res debetur in simili necessitate esset: in quo tamen casu prescanda esset vtriusque conditio secundum alias conditioes requisitas prudentis iudicio: quod in talibus non potest vltra regula dari propter varietatem singulorum casuum: ut philosophus dicit in 9. ethi. Aliud autem est debitum quod computatur in bonis eius que debet: et non eius cui debet: puta si debeat non ex iusticie necessitate: sed ex quodam morali equitate: ut contingit in beneficijs gratis susceptis: nulli autem benefactoris beneficium est tantum sicut parentum. et ideo parentes in recompensandis beneficijs sunt omnibus alijs preferendi: nisi necessitas ex alia parte preponderaret vel aliquid alia conditio: puta communis utilitas ecclesie vel reipublice. in alijs autem est estimatio beneficia et coniunctionis et beneficij suscepti: que sibi non potest communi regula determinari. Ad quartum dicitur quod parentes sunt sicut superiores. et ideo amor parentum est ad beneficendum. amor autem filiorum ad honorandum parentes: et tamen in necessitate extreme articulo magis liceret deserere filios quam parentes: quos nullo modo deserere licet propter obligationem beneficiorum susceptorum: ut patet per philosophum in 8. ethi.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod beneficentia sit specialis virtus. Precepta enim ad virtutes ordinantur: quod legislatores intendunt facere homines virtuosos: sicut dicitur in 2. ethi. sed seorsum datur preceptum de beneficentia et de dilectione. dicitur enim. Matth. 5. Diligite inimicos vestros et benefacite his que oderunt vos. ergo beneficentia est virtus distincta a charitate. Et per hoc. Vicia virtutibus opponuntur: sed beneficentie opponuntur aliqua specialia vicia per que nocentur proximo infertur: puta rapina: furtum et alia huiusmodi. ergo beneficentia est specialis virtus. Et per hoc. Charitas non distinguitur in multas species: sed beneficentia videtur distingui in multas species sed diuersas beneficentium species. ergo beneficentia est alia virtus a charitate. Sed contra est quod actus interior et exterior non requirunt diuersas virtutes: sed beneficentia et benivolentia non differunt nisi sicut actus exterior et interior: quod beneficentia est executio benivolentie. ergo sicut benivolentia non est alia virtus a charitate: ita nec beneficentia. Et per hoc. dicitur quod virtutes diuersificantur secundum diuersas rationes obiecti. eadem autem est ratio formalis obiecti charitatis et beneficentie. nam vtraque respicit rationem communem boni: ut ex predictis patet. unde beneficentia non est alia virtus a chari-

tate: sed noiat quēdam charitatis actum. **C** Ad p^m ergo dōm q̄ p̄cepta nō dant de habitibus virtutū: sed de actibus. et iō diuersitas p̄ceptorū nō signat diuersos habitus virtutū: s; diuersos actus. **C** Ad 2^m dōm q̄ sicut oīa beneficia primo exhibita iōtum cōsiderantur sub cōi ratiōe boni reducūtur ad amōrē: ita oīa nocumēta inq̄tū cōsiderantur s̄m cōem rōnē mali reducunt ad odiū. prout autē cōsiderantur s; aliquas spāles rōnes vel boni vel mali reducuntur ad aliquas spāles vtutes vel vicia. et s̄m hoc et sunt diuerse bñficio:ū spēs. **U**n p; rñsio ad tertiu.

De elemosyna.

Questio. xxxij.

Inde cōsiderādū ē de elemosyna. **C** Et circa hoc q̄run tur decē. p^o vtz elemosyne largitio sit act^o charitatis. 2° de distinctiōe elemosynay. 3° q̄ sūt potiores elemosyne vtz spūales vel corporales. 4° vtrū corporales elemosyne habeāt effectū spūalē.

5° vtrū dare elemosynas sit i p̄cepto. 6° vtz corporalis elemosyna sit dāda de necessario. 7° vtrū sit danda de iuste acquisito. 8° quorum sit dare elemosynam. 9° q̄ bus sit danda. 10° de modo dandi elemosynas.

Ad primum sic p̄ceditur. **U**t q̄ dare elemosynā nō sit act^o charitatis. actus enī charitatis nō pōt eē sine charitate. sed largitio elemosynay pōt eē sine charitate: s̄m illud. 1. ad Cor. 13. Si distri buero in cibos paup̄y oēs facultates meas: charitates at nō habuero nihil mihi p̄dest. ergo dare elemosynā non ē actus charitatis. **C** **S**. Elemosyna cōputatur iter opa satisfactiōis: s̄m illud. Daniel. 4. **I**detā tua elemosynas redime. sed satisfactio ē act^o iusticie. ergo dare elemosynā nō ē act^o charitatis sed iusticie. **C** **S**. Offerre hostiā deo ē actus latric. s; dare elemosynā est offerre hostiā deo: s̄m illud ad iud. 1. vltimo. **B**ñficientie et cōionis nolite obliuisci. talib^o enī hostijs p̄meret deus. ergo nō est act^o charitatis dare elemosynā: sed magis latric. **C** **S**. **I**hs dicit i. 4. et hī. q̄ dare aliqd p̄pter bonū est actus liberalitatis: sed hoc maxie fit largitio elemosynay. ergo dare elemosynā nō est act^o charitatis. **C** **S**. **S** est qd dī. 1. Jo. 3. Qui bñerit subam bñi mūdi et viderit fratres suū necessitates patientes et clausit viscera sua ab eo: quō charitas dei manet in illo: **C** **R**n^o. dōm q̄ ex teriores actus ad illā virtutem referūtur ad quā pertinet id qd est motiū ad agendū hñōi act^o. motiū at ad dādū elemosynas est vt subueniat necessitates patienti: vñ qdam diffinientes elemosynā dicūt qd elemosyna est op^o q̄ dāt aliqd idigenti ex cōpassiōe p̄pter deū: qd qdem motiū p̄tinet ad misericordiā: vt supra dictū est: vñ manifestū est qd dare elemosynā p̄prie est act^o misericordiē: et hoc apparet ex ipso noīe. nā i greco elemosyna a misericordia deriuat: sicut i latino miseratio: et q; misericordia est effect^o charitatis: vt supra onsum est: ex p̄sequenti dare elemosynam est actus charitatis misericordia mediāte. **C** **A**d p^m ergo dōm q̄ aliqd dī eē actus vtutis duplī. **U**no mō. maliter: sic act^o iusticie ē face re iusta. et talis act^o vtutis pōt esse sine vtute. multi. n. non habētes hñū iusticie iusta opantur ex nālī rōne vl ex timore sine ex spe aliqd adipiscendi. **A**lio mō dī esse aliqd act^o vtutis formalr: sicut act^o iusticie est actio iusta eo mō q̄ iuste facit. s. p̄mpte et delectabiliter: et hoc mō actus vtutis nō est sine vtute. s̄m hoc ergo dare elemosynas malr pōt esse sine charitate. formalr at elemosynas dare. i. p̄p deū delectabiliter et p̄mpte: et i oī eo modo q̄ dī: non est sine charitate. **C** **A**d 2^m dōm q̄ nihil p̄hibet actū q̄ est p̄prie vñ vtutis elicitiue attribui alteri vtuti: sicut ordinanti et ioperanti ad suū finem. et hoc modo dare elemosynam ponit iter opa satisfactoria inq̄tum miseratio in defectum patientis ordinatur ad satisfaciendum pro culpa. s̄m q̄ ordinatur ad placandum deum: habet rationem sacrificij. et sic imperatur a latric. **U**nde patet responsio ad tertium. **C** **A**d 4^m dōm q̄ dare elemosynam pertinet ad liberalitatem inq̄tus liberalitas aufert impedimentum huiusmodi actus: quod esse posset ex superfluo amore diuitiarum propter quem aliquis efficitur nimis retentiuus earū.

Ad secundum sic p̄cedit. **U**t q̄ icōuenienter elemosynay gnā distinguant. **I**smūf. n. septes elemosynas corporales. s. pascere esurientes: potare sitientes: vestire nudū: recolligere hospites: visitare infirmū: redimere captiuū: et sepelire mortuū: q̄ i hoc vsu p̄tinentur. **U**isito potō cibo redimo teo colligo condo. **I**sonnūf et alie septes elemosynas spūales. s. docē ignorantes: cōsulare dubitātī: p̄solare tristē: corrigere peccatē: remittē offēdenti: portare onerosos et graues: et p̄ oib^o orare: q̄ et i hoc vsu p̄tinentur. **C**onsule castiga solare remitte fer ora ita tamē q̄ sub eodē itelligat p̄siliū et doctrina. **U**t at q̄ icōuenienter hñōi elemosynas distinguantur. elemosyna. n. ordinat ad subueniēdū primo: sed per hoc q̄ prim^o sepelie i nullo ei subuenit: alioqn nō eēt vtz q̄ domin^o dicit **M**att. 25. **N**olite timere eos q̄ occidūt corp^o: et post hoc nō habent amplius qd faciant. vñ et domin^o **M**att. 25. **C**ōmemoras misericordie opa: de sepultura mortuorū mētionem nō facit. ergo vñ q̄ icōuenienter hñōi elemosynas distinguat. **C** **S**. Elemosyna dāt ad subueniēdū necessitatibus primi sicut dētū est. s; multe alie sūt necessitates hūane vite q̄ p̄dicte: sicut q̄ cecus idiget ductore: claudus sustentatiōe: paup̄ diuitijs ergo icōuenienter p̄dicte elemosynas enumerant. **C** **S**. Dare elemosynā est actus misericordiē. sed corrigere delinquentē magis vñ ad seueritates p̄tinere q̄ ad misericordiā. ergo non debet cōputari iter spūales elemosynas. **C** **S**. Elemosyna ordinat ad subueniēdū defectui: sed nullus est hō q̄ defectū ignorantie nō patiat i aliquibus. ergo videt q̄ qlibet debeat docere quēlibet si ignoret id qd ipse scit. **C** **S**. **S** est qd Bre. dicit i quadā homel. **I** habēs itellectū: curet oīno ne taceat habens rerum affluētā: vigilet ne a misericordia largitate torpescat. habens artem qua regit: magnope studeat: vt vsu atq; vilitatem illius cū primo p̄curet habens loqn di locū apud diuites dānationem pro retento talento timeat: si tamen valet apud eum pro pauperibus intercedat. ergo p̄dicte elemosynas cōuenienter distinguūt s̄m: ea i qb^o hoīes abūdāt et deficiūt. **C** **R**n^o. dōm q̄ p̄dicta elemosynay distinctio p̄uenient sumit s̄m diuersos defectus p̄orior: q̄ruq; qdā sūt ex pte aīe ad q̄s ordinant spūales elemosynas: qdā vō ex pte corporis ad q̄s ordinant elemosynas corporales. defect^o enī corporalis aut est i vita: aut est post vitam. siquidē est i vita: aut est cōis defectus respectu eorū qb^o omnes indigent: aut est spūalis p̄ aliqd accūs supueniens. si p^o mō: aut defectus est iterior: aut exterior. iterior: qdem est duplex. vñ qdem cui subuenit per alimentū siccū. s. fames: et s̄m hoc ponit pascere esurientem. **A**lī at est cui subuenit p̄ alimentū hūidū. s. sitis: et s̄m hoc dī potare scientes defect^o at cōis respectu exterioris auxiliij est duplex. vnus respectu tegumentī. et q̄tū ad hoc ponit vestire nudū. alius at respectu hñaculi. et q̄tū ad hoc ponit suscipere hospitem. s̄m at si sit defect^o aliq̄s spūalis: aut ē ex cā itriseca: sicut i firmitas. et q̄tū ad hoc ponit visitare infirmū. aut est ex cā extrinseca. et q̄tū ad hoc ponit redemptio captiuorū. post vitam aut exhibet mortuis sepultura. **S**ilī at spūalib^o defectibus spūalib^o actib^o subuenit duplī. **U**no mō poscēdo auxiliū a deo. et q̄tū ad hoc ponit oīo q̄ quis p̄ alijs orat. **A**lio modo ip̄dēdo hñanū auxiliū: et h^o triplī. **U**no modo defectū itellect^o. et siquidē sit defectus speculatiui itellectus: adhibet ei remediū p̄ doctrinā. si at p̄actiui itellectus adhibet ei remediū p̄ p̄siliū. **A**lio modo ē defect^o ex passione appetitiue virtutis: iter q̄s est maximus tristitia: cui subuenit p̄ p̄solatiōe. 3° mō ex pte iō: dīati actus: qui quidē triplī p̄siderari pōt. **U**no mō ex pte ip̄i peccātis inq̄tū p̄cedit ab eius inordinata voluntate: et sic adhibet remediū per correctionem. **A**lio modo ex parte eius i quez peccat. et siquidē sit peccatū i nos: remediū adhibem^o remittendo offensam. si aut sit i deū vel i primū non est nri arbitrij remittere: vt **I**hiero. dicit super **M**att. 25. 3° modo ex parte seque ip̄ius actus iō: dīati ex q̄ granat ei conuictes etiā p̄ter peccātis itionē: et sic remediū adhibet suppōtādo: maxime i bis q̄ ex infirmitate peccat: s̄m illud **R**o. 15. **D**ebem^o nos firmiores infirmitates aliorū portare: et nō solū s̄m q̄ infirmi sūt siue graues ex inordinatis

actibus: sed et quæcūq; eorum onera sunt supportanda: sicut illud
Gal. 6. Alter alterius onera portate. Ad p^m ergo dōd
q̄ sepultura mortui nō cōfert ei q̄stū ad sensū quē corpus
post mortē habeat. et sicut hoc dñs dicit q̄ iterficiētes cor-
pus non hñt amplius qd faciāt. et ppter hoc dñs nō com-
memorat sepulturā iter alia misericordie opa: sed enume-
rat solū illa q̄ sunt euidentioris necessitatis. p̄tinet tñ ad de-
functū qd de eius corpore agat. tñ quātū ad hoc q̄ uiuit i
memorijs hoīum: cuius honor debonestat si isepult^o re-
maneat: tñ etiā q̄stū ad effectū quē adhuc uiuens habebat
de suo corpore: cui pioꝝ affectus cōformari dō post mor-
tem ipsius. et sicut hoc cōmendant aliq̄ de mortuoz sepul-
tura: ut Thobias et illi q̄ dñm sepelierūt: ut p̄ Aug. in
lib. de cura p̄ mortuis agenda. Ad 2^m dōm q̄ oēs alle
necessitates ad has reducūt. nā cecitas et claudicatio sūt
firmitates q̄dā: vñ dirigere cecū et sustētare claudū redu-
cuntur ad uisitationem infirmozum. sicut et subuenire hoī q̄
quacūq; cōpressionē illatā extrinsecus reducit ad redēptio-
nē captiuoz. diuitie autē q̄bus paupertati subuenit nō que-
runtur nisi ad subueniēdum p̄dictis defectibus et iō nō fuit
spūalis mētio de hoc defectu faciēda. Ad 3^m dōd q̄ cor-
rectio peccātū q̄stū ad ipsam executionē act^o seneritatē in-
sticie continere uidetur: sed q̄stū ad itētionē corrigētis qui
uult hoīem a malo culpe liberare p̄tinet ad misericordias
et dilectionis affectū: sicut illud puer. 27. Ad elioꝝa sūt uer-
bera diligētis q̄s fraudulenta oscula odiētis. Ad q̄rtū di-
cendū q̄ nō quibet nesciētia p̄tinet ad hoīs defectū: s̄ solū
ea q̄ q̄s nescit ea q̄ cōuenit eū scire: cui defectui p̄ doctrinā
subuenire: ad elynā p̄tinet: i q̄ tñ obfuaēde sūt debite circū-
stātie p̄sone et loci et tēporis: sicut et i alijs actib^o uirtuosis.

Ad tertium

sic p̄cedit. Uidet^o q̄ elyne cor-
porales sunt potiores q̄ spūales.
Laudabilis. n. ē magis idigēti elynā facere. ex hoc enim
elyna laudē h̄z q̄ idigēti subuenit: sed corp^o cui subuenit
p̄ elynas corporales ē idigētioris nāe q̄ spūs cui subuenit
p̄ elynas spūales. ergo elyne corporales sūt potiores.
C̄p̄. Recōpēsatio beneficij laudē et meritū minuit: vñ et
dñs dicit Luc. 14. Cū facis p̄ditiū aut cenā: noli uocare ui-
cinos diuites ne forte et ipsi te reuinitēt: s̄ i elynis spūalib^o
semp̄ ē recōpēsatio: q̄ q̄ orat p̄ alio sibi p̄ficiat: sicut illud ps.
Oratio mea i sinu meo cōuertetur. q̄ et alii docet ipse i sciē-
tia p̄ficiat. qd nō cōtingit in elynis corporalib^o. ergo elyne
corporales sūt potiores q̄ spūales. C̄p̄. Ad laudē elyne
p̄tinet q̄ pauper ex elyna data cōsolatur: unde Job. 31. di-
citur. Si nō benedixerūt mihi latera ei^o. et ad iudilemo-
nem dicit apls. Uiscera sc̄oz requiuerūt p̄ te frater. sed
q̄nq; magis ē grata pauperi elemosyna corporalis q̄ spi-
ritualis. ergo elemosyna corporalis potior: est q̄ spūalis.
C̄p̄. S̄ ē qd Aug. in lib. de sermone domini in monte sa-
per illud. Qui petit a te da ei: dicit. Dādū ē q̄ nec tibi nec
alteri noceat. et cū negaueris qd petit indicāda est iusticia:
ut si eū inanē dimittas: et aliqui meli^o aliqd dabis. et cū inu-
ste petēte conereris. correctio autē ē elyna spūalis. ergo spi-
rituales elyne sūt corporalib^o p̄ferēde. C̄p̄. Rn^o. dōd q̄ cō-
paratio istaz elynaz pōt attēdi dupl^r. Uno mō simpl^r lo-
quēdo: et s̄ hoc elyne spūales p̄eminēt triplici rōne. 1°
qdē q̄ id qd exhibet nobilius ē. s. donū spūale: qd p̄emi-
net corporali: sicut illud puer. 4. Donū bonū tribuam vo-
bis: legē meā ne derelinquatis. 2° rōne ei^o cui subuenit: q̄
spūs nobilio: ē corpore. vñ sicut hō sibi ipsi magis dō p̄ui-
dere q̄stū ad spūs q̄ q̄stū ad corp^o: ita et p̄rio quē dō sicut
seipsū diligē. 3° q̄stū ad ipsos act^o q̄bus subuenit. primo:
q̄ spūales actus sūt nobiliores corporalib^o: q̄ sūt qdāmō
seruiles. Alio mō p̄nt cōparari sicut aliquē particulare casū
i quo qdā corporalis elyna alicui spūali p̄fert: puta magis
ē pascēdū fame moriētē q̄ docēdū: sicut et idigenti s̄ p̄s
meli^o ē dīari q̄ philosophari: q̄nis hoc sit simpl^r melius.
Ad p^m ergo dōm q̄ dare magis idigēti meli^o ē ceteris
paribus. sed si minus idigens sit melio: et melioꝝ idige-
at: dare ei melius ē. et sic ē i p̄posito. Ad 2^m dōm q̄ re-
cōpēsatio nō minuit meritū et laudē elyne si nō sit itenta:
sicut et humana gloria si non sit intenta non minuit rōnem

virtutis: sicut et de Latone Salusti^o dicit. q̄ q̄ magis gliaz
fugiebat eo magis eum gloria sequebat. et ita contingit in
elemosynis spūalibus: et tñ itentio bonozum spūaliū nō mi-
nuit meritū: sicut itentio bonoz corporalū. Ad 3^m dōm q̄
meritū dantis elemosynā attēditur sicut id in quo debet rō-
nabiliter requiescere uoluntas accipientis: non in eo i quo
requiescit si sit inordinata.

Ad quartum

sic p̄cedit. Uidet^o q̄ elymo-
sine corporales si hēant effe-
ctū spūalē. Effect^o enim nō ē potior sua cā: sed bona spiritualia
sunt potiora corporalib^o. nō ergo elyne corporales hñt spi-
rituales effect^o. C̄p̄. Dare corporale p̄ spirituali uicini^o ē
symoniale. sed hoc uiciniū ē oīno uitādū. nō ergo sunt dā-
de elemosyne ad consequendum spūales effectus. C̄p̄.
Multiplīca causa multiplicatur effect^o. si ergo elemosy-
na corporalis causaret spūalem effectū: sequerēt q̄ maioꝝ
elemosyna magis spūaliter p̄ficeret: qd ē illud qd legit^o
Luc. 21. de uidua mittēte duo era minuta in gazophylatiū
que sicut sententiam dñi plus oibus misit. nō ergo elymo-
syna corporalis h̄z spūalē effectū. Sed contra ē qd dicit^o
Eccl. 29. Elemosyna uiri gratiam hominis quasi pur-
pillā conseruabit. Rn^o. dōm q̄ elemosyna corporalis
tripliciter pōt cōsiderari. Uno mō sicut suā substantiam.
et sicut hoc nō h̄z nisi corporale effectū: inq̄stū. s. supplet cor-
porales defect^o primoꝝ. Alio mō pōt cōsiderari ex parte
causae eius: inq̄stū. s. aliquis elemosynā corporale dat pro-
pter dilectionē dei et primi: et q̄stū ad hoc affert fructum
spirituale: sicut illud Eccl. 29. Perde pecuniā ppter fra-
trem: pone thesaurum in p̄ceptis altissimi et proderit tibi
magis q̄ aurum. Tertio modo ex parte effectus. et sic h̄z
spūalē fructū: inq̄stū. s. primus cui p̄ corporale elemosynā
subuenit: mouetur ad orādū p̄ bñfactore: vñ et ibidē sub-
ditur. cōclude elemosynā in sinu pauperis: et hec p̄ te ero-
rabit ab oī malo. Ad p^m ergo dōm q̄ rō illa p̄cedit de
corporali elemosyna sicut suā substantiā. Ad 2^m dōm q̄
ille q̄ dat elemosynā nō intēdit emere aliqd spūale p̄ cor-
porale: q̄ scit spūalia in infinitum corporalibus p̄eminere:
sed intendit per charitatis effectum spirituale fructū p̄-
mereri. Ad 3^m dōm q̄ uidua que minus dedit s̄ quā-
titatem: plus dedit sicut suā p̄portionē: ex quo pensatur in
ipsa maioꝝ charitatis affectus: ex qua corporalis elemosy-
na spirituale efficaciam habet.

Ad quintū

sic procedit. Uidet^o q̄ dare ele-
mosynā nō sit i p̄cepto. Cōsilia. n.
a p̄ceptis distignūtur: s̄ dare elemosynā ē oīliū: s̄ illud
Daniel. 4. Consilium meum regi placeat. peccata tua ele-
mosynis redime. ergo dare elemosynam nō ē i p̄cepto.
C̄p̄. Quilibet licet sua re uti et eam retinere: sed retinēdo
rē suā aliq̄ elemosynā nō dabit. ergo licitū ē elemosynā
nō dare. si ergo dare elynam ē i p̄cepto. C̄p̄. Oē qd cadit
sub p̄cepto aliq̄ tpe obligat trasgressores ad peccatū moꝝ-
tale: q̄ p̄cepta affirmatiua obligāt p̄ tpe determinato. ergo
si dare elynā caderet sub p̄cepto: cēt d̄terminare aliqd tps
i q̄ hō peccaret mortal^r nisi elynā daret. s̄ hoc nō uidet^o:
q̄ sp̄ p̄babil^r estari pōt q̄ paupi ali^o subueniri possit: et q̄
id qd ē i elynas erogādū posset ei cē necessariū uel in p̄senti
uel i futuro. ergo uidet^o q̄ elynā dare nō sit in p̄cepto.
C̄p̄. Omnia p̄cepta ad p̄cepta decalogi reducunt^o:
sed inter illa p̄cepta nihil continetur de datione elemosy-
narum. ergo dare elynas non est in p̄cepto. Sed cō-
tra. Nullus puniet pena eterna p̄ omisiōe alicui^o: qd non
cadit sub p̄cepto. sed aliqui puniuntur pena eterna p̄ omi-
sione elynarū: ut p̄ Matt. 25. ergo dare elynā ē i p̄ce-
pto. Rn^o. dōm q̄ cū dilectio primi sit i p̄cepto: neces-
se ē oīa illa cadere sub p̄cepto sine qb^o dilectio primi nō cō-
feruat. ad dilectionē autē primi p̄tinet ut primo nō solū uel
mus bonū: et cō opemur: s̄ illud. 1. Jo. 3. Non diligam^o
uero neq; lingua sed opere et uitate. ad hoc autē q̄ uelim^o et
opemur bonū alicui^o requit q̄ ei^o necessitati subueniam^o:
qd sit per elynarū largitiōē. et iō elynarum largitiō est i
p̄cepto. sed quia p̄cepta dantur de actibus uirtutū ne-
cesse ē q̄ hoc mō donū elemosyne cadat sub p̄cepto s̄ q̄

actus est de necessitate virtutis. s. fin q̄ recta rō requirit: s; quā est aliqd̄ p̄siderandū ex pte dantis: et aliqd̄ ex pte ei⁹ cui ē elemosyna danda. ex pte q̄dē d̄ ātis: cōsiderandū est vt idē q̄d ē in elynas erogādū sit ei sup̄fluū: s; illud Luc. 11. Q̄d̄ sapest date elynā. et dico sup̄fluū nō solū respectu sup̄fluis q̄d est sup̄iad q̄d ē necessariū individuo: sed etiā respectu aliorū quoz̄ cura sibi incūbit: q; p̄i⁹ opz̄ q̄ vnus q̄sq; sibi p̄uideat. et his quoz̄ cura ei incūbit. et postea de residuo aliorum necessitatibus subueniat respectu quoz̄ dicitur necessariū p̄sone: s; fin q̄ p̄sone dignitatē ip̄ortat: sic et nā p̄o accipit cibū ad sustentationē p̄p̄ij: co:pis q̄d ē necessariū ministerio virtutis nutritiue. sup̄fluis at̄ erogat ad generationē alterius p̄ virtutē generatiuam. ex parte autem recipientis requirit q̄ necessitatē habeat: alioqn nō eēt rō q̄ re elynā ei daret. s; cū nō possit ab aliquo vno oibus necessitatē h̄ntibus subueniri: nō oīs necessitas obligat ad p̄ceptū: s; illa sola sine q̄ is q̄ necessitatē patit̄ sustentari nō p̄t. i illo enī casu locū h̄z q̄d Amb. dic̄. *¶* Nasce fame morientē: si nō paueris occidisti: sic ḡo dare elynāz de sup̄fluo ē i p̄cepto: et dare elynā ei q̄ est in extrema necessitate. alis aut̄ elynas dare ē i cōsilio: sicut et de quolibet melio: i bono dant̄ consilia. *¶* Ad p̄m̄ ergo d̄m̄ q̄ Daniel loquebatur regi qui non erat legi dei subiect⁹. et iō ea etiā q̄ pertinent ad p̄ceptū legis quā non p̄fitebat̄ erāt ei p̄ponēda p̄ modū cōsiliij. Uel potest dici q̄ loquebat̄ in casu illo i quo dare elynā nō est in p̄cepto. *¶* Ad 2m̄ d̄m̄ q̄ bona temporalia q̄ hōi diuinitus cōferunt: eius q̄dem sit q̄stūm ad p̄p̄ietatē: s; q̄stū ad vsūz nō solū debent esse ei⁹ s; et aliorū qui ex eis sustentari p̄t ex eo q̄ ei sup̄fluūt: vñ Basilius dicit. Si fateris ea tibi diuinit⁹ p̄uenisse. s. temporalia bona: an iniustus ē deus inequaliter res nobis distribuēs: cur tu abundas ille vero mendicat: nisi vt tu bone dispensatiōis merita consequaris: ille vero patientie h̄rauijs decoretur. Est panis famelici quem tu tenes: nudi tunica quāz in cōclau p̄seruas: discalciati calceus qui penes te marcescit: i digentis argentum quod possides inbumatum: quo circa tot iniurijs quot dare valeres. et hoc idē dicit Amb. i de cre. dif. 47. *¶* Ad 3m̄ d̄m̄ q̄ est aliquod tempus dare in quo mortaliter peccat si elemosynam dare omittat: ex parte quidem recipientis cum apparet euident̄ et vrgens necessitas: nec apparet in promptu qui eis subueniat. ex parte vero dantis cum habet superflua que s; fin statum p̄sentem non sunt sibi necessaria: prout probabiliter estimari potest: nec opz̄ q̄ consideret omnes casus qui possūt cōtingere in futurum. hoc enī esset de crastino cogitare: q̄d dominus prohibet Mat. 6. sed debet diiudicari superfluum et necessariū: s; fin ea que p̄babil̄ et vt in pluribus occurrunt. *¶* Ad 4m̄ d̄m̄: q̄ oīs subuentio p̄ximi reducitur ad p̄ceptum de honoratiōe parentū. sic enī et apls̄ interpretatur. i. ad Thimo. 4. dicēs: *¶* Pietas ad oīa utilis ē p̄missiōne h̄is vite que nūc est et future. q̄d dicit: q; i p̄cepto de honoratiōe parentū addit̄ p̄missiō vt sis lōgē sup̄ terrā. sub pietate at̄ p̄hendit̄ oīs elemosynaz largitiō.

Ad sextū sic p̄cedit. Vt q̄ aliquis non debeat elemosynaz dare de necessario. Ordo enī charitatis nō minus attendit̄ penes effectūz b̄nificij: q̄ penes interiorē affectū. peccat aut̄ qui p̄postere agit i ordine charitatis: q; ordo charitatis ē in p̄cepto. cū ergo ex ordine charitatis plus debeat aliq; se q̄ p̄ximū diligere: videt̄ q̄ peccet si subtrahat sibi necessaria vt alteri largiat̄. *¶* Q̄m̄cūq; largit̄ de his que sūt necessaria sibi ē p̄pe sube dissipator: q̄d p̄tinet ad p̄diguz: vt p; per p̄m̄ in. 4. ethi. S; nullū opus viciōsū est faciendū. ergo nō est danda elynā de necessario. *¶* Apl̄s dicit. i. ad Thimo. 5. Sigs̄ suoz̄ et maxime domesticoz̄ curā nō h̄z: fidē negant et est infideli deterior: s; q̄d aliq; det de his que sūt sibi necessaria vel suis: videt̄ derogare cure quā q; d; h̄e de se et de suis. ergo videt̄ q̄ quicūq; de necessarijs elynā dat q̄ graniter peccet. *¶* S; h̄ ē q̄d d̄ns dicit Mat. 19. Si vis p̄fectus eē vade et vende oīa que habes et da pauperib⁹. s; ille q̄ dat oīa que h̄z pauperibus: nō solū dat sup̄flua: sed et uecessaria. ergo de necessarijs p̄t hō elynā da-

re. *¶* Circa d̄m̄ q̄ necessariū dupl̄r d̄. Vno sine q̄ aliqd̄ eē nō p̄t: et de tali necessario oīno elemosyna dari n̄ d;: puta si aliquis i articulo necessitatis cōstitut⁹ h̄eret solū vñ posset sustentari et filij sui vel alij ad eū p̄tinētes. de h̄o enim necessario elemosynā dare est sibi et suis vitā subtrahere: s; hoc dico: nisi forte talis casus immineret vbi subtrahēdo sibi daret alicui magne p̄sone per quā ecclesia v̄l res publica sustentaret̄: q; p̄o talis p̄sone liberatiōe seipsuz et suos laudabil̄ periculo mortis exponeret: cū bonū cōe sit p̄p̄rio p̄ferendū. Alio mō dicit̄ aliquid necessariū sine q̄ n̄ p̄t p̄uenienter vitā trāsigi s; fin p̄ditionem et status p̄p̄rie p̄sone et aliaz personaz q̄ruz cura ei incūbit: h̄mōi necessarii terminus nō est i diuisibili p̄stitutus: s; multis additis non p̄t diiudicari eē vltra tale necessariū: et multis subtrahis adhuc remanet vñ possit conuenienter aliq; transigere s; fin p̄p̄riū statū. de h̄mōi ergo elemosynā dare ē bonū: et nō cadit sub p̄cepto: s; sub cōsilio. inordinatū eēt at̄ si aliq; tantū sibi de bonis p̄p̄ijs subtraheret vt alijs largiret̄: q; de residuo nō posset vitā transigere cōuenienter s; fin p̄p̄riū statū et negocia occurrentia. nullus enim inconuenienter viuere d;̄. Sed adhuc tria sunt excipienda: quoz̄ p̄m̄z est quādo aliq; statū mutat: puta p̄ religionis ingressū. tūc. n. oīa sua p̄pter xp̄z largiēs opus perfectiōis fac̄ se i alio statu ponēdo. 2o. q̄n̄ ea que sibi subtrahit et si sine necessaria ad p̄ueniētiā vite: t̄n̄ de facili refarciri p̄t vt uō sequat̄ maximū inconueniens. 3o. q̄n̄ occurreret extrema necessitas alicuius p̄uate p̄sone: vel etiā aliqua magna necessitas reipublice. in his enī casibus laudabiliter p̄mitteret aliq; id quod ad decentiam sui status pertiere videretur: vt maior̄i necessitati subueniret. Et per hoc patet de facili responsio ad obiecta.

Ad septimū sic p̄cedit. Vt q̄ possit elemosyna fieri de illicite acquisitis. Dicitur enim Luc. 16. facite vobis amicos de māmōna iniquitatis. māmōna enī significat diuitias. ergo de diuitiis iniquitate acquisitis potest sibi aliquis spirituales amicos facere elemosynas largiendo. *¶* S; Omne turpe lucrum videtur esse illicite acquisitum: sed turpe lucrum est q̄d de meretricio acquir̄. vnde et de huiusmodi sacrificiuz v̄l oblatio deo offerri non debet: s; fin illud Deutro. 23. Non offeres mercedem prostibuli in domo dei tui. Similiter etiā turpiter acquir̄ q̄d acquir̄tur per aleas: quia vt p̄hs dicit in. 3. ethico: n̄. Tales ab amicis lucrantur quibus oportet dare. turpissime etiā acquir̄tur aliquid per symonias p̄ quā aliquis spiritu sancto iniuriam facit: et tamen de huiusmodi elemosyna fieri potest. ergo de male acquisitis p̄t aliquis elemosynam facere. *¶* S; Adiora mala sunt magis vitāda q̄s minora: sed minus p̄t̄n̄ ē detentio rei aliene q̄s homicidium quod aliquis incurrit: nisi aliquis in vltima necessitate subueniat: vt p; p̄ Amb. dicentē. *¶* Nasce fame morientē: q̄m̄ si nō paueris occidisti. ergo aliquis p̄t elemosynā facere in aliquo casu de male acquisitis. *¶* S; h̄ ē q̄d Aug. dicit in lib. de verbis d̄ni. De iustis laborib⁹ facite elemosynas. non enī corrupturi estis iudicē xp̄m̄ vt non vos audiat cū pauperibus q̄bus tollitis. nolite velle elemosynas facere de fenore et vsuris: fidelibus dico q̄b⁹ cor p̄ xp̄i erogamus. *¶* Circa d̄m̄ q̄ tripl̄r potest aliqd̄ eē illicite acquisitū. Vno enim mō id quod illicite ab aliquo acquir̄tur debet ei a quo est acquisitum: nec p̄t ab eo retineri qui acquisiuit: sicut p̄tingit in rapia: et furto: et vsuris: et d̄ talibus cū hō teneat̄ ad restitutionē elemosyna fieri nō potest. Alio vero mō ē aliqd̄ illicite acquisitū: q; quidē ille q̄ acquisiuit retinere nō p̄t: nec t̄n̄ debetur ei a quo acquisiuit: q; i. s; iusticiā accepit: et alter h̄ iusticiā dedit: sicut p̄tingit in symonia in qua dans et accipiens h̄ iusticiā legis diuine agit: vñ non debet fieri restitutio ei qui dedit: s; d; i elemosynas erogari: et eadē rō ē in filibus in q̄bus. s. et datio et acceptio ē h̄ legē. Tertio mō ē aliqd̄ illicite acquisitū: nō q̄dē q; ipsa acquisitio sit illicita: s; q; id ex quo acquir̄t̄ ē illicitū sic p; de eo q̄d mulier acquir̄t p̄ meretriciū. et hoc p̄pe vocat̄ turpe lucrū. q; enī mulier meretriciū exerceat turpiter agit et h̄ legē dei: s; i eo q̄ accipit nō inuiste agit nec h̄ legē.

unde qđ sic illicite acquisitū est retineri pōt: et de eo elemosyna fieri. ¶ Ad p̄m̄ ergo dđm: qđ sicut ang. dicit i li. de verbis dñi. Illud verbū dñi quidā male itelligēdo rapit res alienas: et aliquid idē paupibus largiunt: et putāt se facere qđ p̄ceptū ē: intellectus iste corrigēdus ē: sed oēs diuitie iniquitatis dicunt: vt dicit in lib. de qōnib⁹ euāgelii: qz nō sunt diuitie inique nisi in iniqs q in eis spem cōstituunt: vel s̄m̄ Amb. iniquū mamona dixit: qz variis diuitiaz illecebris n̄fos tētant affectus: uel qz in plurib⁹ p̄decessoribus qbus p̄monio succedit aliqs reperit q̄ iniuste usurpauit aliena: q̄uis tu nescias: ut Basili⁹ dicit: vel oēs diuitie dicunt iniquitatis. i. ineq̄litas: qz non equaliter sunt oibus distribute. vno egēte et alio sup̄abūdāte. ¶ Ad 2^m. dđm: qđ de acq̄sito p̄ meretriciū iā dēn̄ ē qualiter elemosyna fieri pōt: nō aut̄ sit de eo sacrificiū vel oblatio ad altare: tum p̄ scandalū: tū p̄pter sacroz reuerētiā: de eo ē qđ ē p̄ simoniā acq̄situm pōt fieri elemosyna: qz nō ē debitū ei q̄ dedit s̄ meret̄ illud amittere. circa illa vō que per aleas acq̄ritur v̄ esse aliqd̄ illicitū ex diuino iure. s̄ q̄ aliqs lucret̄ ab his q̄ rem suā alienare nō p̄t: sicut sunt minores et furio si et huiusmodi. et qđ aliquis trahat aliū ex cupiditate lucrādi ad ludum: et qđ fraudulenter ab eo lucretur: et in his casibus tenetur ad restitutionē. et sic de eo nō pōt elemosynā facere. aliquid autē videt̄ esse illicitum ex iure positio civilī qđ prohibet vniuersaliter tale lucrum. sed qz ius civile nō obligat oēs: s̄ eos solos qui sunt his legibus subiecti: et iterum per diuinitudinē abrogari potest. ideo apud illos qui sunt h̄mōi legibus obstricti tenent̄ v̄r̄ ad restitutionē qui lucrant: nisi forte cōtraria cōsuetudo p̄ualeat: aut nisi aliqs lucratus sit ab eo q̄ traxit eū ad ludum: i quo casu non tenet̄ restituere: qz ille qui amisit non est dignus recipere: nec p̄t licite retinere tali iure positio durāte: unde debet de hoc elemosynā facere i hoc casu. ¶ Ad 3^m dđm qđ in casu extreme necessitatis oīa sunt cōia. v̄ licet ei q̄ tale necessitatē patit̄ accipere de alieno ad sui sustentationem: si nō inueniat q̄ sibi dare velit. et eadē rōne licet h̄ere aliqd̄ de alieno: et p̄t de hoc elemosynā dare: quāmo et accipere si aliter subueniri nō possit necessitatem patienti. si t̄n̄ fieri pōt sine periculo: debet req̄sita dñi uoluntate pauperi providere extremam necessitatem patienti.

Ad octauū sic p̄cedit. Videt̄ qđ ille qui est in p̄tate alteri⁹ cōstitut⁹ possit elemosynā facere. Religiosi. n. sunt in p̄tate suoz p̄latoz qui bus obedientiā uouerūt: s̄ si eis nō liceret elemosynā facere dānū reportarent ex statu religiōis: qz sicut Ambro. dic̄ Sūma xp̄iane religiōis i pietate cōsistit: que maxie p̄ elemosynarū largitionē cōmēdat. ergo illi qui sūt i p̄tate alterius cōstituti p̄t elemosynam facere. ¶ Uxor: est sub p̄tate viri: vt d̄ Gen. 3. S̄ vxo: p̄t elemosynā facere cū assumat̄ in viri societate. v̄r̄ et de b̄tā Lucia d̄ qđ igno: ante sp̄sō elemosynas faciebat. ergo per hoc qđ aliqs ē i p̄tate alteri⁹ cōstitut⁹ nō ipedit̄ quin possit elemosynas facere. ¶ Mālis quedā subiectio ē filioz ad parētes. v̄r̄ apls ad Ep̄. 6. dicit. filij obedite parētib⁹ vestris in dño. s̄ filij vt v̄r̄ p̄t de reb⁹ p̄fis elemosynas facere: qz sunt quodā mō ipsoz cū sint heredes. et iō cū possint eis v̄r̄ ad vsum corp̄is: multo magis v̄r̄ qđ possint eis v̄r̄ elemosynas dando: ad remediū aie sue. ergo illi qui sūt in p̄tate cōstituti p̄t elemosynas dare. ¶ Serui sūt sub p̄tate dñoz: s̄ illud ad Titū. 2. Seruos dñis suis subditos esse iō aut̄ eis aliqd̄ in vtilitatē dñi facere: qđ maxie fit si p̄ eis elemosynas largiant̄. ergo illi qui sūt in p̄tate cōstituti p̄t elemosynas facere. ¶ S̄ ē qđ elyne si sūt faciende de alieno s̄ de iustis laborib⁹ p̄p̄iis vnusq̄sqz elynā facere d̄: vt Aug. dic̄ i li. de verbis dñi: S̄ si sibi alijs elynā facerent hoc ēt de alieno. ergo illi q̄ sūt sub p̄tate cōstituti alioz: nō p̄t elemosynā facere. ¶ R̄n̄. dđz qđ ille q̄ ē sub p̄tate alteri⁹ cōstitutus inq̄tū h̄mōi: s̄m̄ sup̄ioris p̄tate regulari d̄. Illic ē. n. ordo nālis vt inferiora s̄m̄ sup̄iora regulent̄: et iō op̄z qđ ea in qbus inferior sup̄iori subijcit̄ dispenset nō aliter q̄s ei sit a sup̄iori cōmissus: sic ille qđ ē sub p̄tate cōstitut⁹ de re s̄z quā sup̄iori subijcit̄ elemosynā facere nō d̄z:

nisi q̄tēns ei a sup̄iori fuerit cōmissus. s̄qz vō habeat aliquid s̄m̄ qđ potestati superioris non subdit̄ iā s̄m̄ hoc non est potestati subiectus q̄tū ad hoc. p̄p̄i iuris existēs. et de hoc potest elemosynā facere. ¶ Ad p̄m̄ ergo dđm qđ monachus si h̄z dispensationē a p̄elato cōmissas pōt elemosynas facere de rebus monasterij s̄m̄ qđ sibi est cōmissum. si vō nō h̄z dispensationē qz nihil p̄p̄iū h̄z: tūc nō pōt facere elemosynā sine licentia abbatis vel exp̄sse habita: vel p̄babiliter p̄sumpta: nisi forte in articulo extreme necessitatis i quo licitū ēt ei furari vt elemosynas daret. nec p̄pter hoc efficitur peioris conditionis: qz sic d̄ in lib. de eccle. dogma. Bonū est facultates cū dispensatione paupibus erogare: s̄ melius est p̄ itētionē sequendi dñi i simul oīa donare et absolutū sollicitudine egere cū xp̄o. ¶ Ad 2^m dđm qđ si vxo: h̄z alias res p̄ter dotē q̄ ordinat̄ ad sustentandū onera matrimonij: vel ex p̄p̄io lucro vel quocunqz alio licito mō pōt dare elemosynā et irreq̄sito assensu viri: moderatas t̄n̄ ne ex earū sup̄fluitate vir depauper̄. alis at̄ nō d̄z dare elemosynas sine assensu viri: v̄ exp̄sso v̄ p̄supto: nisi in articulo necessitatis: sicut de monacho dictū ē. q̄nis enim mulier sit eq̄lis viro in actu matrimonij. t̄n̄ i his q̄ ad dispositionē dom⁹ p̄tinet vir caput ē mulieris: s̄z apls. i. ad Cor. xi. V̄r̄ at̄ Lucia sp̄sōs h̄bat nō vix: v̄r̄ de cōsensu m̄ris poterat elemosynā facere. ¶ Ad 3^m dđm qđ ea q̄ sunt filij familias sūt et p̄is. et iō nō pōt elemosynā facere nisi forte aliquā modicā de qua potest presumere qđ patri placeat: nisi forte alicuius rei esset sibi a patre dispensatio cōmissa. et idē dicendū ē de seruis. V̄r̄ p̄z solutio ad q̄rtū.

Ad nonū sic p̄cedit. Videt̄ qđ si sit magis propinquoib⁹ elemosynā faciendā. Dicitur enī Eccl. 2. Da misericordi et ne suscipias peiorē: bene fac humili: et nō des impio: sed quādoqz contingit qđ nostrī propinqui sūt peccatores et impij. ergo nō sūt eis magis elemosyne faciende. ¶ Elemosyne sūt faciende p̄ retributionē mercedis eterne: s̄m̄ illud Mat̄. 6. Et pater tuus q̄ videt in abscondito reddet tibi. s̄ retributio eterne maxime acquir̄t̄ ex elemosynis que sanctis erogant̄. s̄m̄ illud Luc. 16. facite vobis amicos de māmōna iniquitatis: vt cum defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula: quod exponens Aug. i libro de verbis domini dicit. Qui sunt qui habebunt eterna habitacula nisi sancti dei: et qui sunt qui ab eis recipiendi sunt in tabernacula: nisi q̄ eorum indigentie seruiant. ergo magis sunt elemosyne dando sanctioribus q̄ propinquoibus. ¶ Maxime homo est sibi propinquus. sed sibi non potest homo elemosynam facere. ergo v̄r̄ qđ sit magis faciendā elemosynā p̄sone magis cōiuncte. ¶ S̄ ē qđ apls dicit. i. ad Thimo. 5. Sigs suoz et maxime domesticoz curā non h̄z: fidē ne gavit: et ē infideli deterior. ¶ R̄n̄. dđz qđ sic Aug. dic̄ i p̄o de doc. xp̄i. Illi q̄ sūt nobis magis cōiuncti q̄si qđā forte nobis obueniūt vt eis magis p̄uidere debeamus. Est tamen circa hoc discretionis rō adhibēda s̄z d̄iaz cōiunctiois et sanctitatis et vtilitatis. nā multo sanctiori magis idigentia patiēti et magis vtili ad cōe bonū: ē magis elemosynā dāda q̄ p̄sone propinquois: maxie si nō sit multū cōiuncta cuius cura sp̄alis nobis imineat: et si magnā necessitate nō patiatur. ¶ Ad p̄m̄ ḡo dđz qđ pctō: n̄ ē s̄bueniēdū iōtū ē pctō: i. vt p̄ h̄o pctō foueat̄: s̄z iōtū h̄o ē. i. vt nā sustinet̄. ¶ Ad 2^m dđz qđ op̄ elyne ad mercedē retributionis eterne dupliciter valet. Vno qđē mō ex radice charitatis et s̄z hoc elyna ē meritoria. put̄ i ea seruat̄ ordo charitatis s̄z quā p̄p̄inquoib⁹ magis p̄uidere debent̄ ceteris parib⁹. v̄r̄ Amb. dic̄ in p̄o de offi. Est illa p̄banda liberalitas vt primos sanguinis tui nō despicias si egere cognoscas. meli⁹ ē. n. vt ipse subuenias tuis q̄b⁹ pudor est ab alijs sumptū deposcere. Alio mō valet elemosynā ad retributionē vite eterne ex merito ei⁹ cui donat̄ q̄ orat̄ p̄ eo q̄ elemosynas dedit: et s̄z hoc loq̄t̄ ibi Aug. ¶ Ad 3^m dđm cū elemosynā sit op̄ misericordie: sic misericordia nō ē p̄p̄ie ad seip̄s: s̄z p̄ q̄sdā similitudinē: vt sup̄ d̄z ē ita ēt p̄p̄ie loq̄n̄ nlls sibi elynā fac̄ nisi forte ex p̄sōa alteri⁹ puta cū aliqs distributo: pōit̄ elynas: p̄t et ip̄e sibi accipere si idigeat eo tēo: e q̄ et alijs mistrat

Ad decimū sic procedit. Uidet q̄ elemosyna nō sit abundanter faciēda. Elemosyna. n. maxie debet fieri coniunctioib⁹. s̄ illis nō d̄ sic dari ut ditiores ide fieri velit: sic Amb. dic̄ i p̄o de offi. ḡo nec alijs d̄ abundāter dari. **C. P.** Amb. dic̄ ibidē. Nō debēt sil effūdi opes s̄ disp̄sari. s̄ abundātia elemosynay ad effusionē ptinet. ḡo elemosyna n̄ d̄ fieri abundāter. **C. P.** 2. ad Corin. 8. dic̄ apls. Nō ut alijs sit remissio. i. ut alij d̄ nostris ociose vināt. nobis at̄ sit tribulatio. i. paupertas. s̄ hoc p̄tingeret si elemosyna daref abundāter. ḡo nō ē abundāter elemosyna largiēda. **C. S.** 3. ē qd̄ d̄. Tob. 4. Si multū tibi fuerit abundāter tribue. **C. Rn.** d̄ d̄ q̄ abundātia elemosyne pōt p̄siderari et ex pte dātis et ex parte recipiētis. Ex pte qd̄ dātis cū. i. alijs dat qd̄ ē multū s̄m p̄portionē proprie facultatis: et sic laudabile est abundanter dare. vñ et d̄s L. 21. laudauit viduā que ex eo q̄ deerat illi: omnem vscum quem habuit misit. obseruatis tamen his q̄ supra dicta sunt de elemosyna faciēda de necessarijs. Ex parte vero eius cui dat̄ est absidās elemosyna duplīter. Uno mō q̄ suppleat sufficiēter eius idigētia: et sic laudabile est abundāter elemosynā tribuere. Alio mō ut supabū det ad sup̄sitatez: et hoc nō est laudabile: s̄ meli⁹ est pluribus idigētib⁹ elargiri. vñ et apls dic̄. i. ad Corin. 13. Si distribuero i cibos paupū: vbi glo. dic̄: p̄ hoc cautela elemosyne docet̄ ut nō vni s̄ multis det̄: ut plurib⁹ p̄sit. **C. Ad p̄m** ergo d̄ d̄ q̄ rō illa p̄cedit de abundātia supercedente necessitatē recipiētis elemosynā. **C. Ad 2m** d̄ d̄m q̄ auctoritas illa loq̄t̄ de abundātia elemosyne ex pte dātis: s̄ intelligendū ē q̄ de⁹ nō vult sil effūdi oēs opes nisi imutatioē status. vñ subdit̄ ibidē: nisi forte ut Heliseus bonos suos occidit et pauit paupes ex eo q̄ habuit ut nulla cura domestica teneret̄. **C. Ad 3m** d̄ d̄ q̄ auctoritas iducta q̄tum ad hoc q̄ dicit̄: nō ut alijs sit remissio vel refrigeri⁹ loquit̄ de abundātia elemosyne que supercedit necessitatē recipientis cui nō est dāda elemosyna: ut ide luxuriet̄: s̄ ut ide sustentet̄. circa qd̄ tamen est discretio adhibēda pp̄ diuersas p̄ditiones hoīuz: quoz qd̄a delicatioibus nutriti indigēt magis delicatis cibis aut vestibus. vñ Amb. dicit in lib. de offi. Cōsiderāda est in largiēdo etas atq; debilitas nōnūq; etiā verecūdia que ingenuos p̄dit natales: aut figs ex dinitijs in egestatē cecidit sine vicio suo. q̄tū vero ad id qd̄ subdit̄: nobis aut̄ tribulatio: loquit̄ de abundātia ex pte dātis: s̄ sicut glo. ibidē dicit̄: nō hoc ideo dicit̄: qm̄ melius eēt. i. abundāter dare. sed de infirmis timet quos sic dare monet ut egestatē non patiantur.

De correctione fraterna. Qo xvij.

Inde considerādū est de correctione fraterna. **C. Et** circa hoc querunt̄ octo. p̄o. vtrū fr̄na correctio sit act⁹ charitatis. 2o. vtrū sit sub p̄cepto. 3o. vtrū hoc p̄ceptū extēdat se ad oēs vel solū i p̄latis. 4o. vtrū subdit̄i teneant̄ ex hoc p̄cepto p̄latos corrigere.

5o. vtrū peccator possit corrigere. 6o. vtrū alijs debeat corrigi q̄ ex correctione sit deterior. 7o. vtrū secreta correctio debeat p̄cedere denunciationē. 8o. vtrū testiu⁹ inductio debeat p̄cedere denunciationem.

Ad primū sic procedit. Uidet q̄ fraterna correctio nō sit actus charitatis. Dic̄ enī glo. Matt. 18. sup̄ illud. Si peccauerit in te frater tuus. q̄ frater est arguend⁹ ex zelo iustitie: sed iustitia est v̄tus distincta a charitate. ergo correctio fraterna nō est actus charitatis sed iustitie. **C. P.** Correctio fraterna sit per secretā admonitiōē: sed admonitiō est consiliū quoddā qd̄ p̄tinet ad prudentiā. prudēs enī est esse bñ p̄siliatiū: ut dicitur i. 6. ethi. ergo fraterna correctio nō est actus charitatis sed prudentie. **C. P.** Cōtrarij actus non ptinet ad eandē v̄tutē sed supportare peccantē ē actus charitatis: s̄ illd̄ Gal. 6. Alter alterius onera portate. et sic adimplebitis legē xp̄i que est lex charitatis. ergo videt̄ q̄ corrigere fratrem peccantē qd̄ est contrari⁹ supportationi non sit actus charitatis. **C. Sed** 3. Corripere delinquentē est qd̄a elemosyna spiri-

tualis. s̄ elemosyna est actus charitatis: ut supra dictū est. ergo et correctio fr̄na ē actus charitatis. **C. Rn.** d̄ d̄m q̄ correctio delinquentis est quoddā remediū qd̄ dicit̄ adhiberi s̄ p̄ctm̄ alicuius. p̄ctm̄ aut̄ alicuius duplī cōsiderari pōt. Uno qd̄ mō inq̄tū ē nociu⁹ ei qui peccat. Alio mō inq̄tū vergit in nocuētū alioz qui ex eius p̄cto ledunt̄ vel scandalizant̄: et etiā inq̄tū ē nocuētū boni comunis: cuius iustitia per p̄ctm̄ hoīs perturbat̄. Duplex ḡo ē correctio delinquentis. Una quidē que adhibet remediū peccato: inq̄tū est quoddā malū ipsius peccantis. et ista ē pp̄rie fraterna correctio que ordinatur ad emendatiōem delinquentis. remouere autem malum alicuius eiusdem rationis est: sicut bonum eius procurare. procurare autē fratris bonū pertinet ad charitatem per quam volumus et operamur bonum amico. vnde etiam correctio fr̄na ē actus charitatis: quia per eam repellimus malum fr̄is. i. peccatum cuius remotio magis pertinet ad charitatez q̄ etiam remotio exterioris damni vel etiam corporalis nocuētū: q̄to contrariū bonū v̄tutis magis est as sine charitati q̄ bonū corporis vel exteriorz rerum. vnde correctio fraterna est actus charitatis potius q̄ curatio infirmitatis corporalis vel subuentio qua excluditur exterior egestas. Alia vero correctio est que adhibet remediū peccati delinquentis s̄m q̄ est in malum alioz: et precipue in nocuētū comunis boni: et talis correctio est actus iustitie: cuius est conseruare rectitudinez iusticie v̄nius ad alterum. **C. Ad p̄m** ergo dicendū q̄ glosa illa loquit̄ de secunda correctione que est actus iusticie. vel si loquit̄ etiam de prima: tunc iusticia ibi sumitur s̄m q̄ est v̄niversalis virtus: ut infra dicitur: prout etiam omne peccatum est iniquitas: ut dicitur. 1. Joan. 3. q̄si s̄ iusticiaz exis. **C. Ad 2m** d̄ d̄ q̄ sicut p̄bs dicit in. 6. ethi. Prudentia facit rectitudine in his q̄ sunt ad finē: de q̄bus est p̄siliū et electio: tñ cū per prudentiā aliquid recte agimus ad finez alij cuius virtutis moralis: puta tēperatiē vel fortitudinis. act⁹ ille est principalr̄ illius virtutis ad cuius finem ordinatur: q; ergo ammonitiō q̄ fit in correctione fraterna ordinatur ad ammouendū fratris p̄ctm̄: qd̄ ptinet ad charitatē: manifestum ē q̄ talis ammonitiō p̄nciplr̄ ē act⁹ charitatis q̄si impantis: prudentie v̄o secundario quasi exequētis et dirigētis actū. **C. Ad 3m** d̄ d̄ q̄ correctio fraterna nō opponitur supportationi infirmoz: sed magis ex ea consequit̄: intantū enī alijs supportat peccantē: inq̄tū s̄ eū nō turbatur sed beniuolentiam ad eum seruat. et ex hoc cōtingit q̄ eum satagit emendare.

Ad secundū sic procedit. Uidet q̄ correctio fraterna nō sit in p̄cepto. Nihil enī qd̄ ē impossibile cadit sub p̄cepto: s̄ illud Hiero. 2. Dale dictus q̄ dicit̄ deū aliqd̄ impossibile p̄cepisse. sed ecclesiastes. 7. d̄. Considera opa dei q̄ nemo possit corrigere que ille desperent. ergo correctio fr̄na nō est i p̄cepto. **C. P.** Oia p̄cepta legis diuine ad p̄cepta decalogi reducunt̄. s̄ correctio fr̄na nō cadit sub aliquo p̄ceptoz decalogi: ergo nō cadit sub p̄cepto. **C. P.** Omissio p̄cepti diuini ē p̄ctm̄ mortale qd̄ i sc̄tis v̄ris nō iuenit̄. s̄ omissio fraterne correctio nis iuenit̄ in sc̄tis et i sp̄sualib⁹ v̄ris: Dicit enī Auḡ i p̄o de c̄m̄. dei: q̄ nō solū inferiores: vey etiā hi qui superiores vite gradū tenēt: ab alioz rēp̄ensione se abstinēt p̄pter q̄d̄a cupiditatis maculā: nō p̄pter officia charitatis: ergo correctio fraterna nō ē in p̄cepto. **C. P.** Illud qd̄ ē i p̄cepto h̄z rōnē debiti. si ḡo correctio fr̄na caderet sub p̄cepto: hoc fratrib⁹ deberemus ut eos peccātes corrigeremus: s̄ ille q̄ d̄z alicui debitū cor̄porale: puta pecuniā: nō d̄z esse contentus ut ei occurrat debito: s̄ debet eū q̄rere ut debitū reddat: oporteret ergo q̄ hō q̄reret correctione idigentes ad hoc q̄ eos corrigeret. qd̄ videt̄ icōueniēs. tū pp̄ multi tudinē peccantiū ad quoz correctionē v̄uus hō non possit sufficere: tū q; etiā oporteret q̄ religiosi de claustris suis exirent ad corrigendos hoīes: qd̄ est icōueniens. non ergo fraterna correctio ē in p̄cepto. **C. S.** 3. ē qd̄ Auḡ. dic̄ in li. de v̄bis d̄ni. Si neglexeris corrigere peior: eo factus es q̄ peccauit. s̄ hoc nō esset nisi p̄ h̄mōi negligentā alijs

admonere et reuerenter: hoc potest et ille qui non est par. vñ apostolus ad Col. vlt. scribit de subditis ut placati suus admo-
neant: cum dicit: Dicitur Archippo: ministerium tuum imple.
¶ Sciendum tñ est quod ubi immineret periculum fidei: etiam publice
eunt placati a subditis arguendi. vñ et Paulus: qui erat subditus
Petri propter imminens periculum scādali circa fidem Petrus pu-
blice arguit: et sicut glo. Aug. dicit ad Gal. 2. ipse Petrus
exemplum maioribus prebuit ut sicubi forte rectum tramitem reliquit
sent non dedignentur et a posterioribus corrigi. ¶ Ad 3^m dōd
quod presumere se esse simpliciter meliorem quam placatus: videtur esse presump-
tiose superbie: sed estimare se meliorem quam tunc ad aliquid non est
presumptionis: quod nullus est in hac vita qui non habeat aliquem de-
fectum. et etiam considerandum est quod cum aliquis placatum charitativè mo-
net: non propter hoc se maiorem existimat: sed auxilium impartitur
ei quod quanto in loco superioris tanto in periculo maiori versatur: ut
Aug. dicit in regula.

Ad quintum sic procedit. Videtur quod peccator
corrigere debeat delinquentem. Nullus enim propter peccatum quod commisit: a precepto observando excu-
satur. sed correctio fraterna cadit sub precepto: ut dictum est. er-
go videtur quod propter peccatum quod quis commisit non debeat pre-
termittere homini correctionem. ¶ Et elemosina spiritualis potior est quam corporalis elemosina: sed ille qui est in peccato non
debet abstinere quoniam elemosinam corporalem faciat. ergo multo
magis debet abstinere a correctione delinquentis propter
peccatum procedens. ¶ Et Joan. 1. dicit. Si dixerim quod
peccatum non habemus: nos ipsos seducimus. si ergo propter pecca-
tum aliquis impeditur a correctione fraterna: nullus erit qui possit cor-
rigere delinquentem: hoc autem est inconveniens. 2° et primo. ¶ Sed
3° est quod Hieronymus dicit in li. de summo bono. Non debet vitia
aliorum corrigere qui est vitis subiectus. et 1° dicitur: In
quo alium iudicas: teipsum condemnas. eadem enim agis que iu-
dicas. ¶ Et 1° dicitur: sicut dictum est: correctio delinquen-
tis pertinet ad aliquem in quantum viget in eo rectus iudicium
rationis. peccatum autem ut supra dictum est: non tollit totum bo-
num nature quoniam remaneat in peccante aliquid de recto iudi-
cio rationis. et secundum hoc potest sibi competere a subditis deli-
ctum arguere: sed tamen per peccatum procedens impedimentum
quoddam huic correctioni affert propter tria. Primum quod ex
peccato procedenti indignus redditur ut alium corrigat: et precipue si
maius peccatum commisit non est dignus ut alium corrigat de mi-
nori peccato. vñ supra illud Matth. 7. Quid vides festucam etc.
dicit Hieronymus. De his loquitur qui cum mortali crimine detineant
obnoxij minora peccata fratribus non procedunt. 2°. redditur ide-
bita correctio propter scandalum quod sequitur ex correctione si pec-
catum corripientis sit manifestum: quod videtur quod ille qui corrigit non
corrigit ex charitate: sed magis ad ostentationem: vñ supra il-
lud Matth. 7. Quomodo dicis fratri tuo etc. exponit Chrysostomus in quo
proposito: puta ex charitate ut salves proximum tuum: non quod te-
ipsum aut saluare: vis ergo non alios saluare: sed per bonam
doctrinam malos actus celare: et scilicet laude ab hominibus querere.

Tertio modo propter superbiam corripientis: in quantum scilicet aliquis pro-
pria peccata percipiens seipsum primo profert in corde suo pec-
cata eius austeritate diiudicatis ac si ipse esset iustus. vñ
Aug. dicit in li. de sermone domini in monte. Accusare vicia offi-
cium est bonorum virorum et benivolorum: quod cum mali faciunt: alie-
nas partes agunt: et ideo sicut Aug. dicit in eodem: Cogitemus
cum aliquem reprehendere nos necessitas cogit utrum tale sit vi-
cium quod nunquam habuimus: et tunc cogitemus nos homines esse: et
habe potuisse: vel tale quod aliquando habuimus et iam non ha-
bemus. et tunc taceat memoria consilii fragilitas: ut illam corre-
ctionem non odium: sed misericordia procedat. si autem inuenerimus
nos in eodem vicio esse non obiurgemus sed cogemur et non
illud ad penitendum sed ad equaliter conandum iuitemus: ex his
ergo patet quod si peccator cum humilitate corripiat delinquentem:
non peccat: nec sibi novam condemnationem acquirit: sed per hoc vel
in conscientia fratri vel saltem sua pro peccato preterito condemnabile se esse
ostendat: ut dicitur 1° Cor. 2. In quo alium iudicas teipsum conde-
mnas: eadem enim facis que iudicas: vñ patet ratio ad obiecta.

Ad sextum sic procedit. Videtur quod aliquis non debe-
at a correctione cessare propter timorem ne
ille fiat deterius. Peccatum enim est quoddam infirmitas anime secundum illud psal-

Adiferere mei domine: quoniam infirmus sum: sed ille cui imminet
cura infirmi: et propter eius conditionem vel conceptum non debet
cessare: quod tunc maius imminet periculum: sicut patet circa furiosos: er-
go multo magis debet homo peccantem corrigere quantumcumque graui-
ter ferat. ¶ Et secundum Hieronymum. veritas vite non est dimitten-
da propter scandalum: precepta autem dei pertinent ad vitam vite: cum er-
go correctio fraterna cadat sub precepto: ut dictum est: videtur quod non
sit dimittenda propter scandalum eius qui corripitur. ¶ Et secundum
apostolum ad 1° Cor. 3. non sunt facienda mala ut veniant bona. er-
go pari ratione non sunt pretermittenda bona ne veniant mala: sed
correctio fraterna est quoddam bonum. ergo non est pretermittenda pro-
pter timorem ne ille qui corripitur fiat deterius. ¶ Sed hoc est quod
dicitur puer. 9. Nolite arguere derisorem ne oderit te. vbi dicitur glo.
Non est timendum ne tibi derisorius cum arguit contumelias infe-
rat: sed hoc potius prouidendum ne tractus ad odium inde fiat
peior: ergo cessandum est a correctione fraterna quoniam timeatur ne fi-
at ille inde deterius. ¶ Et 2° dicitur quod sicut dictum est duplex
est correctio delinquentis. Una quod pertinet ad placatum qui ordi-
natur ad bonum consilium: et huius vim coactiuam. et talis correctio non
est dimittenda propter turbationem eius qui corripitur: tunc quod et si pro-
pria sponte emendari non velit: cogendus est per penas ut pecca-
ta dimittat: tunc est quod si incorrigibilis sit: per hoc prouidetur bono
consilium dum seruatur ordo iustitie. et vnius exemplo alij deterrentur.
vñ iudex non pretermittit ferre sententiam condemnationis in peccantem
propter timorem turbationis ipsius: vel et amicum eius. Alia
vero est correctio fraterna cuius finis est emendatio delinquentis
non habens coactionem: sed simplicem admonitionem. et ideo ubi proba-
biliter estimatur quod peccator admonitionem non recipiat: sed ad pe-
iora labatur: est ab homini correctione desistendum: quod ea que sunt
ad finem debent regulari sed quod exigit ratio finis. ¶ Ad 2^m ergo
dicitur quod medicus quoddam coactione vtitur in frenetico qui curam
eius recipere non vult. et huic assimilatur correctio placatorum qui huius
vim coactiuam: non autem simplex correctio fraterna. ¶ Ad 2^m
dicitur quod de correctione fraterna datur preceptum secundum quod est actus vir-
tutis. hoc autem est secundum quod proportionatur fini. et ideo quoniam est impediti-
ua finis: puta cum efficiat homo deterius: iam non pertinet ad vitam
tepe vite nec cadit sub precepto. ¶ Ad 3^m dicitur quod ea que or-
dinantur ad finem habent rationem boni ex ordine ad finem: et ideo corre-
ctio fraterna quoniam est impeditiua finis. scilicet emendationis fratris iam
non habet rationem boni. et ideo cum pretermittitur talis correctio: non
pretermittitur bonum ne eueniat malum.

Ad septimum sic procedit. Videtur quod in corre-
ctione fraterna non debeat ex ne-
cessitate precepti admonitio secreta precedere denunciatio-
nem. In opibus enim charitatis precipue debemus deum imita-
ri: secundum illud Eph. 5. Estote imitatores dei: sicut filij charis-
simi: ambulate in dilectione dei: deus autem interdum publice pu-
nit homines pro peccato nulla secreta admonitione precedenti. ergo
videtur quod non sit necessarium admonitionem secretam precedere de-
nunciationem. ¶ Et sicut Aug. dicit in li. 5. mediocriter ex ge-
stis sanctorum intelligi potest quod sunt precepta sacre scripture in-
telligenda: sed in gestis sanctorum inueniuntur facta publica denuncia-
tio peccati occulti nulla secreta monitione precedente: sicut legitur
Gen. 37. quod Ioseph accusauit fratres suos apud patrem crimine
pessimo: et Actuum. 5. dicitur quod Petrus Ananiam et Saphiram
occulte defraudate de precio agri publice denunciavit nulla
secreta admonitione premissa. Ipse et dominus non legit secre-
to admonuisse Iudam antequam eum denunciaret. non ergo est de
necessitate precepti: ut secreta admonitio precedat publicam de-
nunciationem. ¶ Et accusatio est grauior quam denunciatio. sed ad
publicam accusationem potest aliquis accedere nulla admonitione
secreta precedente. determinatur enim in decretali quod accusationes
debent precedere inscriptionem. 2° videtur quod non sit de necessitate precepti quod
secreta admonitio precedat publicam denunciationem. ¶ Et
Non videtur esse probabile quod ea que sunt in consuetudine religiosorum
sunt precepta christi. sed consuetudinem est in religionibus quod in capitulis ali-
qui clamant de culpis nulla secreta admonitione premissa.
2° videtur quod hoc non sit de necessitate precepti. ¶ Et Reli-
giosi tenentur suis prelatibus obedire: sed quoniam placati precipiunt: vel
coiter omnibus vel alicui specialiter: ut si quis sit corrigendus ei di-
cat. ergo videtur quod ei teneantur dicere etiam secreta admonitio-
nem. non ergo est de necessitate precepti ut secreta admonitio pre-

cedat publicas denunciationē. **C** S3 contra ē quod Aug. dicit in lib. de verbis dñi exponens illud. Corripe ipsū iter te et ipsū solū. Studens correctioni: parcens pudori. forte enim pre verecūdia incipit defendere peccatū suū: et que vis facere meliorē facis peiorē. sed ad hoc tenemur p pceptū charitatis: vt caueamus ne frater deterior: efficiatur. ergo ordo correctionis fraterne cadit sub pcepto. **C** Rn^o dñm q̄ circa publicā denunciationē peccatorum distinguendum ē: aut. n. peccata sunt publica: aut sunt occulta. si q̄des sint publica nō est tñi adhibendū remediū ei qui peccauit vt melior fiat: s; et alijs in quorum notitiam deuenit vt nō scandalizentur: et ideo talia peccata sunt publice arguēda: s; illud apostoli. i. ad Thimo. 5. Peccantes corā oībus argue vt et ceteri timorē habeant: quod intelligitur de peccatis publicis: vt Aug. dicit in lib. de verbis dñi. Si vero sint peccata occulta: sic videtur hīe locū qd dñs dicit. Si peccauerit in te frater tuus. qñ enim te offendit publice coram alijs iam non solū in te peccat: sed etiā in alios quos turbat. Sed quia etiā in occultis peccatis potest parari primorū offensa: ideo adhuc videt̄ distinguendum eē. q̄dam enim peccata occulta sunt que sunt in nocentium proximorū vel corporale vel spirituale: puta si aliquis occulte tractet quomodo ciuitas tradatur hostibus vel si hereticus priuatim hoīes a fide auertat. et q; ille qui sic occulte peccat: nō solum in te peccat: s; etiā in alios: opz statim pcedere ad denunciationē vt hīoī nocentū impediāt: nisi forte alijs firmiter estimaret q̄ statim p secretā adnotationem posset hīoī mala impedire: q̄das vō pctā sūt que solū sūt in malū peccātis et ei^o in quē peccat: vel q; a peccante solū ledit: vel saltē ex sola notitia: et tūc ad hoc solū tendendū ē vt fratri peccati subueniat: et sic medic^o corporalis sanitate egrotō cōfert si pōt sine alicuius mēbrū abscissione: si at nō pōt abscindit mēbrū minus necessariū vt vita totius cōseruet: ita et ille qui studet emēdatōi fratris debet si pōt sic emēdare fratrem q̄tū ad cōsciētiā vt fama ei^o cōseruet: q̄ qdē ē vtilis. **H**ierō qdē et ipsi peccati nō solū i t̄pali bus i q̄b^o q̄tū ad multa hō patit detrimentū amissa fama: s; et q̄tum ad spūalia: q; p̄ t̄iore ifamie multū a pctō retrahunt. vñ qñ se infamatos cōspiciūt irrefrenate peccāt. vñ **H**ierō. dicit: Corripiedus ē seorsus fraterne ne si semel pudorē vel verecūdiā amiserit pmaneat in pctō. 2°. d; pseruari fama fratris peccātis: tū q; vno infamato alij ifamant: s; illud Aug. i epla ad plebē hyponēses: Cū de aliqb^o q̄ sanctū nomē p̄fitent aliqd criminis vlt̄ falsi sonnerit: vel veri patuerit: instāt: satagūt: ambiunt: vt de oībus hoc credat tū et q; ex pctō vnus publicato alij p̄nocant ad pctm̄ s; q; p̄scia preferēda ē fame voluit dñs vt saltē cū dispēdiō fame fratris p̄scia per publicas denunciationē a pctō liberet. vñ p; q; pōt eē de necessitate pcepti q; secreta admonitio publicā denunciationem pcedat. **C** Ad p^m ergo dō; q; omnia occulta sūt deo nota: et hoc modo se hnt occulta pctā ad iudiciū diuinum: sicut publica ad humanū: et tñ plerūq; dens pctōres qñ secreta admonitione arguit interiori inspirādo vel vigilantia vel dormienti: s; illud Job. 33. **P**er somniū in visione nocturna qñ irruit sopor sup hoīes: tūc apit aures viroz et erudies eos instruit disciplina vt auertat hoīes ab his q̄ fecit. **C** Ad 2^m dñm q; dñs pctm̄ Jude tāq; deus sic vt publicū habebat. vñ statim poterat ad publicandū procedere: tñ ipse nō publicauit: sed obscuris v̄bis eū de pctō suo admonuit. **P**etr^o at publicauit pctm̄ occultū Ananie et Saphyre tāq; executor dei: cuius reuelatiōe pctm̄ cognouit. de Ioseph at credendū ē q; fr̄es suos qñq; admonuerit: s; non sit scriptū: vel pōt dici q; pctm̄ publicū erat inter fr̄es: vñ dicit plaliter accusauit fr̄es suos. **C** Ad 3^m dō; q; qñ iminet p̄culū multitudinis nō hnt ibi locū hec verba dñi: q; tūc frater peccās nō peccat i te tñ. **C** Ad 4^m dñm q; huiusmodi p̄clamatōes q; i caplis religiosorū hnt sūt de aliqb; leuib^o q̄ fame nō derogāt. vñ sūt qñ qdā cōmemoratiōes pot^o oblitaz culpaz: q̄ accusatiōes vel denūciatiōes. si eēt tñ talia de qb^o frater ifamaret: s; pceptū dñi ageret q; p hūc modū pctm̄ fratris publicaret. **C** Ad 5^m

dñm q; plato nō est obediendū s; pceptum dñi: s; illud Act. 5. Obedire opz deo magis q̄ hoībus. et iō qñ plat^o p̄cipit vt sibi dicat qd q; sciuerit corrigendū. itelligendū ē pceptū sane: saluo ordine sine correctionis: siue pceptū fiat cōiter ad oēs: siue ad aliquē spāliter: s; si platos exp̄sse p̄cipet s; hūc ordinē a dño institutū. et ipse peccaret p̄cipies et ei obediēs qñ s; pceptū dñi agēs. vñ nō eēt ei obediendū: q; platos nō ē iudex iudiciorū occultorū: s; solus de^o. vñ nō h; p̄tate p̄cipiēdi aliqd sup occultis nisi iquantū p aliq̄ iudicia manifestant: puta p ifamiā vel p aliq̄s suspiciōes: in quibus casib^o pōt plat^o p̄cipe eodem mō sicut et iudex secularis: vel ecclia^o: pōt exigere iuramētū de v̄itate dicēda.

Ad octauum sic pcedit. **C** uidet̄ q; testiū inductio nō debeat pcedere publicā denūciationē. **P**ctā. n. occulta nō sūt alijs manifestāda: q; sic hō magis eēt p̄ditor criminis q̄ corrector fratris vt Aug. dicit. s; ille q; iducit testes: pctm̄ fr̄is alij manifestat ergo i pctis occultis nō debet testiū inductio pcedere publicā denūciationē. **C** S. **H**ō debet diligere primū sic se ipsū: s; nullus ad suū pctm̄ occultū iducit testes. ergo neq; ad pctm̄ occultū fr̄is debet iducere. **C** S. **T**estes iducunt ad aliqd. pbandū: sed in occultis nō pōt fieri p̄batio per testes. ergo frustra hīoī testes inducūt. **C** S. **A**ug. dicit in regula q; prius preposito debet ostendi q̄ testib^o: sed ostēdere p̄posito vel plato ē dicere ecclie: non ergo testiū inductio debet pcedere publicā denūciationē. **C** Sed s; ē qd dñs dicit **M**atth. 18. **C** Rn^o. dō; q; de vno extremo ad aliud extremū pueniētē transit p mediū. in correctione aut̄ fraterna dñs voluit q; p̄ncipiū eēt occultū: du; frater corripet fratrem iter se et ipm̄ solū. sine aut̄ voluit esse publicū: ut. s. ecclie denūciaret: et iō pueniētē in medio ponit testiū inductio: vt p̄mo paucis idicet pctm̄ fratris q; possūt pdesse et nō obesse: vt saltē sic sine multitudinis ifamia emendet. **C** Ad p^m ergo dñm q; qdam sic intellexerunt ordinē fraterne correctionis eē suandū: vt p̄mo si sit in secreto corripiendus. et si audierit hñ quidē. Si autē nō audierit: si pctm̄ sit omnino occultū dicebant nō esse vlt̄erius pcedendū. si at̄ incipit iā ad noticiā plurimū deuenire aliqb; iudicij debet vlt̄erius procedi s; q; dñs mādat: sed hoc ē s; id qd Aug. dicit in regula: q; pctm̄ fratris nō debet occultari ne putrescat i corde. Et iō aliter dō; est q; post admonitionē secretā semel vel pluries factā q; diu spes pbabiliter habet de correctione p secretā admonitionē pcedendū est. ex quo at̄ pbabiliter iā cognoscere possumus q; secreta admonitio nō valet. pcedendū ē. vlt̄erius q̄tūcūq; sit pctm̄ occultū ad testiū pductionē: nisi forte pbabiliter estimaret q; hoc ad emendationē fratris nō p̄ficeret: sed exinde deterior redderet: q; ppter hoc est totaliter a correctione cessandū: vt supra dictū ē. **C** Ad 2^m dō; q; hō nō idiget testibus ad emendationem suū pcti: quod tñ pōt eē necessariū ad emendationē pcti fr̄is. vñ non ē similis rō. **C** Ad 3^m dñm q; testes possūt iduci ppter tria. **U**no^o ad ostēdēdū q; hoc sit pctm̄ de quo aliq; arguitur: vt **H**ierō. dicit. 2° mō ad p̄uincendū de actu: si act^o itere tur: vt Aug. dicit i regula. 3° mō ad testificandū: q; si admonēs fecit qd i se fuit: vt **C**hy. dicit. **C** Ad 4^m dñm q; Aug. itelligit: q; pri^o dicat plato q̄ testib^o s; q; plat^o est q; dā singularis p̄sona q; magis pōt pdesse q̄ alijs: nō at̄ q; dicat ei tanq; ecclie. i. sicut i loco iudicij residentī.

De vitijis oppositis charitati. **D**ō. xxxiii.
Einde considerādū est de vitijis oppositis charitati. **C** Et p̄mo de odio qd opponit ipi dilectioni
a 2° de accidia et inuidia que opponuntur gaudij charitatis. 3°. de discordia et sc̄mate que oponuntur paci. 4°. de offensione et sc̄dalo que opponunt b̄ficiētie et correctioni fraterne. **C** Circa p^m q̄runct sex. p^o vtrū; deus possit odio hñi. 2°. vtrū odij dei sit maximū pctō; 3°. vtrū odij primi semp sit pctm̄. 4°. vtrū sit maximū inter pctā que sūt i primū. 5°. vtrū sit vitijū capitale. 6°. ex quo capitali vitijū oriatur.

Ad primū sic procedit. Videtur quod deus nullus odio habere possit. Dicit enim Dio. 4. ca. de diu. no. quod omnibus amabile et diligibile est primus bonum et pulchrum: sed deus est ipsa bonitas et pulchritudo. ergo a nullo odio habet. **C. S.** In apocryphis Esdre dicitur: quod omnia inuocant veritates et benignantur. in operibus eius. sed deus est ipsa veritas: ut dicitur Joannis. 14. ergo omnes diligant deum: et nullus eum odio habere potest. **C. S.** Odium est auersio quidam. sicut dicitur Dionysius. dicitur primo ca. de diu. no. Deus omnia ad seipsum conuertit. ergo nullus eum odio habere potest. **C. S.** Sed hoc est quod dicitur in psalmo. Supbia eorum qui te oderunt ascendit semper. et Joannis. 15. Nunc autem et uiderunt et oderunt me et patrem meum. **C. R. n.** dicitur quod sic ex supra dictis patet: odium est quidam motus appetitive potentie que non mouetur nisi ab aliquo apprehenso: deus autem dupliciter ab homine apprehendi potest. Uno modo scilicet seipsum: puta cum per eum uisus est. Alio modo per effectus suos: cum scilicet inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur: deus autem per eam suam est ipsa bonitas quam nullus habere odio potest: quia de ratione boni est ut ametur. et ideo impossibile est quod aliquis uideat deum per eam suam odio habere: sicut effectus eius aliquid sunt quod nullo modo potest esse contra uoluntatem humane: quia esse uiuere et intelligere est et appropinquabile et amabile omnibus que sunt quidam effectus dei: unde et sic quod deus apprehenditur ut actor horum effectuum non potest odio haberi: sunt autem quidam effectus dei que repugnant inordinate uoluntati: sicut inflicio et et cohibicio peccatorum per legem diuinam que repugnat uoluntati deprauate per peccatum. et quantum ad considerationem talium effectuum ab aliquibus dicitur odio haberi potest: in quantum scilicet apprehenditur peccatorum prohibitor et penarum inflictor. **C. Ad primum** ergo dicitur quod ratio illa procedit quantum ad illos qui uident dei eam que est ipsa eam bonitatis. **C. Ad secundum** dicitur quod ratio illa procedit quantum ad hoc quod apprehenditur deus ut causa illorum effectuum que naturaliter ab hominibus amantur: inter quos sunt opera ueritatis prebetis suam cognitionem hominibus. **C. Ad tertium** dicitur quod deus conuertit omnia ad seipsum in quantum est eam principium quia omnia in quantum sunt tendunt in dei similitudinem que est ipsi esse.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod odium dei non sit maximum peccatorum. Grauisimum enim peccatum est peccatum in spiritum sanctum quod est irremissibile ut dicitur Matthei. 12. sicut odium dei non computatur inter species peccati in spiritum sanctum: ut ex supra dictis patet: ergo odium dei non est grauisimum peccatorum. **C. S.** Peccatum consistit in elongatione a deo: sed magis uis esse elongatus a deo infidelis qui nec dei cognitionem habet: quam fidelis qui saltem quantum ad deum cognoscit: ipsi sunt tamen odio habentur: quod uis quod grauius sit peccatum infidelitatis quam peccatum odij in deum. **C. S.** Deus habet odio solum ratione suorum effectuum que repugnant uoluntati: inter quos precipuum est pena sicut odium re penam non est maximum peccatorum. ergo odium dei non est maximum peccatorum. **C. S.** Sed hoc est quod optio opponitur pessimum: ut patet per philosophum in 8. ethici. Sed odium dei opponitur dilectioni dei in quantum consistit optimum hominis. ergo odium dei est pessimum peccatum hominis. **C. R. n.** dicitur quod defectus peccati consistit in auersione a deo: ut dicitur est. huiusmodi autem auersio ratione culpe non haberet nisi uoluntaria esset: unde ratio culpe consistit in uoluntaria auersione a deo: hec autem uoluntaria auersio a deo per se quod importat in odio dei: in alijs autem peccatis quantum participat: et secundum aliud: sicut enim uoluntas per se inheret ei quod amat: ita sicut se refugit id quod odit: unde quando aliquis odit deum uoluntas eius sicut se ab eo auertit: sed in alijs peccatis: puta cum aliquis fornicat non auertit a deo secundum se: sed sicut aliud in quantum appetit inordinate delectationem que habet annexam auersionem a deo: semper autem id quod est per se est potius eo quod est sicut aliud. unde odium dei inter alia peccata est grauius. **C. Ad primum** ergo dicitur quod sicut Gregorius dicit 25. moralium. Aliud est bona non facere: aliud est bonorum odium datur: sicut aliud est ex precipitatione: aliud ex deliberatione peccare. Ex quo datur intelligi quod odire deum omnium bonorum dato re sit ex deliberatione peccare: quod est peccatum in spiritum sanctum. unde manifestum est quod odium dei maxime est peccatum in spiritum sanctum secundum quod peccatum in spiritu sanctum notat aliquod genus speciale peccati. ideo tamen non computatur inter species peccati in spiritum sanctum: quia generaliter inuenitur in omni specie peccati in spiritum sanctum. **C. Ad secundum** dicitur quod ipsa infidelitas non habet rationem culpe: nisi in quantum est uoluntaria: et ideo tanto est grauius: quanto est magis uoluntaria: quod autem sit

uoluntaria puenit ex hoc quod aliquis odio habet ueritatem que proponitur. unde patet quod ratio peccati in infidelitate sit ex odio dei: circa cuius ueritatem est fides. et ideo sicut causa est portio: effectus: ita odium dei est manus peccati quam infidelitas. **C. Ad tertium** dicitur quod non quod cuius odit penas odit deum penas actorum: nam multi odunt penas que tamen eas patienter ferunt ex reuerentia diuine iustitie. unde Augustinus dicit. 10. presertim quod mala penalia deus tolerare iubet non amari: sicut primum in odium dei puniuntur. hoc est habere odio ipsam dei iustitiam quod est grauisimum peccatum. unde Gregorius dicit. 25. moralium. Sicut non minus grauius est peccatum diligere quam per peccare: ita nequius est odire iustitiam quam non fecisse.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod non esse odium primum sit peccatum. Nullum enim peccatum inuenitur in preceptis uel preceptis legis diuine: secundum illud puer. 8. Iusti sunt omnes sermones mei: non est in eis primum quod nec puer sum: sed Luc. 14. dicitur. Si quis uenit ad me et non odit patrem et matrem non potest esse meus discipulus. ergo non omne odium primum est peccatum. **C. S.** Nihil potest esse peccatum sicut quod deum imitatur: sed imitatio dei quodammodo odio habetur. dicitur enim. 1. Ro. primo. Detractatores deo odibiles. ergo possumus aliquos odio habere absque peccato. **C. S.** Nihil naturaliter est peccatum: quia peccatum est recessus ab eo quod est sicut natura: ut Damascenus dicit in 2. li. Sicut natura est unicuique rei quod odit illud quod est sibi contrarium et quod nitatur ad eius corruptionem. ergo uis non esse peccatum quod aliquis habeat odio inimicum suum. **C. S.** Sed hoc est quod dicitur. 1. Joannis. 2. Qui odit fratrem suum in tenebris est: sed tenebre spirituales sunt peccata. ergo odium proximi non potest esse sine peccato. **C. R. n.** dicitur quod odium amoris opponitur: ut supra dictum est. unde tamen habet odium de ratione mali quantum amor habet de ratione boni. amor autem debet primo secundum id quod a deo habetur. sicut natura et gratia. non autem debetur ei amor: sicut id quod habet a seipso et diabolo. sicut peccatum et iustitie defectum. et ideo sicut habet odio in fratre peccatum: et omne illud quod pertinet ad defectum diuine iustitie sicut ipsa natura et gratia fratris non potest aliquis habere odio sine peccato. hoc autem ipsi quod in fratre odium culpam et defectum boni: pertinet ad fratris amorem. eiusdem enim rationis est quod uelimus bonum alienius: et quod odium malum ipsius. unde simpliciter accipiendo odium fratris semper est cum peccato. **C. Ad primum** ergo dicitur quod parentes quantum ad naturam et affinitatem que nobis coniungunt sunt a nobis secundum preceptum dei honorandi: ut patet Exod. 20. Odiendi autem sunt quantum ad hoc quod impedimentum prestat nobis accedendi ad perfectionem diuine iustitie. **C. Ad secundum** dicitur quod deus in detractoribus odio habet culpam non naturam: et sic sine culpa possumus odio detractores habere. **C. Ad tertium** dicitur quod homines sicut bona que habent a deo non sunt nobis contraria. unde quantum ad hoc sunt amandi. contrariantur autem nobis secundum quod contra nos inimicicias exercent: quod ad eorum culpam pertinet: et quantum ad hoc sunt odio habendi. hoc enim in eis debemus habere odio quod nobis sunt inimici.

Ad quartum sic procedit. Videtur quod odium primum sit grauisimum peccatorum eorum que in primum committuntur. Dicitur enim. 1. Joannis. 3. Omnis qui odit fratrem suum homicida est. sed homicidium est grauisimum peccatorum inter ea que committuntur in proximum. ergo et odium. **C. S.** Pessimum opponitur optimo: sed optimum eorum que proximo exhibemus est amor: omnia enim alia ad dilectionem referuntur. ergo et pessimum est odium. **C. S.** Sed contra. Malum dicitur quod nocet secundum Augustinum in enchiridion: sed plus aliquis nocet proximo per alia peccata quam per odium: puta per furtum et homicidium et adulterium. ergo odium non est grauisimum peccatum. **C. S.** Chrysostomus exponens illud Matthei. Qui soluit unum de mandatis istis minimis: dicit Mandata Moyse: non occides: non adulterabis. in remuneratione modica sunt: in peccato autem magna. mandata autem christi. i. non irascaris: non concupisces: in remuneratione magna sunt: in peccato autem minima. odium autem pertinet ad interiorum motum: sicut et ira et concupiscentia. ergo odium proximi est minus peccatum quam homicidium. **C. R. n.** dicitur quod peccatum quod committitur in primum habet rationem mali ex duobus. Uno quidem modo ex deordinatione eius qui peccat. Alio modo ex nocimento quod infert ei sicut quod peccat. **C. S.** Ergo in odium est manus peccati quam exteriores actus

qui sūt in primū nocuentū. q. s. p. odiū deordinat volū-
tas hoīs q̄ est potissimū i hoīe: ⁊ ex qua est radix pcti: vñ
ē si exteriores actus iordinati eēt absq; inordinatione vo-
luntatis nō eēt pctā: puta cū aliqs ignorāter vel zelo iusti-
tie hoīes occidit. ⁊ si qd culpe est in exterioribus pctis q̄ s̄
primū cōmittunt totum est ex interiori odio: sed quan-
tum ad nocuentū qd primo inferē peiora sunt exterioro-
ra pctā q̄ iteri^o odiū. Et p hoc p̄ r̄sio ad obiecta.

Ad quintū sic pcedit. Uidē q̄ odium sit viciū
capitale. odium. n. directe opponi-
tur charitati: s; charitas est pncipalissima vtutū ⁊ mī alia-
rū. ergo odiū est maximū viciū capitale ⁊ pncipiū oīm
aliorū. **¶** Peccata oriunt in nobis s̄m inclinationem
passionū: s̄m illud ad Ro. 7. Passiones pctōrū opaban-
tur in mēbris nris vt fructificaret mortū: sed in passiōibus
aīe ex amore ⁊ odio vident oēs alie seq: vt ex supra dictis
p̄s: ergo odiū d̄s poni iter vicia capitalia. **¶** Viciū est
malū morale. sed odiū pncipalius respicit malū q̄ alia pas-
sio. ergo vñ q̄ odium d̄s poni viciū capitale. **¶** Sed s̄ ē
qd Greg. 31. moral. nō enumerat odiū inter septem vicia
capitalia. **¶** R. n. ddm q̄ sicut supra dcm ē: viciū capita-
le ē ex quo vt frequētius alia vicia oriunt: viciū autē ē s̄ na-
turā hoīs inq̄stū ē aīal rōnale: in his aīit q̄ s̄ nām sūt pau-
latim id qd ē nature corūp̄t. vt op̄s q̄ primo recedatur
ab eo quod est minus secundū naturam: ⁊ vltimo ab eo
qd est maxime sed̄s naturam: q: id qd est p̄mū in cōstru-
ctione est vltimū in resolone. id autē qd est maxime ⁊ p̄io
nāle homini: est q̄ diligit bonū: ⁊ p̄cipue bonū diuinū ⁊
bonū pximi. ⁊ iō odiū qd dilectioni huic opponit nō ē p̄-
mū in dilectione vtutis q̄ sit p vicia: s; vltimū. ⁊ iō odiū
nō est viciū capitale. **¶** Ad p̄m ergo ddm q̄ sicut d̄ i. 7.
p̄b. vtus vniuscuiusq; rei cōsistit i hoc q̄ sit bñ disposita
s̄m suā nāz. ⁊ iō in vtutibus ōs eē p̄mū ⁊ pncipale qd est
p̄mū ⁊ pncipale i ordine nālī. ⁊ ppter hoc charitas ponit-
tur pncipalissima vtutū. ⁊ eadē rōne odiū nō potest esse p̄-
mū in viciis: vt dictū ē. **¶** Ad 2^m ddm q̄ odium mali
qd s̄: iaf nālī bono ē p̄mū iter passiones aīe: sicut ⁊ amor
nālī boni: s; odiū boni cōnālī nō pōt esse p̄mū: s; h̄z rō-
nem vltimū: q: tale odiū attestat correctioni nāe iā facte si-
cut ⁊ amor extranei boni. **¶** Ad 3^m ddm q̄ duplex ē ma-
lum: qdādam verū qd. s. repugnat nālī bono. ⁊ h̄mōi ma-
li odium pōt h̄e rōne p̄oritatis inter passiones: est autem
aliud malum nō verū: sed apparens qd. s. est verum bo-
nū ⁊ cōnaturale: sed estimat vt malū ppter corruptiones
nāe: ⁊ h̄mōi mali odium ōs q̄ sit in vltimo. hoc autē odi-
um est viciosum: non autem p̄mū.

Ad sextū sic pcedit. Uidē q̄ odium nō oriat ex
inuidia. Inuidia. n. est tristitia quedā
de alienis bonis. odiū ante non orit ex tristitia: s; potius
econuerso. tristitiamur. n. de p̄tia malorum q̄ odium. ergo
odiū nō orit ex inuidia. **¶** Odiū dilectioni opponit: sed
dilectio pximi refert ad dilectionē dei: vt supra habitū ē.
ergo ⁊ odiū pximi refert ad odiū dei: s; odiū dei nō cā-
tur ex inuidia: nō. n. inuidem^o bis q̄ marie a nobis distāt: s;
bis q̄ p̄ping vident: vt p̄s p̄ p̄m i. 2. rethorice. ergo odi-
ū nō cātur ex inuidia. **¶** Vnius effect^o vna ē cā: s; odi-
ū cātur ex ira. dicit. n. Aug. i regula q̄ ira crescit i odiū: n̄
ergo cātur odiū ex inuidia. **¶** S; s̄ ē qd Greg. dicit. 31. mo-
ral. q̄ de inuidia orit odiū. **¶** R. n. ddm q̄ sicut dcm est:
odiū pximi ē vltimū i p̄gressu pcti: eo q̄ opponitur dile-
ctioni q̄ nālīter pxims diligit: q̄ at aliqs recedat ab eo qd
est nāle cōtingit ex hoc q̄ itendit vtare aliqd quod ē nālī-
ter fugiendū: nālīter at oē aīal fugit tristitiam: sicut ⁊ ap-
petit delectationē: sicut p̄s per p̄m i. 7. ⁊. 10. etbi. Et iō si-
cut ex delectatione cātur amor: ita ex tristitia cātur odium
sicut ergo monemur ad diligendū ea q̄ nos delectāt inq̄-
tūz ex hoc ipso accipiunt sub rōne boni: ita mouemur ad
odiendū ea q̄ nos cōtristāt: iōstū ex hoc ipso accipiunt sub
rōne mali: vñ cū inuidia sit tristitia de bono pximi: sequit^r
q̄ bonū pximi reddatur nobis odiosum. ⁊ inde est q̄ ex
inuidia orit odium. **¶** Ad p̄mū ergo ddm q̄ q: vis ap-
petitua sicut ⁊ app̄b̄sua reflectit super suos act^o: sequit^r

q̄ in motibus appetitue virtutis sit quedā circulatio. se-
cundū ergo p̄mū processū appetitui motus ex amore cō-
sequitur desiderū: ex quo cōsequitur delectatio cū q̄s cōse-
cutus fuerit qd desiderabat. ⁊ q: hoc ipm q̄ delectari in
bono amato h̄z quādā rōne boni sequitur q̄ delectatio cau-
set amorē. ⁊ s̄m eadē rōnem sequit^r q̄ tristitia causet odiū
¶ Ad 2^m ddm q̄ alia rō ē de dilectiōe ⁊ odio: nā dilectio
nis obiectū ē bonū qd a deo i creaturas deriuat. ⁊ iō di-
lectio p̄ p̄us est dei. ⁊ per posterius ē pximi: sed odiū ē
mali: qd nō h̄t locū i ipso deo: sed in eius effectib^o. vñ ē
supra dictū q̄ de^o nō h̄t odio nisi inq̄stū apprehēditur
s̄m suos effectus. ⁊ iō p̄ p̄ius ē odiū pximi q̄s odiūz def-
vnde cum inuidia ad pximū sit cā odij qd ē ad pximū:
sit per p̄ns causa odij quod est in deū. **¶** Ad 3^m ddm q̄ n̄
bil. p̄hibet s̄m diuersas rōnes aliquid oriri ex diuersis cau-
sis. ⁊ s̄m hoc odiū potest oriri ⁊ ex ira: ⁊ ex inuidia: d̄re-
ctius tamē oritur ex inuidia per quā ipsum bonum pximi
redditur contristabile: ⁊ per p̄ns odibile: sed ex ira oritur
odium s̄m quoddā augmētū. nā primo p̄ irā appetimus
malū pximi s̄m qdā mēsurā: put. s. habet rōne vindicte.
postea autē p̄ cōtinuitatē ire puenit ad hoc q̄ homo ma-
lum pximi absolute desideret: qd p̄tinet ad rōnes odij.
vnde patet q̄ odium ex inuidia causatur formaliter s; ra-
tionem obiecti: ex ira autem dispositiue.

De accidia. Questio. xxxv.

Unde considerādū est de vitijs
oppositis gaudio charita-
tis: qd qdē ē ⁊ de bono diuino: cui gau-
dio opponit accidia: ⁊ de bono pximi:
cui gaudio opponit inuidia. vñ p̄-
mo considerādū ē de accidia. 2° de inui-
dia. **¶** Circa p̄mū q̄runt̄ q̄tuor. 1° vtrū
accidia sit pctm̄. 2° vtrū sit sp̄ale vitij. 3° vtrum sit mor-
tale peccatum. 4° vtrum sit vitium capitale.

Ad primum sic pcedit. Uidetur q̄ accidia
nō sit pctm̄. Passionib^o enī nō
laudamur neq; vituperamur: s̄m p̄m i. 2. etbi. sed ac-
cidia ē qdā passio. est. n. sp̄s tristitie: vt Damas. dicit: ⁊ su-
pra habitū ē. ergo accidia nō ē pctm̄. **¶** Nullus dese-
ctus corporalis q̄ statutis horis accidit h̄z rōne pcti: sed ac-
cidia ē h̄mōi: dicit. n. Cassianus in. 10. lib. de institutis
monasteriorū. **¶** Marie accidia circa horā sextā monachūz
inquetat vt qdā febris ingruens tpe p̄stituto ardētissimos
est^o accessionū suaz solitis ac statutis horis aīe iserēs egro-
tātū. ergo accidia nō ē pctm̄. **¶** Illud qd ex radice bo-
na pcedit nō videt eē pctm̄. sed accidia ex bona radice p-
cedit dicit enī Cassianus in eodē lib. q̄ accidia prouenit ex
hoc q̄ aliquis igemiscit se fructū sp̄iale nō h̄e ⁊ absentia
longeq; posita magnificat monasteria: qd videt ad humi-
litate p̄tinere. ergo accidia nō ē pctm̄. **¶** Omne pctm̄
ē fugiendū: s̄m illud Ecclē. 21. Quasi a facie colubū fuge
pctm̄. sed Cassianus dicit in eodē lib. Exp̄m̄cto p̄batū ē ac-
cidie ipugnationē nō declinādo fugiendā: sed resistēdo su-
perādā. ergo accidia nō ē pctm̄. **¶** Sed s̄ ē illud qd iter-
dicitur i sacra scriptura pctm̄ ē: sed accidia ē h̄mōi. dicitur
enī Ecclē. 6. Subijce humerū tuū ⁊ porta illā. s. sp̄iales
sapiam. ⁊ nō accideris i vinculis ei^o. ergo accidia ē pctm̄
¶ R. n. d̄icēdū: q̄ accidia s̄m Damas. ē qdā tristitia ag-
grauās que. s. ita deprimat animū hoīs vt nihil ei agere li-
beat: sicut ea q̄ sūt acida isfrigidata sūt: ⁊ iō accidia impo-
tat quoddā tedū opandū: vt p̄s per hoc quod dicit i glo.
sup illud ps. Oīm escam abhominata ē aīa eorū. Et a quib^o
busdā d̄s q̄ accidia est torpo: mentis bona negligentis in-
choare: h̄mōi at tristitia semp ē mala: q̄nq; qdēz ē s̄m se-
ipam: q̄nq; vō s̄m effectū: tristitia. n. s̄m se mala ē que est
de eo qd est apparēs malum ⁊ vere bonū: sicut ecōtrario
delectatio mala est que ē de eo qd ē apparēs bonū ⁊ vere
malū: cū ergo sp̄iale bonū sit vere bonum: tristitia q̄ ē de
sp̄iali bono est s̄m se mala: ⁊ etiam tristitia que ē de vere
malo: mala ē s̄m effectū si sic aggrauet hoīem vt eum to-
taliter a bono ope retrahat. vnde ⁊ apostolus. 2. ad Co. 2.
Nō vult vt penitēs maiori tristitia de pctō absorbeat:

q: ergo accidia s'm q' hic sumitur nominat tristitiam spiri-
tualis boni est dupl'r mala & s'z se & s'z effectus: & i'o acci-
dia e' pctm: malū. n. in motib' appetitiuis dicim' eē pctm
vt ex supra dictis p3. **C** Ad p'mū ergo dōz q' passiōes s'z
se nō sunt pctā: s'z s'z q' applicant' ad aliqd' malū vitupāt:
sicut & laudant' ex hoc q' applicant' ad aliqd' bonum. vñ
tristitia s'm se nō noiat nec aliquid laudabile nec vitupera-
bile: s'z tristitia de malo moderata noiat aliquid laudabile
tristitia aut' de bono & itez tristitia imoderata nominat ali-
quid vituperabile. & s'z hoc tristitia pōit' pctm. **C** Ad 2^m
dōz q' passiōes appetitus sensitui & in se pnt' eē pctā ve-
nialia: & inclināt aiām ad pctm mortale. & q: appetit' sen-
situius h'z organum corporale sequit' q' per aliquā corpo-
ralez transmutationē hō fit habilito: ad aliqd' pctm. & ideo
pōt contingere q' s'm aliquas trāsmutatioēs corpales cer-
tis t'pibus puenientes aliqua pctā nos magis impugnent
ois at' corporalis defect' de se ad tristitiā disponit. & i'o ie-
innantes circa meridiē qñ iam incipiūt sentire defectū cibi
& vrgeri ab estib' solis: magis ab accidia impugnantur.
C Ad 3^m dōz q' ad humilitatē ptinet: vt hō defectus pro-
prios p'fiderās seipm nō extollat: s'z hoc nō pertinet ad hu-
militatē: sed potius ad ingratitudinē q' bona que qs a deo
possidet p'tenat: & ex tali contēptu sequit' accidia: de his. n.
tristamur q' quasi mala vel vilia reputamus. sic g' necesse
est vt aliquis alioz bona extollat: q' tñ bona sibi diuini-
pulsā nō contēnat. q: sic ei tristitia redderent'. **C** Ad 4^m
dōm q' pctm semp est fugiendū: sed ipugnatio pcti qñqz
est vincēda fugiēdo: qñqz resistēdo. fugiēdo qdē qñ conti-
nua cogitatio anget pcti icētiū: sic est luxuria: vñ dī. i. ad
Lorī. 6. fugite fornicationē. resistēdo at' quādo cogitatio p-
senerās tollit icētiū pcti qd' puēit ex aliq' leni app'hēsiōe
& h'ō p'tigit i' accidia: q: q'nto magis cogitam' d' bōis spūa-
lib' tāto magis nobis placētia reddūt' ex q' cessat accidia.

Ad secundū sic procedit. Videt' q' accidia nō
fit spāle viciū. Illud. n. qd' cō-
uenit omni vicio nō p'stituit spālis vicij rōnē: s'z qd'libet vi-
ciū facit hoīez tristari de bono spūali opposito: naz luxu-
riosus tristat' de bono p'tinentie: & gulosus de bono absti-
nentie: cū ergo accidia sit tristitia de bono spūali: sic dictū ē
vñ q' accidia nō sit spāle pctm. **C** Ad 2^m. Accidia cū sit tristitia
qdā gaudio opponit': s'z gaudiū nō ponit' vna spālis virt'
ergo neqz accidia d'z poni spāle viciū. **C** Ad 3^m. Spūale bo-
nū cū sit qdā cōe obz qd' vt' appetit' & viciū refugit: nō
p'stituit spāle rōnē vtutis aut vicij: nisi p' aliqd' additū h'bat
s'z nihil vñ q' h'bat ipz ad accidiā si sit viciū spāle nisi labor:
ex hoc. n. aliq' refugit spūalia bona: q: sūt laboriosa. vñ &
accidia tediū qdā ē: refugere at' labores & q'rere quietez
corporale ad idē ptinere vñ. s. ad pigriziaz. ergo accidia ni-
hil aliud est qz pigrizia: qd' vñ eē falsum. nam pigrizia solli-
citudini oppōit': accidie aut' gaudiū: non ergo accidia ē spe-
ciale viciū. **C** Ad 3^m ē q' S: e. 31. moral. distinguit accidiā
ab alijs vicijs. ergo ē spāle viciū. **C** Ad 4^m dōm q' cū acci-
dia sit tristitia de spūali bono: si accipiat' spūale bonū cōi-
ter: nō habebit accidia rōnē spālis vicij: q: sic dictū ē: oē vi-
ciū refugit spūale bonū vtutis opposite. s'z et nō pōt di-
ci q' sit spāle viciū: accidia inq'tū refugit spūale bonū put
est laboriosū vel molestū corpori aut delectatiōis ei' ipe-
dimentū: q: hoc ēt non separaret accidiā a vicijs carnalib'
qbus aliqz getē & delectationē corpis qrit' **C** Et i'o dōz est
q' in spūalib' bonis ē quidā ordo. nā oia spūalia bōa q' sūt
in actibus singular' vtutū ordinant' ad vnū spūale bonum
qd' ē bonū diuinū: circa qd' ē spālis vtus q' ē charitas. vñ
ad qzlibet vtutez ptinet gaudere de pp'rio spūali bono qd'
cōsistit in pp'rio actu: sed ad charitatez ptinet spāliter illud
gaudiū spūale quo qs gaudet de bono diuino. & s'z illa tri-
stitia q' qs tristatur de bono spūali: quod est in actibus
singularum virtutum non pertinet ad aliquod viciū spe-
ciale: sed ad oia vicia: sed tristari de bono diuino de q' cha-
ritas gaudet pertinet ad speciale viciū qd' accidia voca-
tur. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad tertiu sic procedit. Videt' q' accidia non fit
pctm mortale. Omne. n. pctm mor-

tale s'z iaf p'cepto legis dei: s'z accidia nulli p'cepto videt' s'
rari: vt p3 discurrenti per singula p'cepta decalogi. ergo
accidia non est peccatum mortale. **C** Ad 2^m. Peccatū opis i'
eodē genere nō est minus qz peccatū cordis. sed recedere
ope ab aliq' spūali bono in deū ducēte nō ē pctm mortale:
alioqn mortali' peccaret quicūqz consilia non obseruaret.
ergo recedere corde per tristitiā ab huiusmodi spūalibus
opibus non est pctm mortale. non ergo accidia ē peccatū
mortale. **C** Ad 3^m. Nullū pctm mortale in viris p'fectis ineni-
tur. s'z accidia inuenit' in viris p'fectis. Dicit' enī Cassianus
i' li. 9. de institutis cenobioz: q' accidia ē solitarijs magis ex-
perta: & in eremo p'mozantibus i'festio: hostis ac frequēs.
ergo accidia nō est pctm mortale. **C** Ad 4^m ē qd' dī. 2. ad
Lorī. 7. Tristitia seculi mortē operat': sed huiusmodi ē ac-
cidia. nō enī est tristitia s'm deū que p'tra tristitiā seculi diui-
ditur & mortē opat'. ergo ē pctm mortale. **C** Ad 5^m dōm
q' sicut dictū est pctm mortale dī qd' spūale vitāz tollit q' ē
p' charitatē s'm quam de' nos inhabitat. vñ illud pctm ex
suo genere ē pctm mortale: qd' de se s'm pp'riā rōnē s'z iaf
charitati. h'mōi at' est accidia. nam prop'ius effectus chari-
tatis est gaudiū de deo: vt supra dictum est. accidia autē ē
tristitia de bono spūali inq'tum est bonum diuinū. vñ
s'm suūz genus accidia est pctm mortale. **C** Ad 6^m conside-
randum est in omnibus peccatis que sunt s'm suum gen'
mortalia: q' non sunt mortalia nisi quando suam perfectio-
nem consequuntur. est enim consumatio peccati i' cōsensu
rationis. loquimur enim nūc de peccato humano quod i'
actu humano consistit: cuius principium est ratio. vnde si
fit inchoatio peccati in sola sensualitate & non pertingat vs-
qz ad consensum rationis: propter imperfectionem act': ē
pctm veniale: sicut in genere adulterij concupiscentia que
consistit in sola sensualitate est peccatum veniale. si tamen
peruenitur vsqz ad consensum rationis est peccatū mor-
tale: ita etiam & motus accidie in sola sensualitate quando
qz est propter repugnantiam carnis ad spiritum: & tūc est
pctm veniale. quandoqz vero pertingit vsqz ad rationēz
que consentit in fugam & horrorem & detestationem bo-
ni diuini carne contra spiritum omnino p'revalente. & tunc
manifestum est q' accidia est peccatum mortale. **C** Ad p-
mum ergo dōz q' accidia contrariatur p'cepto de sancti-
ficatione sabbati in quo secundum q' est p'ceptum mo-
rale precipitur quies mentis in deo cui etiam contrariatur
tristitia mentis de bono diuino. **C** Ad 2^m dōm q' accidia
non est recessus mentalis a quocūqz spūali bono: sed a
bono diuino cui opz mentem inherere ex necessitate: vn-
de si quis contristetur de hoc q' aliquis cogit eum imple-
re opera virtutis que facere non tenet non est pctm acci-
die: sed quando contristatur in his que ei iminent faciēda
p'pter deū. **C** Ad 3^m dōm q' in viris sanctis inueniūtur
aliqui imperfecti motus accidie: qui tamen non pertingūt
vsqz ad consensum rationis.

Ad quartū sic procedit. Videt' q' accidia non
d'z poni viciū capitale. Viciū
. n. capitale d'z qd' mouet ad actus pctōz: vt supra habitū
est: sed accidia nō mouet ad agendū: s'z magis retrahit ab
agendo. ergo nō debet poni viciū capitale. **C** Ad 2^m. Viciū
capitale h'z filias sibi deputatas. assignat aut' S: e. 31. mo-
ral. sex filias accidie q' sunt: malitia: rancor: pusillanimitas:
desperatio: torpor: circa p'cepta: euagatio mentis circa illi-
ta: q' non vident' p'uenienter oriri ex accidia: nā rancor: idēz
esse vñ qd' odiū qd' orit' ex inuidia: vt supra dictū ē: malitia
aut' est genus ad oia vicia. & s'z euagatio mētis circa illi-
ta & in oibus vicijs inueniunt'. torpor: autē circa p'cepta
idem videt' eē qd' accidia: pusillanimitas aut' & desperatio
ex qbuscūqz pctis oriri possunt: nō ergo conuenienter po-
nit' accidia eē viciū capitale. **C** Ad 3^m. Isidorus in li. de sum-
mo bono distinguit viciū accidie a vicio tristitie: dicens
tristitiā esse inq'tū recedit a grauiozi & laborioso ad qd' te-
net: accidiā aut' inq'tū se cōuertit ad getē indebitā: & dicit
de tristitia oriri rancorē: pusillanimitatē: amaritudinez: de-
sperationē: de accidia vō dic' oriri septē q' sūt ociositas: sō-
nolentia: impotunitas mentis: inquietudo corpis: instabil'
f

tas: vobitas: curiositas. ergo videt vel q a Greg. vel ab
 Isidoro male assignet accidia viciuz capitale euz suis filia/
 bus. C S 5 e qd ide Greg. dicit. 31. moral. accidia ee vi/
 cius capitale et hie pdictas filias. C Rn. dds q sic supra
 dictu est: vicium capitale dicit ex quo poptu e vt alia vi/
 cia oriant fm rone cause finalis: sicut aut homines multa
 operant ppter delectatione: tu vt ipsas consequant: tu et
 ex eius ipetu ad aliqd agendu p moti: ita et ppter tristitia
 multa operant vel vt ipsam euitent: vel eius p dtere i ali/
 qua agenda prumpetes. vnde cu accidia sit tristitia quida
 vt supra dictum est: conuenienter ponitur vicium capita/
 le. C Ad p m g dds q accidia aggrauando animum ho/
 mine impedit ab illis operibus que tristitia causant: sed tri/
 inducit anim ad aliqua agenda vel que sunt tristitie psona
 sicut ad plorandu: vel etia ad aliqua per que tristitia euita/
 tur. C Ad 2 m ddm q Greg. conuenienter assignat filias ac/
 cidie: q: n. vt pbs dicit in. 8. ethi. nullus diu absq delecta/
 tione pot manere cu tristitia: necesse est q ex tristitia aliqd
 dupli oriat. Uno mo vt ho recedat a cōtristatibus.
 Alio mo vt ad alia trāseat in qb delectat: sic illi q nō pnt
 gaudere spūalibus delectatiōibus transferūt se ad corp/
 rales fm p m in. 8. ethi. In fuga aut tristitie talis pcessus
 attendit: q pmo ho fugit cōtristatū. 2o etia impugnat ea
 que tristitia ingerūt: spūalia autez bona de qb tristat ac/
 cidia sūt et finis et id qd est ad finē. fuga at finis sit p despe/
 rationē. fuga aut bonoz q sūt ad finē qstū ad ardua q sub/
 sūt p siliis sit per pusillanimitatē: qstū aut ad ea q pnt ad
 cōez institia sit per torpore circa pcepta. ipugnatio at cōtri/
 stantiū bonoz spūaliū qnqz qdem e circa hoies q ad bona
 spūalia inducunt: et hoc e rancor: qnqz vō se exēdit ad ip/
 sa spūalia bona in qnoz detestationē aliqs adducit: et hoc
 pprie est malitia: inqstū at ppter tristitia a spūalibus aliqs
 transfert se ad delectabilia exteriora ponit filia accidie ena/
 gatio circa illicita: p qd p rnsio ad ea que circa singulas fi/
 lias obijciebant: nā malitia nō accipitur hic fm qd est ge/
 nus viciuz. sed sicut dictū e: rancor: et nō accipit hic cōter/
 pro odio: s; pro qdas indignatione: sicut dictū e: et ide dds e
 de alijs. C Ad 3 m ddm q et Cassianus in lib. de institutis
 cenobioz distinguit tristitiam ab accidia: sed conuenienter
 Greg. accidia tristitias nominat: q: sicut supra dictū est: tri/
 stitia non est vicium ab alijs distinctum scdm q aliquis re/
 cedit a graui et laborioso opere: vel scdm quascūqz alias
 causas aliquis tristetur: sed solū scdm q cōtristatur de bo/
 no diuino: qd pertinet ad rōnem inuidie: que in tantis cō/
 nertit ad quietem indebitam inquantuz aspernatur bonū
 diuinum: illa autem que Isidorus ponit oriri ex accidia et
 tristitia reducuntur ad ea que Greg. ponit. nam amaritu/
 do quam Isidorus ponit oriri ex tristitia est quida effectus
 rancoris. ociositas autē et somnolentia reducuntur ad tor/
 porem circa pcepta circa que est aliquis ociosus omnia
 ea ptermittens: et somnolētus ea negliganter implens.
 omnia autem alia quinqz que ponit ex accidia oriri perti/
 nent ad euagationē mentis circa illicita: que quidem secun/
 dum q in ipsa arce mentis residet volentis impotune ad
 diuersa se diffundere: vocatur impotunitas mentis secū/
 dum autem q pertinet ad cognitionem dicitur curiositas
 quantum autem ad locutionem dicitur verbositas: quan/
 tum autem ad corpus in eodem loco non manens dicitur
 inquietudo corporis: quādo. s. aliquis p inordinatos mo/
 tus mēbroz vagitatem indicat mentis: qstū autem ad
 diuersa loca dicitur instabilitas: vel potest accipi instabili/
 tas secundum mutabilitatem propositi.

De Inuidia.

26. xxxvi.

Et considerandus est de inui/
 dia. C Et circa hoc qrun/
 tur qtuor. p qd sit inuidia. 2o. vtrū sit
 pctm. 3o. vtrum sit pctm mortale. 4o
 vtrū sit viciū capitale: et de filiabus ei.

Ad primū sic pcedit. Uide

tur q inuidia nō
 fit tristitia. Obm enī tristitie est malum. sed obm inuidie e
 bonū: dicit enī Greg. i. 5. moral. de inuido loqnēs. Tabe

scētē mentē sua pena faciet quas felicitas torquet aliena.
 ergo inuidia nō e tristitia. C S. Similitudo nō e cā tristi/
 tie: s; magis dilectiōis. s; silitudo e cā inuidie. dicit enī pbs
 in. 2. retho. Inuidebūt tales qbus sūt aliqui siles aut s; ge/
 nus: aut fm cognationē: aut fm staturā: aut fm habitu:
 aut fm opinionē. ergo inuidia nō e tristitia. C S. Tristi/
 tia ex aliq defectu causat. vñ illi q sūt i magno defectu sūt
 ad tristitia pni: vt supra dictū e cū de passionibus ageret:
 sed illi quibus modicū deficit et q sunt amatores honoris
 et q reputant sapiētes: sūt inuidi: vt p p p m i. 2. retho
 ce. ergo inuidia nō e tristitia. C S. Tristitia delectatiōi op/
 ponit oppositoz aut nō est eadē cā. ergo euz memoria bo/
 noz humanoz sit cā delectatiōis: vt supra dictū e: non erit
 cā tristitie. est aut cā inuidie. dicit enī pbs in. 2. retho. q
 bis aliqui inuidēt q hnt aut possiderūt q ipsis cōueniebāt:
 aut que ipsi quandoqz possidebant. ergo inuidia nō e tristi/
 tia. C S 5 e q Damase. in. 2. lib. ponit inuidiam species
 tristitie. et dicit q inuidia e tristitia in alienis bonis. C Rn.
 dicendum q obiectum tristitie est malum proprium. con/
 tingit autem id quod est alienum bonum apprehendi vt
 malum proprium: et fm hoc de bono alieno potest ee tri/
 stitia: sed hoc contingit dupliciter. Uno modo quādo q
 tristatur de bono alicuius inquantum imminet sibi ex hoc
 periculum alicuius nocenti: sicut cum homo tristatur
 de exaltatione inimici sui timens ne eum ledat et talis tristi/
 tia non est inuidia: sed magis timoris affectus: vt philoso/
 phus dicit in. 2. retho. Alio modo bonum alteri est
 matum vt malum proprium inquantum est diminutiuum
 proprie glorie vel excellentie: et hoc modo de bono alteri
 us tristatur inuidia. et ideo pcepue de illis bonis homi/
 nes inuidēt in quibus est gloria: et in quibus hoies amat
 honorari et in opinione esse: vt philosophus dicit in. 2. re/
 tho. C Ad p m ergo ddm q nihil prohibet id quod e
 bonum vni apprehendi vt malum alteri: et fm hoc tristi/
 tia aliqua potest esse de bono: vt dictum est. C Ad secun/
 dum dicendum q q: inuidia est de gloria alterius inqstū
 diminuit gloriam quam quis appetit: pns e vt ad illos tā/
 tum inuidia habeatur quibus homo vult se equare vel p
 ferre in gloria. hoc autem non est respectu multum a se di/
 stantium: nullus. n. nisi isanus studet se equare vel prefer/
 re in gloria his qui sunt multo eo maiores: puta plebeius
 hō regi: vel et rex plebeio quem multū excedit. et iō his q
 multū distāt vel loco vel tpe vel statu: hō nō inuidet: s; his
 q sūt pping qbus se nitē eāre vel pferre: nā cū illi excedūt
 in gloria accidit hoc h nāz vtilitatē: et inde causatur tristitia.
 silitudo aut delectationem causat inqstū concordat vo/
 luntati. C Ad 3 m ddm q nullus conat ad ea in quibus est
 multū deficiens. et ideo cum aliqs in hoc eti excedat nō in/
 uidet: sed si modicū deficiat vñ q ad hoc ppingere possit et
 sic ad hoc conat: vñ si frustraret eius conatus ppter exces/
 sum glorie alterius tristatur. et inde est q amatores hono/
 ris sunt magis inuidi. et sli et pusillanimes sunt inuidi: q:
 oia reputāt magna: et qcqd boni alicui accidat reputant se
 in magno supatos esse: vñ et Job. 5. dī. Iudarunlum occi/
 dit inuidia: et dicit Greg. in. 6. moral. Q inuidere nō pos/
 sumus: nisi eis quos nobis i aliq meliores putam. C Ad
 4 m ddm q memoria pteritoz bonoz inqstū fuerūt habi/
 ta delectationē causat: s; inqstū sūt amissa causant tristitias:
 et inqstū ab his hnt causant inuidia: q: hoc maxime vñ
 glorie pprie derogare. et iō dicit pbs in. 2. retho. q se/
 nes inuidēt iunioribus: et illi q multū expēderunt ad aliqd
 consequendū inuidēt his q paruis expensis illud sunt con/
 secuti: dolent. n. de amissione suozum bonozū: et de hoc q
 alij consecuti sunt bona.

Ad secundū sic pcedit. Uidet q inuidia non
 fit pctm. Dicit. n. Hiero. ad Al

lethā de instructiōe filie. Habeat socias cū quibus discat:
 quib inuideat: orū laudibus mordeat: s; null e sollicitan/
 dus ad peccādū: ergo inuidia nō e pctm. C S. Inuidia est
 tristitia de alienis bonis: vt Damasc. dicit. s; hoc qnqz lau/
 dabiliter fit: dī. n. puer. 29. Cū ipij sumperint principatuz
 gemet pplis. ergo inuidia non est semp pctm. C S. Inui

dia zelum quēdam noiat: sed zelus qdā ē bon⁹ s; illd ps. Zelus dom⁹ tue comedit me. ergo inuidia nō semp ē pec / catū. **C. S.** Pena diuidit s; culpā: s; inuidia ē qdā pena. dicit. n. Greg. 5. moral. Cū deuictū cor: linoris putredo cor: ruperit ipsa quoq; exteriora idicant q; grauius aiuz vesa / nia instigat: color: qppe pallore afficit: oculi deprimuntur: mēs accēdit: mēbra frigesūt: fit in cogitatioe scabies: i de / tibus stridor: ergo inuidia nō est pctm̄. **C. S.** s; ē q; dī ad Gal. 6. Nō efficiamur inanis glorie cupidū: inicē puocā / res: et inuicē inuidētes. **C. Rn.** dōz q; sic dictū ē inuidia ē tri / stitia qdā de alienis bonis: S; hec tristitia pōt ptingere qm̄ / o: modis. Uno quidē mō cu; aliq; dolet de bono alicu / sus inq̄tū ex eo timeat nocumentū vel sibiūpi vel etiā alijs bonis. et talis tristitia nō est inuidia: vt dictū ē: et pōt esse si / ne pctō. vñ Greg. 22. moral. ait. Euenire plerūq; solet vt nō amissa charitate et inimici nos ruina letificet et rurū ei⁹ / glia sine inuidie culpa p̄tristet: cū et ruente eo quosdā bene / erigi credim⁹ et p̄ficiēte illo plerosq; iniuste opprimi for / midamus. Alio mō pōt aliq; tristari de bono alteri⁹: nō / ex eo q; h; ipse bonū: sed ex eo q; nobis deest bonū illud / qd ipse habet. et hoc pprie est zelus: vt p̄hs dicit i. 2. rhe / torice. et si iste zelus sit circa bona honesta laudabilis ē s; in / illud. i. ad Cor. 14. Emulamini spūalia. si at sit de bonis tē / poralibus pōt eē cū pctō et sine pctō. Tertio mō aliquis / tristatur de bono alteri⁹ inq̄tū ille cui accidit bonū ē eo idi / gnus: q; quidē tristitia nō pōt oriri ex bonis: honestis ex q; / bus aliq; iustus efficiat: sed sic p̄hs dicit in. 2. rheto. ē de di / uicijs et talibus q; p̄nt puenire dignis et indignis: et hec tri / stitia s; in ipm̄ vocat nemesis: et p̄tinet ad bonos mores: / sed hoc iō dixit: q; p̄siderabat ipsa bona t̄palia s; se prout / p̄nt magna videri nō respiciētib⁹ ad eterna: sed s; in doctri / nā fidei t̄palia bona q; i dignis. pueniūt ex iusta dei ordina / tioe disponūt. vñ ad eoz correctionē vñ ad eoz dānationē: / et h̄mōi bōa q; si n̄l sūt i cōpanōe ad bōa futura q; seruāt / bōis. et iō huiusmodi tristitia p̄hibet in scriptura sacra: s; / illud ps. Noli emulari in malignātib⁹: neq; zelaueris fa / cientes iniquitatē: et alibi. Pene effusi sunt gressus mei: q; / zelani sup iniquos p̄ces pctō: n; videns. Quarto modo / aliq; tristat de bonis alicuius inq̄tū alter excedit ip̄s i bo / nis. et hoc pprie ē inuidia. et istud semp ē prauū: vt p̄hs dī / cit in. 2. rheto. q; dolet de eo de quo est gaudēdū. s. de bo / no pximi. **C. Ad p̄m** ergo dōz q; ibi sumit inuidia p zelo q; / q; d; icitari ad p̄ficiēdū cū melioribus. **C. Ad 2m̄** dōm / q; rō illa p̄cedit de tristitia alienoz bonoz s; p̄mū modū. **C. Ad 3m̄** dōm q; inuidia differt a zelo: sic dictū ē. vñ zel⁹ / aliq; pōt eē bon⁹: s; inuidia semp ē mala. **C. Ad 4m̄** dōz q; / nihil p̄hibet aliq; pctm̄ rōne alicui⁹ adiuncti penale eē: vt / supra dictum est cum de peccatis ageretur.

Ad tertiu sic p̄cedit. Videt q; inuidia non sit / pctm̄ mortale. Inuidia. n. cu; sit tri / stitia est passio appetitus sensitivi: sed in sensualitate nō est / pctm̄ mortale sed solū in rōne: vt p; p Aug. 12. de tri. g. i / nuidia nō est pctm̄ mortale. **C. S.** In infantib⁹ nō pōt esse / pctm̄ mortale: s; in eis pōt eē inuidia. dicit. n. Aug. i p̄o con / fes. Uidi ego et exptus sū zelantē puez nōdū loq̄bat et i / ruebat pallidus amaro aspectu collactaneū suū. g. inuidia / nō ē pctm̄ mortale. **C. S.** Oē pctm̄ mortale alicui vtuti s; / riat: s; inuidia nō s; riat alicui vtuti: s; nemesis q; ē qdā passio / vt p; p p̄hs i. 2. rhetorice. ergo inuidia nō ē pctm̄ mortale. **C. S.** s; ē qd dī Job. 5. Idarunū occidit inuidia. nihil aut / occidit spūaliter nisi pctm̄ mortale. g. inuidia ē pctm̄ morta / le. **C. Rn.** dōm q; inuidia ex genere suo est pctm̄ mortale / genus autē peccati ex obiecto consideratur. inuidia at s; in / rationē sui obiecti s; iatur charitati per quam est vita ani / me spiritualis: s; in illud. i. Joan. 3. Nos scimus qm̄ tran / slati sumus de morte ad vitā: qm̄ diligim⁹ fratres. vtrius / q; aut obiectū et charitatis et inuidie est bonū pximi: s; s; / s; rium motū. nā charitas gaudet de bono pximi: inuidia / aut de eode; tristatur: vt ex supra dictis p; vnde manife / stū est q; inuidia ex suo genere est pctm̄ mortale. sed sic su / pra dictum est: in quolibet genere peccati mortalis inueni / untur aliqui imperfecti motus in sensualitate existentes q;

sunt pctā venialia: sic in genere adulterij p̄m̄is mot⁹ p̄cu / piscencie. et in genere homicidij p̄m̄is mot⁹ ire: ita et in ḡne / inuidie inueniunt aliq; p̄m̄is mot⁹: q; q; et in viris p̄fectis: / q; sūt pctā venialia. **C. Ad p̄m** ergo dōz q; mot⁹ inuidie s; / q; est passio sensualitatis ē quoddā imperfectū i genē actuz / humanoz quoz p̄ncipiū ē rō. vñ talis inuidia nō est pecca / tū mortale. et filis ē rō de inuidia parumloz in q;bus nō est / vsus rōnis vñ patet responsio ad 2m̄. **C. Ad 3m̄** dōm q; i / nuidia s; in p̄hs i. 2. rheto. opponit et nemesis et misericordie / s; s; in diuersa. nā misericordie opponit directe s; s; ietate / p̄ncipalis obiecti. inuidus enī tristat de bono pximi: miseri / cors aut tristat de malo pximi: vñ inuidi nō sunt miseri / cors sicut ibidē dī: nec econuerso: ex pte vō ei⁹ de cui⁹ bo / no tristat inuid⁹ oppōit inuidia nemesis. nemesis aut tristat / de bono idigne agētū: s; in illud ps: zelani sup iniquos pa / ces pctōz vidēs. inuidus at tristat de bono eoz q; sūt digni / vñ p; q; p̄ma s; ietas ē magis directa q; secūda. miseri / cors at quedā vtus est et charitatis p̄p̄us effectus. vñ inui / dia misericordie opponit et charitati.

Ad quartū sic procedit. Videt q; inuidia nō / sit viciū capitale. Vicia enim ca / pitalia distinguuntur contra filias capitalium viciorum. s; / inuidia est filia inanis glorie. dicit. n. p̄hs in. 2. rhetorice. q; / amatores honoris et glorie magis inuident. g. inuidia nō / est viciū capitale. **C. S.** Vicia capitalia videntur esse le / uiora q; alia q; ex eis oriunt. dicit. n. Greg. 31. moral. P̄si / ma vicia decepte mētē q; si sub qdā rōne se ingerūt: s; q; se / quunt dū mētē ad oēs isaniā p̄trahūt quasi bestiali clamo / re mentē pfundūt: sed inuidia vñ eē granissimuz pctm̄. dicit / n. Greg. 5. moral. Quāuis per oēs viciuz qd p̄petratur / humano cordi antiq; hostis virus ifundit: in hac tñ neq; / tota sua viscera serpens cōcentit et ip̄rimēde malitie peste; / vomit. ergo inuidia nō est viciū capitale. **C. S.** Vñ q; incō / uenienter ei⁹ filie assignent a Greg. 31. moral. vbi dicit q; / de inuidia orit odiū: susurratio: detractio: exultatio i aduer / sis pximi: et afflictio in p̄speris. exultatio. n. in aduersis p; / pximi: et afflictio in p̄speris idē videt eē qd inuidia: vt ex p; / missis p;: ergo nō ista debēt poni vt filie inuidie. **C. S.** s; ē / auctoritas Greg. 31. moral. qui ponit inuidiā viciū capita / le: et ei p̄dictas filias assignat. **C. Rn.** dōz q; sic accidia ē / tristitia de bono spūali diuino: ita inuidi est tristitia de bo / no pximi: dictū est aut supra accidia; eē viciū capitale ea / rōne: q; ex accidia hō ipellit ad aliqua faciēda: vel vt fu / gat tristitiam: vel vt tristitie satisfaciāt. vñ eadem rōne inui / dia ponit viciū capitale. **C. Ad p̄mū** g. dōz q; sic Greg. / dicit in. 31. moral. Capitalia vicia tanta sibi iunctioe iun / gunt vt non nisi vnū de altero p̄ferat. P̄sia nāq; supbie / soboles inanis est glia: q; dū opp̄ssaz mētē corrūpit mox i / nidiā gignit: q; dū vani nois potētā appetit neq; hāc ali⁹ / adipisci valeat tabescit: nō ē ergo s; rōne vicij capitali q; ip / su; ex alio oriat: s; q; si hēat aliquā p̄ncipalē rōne p̄ducēdi / ex se multa genera pctōz: forte tñ p̄pter hoc q; inuidia ma / nifeste ex inani glia nascit nō ponit viciū capitale neq; ab / Isidoro in lib. de sūmo bono: neq; a Cassiano in li. de insti / tutis cenobioz. **C. Ad 2m̄** dōm q; ex verbis illis nō habe / tur q; inuidia sit maximū pctōz: s; q; q; diabolus inuidiā / suggerit: ad hoc hōies inducit qd ipse p̄ncipaliter in corde / h;: q; sicut ibi iducit p̄nter: inuidia diaboli mors introiit / in orbē terraz: est tñ quedā inuidia q; inter grauissima pctā / cōputat. s. inuidētia fraterne grē s; q; aliq; dolet de ip / so augmento grē dei: non solum de bono pximi: vñ po / nit pctm̄ in spūm sc̄m̄: q; p; hāc inuidētiā hō quodā mō / inuidet spūitū sc̄tō q; in suis operibus glorificat. **C. Ad 3m̄** / dōm q; numerus filiaz inuidie sic pōt sumi: q; in conatu i / uidie est aliqd tanq; p̄ncipiū. et aliqd tanq; mediū: et aliqd / tāq; terminus: p̄ncipiū qdē est vt aliq; diminuat gliam / alterius vel in occulto: et sic est susurratio: vel manifeste. et / sic est detractio: mediū aut est q; aliq; intendens dimi / nuere gliam alterius: aut pōt: et sic est exultatio in aduersis / aut nō pōt: et sic est afflictio in prosperis: terminus autem / est in ipso odio: q; sicut bonum delectat et causat amores: / ita tristitia causat odiū: vt supra dictū ē: afflictio aut in pro /

spereis primi vno mo est ipsa inuidia inq̄tū. f. aliq̄s tristat de p̄speris alicuius fm q̄ h̄it gl̄iam q̄sdā. Alio v̄o mo ē filia inuidie fm q̄ p̄spera primi eueniunt h̄ conatū inidentis q̄ nitit impedire: exultatio aut̄ in aduersis non est directe idē qd̄ inuidia: sed ex ea sequit̄. nam ex tristitia de bono primi q̄ est inuidia sequit̄ exultatio de malo eiusdē.

De peccatis q̄ opponunt̄ paci. Q^o. xxxvij.

Inde considerandū est de peccatis q̄ opponunt̄ paci.

Et p̄mo de discordia que ē i corde. Se cūdo de cōtentioe q̄ ē i ore. Tertio de his q̄ p̄tinent ad opus. f. de sc̄sinate r̄ra et bello. **Circa primū q̄runt̄ duo.**

Primo vtrū discordia sit pctm̄. Se

cundo vtrū sit filia inanis glorie.

Ad primū sic p̄cedit. **Uidet̄ q̄ discordia non sit pctm̄.** Discordare. n. ab aliquo ē

recedere ab alterius voluntate: sed hoc nō v̄ ē pctm̄: q̄ voluntas primi nō est regula voluntatis n̄re: sed sola voluntas diuina. ergo discordia nō est pctm̄. **C̄. Quicūq̄ inducit aliquē ad peccandū et ipse peccat: sed inducere iter alios quos discordia nō v̄ ē pctm̄.** d̄. n. Act. 23. q̄ sc̄s Paulus q̄ vna pars eēt saduceorū et altera phariseorū exclamauit in concilio. Viri fratres ego phariseus sum filius phariseorū: de spe et de resurrectione mortuorū ego iudico: et cum hoc dixisset: facta est dissensio inter phariseos et saduceos. ergo discordia non est peccatum. **C̄. Peccatū p̄cipue mortale in sanctis viris non inuenitur: sed in sanctis viris inuenitur discordia.** dicitur enim Act. 15. facta ē dissensio inter Paulum et Barnabam ita vt discederent ab inuicem. ergo discordia non est peccatum et maxime mortale. **Sed h̄ est q̄ ad Gal. 5. dissensioes. i. discordie ponuntur inter opera carnis de quibus subditur. Qui talia agunt regnum dei non consequentur: nihil autē excludit a regno dei nisi peccatum mortale.** ergo discordia est peccatum mortale. **C̄. R̄n̄. d̄m q̄ discordia concordie opponitur: concordia autem: vt supra dictum est: ex charitate causatur. inq̄tum. f. charitas multorum corda coniūgit in aliquid vnum qd̄ est p̄ncipali quōsdē bonū diuinū secūdario autez bonū p̄ximū. discordia igitur eadez ratione est peccatū: inq̄tum h̄mōi concordie h̄iat: Sed sciendū q̄ hec discordia per discordiā tollitur dupli. vno quidē mo p̄ se. alio vero mo per accidēs. per se quidē inhumanis actibus et motibus dicit̄ esse id qd̄ est fm̄ intentionē. v̄ p̄ se discordat aliquis a p̄ximo q̄ sc̄s et ex intentione dissentit a bono diuino et a p̄ximū bono in quo d̄s consentire: et hoc est pctm̄ mortale ex suo genere. p̄pter h̄ietatē ad charitatē h̄ p̄ximū motus huius discordie p̄pter imp̄fectionem act̄ sint pctā venialia. per accidēs aut̄ inhumanis actib̄ cōsideratur ex hoc q̄ aliquid est p̄ter intentionē. v̄ cū intentio aliquorū sit ad aliquod bonū qd̄ p̄tinet ad honores dei vel utilitatē p̄ximū: s̄ vnus estimat hoc eē bonū: alius autē h̄ h̄iam opinionem: discordia tunc est per accidēs h̄ bonū diuinū vel p̄ximū. et talis discordia nō est pctm̄: nec repugnat charitati: nisi h̄mōi discordia sit vel cū errore circa ea que sunt de necessitate salutis: vel pertinacia idebite adhibeatur. cū etiā supra dictū est q̄ cōcordia que est charitatis effectus: est vnio voluntatū nō vnio opinionū. ex q̄ p̄ q̄ discordia q̄sq̄ est ex pctō vnus t̄m̄: puta cū vnus vult bonū cui alī sc̄s resistent. q̄sq̄ autē est cū pctō vtriusq̄z puta cū vterq̄z dissentit a bono alterius et vterq̄z diligit bonū p̄ximū. **Ad p̄m̄ ḡo d̄d̄ q̄ voluntas vnus hoīs s̄ se cōsiderata nō est regula voluntatis alterius: sed inq̄tus voluntas p̄ximū inheret voluntati dei q̄ sit p̄ p̄s regula regulata fm̄ p̄ximā regulā. et iō discordare a tali voluntate ē peccatū q̄ per hoc discordat a regula diuina.** **Ad 2^m d̄m q̄ sic voluntas hoīs adherēs deo est q̄daz regula recta a q̄ peccatū est discordare: ita etiā voluntas hoīs deo p̄traria ē quedā p̄uersa regula a qua bonū est discordare. facere ergo discordiā per quā tollit bona concordia: quaz charitas facit est grane pctm̄. vnde d̄. p̄verb. 6. Sex sunt que odit d̄s: et septimū detestat̄ aīa eius: et hoc septimū po-****

nit euz qui seminat inter fr̄es discordias. s̄ cāre discordias per quā tollit mala concordia. f. i mala voluntate ē landabile: et hoc mo laudabile fuit q̄ Paulus posuit dissensionē iter eos q̄ erāt p̄cordes i malo. nā et d̄s de se dicit̄ Mat. 18. Nō veni pacē mittere s̄ gladiū. **Ad 3^m d̄d̄ q̄ discordia q̄ fuit iter Paulū et Barnabā fuit p̄ accēs et nō p̄ se. vterq̄z enī itendebat bonū: s̄ vni videbat hoc eē bonū alij aliud: quod ad defectū humanū p̄tinebat. nō enī erat talis p̄trouersia in his que sunt de necessitate salutis: quibus hoc ipsum fuerit ex diuina prouidentia ordinatum p̄pter utilitatem inde consequentem.**

Ad secundū sic p̄cedit. **Uidet̄ q̄ discordia nō sit filia inanis glorie.** Ira enī est aliud viciū ab inani gl̄ia: sed discordia videt̄ eē filia ire fm̄ illud p̄ver. 15. Vir iracundus p̄uocat rivas. ergo nō ē filia inanis glorie. **C̄. Aug. dicit sup̄ Jo. exponēs illud qd̄ habet̄ Jo. 7. Nōdū erat sp̄s datus. 2. mo: separat: charitas inngit. sed discordia nihil est aliud q̄ quedā separatio voluntatū. ergo discordia p̄cedit ex liuore. i. inuidia magis q̄ ex inani gl̄ia.** **C̄. Illud ex quo multa mala oriūt̄ videt̄ esse viciū capitale: sed discordia est h̄mōi: q̄ super illud Mat. 12. Omne regnū contra se diuisūz desolabit̄: dicit̄ Hiero. Quomodo p̄cordia parue res crescunt: sic discordia maxime dilabunt̄. ergo ipsa discordia d̄s poni viciū capitale magis q̄ filia inanis gl̄ie.** **C̄. S̄ ē auctoritas Bre. 31. moral. C̄. R̄n̄. d̄d̄ q̄ discordia importat q̄sdā disgregationē voluntatū: inq̄tus. f. voluntas vnus stat. in vno et voluntas alicui⁹ alterius stat in altero. q̄ aut̄ voluntas alicui⁹ in p̄prio sistat. puenit ex hoc q̄ aliquis ea q̄ sūt sua p̄fert his que sunt aliorū: qd̄ cū inordinate sit p̄tinet ad superbiā et inanē gloriā. et iō discordia per quā vnusq̄sq̄ sequitur quod suū est et recedit ab eo qd̄ est alterius ponitur filia inanis glorie.** **Ad p̄m̄ ergo d̄m q̄ rira nō est idē qd̄ discordia. nā rira consistit in exteriori opere. v̄ cōueniēter causat̄ ab ira que mouet aīum ad nocendū p̄ximo. sed discordia p̄sistit in disunctione motuū voluntatis quā facit superbia vel inanis gloria ratione iā dicta.** **Ad 2^m d̄m q̄ in discordia consideratur quid vt terminus a quo: hoc est recessus a voluntate alterius. et q̄tum ad hoc causat̄ ex inuidia. consideratur etiā quid vt terminus ad quem: hoc ē accessus ad id quod est sibi propriū. et q̄tū ad hoc causat̄ ex inani gloria. et quia in quolibet motu terminus ad quem est potior termino a quo. finis enī est potior p̄ncipio: potior ponit discordia filia inanis glorie q̄ inuidie: licet ex vtraq̄z ori possit fm̄ diuersas rōnes: vt dictū ē.** **Ad 3^m d̄d̄ q̄ ideo cōcordia magne res crescūt et per discordiam dilabunt̄: q̄ virtus q̄sto est magis vnita tāto est fortior: et per separationē diminuitur: vt dicitur in libro de causis. vnde p̄ q̄ per hoc p̄tinet ad propriū effectum discordie que est diuisio voluntatum: non autem p̄tinet ad originez diuersorum viciorum a discordia per quod habeat rationez vicij capitalis.**

De contentione. Q^o. xxxvij.

Inde considerandū est de p̄tentioe. **Et circa hoc q̄runtur duo. p̄o vtrū p̄tentio sit pctm̄ mortale. 2° vtrū sit filia inanis glorie.**

Ad primū sic p̄cedit. **Uidet̄ q̄ contentio nō sit pctm̄ mortale. Peccatū enī mortale in viris sp̄sialibus nō inuenit̄: in q̄bus t̄m̄ inuenit̄ contentio: fm̄ illud Luc. 22. facta est p̄tentio inter discipulos Jesu quis eorū eēt maior: ergo cōtentio non ē pctm̄ mortale.** **C̄. Nulli h̄n̄ disposito d̄s placere pctm̄ mortale in p̄ximo. s̄ dicit̄ ap̄ls ad p̄hib. p̄o. Quidā ex p̄tentioe xp̄s anūciant et postea subdit: et in hoc gaudeo: s̄ et gaudebo. ergo p̄tentio nō est pctm̄ mortale.** **C̄. cōtingit q̄ aliq̄ vel in iudicio vel in disputatioe p̄tentū nō aliq̄ aīo malignandi: s̄ potior itēdentes ad bonū: sic illi q̄ hereticos disputādo p̄tentū. v̄ sup̄ illud p̄o Reg. 4. Accidit q̄dā die et c. dicit Glo. Catholici h̄ hereticos p̄tentioe nō p̄mouēt: nisi p̄ ad certamē p̄uocēt. ḡo p̄tentio nō ē pctm̄ mortale.** **C̄. Job**

videtur cum deo contendisse: sicut illud Job. 39. Numquid contendit cum deo tam facile cogescit. et tamen Job non peccavit mortaliter: quia dominus de eo dicit. Non estis locuti recte coram me sicut seruus meus Job: ut habet Job vlti. 6. contentio non semper est peccatum mortale. Et sic est quod dicitur precepto apostoli quod dicit. 2. ad Thimo. 2. Noli vobis contendere. et Gal. 5. Contentio nunciat iter opera carnis que agunt regnum dei non possidebunt: ut ibidem dicitur: sed omne quod excludit a regno dei: et quod dicitur precepto est peccatum mortale. 6. contentio est peccatum mortale. Et in 1. dicitur quod contendere est non aliquid cedere. unde sic discordia contentio est quod dicitur in voluntate: ita contentio contentio est quod dicitur in locutione. et per hoc est cum oratione alicuius per se diffundit vocat contentio que ponit unum colorum rethoricus a Tullio quod dicit: Contentio est cum ex his rebus oratione efficitur: hoc pacto: habet assentatio. id est adulatione iocunda principia: eadem exitus amarissimos affert. Contentio autem locutionis potest attendi dupliciter. Uno modo quantum ad intentionem contentio est. Alio modo quantum ad modum. id est intentione quod est considerandum est utrum aliquid dicitur veritati quod est vitiosum: vel falsitati: quod est laudabile. id est modo autem considerandum est utrum talis modus contentio veniat et personis et negociis: quod hoc est laudabile. unde Tullius dicit in 2. rethorice quod contentio est oratione alicuius ad confirmandum et futurandum accommodata: vel excedat convenientiam personarum et negotiorum. et sic contentio est vitiosus. si ergo accipiatur contentio sicut quod importat impugnationem veritatis et inordinatum modum: sic est peccatum mortale. et hoc modo diffinit Ambrosius contentionem dicens. Contentio est impugnatione veritatis cum confidentia clamoris. si autem contentio dicatur impugnatione falsitatis cum debito modo acrimonie sic contentio est laudabilis. si autem accipiatur contentio sicut quod importat impugnationem falsitatis cum inordinato modo sic potest esse peccatum veniale: nisi forte tanta inordinatio fiat in contentendo quod ex hoc genere scandalum aliorum. unde apostolus cum dixisset. 2. ad Thimo. 2. Noli vobis contendere: subdit: ad nihil enim utile est nisi ad subuersionem audientium. Et ad primum ergo dicitur quod in discipulis christi non erat contentio cum intentione impugnatione veritatis: quia unusquisque defendebat quod sibi verum videbatur. erat tamen in eorum contentione inordinatio: quia contentebant de quo non erat contendendum. id est de primatu honoris. nondum enim erant spirituales: sic glo. ibidem dicit. unde dominus consequenter eos corripuit. Et ad 2. dicitur quod illi qui ex contentione christi predicabant reprehensibiles erant: quia quibus non impugnetur veritatem fidei sed ea predicabant: impugnant tamen veritatem quantum ad hoc quod putabant se suscitare periculum a populo veritatem fidei predicanti. unde apostolus non gaudebat de eorum contentione: sed de fructu qui ex hoc proveniebat. id est quod christus annuntiabat: quia ex malis etiam occasionaliter subsequuntur bona. Et ad 3. dicitur quod sicut in completa ratione contentio potest esse peccatum mortale ille in iudicio contendit qui impugnat veritatem iusticie: et in disputacione contendit qui intendit impugnationem veritatem doctrine. et sicut in hoc catholici non contentuntur hereticos: sed potius econverso. si autem accipiatur contentio in iudicio vel disputacione sicut imperfectam rationem. id est sicut quod importat quendam acrimoniam locutionis: sic non semper est peccatum mortale. Et ad 4. dicitur quod contentio ibi sumitur contra disputacionem. dixerat enim Job. 13. ca. Ad omnipotentem loquar: et disputare cum deo cupio: non tamen intendens neque veritatem impugnationem: sed inquirere: neque circa hanc inquisitionem aliqua inordinacione vel animi vel vocis vitium.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod contentio non sit filia inanis glorie. Contentio enim affinitate habet ad zelum. unde dicitur in 1. ad Cor. 3. Cum sit inter vos zelus et contentio: nonne carnales estis et sicut in hominem ambulatis: zelus autem ad invidiam pertinet. ergo contentio ex invidia magis oritur. Et sic. Contentio cum clamore quodammodo est: sed clamor ex ira oritur. ut patet per Greg. 31. moral. ergo et contentio oritur ex ira. Et sic. Inter alia scientia videtur esse materia superbie et inanis glorie: sicut illud primo ad Cor. 8. Scientia inflat. sed contentio plerumque provenit ex defectu scientie per quam veritas cognoscitur: non impugnat: ergo contentio non est filia inanis glorie. Et sic est auctoritas Greg. 31. moral. Et in 1. dicitur quod sicut supra dictum est: discordia est filia inanis glorie: eo quod discordantium uterque in sensu proprio stat. et unus alteri non acquiescit. proprium autem superbie est et inanis glorie proprias

excellentiam querere. sicut autem discordantes aliqui sunt ex hoc quod stant corde in propriis: ita contententes sunt aliqui ex hoc quod unusquisque verbo id quod sibi videtur defendit: et ideo eadem ratione ponitur contentio filia inanis glorie: sicut et discordia. Et sic patet ergo dicitur quod contentio sicut et discordia habet affinitatem cum invidia quantum ad recessum eius a quo aliquis discordat vel cum quo contendit: sed quantum ad id in quo sistit ille qui contendit habet convenientiam cum superbia et inani gloria: in quantum. id est in proprio sensu stat: ut supra dictum est. Et ad 2. dicitur quod clamor assumitur in contentione de qua loquimur ad finem impugnatione veritatis. unde non est principale in contentione: et ideo non oportet quod contentio ex eodem derivet ex quo derivat clamor. Et ad 3. dicitur quod superbia et inanis gloria occasionem sumunt precipue a bonis etiam sibi propriis: puta cum de humilitate aliquid superbit. est enim huiusmodi derivatio non per se sed per accidens sicut quod modum nihil prohibet contentio a contrario oriri. et ideo nihil prohibet ea que ex superbia vel inani gloria per se et directo oriuntur causari ex contrariis eorum ex quibus occasionaliter superbia oritur.

De vicis oppositis paci pertinentibus ad opus. xxxix.

Inde considerandum est de vicis oppositis paci pertinentibus ad opus que sunt scisma: rixa: seditio: et bellum. Et primo circa scisma quod dicitur quantum ad opus. primo utrum scisma sit spirituale peccatum. 2. utrum sit gravius infidelitate. 3. de parte scismaticorum. 4. de pena eorum.

Ad primum sic procedit. Videtur quod scisma non sit peccatum spirituale. Scisma enim ut dicitur in 1. Petri. dicitur scissuram sonat: sed omne peccatum scissuram quodammodo facit: sicut illud Isa. 59. Insuperbia via diviserunt iter vos et dereliquistis viam. ergo scisma non est spirituale peccatum. Et sic. Illi videntur esse scismatici que ecclesie non obediunt. sed per omne peccatum fit hoc inobediens preceptis ecclesie: quia peccatum secundum Ambrosium est celestium inobedientia mandatorum. ergo omne peccatum est scisma. Et sic. Heresis est dividit homines ab unitate fidei. si ergo scismatis nomen divisionem non importat: videtur quod non differat a peccato infidelitatis quantum ad spirituale peccatum. Et sic est quod Augustinus faustum distinguit iter scisma et heresis dicens quod scisma est eadem opinantem atque eodem ritu colentem que ceteri solo congregacionis delectari dissidio. heresis vero diversa opinatur ab his que catholica credit ecclesia. ergo scisma non est generale peccatum. Et sic. dicitur quod sic Isido. dicitur in li. etymologia rixum: nomen scismatis a scissura alicuius vocatur est. scissio autem unitati opponitur. unde peccatum scismatis dicitur quod directe et per se opponitur unitati. Sicut enim in rebus naturalibus id quod est per accidens non constituit speciem: ita etiam nec in rebus moralibus in quibus id quod est intentum est per se: quod autem sequitur propter intentionem est quasi per accidens. et ideo peccatum scismatis proprie est spirituale peccatum ex eo quod intendit se ab unitate separare quam charitas facit que non solum alteram personam alteri unit spirituali dilectionis vinculo: sed etiam totam ecclesiam in unitate spiritus. et ideo proprie scismatici dicuntur qui propria sponte et intentione se ab unitate ecclesie separant que est unitas principalis. nam unitas particularis aliquorum ad invicem ordinatur ad unitatem ecclesie: sicut compositio singulorum membrorum in corpore naturali ordinatur ad totius corporis unitatem. ecclesie autem unitas in duobus attenditur. id est in comixtione membrorum ecclesie ad unum caput sicut illud Col. 2. Inflatu sensu carnis sue et non tenens caput ex quo totum corpus per nervos et coniunctiones sumministratum et instructum crescit in augmentum dei. hoc autem caput est ipse christus cuius vices in ecclesia gerit summus pontifex. et ideo scismatici dicuntur qui subesse renuunt summo pontifici: et qui membrum ecclesie ei subiectis conicere recusant. Et ad primum ergo dicitur quod divisio hominis a deo per peccatum non est intenta a peccante: sed propter intentionem eius accidit ex inordinata conversione ipsius ad commutabile bonum. et ideo non est scisma per se loquendo. Et ad 2. dicitur quod non obedire preceptis cum rebellionem quodammodo constituit scismatis rationem. dico autem cum rebellionem cum et pertinaciter precepta continent et iudicium eius subire recusant. hoc autem non facit quilibet peccator. unde non est omne peccatum est scisma. Et ad 3. dicitur quod heresis et scisma distinguuntur secundum ea

quibus utriusque per se et directe opponitur. nam heresis per se opponitur fidei. scisma autem per se opponitur unitati ecclesiastice charitatis. et ideo sicut fides et charitas sunt diuerse virtutes: quibus quicquid careat fide careat charitate: ita etiam scisma et heresis sunt diuersa vicia: quibus quicquid est hereticus sit etiam scismaticus: sed non conuertitur. et hoc est quod Hieronymus dicit in epistola ad Galatas. Inter scisma et heresim hoc interesse arbitror: quod heresis peruersum dogma habet: scisma ab ecclesia separat. et tamen sicut amissio charitatis est via ad amittendum fidem: sed illud. 1. ad Thimotheum. 2. quibus quidam aberrantes. scilicet a charitate et alijs bonis operibus peruersi sunt in inuano loquio: ita et scisma est via ad heresim. unde Hieronymus ibidem subdit quod scisma a principio aliquo in parte potest intelligi diuersum ab heresi. ceterum nullum scisma est nisi sibi aliqua heresis contingat: ut recte ab ecclesia recessisse videatur.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod scisma grauius peccatum sit quam infidelitas. Maius enim peccatum grauiori pena punitur secundum illud Deuteronomio. 25. Pro mensura peccati erit et plagarum modus. sed peccatum scismatis grauius inuenitur punitum quam etiam peccatum infidelitatis siue idolatrie. legit enim Exodo. 32. quod propter idolatriam sunt aliqui humana manu gladio interfecti. de peccato autem scismatis legit Numeri. 16. Si noua res fecerit dominus ut apertis terra os suum deglutiat eos: et omnia que ad illos pertinent: descenderintque uinentes ad infernum: scietis quod blasphemauerunt dominus deus. decem etiam tribus que vicio scismatis a regno Dauid recesserunt sunt grauius puniti: ut habetur. 4. Regum. 17. 9. peccatum scismatis est grauius peccato infidelitatis. **¶** Bonum multitudinis est maius et diuinius quam bonum vnius: ut patet per philosophum in primo ethicorum. sed scisma est contra bonum multitudinis. id est ecclesiasticam unitatem. infidelitas autem est contra bonum particulare vnius quod est fides vnius hominis singularis. ergo videtur quod scisma sit grauius peccatum quam infidelitas. **¶** Maiori malo maius bonum opponitur: ut patet per philosophum in 8. ethicorum. sed scisma opponitur charitati que est maior virtus quam fides cui opponitur infidelitas: ut ex primis patet. 9. scisma est grauius peccatum quam infidelitas. **¶** Sed hoc est quod se habet ex additione ad alterum potius est vel in bono vel in malo. sed heresis se habet per additionem ad scisma. addit enim peruersum dogma: ut patet ex auctoritate Hieronymus supra inducta. ergo scisma est minus peccatum quam infidelitas. **¶** Ratio. dicitur quod grauitas peccati dupliciter potest considerari. Uno modo secundum suam speciem. Alio modo secundum circumstantias. et quia circumstantie particulares sunt infinite: ita et infinitis modis variari possunt. cum que ritur in coram de duobus peccatis quod sit grauius intelligenda est quod de grauitate que attenditur secundum genus peccati. genus autem seu species peccati attenditur ex obiecto: sicut ex supra dictis patet. et ideo illud peccatum quod maiori bono contrariatur ex suo genere est grauius: sicut peccatum in deum quam peccatum in proximum. manifestum est autem quod infidelitas est peccatum contra ipsum deum secundum quod in se est veritas prima cui fides innititur. scisma autem est contra ecclesiasticam unitatem que est quoddam bonum participatum et minus quam sit ipse deus. unde manifestum est quod peccatum infidelitatis ex suo genere est grauius quam peccatum scismatis: sed possit contingere quod aliquis scismaticus grauius peccet quam quidam infidelis: vel propter maiorem contemptum: vel propter maiorem periculum quod inducit: vel propter aliquod bonum. **¶** Ad primum ergo dicitur quod populo illi manifestum erat iam per leges susceptam quod erat vnus deus et quod non erant alij dii colendi. et hoc erat apud eos per multiplicata signa confirmatum. et ideo non oportebat quod peccantes contra hanc fidem per idolatriam punirentur inuitata aliqua sola pena: sed solum coram. sed non erat sic notum apud eos quod Moyses deberet esse semper eorum princeps. et ideo rebellantes eius principatum oportebat miraculosa et incosueti pena puniri. Vel potest dici quod peccatum scismatis quicquid grauius est punitum in populo illo: quia erat ad seditiones et scismata promptus: dicit enim primo Esdrae. 1. Unitas illa a diebus antiquis aduersum reges rebellat: et seditiones et plura percutantur in ea. pena autem maior quicquid infligitur pro peccato magis consueti: ut supra habitum est. nam pene sunt medicine quodammodo ad arcendum homines a peccato: tamen ubi est maior peccata ad peccandum dicitur seuerior pena adhiberi. decem autem tribus non solum fuerunt punite pro peccato scismatis: sed et pro peccato idolatrie: ut ibidem dicitur. **¶** Ad 2. dicitur quod sicut bonum multitudinis est maius quam bonum vnius quod est de multitudine: ita etiam bonum multitudinis ad quod vnus ordinatur est minus quam bonum extrinsecum ad

quod multitudo ordinatur: sicut bonum ordinis exercitum est minus quam bonum ducis. et sicut bonum ecclesiastice unitatis cui opponitur scisma est minus quam bonum veritatis diuine cui opponitur infidelitas. **¶** Ad 3. dicitur quod charitas habet duo obiecta: vnum principale. scilicet bonitatem diuinam: et aliud secundarium. scilicet bonum proximi. scisma autem et alia peccata que fiunt in proximum opponuntur charitati quantum ad secundarium bonum quod est minus quam obiectum fidei quod est ipse deus. et ideo ista peccata sunt minora quam infidelitas. sed odium dei quod opponitur charitati quantum ad principale obiectum non est minus: tamen inter peccata que sunt in proximum peccatum scismatis videtur esse maximum: quia est contra spirituale bonum multitudinis.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod scismatici habeant aliquam potestatem. dicit enim Augustinus in libro contra donatistas. Sicut redeuntes ad ecclesiam qui priusquam recederent baptizati sunt non rebaptizantur: ita redeuntes qui priusquam recederent ordinati sunt non vltius rursus ordinantur sed ordo est potestas quodammodo. ergo scismatici habent aliquam potestatem: quia retinet ordinem. **¶** Augustinus dicit in libro de vnico baptismo. Non sacramentum tradere separat: sicut potest habere sepeatus: sed potestas tradendi sacramentum est maxima potestas. ergo scismatici qui sunt ab ecclesia separati habent potestatem spiritualem. **¶** Urbanus papa dicit quod ab episcopis quondam catholice ordinatis: sed in scismate a romana ecclesia sepeatis consecrati sunt: eos tamen cum ad ecclesie unitatem redierint seruatis proprijs ordinibus misericorditer suscipi iubemus: si eos vita et conscientia commendat. sed hoc non est nisi spiritualis potestas apud scismaticos remaneret. 9. scismatici habent spiritualem potestatem. **¶** Sed hoc est quod Lyranus dicit in quadam epistola: et habetur. 7. q. 1. c. Non uaciamus. Qui nec unitatem inquit spiritus: nec conuentionis pacem obseruat: et se ab ecclesie vinculo et a sacerdotum collegio separat: nec episcopi potestatem habere potest nec honorari. **¶** Ratio. dicitur quod duplex est spiritualis potestas. vna quidem sacramentalis: alia iurisdictionalis. Sacramentalis quidem potestas est que per aliquam consecrationem conferretur: omnes autem consecrationes ecclesie sunt immobiles manente re que consecratur: sicut etiam patet in rebus inanimatis. nam altare semel consecratum non consecratur iterum nisi fuerit dissipatum. et ideo talis potestas secundum suam essentiam remanet in homine qui per consecrationem eam est adeptus quam diu uiuit siue in scisma siue in heresi labatur: quod patet ex hoc quod rediens ad ecclesiam non iterum consecratur: sed quia potestas inferior non debet exire in actu nisi si secundum quod mouetur a potestate superiori: ut est in rebus naturalibus patet. ideo est quod tales usus potestatis amittuntur: ita. scilicet quod non liceat eis sua potestate uti: si tamen vbi fuerit eorum potestas effectum habet in sacramentalibus: quia in his homo non operatur nisi sicut instrumētum dei. vbi effectus sacramentalis non excludunt propter culpam quamcumque conferentis sacramentum. **¶** Potestas autem iurisdictionalis est que ex simplici inunctione hominis confertur: et talis potestas non immobiliter adheret. unde in scismaticis et hereticis non manet. vbi non possunt nec absolute uere nec excoicare: nec indulgentias facere: aut aliquid huiusmodi: quod si fecerint nihil est actum. cum ergo dicitur tales non habere potestatem spirituale est intelligendum vel de potestate secunda vel si referatur ad primam potestatem non est referendum ad ipsam essentiam potestatis: sed ad legitimum usum eius. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod pena scismaticorum non sit conueniens ut excommunicentur. Excoicatio enim maxime separat hominem a comunione sacrorum: sed Augustinus dicit in libro contra donatistas quod baptisma potest recipi a scismatico. ergo vbi est excoicatio non est conueniens pena scismaticis. **¶** Ad fideles christi pertinet ut eos qui sunt dispersi reducant. unde hoc quosdam dicitur Ezechiel. 34. Quod abiecerunt est non reduxerunt: quod perierat non quesierunt: sed scismatici conuenienter reducantur per aliquos qui eis conueniant. 9. vbi quod non sunt excoicandi. **¶** Ratio. Pro eodem peccato non infligitur duplex pena: secundum illud Numeri. 35. Non iudicabit deus bis in idipsum sed pro peccato scismatis aliquid pena temporalis puniuntur: ut habetur. 23. q. 5. vbi dicitur. Diuine et mundane leges statuerunt ut ab ecclesie unitate diuisi et eius pacem perturbantes a secularibus potestatibus comprimantur. non ergo sunt puniendi per excoicacionem. **¶** Sed hoc est quod Numeri. 16. dicitur: Recedite a ta-

bernaculis hominum impiorum: q. f. scisma fecerunt: et no-
lite tangere ea que ad eos pertinet ne involuamini in peccatis
eorum. **C** Rn^o. dō q. p. que peccat q. p. ea d. p. puniri: vt di-
cit Sap. xi. Scismaticus at vt ex dictis p. in duobus pec-
cat. In vno qdē q. separat se a cōione mēbrozū ecclie: et qstū
ad hoc cōueniēs pena scismaticozū ē vt excoicent. In alio
vero q. subdi recusant capiti ecclie: et iō q. coerceri nolūt
p. spūalē ptatē ecclie: iustū est vt ptatē tpali coerceantur.
C Ad p^m ergo dōm q. baptismum a scismaticis recipere
nō licet nisi in articulo necessitatis: q. melius ē de hac vi-
ta cū signo xpi exire a quocūq. def: etiā si sit iudeus vl pa-
gan^o q. sine hoc signo qd per baptismū pferē. **C** Ad 2^m
dōm q. p. excoicationē nō interdicit illa cōicatio per quas
aligs salubribus monitis diuisos reducti ad ecclie vnitatē.
cū etiā ipsa separatio quodāmodo eos reduct dū de sua se-
paratōe p. fusi q. q. ad penitentā reducti. **C** Ad 3^m dōm
q. pene p. f. vite sunt medicinales. et iō q. vna pena nō
sufficit ad coercēdū boiem supaddit altera: sicut et medici
diuersas medicinas corporales apponūt q. vna nō ē effi-
cax. et ita ecclia q. aliq. per excoicationē sufficiēter non re-
primunt adhibet coercionē brachij secularis: s. si vna pe-
na sit sufficiēs non d. alia adhiberi.

De bello. Questio. xi.

Et considerandū ē de bello.

Et circa hoc querunt
quatuor. 1° vtrū aliquod bellū sit licitū.
2° vtrū clericis sit licitū bellare.
3° vtrū liceat bellantib^{us} vni i. f. dijs.
4° vtrū liceat in diebus festiuis bellare.

Ad primū sic pcedit. Videt q. bellare semp
sit p. t. n. **P**ena. n. non infligit nisi
p. peccato: s. bellantibus a dno idicif pena: s. m. illō **M**at.
2°. Ois qui accepit gladiū gladio p. bit. ergo oē bellū est il-
licitū. **C** S. Quicqd. h. i. a. d. i. n. o. p. c. e. p. t. o. est p. t. n. sed bel-
lare h. i. a. d. i. n. o. p. c. e. p. t. o. dicit enī **M**at. 5. Ego dico vo-
bis nō resistere malo. et **R**o. 12. dicit: **N**ō vos defēdētēs
charissimi: s. date locū ire: ergo bellare semper est p. t. n.
C S. **N**ihil h. i. a. d. i. n. o. p. c. e. p. t. o. nisi p. t. n. sed bellare h. i. a. d. i. n. o. p. c. e. p. t. o.
paci. ergo bellū semp est p. t. n. **C** S. **O**mnē exercitiū ad
rem licitā licitū est: sicut p. in exercitijs scientiar: sed exer-
citiā belloz q. sunt in to: neamentis p. bibent ab ecclia: q. a
mouētēs in h. m. o. i. tyrocinijs ecclia sepultura p. uatū.
ergo bellū videt esse simplr p. t. n. **C** S. **S** h. ē qd Aug. di-
cit in sermone de puero **L**enturiōis: **S**i xpiana disciplina
oīno bella culparet hoc potius cōsiliū salutis petentib^{us} in
enāgelio dare: vt abijcerent arma seq. militie oīno subtra-
berent. dictū est aut eis: neminez cōcuciatīs. estote cōtenti
stipendijs vestris: q. bus p. p. u. stipendiū sufficere p. cepit
militare nō p. hibuit. **C** Rn^o. dōm q. ad hoc qd aliqd bel-
lū sit iustū tria regrunt. 1° quidē auctoritas p. ncipi s. cu-
ius mādato bellū est gerēdū. nō enī p. t. n. ad p. sonā p. uatā
bellū mouere: q. pot ius suū in iudicio superioris p. seq. s. i. r.
et p. uocare multitudinē qd i bellis op. fieri nō p. t. n. ad p.
natā p. sonā. cū at cura reipublice cōmissa sit p. ncipibus: ad
eos p. t. n. rēpublicā ciuitatis vel regni seu puincie sibi sub-
dite tueri. et sicut licite defendūt eā māli gladio h. i. t. e. r. i. o. z.
qdē p. turbatores dū malefactores puniunt: s. m. illud apli
ad **R**o. 13. **N**on sine cā gladiū portat. minister enī dei est
vindex i irā ei qui male agit: ita etiā gladio bellico ad eos
p. t. n. rēpublicā tueri ab exterioribus hostib^{us}. vñ et p. n. c. i.
p. bus d. i. p. s. **E**ripite paupē et egenū de manu p. t. o. r. i. s. l. i.
berate. vñ Aug. dicit h. faustū. **O**rdō nālis mortaliū paci
accōmodatus hoc poscit vt suscipiēdi belli auctoritas atq.
p. siliū penes p. ncipes sit. 2° requirit causa iusta: vt. f. illi q.
impugnant p. p. t. r. aliqnā culpā ipugnationē mereant. vñ
Aug. dicit in li. 83. q. **I**usta bella solēt diffiniri qua vlciscun-
tur iniurias si gens vel ciuitas plectēda est: que vel vindi-
care neglexerit qd a suis iprobe factū est: vel reddere qd
per iniuriā ablatū est. 3° requiritur vt sit intētio bellantiū
recta: qua. f. itenditur vel vt bonū p. moueat: vel vt malū
vitet. vñ Aug. in lib. de verbis dñi: **A**pod veros dei cul-
tores ē illa bella pacata sunt q. non cupiditate aut crudeli-

tate: s. pacis studio gerunt: vt mali coerceant et boni sub-
leuent. **I**dot aut ptingere vt si sit legitima auctoritas indi-
centis bellū: et cā iusta: nihilominus p. p. r. a. v. intentionē
bellū reddat illicitū. dicit. n. Aug. i lib. 5. faustū. **N**ocēdi
cupiditas vlciscendi crudelitas iplacat^o et iplacabilis aius
feritas rebellādi: libido dominādi: et si q. sūt filia: hec sūt q.
in bellis inre culpant. **C** Ad p^m ergo dōm q. sic Aug. dicit
in. 2. li. 5. manicheos: **I**lle accipit gladiū q. nulla supiori aut
legitiā ptatē aut iubente vel pcedēte in sanguine alicui^o ar-
mat. q. vō ex auctoritate p. ncipis vel iudicis si sit p. sona p. a.
nata: vel ex zelo iusticie q. si ex auctoritate dei si sit persona
publica: gladio vtit: non ipse accipit gladiū: s. ab alio sibi
p. misso vtit. vnde ei pena non debet. nec tñ illi etiā q. cum
peccato gladio vtunt: semp gladio occiduntur. s. ipsi suo
gladio semp pereūt: q. p. p. t. o. gladij eternali puniunt nisi
peniteant. **C** Ad 2^m dōm q. h. m. o. i. p. cepta sic Aug. dicit i li.
de sermone dñi in mōte: **S**emp sūt franda i p. paratione
animi: vt. f. semp hō sit parat^o nō resistere vel nō se defen-
dere si opus fuerit. s. q. h. i. s. est aliter agendū p. p. cōe bonū
vel etiā illoz cū qb^o pugnat. vñ Aug. dicit i eplā ad **M**ar-
cellinū. **A**genda sunt multa etiā cū inimicis benigna q. d. a. z.
asperitate plectendis. nā cui licentia iniquitatis eripit vtiliter
vincit: q. n. i. b. i. l. e. s. t. i. n. f. e. l. i. c. i. t. a. t. e. p. e. c. c. a. n. t. i. u. m. q. p. e. n. a.
lis nutrit ipunitas: et mala voluntas velut hostis interior
roboratur. **C** Ad 3^m dōm q. et illi q. iusta bella gerūt pacē
intendūt: et ita paci nō h. i. a. n. t. nisi male: quā dñs nō ve-
nit mittere in terrā: vt dicit **M**at. 5. vñ Aug. dicit ad **B**o-
nifaciū. **N**on querit pax vt bellū exerceat: sed bellū ge-
ritur vt pax acqratur. esto ergo bellando pacificus vt eos
quos expugnas: ad pacis vtilitatē vincēdo p. ducas. **C** Ad
4^m dōm q. exercitiā hoīz ad res bellicas spectantia non
sunt vlt. p. hibita: sed inornata exercitiā et periculosa ex qb^o
occisiones et depredationes pueniunt. apud antiquos aut
exercitiādes ad bella sine h. m. o. i. p. iculis erāt. et iō vocabā-
tur meditationes armorū: vel bella sine sanguine: vt per
Hiero. patet in quadam epistola.

Ad secundū sic pcedit. Videt q. clericis et
epis liceat pugnare. **B**ella enī
intantū sunt licita et iusta: vt dictū est: in q. t. u. m. t. u. c. t. u. r. p. a. u.
peres et totā reipublicā ab hostiūz iniurijs: sed hoc ma-
xime videt ad p. atos p. tinere. dicit. n. **S**re. i. q. d. a. h. o. m. e. l.
Lupus super onēs venit: cū qlz iniust^o et raptor: fideles q.
usq. atq. humiles opp. mit: s. is q. pastor videbatur eē et n.
erat: relinqt onēs et fugit: q. dū sibi ab eo periculū metuit
resistere eius iniustitie non p. sumit. ergo p. latis et clericis li-
citiū ē pugnare. **C** S. 33. q. d. 7. **L**eo papa scribit. **L**uz sepe
aduersa a saracenoz partib^{us} puenit nūcia qdā i roma-
noz portū clas saracenos furtiueq. vcturos eē dicebāt p. q.
nostrū p. gregari p. ncipimus p. plin maritimū que ad littus
descendere decreuimus. g^o epis licet ad bella p. cedere.
C S. **E**iusdē rōnis eē videt q. homo aliquid faciat et q.
facienti p. sentiat: s. m. illud **R**o. p^o. **N**ō solū digni sūt mor-
te qui faciūt: s. et q. p. sentiūt facientibus. maxime autē p. sen-
tit qui ad aliqd faciendū alios inducit. licitū autē est epis et
clericis iducere alios ad bellandū. d. n. 23. q. 8. q. h. o. r. t. a. t. u.
et p. c. i. b. n. s. **M**adriani romane vrbis epi **C**arolus bellum h.
longobardos suscepit. g^o etiā eis h. p. gnare. **C** S. **I**llud
qd est s. m. se honestū et merito: nō est illicitū p. elatis et
clericis. sed bellare est quandoq. et honestū et merito: n. z.
dicitur enim. 23. q. d. 8. q. si aliquis pro veritate fidei et sal-
uatione patrie ac defensione christianoz mortuus fuerit a
deo celeste p. miū p. sequet. ergo licitū ē epis et clericis bel-
lare. **C** S. h. ē qd **P**etro in p. sona epoz et clericoz dicit
Mat. 26. **C**onuerte gladiū tuū i vaginā non ergo licet eis
pugnare. **C** Rn^o. dōm q. ad bonū societatis humane p. l. a.
ra sūt necessaria diuersa autē a diuersis melius et expediti-
us agunt q. ab vno: vt p. p. p. b. z. in sua politica. et quedaz
negocia sunt adeo sibi repugnātia vt puenienter simul ex-
erceri non pnt. et ideo illis qui maiorib^{us} deputant p. hibē-
tur minora: sicut s. m. leges humanas militibus q. deputā-
tur ad exercitiā bellica negociationes interdiciuntur. bellica
aut exercitiā maxime repugnāt illis officijs qb^o epi et cle-

rici deputantur ppter duo. p^o qdē generali ratione: qz bellica exercitia maximas inqetudines hnt. vñ multuz impediunt aium a cōtemplatiōe diuinoy & laude dei & oratiōe p pplō q ad officiū pñct clericoy. & ideo sicut negociationes ppter hoc q min^o iplicāt aium interdiciuntur clericis: ita & bellica exercitia: s; illud. 2. ad Thimo. 2. Nemo militans deo iplicat se secularibus negocijs. 2°. ppter spālē rōnez. nā oēs clericoy ordines ordinātur ad altaris ministerijs: i quo sub sacro repñtatur passio xpī: s; in illud. 1. ad Corin. xi. Quotienscuq; mādncabitis panē hunc & calices bibetis: mortē dñi annūciabitis donec veniat. & iō nō cōpetit eis occidere vel effundere sanguinē: s; magis eē patos ad ppriā sanguinis effusionē p xpo: vt imitēt opere qd gerunt ministerio. & ppter hoc ē institutū vt effundētes sāguines & sine pctō sunt irregulares. nulli autē qui est deputat^o ad aliquod officiū licet id per qd suo officio icōgruus red datur. vñ clericis nō licet oīno bella gerere q ordinātur ad sanguinis effusionē. **Ad p^m** ergo ddm q plati debēt resistere nō solū lupis q spūaliter iterficiunt gregē: s; etiā raptoribus & tyrānis q cor: por: alr verāt: nō at mālib^o armis in ppria psona vtēdo: s; spūalib^o s; illud apli. 2. ad Corin. x. Arma militie nre nō carnalia sūt s; potētia deo: q qdem sunt salubres amonitiones: deuote orōnes: s; pñaces ex cōicatiōis. snia. **Ad 2^m** ddm q plati & clerici ex auctoritate superioris pñt iteresse bellis: nō quidē vt ipsi ppa manu pugnēt: s; vt iuste pugnātib^o spūali subueniāt suis exhortatiōib^o & absolutiōib^o: & alijs hmōi spūalib^o subuētiōib^o sic & i veteri lege mādabatur Josue. 6. Qz sacerdotes sacris buccinis i bellis clāgerēt. & ad hoc p^o fuit pcessum q epī vel clerici ad bella pcederēt. q at aliq ppria manu pugnēt abusiōis ē. **Ad 3^m** ddm q sic supra dictus ē. oīs potentia vel vrs vel vtus ad quā pñet finis h; dispōere de his q sūt ad finē. bella aut carnalia i pplō fideli sūt referenda sicut ad finē ad bonuz spūale diuinū cui clerici deputātur: & iō ad clericos pertinet disponere & iducere alios ad bellandū bella iusta. nō enī iter dicitur eis bellare qz pctm sit: s; qz tale exercitiū eoy persone non pgruit. **Ad 4^m** ddm q licet exercere bella iusta sit meritorū: tñ illicitū red datur clericis ppter hoc q sunt ad opera magis meritoria deputati: sicut matrimonialis actus potest esse meritorius: & tñ virginitatem vouentibus damnabilis redditur ppter obligationem eorum ad manus bonum.

Ad tertiu sic pcedit. Uidet q non sit licituz in bellis vt insidijs. Dicitur. n. Deutro. 16. Iuste qd iustū ē exequeris: s; isidie cū sint fraudes quedā vidētur ad iniusticiā pertinere. ergo nō ē vtēdū isidijs et i bellis iustis. **Ad 2^m**. Insidie & fraudes fidelitati videntur opponi sicut & mēdacia: s; qz ad oēs fides debem^o seruare nulli hoī ē mentiēdū: vt p; per Aug. i li. s. mēdacijs. cū g^o fides hosti seruāda sit: vt Aug. dicit ad Bonifacius: vñ q nō sit s; hostes isidijs vtendū. **Ad 3^m**. **Ad 4^m**. **Ad 5^m**. **Ad 6^m**. **Ad 7^m**. **Ad 8^m**. **Ad 9^m**. **Ad 10^m**. **Ad 11^m**. **Ad 12^m**. **Ad 13^m**. **Ad 14^m**. **Ad 15^m**. **Ad 16^m**. **Ad 17^m**. **Ad 18^m**. **Ad 19^m**. **Ad 20^m**. **Ad 21^m**. **Ad 22^m**. **Ad 23^m**. **Ad 24^m**. **Ad 25^m**. **Ad 26^m**. **Ad 27^m**. **Ad 28^m**. **Ad 29^m**. **Ad 30^m**. **Ad 31^m**. **Ad 32^m**. **Ad 33^m**. **Ad 34^m**. **Ad 35^m**. **Ad 36^m**. **Ad 37^m**. **Ad 38^m**. **Ad 39^m**. **Ad 40^m**. **Ad 41^m**. **Ad 42^m**. **Ad 43^m**. **Ad 44^m**. **Ad 45^m**. **Ad 46^m**. **Ad 47^m**. **Ad 48^m**. **Ad 49^m**. **Ad 50^m**. **Ad 51^m**. **Ad 52^m**. **Ad 53^m**. **Ad 54^m**. **Ad 55^m**. **Ad 56^m**. **Ad 57^m**. **Ad 58^m**. **Ad 59^m**. **Ad 60^m**. **Ad 61^m**. **Ad 62^m**. **Ad 63^m**. **Ad 64^m**. **Ad 65^m**. **Ad 66^m**. **Ad 67^m**. **Ad 68^m**. **Ad 69^m**. **Ad 70^m**. **Ad 71^m**. **Ad 72^m**. **Ad 73^m**. **Ad 74^m**. **Ad 75^m**. **Ad 76^m**. **Ad 77^m**. **Ad 78^m**. **Ad 79^m**. **Ad 80^m**. **Ad 81^m**. **Ad 82^m**. **Ad 83^m**. **Ad 84^m**. **Ad 85^m**. **Ad 86^m**. **Ad 87^m**. **Ad 88^m**. **Ad 89^m**. **Ad 90^m**. **Ad 91^m**. **Ad 92^m**. **Ad 93^m**. **Ad 94^m**. **Ad 95^m**. **Ad 96^m**. **Ad 97^m**. **Ad 98^m**. **Ad 99^m**. **Ad 100^m**. **Ad 101^m**. **Ad 102^m**. **Ad 103^m**. **Ad 104^m**. **Ad 105^m**. **Ad 106^m**. **Ad 107^m**. **Ad 108^m**. **Ad 109^m**. **Ad 110^m**. **Ad 111^m**. **Ad 112^m**. **Ad 113^m**. **Ad 114^m**. **Ad 115^m**. **Ad 116^m**. **Ad 117^m**. **Ad 118^m**. **Ad 119^m**. **Ad 120^m**. **Ad 121^m**. **Ad 122^m**. **Ad 123^m**. **Ad 124^m**. **Ad 125^m**. **Ad 126^m**. **Ad 127^m**. **Ad 128^m**. **Ad 129^m**. **Ad 130^m**. **Ad 131^m**. **Ad 132^m**. **Ad 133^m**. **Ad 134^m**. **Ad 135^m**. **Ad 136^m**. **Ad 137^m**. **Ad 138^m**. **Ad 139^m**. **Ad 140^m**. **Ad 141^m**. **Ad 142^m**. **Ad 143^m**. **Ad 144^m**. **Ad 145^m**. **Ad 146^m**. **Ad 147^m**. **Ad 148^m**. **Ad 149^m**. **Ad 150^m**. **Ad 151^m**. **Ad 152^m**. **Ad 153^m**. **Ad 154^m**. **Ad 155^m**. **Ad 156^m**. **Ad 157^m**. **Ad 158^m**. **Ad 159^m**. **Ad 160^m**. **Ad 161^m**. **Ad 162^m**. **Ad 163^m**. **Ad 164^m**. **Ad 165^m**. **Ad 166^m**. **Ad 167^m**. **Ad 168^m**. **Ad 169^m**. **Ad 170^m**. **Ad 171^m**. **Ad 172^m**. **Ad 173^m**. **Ad 174^m**. **Ad 175^m**. **Ad 176^m**. **Ad 177^m**. **Ad 178^m**. **Ad 179^m**. **Ad 180^m**. **Ad 181^m**. **Ad 182^m**. **Ad 183^m**. **Ad 184^m**. **Ad 185^m**. **Ad 186^m**. **Ad 187^m**. **Ad 188^m**. **Ad 189^m**. **Ad 190^m**. **Ad 191^m**. **Ad 192^m**. **Ad 193^m**. **Ad 194^m**. **Ad 195^m**. **Ad 196^m**. **Ad 197^m**. **Ad 198^m**. **Ad 199^m**. **Ad 200^m**. **Ad 201^m**. **Ad 202^m**. **Ad 203^m**. **Ad 204^m**. **Ad 205^m**. **Ad 206^m**. **Ad 207^m**. **Ad 208^m**. **Ad 209^m**. **Ad 210^m**. **Ad 211^m**. **Ad 212^m**. **Ad 213^m**. **Ad 214^m**. **Ad 215^m**. **Ad 216^m**. **Ad 217^m**. **Ad 218^m**. **Ad 219^m**. **Ad 220^m**. **Ad 221^m**. **Ad 222^m**. **Ad 223^m**. **Ad 224^m**. **Ad 225^m**. **Ad 226^m**. **Ad 227^m**. **Ad 228^m**. **Ad 229^m**. **Ad 230^m**. **Ad 231^m**. **Ad 232^m**. **Ad 233^m**. **Ad 234^m**. **Ad 235^m**. **Ad 236^m**. **Ad 237^m**. **Ad 238^m**. **Ad 239^m**. **Ad 240^m**. **Ad 241^m**. **Ad 242^m**. **Ad 243^m**. **Ad 244^m**. **Ad 245^m**. **Ad 246^m**. **Ad 247^m**. **Ad 248^m**. **Ad 249^m**. **Ad 250^m**. **Ad 251^m**. **Ad 252^m**. **Ad 253^m**. **Ad 254^m**. **Ad 255^m**. **Ad 256^m**. **Ad 257^m**. **Ad 258^m**. **Ad 259^m**. **Ad 260^m**. **Ad 261^m**. **Ad 262^m**. **Ad 263^m**. **Ad 264^m**. **Ad 265^m**. **Ad 266^m**. **Ad 267^m**. **Ad 268^m**. **Ad 269^m**. **Ad 270^m**. **Ad 271^m**. **Ad 272^m**. **Ad 273^m**. **Ad 274^m**. **Ad 275^m**. **Ad 276^m**. **Ad 277^m**. **Ad 278^m**. **Ad 279^m**. **Ad 280^m**. **Ad 281^m**. **Ad 282^m**. **Ad 283^m**. **Ad 284^m**. **Ad 285^m**. **Ad 286^m**. **Ad 287^m**. **Ad 288^m**. **Ad 289^m**. **Ad 290^m**. **Ad 291^m**. **Ad 292^m**. **Ad 293^m**. **Ad 294^m**. **Ad 295^m**. **Ad 296^m**. **Ad 297^m**. **Ad 298^m**. **Ad 299^m**. **Ad 300^m**. **Ad 301^m**. **Ad 302^m**. **Ad 303^m**. **Ad 304^m**. **Ad 305^m**. **Ad 306^m**. **Ad 307^m**. **Ad 308^m**. **Ad 309^m**. **Ad 310^m**. **Ad 311^m**. **Ad 312^m**. **Ad 313^m**. **Ad 314^m**. **Ad 315^m**. **Ad 316^m**. **Ad 317^m**. **Ad 318^m**. **Ad 319^m**. **Ad 320^m**. **Ad 321^m**. **Ad 322^m**. **Ad 323^m**. **Ad 324^m**. **Ad 325^m**. **Ad 326^m**. **Ad 327^m**. **Ad 328^m**. **Ad 329^m**. **Ad 330^m**. **Ad 331^m**. **Ad 332^m**. **Ad 333^m**. **Ad 334^m**. **Ad 335^m**. **Ad 336^m**. **Ad 337^m**. **Ad 338^m**. **Ad 339^m**. **Ad 340^m**. **Ad 341^m**. **Ad 342^m**. **Ad 343^m**. **Ad 344^m**. **Ad 345^m**. **Ad 346^m**. **Ad 347^m**. **Ad 348^m**. **Ad 349^m**. **Ad 350^m**. **Ad 351^m**. **Ad 352^m**. **Ad 353^m**. **Ad 354^m**. **Ad 355^m**. **Ad 356^m**. **Ad 357^m**. **Ad 358^m**. **Ad 359^m**. **Ad 360^m**. **Ad 361^m**. **Ad 362^m**. **Ad 363^m**. **Ad 364^m**. **Ad 365^m**. **Ad 366^m**. **Ad 367^m**. **Ad 368^m**. **Ad 369^m**. **Ad 370^m**. **Ad 371^m**. **Ad 372^m**. **Ad 373^m**. **Ad 374^m**. **Ad 375^m**. **Ad 376^m**. **Ad 377^m**. **Ad 378^m**. **Ad 379^m**. **Ad 380^m**. **Ad 381^m**. **Ad 382^m**. **Ad 383^m**. **Ad 384^m**. **Ad 385^m**. **Ad 386^m**. **Ad 387^m**. **Ad 388^m**. **Ad 389^m**. **Ad 390^m**. **Ad 391^m**. **Ad 392^m**. **Ad 393^m**. **Ad 394^m**. **Ad 395^m**. **Ad 396^m**. **Ad 397^m**. **Ad 398^m**. **Ad 399^m**. **Ad 400^m**. **Ad 401^m**. **Ad 402^m**. **Ad 403^m**. **Ad 404^m**. **Ad 405^m**. **Ad 406^m**. **Ad 407^m**. **Ad 408^m**. **Ad 409^m**. **Ad 410^m**. **Ad 411^m**. **Ad 412^m**. **Ad 413^m**. **Ad 414^m**. **Ad 415^m**. **Ad 416^m**. **Ad 417^m**. **Ad 418^m**. **Ad 419^m**. **Ad 420^m**. **Ad 421^m**. **Ad 422^m**. **Ad 423^m**. **Ad 424^m**. **Ad 425^m**. **Ad 426^m**. **Ad 427^m**. **Ad 428^m**. **Ad 429^m**. **Ad 430^m**. **Ad 431^m**. **Ad 432^m**. **Ad 433^m**. **Ad 434^m**. **Ad 435^m**. **Ad 436^m**. **Ad 437^m**. **Ad 438^m**. **Ad 439^m**. **Ad 440^m**. **Ad 441^m**. **Ad 442^m**. **Ad 443^m**. **Ad 444^m**. **Ad 445^m**. **Ad 446^m**. **Ad 447^m**. **Ad 448^m**. **Ad 449^m**. **Ad 450^m**. **Ad 451^m**. **Ad 452^m**. **Ad 453^m**. **Ad 454^m**. **Ad 455^m**. **Ad 456^m**. **Ad 457^m**. **Ad 458^m**. **Ad 459^m**. **Ad 460^m**. **Ad 461^m**. **Ad 462^m**. **Ad 463^m**. **Ad 464^m**. **Ad 465^m**. **Ad 466^m**. **Ad 467^m**. **Ad 468^m**. **Ad 469^m**. **Ad 470^m**. **Ad 471^m**. **Ad 472^m**. **Ad 473^m**. **Ad 474^m**. **Ad 475^m**. **Ad 476^m**. **Ad 477^m**. **Ad 478^m**. **Ad 479^m**. **Ad 480^m**. **Ad 481^m**. **Ad 482^m**. **Ad 483^m**. **Ad 484^m**. **Ad 485^m**. **Ad 486^m**. **Ad 487^m**. **Ad 488^m**. **Ad 489^m**. **Ad 490^m**. **Ad 491^m**. **Ad 492^m**. **Ad 493^m**. **Ad 494^m**. **Ad 495^m**. **Ad 496^m**. **Ad 497^m**. **Ad 498^m**. **Ad 499^m**. **Ad 500^m**. **Ad 501^m**. **Ad 502^m**. **Ad 503^m**. **Ad 504^m**. **Ad 505^m**. **Ad 506^m**. **Ad 507^m**. **Ad 508^m**. **Ad 509^m**. **Ad 510^m**. **Ad 511^m**. **Ad 512^m**. **Ad 513^m**. **Ad 514^m**. **Ad 515^m**. **Ad 516^m**. **Ad 517^m**. **Ad 518^m**. **Ad 519^m**. **Ad 520^m**. **Ad 521^m**. **Ad 522^m**. **Ad 523^m**. **Ad 524^m**. **Ad 525^m**. **Ad 526^m**. **Ad 527^m**. **Ad 528^m**. **Ad 529^m**. **Ad 530^m**. **Ad 531^m**. **Ad 532^m**. **Ad 533^m**. **Ad 534^m**. **Ad 535^m**. **Ad 536^m**. **Ad 537^m**. **Ad 538^m**. **Ad 539^m**. **Ad 540^m**. **Ad 541^m**. **Ad 542^m**. **Ad 543^m**. **Ad 544^m**. **Ad 545^m**. **Ad 546^m**. **Ad 547^m**. **Ad 548^m**. **Ad 549^m**. **Ad 550^m**. **Ad 551^m**. **Ad 552^m**. **Ad 553^m**. **Ad 554^m**. **Ad 555^m**. **Ad 556^m**. **Ad 557^m**. **Ad 558^m**. **Ad 559^m**. **Ad 560^m**. **Ad 561^m**. **Ad 562^m**. **Ad 563^m**. **Ad 564^m**. **Ad 565^m**. **Ad 566^m**. **Ad 567^m**. **Ad 568^m**. **Ad 569^m**. **Ad 570^m**. **Ad 571^m**. **Ad 572^m**. **Ad 573^m**. **Ad 574^m**. **Ad 575^m**. **Ad 576^m**. **Ad 577^m**. **Ad 578^m**. **Ad 579^m**. **Ad 580^m**. **Ad 581^m**. **Ad 582^m**. **Ad 583^m**. **Ad 584^m**. **Ad 585^m**. **Ad 586^m**. **Ad 587^m**. **Ad 588^m**. **Ad 589^m**. **Ad 590^m**. **Ad 591^m**. **Ad 592^m**. **Ad 593^m**. **Ad 594^m**. **Ad 595^m**. **Ad 596^m**. **Ad 597^m**. **Ad 598^m**. **Ad 599^m**. **Ad 600^m**. **Ad 601^m**. **Ad 602^m**. **Ad 603^m**. **Ad 604^m**. **Ad 605^m**. **Ad 606^m**. **Ad 607^m**. **Ad 608^m**. **Ad 609^m**. **Ad 610^m**. **Ad 611^m**. **Ad 612^m**. **Ad 613^m**. **Ad 614^m**. **Ad 615^m**. **Ad 616^m**. **Ad 617^m**. **Ad 618^m**. **Ad 619^m**. **Ad 620^m**. **Ad 621^m**. **Ad 622^m**. **Ad 623^m**. **Ad 624^m**. **Ad 625^m**. **Ad 626^m**. **Ad 627^m**. **Ad 628^m**. **Ad 629^m**. **Ad 630^m**. **Ad 631^m**. **Ad 632^m**. **Ad 633^m**. **Ad 634^m**. **Ad 635^m**. **Ad 636^m**. **Ad 637^m**. **Ad 638^m**. **Ad 639^m**. **Ad 640^m**. **Ad 641^m**. **Ad 642^m**. **Ad 643^m**. **Ad 644^m**. **Ad 645^m**. **Ad 646^m**. **Ad 647^m**. **Ad 648^m**. **Ad 649^m**. **Ad 650^m**. **Ad 651^m**. **Ad 652^m**. **Ad 653^m**. **Ad 654^m**. **Ad 655^m**. **Ad 656^m**. **Ad 657^m**. **Ad 658^m**. **Ad 659^m**. **Ad 660^m**. **Ad 661^m**. **Ad 662^m**. **Ad 663^m**. **Ad 664^m**. **Ad 665^m**. **Ad 666^m**. **Ad 667^m**. **Ad 668^m**. **Ad 669^m**. **Ad 670^m**. **Ad 671^m**. **Ad 672^m**. **Ad 673^m**. **Ad 674^m**. **Ad 675^m**. **Ad 676^m**. **Ad 677^m**. **Ad 678^m**. **Ad 679^m**. **Ad 680^m**. **Ad 681^m**. **Ad 682^m**. **Ad 683^m**. **Ad 684^m**. **Ad 685^m**. **Ad 686^m**. **Ad 687^m**. **Ad 688^m**. **Ad 689^m**. **Ad 690^m**. **Ad 691^m**. **Ad 692**

proprietudine h3 animi ad cōcedēdu3 qd̄ signat cum dicit: Semp ad h̄dicēdu3 parat. s. sine alijs bene siue male dicat aut faciat. 2º. q: in ipsa h̄dictione delectat. vñ sequitur Et iurgio delectat. 3º. q: ipse alios prouocat ad h̄dictiones: vñd sequit. Et puocat cōcedēte. C Ad 2º d̄d̄3: q: ibi nō itelligit q: serui Isaac sint rixati: sed q: incole terre rixati sūt h̄ eos: vñ illi peccauerūt: n̄ at serui Isaac q: calūniam patiebāt. C Ad 3º d̄d̄m q: ad hoc q: instū sit bellū requiritur qd̄ fiat actiuitate publice p̄tatis: sicut supra dictū ē. rixa aut̄ sit ex puato affectu ire vel odij. si enī minister p̄ncipis aut iudicis publica p̄tate aliquos inuadat q: se defendāt: non dicitur ipsi rixari: s; illi q: publice p̄tati resistūt. et sic illi q: inuadūt n̄ rixāt neq; peccāt: s; illi q: se iordinate defendunt.

Ad secundū sic p̄ceditur. Videt q: rixa n̄ sit filia ire. D̄. n. Jaco. 4. Unde bella et lites in vobis: nōne ex cōcupiscētijs q̄ militāt i mēbris vestris: sed ira nō p̄tinet ad cōcupiscēbile. ergo rixa n̄ ē filia ira: sed magis cōcupiscētie. C S. P̄ouerb. 28. d̄r Qui se iactat et dilatat iurgia p̄ccat. s; idē vñ ē rixa qd̄ iurgū. ergo videt q: rixa sit filia sup̄bie vel inanis glie ad quā p̄tinet se iactare et dilatare. C S. P̄ouerb. 18. dicit. Labia stulti imiscēt se rixis. sed stultitia differt ab ira. nō enī op̄ponit m̄asuetudini: s; magis sapiētie vel p̄ndētie. ergo rixa nō ē filia ire. C S. P̄ouerb. 10. dicit. Odium suscitāt rixas sed odium orit̄ ex inuidia: vt Greg. dicit. 31. moral. ergo rixa nō ē filia ire sed inuidie. C S. P̄ouerb. 17. d̄r Qui meditat̄ discordias seminat rixas. sed discordia est filia inanis glie: vt supra dictū ē. ergo et rixa. C S. 3̄ ē qd̄ Greg. dicit. 31. moral. q: ex ira orit̄ rixa. et p̄ouerb. 15. et 29. d̄r. Uir iracundus puocat rixas. C R̄nº. d̄d̄m q: sicut dictū ē: rixa ip̄ortat q̄dā h̄dictionē vsq; ad facta pueniētē dū vn̄ aliter ledere molit̄. dupl̄r aut vnus aliū ledere itēdit. Vno mō q̄si itēdēs absolute malū ipsi: et talis lesio p̄tinet ad odiū: cui itētio ē ad ledēdu3 inimicū vel i manifesto vñ occulto.

Alio mō aliq; itēdit aliū ledere eo sciēte et repugnāte qd̄ ip̄ortat noīe rixe. et hoc pp̄rie p̄tinet ad irā q̄ ē appetit̄ vñ dicte. n̄ enī sufficit irato q: latēter noceat ei h̄ que irascitur: sed vult q: ipse sentiat: et q: contra voluntatem suam aliq; patiāt in vindictam eius quod fecit: vt patet p̄ ea q̄ supra dicta sunt de passione ire. et iō rixa pp̄rie oritur ex ira.

C Ad p̄mū ergo d̄d̄m q: sicut supra dictū ē: oēs passiōes irascibilis ex passiōib; cōcupiscētib; oriuntur. et s; hoc illud qd̄ pp̄rie orit̄ ex ira: orit̄ et ex cōcupiscētia: sicut ex p̄ma radice. C Ad 2º d̄d̄m q: iactatio et dilatio sui q̄ fit p̄ superbiā vel inanē glia; n̄ directe cōcitāt iurgū aut rixā: s; occasionali: inq̄itū. s. ex hoc cōcitāt ira dū aliquis sibi ad iurias reputat: qd̄ alter ei se p̄ferat. et sic ex ira sequit̄ iurgia et rixe. C Ad 3º d̄d̄m q: ira sicut supra dictū est ipedit iudiciū rōnis. vñ h3 similitudinē cū stultitia. et ex hoc seq̄t q: habeāt cōe3 effectū. ex defectu enī rōnis cōtigit q: aliquis iordinate aliū ledere molitur. C Ad 4º d̄d̄m q: rixa et si q̄nq; ex odio oriat̄. nō tñ ē pp̄rius effect; odij: q: p̄ter itentionē odiētis ē q: rixose et manifeste inimicū ledat. q̄nq; n. et occulte ledere q̄rit: s; q̄n videt se p̄ualere cū rixa et iurgio lesionē itēdit. sed rixose aliq; ledere ē pp̄rius effectus ire rōne iā dicta. C Ad 5º d̄d̄m q: ex rixis seq̄t odium et discordia i cordib; rixantiū. et iō ille q: meditat̄. i. q: itēdit inter aliquos seminare discordias: pcurat q: ad inuicē rixent̄: sicut qd̄libet peccatū pōt ip̄ortare actū alteri peccati ordi nādo illū in suū finē. sed ex hoc nō sequitur q: rixa sit filia inanis glorie pp̄rie et directe.

C De seditione que opponitur paci. Q̄nestio. xlii.

Et inde cōsiderādū ē de seditione que opponit̄ paci. C Et

circā hoc q̄runtur duo. pº vtrū sit sp̄iale p̄ctm̄. 2º vtrū sit mortale peccatum.

d

Ad p̄imum sic procedit. Videtur q:

seditio n̄ sit sp̄iale p̄ctm̄ ab alijs distinctū.

Quia vt Isidor; dicit i lib. ethymologiaz. Seditionis ē q: dissensionē aīoz facit et discordias gignit: sed ex hoc q: aliq; aliq; p̄ctm̄ pcurat n̄ peccat alio p̄cti gnē nisi illo q: pcurat.

rat. ergo videtur q: seditio non sit speciale peccatum a discordia distinctū. C S. Seditio diuisionē q̄dā ip̄ortat: s; nōmē et scismatis sumit a scissura: vt supra dictū ē. ergo peccatū seditionis n̄ vñ ē distinctū a p̄ctō scismatis. C S. Omē sp̄iale p̄ctm̄ ab alijs distinctū vñ ē vitū capitale: aut ex aliquo vitio capitali orit̄: s; seditio neq; cōputat̄ iter vitia capitalia: neq; iter vitia q̄ ex capitalib; oriūt̄: vt p̄ in .21. moral. vbi vtraq; vitia nūerant. gº seditio n̄ ē sp̄iale p̄ctm̄ ab alijs distinctū. C S. 3̄ ē q: 2. ad Cor. 12. seditiones ab alijs p̄ctis distinguūtur. C R̄nº. d̄d̄3 q: seditio ē q̄dā sp̄iale p̄ctm̄ qd̄ q̄stū ad aliq; cōuenit cū bello et rixa: q̄stū aut̄ ad aliq; differt ab eis. cōuenit qd̄ cū eis i hoc q: ip̄ortat q̄dā h̄dictionē. differ at̄ ab eis i duob; . p̄tio qd̄ q: bellū et rixa ip̄ortat mutuā ipugnationē i actu. s; seditio pōt dici siue fiat huiusmodi ipugnationē i actu: siue sit p̄paratio ad talē ipugnationem. vñ glo. 2. ad Cor. 12. dicit q: seditiones sunt tumult; ad pugnā: cū. s. aliq; se p̄parāt et itēdit pugnare. 2º differūt: q: bellū pp̄rie ē h̄ extraneos et hostes: q̄si multitudinis ad multitudinē: rixa at̄ ē vñ ad vnū: vel paucor; ad paucos seditio autem pp̄rie est inter partes vnus multitudinis iter se distinctiōes: puta cū vna pars ciuitatis excitat̄ i tumultū h̄ alia. et iō q: seditio h3 sp̄iale bonū cui oppōit̄. s. vnitatē et pacē multitudinis: iō est sp̄iale p̄ctm̄. C Ad p̄mº ergo d̄d̄3 q: seditionis d̄ q: seditionē excitat. et q: seditio q̄dam discordiā ip̄ortat: iō seditionis ē q: discordiā facit: n̄ q̄cūq; sed iter p̄tes alicui; multitudinis. p̄ctm̄ at̄ seditionis n̄ solū ē i eo q: discordiā seminat: s; et i eis q: iordinate ad inuicē dissentiunt. C Ad 2º d̄d̄m q: seditio differt a scismate i duob; . p̄mo quidem quia scisma opponitur spirituali vnitati multitudinis. s. vnitati ecclesiastice. seditio autem opponitur temporali vel seculari multitudinis vnitati: puta ciuitatis vel regni. 2º quia scisma non ip̄ortat aliquam p̄parationem ad pugnam corporalem: sed solum ip̄ortat dissensionem spiritualem. seditio autem ip̄ortat p̄parationem ad pugnam corporalem. C Ad 3º d̄d̄m q: seditio sicut et scisma sub discordia p̄tinet. vtrūq; n. ē discordia q̄dam nō vnus ad vnū: sed partū multitudinis ad inuicē.

Ad secundū sic p̄ceditur. Videt q: seditio n̄ semp sit p̄ctm̄ mortale. Seditio enī ip̄ortat tumultū ad pugnā: vt p̄ p̄ glo. supra idu ctā: sed pugna nō semp ē p̄ctm̄ mortale: s; q̄nq; est iusta et licita: vt supra habitū ē. ergo multo magis seditio pōt eē sine p̄ctō mortali. C S. Seditio ē discordia quedā vt dictū est: sed discordia pōt eē sine peccato mortali: et q̄nq; etiā sine oī p̄ctō. ergo etiā seditio. C S. Laudant̄ q: multitudinē a p̄tate tyrānica liberāt: sed hoc nō de facili pōt fieri sine aliqua dissensione multitudinis: dum vna pars multitudinis nititur retinere tyrānū. alia vero nitit̄ eū abicere. ergo seditio nō pōt fieri sine peccato. C Sed h̄ est qd̄ ap̄lus. 2. ad Cor. 12. p̄hibet seditiones iter alia que sunt p̄ctā mortalia. ergo seditio est peccatū mortale. C R̄nº. d̄d̄m q: sicut dictū ē: seditio opponit̄ vnitati multitudinis. i. populū ciuitatis vel regni. dicit aut̄ Aug. 21. d̄ ciui. dei: q: populū determināt sapiētes: nō oēm cetū multitudinis: sed cetū iuris consēsu. et vtilitatis cōis sociatū. vñ manifestū ē vnitatē cui opponit̄ seditio eē vnitatē iuris et cōis vtilitatis. manifestū est ergo q: seditio opponitur et iusticie et cōi bono. et ideo ex suo genere est p̄ctm̄ mortale: et tāto grauius quanto bonū cōe qd̄ ipugnat̄ p̄ seditionē ē mai; q̄ bonū puatū qd̄ ipugnat̄ p̄ rixā. p̄ctm̄ at̄ seditionis. pº qd̄ et p̄ncipal̄ p̄tinet ad eos q: seditionē pcurāt q: grauiissime peccant. 2º at̄ ad eos q: eos sequūtur p̄urbantes bonū cōe. illi vñ qui bonū cōe defendunt eis resistentes non sunt dicendi seditionis: sicut illi qui se defendunt dicuntur rixosi: vt supra dictū ē. C Ad p̄mº ergo d̄d̄m q: pugna q̄ est licita fit p̄ cōi vtilitate aliquozum: sicut supra dictū est: sed seditio fit h̄ cōe bonum multitudinis. vñd semp ē p̄ctm̄ mortale. C Ad 2º d̄d̄m q: discordia ab eo qd̄ nō est manifeste bonū pōt eē sine p̄ctō. sed discordia ab eo qd̄ ē manifeste bonū n̄ potest eē sine p̄ctō: et talis discordia est seditio que opponitur vnitati multitudinis: q̄ ē manifeste bonū. C Ad 3º d̄d̄3 q: regimē tyrānicū nō est iustū: q: n̄ ordinat̄ ad bonū cōe: sed

ad bonū puatū regētis: vt p3 p p̄hm i. 3. polit. 7 i. 8. et bl. 7 iō pturbatio hui⁹ regis n̄ h3 rōnē: seditōis: nisi forte qñ sic iordinate pturbat tyrāni regimē q̄ multitudo subiecta maius detrimētū patit̄ ex pturbatiōe q̄nti q̄ ex tyrāni regimine magis aut tyrānus seditiosus ē. q̄ i p̄plo sibi subiecto discordias 7 seditiōes nutrit: ut tutius dñari possit. hoc enim tyrānicū est cū sit ordinatū ad bonū propriū presidētis cum multitudinis nocumento.

De vicijis q̄ bñficētie opponunt. Questio xliij.

Unde cōsiderādū restat de vicijis que bñficētie opponuntur: inter que alia qdē p̄nēt ad rationem iusticie: illa. s. q̄b⁹ aliq̄s iniuste proximi ledit: s3 cōtra charitatē sp̄aliter scandalū esse videtur: 7 iō cōsiderādum est de scandalo. Circa qdē querūt octo.

1° quid sit scādalu. 2° vtrū scādalu sit peccatū. 3° vtrū sit peccatū sp̄ale. 4° vtrū sit peccatū mortale. 5° vtrū p̄ fectorum sit scandalizari. 6° vtrū eorum sit scandalizare. 7° vtrū sp̄alia bona sint dimittenda p̄ scandalum. 8° vtrum sint propter scandalum temporalia dimittenda.

Ad primum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ scādalu in cōueniēter diffiniat̄ ē dictum vel factū minus rectū p̄bens occasionē ruine. Scādalu enī peccatū ē vt post dicit̄. sed s̄m Aug. 22. 3. faustū: Peccatū ē dictū vel factū vel cōcupitū 3 legē dei ergo predicta diffinitio est insufficiēs: q̄ p̄termittit cogitatū sine concupitū. C. 3. Enī inter actus virtuosos vel rectos vnus virtuosior: vel rectior: altero sit: illud solū videt̄ non ē minus rectū qdē rectissimū: si ergo scandalū sit dictū vel factū minus rectū: sequitur q̄ oīs actus virtuosus preter optimū sit scandalū. C. 3. Occasio noīat causā per accidēs: sed id quod ē p̄ accidēs nō d3 poni in diffinitione: quia nō dat specē: ergo in cōueniēter i diffinitione scandalū ponit̄ occasio. C. 3. Ex quolib3 facto alterius pōt aliq̄s sumere occasionē ruine: q̄ cause per accidēs sunt indeterminate si ergo scandalū ē qdē prebet alij occasionē ruine: qdēlib3 factū vel dictū poterit esse scandalū: qdē videt̄ esse in cōueniēs. C. 3. Occasio ruine dat̄ primo qñ offendit̄ aut infirmatur: sed scandalum diuidit̄ 3̄ offensionē 7 infirmitatē. dicit enim apls ad Ro. 14. Bonū ē nō māducare carnē 7 nō bibere vinū heq3 in quo frater tuus offendit̄ aut scādaliatur aut infirmat̄. ergo p̄dicta diffinitio scādali nō est cōueniēs. C. 3. 3̄ ē q̄ Hiero. exponēs illud quod habet̄ Mat. 15. Scis q̄ p̄barisei audito hoc vbo 7 c. dicit̄ quādo legimus. Quicūq3 scādaliuauerit: hoc itelligim⁹ q̄ dicto vel facto occasione3 ruine dederit. C. 3. n. ddm q̄ sicut Hiero. ibidē dicit̄: qdē grece scādalon dī: nos offensionem vel ruīnā 7 impactionem pedis possumus dicere. continet̄ enim q̄ qñq3 aliquis obex ponit̄ alicui in via corpo: alij cui impingens disponitur ad ruīnam. 7 talis obex dicit̄ scādalu. 7 s̄m in p̄cessu vie sp̄ialis contingit aliquē disponi ad ruīnam sp̄ialem per dictum vel factum alterius: i q̄ntū. s. aliquis sua admonitione vel inductione aut exēplo alij trahit ad peccatū. 7 hoc p̄p̄rie dicit̄ scādalu. nihil aut̄ s̄m p̄p̄riam rōnē disponit ad sp̄iale ruīnā nisi s̄m q̄ h3 aliquē defectū rectitudinis: q̄ id qdē est perfecte rectū magis munit̄ hoīem cōtra casum q̄ ad ruīnā inducat. 7 iō cōueniēter dī q̄ dictū vel factū minus rectum p̄bens occasionem ruine sit scādalu. C. 3. Ad p̄m ergo ddm q̄ cogitatio v̄ p̄cip̄scētia mali latet̄ i corde. vñ n̄ p̄ponitur alteri vt obex disponēs ad ruīnā. 7 p̄ hoc n̄ pōt h̄re scādali rōnē. C. 3. Ad 2^m ddm q̄ minus rectū nō dī hoc qdē ab aliquo alio supat̄ i rectitudine: sed q̄ h3 aliquē rectitudinis defectū: vel q̄ est s̄m se malū: sicut p̄ctm: vel quia h3 sp̄em mali: sicut cū aliq̄s recumbit̄ i idolio. q̄ntis. n. hoc s̄m se nō sit p̄ctm si aliq̄s hoc nō corrupta it̄tione faciat: tñ q̄: habet quādā sp̄em mali vel similitudinē veneratiōis idoli: potest alteri p̄bere occasionē ruine. 7 iō apls monet. i. ad Thessa. 5. Ab oī sp̄e mala abstinete vos. 7 iō cōueniēter dī minus rectū vt cōprehēdant̄ tā illa q̄ sunt s̄m se p̄ctā q̄ illa q̄ h̄nt speciem mali. C. 3. Ad 3^m ddm q̄ sicut supra bitū ē nihil pōt ēē hoī

sufficiens cā p̄cti qdē ē sp̄ialis ruīna nisi p̄p̄ria volūtas. 7 iō dicta vel facta vel cōcupita alterius hoīs p̄nt ēē solū cā im perfecta aliq̄liter iducēs ad ruīnā. 7 p̄pter hoc nō dicitur dans cām ruīne: sed dans occasionē: qdē significat cām im perfectā: 7 nō s̄m p̄ accidēs: 7 tñ nihil p̄hibet i qui busdā poni id qdē est p̄ accidēs: q̄ id qdē ē s̄m accidēs vñ pōt p̄ se alteri cōuenire: sicut i diffinitione fortune ponit̄ cā per accidēs: vt p3. 2. p̄h. C. 3. Ad 4^m ddm q̄ dictū vel factū alterius pōt ēē dupl̄ alteri cā peccatū. Vno mō p̄ se. Alio mō p̄ accidēs. P̄ se qdē qñ aliq̄s suo malo vbo vel facto it̄dit alij ad peccatū iducere: vel ēt si ipse hoc n̄ it̄dat: 7 ipsū factū ē tale q̄ de sui rōne h3 q̄ sit iductiū ad peccatū: p̄nta cū aliq̄s publice facit p̄ctm v̄ q̄ h3 similitudinē peccati: 7 tūc ille q̄ h̄mōi actū facit p̄p̄rie dat occasionē ruine: vñ vocat̄ scādalu actiū. P̄ accidēs at̄ aliq̄s v̄bū vel factū vñ ē alteri cā peccatū: qñ ēt p̄ter it̄tione opantis 7 p̄ter cōditionē opis aliq̄s male disposit⁹ ex h̄mōi ope iduct⁹ ad peccatū: p̄nta cū aliq̄s inuidet bonis alio3: 7 tūc ille qui facit h̄mōi actum rectū non dat occasionem quātum in se est: sed alius sumit occasionē: s̄m illud Ro. 7. Occasione at̄ accepta 7 c. 7 ideo hoc est scandalum passiuum sine actiō q̄: ille qui recte agit q̄ntum est de se non dat occasionē ruine quam alter patitur. quādoq3 ergo contingit q̄ etia3 sit simul scandalū actiuum in vno 7 passiuum in altero: p̄nta cum ad inductionē vnus alius peccat. qñq3 vero est scandalum actiū sine actiō: sicut iā dictū ē. C. 3. Ad q̄ntū ddm q̄ v̄ firmitas noīat p̄mptitudinē ad scādalu: offētio at̄ nominat̄ indignationē alicui⁹ contra eum qui peccat: que potest esse quādoq3 sine ruīna. scandalum autem impo:tat ipsā impactionem ad ruīnam.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ scādalu n̄ sit p̄ctm. P̄ctā. n. non eneniūt ex necessitate: q̄ oē p̄ctm ē volūtariū: vt supra habitū ē. s3 Mat. 18. dī: Necessē ē vt veniēt scādala. ergo scādalu nō ē p̄ctm. C. 3. Nullū p̄ctm p̄cedit ex pietatis affectu: q̄ nō pōt arbo: bona fructus malos facere: vt dicitur Mat. 7. sed aliq̄d scādalu est ex pietatis affectu. dicit enim dñs P̄etro Mat. 16. Scādalu mihi es: vbi dicit̄ Hiero. q̄ erro: apli de pietatis affectu veniēs nunq̄ incētui3 videt̄ ēē diabolī. ergo nō oē scādalu est p̄ctm. C. 3. Scādalu ipactionē q̄dā impo:tat: sed nō q̄ntū ipingit cadit. 9° scādalu qdē ē sp̄ialis casus pōt ēē sine p̄ctō. C. 3. Sed 3̄ ē qdē scādalu est dictum vel factū minus rectū. ex hoc aut̄ hab3 aliq̄d rōnē p̄cti q̄ a rectitudine deficit. ergo scādalu semp ē cū p̄ctō. C. 3. n. ddm q̄ sicut iā supra dictū ē duplex est scādalu. s. passiuū in eo qui scandalizatur. 7 actiū in eo q̄ scandalizat dans occasionē ruine scādalu ergo passiuū semp ē peccatū in eo q̄ scandalizat. nō enī scandalizat nisi i q̄ntū aliquāliter ruit sp̄iali ruīna que est p̄ctm. pōt tñ esse scādalu passiuū sine peccato eius: ex cuius facto aliq̄s scandalizat: sicut cum aliq̄s scandalizat de his q̄ alius bñfacit. si militer etiā scādalu actiū semp est peccatū i eo q̄ scandalizat: q̄ vel ipsum op⁹ qdē facit est p̄ctm: vel ēt si h̄at specē p̄cti dimittēdū ē semp p̄pter p̄ximī charitatē: de q̄ vnusq3 q3 tenet̄ saluti p̄ximī p̄uidere: 7 sic q̄ nō dimittit̄ 3̄ charitatē agit. pōt tñ ēē scādalu actiū sine p̄ctō alteri⁹ q̄ scandalizatur: sicut supra dictū ē. C. 3. Ad p̄m ergo ddm q̄ hoc qdē dī: necessē est vt veniant scādala: non est itelligēdū de necessitate absoluta: sed de necessitate conditionali: qua. s. necessē est p̄scita vel p̄nunciata a deo euenire: si tñ cōiunctis accipiatur: vnde in p̄o lib. dictum est: vel necessē ē euenire scādala necessitate finis: quia vtilia sūt ad hoc vt qui p̄bat sūt manifesti fiant: vel necessē est euenire scādala s̄m conditionē hoīum q̄ sibi a peccatis non cauēt: sicut si aliquis metales infirmari: qdē itelligēdū ē sub hac cōditione si dietam nō mutēt. 7 s̄m necessē est euenire scādala si hoīes cōuersationē malā non mutant. C. 3. Ad 2^m ddm q̄ scandalum ibi large ponit̄ pro quolibet impedimento. volebat. n. Petrus xpi passionē impedire quodā pietatis affectu mot⁹ ad xpm.

Ad 3^m ddm q nullus ipinguit spūali nisi retardet ali q̄liter a p̄cessu in via dei: qd̄ fit saltē p̄ peccatū veniale.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt q̄ scādalu nō sit speciale pctm̄. Scādalu enī est dictū vel factū minus rectum. s; oē peccatum est huiusmodi. ergo oē peccatū est scādalu. nō ergo scādalu ē spāle pctm̄. **C^o**. Oē spāle pctm̄ siue oīs spālis iniusticia ī uenit̄ separatim ab alijs: vt dī in. 5. etbi. sed scādalu nō inenit̄ separatim ab alijs peccatis. ergo scādalu nō ē speciale peccatū. **C^o**. Oē spāle peccatū cōstituit̄ fm̄ aliquid qd̄ dat spēm morali actui. sed rō scādali cōstituit̄ p̄ hoc q̄ corā alijs peccat̄. in manifesto at̄ peccare et si sit circumstantia aggrauās non videtur cōstituire pcti spēm. 6° scādalu nō est spāle peccatum. **C^o** s; 5. spāli v̄tuti speciale pctm̄ opponitur: sed scādalu opponit̄ spāli v̄tuti. s. charitati. dicitur. n. 1°. 14. Si propter cibū frater tuus p̄ristatur: iā n̄ fm̄ charitatē ambulas. ergo scādalu ē spāle pctm̄. **C^o** Rn^o. ddm q̄ sicut supra dictū ē: duplex ē scādalu actiuum. s. et passiuū. passiuū qd̄ scādalu nō pōt esse spāle peccatū: q̄ ex dicto vel facto alterius aliq̄uē ruere contingit fm̄ quodcūq; genus peccati: nec hoc ipsum qd̄ ē occasione peccādi sumere ex dicto vel facto alterius specialem rationem peccati cōstituit: q̄ non ip̄ortat spāle deformitatē speciali v̄tuti opositā. scādalu autē actiuum pōt accipi dupliciter: per se. s. per accidēs. **I^o** per accidēs qd̄ q̄ est p̄ter intentionem agētis: vtputa cū aliq; facto suo vl' verbo inordinato non intēdit alteri dare occasionē ruine: s; solūm sue satisfacere voluntati: et sic etiam scandalum actiuū non est speciale peccatum: q̄ qd̄ est per accidēs non cōstituit spēm. **I^o** per se autem est actiuū scādalu q̄n̄ aliquis suo inordinato dicto vel facto intēdit aliū trahere ad peccādū: et sic ex intentione spālis finis sortit̄ rōnē spālis peccati finis enī dat spēm in moralibus: vt dictū ē supra. vñ sicut furtum est speciale peccatum: aut homicidiū p̄pter speciale nocumentum proximi: quod intenditur. ita et scādalu ē speciale peccatum propter hoc quod intenditur speciale pximi nocumentum. et opponitur directe correctioni fraterne in qua attenditur specialis nocumentū remotio.

Ad 4^m ergo dōz q̄ omne peccatū pōt māliter se habere ad scādalu actiuū: sed formalē rōnē spālis peccati pōt habere ex intentione finis vt dictū ē. **Ad 2^m** ddm q̄ scādalu actiuum potest inueniri separatim ab alijs peccatis vtputa cum aliquis proximum scandalizat facto qd̄ de se non est peccatum: sed habet spēm mali. **Ad 3^m** ddm q̄ scādalu nō habet rationē spālis peccati ex p̄dicta circumstantia: sed ex intentione finis: vt dictum est.

Ad quartum sic p̄cedit. Videtur q̄ scādalu sit pctm̄ mortale. Oē. n. pctm̄ qd̄ h̄iat̄ charitati ē pctm̄ mortale: vt supra dictū ē: s; scādalu h̄iat̄ charitati: vt dictū ē. ergo scādalu ē peccatū mortale. **C^o**. Nulli pctō debet̄ pena dānationis eterne nisi mortali. sed scādalo debet̄ pena dānationis eterne: s; illud Matt. 18°. Qui scandalizauerit vnū de pusillis istis q̄ ī me credūt: expedit ei vt suspēdat̄ mola asinaria ī collo ei' et demergat̄ in pfundū maris: q̄ vt dicit Hiero. Multo meli' ē p̄ culpa breuē recipe penā q̄ eternis seruari cruciatib'. ergo scādalu ē pctm̄ mortale. **C^o**. Oē pctm̄ qd̄ in deū cōmittit̄ ē pctm̄ mortale: q̄ solū pctm̄ mortale auertit̄ hoīem a deo. s; scādalu ē pctm̄ ī deū: dicit. n. aplus. 1. ad Cor. 8. **I^o** derentiētes p̄scias fratru īfirmā ī xp̄m pctis. ergo scādalu semp̄ ē peccatū mortale. Sed 5. Inducē aliq̄uē ad peccādū venialiter pōt eē pctm̄ veniale. sed hoc p̄tinet ad rōnē scādali. ergo scādalu pōt eē pctm̄ veniale. **C^o** Rn^o. ddm q̄ sicut supra dictū ē: scādalu ip̄ortat impactionē quādā per quā aliquis disponitur ad ruinam. et iō scādalu passiuum quādoq; qd̄ potest eē pctm̄ veniale q̄n̄ h̄is ip̄actionē tm̄: puta cū aliq; ex iordmato deo vl' facto alteri' cōmouet̄ motu venialis pcti. q̄n̄q; vō ē peccatū mortale q̄n̄ h̄is cū ip̄actionē ruinā: puta cū aliquis ex iordmato dicto vel facto alteri' p̄cedit̄ vsq; ad peccatū mortale scādalu aut actiuū si sit per accidēs pōt eē q̄n̄q; qdem peccatū veniale: puta cum aliq; vel actus venialis pcti vel

actus qui non est fm̄ se peccatū: s; h̄z aliquas species mali cū aliqua leni idiscretiōe cōmittit. q̄n̄q; vero ē peccatū mortale siue q̄n̄ cōmittit actū peccati mortalis siue q̄n̄ cōtēnit salutem pximi: vt p̄ ea cōseruāda nō p̄termittat aliq; facere quod sibi libuerit. si vero scādalu actiuum sit per se: p̄ta cum intēdit inducere alium ad peccādū. si qd̄ intendat īducē ad peccādū mortali: ē pctm̄ mortale: et similiter si intēdat inducere proximum ad peccandum venialiter p̄ actū peccati mortalis. si vero intendat inducere proximum ad peccandum venialiter per actum pcti venialis est peccatū veniale. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad quintū sic p̄cedit. Ut q̄ scandalum passiuum possit eē in p̄fectos cadere Christus. n. fuit maxie p̄fectus: sed ipse dixit **I^o** Petro: scādalu mihi es. ergo multo magis alij p̄fecti p̄nt scādalu pati. **C^o**. Scādalu ip̄ortat ip̄edimētū aliq̄d qd̄ alicui opponitur ī vita spūali: s; et p̄fecti viri ī p̄cessib' spūalis vite ip̄e diri p̄nt: s; illud. 1. ad Thessal. 2. **V^o**lunt̄ venire ad vos: ego qd̄ **I^o** Paulus semel et iter: sed ip̄ediuu nos sathanas ergo etiā p̄fecti viri possunt scādalu pati. **C^o**. Etia ī p̄fectis viris pctā venalia inueniri possunt: fm̄ illud. 1. **I^o**ā. p̄^o. Si dixerim' qm̄ pctm̄ nō h̄em' ip̄i nos seducim': s; scādalu passiuū non semp̄ ē peccatū mortale: sed q̄n̄q; veniale vt dictū ē. ergo scādalu passiuū pōt ī p̄fectis viris inueniri. **C^o** s; 5. qd̄ sup̄ illd̄ Matt. 18. Qui scandalizauerit vnū de pusillis istis: dicit Hiero. Nota q̄ q̄ scandalizat paruul' est: maiores enī scandala nō recipiūt. **C^o** Rn^o. ddm q̄ scādalu passiuum ip̄ortat q̄sdā cōmōtionē animi a bono ī eo q̄ scādalu patit̄. nullus. n. cōmouet̄ q̄ rei immobili firmiter īheret. maiores at̄ siue p̄fecti soli deo īherēt: cuius ē īmitabilis bonitas: q̄ si īherēt suis p̄latis nō īherēt eis nisi ī q̄stū illi īherēt xp̄o: fm̄ illud. 1. ad Cor. 4. **I^o**mitatores mei estote sicut et ego xp̄i. vñ q̄stūcūq; videāt alios inordinate se h̄re dictis vel factis ip̄si a sua rectitudine non recedūt: s; illud ps. Qui p̄fidūt ī dño sicut mons syon nō cōmouebitur ī eternū: q̄ h̄itat ī Ierusalē: et iō ī his q̄ p̄fecte deo adherent p̄ amorem scandalum non inuenitur: fm̄ illud ps. **I^o**par multa diligētibus legē tuā et nō ē illis scādalu.

Ad 2^m ergo ddm q̄ sicut supra dictū ē: scādalu large ponit̄ ibi p̄ qlibet ip̄edimēto. vñ dñs Petro dixit. Scādalu mihi es: q̄ nitebat̄ ei' p̄positū ip̄edire circa passionē subeundā. **Ad 2^m** ddm q̄ in exteriorib' actib' p̄fecti viri possunt ip̄ediri: sed in interiori volūtate p̄ dicta vel facta alioz n̄ ip̄ediūt quo min' intēdūt ī deū: fm̄ illud 1° Ro. 8. Neq; mors neq; vita poterit nos separare a charitate dī. **Ad 3^m** ddm q̄ p̄fecti viri ex infirmitate carnis incidūt interdum ī aliqua peccata venialia: non autem ex alioz dictis vel factis scandalizantur fm̄ veram scādali rōnē: sed potest esse in eis quedam appropinquatio ad scādalu: fm̄ illud ps: **I^o**dei pene moti sunt pedes.

Ad sextum sic p̄cedit. Videtur q̄ scādalu actiuū possit inueniri in viris p̄fectis. **I^o** Passio. n. est effectus actionis: sed ex dictis vel factis p̄fectoz aliq; passioe scandalizant̄: secundum illd̄ Matt. 15. Scis quia pharisei audito hoc verbo scandalizati sūt. ergo in p̄fectis viris potest inueniri scādalu actiuū. **C^o**. **I^o** Petrus post acceptum spiritum sanctum ī statu p̄fectozum erat: sed postea gentiles scandalizauit: dī. n. Gal. 2. Cum vidissem q̄ non recte ambularent ad veritatē euāgelij: dixi cephe. i. **I^o** Petro corā oibus: si tu cum iudens sis gētiliter et non iudaice viuīs: quō gentes cogis iudizare? ergo scādalu actiuū pōt eē in viris p̄fectis. **C^o**. Scādalu actiuū q̄n̄q; ē pctm̄ veniale: s; pctā venalia p̄nt eē ī viris p̄fectis. ergo scādalu actiuū pōt eē in viris p̄fectis. **C^o** s; 5. **I^o** repugnat p̄fectiōi scādalu actiuū q̄ scādalu passiuū: sed scādalu passiuū nō pōt esse in viris p̄fectis ergo multo minus scādalu actiuū. **C^o** Rn^o. ddm q̄ scādalu actiuū p̄p̄te ē cū aliquis tale aliquid dicit vel facit qd̄ d̄ se tale ē vt altez natū sit īducere ad ruinam: qd̄ qd̄ ē solū id qd̄ iordinate fit vel dī: ad p̄fectos aut p̄tinet ea q̄ agunt s; regulā rōnis ordinare: s; illud. 1. ad Cor. 14. **O**īa honeste et fm̄ ordinem fiant in vobis. et p̄cipue hāc cautelam ad/

habet in his in quibus non solum ipsi offenderet. sed et alijs offensionem pararet. et siquidem in eorum manifestis deis vel factis aliquid ab hac moderatione desit: hoc puenit ex infirmitate humana sicut quia a perfectione deficiunt: non tamen in tantum deficiunt ut multum ab ordine rationis recedat: sed modicum et leniter: quod non est tam magnum ut ex hoc rationabiliter possit ab alio sumi peccandi occasio. **Ad primum** ergo dominum quod scandalum passivum semper ab aliquo actuatur: sed non semper ab aliquo scandalo actuato alterius: sed eiusdem quod scandalizatur: quod scilicet ipse seipsum scandalizat. **Ad secundum** dominum quod Petrus peccavit quod et reprehensibilis fuit sicut iniam Augustinus et ipsi Pauli: subtrahens se a gentilibus ut vitaret scandalum iudeorum: quod hoc incaute aliquoties faciebat: ita quod ex hoc gentiles ad fidem converteri scandalizabant: non tamen factum Petri erat tam grave peccatum quod merito possint alij scandalizari. unde patiebantur scandalum passivum: non autem erat in Petro scandalum activum. **Ad tertium** dominum quod peccata venalia peccatorum precipue consistunt in subitis motibus qui cum sint occulti scandalizare non possunt: si qua vero est in exterioribus dictis vel factis venalia peccata committant: tamen levia sunt ut de se scandalizandi virtutem non habeant.

Ad septimum sic procedit. **Uidetur** quod bona spiritualia sunt propter scandalum dimittenda. Augustinus in libro primo epistolae ad Hermianum docet: ut ubi scismaticis periculum timeat a punitione peccatorum cessandum est: sed punitione peccatorum non est quoddam spirituale cum sit actus iusticie. ergo bonum spirituale est propter scandalum dimittendum. **Secunda** doctrina maxime videtur esse spiritualis: sed ab ea est cessandum propter scandalum sicut in illud ad Mattheum 7. Nolite scilicet dare canibus neque margaritas vestras spargatis ante porcos ne converti diripiunt vos. ergo bonum spirituale est dimittendum propter scandalum. **Tercia** Correctio fraternalis cum sit actus charitatis est quoddam spirituale bonum: sed interdum ex charitate dimittitur quod vitandum scandalum aliorum: ut Augustinus dicit in primo de civitate dei. ergo bonum spirituale est propter scandalum dimittendum. **Quarta** Hieronymus dicit quod dimittendum est propter scandalum de quod potest pretermitti salva triplici veritate. scilicet vite: iusticie: et doctrine: sed impletio consiliorum et largitio elemosinarum multoties potest pretermitti salva triplici veritate predicta: alioquin semper peccaret omnes qui pretermittunt: et tamen hec sunt maxime inter spiritualia opera. ergo spiritualia opera debent pretermitti propter scandalum. **Quinta** Utilitatio cuiuslibet peccati est quoddam spirituale bonum: quia quodlibet peccatum affert peccati aliquid spirituale detrimentum: sed videtur quod pro scandalo proximi vitando debeat aliquis quicquid peccare veniale: puta cum peccato veniale impedit peccatum mortale alterius: de quo non habet impedire damnationem proximi quantum potest sine detrimento proprie salutis que non tollitur per peccatum veniale. ergo aliquid bonum spirituale de quo habet pretermittere propter scandalum vitandum. **Sexta** est quod Gregorius dicit super Ezechiel. Si de veritate scandalum sumis vtiliter nasci permittit scandalum quod veritas relinquitur: sed bona spiritualia maxime pertinent ad veritatem. ergo bona spiritualia non sunt propter scandalum dimittenda. **Septima** dominum quod cum duplex sit scandalum activum. scilicet et passivum. quantum ad ista non habet locum de scandalo actuato: quod cum scandalum activum sit dictum vel factum minus rectum: nihil est cum scandalo actuato faciendum: habet autem locum quantum ad ista si intelligatur de scandalo passivo. **Octava** considerandum est ergo quod sit dimittendum ne aliquid scandalizet. Est autem in spiritualibus bonis distinguendum. nam quodammodo sunt de necessitate salutis que pretermitti non possunt sine peccato mortali: manifestum est autem quod nullus de mortaliter peccare ut alteri peccatum impediatur: quod sicut ordinem charitatis per deum suam salutem spiritualiter diligere quam alteri. et ideo ea que sunt de necessitate salutis pretermitti non debent propter scandalum vitandum. In his autem spiritualibus bonis que non sunt de necessitate salutis videtur distinguendum: quod scandalum quod ex eis oritur quicquid ex malitia procedit. cum scilicet aliqui volunt impedire hominibus spiritualia bona: scandalum committendo. et hoc est scandalum phariseorum quod de doctrina domini scandalizabant: quod esse continendum deus docet ad Mattheum 15. Quicquid videtur scandalum procedit ex infirmitate vel ignorantia: et hominibus est scandalum pusillo: um propter quod sunt spiritualia bona occultanda: vel est interdum differenda ubi periculum non imminet quicquid redita ratione hominibus scandalum cesset: si autem post redditam rationem hominibus scandalum duret: iam videtur ex malitia esse: et sic propter ipsos non sunt hominibus spiritualia opera di-

mittenda. **Ad primum** ergo dominum quod penarum inflictio non est propter se expetenda: sed pene infliguntur ut medicine que dam ad cohibendum peccata. et ideo intantum habent rationem iusticie in quantum per eas peccata cohibent. Si autem per inflictionem penarum manifestus sit plura et maiora peccata sequuntur: tunc penarum inflictio non continetur sub iusticia: et in hoc casu loquitur Augustinus. quod scilicet ex excoicatione aliquorum imminet periculum scismaticis: tunc. n. excoicatio non ferre non pertinet ad veritatem iusticie. **Ad secundum** dominum quod circa doctrinam duo sunt consideranda. scilicet veritas que docet: et ipse actus docendi: quorum primum est de necessitate salutis: ut scilicet hominum veritati non doceat: sed veritatem sicut congruentiam temporis et personarum proponat ille cui incumbit docendi officium. et ideo propter nullum scandalum quod sequi videatur debet homo premissa veritate falsitate docere: sed ipse actus docendi inter spiritualia elemosinas computatur: ut supra dictum est: et ideo eadem ratio est de doctrina et de alijs misericordie operibus de quibus postea dicitur. **Ad tertium** dominum quod correctio fraternalis: sicut supra dictum est. ordinatur ad emendationem fratris: et ideo itatum computanda est inter spiritualia bona in quantum hoc prosequi potest: quod non contingit si ex correctione frater scandalizet: et ideo si propter scandalum correctio dimittatur: non dimittitur spirituale bonum. **Ad quartum** dominum quod in veritate vite doctrine et iusticie non solum comprehenditur id quod est de necessitate salutis: sed et id per quod perfectius puenit ad salutem: sicut in illud. 1. ad Cor. 12. Emulamini charismata meliora. unde etiam consilia non sunt simpliciter pretermittenda: nec etiam misericordie opera propter scandalum: sed sunt interdum occultanda vel differenda propter scandalum pusillo: ut dictum est. quicquid tamen consiliorum observatio et impletio operum misericordie sunt de necessitate salutis: quod potest in his que iam novenerunt consilia et in his quibus ex debito imminet defectibus aliorum subvenire vel in temporalibus puta pascendo esurietes: vel in spiritualibus puta docendo ignorantem: siue hominibus fiant debita propter iunctum officium: ut potest in prelatibus: siue propter necessitatem indigentis: et tunc eadem ratio est de hominibus sicut de alijs que sunt de necessitate salutis. **Ad quantum** dominum quod quodam diverunt peccatum veniale esse committendum propter vitandum scandalum: sed hoc implicat contraria: si enim faciendum est iam non est malum neque peccatum. nam non potest esse eligibile: contingit tamen aliquid propter aliquam circumstantiam non esse peccatum veniale: quod illa circumstantia sublata peccatum veniale esset: sicut verbum iocosum est peccatum veniale quoniam absque utilitate dicitur: si autem ex causa rationabili proferatur non est iocosum neque peccatum. Quamvis autem per peccatum veniale gratia non tollatur pro qua est hominis salus: in quantum tamen veniale disponit ad mortale vergit in detrimentum salutis.

Ad octavum sic procedit. **Uidetur** quod temporalia sunt dimittenda propter scandalum. **Magis** enim debet diligere spiritualiter salutem proximi que impeditur propter scandalum quam quicquid temporalia bona: sed id quod minus diligimus dimittimus propter id quod magis diligimus. ergo temporalia magis debemus dimittere ad vitandum scandalum proximo. **Secundum** regulam Hieronymus. omnia que pertinent pretermitti salva triplici veritate: sunt propter scandalum dimittenda. sed temporalia pertinent pretermitti salva triplici veritate. ergo sunt propter scandalum dimittenda. **Tercium** In temporalibus bonis nihil est magis necessarium quam cibum: sed cibum est pretermittendus propter scandalum: sed illud in Romanorum 14. Noli cibo tuo illum perdere propter quod Christus mortuus est: ergo multo magis omnia alia temporalia sunt propter scandalum dimittenda. **Quarta** Temporalia nullo convenientiori modo conservare aut recuperare possumus quam per iudicium: sed iudicium vti non habet: et precipue cum scandalo. de quo ad Mattheum 5. Si quis vult tecum in iudicio contendere et tunicam tuam tollere: dimitte ei et pallium. Et. 1. ad Cor. 6. Ita quod omnia dilectum est in vobis quod iudicia habetis inter vos: que non magis iniuria accipitis. que non magis fraudem patimini: ergo vbi temporalia sunt propter scandalum dimittenda. **Quinta** Inter omnia temporalia minus videntur dimittenda que sunt spiritualibus annexa: sed ista sunt propter scandalum dimittenda: apostolus enim seminans spiritualia temporalia: stipendia non accepit ne offendiculum daret euangelio christi: ut potest. 1. ad Cor. 9. et ex simili causa ecclesia in aliquibus fratribus non erigit decimas propter scandalum vitandum ergo multo magis alia temporalia sunt propter scandalum dimittenda. **Sexta** est quod Sanctus Thomas causa rieus. repetit res ecclesiarum cum scandalo regis. **Septima** dominum quod circa temporalia bona distinguendum est. **Aut** enim sunt non aut

sunt nobis ad cōseruandū p' alijs cōmissa: sicut bona eccle-
sie cōmittuntur p' latis: & bona cōia qbuscūq; reipublice re/
ctoib? & talū cōseruatio sicut & depositoz iminet his qb?
sūt cōmissa ex necessitate: & iō n̄ sūt ppter scādalu dimitte/
da: sicut nec alia q̄ sūt de necessitate salutis: tpalia vō bona
quoz nos sum? dñi dimittere ea tribuēdo si penes nos ea
habeam? vel nō repetēdo si apud alios sint ppter scanda/
lū qñq; qdē debem? qñq; aut nō .s. n. scādalu ex hō oria/
tur ppter ignorātiā vel infirmitatē alioz qd̄ supra dixim? eē
scādalu p' filloz: tūt vel totaliter dimitteda sunt tpalia: vel
alr scādalu sedādum .s. per aliquā admonitiōē. vñ Aug.
dicit in li. de sermone dñi in mōte. Dādū ē qd̄ nec tibi nec
alteri noceat q̄stū ab hoīe credi pōt: & cū negaueris quod
petit idēcāda est ei iusticia & melius ei aliqd dabis cū petē/
tē iuste correxeris. aliqn vō scādalu nascitur ex malitia: qd̄
ē scādalu phariseoz: & pp eos q sic scādala cōcitant nō sūt
tpalia dimitteda: quia hoc & noceret bono cōi: daretur .n.
malis rapiēdi occasio: & noceret ipfis rapiētibz q retinen/
do aliena i pctō remanerēt. vñ Greg. dicit i moral. Qui/
dā dñi tpalia nobis rapiūt solūmō sūt tolerādi. quidā vero
egrate seruata p'hibēdi nō sola cura ne nostra subtrahant:
sed ne rapiētes n̄ sua semeipos pdāt. Et p hoc p3 solō ad
p'mū. Ad 2^m dñm q si passim permitteret malis hoī/
bus vt aliena raperēt: vgeret hoc in detrimētū vitatis vite
& iusticie. & iō nō op3 pp qd̄cūq; scādalu tpalia dimitti.
Ad 3^m dñm q non ē de itētiōe apli monere q abus
totalr pp scādalu dimittat: q: sumere cibū ē de necessitate
salutis: sed q talis cib? ē pp scādalu dimittedus: fm illud
.i. ad Co. 8. Non manducabo carnē i eternū ne fratrem
meū scandalizem. Ad 4^m dñm q fm Aug. i li. de ser/
mone dñi i mōte: illud pceptū dñi ē itelligēdū fm ppara/
tiōē animi: vt .s. hō sit parat?us pati iniuriā vel fraudem
q̄ iudiciū subire si hoc expediat: qñq; tñ nō expedit: vt di/
ctū ē. & s̄lr itelligēdū ē verbū apli. Ad 5^m dñm q scā/
dalū qd̄ vitabat apls ex ignorātia pcedebat gētiliū q hoc
nō cōsueuerāt. & iō ad tps abstinēdum erat vt p' i' strue/
rentur hoc esse debitum: & ex simili causa ecclesia abstinet
de decimis exigendis in terris in quibus non est consue/
tum decimas soluere.

De preceptis charitatis. Questio. xliiij.

Inde considerandū ē de prece/
ptis charitatis. Et cir/
ca hoc q̄rit octo. P'io vtrū de charita/
te sint dāda pcepta. 2° vtrū vnū tñ vñ
duo. 3° vtrū duo sufficiāt. 4° vtrum
cōueniēter p'cipiat vt de? ex toto corde
diligat. 5° vtrū cōueniēter addat ex to/
ta mēte &c. 6° vtrū pceptū hō possit i vita ista ipleri. 7°
de hoc precepto diliges proximum tuum sicut teipsum. 8°
vtrum ordo charitatis cadat sub precepto.

Ad primum sic pceditur. Videt q de chari/
tate n̄ debeat dari aliqd pceptū
Charitas .n. iponit modū actib? oīum vtutū de qb? danē
pcepta cū sit forma virtutū: vñ supra dictū ē: sed modus n̄
ē in precepto vt cōiter dicit: ergo de charitate nō sunt dan/
da pcepta. S. Charitas q̄ i cordib? nostris p spūm san/
ctū ifūdī facit nos liberos: q: vbi spūs dñi ibi libertas: vt
dī. 2. ad Co. 3. Sed obligatio q̄ ex pceptis nascitē libertati
opponit: q: necessitatē iponit. ergo de charitate nō sūt dā/
da pcepta. S. Charitas ē p'cipua iter oēs vtutes ad q̄s
ordinātur pcepta: vt ex supradictis p3. si ergo de charitate
datur aliq̄ pcepta deberēt poni inter p'cipua pcepta q̄ sunt
precepta decalogi: nō at ponuntur. ergo nulla pcepta sunt
de charitate danda. S. Illud qd̄ deus requirit a no/
bis cadit sub precepto. requirit at de? ab hoīe vt diligat euz
vt dī Dent. 10. ergo de dilectione charitatis. q̄ est dilectio
dei sūt danda pcepta. Rñ. dñm q sicut supra dictus
ē: pceptū iportat rōnē debiti. intātum ergo aliqd cadit sub
pcepto: iqtū h3 rōnē debiti. Est at aliqd debitū dupliciter
Uno mō p se. Alio mō ppter aliud. Per se qdē debi/
tū ē i vnoquoq; negotio id qd̄ est finis: q: habet rōnē p se
boni. pp aliud at ē debitū id qd̄ ordinat ad finē: sicut medi

co p se debitū ē vt sanet: pp aliud at vt medicinā de ad sa/
nādū. finis at spūalis vite ē vt hō vniat deo qd̄ fit p chari/
tatem: & ad hoc ordinatur sicut ad finē oīa q̄ p̄nēt ad spūa/
lē vitā. vñ & apls dicit. i. ad Tim. pmo. finis pcepti est
charitas de co: de puro & cōscia bona & fide nō ficta. Oēs
enī vtutes d̄ q̄rū actibus danē pcepta ordinat vñ ad pu/
rificādū co: a turbimibus passionū: sicut vtutes q̄ sunt cir/
ca passiōes vel saltē ad hñdā bonā cōsciam: sicut vtutes q̄
sūt circa opatōes: vel ad hñdū rectā fidē: sicut illa q̄ p̄nēt
ad diuinū cultū. & hec tria regrūtur ad diligendū deū. na3
co: impurn3 a dei dilectione abstrahitur propter passiōes
inclinantem ad terrena. conscientia vero mala facit horre/
re diuinā iusticiā pp timorē pene. fides aut ficta trahit affe/
ctum in id qd̄ de deo fingitur separans a diuinitate & a dei
veritate. In quolibet aut genere id qd̄ ē p se: potius ē eo
quod est ppter aliud. & ideo maximū pceptū est de cha/
ritate: vt dī Math. 22. Ad p^m ergo dñm q sicut supra
dictum est cum de ceteris pceptis ageretur: modus di/
lectionis non cadit sub illis pceptis que dantur de alijs
actibus vtutū: puta sub hoc pcepto: honora patrē tuum
& mrem tuā: nō cadit q hoc ex charitate fiat: cadit tñ act?
dilectionis sub pceptis spālibz. Ad 2^m dñm q obliga/
tio pcepti non opponitur libertati: nisi in eo cuius mens
auerfa est ab eo quod precipitur: sicut patet i his q ex solo
timorē pcepta custodiūt: sed pceptū dilectionis nō pōt im/
pleri nisi ex ppria voluntate: & ideo libertati nō repugnat.
Ad tertium dicendum q omnia pcepta decalogi or/
dinantur ad dilectionem dei & proximi. & iō pcepta cha/
ritatis no fuerunt cōnumeranda inter pcepta decalogi:
sed in omnibus includuntur.

Ad secundum sic pceditur. Videtur q de
charitate nō fuerint danda
duo pcepta. Drepta .n. legis ordinatur ad vtutē: vt supra
dictū ē. sed charitas est vna vtus ex supra dictis p3. ergo
de charitate n̄ fuit dādū nisi vnū pceptū. S. Sicut Au/
gu. dicit i li. de doctrina xpiana: Charitas i proximo nō di/
ligit nisi deū: s3 ad diligēdū deū sufficiēter ordinamur per
hoc pceptū. Diliges dñm deū tuū. ergo n̄ oportuit adde/
re aliud pceptū de dilectiōe pximi. S. Diuersa pctā di/
uersis pceptis opponūtur: s3 n̄ peccat aliqs ptermittēs di/
lectionē pximi: si nō ptermittat dilectionē dei: quāmo dicit
Luc. 14. Siqs venit ad me & n̄ odit p̄ez suū & mrem suā
nō pōt me? ē discipulus. ergo nō ē aliud pceptū de dile/
ctione dei & de dilectiōe pximi. S. Apl̄s dicit ad Ro.
13. Qui diligit pximū legē iplenit: sed n̄ iplet lex nisi p ob/
seruātiām oīum pceptorū. ergo oīa pcepta icludūt i di/
lectiōe pximi: sufficit ergo vnum pceptum de dilectione
proximi: non ergo de hoc debent esse duo pcepta charita/
tis. Sed ē qd̄ dī. i. Joā. 4. Hoc mādatū hēm? a deo
vt q diligit deū diligat & fr̄z suū. Rñ. dñs q sicut su/
pra dictū: cū de pceptis ageret: hoc mō se hñt pcepta i le/
ge: sicut ppositiōes i sciētijs speculatiuis: i qbus cōclōnes
vtute cōtinēt i p̄mis pncipijs. vñ q pfecte cognosceret p̄n/
cipia fm totā suā vtutē nō op? h̄et vt ei cōclōnes seorsuz
pponerēt: s3 q: nō oēs q cognoscūt pncipia sufficiūt cōsi/
derare qeqd i pncipijs vtute cōtinēt: necesse ē pp eos vt i
sciētijs ex pncipijs cōclōnes deducātur. In opabilib? aute3
i qb? pcepta legis n̄ dirigūt: finis h3 rōnē pncipij: vt supra
dictū ē: dilectio aut dei finis ē ad quē dilectio pximi ordina/
tur. & iō nō solū op3 dari pceptū de dilectione dei: sed et d̄
dilectiōe pximi pp min? capaces q n̄ de facili cōsiderāt vnū
hoz pceptorū sub alio cōtineri. Ad p̄mū ergo dñm q
h3 charitas sit vna virt? h3 tñ duos actus quoz vn? ordi/
nat ad aliū sicut ad finē: pcepta at danē de actib? vtutuz.
& iō oportuit eē plura pcepta charitatis. Ad 2^m dñm q
de? diligit i pximo: sic finis i eo qd̄ ē ad finē: & tñ oportuit
de vtroq; explicite dari pcepta rōne iā dicta. Ad tertiu
dñm q id qd̄ est ad finem h3 rōnē boni ex ordine ad finē:
& fm hoc et recedere ab eo h3 rōnem malī & non aliter.
Ad q̄rtū dñm q in dilectiōe pximi includitur dilectio
dei sicut finis in eo qd̄ est ad finem & econuerso: & tamen
oportuit vtrūq; pceptū explicite dari rōne iam dicta.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod non sufficiant duo precepta charitatis. Precepta enim dantur de actibus virtutum: actus autem sunt in objecta distinguuntur: cum ergo homo quatuor debeat ex charitate diligere. scilicet deum: seipsum: proximum: et corpus proprium: ut ex supra dictis patet: videtur quod quatuor debeant esse precepta charitatis: et sic duo non sufficiunt. **C. S.** Charitatis actus non solum est dilectio: sed gaudium par beneficentia: sed de actibus virtutum sunt danda precepta. ergo duo precepta charitatis non sufficiunt. **C. S.** Sic ad virtutem pertinet facere bonum: ita et declinare a malo: sed ad faciendum bonum inducimur per precepta affirmativa: ad declinandum a malo per precepta negativa. ergo de charitate fuerunt danda precepta non solum affirmativa: sed et negativa. et sic duo precepta predicta charitatis non sufficiunt. **C. S.** Sed hoc est quod dominus dicit Matt. 22. In his duobus mandatis tota lex pendet et propheta. **C. Rn.** dicit quod charitas: sicut supra dictum est: est amicitia quodammodo: amicitia autem ad alterum est. unde et Gregorius dicit in quodam homel. Charitas minus quam iter duos heri non potest. Quia autem ex charitate aliquis seipsum diligit: supra dictum est: cum autem dilectio et amor: sit bonum: bonum autem sit vel finis vel id quod est ad finem: convenienter de charitate duo precepta sufficiunt: unum quidem quod inducimur ad deum diligendum sicut finem. aliud autem quod inducimur ad diligendum proximum pro deo sicut pro fine. **C. Ad 2^m** ergo dicitur quod sicut Augustinus dicit in primo de doctrina christiana. Cum quatuor sint ex charitate diligenda: de seculo et quarto. id est de dilectione sui et corporis proprii nulla precepta danda erant. Quatuor enim homo excidat a charitate: remanet illi dilectio sui et dilectio corporis sui: modus autem diligendi precipue est homini: ut scilicet se ordinate diligat et corpus proprium: quod quidem fit per hoc quod homo diligit deum et proximum. **C. Ad 2^m** dicitur quod alij actus charitatis consequuntur ex actu dilectionis sicut effectus ex causa: ut ex supra dictis patet: unde in preceptis dilectionis virtute includuntur precepta de alijs actibus: et tamen pro tardiores inveniuntur de singulis explicita precepta tradita: de gaudio quidem Phil. 4. Gaudete in domino semper de pace autem ad Ioh. 12. Facite sequimini cum hominibus: de beneficentia autem ad Gal. vlti. Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. de singulis beneficentie partibus inveniuntur precepta tradita in sacra scriptura: ut patet diligenter consideranti. **C. Ad 3^m** dicitur quod plus est operari bonum quam vitare malum. et ideo in preceptis affirmativis virtute includuntur precepta negativa: et tamen explicite inveniuntur precepta data contra vicia charitati opposita: nam hoc dicitur Lev. 19. Ne oderis fratrem tuum in corde tuo. hoc accidit dicitur Eccl. 6. Ne accidieris in vinculis eius. hoc invidiam Gal. 6. Ne efficiamur inanis glorie cupidi: inique provocantes: inique iudicantes. hoc discordiam videlicet ad Cor. 1°. Idipsum dicatis omnes et non sint in vobis scismata. hoc scandalum autem ad Ioh. 14. Ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum.

Ad quartum sic procedit. Videtur quod inconvenienter mandatur quod deus diligatur ex toto corde. Modus enim virtuosus actus non est in precepto: ut ex supra dictis patet: sed hoc quod dicitur ex toto corde importat modum divine dilectionis. ergo inconvenienter precipitur quod deus ex toto corde diligatur. **C. S.** Totum et perfectum est cui nihil deest: ut dicitur I. 3. physico: si ergo in precepto cadit quod deus ex toto corde diligatur: quatenus facit aliquid quod non pertinet ad dei dilectionem agit contra preceptum: et per consequens peccat mortaliter: sed peccatum veniale non pertinet ad dei dilectionem. ergo peccatum veniale erit mortale: quod est inconveniens. **C. S.** Diligere deum ex toto corde est perfectionis: quod secundum philosophum totum et perfectum idem sunt: sed ea que sunt perfectionis non cadunt sub precepto sed sub consilio. ergo non debet precipi quod deus ex toto corde diligatur. **C. S.** Sed hoc est quod dicitur Deut. 6. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. **C. Rn.** dicitur quod cum precepta dentur de actibus virtutum: hoc ergo modo aliquis actus cadit sub precepto secundum quod est actus virtutis. R. R. g. r. t. ut ad actum virtutis non solum quod cadat super debitam materiam: sed et quod vestiat debitis circumstantiis quibus sit proportionatus tali materiae. deus autem est diligendus sicut finis ultimus ad quem omnia sunt referenda. et ideo totalitas quedam fuit designanda circa preceptum de dilectione dei. **C. Ad 1^m** ergo dicitur quod sub precepto quod datur de actu alicuius virtutis non cadit modus quem habet ille actus ex alia superiori virtute: cadit tamen sub precepto modus ille qui pertinet ad rationem

nam proprie virtutis: et talis modus significat cum dicitur: ex toto corde. **C. Ad 2^m** dicitur quod dupliciter contingit ex toto corde deum diligere. Uno quidem modo in actu. id est ut totum cor hominis semper actualiter in deum feratur: et ista est perfectio patrie. Alio modo ut habitualiter totum cor hominis in deum feratur: ita scilicet quod nihil contra dei dilectionem cor hominis recipiat: et hec est perfectio vie cui non contra riatur peccatum veniale: quod non tollit habitum charitatis cum non tendat in oppositum obiectum: sed solum impedit charitatis usum. **C. Ad 3^m** dicitur quod perfectio charitatis ad quam ordinatur ista est media inter duas perfectiones predictas: ut scilicet homo quantum possibile est se abstrahat a rebus temporalibus etiam licitis que occupando animum impediunt actualem motum cordis in deum.

Ad quintum sic procedit. Ut quod inconvenienter dicitur Deut. 6. super hoc quod dicitur Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: addatur: et ex tota anima tua: et ex tota fortitudine tua. Non enim accipitur hic cor pro membro corporali: quod diligere deum non est corporis actus: oportet ergo quod cor accipiat spiritualiter. cor autem spiritualiter acceptum vel est ipsa anima: vel aliquid anime: superfluum ergo fuit utrumque ponere. **C. S.** Fortitudo hominis precipue dependet ex corde siue spiritualiter hoc accipiat siue corporaliter. ergo postquam dixerat diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: superfluum fuit addere: ex tota fortitudine tua. **C. S.** Matt. 22. dicit. In tota mente tua: quod hic non ponitur. ergo videtur quod inconvenienter hoc preceptum datur Deut. 6.

C. S. Sed hoc est auctoritas scripture. **C. Rn.** dicitur quod hoc preceptum diversimode invenitur traditum in diversis locis: nam sicut dicitur Deut. 6. ponuntur tria. scilicet ex toto corde: et ex tota anima: et ex tota fortitudine. Matt. 22. ponuntur duo hominum. scilicet ex toto corde: et ex tota anima: et dimittit ex tota fortitudine: sed addit in tota mente: sed Matt. 12. ponuntur quatuor. scilicet ex toto corde: et ex tota anima: et ex tota mente: et ex tota virtute. quod est idem fortitudini. et hec est quatuor: arguntur Luc. 10. nam loco fortitudinis seu virtutis ponit ex omnibus viribus tuis. et ideo horum quatuor est ratio assignanda. nam quod alicubi unum horum omittitur. hoc est quod unum intelligitur ex alijs. **C. S.** Est ergo considerandum quod dilectio est actus voluntatis que hic significat per cor. nam sicut cor corporale est principium omnium corporaliu motuum ita est voluntas et maxime quantum ad intentionem finis ultimi que est omnium charitatis est principium omnium spiritualium motuum. Tria autem sunt principia actu que moventur a voluntate. scilicet intellectus que significat per mentem: vis appetitiva inferior que significat per animam: et vis executiva exterior que significat per fortitudinem seu virtutem siue vires. Precipitur ergo nobis ut tota nostra intentio feratur in deum quod est ex toto corde: et quod intellectus non subdat deo quod est ex tota mente: et quod appetitus noster reguletur secundum deum quod est ex tota anima: et quod exterior actus noster obediat deo quod est ex tota fortitudine vel virtute vel viribus deum diligere. Chrysostomus tamen super Mattheum accipit e converso cor: et animam que dicitur sit. Augustinus vero in primo de doctrina christiana refert cor ad cogitationes: et animam ad vitam: mentem ad intellectum. Quidam autem dicunt ex toto corde. id est intellectu: anima. id est voluntate: mens. id est memoria. Vel secundum Gregorium. Invenitur per cor significat animam vegetabilem: per animam sensitivam: per mentem intellectuam: quod habet quod nutritur semper et intelligitur debent ad deum referre. Et per habet per rationem ad obiecta.

Ad sextum sic procedit. Videtur quod hoc preceptum de dilectione dei possit servari in via. Quia secundum Hieronymum in expositione catholice fidei: maledictus qui dicit deum aliquid ipse precepisse: sed de precepto dedit: ut patet Deut. 6. hoc preceptum potest in via impleri. **C. S.** Quicquid non implet preceptum peccat mortaliter: quia secundum Ambrosium. peccatum nihil est aliud quam transgressio legis divine et celestium inobedientia mandato: nam si ergo hoc preceptum non potest in via servari sequitur quod nullus possit esse in vita ista sine peccato mortali: quod est contra id quod apostolus dicit. I. ad Cor. primo. Confirmabit vos usque in finem sine crimine. et I. ad Thimo. 3. Ministrent nullum crimine habentes. **C. S.** Precepta dantur ad dirigendos homines in viam salutis: secundum illud psalmi. Preceptum domini lucidum illuminans oculos: sed frustra diriguntur aliqui ad impossibile: non ergo impossibile est hoc

preceptum in vita ista seruari. Sed contra est quod Augustinus dicit in libro de perfectione iusticie: quod in plenitudine charitatis patrie preceptum illud implebitur. Diliges dominus deum tuum et cetera. nam cum aliquid adhuc est carnalis concupiscentie quod continendo frenet non omnino ex tota anima diligit deus. Rationem dicitur quod preceptum aliquid dupliciter potest impleri. Uno modo perfecte. Alio modo imperfecte. Perfecte quod est implet preceptum quando pervenit ad finem quem intendit percipiens. implet autem: sed imperfecte: quando et si non pertingat ad finem percipiendum: non tamen recedit ab ordine ad finem: sicut si dux exercitus percipiat militibus ut pugnet: ille perfecte implet preceptum quod pugnando hostem vincit quod dux intendit: ille autem implet: sed imperfecte: cuius pugna ad victoriam non pertingat: non tamen est disciplina militarem agit. Intendit autem deus per hoc preceptum: ut homo sibi totaliter uniat: quod fit in patria quando deus erit omnia in omnibus. ut dicitur: 1. ad Cor. 15. et ideo plene et perfecte in patria implebitur hoc preceptum: in via autem impletur: sed imperfecte: et tamen in via tanto magis alio perfecte implet quanto magis accedit per quadam similitudinem ad patrie perfectionem. Ad primum ergo dicitur quod ratio illa perbat quod aliquo modo potest impleri in via sed non perfecte. Ad secundum dicitur quod sicut miles qui legitime pugnat: sed non vincat: non imputatur nec pena meretur: ita est qui in via hoc preceptum non implet nihil est divina dilectione agens. non peccat mortaliter.

Ad tertium dicendum quod sicut Augustinus dicit in libro de perfectione iusticie: Cur non precipitur homini ista perfectio: quoniam vis eam in hac vita nemo habeat: non enim recte curritur si quo currendum est nesciatur: quomodo autem sciretur si nullis preceptis ostenderetur?

Ad septimum sic procedit. Videtur quod inconuenienter dicitur preceptum de dilectione proximi. Dilectio enim charitatis ad omnes homines extenditur: et ad inimicos: ut patet per Mattheum. 5. sed nomen proximi importat quadam propinquitate que non videtur haberi ad omnes homines. ergo videtur quod inconuenienter dicitur hoc preceptum. Sed secundum philosophum in 9. ethi. amabilia que sunt ad alterum: veniunt ex amicabilibus que sunt ad seipsum: ex quo videtur quod dilectio simpliciter sit principium dilectionis proximi: sed principium potius est eo quod est ex principio. ergo non debet homo diligere proximum sicut seipsum. Sed hoc seipsum diligit naturaliter non autem proximum. inconuenienter ergo mandatur quod homo diligat proximum sicut seipsum. Sed hoc est quod dicitur Mattheum. 22. Secundum preceptum est simile huic: diliges proximum tuum sicut teipsum. Rationem dicitur quod hoc preceptum conuenienter traditur. tangit enim in eo et diligendi ratio: et dilectionis modus. Ratio quidem diligendi tangitur ex eo quod proximus nominatur. propter hoc enim ex charitate diligere debemus alios: quoniam sunt nobis proximi: et secundum naturam dei imaginem et secundum capacitatem glorie: nec refert utrum dicatur proximus vel frater: ut habetur. 1. Ioa. 4. vel amicus: ut habetur 2. eni. 19. quoniam per omnia hec eadem affinitas designat. Sed hoc autem dilectionis tangit cum dicitur: sicut teipsum: quod non est intelligendum quantum ad hoc quod aliquis proximum sibi equaliter diligat: sed sicut sibi. et hoc tripliciter. Primo quod est ex parte finis: ut scilicet aliquis diligat proximum propter deum: sicut seipsum propter deum debet diligere: ut sic sit dilectio proximi sancti. 2º ex parte regule dilectionis: ut scilicet aliquis non descendat primo in aliquo malo: sed solum in bonis: sicut et sue voluntati satisfacere debet homo solum in bonis: ut sic sit dilectio proximi iusta. 3º ex parte rationis dilectionis: ut scilicet non diligat aliquis proximum propter propriam utilitatem vel delectationem: sed ea ratione quod velit proximo bonum sicut vult bonum sibi ipsi: ut sic dilectio proximi sit vera. nam cum quis diligit proximum propter suam utilitatem vel delectationem non vere diligit proximum sed seipsum. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad octauum sic procedit. Videtur quod ordo charitatis non cadat sub precepto. Quicumque enim transgreditur preceptum iniuriam facit: sed si aliquis diligit aliquem in quantum debet: et alterum quem cuius plus diligit: nulli facit iniuriam. ergo non transgreditur preceptum. ordo ergo charitatis non cadit sub precepto. Sed ea que cadunt sub precepto sufficienter nobis traduntur in sacra scriptura: sed ordo charitatis qui supra positus est nusquam traditur nobis in sacra scriptura. ergo non cadit sub precepto. Sed ordo distinctionem quandam

importat: sed indistincte precipitur dilectio proximi cum dicitur: diliges proximum sicut teipsum. ergo ordo charitatis non cadit sub precepto. Sed hoc. Illud quod deus in nobis facit per gratiam: instruit per legis precepta: secundum illud Iudith. 31. Dabo legem meam in cordibus eorum. sed deus causat in nobis ordinem charitatis: sed illud Cantici. 2. Ordinavit in me charitatem: ergo ordo charitatis sub precepto legis cadit. Rationem dicitur quod sicut dictum est: modus qui pertinet ad rationem virtuosum actus cadit sub precepto quod datur de actu virtutis: ordo autem charitatis pertinet ad ipsam rationem virtutis cum accipitur secundum proportionem dilectionis ad diligibile: ut ex supra dictis patet. unde manifestum est quod ordo charitatis debet cadere sub precepto. Ad primum ergo dicendum quod homo plus satisfacit ei quem plus diligit: et ita si minus diligeret aliquis eum quem plus debet diligere: plus vellet satisfacere illi cui minus satisfacere debet: et sic fieret iniuria illi quem plus deberet diligere. Ad 2º dicitur quod ordo quatuor diligendorum ex charitate in sacra scriptura exprimitur: nam cum mandatur quod deum ex toto corde diligamus: datur intelligi quod deum super omnia debemus diligere: cum autem mandatur quod aliquis diligat proximum sicut seipsum: prefert dilectio simpliciter dilectioni proximi. sicut etiam cum mandatur. 1. Ioa. 3. quod debemus per fratres animam ponere. id est vitam corporalem: datur intelligi quod proximum plus debemus diligere quam corpus proprium. sicut et cum mandatur ad Gal. vlt. quod maxime operemur bonum ad domesticos fidei. et 1. ad Thimo. 5. vituperat qui non habet curam suorum et maxime domesticorum: datur intelligi quod iter proximis meliores et magis propinquos magis debemus diligere. Ad 3º dicitur quod ex hoc ipso quod dicitur: diliges proximum tuum. datur consequenter intelligi quod illi qui sunt magis proximi sunt magis diligendi.

De dono sapientie. Questio. xlv.

Unde considerandum est de dono sapientie quod respondet charitati. Et primo de ipsa sapientia. Secundo de vicio opposito. Circa primum querunt sex primo utrum sapientia debeat numerari inter dona spiritus sancti. 2º in quo sit sicut in subiecto. 3º utrum sapientia sit speculativa tamen vel et practica. 4º utrum sapientia que est donum possit esse cum peccato mortali. 5º utrum sit in omnibus habentibus gratiam gratuitam facientem. 6º que beatitudo ei respondeat.

Ad primum sic procedit. Videtur quod sapientia non debeat iter dona spiritus sancti computari. Dona enim sunt perfectiora virtutibus: ut supra dictum est: sed virtus se habet solum ad bonum. unde Augustinus dicit in libro de liberali. quod nullus virtutibus male utitur. ergo multo magis dona spiritus sancti se habent solum ad bonum: sed sapientia se habet et ad malum: dicitur enim. Iaco. 3. Quaedam sapientia est terrena animalis diabolica. ergo sapientia non debet poni inter dona spiritus sancti. Sed Augustinus dicit. 13. de tri. Sapientia est diuinarum rerum cognitio: sed cognitio diuinarum rerum quam homo potest per sua naturalia habere pertinet ad sapientiam que est virtus intellectualis cognitio enim diuinarum supernaturalis pertinet ad fidem que est virtus theologica: ut ex supra dictis patet: ergo sapientia magis deberet dici virtus quam donum. Sed. Job. 28. dicitur. Ecce timor domini ipsa est sapientia: et recedere a malo intelligentia. vbi secundum litteras septuaginta interpretum: etiam qua virtus Augustinus habetur. Ecce pietas ipsa est sapientia: sed tamen timor: quoniam pietas ponuntur dona spiritus sancti. ergo sapientia non debet numerari inter dona spiritus sancti quasi donum ab alijs distinctum. Sed hoc est quod Ista. 11. dicitur. Rege fecerunt super eum spiritus domini: spiritus sapientie et intellectus. Rationem dicitur quod secundum philosophum in principio meta. ad sapientem pertinet considerare eam altissimam per quam certissime de alijs iudicatur: et secundum quam omnia ordinari oportet. Quia autem altissima dupliciter accipi potest: vel simpliciter vel in aliquo genere. Ille ergo qui cognoscit causas altissimas in aliquo genere: et per eam potest de omnibus que sunt illius generis iudicare et ordinare debet esse sapiens in illo genere: ut in medicina vel architectura: secundum illud. 1. ad Cor. 3. Ut sapiens architectus fundamentum posuit. Ille autem qui cognoscit eam altissimam simpliciter que est deus: debet esse sapiens simpliciter: in quantum per regulas diuinas omnia potest iudicare et ordinare: hinc

iusmodi autem iudicium consequitur homo per spiritum sanctum: sicut illud. 1. ad Cor. 2. Spiritus iudicat omnia: quod sicut ibidem dicitur: spiritus omnia scrutatur et profunda dei. unde manifestum est quod sapientia est donum spiritus sancti. Ad primum ergo dominum quod bonum dicitur dupliciter. Uno modo: quod est vere bonum et simpliciter perfectum. Alio modo dicitur aliquid esse bonum secundum quodam similitudinem quod est in malitia perfectum: sicut dicitur bonus latro vel perfectus latro: ut patet per philosophum in 5. meta. et sicut circa ea que sunt vera bona iuvenit aliqua altissima causa que est summum bonum quod est ultimus finis: per cuius cognitionem dicitur homo vere sapiens: ita et in malis est iuvenire aliquid ad quod alia referuntur sicut ad ultimum finem: per cuius cognitionem homo dicitur esse sapiens ad male agendum: sicut illud Hierem. 4. Sapientes sunt ut faciant mala: bene autem facere nescierunt. Quicumque autem auertit a fine debito necesse est quod aliquem finem indebitum sibi prestituatur: quod dicitur agere, agit propter finem. unde si prestituatur sibi finem in bonis exterioribus terrenis: vocatur sapientia terrena: si autem in bonis corporalibus vocatur sapientia animalis. si autem in aliqua excellentia vocatur sapientia diabolica: propter imitationem superbie diaboli: de quo dicitur Job. 41. Ipse est rex super omnes filios superbie. Ad secundum dominum quod sapientia que ponitur donum spiritus sancti differt ab ea que ponitur virtus intellectualis acquisita: nam illa acquiritur studio humano: hec autem est de sursum descendens ut dicitur Iacob. 3. fides et differt a fide. nam fides assentit veritati diuine secundum seipsam: sed iudicium quod est secundum veritatem diuinam pertinet ad donum sapientie. et ideo donum sapientie presupponit fidem: quod videtur per hunc iudicium que cognoscit: ut dicitur in primo ethicorum. Ad tertium dominum quod sicut pietas que pertinet ad cultum dei est manifestatio fidei in quantum per cultum dei prestatur fidei ita et pietas manifestat sapientiam et propter hoc dicitur quod pietas est sapientia: et eadem ratione timor: per hoc enim ostenditur quod homo habet rectum iudicium de diuinis quod deum timet et colit.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod sapientia non sit in intellectu sicut in subiecto. Dicitur enim Augustinus in libro de gratia nomi testamendi quod sapientia est charitas dei: sed charitas est sicut in subiecto in voluntate non in intellectu: ut supra habitum est. ergo sapientia non est in intellectu sicut in subiecto. **¶** Eccl. 6. dicitur. Sapientia doctrine sed nomine eius dicitur enim sapientia quasi sapida scientia: quod videtur ad affectum pertinere ad quem pertinet experiri spirituales dilectiones siue dulcedines. ergo sapientia non est in intellectu sed magis in affectu. **¶** Potentia intellectualis sufficienter perficitur per donum intellectus: sed id quod potest fieri per unum superfluum est plura ponere. ergo non est in intellectu. **¶** Sed hoc est quod Gregorius dicit in 2. moralium quod sapientia habet stulticie: sed stulticia est in intellectu. ergo et sapientia. **¶** Respondeo. dominum quod sicut supra dictum est: sapientia importat quendam rectitudinem iudicii secundum rationes diuinas. rectitudo autem iudicii potest contingere dupliciter. Uno modo secundum perfectum usum rationis. Alio modo propter conaturalitatem quendam ad ea de quibus iam est iudicandum: sicut de his que ad castitatem pertinent per rationis inquisitionem recte iudicat ille qui didicit scientiam moralem: sed per quamdam conaturalitatem ad ipsam recte iudicat de eis ille qui habet habitum castitatis: sicut ergo circa res diuinas ex rationis inquisitione rectum iudicium habere pertinet ad sapientiam que est virtus intellectualis: sed rectum iudicium habere de eis secundum quamdam conaturalitatem ad ipsas pertinet ad sapientiam: secundum quod donum est spiritus sancti: sicut Dionysius dicit in 2. ca. de diuino nomine quod Ierobens est perfectus in diuinis non solum discens: sed et patiens diuina: huiusmodi autem compassio siue conaturalitas ad res diuinas fit per charitatem: que quidem vnit nos deo: secundum illud. 1. ad Cor. 6. Qui adheret deo vnus spiritus est: sic ergo sapientia que est donum causam quidem habet in voluntate scilicet charitatem: sed essentiam habet in intellectu cuius actus est recte iudicare: ut supra habitum est. Ad primum ergo dominum quod Augustinus loquitur de sapientia quantum ad suam causam ex qua etiam sumitur nomen sapientie secundum quod sapientia quendam importat. Unum patet ratio ad secundum. si in iste sit intellectus istius auctoritatis quod non videtur: quod talis expositio non conuenit nisi secundum nomen quod habet sapientia in latina lingua. in greco autem non competit et forte nec in aliis linguis. unde potius videtur nomen sapientie ibi accipi pro eius fama qua a cunctis commendatur. Ad tertium dicitur quod intellectus habet duos actus. scilicet percipere et iudicare: ad quorum primum ordinatur donum intellectus: ad

secundum autem secundum rationes diuinas donum sapientie: sed secundum rationes humanas donum scientie.

Ad tertium sic procedit. Ut quod sapientia non sit practica: sed speculativa tantum. **¶** Dominus enim sapientie est excellentius quam sapientia secundum quod est intellectualis virtus: sed sapientia secundum quod est intellectualis virtus est speculativa tantum. ergo multo magis sapientia que est donum est speculativa et non practica. **¶** Sed. **¶** Practicus intellectus est circa operabilia que sunt contingencia. sed sapientia est circa diuina que sunt eterna et necessaria. ergo sapientia non potest esse practica.

¶ Gregorius dicit in 6. moralium. Quod in contemplatione principium quod deus est queritur: in operatione autem sub graui necessitatis fasce laboratur: sed ad sapiam pertinet diuinorum visio ad quam non pertinet sub aliquo fasce laborare: quod ut dicitur Sapientia. 8. Non habet amaritudinem conuersatio eius: nec tedium conuictus illius. ergo sapientia est contemplativa tantum: non autem practica siue actiua.

¶ Sed hoc est quod dicitur ad Col. 4. In sapientia ambulate ad eos que foris sunt. hoc autem pertinet ad actionem. ergo sapientia non est solum speculativa: sed etiam practica. **¶** Respondeo. dominum quod sic Augustinus dicit in 12. de trinitate. Superior pars rationis sapientie deputatur inferiori: autem scire superior autem ratio ut ipse in eodem libro dicit: intendit rationibus superius. scilicet diuinis et conspiciendis et consulendis. conspiciendis quod est secundum diuina in seipsis contemplatur: consulendis autem secundum quod per diuina iudicat de humanis per diuinas regulas dirigens actus humanos. sic ergo sapientia secundum quod est donum non solum est speculativa: sed et practica. Ad primum ergo dominum quod quantum ad aliquam virtus est altior: tanto ad plura se extendit: ut habetur in libro de causis. unde ex hoc ipso quod sapientia que est donum est excellentior quam sapientia que est virtus intellectualis: utpote magis de propinquo deum attingens per quendam spiritus unionem anime ad ipsum habet quod non solum dirigat in contemplatione: sed etiam in actione. Ad secundum dominum quod diuina in se quidem sunt necessaria et eterna: sunt tamen regule contingentium que humanis actibus subsunt. Ad tertium dominum quod prius est considerare aliquid in seipso quam secundum quod ipsum ad alterum comparat. unde ad sapiam per prius pertinet contemplatio diuinorum que est visio principij: et posterior dirigere actus humanos secundum rationes diuinas: nec tamen in actibus humanis ex directione sapientie puenit amaritudo aut labor: sed potius amaritudo propter sapientiam virtutis in dulcedine et labor in requiem.

Ad quartum sic proceditur. Ut quod sapientia possit esse sine gratia et cum peccato mortali. De his enim que cum peccato mortali haberi non possunt precipue sancti gloriantur: secundum illud. 2. ad Cor. 7. Gloria nostra hec est testimonium conscientie nostre: sed de sapientia non dicitur aliquis gloriari: secundum illud Hierem. 9. Non gloriatur sapiens in sapientia sua. ergo sapientia potest esse sine gratia cum peccato mortali. **¶** Sed. Sapientia importat cognitionem diuinorum: ut dictum est: sed aliquid cum peccato mortali potest habere cognitionem veritatis diuine secundum illud Roman. 1. Veritatem dei in iniusticia detinet. ergo sapientia potest esse cum peccato mortali. **¶** Sed. Augustinus dicit in 15. de trinitate. de charitate loquens. Nullus est isto dei dono excellentior hoc solum est quod diuidit inter filios regni eterni et filios perditionis eterne: sed sapientia differt a charitate. ergo non diuidit inter filios regni et filios perditionis. ergo potest esse cum peccato mortali. **¶** Sed hoc est quod dicitur Sapientia. 1. In malivolam animam non introibit sapientia: nec habitabit in corpore subdito peccatis.

¶ Respondeo. dominum quod sapientia que est donum spiritus sancti: sicut dictum est: facit rectitudinem iudicii circa res diuinas: vel per regulas diuinas de alijs ex quodam conaturalitate siue vnione ad diuina: que quod est per charitatem: ut dictum est. et ideo sapientia de qua loquimur presupponit charitatem: charitas autem non potest esse cum peccato mortali: ut ex supradictis patet: unde relinquatur quod sapientia de qua loquimur non potest esse cum peccato mortali. Ad primum ergo dominum quod illud intelligendum est de sapientia in rebus mundanis siue est in rebus diuinis per rationes humanas: de qua sancti non gloriantur: sed ea se fatent non habere: secundum illud. puer. 30. Sapientia hominum non est mecum. gloriantur autem de sapientia diuina: secundum illud. 1. ad Cor. 7. facta est nobis sapientia a deo. Ad secundum dominum quod ratio illa procedit de cognitione diuinorum que habet per studium et inquisitionem rationis: que potest haberi cum peccato mortali: non autem illa sapientia de qua loquimur. Ad tertium dicitur quod sapientia et si differat a charitate tamen presupponit eam. et ex hoc ipso diuidit inter filios perditionis et regni.

Ad quintum sic pcedit. Uidet q̄ sapia n̄ sit in oib' hñtib' gr̄as. **¶** n. ē sapien-
tia; h̄re q̄ sapia; audire: s; solū p̄fectoꝝ ē sapiam audire: s; illud. 1. ad Cor. 2. Sapiam loq̄mur iter p̄fectos. cum ergo nō oēs habentes gr̄am sint perfecti: v; q̄ multo mi- nus oēs habētes gr̄am sapiētā habeāt. **¶** Sapiētis ē ordinare: vt p̄bs dicit in p̄mo meta. et Jaco. 3. d; q̄ iudi- cans sine simulatiōe: sed nō oīuz habentiū gr̄am ē d; alijs iudicare aut alios ordinare: sed solū platoꝝ. ergo nō oīuz habentiū gr̄am est habere sapiam. **¶** Sapia datur contra stultitiā: vt Greg. dicit in. 2. moral. sed multi habētes gr̄am sūt nāliter stulti: vt p; de amentib' baptizatis: v; qui postmodū sine pctō in amentia inciderūt. ergo n̄ i oī- bus habentibus gr̄am est sapiētia. **¶** S; h̄ ē qd̄ q̄cūq; q̄ est sine pctō mortali diligitur a deo: q; charitatē h; q̄ deū diligit. deus at̄ diligētes se diligit: vt dicit p̄ner. 8. s; Sap. 7. d; q̄ neminē diligit de' nisi eū q̄ cū sapia ihabitāt: ergo i oibus habentibus gr̄am sine pctō mortali exñtib' ē sapia. **¶** Rn̄. ddm q̄ sapia de q̄ loq̄mur sicut dictū ē: ip̄stat q̄dā rectitudinē iudicij circa diuina et conspiciēda et cōsu- lēda. et q̄stū ad vtrūq; ex vnione ad diuina s; m̄ diuersos gradus aliq̄ sapiam fortūtur. qdam enī tm̄ fortūntur de recto iudicio tam in cōtēplatione diuinorum q̄ etiā iordi- natione rerum humanarū s; m̄ diuinas regulas q̄stū ē neces- sarium ad salutē. et hoc nulli deest sine pctō mortali exñti p̄ gr̄am gratū faciētes: q; si nā nō deficit i necessarijs: mul- to minus gr̄a. vñ d; 1. Jo. 2. Unctio docet vos de oib'. Quidā at̄ altiori gradu p̄cipiūt sapiētie donū. et q̄stū ad cō- tēplationē diuinorū iq̄stū. s; altiora q̄dā mysteria et cogno- scūt et alijs manifestare possūt. et et q̄stū ad directionē hu- manorū s; m̄ regulas diuinas iq̄stum possunt s; m̄ eas non solū seipsos sed et alios ordinare: et iste grad' sapiētie non est cōis oib' hñtib' gr̄am gratū faciētes: sed magis p̄tinet ad gr̄as gratis datas q̄s spūs sc̄tus distribuit put vult: s; illd̄. 1. ad Cor. 12. Alij dat' p̄ spūs s; m̄o sapiētie et c. **¶** Ad primū ergo ddm q̄ apl̄s loq̄tur ibi de sapia s; q̄ se extēdit ad occulta mysteria diuinorū: sicut et ibidē dicit: loq̄mur dei sa- piētā i mysterio que abscondita ē. **¶** Ad 2^m ddm q̄ quis ordinare alios hoīes et de eis iudicare p̄tinet ad solos platos tm̄ ordinare p̄prios actus: et de eis iudicare: p̄tinet ad vnūquēq; vt p; p̄ Dio. i eplā ad Demophilū. **¶** Ad 3^m ddm q̄ amētes baptizati sicut et pueri hñt qd̄ hñtū sa- piētie s; m̄ q̄ ē donū spūs sc̄ti: sed nō habēt actū p̄ ipedi- mētū corporale quo ipedit in eis vsus rationis.

Ad sextum sic pcedit. Uidet q̄ septia bñ-
tudo n̄ r̄ideat dono sapiētie. Septia enī bñtudo ē: bñtū pacifici: qm̄ filij dei vocabūt. vtrūq; at̄ hoꝝ p̄tinet imediate ad charitates. nā de pace dicitur i ps. Pax multa diligētib' legem tuam. et apl̄s dicit Ro. 5. Charitas dei diffusa ē in cordibus nr̄is et spūm sc̄m q̄ da- tus ē nobis: q̄ qd̄ ē spūs adoptiōis filioꝝ i q̄ clamam' ab- ba p̄ vt d; Ro. 8. ergo septia bñtudo magis d; attribui charitati q̄ sapiētie. **¶** Unūquodq; magis manifestat p̄ primū effectū q̄ p̄ remotū: sed prim' effect' sapiētie v; ē charitas: s; m̄ illud Sap. 7. Per nationes in aīas sanctas se transfert: amicos dei et p̄phetas cōstituit: pax aut̄ et adop- tio filioꝝ vidēt ēē remoti effectus cum pcedant ex chari- tate: vt dictū ē. ergo beatitudo sapiētie respondens debe- ret magis determinari s; m̄ dilectionē charitatis q̄ s; m̄ pa- cem. **¶** Jaco. 3. d; Que desurfum ē sapia p̄mū qd̄ez p̄ndica ē: deinde aut̄ pacifica: modesta: suadibilis: bonis cōsentiens: plena misericordia et fructibus bonis: iudicans sine simulatiōe. bñtudo ergo cō:spōdēs sapiētie nō ma- gis debuit accipi s; m̄ pacē q̄ s; m̄ alios effect' celestis sapiētie. **¶** S; h̄ ē qd̄ Aug. dicit i li. de sermone dñi i mōte: q̄ sa- piētā cōuenit pacificis i q̄bus nullus mot' ē rebellis: s; ob- tēperās rōni. **¶** Rn̄. ddm q̄ septima bñtudo congrue adaptat' dono sapiētie et q̄stū ad meritū et q̄stū ad p̄mū. Ad meritū quidē p̄tinet qd̄ d;: bñtū pacifici. pacifici at̄ dicū- tur q̄si pacē facientes vel i seipsis vel i alijs: quorū vtrūq; contingat per hoc q̄ ea in quibus pax constituit' ad debitū ordinē redigunt. nā pax ē trāquillitas ordinis: vt Aug.

dicit. 19. de ciui. dei. ordinare aut̄ p̄tinet ad sapiam: vt p; p̄ p̄m i p̄ncipio meta. et iō esse pacificum cōuenienter attri- buit' sapiētie. Ad p̄mū aut̄ p̄tinet qd̄ d;: filij dei vocabū- tur: dicunt' aut̄ aliqui filij dei inq̄stum participāt similitudinē filij vnigeniti et nālīs: s; m̄ illud Ro. 8. Quos p̄sciuit cōfoꝝ- mes fieri imaginis filij sui qui quidē ē sapia genita. et ideo participādo donū sapiētie ad dei filiationē homo p̄tingit. **¶** Ad p̄mū ergo ddm q̄ charitatis ē habere pacē: s; face- re pacē ē sapiētie ordinantis: s; m̄ aut̄ spūs sc̄tus intantū d; sp̄- ritus adoptionis inq̄stū per eū dat' nobis similitudo filij na- turalis q̄ ē genita sapia. **¶** Ad 2^m ddm q̄ illud ē intelli- gēdum de sapia icreata q̄ p̄mo se nobis vnit p̄ donū cha- ritatis: et ex hoc reuelat nobis mysteria quorū cognitio ē sapia ifusa. et iō sapia ifusa q̄ est donū nō ē cā charitatis. s; magis effectus. **¶** Ad 3^m ddm q̄ sicut iā dictum ē: ad sa- piētā s; m̄ q̄ et donū p̄tinet nō solū cōtemplari diuina: sed et regulare humanos actus i qua qd̄ directione pri- mo occurrit remotio a malis q̄ h̄riantur sapiētie. vñ et timor: d; ēē inñtū sapiētie inq̄stū facit recedere a malis: vltimū aut̄ ē sicut finis quo oīa ad debitū ordinē redigātur qd̄ p̄ti- net ad rōnē pacis. et iō cōuenienter Jacob' dicit q̄ sp̄ia q̄ desurfum est q̄ est donū spūs sc̄i. p̄mū est pudica quasi vitās corruptelas pcti: deinde aut̄ pacifica qd̄ est final' effe- ctus sapiētie: p̄ qd̄ ponit' beatitudo. Jā vero oīa q̄ cōsequū- tur manifestāt ea p̄ q̄ sapia ad pacē p̄ducit ordine cōgruo nā homini p̄ pudiciā a corruptel' recedēt' p̄mo occurrit: q̄ q̄stum ex se pōt modū in oib' teneat: et q̄stū ad hoc d; modesta. 2°. vt in his in q̄b' ipse sibi non sufficit aliorum monitis acquiescat: et q̄stū ad hoc subit' suadibilis: et hec duo p̄tinet ad hoc q̄ homo cōsequat' pacē in seipso: s; vltius ad hoc q̄ homo sit pacific' et alijs p̄mo regitur. vt bo- nis eorū nō repugnet: et hoc ē q̄ dicit bonis cōsentiens. 2°. q̄ defectib' p̄ximi et cōparat' i affectu: et subueniat effe- ctu et hoc ē q̄ d; plena m̄ia et fructib' bonis. 3°. regit' vt charitatiue emēdare pctā fatagat et h' ē qd̄ dicit iudicās sine simulatiōe: ne. s; correctionē p̄cedēs odin; itendat explere. **¶** De stultitia q̄ opponitur sapiētie. Questio. xlvj.

Unde cōsiderādū est de stulti-
tia que opponitur sapiētie.

¶ Et circa hoc queruntur tria. Pri-
mo vtrum stultitia opponatur sapien-
tie. Secundo vtrum stultitia sit pec-
catum. Tertio ad quod vicium capi-
tale reducat'.

Ad primum sic pceditur Uidet q̄ stultitia
nō opponat' sapiētie. Sapiētie enī
directe v; opponi isapiētia s; stultitia nō v; esse idē qd̄ isapiē-
tia. q; isapiētia v; ēē solū circa diuina sicut et sapia. stulti-
tia at̄ se h; et circa diuina et circa humana. 9° sapiētie nō oppo-
nit' stultitia. **¶** Unū oppositorū nō ē via p̄ueniēdi ad
aliū. s; stultitia ē via p̄ueniēdi ad sapiam. d; n. 1. ad Cor. 3.
Sigs v; iter vos sapiēs ēē in hoc seculo stultus fiat. vt sit
sapiēs. 9° sapiētie nō oppōit' stultitia. **¶** Unū oppositorū
nō ē cā alteri': sapiā at̄ ē cā stultitiē: d; n. Iudiere. 10. stultus
sc̄us ē oīs hō a sc̄ia sua: sapiā at̄ qdā sc̄ia ē. et Isa. 47. dicitur.
Sapia tua et sc̄ia hec decepit te: d; cipi at̄ ad stultitiā p̄ti-
net. 9° sapiētie nō oppōit' stultitia. **¶** Isidor' dicit i li. etym-
mologiarū: q̄ stult' ē q̄ p̄ ignominiam nō cōmouet' ad dolo-
rē: et q̄ nō mouet' iniuria. s; hoc p̄tinet ad sapiam spūale: vt
Greg. dicit in. 10. moral. ergo sapiētie nō opponit' stultitia
¶ Sed h̄ est qd̄ Greg. dicit in. 2. moral. Qd̄ donū sapiētie
dat' h̄ stultitiā **¶** Rn̄. ddm q̄ nomē stultitiē a stupore v; ēē
sumptū. vñ Isidor. dicit in li. etymologiarū. Stult' ē q̄ p̄
pter stuporē n̄ mouet'. Et differt stultitia a fatuitate: sicut
ibidē d; q; stultitia ip̄stat hebetudinē cordis et obtusio-
nem sensuum. fatuitas at̄ ip̄stat totalē spūalis sensus pri-
uationē. et iō cōuenienter stultitia sapiētie opponit': sapiēs. n.
vt ibidem Isidorus dicit dicit' est a sapore: q; sicut gustus
est aptus ad discretionem saporis ciborum: sic sapiēs ad
dinoscentiā rerum atq; causarū: vnde p; q̄ stultitia oppo-
nitur sapiētie: sicut h̄riū: fatuitas aut̄ sicut pura negatio. nam
fatuus caret sensu iudicandi: stultus aut̄ h; sensū s; habe-

tatu: sapiens aut subtile et perspicax. Ad primum ergo dicitur quod si-
cut Isidorus ibidem dicit: insipiens prius est sapiens eo quod sine sa-
pore est discretionis et sensus. unde idem videtur esse insipientia cum stul-
titia. precipue autem videtur aliquis esse stultus quando patitur defectum
in summa iudicii quod attendit secundum causam altissimam. nam si defici-
at in iudicio circa aliquid modicum non ex hoc vocatur aliquis
stultus. Ad secundum dicitur quod sicut est quedam sapientia mala: ut su-
pra dictum est: quod dicitur sapientia seculi: quod accipit per causam altissimam et
sine ultimo aliquid terrenum bonum: ita et est aliquid stultitia bona
huic sapientie male opposita per quam aliquis terrena contemnit: et
de hac stultitia loquitur apostolus. Ad tertium dicitur quod sapientia se-
culi est que decipit: et facit esse stultum apud deum: ut pa-
tet per apostolum. I. ad Cor. 3. Ad quartum dicitur quod non
moueri iniurijs quandoque quidem contingit ex hoc quod ho-
mini non sapiunt terrena: sed sola celestia. unde hoc non per-
tinet ad stultitiam mundi: sed ad sapientiam dei. ut Gregorius ibi-
dem dicit: quandoque autem contingit ex hoc quod homo est simpliciter circa
omnia stultus: ut patet in amantibus qui non discernunt quid sit
iniuria: et hoc pertinet ad iustitiam simpliciter.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod stulti-
tia non sit peccatum. Nullum enim
peccatum provenit in nobis a natura: sed quidam sunt stulti na-
turaliter. ergo stultitia non est peccatum. Sed. Omne peccatum est
voluntarium. ut Gregorius dicit: sed stultitia non est voluntaria
ergo non est peccatum. Sed. Omne peccatum opponitur alicui precepto
divino: sed stultitia nulli precepto opponitur. ergo stultitia non
est peccatum. Sed. Sicut dicitur per prophetam. Prosperitas stulto-
rum perdet eos sed nullus perdetur nisi per peccatum. ergo stultitia est
peccatum. Respondeo. dicitur quod stultitia: sicut dicitur est imposita quedam
stupore sensus in iudicando: et precipue circa altissimam causam: quod
est finis ultimi et summum bonum circa quod aliquis potest pati stu-
porem in iudicando dupliciter. Uno modo ex dispendio naturali sicut patet in
amantibus. et talis stultitia non est peccatum. Alio modo in quantum im-
mergitur homo sensum suum rebus terrenis. ex quo redditur ei
sensus ineptus ad percipiendum divina: secundum illud. I. ad Cor. 2.
Animalis homo non percipit ea que sunt spiritus dei: sicut et homini bestie gu-
stus insectum malo humore non sapiunt dulcia: et talis stultitia est
peccatum. Et per hoc patet responsio ad primum. Ad secundum dicitur quod quis
stultitia nullus velit: vult tamen ea ad que persequitur esse stultum. scilicet ab-
strahere sensum suum a spiritualibus et immergere terrenis. et ideo
est peccatum in alijs peccatis. nam luxuriosus vult delectationem sine qua
non est peccatum: quis non simpliciter velit peccatum. vellet. n. frui dele-
ctatione sine peccato. Ad tertium dicitur quod stultitia opponitur precep-
tis que dantur de contemplatione veritatis. de quibus su-
pra habitum est cur de scientia et intellectu ageretur.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod stultitia non
sit filia luxurie. Gregorius. n. 31. mo-
ralium enumerat luxurie filias: iter que tamen non continet stultitia.
ergo stultitia non procedit ex luxuria. Sed. Apostolus dicit. I. ad
Cor. 3. Sapientia huius mundi stultitia est apud deum. sicut et Gregorius
dicit. idem moralium. Sapientia huius mundi est cor: machinationibus tege-
re: quod pertinet ad dupliciter. ergo stultitia est magis filia duplici-
tatis que luxurie. Sed. Ex ira aliquis precipue vitatur furor: et
in insaniam que pertinet ad stultitiam. ergo stultitia magis oritur ex ira
que ex luxuria. Sed. Sicut dicitur per prophetam. Statim eam sequi-
tur. scilicet meretricem ignoras quod ad vincula stultitiae trahat. Respondeo.
dicitur quod sic iam dicitur est: stultitia secundum quod est peccatum provenit ex hoc
quod sensus spiritualis hebetatur est ut non sit aptus ad spiritualia iu-
dicanda. maxime autem sensus hominis immergitur ad terrena per lu-
xuriam: que est circa maximas delectationes quibus anima maxime ab-
sorbetur: et ideo stultitia que est peccatum maxime nascitur ex luxuria.
Ad primum ergo dicitur quod ad stultitiam pertinet quod homo ha-
beat fastidium de deo et de donis ipsius. unde Gregorius duo nu-
merat iter filias luxurie que pertinet ad stultitiam. scilicet odium dei et dispa-
tationem futuri seculi. quasi dividens stultitiam in duas partes.
Ad secundum dicitur quod verbis illud apostoli non est intelligendum
causaliter. sed essentialiter. quod. scilicet ipsa sapientia mundi est stultitia apud
deum. unde non oportet quod quecumque pertinet ad sapientiam mundi sint cau-
sa huius stultitiae. Ad tertium dicitur quod ira: ut supra dicitur est.
ex sua acuitate maxime immutat corporis naturam. unde maxime
causat stultitiam que provenit ex impedimento corporali: sed
stultitia que provenit ex impedimento spirituali. scilicet ex immersione

mentis ad terrena maxime provenit ex luxuria. ut dicitur est.
De prudentia secundum se. Questio. xlvij.

Consequenter post vir-
tutes theo-
logicas: primo considerandum est circa virtutes
cardinales. Et primo de prudentia secundum se.
Secundo de partibus eius. Tertio de
dono ei correspondente. Quarto de vicijs
oppositis. Quinto de preceptis ad hunc per-
tinentibus. Circa primum queritur sexdecim. primo virtus prudentia
sit in voluntate vel in ratione. 2o si est in ratione virtus in practica tamen: vel
est in speculativa. 3o virtus sit cognoscitiva singularium. 4o
virtus sit virtus. 5o virtus sit virtus spiritualis. 6o virtus constituat finem
virtutibus moralibus. 7o virtus constituat medium in eis. 8o virtus
precipue sit proprius actus eius. 9o virtus sollicitudo vel vigilancia
pertinet ad prudentiam. 10o virtus prudentia se extendat ad regi-
men multitudinis. 11o virtus prudentia que est respectu boni pro-
prie sit eadem specie cum ea que se extendit ad bonum commune. 12o virtus
prudentia sit in subditis an solum in principibus. 13o virtus inveniat
in malis. 14o virtus inveniat in omnibus bonis. 15o virtus inquit
nobis a natura. 16o virtus datur per oblivionem.

Ad primum sic procedit. Videtur quod pruden-
tia non sit in vi cognoscitiva: sed in
vi appetitiva. Dicitur enim Gregorius in libro de moribus ecclesie. Pru-
dentia est amor: ea quibus adiuuatur ab eis quibus impeditur sagaciter
eligens. sed amor non est in vi cognoscitiva: sed in appetitiva. ergo
prudentia est in vi appetitiva. Sed. Sicut ex predicta defini-
tione apparet: ad prudentiam pertinet eligere sagaciter: sed ele-
ctio est actus appetitive virtutis: ut supra habitum est. ergo pru-
dentia non est in vi cognoscitiva: sed in vi appetitiva. Sed. Philosophus
dicit in 6. ethicorum quod in arte quodammodo volens peccare eligibilior est.
circa prudentiam autem minus: quemadmodum et circa virtutes: sed
virtutes morales de quibus ibi loquitur sunt in parte ap-
petitiva: ars autem in ratione. ergo prudentia magis est in par-
te appetitiva que in ratione. Sed contra est quod Augustinus dicit
in libro 83. quod prudentia est cognitio rerum appetendarum
et fugiendarum. Respondeo. dicitur quod sicut Isidorus dicit in li-
bro etymologiarum: prudens dicitur quasi porro videns: perspicax. n.
est et incertorum videt casus. visio autem non est virtutis appe-
titive: sed cognoscitive. unde manifestum est quod prudentia directe
pertinet ad vim cognoscitivam. non autem ad vim sensitivam.
quod per eam cognoscimus solum ea que preterita sunt et sensibus offeruntur. co-
gnoscere autem futurum ex presentibus vel preteritis quod perti-
net ad prudentiam proprie rationis est: quod hoc per quandam colla-
tionem agitur. unde relinquatur quod prudentia proprie sit in ratione
Ad primum ergo dicitur quod sicut supra dicitur est: voluntas movet
omnes potentias ad suos actus: primus autem actus ap-
petitive virtutis est amor: ut supra dictum est. sic ergo pru-
dentia dicitur esse amor: non quidem essentialiter: sed in quantum amor
movet ad actum prudentie. unde et postea subdit Augustinus quod pru-
dentia est amor: bene discernens ea quibus adiuvetur ad te-
dendum in deum ab his quibus impediri potest. dicitur autem
amor discernere in quantum movet rationem ad discernendum.
Ad secundum dicitur quod prudens considerat ea que sunt peculiariter: in quantum
ordinatur ad adiuvandam vel impediendam ea que sunt
particulari agenda. unde patet quod ea que considerat prudentia: di-
nantur ad alia sicut ad finem: eorum autem que sunt ad finem: est con-
siliu in ratione et electio in appetitu: quorum duorum consiliu ma-
gis proprie pertinet ad prudentiam: dicit enim philosophus in 6. ethico-
rum quod prudens est bene consiliativus. sed quia electio pre-
supponit consilium. est enim appetitus preconsiliatus: ut dicitur in
3. ethicorum. id est eligere potest attribui prudentie consequenter: in quantum
tamen. scilicet electionem per consilium dirigit. Ad tertium dicitur quod lans pru-
dentie non consistit in sola consideratione: sed in applicatione ad opus
quod est finis practice rationis. et ideo si in hoc defectus accidat maxime
est huius prudentie: quod sicut finis est potissimus in vnoque: ita et de-
fectus que est circa finem est pessimus. unde ibidem philosophus subdit quod pruden-
tia non est solum cum ratione sicut ars. h. n. ut dictum est applicationes
ad opus: quod fit per voluntatem.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod prudentia
non solum pertinet ad rationem practi-
cam: sed et ad speculativam. Dicitur enim per prophetam. Sapientia est

viro prudentia. sed sapientia principaliter consistit in cōtēplatione. ergo prudentia. ¶ Ambro. dicit i p^o d^o offi-
cys. Prudentia in veri investigatione versatur. et sciētie ple-
nioris infundit cupiditatē: sed hoc pertinet ad rōnē speculati-
uam. ergo prudentia consistit et in rōnē speculatiua. ¶ In
eadē pte aīe ponit a p^o ars et prudentia: ut p^o in. 6. ethic.
Sed ars nō solū inuenit practica: sed et speculatiua: ut p^o i
artibus liberalib^o. ergo et prudentia inuenit practica et spe-
culatiua. ¶ Sed h^o ē qd p^o dicit in. 6. ethi. qd prudentia ē re-
cte rō agibiliū. sed hoc non pertinet nisi ad rōnē practicas.
ergo prudentia non est nisi in rōnē practica. ¶ R^o d^o d^o d^o
qd sicut p^o dicit in. 6. ethi. Prudentis ē bñ posse. consiliari
at ē de his que sūt p nos agenda in ordine ad finē aliquē.
rō aut eorū que sunt agenda propter finem ē rō practica.
vñ manifestū ē qd prudentia nō consistit nisi in rōnē practica.
¶ Ad p^o ergo d^o d^o qd sicut supra dictū ē: sapia cōside-
rat cām altissimā simplr. vñ cōsideratio cause altissime in
quolibz genere pertinet ad sapiam i illo genere. in genere at
humano:ū actū causa altissima est finis cōis toti vite hu-
mane. et hoc finē intendit prudentia. Dicit. n. p^o d^o in. 6. ethi
corum: qd sicut ille qui ratiocinatur bene ad aliquem. siue
particularē: puta ad victoriā: dicit eē prudens non simplr
sed in hoc genere. s. in rebus bellicis: ita ille q bene rōcina-
tur ad totū bene viuere dicitur prudens simpliciter: vñ
manifestū est qd prudentia est sapientia in rebus humanis. n
autē sapientia simpliciter: qd non est circa causam altissimā
simpliciter. est enim circa bonū humanū. homo autē nō
est optimū eorū que sunt: et iō signāter dicit qd prudentia
ē sapia viro: non at sapia simplr. ¶ Ad 2^m d^o d^o qd Am-
bro. et etiā Tullius nomē prudentie largius sumit p^o q^olibet
cognitione humana tam speculatiua q^o practica: q^onis
dici possit qd ipse actus speculatiue rationis s^o qd ē volun-
tatis cadit sub electione et consilio q^ontū ad suū exercitiū:
et per q^ontū cadit sub ordinatiōe prudentie. sed q^ontū ad suam
speciem prout comparat ad obiectum qd est verū neces-
sarium non cadit sub consilio nec sub prudentia. ¶ Ad 3^m
d^o d^o qd oīs applicatio rōnis recte ad aliquid factibile p^o-
tinet ad artē: sed ad prudentiam nō pertinet nisi applicatio rō-
nis recte et ad ea de quibus est consiliū: et h^o d^o sūt in qui-
bus non sunt vie determinate pueniendi ad finem: ut dicit
in. 3. ethicorū. qd ergo rō speculatiua quedam facit: pu-
ta syllogismū ppositionem et alia h^o d^o in quibus procedi-
tur s^o certas et determinatas vias: inde ē qd respectu ho-
rū pōt saluari rō artis: nō autē rō prudentia. et iō inuenitur
aliq^o speculatiua ars. non autem aliqua prudentia.

Ad tertium sic pcedit. Videt qd prudentia

nō sit cognoscitiua singularium. Prudentia enī ē i rōnē: ut dictū est: s^o rō ē vniuersaliū: ut
d^o i p^o ethicorū. ergo prudentia nō ē cognoscitiua nisi vniuer-
salium. ¶ Singularia sunt infuuta: s^o infuuta nō pōt com-
prehēdi a rōnē. ergo prudentia que ē ratio recta nō ē singu-
larium. ¶ Particularia per sensum cognoscunt. sed
prudentia non est in sensu. multi enim habentes sensus ex-
teriores perspicaces non sunt prudentes. ergo prudentia
nō est singulariū. ¶ Sed cōtra est qd p^o dicit in. 6. ethi-
corum qd prudentia nō ē vniuersaliū solū: sed op^o etiā singu-
laria cognoscere. ¶ R^o d^o d^o qd sicut supra dictū est ad
prudentiā p^ontet: nō solū cōsideratio rōnis: sed etiā applica-
tio ad opus qd ē finis practice rationis. nullus aut pōt cō-
uenienter alteri aliquid applicare nisi vtrūq^o cognoscat. s. et
id qd applicandum ē: et id cui applicandum ē. operatiōes
aut sunt in singularibus. et ideo necesse est qd prudēs et co-
gnoscat vniuersalia principia rationis et cognoscat singula-
ria circa que sunt operationes. ¶ Ad p^o ergo d^o d^o qd rō
quidem et principaliter est vniuersaliū potest tamē vni-
uersales rationes ad particularia applicare. vnde syllogis-
morum cōclusiones non solū sunt vniuersales: sed etiā par-
ticulares: quia intellectus per quandam reflexionem se ad
materiam extendit: ut d^o in. 3. de aīa. ¶ Ad 2^m d^o d^o qd q^o
infinitas singularium non potest ratione humana cōprehē-
di: ideo est qd sunt incerte prouidentie nostre: ut dicit Sap:
9. Cum per experiētiā singularia infinita reducuntur ad

aliqua finita que ut in pluribus accidunt: quorū cognitio
sufficit ad prudentiam humanam. ¶ Ad 3^m d^o d^o qd sicut
p^o dicit in. 6. ethicorum: prudentia non consistit in sensu
exteriori quo cognoscimus sensibilia propria: sed in sensu
interiori qui perficitur per memoriam et per experimen-
tum ad promptē iudicandū de particularibus expertis.
non tñ ita qd prudentia sit in sensu interiori sicut in subiecto
principali: sed principaliter quidem est in ratione. per q^o dā
aut applicationem pertingit ad huiusmodi sensum.

Ad quartum sic pcedit. Videt qd prudentia nō sit virt^o. Dicit. n. Aug.
i p^o de lib. arb. qd prudentia ē appetēda: et vitādarū rerū
scia: s^o scia h^o virtutē diuiditur: ut p^o i p^o dicit in. 6. ethi.
ergo prudentia non est virtus. ¶ Virtutis nō ē v^o: s^o artis ē v^o
ut p^o dicit in. 6. ethi. ergo ars nō ē virtus. s^o i arte ē prudē-
tia: d^o n. 2. paralip. 2. de Is^o yerā qd sciebat facere oēm scri-
pturā et aduenire prudēter qd cūq^o i ope necessarium erat
ergo prudentia nō est virtus. ¶ Nulla virtus pōt esse
imoderata: sed prudentia ē imoderata: alioquin frustra di-
ceret in. puer. 23. ca. Prudentie tue pone modū. ergo pru-
dentia nō ē virt^o. ¶ Sed h^o ē qd Greg. in. 2. moral. pruden-
tiā tēperatiā fortitudinē et iusticiā dicit eē q^ontorū virtutes.

¶ R^o d^o d^o qd sicut supra dictū ē cū de virtutibus i cōi-
agere: virtus ē que bonū facit hñtem et op^oer^o bonū red-
dit. bonū at pōt dici dupl^r. Uno mō māliter p eo qd ē bo-
nū. alio mō formal^r s^o rōnē boni. bonū at i q^ontū h^o d^o ē
oīm appetitū virtutis. et iō siq habitus sūt qd faciat rectā
cōsiderationē rōnis nō habito respectu ad rectitudinē ap-
petitus. minus habēt de rōnē virtutis tanq^o ordinātes ad
bonū māliter. i. ad id qd est bonū non sub rōnē boni. p^o
at hñt de rōnē virtutis habitus illi q respiciūt rectitudinē
appetitus: quia respiciūt bonū non solū māliter: sed etiam
formal^r. i. aliqd qd ē bonū q respiciūt bonū sub rōnē bo-
ni. Ad prudentiā at p^ontet: sicut dictū ē: applicatio recte rō-
nis ad op^o qd nō fit sine appetitu recto. et iō prudentia nō so-
lū h^o rōnē virtutis quā hñt alie virtutes intellectuales s^o etiā
h^o rōnē virtutis quā hñt alie virtutes morales q^ont^o cōnu-
merat. ¶ Ad p^o ergo d^o d^o qd Aug. ibi large accepit
scia: p q^olibet recta rōnē. ¶ Ad 2^m d^o d^o qd p^o dicit artis
eē virtutē: qd nō ipor^oat rectitudinē appetit^o: et iō ad hoc qd
homo recte vtatur arte requiritur qd habeat virtutes que
faciat rectitudinē appetitus. prudentia autem non h^o locū
in his que sunt artis. tū qd ars ordinatur ad aliquem parti-
cularem finem. tū qd ars habet determinata media per q^o
peruenitur ad finem. Dicitur tñ aliquis prudenter opera-
ri in his que sunt artis per similitudinē q^o dā: in q^o dā
autem artibus propter incertitudinem eorū quib^o per-
uenit ad finē necessariū ē cōsiliū: sicut i medicinali et i navi-
gatoria: ut d^o i. 3. ethi. ¶ Ad 3^m d^o d^o qd illd dictū sapiētis
non ē sic itelligendum qd ipsa prudentia sit moderāda: s^o qd
s^o prudentiam est aliquis modus imponendus.

Ad quintū sic pcedit. Videtur qd prudentia

nō sit spālis virtus. Nulla. n. spālis
virtus ponit i cōi diffinitioe virtutis: sed prudentia ponitur i
cōi diffinitioe virtutis: qd in. 2. ethi. diffinit^o virtus virtus electi-
nus i medietate eris determinata rōnē quo ad nos put
sapiēs determinabit. recta aut rō itelligit s^o prudentiā: ut
d^o i. 6. ethi. ergo prudentia nō ē spālis virt^o. ¶ Philoso-
phus dicit in. 6. ethi. qd virtus moralis recte facit operari fi-
nē. prudentia at ea q sunt ad finē. sed i q^olibet virtute sūt aliq^o
opanda ppter finē. ergo prudentia est i qualibet virtute. n
est ergo virtus spālis. ¶ Spālis virtus h^o spāle ob^o.
sed prudentia nō h^o spāle ob^o. est enim recta rō agibiliū:
ut d^o in. 6. ethi. agibilia aut sūt omnia opera virtutū. ergo
prudentia nō est spālis virtus. ¶ Sed h^o est qd cōdiuiditur
et cōnumerat alijs virtutibus. dicit. n. Sap. 8. Sobrieta-
tē et prudentiā docet iusticiā et virtutē. ¶ R^o d^o d^o qd cū
act^o et virtus recipiāt spēm ex obis: ut ex supradictis p^o. ne-
cesse est qd virtus cui rōdet spāle ob^o ab alijs distinctū spā-
lis sit virtus. et si ē bonus ē spālis virtus. spāle at ob^o d^o n
solū s^o māle cōsiderationē ipsius: sed magis s^o rōnē
formalē: ut ex supradictis p^o. nā vna et eadē res cadit sub

actu diuersorum habituum: et etiam diuersarum potentiarum secundum rationes diuersas. maior autem diuersitas obiecti requiritur ad diuersitatem potentie quam ad diuersitatem habitus: cum plures habitus inueniantur in una potentia: ut supra dictum est. diuersitas ergo rationis obiecti que diuersificat potentiam: multo magis diuersificat habitum. Sic ergo dicendum est: quod cum prudentia sit in ratione: ut dictum est: diuersificatur quidem ab alijs virtutibus intellectualibus secundum maiorem diuersitatem obiectorum. nam sapientia scientia et intellectus sunt circa necessaria. ars autem et prudentia circa contingencia: sed ars circa factibilia: que scilicet in exteriori materia constituntur: sicut domus: cultellus: et huiusmodi. prudentia autem est circa agibilia: que scilicet in ipso operante consistunt: ut supra habitum est. sed a virtutibus moralibus distinguitur prudentia secundum formalem rationem potentiarum distinctiuam. scilicet intellectui in quo est prudentia. et appetitui in quo est virtus moralis. vnde manifestum est prudentiam esse specialem virtutem ab omnibus alijs virtutibus distinctam. Ad primum ergo dicitur quod illa definitio non datur de virtute in communi: sed de virtute moralis: in cuius definitione conuenienter ponitur virtus intellectualis concisus in materia cum ipsa. scilicet prudentia: quod sicut virtus moralis subiectum est aliquid participans rationem. ita virtus moralis habet rationem. ita virtus moralis habet rationem virtutis in quantum participat virtutem intellectuali. Ad secundum dicitur quod ex illa ratione habet quod prudentia adiungit omnes virtutes: et in omnibus operatur. sed hoc non sufficit ad ostendendum quod non sit virtus specialis: quod nihil prohibet in aliquo genere esse aliquam speciem que aliquo modo operetur in omnibus speciebus eiusdem generis. sicut sol aliquo modo inuenitur in omnia corpora. Ad tertium dicitur quod agibilia sunt quod est materia prudentie secundum quod sunt obiecta rationis. scilicet sub ratione veri. sunt autem materia moralium virtutum secundum quod sunt obiecta virtutis appetitive. scilicet sub ratione boni.

Ad sextum sic procedit. Videtur quod prudentia prestat finem virtutibus moralibus. Lumen enim prudentia sit in ratione. virtus autem moralis in vi appetitiva: vnde quod hoc modo se habeat prudentia ad virtutem morale: sicut ratio ad vim appetitivam: sed ratio prestat finem potentie appetitive. ergo prudentia prestat finem virtutibus moralibus. Philosophus. 1186. excedit res irrationales secundum rationem: sed secundum illa cum eis concipiat. sic ergo se habent alie partes hominis ad rationem: sicut se habet homo ad creaturas irrationales. sed homo est finis creaturarum irrationalium: ut dicitur in 2. politico. ergo omnes alie partes hominis ordinantur ad rationem: sicut ad finem. sed prudentia est recta ratio agibilium: ut dictum est. ergo omnia agibilia ordinantur ad prudentiam: sicut ad finem. ipsa ergo prestat finem omnibus virtutibus moralibus. Philosophus. Proprium est virtutis vel artis seu potentie ad quam pertinet finis ut participet alijs virtutibus seu artibus ad quod pertinet ea que sunt ad finem: sed prudentia disponit de alijs virtutibus moralibus et precipit eis. ergo prestat eis fines. Sed hoc est quod philosophus dicit in 6. ethico. quod virtus moralis intentionem finis facit rectam. prudentia autem que ad hoc. ergo ad prudentiam non pertinet prestat finem virtutibus moralibus: sed solum disponere de his que sunt ad finem. Rationem. dicitur quod finis virtutum moralium est bonum humanum. bonum autem humane anime est secundum rationem esse: ut patet per 2. Dion. 4. ca. de diu. no. vnde necesse est quod fines moralium virtutum preexistant in ratione. Sicut autem in ratione speculativa sunt quedam ut naturaliter nota que sunt intellectus. et quedam que per illa innotescunt. scilicet conclusiones que sunt scientia. ita in ratione practica preexistunt quedam ut sunt principia naturaliter nota. et huiusmodi sunt fines virtutum moralium: quod finis se habet in operabilibus sicut principium in speculativis: ut supra habitum est. et quedam sunt in ratione practica: ut conclusiones. et huiusmodi sunt ea que sunt ad finem in que peruenimus ex ipsis finibus. et horum est prudentia applicans vltra principia ad particulares conclusiones operabilium. et ideo ad prudentiam non pertinet prestat finem virtutibus moralibus: sed solum disponere de his que sunt ad finem. Ad primum ergo dicitur quod virtutibus moralibus prestat finem rationem naturalem que dicitur syndere: ut in primo habitum est. non autem prudentia rationem ista dicta. Et per hoc patet ratio ad secundum. Ad tertium dicitur quod finis non pertinet ad virtutes morales tanquam ipse prestat finem: sed quod tendunt in finem a ratione naturali prestat finem ad quem innatur per prudentiam que eis viam parat disponendo ea que sunt ad finem. vnde relinquitur quod prudentia sit nobilior virtutibus moralibus et moueat eas: sed syndere se mouet prudentiam sicut intellectus principiorum scientiam.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quod ad prudentiam non pertinet inuenire medium in virtutibus moralibus. Contra sequens. medium est finis moralium

virtutum: sed prudentia non prestat finem moralibus virtutibus. ut ostensum est. ergo non inuenit eis medium. Philosophus. Illud quod est per se non videtur eam habere: sed ipsius esse est suum per se: quod vnumquodque dicitur esse per eam suam: sed existere in medio conuenit virtuti morali per se quasi positum in eius definitione ut ex dictis patet. non ergo prudentia causat medium in virtutibus moralibus. Philosophus. Prudentia comparatur secundum modum rationis: sed virtus moralis tendit ad medium per modum nature. quod ut Tullius dicit in 2. rhetorice: virtus est habitus per modum nature rationis consentaneus. ergo prudentia non prestat finem virtutibus moralibus. Sed hoc est quod in supra posita definitione virtutis moralis dicitur quod est in medietate existens determinata ratione per sapiens determinabit. Rationem. dicitur quod hoc ipsum quod est conformari rationi recte est finis proprius cuiuslibet virtutis moralis. temperantia enim hoc intendit ne per concupiscentias homo se diuertat a ratione: et similis fortitudo ne a recto iudicio rationis diuertat propter timorem vel audaciam: et hic finis prestat finem est homini secundum naturalem rationem: naturalis enim ratio dicitur vniuersalis: ut secundum rationem operetur: sed qualiter et per que homo in operando attingat medium rationis pertinet ad rationem prudentie. sed enim attingere medium sit finis virtutis moralis: tamen per rectam dispositionem eorum que sunt ad finem medium inuenitur. Et per hoc patet ratio ad primum. Ad secundum dicitur quod sicut agens naturale facit ut forma sit in materia: non tamen facit ut forme conueniant ea que per se ei insunt: ita et prudentia medium constituit in passionibus et operationibus: non tamen facit quod medium querere conueniat virtuti. Ad tertium dicitur quod virtus moralis per modum nature intendit peruenire ad medium: sed quod medium secundum quod medium non eodem modo inuenitur in omnibus ideo inclinatio nature que semper eodem modo operatur ad hoc non sufficit: sed requiritur ratio prudentie.

Ad octauum sic proceditur. Videtur quod precipere non sit principalis actus prudentie. Precipere enim pertinet ad bona que sunt fienda. sed Augustinus. 14. de trini. ponit actum prudentie precavere insidias. ergo precipere non est principalis actus prudentie. Philosophus. Philosophus dicit in 6. ethico. quod prudentis est bene consiliari. sed alius actus videtur esse consiliari et precipere: ut ex supra dictis patet. ergo prudentie principalis actus non est precipere. Philosophus. Precipere vel imperare videtur pertinere ad voluntatem cuius obiectum est finis: et que mouet alias potentias anime. sed prudentia non est in voluntate sed in ratione. ergo prudentie actus non est precipere. Sed hoc est quod philosophus dicit in 6. ethico. quod prudentia preceptiua est. Rationem. dicitur quod prudentia est recta ratio agibilium: ut supra dictum est. vnde opus quod ille sit precipuus actus prudentie que est precipuus actus rationis agibilium: cuius quedam sunt tres actus: quorum primum est consiliari: quod pertinet ad inuentionem. nam consiliari est querere: ut supra habitum est. Secundus actus est iudicare de inuentis: et hoc facit speculativa ratio. sed practica ratio que ordinat ad opus procedit ulterius. et est tertius actus eius precipere: que quedam actus consistit in applicatione consiliatorum et iudicatorum ad operandum. et que iste actus est propinquior fini rationis practice: inde est quod iste est principalis actus rationis practice: et per philosophum prudentie: et huius signum est quod perfectio artis consistit in iudicando: non autem in precipiendo. ideo reputatur melior: artifex qui volens peccat in arte quasi habens rectum iudicium quam qui peccat nolens: quod videtur esse ex defectu iudicii sed imprudentia est e converso: ut dicitur in 6. ethico. Imprudentio: enim est que volens peccat quasi deficiens in principali actu prudentie qui est precipere quam qui peccat nolens. Ad primum ergo dicitur quod actus precipiendi se extendit et ad bona consequenda et ad mala cauenda. et tamen precavere insidias non attribuit Augustinus prudentie quasi principalis actum ipsius. sed quod iste actus prudentie non manet in patria. Ad secundum dicitur quod bonitas consilii requiritur ut ea que sunt bene inuenta applicentur ad opus. et ideo precipere pertinet ad prudentiam que est bene consiliativa. Ad tertium dicitur quod mouere absolute pertinet ad voluntatem: sed precipere importat motionem cum quadam ordinatione: et ideo est actus rationis: ut supra dictum est.

Ad nonum sic proceditur. Videtur quod sollicitudo non pertinet ad prudentiam. Sollicitudo enim in inuentionem que dicitur importat. Dicitur enim. Insuper in libro ethimo logiarum: quod sollicitus dicitur qui est in quod. sed motio maxime pertinet ad vim appetitivam. ergo et sollicitudo: sed prudentia non

est in vi appetitiva: sed in rōne: vt supra hitū ē. ergo sollicitudo nō p̄tinet ad prudentiā. **C. P.** Sollicitudini videt̄ opponi certitudo veritatis. vñ d̄i p̄o regū. 9. q̄ Samuel dixit ad Saul: De asinis q̄s nudius tertius perdidisti ne sollicitus sis: q̄ inuēte sunt. sed certitudo veritatis p̄tinet ad prudentiā cū sit virtus intellectualis. ergo sollicitudo opponit̄ prudentie magis q̄ ad eā p̄tineat. **C. P.** Iph̄s dicit in. 4. et̄bi. q̄ ad magnanimit̄ p̄tinet pigrit̄ esse et̄ ociosum. pigritie autē opponit̄ sollicitudo. cū ergo prudentia nō opponat̄ magnanimitati: q̄ bonū nō est bono p̄iū: vt d̄i in p̄dicamētis. 9. videt̄ q̄ sollicitudo nō p̄tineat ad prudentiā. **C. S.** 5. ē q̄ d̄i. 1. Petri. 4. Estote prudentes et̄ vigilate in orōnib̄. s̄ vi gilaia est idē sollicitudini. 9. sollicitudo p̄tinet ad prudentiā. **C. Rn.** d̄m q̄ sicut dicit Isidorus in li. et̄ymologia r̄ū: Sollicit̄ d̄i q̄si solers citus: vel solers totus: inq̄stū. s. aliq̄s ex quadā solertia animi velox ē ad p̄sequēdū ea que sunt agenda. hoc autē p̄tinet ad prudentiā: cuius p̄cipū act̄ est circa agenda p̄cipe de p̄siliatis et̄ indicatis. vñ p̄hs dicit in. 6. et̄bi. q̄ oportet opari quidē velociter cōsiliata. cōsiliari autē tarde. et̄ idē est q̄ sollicitudo p̄p̄ie ad prudentiā p̄tinet. et̄ p̄pter hoc Aug. dicit in lib. de morib̄ ecclie: q̄ prudentie sunt excubie atq̄ diligentissima vigilātia: ne subrepente paulatim mala suasionē fallamur. **C. Ad p̄m** 9. d̄m: q̄ mor̄ q̄dē p̄tinet ad vi appetitivā: sicut ad p̄cipiū mōbens. tñ s̄m p̄ceptū et̄ directionē rōnis in quo p̄sistit rō sollicitudinis. **C. Ad 2m** d̄m: q̄ s̄m p̄m i p̄o et̄bi. Certitudo nō ē s̄m q̄renda in oib̄: sed in vnaquaq̄ mā s̄m p̄sum modū. q̄ vō māe prudentie sunt singularia cōtingētia: circa que s̄m opatiōes humane nō p̄t certitudo prudentie tāta esse q̄ oīno sollicitudo tollat̄. **C. Ad tertiu** d̄m: q̄ magnanimus d̄i eē piger et̄ ociosus: nō q̄ de nullo sit sollicit̄ sed q̄ nō ē sup̄flue sollicit̄ de multis. sed p̄sistit in his de q̄bus cōfidendū est: et̄ circa illa nō sup̄flue sollicitat̄ superfluitas. n. timoris et̄ diffidētie facit sup̄fluitatē sollicitudinis q̄ timor facit p̄siliari nos: vt supra dictū est cum de pallio ne timoris ageretur.

Ad decimum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ prudentia nō se extendat ad regimē multitudinis: s̄ solū ad regimē suūp̄i. Dicit. n. p̄hs in. 5. et̄bi. q̄ vt̄ relata ad bonū cōe ē iustitia: s̄ prudentia differt a iustitia. 9. prudentia nō refert̄ ad bonū cōe. **C. P.** Ille vñ eē prudēs: q̄ sibiūp̄i bonū q̄rit et̄ opat̄: s̄ frequēter illi q̄ q̄rūt bona cōia negligūt sua. 9. nō s̄m prudentes. **C. P.** Prudentia diuidit̄ s̄m tēperātia et̄ fortitudinē. s̄ tēperātia et̄ fortitudo videt̄ dici solū p̄ cōparationē ad bonū p̄p̄iū. ergo et̄ prudentia. **C. S.** 5. ē q̄ d̄i d̄m dicit d̄at. 24. Quis putas est fidelis seruus et̄ prudēs quē p̄siliat d̄s sup̄ familiam suam. **C. Rn.** d̄m q̄ sicut p̄hs dicit i. 6. et̄bi. Quisā p̄ fuerūt q̄ prudentia nō se extendit ad bonū cōe: s̄ solū ad bonū p̄p̄iū: et̄ hoc iō q̄ existimabāt q̄ nō oī homines q̄re nisi bonū p̄p̄iū. sed hec existimatio repugnat charitati que non querit que sua sunt: vt d̄i. 1. ad Cor. 13. vñ et̄ apl̄s de seipso dicit. 1. ad Cor. 10. Ne querēs q̄d̄ mihi vtile sit sed q̄d̄ multis vt salui fiant. R̄ epugnat etiā rōni recte que hoc iudicat q̄ bonū cōe sit melius q̄ bonū vniū. Q: ergo ad prudentiā p̄tinet recte cōsiliari iudicare et̄ p̄cipere d̄ his p̄ q̄ puenit ad debitū finē: manifestū est q̄ prudentia nō solū se h̄ ad bonū p̄natū vniū hoīs: s̄ etiā ad bonū cōe multitudinis. **C. Ad primū** ergo d̄m q̄ p̄hs ibi loquitur de virtute moral̄: sicut at̄ oīs v̄tus moral̄ relata ad bonū cōe d̄i legalis iusticia: ita prudentia relata ad bonū cōe vocat̄ prudentia politica. nā sic se h̄ politica ad iusticiā legalē sicut se habet prudentia simpl̄ dicta ad virtutes moral̄. **C. Ad 2m** d̄m q̄ ille q̄ querit bonū cōe multitudinis: ex p̄nti etiā q̄rit bonū suū p̄pter duo. Primo q̄dem q̄ bonū p̄p̄iū nō potest esse sine bono cōi v̄ familie v̄ ciuitatis aut regni. vnde et̄ maxim̄ Valerius dicit de antiq̄s romanis q̄ malebāt esse pauperes i diuiti impio: q̄ diuites i paupere imperio. 2. q̄ cū homo sit p̄s domus vel ciuitatis: op̄ q̄ homo p̄sideret q̄d̄ sit sibi bonū: ex h̄o q̄ ē prudens circa bonū multitudinis. bona. n. dispositio p̄tis accipitur s̄m hitudine: ad totū: q̄ vt Angu. dicit i lib. confes.

Turpis est oīs pars suo toti nō pueniens vel nō p̄gruens. **C. Ad 3m** d̄m q̄ etiā tēperātia et̄ fortitudo p̄nt̄ referri ad bonū cōe. vñ de actib̄ eay d̄at p̄cepta legis: vt d̄i. 1. 5. et̄bi. magis tñ prudentia et̄ iusticia q̄ p̄tinent ad partem rationalem ad quā directe pertinent communia: sicut ad partem sensitivam pertinent singularia.

Ad undecimū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ prudentia q̄ est respectu boni p̄p̄i sit eadē specie cū ea q̄ se extendit ad bonū commune. Dicit. n. p̄hs i. 6. et̄bi. q̄ politica et̄ prudentia idē habit̄ est: esse at̄ nō idem ip̄is. **C. P.** Iph̄s dicit i. 3. politice: q̄ eadem est virt̄ viri boni et̄ boni p̄ncipis: s̄ politica maxime est in p̄ncipe in quo est sicut architectonica. cū ergo prudentia sit virtus boni viri: videt̄ q̄ sit idem hitus prudentia et̄ politica. **C. P.** Ea quorū vniū ordinatur ad aliud non diuersificat̄ sp̄s aut subam hitus: sed bonū p̄p̄iū q̄d̄ p̄tinet ad prudentiā simpl̄ dictā: ordinat̄ ad bonū cōe q̄d̄ p̄tinet ad politicā. ergo politica et̄ prudentia nō differūt specie neq̄ s̄m hitus substantiā. **C. Sed** 5. est q̄ diuerse scie s̄m politica q̄ ordinat̄ ad bonū cōe ciuitatis. et̄ iconomica q̄ de his ē que p̄tinent ad bonū commune domus vel familie. et̄ monastica que est de his q̄ p̄tinent ad bonū vniū persone. ergo pari ratione et̄ prudentie s̄m sp̄s diuerse s̄m h̄c diuersitate materie. **C. Rn.** d̄m q̄ sicut supra dictus est: sp̄s habitū diuersificantur s̄m diuersitate obi q̄ attēditur penes rōnē formalē ip̄i. rō at̄ formalis oīum q̄ s̄m ad finē: attenditur ex parte finis: sicut ex sup̄dictis p̄s. et̄ iō necesse ē q̄ ex relatione ad diuersos fines diuersificent̄ sp̄s hitus. diuerfi autē fines s̄m bonū p̄p̄iū vniū et̄ bonū familie: et̄ bonū ciuitatis et̄ regni. vñ necesse ē q̄ prudentie differāt sp̄s s̄m differētia hoīs finis: vt. s. vna sit prudentia simpl̄ dicta que ordinat̄ ad bonū p̄p̄iū. Alia at̄ est iconomica q̄ ordinat̄ ad bonū cōe dom̄ vel familie. et̄ tertia politica q̄ ordinat̄ ad bonū cōe ciuitatis vel regi. **C. Ad p̄m** ergo d̄m q̄ p̄hs nō itēdit dicere q̄ politica sit idē s̄m substantiā hit̄ cuiuslibet prudentie: s̄ prudentie q̄ ordinat̄ ad bonū cōe: que quidē prudentia d̄i s̄m cōem rōnē prudentia p̄ ut. s. ē quedā rō recta agibiliū. d̄i at̄ politica s̄m ordinē ad bonū cōe. **C. Ad 2m** d̄m q̄ sicut p̄hs ibidē dicit: Ad bonū virū p̄tinet posse bene p̄ncipari et̄ b̄i subijci. et̄ iō i virtute boni viri includit̄ et̄ virtus p̄ncipis. sed virtus p̄ncipis et̄ subditi differt sp̄s. sicut et̄ virtus viri et̄ mulieris: vt ibidē d̄i. **C. Ad 3m** d̄m q̄ et̄ diuerfi fines: quorū vniū ordinat̄ ad aliū diuersificat̄ sp̄em habitus: sicut equestris et̄ militaris civilis differunt sp̄s: s̄ finis vniū ordinē ad finē alterius. et̄ s̄m h̄ bonū vniū ordinetur ad bonū multitudinis. tñ hoc non impedit quin talis diuersitas faciat habitus differre sp̄s: sed ex hoc sequitur q̄ habit̄ q̄ ordinat̄ ad finē vltimū sit p̄ncipalior: et̄ ip̄eret alijs habitibus.

Ad duodecimū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ prudentia nō sit i subditis: sed solū i p̄ncipib̄. Dicit. n. p̄hs i. 3. polit̄. q̄ prudentia sola ē p̄p̄ia virtus p̄ncipis. alie at̄ virtutes s̄m cōes subditorū et̄ p̄ncipū. subditi at̄ nō ē virtus prudentia sed opinio vera. **C. P.** In p̄o polit̄. dicit q̄ suus oīno nō h̄ q̄d̄ p̄siliatiū. s̄ prudentia facit bene cōsiliatiuos: vt d̄i in. 6. et̄bi. 9. prudentia nō cōpetit seruis seu subditis. **C. P.** Prudentia ē p̄ceptiua: vt supra dictū ē: sed p̄cipere non p̄tinet ad seruos vel subditos: sed solū ad p̄ncipes. ergo prudentia non ē in subditis sed solū in p̄ncipibus. **C. S.** 5. ē q̄ p̄hs dicit i. 6. et̄bi. q̄ prudentie politice sunt due sp̄s. vna que est legis positina q̄ p̄tinet ad p̄ncipes. alia q̄ retinet cōe nomen politice: q̄ ē circa singularia. h̄mōi at̄ singularia peragere p̄tinet et̄ ad subditos. ergo prudentia nō ē solū p̄ncipū s̄ et̄ subditorum. **C. Rn.** d̄m q̄ prudentia i rōne ē. regere at̄ gubernare p̄p̄ie rōnis est. et̄ ideo vniūq̄q̄ iōstū participat de regimine et̄ gubernatiōe itātū cōuenit sibi h̄ere rōnē et̄ prudentiā. manifestū ē autē q̄ subditi iōstū ē subdit̄: et̄ serui iōstū est seruus: nō ē regere et̄ gubernare: sed magis regi et̄ gubernari. et̄ iō prudentia nō ē virtus serui inq̄stū ē seruus. nec subditi inq̄stū est subditus. sed q̄ quilibet homo iōstū est rōnalis participat aliquid de regimine s̄m

nāe semp ē ad aliqd determinatum: talis cognitio nō pōt
hoī inesse nāliter: s; ex nālī dispositōe vnus sit aptior ad hu
iusmodi discernēda q̄ alius: sicut ē accidit circa cōclones
speculariarum sciaz: q; ergo prudentia non est circa fines
s; circa ea q̄ sunt ad fines: vt supra hitū ē: iō prudentia n̄ est
nālīs. **C** Ad p^m ergo dōm q̄ pbs ibi loq̄tur de p̄tinenti/
bus ad prudentiā: s; q̄ ordinat ad fines. vñ supra p̄mise/
rat q̄ p̄ncipia sūt ei⁹: qd̄ ē ei⁹ gfa. i. finis. et pp hoc nō facit
iter ea mētionē de eubolia q̄ ē p̄siliatua eorū q̄ sūt ad finē.
C Ad 2^m dōm q̄ prudentia magis ē i senib⁹: nō solū pp nā/
lē dispōnez q̄etatis motibus passionū sensibiliū: s; et pp ex
periciā lōgi t̄pis. **C** Ad 3^m dōm q̄ ē i brutis aīalib⁹ sunt
determinate vie pueniēdi ad finē. vñ videm⁹ q̄ oīa aīalia
eiusdē sp̄ci sūt opant⁹: s; hoc n̄ pōt eē i hoīe pp rōnē ei⁹: q̄
cū sit cognoscitiua vlnz ad īfinita singularia se extendit.

Ad sextumdecimū sic pcedit. **U**idet⁹

q̄ prudentia possit
amitti p obliuionez. Scia. n. cū sit necessario: ū ē certior q̄
prudentia que est cōtingētū opabiliū: sed scia amittit p obli
uionē. g^o multo magis prudentia. **C** Sicut pbs dicit i. 2.
ethi. Virtus ex eisdē ḡnat⁹ et corūpit h̄rio modo factis. s; ad
ḡnationē prudentie necessariū ē exp̄mētū: qd̄ sit ex mul
tis memorijs vt dī in p̄ncipio metaph. g^o cū obliuio me
moie opponat⁹: vñ q̄ prudentia p obliuionē possit amitti.

C Sicut pbs dicit i. 6. ethi. q̄ obliuio est artis et nō prudentie.

C Rn^o. dōm q̄ obliuio respicit cognitionē tm̄. et iō p obli
uionē pōt aliquis artē totaliter perdere: et sūt sciaz que in
ratione consistunt. s; prudentia nō cōsistit i sola cognitione s; et
i appetitū: q; vt dictū est: p̄ncipalis ei⁹ actus est p̄cipe
re qd̄ est applicare cognitionez habitū ad appetendum et
opandū. et iō prudentia nō directe tollit p obliuionez: sed
magis corūpit p passiones: dicit. n. pbs in. 6. ethi. q̄ de
lectabile et triste puertit estiationez prudentie: vñ Daniel.
13. dī. Species deceptit te et cōcupiscētia subuertit co: tu
um. et Ero. 23. dī. Ne accipias munera q̄ excecāt et pru
dentes. obliuio tm̄ pōt impedire prudentiā i q̄tm̄ pcedit ad p̄
cipiendum ex aliq̄ cognitionē q̄ p obliuioez tolli pōt. **C** Ad
p^m g^o dōm q̄ scia ē i sola rōne: vñ d ea est alia rō: vt supra
dictū est. **C** Ad 2^m dōm q̄ exp̄mētū prudentie n̄ acq̄rit
ex sola memoria s; ex exercitio recte p̄cipiēdi. **C** Ad 3^m di
cendū q̄ prudentia p̄ncipālī cōsistit non in cognitione vni
uersaliū: s; i applicatiōe ad opa: vt dictum est: et iō obliuio
vlnz cognitionis nō corūpit id qd̄ est p̄ncipale i prudentia:
sed aliquod īpedimentū ei affert: vt dictū est.

C De partibus prudentie. **Q**uestio. xlviii.

Einde cōsiderādū est de p̄tibus
prudentie. **E**t circa h^o
q̄rant̄ q̄tuor. **P**rimo que sunt partes
prudentie. **S**ecundo de partibus qua
si integralibus eius. **T**ertio de parti
bus subiectiuis eius. **Q**uarto de parti
bus potentialibus.

Ad primum sic pcedit. **U**idet⁹ q̄ icōuenien
ter assignent tres ptes pruden
tie. **T**ulli⁹. n. i. 2. rhetorice ponit tres ptes prudentie. s. me
morā: itelligentiā et prudentiā **S**acrobo. at s; in sniaz **P**la
tonis attribuit prudentie sex. s. rōnez: itellectū: circūspectio
nem: p̄ndentiā: docilitatez: et cautionez. **A**rist. i. 6. ethi. di
cit ad prudentiā p̄tinere euboliā: synefum: gnomīn. facit et
mētionēz circa prudentiā de eustochia: et solertia: sensu: et
itellectu. qd̄ aut ali⁹ pbs grec⁹ dicit q̄ ad prudentiā decez
p̄tinent. s. eubolia: solertia: p̄ndentiā: regnatiua: militaris:
politica: iconomica: dialetica: rhetorica: p̄sica. g^o vñ q̄ vñ
vna assignatio sit sup̄sua vel alia diminuta. **C** Sicut pbs dicit
tia diuidit̄ s; sciam: sed politica: iconomica: dialetica: rhe
torica: p̄sica sunt quedam scientie. non ergo sūt partes
prudentie. **C** Sicut pbs dicit non excedūt totū: sed memoria
intellectiua vel itelligentia ratio sensus et docilitas nō solū
p̄tinent ad prudentiam: sed etiam ad omnes habitus co
gnoscitiuos. ergo non debent poni partes prudentie.

C Sicut cōsiliari et iudicare et p̄cipere sūt actus rōnis
practice: ita etiā et vti sicut supra habitus est. sicut ergo eu
bolia adiungitur prudentie que p̄tinet ad cōsiliū: et syne
sis gnomīn que p̄tinet ad iudiciū: ita etiā debuit poni aliqd
p̄tinent ad vsum. **C** Sicut sollicitudo ad prudentiā p̄tinet:
sicut supra dictū est. ergo etiā iter ptes prudentie sollicitu
do poni debuit. **C** Rn^o. dōm q̄ triplex est pars. s. itegra
lis: vt paries: tectū: et fundamētū sū ptes dom⁹. subiecti
ua: sicut bos et leo sunt partes aīalis. et potentialis: sicut nu
tritū et sensitū sūt partes aīe. **T**ribus ergo modis p̄t
assignari ptes alicui virtuti. **U**no mō ad similitudinez p̄tū in
tegraliū: vt. s. illa dicant̄ esse ptes virtutis alicuius q̄ neces
se est cōcurrere ad p̄fectū actū virtutis illius. et sic ex oib⁹
enumeratis p̄t accipi octo partes prudentie. s. sex q̄s enu
merat **S**acrobius: quib⁹ addenda est septima. s. memo
ria: quā ponit **T**ullius. et eustochia: sine solertia quā pōit
Arist. **I**tem sensus prudentie etiā itellectus dicit̄. vnde
pbs dicit in. 6. ethi. **I**dem ergo opz h̄se sensum. hic autē
est itellectus: quoz octo: q̄nq; p̄tinent ad prudentiā: s. mē
moria: rō: itellectus docilitas: et solertia. tria vero alia p̄tinent ad eā s. mē
moria applicatiō cognitionem ad opus. s. p̄ouidentia circū
spectio et cautio. quoz diuersitatis rō p̄z ex hoc q̄ circa co
gnitionē tria sūt cōsiderāda. p^o qd̄ ipsa cognitio q̄ si sit p̄
terito: ū ē memoria. si at p̄sentū sine cōtingētū sine necessa
rioz: vocat̄ itellectus sine itelligētia. 2° ipsa cognitionis
acq̄sitiō que sit vel p disciplinā: et ad hoc p̄tinet docilitas:
vel p mētionē: et ad hoc p̄tinet eustochia q̄ ē bona cōiectu
ratio. huius aut pars: vt dī i. 6. ethi. est solertia q̄ est vera
cōiecturatio medij: vt dicit̄ i p^o posterioroz. 3° cōsideran
dus ē vñ cognitiōis: s. m. s. q̄ ex cognitis aliqs pcedit ad
alia cognoscēda vel iudicāda. et hoc p̄tinet ad rōnē. rō aut
ad hoc q̄ recte p̄cipiat tria d; h̄se. p^o qd̄ vt ordinet ali
qd̄ accōmodū ad finē. et hoc p̄tinet ad p̄ndentiā. 2° vt attē
dat circūstātiā negocij: qd̄ p̄tinet ad circūspectiōnē. 3° vt
viter īpedimēta: qd̄ p̄tinet ad cautionē. **P**artes aut subie
ctiue virtutis dicuntur sp̄s eiusdē diuerse. et hoc mō par
tes prudentie s. m. q̄ p̄prie sumūtur sūt prudentia per quaz
aliqs regit seipsū. et prudentia per quā aliquis regi multitu
dinē q̄ differūt sp̄e vt dictū ē. **E**t iterū prudentia q̄ ē multitu
dinis regitiua diuidit̄ i diuersas sp̄s multitudinis. **E**st. n.
quedam multitudo adunata ad aliqd sp̄ale negociū: sicut
exercitus cōgregat̄ ad pugnādū: cuius regula est pruden
tia militaris. qd̄ vō multitudo est adunata ad totā vitā: si
cut multitudo vnus domus vel familie: cuius regula est
prudentia iconomica: et etiā multitudo vnus ciuitatis vñ re
gni: cuius quidē regula directiua ē in p̄ncipe regnatiua: in
subditis at politica simpli dicta. **S**i vō prudentia sumatur
large s. m. q̄ icludit et sciaz speculariū: vt supra dictū ē: tūc
etiā partes ei⁹ ponūtur dialetica: rhetorica: et p̄sica s. m.
tres modos pcedendū in scientijs: quoz vnus est per de
monstrationē ad sciam causandā: qd̄ p̄tinet ad p̄sica: vt
sub p̄sica itelligantur oēs scie demonstratiue. ali⁹ mod⁹
ē ex p̄babilibus ad op̄mōnē faciēda: qd̄ p̄tinet ad diale
tica. **T**erti⁹ mod⁹ ē ex q̄busdā cōiecturis ad suspiciōnē idu
cēda vel ad aliqliter p̄suadēdum: qd̄ p̄tinet ad rhetorica.
Idem tm̄ dicit q̄ hec tria p̄tinet ad prudentiā etiā p̄prie dictā
q̄ ratiocinat̄ interdū qd̄em ex necessarijs: interdum ex p̄
babilibus: interdum autem ex quibusdam cōiecturis rō
cinat̄. **P**artes aut potētiāles alicui⁹ virtutis dicuntur vir
tutes adiuēte q̄ ordinant̄ ad aliquos secundarios actus vel
materias q̄si nō habētes totā potētiā p̄ncipalis virtutis: et
s; hoc ponunt̄ partes prudentie eubolia q̄ est circa cōsiliū:
et synefis q̄ est circa iudiciū eoz in q̄bus o; q̄nq; a cōi lege
recedere. prudentia vō ē circa p̄ncipales actū qui est p̄eci
pere. **C** Ad p^m ergo dōm q̄ diuerse assignatiōes differūt
s. m. q̄ diuerse genera partū ponunt̄: vel s. m. sub vna par
te vnus assignatiōis icludunt̄ multe partes alterius ali
gnatiōis: sicut **T**ullius sub p̄ndentiā icludit cautionem
et circūspectiōnē. sub itelligētia autē rationē docilitatē et so
lertiā. **C** Ad 2^m dōm q̄ iconomica et politica nō accipiunt̄
tur hic s. m. q̄ sunt scientie: sed s. m. q̄ sunt prudentie quedā.

De alijs autē tribus p³ m^o ex dictis. **Ad 3^m** d^m q^o oia illa ponunt partes prudētie nō s^m suā cōitatē: sed s^m q^o se h^{nt} ad ea que p^{nt}inent ad prudentiam. **Ad q^{rtu}** d^m cōm^o q^o recte p^{re}cipere & rōne v^l semper se comitan^{ur}: q^o ad p^{re}ceptū rōnis sequitur obedientia inferiorum v^l rium que pertinent ad vsū. **Ad 5^m** d^m q^o sollicitudo includitur in ratione p^{ro}uidētie.

De singulis prudētie partib⁹ q^{si} ite^gralib⁹. Q^o. xlix.

Inde cōsiderādū ē de singulis prudētie partib⁹ quasi ite^gralib⁹. **Et** circa hoc q^{rtu}itur octo.

a **Primo** de memoria. **Secundo** de intellectu vel intelligētia. **Tertio** de docilitate. **Quarto** de solertia. **Quinto** de ratione. **Sexto** de p^{ro}uidētia. **Se-**

p^{ri}mo de circūsp^{er}ctione. **Octavo** de cantione.

Ad primū sic p^{re}cedit. Videtur q^o memoria nō sit p^{ar}s prudētie. Memoria enī vt dicit p^hs est in parte aie sensitua. prudētia at ē in rōcinatiua: vt p³ i. 6. ethi. g^o memoria nō ē p^{ar}s prudētie. **¶** Prudētia per exercitiū acquirē & p^{er}fic^{it}: sed memoria iest nobis a nā. ergo memoria nō ē p^{ar}s prudētie. **¶** Memoria ē p^{re}teritorū: prudētia aut futuroū opabiliū de quibus ē cōsiliū: vt d^m in. 6. ethi. ergo memoria nō ē pars prudētie. **¶** S³ cōtra ē q^o Tulli⁹ i. 2. rhetorice ponit memorias iter p^{re}s prudētie. **¶** R^o d^m q^o prudētia ē circa cōtingētia opabilia: sicut dictū ē. in his autē nō p^ot hō dirigi per ea que sunt simplr & ex necessitate vera: sed ex his que vt i pluribus accidūt: op³. n. p^{ri}ncipia cōclonib⁹ ēē. p^{ro}portionata. & ex talibus talia cōcludere: vt d^m i. 6. ethi. qd aut vt i pluribus sit verū op³ p^{er} experimētū cōsiderare: v^l & in. 2. ethico:ū p^hs dicit q^o virtus intellectualis h³ generationē & augmētum ex exp^{er}imento & t^{em}p^{or}e. exp^{er}imētū aut est ex plurib⁹ memorijs: vt p³ i p^o metaph. v^l q^o n^os ē q^o ad prudētia requir^{it} plurium memoriā h^{er}e. v^l cōueniēter memoria ponitur pars prudētie. **¶** Ad p^{ri}mū ergo dicēdū: q^o sicut d^m est: prudētia applicat v^lem cognitionē ad p^{ar}ticularia quorū ē sensus. v^l multā q^o p^{ri}ntinent ad p^{ar}tē sensitua requirūt ad prudentiam: iter q^o ē memoria. **¶** Ad 2^m d^m q^o sicut prudentia aptitudines qdē h³ ex nā. s³ et^o cōplēmētū ē ex exercitio vel grā: ita ē vt Tulli⁹ dicit i sua rhetorica: memoria nō solū a nā p^{er}fic^{it}: s³ et h³ plurimū artis & industrie. Et sūt q^{rtu}or: per q^o hō p^{er}fic^{it}: i b^{er} memorando: quorū p^{ri}mum est vt eoz q^o vult memorari q^{id}ā similitudines assumat cōueniētes: nec t^{em}p^{or}e oīno cōsuetas: q^o ea que sunt in consueta magis memoramur: & sic in eis anim⁹ magis & vehement^{er} detinet. ex quo fit q^o eozū q^o i p^{er}ueritia videm⁹ magis memoramur. **¶** Iō aut necessaria ē h^{er} mōi similitudinū vel imaginū adiuuentio: q^o intentiones simplices & spūales facili^{ter} ex aīa elabuntur nisi q^ubusdā similitudinibus corp^{or}alibus quasi alligent: q^o hūana cognitio potentio: est circa sensibilia. v^l & memoratiua ponit i parte sensitua. 2° op³ vt hō ea q^o memoriter vult tenere sua cōsideratione ordinate disponat: vt ex vno memorato facile ad aliud p^{re}cedit. vnde p^hs dicit i lib. de memoria. A locis videmur reminisci aliquid quando. cā aut est q^o velociter ab alio in aliud veniunt.

3° op³ vt hō sollicitudinem apponat: & affectū adhibeat ad ea que vult memorari: q^o q^uto aliquid magis fuerit impressum aīo: t^{em}p^{or}e minus elabitur. v^l & Tulli⁹ dicit in sua rhetorica q^o sollicitudo cōseruat integras simulacrorū figuras. 4° op³ q^o ea frequēter meditemur q^o volum⁹ memorari. v^l p^hs dicit i lib. de memoria q^o meditationes memoriam saluāt: q^o vt i eodem lib. dicitur: consuetudo ē quasi nā. vnde que multotiens intelligim⁹ cito reminiscimur: q^{si} nā qdā ordine ab vno ad aliud p^{re}cedentes. **¶** Ad tertiu⁹ d^m q^o ex p^{re}teritis oportet nos quasi argumentū sumere de futuris. & ideo memoria p^{re}teritorum necessaria est ad bene cōsiliandum de futuris.

Ad secundū sic p^{re}ceditur. Videt⁹ q^o intellect⁹ nō sit pars prudētie. Eoz. n. que ex opposito diuidūt⁹ vnū nō ē pars alterius. s³ intellect⁹ ponit v^lus intellectualis cōdiuisa prudētie: vt p³ i. 6.

ethi. ergo intellect⁹ nō d^o poni pars prudētie. **¶** Intellectus ponitur iter dona spūs sancti. & cōsidet fidei: vt supra habitū est. sed prudētis est alia virtus a fide: vt supra dicta p³. ergo intellectus nō p^{ri}ntinet ad prudētia. **¶** Prudētia ē singulariū opabiliū: vt d^m in. 6. ethi. Sed intellectus ē vniuersaliū cognoscitiuus & imālium: vt p³ in 3. de aīa. ergo intellectus nō ē pars prudētie. **¶** Sed ē q^o Tullius ponit intelligētia partē prudētie. & Macrobius intellectū: qd in idē reddit. **¶** R^o d^m q^o intellectus nō sumitur hic p^{er} potentia intellectiua: s³ p^{er} ip^{er}tat quādā rectā estimationē alicuius extremi p^{ri}ncipij qd accipit vt p^{er} se notū: sicut & p^{ri}ma demōstrationū p^{ri}ncipia intelligere dicimur. Ois aut deductio rōnis ab aliq^ubus p^{re}cedit que accipiunt v^l p^{ri}ma. v^l op³ q^o ois p^{re}cessus rōnis ab aliquo intellectu p^{re}cedat. q^o ergo prudētia est recta ratio agibilium: ideo necesse ē q^o totus p^{re}cessus prudētie ab intellectu derinet: & p^{er} hoc intellectus ponit pars prudētie. **¶** Ad p^{ri}mū ergo d^m q^o rō prudētie terminat: sicut ad cōclusionē quādā ad particulare opabile: ad qd applicat v^lem cognitionē: vt ex dictis p³: cōclusio autē singularis syllogizat ex v^li et singulari p^{ro}positioe. v^l oportet q^o rō prudētie ex duplici intellectu p^{re}cedat: quoz vnus est q^o cognoscitiuus vniuersaliū: qd p^{ri}ntinet ad intellectum q^o ponit v^lus intellectualis: q^o nāliter nobis cognita sunt: non solū v^lia p^{ri}ncipia speculatiua s³ et p^{ra}ctica: sicut nulli ēē maleficiēdū: vt ex dictis p³ Alius aut intellectus ē q^o vt d^m i. 6. ethi. est cognoscitiuus extremi. i. alicuius p^{ri}ncipij singularis seu p^{ri}ncipij cōtingentis opabilis p^{ro}ponis. i. minoris quā op³ ēē singulare: in syllogismo prudētie: vt dictū ē. hoc aut p^{ri}ncipiū singulare est aliq^u singularis finis: vt d^m ibidē. v^l intellect⁹ qui ponit pars prudētie ē quedā recta estimatio de aliq^u particulari fine. **¶** Ad 2^m d^m q^o intellect⁹ q^o ponit donū spūs scī ē qdā acuta p^{er}spectio diuinorū: vt ex supradictis p³. aliter at ponit intellectus pars prudētie: vt dictū ē. **¶** Ad 3^m d^m q^o ipsa recta estimatio de fine particulari: & intellectus dicit inq^ustus est alicuius p^{ri}ncipij: & sensus inq^ustum est particularis. & hoc ē qd p^hs dicit in. 6. ethi. I^l d^oū. i. singulariū op³ h^{er}e sensus. hic autem est intellectus. nō autē hoc est intelligendus de sensu particulari quo cognoscimus p^{ro}p^{ri}e sensibilia: sed de sensu interiori quo de particulari iudicamus.

Ad tertium sic p^{re}cedit. Videt⁹ q^o docilitas nō debeat poni pars prudētie. Illud enī qd requir^{it} ad oēm v^lutē intellectuāle nō d^o app^{ro}p^{ri}ari alicui earū. sed docilitas necessaria ē ad quālibet virtutem intellectuāle. ergo nō debet poni pars prudētie.

¶ Ea que ad virtutes humanas pertinent sunt in nobis: q^o s^m ea que in nobis sunt laudamur vel vituperamur. sed nō est in potestate nostra vt dociles simus: s³ hoc ex nāli dispositione quibusdam cōuenit. ergo nō ē p^{ar}s prudētie. **¶** Docilitas ad discipulum pertinet sed prudētia cum sit p^{re}ceptiua videtur magis ad magistros pertinere qui etiam p^{re}ceptores dicuntur. ergo docilitas nō ē pars prudētie. **¶** Sed contra est q^o Macrobius s^m sententiam platonis ponit docilitatem inter partes prudētie. **¶** R^o d^m q^o sicut dictū ē: prudētia cōsistit circa p^{ar}ticularia operabilia i quib⁹ cū sint q^{si} infinite diuersitates nō possunt ab vno homine sufficienter omnia considerari: nec per modicum tempus sed per temporis diuturnitatē. vnde in his que ad prudentiam pertinent maxime iudicet homo ab alio erudiri: p^{re}cipue ex sensibus qui sanum intellectum adepti sunt circa fines operabilium. vnde p^hs dicit i. 6. ethi. Op³ attendere expertorum & seniorum & prudētium in demonstrabilibus enunciationibus & opinionibus non minus q^u demonstrationibus: p^{ro}pter experientiam enī vident p^{ri}ncipia. vnde & p^{er}u^{er}b. 3. dicitur. Ine innitaris prudētie tue. & Eccl. 6. dicitur. In multitudine p^{re}sbyterorum. i. seniorum prudentium sta & sapientie illoz ex corde conuigere. hoc aut pertinet ad docilitates: vt aliquis sit bene discipline susceptiuus: & ideo conuenienter docilitas ponitur pars prudētie. **¶** Ad p^{ri}mū ergo dicendum q^o n^o docilitas vtilis sit ad quālibet virtutem intellectuāle: p^{re}cipue tamen ad prudentiam p^{ri}ntinet ratione iam dicta.

Ad 2^m dōm q̄ docilitas sicut et alia que ad prudentias pertinent s̄m aptitudinem quidem est a natura: s̄ ad eius p̄sumationē plurimū valet hūanū studiū: dū. f. hō sollicitē frequenter et reuerenter applicat aīz suū documentis maior: n̄ negligens ea pp̄ ignorātiā: nec p̄tēns pp̄ supbiā. Ad 3^m dōm q̄ p̄ prudentiā aliq̄s p̄cipit n̄ solū alijs s̄ etiā sibiip̄s: vt dictū ē. vñ etiā in subditis locū h̄z: vt supra dictū est: ad quoz̄ prudentiā p̄tinet docilitas q̄uis etiā ip̄s maior: oportet dociles q̄tū ad aliq̄ eē: q̄ nullus in his q̄ subsunt prudentiē sibi q̄tū ad oīa sufficit vt dictū ē.

Ad quartū sic p̄cedit. Uidet q̄ solertia non sit pars prudentiē. Solertia. n. se h̄z ad facile iuenienda media ī demonstrationib̄: vt p̄z ī. i. posterior: s̄ rō prudentiē n̄ est demonstratiua cū sit p̄tinentiū. g^o ad prudentiā n̄ p̄tinet solertia. C̄. Ad prudentiā p̄tinet b̄n̄ p̄siliari: vt d̄ ī. 6. etbi. s̄ ī b̄n̄ p̄siliari h̄z lo- cū solertia q̄ est eustochia q̄da. i. bona p̄iecturatio q̄ ē sine rōne et veloc: op̄z at oīa p̄siliari tarde: vt d̄ ī. 6. etbi. g^o solertia n̄ d̄z poni ps̄ prudentiē. C̄. Solertia: vt dictū ē: est q̄dā bona p̄iecturatio: s̄ p̄iecturatione vñ ē pp̄rium rethoricis. g^o solertia magis p̄tinet ad rethoricā q̄ ad prudentiā. C̄. S̄ ē q̄d̄ Isido. dic̄ ī li. etymo. Sollicit^o d̄r q̄si solers et citus. s̄ sollicitudo ad prudentiā p̄tinet: sic supra dictū est. g^o et solertia. C̄. R̄n^o. d̄d̄z q̄ prudentiē ē recta est: estimationē h̄re de op̄adis. recta at̄ estimatio siue op̄io acq̄ritur ī op̄atinis sic ī speculatiuis dupl̄r. Uno q̄d̄z mō p̄ se inueniēdo. Alio mō ab alio addiscēdo: sic aut̄ docilitas ad hoc p̄tinet: vt hō b̄n̄ se h̄eat in acq̄rendo rectā op̄ionem ab alio: ita solertia ad hoc p̄tinet vt hō b̄n̄ se habeat ī acq̄rendo rectā estimationē p̄ seip̄s: ita tñ vt solertia accipiat p̄ eustochia cui⁹ est ps̄. nā eustochia ē b̄n̄ p̄iecturatiua de q̄bus cūq̄. solertia at̄ est facilis et p̄mpta p̄iecturatio circa inuentionēz medij: vt d̄ ī. i. posterior: tñ ille p̄hs q̄ ponit solertia p̄tes prudentiē accipit eas cōiter p̄ omni eustochia. vñ dicit. Solertia est habit⁹ q̄ puenit ex repentiō inueniēs q̄d̄ cōgruit. Ad p̄m ergo dōm q̄ solertia non solū se h̄z circa inuentionem medij in demonstratiuis: sed etiā in op̄atinis: puta cum aliquis videns aliquos alicui amicos factos coniecturando putat eos fuisse inimicos eiusdem: vt ibidem p̄hs dicit: et hoc modo solertia p̄tinet ad prudentiam. Ad sc̄dm dōm q̄ philosophus vnam rationem inducit ī. 6. etbi. ad ostendendum q̄ eustochia que ē bene consiliatiua non est eustochia: cuius laus est in veloci cōsideratione eius quod oportet. potest autem aliquis eē b̄n̄ consiliatiuus: et si d̄ntius consilietur vel tardius nec tamē propter hoc excluditur quin bona coniecturatio ad b̄n̄ cōsiliandum valeat: et quandoq̄ necessaria sit q̄si. f. ex ip̄oni so occurreret aliquod ad agendū. et ideo solertia conuenienter ps̄ prudentiē ponit. Ad 3^m dōm q̄ rhetorica et rōcinatur et circa op̄abilia. vnde nihil phibet idem ad rethoricā et prudentiā p̄tinere. et tñ cōiecturatio hoc non sumit solū s̄z q̄ p̄tinet ad cōiecturas quibus vtunt̄ rhetores: sed s̄m q̄ in q̄buscūq̄ cōiicere d̄r homo veritatem.

Ad quintum sic p̄cedit. Uidet q̄ rō n̄ debeat poni pars prudentiē. Subiectū enī accidentis nō est pars ei⁹: s̄ prudentiā ē ī rōne sicut ī s̄bo: vt d̄ ī. 6. etbi. ergo rō n̄ d̄z poni pars prudentiē. C̄. Illud q̄d̄ ē multis cōe n̄ d̄z alicui⁹ eoz̄ poni ps̄: vel si ponat̄ d̄z poni ps̄ ei⁹ cui potissime cōuenit. rō autēz necessaria est ī oībus vtutib̄ intellectualib̄ et p̄cipue ī sapia et sc̄ia q̄ vtunt̄ rōne demonstratiua. ergo rō nō d̄z poni ps̄ prudentiē. C̄. Ratio non differt per essentiā potētiē ab intellectu: vt p̄us habitū est. igitur intellectus ponit̄ pars prudentiē superflūū fuit addere rōnes. C̄. S̄ ē q̄ Adacrobis s̄m s̄n̄iaz p̄latonis rōne numerat̄ iter p̄tes prudentiē. C̄. R̄n^o. d̄d̄m q̄ op̄ prudentiē est eē b̄n̄ p̄siliatiū: vt d̄ ī. 6. etbi. Consiliū aut̄ est inq̄sitiō queda. ex q̄busda. ad alia p̄cedens. hoc aut̄ est op̄ rōnis. vñ ad prudentiam necessariū est q̄ hō b̄n̄ rōcinatiōis: et q̄: ea que exiguntur ad p̄fectionē prudentiē dicunt̄ quasi itegrale partes prudentiē. inde est q̄ rō inter partes prudentiē connumerari d̄z. Ad p̄m ergo dōm q̄ rō nō sumit̄ hic p̄ ipsa potētiā

rōnis: sed p̄ ei⁹ bono vsu. Ad 2^m dōm q̄ certitudo rōnis est ex intellectu. sed necessitas rōnis est ex defectu intellectus. illa enī in q̄bus vis intellectina plenarie viget: ratione nō idigent: s̄ suo simplici ituitu veritatē cōp̄hendūt sicut deus et angeli. particularia autē operabilia in quibus prudentia dirigit recedūt p̄cipue a p̄ditione intelligibiliū. et tanto magis q̄sto sunt minus certa seu determinata. ea enī que sūt artis licet sint singularia: tamē sūt magis determinata et certa. vñ in plurib̄ eoz̄ non est p̄siliū pp̄ certitudinē: vt dicit̄ ī. 3. etbi. et ideo q̄suis in q̄busda. alijs vtutibus intellectualibus sit certior rō q̄ prudentiā: tñ ad prudentiā maxie requirit̄ q̄ sit hō b̄n̄ rōcinatiū vt possit b̄n̄ applicare vlia p̄ncipia ad particularia que sunt varia et incerta. Ad 3^m dōm q̄ et si intellectus et rō nō sint diuerse potētiē: tñ denominant̄ ex diuersis actibus. intellectus enī nomen sumit̄ ab intima penetratione veritatis. nomen aut̄ rōnis ab inquisitione et discursu. et ideo vtrūq̄z ponitur pars prudentiē: vt ex dictis patet.

Ad sextū sic p̄cedit. Uidet q̄ prudentia non debeat poni pars prudentiē. Nihil. n. est pars suiip̄s. sed prudentia vñ idē esse q̄d̄ prudentia. q̄: vt Isido: us dicit̄ ī li. etymo. Prudens dicitur quasi p̄videns: et ex hoc ē nomen prudentiē sumit̄: vt Boetius dic̄ ī li. de sol. ergo prouidentia non est ps̄ prudentiē. C̄. Prudentia est solū practica. sed prudentia pōt̄ ē esse speculatiua: q̄ visio ex qua sumit̄ nomen prudentiē magis p̄tinet ad speculatiua q̄ ad op̄atiua. ergo prudentia nō est pars prudentiē. C̄. Principalis actus prudentiē ē p̄cipere. secundarij aut̄ iudicare et p̄siliari: sed nihil hoz̄ vñ īportari pp̄rie p̄ nomen prudentiē. ergo prudentia nō ē pars prudentiē. C̄. Sed ē auctoritas Tullij et Macrobij qui ponūt prudentiā p̄te prudentiē: vt ex supra dictis p̄z. C̄. R̄n^o. deo d̄d̄m q̄ sicut supra dictū est: prudentia pp̄ria ē circa ea q̄ sūt ad finē: et hoc ad ei⁹ officiū pp̄rie p̄tinet vt ad finē debiti ordinē: et q̄suis aliq̄ necessaria sint pp̄ finē q̄ subijciuntur diuine prudentiē: humane tñ prudentiē nō subijciuntur nisi p̄tingentia op̄abilia q̄ per hoīem p̄t̄ fieri pp̄ finē. p̄terita aut̄ in necessitatē quāda. transseunt: q̄: ip̄ossibile est non eē q̄d̄ factū est. s̄l̄r etiā p̄sentia inq̄stum h̄mōi necessitatē quāda. habent. necesse est enim sorte sedere dū sedet vñ consequens est q̄ p̄tingentia futura s̄m q̄ sunt per hominē in finē humane vite ordinabilia p̄tinent ad prudentiam. vtrūq̄z autē hoz̄ īportatur in nomine prouidentie. īportat enī prouidentia respectū quēdam alicuius distantis ad ea que in presenti occurrunt et ordinanda sunt. vnde prouidentia est pars prudentiē. Ad p̄m ergo dōm q̄ quādoctiq̄ multa requiruntur ad vnum: necesse est vnu eoz̄ esse principale ad quod omnia alia ordinantur. vnde in quolibet toto necesse est esse vnam formalem partē et predominantem a qua totum vnitatem habet. et s̄m hoc prouidentia est principalis: inter omnes partes prudentiē: quia omnia alia que requiruntur ad prudentiam ad h̄o necesse sunt vt aliquid recte ordinetur ad finem. et ideo nomen ipsius prudentiē sumitur a prouidentia sicut a principali: s̄m parte Ad 2^m dōm q̄ speculatio est circa vniuersalia et circa necessaria que s̄m se non sunt p̄ocul cum sint vbiq̄ et semper. et si sint p̄ocul quo ad nos īq̄stus ab eoz̄um cognitione deficiunt: vnde prouidentia non pp̄rie dicitur in speculatiuis: sed solū in practicis. Ad 3^m dōm q̄ in recta ordinatione ad finem que includitur in ratione prouidentie īportatur rectitudo consilij et iudicij et p̄cepti sine quibus recta ordinatio ad finē eē nō potest.

Ad septimum sic p̄cedit. Uidet q̄ circūspectio non possit esse pars prudentiē. Circūspectio. n. videtur esse consideratio quedam eoz̄um que circūstant. huiusmodi autem sunt infinita que non possunt comprehendi ratione in qua est prudentia. ergo circūspectio nō debet poni pars prudentiē. C̄. Circūstantie magis vident̄ p̄tinere ad virtutes morales q̄ ad prudentiam: sed circūspectio nihil aliud eē vñ q̄ respectus circūstantiar. ergo circūspectio magis vñ ad morales p̄tinere vtutes q̄ ad prudentiā. C̄. Qui pōt̄ vide

Ad tertium sic procedit. Uidet q̄ iconomica non
debeat poni species prudentie: q̄ vt
p̄bs dicit i. 6. et̄bi. prudentia ordinat ad bñ viuere totū: sed
iconomica ordinat ad aliquē particulare finē. s. ad diuitias: vt
d̄r i. 1. et̄bi. ḡo iconomica nō ē spēs prudentie. **¶** Sic su
pra habitū ē: prudentia n̄ ē nisi bonorū: s̄ iconomica pōt esse
et̄ malorū. multi. n. peccatores puidi sūt i gubernatione fami
lie. ḡo iconomica nō d̄z poni spēs prudentie. **¶** Sic i re
gno iuenit̄ p̄ncipās et̄ subdit̄: ita et̄ i domo: si ḡo iconomi
ca ē spēs prudentie sic et̄ politica: deberet et̄ p̄fna prudentia
poni sic et̄ regnatiua: nō at̄ ponit̄. ḡo nec iconomica d̄z po
ni spēs prudentie. **¶** Sed h̄ ē qd̄ p̄bs dicit i. 6. et̄bi. q̄ illarū
s. prudentiarū q̄ se h̄nt ad regimē multitudinis. hec qd̄e ico
nomica. hec at̄ legis positica: hec at̄ politica. **¶** Rn̄o. d̄d̄z
q̄ rō obi diuersificata s̄z vl̄e et̄ particulare vl̄ s̄z totū et̄ p̄tes
diuersificat artes et̄ vtutes: s̄z quā diuersitatē vna ē p̄ncipa
lis respectu alteri. Manifestū ē at̄ qd̄ dom̄o medio mō se
h̄z iter vnā singularē p̄sonā et̄ ciuitatē vl̄ regnū. nā sic vna
singularis p̄sōa ē p̄s dom̄o ita vna dom̄o ē p̄s ciuitatis vl̄ re
gni et̄ iō sic prudentia cōiter deā q̄ ē f̄gnatiua vni d̄stignit̄ a
politica prudentia: ita d̄z q̄ iconomica distiguat̄ ab vtroq̄.
¶ Ad p̄m̄ ergo d̄d̄z qd̄ diuitie cōpan̄t ad iconomicā nō sic
finis vltim̄ s̄z sic instr̄a qd̄a: vt d̄r i. 1. politico. finis at̄ vlti
mus iconomice ē totū bñ viuere s̄z domesticas p̄uerfatio
nē. p̄bs at̄ i. 1. et̄bi. pōt̄ exēplificādo diuitias finē iconomi
ce s̄z studiū plurimorū. **¶** Ad 2m̄ d̄d̄z qd̄ ad aliq̄ particularia
q̄ sūt i domo disponēda p̄nt aliq̄ peccatores p̄uide se h̄re: s̄z n̄
ad ip̄m totū bñ viuere domesticē p̄uerfatiōis: ad qd̄ p̄ci
pue requirit̄ vita vtuosa. **¶** Ad 3m̄ d̄d̄z qd̄ p̄ i domo h̄t
quādā similitudinē regiminis p̄ncipatus: vt d̄r in. 8. et̄bi. nō
t̄n h̄z p̄fectā pt̄atē regiminis sicut rex. et̄ iō non ponit̄ sepa
rīm paterna species prudentie sicut et̄ regnatiua.

Ad quartū sic procedit. Uidet q̄ militaris nō
debeat poni spēs prudentie. **¶** Pru
dentia. n. h̄ artē diuidit̄: vt d̄r i. 6. et̄bi. s̄z militaris v̄r eē q̄
dā ars i reb̄o bellicis: sic p̄z p̄ p̄bz i. 3. et̄bi. ḡo militaris nō
d̄z poni spēs prudentie. **¶** Sic militare negociū p̄tinet
sub politico: ita et̄ et̄ plura alia negocia: sic mercatorū artifi
cū et̄ aliorū h̄mōi. s̄z s̄z alia negocia q̄ sūt i ciuitate n̄ accipi
unt̄ aliq̄e spēs prudentie. ḡo et̄ neq̄ s̄z militare negociū.
¶ In reb̄o bellicis plurimū valet militū fortitudo. ḡo
militaris magis p̄tinet ad fortitudinē q̄ ad prudentiā. **¶** S̄z
h̄ ē qd̄ d̄r puer. 24. Cū dispositione iniē bellū: et̄ erit salus
vbi sūt multa p̄silia: s̄z p̄siliari p̄tinet ad prudentiā: ḡo i reb̄o
bellicis maxie necaria ē aliq̄ spēs prudentie q̄ militaris d̄r:
¶ Rn̄o. d̄d̄m qd̄ ea q̄ s̄z artē et̄ rōnē agunt̄ cōsōmnia esse
op̄z h̄s q̄ s̄z nāz q̄ a rōne diuina sūt istituta. nā at̄ ad duo
int̄dit̄. **¶** P̄mo qd̄e ad regēdū vnāquāq̄z rē i seip̄a. 2o. v̄o
ad resistēdū extrinsecis ip̄ugnātib̄ et̄ corruptiuis. et̄ p̄p̄ h̄o
nō dedit̄ solū aialib̄ vim p̄cupiscibile p̄ quā moueant̄ ad
ea q̄ sūt saluti eorū accommoda: s̄z et̄ vis irascibile p̄ quā aial
resistit̄ ip̄ugnātib̄. v̄n̄ et̄ i h̄s q̄ sūt s̄z rōnē n̄ solū ōz eē pru
dentiā politica p̄ quā disponant̄ p̄ueniēter ad ea q̄ p̄tinet̄ ad
bonū cōe: s̄z et̄ militare p̄ quā hostiū isult̄ repellat̄. **¶** Ad
p̄m̄ ergo d̄d̄z qd̄ militaris pōt̄ eē ars sc̄dm̄ qd̄ h̄z quāsdā re
gulas vtendi quibusdam exterioribus reb̄o: puta armis
et̄ equis: sed secundum qd̄ ordinatur ad bonū cōe h̄z ma
gis rōnem prudentie. **¶** Ad 2m̄ d̄d̄z qd̄ omnia negocia q̄
sunt i ciuitate ordinantur ad aliquas particulares utilita
tes: sed militare negociū ordinatur ad tuitionem totius
boni cōs. **¶** Ad 3m̄ d̄d̄z qd̄ executio militie p̄tinet ad for
titudinem: sed directio ad prudentiam et̄ precipue s̄m qd̄
est i duce exercitus.

De virtutibus adiunctis prudentie. Dō ij.

Et̄nde considerandū est de vtu
tibus adiunctis prudentie
q̄ sūt q̄si p̄tes potētiales ipsius. **¶** Et̄ cir
ca hoc q̄runt̄ q̄ttuor. **¶** P̄mo vtū eu
bolia sit virtus. 2o vtū sit sp̄ialis vir
tus a prudentia distincta. Tertio vtū
synesis sit specialis virtus. Quarto vtū

gnomin sit specialis virtus.

Ad primū sic proceditur. Uidet q̄ eubolia nō
sit virtus. Quia s̄m Aug. i li. de li.
arbitrio vtutibus nullus male vt̄t: sed eubolia q̄ est bene
cōsiliatiua aliqui male vt̄ntur: vl̄ q̄ astuta consilia exco
gitāt ad fines malos consequendos: aut etiam ad bonos
fines consequendos aliqua peccata ordinant: puta qui fu
ratur vt elemosynā det. ergo eubolia non ē virtus. **¶** S̄z
Virtus perfectio quedam est: vt dicitur in. 7. p̄hy. sed eu
bolia circa consilium consistit quod importat dubitationem
et̄ inquisitionem: que imperfectionis sunt. ergo eubolia n̄
est virtus. **¶** Virtutes sunt cōnexa ad inuicem: vt su
pra habitū est: sed eubolia non est cōnexa alijs virtutibus
multi. n. peccatores sunt bene consiliatiui: et̄ multi iusti sūt
i consilijs tardi. ergo eubolia non est virtus. **¶** S̄z h̄ ē qd̄ eu
bolia est rectitudo consilij: vt p̄bs dicit in. 6. et̄bi. sed recta
ratio p̄fictationē virtutis. ergo eubolia est vt̄. **¶** Rn̄o.
d̄d̄z qd̄ sicut supra dictum est: de ratione virtutis humane
est qd̄ faciat actum hominis bonum: inter ceteros autem
actus hominis proprium est ei consilari: q̄ hoc importat
quādam rōnis inquisitionem circa agenda in quibus p̄sistit
vita humana. nā vita speculatiua est supra hoīem: vt dicit̄
in. 10. et̄bi. Eubolia at̄ importat bonitatē p̄siliij: dicit̄. n. ab eu
qd̄ est bonū: et̄ boly qd̄ ē p̄siliuz: q̄si bona p̄siliatio: vel po
tius bñ p̄siliatiua. v̄n̄ manifestū est qd̄ eubolia est virt̄ hu
mana. **¶** Ad p̄m̄ ergo d̄d̄z qd̄ nō est bonū p̄siliū sive ali
quis malū finē i p̄siliando p̄siliat: sive et̄ ad bonū finē
malas vias adinueniat: sicut et̄ i speculatiuis nō est bona
rōcinatio: sive aliq̄ falsum p̄cludat: sive et̄ cōcludat verū
ex falsis dictis: q̄ nō vt̄t cōueniēti medio. et̄ iō v̄trūq̄ p̄
dictorū est h̄ rōnem eubolie: vt p̄bs dicit in. 6. et̄bi. **¶** Ad
2m̄ d̄d̄m qd̄ et̄ si virtus sit eēntialiter p̄fectio qd̄a: n̄ t̄n op̄z
qd̄ omne illud qd̄ ē mā vtutis importet p̄fectionē. op̄z. n. cir
ca opa humana p̄fici p̄ vtutes et̄ n̄ solū circa act̄ rōnis in
ter quos est p̄siliū: s̄z et̄ circa passioēs appetit̄ sensitui que
ad huc sūt multo ip̄fectiores: vel pōt̄ dici qd̄ vtus huma
na est p̄fectio s̄m modū hoīs q̄ non pōt̄ p̄ certitudinē cō
p̄hēdere veritatē rez simplicius it̄ntu simplici: et̄ precipue
i agibilibus que sūt p̄tingentia. **¶** Ad 3m̄ d̄d̄m qd̄ i mul
lo peccatoe inq̄ntum h̄mōi iuenit̄ eubolia. omne. n. peccatū ē h̄
bonā p̄siliationē. requirit̄. n. ad bñ p̄siliandū non solū adin
uentio vel excogitatio eorū q̄ sunt oportuna ad finē: s̄z et̄iaz
alie circūstantie. s. t̄ps congruū: vt nec nimis tardus nec ni
mis velox sit i p̄silijs: et̄ modus p̄siliadi: vt. s. sit firmus i
suo p̄silio: et̄ alie h̄mōi debite circūstantie q̄ peccatores peccā
do non obseruat̄. ql̄bet aut̄ virtuosus est bñ p̄siliatiuis: i
h̄s q̄ ordinant̄ ad finē vtutis: s̄z forte i aliqb̄ particulari
bus negocijs non sit bñ p̄siliatiū: puta i mercatiōib̄ vel
i reb̄o bellicis vel i aliquo h̄uismodi.

Ad secundum sic procedit. Uidet qd̄ eubo
lia n̄ sit virt̄ distincta a pru
dentia: q̄ vt p̄bs dicit i. 6. et̄bi. v̄r prudentis eē bñ p̄siliari:
sed hoc p̄tinet ad euboliā: vt dictū est. ḡo eubolia nō distin
guit̄ a prudentia. **¶** H̄mōi act̄ ad quos ordinantur
humane vtutes p̄cipue specificant̄ ex fine: vt supra babi
tuz ē: s̄z ad eundē finē ordinat̄ eubolia et̄ prudentia: vt dicit̄
. 6. et̄bi. nō aut̄ ad quēdas particulares finē: s̄z ad cōez finem
totius vite. ḡo eubolia nō ē vt̄ distincta a prudentia. **¶** S̄z
In scientijs speculatiuis ad eandē sc̄iaz p̄tinet ingre
re et̄ determinare. ḡo pari rōne i op̄atinis hoc p̄tinet ad eandē
vtutē: sed inquirere p̄tinet ad euboliā: determinare aut̄ ad
prudentiam. ergo eubolia non est alia virtus a prudentia.
¶ S̄z h̄ ē qd̄ prudentia est p̄ceptiua: vt d̄r in. 6. et̄bi. h̄o
enim non conuenit eubolie. ḡo eubolia est alia vtus a pru
dentia. **¶** Rn̄o. d̄d̄m qd̄ sicut dictū ē supra: vtus p̄p̄rie or
dinat̄ ad actū que reddit bonū. et̄ iō op̄z s̄m differentiam
actuum esse diuersas virtutes: et̄ maxime q̄n non est eadē
rō bonitatis i actibus. Si. n. esset eadem ratio bonitatis
i eis: tunc ad eandem virtutem p̄tinerent diuersi actus s̄
cut ex eodē depēdet bonitas amoris desiderij et̄ gaudij: et̄
ideo oīa ista p̄tinent ad eandem virtutem charitatis. actus
aut̄ rōnis ordinati ad op̄s sunt diuersi: nec habent eandē
rōnem bonitatis: ex alio enim efficit̄ homo bñ p̄siliatiuus

et bene iudicatus et bene preceptus: quod patet ex hoc quod ista autem quando ab invicem separantur: et ideo oportet aliam esse virtutem euboliam per quam homo est bene consiliatus: et aliam prudentiam per quam homo est bene preceptus. et sicut consiliari ordinatur ad precipere tanquam ad principalius: ita etiam eubolia ordinatur ad prudentiam tanquam ad principaliorum virtutem sine qua nec virtus est: sicut nec morales virtutes sine prudentia: nec ceterae virtutes sine charitate. **Ad primum** ergo dicitur quod ad prudentiam pertinet bene consiliari imperativum: ad euboliam autem elicitive. **Ad secundum** dicitur quod ad unum sine ultimum quod est bene vivere totum: ordinantur diversi actus secundum quaedam gradum. nam procedit consilium: sequitur iudicium: et ultimum est preceptum quod immediate se habet ad fines ultimum: alij autem duo actus remote se habent: qui tamen habent quosdam primos fines: consilium quidem intentionem eorum que sunt agenda: iudicium autem certitudinem. unde ex hoc non sequitur quod eubolia et prudentia sint diverse virtutes: sed quod eubolia ordinatur ad prudentiam sicut virtus secundaria ad principalem. **Ad tertium** dicitur quod etiam in speculativis alia rationalis scientia est dialectica que ordinatur ad inquisitionem inventionem: et alia scientia demonstrativa que est veritatis determinativa.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod synesis non sit virtus. Virtutes enim non insunt nobis a natura: ut dicitur in 2. ethi. sed synesis inest aliquibus a natura: ut dicitur philosophus in 6. ethi. ergo synesis non est virtus. **Ad primum** Synesis ut in eodem libro dicitur est solus iudicativa: sed iudicium solus sine precepto potest esse etiam in malis. cum ergo virtus sit solus in bonis: videtur quod synesis non sit virtus. **Ad secundum** Nunquam est defectus in precipiendo nisi sit aliquis defectus in iudicando: saltem in particulari operabili in quo omnis malus errat. si ergo synesis ponitur virtus ad bene iudicandum videtur quod non sit necessaria alia virtus ad bene precipiendum: et ideo prudentia erit superflua: quod est inconveniens. non ergo synesis est virtus. **Ad tertium** Judicium est perfectius quam consilium: sed eubolia que est bene consiliativa est virtus. ergo multo magis synesis que est bene iudicativa est virtus. **Ad quartum** dicitur quod synesis importat iudicium rectum: non quidem circa speculabilia: sed circa particularia operabilia circa que est prudentia. unde secundum synesim dicuntur aliqui in greco syneci. i. sensati: vel eusyneci. i. homines boni sensus: sicut e contrario que carent hac virtute dicuntur asyneci. i. insensati: oportet autem quod secundum dicitur actuum qui non reducuntur in eandem causam sit et diversitas virtutum. manifestum est autem quod bonitas consilij et bonitas iudicij non reducuntur in eandem causam. multi enim sunt bene consiliativi qui tamen non sunt bene sensati quasi recte iudicantes: sicut etiam in speculativis aliqui sunt bene inquirentes propter hoc quod ratio eorum prompta est ad discurrendum per diversa: quod videtur provenire ex dispositione imaginativae virtutis que de facili potest formare diversa fantasmatum: et tamen huiusmodi quandoque non sunt boni iudicij quod est propter defectum intellectus qui maxime contingit ex mala dispositione communis sensus non bene iudicantis. et ideo oportet propter euboliam esse aliam virtutem que est bene iudicativa: et hec dicitur synesis. **Ad primum** ergo dicitur quod rectum iudicium in hoc consistit: quod vis cognoscitiva apprehendit rem aliquam secundum quod in se est: quod quidem provenit ex recta dispositione virtutis apprehensivae: sicut in speculo si fuerit bene dispositum imprimuntur forme corporum secundum quod sunt: si vero fuerit speculum male dispositum apparerent ibi imagines distorte et prave se habentes: quod autem virtus cognoscitiva sit bene disposita ad recipiendum res secundum quod sunt: contingit quidem radicaliter ex natura consummatione autem ex exercitio vel ex munere gratie: et hoc dupliciter. Uno modo directe ex parte ipsius cognoscitivae virtutis: puta quod non est in buta pravis conceptionibus. sed veris et rectis: et hoc pertinet ad synesim secundum quod est specialis virtus. Alio modo indirecte ex bona dispositione appetitivae virtutis ex qua sequitur quod homo bene iudicet de appetibilibus: et sic bonum virtutis iudicium consequitur habitus virtutis moralium: sed circa fines. synesis autem est magis circa ea que sunt ad finem. **Ad secundum** dicitur quod in malis potest quidem iudicium rectum se habere in vitiis: sed in particulari operabili semper eorum iudicium corrumpit ut supra habitum est. **Ad tertium** dicitur quod contingit quibus id bene iudicatum est differri vel negligenter agi aut inordinare. et ideo post virtutem que est bene iudicativa necessaria est fina-

lis virtus principalis que est bene preceptiva. scilicet prudentia. **Ad quartum** sic procedit. Videtur quod gnomon non sit specialis virtus a synesi distincta: quod secundum synesim dicitur aliquis bene iudicatus: sed nullus potest dici bene iudicatus nisi in omnibus bene iudicet. ergo synesis se extendit ad omnia diiudicanda: non est ergo aliquid alia virtus bene iudicativa que gnomon dicatur. **Ad primum** Judicium medium est iter consilij et precepti: sed una tamen virtus est bene consiliativa. scilicet eubolia: et tamen una virtus est bene preceptiva. scilicet prudentia. **Ad secundum** Ea que raro accidunt in quibus oportet aliquando a consilio legibus discedere: videntur precipua casualia esse quorum non est ratio: ut dicitur in 2. physicoz. omnes autem virtutes intellectuales pertinet ad rationem rectam. ergo circa predicta non est aliquid virtus intellectualis. **Ad tertium** est quod philosophus determinat in 6. ethicoz. gnomonem esse specialem virtutem. **Ad quartum** dicitur quod habitus cognoscitivi distinguuntur secundum altiora vel inferiora principia: sicut sapientia in speculativis altiora principia considerat quam scientia: et ideo ab ea distinguitur: et ita etiam oportet esse in actibus: manifestum est autem quod illa que sunt propter ordinem inferioris principij sine cause reducuntur quibus in ordinem altioris principij: sicut monstruosi partus animalium sunt propter ordinem virtutis activae in semine: tamen cadunt sub ordine altioris principij. scilicet celestis corporis vel vterioris prudentie divine. unde ille qui considerat virtutem activam in semine non posset certum iudicium ferre de huiusmodi monstris: de quibus non potest iudicari secundum considerationem divine prudentie. contingit autem quibus aliquid esse faciendum propter causas regulas agendorum: puta cum impugnatore preie non est depositum reddendum vel aliud huiusmodi. et ideo oportet de huiusmodi iudicare secundum aliqua altiora principia que sunt regule causas secundum quas indicat synesis: et secundum illa altiora principia exigitur altior virtus iudicativa que vocatur gnomon que importat quaedam perspicacitatem iudicij. **Ad primum** ergo dicitur quod synesis est vere iudicativa de omnibus que secundum causas regulas sunt: sed preter causas regulas sunt quedam alia diiudicanda: ut supra dictum est. **Ad secundum** dicitur quod iudicium debet sumi ex principijs propriis rei: inquisitio autem fit etiam per causas. unde etiam in speculativis dialectica que est inquisitiva procedit ex causis: demonstrativa autem que est iudicativa procedit ex propriis. et ideo eubolia ad quam pertinet inquisitio consilij est una de omnibus: non autem synesis que est iudicativa: preceptum autem recipit in omnibus unam rationem boni: et ideo etiam prudentia non est nisi una. **Ad tertium** dicitur quod omnia illa que preter causam cursum contingere possunt considerare pertinet ad solam prudentiam divinam: sed inter homines ille qui est magis perspicax potest plura horum sua ratione diiudicare: et ad hoc pertinet gnomon que importat quaedam perspicacitatem iudicij.

De dono consilij. 20. liij.

Inde considerandum est de dono consilij quod dicitur prudentie. **Et** circa hoc quatuor. **Primo** virtus consilij debeat poni inter septem dona spiritus sancti. **2o** virtus donum consilij respondeat virtuti prudentie. **3o** virtus donum consilij maneat in patria. **4o** virtus

quinta beatitudo que est: Beati misericordes: respondeat dono consilij.

Ad primum sic procedit. Videtur quod consilium non debeat poni inter dona spiritus sancti. **Dona** enim spiritus sancti in adiutorium virtutum dantur: ut patet per Gregorium in 2. moralium. Sed ad consiliandum homo sufficienter perficitur per virtutem prudentie vel etiam eubolie: ut ex dictis patet. ergo consilium non debet poni inter dona spiritus sancti. **Ad secundum** videtur esse differentia inter septem dona spiritus sancti: et gratias gratis datas: quod gratie gratis date non dantur omnibus: sed distribuuntur diversis. **dona** autem spiritus sancti omnibus dantur habentibus spiritum sanctum: sed consilium videtur esse de his qui specialiter aliquibus a spiritu sancto dantur secundum illud primo Machabeorum. **Eccce** Simon frater vester ipse vir consilij est. ergo consilium magis debet poni inter gratias gratis datas quam inter septem dona spiritus sancti. **Ad tertium** **1o** dicitur. Qui spiritu dei agunt hi filij dei sunt. sed his qui ab alio

agunt nō cōpetit cōsiliū. cū ergo dona spūs sancti marie cōpetant filiis dei qui acceperūt spūm adoptiōis filiorū: vide tur qd cōsiliū iter dona spūs sancti poni non debeat. **C S3** h̄ est qd Isa. 11. dī. Regescet sup eum spūs cōsiliij et fortitudinis. **C Rn.** dōm qd dona spūs sancti: vt supra dictū est: sint quedā dispositiones qb̄ aīa reddīt bene mobilis a spū scō. dens aut mouet vnūqdq; s̄m motū ei⁹ q̄ mouetur: sicut creaturā corporeā mouet p tēpus et locū: creaturā aut spūale p tps et nō p locū: vt Aug. dicit in 8. sup Gen. ad lram: est aut ppriū rōnali creature qd per inquisitionē rōnis moueat ad aliqd agendū: q̄ quidē inq̄sitiō cōsiliij dicitur. et iō spūs scō dī p modū cōsiliij creaturā rōnale mouere: et ppter hoc cōsiliū ponit̄ inter dona spūs sancti. **C Ad p̄m** ergo dōz qd prudentia vel enbolia siue sit acq̄sita siue sit infusa dirigit hōiem in inq̄sitione cōsiliij s̄ ea que rō cōprehēdere pōt. vnde hō p prudentiā vel enboliaz fit bñ cōsiliāns vel sibi vel alijs. s̄ q; humana rō nō pōt comprehendere singularia et p̄tingētia que occurrere p̄nt et qd cogitationes mortaliū s̄nt timide et incerte prudentie nostre: vt dī Sap. 9. et iō indiget hō in inq̄sitione cōsiliij dirigē a deo q̄ oīa cōphēdit: qd fit p donū cōsiliij p qd hō dirigē q̄si cōsilio a deo accepto: sic etiā in reb̄ hūanis q̄si hūp̄s non sufficiunt in inq̄sitione cōsiliij a sapientiorib̄ cōsiliij requirunt. **C Ad 2m** dōz qd hoc pōt p̄tinere ad gr̄as gratis datam qd aliq; ita sit boni cōsiliij qd alijs cōsiliū p̄beat. sed qd aliq; a deo cōsiliūz habeat quid fieri oportet at in his que sunt necessaria ad salutē hoc est cōe omnium sanctorū. **C Ad 3m** dōm qd filij dei agunt a spū sancto s̄m modū eorū: saluato. s. libero arbitrio que est facultas voluntatis et rōnis. et sic inq̄tum rō a spū sancto mouet vel instruit de agendis: cōpetit filiis dei donū cōsiliij.

Ad secundum sic p̄cedit. Vt qd donū cōsiliij non respondeat p̄uenienter v̄tuti prudentie. Inferi. n. i suo sup̄mo attingit id qd est sup̄ius: vt p̄ p̄ Diony. 7. ca. de diu. no. sicut hō attingit angelū s̄m intellectū. sed v̄tas cardinalis est inferior: do no: vt supra habitū est: cū ergo cōsiliūz sit p̄mus et infimus actus prudentie. sup̄mus aut actus eius est sc̄ipe: melius aut iudicare: videt qd donū respondēs prudentie n̄ sit cōsiliū sed magis iudiciū vel p̄ceptum. **C S.** Vni v̄tuti sufficienter auxiliū p̄bet p vnū donū: q; q̄to aliqd est superius: tanto est magis vn̄tum: vt p̄bat in li. de causis: s̄ prudentie auxiliū p̄betur per donū sc̄ie que non solū ē speculatiua: sed etiā practica: vt supra habitū est. ergo donū cōsiliij non respondet v̄tuti prudentie. **C S.** Ad prudentiā p̄p̄e p̄tinet dirigere: vt supra habitū est. s̄ ad donū cōsiliij p̄tinet: qd homo dirigat a deo sic dictū ē. g. donū cōsiliij n̄ p̄tinet ad v̄tutē prudentie. **C Sed** h̄ ē: q; donū cōsiliij ē circa ea q̄ sunt agenda ppter finē: sed circa hec est et prudentia. ergo sibi inuicēz corr̄idet. **C Rn.** dōz qd p̄ncipiū motiū inferi adiūnat p̄cipue et p̄ficiē. per hoc qd mouetur a superiori motiū p̄ncipiū sicut corpus in hoc qd mouetur a spū. manifestū ē aut qd rectitudo rationis humane comparat ad rationē diuinā sicut p̄ncipiū motiū inferi qd mouet ad sup̄ius et refert in ip̄s. rō. n. eterna est sup̄ma regula oīs hūane rectitudinis. et ideo prudentia q̄ ip̄ortat rōnis rectitudinē marie p̄ficiē et iuuatur s̄ qd regulat et mouetur a spū sancto: qd p̄tinet ad donū cōsiliij: vt dictū est: vñ donū cōsiliij respondet prudentie sicut ipsam adiūans et p̄ficiens. **C Ad p̄m** ergo dōz qd iudicare et p̄cipere non ē moti: sed mouentis. et q; in donis spūs sancti mens humana non se hēt vt mouens: s̄ magis vt mota: vt supra dictū est: inde est qd non fuit p̄ueniēs qd donū cor̄respondens prudentie p̄ceptū diceretur vel iudiciū: s̄ cōsiliūz: per quod potest significari motio mentis cōsiliate ab alio cōsiliate. **C Ad 2m** dōm qd sc̄ie donū non directe respondet prudentie cū sit in speculatiuis: sed s̄m quādā extensionē eam adiūnat: donū aut cōsiliij directe respondet prudentie sicut circa eandem ex̄is. **C Ad 3m** dōm qd mouens motum ex hoc qd mouetur mouet: vnde mens humana ex hoc ip̄so qd dirigitur a spū sancto fit potens dirigere se et alios.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt qd donū cōsiliij non maneat in patria. Cōsiliū. n. est eorū que sunt agenda ppter finē: sed i patria nihil erit agendum ppter finē: q; ibi hōies vltimo fine potientur. ergo in patria non est donū cōsiliij. **C S.** Cōsiliū dubitationem importat. in his. n. q̄ manifesta sunt ridiculū est cōsiliari: sicut p̄ per p̄b̄s i. 3. et b̄ i. in patria autē tollet oīs dubitatio. ergo in patria non est cōsiliū. **C S.** In patria sancti maxime deo p̄formant s̄m illud. i. Joan. 3. Cū apparuerit si miles ei erim⁹: sed deo nō cōuenit cōsiliū s̄m illud Ro. 11. Quis cōsiliarius ei⁹ fuit. g. et neq; sanctis in patria cōpetit donū cōsiliij. **C S3** h̄ ē qd Gre. dicit. 17. moral. Cūq; vn̄uscuiusq; gentis vel culpa vel iusticia ad superne curie cōsiliū ducit̄ eiusdē gentis p̄positus vel obtinisse in certamine vel nō obtinuisse perhibet. **C Rn.** dōz qd sicut dictum est: dona spūs sancti ad hoc p̄tinet qd creatura rōnalis moueat a deo. circa motiōem autem humane mentis a deo duo cōsiderari op̄s. p̄mo qd alia est dispositio eius qd mouet dum mouet: et alia dum est in termino motus. et qdēz q̄si mouens est solus p̄ncipiū mouendi cessante motu cessat actio mouentis super mobile: qd ias p̄uenit ad terminū: sicut dom⁹ postq̄ edificata est nō edificatur vltius ab edificatore: sed q̄si mouens nō solus est causa mouēdi: sed etiā est cā ip̄sus forme ad quā ē mot⁹: tunc nō cessat actio mouētis et post adeptiōem forme: sicut sol illuminat aerem et postq̄ illuminat⁹. et hoc mō de⁹ causat in nobis et v̄tutem et cognitionē: nō solum q̄si p̄mo acquirimus: sed et q̄si diu in eis perseueram⁹: et sic cognitionem agendorū causat deus in beatis non q̄si ignorantib⁹: sed q̄si p̄tinuādo i eis cognitionē eorū q̄ agēda s̄nt cū qdā s̄nt q̄ b̄ti vel angeli vel hōies noy cognoscūt que non sunt de eētia beatitudinis: sed p̄tinent ad gubernationē rez s̄m diuināz prudentiaz. et q̄tum ad hoc est aliud cōsiderādū. s. qd mēs beatorū mouet aliter a deo: et aliter mens viatorū: nā mēs viatorū mouet a deo in agendis per hoc qd sedatur anxietas dubitationis in eis p̄cedens. in mente v̄o beatorū circa ea q̄ non cognoscunt ē simplex nescia a qua etiā angeli purgant s̄m Diony. 7. cap. cel. hierar. non aut p̄cedit in eis inq̄sitiō dubitationis: sed simplex p̄uersio ad deū. et hoc ē deum cōsulere sicut Aug. dicit. 5. sup Gen. ad lram: qd angeli de inferioribus deū cōsulant. vñ et instructio q̄ super hoc a deo instrunt cōsiliū dī. et s̄ hoc donū cōsiliij ē in beatis inq̄tū i eis a deo p̄tinuāat cognitio eorū q̄ sciūt inq̄tū illuminant de his q̄ nesciūt circa agēda. **C Ad p̄m** ergo dōz qd ē in beatis s̄nt aliq act⁹ ordinati ad finē vel quasi p̄cedētes ex cōsecutione finis: sicut qd deū laudāt: vel q̄bus alios p̄trahūt ad finē quē ip̄si sunt p̄secuti: sicut s̄nt ministeria angelorū et orōnes sanctorū: et q̄tū ad hoc h̄z in eis locū bonū cōsiliij. **C Ad 2m** dōm qd dubitatio p̄tinet ad cōsiliū s̄z statum vite p̄ntis: nō aut p̄tinet s̄m qd est cōsiliū in p̄ria: sicut et v̄tutes cardinales nō h̄nt oīno eosdē actus in patria et in via. **C Ad 3m** dōz qd cōsiliū non est in deo sicut in recipiente: sed sicut in dante. hoc autē modo p̄formant deo sancti in patria recipientes influenti.

Ad quartū sic p̄cedit. Videt qd q̄nta beatitudo q̄ est de misericordia nō respondeat dono cōsiliij. Oēs. n. beatitudines s̄nt qdā act⁹ v̄tutū. vt supra habitū ē. s̄ p̄ cōsiliū i oīs v̄tutū actib⁹ dirigimur. g. cōsilio non respōdet magis q̄nta beatitudo q̄ alia. **C S.** p̄cepta dant de his q̄ s̄nt de necitate salutis. cōsiliūz at̄ dat de his q̄ nō s̄nt de necitate salutis. misericordia autē est de necitate salutis s̄z illd̄ Jaco. 4. Iudiciū sine misericordia illi q̄ nō facit misericordiā. paup̄tas at̄ n̄ ē de necitate salutis: s̄z p̄tinet ad p̄fectionē vite: vt p̄z Mat. 19. ergo dono cōsiliij magis r̄idet beatitudo paup̄tatis q̄ beatitudo miē. **C S.** fruct⁹ p̄sequit̄ ad beatitudines. ip̄ortat. n. delectationē quādā spūale q̄ p̄sequit̄ p̄fectos act⁹ v̄tutūz sed inter fructus non ponit̄ aliqd r̄idens dono cōsiliij: vt p̄z Gal. 5. ergo et beatitudo misericordie n̄ r̄idet dono cōsiliij. **C S3** h̄ ē qd Aug. dicit in li. de sermone dñi in monte. Cōsiliū conuenit misericordibus: q; vn̄cū remediū est de tantis malis erui dimittere alijs et dare. **C R̄ideo** dī

cendum qd filiū pprie est de his q sunt vtilia ad fines. vñ ea que maxime sunt vtilia ad fines marie debet cor/ spondere dono filij. hoc aut est misericordia: fm illud. i. ad Thimo. 4. Pietas ad oia vtilis est. et io spaliter dono cõsiliij rñdet beatitudo misericordie non sicut elicieti s; sicut dirigenti. Ad p^m ergo ddm qd rñ filiū dirigat in om nibus actibus vñtū spaliter tñ dirigat i opibus misericor die rone iā dicta. Ad 2^m ddm qd filiū s; qd est donū spūs sancti dirigit nos in oibus q ordmant in finē vite eter ne siue sint de necessitate salutis siue non: et tñ non omne op^o misericordie ē de necessitate salutis. Ad 3^m ddm qd fruct^o iporat quoddā vltimū. in practicis aut nō ē vltimū in cognitione sed in opatione que est finis. et io inter fruct^o nihil ponit qd p̄tineat ad cognitionē practicas: sed soluz ea q p̄tinet ad opatiōes in qb^o cognitio practica dirigit iter q ponit bonitas et benignitas q respōdent misericordie.

De vicijs oppositis prudentie. Qd liij.

Inde considerandus est de vi cijs oppositis prudentie.

Dicit. n. Aug. in. 4. Julianū: qd oibus virtutibus nō solū sunt vicia manifesta discretiōe h̄ia sicut prudentie temeritas: verū etiā vicia quodāmodo nec verita te sed quadā specie fallente similia sicut

ipsi prudentie astutia. Idmo ergo considerādū ē de vicijs q manifeste h̄ietatē habēt ad prudentiā: q. s. vicia pueniūt ex defectu prudentie: vel eoz q ad prudentiā requirunt.

Secundo de vicijs q habent quādam similitudines falsas euz prudentia: que. s. p̄tingūt p abusus eoz que ad prudē tiā regunt. Quia vō sollicitudo ad prudentiā p̄tinet. Cir ca p̄mū considerāda sūt duo. p^o qdē de imprudentia. 2° de negligentia q sollicitudini opponit. Et circa p̄mū qrun tur sex. p^o de imprudentia vñū sit pctm. 2° vñū sit spāle pctm. 3° de p̄cipitatione siue temeritate. 4° de incōside ratione. 5° de incōstātia. 6° de origine hoz vicioz.

Ad primū sic pcedit. Videt q imprudentia nō sit pctm. Omne. n. pctm est volun tarius vt Aug. dic. Imprudencia aut non est aliqd volun tarius. Nullus. n. vult esse imprudens. g^o imprudentia non est pctm. C. P. Nullū peccatū nascit cū hoie nisi originale s; prudentia nascit cū hoie. vñ et iuvenes imprudentes sūt: nec est originale pctm qd opponit originali iusticie. g^o imprudē tia nō ē pctm. C. P. Omne pctm p p̄niam tollit: s; ipru dentia nō tollit p p̄niam. g^o imprudentia nō ē pctm. C. S. 5. Spūalis thesaurus gr̄e nō tollit nisi p pctm: tollitur aut per imprudentiā fm illud puer. 21. Thesaurus desiderabi lis et oleū in habitaculo iusti et hō imprudēs dissipabit illud. ergo imprudentia ē pctm. C. R. n. ddm qd imprudentia du pliciter accipi pōt. Uno mō p̄natiue. Alio mō h̄ie. negati ue aut nō p̄pē d̄r: ita. s. qd p̄pē iporet solā carentiā pruden tie q pōt esse sine pctō. p̄natiue qdē imprudentia d̄r inq̄tūz aliqs caret prudentia quā qs nat^o ē et d; h̄ie: s; hoc ipru dentia ē pctm rone negligētie q qs non adhibet studiū ad prudentiā h̄ndāz. h̄ie vō accipit imprudentia s; qd rō ecōtra rio mō monet vel agit prudentie: puta si recta rō pruden tie agit p̄siliādo: imprudens p̄siliū spernit: et sic de alijs que i actu prudentie p̄siderāda sūt. et hoc mō prudentia ē pctm s; rone p̄p̄riā prudentie. nō. n. pōt hoc p̄tingere qd hō h̄ pru dentia agat nisi diuertēs a regulis qb^o rō prudentie rectifi cat. vñ si hoc p̄tingat p auersionē a regulis diuinis ē pctm mortale: puta cū quis q̄si p̄tēns et repudiās diuina docu menta p̄cipitanter agit. si vō p̄ter ea agat absq; p̄temptu et absq; detrimento eoz que sūt de necessitate salutis est pec catū veniale. Ad p^m ergo ddm qd deformitatē imprudē tie nullus vult: s; actū imprudentie vult temerarius qui vult p̄cipitāter agere. vñ et p̄hs dicit in. 6. ethi. Qd ille q circa i prudentiā peccat volens min^o acceptat. Ad 2^m ddm qd rō illa pcedit de imprudentia fm qd sumit negative. C. Sci endū tñ q carentia prudentie et cuiuslibet v̄tutis icludit i carentia originalis iusticie q totā aiām pficiebat et fm hoc oēs isti defect^o v̄tutū p̄nt reduci ad originālē pctm. Ad 3^m ddm qd p penitentiā restituūt prudentia ifusa: et sic ces

sat carentia huius prudentie: nō tñ restituūt prudentia acq̄i ta q̄tum ad habitū: sed tollit habitus h̄ius in quo pp̄ue consistit peccatum imprudentie.

Ad secundū sic pcedit. Ut q imprudentia nō sit spāle pctm. Quicūq; eniz

peccat agit h̄ rōnes rectā q est prudentia: s; imprudentia p̄si stit in hoc qd aliqs agit h̄ prudentiā: vt dictū est. g^o imprudē tia nō est spāle pctm. C. P. Prudentia magis ē affinis mo ralibus actib^o q̄ scia: s; ignorātia q opponit scie ponit in ter generales cās pcti. g^o multo magis imprudentia. C. P. P̄ctā p̄tingūt ex hoc qd v̄tutū circūstantie corrūpūt. vñ et Diony. dic. 4. c. de diui. no. qd malū p̄tingit ex singula ribus defectib^o: s; multa regunt ad prudentiā: sic rō itel lect^o docilitas et c. q̄ supra posita sūt. g^o si multe sūt imprudē tie spēs nō ē spāle pctm. C. S. 5. Imprudencia h̄ia ē pru dentie: vt dictū ē: s; prudentia est vna v̄tutis spālis. g^o ipru dentia ē vñū viciū spāle. C. R. n. ddm qd aliqd viciū vel pctm pōt dici ḡniale duplr. Uno mō absolute: q. s. est ge nerale respectu oīnz pctōz. Alio mō. q. s. ē ḡniale respectu quorūdā vicioz q sūt spēs ei^o. Idio at mō pōt dici aliqd viciū ḡniale duplr. Uno mō p eētā. q. s. p̄dicat de oib^o pctis. et hoc mō imprudentia nō ē ḡniale pctm: sic nec prudē tia ḡnalis v̄tutis cū sint circa act^o spāles. s. circa ipsos actus rōnis. Alio mō p participationē: et hoc mō imprudentia est ḡniale pctm: sic. n. prudentia participat quodāmodo i oib^o v̄r tutib^o inq̄tū ē directiua eaz. ita et imprudentia i oib^o vicijs et pctis. nullū. n. pctm pōt accidere nisi sit defect^o i aliq̄ actu rōnis dirigētis: qd p̄tinet ad imprudentiā. Si vō dicat pctm ḡniale nō simplr: s; s; aliqd gen^o. q. s. p̄tinet sub se multas spēs: sic imprudentia ē ḡniale pctm. p̄tinet. n. sub se diuersas spēs triplr. Uno qdē mō p oppositū ad diuersas partes subiectinas prudentie. sic. n. distinguit prudentia i monasticā que est regitua vni^o: et i alias spēs prudentie q sunt multi tudinis regitue: vt supra habitū ē. ita etiā imprudentia. Alio mō fm partes q̄si potētiales prudentie que sūt v̄tutes adiu cte. et accipiunt fm diuersos act^o rōnis. et hoc mō q̄tum ad defectū cõsiliij circa qd est eubolia ē p̄cipitatio siue te meritas imprudentie spēs. q̄tuz vō ad defectum iudiciij circa qd sūt synesis et gnomin ē incōsideratio. q̄tū vō ad ipm p̄ ceptū qd est p̄p̄ri^o act^o prudentie ē inconstantia et negligē tia. Tertio mō p̄nt sumi p oppositū ad ea q regunt ad prudentiā q̄sunt q̄si partes itegrales prudentie: s; qz oia il la ordinant ad diligendū p̄dictos tres rōnis act^o inde ē qd oēs defectus oppositi reducunt ad q̄tuoz p̄dictas ptes: si cut incautela et circūspectio icludit sub incōsideratiōe: qd at aliqs deficiat a docilitate et memoria vel rone p̄tinet ad p̄ci pitationē. imprudentia vero et defectus itelligentie et soler tie p̄tinet ad negligētiā et inconstantias. Ad p̄mū ergo ddm qd rō illa pcedit de ḡnialitate q est s; participationē. Ad 2^m ddm qd qz scia ē magis remota a moralibus q̄ prudentia fm p̄p̄riā rone v̄triusq;: ide ē qd ignorātia non h̄z de se rone pcti mortalis: s; solū rone negligētie p̄cedētis vel effectus sequētis: et p̄pter hoc pōit iter generales cau sas pcti. s; imprudentia s; p̄p̄riā rone iporat viciūz mortale: et io magis potest dici spāle pctm. Ad 3^m ddm qd qñ cor ruptio diuersaz circūstantiaz h̄z idē motiū non diuersifi cat pcti spēs: sicut eiusdē sp̄i ē pctm vt aliquis accipiat rñ sua et vbi nō deberet et qñ non deberet: sed si sint diuersa motiua: tunc eēt diuersē spēs: puta si vnus acciperet vbi non deberet vt faceret iniuriā loco sacro qd faceret speciē sacrilegij. alius qñ non debet p̄pter solūz sup̄fluum appe titū habendū qd esset simplex auaritia: et io defectus eozū que regunt ad prudentiā non diuersificant species nisi q̄ tum ordinant ad actus rōnis: vt dictum est.

Ad tertiu sic pcedit. Videt q p̄cipitatio nō sit peccatum sub imprudentia p̄tentum.

Imprudencia. n. opponit v̄tuti: prudentie s; p̄cipitatio op ponit dono filij. dicit. n. Greg. in. 2. moral. qd donū filij dat h̄ p̄cipitationē. ergo p̄cipitatio nō ē pctm sub impru dentia cōtentū. C. P. P̄cipitatio videt ad temeritatē per tinere. temeritas aut p̄sumptionē iporat qd p̄tinet ad sup̄bias. g^o p̄cipitatio non est viciū sub imprudentia p̄tētū

¶ Precipitatio videtur importare quādam inordinatam festinationē: sed in cōsiliādo nō solū cōtingit esse peccatū p hoc q̄ aliquis ē festinus: sed etiā si sit nimis tardus: ita q̄ p̄tereat oportunitas opis: et etiā s̄m inordinaciones aliarū circūstātiarū: vt d̄r in .6. ethi. ergo nō magis precipitatio d̄z poni peccatū sub imprudentia cōtētū q̄ tarditas aut aliq̄ alia h̄mōi ad inordinatiōnē cōsiliij pertinētia. **¶** Sed contra ē quod dicitur prouerb. 4. *Uia impiorum tenebrosa: ne sciunt vbi corruant. tenebre autē vie impietatis pertinet ad imprudentiam.* ergo corrūere siue precipitari ad imprudentiam pertinet. **¶** R̄n^o. dicendū q̄ precipitatio in actibus anime metaphorice dicitur s̄m similitudinē a corporali motu acceptam. Dicitur autem precipitari s̄m corporalem motum quod a superiorē in ima peruenit s̄m impetum quendam proprii motus vel alicuius impellentis non ordiuate descendendo per gradus: summum autem anime est ipsa ratio: innum autem est ipsa operatio p̄ corpus exercita. gradus autem medij per quos oportet ordinate descendere sunt memoria preteritorū: itelligētia presentū: solertia in cōsiderādis futuris euentib⁹ rōcinatio conferens vnū alteri: docilitas p̄ quā aliq̄ nō acquiescit sententijs maloz. per quos q̄dez gradus aliquid ordinate descendit recte cōsiliādo. siq̄ autē ferat ad agendū p̄ ipetū voluntatis vel passionis p̄āstis h̄mōi gradib⁹: d̄r precipitatio: cui ergo inordinatio cōsiliij ad imprudentiā p̄tinet: manifestū est q̄ viciū precipitationis sub imprudentia p̄tinet. **¶** Ad p̄^m ergo d̄z q̄ cōsiliij rectitudo p̄tinet ad donū cōsiliij et ad v̄tutes prudentie: s̄z diuersimode: vt supra dictū ē. et iō precipitatio v̄tūz p̄tinet. **¶** Ad 2^m d̄z q̄ illa dicitur fieri temere q̄ rōne nō regunt: q̄ q̄dez pōt p̄tingere dupl̄r. Vno mō ex ipetu voluntatis vel passiōis. Alio mō ex p̄temptu regule dirigentis. et hoc p̄p̄ie importat temeritas. vñ v̄r ex ea radice sup̄bie puenire q̄ refugit sub esse regule aliene. precipitatio autē se h̄z ad v̄tūz. vñ temeritas sub precipitatione continet: q̄ cuius precipitatio magis respiciat primum. **¶** Ad 3^m d̄z q̄ in inq̄sitione cōsiliij multa particularia sūt consideranda. et iō p̄hs dicit in .6. ethico. *Oportet consilia ri tarde.* vnde precipitatio directius opponitur rectitudinē cōsiliij q̄ tarditas superflua que habet quādam similitudinē recti cōsiliij.

Ad quartū sic p̄cedit. *Videt q̄ inconsideratio non sit p̄ctm̄ sp̄ale sub imprudentia contentū.* *Lex .n. diuina ad nullū p̄ctm̄ nos iducit s̄z illud psal. Lex d̄ni immaculata. iducit autē ad non cōsiderādis s̄z illud Mat. x. Nolite cogitare quomō aut qd loq̄mini.* ergo icōsideratio nō est p̄ctm̄. **¶** Quicūq̄ cōsiliat op̄z q̄ multa cōsideret. s̄z per defectū cōsiliij est precipitatio. et p̄ p̄hs ex defectu cōsideratiōis. ergo precipitatio sub icōsideratione continetur: non ergo icōsideratio est speciale p̄ctm̄. **¶** Prudentia consistit inconsideratione actū ratiois practice qui sunt consiliari iudicare de consiliatis et precipere: s̄z cōsiderare p̄cedit oēs istos actus: q̄ pertinet etiā ad intellectū speculatiuū. ergo icōsideratio non est sp̄ale p̄ctm̄ sub imprudentia p̄tētū: **¶** S̄z ē qd̄ d̄r puer. 4. *Oculi tui videant recta: et palpebre tue p̄cedant gressus tuos: quod p̄tinet ad prudentiā: s̄z h̄ius huius agit p̄ icōsiderationē.* ergo icōsideratio est sp̄ale p̄ctm̄ sub imprudentia p̄tētū. **¶** R̄n^o. d̄z q̄ consideratio importat actū intellectus v̄tutes rei ituentis. sicut autē inq̄sitiō p̄tinet ad rōnē ita iudiciū p̄tinet ad intellectū: vñ et in speculatiuis demonstratiua sciētia d̄r indicatiua inq̄tū per resolutionē i prima p̄ncipia itelligibilia de v̄tate inq̄sitorū diiudicatur: et iō consideratio maxime p̄tinet ad iudiciū. vñ et defectus recti iudici ad v̄tūz incōsideratiōis p̄tinet: p̄t. s̄. aliq̄ i recte indicādo deficit ex hoc q̄ p̄tēnit vel negligit attendere ea ex quibus rectum iudiciū p̄cedit. vñ manifestū est q̄ inconsideratio est p̄ctm̄. **¶** Ad p̄^m ergo d̄m q̄ d̄s nō p̄hibet considerare ea que sunt agenda vel dicenda q̄n hō h̄z oportunitatē: s̄z dat fiduciā discipulis in v̄bis iductis: vt deficiēte sibi oportunitate vel p̄pter iperitiā: vel q̄ subito p̄ocupent: in solo diuino cōsiliio: q̄: cū ignozam⁹ qd̄ agere debeam⁹: hoc solū habem⁹ residū: vt oculos n̄ros dirigam⁹ ad de

us: sicut d̄r .2. paralipo. 20. *aliq̄n si hō p̄termittat facē qd̄ pōt solū diuinū auxiliū expectās videt tētare deū.* **¶** Ad 2^m d̄z q̄ tota cōsideratio eoz q̄ i cōsilio attendunt ordinat ad recte iudicandū: et iō cōsideratio i iudicio p̄ficiat. vñ et in cōsideratio maxie oppōit rectitudinē iudiciij. **¶** Ad 3^m d̄r cōdū q̄ icōsideratio hec accipit sc̄d̄z determinatā m̄am. i. s̄z agibilia h̄iana i q̄b⁹ plura sūt attendēda ad recte iudicandū q̄ ē i speculatiuis: q̄ opatiōes sūt in singularib⁹.

Ad quintū sic p̄cedit. *Videt q̄ inconstantia nō sit viciū sub imprudentia p̄tētū.* *Inconstātia .n. videt in hoc cōsistere q̄ hō non persistat in aliquo difficili. sed p̄sistere in difficilib⁹ p̄tinet ad fortitudinē.* ergo incōstātia magis opponit fortitudinē q̄ prudentiē. **¶** Jacob. 3. d̄r. *Ubi zelus et contentio ibi icōstātia et omne op̄ p̄raui: s̄z zelus ad inuidiā p̄tinet. g^o incōstātia n̄ p̄tinet ad imprudentiā: s̄z magis ad inuidiā.* **¶** Ille videt esse icōstans q̄ nō p̄seuerat in eo qd̄ p̄posuerat: qd̄ q̄dez p̄tinet in delectatiōib⁹ ad incōtinentē: in tristitijs autem ad mollē siue delicatū: vt d̄r .7. ethi. ergo incōstātia nō p̄tinet ad imprudentiā. **¶** S̄z ē q̄ ad prudentiā p̄tinet p̄ferre maius bonū minus bono. ergo desistere a meliori p̄tinet ad imprudentiā. s̄z hoc ē incōstātia. ergo inconstantia p̄tinet ad imprudentiā. **¶** R̄n^o. d̄z q̄ incōstātia importat recessus quēdam a bono p̄posito diffinito: h̄mōi autē recessus p̄ncipiū quidē h̄z a vi appetitiua. nō .n. aliq̄ recedit a priorē bono p̄posito: nisi p̄pter aliqd̄ qd̄ sibi inordinate placet: sed iste recessus nō consumat nisi p̄ defectū rōnis que fallit i hoc q̄ repudiat id qd̄ recte acceptauerat. et q̄: cui possit resistere impulsui passionis: si nō resistat hoc est ex debilitate ipsi⁹ que non tenet se firmiter in bono p̄posito cōcepto: et ideo inconstantia q̄tum ad sui cōsumationē p̄tinet ad defectū rationis: sicut autem oīs rectitudo rōnis practice pertinet aliquāl̄r ad prudentiā: ita oīs defect⁹ eiusdē pertinet ad imprudentiā: et iō incōstātia s̄m sui cōsumationē ad imprudentiā p̄tinet. et sicut precipitatio est ex defectu circa actū cōsiliij: et inconsideratio circa actū iudiciij: ita incōstātia circa actū p̄cepti. ex hoc enī d̄r aliq̄ esse incōstās q̄ rō deficit i p̄cipiēdo ea q̄ sūt cōsiliata et indicata. **¶** Ad p̄^m ergo d̄m q̄ bonū prudentie participat in oibus v̄tutib⁹ moralib⁹ et s̄m hoc p̄sistere i bono p̄tinet ad oēs v̄tutes morales: precipue tñ ad fortitudinē q̄ patit maiorē impulsam ad h̄um. **¶** Ad 2^m d̄m q̄ inuidia et ira que ē p̄tentiois p̄ncipiū faciunt incōstātiā ex p̄te appetitiue v̄tutis ex q̄ est p̄ncipiū inconstātie: vt dictū est. **¶** Ad 3^m d̄z q̄ cōtinentia et p̄seuerantia nō vident eē i vi appetitiua: s̄z solū in rōne. cōtinentis .n. patit qd̄ p̄uersas cōcupiscētiās: et p̄seuerās graues tristitiās: qd̄ designat defectū appetitiue v̄tutis: sed rō firmiter p̄sistit: cōtinentis qd̄ ē cōcupiscētiās: p̄seuerantis autē ē tristitiās. vñ cōtinentiā et p̄seuerantiā vident eē sp̄es cōstantie ad rōnem p̄tinentis: ad quā etiā p̄tinet inconstantia.

Ad sextū sic p̄cedit. *Videt q̄ p̄dicta vicia non oriuntur ex luxuria.* *Inconstātia enī oriuntur ex inuidia: vt dictū ē: sed inuidia est viciū distinctū a luxuria.* ergo p̄dicta vicia nō oriuntur ex luxuria. **¶** Jacob. 1. d̄r: *Uir duplex animo incōstās ē in oibus vijs suis. s̄z duplicitas nō v̄r ad luxuriā p̄tinere sed magis ad dolositates que est filia auaritie s̄m Reg. 31. moral. g^o p̄dicta vicia n̄ oriuntur ex luxuria.* **¶** P̄dicta vicia p̄tinet ad defectū rōnis s̄z vicia sp̄ualia p̄pingora sūt rōni q̄ vicia carnalia. ergo p̄dicta vicia magis oriuntur ex vicijs sp̄ualibus q̄ ex vicijs carnalibus. **¶** S̄z ē q̄ Reg. 31. moral. ponit p̄dicta vicia ex luxuria ori. **¶** R̄n^o. d̄z q̄ sicut p̄hs dicit in .6. ethi. *delectatio maxie corrūpit estimationē prudentie: et precipue delectatio que est i venereis: que totā aiām absorbet et trahit ad sensibile delectationē. perfectio at̄ prudentie et cuiuslibet intellectualis v̄tutis cōsistit i abstractiōe a sensibilibus.* vñ cū p̄dicta vicia p̄tineant ad defectū prudentie et rōnis practice: sicut habitū est: sequitur q̄ ex luxuria maxime oriuntur. **¶** Ad p̄^m ergo d̄m q̄ inuidia et ira causant inconstantias pertrahendo rationem ad aliud: sed luxuria causat inconstantiam totaliter extinguendo iudiciū rationis. vñ p̄hs dicit in .6. ethi. *q̄ icōtinentes i re audit qd̄ rōnez*

si n̄ pfecte: icōtinēs at̄ occupācie totalr̄ eā n̄ audit. **¶** Ad 2^m dōz q̄ ē duplicitas animi ē qd̄dā p̄ns ad luxuriam: sic et icōstātia put̄ duplicitas animi ip̄ortat v̄ribilitatē animi ad diuersa. vñ et Terēt^o i eunuchō dicit q̄ i amore ē bellus: et rursus pax et iducie. **¶** Ad 3^m dōz q̄ vicia carnalia in tātu magis extinguit iudiciū rōnis icōtū longi^o abducūt a rōne. **¶** De negligentia. **¶** Q. d. liij.

¶ **Inde** considerandū est de negligentia. **¶** Et circa hoc q̄rū tur tria. 1° vtrū negligentia sit pctm̄ speciale. 2° cui v̄tuti opponat. 3° vtrū negligentia sit pctm̄ mortale.

¶ **Ad primū** sic p̄cedit. **¶** Uidet q̄ negligentia nō sit pctm̄ sp̄ale. **¶** Negligentia. n. diligentie opponit. s̄ diligētia requirit i quibet v̄tute. 1° negligentia nō ē pctm̄ speciale. **¶** Nihil qd̄ iuenit in quolibet pctō: est speciale peccatū: sed negligentia iuenit i quolibet pctō: q̄ ois q̄ peccat negligit ea per q̄ a pctō retrahit et q̄ i pctō p̄seuerat: negligit p̄teri de pctō. ergo negligentia nō est sp̄ale pctm̄. **¶** Omne sp̄ale pctm̄ h̄z māz determinatā. s̄ negligentia non v̄ h̄e determinatā māz: neq̄. n. ē circa mala aut id̄ria: q̄ ea p̄mittere nulli ad negligentia deputat: s̄l̄r̄ et nō ē circa bona. q̄ si negligēt̄ agunt iā nō sūt bona. 2° v̄ q̄ negligentia nō sit viciū sp̄ale. **¶** Sed ē q̄ pctā q̄ cōmittuntur ex negligentia distinguunt̄ contra peccata que p̄mittuntur ex contemptu. **¶** Rn̄. dōz q̄ negligentia ip̄ortat defectum debite sollicitudinis. omnis autem defectus debiti actus h̄z rōnem peccati. vnde manifestum est q̄ negligentia habet rationem peccati. et eo modo quo sollicitudo est specialis v̄tutis actus: necesse est q̄ negligentia sit sp̄ale pctm̄. sunt. n. aliqua pctā sp̄alia: q̄ sūt circa aliquā māz specialem: sicut luxuria est circa venerea. quedā autē sūt vicia sp̄alia pp̄ sp̄alitātē act^o se extendēt̄ ad oēs māz: et h̄mōi sunt oīa vicia q̄ sūt circa actū rōnis: nā q̄ act^o rōnis se extendit ad quāz v̄tutē moralē: et iō cū sollicitudo sit qd̄dā specialis act^o rōnis: vt supra habitū est: p̄ns ē q̄ negligentia q̄ ip̄ortat sollicitudinis defectū sit sp̄ale pctm̄. **¶** Ad primū ergo dōm q̄ diligētia v̄ eē idēz sollicitudini: q̄ i his q̄ diligimus maiorē sollicitudinez adhibem^o. vñ diligētia sic et sollicitudo requit̄ ad quāz v̄tutes inq̄tū in q̄z v̄tute requirunt̄ debiti act^o rōnis. **¶** Ad 2^m dōm q̄ i quolibet pctō necesse est esse defectū circa aliquē act^o rōnis: puta defectuz p̄siliū et alioz h̄mōi: vñ sicut p̄cipitatio ē sp̄ale pctm̄. p̄pter sp̄ale actuz rōnis q̄ p̄mittit̄. s̄. p̄siliuz: q̄uis possit iueniri in quolibet ḡne pctōz: ita negligentia ē sp̄ale pctm̄ pp̄ defectuz sp̄alis act^o rōnis q̄ est sollicitudo q̄uis inueniat̄ aliq̄l̄r̄ in oibus pctis. **¶** Ad 3^m dōz q̄ mā negligentie. p̄pe sūt bona q̄ q̄s agere d̄z nō q̄ ipsa sunt bona cū negligent̄ aguntur: s̄ q̄ p̄ negligentia accidit defectus bonitatis i eis siue p̄mittat̄ totalr̄ actus debitus p̄p̄teri defectuz sollicitudinis: siue ēt aliq̄ debita circumstantia actus.

¶ **Ad secundum** sic p̄cedit. **¶** Uidet q̄ negligentia non opponat p̄udentie. **¶** Negligentia. n. v̄ eē idē qd̄ p̄gritia v̄l̄ torpor: q̄ p̄tiet ad accidia: vt p̄ Greg. 31. moral. accidia at̄ nō opponit p̄udentie s̄ magis charitati: vt supra dictuz ē. ergo negligentia nō opponit p̄udentie. **¶** Ad negligentia v̄ p̄tiet omne pctm̄ omissiōis: s̄ pctm̄ omissiōis n̄ opponit p̄udentie: s̄ magis v̄tutib^o moralib^o executiuis. ergo negligentia non opponit p̄udentie. **¶** Impudentia ē circa aliquē actuz rōnis: s̄ negligentia nō ip̄ortat defectū neq̄ circa p̄siliū in q̄ deficit p̄cipitatio: neq̄ circa iudiciuz in q̄ deficit incōsideratio: neq̄ circa p̄ceptū in q̄ deficit icōstātia. ergo negligentia nō p̄tinet ad ip̄udentiaz. **¶** D̄r̄ Ecclesiastes. 7. Qui timet deū: nihil negligit: s̄ vñū qd̄q̄ pctm̄ p̄cipue excluditur p̄ v̄tutē oppositā. ergo negligentia magis oppōit timori q̄ p̄udentie. **¶** S̄ ē qd̄ d̄r̄ Eccel. 20. Lasciuus et ip̄udentis nō obseruant t̄ps. s̄ hoc p̄tiet ad negligentia. ergo negligentia opponitur p̄udentie. **¶** Rn̄. dōz q̄ negligentia directe opponit sollicitudini. sollicitudo at̄ p̄tiet ad rōnē: et rectitudo sollicitudinis ad p̄udentia. vñ p̄ oppositū negli-

gentia ad ip̄udentia p̄tinet: et hoc ēt ex ip̄o noīe appet: q̄ sicut Isidor^o dicit i li. etymol. negligēs d̄r̄ q̄si nec eligēs electio aut̄ recta eoz que sunt ad finē ad p̄udentiaz p̄tinet. vnde negligentia p̄tiet ad p̄udentia. **¶** Ad p̄^m ergo dicendū q̄ negligentia p̄sistit in defectu inferioris act^o ad quez p̄tinet ēt electio. p̄gritia at̄ et torpor: magis p̄tinet ad executionē: ita t̄n̄ q̄ p̄gritia ip̄ortat tarditatē ad exequenduz: torpor: remissionē quādā ip̄ortat in ipsa executione: et ideo conuenienter torpor: ex accidia nascit̄: q̄ accidia est tristitia aggranās. i. impediēs animū ab operādo. **¶** Ad 2^m dōz q̄ omissio p̄tinet ad exteriorē actuz. Est. n. omissio quādo p̄mittit̄ aliq̄s actus debiti. et iō opponitur iustitie: et est effect^o negligentie: sic ēt executio iusti opis ē effectus rōnis. **¶** Ad 3^m dōm q̄ negligentia est circa actū p̄cipiēdi ad que ēt p̄tinet sollicitudo: alr̄ t̄n̄ circa actū hūc deficit negligentis: et alr̄ icōstās. incōstās. n. deficit in p̄cipiēdo q̄si ab aliq̄ ip̄editus: negligēs aut̄ p̄ defectū p̄mpte voluntatis. **¶** Ad 4^m dōm q̄ timor: dei opat̄ ad vitationem cuiuslibet pcti: q̄ vt dicitur p̄uer. 15. **¶** Per timorē d̄ni declinat ois a malo et iō timor: facit negligentia vitare nō t̄n̄ ita q̄ directe negligentia timori opponat̄: sed inq̄tum timor: excitat hominē ad actus rationis. vnde etiā supra habitū est cum de passionibus ageret q̄ timor: facit consiliatios.

¶ **Ad tertiu** sic p̄cedit. **¶** Uidet q̄ negligentia nō possit esse peccatum mortale. q̄ supra illud Job. 9. Verebar oīa opa mea: dicit Glo. Greg. q̄ illud. s̄ negligentia m̄ior amor: dei exaggerat: s̄ vbiq̄q̄ ē pctm̄ mortale totalr̄ tolit̄ amor: dei. ergo negligentia nō ē pctm̄ mortale. **¶** Sup̄ illud Eccle. 7. De negligentia tua purga te cū paucis. dicit Glo. quānis oblatio parua sit multo ruz delictoz purgat negligentias. sed hoc nō ēt si negligentia ēt pctm̄ mortale. ergo negligentia nō ē pctm̄ mortale. **¶** In lege fuerūt statuta sacrificia p̄ pctis mortalibus sicut p̄ in 2. enit. s̄ nullū fuit statutū sacrificiū p̄ negligentia. ergo negligentia nō est pctm̄ mortale. **¶** S̄ ē qd̄ habet p̄uer. 19. Qui negligit viā suā mortificabit. **¶** Rn̄. dōm q̄ sicut dictū ē negligentia p̄uenit ex quadā remissioe voluntatis: p̄ q̄s p̄tingit q̄ rō non sollicitat̄ vt p̄cipiat ea q̄ d̄z: vel eo mō quo d̄z. **¶** Detest ergo dupl̄r̄ p̄tingere q̄ negligentia sit pctm̄ mortale. **¶** Uno mō ex pte eius quod p̄mittit̄ per negligentia: qd̄ qd̄z si sit de necessitate salutis siue sit actus siue circumstantia erit peccatum mortale. **¶** Alio mō ex parte cause. si. n. voluntas intrin̄ sit remissa circa ea q̄ sunt dei vt totalr̄ a dei charitate deficiat: talis negligentia est pctm̄ mortale: et hoc p̄cipue p̄tingit q̄ negligentia sequit̄ ex contemptu: alioqn si negligentia p̄sistat i p̄mittiōe alienius actus vel circumstantie q̄ nō sit de necessitate salutis: nec hoc fiat ex contemptu s̄ ex aliquo defectu seruo- ris q̄ ipedit̄ iterdū p̄ aliq̄d veniale pctm̄: tūc negligentia n̄ est mortale pctm̄ s̄ veniale. **¶** Ad p̄^m ergo dōz q̄ m̄ior amor: dei pōt̄ intelligi dupl̄r̄. **¶** Uno mō p̄ defectū seruo- ris charitatis: et sic causat negligentia que ē pctm̄ veniale. **¶** Alio mō p̄ defectuz ipsi^o charitatis: sic d̄r̄ m̄ior amor: dei q̄si aliq̄s diligit deū solū amore nālī: et tūc causat negligentia q̄ ē pctm̄ mortale. **¶** Ad 2^m dōm q̄ parua oblatio euz humili mēte et pura dilectioe facta vt ibidē d̄r̄: nō solum purgat pctā venialia: s̄ et mortalia. **¶** Ad 3^m dōm q̄ q̄si negligentia p̄sistit i p̄mittiōe eoz q̄ sūt de necessitate salutis tūc trahit̄ ad aliud gen^o pcti magis manifestuz. pctā. n. q̄ p̄sistit in inferiorib^o actib^o sūt magis occulta: et iō p̄ eis certa sacrificia n̄ inuigebant̄ i lege: q̄ sacrificioz oblatio erat qd̄dā publica p̄testatio peccati q̄ n̄ ē faciēda d̄ pctō occulto. **¶** De vicijs oppositis prudentie. **¶** Q. d. lv.

¶ **Inde** considerandū ē de vicijs oppositis prudentie. que h̄nt similitudinem cum ipsa. **¶** Et circa hoc querunt̄ octo. 1° vtrū p̄udentia carnis sit pctm̄. 2° vtrū sit pctm̄ mortale. 3° vtrū astutia sit pctm̄ sp̄ale. 4° dolo. 5° de fraude. 6° de sollicitudine temporalium rerum. 7° de sollicitudine futuro:um. 8° de origine horum viciozum.

Ad primū sic pcedit. Uidet q̄ prudentia: carnis nō sit pctm̄. Prudentia. n. est nobilior v̄tus q̄ alie v̄tutes morales: v̄tote oīz regitina sed. nulla iusticia vel tēperantia ē pctm̄. ergo neq; aliq̄ prudentia ē pctm̄. **C. P.** Prudenter opari ad finē q̄ licite amatur n̄ ē pctm̄: s; caro licite amat: nemo. n. vnquā carnē suā odio h̄uit: vt habet ad Eph. 5. g^o prudentia carnis n̄ ē pctm̄. **C. P.** Sic hō tentat a carne: ita ē tentat a mūdo et a diabolo: s; n̄ ponit iter pctā aliq̄ prudentia mūdi: v̄l ēt diaboli. ergo neq; d; pōi iter pctā aliq̄ prudentia carnis. **C. S.** Nullus ē inimicus deo nisi pp̄ inīgratē: s; illd̄ Sap. 14. Simul odio sūt deo ipi? et ipietas ei? : s; sic d; ad Ro. 8. prudentia carnis inimica ē deo. g^o prudentia carnis ē pctm̄. **C. Rn.** d; q̄ sic supra dictū ē: prudentia ē circa ea q̄ sūt ad finē totius vite: et iō prudentia carnis p̄pe d; s̄m q̄ aliquis bona carnis h; vt vltimū finez sue vite: manifestus ē aut q̄ hoc est pctm̄. p hoc. n. hō deordinat̄ circa vltimū finez q̄ non p̄sistit i bonis corporis: sicut supra habitū ē. et iō prudentia carnis est pctm̄. **C. Ad p^m** ergo ddm q̄ iusticia et tēperantia in sui rōne ip̄ortant id v̄n v̄tus laudat̄. s. eq̄litatez et p̄cupiscētiāz refrenationē: et iō nūq; accipiunt i malo. s; nomē prudentie sumit̄ a p̄uidēdo: sic supra dictū est: qd̄ ēt ad mala extendi pōt. et iō licet prudentia simplr dicta in bono accipiat̄: aliquo tñ addito pōt accipi in malo: et s; hoc d; prudentia carnis ē pctm̄. **C. Ad 2^m** d; q̄ caro est pp̄ aīaz: sicut mā pp̄ formā: et instr̄m pp̄ p̄ncipale agēs. et ideo sic licite dirigit̄ caro vt ordinet̄ ad bonū aīe sic ad finem. si at̄ i ipso bono carnis p̄stituat̄ vltimū finis: erit inordinata et illicita dilectio. et hoc mō ad amorē carnis ordiat̄ prudentia carnis. **C. Ad 3^m** d; q̄ diabolus nos tentat n̄ p̄ modū appetibilis: s; p̄ modū suggerētis. et iō cū prudentia ip̄ortet ordinē ad aliquē finē appetibilez: n̄ ita d; prudentia diaboli sic prudentia respectu alicui? mali finis sub cuius rōne tentat nos mundus et caro inq̄stū. s. pponunt nobis ad appetendū bona mūdi vel carnis. et iō dicit̄ prudentia carnis et ē prudentia mūdi: s; illud Luc. 16. filij hui? seculi prudentio: es sūt i ḡnatiōe sua et c. Apl̄s at̄ totū corp̄: bendit sub prudentia carnis: q; et exterior: es res mundi appetimus pp̄ carnez: pōt tñ dici q; prudentia quodā mō d; sapia: vt supra dictū ē. iō s̄m tres tentatiōes pōt itelligi triplex prudentia. v̄n Jaco. 3. d; sapiētia ē terrena aīalis et diabolica: vt supra habitū est cū de sapia ageret.

Ad secundū sic pceditur. Uidet q̄ prudentia carnis sit pctm̄ mortale. Rebellare. n. dīnne legi ē pctm̄ mortale: q; p hoc deus p̄cēnitur: s; prudentia carnis nō ē suba legi diuīe: vt habet̄ Ro. 8. g^o prudentia carnis est pctm̄ mortale. **C. P.** Oē pctm̄ i spūm sanctū est pctm̄ mortale: sed prudentia carnis v̄l ē pctm̄ in spūz sanctū. nō. n. pōt ēē suba legi dei: vt d; Ro. 8. et ita v̄l ē pctm̄ irremiscibile: qd̄ est pp̄m̄z pcti i spūm sc̄m̄. ergo prudentia carnis ē pctm̄ mortale. **C. P.** Maximo bono maximū malū opponit̄: vt p; i. 8. et h; prudentia carnis opponit̄ prudentie. q̄ est p̄cipua inter v̄tutes morales. ergo prudentia carnis est p̄cipuū inter pctā mortalia: et ita est pctm̄ mortale. **C. S.** Illud qd̄ diminuit pctm̄ nō importat de se rōnem peccati mortalis: sed caute p̄ose qui ea que pertinent ad curam carnis: qd̄ v̄l ad prudentiam carnis pertinere diminuit pctm̄. g^o prudentia carnis de sui rōne nō ip̄ortat pctm̄ mortale. **C. Rn.** d; q̄ sicut supra dictū est prudentia d; aliq; dupl̄. Uno mō simplr. s. i ordine ad finē totius vite. Alio mō s; qd̄. s. i ordine ad finē aliquē pticularē: puta sic d; aliq; prudēs in negociatiōe v̄l in aliquo hmōi. Si ergo prudentia carnis accipiat̄ s̄m ab solutā prudentie rōne: ita. s. q; in cura carnis p̄stituat̄ vltimū finis totū vite: sic est pctm̄ mortale: q; p hoc bono auertit̄ a deo cū impole sit ēē plures fines vltimos: vt supra habitū ē. Si vō prudentia carnis accipiat̄ s; rōne pticularis prudentie: sic prudentia carnis ē pctm̄ veniale: cōtigit. n. qñq; q; aliq; inordinate afficit̄ ad aliq; delectabile carnis absq; hoc q; auertat̄ a deo p pctm̄ mortale. v̄n nō p̄stituit finē totū vite i delectatiōe carnis: et sic adhibere studiū ad hāc delectationē p̄sequēdā ē pctm̄ veniale: qd̄ p̄tiet

ad prudentia carnis. Si vō aliq; actu curā carnis referat in finē honestū: puta cū aliq; studet comestioni pp̄ corpis sustentationē n̄ vocat̄ prudentia carnis: q; sic v̄tū hō cura carnis vt ad finē. **C. Ad p^m** ergo d; q; apl̄s loq̄ de prudentia carnis s; q; finis p̄stituit i bonis carnis totū vite humane: et sic ē pctm̄ mortale. **C. Ad 2^m** ddm q; prudentia carnis n̄ ip̄ortat pctm̄ i spūz sc̄m̄. qd̄. n. d; q; n̄ pōt ēē subiecta legi dei: nō sic ē intelligendū q; ille q; h; prudentia carnis nō possit p̄uerti et subijci legi dei: s; q; ip̄a prudentia carnis legi dei n̄ pōt ēē s̄ba: sicut nec iniusticia pōt ēē iusta nec calor: potest esse frigidus: q̄uis calidū posset esse frigidus. **C. Ad 3^m** ddm q; omne pctm̄ opponit̄ prudentie: sicut et prudentia participat̄ in omni v̄tute: sed iō non op; q; qd̄ libet pctm̄ prudentie oppositū sit grauissimū: sed solū qñ opponit̄ prudentie in aliquo maximo.

Ad tertiu sic pcedit. Uidet q̄ astutia n̄ sit speciale pctm̄. Verba enī sacre scripture non iducūt aliquē ad peccandū: iducūt at̄ ad astutiā: s; illud puer. 1. vt det̄ parulis astutia. ergo astutia nō ē peccatum. **C. P.** Proverb. 13. dicit̄. Astutus oīa agit cū p̄silio aut ergo ad finē bonū: aut ad finē malū. si ad finez bonū non v̄l ēē pctm̄. si aut̄ ad finē malū v̄l p̄tinere ad prudentia carnis vel seculi. ergo astutia n̄ ē sp̄ale pctm̄ a prudentia carnis distinctū. **C. P.** S. ego. 10. moral. exponens illud Job. 12. Deridet iusti simplicitas: dicit̄ Sapia. hui? mundi est co: machinatiōibus tegere: sensus v̄bis velare: que falsa sūt v̄a ostēdere: q̄ v̄a sūt falsa demonstrare. et postea subdit̄: hec prudentia vsu a iuuenib; sc̄i: a pueris p̄cio discitur. sed ea q̄ p̄dicta sunt vident̄ ad astutiā p̄tinere. g^o astutia nō distinguit̄ a prudentia carnis vel mundi: et ita non v̄l ēē sp̄ale pctm̄. **C. S.** ē qd̄ apl̄s dicit. 2. ad Cor. 4. Abdicam? occulta de decoris n̄ ambulātes i astutia: neq; adulterātes verbū dei. g^o astutia ē qd̄dā pctm̄. **C. Rn.** ddm q; prudentia est recta rō agibilū: sicut sc̄ia ē recta rō sc̄ibilūz. p̄tingit aut̄ h̄ rectitudinē sc̄ie dupl̄ peccare i speculatiuis. vno qd̄ mō qñ rō iducit̄ ad aliquā p̄clonē falsā que appet v̄a. Alio mō ex eo q; rō p̄cedit ex aliq; falsis que vident̄ ēē v̄a: siue sint ad p̄clonē verāz siue ad p̄clonē falsam: ita ēt aliq; pctm̄ pōt ēē h̄ prudentia h̄is aliquā similitudinē ei? dupl̄. Uno mō q; studiū rōnis ordinat̄ ad finez qui nō est v̄e bonus s; appens: et hoc p̄tiet ad prudentia carnis. Alio mō inq̄stū aliq; ad finē p̄sequendū: v̄l ad bonū v̄l ad malū v̄tū nō veris vijs s; simulatis et appētib;: et hoc p̄tinet ad pctm̄ astutie. v̄n est qd̄dā pctm̄ prudentie oppositū a prudentia carnis distinctū. **C. Ad p^m** g^o d; q; sicut Aug. dicit̄ i. 4. h̄ Julianū sicut prudentie abu siue qñ q; in malo accipit̄: ita ēt astutia qñq; in bono: et hoc pp̄ similitudinē vnus ad alterū. pp̄ie tñ astutia in malo accipitur. sicut et p̄hs dicit̄ i. 6. et h; **C. Ad 2^m** d; q; Greg. sub prudentia mūdi accipit̄ oīa q; p̄t̄ ad falsam prudentia p̄tinere. v̄n etiā sub hac cōp̄henditur astutia. **C. Ad 3^m** ddm q; astutia pōt consiliari: et ad finez bonū et ad finē malum: nec op; ad finē bonū falsis vijs p̄uenire et simulatis: s; veris. v̄n astutia ēt si ordinet̄ ad bonū finē ē pctm̄.

Ad quartū sic pcedit. Uidet q; dolus nō sit pctm̄ ad astutia p̄tinēs. Peccatū enī in p̄fectis viris nō inuenit̄ p̄cipue mortale. inuenitur aut̄ i eis aliq; dolus: s̄m illud. 2. ad Cor. 12. Luz essem astutus dolo vos cepi. ergo dolus n̄ ē semp pctm̄. **C. P.** Dolus maxie ad linguā p̄tinere videt̄: s̄m illud ps. 2 in gnis suis dolose agebāt. astutia aut̄ sicut et prudentia ē i ipso actu rōnis. ergo dolus n̄ p̄tiet ad astutiā. **C. P.** Prover. 12. d; Dolus in corde cogitantū mala: s; n̄ oīs maloz cogitatio p̄tinet ad astutiā. g^o dolus n̄ v̄l ad astutia p̄tinere. **C. S.** ē q; astutia ad circūueniendū ordinat̄: s; illd̄ apl̄ ad Eph. 4. In astutia ad circūuētiōne erroris: ad qd̄ ēt dolus ordinat̄. ergo dolus p̄tinet ad astutiā. **C. Rn.** d; q; sicut supra dictum est ad astutiam p̄tinet assumere vias non veras sed simulatas et apparentes ad aliquem finem p̄osequendum vel bonum vel malum. assumptio autēz harum viarum potest dupliciter considerari. Uno quidē mō in ip̄a excogitatione viarū hmōi: et hoc proprie p̄tinet

fit in rōne maiorē ppinquitatē habere vident vicia magis spūalia: vt supbia & inanis glia. ergo hmoi vicia magis vident ex supbia oriri q̄s ex auaritia. **C** S. **I**llo insidijs vti tur non solū in diripiendis bonis alienis: sed et i machinādo alioꝝ cedēs: quoz p̄mū pertinet ad auaritiam. 2^m ad irā. sed insidijs vti pertinet ad astutiā dolum & fraudē. 3° p̄dicta vicia non solum oriuntur ex auaritia sed etiā ex ira. **C** S. **3** ē qd̄ Greg. 31. moral. ponit fraudē filiaz auaritie. **C** Rn^o. ddm q̄ sicut dictum est: prudentia carnis & astutia: dolo & fraude quādam similitudinem habent cum prudentia in aliquali vsu rationis. precipue autem inter alias vtutes morales vsus rōnis recte apparet iniusticia que est in appetitu rōnali. & ideo vsus rōnis idebitus etiā maxime apparet in vicijs oppositis iusticie. opponitur autē sibi maxime auaritia. & iō p̄dicta vicia maxime ex auaritia oriuntur. **C** Ad p^m 3° ddm q̄ luxuria pp̄ uehementiam delectatiōis & cōcupiscētia totalr opprimat rōnes ne p̄deat in actū. in p̄dictis autē vicijs aliqs vsus rōnis ē l̄ iordinat^o vñ p̄dicta vicia non oriunt^r directe ex luxuria. Quā autē p̄bs venerē dolozas appellat: hoc d̄ s̄m q̄sdam similitudines inq̄tū. s. hoies subito surripit: sic & in dolis agitur: nō tñ p̄ astutias s̄ magis p̄ violentiā cōcupiscētie & delectationis. vñ & subdit q̄ ven^o furat intellectū multū sapiētis. **C** Ad 2^m d̄d̄ q̄ ex insidijs agere ad q̄sdā pusillanimitatē ptinere vñ. magnanimit^o. n. in oibus vult manifestus eē: vt p̄bs dicit i. 4. etbi. & iō q̄: supbia q̄sdā similitudinē magnanimitatis h̄z vel fingit: inde est q̄ nō directe ex supbia hmoi vicia oriuntur q̄ vtunt^r fraude & dolo. magis autē hoc ptinet ad auaritiā q̄ pp̄riam vtilitatē q̄rit p̄uipendēs excellentias. **C** Ad 3^m d̄d̄m q̄ ira h̄z subitū motū. vnde p̄cipitant agit & absq̄ cōsilio quo vtunt^r p̄dicta vicia l̄ iordinate. q̄ autē aliq̄ insidijs vtant^r ad cedēs alioꝝ nō p̄uenit ex ira sed magis ex odio: q̄ iracundus appetit esse manifestus in nocendo: vt dicit p̄bs in. 2. r̄hetorice.

C De p̄ceptis ptinentib^o ad prudentiā. Qo lvj.

Einde considerandū ē de p̄ceptis ad prudentiā ptinentibus. **C** Et circa hoc q̄runt duo. 1° de p̄ceptis ptinentibus ad prudentiā. 2° de p̄ceptis ptinentibus ad vicia opposita.

Ad primum sic p̄ceditur. **C** Ut q̄ d̄ prudentia fuerit dādū aliquod p̄ceptū inter p̄cepta decalogi.

De p̄ncipalior. n. vtute p̄ncipaliora p̄cepta dari debēt. s̄ p̄ncipaliora p̄cepta legis sunt p̄cepta decalogi. cū 3° prudentia sit p̄ncipalior iter vtutes morales vident q̄ de prudentia fuerit dandum aliqd̄ p̄ceptum inter p̄cepta decalogi. **C** S. **I**n doctrina euāgelica ptinetur lex maxime quātū ad p̄cepta decalogi. sed in doctrina euāgelica datur p̄ceptū de prudentia: vt patet **M**atth. 10. **E**stote prudentes sicut serpentes. ergo inter p̄cepta decalogi debuit p̄cipi actus prudentie. **C** S. **A**lia documēta veteris testamēti ad p̄cepta decalogi ordinantur. vnde & **S**alab. vlt. d̄. **M**ementote legis moyfi sui mei quā mandauī ei i ore: sed in alijs documētis veteris testamēti dantur p̄cepta de prudentia: sicut p̄uerb. 3. **N**e imitaris prudentie tue. & in fra. 4. ca. **S**alpebre tue p̄cedant gressus tuos. ergo & i lege debuit aliquod p̄ceptū de prudentia dari: & p̄cipue inter p̄cepta decalogi. **C** S. **3** h̄m̄z p̄z enumerātū p̄cepta decalogi. **C** Rn^o. ddm q̄ sicut supra dictū est cū de p̄ceptis ageret: p̄cepta decalogi sicut data sūt omni populo ita et cadūt in estimatione oium quasi ad nāles rōnes ptinētia. p̄cipue autē sunt de dictamine rōnis nālis fines hūane vite qui se h̄nt in agendis: sicut p̄ncipia nāliter cognita in speculatiuis: vt ex supradictis p̄z. prudentia autē nō ē circa finem sed circa ea que sūt ad finē: vt supra dictū ē. & ideo nō fuit p̄ueniens vt inter p̄cepta decalogi aliqd̄ p̄ceptū poneret ad prudentiā ptinēs directe: ad quā tñ oia p̄cepta decalogi ptinent s̄z q̄ ipsa est directiua oium vtuosozum actū. **C** Ad p^m ergo ddm q̄ l̄ prudentia sit simplr p̄ncipalior oibus alijs vtutibus moralib^o. iusticia tñ p̄ncipalior respicit rōnē debiti qd̄ requirit ad p̄ceptū: vt supra dictū ē: & iō

p̄ncipalia p̄cepta legis que sūt p̄cepta decalogi magis debuerūt ad iusticiā q̄s ad prudentiā ptinere. **C** Ad 2^m d̄d̄ q̄ doctrina euāgelica est doctrina p̄fectiōis: & iō oportuit q̄ in ipsa p̄fecte iſtrueret hō de oibus q̄ ptinet ad rectitudinē vite: siue sint fines: siue sint ea q̄ sūt ad finē. & pp̄ hoc oportuit in doctrina euāgelica et de prudentia p̄cepta dari. **C** Ad 3^m d̄d̄ q̄ sicut alia doctrina veteris testamēti ordinatur ad p̄cepta decalogi vt ad finem: ita etiam conueniens fuit vt in subsequētib^o documētis veteris testamēti homines iſtruerentur de actu prudentie qui ē circa ea que sunt ad finem.

Ad secundū sic p̄cedit. **C** Uidet q̄ i veteri lege fuerūt incōuenienter p̄cepta p̄hibitiua p̄posita de vicijs oppositis prudentie. **C** **O**pponunt enī prudentie non minus illa que h̄nt directā oppositionē ad ipsas sicut imprudentia & partes eius: q̄s illa q̄ cū ipsa similitudinē h̄nt: sicut astutia & que ad ipsas ptinet. s̄z hec vicia p̄hibent i lege. d̄. n. **L**euit. 19. **N**ō facies calūniā primo tuo. & **D**eutro. 25. **N**ō habebis in sacco tuo diuersa pondera minus & maius. ergo & de illis vicijs q̄ directe opponunt prudentie aliqua p̄cepta p̄hibitiua dari debuerūt. **C** S. **I**n multis alijs rebus pōt fieri fraus q̄s in emptione & veditiōe. incōueniēter ergo fraudē in sola emptione & veditiōe lex p̄hibuit. **C** S. **E**adē rō ē p̄cipiēdi actū vtutis & p̄hibēdi actū vicij oppositi: s̄z act^o prudentie nō inueniunt^r in lege p̄cepti. 3° nec aliq̄ appōsita vicia debuerūt i lege p̄hiberi. **C** S. **3** h̄m̄z p̄z p̄cepta legis i ducta. **C** Rn^o. d̄d̄ q̄ sic supra d̄m̄ ē: iusticia maxie respicit rōnē debiti qd̄ requirit ad p̄ceptū: q̄ iusticia ē ad reddendū debitū alteri: vt iſra dicit. astutia autē q̄stū ad executionē: maxime cōmittit^r in his circa q̄ ē iusticia: vt dictū ē. & iō p̄ueniēs fuit vt p̄cepta p̄hibitiua darent^r in lege de executione astutie inq̄tū ad iniusticiā pertinet: sic cū dolo & fraude aliquis alicui calūniā ingerit: vel eius bona surripit. **C** Ad p^m ergo d̄d̄ q̄ illa vicia que directe opponunt prudentie manifesta cōtrarietate: nō ita ptinet ad iniusticiā: sic executio astutie: & iō non ita prohibentur in lege: sic fraus & dolus que ad iniusticiāz pertinent. **C** Ad 2^m d̄d̄ q̄ ois fraus vel dolus cōmissa in his que ad iniusticiāz pertinent potest itelligi esse p̄hibita **L**euit. 19. **I**n p̄hibitione calūnie p̄cipue autē solet fraus exerceri & dolus i emptione & veditiōe: s̄m illud **E**ccl. 26. **N**on iustificabit^r caupo a pctō labioꝝ. p̄pter hoc specialiter p̄ceptū p̄hibitiuū datur i lege de fraude circa emptiones & venditiones commissas. **C** Ad 3^m d̄d̄m q̄ omnia p̄cepta de actibus iusticie in lege data pertinent ad executiones prudentie: sicut & p̄cepta p̄hibitiua data de futuro calūnia & fraudulēta veditiōne pertinent executionem astutie.

C De iure. Qo. lvij.

Insequenter post prudentiā cōsiderandū ē de iusticia. **C** Circa quam q̄druplex cōsideratio occurrit. 1^a iusticia est de iusticia. 2^a de p̄tib^o ei^o. 3^a de dono ad hoc ptinēte. 4^a de p̄ceptis ad iusticiā ptinentib^o.

C Circa iusticiā vō cōsiderāda sūt q̄ttuoꝝ. 1° qd̄ de iure. 2° de ipsa iusticia. 3° de iniusticia. 4° de iudicio. **C** Circa p^m q̄runtur q̄ttuoꝝ. 1° vtz ius sit obm iusticie. 2° vtz ius p̄ueniēter diuidat^r i ius nāle & positiuū. 3° vtrū ius gētiū sit idēz qd̄ ius nāle. 4° vtrūz ius d̄natiuum & paternum debeat specialiter distingui.

Ad primū sic p̄ceditur. **C** Uidet q̄ ius non sit obm iusticie. **D**icit. n. **C**elsus iuris consult^o q̄ ius ē ars boni & eq. ars at nō ē obm iusticie: s̄z est p̄ se vtus intellectualis. ergo ius nō ē obz iusticie. **C** S. **L**ex sicut **I**ſido. dicit i li. etymo. **J**uris ē spēs. lex at nō ē obz iusticie: s̄z magis prudentie. vñ & p̄bs legis positiuā ptē prudentie ponit. 3° ius nō ē obm iusticie. **C** S. **J**usticia p̄ncipaliter subiicit hoies deo. dicit. n. **A**ng. in li. de morib^o ecclesie q̄ iusticia est amor tñ deo suēs: & ob h^o bñ iperās ceteris q̄ hoī subiecta sūt: s̄z ius non ptinet ad diuina: s̄z sō

tum ad humana. dicit. n. Iſido. in lib. etymo. q̄ fas lex diuina est: ius aut lex humana. ergo ius n̄ ē ob̄ iusticie. ¶ S̄ ē q̄d Iſido. dicit i eodē: q̄ ius dictū ē q̄ ē iustū. s̄ iustū est ob̄ iusticie. dicit. n. p̄s in. 5. etbi. q̄ oēs talē habuēt volunt dicere iusticiā a quo op̄ati iustoz sunt. ḡ ius est ob̄ iusticie. ¶ R̄n̄. d̄d̄z q̄ iusticie p̄p̄iū ē inter alias virtutes: vt ordinet hoīez in his q̄ sūt ad alteruz. importat. n. equalitatē quādam: vt ipsuz nomē demonstrat. dicunt aut vulgariter ea q̄ adequant iustari. eq̄litas at ad alterz ē. alie aut vtutes p̄ficiunt hoīem solū i his q̄ ei p̄ueniūt s̄ seip̄z. sic ergo istud q̄d ē rectū i op̄ibus aliaz vtutū ad q̄d tēdit intentio vtutis q̄si in p̄p̄iū ob̄ iusticie non accipit nisi per cōparationē ad agentē. rectū v̄o q̄d ē in ope iusticie etiā p̄ter cōparationē ad agentē p̄stituit p̄ cōparationē ad aliud. illd̄. n. in ope n̄fo d̄r eē iustū q̄d r̄idet s̄m aliquā equalitatē alteri: puta recōpensatio mercedis debite p̄ seruitio imp̄so. sic ergo iustū d̄r eē aliqd q̄si h̄s rectitudinē iusticie: ad q̄d terminat actio iusticie etiā nō p̄siderato q̄liter ab agente fiat. sed in alijs vtutibus non determinat aliqd rectū nisi s̄z q̄ aliq̄liter sit ab agente: et p̄ hoc sp̄aliter iusticie p̄ alijs vtutibus determinat s̄m se ob̄ iusticie q̄d vocat iustū: et hoc q̄d ē ius: v̄n manifestū ē q̄ ius ē ob̄ iusticie. ¶ Ad p̄m̄ ḡ d̄d̄z q̄ p̄suetū ē q̄ noīa a sui p̄ma impositione retō: queant ad ea significāda: sic nomen medicine ip̄ositū ē p̄ ad significandū remediū q̄d p̄stat iſir̄mo ad sanandū: deinde tractū ē ad significandū artes qua hoc fit: ita et hoc nomen ius p̄ ip̄ositū ē ad significandū ipsā rē iustā: postmodū aut ē deriuatū ad artē q̄ cognoscit qd sit iustū. et v̄lterius ad significandū locū i q̄ ius reddit. sic d̄r aliqs cōparere i iure: et v̄lterius d̄r et ius q̄d reddit ab eo ad cuius officiū p̄t̄er iusticiā facere: s̄z etiā id q̄d decernit sit iniquū. ¶ Ad 2m̄ d̄d̄m q̄ sic eoz q̄ p̄ artē exteri s̄nt: q̄dā rō i mēte artificis p̄existit q̄ d̄r regula artis: ita etiā illuz opis iustū q̄d rō determinat q̄dā rō p̄existit i mente q̄si q̄dā p̄ndētie regula. et hoc si inscriptū redigat vocat lex. ē. n. lex s̄z Iſidoz p̄stitutio scripta. et iō lex non ē ip̄z ius p̄p̄e loquēdo: s̄z aliq̄lis rō iuris. ¶ Ad 3m̄ d̄d̄z q̄ q̄ iusticia eq̄litate ip̄orat deo at nō possum̄ equalens recōpensare: ide ē q̄ iustum s̄m p̄fectā rōnez non possum̄ reddere deo. et p̄pter h̄ n̄ dicit p̄p̄ie ius lex diuina: sed fas: q̄ videlicet sufficit deo vt impleamus quod possumus. iusticia tamen ad hoc tendit vt homo quantum potest deo recompenset totaliter animam ei subiciens.

Ad secundū sic p̄cedit. ¶ Uidet q̄ ius nō cōuenienter diuidat in ius nāle et ius positiuū. Illd̄ enī quod ē nāle ē imutabile: et idē ē ap̄d oēs: non at̄ iuenit i rebus hūanis aliqd tale: q̄ oēs regule iuris humani in aliqb̄ casib̄ dehiūt: nec habent suā virtutes vbiq̄. ergo non ē aliqd ius nāle. ¶ S̄. Illud d̄r esse positiuū q̄d ex voluntate hūana p̄cedit. sed nō iō aliqd ē iustū: q̄ a voluntate hūana p̄cedit: alioqn voluntas hoīs in iusta esse n̄ posset. ergo cū iustū sit idē q̄d ius: videt q̄ nullū sit ius positiuū. ¶ S̄. Ius diuinū non ē ius nāle cū excedat nām humanā. s̄r̄ et non ē ius positiuū: q̄ non iuitur auctoritati humane sed auctoritati diuine. ergo inconuenienter diuidit ius p̄ nāle et positiuū. ¶ S̄. ē q̄d p̄s dicit in. 5. etbi. q̄ politici iusti hoc q̄dē nāle ē: hoc aut legale. i. lege positū. ¶ R̄n̄. d̄d̄z q̄ sicut dictū ē: ius sine iustū ē aliqd op̄us adequatū alteri s̄m aliquē eq̄litas modū. Dupl̄r at̄ alicui hoī eē aliqd adequatū. Vno q̄dē mō ex ipsa nā rei: puta cū aliqs tm̄ dat: vt tantūdē recipiat. et hoc vocatur ius nāle. Alio mō aliquid ē adequatū vel cōmensuratū alteri ex p̄dicto sine ex cōi placito: q̄. s̄. aliqs reputat se p̄tentū si tm̄ accipiat: q̄d q̄dē pōt fieri dupl̄r. Vno modo p̄ aliqd puatū cōmodū: p̄dictū: sicut q̄d firmat aliquo pacto iter puatas p̄sonas. Alio mō ex p̄dicto publico: puta cū tot̄ populuz p̄sentit q̄ aliqd habeat q̄si adequatū et cōmensuratū alteri: vel cū hoc ordinat p̄nceps q̄ curā populū h̄z et eius p̄sonā gerit: et hoc dicit ius positiuū. ¶ Ad p̄m̄ ergo d̄d̄z q̄ illud q̄d est nāle habēt naturā imutabilez op̄z q̄ sit semp̄ et vbiq̄ tale: nā ante hoīs ē imutabilis: et ideo id q̄d nāle ē hoī pōt aliq̄ deficere: sicut nālez equali

rates h̄z vt deponenti depositū reddat: et si ita esset q̄ nā humana semp̄ eēt recta hoc eēt seruandū. s̄z q̄ q̄nq̄ p̄tingit q̄ voluntas hoīs deprauat ē aliqs casus in q̄ depositū non ē reddendū ne hō p̄uersas voluntatē h̄s male eo v̄tatur: vtputa si furiosus vel hostis reipublice arma deposita reposita. ¶ Ad 2m̄ d̄d̄m q̄ voluntas hūana ex cōi p̄dicto pōt aliqd facere iustū in his que s̄m se non h̄nt aliquā repugnantā ad nāle iusticiā: et i his h̄z locū ius positiuū. v̄n p̄s dicit in. 5. etbi. q̄ legale iustū ē q̄d ex p̄ncipio q̄dē nihil differt sic vel alr̄: q̄n̄ aut ponit differt: s̄z si aliqd de se repugnantā h̄s ad ius nāle: nō pōt voluntate hūana fieri iustū: puta si statuat q̄ liceat furari vel adulterius committere. v̄n dicit Iſa. 10. Ne q̄ p̄dūt leges iniquas. ¶ Ad 3m̄ d̄d̄m q̄ ius diuinū d̄r q̄d diuinitus p̄mulgat: et hoc q̄dem partim ē de his q̄ sūt nāle iusta: s̄z t̄i eoz iusticia hoīmines latet. partim aut de his q̄ sūt iusta institutione diuina. v̄n etiā ius diuinū per hec duo distingui pōt sic et ius humanum. sunt enim in lege diuina quedam p̄cepta: q̄ bona et prohibita quia mala: quedam vero bona q̄ p̄cepta: et mala quia prohibita.

Ad tertium sic p̄cedit. ¶ Uidet q̄ ius gentiuz sit idē cū iure nāle. ¶ S̄. n. oēs hoīmines p̄ueniūt nisi i eo q̄d ē eis nāle: s̄z in iure gentiuz oēs hoīes p̄ueniūt. dicit enī iuriscōsult̄ q̄ ius gentiuz ē quo gentes humane vtunt. ergo ius gentiuz ē ius nāle. ¶ S̄. Seruitus iter hoīes ē nālis. q̄dā enī sunt nāle serui: vt p̄s p̄bat in p̄o politi. sed seruitutes p̄t̄ent ad ius gentiuz: vt Iſi. dicit ergo ius gentiuz ē ius nāle. ¶ S̄. Ius vt dictū ē diuiditur p̄ ius nāle et positiuū. nō. n. oēs gentes vnq̄ p̄ueniūt vt ex cōi p̄dicto aliqd statuerēt. ergo ius gentiuz ē ius nāle. ¶ S̄. ē q̄d Iſi. dicit q̄ ius aut nāle ē aut ciuile aut gentiuz et ita ius gentiuz distinguit a iure nāle. ¶ R̄n̄. d̄d̄m q̄ sic dictū ē: ius siue iustū nāle ē q̄d ex sui nā ē adequatū vel cōmensuratū alteri. hoc aut pōt p̄tingere dupl̄r. Vno modo s̄m absolutā sui p̄siderationē: sicut masculus ex sui ratiōe h̄z cōmensurationē ad feminā: vt ex ea generet et parēs ad filiū: vt euz nutriat. Alio mō aliqd ē nāle alteri cōmensuratū: non s̄z absolutā sui ratiōe: s̄z s̄z aliqd q̄d ex ipso sequit̄ puta p̄petas possessionū. si. n. p̄sideret iste ager absolute n̄ h̄z v̄n magis sit hui⁹ q̄ illius. s̄z si p̄sideret p̄ respectū ad oportunitate colendi et ad pacificū vsū agri: s̄z hoc h̄z q̄dā cōmensurationē ad hoc q̄ sit vni⁹ et n̄ alteri⁹ et vt p̄z p̄ p̄m̄ i. 2. politi. Absolute at̄ app̄bēdere aliqd n̄ solū p̄t̄ent hoī s̄z etiā alijs aīalib̄. et iō ius q̄d d̄r nāle s̄z p̄m̄ modū cōe ē nob̄ et alijs aīalib̄. a iure aut nāle sic dicto recedit ius gentiuz vt iuriscōsult̄ dicit: q̄ illud oīb̄ aīalib̄: hoc solū hoīminib̄ iter se cōe ē. p̄siderare at̄ aliqd cōparādo ad id q̄d ex ipso sequit̄ ē p̄p̄uz ratiōis. et iō hoc idē ē nāle hoī s̄z ratiōnez nālez q̄ hoc dicit. et iō dicit Gaius iuriscōsult̄. Quā nālis rō iter oēs hoīes p̄stituit: id ap̄d oēs gentes custodit̄ vocaturq̄ ius gentiuz. et p̄ hoc p̄z r̄sio ad p̄m̄. ¶ Ad 2m̄ d̄d̄z q̄ hūc hoīez eē seruiū absolute p̄siderādo magis q̄s aliu⁹: n̄ h̄z ratiōe nālez s̄z solū s̄z aliquā vtilitatē p̄ntes inq̄stū vtile ē hūc q̄ regat a sapiētiā: et illi q̄d ad hoc innet: vt d̄r i. 1. politi. et iō fuitus p̄t̄ent ad ius gentiuz ē nālis sc̄do mō: s̄z non p̄o mō. ¶ Ad 3m̄ d̄d̄z q̄ q̄ ea q̄ sunt ius gentiuz nālis rō dicit: puta ex p̄p̄inquo h̄ntia eq̄tatē: inde ē q̄ non indigent aliq̄ speciali institutione: s̄z ipsa nālis ratio eā instituit: vt dictum est in auctoritate inducta.

Ad quartū sic p̄cedit. ¶ Uidet q̄ non debeat sp̄aliter distingui ius paternum et d̄natiuz. Ad iusticiā. n. p̄t̄ent reddere vnicuiq̄ q̄d suuz ē vt dicit Amb. in. 1. de officijs: sed ius ē ob̄ iusticie sic dicitur ē. ḡ ius ad vnūquēq̄ eq̄liter p̄t̄ent: et sic non d̄z d̄nti sp̄aliter ius p̄ris et d̄ni. ¶ S̄. R̄ō iustū ē lex: vt dictū ē. sed lex respicit cōe bonū ciuitatis et regni: vt supra habitū ē non at̄ respicit bonū puatū vnus p̄sone aut etiā vnus familie. n̄ ergo d̄z eē aliqd sp̄ale ius vel iustū d̄natiuz vel paternuz: cū d̄ns et p̄t̄ent p̄t̄ent ad domuz: vt d̄r i p̄o poli. ¶ S̄. Adulte alie sunt d̄ntie graduū in hoīb̄: vtputa q̄ q̄da; sunt milites: quidā sacerdotes: q̄dā p̄nceps. ḡ ad eos d̄z aliqd sp̄ale iustum determinari. ¶ S̄. ē q̄ p̄s in. 5.

ethi. spaliiter a iusto politico distinguit dñatunz et pñu: et alia hñ dñi. ¶ Rñ. dñm qd ius siue iustū dñ p cōmēsuratōne ad alterz. Alterz autē pōt dici duplr. Uno mō qd simpliciter ē alterz: sic qd ē oīno distinctū: sicut appet ī duobz hoīb⁹ quoz vnus n̄ ē sub altero: sed ambo sūt sub vno pñcipe ciuitatis: et iter tales s̄z p̄bz in. 5. ethi. ē simplr iustū. Alio mō dñ aliqd alterz n̄ simplr: s̄z q̄si aliquid ei⁹ exñs. et hoc mō ī rebus hñanis fili⁹ ē aliquid pñs: quia quoda mō ē pars eius: vt dñ in. 8. ethi. et seruus ē aliquid dñi: qz est instrūm ei⁹: vt dñ in p^o politi. et iō pñs ad filiūz nō ē cōparatio sicut ad simplr alterz: et ppter hoc nō ē ibi simplr iustū: sed quoddā iustū. s. paternūz: et eadē rōne nec iter dñm et seruūz: s̄z ē inter eos dñatunz iustū. vxo: autēz q̄nis sit aliquid viri qz cōparat ad eū sicut ad pñiū corp⁹: vt p̄z p aplm ad Ep̄. 5. tñ magis distinguit a viro q̄z filiū a pñe vel seruū a dño. assumit. n. in q̄sdam socialem vitā infunonij. et iō vt p̄bz dicit qd iter virz et vxoz plus ē de rōne iustū q̄z iter pñez et filiū vel dñm et seruū: qz cuz vir et vxo: habeāt imediatā relationē ad domesticā cōitatez vt p̄z ī. 1. poli. ideo iter eos n̄ ē ēt simplr politū iustū sed magis iustū iconomicū. ¶ Ad p^m ergo dñz qd ad iusticiam pñct reddere ius suū vnicuiqz: supposita tñ diuersitate vnus ad alterz. sigs. n. sibi det quod sibi debet n̄ ppe vocat hoc iustum: et qz qd ē filiū ē pñs: et qd ē seruū ē dñi: iō n̄ ē ppe iusticia pñs ad filiū vel dñi ad seruū. ¶ Ad 2^m dñz qd filiūz inq̄tūz filiū ē aliqd pñs: et filr seruūz inq̄tū seruū ē aliqd dñi: vterqz tñ put cōsiderat vt quidaz hō: ē aliqd s̄z se subsistens ab alijs distinctū. et ideo iōtū vterqz ē hō aliquo mō ad eos ē iusticia. et ppter hoc ēt aliq̄ leges dant de his q̄ sunt pñs ad filiū vel dñi ad seruū: s̄z inq̄tū vterqz ē aliquid alteri⁹ s̄z hoc deficit ibi pfecta rō iusti vel iuris. ¶ Ad 3^m dñm qd oēs alie diuersitates p̄dnaz q̄ sūt in ciuitate habent imediatā relationē ad cōitatez ciuitatis et ad pñcepez ipsius: et ideo ad eos ē iustū s̄z pfectā rōne iustū. distinguit tñ istud iustū s̄z diuersa officia. vñ et dicitur ius militare vel magistratū aut sacerdotūz: n̄ p defectūz a simplr iusto: sicut dicitur paternū et dominatunz: sed propter hoc qd vnicuiqz conditioni persone s̄m propriū officium aliquid propriū debetur.

De iusticia.

Q^o. Iviij.

Etnde considerandūz ē de iusticia. ¶ Circa quas q̄runt duodeciz. 1° qd sit iusticia. 2° vtrū iusticia semp sit ad alterz. 3° vtrū sit v̄tus. 4° vtrū sit ī volūtate sic ī s̄bo. 5° vtrū sit v̄tus ḡhalis. 6° vtrū s̄z qd ē generalis sit idēz in essentia cū omni v̄tute. 7°

vtrū sit aliqua iusticia particularis. 8° vtrū iusticia particularis habeat ppriam materiam. 9° vtrū sit circa passiōes vel circa operationes tñ. 10° vtrūz mediū iusticie sit mediū rei. 11° vtrūz actus iusticie sit reddere vnicuiqz qd suū ē. 12° vtrū iusticia sit p̄cipua inter omnes v̄tutes morales.

Ad primum sic p̄cedit. Videt qd incōueniēter diffiniat a iurisperitis qd iusticia ē p̄petua et cōstās volūtās ius suūz vnicuiqz tribuēs. Iusticia. n. s̄z p̄bm ī. 5. ethi. ē habit⁹ a q̄ sunt aliqui operatiui iustoz: et a quo operant et volunt iusta: s̄z volūtās nominat potentā vel ēt actū. ergo incōueniēter iusticia dñ ēē volūtās. ¶ Rectitudo volūtatis nō ē volūtās alio quin si volūtās ēt sua rectitudo: sequeret qd nulla volūtās esset p̄uersa. sed s̄z Anselmūz in li. de v̄tate. Iusticia ē rectitudo. ergo iusticia n̄ ē volūtās. ¶ Sola dei volūtās ē p̄petua. si ergo iusticia ē p̄petua volūtās: ī solo deo erit iusticia. ¶ Omne p̄petuūz ē cōstās: qz ē imutabile. sup̄sue. ergo vtrūqz ponit in diffinitione iusticie et p̄petuum et cōstās. ¶ Reddē ius vnicuiqz p̄inet ad pñcepez ergo iusticia sit vnicuiqz ius suū tribuēs: sequit qd iusticia nō sit nisi ī pñcipe: qd ē incōueniens. ¶ Aug. dicit ī li. d. morib⁹ ecclesie qd iusticia ē amor: deo tñ s̄uiens. n̄ g^o reddidit vnicuiqz qd suū ē. ¶ Rñ. dñz qd p̄dicta iusticie diffinitio p̄ueniens ē si recte itelligat. Cūz enī oīs v̄tus sit habi-

tus qui ē pñcipūz boni actus: necesse ē qd v̄tus diffiniat p actū bonūz qd ē circa ea q̄ ad alterz sūt sic circa proprias māz v̄tutis. ē autēz iusticia p̄cipue circa ea q̄ ad alterz sūt sic circa ppriam materiā: vt infra patebit. et ideo actus iusticie p cōparationē ad pprias materias v̄tutis: et oīm tangit cuz dñ ius suū vnicuiqz tribuēs: qz vt Isido. dicit in li. etymo. Iustus dicit qz ius custodit. ad hoc autēz qd aliquis actus circa quācūqz materias sit v̄tuosus requirit qd sit voluntarius: et qd sit stabilis et firmus: qz p̄bz dicit in. 2. ethi. qd ad v̄tutis actū requirit. 1° quidez qd operet sciens. 2° at qd eligens et ppter debitūz finez. 3° qd imobileriter opet. p̄mus at hoz icludit in scdo. qz qd p ignorantiā agit ē iudoluntariūz: vt dicit in. 3. ethi. et ideo ī diffinitione iusticie. 1° ponit volūtās ad cōndendūz qd actus iusticie d̄z ēē volūtarius. addit autē de cōstantia et perpetuitate ad designādū actus firmitatez. et iō p̄dicta diffinitio ē completa diffinitio iusticie: nisi qd actus ponit pro habitu qui per actūz specificatur. habit⁹ enī ad actūz dicit. et si quis vellet eā indebitaz formā diffinitionis reducere: posset sic dicere qd iusticia ē habitus s̄m quez aliquis cōstāt et p̄petua volūtate ius suūz vnicuiqz tribuēs: et q̄si ē eadē diffinitio cum ea quā p̄bz ponit ī. 5. ethi. dicens qd iusticia ē habitus s̄z quez aliqz dicit opatūz s̄m electionē iusti. ¶ Ad p^m ergo dñz qd volūtās hic noiat actū n̄ potentā. ē at cōstētū qd apud auctores habitus p actus diffiniat: sicut Aug. dicit sup̄ Joan. qd fides ē credere qd n̄ vides. ¶ Ad 2^m dñz qd neqz etiāz iusticia ē essentialiter rectitudo: sed causalr tñ. ē enī habitus s̄m quez aliquis recte opat et vult. ¶ Ad 3^m dñz qd volūtās pōt dici p̄petua duplr. Uno mō ex pte ipsi⁹ act⁹ qd p̄petuo durat. et sic soli⁹ dei volūtās ē p̄petua. Alio mō ex pte obiecti qz. s. aliqz vult p̄petuo facere aliquid: et hoc requiritur ad rōne iusticie. n̄ enī sufficit ad rōne iusticie qd aliquis velit ad ad hozā ī aliquo negotio seruare iusticiā: qz vix inuenit ali quis qd velit ī oīb⁹ iniuste agere. sed requirit qd hō habeat volūtatem p̄petuo: et in omnibus iusticiāz cōseruandi. ¶ Ad 4^m dñz qd qz p̄petuūz n̄ accipit s̄m duracionēz p̄petuā act⁹ volūtatis. n̄ ēt sup̄sue addit cōstās: vt sicut p hoc qd dicit p̄petua volūtās designat qd aliquis gerat in p̄posito p̄petuo iusticiāz cōseruandi: ita etiā per hoc qd dicitur cōstās designat qd in hoc p̄posito firmiter p̄seueret. ¶ Ad 5^m dñm qd iudex reddit quod suūz ē per modum imperantis et dirigentis: quia iudex ē iustus animatum: et pñceps ē custos iusti: vt dñ in. 5. ethi. Sed subditi reddūt quod suū ē vnicuiqz p modum executionis. ¶ Ad 6^m dñm qd sicut in dilectione dei includitur dilectio proximū: vt sup̄a dictum ē: ita etiā in hoc qd homo seruit deo includitur qd vnicuiqz reddat quod debet.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt qd iusticia nō semp sit ad alterūz. Dicit enim apls ad Ro. 3. qd iusticia dei ē p fidem Jesu xpi: s̄z fides n̄ dñ p cōpationēz vni⁹ hoīs ad alterz. g^o neqz iusticia. ¶ S. Scdm Aug. ī li. de morib⁹ ecclesie: ad iusticiā p̄tinet ob h^o qd seruit deo bñ ĩmpare ceteris q̄ homini sūt subiecta: sed appetit⁹ sensitiuus ē hominū subiectus: vt p̄z Gen. 4. vbi dñ: subter te erit appetit⁹ eius. s. peccati: et tu domina beris illius. ergo ad iusticiā p̄tinet dñari. p̄prio appetitū: et sic erit iusticia ad seipsum. ¶ Iusticia dei ē eterna. s̄z n̄ h̄il aliud ē deo coeternūz. ergo de rōne iusticie nō ē qd sit ad alterūz. ¶ Sicut rōnes que sūt ad alterum idigent rectificari. ita etiā opationes que sūt ad seipūz. sed p iusticiā rectificant opationes: s̄z illud puer. 11. Iusticia simplr cis diriget v̄ā eius. ergo iusticia n̄ ē solū circa ea q̄ sunt ad alterz: s̄z ēt circa ea q̄ sūt ad seipūz. ¶ S. 3° ē qd Tulli⁹ dicit in p^o de offi. qd iusticia ea rō ē que societas hominū iter ipsos et vite cōitas continetur. sed hoc importat respectūz ad alterz. ergo iusticia ē circa ea q̄ sūt ad alterz. ¶ Rñ. dñz qd sicut supra dictū ē: cuz nomen iusticie eq̄litate importet ideo ex sua rōne iusticia h̄z qd sit ad alterz. nihil. n. ē sibi eq̄le sed alteri. et qz ad iusticiā p̄riet act⁹ humanos rectificare vt dictū ē: necesse ē qd eq̄litas ista quas requit iusticia sit diuersoz agere potentū. actiones aut sūt suppositoz et toto ruz: non autem proprie loquendo partium et formaz seu

potentiarum: non enim proprie dicitur quod manus percutit at sed homo per manus: neque proprie dicitur quod calor calefaciat: sed ignis per calorem: sicut tamen similitudinem quaedam hec dicunt. iusticia ergo proprie dicta requirit diuersitatem superpositam. et ideo non est nisi unius hominis ad alium. sed sicut similitudinem accipiuntur in uno et eodem homine diuersa principia actionum quasi diuersa agentia: sicut ratio et irascibilis et concupiscibilis. et ideo metaphorice in uno et eodem homine dicitur esse iusticia sicut quod ratio imperat irascibili et concupiscibili: et sicut quod hec obediunt rationi: et vniuersaliter sicut quod vnicuique parti hominis attribuitur. quod ei conuenit. vnde et philosophus in 5. ethicorum. hanc iusticiam appellat sicut metaphorice dictam. **Ad primum** ergo dicitur quod iusticia que fit per fidem in nobis est per quam iustificatur impius: que quidem in ipsa debita ordinatione partium anime consistit sicut supra dictum est cum de iustificatione impij ageretur. hoc autem pertinet ad iusticiam metaphorice dictam: que potest inueniri etiam in aliquo solitariam vitam agente. et per hoc patet responsio ad secundum. **Ad tertium** dicitur quod iusticia dei est ab eterno sicut voluntatem et propositum eternum: et in hoc proprie iusticia consistit quibus sicut effectum non sit ab eterno: quod nihil est deo coeternum. **Ad quartum** dicitur quod actiones que sunt hominis ad seipsum sufficienter rectificatur rectificatis passionibus per alias virtutes morales. sed actiones que sunt ad alterum indigent speciali rectificatione: non solum per cooperationes ad agentem: sed etiam per cooperationem ad eum ad quem sunt. et ideo circa eas est specialis virtus que est iusticia.

Ad tertium sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit virtus.* Dicitur enim Luc. 17. Cum feceritis omnia que precepta sunt vobis: dicitur: Serui inutiles sumus: quod de benignis facere fecimus: sed non est inutile facere opus virtutis. dicitur enim Ambrosius in 2. de officijs: vtilitatem non pecuniarum lucri estimationem dicimus: sed acquisitionem pietatis. ergo facere quod quis debet facere non est opus virtutis. est autem opus iusticie. ergo iusticia non est virtus. **Ad quartum** sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit virtus.* Quod sit ex necessitate non est meritorium: sed reddere alicui quod suum est quod pertinet ad iusticiam est necessitatis. ergo non est meritorium. actibus autem virtutum meremur. ergo iusticia non est virtus. **Ad quintum** sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit virtus.* Omnis virtus moralis est circa agibilia. ea autem que exterius constituentur non sunt agibilia sed factibilia: ut patet per philosophum in 9. metaphisicorum. cum ergo ad iusticiam pertineat exterius facere aliquid opus sicut se iustum: vide est quod iusticia non sit virtus moralis. **Ad sextum** sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit virtus.* Gregorius dicit in 2. moralium. quod in quatuor virtutibus. scilicet temperantia: prudentia: fortitudo: et iusticia tota boni operis structura surgit. **Ad septimum** dicitur quod virtus humana est que bonum reddit actum humanum et ipsam hominem bonum facit: quod quidem conuenit iusticie. actus enim hominis bonus redditur ex hoc quod attingit regulam rationis sicut quod humani actus rectificat. vnde cum iusticia operationes humanas rectificet: manifestum est quod operum hominis bonus reddit. et ut Tullius dicit in primo de officijs: ex iusticia principue viri boni nominantur: vnde sicut ibidem dicitur: In ea virtus splendor est maximus. **Ad octimum** dicitur quod cum aliquis facit quod debet non affert vtilitatem lucri ei qui facit quod debet: sed solum abstinere a damno eius sibi tamen facit vtilitatem in quantum spontanea et prompta voluntate facit illud quod debet et virtuose agere. vnde dicit Sapientia 8. quod sapientia dei sobrietatem et iusticiam docet: prudentiam et virtutem quibus in vita nihil est vtilius hominibus. scilicet virtuosus. **Ad nonum** dicitur quod duplex est necessitas. vna coactionis: et hec que repugnat voluntati tollit rationem meriti. alia autem est necessitas ex obligatione precepti sine ex necessitate finis: quoniam scilicet aliquid non potest consequi finem virtutis nisi hoc faciat. et talis necessitas non excludit rationem meriti in quantum aliquis homo quod sic est necessarium voluntarie agit. excludit tamen gloriam superogationis: sicut illud 1. ad Corinthios 9. Si euangelizauero non est mihi gloria: necessitas enim mihi incubit. **Ad decimum** dicitur quod iusticia non consistit circa exteriores res quoniam tamen ad hoc quod est facere quod pertinet ad artem: sed quantum ad hoc quod vult eis ad alterum.

Ad quartum sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit in voluntate sicut in subiecto.* Iusticia enim quandoque veritas dicitur: sed veritas non est voluntatis sicut intellectus. ergo iusticia non est in voluntate sicut in subiecto. **Ad quintum** sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit in voluntate sicut in subiecto.* Iusticia est circa ea que sunt ad alterum: sed ordinare aliquid ad alterum

est rationis. iusticia ergo non est in voluntate sicut in subiecto: sed magis in ratione. **Ad sextum** sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit virtus intellectualis.* cum non ordinat ad cognitionem. vnde relinquitur quod sit virtus moralis est rationale per participationem quod est irascibilis et concupiscibilis: ut patet per philosophum in primo ethicorum. iusticia non est in voluntate sicut in subiecto: sed magis in irascibili et concupiscibili. **Ad septimum** sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit virtus intellectualis.* Anselmus dicit quod iusticia est rectitudo voluntatis propter se seruata. **Ad octimum** dicitur quod illa potentia est subiectus virtutis ad cuius potentie actum rectificandum virtus ordinatur. iusticia autem non ordinat ad dirigendum aliquem actum cognoscitum. non enim dicimur iusti ex hoc quod recte aliquid cognoscimus. et ideo sicut iusticie non est intellectus vel ratio que est potentia cognoscitiva: sed quod iusti in hoc dicimur quod aliquid recte agimus. primum autem principium actus est vis appetitiva. necesse ergo est quod iusticia sit in aliqua vi appetitiva sicut in subiecto. Est autem duplex appetitus. scilicet voluntas que est in ratione. et appetitus sensitivus consequens apprehensionem sensus qui dividitur per irascibilem et concupiscibilem: ut in primo habitus est. reddere autem vnicuique quod suum est non potest procedere ex appetitu sensitivo: quia apprehensio sensitiva non se extendit ad hoc quod considerare possit proportionem vni ad alterum: sed hoc est proprium rationis. vnde iusticia non potest esse sicut in subiecto in irascibili et concupiscibili: sed solum in voluntate. et ideo philosophus diffinit iusticiam per actum voluntatis: ut ex supradictis patet. **Ad nonum** ergo dicitur quod quia voluntas est appetitus rationalis. ideo rectitudo rationis que veritas dicitur voluntati impressa propter propinquitatem ad rationem nomen retinet veritatis: et inde est quod quandoque iusticia veritas vocatur. **Ad decimum** dicitur quod voluntas fertur in suum obiectum consequenter ad apprehensionem rationis. et ideo quia ratio ordinat in alterum voluntas potest velle aliquid in ordine ad alterum: quod pertinet ad iusticiam. **Ad undecimum** dicitur quod rationale per participationem non solum est irascibile: et concupiscibile: sed omnino appetitivus: ut dicitur in primo ethicorum. quia omnis appetitus obedit rationi. sub appetituo autem comprehenditur voluntas. et ideo voluntas potest esse sicut virtutis moralis.

Ad quintum sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit virtus generalis.* Iusticia enim adiudicat alijs virtutibus: ut patet Sapientia 8. Sobrietates et iusticia docet prudentiam et virtutem. sicut generale non adiudicat seu connumerat species sub illo generali contentis. ergo iusticia non est virtus generalis. **Ad sextum** sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit virtus cardinalis.* Sicut iusticia ponitur virtus cardinalis ita est temperantia et fortitudo. sed temperantia vel fortitudo non ponitur virtus generalis. ergo neque iusticia debet aliquo modo poni virtus generalis. **Ad septimum** sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit virtus generalis.* Iusticia est semper ad alterum: ut supra dictum est. sicut patet quod est in primo non potest esse patet generale. sed dividitur in patet quo peccat homo in seipsum. ergo et neque iusticia est virtus generalis. **Ad octimum** sic procedit. *Uidet quod iusticia non sit virtus generalis.* Gregorius dicit in 5. ethicorum. quod iusticia est omnis virtus. **Ad nonum** dicitur quod iusticia sicut dictum est ordinat hominem in cooperatione ad alium. quod quidem potest esse dupliciter. Uno modo ad alium singulariter consideratum. Alio modo ad alium in communi: sicut scilicet quod ille qui seruit alicui communitati: seruit omnibus hominibus que sub communitate illa continentur. ad vtrumque ergo se potest habere iusticia sicut per rationem. manifestum est autem quod omnes que sub communitate aliqua continentur comparantur ad communitatem sicut partes ad totum. pars autem id quod est totus est. vnde et quodlibet bonum partis est ordinabile in bonum totum: sicut hoc ergo bonum cuiuslibet virtutis siue ordinatis aliquem hominem ad seipsum siue ordinatis ipsius ad aliquas alias personas singulares est referibile ad bonum communitatis ad quod ordinat iusticia. et sicut hoc actus omnium virtutum possunt ad iusticiam pertinere sicut quod ordinat hominem ad bonum communitatis: et quantum ad hoc iusticia dicitur virtus generalis. et quod ad legem pertinet ordinare in bonum communitatis: ut supra habitus est: inde est quod talis iusticia predicto modo generalis dicitur iusticia legalis: quod scilicet per eam homo concordat legi ordinanti actum omnium virtutum in bonum communitatis. **Ad decimum** ergo dicitur quod iusticia connumerat alijs virtutibus: non in quantum est generalis: sicut in quantum est specialis virtus: ut infra dicitur. **Ad undecimum** dicitur quod temperantia et fortitudo sunt in appetitu sensitivo. id est in concupiscibili et irascibili. huiusmodi autem vires sunt appetitive que ordinantur bonorum particularium: sicut et sensus est particularium cognoscitivus: sed iusticia est sicut in subiecto in appetitu intellectivo que

potest esse vltis boni cuius intellectus ē apprehensiu⁹: et iō iusticia magis pōt eē virtus gñalis q̄s temperantia vel fortitudo. ¶ Ad 3^m dōz q̄ illa q̄ sūt ad seipsum sunt ordinabilia ad alterum p̄cipue q̄stum ad bonū cōe. vnde et iusticia legalis s̄m q̄ ordinat ad bonū cōe pōt dici virtus gñalis. et eadez rōne iniusticia pōt dici peccatum cōe: vnde dicitur. 1. Joan. 3. q̄ omne peccatum est iniquitas.

Ad sextū sic p̄cedit. Videt q̄ iusticia s̄m q̄ est generalis sit idē p̄ essentiaz cum omni virtute. Dicit. n. p̄s in. 5. etbi. q̄ v̄tus et iusticia legalis ē eadē omni v̄tuti. eē aut̄ non ē idē qd̄ eēntia. sed illa q̄ differunt solū s̄z eē vel s̄z rōne nō differūt s̄z eēntia. g^o iusticia ē idē s̄m eēntia cū omni v̄tute. ¶ Ois v̄tus q̄ n̄ ē idēz per eēntia cū omni v̄tute ē pars v̄tutis. sed iusticia p̄dicta: vt ibidē p̄s dicit: nō ē pars v̄tutis: s̄z tota v̄tus. g^o p̄dicta iusticia ē idē eēntialiter cū omni v̄tute. ¶ Per hoc q̄ aliq̄ v̄tus ordinat actū suū ad altiorē finē n̄ diuersificat s̄m eēntia habet: sicut idē ē essentialit̄ bitus tēperantie: et si act⁹ eius ordinat ad bonū diuinū: sed ad iustitiā legalē p̄riet q̄ actus oīum v̄tutū ordinent ad altiorē finē. i. ad bonū cōe multitudinis: qd̄ p̄minet bono vni⁹ singularis p̄sone. ergo videt q̄ iusticia legalis eēntialit̄ sit omnis v̄tuti. ¶ Omne bonū p̄tis ordinabile ē ad bonū toti⁹. vñ si nō ordinet̄ i illud. videt eē vanū et frustra: s̄z illd̄ qd̄ ē s̄m v̄tutez non pōt esse h̄mōi. ergo v̄t q̄ nullus actus possit eē alicuius v̄tutis qui non p̄tineat ad iustitiā gñalē q̄ ordinat bonū cōe. et sic v̄t q̄ iusticia gñalit̄ sit idēz in eēntia cū omni v̄tute. ¶ S̄z ē qd̄ dicit p̄s i. 5. etbi. q̄ multi i. p̄p̄is qd̄ p̄t v̄tute v̄t. i. h̄s s̄t q̄ ad alterū sūt n̄ p̄t. et i. 3. polit. dicit q̄ n̄ ē simplr̄ eadez v̄tus boni viri et boni ciuis: s̄z v̄tus boni ciuis ē iusticia gñalis p̄ quā aliq̄s ordinat ad bonū cōe. g^o n̄ ē eadē iusticia gñalis cū v̄tute cōis: s̄z vna pōt sine alia h̄ri. ¶ R^o dōz q̄ gñale d̄r aliqd̄ dupl̄r. Vno mō p̄ p̄dicationē: sic aīal ē gñale ad hoīes et equū: et alia h̄mōi. et h^o mō gñale ōz q̄ sit idē eēntialit̄ cū h̄s ad q̄ ē gñale: q̄ gen^o p̄tinet ad eēntia sp̄s: et cadit i diffōne ei⁹. Alio mō d̄r aliqd̄ gñale s̄m v̄tute: sicut cā v̄tis ē gñalis ad oēs suos effect⁹: vt sol ad oīa corpa que illuminant vel imitant p̄ virtutes sp̄s. et hoc mō gñale n̄ op̄z q̄ sit idē i essentia cū h̄s ad que est gñale: quia non ē eadez essentia cause et effect⁹. hoc aut̄ mō s̄m p̄dicta iusticia legalis dicit̄ esse virtus gñalis i q̄stum. i. ordiat actus aliaz v̄tutū ad suū finēz qd̄ ē mouere per imp̄s oēs alias v̄tutes. sic. n. charitas pōt dici virtus gñalis inq̄stuz ordinat actus oīum v̄tutū ad bonū diuinū. ita et iusticia legalis inq̄stū ordinat actus oīuz v̄tutū ad bonū cōe. sicut ergo charitas q̄ respicit bonū diuinū vt p̄p̄iū obm̄ ē qd̄ā sp̄alis v̄tus s̄z suā eēntia: ita etiā iusticia legalis ē sp̄alis v̄tus s̄m suā eēntia s̄z q̄ respicit cōe bonuz vt p̄p̄iū obm̄: et sic ē in p̄ncipe p̄ncipalr̄: et q̄si architecto: n̄ce: in subditis aut̄ secundarie et q̄si administratiue. pōt t̄n q̄ libet v̄tus s̄m q̄ a p̄dicta v̄tute sp̄ali qd̄ez in essentia. gñali aut̄ i esse que s̄m v̄tutem ordinat ad bonum cōe dici iusticia legalis. et hoc mō loquendi iusticia legalis ē idēz i essentia cum omni virtute. differt aut̄ ratione. et hoc modo loquitur p̄s. vñ p̄z responsio ad p̄mū et scdm̄. ¶ Ad 3^m dōz q̄ etiā illa ratio s̄m hunc modū p̄cedit de iusticia legali s̄z q̄ virtus imperata a iusticia legali iusticia legalis dicitur. ¶ Ad 4^m dicendū q̄ quelibet virtus s̄m propriam rationem ordinat actus suos ad p̄p̄iū finēz illius v̄tutis: quod aut̄ ordinat ad vltiorē finē sine semp̄ siue aliq̄n hoc non h̄z ex p̄p̄ia rōne: sed op̄z esse aliā sup̄iorez v̄tutez a qua in illum finem ordinatur. et sic oportet esse v̄nā v̄tute sup̄iorem q̄ ordinat omnes virtutes in bonū cōe que ē iusticia legalis. et ē alia per essentiam ab omni virtute.

Ad septimū sic p̄cedit. Videt q̄ non sit aliq̄ iusticia particularis p̄ter iusticiam generalem. In v̄tutibus enī nihil ē sup̄fluz: sicut nec in nā. sed iusticia gñalis sufficienter ordinat hoīes circa oīa que ad altez sunt. ergo non ē necessaria aliqua iusticia particularis. ¶ Vnū et multa non diuersificat sp̄em virtutis. sed iusticia legalis ordinat hominē ad alium s̄m ea que ad multitudinem p̄tinent: vt ex p̄dictis patet. ergo nō

est alia species iusticie que ordinet hominem ad alterū in his que pertinent ad v̄nā singularem personā. ¶ S̄z. In ter v̄nam singularem personā et multitudinem ciuitatis media ē multitudo domestica. si ergo ē iusticia alia particularis per cōparationē ad v̄nā personā p̄ter iusticiam generalem pari ratione d̄z esse alia iusticia iconomica que ordinet hominē ad bonū cōe v̄nius familie quod quidez non dicitur. ergo nec aliqua particularis iusticia ē p̄ter iusticiam legalem. ¶ S̄z ē qd̄ Chryso^o sup̄ illud Mat. 5. Beati qui esuriūt et sitiūt iusticiā: dicit: Iusticiam autem dicit vel v̄niuersalem v̄tute vel particularem auaritie. ¶ R^o dōz q̄ sicut dicitur: iusticia legalis nō ē essentia liter oīs virtutis: sed oportet p̄ter iusticiā legalem que ordinat hominēz immediate ad bonū cōmune eē alias v̄tutes que immediate ordinat hominē circa particularia bona: q̄ qd̄em possunt esse vel ad seipsum: vel ad alteram singularem personā. sicut ergo p̄ter iusticiam legalem op̄z eē aliquas virtutes particulares que ordinant hoīes in seipso: puta tēperantia et fortitudine: ita et p̄ter iusticiam legalem oportet esse particularem quādam iusticiā que ordinet hoīes circa ea que sunt ad alterā singularem personā. ¶ Ad p̄m ergo dōz q̄ iusticia legalis sufficienter quidez ordinat hominē in his que sunt ad alterū q̄stum ad cōmune quidem bonū immediate: q̄stuz aut̄ ad bonū v̄nius singularis persone mediate. et iō op̄z eē aliquā particularem iusticiā q̄ immediate ordinat hoīem ab bonū alterius singularis persone. ¶ Ad 2^m dōz q̄ bonū cōe ciuitatis: et bonū singulare v̄nius persone non differunt solam s̄m multum et paucū: s̄z s̄m fortitudinem d̄rias. alia. n. ē rō boni cōis et boni singularis: sicut et alia ē rō totius et partis. iō p̄s in p̄o polit. dicit q̄ nō h̄ri dicit q̄ dicunt ciuitates et domū et alia h̄mōi differre solū multitudine et paucitate et nō sp̄e. ¶ Ad 3^m dōz q̄ domestica multitudo s̄m p̄s in p̄o pollice distinguūt s̄z tres cōiugationes. s. vxoris et viri: p̄s et filij: et d̄ri et serui: quaz p̄sonarū vna ē quasi aliquid alterius: et iō ad h̄mōi personas non ē simplr̄ iusticia: sed quedam iusticie species. s. iconomica: vt d̄z in. 5. etbi.

Ad octauum sic p̄cedit. Videt q̄ iusticia particularis nō habeat mām sp̄alem. ¶ Sup̄ illud Gen. 2. fluminis q̄rtus ip̄e ē eufrates. dicit glo. eufrates frugifer interpretat. nec d̄r q̄ quos vadat: q̄ iusticia ad oēs aīe p̄tes p̄tinet. hoc aut̄ n̄ eēt si h̄eret mām sp̄alem. q̄ q̄libet mām sp̄alis ad aliquā sp̄alem potentia p̄tinet. g^o iusticia particularis n̄ h̄z mām sp̄alem. ¶ Aug. dicit in lib. 83. q. q̄ttuo: sūt aīe v̄tutes quibus i hac vita sp̄alr̄ viuūt. s. tēperantia prudētia fortitudo et iusticia. et dicit q̄ q̄rtā ē iusticia q̄ per oēs diffunditur. ergo iusticia particularis que ē vna de q̄ttuo: v̄tutibus cardinalibus nō h̄z sp̄alem mām. ¶ Iusticia dirigit hoīem sufficienter in his q̄ sūt ad altez. sed p̄ oīa q̄ sunt huius vite homo pōt ordinar̄ ad altez. ergo mām iusticie ē gñalis et non sp̄alis. ¶ S̄z ē qd̄ p̄s in. 5. etbi. ponit iusticiam particularem circa ea sp̄aliter q̄ pertinent ad cōiugationem vite. ¶ R^o dōz q̄ oīa q̄cūq̄z rectificari possunt p̄ rōnem sunt mām virtutis moralis que diffinit p̄ rōnem rectā: vt p̄z p̄ p̄m i. 5. etbi. possunt autēz p̄ rōnem rectificari et iteriores aīe passiones et exteriores actiones et res exteriores que i v̄sū hoīs veniūt: sed t̄n p̄ exteriores actiones et per exteriores res quibus sibi inuicē hoīes cōmunicare possunt attenditur ordinatio v̄nius hominis ad alterum: s̄m autem interiores passiones confideratur rectificatio hoīs in seipso. et ideo cū iusticia ordinatur ad altez non ē circa totam mām virtutis moralis: sed solū circa exteriores actiones et res s̄m q̄dam rōnem obī speciales: p̄nt. s. s̄z eas vnus hō alteri cōordinat. ¶ Ad p̄mū g^o dōz q̄ iusticia p̄tinet qd̄ez essentialit̄ ad v̄nā p̄te aīe in q̄ ē sicut in s̄bo. s. ad voluntatē: q̄ qd̄ez mouet p̄ suū ip̄erūz oēs alias anime partes: et sic iusticia non directe sed q̄si p̄ quādam redundantiā ad oēs anime partes p̄tinet. ¶ Ad 2^m dōz q̄ sicut sup̄: dictum ē virtutes cardinales dupl̄r accipiūt. Vno s̄m q̄ sunt sp̄ales virtutes habētes determinatas materias. Alio mō s̄z q̄ significāt quosdā gñales modos v̄tutis. et hoc mō loq̄t̄ ibi Aug. dicit. n. q̄ prudētia

est cognitio rerum appetendarum et fugiendarum. temperantia est frenatio cupiditatis ab his que temporaliter delectant. fortitudo est firmitas animi aduersus ea que temporaliter molesta sunt. iusticia est que per ceteras diffundit. dilectio dei et proximi que sunt comitatus ratio totius ordinis ad alterum. **Ad 3^m** dicitur quod passiones interiores que sunt pars materie moralis secundum se non ordinantur ad alterum quod pertinet ad spirituales rationes iusticie: sed earum effectus sunt ad alterum ordinabiles. scilicet operationes exteriores. unde non sequitur quod materia iusticie sit generalis.

Ad nonum sic procedit. Videtur quod iusticia sit circa passiones. Dicitur enim philosophus in 2. ethicorum quod circa voluptates et tristitias est moralis virtus. voluptas autem id est delectatio et tristitia sunt passiones quedam: ut supra habitus est cum de passionibus ageretur. 9° iusticia cum sit virtus moralis erit circa passiones. **Ad 1°** per iusticiam rectificatur operatio: que sunt ad alterum. sed operationes huiusmodi rectificari non possunt nisi passiones sint rectificate: quia ex ordine ratione passionum pervenit inordinatio in predictis operationibus propter concupiscentiam enim venereorum procedit ad adulterium. et propter superfluum amorem pecunie procedit ad furtum. ergo oportet quod iusticia sit circa passiones. **Ad 2°** sicut iusticia particularis est ad alterum: ita etiam et iusticia legalis. sed iusticia legalis est circa passiones: alioquin non se extenderet ad omnes virtutes que sunt manifeste circa passiones. ergo iusticia est circa passiones. **Ad 3°** est quod philosophus dicit in 5. ethicorum quod est circa operationes. **Ad 4°** dicitur quod huiusmodi veritas ex duobus appetit. primo quidem ex ipso subiecto iusticie quod est voluntas: cuius motus vel actus non sunt passiones: ut supra habitus est: sed solum motus appetitus sensitivi passiones dicuntur. et ideo iusticia non est circa passiones sicut temperantia et fortitudo que sunt irascibilis et concupisibilis sunt circa passiones. Alio modo ex parte materie: quia iusticia est circa ea que sunt ad alterum: non autem per passiones interiores immediate ad alterum ordinantur. et ideo iusticia circa passiones non est. **Ad 5°** dicitur quod non quilibet virtus moralis est circa voluptates et tristitias: sicut circa materiam. non fortitudo est circa timores et audacias. sed omnis virtus moralis ordinatur ad delectationem et tristitiam: sicut ad quosdam fines proprios: quia ut philosophus dicit in 8. ethicorum. Delectatio et tristitia est finis principalis ad quem respicientes unumquodque hoc quidem malum: hoc quidem bonum dicimus: et hoc modo pertinet etiam ad iusticiam: quia non est in istis que non gaudet iustis operationibus: ut dicitur in 1. ethicorum. **Ad 6°** dicitur quod operationes exteriores medie sunt quodammodo inter res exteriores que sunt earum materia: et inter passiones interiores que sunt earum principia. comitatus autem quibus esse defectum in uno eorum sine hoc quod sit defectus in alio: sicut si aliquis surripiat rem alteri: non cupiditate habet: sed voluntate nocendi: vel econverso: si aliquis alteri rem comitatus cupiscat quam tamen surripere non velit. rectificatio ergo operationum secundum quod ad exteriora terminantur pertinet ad iusticiam: sed rectificatio earum secundum quod a passionibus oriuntur pertinet ad alias virtutes morales que sunt circa passiones. unde surreptionem aliene rei iusticia impedit in quantum est equalitatem in exterioribus comitatus constituenda: liberalitas vero in quantum est immoderata comitatus cupiditatis dimittitur: sed que operationes exteriores non habent speciem ab interioribus passionibus sed magis a rebus exterioribus sicut ex obiectis: ideo per se loquendo operationes exteriores magis sunt materia iusticie quam aliarum virtutum moralium. **Ad 7°** dicitur quod bonum comitatus est finis singularium personarum in comitate existentium: sicut bonum totius finis est cuiuslibet partium. bonum autem unius persone singularis non est finis alterius et ideo iusticia legalis que ordinatur ad bonum comitatus magis se potest extendere ad interiores passiones quibus homo aliquo modo disponitur in seipso quam iusticia particularis que ordinatur ad bonum alterius singularis persone: quibus iusticia legalis principalis se extendat ad alias virtutes quantum ad exteriores operationes earum: in quantum est. scilicet precipit lex fortis opera facere: et que temperantia: et que mansuetudo: ut dicitur in 5. ethicorum.

Ad decimum sic procedit. Videtur quod medium iusticie non sit medium rei. Ratio enim generis salvatur in omnibus speciebus. sed virtus moralis in 2. ethicorum diffinitur esse habitus electivus in medietate extrinsece determinata ratione que ad nos. ergo et in iusticia est medium rationis et non rei.

Ad 1° In his que sunt simpliciter bona non est accipere superfluum et diminutum: et per se nec medium: sicut philosophus de virtutibus: ut dicitur in 2. ethicorum. Sed iusticia est circa simpliciter bona: ut dicitur in 5. ethicorum. ergo in iusticia non est medium rei. **Ad 2°** In alijs virtutibus ideo dicitur esse medium rationis et non rei: quia diversimode accipitur per comparationem ad diversas personas: quia quod uni est multum alteri est parum: ut dicitur in 2. ethicorum. sed hoc etiam observatur in iusticia. non enim eadem pena punitur qui percussit principem: et qui percussit privatam personam. ergo etiam iusticia non habet medium rei: sed medium rationis. **Ad 3°** est quod philosophus in 2. ethicorum assignat modum iusticie secundum proportionem arithmetica quod est medium rei. **Ad 4°** dicitur quod sic supra dictum est: alie virtutes morales principaliter consistunt circa passiones quarum rectificatio non attenditur nisi secundum comparationem ad ipsum hominem cuius sunt passiones. scilicet. quod irascitur et concupiscit per diversas circumstantias. et ideo medium talium virtutum non accipitur secundum proportionem unius rei ad alteram: sed solum secundum comparationem ad ipsum virtuosum. et propter hoc in ipsis est medium solum secundum rationem quo ad nos. sed materia iusticie est exterior operatio secundum quod ipsa vel res cuius est usus debita proportionem habeat ad aliam personam. et ideo medium iusticie consistit in quadam proportionis equalitate rei exterioris ad personam exteriorem. equalitas autem est realiter medium inter maius et minus: ut dicitur in 10. metaphysicorum. unde iusticia habet medium rei. **Ad 5°** dicitur quod hoc medium rei est etiam medium rationis. et ideo in iusticia salvatur ratio virtutis moralis. **Ad 6°** dicitur quod bonum simpliciter dicitur. Uno modo quod est omnibus modis bonum: sicut virtutes sunt bone. et sic in his que sunt bona simpliciter non est accipere medium et extrema. Alio modo dicitur aliquid simpliciter bonum: quia est absolute bonum. scilicet. secundum suam naturam per se: quod non per abusum possit fieri malum: sicut philosophus de divitijs et honoribus. et in talibus potest accipi superfluum diminutum et medium quantum ad homines qui possunt eis uti vel bene vel male: et sic circa simpliciter bona dicitur esse iusticia. **Ad 7°** dicitur quod iniuria illata aliam proportionem habet ad principem et aliam ad personam privatam: et ideo oportet aliter adquirere utramque iniuriam per vindictam quod pertinet ad diversitatem rei et non solum ad diversitatem rationis.

Ad undecimum sic procedit. Videtur quod actus iusticie non sit reddere vicium quod suum est. Augustinus in 14. de trinitate attribuit iusticie: subvenire miseris: sed in subveniendo miseris non tribuimus eis que sunt eorum: sed magis que sunt nostra. ergo iusticie actus non est tribuere vicium quod suum est. **Ad 2°** Tullius in libro de officijs dicit quod beneficentia quam benignitatem vel liberalitatem appellat in ad iusticiam pertinet: sed liberalitatis est de proprio dare alicui non de eo quod est eius. ergo iusticie actus non est reddere vicium quod suum est. **Ad 3°** ad iusticiam pertinet non solum res dispensare debito modo: sed etiam iniurias actiones prohibere: puta homicidia adulteria et alia huiusmodi: sed reddere quod suum est videtur solum ad dispensationem rerum pertinere. ergo non sufficienter per hoc notificatur actus iusticie. quia dicitur actus eius est reddere vicium quod suum est. **Ad 4°** Sed contra est quod Ambrosius dicit in primo de officijs. Iusticia est que vicium quod suum est tribuit: alienum non vendicat: utilitatem propriam negligit ut eam equitatem custodiat. **Ad 5°** dicitur quod sicut dictum est: materia iusticie est operatio exterior secundum quod ipsa vel res que per eam utimur proportionatur alteri persone ad quam per iusticiam ordinamur. hoc autem dicitur esse suum vicium cuius persone quod ei secundum proportionem equalitatem debet. et ideo proprius actus iusticie nihil aliud est quam reddere vicium quod suum est. **Ad 6°** dicitur quod iusticia cuius sit virtus cardinalis quedam alie virtutes secundarie adiunguntur sicut misericordia: liberalitas: et alie huiusmodi virtutes: ut infra patebit. et ideo subvenire miseris quod pertinet ad misericordiam siue ad pietatem. et liberaliter benefacere quod pertinet ad liberalitatem per quodam reductionem attribuit iusticie: sicut principalis virtuti. et per hoc philosophus in 2. ethicorum. **Ad 7°** dicitur quod sic philosophus dicit in 5. ethicorum. De superfluo in his que ad iusticiam pertinet lucrum extrinsece vocatur: sicut et omne quod minus est vocatur damnum. et hoc ideo quia iusticia prius est exercita et communiter exercetur in voluntarijs comutationibus rerum: puta emptione et venditione.

ne in quibus proprie hec nomina dicuntur. et exinde derivatur hec nomina ad omnia circa que potest esse iusticia. et eadem ratio est de hoc quod est reddere unicuique quod suum est.

Ad duodecesimum sic procedit. Utrum iusticia non pertinet ad inter omnes virtutes morales. Ad iusticiam non pertinet reddere alteri quod suum est. ad liberalitatem autem pertinet ad proprio dare quod virtuosius est. ergo liberalitas est maior virtus quam iusticia. **¶** Nullum ornatur nisi per aliquid dignum se sed magnanimitas est ornamentum et iusticie et omnium virtutum: ut dicitur in 4. ethico. ergo magnanimitas est nobilior quam iusticia. **¶** Virtus est circa difficile et bonum: ut dicitur in 2. ethico. sed fortitudo est magis circa difficulta quam iusticia. id est circa pericula mortis: ut dicitur in 3. ethico. ergo fortitudo est nobilior iusticia. **¶** Sed contra est quod Tullius dicit in primo de officiis. In iusticia virtutis splendor est maximus ex quo boni viri nominantur. **¶** Rursus dicendum quod si loquamur de iusticia legali manifestum est quod ipsa est preclarior inter omnes virtutes morales in quantum bonum commune preeminet bono singulari unius persone. et secundum hoc philosophus in 5. ethico. dicit quod preclarissima virtutum videtur esse iusticia: et neque est hesperus neque lucifer ita admirabilis. Sed etiam si loquamur de iusticia particulari precellit inter alias virtutes morales duplici ratione: quarum prima potest sumi ex parte subiecti: quia scilicet est in nobiliori parte anime. id est in appetitu rationali scilicet in voluntate alius virtutum moralibus existentibus in appetitu sensitivo: ad quem pertinent passionibus que sunt in aliis virtutum moralium. Secunda ratio sumitur ex parte obiecti. nam alie virtutes laudantur solum secundum bonum ipsius virtuosus. iusticia autem laudatur secundum quod virtuosus ad alium bene se habet. et sic iusticia quodammodo est bonum alterius: ut dicitur in 5. ethico. et propter hoc philosophus dicit in primo rhetorice. Necesse est maximas virtutes esse eas que sunt alijs honestissime: siquidem est virtus potentia benefactiva. propter hoc et fortes et iustos maxime honorant: quoniam fortitudo est utilis in bello. iusticia autem in bello et in pace. **¶** Ad primum ergo dicitur quod liberalitas: et si de suo det: tamen hoc facit in quantum in hoc considerat quod est proprie virtutis bonum. iusticia autem dat alteri quod suum est quasi considerans bonum commune: et propterea iusticia obstat ad omnes liberalitas asit ad omnes se extendere non potest. et iterum liberalitas que de suo dat supra iusticiam fundatur per quam conservatur unicuique quod suum est. **¶** Ad 2. dicitur quod magnanimitas quoniam supervenit iusticie auget eius bonitatem que tamen sine iusticia nec virtutis rationem haberet. **¶** Ad 3. dicitur quod fortitudo et si consistat circa difficultiora: non tamen est circa meliora cum sit solum in bello utilis iusticia autem et in pace et in bello: sicut dictum est.

De iniusticia.

Dō. liv.

Unde considerandum est de iniusticia. **¶** Et circa hoc quaeruntur quatuor. primo utrum iniusticia sit speciale vicium. 2. utrum iniusta agere sit proprius iniusti. 3. utrum aliquis possit iniustum pati non volens. 4. utrum iniusticia ex suo genere sit peccatum mortale.

Ad primum sic procedit. Utrum iniusticia non sit vicium speciale. **¶** Dicitur in 1. Jo. 3. Omne peccatum est iniquitas: sed iniquitas videtur idem esse quod iniusticia: quia iniusticia est equalitas quaedam. unde iniusticia idem videtur esse quod inequalitas sive iniquitas. ergo iniusticia non est speciale peccatum. **¶** Nullum speciale peccatum opponitur omnibus virtutibus: sed iniusticia opponitur omnibus virtutibus. nam quantum ad adulterium opponitur castitati: quantum ad homicidium opponitur mansuetudini: et sic de alijs. ergo iniusticia non est speciale peccatum. **¶** Iniusticia iusticie opponitur que in voluntate est: sed omne peccatum est in voluntate ut Augustinus dicit. ergo iniusticia non est speciale peccatum. **¶** Sed hoc est quod iniusticia iusticie opponitur: sed iusticia est speciale virtus. ergo iniusticia est speciale peccatum. **¶** Rursus dicitur quod iniusticia est duplex. Una quodammodo illegalis que opponitur legali iusticie. et hec quodammodo secundum eandem est speciale vicium in quantum respicit speciale obiectum. scilicet bonum commune quod continentur: sed quantum ad intentionem est vicium generale: quia per contemptum boni communi potest haberi

ad omnia peccata deduci: sic et omnia vicia in quantum repugnant bono communi iniusticie habent rationem quasi ab iniusticia derivata sic et supra de iusticia dictum est. Alio modo dicitur iniusticia secundum inequalitatem quaedam ad alterum: puta scilicet homo vult habere plus de bonis: puta divitijs et honoribus. et minus de malis: puta laboribus et doloribus. et sic iniusticia habet magis speciale. et est particulare virtutis iusticie particulari oppositum. **¶** Ad primum ergo dicitur quod sic iusticia legalis dicitur per comparationem ad bonum commune humanum: ita iusticia divina dicitur per comparationem ad bonum divinum cui repugnat omne peccatum. et secundum hoc omne peccatum dicitur esse iniustum. **¶** Ad 2. dicitur quod iniusticia est particularis opponitur indirecte omnibus virtutibus in quantum exterioribus est actus pertinet ad iusticiam et ad alias virtutes morales: sed diversimode: sic supra dictum est. **¶** Ad tertium dicitur quod voluntas sic et ratio se extendit ad materiam totam moralem. scilicet ad passionibus et operationibus exterioribus que sunt ad alterum: sed iusticia perficit voluntatem solum secundum quod se extendit ad operationibus que sunt ad alteram. et similiter iniusticia.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod aliquis dicitur iniustus ex hoc quod facit iniustum. **¶** Habetur in 1. specificantur per obiecta: ut ex supra dicitur per 3. per primum obiectum iusticie est iustum. et proprium obiectum iniusticie est iniustum. ergo et iustus dicitur est aliquis ex hoc quod facit iustum. et iniustus ex hoc quod facit iniustum. **¶** Sed philosophus dicit in 5. ethico. falsam esse opinionem quodammodo que estimat in parte hominis esse ut statim faciat iniustum: et quod iustus si possit minus facere iniustum quam iniustus: hoc autem non est nisi facere iniustum esse proprium iniusti. ergo aliquis iudicandus est iniustus ex hoc quod facit iniustum. **¶** Eodem modo se habet omnis virtus ad proprium actum: et eadem ratio est de vitijs oppositis: sed quicunque facit aliquid in temperatum dicitur in temperatum. ergo quicunque facit aliquid iniustum dicitur iniustus. **¶** Sed hoc est quod philosophus dicit in 5. ethico. quod aliquis facit iniustum et iniustus non est. **¶** Rursus dicitur quod sic obiectum iusticie est aliquid equaliter in rebus exterioribus: ita et obiectum iniusticie est aliquid inequaliter puta scilicet alicui attribuitur plures vel minus quam sibi competat. ad hoc autem obiectum comparatur habitus iniusticie mediante proprio actu qui vocatur iniustificatio. **¶** Hoc ergo contingere quod facit iniustum non est iustus dupliciter. Uno modo proprio defectu comparationis ipsius operationis ad proprium obiectum: quod quidem recipit speciem et nomen a se obiecto: non autem ab obiecto per accensum in his autem que sunt proprio fine per se dicitur aliquid quod est intentum per accensum aut quod est propter intentionem. et ideo si aliquis faciat aliquid quod est iniustum non intendens iniustum facere: puta cum hoc faciat per ignorantiam non estimans se iniustum facere: tunc non facit iniustum per se et formaliter loquendo: sed solum per accensum et quasi materialiter faciens id quod est iniustum. unde talis operatio non denotatur iniustificatio. Alio modo potest contingere proprio defectu comparationis ipsius operationis ad habitum. puta scilicet iniustificatio procedere quoniam quodammodo ex aliquo passione puta ire vel cupiditate. quoniam autem ex electione: quoniam scilicet ipsa iniustificatio per se placet. et tunc proprie procedit ab habitu: quia unicuique habenti aliquem habitum est secundum se acceptum quod convenit illi habenti facere. ergo iniustum ex intentione et electione est proprium iniusti secundum quod iniustus dicitur quod habet iniusticie habitum. sed facere iniustum propter intentionem vel ex passione potest aliquis absque habitu iniusticie. **¶** Ad primum ergo dicitur quod obiectum per se et formaliter acceptum specificat habitum: non autem puta accipitur materialiter et per accensum. **¶** Ad 2. dicitur quod non est facile cuique facere iniustum ex electione quasi aliquid per se placet et non proprio aliud sed hoc proprium est habitus habitum: ut ibidem philosophus dicit. **¶** Ad 3. dicitur quod obiectum temperantie non est aliquid exterius constitutum sic obiectum iusticie: sed obiectum temperantie accipitur. id est temperatum accipitur solum in comparisonem ad ipsius hominem. et ideo quod est per accensum et propter intentionem non potest dici temperatum nec materialiter nec formaliter. et sicut neque in temperatum: et quantum ad hoc est dissimile iniusticia et in alijs virtutibus moralibus: sed quantum ad comparisonem operationis ad habitum in omnibus similiter se habet.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod aliquis possit pati iniustum volens. **¶** Iniustum enim est in equaliter. ut dicitur est. sed aliquis ledendo seipsum recedit ab equalitate sicut et ledendo alium. ergo aliquis potest sibiipsum facere iniustum sic et alteri: sed quicunque facit iniustum volens facit. ergo aliquis volens potest pati iniustum maxime a seipso. **¶** Nullus secundum legem civilem puniatur nisi proprio hoc quod facit aliquis iniusticia: sed illi qui iterum se ipsos puniunt sed legem civitatum in hoc quod puniunt antiquos

honore sepulture: ut p^o p^o p^o m^o i. 5. et h^o. g^o aliq^o p^ot facē sibi ipsi iniustū. et ita cōtingit q^o aliq^o iniustū patiat^o volens. **C^o p^o.** Nullus facit iniustū nisi alicui patenti iniustū: s^o con- tingit q^o aliquis faciat iniustum alicui hoc volenti: puta si veda^o rē carius q^o valeat. g^o contingit aliq^o volentē aliq^o iniustum pati. **C^o Sed** h^o ē q^o iniustū pati oppositū ei q^o ē iniustum facere. sed nullus facit iniustum nisi volēs ergo p^o oppositū nullus patit iniustū nisi volēs. **C^o R^o.** d^ont q^o actio de sui rōne pcedit ab agēte. passio at^o s^om p^oriam rōnē ē ab alio. vñ nō p^ot eē idē s^oz idē agēs et patēs. ut d^o i. 3. et 8. p^obicoz. p^oncipiū at^o p^oriam agēdi in hoīb^o est volun- tas. et iō illd^o p^orie et p^o se hō facit q^o volēs facit. et ecōtra rō illud p^orie hō patit q^o p^oter voluntatē suam patit: q^o inq^ostū est volens p^oncipiū ē ex seipso. et ideo inq^ostū hōmōi magis ē agēs q^o patēs. d^om est g^o q^o iniustū p^o se et formalr loq^ondo nullus p^ot facē nisi volēs: nec pati nisi no- lēs: p^o accidēs at^o et q^osi maliter loq^ondo p^ot aliq^o id q^o ē de se iniustū vel facere nolēs: sic cū q^os p^oter itentioez operat^o vel pati volēs. sic cū aliq^o plus alteri dat sua voluntate q^o debeat. **C^o Ad p^om** ergo d^oz q^o cū aliq^o sua voluntate dat alicui id q^o ei nō d^oz: nō facit nec iniusticiā nec ieq^olitatē hō .n. p^o sua voluntate possidet res. et ita nō est p^oter p^oportionē si aliq^o ei subtrahat: s^o s^om p^oriā voluntate: vel a seipso vel ab alio. **C^o Ad 2°** d^oz q^o aliq^o p^osona singularis p^ot duplr p^osiderari. Uno mō s^om se. et sic si sibi aliq^o nocumētū i- ferat p^ot q^odē h^ore rōnē alteri^o p^octi: puta itēperatē vel im- prudētie: nō t^o rōnē iniusticie: q^o sicut iusticia semp est ad alterū ita et iniusticia. Alio mō p^ot p^osiderari aliq^o hō inq^ostū ē aliq^o civitatis. s. p^o vel inq^ostū ē aliq^o dei. s. creatura et imago. et sic q^o seipm occidit iniuriā q^odē facit nō sibi: s^oz cimi- tati et deo. et iō punit tā s^om legē diuinā q^o s^om legē huma- nā: sic de fornicatiōe apls dic. Sigs tēpluz dei violauerit dispdet ipm ds. **C^o Ad 3°** d^oz q^o passio ē effect^o actionis exterioris. in hoc aut q^o ē facere et pati iniustū: id q^o mall- ter ē attēdit s^om id q^od exeri^o agit. put in se cōsiderat: ut d^om ē. id aut q^o ē sibi formale et p^o se attendit s^om volunta- tem agētis et patētis: ut ex d^ois p^oz: d^om ē g^o q^o aliq^o fa- cere iniustū et aliū pati iniustū maliter loq^ondo semp se cū comittant: s^o si fo: malr loq^omur facere aliq^o p^ot iniusti itē dens iniustū facere: t^o ali^o nō patiet iniustū: q^o volēs pa- tiet. et ecōverso p^ot aliq^o pati iniustū si nolēs id q^o ē iniu- stum patiat: et t^o ille q^o hoc facit ignorans nō faciet iniustū formaliter sed materialiter tantum.

Ad quartū sic pcedit. Uidet q^o nō q^ocuq^o facit iniustū peccet mortali. Pec- catū. n. veniale mortali opponit: s^oz q^oniq^o veniale p^octū ē q^o aliq^o faciat iniustū. dic. n. p^ohs in. 5. et h^o. de iniusta agētib^o loquēs. Quicūq^o nō solū ignorātes: s^oz et p^o ignorātia pec- cant venialia sūt. g^o nō q^ocuq^o facit iniustū mortali peccat. **C^o p^o.** Qui i aliquo paruo iniusticiā facit parū a medio de- clinat. s^oz hoc v^o eē tolerabile et iter minima maloz cōpu- tandū: ut p^o p^o p^o m^o in. 2. et h^o. nō g^o q^ocuq^o facit iniustū pec- cat mortali. **C^o p^o.** Charitas ē m^o oīz v^otutū ex cui^o h^oie- tate aliq^o peccatū d^o mortale. s^oz nō oīa p^octā opposita alijs v^otutib^o sunt mortalia. g^o et neq^oz facere iniustum semp est p^octū mortale. **C^o Sed** h^o. Quicq^o ē h^o legē dei ē peccatus mortale. s^oz q^ocuq^o facit iniustū facit h^o p^oceptū legis dei: q^o vel reducit ad furtū vel ad adulteriū vel ad homicidiū vel ad aliq^o hōmōi: ut ex sequētib^o patebit. g^o q^ocuq^o facit iniustū peccat mortali. **C^o R^o.** d^om q^o sicut supra d^om ē cū de d^oria p^octoz ageret: p^octū mortale ē q^od h^oiat charita- ti p^o quā ē aīe vīta. oē at^o nocumētū alteri illatū ex se charita- ti repugnat q^o monet ad volēdū bonū alteri^o. et iō cū iniu- sticia semp p^osistat in nocumēto alteri^o: manifestū ē q^o face- re iniustū ex g^oie suo ē p^octū mortale. **C^o Ad p^om** g^o d^om q^o illud v^obū p^obi itelligit de ignorātia facti quā ipse vocat ignorātia p^oiculariū circūstātiāz q^o meret veniā: nō autēz de ignorātia iuris q^o nō excusat. q^o aut ignorāz facit iniustū nō facit iniustū nisi p^o accidēs: ut supra dictūz ē. **C^o Ad 2°** d^om q^o ille in p^ois facit iniusticiā deficit a p^ofecta rōne ei^o q^o ē iniustū facē inq^ostū p^ot reputari nō eē oīo h^o voluntatez ei^o q^o hoc patit: puta si auferat aliq^o alicui vñū pomū vel

aliq^o tale de quo p^obabile ē q^o ille ide n^o ledat nec ei displi- ceat. **C^o Ad 3°** d^om q^o p^octā q^o sūt h^o alias v^otutes nō semp sunt i nocumētū alteri^o: sed ip^ortat inordinatiōē q^odā cir- ca passiones humanas. vñ nō est similis ratio.

C^o De iudicio.

Q^o. lx.

Unde considerādū ē de iudicio

C^o Et circa hoc q^orit^o sex.

1° v^otrū iudiciū sit act^o iusticie.

2° v^otrū sit licitū iudicare. 3° v^otrū per

suspitiōes sit iudicandum. 4° v^otrū du-

bia sint in meliore p^otez iterp^otanda. 5°

v^otrū iudiciū semp sit s^om leges scriptas

p^oferendū. 6° v^otrū iudiciū per vsurpationē p^ouertatur.

Ad primū sic pcedit. Uidet q^o iudiciū nō sit

act^o iusticie. Dicit. n. p^ohs i p^o et h^o.

q^o vnusq^oq^oz bñ iudicat q^o cognoscit. et sic iudiciū ad v^oz co-

gnoscitiā p^otinere v^o. v^oz aut cognoscitiā p^o prudētiā p^ofi-

cit. g^o iudiciū magis p^otinet ad prudētiā q^o ad iusticiā q^o est

in uolūtate: ut d^om ē. **C^o p^o.** Apl^os dic. 1. ad Cor. 2. Spūa-

lis iudicat oīa. s^oz hō marie efficit spūal^o p^o v^otutē charitatis

q^o diffundit i cordib^o n^oris p^o spūm sanctū q^o dat^o ē nobis ut

d^oz 1 Ro. 5. g^o iudiciū magis p^otinet ad charitatem q^o ad iu-

sticiā. **C^o p^o.** Ad vnāquāq^oz v^otutē p^otinet rectū iudiciū circa

p^oriā m^oim: q^o v^otuosus i singulis ē regula et mēsurā s^om

p^ohm in li. et h^o. nō g^o iudiciū magis p^otinet ad iusticiā q^o ad

alias v^otutes morales. **C^o p^o.** Iudiciū v^o ad solos iudices

p^otinere. act^o at^o iusticie inenit in oīb^o iustis. cū ergo nō soli

iudices sint iusti: v^o q^o iudiciū nō sit act^o p^orius iusticie.

C^o Sed h^o est q^od in p^os. d^oz quoadusq^o iusticia p^ouertat in iu-

diciū. **C^o R^o.** d^om q^o iudiciū p^orie noiāt actum iudicis

inq^ostū iudex ē. iudex at^o d^oz q^osi ius dicēs. ius at^o d^oz obiectū

iusticie: ut supra hitū ē: et iō iudiciū ip^ortat s^om p^omā noiā

ip^ortat diffinitionē vel determinationē iusti uel iuris. q^o

at^o aliq^o bñ diffiniat aliq^o in opib^o v^otuosis p^orie p^oce-

dit ex hitū v^otutis: sicut castus recte determinat ea que p^o

tinēt ad castitatē. et iō iudiciū q^o ip^ortat rectā determīna-

tionē ei^o q^o ē iustū p^orie p^otinet ad iusticiā. p^opter quod

p^ohs i. 5. et h^o. dicit q^o hoīes ad iudicē cōfugiūt sicut ad

q^odā iusticiā aīatā. **C^o Ad p^om** g^o d^oz q^o nomen iudicij q^od

s^om p^omā ip^ortationē significat rectā determinationē iustoz

ampliā ē ad significādū rectā determinationē i q^obuscūq^o

reb^o tā in speculatiuis q^o in practicis. i oīb^o t^o ad rectum

iudiciū duo requirūt. quoz vnū ē ipsa v^ot^o p^oferens iudi-

ciū. et sic iudiciū ē act^o rōnis. dicere. n. vel diffinire aliq^o

rōnis ē. aliud at^o ē dispō iudicātis ex q^o h^o idoneitatē ad re-

cte iudicādū: et sic i his q^o p^otinēt ad iusticiā iudiciū p^oce-

dit ex iusticia: sicut et in his q^o ad fortitudinē p^otinēt ad forti-

tudine. sic g^o iudiciū ē q^odē act^o iusticie sic iclinātis ad recte

iudicādū: p^orudētie at^o sic iudiciū p^oferētis. vñ et synesis ad

prudētiā: p^otinēs d^oz bñ iudicatiua: ut supra hitūz ē. **C^o Ad**

2° d^oz q^o hō spūalis ex hitū charitatis h^o inclinationē ad

recte iudicādū de oīb^o s^om regulas diuinās ex q^o iudiciū

p^o donū sapientie p^onūciat sic iust^o p^o v^otutē p^orudētie p^onūciat

iudiciū ex regnlis iuris. **C^o Ad 3°** d^om q^o alie v^otutes or-

dīnāt hoīez in seipso. s^oz iusticia ordinat hoīez ad aliū: ut ex

d^ois p^oz. hō at^o ē d^ois eoz q^o ad ipm p^otinēt: nō at^o ē d^ois eoz

q^o ad aliū p^otinēt. et iō in his q^o sunt s^om alias v^otutes nō re-

qrūt nisi iudiciū v^otuosū: extēso t^o noiē iudicij: ut d^om ē. s^oz

in his q^o p^otinēt ad iusticiā requirūt v^otrū iudiciū alicui^o sup^oio-

ris q^o v^otrūq^oz valeat arguere et ponere manū suā in ambo-

bus: et p^o hoc iudiciū spūal^o p^otinet ad iusticiā q^o ad aliq^o aliā v^otutē. **C^o Ad 4°** d^om q^o iusticia in p^oncipe q^odē ē sicut

v^otus architectonica q^osi impans et p^ocipiēs q^od iustū ē. i sub-

ditis at^o ē tanq^oz v^otus executiua et ministrās. et iō iudiciū

q^o ip^ortat diffinitionē iusti p^otinet ad iusticiā s^om q^o ē p^ou-

cipalio: i modo in p^oncipite.

Ad secundū sic pcedit. Uidet q^o non sit v^o

citum iudicare. **Ad. n.** infligit

aut omnis deus est. ergo nulli homini licet iudicare. **C. P.** Nullus homo est sine peccato: secundum illud. 1. Ioan. primo. Si dixerimus quod peccatum non habemus nos ipsos seducimus: sed peccatum non licet indicare: sed illud. Ro. 2. Inexcusabiles estis omnes homines omnes qui iudicatis. in quo. n. alter iudicatis seipsum condemnatis. eadem. n. agis qui iudicatis ergo nulli est licitum iudicare. **C. Sed** hoc est quod dicitur Deuter. 16. Iudices et magistros constitues in omnibus portis tuis: ut iudicet populum iusto iudicio. **C. R. n.** dicitur quod iudicium intantum est licitum in quantum est iusticie actus. sic autem ex predictis patet: Ad hoc quod iudicium sit actus iusticie tria reperiuntur. primo quod ut procedat ex inclinatione iusticie. 2o quod procedat ex auctoritate presidentis 3o quod procedat secundum rectam rationem prudentie: quod cumque aut horum defuerit iudicium erit vitiosum et illicitum. Uno quod modo quando est hoc rectitudinem iusticie. et sic dicitur iudicium perversum vel iniustum. Alio modo quando homo iudicat in his in quibus non habet auctoritatem. et sic dicitur iudicium usurpatum. 3o modo quando deest certitudo rationis: puta cum aliquis de his iudicat que sunt dubia vel occulta propter aliquas leues coniecturas. et sic dicitur iudicium suspiciosum vel temerarium. **C. Ad** primum ergo dicitur quod dominus ibi prohibet iudicium temerarium quod est de intentione cordis vel de alijs incertis: ut Aug. dicit in libro de sermone domini in monte: vel prohibet iudicium de rebus diuinis de quibus cum sint supra nos non debemus iudicare: sed simpliciter ea credere: ut Hilari dicit super Mat. vel prohibet iudicium quod non fit ex benivolentia. sed ex animi amaritudine: ut Chrysostomus dicit. **C. Ad** 2um dicitur quod iudex constituitur ut mister dei. unde dicitur Deuter. 16. Qui iustum est iudicare: et postea subdit: quod dei est iudicium. **C. Ad** 3um dicitur quod illi qui sunt in granibus peccatis non debent iudicare eos qui sunt in eisdem peccatis vel minoribus: ut Chrysostomus dicit super illud Mat. 7. Nolite iudicare. et precipue hoc est intelligendum quando illa peccata sunt publica: quod ex hoc grauius scandalum in cordibus aliorum. si autem non sunt publica: sed occulta: et necessitas iudicandi imineat propter officium: potest cum humilitate et timore vel arguere vel iudicare. unde Aug. dicit in libro de sermone domini in monte. Si inuenierim uos in eodem nicio esse congemiscam et ad pariter conandum initem. nec tamen propter hoc homo sic seipsum condemnat ut nouum condemnationis meritum sibi acquirat: sed quod condemnat alium ostendat se sibi condemnabilem esse propter idem peccatum vel simile.

Ad tertium sic procedit. Ut quod iudicium ex suspitione procedens non sit illicitum. Suspectio. n. uel est opinio incerta de aliquo malo. unde et philosophus in 6. ethici. ponit quod suspitio se habet et ad uerum et ad falsum: sed de singularibus contingens non potest haberi opinio nisi incerta: cum ergo iudicium humanum sit circa humanos actus qui sunt in singularibus et contingentibus: unde quod nullum iudicium est licitum si ex suspitione iudicare non liceret. **C. P.** Per iudicium illicitum fit aliqua iniuria. primo: sed suspitio mala in sola opinione hominis consistit. et sic non uel ad iniuriam alterius pertinere. ergo suspitionis iudicium non est illicitum. **C. P.** Si sit illicitum oportet quod ad iniusticiam reducat: quod iudicium est actus iusticie: ut dicitur in 6. ethici: sed iniusticia ex suo genere semper est peccatum mortale ut supra habitum est: ergo suspitionis iudicium est semper peccatum mortale si est illicitum. sed hoc est falsum: quod suspitiones vitare non possumus: ut dicitur glo. Aug. super illud. 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare. ergo iudicium suspiciosum non uel est illicitum. **C. S. 3.** est quod Chrysostomus super illud Mat. 7. Nolite iudicare etc. dicit. Dominus hoc mandato non prohibet christianos ex benivolentia alio corripere: sed ne per factantiam iusticie sue christianos despiciant et solis plerumque suspitionibus odietes ceteros et condemnantes. **C. R. n.** dicitur quod sic Tullius dicit suspitio importat opinionem mali quando ex leuibus indicibus procedit et contingit: ex tribus. Uno quod modo ex hoc quod aliquis ex seipso malus est. et ex hoc ipso omni conscius sue malicie facilius de alijs malum opinatur: secundum illud Ecclesiastes. 10. In uia stultus ambulans cum ipse sit insipiens omnes stultos estimat. Alio modo puenit ex hoc quod aliquis male efficit ad alterum. cum. n. aliquis contemnit vel odit aliquem aut irascitur vel uidet ei ex leuibus signis opinatur mala de ipso: quod unusquisque facilius credit quod appetit. Tertio modo puenit ex longa experientia. unde philosophus dicit in 2. rhetorice quod senes sunt maxime suspiciosi: quod multoties experti sunt aliorum defectus puenit autem due suspitionis causa manifeste pertinet ad pueritatem affectus. Tertia uero causa diminuit rationem suspitionis in quantum ex pericia ad certitudinem proficit que est hoc rationem suspitionis: et ideo suspitio uicium quoddam importat: et quanto magis procedit suspitio

tanto magis est uiciosum. Est autem triplex gradus suspitionis. Primum quod gradus est ut homo ex leuibus indicibus de bonitate alicui dubitare incipiat. et hoc est ueniale et leue peccatum. pertinet. n. ad tetationem humanam sine qua uita ista non ducitur: ut habet in glo. super illud primo ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare. Secundus gradus est cum aliquis pro certo militiam alteri estimat ex leuibus indicibus. et hoc si sit de aliquo grauius est peccatum mortale in quantum est sine contemptu proximi. unde glo. Ibidem subdit. Et si ergo suspitiones vitare non possumus: quod homines sumus: iudicia tamen. diffinitiuas firmasque sententias committere debemus. Tertius gradus est cum aliquis iudex ex suspitione procedit ad aliquem condemnandum. et hoc directe ad iniusticiam pertinet. unde est peccatum mortale. **C. Ad** primum ergo dicitur quod in humanis actibus inuenitur aliqua certitudo: non quidem sicut in demonstratiuis: sed secundum quod conuenit tali materie: puta cum aliquid per idoneos testes probatur. **C. Ad** 2um dicitur quod ex hoc ipso quod aliquis malam opinionem habet de alio sine causa sufficienti idebitur contemnit ipsum. et ideo iniuriatur ei. **C. Ad** 3um dicitur quod quod iusticia et iniusticia est circa exteriores operationes: ut dictum est: tunc iudicium suspiciosum directe ad iniusticiam pertinet quando ad actum exteriorum procedit. et tunc est peccatum mortale: ut dicitur in iudicium autem interiorum pertinet ad iniusticiam secundum quod comparatur ad exterius iudicium ut actus interiorum ad exteriorum: sicut concupiscentia ad fornicationes: et ira ad homicidium.

Ad quartum sic procedit. Uides quod dubia non sunt in meliore parte interpretanda. Iudicium. n. magis debet esse de eo quod ut in pluribus accidit sed in pluribus accidit quod aliqui male agant: quod stultorum est numerus infinitus: ut dicitur Ecclesiastes. 1. Propter. n. sunt scelus hominis ad malum ab adolescentia sua: ut dicitur Genes. 8. ergo dubia magis debemus interpretari in malum quam in bonum. **C. P.** Aug. dicit quod ille pie et iuste uiuit qui rex iteger est estimatus: in neutra parte declinat: sed ille qui interpretatur in meliorem quod dubium est declinat in alteram partem. ergo hoc non est faciendum. **C. P.** Homo debet diligere primum sicut seipsum sed circa seipsum homo debet dubia interpretari in peiorem partem: sed illud Job. 9. Verebar omnia opera mea. ergo uel quod ea que sunt dubia circa primos sunt in peiorem partem interpretanda. **C. S. 3.** est quod Ro. 14. super illud: qui non manducat manducatum non iudicet: dicitur Glo. Dubia in meliore parte sunt interpretanda. **C. R. n.** dicitur quod sic dicitur: ex hoc ipso quod aliquis habet malam opinionem de alio absque insufficienti causa iniuriatur ei et contemnit ipsum. nullus autem debet alium contemneri uel nocumetur quodcumque inferre absque causa cogere. et ideo ubi non appareret manifesta indicia de malo alicui debemus esse ut bonum habere: in meliore parte interpretando quod dubium est. **C. Ad** primum ergo dicitur quod potest contingere quod ille qui in meliore parte interpretatur frequenter fallit. sed meliorem est quod aliquis frequenter fallat habens bonam opinionem de aliquo malo homine quam quod rari fallat habens malam opinionem de aliquo bono: quod ex hoc fit iniuria alicui: non autem ex primo. **C. Ad** 2um dicitur quod aliud est iudicare de rebus et aliud de hominibus. in iudicio. n. in quo de rebus indicamus non attendit bonum vel malum ex parte ipsius rei de qua indicamus: enim nihil nocet quod licet cumque iudicemus de ipsa: sed attendit ibi solum bonum iudicantis si uere iudicet: uel malum si falso: quod uerum est bonum in intellectu falsum autem est malum ipsi: ut dicitur in 6. ethici. et ideo unusquisque debet nitenti ad hoc quod de rebus iudicet secundum quod sunt: sed in iudicio quod iudicamus de hominibus precipue attendit bonum et malum: et ex parte eius de quo iudicatur qui in hoc ipso bono: abilis habetur quod bonus iudicatur. et contemptibilis si iudicetur malus et ideo ad hoc potius tendere debemus in tali iudicio quod hominem iudicemus bonum nisi manifesta ratio in contrariis appareat. ipsi autem homini iudicanti falsum iudicium quo bene iudicat de alio non pertinet ad malum intellectus ipsius sicut nec ad eius perfectionem pertinet secundum se cognoscere ueritatem singularium contingentium: sed magis pertinet ad bonum effectum. **C. Ad** 3um dicitur quod interpretari aliquid in deteriore vel meliorem partem contingit dupliciter. Uno modo per quoddam supponere. et sic cum debemus aliquibus malis adhibere remedium siue nostris siue alienis: expedit ad hoc ut securi remedium opponatur quod supponatur id quod est deterius: quod remedium quod est efficax contra maius malum: multo magis est efficax contra minus malum. Alio modo interpretamur aliquid in bonum uel malum diffiniendo siue deter

minando. et sic in rerum iudicio dicitur aliquis nisi ad hoc ut interpretetur unquam secundum quod est. in iudicio autem personarum ut interpretetur in melius. sicut dictum est.

Ad quintum sic procedit. Videtur quod non sit semper leges scriptas iudicandum. Semper enim videtur esse iniustum iudicium. sed quoniam leges scripte continent iniustitiam: sicut illud Isa. 10. Uel qui condiderunt leges iniustas: et scribentes iniustitiam scripserunt. ergo non semper est secundum leges scriptas iudicandum. **¶** Iudicium operum est de singularibus eventibus. sed nulla lex scripta potest omnes singulares eventus comprehendere: ut patet per philosophum in 1. 2. ethicorum. ergo videtur quod non semper sit secundum leges iudicandum. **¶** 2. ex ad hoc scribitur ut sententia legislatoris manifeste sit. sed quoniam contingit quod si ipse legislator prius esset aliter iudicaret. ergo non est semper secundum leges scriptas iudicandum. **¶** 3. est quod Augustinus dicit in libro de vera religione. In istis temporalibus legibus quibus de his homines iudicent cum eas instituerit cum tamen fuerit iustitiae et firmitate non licebit iudicibus de eis iudicare: sed secundum ipsas. **¶** 4. dicitur quod sic dicitur est: iudicium nihil aliud est quam quaedam definitio vel determinatio eius quod iustum est. sit autem ante aliquid iustum dupliciter. Uno modo ex ipsa natura rei: quod dicitur ius naturale. Alio modo ex quodam dicto inter homines: quod dicitur ius positum: ut supra habitum est. leges autem scribuntur ad utriusque iuris declarationem aliter tamen et aliter. nam legis scriptura ius quod deum naturale continet sed non instituit. non habet enim robur ex lege: sed ex natura: ius autem positum scriptura legis continet et instituit dantes auctoritatis robur. et ideo necesse est quod iudicium fiat secundum legis scripturam: alioquin iudicium deficeret vel a iusto naturali vel a iusto positum. **¶** Ad primum ergo dicitur quod lex scripta: sicut si datur robur iuri naturali: ita nec potest ei robur minuire vel auferre: quod nec voluntas hominis potest imutare naturam. et ideo si scriptura legis continet aliquid contra ius naturale iniusta est: nec habet vim obligandi. ubi enim ius positum locum habet ubi quodammodo ad ius naturale nihil differt utrum sic vel aliter fiat: sic supra habitum est. et ideo nec tales scripturae leges dicuntur: sed potius legis corruptiones: ut supra dicitur est et ideo secundum eas non est iudicandum. **¶** Ad 2. dicitur quod sic leges iniuste secundum se habent iuri naturali vel semper vel ut in pluribus: ita et leges que sunt recte posite in aliquibus casibus deficiunt: in quibus si seruari debent contra ius naturale. et ideo in talibus non est secundum leges iudicandum. sed recurrendum ad equitatem quam intendit legislator. unde in iurisprudentia dicitur. Nulla ratio iuris aut equitatis benignitas patitur: ut que salubriter pro utilitate hominum introducuntur ea nos duriore interpretatione quam ipsorum commodum producant ad seueritatem: et in talibus et legislator aliter iudicaret. et si considerasset lege determinasset. et per hoc patet responsio ad tertium.

Ad sextum sic procedit. Videtur quod iudicium per usurpationem non reddat iustum. Iusticia enim est rectitudo quaedam in agendis: sed nihil debet vitari a quocumque dicitur: sed a quocumque est accipiendum. ergo est nihil debet iusticie a quocumque iustum determinetur quod pertinet ad rationem iudicij. **¶** 1. potest punire ad iudicium pertinet. sed aliquid laudabile leguntur peccata punisse quod tamen auctoritate non habebat super illos quos puniebant sicut moyses occidendo egyptios: ut habetur Exo. 2. et pharaones filii Eleazari zambri filium Salami: ut legitur Numeri. 25. Et reputatum est ei ad iustitiam. ut dicitur in psalmo. ergo usurpatione iudicij non pertinet ad iustitiam. **¶** 2. potestas spiritualis distinguitur a temporalis: sed quoniam prelati habentes spirituales potestates introuunt se de his que pertinet ad secularem potestatem. ergo usurpatum iudicium non est illicitum. **¶** 3. Sicut ad recte iudicandum requiritur auctoritas: ita et iusticia iudicantis et scia: ut ex supra dictis patet. sed non dicitur iudicium esse iniustum si aliquis iudicet non habens habitum iusticie vel non habens scientiam iuris. ergo et neque iudicium usurpatum quod sit per defectum auctoritatis semper erit iniustum. **¶** 4. est quod dicitur in Ro. 14. Tu quis es qui iudicas alienum seruum. **¶** 5. dicitur quod cum iudicium sit seruandum secundum leges scriptas: ut dicitur est: ille qui iudicium fert legis dicitur quodammodo interpretatur applicando ipsum ad particulare negocium: cum autem eiusdem auctoritatis sit legem interpretari et legem condere: sic lex condita non potest nisi publica auctoritate ita nec iudicium ferri potest nisi publica auctoritate: que quidem se extendit ad eos qui committunt subdunt. et ideo sicut iniustum esset ut aliquis constringeret alium ad legem seruandam que non esset publica auctoritate sancita: ita et iniustum est si aliquis compellat aliquem ferre iudicium

quod publica auctoritate non fertur. **¶** Ad primum ergo dicendum quod pronuntiatio veritatis non importat compulsionem ad hoc quod suscipiat: sed liberum est unicuique eam recipere vel non recipere. potest vult: sed iudicium importat quaedam impulsionem. et ideo iniustum est quod aliquis iudicet ab eo qui publicam auctoritatem non habet. **¶** Ad 2. dicitur quod moyses videtur egyptios occidisse quasi ex inspiratione diuina auctoritate adeptus ut videtur per hoc quod dicitur Actuum. 7. quod percussio egyptio estimabatur ad moyses intelligere fratres suos: quoniam dominus per manum ipsius daret salutem israel. Uel potest dici quod moyses occidit egyptios defendendo eum qui iniuriam patiebatur cum moderamine inculpate tutele. unde Ambrosius dicit in libro de officiis. quod non repellit iniuriam a socio cum potest tamen esse in vitio que ille qui facit: et adducit exemplum ad moyses. Uel potest dici sicut dicit Augustinus in quonibus Exo. quod sicut terra ante vicia semina herbarum inutilium fertilitate laudatur: sic illud ad moyses factum vitiosum quod fuit sed magne fertilitatis signum gerebat: inquit. scilicet erat signum virtutis eius qua populus liberaturus erat. De pharaone autem dicitur quod ex inspiratione diuina zelo dei commotus hoc fecit. vel quod sed non dicitur esse summus sacerdos: erat tamen filius summi sacerdotis et ad eum hoc iudicium pertinebat sicut et ad alios iudices quibus hoc erat preceptum. **¶** Ad 3. dicitur quod potestas secularis subdit spirituali sicut corpus anime. et ideo non est usurpatum iudicium si spiritualis prelatus se introumittat de temporalibus que ad ea in quibus subdit ei secularis potestas vel que ei a seculari potestate relinquuntur. **¶** Ad 4. dicitur quod habitus scie et iusticie sunt perfectiones singularis persone. et ideo per eorum defectum non dicitur usurpatum iudicium sicut per defectum publice auctoritatis ex quo iudicium vim coactiuam habet.

De partibus iusticie.

Q^o. lvi.

Unde considerandum est de partibus iusticie. Et primo de partibus subiectiuis que sunt species iusticie. scilicet distributiuam et commutativam. 2. de partibus que si integralibus. 3. de partibus que si potencialibus. scilicet de virtutibus adiectis. **¶** Circa primum occurrit duplex consideratio. Prima

de ipsis iusticie partibus. Secunda de vitiis oppositis. Et quod restitutio videtur esse actus commutative iusticie. primo considerandum est de distinctione iusticie commutative et distributive. 2. de restitutione. **¶** Circa primum quoniam quatuor. primo utrum sint due species iusticie: iusticia distributiuam et commutativam. 2. utrum eodem modo in eis medium accipiat. 3. utrum sit earum unio: unio vel multiplex materia. 4. utrum secundum aliquam earum specierum iustum sit idem quod contrapassum.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod inconuenienter ponantur due species iusticie: iusticia distributiuam et commutativam. **¶** 1. non potest esse iusticie species quod multitudini nocet cum iusticia ad bonum communitatis ordinatur. sed distributiuam bona communitatis in multos nocet bono communitatis: tamen quod exhaurit opes communitatis: tamen et quod mores hominum corrumpit. dicitur enim. Tullius in libro de officiis. fit deterior: qui accipit et ad idem semper expectandum paratior. ergo distributio non pertinet ad aliquam iusticie speciem. **¶** 2. Iusticie actus est reddere unicuique quod suum est. ut supra habitum est. sed in distributiuam non redditur alieni quod suum erat: sed de nouo appropriat sibi id quod erat communitatis. ergo hoc ad iusticiam non pertinet. **¶** 3. Iusticia non solum est in principibus sed et in subiectis: ut supra habitum est. sed distribuere semper ad principem pertinet. ergo distributiuam non pertinet ad iusticiam. **¶** 4. Distributiuum iustum est bonorum communitatis: ut dicitur in 5. ethicorum. sed communitatis pertinet ad iusticiam legalem. ergo iusticia distributiuam non est species iusticie particularis: sed iusticie legalis. **¶** 5. Unum et multa sunt diuersificat speciem virtutis: sed iusticia commutativa consistit in hoc quod aliquid redditur uni: iusticia vero distributiuam in hoc quod aliquid datur multis. ergo non sunt diuersae species iusticie. **¶** 6. est quod philosophus in 5. ethicorum. ponit duas partes iusticie. et dicit quod una est directiva in distributionibus: alia in commutationibus. **¶** 7. dicitur quod sicut dicitur est: iusticia particularis ordinatur ad aliquam partem personam que comparatur ad communitatem sicut pars ad totum. potest autem ad aliquam partem duplex ordo attendi. unum quod pertinet ad partem cui filius est ordo unius personae ad aliam. et hunc ordinem diuisit commutativa iusticia que consistit in his que mutuo sunt inter duas personas adiuncte. Alius ordo attenditur toti ad partes. et

huic ordini assimilatur ordo eius quod est cōe ad singulas psonas: quē quod ordine dirigit iusticia distributua que est distributua cōium sūm pportionalitatē. et iō due sunt iusticie spēs. s. distributua et cōmutatua. Ad primū g^o dōz q^o sic in largitiōib⁹ pnatay psonay cōmēdat moderatio: effusio vō culpā: ita et in distributione cōium bonoy ē moderatio fruanda in quo dirigit iusticia distributua. Ad 2^m dōm q^o sic pars et totū quodāmodo sunt idē: ita id quod est totius quodāmodo ē partis. et ita cū ex bonis cōib⁹ aliqd i singulos distribuit qz aliquo mō recipit quod suū est. Ad 3^m dōm q^o act⁹ distributionis q^o ē cōiū bonoy ptinet solū ad p̄sidentē cōib⁹ bonis. sed tñ iusticia distributua ē et in subditis qbus distribuit inq̄stū. s. sunt cōtenti iusta distributione: q̄uis ē distributio q̄isq^z fiat bonoy cōiū: nō quē civitati: s; vni familie: quoy distributio fieri pōt auctoritate alicui⁹ puate p̄sone. Ad q̄rtū dōz q^o mot⁹ accipiunt spēm a termino ad quē. et iō ad iusticiā legalē ptinet ordinare ea q̄ sunt puate p̄sonay in bonū cōe: s; ordinare ecōuerso bonum cōe ad p̄sonas p̄ticularēs p̄ distributionē ē iusticie p̄ticularis. Ad q̄ntū dōm q^o iusticia distributua et cōmutatua nō solū distinguunt sūm vniū et multa: s; sūm diuersam debiti rōnē. Alio. n. mō debet alicui id quod est cōe. Alio modo id quod ē propriū.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt q^o medium eodē mō accipiat in iusticia distributua et cōmutatua. Utraq; n. sub iusticia particulari cōtinet vt dictū ē. S; in oib⁹ tēperatīe vel fortitudinis p̄tibus accipit. vno mō mediū. ergo et eodē mō mediū ē accipiendū in iusticia distributua et cōmutatua. **¶** forma virtutis moralis in medio p̄sistit: quod sūm rationem determinat. cū ergo vni⁹ virtutis sit vna forma: videt q^o i vtraq; sit eodē modo mediū accipiendū. **¶** In iusticia distributua accipit mediū attendēdo diuersam dignitatem personay: s; dignitas p̄sonay attendit et in cōmutatua iusticia sic i p̄titionib⁹. plures. n. punit q̄ p̄cutit p̄ncipē q̄s q̄ p̄cutit p̄uatā p̄sonā. ergo eodē mō accipit medium in vtraq; iusticia. **¶** Sed ē quod p̄s dicit in. 5. ethi. q^o i iusticia distributua accipit mediū s; geometricā p̄portionalitatē: in cōmutatua aut sūm arithmeticā. **¶** R^o. dōm q^o sicut dicitur ē: i distributua iusticia dat aliqd alicui p̄uate p̄sone inq̄stū id quod est totū ē debitū parti: quod quod tāto maior ē quāto ipsa p̄s maiorē p̄ncipalitātē h; in toto. et ideo i distributua iusticia tāto plures alicui de bonis cōib⁹ dat quāto illa p̄sona maiorē h; p̄ncipalitatem in cōitate. q̄ quidem p̄ncipalitas in aristocratia cōitate attendit sūm virtutem in olycratia sūm diuitias: in democratia sūm libertatem: et i alijs aliter. et iō i iusticia distributua nō accipit medium sūm eq̄litate rei ad rē: s; sūm p̄portione rei ad p̄sonas: vt. s. sicut vna p̄sona excedit alias: ita et res q̄ dat vni p̄sone excedit rem q̄ dat alijs: et iō dicit p̄s q^o tale medium ē sūm geometricā p̄portionalitatē in qua attendit equale nō sūm q̄titate: s; sūm p̄portione. sic si dicamus q^o sicut se hnt sex ad quatuor: ita se hnt tria ad duo: q; vtrōq; ē sex q̄ altera p̄portio in q̄ maior h; totū min⁹: et mediā partē eius: nō aut ē eq̄lis excessus sūm q̄titate: q; sex excedit quatuor: in duob⁹: tria vō excedit duo in vno: sed in cōmutationib⁹ reddit aliqd alicui singulari p̄sone p̄pter rē ei⁹ q̄ accepta ē: vt maxime p; in emptiōe et veditiōe in qbus p̄mo iuenit rō cōmutationis. et iō op; adēq; rei: vt quāto iste plus h; q̄ suū sit de eo quod ē alterius tātūde; restituat ei cuius ē. et sic fit equalitas scdm arithmetica medietatē q̄ attendit sūm parem q̄tatis excessum: sicut qnq; ē medium inter sex et quatuor: in vnitatē. n. excedit et exceditur. si ergo a p̄ncipio vterq; hēbat qnq; et vnus eoy accepit vnum de eo quod ē alterius: vnus. s. accipiens habebit sex: et alij relinquēt quatuor: erit ergo iusticia si vterq; reducat ad mediū vt accipiat vniū ab eo qui h; sex et detur ei q̄ h; quatuor: sic. n. vterq; habebit qnq; quod ē mediū. **¶** Ad p^m ergo dōm q^o i alijs virtutib⁹ moralib⁹ accipitur mediū sūm rōnē et nō sūm rē: s; iusticia accipit mediū rei. et iō sūm diuersitatē rei diuersimode mediū accipit. **¶** Ad 2^m dōm q^o gnālis forma iusticie ē eq̄litas in q̄ que

nit iusticia distributua cū cōmutatua. in vna tñ iuenit eq̄litas sūm pportionalitatē geometricā: in alia sūm arithmetica. **¶** Ad 3^m dōm q^o in actionib⁹ et passionib⁹ p̄ditio p̄sone facit ad q̄titate rei. maior. n. ē iniuria si p̄cutiat p̄nceps q̄s si p̄cutiat p̄uata p̄sona et ita p̄ditio p̄sone i distributua iusticia attendit sūm se: i cōmutatua autē sūm q^o per hoc diuersificatur res.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt q^o mā utriusq; iusticie nō sit diuersa. diuersitas. n. māe facit diuersitatē virtutis: vt p; tēperatīa et fortitudine. si ergo distributue iusticie et cōmutatue sit diuersa materia: videt q^o non contineant sub vna virtute. s. sub iusticia. **¶** Distributio q̄ ptinet ad iusticiam distributua ē pecunie vel honoris vel alioy quecūq; dispartiri possunt inter eos q̄ cōitate cōicant: vt d; in. 5. ethi. quoy etiā ē cōmutatio inter p̄sonas adinuicē q̄ ptinet ad cōmutatua iusticiā. g^o nō ē diuersa mā distributue et cōmutatue iusticie. **¶** Si sit alia materia distributue iusticie et alia materia cōmutatue p̄pter hoc q^o differunt spēs vbi non erit d̄tia spēs non debet ēē materie diuersitas: sed p̄s ponit vna spēm cōmutatue: iusticie q̄ tñ h; multiplicē materiā. nō ergo videt ēē multiplex materie harū species. **¶** In cōtrariū ē quod dicit in. 5. ethi. q^o vna species iusticie ē directua in distributionibus alia in cōmutationibus. **¶** R^o. dōz q^o sicut supra dictū ē iusticia ē circa quas dā opationes exteriores. s. distributionē et cōmutationē q̄ quodem sunt vsus quorundā exterioroy vel re; vel p̄sonarū vel etiā op̄y. re; quodem: sicut cū aliq; vel aufert vel restituit alteri suā rē. p̄sonay aut sicut cū aliq; in ipsam p̄sonam hominis iniuriam facit: puta percutiendo vel conuiciando aut etiam cum irreuerentiam exhibet. operum autem sicut cum aliquis iuste ab alio exigit vel alteri reddit aliquod opus. si ergo accipiamus vt materiā vtriusq; iusticie ea quoy operationes sunt vsus: eadem ē materia distributue et cōmutatue iusticie. nam et res distribui possunt et cōmuni in singulos et cōmutari de vno in alium. et etiam ē quedam distributio laboriosorum operum et recompensatio. si aut accipiamus vt materiā vtriusq; iusticie actiones ipsas p̄ncipales quibus vtimur p̄sonis rebus et operibus: sic iuenitur vtrōq; alia mā. nā distributua iusticia ē directua distributionis. cōmutatua vō iusticia ē directua cōmutationū: q̄ attendi pōt iter duas p̄sonas quay qdā sunt iuoluntarie qdā vō voluntarie. inuoluntarie quodem qñ aliq; vti re alterius vel p̄sona vel ope eo inuito: quod quod; p̄tingit qñq; occulte p̄ fraudē: qñq; quodem manifeste p̄ violentiā. vtrūq; aut p̄tingit aut i rē aut in p̄sonā p̄p̄iā aut in p̄sonā cōiunctā. in rē quodem si occulte vnus rē alteri⁹ accipiat vocat furtū. si aut manifeste vocat rapina: in p̄sonā aut p̄p̄iā vel q̄stū ad ipam cōsistētā p̄sone: vel q̄stū ad dignitatē ipsi⁹. si at q̄stū ad p̄sistētā p̄sone sic ledit aliq; occulte p̄ dolosam occisionē seu p̄cusionem et per veneni exhibitionē: manifeste autē per manifestā occisionē aut p̄ incarcerationē aut verberationē seu mēbrū mutilationem: q̄stū aut ad dignitatē p̄sone ledit aliq; occulte quodem per falsa testimonia seu detractiones quibus alicui aufert famam suā: et per alia h̄mōi: manifeste aut per accusationē in iudicio seu per conuiciū illationē: q̄stū aut ad p̄sonā cōiunctā ledit aliq; in vxo: ut plurius occulte per adulteriū: i seruo aut cū aliq; seruū seducit: ut a dño discedat. et hec et manifeste fieri p̄nt. et eadē rō ē de alijs p̄sonis cōiunctis in q̄s et p̄nt oib⁹ modis i iurie cōmit: sicut et in p̄sonā p̄ncipalē: sed adulteriū et serui seductio sunt p̄p̄ie iniurie circa has p̄sonas: tñ q; suus ē possessio qdā dñi hoc referat ad furtū. inuoluntarie at cōmutationes dñr qñ aliq; volūtarie trāffert rem suā in alterum: et si quē simplr in alterū trāfferat rem suam absq; debito sic in donatione nō ē act⁹ iusticie: sed liberalitatis. i tantū aut ad iusticiā volūtariā trālatio ptinet inq̄stū ē ibi aliqd de rōne debiti: quod quod; p̄tingit multipliciter. Vno modo qñ quis trāffert simplr rē suā in alterū p̄ recompensationē alteri⁹ rei: sicut accidit in venditiōe et emptiōe. Alio modo qñ aliq; tradit rē suā alteri cōcedens ei vsū rei cū

auferre: qz qd modicū deest quasi nihil deesse videtur: vt pbs dicit in. 2. phisicoꝝ. Sed cum aliquis ipedit aliques ne cōsequatur p̄bēdā vel aliqd h̄mōi n̄ v̄ q̄ teneat ei ad restitutionē p̄bēde: qz qnqz nō posset. nō ergo restituē ablatū ē de necessitate salutis. **C S 3** ē qd Aug. dicit i epla ad **Adace. 14. q. 5.** Si res aliena pp quā pctm̄ ē reddi possit & n̄ reddat: p̄nā n̄ agit: sed simulat. si at̄ veraciter agitur nō remittit pctm̄ nisi restituat ablatū. Si vt dixi restituī pōt nō dimittitur pctm̄ nisi restituatur ablatum. **C Rn.** dōz qz restitutio sic dictū ē: est act̄ iusticie cōmutatiue q̄ i q̄ dā equalitate consistit. & ideo restituere iportat redditiōnē illius rei q̄ iniuste ablata ē. sic. n. p̄ iteratam eius exhibitiōnē equaliter reparatur. si vero iuste ablatū sit: iequalitas erit vt ei restituat: qz iusticia in equalitate cōsistit. cū ergo p̄seruare iusticiā sit de necessitate salutis: p̄ns ē qz restituere id qd iniuste ablatū est alicui sit d̄ necessitate salutis. **C Ad p̄mum** ergo dicēdū qz i quibus nō pōt recōp̄sari equinalens: sufficit qz recōp̄saret qd possibile ē: sicut p̄ de honoribus q̄ sunt ad denm̄ & ad parētes: vt pbs dicit in. 8. ethi. & iō qn̄ id qd ē ablatū nō ē restituibile p̄ aliqd eq̄le: d̄z fieri recōp̄satio q̄lis possibilis ē: puta cū aliqs alicui abstulit mēbrū d̄z ei recōp̄sare vel in pecunia vel in aliquo honore cōsiderata cōditione vtriusqz persone s̄m arbitrium boni viri. **C Ad 2^m** dōz qz aliqs pōt alicui famā triplr̄ auferre. Uno mō verū dicendo & iuste: puta cū aliquis crimen alicuius pdit ordine debito seruato: & tunc non tenet ad restitutionē fame. Alio mō falsum dicendo & iniuste. & tūc tenet restituere famam cōfiteōdo se falsū dixisse. Tertio mō verū dicēdo: sed iniuste: puta cū aliquis prodit crimē alterius q̄ ordine debitū. & tūc tenetur ad restitutionē fame q̄tū pōt sine mendatio t̄i: vtpote qz dicat se male dixisse. vel qz iniuste eum diffamauerit. vel si nō possit famā restituere debet ei aliter recōp̄sare sicut & in alijs dictum ē. **C Ad 3^m** dōm qz actio cōtumeliā iferentis non pōt fieri: vt nō fuerit: pōt t̄i fieri vt eius effectus. s. diminutio dignitatis persone in opinione hoīm̄ reparetur per exhibitiōnem reuerentie. **C Ad 4^m** dōm qz aliquis pōt ipeditre aliquē ne habeat p̄bendam multipliciter. Uno mō iuste: puta si intēdens honore dei vel vtilitatem ecclie p̄curet qz det alicui persone dignior: & tunc nullo modo tenetur ad restitutionē vel ad aliquā recōp̄sationem faciēda. Alio mō iniuste: puta si intēdat ei nocumētū quē ipedit p̄p̄ odiū vel vindictā aut aliqd h̄mōi: & tunc si impedit ne p̄benda det digno cōsuiēs qz nōn det: anteq̄ sit firmatum qz ei detur tenet quidē ad aliquā recōp̄sationē p̄satis cōditionibus p̄sonar̄ & negocij s̄m arbitriū sapiētis: non t̄i tenet ad eq̄le: qz ille nōdū fuerat adept̄: & poterat multipliciter ipeditri. si vero iam firmatū sit qz alicui det p̄bēda & aliquis p̄pter idebitā cām p̄curet qz reuocet: idē est ac si iam habitā ei auferret. & iō tenet ad restitutionē eq̄lis: t̄i s̄m suam facultatem.

Ad tertium sic p̄cedit. Videtur qz non sufficiat restituere simplū qd iniuste ablatū ē. **Dicit. n. Exo. 22.** Siqs furat̄ fuerit bonē aut ouē: & occiderit vel v̄diderit: qnqz bones p̄ vno boue restituet: & q̄tuo: oues p̄ vna ouē. sed qlibet tenet mādatus diuine legis obseruare. g^o ille qz furat̄ tenet restituere q̄druplū vel quintuplū. **C S.** Ea q̄ scripta sūt ad n̄ras doctrinā scripta sūt: vt d̄ **Rd. 15.** s̄z **Luc. 19.** Sache^o dixit ad d̄nm̄. Siqd fraudauī reddo q̄druplū. g^o hō d̄z restituere multiplicatū id qd iniuste accepit. **C S.** Nulli pōt iuste auferri id qd dare n̄ d̄z. s̄z iudex iuste aufert ab eo qz furat̄ ē p̄ qz furatus ē p̄ emēda. g^o hō d̄z illud soluere: & ita non sufficit reddere simplū. **C S 3** ē. qz restitutio reducit ad eq̄litate qd iequali ablatū ē. s̄z aliqs reddēdo qd accepit simplū reducit ad eq̄litate. g^o solū tenet restituere t̄i q̄tū accepit. **C Rn.** dōz qz cū aliqs iniuste accepit rē alienam duo sūt ibi cōsiderāda. quoz vnū ē iequalitas ex pte rei q̄ qnqz ē sine iniusticia: vt p̄z i mutuis. aliud at̄ ē iniusticie culpa q̄ pōt eē et cū eq̄litate rei: puta cū aliqs intēdat inferre violentiā: sed nō p̄ualet. q̄tū ergo ad p̄mū adhibet remediū per restitutionē iōtūm p̄ eas eq̄litas reparat ad qd suf-

ficit qz restituat t̄i q̄tū habuerit de alieno. sed q̄tū ad culpam adhibetur remediū p̄ penā cui inflicto p̄inet ad iudicē. & iō anteq̄ sit cōdēnatus p̄ iudicē nō tenet restituere plus qz accepit. sed postq̄ cōdēnatus est tenet penam soluere. & per hoc p̄z r̄sio ad p̄mū: qz lex illa determinata ē pene p̄ iudicē iustigēde cū ad obseruatiā iudicialis p̄cepti nullus teneatur post chasti aduentum: vt supra bitū ē. pōt t̄i idē vel file statui in lege h̄mana de qua erit eadem ratio. **C Ad 2^m** dōm qz Sacheus id dixit q̄si superogare volens. vnde & p̄miserat: Ecce dimidium bonozū meoz dō pauperibus. **C Ad 3^m** dōm qz iudex cōdēnando iuste potest accipere aliquid amplius loco emende: qd t̄i anteq̄ cōdēnaret non debebat.

Ad quartū sic p̄cedit. Videt qz aliqs debe at restituē qd n̄ abstulit. Ille enīz qz dānū iſert alicui tenet dānū remouere: s̄z qnqz aliqs dānificat aliquē vltra id qd accepit puta cū aliqs effodit semina dānificat eū qz seminavit i tota messe futura: & sic videt qz teneatur ad eius restitutionē. g^o aliqs tenet ad restitutionē ei qd nō abstulit. **C S.** Ille qz detinet pecuniā creditoris vltra terminū p̄fixū videt eū dānificare in toto eo qd lucrari de pecunia posset: qd t̄i ipse nō aufert. ergo videt qz aliqs teneat restituere qd nō abstulit. **C S.** Iusticia h̄mana derivat a iusticia diuina: sed deo d̄z aliqs restituere plus qz accepit ab eo: s̄z illud **Matth. 25.** Sciebas qz meto vbi non semino: & congrego vbi non sparsi. ergo iustus ē vt et restituat hōi aliqd qd nō accepit. **C S 3** est qz recōp̄satio ad iusticiā p̄inet iōtū eq̄litate facit. s̄z si aliquis restitueret qd non accepit hoc non eēt equale. g^o talis restitutio nō est iustū qz fiat. **C Rn.** dōm qz q̄cūqz dānificat aliquē v̄ ei auferre id i quo ipm̄ dānificat. dānum enī d̄z ex eo qz aliqs min^o h̄z qz d̄z h̄re s̄m p̄m i. 5. ethic. & iō hō tenet ad restitutionē eius i quo aliquē dānificauit: s̄z aliqs dānificat dupl̄r. Uno mō qz auferet ei id qd actu hēbat. & tale dānū ē semp̄ restituēdū s̄z recōp̄sationē eq̄lis: puta si aliqs dānificet aliquē diruēs domū ei tenet ad tātū qz valet dom^o. Alio mō dānificat aliquis aliquē ipediendo ne adipiscat qd erat i via hēndi. & tale dānū n̄ op̄z recōp̄sare ex equo: qz minus ē h̄re aliquid v̄tute qz h̄re actu. qui at̄ ē i via adipiscēdi aliquid h̄z illud solū s̄d̄m virtutē vel potētā. & iō si redderet ei vt h̄ret hoc in actu restituere ei qd ē ablatū nō simplū: sed multiplicatū: qd n̄ ē de necessitate restituēdis: vt d̄m̄ ē. tenet t̄i aliquā recōp̄sationē facere s̄m cōditionē p̄sonar̄ & negociorum. **C Et** per hoc p̄z r̄sio ad p̄mū & s̄d̄m. nā ille qui semē sparsit in agro nōdū h̄z messem in actu: s̄z solū in virtute. & s̄z ille qui h̄z pecuniā nōdū h̄z lucrū i actu: s̄z solū in v̄tute. & vtrūqz pōt multiplr̄ ipeditri. **C Ad 3^m** dōm qz de^o nihil requirit ab hōie nisi bonū qd ipse i nobis seminauit. & ideo v̄bū illud vel intelligit s̄m prauam existimationem serui pigri qz existimant se ab alio nō accepisse: vel intelligit quātū ad hoc qz de^o requirit a nobis fruct^o donoz qz sunt & ab eo & a nobis: q̄uis ipsa dona a deo sint sine nobis.

Ad quintum sic p̄cedit. Videt qz nō oportet semp̄ restitutionē facere ei a quo acceptū est aliqd. **Nulli. n. debem^o** nocere: s̄z ali qn̄ eēt in nocumētū hōis si redderet qd ab eo acceptum est: vel etiā in nocumētū aliorū: puta si aliquis redderet gladium depositum furioso: ergo non semp̄ est restituendum ei a quo acceptū est. **C S.** Ille qz illicite aliquid dedit nō meret illud recuperare: sed qnqz aliqs illicite dat qd aliis ēt illicite accipit: sicut apparet in d̄ate & recipiēte aliqd simoniace. ergo nō semp̄ restituēdū est ei a quo acceptū ē. **C S.** Nullus tenet ad ipole: s̄z qnqz est ipole restituere ei a quo acceptū ē: vel qz ē mortū: vel qz nimis distat: v̄l qz ē ignot^o. g^o nō semp̄ faciēda ē restitutio ei a quo acceptū est. **C S.** Magis d̄z hō recōp̄sare ei a quo maius b̄ficiū accepit: s̄z ab alijs p̄sonis hō plus accepit b̄ficij qz ab illo qz mutauit vel deposuit: sicut a parētib^o. ergo magis subueniēdū est qnqz alicui p̄sone alteri qz restituēdū ei a quo acceptū ē. **C S.** Vanū ē restituere illud qd ad manū restituentis per restitutionē puenit: sed si p̄latus

In iuste aliquid ecclesie subtraxit et ei restituat ad man^u ei⁹ de
ueniet: quia ipse est rex ecclesie conservator: ergo si de restituere
ecclesie a qua abstulit. et sic si semper restituendum est ei a quo est
ablatum. ¶ Sed contra est quod dicitur in 1° Regum 13. Reddite omnibus
debita: cui tributum tributum: cui vectigal vectigal. ¶ R^o n^o.
dicitur quod per restitutionem fit recitudo ad equalitatem com-
mutative iusticie que consistit in rerum adequatione sicut
dictum est. huiusmodi autem rerum adequatio fieri non posset nisi ei
quod minus habet quod suum est supplet quod deest. et ad hanc supple-
tionem faciendam necesse est ut ei fiat restitutio a quo acceptum
est. ¶ Ad 1um ergo dicitur quod quando res restituenda apparet
esse graviter nociva ei cui restitutio faciendam est vel alteri non
ei debet tunc restitui: quia restitutio ordinatur ad utilitatem eius
cui restituitur. omnia enim que possidentur sub ratione utilis cadunt:
nec tamen debet ille qui detinet rem alienam sibi appropriare: sed vel
reservare ut congruo tempore restituat vel etiam alibi trade-
re tutius conservandam. ¶ Ad 2um dicitur quod aliquis dupliciter
aliquid dat illicite. Uno modo: quia ipsa datio est illicita et
legem: sicut patet in eo qui simoniace aliquid dedit: et talis me-
retur amittere quod dedit: unde non debet ei restitutio fieri de
his. et quia et ille qui accepit non legem accepit non debet sibi retinere:
sed debet in piis usus convertere. Alio modo aliquis illicitum
dat: quia propter rem illicitam dat: sicut ipsa datio non sit illicita:
sicut cum quis dat meretrici propter fornicationem. unde et mulier
potest sibi retinere quod ei datum est: sed si suppone ad fraudem vel
dolum extorsisset tenetur eidem restituere. ¶ Ad 3um dicitur quod
si ille cui debet fieri restitutio sit omnino ignotus debet hoc re-
stituere sicut potest. scilicet dando in elemosinas pro salute ipsius
sive sit mortuus sive sit vivus: premissa tamen diligenti inqui-
sitione de persona eius cui est restitutio faciendam. si vero sit
mortuus ille cui est restitutio faciendam debet restitui here-
di eius qui computatur quasi una persona cum ipso. si vero
ille sit multum distans debet sibi transmitti quod ei debet: et pre-
cipue si sit res magni valoris: et possit commode transmitti:
alioquin debet in aliquo loco tuto deponi ut pro eo conservetur
et domino significari. ¶ Ad quartum dicitur: quod aliquis de hoc quod est
sibi proprium debet magis satisfacere parentibus: vel his a quibus
accepit maiora beneficia. non autem debet aliquis recipere beneficia
de alieno: quod contingeret: si quod debet uni alteri restitueret:
nisi forte in casu extreme necessitatis in quo posset et deberet
aliquis et auferre aliena ut patri subveniret. ¶ Ad 5um dicitur
quod prelati potest esse ecclesie surripere tripliter. Uno modo si res
ecclesie non sibi deputata sed alteri sibi usurparet: puta si episcopus usurpa-
ret sibi rem capituli. et tunc planum est quod debet restituere ponendo
in manus eorum ad quos de iure pertinet. Alio modo si res
ecclesie sue custodie deputata in alterius dominium transferat puta
confanguinei vel amici: et tunc debet restituere ecclesie: et sub sua
cura habere ut ad successorum perveniat. 3° modo potest prelati sur-
ripere rem ecclesie solo animo dum scilicet incepit habere ani-
mum possidendi eam ut suam et non nomine ecclesie. et tunc
debet restituere talem animum deponendo.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod non teneat sem-
per restituere ille qui accepit. ¶ Per resti-
tutionem enim reparatur equitas iusticie que consistit in hoc quod subtra-
hat ei quod plus habet: et detur ei quod minus habet. sed contingit quibusdam
ille qui rem aliquam subtraxit alicui non habet eam: sed devenit ad ma-
nus alterius. ergo non tenetur illi restituere quod accepit sed alius qui
rem habet. ¶ R^o n^o. Nullus tenetur crimine suum detegere: sed aliquan-
do aliquis restitutionem faciendam crimine suum detegit: ut patet in fur-
to. ergo non semper tenetur ille qui abstulit restituere. ¶ R^o n^o. Eius-
dem rei non est multoties restitutio faciendam. sed quibusdam multi si-
mul rem aliquam surripuerunt et unus eorum eam integre restituit.
ergo non semper ille qui accepit tenetur ad restituendum. ¶ Sed 3°.
Ille qui peccavit tenetur satisfacere: sed restitutio ad satisfactio-
nem pertinet. ergo ille qui abstulit tenetur restituere. ¶ R^o n^o. dicitur
quod circa illum qui rem alienam accepit duo sunt consideranda. scilicet ipsa
res accepta: et ipsa acceptio. ratione autem rei tenetur eam restituere
quod dicitur eam apud se habere: quod debet ultra id quod suum est debet ei subtra-
hi et dari ei cui deest sicut in formam commutative iusticie. sed
ipsa acceptio rei aliene potest tripliter se habere. quibusdam. n. est iniuriosa
scilicet voluntate existens ei qui est rei dominus: ut patet in furto et rapina
et tunc tenetur ad restitutionem non solum ratione rei sed et ratione iu-

riose actionis: et si res apud ipsum non remaneat. sicut enim
qui percipit aliquem tenetur recipere iniuriam passam quibusdam apud
ipsum nihil maneat. ita etiam qui furat vel rapit tenetur ad re-
compensationem damni illati etiam si nihil inde habeat. et ulterius pro
iniuria illata debet puniri. Alio modo aliquis accipit rem alterius in
utilitatem suam absque iniuria cum voluntate. scilicet eius cui est res: sicut
patet in mutuis. et tunc ille qui accipit tenetur ad restitutionem ei quod
accepit. non solum ratione rei sed et ratione acceptionis: et si rem
amiserit tenetur recipere ei quod gratiam fecit quod non fieret si
pro hoc damnum incurrat. 3° modo aliquis accipit rem alterius absque ini-
uria non pro sua utilitate: sicut patet in depositis. et tunc ille qui sic ac-
cepit in nullo tenetur ratione acceptionis: quoniam accipiendo im-
pediit obsequium. tenetur autem ratione rei: et propter hoc si ei subtra-
hatur res absque sua culpa non tenetur ad suam restitutionem. se-
cundum autem est si cum magna sua culpa rem depositam amitteret.
¶ Ad 1um ergo dicitur quod restitutio non ordinatur principaliter ad
hoc quod ille qui plus habet debet habere desinat: sed ad hoc quod illi qui
minus habet suppleatur. unde in his rebus que videntur potest ab alio accipere si-
ne ei detrimento si habet locum restitutio: puta cum aliquis accipit
lumen a candelam alterius: et ideo quibusdam ille qui abstulit non habet
id quod accepit: sed in alium fit translatum: quia tamen alter pro sua
tenetur ei ad restitutionem et ille qui rem abstulit ratione iniuriose ac-
tionis: et ille qui rem habet ratione ipsius rei. ¶ Ad 2um dicitur quod hoc
si non teneatur crimine suum detegere hominibus: tenetur tamen crimen
suum detegere deo in confessione: et ita pro sacerdote cui confitetur
potest restitutiones facere rei aliene. ¶ Ad 3um dicitur quod quia re-
stitutio principaliter ordinatur ad remouendum damnum ei a quo est ali-
quid iniuste ablatum. ideo postquam est restitutio sufficiens facta est pro
vniu alij non tenetur ei ulterius restituere: sed magis refusionem fa-
cere ei qui restituit: quod tamen potest condonare.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quod illi qui
non acceperunt non teneantur
restituere. Restitutio enim quedam pena est accipientis: sed nul-
lus debet puniri nisi qui peccavit. ergo nullus debet restituere
re nisi qui accepit. ¶ R^o n^o. Iusticia non obligat aliquem ad hoc
quod rem alterius augeat. sed si ad restitutionem teneretur non solum
ille qui accepit: sed etiam illi qui qualitercumque cooperantur
augeretur ex hoc res illius cui est aliquid subtractum. tamen quia
sibi multoties restitutio fieret: tamen est quod quibusdam aliqui operam
dant ad hoc quod aliqua res alicui auferatur: quia tamen ei non auferunt. er-
go non tenetur alij ad restitutionem. ¶ R^o n^o. Nullus tenetur se pe-
riculo exponere ad hoc quod rem alterius saluet. sed aliquis mani-
festando latronem vel ei resistendo aliquis periculo mortis se ex-
poneret. si ergo tenetur aliquis ad restitutionem propter hoc quod non
manifestat latronem. vel non ei resistit. ¶ Sed 3° est quod dicitur in 1° Regum.
1°. Digni sunt morte non solum qui faciunt sed et qui consentiunt faci-
entibus. ergo pari ratione et consentientes debent restituere. ¶ R^o n^o.
dicitur sicut dictum est: ad restitutionem tenetur aliquis non solum ratione
rei aliene quam accepit sed et ratione iniuriose acceptionis. et ideo
quibusdam est eam iniuste acceptionis tenetur ad restitutionem. quod quibusdam
contingit dupliciter: directe. scilicet et indirecte. Directe quod quibusdam indu-
cit aliquis alium ad accipiendum. et hoc quod est tripliter. Primum quod est
movendo ad ipsam acceptionem: quod quod est fit precipiendo:
consulendo: consentiendo expresse et laudando aliquem quasi stren-
num de hoc quod aliena accipit. Alio modo ex parte ipsius ac-
ipientis: quia scilicet eum receptat vel qualitercumque ei auxilium fert.
Tertio modo ex parte rei accepte. quia scilicet princeps est furti vel
rapine vel quasi socius maleficij. Indirecte vero quibusdam aliquis
non impedit cum possit et debeat impedire: vel quia subtrahit pro-
ceptum sine consilio impediens furtum vel rapinam: vel quia sub-
trahit suum auxilium quo posset obistere: vel quia occultat post
factum: que his versibus comprehenduntur. Iustus consilium
consensus palpo recursus. Participans mutus non ob-
stans non manifestans. ¶ Sciendum tamen quod quibusdam promissorum
semper obligant ad restitutionem. Primum iussio: quia ille qui ius-
bet est principaliter movens: unde ipse principaliter tenetur ad resti-
tuendum. 2° consensus in eo sine quo rapina fieri non potest.
3° recursus quibusdam. scilicet aliquis est receptator: latronum et eis pro-
curatorum prestat. 4° participatio quibusdam. scilicet aliquis precipit in crimine
latrocinij et in preda. 5° tenetur ille qui non obstat cum obstat
teneatur: sicut principes qui tenentur custodire iusticiam in
terra si per eorum defectum latrones incrementum ad restitutiones

tenet: q: reddi⁹ quos habet sunt qsi stipedia ad hoc istitu
ta ut iusticia pseruet i terra. in alijs aut casib⁹ enumeratis
no semp obligat alijs ad restituendu. no. n. semp pfiliu vl
adulatio vel aliqnd hmoi e efficax ca rapine unde tunc so
lum tenet consiliator aut palpo. i. adulator: ad restitutionez
qn pbabiliter estimari potest q ex hmoi causis fuerit in
iusta acceptio subsecuta. **C** Ad p^m ergo dds q non soluz
peccat ille q peccatu exequit: sed et q quocunqz mo pcti est
ca: siue cofitudo: siue picipiendo: siue quouis alio modo.
C Ad 2^m dds q pncipalr tenet restituere ille q e pncipa
lis in facto pncipalr qde picipies: secundario vero exeques:
et pnter alij p ordine. Uno tn restituere illi q passus e da
nu ali⁹ eidem restituere no tenet: s; illi q sunt pncipales i sco
et ad quos res puenit tenet alijs restituere q restituerunt.
qn ar alijs picipit iniusta acceptioem q no subseqtur non
e restitutio faciēda cū restitutio pncipalr ordinet ad reinte
grada re eius q iniuste e dānificat. **C** Ad 3^m ddm q no
temp ille q no manifestat latrone tenet ad restitutione: aut
qui no obstat: vel qui no reprehedit: sed solū qn incumbit
alicui ex officio: sicut pncipib⁹ terre quib⁹ ex hoc non mul
tū imminet periculū: ppter hoc enis potestate publica po
tunt vt sint iusticie custodes.

Ad octauum sic pcedit. **U**idet q n teneat
alijs restituere statz: s; pot⁹
licite possit restitutione differre. **P**recepta eni affirmatiua
no obligat ad semp: sed necessitas restituēdi iminet ex pre
cepto affirmatiuo. ergo no obligat hō ad statim restituē
dum. **C** **S**. Nullus tenet ad impossibile. sed qnqz alijs no
pōt statim restituere. ergo nullus tenet ad statim restituē
dum. **C** **S**. Restitutio e qdam act⁹ virtutis. s. iusticie. tps
autē e vna de circūstātijs que regunt ad act⁹ virtutū. cū
ergo alie circūstātie no sint determinate in actib⁹ virtutuz
sed determinabiles sm rōnem prudētie: vñ q nec in resti
tutione sit tēpus determinatū: vt. s. alijs teneat ad statim
restituēdu. **C** **S**. e q eadē rō esse videt in oibus q sunt
restituēda: s; ille qui cōducit opa mercenarij no pōt differ
re restitutione: vt p; per illd qd habet **L**eu. 19. **N**ō mo
rabit opus mercenarij tui apud te vsqz mane. g^o neqz i
alijs restitutionib⁹ faciēdis pōt fieri dilatio: sed statim resti
tuere o; . **C** **R**n^o. ddm q sicut accipe rē alienā est pctm̄ h
iusticia: ita etiā detinere eā: q: per hoc q alijs detinet rez
alienā inuito dño: ipedit eū ab vsu rei sue: et sic ei facit iniu
riā. manifestū est aut q nec p modicū tēpus licet in pecca
to morari. s; qlibet tenet pctm̄ statim deserere: sm illud
Ecc. 21. Quasi a facie colub: fuge pctā. et iō qlibet tenet
statim restituere si pōt: vel petere dilationez ab eo qui h;
vsu rei cōcedere. **C** **A**d p^m g^o ddm q pceptū de resti
tutione faciēda quis sm formā sit affirmatiuū: iplicat tn i
se negatiuū pceptū quo phibemur rem alteri⁹ detinere.
C **A**d 2^m dds q qn alijs no pōt statim restituere: ipsa in
potētia absoluūt eū ab instāti restitutione faciēda: sicut etiā
totalr a restitutione absoluūt si oīno sit ipotēs: d; tn remissio
nē vel dilatione petere ab eo cui d; aut p se aut p alium.
C **A**d 3^m dds q cuiuscūqz circūstātie omisio h; iat vnti
p determinato e habēdu q o; illā circūstātiā obseruare.
et q: per dilationem restitutionis cōmittit pctm̄ iniuste de
tentionis qd iusticie opponit. iō necesse e tēpus eē determi
naturū: vt statim restitutio fiat.

De acceptioe personarum. Qo. lxij.

Inde considerādū e de vitijs op
positis pdictis iusticie pti
bus. Et pmo de acceptioe psonaz q op
ponit iusticie distributiue. 2° de pctis
que opponuntur iusticie cōmutatiue.
C **C**irca p^mū qruntur qtuor. p^o vtrū
psonaz acceptio sit pctm̄. 2° vtrūz ha
beat locū in dispensatione spūaliū. 3° vtrū in exhibitione
honoris. 4° vtrū in iudicijs.

Ad primū sic pcedit. **U**idet q psonarum ac
ceptio no sit pctm̄. In noie. n. pso
ne itelligitur psona dignitas: sed pferare dignitates pso
narū pntet ad distributiā iusticiā. ergo psonarū acceptio

no e peccatū. **C** **S**. In reb⁹ humanis psona sunt principa
lioze q; res: q; res sunt ppter psonas et no econverso. s;
rerū acceptio no e pctm̄. g^o multomin⁹ acceptio psonarū.
C **S**. Apud deū nulla pōt eē iniquitas vel pctm̄. s; deus vi
det psonā accipe: q: iterdū duoz hoīz vni⁹ pditionis vni
assumit p gratiā et alterū relinqt i pctō sm illud **M**at. 24.
Duo erūt i lecto vni⁹ assumeret et ali⁹ reliqueret. g^o acceptio
psonaz no e pctm̄. **C** **S**. Nihil phibet in lege diuina
nisi pctm̄: s; psonaz acceptio phibet **D**eutro. p^o vbi dicit
Non accipietis cuiusqz psonā. g^o psonaz acceptio e pctm̄.
C **R**n^o. ddm q psonarū acceptio opponit iusticie distri
butiue. cōsistit. n. equalitas distributiue iusticie in hoc q di
uersis psonis diuersa tribuunt sm pportione ad dignita
tes psonaz. si g^o alijs cōsideret illā prietate psona pp qz
aliqd qd ei cōfert e ei debitū n e acceptio psona s; cāe. vñ
glo. sup illd ad **E**ph. 6. **P**ersonarū acceptio no e apd deū.
dic q de⁹ iudex iustus cās discernit no psonas: puta cū ali
qs pmoueat aliquē ad magisteriū pp sufficiētiā scie. hic at
tedit cā debita no psona. si at alijs cōsideret in eo cui aliqd
cōfert no id pp qd id qd ei dat eēt ei pportionatū vel de
bitū: s; solū pp hoc q iste hō: puta **J**etr⁹ vl **M**artin⁹ e:
h e acceptio psona qā no attribuit ei aliqd pp aliquā causā
q faciat eū dignū: s; simplr attribuit psona. ad psonā autē
refert qcunqz cōditio n faciēs ad cās pp quā sit dign⁹ hoc
dono: puta si alijs pmoueat aliquē ad plationē vel magi
steriū q: e dines: vel q: e panguine⁹ suus e acceptio psoe.
cōtingit tn aliquā cōditione psona facere eā dignā respectu
vni⁹ rei et no respectu alteri⁹: sic cōsanguineitas facit aliquē
dignū ad hoc q istituat heres p^oimonij: n at ad hoc q cō
ferat ei platio eccliaistica. et iō eadē cōditio psona i vno ne
gocio cōsiderata facit acceptioem psona. in alio at no facit.
sic g^o p; q psonarū acceptio opponit iusticie distributiue
in hoc q pter pportione agit. nihil aut opponit virtuti nī
si pctm̄. vñ psequens est q psonarū acceptio sit peccatuz.
C **A**d p^m g^o dds q in distributiua iusticia cōsiderant cōdi
tiones psonaz q faciunt ad dignitatis vel debiti cām. sed
in acceptioe psonaz cōsiderāt cōditiones q non faciunt ad
cās: vt dem e. **C** **A**d 2^m ddm q psona pportionant et di
gine reddunt aliquibus q eis distribuunt ppter alijs res q
pntet ad cōditione psona. et iō hmoi cōditiones sunt atten
dende tanqz pprie cause: cū aut cōsiderant ipse psona attē
dit n cā. ut cā. et iō p; q quis psona sunt digniores simplr
no tn sunt digniores quo ad hoc. **C** **A**d 3^m dds q duplex
e datio. Una quidē pntens ad iusticiā: q. s. aliquis dat ali
cui qd ei debet. et circa tales dationes attendit psonaz ac
ceptio. alia e datio ad liberalitate pntēs q. s. gratis dat ali
cui qd ei no debet. et talis e collatio munerū grē p quam
pctores assumunt a deo. et i hac donatioe no h; locū pso
narū acceptio: q: qlibet absqz iniusticia pōt de suo dare qz
tu; vult et cui vult: sm illud **M**atth. 20. **A**ut no licet mibi
qd volo facere: tolle quod tuū e et vade.

Ad secundū sic pcedit. **U**idet q in dispen
satione spūaliū locū no beat p/
sonaz acceptio. **C** **S**. **C**ōferre. n. dignitate eccliaistica seu bene
ficiū alicui ppter cōsanguineitate videt ad acceptioem pso
naz pntere: q: cōsanguineitas no e cā faciēs hoīez dignū
eccliaistico beneficio: sed hoc no videt esse pctm̄: cū hoc ex
cōsuetudie pleti ecclie faciāt. g^o pctm̄ psonaz acceptiois n
vñ locū hēe in dispēsatioe spūaliū. **C** **S**. **P**referre diuitē
pauperi videt ad acceptioem psonaz pntere: vt p; **J**aco.
2. s; facilius dispensat cū diuitib⁹ et potētibus q in gradu
phibito hant matrimoniū qz cū alijs. g^o pctm̄ psonaz ac
ceptionis no videt locū hēe circa dispēsatione spūaliū.
C **S**. **S**cdm infra sufficit eligere bonū. no aut requit q ali
quis eligat melioze. s; eligere min⁹ bonū ad aliqd alterius
videt ad acceptioem psonarū pntē. g^o psonaz acceptio
no e pctm̄ in spūalib⁹. **C** **S**. **S**cdm statuta ecclie eligēdus
e alijs de gremio ecclie. s; hoc videt ad acceptioem psona
rū pntere: q: qnqz sufficiētiore: alibi iuentrēt. g^o psonaz
acceptio no e pctm̄ in spūalibus. **C** **S**. **S**ed h e qd dī **J**aco.
2. **N**olite in psonaz acceptioe hēe fidē dñi nri iesu chrisi
vbi dicit glo. **A**ug. **Q**uis ferat siquis diuitē eligat ad sedē

honoris ecclesie contempto panpere instructiore et sanctio-
re. **C**irca n. d. d. q. sicut dictum est: acceptio personarum est peccatum
iniquum contra iustitiam: quanto autem in maioribus aliquis iustitiam
transgreditur: tanto grauius peccat. unde cum spiritualia sunt te-
poralibus potiora grauius peccatum est personas accipere
in dispensatione spiritualium quam in dispensatione temporalium
et quod personarum acceptio est cum aliquid persone attribui-
tur propter proportionem dignitatis ipsius. considerare oportet quod digni-
tas alicuius persone potest attendi dupliciter. Uno modo simpliciter et sicut
se. et sic maioris dignitatis est ille qui magis abundat in spiritualibus
gratiis donis. Alio modo per comparationem ad bonum commune. et perti-
net enim quicquid quod ille qui est minus sanctus et minus sciens potest
magis preferre ad bonum commune propter potentiam vel industriam se-
culari vel propter aliquid bonum. et quod dispensationem spiritualium prin-
cipaliter ordinant ad utilitatem communi: sicut illud. 1. ad Corin. 12.
Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem: id est quicquid absque
acceptio personarum in dispensatione spiritualium illi qui sunt simplici-
ter minus boni melioribus preferunt: sicut est et de gratiis gratis
datas quicquid concedit minus bonis. **C**irca primum ergo dicitur quod
circa sanguineos prelati distinguendum est: quod quicquid sunt minus
digni et simpliciter et per respectum ad bonum commune. et sic si dignioribus
preferant est peccatum personarum acceptio in dispensatione spiri-
tualium: quorum prelati ecclesiasticus non est dominus ut possit ea dare pro libi-
to: sicut dispensator secundum illud. 1. ad Corin. 4. Sic nos existimet
homo ut ministros christi et dispensatores misteriorum dei. quicquid vero
consanguinei prelati ecclesiastici sunt eque digni ut alij. et sic licite
potest absque personarum acceptio sanguineos suos preferre:
quod saltem magis in hoc preeminet quod de ipsis magis confidere
potest ut unanimiter secum negocia ecclesie tractet. est tamen hoc
propter scandalum dimittendum si ex hoc aliquid exemplum sumerent etiam
propter dignitatem bona ecclesie consanguineis dandi. **C**irca 2^m
dicitur quod dispensatio matrimonio habendi principaliter fieri consue-
nit propter fedus pacis firmandum: quod quidem magis est necessarium
communi utilitati circa personas extraneas. et id est cum eis facilius dispense-
tur absque peccato acceptio personarum. **C**irca 3^m dicitur quod quantum
ad hoc quod electio impugnari non possit in foro iudiciali sufficit
eligere bonum: nec oportet eligere meliorem: quod sic omnis electio posset
habere calumniam: sicut quantum ad conscientiam eligentis necesse est eligere me-
liorem: vel simpliciter vel in comparatione ad bonum commune. quod si preter ha-
beret aliquis magis idoneus erga aliquam dignitatem: et alius pre-
ferat: oportet quod hoc sit propter aliquam causam. que quidem si pertinet ad
negocium: quantum ad hoc erit ille qui eligitur magis idoneus si ve-
ro non pertinet ad negocium id quod considerat ut causa erit ma-
nifeste acceptio persone. **C**irca 4^m dicitur quod ille qui de gremio
ecclesie assumitur: ut in pluribus consuevit esse validus: quantum ad
bonum commune quod magis diligit ecclesiam in qua est nutritus et pro-
pter hoc etiam mandatur Deutero. 17. Non poteris alterius gen-
tis hominem facere regem qui non sit frater tuus.

Ad tertium sic procedit. Ut quod in exhibitione
honoris et reuerentie non habeat lo-
cum peccatum acceptio personarum. **H**onoris enim nihil aliud esse videtur
quam reuerentia quamdam alicui exhibita in testimonium virtutis: ut patet
per philosophum in primo ethicorum. Sed prelati et principes sunt honorandi et si
sunt mali: sicut et parentes de quibus mandatur Exodo. 20. Honoram
patrem tuum et matrem tuam: et etiam domini sunt a seruis honorandi et
si sunt mali: secundum illud. 1. ad Thimotheum. 6. Quicumque sunt sub iu-
go fui: dominos suos honore dignos arbitrentur. 2° vero quod acce-
ptio persone non sit peccatum in exhibitione honoris. **C**irca 2° dicitur
19. percipit: Corinthus primo capite consurge et honora personam senis
sicut hoc videtur ad acceptio personarum pertinere: quod quicquid senes non
sunt virtuosissimi: secundum illud Daniel. 13. Egressa est iniquitas a senioribus
populi. 3° acceptio personarum non est peccatum in exhibitione honoris.
Circa 3° dicitur super illud Iaco. 2. Nolite in personarum acceptio habere
fidem et cetera. dicit glo. Aug. Si hoc quod Iacob dicit. Si introierit in
convictu vestro vir habens annulum aureum et cetera. intelligatur de
quotidianis confessionibus: quod hic non peccat: si tamen peccat. sicut hec
est acceptio personarum: diuites propter diuitias honorare. dicit enim
Gregorius in quodam homel. Supbia nostra retundit quod in hominibus non
nam quam ad imaginem dei facti sunt: sicut diuitias honorantur. et sic
cum diuitie non sint debita causa honoris pertinet hoc ad per-
sonarum acceptio. 4° personarum acceptio non est peccatum circa ex-
hibitionem honoris. **C**irca 5° dicitur quod dicitur in glo. Iaco. 2. Quicumque

diuitie propter diuitias honorat peccat. et pari ratione si aliquis
honoret propter alias causas que non faciunt dignum honorem: quod perti-
net ad acceptio personarum. 5° acceptio personarum in exhibi-
tione honoris est peccatum. **C**irca 6° dicitur quod honor est quoddam testi-
monium de virtute eius qui honoratur. et id est sola virtus debita causa
honoris. **C**irca 7° dicitur tamen quod aliquis potest honorari: non solum propter
virtutem propriam: sed etiam propter virtutem alteri. sicut principes et
prelati honorantur etiam si sint mali in quantum gerunt personam dei: et
civitati cui proficiunt: secundum illud proverbium. 26. Sicut qui mittit
lapides in aceruum mercurij: ita qui tribuit insipienti honorem
quod gentiles ratione attribuebant mercurio aceruum mercurij dicitur
cumulus rocinij in quo mercator quicquid mittit unum lapillum
loco centum mercatum: ita etiam honoratur insipiens qui ponit loco
dei et loco totius civitatis: et eadem ratione parentes: et domini sunt
honorandi propter participationem diuine dignitatis que est omnium patrum et
dominorum. senes autem sunt honorandi propter signum virtutis quod est senectus: sed
hoc signum quicquid deficiat. unde videtur dicitur Sapientia. 4. Senectus ve-
nerabilis est: non diuturna neque a numero numero computata. car-
ni autem sunt sensus hominis et etas senectutis vita immaculata.
diuites autem honorandi sunt propter hoc quod maiorem locum in civitate
obtinent. si autem solum intuitu diuitiarum honorentur erit pec-
catum acceptio personarum. **E**t per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad quartum sic procedit. Videtur quod in iudicijs
locum non habeat peccatum acceptio personarum. **A**ceptio enim personarum opponitur
distributive iusticie: ut dicitur est. sicut iudicia maxime videntur ad iusticiam commutativam
pertinere. 2° personarum acceptio non habet locum in iudicijs. **C**irca 3°
videtur sicut aliquid iudicium insipientis. sicut in penis accipiuntur persone
absque peccato: quod grauius puniuntur qui inferunt iniuriam in personas
principum quam qui in personas aliorum. 4° personarum acceptio non habet
locum in iudicijs. **C**irca 5° dicitur Eccle. 4. dicitur. In iudicando esto pupil-
lis misericors. sicut hoc videtur esse accipere personam pauperis. 6° acce-
ptio personarum in iudicijs non est peccatum. **C**irca 7° dicitur quod dicitur pro-
uer. 18. Accipere personam in iudicio non est bonum. **C**irca 8° dicitur
dum quod sicut dicitur est: iudicium est actus iusticie prout iudex ad
equitatem iusticie reducat ea que inequitatem oppositam facere possunt. pro-
sonarum autem acceptio inequitatem quamdam habet in quantum attribuitur
alicui persone propter proportionem suam in qua consistit equitas.
iusticie. et id est manifestum est quod propter personarum acceptio iudicium
corruptum est. **C**irca 9° ergo dicitur quod iudicium dupliciter potest conside-
rari. Uno modo quantum ad ipsam rem iudicandam. et sic iudicium se habet
ceterum ad commutativam et ad distributivam iusticiam. prout enim iudicium
diffiniri quod aliquid esse sit distributivum in multos: et quod
alteri unum restituat quod ab eo accepit. Alio modo potest conside-
rari quantum ad ipsam formam iudicij: prout scilicet iudex est in ipsa com-
mutativa iusticia ab uno accipit et alteri dat. et hoc pertinet ad
distributivam iusticiam. et sicut hoc in quolibet iudicio locum habe-
re potest personarum acceptio. **C**irca 10° dicitur quod cum puniuntur aliquis
grauius propter iniuriam in maiorem personam commissam non est personarum
acceptio quod ipsa diuersitas persone facit quantum ad hoc diuersi-
tatem rei: ut supra dicitur est. **C**irca 11° dicitur quod homo in iudicio
de paupere subvenire quantum fieri potest: tamen sine lesione iusticie: alio-
quin non habet locum illud quod dicitur Exodo. 23. Pauperis quecumque non
inseberis in iudicio.

De vitijs oppositis commutative iusticie. Q. 6. lxiii.

Unde considerandum est de vitijs op-
positis commutative iusti-
cie. **E**t primo considerandum est de peccatis que commit-
tuntur circa involuntarias commutationes. 2°
de peccatis que committuntur circa commutationes
involuntarias. committuntur autem peccata circa inu-
oluntarias commutationes propter hoc quod aliquid
nocentium proprio inferunt sibi et voluntate quod quidem potest fieri dupliciter
scilicet facto et verbo. facto quidem cum primo dicitur vel in persona propria vel
in persona aliena vel in proprijs rebus de his 6° per ordinem consideranda
dum est. **E**t primo de homicidio propter quod maxime nocet proprio. **C**irca
circa hoc quodrunto octo. primo utrum occidere aialia bruta vel et
platas sit peccatum. 2° utrum occidere peccato sit licitum. 3°
utrum liceat private persone vel solum publice. 4° utrum liceat
clerico. 5° utrum liceat alicui occidere seipsum. 6° utrum liceat oc-
cidere hominem in iustis. 7° utrum liceat alicui occidere hominem seipsum
defendendo. 8° utrum homicidium casuale sit peccatum mortale.

Ad primū sic pcedit. Uidet q̄ occidere que/
cumq; vinctia sit illicitū. Dicit enim
apls ad Ro. 13. Qui ordinationi dei resistit ipsi sibi dāna
tionē acquirūt. s; p ordinationē diuine puidētie oīa viuen
tia pseruant: s; illud ps: Qui pducit i mōtib; fenū & dat
iumentis escā ipsoy. ergo mortificare q̄cumq; vinctia videt
eē illicitū. **C. S.** Homicidiū ē pctm̄ ex eo q̄ hō pnat̄ vita.
sed vita cōis ē oib; aīalib; & plātis. g. eadē rōne v̄f eē pec
catū occidere bruta aīalia & plantas. **C. S.** In lege diuina
nō determinat̄ spālīs pena nisi p pctō: s; occidētī bonez
vel ouē alteri; statim̄ pena determinata in lege dīuina: vt
p; Exo. 22. ergo occisio brutoy aīaliū ē pctm̄. **C. S.** h̄ est
qd̄ Aug. dicit in p̄o de ciui. dei: Cū audimus: nō occides n̄
accipimus hoc dictū eē de fructib; q; nullus eis ē sensus
nec de irrōnalib; aīalib; q; nulla nobis rōne sociat̄. restat
ergo vt itelligam; de hoīe qd̄ dictū ē: n̄ occides. **C. Rn.**
dōm q̄ nullus peccat ex hoc q̄ vtitur re aliqua ad hoc ad
qd̄ ē. in rerū aut̄ ordine ipfectiona sunt ppter pfectiona: si
cut ē in gnationis via. nā ab impfectis ad pfecta pcedit. & i
de ē q̄ sicut in gnatione hoīs p̄us ē viuū: deinde aīal: vlti
mo aut̄ hō. ita ē ea q̄ tantū viuūt vt plāte sūt cōster ppter
aīalia. oīa aut̄ aīalia sunt pp hoīem. & iō si hō vtatur plan
tis ad utilitatē aīaliū: & aīalib; ad utilitatē hoīs nō ē illicitus
vt p; p p̄m in p̄o politi. Inter alios aut̄ usus maxime ne
cessarius esse videt vt aīalia plātis vtant̄ in cibū. & hoīes
aīalib; qd̄ sine mortificatione eoy fieri nō pōt. & iō licitū ē &
plātas mortificare in vsum aīaliū: & aīalia in vsum hoīum
ex ipsa ordinatione diuina. d̄. n. Gen. p̄o. Ecce dedi vobis
oēm herbā & vniuersa ligna vt sint vobis in escā & cunctis
aīantib; tere. & gen. 9. d̄: Oē qd̄ mouetur & viuūt erit vo
bis i cibū. **C. Ad p̄m** g. dōm q̄ ex ordinatione diuina pser
uat̄ vita aīaliū & plātariū: nō ppter seip̄am s; ppter hoīes
v̄f vt Aug. dicit i p̄o de ci. dei. Iustissimā ordinatione crea
toris vita & mors eoy n̄ris vsib; subdit̄. **C. Ad 2^m** dōm q̄
aīalia bruta & plāte n̄ hnt̄ vitā rōnalē p q̄ a seip̄is agant̄:
s; semp agunt̄ q̄si ab alio nālī quodā ipulsi: & hoc ē signū
q̄ sūt nālī suata & alioy vsib; accommodata. **C. Ad 3^m** dōm
q̄ ille q̄ occidit bonē alteri; peccat qd̄: nō q̄ occidit bonē
sed q; dānificat hoīem in re sua. vnde nō continet̄ sub pec
cato homicidij sed sub peccato furti vel rapine.

Ad secundū sic pcedit. Uidet q̄ nō sit licitū
occidē hoīes peccatores.
D̄. n. Mat. 13. i parabola phibuit extirpare zizanā qui
sunt filij nequā vt ibidē d̄. s; oē qd̄ ē phibitū a deo ē pctm̄
g. occidere pctō: eē pctm̄. **C. S.** Iusticia hūana pforma
tur iusticie diuine. s; s; in diuinā iusticiā pctō:es ad p̄niam
reseruant̄: s; illud Ezec. 18. Nolo mortē pctō:is sed ut
cōuertat̄ & viuat. g. v̄ oīno eē iniustū q̄ pctō:es occidan
tur. **C. S.** Illud qd̄ s; in se malū nullo bono sine fieri licz.
vt p; p Aug. in lib. 5. mendaciū: & p p̄m in. 2. ethi. S; oc
cidere hoīem s; in se malū ē: q; ad oēs hoīes tenemur cha
ritatē hēre. amicos at̄ uolum; viuere & esse: ut d̄ i. 9. ethi
coy. ergo nullo mō h̄ hoīem pctō:ē occidere. **C. Sed** h̄ ē
qd̄ dicit̄ Exo. 22. Maleficos nō patieris viuere. & in ps.
In matutino interficiebā oēs pctō:es terre. **C. Rn.** dōm
q̄ sicut dictū ē: licitū ē occidere aīalia bruta inq̄stū ordina
tur nālīter ad hoīum vsum: sicut impfectū ordinaf ad pfe
ctū. oīs aut̄ pars ordinaf ad totū ut impfectū ad perfectū
& ideo omnis pars nālīter est ppter totum. & ppter hoc
videmus q̄ si salutē totius corp̄is humani expediat p̄
cisio alicuius membri: puta cū est putridū vel corruptū
alioy membrorum laudabiliter & salubriter abscindit̄.
quelibet autē persona singularis cōparat̄ ad totā cōitatez
sicut pars ad totum. & ideo si aliquis hō sit periculosus cō
munitati & corruptū ipsi; ppter aliquod peccatū lauda
biliter & salubriter occidit̄ vt bonū cōe cōseruet̄. modicū
enim fermentū totā massāz corrupit: vt dicit̄. 1. ad Cor. 5.
C. Ad p̄m g. dōm q̄ d̄ns abstinedū mādauit ab eradicatio
ne zizaniorū: vt tritico parceret̄. i. bonis: quod quidem fit
quando nō possunt occidi mali qn simul occidant̄ & boni
vel quia latent inter bonos vel q; habent multos sequa
ces: ita q̄ sine bonoy periculo interfici non possunt: ut Au

gu. dicit̄ ptra p̄merianum. vnde d̄ns docet magis eē
sūcedum malos viuere: & vltionē reseruādā vsq; ad extre
mum iudiciū q̄ q̄ boni simul occidat̄. quādo vero ex oc
cissione malorum nō iminet periculum bonis s; magis tu
tela & salus: tunc licite possunt mali occidi. **C. Ad 2^m** dōm
q̄ deus s; in ordinem sue sapientie quandoq; statim pecca
tores occidit ad liberationem bonorum: quandoq; autem
eis penitēdi tēpus concedit s; in q̄ ipse nouit suis electis ex
pedire. & hoc etiā humana iusticia imitatur p posse: illos
enim qui sunt perniciosi in alios occidit. eos uero qui pec
cant alijs grauit̄ non nocētes ad penitentiam reseruat.
C. Ad 3^m dōm q̄ homo peccando ab ordine rationis rece
dit. & ideo decidit a dignitate humana. put. s. hō est natura
liter liber & pp seip̄m existēs & incidit quodāmodo in sui
tutē bestiaz: ut. s. de ipso ordinet̄ s; in q̄ est utile alijs: s; in
illud ps. Hō cū i honore eēt nō itellerit: compatus ē iumē
tis insipientib; & filis fact; ē illis. & puer. 11. d̄. Qui stultus
ē seruet sapiētī. & iō q̄uis hoīem in sua dignitate manen
tem occidere sit s; in se malū: tñ hoīem pctō:ē occidere p̄t
eē bonū sic occidere bestiaz. peior. n. ē malus hō q̄ bestia
& plures nocet vt p̄s dicit̄ in p̄o politi. & in. 7. ethi.

Ad tertiu sic pcedit. Uidet q̄ occidere hoīes
pctō:em liceat puate persone. In le
ge. n. diuina nihil illicitum mādaf. sed Exo. 32. precepit.
Moyses. Occidat vnusquisq; frat̄e suum & amicū & p
rimū suum pro peccato vituli cōstatulis. ergo etiam p̄
natis psonis licet peccato:ē occidere. **C. S.** Hō pp pecca
tū cōparat̄ bestiis: ut dictū est: s; occidere bestia siluestre
maxime nocentē cuilibet p̄uate p̄sone licet. ergo & pari
rōne occidere hoīem peccato:es. **C. S.** Laudabile est q̄
hō etiā si sit p̄uata p̄sone opetur qd̄ est vtile bono cōi: sed
occisio maleficorū ē vtilis bono cōi: ut dictū est. ergo lauda
bile ē si etiā p̄uate p̄sone malefactores occidant. **C. S.** h̄ ē
qd̄ Aug. dicit in p̄o de ciui. dei. Qui sine aliqua publica ad
ministratione malefici occiderit velut homicida iudicabit̄
& tāto amplius q̄to sibi p̄tatem a deo nō cōcessaz vsurpa
re nō timuit. **C. Rn.** dōm q̄ sic dem; ē: occidere malefa
cto:ē licitū ē inq̄stū ordinaf ad salutē totius cōitatis. & ideo
ad illū solū p̄tinet cui cōmittit̄ cura cōitatis cōseruande. si
cut ad medicū p̄tinet p̄cidere mēbrū putridū q̄ ei cōmis
sa fuerit cura salutis totius corp̄is. cura aut̄ cōis boni cō
missa ē p̄ncipib; h̄ntibus publicam auctoritatē. & ideo eis
solū licet malefactores occidere: nō at̄ p̄uatis personis.
C. Ad p̄m ergo dōm q̄ ille aliqd̄ facit cuius auctoritate fit:
vt p; p Dio. 12. ca. cel. hierar. & iō: vt Aug. dicit i p̄o de ci
ui. dei nō ipse occidit q̄ ministeriū d̄s iubēt sicut admiculū
gladijs vtenti. vnde illi q̄ occiderunt proximos & amicos
ex mādato d̄ni nō hoc fecisse ipsi vident̄: sed potius ille cu
ius auctoritate fecerunt: sicut & miles interficit hostē aucto
ritate p̄ncipis & minister latronem auctoritate iudicis.
C. Ad 2^m dōm q̄ bestia naturaliter est distincta ab homi
ne. vnde super hoc non requiritur aliquod iudicium an sit
occidēda si sit siluestris. si v̄o sit domestica requireretur iu
dicium non propter ipsam sed ppter dānū d̄ni: sed homo
peccato: nō ē nālīter distinctus ab hominib; iustis & ideo
indiget iudicio publico: ut discernat̄ an sit occidendus p
pter salutem cōmūnem. **C. Ad 3^m** dōm q̄ facere aliqd̄ ad
utilitatē cōem qd̄ nulli nocet hoc est licitum cuilibet p̄
uate p̄sone. sed si sit cum nocimento alterius hoc nō d̄s fie
ri nisi s; in iudiciū eius ad quē p̄tinet existimare qd̄ sit sub
trahendum partibus pro salute totius.

Ad quartū sic pcedit. Uidet q̄ occidere male
factores liceat clericis. Clerici enī
p̄cipue debēt implere qd̄ ap̄ls dicit. 1. ad Cor. 4. Imitato
ros mei estote sicut & ego xp̄i per qd̄ nobis idicif vt deū
& scōs ei; imitemur: s; ipse de; quē colim; occidit malefa
cto:es s; illud ps. Qui percussit egyptū cū p̄mogenitis eo
rū. Moyses ē a leniti fecit interfici viginti milia homi
nū pp adorationem vituli: ut habet Exo. 32. Et phinees
sacerdos interfecit israhelitē coem̄tē cū medianitide: vt ha
bet Numeri. 25. Samuel ē interfecit Agag regē amelech.
& helias sacerdotes Baal. & Sathabias cū qui ad sacrifi

eadus accesserat. et in nouo testō Petr⁹ Ananiā et Saphyram. 5° videt qd et clericis liceat occidere malefactores.

C. 5. Pias spūalis ē maior q̄ tpalis et deo diuicio: sed pias tpalis licite malefactores occidit tanq̄ dei minister: vt dī Ro. 13. 6° multo magis clerici q̄ sunt dei ministri spūritualem ptātem hñtes licite pñt malefactores occidere.

C. 6. Quicūq̄ licite suscipit aliqd offm̄ licite pōt ea q̄ ad officium illud pñt exercere. s; offm̄ pñcipis terre ē malefactores occidere: vt dictū ē. ergo clerici q̄ sunt terrar pñcipales licite pñt occidere malefactores. **C. 7.** S; ē qd dī. 1. ad Thimot. 3. Oportet ep̄m sine crimine eē: nō vinolētus: nō peccator. **C. 8.** Rn^o. dōm qd n̄ licet clericis occidere duplici rōne: p^o qdē q; sunt electi ad altaris ministeriū i quo re presentat passio xp̄i occisi qui cū pcutere nō repentebat: vt dī. 1. Petr. 2. et iō n̄ cōpetit ut clerici sint peccatores aut occisores. debēt enī ministri suū dñm imitari: s; illd Eccl. 10. Scdm̄ iudicē ppli sic et ministri ei. alia rō ē: q; clericis cōmittit ministeriū noue legis i qua nō determinat pena occisiōis vel mutilatiōis corporalis. et iō vt sint idonei ministri noui testamēti debēt a talib⁹ abstinē. **C. 9.** Ad p^m ergo dōm qd de^o vlt in oib⁹ opat q̄ recta sunt. i vnoquoq; tñ s; ei^o cōgruēt. et iō vnusq; d; deum imitari in hoc qd sibi spūlī cōgruit. vñ h; dens corporalī malefactores occidat: nō tñ op; qd oīs i hoc eū imitent. Petrus at nō ppria auctoritate vel manu Ananiā et Saphyrā iterfecit: s; magis diuinā sniam de eoz morte pñulgauit. sacerdotes at vel lenite veteris testamēti erāt ministri veteris legis s; in quā pene corporales istigebant. et iō etiā eis occidere ppria manu agruebat. **C. 10.** Ad 2^m dōm qd ministeriū clericoz ē in meliorib⁹ ordinatū q̄ sint corporales occisiones. s; in his que pñt ad spūalē salutē. et iō nō agruit eis qd minorib⁹ se ingerāt. **C. 11.** Ad 3^m dōm qd plati eccliarū accipiūt officia pñci pñs terre nō ut ipsi iudiciū sanguinis exerceāt per seipsos sed qd eoz auctoritate per alios exerceant.

Ad quintū sic pceditur. Ut qd alicui liceat se ipsum occidere. Homicidium enī est peccatū inq̄ritū iusticie hñat. sed nullus pōt sibi ipsi iniuriam facere: vt pbat in. 5. et hī. ergo nullus peccat occidēdo seipsus. **C. 12.** Occidere malefactores licet habēt publicā ptātes. si qñq; ille qd h; publicā ptāte est malefactor. ergo licet ei occidere seipsus. **C. 13.** Licetū ē qd aliq; spōtaneē minus piculū subeat vt magis piculū vitet: sicut licitū est qd aliq; etiā sibi ipsi amputet mēbrū putridū: ut totum corpus saluet. s; qñq; aliq; p occasione sui ipsius vitat maius malū vel miserā vitā vel turpitudinē alicui⁹ pcti. ergo licet alicui occidere seipsus. **C. 14.** Sāson seipsum iterfecit vt habet iudiciū. 16. qd tñ cōnumerat iter sanctos: vt p; Heb. 11. 6° licitū ē alicui occidere seipsus. **C. 15.** 2^a Ma chab. 14. dī qd Razias qdā seipsus iterfecit eligēs nobilitate mori pot⁹ q̄ subdit⁹ fieri pctōrib⁹: et h; natales suos in iuris agi. s; nihil qd notabilē sit et fortiter ē illicitū. ergo occidē seipm̄ nō ē illicitū. **C. 16.** S; ē qd Aug. dicit in p^o de ciuitate dei. Restat vt de hoīe itelligam⁹ illud qd dñm ē: nō occides nec alterū q^o nec te. neq; n. aliud q̄ hoīem occidit qd seipm̄ occidit. **C. 17.** Rn^o. dōm qd seipm̄ occidere ē oīno illicitū triplici rōne. p^o qdē q; nālī q̄libet res seipm̄ amat. et ad hoc pñt qd q̄libet res cōseruat se i eē et cōrūpētibus resistit q̄ntū p̄t. et iō qd aliq; seipm̄ occidat ē h; inclinationes nālē: et h; charitatē q̄ q̄libet d; seipm̄ diligere. et iō sui ipsi occisio semp ē pctm̄ mortale: vtpote h; nālē legē et h; charitatē existēs. 2° q; q̄libet pars id qd ē: est totū. q̄libet autē hō ē ps cōitatis. et ita id qd ē: est cōitatis vñ in hoc qd seipm̄ iterfecit iniuriā cōitati facit: ut p; per p̄m in. 5. et hī. 3° q; vita ē qd dāz donū diuinū hoī attributū et eius ptāti subiectū qui occidit et vitare facit. et iō qui seipsus vita p̄uat in deū peccat: sicut qd alienū seruū iterfecit peccat in dñm cuius ē seru⁹. et sicut peccat ille qd vsurpat sibi iudiciū de re sibi nō cōmissa. ad solū. n. deū pñt iudiciū mortis et vite: s; illud Deutro. 32. Ego occidam et ego vitare faciam.

C. 18. Ad p̄m ergo dōm qd homicidiū ē pctm̄ nō solū q; hñat iusticie: sed etiā quia contrariat charitati quāz habere d; aliq; ad seipm̄. et ex hac parte occisio sui ipsius ē pctm̄

p cōparationē ad seipm̄. p cōparationē autē ad cōitatē et ad deū h; rōnem pcti ē p oppositionē ad iusticias. **C. 19.** Ad 2^m dōm qd ille qd h; publicā ptāte pōt licite malefactores occidere p hoc qd p̄t de ipso iudicare. nullus at ē iudex sui ipsi vñ nō h; hñt publicā ptāte seipm̄ occidē pp qdēq; pctm̄ licet tñ ei se cōmittere iudicio alioz. **C. 20.** Ad 3^m dōm qd hō cōstituit dñs sui ipsi p liberū arbi. et iō licite pōt hō de se ipso disponere q̄ntū ad ea qd pñt ad hāc vitā qd hoīs libero arbi. regit: s; trāsit de hac vitā ad aliā feliciōre non subiacet libero arbitrio hoīs s; ptāti diuine. et iō non licet hoī seipm̄ iterficere vt ad feliciōre trāseat vitā. s; etiā nec vt q̄libet miserias pñtis vite euadat: q; vltimūz maloz huius vite et maxime terribile ē mors: ut p; per p̄m in. 3. et hī. et iō iferre sibi mortē ad alias huius vite miserias euadendas ē mal⁹ malū assumere ad minoris mali vitationē. s; licet nō licet seipm̄ iterficere ppter aliqd pctm̄ cōmissū tñ q; in hoc sibi maxime nocet qd sibi adimit necessariū pñtē tps. tñ etiā q; malefactorē occidere nō licet nisi p iudiciū publice ptātis. s; licet etiā nec licet mulieri seipsa occidere ne ab alio cōrumpat: q; nō d; i se cōmittere crimē maximū qd ē sui ipsius occisio vt vitet min⁹ crimē alienū. nō. n. ē crimen mulieris per violentiam violatē si consensus non asit: q; nō inq̄natur corp⁹ nisi de cōsensu mētis: vt Lucia dixit. cōstat at minus eē pctm̄ fornicationē vel adulteriū q̄ homicidiū: et p̄cipue sibi ipsi qd ē grauissimū: q; sibi ipsi nocet cui maximā dilectionē d; ē et piculosissimū: q; nō restat tps vt p pñiam expiet. s; licet et nulli h; seipm̄ occidē ob timorē ne cōsentiat in pctm̄: q; nō sunt faciēda mala ut veniant bona vel ut vitent mala p̄fertis minora et min⁹ certa. licetū. n. ē an aliq; in futurū cōsentiat in pctm̄. potēs est enī deus hoīem q̄cūq; tentatiōe supueniēte liberare a pctō. **C. 21.** Ad 4^m dōm qd sic Aug. dicit in p^o de ciuitate dei. Sāson excusat at qd seipm̄ cū hostib⁹ rmina dom⁹ opp̄ssit nisi qd latēter spūs scūs hoc inslerat qd p illū miracula faciebat. et eādē rōne assignat de quibsdā scīs femis qd tpe p̄secutiōis seipsas occiderūt q̄rū mēoria i ecclia celebrat. **C. 22.** Ad 5^m dōm qd ad fortitudinē p̄tiet qd aliq; ab alio morte pati n̄ refugiat pp bonū virtutis et vt vitet pctm̄: s; qd aliq; sibi ipsi iferat mortē vt vitet mala penalia h; qdē quādā spēm fortitudinis: pp qd qdam seipsos iterfecerūt estimantes se fortiter agere. de quoz numero Razias fuit: nō tamen est vera fortitudo sed magis quedam mollicies animi nō valentis mala penalia sustinere: ut p; per p̄m in. 3. et hīo rum: et per Aug. in p^o de ciuitate dei.

Ad sextū sic pcedit. Videtur qd liceat i aliquo casu iterficere inocētē. Diuin⁹. n. tior nō manifestat p pctm̄ qn magis tior dñi expellit pctm̄: vt dī Eccl. p^o. s; Abrahā cōmēdat⁹ ē qd timuit dñs: q; voluit iterficere filiū suū inocētē. 6° pōt aliq; inocētē iterficere si ne pctō. **C. 23.** In gñe pctōz qd h; primū cōmittunt: tāto mai⁹ vñ aliqd eē pctm̄ q̄to mai⁹ nocumētū inferē ei i quē peccat: sed occisio plus nocet pctōi q̄ inocētē qd de miseria hui⁹ vite ad celestē gloriā trāsit p mortē cū ergo liceat in aliquo casu pctōre occidere: multo magis licet occidere inocētē vel iustū. **C. 24.** Illud qd sit s; in ordinē iusticie nō ē pctm̄. s; qñq; cogit aliq; s; in ordinē iusticie occidere inocētē puta cū iudex qd d; s; in allegata iudicare cōdēnat ad mortē eū quē scit inocētē p falsos testes cōuictū. et s; i minister qd iniuste cōdēnatū occidit obediēs iudici. 6° absq; pctō pōt aliq; occidere inocētē. **C. 25.** S; ē qd dī Exo. 23. Insontē et iustū n̄ occides. **C. 26.** Rn^o. dōm qd aliq; hō duplī cōsiderari p̄t. Uno mō s; se. Alio mō p cōparationē ad aliū. s; se qd cōsiderādū hoīez nullū occidē h; q; i quolibet et pctōre debem⁹ amare nāz quā de^o fecit qd p occasione cōrūpēt sed sicut supra dictū ē occisio pctōis sit licita p cōparatiōez ad bonū cōe qd p pctm̄ cōrūpēt. vita at iustoz ē cōseruatiua et p̄motiua boni cōis: q; ip̄s sunt p̄ncipalio: ps multitudine. et iō nullo mō h; occidere inocētē. **C. 27.** Ad p̄m ergo dōm qd de^o h; dñm mortis et vite ei. n. ordinatiōe moriunt et pctōres et iusti. et iō ille qd mādato dei occidit inocētē talis nō peccat sic nec de^o cui⁹ ē executor: et ostēdit deū timere ei⁹ mādatis obediēs. **C. 28.** Ad 2^m dōm qd i pensanda

grauitate peccati magis est peccatum id quod est per se quam id quod est per accidens. unde ille qui occidit iustum grauius peccat quam ille qui occidit peccatorem. primo quod nocet ei quem plus debet diligere. et ita magis est charitatem agit. 2° quod iniuriam infert ei qui est minus dignus. et magis est iniustitiam agit. 3° quod perdat comitatem maiori bono. 4° quod magis deum contemnit: sicut illud Luc. 10. Qui vos spernit me spernit quod iustus occisus ad gloriam perducatur a deo: per accidens se habet ad occisionem. Ad 3^m dicitur quod iudex si scit aliquem innocenter esse qui falsis testibus peruenit debet diligenter examinare testes ut inueniat occasionem liberandi innoxium: sicut Daniel fecit. si autem hoc non potest debet esse superior relinquit iudicandum. si autem hoc non potest peccat secundum allegatam sententiam ferens: quod ipse non occidit innocentem: sicut illi qui eum asserunt nocentem. minister autem iudicis condemnatis innocenter si sententia intollerabilem errorem contineat non debet obedire alii excusarent carnifices qui martyres occiderunt. si vero non contineat manifestam iniustitiam non peccat preceptum exequendo: quod ipse non debet discutere superioris sententiam: nec ipse occidit innocentem: sicut iudex cui ministerium adhibet.

Ad septimum sic procedit. Uidetur quod nulli liceat occidere aliquem se defendendo. Dicitur enim Aug. ad publicolam de occidendis hominibus. Ne ab his quibus occidat non mihi placet consilium nisi forte sit miles: aut publica functione teneat: ut non pro se hoc faciat: sed pro aliis accepta legitima parte si eius congruat persone: sicut ille qui se defendendo occidit aliquem ad hoc eum occidit ne ipse ab eo occidatur. 5° hoc uero esse illicitum. C. In primo de lib. arbi. dicitur: Quod apud diuinam providentiam a peccato liberi sunt qui pro his rebus que continentur operibus humana cede polluti sunt. easdem autem res dicit esse continentem quas homines inibi amittere possunt: ut ex premissis per hoc ratio autem est uita corporalis. ergo pro conseruanda uita corporali nulli licitum est hominem occidere. C. Nicolaus papa dicit: ut habet in decretis dist. 50. De clericis quibus consueuerunt. scilicet quod se defendendo paganum occiderunt: si postea per penitentiam possunt ad pristinum statum redire aut ad altioris ascendere: scito nos nullam occasionem dare: nec ullam tribuere licentiam eis quolibet hominem quolibet modo occidendi. sicut ad precepta moralia seruanda tenentur contra clericos et laicos. ergo etiam laicis non est licitum occidere aliquem se defendendo. C. Homicidium est gravis peccatus quod simplex fornicatio vel adulterium: sed nulli licet committere simplicem fornicationem vel adulterium vel quodcumque aliud peccatum mortale pro conseruatione proprie uite: quod uita spiritualis preferenda est corporali. ergo nulli licet defendendo seipsum alium occidere ut propria uita conseruetur. C. Si arbor est mala et fructus: ut habet Math. 7. sicut ista defensio sui uidetur esse illicita. secundum illud 1° Ro. 12. Non uos defendentes carissimi. ergo et occisio hominis exinde procedens est illicita. C. Sed hoc est quod Exo. 22. dicitur: Si effringens fur domum siue suffodiens inuentus fuerit et accepto vulnere mortuus fuerit: percussio: non erit reus sanguinis. sed multo magis licitum est defendere propriam uitam quam propriam domum. ergo et si aliquis occidat aliquem pro defensione uite sue non erit reus homicidii. C. 1° Ro. dicitur quod nihil prohibet unius actus esse duos effectus: quorum alter solus sit in intentione: alius uero sit propter intentionem. morales autem actus recipiunt speciem secundum id quod intendit: non autem ab eo quod est propter intentionem cum sit per accidens: ut ex supra dictis patet. ex actu ergo alienius seipsum defendentis duplex effectus sequi potest: unus quidem conseruatio proprie uite: alius autem occisio inuadentis. actus ergo huiusmodi ex hoc quod intendit conseruatio proprie uite non habet rationem illiciti cum hoc sit cuiuslibet nature quod se conseruet in eis quantum potest. potest tamen aliquis actus ex bona intentione proveniens illicitus reddi si non sit proportionatus fini. et ideo si aliquis ad defendendum propriam uitam utatur maiori uolentia quam oporteat erit illicitum. si uero moderate uolentia repellat erit licita defensio. nam secundum iura uis uis repellere licet cum moderamine inculpate tutele: nec est necessarium ad salutem ut huiusmodi actus moderate tutele pretermittat ad euadendum occisionem alterius: quod plus tenetur huiusmodi uite sue. uidere quam uite aliene: sicut quod occidere homines non licet nisi publica auctoritate pro bono communi: ut ex supra dictis patet: illicitum est quod homo intendat occidere hominem ut seipsum defendat: nisi ei a publica auctoritate quod intendens hominem occidere ad sui defensionem refert hoc ad publicum bonum: ut patet in milite

pugnante contra hostes: et in ministro iudicis pugnante contra latrones quibus est et isti peccent si per nata libidine moueant. C. Ad 1^m dicitur quod auctoritas Aug. intelligenda est in eo casu quo quis intendit occidere hominem ut seipsum a morte liberet in quo est casus intelligit auctoritas inducta in li. de lib. arbi. unde signanter dicitur per his rebus in quo designat intentio. et per hoc patet ratio ad 2^m C. Ad 3^m dicitur quod irregularitas consequitur actus homicidii et si sit absque peccato ut patet in indice qui iuste aliquem condempnat ad mortem. et pro hoc clericus et si se defendendo interficiat aliquem irregularis est quoniam non intendat interficere sed seipsum defendere. C. Ad 4^m dicitur quod actus fornicationis vel adulterii non ordinatur ad conseruationem proprie uite ex necessitate sicut actus ex quo quis sequitur homicidium. C. Ad 5^m dicitur quod ibi prohibetur defensio que est cum timore uindicte. unde Glo. dicit. Non uos defendentes. id est non sitis referentes aduersarios.

Ad octauum sic procedit. Uidetur quod aliquis casus aliter occidens hominem incurrat homicidii reatum. Legitur enim Gen. 4. quod Lamech creatus interficere bestiam interfecit hominem et reputatum est ei ad homicidium. 6° reatum homicidii incurrit qui casualiter homines occidit. C. Exo. 21. dicitur. Si quis percussit mulierem pregnantem et abortum fecerit si mors eius fuerit subsequuta reddet animam pro anima: sicut hoc potest esse absque intentione occisionis. 6° homicidium casuale habet homicidii reatum. C. In decretis dist. 50. inducuntur plures canones quibus casualia homicidia puniuntur. sed pene non debent nisi culpe. 6° ille qui casualiter hominem occidit incurrit homicidii reatum. C. Sed hoc est quod Aug. dicit ad publicolam: Absit ut ea que propter bonum aut licitum facimus si quidem propter hoc preter naturam uoluntatem quocumque mali acciderit nobis imputetur. sed contingit quibus ut propter bonum aliquid faciendum homicidium consequatur casualiter. ergo non imputatur faciendum ad culpam. C. 1° Ro. dicitur quod secundum philosophum in 2. phys. casus est causa agens propter intentionem: et ideo ea que casualia sunt simpliciter quando non sunt intentata neque uoluntaria: et quod occidit per se uoluntarium secundum Aug. quibus est quod casualia in quantum homini non sunt peccata. contingit tamen id quod non est actu: et per uoluntatem uel intentionem esse per accidens uoluntatem uel intentionem: sicut quod causa per accidens dicitur remouens prohibens unde ille qui non remouet ea ex quibus sequitur homicidium si debeat remouere erit quodammodo homicidium uoluntarium. hoc autem contingit dupliciter. Uno modo quando datus operam rebus illicitis quibus uita debet homicidium incurrit. Alio modo quando non adhibet debitam sollicitudinem. et ideo si iura si aliquis det operam rei licite: debitam diligentiam adhibens et ex hoc homicidium sequatur: non incurrit homicidii reatum. si uero det operam rei illicite uel et dat operam rei licite non adhibens diligentiam debitam non euadit homicidii reatum si ex eius opere mors hominis consequatur. C. Ad 1^m dicitur quod Lamech non adhibuit sufficientem diligentiam ad homicidium uitandum. et ideo reatum homicidii non euasit. C. Ad 2^m dicitur quod ille qui percussit mulierem pregnantem dat operam rei illicite. et ideo si sequatur mors mulieris uel pueri animati non effugiet homicidii crimine precipue cum ex tali percussione in promptu sit quod mors sequatur. C. Ad 3^m dicitur quod secundum canones imponitur pena his quocumque casualiter occiderint dantes operam rei illicite uel non adhibentes diligentiam debitam.

De mutilatione membrorum. Q^o. lxx.

Unde considerandum est de peccatis aliarum iniuriarum que in persona committuntur. C. Et circa hoc queruntur quatuor. primo de mutilatione membrorum. 2° de uerberatione. 3° de incarceratione. 4° utrum peccatum homini iniuriarum aggrauetur ex hoc quod committitur in persona coniuncta alijs.

Ad primum sic procedit. Uidetur quod mutilare aliquem membro suo in nullo casu possit esse licitum: Damascenus dicit in 2. lib. quod peccatum committitur per hoc quod recedit ab eo quod est secundum naturam in id quod est contra naturam. sicut secundum naturam a deo institutum est quod corpus hominis sit integrum membris. contra naturam autem est quod sit membris diminutum. ergo mutilare aliquem membro semper uero esse peccatum. C. Sic se habet tota anima ad totum corpus ita se habent partes anime ad partes corporis: ut dicitur in 2. de anima. Sed non licet aliquem perire anima occidendo ipsum nisi publica parte ergo etiam non licet aliquem mutilare membro nisi forte secundum publicam partem.

Cō. Salus aie p̄ferēda ē salutē corp̄ali: s̄ nō h̄ aliquem
mutilare se mēbro p̄pter salutē aie. puniunt. n. fm̄ statu
ta vetera. M̄licem p̄siliū q̄ se castrauerūt p̄ castitatē p̄seruā
da. 5. p̄ nullā cām aliā h̄ aliquem mēbro mutilare.

Cō. 5. ē qd̄ d̄r̄ Exo. 21. Oculū p̄ oculo: dētē p̄ dētē: ma
nus p̄ manu: pedē p̄ pede. **C**ō. Rn̄. d̄d̄s q̄ cū mēbrū ali
qd̄ sit pars totū humani corp̄is ē p̄pter totū sic īperfectus
p̄pter p̄fectū. vñ disponēdū ē de mēbro hūani corp̄is fm̄
q̄ expedit toti. mēbrū at̄ hūani corp̄is p̄ se qd̄ vtile ē ad
bonū totū corp̄is. p̄acc̄tis tñ pōt̄ p̄tingere q̄ sit nociuū: pu
ta cū mēbrū putridū ē totū corp̄is corruptiuū. si 5. mem
brū sanus fuerit et̄ in sua nālī dispōne p̄sistēs nō pōt̄ p̄scidi
absq̄ totū corp̄is detrimētō: s̄ q̄ ipse totū hō ordinat: vt
ad finē ad totā cōitatē cuius ē pars: vt supra dictū ē pōt̄ cō
tingere q̄ abscisio mēbrū et̄ si v̄gat in detrimētū totius cor
p̄is ordinat tñ ad bonū cōitatis inq̄tū alicui infert̄ in pe
nā ad cōhibitionē pctōrū. et̄ iō sic per publicā pt̄tē aliq̄s li
cite p̄uat̄ totalit̄ vita p̄pter aliq̄s maiores culpas: ita etiā
p̄uat̄ mēbro p̄pter aliq̄s culpas mīores. hoc aut̄ nō est lici
tū alicui p̄uate p̄fōne et̄ volētē illo cui ē mēbrum: q̄ p̄ hoc
fit iniuria cōitati cui ē ipse hō et̄ oēs p̄tes ei. si vō mēbrū
p̄pter putredinē sit totū corp̄is corruptiuū tūc licitū est de
nolūtate ei cui ē mēbrū putridū mēbrū p̄scindere p̄ sa
lutē totius corp̄is: q̄ vnicuiq̄ cōmissa ē cura p̄p̄tē salu
tis. et̄ eadē rō ē si fiat volūtate ei ad quē p̄tinet curare de
salute ei q̄ h̄ mēbrū corruptiuū. aliter aut̄ aliq̄s mēbro
mutilare ē oīno illicitū. **C**ō. Ad p̄m̄ 5. d̄d̄m q̄ nihil p̄hibet
id̄ qd̄ ē p̄ particularē nām eē s̄ nām vlez: sicut mors et̄ cor
ruptio ī reb̄ nālīb̄ ē p̄ particularē nām ei qd̄ corrupit: cū tñ
sit fm̄ nām vlez. et̄ sicut mutilare aliq̄nē mēbro et̄ si sit h̄ nām
particularē corp̄is ei q̄ mutat̄: ē tñ fm̄ nālē rōnē in cōp̄atio
ne ad bonū cōe. **C**ō. Ad 2. d̄d̄s q̄ totū hōis vita nō ordi
atur ad aliqd̄ p̄p̄tū ipsi hōis: s̄ ad ip̄as pon̄ oīa q̄ sūt ho
minis ordinant̄. et̄ iō p̄uare aliq̄nē vita ī nullo casu p̄tinet
ad aliq̄nē nisi ad publicā pt̄tē cui cōmittit̄ p̄curatio boni
cōis. s̄ p̄scisio mēbrū pōt̄ ordinari ad p̄p̄tā salutē vni hō
minis. et̄ iō in aliquo casu pōt̄ ad ipsū p̄tinere. **C**ō. Ad 3.
d̄d̄m q̄ mēbrū nō ē p̄scindēdū p̄pter corp̄alē salutē totius
nisi qñ alī totū subueniri nō pōt̄. salutē at̄ sp̄iali sp̄ pōt̄ aliter
subueniri q̄ p̄ mēbrū p̄scisioē q̄ pctm̄ subiacet noluntati.
et̄ iō ī nullo casu licet mēbrū p̄scidere p̄pter qd̄cūq̄ pctm̄ vi
tādū. vñ Chryso. exponēs illd̄ Adat. 19. Sūt eunuchi q̄ se
ip̄os castrauerūt p̄ regnū celoz: dic̄ nō p̄ mēbroz abscis
sioē s̄ maloz cogitationū īterceptioē. maledictioni. n. est
obnori q̄ mēbrū abscidit. etenī homicide sūt q̄ talia p̄esu
mūt: et̄ postea subdit: neq̄ cōcupiscētia māsuēto: ita sit s̄
molestoz. aliūde. n. h̄ somitis sp̄ma qd̄ ī nobis ē: et̄ p̄eci
pue a p̄posito īcōtinētī et̄ mēte negligēte nec ita abscisio mē
brū cōp̄mittit tentationes vt cogitationes frenū.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ nō liceat
p̄rib̄ verberare filios aut dñs
seruos dicit. n. Apl̄s ad Ep̄. 6. Vos p̄res nolite ad iracū
diā p̄uocare filios v̄ros. et̄ īfra subdit. Et vos dñi eadē
facite suis remittētes minas: s̄ p̄ verbera aliq̄ ad iracun
diā p̄uocant: sunt et̄ minis grauiora. 5. neq̄ p̄res filios:
neq̄ dñi suos debēt verberare. **C**ō. P̄bs dic̄ i. 10. et̄ h̄.
q̄ sermo p̄inus h̄ solū admonitioē nō aut̄ coactionē: sed
qd̄dā coactio ē p̄ verbera. 5. parētib̄ n̄ h̄ filios verberare.
Cō. Vnicuiq̄ h̄ alteri disciplinā īpendere hoc. n. p̄tinet
ad el̄ynas sp̄iales: ut supra dēc̄ ē. si 5. parētib̄ h̄ p̄ disci
plinā filios verberare pari rōne cuiuslibet licebit quemlibet
verberare: qd̄ p̄ eē falsus. 5. p̄m̄. **C**ō. 5. ē qd̄ d̄r̄ p̄o
ner. 13. Qui p̄at virge odit filiam suā. et̄ īfra. 23. Noli sub
trahē a puero disciplinā. n. p̄cussis eū virga. n̄ moriet̄. tu
virga p̄cuties eū et̄ aīas ei de īferno liberabis. et̄ Ecclē. 33.
d̄r̄. Seruo maliuolo tortura et̄ cōpedes. **C**ō. Rn̄. d̄d̄m q̄
p̄ verberationē nocumētū quoddā infert̄ corp̄is ei qui
verberat̄ aliter tñ q̄ in mutilatiōe. nā mutilatio tollit cor
p̄is integritatē. verberatio vero tātūmō afficit sensus do
lore. vñ multomin̄ nocumētū ē q̄ mutilatio mēbrū. nocu
mētū aut̄ īferre alicui nō h̄ nisi p̄ modū pene p̄ iusticiā. 5.
nullus at̄ iuste p̄unit aliq̄nē nisi sit ei iurisdictioni subiect̄: et̄

iō vberare aliq̄nē nō h̄ nisi h̄nt̄ pt̄tē aliq̄s sup̄ illū qui ver
berat̄ licite. et̄ q̄ fili subdit̄ pt̄tē p̄ris et̄ suā pt̄tē dñi licite
pōt̄ verberare p̄ filiū et̄ dñs suū cā correctionis et̄ discipli
ne. **C**ō. Ad p̄m̄ 5. d̄d̄s q̄ cū ira sit appetit̄ vindicte: p̄cipue
p̄cit̄ ira cū aliq̄s se reputat̄ lesus iniuste: vt p̄ p̄bm̄ i. 2.
rhetorice. et̄ iō p̄ hoc q̄ p̄rib̄ īterdicat̄ ne filios ad iracūdiā
p̄uocet: nō prohibet qñ filios verberet̄ cā discipline s̄ q̄
n̄ imoderate eos affligat̄ vberib̄. q̄ vō īdicat̄ dñs q̄ re
mittat̄ suis minas p̄t̄ dupl̄r̄ ītelligi. Uno mō ut remisse mi
nis vtant̄: qd̄ p̄tinet ad moderationē discipline. Alio mō vt
aliq̄s nō sp̄ īpleat̄ qd̄ cōminat̄: qd̄ p̄tinet ad hoc q̄ īndi
cū quo q̄s cōminat̄ ē penā qñq̄ p̄ remissionis misericor
diā tēperet̄. **C**ō. Ad 2. d̄d̄m q̄ maior pt̄as maiorē d̄ h̄re
coactionē. sic at̄ ciuitas ē p̄fecta cōitas: ita p̄nceps ciuitatis
h̄ p̄fectā pt̄tē coercēdi. et̄ iō pōt̄ īfligere penas irrecupe
rabiles. s. occisionis vel mutilationis. p̄ at̄ et̄ dñs q̄ p̄sunt
familie domestice q̄ ē īmp̄fecta cōitas h̄nt̄ īmp̄fectā pt̄tē
coercēdi fm̄ leuiores penas q̄ nō īferunt irrecupabile no
cumentum. et̄ h̄mōi est verberatio. **C**ō. Ad 3. d̄d̄s q̄ ex
hibere disciplinā volenti cuiuslibet h̄. sed disciplinā nolenti
adhibere ē solū ei cui alteri cura cōmittit̄. et̄ ad hoc p̄t̄
net aliq̄nē verberibus castigare.

Ad tertiu sic p̄cedit. Vt q̄ nō liceat aliq̄s
hoīes īcarcerare. Actus enim ē ma
lus ex ḡne q̄ cadit supra īdebitā mān: ut supra dēc̄ ē. sed
hō h̄nt̄ nālē arbitrii libertatē ē īdebita mā īcarcerationis q̄
libertati repugnat. ergo illicitū ē aliq̄nē īcarcerare. **C**ō.
H̄m̄ana iusticia regulari d̄z ex diuina: sed sic d̄r̄ Ecclē. 15.
Dens reliq̄t hoīes in manu p̄siliū sui ergo videt̄ q̄ nō ē ali
quis coercēdus vinculis uel carcere. **C**ō. Nullus ē coer
cendus nisi ab ope malo: a quo qlibet pōt̄ aliū licite īpedi
re. si ergo īcarcerare aliq̄nē eēt̄ licitū ad hoc q̄ cōhiberet̄
a malo cuiuslibet eēt̄ licitū aliq̄nē īcarcerare: qd̄ p̄ eē falsus.
ergo et̄ p̄m̄. **C**ō. 5. ē q̄ L. euit. 24. leḡit̄ quendā mīllis
fuisse ī carcerem p̄ pctm̄ blasphemie. **C**ō. Rn̄. d̄d̄m q̄ ī
bonis corp̄is tria per ordinē p̄siderant̄. p̄ qd̄dē ītegritas
corp̄alis subē cui detrimētū affert̄ p̄ occisionē vel muti
lationē. 2. delectatio vel q̄s sensus cui opponit̄ verbera
tio vel qd̄libet sensus dolore afficiēs. 3. mot̄ et̄ vsus mē
broz q̄ īpedit̄ p̄ ligationē vel īcarcerationē seu quācūq̄
detentionē. et̄ iō īcarcerare aliq̄nē vel qlibet cūq̄ detinē ē
illicitū: nisi fiat fm̄ ordinē iusticie aut̄ ī penā aut̄ ad cautelā
alicui mali vitādi. **C**ō. Ad p̄m̄ ergo d̄d̄m q̄ hō q̄ abutit̄
ī pt̄tē sibi data meret̄ eā amittere: et̄ iō hōi qui peccādo
abusus ē libero vsu suoz mēbroz: ueniēs ē īcarceratiōis
mā. **C**ō. Ad 2. d̄d̄m q̄ de qñq̄ fm̄ ordinē sue sapie pctō
res cōhibet ne possint pctm̄ īplere: s̄ illd̄ Job. 5. Qui dis
sipat̄ cogitationes malignoz ne possint īplere man̄ eoz qd̄
ceperāt. qñq̄ vō eos p̄mittit̄ qd̄ uoluerit agē. et̄ sicut s̄ hu
manā iusticiā n̄ p̄ qlibet culpa hoīes īcarcerant̄ s̄ p̄ aliq̄
bus. **C**ō. Ad 3. d̄d̄s q̄ detinē hominē ad bonā ab aliq̄ ope
illicito statū p̄petrādo cuiuslibet h̄: sic cū aliq̄s detinet aliq̄nē
ne se p̄cipitet vel ne aliū feriat. sed simpl̄r̄ aliq̄nē includere
uel ligare ad eū solū p̄tinet q̄ h̄z disponere vniuersaliter de
actib̄ et̄ vita alteri: q̄ p̄ hoc īpedit̄ n̄ solū a malis faciē
dis: sed etiam a bonis agēdis.

Ad quartū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ pctm̄ nō ag
grauet̄ ex hoc q̄ p̄dicte iniurte in
ferunt̄ in p̄sonas alijs p̄iūctas. H̄m̄anūmodi. n. iniurie h̄nt̄
rōnē peccati. put nocumētū alicui infert̄ h̄ ei volūtate. sed
magis ē h̄ hōis volūtate malū qd̄ ī p̄p̄tā p̄sonā īfert̄ q̄
qd̄ īfert̄ ī p̄sonā p̄iūctā. ergo iniuria illata ī p̄sonā cōiun
ctā est mīno. **C**ō. In sacra scriptura p̄cipue rep̄bendūt̄
q̄ pupillis et̄ viduis iniurias īferūt. vñ d̄r̄ Ecclē. 35. Nō de
spiciet̄ p̄ces pupilli nec viduā si effundat loq̄lā gemit̄. s̄ vi
dua et̄ pupillus nō sūt p̄fōne alijs p̄iūcte. 5. ex hoc q̄ īfert̄
iniuria p̄fōns cōiunctis nō aggranat̄ pctm̄. **C**ō. P̄ p̄so
na p̄iūcta h̄z p̄p̄tā volūtate sic et̄ p̄ncipalis p̄fōna. p̄t. n. alī
qd̄ ei eē volūtariū qd̄ ē h̄ volūtate p̄ncipalis p̄fōne: ut p̄z ī
adulterio qd̄ placet v̄ro. et̄ displicet v̄ro. s̄ h̄mōi iniurie
h̄nt̄ rōnē pcti. put p̄sistunt ī volūtaria cōmūtatione. ergo
h̄mōi iniurie mīn̄ h̄nt̄ de rōne pcti. **C**ō. 5. ē qd̄ Deut.

educta: ut si auferat filiam vel uxorem non habet propter rationem furti. Tertia dicitur quod complet rationem furti: ut scilicet occulte usurpet alie num. et secundum hoc propter rationem furti est ut sit occulta acceptio rei aliene. Ad primum gradum dicitur quod occultatio quandoque quidem est causa peccati puta cum quis vult occultatione ad peccandum sic accidit in fraude et dolo. et hoc modo non diminuit sed constituit speciem peccati. et ita est in furto. Alio modo occultatio est simplex circumstantia peccati. et sic diminuit peccatum. tunc quod signum verecundie est: tunc quod tollit scandalum. Ad secundum gradum dicitur quod detinere id quod alteri debet eandem rationem nocumendi habet cum acceptioe iniusta. et ideo sub iniusta acceptioe intelligitur et iniusta detentio. Ad tertium gradum dicitur quod nihil prohibet id quod est simpliciter unius secundum quod esse alterius: sicut res deposita est simpliciter quod deponentis. sed est eius apud quem deponitur quantum ad custodiam. et id quod est per rapinam ablatum est rapientis non simpliciter sed quantum ad detentionem.

Ad quartum sic proceditur. Ut quod furtum et rapina non sint peccata diversa specie. furtum. n. et rapina differunt secundum occultum et manifestum. furtum. n. impositat occultam acceptioem: rapina vero violentam et manifestam. sed in alijs gradibus peccatorum occultus et manifestus non diversificat speciem. gradus furtum et rapina non sunt peccata specie diversa. Cuius. Ad rationalia recipiunt speciem a fine. ut supra dicitur. Sed furtum et rapina ordinantur ad eundem finem. scilicet ad habendum aliena. gradus non differunt specie. Cuius. Sicut rapit aliquid ad possidendum: ita rapit mulier ad delectandum. unde et Iheronimus dicit in li. etymologiarum quod raptor dicitur corruptor: et rapta dicitur corrupta: sed raptor dicitur siue mulier auferat publice siue occulte. gradus et res possessa rapit dicitur siue occulte siue publice rapiat. gradus non differunt furtum et rapina. Cuius. Sed hoc est quod philosophus in 5. ethi. distinguit furtum a rapina ponens furtum occultum: rapinam vero violentam. Cuius. Ad hoc quod furtum et rapina sunt vitia iusticie opposita in quantum alijs alteri facit iniustum. nullus autem patitur iniustum volens: ut probatur in 5. ethi. et ideo furtum et rapina ex hoc habent rationem peccati quod acceptio est involuntaria ex parte eius cui aliquid subtrahitur. involuntarium autem dupliciter dicitur. scilicet per ignorantiam et violentiam: ut habetur in 3. ethi. et ideo aliam rationem peccati habet rapina et aliam furtum: et propter hoc differunt specie. Ad primum gradum dicitur quod in alijs gradibus peccatorum non attenditur ratio peccati ex aliquo involuntario sic attenditur in peccatis oppositis iusticie. et ideo ubi occurrit diversa ratio involuntarij est diversa species peccati. Ad secundum gradum dicitur quod finis remotus rapine et furti idem est. sed hoc non sufficit ad identitatem speciei: quod est diversitas in finibus proximis. raptor. n. vult propter propriam partem obtinere: fur vero pro altitudine. Ad tertium gradum dicitur quod raptor mulieris non potest esse occultus ex parte mulieris qui rapitur. et ideo est si sit occultus ex parte aliorum qui hinc rapitur: adhuc remanet ratio rapine ex parte mulieris cui violentia inferitur.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod furtum non semper sit peccatum. Nullum. n. peccatum cadit sub precepto divino dicitur. n. Eccl. 15. Memini mandavit in pie agere: sed deus invenit precepisse furtum. dicitur. n. Exo. 12. fecerunt filij israel sic preceperat dominus moysi et expoliaverunt egyptios gradus furtum non semper est peccatum. Cuius. Ille qui invenit rem non suam si eam accipiat vel furtum committere: quod accipit rem alienam. sed hoc videtur esse licitum secundum naturam equitatis: ut iuriste dicitur. ergo videtur quod furtum non semper sit peccatum. Cuius. Ille qui accipit rem suam non videtur peccare cum non agat contra iusticiam cuius equitatis non tollit: sed furtum committitur et si alijs rem suam occulte accipiat ab altero detentam vel custodia. gradus videtur quod furtum non semper sit peccatum. Cuius. Sed hoc est quod dicitur Exo. 20. Non furtum facies. Cuius. Ad hoc quod si alijs consideret furti rationem: duas rationes peccati in eo inveniet. Primum quidem propter iniquitatem ad iusticiam quam reddit unicuique quod suum est. et sic furtum iusticie opponitur in quantum furtum est acceptio rei aliene. 2o ratione doli seu fraudis quam fur committit occulte et quasi ex insidijs rem alienam usurpando. unde manifestum est quod de furtum est peccatum. Ad primum ergo dicitur quod accipere rem alienam vel occulte vel manifeste auctoritate iudicis hoc decernentis non est furtum quod iam sit sibi debitum propter hoc quod finaliter sibi est adiudicatum. unde multominus furtum fuit quod filij israel tulerunt spolia egyptiorum de precepto domini hoc decernentis pro afflictionibus quibus egyptij eos sine causa afflixerunt. et ideo signanter dicitur Sap. 10. Iusti tulerunt spolia impiorum. Ad secundum gradum dicitur quod circa res iuventas est disti-

gnedum. quod dicitur. n. sunt qui nati fuerunt in bonis alicuius: sicut lapsi li et gemme qui inveniuntur in littore maris. et talia occupantur peccantur. et eadem ratio est de thesauris antiquo tempore sub terra occultatis quorum non est aliquis possessor: nisi quod secundum leges civiles tenentur iuventus dare medietatem domino agrum si in alieno agro inveniuntur: propter quod in parabola evangelij dicitur Matth. 13. de inveniuntur thesauri absconditi in agro quod emit agrum quasi ut habet in possessione totum thesaurum quod dicitur vero res inveniuntur de prope in alicuius bonis. et tunc si quis eas accipiat non a se retinendi: sed a se restituendi domino quod eas pro derelictis non habet non committit furtum. et si si pro derelictis habeantur et hoc credat invento: licet sibi eas retineat non committit furtum. alias autem committit peccatum furti. unde Augustinus dicit in quodam homine. et habetur. 14. q. 5. Si quis invenisti et non reddidisti rapuisti. Ad tertium gradum dicitur quod si quis furtum accipit rem suam apud alium depositum gravat depositarium: quod tenetur ad restituendum eam vel ad ostendendum se esse innoxium. unde manifestum est quod peccat et tenetur ad relevandum gravamen depositarii. quod vero furtum accipit rem suam apud alium iniuste detentam: peccat quidem: non quod gravet eum quod detinet. et ideo non tenetur ad restituendum aliquid vel ad recompensandum: sed peccat contra communitatem dum ipse sibi usurpat sue rei iudicium iuris ordinem pretermisso. et ideo tenetur deo satisfacere et dare operam ut scilicet dolum proximo: si inde exortum fuerit sedetur.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod furtum non sit peccatum mortale. Dicitur. n. puer. 6. Non gradus est culpe cum quis furatus fuerit. sed omne peccatum mortale est gradus culpe. gradus furtum non est peccatum mortale. Cuius. Peccato mortali mortis pena debetur: sed pro furto non infligitur in lege pena mortis: sed solum pena damni secundum illud Exo. 22. Si quis furatus fuerit bouem aut ovem quod non bone restituat. et quatuor oves pro una ovis. gradus furtum non est peccatum mortale. Cuius. Furtum potest committi in parvis rebus sic et in magnis: sed inconueniens videtur quod pro furto alicuius parve rei puta unius acus vel unius penne aliquid quod puniat morte eterna. gradus furtum non est peccatum mortale. Cuius. Sed hoc est quod nullus datur secundum divinum iudicium nisi pro peccato mortali. datur autem alijs pro furto: secundum illud Zach. 5. Hec est maledictio que egreditur super faciem omnis terre: quia omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur. gradus furtum est peccatum mortale. Cuius. Ad hoc quod sicut supra habitum est peccatum mortale est quod habet charitatem secundum quam est spiritualis anime vita. charitas autem consistit quod est principaliter in dilectione dei: secundario vero in dilectione proximi ad quam pertinet ut primo bonum velim et operemur. pro furtum autem homo infert nocumendum proximo in suis rebus: et si passim homines sibi iniuice furarentur periret humana societas unde furtum tanquam contra charitatem est peccatum mortale. Ad primum ergo dicitur quod furtum dicitur non esse gradus culpe duplici ratione. primo quidem pro necessitate inducitur ad furandum quod diminuit vel totaliter tollit culpam: ut infra patebit: unde subditur: furatus. n. ut esuriere impleat animam. Alio modo dicitur furtum non esse gradus culpe pro comparatione ad reatum adulterij quod punitur morte. unde subditur de fure quod deprehensus reddet septuplum: quod autem adulter est punitur animam suam. Ad secundum gradum dicitur quod pene peccatis vite magis sunt medicinales quam retributive. retributio. n. reservatur divino iudicio quod est secundum veritatem in peccatis. et ideo secundum iudicium peccatis vite non pro quolibet peccato mortali infligitur pena mortis: sed solum pro illis qui inferunt irreparabile nocumendum vel et pro illis qui habent aliquem horribilem deformatum. et ideo pro furto quod irreparabile damnum non infert non infligitur sed peccatis iudicium pena mortis: nisi vel furtum aggravet per aliquam gravem circumstantiam: sic per de sacrilegio quod est furtum rei sacre: et de peculatu quod est furtum rei cois: ut per Augustinum super Joannem. et de plagio quod est furtum hominis pro quo quis morte punitur: ut per Exo. 21. Ad tertium gradum dicitur quod illud quod modicum est ratio approbatur quasi nihil: et ideo in his qui minima sunt homo non reputat sibi nocumendum inferri: et ille qui accipit potest presumere hoc non esse contra voluntatem eius cuius est res. et pro tanto si quis furtive homini res minimas accipiat potest excusari a peccato mortali. si tamen habet animam furandi et inferendi nocumendum proximo et in talibus minimis potest esse peccatum mortale: sicut et in solo cogitatu per consensum.

Ad septimum sic proceditur. Ut quod non liceat alicui furari pro necessitate. Non. n. imponitur poena nisi peccati: sed extra de furtis dicitur. Si quis per

ps ad suādā snāz iudicis: alioqn iudiciū n̄ eēt efficax. p̄tē aūt coactiua n̄ h̄z licite i reb' hūanis nisi ille q̄ fungit publi ca p̄tate. q̄ ea fungit supiores reputat respectu eoz in quos sic i subditos p̄tate accipiūt siue hēant ordinarie siue p̄ omissionē. q̄ iō manifestū ē q̄ null' pōt iudicare aliquē nisi sit aliq' mō subdit' ei' vl' p̄ omissionē vl' p̄ p̄tate ordinarias. **Ad p̄m** q̄ dōz q̄ Daniel accepit p̄tate ad iudicandū il los seniores q̄si omillas ex istictu diuio qd̄ signat p̄ hō qd̄ ibidē d̄r q̄ suscitauit domin' spm̄ pueri iunioris. **Ad 2^m** dōz q̄ i reb' hūanis aliq' p̄p̄a spōte p̄nt se subicere alio: n̄z iudicio q̄uis n̄ sint eis supiores: sic p̄z i his q̄ cōpromittūt in aliq̄s arbitros. q̄ ide ē q̄ necē ē arbitriū pena vallari: q̄ arbitri q̄ n̄ sūt supiores n̄ h̄nt de se plenā p̄tate coercēdi. sic q̄ x̄ps p̄p̄a spōte hūano iudicio se subdidit: sic ē t̄ Leo papa iudicio ip̄atoris se subdidit. **Ad 3^m** dōm q̄ ep̄s in em' diocesi aliq̄ delinqt̄ efficit supior: ei' rōne delicti ēt si sit exēpt' nisi forte delinqt̄ i re aliq̄ exēpta: puta i administratōe bonoz aliq̄ monasterij exēpti. s̄ si aliq̄s exēpt' mittat fur tū vl' homicidiū vl' aliq̄ i h̄mōi p̄t p̄ ordinariū iuste dēnari. **Ad secundū** sic p̄cedit. Uidē q̄ iudici non lice at iudicare s̄ vitatez quas nouit p̄ ea q̄ in d̄niū p̄ponunt. **D̄f. n.** Deut. 17. Venies ad sa cerdotes leuitici ḡnis q̄ ad indices q̄ fuerit illo tpe: q̄ resq̄ ab eis q̄ iudicabunt tibi iudicij vitate. s̄ q̄nq̄ aliq̄ p̄ponūt s̄ vitate: sic cuz aliq̄d p̄ falsos testes p̄bat. ergo non licet iudici iudicare s̄m ea q̄ p̄ponunt q̄ p̄bant s̄ vitatez quā ip̄e nouit. **Ad 3^m** dōm q̄ d̄i d̄m iudicio d̄i d̄m iudicio p̄formari: q̄ dei iudiciū est: vt d̄i Deut. 1. S̄ iudiciū dei ē s̄m ve ritate: vt d̄i Ro. 2. q̄ Isa. 11. p̄dicat̄ de xp̄o. **Ad 4^m** dōm q̄ visioē oculoz iudicabit: neq̄ s̄m auditū aurū arguet: sed iudica bit in iusticia paupes q̄ arguet in eq̄tate p̄ māsuctis terre. q̄ index n̄ d̄z s̄ ea q̄ corā ip̄so p̄bant snāz ferre s̄ ea que ip̄se nouit. **Ad 5^m** dōm q̄ i iudicio p̄bationes requirunt vt si des fiat iudici de rei vitate. vñ i his q̄ sūt notoria non requiritur iudicial ordo: s̄ illd̄ p̄ ad Thimo. 5. Quorūdā ho minuz p̄ctā manifesta sūt p̄cedētia ad iudiciū. si q̄ index p̄ se cognoscit vitatez n̄ d̄z attendere ad ea que p̄bant: s̄ sen tentiaz ferre s̄ vitatez quā nouit. **Ad 6^m** dōm q̄ i iudicio p̄tate applicationē scie ad aliq̄d agibile: vt i p̄o habituz est. sed facere s̄ sciaz est p̄ctū. q̄ index peccat si snāz ferat s̄z alle gata s̄ sciaz veritatis quā h̄z. **Ad 7^m** dōm q̄ d̄i Aug. dic sup psalteriū. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit: s̄ s̄m le ges q̄ iura p̄nūciat. s̄ hoc ē iudicare s̄z ea q̄ i iudicio p̄po nunt q̄ p̄bant. q̄ index d̄z s̄z h̄mōi iudicare q̄ n̄ s̄z p̄p̄iū arbitriū. **Ad 8^m** dōm q̄ sic dictuz est: iudicare p̄tinet ad iudices s̄z q̄ fungit publica p̄tate: q̄ ideo iformari d̄z i iudi cando n̄ s̄z id qd̄ ip̄se nouit tāq̄ p̄uata p̄sona. s̄ s̄z id qd̄ si bi inotescit tāq̄ p̄sōe publice. hō at̄ inotescit sibi q̄ i cōi q̄ i pticulari. i cōi qd̄ p̄ leges publicas vl' diuinas vel hūanas s̄ quas nullas p̄bationes admittere d̄z. i pticulari at̄ nego cio aliq̄ p̄ iustia q̄ testes q̄ alia h̄mōi legitia documenta q̄ d̄z seq̄ i iudicando magis q̄ id qd̄ ip̄se nouit tāq̄ p̄uata p̄ sona: ex q̄ tñ ad hoc adiunari pōt vt districti' discentiat p̄ba tiones iductas vt possit eaz defectū iuestigare: qd̄ si eas n̄ possit de iure repellere d̄z sic dem̄ ē eas in iudicādo sequi. **Ad 9^m** dōm q̄ iō p̄mittit i illis v̄bis de qōne iudicib' faciēda vt itelligat q̄ iudicare debēt iudices vitatez s̄z ea q̄ fuerūt sibi p̄posita. **Ad 10^m** dōm q̄ deo cōpetit iudicare s̄m p̄p̄ia p̄tate. q̄ iō i iudicādo iformat s̄m vitatez quā ip̄e cognoscit non s̄z hoc qd̄ ab alijs accipit. q̄ eadē rō est de xp̄o q̄ ē v̄e de' q̄ hō. alijs aūt iudices n̄ indicāt s̄m p̄ p̄ia p̄tate. q̄ ideo n̄ ē silis rō. **Ad 11^m** dōm q̄ apls loq̄t i casu q̄n aliq̄d n̄ solū ē manifestū iudici sed sibi q̄ alijs: ita q̄ reus nullo mō crimē iudicari pōt vt i notorius: s̄z statiz ex ip̄ sa euidētia facti q̄uincit. si aūt sit manifestū iudici q̄ n̄ alijs vel alijs q̄ nō iudici: tūc ē necessaria iudici discussio. **Ad 12^m** dōm q̄ homo i his q̄ ad p̄p̄iam p̄sonam p̄tinet d̄z iformare sciam suam ex p̄p̄ia scia: sed in his que perti nent ad publicam p̄tatem d̄z iformare conscientiam suā s̄m ea que in publico iudicio sciri possunt.

Ad tertium sic p̄cedit. Uidē q̄ index possit aliquē iudicare etiā si nō sit aliq̄s

accusator. **Ad humana. n.** iusticia deriuat a iusticia diuina: s̄ deus pctōres iudicat ēt si null' sit accusator. ergo vñ q̄ hō possit i iudicio aliquē dēnare ēt si n̄ adsit accusator. **Ad 1^m** dōm q̄ Accusator requirit i iudicio ad hoc q̄ deferat crimē ad iudi ces: s̄ q̄nq̄ pōt crimen ad iudices deuenire alio mō q̄ p̄ accusationē sic p̄ denūciationē vel p̄ ifamā vel ēt si ip̄e iudex videat. q̄ index potest aliquē dēnare absq̄s accusato re. **Ad 2^m** dōm q̄ facta scōz i scripturis narrant q̄si qdā exēplaria hūane vite. s̄ Daniel sil' fuit accusator: q̄ index s̄ iniquos senes: vt p̄z Danielis. 13. q̄ n̄ est s̄ iusticiam si aliquis ali quez dēnet tanq̄s iudex q̄ ip̄emet sit accusator. **Ad 3^m** dōm q̄ i. ad Corin. 5. Ambro. exponens snām apli de fomicato re dicit: q̄ iudicis non est sine accusatore dānare: q̄ do minus iudam cū fuisset fur: q̄ nō ē accusat' minie abiecit. **Ad 4^m** dōm q̄ index est interpret iusticie. vñ sicut p̄hs di cit in. 5. etbi. ad iudices confugiunt sicut ad quādā iusticiā aiataz. iusticia aūt sicut supra dictum est: n̄ ē ad seip̄s: sed ad alterū. q̄ ideo op̄z q̄ index iter aliquos duos diiudicat: qd̄ qd̄em sit cū vnus est actor: q̄ alius est reus. q̄ ideo i cri minibus n̄ potest aliques iudicio condēnare iudex nisi ha beat accusatorē: s̄m illud Act. 25. Non ē vsuetudo roma nis dānare aliques hoīem priusq̄ is qui accusat p̄ntes ha beat accusatores: locūq̄ defendi accipiat ad abluenda cri mina que ei obijciunt. **Ad 5^m** dōm q̄ deus in suo iudicio vtitur scia peccātis q̄si accusatore. s̄m illud Ro. 2. Inter se inuices cogitationum accusantiū aut ēt defenden tium: vel ēt euidētia facti q̄stum ad ip̄m: s̄z illd̄ Gen. 4. Uox sanguis fr̄is tui Abel clamat ad me de terra. **Ad 6^m** dōm q̄ publica ifamia h̄z locū accusatoris. vñ sup illd̄ Gen. 4. Uox sanguis fr̄is tui q̄c. dicit glo. Euidētia p̄pe trati sceleris accusatore n̄ eget: i denūciatione vō sic supra dictū est non itendit punitio peccantis: sed emēdacio. q̄ iō nihil agit s̄ eū cui' p̄ctū denūciat: s̄z p̄ eo. q̄ iō n̄ ē ibi ne cessari' accusator. pena. n. ifert' p̄ rebellionē ad ecclesiā: q̄ q̄ est manifesta t̄z locū accusatoris: ex eo at̄ qd̄ ip̄e iudex videt n̄ potest p̄cedere ad snām ferendāz nisi s̄z ordinem publici iudicij qd̄ t̄z locū accusatoris. **Ad 7^m** dōm q̄ de' in suo iudicio p̄cedit ex p̄p̄ia notitia veritatis: non autē hō vt supra dictū est. q̄ ideo hō n̄ pōt sil' ēē accusator: q̄ iudex q̄ testis sic de' Daniel aūt accusator: fuit sil' q̄ index q̄si diu ini iudicij exēcutor: cui' istinctu monebat: vt dictū est.

Ad quartū sic p̄cedit. Uidetur q̄ iudex licite possit penā relaxare d̄z. n. Jac. 2. Iudiciū sine m̄ia ei q̄ n̄ facit m̄iaz: s̄z null' p̄nitē p̄p̄ hō q̄ n̄ facit ill' d̄ qd̄ licite facē n̄ pōt. q̄ q̄libet iudex pōt licite m̄iaz facē relaxādo penā. **Ad 2^m** dōm q̄ iudiciū hūanū d̄z imitari iudiciū diuinū: s̄ de' penitentib' relaxat penā: q̄ non vult mortē pctōris: vt d̄f Eze. 19. q̄ ēt hō iudex p̄t peni tenti licite relaxare penā. **Ad 3^m** dōm q̄ vnicuiq̄ licet facē qd̄ ali cui p̄dest q̄ n̄ nocet: s̄z absolue reū a pena p̄dest ei q̄ nul li nocet. q̄ iudex licite p̄t reū a pena absolue. **Ad 4^m** dōm q̄ d̄f Deut. 13. de eo q̄ p̄suadet fuire d̄ijs alienis. **Ad 5^m** dōm q̄ p̄cat ei ocul' tū' vt miseriaris q̄ occultes eū: s̄z statū itercidies eū q̄ d̄ homicida d̄ Deut. 19. **Ad 6^m** dōm q̄ nec misereberis ei'. **Ad 7^m** dōm q̄ sic ex dcis p̄z duo sūt q̄stū ad p̄positū p̄tinet circa iudicē p̄siderāda: quoz vnū ē q̄ ip̄se h̄z iudicare i ter acensatores q̄ reū. aliud aūt est q̄ ip̄e n̄ fert iudicij snāz q̄si ex p̄p̄a: s̄z q̄si ex publica p̄tate. Duplici q̄ ratione ip̄e dit iudex ne reū a pena absolue possit. **Ad 1^m** dōm q̄ ex p̄te accusatoris ad cui' ius q̄nq̄ p̄tinet vt reus p̄nuat: puta p̄ p̄ter aliquā iniuriā i ip̄suz omissionē cui' relaxatio n̄ est in ar bitrio alicui' iudicis: q̄ q̄libet iudex tenet ius suū reddere vnicuiq̄. Alio mō ip̄edit ex p̄te reip̄ublice cui' p̄tate fun git ad cui' bonū p̄riet q̄ malefactores puniant. s̄z tñ q̄stuz ad hō d̄f iter iferiores iudices q̄ sn̄p̄mū iudicē. s̄ p̄ncipes cui est plenarie p̄tās publica omissionē. iudex. n. inferior: n̄ h̄z p̄tate absolue reū a pena s̄z leges a supiori sibi ip̄oitas. vñ sup illd̄ Joā. 19. Non h̄ns aduersuz me p̄tate vllā. d̄f Aug. Talē de' d̄derat pilato p̄tate vt ēēt sub cesaris p̄tate ne ei oīno libez ēēt accusatū absolue. sed p̄ncipes qui h̄z plenarias p̄tatem in republica si ille qui passus est in iniuriāz velit eam remittere: poterit reū licite absolue si

hoc publice utilitati viderit nō eē nocuum. **Ad p̄m** ergo dōz q̄ m̄ia iudicis h̄z locū in his q̄ arbitrio iudicis relinquunt i q̄b̄ boni viri ē vt sit diminutū p̄nāz: sic p̄his diē i. 5. ethi. In his at̄ q̄ sūt determinata s̄z legē diuinā vel hūanā n̄ ē suū m̄iaz facē. **Ad 2^m** dōz q̄ de h̄z sup̄re m̄ā p̄tē indicādī et ad ip̄m p̄tiet q̄cqd̄ s̄ aliquē peccat. et iō libez ei ē penā remittere: p̄cipue cū pctō ex h̄o p̄ca ma/xime debeat qd̄ ē s̄ ip̄s: n̄ t̄i remittit penā nisi s̄z q̄ decet suā bonitatē q̄ ē oīz legū radix. **Ad 3^m** dōz q̄ iudex si iordinate penā remitteret nocuum i ferret et cōitati cui expedit vt maleficia puniāt ad h̄o q̄ pctā vitē. vñ Deu/ tr̄. 13. post penā seductoris subdit vt oīs israel audiens ti mebat et neq̄q̄z vltra faciat q̄pp̄iā hui⁹ rei sile: nocet et p̄so ne cui ē illata iniuria q̄ recōp̄sationez accipit p̄ quādam re stitutiōne honoris in pena iniuriantis.

De his q̄ p̄tinet ad iniustā accusationē. Q̄o. lxviij.

Unde considerandū ē de his q̄ p̄tinet ad iniustā accusationē. **Et** circa hoc q̄rūt q̄tuo: 1° vtrū h̄o accusare teneat. 2° vtrū accusatio sit faciēda in scriptis. 3° quomō accusatio sit viciosa. 4° q̄liter male accusantes sint puniendi.

Ad primum sic p̄cedit. **Utrū** h̄o nō teneat ad accusandū. Nullus. n. excu/ sator ab impletione diuini p̄cepti p̄ pctm̄: q̄ iāz ex suo pctō cōmodū reportaret: s̄z aliq̄ p̄ pctm̄ reddunt inhabiles ad accusandū: sicut excōitati infames: et illi q̄ sūt de malozib⁹ criminib⁹ accusati p̄usq̄ inoz. n̄ monstrēt. ergo homo nō tenet ex p̄cepto diuino ad accusandū. **Utrū** debet ex charitate dependet q̄ ē finis p̄cepti. vñ d̄r Ro. 13. **Ne** m̄ini q̄cqd̄ debeatis nisi vt iuicē diligatis: s̄z illd̄ qd̄ ē chari/ tatis h̄o d̄z oīb⁹ maiorib⁹ et minorib⁹ subditis et p̄latis. cum g^o subditi n̄ debeāt p̄latis accusare nec m̄iores suos maio res vt p̄ plura capla p̄bat. 2. q. 7. vt q̄ null⁹ ex debito te/ neat accusare. **Utrū** nullus tenet s̄ fidelitatē agere quaz debet amico: q̄ n̄ d̄z alteri facē qd̄ sibi non vult fieri s̄z ac/ cusare aliquē quāz ē s̄ fidelitatē quā q̄s d̄z amico: d̄r. n. p/ uer. 11. Qui ambulat fraudulēter reuelat archanū: q̄ aut̄ si delis ē celat amici p̄missuz. g^o h̄o n̄ tenet ad accusandū. **Utrū** s̄ ē qd̄ d̄r Leuit. 5. Si peccauerit aīa et audierit vo ces iurātis testisq̄ fuerit q̄ ipse vidit aut p̄scius ē: nisi iudi/ canerit portabit iniquitatē suā. **Utrū** h̄o n̄ tenet ad accusandū: q̄ i denun/ ciatione attendit emēdatio fr̄is: i accusatione at̄ attendit pu/ nitio criminis. pene at̄ p̄ntis vite n̄ p̄ se expetunt: q̄ non ē hoc vltimū retributionis t̄ps: s̄z inq̄stū sūt medicinales cō/ ferētes vel ad emēdatiōne p̄sone peccātis: vel ad bonū rei publice cui⁹ q̄es p̄curat p̄ punitiōne peccātū: quoz p̄mū intendit in denūciatione: vt dictū ē: 2^m aut̄ p̄p̄tiet ad ac/ cusationē. et iō si crimē fuerit tale qd̄ vergat in detrimentū reipublice tenet h̄o ad ac/ cusationē d̄mō sufficēter possit p̄bare: qd̄ p̄tinet ad officiu⁹ accusatoris: puta cu⁹ pctm̄ ali/ cuius vergat in multitudinis corrupelā corpales seu spūa/ les. si aut̄ non fuerit tale pctm̄ qd̄ i multitudinē redundet: vel et si sufficientē p̄banōne adhibere n̄ possit n̄ tenet ad in/ tendandū accusationē: q̄ ad hoc nullus tenet qd̄ n̄ pōt de/ bito mō p̄ficere. **Ad p̄m** g^o d̄m q̄ nihil p̄hibet p̄ pec/ catū reddi aliquē ipotentē ad ea q̄ hoīes facē tenet sic ad merēdū vitā eternā et ad assimēdū ecclesiastica sacra. nec t̄i ex hoc h̄o reportat p̄modū: quimo deficere ab his q̄ te/ nent facē ē grauissima pena: q̄a v̄mōsi act⁹ sūt qd̄a hoīs p̄/ fectiones. **Ad 2^m** dōz q̄ subditi p̄latis suos accusare p̄/ hibent q̄ n̄ affectione charitatis s̄z sua p̄auitate vitaz eozz diffamare et rephendere q̄rūt. vel et si subditi accusare vo/ lentes fuerit criminosi: vt d̄r. 2. q. 7. alioqn si fuerint al̄s idonei ad accusandū licet subditis ex charitate suos p̄latis accusare. **Ad 3^m** dōz q̄ reuelare secreta in malū p̄sone est contra fidelitatem. non autem si reueletur propter bo/ nuz cōe quod semp̄ preferendū est bono p̄uato. et iō cō/ tra bonum cōe nullum secretum: licet recipere: nec tamē oīno est secretū qd̄ p̄ sufficētes testes pōt probari.

Ad secundū sic p̄cedit. **Utrū** q̄ non sit ne/ cessariū accusationē i scriptis fie ri. Scriptura. n. adinnēta ē ad subueniendū hūane memor/ ne circa p̄terita: s̄z accusatio i p̄nti agit. g^o accusatio scriptu ra n̄ indiget. **Utrū** 2. q. 8. d̄r. Nullus absens accusare pōt nec ab aliquo accusari: s̄z scriptura ad hoc v̄ esse utilis: vt absentib⁹ aliqd̄ significet: vt p̄s p̄ Aug. 10. de trim. ergo in accusatione n̄ est necessaria scriptura: p̄sertim cū canō dicat q̄ p̄ scripta nullius accusatio suscipiat. **Utrū** Sic crimē ali/ cuius manifestat p̄ accusationē: ita p̄ denūciationē: sed in denūciatione nō est scriptura necaria. g^o v̄ q̄ neq̄z etiaz in accusatione. **Sed** s̄ est qd̄ d̄r. 2. q. 8. Accusatoz p̄sone si ne scripto nūq̄z recipiant. **Utrū** dōz q̄ sicut supra dictū est q̄n̄ i criminib⁹ p̄ modū accusatiōis agit accusato: cōsti/ tuit p̄s: ita q̄ iudex iter accusatoz: et eū q̄ accusat medius p̄stituit ad examē iusticie: i q̄ opz q̄stū polē ē s̄z certitudi nē p̄cedere. q̄: v̄o ea q̄ v̄boten⁹ d̄r facile labūt a memo/ ria: non posset iudici eē certū qd̄ et q̄liter dictū sit cū d̄z p/ ferre sniaz nisi eēt in scriptis redactū. et iō rōnabili institutū est vt accusatio sic et alia q̄ i iudicio agunt redigant in scri/ ptis. **Ad p̄m** ergo dōz q̄ difficile ē singula v̄ba p̄p̄ eozz multitudinē et varietatē retiere: cui⁹ signū ē q̄ multi eadē v̄ba audientes si iterragarent n̄ referrent ea. s̄z etiaz post modicū t̄ps: et cū modica v̄boz d̄ria sensuz variet. iō enā si post modicū t̄ps debeat iudicis snia p̄mulgari: expedit ad certitudinem iudicij vt accusatio redigatur in scriptis. **Ad 2^m** dōm q̄ scriptura non solū necaria ē p̄ absentia p̄sone q̄ significat vel cui ē aliqd̄ significandū: s̄z et p̄ dila/ tiōne t̄pis vt dictū ē. et iō cū dic̄ canō: p̄ scripta nullius accu/ satio suscipiat: intelligendū ē ab absente q̄ p̄emptā accusatio nez: mittat: n̄ t̄i excludit q̄n̄ cū p̄s fuerit necessaria sit scri/ ptura. **Ad 3^m** dōz q̄ denūciato: non obligat se ad p̄ba/ duz. vñ nec puniē si p̄bare nequerit. et p̄p̄ hoc in denūcia/ tiōne n̄ ē necaria scriptura: s̄z sufficit si aliq̄s v̄bo denunciet ecclie q̄ ex officio suo p̄cedet ad fratris emēdatiōne.

Ad tertium sic p̄cedit. **Utrū** q̄ accusatio n̄ reddat iniusta p̄ calūniā: p̄uari/ cationē et tergiversationē: q̄ sic d̄r. 2. q. 3. calumniari ē falsa crimina itēdere: s̄z q̄n̄q̄ aliq̄s alteri falsuz crimē obijcit ex ignorātia facti q̄ excusat. h̄o v̄ q̄ n̄ semp̄ reddat iniusta ac/ cusatio si sit calūniosa. **Utrū** Ibidē d̄r q̄ p̄uaricari ē v̄a cri/ mina abscondere. s̄z hoc n̄ v̄ eē illicitū: q̄ h̄o nō tenet ad oīa crimina deregēda: vt supra dictū ē. g^o v̄ q̄ accusatio n̄ reddat iniusta ex p̄uaricatione. **Utrū** Sic ibidē d̄r: tergi/ uersari ē in iuriose ab accusatione desistere: s̄z hoc absq̄ i/ iusticia fieri pōt. d̄r. n. ibidē. Siquē penituerit criminaliter accusationē et inscriptionē fecisse de eo qd̄ p̄bare nō potne rit: si ei cu⁹ accusato inocēte p̄uenerit iuicē se absoluant. g^o accusatio n̄ reddat iniusta p̄ tergiversationē. **Utrū** s̄ ē qd̄ ibidē d̄r Accusatoz temeritas trib⁹ modis deregit: aut. n. calumniant: aut p̄uaricantur: aut tergiversant. **Utrū** dōm q̄ sicut dictū est accusatio ordinat ad bonuz cōe: qd̄ intendit p̄ cognitionē criminis. nullus at̄ d̄z nocere alicui i iuste vt bonū cōe p̄moueat. et iō i accusatione duplici ratio ne p̄tingit esse pctm̄. Uno mō ex eo q̄ aliq̄s iniuste agit s̄ eū q̄ accusat crimina falsa ei iponēdo qd̄ ē calūniari. Alio mō ex p̄te reipublice cui⁹ bonū p̄ncipalr̄ itendit in accusa/ tiōne dū aliq̄s ipedit malitiose punitiōne pcti qd̄ iterū du/ pliciter p̄tingit. Uno mō fraudē in accusatione adhibēdo. et hoc p̄tinet ad p̄uaricationē. nā p̄uaricato: d̄r q̄si varicato: q̄ aduersam p̄tē adiunat p̄dita cā sua. Alio mō totalr̄ ab accusatione desistendo qd̄ est tergiversari. i h̄o. n. q̄ d̄sistit ab hoc qd̄ cepat q̄si tergū v̄tere v̄. **Ad p̄m** g^o dōm q̄ h̄o n̄ d̄z ad accusationez p̄cedē nisi de re oīo sibi certa in q̄ igno:ātia facit locū n̄ b̄eat: nec t̄i q̄ falsuz crimen alicui ipo nit calūniat: s̄z solū q̄ ex malitia in falsas accusationez p̄tū/ pit. p̄tingit. n. q̄n̄q̄ ex aī leuitate ad accusationez p̄cedere: q̄. s̄. aliq̄s nimis facilt̄ credit qd̄ audiuit. et hoc temeritatis est aliq̄n̄ at̄ ex iusto errore mouet aliq̄s ad accusandū: que oīa s̄m prudentiā iudicis debent discerni vt n̄ p̄rūpat euz calūniatū fuisse q̄ ex leuitate animi v̄l ex iusto errore i falsā accusationē p̄rupit. **Ad 2^m** dōm q̄ nō q̄cūq̄ abscondit

vera crimina p^uaricat: sed solū si fraudulēter abscondit ea de qb^o accusationē p^oit colludens cū reo p^oas p^obatōes diluulādo: et falsas accusationes admittendo. ¶ Ad 3^m dōz q^o tergiversari ē ab accusatione desistere oīno aiuz ac cusandi deponendo nō q^olitercūq^o: s^o iōrdinate: et igit aut ali quē ab accusatione desistere ordiate absq^o vicio dupl^r.

Uno mō si i ipso accusationis p^ocessu cognouerit eē falsum id de q^o accusauit. et sic pari p^osensu se absoluunt accusator: et reus. Alio mō si p^onceps ad quē p^otiet cura boni cōis q^o p^o accusationē intendit accusationes aboleuerit.

Ad quartū sic p^ocedit. Videt q^o accusator: q^o in p^obatōe defecerit nō teneat ad penā talionis. Contigit. n. q^oq^o aliquem ex iusto errore ad accusationē p^ocedere in quo casu iudex accusatorē absoluit: vt d^r. 2. q. 3. non g^o accusator: q^o i p^obatōe defecerit teneat ad penā talionis. ¶ Si pena talionis ei q^o iniuste ac cusat sit iniūgenda hoc erit p^o iniuriā i aliquē p^omissas s^o nō p^opter iniuriā p^omissas i p^osonā accusati: q^o sic p^onceps nō pos set hāc penā remittere: nec ē p^o iniuriā illatas i rēpublicā: q^o sic accusat^o non posset enī absoluerē. ergo pena talionis non debet ei q^o i accusatione defecerit. ¶ Eidez p^octō nō debet duplex pena: s^o illud h^oatū p^o. Non iudicabit de^o bis i idipz: s^o ille q^o i p^obatōe defecit iurrit penā ifamie quā ēt papa v^r posse remittere: s^o illud Galasij pape. Quāq^o aīas p^o p^oniās saluare possum^o infamā t^o abolere nō possum^o nō g^o tenet ad penā taliōis. ¶ S^o h^o ē q^o h^oadria nus papa dicit. Qui non pbauerit q^o obiecit: penā quā i tulit ipse patiat. ¶ R^o d^r q^o sicut supra dictū ē: accusa tor: in cā accusationis p^ostituit p^o itendēs ad penā accusati. ad iudices at p^otiet vt iter eos iusticie eq^olitate p^ostituat. iusti cie at eq^olitas hoc regit vt nocumentū q^o q^o alteri itentat ipse patiat s^o illud L^o. 21. Oculū p^o oculo dentē. p^o dēte. et iō iustus ē vt ille q^o p^o accusationē aliquē in piculū grauis pene iudicet: ipse ēt s^o item penā patiat. ¶ Ad p^o g^o dōz q^o sicut p^obs dicit i. 5. etbi. iniusticie non sp^o competit p^opassuz simpl^r: q^o multū differt an aliq^o volūtarie an inuolūtarie aliuz ledat. voluntario aut debet pena: sed inuolūtario de bet venia. et iō iudex cognouerit aliquē de falso accusasse non voluntate nocendi s^o inuolūtarie p^opter ignorantiaz ex iusto errore: non iponit penā talionis. ¶ Ad 2^m dōz q^o ille q^o male accusat: peccat et h^o p^osonaz accusati et h^o rē publicā. v^r p^opter vtrūq^o puniē. et hoc ē q^o d^r Deut. 19. Cūq^o d^rli genitissime p^oscrutates iuenerint falsuz teste: dixisse h^o frem suū mendaciū: reddent ei sic f^ori suo facere cogitant: q^o p^o tinet ad iniuriā p^osonē. et postea q^o tū ad iniuriā rei publice subdit: et auferes malū de medio tui vt audientes ceteri t^o mores habeāt et nequaq^o talia audiāt facere. sp^oaliter t^o p^o sone accusati facit iniuriā si de falso accuset. et ideo accusat^o si innocens fuerit potest ei iniuriā suaz remittere: maxime si non calūniose accusauit s^o ex animi lenitate si vero ab ac cusatione innocentis desistat. p^opter aliquam collusionē cū aduersario facit iniuriā rei publice. et hoc nō potest ei re mitti ab eo qui accusatur: sed potest ei remitti per p^oicipē qui curam rei publicē gerit. ¶ Ad 3^m dōz q^o penā taliōis meretur accusator: in recompensationem nocumenti q^o p^o ximo inferre intentat: sed pena ifamie ei debetur propter maliciā ex qua calūniose alium accusat. et q^oq^o quidez p^onceps remittit penam et non abolet infamiam q^oq^o aut etiā infamiam abolet. v^r et papa potest h^omoi infamiam abo lere. Et q^o dicit papa Galasius infamiam abolere nō pos sumus: intelligendū est de infamia facti: vel q^o eā abolere aliq^o non expedit vel etiā loq^otar de infamia interrogata p^o iudicem civilem: sicut dicit Gratianus.

De peccatis que sunt contra iusticiam. Q^o. lxx.

Unde consideranduz ē de peccatis q^o sūt h^o iusticiā ex pte rei.

¶ Et circa hoc q^orunē q^otuor. 1° vtrū peccet aliq^o mortal^r vitatez negando p^o quam p^odemnare. 2° vtrū liceat alicui se calūniose defendere. 3° vtrū liceat alicui iudiciū subterfugere appellando.

4° vtrū liceat alicui condemnato per violentiam se de

fendere si assit facultas.

Ad primū sic p^ocedit. Videtur q^o absq^o p^octō mortali possit accusat^o vitatez nega re p^o quā p^odemnare. Dicit. n. Chry. h^o tibi dico vt te pro das in publicū neq^o apud aliū accuses. s^o si vitatē confitere tur in iudicio accusat^o seipsuz p^oderet et accusaret. nō ergo te net vitatē dicere et ita non peccat mortal^r si i iudicio mē natur. ¶ Sicut mendaciū officiosum ē q^o aliq^o ment^o vt aliū a morte liberet: ita mendaciū officiosum ē q^o aliq^o ment^o vt se liberet a morte: q^o plus sibi tenet q^o alteri: mē daciū aut officiosuz non ponit eē p^octm^o mortale: s^o venia/ le. g^o si accusat^o veritatē in iudicio neget vt se a morte libe/ ret non peccat mortal^r. ¶ De p^octm^o mortale ē h^o chari/ tatē: vt supra dictū ē. s^o q^o accusatus mentiat^o excusando se a p^octō sibi iposito nō h^ouat charitati neq^o q^o tū ad dilectio/ nez dei neq^o q^o tū ad dilectionē p^oimi. g^o h^omoi mēdaciū nō est p^octm^o mortale. ¶ S^o h^o. De q^o ē h^oai diuie glie ē p^octm^o mortale: q^o ex p^ocepto tenemur oīa i gliaz dei facere: vt p^o 1. ad Cor. 10. S^o q^o reus id q^o h^o se ē p^ostear p^otiet ad glo riam dei: vt p^o p^o illud q^o Josue dixit ad Achā fili mi da gliam d^ono deo israel: et p^ostere atq^o idica mihi q^o feceris ne abscondas: vt h^oetur Josue. 7. g^o mētri ad excusandū p^octm^o ē mortale. ¶ R^o d^r q^o q^o q^o facit h^o debitū iusti/ cie mortal^r peccat sic supra dictū est: p^otinet aut ad debitū iusticie q^o aliq^o obediat suo supiori in his ad q^o ins p^olatōis se extēdit. iudex aut vt supra dictū ē superio: ē respectu ei^o q^o iudicat. et iō ex debito tenet accusat^o iudici vitatez expo/ nere quā ab eo s^o forma: iuris exigit. et ideo si p^ostari no luerit veritatē quā dicere tenet: vel si eam mendaciter ne gauerit mortal^r peccat. si v^o iudex hoc exquirat q^o nō p^ot s^o ordinē iuris non tenet ei accusatus r^oidere: s^o p^ot v^o p^o appellationē vel al^o licite subterfugere: mendaciū t^o dice/ re non licet. ¶ Ad p^o ergo d^r q^o q^o aliq^o s^o ordinem iuris a iudice itrogat non ipse s^o p^odit: s^o ab alio p^odit d^r ei necessitas r^oidēdi iponit p^o euz cui obedire tenet. ¶ Ad 2^m d^r q^o mentiri ad liberādū aliquē a morte euz iniuria alteri^o nō est mendaciū simpl^r officiosuz: s^o h^o aliqd de p^oni tioso admittū: cū at aliq^o mentit^o i iudicio ad excusationē sui iniuriā facit ei cui obedire tenet: dū sibi denegat q^o ei d^r. i. p^oessionē veritatis. ¶ Ad 3^m dōz q^o ille q^o mētri i iu/ dicio se excusando facit et h^o dilectionē dei cui^o est iudiciū et h^o dilectionē p^oimi: t^o ex pte iudicis cui debitū negat: t^o ex pte accusatoris q^o puniē si i probatione deficiat. ¶ U^o et i p^o d^r. h^o declines cor meū in v^oba malitie ad excusandas ex cusationes i p^octis: vbi d^r glosa. h^oec ē p^ostetudo ipudētū vt dep^ohensi p^o aliq^o falsa se excusent. et Greg. 22. moral. ex/ ponēs illud Job. 31. Si abscondi q^osi h^o p^octm^o meū d^r. U^o tatū h^oam q^ois viciū ē et libido p^octm^o p^omittere: et p^omissuz negādo abscondere: et p^oictū defendēdo multiplicare.

Ad secundū sic p^ocedit. U^o q^o accusato liceat calūniose se defendere. Quia s^o iura civilia in cā sanguinis licitū ē cuiuslibet aduersarium suū corūpere. sed hoc maxie ē calūniose se defendere. g^o nō peccat accusat^o in cā sanguinis si calūniose se defendat. ¶ Accusator cū accusato colludēs penā recipit alegib^o p^ostentā: vt h^oetur. 2. q. 3. nō aut iponit pena accusato p^o h^o q^o cū accusato colludit. g^o v^r q^o liceat accusato calūniose se defendere. ¶ S^o d^r. Sapiēs timet et de/ clinat a malo stult^o aut trāsilit et p^ofidit: sed illud q^o fit p^o sa/ pientiaz nō ē p^octm^o. g^o si aliq^o q^olitercūq^o se liberet a malo nō peccat. ¶ S^o h^o ē q^o in cā criminali iuramentū de calūnia est p^ostādū: vt h^oetur extra de iuramento calūnie. Inheren tes: q^o nō cēt si calūniose se defendere liceret: g^o non ē licitū accusato calūniose se defendere. ¶ R^o d^r q^o aliud est vitatē tacere: aliud est falsitatē p^oponere: quorū p^omū in ali/ quo casu licet. non. n. aliquis tenet oēm vitatez p^ostari: sed illā solū quā ab eo p^ot et d^r regere iudex s^o ordinē iuris: puta cū p^ocessit ifamia sup aliquo crimine: vel aliq^o expressa iudicia appuerint vel etiā cū p^ocessit p^obatō semiplena: falsi tatem t^o p^oponere in nullo casu licet alicui. ad id aut q^o lici/ tus est p^ot aliq^o p^ocedere vel per vias licitas et finī intento accōmodas: q^o p^otinet ad p^oudentiā vel p^o aliq^o vias illic/

nas et pposito fini incongruas: qd ptnet ad astutia q exer-
cet p fraudē et dolū: vt ex supra dictis p3: quoz pimum ē
laudabile. 2^m vō viciōsus. sic g^o reo q accusat licet se defen-
dere vitatē occultādo quā pferri non tenet p aliquos que
mētes modos: puta q n̄ r̄ideat ad q r̄idere n̄ tenet. h^o at
non ē calūniose se defendere s; magis prudēter euadere.
non at licet ei vel falsitatē dicere vel vitatē tacere quā pite-
ri tenet. neq; ēt aliquē dolū vel fraudē adhibere: q; frans
et dolus viz mēdaciū h̄nt. et hoc ē calūniose se defendere.
Ad p^m g^o dōz q multa s; leges humanas ipunita reli-
quunt q s; dūmū iudiciū sunt pctā: sic p3 de simplici for-
micatione: q; lex hūana n̄ exigit ab hoīe oīmodā vitatē que
pancoz ē: et n̄ pōt inueniri in tāta multitudīe ppli qsta lex
hūana h; nece sustinere. q at aliqs n̄ velit aliqd pctm̄ cō-
mittere vt mortē cor: palez euadat cui⁹ piculuz i cā sangui-
nis iminet reo: ē pfecte vitutis: q; oīuz terribiliū marie ter-
ribile ē mors: vt dī in. 3. et hī. et iō si reus in cā sanguis cor-
rūpat aduersariū suū: peccat qd iducēdo eū ad illicitū. nō
aut hūic pctō lex diuīnā adhibet penā: et p tāto licitūm eē
dī. **Ad 2^m dōm** q accusator: si colludat cū reo q noxi⁹ ē
penā icurrit. ex q p3 q peccat: vñ cū inducere aliquem ad
peccandū sit pctm̄ vel q̄litercūq; pcti p̄cipē esse: cū ppls
dicat dignos morte eos q peccātib⁹ p̄sentit: manifestuz ē
q et reus peccat cū aduersario colludēdo: nō tñ s̄m leges
hūanas iponit sibi pena pp rōnē iā dictā. **Ad 3^m dōm**
q sapiēs n̄ abscondit se calūniose sed prudenter.

Ad tertium sic pcedit. Videt q reo n̄ liceat
iudiciū declinare p appellationē.
Dicit. n. apls 1Ro. 13. Oīs aīa ptātib⁹ sublimio:ib⁹ subdita
sit. sed reus appellādo recusat subijci ptāti supioz. s. iudici.
g^o peccat. **¶** Maius ē vinculū ordinariē ptātis q̄ ppe
electionis: s; sic legit. 2. q. 6. a iudicib⁹ quos cōis cōsensus
elegerit n̄ liceat appellari. ergo multomin⁹ licet appellare
a iudicibus ordinarijs. **¶** Illud qd semel ē licitū semp
est licitū: s; non ē licitū appellare post decimū diē. ergo ne-
q; tertio sup eodē. ergo vñ q appellatio non sit s; se licita.
¶ S; ē q paulus cesare; appellauit: vt habet Actuz
25. **¶** Rn^o. dōz q duplici de cā p̄tingit aliqd appellare.

Uno qdem mō p̄fidentia iuste cāe: q; videlicet iniuste a
iudice grauaf. et sic licitū ē appellare. hoc. n. est prudenter
euadere. vñ. 2. q. 6. dicitur. Omnis oppreſsus libere sacer
dotum si voluerit appellet iudiciū et a nullo prohibeat.

Alio modo aliquis appellat causa afferende more ne cō-
tra eum iusta sentētia proferatur. et hoc est calūniose se de-
fendere: qd ē illicitū: sicut dictum est: facit. n. iniuriam et
iudici cuius officium ipedit et aduersario suo cuius iustici-
am q̄tū pōt p̄turbat. et iō sicut dī. 2. q. 6. omni mō p̄niē
dus ē cui⁹ appellatio iniusta p̄nunciatur. **Ad p^m g^o dōz**
q ptāti iferio: i tantū aliqs subijci d; inq̄tū ordinē supio-
ris seruat: a quo si exorbitauerit ei subijci non op3: puta si
aliud inſerit. p̄consul et aliud impato: vt p3 p glo. 1Ro. 13.
cu; at iudex aliqd iniuste grauaf q̄tūm ad hoc relinqt or-
dinez supioz ptātis s̄m quā neccitas sibi iuste iudicādi im-
ponit. et iō licitū ē ei q s; iusticiā grauaf ad directionē supe-
rioris ptātis recurrere appellādo vel añ suāam vel post: et
q; non p̄sumit eē rectitudo vbi vā fides non ē: iō non licet
catholico ad infidelē iudicē appellare: s̄m illud. 2. q. 6. Ca-
tholicus q cāz suā sine iustā sine iniustā ad iudiciū alteri⁹
fidei iudicis p̄nocauerit: excōicet. naz et apls arguit eos q
iudicio p̄tendebāt apud infideles. **Ad 2^m dōm** q ex p-
prio defectu vel negligentia pcedit q aliquis sua sponte se
alterius iudicio subijciat: de cui⁹ iusticia nō p̄fidit: lenis ēt
animi eē vñ vt os n̄ p̄maneat i eo qd semel approbanit et
iō rōnabili denegaf subsidiū appellatiōis a iudicib⁹ arbi-
trarijs q non h̄nt ptātes nisi ex p̄sensu litigantiū: s; ptās iu-
dicis ordinarij non dependet ex p̄sensu ill⁹ q ei⁹ iudicio sub-
ditur: s; ex auctoritate regis et p̄ncipis q eū iustitit. et iō cō-
tra ei⁹ iniustū grauamē lex tribuit appellatiōis subsidiū: ita
q et si sit fil⁹ ordinari⁹ et arbitrari⁹ iudex pōt ab eo appella-
ri. q; vñ ordinaria ptās occasio fuisse q arbiter eligeretur:
nec d; ad defectū iputari ei⁹ q p̄sensit in eū sic in arbitru;:
non vt i eū quē p̄nceps iudicē ordinariuz dedit. **Ad 3^m**

dōm q eqtas iuris ita subuenit vni pti q altera nō grane-
tur. et iō tps decē diez p̄cessit ad appellandū qd sufficiens
estimauit ad deliberandū an expediat appellare. si vō non
eēt determinatuz tps in quo appellare liceret sp certitudo
iudicij remaneret in suspēso. et ita ps altera dānificaret: q;
aut non ē p̄cessuz vt tertio aliqs appeller sup eodē: ideo n̄ ē
p̄babile totiens iudices a recto iudicio declinare.

Ad quartū sic pcedit. Videt q liceat p̄dē-
nato ad mortē se defendere si pos-
sit. Illud. n. ad qd nā iclinat sp ē licitū q̄si de iure nālī exis.
s; nāe iclinatio ē ad resistendū cor: rumpētib⁹: non solū in ho-
minib⁹ et aīalib⁹: s; et i insensibilib⁹ reb⁹. g^o licet reo p̄dēna-
to resistere si pōt ne tradat i mortē. **¶** Sic aliqs sniam
mortis s; se latā subterfugit resistendo: ita et fugiēdo: s; lic-
tum eē vñ q aliqs se a morte p fugaz liberet: s; illd Eccl.
9. Longe esto ab hoīe ptātez h̄ite occidēdi: et n̄ viniican-
di. g^o et licitū ē reo resistere. **¶** 1Pd. ouer. 24. d. 1. Erue
eos q ducunt ad mortē: et eos q trahunt ad iteritū libare
necesses: s; plus tenet aliqs sibi q; alteri. g^o licitū ē q aliqs
p̄dēnat⁹ seip; defendat ne i mortē tradat. **¶** S; ē q dic
apls 1Ro. 13. Qui ptāti resistit dei ordinationi resistit et ipse si
bi dānationez acqrit: s; p̄demnat⁹ se defendendo ptāti resi-
stit q̄tū ad hoc in q est diuinit⁹ iustituta ad vindictā malefa-
cto:z: laudē vō bonoz. ergo peccat se defendēdo. **¶** Rn^o.
dōm q aliqs dānat ad mortez duplr. Uno mō iuste: et
sic non licet p̄demnato se defendere: licitū. n. ē iudici eū re-
sistentē ipugnare. vñ relinqt q ex pte ei⁹ sit bellū iniustu;.
vñ idubitāter peccat. Alio mō p̄dēnat aliqs iniuste. et ta-
le iudiciuz sile ē violentie latronū: s̄m illd 1Pd. 22. 1Pd. in-
ceps ei⁹ i medio ill⁹ q̄si lupi rapientes p̄dā ad effundendū
sanguinē. et iō sic licet resistere latronib⁹: ita licet resistē i ta-
li casu malis p̄ncipib⁹: nisi forte pp scādālū vitādū cū ex h^o
aliq̄ gravis turbatio timeret. **Ad p^m g^o dōm** q iō hoī
data est rō vt ea ad q nā iclinat non passim: s; s; rationis
ordinez exequat. et iō n̄ q̄libet defensio sui ē licita: s; solū q
fit cū debito moderamē. **Ad 2^m dōz** q nullus ita p̄dē-
nat q ipse sibi inferat mortē: s; q ipse mortez patiat. et iō
non tenet facē id vñ mors seq̄t: qd ē manere i loco vñ du-
cat ad mortē: tenet tñ n̄ resistere agenti qn patiat qd iu-
stū est eū pati: sic et si aliqs sit p̄dēnat⁹ vt fame moriat nō
peccat si cibū sibi occulte ministratū sumat: q; non sumere
eēt seipsum occidere. **Ad 3^m dōz** q p illd dictū sapiētis
n̄ inducī aliqs ad liberādū aliū a morte s; ordinez iusticie.
vñ nec seipsum s; iusticiā resistēdo aliqs d; libare a morte.

De iniusticia p̄tinente ad psonā testis. Qu. lxx.
Et inde considerādū ē de iniusti-
cia p̄tinēte ad psonaz te-
stis. **¶** Et circa hoc q̄runt q̄tuor. p^o
vtrū hō teneat ad testimoniū ferendū.
2° vtrū dno; vl triū testimoniū sufficiat.
3° vtrū alicui⁹ testimoniū repellat absq;
eius culpa. 4° vtrū perhibere falsū
testimoniū sit peccatum mortale.

Ad primum sic pcedit. Vñ q hō n̄ teneatur
ad testimoniū ferendū. Dicit. n.
Aug. in q̄stionib⁹ Gen. q Abraā dicens de vxore sua: so-
ro: mea ē: vitatē celari voluit n̄ mēdaciū dici. s; vitatē celā-
do aliqs a testimonio abstinet. g^o n̄ tenet aliqs ad testifican-
dū. **¶** Nullus tenet fraudulenter agē. s; puer. ii. dī.
Qui ambulat fraudulenter reuelat archana: q at fidelis ē
celat amici p̄missum. g^o n̄ tenet homo sp ad testificandū:
p̄ferit sup his q sunt sibi in secreto ab amico commissa.
¶ Ad ea q sūt de necessitate salutis maxime tenent cle-
rici et sacerdotes. s; clericis et sacerdotib⁹ p̄hibet ferre te-
stimoniū in cā sanguinis. g^o testificari non ē de necessitate
salutis. **¶** S; ē qd Aug. dicit. Qui veritatē occultat et q
p̄dit mendaciū vterq; reus est: ille q; p̄desse non vult: ille
q nocere desiderat. **¶** Rn^o. dōm q i testimonio ferendo
distingvendū ē: q; aliqñ regit testimoniū alicui⁹: aliquan-
do non regit. Si regit testimoniū alicui⁹ subditi aucto-
ritate supioz cui i his q ad iusticiā p̄tinēt obedire tenetur
nō ē dubiū qn teneat testimoniū ferre in his qbus s; or-

dicē iuris testimoniū ab eo exigat: puta in manifestis: et in his de quibus infamia processit. Si autem exigat ab eo testimoniū in alijs: puta in occultis et de quibus infamia non processit: non tenet ad testificandū. Si vero requeat ei testimoniū non auctoritate superioris cui obedire tenet: tunc distinguendū ē: quod si testimoniū requeat ad liberandū hoīes vel ab iniusta morte seu pena quocūque vel a falsa infamia vel et ab iniq̄ dāno: tunc tenet hō ad testificandū: et si ei testimoniū non requeat tenet facere quod in se ē ut veritatem denunciēt alicui quod ad hoc possit p̄desse. d. n. in ps. Eripite pauperē et egenū de manu peccatoris liberate. Et prover. 24. Erue eos qui ducunt ad mortē. Et Ro. p̄o dī. Digni sunt morte non solū qui faciūt sed et qui consentiūt faciētib⁹. vbi dicit glo. Consentire ē tacere cuius possis redarguere. Sup̄ his vō q̄ p̄tinent ad p̄denationē alicui non tenet aliq̄s ferre testimoniū nisi cū a superiori cōpellit s̄m ordinē iuris: quod si circa hoc veritas occultet nulli ex hoc sp̄ale dānū nascit: vel si imineat piculū accusatori non est curandū: quod ipse in hoc piculū sponte se igessit. alia autē rō ē de reo cui piculū iminet eo nolente. Ad p̄m ergo dō dō q̄ Aug. loq̄t de occultatione veritatis in casu illo q̄n ali quis non cōpellit superioris auctoritate veritatē p̄palpare: et q̄n occultatio veritatis ē nulli sp̄aliter dānosa. Ad 2m dōm q̄ de illis q̄ hoī sūt p̄missa in secreto p̄ p̄fessionē nullo mō dō testimoniū ferre: quod h̄mōi non scit ut hō s̄z tāq̄s dei minister. et mai⁹ ē vinculū sacri quolibet hoīs p̄cepto. Circa ea vō q̄ alī hoī sub secreto p̄mittunt distinguendū ē. q̄nq̄s. n. sūt talia q̄ statim cuius ad noticiā hoīs venerit hō ea manifestare tenet: puta si p̄tinent ad corruptionē multitudinis sp̄uales vel corpales: vel in graue damnū alicuius p̄sone: vel si qd aliud ē h̄mōi quod q̄s p̄palpare tenet: vel testificādo vel denunciādo: et p̄tra hoc debet obligari non pōt per se creti p̄missum: quod in hoc frangeret fides quā alteri debet. quandoq̄s vō sunt talia que quis p̄dere non tenet: vñ pōt obligari ex hoc q̄ sibi sub secreto cōmittunt et tunc nullo mō tenet ea p̄dere et ex p̄cepto superioris: quod seruare fides ē de iure nāli. nihil autē pōt p̄cipi hoī s̄ id qd ē de iure nāli. Ad 3m dō dō q̄ opari et cooperari ad occisionē hoīs non cōpetit ministris altaris: ut supra dictū ē. et iō s̄z iuris ordinē cōpelli non p̄nt ad ferendū testimoniū in cā sanguinis.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt q̄ non sufficiat duorū vel triū testimoniū. Iudiciū. n. certitudinē requirit: s̄z non h̄etur certitudo veritatis p̄ di ctus duorū testinū. legi. n. 3. regū. 21. q̄ Naboth ad dictū duorū testinū falso p̄denatus ē. gō duorū vel triū testimoniū non sufficit. C̄p̄. Testimoniū ad hoc q̄ sit credible dō ē p̄coris. sed plerūq̄s duorū vel triū testimoniū in aliquo discordat. gō non ē efficac̄ ad veritatē in iudicio p̄bandā. C̄p̄. 2. q. 5. dī. p̄sul non dānet nisi septuaginta duob⁹ testib⁹. p̄sbi ter autē cardinalis nisi q̄draginta q̄ttuor testib⁹ non deponatur. diacon⁹ cardinalis vrbis romē nisi in viginti octo testib⁹ non dē nabit. subdiacon⁹: acolyth⁹: exorcista lector: ostiari⁹ nisi in septē testib⁹ non p̄denabit: s̄z magis ē piculosus petri ei⁹ q̄ in maiori dignitate p̄stituit: et ita min⁹ ē tolerandū. gō nec in aliorū p̄denatione sufficit duorum vel triū testimoniū. C̄p̄. 5. ē qd dī Deutr. 17. In ore duorū vel triū testinū p̄bit q̄ interficiet. et ifra. 19. In ore duorū vel triū testinū stabit oēs vrbū. C̄p̄. Rn. dōm q̄ s̄z p̄s i. i. et bī. certitudo non ē silr̄ q̄renda in oī mā. i. actib⁹. n. h̄ūanis sup̄ qb⁹ p̄stitunt iudicia et exigunt testimonia non pōt h̄i certitudo dem̄stratiua: eo q̄ sūt circa p̄tinentia et variabilia. et iō suffic̄ p̄babil certitudo q̄ ut in plurib⁹ veritatē attigat et si in pauciorib⁹ a veritate deficiat: ē at p̄babile q̄ magis veritatē p̄tineat dictum multorū q̄ dictū vni⁹. et iō cū reus sit vñ q̄ negat: s̄z multi testes asserūt idē cū actore: rōnabilr̄ institūtū ē iure diuino et h̄ūano q̄ dicto testinū stet. oīs autē multitudo in trib⁹ cōp̄bēdit. s. p̄n. medio et fine. vñ s̄z p̄s i. p̄o de celo. Oē et totū in trib⁹ ponim⁹. ternari⁹ qdē p̄stituit asserētū: cū duo testes p̄ueniunt cū actore. et iō requirit binari⁹ testinū vel ad maiorem certitudinē ut sit ternari⁹ q̄ ē multitudo p̄fecta in ipis testib⁹. vñ et Ecclia. 4. dī. funiculus triplex difficile r̄p̄tatur Aug. at sup̄ illud Joā. 8. Duorū hoīm testimoniū vey ē: dic̄ q̄ in hoc ē trinitas s̄z mysteriū p̄mēdata in q̄ ē per

petua firmitas veritatis. Ad p̄m gō dō dō q̄ q̄stacūq̄ multitudo testinū determinet possit q̄nq̄s testimoniū esse iniq̄: cuius scriptū sit Exo. 23. Nō seq̄ris turbā ad faciēdū malū: nec t̄r q̄ non pōt in talib⁹ infallibilis certitudo h̄i dō negligi certitudo q̄ p̄babilr̄ h̄i pōt p̄ duos vel p̄ tres testes ut dictū ē. Ad 2m dōm q̄ discordia testinū in aliq̄ p̄ncipalib⁹ circūstātijs q̄ variāt subas facti: puta in tpe vel in loco vel in p̄sonis de qb⁹ p̄ncipalr̄ agit aufert efficaciam testimoniū: quod si discordat in talib⁹ videntē singulares eē in suis testimonijs et de diuersis loq̄: puta si vñ dicat hoc factū eē tali tpe vel loco: alī alio tpe vel loco non videntē de eodē facto loq̄: non t̄r p̄iudicat testimonio si vñ dicat se nō recordari: et alius asserat determinatū tps vel locū: et si in talib⁹ oīno discordauerit testes actoris: et rei si sint ec̄les nūero et pares dignitate: stat p̄ reo: quod facili⁹ dō eē iudex ad absoluendū q̄s ad p̄denandū: nisi forte in cāis fauorabilib⁹: sic ē cā libertatis et h̄mōi. si vō testes eiusdē p̄ris dissenserint dō iudex ex motu sui animi p̄cipe cuspti sit stādū: vel ex nūero testimoniū: vel ex dignitate eorū vel ex fauorabilitate cāe vel ex cōditione negocij et dictorū. multo at magis testimoniū vni⁹ repellit si sibi ipsi aliq̄s desideat interrogat⁹ de visu et scia. nō at si dissideat interrogat⁹ de opione et fama: quod pōt s̄m diuersa visa et audita diuersimode mot⁹ eē ad r̄ndendū. Si vō sit discordia testimoniū in aliq̄ circūstātijs non p̄tinentib⁹ ad subas facti: puta si tps fuerit nubilosus vel serenus vel si dom⁹ fuerit picta aut non: aut aliqd h̄mōi: talis discordia non p̄iudicat testimonio: quod homines non consueuerunt circa talia multū sollicitari. vñ facile a memoria elabuntur quinimo aliqua discordia in talibus facit testimonium credibile: ut Chry. dicit super Matt̄. q̄ si in omnibus concordarent: etiam in minimis viderentur ex cōdicto eundē sermonem p̄ferre: qd tamen prudentie iudicis relinquē discernendum. Ad 3m dō dō q̄ illud locum habet specia liter in episcopis presbiteris diaconis et clericis ecclesie ro mane propter eius dignitatem: et hoc triplici rōne. p̄mo quidem quod in ea tales instituti debent quorum sanctitati plus credatur q̄ multis testibus. Secūdo quod homines qui habēt de alijs iudicare sepe propter iusticiam multos aduersarios habent. vnde non est passim credendū testibus contra eos nisi magna multitudo conueniat. Tertio quia ex condemnatione alicuius eorum derogaretur in opinione hominum dignitati illius ecclesie et auctoritati quod est periculosus: q̄s in ea tolerare aliquem peccatorem nisi sit valde publicum et manifestum: de quo graue scandalum oriretur.

Ad tertium sic p̄cedit. Ut q̄ alicuius testimonium non sit repellendū nisi propter culpam. Quibusdam. n. in penam infligit q̄ ad testimonium non admittant: sic p̄s in his q̄ infamia notantur. sed pena nō ē inferenda nisi pro culpa. ergo videt q̄ nulli⁹ testimoniū debeat repellī nisi propter culpā. C̄p̄. De quo libet p̄sumendū ē bonū nisi appeat h̄mōi: s̄z ad bonitatem hoīs p̄tinet q̄ vey testimoniū dicat. cuius ergo non possit constare de h̄mōi nisi propter aliquā culpā: videt q̄ nullus testimoniū debeat repellī nisi propter culpā. C̄p̄. Ad ea q̄ sūt de necessitate salutis nullus reddet nisi idone⁹ nisi propter petri. sed testificari veritatē ē de necessitate salutis: ut supra dictū ē. ergo nullus debet excludi a testificando nisi propter culpā. C̄p̄. 5. ē qd Greg. dicit: et habet. 2. q. 1. Q. a seruis suis accusatus est ep̄s: sciendū est q̄ minime audiri debuerit. C̄p̄. Rn. dōm q̄ testimoniū sicut dictum est non h̄z infabilem certitudinē s̄z p̄babilē. et iō q̄qd est qd p̄babilitatem auferrat in h̄mōi reddit testimoniū in efficac̄. reddit at p̄babile q̄ aliq̄s in veritate testificāda non sit firm⁹: q̄nq̄s qdem pro culpa: sic infideles infames. Itē ille q̄ publico crimine rei sūt q̄ nec accusare p̄nt. q̄nq̄s aut absq̄ culpa. et hoc ē vel ex defectu rōnis: sicut p̄s ipueris amentibus et melierib⁹: vel ex affectu: sicut p̄s de inimicis et p̄sonis cōiunctis et domesticis: vel et ex exteriori p̄ditione: sicut sunt paupes sui et illi quibus impari pōt. de quibus p̄babile est q̄ de facili p̄nt induci ad testimonium ferendū in veritate. et sic p̄s q̄ testimoniū alicui⁹ repellit et pro culpa et absq̄ culpa. Ad p̄m gō dō

tendū: q̄ repellere aliquē a testimonio magis pertinet ad cautelā falsi testimonij vitādi q̄ ad penā: vñ rō non seq̄. **C** Ad 2^m dō dō q̄ de quolibet p̄sumendū ē bonū nisi appe at h̄ius: dūmō non v̄gat in piculū alterius: q̄ tūc ē adhibenda cautela vt non de facili vnicuiq̄ credat: s̄m illud. 1. Joan. 4. Nolite credere omni spūi. **C** Ad 3^m dōm q̄ testificari ē de necessitate salutis supposita testis idoneitate et ordine iuris. vñ nihil p̄hibet aliquos excusari a testimonio ferendo si non reputentur idonei s̄m iura.

Ad quartū sic p̄cedit. Videt q̄ falsum testimoniū non semp̄ sit pctm̄ mortale. Contingit enī aliquē falsus testimoniū ferre ex ignorantia facti: sed talis ignorantia excusat a pctō mortali. g^o testimoniū falsus non semp̄ ē pctm̄ mortale. **C** S. Adenda: cū qd̄ alicui p̄dest et nullū nocet ē officiosus qd̄ nō ē pctm̄ mortale: s̄ q̄nq̄ in falso testimonio ē tale mendacius: puta cū aliq̄s falsus testimoniū p̄hibet vt aliquē a morte liberet vel ab iniusta snā q̄ intentat p̄ aliquos falsos testes vel p̄ iudicis p̄uersitatē. ergo tale falsus testimoniū non est pctm̄ mortale. **C** S. Juramentū a teste requirit vt timeat peccare mortalit̄ deierādo: hoc aut̄ non eēt necessarius si ipsum falsus testimoniū eēt pctm̄ mortale. ergo falsus testimoniū n̄ semp̄ ē pctm̄ mortale. **C** Sed h̄ est qd̄ d̄ p̄uer. 12. falsus testis n̄ erit ip̄nit^o: **C** Rn^o. dō dō q̄ falsus testimoniū h̄ triplicē defo:mitatē. Vno mō ex p̄iurio: q̄ testes nō admittunt nisi iurati: et ex hoc semper ē pctm̄ mortale.

Alio mō ex violatione iusticie: et hoc mō ē pctm̄ mortale in suo ḡne sic et quibet iniusticia: et iō i p̄cepto decalogi sub hac forma iterdicit falsus testimoniū: cū d̄ Exo. 20. Nō loq̄ris h̄ p̄ximū tuū falsus testimoniū. n̄. n̄. h̄ aliquē facit q̄ euz ab iniuria faciēda ip̄edit: s̄ solū q̄ ei suā iusticiam tollit.

3° ex ipsa falsitate s̄m q̄ oē mendacius ē pctm̄. et ex hoc non h̄z falsus testimoniū q̄ sp̄ sit pctm̄ mortale. **C** Ad p̄mū g^o dō dō q̄ in testimonio ferēdo n̄ d̄z hō p̄ certo asserere q̄si sciēs id de q̄ cert^o n̄ ē. s̄ dubiū d̄z s̄b dubio p̄ferre: et id de quo cert^o ē p̄ certo asserere. s̄ q̄ p̄ngit ex labilitate humane memoriē q̄ reputat se hō q̄nq̄ certus esse de eo qd̄ falsus ē: si aliq̄s hoc cum debita sollicitudine recogitās estimet se certus esse de eo qd̄ falsus ē: non peccat mortalit̄ ter hoc asserens: q̄ non dicit falsus testimoniū p̄ se et ex intentione: s̄ p̄ accūs h̄ id qd̄ itendit. **C** Ad 2^m dōm q̄ iniustus iudiciū n̄ ē iudiciū. et iō ex vi iudicij falsus testimoniū in iusto iudicio p̄latū ad iniusticiā ip̄ediēda n̄ h̄z rōnes pcti mortales: s̄ solū ex iuramento violato. **C** Ad 3^m dō dō q̄ hoies maxime abhorrent pctā q̄ sunt h̄ deum q̄si grauissima interq̄ ē periuriū. non at̄ ita abhorrent pctā q̄ sūt p̄tra p̄ximū. et ideo ad maiores certitudines testimonij requiritur testis iuramentum.

De iniusticia q̄ fit i iudicio ex pte aduocatoꝝ. Q^o lxxi.

Inde considerandū ē de iniusticia q̄ fit i iudicio ex pte aduocatoꝝ. **C** Et circa hoc q̄runē q̄ttuoꝝ. 1° vtrū aduocat^o teneat p̄stare p̄ociniū cāe paup̄ez. 2° vtrū aliqd̄ debeant arceri ab officio aduocati. 3° vtrū aduocat^o peccet iniustā cāz defendēdo.

4° vtrū peccet pecuniā accipiēdo p̄ suo p̄ocinio.

Ad primū sic p̄cedit. Videtur q̄ aduocat^o teneat p̄stare p̄ociniū cāe paup̄ez. Dicit enī Exo. 23. Si videris asinū odientis te iacere sub onere: n̄ p̄transibis s̄z subleuabis euz eo: sed n̄ min^o piculū iminet paupi si eius cā h̄ iusticiā opp̄imāf q̄ si eius asinus faceat sub onere. ergo aduocatus teneat p̄stare p̄ociniū cāe paup̄ez. **C** S. Greg. dic̄ i qd̄ā homel. h̄ d̄ns intellectu curret oīno ne taceat: h̄ns rex affluentiā a mā nō torpescat h̄ns artē q̄ regit: vsq̄ illius cūz p̄imo pariat: h̄ns loq̄ndi vsūm apud d̄nitē p̄ paup̄ibus intercedat. talenti. n. nō mine cuiuslibet reputabit qd̄ vel minimum accepit. sed talē tūz p̄missus n̄ abscondere s̄z fidelit̄ dispensare quibet teneatur: qd̄ p̄z ex pena serui abscondentis talē tūz d̄nat. 25. g^o aduocatus teneat p̄ paup̄ibus loq̄. **C** S. p̄ceptum de misericordie opib^o ad iplēdis cū sit affirmatiū obligat p̄

loco et tpe qd̄ ē maxime in necessitate. s̄ tēpus necessitatis vñ esse q̄n alicui^o paup̄is cā opp̄imē. g^o i tali casu vñ q̄ aduocat^o teneat paup̄ib^o p̄ociniū p̄stare. **C** S. 3. Nō minor: necessitas ē idigētis cibo q̄ idigētis aduocato. s̄ ille q̄ h̄z ptatē cibandi nō sp̄ tenet cāe paup̄ez cibare. g^o nec aduocatus s̄ tenet cāe paup̄ez p̄ociniū prestare. **C** Rn^o. dō dō q̄ cūz p̄ociniū cāe paup̄ez ad op^o misericordie p̄tinet: idēz ē hic dō dō qd̄ et supra de alijs opib^o m̄ie dictū ē. nullus at̄ sufficit oib^o idigētib^o m̄ie op^o ip̄edere. Et iō sic Aug. dic̄ i. 1. de doc. cl̄i. Cū oib^o p̄desse n̄ possis his potissime p̄sulendū ē q̄ p̄ locoꝝ et tēpoꝝ vel quilibet rex oportunitatibus p̄stric̄ tibi q̄si qd̄ā forte iungunt. Dicit p̄ locoꝝ oportunitatib^o: q̄ n̄ tenet hō p̄ mundū q̄rere idigētes qd̄ subueniat: sed sufficit si eis q̄ sibi occurrūt misericordie op^o ip̄edat. Vñ d̄ Exo. 23. Si occureris boni inimici tui aut asino errāt: reduc ad eū. Addit at̄ et tēpoꝝ: q̄ nō tenet hō future necessitati alterius p̄uidere: sed sufficit si p̄senti necessitati succurrat. Unde dicit. 1. Joā. 3. Qui vident frat̄e suūz necessitatē h̄ntez et clauerūt viscera sua ab eo et c. Subdit autēz: vel quilibet rerū: q̄ hō sibi p̄iunctis q̄cūq̄ necessitudine maxime d̄z curā impendere: s̄m illud. 1. ad Thimo. 5. Siq̄s suoz et maxime domesticoz curā non h̄z: fidem negauit. Quibus tñ p̄currentibus p̄siderandū restat: vtz aliq̄s tantaz necessitates parat q̄ non in p̄optu appeat quō ei possit aliter subueniri. et in tali casu tenet ei op^o misericordie ip̄endere. si at̄ i p̄optu appareat quō aliter ei subueniri possit: vel per seipsum: vel per aliā p̄sonā magis coniunctam: aut maiorē facultatē h̄ntem non tenet ex necessitate indigētī subuenire ita q̄ n̄ faciendo peccet: q̄uis si subuenierit ex tali necessitate laudabiliter faciat. Unde aduocatus non tenet semper cause paup̄ez p̄trociniū p̄stare: sed solū p̄currentibus conditionibus p̄dictis: alioquin oporteret euz oīa alia negocia p̄termittere et solis causis paup̄ez iuandis intendere. Et idem dicendum ē de medico q̄stuz ad curationē paup̄ez. **C** Ad p̄mū g^o dōm q̄ q̄n asinus iacet sub onere non pōt ei aliter subueniri i casu isto nisi p̄ aduenientes subueniat. et iō tenent iurare non at̄ tenerent si posset aliunde remediū afferri. **C** Ad 2^m dōm q̄ hō talentū sibi traditū tenet vtiliter dispensare seruata oportunitate locoꝝ et tēpoꝝ: et aliarū rerū vt dictū ē. **C** Ad 3^m dō dō q̄ non quibet necessitas causat debitū subueniēdi: sed solū illa que ē dicta.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt q̄ inconuenienter aliqui s̄m intra arceantur ab officio aduocati. ab opib^o. n. misericordie nullus d̄z arceri. s̄ p̄ociniū p̄stare in causis: ad opa misericordie p̄tinet: vt dictū ē. g^o nullus d̄z ab hoc officio arceri. **C** S. Contrariāz cāz n̄ vñ eē idēz effect^o. sed eē debitū reb^o diuinis: et eē debitūz pctis: ē h̄iū. inconuenienter g^o excludunt ab officio aduocati qd̄ p̄pter religionē: vt monachi et clerici. qd̄ aut̄ p̄pter culpā: vt infames et heretici. **C** S. Nō d̄z diligere p̄ximū sicut seipsum. s̄ ad officij dilectionis p̄tinet q̄ aliq̄s aduocat^o cāe alicui^o p̄ocinet. inconuenienter g^o aliq̄ qbus p̄cedit p̄ seipsis auctoritas aduocationis p̄hibentur patrocinari causis alioꝝ. **C** S. 3. q. 7. multe p̄sone arcent ab officio postulādi. **C** Rn^o. dō dō q̄ aliquis ip̄edit ab aliquo actu duplici rōne. Vno mō p̄pter impotentā.

Alio mō p̄pter idecentiā. Sed ipotentia simplr̄ excludit aliquē ab actu. idecentia at̄ n̄ excludit oīno: q̄ necessitas indecentiā tollere pōt. sic g^o ab officio aduocatoꝝ p̄hibent qd̄ p̄ ipotentā eo qd̄ deficiūt sensu: vel interiori sic furiosi et ipuberes: vel exteriori sic surdi et muti. Est enī necaria aduocato et iterioꝝ pitia q̄ possit p̄ueniēt̄ iusticiāz assūpie cause oīdere. et itēz loq̄la cū auditu vt possit p̄nunciare et audire qd̄ ei d̄. vñ q̄ in his defectū patiunt oīno p̄hibentur ne sint aduocati: nec p̄ se nec p̄ alijs. Decentia at̄ huius officij exercendi tollit duplr̄. Vno mō ex hoc q̄ aliq̄s ē reb^o maiorib^o obligat^o. vñ mōachos et p̄byteros n̄ decet in q̄cūq̄ cā aduocatos eē neq̄ clericos in iudicio seculari: q̄ h̄mōi p̄sone sūt in reb^o diuinis astricti. Alio mō p̄pter p̄sone defectū: vel corpales: vt p̄z de cecis q̄ p̄ueniēt̄ iudici astare n̄ possent: vel spūales. non. n. decet vt alter^o iu-

sticie patronus existat qui in seipso iusticiam contempnit: et sic infames infideles et dānati de gravibus criminibus non decenter sunt advocati: tñ hmoi idēcētie necessitas preferit: et pp hoc hmoi psona pnt p seipsis vel p psonis sibi cūctis vti officio advocati. vñ et clerici p ecclesijs suis pnt eē advocati: et monachi p cā monasterij sui si abbas precepit. Ad pñm ergo dōz q ab opib' misericordie iterdū pp idēcētia ipedunt aliq: et aliq pp ipotentia. nō. n. oia opa misericordie oēs decēt: sic stultos nō docet pñliū dare: neq; ignorantes docere. Ad 2^m dōz q sicut vñtus corūpū p sup abūdātiā et defectū: ita aliq; sit idēcēs et p mal' et p min' et pp hoc qdā arcenē a patrocinio pñtando i causis q: sunt maiores tali officio sicut religiosi et clerici: qdāz vō q: sunt minores q; vt eis hō officii cōpetat sic infames et infideles. Ad 3^m dōz q non ita iminet homini necessitas patrocinari causis aliorū sicut pprijs: q: alij possunt sibi aliter subuenire. vnde non ē similis ratio.

Ad tertium sic pcedit. Videt q advocat' nō peccet si iniustas cām defendat.

Sicut enī ostendit pñtia medici si infirmitatē despatā sanat: ita et ostendit pñtia advocati si iniustā cām defendere possit: sed medicus laudat si infirmitatē despatā sanat. gō et advocatus nō peccat: s; magis laudādus ē si iniustā cām defendat. C. P. A quolibet pctō licet desistere: sed advocat' punitur si cām suā pdiderit: vt habet. 2. q. 3. ergo advocat' nō peccat iniustā cām defendendo si eā defendendā suscepit. C. P. Maius videt esse pctm si iniusticia vtaf ad iustam cām defendendā: puta pducendo falsos testes: vel allegādo falsas leges: q; iniustā cām defendendo: q: hoc ē pctm in forma: illud in mā: s; videt advocato licere talibus astutijs vti: sicut militi licet ex insidijs pugnare. ergo vñ q advocatus non peccat si iniustā cām defendat. C. S. 5. ē qd dī. 2. palipo. 19. Impio pbes auxiliū. et iccirco irā dñi mereris: s; advocat' defendens cām iniustā ipio pbet auxiliū. ergo peccādo irā dñi meret. C. Rnō. dōm q illicium ē alicui coopari ad malū faciendū: siue pñsulo: siue adiuvando siue qlitercūq; pñsulo. q: pñsulo et coadiuvans quodā mō ē faciēs. Et apls dicit Ro. pō q digni sūt morte nō solū qui faciūt pctm: sed etiā q pñsulo faciētib' vñ et supra dictum ē q oēs tales ad restitutionē tenentur. Manifestus ē autē q advocatus et auxiliū et pñsulo pstat ei cuius cause patrocinat. vñ si scienter iniustā cām defendit: absq; dubio graviter peccat: et ad restitutionē tenetur eius damni qd h iusticiā p eius auxiliū altera ps incurrit. Si autē ignoranter iniustā cām defendit putās eē iustas excusat sm modū quo ignorantia excusari pōt. Ad p^m ergo dōz q medicus accipiens in cura infirmitatē desperatam nulli facit iniuriam. Advocatus autē suscipiens cām iniustam: iniuste ledit eum cōtra quem iniuste patrocinat: prestat. et ideo non ē similis ratio. q; quis enim laudabilis videatur q̄tum ad peritiā artis: tamen peccat q̄tū ad iniusticiā voluntatis qua abutit arte ad maium. Ad 2^m dōz q advocatus si in principio credidit causam iustā eē: et postea in pcessu appareat eam esse iniustam non debet eam pdere: vt. s. aliam partē iuvet vel secreta iue cause alteri pñ renelet: pōt tñ et d; cām deserere: vel eum cui cās agit ad cedendū iducere siue ad cōponendū sine adversarij dāno. Ad 3^m dōz q sicut supra dictū ē: militi vñ duci exercitus licet i bello iusto ex insidijs agere ea q facere d; prudenter occultando: non aut falsitatez fraudulēter faciēdo: q: etiā hosti fidē servare op;: sicut Tullius dicit i pō de officijs vñ et advocato defendenti cām iustā licet prudenter occultare ea quibus impediri posset p:ocessus eius: nō aut licet ei aliqua falsitate vti.

Ad quartū sic pcedit. Videt q advocato nō liceat p suo patrocinio pecuniam accipere. opa. n. misericordie nō sūt ituitu hūane remunerationis faciēda: sm illud Luc. 14. Cū facis pñdiū aut cenā: noli vocare amicos tuos neq; vicinos divites: ne forte ipi reinuitēt et fiat tibi retributio. s; pñtate p:ociniū cause alicuius pñtate ad opa misericordie: vt dictū ē. gō nō licet advocato accipere retributionē pecunie p p:ociniū pñtato. C. P.

Spūale non ē p tpali cōmittendū: sed p:ociniū pñtato vñ esse quoddā spūale cui sit vsus scie iuris. gō nō licet advocato p p:ociniū pñtato pecuniam accipere. C. P. Sicut ad iudicium pcurrit psona advocati: ita etiā psona iudicis et psona testis. sed s; Aug. ad Adacedoniū: non d; iudex vendere iustū iudiciū: nec testis vey testimoniū. gō nec advocatus poterit vendere iustū p:ociniū. C. S. 5. ē qd Aug. dicit ibi d; q advocatus licite vendit iustū p:ociniū: et iuris perit' vey pñsulo. C. Rnō dōm q ea q qd nō tenetur alteri exhibere: iuste pōt p eoz exhibitione recōpensationē accipere. Manifestū ē autē q advocatus nō semp tenet patrocinium pñtate: aut pñsulo dare causis aliorū. et ideo si vedat suum patrocinium siue pñsulo: nō agit h iusticiā. Et eadē rō ē de medico opē ferente ad sanandum: et de oibus alijs hmoi psonis dū tñ moderate accipiāt pñsulo pñtate psonarū et negociorū et laboris et pñsulo pñtate. Si autē p ip:obitate aliqd imoderate extorqueāt: peccāt h iusticiā. C. P. Aug. dicit ad Adacedoniū q ab his extorta p imoderatā ip:obitatez repeti solent: data p tollerabilez consuetudines nō solent. Ad p^m ergo dōm q non semp que hō pōt misericorditer facere: tenet facere gratis: alioquin nulli liceret aliā quā rē vendere: q: q̄libet rē pōt hō misericorditer impendere: sed qñ eā misericorditer impendit: non hūanā sed divinas remunerationē querere d; . Et sicut advocat' qñ cause pauperū misericorditer p:ocinat nō d; itendere remunerationē hūanā s; divinā: nō tñ semp tenet gratis p:ociniū ppendere. Ad 2^m dōz q si scia iuris sit quoddā spūale: tñ vsus eius sit ope corporali: et iō p eius recōpensatione licet pecuniam accipere: alioquin nulli artifici liceret de arte sua lucrari. Ad 3^m dōz q iudex et testes cōes sunt vtriq; partis: q: iudex tenet iustā sniam dare: et testis tenet verū testimoniū dicere. Iusticia autē et veritas non declinat i vnam partē magis q; in aliā. et ideo iudicibus de publico sunt stipendia laboris statuta. et testes accipiūt nō qñ pñtati testimonij: sed qñ stipendium laboris expēsas: vel ab vtraq; pte: vñ ab ea a q inducunt: q: nemo militat stipendijs suis vñq;: vt dī. 1. ad Cor. 9. S; advocatus alterā pte tñ defendit. et ideo licite pōt pñsulo accipere a parte quā adiuvat.

De iniurijs vboy q iserūt extra iudiciū. Dō. lxxij.

Unde considerādū ē de iniurijs vboy que iserunt extra iudiciū. Et pō de pñtate. 2° de detractione. 3° de susurratiōe. 4° de male dictione. C. Et circa p^m q̄runt q̄tuor: p^o quid sit pñtate. 2° vtrū oīs contumelia sit pctm mortale. 3° vtrū oportet

at pñtatosos repunere. 4° de origine pñtatie.

Ad primum sic pcedit. Ut q pñtate nō pñtate in vbis. Contumelia enī importat quoddā nocumentū pñtate illatū cū pñtate ad iniusticiā: s; vba nullū nocumentū vident iserre pñtate: nec in psona: nec i rebus. gō pñtate nō pñtate i vbis. C. P. Contumelia videt ad quādā de honorationē pñtate: sed magis aliq; pōt inhonorari seu vituperari factis q; vbis gō vñ q pñtate nō pñtate in verbis s; magis in factis. C. P. De honorationē q fit in vbis verius dicit pñtate vel ip:operius sed pñtate videt differre a pñtate et ab ip:operio. gō contumelia nō pñtate in vbis. C. S. 5. Nihil auditu pñtate nisi vbus: sed pñtate auditu pñtate: sm illud Iudice. 20. Audi divi pñtate in circuitu. gō pñtate ē in vbis. C. Rnō. dōm q contumelia importat de honorationem alicuius qd qdem contingit dupl'r. Cū enī hono: aliquā excellentiā cōsequat'. Uno mō aliq; aliū debonorat cū puat eū excellentiā pp quā hēbat hono: qd qdē fit p pctā factorū: de qb' supra dictū ē. Alio mō cui aliq; id qd ē hō hono: alicuius deducit in notitiā eius et aliorū. et hoc pp:ie pñtate ad cōtumeliā: qd qdē fit p aliq; signa. Sed sicut Aug. dicit in. 2. de doc. chri. Oia signa vbis cōpata paucissima sūt. Verba. n. inter hoies obtinuerūt pñtate significandi q̄cūq; aio cōcipiunt. et ideo pñtate pp:ie loquendo i vbis consistit. C. P. Irido. dicit i li. etymo. q pñtateiosus dī aliq; q: vñ lox ē et tmet vbis iniurie: tñ q: et p facta aliqua significat

aliquid que in hoc q^o significant hñt vim vbor^o significanti
um: inde ē q^o contumelia extēso noīe ēt i factis dī. Unī R^o.
p^o sup illud: Cōtumeliosos supbos. dicit glo. q^o contumelio
si sunt q^o dicitis vel factis contumelias et turpia iferūt. Ad
p^o ergo dōz q^o vba sūm sui eētā. i. inq̄tū sūt qdā soni au
dibiles nullū nocuētū alteri iferunt nisi forte grauādo
auditū: puta cū aliq^o nimis alte loq̄t. Inq̄tū vō sūt signa
rep̄sentātia aliq^o i notitia alioz: sic p̄nt dāna multa inferre i
ter q^o vñū ē q^o hō dānificat q̄tū ad detrimentum honoris
sui: vel renerēie sibi ab alijs exhibēde: et iō maior ē contu
melia si aliq^o alicui defectū suū dicat corā multis: et tñ si si
bi soli dicat pōt eē contumelia inq̄tū ipse q^o loq̄t inīste h̄ re
uerentiā audientis agit. Ad 2^m dōz q^o intantū aliq^o ali
quē factis dehonozat inq̄tū illa facta vel faciunt vel signifi
cant illud qd ē h̄ honozē alicuius: quoz p̄mūz h̄ p̄tinet ad
contumeliā: s; ad alias iniusticie spēs: de qbus supra dictū ē.

2^m vō p̄tinet ad contumeliā inq̄tū facta hñt vim vbor^o i si
gnificando. Ad 3^m dōz q^o quiciū et ip̄operiū consistūt i
v̄bis: sicut et cōtumelia: q^o p̄ oīa hec rep̄ntat aliq^o defect^o
alicuius in detrimentū honoris ipsius. In quibusmodi autez
defect^o ē triplex. s. defect^o culpe q^o rep̄ntat p̄ vba contumelio
sa. et defect^o gñali culpe et pene q^o rep̄ntat p̄ quiciū: q^o cō
uiciūz p̄suevit dici h̄ solū aīe: s; et corpis. vñ siq^o alicui inin
riose dicat eū eē cecuz: quiciū qdē dicit: s; non contumelias.
Sigs autē dicat alteri q^o sit fur: non solū quiciū sed et contu
melias ifert. qñq; vō rep̄ntat aliq^o alicui defectuz minorā
tionis siue idigentie q^o etiaz derogat honozē p̄nti q̄ctūz ex
cellentiā. et hoc fit p̄ verbū ip̄operij: qd p̄prie ē qñ aliq^o i
furiose alteri ad memoriā redixit auxiliū qd p̄tulit ei neces
sitatez patienti. Unī dī Eccl. 20. Exigua dabit et multa im
properabit: qñq; tñ vñū istoz p̄o alio ponit.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt q^o contume
lia vel quiciūz h̄ sit p̄ctm̄ morta
le. Nullū. n. p̄ctm̄ mortale ē act^o alicui^o v̄tatis. s; quiciari ē
act^o alicui^o v̄tatis. s. eutropelie ad quā p̄tinet hñ quiciari s; p̄
p̄m̄ in. 4. et hī. g^o quiciū siue contumelia h̄ ē p̄ctm̄ mor
tale. C^o p̄ctm̄ mortale non inuenit i viris p̄fectis: q^o tñ
quicia v̄l contumelias aliqñ dicit: sic p̄ de ap̄lo q^o ad Gal.
dicit O isensati galathe. Et dñs dicit Luc. vlt. O stulti et tar
di corde ad credendū. g^o quiciūz siue contumelia h̄ est p̄ctm̄
mortale. C^o Quānis illd qd ē p̄ctm̄ veniale ex gñe pos
sit fieri mortale: nō tñ p̄ctm̄ qd ē ex gñe mortale: pōt eē ve
niale: vt supra habitū ē. si g^o quiciūz vel contumelia eēt p̄ctm̄
mortale ex gñe suo: sequeret q^o semp eēt p̄ctm̄ mortale:
qd videt esse falsuz: vt p̄ in eo q^o leuiter et ex surreptione
vel ex leui ira dicit aliq^o verbū contumeliosuz. h̄ g^o contu
melia vel quiciū ex gñe suo ē p̄ctm̄ mortale. C^o S; h̄. Nullū
meret penā eternā iferni nisi p̄ctm̄ mortale: s; quiciū v̄l
contumelia meret penā inferni: s; in illd Adat. 5. Qui di
xerit fr̄i suo satue reus erit gehēne ignis. ergo quiciū v̄l
contumelia ē p̄ctm̄ mortale. C^o R^o dōz q^o sic supra dictū
est: vba inq̄tū sūt soni qdā non sunt i nocuētū alioz s; inq̄tū
significāt aliq^o: q^o qdē significatio ex interiori affectu
p̄cedit. et iō i p̄ctis vbor^o maxie p̄siderādū v̄ ex q^o affe
ctu aliq^o vba p̄fert. Lū g^o quiciūz seu contumelia de sui
rōne ip̄ortet qdā dehonozationez: si itētio p̄ferentis ad h^o
ferat vt aliq^o p̄ verba q^o p̄fert honozē alterius auferat: h^o
p̄prie et p̄ se ē dicere quiciūz vel contumeliā: et hoc ē p̄ctm̄
mortale non min^o q̄s furtum vel rapina. non. n. hō minus
amat suuz honozes q̄s rē possessaz. Si vō aliq^o verbū qui
cij vel contumelie alteri dixerit: non tñ aīo dehonozādi s; for
te p̄p̄ correctionē vel p̄pter aliq^o h̄mōi: si dicit quiciū v̄l
contumeliā formalr et p̄ se: sed p̄ accūs et māliter: inq̄tūz. s.
dī id qd pōt eē quiciūz v̄l contumelia: vñ h^o pōt eē qñq;
p̄ctm̄ veniale: qñq; at absq; omni p̄ctō: i q^o tñ necaria ē dīf
cretio vt moderate hō talib^o v̄bis v̄tal: q^o pōt eē ita graue
quiciū q^o p̄ icautelā. platū auferret honozē ei^o h̄ q^o p̄ferret
et tūc posset hō peccare mortalr et si non itenderet deho
nozationez alteri: sic et si aliq^o incante aliū ex ludo pcutēs
grauiter ledat: culpa non caret. Ad p^o ergo dōm q^o ad
eutropeliū p̄tinet dicere aliq^o leue quiciūz: nō ad deho
nozationē: vel ad p̄tristationē ei^o in quē dī: sed magis cā de

lectatiōis et ioci. et hoc pōt eē sine p̄ctō si debite circūstātie
obseruent: si vō aliq^o h̄ reformidet p̄tristare euz in quē p̄
fert h̄mōi iocosuz quiciūz dūmō alijs risum excitet h^o est
viciōsuz vt ibidē dī. Ad 2^m dōz q^o sic licitū ē aliqñ v̄be
rare vel in reb^o dānificare cā discipline: ita etiam et cā disci
pline pōt aliq^o alteri quē d; corrigere verbū aliq^o quicio
suz dicere. et h^o mō dñs discipulos vocauit stultos. et apo
stolus galathas isensatos: tñ sicut dicit Aug. i li. de simone
dñi in monte: Raro et ex magna necitate obiurgatiōes sūt
adhibende: in qb^o non vt nobis s; vt dño seruiat istem^o.
Ad 3^m dōm q^o quiciūz p̄ctm̄ conuicij vel cōtumelie ex aīo
dicentis depēdeat: pōt p̄tingere q^o sit p̄ctm̄ veniale si sit le
ue quiciūz non multuz hōiem dehonozans et p̄feratur ex
aliqua animi leuitate vel ex leui ira absq; firmo proposito
aliqñ dehonozādi: puta cum aliquis intendit aliqñ per
h̄mōisimodū verbū leuiter contristare.

Ad tertium sic p̄cedit. Videtur q^o aliq^o nō
debeat contumelias sibi illatas su
stinere. Qui enī sustinet contumeliā sibi illatā: audaciaz nutrit
quiciantis. sed hoc non ē faciendū. g^o hō h̄ d; sustinere contu
meliam sibi illatā: sed magis quicianti rīdere. C^o h̄ d; d; d;
plus se diligere q̄s aliū: s; aliq^o h̄ d; sustinere q^o alteri qui
cij inferat. vñ dī puer. 26. Qui ip̄onit stulto silentiū iras
mitigat. g^o etiaz aliq^o h̄ d; sustinere contumelias illatas sibi.
C^o Non licet alicui vindicare seipm̄: s; illud: Mihi vin
dica et ego retribuā. s; aliq^o non resistēdo contumelie se vin
dicat: s; in illud Llyro. Si vindicare vis file et funestas ei
dedisti plagā. g^o aliq^o non d; silendo sustinē vba cōtume
liosa: sed magis rīdere C^o S; h̄ ē qd dī in ps. Qui ingre
bāt mala mihi locuti sūt vanitates. Et postea subdit: Ego
autē tāq; surdus non audiebā: et sicut mutus non ap̄ies os
sūuz. C^o R^o dōz q^o sicut patientia necaria ē i his q^o h̄ nos
sunt: ita etiā in his q^o p̄tra nos dicunt. Precepta autē patiē
tie in his q^o h̄ nos sunt sunt in p̄paratione animi habēda:
sicut Aug. in li. de sermone dñi in monte exponit illud p̄e
ceptuz dñi: Sigs p̄censerit te in vna maxilla. p̄be ei et alia:
vt. s. hō sit parat^o hoc facere si opus fuerit: non tñ sp̄ tenet
facere actū: q^o nec ipse dñs hoc fecit: sed cū suscepisset ala
pā dicit: qd me cedis: vt habet Joā. 18. Et iō ēt circa vba
contumeliosa q^o h̄ nos dicunt ē idēz itelligendū. tenemur enī
h̄re aīuz paratū ad contumelias tolerādas si expediens fue
rit. Quāq; tñ opz vt contumeliā illatā repellam^o marie p̄pter
duo. p^o qdē p̄p̄ bonuz ei^o q^o contumeliā ifert: vt videlicet
eius audacia reprimat: et de cetero talia non attētet: s; illd
puer. 26. Rīde stulto iuxta stultitiā suā ne sibi sapiens vi
deatur. Alio mō p̄pter bonū multoz quoz p̄fectus ip̄e
dit p̄pter contumelias nobis illatas. Unī Greg. dicit super
Ezech. homel. 9. Ildi quoz vita i exēplo imitationis ē po
sita debēt si p̄nt detrahentiū sibi vba cōpescere: ne eoz p̄
dicationē non audiāt q^o audire poterāt: et ita i p̄anis mor
bus remanētes hñ viuere p̄tendant. Ad p^o g^o dōm q^o
audaciā quiciantis contumeliosi d; aliq^o moderate rep̄nere
s. p̄p̄ officiū charitatis non p̄p̄ cupiditatē p̄uati honoris.
vñ dicit puer. 26. Ne rīdeas stulto iuxta stultitiā suā: ne
ei filis efficiaris. Ad 2^m dōz q^o i hoc q^o aliq^o alienas cō
tumelias reprimit non ita timeet cupiditas p̄uati honoris
sicut cū aliq^o repellit contumelias p̄p̄rias magis autē v̄ h^o
p̄uenire ex charitatis affectu. Ad 3^m dōz q^o si aliq^o h^o
aīo taceret vt tacendo contumeliantē ad iracūdiā puocaret:
hoc p̄tineret ad vindictā. sed si aliq^o taceat volens dare lo
cuz ire hoc est laudabile. Unī dī Eccl. 8. Non litiges cum
hōie linguato: et non struas in ignem illius ligna.

Ad quartū sic p̄cedit. Unī q^o contumelia nō
oriat ex ira: q^o dī puer. 10. Ubi
supbia ibi contumelia: sed ira est viciūz distinctū a supbia g^o
contumelia h̄ orit ex ira. C^o p̄. 1. 20. dicit: Oēs stulti
mīscēt contumelias: sed stultitia ē viciūz oppositū sapiētie:
vt supra habitū est. ira at opponit mansuetudini. g^o contu
melia nō orit ex ira. C^o p̄. 1. 20. Nullū p̄ctm̄ diminuitur ex sua
causa: sed p̄ctm̄ contumelie diminuit si ex ira p̄ferat. gra
uis enī peccat qui ex odio cōtumeliā infert q̄s qui ex ira.
ergo contumelia non oritur ex ira. C^o S; h̄ ē qd Grego.
k

31. moral. dicit qd ex ira oritur contumelia. **C**irca. ddm qd
cu3 vnus pctm possit ex diuersis oriri: ex illo tñ dicit dñci/
palus hñe originē: ex quo frequentius pcedere consuevit
ppter ppingtate3 ad finē ipsius. Contumelia at magnā h3
ppingtate ad finē ire qui est vindicta. nulla enī vindicta ē
irato magis in promptu q3 inferre contumeliam alteri: et
ideo contumelia maxime oritur ex ira. **C**Ad 3^m ddm
qd contumelia non ordinatur ad finem superbie qui ē celsi/
tudo. et ideo non directe contumelia oritur ex superbia. dis/
ponit tamen superbia ad contumeliam inq̄stum illi q se su/
periores estimat: facilius alios p̄tēnt et iniurias eis irro/
gant. facilius enī irascunt: vtpote reputātes indignū q̄qd
p̄tra eoz voluntatem agitur. **C**Ad 2^m ddm qd fm p̄m in
.7. etbi. ira non perfecte audit rationem. et sic iratus patit
rationis defectum in quo conuenit cu3 stultitia: et ppter h^o
ex stultitia oritur contumelia fm affinitatem quam habet
cum ira. **C**Ad 3^m ddm qd fm p̄m in.2. rethorice: irat^o in/
tendit manifestam offensam: quod non curat odiens. et iō
contumelia que importat manifestam iniuriam magis p/
tinet ad iram q3 ad odium.

De detractioe.

Do. lxxiii.

Einde considerandus ē de detra/
ctioe. **C**Et circa hoc q/
runt quattuor. Primo quid sit detra/
ctio. Secundo vtrum sit pctm morta/
le. Tertio de cōparatione eius ad alia
peccata. Quarto vtrum peccet aliquis
audiendo detractioem.

Ad primum sic pcedit. **V**idet qd detractio
nō sit denigratio aliene fame p
occulta vba vt a quibusdā diffiniē. Occultus. n. et manife/
stus sūt circumstantie non constituentes spēs pcti. accidit. n.
pctō qd a multis sciat vel a paucis. sed illud qd nō constituit
spēm pcti non ptinet ad rationē ipsi^o: nec d3 poni in ei^o dif/
finitione. g^o ad rationē detractiois non ptinet qd fiat p oc/
cultā verba. **C**Ad 2^m ddm qd ad rationē fame ptinet publica notitia si
g^o p detractioē denigret fama alicui^o: nō poterit hoc fieri
p vba occulta: sed p vba in manifesto dicta. **C**Ad 3^m ddm qd
trahit qd aliqd subtrahit vel diminuit de eo qd ē. s3 qñq3 d
nigraē fama alicui^o etiā si nihil subtrahat a veritate: puta
cū aliqs vera crimina alicui^o pandit. g^o nō oīs denigratio fa/
me ē detractio. **C**Sed h^o ē qd dñt **E**ccl̄. 10. Si mordeat
serpens in silentio nihil eo minus h3 q occulte detrahāt. g^o
occulte mordere famā alicuius ē detrahere. **C**Ad 4^m ddm qd
qd facto aliqs nocet alteri dupl̄. Manifeste qdēz sicut i ra/
pina vel q̄cūq3 violentia illata. Occulte aut sicut in furto et
dolosa percussione. Ita etiā vbo aliqs dupl̄ aliquem ledit.

Uno mō i manifesto. et hoc fit p contumelias: vt supra di/
ctus ē. Alio mō occulte. et hoc fit p detractioē. **E**x h^o at
qd aliqs manifeste vba h^o aliū pfert v3 eū parip̄dere: vñ
ex hoc ip̄o dehonoraē. et iō contumelia detrimētū affert ho/
noxi ei^o i quē pfert: s3 q vba h^o aliquē pfert i occulto vñ eū
vereri magis q3 parip̄dere vñ nō directe ifert detrimentus
honoxi s3 fame inq̄stū hñōi vba occulte pferēs q̄stū i ip̄o
est eos q audiūt facit malā op̄ionē hñe de eo h^o quē loquit
hoc. n. itēdere vñ: et ad hoc conat detrahēs vt ei^o v̄bis cre/
dat. **U**n p3 qd detractio differt a contumelia dupl̄. **U**no
mō q̄stū ad modū pponēdi vba: q. s. contumeliosus mani/
feste h^o aliquem loquit: detractor aut occulte. Alio mō q̄/
tum ad finē intentū: sine q̄stum ad nocumētū illatū: q. s.
contumeliosus derogat hono: i detractor fame. **C**Ad p̄mū
g^o ddm qd in volūtarijs mutationib^o ad quas reducunt
oīa nocumēta. primo illata vbo vel facto diuersificāt rō/
nem pcti occultum et manifestum: q3 alia est rō involunta/
rii per violentiam et p ignorantia: vt supra dictus ē. **C**Ad
2^m ddm qd vba detractiois dicunt occultā non simpl̄: s3
per comparationē ad eum de quo dicuntur: q3 eo absente
et igno: ante dicuntur: sed contumeliosus in faciem contra
hominem loquitur. vnde si aliquis de alio male loquatur
coram multis eo absente detractio est: si autem eo solo p̄/
sente contumelia est: q̄nis etiā si vñ soli aliquis de absen/
te malum dicat: corrumpit famam eius non in toto sed in

parte. **C**Ad 3^m ddm aliquis dicitur detrahere non quia
diminuat de veritate sed q3 diminuit famā eius: qd qdēz
fit qñq3 directe: qñq3 indirecte. **D**irecte qdēz quadrupl̄.
Uno mō quādo falsum ip̄onit alteri. 2° quādo pctm ad
anget suis verbis. 3° qñ occultū reuelat. 4° qñ id quod
est bonū dicit mala intentione factum. **I**ndirecte at: vñ ne
gādo bonū alteri^o: vñ maliciose reticēdo: vel minuēdo.

Ad secundū sic pcedit. **U**ñ qd detractio non
sit pctm mortale. **N**ull^o. n. act^o
virtutis ē pctm mortale: sed reuelare pctm occultus qd sic
dictū ē ad detractioē ptinet: est actus v̄ntis vñ charitatis:
dū aliqs fratris pctm denūciat eius emēdationē intendēs.
vel et est act^o iusticie dū aliqs fratrem accusat. ergo detractio
non est pctm mortale. **C**Ad 2^m ddm qd sup illud puer. 24. **L**uz de
tractoribus ne cōmiscaris. dicit glo. **H**oc spāl̄ vicio picl̄
tatur totū gen^o humanū. sed nullū pctm mortale i toto hu/
mano gñe inuenit: q3 multi abstinent a pctō mortali. pctā
aut venialia sunt q3 in hoībus inueniunt. ergo detractio est
pctm veniale. **C**Ad 3^m ddm qd in homel. de igne purgatorio: i
ter pctā minuta ponit qñ cū omni facilitate vel temeritate
maledicim^o: qd ptinet ad detractioē. ergo detractio ē pec/
catū veniale. **C**Ad 4^m ddm qd **R**o. 1. dñt: Detractores dō odi/
biles: qd iō addit: vt dicit glo. ne leue putet ppter hoc qd
constitit in v̄bis. **C**Ad 5^m ddm qd sicut supra dictus est pctā
verboz maxime sūt ex intētionē dicētis diiudicanda. detra/
ctio aut fm suā rōnē ordinat ad denigrandū famā alicui^o
vñ ille p se loquēdo detrahāt q ad hoc de aliquo alloquitur
eo absente vt ei^o famā denigret: auferre aut alicui famā
valde graue ē: q3 iter res tpales vñ fama eē p̄ciosio: p cu/
ius defectū ipedit hō a multis bñ agendis: pp qd dicitur
Eccl̄. 41. **C**urā habe de bono noīe. hoc. n. magis pmane/
bit tibi q3 mille thesauri magni et p̄ciosi. et iō detractio p se
loquēdo ē pctm mortale. **C**Contingit tñ qñq3 qd aliqs dicē ali/
qua vba p q3 diminuit fama alicui^o: nō hoc intēdēs s3 aliqd
aliud. hoc at nō ē detrahere p se et formal̄ loquēdo: sed so/
lū mal̄i et qñ p accūs. et si qdē vba p q3 fama alteri^o dimi/
nuat pferat aliqs ppter aliqd bonū vel necessariū debitis
circūstātijs obseruatis nō ē pctm: nec pōt dici detractio. **S**i
aut pferat ex animi leuitate: vel pp cās aliquā non necessa/
riā: nō ē pctm mortale: nisi forte vbus qd dñt sit adeo graue
qd notabl̄ famā alicui^o ledat: et p̄cipue in his q ptinent ad
honestatē vite: q3 hoc ex ip̄o gñe vboz h3 rōnē pcti mor/
talis. et tenet aliqs ad restitutionē fame: sic ad restitutionē
cuiuslibet rei subtrahit eo mō q supra dictū ē: cū de restitu/
tione ageret. **C**Ad 6^m ddm qd reuelare pctm occultus
alicuius ppter ei^o emēdationē denūciādo: vel pp bonus iu/
sticie publice accusando: nō ē detrahere: vt dictū ē. **C**Ad
2^m ddm qd glo. illa non dicit qd detractio in toto gñe huma/
no inueniat. sed addit pene: tñ q3 stultoꝝ infinitus ē nume/
rus: et pauci sunt q ambulāt p vias salutis. tñ etiā q3 pauci
vel nulli sunt q nō aliqn ex animi leuitate aliqd dicūt. vñ in
aliquo vel leuiter alterius fama minoraē: q3 vt dñt **J**ac. 3.
Sigs in vbo non offendit hic ē p̄fect^o vir. **C**Ad 3^m ddm
qd **A**ug. loquit in casu illo quo aliquis dicit aliqd leue ma/
lum de alio: nō ex intentione nocēdi: sed ex animi leuitate:
vel ex lapsu lingue.

Ad tertium sic pcedit. **U**idet qd detractio sit
grauis oib^o pctis q i primū cō/
mittunt. **Q** sup illd ps: **I**deo eo vt me diligerēt detrahe/
bant mihi. dñt glo. **P**lus nocēt i n̄c̄bis detrahētes ip̄o:
quia aīas creditoꝝ it̄ficiūt: q3 q ei^o carnem moꝝ resurre/
cturā p̄merūt. **E**x q vñ qd detractio sit graui^o pctm q3 ho/
micidit^o: quāto graui^o est occidere aīas q3 occidere corp^o
sed homiciditū ē graui^o inter cetera pctā q in primū cōmit/
tunt. g^o detractio ē simpl̄ iter oīa grauior. **C**Ad 4^m ddm qd
ctio vñ eē graui^o pctm q3 contumelia: q3 contumeliam pōt
hō repellere non aut detractioē latentē: sed contumelia vñ
def esse mai^o pctm q3 adulteriū: p hoc qd adulteriū vñit
duos in vnā carnē: contumelia autē vnitos in multa diuidit.
ergo detractio est mai^o pctm q3 adulteriū: qd tñ inter alia
pctā q sunt in primū magnā granitatē h3. **C**Ad 5^m ddm qd
lia orit ex ira: detractio aut ex inuidia: vt p3 p **S**eg. 31. mo

ral. sed invidia e mai' pctm q' ira. ergo & detractio est ma
 us pctm q' ptumelia. & sic idē qd prius. **C^o**. Tanto ali
 quod pctm e grauius q'to iducit grauiorē defectū: sed de
 tractio iducit grauiissimū defectū. s. excecationē mētis. Di
 cit enī Greg. Quid aliud detrahentes faciūt nisi q' in pul
 uerē sufflant: & i oculos suos terrā excitāt. & vñ plus detra
 ctionis sufflāt: ide min' vitatis videāt. ergo detractio e gra
 uissimū pctm iter ea q' cōmittunt i primū. **C^o** 3°. Gra
 uius peccare factō q' vbo. sed detractio e pctm vbi: adul
 teriū aut & homicidiū & furtū sunt pctā in factis. ergo de
 tractio non e grauius ceteris pctis que sunt in proximum.
C^o 4° dō q' pctā que cōmittunt i primū sūt pensanda
 p se qdē s'm nocumēta q' primo iferunt: q' ex hoc hnt rō
 nem culpe: tāto aut e maius nocumētū quāto maius bo
 nū demit. Cū aut sit triplex bonū hōis. s. bonū aie: bonū
 corpis: & bonū exteriorū rerū. Bonū aie qd e maximū nō
 pōt alicui ab alio tolli nisi occasionalr: puta p malā p'suasio
 nez q' necessitatē non ifert. S; alia duo bona. s. corpis & ex
 teriorū rez pnt ab alio violenter auferr: sed q' bonū cor
 poris p'miet bono exteriorū rez: grauiora sūt pctā qbus i
 fert nocumētū corp' q' ea qbus infert nocumētū exte
 rioribus reb'. Cū inter cetera pctā que cōmittunt in pri
 mu; homicidiū grauius est p qd tollit vitā primū ias actu
 exis: pnter aut adulteriū qd e s' dobitū ordines gnationis
 hūane p quā e itroitus ad vitā: pnter aut sunt exteriora bo
 na iter q' fama p'minet diuitijs: eo q' p'pingo: e spūalib'
 bonis. Cū d' puer. 22. Melius est nomē bonū q' diuitie
 multe. & iō detractio s; suū gen' est maius pctm q' furtū:
 minus tñ q' homicidiū vel adulteriū: pōt tñ esse ali' ordo
 pp circūstānias aggranātes vel diminuētes. p'per accidēs
 aut grauitas pcti attendit ex pte peccātis q' grauius peccat
 si ex deliberatiōe peccet q' si peccet ex infirmitate vel incau
 tela. & s'm hoc pctā locutionis hnt aliquā lenitatē inq'tū d'
 facili ex lapsu lingue pueniūt absq; magna p'meditatione.
C^o 5° ergo dōm q' illi q' detrahūt xpo ipediētes fides
 mēb'oz ipius: derogant diuinitati eius cui fides initit. vñ
 non e simplex detractio: s; blasphemia. **C^o** 6° dōm q'
 grauius pctm est ptumelia q' detractio inq'tū h; maiorē
 p'tēptū p'xiimi: sicut & rapina est grauius pctm q' furtū: vt
 supra dictū est: ptumelia aut non e grauius pctm q' adul
 teriū. non. n. grauitas adulteriū pensat ex p'inctiōe corpo
 rus: s; ex deordinatione gnationis hūane. ptumeliosus at n
 sufficienter causat inimicitā i alio: s; occasionalr tñ diuidit
 vnitos: inq'tū. s. p hoc q' mala alteri' p'mit alios q'tū in se
 est ab ei' amicitia separat licet ad hoc p ei' vba n cogāt: sic
 g' & detractor: occasionalr e homicida: inq'tū. s. p sua vba
 dat alteri occasiones vt primū odiat v' p'tenat p'pter qd in
 epla Clemētis d'f: detractores eē homicidas. s. occasionalr:
 q: q odit frem suū homicida est: vt d'f. 1. Joā. 3. **C^o** 7°
 dōm q' ira qrit in manifesto vindictā inferre: vt pbs dicit
 in. 2. rethorice: iō detractio q' est i occulto nō e filia ire sicut
 ptumelia: s; magis inuidie q' nitit q'litercūq; minuere gliaz
 p'xiimi. nec tñ seqtur pp hoc q' detractio sit grauior: q' ptu
 melia: q: ex minori vicio pōt oriri maius pctm: sic ex ira na
 scit homicidiū & blasphemia. origo enī pctōz attēdit s; i
 clinationē ad finē qd e ex pte p'uersiōis. grauitas at pcti ma
 gis attēdit ex pte auersionis. **C^o** 8° dōm q' q' hō letat
 in snia oris sui: vt d'f. puer. 15. ide e q' ille q' detrahūt incipit
 magis amare & credē qd dicit: & p' p'ns primū magis odi
 re: & sic magis recedere a cognitiōe vitatis. Iste effect' p't
 seq' et ex alijs pctis q' p'tinet ad odiū p'xiimi.

Ad quartū sic pcedit. Videtur q' audiens q
 tolerat detrahentes non grauius
 peccet. Non enī aliq; magis tenet alteri q' sibūpsi: s; lau
 dabile e si patiēter hō suos detractores toleret. Dicit enim
 Greg. sup Lezech. homel. 9. Linguas detrahentiū sic nō
 studio n' debem' excitare ne ipsi peāt: ita p suā maliciā ex
 citatas debem' eq'niūter tollerare vt nobis meritis cre
 scat. ergo non peccat aliq; si detractionib' alioz nō resistat.
C^o 9°. Eccl. 4. d'f: Nō d'cas vbo veritatis vllō mō. sed
 q'q; aliq; detrahūt vba vitatis decido: vt supra d'ctū e. er
 go vñ q' non semp teneat hō detractorib' resistere. **C^o**.

Nullus d; impedire id qd e in vtilitate; alioz: sed detractio
 frequēter est in vtilitate; alioz. s. quos detrahūt. Dicit enī
 pius papa: Nonnūq; detractio aduersus bonos p'citatur:
 vt quos vel domestica adulatio: vel alioz fauor: in altū ex
 tulerat: detractio humiliet. ergo aliq; n' debet detractores
 impedire. **C^o** 10° dō qd Jero. dicit: Laue ne linguā aut au
 res hōas p'urietes: aut alijs detrahas: aut alios audias de
 trahentes. **C^o** 11°. dō q' s'm aplm ad Ro. 1. Digni sūt
 morte: n' solū q' pctā faciūt: s; et q' faciētib' pctā cōsentunt.
 Qd qdē p'ngit duplr. Uno mō directe: qn. s. q's inducit
 aliū ad pctm v' ei placet pctm. Alio mō idirecte. s. qn nō
 resistit cū resistere possit. & h' p'ngit q'q; n' q' pctm place
 at: s; pp aliquē humanū timorē. Dicēdū e g' q' si aliq; de
 tractiones audiat absq; resistētia v' detractori p'sentire: vñ
 sit particeps pcti ei'. & si qdē iducat eū ad detrahendū vel
 saltē placeat ei detractio p'pter odiū eius cui detrahūt: non
 minus peccat q' detrahēs: & q'q; magis. Cū Ber. dicit:
 Detrahere aut detrahētē audire qd hōz dānabilius sit n'
 facile dixeris. Si vō n' placeat ei pctm: s; ex timore vel ne
 gligentia vel et verecūdia qdā omittat repellere detrahen
 tes: peccat qdē sed multomin' q' detrahens: & plerūq; ve
 nialiter. Q'q; etiā hoc pōt eē pctm mortale vel pp hoc q'
 alicui ex officio incūbit detrahētē corrigere: vel pp aliquod
 piculū qd audiēs nouit q'ns: vel pp radicē q' timor huma
 nus q'q; pōt esse pctm mortale: vt supra habitū e. **C^o** 12°
 p' g' dō q' detractiones snas nullus audit: q' mala que
 dicunt de aliquo eo audiēte n' sūt detractiones. pp:ie loquē
 do: sed ptumelie: vt dictū e: possūt tñ ad notitiā alicui' de
 tractiones s' ipsūz facte alioz revelationib' puenire: & tunc
 sui arbitriū e detrimentū sue fame pati: nisi hoc v'gat i picu
 lus alioz: vt supra dictū e. & iō in hoc pōt cōmendari eius
 patientia q' patiēter detractiones sustinet: nō aut e sui arbi
 trij q' parat detrimentū fame alterius. & ideo in culpa; ei
 vñtur si nō resistit cū possit resistere eadē rōne q' tenet ali
 q's subleuare asinū alterius iacentes sub onere: vt p'cipitur
 Deut. 22. **C^o** 13° dō q' non semp aliq; d; resistere d'
 tractori arguēdo eū de falsitate: & maxime si sciat verū esse
 qd d'f: s; d; eū v'bis redarguere de h' q' peccat fratri de
 trahendo: vel saltē ostendere q' ei detractio displiceat per
 tristitiā faciei: q' vt d'f. puer. 25. Uetus aglo dissipat pluui
 as: & facies tristis linguā detrahentē. **C^o** 14° dō q' vñ
 litas q' ex detractioe puenit non est ex intētiōe detrahen
 tis: sed ex dei ordinatione q' ex quolibet malo elicit bonū.
 & ideo m'illib' hominū e detractorib' resistēdū: sic & rapto
 ribus vel opp'ressoribus alioz: q'uis ex hoc opp'ressis v'
 spoliatis per patientiam meritum crescat.

De susurratione. Q^o. lxxiiij.

Unde considerandū e de susur
 ratione. **C^o** Et circa hoc q'
 runt dno. p' vtrum susurratio sit pec
 catum distinctum a detractioe. 2° qd
 horum sit grauius.

Ad primū sic pcedit. Cū q'
 susurratio non sit
 pctm distinctum a detractioe. Dicit enī: Jfido. in li. ety
 mol. Susurro de sono locutionis appellatur: q' non in fa
 cie alicuius: sed in anre loquit detrahēdo: s; loq de altero
 detrahendo ad detractioē pertinet. ergo susurratio non e
 pctm distinctū a detractioe. **C^o** 2°. Leuit. 19. dicit: Non
 eris criminato: nec susurro: in pplis: s; criminato: ide; vñ
 esse qd detractor: ergo et susurratio a detractioe non d'f.
C^o 3°. Eccl. 28. dicit: Susurro & bilinguis maledict' erit.
 sed bilinguis videt idē esse qd detractor: q' detractor est
 duplici lingua loqui: aliter. s. in absentia & aliter in p'sentia.
 ergo susurro idē est qd detractor. **C^o** 4° dō qd Ro. 1. su
 per illud: Susurros detractores: dicit glo. Susurros i
 ter amicos discordiā seminātes: detractores qui alioz bo
 na negant vel minūt. **C^o** 5° dōm q' susurro & detra
 cto: in mā pueniunt: & et in forma sine in mō loquendi: q'
 vterq; malū occulte de primo dicit: p'pter quā similitudinē
 interdū vnū pro alio ponit. Unde Eccl. 5. sup illud: Nō
 appelleris susurro. dicit glo. 1. detractor. Differunt autē in

sine: qz detractor intendit denigrare famā primī. unde illa mala de primo p̄cipue p̄fert ex qb^o primus infamari pot sit vel saltē dimini eius fama. susurro autē intēdit amicitias separare: vt p̄ p̄ glo. inductā. Et per illud quod d̄r p̄uer. 26. Susurro subtrahit iurgia cōquiescunt. et iō susurro talia mala p̄fert de primo q̄ possūt h̄ ipsum amonere amicus audientis: s̄m illd̄ Ecclia. 28. Vir p̄cō: turbabit amicos: et in medio pacem h̄bitum imittit inimicitia. C̄ Ad p̄mū g^o d̄m q̄ susurro inq̄tū dicit malū de alio d̄r detrābere. In hoc t̄n d̄r a detractore: qz n̄ intendit simplr̄ malū dicere: sed qcqd̄ sit illd̄ qd̄ possit autim vni^o p̄urbare h̄ aliū. et si sit simplr̄ bonū: et t̄n appens malū inq̄tū displicet ei cui d̄r. C̄ Ad 2^m d̄m q̄ crim̄ in ior: d̄r a susurroē et a detractore: qz crim̄ator ē q̄ publice crim̄ia alijs ip̄ōit vl̄ accu s̄ado vl̄ quitando: qd̄ nō p̄riet ad detractore et susurronē. C̄ Ad 3^m d̄m q̄ bilinguis p̄p̄e d̄r susurro. Cū. n. amicitia sit iter duos: n̄t̄c̄ susurro ex vtraqz pte amicitia rūpe. et iō duabus bilinguis vti^o ad duos: vni dicens malū de alio: p̄pter qd̄ d̄r Eccl. 28. Susurro et bilinguis maledictus ē. Et subditur. Multos. n. turbauit pacē h̄ites.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt qz detractio sit grauius p̄ctm̄ q̄ susurratio. P̄ctā. n. ois p̄sistunt i hoc qz aliqz maledicit. s̄z detractor dicit de p̄rio ea q̄ sūt mala simplr̄: qz ex talib^o ois infamia vel diminiū fama. susurro autē non curat dicere nisi mala appentia q̄. s̄. displicēt audienti. 5° graui^o p̄ctm̄ ē detractio q̄ susurratio. C̄ S̄. Quicūqz aufert alicui famā aufert ei non solū vni amicu sed multos: qz intellectus vniuscuiusqz re fugit amicitia infamiū p̄s̄az. Vñ h̄ quēdā d̄r. 2. palipo. 19. His q̄ oderūt d̄m amicitia iungeris. susurratio at aufert vni solū amicu. grauius ergo p̄ctm̄ est detractio q̄ susurratio. C̄ S̄. Jaco. 4. dicit. Qui detrabit fratri suo d̄trabit legi: et per consequens deo qui est legislator. et sic peccatū detractōis videt esse peccatum in deus quod est grauis simum: vt sup̄a habitum est. peccatum aut susurrationis est in primū. 5° peccatū detractōis: est grauius q̄ peccatum susurrationis. C̄ S̄. h̄ ē qd̄ dicit Ecclia. 5. Denotatio pessima super bilinguē: susurratori aut odius et inimicitia et contumelia. C̄ R̄n^o. d̄m qz sicut sup̄a dictū ē: peccatum in primū tanto est grauius q̄to per ipsum nocu mentū primo infer̄. nocu mentū autē tanto maius est q̄to maius ē bonū quod tollitur. Inter cetera vero exteriora bona p̄eminet amicus: qz sine amicis nullus viuere potest: vt patet per philosophum in. 8. etbi. Unde d̄r Eccl. 6. Amico fideli nulla est comparatio: quia et optima fama que per detractionem tollitur ad hoc maxime necessaria ē vt homo idoneus ad amicitiam habeatur. et ideo susurratio est maius peccatum q̄ detractio et q̄ contumelia: qz amicus ē melior q̄ hono: et amari q̄ hono:ari: vt in. 8. etbi. p̄hs dicit. C̄ Ad p̄mū g^o d̄m qz sp̄s et grauitas p̄cti magis attendit ex fine q̄ ex malū obo. et iō rōne finis susurratio est grauior: q̄uis detractor: q̄nqz peiora dicat. C̄ Ad 2^m d̄m qz fama est dispositio ad amicitia: et infamia ad inimicitia. dispositio autē deficit ab eo ad qd̄ disponit. et iō ille qz opat̄ ad aliqd̄ qd̄ est dispositio ad inimicitia minus peccat q̄ ille qui directe operat̄ ad inimicitia iducendā. C̄ Ad 3^m d̄m qz ille qui detrabit fratri intantū videt detrābere legi inq̄tūz p̄tēnt p̄ceptūz de dilectione primī h̄ qd̄ directius agit qui amicitia disrūpere nitit̄. vñ hoc p̄ctm̄ marie h̄ de um est: qz deus dilectio est: vt dicit. 1. Joā. 4. Et p̄ hoc dicit p̄uer. 6. Sex sunt que odit dominus et septimūz de testatur anima eius: et hoc septimūm ponit eum qui seminat inter fratres discordiam.

De derisione. Q^o. lxxv.

Unde considerandū est de derisione. C̄ Et circa hoc q̄r̄tur duo. 1° vtrū derisio sit p̄ctm̄ sp̄ale distinctū ab alijs p̄ctis q̄bus per verba nocu mentū primo infer̄tur. 2° vtrum derisio sit peccatum mortale.

Ad primum sic p̄cedit. Videt qz derisio nō sit sp̄ale p̄ctm̄ ab alijs p̄missis

distinctū. Subsanatio. n. videt idē eē qd̄ derisio. sed subsanatio ad contumelia v̄ pertinere. ergo derisio non videt distigui a contumelia. C̄ S̄. Nullus irridet nisi de aliquo turpi ex quo hō erubescit. h̄mōi aut sūt p̄ctā que si manifeste de aliquo dicunt p̄tinent ad contumelia. si aut occulte p̄tinent a detractione siue surratione. ergo derisio non ē vicū a p̄missis distinctū. C̄ S̄. Multis modi p̄ctā distinguuntur s̄m nocu menta que primo inferunt: sed per derisiones n̄ infer̄ aliud nocu mentū primo q̄ in honore vel fama vel detrimento amicitie. ergo derisio non est p̄ctm̄ distinctum a p̄missis. C̄ S̄. h̄ ē qz derisio sit ludo: vñ et illusio noia tur. nullū aut p̄missoz ludo agit sed serio. ergo derisio ab oibus p̄dictis differt. C̄ R̄n^o. d̄m qz sicut sup̄a dictū est p̄ctā vboz p̄cipue pensanda sūt s̄m intentionē p̄ferētis. et iō s̄m diuersa q̄ qz intendit p̄tra alius loquens: l̄mōi p̄ctā distingunt. Sicut autē aliqz p̄uiciando intendit p̄uiciati honore dep̄mere et detrābendo diminuere fama: et susurrādo tollere amicitia: ita et irridendo aliqz intendit q̄ ille qz irridet erubescat. et qz hic finis est distinct^o ab alijs: ideo et p̄ctm̄ derisionis distinguitur a p̄missis p̄ctis. C̄ Ad p̄mū g^o d̄m qz subsanatio et irrisio p̄ueniunt in fine: sed differūt i mō: qz irrisio sit ore. i. vbo et cachinnis. subsanatio at naso rugato: vt dicit glo. sup̄ illud ps. Qui habitat i celis irridet eos. Talis aut d̄ria non diuersificat speciem: vtrūqz t̄n differt a contumelia: sicut erubescencia a debonozatōe. est enī erubescencia timor: debonozationis: sicut Dama. dicit C̄ Ad 2^m d̄m qz de opere vtuoso aliqz apud alios et reuerentiā meret et famā: et apud seipsum bone p̄scie gliaz: s̄m illud. 2. Corin. 1. Gloria n̄ra hec est testimoniu cōscie n̄re. vñ econuerso. de actu turpi. i. vicioso: apud alios qd̄ tollit hois hono: et fama et ad hoc contumeliosus et detra cto: turpia de alio dicunt. apud seipsum autē p̄ turpia q̄ hic dicunt aliqz p̄dit p̄scie gloriā per quādā p̄fusionē et erubescencia: et ad hoc turpia dicit derisio: et sic p̄ qz derisio: cōl cat cū p̄dictis vicijs in m̄a: differt aut in fine. C̄ Ad 3^m d̄m qz securitas p̄scie et quies illius magnū bonū ē: s̄m illd̄ p̄ uerb. 15. Secura mēs q̄si iuge cōuiniū: et iō qui p̄sciaz alie cum inq̄tat p̄fundendo ip̄m: aliqd̄ sp̄ale nocu mentū ei i fert. Unde derisio est peccatum speciale.

Ad secundū sic p̄cedit. Vñ qz derisio n̄ pot sit esse peccatum mortale. Omne enī p̄ctm̄ mortale h̄iat charitati: sed derisio non videt h̄iari charitati. agit enī ludo q̄nqz inter amicos. vñ et derisio noiat. 5° derisio n̄ pot eē p̄ctm̄ mortale. C̄ S̄. Derisio illa v̄ eē maria q̄ sit in iniuriā dei. s̄z n̄ ois derisio q̄ ver git in iniuriā dei ē p̄ctm̄ mortale: aliqz q̄cūqz recidmaret in aliqd̄ p̄ctm̄ veniale de q̄ penituit peccaret mortali. dicit enī Irido. qz irrisio: ē et n̄ penitēs qz ad hoc agit t̄n qz penit ret. s̄l̄r et seq̄ret qz ois simulatio eēt p̄ctm̄ mortale: qz sicut Greg. dicit in moral. p̄der strutionē significat simulator: qz deridet equū. i. hoies iustū. et ascēsorē. i. deū. 5° derisio n̄ ē p̄ctm̄ mortale. C̄ S̄. Contumelia et detractio videntur eē grauiora p̄ctā q̄ derisio: qz mai^o ē facere aliqd̄ serio q̄ ioco: s̄z n̄ ois detractio vel contumelia ē p̄ctm̄ mortale. 5° multo min^o derisio. C̄ Sed h̄ ē qd̄ d̄r p̄uer. 3. Ipse deridet il lutores s̄z d̄ridē dei ē eternali p̄ire. p̄ p̄cō mortali: vt p̄ p̄ id qd̄ d̄i i ps. Qui h̄itat in celis irridebit eos. 5° derisio ē p̄ctm̄ mortale. C̄ R̄n^o. d̄m qz irrisio n̄ fit nisi de aliq̄ malo vel defectu. malū at si sit magnū n̄ p̄ ludo accipit s̄z seriose. vñ si in ludū vel risū v̄tat: ex quo irrisiois vel illusiois no men sumit: hoc ē qz accipit vt parū. p̄dōt aut aliqd̄ malū accipi vt p̄uū dupl̄r. Vno mō s̄z se. Alio mō ratioe p̄sone. Cū at aliqz alteri^o p̄sone. malū vel defectū i ludū v̄ risūz ponit: qz s̄m se p̄uūz malū ē veniale et leue p̄ctm̄ s̄m suū gen^o. Cū at accipit q̄si p̄uū rōne p̄sone: sic defect^o p̄uorū et stultoz p̄az ponderare solem^o sic aliq̄ illudere vl̄ irridere est eū oino parūp̄dere et eū tā vilez estimare: vt de eius malo n̄ sit curandū sed sit q̄si p̄ ludo habendus: et sit derisio ē p̄ctm̄ mortale et grauius q̄ contumelia q̄ s̄l̄r ē in manifesto: qz contumeliosus videt accipere malū alteri^o seriose: illuzor aut in ludū. et ita videt eē maior contempt^o et debonozatio. et s̄m hoc illusio ē graue p̄ctm̄: et tāto graui^o

quō maiō: reuerētia debebat p̄sone q̄ illudif. Unde gra-
uissimuz ē irridere deuz & ea q̄ dei sūt: s; illud Jsa .37. Qui
exprobraſti & quē blaſphemāſti & ſup quē exaltaſti voceſ
tuā. Et poſtea ſubdiſ: ad ſc̄m iſrl. Deinde ſc̄d; locū tenet
irriſio parentū. Uñ dī. puer. 30. Oculū q̄ ſubſanat p̄iem &
deſpicit p̄tū m̄iſis ſue effodiant eū corni de torētib; & co-
medant eū filij agle. Deinde iſtoꝝ deriſio grātiſ ē: q; ho-
no: ē v̄tutiſ p̄miū. Et h̄ hoc dī Job. 12. Deridet iuſti ſim-
plicitas: q̄ qdē deriſio valde nociua eſt: q; per hoc hoīes a
bñ agendo ipediunt: s; illud Greg. Qui in alioꝝ actib; ſ
exozū bona reſpiciūt mox ea manu peſſifere exprobraſti-
nis euellunt. Ad p̄m ergo dōm q̄ ludus ſi iportat aliqd
h̄iuz charitati reſpectu ei; cū quo ludif: pōt tñ iportare
aliqd h̄iuz charitati reſpectu ei; de quo ludif. p̄pter p̄-
ptum: vt dictum eſt. Ad 2m dō; q̄ ille qui reciduat in
p̄ctū de quo penituit. & ille q̄ ſimulat non exp̄ſſe deū irri-
det ſed q̄ſi interpretatiue: inq̄tū. ſ. ad modū deridētis ſe h;:
nec tñ veniali peccādo aliq; ſimplr reciduat v̄l ſimulat: ſ;
diſpoſitiue v̄l iterptatiue. Ad 3m dō; q̄ deriſio ſm ſuā
rōnē leuī aliqd ē q̄ detractio vel p̄tūmētia: q; ſi iportat cō-
temptum ſed ludū: q̄ſq; tñ h; maiorē p̄tūmētia q̄ contu-
mētia: vt ſupra dictum eſt. & tunc eſt grāne peccatū.

De maledictione.

Dō.

LXXVI.

Unde considerandū ē de male-

dictione. Et circa hoc
q̄runt q̄toꝝ. 1o vtruz licite poſſit aliq; maledicere. hoī. 2o vtrū licite poſſit ali-
quis maledicere irrationali creature. 3o
vtruz maledictio ſit peccatum mortale.

4o de comparatione ei; ad alia p̄ctā.

Ad primū ſic p̄cedit. Videt q̄ non liceat ma-
ledicere. aliq̄ne. Non ē. n. licitū p̄-
terire mandatū apli in q̄ chriſtus loquebatur: vt dī. 2. ad
Cor. 13. ſ; ip̄e p̄cipit Ro. 7. B̄ndicite & nolite maledicere.
gō ſi licet aliq̄ne maledicere. C̄p̄. Oēs tenent deū b̄ndi-
cere ſm illud Danielis. 3. B̄ndicite filij hoīum dño. ſed ſi
pōt ex ore eodē p̄cedere b̄ndictio dei & maledictio hoīſ:
vt p̄bat Jaco. 3. ergo nulli licet alique; maledicere. C̄p̄.
Ille qui aliq̄ne maledicit videtur optare malū ei; culpe
vel pene: q; maledictio videt eē ip̄ecatio q̄da; ſed non li-
cet deſiderare malū alteri;: quāto ozare op̄z p̄ oib; vt li-
berent a malo. ergo nulli licet maledicere. C̄p̄. Diabo-
lus per obſtinationē maxime ſubiect; ē malicie: ſ; nō licet
alicui maledicere diaboli: ſicut nec ſeipſuz. Dicit. n. Eccl.
21. Cū maledicit ip̄tus diaboli: maledicit ip̄e ai; ſuam. gō
multomin; licet maledicere hoīem. C̄p̄. Numeri. 23. ſu-
per illud: Quō maledicaz cui non maledixit dñs. dicit glo.
Nō pōt eē iuſta maledicēdi cauſa vbi peccātis ignorat af-
fectus: ſ; hō ſi pōt ſcire affectū alteri; hoīſ: nec etiā vtrū
ſit maledictus a deo. ergo nulli licet aliq̄ne hoīem maledi-
cere. C̄p̄. 3. ē qd̄ Deut. 27. dī: Maledict; q̄ nō p̄manet
in ſermonib; legis hui; ſ. Meliſeus etiā p̄neris ſibi illudē
tib; maledixit: vt h̄. 4. regū. 2. C̄p̄. Rn. dōm q̄ maledi-
cere. idē ē qd̄ maluz dicē. dicē at̄ triplr ſe h; ad id qd̄ dī.

Uno mō per modū enūciationis: ſicut aliqd exprimitur
mō iudicatio. & ſic maledicere nihil aliud eſt q̄ malū alte-
ri; referre qd̄ p̄tinet ad detractiōē. vñ q̄ſq; maledici d̄-
tractozes dicunt. Alio mō directe ſe h̄t ad id qd̄ dī per
modū cauſe. & hoc qdē p̄mo & p̄ncipali cōpetit deo q̄ oīa
ſuo v̄bo fecit: ſm illud p̄s: Dixit & facta ſūt. Conſequēter
aut cōpetit hoībus q̄ v̄bo ſuo alios mouēt p̄ impiuz ad ali-
qd̄ faciendū: & ad hoc iſtituta ſūt v̄ba impari; modi. 3o
mō ipſuz dicere ſe h; ad id qd̄ dī q̄ſi exp̄eſſio q̄da; affect;
deſiderātiſ id qd̄ v̄bo exp̄miſ: & ad hoc iſtituta ſunt v̄ba
optatiui modi. p̄: etermiſſio ergo p̄mo mō maledictiōis
q̄ ē p̄ ſimplicē enūciationē mali: considerandū eſt de alijs
duob;. Ubi ſcire op̄z q̄ facere aliqd & velle illud: ſe conſe-
quant in bonitate & malicia: vt ex ſupradictis p̄z. Unde in
iſtis duob; modis quo malū dicif p̄ modū imp̄ari; vel p̄
modū optati;: eadē rōne eſt aliqd licitū & illicitū. Si enī
aliq; ip̄eret v̄l optet malū alteri; iq̄tū ē malū quaſi ipſū
malū intendens: ſic maledicere vtroq; modo erit illicituz:

& hoc eſt maledicere p̄ ſe loquendo. Si aut aliq; ſimperet
vel optet malū alteri; ſub rōne boni: ſic ē licituz: nec erit
maledictio p̄ ſe loquēdo: ſ; p̄ acc̄ti;: q; p̄ncipaliſ licitio dicē
centis ſi fert ad malū ſ; ad bonū. Contingit at̄ malū aliqd̄
dici imp̄ando vel optādo ſub rōne duplicis boni. Quāq; q̄
dē ſub rōne iuſti: & ſic iudex licite maledicit illuz cui p̄cipit
iuſtā penā inferri. & ſic etiā ecclia maledicit anathematizā-
do: ſicut & p̄phete in ſcripturis q̄ſq; ip̄ecant mala p̄ctōi-
bus q̄ſi p̄formātes voluntatē ſuā diuine iuſticie: licet he i
p̄ecationes poſſint ēt p̄ modū p̄nūciationis intelligi. Quāq;
vō dicif aliq̄ne malū ſub rōne vtilis: puta cu; aliq; ſ
optat aliq̄nem peccatorem pati aliquam egritudinem aut
aliquod impedimentum: vel vt ipſe melior efficiatur: vel
vt ſaltem ab alioꝝ nocimento ceſſet. Ad p̄m gō dō; q̄
ap̄l; prohibet maledicere per ſe loquendo cum inctio-
ne mali. Et ſilr dicendum ad ſecundum. Ad 3m dō; q̄
optare alicui malum ſub rōne boni: non contrariat affe-
ctui quo quis ſimpliciter alicui optat bonuz: ſed magis ha-
bet conformitatem ad ipſum. Ad 4m dō; q̄ in diabo-
lo eſt p̄ſiderare naturam & culpā. natura qd̄em ei; bona ē:
& a deo nec eā maledicere licet: culpa aut ei; eſt maledi-
cenda: ſm illud Job. 3. Maledicant ei qui maledicūt diei.
cu; aut p̄ctō: maledicit diaboli p̄pter culpā. ſeipſum ſimi-
li rōne iudicat maledictione dignuz. & ſm hoc dicif ma-
ledicere animam ſuam. Ad 5m dō; q̄ affectus peccan-
ti; & ſi in ſe non videatur poteſt tamen p̄cipi ex aliquo ma-
niſeſto peccato pro quo pena eſt infligenda. Similiter etiā
q̄ſi ſc̄ri non poſſit quē deus maledicat ſm finale; repro-
bationem. poteſt tamen ſc̄ri quis ſit maledictus a deo ſ;
reatum p̄ſentis culpe.

Ad ſecundū ſic p̄cedit. Uñ q̄ nō liceat crea-
turā irrationalē maledicere.
Maledictio enī p̄cipue v̄l eē licita inq̄tūm reſpici; pena;.
ſed creatura irrōnaliſ non eſt ſuſceptiua nec culpe nec pe-
ne. ergo eā maledicere nō licet. C̄p̄. In creatura irrōna-
li nihil inuenitur niſi nā quā deus fecit. h̄c aut maledicere
non licet etiā in diabolo: vt dictum ē. ergo creaturā irrōna-
lem nullo modo licet maledicere. C̄p̄. Creatura irratio-
naliſ aut eſt p̄manens ſicut corpora: aut eſt tranſiens ſic tē-
pora. ſed ſicut Greg. dicit in. 4. moral. Ocioſum eſt male-
dicere ſi exiſtenti: vicioſuz vero ſi exiſteret. ergo nullo mō
licet maledicere creature irrationali. C̄p̄. 3. ē qd̄ dñs ma-
ledixit ſiculne;: vt habet Mat. 21. Et Job maledixit diei
ſuo: vt habet Job. 3. C̄p̄. Rn. dō; q̄ benedictio vel male-
dictio p̄p̄ie ad illam rem p̄tinet cui poteſt aliq̄ne bñ v̄l
male p̄tingere. ſ. rationali creature: creaturis autem irrō-
nali; bonum vel malum dicitur contingere in ordie ad
creaturam rationalem propter quaz ſunt. Ordinantur aut
ad eā multipliciter. Uno quidē modo p̄ modū ſubuen-
tiſ inq̄tū. ſ. ex creaturis irrōnali; ſubuenitur humane
neceſſitati: & hoc modo dñs homini dicit Genetiſ. 3. Ma-
ledicta terra in opere tuo: vt. ſ. per ei; ſterilitatem hō pu-
niretur. Et ita etiam intelligif qd̄ habet Deut. 28. B̄ndi-
cta hozrea tua. Et infra maledictū hozreuz tuum. Sic etiā
David maledixit montes gelboe: ſm Greg. expoſitionē.
Alio mō creatura irrōnaliſ ordinat̄ ad rōnālē per modū
ſignificationis. & ſic dñs maledixit ſiculneā in ſignificationē
indee. Tertio mō ordinat̄ creatura irrōnaliſ ad rōnālē
p̄ modum continentis. ſ. t̄p̄is vel loci & ſic maledixit Job
diei natiuitatiſ ſue p̄pter culpam originalē quā naſcēdo cō-
traxit & p̄pter ſequentes penalitates. & p̄pter hoc etiā pōt
intelligi David maledixiſſe montibus gelboe: vt legit. 2.
Reg. 1. ſ. p̄pter cedem ppli que in eis contigerat. Maledi-
dicere autem rebus irrationali; inq̄tuz ſunt creature
dei eſt p̄ctū blaſphemie. Maledicere autē eis ſm ſe con-
ſideratiſ eſt ocioſum & vanum & per conſequens illicitū.
Et per hoc patet r̄ſio ad obiecta.

Ad tertiu ſic p̄cedit. Videt q̄ maledicere non
ſit p̄ctū mortale. Ang. n. in Iſdomel.
dei igne purgatorio numerat maledictionē inter leuia p̄cā.
hec autē ſunt venialia. ergo maledictio non eſt p̄ctū mor-
tale ſed veniale. C̄p̄. Ea q̄ ex leui motu menti p̄cedunt

quodā q modicū p̄ciū de quodā libro. pp. Ignorātia postu-
lanti instū p̄ciū dedit. Un̄ p̄ q illud cōe desiderat; non ē
nāe: sed vicij. ⁊ ideo cōe ē multis q p̄ latā viā vicioꝝ ince-
dunt. ¶ Ad 3^m dō q in iusticia p̄mutatūa p̄siderat p̄ciū
pali eq̄litas rei: s; in amicitia vtili: p̄siderat eq̄litas vtilita-
tis. ⁊ ideo recompensatio fieri d; s; vtilitateꝝ perceptaꝝ:
in emptione vero s; equalitatem rei.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt q venditio n̄
reddat iniusta ⁊ illicita pp̄ defe-
ctū rei v̄dite. ¶ Un̄. n. cetera sūt pensanda in re q̄ rei spe-
cies subalis. s; p̄pter defectū sp̄ci subalis n̄ v̄ reddi vendi-
tio rei illicita: puta si aliq; vendat argentū aut auz̄ alchimī
cū p̄ v̄o qd̄ est vtile ad oēs hūanos vsus ad quos neces-
sariū ē argētū ⁊ auz̄: puta ad vasa ⁊ ad alia h̄mōi. g^o mul-
tomīn^o erit illicita v̄ditio si sit d̄fect^o i alijs. ¶ Defect^o
ex pte rei q̄ est scd; q̄titate marie v̄ iusticie p̄ari q̄ i eq̄li-
tate p̄sistit. q̄titas at̄ p̄ mensurā cognoscit. mensura at̄ rez
q̄ in vsu hōiū veniunt: non sunt determinate: sed alicubi
maiores alicubi mīores: vt p̄ p̄ h̄m in. s. ethi. ergo n̄ p̄t
evitari defect^o ex pte rei vendite. ⁊ ita videbit q̄ ex h^o v̄-
ditio n̄ reddat illicita. ¶ Ad defectū rei vendite p̄tinet
net si ei p̄ueniens q̄litas deest. s; ad q̄litate rei cognoscēdas
requit magna scia q̄ pleriq; venditorib^o deest. g^o n̄ reddi-
tur venditio illicita pp̄ rei defectū. ¶ S; d̄. qd̄ Amb. di-
cit i li. de offi. Regula iusticie manifesta ē q̄ a v̄o n̄ declina-
re v̄: deceat bonū: nec damno iniusto afficere quōq;: nec
aliquid dolo annectere rei sue. ¶ Rn^o. dō q̄ circa rē q̄ v̄di-
tur triplex defect^o p̄siderari p̄t. Un̄ qd̄ez s; sp̄m rei. ⁊
hūc qd̄ez defectū si venditor cognoscat i re quā v̄dit: frau-
dē p̄mittit i v̄ditiōne: v̄n̄ v̄ditio illicita reddat. Et hoc est
qd̄ d̄r̄ q̄ quosdā p̄. Argētū tuū vsu ē i scōiā. v̄nūz
tuū mixtū ē aq; qd̄. n. p̄mixtū ē panis defectū q̄tū ad sp̄ez
Ali^o at̄ defect^o ē s; q̄titate q̄ p̄ mensurā cognoscit. ⁊ iō si
qs scienter v̄tat̄ deficiēti mensura i vendēdo fraudē p̄mit-
tit: ⁊ ē illicita venditio. Un̄ d̄r̄ Deut. 25. Nō h̄bis in sac-
culo dīnera p̄dēra mai^o ⁊ min^o: nec erit i domo tua mo-
dius maio: ⁊ mīo. Et postea subdit. Abominat. n. d̄ns
eū q̄ facit hec: ⁊ aduersat̄ oēs iniusticiā. Tert^o defect^o ē ex
pte q̄litate: puta si aliq; aial̄ ifirmū vendat q̄si sanū: qd̄ si
qs scienter fecerit fraudē p̄mittit i v̄ditiōne: v̄n̄ ē illicita v̄-
ditio. Et i oib^o talib^o n̄ solū aliq; peccat iniustā v̄ditiōne fa-
ciendo: s; et̄ ad restitutionē tenet. Si v̄o eo ignorāte aliq;
p̄dictoꝝ defectū i re vendita fuerit: v̄ditio: qd̄ n̄ peccat
q; facit iniustū māliter: n̄ iñ ei^o opatio ē iniusta: vt ex supra
dictis p̄: tenet tñ cū ad ei^o notitiā p̄uenit dānū recompē-
sare emptorū. Et qd̄ dictū ē de venditorē: et̄ itelligendū est
ex pte emptoris. Contigit. n. qñq; venditorē credē suā rez
esse min^o p̄ciosā q̄tūz ad sp̄m: sicut si aliq; vendat aurū
loco auricalci: ⁊ emptor si id cognoscat: iniuste emit ⁊ ad re-
stitutionē tenet. Et eadez rō est de defectu q̄litate ⁊ q̄ti-
tatis. ¶ Ad p̄mū g^o d̄m q̄ auz̄ ⁊ argentum n̄ solū cara
sunt p̄pter vtilitateꝝ v̄soꝝ que ex eis fabricant̄ aut alioꝝ:
h̄mōi: s; etiā p̄pter dignitateꝝ ⁊ puritateꝝ substantie ipsoꝝ
⁊ ideo si aurūz vel argentūz ab alchimicis factum veram
specieꝝ non habeat auri ⁊ argenti: est fraudulēta ⁊ iniusta
v̄ditio: p̄sertim cum sint aliq; vtilitates auri ⁊ argenti: ve-
ri s; nālez opationēz ipsoꝝ q̄ non p̄ueniunt auro p̄ alchi-
miā sophisticato: sicut q̄ h; p̄p̄tateꝝ letificādi: ⁊ q̄sdā in
firmitates medicinali iuuat. frequen^o et̄ p̄t ponī in opa-
tione: ⁊ d̄nti^o in sua puritate p̄manet auz̄ v̄ez q̄ aurū s; o-
pbificatū. Si at̄ p̄ alchimīā fieret auz̄ v̄ez: non esset illici-
tūz ipm p̄ v̄o vendere: q; nihil p̄hibet arteꝝ v̄ti aliqb^o nālī
bus cāis ad p̄ducendū nāles ⁊ veros effectus: sicut Aug.
dicit i tertio de trini. de his q̄ arte demonū fiūt. ¶ Ad 2^m
dō q̄ mensuras rez venaliū necesse est i dīuersis locis eē
dīuersas pp̄ dīuersitateꝝ copie ⁊ iopie rez: q; vbi res ma-
gis abundāt p̄suerūt esse maiores mēsure. In vnoq; tñ
loco ad rectores ciuitatis p̄tēt determināre que sint iuste
mensure rez venaliū: pensatis p̄ditioniq^o locoꝝ ⁊ rez: ⁊
iō has mensuras publica auctoritate vel p̄suetudie istitu-
tas p̄terire n̄ licet. ¶ Ad 3^m dō q̄ sic Aug. dicit i. ii. d̄ ciui-
rei. P̄dictū rez venaliū n̄ p̄siderat s; gradū nāe: cū qñ-

qs plis vendat vnus equ^o q̄ vn^o sern^o. s; p̄siderat s; m q̄
res i vsu hōis veniūt. ⁊ iō n̄ opz q̄ venditor vel emptor
cognoscat occultas rei vendite q̄litateꝝ: s; illas solū p̄ quas
reddat hūanis vsibus apta: puta q̄ equ^o sit fortis ⁊ bene-
currat. ⁊ s; i ceteris. Has at̄ q̄litateꝝ de facili venditor ⁊
emptor cognoscere possunt.

Ad tertiu sic p̄cedit. Un̄ q̄ venditor nō teneat
dicere viciū rei vendite. Cū. n. v̄-
ditio: emptorēz ad emendū n̄ cogat v̄ ei^o iudicio rez quā
vendit supponere: s; ad eūdeꝝ p̄tēt iudiciū ⁊ cognitio rei.
non g^o v̄ ip̄tādū venditor si emptor i suo iudicio decipi-
tur p̄cipitāter emendo absq; diligenti inq̄sitione d̄ p̄ditioni-
bus rei. ¶ Stultū v̄ q̄ aliq; id faciat. v̄n̄ ei^o opatio i-
pediat: s; si aliq; vicia rei vendende idicet: ipedit suā ven-
ditiōneꝝ. Un̄. n. Tull^o i li. d̄ offi. iducit quēdā dicēte. Quid
tā absurdū q̄ si d̄ns iussu ita p̄co p̄diceret domū pestilēteꝝ
vendo. g^o v̄ditio: n̄ tenet dicē vicia rei v̄dite. ¶ Ma-
gis necariū ē hōi vt cognoscat viā v̄tutis q̄ vt cognoscat
vicia rez q̄ vendunt: s; hō n̄ tenet cūq; p̄siliū dare ⁊ v̄ta-
tē dicē de his q̄ p̄tinet ad v̄tutē: q̄uis nulli debeat dicē sal-
sitate. g^o multomin^o tenet venditor vicia rei vendite dicē
q̄si p̄siliū dādo emptorū. ¶ Si aliq; teneat dicē defe-
ctus rei vendite hoc n̄ ē nisi vt minuat de p̄cio: s; qñq; dī-
minueret de p̄cio et̄ absq; vicio rei vendite pp̄ aliqd̄ aliū:
puta si venditor deferēs triticū ad locū vbi est caristia fru-
menti si sciat multos posse viuere q̄ deferāt: qd̄ si sciretur
ab ementib^o min^o p̄ciūz darēt. h̄mōi at̄ n̄ opz dicē venditor
rez: vt v̄. g^o pari rōne nec vicia rei vendite. ¶ S; d̄. qd̄
Amb. dicit i li. de offi. In p̄ctib^o vicia eoz q̄ veniūt p̄dūbē-
tur: ac nisi intemerit venditor: q̄uis i ius emptoris trāsie-
rint doli actione vacuant. ¶ Rn^o dō q̄ dare alicui occa-
sioneꝝ piculi vel damni sp̄ est illicitū: q̄uis non sit necessa-
riū q̄ hō alteri sp̄ det auxiliū vel p̄siliū p̄tinens ad ei^o q̄
kēcūq; p̄motionē. s; hoc solū ē necessariū in aliq; casu deter-
minato: puta cū ali^o ei^o cure subdat: vel cū n̄ potest ei p̄ ali-
um subueniri. Venditor at̄ q̄ rē vendendā p̄ponit: ex hoc
ipso dat emptorū dānū vel piculi occasione q̄ rez viciosa
ei offert si ex ei^o vicio dānū vel piculū icurrere possit. dā-
num qd̄ si pp̄ h̄mōi viciū rez q̄ vendēda p̄ponit mino-
ris sit p̄ci. ipse v̄o pp̄ h̄mōi viciū nihil de p̄cio subtrahat:
piculūz at̄ si pp̄ h̄mōi viciū vsus rei reddat ipedit^o vel no-
rius: puta si aliq; alicui v̄dat equū claudicātē p̄ veloci: v̄l
ruinosāz domū p̄ firma: vel cibū corruptūz sine venenosū
p̄ bono. Un̄ si h̄mōi vicia sūt occulta ⁊ ipse non detegat:
erit illicita ⁊ dolosa venditio: ⁊ tenet venditor ad dānū rez
cōpensationē. Si v̄o viciū sit manifestū: puta si equ^o sit
monoculus: vel cū vsus rei ⁊ si n̄ cōpetat v̄ditio: p̄t tñ
eē p̄ueniens alijs: ⁊ si ipse pp̄ h̄mōi viciū subtrahat q̄tū oꝝ
de p̄cio n̄ tenet ad manifestādūz viciū rei: q; forte pp̄ hu-
iūsmodi viciū emptor vellet plus subtrahi de p̄cio q̄ esset
subtrahēdū. v̄n̄ p̄t licite v̄ditio: idēntati sue p̄sulere vici-
um rei reticendo. ¶ Ad p̄m^o ergo d̄m q̄ iudiciū n̄ p̄t fie-
ri nisi de re manifesta. vnusq; n. iudicat s; q̄ cognoscat
vt d̄r̄ i. i. ethi. Un̄ si vicia rei q̄ vendēda p̄ponit sint occul-
ta: nisi p̄ venditorē manifestent n̄ sufficiēter cōmittit em-
ptorū iudiciū: secus at̄ eēt si eēt vicia manifesta. ¶ Ad 2^m
d̄m q̄ n̄ opz q̄ aliq; p̄ p̄conē viciū rei v̄dite p̄nunciet:
q; si p̄diceret viciū exterreret emptorēz ab emendo dū
ignorarent alias p̄ditiones rei inq̄stū ē bona ⁊ vtilis: s; sin-
gulariter est dō viciū rei ei q̄ ad emendū accedit q̄ p̄t sil-
oēs p̄ditiones adiūctēz cōpare bonas ⁊ malas. nihil emz
p̄hibet rez i aliq; viciosa: in multis alijs vtilēz eē. ¶ Ad
3^m d̄m q̄uis hō non teneat simpli oī hōi dicere v̄tateꝝ
de his q̄ p̄tinent ad v̄tutes: tenet tñ in casu illo de his di-
cere v̄tateꝝ qñ ex eius facto alteri piculūz immineret i detri-
mentūz v̄tutis nisi diceret v̄tatem. ⁊ sic est in proposito.
¶ Ad 4^m dō q̄ viciū rei fact rez i p̄nti esse mīoris va-
loris q̄ videat. s; i casu p̄missio in futū rez expectat esse
mīoris valoris p̄ supuentūz negociatorū q̄ ab ementibus
ignorant. Un̄ venditor q̄ vendit rez s; p̄ciū qd̄ iuenit n̄
v̄ s; iusticiā facere si qd̄ futū est si exponat: si tñ expone-
ret vel de p̄cio subtraheret abūdātiōne eēt v̄tutis: q̄uis

q̄ p̄tingit q̄ alijs mutuari possint. ¶ Ad 3^m dōm q̄ leges
l̄ uane dimittūt aliq̄ pctā ip̄nuita p̄pter p̄ditiones hoīū
īp̄fectoꝝ in q̄b^o multe utilitates īp̄dīrent si oīa pctā dī
stricte p̄biberēt p̄ntis adhibitis. ⁊ iō vsuras lex hūana cō
cessit nō q̄si estimās eas eē s̄; īstīā: s̄; ne īp̄dīrent utili
tates multoꝝ. ¶ Un̄ in ip̄so iure cīuili. dī. q̄ res que vsū cō
sumit neq̄ rōne nāli neq̄ cīuili recipiūt vsūfructū: ⁊ q̄ se
natus nō fecit eaz̄ rez̄ vsūfructū. nec. n. poterat: s̄; q̄si vsū
fructū p̄stituit p̄cedēs. s. vsuras. Et p̄hs nāli rōne dūct^o dī
cit in p^o politi. q̄ vsuraria acq̄sīto pecuniaz̄ est maxīe p̄re
ter nām. ¶ Ad 4^m dōs q̄ dare mutui non semp̄ tenet
hō. ⁊ iō q̄stū ad hoc ponit iter p̄silia: s̄; q̄ hō lucrū de mu
tuo nō querat hoc cadit sub rōne p̄cepti. pōt tñ dīci p̄siliū
p̄ cōmp̄sationē ad dicta phariseoꝝ q̄ putabāt vsurā aliquā
eē licitā: sic ⁊ dilectio inimicoꝝ ē p̄siliū. vel loq̄tur ibi nō de
spe vsurarij lucrī: s̄; de spe q̄ ponit in hoīe. non. n. debe
mus mutuum dare vel q̄dēq̄ bonū facere. p̄pter spem
hoīs: sed p̄pter spem dei. ¶ Ad 5^m dōs q̄ ille q̄ mutua
re non tenetur: recompensationem potest accipere ei^o q̄
fecit: s̄; nō amplius d̄; exigere recompēsat̄ at̄ sibi s̄m cōli
tatē iusticie si tñ ei reddat̄ quātū mutauit. vñ si amplius
exigat p̄ vsufructu rei q̄ aliū vsū nō h̄; nisi cōsumptiones
sube: erigit p̄ciū eius quod nō est. ⁊ ita ē iniusta exactio.
¶ Ad sextū dōm q̄ vsus p̄ncipalis vasoꝝ argēteoꝝ nō ē
īp̄sa eoz̄ cōsumptio. ⁊ ideo vsus eoz̄um potest vendi licite
seruato dominio rei. vsus autem p̄ncipalis pecunie ar
gentee est distractio pecunie in cōmutationes. vñ nō licet
eius vsū v̄dere cū hoc q̄ aliq̄s velit eius restitutionem
q̄d mutuo dedit. ¶ Sciēdū tñ q̄ sedari^o vsus argēteoꝝ
vasoꝝ posset eē cōmutatio: ⁊ talē vsū eoz̄um nō liceret ven
dere. ⁊ s̄līr pōt eē aliq̄s sedarius vsus pecunie argētee: vt
puta siq̄s p̄cederet pecuniā signatā ad ostērationē; vel ad
ponēdū loco pignoris: ⁊ talē vsū pecunie licite hō v̄dere
pōt. ¶ Ad septimū dōm q̄ ille q̄ dat vsurā: nō simplr̄ vō
lūtariē dat: s̄; cū quadā necessitate mōstū idiget accipe pe
cuniā mutuo quā ille q̄ h̄; nō vult sine vsura mutuari.

Ad secundū sic p̄cedit. ¶ Videt̄ q̄ aliq̄s pos
sit p̄ pecuniā mutuata aliquam
aliā cōmoditatē expetere. vñ vsq̄q̄. n. licite pōt sue idēnita
ti cōsulē: s̄; q̄nq̄ dānū aliq̄s patit̄ ex hoc q̄ pecuniā mu
tuat. g^o licitū est ei supra pecuniā mutuata aliq̄d aliud pro
dāno expetere vel ēt exigere. ¶ S̄. Unusq̄q̄ tenetur ex
quodā debito honestatis aliq̄d recompēsat̄ ei q̄ sibi gr̄as fe
cit: vt dī. in. 5. et̄bi. S̄; ille q̄ alicui ī necessitate cōstituto pe
cuniā mutuat gr̄am fac̄. vñ ⁊ gr̄arū actio ei debet. g^o ille
q̄ recipit: tenet nāli debito aliq̄d recompēsat̄. s̄; n̄ v̄ eē illici
tum obligare se ad aliq̄d ad q̄d q̄s ex nāli iure tenet. ergo
nō v̄ esse illicitū si aliq̄s pecuniā alteri mutuat ī obligatio
nē deducat aliquā recompēsat̄ionem. ¶ S̄. Sic est quoddā
munus a manu: ita ē q̄dā mun^o a lingua ⁊ ab obsequio vt
dicit glo. Isa. 33. v̄tū q̄ exēnt manus suas ab oī munē
sed h̄; accipe fuitū vel ēt laudē ab eo cui q̄s pecuniā mu
tuat. g^o pari rōne h̄; q̄dēq̄ aliud munus accipe. ¶ S̄.
Eadē v̄r̄ eē cōparatio dati ad datū ⁊ mutui ad mutuatū
sed h̄; pecuniā accipe pro alia pecunia data. g^o licet accipe
re recompēsat̄ionē alterius mutui pro pecunia mutuata.
¶ S̄. Magis a se pecuniā alienat q̄ eā mutuatō dominiū
trāsfert q̄s q̄ eā mercatori vel artifici cōmittit: s̄; licet lucrū
accipe de pecunia cōmissa mercatori vel artifici. g^o h̄; et̄as
lucrū accipe de pecunia mutuata. ¶ S̄. Pro pecunia mu
tuata pōt hō pign^o accepe cui^o vsus posset p̄cio aliq̄ v̄di:
sicut cū īpignorat̄ ager vel dom^o q̄ inhabitat: g^o h̄; aliq̄d
lucrū h̄; de pecunia mutuata. ¶ S̄. Cōtingit q̄nq̄ q̄ ali
q̄s carius v̄dat res suas rōne mutui aut vilis emit q̄d ē
alteri^o: vel ēt p̄ dilatiōe p̄ciū auget: vel p̄ acceleratiōe dī
minuit: ī q̄b^o oib^o v̄r̄ aliq̄ recompēsat̄io fieri q̄si pro mutuo
pecunie. hoc at̄ nō manifeste apparet illicitū. g^o licitū ē ali
q̄d cōmodū de pecunia mutuata expetere vel ēt exigere.
¶ S̄; h̄; ē q̄d̄. Ezech. 18. dī. Inter alia q̄ ad virū iustū req̄
runt: si vsurā ⁊ sup̄abūdānā nō accepit. ¶ Rn^o. dōm q̄
s̄m p̄m in. 4. et̄bi. oē illud p̄ pecuniā h̄;tur cui^o p̄ciū p̄t
pecuniā mēsurari. Et iō sic si aliq̄s p̄ pecuniā mutuata vel

q̄cumq̄s alia re q̄ ex ip̄so vsu cōsumit: pecuniā accipit ex pa
cto tacito vel exp̄sso: peccat s̄; iusticiā vt dicit̄ est: ita et̄as
q̄cūq̄s ex pacto tacito vel exp̄sso q̄dēq̄s aliud accepit cui^o
p̄ciū pecunia mēsurari pōt: s̄; sic p̄ctū icurrit. Si vō accipit
piat aliq̄d h̄; nō q̄si erigēs: nec q̄si ex aliq̄ obligatiōe ta
cita vel exp̄ssa: s̄; sic gratuitū donū nō peccat: q̄; ēt anteq̄
pecuniā mutuasset licite poterat aliq̄d donū gr̄as accipe
re: nec peioris cōditōis efficit̄. per hoc q̄ mutuant. ¶ Re
cōpensationē vō eoz̄ q̄ pecunia nō mēsurant licet pro mu
tuo exigere: puta beniuolētiā ⁊ amorē ei^o q̄ mutauit vel
aliq̄d h̄; nō. ¶ Ad p^m g^o dōm q̄ ille q̄ mutuum dat: pōt
absq̄ p̄ctō in pactū deducere cū eo q̄ mutuum accipit reco
p̄sationē dāni p̄ q̄d subtrahit sibi aliq̄d q̄d d̄; h̄;e. hoc. n.
non ē uendere vsū pecunie: s̄; dānū vitare. ⁊ pōt eē q̄ ac
cipiēs mutuum maius dānū euitet q̄ dāns icurrit. vñ acci
piens mutuum cū sua utilitate dānū alteri^o recompēsat̄: recom
pensationē vō dāni q̄d cōsiderat̄ in hoc q̄d de pecunia nō
lucrat: nō pōt in pactū deducere: q̄; non d̄; uēdere id q̄d
nondū h̄;: ⁊ p̄t īp̄dīri multipliciter ī h̄;do. ¶ Ad 2^m dōs
q̄ recompēsat̄io alicui^o b̄ficij dupli^o fieri p̄t. ¶ Uno q̄dem
mō ex debito iusticie ad q̄d aliq̄s ex certo pacto obligari
p̄t: ⁊ hoc debitū attendit̄ s̄m q̄sitatē b̄ficij q̄d q̄s accepit
⁊ ideo ille q̄ accepit mutuum pecunie vel cuiuscūq̄s similis
rei cui^o vsus ē ei^o p̄sūptio. non tenet ad plures recompēsa
dū q̄s mutuo accepit. vñ s̄; iusticiā ē si ad plures reddēdū
obliget̄. Alio modo tenet aliq̄s ad recompēsat̄iōē b̄ficij
ex debito amicitie: ī q̄ magis cōsiderat̄ affect^o ex q̄ aliquis
b̄ficiū cōtulit q̄s ēt q̄sitas ei^o q̄d fecit. ⁊ tali debito nō cō
petit cīuilis obligatio p̄ quā īducit̄ q̄dā necessitas ut n̄ spon
tanea recompensatio fiat. ¶ Ad 3^m dōm q̄ si aliq̄s ex pe
cunia mutuata expetere vel erigat q̄si per obligatiōe pacti
taciti vel exp̄ssi recompēsat̄ionē muneris ab obsequio vel a
lingua: perinde ē ac si expetere vel erigere munus: a ma
nu q̄; utriq̄s pecunia estimari p̄t: ut p̄; in his q̄ locant ope
ras suas quas manu vel lingua exercēt. Si vō munus ab
obsequio vel lingua non q̄si ex obligatiōe rei exhibet̄: s̄; ex
beniuolētiā q̄ sub estimatiōe pecunie non cadit: licet hoc
accipe ⁊ erigere ⁊ expetere. ¶ Ad 4^m dōm q̄ pecunia
non p̄t uēdi pro pecunia ampliori q̄s sit q̄sitas pecunie mu
tuatē q̄ restitēda est: nec ibi aliq̄d est erigēdū aut expete
dum nisi beniuolētiē affect^o q̄ sub estimatiōe pecunie nō
cadit. ex quo pōt p̄cedere spontanea mutuatō. repugnat
at̄ ei obligatio ad mutuum faciēdū ī posterū: q̄; ēt talis obli
gatio pecunia estimari posset. ⁊ iō h̄; simul mutuatū vñ ali
q̄d aliud mutuum recipere: nō at̄ h̄; eū obligare ad mutuum in
posterū faciēdū. ¶ Ad 5^m dōm q̄ ille q̄ mutuat pecuniā
trāsfert d̄nū pecunie in eū cui mutuat. vñ ille cui pecunia
mutuat sub suo piculo tenet eā. ⁊ tenet eā restituere inte
gre: vñ nō debet amplius erigere ille q̄ mutauit: s̄; ille q̄
cōmittit pecuniā suā vel mercatori vel artifici p̄ modū so
cietatis cuiusdā: nō trāsfert d̄nū pecunie sue in illū. sed
remanet eius: ita q̄ cū periculo ipsius mercator: de ea ne
gociat̄ vel artifex opat̄. ⁊ iō sic licite pōt p̄tē lucrī ide pue
nicūs expetere t̄q̄s de re sua. ¶ Ad 6^m dōs q̄ siq̄s p̄ pe
cunia sibi mutua obliget̄ rē aliquā cui^o vsus p̄cio estimari
p̄t d̄; vsū illius rei ille q̄ mutauit cōputare in restitutiones
eius q̄d mutauit: aliq̄n si vsū illius rei q̄si gr̄as sibi su
peraddi velit: idē ē ac si pecuniā accipet p̄ mutuo: q̄d est
vsurariū: nisi forte eēt talis res cuius vsus sine p̄cio soleat
cōcedi inter amicos: sicut p̄; de libro accommodato. ¶ Ad
7^m dōm: q̄ si aliq̄s carius velit vendere res suas q̄s sit iu
stū p̄ciū ut de pecunia solūda emptorē expectet: manife
ste vsura cōmittit̄: q̄; h̄; nōi expectatio p̄cij soluendi h̄; rō
nē mutui: vñ q̄cqd̄ vltra iustū p̄ciū p̄ h̄; nōi expectatiōe
erigitur est q̄si p̄ciū mutui quod p̄inet ad rationes vsure.
Similiter et̄as si quis emptor: velit rem emere vilis q̄s
sit iustum p̄ciū eo q̄ pecuniam ante soluit q̄s possit ei res
tradi est peccatum vsure: q̄; et̄as ista anticipatio solutionis
pecunie habet mutui rationem. cuius quoddā p̄ciū ē
quod diminit̄ de iusto p̄cio rei empte. Si vero aliqua
de iusto p̄cio velit diminuere vt pecuniam p̄ius habeat
non peccat peccato vsure.

Ad tertium sic pcedit. Uidet q^o q^o de pe-
cunia usuraria aliq^o lucratur? fue-
rit reddere teneat. Dicit. n. ap^o ad Ro. 11. Si radix san-
cta: & rami. g^o eadē ratione si radix infecta & rami. sed ra-
dix fuit usuraria. ergo est q^o ex ea acq^osum: & est usura-
rium. ergo tenetur ad restitutionem illius. C^o S. Sicut di-
citur extra de usu. in illa decre. Cum tu sicut asseris posses-
siones que de usuris sunt computate debent vendi & ipsa-
rum precia his a quibus sunt extorta restitui. ergo eadem
ratione quicquid aliud ex pecunia usuraria acquiratur de-
bet restitui. C^o S. Illud q^o aliq^o emit de pecunia usura-
ria debetur sibi ratione pecunie quam dedit. non ergo ha-
bet manus in re quā acq^osum q^o in pecunia quā dedit: s^o
pecuniam usurariam tenebat restituere. ergo & illud q^o
ex ea acq^osum tenet restituere. C^o Sed contra. Quilibet p^ot
licite tenere id q^o legitime acq^osum. sed id q^o acq^osum p^o pe-
cuniam usurariam interdū legitime acq^osum. ergo licite p^ot te-
neri. C^o R^o. d^o q^o sicut supra dictū ē res quedā sunt q^o
rū usus est ipsa earum cōsumptio q^o nō hnt usufructus
s^o in iura. & iō si talia fuerint p^o usura extorta puta denarii:
triticum: vinū: aut aliq^o h^omo: nō tenetur homo ad resti-
tuendū nisi id q^o accepit: q^o id q^o de tali re est acq^osum: nō
est fruct^o h^omo rei: sed humane industrie nisi forte per de-
tentionē talis rei aliter sit dānificat^o amittēdo aliq^o de bonis
suis: tūc. n. tenet ad recōpensationē nocuenti. Quedam
v^o res sunt q^o rū usus nō est eaz^o cōsumptio. & talia habent
usufructū: sicut domus & ager & alia h^omo. & ideo siq^o
domū alterius vel agrū p^o usura extortisset: non solum te-
net restituere domū vel agrū: s^o & fruct^o inde perceptos:
q^o sunt fructus rez^o quarum alius est d^ons: & ideo ei debē-
tur. C^o Ad p^omū ergo d^o q^o radix nō solū h^o rōnes mate-
rie sic pecunia usuraria: s^o h^o & aliqualiter rōne cāe actiue
in q^o administrat nutrimentū. & ideo nō est sile. C^o Ad 2°
d^o q^o possessiones que de usuris sunt cōparate nō sunt
eoz^o quoz^o sunt usure: sed illoz^o q^o eas emerūt: sunt t^o obli-
gate illis a q^o fuerūt usure accepte sic & alia bona usura-
ria. & iō nō p^ocipit q^o assignent ille possessiones his a q^obus
fuerūt accepte usure: q^o forte plures valēt q^o usure q^o: de-
derūt: s^o p^ocipit q^o vendant possessiones & eaz^o p^ocia restitua-
tur. s. s^o q^o t^o usure accepte. C^o Ad 3° d^o q^o illud q^o
acq^osum de pecunia usuraria debet q^o acq^osum: non p^oo-
pter pecuniam usurariam datam: sicut p^opter cām instrumē-
talem: sed p^opter suā industriā sicut p^opter cām p^oncipales.
& ideo plus iuris habet i re acq^osum de pecunia usuraria q^o
in ipsa pecunia usuraria.

Ad quartū sic pceditur. U^o q^o nō liceat pecu-
niam accipere mutuo sub usura.
Dicit. n. ap^o ad Ro. p^o: q^o digni sunt morte nō solū q^o faciūt
p^ota: sed & q^o cōsentiūt faciētibus: sed ille q^o accipit pecuniam
mutuo sub usuris: cōsentiūt usurario in suo peccato: & p^o-
bet ei occasionem peccandi. ergo etiā ipse peccat. C^o S.
I^o nullo cōmodo tēporali d^o aliq^o alteri quācunq^o oc-
casionem p^obere peccandi. hoc. n. p^oinet ad rōnem scanda-
li actiui q^o semp est p^ota: ut supra dem^o ē: sed ille qui petit
mutuum ab usurario exp^o esse dat ei occasionem peccan-
di. ergo p^oo nullo cōmodo tēporali excusat. C^o S. Non
mīnor v^o esse necessitas q^oq^o deponendi pecuniam suam
apud usurarium q^o mutū accipiendi ab ipso: sed deponere
pecuniam apud usurarium oīo videt esse illicitum: sicut il-
licitum esset deponere gladiū apud furiosum: vel v^ogines
cōmittere luxurioso: seu cibum guloso. ergo neq^o licitū ē
accipere mutū ab usurario. C^o Sed 3°. Ille q^o iniuriā pa-
tit: nō peccat s^o p^o in. 5. et h^o. v^o iusticia nō ē media in-
ter duo vicia ut ibidē d^o: sed usurarius peccat in q^osum fa-
cit iniusticiam accipienti mutū sub usuris. g^o ille q^o accipit
mutū sub usuris nō peccat. C^o R^o. d^o q^o iducere ho-
minem ad peccādum nullo mō licet: v^o t^o p^ota alterius
ad bonum licitū ē. q^o & dens v^o oībus p^ota ad aliq^o
bonum: ex quolibz. n. malo elicit aliq^o bonū: ut d^o i enche-
ridia. & iō Aug. publicole querēt v^otrum liceret v^o iura-
mento ei^o q^o per falsos deos iurat: in quo manifeste peccat
eis diuinā reuerentiā adhibēs. r^odit q^o v^o fide illius q^o

per falsos deos iurat non ad malū: s^o ad bonū: non p^ota
illius se sociat quo p^o demonia iurat: s^o pacto eius bono
quo fidē suavit: si t^o iduceret eū ad iurādū p^o falsos deos:
peccaret. Ita ē in p^oposito d^o m^o est q^o nullo mō licet idu-
cere aliq^o ad mutūdum sub usuris: licet t^o ab eo q^o hoc
paratus est facere & usuras exercet: mutū accipere sub
usuris p^opter aliq^o bonū q^o ē subuētio sue necessitatis vel
alterius. sic ē t^o ei q^o incidit in latrones manifestare bona q^o
h^o: q^o latrones peccant diripiēdo: ad hoc q^o non occidat
exēplo decez viroz q^o dixerūt ad J^omael. Noli occidē nos
q^o thesauros habemus i agro: ut d^o J^odiere. 41. C^o Ad p^om^o
ergo d^o m^o q^o ille qui accipit pecuniam mutuo sub usuris:
non cōsentiūt p^ota usurarij: sed v^oit eo: nec placet ei usu-
rarij acceptio: s^o mutuatio q^o est bona. C^o Ad 2° d^o m^o q^o
ille q^o accipit pecuniam mutuo sub usuris: non dat occasio-
nem usurario usuras accipiēdi: sed mutū adi. ipse autē usu-
rarius sumit occasionē peccādi ex malitia cordis sui: vnde
scandalū passivum ex parte sua est: nō autem actiuum ex
parte petentis mutū: nec tamē p^opter h^omo scandalū pas-
sivum d^o alius a mutuo petēdo desistere si idigeat: q^o hu-
iusmodi passivum scandalum nō p^ouenit ex infirmitate v^o
ignorātia: sed ex malitia. C^o Ad 3° d^o q^o si quis committe-
ret pecuniam suam usurario non hnt alias vnde usuras
exerceret: vel hac itentione committeret ut inde copiosus
per usuram lucraret: daret mām peccādi. v^o & ipse esset
particeps culpe. si autē aliq^o usurario al^o hnt vnde usuras
exerceat pecuniam suā committat ut tutius seruet nō pec-
cat: sed v^oitur hoīe peccato: ad bonum.

De partibus integralibus iusticie. Q^o. I^o r^o.

Unde considerandum est de p^ota
bus itegralibus iusticie q^o
sunt bonum facere & a malo declinare &
de vitijs oppositis. C^o Circa q^o q^orun^o
q^otuor. p^o v^otrū duo p^odicta sint ptes iusti-
cie. 2° v^otrū trāsgressio sit spāle peccatū.
3° v^otrū omīssio sit spāle p^ota. 4° de

comparatione omīssionis ad trāsgressionem.

Ad primū sic pceditur. Uidet q^o declinare a
malo & facere bonū non sint ptes
iusticie. Ad quālibet. n. virtutē p^oinet facere bonū opus &
malū vitare. s^o ptes non excedūt totū. g^o declinare a ma-
lo & facere bonū non debēt poni ptes iusticie q^o est q^odā vir-
tus spālis. C^o S. Sup illud p^os. D^oinerte a malo & fac bo-
nū ingre pacē & p^osequere eā: dicit glo. illd vitat culpā. s. d^o
uertere a malo. hoc meret vitā eternā & palmā. s. facere
bonū. s^o q^olibet p^os virtutis meret palmā & vitā. g^o declina-
re a malo non ē pars iusticie. C^o S. Quēcūq^o ita se habēt
q^o v^otrū icludūt in aliō: non distinguunt ab invicē sicut ptes
alicuius totius. sed declinare a malo icludūt i hoc q^o est fa-
cere bonū nullus. n. simul facit bonū & malum. ergo de-
clinare a malo & facere bonū non sunt ptes iusticie. C^o S^o
p^o ē q^o Aug. in lib. de correctione & grā ponit ad iusticiā le-
gis p^oinere declinare a malo & facē bonū. C^o R^o. d^o m^o
q^o si loquamur de bono & malo in communi facere bonū
& vitare malū p^oinet ad oīm virtutē. & s^o m^o hoc non p^oit
poni ptes iusticie nisi forte iusticia accipiat. put ē oīs virtus
q^ouis ē iusticia hoc modo accepta respiciat q^odā rationem
boni spāle: put. s. ē debitū i ordine ad legē diuinā vel hū-
nā. s^o iusticia s^o m^o ē spālis virt^o respicit bonū sub ratione
debiti ad primū. & scōm hoc ad iusticiam spāle p^oinet fa-
cere bonū sub ratione debiti i compatione ad primū & vi-
tare malū oppositū. s. q^o ē nociuū p^oio. ad iusticiāz vero
gnālē p^oinet facere bonū debitū i ordine ad cōmunitatē v^o
ad deū: vel vitare malū oppositū. Dicunt at hec dno par-
tes iusticie gnālis vel spālis q^osi integrales: q^o v^otrūq^o eoz^o
requit ad p^ofectū actū iusticie. ad iusticiā. n. p^oinet eq^olitatez
p^ostituere in his q^o sūt ad altez ut ex supra d^oas p^os. eiusdem
autē ē p^ostituere aliq^o & p^ostitutū p^oservare i his q^o sunt ad al-
tez. p^ostituunt at q^o eq^olitatez iusticie faciēdo bonū. i. reddē-
do alteri q^o ei debet. cōservat aut eq^olitatez iusticie tam
constitute declinando a malo. i. nullūz nocuentū p^oimq^o
inferendo. C^o Ad p^omum ergo dicendū: q^o bonū & malū

hic accipiunt sub quadam speciali ratione per quam appro-
prietant iusticie. id est et hec duo ponuntur partes iusticie scilicet aliqua
propria ratione boni et mali: non autem aliter alterius virtutis moralis.
quod alie virtutes morales consistunt circa passiones in quibus bo-
num facere est venire ad medium: quod est declinare ab extremis
quasi a malis: et sic in idem redit quantum ad alias virtutes face-
re bonum et declinare a malo: scilicet iusticia consistit circa opatio-
nes et res exteriores: in quibus aliud est facere equalitate: et aliud
est facta non corrumpere. **Ad 2^m** dicitur quod declinare a malo
sicut quod ponitur pars iusticie non importat negationem puram quod est non
facere malum: hoc enim non meretur palmam: sed solum vitat penam. im-
portat autem motum voluntatis repudiantis malum ut ipsum nomen
declinationis ostendit: et hoc est meritum: precipue quoniam aliquis im-
pugnat ut malum faciat et resistit. **Ad 3^m** dicitur quod facere
bonum est actus completus iusticie: et quasi pars principalis
eius: declinare autem a malo est actus imperfectus: et secun-
daria pars eius. et ideo est quasi pars materialis sine qua non
potest esse pars formalis completa.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod transgres-
sio non sit specialis peccatum. Nulla enim
species ponitur in definitione generis. scilicet transgressio ponitur in defini-
tione peccati. Dicit enim Ambrosius quod peccatum est transgressio legis divi-
ne. ergo transgressio non est species peccati. **Ad 1^m**. Nulla species excedit
suum genus. scilicet transgressio excedit peccatum: quia peccatum est deum vel sa-
ctum vel preceptum dei: ut patet per Augustinum. 22. hanc autem trans-
gressio est contra naturam vel consuetudinem. ergo transgressio non est species
peccati. **Ad 2^m**. Nulla species continet sub se omnes partes quas dividit
genus. scilicet peccatum transgressiois se extendit ad omnia vicia capitalia:
et etiam ad peccata cordis oris et operis. ergo transgressio non est specialis pec-
catum. **Ad 3^m** est quod opponitur speciali virtuti. scilicet iusticie. **Ad 4^m**.
dicitur quod nomen transgressiois a corporalibus motibus ad mo-
rales actus derivatum est. Dicitur autem aliquis sicut corporaliter motum trans-
gredi ex eo quod gradatim transferuntur sibi proprium: terminus autem
proprie homini ut ultra non transeat in moralibus per preceptum negativum
et ideo transgressio proprie dicitur ex eo quod aliquis agit aliquid contra preceptum
negativum: quod quidem male potest esse contra omnes species peccatorum
quia per quolibet speciem peccati mortalis homo transgreditur aliquid pre-
ceptum divinum. Sed si accipitur formaliter. scilicet sicut hanc speciale ratione quod
est facere contra preceptum negativum sic est specialis peccatum dupliciter. Uno
quod modo sicut quod opponitur ad gratia peccatorum opposita alijs virtuti-
bus. Sic enim ad propriam rationem iusticie legalis pertinet attendere
debitum precepti: ita ad propriam rationem transgressiois pertinet attende-
re contra preceptum. Alio modo scilicet quod distinguitur ab omissione qua
contrariatur precepto affirmativo. **Ad 5^m** dicitur quod sic iusticia le-
galis est omnis virtus subiecta et quasi male: ita et iniusticia legalis
est male contra omne peccatum. et hoc modo peccatum distinguitur Ambrosius. scilicet sicut
rationem iniusticie legalis. **Ad 6^m** dicitur quod inclinatio nature
pertinet ad precepta legalis naturalis. consuetudo est honesta habet vim
precepti: quia ut Augustinus dicit in epistola de ieiunio sabbati: ad hoc
populi dei per lege habundans est: et ideo tamen peccatum contra transgressio potest esse
contra consuetudinem honestam: et contra inclinationem naturalem. **Ad 7^m** dicitur
quod omnes enterate species peccatorum sunt habent transgressionem: non scilicet per
proprias rationes: sed sicut quodammodo speciale ratione: ut dicitur: peccatum autem
omissionis omnia a transgressione distinguitur.

Ad tertium sic proceditur. Ut quod peccatum non potest sit
specialis peccatum. Dicit enim peccatum autem est origi-
nale autem actuale. scilicet omissionis non est originale peccatum: quia non habet
per originem: nec est actuale: quia potest esse absque omni actu: ut supra
habitu est cum de peccatis in communi ageretur. ergo omissionis non est
specialis peccatum. **Ad 2^m**. Dicitur peccatum est voluntarium: scilicet omissionis quoniam non
est voluntaria: sed necessaria: puta cum mulier corrupta est que
virginitatem vouit: vel cum aliquis amittit rem quam restituere tenetur
vel cum sacerdos tenetur celebrare et habet aliquid impedimentum. er-
go omissionis non semper est peccatum. **Ad 3^m**. Cumlibet speciali peccato est de-
terminare aliquid tempus quoniam incipit esse: sed hoc non est determinare in
omissionem: quia quicquid non facit sibi se habet: nec tamen semper peccat.
ergo omissionis non est specialis peccatum. **Ad 4^m**. Dicitur peccatum speciale speciali
virtuti opponitur. scilicet non est dare aliquam speciale virtute cui omissionis
opponatur: tamen quia bonum cuiuslibet virtutis omitti potest: tamen quia in-
iusticia cui specialis virtus opponitur semper requirit aliquem actum et in de-
clinatione a malo. ut dicitur: omissionis autem potest esse absque omni actu.
ergo omissionis non est specialis peccatum. **Ad 5^m** est quod dicitur Iacobus. 4.

Scienti bonum et non facienti peccatum est illi. **Ad 1^m**. dicitur quod omis-
sio importat premissionem boni non autem cumscilicet: sed bonum de-
bitum: bonum autem sub ratione debiti patet proprie ad iusticiam: ad
legalem quod si debiti accipiat in ordine ad leges divinas vel
humanas: ad speciale autem iusticia sicut quod debiti consideratur in or-
dine ad primum. Unde eo modo quo iusticia est specialis virtus
ut supra habitum est. et omisio est specialis peccatum distinctum a pecca-
tis que opponuntur alijs virtutibus: eo vero modo quo facere bonum
cui opponitur omisio est quodammodo specialis pars iusticie distincta a
declinatione mali cui opponitur transgressio: etiam omisio a
transgressione distinguitur. **Ad 2^m** ergo dicitur quod omisio non
est peccatum originale: sed actuale: non quia habet aliquem actum sibi ef-
ficientem: sed sicut quod negatio actus reducitur ad genus actus: et
sicut hoc non agere accipitur ut agere quodammodo sicut supra dicitur est.
Ad 3^m dicitur quod omisio sicut dicitur non est nisi boni debiti ad
quod aliquis tenetur. nullus autem tenetur ad impossibile: nisi nullus si non
facit id quod facere non potest peccat per omissionem: mulier ergo
corrupta que virginitatem vouit. non omittit virginitatem: non
habendo: sed non penitendo de peccato preterito: vel non faciendo
quod potest ad votum adimplendum per continentie observantiam:
sacerdos etiam non tenetur dicere missam nisi supposita de-
bita opportunitate: que si desit non omittit. et similiter aliquis
tenetur ad restitutionem supposita facultate quam si nec habet
nec habere potest: non omittit dummodo faciat quod potest
Et idem dicitur est in alijs. **Ad 4^m** dicitur quod sicut peccatum trans-
gressiois opponitur preceptis negativis que pertinent ad declina-
dum a malo: ita peccatum omissionis opponitur preceptis affirma-
tivis que pertinent ad faciendum bonum. precepta autem affirma-
tiva non obligant ad semper sed ad tempus determinatum. et per illo
tempore peccatum omissionis incipit esse. potest tamen contingere quod aliquis tunc
sit ipotens ad faciendum quod oportet: quod quidem si sit propter ei⁹ culpam
non omittit quod debet: ut dicitur est. Si vero sit propter eius culpam
precedentes: puta si aliquis de sero se inebriaverit: et non potest
furgere ad matutinas ut debet: dicunt quidam quod tunc incipit
peccatum omissionis quoniam aliquis se applicat ad actum illicitum et inco-
possibilem cum illo actu ad quem tenetur. sed hoc non videtur ve-
rum: quia dato quod excitaretur per violentiam et iret ad matutinas: non
omitteret: nisi per quod precedens inebriatio non fuit omisio sed
omissionis causa. Unde dicitur est quod omisio incipit ei imputari
ad culpam quoniam fuit tempus operandi tamen propter causam preceden-
tem ex qua omisio sequens redditur voluntaria. **Ad 5^m** dicitur quod
omisio directe opponitur iusticie: ut dicitur est. non enim est omisio
boni alicuius virtutis nisi sub ratione debiti quod pertinet ad ius-
ticiam. plus autem requiritur ad actum virtutis meritorium quam ad de-
meritorium culpe: quia bonum est ex integra causa: malum autem
ex singularibus defectibus. et ideo ad iusticie meritum requi-
ritur actus: non autem ad omissionem.

Ad quartum sic procedit. Ut quod peccatum omissionis
sit gravius quam peccatum transgres-
sionis. Delictum enim videtur idem esse quod derelictum: et sic per omnes vi-
detur idem esse omissionem. scilicet delictum est gravius quam peccatum transgres-
sionis: quia maiori expiatione indigebat: ut patet per Leviticum. 5. ergo
peccatum omissionis est gravius quam peccatum transgressiois. **Ad 2^m**. Ad
maiori bono maius malum opponitur: ut patet per philosophum in 8. ethice. sed
facere bonum cui opponitur omisio est nobilior pars iusticie
quam declinare a malo cui opponitur transgressio: ut ex supra
dicitur patet. ergo omisio est gravius peccatum quam transgressio. **Ad 3^m**.
Peccatum transgressiois potest esse et veniale et mortale. sed
peccatum omissionis videtur esse semper mortale: quia opponi-
tur precepto affirmativo. ergo omisio videtur esse gravius
peccatum quam sit transgressio. **Ad 4^m**. Maior pena est pena da-
ni: scilicet carentia visionis divine que debetur peccato omis-
sionis quam pena sensus que debetur peccato transgressiois
ut patet per Librum super Malactam. sed pena proportionatur cul-
pe. ergo gravius est peccatum omissionis quam transgressiois. **Ad 5^m**.
Est quod facilius est abstinere a malo faciendo quam implere bonum. ergo
gravius peccat qui non abstinere a malo faciendo quod est transgre-
di: quam qui non implet bonum quod est omittere. **Ad 6^m**. dicitur quod pec-
catum intantum est grave inquantum a virtute distat. Invidia autem est ma-
xima distantia: ut dicitur in 10. meta. Unde invidia magis distat a
suo fine quam simplex ei⁹ negatio. sicut nigrum plus distat ab al-
bo quam simpli non albu. dicitur enim nigrum est non albu: sed non convertitur.

Manifestū ē autē q̄ transgressio h̄ial actui v̄tutis. omis-
sio autē ip̄ortat negationē ipsi: puta pctm̄ omisiōis ē siq̄s
debitā reverētiā parētib⁹ nō exhibeat: pctm̄ autē transgres-
sionis si cōtumeliā vel quācūq̄ iniuriā eis iſerat. Un̄ ma-
nifestū ē q̄ simplr & absolute loquēdo transgressio est gra-
ui⁹ pctm̄ q̄s omisiō: h̄ aliq̄ omisiō possit esse grauior: aliq̄
transgressione. Ad 1^m dōm q̄ delictū cōiter sumptū
significat q̄cūq̄ omisiōnē: q̄nq̄ tñ stricte accipitur pro eo
q̄ omittit aliqd de his q̄ p̄nent ad desū: vel q̄n scienter &
q̄si cum quodā cōtēptu derelinq̄t hō id qd̄ facere d̄z & sic
h̄z quādā grauitatē rōne cui⁹ maiori expiatione indiget.
Ad 2^m dōm q̄ ei qd̄ ē bonū facere: opponit & nō facē
bonū qd̄ est omittēre. & facere malū qd̄ est trāsgredi: h̄z p̄-
mū h̄dictorie: s̄m h̄ie: qd̄ ip̄ortat maiore distātiā. & ideo
transgressio ē graui⁹ pctm̄. Ad 3^m dōm q̄ sicut omisiō
opponit p̄ceptis affirmatiuis: ita trāsgressio opponit p̄ce-
ptis negatiuis. & id vtrūq̄ si pp̄ie accipiat ip̄ortat rōnem
pcti mortal. p̄t autē large dici transgressio vel omisiō ex
eo q̄ aliqd sit p̄ter p̄cepta affirmatiua vel negatiua dispo-
nēs ad oppositū ip̄forū. & sic vtrūq̄ large accipiēdo p̄t eē
pctm̄ veniale. Ad q̄rtū dōm q̄ pctō transgressiōis r̄i-
det & pena dāni pp̄ auersionē a deo: & pena sensus pp̄ io-
dinatā p̄uersionē ad bonū cōmutabile. s̄l̄r ēt omisiōni nō
solū debet pena dāni: s̄z ēt pena sc̄sus: s̄z illd̄ d̄at. 7. Vis
arbor: q̄ nō fac̄ fructū bonū excidet & i ignē mittet. & hoc
pp̄ter radicē ex qua p̄cedit: h̄z non b̄eat ex necessitate actua-
lem p̄uersionē ad aliqd bonū cōmutabile.

De partibus potētiālibus iusticie. Q^o. lxxx.

Inde considerādū ē de partibus
potētiālib⁹ iusticie. i. d. vir-
tutib⁹ ei annexis. Et circa hoc duo sunt
considerāda. Primo qd̄m q̄ v̄tutes iu-
sticie annectantur. Secundo considerā-
dum est de singulis virtutibus iusticie
annexis.

Ad primū sic p̄cedit. Videt q̄ incōueniēter
assignentur v̄tutes iusticie annexe.
Tull⁹. n. enumerat sex. s. religionē: pietatē: gr̄am: vindica-
tionē: obseruātiā: veritatē: vindicatio at v̄t sp̄s eē commu-
tatiue iusticie: s̄m quā illatis iniurijs vindicta rependit vt
ex supra d̄cis p̄z. s̄z g^o d̄z poni iter v̄tutes iusticie annexas.
C̄p̄. Macrobius sup̄ somniū Scipiōis ponit septē. s. in-
nocentiā: amicitia: cōcordiā: pietatē: religionē: affectū: hu-
manitatē: quoz plures a Tullio p̄termittunt. ergo videt
isufficiēter enūeratas eē v̄tutes iusticie adiunctas. C̄p̄. A
q̄busdā alijs. ponunt quoz p̄tes iusticie. s. obedientia respe-
ctu superioris: disciplina respectu inferioris: equitas respectu
equaliū: fides & veritas respectu oīuz: de qb⁹ a Tullio nō
ponit nisi veritas. g^o v̄t isufficiēter enūerasse v̄tutes iu-
sticie annexas. C̄p̄. Andronic⁹ peripatetic⁹ ponit nouem
partes iusticie annexas. s. liberalitatē: benignitatē: vindicati-
uā: eugnomosinā: eusebiā encharistinā: sanctitatē: bonā cō-
mutationē: legis positinā. ex q̄bus ēt Tull⁹. manifeste nō
ponit nisi vindicatiuā. g^o videt isufficiēter enūerasse.
C̄p̄. Arist. in. 5. ethi. ponit epicheiā iusticie adiunctas de
qua in nulla p̄missay assignationū videt mētio eē facta. g^o
isufficiēter sunt enūerate v̄tutes iusticie annexe. C̄p̄. Rn^o.
d̄z q̄ in v̄tutib⁹ q̄ adiūgunt alicui p̄ncipali virtuti duo
sunt considerāda. Primo qd̄m q̄ v̄tutes ille in aliquo cū p̄i-
cipali v̄tute p̄ueniāt. 2° q̄ in aliquo deficiāt vt a p̄fecta rō-
ne ipsi. Quia v̄o iusticia ad alterū ē: ut ex supra d̄cis p̄z:
oēs v̄tutes q̄ ad alterū sunt p̄nt rōne p̄ueniēte iusticie an-
necti. rō vero iusticie cōsistit in hoc q̄ alteri reddat qd̄ ei
debet s̄m equalitatē: ut ex supra d̄cis p̄z. Dupli g^o aliq̄
v̄tus ad alterū existēs a rōne iusticie deficiat. Uno quidez
mō inq̄tū deficiat a rōne equalis. Alio mō inq̄tū deficiat
a rōne debiti. Sunt. n. quedam v̄tutes q̄ debitū quidem
alteri reddunt: sed nō p̄nt reddere equale. Et p̄mo qd̄ez
qcqd̄ ab homine deo reddit debitū ē: nō tamē p̄t eē eq̄-
le: vt. s. tantum homo ei reddat q̄tum debet: s̄m illd̄ ps.
Quid retribuā d̄no pro omnib⁹ q̄ retribuit mihi. & s̄z hoc
adiūgunt iusticie religio: q̄ vt dicit Tullius superioris cuius-

dam est nature quā diuinā vocant curam: q̄ ceremoniam
vel cultum affert. 2° parentib⁹ nō p̄t s̄m equalitatē recō-
pensari qd̄ eis debet. vt p̄z per p̄m in. 8. ethico: 25. & sic
adiūguntur iusticie pietas per quā vt Tullius dicit sangui-
ne iunctis patriq̄z beniuolis officium & diligens tribuitur
cul⁹. Tertio nō p̄t eq̄le p̄mū recōp̄sari ab hoīe virtuti
vt p̄z p̄ p̄m i. 4. ethico: 2. & sic adiūgunt iusticie obseruātiā: p̄
quā vt Tullius dicit hoīes aliquā dignitatē attēdētē quo-
dā cultu & honore dignātur. A rōne v̄o debiti iusticie de-
fectus p̄t attēdi s̄z q̄ ē duplex debitū. s. morale & legale.
Un̄ & p̄b̄s i. 8. ethi. s̄m hoc duplex iustū assignat. Debitū
qd̄ legale ē ad qd̄ reddēdū aliq̄s lege astringit. & tale de-
bitū pp̄ie attēdit iusticia q̄ ē p̄ncipalis v̄t. Debitū autēz
morale ē qd̄ aliq̄s d̄z ex honestate v̄tuti. Et q̄: debitū ne-
cessitatē ip̄ortat: id tale debitū h̄z duplice gradū. Quoddā
n. ē sic necessariū vt sine eo honestas morum cōseruari n̄
possit. & hoc habet plus de rōne debiti. & potest hoc debi-
tū attendi ex parte ipsius debentis. & sic ad hoc debitū p̄t
net q̄ homo talem se exhibeat alteri in verbis & factis q̄-
lis est. & ita adiūguntur iusticie veritas: p̄ quā vt Tullius di-
cit: imutata sunt ea que sunt aut fuerunt aut futura sunt.
p̄t eē attendi ex p̄te eius cui debetur: put. s. aliq̄s re-
cōp̄sari alicui s̄m ea que fecit. Quāz quidem i bonis: & sic
adiūgunt iusticie gr̄a: in qua ut Tullius dicit amicitiaruz &
officio: alterius memoria remunerandi voluntas contine-
tur alterius. Quāz qd̄m in malis. & sic adiūgunt iusticie vi-
dicatio: p̄ quā vt Tullius dicit vis aut iniuria & oīno qcqd̄
obscuz eē defendēdo aut ulciscendo pp̄ulsat. Aliud vero
debitū ē necessarium sicut conferens ad maiore honesta-
tē: sine quo tñ honestas p̄seruari potest. qd̄ qd̄m debiti⁹
attendit liberalitas: affabilitas sine amicitia: aut alia huius-
modi: que Tullius p̄termittit in p̄dicta enumeratione q̄
p̄z habēt de rōne debiti. Ad p̄mū ergo d̄z q̄ vindicta
que fit auctoritate publice p̄tatis s̄m sn̄iaz iudicis pertinet
ad iusticiā cōmutatiuā. s̄z vindicta quā quis facit proprio
mō: non tamen contra legem: vel quāz quis a iudice re-
quirit p̄tinet ad v̄tutem iusticie adiunctam. Ad 2^m
dicēdū q̄ Macrobius videtur attendisse ad duas partes
integrales iusticie. s. declinare a malo: ad qd̄ p̄tinet innocen-
tia. & facere bonū: ad qd̄ p̄tinet sex alia quoz duo viden-
tur p̄tinere ad eq̄les. s. amicitia in exteriori cōiectu: & cōcor-
dia interi⁹. duo vero ad superiores. s. pietas ad parētes: & re-
ligio ad deū. duo vero ad inferiores. s. affect⁹ inq̄tum pla-
cent bona eorum & humanitas p̄ quam subuenitur eozuz
defectibus. Dicit. n. Isidorus in lib. ethymologiaz q̄ hu-
manus d̄r aliq̄s q̄ habeat circa hoīem amorem & misera-
tionis affectum. Unde humanitas dicta est qua nos inui-
cem tuemur & s̄m hoc amicitia sumitur p̄out ordinat ex-
teriorē cōiectū: sicut de ea p̄b̄s tractat in. 4. ethi. p̄t eē
amicitia sumi s̄m q̄ pp̄ie respicit affectum put deter-
minat a p̄ho in. 8. & 9. ethi. & sic ad amicitiaz p̄tinet tria
s. beniuolētia q̄ hic dicit affectus. & cōcordia: & b̄n̄ficientia
q̄ hic vocatur humanitas. hec aut Tullius p̄termittit: q̄
parum habēt de rōne debiti: vt d̄cm ē. Ad 3^m dōm q̄
obediētia includit in obseruātiā quā Tullius ponit. nā p̄e-
cellētibus p̄sonis debet & reuerētia honoris & obediētia.
fides aut per quā sunt dicta includit in veritate q̄tum ad
obseruātiā p̄missoz. veritas aut in plus se h̄z: vt infra pa-
tebit disciplina aut nō debet ex debito necessitatis: quia in-
ferio: nō ē aliq̄s obligat⁹ inquantum est inferio: p̄t tñ ali-
quis superior: obligari vt inferioribus provideat: s̄m illud
Matth. 24. fidelis seruus & p̄ndēs quē cōstituit d̄ns su-
per familiā suā. & id a Tullio p̄termittit. p̄t autē cōtineri
sub humanitate quā Macrobi⁹ ponit eq̄tas vero sub ep̄i-
cheia vel amicitia. Ad 4^m d̄z q̄ in illa enumeratione
ponunt quedā p̄tentiā ad particularē iusticiā quedam autē
ad legalem ad particularem quidem bona cōmutatio: de
qua dicit q̄ est habit⁹ in cōmutationib⁹ equalitatem custo-
diens. ad legalem autē iusticiā q̄tum ad ea q̄ cōiter s̄nt ob-
seruanda ponit legis positinā q̄ ut ip̄ se dicit est sc̄ia cōmu-
tationū politicarū ad cōitatem relatarum q̄tum vero ad
ea q̄ q̄nq̄ particulariter agēda occurrunt p̄ter cōes legea

ponit engnomosua quasi bona gnomim q̄ est in talib⁹ di-
rectina: ut supra habitū est in tractatu de prudentia. ⁊ ideo
dicit de ea q̄ est uolūtaria iustificatio: q̄. s. ex proprio arbi-
trio id qd̄ iustum est homo scdm̄ eam seruat: non scdm̄
legem scriptam. attribunt aut̄ hec duo prudentie fin dire-
ctionem iusticie: nō scdm̄ executionē. eusebia vero dicitur
quasi bonus cultus: vñ est idem qd̄ religio. ideo de ea di-
cit q̄ est sciētia dei famulat⁹. ⁊ loquitur scdm̄ modū quo
Socrates dicebat oēs virtutes esse scientias. ⁊ ad idē re-
ducitur sanctitas: vt postea dicit. eucharistia aut̄ est idem
qd̄ bona gratia: quā Tullius ponit sicut: ⁊ vindictinā: be-
nignitas aut̄ videt̄ esse idem cum affectu quā ponit Asa-
crobius. vnde ⁊ Isidorus dicit in lib. etymologiarū q̄ be-
nignus est via sponte ad beneficiēdū paratus. ⁊ dulcis ad
eloquium. Et ipse Andronicus dicit q̄ benignitas est ha-
bitus volūtarie bñfactiuus liberalitas autem videtur ad
humanitē ptinere. Ad q̄ntus dōm q̄ epicheia non ad-
fungitur iusticie particulari: sed legali ⁊ videt̄ esse idē cū
ea que dicta est engnomosua.

De religione.

Dō. lxxi.

Unde considerandum est de sin-
gulis partibus pdictarū
virtutum quantum ad presentem inten-
tionem pertinet. Et primo consideran-
dum est de religione. Secundo de
pietate. Tertio de obseruantia. Quar-
to de gratia. Quinto de vindicta. Ser-

to de veritate. Septimo de amicitia. Octauo de liberali-
tate. Nono de epicheia. De alijs autem hic enumeratis
supra dictum est: ptim in tractatu de charitate. s. de cōcor-
dia: ⁊ alijs huiusmodi: partim in hoc tractatu de iusticia: si-
cut de bona cōmūtatione ⁊ innocentia: de legis positua at̄
in tractatu de prudentia. Circa religionem vero tria cō-
sideranda occurrūt. Primo quidē de ipsa religione scdm̄
se. Secdo de actibus eius. Tertio de vicijis oppositis.
Circa primū q̄runtur octo. Primo utrū religio cōsistat
tñ in ordine ad deū. Secdo utrū religio sit virtus. Ter-
tio. utrū religio sit vna virtus. Quarto utrū religio sit
spālis virt⁹. Quinto utrū religio sit virtus theologica.

Sexto utrū religio sit p̄ferenda alijs virtutib⁹ moralib⁹.
Septimo utrū religio habeat exteriores actus. Octa-
uo utrū religio sit eadē sanctitati.

Ad primū sic p̄cedit. Ut q̄ religio non ordi-
net hoīem solū ad deū. Dicit enim
Jaco. p̄mo. Religio munda ⁊ imaculata apud deū ⁊ pa-
trem: hoc ē visitare pupillos ⁊ viduas in tribulatione eo-
rum: ⁊ immaculatum se custodire ab hoc seculo. sed visi-
tare viduas ⁊ pupillos dicitur scdm̄ ordinem ad proximū
q̄ aut̄ dicit imaculatus se custodire ab hoc seculo pertinet
ad ordinem quo ordinat̄ homo in seipso. ergo religio non
solum dicitur in ordine ad deum. C. P. Aug. dicit i. 10.
de ciui. dei: q̄ latria loquendi consuetudine non imperitoꝝ
verū etiam doctissimoz: cognitionibus humanis atq; affi-
nitatibus ⁊ quibuscunq; necessitudinibus dicitur exhiben-
da religio: vt eo vocabulo vtat̄ ambiguum cum de cultu
diuinitatis vertitur qd̄ vt fidenter dicere valeamus reli-
gionē nō eē nisi cultū dei: ergo religio dī nō solū in ordine
ad deū: s; et in ordine ad p̄p̄inos. C. P. Ad religionem
vñ latria ptinere. Latria. n. it̄p̄tat̄ fuit⁹: vt Aug. dicit in
10. de ciui. dei seruire aut̄ nō solū debemus deo: sed etiaz
proximis: scdm̄ illud Gal. 5. Per charitates spiritus ser-
uite ad inimicem. ergo religio importat ordinem etiam ad
proximum. C. P. Ad religionē pertinet cultus s; homo
dicit nō solum colere deum: sed etia proximū: scdm̄ illud
Latonis: Cole parētes. ergo etia religio nos ordinat ad p-
ximū: ⁊ nō solū ad deū. C. P. Oēs in statu salutis existen-
tes deo sunt subiecti: nō aut̄ dicunt̄ religiosi hoīes q̄ sunt i
statu salutis: sed solū illi qui quibsdā vobis ⁊ obseruantijs ⁊
ad obediēdū aliqbus hoīb⁹ se astringūt. ergo religio nō
vñ importare ordinē subiectiōis hoīs ad deū. C. S; h̄ est
qd̄ Tullius dicit in. 2. rhetorice q̄ religio ē qdā misto natu-
re: quā diuinā vocāt q̄ cultū vel ceremoniā affert. C. R. n.

dōm q̄ sicut Isido. dicit in li. etimolo. Religiosus vt ait
Licero a religione appellat⁹ q̄ retractat ⁊ tāq; reelegit ea q̄
ad cultū diuinū ptinet. ⁊ sic religio videt̄ dicta a reeligēdo
ea que sunt diuini cult⁹: q; h̄mōi sunt frequēter in corde re-
noluēda: s; illud puerb. 3. In oib⁹ vñs tuis cogita illū: q̄
uis etiā possit intelligi religio ex hoc dicta q̄ deum reelige-
re debemus quē amiseram⁹ negligētes: sicut Aug. dicit
in. 10. de ciui. dei. vel pōt intelligi religio a religando dicta.
Vñ Aug. dicit in li. de vā religioe: Religet nos religio vñi
oipotēti deo. Siue at̄ religio dicat̄ a frequēti electioe siue
ex iterata electioe ei⁹ qd̄ negligenter amissum ē: siue dicat̄
a religioe religio. p̄p̄ie ip̄ortat ordinē ad deū. ipse. n. est cui
p̄ncipalr̄ alligari debem⁹ tanq; ideficiēti p̄ncipio: ad quez
etiā n̄ra electio assidue dirigi d; sicut in vltimū finē quē et
negligēter peccādo amittimus: ⁊ credēdo ⁊ fidē p̄testādo
recupare debemus. C. Ad p̄m̄ ḡ dōz q̄ religio h; dupli-
ces act⁹. Quosdā qdē p̄p̄ios ⁊ imediatos q̄s eligit: p̄ q̄s
hō ordinat̄ ad solū deū: sic sacrificare: adorare ⁊ omnia
h̄mōi. Alios at̄ act⁹ h; q̄s p̄ducit mediātib⁹ vtunt⁹ qb⁹ i-
perat ordinās eos ad diuinā reuerentiā: q; s. vt⁹ ad quā pt̄-
net finis ip̄erat vtunt⁹ ad q̄s pt̄inet ea que sūt ad finē: ⁊ s; hoc
act⁹ religiois p̄ modū ip̄erij ponit eē visitare pupillos
⁊ viduas in tribulatione eoꝝ: qd̄ ē act⁹ elicīt⁹ a misericordia:
imaculatū aut̄ se custodire ab hoc seculo: ip̄eratue qdē ē
religiois elicitiue at̄ tēperātie vel alicuius h̄mōi virtutis.

C. Ad 2^m dōz q̄ religio refert̄ ad ea que exhibent̄ cogna-
tionib⁹ humanis extēso noīe religiois: nō aut̄ s; q̄ religio
p̄p̄ie dī. Vñ Aug. partū ante vba iducta p̄mittit: Religio
disticti⁹ nō quēlibet s; dei cultū significare vñ. C. Ad 3^m
dōz q̄ cū seruus dicat̄ ad dñm̄ necesse est q̄ vbi est p̄p̄ia
⁊ spālis rō dñij ibi sit spālis ⁊ p̄p̄ia rō seruitutis. Manifestū
ē aut̄ q̄ dñijz uenit deo fm̄ p̄p̄iā ⁊ singularē quādā
rōnē: q; s. ipse oīa fecit: ⁊ q; sūmū in oib⁹ rebus obtinet
p̄ncipatū: ⁊ iō spālis rō fuitutis ei debet. ⁊ talis fuit⁹ noīe
latrie designat̄ apud grecos. ⁊ iō ad religionē p̄p̄e pt̄inet.
C. Ad 4^m dōz q̄ colere dicimur hoīes quos honorificati-
one vel recordatiōe vel p̄ntia frequētam⁹. ⁊ et aliq̄ q̄ nobis
subiecta sunt coli a nobis dicunt̄ sicut agricolē dicuntur ex
eo q̄ colūt agros ⁊ incole dicunt̄ ex eo q̄ colūt loca q̄ iha-
bitāt: q; tamē spālis honor debet̄ deo tanq; p̄mo oīaz p̄-
cipio: etiā spālis rō cultus ei debet̄ qui greco noīe uocatur
eusebia vel theusebia: vt p; p̄ Aug. 10. de ciui. dei. C. Ad
q̄ntū dicendū q̄ religiosi quib⁹ dici possint cōter̄ oēs qui
deum colūt: specialiter tamen religiosi dicunt̄ qui totā vi-
tā suam diuino cultui dedicant a mundanis negotijs se ab-
strahētēs: sicut etia cōtēplatiui dicunt̄ non qui cōtēplā-
tur: sed qui cōtēplationi totā vitam suam deputant. h̄mōi
autē nō se subijciunt homini p̄pter hominē: sed p̄pter deū
fm̄ illud apli Gal. 4. Sicut angelus dei excepistis me: si-
cut christum iesum.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ religio n̄
sit virtus. Ad religionē enī p̄-
nere videtur deo reuerentiā exhibere: sed reuereri ē act⁹
timoris qui est donuz vt ex supradictis patet. ergo religio
nō est virtus: sed donuz. C. P. Omnis virtus in libera vo-
luntate cōsistit. vnde dicit̄ hobit⁹ electiuus vel uoluntari⁹.
sed sicut dictū ē ad religionem pertinet latria que seruitutē
quandam importat. ergo religio non est virtus. C. P. Si-
cut dī in. 2. etbi. Aptitudo vtutis inest nobis a nā. vnde ea
que pertinent ad virtutes sunt de dictamine rōnis nālis. s; ad
religionem ptinet ceremoniā diuine nature afferre. ceri-
monialia aut̄ vt dictū ē supra: nō sunt de dictamine ratiōis
nālis. ḡ religio nō ē vtus. C. Sed h̄ ē: q; cōnumerat̄ ali-
is virtutib⁹ vt ex p̄missis p; . C. R. n. dōz q̄ sicut supra di-
ctū ē: virtus est que bonū facit habētē: ⁊ opus eius bonuz
reddit. ⁊ iō necesse ē dicere omnē actū bonū ad vtutē p̄-
nere. Manifestū est aut̄ q̄ reddere debitū alicui h; rōnēz
boni: q; p̄ hoc q̄ aliq; alteri debitū reddit cōstituit in pro-
portione cōueniēti respectu ipsi⁹ quasi cōueniēter ordinat⁹
ad ipsum. ordo at̄ ad rōnem boni ptinet sicut ⁊ modus ⁊
spēs: vt per Aug. patet in lib. de nā boni. cū ergo ad reli-
gionē pertineat reddere honorez debitū alicui. s. deo mani-

festum est quod religio virtus est. Ad primum ergo dicitur quod reuereri deus est actus doni timoris. ad religionem autem pertinet facere aliqua propter divinam reuerentiam. unde non sequitur quod religio sit idem quod donum timoris: sed quod ordinatur ad ipsum sicut ad aliquid principalius. sunt enim dona principaliora in virtutibus moralibus: ut supra habitus est. Ad 2^m dicitur quod quia etiam seruus potest voluntarie exhibere domino suo quod dicitur et sic facit de necessitate virtutes debitum voluntarie reddens. et similiter exhibere deo debitam seruitutem potest esse actus virtutis: sicut quod homo voluntarie facit. Ad 3^m dicitur quod de predictam rationem naturalem est quod homo aliquid faciat ad reuerentiam divinam. sed quod hec determinate faciat vel illa: istud non est de determinate rationem naturalem: sed de institutione iuris diuini vel humani. sic procedit. Videtur quod religio non sit una virtus. Per religionem enim ordinatur ad deum: ut dicitur in deo autem est accipere tres personas: et ite: multa attributa que saltem ratione differunt. diuersa autem ratione obiecti sufficit ad diuersificationem virtutes: ut ex supra dictis patet. 2° religio non est una virtus. C^o. Unius virtutis unus est actus. habitus enim distinguuntur secundum actus religionis autem multi sunt actus: sicut colere et seruire vouere: orare sacrificare: et multa huiusmodi. 3° religio non est una virtus. C^o. Adoratio ad religionem pertinet: sed adoratio alia ratione adhibetur imaginibus: et alia ipsi deo. cum ergo diuersa ratio distinguat virtutes: videtur quod religio non sit una virtus. C^o. Sed hoc est quod dicitur Epistolam. 4. Unus deus una fides. sed vera religio prestat fidei unius dei. ergo religio est una virtus. C^o. R^o. dicitur quod sicut supra habitus est: habitus distinguuntur secundum diuersam rationem obiecti. ad religionem autem pertinet exhibere reuerentiam uni deo secundum unam rationem in quantum. id est est primum principium creationis et gubernationis rerum. Unde ipse dicit Malachiam primo. Si ego pater tuus ubi honor meus. patris enim est et producere et gubernare. et ideo manifestum est quod religio est una virtus. Ad primum ergo dicitur quod tres persone diuine sunt unius principium creationis et gubernationis rerum. et ideo eis una religione seruitur diuersae autem rationes attributorum concurrunt ad rationem primi principii: quia deus producit omnia: et gubernat sapientia voluntate et potentia bonitatis suae. et ideo religio est una virtus. Ad 2^m dicitur quod eodem actu homo seruit deo et colit ipsum. nam cultus respicit dei excellentiam cui reuerentia debetur. seruitus autem respicit subiectionem hominis qui ex sua conditione obligatur ad exhibendum reuerentiam deo. et ad hec duo pertinent omnes actus qui religioni attribuntur: quia per omnes homo protestatur diuinam excellentiam et subiectionem sui ad deum: vel exhibendo aliquid ei: vel iterum assumendo aliquid diuinum. Ad 3^m dicitur quod imaginibus non exhibetur religionis cultus secundum quod in seipsis considerantur quasi res quedam: sed secundum quod sunt imagines ducentes in deum incarnatum. motus autem qui est in imagine prout est imago non consistit in ipsa sed tendit in id cuius est imago. et ideo quod imaginibus christi exhibetur religionis cultus: non diuersificatur ratio latrice: nec virtus religionis.

Ad quartum sic procedit. Ut quod religio non sit specialis virtus ab alijs distincta. Dicit enim Augustinus. 10. de ciuitate dei. Verum sacrificium est omne opus quod geritur ut sancta societate deo iungamur. sed sacrificium pertinet ad religionem. ergo omne opus virtutis ad religionem pertinet: et sic non est specialis virtus. C^o. Ap^o dicitur pro ad 2°. 10. Omnia in gloria dei facite. sed ad religionem pertinet aliquid facere ad dei reuerentiam: ut supra dictum est. ergo religio non est specialis virtus. C^o. Charitas que diligit deum non est virtus distincta a charitate que diligit proximum: sed sicut dicitur in 8. ethi. Honorari propter quod est ei quod est amari. ergo religio que honorat deum non est virtus specialis distincta ab obseruatione vel dulcia vel pietate quibus honorat proximum. ergo non est virtus specialis. C^o. Sed hoc est quod ponitur pars iusticie ab alijs eius partibus distincta. C^o. R^o. dicitur quod cum virtus ordinatur ad bonum. ubi ergo est specialis ratio boni ubi opus est specialis virtutis. bonum autem ad quod ordinatur religio est exhibere deo debitum honorem. honor autem debet alicui ratione excellentie. deo autem competit singularis excellentia in quantum omnia in finem transcendent secundum omnem modum excessum: unde ei debet specialis

honor: sicut in rebus humanis videmus quod diuersis excellentijs personarum diuersus honor debet: aliquid quidem patri aliquid regi: et sic de alijs: unde manifestum est quod religio est specialis virtus. Ad primum ergo dicitur quod omne opus virtutis dicitur esse sacrificium in quantum ordinatur ad dei reuerentiam. unde ex hoc non habet quod religio sit generalis virtus: sed quod operetur omnibus alijs virtutibus: ut supra dictum est. Ad 2^m dicitur quod omnia sunt quod in gloria dei sunt pertinent ad religionem: non quasi ad elicicentem: sed quasi ad operantem: illa autem pertinent ad religionem elicicentem: que secundum rationem suam specialis pertinent ad reuerentiam dei. Ad 3^m dicitur quod obiectum amoris est bonum. obiectus autem honoris vel reuerentie est aliquid excellens. bonitas autem dei comparatur creature: non autem excellentia bonitatis eius. et ideo charitas que diligit deum non est virtus distincta a charitate que diligit proximum. religio autem qua honorat deum distinguitur a virtutibus quibus honorat proximum.

Ad quintum sic proceditur. Ut quod religio sit virtus theologica. Dicit enim Augustinus. in enchiridion quod deus colitur fide spe et charitate: que sunt virtutes theologice: sed cultus deo afferre pertinet ad religionem. 2° religio est virtus theologica. C^o. Unius theologice dicitur que habet deum pro obiecto. religio autem habet deum pro obiecto: quia ad solum deum ordinatur ut dicitur. 2° religio est virtus theologica. C^o. Omnis virtus vel est theologica vel intellectualis vel moralis: ut ex supra dictis patet. Manifestum est autem quod religio non est virtus intellectualis: quia eius perfectio non attendit secundum considerationem veri sicut et non est virtus moralis: cuius proprium est tenere medium inter superfluum et deficitum. non enim aliquis potest superflue deum colere: secundum illud Eccl. 47. Indicetes dominum exaltate illum quantum potestis. maior enim est omni laude. ergo relinquitur quod sit virtus theologica. C^o. Sed hoc est quod ponitur pars iusticie que est virtus moralis. C^o. R^o. dicitur quod sic dicitur est: religio est que deo debitum cultum affert. Duo ergo in religione considerantur. Unum quidem quod religio deo affert. id est cultus: et hoc se habet per modum materie et obiecti ad religionem. Aliud autem est id cui affert. id est deus cui cultus adhibetur: non quod actus quod deus colitur ipsius deum attingat: sicut cum credimus deo credendum deum attingimus: propter quod supra dictum est quod deus est fidei obiectum non solum in quantum credimus deum: sed in quantum credimus deo. affert autem deo debitus cultus in quantum actus quod deus colitur in dei reuerentia sunt: puta sacrificiorum oblationes et alia huiusmodi. Unum manifestum est quod deus non comparatur ad virtutem religionis sicut materia vel obiectum: sed sicut finis. et ideo religio non est virtus theologica cuius obiectum est ultimum finis: sed est virtus moralis cuius est esse circa ea que sunt ad finem. Ad primum ergo dicitur quod semper potentia vel virtus que operatur circa finem per imperium mouet potentiam vel virtutes operantem ea que ordinantur in finem illud. virtutes autem theologice id est fides: spes: et charitas habent actum circa deum: sicut circa proprium obiectum. et ideo suo imperio causant actum religionis que operatur quodam ordine ad deum. et ideo Augustinus dicit quod deus colitur fide spe et charitate. Ad 2^m dicitur quod religio ordinatur hominibus in deum non sicut in obiectum sed sicut in finem. Ad 3^m dicitur quod religio non est virtus theologica nec intellectualis sed moralis: cum sit pars iusticie. et medium in ipso accipitur non quidem inter passiones: sed secundum quamdam equalitatem inter operationes que sunt ad deum. Dico autem equalitatem non absolute: quia deo non potest tantum exhiberi quantum ei debetur. sed secundum quamdam considerationem humane facultatis et diuine acceptionis superfluum autem in his que ad diuinum cultum pertinent esse potest: non secundum circumstantiam quantitatis: sed secundum alias circumstantias: puta quia cultus diuinus exhibetur cui non debet exhiberi: vel quando non debet: vel secundum alias circumstantias prout non debet.

Ad sextum sic procedit videtur quod religio non sit preterea. In his que hominibus exhibentur tanto videtur aliquid esse laudabilius quanto magis indigent exhibetur. Unde dicitur Ista. 58. frange esurienti panem tuum. sed deus non indiget aliquo quod ei a nobis exhibetur: secundum illud psalmus. Dixi domino deus meus tu: quoniam bonorum meorum non eges. 2°

religio videtur minus laudabilis alijs virtutibus pro quas hominibus subuenit. **C^o**. Quanto aliquid fit ex maiori necessitate tanto minus est laudabile: sed illud prima ad Cor. 9. Si etiam haurerem non est mihi gloria: necessitas mihi incubit. ubi autem est malus debitor ibi est maior necessitas. cum ergo deo maxime sit debitor quod ei ab homine exhibetur. videtur quod religio sit minus laudabilis inter virtutes humanas. **C^o** Sed contra est quod Exo. 20. ponuntur primo precepta ad religionem pertinentia tanquam principalia. ordo autem preceptorum proportionatur ordini virtutum: quia precepta legis dantur de actibus virtutum. ergo religio est principalis inter virtutes morales. **C^o** R^o. dicitur quod ea que sunt ad finem pertinent bonitate ex ordine in finem. et ideo quanto sunt finis propinquiora tanto sunt meliora virtutes autem morales: ut supra habitum est sunt circa ea que ordinantur in deum sicut in finem. religio autem magis depropinquat ad deum quam alie virtutes morales in quantum operatur ea que directe et immediate ordinantur in honorem divinum. et ideo religio preeminet inter alias virtutes morales. **C^o** Ad primum ergo dicitur quod laus virtutis in voluntate consistit: non autem in parte et ideo deficere ab equitate que est medium iusticie propter defectum partium non diminuit laudem virtutis si non fuerit defectus ex parte voluntatis. **C^o** Ad 2^m dicitur quod in his que exhibentur alteri propter eorum utilitatem est exhibitio laudabilior: que fit magis indiget: quia est utilior. deo autem non exhibetur aliquid propter eius utilitatem sed propter eius gloriam: nam autem utilitatem. **C^o** Ad 3^m dicitur quod ubi est necessitas tollitur gloria superogationis: non autem excluditur meritum virtutis si assit voluntas. et propter hoc ratio non sequitur.

Ad septimum sic procedit. Ut quod religio non habeat aliquem exteriorum actum. Dicitur enim. Joan. 4. Deus spiritus est: et eos qui adorant eum in spiritu et veritate adorare oportet: sed exteriores actus non pertinent ad spiritum: sed magis ad corpus ergo religio ad quas pertinet adoratio non habet actus exteriores: sed interiores. **C^o**. Religionis finis est deo reverentiam et honorem exhibere: sed videtur ad irreverentiam alicuius excellentis pertinere si ea sibi exhibeantur que proprie ad inferiores pertinent. cum ergo ea que exhibet homo corporalibus actibus proprie videantur ad indigentias hominum ordinari: vel ad reverentiam inferiorum creaturarum: ideo videtur quod non congrue possunt assumi in divinam reverentiam. **C^o**. Aug. in 6. de civitate dei commendat Senecam de hoc quod vituperat quosdam qui idolis ea exhibebant que solent hominibus exhiberi: quia scilicet mortalibus non conveniunt ea que sunt mortalium sed hec multo minus conveniunt deo vero que est excessus super omnes deos. ergo videtur reprehensibile esse quod aliquis corporalibus actibus deum colat. non ergo habet religio corporales actus. **C^o** Sed hoc est quod in scripturis dicitur: Cor meum et caro mea exultaverunt in deum vivum: sed sicut interiores actus pertinent ad cor: ita exteriores actus pertinent ad membra carnis. ergo videtur quod deus sit colendus: non solum interioribus actibus: sed etiam exterioribus. **C^o** R^o. dicitur quod deo reverentiam et honorem exhibemus: non propter seipsum quia in seipso est gloria plenus cui nihil a creatura adiacere potest: sed propter nos: quia videlicet pro quod deum reveremur et honoramus: mens nostra ei subiicitur: et in hoc eius perfectio consistit. quilibet enim res proficit pro hoc quod subditur suo superiori: sic corpus pro hoc quod vivificatur ab anima. et aer pro hoc quod illuminatur a sole mens autem humana indiget ad hoc quod coniungatur deo sensibili manu ductione: quia iniustitiam pro ea que facta sunt intellecta conspiciunt: ut apostolus dicit 1° Cor. 13. et ideo in divino cultu necesse est aliquibus corporalibus virtutibus: ut eis quasi signis quibusdam mens hominis excitet ad spirituales actus quibus deo coniungatur. et ideo religio habet quidem interiores actus quasi principales et pro se ad religionem pertinentes exteriores vero actus quasi secundarios et ad interiores actus ordinatos. **C^o** Ad primum ergo dicitur quod dominus loquitur quantum ad id quod est principale et pro se ipsum in cultu divini nominis. **C^o** Ad 2^m dicitur quod hominibus exteriora non exhibentur deo quasi his indigeat: sed illud per. Nam quod manducabo carnes tanquam: aut sanguinem hircorum potabo: sed exhibentur deo tanquam signa interiorum et spiritualium operum que pro se deus acceptat. Unde Augustinus dicit in 10. de ci. dei. Sacrificium visibile invisibilis sacrificii sacramentum. id est sacramentum signum est. **C^o** Ad 3^m dicitur quod idolatre deridentur ex hoc quod ea que ad homines pertinent idolis exhibebantur non tanquam signa excellentia eas ad aliqua spiritualia sed tanquam per se eis accepta: et precipue quia erant vana et turpia.

Ad octavum sic proceditur. Ut quod religio non sit idem sanctitati. Religio enim est quedam spiritualis virtus: ut habitum est. sanctitas autem dicitur esse generalis virtus. est enim faciens fideles et servantes ea que ad deum sunt iusta. ut Anthonicus dicit. ergo sanctitas non est idem religioni. **C^o**. Sanctitas mundicia importare videtur dicitur enim. Dion. 12. ca. de divi. no. quod sanctitas est ab omni immundicia libera et perfecta et omni immaculata mundicia. mundicia autem maxime videtur pertinere ad temperantiam que turpitudines corporales excludit. cum ergo religio ad iusticias pertineat: videtur quod sanctitas non sit idem religioni. **C^o**. Ea que dividuntur ex opposito non sunt idem. sed in quadam enumeratione partium iusticie sanctitas dividitur religioni: ut supra habitum est. ergo sanctitas non est idem quod religio. **C^o** Sed hoc est quod dicitur Luc. 10. Servimus illi in sanctitate et iusticia. sed servire deo pertinet ad religionem: ut supra habitum est. ergo religio est idem sanctitati. **C^o** R^o. dicitur quod nomen sanctitatis duo videtur importare: Uno quidem modo mundiciam. et huic significationi competit nomen grecum. dicitur enim. agros. id est sine terra. Alio modo importat firmitatem. unde apud antiquos sancti dicebantur que legibus erant munita ut violari non deberent. unde et dicitur aliquid esse sanctum: quia est lege firmatum. Idem etiam secundum Latinos hoc nomen sanctus ad mundiciam pertinere: ut intelligatur sanctus quasi sanguine tinctus: eo quod antiqui illi qui purificari volebant sanguine hostie tingebantur: ut Isido. dicit in lib. etymo logiarum. et utraque significatio competit ut sanctitas attribuat his que divino cultui applicantur ita quod non solum homines sed et repleta et vasa et alia hominibus sanctificari dicuntur ex hoc quod cultui divino applicantur: mundicia enim necessaria est ad hoc quod mens deo applicetur: quia mens humana inquinatur ex hoc quod inferioribus rebus commingitur: sicut quilibet res ex imixtione peioris sorescit: ut argentum ex imixtione plumbi. Oportet autem quod mens ab inferioribus rebus abstrahatur ad hoc quod superne rei possit commingi. et ideo mens sine mundicia deo applicari non potest. Unde ad Iacob. penult. dicitur. Facite sequimini cum omnibus et scimoniam: sine qua nemo videbit firmitatem etiam exigit ad hoc quod mens deo applicatur. enim ei sic ultime fini et primo principio. hominibus autem omnia maxime immobilia esse. Unde dicebat apostolus 1° Cor. 8. Certum superius quod neque mors neque vita separabit me a charitate dei. Sic ergo sanctitas dei pro quam mens hominis seipsum et suos actus applicat deo. unde non differt a religione secundum essentiam: sed solum ratione. Nam religio dicitur sed quod exhibet deo debitum famulatum in his que pertinent spiritualiter ad cultum divinum: sicut in sacrificiis oblationibus et alijs hominibus. Sanctitas autem dicitur secundum hoc quod homo non solum hec sed altarium virtutum opera refert in deum secundum hoc quod homo se disponit pro bona quadam opera ad cultum divinum pertinentia. **C^o** Ad primum ergo dicitur quod sanctitas est quedam spiritualis virtus: sed essentialis. et secundum hoc est quodammodo eadem religioni habet autem quaedam generalitatem sed quod omnes virtutum actus pro imperium ordinat in bonum divinum sic et iusticia legalis dicitur generalis virtus in quantum ordinat omnium virtutum actus in bonum commune. **C^o** Ad 2^m dicitur quod temperantia mundiciam quidem operatur non tamen ita quod habeat rationem sanctitatis nisi referatur in deum. Unde de ipsa virginitate dicit Augustinus in lib. de virginitate: quod non quia virginitas est: sed quia deo dicata est: honoratur. **C^o** Ad 3^m dicitur quod sanctitas distincta est a religione propter divinitatem predictam: non quia differunt re sed ratione: ut dictum est.

De actibus religionis. Q^o lxxvij.
Unde considerandum est de actibus religionis. Et primo de actibus interioribus que secundum predicta sunt principaliores. 2° de actibus exterioribus que sunt secundarii. interiores autem actus religionis videtur esse devotio et oratio. primo ergo de devotione agendum est. 2° de oratione. **C^o** Circa primum que runt quatuor. primo utrum devotio sit spiritualis actus. 2° utrum sit actus religionis. 3° de causa devotionis. 4° de eius effectu.
Ad primum sic procedit. Videtur quod devotio non sit spiritualis actus. Illud enim quod pertinet ad modum aliorum actuum non videtur esse spiritualis actus. sed devotio videtur pertinere ad modum aliorum actuum. Dicitur enim. 2. para lipo. 29. Obtulit universa multitudo hostias et laudes et holocausta mente devota. ergo devotio non est spiritualis actus. **C^o**. Nullus spiritualis actus invenitur in diversis generibus actuum. sed devotio invenitur in diversis generibus actuum. scilicet in actibus corporalibus et etiam spiritualibus. dicitur enim. aliquis et devote meditari et deo

te genuflecte. g^o deuotio nō ē spālis act^o. ¶ Ois act^o spālis aut ē appetitiue aut cognoscitiue v^otutis. s; deuotio neutri eaz appropat: vt p; discurreti p singlas spēs actūū v^otriusq; ptis q̄ supra enumerate sūt. g^o deuotio nō ē spālis actus. ¶ S; h̄ ē q̄ actib^o meremur: vt supra hitū est. sed deuotio h; spālē rōnē merēdi. g^o deuotio est spālis actus. ¶ Rn^o. dō; q̄ deuotio dī a deuouēdo: vñ deuoti dicuntur q̄ seipfos quodā mō deo deuouēt ut ei se totalr subdāt p; qd̄ et olim apud gēiles deuoti dicebant q̄ seipfos idolis deuouebāt in mortē p sui salute exercit^o: sicut de duobus decijs Titus liui^o narrat. Unde deuotio nihil aliū eē videt q̄ volūtas quedā p̄mpte tradendi se ad ea q̄ p̄tinet ad dei famulatū. Vñ Exo. 35. dī q̄ multitudo filioꝝ isrl obtulit mēte p̄romptissima atq; deuota p̄mitias dño. Manifestū est at̄ q̄ volūtas p̄rompte faciēdi qd̄ ad dei seruitiū p̄tinet ē qdā spālis act^o: vñ deuotio ē spālis act^o volūtat̄is. ¶ Ad p̄mū; ergo dō; q̄ mouēs iponit modū motui mobilis. volūtas aut̄ mouet alias vires aīe ad suos act^o: et volūtas fm̄ q̄ ē finis mouet seipfas ad ea q̄ sunt ad fines: vt supra hitū ē. et iō cū deuotio sit act^o volūtat̄is hoīs offerētis seipsum deo ad ei seruiēdū q̄ ē vltim^o finis: p̄ns ē q̄ deuotio iponat modū hūanis actib^o: siue sint iph^o volūtat̄is circa ea q̄ sunt ad finē: siue etiā sint aliaz potētiaz q̄ a volūtatē mouent. ¶ Ad 2^m dō; q̄ deuotio inuenitur in diuersis generib^o actūū: nō sic species generum: sed sicut motio mouētis inuenit v̄tute in motib^o mobiliū. ¶ Ad 3^m dō; q̄ deuotio ē actus appetitiue ptis aīe. et ē qdā mor^o volūtat̄is vt dictum est.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt q̄ deuotio nō sit actus religionis. Deuotio. n. vt dictū ē ad hoc p̄tinet. q̄ aliq; deo se tradat: sed hoc maxime fit per charitatē: q; vt Dionisi^o dicit. 4. ca. de diuī. no. Diuī^o amor extasiz facit: nō finēs amātes sui ipsorum eē: s; eoz que amāt. ergo deuotio magis ē act^o charitatis q̄ religionis. ¶ Charitas p̄cedit religionē. deuotio at̄ videt p̄cedere charitatē: q; charitas in scripturis significatur p̄ ignē: deuotio vō p̄ p̄guedinē q̄ ē ignis mā. g^o deuotio nō ē actus religionis. ¶ Per religionē hō ordinat̄ solū ad deū vt dictū ē: sed deuotio et̄ habet ad hoīes. dicitur. n. aliqui esse deuoti aliqb^o scīs viris. et etiā subditi dicitur eē deuoti dñis suis: sic leo papa dicit q̄ iudei q̄si deuoti romanis legib^o dixerūt nō habent^o regē nisi cesarē. ergo deuotio nō ē act^o religiōis. ¶ S; h̄ ē: q; deuotio a deuouēdo dī: ut dictū ē. s; votū ē act^o religionis. ergo et̄ deuotio. ¶ Rn^o. dō; q̄ ad eādē v̄tute p̄tinet velle facere aliqd̄ et p̄mptā volūtatē h̄re ad illud faciendū: q; v^otriusq; actus ē idē obiectū: p̄pter qd̄ ut p̄hs dicit in. c. ethi. Iusticia est q̄ volūt hoīes et̄ operant̄ iusta. Manifestū est aut̄ q̄ opari ea q̄ p̄tinet ad diuinū cultū seu famulatū p̄tinet proprie ad religionē ut ex p̄dictis p; . Vñ etiā ad eā p̄tinet habere p̄mptā voluntatē ad h̄mōi exēq̄nda qd̄ est esse deuotus. et sic p; q̄ deuotio ē act^o religiōis. ¶ Ad p̄m^o dō; q̄ ad charitatē p̄tinet imēdiate q̄ hō tradat seipsum deo adherēdo ei per quādā spūs vnionē. s; q̄ hō tradat seipsum deo ad aliq̄ opa diuinū cult^o: hoc imēdiate p̄tinet ad religionē. imēdiate aut̄ ad charitatē q̄ ē religiōis. p̄ncipiū. ¶ Ad 2^m dō; q̄ p̄guedo corporalis gnatur p̄ calozē nālē digerentem. et ipse nāl̄is caloz h; p̄guedinē q̄si ei^o nutrimentū. et si militer charitas. et deuotionē causat inq̄tū ex amore aliq; reddiē p̄mpt^o ad fūiēdū amico: et etiā p̄ deuotionē charitas nutrit: sicut et̄ q̄libet amicitia p̄seruat et̄ auget p̄ amicitia bilū operū exercitiū et̄ meditationē. ¶ Ad 3^m dō; q̄ deuotio q̄ habet ad scōs dei mortuos vel viuos: nō terminatur ad ipsos: s; trāsit in deū inq̄tū. s. in ministris et̄ deū veneramur. deuotio aut̄ quā subditi dicunt h̄re ad dños tēporales alteri^o est rōnis: sicut et̄ t̄p̄alib^o dominis famulari differt a famulato diuino.

Ad tertiu sic p̄cedit. Videt q̄ contēplatio seu meditatio nō sit deuotionis cā. Nulla enī causa ipedit suū effectū: sed subtile meditatioes intelligibiliū multoties deuotionē ipedit. g^o contēplatio seu meditatio nō ē deuotiōis cā. ¶ Si contēplatio eēt p̄pria

et p se deuotiōis cā: oporteret q̄ ea q̄ sūt altioris cōtēplatiōis magis deuotionē excitaret hui^o at̄ h̄mōi apparet. frequēter. n. maio: deuotio excitat̄ ex consideratione passionis xpi et̄ alijs mysterijs humanitatis iph^o q̄ ex cōsideratiōe diuine magnitudinis. g^o cōtēplatio nō ē p̄pria deuotiōis cā. ¶ Si contēplatio eēt p̄pria cā deuotiōis: oporteret q̄ illi q̄ sunt magis apti ad contēplationē essent et̄ magis apti ad deuotionē: cui^o h̄mōi videm^o: q; deuotio frequēter magis inuenit̄ in quibsdā simplicib^o viris et̄ in femineo sexu in quibus inuenit̄ cōtēplationis defect^o. ergo contēplatio nō ē p̄pria cā deuotiōis. ¶ S; h̄ ē qd̄ in ps̄ dī: In meditatione mea exardefcet ignis: s; ignis spūalis causat̄ deuotionē. ergo meditatio ē deuotiōis cā. ¶ Rn^o. dō; q̄ cā deuotiōis extrinseca et̄ p̄ncipalis de^o ē: de quo dicit Ambro. sup̄ Lucā q̄ deus quos dignat̄ vocat: et̄ quē vult religiosus facit: et̄ si voluisset samaritanos ex idenotis deuotos fecisset. Et̄ ante it̄riseca ex pte n̄ra op; q̄ sit meditatio seu contēplatio. Dicitur enī q̄ deuotio ē qdā volūtat̄is act^o ad hoc q̄ homo p̄mpte se tradat ad diuinū obsequiū. Ois aut̄ act^o volūtat̄is ex aliq̄ cōsideratiōe p̄cedit: eo q̄ bonū intellectū est obm volūtat̄is. Vñ et̄ Aug. dicit in lib. de tri. q̄ volūtas oīis ex intelligentia: et̄ iō necesse ē q̄ meditatio sit deuotiōis causa: inq̄tū. s. hō p̄ meditationē cōcipit q̄ se tradat diuino obsequio. Ad qd̄ qd̄ iducit duplex cōsideratio. vna qd̄ ē ex pte dīne bōitatis et̄ bñficiōz iph^o: s; illd̄ ps̄. Mihi adherere deo bonū ē et̄ ponē i dño deo spes meā. et̄ hec cōsideratio excitat̄ dilectionē q̄ ē p̄ria deuotiōis cā. alia vō ē ex pte hoīs cōsiderātis suos defect^o ex qb^o idiget ut deo iniat^o: s; illd̄ ps̄: Leuani oculos meos i mōtes vñ veniet auxiliū mihi. Auxiliū meū a dño q̄ fecit celū et̄ terrā: et̄ hec cōsideratio excludit p̄sūptiōez p̄ quā aliq; ipedit̄ ne deo se subiciat dū sine v̄tuti iniat̄. ¶ Ad p̄m^o dō; q̄ cōsideratio eoz q̄ nata sūt dilectionē dei excitare deuotionē causat. cōsideratio vō quozūq; ad hoc nō p̄tinetū s; ab eis mētē distrahētū ipedit deuotionē. ¶ Ad 2^m dō; q̄ ea q̄ sūt diminitatis: sūt s; se marie excitātia dilectiōez et̄ p̄ p̄ns deuotionē q; dō; ē sup̄ oīa diligēdus. s; ex debilitate mēt̄is hūane ē q̄ sic idiget manu ductiōe ad cognitiōez diuinoy ita ad dilectionē p̄ aliq̄ sensibilia nobis nota: iter q̄ p̄cipuū ē hūanitas xpi fm̄ q̄ in p̄fatione dī: Ut dū visibiliter deū cognoscimus per hūc inuisibiliū amorē rapiamur. et̄ iō ea q̄ p̄tinent ad xpi humanitatē p̄ modū cuiusdā manu ductiōis maxime deuotionē excitat̄ cū tñ deuotio p̄ncipalr̄ circa ea que sūt diuinitatis cōsistat. ¶ Ad 3^m dō; q̄ sciētia et̄ q̄cqd̄ aliud ad magnitudinē p̄tinet occasio ē q̄ hō cōsiderat de seipso et̄ iō nō totalr se deo tradat. et̄ iō ē q̄ h̄mōi q̄nq; occasionaliter deuotionē ipedit: et̄ in simplicib^o et̄ mulierib^o deuotio abūdat elationē cōp̄rimēdo: si tñ sciam et̄ quācūq; aliā p̄fectiōnē hō p̄fecte deo subdat ex hoc ipso deuotio augetur.

Ad quartū sic p̄cedit. Vñ q̄ letitia non sit deuotiōis effect^o: q; vt dictum ē passio xpi p̄cipue ad deuotionē excitat. s; ex eius consideratione p̄sequitur in aīa q̄daz afflictio: fm̄ illud Tren. 3. Recordare paupertatis mee absinthij et̄ fellis: qd̄ p̄tinet ad passionē. Et̄ postea subdit. Memoria mēoz: ero et̄ tabescit i me aīa mea. g^o delectatio siue gaudiū nō est deuotiōis effect^o. ¶ Deuotio p̄cipue cōsistit i interiori sacrificio spūs. sed i ps̄ dī. Sacrificiū deo spūs tribulat^o. g^o afflictio magis ē deuotiōis effect^o q̄ iocūditas siue gaudiū. ¶ Greg. nisenus dicit in li. de hoīe q̄ sic risus p̄cedit ex gaudio: ita lachryme et̄ gemit^o sunt signa tristitie. sed deuotiōe p̄tingit q̄ aliq; prumpant in lachrymas. g^o letitia vel gaudiū nō ē deuotiōis effectus. ¶ S; h̄ ē qd̄ in collecta dī. Quos ieiunia uotina castigant ipsa quoq; deuotio sancta letificet. ¶ Rn^o. dō; q̄ deuotio p se qd̄ et̄ p̄ncipalr̄ spūatē letitiā mēt̄is causat: ex p̄sequenti aut̄ et̄ p̄ accēs causat tristitiam. Dcū ē. n. q̄ deuotio ex duplici cōsideratiōe p̄cedit. p̄ncipaliter qd̄ ex cōsideratiōe diuine bonitatis: q; ista cōsideratio p̄tinet q̄si ad terminū motus voluntatis tradentis se deo. et̄ ex ista cōsideratiōe p se qdem sequit̄ delectatio: fm̄ illud ps̄. Admō: fui dei et̄ delectatus sum. s; p̄ accēs hec cōsideratio tristitiā q̄dā causat in his q̄ nōdum plene deo

frunt: fm illud ps. Sitiuit aia mea ad deū vltimū. Et po-
stea sequitur. ferūt mibi lachryme mee etc. Secundario ve-
ro causat deuotio: vt dicitur ē: ex cōsideratōe p̄p̄oꝝ defectū
Nā hec cōsideratio p̄tinet ad terminū a quo hō p̄ motum
volūtatis deuote recedit: vt. s. nō i se existat: s; deo se sub-
dat. Hec at̄ cōsideratio eōuerso se h; ad p̄mā. Nā p se q
dē nata ē tristitia causare recogitando p̄p̄oꝝ defectū. per
accūs autē lenitiā. s. p̄pter spem diuine subuētiōis. et sic p; q
ad deuotiōe p̄mo et per se consequit̄ delectatio: secun-
dario autē et p̄ accūs tristitia q̄ est fm̄ deum. Ad p̄mū
ergo dicendū q̄ i cōsideratione passionis christi ē aliquid
qd̄ contristet. s. defectus humanus: p̄pter quem tollēdu;
christū pati oportuit. et est aliquid qd̄ letificet. s. dei erga
nos benignitas que nobis de tali liberatione prouidit.
Ad 2^m dōm q̄ spiritus qui ex vna parte contribulatur
p̄pter presentis vite defectus ex alia parte condelectatur
ex cōsideratione diuine bonitatis: et ex spe diuini auxiliij.
Ad 3^m dōm q̄ lachryme p̄uipunt nō solū ex tristitia:
sed etiā ex quadā affectū teneritudine: p̄cipue cū considera-
tur aliqd̄ delectabile cū p̄mixtione alicui; tristabilis: sicut
solēt hoīes lachrymari ex pietatis affectu cū recuperant fi-
lios vel caros amicos quos estimauerunt se perdidisse. et
p̄ hunc modum lachryme ex deuotione p̄cedunt.

De oratione.

Q^o. lxxxij.

Et cōsiderādū ē de oratiōe.

d

Et circa hoc q̄runt de
cē et septē. 1° vtrū oīo sit actū appetitiue
vtutis vel cognitiue. 2° vtrū sit p̄ueniēs
orare deū. 3° vtrū oīo sit actū religiōis.
4° vtrū solus d̄s sit orādus. 5° vtrū
i orōne sit aliqd̄ determinate petēdū. 6°

vtrū orādo debeamus tp̄alia petere. 7° vtrū p̄ alijs ora-
re debeam. 8° vtrū debeam orare p̄ inimicis. 9° de
septē petitionib; orōnis d̄iuce. 10° vtrū orare sit p̄p̄iū rō-
nalis creature. 11° vtrū sancti i p̄ria orēt p̄ nobis. 12°
vtrū oīo debeat esse vocalis. 13° vtrū attētiō regrat̄ ad
orōne. 14° vtrū oīo debeat esse diuturna. 15° vtrū oīo
sit efficax ad ipetrādū qd̄ petit. 16° vtrū sit meritoꝝa. 17°
de speciebus orationis.

Ad primū sic p̄ceditur. Vt q̄ oīo sit actus ap-
petitiue vtutis. Oīonis enim ē ex-
audiri. s; desiderū ē qd̄ exaudiat̄ a deo fm̄ illud ps: Desi-
derū pauperū exaudiuit d̄s. ergo oīo ē desiderū: s; de-
siderū ē actū appetitiue vtutis. ergo et oīo. C̄. Dio. di-
cit. 4. ca. de diu. bo. Ante oīa ab orōne incipere ē vtile: sic
dō nosip̄os tradētes et vniētes: s; vniō ad deū p̄ amorē n̄
q̄ p̄tinet ad vim appetitiuā. ergo oīo ad vim appetitiuā
p̄tinet. C̄. P̄. In. 3. de aia ponit duas opationes intel-
lectiue partis: quarū p̄ma ē idiuisibiliū itelligētia: per quā
s. app̄hēdim; de vnoquoq; qd̄ ē. 2° vero ē cōpositio et di-
uisio: per quā. s. app̄hēdit̄ aliqd̄ eē vel nō esse: q̄bus addit̄
tertia rōdnari p̄cedēdo: s. de notis ad ignota: s; oīo ad nul-
lā istarū opationū reducit̄. ergo nō ē actū intellectiue virtutis
s; appetitiue. C̄. S; ē qd̄ Isido. dicit in lib. etymologia/
rū q̄ orare idē ē qd̄ dicere. s; dictio p̄tinet ad intellectū. er-
go oratio nō ē actus appetitiue virtutis sed intellectiue.
C̄. Rn. dōm q̄ fm̄ Cassiodorū oīo d̄i q̄s oris rō. Rō au-
tem speculatiua et practica i hoc differūt: q; rō speculatiua
est apprehēsiua solū rerū. rō vero practica est nō solū ap-
prehēsiua: sed etiā causatiua. Est autē aliqd̄ alterius causa
dupl̄r. Vno qd̄ mō p̄fecte necessitate idncēdo: et hoc cō-
tingit q̄n effectū totalit̄ subdit̄ p̄tati cause. Alio vō mō im-
p̄fecte solū disponēdo. q̄n. s. effectū nō subdit̄ p̄tati cause to-
talit̄r. Sic ergo et rō dupl̄r est cā aliquorū. Vno quidem
mō sicut necessitate iponēs: et hoc mō ad rōne p̄tinet n̄ so-
lum iperare iferiorib; potētis et mēbris corp̄oꝝ: s; etiā
hoīb; et subiectis: qd̄ qd̄ sit iperādo. Alio mō sic iducēs
et quodā mō disponēs et hoc mō nō petit aliqd̄ fieri ab his
q̄ ei nō subijciunt̄: siue sint eōles siue sint superiores. vtrūq;
at̄ hōy. s. et iperare et petere siue dep̄cari: ordinationē quā
dā importat̄ p̄nt. s. hō disponit aliqd̄ per aliud eē faciēdū:
vñ p̄tinet ad rōne cui; ē ordinare. p̄p̄ qd̄ p̄bs dicit i p̄mo

ethicoꝝ q̄ ad optima dep̄cat rō. Sic aut̄ nunc loquitur de
rōne. p̄nt significat q̄dā dep̄cationē vel petitionē s; q̄ Au-
gu. dicit i lib. de v̄bis d̄si q̄ oratio petitiō qdā ē. Et Da-
mas. dicit in. 3. lib. q̄ oratio ē petitiō decētūa deo. Sic g^o
p; q̄ oratio de qua nūc loquitur ē rōnis actū. Ad p̄m^o g^o
dōm q̄ desiderū pauperū d̄i d̄s exaudire: vel q; deside-
riū ē cā petēdi cū petitiō quodāmodo sit desiderij it̄pres
vel hoc d̄i ad ostēdēdū exauditiōis velocitatē: q; s. dū ad-
huc aliqd̄ in desiderio pauperū ē. deus exaudit anteq̄ ora-
tionem p̄ponat̄: fm̄ illud Isa. 65. Eritq; anteq̄ clament
ego exaudia eos. Ad 2^m dōm q̄ sicut supra d̄m ē: vo-
lūtas mouet rōne ad suū finē. vnde nihil p̄hibet mouen-
te volūtate actum rationis tendere in finē charitatis qui est
deo vni. Tendit autem ratio in deum quasi a voluntate
charitatis mota dupl̄citer. Vno quidem modo ex parte
eius quod petitur quia hoc p̄cipue est in oratione peten-
dum: vt deo vniamur. fm̄ illud ps. Vnam peti a domi-
no hanc requirā vt inhabitem in domo domini oībus die-
bus vite mee. Alio modo ex parte ipsius petentis quem
oportet accedere ad eum a quo petit: vel loco sicut ad ho-
minem: vel mente sicut ad deum. Vnde dicit ibidē q̄ quā-
do orationibus inuocamus deum reuelata mēte assumus
ipsi. et fm̄ hoc etiā Damas. dicit q̄ oratio est ascensus mē-
tis in deum. Ad 3^m dōm q̄ illi tres actū pertinent ad ra-
tionem speculatiuam: sed vterius ad rationem practiciam
p̄tinet causare aliquid per modū imperij vel per modū
petitionis: vt dictum est.

Ad secundū sic p̄cedit. Vt q̄ non sit conne-
niēs orare. Oīo. n. videt̄ eē ne-
cessaria ad hoc q̄ it̄nem; ei a quo petim; id qd̄ idigem;.
sed sicut d̄i Mat̄. 6. Scit pater vester quia his omnib;
indigenis. ergo non est cōueniēs deum orare. C̄. P̄. Per
orōne flectit̄ animus eius qui adorat vt faciat quod ab eo
petit. s; aius dei ē imutabilis et inflexibilis: s; illd̄ p̄. Reg.
15. P̄dono triūphato: in isrl̄ nō parcat: nec penitudine fle-
ctet. g^o non ē p̄ueniēs q̄ deū oremus. C̄. P̄. Liberalius ē
dare aliqd̄ n̄ petēdi q̄ dar̄ petēdi: q; sicut Seneca dicit: Nā
la res cari; emit̄ q̄ que p̄cib; empta ē: s; d̄s ē libalissim;.
g^o nō vñ eē p̄ueniēs q̄ deū orem;. C̄. S; ē qd̄ d̄i Luc.
18. O; sp̄ orare et non deficere. C̄. Rn. dōm: q̄ triplex
fuit circa orōne antiquorū error. Quidā. n. posuerūt q̄ res
hūane nō regunt̄ diuina p̄uidētia. ex quo sequitur q̄ vanū
sit orat̄ et oīno d̄m coler. et de his d̄i Malach. 3. Dixistis
van; ē q̄ seruit deo. Scda fuit op̄io ponētis oīa et i rebus
hūanis ex necessitate p̄tingere: siue ex imutabilitate diuine p̄-
uidētie: siue ex necessitate stellarū: siue ex p̄nexionē causarū.
et fm̄ hos et̄ excludit̄ orōnis vtilitas. Tertia fuit op̄io po-
nētis qd̄ res hūanas diuina p̄uidētia regi. et q; res hūane
nō p̄ueniūt ex necessitate: sed dicebāt filij dispōnez diuine p̄-
uidētie variabile esse: et q̄ orōnibus et alijs q̄ ad diuinū cul-
tum p̄tinent dispositio diuine p̄uidētie imutat̄. Hec at̄ oīa
in p̄o lib. ip̄obata sunt. et iō o; sic inducere orōnis vtilitatē
vt neq; reb; hūanis diuine p̄uidētie subiectis necessitatē ipo-
namus: neq; et̄ diuinā dispōne mutabile estimemus. Ad
huius g^o euidentā etiā cōsiderandū ē q̄ ex diuina p̄uidētia
nō solū disponit q̄ effectū fiat: s; et̄ ex qb; causis et quo or-
dine p̄ueniāt. Inter alias at̄ causas sunt et̄ quorūdā cause
actus humani vnde o; hoīes agere aliq;: non vt p̄ suos
actus diuinas dispōnem imutent: s; vt p̄ actus suos impleāt
quosdā effectū fm̄ ordinē a deo dispositū. et idē et̄ in nā-
libus cāis. Et sile ē etiā de orōne. nō. n. p̄p̄ hoc oramus vt
diuinā dispositionē imutemus: s; vt id̄ ipetremus qd̄ de-
disposuit p̄ orōnes sc̄toꝝ esse iplēdū: vt. s. hoīes postulādo
mereāt accipere qd̄ eis deus oipotēs an̄ secula disposuit do-
nare: vt Greg. dicit i li. dialogoꝝ. Ad p̄m^o g^o dōm q̄ nō
ē necessariū nos deo p̄ces porrigere vt ei n̄ras indigentias
vel desideria manifestemus: sed vt nosip̄si consideremus
in his ad diuinum auxilium esse recurrēdum. Ad se-
cundum dicendū: q̄ sicut dictum est: oratio nostra non
ordinatur ad imutationem diuine dispositionis: sed vt
obtainetur nostris p̄cibus quod deus disposuit. Ad
tertiū dicendū: q̄ deus nobis multa p̄stat ex sua libera-

litate: etiam non petita: sed q̄ aliqua vult prestare nobis petentibus: hoc est propter nostram utilitatez: vt scilicet: fiducia quanda accipiamus recurrendi ad deum: et ut re cognoscamus eū eē bonoz nostroz auctorē. Vñ Chryso. dicit cōsidera quāta est tibi cōcessa felicitas quanta gloria attributa oīonib⁹ fabulari cū deo: cū christo miscere colloquia: optare quod velis: quod desideras postulare.

Ad tertium sic pcedit. Vñ q̄ oīo n̄ sit actus religionis. religio. n. cū sit ps in/ sticie est in nolūtate sicut in subo. sed oīo p̄inet ad partes intellectiua: vt ex supradictis p̄. ergo oīo nō videt eē act⁹ religionis: sed doni intellectus p̄ quod mēs ascēdit i deum.

¶ Actus patrie cadit sub necessitate p̄cepti: s; oīo n̄ videt cadere sub necessitate p̄cepti: sed ex mera volūtate p̄cedere: cū nihil aliud sit q̄ volitoz petitiō. ergo oīo non videtur eē religiōis act⁹. **¶** Ad religiōnē p̄tinere videtur vt q̄s diuine n̄e cultū ceremoniāq; affert. s; oīo nō videt aliqd deo afferre: s; magis aliqd obtinēdū ab eo petere. ergo oīo nō est religiōis actus. **¶** S; h̄ e qd dicitur i ps: Dirigat oīo mea sicut incēsum i cōspectu tuo. vbi dicit glo. q̄ in hui⁹ figurā i veteri lege icēsus dicebat offerri i odorē suauē dño. sed hoc p̄tinet ad religiōnē. **¶** oīo e religiōis act⁹. **¶** Rn. ddm q̄ sic supra dictū ē: ad religiōnē p̄p̄ie p̄tinet reuerētiā et honorē deo exhibere. et iō oīa illa p̄ q̄ deo reuerētia exhibet p̄tinēt ad religiōnē. Per oīo nē at hō deo reuerētiā exhibet inq̄stū. s. ei se subijcit et p̄fiteret orādo se eo idigere sicut auctore suoz bonoz. Vñ manifestū ē q̄ oīo e p̄p̄ie religiōis act⁹. **¶** Ad p̄m̄ gō dōz q̄ volūtatis mouet alias potētiās aīe i suū finē: sic supra dem̄ est: et ideo religio q̄ est in voluntate ordinat act⁹ aliaz potētiāz ad dei reuerētiā. iter alias antē potētiās aīe intellectus alioz ē et voluntati p̄p̄inquo: et iō post deuotionē q̄ p̄tinet ad ipsaz volūtate oīo q̄ p̄tinet ad p̄c̄ intellectiua ē p̄ceptiua inter act⁹ religiōis p̄ quā religiō intellectū hoīs mouet i deū. **¶** Ad 2^m ddm q̄ nō solū petere q̄ desideram⁹: s; ē recte aliqd desiderare sub p̄cepto cadit: s; desiderare qdē cadit sub p̄cepto charitatis petere at sub p̄cepto religiōis: qd qdē p̄ceptū ponit Mat. 6. vbi dicit: petite et accipietis. **¶** Ad 3^m dōz q̄ orādo tradit hō mētē suā deo q̄ ei p̄ reuerētiā subijcit et quodā mō p̄ntat: ut p̄ ex auctoritate. Dionysij p̄ns iuducta. et iō sic mēs humana p̄minet exteriorib⁹ et corporalibus membris vel exteriorib⁹ reb⁹ que ad dei seruitiū applicant: ita etiā oratio p̄minet alijs actib⁹ religiōis.

Ad quartū sic pcedit. Videt q̄ solus deus debeat orari. Oīo. n. est act⁹ religiōis: vt dictū ē. sed solus deus ē religione colēdus. ergo sol⁹ de⁹ ē orādus. **¶** Frustra porrigit oīo ad eū q̄ oīo nē nō cognoscit. s; soli⁹ dei ē oīonē cognoscere: tū q; plerūq; oīo magis agit iterio: i actu quē solus de⁹ cognoscit q̄s voce: s; illud qd apls dicit. 1. ad Cor. 14. Ora spū: orabo et mētē. tū ē q; vt Aug. dicit in lib. de cura p̄ mortuis agēda: nesciunt mortui etiā sancti qd agant viui etiā eoz filij. ergo oīo nō ē nisi deo porrigēda. **¶** Si aliqb⁹ scīs oīo nē porrigim⁹: nō est nisi inq̄stū sunt deo cōiuncti: s; qdam in hoc mūdo viuetes vel in purgatorio et exntes: sūt multū deo iuncti p̄ gratiā. ad eos autē nō porrigit oīo. gō nec ad sanctos q̄ sunt in paradiso debemus oīonē porrigere.

¶ S; h̄ est qd dī Job. 5. Uoca si ē q̄ tibi respōdeat: et ad aliqū scōz p̄uerrere. **¶** Rn. ddm q̄ oīo porrigit alicui duplr. Vno mō q̄si per ipsaz iplēda. Alio mō sicut p̄ ipm̄ iplēda. p̄ qdē mō soli deo oīonē porrigim⁹: q; omnes oīones n̄e ordinari debent ad grām et gloriā p̄sequendā q̄ solus ds dat s; illud ps: Gratia et gloria dabit dñs. S; scdo mō oīones porrigim⁹ sanctis angelis et hoīb⁹: nō vt p̄ eos ds nostras petitiōes cognoscat: s; ut eoz p̄cib⁹ et meritis oīones n̄e sortiant effectuz. Et iō dicit Apoca. 8. q̄ ascendit fum⁹ incensoz de oīonib⁹ sanctoz de manu angeli corā deo. Et hoc etiā p̄ ex ipso mō quo ecclia vtit i orādo. nā a sancta trinitate petim⁹ ut n̄i misereat ab alijs auctoz scīs q̄buscunq; petim⁹ ut orient p̄ nobis. **¶** Ad p̄m̄ gō dicendū q̄ isti soli ipendim⁹ orādo religiōis cultū a quo

querim⁹ obtinere qd oram⁹: q; i hoc p̄testamur eē bono rū nostroz auctoz: nō at eis quos regim⁹. s. interpellato res nostros apud deū. **¶** Ad 2^m dōz q̄ mortui ea q̄ i hoc mundo agunt cōsiderata eoz nāli cōditione non cognoscunt et p̄cipue interiores motus cordis: s; beatis vt Bre go. dicit in. 12. moral. in verbo manifestat illud qd decet eos cognoscere de eis q̄ circa nos agunt: etiam q̄stū ad interiores mot⁹ cordis: maxime aut excellētiā eoz decet vt cognoscat petitiōes ad eos factas: vel voce vel corde et iō petitiōes quas ad eos dirigimus: deo manifestate cognoscunt. **¶** Ad 3^m dōz q̄ illi qui sunt in hoc mūdo aut in purgatorio nōdū fruunt visione vbi ut possint cognoscere ea que nos cogitam⁹ vel dicim⁹. et iō eoz suffragia n̄ iplora: mus orando: sed a viuis petimus colloquēdo.

Ad quintū sic pcedit. Videt q̄ in oratione nihil determinate a deo petere de beamus: quia vt Damas. dicit: Oratio est petitiō decentiū a deo. vñ inefficax est oīo per quā petit id qd nō expedit: s; illud Jaco. 4. Petitis et n̄ accipitis eo q̄ male petatis s; sic dicit Ro. 8. Et qd orem⁹ sicut oportet nescim⁹ gō nō debem⁹ aliqd orādo determinate petere. **¶** Q̄nī cūq; aliqd determinate ab alio petit nitit voluntatē ipsi⁹ inclinare ad faciēdū id qd ipse vult: nō aut ad hoc tēdere debem⁹ vt deus velit qd nos uolum⁹. s; magis ut nos velit qd ipse vult: ut dicit glo. sup illud ps: Exultate iustī i dño. gō nō debem⁹ aliqd determinatū a deo in orōne petere. **¶** Mala a deo petēda nō sunt ad bona aut deus nos iuitat. frustra aut ab aliquo petit ad qd accipiēdū iuitat. gō nō ē determinate aliqd a deo in orōne petendum. **¶** S; h̄ e qd dñs Mat. 6. et Luc. 9. docuit discipulos determinate petere ea que cōtinent in petitiōibus orōnis dñice. **¶** Rn. ddm q̄ sic maximus Valerius refert: Socrates nihil vltra petendū a dijs imortalib⁹ arbitrabatur q̄s vt bona tribuerēt: q; hī demū scirēt qd vnicuiq; eēt vtile: nos aut plerūq; id uotis experim⁹ qd n̄ ipe trasse melius foret. Que qdē suā aliq̄liter vā e q̄stū ad illa q̄ possūt malū euentū h̄e: q̄b⁹ etiā hō pōt male et bñ vti sicut diuitie q̄ ut ibidē dī multis exitio fuere. honores et qui q̄s plures pessim dederunt. regna quoz exitus sepe miserabiles cerant: splendida pingia q̄ nōnūq; fundit⁹ domos euerunt. Sunt tñ qdam bona q̄bus hō male uti non pōt q̄. s. maluz euentū h̄e non p̄sit. hec at sunt q̄bus bñficamur: et q̄bus bñtudines mereamur: q̄ qdes sancti orando absolute petūt: s; illud. Oñde faciē tuā et salui erim⁹. Et iter. Deduc me in semita mandatorū tuorum. **¶** Ad p̄m̄ gō dōz q̄ licet hō ex se scire nō possit qd orare debeat: spūs tñ ut ibi dē dī in hoc adiunat iñm̄itātē n̄az q̄ i spirāda nobis scā desideria recte postulare nos facit. Vñ dñs dicit Joan. 4. q̄ veros adoratores adorare op̄z in spū et veritate. **¶** Ad 2^m ddm q̄ cū orādo petim⁹ aliq̄ q̄ p̄tinēt ad nostrā salutē: p̄formam⁹ volūtate n̄am volūtati dei de q̄ dī. 1. ad Thī mo. 2. q̄ vult oēs hoīes saluos fieri. **¶** Ad 2^m ddm q̄ sic ad bona ds nos iuitat: q̄ ad ea nō passib⁹ corpis s; pijs de fiderijs et deuotis orationibus accedamus.

Ad sextū sic proceditur. Videtur q̄ homo non debeat temporalia petere a deo orando. Que enim orando petimus querimus. sed temporalia non debemus querere: dicitur. n. Mat. 6. Idamū q̄ rite regnū dei et iusticiā eius: et hec oīa adijciēt vobis. s. temporalia. que non querēda dicit: sed adijciēda questis. ergo temporalia non sunt in orōne a deo petenda. **¶** Nullus petit nisi ea de quibus est sollicitus. sed de temporalibus sollicitudinē habere non possumus: s; q̄ dicitur Mat. 6. Nolite solliciti esse anime vestre. quid manducetis. gō tpalia petē nō debem⁹ orādo. **¶** Per orōnē nostraz mens d̄z eleuari in deū. sed petēdo tpalia descendit ad ea que infra se sūt: h̄ id qd apls dicebat. 2. ad Cor. 4. Nō p̄tēplam⁹ nobis q̄ vident. s; q̄ non vident. q̄. n. vident tpalia sunt: que aut nō vident eterna. gō nō debet hō tpalia i orōne a deo petere. **¶** Nōdō non d̄z petere a deo nisi bona et utilia. s; q̄sq; tpalia habita sunt nocua nō solū spūali: s; etiā tpali. ergo nō sunt i orōne a deo petē

da. S3 h̄ est qd̄ d̄i puerb. 30. Tribue m̄i victuū meo ne-
cessaria. **C** R̄n̄o d̄m̄: q̄ sicut Aug. dicit ad Probā de ado-
rando deū: hoc licet orare qd̄ licet desiderare: tp̄alia autē
licet desiderare: nō qd̄ p̄ncipali: vt in eis finē cōstitui: s̄
sed sicut quedā adimicula qb̄ adiuuamur ad tendēdū in
b̄titudinē inq̄stū. s̄ p̄ ea vita corp̄alis sustētat: et q̄tum nob̄
organice deseruiūt ad act̄ virtutū: vt etiā p̄bus dicit in p̄o
et̄bi. et iō p̄o tp̄alib̄ licet orare. Et hoc est qd̄ Aug. dicit ad
Probā q̄ sufficiētā vite nō idēceter vult: q̄sq̄ eā vult et n̄
amplius. q̄ qd̄ nō appetit p̄p̄ seipsā: sed p̄ salutē corpo-
ris et cōgruētē habitū p̄sone hoīs: vt nō sit icōueniens eis
cū q̄bus vinēdū ē. Ista ergo cū habent vt teneant. cū nō
habent vt habeant orādū ē. **C** Ad p̄m̄ ḡo d̄m̄: q̄ tp̄alia n̄
sūt q̄rēda p̄ncipali: s̄ sc̄dario. vñ Aug. dicit in lib. de s̄mo
ne d̄ni in mōte. Cū dixit illud. p̄o q̄rendū ē. s̄. regnū dei: s̄
gnificauit q̄: hoc. s̄. tp̄ale bonū posteri q̄rendū ē nō tēpo-
re: sed dignitate: illud tanq̄ bonū nostrū: hoc tanq̄ neces-
sariū nostrū. **C** Ad 2^m d̄m̄: q̄ nō q̄libet sollicitudo rerū
tp̄aliū ē. phibita: sed sup̄flua et inordinata: vt sup̄a habitū
est. **C** Ad 3^m d̄m̄: q̄ q̄n̄ mēs nostra itēdit tēporalib̄ reb̄
vt in eis q̄scat: remanet in eis depressa: sed q̄n̄ itēdit eis ī
ordine ad beatitudinē cōsequendā: non ab eis deprimitur
sed magis eleuatur sursum. **C** Ad 4^m dicendū: q̄ ex quo
nō petimus tēporalia tanq̄ p̄ncipaliter quesita: sed in or-
dine ad aliud eo tenore a deo petim̄ ipsa: vt nobis conce-
dant s̄m̄ q̄ expediunt ad salutē.

Ad septimū sic p̄cedit. **V**idet q̄ nō debeat
mus p̄ alijs orare. In orādo. n. sequi debemus formā quā d̄ns tradidit: sed ī orōne d̄nica
petitiones p̄ nobis facim̄: nō p̄o alijs dicētes: panē n̄m
quotidianū da nobis hodie: et c. ergo nō debem̄ p̄ alijs ora-
re. **C** P̄. Ad hoc orō sit vt exaudiat. s̄ vna de cōditōib̄
q̄ requirunt ad hoc q̄ orō sit exaudibilis ē: vt alijs orat. p̄
seipso: vñ sup̄ illd̄ Joā. 16. Sigd̄ p̄teritis patrē meū ī no-
mine meo dabit vobis. Aug. dicit: Exaudiunt oēs p̄ seip̄s
nō at̄ p̄ oib̄. vñ nō simplr̄ dictū ē dabit: sed dabit vobis.
ḡo vñ q̄ nō debem̄ p̄ alijs orare: s̄ solū p̄ nobis. **C** P̄. p̄
alijs si sint malī. phibemur orare: s̄m̄ illud Iherē. 7. Tu
ergo noli orare p̄ ppl̄d̄ hoc et nō obsistas mihi: q̄ nō ex-
audiā te: p̄ bonis at̄ nō oīs orare: q̄ ipsi p̄ seip̄s orantes
exaudiunt. ḡo videt q̄ nō debeamus p̄ alijs orare. **C** S3
h̄ ē qd̄ d̄i Jaco. 5. Orate p̄ inimicē vt saluemini. **C** R̄n̄o.
d̄m̄: q̄ sicut d̄m̄ ē. illd̄ debem̄ orādo petere qd̄ debe-
m̄ d̄siderare. d̄siderare aut̄ debem̄ bona nō solū nobis:
s̄ et alijs. hoc. n. p̄tinet ad rōnē dilectōis quā p̄mis de-
bemus ip̄cedere vt ex sup̄radictis p̄s. et iō charitas hoc re-
grit vt p̄ alijs orem̄. **V**ñ Lbr̄yso. dicit sup̄ Mat. P̄o se
orare necessitas cogit: p̄ altero at̄ charitas fraternitatis hor-
tat. Dulcior at̄ ante deū ē orō: nō quā necessitas trāsmi-
tit: sed quā charitas fraternitatis cōmēdat. **C** Ad p̄m̄ ergo
d̄m̄: q̄ sicut Lyprianus dicit ī lib. de orōne d̄nica: iō nō d̄i
cimur p̄ me: sed n̄: nec da mihi: s̄ da nobis: q̄ vnitatis
maḡ noluit p̄uatiz̄ p̄cem fieri: vt. s̄. q̄s p̄ se t̄m̄ p̄cet. vñ
enī orare p̄ oib̄ voluit: q̄m̄ ī vno oēs ip̄e portauit. **C** Ad
2^m d̄m̄: q̄ p̄ se orare ponit p̄ditio orōnis: nō qd̄ necē-
saria ad effectū merēdi sed sicut necessaria ad indeficiētā ī
petrādī: p̄tingit. n. q̄sq̄ q̄ orō p̄ alio facta nō ip̄etrat: etiā
si fiat pie et p̄seuerāter. et de p̄tinetib̄ ad salutē p̄p̄ impedi-
mētū qd̄ est ex parte eius p̄o quo orat: s̄m̄ illud Iherē.
15. Si steterint Moyses et Samuel corā me nō ē aīa mea
ad populū istū: nihilominus tamē orō meritoria erit orāti
q̄ ex charitate orat: s̄m̄ illd̄ ps̄. Orō mea in sinu meo con-
uertet. glo. p̄ma. et si nō eis p̄sit: ego t̄m̄ nō sum frustratus
mea mercede. **C** Ad 3^m d̄m̄: q̄ et p̄ peccatorib̄ orandū
ē vt cōuertant: et p̄ iustis vt p̄seuerēt et p̄ficiant orātes: t̄m̄
nō p̄ oib̄ peccatorib̄ exaudiunt: sed p̄ q̄busdā. exaudiā-
tur. n. p̄ predestinatis: nō at̄ p̄ p̄cis ad mortē: sicut et cor-
rectio q̄ fratres corrigimus effectū h̄s ī predestinatis non
ī reprobatis: s̄m̄ illud Ecclesiastes. 7. Nemo potest corri-
gere quē deus despererit. Et iō d̄i. 1. Joan. 5. Qui scit fra-
trem suū peccare peccato nō ad mortem petat: et dabit ei
vita peccanti peccatū nō ad mortē. sed sicut nulli q̄s diu vi-

nū hic: subtrahēdū ē correctōis beneficiū: q̄ nō possum̄
p̄destinatos distinguere a reprobatis: vt Aug. dicit in lib.
de correctōe et gratia. ita et nulli ē denegandū oratiōis suf-
fragiū. **I**deo iustis etiā est orandū triplici rōe. p̄mo qd̄m
q̄ multoz̄ p̄ces facilius exaudiunt. **V**ñ sup̄ illud Ro. 15.
Adiuuetis me in orōnibus vestris: dicit glo. **V**ñ rogat apl̄s
apud minores p̄ se orare. multi. n. minimi dū cōgregant̄
vnanimes sūt magni et multoz̄ p̄ces ip̄ole ē q̄ nō ip̄etrēt
illd̄. s̄. qd̄ ē ip̄etrabile. 2° vt ex multis gr̄a agat deo d̄ be-
nificiis q̄ p̄ferunt iustis: q̄ et in vtilitatē multoz̄ vergūt: vt
p̄s per apl̄m. 2. ad Cor. p̄o. 3° vt maiores nō sup̄biāt dū
cōsiderant se minoz̄ suffragiis idigere.

Ad octauū sic p̄cedit. **V**ñ q̄ nō debeamus
p̄ inimicis orare: q̄ vt d̄i Ro. 15.
Quęcūq̄ scripta sūt: ad nostrā doctrinā scripta sūt: s̄: in sa-
cra scriptura iducunt̄ multe ip̄recatiōes h̄ inimicos: d̄i. n.
ī ps̄. Erubescant et p̄turbētur oēs inimici mei: cōuertant̄
et erubescāt valde velociter. ḡo et nos debemus orare h̄ ini-
micos n̄ros magis q̄ p̄ eis. **C** P̄. vindicare de inimicis: in
malū inimicōz̄ cedit: sed sc̄i vindictā de inimicis petūt: s̄m̄
illud. Apoca. 6. **V**sq̄ quo nō vindicas sanguinē n̄m de his
q̄ habitant ī terra: vñ et de vindicta ip̄ioz̄ letant: s̄m̄ illud
ps̄. **L**etabit iustus cū viderit vindictā. ḡo nō est orādū p̄
inimicis: sed magis cōtra eos. **C** P̄. Op̄atio hoīs et eius
orō nō debent eē h̄ria. sed hoīs q̄sq̄ licite ip̄ugnant inimi-
cos: aliogn̄ oīa bella eēt illicita: qd̄ ē h̄ sup̄radicta ḡo non
debemus orare p̄ inimicis. **C** Sed h̄ ē qd̄ d̄i Mat. 5. ora-
te p̄ p̄sequentib̄ et calūnantib̄ vos. **C** R̄n̄o. d̄m̄: q̄ ora-
re p̄ alio charitatis ē: sic d̄m̄ est. **V**ñ eodē modo quo te-
nemur diligere inimicos tenemur p̄ inimicis orare. Qua-
liter aut̄ teneamur diligere supra b̄tū ē in tracta-
tu de charitate: vt. s̄. in eis diligamus nām nō culpā et q̄
diligere inimicos in generali ē in p̄cepto: in sp̄ali aut̄ nō est
ī p̄cepto nisi s̄m̄ p̄parationē animi: vt. s̄. h̄o eēt paratus et
sp̄aliter inimicū diligere et eū iuuare in necessitatis articulo
vel si veniā peteret: sed in sp̄ali absolute inimicos diligere
et eos iuuare p̄fectionis ē: et s̄m̄ necessitatis ē: vt in cōibus
n̄ris orōnibus quas p̄ alijs facimus inimicos nō excluda-
mus. q̄ aut̄ p̄ eis specialiter oremus p̄fectionis est: nō ne-
cessitatis: nisi ī aliquo casu speciali. **C** Ad p̄m̄ ḡo d̄m̄: q̄ ī
p̄recatiōes que ī sacra scriptura ponunt̄: q̄drupliciter pos-
sunt̄ intelligi. **V**no mō s̄m̄ q̄ p̄phete solent̄ in figura ip̄re-
cantis futura p̄dicere: vt Aug. dicit in li. de sermone d̄ni ī
monte. 2° p̄out quedā tēporalia mala petōrib̄ q̄sq̄ a
deo in correctōne mittant̄. 3° q̄ itelligunt̄ petere nō cō-
tra ip̄sos hoīs: sed cōtra regnū pct̄i: vt. s̄. correctōne ho-
minū peccata destruant̄. 4° cōformando volūtātē suam
diuine iustitie circa dānationem p̄fenerantiū ī pct̄o. **C** Ad
2^m d̄m̄. q̄ sicut in eodē lib. Aug. dicit. **V**indicta martyz̄
ē vt euertatur regnū pct̄i: quo regnante tanta p̄pelli sunt.
Vel sicut dicitur in lib. de q̄stionibus veteris et noui testa-
menti: postulant se vindicari non voce sed rōne: sicut san-
guis Abel clamauit de terra: **L**etant̄ aut̄ de vindicta non
p̄p̄ eā: sed p̄p̄ diuinā iusticiam. **C** Ad 3^m d̄m̄: q̄ licitum
est ip̄ugnare inimicos vt cōpescantur a pct̄is: qd̄ cedit in
bonum eoz̄um et alioz̄um. et sic etiam licet orando petere
aliqua temporalia mala inimicōrum vt corrigantur: et sic
orō et operatio non erunt contraria.

Ad nonum sic p̄cedit. **V**idet q̄ icōuenienter
septē petitiōes orōnis d̄nice assi-
gnētur. **V**ñ enī est petere illud qd̄ semp̄ est sc̄m̄: s̄ no-
mē dei semp̄ est sc̄m̄: s̄m̄ illud Luc. p̄o. **N**omen sanctum
eius. **R**egnū etiam eius est sempiternū: s̄m̄ illud ps̄. **R**e-
gnum tuū d̄ne regnū oīum seculoz̄. voluntas aut̄ dei sem-
per implet: s̄m̄ illud Isa. 46. **O**is voluntas mea fiet. va-
num ergo est petere q̄ nomen dei sanctificetur: q̄ regnū
eius adueniat: et q̄ voluntas eius fiat. **C** P̄. **I**ps̄us est re-
cedere a malo q̄ p̄sequi bonū. icōuenienter ergo viden-
tur p̄ordinari petitiones q̄ p̄tinent ad consequēdum bonū
petitionib̄ que p̄tinet ad amotionē mali. **C** P̄. **A**d hoc
aliqud̄ petitur vt donec: s̄ p̄cipuum donū dei ē sp̄s sc̄s et
ea q̄ nobis per ipsū dantur. ergo videtur icōuenienter p̄e-

poni petitiones cum non rüdeat donis spūs sancti. **C. P.** Scdm Lucas in oratione dñica ponunt solum quinq; petitiones: vt p3 Lucas. xi. sup̄stñū ergo fuit s̄m Matt. septē petitiones ponunt. **C. P.** Inuanū vñ captare beniuolētā ei⁹ q; beniuolentia sua nos p̄uenit. sed de⁹ sua beniuolētā nos p̄uenit: q; ipse p̄or: dilexit nos: vt dñ. i. Joā. 4. sup̄stñe ergo p̄mittit petitionibus: pater n̄r q; es in celis: qd̄ videtur ad beniuolētā captādā p̄tinere. **C. S.** in h̄r̄um sufficit auctoritas xp̄i orōne instituentis. **C. R. n̄. d̄m:** q; orō dom̄nica p̄fectissima ē: q; sicut Aug. dicit ad p̄robā. Si recte et p̄gruenter oramus nihil aliud dicere possum⁹ q̄ qd̄ in ista orōne dñica positū est: q; n. orō est quodāmodo desiderij n̄ri interpret̄ apud deum: illa recte solum orando petimus: q; recte d̄siderare valemus. In orōne autē dñica nō solum petunt oīa que recte d̄siderare possumus: sed etiā eo ordine quo d̄siderāda sunt: vt sic hec oratio nō solum instruat postulare: sed et sit isomatiua ton⁹ n̄ri affect⁹. **Ma-** nifestū ē autē q; p̄ cadit i d̄siderio n̄ro finis: deinde ea que sūt ad finē. finis at n̄r de⁹ est i que n̄r affect⁹ tēdit dupliciter. Vno quidē mō prout volum⁹ gloriā d̄i. Alio⁹ s̄m q; volum⁹ frui gloria eius. quoz p̄mum p̄tinet ad dilectionē d̄i q; dum in seipso diligim⁹. scdm vero p̄tinet ad dilectionē qua diligim⁹ nos in d̄o. Et iō p̄ma petitio ponit: sanctificet nomē tuū: p̄ quā petim⁹ gloriā d̄o. scda vero ponitur: adiciat regnū tuū: per quā petim⁹ ad gloriā regni ei⁹ p̄uenire. Ad finē at̄ p̄dictū nos ordinat aliqd̄ dupl̄r. vno⁹ per se. alio⁹ p̄ accidēs. **Per se** qd̄ bonum qd̄ est vtile i finē. Est autē aliqd̄ vtile in finē b̄titudinis dupl̄r. vno⁹ directe et p̄ncipaliter s̄; meritū quo b̄titudinē meremur d̄o obediedo. et q̄ntum ad hoc ponit: fiat voluntas tua sic in celo et in terra. Alio modo instrumētāl̄r et q̄si coadiuñās nos ad merendum. et ad hoc p̄tinet qd̄ dñ: panē nostr̄ quotidianum da nobis hodie. siue hoc intelligat̄ de pane sacramētali: cuius quotidianus vsus proficit hoī. in quo et̄ intelligitur oīa alia sacramēta: siue etiā intelligat̄ de pane corp̄oral̄i: vt p̄ panē intelligat̄ oīs sufficientia vict⁹ sicut dicit Aug. ad p̄robā: **Q;** et eucharistia est p̄cipuū sac̄m: et panis est p̄cipuus cib⁹. **Vñ** et in euāgelio Matt. scriptum est sup̄ substantiāle. i. p̄cipuū: vt **Id̄**iero. exponit. **Per** acc̄s at̄ ordinatur in b̄titudinem p̄ remotionē prohibentis. Tria autē sunt q; nos ad b̄titudinem prohibent. p̄o qd̄em pctm̄ qd̄ directe excludit. a regno: s̄m illud. i. ad Cor. 6. Neq; seruicarij neq; idolis seruientes: et c. regnum dei possidebūt: et ad hoc p̄tinet qd̄ dicit. dimitte nobis debita n̄ra. 2o. it̄tatio que nos ipedit ab obf̄nantia diuine voluntatis. et ad hoc p̄tinet qd̄ dñ: et ne nos iducas in tentationem: per qd̄ non petim⁹ vt non tentemur: sed vt a tentatione non viciemur: qd̄ est i tentatione iducit. 3o penalitas p̄sens q; impedit sufficientiā vite: et q̄ntus ad hoc dñ libera nos a malo **Ad p̄m** ergo d̄m: q; sicut Aug. dicit i lib. de sermone dñi in monte. cum dicim⁹: sanctificet nomē tuū: nō hoc petis quasi non sit sanctus nomē d̄i: sed vt sanctū ab hoībus habeat. qd̄ p̄tinet ad dei gloriā in hoīb⁹ propagādā. **Q;** at̄ dñ: adueniat regnum tuū: non ita dicitur est q̄si de⁹ nunc non regnet: sed sic Aug. dicit ad p̄robā: Desideriū nostruz ad illud regnuz excitam⁹: vt illud nobis viciat atq; in eo regnem⁹. **Q;** at̄ dñ: fiat voluntas tua: recte intelligit: vt obediat̄ p̄ceptis tuis sicut in celo et in terra. i. sicut ab angelis: ita ab hoīb⁹. vñ he tres petitiones p̄fecte complebūtur in vita futura. alie vero quattuor: p̄tinent ad necessitatē vite p̄sentis: sicut Aug. dicit in enchiridion. **Ad 2m** d̄m: q; cu⁹ orō sit interpret̄ d̄siderij: ordo petitionuz non r̄ndet ordini executionis: sed ordini desiderij siue itentionis i quo p̄rius est finis q̄ ea q; sunt ad finem. et p̄secutio boni q̄ remotio mali. **Ad 3m** d̄m: q; Aug. i libro de sermone dom̄ini in monte: adaptat septē petitiones donis et beatitudinib⁹ dicens. Si timor: dei est quo beati sunt pauperes spiritu: petam⁹ vt sanctificet nomē dei in hominib⁹ timore casto. Si pietas est qua beati sunt mites: petam⁹ vt veniat regnuz ei⁹ vt mitescam⁹ nec ei resistamus. Si scia est qua beati sunt qui lugent: orem⁹ vt fiat voluntas ei⁹. et sic non lugebim⁹. Si fortitudo ē qua b̄i sunt q; esuriunt: ore

mus vt panis noster quotidianus det nobis. Si p̄siliū est quo b̄i sunt misericordes: debita dimittam⁹ vt nobis n̄ra dimittant. Si intellect⁹ est quo beati sunt mundo corde: orem⁹ ne habeamus duplex cor: temporalia sectando de quibus tentationes sunt in nobis. Si sapia ē q; b̄i sunt pacifici: qm̄ filij dei vocabunt: orem⁹ vt liberemur a malo: ipsa enī liberatio liberos nos faciet filios dei. **Ad 4m** d̄m: q; sic Aug. dicit i enchiridion Lucas in orōne dñica petitiones nō septē sed quinq; cōplexus ē: ostendens. n. tertiam petitionē duaz p̄missaz esse quodāmodo repetitionē: p̄mittendo eā magis facit itelligi: q; .s. ad hoc p̄cipue voluntas dei tendit vt eius sanctitates cognoscam⁹ vt cu⁹ ip̄o regnem⁹ qd̄ etiā Matt. i. vltimo posuit: libera nos a malo. Lucas nō posuit: vt sciat vnusq;sq; i eo se liberari a malo q; non infertur in tentationem. **Ad quintū.** d̄m: q; orō non porrigit deo vt ipsum flectam⁹: sed vt in nobis ip̄is fiducia excitem⁹ postulandi. que qd̄em p̄cipue excitat i nobis p̄siderando eius charitates ad nos q; bonum nostruz vult. et ideo dicimus pater n̄r: et eius excellentiā qua p̄t et iō dicimus qui es in celis.

Ad decimum Sic p̄cedit. **Vñ** q; orare nō sit propriuz rōnalis creature eiusdē. n. vñ esse petere et accipere: sed accipere conuenit et p̄sonis increatis. s. filio et spiritui sancto. ergo et eis p̄uenit: orare. naz et filius dicit Joan. 14. Ego rogabo patres meos. Et de spiritu sancto dicit apl̄s. Spūs postulat p̄o nobis. **C. P.** Angeli sunt supra rōnales creaturas cū sint intellectuales sube. sed ad angelos p̄tinet orare: vnde in ps̄ dicit. Adorate eū omnes angeli eius. ḡo orare non est propriuz rōnalis creature. **C. P.** Eiusdem est orare cuius ē inuocare deum: qd̄ p̄cipue fit orando: sed brutis aīalib⁹ cōuenit inuocare deuz: s̄m illud ps̄. Dñi dat iumentis escam ip̄oz: et pullis cornoz innocantibus euz: ergo orare non est propriuz rōnalis creature. **C. S.** contra. Orare est actus rōnis: vt supra habit⁹ est. sed rōnalis creatura a rōne dicit. ergo orare est propriū rationalis creature. **C. R. n̄. d̄m:** q; sicut ex sup̄radictis p̄s: orō est actus rōnis p̄ que aliquis superiorē deprecatur: sicut ip̄erius est actus superior quo inferio: ad aliquid ordinatur. Illi. n. proprie cōpetit orare cui cōuenit rōnem habere: et superiorē quem d̄precare possit: diuinis autē p̄sonis nihil ē superius. bruta autē aīalia non h̄nt rōnē: unde neq; diuinis p̄sonis neq; brutis aīalibus p̄uenit orare: s̄; propriuz est rōnalis creature. **Ad p̄m** ergo d̄m: q; diuinis p̄sonis p̄uenit accipere p̄ naz orare aut est accipientis p̄ gratiaz. dicit autē filius rogare vel orare s̄m nām assumptā. s. humanā non s̄m diuinā. spūs at̄ scūs dñ postulare: quia postulantes nos facit. **Ad 2m** d̄m: q; intellectus et rō nō sunt in nobis diuerse potentie vt in p̄o habitū est. differunt autē s̄m p̄fectū et imp̄fectum et iō q̄nq; intellectuales creature q; sunt angeli distinguunt a rōnalibus: q̄nq; aut sub rōnalibus: cōprehendunt. et h̄o mō dicit orō esse propriū rōnalis creature. **Ad 3m** d̄m: q; pulli cornoz dicunt inuocare deū prop̄t nāle desideriū quo oīa suo mō desiderāt conseq̄ bonitatē diuinam: sic etiam bruta aīalia dicunt deo obedire propter nālem inst̄vctū quo a deo mouentur.

Ad undecimum sic p̄cedit. **Vñ** videtur q; scī q; sunt in p̄tia nō orāt pro nobis **Act⁹.** n. alicui⁹ magis est meritorium sibi q̄ alijs s̄; scī q; sunt in p̄tia non merent sibi: nec pro se orāt: q; iam sunt i termino p̄stituti. ergo et neq; pro nobis orāt. **C. P.** Scī p̄fecte suā voluntatē deo p̄formāt vt non velint nisi qd̄ deus vult. sed illd̄ qd̄ d̄s vult semp̄ implet. ergo frustra scī pro nobis orarent. **C. P.** Sicut scī q; sunt in patria: sunt superiores nobis: ita et illi q; sunt in purgatorio: q; iā peccare non possunt. sed illi q; sunt i purgatorio non orāt pro nobis s̄; magis nos pro eis. ergo nec scī q; sunt in p̄tia pro nobis orant. **C. P.** Si scī q; sunt in p̄tia pro nobis orarent: superiorū scōz esset efficacior: orō. non ergo deberet ip̄lorari suffragin⁹ orōnū scōz inferiorū: s̄; soluz superiorū. **C. P.** Aīa p̄etri non ē petrus. si ergo aīe scōz p̄ nobis oraret: quādiu sunt a corp̄e segate nō deberem⁹ interpellare sc̄m pe-

trū ad orādū p nobis s; aīas ei? cui? hriū ecclia fac. nō gō
 sci ad minus aī resurrectionē p nobis orant. Sed ptra
 est qd dicit 2. Mach. vlti. Hic est qui multum orat pro
 populo ⁊ vniuersa sancta ciuitate Hieronias ppheta di.
 CRn°. ddm q sicut Hieronymus dicit. Vigiliū erro:
 fuit q dū viuimus multo pro nobis orare possum? post
 q̄ aut mortui fuerim? nulli? p alio sit exaudiēda oīo: pre/
 fertim cū martyres vltionē sui sanguinis obsecrātes impe/
 trare nequeūt: s; hoc ē oīo fallum: q; cū oīo pro alijs scā
 ex charitate pueniat: vt dictū ē: q̄to scī q sunt i pūa sunt p
 fectionis charitatis: tāto magis orant p viatorib? q oratio/
 nib? iuari possūt: ⁊ q̄to sūt deo cōiunctiores: tāto eorum
 oīones sunt magis efficaces. h; enim hoc diuin? ordo: vt
 ex superior? excellentia in inferiora refudat: sicut ex clara
 te solis in aerē. Un? ⁊ de xpo dī Heb. 7. Accedēs p seme
 tpsū ad deū ad interpellandū p nobis. Et pp hoc Hiero.
 ⁊ Vigilantiū dic. Si apli ⁊ martyres adhuc in corpe con/
 stituti qñ p se adhuc dñt eē solliciti p alijs orant: quāto ma
 gis post coronas victorias ⁊ triūphos. Ad p^m gō ddm
 q scīs q sunt i patria cū sint bñi nihil deest nisi glia corpis p
 q̄ orāt. orant aut p nobis qb? deest bñitudinis vltima pfe/
 ctio: ⁊ eoz oīones hñt efficacā ipetrādī ex pcedētib? eoz
 meritis: ⁊ ex diuina acceptatiōe. Ad 2^m ddm q scī ipe
 trāt illud qd de? vult fieri p oīones eoz: ⁊ hoc petūt qd
 estimāt eoz oīomb? iplendū fm dei voluntatē. Ad 3^m
 ddm q illi q sūt i purgatorio ⁊ si sint superiores nobis pp i/
 peccabilitate: sūt tñ inferiores q̄tū ad penas q̄s patiunt. ⁊
 s; hoc nō sunt in statu orādī: s; magis vt orēt p eis. Ad
 4^m ddm q de? vult inferiora p oīa superiora iuari: ⁊ iō o;
 nō solū superiores: sed et inferiores scōs iplorare: alioquin
 eēt soli? dei mīa iplorāda: cōtingit tñ qñq; q iploratio ipe/
 rioris scī efficacior est: vel q; deuoti? iplorat: vel q; de? vult
 ei? scitatem declarare. Ad qntū ddm q q; scī viuētes
 meruerunt vt p nobis orarēt iō iuocam? eos noib? qbus
 hic vocabant: qbus et nobis magis inotescūt. ⁊ ite; pp si
 dem resurrectionis iinnandam: sicut legitur. Exo. 3. Ego
 sum deus ab: aam.

Ad duodecimū sic pcedit. Uidet q oīo
 nō dbeat eē vocal. Oīo
 n. sic ex dictis p; principalit do porrigit: de? at locutionē
 cordis cognoscat. frustra ergo vocal oīo adhibet. C. P.
 Der oronē mēs hoīs d; in deū ascēdere vt dñi ē: s; vo/
 ces retrahūt hoīs ab ascēsu cōtēplatiōis in deū sic ⁊ alia
 sensibilia. ergo in oīomb? nō est vocab? vtēdū. C. P. Oīo
 d; offerri dō in occulto: fm illd Mat. 6. Tu aut cū orare
 ris intra in cubiculū tuū: ⁊ clauso ostio ora p̄m tuū i ab/
 scōdito: sed p vocē oīo publicat. gō nō oīo d; esse vocal.
 C. S; h est qd d; in ps. Uoce mea ad dñm clamauit: vo/
 ce mea ad dñm dep̄cat? sum. CRn°. ddm q duplex est
 oīo: cōis ⁊ singularis. Cōis qdē oīo est q p ministros ec/
 clie in psona totius fidelis ppli deo offert. ⁊ iō o; q talis
 oīo inotescat toti pplō p q; p̄fert: qd si posset fieri nisi eēt
 vocal. ⁊ iō rōnabilr istitutū est vt mīstri ecclie hñōi oīo/
 nes et alta voce p̄nunciet vt ad notitiā oīz possint pueni/
 re. Oīo vō singularis est q offert a singulari persona cuius
 cumq; sine p se sine p alijs orātis. ⁊ de hñōi oīois necessi/
 tate nō ē q sit vocalis. Adūgit tñ vox tali oīoni triplici rō
 ne. P̄mo qdē ad excitādū iteriorē deuotionē q mēs orā
 tis eleuet in deū: q; p exteriora signa sine vocū sine et ali/
 quozū factorū mouet mēs hoīs fm app̄bēsiōnē: ⁊ p cōse/
 quēs fm affectionē. Un? Aug. dic ad Probā: q vbis ⁊ ali
 is signis ad augendū d̄sideriū sanctū nosipfos acius exci/
 tamus. ⁊ iō in singulari oīone tñ est vocab? ⁊ hñōi signis
 vtēdū q̄tū p̄ficiat ad excitādū iteri? mentē. Si vō mens
 p hoc distrahat vel q̄litercūq; ipeadiat est a talib? cessādū
 qd p̄cipue p̄tingit in his quoz mēs sine hñōi signis ē suf/
 ficienter ad deuotionē parata. Un? ps dicebat. Tibi dixit
 cor: meū: exq̄siuit te facies mea. Et de anna legit p̄ Reg.
 p̄. q loquebat in corde suo. 2° adiungit vocalis oīo qua/
 si ad redditiōnē debuit: vt. s. hō deo seruiat: fm illud totūz
 qd ex deo h; i. nō solū mēte: sed et corpore: qd p̄cipue cō
 petit oīoni fm qd ē satisfactoria. Un? dī Osee vlti. Oēs au/
 fer iniquitatē: ⁊ accipe bonū ⁊ reddem? vltulos labiozūz
 nroz. 3° adiungit vocalis oīo ex quadā redūdātia ab aīa
 in corp? ex vehemēti affectiōe fm illud ps. Letatū est cor
 meū ⁊ exultauit lingua mea. Ad p^m gō d; q vocalis
 oīo nō profert ad hoc q alqd ignotū deo manifestet: s;
 ad hoc q mēs orantis vel alioz excitet in deū. Ad 2^m
 ddm q vba ad aliud p̄nētia distrahūt mētē: ⁊ ipeadiunt
 deuotionē orantis: s; vba significantia aliqd ad deuotionēz
 p̄nētia excitāt mentes: p̄cipue minus deuotas. Ad 3^m
 ddm q sic Libry. dic sup Mat. Eo pposito dñs vetat in
 p̄nētia orare vt a cōnētu videat. vñ orās nihil nouū facere
 d; qd aspiciāt hoīs: vel clamādo: vel pecc? p̄nēdo: vel
 man? expādēdo: nec tñ vt Aug. dic i li. d sermōe dñi i mō
 te videri ab hominibus nephas est: s; ideo hoc agere vt
 ab hominibus uideris.

Ad tertiumdecimum sic pcedit. Uidet q d
 necitate oīonis sit q sit attēta. Df. n. Joā. 4. Spūs ē de?
 ⁊ eos q adorāt eū in spū ⁊ vitate o; adorare: s; oīo nō est
 in spū si nō sit attēta ergo de necessitate oīonis ē q sit attē/
 ta. C. P. O:atio est ascēsus intellect? in deū: s; quādo oīo
 nō ē attēta intellect? nō ascēdit i deū. ergo de necitate oīonis
 est q sit attēta. C. P. De necitate oīonis est q careat oī
 pctō: s; nō est absq; pctō q aliqs orādo euagationē mētis
 patiat: videt. n. deridere deū: sic si alicui hoī loqret ⁊ nō
 attēderet ad ea q; pferret ipse. Un? Basili? dic q diuinum
 auxiliū ē iplorādū nō remisse nec mēte huc vel illuc euagā
 te: eo q talis nō solū nō ipetrabit qd petit: sed etiaz magis
 deū irritabit. ergo de necessitate oīonis videt q sit attēta.
 Sed h ē q et scī viri orādo qñq; euagationē mētis pa/
 tiunt fm illud ps. Cor: meūz derelinqt me. CRn°. ddm
 q qd hec p̄cipue hab; locū in oīone vocali. Circa quā sciē
 duz ē q necessariū dī aliqd duplr. Uno mō per qd meli?
 puenit ad finē: ⁊ sic attētio absolute oīoni necaria ē. Alio
 aliqd dī necessariū sine quo res nō pōt psequi suū effectū.
 Est aut triplex effectus oīonis. P̄mo qdem cōis oībus
 actib? charitate iformatis: qd est mereri. ⁊ ad hunc effectū
 non ex necessitate requirit q attentio assit oīoni p totū. sed
 vis p̄me intētionis q aliqs ad orādūz accedit: reddit totam
 oīonē meritorā: sic in alijs meritorijs actib? accedit. Secū
 dus aut effectus oīonis ē ei p̄p̄i? qd ē ipetrare: ⁊ ad hūc
 etiā effectū sufficit p̄ma intentio quā de? p̄nciplr attēdit. si
 aut p̄ma itētio desit: oīo nec meritoria ē nec ipetratiua. il/
 lam. n. orōem dñs non audit cui ille q orat non intendit: vt
 Greg. dicit. Tertius aut effect? orōnis ē que p̄ntialiter effi
 cit. s. qdā spūalis refectio mētis. ⁊ ad hoc de necessitate re/
 quirīt in orōe attētio. Un? dī. 1. Cor. 14. Si orē ligua: mēs
 mea sine fructu ē. Scādū tñ q triplex ē attētio q oratio
 ni vocali pōt adhiberi. Una qdem q attendit ad verba ne
 aliqs in eis erret. Scda q attendit ad sensum verboz. Ter
 tia. q attendit ad finē orōnis. s. ad deū ⁊ ad rez p qua ora
 tur. q qdem ē maxime necessaria: ⁊ hāc etiā possunt habe
 re idiote. ⁊ qñq; intantū abundat hec itentio qua mēs fer/
 tur in deū: vt etiā oīum alioz mens obliuiscat: sic dic Hdu
 go d scō victore. Ad p^m ergo d; q i spū ⁊ vitate orat
 qui ex institu spūs ad orādū pcedit: etiā si aliqua ifirmi/
 tate mēs postmodū euaget. Ad 2^m d; q mēs humana
 p̄pter ifirmitatē nāe diu stare in alto nō pōt pōdere. n. in
 firmitatis humane deprimē aīa ad inferiora. ⁊ iō contingit
 q qñ mens orātis ascēdit in deū p cōtēplatiōnē: subito eu/
 gat ex qdaz ifirmiitate. Ad 3^m ddm: q siquis ex ppo
 sito in orōne mente euagat: hoc peñ est ⁊ ipeadi oīonis
 fructū. Et h hoc Aug. dicit i regula. P̄salms ⁊ hymnis
 cū oratis deū: hoc verset in corde qd p̄fertur i ore. euaga
 tio vero mentis que fit preter ppositum: orōnis fructum
 non tollit. Unde Basilius dicit. Si vero debilitat? a pctō
 fixe nequis orare: quantuncūq; potes teipsum cohibeas
 ⁊ dens ignoscat: eo q non ex negligentia: sed ex fragilitate
 non potes vt oportet assistere coram deo.

Ad quartumdecimum sic pcedit
 tur. Uidet q oīo nō debeat eē diuturna. Df. n. Mat. 6. O:ā/
 1 iij

de attentione

tes nolite multū loqui. sed oꝛ multū loqui diu orāte: p̄ser-
tim si oꝛo sit vocalis. ergo nō dꝛ esse oꝛo diuturna. **C. 1.**
Oratio est explicatiua desiderij. sed desiderij tanto est san-
ctius quanto magis ad vnum restringitur: s̄m illud ps.
Unam petij a dño hanc requirax vt inhabitē. ergo ꝛ oꝛo
tāto ē deo acceptior: q̄sto ē breuior. **C. 2.** Illicitū v̄ esse q̄
hō transgredit terminos a deo p̄fixos: p̄cipue i his q̄ p̄ti-
nēt ad cultū diuinū: s̄m illud Exo. 19. Cōtestare populū
ne forte velit trāscēdere terminos ad vidēdū dñm ꝛ pere-
at ex eis plurima multitudo. sed a deo p̄fixus ē nobis ter-
minus orādī p̄ institutionē oꝛonis dñice: vt p̄3 dñat. 6. gº n̄
licet ultra rōnē p̄cedere. **C. 3.** s̄ v̄ q̄ cōtinue sit orandū:
q̄ dñs dicit Luc. 8. Opꝛ seimp orare ꝛ nō deficere. Et .i.
ad Thessal. 5. Sine intermissiōe orate. **C. 4.** s̄ dñm: q̄ d
oꝛone duplī loq̄ possumus. Uno mō s̄m seipsā. Alio
mō s̄m cām snā. Cā at oꝛonis ē desiderij charitatis ex q̄
p̄cedere dꝛ oꝛo qd̄ qd̄ i nobis dꝛ eē cōtinuū vel actu vel
virtute. manet. n. virtus hui⁹ desiderij i oĩbus q̄ ex chari-
tate facimus. oĩa at̄ debemus i gliaꝛ dei facere: vt dñ. i.
ad Cor. 10. ꝛ s̄m hoc oꝛo dꝛ eē cōtinua. Un̄ Aug. dicit ad
Iobā. In ipsa fide ꝛ charitate cōtinuato desiderio seimp
oram⁹: sed ipsa oratio s̄m se p̄siderata nō pōt esse assidua:
q̄ opꝛ alijs operib⁹ occupari. Sed sicut Aug. dicit ibideꝛ:
iō p̄ certa iternalla horax ꝛ tēpox et verbis rogamus de-
um: vt illis rez signis nosip̄sos admoneam⁹ q̄tūq; in hoc
desiderio p̄fecerimus nobisip̄sis inotescamus ꝛ ad hoc
agēdū nosip̄sos acrius excitemus. unusq; aut̄ rei q̄ntitas
dꝛ eē p̄portionata fini: sicut q̄ntitas potiois sanitati v̄n ꝛ cō-
ueniēs ē vt oꝛo tātū duret q̄tū ē v̄tile ad excitandū iternō-
ris desiderij feruorē: cū vero hāc mēsurā excedit: ita q̄ si-
ne tedio durare nō possit nō ē v̄terius p̄cedēda. Un̄ Aug.
dicit ad Iobā. Dicunt fratres i egypto crebras qd̄ ha-
bere oꝛones. sed eas tñ breuissimas ꝛ raptim quodā mō
iaculatas: ne illa vigilanter erecta que oranti plurimūz ne-
cessaria ē p̄ p̄ductiones moras enanescat atq; hebetet̄ iten-
tio: ac p̄ hoc et̄ ipsi satis on̄dit hāc it̄ctionē sicut nō esse ob-
ruēdā si p̄durare nō pōt: ita si p̄durauerit nō cito eē rūpē-
dam. Et sicut hoc ē attēdēdū in oꝛone singulari p̄ cōpara-
tionem ad it̄ctionē orātis: ita et̄ i cōi oꝛone p̄ cōparationēz
ad populū deuotionē. **C. 5.** Ad p̄m ergo dñm q̄ sicut Aug.
dicit ad Iobā: Nō ē hoc orare i multiloqo si diuti⁹ orat̄
aliud ē sermo multus aliud diuturnus affectus. Nā ꝛ de
ip̄so dño scriptū ē q̄ p̄noctauerit i orādo: ꝛ q̄ plixius ora-
uerit vt nobis p̄beret exēplūz. Et postea subdit. Absit ab
oratione multa locutio: sed nō desit multa p̄catio si feruēs
p̄seuerat it̄tio. nā multū loq̄ ē i orādo rē necessariā sup̄flu-
is agere v̄bis: plerūq; at̄ hoc negociū plus gemitib⁹ q̄ ser-
monibus agitur. **C. 6.** Ad secundum dñm: q̄ plixitas oratio-
nis nō consistit in hoc q̄ multa petantur: sed in hoc q̄ af-
fect⁹ cōtinuet̄ ad vñū desiderādū. **C. 7.** Ad 3m dñm: q̄ dñs
nō instituit hāc oꝛonē vt bis solis verbis vti debeam⁹ i orā-
do: sed q̄ ad hec sola ipetrāda dꝛ tēdere n̄re oꝛonis it̄tio
q̄litercūq; ea p̄feram⁹: vel cogitem⁹. **C. 8.** Ad 4m dñm q̄
aliq; p̄tinue orat̄ vel p̄ p̄tinuitatē desiderij: vt dñm ē: vel
quia nō intermittit qn̄ t̄pibus statutis orat̄: vel p̄ effectūz:
sue i ip̄so orāte q̄ et̄ post oꝛonē remanet magis deuot⁹ si-
ue et̄ i alio: puta cū aliq; suis beneficijs p̄uocat aliū ut pro
se orat̄: etiā quādo ip̄se ab orando cessat ꝛ quiescit.

Ad quintūdecimū sic p̄cedit. Un̄ q̄
oꝛo nō sit merito-
ria. Oē. n. meritū p̄cedit a grā: sed oꝛo p̄cedit grām: q̄ et̄
ipsa grā p̄ oꝛonē ipetrat̄: s̄m illud Luc. 11. Pater noster
de celo dabit sp̄m bonū petentib⁹ se. ergo oꝛo nō ē actus
meritorius. **C. 9.** Si oꝛo aliq̄ meret̄ maxie v̄ mereri
illud qd̄ orādo petit̄. sed hoc nō seimp meret̄: q̄ multo-
tiens et̄ scōꝛ oꝛones nō exaudim⁹: sicut Iohannes nō ē ex-
auditus petēs a se remoueri stimulū carnis. ergo oꝛo nō ē
actus meritorius. **C. 10.** Oꝛo p̄cipue fidei initē: s̄m illud
Jaco. pº. Postulet at̄ i fide nihil hesitās. fides at̄ nō sufficit
ad merēdū: vt p̄3 i his q̄ hñt fidē iformē. ergo oꝛo non est
actus meritorius. **C. 11.** Sed s̄ est qd̄ sup̄ illud ps. Oꝛo mea
i sinu meo cōuertet̄: dicit glo. Et si eis nō p̄fuit: ego tñ nō

sū mea mercede frustrat⁹: merces at̄ nō debet nisi meri-
to. ergo oꝛo hꝛ rōnē meriti. **C. 12.** s̄ dñm q̄ sicut dicitū ē.
oꝛo p̄ter effectū sp̄ialis p̄solatiois quā p̄nalī affert: du-
plicē hꝛ v̄tutē respectu futuri effectus. s̄. v̄tutes merendi:
ꝛ v̄tutē ipetrādi oꝛo at̄ sicut ꝛ q̄libet alius actus v̄tutis hꝛ
efficaciā merēdi i q̄sū p̄cedit ex radice charitatis: cuius p̄-
p̄riū obiectū ē bonū eternū cuius fruitionē meremur: p̄ce-
dit tñ oꝛo a charitate mediante religione cui⁹ ē act⁹ oꝛo vt
dicitū ē: cōcomitātib⁹ et̄ q̄busdā alijs v̄tutis q̄ ad bonita-
tē oꝛonis requirūt̄. s̄. hūilitate ꝛ fide. ad religionē. n. p̄tinet
ipsam oꝛonē deo offerre. ad charitatē v̄o p̄tinet desiderij
rei cuius cōplēmtū oꝛo petit̄: fides at̄ ē necessaria ex pte
dei quē oram⁹: vt. s̄. credam⁹ ab eo nos posse obtinere qd̄
petim⁹. humilitas at̄ ē necessaria ex pte ipsius petētis: q̄ su-
am idigētiā recognoscit. ē et̄ deuotio necessaria: sed hº ad
religionē p̄tinet cui⁹ ē p̄mus act⁹ necessarius ad oēs conse-
quētes: vt supra dñm ē. Efficaciā at̄ ipetrādi hꝛ ex grā dei
quē oramus: qui et̄ nos ad orādū iducit. Un̄ Aug. dicit in
li. de verbis dñi. Nō nos hortaret̄ vt peteremus nisi da-
re vellet. Et Lb. yso. dicit. Nūq; oranti bñficia denegat q̄
vt orantes nō deficiāt sua pietate istigat. **C. 13.** Ad p̄m gº dñm
q̄ oꝛo sine grā gratū faciēte meritoria n̄ ē: sicut nec aliquis
alius actus virtuosus: ꝛ tñ et̄ oꝛo q̄ ipetrat grām gratū fa-
ciēte p̄cedit ex aliq̄ grā q̄si ex gratuito dono: q̄ ipsū orare ē
quoddā donū dei: vt Aug. dicit i li. de p̄seuerantia. **C. 14.** Ad
2m dñm: q̄ ad aliud aliq̄ p̄ncipalr respicit meritū oꝛonis
q̄ntitas: q̄ ad id qd̄ petit̄. meritū. n. p̄cipue ordinatur ad bñ-
tudinē. s̄. petitio oꝛonis directe se extēdit q̄ntitas ad aliq̄ alia:
vt ex dictis p̄3. Si gº illud aliud quod petit aliquis p̄ se
ip̄so nō sit ei ad bñtudinē v̄tile nō meret̄ illud. s̄ q̄ntitas hoc
petēdo ꝛ desiderādo: meritū amittit: puta si petat a deo
cōplēmtum alicuius pcti quod ē non pie orare. q̄ntitas ve-
ro non ē necessariū ad salutē: nec manifeste saluti h̄rium: ꝛ
tunc licet orans possit orando mereri vitā eternā: nō tamē
meret̄ illud obtinere qd̄ petit̄. Unde Aug. dicit in li. sn̄iaz
Iob̄osperi. fideliter supplicās deo. p̄ necessitatib⁹ h̄m v̄ite
ꝛ misericorditer audiat ꝛ misericorditer non audiat. qd̄. n.
i h̄mo sit v̄tile magis nouit medicus q̄ egrot⁹. ꝛ p̄p̄ hº
et̄ Paulus non ē exauditus petēs a moueri stimulūz car-
nis: q̄ non expediebat. Si v̄o id qd̄ petit̄ sit v̄tile ad bñtu-
dinē hoīs q̄si p̄tinēs ad ei⁹ salutē: meret̄ illud non solū orā-
do: sed et̄ alia bona opa faciēdo: ꝛ iō idubitatē accipit qd̄
petit̄. s̄. quando dꝛ accipere. quedam. n. non negantur. sed
vt congruo dentur tpe differuntur: vt Aug. dicit sup̄ Jo.
p̄pter hoc dicit Basilus. Ideo quādoq; petis ꝛ non acci-
pis: q̄ p̄perā postulasti vel infideliter: vel leniter: vel non
conferētia tibi: vel destitisti. Quia v̄o homo non p̄t alij me-
reri vitā eternā ex condigno: vt supra dictū ē: ideo p̄ con-
sequēs nec ea q̄ ad meritū p̄tinēt potest aliquādo aliq; ex
condigno alteri mereri: ꝛ propter hoc non seimp ille audi-
tur qui pro alio orat̄: vt supra habitum est. ꝛ ideo ponun-
tur q̄tuor p̄ditiones quibus concurrētibus seimp aliq; im-
petrat quod petit̄: vt. s̄. p̄ se petat: necessaria ad salutē: pie:
ꝛ p̄seueranter. **C. 15.** Ad 3m dñm: q̄ oꝛo initē p̄ncipalr fidei
non quantum ad efficaciam merēdi: quia sic initē p̄ncipalr
liter charitati: s̄ quantum ad efficaciam impetrandi: quia
p̄ fidē h̄t homo notitiam omnipotentie diuine ꝛ miseri-
cordie ex quibus oratio impetrat quod petit̄.

Ad sextūdecimū sic p̄cedit. Un̄ q̄ pec-
catores orādo non ipe-
trēt aliquid a deo. Dñ. n. Joan. 9. Scimus q̄ pctōres nō
audit: qd̄ p̄sonat ei qd̄ dicitur puer. 28. Qui declinat aures
suas ne audiat legē oꝛo eius erit execrabilis. oꝛo autē exe-
crabilis nō ipetrat aliquid a deo. ergo pctōres nō ipetrāt
aliquid a deo. **C. 16.** Iusti ipetrāt a deo illud qd̄ merentur:
vt supra habitū ē: sed pctōres nihil possūt mereri: q̄ gra-
tia carent: et̄ charitate q̄ ē virtus pietatis: vt dicit glo. 2. ad
Thimo. 3. super illud: Iudētes qd̄ sp̄m pietatis: virtutē
aut̄ ei⁹ abnegātes. ꝛ ita nō pie orāt: qd̄ requiritur ad hoc q̄
oratio impetret: vt supra dictum est. ergo peccatores nihil
impetrant orando. **C. 17.** Lb. y. dicit sup̄ dñat. Pater

nō labenter exaudiat orōnes quā filius nō dictauit: sed i orō
ne quā xp̄s dictauit dī. Dimittite nobis debita nra sicut &
nos dimittimus debitorib' nris: qd̄ pctōres nō faciūt. 5°
vel mētiunt hoc dicētes: & sic nō sūt exauditione digni. vī
si nō dicāt: nō exaudiunt: q: for̄mā orādi a xp̄o institutam
nō seruāt. **C**S̄ 3° est qd̄ Aug. dicit sup̄ Joā. Si pctōres
nō exaudiret deus: frustra publicam' dixisset: dñe pp̄m'
esto mihi pctōi. Et Chry. dicit sup̄ Mat. Ois q̄ petit acci
pit. i. siue iustus siue sit pctō. **C**Rn̄^o. dōz: q̄ i pctōre duo
sunt p̄siderāda. s. nā quā diligit deus: & culpa quā odit. Si
ergo pctō: orādo aliqd̄ petit inq̄itn̄z pctō: i. scdm̄ deside
riū pcti. in hoc a deo nō audis ex misericordia: sed qñq; au
dis ad vindictā dñi deus p̄mittit pctōres: adhuc āplius rue
re in pctā deus. n. qdā negat pp̄m̄s: q̄ cōcedit iratus: vt
Aug. dicit orōne vero pctōis ex bono nāe desiderio p̄ce
dētē deus audit: nō qñ ex iusticia: q: pctō: hoc nō meret:
sed ex pura misericordia: obseruatis tñ q̄ttuo: p̄missis p̄di
tionibus: vt. s. p̄ se petat necessaria ad salutē pie & p̄seuerā
ter. **C**Ad p̄m̄ 5° dōm: q̄ sic Aug. dicit sup̄ Joā. Illd̄ ver
bū est ceci adhuc iuncti. i. nōdū p̄fecte illuminati. & iō non
est rariū: q̄uis possit verificari si intelligat de pctōre inq̄itū
est pctō: p̄ quē ē modū orō eius dicit̄ execrabilis. **C**Ad
2^m dōm: q̄ pctō: non pōt pie orare: qñ ei' orō ex habitu
v̄tutis info:met: pōt tñ eius orō eē pia q̄tū ad hoc qd̄ pe
tit aliqd̄ ad pietatē p̄tinens: sic ille q̄ nō h̄z habitū iustitie p̄
aliqd̄ iustū velle: vt ex sup̄radictis p̄z. & q̄uis eius orō nō
sit meritoria pōt tñ eē ipetratina: q: meritū inuitē iustitie:
sed impetratio innitē gratie. **C**Ad 3^m dōm: q̄ sicut d̄c̄n̄
est: orō dñica p̄fertur ex p̄sona cōis totius ecclie. & ideo si
aliq; nolēs dimittere debita p̄ximo: dicat orōnem dñicāz
nō mētiē: q̄uis hoc qd̄ dicit nō sit verū q̄ttum ad suā p̄so
nam: est tñ verū q̄ttūz ad p̄sonā ecclie extra quā est me
rito. & ideo fructu orōnis caret. qñq; tñ aliqui peccatores
parati sunt debitoribus suis dimittere. & ideo ipsi orantes
exaudiunt: s̄m̄ illud Ecc. 28. Reliquie proximo tuo nocē
ti te: & tunc deprecanti tibi peccata soluentur.

Ad decimūseptimū sic p̄cedit. Uide
tur q̄ incōueniē
ter dicant eē orōnis p̄tes: obsecrationes: orōnes: postulatio
nes: & gr̄az actiones. Obsecratio. n. vī eē qd̄az adiuratio:
sed sicut Origenes dicit sup̄ Mat. Nāō oꝝ q̄ vir q̄ vult s̄z
euāgeliiū viuere: adiuret aliū. si. n. inrare nō licet: nec adiu
rare. 5° inconnemēter ponit obsecratio orōnis ps. **C**S̄.
Orō s̄m̄ Damaf. est petitio decētū a deo iconueniēter 5°
orōnes 3̄ postulationes diuidūt. **C**S̄. Gr̄az actiones p̄
tinent ad p̄terita: alia vō ad futura. sed p̄terita sunt p̄ora fu
turis: iconueniēter 5° gr̄az actiōes post alia ponūt. **C**In
3̄m̄ est auctoritas apli. i. ad Thimo. 2. **C**Rn̄^o. dōm: q̄
ad orōnes tria regrit: quoz p̄mū est: vt orās accedat ad
deū quē orat: qd̄ significat noīe orōnis: q: orō est ascensus
intellectus in deū. Secdo regrit petitio q̄ significat noīe
postulatōis siue petitōis vt aliqd̄ p̄ponat determinate: qd̄
qdam noīant pp̄rie postulationē: siue indeterminate: vt cū
q̄s petit inuari a deo: qd̄ noīant supplicationē siue solū fa
ctū narret: s̄m̄ illud Joā. 11. Ecce quē amas ifirmat: qd̄
vocāt insinuationē. Tertio regrit rō ipetrādi qd̄ petit: &
hoc vī ex pte dei vī ex pte petētis. **C**Rn̄^o qd̄ ipetrādi ex p
te dei est eius sc̄itas pp̄ quā petim' exaudiri: s̄m̄ illd̄ Da
niel. 9. Propter temetip̄s iclina deus meus aure tuā. & ad
hoc p̄tinet obsecratio q̄ est p̄ sacra p̄testatio: sic cū dicimus
p̄ naturatē tuā libera nos dñe. rō vō ipetrādi ex pte petē
tis est gr̄az actio: q: de acceptis bñficijs gr̄as agētes me
remur accipe p̄pora: vt in collecta dī. & ideo dīc̄ glo. i. ad
Thimo. 2. q̄ in missa obsecrationes sūt q̄ p̄cedūt p̄seca
tionē in qb' qdā sacra p̄memorant. orōnes sūt i ipa p̄seca
tionē in qua mēs maxime d̄z eleuari in deū. postulationes
āt sunt in sequētibus petitionibus. gr̄az actiones i fine. In
pluribus ē ecclie collectis hec q̄ttuo: p̄nt attendi: sicut in
collecta trinitatis qd̄. dī oīpotens sempiternus deus. p̄tinet
ad orōnes ascēnsū in deū: qd̄ dī: q̄ dedisti famulis tuis &c.
p̄tinet ad gratiaz actionē: qd̄ dicit̄: p̄sta q̄sumus &c. p̄tinet
ad postulationē: qd̄ in fine ponit: p̄ dñm̄ nostrū &c. p̄tinet

ad obsecrationē. In collationibus at̄ patrū dī q̄ obsecra
tio est ip̄loratio p̄ peccatis: oratio cū aliqd̄ deo vouemus:
postulatio cū p̄ alijs petimus: sed p̄mūz melius ē. **C**Ad
p̄mū 5° dōm: q̄ obsecratio non ē adiuratio ad p̄pellendū
qd̄ phibet: sed ad misericordiā imp̄lorandum. **C**Ad 2^m
dōm: q̄ orō cōiter sumpta includit oīa que hic dicuntur:
sed s̄m̄ q̄ contra alia d̄m̄it ip̄orat pp̄rie ascensum in deū
CAd 3^m dōm. q̄ in diuersis p̄terita p̄cedunt futura. sed
aliqd̄ vnū & idē p̄us est futuz q̄ sit p̄teritū. & ideo gr̄aruz
actio de alijs bñficijs p̄cedit postulationē alioz bñficiōz. s̄z
idē bñficiū p̄us postulat. & vltimo cū acceptū fuerit de eo
gr̄e agunt. postulationē at̄ p̄cedit orō p̄ quā accedit ad eū
a quo petimus. orōnem aut̄ p̄cedit obsecratio. q: ex p̄side
ratione diuine bonitatis ad eum audemus accedere.

De exterioribus actibus latrīe. **Q^o lxxxiiij.**

Unde cōsiderādū est de exteri
bus actibus latrīe. Et p^o

de adoratione p̄ quā aliq; snū corpus ad
deū venerādū exhibet. Secdo de illis
actibus q̄bus aliqd̄ d̄ rebus exteriorib'
deō offert. Tertio de actibus q̄bus ea
q̄ deī sunt assumunt. **C**Circa p̄mū q̄

runf tria. p^o vtrū adoratione sit actus latrīe. 2° vtrū adora
tio importet actū interiorē vel exteriorē. 3° vtrum ado
ratio requirat determinationem loci.

Ad primū sic p̄cedit. Uidet̄ q̄ adoratione nō
sit actus latrīe siue religionis. **C**Ult^o
. n. religiosi soli deo debet. sed adoratione nō debet soli dō
legit. n. Gen. 18. q̄ Abrahā adorauit angelos. Et. 3. **C**Reg.
p̄mū dī: q̄ Mathan p̄pheta ingressus ad regēz David
adorauit eum p̄nus in terrā. ergo adoratione nō est actus re
ligionis. **C**S̄. Religionis cultus debet deo put in ipso
beatificamur: vt p̄z p̄ Aug. in. 10. de ciui. dei. Sed adora
tio debet ei ratione maiestatis: q: super illud ps. Adorate
dñm̄ in atrio scō eius: dicit glo. de his atrijs venit in atriū
vbi maiestas adorat. 5° adoratione nō est actus latrīe. **C**S̄.
Unius religionis cultus tribus p̄sonis debet. nō aut̄ vna
adoratōe adoramus tres p̄sonas. s̄z ad iuocationē triū p̄so
naz singulr genuflectimus. 5° adoratione nō est actus latrīe.
CSed 3° ē qd̄ **C**Mat. 4. iducit. Dñs deū tuū adorabis:
& illi soli seruies. **C**Rn̄^o dōm: q̄ adoratione ordinat i reue
rētiā ei' q̄ adorat. **C**Manifestū ē at̄ ex dictis q̄ religionis p̄
p̄mū ē reuerētiā deo exhibere. vnde adoratione q̄ de' adorat
ē religionis actus. **C**Ad p̄m̄ 5° dōz: q̄ deo debet reuerē
tia pp̄ ei' excellētiā q̄ aliqb' creaturis cōicat nō s̄m̄ eq̄lita
tē s̄z s̄m̄ q̄ndā p̄ticipationē: & iō alia veneratione venera
mur deū: qd̄ p̄tinet ad latrīā. & alia veneratione q̄sdā excel
lētes creaturas: qd̄ p̄tinet ad dulciā de q̄ post dicit̄. Et qa
ea q̄ exteri' agūt: signa sūt interioris reuerētiē: qdā exteri
ra ad reuerētiā p̄tinetia exhibēt excellētib' creaturis: inter
q̄ maximū ē adoratione: sed aliqd̄ est qd̄ soli deo exhibetur:
sc̄lz sacrificiū. **C**Uñ Aug. dicit i. 10. de ciui. dei. Multa de
cultu diuino vsurpata sūt q̄ honorib' deferūt humanis: si
ue hūilitate nimia siue adulatione pestifera: ita tñ q̄ quib'
ea deferūt hoīes h̄ntur q̄ dicunt̄ colendi: & venerandi: si
aut̄ multū eis addit̄ & adorādi. q̄s vō sanctificandum cen
suit nisi eū quē deū aut sc̄iuit aut putauit aut finxit. s̄z reue
rētiā 5° q̄ creature excellēti debet: **C**Mathā adorauit david.
s̄m̄ at̄ reuerētiā q̄ debet deo **C**Mardocheus noluit adora
re Aman: timēs ne honorē dei trāfferet ad hoīem: vt dī
Idest. 3. Et s̄m̄ s̄m̄ reuerētiā debitā creature excellenti
Abrahā adorauit āgelos & ēt Josue vt legit̄ Josue. 5. q̄uis
possit intelligi q̄ adorauerint adoratione latrīe deū q̄ in p̄
sona āgeli apparebat & loq̄bat. s̄m̄ aut̄ reuerētiā que de
bet deo phibitus est Joā. angelū adorare. **C**Apoc. vlt. tū
ad ostēdēdū dignitatē hoīs quāz adeptus ē p̄ xp̄m̄: vt an
gelis equet. **C**Uñ ibi subdit̄. **C**Lōseruus tu' sū & fratru tuoz
rū. tū ēt ad excludēdū idolatrie occasionē. **C**Unde subditur.
Deū adora. **C**Ad 2^m dōz: q̄ sub maiestate diuina itelligi
tur oīs dei excellētiā: ad quā p̄tinet q̄ i ipō sic in summo
bono beatificamur. **C**Ad 3^m dōm: q̄ q: vna est excellen
tia triū p̄sonaz: vñ' honor & reuerētiā eis debet: & p̄ q̄ns
l iij

vna adoratio i cuius figurā legit de Abraam Gen. 18. q tres viri ei apparuerūt: adorās vnū alloquitur dicens: Domine si inueni gratias etc. Terna autē genuflectio signum ē ternarij psonay nō at diuersitas adorationum.

Ad secundum sic pcedit. Vt q adoratio nō iporat actū corporales. Dicitur. Joan. 4. Veni adoratores adorabūt patre in spū et vitate: sed id qd fit i spū nō pnet ad corporale actū. ergo adoratio nō iporat corporale actū. C. S. Mōmē adoratio nis ab orōne sumit: sed oratio pncipali cōsistit in interiori actu: sū illud. 1. ad Corin. 14. Orabo spū: orabo et mente ergo adoratio maxie iporat spūale actū. C. S. Corporales actus ad sensibile cognitionē pmet: deū aut nō attingimus sensu corporis: sed mētis. ergo adoratio non iporat corporale actū. Sed cōtra ē qd sup illud Exo. 20. nō adorabis ea: neqz coles: diē glo. Nec affectu colas nec spē adores. C. R. nō. ddm: q sicut Damasc. dicit i. 4. li. Q. ex duplici nā cōpositi sumus intellectuā. s. et sensibili: duplicem adorationē deo offerimus. s. spūalem que cōsistit i interiori mentis deuotione: et corporale q cōsistit i exteriori corporis humilitatione. Et qz in oibus actibus latrie id qd ē exterius refert ad id qd ē interius sicut ad pncipaliter: iō ipsa exterior adoratio fit ppter interiorē vt videlicet p signa humilitatis q corporaliter exhibemus excitef noster affectus ad subiiciēdū se deo: qz cōturale ē nobis vt per sensibilia ad intelligibilia procedamus. C. Ad pimum ergo ddm: qz ē adoratio corporalis i spū fit iōtū ex spūali deuotione pcedit et ad eā ordinat. C. Ad 2^m ddm qz sicut oīo pmoz dialiter ē qdē i mēte: secundario at verbis expmif: ut supra dcm ē: ita ē adoratio pncipali qdē i interiori dei reuerētia cōsistit: secundario aut i qbusdā corporalibus humilitatis signis: sicut genuflectim nra: ifirmatē designātes i cōparatiōe ad deū. psterim at nos qsi phtētes nos nihil eē ex nobis. C. Ad 3^m ddm: qz si p sensum deū attingere non possiam: per sensibilia tamen signa mens nostra prouocatur vt tendat in deum.

Ad tertium sic pcedit. Vt q adoratio nō requirat determinatū locū. Dicitur enī Joā. 4. Venit hora qn neqz i mōte hoc neqz i hierosolymis adorabitis ptem. Eadē at rō videt eē et de alijs locis. ergo determinat locū nō requirit ad adorādū. C. S. Adoratio exterior ordinat ad interiorē: sed interior adoratio fit ad deū vt vbiqz exite. ergo exterior adoratio nō requirit determinatū locū. C. S. Idē deus est qui in nouo et veteri testō adoraf: sed i veteri testō fiebat adoratio ad occidentē. nam ostium tabernaculi respiciebat ad orientem: vt hētur Exo. 26. Ergo eadē rōne etiā nūc debemus adorare ad occidentem: si aliquis locus determinatus requirit ad adorādū. C. Sed ē qd dicitur Isa. 56. Et iducit Joan. 2. Domus mea domus orationis vocabitur. C. R. nō. ddm: qz sicut dcm ē: i adoratione pncipali: ē interior deuotio mētis: secundariū at ē qd pnet exterius ad corporalia signa. mēs at interiori apphendit deū qsi nō cōprehensum aliquo loco: sed corporalia signa necesse est qz in determinato loco et situ sint. et iō determinatio loci nō requirit ad adorationē pncipali: quasi sit de necessitate ipsius: sed sūm quā dā decētia: sic et alia corporalia signa. C. Ad p^m ergo ddm qz dñs per illa verba pncipiat cessationē adorationis tā sūm ritū iudeoz adorātium in hierusalem: qz ē sūm ritus samaritanoz adorātium in monte garizim. vterqz enim ritus cessauit veniente spūali euangelij veritate: sūm quā in oī loco deo sacrificatur: vt dicit Malach. p. C. Ad 2^m ddm qz determinatus locus eligit ad adorādū: non ppter deus qz adoraf: qsi loco cōcludat: sed p ipsos adorantes. Et hoc tripla rōne. primo quidem propter loci cōsecrationē ex q spūalem deuotionem cōcipiūt adorantes vt magis exaudiat: sic p ex adoratione Salomonis. 3. Reg. 8. 2° pp facta mysteria et alia scitatis signa qz ibi cōmētur. 3° ppter cōcursū multoz adorātium: ex quo fit oīo magis exaudibilis: sūm illud Matt. 18. Ubi sūt duo vel tres cōgregati in noīe meo: ibi sū ego i medio eoz. C. Ad 3^m ddm: qz sūm qdā decētia adoram versus orientē. P. nō qdē pp diuine

maiestatis iudiciū qd nobis manifestat i motu celi qz ē ab oriente. 2° pp paradisi in oriente constitutum: vt legitur Gen. 2. sūm lram septuaginta interpretus quasi queram ad paradisi redire. 3° propter xpm qui est lux mundi et oriens noiāf Zach. 6. Et qui ascendit sup celū celi ad orientē et ad orientē et expectat venturus: sūm illud Matt. 24. Sicut fulgur erit ab oriente: et paret vsqz in occidentem: ita erit et aduentus filij hominis.

De his qz deo a fidelibus dant. Dō. lxxxv.

Unde considerādū ē de actibus qbus alique res exteriores deo offerūt. C. Circa quos occurrit duplex cōsideratio. p^o quidem de his qz deo a fidelibus datur. 2° de votis qz ei alij pmittūt. C. Circa pimum cōsiderādū ē de sacrificijs: oblationibus: pmissis: et de cimis. Circa sacrificia qrunē qtuor. p^o vtrū offerre deo sacrificium sit de lege nāe. 2° vtrū soli deo sit sacrificiū offerēdū. 3° vtrū offerre sacrificiū sit spūalis actus virtutis. 4° vtrum oēs teneantur ad sacrificium offerendum.

Ad pimum sic pcedit. Vides qz offerre sacrificiū deo non sit de lege nāe. Ea enī que sunt iuris nālis: cōia sūt apud oēs hoīes: nō aut hoc cōtingit circa sacrificia. nā qdā legitur obtulisse i sacrificiū panē et vinū: sicut de Melchisedech dicit Gen. 14. et qdā hec qdā vō alia vt aialia. ergo oblatio sacrificioz nō ē de iure nāli. C. S. Ea qz sūt iuris nālis: oēs iusti fruauerūt: sū nō legit de Isaac qz sacrificiū obtulerit: neqz et de adā: de qz tū dicit Sap. 10. qz sapia eduxit eū a delicto suo. 5° oblatio sacrificij nō ē de iure nāli. C. S. Aug. dicit. 10. de ciui. dei: qz sacrificia i qdā significātia offerūt. voces at qz sūt pncipua i ter signa: sicut idem dicit i li. d. doc. xpi. nō significāt nāli: sū ad placitū sūm pbm. 6° sacrificia nō sūt de lege nāli. C. Sed ē qz i qlibet etate et apud qlibet hoīum natiōes spūalit aliq sacrificioz oblatio. qd at ē apud oēs vī nāle esse. 7° et oblatio sacrificioz ē de iure nāli. C. R. nō. ddm: qz nālis rō dicitat hoī qz alicui supiori subdat ppter defectū qz i seipso sēnt: i qz ab aliq supiori eget adiunari et dirigi: et qz qd il lud sit: hoc ē qd apud oēs dicitur de. Sic at i reb nālib nāli inferiora supiorib subdunt: ita et nālis rō dicitat hoī sūm nāle inclinationē vt ei qd ē supra hoīes subiectionē et honorē exhibeat sūm suū modū. Est at modū cūueniens hoī vt sensibilib signis vtaf ad aliq expmēda: qz ex sensibilib cognitionem accipit. et ideo ex nāli rōne pcedit qz homo qui busdā sensibilibus reb vtaf: offerēs eas deo insignum debite subiectionis et honoris sūm similitudinē eoz qz dñs suis aliq offerūt in recognitionē domini. hoc aut pertinet ad rōne sacrificij. et iō oblatio sacrificij pnet ad ius naturale. C. Ad pimum ergo ddm qz sicut supra dcm ē. aliq i cōi sūt de iure naturali: quozū determinatiōes sūt de iure positivo. sicut qz malefactoris puniātur hū lex nālis: sū qz tali pena vel tali puniant est ex cōstitutione diuina vel hūana. sū et oblatio sacrificij in cōi est de lege nāli. et iō in hoc oēs cōueniūt: sed determinatio sacrificioz ē ex institutione humana vel diuina. et ideo in hoc differūt. C. Ad 2^m dicē dum qz Adā et Isaac sicut et alij iusti: deo sacrificiū obtulerunt sūm sui tēporis cōgruentiam: vt p per Greg. qz dicit qz apud antiquos p sacrificioz oblatiōes remittebat pueris pctū originale: nō tū de oīb iustoz sacrificijs fit mentio in scriptura: sed solū de illis circa qz aliqd spūale accidit. potest tū esse ratio qre Adā non legit sacrificiū obtulisse: ne qz in ipse notat origo peccati: simul etiā in eo sanctificationis origo signaret. Isaac vero significauit xpm in quantum ipse oblatus est in sacrificiū. vñ non oportebat vt significaret quasi sacrificiū offerens. C. Ad 3^m ddm: qz significare conceptus suos est hoī nāle. sed determinatio signoz est sūm humanum placitum.

Ad secundū sic pcedit. Vides qz nō soli sūmo deo sit sacrificiū offerendū. Cū enī sacrificiū deo offerre debeat videt qz oibus illis sit sacrificiū offerēdū qz diuinitatis consortes sūt: sed etiā sancti hoīes efficiunt diuine nature consortes: vt dicit. 2. pe

festa celebrabitis. Et postea subdit. **Nō** apparebitis in cōspectu meo vacu⁹. g^o ad oblatōes nō tenent nūc hoīes ex necessitate pcepti. **C. S.** Oblatōes anteq̄ fiat in voluntate hoīs p̄sistūt: vt v̄ p hoc q̄ dī **Matt. 5.** Si offers munus tuū ad altare: q̄si hoc arbitrio offerētū relinq̄. postq̄ aut oblationes sunt facte: nō restat locus iterato offerendi eas: g^o nullo mō aliq̄s ex necitate pcepti ad oblatōes tenentur. **C. S.** Quicūq̄ aliqd tenet reddere ecclie. si nō reddat pōt ad id compelli p subtractionē ecclesiasticorū sacramētorū: sed illicitū videt̄ his q̄ offerre noluerint ecclesiastica sacramēta denegare s̄m illud decretū sexte synodi: qd̄ habeat̄. **1. q. 1.** Nullus q̄ sacra cōionē dispēsat a p̄cipiente gr̄as aliqd exigat: si vō exegerit deponat. g^o nō tenent hoīes ex necitate salutis ad oblatōes. **C. S.** h̄ est qd̄ **B. Grego.** dicit. **Ois xpianus** p̄curet ad missarū solēnia aliqd deo offerre. **C. R. n^o ddm:** q̄ sicut dcm̄ ē. nomē oblatōis cōe ē ad oēs res q̄ in cultu dei exhibent: ita q̄ si aliqd exhibeat in cultū diuinū q̄si in aliqd sacru qd̄ inde fieri debeat: p̄sulendū ē: et oblatio est et sacrificiū. **Uñ Exo. 29. dī.** Offeres totum arictē in incēsum sup altare: oblatio est dñs odor suauissimus victime dei. **Et Leu. 2. dī.** Aīa cū obtulerit oblationē sacrificij deo similia erit eius oblatio. Si vero sic exhibeat vt integrū maneat diuino cultui deputandum: vel in vsus ministroy expendēdū: erit oblatio et nō sacrificiū. **Idmōi g^o oblatōes** de sui rōne h̄nt q̄ volūtariē offerant: s̄m illud **Exo. 25.** Ab hoīe q̄ offert vtrone⁹ accipietis eas. **Idmōi tñ p̄tingere** q̄ aliq̄s ad oblationes teneat q̄druplici rōne. **Primo** qd̄m ex p̄cedēti p̄uentōe: sic cū alicui p̄cedit aliq̄s fundus ecclie: vt certis t̄pibus certas oblationes faciat: qd̄ tñ h̄z rōnem census. **Secūdo** p̄ p̄cedentē deputatiōne sine p̄missionē: sic cū aliq̄s offert donationē iter viuos: vel cū relinqt in testō ecclie aliquā rē mobilē vel imobilē in posterū soluēdā. **Tertio** mō p̄ ecclie necessitate: puta si ministri ecclie nō haberent vnde sustentarentur. **Quarto** p̄ p̄suetudinē. tenent. n. fideles in aliq̄bus solēnitatibus ad aliq̄s oblationes cōsuetas: tñ in hīs duobus vltimis casibus remanet oblatio quodāmodo voluntaria. s. q̄tū ad q̄ntitatē vel spēm rei oblate. **C. Ad p^m g^o ddm:** q̄ in noua lege hoīes nō tenent ad oblationes cā solēnitatū legalū: vt ī **Exo. dī.** Sed ex q̄busdā alijs causis vt dcm̄ ē. **C. Ad 2^m ddm:** q̄ ad oblatōes faciendas tenent aliqui et anq̄s h̄nt: sic in p^o et 3° et 4° mō. et etiā postq̄ eas fecerint p̄ deputatiōne sine p̄missionē: tenent enī realiter exhibere qd̄ est ecclie p̄ modū deputatiōnis oblatū. **C. Ad 3^m ddm:** q̄ illi q̄ oblationes debitas nō reddūt p̄nt puniri p̄ subtractiones sacrorū. nō p̄ ipm̄ sacerdotē cui sunt oblationes faciendē ne videat̄ p̄ sacrorū exhibitiōne aliqd exigere: s̄ p̄ superiorem aliquem.

Ad secūdū sic p̄cedit. **Uidet̄** q̄ oblatōes nō solū sacerdotibus debeant. **Inter oblationes** n. p̄cipue videmus esse que hostiarū sacrificijs deputant. sed ea q̄ paupibus dant: in scripturis hostie dicunt: s̄m illud **Isa. 66. vlt.** **Uñficentē et cōionis nolite oblitisci talib⁹.** n. hostijs p̄meret de⁹. g^o multo magis oblationes paupib⁹ debent. **C. S.** In multis prochijs monachi de oblatōibus p̄t h̄nt. alia at̄ est cura clericorū: alia monachorū: vt **Idmōi** dicit. Ergo nō solū sacerdotib⁹ oblatōes debent. **C. S.** **L. aīa** de volūtate ecclie emūt oblatōes vt panes et h̄mōi. sed nō nisi vt hec in suos vsus p̄uertāt. g^o oblationes p̄nt etiā ad laicos p̄tinere. **C. Sed h̄ est qd̄** dic̄ canon **Damasi pape.** et habeat̄. **10. q. 1.** Oblatōes q̄ itra s̄ctā eccliaz offerunt tantūmō sacerdotib⁹ q̄ quotidie dño seruire vident̄ licet comedere et bibere: q̄ in veteri testō p̄hibuit dñs panes scōs comedere filijs isrl: nisi tantūmō **Aaron et filijs eius.** **C. R. n^o ddm:** q̄ sacerdos quodāmodo cōstituit sequester et medius iter ppl̄s et deū: sic et **Idmōi** se legit **Deut. 5.** Et iō ad eū p̄tinet dina dogmata et sacra exhibere pplō. Et iterū ea q̄ sūt ppli: puta p̄ces et sacrificia et oblatōes: p̄ eū dño debēt exhiberi: s̄m illud apli ad **Isa. 5.** **Ois p̄tifer** ex hoibus assumptus: p̄ hoibus cōstituit in his q̄ sūt ad deū vt offerat dona et sacrificia p̄ peccatis. et iō oblatōes q̄ a pplō deo exhibent. ad sacerdotes

p̄tinet: nō solū vt eas in suos vsus p̄uertāt: vey et vt fideliter eas dispēsent p̄tinē qd̄ expēdēdo eas in his q̄ p̄tinet ad cultū diuinū: p̄tinē vero in his q̄ p̄tinet ad p̄p̄ius victū: q̄ qui altari deseruiunt: cū altari p̄cipiant. vt dī. **1. ad Cor. 9.** p̄tinē et in vsus pauperū q̄ sunt q̄tū fieri pōt de rebus ecclie sustentandi: q̄ et dñs in vsus pauperū loculos hēbat: vt **Idmōi** dicit sup **Matt. 23.** **C. Ad p^m g^o ddm:** q̄ ea que pauperibus dant: sicut nō p̄p̄ie sunt sacrificia dicunt: tñ sacrificia inq̄tū eis dant p̄p̄ie sunt sacrificia dicunt: ita et s̄m eandē rōnez oblationes dici p̄nt: tñ nō p̄p̄ie dicte q̄ nō immediate deo offerūtur. oblatōes vero p̄p̄ie dicte in vsus pauperū cedunt. non p̄ dispēfationē offerētū: sed p̄ dispēfationē sacerdotū. **C. Ad 2^m ddm** q̄ monachi siue alij religiosi p̄nt oblationes recipe tripli. **Uno** mō sicut paupes p̄ dispēfationē sacerdotū vl ordinationē ecclie. **Alio** mō si sint ministri altaris: et tūc p̄nt recipe oblationes spōte oblatas. **Tertio** mō si prochie sint eorū: et tūc ex debito p̄nt accipere oblationes tanq̄ ecclie rectores. **C. Ad 3^m ddm:** q̄ oblatōes postq̄ fuerint cōsecrate nō p̄nt cedere in vsus laicorū: sic vasa et vestimēta sacra. et hoc modo intelligit̄ dictum **Damasi pape.** Illa vō q̄ nō sunt p̄secrata: possunt in vsus laicorū cedere ex dispensationē sacerdotū. siue p̄ modū donationis: siue per modū v̄ditionis.

Ad tertium sic p̄cedit. **Uñ** q̄ non possit hō oblatōes facere de oib⁹ reb⁹ licite possessis: q̄ s̄z iura hūana turpiter facit meretrix in hoc q̄ est meretrix: nō tñ turpiter accipit: et ita licite possidet: sed nō licet de ea facere oblationē: s̄m illud **Deut. 33.** **Nō offeres mercedē p̄stibuli** i domo dñi dei tui. g^o nō licet facere oblationē de oib⁹ licite possessis. **C. S.** **Ibidē** p̄hibetur q̄ p̄cū canis nō offerat in domo dei: sed manifestū est q̄ p̄cū canis iuste v̄ditt: iusti possidet. g^o nō licet de oib⁹ iuste possessis oblatōes facere. **C. S.** **Malach. p^o dī.** Si offeratis claudū et languidū: nōne malū est: sed claudū et languidū est aīa iuste possessū. g^o v̄ q̄ nō d̄ oī iuste possesso possit oblatio fieri. **C. S.** h̄ est qd̄ **p̄roner. 3.** **Idmōi** dñs deū tuū de tua suba: ad subam aut hoīs p̄tinet q̄cqd̄ iuste possidet. g^o de oib⁹ iuste possessis p̄t fieri oblatio. **C. R. n^o ddm** q̄ sicut **Aug.** dicit in li. de v̄bis dñi: si dep̄daueris aliq̄c inualidū: et de spolijs ei⁹ dares alicui iudici si p̄ te iudici caret: tātauis est iustitie vt et tibi displiceret: nō est talis de⁹ tuus q̄lis nō debes esse nec et tu. **Et iō dī.** **Eccl. 34.** **Imo** lātis ex iniquo oblatio est maculata. vñ p̄z q̄ de iniuste acq̄sitis et possessis nō pōt oblatio fieri. In veteri aut̄ lege in qua figure seruiebat: q̄dam p̄p̄ significatiōne reputabant̄ imunda: q̄ offerre nō licebat: sed in lege nona oīs creatura dei reputabit̄ mūda: vt dicit̄ ad **Titū p^o.** et ideo q̄tū ē de se de quolib⁹ licite possesso pōt oblatio fieri. p̄ acc̄is autē p̄tingit q̄ de aliquo licite possesso oblatio fieri nō pōt: p̄nta si vergat in detrimentū alterius: vt si filius aliq̄s offerat deo id vñ d̄z patrē nutrire: qd̄ dñs imp̄robat **Matt. 15.** v̄ p̄ scandalū: vel p̄ p̄ceptū: vel aliqd aliud h̄mōi. **C. Ad p̄m g^o ddm:** q̄ in veteri lege p̄hibebat̄ oblatio d̄ mercede p̄stibuli p̄p̄ imūdiā: in noua at̄ lege p̄ scandalum: ne videat̄ ecclia facere p̄ctā si de lucro p̄cti oblationē recipiat. **C. Ad 2^m ddm:** q̄ canis s̄m legē reputabat̄ aīa imūdam: alia tñ aīalia imunda redimebant̄. et eorū p̄cium poterat offerri: s̄m illud **Leu. vlti.** Si imundū aīa est: redimet q̄ obtulerit: sed canis nec offerebat̄ nec redimebat̄: tū q̄ idolatre canibus vtabant̄ in sacrificijs idolorū: tū et q̄ significant rapacitatē: de qua nō pōt fieri oblatio. s̄z hec p̄hibitio cessat in noua lege. **C. Ad 3^m ddm** q̄ oblatio aīalis ceci vel claudi reddebat̄ illicita tripliciter. **Uno** modo rōne eius ad q̄ offerebat̄. **Uñ dī:** **Malach. p^o.** Si offeratis ceci ad imolandū: nōne malū est: sacrificia aut̄ opoztebat̄ eē immaculata. **2°** ex p̄ceptū. **Uñ** ibidē subdit̄. Vos polluitis nomē meū in eo q̄ dicitis mēsa dñi cōtaminata est: et qd̄ supponit̄ cōtēptibile est. **3°** mō ex voto p̄cedēti ex quo obligat̄ hō vt integrū reddat qd̄ vouerat. **Uñ** ibidē subdit̄. **Maledictus** dolosus q̄ h̄z in grege suo masculū: et votū faciēs imolat debile dño. **Et** he cause manēt in lege nona: q̄bus tñ cessantibus non est illicitum.

Ad quartum sic pcedit. Uidet q ad pmi
 tur. q: Exo. 13. data lege pmogenitoꝝ: subdit. Erit quasi
 signu in manu tua. & ita vñ eẽ pceptu cerimoniale: sed pce
 pra cerimonialia nõ sũt seruanda in lege noua. gº neq; pmi
 tie sũt soluẽde. **C. P.** Pmitie offerebant dño p spũali
 bñficio illi pplõ exhibito. Uñ dñ Deut. 26. Tolles de cũ
 ctis frugibus tuis pmitias: accedesq; ad sacerdotẽ q fuerit
 in diebus illis: & dices ad eũ: pñteor: hodie corã dño deo
 tuo q ingressus sum terram p q iurauit patribus nostris
 vt daret eam nobis. ergo alie nationes nõ tenent ad pmi
 tias soluendas. **C. P.** Illud ad qd aliquis tenet debet eẽ
 determinatũ. sed nõ inuenit nec in noua lege nec in vete
 ri determinata qñtas pmitiarũ. ergo ad eas soluẽdas non
 tenet hoies ex necessitate. **C. Sed** ptra est qd dñ. 16. q. 7.
 Oportet decimas & pmitias qñs iure sacerdotũ eẽ sancimº
 ab oĩ pplõ accipere. **C. Rñº** dñm: q pmitie ad qdã ge
 nus oblationũ ptinent: q: deo exhibent cum quadã pro
 fessione: vt habet Deut. 26. Uñ & ibidem subdit. Susci
 piens sacerdos cartallũ. s. pmitiaz de manu eius qui desert
 pmitias & ponat ante altare dñi dei tui. & postea mandat
 ei q dicat: iccirco nũc offero pmitias frugum terre quas
 dñs dedit mihi. Offerrebant aut pmitie ex spãli cã. s. in re
 cognitionẽ diuini beneficii qñ aliq; pñteatur se a deo fru
 ctus terre percipere. & iõ se teneri ad aliqd de hmoi deo
 exhibẽdũ: s. in illud pmo paralipo. vlti. Que de manu tua
 accepimº: dedimº tibi. Et q: deo debemº exhibere id qd
 pñcipuũ est. iõ pmitias qñs pñcipuũ aliqd de fructibº terre
 pceptũ fuit deo offerre: & q: sacerdos pñstituit pplõ i his
 q sunt ad deũ. iõ pmitie oblate a pplõ in vsũ sacerdotũ ce
 debãt. Unde dñ Numeri. 18. Locutº e dñs ad Aarõ. Ec
 ce dedi tibi custodiã pmitiaz meaz. pñtiet at ad ius nã
 le vt hõ ex rebus sibi datis a deo aliqd exhibeat ad eiº ho
 norẽ. sed q talibus psonis exhibeat: aut de pñis fructibº
 aut in tali qñtitate: hoc qdẽ fuit in veteri lege iure dño de
 terminatũ. in noua aut lege diffinit p determinationẽ ec
 clesie ex qua hoies obligantur vt pmitias soluant s. in con
 suetudinẽ pñe & idigẽtiã mĩstroꝝ ecclie. **C. Ad pº** gº dñs
 q cerimonialia pprie erãt in signũ futuri. & iõ ad pñtiam
 veritatis significare cessauerũt. oblato aut pmitiarum fuit
 in signũ pñtiti bñficii ex quo etiã debitum recognitionis
 causã dictamẽ ronis nãlis. & iõ in gñali hmoi oblato ma
 net. **C. Ad 2º** dñm: q pmitie offerebant i veteri lege: nõ
 solũ ppter bñficiũ fructuũ terre pmissionis date a deo: s;
 etiã ppter bñficiũ fructuũ terre a deo datoꝝ. Unde dicit
 Deut. 26. Offero tibi pmitias frugũ terre qñs dñs deus
 dedit mihi. & hec 2º cã apud oēs cõis. pñt et dici q sicut
 spãli quodã bñficio terrã pmissionis cõtulit deus: ita con
 naturali bñficio toti humano generi cõtulit terre dñm:
 s. in illud ps. Terraz aut dedit filiis hoĩũ. **C. Ad 3º** dñs:
 q sicut Hieronũ. dicit ex maioꝝ traditione introductũ e
 q q plurimũ qdragesimã ptem dabant sacerdotibus lo
 co pmitiaz: qui minimũ: sexagesimã. vnde videt q inter
 hos terminos sint pmitie offerende s. in pñtudinẽ pñe.
 Rõnabiliter tñ pmitiaz qñtas nõ fuit determinata in le
 ge: q: sicut dem est pñtine datur p modũ oblationis: de
 cuius ratione est q sint voluntarie.

De decimis.

De lxxvij.

Unde pñsiderandũ e de decimis
C. Et circa hoc querũt
 quattuor. Pñmo vtrum homines te
 neantur ad soluendas decimas ex neces
 sitate pcepti. Secundo de quibus re
 bus sint decime dande. Tertio qbº de
 beãt dari. Quarto qbº ppetat eas dare.

Ad primũ sic pcedit. Uidet q hoies nõ te
 neãt dare decimas ex necessitate p
 cepti. Pñceptũ. n. de solutioẽ decimaz in lege veteri dat
 vt p3 Leuit. 27. Oēs decime terre siue de frugibus siue d
 pomis arboꝝ: dñi sunt. Et infra. Oĩum de cimarum ouis
 & bonis & capre que sub pastoris virga trãseunt: qe qd de
 cimũ venerit: sanctificabit dñs. nõ aut pñt computari hoc

inter pcepta moralia: q: rõ nãlis nõ magis dicit q deci
 ma pars debeat magis dari q nona vl vñdecima. gº vel
 est pceptũ iudiciale vl cerimoniale: s; sic supra bituz est tẽ
 pore grẽ nõ obligãtur hoies neq; ad pcepta cerimonialia
 neq; ad iudicialia veteris legis. gº hoies nũc nõ obligant
 ad decimarũ solutionẽ. **C. P.** Illa sola hoies seruare tenẽ
 tur tpe grẽ que a xpo p aplõs sunt mãdata: s; illõ Matt.
 vlti. Docetes eos seruare oĩa qcunq; mãdauĩ vobis. Et
 Paulus dicit actuũ. 20. Nõ. n. subterfugi quo minº anun
 ciarẽ vobis oẽ pñliũ dei: sed neq; i doctrina xpi neq; i do
 ctrina aplõꝝ aliqd pñtet de solone decimaz. Nã qd do
 minus de decimis dicit Matt. 23. Ue vobis q decimatis
 mentã & rutã & c. hec oportuit facere: ad tps pñtiti legal
 obseruãne referẽdũ videt. q: dicit Hilarius sup Matt. b.
 Decimatio illa olez q in pñfigurationẽ futuroꝝ erat vtilis:
 nõ debebat omitti. gº hoies tpe grẽ nõ tenent ad decima
 rum solutionẽ. **C. P.** Hoies tpe gratie nõ magis tenentur
 ad obseruantã legalitũ qñ añ legẽ: sed añ legẽ nõ dabatur
 decime ex pcepto: s; solũ ex voto: legĩ. n. Gen. 18. q Ja
 cob vult votũ dicẽs. Si fuerit deus meũ & custodierit
 me in via qua ambulo & c. cunctoꝝq; q dederis mihi: de
 cimas offerã tibi. ergo etiã neq; tpe grẽ tenent hoies ad
 decimaz solonẽ. **C. P.** In veteri lege tenebant hoies ad
 triplices decimas soluẽdas: quaz qñsdã soluebãt leuitis di
 cif. n. Numeri. 18. Leuite decimaz oblatioẽ cõtẽti erunt:
 quas in vsus eoꝝ & necessaria separauĩ. Erant quoq; alie
 decime de qbus legĩ Deut. 14. Decimã pñtẽ sepabis de
 cuctis frugibus tuis q nascũtur i terra p ãnos singulos: &
 comedes in pñtectu dñi dei tui in loco quẽ elegerit deus.
 Erant quoq; & alie decime de qbus ibidẽ subdit: ãno ter
 tio separabis aliã decimã ex oĩbus q nascunt tibi eo tpe: &
 reponas intra ianuas tuas: venietq; leuitẽ q aliã nõ ha
 bet ptem neq; possessionẽ tecũ: & peregrinus ac pupillus
 & vidua q intra portas tuas sũt: & comedet & saturabunt:
 sed ad secundas & tertias decimas hoies non tenent tpe
 gratie. ergo neq; ad pmas. **C. P.** Q sine determinatioẽ
 tẽporis debet nisi statim soluatũ obligat ad peccatum. si
 ergo homines tẽpore gratie obligarent ex necessitate pre
 cepti ad decimas soluendas in terris in qbus decime non
 soluuntur: omnes essent in peccato mortali. & per conse
 quens etiã ministri ecclesie dissimulando: quod videtur
 inconueniens. non ergo homines tẽpore gratie ex ne
 cessitate tenent ad solutionẽ decimaz. **C. Sed** contra est
 qd Aug. dicit. & habet. 16. q. 1. Decime ex debito regrũ
 tur. & q eas dare noluerint: res alienas inuadunt. **C. Rñº**
 dñm: q decime in veteri lege dabantur ad sustentationẽ
 mĩstroꝝ dei. Unde dicitur malach. 3. Inferte oẽm deci
 mationẽ in horreũ meũ: vt sit cibus in domo mea. Un
 de pceptum de solutione decimaz. pñm qdẽ erat morale
 inditũ naturali rõni: partim aut erat iudiciale ex diuina in
 stitutione robur habes. Q enim eis qui diuino cultui mi
 nistrabant ad salutem ppli totius pplũs necessaria victus
 ministraret: ratio naturalis dicit: sicut & his q cõvtilitati i
 uigilant. s. pñcipibus & militibus & alijs huiusmodi stipen
 dia victus debentur a populo. Unde & apostulus hoc p
 bat. 1. ad Cor. 9. pñt humanas consuetudines dicens.
 Quis militat suis stipendijs vnquã: aut quis plantat vi
 neam & de fructibus eius nõ edit. Sed determinatio cer
 te partis exhibende ministri diuini cultus non est de iure
 naturali: sed est introducta institutione diuina s. in conditio
 nem illius populi cui lex dabatur: qui cum in duodecim tri
 bus eẽt diuisus: duodecima tribus. s. leuitica que tota erat
 ministrijs diuinis mancipata. possessiones non habebat.
 vnde conuenienter institutum est vt relique vñdecim tri
 bus decimã partem suoz puentuũ leuitis darent vt ho
 no:abilius viueret. & q: etiã aliqui p negligentiam erant
 transgressores futuri. vnde qñtum ad determinationẽ de
 cime partis erat iudiciale: sicut & alia multa spãliter in illo
 populo instituta erant ad equalitatẽ inter hoies ad inuicẽ
 conseruandã s. in populi illius cõditionem: q iudicialia p
 cepta dicuntur: s; ex consequenti aliquid significarent in fu
 turum: sicut & oĩa eorum facta: s. in illud. 1. ad Cor. 10.

Omnia in figura cōtingebāt illis in quo pueniebāt cum ceremonialibus pceptis q pncipaliter instituta erāt ad significandum aliqd futurū. vnde pceptū de decimis soluēdis significat aliquid in futurū. qui. n. decimā dat que est perfectionis signū: eo q denari⁹ quodāmodo numerus perfect⁹ qsi pimus limes numerorū: vltra quē numerum non pcedunt: sed reuertunt ab vno nouem sibi partibus reseruat^{is} protestatur quasi in quoddā signo ad se ptenere iperfectionē: perfectionē vero q erat futura per xpm eē expectādum a deo: nec tamē ppter hoc est ceremoniale pceptū: sed iudiciale: vt dicitur est. Est autē hec differentia inter ceremonialia et iudicialia legis pcepta: vt supra diximus: q ceremonialia illicitum est obseruare tempore legis noue: iudicialia vero et si nō obligent tempore gratie: tñ possūt obseruari absq peccato. et ad eorū obseruantias aliqui obligantur si statuatur auctoritate eorū quorū est condere legē: sicut pceptū iudiciale veteris legis est q qui furatus fuerit ouē reddat qttuo: oues: vt legitur Exo. 22. Qd si ab aliquo rege statuatur: tenent eius subditi obseruare. ita etiā determinatio decime partis soluēde est auctoritate ecclesie tpe non e legis instituta sñ quādā humanitate: vt. s. nō minus pplis noue legis ministris noui testamēti exhiberet q̄s populus veteris testamēti exhibebat: cū tñ popul⁹ noue legis ad maiora obliget: s̄ illud Matt. 5. Nisi abundauerit iustitia vestra plus q̄ scribarū et phariseorū non intrabitis in regnū celorū. et cū ministri noui testamēti sint maioris dignitatis q̄ ministri veteris testamēti: vt pbat ap̄t. 2. ad Cor. 3. Sic ergo p̄ q ad soluēdē decimarū hoies tenent: partim qdē ex iure nali: partim etiā ex institutione ecclesie: que tñ p̄satis oportunitatibus tēporū et psonarū posset aliā parte determinare soluēdā. Et per hoc p̄ r̄sio ad p̄mū. Ad 2^m dōm: q pceptū de soluēdē decimarū q̄tū ad id qd erat morale datū ē in euāgelio a dño vbi dicit Matt. 23. Dign⁹ est opari⁹ mercede sua: et etiā ab apostolo: vt p̄. 1. ad Cor. 9. S̄ determinatio certe patris ē reseruata ordinationi ecclesie. Ad 3^m dōm: q ante tps veteris legis nō erant determinati ministri diuini cult⁹: s̄ dicitur q p̄mogeniti erāt sacerdotes qui duplicē portionē accipiebāt. et ideo etiā nō erat determinata aliq̄ pars exhibēda ministris diuini cult⁹: s̄ vbi aliq̄s occurrebat vnusq̄sq̄ dabat ei pp̄tē sp̄tē qd sibi videbat: sicut Abrahā quodā p̄pheuco instructu dedit decimas melchisedech sacerdoti dei summi: vt dicit Gene. 14. Et similiter Jacob decimas vouit se daturū: q̄uis nō videat decimas vouisse quasi aliq̄bus ministris exhibēdas: sed in diuinū cultū: puta ad sacrificiorū cōsumationē. Cū signāter dicit: offerā tibi decimas Ad 4^m dōm: q secūde decime q̄ reseruabant ad sacrificia offerēda: locū in noua lege nō hnt cessantibus legalibus victimis. tertie vero decime quas cū paupib⁹ comedere debebāt: in noua lege augent p hoc q dñs nō solū decimā parte sed oīa sup̄flua pauperibus iubet exhiberi sñ illud Luc. 11. Qd sup̄ est date elemosynā. Ipse etiā decime q̄ ministris ecclie dant: p eos debent in vsus pauperū dispensari. Ad 5^m dōm: q ministri ecclie maiorē curā debent h̄re sp̄tialit⁹ bonorū in populo pmouendorū q̄ t̄p̄tialit⁹ colligendorū. et ideo ap̄t. noluit vti ptate sibi a dño tradita vt. s. acciperet stipēdia vict⁹ ab his qb⁹ euāgelii p̄dicabat ne daret aliquod impedimētū euāgelio xpi: nec tñ peccabāt illi q ei nō subueniebāt. alioquin ap̄t. eos corrigere nō omisisset. et s̄lter laudabiliter ministri ecclie decimas ecclie nō requirūt vbi sine scādalo req̄ri nō possent pp̄ disuetudinē: vel pp̄ aliquā aliā cām: nec tñ sunt in statu dānationis q nō soluūt in locis illis i qbus ecclia nō petit: nisi forte ppter obstinationē animi habentes voluntatem non soluēdi: etiā si ab eis peterentur.

Ad secūdū sic pcedit. Videt q nō de omnibus teneant hoies decimas dare Solutio enim decimarū videt esse ex veteri lege introducta. sed in veteri lege nullū pceptum datur de personalibus decimis: que. s. soluuntur de his que aliquis acquirit ex proprio actu: puta de mercationibus vel de militia. ergo de talibus decimas nullus soluere tenetur. Pretere-

rea. De male acquisitis nō debet fieri oblatio: vt supra dictum est. sed oblationes que immediate deo exhibentur magis vident p̄tinere ad diuinū cultū q̄ decime que exhibentur ministris. ergo et nec decime de male acquisitis sunt soluēde. Et s̄. Leuit. vii. non mandantur solui decima nisi de frugibus et pomis arborum et aialibus q̄ trāseunt sub virga pastoris. sed preter hec sunt quedā alia minuta que homini proueniūt: sicut herbe que nascuntur in horto: et alia huiusmodi: ergo nec de illis homo decimas dare tenetur. Preterea. Homo nō potest soluere nisi id quod est in eius potestate: sed nō omnia que proueniūt homini de fructibus agrorū aut animalium remanent in eius potestate: q̄ quedam aliquando subtrahuntur p̄ furtum vel rapinam. quedā vero quādoq̄ in alium trāseuntur per venditionē. quedam etiā alijs debent: sicut principibus debentur tributa: et operarijs debentur mercedes. ergo de his nō tenetur aliquis decimas dare. Et s̄ contra est quod dicitur Gene. 28. Luctorū que dederis mihi decimas offerā tibi. sed omnia que homo habet sūt ei data diuinitus. ergo de oib⁹ d̄ decimas dare. Et r̄sio dicitur: q de vnaquaq̄ re precipue est iudicādū sñ eius radicem. Radix autē solutionis decimarū est debitu quo seminantibus spiritualia debentur carnalia: sñ illud apostoli. 1. ad Cor. 9. Si nos vobis spiritualia seminamus nō magnum est si carnalia vestra metamus. super hoc. n. debitu fundauit ecclesia determinationem solutionis decimarum. omnia autem quecumq̄ homo possidet sub carnalibus continentur. et ideo de omnibus possessis decime sunt soluēde. Ad primum ergo dicendum: q̄ specialis ratio fuit quare in veteri lege non fuit datum pceptū de personalibus decimis secundum conditionem populi illius: q̄ omnes alie tribus circa possessiones hēbant de quibus poterant sufficienter prouidere leuitis qui carebāt possessionibus. non autem interdicebatur eis quin de alijs operibus honestis lucrarentur: sicut et alij iudei. sed populus noue legis est ubiq̄ per mūdum diffusus quorū plurimi possessiones non habent: sed de aliquibus negocijs viuūt q̄ nihil conferrēt ad subsidiū ministroy dei: si de eorū negocijs decimas nō soluerēt. Ministris et noue legis artius interdicitur ne se igerāt negocijs lucrativis: sñ illud 2. ad Thimo. 2. Nemo militās deo ip̄icat se secularibus negocijs. et iō in noua lege tenentur hoies ad decimas personales sñ consuetudinē p̄tē et indigentā ministroy. unde Aug. dicit et h̄. 16. q. 1. c. decime. De militia: de negotio et artificio redde decimas. Ad 2^m dōm: q̄ aliq̄ male acq̄rit dupl̄r. Vno modo q̄ ip̄a acq̄sio ē iniusta: puta q̄ acq̄rit p̄ rapinā aut furtū aut usurā: q̄ hō tenet restituere nō at de eis decimas dare. tñ si aliq̄s ager sit emptus de usura: de fructu ei⁹ tenet usurarius decimas dare: q̄ fructus illi nō sūt ex usura: sed ex dei munere. Quedā vero dicūt male acq̄sita: q̄ acq̄runt ex turpi cā sicut de meretricio et histronatu et alijs h̄mōi: q̄ nō tenet restituere. unde de talibus tenet decimas dare s̄ modū aliarū p̄sonalū deciarū: tñ ecclia nō debet eas recipere q̄ diu sūt i pctō: ne uideat eorū p̄t̄s cōicare: sed postq̄ penituerit p̄t̄ ab eis de his recipi decie. Ad 3^m dōm: q̄ ea q̄ ordināt i finē sūt iudicāda sñ q̄ cōpetūt fini. deciarū at solutio ē debita non ppter se: sed ppter ministros quorū honestati nō cōuenit ut et minima exacta diligentia regrāt: hoc. n. i unū deputatur: ut p̄ p̄m in. 4. et h̄. et iō lex uetus n̄ determinauit ut de h̄mōi minutis rebus decie dent: sed relinqt hoc arbitrio dare uolentū: q̄ minima q̄si nihil cōputant. unde pharisei q̄si p̄fectā legis iusticiā sibi ascribēt: etiā de his minutis decimas soluēbāt: nec de hoc reprehēdunt a domino: sed solum de hoc q̄ maiora. i. spiritualia pcepta contemnebant. magis autem de hoc eos sñ se commendabiles esse ostendit dicens: hec oportuit facere scilicet tempore legis: ut Chrysostomus exponit. quod etiā uidet magis in quandam decentiam sonare q̄ in obligationem. unde et nunc de his minutis non tenentur homines decimas dare: nisi forte propter consuetudinem patrie. Ad quartum dicendum: q̄ de his que furto uel rapina tollū-

tur: ille a quo auferuntur decimas soluere non tenetur an-
teq̄ recuperet: nisi forte pp culpā vel negligētiā suā dānum
incurrit: q̄ ex hoc ecclia nō d̄z damnificari. Si vero ven-
dat triacū non decimatū: pōt ecclia decimas exigere: et ab
emptore: q̄ h̄z rez ecclie d̄bitā et a v̄ditore: q̄ q̄stū est de
se ecclias d̄fraudauit: vno tñ soluēte ali⁹ nō tenet. Debent
āt decime de fructibus fr̄e inq̄stū proueniūt ex diuino mu-
nere. et iō decime nō cadunt sub tributo: nec et sūt obnoxie
mercedi operarioꝝ. et iō nō d̄nt p̄ns d̄duci tributa et preci-
um operarioꝝ q̄ soluant decime: sed ante oīa debēt deci-
me solui ex integris fructib⁹.

Ad tertium sic procedit. Ut q̄ decime non
sint clericis dāde Leuitis. n. i. ve-
teri testamēto decime dabant: q̄ nō habebāt aliquā partē
ī possessionib⁹ ppli: vt habet. Numeri. 18. sed clerici in no-
uo testamēto h̄nt possessiones et patrimoniales iterdū et ec-
clesiasticas recipiūt isup p̄mitias et oblatiōes pro viuīs et
et mortuis. supflū gō ē q̄ eis decime dent. C. S. Con-
tingit q̄s q̄ aliq̄s h̄z domiciliū ī vna parochia et colit agros
ī alia. vel aliq̄s pasto: ducit gregē p̄ vnā partē anni ī termi-
nis vni⁹ parochie: et alia partē anni ī terminis alteri⁹. vel
h̄z ouile ī vna parochia: et pascit oues ī alia. ī q̄b⁹ et p̄sili-
b⁹ casib⁹ nō v̄t posse distingui: q̄b⁹ clericis sint decime sol-
uēde. gō nō v̄t q̄ aliq̄b⁹ clericis d̄termināte sint soluēde de-
cime. C. S. Generalis p̄suetudo h̄z ī q̄busdā terris q̄ mi-
lites decimas ab ecclia ī feudū tenēt. religiosi et q̄dā deci-
mas accipiūt. nō ergo v̄t q̄ solū clericis curā aīaz habēt/
b⁹ decime debent. C. S. h̄z ē q̄d d̄ Numeri. 18. filijs le-
ui dedit oēs decimas isrl̄ ī possessionē pro ministerio quo
seruiūt m̄sibi ī tabernaculo: sed filijs leui succedūt clerici in
nouo testō. gō solis clericis decime d̄bent. C. R. nō d̄m.
q̄ circa decimas duo sunt cōsideranda. s. ipsū ius accipien-
di decimas: et ipse res q̄ nomine decime dant. Ius aut ac-
cipiēdi decimas spūale. consequit. n. illud d̄bitum quo mi-
nistis altaris debet sumpt⁹ de ministerio: et quo seminā-
tib⁹ spūalia debent t̄palia: q̄d ad solos clericos p̄tinet ha-
bētes curā aīaz. et iō eis solū competit hoc ius h̄re. Res
aut q̄ nomine decimarū dant corporales sūt: vñ p̄nt ī vsū
quouilibet cedere: et sic p̄nt et ad laicos puenire. C. Ad p̄-
mū gō d̄d̄z: q̄ ī veteri lege sicut dictū ē: spūales q̄dā decie
deputabant subuētiōni pauperū. s. ī noua lege decime dan-
tur clericis nō solū pp sui sustentationē: s. et vt ex eis subue-
niāt pauperib⁹: et iō nō supfluant: s. ad hoc necessarie sūt
possessiones ecclesiasticę et oblatiōes et p̄mitie simul cū de-
cimis. C. Ad 2^m d̄m: q̄ decime p̄sonales debent ecclie/
sive ī cuius parochia hō h̄tat. decime v̄o p̄diales rōnabili-
ter magis vident p̄tinere ad eccliam ī cui⁹ t̄minis p̄dia si-
ta sūt. Tñ iura d̄termināt q̄ ī hoc seruet p̄suetudo diu ob-
tenta. Pasto: aut q̄ diuersis t̄pib⁹ ī duab⁹ parochijs gre-
gē pascit d̄z p̄portionalit̄ vtriq̄ ecclie decimas soluere: et
q̄ ex pascuis fruct⁹ gregis proueniūt: magis debet deci-
ma gregis ecclie ī cui⁹ territorio grex pascit: q̄ illi ī cui⁹
territorio ouile locat. C. Ad 3^m d̄d̄z: q̄ sicut res noīe deci-
me acceptas pōt ecclia alicui layco tradere: ita et pōt ei cō-
cedere vt dādas decimas ipsi accipiant iure accipiēdi mi-
nistis ecclie reseruato: sine p̄ necessitate ecclie: sic q̄bus/
dā milib⁹ decime debent ī feudū p̄ eccliam cōcesse: sine
et ad subuētiōem pauperū: sic q̄busdā religiosi laycis: vel
nō habentib⁹ curā animarū. aliq̄e decie sunt cōcesse p̄ mo-
dū elemosyne: q̄busdā tñ religiosi cōpetit accipere decimas
ex eo q̄ habent curam animarum.

Ad quartū sic procedit. Ut q̄ et clerici tene-
ant decimas dare: q̄ de iure cōi
ecclie parochialis d̄z recipere decimas p̄dioꝝ q̄ ī territorio
eius sūt. cōtingit aut q̄s q̄ clerici h̄nt ī territorio alicuius
parochialis ecclie aliq̄ p̄dia propria: vel et aliq̄ alia ecclia
bēt ibi possessiones ecclesiasticas. gō v̄t q̄ clerici teneant da-
re p̄diales decimas. C. S. Aliq̄ religiosi sūt clerici: q̄ tñ te-
nent dare decimas ecclijs rōne p̄diorū: que et manib⁹ pro-
p̄ijs excolunt. gō v̄t q̄ clerici nō sunt īmunes a solutiōe de-
cimaz. C. S. Sicut Numeri. 18. p̄cipit q̄ leuite a p̄plo de-
cimas accipiāt: ita et p̄cipit q̄ ipsi dent decimas sūmo sa-

cerdoti. gō q̄na rōne layci d̄nt dare decimas clericis: eadē
rōne clerici d̄nt dare decimas sūmo pontifici. C. S. Sic
decime debēt cedere ī sustentationē clericorū: ita et debēt
cedere ī subuētiōem pauperū. si ergo clerici excusant a solu-
tione decimarū: pari rōne excusant et pauperes. hoc autē
est falsum. gō et p̄mū. C. Sed h̄z ē q̄d dicit decretalis Pa-
scalis pape: Inouiz genus exactionis ē vt clerici a clericis
decimas exigant. C. R. nō. d̄m: q̄ idē nō p̄t esse cā dandi
et recipiēdi: sicut nec cā agendi et patiēdi. Contingit autē
ex diuersis causis et respectu diuersorū eundē eē dantē et re-
cipiēte: sicut agentē et patientē. Clericis autē inq̄stū sūt mi-
nistri altaris spūalia populo seminātes: decime a fidelib⁹
debentur. vnde tales clerici inq̄stū clerici sunt. i. inq̄stū
h̄nt ecclesiasticas possessiones: decimas soluere nō tenen-
tur. Ex alia vero causa: s. pp hoc q̄ possidēt proprio iure:
vel ex successione parentū: vel ex emptiōe: vel quocūq̄
h̄mōi nō sunt ad decimas soluēdas obligati. Tñ p̄ r̄sio
ad p̄mū: q̄ clericis de p̄p̄ijs p̄dijs tenent soluere de-
cimas parochiali ecclie: sic et alij et si ipsi sint eiusdē ecclie
clerici: q̄ aliud ē h̄re aliqd vt p̄p̄iū: aliud vt cōe. p̄dia ve-
ro ecclie nō sunt ad decimas soluēdas obligata: et si sint
infra terminos alteri⁹ parochie. C. Ad 2^m d̄d̄z: q̄ religio-
si q̄ sunt clerici si h̄ant curā aīaz spūalia p̄plo dispēsantes:
nō tenent decimas dare: s. p̄nt eas recipere. De alijs vero
religiosis et si sint clerici q̄ non dispensant p̄plo spūalia est
alia rō. ipsi. n. tenentur de iure cōi decimas dare: h̄nt t̄m
aliquā īmunitatē s. diuersas cōcessiones eis a sede aplica-
factas. C. Ad 3^m d̄m: q̄ in veteri lege p̄mitie debeban-
tur sacerdotib⁹: decima aut Leuitis. et q̄ sub sacerdotib⁹
leuite erant d̄ns mandauit ut ipsi loco p̄mitiaz soluerēt sū-
mo sacerdoti decimā decime. vñ nūc eadē rōne tenentur
clerici sūmo pontifici decimā dare si exigeret. n̄lis. n. rō
dictat q̄ illis q̄ h̄nt curā aīaz: de cōi multitudinis statū pro-
uideat vñ possint exequi ea q̄ pertinent ad cōem salutem.
C. Ad 4^m d̄m: q̄ decime debent cedere in subuētiōem
pauperū p̄ dispēsationē clericorū. et iō pauperes nō h̄nt cāz
accipiēdi decimas s. tenent eas dare.

De voto p̄ q̄d aliqd dō p̄mittit. Q^o. lxxviii.

Inde Cōsiderandū ē de voto p̄
q̄d aliqd dō p̄mittit.

Et circa hoc q̄rant duodecim. p̄ q̄d
sit votū. 2°. q̄d cadat sub voto. 3° de ob-
ligatione voti. 4° de vtilitate vouēdi.

5° cui⁹ v̄tatis sit act⁹. 6° v̄t magis me-
ritorū sit facere aliqd ex voto q̄ sine vo-

to. 7° de solēnitate voti. 8° v̄t possint vouere q̄ sūt p̄tā-
ti alterius s̄bi. 9° v̄t p̄neri possint voto obligari ad religio-
nis īgressus. 10° v̄t votū sit dispēsabile vel p̄mutabile.

11° v̄t ī solēni voto p̄tinentie possit dispēsari. 12° v̄t req̄-
rat ī dispensatione voti superioris auctoritas.

Ad primum sic procedit. Ut q̄ votū p̄sistat
in solo proposito voluntatis: q̄
fm quosdam votum est conceptio boni propositi cū ani-
mi deliberatione firmata: qua quis ad aliqd faciēdum vel
non faciēdū se deo obligat. sed conceptio boni propositi cū
oibus q̄ addunt potest ī solo motu voluntatis p̄sistere. gō
votum ī solo proposito voluntatis p̄sistit. C. S. Ipsū no-
men voti v̄t a voluntate assumptū. d̄r enim aliquis p̄p̄io
voto facere que voluntarie facit: sed propositū ē act⁹ volū-
tatis. p̄missio aut rōnis. ergo votū in solo actu voluntatis
consistit. C. S. D̄ns dicit Luc. 9. Nemo mittēs manum
ad arat̄ et aspiciēs retro aptus est regno dei. sed aliq̄s ex
hoc ipso q̄ h̄z propositū h̄faciēdi: mittit manum ad ara-
trū. ergo si aspiciat retro deficiēs a bono proposito non est
aptus regno dei. Ex solo ergo bono proposito aliq̄s obli-
gat apud deū: etiā nulla p̄missione facta: et ita v̄t q̄ in so-
lo proposito voluntatis votum cōsistat. C. Sed h̄z est q̄d
dicit Ecclesiastes. 5. Siquid vouisti deo ne moreris red-
dere. displicet enim ei infidelis et stulta p̄missio. ergo vo-
uere est p̄mittere: et votum est p̄missio. C. R. nō d̄d̄z:
q̄ votū quādā obligationē ip̄ortat ad aliqd faciēdum vel
dimittēdū. Obligat at homo se boi ad aliqd p̄ modū p̄-

missionis: que est rationis actus ad quem pertinet ordinare. sicut. n. homo imperando vel deprecando ordinat quodammodo quod sibi ab aliis fiat: ita promittendo ordinat quod ipse pro alio facere debeat. sed promissio que ab homine fit homini: non potest fieri nisi per verba vel quicquid exteriora signa deo aut potest fieri promissio per solam interiorum cogitationem: quod ut dicitur per Regum. 16. Iudices videtur ea que parent: sed de interioribus cor. Expressum tamen quicquid verba exteriora: vel ad suum ipsius excitationem: sicut circa orationem dei est: vel et ad alios committendum: verum non solum desistat a fractione voti propter timorem dei: sed et propter reuerentiam hominum. promissio autem procedit ex proposito faciendi. propositum autem aliquam deliberationem persequitur: cum sit actus voluntatis deliberate. Sic ergo ad votum tria ex necessitate requiruntur. primo quod deliberatio. 2o propositum voluntatis. 3o promissio in qua perficitur ratio voti. Superadduntur vero quicquid et alia duo ad quandam voti confirmationem. scilicet pronuntiationis oris: sicut illud per Regum. Redda tibi vota mea que distinxerunt labia mea. Et iterum testimonium aliorum. Unde magister dicit. 38. dist. 4. 4. libri sententiarum. quod votum est testificatio quedam promissionis spontanee que deo et de his que sunt dei fieri debet: quibus testificatio possit ad interiorum testificationem proprie referri. Ad primum ergo dicitur quod coceptio boni propositi non firmatur ex animi deliberatione nisi promissione deliberationem consequente. Ad 2um dicitur quod voluntas monet rationem ad promittendum aliquid circa ea que ei voluntati subduntur. et pro tanto votum a voluntate accipit nomen quasi a primo mouente. Ad 3um dicitur quod ille qui mittit manum ad aratum iam facit aliquid. scilicet ille qui solum proponit nodum aliquid facit: scilicet quando promittit iam incipit se exhibere ad faciendum: scilicet nodum implet at quod promittit: sicut ille qui ponit manum ad arandum nodum arat: iam tamen ponit manum ad arandum.

Ad secundum sic procedit. Unde quod votum non semper debeat fieri de meliori bono. dicitur enim melius bonum quod ad superogationem pertinet: scilicet votum non solum fit de his que sunt superogationis: sed et de his que pertinent ad salutem. nam est et in baptismo vouet homines abrenunciare diabolo et populo eius et fide seruare: ut dicitur glo. super illud per Regum. Nonne et reddite domino deo vestro. Jacob et vouit quod esset ei dominus in deum: ut habetur. Gen. 28. hoc autem est maxime de necessitate salutis. ergo votum non solum fit de meliori bono. **¶** Septem in catalogo sanctorum ponitur: ut patet in 11. de eb. xi. Sed ipse filius innocens occidit pro voto: ut habetur. Iudic. xi. Cum ergo occisio innocens non sit melius bonum: sed sit sicut in se illicitum: verum quod votum fieri possit non solum de meliori bono: sed et de illicitis. **¶** Ea que reducantur in detrimentum persone vel que ad nihil sunt valia non habent rationem melioris boni: sed quicquid sunt alia vota et immoderatis vigiliis et ieiuniis: que videntur in periculum persone. quicquid est sicut aliqua vota de aliquo indifferentibus et ad nihil valentibus. ergo non sunt vota melioris boni. **¶** Sed est quod dicitur. Deuter. 23. Si nolueris polliceri absque pacto eris. **¶** Item dicitur quod sicut dictum est: votum est promissio deo facta: promissio autem est alicuius quod quis pro aliquo voluntarie facit. non enim est promissio sed comminatio si quis diceret se solum aliquid facturum. sicut vana est promissio si aliquis alicui promitteret id quod ei non esset acceptum. et ideo cum de peccato sit solum deum: nec aliquid operum sit deo acceptum nisi sit virtuosum: igitur est quod de nullo illicito nec de aliquo indifferentibus debeat fieri votum: sed solum de aliquo actu virtutis: scilicet quod votum promissionem voluntariam importat: necessitas autem voluntatem excludit: id quod est absolute necessarium esse vel non esse: nullo sub voto cadit. sicut enim est si quis voueret se esse morturum: vel se non esse volaturum. Illud vero quod non habet absolutam necessitatem: sed necessitatem finis: puta quod sine eo non potest esse salus: cadit quod sub voto in quantum voluntarie fit: non autem in quantum est necessitatis. Illud autem quod neque cadit sub necessitate absoluta neque sub necessitate finis: omnino est voluntarium: et ideo hoc proculdubio cadit sub voto. hoc autem dicitur esse maius bonum in comparatione ad bonum quod coiter est de necessitate salutis. ideo proprie loquendo votum dicitur esse de meliori bono. **¶** Ad primum ergo dicitur quod homo modo sub voto baptizatorum cadit abrenunciare populo diaboli et fide christi seruare: quod voluntarie fit: scilicet fit de necessitate salutis. et sicut patet dici de voto Jacob: quibus est possit intelligi quod Jacob vouit se habere dominum in deum pro spem cultum ad quem non tenebat: sicut per dicitur oblationem: et alia hominibus que ibi subduntur. **¶** Ad 2um dicitur quod quedam sunt que in omnem euentum sunt bona: sicut opera virtutis et alia bona: que possunt

absolute cadere sub voto. quedam vero in omnem euentum sunt mala: sicut ea que sicut in se sunt peccata: et hec nullo potest sub voto cadere quedam vero sunt que in se considerata bona: et sicut in hoc possunt cadere sub voto. possunt tamen habere malum euentum in quo non sunt obsequanda. et sic accidunt in voto. **¶** Septem. quod ut dicitur. Iudic. ii. Ut tu vouit domino dicens. Si tradideris filios amon in manus meas quicquid promissus egressus fuerit de foribus domus mee in hiis occurrerit reuertenti in pace: eum offeram holocaustum domino hoc autem poterat malum euentum habere si occurrit ei aliquid aliud non in molandum: sicut asinus vel homo: quod et accidit. **¶** Unde et Hieronymus dicit. In vouendo fuit stultus: quod discretionem non habuit: et in reddendo ipsius. promittit tamen ibidem quod factus est super eum spiritus domini: quod si des et duoties ipsum ex quo motus est ad vouendum fuit a spiritu sancto: pro quod ponitur in catalogo sanctorum. et pro victoria quam obtinuit: quod probabile est eum petuisse de facto iniquo: quod tamen aliquid bonum figurabat. **¶** Ad 3um dicitur quod maceratio propter corpus: puta per vigiliis et ieiunia: non est deo accepta nisi in quantum est operum virtutis. quod quod est in quantum cum debita discretionem fit: ut. scilicet. occupatio scilicet refrenet et nam non nimis grauet. et sub tali tenore potest homini sub voto cadere. pro quod et apostolus. Rom. 12. postquam dixerat. Exhibeatis corpora vestra hostiam uiuentem sanctis deo placet: addidit rationabile obsequium vestrum: sed quod in his que ad seipsum pertinent: de facili fallit homo in iudicando: et talia vota congruentius sicut in arbitrium superioris sunt vel seruanda vel permittenda: ita tamen quod si ex obsequatione talis voti magnam et manifestam grauiam sentiret: et non esset facultas ad superiorem recurrendi non debet homo tale votum seruare. vota vero que sunt de rebus vanis et inutilibus sunt magis deridenda quam seruanda.

Ad tertium sic procedit. Unde quod non omne votum obliget ad sui obsequationem. Illud enim magis indiget his que pro alio homines sunt quam deus qui bonorum necessarium non eget. sed promissio simplex homini facta non obligat ad obseruandum sicut in institutione legis humane: quod esse videtur institutum pro mutabilitate humane voluntatis. ergo multo magis simplex promissio deo facta que dicitur votum: obligat ad obseruandum. **¶** **¶** Nullum obligatur ad impossibile. sed quicquid id quod quis vouit fit ei impossibile: vel quod dependet ex alieno arbitrio: sicut cum quis vouet aliquid monasterium intrare cum monachi cum nouit recipe. vel pro emergente defectu: sicut mulier que vouit virginatate seruare: et postea corrumpitur. vel vir que vouet pecuniam dare: et postea amittit pecuniam. ergo non sunt vota obligatoria. **¶** Illud ad cuius solutionem est aliquid obligatum: statim soluere tenetur: sed aliquid non statim soluere tenetur illud quod vouit: precipue cum sub conditione futura vouet: ergo votum non sunt obligatoria. **¶** Sed est quod dicitur. Ecclesiastes. 5. Quodcumque uoueris redde: multo magis melius est non uouere quam post votum promissa non reddere. **¶** Item dicitur quod ad fidelitatem hominis pertinet ut soluat id quod promittit. Unde sicut Augustinus. fides dicitur ex hoc quod fuit dicta. maxime autem debet homo deo fidelitatem: tum ratione dei: tum etiam ratione beneficii suscepti et ideo maxime obligatur homo ad hoc quod impleat vota deo facta. hoc enim pertinet ad fidelitatem quam homo debet deo. fractio autem voti est quedam infidelitatis species. unde Salomon rationem assignat que sunt vota reddenda: quia displicet deo infidelis promissio. **¶** Ad primum ergo dicitur quod sicut in honestate ex qualibet promissione homo homini obligatur. et hec est obligatio iuris naturalis. sed ad hoc quod aliquid obliget ex aliqua promissione obligatione civili quedam alia requiruntur. de autem et si bonis nostris non eget ei tamen maxime obligamur. et ita votum ei factum est maxime obligatorium. **¶** Ad 2um dicitur quod si illud quod quis vouit: ex quo cumque alia causa impossibile reddat: debet homo facere quod in se est: ut saltem habeat promptam voluntatem faciendi quod potest. unde ille qui vouit monasterium aliquid intrare debet dare opera quam potest ut ibi recipiat. et siquidem intentio sua fuit se obligare ad religionis ingressum principaliter: et ex consequenti eligit hanc religionem vel hunc locum quasi magis sibi congruentem: tenetur si non potest ibi recipi aliam religionem intrare. si autem principaliter intendit se obligare ad hanc religionem vel ad hunc locum propter spem coplacentiam huius religionis vel loci: non tenetur aliam religionem intrare si eum illi recipe nolunt. Si vero incidit in impossibilitatem implendi votum ex propria culpa. tenetur insuper de propria culpa preterita penitentiam agere: sicut mulier que vouit virginatatem si postea corrumpatur: non solum debet seruare quod potest. scilicet pro-

penam continentiam: sed et de eo quod amisit peccando penitere. **C**ad 3^m d^o d^o obligatio voti ex propria voluntate et intentione causat. vñ d^r Deut. 23. Q^o semel egressus es de la-
bijs tuis obseruabis: et facies sic promisisti d^o tuo: et
propria voluntate et ore tuo locutus es. et ideo si in intentione et vo-
luntate uouentis est obligare se ad statim soluendum: tenet sta-
tim soluere. si autem ad certum tempus vel sub certa conditione si statim
tenet soluere: sed nec d^o tardare ultra quam intendit se obligare
dicit enim ibidem: Quis uotum uoueris d^o tuo: non tar-
dabis reddere: quia regret illud d^o deus tuus. et si morat^r
fueris reputabit tibi in peccatum.

Ad quartum sic procedit. Ut quod non expediat ali-
quid uouere. **I**tem. n. alicui expedit
ut p^rnet se bono quod ei deus donauit: sed libertas est unius de
maximis bonis que homini deus dedit que uidetur p^ruari p^r necessi-
tate quam uotum imponit. g^o si u^r expediens homini quod aliquid uo-
ueat. **C**ad 3^m d^o d^o se piculo inmiscere: sed quicquid uouet
se piculo inicit: quia quod aⁿ uotum sine piculo poterat p^rteriri
si non fuat: p^r uotum piculosum est. vñ Aug. dicit in epla ad
Armentarius et Paulina: Quia iam uouisti: iam te obstrinxisti:
aliud facere tibi non licet: non talis eris si non feceris quod uo-
uisti: quibus mansisses si nihil tale uouisses. mior. n. tunc ees:
non peior. modo autem tanto quod absit miserior: si fides deo frege-
ris: quanto beator: si p^rsolueris. ergo non expedit aliquid uo-
uere. **C**ad 3^m d^o d^o Ap^ls dicit. i. ad Cor. 4. Imitatores mei esto-
te: sicut et ego xpi. sed non legit neque xps aliquid uouisse neque
ap^los. ergo u^r quod non expedit aliquid uouere. **C**ad 3^m d^o d^o est quod
d^r i ps: Uouete et reddite d^o deo u^ro. **C**ad 3^m d^o d^o q^o
sicut supra dictum est: uotum est promissio deo facta. alia autem ra-
tione promittit aliquid homini et alia ratione deo. Homini
quidem promittit aliquid p^r eius utilitatem: cui u^rile est: et
quod ei aliquid exhibeamus et quod eius de futura exhibitione p^r-
certificemus. Sed promissiones deo facim^r: non p^r eius
utilitates: sed p^r nostras. **C**ad 3^m d^o d^o Aug. dicit in p^rdicta epla: Be-
nignus exactor est: et non egen^r. et quod non crescat ex reddi-
tis sed in se crescere faciat redditores. et sicut id quod damus
deus non est ei u^rile: sed nobis: quia quod ei reddit: reddenti ad-
ditur: ut Aug. ibidem dicit: ita etiam promissio que deo aliquid
uouem^r: non cedat in eius utilitates: quia a nobis certificari non u-
diget: sed ad utilitates nostras in quantum uouendo uoluntatem nostram
inmobiliter firmamus ad id quod expedit facere. et ideo expediens
est uouere. **C**ad 3^m d^o d^o g^o d^o sic non posse peccare non
diminuit libertates: ita etiam necessitas firmate uoluntatis in
bonum: non diminuit libertates: ut p^r i deo et i b^ris. et talis est
necessitas uoti similitudines quaedam b^ris cum confirmatione bea-
torum. vñ Aug. dicit in eadem epla quod felix necessitas est que in
meliora compellit. **C**ad 2^m d^o d^o g^o quod si piculum nascit ex
ipso facto: tunc factus illud non est expediens: puta quod aliquis p^r-
pontem ruinofus transeat fluminem. sed si piculum imineat ex h^o
quod homo deficit ab illo facto: non definit p^r hoc esse expediens
sic expediens est ascendere equum: quoniam piculum imineat
cadenti de equo: alioquin oporteret ab omnibus bonis cessa-
re: que etiam p^r accens ex aliquo euentu p^rnt esse piculosa. **C**ad 3^m
d^o d^o Eccl. 11. Qui obseruat uentum: non seminat. et qui
considerat nubes nunquam metet piculum: aut uouenti non im-
minet ex ipso uoto: sed ex culpa hominis que uoluntates mutat
transgrediens uotum. vñ Aug. dicit in eadem epla: Non te uo-
uisse peniteat: imo gaude iam tibi sic non licere quod cum tuo
detrimento licuisset. **C**ad 3^m d^o d^o g^o xpo sed se non compe-
tat uouere: tunc quia deus erat: tunc etiam quia in quantum homo beatus fir-
mata uoluntate in bono quasi comprehenso: ex his: quibus p^r qua-
dam similitudine ex persona eius dicitur in ps. 138. Uota mea red-
das in conspectu timentium eius loquens autem de corpore suo quod est ec-
clesia. Ap^li autem intelligunt uouisse continentiam ad perfectionis sta-
tum quam xpm relicta omnibus sunt secuti.

Ad quintum sic procedit. Ut quod uotum non sit actus
latrie siue religionis. Omne enim op^o
uirtutis cadit sub uoto. sed ad eandem uirtutes pertinere u^r pro-
mittere aliquid et facere illud. g^o uotum pertinet ad quolibet
uirtutes et non specialiter ad religiones. **C**ad 3^m d^o d^o Tullius
ad religiones pertinet cultus et ceremoniam deo offerre. sed ille
quod uouet: nondum aliquid deo offert sed solum promittit. g^o uotum non

est actus religionis. **C**ad 3^m d^o d^o Cultus religionis non d^r exhiberi
nisi deo: sed uotum non solum fit deo: sed et sanctis et p^rlatibus: quod
religiosi p^rsententes obedientiam uouent. g^o uotum non est religionis
actus. **S**ed est quod d^r Isa. 19. Colent eum in hostijs et muneri-
bus et uota uouebunt d^o: et soluent. sed colere deum est proprie
religionis siue latrie. g^o uotum est actus latrie siue religionis.
Cad 3^m d^o d^o sic supra dictum est: omne op^o uirtutis ad religionem
seu latriam pertinet p^r modum ipsius sed quod ad diuinam reuerentiam or-
dinat: quod est proprie finis latrie. ordinare autem alios actus in suum
finem pertinet ad uirtutes imperantes non ad imperatas. et ideo ipsa or-
dinatio actuum cuiuscumque uirtutis in seruitum dei est proprie actus
latrie. **M**anifestum est autem ex p^rdictis quod uotum est quodam pro-
missio deo facta. et quod promissio nihil est aliud quam ordinatio que-
dam eius quod promittit in eum cui promittit. uñ uotum est ordina-
tio quodam eorum que quod uouet in diuinum cultum seu obsequium. et sic
p^r quod uouere proprie est actus latrie seu religionis. **C**ad 3^m d^o d^o
d^o illud quod cadit sub uoto quicquid est actus alterius uirtutis: si-
cut ieiunare et continentiam seruare. quicquid uo est actus religionis:
sicut sacrificium offerre vel orare: utroque tamen promissio deo
facta ad religionem pertinet ratione iam dicta. uñ p^r quod uoto: quodam
pertinet ad religionem ratione solius promissionis deo facte que est
essentia uoti. quicquid etiam ratione rei promisse que est uoti materia. **C**ad
2^m d^o d^o illud quod promittit in quantum se obligat ad dandum: iam quod
dandum datur: sicut d^r fieri aliquid cuius fit causa eius: quia effectus uirtute
pertinet in causa. et inde est quod non solum datur: sed etiam promitten-
ti gratia agunt. **C**ad 3^m d^o d^o uotum solum deo fit. sed pro-
missio etiam potest fieri homini. et ipsa promissio boni que fit homini potest
cadere sub uoto in quantum est quoddam op^o uirtuosum. et per
hunc modum intelligendum est uotum que quod uouet aliquid sanctis
uel p^rlatibus: ut ipsa promissio facta sanctis uel p^rlatibus cadat sub
uoto materialiter: in quantum. scilicet homo uouet deo se impleturum quod san-
ctis uel p^rlatibus promittit.

Ad sextum sic procedit. Ut quod magis sit laudabi-
le et meritorium facere aliquid sine uoto
quam cum uoto. **D**icit. n. Prosper in 2. d. uita contemplatiua. Sic
abstinere uel ieiunare debemus: ut non nos necessitati ieiunandi
subdam^r ne iam non deuoti sed inuiti re uoluntariam faciamus
sed ille qui uouet ieiunium: subdit se necessitati ieiunandi g^o me-
lius est si ieiunaret sine uoto. **C**ad 3^m d^o d^o Ap^ls dicit. 2. ad Cor.
9. Unusquisque prout destinauit in corde suo si ex tristitia aut
ex necessitate. **M**ilares enim datur diligunt deus: sed quidam ea
que uouent ex tristitia faciunt: et hoc u^r procedere ex necessi-
tate quam uotum imponit: quia necessitas tristitias est: ut d^r. 5. me-
taph. ergo melius est aliquid facere sine uoto quam cum uoto. **C**ad 3^m
d^o d^o Uotum necessarium est ad hoc quod firmet uoluntas hominis ad re-
quam uouet: ut supra habitum est. sed non potest firmari melius
uoluntas ad aliquid faciendum quam cum actu facit illud. g^o si me-
lius est facere aliquid cum uoto quam sine uoto. **C**ad 3^m d^o d^o est quod super
illud ps: Uouete et reddite: dicit glo. Uouere uoluntati consu-
lit. sed consilium non est nisi de meliori bono. g^o melius est facere aliquid
melius op^o ex uoto quam sine uoto: quia qui facit sine uoto implet tamen
uotum consilium. scilicet de faciendo quod autem facit cum uoto implet duo consilia
scilicet et uouendo et faciendo. **C**ad 3^m d^o d^o g^o triplici ratione: facit
ides op^o cum uoto est melius et magis meritorium quam facere sine
uoto. p^r quod d^r quod uouere sicut dictum est: est actus latrie que est
p^rcipua iter uirtutes morales. nobilioris autem uirtutis est op^o me-
lius et magis meritorium. uñ actus inferioris uirtutis est melius
op^o et magis meritorium: ex hoc quod imperat a superiori uirtute cuius
actus fit p^r imperium: sicut actus fidei uel spei melior est si imperat
a charitate. et ideo actus aliarum uirtutum moralium: puta ieiunare
quod est actus abstinentie: et continere quod est actus castitatis: sunt me-
liora et magis meritoria si fiant ex uoto. quia sic iam pertinent ad
diuinum cultum quasi quodam dei sacrificia. **C**ad 3^m d^o d^o Aug. dicit in lib. de
u^rginitate quod neque ipsa uirginitas est: quia uirginitas sed quia deo
dedicata est honorat: quam fouet et p^rseruat continentiam pietatis.
2°. quia ille qui uouet aliquid et facit: plus se deo subicit quam ille
qui solum facit subicit. n. se deo si solum quodam ad actum: sed etiam quod
tamen ad p^rsentem: quia de cetero si potest aliud facere: sicut plus da-
ret homini qui daret ei arborum cum fructibus quam qui daret ei fructum tamen
ut dicit Anselmus in lib. de similitudinibus. et ideo est quod et promittit
tibi gratia agunt: ut dictum est. 3°. quia p^r uotum immobiliter uolun-
tas firmat in bonum. facere autem aliquid ex uoluntate firmata in

continentie si potest permitti nisi p id qd e oino hriū: quod nuq̄ licet i aliquo voto. Sed hoc e manifeste falsū: q: sic uti carnali copula est cōtinentie hriū: ita comedere carnes vel bibere vinū: est hriū abstinentie a talibus: et tñ i hmoi votis pōt dispēfari. Et iō alijs videt q i voto solēni p̄tinētie possit dispensari pp aliquā cōez utilitatē seu necessitatē: vt p̄ in exemplo p̄missō de pacificatiōe terrarū ex aliquo matrimonio h̄bēdo: S; q: decretalis i ducta exp̄sse dic q nec sūmus pōtifex pōt h̄ custodiā castitatis monacho licētia dare. Jō aliter videt dicēdū q sic supra dictū ē. et habet 2 euit. vlt. Illud qd semel scificatū ē dño nō pōt i alijs vsus cōmutari. n̄ at p̄t facere alijs ecclie p̄lat? vt id qd ē scificatū scificationē amittat et i reb? iaiatis: puta q calix cōsecrat? desinat eē cōsecrat? si maneat iteger: vñ multo minus p̄t hoc facere alijs p̄lat?: vt hō deo cōsecrat? q̄diu vit: cōsecrat? eē desinat. solēnitas at voti p̄sistit i qdā cōsecratione seu b̄ndictiōe vōētis: vt dictū ē. et iō n̄ p̄t fieri p̄ aliquē p̄latū ecclie q ille q votū solēnne emisit desinat ab eo ad qd ē cōsecrat?: puta q ille q ē sacerdos nō sit sacerdos l; possit p̄lat? ob aliquā cām executionē ordinis imbibē. Et fili rōne papa nō pōt facere q ille q ē p̄fessus religionē nō sit religiosus: l; qdā inrisse ignorāter hriū dicāt. ē gō p̄fiderādū vtrū cōtinentia sit cēntialr anexa ei ad qd votū solēnizatur: q: si n̄ ē ei cēntialr anexa: p̄t manere solēnitas cōsecrationis sine debito p̄tinētie: qd n̄ p̄t cōtingere si sit cēntialr anexa ei ad qd votū solēnizat: s; n̄ ē cēntialr anexū debitū p̄tinētie ordinis sacro: sed ex statuto ecclie. vñ v; q p̄ eccliam possit dispēfari i voto p̄tinētie solēnizato p̄ susceptionē sacri ordinis. Est at debitū cōtinentie cēntiale statui religionis per quē hō abrenūciat seculo totaliter dei fructio mācipat?: qd n̄ pōt simul stare cū matrimonio i q̄ icūbit necessitas pcurāde vxoris et plis et familie et rex q ad bō regnū. Cñ apōstolus dicit. i. ad Cor. 7. q q ē cū vxore: sollicit? ē q sūt mūdī quō placeat vxori: et diuisus ē: vñ nomē mōachi ab unitate sumit p̄ oppositū ad diuisionē p̄dictā. et iō i voto solēnizato p̄ p̄fessionē religionis n̄ pōt p̄ eccliaz dispēfari. Et rōnē assignat decretalis: q: castitas ē anexa regle monachali. Ad p̄imum ergo dōm q piculis rex hūanay ē obuiā dū p̄ res hūanas: n̄ at p̄ hoc q res diuine p̄uertāt i vsum hūanū. p̄fessi at religionē mortui sūt mūdo et viuūt deo. vñ n̄ sūt reuocādi ad vitā hūanā occasiōe cuiuscūq; euentus. Ad 2^m dōm q i voto t̄p̄alis p̄tinētie dispēfari pōt: sicut et i voto t̄p̄alis oionis: vel t̄p̄alis abstinentie. s; q̄i voto cōtinentie p̄ p̄fessionē solēnizato n̄ possit dispensari: hoc n̄ ē iquātū ē actus castitatis: s; iquātū icipit ad latrā p̄tinere p̄ p̄fessionē religionis. Ad 3^m dōm: q cib? directe ordiat ad cōseruationē p̄sone. et iō abstinentia cibi directe p̄t v̄gere i piculū p̄sone. vñ ex hac rōne recipit votū abstinentie dispēfationē. s; cōit? n̄ ordinat directe ad cōseruationē p̄sone: sed ad cōseruationē sp̄i. vñ nec directe abstinentia cōit? p̄ cōtinentiā v̄git i piculū p̄sone. s; si p̄ acc̄is ex ea aliqd piculū p̄sonale accidat: p̄t aliter subueniri. s. p̄ abstinentiā vel alia corporalia remedia. Ad 4^m dōm: q religiosus q sit ep̄s: sicut n̄ absoluit a voto cōtinentie: ita nec a voto paupertatis: q: nihil d; h̄ere tāq; p̄p̄riū: s; sicut dispēfator: cōiū bono:ū ecclie. sicut et n̄ absoluit a voto obediētie: sed p̄ acc̄is obedire nō tenet si superiorē n̄ h̄eat: sicut nec abbas monasterij q tñ n̄ ē ab obediētie voto absolut? auctoritas vō Ecclie. q i hriū obijcit itelligēda ē q̄stū ad hoc q nec fecūditas carnis nec aliqd corporale bonū ē cōparādū bono p̄tinētie: q̄ iter bona aīe cōputat: vt Aug. dicit i li. de sc̄tā virginitate. vñ signanter d; aīe p̄tinētis nō carnis continentis.

Ad duodecimū sic p̄cedit. Videt q ad cōmutationē vel dispensationē voti n̄ requir̄ p̄lati auctoritas. Alijs. n. pōt iurare religionē absq; auctoritate alicui? superioris p̄lati. s; p̄ iroitū religionis absolut? hō a votis i seculo factis: et a voto terre sc̄cte. gō voti cōmutatio vel dispēfatio pōt eē absq; auctoritate superioris p̄lati. C. P. Dispēfatio voti i hoc cōsistere v; q determinat i q casu votū n̄ sit obfūadū. s; si p̄lat? male determinet: n̄ v; eē vōēs absolut? a voto: q: nullus p̄lat? p̄t dispēfare h̄ p̄ceptū diuinū de iplēdo voto: vt dictū ē filr et

si alijs pp̄ria auctoritate recte determinet i q casu votū nō sit iplēdū: n̄ v; voto teneri: q: votū nō obligat i casu i q h; peiorē euentū: vt dictū ē: ergo dispēfatio voti n̄ requir̄ auctoritate alicui? p̄lati. C. P. Si dispēfate i voto p̄tinet ad p̄tātē p̄latoy: pari rōne p̄tinet ad oēs: s; n̄ p̄tinet ad oēs dispēfate i qlibet voto. ergo n̄ p̄tinet ad p̄tātē p̄latoy dispēfatio voti C. S; h̄. sicut lex obligat ad aliqd faciēdū: ita et votū: s; ad dispēfādū i p̄cepto legis requir̄ superioris auctoritas: vt supra dictū ē. ergo pari rōne et i dispēfatione voti. C. R. n̄. dōm: q sicut supra dictū ē: votū ē p̄missio deo facta de aliquo qd sit deo acceptū. Quid sit at i aliq; p̄missiōe acceptū ei cui p̄mittit: ex ei? p̄det arbitrio. p̄latus at in ecclia gerit vicē dei. et iō i cōmutationē vel dispēfatiōe vōtō:ū requiritur p̄lati auctoritas q i p̄sona dei determinat qd sit deo acceptū: s; illud. 2. ad Cor. 2. Iā et ego qd donauit sigd donauit. p̄pter vos i p̄sona xpi. Et signanter dicit: p̄pter vos: q: oīs dispēfatio petit a p̄lato d; fieri ad honorē xpi i cuius p̄sona dispēfat: vel ad utilitatē ecclie q ē ei? corpus. Ad p̄m gō dōm: q oīa alia vota sūt quorūdam p̄culariū operū s; p̄ religionē hō totā vitā suā dei obsego depurat. p̄cularē at i vli icludit. et iō decretalis dicit q reus voti fracti n̄ h; q t̄p̄ale obsequium i p̄petuā religionis obseruātiā cōmutat. Nec tñ i religionē igrediēs tenet iplere vota vel ieiuniorū vel oionū vel alioy h̄mōi q existēs i seculo fecit: qā religionē igrediēs mouit p̄ori vite et et singlares obseruantie religionis n̄ cōpetūt. et religionis onus satis boiem onerat: vt alia supaddere nō oporteat. Ad 2^m dōm: q qdā dixerūt q iō p̄lati p̄t i votis p̄ libito dispēfate: q: in quolibet voto icludit cōditionaliter voluntas p̄lati superioris: sicut supra dictū ē: q i votis subdito:ū: puta serui vel filij itelligitur cōditio si placuerit patri vel dño: vel si nō renitāt. et sic subdit? absq; oī remorsu p̄scie posset votū p̄mittere qñ cūq; sibi a p̄lato diceret. S; p̄dicta positio falso initit: quia cū p̄tās p̄lati sp̄iualis: q n̄ ē dñs sed dispēfator: sit i edificatiōne data et n̄ i destructionē: vt p̄. 2. ad Cor. 10. Sicut p̄lat? n̄ pōt ioperare ea s; se deo displicēt. s. p̄tā: ita n̄ pōt p̄hibere ea q s; se deo placēt. s. v̄tutis opa. et iō absolute pōt hō vōnere ea. Ad p̄latū tñ p̄tinet diiudicare qd sit magis virtuosū et deo magis acceptū. et iō i manifestis dispensatiōe p̄lati nō excusaret a culpa: puta si p̄latus dispēfaret cū aliq; sup voto de igressu religionis nulla apparētī cā obstāte. Si at eēt cā apparēs p̄ quā salte i dubiū verteret: posset stare iudicio p̄lati dispēfatis vel cōmutatis: nō tñ iudicio proprio: q: ip̄e nō gerit vicē dei nisi forte i casu i q id qd vōuit eēt mani feste illicitū: et nō posset oportune ad superiorē recurrere. Ad 3^m dōm: q q: sūmus pōtifex gerit plenarie vicē xpi: i tota ecclia ip̄e h; plenitudinē p̄tatis dispēfandi i oibus dispensabilibus votis. alijs at inferiorib? p̄latis cōmittit dispensatiōem i votis q cōiter fiunt et idigēt frequentē dispensatiōe: vt h̄eant de facili boies ad quem recurrāt: sicut sunt vota peregrinationum: et ieiuniorū et alioy h̄mōi. vota vō maiora: puta cōtinentie et peregrinatiōis terre sancte: reseruantur summo pontifici.

De iuramento.

Q. 6. lxxix.

Inde considerādū ē de actib? exteriorib? latrē quib? aliqd diuinū ab hoibus assumit qd est vel sacramenta aliquod vel ipsum nomen diuinum. sed de sacramenti assumptione locus erit tractandi in tertia huius operis parte. de assumptione autē nominis diuini nūc agēdū ē.

Assumitur ante; diuinū nomen ab hoie tripliciter. Uno mō p̄ modū iuramenti ad pp̄ria verba cōfirmāda. Alio mō p̄ modū adiurationis ad alios inducendum. 3° mō p̄ modū inuocatiōis ad orandū vel laudādū. p̄ ergo de iuramento agendū ē. Circa quod q̄runt decē. 1° qd sit iuramentū. 2° vtrū sit licitū. 3° q sint cōmites iuramenti. 4° cui? v̄tutis sit act?. 5° vtrū sit appetēdū et frequētādū tāq; vtile et bonū. 6° vtrū liceat iurare p̄ creaturā. 7° vtrū iuramentū sit obligatiō. 8° que sit maior obligatiō. vtrū iuramentū vel voti. 9° vtrū i iuramento possit dispēfari. 10° qñ et in qbus liceat iurare.

Ad primum sic pcedit. Uidet q iurare nō sit te
 ste deū iuocare. Quicūq; enī iudicē
 auctoritatē sacre scripture: iudicē deū i testimoniū cui vba
 pponūt in sacra scriptura. si ergo iurare est testē deū in
 uocare. qūq; inducit auctoritatē sacre scripture: iuraret.
 hoc at est falsū. g^o p mū. **C P.** Ex hoc q aliq; iducē ali
 quem i testē: nihil ei reddit: sed ille q per deū iurat aliqd
 deo reddit. dī. n. Mat. 5. Reddes dño iuramēta tua. Et
 Aug. dicit q iurare est ius vitatis deo reddere. ergo iura
 re nō est deū testem iuocare. **C P.** Aliud est offiū iudi
 cis: et aliud testis: vt ex supradictis p: s; qūq; iurādo iplo
 rat hō diuinū iudiciū: s; illud p̄s. Reddidi retribuētib⁹
 mihi mala: decidā merito ab inimicis meis inanis. g^o iura
 re non est testē deū iuocare. **C Sed** ē qd Aug. dicit i
 quodā sermone de perurio. Quid est iurare p deū nisi
 testis est deus. **C Rñ^o** ddm: q sicut apls dicit ad Heb.
 6. Iuramētū ad cōfirmationē ordinat. cōfirmatio autem
 in scabilib⁹ p rōnē fit: q pcedit ex aliquibus nālī notis: que
 sūt ifallibiliter vā. sed particularia facta cōtingentia hoīum
 nō pnt p rōnē necessariā pfirmari. et iō ea q de his dicuntē
 solēt cōfirmari p testes. Sed humanū testimoniū non est
 sufficiens ad huiōi pfirmādū. ppter duo. p̄mo quidē p
 pter defectū veritatis humane: q; plurimi i mēdaciū labū
 tur: s; illud p̄s. Os eor locutū ē mēdaciū. 2° ppter defe
 ctū cognitionis: q; hoīes nō pnt cognoscere neq; futura ne
 q; cordiū occulta vel etiā abētia: de quibus tñ hoīes loquū
 tur: et expedit rebus humanis vt certitudo aliqua de his
 habeat. et ideo necessariū fuit recurrere ad diuinū testimo
 niū: q; deus neq; mentiri potest: neq; eū aliquid latet: aliu
 mere at deū in testem dicitur iurare: q; quasi p iure intro
 ductum ē: vt qd sub iuocatione diuini testimoni dī p vero
 habeat. diuinū autem testimoniū qūq; iducit ad asseren
 dū pntia vel pterita: et hoc dī iuramētū assertoriū. qūq; at
 iducit diuinū iuramētū ad cōfirmandū aliqd futurū: et h^o
 dī iuramentum pmissoriū. Ad ea vō que sunt necessaria
 et p rōnem inuestiganda: nō iducit iuramētum. derisibile
 enī vī sigs i disputatione alicuius scie vellet ppositū p iura
 mētū pbare. **C Ad p̄mum** ergo ddm: q aliud ē testimo
 niū dei vti iam dato. qd sit cū aliquis auctoritatē sacre scri
 pture iudicē. et aliud est testimoniū dei iplo:are vt exhibē
 dū: qd sit in iuramento. **C Ad 2^m** ddm: q dī aliq; redde
 re iuramenta deo ex hoc q implet illud qd iurat: vel q; in
 hoc ipso q iuocat deū testē: recognoscit eū habere oīs co
 gnitionē et ifallibilē veritatē. **C Ad 3^m** ddm: q alicuius te
 stimoniū iuocat ad hoc q testis iuocatus veritatē manife
 stet circa ea que dicūt. Deus autem manifestat an vez sit
 qd dī duplr. Vno mō simplr reuelando veritatē: vel p
 iternā ispirationē: vel et p facti denudationē: dū. s. pducit
 i publicū ea que erant occulta. Alio mō p penā mentien
 tis. et tunc simul est iudex et testis: dū puniēdo mēdacē ma
 nifestat mēdaciū. Et iō duplex ē modus iurandi. Vn^o qdē
 p simplicē dei cōtestationem sicut cum aliquis dicit: est mi
 hi deus testis: vel coram deo loquor: vel per deū: qd idē
 ē vt dicit Aug. Alius modus iurādi ē p execrationes: dū
 .s. aliquis se: vel aliquid ad se pertinens ad penas obligat:
 vt sit verum qd dicitur.

Ad secundum sic pcedit. Uidet q nō sit
 licitum iurare. Nihil enī
 qd phibet i lege diuina ē licitū. s; iuramētū phibet in lege
 diuina. **Matt. 5.** Ego dico vobis nō iurare oīno et c. Et
Jaco. 5. dī. Ante oīa frēs mei nolite iurare. g^o iuramētū
 ē illicitū. **C P.** Id qd ē a malo vī eē illicitū: q; vt dī **Matt.**
 7. Nō pōt arbor mala fructus bonos facere. sed iuramē
 tū ē a malo. dī. n. **Matt. 5.** Sit at sermo vī: ē ē: nō non:
 quod at his abūdāt⁹: a malo ē. ergo iuramētū vī eē illici
 tum. **C P.** Exgere signū diuine puidēte ē tētare deum:
 qd ē oīno illicitū: s; illud **Deut. 6.** Nō tētabis dñm deū
 tuū. sed ille q iurat vī exgere signū diuine puidēte dū pe
 tit diuinū testimoniū quod ē p aliquē enidētē effectū. ergo
 videt q iuramētū sit oīno illicitū. **C Sed** ē qd dī **Deut. 6.**
 Dñs deū tuū timebis: et p nomē ei⁹ iurabis. **C Rñ^o** ddm
 q nihil phibet aliqd eē s; in se bonū qd tñ cedit in malū ei⁹

q nō vtiē eo cōueniēter: sicut sumere eucharistiā ē bonū.
 et tñ q idigne sumit iudiciū sibi māducat et bibit: vt dī. i. ad
Cor. 11. Sic ergo i pposito ddm ē q iuramētū s; in se ē lic
 tū et honestū: qd p; ex origine et ex fine. Ex origine qdē:
 q; iuramētū ē introductū ex fide qua hoīes credūt deū hōē
 ifallibilē veritatē et vlem oīum cognitionē et pvisionē. Ex
 fine at q; iuramētū iducit ad iustificādū hoīes et ad finien
 dū cōtrouersias: vt dī ad **Heb. 6.** Sed iuramētū cedit in
 malū alicui ex eo q male vtiē eo. i. sine necessitate et caute
 la debita. vī. n. pariaz reuerētiā hōē ad deū q eū ex leuiscā
 testē iducit qd nō psumeret et de aliquo viro hōesto. Im
 minet et periculū piurij: q; de facili hō i verbo delinquit:
 s; illud **Jaco. 3.** Si qs in verbo nō offendit: hic pfectus ē
 vir. Vn^o et **Eclia. 23. dī.** Jurationi nō assuescat os tuum:
 multi. n. casus in illa. **C Ad p̄m** ergo ddm: q **Hierony.**
 sup **Matt. 5.** dicit. Cōsidera q saluator: nō p deū iurare pro
 hibuerit: sed per celū et terrā. hanc. n. p elementa iurandi
 pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. sed ista rñsio nō
 sufficit: q; **Jacobus** addidit: neq; per aliū qdēcūq; iuramē
 tū. Et iō ddm ē q sicut Aug. dicit i lib. 5 mēdaciū: q; apo
 stolus i epistolis suis iurās dñdit quō accipiēdū eēt qd di
 ctū ē: dico vobis non iurare oīno: ne. s. iurādo ad facilitatē
 iurandi pueniat: et ex facilitate iurādi ad cōsuetudines: et a
 cōsuetudine i piurij decidat: et iō non inuenit iurasse nisi
 scribens vbi cōsideratio cautio: nō habet signā p̄cipitem.
C Ad 2^m ddm: q sicut Aug. dicit i lib. de sermone dñi in
 mōte. Si iurare cogis: scias de necessitate venire ifirmi
 tatis: eor qb⁹ aliqd suades: q vtiq; ifirmitas malū ē: itaq; nō
 dicit: qd āplius ē malū ē: tu. n. nō malū facis q bñ vteris
 iuratiōe: vt alteri p̄suadeas qd vultē p̄suades: sed a ma
 lo ē illius cuius ifirmitate iurare cogis. **C Ad 3^m** ddm:
 q ille q iurat nō tētat deū: q; nō iplo:at diuinū auxiliū absq;
 vtilitate et necessitate. et p̄terea nō exponit se alicni piculo si
 deus testimoniū adhibere noluerit in pnti. adhibebit autē
 p certo testimoniū i futuro qñ illuminabit abscondita tene
 brarū: et manifestabit cōsilia cordiū: vt dī. i. ad **Cor. 4.** et il
 lud testimoniū nulli iurati deficiet vel p eo vel p̄ eum.

Ad tertium sic pcedit. Uidet q cōueniēter po
 natur tres comites iuramēti: vi
 delictet iusticia: iudiciū: et veritas. Ea. n. quorū vnū inclu
 dit i altero nō sūt cōnumerāda tāq; diuersa: s; horū trium
 vnū includit i altero: q; vitas ē pars iustitiē s; **Tullius** in
 dicitū. at est actus iustitiē: vt supra habitū ē. g^o cōueniēter
 ponuntur tres comites iuramenti. **C P.** Multa alia req
 runt ad iuramentum. s. deuotio et fides p quā credam⁹
 deū oīa scire et mentiri non posse. ergo videt q insufficiē
 ter tres comites iuramenti enumerentur. **C P.** Hec tria
 i quolibet ope hūano reqrēda sunt. nihil. n. dī fieri contra
 iustitiā aut veritatē: aut sine iudicio s; in illd. i. ad **Thimo.**
 5. Nihil facies sine p̄iudicio. i. sine p̄cedenti iudicio. g^o hec
 tria nō magis debēt associari iuramēto q; alijs hūanis actib⁹.
C S; ē qd dī **Hiere. 4.** Iurab. viuit dñs in veritate
 i iudicio et iustitia: qd exponēs **Hiereo.** dicit. Animaduertē
 dum ē q iurādum hos h; comites. s. veritatē iudiciū
 et iustitiā. **C Rñ^o** ddm: q sicut supra dictum ē: iuramētū
 nō ē bonū nisi ei q bñ vtiē iuramēto. ad bonū at vsum iura
 mēti duo reqrūt. p̄mo qdē q aliq; nō leuiter: sed ex neces
 saria cā et discrete iuret: et qstū ad hoc reqrūt iudiciū. s. dis
 cretionis ex pte iurātis. 2° qstū ad id qd p iuramentum
 pfirmat: vt. s. neq; sit falsū: neq; sit aliqd illicitū: et qstū ad
 hoc reqrūt vitas p quā aliq; iuramēto pfirmat qd verū
 est: et iustitia p quā cōfirmat qd licitū est. iudicio aut caret
 iuramētū icautū: vitate at iuramētū mēdax: iusticia at iura
 mētū iniquum siue illicitū. **C Ad p̄mū** g^o ddm: q iudi
 cium nō sumit hic p executionē iustitiē: sed p iudicio discre
 tiōis vt dem est. neq; etiā vitas hec accipit s; in q est pars
 iustitiē: s; s; in q est qdā cōdmo locutiōis. **C Ad 2^m** ddm:
 q deuotio et fides et oīa huiōi q exigunt ad debitum mo
 dum iurādi: itelligunt i iudicio: alia. n. duo p̄tinent ad rem
 de q iurat: vt dictum est: q; quis posset dici q iustitia p̄met
 ad cās p quā iurat. **C Ad 3^m** ddm: q i iuramento est pe
 riculū magnum: tū p̄ dei magnitudinem cui testimo
 niū

nium inuocat: tum etiā pp labilitatem ligue humane cuius vba iuramento pfirmat. et iō hmoi magis regrunt ad iuramentum q̄ ad alios humanos actus.

Ad quartū sic pcedit. Videt q̄ iuramentū n̄ sit act⁹ religionis siue latrīe. Act⁹ enī latrīe sunt circa aliq̄ sacra et diuina. sed iuramenta adhibentur circa prouerfias humanas: vt apls dicit ad Heb. 6. ergo iurare nō est act⁹ religionis seu latrīe. **C. S.** Ad religionē p̄inet cultum deo offerre: vt Tullius dicit: s; ille qui iurat: nihil deo offert: sed deum iducit i testem. ergo iurare nō est actus religionis seu latrīe. **C. S.** finis religionis seu latrīe est reuerentiā deo exhibere. hoc at̄ n̄ est finis iuramenti: sed pot⁹ aliqd̄ verbū pfirmare. g^o iurare nō est actus religionis. **C. S.** h̄ est qd̄ dī Deut. 6. Dñm deum tuum timebis: et ipsi soli fues ac p nomen illius iurabis. loq̄ at̄ ibi de seruitute latrīe. ergo iurare est actus latrīe. **C. R. n^o.** ddm: q̄ sicut ex dictis p̄: ille q̄ iurat inuocat diuinum testimonium ad pfirmādum ea q̄ dicit. nihil at̄ pfirmatur nisi per aliqd̄ qd̄ certū ē et pot⁹. et iō i hoc ipso q̄ hō p deū iurat p̄fitef deū potiorē: vt pote cui⁹ veritas ē idēfectibilis et cognio vlis. et sic deo aliquo mō reuerentiā exhibet. **C. S.** et apls dicit ad Heb. 6. q̄ hoīes p maiores se iurāt. Et Hiero. dicit sup Matt. q̄ q iurat: aut veneratur aut diligit eū p quē iurat. **C. S.** h̄ et dicit i p^o metaph. q̄ iuramentū ē honorabilissimū. exhibere at̄ reuerentiā deo p̄tinet ad religionē siue latrīā. Unde manifestū ē q̄ iuramentū ē actus religionis seu latrīe. **C. Ad p^m g^o ddm:** q̄ in iuramento duo cōsiderat̄. s. testimoniu qd̄ iducit: et hoc ē diuinū: et id sup q̄ iducit testimoniu: vel qd̄ facit necessitate testimoniu iducēdi: et hoc ē hūanū. p̄inet ergo iuramentū ad religionē rōne p̄mi: nō at̄ rōne secūdi. **C. Ad 2^m ddm:** q̄ i hoc ipso q̄ aliqs assumit deū i testē p modū iuramenti p̄fitef eū maiorē: qd̄ p̄tinet ad dei reuerentiā: et sic aliqd̄ offert deo. s. reuerentiā et honore. **C. Ad 3^m ddm:** q̄ oīa q̄ facimus debemus i dei reuerentiā facere. et iō nihil p̄hibet si i hoc ipso q̄ itendum hoīem certificare deo reuerentiā exhibeam⁹. sic. n. debem⁹ aliqd̄ i dei reuerentiā facere: vt ex hoc vtilitas proximis p̄ueniat: q̄ et de^o opat̄ ad suā gloriam et nostrā vtilitatem.

Ad quintū sic pcedit. Videt q̄ iuramentū sit appetēdū et frequē. Adū tāquā vtile et bonū. Sicut. n. votū est actus latrīe: ita et iuramentū: sed facere aliqd̄ ex voto ē laudabil⁹ et magis meritoiū: q̄ votū ē actus latrīe: vt supra dictū ē. ergo pari rōne facē vlt dicere aliqd̄ cū iuramento ē laudabilis: et sic iuramentū ē appetēdū tāq̄ p se bonū. **C. S.** Hiero. dicit sup Matt. q̄ q iurat: aut venerat̄ aut diligit eū p quē iurat: sed venerari aut diligere deū ē appetēdū tāq̄ p se bonū. ergo et iuramentū. **C. S.** Iuramentū ordinat̄ ad confirmationē seu certificationē: sed q̄ hō pfirmet suū dcm bonū ē. g^o iuramentū ē appetēdū tāq̄ bonū. **C. S.** h̄ est qd̄ dī Ecclia. 23. Vir multū iurās replebit iniquitate. Et Aug. dicit i li. 5° mēdaciū: q̄ p̄ceptū dñi de p̄hibitione iuramenti ad hoc positū ē: vt q̄tū i te ē n̄ affectes vt quasi p bono cū aliq̄ delectatione appetas iurādū. **C. R. n^o.** ddm: q̄ id qd̄ nō querit nisi ad subueniēdū alicui defectui n̄ numerat̄ iter ea q̄ sūt p ea appetēda: s; iter ea q̄ sūt necessaria: sicut p̄ de medicina q̄ q̄ritur ad subueniēdū infirmitati: iuramentū at̄ querit ad subueniēdū alicui defectui: q̄. s. vn^o hō alteri discredit. et iō iuramentū nō ē h̄ndū iter ea q̄ sūt p se appetēda sed iter ea q̄ sūt huic vite necessaria: q̄bus idēbite vtit̄ qui cūq̄ eis vtit̄ vltra terminos necitatis. **C. S.** Aug. dicit i li. 5° sermone dñi i mōte. Qui itelligit nō i bonis. i. p se appetēdis: sed i necessarijs iurationē h̄ndā refrenat se q̄tū pot̄ vt nō ea vtaf nisi necessitas cogat. **C. Ad p̄imum ergo ddm:** q̄ alia rō ē de voto et iuramento. nā p votū aliqd̄ i dei reuerentiā ordinam⁹. vñ ex hoc ipso sit religionis actus. s; i iuramento ecōuerso reuerentiā diuini noīs assumitur ad proximi cōfirmationē: et iō illud q̄ iuramento pfirmat̄ n̄ pp hoc sit religionis actus: q̄ fm finē morales act⁹ spēs formantur. **C. Ad 2^m ddm:** q̄ ille q̄ iurat vtit̄ qd̄ veneratiōe aut dilectione ei⁹ p quē iurat: n̄ at̄ ordinat̄ iuramentū ad venerādū

ant diligēdū eū p quē iurat: sed ad aliquid aliud qd̄ ē necessariū p̄nti vite. **C. Ad 3^m ddm:** q̄ sicut medicina est vtilis ad sanādū: et tñ quāto magis ē virtuosio: tāto maior nocumētū iducit si nō debite sumat̄: ita et iuramentū vtile qdem ē ad pfirmationē: tñ quāto ē magis venerādū tāto ē magis piculosū nisi debite iducatur: q̄ vt dī Ecclia. 23. Si frustrauerit. i. deceperit fratē deuctū ipsi⁹ supra ipsum erit: et si dilimulauerit: quasi per simulationem iurando falsum delinquit dupliciter: q̄. s. simulata equitas est duplex iniquitas. et si inuannū iurauerit. i. sine debita causa et necessitate: non iustificabitur.

Ad sextū sic pcedit. Vt q̄ nō liceat p creaturas iurare. Dicit. n. Matt. 5. Ego dico vobis: non iurare oīno: neq; per celum: neq; per terram: neq; p hierosolimā: neq; p caput tuū: qd̄ exponēs Hierony. dicit. Considera q̄ hic saluato: nō p deū iurare p̄hibuit: sed p celū et terrā et c. **C. S.** Pena n̄ debet nisi culpe. sed iurati p creaturas adhibet̄ pena. dicitur. n. 22. q. 1. Clericū per creaturā iurantē accerrime obiurgādū: si p̄fiterit i vito excōicandū placuit. ergo illicitū ē p creaturas iurare. **C. S.** Iuramentū ē actus latrīe sicut dictum ē: sed cultus latrīe nō debet alicui creature: vt p̄ 1° R. p^o. ergo non licet iurare p aliquā creaturā. **C. S.** h̄ est qd̄ Ioseph iurauit p salutē pharaonis: vt legit̄ Gen. 42. Ex cōsuetudine at̄ iurat̄ p euāgelii: et p reliquias et per sanctos. **C. R. n^o.** ddm: q̄ sicut supra dictū ē: duplex ē iuramentū. Unū qd̄ qd̄ sit p simplicē cōtestationē: i q̄tū. s. testimoniu dei inuocatur et hoc iuramentū imitur diuine veritati sicut et fides. s. fides at̄ ē per se quidē et p̄ncipaliter de deo q̄ ē ipsa veritas: secūdario at̄ de creaturis i q̄bus veritas dei relucet: vt supra habitū ē: et similiter iuramentū p̄ncipaliter refert̄ ad ipsū deū cui⁹ testimoniu inuocat̄: secūdario aut̄ assumunt̄ ad iuramentū aliq̄e creature nō fm se: sed iquātū in eis diuina veritas manifestat̄. sicut iuram^o p euāgelii. i. p deū cuius veritas in euangelio manifestatur: et per sc̄tōs q̄ hūc veritatem crediderūt et obseruauerunt. Ali^o at̄ mod^o iuradi est p execrationē: et in hoc iuramento inducit̄ creatura aliq̄ vt i q̄ diuinū iudiciū exerceat̄. et sic solet hō iurare per caput suū aut p filiū suū: aut per aliquā aliā rem quā diligit: sicut et apls iurauit. 2. ad Cor. p^o dicens. Ego teste deū iuro in aīam meā. Q̄ aut̄ Ioseph p salutē pharaōis iurauit: vtroq; mō itelligi pot̄: vel per modū execrationis q̄si salutem pharaonis obligauerit deo: vel p modum cōtestationis q̄si cōtestādo vitatē diuine iustitie: ad cui⁹ executionē p̄ncipes terre p̄stituūt. **C. Ad p^m g^o ddm:** q̄ dñs p̄hibuit iurare p creaturas: ita q̄ eis adhibeat̄ reuerentiā diuina. Unde Hiero. ibidē subdit: q̄ iudei per angelos et c. hmoi iurantes creaturas venerabant̄ dei honore. et eadem rōne puniūt s; canones cleric^o p creaturā iurās: qd̄ ad blasphemā infidelitatis p̄tinet. **C. S.** i sequenti ca. dī. Si q̄s p capillū dei vlt caput iurauerit: vel alio mō blasphemā h̄ deū vsus fuerit si i eccliaico ordine ē deponat̄. Et p hoc p̄ r̄sio ad sed̄. **C. Ad 3^m ddm:** q̄ cultus latrīe adhibet̄ ei cui⁹ testimoniu iurādo inuocat̄. et iō p̄cipit̄ Exo. 23. **C. S.** Der nomē extemoiū deoy n̄ iurabitis: n̄ at̄ exhibet̄ cult^o latrīe creaturis q̄ i iuramento assumūtur fm modos p̄dictos.

Ad septimum sic pcedit. Vt q̄ p iuramentū nō h̄eat vim obligandi. Inducit̄. n. iuramentū ad pfirmādū vitatē ei⁹ qd̄ dī: sed q̄si aliqs dic̄ aliqd̄ de futuro: verū dicit̄ et si n̄ euemat qd̄ dicit: sic Paulus q̄uis n̄ iurit̄ Corinthū sicut dixerat: n̄ tñ ē mētītus vt p̄ 2. ad Cor. p^o. g^o vñ q̄ iuramentū n̄ sit obligatoriū. **C. S.** Vt n̄ ē v̄tuti p̄ria: vt dī i p̄dicamētis: sed iuramentū ē act⁹ v̄tutis: vt dcm ē: q̄siq; at̄ ec̄t^o v̄tutē aut i aliquod ei⁹ ipedimētū siq; seruaret id qd̄ iurauit: sic cū aliqs iuret se facere aliqd̄ pctnū: vel cū iurat desistere ab aliq̄ ope v̄tutis. g^o iuramentū n̄ ē semp obligatoriū. **C. S.** Q̄siq; aliqs i iuramentū nexib^o sunt p romanos p̄tōfices absoluti: vt h̄ extra de iure iurā. c. vey i ea. q. et c. g^o iuramentū nō semp ē obligatoriū. **C. S.** Nullus pot̄ obligari ad duo opposita. s; q̄siq; oppositū ē qd̄ iūdit̄ iurās et qd̄ iūdit̄ ille cui iur

ramētū p̄stat. ergo iuramētū nō pōt semp eē obligatoriu
C Sed h̄ ē qd̄ d̄i Matt. 5. reddas d̄no iuramenta tua.
Rñ^o d̄m: q̄ obligatio refert̄ ad aliqd̄ qd̄ ē faciēdum
 vel dimittēdū. vnde nō v̄ respicere iuramentū asserto
 riu qd̄ ē de p̄nti vel de p̄terito: neq̄ ē iuramētū de his
 q̄ sunt p̄ alias cās fienda: sic̄ siq̄ iuramēto assereret q̄ cras
 pluvia eēt futura: sed solum i his q̄ sunt fienda p̄ illū q̄ iur
 rat. Sicut at̄ iuramētū assertoriū qd̄ ē de p̄terito vel de
 p̄fēti debet h̄e veritatē: ita ē iuramētū de his q̄ sunt
 fiēda a nobis i futuro. & iō vtrūq̄ iuramētū h̄z quāda
 obligatiō: d̄mersimode t̄n: q̄ i iuramēto qd̄ ē de p̄terito
 vel p̄nti: obligatio ē n̄ respectu rei q̄ iā fuit vel ē: s̄ respectu
 ipsius actus iurādi: vt. s. iuret id qd̄ iā v̄z ē vel fuit: sed i
 iuramēto qd̄ p̄stat de his q̄ sūt fiēda a nobis: obligatio ca
 dit ecōuerso sup̄ rē quā aliq̄ iuramento firmavit. Tene
 enī aliq̄ vt faciat v̄z eē id qd̄ iuravit: alioq̄ deest v̄tas a
 iuramēto. Si at̄ ē talis res que in eius p̄tate nō fuit: deest
 iuramēto discretiōis iudiciū: nisi forte qd̄ erat ei possibile
 q̄n iuravit reddat̄ ei ip̄sibile p̄ aliq̄ euentū: puta cū ali
 q̄s iurat se pecuniā soluturū q̄ ei postmodum vi vel furto
 subtrahit̄: tūc. n. v̄ excusat̄ eē a faciēdo qd̄ iuravit: licz te
 neat̄ facere qd̄ i se ē: sicut ē sup̄a circa obligatiōē voti d̄
 ximus. Si vero sit qd̄ possibile fieri: sed fieri nō debeat:
 vel q̄ est p̄ se malū: vel q̄ ē boni ip̄editiū: tūc iuramēto
 deest iustitia. & ideo iuramētū nō est seruādū i eo casu q̄ ē
 p̄ctū vel boni ip̄editiū: s̄m. n. Aug. vtrūq̄ eoz̄ vergit i
 deteriorē exitū. Sic ergo dicendū ē q̄ q̄cūq̄ iurat aliqd̄ se
 facturū obligat̄ ad id faciēdū: ad hoc q̄ veritas ipleat̄: si
 t̄n aliq̄ duo comites assint. s. iudiciū & iustitia. **C** Ad p̄mū
 ergo d̄m: q̄ aliud ē de simplici verbo: aliud de iuramen
 to i quo diuinū testimoniū iplorat̄. sufficit. n. ad veritatem
 verbi q̄ aliq̄ dicat id qd̄ p̄ponit se facturū: q̄ hoc iā verū
 ē i sua cā. s. i. p̄posito faciēns: sed iuramentū adhiberi n̄ d̄z
 nisi in re de qua aliq̄ firmē certus ē. & iō si iuramētū ad
 hibeat̄ p̄pter reuerentiā diuinū testimoniū qd̄ iuocat̄: obli
 gat̄ homo vt faciat eē verū id qd̄ iuravit s̄m suā possibili
 tatē: nisi i deteriorē exitū vergat̄: vt d̄m ē. **C** Ad 2^m d̄z:
 q̄ iuramētū pōt vergere i deteriorē exitum dupl̄r. Uno
 mō q̄: ab ip̄o p̄ncipio h̄z peiorē exitū: vel q̄ ē s̄m se malū
 sicut cū aliq̄s iurat se petratū adulteriū: siue q̄ ē maioris
 boni ip̄editiū: puta cū aliq̄s iurat se nō iuraturū religionē
 vel q̄ nō fiet clericus: aut q̄ nō accipiet p̄lationē i quo casu
 expedit eū accipere: vel si qd̄ aliud ē h̄mōi. h̄mōi. n. iuramē
 tū a p̄ncipio ē illicitū: differēter t̄n: q̄ si quis iuret se facturū
 aliqd̄ p̄ctū: & peccat iurādo: & peccat iuramētū seruando:
 si quis at̄ iurat se nō facturū aliqd̄ meli^o bonū: qd̄ t̄n facere
 nō tenet̄: peccat qd̄ iurādo iōtū ponit obicē sp̄i scō qui
 ē boni p̄posito i spirator: si t̄n peccat iuramētū seruādo: s̄ mul
 to meli^o facit si nō seruet. Alio mō vergit i deteriorē exi
 tū p̄pter aliqd̄ qd̄ de nouo emerferat qd̄ fuit ip̄medita
 tū: sicut p̄z i iuramēto Herodis q̄ iuravit puelle saltanti se
 daturū qd̄ petisset. hoc. n. iuramētū poterat eē a p̄ncipe li
 citū itellecta debita cōditiōe. s. si peteret qd̄ dare deceret:
 s̄ ipletio iuramēti fuit illicita. **U**n̄ Amb. dicit i p^o de offi.
 Est h̄ officiu nōnūq̄ p̄missū soluere sac̄z: sicut Herodes
 q̄ necē Joānis p̄stavit ne p̄missam negaret. **C** Ad 3^m d̄z
 q̄ i iuramēto qd̄ q̄s coact^o facit duplex ē obligatio. Una q̄
 dē q̄ obligat̄ hōi cui aliqd̄ p̄mittit̄: & talis obligatio tollitur
 p̄ coactionē: q̄ ille q̄ vim itulit: h̄c meret̄ vt ei p̄missū nō
 seruet̄. Alia at̄ ē obligatio q̄ q̄s deo obligat̄ vt ipleat̄ qd̄ p̄
 nomē ei^o p̄misit̄. & talis obligatio nō tollit̄ i foro cōscie: q̄
 magis d̄z dānū tēporale sustinere q̄ iuramētū violare: p̄t
 t̄n repetere i iudicio quod soluit̄: vel p̄elato denunciare: n̄
 obstāte q̄ h̄iū iuravit: q̄ tale iuramētū vergeret i deterio
 rē exitū: eēt. n. cōtra iusticiā publicā. **R**omani at̄ pōtiffices
 ab h̄mōi iuramētis hōies absoluerūt: nō q̄si decernentes
 h̄mōi iuramenta non esse obligatoria: sed quasi h̄mōi obli
 gationes ex iusta causa relaxantes. **C** Ad 4^m d̄m: q̄ q̄n
 non est eadem iurantis intentio & eius cui iurat: si hoc pro
 uenit ex dolo iurantis: debet iuramentum seruari s̄z sanū
 intellectum eius cui iuramentum p̄stat̄. **U**nde **H**ido
 rus dicit. Quacūq̄ arte verborum q̄s iuret: deus tamē q̄

cōscie testis ē ita accipit sicut ille cui iurat̄ itelligit. **E**t q̄ h̄o
 itelligat̄ de dolo iuramēto p̄z per id quod subditur: du
 pliciter reus fit: qui & nomen dei in vanum assumit: & pro
 ximum dolo capit: si autem iurās dolum nō adhibeat: obli
 gatur s̄m intentionem iurantis. **U**nde **G**regori. dicit. 27.
 moralium. **I**lhumane aures talia verba nostra iudicant: qua
 lia foris sonant. diuina vero iudicia talia foris audiunt: qua
 lia ex intimis proferuntur.

Ad octauū sic p̄cedit. **U**idet q̄ maior sit obli
 gatio iuramēti q̄ voti. **U**otū enī
 ē simplex p̄missio: sed iuramentū supra p̄missionē adhibet
 diuinū testimoniū. ergo maior ē obligatio iuramenti q̄ vo
 ti. **C** **P**. Debilius solet p̄ fortius p̄firmari. sed votū iter
 dū cōfirmat̄ iuramēto. ergo iuramētū ē fort^o q̄ votum.
C **P**. Obligatio voti catur ex animi deliberatione: vt su
 pra d̄m ē. obligatio at̄ iuramēti causatur ex diuina verita
 te cui^o testimoniū iuocat̄. cū ergo veritas dei excedat deli
 berationē hūanā: videt̄ q̄ obligatio iuramēti sit fortio: q̄
 obligatio voti. **C** **S** 3°. **I**ter votū obligat̄ aliq̄s deo: per
 iuramētū autē obligat̄ aliquis interdū hōi. magis autem
 obligat̄ homo deo q̄ hōi. ergo maior est obligatio voti
 q̄ iuramēti. **R**ñ^o d̄m: q̄ vtrāq̄ obligatio. s. voti & iu
 ramēti catur ex aliquo diuino aliter t̄n & aliter. nā obliga
 tio voti causat̄ ex fidelitate quam deo debem^o: vt. s. ei p̄
 missum soluiam^o. obligatio at̄ iuramenti catur ex reueren
 tia quā debem^o ei ex q̄ tenemur q̄ verificem^o id qd̄ p̄ no
 mē ei^o p̄mittim^o. ois autē infidelitas irreuerentiā cōtinet sed
 nō cōuertit̄. v̄. n. infidelitas subiecti ad d̄m eē maxia irre
 uerētia. & iō votū ex rōne sua magis ē obligatoriū q̄ iura
 mētū. **C** **A**d p^m ergo d̄m: q̄ votū ē p̄missio nō quecūq̄
 sed deo facta: cui infidelē eē grauissimū ē. **C** **A**d 2^m d̄z: q̄
 iuramētū nō adhibet̄ voto quasi aliqd̄ firmius: sed vt per
 duas res imobiles maior firmitas habeat̄. **C** **A**d 3^m d̄z
 q̄ deliberatio animi dat firmitatem voto q̄tum ex parte
 vouentis est: habet tamen maiorē firmitatis causam ex
 parte dei cui votum offertur.

Ad nonum sic p̄cedit. **U**idet q̄ nullus pos
 sit disp̄sare i iuramēto. **S**icut. n.
 v̄tas requirit̄ ad iuramētū assertoriū qd̄ ē de p̄terito vel
 p̄nti: ita ad iuramētū p̄missoriū qd̄ ē de futuro. sed nullus
 pōt cū aliq̄ disp̄sare q̄ de p̄ntibus vel p̄teritis iuret h̄ ve
 ritatē. g^o ē nullus pōt disp̄sare q̄ nō faciat aliq̄s esse verū
 id qd̄ cū iuramēto i futuro p̄misit̄. **C** **P**. Iuramētū p̄mis
 soriū iducit̄ ad vtilitatē ei^o cū sit p̄missio: s̄ ille vt v̄: n̄ pōt
 relaxare: q̄ ē h̄ reuerentiā diuinā. ergo multomin^o p̄ ali
 quē pōt sup̄ hoc dispensari. **C** **P**. In voto qlibet ep̄s pōt
 disp̄sare: exceptis quibusdā votis q̄ soli pape reseruant̄: vt
 supra h̄itū ē. g^o pari rōne i iuramēto si eēt disp̄sabile qlibz
 ep̄s posset disp̄sare: qd̄ t̄n v̄ eē h̄ iura. n̄ ergo v̄: q̄ i iura
 mēto possit disp̄sari. **C** **S**ed h̄ ē qd̄ votū ē maioris obli
 gatiōis q̄ iuramētū: vt supra d̄m ē: sed i voto pōt disp̄
 sari. ergo i iuramēto. **R**ñ^o d̄z: q̄ sicut supra d̄m ē: ne
 cessitas dispensationis tā in iuramento q̄ i voto ē p̄pter
 hoc q̄ id qd̄ i se vel vlr̄ cōsideratū est vtile & honestū. &
 s̄m aliq̄ p̄ticularē euentū pōt eē ihonestū & nociuū qd̄ n̄
 pōt cadere nec sub lege nec sub voto. **Q** at̄ aliqd̄ sit iho
 nestū vel nociuū repugnat his q̄ debēt attēdi i iuramēto.
 nā si sit ihonestū repugnat iustitie. si sit nociuū repugnat iu
 dicio. & iō pari rōne ē i iuramēto disp̄sari pōt. **C** **A**d p^m
 g^o d̄m: q̄ disp̄satio q̄ fit i iuramēto nō se extēdit ad hoc
 q̄ aliquid h̄ iuramētū fiat. hoc. n. ē ip̄sibile cū obseruatio
 iuramēti cadat sub p̄cepto diuino: qd̄ ē idisp̄sabile: sed ad
 hoc se extēdit disp̄satio iuramēti vt id quod sub iuramēto
 cadebat: sub iuramēto n̄ cadat q̄si nō existēs debita mā iu
 ramēti. sicut & de voto supra dixim^o. mā at̄ iuramēti asser
 toriū qd̄ ē de p̄terito vl̄ p̄nti: i quāda necessitatē iā transit̄: & i
 mutabilis facta est. & ideo dispensatio nō refert̄ ad mān:
 sed refert̄ ad ipsū actū iuramenti. vnde talis disp̄satio d̄
 recte esset contra p̄ceptum diuinum. sed mā iuramenti
 p̄missoriū est aliquid futurum quod variari potest: ita. s. q̄
 in aliquo euentu pōt esse illicitū & nociuū: & per p̄ns non
 esset debita mā iuramenti. & iō dispensari pōt i iuramēto

promissorio: qz talis dispensatio respicit materias iuramenti et non prius precepto diuino de iuramenti obseruatione. Ad 2^m dōz: qz homo potest alteri pmittere aliqd sub iuramento dupli. Uno mō qñ pmittit aliqd ptinens ad utilitatem ipsius: puta si sub iuramento pmittat se seruituruz ei: vel pecuniaz daturū: et a tali pmissioe pōt absoluere ille cui pmissio facta est: intelligit. n. iā ei soluisse pmissuz qñ facit deo eo fm eius utilitatem. Alio mō pmittit aliqs alteri qd ptinet ad honorem dei: vel utilitatez alioz: puta si aliquis iuramento pmittat alicui se iuraturū religionez vel ali quod opus pietatis facturū. et tūc ille cui pmittit non pōt absoluere pmittentem: qz pmissio nō est facta ei principali ter: sed deo: nisi forte sit interposita cōditio rōne cuius pos sit. s. si illi videbitur cui pmittitur: v. l. aliquid aliō tale. Ad 3^m dōm: qz qñqz illud qd cadit sub iuramento promissorio est manifeste repugnans iustitie: vel quia est pctm: sic cū aliquis iurat se facturum homicidiū: vel qz est maioris boni ipeccatiū: sicut cū aliqs iurat se nō iuraturū religionem. et tale iuramentū dispensatione nō indiget: sed in primo casu tenet aliqs tale iuramentū nō seruare. in secūdo autem casu licitū est et seruare et nō seruare: vt supra dictū est. Quisqz vero aliqd sub iuramento pmittit de quo dubiū ē vtrū sit licitū vel illicitū: pficiū vel nociū: aut simplr aut ī aliquo casu. et ī hoc pōt qlibet ep̄s dispēfare. Quisqz vero sub iuramento pmittit aliqd qd ē manifeste licitū et vtile. et ī tali iuramento non videt h̄e locū dispensatio vel commutatio nisi aliqd melius occurrat ad cōem utilitatē faciendū: qd maximē videt ptinere ad ptātem pape q bz curaz vlis ecclie: vel etiā absoluta relaxatio: qd etiā ad papā ptinet. et ī oibus generaliter q ad dispensationem rerū ecclia sticaz ptinent: super quas bz plenitudinem ptātis: sicut et vnūquēqz ptinet irritare iuramentum qd a sibi subditis factum est circa ea que eius ptāti subdunt: sicut pater pōt irritare iuramentū puelle: et vir vxoris: vt dī Numeri .30. sicut et supra de voto dictum est.

Ad decimū sic pcedit. Vt q iuramentū n̄ i pcedat p aliquā cōditionem persone vel tps. Iuramentum. n. ad pfirmationez inducit: vt p3 p aplin ad Heb. 6. s. cūlibz puenit pfirmare dcm suū et qlibet tpe. g^o vī q iuramentū n̄ ipeccat p aliquā cōditionez persone vel tps. **¶** Alius est iurare p deū qz p euāgelia. Vt Lbryso. dicit. Si aliqua causa fuerit: modicū videt facere q iurat per deū. sed q iurat p euāgelia minus aliquid fecisse videt: qbus dōm ē: stulti scripture propter deū facte sūt nō deus propter scripturas: sed cuiuslibet cōditionis persone et quolibet tpe ī cōi locutione cōsueuerūt iurare p deū. ergo multo magis licituz ē eis iurare p euāgelia. **¶** Idē nō causat ex h̄ris causis: qz h̄rie cause sūt h̄rio: sed aliqz excludunt a iuramento ppter defectū persone sicut pueri an̄ qtuordecim ānos. et etiā illi qui se mel fuerūt p̄nri. nō g^o vī q aliqz phibeāt iurare vel propter dignitatē: sicut clerici. aut et ppe tps solēnitatē. **¶** Nullus hō viuēs in hoc mūdo ē tāte dignitatis sicut āgelus. dī. n. Matt. 11. qz q minor: ē ī regno celoꝝ: maior: ē illo. s. Joāne baptista adhuc ī mūdo viuēte. sed angelo conuenit iurare. dī. n. Apoca. 10. qz angelus iurauit p viuentes ī secula seculozū. ergo nullus homo propter dignitatē d3 excusari a iuramento. **¶** S3 h̄ est qd h̄. 2. q. 5. **¶** Sacerdotis vī ce iuramenti p scām cōsecrationē interroget. Et. 22. q. 5. dī. Nullus ex ecclia stico ordine cuiqz laico qcāqz sup scā euāgelia iurare psumat. **¶** Rñ. dōm: qz ī iuramento duo sūt cōsideranda. Unū qdē ex pte dei cuius testimoniū inducitur. et qstū ad hoc debet iuramento maxia reuerentia. et ppter hoc a iuramento excluduntur pueri āte ānos pubertatis q nō coguntur ad iurandū: qz nōdū h̄nt pfectū vsuz rōnis q possunt cū reuerētia debita iuramentū p̄stare. Et itez p̄m q ad iuramentū nō admittuntur: qz ex p̄etro factis psumit qz debita reuerētia iuramento nō exhibebunt. Et ppter hoc et vt iuramento debita reuerētia exhibeat dī. 22. q. 5. **¶** Honestū ē vt q ī sanctis audet iurare hoc ieiunus faciat cū oī honestate et timore dei. Aliud at ē cōsideranduz ex pte hoīs cui dcm iuramento cōfirmatur. non enim idi

get dcm hoīs cōfirmatione: nisi qz de eo dubitat. hoc autē derogat dignitati persone vt dubitet de veritate eozū q dicit. et iō persone magne dignitatis nō cōuenit iurare: pp qd dī. 2. q. 4. c. Sigs p̄byter. Qz sacerdotes ex leui cā iurare n̄ debēt: tñ p aliqua necessitate vel magna utilitate licitū est eis iurare: et p̄cipue p spūalibz negotijs p quibus et iuramenta cōpetit p̄stare ī solēnibus diebus quibz est spūalibz rebus vacādū: nō autem tunc sūt iuramenta prestanda p rebus tēporalibus nisi forte ex magna necessitate. Ad p̄m ergo dōz: qz quidā sūt q dcm suū cōfirmare non p̄nt pp defectū eoz. et quidā sūt quoz dcm adeo d3 ē certū q cōfirmatione nō egeat. Ad 2^m dōm: qz iuramentū fm se cōsideratū tāto fortius est: et magis obligat: qto maius est id per qd iurat: vt Aug. dicit ad Publicolaz. et fm hoc maius est iurare p deū qz p euāgelia: sed pōt esse ecōuerso pp modū iuramenti: vt pte si iuramentū qd fit p euāgelia fiat cū quadā deliberatione et solēnitate: iuramentū aut qd fit p deū fiat leuiter et absqz deliberatione. Ad 3^m dōm: qz nihil phibet aliqd tolli ex h̄ris causis per modum supabūdāne et defectū. et hoc mō aliqz ipeccant a iuramento: qz sūt maioris auctoritatis qz qz eos iurare deceat aliqui vero: qz sūt minoris auctoritatis qz qz eoz iuramento stetur. Ad 4^m dōm: qz iuramentū angeli inducit nō ppter defectū ipsius qsi nō sit eius simplici dicto credendum: sed ad ostēdendum id qd dī ex ifallibili dei dispositione pcedē: sic et de aliqñ ī scripturas iurās: inducit ad ostēdēdū imobilitatē ei qd dī: sic apls dicit ad Heb. 6.

De assūptōe diuini noīs p mōz adiurationis. Q^o. xc.

Inde considerandū est de assūptione diuini nominis p modū adiurationis. Et circa hoc qru tur tria. **¶** 1° vtrum liceat adiurare homines. **¶** 2° vtrum liceat adiurare demones. **¶** 3° vtruz liceat adiurare irracionales creaturas.

Ad primū sic pcedit. Videt qz nō liceat hominem adiurare. Dī. n. Origenes sup Mat. Estimo qm nō opz vt vir q vult fm euāgeliaz viuere adiret alterū. si. n. iurare non licet qstū ad euāgelia cū xpi mādātū: notū ē qz nec adiurare alteruz licet. **¶** S. Manifestū ē qm pnceps sacerdotū Jm illicite adiurauit p deū viuū. **¶** S. Quicūqz adiurat aliquē quodāmodo ipm cōpelli: sed nō licet aliū iurātū cogere. ergo vī q nec licet aliū adiurare. **¶** S. Adiurare ē aliqñ ad iurādū inducere: s3 iducere aliqñ ad iurādū ē supiorū q inferiorū iuramēta iponūt. g^o inferiores supiores suos n̄ p̄nt adiurare. **¶** S3 h̄ est qd et deū p aliqz sacra obsecram^o eū obsecrantes. apls et fideles obsecrat p misericordiā dei: vt p3 Ro. 12. Quod vī ad quādā adiurationē ptinere. g^o licitū ē alios adiurare. **¶** Rñ. dōm: qz ille q iurat iuramento promissorio p reuerētiā diuini noīs qd ad cōfirmationē sue pmissio nis iducit seipsū obligat ad faciendū qd promittit quod est seipsū imobilr ordinare ad aliquid agēdū. sicut autē hō seipsū ordinare pōt ad aliqd agēdū: ita et alios superiores qdē de p̄cādo: inferiores aut ipeccādo: vt ex supra dictis p3. cū ergo vtraqz ordinatio p aliqd diuinū cōfirmat ē ad iuratio. In hoc tñ differūt qz hō ē suoz actū dñs: nō autē ē dñs eoz q sūt ab alio agēda. et iō sibi ipsi pōt necessitatez īponere p diuini noīs iuocationē: nō at h̄c necessitatez pōt alijs iponere nisi subditis quos pōt ex debito p̄stiti iuramēti cōpelli. Si g^o aliqs p iuocationē diuini noīs vel cuius cūqz rei sacre alicui n̄ sibi subdito adiurādo necessitatē agēdi aliqd iponere itendat sic iponit sibi ipsi iurādo: talis adiuratio illicita ē: qz vsurpat ptātē ī aliū quā n̄ h̄: tñ pp aliquā necessitatē supiores inferiores suos tali gñe adiurationis cōstringere p̄nt. Si vō itēdat solū mō p reuerētiā diuini noīs vel alicui rei sacre aliqd ab alio obtinere absqz necessitatis impositione: talis adiuratio licita est respectu quo: vlibet. **¶** A p̄m g^o dōm: qz Origenes loquitur de adiuratione qz aliqs alicui necessitatē iponere itēdit: sic ipōit sibi ipsi iurādo. sic. n. pnceps sacerdotū p̄sup̄it dñm Jesum xpm adiurare. **¶** Ad 2^m dōm: qz illa rō pcedit de adiuratione que

necessitate iponit. **C** Ad 3^m dōm: q̄ adiuurare nō ē aliquē ad iurādū iducere: sed per quādā similitudinē iuramenti a se iducti ad aliquid agēdū puocare: aliter tñ adirratione vti mur ad hoīem: et aliter ad deū. nā adiuurādo hoīem ei⁹ voluntatē p̄ reuerentiā rei sacre imutare itēdim⁹: qd̄ qdē nō in itēdim⁹ circa deū cui⁹ voluntas ē immutabilis: sed q̄ a deo p̄ eternā ei⁹ voluntatē aliquid obtineamus nō ē ex meritis nostris: sed ex eius bonitate.

Ad secundū sic pcedit. Vt q̄ non liceat de mones adiuurare. Dicit enī Origenes sup̄ Mat. Non ē similitudinē datā a saluatore adiuurare demonia: iudaicū. n. est hoc. non at̄ debemus iudeorū ritus imitari: sed potius vti p̄tate a x̄po data. ergo non est licitū demones adiuurare. **C** P̄. Multi nigromāticis incantationib⁹ demones iuocāt p̄ aliquid diuinū qd̄ ē adiuurare: si licitū ē demones adiuurare: licitū ē nigromāticis incantationibus vti: qd̄ p̄ ē falsum. ergo et p̄mū. **C** P̄. Quicūq̄ adiuurat aliquē: ex hoc ipso aliquā societatem cū ipso facit. sed non licet cū demonib⁹ societate facere: s̄ illud. 1. Cor. 10. Nolo vos socios fieri demoniorū. g^o nō h̄ demones adiuurare. **C** Sed h̄ ē qd̄ dī Mat. vlt. In nocte meo demonia eijcient: sed inducere aliū ad aliqd̄ agendū p̄pter nomē diuinū: hoc ē adiuurare. ergo licitū est demones adiuurare. **C** Rñ^o. dōz: q̄ sicut dictū ē: duplex ē adiuurandi mod⁹. vñ⁹ qd̄ p̄ modū deprecationis vel iductionis ob reuerentiā alicui⁹ facti: alius aut̄ p̄ modū cōpulsionis. p^o at̄ modo nō licet demones adiuurare q̄ ille modus adiuurandi videt̄ ad quōsdam beniuolentiā vel amicitia p̄tinere q̄ nō h̄ ad demones vti. 2° at̄ adiuurandi mod⁹ q̄ ē p̄ cōpulsionē h̄ nobis ad aliqd̄ vti: et ad aliqd̄ nō licet. demones. n. i cursu huius vite nobis aduersari cōstituant: nō aut̄ eorū actus nostre dispositioni subdant: sed dispositioni diuine et scōz angeloz: q̄ vt Aug. dicit i. 3. de trini. spūs deserto: regit̄ p̄ spūs iustū. possumus g^o demones adiuurando p̄ virtutē diuinois tāq̄ inimicos repellere ne nobis noceant vel spūaliter vel corporaliter: s̄ in p̄tate diuinā datā a x̄po: s̄ in illō Luc. 10. Ecce dedi vobis p̄tatem calcandi sup̄ serpentes et scorpiones: et sup̄a oēm vntē inimici: et nihil vobis nocebit: non tamē licitū est eos adiuurare ad aliquid ab eis addiscendū: vel etiā ad aliqd̄ p̄ eos obtinendū: q̄ hoc p̄tinet ad aliquā societate cum ipsis h̄ndas: nisi forte ex spūali instinctu vel reuelatione diuina aliq̄ scī ad aliquos effect⁹ demonū opatione vti: sicut legit̄ de beato Jacobo q̄ per demone fecit Hermodenē ad se adduci. **C** Ad p^m g^o dōm: q̄ Origenes loquit̄ de adirratione q̄ nō sit p̄tate p̄ modū cōpulsionis: sed magis per modū cuiusdā beniuolentiē vel deprecationis. **C** Ad 2^m dōm: q̄ nigromāticis vtiunt̄ adiuurationib⁹ et invocationibus demonū ad aliqd̄ ab eis addiscendū vel adipiscendū: et hoc ē illicitū: vt dicit̄ vñ⁹ Chrysostomus dicit Mat. p^o exponens illud verbū dñi qd̄ spūs imūdo dixit. Obmutescite et exi ab hoīe. Salutiferū hoc nobis dogma datur ne credamus demonibus quōstūcūq̄ denūciēt veritatem. **C** Ad 3^m dōm: q̄ rō illa pcedit de adirratione q̄ ip̄lorat̄ auxilium demonum ad aliqd̄ agēdū vel cognoscendū: hoc. n. videtur ad quādā societate p̄tinere: s̄ q̄ aliquis adiuurando demones repellat: hoc est ab eorū societate recedere.

Ad tertiu sic pcedit. Vides q̄ non liceat adiuurare irrōnalem creaturā. Adirratio enī fit p̄ locutionē: s̄ frustra s̄mo dirigē ad eū q̄ nō itelligit: qualis ē irrōnalis creatura. ergo vanū ē et illicitū irrōnalem creaturā adiuurare. **C** P̄. Ad eum vti cōpetere adirratio: ad quē p̄tinet irratio: sed iuratio nō p̄tinet ad creaturā irrōnalem. g^o videt̄ q̄ ad eā non liceat adirratione vti. **C** P̄. Duplex ē adirrationis modus: vt ex supra dicit̄ p̄ 3^m Vñ⁹ qd̄ p̄ modū deprecationis: quo non possumus vti ad irrōnalem creaturā q̄ non est dñi sui actus. Alia at̄ adirratio ē p̄ modū cōpulsionis q̄ ē vt vti ad eā vti nō possumus. q̄ non ē n̄m creaturis irrōnālīb⁹ ioperare: sed solus ill⁹ de quo dī Mat. 8. Quī venti et mare obediunt ei. ergo nullo modo vt vti licet vti adirratione ad irrōnales creaturas. **C** S̄ h̄ est q̄ Simon et Judas legunt̄

adirasse dracones: et eis p̄cepisse vt i desertū locum discederent. **C** Rñ^o. dōm q̄ creature irrōnales ab alio aguntur ad p̄prias opationes. eadem at̄ actio est ei⁹ quod agit et mouet: et ei⁹ qd̄ agit et mouet: sicut motus sagitte etiam est quedam opatio sagittantes: et ideo operatio irrōnalis creature non solum ipsi attribuitur: s̄ principaliter deo cui⁹ dispositione oīa mouent: p̄tinet etiā ad diabolum q̄ p̄missione diuina vti aliqb⁹ irrōnālīb⁹ creaturis ad nocendū hoīb⁹. Sic ergo adirratio qua q̄s vti ad irrōnalem creaturā pōt̄ intelligi dupliciter. Vñ⁹ vt adirratio referatur ad ip̄am irrōnalem creaturā s̄m se: et sic vanū ē irrōnalem creaturā adiuurare. Alio⁹ vt referat̄ ad eū a quo irrōnalis creatura agit et mouet. et sic dupl^r ad iurat̄ irrōnalis creatura. Vñ⁹ qd̄ mō p̄ modū deprecationis ad deū directe: qd̄ p̄tinet ad eos q̄ diuina iuocatiōe miracula faciūt. Alio mō p̄ modū cōpulsionis: q̄ refert̄ ad diabolum q̄ i nocumētū n̄m vti irrōnālīb⁹ creaturis: et talis ē modus adiuurandi i ecclie exorcismis: p̄ quos demonum p̄tās excludit̄ ab irrōnālīb⁹ creaturis. adiuurare at̄ demones ab eis auxilium implozando non licet. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

C De assumptione diuini nois ad innocandū per orationem vel laudem.

Dō.

xci.

Inde considerandum est de assumptione diuini nois ad innocandū p̄ orationē vel laudē. Et de oratione qd̄ iā dicit̄ vñ⁹ nūc de laude restat dicendū. **C** Circa quā q̄rūt̄ duo. p^o vti de⁹ sit ore laudād⁹. 2° vti i laudib⁹ dei sint cantus adhibendi.

Ad primū sic pcedit. Vides q̄ de⁹ non sit ore laudādus. Dicit. n. p̄s i. 1. et̄ bico. Optimoz n̄ ē laus: s̄ maius aliqd̄ et meli⁹. s̄ de⁹ ē sup̄ oīa optia. ergo deo nō debet laus: s̄ aliqd̄ mai⁹ laude. vñ⁹ Ecclie. 43. dī q̄ de⁹ maior ē oī laude. **C** P̄. Laus dei ad cultū ipsius p̄tinet: ē. n. religiōis act⁹: s̄ de⁹ mēte colit̄ magis q̄ ore. Vñ⁹ dñs Mat. 15. Lōtra quōsdā iduct̄ illō Isa. P̄pulsus hic labijs me honorat: cor at̄ eoz longe ē a me. ergo laus dei magis cōsistit i corde q̄ i ore. **C** P̄. Hōies ad h^o ore laudāt vt ad meliora puocēt. sicut. n. mali ex suis laudibus supbiūt: ita boni ex suis laudib⁹ ad meliora puocantur. Vñ⁹ dī puer. 27. Quō pbat̄ i cōfatorio argētū: sic pbat̄ hō ore laudātū: s̄ de⁹ p̄ verba hoīz n̄ puocat̄ ad meliora: tū q̄ immutabilis ē: tū q̄ sūme bon⁹ ē: et nō h̄ quo creseat. ergo de⁹ n̄ ē laudād⁹ ore. **C** Sed h̄ ē qd̄ in p̄s dicitur. Labijs exultatiōis laudabit os meū. **C** Rñ^o. dōz: q̄ verbis alia rōne vtimur ad deū: et alia rōne ad hoīem. Ad hoīem. n. vtimur vbi et cōceptū n̄i cordis quē nō pōt̄ cognoscere nisi verbis nostris ei exp̄mamus et iō laude oris ad hoīem vtimur: vt vel ei vel alijs inotescat q̄ bonā opionē de laudato h̄m⁹: vt p̄ hoc et ip̄s q̄ laudat̄ ad meliora puocem⁹: et alio apud quos laudat̄ i bonā opionē et reuerentiā et imitationē ip̄i iducam⁹: s̄ ad deū vbi vtimur n̄ qd̄ vt ei q̄ ē inspector cordiū n̄os cōcept⁹ manifestem⁹: s̄ vt nosipos et alios audiētes ad ei⁹ reuerentiā iducam⁹. et iō necessaria ē laus oris: nō qd̄ p̄ deū: s̄ p̄ ipsū laudatē cui⁹ affect⁹ excitat̄ i deū ex laude ip̄ius: s̄ in illud p̄s. Sacrificiū laudis honorificabit me: et illicit̄ q̄ oridā illi salutare dei: et iqnātū hō p̄ diuinā laudē affectu ascēdit in deū: ita tū p̄ hoc retrahit̄ ab his q̄ sūt h̄ deū: s̄ illō Isa. 48. Laude mea ifrenabo te ne itereas. **C** Prodest et laus oris ad h^o q̄ alioz affect⁹ puocet̄ i deū. vñ⁹ dī in p̄s. Semp laus ei⁹ i ore meo. Et postea subdit̄. Audiēt māsueti et letent̄ magnificate dñm meū. **C** Ad p^m ergo dōm: q̄ de deo dupliciter possum⁹ loqui. Vñ⁹ mō q̄stū ad ei⁹ cētū: et sic cū sit icōp̄rehensibilis et ineffabilis maior ē oī laude. debet at̄ ei s̄m hāc cōparationē reuerentiā et patrie honor. Vñ⁹ et i p̄s s̄z trālatōez Hiero. dī. Tibi silet laus de⁹: q̄stū ad p̄mū: et tibi reddet̄ votū: q̄stū ad scōz. Alio mō s̄z effect⁹ ipsius q̄ nostrā vtilitatē ordinat̄. et s̄m hoc debet laus deo. Vñ⁹ dī Isa. 63. Miserationū dñi recordabor: laudē dñi annūciabo sup̄ oib⁹ q̄ reddidit nobis dñs. Et Dio. dicit p^o ca. de

diu. no. Om̄i sc̄i theologoꝝ hymnū. i. diuinā laudē in-
nies ad br̄os tetrachie. i. diuinitatis p̄cessus manifestatiue
et laudatiue dei nōationes diuidētē. ¶ Ad 2^m d̄m: q̄ la-
us oris inutilis ē laudāti si sit sine laude cordis tūc. n. loq̄
deo laudē: dū magnalia operū ei⁹ recogitat cū affectu. va-
let tñ exterior laus oris ad excitādū interiorē affectū laudan-
tis: et ad puocādū alios ad dei laudem sicut d̄m̄ ē. ¶ Ad
3^m d̄d̄: q̄ deum nō laudamus p̄pter utilitatē suā: sed p̄-
pter utilitatem nostram vt dictum est.

Ad secundum sic p̄cedit. Uidet q̄ cant⁹
n̄ sint assumēdi i laudē diuī
nā. Dicit. n. apls ad Col. 3. Docētes et cōmonentes vos/
metip̄os i psalmis et i hymnis et canticis sp̄ualib⁹. s̄z nihil
debem⁹ assumere i d̄m̄ cultū p̄ter ea q̄ nobis auctoritate
scripture tradūt. g^o v̄ q̄ n̄ debem⁹ vti i d̄m̄ laudib⁹ cāti-
cis corporalib⁹: s̄z solū sp̄ualib⁹. ¶ Hierony. sup̄ illud
ad Eph. 5. et h̄i decretis dis. 20. c. Lātates et psallētes in
cordib⁹ v̄ris d̄no dicit. audiāt hic adolescētuli qb⁹ i ecclia ē
psallēdi officiū: deo nō voce: sed corde cātādū est: nec tra-
gediay modis guttur et fauces medicamine liniende sunt
vt i ecclia theatrales moduli audiāt et cātica. nō ergo i lau-
des dei sunt cantus assumēdi. ¶ Laudare deū cōue-
nit paruis et magnis: s̄m̄ illud Apoca. 19. Laudem dicite
deo n̄o oēs sc̄i eius: et q̄ timetis deū pusilli et magni. sed
maiores q̄ sūt i ecclia n̄ decet cātare. dicit. n. Greg. et h̄i in
decretis dis. 13. c. In sc̄a romana ecclia p̄sti decreto istitu-
to vt i sede hac sacri altaris m̄stri cātare nō debeāt. g^o cā-
tus nō ueniūt d̄m̄ laudib⁹. ¶ In veteri lege lauda-
bat de⁹ i musicis istris et hūanis cātib⁹: s̄z illud ps. Cōfite-
mini d̄no i cythara: i psalterio decē corday psallite illi cāta-
te ei cāticū nouū. s̄z istra musica sic cytharas et psalteria n̄
assumit ecclia i d̄m̄ laudes ne videat iudaiizare. g^o pari-
rōne nec cātus i d̄m̄ laudes sunt assumēdi. ¶ P̄m̄-
cipalio: ē laus mētis q̄ laus oris. s̄z laus mētis ip̄edit p̄ cā-
tus tū q̄ cātātū itētio abstrahit a cōsideratione eoz q̄ can-
tant: dū circa cātū studēt: tū ē q̄ ea q̄ cātant m̄n⁹ ab alijs
itelligi possūt q̄ si sine cātu p̄ferāt. g^o cant⁹ nō sūt in d̄m̄
laudib⁹ assumēdi. ¶ Sed h̄ ē qd̄ beatus Amb. in ecclesia
ad diolanēsi cāt⁹ instituit: vt Aug. refert i. 9. p̄fes. ¶ R̄n̄o.
d̄m̄: q̄ sicut dictū ē: laus vocalis ad hoc necessaria est vt
affectus hominis pronocetur in deum. et ideo quecunq̄
ad hoc vtilia esse possunt: i diuinas laudes cōgruenter as-
sumunt. ¶ Manifestū ē at̄ q̄ s̄m̄ diuersas melodias sonoz
animi hoīum diuersimode disponunt: vt p̄ per p̄m̄ in
.8. politico. et per boetium i p̄logo musice. et ideo salubri-
ter fuit institutū vt i diuinas laudes cantus assumerentur
vt animi infirmoz magis puocarēt ad deuotionē. ¶ Uñ Aug.
gu. dicit in. 10. cōfes. Adduco: cantandi cōsuetudinē appro-
bare in ecclia vt per oblectamenta aurium infirmoz ani-
mus in affectū pietatis assurgat. Et de seipso dicit i. 9. cō-
fes. flemi in hymnis et canticis tuis suauē sonantis ecclesie
tue vocib⁹ cōmotus acriter. ¶ Ad p̄m̄ū ergo d̄d̄: q̄ can-
tica sp̄ualia possunt dici non solum ea q̄ iterius canūt sp̄ū:
sed et ea q̄ exterius ore cātant inq̄tū h̄m̄ cātica sp̄ualis
deuotio puocat. ¶ Ad 2^m d̄d̄: q̄ Hiero. nō simplr̄ viti-
perat cātū: sed rephendit eos q̄ i ecclia cātāt more theatri-
co: nō p̄ deuotionē excitādā: sed p̄ ostētationē vel dele-
ctationē puocandā. vñ Aug. dicit in. 10. cōfes. Cū mihi ac-
cidit vt me amplius cātus q̄ res q̄ cātāt moueat: penalr̄
me peccare cōfiteor: et tunc mallē nō audire cantantem.
¶ Ad 3^m d̄m̄: q̄ nobilito: modus ē puocādi hoīes ad de-
uotionē p̄ doctrinā et p̄dicationē q̄ p̄ cantū. et iō diaconi et
p̄lati q̄bus cōpetit p̄dicationē et doctrinam animos ho-
minum puocare i deū: nō debēt cātibus insistere ne p̄ hoc
a maioribus retrahantur. Unde ibidem Greg. dicit. Cō-
suetudo est valde reprehensibilis vt in diaconatus ordine
cōstitutū modulationi vocis inseruiāt quos ad p̄dicationis
officiū et el̄ynay studium vaccare congruebat. ¶ Ad 4^m
d̄m̄: q̄ sicut p̄s dicit in. 8. politico. neq̄ fistulas ad discipli-
nam ē adducēdū: neq̄ aliqd̄ aliud artificiale organū: puta
citharā et siquid tale alteꝝ ē: s̄z q̄cūq̄ faciūt auditores ho-
nos: h̄m̄i. n. musica istra magis animū mouēt ad delecta-

tionē q̄ per ea forme iterius bona dispositio. In veteri
at̄ testō vsus erat taliū instrumētōꝝ: tū q̄ p̄pls erat magis
durus et carnalis: vñ erat p̄ h̄m̄i istra puocand⁹: sicut p̄
p̄missiones terrenas: tū ē q̄ h̄m̄i istra corporalia aliqd̄
figurabāt. ¶ Ad 5^m d̄m̄: q̄ p̄ cantū quo q̄s studiose ad
delectādū vtitur abstrahit animus a cōsideratione eoz
q̄ cantant: sed si aliq̄s cāret p̄ deuotionē attē⁹ cōsideratq̄
dicunt: tū q̄ diutius morat sup̄ eodē: tū q̄ vt Aug. dicit i
.10. cōfes. Oēs affectus sp̄s n̄i p̄ sua diuersitate habent
p̄p̄ios modos i voce atq̄ cātu: quoz occulta familiarita-
te excitant. Et eadem etiā ē rō de audiētib⁹: in quibus et si
aliquādo non intelligant que cantantur: intelligunt tamen
propter quid cantant. s. ad laudem dei. et hoc sufficit ad de-
uotionem excitandam.

De vitijs religioni oppositis. Q̄o. xxiij.

Unde considerādū est de vitijs
religioni oppositis. Et p̄^o
de illis que cū religione cōueniunt in h̄o
q̄ exhibēt cultum diuinū. 2° de vitijs
manifestā h̄rietatē ad religionē habent
bus per cōtēptū eoz q̄ p̄nent ad diuī-
nū cultū. ¶ P̄m̄ū at̄ hoz p̄inet ad sup-
stitionē. Sc̄dm̄ at̄ ad irreligiositatē. Uñ p̄^o cōsiderādū ē de
ip̄a supstitione et de partib⁹ ei⁹. Deinde de irreligiositate et
partibus eius. Circa p̄m̄ū q̄runtur duo. p̄^o vtrum sup-
stitio sit viciū religioni contrarium. 2° vtrum habeat
plures partes seu species.

Ad primū sic p̄cedit. Uidet q̄ supstitio nō sit
viciū religioni h̄riū. Uñ. n. h̄rioz
nō ponit i diffōne alteri⁹: sed religio ponit i diffōne super-
stitionis. d̄. n. supstitio ē religio supra modū seruata: vt p̄
in glo. ad Col. 2. sup̄ illud. Que sūt rōnē h̄ritia sapia i sup-
stitione. g^o supstitio nō ē viciū religioni h̄riū. ¶ Hiero. di-
cit in lib. etymologiarum supstitiones ait. Licero appella-
tos q̄ totos dies deprecabant: et imolabāt vt sui sibi liberi
supstites fierent: sed hoc et pōt fieri s̄m̄ vere religionis cul-
tū. ergo supstitio nō est viciū religioni oppositū. ¶ Sed
supstitio quēdā excessum ip̄ortare videt: sed religio nō
pōt h̄e excessū: q̄ sic supra d̄m̄ ē: s̄z eā nō contingit eq̄le
deo reddere ei⁹ qd̄ debem⁹. ergo supstitio n̄ ē viciū religio-
ni oppositū. ¶ Sed h̄ est qd̄ Aug. dicit i li. de decē cordis.
Tangis primā cordā q̄ colit vñ de⁹: et cecidit bestia sup-
stitionis: s̄z cult⁹ vñ dei p̄inet ad religionē. g^o supstitio reli-
gioni opponit. ¶ R̄n̄o. d̄m̄: q̄ sicut supra d̄m̄ ē: religio
ē virt⁹ moralis: oīs at̄ virt⁹ moralis i medio cōsistit: vt su-
pra habitum est. et ideo duplex viciū virtuti morali op-
ponitur: vnum quidem s̄m̄ excessum: aliud autem s̄z de-
fectum. Contingit autem excedere medium virtutis non
solum s̄m̄ circūstantiam que dicitur q̄tum: sed s̄m̄ alias
circūstantias. Unde et in aliquibus virtutibus: sicut in ma-
gnanimitate et magnificentia viciū excedit virtutis me-
dium: non quia ad maius aliquid tendat q̄ virtus: s̄z for-
te ad minus: transcendit tamen virtutis medium inq̄tum
facit aliquid cui nō debet vel q̄n̄ n̄ d̄z: et s̄m̄ alia h̄m̄i:
vt p̄ per p̄m̄ in. 4. ethico. Sic ergo supstitio est viciū
religionis oppositū s̄m̄ excessum: non quia plus exhibe-
at in cultum diuinum q̄ vera religio. sed q̄ exhibet cultū
diuinū vel cui nō debet: vel eo mō quo nō debet. ¶ Ad
p̄m̄ū g^o d̄m̄: q̄ sicut bonū metaphorice d̄z i malis put-
dicim⁹ bonū latronē: et ita et noīa vtutū q̄n̄q̄ transumpti-
ue accipiunt i malis: sicut prudentia q̄n̄q̄ ponit p̄ astutia:
s̄z illud Luc. 16. filij hui⁹ seculi prudētiores filijs lucis sūt.
et per hunc modū supstitio d̄z ē religio. ¶ Ad 2^m d̄d̄:
q̄ aliud ē etymologia noīs et aliud est significatio nomi-
nis. etymologia attendit s̄m̄ id a quo ip̄onit nomē ad si-
gnificandū. noīs vero significatio s̄m̄ id ad qd̄ significan-
dum nomē imponit: q̄ q̄n̄q̄ diuersa sunt. ¶ Nomē enī la-
pidis ip̄onit a lesione pedis: nō tñ hoc significat: alioquin
ferrū cū pedē ledat lapis ēēt. S̄m̄ et nomē supstitionis nō
oportet q̄ significet illud a quo nomē est impositū. ¶ Ad
tertium dicendum: q̄ religio non potest habere excessum
s̄m̄ quantitatem absolutam: potest tamē habere excessū

fm quātitate proportionis: prout. s. in cultu diuino fit ali quid qd fieri nondebet.

Ad secundum sic pcedit. Videt qd nō sunt diuerse supstitionis spē: qz fm psm in p^o topicor. si vnū oppositor. dē multiplex: et reliquū. sed religio cui opponit supstio non hz diuerfas spē: sed oēs eius actus ad vnā spēm referunt. g^o nec supstio hz diuerfas spē. **¶** Opposita sūt circa idē: sed religio cui opponit supstio: est circa ea qbus ordinamur in deū: vt supra hitus est. nō g^o spē supstitionis q opponit religioni pōt attendi fm aliqs diuinationes humanor. eue/ tū: vel fm aliqs obseruationes humanor. actus. **¶** Ad Col. 2. sup illud. Que sunt rōnē hñtia sapia i supstioe dicit glo. 1. in simulata religioe. g^o ē simulatio d; poni spē supstitionis. **¶** Sed h est q Aug. in. 2. de doc. chrī. diuer/ las spē supstitionis assignat. **¶** Rñ^o ddm: q sic supra di/ ctū est: vitū supstitionis pstitit in hoc q trāscēdit virtutis mediū fm aliqs circūstāntias: vt supra dcm est: nō. n. qlibz circūstāntiā: corruptay diuerfitas variat pcti spēm. sed so/ lū qñ referunt ad diuerfa obiecta vel diuerfos fines. fm hos. n. morales actus spēm sortunt: vt supra hitus ē. Di/ uerificant g^o supstitionis spē. p^o qdez ex pte obiecti. p^o enī diuinus cultus exhiberi vel cui exhibēdus est. s. deo vō: mō tñ indebito. et hec est pma supstitionis spē. vel ei cui nō d; exhiberi. s. cuiqz creature. et hoc est aliud supsti/ tionis genus qd in multas spē diuidit fm diuerfos fines diuini cultus. Ordinat. n. pmo diuinus cultus ad reuerē/ tiā deo exhibēdā: et fm hoc pma spē huius generis ē ido/ latria: q diuinā reuerentiā indebite exhibet. 2° ad hoc or/ dinat q homo instruat a deo quē colit: et ad hoc pñet su/ pstitio diuinationa q demones cōsulit p aliqua pacta cū eis inita vel tacita vel exp̄ssa. 3° ordinat diuinus cultus ad q/ daz directionē humanor. actū fm instituta dei q colit: et ad hoc pñet supstio quarūdā obseruationū. Et hec tria tangit Aug. in. 2. de doc. chrī. dicēs supstiosum esse qcqd institutū ē ab hoib⁹ ad faciēda et colēda idola pertinens: et hoc pñet ad p̄mu: et postea subdit vel ad p̄sultationes et pacta qdam significationū cū demonibus placita atqz fede/ rata: qd pertinet ad scdm. et post pauca subdit: ad hoc ge/ nus pñet oēs ligature et c. hmoi: quod pñet ad tertium. **¶** Ad p^m g^o d;: q sicut Dio. dicit. 4. c. de diu. no. bo/ num cōtingit ex vna et integra cā. malū aut ex singularib⁹ defectibus. et iō vni virtuti plura vicia opponit. vt supra habitū est. vbum aut pbi vitatem hz in oppositis in qbus est eadē rō multiplicationis. **¶** Ad 2^m ddm: q diuinationē et obseruationes aliqz pñet ad supstionē inq̄stuz depē/ dent ex aliqbus operationibus demonū. et sic pñet ad q/ dam pacta cū eis inita. **¶** Ad 3^m ddm: q simulata religio sibi dē qñ traditioni humane nomē religionis applicat: p/ ut in glo. sequit. Unde ista simulata religio nihil est aliud qz cultus deo vō exhibitus modo indebito: sicut si aliqs tpe gratie vellet colere deū fm veteris legis ritū: et de hoc ad litteram loquitur glo.

De speciebus superstitionibus. Q^o. xcij.

Inde p̄siderādū est de spēbus supstitionis. Et pmo d su/ pstitione indebiti cultus veri dei. 2° de supstitione idolatrie. 3° de supstitione diuinationū. 4° de supstitione obserua/ tionū. **¶** Circa p̄mū q̄runē duo. p̄mo vtrū in cultu veri dei possit eē aliqd p̄ni/

tiosum. 2° vtrū possit ibi esse aliqd superfluum.

Ad primum sic pcedit. Videt qd in cultu ve/ ri dei nō possit eē aliqd p̄nitiosū **¶** Dicit. n. Jobel. 2. Ois qcumqz inuocauerit nomē dñi sal/ uis erit. sed qcumqz colit deū quocūqz mō inuocat nomē eius. g^o ois cult⁹ dei p̄fert ad salutē. nullus ergo est p̄nitio/ sus. **¶** Idē deus est q colit a iustis qcumqz mūdi eta/ te. sed an legē datā iusti absqz peccato mortali colebāt deū q̄litercūqz eis placebat. vñ et Jacob p̄prio voto se obliga/ uit ad sp̄alē cultuz: vñ vt h̄r Gen. 28. Ergo ē mō nullus dei cultus dē p̄nitiosus. **¶** Nihil p̄nitiosus in ecclia su/

stinet. sustinet at ecclia diuersos ritus colēdi deū. vñ Gre/ go. scribit Aug. ep̄o angelor. p̄ponētū q sunt diuerse ecclia/ rū p̄suetudines in missarū celebratione. Adibi inqz placet vt sine in romanis sine in galliay p̄ibus seu in q̄libet ecclie/ sia aliqd inuenisti qd plus oipotentī deo possit placere: soli/ cite eligas. ergo nullus modus colēdi deū est p̄nitiosus.

¶ Sed h est q Aug. dicit in eplā ad Hiero. et h̄r in glo. ad Gal. 2. Q legalia obseruata post veritatē euangelij di/ uulgataz sūt mortifera: et tñ legalia ad cultū dei p̄tinent. er/ go in cultu dei pōt esse aliqd mortiferū. **¶** Rñ^o ddm: q sicut Aug. dicit in li. 5. mēdaciū: Adēdaciū maxime p̄nitio/ sum est: qd fit in bis q ad xp̄ianā religionē p̄tinet. Est autē mēdaciū cū aliqs exterius significat h̄riū veritati. Sicut at significat aliqd verbo: ita etiā significat aliqd facto: et ita ta/ li significatione facti cōsistit exterior religionis cultus vt ex/ supra dictis p̄. et iō si p cultū exteriorē aliqd falluz significet/ tur: erit cultus p̄nitiosus. Hoc at cōtingit dupliciter. Uno/ qdem mō ex pte rei significatē a qua discordat significatio/ cultus: sed modo tēpore none legis paractis iaz chr̄isti my/ sterijs p̄nitiosum est vti ceremonijs veteris legis quibus xp̄i in ysteria figurabant futura. sicut etiā p̄nitiosus ēēt sigs/ nō cōfiteret xp̄m esse passum. Alio mō pōt cōtingere falsi/ tas in exterior cultu ex pte colentis. et hoc p̄cipue in cultu/ cōi q p ministros exhibet in p̄sona totius ecclie. Sic. n. falsarius esset q aliq p̄poneret ex pte alicuius q nō eēt ei/ cōmissa ita viciū falsitatis incurrit q ex pte ecclie cultū ex/ hibet deo h modū diuina auctoritate ab ecclia cōstitutuz et in ecclia cōsuetum. Unde Ambro. dicit. Indignus est q aliter aliud celebrat in ysterium qz qd xp̄s tradidit: et pp/ hoc ē glo. dicit ad Col. 2. Q supstio est qñ traditioni hu/ mane religionis nomē applicat. **¶** Ad p^m g^o d;: q cum/ dens sit veritas: illi inuocāt deū q in spū et veritate eū co/ lunt: vt Joā. 4. et iō cultus p̄tinet falsitatē nō p̄tinet pp̄rie/ ad dei inuocationē q saluat. **¶** Ad 2^m ddm: q an tps le/ gis iusti p interiorē instinctū instruebant de modo colēdi/ deū quos alij sequebant: postmodū vō exterioribus p̄ce/ ptis circa hoc hoies sunt instructi q p̄terire p̄stiferuz est. **¶** Ad 3^m ddm: q diuerse p̄suetudines ecclie in cultu di/ uino in nullo vitari repugnant: et ideo sūt seruāde. et eas p̄/ terire illicitum est.

Ad secundum sic pcedit. Videt qd in cul/ tu dei nō possit eē aliqd su/ p̄fluum. **¶** Dicit. n. Ecc. 43. Glorificātes deū q̄sticūqz po/ teritis supualebit adhuc. sed cultus diuinus ordinat ad de/ um glorificādū. ergo nihil supflū in eo pōt eē. **¶** Ex/ terior cultus est p̄fessio qdam cultus interioris quo dens colit fide spe et charitate: vt Aug. dicit in enchiridion: sed in fide spe et charitate nō pōt eē aliqd supflū. ergo neqz i/ cultu diuino. **¶** Ad diuinū cultū p̄tinet vt ea dō exhibea/ mus q a dō accepim⁹. s; oia nra a dō accepim⁹. g^o si totū/ qcqd possum⁹ facim⁹ ad dei reuerentiā. nihil supflū erit in/ diuino cultu. **¶** S; h q ē Aug. dicē i. 2. d. doc. chrī. q bon⁹ verusqz xp̄ianus etiā in litteris sacris supstiosa figmenta/ repudiat: sed p sacras litteras dens colendus cōnditur. g^o etiā in cultu diuino pōt esse supstio ex aliqua supstitate. **¶** Rñ^o d;: q aliqd dē supflū dupliciter. Uno mō fm/ absolutā q̄titate: et fm hoc nō pōt esse aliqd supflū in di/ uino cultu: qz nihil pōt hō facere qd nō sit min⁹ eo qd dō/ debet. Alio mō pōt eē aliqd supflū fm q̄titate p̄portio/ nis. qz. s. nō est fini p̄portionatū. finis aut diuini cultus est vt hō deo det gliam: et ei se subijciat mēte et corpore: et iō/ qcqd hō faciat qd p̄tinet ad dei gliam: et ad hoc q mens hois deo subijciat: et ē corpus p moderatā refrenationē/ cōcupiscētiarū fm dei et ecclie ordinationē et cōsuetudinez/ eor. qbus homo cōiuit: nō est supfluum in diuino cultu/ Si aut aliqd fit qd quātum est de se nō p̄tinet ad dei glo/ riam: neqz ad hoc q mens hois ferat in deum: aut q car/ nis cōcupiscētie inordinate refrenent aut etiam si fit p̄ter/ dei et ecclie institutionē: vel contra consuetudinē cōem/ q fm Aug. pro lege habenda est: totum hoc reputādum/ est superfluum et superstitiosum: quia in exterioribus so/ lum consistens ad interiorē dei cultum non p̄tinet.

Unde Aug. in lib. de vera religione iducit qd dicit. 2. ne. 17. Regnu dei intra vos est: loquit cōtra supstitiosos q. f. exterioribus pncipalē curā impēdūt. Ad p^m ergo dōz: q in ipsa dei gloriā implicat q id qd fit p̄tineat ad dei gloriā: p qd excludit supstitutionis supfluitas. Ad 2^m dōz: q p fidē spem & charitatē aīa subijciat deo: vñ in eis nō pōt esse aliquid supfluoꝝ. aliud at̄ est de exteribus actibus qui qñq; ad hec nō p̄tinent. Ad 3^m dōz: q ratio illa p̄cedit de supfluo q̄tuz ad quātitatē absolutam.

De idolatria.

Q. d. xliij.

Unde p̄siderādū est d̄ idolatria. Et circa hoc q̄runt q̄r tuoz. 1° vtrū idolatria sit spēs supstitio nis. 2° vtrū sit peccm. 3° vtrū sit grauis simū peccōꝝ. 4° d̄ cā huius pecc. Utrū aut̄ cū idolatris sit cōicandū d̄ctm̄ est supra cū de infidelitate ageretur.

Ad primum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ idolatria nō ponat̄ recte spēs supstitio nis. Sicut. n. heretici sūt infideles: ita & idolatrie: sed heresis ē spēs infidelitatis: vt supra h̄tuz est. ergo & idolatria nō est spēs supstitutionis. C. P. Latra p̄tinet ad v̄tatē religiōis cui opponit̄ supstitio: sed idolatria vñ vniuoce dicit̄ cū ea latra q̄ ad verā religiōnē p̄tinet. sicut. n. appetitus false b̄titudinis cū appetitu vere b̄titudinis vniuoce d̄: ita cultus falso rum deoz q̄ d̄ idolatria vniuoce vñ dicit̄ cū cultu veri dei q̄ est latra vere religiōis. ergo idolatria nō est spēs supstitio nis. C. P. Illud qd̄ nihil est: nō pōt esse alicuius generis spēs: sed idolatria nihil esse vñ: dicit̄. n. ap̄ls. 1. ad Corin. 8. Scimus q; nihil est idolū in mūdo. Et infra. 10. Quid g^o dico q̄ idolis imolatū sit aliqd: aut q̄ idolū sit aliqd: q̄si dicit̄ nō imolare aut̄ idolis. pp̄rie ad idolatriā p̄tinet: g^o idola q̄si nihil existens nō pōt esse supstitutionis spēs. C. P. Ad supstitutionē p̄tinet exhiberi cultū diuinū cui nō debet: sed cultus diuinus sicut nō debet idolis: ita nec alijs creaturis. vñ ad Ro. p^o. Quidā vituperāt de hoc q̄ coluerūt & seruiērūt potius creaturis q̄ creatori. ergo incōueniēter h̄mōi supstitutionis spēs idolatria noīat̄: sed deberet potius noīari latra creature. C. Sed h̄ est q̄ Act. 17. d̄: q̄ p̄ dau lus cū Athenis expectaret: incitabat spūs eius in ipso v̄ dēs idolatrie deditā ciuitatē. Et postea dicit̄. Viri Atheniē ses p̄ oīa q̄si supstitiosos vos video. g^o idolatria ad supstitutionē p̄tinet. C. R. h̄ d̄m q̄ sicut supra dictū est: ad supstitutionē p̄tinet excedere debitū modū diuini cultus: qd̄ qd̄z p̄cipue fit q̄si diuinus cultus exhibet̄ cui non d̄ exhiberi: d̄ aut̄ exhiberi solū sūmo deo. s. increato vt supra habituz est: cū de religione ageret̄. & ideo cuiusq; creature diuin^o cultus exhibeat̄ supstitiosuz est. h̄mōi aut̄ cultus diuinus sicut creature insensibili exhibebat̄ p̄ aliqua sensibilia signa puta sacrificia: ludos: & alia h̄mōi: ita ē econuerso exhibebat̄ creature rep̄tate p̄ aliquā sensibile formā seu figurā q̄ idolū d̄. Diuersimode t̄n̄ cultus diuinus his idolis exhibebat̄. Quidē. n. p̄ quādā nefariā artē imagines q̄sdā cōstituebāt: q̄ virtute demonū aliquos certos effectus habebāt. vñ putabāt in ipsis imaginibus eē aliqd̄ diuinitatis. & p̄ p̄ns diuinus cultus eis deberet̄. Et hec fuit opinio. H̄e remetis ter megisti: vt Aug. dicit̄ in. 8. de ciui. dei. Alij vō nō exhibebāt cultū diuinitatis ipsis imaginibus sed creaturis quaz̄ erāt imagines. Et vtrūq; hoz̄ t̄git ap̄ls ad Ro. p^o. Nā q̄tuz ad p̄mū dicit̄. Mutauerūt gliaꝝ incorruptibilibus dei in similitudinē imaginis corruptibilis hoīs & volueruz & q̄drupedū & serpētū. Quātū at̄ ad s̄m̄ subdit̄. Coluerūt & seruiērūt pot^o creature q̄ creatori. H̄oz̄ t̄n̄ fuit triplex opinio. Quidā. n. estimabāt quosdā hoīes deos fuisse q̄s p̄ eoz imagines colebāt: sicut iouē mercuriū & alios h̄mōi. Quidā vero estimabāt totū mūdū esse vnum deū nō pp̄ corporalē subam: sed pp̄ aīam quā deū esse credebāt: dicētes deū nihil aliud esse q̄ aīam motu & rōne mūdum gubernantē: sicut hō dicit̄ sapiens pp̄ aīaz nō pp̄ corpus: vñ putabāt toti mundo & oibus p̄tibus eius esse cultum diuinitatis exhibendū celo: aeri: aque: & oibus h̄mōi p̄tibus. & ad hec referrebāt uoīa & imagines suoz̄ deoz̄: sic Clar

ro dicebat: & narrat Aug. i. 7°. de ciui. dei. Alij vero. s. platonici posuerūt vñ esse summū deū cām oīum post quā ponebāt esse subas quasdā spūales & summo deo creatas quas deos noībant p̄ticipatione. s. diuinitatis: nos aut̄ eos angelos dicimus: post quos ponebāt aīas celestū corpōrū: & sub his demones quos dicebāt eē acra qdā aīalia: & sub his ponebāt aīas hoīuz q̄s p̄ virtutis meritū ad dōrū vñ demonū societate assumi credebāt: & his oibus cultū diuinitatis exhibebant: vt Aug. narrat in. 18. de ciui. dei. H̄as aut̄ duas vltimas opiniones dicebāt p̄tinerē ad phy sicam theologā: quā p̄bi p̄siderabāt in mūdo: & docebāt in scholis. Aliā vō de cultu hoīuz dicebāt p̄tinerē ad theologā fabularē: q̄ s̄m̄ signēta poetaz̄ rep̄tabat̄ in theatris. Aliā vō opinionē de imaginibus dicebant p̄tinerē ad ciuilem theologā q̄ p̄ pontifices celebrabat̄ in tēplis. Oīa at̄ hec ad supstitutionē idolatrie p̄tinebāt. vñ Aug. dicit̄ in. 2. de doc. chri. Supstitiosuz est q̄cqd̄ institutū ab hoībuz est ad faciēda & colēda idola: vel p̄tines ad colēdū sicut deū creaturā partēne vllā creature. Ad p^m g^o d̄m: q̄ sicut religio nō est fides sed fidei p̄tatio p̄ aliqua exterior: a signa: ita supstitio qdā infidelitatis p̄tatio p̄ inferiorē cultū quā qdē p̄tationē nomē idolatrie significat: nō aut̄ nomē heresis sed solā falsā opinionē. & id̄ heresis est spēs infidelitatis: sed idolatria est spēs supstitutionis. Ad 2^m d̄m: q̄ nomē latra dupl̄ pōt accipi. Vno. n. modo pōt significare h̄mōi actuz ad cultū dei p̄tinetē. & s̄m̄ hoc nō variabit̄ significatio huius noīs latra cuiusq; exhibeat̄: q̄ illud cui exhibet̄ nō cadit̄ s̄m̄ hoc in eius diffinitione. & s̄m̄ hoc latra vniuoce dicit̄ s̄m̄ hoc q̄ p̄tinet ad verā religiōnē: & s̄m̄ q̄ p̄tinet ad idolatriā sicut solutio tributū vniuoce dicit̄ siue exhibeat̄ vero regi siue falso. Alio mō accipit̄ latra put̄ est idē religiōi: & sic cū sit v̄tus: de rōne eius q̄ cult^o diuinus exhibeat̄ ei cui d̄ exhiberi. & s̄m̄ hoc latra equiuoce dicit̄ de latra vere religiōis & de idolatria: sic p̄v dētia equiuoce dicit̄ de prudētia q̄ est virtus & de prudētia que est carnis. Ad 3^m d̄m: q̄ ap̄ls intelligit̄ idolum nihil esse in mūdo: q̄ imagines ille que idola dicebātur nō erāt aīate vt aliquā v̄tutem diuinitatis habētes: sicut h̄e er mes ponebat̄ q̄si esset aliqd̄ cōpositū ex spū & corpore. & siliter intelligēdum est q̄ idolum nō est aliqd̄ imolatū: q̄ p̄ h̄mōi imolationē carnes imolationē aliquā sanctificatiōez p̄sequēbant̄: vt gentiles putabant: neq; aliquā imūdiā vt putabant iudei. Ad 4^m d̄m: q̄ ex cōi p̄suetudine qua creaturas quascūq; colebāt gentiles sub quibsdā imaginib^o ipositū est hoc nomē idolatria ad significādū quēcūq; cultū creature: et̄ si sine imaginibus fieret.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ idolatria nō sit peccm. Nihil enim est peccatuz qd̄ vera fides in cultum dei assumit: sed vera fides imagines quasdam assumit ad diuinū cultū. nā & in tabernaculo erāt imagines cherubin: vt legit̄ Exo. 25. Et in ecclesia quedā imagines ponunt̄ q̄s fideles adorāt. ergo idolatria s̄m̄ quā idola adorāt nō est peccm. C. P. Quilibet superior est reuerentia exhibēda. sed angeli & aīe scōꝝ sūt nobis superiores. ergo si eis exhibeat̄ reuerentia p̄ aliquē cultū vñ sacrificiōꝝ: vel aliquoz̄ h̄mōi: nō erit peccm. C. P. Sūmus deus interiori cultu mētis est colendus: s̄m̄ illud Job. 4. Deū oꝝ adorare in spū & veritate. Et Aug. dicit̄ in enchiridion q̄ deus colit̄ fide: spe: & charitate. pōt aut̄ cōtingere q̄ aliq; exterius idola colat interiori t̄n̄ a vā fide nō discēdat. ergo videt̄ q̄ sine p̄iudicio diuini cultus possit aliquis exterius idola colere. C. S. h̄ ē q̄ Exo. 20. dicit̄. Nō adorabis ea. s. exterius: neq; coles. s. interioris: vt glo. exponit. & loquit̄ de sculptilibus & imaginibus. ergo peccm est idolis exteriorē vñ interiorē cultū exhibere. C. R. h̄ d̄m: q̄ circa hoc aliqui dupliciter errauerunt. Quidā enī putauerunt q̄ offerre sacrificiuz & alia ad latram p̄tinentia nō solū sūmo deo: sed etiaꝝ alijs supradictis esset debitū. & p̄ se bonum: eo q̄ cuiuslibet superioris nature diuinam reuerentiā exhibendā putant quasi deo p̄p̄inquozi. Sed hoc irōnabiliter dicitur. nā & si oēs superiores reuereri debeamus: nō t̄n̄ eandē reuerentia oibus debet̄. sed aliqd̄ spāle sūm

ino deo debet q singulari rōne oēs excellit. et hoc ē patrie cultus. Nec pōt dici sicut qdā putauerūt: hec visibilia sacrificia dijs alijs pgruere illi vō sūmo deo tāq̄ meliori meliora. s. pure mētis officia: q: vt Aug. dicit in. x. de ciui. dei: exteriora sacrificia ita sunt signa interior: sic vba sonātia signa sunt reꝝ: quocirca sicut orātes atq; laudātes ad deū dirigitur significantes voces cui tñ res ipsas in corde q̄s significamus offerim⁹: ita sacrificātes nō alteri visibile sacrificiū offerēdū eē nouerimus q̄s ei cuius in cordibus nris invisibile sacrificiū nosipsi esse debem⁹. Alij vō estimauerūt patrie cultū exteriorē nō esse idolis exhibēdū tāq; p se bonū aut oportunū. sed tanq; vulgari p̄suetudini p̄sonum: vt Aug. in. 6. de ciui. dei introducit Senecā dicēte. Sic inq; adorabim⁹: vt et meminerimus hmoi cultū magis ad morē q̄ ad rē p̄tinere. Et in lib. de vā religione. Aug. dicit nō esse religionē a p̄bis querēdā: q eadē sacra recipiebāt cū populls: et de suoz deoz nā ac sūmo bono diuersas p̄riasq; snias in scholis p̄sonabāt. Et hunc etiā errorem secuti sunt qdā heretici asserentes nō esse piculosum si q̄s p̄secutionis tpe dep̄ebēns exterioris idola colat dū tñ fidē in mēte seruat. Sed hoc apparet manifeste falsū. Inā cū exterior: cultus sit signū interioris cultus: sicut est p̄nitiosum mēdaciū si quis verbis asserat cōtrariū eius qd p verā fidem tenet in corde: ita et est p̄nitiosa falsitas si quis exteriorē cultū exhibeat alicui contra id qd sentit in mente. Unde Aug. dicit contra Senecā in. 6. de ciui. dei q̄ eo dānabilis colat idola quo illa que mendaciter agebat sic ageret vt cū populo veraciter agere estimaretur. Ad p̄m ergo dōz: q̄ neq; in veteris legis tabernaculo seu tēplo: neq; etiam nūc imagines in ecclesia instituitur vt eis cultus patrie exhibeat: sed ad quādā significationē vt p̄ hmoi imagines mētibus hoīm imp̄mat et cōfirmet fides de excellentia angeloz et scōꝝ. Secus autē est de imagine christi cui ratione diuinitatis patrie debet: vt dicitur in. 3. Ad 2m et tertius patet responsio p ea que dicta sunt.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt q̄ idolatria nō sit grauissimū peccatū. P̄ssimus enim oppōnit optimo: vt dicit. 8. ethicoꝝ. sed cult⁹ interior: q̄ cōsistit in fide: spe: et charitate est melior q̄ cult⁹ exterior: ergo infidelitas desperatio et odium dei que oppōnit cultui interiori sunt grauiora peccata q̄ idolatria q̄ oppōnit cultui exteriori. C̄. Tanto aliquod peccatum grauius est quāto magis est contra deū: sed directius aliquis videt contra deum agere blasphemando vel fidem impugnando q̄ cultum dei alij exhibendo quod pertinet ad idolatriam. ergo blasphemia vel impugnatio fidei est grauius peccatum q̄ idolatria. C̄. Minora mala maioribus malis puniri videntur. sed peccatum idolatrie punitum est peccato contra naturam: vt dicitur ad Ro. p̄o. ergo peccatū p̄tra naturam est grauius peccato idolatrie. C̄. Aug. dicit. 20. p̄ faustum. Neq; vos. s. manicheos paganos dicimus aut scisma paganoz: sed cū eis h̄re quādam similitudinē. eos q̄ multos collatis deos: v̄z in hoc esse eis longe deteriores q̄ illi ea colūt q̄ sūt. sed p̄ dijs cōp̄da nō sunt. vos autē ea colitis q̄ oīno nō sunt. ergo vitius heretice prauitatis est grauius q̄ idolatria. C̄. Sup̄ illud ad Gal. 4. Quō cōuertimini iterū ad infirma et egena elementa. dicit glo. Hiero. Legis obseruantia cui dediti tūc erāt: erat peccatū pene par seruituti idoloꝝ cui ante cōuersionē vacauerāt. nō ergo peccatū idolatrie est grauissimū. C̄. Sed h̄ ē q̄ Leuit. 15. sup̄ illud qd d̄ de imunditia mulieris patētis fluxum sanguinis. dicit glo. Oē pctm̄ est imunditia aīe: sed idolatria maxie. C̄. R̄. dōz: q̄ grauitas alicuius pcti pōt attendi dupliciter. Uno mō ex pte ipsius peccati. et sic pctm̄ idolatrie grauissimū ē. Sicut. n. in terrena republica grauissimū esse videt q̄ aliquis honore regii alteri ip̄dat q̄s vero regi: q̄ q̄stuz in se est totuz rei publice p̄turbat ordinē: ita in peccatis q̄ h̄ deū cōmittunt que tñ sunt maxima: grauissimū videt q̄ aliquis honorez diuinū creature ip̄dat: q̄ q̄stum est in se facit aliū deum in mundo minues p̄cipatuz diuinū. Alio mō pōt attendi grauitas peccati ex pte ipsius peccatis: sicut d̄s grauissimū eē

pctm̄ eius q̄ peccat sciēter q̄ eius q̄ peccat ignorāter. et s̄ hoc nihil p̄hibet grauius peccare hereticos q̄ sciēter corū sunt fidē q̄s acceperunt q̄s idolatras ignorāter peccantes. similiter etiā aliqua alia peccata possunt eē maiora p̄pter maiore contētum peccatis. Ad p̄m 5o dōm: q̄ idolatria p̄supponit interiorē infidelitatē: et adijcit exterioris indebitū cultū: si vero sit exterior: tātuz idolatria absq; interiori infidelitate: addit culpe falsitatis vt p̄ius dictuz est. Ad 2m dōm: q̄ idolatria includit magnas blasphemias: q̄ deo subtrahit dominij singularitatis: et fidē opere impugnat idolatria. Ad 3m dōm: q̄ q̄ de rōne pene est q̄ sit cōtra voluntatē pctm̄ p̄ quod aliud punit oportet esse magis manifestum vt ex hoc homo sibiipsi et alijs detestabilis reddat: nō autē oportet q̄ sit grauius. et s̄m hoc peccatum qd est cōtra nām minus est peccatū q̄ idolatrie: sed q̄ ē manifestius. punit quasi cōueniens pena peccati idolatrie: vt. s. sicut homo p̄ idolatriā p̄uertit ordinē diuini honoris: ita p̄ peccatū cōtra naturā p̄p̄ie nature cōfusibile p̄uersitatez patiatur. Ad 4m dōm: q̄ heresis manicheoz etiā quātū ad genus peccati grauior: est q̄ peccatū alioꝝ idolatraz q̄ magis derogat diuino honori ponēdo duos deos contrarios: et multa vana fabulosa de deo fingentes: secus autē de alijs hereticis q̄ vnuz deū cōfiteat: et eū solum colunt. Ad 5m dōm: q̄ obseruatio legis tpe gr̄e non est oīno equalis idolatrie s̄m genus peccati: sed pene equalis: quia vtrunq; est species pestifere sup̄stitionis.

Ad quartum sic p̄cedit. Videt q̄ cā idolatrie nō fuerit ex pte hoīs. In hoīe enim nihil est: nisi vel nā: vl̄ vtus: vl̄ culpa. sed cā idolatrie nō potuit esse ex pte nāe hoīs q̄s potius nālis rō hoīm dictat q̄ sit vnus deus: et q̄ nō sit mortuus cultus diuinus exhibēdus: neq; rebus inaniatis. s̄m etiā nec idolatria h̄z cās in hoīe ex pte vtutis: q̄ nō pōt arbor: bona malos fructus facere: vt d̄s Matt. 7. Neq; etiā ex parte culpe: q̄ vt dicit. Sap. 14. Infandoꝝ idoloꝝ cultura oīs mali est et iniūz et finis. ergo idolatria nō h̄z causas ex parte hoīs. C̄. Ea que ex pte hoīs causant oī tpe in hoībuz inueniūt: nō autē semp fuit idolatria: sed i sc̄da etate legit esse adinūta vt a Nab:oth q̄ vt dicit cogebat hoīes ignē adorare vel a Aino: qui imaginē patris sui Belis adorare fecit. Apud grecos autē vt Isidorus refert p̄: omothus primus simulachra hoīm de luto finxit. Iudei vero dicunt q̄ Ismael primus simulachroz de luto fecit. Lessa vit etiā in sexta etate idolatria ex magna parte. ergo idolatria nō habuit cām ex pte hoīs. C̄. Aug. dicit. 21. de ciui. dei. Neq; potuit p̄m̄: nisi in illis. s. demonibus docētibz disci qd quisq; illoꝝ appetat qd exhorreat: aut quō initeat noīe aut quo cogat: vnde magice artes eaz artifices excreuerūt. eadē autē rō videt esse de idolatria. ergo idolatrie cā nō est ex parte hoīm. C̄. Sed h̄ est q̄ dicit Sap. 14. Sup̄vacuitas hoīm hec. s. idola adiuenit i orbe terrarum. C̄. R̄. dōm: q̄ idolatrie est duplex causa. Vna qui dē dispositiua: et hec fuit ex parte hominū. et hoc tripliciter. P̄mo quidē ex inordinatione affectus: p̄ont. s. hoīmines aliquē hoīez vl̄ nimis amantes vel nimis venerantes honore diuinū ei ip̄penderunt. et hec cā assignat. Sap. 14. Acerbo luctu dolens pater cito sibi rapti filij fecit imaginē: et illū qui tūc q̄si homo mortuus fuerat: nūc tāq; deum colere cepit. Et ibidē etiā subdit q̄ hoīes aut affectui aut regibus deseruētēs: incōicabile nomē. s. diuinitatis lignis et lapidibus imposuerūt. 2o. p̄pter hoc q̄ hō nāliter de representatione delectat: vt p̄s dicit in poetria sua. et ideo hoīes rudes a p̄ncipio videntes p̄ diligentia artificuz imagines hoīm exp̄ssine factas. diuinitatis cultum eis ip̄penderūt. Vñ dicit Sap. 13. Sigs artifex faber de silua lignū rectum secuerit: et p̄ sciam sue artis figuret illud: et asimet unagim hoīs: d̄ substantia sua et filijs et nuptijs votū faciens inquit. 3o. p̄pter ignorantia veri dei cuius excellentia hoīes nō p̄siderantes quibsdā creaturis p̄ pulchritudinem seu vtutē diuinitatis cultū exhibuerunt. vñ d̄ Sap. 13. Neq; opib⁹ attēdētes agnouerunt: q̄s artifex eēt: sed aut ignē: aut spūz: aut citatū aerē: aut girū stellaruz:

ant nimia aqua: aut solē: aut lunā rectores orbis terrarum deos putauerūt. Alia atē cā idolatrie fuit psummatua ex pte demonū q se colēdos hoibus errātibz exhibuerūt i ido-
lis dādo rīsa: et aliqua q vtebant hoibus mirabilia facien-
do vñ et ps dī. Oēs dij gēnū demonia. **C** Ad p^m g^o dōz: q cā dispositua idolatrie fuit ex pte nāe hoīs defectus vl p igno:atiā intellectus: vl p inordinationē affectus: vt dcm̄ est: et hoc ē ad culpā p̄tinet. dī autē idolatria ē cā inītiūz et finis oīs pctī: q: nō ē aliqd genus pctī qd interdū idola-
triā nō pducit: vel exp̄sse inducēdo p modū cause: vl oc-
casionē p̄bendo p modū inītiū: vl p modū finis inq̄tū pec-
cata aliq̄ assumēbant in cultū idolorū: sic occasiōes hoīs et mutilationes mēbroz et alia hmōi: et tñ aliq̄ pctā possūt idolatriā p̄cedere q ad ipsam hoīem disponunt. **C** Ad 2^m dōm: q in prima etate nō fuit idolatria pp recentē memo-
riā creationis mūdi: ex qua adhuc vigeat cognitio vnius dei i mēte hoīs: i sexta atē etate idolatria ē exclusa p v̄tutē et doctrinā xp̄i q de diabolo triūphauit. **C** Ad 3^m dōz: q rō illa p̄cedit de cā psummatua idolatrie.

C De superstitione diuina.

Q^o. xcv.

Unde p̄siderādū est d̄ superstioe diuina. **C** Et circa h^o querunt octo. p^o. vtrū diuina sit pec-
catū. 2°. vtrū sit spēs superstitionis. 3°. d̄ spēsbus diuinaōis. 4°. de diuinaōe q sit p demones. 5°. de diuinaōe q sit p astra. 6°. de diuinaōe q sit p sōnia. 7°. de diuinaōe q sit p auguria et alis

hmōi obfūatiōes. 8°. de diuinaōe q sit p sortes.

Ad primum sic p̄cedit. **V**idet q diuinaōe nō sit pctm̄. Diuinaōe. n. ab ali-
quo diuino noīat: sed ea q sunt diuina magis ad scitātē p̄ti-
nēt q̄ ad pctm̄. ergo vñ q diuinaōe nō sit pctm̄. **C** **S**. Au-
gu. dicit in lib. de libe. arb. Quis audeat dicere disciplināz
eē malū? **E**t iterū: Nullo mō dixeris aliquā intelligētiam
malā eē posse. sed aliq̄ artes sunt diuinae: vt p̄ p̄hm̄ i
li. de memoria. vñ autē ipsa diuinaōe ad aliquā intelligētiam
v̄tatis p̄tinet. ergo vñ q diuinaōe nō sit pctm̄. **C** **S**. Nā
lis inclinatio nō ē ad aliqd malū: q: nā nō inclināt nisi ad si-
mile sibi. sed ex nāli inclinatione hoīes sollicitāt p̄noscere fu-
tuos enētus: qd p̄tinet ad diuinaōe. g^o diuinaōe nō ē pctm̄.
C **S** 3° ē q dī Deut. 18. Nō sit q phitones cōsulat neqz
diuinos. **E**t in decretis. 16. q. 5. dī. Qui diuinaōes expe-
tunt sub regulis quinquenij iaceāt s̄z gradus p̄nie diffinitos
C **R** n^o. dōm: q in noīe diuinaōis itelligit qdā p̄nūtiatio
futuroz. futura atē duplī p̄noscī p̄t. Uno qdē mō i suis
cāis. Alio mō i seipsis. Cāe atē futuroz triplī se h̄nt. Que
dā. n. pducūt ex necitate et sp̄ suos effect^o. et hmōi effectus
futuri p certitudinē p̄noscī et p̄nūciari p̄t ex p̄sideratiōe sua
rū causaz: sic astrologi p̄nūciāt eclipses futuras. Quedā
vero cāe pducunt suos effectus nō ex necessitate et semp:
sed vt in pluribus: raro tñ deficiūt. et p hmōi cās p̄t p̄no-
sci effectus futuri: nō qdē p certitudinē sed p quādā p̄iectu-
rā: sicut astrologi p p̄sideratiōe stellarū qdāz p̄noscere et p̄-
nūciare p̄t de pluuiis et siccitatibus: et medici de sanita-
te vel morte. Quedā cāe sunt q si fm̄ se desiderēt se h̄nt
ad vtrūlibet: qd p̄cipue videt de potētis rōnalib^o q se ha-
bēt ad opposita fm̄ p̄hm̄: et tales effectus vel ēt si q effe-
ctus vt in paucioribus casu accidūt: ex nālibus causis p cō-
sideratiōe causaz p̄noscī nō p̄t: q: eoz cāe nō h̄nt inclina-
tiōe determinatā ad hmōi effectus. et iō effectus hmōi p̄-
noscī nō p̄t nisi in seipsis cōsiderētur. hoīes autē in seipsis
hmōi effectus p̄siderare p̄t solū dū sunt p̄ntes: sicut cum
hō videt sortē currere et ambulare. sed p̄siderare hmōi in
seipsis anteq̄ h̄at ex dei pp̄riū: q solus in sua eternitate vi-
det ea q futura sunt q̄si p̄ntia: vt in p^o h̄ntūz ē. **V**ñ dī **I**sa.
41. Annūciate q v̄tura sūt i futurū: et sciemus q: dij estis
vos. Si qz g^o hmōi futura p̄nūciare aut p̄noscere quo-
cūqz mō p̄sumpserit nisi deo renelāte manifeste vsurpat
sibi qd dei est. et ex hoc aliq̄ diuini dicūt. vñ dicit **I**sidor^o
in li. etymologiārū. Diuini dicti q̄si deo plenī. diuinitate
enīz se plenos simulāt et astutia qdā fraudulētie hoibus

futura p̄iectant. Diuinaōe g^o nō dī si qz p̄nūciat ea q ex
necessitate enemūt vel vt in pluribus q hūana rōne p̄noscī
p̄t: neqz ēt si qz futura alia p̄tingēte deo renelāte cogno-
scat: tūc. n. nō ip̄e diuina. i. qd diuina est facit. s̄z magis qd di-
uinū est suscipit: tūc atē solū dī diuina q̄ sibi i debito mō
vsurpat p̄nūciationem futuroz enētū. hoc atē p̄stat eē pec-
catū: vñ diuinaōe sp̄ est pctm̄. et pp hoc **I**sidoro. dicit sup
Aldicheā q diuinaōe sp̄ i malā p̄te accipit. **C** **A**d p^m g^o dōz
q diuinaōe nō dī ab ordinata p̄cipatione alicui^o diuini. s̄z ab
indebita vsurpatione: vt dcm̄ ē. **C** **A**d 2^m dōm: q artes q
dā sūt ad p̄noscēdū futuros enētus q ex necitate vl frequē-
ter pueniūt: qd ad diuinaōe nō p̄tinet: s̄z ad alios futuros
enētus cognoscēdos nō sunt alique vere artes seu discipli-
ne: sed fallaces et vane ex deceptione demonū introducte
vt dicit **A**ug. in. 21. de ciui. dei. **C** **A**d 3^m dōz: q hō h̄z nā-
lē inclinationē ad cognoscēdū futura fm̄ modū humanū
nō autē fm̄ indebitū diuinaōis modū.

Ad secundū sic p̄cedit. **V**idet q diuinaōe nō
sit spēs superstitionis. **I**dē enīz non
pōt esse spēs diuersoz generū: sed diuinaōe vñ esse species
curiositatis: vt **A**ug. dicit in li. de v̄a religione. ergo vñ q nō
sit spēs superstitionis. **C** **S**. Sicut religio est cultus debit^o:
ita superstio cultus indebitus: sed diuinaōe nō videt ad ali-
quē cultū indebitū p̄tinet. ergo diuinaōe nō p̄tinet ad su-
p̄stitionē. **C** **S**. Superstio religioni opponit. sed i noua re-
ligione nō inuenit aliqd diuinaōis p̄p̄riūz rīdēs. ergo di-
uinaōe nō ē spēs superstitionis. **C** **S**ed ē est q **O**rigenes dīc
in piarchon: Est qdā opatio demonū in ministerio p̄scien-
tie q artibus qbusdā ab his q se demonibus mācipauerūt
nūc p sortes: nūc auguria: nūc p cōtēplationē vmbiarū cō-
p̄rehēdi vñ. hec atē oīa opatione demonū fieri non dubito.
sed vt **A**ug. dicit in. 2. de doct. ch̄i. Quicqd p̄cedit ex so-
cietate demonū et hoīum superstiosus est. ergo diuinaōe ē
spēs superstitionis. **C** **R** n^o. dōm: q sicut supra dictū est: su-
p̄stio ip̄onat indebitū cultū diuinitatis. **A**d cultū atē dei p̄ti-
nēt aliqd duplī. Uno mō cū aliqd deo offert: vl sacrificiū
vel oblatio vel aliqd hmōi. Alio modo cū aliqd diuinū as-
sumit: sicut supra dictū est de iuramento. et iō ad superstitio-
nē p̄tinet nō solū cū sacrificiū demonibus offert p idolatri-
am: sed ēt cū aliqz assumit auxiliū demonū ad aliqd facien-
dū vel cognoscēdū. Oīs autē diuinaōe ex opatione demo-
nū puenit: vel q: exp̄sse demones inuocant ad futura ma-
nifestāda: vel q: demones ingerūt se vanis inq̄sitionibus
futuroz: vt mētes hoīum implicent vanitate: de q vanita-
te dicit in ps. Nō respexit in vanitates et insanias falsas.
Vanā atē inq̄sitiō futuroz est q̄ aliqz futurū p̄nosceret ten-
tat vñ p̄noscī nō pōt. **A** manifestū est ergo q diuinaōe spēs
superstitionis est. **C** **A**d p^m g^o dōz: q diuinaōe p̄tinet ad cu-
riositātē q̄stuz ad finē intētū q est p̄cognitiō futuroz. sed p̄-
tinet ad superstitiōe q̄stuz ad modū opationis. **C** **A**d 2^m.
dōz: q hmōi diuinaōe p̄tinet ad cultum demonūz inquā-
tum aliqz vñ quodā pacto tacito vel exp̄sso cū demoni-
bus. **C** **A**d 3^m dōm: q in noua lege mens hoīs arceat a tē-
poraliū sollicitudinē. et iō nō est in noua lege aliqd institutū
ad p̄cognitiōe futuroz enētū de t̄p̄alibus rebus. **I**n ve-
teri autē lege q p̄mittebat terrena erāt p̄sultationes de fu-
turis ad religionē p̄tinentes. **V**ñ dī **I**sa. 8. **E**t cū dixerint
ad vos q̄rite a phitombus et a diuinis q stridēt incatationi-
bus suis. **S**ubdit q̄si r̄sionē. Nō qd nō p̄plus a deo suo
req̄ret visionē p viuis et mortuis: fuerunt tñ in nouo te-
stamento etiā aliqui p̄phete sp̄s h̄ntes qui multa de futu-
ris enentibus p̄dixerunt.

Ad tertium sic p̄cedit. **V**idet q nō sunt de-
termine plēs diuinaōis spēs
Vbi enīz est vna rō peccādi nō vident plures esse pecca-
ti species: sed in omni diuinaōe est vna rō peccandi: qz
s. vñ aliqz pacto demonū cognoscēdū futura. ergo di-
uinaōis nō sūt diuersē spēs. **C** **S**. Actus humanus spe-
ciē sortit ex fine: vt supra habitū est. sed oīs diuinaōe ordi-
nat ad vnū finē. s. ad p̄nūciationē futuroz. ergo oīs diuina-
tiō est vnius speciei. **C** **S**. Signa nō diuersificāt spēs pec-
cati. siue enī aliqz detrahāt v̄bis vel scripto: vel nutu ē ea

dem spes peti: sed diuinationes non videntur offerri nisi s; diuersa signa ex quibus accipit p̄cognitio futuroꝝ. g^o nō sūt diuerse diuinationis spes. ¶ Sed h̄ est q̄ Iſidorus in lib. etymologi. enumerat diuersas spes diuinationis. ¶ Rñ^o dōm q̄ sicut dictū est: oīs diuinatione vti ad p̄cognitionem futuri euctus aliquo demonū p̄silio vel auxilio: qđ qđ est vel exp̄sse ip̄lorat: vl̄ p̄ter intētionē hoīs se occulte demon ingerit ad p̄nunciādū futura qđā q̄ hoībuz sunt ignota: eis aut̄ cognita p̄ modos de quibus i p^o dem̄ est. Demones at̄ exp̄sse inuocati solēt futura p̄nunciare multipli. Quāq; qđez p̄stigiōsis quibsdā appitionib⁹ se aspectui ⁊ auditui hoīum ingerētes ad p̄nunciādū futura: ⁊ hec spes vocat̄ p̄stigiūz ex eo qđ oculi hoīuz p̄strigunt. Quāq; at̄ p̄ somnia: ⁊ hec vocat̄ diuinatione somniōꝝ. Quāq; vō p̄ mortuōꝝ aliquorū appitionē vl̄ locutionē: ⁊ hec spes vocat̄ nigromātia: q̄ vt dicit Iſidorus in libro etymologorū: nigron grece mortu⁹ māchia vō diuinatione nūcupat̄: q̄ quibsdā p̄cātationibus adhibito sanguine videntur resuscitati mortui diuinare ⁊ ad interrogata r̄spondere. Quāq; vō futura p̄nunciāt p̄ hoīes viuos: sic i arrepticis p̄s; ⁊ hec est diuinatione p̄phitones. ⁊ vt Iſidorus dicit p̄phitones a p̄phitōe apolline sūt dicti q̄ dicebantur esse auctoꝝ diuinādi. Quāq; vō futura p̄nunciāt p̄ aliq̄s figuras vel signa: q̄ in rebus inanimatis apparēt q̄ qđem si appareāt in aliquo corpore terrestri: puta in ligno: vel ferro: vel lapide polito: vocat̄ geomātia. si aut̄ in aqua: idromātia: si at̄ in aere: aeremātia: si aut̄ in igne: pyromātia: si autē in visceribus animalū imolatorū in aris demonū: vocat̄ auri spiciū. Diuinatione aut̄ q̄ fit absq; exp̄ssa demonū inuocatione in duo genera diuidit̄ quoz p̄mū est cū ad p̄noscendū futura aliqd̄ p̄sideramus in dispositionibus aliaz aliq̄rū rez. ⁊ si qđez aliq; conet̄ futura p̄noscere ex p̄sideratione situs ⁊ motus siderū: hoc p̄tinere ad astrologos q̄ ⁊ geneāticū dicunt: p̄ nataliū p̄siderationes dieꝝ. Si vō p̄ motus vel voces animalū seu quocūq; animalium: siue p̄sternationes hoīum vel mēbroꝝ saltus hoc p̄tinet ḡraliter ad angurū: qđ d̄r a garritu animalū: sicut auspiciū ab inspectiōne animalū: quoz p̄mū p̄tinet ad anres: scđm ad oculos. in auribus. n. h̄mōi p̄cipue p̄siderari solēt. Si vō h̄mōi p̄sideratio fiat circa verba hoīum absq; intentione dicta q̄ qđ reto:quet ad futurū qđ vult p̄noscere: hoc vocat̄ omen. Et sicut Valerius maximus dicit oīum obseruatio aliquo p̄ctu religioni amera est: qm̄ nō fortuito motu: sed diuina p̄uidētia p̄stare credit̄ q̄ fecit: vt romanis deliberantibus vtrū ad aliū locū migrarēt: forte eo tpe centurio qđā exclaimauit: signifer statue signū h̄ optime manebimus. quā vō cē audita p̄ omne acceperūt trāseundi p̄siliū omittentes. Si at̄ p̄siderent̄ aliq̄e dispositiones figurarū in aliqb⁹ corporebus visui occurrētes: erit alia diuinationis spes. nā ex lineamētis manus p̄sideratis: diuinatione sumpta cyromātia vocat̄: q̄si diuinatione manus: cyros. n. grece d̄r manus. diuinatione vō ex quibsdā signis in spatula alicuius animalis apparentibus: spatulam inuocant̄. Ad scđm at̄ diuinationis gen⁹ qđ est sine exp̄ssa demonū inuocatione p̄tinet diuinatione q̄ fit ex p̄sideratione eoz q̄ eueniūt ex quibsdā q̄ ab hoībuz serio fiūt ad aliqd̄ occultū ingrendū siue p̄ p̄tractionē punctoz qđ p̄tinet ad artē geomātie siue p̄ p̄siderationē figurarū q̄ pueniūt ex plūbo liquefacto in aqua p̄iecto: siue ex quibsdā cedulis scriptis vl̄ nō scriptis in occulto repositis dū p̄siderat̄ qđ quā accipiat: vl̄ et̄ ex festucis in eglibus p̄positis: qđ maiore vel minore accipiat: vl̄ etiā ex taxilloꝝ p̄iectione qđ plura puncta p̄iciat: vl̄ etiā dū p̄siderat̄ qđ aperiet̄ libri occurrat: que oīa sortuz nomen h̄nt. Sic g^o p̄s triplex diuinationis genus. quoz p̄mū est p̄ manifestā demonū inuocationē: qđ p̄tinet ad nigromāticos. scđm autē est p̄ solā p̄siderationē dispositionis vel motus alterius rei qđ p̄tinet ad augures. 3^m est dum facimus aliqd̄ vt nobis manifestet̄ aliqd̄ occultū: qđ p̄tinet ad sortes: sub quolibz aut̄ hoz multa cōmēt̄: vt patet ex dictis. ¶ Ad p^m ergo dōs: qđ in oībus p̄dictis est eadē generalis ratio peccandi: sed nō eadē specialis. multo em̄ grauius est demones inuocare q̄ aliqua facere quibus dignū sit vt se demones ingerant. ¶ Ad 2^m dōs: qđ cognitio futuroꝝ vel occultoꝝ ē

ultimus finis ex quo sumit̄ generalis rō diuinationis. disti-
guunt̄ aut̄ diuerse spes s̄m p̄pria obiecta: siue mās put
.i. in diuersis rebus occultoz cognitio p̄siderat̄. ¶ Ad 3^m
dōm: qđ res q̄s diuinātes attendūt p̄siderat̄ ab eis: nō sic
signa quibus exp̄māt qđ iā sciūt: sic accidit in demonstratiōe
sed sic p̄ncipia cognoscēdi. Manifestū est at̄ qđ diuersitas
p̄ncipioꝝ diuersificat sp̄em et̄ in sciētis demonstratiuis.

Ad quartum sic p̄cedit. Videt̄ qđ diuina-
tio q̄ fit p̄ inuocationes demo-
nū nō sit illicita. Xps. n. nihil illicitū p̄misit: s̄m illud. i. Pe-
tri. 2. Qui pctm̄ nō fecit: sed dñs a demone interrogauit:
qđ tibi nomē est: q̄ r̄dit: legio. multi. n. sumus: vt habet̄
Zsar. 5. ergo v̄ qđ liceat a demonibus aliqd̄ occultū iter-
rogare. ¶ S. Sāctoꝝ aīe nō fauet̄ illicite iterrogātibuz. s; Sauli
interrogātū ad euctū futuri belli a muliere h̄nte spi-
ritū p̄phitōis apparuit Samuel: ⁊ ei futurū euctū p̄di-
xit: vt legit̄. i. Reg. 28. ergo diuinatione q̄ fit p̄ interrogatio-
nē a demonibus nō est illicita. ¶ S. Licet̄ esse v̄ verita-
tē ab aliquo sciēte ingreere quā vtile est scire: sed qñq; vtile
est scire aliqua occulta q̄ p̄ demones sciri p̄nt: sicut appa-
ret in inuentione furtoꝝ. g^o diuinatione q̄ fit p̄ inuocationem
demonū nō est illicita. ¶ Sed h̄ est qđ d̄: Deut. 18. Non
inueniat̄ in te q̄ aureolos sciscitet̄: neq; p̄phitones consulat.
¶ Rñ^o dōs: qđ oīs diuinatione q̄ fit p̄ inuocationes demo-
nū est illicita d̄plici rōne. quartū p̄ma sumit̄ ex pte p̄nci-
pij diuinationis: qđ .i. est pactū exp̄sse cū demone inuocāre p̄
ipsam demonis inuocationē. ⁊ hoc est oīno illicitū. Un̄ p̄tra
quosdā d̄: Isa. 28. Dixistis p̄culimus fedus cū morte: ⁊
cū inferno fecimus pactū. ⁊ adhuc grauius et̄ si sacrificiū
vel reuerētia demoni inuocato exhiberet̄. Secda vō nō su-
mit̄ ex pte futuri euctus. demon em̄ q̄ intēdit p̄ditionem
hoīum ex h̄mōi suis r̄sis et̄ si aliqñ vā dicat intēdit hoīes
suafacere ad hoc qđ ei credat̄: ⁊ sic intēdit p̄ducere in aliqd̄
qđ sit saluti humane nociuū. Un̄ athanasius exponēs illd̄
qđ h̄t Luc. 4. Increpauit illū dicēs: obmutesce: dic: Quā-
uis vera fateret̄ demon cōdescebat tñ xps eius sermonē:
ne simul cū vitate etiā suā iniquitatē p̄mulget: vt nos et̄ assue-
faciat ne curemus de talibus ⁊ si vera loquideat̄. nephas
em̄ est vt cū assit nobis scriptura diuina a diabolo instrua-
mur. ¶ Ad p^m ergo dōs: qđ sicut Beda dicit Luc. 8. non
velut inscius dñs inquit: sed vt p̄fessa peite quā tollerabat
virtus curantis gratio: emicaret. aliud at̄ est ingreere aliqd̄
a demone sp̄ote occurrēte: qđ qñq; licet p̄ vtilitatē alioꝝ
maxime cū diuina vtute pōt̄ p̄pelli ad vera dicēda: ⁊ aliqd̄
demonē inuocare ad cognitionē occultoz ingreēdo ab ipso.
¶ Ad 2^m dōm: qđ sicut Aug. dicit ad Simplicianū: nō est
absurdū credere aliqua dispensatione p̄missūz fuisse: vt non
dñante arte magica vel potētia: sed dispensatione occulta
q̄ p̄phitōis Saulē latebat se ostēderet sp̄us inſi aspe-
ctibus regis: diuina cū sn̄ia p̄cussurus vel non vere sp̄us
Samuelis a regina sua excitatus est: sed aliqd̄ fantasma ⁊
illusio imaginaria diaboli machinationibus facta quaz scri-
ptura Samuelem appellat: sicut solent imagines rerum
suarum noībus appellari. ¶ Ad 3^m dōm: qđ nulla vtilitas
tempoꝝalis potest comparari detrimento spiritualis salutis
quod iminet ex inquisitione occultoꝝum per demonum in-
uocationem.

Ad quintum sic p̄cedit. Videt̄ qđ diuinatione
q̄ fit p̄ astra nō sit illicita. Lici-
tū ē. n. ex p̄sideratiōe carū p̄nunciare effectus: sicut medici
ex dispōne egritudinis p̄nunciāt mortē: sed corpa celestia
sunt cā eoz que fiunt in hoc mundo: vt et̄ Dio. dicit. 4. c.
de diu. no. ergo diuinatione que fit per astra non est illicita.
¶ S. Scia humana ex exp̄mētis originē sumit: vt p̄s p̄
p̄m in p^o metaph. sed p̄ multa exp̄mēta aliqui cōperūt
ex p̄sideratione siderū aliqua futura posse p̄nosci. ergo nō
videt̄ esse illicitū tali diuinatione vti. ¶ S. Diuinatione dici-
tur esse illicita inq̄tū inſi pacto cū demonibus inuocato: sed
hoc nō fit in diuinatione q̄ fit p̄ astra: sed solū p̄siderat̄ dispo-
sitiō creaturarū dei. ergo v̄ qđ h̄mōi diuinatione nō sit illicita
¶ Sed h̄ est qđ Aug. dicit in. 4. confes. Illos planeta-
rios quos mathematicos vocāt cōsulere nō desistebā: q̄si

nullū esset eis sacrificiū: & nulle pces ad aliquē spūz ob diuinationē dirigerent: qđ tñ xpiana & vera pietas expellit & dānat. **C^o R^o** dđz: qđ sic dictū est: diuinatiōi q̄ ex opinio ne falsa vl' vana pcedit igerit se opatio demonis: vt hoīz aios implicet vanitati aut falsitati. Vana aut aut falsa opi nione vti: si qđ ex p̄sideratione stellarū futura velit p̄no scere: q̄ p ea p̄cognosci nō p̄t. Est g^o p̄siderādū qđ p cele stūz co:poz īspectionez de futuris possit p̄nosci: & de his qđez q̄ ex necessitate eueniūt manifestū est qđ p p̄sideratio nē stellaz possunt p̄nosci: sicut astrologi p̄nunciāt eclip ses futuras. **C^o** Circa p̄cognitionē vero futuroz euentū ex cō sideratione stellaz diuersi diuersa dixerūt. fuerūt enīz qui dicerēt qđ stelle potius significāt q̄ faciāt ea q̄ ex earum cō sideratione p̄nunciāt. sed hoc irrōnabiliter dī. omne. n. co: pozale signū vl' est effectus eius cuius est signū: sicut fum^o significat ignē a quo causat: vel pcedit ab eadē cā: & sic de signat cām & p p̄ns significat effectū: sicut iris qñq; signifi cat serenitatē inq̄tūz cā eius est cā serenitatis. nō aut pōt dici qđ dispositiones celestū co:poz & motus sunt effectus futuroz euentū: nec iterū pōt reduci in aliquā superiorē cām cōem q̄ sit co:pozalis. p̄t aut reduci in vnā cām cōez q̄ est puidencia diuina. sed alia rōne disponūtur a diuina p uidētia motus & situs celestū co:poz: & alia rōne euentus p̄tingētū futuroz: q; illa disponūt f̄m rōnē necessitatis: vt semp & eodē mō pueniāt. hec aut f̄m rōnez p̄tingentē vt variabiliter cōtingāt: vñ nō pōt eē qđ ex inspectione syderū accipiat p̄cognitio futuroz nisi sicut ex cāis p̄cognoscunt effectus. Duplices aut effect^o subtrahunt causalitati cele stūz co:poz. p^o qđez oēs effectus p accūs p̄tingētes: siue in rebus humanis siue in rebus nālibus q; vt pbat in. 6. methaph. ens p accūs nō hz cām: & p̄cipue nālem cuius modi est v̄tus celestū co:poz: q; qđ p accūs sit neq; ē ens p̄prie neq; vnū: sicut qđ lapide cadēte fiat terremotus. vel qđ hoīe fodite sepulchrū iueniat thesaurus. hec. n. & hu imōi nō sūt simplr vnū: sed simplr multa: opatio at nāe semp terminat in aliqd vnū: sic & pcedit ab vno p̄ncipio qđ est forma rei nālis. 2° at subtrahūt cālitati celestū co: poz actus liberi arbitrij: qđ est facultas volūtatis & rōnis intellectus. n. siue rō nō est corpus nec actus organi co:po rei: & p p̄ns nec volūtās q̄ est in rōne: vt p3 p̄ p̄3 in. 3. de aīa. nullū at corpus pōt īprimere ī rē icorpozeā. vñ ipole est qđ co:pa celestia directe īprimāt in itellectū & volūtatez hoc. n. eēt ponere itellectū nō differre a sensu: qđ Arist. in li. de aīa īponit bis q dicebāt qđ tales volūtās est ī hoibus q̄le in die inducit p̄ viroz deozūq; .s. sol vl' celū. vñ co:pa celestia nō p̄t eē p se cā opationū liberi arbitrij: p̄t tñ ad hoc dispositiue īclinare inq̄tū īprimūt in corpus hūanūz: & p p̄ns in vires sensitivas q̄ sūt actus co:palū organoz q̄ īclināt ad humanos actus. q; tñ vires sensitīue obediunt rōni: vt p3 p̄ p̄3 in. 3. d aīa. & p^o ethi. nulla necitas ex hoc libero arbitrio īponit: sed h̄ īclinationē celestū co:poz hō pōt p rōnē opari. Si qđ g^o p̄sideratiōe astroz vtaf ad p̄ cognoscēdos futuros casuales vl' fortuitos euentus: at etiā ad cognoscēdū p certitudinē futura opa hoīz: pcedit h^o ex falsa & vana opinione: & sic opatio demonis se īmiscet. vñ erit diuinatiō supstitiosa & illicita. Si vō aliqs vtaf p̄ sideratiōe astroz ad p̄cognoscēdū futura q̄ ex celestibus cā tur co:pozibus. puta siccitates & pluias & alia h̄mōi: nō erit illicita diuinatiō: nec supstitiosa. Et f̄z hoc p3 r̄nsio ad p^m. **C^o Ad 2^m dđm:** qđ hoc astrologi ex p̄sideratione astrozum frequēter vera p̄nunciāt cōtingit dupliciter. vno qđē mō q; plures hoīz passiones co:poales sequūt. & iō actus eo ruz disponunt vt in pluribus f̄m īclinationē celestū co: pozū. pauci at sūt. i. soli sapiētes q rōne h̄mōi īclinationes moderent. & iō astrologi in multis vera p̄nūciāt: & p̄ci pue in cōibus euentibus q depēdēt ex multitudīe. Alio mō pp demones se īmiscētes. vñ Aug. in. 2. sup Gen. ad lras dicit. fatēdū est qñ a mathematicis vā dicūt: īfictu quo dā occultissimo dici q nesciētes hūmāe mētes patiūt: qđ tñ ad decipiēdos hoīes sit spūz īmūdoz & seductoz opa tione: q qdā vā de tpalibus rebus nosse p̄mittunt. vñ cō cludit: q̄p̄pter bono xpiano siue mathematici siue qlibet

ipse diuiniatū. & maxime dicētes vera cauēdi sunt: ne con fortio demonioz aīam deceptam pacto quoda; societatis irretiant. Et p hoc patet responsio ad tertium.

Ad sextum sic pcedit. Uidet qđ diuinatiō que fit p sōnia nō sit illicita. Uti. n. īstru ctione diuina nō est illicitū. s; in sōnijs hoīes īstruūt a dō dicit. n. Job. 33. p̄der sōmū īuisione nocturna qñ irruit so poz sup hoīes & dormiūt ī lectulo: tūc apit. s. de^o aures vi rorū: & erudiēs eos īstruit disciplina. g^o vñ diuinatione q̄ est p sōnia nō ē illicitū. **C^o S.** Illi q̄ īterptant sōnia: p̄prie vtunt diuinatione sōnioz: s; scī viri legunt sōnia īterptant: sic Ioseph ē īterptatus sōnia p̄cerne p̄daraonis & ma gistri p̄stoz: vt legit Gen. 41. & Daniel īterptatus ē sō mū regis babilōis: vt habet Daniel. 2. & 4. g^o diuinatiō sōnioz nō est illicita. **C^o S.** Illud qđ cōter hoīes expiunt irrōnabile est negare: s; oēs expiunt sōnia h̄re aliquā signi ficationē futuroz. ergo vanū ē negare sōnia h̄re vni diu i nationis. g^o licitū ē eis ītendere. **C^o Sed h̄ ē qđ d:** Deut. 18. nō inueniat in te q̄ obseruet sōnia. **C^o R^o** dđm: qđ si cut dem est: diuinatiō q̄ mittit false opinioni est supstitiosa & illicita. iō p̄siderare o; qđ sit verū circa p̄cognitionē futu roz de sōnijs. Sūt at sōnia futuroz euentū qñq; qđez cā puta cū mēs alicuius sollicita ex his q̄ videt in sōnijs indu cit ad aliqd faciēdū vl' vitādū. Qñq; vō sōnia sūt signa ali quoz futuroz euentū: inq̄tū reducūt ad aliquā cāz cōez sōnijs & futuris euentibus. & f̄m hoc plurimū p̄cognitiōes futuroz ex sōnijs sūt. Est g^o p̄siderādū q̄ sit cā sōnioz: & an possit eē cā futuroz euentū: vl' ea possit cognoscē. Scīē dū est g^o qđ sōnioz qđē qñq; ea ē cā īterius: qñq; exteri^o. Interior at sōnioz cā ē duplex. vna qđē aīalis: inq̄tū. s. ea occurrūt hoīs fantasie ī dormiēdo: circa q̄ eius cogitatio & affectio fuit īmorata in vigilādo: & talis cā sōnioz nō est cā futuroz euentū. vñ h̄mōi sōnia p accūs se h̄nt ad futuros euentus. & si qñq; sil' p̄currāt erit casuale. Qñq; vō cā in trīfeca sōnioz est co:palis. nā ex interiori dispositione co: pozis fo:mat aliqs motus in fantasia pueniēs tali disposi tioni: sicut hoī in quo abūdāt frigidī humores occurrūt in sōnijs qđ sit vl' in aqua vl' nīue. & pp hoc medici dicūt esse intēdēdū sōnijs ad cognoscēdū interiorē dispōnes. Cā at sōnioz exteri^o silr est duplex. s. co:palis & spūalis. Co:pa lis qđē inq̄tūz īmaginatio dormiētis īmutat vl' ab aere cō tinētī vl' ex īpressionē celestis co:pozis: vt sic dormiētī aliqūe fantasie appareāt p̄formes celestū dispositionū. Spūalis aut cā est qñq; qđem a deo q ministerio angeloz aliq̄ hoī bus reuelat in sōnijs: f̄m illud Numeri. 12. Si qđ fuerit ī ter vos p̄pba dñi in visione apparebo ei: vl' p sōniū loqr ad illum. Qñq; vō opatione demonū aliqūe fantasie dor miētibus apparēt: ex qbus qñq; aliq̄ futura reuelāt bis q cū eis h̄nt pacta illicita. Sic ergo dđm: qđ si quis vtaf som nijs ad p̄cognoscēda futura f̄m q somnia pcedunt ex re uelatione diuina: vel ex cā naturali īntrīfeca siue extrīfeca quantū pōt se virtus talis extendere: nō erit illicita diu i natio. si aut hūmōi diuinatiō causēt ex reuelatione de monū cū qbus pacta habent exp̄ssa: q; ad hoc īnocant: vel tacita: q; h̄mōi diuinatiō extendit ad qđ se non potest extendere: erit diuinatiō illicita & supstitiosa. Et per hoc p3 responsio ad obiecta.

Ad septimū sic pcedit. Uidet qđ diuinatiō q̄ fit p auguria & omīna & alias h̄mōi obseruationes exteri^o rerū nō sit illicita. Si. n. eēt illicita: scī viri ea non vterēt. s; d Ioseph legit qđ augurijs intēdebat. legit. n. Gen. 44. qđ dispensato: Ioseph dixit: Lyphū quē furasti est ipse ē ī quo bibit dñs me^o: & ī quo augurari solet: & ipse postea dixit fratribus suis: an ignora tis qđ non sit filis mei in auguriēdi scīa: ergo vti tali diuina tione non est illicitū. **C^o S.** Aues aliqūe circa futuros eue tus tpuz nāliter cognoscūt aliqua: f̄m illud Iudiere. 8. Adū nus in celo cognouit tps suuz: turtur & hirundo & ciconia custodierunt tps aduentus sui: sed nālis cognitio est īfalli bilis & a deo. ergo vti cognitione auiū ad p̄cognoscēdū fu tura: qđ est augurari non videtur esse illicitū. **C^o S.** Se deon in numero sanctorum ponitur: vt patet ad Iud. 11.

sed Gedeon vsus fuit omine ex hoc q̄ audiuit recitationē
 & interpretationem cuiusdā somnii: vt Judic. 7. dī filii
 Helieser seruus Abrae: vt legit Gene. 24. ergo videtur
 q̄ talis diuinitio nō sit illicita. **CS** 3° ē q̄ dicit Dent. 18.
 Nō inueniat in te q̄ obseruet anguria. **CR** 1°. dōm: q̄
 motus vel garritus animi vel quēcūq; dispositiones hūmōi
 in rebus p̄siderate manifestū est q̄ nō sunt cā futurorū eue
 ntus: vt ex eis aliqua futura cognoscant: nec cognosci p̄nt
 sicut ex causis. **R**elinquit^r g^o q̄ si ea eis aliq̄ futura cogno
 scant: hoc erit inq̄tus sunt effectus aliquarū causarū q̄ etiā
 sunt causantes vl̄ prognoscētes futuros euentus. Cā autē
 opationū brutoy aīaliū est instinctus qdam quo mouent^r
 in motū nāe: nō. n. hnt dñiuz sui actus. **I**dic at̄ instinctus p̄t
 ex duplici cā pcedere. Uno qdēz mō ex cā corpali. **L**ū. n.
 bruta aīalia nō hēant nisi aīaz scētina cui^o oēs potētie sūt ac
 tus corpaliy organoy: subiacet eoy aīa dispositioni p̄tinen
 tiū corpoꝝ & p̄mordialiter celestiu. & id̄ nihil p̄hibet aliq̄s
 eoy opationes esse futurorū signa inq̄tus p̄formant^r dispo
 sitionibus corpoꝝ celestiu & aeris p̄tētis ex q̄ pueniunt
 aliq̄ futuri euentus. In hoc tñ duo p̄siderari oꝝ. **P**rimū q̄
 dē vt opationes hūmōi nō extēdant nisi ad p̄cognoscēda fu
 tura q̄ causant p̄ motus celestiu corpoꝝ: vt supra dēctū est.
Scōdo vt nō extēdant nisi ad ea q̄ aliquāliter p̄nt ad hūmōi
 aīalia p̄tinere p̄sequūt. n. p̄ celestia corpa cognitionē quan
 dā nālē & instinctū ad ea q̄ eoy vite sunt necessaria: sicut sūt
 imutationes q̄ fiunt p̄ pluias & vētos & alia hūmōi. **A**lio
 mō instinctus hūmōi causant^r ex cā spūali. s. vel ex deo: vt
 p̄ in colūba sup̄ xpm̄ descēdente. & in coruo q̄ panit **H**e
 lias. & in cete q̄ euomit & eiecit **J**onā. vel ēt & demonibus
 q̄ vtunt^r hūmōi opationibus brutoy aīaliy ad ip̄licandos
 aīos hoīum vanis opinionibus. **E**t eadē rō v̄ esse de oī
 bus alijs hūmōi p̄terq̄ de oībus: q̄ verba humana q̄ acci
 piunt^r p̄ omine nō subdunt^r dispositioni stellay: disponūt
 tñ fm̄ diuinā p̄udentiā: & q̄nq; fm̄ demonū opationes.
Sic g^o dōm: q̄ oīs hūmōi diuinitio si extēdat^r v̄tra illud
 ad qd̄ pōt p̄tingere fm̄ ordinē nāe vl̄ diuine p̄uidētie: est
 sup̄stitiosa & illicita. **C**Ad p̄m^o g^o dōz: q̄ hoc **J**oseph di
 xit nō ēē aliq̄ sibi silem in scīa anguriadi: fm̄ **A**ug. ioco
 dixit nō serio referēs forte hoc ad illud qd̄ vulgus de eo
 opinabat^r. & sic ēt disp̄sator: eius locutus ē. **C**Ad 2^m dōz:
 q̄ illa auctoritas loquit^r de cognitione animi respectu eoy q̄
 ad eas p̄tēt. & ad bec p̄cognoscēda p̄siderare eay vo
 ces & mot^o nō ē illicitū: puta si q̄s ex h^o q̄ cornicula frequē
 ter crocitat: p̄dicat pluuiā cito esse futurā. **C**Ad 3^m dōm:
 q̄ **G**edeon obseruauit recitationē & expositionem somnii
 accipientis ea p̄ omine quasi ordinata ad sui instructionē a
 diuina p̄udentia. & similiter **H**elieser attēdit verba puel
 le oratione p̄missa ad deum.

Ad octauum sic p̄cedit. **V**idet^r q̄ diuina
 no sortū nō sit illicitū: q̄ sup
 illud ps. In manibus tuis sortes mee dic̄ glo. **A**ug. **S**ors
 nō est aliq̄ mali: sed res in humana dubitatione diuinam
 indicās voluntatē. **C**S. **E**a q̄ a scīs in scripturis obserua
 ta legunt^r nō vident^r esse illicita: sed scī viri tam in veteri q̄
 in nouo testō inueniunt^r sortib^o v̄si esse. legit. n. **J**osue. 7. q̄
Josue ex p̄cepto dñi iudicio sortū puniuit **A**chan q̄ ana
 themate surripuerat. **S**aul ēt sorte deprehendit filiu^o suū
Jonathan mel comedisse: vt habet p^o **R**eg. 14. **J**onas ēt
 a facie dñi fugiēs sorte deprehēsus est & in mare deiectus
 vt legit **J**one p^o. **Z**acharias etiā sorte exijt vt incēsus po
 neret vt legit **L**uc. p^o. **A**ththias ēt sorte ab aplīs in apo
 stolatū electus: vt legit **A**ct. p^o. ergo videt^r q̄ diuinitio
 sortū nō sit illicita. **C**S. **P**ugna pugilū q̄ monoma
 chia dicit^r. i. singularis concertatio: & iudicia ignis: & aque
 q̄ dicunt^r vulgaria vident^r ad sortes p̄tinere: q̄ p̄ hūmōi ali
 qua exquirunt^r occulta: sed hūmōi nō vident^r esse illicita: q̄
 & **D**avid cū philisteo singulare inisse certamē legit^r: vt ha
 bet p^o **R**eg. 17. ergo videt^r q̄ diuinitio sortū nō sit illicita
CSed ē est qd̄ in decre. 26. q. 5. dicit^r. **S**ortes q̄bus cū
 cta vos v̄ris discriminatis p̄intijs: quas patres dānane
 runt nihil aliud q̄ diuinationes & maleficia decernimus:
 quāob̄re volumus oīno illas dānari: & v̄tra inter xp̄ianos

volumus nosari: & ne exerceant^r anathematis iterdicto p̄
 hibemus. **CR** 1°. dōm q̄ sicut supra dēctū est: sortes p̄
 p̄ie dicunt^r cū aliq̄d sit vt eius euentū p̄siderato aliq̄d ocul
 tū inotescat: & qdēz si q̄rat iudicio sortū: qd̄ cui sit adhibē
 dū siue illud sit res possessa: siue sit honor seu dignitas seu
 pena aut actio aliqua: vocat^r fors diuisoria. si autē inquirat^r
 qd̄ agere oporteat vocat^r fors p̄sultoria. si vero q̄rat qd̄ sit
 futurū vocat^r fors diuinatoria. **A**ctus autē hoīuz q̄ requirunt^r
 ad sortes nō subdunt^r dispositioni stellay. nec ēt euentus ip̄
 soꝝ. vñ si q̄s ea intētionē sortibus v̄tat q̄si hūmōi actus hu
 mani q̄ requirunt^r ad sortes fm̄ dispositionē stellay sortian
 tur effectū: vana & falsa ē opinio: & p̄ nō carēs demo
 nū ingestione ex quo talis diuinitio erit sup̄stitiosa & illicita
 hac autē cā remota necesse est q̄ sortialiy actū expectet^r
 euentus: vel ex fortuna. vel ex aliqua spūali cā dirigēte. & si
 qdem ex fortuna qd̄ locū habere pōt solū in diuisoria sor
 te: nō videt^r habere nisi forte viciū vanitatis: sicut si aliq̄ nō
 valētes aliq̄d p̄corditer diuidere velint sortibus ad diuisio
 v̄ti: q̄si fortune exponētes quis quā p̄tē accipiat. **S**i v̄o ex
 spūali cā expectet^r sortū iudiciū: q̄nq; qdē expectat^r ex de
 monibus. sicut legit **E**zech. 21. q̄ rex babilonis stetit i bi
 uio in capite duay v̄larū: diuinationē querēs: cōmiscēs sa
 gittas: interrogauit idola: & exta p̄sultit: & tales sortes sunt
 illicite: & fm̄ canones p̄hibent^r. **Q**uāq; expectat^r a deo: s̄z
 illud p̄uerb. 16. **S**ortes mittunt^r in sinū: sed a dño tēperā
 tur: & tales fors fm̄ se nō est malū: vt **A**ug. dicit. **I**dōt tñ
 in hoc q̄drupliciter p̄ctū incidere. **P**rimo qdē si absq; 3
 vlla necessitate ad sortes recurrat. hoc. n. v̄ ad dei tētatio
 nē p̄tinere. vñ **A**mb. dic̄ sup̄ **L**ucā. **Q**ui sorte eligit huma
 no iudicio nō p̄prehēdit. **S**cōdo si q̄s ēt i necessitate absq; 3
 reuerētia dei sortibus v̄tat. **U**n̄ sup̄ actus ap̄loy dic̄ **B**e
 da: **S**ed si q̄ necessitate aliq̄ cōpulsū deū putat^r sortib^o exē
 plo ap̄loy esse p̄suldū videat^r hoc ipsos ap̄los nō nisi col
 lecto fratru^o cetū & p̄cibus ad deū fisis egisse. **T**ertio si di
 uina oracula ad terrena negocia cōuertant^r. **U**n̄ **A**ug. dicit
 ad inquisitiones **J**anuarij. **I**dis q̄ de paganis enāgelicis sor
 tes legūt: & si optādū sit vt id̄ potius faciāt q̄s ad demonia
 cōsulēda p̄currant: tñ ista mihi displicet cōsuetudo ad ne
 gocia secularia & ad vite hūm^o vanitates diuina oracula vel
 le p̄uere. **Q**uarto si i electōibus ecclīasticis q̄ spūs scī i
 spiratione fieri debēt aliq̄ sortibus v̄tant^r. **U**n̄ sic **B**eda dī
 cit sup̄ actus ap̄loy. **A**ththias añ p̄tēcosten ordinat^r sor
 te q̄rit: q̄. s. nōdū erat plenitudo spūs scī in ecclīa effusa.
 septē at̄ diaconi postea nō sorte sed electione discipuloꝝ sūt
 ordinati. **S**ecus at̄ est in tp̄alibus dignitatibus q̄ ad terre
 nā dispositionē ordinant^r: i q̄rū electōe plerūq; hoīes sorti
 bus vtunt^r: sic & i tp̄aliū rey diuisione. **S**i v̄o necitas imine
 at̄ licitū est cū debita reuerētia sortibus diuinū iudiciū ip̄lo
 rare. **U**n̄ **A**ug. dic̄ in eplā ad **H**onoratū. **S**i iter dei mini
 stros sit disceptatio q̄ eoy p̄secutionis tpe maneāt ne fuga
 fiat oīuz: & q̄ eoy fugiāt ne morte oīuz deseratur ecclīa: si
 hec disceptatio aliter non potuerit terminari: q̄tum mihi
 v̄ q̄ maneāt & q̄ fugeāt sorte eligēdi sūt. **E**t i p^o de doct.
 ch. dic̄. **S**i cui abūdaret aliq̄d q̄ oporteret dari eis q̄ nō
 hēret: nec duob^o dari potuisset: si tibi occurrat duo quoz
 neuter aliū vl̄ idigētia vl̄ vrgēte aliq̄ necitate suparet nihil
 iustus faceres q̄ vt sorte eligeres cui dādum ēēt qd̄ dari
 vtriq; nō posset. & p̄ hoc p̄ r̄sio ad p̄m^o & 2^m. **C**Ad 3^m
 dōz: q̄ iudiciū ferri cadētis vl̄ aqua feruētis ordinat^r qdē
 ad alicuius p̄cti occulti inquisitionē p̄ aliq̄d qd̄ ab hoīe fit: &
 in hoc cōuenit cū sortibus: inquātū tñ expectat^r aliq̄s mira
 culosus effectus a deo: excedit cōmunes sortū rōnē. vñ
 de hūmōi iudiciū illicitū reddit^r: tum q̄ ordinat^r ad iu
 dicanda occulta q̄ diuino iudicio reseruant^r: tum etiā quia
 hūmōi iudiciū nō est actoritate diuina scītū. **U**nde. 2. q. 5.
 in decreto **S**tephani pape dicit^r. ferri cadētis vel aque fer
 uētis examinatione p̄fessione extorqueri a quolibet sacri
 nō cessent canones. & qd̄ scōꝝ patrū doctrinēta sancitū
 nō est sup̄stitiosa ad innētionē nō est p̄sumēdū. spōtanea
 .n. p̄fessione vel testiū approbatione publicata delicta hūa
 p̄oculis dei timore p̄cessa sūt n̄o regimini iudicare. occul
 ta vero & incognita illi sunt relinquēda q̄ solus nouit corda

filioꝝ hoīum. Et eadem rō videt esse de lege duelloꝝ: nī si q̄ plus accedit ad cōem rōnem fornum in quantum nō expectatur ibi miraculosus effectus: nisi forte qñ pugiles sunt valde impares virtute vel arte.

De superstitionibus obseruatiāz. Q̄o xviij.

a

Inde considerādū est de superstitionibus obseruatiāz. Et circa hoc q̄runt q̄tuor. Primo de obseruatijs ad sciam acq̄rendā: q̄ tradunt in arte notoria. Secūdo de obseruatijs q̄ ordinant ad aliq̄ corpora imutāda. Tertio de obseruatijs q̄ ordinant ad p̄lecturas sumēdas fortunioꝝ vel infortunioꝝ. Quarto de suspensionibus sacroꝝ verboꝝ ad collū.

Ad primū sic p̄cedit. Videt q̄ vti obseruatijs artis notorie nō sit illicitū. Duplīciter est. n. aliqd̄ illicitū. Uno mō s̄m gēus opis: sic hoīcidū v̄l furtū. Alio mō ex eo q̄ ordinat ad malū finē: sic cū aliq̄s dat elemosynā pp̄ ianē gliaz: s̄ ea q̄ obseruat in arte notoria s̄m genus opis nō sūt illicita. sūt. n. q̄dā ieiunia et orōnes q̄ ad deū ordinat: et ad bonū finē. s. ad sciam acq̄rēdā. ḡo vti h̄mōi obseruationibus nō ē illicitū. C̄p̄. Daniel. p̄o legit: q̄ pueris abstinentibus dedit deus sciaz et disciplinā in oī li. et sapia. sed obseruatiā artis notorie sūt s̄m aliqua ieiunia et abstinentias q̄sdā. ḡo v̄ q̄ diuinit̄ sortiat̄ ars illa effectū. nō ḡo illicitū ē ea vti. C̄p̄. Jō v̄ esse inordinatū a demonibus ingrere de futuris: q̄ ea non cognoscūt. s̄ hoc ē pp̄riū dei: vt d̄m̄ ē. sed vitates sciaz demones sciūt: q̄ scie sūt de his q̄ sūt ex necitate et sp̄: q̄ subiacēt hūane cognitioni: et multo magis demonū q̄ sūt. p̄spicatiores: vt Aug. dic̄. ḡo nō v̄ ēē pct̄m̄ vti arte notoria: et si p̄ demones sortiat̄ effectū. C̄ Sed h̄ est q̄ d̄i Dent. 18. Nō inueniat̄ in te q̄ q̄rat a mortuis vitate: q̄ q̄dē inq̄sitio in iūte auxilio demonū. sed p̄ obseruatiā artis notorie inq̄rit̄ cognitio vitatis p̄ q̄dāz pacta significationū cū demonibus inita. ḡo vti arte notoria nō est licitū. C̄ R̄n̄o d̄m̄: q̄ ars notoria est et illicita et inefficax. Illicita q̄dēz est: q̄ vitur q̄ busdā ad sciam acq̄rēdā que nō h̄nt s̄m se vitutē causandi sciam: sicut inspectione quarūdā figurarū: et platione quorūdā ignotoꝝ verboꝝ et alijs h̄mōi. et ideo h̄mōi ars non v̄tis his vt causis: sed vt signis. non at vt signis diuinitus institutis: sicut sunt sacralia signa. v̄n̄ relinquit̄ q̄ sint supernacua signa: et p̄ q̄ns p̄tinētia ad pacta q̄dā significationū cū demonib̄ placita atq̄ federata. et ideo ars notoria penitus est repudiāda et fugiēda xp̄iano. sicut et alie artes nauigatorie v̄l noxie superstitionis: vt Aug. dic̄ i. 2. de doc. chl̄i. Est et h̄mōi ars inefficax ad sciam acq̄rēdā. cū. n. p̄ huiusmodi arte nō intēdat̄ inq̄sitio scie p̄ modū hoī cōnaturalē. s. ad inueniēdo v̄l addiscēdo: q̄ns est q̄ iste effectus v̄l ex p̄ceptet̄ a deo vel a demonibus. Certū est at aliquos a dō sapiaz et sciaz p̄ infusione hūille: sic de Salomone legit. 3. Reg. 3. et 2. paralip. p̄o. D̄ns et discipulis suis dicit Luc. 21. Ego dabo vobis os et sapiaz cui nō poterūt resistere et p̄dicere oēs aduersarij v̄ri: s̄ hoc donū non dat̄ q̄buscūq̄z aut cū certa obseruatione s̄z s̄z arbitriū sp̄s sc̄i: s̄m illd̄. 1. ad Cor. 12. Alij q̄dē dat̄ p̄ sp̄m̄ sermo sapie: alij sermo scientie s̄m eūdē sp̄m̄. Et postea subdit. Hec oīa opat̄ v̄n̄ atq̄ idē sp̄s: diuidēs singulis put vult. Ad demones at nō p̄tinet illuminare intellectū: vt bitū est in p̄ria huius opis p̄te. acq̄sitio aut scie et sapientie fit p̄ illuminationē intellectū et ideo nullus vnq̄s p̄ demones sciam acq̄sinit. C̄n̄ Aug. dic̄ in. 10. de ciui. dei. P̄d̄phirū fateri theurgicis thelatis in opationibus demonū aīe intellectuali nihil purgationis accidere q̄d eā faciat idoneā ad videndū deū suū. et p̄spiciēda est q̄ v̄a sūt q̄lia sūt oīa sciaz theozemata. possent t̄n̄ demones v̄bis hoībus colloquētes exp̄mere aliq̄ sciaz documēta. sed hoc nō q̄rit̄ p̄ arte notoriā. C̄ Ad p̄m̄ ḡo d̄i cēdū: q̄ acq̄rere sciaz bonū est: s̄z acq̄rere eā mō idēbito n̄ est bonū: et ad hūc finē itendit ars notoria. C̄ Ad 2m̄ d̄m̄ q̄ pueri illi nō abstinebāt s̄m vanā obseruatiā artis notorie: sed s̄m auctoritatē legis diuine nolētes ignari cibis gētiliū: et ideo merito obediētie cōsecuti sūt a deo sciam: s̄m

illud p̄s. Sup̄ senes intellexi: q̄ mādata tua q̄sui. C̄ Ad 3m̄ d̄d̄z: q̄ exgrere cognitionē futuroꝝ a demonibus non solū est pct̄m̄ pp̄ hoc q̄ ipsi futura nō cognoscāt: sed pp̄ societate cū eis in itā q̄ etiā in p̄posito non habet locū.

Ad secūdū sic p̄cedit. Videt q̄ obseruatiōes ordinate ad corpora imutatione: puta ad sanitatē v̄l ad aliqd̄ h̄mōi nō sint illicite. Licetū. n. est vti nālibus vitutibus corpora ad p̄prios effectus iducēdos. res at nāles h̄nt quasdā vitutes occultas quaz rō ab hoīe assignari nō p̄t: sicut q̄ adamas tradit ferrū et multa alia q̄ Aug. enumerat. 21. de ciui. dei. ergo v̄ q̄ v̄t huiusmodi rebus ad corpora imutāda nō sit illicitū. C̄p̄. Si cut corpora nālīa subdit̄ corporibus celestibus. ita et corpora artificialia: sed corpora nālīa sortiunt̄ q̄sdā vitutes occultas sp̄m̄ p̄ntes ex imp̄sione celestium corpora. ergo et corpora artificialia: puta imagines sortiunt̄ aliquā vitutē occultā a corporibus celestib̄ ad aliquos effectus causandos. ergo v̄tis eis et alijs h̄mōi nō ē illicitū. C̄p̄. Demones et p̄nt̄ multipliciter corpora trāsmutare: vt dic̄ Aug. 3. de trini. sed eoz vitus a deo est. ergo licet vti eoz vitute ad aliquas h̄mōi imutationes faciēdas. C̄ Sed h̄ est q̄d Aug. dic̄ in. 2. d̄ doctrina chl̄i. q̄ ad superstitionē p̄tinet volumina magicarū artū: et ligature et remedia q̄ medicorū quoq̄ disciplina cōdenat: siue i p̄cātationibus: siue i q̄busdā notis q̄s characteres vocāt: siue in q̄buscūq̄z rebus sup̄edēdis atq̄ isignādis. C̄ R̄n̄o. d̄m̄: q̄ in his que sūt ad aliquos effectus p̄ticularēs inducēdos considerādū est v̄trū nālīter videāt̄ur posse tales effectus causare. sic. n. nō erit illicitū. s̄. n. cās nālīes adhibere ad p̄pos effectus: dū at alr nō videāt̄ posse tales effectus causare: q̄ns ē q̄ nec adhibeant̄ ad hos effectus causandos tanq̄ cās: sed solū q̄si signa. et sic p̄tinet ad pacta significationū cū demonibus inita. C̄n̄ Aug. dic̄. 21. de ciui. dei. Alliciunt̄ demones p̄ creaturas q̄s nō ipsi sed deus p̄didit: delectationibus p̄ sua diuersitate diuersis nō vt aīalia cibis: s̄z vt sp̄s signis q̄ cuiusq̄z delectatōi p̄gruūt p̄ varia ḡna lapidū: herbarū: lignoz: aīalīū carminū: ritūū.

Ad p̄m̄ ḡo d̄d̄z: q̄ si simplr adhibeant̄ res nāles ad aliquos effectus p̄ducēdos ad quos p̄tinent nālī h̄re vitutē: nō est superstitiosus v̄l illicitū. Si v̄o adiugant̄ v̄l characteres aliq̄: v̄l aliq̄ noīa: v̄l alie q̄cunq̄z varie obseruationes q̄ manifestū nālī efficacitā non h̄re: erit superstitiosus et illicitū. C̄ Ad 2m̄ d̄m̄: q̄ vitutes nāles corpora nālīū p̄sequunt̄ eoz formas substātiales quas sortiunt̄ ex ip̄sione celestium corpora. et ideo ex eoz: idē ip̄sione sortiunt̄ quasdāz vitutes actiuas. sed corpora artificialiū forme p̄cedūt ex p̄ceptione artificis: et cū nihil aliud sint q̄ compositio ordo et figura: vt dic̄ i p̄o p̄hysi. Non p̄nt̄ h̄re nālīem vitutem ad agēdūz. et inde est q̄ ex ip̄sione celestium corpora nullū vitutē sortiunt̄ inq̄stuz sunt artificialia: sed solū s̄m māz nālīem. falsum est ergo q̄d p̄d̄phirio videbat̄: vt Aug. dic̄ in. 10. de ciui. dei. H̄erbis et lapidibus et aīantibus et sonis certis q̄busdā ac vocibus et figurationibus atq̄ signis ḡmētis q̄busdā et obseruatis in celi p̄uersione motibus siderū: fabricari in terra ab hoībus: p̄tates idoneas siderūz varijs effectibus exquēdas: q̄si effectus magicarū artū ex vitute celestium corpora p̄uenirēt: sed sic Aug. ibidē subdit. Totū hoc ad demones p̄tinet ludificatores aīaz sibi subditaz. v̄n̄ et imagines q̄s astronomicas vocant: ex opatione demonū h̄nt effectū: cuius signū est q̄ necesse est eis in scribi quosdā characteres q̄ nālīter ad nihil opant̄: nō. n. ē figura actionis nālīis p̄ncipiū. Sed i hoc distāt astronomicas imagines a nigromāticis: q̄ in nigromāticis sūt exp̄sse inuocationes et p̄stigia q̄dā: v̄n̄ p̄tinet ad exp̄ssa pacta cum demonibus inita. sed in alijs imaginibus sunt q̄dāz tacita pacta p̄ figuraz seu characterū q̄dāz signa. C̄ Ad 3m̄ d̄d̄z: q̄ ad d̄n̄m̄ diuine maiestatis p̄tinet cui demones subsūt vt eis v̄tas deus ad q̄dēcūq̄z voluerit. sed hoī non est p̄tās sup̄ demones p̄missa vt eis licite possit vti ad q̄dēcūq̄z voluerit: sed est ei h̄ demones bellū idictū. v̄n̄ nullo mō licet hoī demonū auxilio vti p̄ pacta tacita vel exp̄ssa.

Ad tertium sic p̄cedit. V̄t q̄ obseruationes q̄ ordinant ad p̄cognoscēdū aliq̄

fortuna vel infortuna nō sunt illicitæ. Inter alia enī infor-
tuna hoīum sunt et infirmitates: sed infirmitates in hoīb⁹
q̄dam signa p̄cedūt q̄ et a medicis obseruant. ergo obser-
uare hmōi significationes nō v̄ esse illicitū. **C. P.** Irrōna-
bile est negare illud qd̄ q̄si cōiter oēs expiunt. sed q̄si oēs
expiunt q̄ aliq̄ tpa vel loca v̄ v̄ba audita v̄ occursum ho-
minū siue aialūz siue distorti aut inordinati actus aliq̄d p̄-
sagiū h̄nt boni vel mali futuri. ergo obseruare ista non v̄
esse illicitū. **C. P.** Actus hoīūz et euentus ex diuina p̄uidē-
tia disponunt s̄m ordinē quēdā: ad quē p̄tinere v̄ q̄ p̄ce-
dentia sunt subsequētiū signa. v̄ ea q̄ antiq̄s p̄tib⁹ p̄tin-
gerūt signa sunt eoz q̄ in nobis p̄plent: vt p̄z p̄ apl̄z. i. ad
Loz. 10. obseruare at ordinē ex diuina p̄uidētia p̄cedentes
nō est illicitū. **g.** obseruare hmōi p̄sagia nō v̄ esse illicitū.
C. Sed est qd̄ Aug. dicit in. 2. de doc. xp̄ia. q̄ ad pacta
cū demonibus inita p̄tinēt mīlia inaniū obseruationū: pu-
ta si membrū aliq̄d salierit: si iūctim ambulantes amicus
lapis aut canis aut puer medius interuenerit: limē calcare
cū an̄ domū suā aliq̄s trāsit: redire ad lectū si qs cū se cal-
ciat sternutauerit: redire domū si p̄cedens offenderit: cūz
vestis a foricibus rodit: plus timere sup̄stitiones mali fu-
turi q̄ p̄ns dānuz dolere. **C. R. n.** dōm: q̄ hoīes hmōi
obseruationes attendūt nō vt q̄sdaz cās: sed vt signa q̄sdaz
futuroz euentū bonoz v̄ maloz nō obseruant at sicut si
gna a deo tradita: cū nō sint introducta ex auctoritate diuina
sed magis ex vanitate humana coopante demonū malicia
q̄ nitunt aīos hoīum hmōi vanitatibus implicare. et ideo
manifestū est oēs hmōi obseruationes esse sup̄stitiones et
illicitas: et vident esse q̄dam reliquie idolatrie: s̄m quā ob-
seruabant auguria: et q̄sdaz dies fausti vel infasti: qd̄ quo-
dā modo p̄tinēt ad diuinationē q̄ sit p̄ astra s̄m q̄ diuersi
cant dies. v̄ **g.** q̄ hmōi obseruationes sūt sine rōne et ar-
te. v̄ sunt magis vane et sup̄stitiones. **C. Ad p̄m** **g.** dōz: q̄
infirmitatum cause p̄cedūt in nobis ex quibus aliqua si-
gna procedunt futuroz morboz: que licite a medi-
cis obseruant. v̄ et si qs p̄sagiū futuroz euentū p̄sideret
ex sua cā: nō erit licitū: sicut si seruus timeat flagella iudicis
vidēs irā dñi sui. et filie et esse posset si qs timeret nocumē-
tū alicui puero ex oculo fascināte: de quo dictū est in p̄o li.
sic aut nō est in hmōi obseruationibus. **C. Ad 2m** **g.** dōz: q̄
hoc q̄ a p̄ncipio in istis obseruationibus aliq̄d vane hoīes
expi sunt: hoc accidit casu: sed post modū cū hoīes inci-
piunt snū aīūz hmōi obseruātis implicare multa s̄m hmōi
obseruationes eueniūt p̄ deceptionē demonū: vt i his ob-
seruationibus hoīes implicati curiosiores fiant: et se magis i-
serant multiplicibus laqueis p̄ncipio erroris: vt Aug. dicit
in. 2. de doct. cl̄i. **C. Ad 3m** **g.** dōz: q̄ in pplō iudeoz ex q̄
xp̄s erat nasciturus: nō solū dicta sed et facta fuerūt p̄beti-
ca: vt Aug. dic̄ h̄ faustū. et ideo licitū est illa facta assume-
re ad n̄rāz instructionē: sicut signis diminitis datis: nō autē
oīa que agunt p̄ diuinā p̄uidētia sic ordinant vt sunt futu-
roz signa. vnde ratio nō sequitur.

Ad quartum sic p̄cedit. Videt q̄ suspēde
re diuina v̄ba ad collū nō sit
illicitū. **Itō.** n. diuina v̄ba minoris sūt efficacie cū scribunt
q̄ cū p̄ferunt. sed licet aliq̄ sacra v̄ba dicere ad aliquos ef-
fectus: puta ad sanādū infirmos: sicut p̄ n̄r: v̄ aue maria
v̄ qualitercūq̄ nomē dñi innocet. s̄m illud **Mat.** vlt. In
noīe meo eiciēt demonia: linguis loquent̄ nonis: serpen-
tes tollēt. **g.** v̄ q̄ licitū sit aliq̄ sacra scripta collo suspēdere
in remediū infirmitatis v̄ cuiuscūq̄ nocumēti. **C. P.** Ver-
ba sacra nō minus opant in corpibus hoīūz q̄ in cor-
pib⁹ serpentū et alioz aialūz. sed incantationes quādā efficaciā h̄nt
ad rep̄mēdū serpētes: vel ad sanādū q̄dam alia aialia. **Uñ**
d̄ in ps. Sicut aspidis surde et obrūtis aures suas q̄ nō
exaudiet vocē incantantiū et venefici incantātis sapiēter. **g.** l̄z
suspēdere sacra v̄ba ad remediū hoīūz. **C. P.** Verbuū dei
nō est minoris sanctitatis q̄ reliq̄e sanctorū. v̄ Aug. dic̄ q̄
nō minus est v̄bū dei q̄ corpus xp̄i: s̄z reliq̄as scōz l̄z hoī
collo suspēdere v̄ q̄litercūq̄ portare ad suā p̄tectionē. **g.**
pari rōne licet hoī v̄bo vel scripto v̄ba sacre scripture ad
suā cautelā assumeat. **C. S.** est q̄ **Lb: yso.** dicit sup̄ **Mat.**

Quidā aliquā partē euāgelij scriptā circa collū portāt. sed
nōne quondie euāgelij in ecclia legit et audis ab oibus.
cui ergo in auribus posita euāgelia nihil p̄sunt quō p̄nt cū
circa collū suspēsa saluare. deinde vbi est v̄tus euāgelij i
figuris l̄faruz: an in intellectu sensuū. si in figuris h̄nt circa
collū suspēdis: si in intellectu. **g.** melius in corde posita p̄-
sunt q̄ circa collū suspēsa. **C. R. n.** dōz: q̄ in oibus incā-
tationibus v̄ scripturis suspēdis duo canēda vident. **p.** q̄
dē qd̄ sit qd̄ p̄ferit v̄ scribit: q̄ si est aliq̄d ad inocationes
demonū p̄tinēs. manifeste ē sup̄stitionis et illicitū. **slr** et v̄
esse canēdū si p̄tineat ignota noīa: ne sub illis aliq̄d illicitūz
lateat. v̄ **Lb: yso.** dicit sup̄ **Mat.** q̄ phariseoz magnificā-
tiū similitas suas exēplo. nūc multi aliq̄ noīa hebraica an-
geloꝝ p̄sunt et scribūt et aligāt: q̄ nō intelligētib⁹ me-
tuēda vident. Est et cauendū ne aliq̄d falsitatis p̄tineat: q̄
sic eius effectus nō posset expectari a deo q̄ nō est testis fal-
sitis. Deinde canēdū est **2.** Ne cū v̄bis sacris p̄tineant
aliq̄ vana: puta aliqui characteres inscripti p̄ter signū cru-
cis: aut si spes habeat in modo scribēdi aut ligādi aut in q̄
cunq̄ hmōi vanitate q̄ ad diuinā reuerētiā nō p̄tineat: q̄
hoc indicaret sup̄stitionis. alias aut est licitū. v̄ in decretis
d̄. 26. q. 6. c. nō liceat xp̄ianis et c. nec in collectionib⁹ her-
barū q̄ medicinales sunt aliquas obseruationes aut incan-
tōes licz attēdere nisi tm̄ cū simbolo diuino aut dñica oīo
ne: vt tm̄ creator et deus oīum honoret. **C. Ad p̄m** ergo
dōz: q̄ etiā p̄ferre diuina verba: aut inuocare diuinūz no-
men: si respectus habeat solū ad dei reuerētiā a qua ex-
pectat effectus: licitūz erit. si vero habeatur respectus ad
aliq̄d aliud vane obseruatū illicitū erit. **C. Ad 2m** dōm: q̄
etiā in incantationibus serpentum vel quorūcūq̄ aia-
lium si respectus habeat solum ad verba sacra et ad virtu-
tem diuinā: non erit illicitū: sed plerūq̄ tales icātiones ha-
bēt illicitas obseruātias. et p̄ demones sortiunt̄ effectū. et
p̄cipue in serpentibus: q̄ serpens fuit primū demonis in-
strumētū ad hūiem decipiendū. Unde dicit glo. ibidē no-
tandū. q̄ non laudat a scriptura v̄decūq̄ datur i scriptu-
ra similitudo: vt patet de iniquo iudice qui rogātes viduā
vix audinit. **C. Ad 3m** dōm: q̄ eadē etiā ratio est de por-
tatione reliquiarum: q̄ si portent̄ ex fiducia dei et sanctorū
quoz sunt relige: non erit illicitū. si autē circa hoc attendere
tur aliq̄d aliud vānū: puta q̄ vas esset triāgulare: aut aliq̄d
aliud hmōi qd̄ non p̄tineret ad reuerētiā dei et sanctorū:
et sup̄stitionis et illicitū. **C. Ad 4m** dōz: q̄ **Lb: yso.** loq̄t̄
quādo respectus habeat magis ad figuras scriptas q̄ ad
verborum intellectum.

De vitis oppositis religioni.

Dō. xcvij.

Unde p̄siderādū est de vitis religio-
nis defectū q̄ manifestas h̄nt p̄rietatem
ad religionē: v̄ sub irreligiositate p̄tinē-
tur. hmōi aut sunt ea q̄ p̄tinent ad contē-
ptū siue ad irreuerētiā dei et rez sacraz.

d

p. ergo p̄siderādū est de vitis q̄ p̄tinet
directe ad irreuerētiā dei. **2.** de his q̄ p̄tinet ad irreueren-
tiā sacraz rez. **C. Circa p̄m** p̄siderādūz occurrit de tentatio-
ne q̄ deus tētāt: et de piurio in quo nomē dei irreuerēter
assumit. **C. Circa p̄mū** querunt̄ q̄ttuoꝝ. **p.** in quo cōsistit
dei tētatio. **2.** v̄truz sit p̄ctū. **3.** cui virtuti opponat. **4.**
de p̄paratione eius ad alia vitia.

Ad primū sic p̄cedit. Videt q̄ tētatio dei nō
p̄sistat in aliquibus factis in quibus so-
lus diuine p̄tatis expectat effectus. Sicut enim deus ten-
tat ab hoīe. ita etiā hō tētāt et a deo et ab hoīe et a demo-
ne. sed nō q̄litercūq̄ tentat hō expectat aliq̄s effectus po-
testatis ipsius. **g.** et neq̄z p̄ hoc q̄ deus tētāt expectat so-
lus effectus p̄tatis ipsius. **C. P.** Oēs illi q̄ p̄ inuocationem
diuini noīs miracula opant expectāt aliq̄e effectus solus
diuine p̄tatis. si **g.** in sc̄is hmōi p̄sisteret diuina tētatio: qui
cūq̄ miracula facerēt deū tētarent. **C. P.** Ad p̄fectionem
hoīs p̄tinere v̄ vt p̄termittis hūmāis auxilijs in solo deo
spem ponat. **Uñ** **Amb.** sup̄ illud **Lnc. 9.** Nihil tuleritis in
via et c. dicit. Qualis debeat esse q̄ euāgelizat regnūz dei:

n

preceptis euangelicis designat: hoc est vt subsidijs secta-
ris adimicula nō reqrat: fideiq; totus inherēs putet quo-
minus ista reqrat magis posse suppetere. Et beata Aga-
tha dixit. Ad medicinā corporale corpi meo nunq; exhibui:
sed hō dñm Iesuz xpm q solo sermone restaurat vni er-
sa. sed dei tētatio nō p̄sistit in eo qd ad p̄fectionē ptinet. g^o
tētatio nō p̄sistit in h̄mōi factis in qbus expectat soluz dei
auxiliū. ¶ Sed h̄ est qd Aug. dicit. 22. h̄ faustū: q xps q
palā docēdo et arguēdo et tñ inimicōz rabiē valere i se ali-
qd nō sinēdo: dei demonstrabat p̄tates: idē tñ fugiēdo et la-
tēdo hois instruebat infirmitatē: ne dñi tētare audeat qñ h̄z
qd faciat vl qd cauere o; euadat: ex quo v̄ in hoc dei ten-
tationē cōsistere: qñ p̄termittit homo facere qd pōt ad pi-
cula euadēda: respiciēs solū ad auxiliū dñinū. ¶ Rñ^o.
dd; q tentare est pp̄rie exp̄imētū sumere de eo q tentat.
Sumimus at̄ exp̄imētū de aliquo et v̄bis et factis. Ver-
bis qdēz vt exp̄iamur an sciat qd q̄rimus: vl possit aut ve-
lit illud iplere. factis aut̄ cū p ea q facimus exploramus al-
terius prudētiā vel volūtātē vel p̄tātē. Utrūq; at̄ hoz cō-
tingit duplr. Uno qdē mō apte: sicut cū qs tētatorē se p̄si-
teē sicut Sanson Judic. 14. p̄posuit philisteis p̄blemā ad
eos tētandū. Alio vero modo insidiose et occulte: sic pha-
risei tētauerūt xpm: vt legiē Mat. 22. Rursus qñq; qdēz
exp̄isse: puta cū qs dicto vl facto intēdit exp̄imētū sumere
de aliquo. qñq; vero interpretatiue: qñ. s. et si hoc nō intē-
dat vt exp̄imētū sumat: id tñ agit vl dicit qd ad nihil aliud
v̄ ordinabile nisi ad exp̄imētū sumendū. Sic g^o homo tē-
tat deū qñq; verbis qñq; factis. Verbis qdēz deo colloq-
mur orādo: vnde in sua petitione exp̄isse aliq; deū tētāt qñ
ea intētionē aliqd a deo postulat vt exploret dei scias p̄tātē
vel volūtātē. factis aut̄ exp̄isse aliq; deū tētāt qñ p ea q fa-
cit intēdit exp̄imētū sumere diuine p̄tatis sine pietatis atq;
scie. Sed qñ interpretatiue deū tentat q et si nō intēdit exp̄i-
mētūz de deo sumere: aliqd tñ in hoc petit vel facit qd ad
nihil aliud est vtile nisi ad p̄bandā dei p̄tātē vel bonita-
tē vel cognitionē: sicut cū qs equū currere facit vt euadat
hostes: hoc nō est exp̄imentū d equo sumere. sed si equū
currere facit absq; aliq; vtilitate: hoc nihil aliud esse videt̄
q; exp̄imētū sumere de equi velocitate: et idē est in oibus
alijs rebus. qñ g^o pp̄ aliquā necessitatē seu vtilitatē p̄mittit
se aliq; diuino auxilio in suis petitionib; vel factis. hoc n̄
est deū tētare: dñi in. 2. Paralip. 20. Cū ignoramus qd age-
re debeamus: hoc solū h̄m̄is residui vt oculos n̄os di-
rigamus ad te. qñ v̄o hoc agit absq; vtilitate et necessitate
hoc est interpretatiue tētare deū. Un̄ sup illd Deut. 6. Nō
tētabis dñm deū tuū: dic̄ glo. deū tētāt q h̄ns qd faciat si-
ne rōne p̄mittit se piculo experies vtrū possit liberari a dō
¶ Ad p^m g^o dñm: q hō et qñq; scis tētāt vtrū possit vel
sciat vl velit h̄mōi scis auxiliū vl ip̄edimētū p̄stare. ¶ Ad
2^m dñm: q sc̄i suis p̄cibus miracula faciētes ex aliq; necessi-
tate vel vtilitate mouent̄ ad petēdū diuine p̄tatis effectū.
¶ Ad 3^m dd; q p̄dicatores regni dei ex magna necitate
et vtilitate subsidia tp̄alia p̄termittūt vt v̄bo dei expeditiuf
vacēt. et ideo si soli deo imitant̄: nō ex hoc tētant deū: sed si
absq; vtilitate vl necessitate h̄mana subsidia desererēt tēta-
rēt deū. Un̄ Aug. dicit. 22. h̄ faustū q Paulus non fugit
qñ nō credēdo in deū: sed ne deū tētaret si fugere nolūisset
euz sic fugere potūisset. btā v̄o Agatha expta erat erga se
diuinā benivolētiā: vt vel infirmitates nō pateret p qbus
corporali medicina indigeret: vel statim sentiret diuine sa-
nationis effectum.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt̄ q tētare
deū n̄ sit pctm̄. Deus. n. n̄
p̄cepit aliqd pctm̄: p̄cepit at̄ vt hoies cū p̄bēt: qd est eū tē-
tare: dñi. n. Malec. 3. Inferre oēm decimā i bonēū meū
vt sit abus in domo mea: et p̄bate me sup hoc dicit dñs:
si nō aperuero vobis chataractas celi. g^o v̄: q tētare deuz
nō sit pctm̄. ¶ S. Sic aliq; tētāt ex hoc q experētia su-
mat de scia vl potētia eius: ita et de bonitate et voluntate
ipsius: sed licitū est q aliq; experimētū sumat diuine boni-
tatis sine et voluntatis. dñi. n. ps. 33. Gustate et videte qñ
suauis est dñs. Et ad Rō. 12. p̄robetis q sit volūtās dei

bona et bñplacēs et p̄fecta. g^o tētare deū nō est peccatum.
¶ S. Nullus vitupat i scriptura ex eo q a pctō cessat. s;
magis si pctm̄ p̄mittit: vitupat at̄ Acham q dñio dicente.
¶ Nete tibi signū a dño deo tuo. r̄ndit: nō petā et nō tētabo
dñm. et dictū est ei. Nūqd pay est vobis molestos eē hoī-
bus: q; molesti estis et deo meo: vt dñi Isa. 7. De Abraas
at̄ legiē Gen. 15. q dixit ad dñm. Un̄ scire possūz q pos-
sessorus sim eā. s. terrā repromissāz a deo. Silr et Bedeō
signū a deo petijt de victoria repromissā: vt legiē Judi. 6.
q tñ ex hoc nō rep̄bēdunt. g^o tētare deū nō ē pctm̄. ¶ S;
h̄ ē q phibet in lege dei. Dñ. n. Deut. 6. Nō tētabis dñz
deū tuū. ¶ Rñ^o. dd; q sic supra dictū est: tētare est exp̄i-
mētū sumere. nullus at̄ exp̄imētū sumit de eo de q est cer-
tus. et iō oīs tētatio ex aliq; igno:ātia vel dubitatione p̄ce-
dit vel eius q tētāt. sic cū qs exp̄imentū de aliq; re sumit vt
eius q̄litatē cognoscat. sine alioz sicut cū qs exp̄imentū de
aliquo sumit vt alijs oñdat: p quē modū deus dñi nos tēta-
re. Ignō:are at̄ vel dubitare de his q p̄tinet ad dei p̄fectio-
nē est pctm̄. vñ manifestū est q tētare deū ad hoc q ipse
tētans cognoscat dei v̄tutē est pctm̄. Si qs at̄ ad hoc exp̄i-
mētū sumat eoz q ad diuinā p̄fectionē p̄tinet nō vt ipse co-
gnoscat: sed vt alijs demōstret. hoc n̄ ē tētare deū cū sub-
sit iusta necitas seu piavilitas: et alia q ad hoc p̄currere de-
bēt. Sic. n. apli petiuerūt a dño vt in noīe Iesu xpi fierēt
signa: vt dñi Act. 4. Ad hoc. s. q v̄tus xpi infidelibus mani-
festaret. ¶ Ad p^m g^o dñm q solo decimaz erat in lege
p̄cepta vt supra habitū est. vñ h̄bat necitates ex obligatio-
ne p̄cepti et vtilitatē q ibi dñi vt sit abus in domo mea. vñ
soluēdo decimas n̄ tētābāt deū. Q; at̄ ibidē subdit. Et p̄-
bate me: nō est intelligēdū cāliter qñ ad hoc soluere debe-
rēt decimas: vt p̄barēt si deus eis n̄ apperiat chataractas
celi. sed p̄secutivē: q. s. si decimas soluerēt exp̄imētō p̄ba-
turi erāt bñficia q eis deus p̄ferret. ¶ Ad 2^m dñm: q du-
plex est cognitio diuine bonitatis vel volūtatis. Una qdāz
speculatiua. et q̄stū ad h̄c nō licet dubitare nec p̄bar vtrū
dei voluntas sit bona vel vtrū deus sit suauis. Alia at̄ ē co-
gnitio diuine volūtatis sine bonitatis affectiua sine exp̄imē-
talis dū qs exp̄it in seipso gustū diuine dulcedinis: et con-
placētiā diuine volūtatis: sic de Ierotheo dicit Dio. 2. c. d
dñi. n. q didicit diuina ex p̄passione ad ipsa. et hoc mō
mouemur vt p̄bemus dei volūtātē: et gustemus ei⁹ sua-
uitatē. ¶ Ad 3^m dñm: q deus volebat signum dare regi
Achaz nō p ipso solū: s; totius ppli iustratione. et iō rep̄bē-
dit qñ ipedito: cōis boni et salutis q signū petere volebat
nec petēdo tētāsse deū: tū q; ex mādato dei potūisset: tū q;
hoc p̄tinebat ad vtilitatē cōez. Abraas at̄ signū petijt ex isti-
ctu diuino et iō nō peccauit. Bedeō v̄o ex debilitate fidei
signū petijisse v̄. et iō a pctō n̄ excusat: sic ibidē glo. dic̄. sic
et Zacharias peccauit: dicēs Luc. p^o ad angelū vñ hoc scia
vñ et pp̄ h̄c incredulitatē punitus fuit. Sciēdū tñ q du-
pliciter aliq; signū petit a dō. Uno mō ad explorādā diuinā
p̄tātē aut v̄tutē dicti eius. et hoc de se p̄tinet ad dei tētatio-
nē. Alio modo ad hoc q instruat qd sit circa aliqd factum
placitū deo et hoc nullo modo p̄tinet ad dei tentationem.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt̄ q tētatio dei n̄ ap-
ponat v̄tuti religionis. Tentatio. n.
dei h̄z rōnē pcti ex hoc q hō de deo dubitat vt dictū est:
sed dubitare de deo p̄tinet ad pctm̄ infidelitatis qd oppo-
nit̄ fidei. g^o tētatio dei magis opponit̄ fidei q; religioni.
¶ S. Ecc. 18. dñi an̄ ofonē. ¶ Prepara aīaz tuā: et noli eē q
si hō q tētāt deū. vbi dicit glo. iherlimialis qñ. s. tētās denm
orat qd docuit: si nō facit qd iussit: sed hoc p̄tinet ad p̄sum-
ptionē q opponit̄ spei. g^o v̄ q tētatio dei sit pctm̄ opposi-
tū spei. ¶ S. sup illud ps. Et tētauerunt deū in cordibus
suis: dicit glo. q tētare deū est dolose postulare: vt in v̄bis
sit simplicitas cū sit in corde malitia: s; dolus opponit̄ v̄tu-
ti v̄tatis. g^o tētatio dei nō opponit̄ religioni: sed veritati.
¶ Sed h̄ est qd sic ex p̄dca glo. h̄: tētare deū est iō: dina-
te postulare: s; debito mō postulare est actus religiōis: vt
supra habitū est. g^o tētare deū est pctm̄ religiōi oppositū.
¶ Rñ^o. dd; q sic ex supra dñs p̄: finis religionis ē deo
reuerētiā exhibere. vñ cū illa q directe p̄tinent ad iureu-

rentiā dei religioni opponit. manifestū est at q̄ tētare ali
quē ad irreuerētiā eius p̄tinet. nullus. n. p̄sumit tētare eū d
cuius excellētia certus est. Uti manifestū est q̄ tētare deū
est pctm̄ religioni oppositū. **C** Ad p̄m̄ g^o dōd̄: q̄ sic supra
dcm̄ ē: ad religionē p̄tinet. p̄testari fidē p̄ aliq̄ signa ad dīni
nā reuerētiā p̄tinet. et iō ad irreligiositatē p̄tinet q̄ ex ier
titudine fidei hō aliq̄ faciat q̄ ad diuinā irreuerētiā p̄tinet.
cuius est tētare deū: et iō est irreligiositatis spēs. **C** Ad 2^m
dōd̄: q̄ ille q̄ añ orōnē aiām suā nō p̄parat dimittēdo siqd
aduersam aliq̄ h̄z: vel alis ad deuotionē se nō disponen
do: nō facit q̄ in se est vt exaudiat a deo. et iō q̄si iſtēptati
ue tētare deū. et q̄nis h̄mōi iſtēptatiua tētatio videat ex p̄
sumptione seu idiscretionē puenire: tñ hoc ipm̄ ad irreue
rētiā dei p̄tinet: vt hō p̄sumptuose et sine debita diligentia
se hēat in his q̄ ad deū p̄tinet: dī. n. r. 1. p̄det. 5. Inhumiliami
ni sub potēti manu dei. Et. 2. ad Thimo. 2. Sollicite cura
teipsum. pbabilē exhibere deo. vñ h̄mōi tētatio irreligiosi
tatis spēs est. **C** Ad 3^m dōd̄: q̄ in comparatione ad deū
q̄ nouit cordis abscondita. non dicit aliq̄ dolose postulare
sed p̄ respectu ad hoies. vnde dolus p̄ accidens se habz
ad tentationē dei et p̄pter hoc non oportet q̄ tētatio dei di
recte opponat veritati dei.

Ad quartum sic p̄cedit. Uidet q̄ tētatio
dei sit graui^o pctm̄ q̄ supsti
tio. **M**aid: n. pena p̄ maiori pctō inferē. sed grauius ē pu
nitū in iudeis pctm̄ tētationis dei q̄ pctm̄ idolatrie: qd̄ tñ
est p̄cipuū inter supstitiones: q̄ p̄ pctō idolatrie interfecti
sunt ex eis viginti milia hoim̄: vt legit̄ Exo. 32. p̄ pctō
āt tētationis oēs vlr̄ in deserto perierūt terrā p̄missionis n̄
intrātes: s̄m̄ illud ps̄. Tētauerūt me p̄fēs vñ. et postea s̄b
dit. Quibus iurauī in ira mea si introibūt in requiē meā.
g^o tentare deū est grauius pctm̄ q̄ supstio. **C** P̄. Tāto
aliq̄ pctm̄ vñ esse grauis quanto magis virtuti opponit
sed irreligiositas cuius spēs est tentatio dei magis opponi
tur virtuti religionis q̄ supstio q̄ h̄z aliquā similitudinē cuz
ipsa. ergo tētatio dei est grauius pctm̄ q̄ supstio. **C** P̄.
Adams pctm̄ videt esse irreuerēter se habere ad parētes
q̄ reuerentiam parentibus debitā alijs exhibere. sed de^o
est honorādus a nobis sicut oīz pater: vt dicit̄ Malach. 1.
p^o. g^o manus pctm̄ esse videt tētatio dei p̄ quā irreuerēter
nos habemus ad deū q̄ idolatria p̄ quā reuerētia deo de
bita exhibet creature. **C** Sed h̄ ē. q̄ sup̄ illud Deut. 18.
Cum rep̄t fuerit ap̄t te et c. dicit glo. Lex errorē et idola
triā maxime detestat. maximū. n. est scelus honore crea
toris ipendere creature. **C** Rñ^o. dōd̄: q̄ in pctis q̄ religi
oni aduersant: tanto aliq̄ grauius est quātomagis diuine
reuerētie aduersat. cui qdē minus aduersat q̄ aliq̄ de di
uina excellētia dubitet: q̄ q̄ h̄rum p̄ certitudinē sentiat. sic
enī magis est infidelis q̄ in errore p̄firmatus est q̄ q̄ de
veritate fidei dubitat: ita ē magis h̄ dei reuerētiā agit q̄
suo sciō. p̄testat errorē h̄ diuinā excellētiā q̄ qui p̄testat
dubitationē. supstiosus at̄ p̄testat errorē: vt ex dictis p̄z:
ille aut̄ q̄ tentat deū verbis vel factis p̄testat dubitationē
de diuina excellētia: vt dictū est: et ideo grauius est pctm̄
supstitionis q̄ pctm̄ tētationis dei. **C** Ad p̄m̄ g^o dōd̄: q̄
pctm̄ idolatrie non fuit punitū illa pena q̄si sufficēti: sed in
posterū p̄ illo pctō grauior: pena reseruabat. dī. n. Exo.
32. Ego aut̄ in die vltionis visitabo hoc pctm̄ eoz. **C** Ad
2^m dōd̄: q̄ supstio h̄z similitudinē cū religione q̄tu^o ad mā
lē actū quē exhibet sicut religio: sed q̄tu^o ad finē plus h̄ia
tur ei q̄ tētatio dei: q̄ plus p̄tinet ad diuinā irreuerētiā: vt
dcm̄ est. **C** Ad 3^m dōd̄: q̄ de rōne diuine excellētie ē q̄ sit
singularis et incōicabilis. et ideo idē est h̄ diuinā reuerētiā
agere aliq̄: et diuinā reuerētiā alteri cōicāre. Non est aut̄
similis rō de honore parētū q̄ pōt sine culpa alijs cōicari.

De periurio.

Q^o. XLVIII.

Et considerādū est de piurio.
Et circa hoc q̄runtur
q̄tuo^r. **P**rimo vtrū falsitas reqr̄at ad
piurium. **S**ecdo vtrū piurium sit semp
pctm̄. **T**ertio vtrū sit pctm̄ mortale.
Quarto vtrū peccet ille qui iungit iura

mentum peiuro.

Ad primum sic p̄cedit. Uidet q̄ falsitas
eius q̄ in iuramēto p̄firmat n̄
reqr̄at ad piurium. **U**t. n. supra dcm̄ est: sicut v̄itas d̄z p̄co/
mitari iuramētū: ita ēt iudiciū et iusticia. sicut g^o incurrit p̄/
iurium p̄ defectū v̄itatis: ita ēt p̄ defectū iudicij: puta cū aliq̄
idiscrete iurat: et p̄ defectū iusticie: puta cū aliq̄
illicitū. **C** P̄. Illud p̄ qd̄ aliq̄ p̄firmat potius ēt vñ eo q̄
p̄firmat p̄ illd̄: sic in syllogismo p̄ncipia sūt potiora p̄lōne
sed in iuramēto p̄firmat dcm̄ hoīs p̄ assumptionē diuini
noīs. g^o magis vñ ēt piurium cuz aliq̄ iuret p̄ falsos deos
q̄ si v̄itas desit dicto hoīs qd̄ iuramento p̄firmat. **C** P̄.
Ang. dicit in sermone de v̄bis apli Jacobi. Hoies falsus
iurat: vñ cū fallit: vñ cū fallunt. et ponit tria exēpla: quoz
p̄mū est: fac illū iurare q̄ vez putat ēt p̄ quo iurat: scd̄z ē:
da aliū q̄ scit falsus ēt et iurat. 3^m est: da aliū q̄ putat ēt fal
sus et iurat tāq̄ sit verū qd̄ forte vez ē de q̄ postea subdit
q̄ piurus ē. g^o aliq̄ v̄itate iurās pōt ēt piurus: nō g^o falsi
tas reqr̄at ad piurium. **C** S̄z h̄ ē q̄ piurium diffinit ēt mēda
cū iuramēto p̄firmatū. **C** Rñ^o. dōd̄: q̄ sic supra dcm̄ ē:
mōrales actus ex fine spēm sortunt. finis at̄ iuramenti est
p̄firmatio dicti humani: cui qdē p̄firmationi falsitas oppo
nit. p̄ hoc. n. p̄firmat aliq̄ dcm̄ qd̄ osidit firmiter esse ve
rū. qd̄ qdē nō p̄t p̄tingere d̄ eo qd̄ falsus est. vñ falsitas di
recte eūat finē iuramētū. et p̄ hoc a falsitate p̄cipue specifi
cat p̄uersitas iuramētū q̄ piurium dī. et iō falsitas ē de rōne
piurij. **C** Ad p̄m̄ ergo dōd̄: q̄ sic **M**aid. dicit **M**aid. 4. qd̄
cūq̄ illoz triū defuerit piurium est. nō tñ eodē ordine. s̄ p^o
qdē et p̄ncipalr̄ piurium est qñ deest v̄itas rōne iā dca. scda
rō at̄ qñ deest iusticia. quocūq̄. n. mō q̄s iurat illicitus: ex
hoc ipso falsitate incurrit: q̄ obligatus est ad hoc q̄ h̄ius
faciat. 3° vñ qñ deest iudiciū: q̄ cū indiscrete iurat ex hoc
ipso p̄iculo se p̄mittit falsitate incurredi. **C** Ad 2^m dōd̄: q̄
p̄ncipia in syllogismo sunt potiora tāq̄ h̄ntia rōnem actiū
p̄ncipij: vt dī in. 2. p̄hy. sed in moralibus actibus p̄ncipa
lio: est finis q̄ p̄m̄ actiū. et iō h̄z sit p̄uersus iuramētū qñ
aliq̄ verū iurat p̄ falsos deos: tñ ab illa p̄uersitate iuramē
ti piurium nō noiat qd̄ tollit iuramenti finem falsus iurādo.
C Ad 3^m dōd̄: q̄ actus mōrales p̄cedūt a volūtate cui^o
obm̄ est bonū app̄hēsus: et iō si falsus app̄hēdat vt verus
erit qdē relatū ad volūtate: mālī qdē falsū: soialr̄ at̄ verū
si at̄ id qd̄ ē falsū accipiat vt falsū: erit falsū et mālī et for
maliter. si at̄ id qd̄ est verū app̄hēdat vt falsū: erit verū
mālīter: falsus formalr̄. et iō in quolibet istoꝝ casuū saluaē
aliquo modo ratio piurij p̄ aliquē falsitatis modū: sed q̄
in vnoquoq̄ potius est id qd̄ est formale q̄ id qd̄ est mā
le: non ita est piurus ille q̄ falsus iurat qd̄ putat esse verus
sicut ille q̄ vez iurat qd̄ putat ēt falsus. dicit. n. abī **A**ng. In
terest quēadmodū verbū procedat ex aīo: q̄ reā linguaz
non facit nisi rea mens.

Ad secundum sic proceditur. Uidet q̄ nō oē
piurium sit pctm̄. Quicūq̄. d. n̄
iplet qd̄ iuramēto p̄firmat: piurus ēt vñ: sed qñq̄ aliq̄
iurat se facturū aliq̄ illicitū: puta adulteriū vel homicidiū
qd̄ si faciat peccat. si g^o ēt nō faciēdo peccaret pctō piurij:
sc̄qr̄et q̄ esset p̄plexus. **C** P̄. Nullus peccat faciēdo qd̄
melius est: sed qñq̄ aliq̄ piurādo facit qd̄ melius est: sic
cū q̄s iurauit se nō intratur religionē: vel q̄cūq̄ opa vtuo
sa nō facturū. g^o non oē piurium est pctm̄. **C** P̄. Ille q̄ iu
rat facere alterius volūtate nisi eā faciat videt icurrere p̄/
iurium. sed qñq̄ pōt p̄tingere q̄ nō peccat si eius nō iplet
volūtate: puta cū p̄cipit ei aliq̄ nimis duz et ip̄ortabile. g^o
vñ q̄ nō oē piurium sit pctm̄. **C** P̄. Iuramētū p̄missōrium
se extēdit ad futura: sicut assertōriū ad p̄terita et p̄ntia. sed
pōt p̄tingere q̄ tollat obligatio iuramētū p̄ aliq̄ qd̄ in fu
turū emergat: sic cū aliq̄ amicus iurat se aliq̄ seruaturū: et
postea supueniūt noui cūes q̄ illud nō iurauerūt. vñ cum
canonicus aliq̄ iurat statuta ecclie alicuius se seruaturū. et
postmodū aliq̄ sūt de nouo. g^o vñ q̄ iste q̄ transgredit̄ iu
ramētū nō peccet. **C** S̄z h̄ ē q̄ **A**ng. dicit de verbis apli
Jacobi in sermone de piurio loquēs. Uidetis q̄ ista dete
stāda sit belua et de reb̄s h̄ūanis extermināda. **C** Rñ^o

dd3: qd sicut supradictu est: iurare e deu teste inuocare. pti
net at ad dei irreuerentia qd aliqs eu teste iudcet falsitatis: qd
p hoc dat itelligere vl qd deus vitatez no cognoscat vel qd
falsitate testificari velit. ideo piriu manifeste est pctm re
ligioni hui cui est deo reuerentia exhibere. Ad p^m g^o
dd3: qd ille q iurat se factuz aliqd illicitu: iurado incurrit p/
iuriu pp defectu iusticie. sed si non impleat qd iuravit in hoc
piuriu non incurrit: qd hoc no erat tale qd qd sub iurame
to cadere posset. Ad 2^m dd3: qd ille q iurat se no iuratur
religionē: vl si datuz elemosynā: vl aliqd hmoi: iurado p
iuriu incurrit pp defectu iudicij. ideo qn facit id qd meli^o
est. no est piuriu sed piurio huius. huius. n. eius qd facit sub
iuramento cadere si poterat. Ad 3^m dd3: qd qd cu aliqs iu
rat vl pmittit se factuz voluntate alteri itelligenda est de
bita p^oditio: si. s. id qd ei madaf licitu sit 7 honestu 7 porta
bile siue moderatu. Ad 4^m dd3: qd iuramentu e actio
p^osonalis. ille q de nouo fit ciuis alicui^o ciuitatis no obligaf
qsi iuramento ad obseruanda illa q ciuitas se seruaturā iura
uit: tñ tenet ex qdā fidelitate ex q obligaf: vt sic fit soci^o bo
noy ciuitatis: ita et fiat p^oiceps oney. Canonico v^o q iurat
se fnatur statuta edita i aliquo collegio: non tenet ex iura
mento ad seruadu futura: nisi itenderit se obligaf ad oia sta
tuta p^oterita 7 futura: tenet tñ ea seruare ex ipsa vi statuto
ruy q hnt coactiuā vtutē vt ex supra dictis habet

Ad tertiu sic pcedit. Ut q non oē piuriu sit
pctm mortale. D^o n. extra d iureiu
ra. i ea qōne q ponit an a sacri vinculo absoluant q illud i
niti p vita 7 reb^o fnadis fecerūt. Nihil aliud arbitramur
qz q accessores nri romani pōtiffices arbitraui fuisse noscū
tur q tales a iuramenti nexibus absoluerunt. Letez vt agaf
p^osultius 7 auferaf mā deieradi non eis ita expisse dicat vt
iuramenta non fuēt: sed si ea no attēderint: no ob hoc sūt tā
qz p mortali crimine puniēdi: non g^o oē piuriu est peccatu
mortale. C^o S^o Sic Lb^o y. dicit magis est iurare p deū qz
p euāgelius: s; non sp peccat mortali q p deus iurat aliqd
falsuz: puta si ex ioco vl lapsu lingue aliqs tali iuramento in
cōi smone vtaf. g^o nec et si aliqs frāgat iuramentu qd solē
niter p euāgeliu iurat sp erit pctm mortale. C^o S^o Scdm
sura pp piuriu aliqs incurrit ifamiā: vt h^o 6. q. 1. c. ifames
non at v^o q pp qdls piuriu aliqs ifamiā incurrat sicut d^o d
assertorio iuramento violato p piuriu. g^o v^o q non oē pi
uriu sit pctm mortale. C^o S^o 3. Oē pctm qd hiat pcepto
diuino est pctm mortale. s; piuriu hiat pcepto diuino. d^o
n. L eni. 19. Nō piurabis in noie meo. g^o est pctm morta
le. C^o R^o n^o. dd3: qd sim doctrinā phi pp qd vnuqdqz tale
illud magis. vident^o at q ea q ex se sunt pctā venialia: vel
et bona ex g^one: si i ptemptu dei hāt sunt pctā mortalia. vñ
multo magis qd est qd de sui rōne pñet ad pceptu dei
est pctm mortale. piurium at de sui rōne iporat pceptuz
dei. ex hoc. n. h3 rōne culpe vt dem est: qd ad irreuerentia
dei pñet. vñ manifestu est qd piuriu ex sui rōne est pctm
mortale. Ad p^m g^o ddm: qd sic supra dem est: coactio n
aufert iuramento pmissio vni obligadi respectu ei^o qd li
cite fieri p^ot. 7 iō si aliqs n impleat qd coact^o iuravit: nihilomi
nus piuriu incurrit 7 mortali peccat: p^ot tñ p auctate summi
pōtifficis ab obligatione iuramenti absolui: p^osertuz si coacti
fuerit tali metu q cadere posset i pstatē v^oz. Q^o at d^o: q ta
les no sūt puniēdi tāqz p mortali crimie: n hoc iō d^o: qd n
peccēt mortali: s; qd pena eis min^o ifigat. Ad 2^m ddm
qd no pp qdls pctm mortale aliqs ifamis efficit ipso iure.
vñ n seq^o si ille q iurat falsu iuramento assertorio n e ifamis
ipso iure: s; solū p sniaz diffinitiuā lata h eū i accusatione qd
pp hoc no peccet mortali. iō at magis reputaf ifamis ip
so iure q frāgit iuramentuz pmissio: iō solē niter sem: qd i ei^o
ptate remanet postqz iuravit vt det suo iuramento vitatez:
qd non ptingit i iuramento assertorio. Ad 3^m dd3: qd ille q
ioco se piurat: no euitat diuinā irreuerentia: s; qstū ad aliqd
magis auget. 7 iō non excusat a pctō mortali. ille at q ex la
psu lingue falsum iurat: si qdē aduertat se iurare 7 falsum
esse qd iurat non excusat a pctō mortali sic nec a dei p^o
ptu. si at hoc non aduertat non v^o h^ore itentionez iuradi. 7
ideo a crimine piuriy excusat. est g^o gram^o pctm sigs solē

niter iuret p euāgelius qz si p deū in cōi sermone iuret: tuz
ppter scādalu: tum pp maiorē deliberationē qbus eqll:
ter hincinde pensatis grauius est sigs p deum iurās periu
ret qz si piuret iurans per euāgeliu.

Ad quartum sic pcedit. Ut q ille peccet
q inuigat iuramentu ei q piurat
Ant. n. scit eū veru iurare: aut falsuz. si sit eū vez iurare p
nihilō ei iuramentuz inuigat. si at credit eū falsum iurare: qz
tum est de se iducit eū ad peccadu. g^o v^o q nullo mō de
beat qs alicui iuramentuz inuigere. C^o S^o Ad^o est accipe
iuramentu ab aliq qz iuramentu inuigere alicui: s; recipe
iuramentu ab aliq non v^o esse licitu: 7 p^ocipue si piuret: qz
i hoc v^o p^osentire pctō. g^o v^o q multo minus liceat exigere
iuramentu ab aliq q piurat. C^o S^o D^o L eni. 5. Si peccau
erit aia 7 audierit vocē iurātis falsuz: testifqz fuerit qd ipe vi
dit aut p^osciens est: nisi indicauerit: portabit inq^otate suā: ex q
v^o q aliqs sciēs aliqne iurare falsuz teneat eū excusare: no
igit^o l3 ab eo exigere iuramentu. C^o S^o 3. Sicut peccat il
le q falsuz iurat: ita ille q p falsos deos iurat: vt Aug. dicit
ad i^o publicolā. g^o l3 iuramentuz exigere ab eo q falsu iurat
C^o R^o n^o. ddm q circa eū q exigit ab alio iuramentu distin
guendu v^o: aut. n. exigit iuramentuz p seipo ppa sponte: aut
exigit iuramentu p alio ex neccitate officij sibi p^omissi. 7 sig
des aliqs p seipo exigit iuramentu tāqz p^osona puata distin
guendu v^o vt Aug. dicit in smone de piuriis. si. n. nescit
euz iuratur falsuz. 7 iō dic^o: iura mihi vt fides ei sit: non est
pctm: tñ est hūana tētatio: qz. s. pcedit ex qdā ifirmitate q
hō dubitat vez esse dictuz. 7 hoc est illd iuramentuz de q
dñs dic^o Mat. 5. Q^o ampli^o est a malo e: si at scit euz fecit
se. s. huius ei^o qd iurat: 7 cogit eū iurare homicida e. ille. n.
de suo piurio se iterimit: s; iste manus iterficiētis ip^olit. si
at aliqs exigit iuramentuz tāqz p^osona publica s; q exigit oz
do iuris ad petitionē alteri^o: n v^o esse i culpa si ipe iuramē
tuz exigit: siue sciat eū falsuz iurare: siue vez: qz non v^o ille
exigere: s; ille ad cui^o instātia exigit. Ad p^m g^o ddm: qd
obiectio illa pcedit qn p se aliqs exigit iuramentu: 7 tñ non
semp scit euz iurare vez vel falsuz: sed qnqz dubitat de fa
cto 7 credit eū vez iuratur: 7 tūc ad maiorē certitudinem
exigit iuramentuz. Ad 2^m dd3: qd sicut Aug. dicit ad pu
blicolā: qzuis dem sit: ne iuremus: nunqz me in scripturis
scis legisse memini ne ab aliquo iuratione accipiamus. vñ
ille q iurationē recipit non peccat nisi forte qn ppa sponte
ad iuradu cogit eū que scit falsuz iuratur. Ad 3^m ddm:
qd sicut Aug. dicit. Moyses non exp^olit in p^oca aucto: ita
te cui sit indicadu piuriu alteri^o: 7 iō intell^o qd debeat in
dicari talib^o q magis pñt p^odesse qz obesse piuro. s; etiaz
non exp^olit quo o: dine debeat manifestari. 7 ideo v^o seruā
dus o: do euāgelic^o si sit pctm piuriy occultu: 7 p^ocipue qn
non vergit i detrimentu alteri^o: qz in tali casu non h^oret locuz
o: do euāgelic^o: vt supra dem e. Ad 4^m dd3: qd l3 malo
vñ pp bonu: sicut 7 de^o v^oit: no tñ l3 aliqne ad malū idu
cere: vñ l3 ei^o q p falsos deos iurare paratus est iuramentu
recipe: non tñ l3 eū iducere ad hoc qd p falsos deos iuret.
alia tñ rō v^o esse i eo qd vez deū falsuz iurat. qz in tali iu
ramento deest bonu fidei q v^oit aliqs in iuramento illi^o q ve
rū p falsos deos iurat. C^o S^o Aug. dicit ad publicolā. C^o S^o in
iuramento eius qui falsuz p vez deū iurat non videt esse
aliquid bonum quo vti liceat.

De sacrilegio.

Questio. xcix

Unde p^osideradu est d vituz ad
religiositate pñētib^o qb^o
reb^o sacris irreuerentia exhibet. Et p^o d
sacrilegio. 2° de simonia. C^o Circa p^m
q^orunē q^ottuo: p^o qd sit sacrilegiu. 2°
vtrum sit spāle pctm. 3° de spēbus sa
crilegij. 4° de pena sacrilegij.

Ad primum sic pcedit. Vides q sacrilegiu
no sit sacre rei violatio. D^o n.
17. q. 4. Cōmittit sacrilegiu q de pncipis iudicio disputat:
dubitātes an is dignus sit hono: e que pnceps elegerit. sed
hoc ad nullā rē sacra pñere v^o. g^o sacrilegiu no iporat sa
cre rei violationē. C^o S^o Ibidē subdit q si quis p^omiserit

indeos officia publica exercere: velut in sacrilegiū excōica-
tio pferat. sed officia publica nō vident ad aliqd sacrū pti-
nere. g° vī q̄ sacrilegiū nō iporet violationē alicui⁹ sacri.
C̄p̄. Adāio: est virtus dei q̄ virtus hoīs: sed res sacre a
deo scītate obtinet. g° n̄ p̄t p hoīs violari. et ita sacrilegiū
nō vī eē sacre rei violatio. C̄ Sed h̄ ē. q̄ Iſido. dic̄ i li ety.
q̄ sacrilegus dī ab eo q̄ sacra legit. i. furat. C̄ Rñ°. dōm̄
q̄ sic ex supra dictis p̄s: sac̄ dī aliqd ex eo q̄ ad dīnū cul-
tū ordinat. sicut at̄ ex eo q̄ aliqd ordinat in finē bonū sorti-
tur rōnē boni: ita et̄ ex hoc q̄ aliqd deputat ad cultū dei ef-
ficiat qd̄dā diuinū. et sic ei qd̄dā reuerētia debet q̄ refert̄ in
deū. et ideo oē illud qd̄ ad irreuerētiā rez sacraz p̄tinet ad
iniuriā dei p̄tinet: et h̄z sacrilegij rōnez. C̄ Ad p̄m̄ g° dōz:
q̄ s̄m̄ p̄m̄ in p° ethi. bonū cōe gentis est qd̄dā diuinū:
et ideo antiquitus rectores reipublice diuini vocabātur q̄
si diuine prouidentie ministri: s̄m̄ illud Sap. 6. Cum esse-
tis ministri regni illius nō recte indicastis. et sic p̄ quādam
noīs extēsiōnē illud qd̄ p̄tinet ad irreuerētiā p̄ncipis. i. dī-
sputare de eius iudicio an oporteat eū seq̄: s̄m̄ quādam. s̄m̄
tudīnē sacrilegij dī. C̄ Ad 2m̄ dōz: q̄ p̄p̄s xpianus p̄ fidē
et sacra xpī scificatus est: s̄m̄ illud. 1. ad Cor. 6. Sed abluti
estis: sed scificati estis. et ideo. 1. p̄e. 2. dī. Vos estis gen⁹
electū: regale sacerdotiū: genus scā: p̄p̄s acquisitionis. et iō
id qd̄ fit in iniuriā p̄p̄i xpiani. i. q̄ infideles ei p̄ficiant p̄ti-
net ad irreuerētiā sacre rei. vñ rationabilr sacrilegiū dic̄it̄.
C̄ Ad 3m̄ dōm̄: q̄ violatio hic large dī q̄cūq̄ irreuerētiāz
vel ex honoratio. sicut at̄ hono: est in hono:ate non autē in
eo q̄ honorat: vt dī in p̄mo ethi. ita et̄ irreuerētia est in
eo q̄ irreuerenter se habet: q̄uis etiā nihil noceat ei cui ir-
reuerētiā exhibet: q̄tuz ergo est in ipso rem sacra violat:
h̄z illa non violetur.

Ad secundum sic p̄cedit. Uidet̄ q̄ sacrile-
giū n̄ sit p̄ctm̄ spāle. Dī. n.
17. q. 4. Cōmittit̄ sacrilegiū q̄ in diuine legis scītate aut ne-
sciēdo p̄mittit̄ aut negligēdo violat̄ et offendit̄. sed hoc fit
p̄ oē p̄ctm̄. nā p̄ctm̄ est dēn̄ v̄l sc̄m̄ v̄l p̄cupitū h̄ legē dei:
vt Aug. dic̄. 22. h̄ faustū. g° sacrilegiū est gn̄ale peccatuz.
C̄p̄. Nullū spāle p̄ctm̄ p̄tinet sub diuersis gn̄ib⁹ p̄ctōz
sed sacrilegiū sub diuersis gn̄ib⁹ p̄ctōz p̄tinet: puta s̄m̄ ho-
micidio siqs sacerdotē occidat: sub luxuria siqs v̄gnē sacra-
tā violet: v̄l q̄cūq̄ mulierē in loco sacro: sub furto siqs rē
sacra furatus fuerit. g° sacrilegiū nō est spāle p̄ctm̄. C̄p̄.
Oē spāle p̄ctm̄ inuenit̄ distinctū ab alijs p̄ctis vt de iniusti-
cia spāli p̄hs dic̄ in. 5. ethi. Sed sacrilegiū non v̄l inueniri
absq̄ alijs p̄ctis: s̄z q̄nq̄z p̄iungit̄ furto: q̄nq̄z homicidio vt
dēn̄ est: nō g° est spāle p̄ctm̄. C̄ S̄z h̄ ē q̄ opponit̄ spāli
v̄tuti. i. religioni ad quā p̄tinet reuereri deū et diuina. g° sa-
crilegiū est spāle p̄ctm̄. C̄ Rñ°. dōm̄: q̄ v̄bicūq̄ inuenit̄
spālis rō deformitatis: ibi necē est q̄ sit spāle p̄ctm̄: q̄ spēs
cuiusq̄ rei p̄cise attēdit̄ s̄m̄ rōnē formalē ipsius: nō at̄ s̄m̄
māz v̄l subm̄. in sacrilegio at̄ inuenit̄ spālis rō deformita-
tis q̄. i. violat̄ res sacra p̄ aliquā irreuerētiā. et ideo ē spāle
p̄ctm̄ et opponit̄ religioni: sic. n. Damaf. dic̄ in. 3. li. p̄dur-
pura regale idumētū facta honorat̄ et glificat. et siqs h̄c
p̄forauerit morte dānat: q̄si h̄ regē agēs. ita et̄ siqs rē sacra
violat ex hoc ipso h̄ dei reuerētiā agit. et sic p̄ irreligiositatē
peccat. C̄ Ad p̄m̄ ergo dōz: q̄ illi dīr sacrilegiū in diuine
legis scītatez p̄mittere q̄ legē dei ipugnat: sic heretici et bla-
sp̄hemi: q̄ ex hoc q̄ deo n̄ credūt icurrūt infidelitatis p̄ctm̄
ex hoc vō q̄ diuine legis v̄ba p̄uertūt: sacrilegiū icurrūt.
C̄ Ad 2m̄ dōz: q̄ nihil p̄hibet vnā spāle rōnē p̄cti in plib⁹
p̄ctōz gn̄ib⁹ inueniri: s̄m̄ q̄ diuersa p̄ctā ad finē vnus p̄cti
ordinant̄. put̄ et̄ in v̄tutibus appet̄ q̄ iperat̄ ab vna vir-
tute: et hoc modo quocūq̄ genere p̄cti aliqs faciat h̄ reue-
rētiā debitā sacris rebus: sacrilegiū formalr p̄mittit̄: h̄z mā-
liter sint ibi diuersa gn̄a p̄ctōz. C̄ Ad 3m̄ dōz: q̄ sacrilegiū
iterdū inuenit̄ sepatū ab alijs p̄ctis eo q̄ actus nō h̄eat aliā
deformitatē: nisi q̄ res sacra violat̄: puta siqs iudex capiat
aliquē de loco sacro quē in alijs locis licite capere posset.

Ad tertium sic p̄cedit. Uidet̄ q̄ spēs sacrilegij n̄
distinguant̄ s̄m̄ res sacras. Adālis
n. diuersitas nō diuersificat spēs si sit eadē rō formalis. h̄z

in violatione q̄rūctiq̄ rez sacraz vī esse eadē rō formalis
p̄cti. et q̄ nō sit diuersitas nisi mālis. g° p̄ hoc nō diuersifi-
cant̄ sacrilegij spēs. C̄p̄. Ad vī eē polē q̄ aliq̄ sint eius-
dē spā: et cū hoc differat spēs: s̄z homicidiū et furtū et illici-
tus p̄cubitus sūt diuersē spēs p̄ctōz. g° nō p̄t̄ p̄uenire in
vna spē sacrilegij. et ita vī q̄ sacrilegij spēs distinguant̄ s̄m̄
diuersas spēs alioz p̄ctōz. et nō s̄m̄ diuersitatē rez sacraz
C̄p̄. Inter res sacras p̄numerant̄ p̄sone sacre. si g° vna
spēs sacrilegij eēt q̄ violat̄ p̄sona sacra: seq̄ret̄ q̄ oē p̄ctm̄
qd̄ p̄sona sacra p̄mitteret eēt sacrilegiū: q̄ p̄ qd̄libet p̄ctm̄
violat̄ p̄sona peccātis: non g° spēs sacrilegij accipiunt̄ s̄m̄
res sacras. C̄ Sed h̄ est q̄ actus et h̄itus distingunt̄ s̄m̄
oba: sed res sacra est obin sacrilegij vt dictum est. g° spēs
sacrilegij distinguit̄ s̄m̄ dīas rez sacraz. C̄ Rñ°. dōz: q̄
sic dēn̄ est: p̄ctm̄ sacrilegij i hoc p̄sistit q̄ aliqs irreuerēter
se h̄z ad rē sacra: debet at̄ reuerētia rei sacre rōne scītatis.
et ideo s̄m̄ diuersas rōnē scītatis rez sacraz q̄bus irueue-
rētia exhibet: necē est q̄ sacrilegij spēs distinguant̄. tāto. n.
sacrilegiū est grauius q̄to res sacra in quā peccat̄ maiorē
obtinēt scītate. attribuit̄ at̄ scītatis et p̄sonis sacris. i. diuino
cultui dedicatis et locis sacris et rebus q̄busdā alijs sacris
scītatis aut loci ordinat̄ ad scītate hoīs q̄ in loco sacro cultuz
deo exhibet. dī. n. 2. Machab. 5. Non p̄ locū gētes: sed
p̄ gentē d̄ns locū elegit. et ideo graui⁹ p̄ctm̄ est sacrilegiū
quo peccat̄ h̄ p̄sonā sacra q̄ quo peccat̄ h̄ locū sacru. sunt
t̄m̄ i v̄traq̄ sacrilegij spē diuersi gradus s̄m̄ dīas p̄sonarū
et locoz sacroz: s̄m̄ et̄ tertia spēs sacrilegij que circa alias
res sacras p̄mittit̄: diuersos h̄z gradus s̄m̄ dīam sacraz
rez. inter q̄s s̄m̄m̄ locū obtinet̄ ipsa sacra q̄bus h̄o scificat̄
quoz p̄cipuū est eucharistie sacm̄ qd̄ p̄tinet ipm̄ xp̄m. et
ideo sacrilegiū qd̄ h̄ hoc sacm̄ p̄mittit̄ grauiūm̄ est iter
oīa. post sacra aut̄ s̄m̄ locū tenent vasa p̄secrata ad sacroz
susceptionē. et ipse imagines sacre et relique sanctoruz: in q̄b⁹
quodāmodo p̄sone sanctoruz venerant̄ et debonorant̄. de
inde q̄ p̄tinent ad ornātū ecclesie et ministroz. deinde ea q̄
sunt deputata ad sustentationē ministroz sine sint mobilia
sive imobilia. q̄cūq̄z h̄ qd̄cūq̄z p̄dictozū peccat: crimē sa-
crilegij incurrit. C̄ Ad p̄m̄ g° dōm̄: q̄ nō est in oibus p̄di-
ctis eadē ratio scītatis. et ideo dīa sacraz rez non soluz est
dīa mālis: sed formalis. C̄ Ad 2m̄ dōz: q̄ nihil p̄hibet ali-
qua duo esse s̄m̄ aliqd vnus speciei: et s̄m̄ aliud diuersa-
rū: sicut sorres et plato p̄ueniūt in spē aialis. differunt at̄ in
spē colorati si vnus sit albus et alius niger. et s̄m̄ et̄ possibi-
le est aliqua duo p̄ctā differre spē s̄m̄ māles actus: p̄ueni-
re at̄ spē s̄m̄ vnā rōnē formalē sacrilegij: puta siqs sc̄mo-
nialē violauerit verberādo v̄l p̄cubēdo. C̄ Ad 3m̄ dōz: q̄
oē p̄ctm̄ qd̄ sacra p̄sona p̄mittit̄: māliter qd̄ et q̄si p̄ acc̄s
est sacrilegiū. Vñ Iſidoro. dicit q̄ nuge in ore sacerdotis sa-
crilegiū sunt vel blasphemia. formaliter autē et p̄p̄ie illud
solū p̄ctm̄ sacre p̄sone sacrilegiū est quod agit̄ directe p̄tra
eius sanctitatem: puta si virgo deo dedicata fornicetur: et
eadem ratio est in alijs.

Ad quartum sic p̄cedit. Uidet̄ q̄ pena sa-
crilegij nō debeat eē pecunia-
ria. p̄ena. n. pecuniaria nō solet poni p̄ culpa criminali.
sed sacrilegiuz est culpa criminalis. vñ capitali s̄m̄a p̄nitē
s̄m̄ leges ciuiles. g° sacrilegiū nō d̄z puniri pena pecunia-
ria. C̄p̄. Idē p̄ctm̄ non d̄z duplici pena puniri: s̄m̄ illud
Iſaam p°. Ad p̄surgit duplex tribulatio: sed pena scrile-
gij est excōicatio maior qd̄ si violētia inferat̄ in p̄sonas sa-
cras: vel si aliqs incēdat vel fr̄gat ecclesiā. minor: at̄ in alijs
sacrilegij. g° nō debz sacrilegiū puniri pena pecuniaria.
C̄p̄. Apl̄s dicit. 1. ad Thesal. 2. Ad fuimus aliq̄n̄ in oc-
cassione auaritie. sed hoc vī ad occasionem auaritie p̄tinere
q̄ pena pecuniaria exigit̄ p̄ violatione rei sacre. g° nō vī
talis pena esse p̄ueniēs sacrilegij. C̄ S̄z h̄ ē q̄ dī. 16. q. 4.
Siqs p̄tumar vel supbus fugitiuū seruū de atrio ecclesie
p̄ vim extraxerit: nongentos solidos p̄ponat. et ibidem po-
stea subdit: q̄squis inuētus fuerit reus sacrilegij triginta li-
bras argenti examinati purissimi p̄ponat. C̄ Rñ°. dōm̄:
q̄ in penis infligendis duo sunt p̄siderāda. p̄mo qd̄em
equalitas ad hoc q̄ pena sit iusta: vt. i. in quo quis peccat

p hoc torqueat ut dicit Sap. 11. et hoc modo puenies pe-
na sacrilegij q sacris iniuriam infert est excoicatio p quas a
sacris arceat. 2º aut considerat utilitas. na pene qsi medi-
cine qdam insigunt: vt bis territi hoies a peccato desistat
sacrilegus aut q sacra no reueret: no sufficiter v: a pecca-
do arceri p hoc q sacra ei interdunt de qbus no curat. et
io fm leges huanas adhibet capitalis pena. fm ecclie vo
statuta q morte co: pale no infligit adhibet pena pecuniaria:
vt saltē penis tpalibus hoies a sacrilegijs renocet. Ad
pºm gº ddm q ecclia morte co: pale no infligit: sed loco eiº
infligit excoicatione. Ad 2ºm ddm: q necesse e duas pe-
nas adhiberi qn p vnā non sufficiter renocat aliqs a pec-
cādo. et io oportuit supra penā excoicationis adhiberi ali-
quā tpalē penā ad coercendū hoies q spūalia contēunt.
Ad 3ºm ddm: q si pecunia exigere absq rōnabili cau-
sa: hº videret ad occasione auaritie pñere: s; qn erigit ad
hoiūm correctionem h; manifestā utilitatē: et ideo non pti-
net ad occasionem auaritie.

De simonia.

Questio c.

Exinde Considerandū e de simonia.

d

Et circa hoc qruť sex.
pº qd sit simonia. 2º vtrum liceat p sa-
cramētis pecuniā accipere. 3º vtrū lice-
at accipere pecuniā p spūalibus actibus.
4º vtrū liceat vēdere ea q sunt spūalibº
ānera. 5º vtrū solū munº manu faciat

simoniacy an etiā munus a lingua et ab obsequio. 6º de
pena simoniacy.

Ad primū sic pcedit. Videt q simonia no sit
studiosa voluntas emēdi et vēdendi
aliqd spūale vel spūali annexū. Simonia. n. est heresis q/
da. d. n. i. q. i. Tolerabilis: est macedonij et eoz q circa
ipm sūt scī spūs ipugnatoy ipia heresis q; simoniacy. illi
.n. creaturā et seruū dei patris et filij spm scī delirādo fa-
rent. isti vo eundē spm scī efficiūt seruū suū. ois .n. dñs
qd h; si vult vendit sine seruū sine aliqd aliud eoz q possi-
det. sed infidelitas no pñsit in voluntate: sed magis in itel-
lectu: sicut et fides: vt ex supra dictis p. 3.º simonia no d; p
volūtate diffiniri. **¶** Studiosē peccare est peccare ex
malitia qd e peccare i spm scī. si gº simonia e studiosa vo-
lūtas peccādi: sequitur q sp sit pctm in spm scī. **¶** Ali-
bil aliud est magis spūale q; regnū celoy. sed licet emere
regnū celoy. dicit. n. Greg. in qdā homel. Regnū celoy
tantū valet qstū hēs. gº no est simonia velle emere aliqd
spūale. **¶** Nōmē simonie a Simone mago acceptū e
de quo legit Act. 8. q obtulit aplis pecuniā ad spūalē ptā-
tē emēdas: vt. s. qbuscūq; manus iponeret recipient spūs
scī: no aut legit q aliqd voluerit vēdere. gº simonia no
est volūtas vēdendi aliqd spūale. **¶** Multe alie sūt vo-
lūtate cōmutationes pter emptionē vel vēditionē: sic per-
mutatio trāfactio. gº vñ q insufficiter diffiniatur simonia.
¶ Qd qd est spūali ānera est spūale. supflue: gº addit
vel spūali ānera. **¶** Papa fm quosdā no pōt cōmit-
tere simoniā. pōt aut emere vel vēdere aliqd spūale. gº si
monia no est volūtas emēdi vel vēdendi aliqd spūale vel
spūali annexū. **¶** Sed h est q Greg. dicit in regitro. Al-
tare vel decimas vel spm scī emere vl vēdere: simonia
cā heres; esse nullus fidelis igno:et. **¶** Rñº. d. d. q sicut
supra dictū est: actus aliqs est malus ex grē eo q cadit su-
per mām indebitā. Emptionis at et vēditionis est mā ide-
bita res spūalis triplici rōne. pº qdem q: res spūalis non
pōt aliquo terrendo pñio pñfari: vt de sapia dñ. puer. 3. p-
ciosio: est cūctis opibus: et oia q desiderant huic no valēt
pparari. ideo et Petrus in ipsa sui radice simonicā prauit-
atē pdenans dixit: Pecunia tua tecū sit in pditionē qm do-
nū dei existimasti pecunia possidere. 2º q: id pōt esse de-
bita vēditionis mā cuius venditor est dñs: vt p; in aucto-
ritate supra inducta. platus aut ecclie no est dñs spūalium
rez: sed dispēfator: fm illd. i. ad Cor. 4. Sic nos existimet
hº vt mīstros xpī et dispēfatores mīsteroꝝ dei. 3º q: vēdi-
tio repugnat spūaliū origini q ex gratuit volūtate dei pue-
niunt. **¶** Uñ et dñs dicit Matt. 10. Gratis accepistis: gratis

date. et ideo aliqs emendo vel vendēdo re spūales itrene-
rentiā exhibet deo et rebus diuinis: pp qd peccat pctō ir-
religiositatis. **¶** Ad pºm gº d. d. q sicut religio pñsit in q/
dā fidei ptestatione quā m aliqs interdū no h; i corde: ita
etiā vicia opposita religioni hñt quādā ptestationē infide-
litas: s; qñq; no sit infidelitas in mente. fm hoc gº simo-
nia heresis d; fm exteriorē ptestationē: q: in hoc q aliqs
vēdit donū spūs sancti quodāmo ptestat se esse dñm spi-
ritualis doni: qd est hereticus. Scīdū tñ q Simon ma-
gus pter hoc q ab aplis spūs scī grāz pecunia emere vo-
luit: dixit q mūdus no erat a deo creatº: s; a qdā supna
vtute: vt dicit Isido. in lib. etymologia: et sic fm hoc iter
alios hereticos simoniacy pputant: vt p; in lib. Aug. d. he-
resibus. **¶** Ad 2ºm ddm: q sic supra dcm est: iustitia et oēs
ptes eius. et p pñs oia vicia opposita sunt in volūtate sicut
in subo. et ideo pueniēter simonia p volūtate diffinit. Ad-
dit at studiosa: ad designādū electionem q pncipalr pñnet
ad vtutē et viciū. no aut ois q peccat electione peccat pctō
in spm scī. sed solū q pctm eligit p contēptū eoz: p q ho-
mines solēt retrahi a peccādo: vt supra dcm est. **¶** Ad 3ºm
d. d. q regnū celoy d; emendū qn qs dat qd h; pp deuz
large sūpto noie emptionis fm q accipit p merito: qd tñ
no pñgit ad pfectā rōnē emptionis: tū q: no sunt pdigne
passiones huins tps nec aliqua nra dona vel opa ad futu-
rā gliam q reuelabit in nobis: vt d; Ro. 8. tū q: meritum
no pñsit pncipalr in exteriori dono vel actu vel passione:
sed in interiori affectu. **¶** Ad 4ºm d. d. q Simon magus
ad hoc emere voluit ptāre spūales vt eā postea venderet.
dñ. n. i. q. 3. q Simon magus donū spūs scī emere volu-
it: vt ex vēditione signoy q p eū fierēt multiplicatas pecu-
niā lucraret. et sic illi q spūalia vēdūt pformātur. Simoni-
mago in intētionē: in actu vo illi q emere voluit: illi at q vē-
dūt in actu imitant Diezi discipulū Ihesei de quo legit
.4. Reg. 5. q accepit pecuniā a leproso mūdato. vñ ven-
ditores spūaliū pñt dici no solū simoniacy: sed etiā gieziē.
¶ Ad 5ºm d. d. q noie emptionis et vēditionis intelligitur
ois pñctus no gratuitus. vñ nec pmutatio pbeday vel ec-
clesiasticoy bñficioꝝ fieri pōt auctoite ptius absq piculo
simonie: sicut nec trāfactio: vt iura determināt: pōt tñ pla-
tus ex officio suo pmutationes hñoi facere p cā vtili vel
necessaria. **¶** Ad 6ºm ddm: q sicut aia viuit fm seipsam:
corpus aut viuit ex vnione aie: ita et qdā sunt spūalia fm
seipsa: sic sacra et alia hñoi. qdā at dñr spūalia ex hº q tali-
bus adberēt. **¶** Uñ. i. q. 4. d; sigs obiecerit q spūalia sine cor-
poralibus rebus no pñficiūt: sicut nec aia sine corpe corpa-
liter viuit. **¶** Ad 7ºm ddm: q papa pōt incurrere vitium si-
monie sicut et qlibet aliis hº. pctm. n. tāto in aliqua psona
est grāuis qto maiorē obtinet locū. qñis. n. res ecclie
sunt eius vt pncipalis dispensatoris: no tñ sunt eius vt dñi
et possessoris: et io si recipet p aliq re spūali pecuniā d red-
ditibus ecclie alicuius no careret vicio simonie: et similiter
etiā posset simoniā cōmittere recipiēdo pecuniā ab aliquo
laico: non de bonis ecclie.

Ad secundum sic pcedit. Videt q no sp
sit illicitū p sacris pecuniāz
dare. Baptismus. n. est ianua scīoy vt in tertia pte diceť.
sed licet vt vñ in aliquo casu dare pecuniā p baptismo: pu-
ta qñ sacerdos puez moriētē sine pñcio baptizare no vellet
gº no sp e illicitū emere vl vēdere sacra. **¶** Ad aximū
sacroꝝ e eucharistia q i missa cōsecrat. sed p missis cātan-
dis aliq sacerdotes pbendā vel pecuniam accipiūt. gº licet
multo magis alia sacra emere vel vendere. **¶** Sacr; pñie
est sacm necessitatis qd pñpue in absolutione pñsit
sed qdam absoluentes ab excoicatione pecuniā exigūt. er-
go no semp est illicitus sacm emere vel vendere. **¶** **¶**
Consuetudo facit vt no sit pctm id qd als pctm esset: sicut
Aug. dicit q hñe plēs vxores qñ mos erat: crimē no erat
sed apud quosdā est pñuetudo q in psecrationibus epōꝝ
bñdictionibus abbatū: et ordimb; clericoy: pro crismate
vel oleo scō et alijs hñoi aliqd det. ergo vñ q hoc non sit
illicitū. **¶** **¶** Cōtingit qñq; q aliqs malitiose ipedit aliqūē
vel ab epatu obtinēdo vel ab aliqua alia dignitate: sed licet

unicuique redimere suā vexationē. ergo licitū vī in tali casu pecuniā dare p epatu vel aliqua alia ecclesiastica dignitate. **C. P.** Matrimoniu est qdā sacm: sed qsiq; dat pecūia p matrimonio: g^o licitū est sacm vendere. **C. S.** h est q dī. i. q. i. Qui p pecuniā quēq; cōsecrauerit alienus sit a sacerdotio. **C. R. n^o.** dōz q sacra noue legis sunt maxime spūalia inq̄tū sunt cā spūalis grē q p̄cio estimari nō p̄t et eius rōni repugnat q nō grauiter det. dispētant at sacra p ecclie ministros quos oī a pplō sustentari: s̄m illud apli. i. ad Cor. 9. Nescitis qm̄ q in sacrario operant: q̄ d sacra rio sunt edūt. et q altario deseruiūt: cū altario p̄cipāt. Sic g^o dōz est: q accipe pecuniā p spūali sacro:um gratia: est crimē simonie: qd nulla p̄suetudine p̄t excusari: q̄ p̄suetudo nō p̄iudicat inri nālī vel diuino p pecuniā aut intelligit oē illud cuius p̄cium p̄t pecunia estimari vt p̄hs dicit in. 3. etibi. accipere aut aliq̄ ad sustentationē eorū q sacra xp̄i mini strāt s̄m ordinationē ecclie et p̄suetudines approbatas nō est simonia neq; p̄ctm̄: nō at sumit tanq; p̄ciuz mercedis sed tanq; stipendiū necitatis. **Uñ sup illud. i. ad Thimo. 5.** q bñ p̄sunt p̄sbyteri et c. dicit glo. Aug. Accipiāt sustēta tionē necitatis a pplō mercedē dispēsationis a dō. **C. Ad p^m g^o dōz:** q in casu necitatis q̄libet p̄t baptizare: et q; nul lo mō est peccādū: p eodē ē bñdū si sacerdos absq; p̄cio bap tizare nō velit ac si nō esset q baptizaret. vñ ille q gerit curā pueri in tali casu licite p̄t eū baptizare. vel a quocūq; alio facere baptizari: posset tñ licite aquā a sacerdote eme re q̄ est pure elemētū cor:porale: si aut̄ ess; adultus q bap tizari sinū desideraret et imineret mortis piculuz: nec sacerdos eū vellet sine p̄cio baptizare: deberet si posset p aliū bap tizari: q si nō posset ad aliū h̄re recursuz. nullo mō deberet p̄ciū p baptismo dare: sed potius absq; baptismo recede re: suppleretur enim ei ex baptismo flammis quod ei ex sacramento deesset. **C. Ad 2^m dōz:** dicendum: q sacerdos nō accipit pecuniā q̄si p̄ciū p̄secrationis eucharistie aut misse decātande. hoc. n. esset simoniacū: sed q̄si stipendiū sue sus tentionis vt dcm̄ est. **C. Ad 3^m dōz:** q pecunia nō exigi tur ab eo q̄ absoluit q̄si p̄ciū absolutionis. hoc. n. eēt simo niacū: sed q̄si pena culpe p̄cedētis p qua fuit excoicatus. **C. Ad 4^m dōz:** q sicut dcm̄ est: p̄suetudo nō p̄iudicat in ri nālī vel diuino quo simonia p̄hibet. et ideo si aliq̄ ex cō suetudine exigant q̄si p̄ciuz rei spūalis cū intētionē emēdi vel vendēdi: est manifeste simonia: et p̄cipue si ab iūto eri ganē. si vō exigant q̄si qdā stipēdia p̄ p̄suetudinē approba tā: nō est simonia: si tñ desit intētio emēdi vel vendēdi. sed i tentio referat ad solā p̄suetudinis obseruatiā et p̄cipue qñ aliq; volūtariē soluit. i. bis tñ oibus sollicite canēdū est qd h; spēs simonie vel cupiditatis: s̄m illud apli. i. ad Thes sal. vlt. Ab oī spē mala abstinete vos. **C. Ad 5^m dōz:** q añq; alicui acgrat ius in epatu vel quacūq; dignitate vl p̄ benda p electionē vel p̄uisionē siue collationē: simoniacuz esset aduersantiū obstacula pecunia redimere: sic. n. p pe cuniā pararet sibi viā ad rē spūalē obtinēdā. sed postq; ius alicui acq̄situz est: h; p pecuniā iniusta impedimēta remo uere. **C. Ad 6^m dōz:** q qdam dicūt q p matrimonio licz pecuniā dare: q; in eo nō p̄fert grā: sed hoc nō est vsq; quaq; vez: vt in tertia pte huius opis dicit. Et ideo aliter dōm̄ est q matrimoniu nō solū est ecclie sacm: sed enā nāe officiū: et ideo dare pecuniā p matrimonio inq̄tū est nature officiū licitū est. inq̄tum vero est ecclie sacramen tū est illicitū. et ideo s̄m iura prohibetur ne pro benedictio ne nuptiaz aliquid exigatur.

Ad tertiu sic pcedit. **Uñ dēf** q licitū sit dare et accipe pecuniā p spūalibus actibus. **Uñ s̄. n.** p̄phetie est spūalis actus. sed p vsu p̄phetie oī aliqd dabat vt p̄s. i. Reg. 9. et 3. Reg. 13. g^o vī q̄ liceat dare et accipe pecuniā p actu spūali. **C. P.** Oratio: p̄dica tio: laus diuina sūt actus maxie spūales: sed ad ipetrādūz oīonū suffragia pecunia dat sc̄is viris: s̄m illud Luc. 16. facite vobis amicos de mamona inq̄tatis: p̄dicatoib; et spūalia seminātib; t̄palia debent: s̄m apli. i. ad Cor. 9. Celebrātib; et diuinas laudes in ecclesiastico officio et pro cessiones faciētib; aliqd datur: et qñq; anni redditus ad

hoc assignant. g^o licitū est p spūalibus actib; accipe aliqd. **C. P.** Scia nō est minus spūalis q̄s ptās. sed p vsu scie h; pecuniā accipe: sicut aduocato licet vēdere iustū patrocini um. et medico p̄siliū sanitatis: et magro officiū doctric. g^o pari rōne vī q̄ liceat p̄lato aliqd accipe p vsu spūalis sue ptātis: puta p correctione vel dispēsatiōe vel aliquo h̄mōi. **C. P.** Religio est status spūalis p̄fectionis: sed in aliquibus monasterijs aliqd ab his q recipiūtur erigit. g^o licet p spi ritualib; aliqd exigere. **C. Sed h̄ ē. q dī. i. q. i.** Quicqd in uisibilis gratie p̄solatione tribuit: nūq; q̄stibus vel q̄busli bet p̄muis venūdari penitus d; sed oīa h̄mōi spūalia p in uisibile grām tribuit. g^o nō licet ea q̄stibus vel p̄muis ve nūdari. **C. R. n^o.** dōm: q sicut sacra d̄r spūalia: q; spūalē cōferunt grām: ita et qdā alia dicūtur spūalia: q; ex spūali gratia p̄cedūt et ad eā disponūt: q̄ tñ pp hoīum misteruz exhibent: quos oī a pplō sustentari cui spūalia admistrant: s̄m illud. i. ad Cor. 9. Quis militat suis stipēdijs vñq; q̄s pascit gregē et de lacte gregis si māducat: et iō vēdere qd spūale est in h̄mōi actibus aut emere simoniacū. est. sed ac cipe aut dare aliqd p sustentationē ministrātiū spūalia s; or dinationē ecclie et p̄suetudinē approbatā licitū est: ita tñ q̄ desit intētio emptionis vel vēditionis: et q̄ ab iniustis non exigat p spūaliū subtractionē q̄ sūt exhibēda. hoc. n. h̄rēt q̄dā vēditionis spēs gratis vō spūalibus p̄s exhibitis li cite p̄st̄ statuē et p̄sue te oblationes et q̄cūq; alij puent; eri gi a nolētib; et valētib; soluere auctoritate superioris iter ueniēte. **C. Ad p^m g^o dōz:** q sic h̄ diero. dicit sup. Adicheā munera qdā spōte exhibebant bonis p̄phetis ad sustēta tionē ipsoz: nō q̄si ad emēdū p̄phete vsuz: quē tñ pseudo p̄phete retor: q̄bāt ad q̄stū. **C. Ad 2^m dōz:** q illi q dāt ele mosinas paupibus vt oīonū ab ipsis suffragia ipetrēt: nō eo tenore dant q̄si intēdētes oīones emere: sed p gratuitā bñficiāz paupēz aīas puocāt ad hoc q̄ p eis gratis et ex charitate oīēt. p̄dicātib; et t̄palia debent ad sustentationēz p̄dicātiuz: nō at ad emēdū p̄ditionis verbū. **Uñ sup illud. i. ad Thimo. 5.** Qui bñ p̄sunt p̄sbyteri et c. dicit glo. Ne cessitatis est accipe vñ vinif: charitatis est p̄bere: nō tñ ve nale ē euāgelīū vt p̄ his p̄dicet. si. n. sic vēdūt magnā rem vili vēdūt p̄cio. s̄m et aliq; t̄palia dant deū laudātib; in ce lebratione ecclesiastici officij p vinis siue p mortuis: nō q̄si p̄ciū: sed q̄si sustentationis stipēdiū. et eo ē mō p p̄cessionib; faciēdis in aliquo funere aliq; elemosyne recipiūtur. si at h̄mōi pacto iterueniēte hāt: aut et cū intētionē emptiōis vel vēditionis simonia eēt. vñ illicita eēt ordinatio si in aliq; ecclia statueret q̄ nō fieret p̄cessio in funere alicuius nisi solueret certā pecunie q̄titate: q; p tale statutū p̄cluderet via gratis officiū pietatis aliq; ip̄cedēdi. magis aut̄ licita eēt ordinatio si statueret q̄ oibus certā elemosynā dātib; talis honor exhiberet: q; p hoc nō p̄cluderet via alijs ex hibēdi. et p̄ma ordinatio h; spēm exactionis. sc̄da aut̄ hab; spēm gratuite recōpensationis. **C. Ad 3^m dōz:** q ille cui cōmittit spūalis ptās ex officio: obligat ad vsuū ptātis si bi cōmisse in spūaliuz dispēsatione: et etiā p sua sustentatiōe statuta stipendia h; ex redditibus ecclie. et ideo si aliqd ac ciperet p vsu spūalis ptātis nō itelligeret locare opas suas quas ex debito suscepti officij d; ipendere: sed intelligeret vēdere ipm spūalis grē vsuū. et pp hoc nō licet p q̄cūq; dispēsatione aliqd accipe: nec et p hoc q̄ vices suas p̄mit tant: nec et p hoc q̄ subditos suos cor:igāt: vet a cor:igen do desistāt: licet tñ eis accipe p̄curaciones q̄si subditos vi sitant: nō q̄si p̄ciū cor:ectionis: sed q̄si debitū stipendiū. ille aut̄ q h; sciam et nō suscipit cū hoc officiū ex quo obliget alijs vsuz scie ipendere: licite p̄t p̄ciū sue doctrine vel p̄slij accipere: nō q̄si veritatē aut scia; vēdēs: sed q̄si opas suas locās. si at ex officio ad hoc teneret: intelligeret ipam ven dere vitatē. vñ graniter peccaret: sicut p̄s in illis q̄ instituū tur in aliq;bus ecclesijs ad docēdū clericos ecclie et alios pauperes p quo ab ecclia bñficiū recipiūt: a q̄bus nō licz eis aliqd recipere: nec ad hoc q̄ doceant: nec ad hoc q̄ aliq; festa faciāt vel p̄mittant. **C. Ad 4^m dōz:** q p ingressu monasterij non licet aliqd exigere vel accipe q̄si p̄ciuz: licet tñ si monasteriū sit tenue q̄ nō sufficiat ad tot p̄sonas nu

triēdas: gratis qdem ingressus monasterij exhibere: sed accipere aliqd p victu persone q̄ in monasterio fuerit recipienda si ad hoc nō sufficiat monasterij opes. sili etiā licitū est si pp deuotionē quā aliqs ad monasteriū ostēdit largas elemosynas faciendo facilius in monasterio recipiat: sicut etiā licitū est aliquē ecōuerso puocare ad deuotionē monasterij p tpalia beneficia vt ex hoc inclinēt ad monasterij ingressum: l3 nō sit licitū ex pacto aliqd dare vel recipere p ingressu monasterij: vt habet .i. q. i. c. q̄ pio.

Ad quartum sic pcedit. Videt q̄ licitū sit pecunias accipere p his q̄ sunt spūalibus annexa. Oia. n. tpalia vident spūalibus esse annexa: q: tpalia sunt ppter spūalia q̄rēda. si gō non licet videri ea siue sunt spūalibus annexa: nihil tpale videri licebit: qd p3 esse falsus. **C. P.** Nihil v̄ magis esse spūalibus annexū q̄ vasa p̄secrata: sed calicē licet videri p redēptione captiuoꝝ: vt Ambro. dicit. gō licitū est videri ea q̄ sunt spūalibus annexa. **C. P.** Spūalibus annexa dicunt ius sepulture. ius patronatus: et ius p̄mogeniture s̄m antiquos: q: p̄mogeniti ante legē sacerdotis officio sūgebant: et et ius accipiendi decimas. sed Ab:aa emit ab Ephron spelūcā duplicē in sepulturā: vt habet Gen. 22. Jacob autē emit ab Esau ius p̄mogeniture: vt habet Gen. 25. Ius et patronatus trāsit cū re vedita: et in feudū pcedit. decime et concessae sunt quibusdā militibus et redimi p̄nt. plati et interdū retinet sibi ad tps fructus p̄bēdā: q̄s p̄ferunt cū tñ p̄bēde sint spūalibus annexa. gō licet emere et videri ea q̄ sūt spūalibus annexa. **C. S.** h̄ ē q̄ dicit Isidorus papa: et habet .i. q. 3. c. siqs obiecerit. q̄s eoꝝ vendiderit alieꝝ sine quo nec alieꝝ puenit: neutruꝝ inuenditū dereliquit. nullus gō emat eccliam vel p̄bendā vel aliqd ecclasticum. **C. Rn.** ddm: q̄ aliqd pōt esse annexū spūalibus dupl̄. Uno mō sicut ex spūalibus depēdēs: sicut h̄c beneficia ecclastica d̄ spūalibus annexa: q: nō p̄nt nisi h̄c officii clericale: vñ h̄mōi nullo mō p̄nt esse sine spūalibus. et pp hoc ea nullo modo videri licet: q: eis v̄dēs intelligunt et spūalia v̄ditiōni subiici. Quedā autē sunt annexa spūalibus inq̄tū ad spūalia ordinant: sicut ius patronatus qd ordinat ad p̄ntā dum clericos ad ecclastica beneficia et vasa sacra q̄ ordinant ad sacroꝝ vsum. vñ h̄mōi non p̄supponūt spūalia: sed magis ea ordine t̄pis p̄cedunt. et ideo aliquo modo v̄di p̄nt: non autē inq̄tū sunt spūalibus annexa. **C. Ad p̄m gō ddm** q̄ omnia tpalia annectunt spūalibus sicut fini. et ideo ipsa qdem tpalia vendere licet: sed ordo eaz ad spūalia sub v̄ditiōne cadere nō d3. **C. Ad 2^m ddm:** q̄ et vasa sacra sunt spūalibus annexa sicut fini. et ideo eoꝝ p̄secratio v̄di nō d3 tñ p̄ necessitate ecclie et paup̄ez mā eoꝝ v̄di pōt dūmō p̄missa orōne p̄ns confringant: q: post p̄fractionē nō intelligunt esse vasa sacra: sed purū metallū. vñ si ex eadē mā si milia vasa itez integrarent: indigerēt itez p̄secrari. **C. Ad 3^m ddm:** q̄ spelūca duplex quā Ab:aa emit in sepulturā: nō legit q̄ terra erat p̄secrata ad sepeliendū. et ideo licebat Ab:ae terrā illā emere ad vsum sepulture vt ibi institueret sepulchrū. sicut et nūc liceret emere aliquē agrus cōem ad instituendū ibi cimiteriū vel et eccliam: tñ q: apud gentiles loca sepulture deputata religiosa reputabantur. si Ephron pro loco sepulture intendit p̄ciū accipere: peccauit v̄dēs: l3 Ab:aa nō peccauerit emens: q: nō intendebat emere nisi terrā cōem: licet et nec terrā vbi quōdā fuit ecclia vendere aut emere in casu necessitatis: sicut de mā sacroꝝ vasoꝝ dcm̄ est: vel excusat Ab:aa q: in hoc redemit suā vexationē: q̄uis. n. Ephron gratis ei sepulturam offerret: p̄pendit tñ Ab:aa q̄ gratis recipere sine ei^o offensa non posset. Ius at p̄mogeniture debebat Jacob ex diuina electione: s̄m illud Malach. p̄o. Jacob dilexi: Esau autē odio habui. et ideo Esau peccauit p̄mogenita v̄dēs. Jacob autē nō peccauit emēdo: q: intelligit suā vexationē redemisse. Ius autē patronatus p se v̄di nō pōt: nec in feudum dari: sed trāsit cū villa q̄ vendit vel p̄cedit. Ius autē spūale accipiendi decimas nō p̄cedit laicis: sed tātūmō res tpales q̄ noie decime dant: vt supra dictū est. Circa collationē beneficiōꝝ sciendum est q̄ si ep̄s anteq̄ beneficiū alicui

conferat ob aliquā cām ordinauerit aliquid subtrahēdū de fructibus beneficii conferendi: et in pios vsus expendēdū non est illicitū. Si vero ab eo cui beneficiū cōfert regrat aliquid sibi exhiberi de fructibus illius beneficii: idē est ac si aliqd munus ab eo exigeret et nō caret vitio simonie.

Ad quintum sic pcedit. Videt q̄ liceat spūalia dare p munere qd est ab obsequio vel a lingua. Dicit. n. Grego. in registro. Ecclesiasticis vtilitatibus deseruientes: ecclastica dignū est remuneratōne gaudere: sed deseruire ecclasticis vtilitatibus p̄tinet ad munus ab obsequio. gō v̄ q̄ licitū sit p obsequio accepto ecclastica beneficia largiri. **C. P.** Sicut carnalis v̄ esse intētio siqs alicui det beneficiū ecclasticū p suscepto beneficio: ita et siqs det itutu p̄sanguinitatis. l3 hoc nō v̄ esse simoniacū: q: nō est ibi emptio vel venditio. gō nec p̄m. **C. P.** Id qd solū ad p̄ces alicuius sit gratis fieri v̄: et ita nō videt locū h̄c simonia q̄ in emptio vel venditione p̄sistit: sed munus a lingua intelligit siqs ad p̄ces alicuius ecclasticū beneficiū p̄ferat. gō hoc nō est simoniacū **C. P.** Hypocrite spūalia opa faciūt vt laudē humanā cōsequant q̄ ad munus lingue p̄tinere v̄. nec tñ hypocrite dicuntur simoniaci. nō gō p munus a lingua simonia p̄trabit **C. Sed** h̄ est q̄ Urbanus papa dicit. Quisq̄ res ecclasticas nō ad qd institute sūt sed ad p̄p̄ia lucra munere lingue vel obsequij vel pecunie largit vel adipiscitur: simoniacus est. **C. Rn.** ddm: q̄ sicut supra dictū est: nomine pecunie intelligitur cuiuscūq̄ p̄ciū qd pecunia cōmensurari pōt. manifestū est autē q̄ obsequium hoīs ad aliquā vtilitatē ordinat q̄ pōt precio pecunie estimari. vñ pecuniaria mercede ministri p̄ducunt. et ideo idem est q̄ aliqs det rē spūritualē p aliquo obsequio tpali exhibito vel exhibendo: ac si daret pro pecunia data vel p̄missa qua id obsequiū estimari posset. sili etiā q̄ aliqs satisfaciat p̄ciū alicuius ad tpalem grām q̄rendam: ordinat ad aliquā vtilitatē q̄ pōt pecunie precio estimari. et ideo sicut p̄trabit simonia accipiēdo pecuniā vel quālibet aliam rem exteriorē: quod p̄met ad munus a manu: ita etiā p̄trabitur p munus a lingua vel ab obsequio. **C. Ad p̄m gō ddm:** q̄ si aliquis clericus alicui p̄elato ip̄dat obsequiū honestū ad spūalia ordinatū puta ad ecclie vtilitatē vel ministroꝝ eius auxiliū: ex ipsa deuotione obsequij redditur dignus ecclastico beneficio sicut et pp alia bona opera. vñ non intelligitur esse munus ab obsequio: et in hoc casu loquitur Grego. si vero sit in honestum obsequiū vel ad carnalia ordinatū: puta q: seruiuit plato ad vtilitatē p̄sanguineoꝝ suoꝝ vel p̄rimoniū sui vel ad aliquid h̄mōi: erit munus ab obsequio: et est simoniacū. **C. Ad 2^m ddm:** q̄ si aliquis aliqd spūale alicui cōferat gratis pp p̄sanguinitatē vel quācūq̄ carnalem affectionem: est qdem illicita et carnalis collatio: non tñ simoniaca: q: nihil ibi accipit. vnde hoc nō p̄tinet ad contrariū emptiois et venditiois in quo fundat simonia. si tamen aliquis dat beneficium ecclasticū alicui hoc pacto vel intētionē vt exinde suis consanguineis p̄uideat: est manifesta simonia. **C. Ad 3^m ddm:** q̄ minus a lingua dicitur vel ipsa laus pertinet ad fauorem humanum qui sub precio cadit vel etiam p̄ces ex q̄bus acquiratur fauor: humanus vt p̄trarium euitetur. et ideo si aliquis p̄ncipaliter ad hoc intēdit simoniam cōmittit. videt autē ad hoc p̄ncipaliter intendere qui p̄ces pro indigno porrectas exaudit. vnde ipsum factum est simoniacum. si autem p̄ces pro digno porrigantur: ipsum factum non est simoniacum: quia sub est debita causa ex qua illi pro quo p̄ces porriguntur spūrituale aliquid confertur: tamen potest esse simonia in intētionē si non attendatur ad dignitatem persone: sed ad fauorem humanum. Si vero aliquis pro se rogat vt obtineat curā aiarum: ex ipsa p̄sumptione redditur indignus: et sic p̄ces sunt pro indigno: licet tñ potest aliquis si sit idigēs pro se beneficiū petere ecclasticū sine cura aiarum. **C. Ad 4^m ddm:** q̄ hypocrita non dat aliquid spūale ppter laudem: sed solum demonstrat: et simulando magis furue surripit laudē humanam q̄ emat. vnde nō videt p̄tinere ad vitium simonie.

Ad sextum sic pcedit. Ut qd nō sit cōueniēs simoniaci pena vt p̄uēt eo qd p̄ simoniā acq̄sinit. Simonia. n. cōmittit̄ ex eo qd alicui⁹ muneris iteruētū spūalia acq̄rūt: sed qdā sūt spūalia q̄ semel adepta n̄ p̄t̄ amitti sicut oēs characteres q̄ p̄ aliquā consecrationem ip̄mūt̄ur. ergo nō ē cōueniēs pena vt q̄s p̄uēt̄ eo qd simoniace acq̄sinit. **¶** Contingit quādoq; qd ille qui est ep̄atum per simoniā adeptus p̄cipiat subdito vt ab eo recipiat ordines: et videtur qd ei debeat obedire q̄dm̄ ab ecclesia tolerat̄: sed nullus debet aliqd̄ recipere ab eo qd nō h̄z p̄tatem cōferendi. ergo ep̄s nō amittit ep̄alem p̄tatem si eam simoniace acq̄sinit. **¶** Nullus d̄z p̄niri p̄ eo qd nō ē factum eo sciēte et volēte: quia pena debet peccato: quod est voluntariū: vt ex sup̄radictis p̄z: cōtingit autē quādoq; qd aliq; simoniace cōsequit̄ aliqd̄ spirituale p̄curantibus alijs eo nesciente et nolente. ergo non debet p̄niri per p̄uatiōnē eius qd ei collatum ē. **¶** Nullus d̄z portare cōmodū de suo pctō. sed si ille qui cōsecutus est b̄nificiū ecclesiasticū per simoniā restitueret qd p̄cepit: q̄nq; hoc redūderet i vtilitatē eoz q̄ fuerūt simoniace participes: puta q̄n̄ p̄latus et totū collegiū i simoniā cōfēsit. ergo nō semp̄ ē restituēdū qd p̄ simoniā acq̄ritur. **¶** Quādoq; aliq; p̄ simoniā i aliquo monasterio recipit et votū solēne ibi facit p̄fitendo. sed nullus d̄z absolui ab obligatione voti p̄pter culpā cōmissam. ergo nō debet monachus qd simoniace acq̄sinit amittere. **¶** Exterio: pena in hoc mūdo non infligit̄ p̄o interiori motu cordis: de quo solus dei est iudicare. sed simonia cōmittit̄ ex sola itentione vel voluntate. vñ et per volūtātē diffinit̄ vt dictū ē. ergo nō debet aliquis p̄uari eo qd simoniace acq̄sinit. **¶** Multo magis ē p̄moueri ad maiora q̄ in susceptis p̄manere. sed quādoq; simoniaci ex dispensatione p̄mouent̄ ad maiora. ergo nō semp̄ debēt susceptis p̄uari. **¶** Si quis ep̄s. Qui ordinatus est: nihil ex ordinatione vel p̄mouēte q̄ ē per negociationē sc̄tā p̄ficiat: s̄ sit alienus a dignitate vel sollicitudine quā p̄ pecuniam acq̄sinit. **¶** R̄n̄. d̄m̄ qd nullus p̄t̄ licite retinere id qd ē volūtātē d̄ni acq̄sinit: puta si aliq; dispensator de rebus domini sui daret alicui ē voluntatem et ordinatiōez domini sui: ille qd acciperet licite retinere non posset: d̄ns at̄ cuius ecclesiarum prelati sunt disp̄satores et ministri ordinant vt spūalia gratis darent̄: s̄m̄ illd̄ Matt̄. 10. Gratis accepisti gratis date: et iō qd muneris iteruētū spūalia q̄cūq; assequit̄: ea licite retinere nō p̄t̄. Insuper autem simonia ci tam vendentes q̄ emētes spūalia: aut etiam mediatores alijs penis p̄uūtur. s̄. infamia et depositione si sint clerici: et excoicatioē si sint laici: vt habet̄. 1. q. 1. c. Si quis episcopus. **¶** Ad p̄m̄ ḡo d̄m̄: qd ille qd simoniace recipit sacrum ordinē: recipit quidem characterē ordinis p̄pter efficaciam sacri: nō t̄n̄ recipit gr̄am neq; ordinis executionē: eo qd q̄si furtiue suscepit characterē ē p̄ncipalis domini voluntatē. et iō ē ipso iure susp̄sus: et quo ad se: vt. s̄. de executione sui ordinis se nō itromitat. et quo ad alios: vt. s̄. nullus ei cōicet in ordinis executione siue sit pct̄n̄ ei⁹ publicū siue occultū: nec p̄t̄ repetere pecuniā quā turpiter dedit: licet aliis iniuste detineat. si vō sit simoniacus. qd cōtulit ordinēz simoniace vel qd dedit vel recepit b̄nificiū simoniace. vel fuit mediator simonie: si est publicū: est ipso iure susp̄sus et quo ad se et quo ad alios: sed quando est occultum est susp̄sus ipso iure quo ad se t̄n̄: non autēz quo ad alios. **¶** Ad secundum d̄m̄: qd nec p̄pter p̄ceptū ei⁹: nec et p̄p̄ excoicatioē d̄z aliq; recipere ordinē ab ep̄o quē scit simoniace p̄motū: et si ordinēz: nō recipit ordinis executionem etiāz si ignoraret eū esse simoniacū. sed idiget dispensatione: q̄suis quidā dicūt qd si nō p̄t̄ pbare esse simoniacū: d̄z obedire recipiendo ordinēz: sed nō debet exeq̄ sine disp̄satioē sed hoc absq; rōne dicitur: qd nullus debet obedire alicui ad cōicandū sibi in facto illicito. ille autēz qui est ipso iure susp̄sus et quo ad se: et quo ad alios illicite confert ordinem. vnde nullus debet sibi obedire recipiendo ab eo q̄cūq; ex causa. si autem ei non constat: non debet peccatus credere alterius: et ita cum bona conscientia debet ab eo

ordinem recipere. si autem episcopus sit simoniacus aliq; alio modo q̄s per promotionem suam simoniace factam: potest ab eo ordinem recipere si sit occultum: quia non est susp̄sus quo ad alios: sed solum quo ad seipsum: vt dictum est. **¶** Ad 3^m d̄m̄: qd hoc qd aliquis p̄uētur eo qd accepit non solum est pena peccati sed etiam quādoq; effectus acquisitionis iniuste: puta cum aliquis emit rez aliq; quā ab eo qui vendere non potest. et ideo si aliquis sciēnt et propria sponte simoniace accipiat ordinem vel ecclesiasticum beneficium: non solum p̄natur eo quod accepit: vt. s̄. careat executione ordinis et beneficium resignet cum fructibus inde receptis: sed etiam ulterius p̄nuitur: quia notat̄ infamia. et tenet̄ ad restituēdos fructus nō solum p̄ceptos: sed etiā eos qd percipi poterunt a possessore diligenti: qd t̄n̄ intelligendum est de fructibus qui supersunt deductis expensis factis causa fructuum: exceptis fructibus illis qd alias exp̄si sunt in vtilitatē eccle. si vō eo nesciente nec volente per alios alicuius promotio simoniace procurat: caret qdem ordinis executione: et tenet̄ resignare b̄nificium qd est consecutus cum fructibus existētib⁹. nō at̄ tenet̄ restituere fructus cōsumptos: qd bona fide possedit: nisi forte inimicus eius fraudulenter pecuniam daret p̄ alicuius promotione: vel nisi ipse exp̄sse cōtradixerit: tūc enī nō tenet̄ ad restituēdū: nisi forte post modū pacto cōsenserit soluēdo qd fuit p̄missum. **¶** Ad 4^m d̄m̄: qd pecunia: vel possessio: vel fructus simoniace accepti debēt restitui eccle. i cuius iniuriā data fuerūt: nō obstante qd p̄lar⁹ vel aliq; de collegio illi⁹ eccle. fuit i culpa: qd eoz pct̄n̄ nō d̄z alijs nocē. ita t̄n̄ qd q̄stū fieri p̄t̄ ipsi qd peccauerūt inde cōmodū non cōsequantur. si vō p̄latus et totū collegiū sunt i culpa: tunc debet cum auctoritate superioris vel pauperib⁹ vel alteri eccle. erogari. **¶** Ad 5^m d̄m̄: qd si aliq; sūt i monasterio simoniace recepti debēt abrenūciare. et si eis sciētib⁹ cōmissa ē simonia post cōciliū generale: sine spe restitutionis de monasterio suo repellūt̄: et ad agēdā perpetuā p̄niam sūt i artio: regula ponēdi vel i aliq; loco eiusdē ordinis si artio: ordo n̄ iueniret. si vō hoc fuit ante conciliū debēt in alijs locis eiusdē ordinis collocari. et si hoc fieri nō p̄t̄: dispensatiue debent in eisdē monasterijs recipi: ne in seculo euagēt: mutatis t̄n̄ p̄ioribus locis et inferioribus assignatis. si vero ipsis ignorantibus siue ante conciliū siue post sint simoniace recepti postq̄ renūciauerunt: p̄t̄ de nouo recipi locis mutatis vt dictū ē. **¶** Ad 6^m d̄m̄: qd quo ad deū sola volūtas facit simoniacū: sed quo ad penā ecclesiasticā exteriorē nō p̄nuit̄ vt simoniac⁹ vt abrenūciare teneatur: sed debet de mala itētiōe penitere. **¶** Ad 7^m d̄m̄: qd dispensare cum eo qd ē b̄nificiatus simoniace sciēter: sol⁹ papa p̄t̄. In alijs autem casibus p̄t̄ et ep̄s disp̄sare: ita t̄n̄ qd p̄ius abrenūciat qd simoniace acq̄sinit: et tunc disp̄sationē cōsequat̄ vel paruā vt h̄eat laicā cōionem: vel magnā vt post p̄niam i alia eccle. i suo ordine remaneat: vel maiorē: vt remaneat i eadē: sed i minorib⁹ ordinib⁹. vt̄ maiorē: vt i eadē eccle. et maiores ordines consequatur: nō tamen p̄relationes accipiat.

De pietate. Qo. ci.

Inde post religionē cōsiderēdā dū ē de pietate. cm⁹ oppo sita vicia ex ipsi⁹ cōsideratiōe inotescūt. **¶** Circa pietatē ergo querunt̄ q̄tuor. 1° ad quos pietas se extēdat. 2° qd p̄ pietatē aliqb⁹ exhibeat. 3° vtrū pietas sit sp̄alis virtus. 4° vtrū religionis obtentu sit pietatis officium p̄termittendum.

Ad primum sic pcedit. Ut qd pietas nō se extēdat ad determinatas p̄sonas aliquoz hoīuz. Dicit. n. Aug. i. 10. de ciui. dei: qd pietas p̄pe dei cult⁹ itelligi solet quā greci eusebiā vocāt: sed dei cult⁹ n̄ d̄z p̄ p̄paratiōnē ad hoīes. s̄ solū ad deū. g^o pietas n̄ se extēdit determinate ad aliquas hoīum p̄sonas. **¶** Greg. dicit i p̄o mor. al. Pietas i die suo cōtinuū exhibz: qd cordis viscera misericordie opib⁹ replet: s̄ opa m̄ie sūt oib⁹ exhibēda: vt p̄z p̄ Aug. i p̄o de doc. xp̄iana. g^o pie-

tas non se extendit determinate ad aliquas speciales personas. **C. P.** Multe sunt alie i humanis reb' cōcationses preter cōsanguineoz & cōcūū cōcationses: vt p3 p p̄m in .8. ethico:ū: & sup quālibet eaz aliq' amicitia fūdat q' videt eē pietatis virt': vt dicit glo. 2. ad Timō. 3. sup illd. Habētes qdē spēm pietatis. ergo nō solū ad cōsanguineos et cōcūes pietas se extēdit. **C. S3** cōtra ē q' Tullius dicit in sua rhetorica q' pietas est p quā sāguine iunctis p̄ieq' benivolis officiū & diligēs tribuit cult'. **C. Rn.** ddm: q' homo efficiē diuersimode alijs debito: s3 eoz diuersā excelētā ad diuersa bñficia ab eis suscepta. i vtroq; at de' sum mū obtinet locū q' excellētissimus ē: & ē i nobis eēndi & gubernatiōis p̄mū p̄ncipiū. secundario vō nri eē & gubernatiōis p̄ncipio sūt parētes & p̄ria a qb' & i q' nati & nutriti sum'. & iō post deū ē hō marie debito: parētib' & patrie. vñ sicut ad religionē p̄tinet cultū deo exhibere: ita secūda-rio gradu ad pietatē p̄tinet exhibē cultū parētib' & p̄rie. In cultu at parētē icludit cult' oīz cōsanguineoz: q' ē cōsanguinei ex hoc dicit q' ex eisdē parētib' p̄cesserūt: vt p3 p p̄m i .8. ethi. In cultu at p̄rie itelligit cult' oīz cōcūū & oīum p̄rie amīcoz. & iō ad hos pietas p̄ncipali se extēdit. **C. Ad p̄m** g' ddm: q' i maiori icludit minus. & iō cultus q' deo debet icludit i se sic aliqd p̄ticulare cultū q' debet parētib'. **C. Un d: Malach. p̄.** Si g' p̄ ego sū vbi bono: me': & iō nomē pietatis ē ad diuinū cultū refertur. **C. Ad 2^m** ddm: q' sic Aug. dicit in .10. de ciui. dei. Ad ore vulgi nomē pietatis ē i opib' misericordie frequētat. qd' iō ibi arbitroz euenisse: q' h' fieri p̄cipue mādat de' ea q' sibi vel p' sacrificijs placere testat: ex q' cōsuetudine factū ē vt & de' ipe p̄ dicat. **C. Ad 3^m** ddm: q' cōcationses cōsanguineoz & cōcūū magis referūt ad p̄ncipia nri eē q' alie cōcationses: & iō ad hoc nomē pietatis magis extēditur.

Ad secundum sic p̄cedit. **C. Un** q' pietas non exhibeat parētib' sustētationē **Ad pietatē. n. vñ** p̄tinere illud p̄ceptū decalogi. **Ad** honora p̄ies tuū & m̄rem tuā: s3 ibi nō p̄cipit nisi honore exhibitiō. g' ad pietatē nō p̄tinet sustētationē parētib' exhibere.

C. P. Illis hō d3 thesaurizare q's tenet sustētare. sed s'm aplm vt h' .2. ad Cor. 3. filij nō debēt thesaurizare parētib' ergo nō tenēt eos p pietatē sustētare. **C. P.** Pietas nō solū extēdit se ad parētes: s3 et ad alios cōsanguineos & cōcūes: vt dictū ē. sed non tenet aliq's oēs cōsanguineos & cōcūes sustētare. ergo nec etiā tenet ad sustētationē parētum. **C. S3** h' ē q' dñs **Matth. 15.** redarguit phariseos q' ip̄diebāt filios ne parētib' ad sustētationē exhiberent.

C. Rn. ddm: q' parentibus & cōcūibus aliquid debetur dupl'r. Uno mō per se. Alio mō per accidens. **Per se** quidem debetur eis id quod decet patrem i q̄tū pater ē: q' cum sit supior quasi p̄ncipiū filij exis debet ei a filio reuerētia & obsequz. p accēs aut aliqd debet p̄ri: qd' decet eū accipere s'm aliqd qd' ei accidit: puta si sit infirm' q' visitet: & ei' curatiōi icēdat: & si sit paup' q' sustētet: & sic de alijs h'mōi. q' oīa sub debito obsequo cōtinēt: & iō Tullius dicit q' pietas exhibet & offm̄ & cultum: vt offm̄ referat ad obsequz: cult' vō ad reuerētā sine honore: q' vt dicit Aug. i .10. d' ciui. dei: Dicimur colere hoīes quos honore/catiōe vel recordatiōe vel p̄fētia frequētam'. **C. Ad p̄m** g' ddm: q' i honore parētū itelligit oīs subuētiō q' d3 parētib' exhiberi: vt dñs itēptat **Matth. 15.** & h' iō quia subuētiō fit p̄ri ex debito tāq; maiori. **C. Ad 2^m** ddm: q' p̄ri h3 rōnē p̄ncipij. fili' at h3 rōnē a p̄ncipio existētis. iō p se p̄ri puenit vt subueniat filio: & ppter hoc nō solū ad hō: d3 ei subuenire: sed ad totā suā vitā: qd' ē thesaurizare: s3 qd' fili' aliqd cōferat patri hoc ē p accēs rōnē alicui' necessitatis istātis i q' tenet ei subuenire: nō at thesaurizare q's i lō giquū: q' nāl'r nō parētes filioz sed filij parētū sūt successores. **C. Ad 3^m** ddm: q' cult' & offm̄: vt Tulli' dicit debetur oibus sanguine iunctis & patrie benivolis: nō tñ equaliter oibus: sed p̄cipue parentibus. alijs autem s'm p̄pria fa cultatem: voluntatem & decentiam personarum.

Ad tertium sic p̄cedit. **C. Un** q' pietas nō sit sp̄alis vt' ab alijs distincta. **Ex**

hibere. n. obsequz & cultū aliqb': ex amore p̄cedit: s3 hoc p̄tinet ad pietatē. g' pietas nō ē vt' a charitate distincta. **C. P.** Cultū deo exhibē ē p̄puz religiois: s3 et pietas reddit deo cultū: vt dicit Aug. 10. de ciui. dei. g' pietas nō distinguit a religioe. **C. P.** Pietas q' exhibet cultū & offm̄ p̄rie videt eē idē cū iustitia legali q' respicit bonū cōe: s3 iustitia legalis est vt' gnālis: vt p3 p p̄m i .5. ethi. g' pietas nō ē virt' sp̄alis. **C. S3** h' ē qd' ponit a Tullio pars iustitie. **C. Rn.** ddm: q' aliq' vt' sp̄alis ē ex hoc q' respicit aliqd ob3 s'm aliquam sp̄alē rōnē: cū at ad rōnē iustitie p̄tineat q' debitū ali' redat: vbi inenit sp̄alis rō debiti alicui p̄fōne ibi ē sp̄alis vt'. debet at aliqd alicui sp̄ali: q' ē gnāle p̄ncipiū p̄ducēs icēse & gubernās: hoc at p̄ncipiū respicit pietas i q' tū parētib' & p̄rie: & his q' ad hoc ordināt offm̄ & cultū ip̄edit: & iō pietas ē sp̄alis virt'. **C. Ad p̄m** g' ddm: q' sic religio ē qdā p̄testatio fidei: sp̄ei: & charitatis qb' hō p̄mordiali ordinat i deū ita et pietas ē qdā p̄testatio charitatis quā q's h3 ad parentes & ad p̄ria. **C. Ad 2^m** ddm: q' deus longe & excellētior: mō ē p̄ncipiū eēndi & gubernatiōis q's p̄ri vel p̄ria: & iō alia vt' ē vt' religiois q' cultus deo exhibet a pietate q' exhibet cultū parētib' & p̄rie. s3 ea q' sūt creaturarū p quādā super excellētā & cālitatē trāfferūt i deū: vt **Dio.** dicit i lib. de diu. no. vñ p excellētā pietas cult' dei noiat: sicut & deus excellētē d3 p̄ri nri. **C. Ad 3^m** ddm: q' pietas se extēdit ad patriā s'm q' ē nobis quoddā eēndi p̄ncipiū sed iustitia legalis respicit bonū patrie s'm q' ē bonū cōe. & ideo iustitia legalis magis habet q' sit virtus generalis q's pietas.

Ad quartum sic p̄cedit. **C. Un** q' occasioe religiois sūt p̄termittēda pietatis officia i parētes. **Dicit. n. dñs Luc. 14.** Sigs v̄it ad me & nō odit p̄ies suū: & m̄res: & vxorē: & filios: & fr̄es: & sorores: adhuc at & aīaz suā: nō pōt me' eē discipul': vñ & i laudē Jacobi & Joānis **Matth. 4.** d3: q' relicis r̄betib' & patre: secuti sūt xp̄s: & i laudē leuitaz d3 **Deut. 10. 33.** Qui dixit p̄ri suo & m̄ri sue nescio vos: & fr̄ib' suis igno: o illos: & nescierūt filios suos: hi custodierūt eloqz tuū: s3 igno:ā do parētes & alios cōsanguineos: vel et odiēdo eos: necesse ē q' p̄termittāt pietatis officia. g' pp religionē officia pietatis sūt p̄termittēda. **C. P.** **Matth. 8.** & **Luc. 9.** d3: q' dñs dicit sibi: p̄ mitte me p̄mū ire & sepelire p̄ies meū r̄dit: sine ut mortui sepeliāt mortuos suos: tu at vade & anūcia regnū dei: qd' p̄tinet ad religionē. sepultura at p̄ris p̄tinet ad pietatis offm̄. g' pietatis offm̄ ē p̄termittēdū pp religionē. **C. P.** De' p excellētā d3 p̄ri nri: s3 sicut p pietatis obsequia colum' parētes: ita p religionē colum' deū. g' p̄termittēda sūt pietatis obsequia pp religiois cultū. **C. P.** Religio si tenet ex voto qd' nō āsgrēdi nō h3 sue religiois obsequias i plere s3 q's suis parētib' subuenire ip̄edit: tū pp paup̄tate: q' p̄pō carēt: tū et pp obiaz: q' sine licētia suoz p̄latoz eis claustrū exire nō h3: g' pp religionē p̄termittēda sūt pietatis officia i parētes. **C. S3** h' ē q' dñs **Matth. 15.** redarguit phariseos q' itutu religiois honore parētib' debitū subtrahere docebāt. **C. Rn.** ddm. q' religio & pietas sūt due virtutes. nulla at vt' ali' virtū h̄riat aut repugnat: q' s3 p̄m i p̄dicamētis. bonū nō ē bono h̄riū. vñ nō p̄t eē q' pietas & religio se mutuo ip̄ediāt: & pp actū vni' act' alteri' excludat cuiuslibet. n. virtutis act': vt ex supradictis p3: debius circū stātis limitat: q's si p̄treat iā nō erit virtutis act' s3 vitij. vñ ad pietatē p̄tinet offm̄ & cultū parētib' exhibē s'm debitū modū. nō ē at debitus mod': vt plus hō tēdat ad colēdū patrē q's ad colēdū deum. sed sicut **Ambro.** dicit super **Lucam:** **Ne**cessitudinē generis diuīe religionis pietas asferatur. Si ergo cultus parētū abstrahat nos a cultu dei. iā nō eēt pietatis parētū insistere cultū h' deum. **Un** **Hierony.** dicit i eplā ad **Heliodorū.** **Ne** calcātū p̄ge p̄res: p̄calcātā p̄ge m̄rem: ad vexilla crucis euola: sūmum gen' pietatis est in hac re fuisse crudelē. & iō in tali casu dimittēda sūt officia pietatis i parētes ppter diuinū religiois cultū. Si vero p exhibēda debita obsequia parētib' nō abstrahamur a diuino cultu: hoc iā p̄tinebit ad pietatē. & sic nō oportebit pp religionē pietatē deserere. **C. Ad p̄m** g' ddm: q' **Gre.** exponēs illud verbū dñi dicit: q' parentes q's aduersarios

In via dei patimur: odiendo et fugiendo nescire debemus si. n. parētes nri nos puocēt ad peccādū et abstrahāt a cultu diuino: debem⁹ q̄tū ad hoc eos deserere et odire. et hº mº dicūt leuite suos p̄sanguineos ignorasse: q̄ idolatris s̄z mādatū dñi nō pepcerūt: vt h̄i Exo. 32. Jacob⁹ at et Joānes laudāt ex hoc q̄ sūt secuti dñm dimisso parente: nō q̄ eoz p̄ eos puocaret ad malū: sed q̄ aliter estimabāt ipsū posse nitā trāsire eis xpm sequētib⁹. **C. Ad 2º dñm:** q̄ do minus iº pbibuit discipuluz a sepultura patris: quia sicut **Lbryso.** dicit: p hoc cū dñs a multis malis eripuit: puta lucub⁹ et merorib⁹ et alijs q̄ hic expectāt. post sepulturā .n. erat necesse et testā scrutari: et hereditatis diuisionē et alias hmōi: et p̄cipue q̄ alij erāt q̄ cōplere poterāt hui⁹ funeris sepulturā: vel sicut **Lirillus** exponit sup **Lucā:** discipulus ille nō petijt q̄ p̄cem iā defunctū sepeliret: sed adhuc uiuē tē i senectute sustētaret vsq; quo sepeliret: qd̄ dñs nō p̄cel- sit q̄: erāt alij q̄ ei⁹ curā h̄e poterāt linea parētele astricti. **C. Ad 3º dñm:** q̄ hoc qd̄ parētib⁹ carnalib⁹ ex pietate exhibem⁹ i deū referim⁹: sicut et alia misericordie opa q̄ qbus- cūq; p̄ximis ip̄edim⁹ deo exhibita vidēt: s̄m illd̄ **Matt̄h.** .25. **Q.** vni ex minimis meis fecistis: mihi fecistis. et iº si carnalib⁹ parētib⁹ nra obsega sint necessaria vt sine his su- stētari n̄ possint: nec nos ad aliqd̄ h̄ deū iducat nō debem⁹ ituitu religionis eos deserere. si at sine pctō eoz obsequijs vacare nō possum⁹: vel et si absq; nostro obsego p̄nt sustē- tari: licitū ē eoz obsega p̄termittere ad hoc q̄ ampl⁹ reli- gioni vacem⁹. **C. Ad 4º dñm:** q̄ aliud dñm ē de eo q̄ est adhuc i seculo cōstitut⁹: et aliud de eo q̄ ē iā i religioe p̄fes- sus. ille .n. q̄ ē i seculo p̄stitut⁹: si h̄z parētes q̄ sine ipso sustē- tari n̄ p̄nt: nō d̄z eis relictis religionē itrare: q̄ trāscredere tur p̄ceptū de honoratiōe parētū: q̄uis qdā dicāt q̄ i hoc casu licite posset eos deserere: eoz curā deo cōmittēs. s̄z si q̄s recte cōsideret: hoc eēt tētare deū: cū h̄ns ex hūano cō- silio qd̄ ageret piculo parētes exponeret sub spe diuini au- rili. Si vº sine eo parētes vitā trāsire possēt: licitū eēt eis desertis parētib⁹ religionē itrare: q̄ filij n̄ tenēt ad sustēta- tionē parētū nisi cā necessitatis: vt dictū ē. ille vero q̄ iā ē in religioe p̄fessus: reputat iā q̄h̄ mo: tu⁹ mūdo. vñ n̄ d̄z oc- casioe sustētatiōis parētū exire claustrū i q̄ xpo cōsepelit⁹: et se itez secularib⁹ negocijs ip̄licare: tenet tñ salua sui pre- lati obedientia: et sue religiois statu piū studiū abibere q̄l- ter ei⁹ parētib⁹ subueniatur.

De obseruantia et partibus eius: Q.º. cij.

Inde cōsiderādū ē de obser- uātia et partib⁹ ei⁹ p̄ q̄ de oppositis vitijs erit manifestū. **C.** Circa obseruātia ante q̄runē tria. pº vtrum obseruātia sit sp̄alis vtus et ab alijs disti- cta. 2º quid obseruātia exhibeat. 3º d̄ cōparatione eius ad pietatem.

Ad primum sic p̄cedit. Videt q̄ obseruātia nō sit sp̄alis vtus ab alijs disti- cta. Virtutes .n. distinguūt s̄m oba: s̄z obm obseruātie nō distinguūt ab obo pietatis. dicit .n. **Tulli⁹** i sua rhetorica q̄ obseruātia ē p̄ quā hoies aliq̄ dignitate añcedētes quodam cultu et honore dignāt: s̄z cultū et honore ē pietas exhibet parētib⁹ q̄ dignitate añcedūt. gº obseruātia n̄ ē vt⁹ disticta a pietate. **C. S.** Sicut hoib⁹ i dignitate cōstitutis debet ho- nor et cult⁹. ita et eis q̄ excellūt scia et vtute: sed nō ē aliqua sp̄alis vtus p̄ quā honore et cultū exhibeam⁹ hoib⁹ q̄ scie et vtutis excellētia h̄nt. gº et obseruātia p̄ quā cultū et hono- re exhibem⁹ his q̄ nos i dignitate añcedūt n̄ ē sp̄alis vtus ab alijs disticta. **C. S.** Hoibus i dignitate cōstitutis mul- ta debēt ad q̄ soluēda lex cogit: s̄m illud ad **Ro. 1.** Reddi- te oibus debita: cui tributū tributū et c. ea vº ad q̄ p̄ legez cōpessimur p̄tinet ad iustitiā legalē seu et ad iustitiā sp̄alez. gº obseruātia n̄ ē p̄ se sp̄alis vt⁹ ab alijs disticta. **C. S.** h̄ ē qd̄ **Tulli⁹** dicit cōdiuidēdo obseruātia alijs iustitie p̄tib⁹ q̄ sūt sp̄ales vtutes. **C. Rñ.** dñm: q̄ sicut ex dictis p̄z: neces- se ē vt eo mō p̄ quēdā ordiatū descēsu distiguant vtutes sicut et excellētia p̄sonaz q̄b⁹ ē aliqd̄ reddēdū. sic at carna- lis p̄: particularē p̄cipat rōne p̄cipij q̄ vlr̄ iuenit i deo:

ita et p̄sona q̄ q̄tū ad aliqd̄ p̄uidētā circa nos gerit p̄ticta- riter p̄cipat p̄petatē p̄ris: q̄ p̄ ē p̄cipiū et gnātōis et edu- catōis et discipline: et oīuz q̄ ad p̄fectōes hūane vite p̄tinet p̄sōa at i dignitate p̄stituta ē: sic p̄cipiū gubernatiōis respe- ctu aliq̄rū rez: sic p̄nceps ciuitatis i reb⁹ civilib⁹. et vt̄ antez exercit⁹ i reb⁹ bellicis. magr̄ at i disciplinis. et filij ē i alijs. et idē ē q̄ oēs tales p̄sone p̄ies appellāt p̄ similitudinē cure: si- cut. 4. Reg. 5. serui. **Isaama** dixerūt ad eū: p̄: si rē grā- dē dirisset tibi p̄pha et c. Et iº sicut sub religioe p̄ quā cult⁹ tribuit deo qd̄am iuenit pietas p̄ quā columē parētes: ita sub pietate iuenit obseruātia p̄ quā cult⁹ et hono: exhibet p̄sonis i dignitate cōstitutis. **C. Ad p̄m gº dñm:** q̄ sic dictū ē supra q̄ religio p̄ quādā supeminētā pietas d̄: et tñ pietas p̄pe dicta a religioe distiguūt. ita et pietas p̄ quā- dā excellētia p̄t dicit obseruātia: et tñ obseruātia p̄pe dicta a pietate distiguūt. **C. Ad 2º dñm:** q̄ aliq̄s ex hº q̄ ē i aliq̄ di- gnitate cōstitut⁹ nō solū quādā status excellētiā h̄z: s̄z etiaz quādā ptatē gubernādi subditos. vñ cōpetit sibi rō p̄nci- pij: put est alioz gubernato: ex hoc at q̄ aliq̄s h̄z p̄fecto- nē scie vel virtutis si sortit rōne p̄ncipij q̄tū ad alios: s̄z so- lū quādā excellētiā i seipso. et iº sp̄alr̄ qdā vtus determinā- tur ad exhibēdū honore et cultū his q̄ s̄ i dignitate cōstitu- ti. vey q̄: p̄ sciaz et vtutē et oīa alia hmōi aliq̄ idone⁹ red- dit ad dignitatis statū: reuerētia q̄ p̄ quācūq; excellētiā ali- qb⁹ exhibet ad eādē vtutē p̄tinet. **C. Ad 3º dñm:** q̄ ad iu- stitiā sp̄alē p̄pe sumptā p̄tinet reddē egle ei cui aliqd̄ debe- tur: qd̄ qdē n̄ p̄t fieri nisi ad vtuosos et ad eos q̄ bene sta- tu dignitatis vtūt: sicut nec ad deū nec ad parētes: et ideo ad quādā vtutē adiūctā hoc p̄tinet: n̄ at ad iustitiā specialē q̄ est p̄ncipalis vtus. iustitia vº legalis se extendit ad actus omnium virtutum: vt supra dictum est.

Ad secundum sic procedit. **C.** q̄ ad obseruā- tiā nō p̄tineat exhibere cultū et honore his q̄ sūt i dignitate cōstitutis: q̄ vt **Aug.** dic̄ i. 10. de ciui. dei: colē dicimur illas p̄sonas q̄s i quodā honore hēnt. et sic idē eē videt cult⁹ et hono: icōueniēter gº de- terminat q̄ obseruātia exhibet i dignitate cōstitutis cultum et honore. **C. S.** Ad iustitiā p̄tinet reddē debitū: vñ et ad obseruātia q̄ ponit iustitie pars p̄tinet: s̄z cultū et honore nō debem⁹ oib⁹ i dignitate p̄stitutis: s̄z solū his q̄ sup nos pre- lationē h̄nt. gº icōueniēter determinat q̄ eis obseruātia ex- hibet cultū et honore. **C. S.** Supiorib⁹ nostris i dignitate cōstitutis nō solū debem⁹ honore s̄z et timore et aliquā mu- nerū largitionē: s̄m illud ad **Ro. 13.** Reddite oibus debi- ta: cui tributū tributū: cui vectigal vectigal: cui timor: cui timor: cui honore: honorem. debemus etiam eis reue- rentiā et subiectionē: s̄m illud **Heb. 13.** Obedite p̄positis vris et subiacete eis. n̄ gº p̄ueniēter determinat q̄ obseruā- tia exhibet cultū et honore. **C. S.** h̄ ē q̄ **Tulli⁹** dicit q̄ ob- seruātia ē p̄ quā hoies aliq̄ dignitate añcedētes quodā cul- tu et honore dignāt. **C. Rñ.** dñm q̄ ad eos q̄ sunt in di- gnitate p̄stituti p̄tinet gubernare oēs subditos. gubernare autē ē mouere aliquos in debitū finē: sicut nauta gubernat nauē ducēdo eā ad portū. oē at mouēs h̄z excellētiā. q̄da et virtutē supra id qd̄ mouet. vñ opz q̄ i eo q̄ est in digni- tate cōstitut⁹ p̄ cōsideret excellētia status cum qdā ptatē i subditos. secūdo ipsū gubernatiōis officiū. rōne igit̄ excel- lētie debetur ei hono: q̄ ē qdā recognitio excellētie alicuius rōne aut officij gubernatiōis debet ei cult⁹ q̄ quodam obsego cōsistit: dū. s̄ aliq̄s eoz obedit ip̄erio: et vicē bñfi- cijs eoz p̄ suo modo repēdit. **C. Ad p̄m gº dñm:** q̄ i cul- tu n̄ solū itelligit hono: sed et q̄cūq; alia q̄ p̄tinet ad decē- tes act⁹ qbus h̄o ad aliū ordinat. **C. Ad 2º dñm:** q̄ sicut su- pra dictū ē duplex ē debitū. Unū qdē legale ad qd̄ red- dēdū h̄o lege cōp̄ellit. et sic d̄z h̄o honore et cultū his qu- sunt i dignitate p̄stituti p̄lationē sup ip̄m h̄ntes. Aliud at ē debitū morale qd̄ ex qdā honestate debet. et hoc mō de- bem⁹ cultū et honore his q̄ sūt i dignitate cōstitutū et si n̄ si- mus eis subiecti. **C. Ad 3º dñm:** q̄ excellētie eoz q̄ sūt i di- gnitate cōstitutū debet hono: p̄ rōne sablimioris grad⁹. tñ mo: autem rōne ptatis quam habent ad coercendūz ofi- cicio vero gubernatiōis ip̄sornz debetur obedientia per

quam subditi mouentur ad impium presidentiu & tributa que sunt qdam stipendia laboris ipsorum.

Ad tertium sic pcedit. Uidet q obseruata sit potior q pietas. Princeps. n. cui cultus p obseruata exhibet parat ad pres q pietate colit: sic vltis gubernator ad pticularē. nā familia quā p gubernat ē ps ciuitatis q gubernat a pncipe. s; vltis vtus potior ē & magis ei inferiora subdit. g^o obseruata ē potior vtus q pietas. **C. P.** Illi q sūt in dignitate pstituti curā gerūt boni cōis. p sanguine at ptinet ad bonū puatū qd ē pp bonū cōe ptenendū. vñ laudabilr aliq p bono cōi piculis mortis se ipsos exponūt. g^o obseruata p quā exhibet cultus his q sūt in dignitate pstituti est potior vtus q pietas q exhibet cultū psonis sagnie pūctis. **C. P.** Honor & reuerētia maxie debet vtuosus post deū: s; vtuosus exhibet hono: & reuerētia p obseruatie vtutē: vt dem est. g^o obseruata est pcpua post religionē. **C. Sed** ē q pcepta legis dāt d acub^o vtutū. imediate at post pcepta religionis q ptinet ad pīmā tabulā: subdit pceptū de honoratione parētuz: qd ptinet ad pietatē. g^o pietas imediate seqtur religionē ordine dignitatis. **C. Rn^o.** dōz: q psonis in dignitate pstitutus pōt aliqd exhiberi dupliciter. Uno modo in ordine ad bonū cōe: pnta cū aliqs ei seruit in administratione reipublice: & hoc iā nō ptinet ad obseruatiā. sed ad pietatē q cultū exhibet nō solū patri sed et pte. Alio mō exhibet aliqd psonis in dignitate pstitutis ptnēs spālir ad psonalē eoz vtutātē & gloriā. & hoc ppe ptinet ad obseruatiā fm q a pietate distinguit. & ideo pparatio obseruatie ad pietatē necesse est q at tēdat fm diuersas bitudines diuersaz psonaz ad nos q respicit vtraq; vtus. Manifestū est aut q psonē parētum & eoz q sūt nobis sanguine pūcti substāntialis nobis pūngunt q psonē q sūt in dignitate pstitute. magis. n. ad substātiā ptinet gnatio & educatio cuius pncipiū est p q exterior: gubernatio cuius pncipiū sūt illi q in dignitate pstituti: & fm hoc pietas obseruatie peminet inqtū cultū reddit psonis magis pūctis: qbus magis obligamur. **C. Ad p^m** ergo dōz: q pnceps parat ad patrē sic vltis vtus ad pticularē qstū ad exteriorē gubernationē: nō at qstū ad hoc q p est pncipiū gnationis. sic. n. parat ad ipm vtus diuina q est oīum pductua in esse. **C. Ad 2^m** dōz: q ex ea pte q psonē in dignitate cōstitute ordinant ad bonū cōe. nō ptinet eaz cultus ad obseruatiā: sed ad pietatē: vt dictū est. **C. Ad 3^m** dōz: q exhibitio honoris vel cultus nō solū est pportōnāda psonē cui exhibet s; se psideate: s; et s; q ad exhibētes cōparat. quis g^o vtuosi s; se psideati sūt magis digni honore q psonē parētū: tñ filij magis obligatur pp bñficia suscepta ab ipsis parentibus & coniūtionem naturalem ad exhibendum cultū & honorem parentibus q extraneis vtuosis.

De partibus obseruatie.

Dō. ciii.

Unde psideatū est de pibus obseruatie. Et p^o de dulia q exhibet honore & cetera ad hoc pntia psonis superioribus. 2° de obedientia p quā earū obedit ipio. **C. Circa p^m** qrunē qtuor. p^o vtrūz hono: sit aliqd spūale vel corpale. 2° vtrū hono: deat solis superioribus. 3° vtrū dulia cui^o ē exhibere honore & cultū superioribus sit spūalis virtus a latria distincta. 4° vtrū per species distinguatur.

Ad primum sic pcedit. Uidet q hono: nō iporet aliqd corpale. Honor: n. ē exhibitio reuerētie i testimoniū vtutis: vt pt accipi a pso i p^o ethi. s; exhibitio reuerētie ē aliqd spūale. reuerēri. n. est actus timoris: vt supra bituz est. g^o hono: ē aliqd spūale. **C. P.** Scdm psm in. 4. ethi. Honor: ē pmiū vtutis. vtus at pncipalr in spūalib^o pstitit. pmiū nō ē aliqd corpale cū pmiū sit potius merito. g^o hono: nō pstitit i corporalibus. **C. P.** Honor: a laude distinguit & et a glia sed laus & gloria in exterioribus pstitūt. g^o hono: cōstitit in interioribus & spūalibus. **C. S; ē q** Hiero. exponēs illd. i. ad Timor. 5. Qui bñ psumt pbyteri duplici honore habent

beat & c. dicit hono: in pntiaz qdes p elemosyna vl munere accipit. vtrūq; at hoz ad corpalia ptinet. g^o hono: i corporalib^o pstitit. **C. Rn^o.** dōz: q hono: testificationē quādā iporat de excellētia alicuius. vñ hoies q volūt hono:ari testimoniū sue excellentie qrun vt p psm p5 in. 8. ethi. Testimoniū at reddit vel corā deo vel corā hoibus. Corā deo q inspector: est cordū testimoniū pscitē sufficit. & ideo hono: quo ad deū pt pstitere i solo interiori motu cordis: dū. s. aliqs recogitat vel dei excellētia: vel et alteri^o hominis corā deo. S; quo ad hoies aliqs nō pt testimoniū ferre nisi p aliq signa exteriora vel vboz: puta cū aliqs ore p nunciat excellētia alicui^o: vl scis: sic iclinatōib^o: obuiationibus & alijs hmōi. vl et exterioribus reb^o: puta in munez oblatione: aut imaginū instōne: vel alijs hmōi. & fm hoc hono: in signis exteriorib^o corporalib^o cōstitit. **C. Ad p^m** g^o dōm: q reuerētia nō est idē q hono: s; ex vna pte est pncipiū motuū ad hono: adū iqtuz. s. aliqs ex reuerētia quā h; ad aliquē eū honoret. ex alia vō pte est hono:is finis: i qstū. s. aliqs ad hoc hono:at: vt in reuerētia hēat ab alijs. **C. Ad 2^m** dōm: q sic pbs ibidē dic: hono: nō est sufficiens vtutis pmiū. s; nihil pt eē i hūanis reb^o & corporalib^o mai^o honore: inqtū. s. ipse corpales res sūt signa determinātia excellētis vtutis. ē at debitū hono: & pulchro vt manifestetur: s; illd. **C. Dat. 5.** Itaq; accēdūt lucernā & ponūt eā sub modio: s; sup cadelabru vt luceat oibus q i domo sūt. & p tātō pmiū vtutis d: hono:. **C. Ad 3^m** dōm: q laus distinguit ab honore duplr. Uno q: laus pstitit in solis signis vboz: hono: at i qbuscuq; exteriorib^o signis: & s; b^o laus i honore icludat. Alio q: p exhibitionē honoris testimoniū reddm^o de excellētia bonitatis alicuius absolute: s; p laudē testificamur de bonitate alicui^o in ordine ad finē: sic laudamus bñ opantē pp finē hono: at est et optimoz q nō ordinant ad finē: s; iā sūt in fine: vt p5 p psm in p^o ethi. glia at est effect^o honoris & laudis: q: ex hoc q testificamur d bonitate alicui^o: clarescit bonitas ei^o in noticia plurimoz. & hoc iporat nomē glie. nā glia d: qsi clara. Un ad **R. O. p^o** dicit qdā glo. Ambro. q glia est clara cū lande noticia.

Ad secundum sic pcedit. Uē q hono: nō p pte debeat superiorib^o. Angelus. n. est supior: qlibz hoie viatore: fm illd. **C. Dat. xi.** Qui minor: ē i regno celoz: maior: ē Joāne bapti. s; āgelus pbi buit Joāne volētē se honorare: vt p5 Apoca. vlti. g^o hono: nō debet superioribus. **C. P.** Honor: debet alicui i testimoniū virtutis: vt dem ē: s; qnq; pūgit q superiores nō sūt virtuosi. g^o eis nō debet hono: sicut nec demonib^o q tñ superiores vobis sūt ordie nāe. **C. P.** Aplis dicit ad **R. O. 12.** Honor: ē iuicē pueniētes. & i. **C. De. 2.** Oēs honorate: s; hoc nō eēt fernādū si solis superioribus hono: deberet. g^o hono: nō debet pprie superiorib^o. **C. P. T. l. ob. p^o.** dē q Tobias habebat decē talēta ex his qbus erat hono:at^o a rege legit et **Mester. 6.** q assuerns hono:auit **Adardo** cheū & corā eo fecit clamari. **Hoc honore dign^o** ē quē rex honorare volnerit. g^o hono: et exhibet inferioribus. & ita vñ q hono: nō debet ppe superiorib^o. **C. S; ē qd** pbs dic i. 5. **thi.** q hono: debet optimis. **C. Rn^o.** dōm. q sic supra. dem ē: hono: nihil aliud ē q qdā ptestatio d excellētia bōitatis alicui^o. pōt at alicui^o excellētia psideari nō solū p cōparationē ad hono:atē: vt. s. sit excellētio: eo q hono:rat. s; et s; se. vl p cōparationē ad aliquos alios. & s; hoc hono: semp debet alicui pp aliquā excellētia vl superioritatem: nō enī o5 q ille q hono:at sit excellētio: hono:ate. s; forte qbusdā alijs: vel et ipso hono:ate qstū ad aliqd & nō simplr. **C. Ad p^m** g^o dōm: q āgelus pbi buit Joāne nō a quacunq; honoratione. sed ab honoratione adorationis latrie que debetur deo: vel etiam ab honoratione dnlie vt ostenderet ipsius Joannis dignitatē qua p christū erat angelis adequat^o fm speciē glie filioz dei. & ideo nolebat ab eo hono:ari tanq; supior. **C. Ad 2^m** dōm: q si prelati sūt mali: non hono:antur ppter excellētia pprie virtutis s; ppter excellētia dignitatis fm quā sūt dei ministri & etiam in eis hono:atur tota communitas cui psumt. de monez aut sūt irreuocablter mali & p inimicis habent

ad magis q̄ honorādi. **C** Ad 3^m dōm: q̄ in q̄libet inuenit̄ aliquid ex quo p̄ aliq̄s eum superiorē reputare: s̄m illud ad **I** Phil. 2. In humilitate superiores inuicē arbitrātes. et s̄m hoc etiā oēs se inuicē debent honore p̄uenire. **C** Ad 4^m dōs: q̄ p̄uate p̄sone interdū honorant̄ a regibus: nō q̄ sint eis superiores s̄m ordinem dignitatis. sed p̄pter aliq̄nā excellentiā v̄tutis ipsarū. et s̄m hoc honorati s̄nt **T**hobias et **M**ardochēus a regibus.

Ad tertiu sic p̄cedit. **V**idetur q̄ dulia nō sit specialis v̄tus a latria distincta: q̄ super illud p̄s. **D**ñe deus meus in te speraui. dic̄ glo. **D**ñe oīz p̄ potentā cui debet dulia. deus p̄ creationē cui debet latria: sed nō est distincta v̄tus q̄ ordinat̄ in deū s̄m q̄ est dñs: et s̄m q̄ est deus. g^o dulia nō est v̄tus distincta a latria. **C** S̄. **S**ed̄m p̄m in. 8. ethi. Amari s̄le est ei qd̄ est honorari: sed eadē est v̄tus charitatis q̄ amat deus et qua amat p̄rimus. g^o dulia q̄ honorat̄ p̄rimus nō est alia v̄tus a latria q̄ honorat̄ deus. **C** S̄. **I**dē est motus quo aliq̄s mouet̄ in imaginē et in rē cuius est imago. s̄ p̄ duliā honorat̄ hō inq̄tū est ad dei imaginē fact^o. d̄. n. **S**ap. 2. d̄sp̄ijs: q̄ n̄ indicauerūt honorē aīaz sc̄az: qm̄ de^o creauit hoīez inextermimabile: et ad imaginē sue similitudinis fecit illū. g^o dulia nō est alia v̄tus a latria q̄ honorat̄ de^o. **C** S̄. **S**ed̄m qd̄ **A**ug. dicit in. 10. de cui. dei: q̄ alia est seruitus q̄ debet hoīb^o s̄z quā p̄cepit apl̄s seruis dñis suis subditos eē q̄. s̄. grece dulia d̄: alia v̄o latria: q̄ d̄: seruit^o p̄tinēs ad collēdū deū. **C** R̄. **S**ed̄m q̄ s̄m ea q̄ supra dicta s̄nt: vbi est alia rō debiti ibi necesse est q̄ sit alia v̄tus q̄ debitū redat. alia at̄ rōne debet seruitus deo et hoī: sicut et alia rōne dñum p̄petit deo et hoī. nā deus plenariū et p̄ncipale dñus h̄z respectu totius et cuiuslibet creature: q̄ totali ei^o subijct̄ p̄tati. hō at̄ p̄cipat quādā similitudine: diuini dñij s̄m q̄ h̄z p̄ticularē p̄tatez sup̄ aliquē hoīem vel sup̄ aliquā creaturā. et ideo dulia q̄ debitā seruitutē exhibet hoī dñan̄ti: alia v̄tus est a latria q̄ exhibet debitā seruitutē diuino domino. et est quādā obseruatiō sp̄s: q̄ p̄ obseruatiā honoramus q̄scūq̄ p̄sonas dignitate p̄cellētes. p̄ duliā at̄ p̄p̄e s̄m p̄tati serui dños suos venerant̄. dulia. n. grece seruitus d̄. **C** Ad p^m g^o dōm q̄ sicut religio p̄ excellentiā d̄: pietas in q̄tūz deus est p̄ excellentiā p̄: ita etiā latria p̄ excellentiā d̄ dulia inq̄tūz deus excellenter est dñs: nō aut creatura p̄cipat potētia creandi rōne cui^o deo debet latria. et iō glo. illa distinxit attribuēs latriā deo s̄m creationē q̄ creature n̄ cōicat. dulia v̄o s̄m dñum qd̄ creature cōicat. **C** Ad 2^m dōm: q̄ rō diligēdi p̄mū deus est: nō. n. p̄ charitatē diligimus i p̄mū nisi deū: et ideo eadē charitas est q̄ diligēti deus et p̄mū. s̄nt t̄n̄ alie amicitie differētes a charitate s̄z alias rōnes q̄ hoīes amat. et s̄m cū sit alia rō seruitutē deo et hoī aut honorādi v̄tūz nō est eadē v̄tus latria et dulia. **C** Ad 3^m dōs: q̄ motus q̄ est i imaginē inq̄tū est imago refert̄ in rē cui^o est imago. nō t̄n̄ oīs motus q̄ est in imaginē refert̄ in eā inq̄tū est imago. et iō q̄nq̄ est alius motus sp̄s i imaginē et mot^o i rē. **S**ic g^o dōs est: q̄ hono: v̄l subiectio dulle respicit absolute quādā hoīs dignitatē. s̄. n. s̄z illā dignitatē sit hō ad imaginē vel similitudinē dei: non t̄n̄ sp̄ hō q̄n̄ reuerentiā alteri exhibet: refert̄ hoc actu in deū. **V**el dōm q̄ motus q̄ est in imaginē quodā mō est in rē: non t̄n̄ motus q̄ est in rē oīs q̄ sit i imaginē. et iō reuerentiā q̄ exhibet alicui inq̄tū est imago dei. redūdat quodā mō in deū alia tamē est reuerentiā que ipsi deo exhibet: que nullo mō pertinet ad eius imaginem.

Ad quartum sic p̄cedit. **V**idetur q̄ dulia habeat diuersas sp̄s. **I**dem dulia. n. exhibet hono: p̄rimo. diuersa at̄ rōne honorant̄ diuersi p̄rimi sic rex: p̄r: et magister: vt p̄ p̄m in. 9. ethi. cū g^o diuersa rō obiecti diuersificet sp̄s v̄tutis: v̄ q̄ dulia diuidat̄ in v̄tutes sp̄s differētes. **C** S̄. **M**ediū differt sp̄s ab extremis: sicut pallidū ab albo et nigro. sed hypdulia v̄ esse mediū inter latriā et duliā. exhibet. n. creaturis q̄ h̄nt sp̄alē affinitatē ad deū: sicut br̄ v̄gini inq̄tūz est mater dei. ergo v̄ q̄ dulle sint sp̄s differētes. vna qd̄ dulia simpliciter. alia v̄o hypdulia. **C** S̄. **S**icut in creatura rōnali

inuenit̄ imago dei rōne cuius honorat̄: ita et in creatura irōnali inuenit̄ vestigiū dei. sed alia rō similitudinis ip̄ortat̄ in noīe imaginis et noīe vestigiij. g^o et oīs s̄z hoc diuersas species dulle attēdi. p̄sertim cū quibusdā irrōnabilibus creaturis hono: exhibeat̄: sicut ligno scē crucis et alijs h̄m̄iōi **C** Sed s̄ est q̄ dulia s̄ latriā diuidit̄. latria aut̄ non diuiditur p̄ diuersas sp̄s. g^o nec dulia. **C** R̄. **S**ed̄m q̄ dulia p̄ accipi dupliciter. **U**no modo cōiter s̄m q̄ exhibet reuerentiā cuiusq̄ hoī ratione cuiusq̄ excellēte: et sic p̄tinet sub se pietatē et obseruatiā et quācūq̄ h̄m̄iōi v̄tutes q̄ hoī reuerentiā exhibet. et s̄m hoc h̄bit p̄tes sp̄s diuersas. **A**lio modo p̄t sumi stricte: put̄ s̄m eā reuerentiā exhibet suis dño. nā dulia seruitus d̄: vt dictū est: et s̄m hoc nō diuiditur in diuersas sp̄s: sed est vna sp̄rum obseruatiō quam **T**ullius ponit: eo q̄ alia rōne seruis reueret̄ dñm miles ducē: discipulus magistrū. et sic de alijs h̄m̄iōi. **C** Ad p^m g^o dōs: q̄ ratio illa p̄cedit de dulia cōiter supra. **C** Ad 2^m dōm: q̄ hypdulia est potissima sp̄s dulle cōiter sumpte. maxima. n. reuerentiā debet hoī ex affinitate quā h̄z ad deum. **C** Ad 3^m dōm: q̄ creature irrōnabili in se p̄siderare non debet ab hoīe aliqua subiectio vel hono: quin potius oīs talis creatura est nāliter hoī subiecta: q̄ at̄ crux xp̄i honoret̄ hoc fit eodē honore quo xp̄s honorat̄: sicut purpura regis honoratur eodē honore quo rex: vt **D**amas. dicit in quarto libro.

De obedientia.

Questio ciiij.

Unde p̄siderandū de obedientia.

Et circa hoc q̄runt sex p^o v̄tū hō deat obedire hoī. 2° v̄tū obia sit sp̄alis v̄tus. 3° d̄ p̄paratione ei^o ad alias v̄tutes. 4° v̄tū deo sit i oībus obediēdū. 5° v̄tū subditū suis p̄tatis teneant̄ in oībus obedire. 6° v̄tū fideles teneant̄ secularibus p̄tibus obedire.

Ad primū sic p̄cedit. **V**idetur q̄ vnus hō non teneat̄ alteri obedire. **N**ō est. n. aliq̄d faciendū s̄ institutionē diuinā. sed hoc h̄z diuina institutio vt hō suo p̄silio regat̄ s̄m illud **E**ccl. 15. **D**e^o ab initio p̄stituit hoīez: et reliquit illū in manu p̄siliij sui. ergo nō tenet̄ vn^o homo alteri obedire. **C** S̄. **S**i aliq̄s alicui teneret̄ obedire oporteret q̄ haberet volūtātē p̄cipiētis tāq̄ regulā sue actionis. sed sola diuina volūtās q̄ semp̄ est recta est regula humane actōis. g^o n̄ tenet̄ hō obedire nisi deo. **C** S̄. **S**eruitia q̄to sunt magis gratuita tāto magis accepta: sed id qd̄ homo ex debito facit nō est gratuitū. si g^o homo teneat̄ ex debito alijs obedire in bonis opibus faciēdis: ex hoc ipso redderet̄ minus acceptabile opus bonū qd̄ ex obia fieret. nō g^o tenet̄ homo alteri obedire. **C** S̄. **S**ed̄m qd̄ p̄cipit ad **I**thēb. vlt. **O**bedite p̄positis v̄ris et subiaccete eis. **C** R̄. **S**ed̄m q̄ sicut actiones rex nālitūz p̄cedūt ex potētijs nālibus: ita et opationes humane p̄cedūt ex humana volūtate. oportuit at̄ in rebus nālibus vt sup̄iora mouerēt̄ inferiora ad suas actiones p̄ excellentiā nālis v̄tutis collate diuinitus: v̄n̄ et oīs in rebus humanis q̄ superiores mouēt̄ inferiores p̄ suā volūtātē ex vi auctoritatis diuinitus ordinate. mouere at̄ p̄ rationē et volūtātē est p̄cipere. et ideo sicut ex ipso ordine nāli diuinitus instituto inferiora in rebus nālibus necesse h̄nt subijci motioni sup̄ior: ita et in rebus humanis ex ordine iuris nālis et diuini tenent̄ inferiores suis sup̄iorib^o obedire. **C** Ad p^m g^o dōs: q̄ deus reliquit hoīez in manu p̄siliij sui: non q̄ liceat ei facere oē qd̄ velit. sed q̄ ad id qd̄ faciendū est nō cogit̄ necessitate nāe sicut creature irrōnales. sed libera electione ex p̄p̄o p̄silio p̄cedēte. et sic ad alia faciēda d̄z p̄cedere p̄p̄o p̄silio. ita et ad hoc q̄ obediāt suis sup̄iorib^o. dic̄. n. **S**ic. vlt. **M**oral. q̄ d̄n̄ aliene volūtati nos h̄m̄i subdimur nosmetipsos in corde sup̄ari. **C** Ad 2^m dōm: q̄ diuina volūtās est p̄ma regula q̄ regulant̄ oēs rationales volūtates cui vna magis appropiāt q̄ alia s̄m ordinē diuinitus institutū. et ideo volūtās vni^o hoīs p̄cipiētis p̄t eē q̄si sc̄da regula volūtatis alteri^o obediētis. **C** Ad 3^m dōs: q̄ aliqd̄ p̄t iudicari gratuitū dupl̄. **U**no ex pte ipi^o op̄is q̄. s̄. hō ad id n̄ obligat̄. **A**lio ex pte op̄a

tis quia. s. libera voluntate hoc facit. opus autem redditur virtuosum & laudabile & meritorium precipue s. m. q. ex voluntate pcedit. & iō q. n. is obedire sit debitū si ppria voluntate aliquis obediat. nō ppter hoc minoratur eius meritum maxime apud deū qui nō solū exteriora opera: verum etiam interiorē voluntatem videt.

Ad secundum sic pcedit. Uidet q. obediētia nō sit spālis v̄tus. Obediētie enī inobediētia opponit. s. iobediētia ē gnāle pctm̄. dicit enī Ambro. q. pctm̄ ē inobediētia legis diuine. g. obia nō est spālis v̄tus: s. gnālis. C. P. Ois v̄tus spālis aut est theologica aut ē moralis: s. obia nō est v̄tus theologica: q. neq. cōtinet sub fide neq. sub spe neq. sub charitate. si militer etiā nō ē v̄tus moralis: q. nō est in medio supflūi & diminuti. quāto. n. aliq. ē magis obediēs tāto magis laudat. g. obia non est spālis v̄tus. C. P. Grego. dicit vlti. moral. q. obia tāto magis ē meritoria & laudabilis quāto minus h. d. suo. s. q. libet v̄tus tāto magis laudat quāto magis h. d. suo: eo q. ad v̄tutē requir̄ vt sit volēs & eligēs: sicut d. r. in. 2. ethicoz. g. obediētia nō ē v̄tus. C. P. Virtutes differūt specie s. obiecta. obm̄ aut obie ē v̄t. supioris pceptū qd̄ multipl̄ diversificari v̄t s. diversos supioritatis gradus. g. obia ē v̄tus gnālis sub se multas v̄tutes spāles cōprehēdēs. C. S. s. ē q. obediētia a qbusdā ponit̄ ps iustitie: vt supra dictū ē. C. R. n. d. d. m. q. ad oīa opa bona q. spāle hnt̄ laudis rōnē: spālis v̄tus determinat. hoc. n. p. pte cōpetit v̄tuti vt opus bonū reddat. obedire aut supioris qd̄ debitū ē ei s. m. d. n. i. ord. reb. inditū ē vt ostēdū ē. & p. n. s. ē bonū: cū bonū p̄sistat i mō spē & ordie: vt Aug. dicit i lib. de nā boni. h. s. aut hic actus spāle rōnē laudis ex spāli obiecto. cū enī inferiores suis superiorib. multa dbeāt exhibē: iter cetera hoc ē vnus spāle q. tenent̄ eoz pceptis obedire. v̄n obediētia ē spālis v̄tus: & ei spāle obiectū est pceptū tacitū vel exp̄sūz. volūtas enī supioris quocunq. mō inorescat ē qd̄ dā tacitū pceptū. & tāto v̄t obediētia p̄mptio: quāto exp̄sūz pceptū obediēdo p̄uenit: volūtas tñ supioris itellecta. C. Ad p. m. ergo d. d. m. q. nihil p̄hibet duas spāles rōnes ad q. s. due spāles v̄tutes respiciūt in vno & eodē mō obō p̄currere: sicut miles defendēdo castz regis & implet op. fortitudinis nō refugies mortis picula p̄ bonū: & opus iustitie debitū fuitio d. n. suo reddēs. Sic igit rō pcepti quā attendit obediētia p̄currit cū actib. oīuz v̄tutū: nō cū oīb. actib. v̄tutū: q. nō oēs act. v̄tutū sunt i pcepto: vt supra habitū est. s. i. r. etiā quedā q. n. q. sub pcepto cadūt q. ad nullā aliā v̄tutē p̄tinet: vt p. in his q. nō sūt mala: nisi q. p̄hibita. Sic ergo si obediētia p̄prie accipiat s. q. respicit intētionē formālē rōnis pcepti: erit spālis v̄tus. & iobediētia pctm̄ spāle. s. hoc enī ad obiaz requir̄ q. impleat aliq. actū iustitie vel alteri v̄tutis itēdēs impleere pceptū. & ad inobiam requir̄ q. actuali p̄tēnat spāle pceptū. Si vō obia large accipiat. p. executionē cuiuscunq. qd̄ pōt cadē sub pcepto & iobia p. omissionē eiusdē ex q. cūq. mētiōe: sic obia erit gnālis v̄t. & iobia erit gnāle pctm̄. C. Ad 2. d. d. m. q. obia nō ē v̄tus theologica. nō enī p. se obm̄ ei est de. s. pceptū supioris cuiuscunq. vel exp̄sūz vel tacitū iterptatū. s. simplex v̄bū p̄lati eius indicās volūtatē: cui obedit. p̄mpt. obediēs: s. m. illud ad Titū. 3. Dicto obedire. Est aut v̄tus moralis cū sit pars iustitie: & ē mediū iter supflūi & diminuti. attendit aut ei supflūi nō qd̄ s. q. s. tū s. s. m. alias circūstātiās: inq. tū. s. aliq. obedit vel cui nō d. s. vel in q. b. sicut ēt supra de religioe dictū ē. Nōt ēt d. i. ei q. sicut iustitia supflūi ē in eo q. retinet alienū. diminitū aut in eo cui nō reddit qd̄ debet: vt p̄s dicit i. 5. ethicoz. ita ēt oba mediū est iter supflūi qd̄ attendit ex pte ei qui subtrahit supiori obediētie debitū: q. supabūdat in implēdo ppriā volūtatē. diminitū autē ex parte supioris cui nō obedit. v̄n s. m. hoc obia nō erit mediū duaz malitiāz sicut supra de iustitia dictum est. C. Ad 3. d. d. s. q. obia sicut & quelibet v̄tus d. s. habere p̄mptā volūtatē in suū p̄priū obm̄. nō aut in id qd̄ repugnās ē ei. ppriū at obiectū obediētie est pceptū: qd̄ quidē ex alteri volūtatē pcedit. v̄n obediētia reddit p̄optā hoīs volūtatē ad implēdū vo-

lūtatē alteri. s. p̄cipientis. si aut id qd̄ ei p̄cipit sit ppter se ei volūtatē etiā absq. rōne pcepti sicut accidit in p̄speris: ita ex ppria volūtatē tēdit in illud: & nō videt illud impleere pceptū volūtatē ppriā. s. q. n. illud qd̄ p̄cipit nullo mō ē s. se volūtatē: sed est s. m. se p̄sideratū. p̄prie volūtatē repugnās sicut accidit in asp̄is: tūc oīno manifestū est q. nō impleet nisi ppter pceptū. & iō Grego. dicit in lib. moral. q. obia q. h. s. aliqd̄ de suo in p̄speris: est vel nulla vel minor: q. s. volūtas ppria nō videt p̄cipialr̄ tēdere ad implēdū pceptū: sed ad assequēdū ppriū volūtatē. in aduersis aut vel difficilib. ē maior: q. volūtas ppria in nihil aliud tēdit q. in pceptū. s. hoc intelligēdū est s. id qd̄ exteri apparet. s. m. tñ dei iudiciū qui corda rimat pōt cōtingere q. etiā in p̄speris obediētia aliqd̄ de suo h. s. nō ppter hoc sit minus laudabilis si. s. ppria volūtas obediētis nō minus deuote tēdat ad impletionē pcepti. C. Ad 4. d. d. m. q. reuerentia dicit respicit personā excellentem. & ideo s. m. diuersam rōnem excellentie diuersas spēs h. s. obediētia vero respicit pceptū p̄sone excellentis. & iō nō est nisi v̄n rōnis: s. q. p̄ reuerentiā p̄sone obediētia debet ei pcepto: n. s. ē q. obediētia hoīs sit eadē spē: ex diuersis tñ spē cāis pcedēs.

Ad tertium sic pcedit. Uidet q. obediētia sit maxima virtutum. D. n. p. Reg. 15. Melior ē obediētia q. s. viciū. s. oblatio viciā rū p̄tinet ad religionē q. ē potissima inter oēs virtutes morales vt ex supra d. c. s. p. g. obediētia ē potissima iter oēs virtutes. C. P. Greg. dicit vlti. moral. q. obediētia sola virtus ē q. virtutes ceteras mēti iherit: iheritāq. custodit. s. cā potior ē effectu. g. obediētia est potior oībus virtutib. C. P. Greg. dicit vlti. moral. q. nunq. p. obediētiā malum d. s. fieri. aliq. aut p. obiam bonū qd̄ agimus ihermitti d. s. s. nō p̄termittit aliqd̄ nisi p. melior. g. obia p. q. p̄termittit bona aliaz virtutū ē virtutib. aliis melior. C. Sed s. ē q. obia h. s. laudē ex eo q. ex charitate pcedit. dicit. n. Greg. vlti. moral. q. obia nō s. m. metu s. charitatis affectu suāda est: nō timore pene: s. amore iustitie. g. charitas est potior virtus q. obia. C. R. n. d. d. s. q. sic pctm̄ p̄sistit i hoc q. hō contēpto deo p̄mutabilibus bonis inheret: ita meritiū virtuosū actus p̄sistit ecōtrario in hoc q. hō cōtēptis bonis creatis deo inheret sicut fini. s. m. aut potior ē his que sūt ad finē. Si vero bona creata ppter hoc cōtēnat vt deo inheret: maior est laus virtutis ex hoc q. deo inheret: q. ex hoc q. bona terrena p̄tēnit. & iō virtutes q. bus deo s. m. se inheret. s. theologice sunt potiores virtutib. moralibus q. bus aliqd̄ terrenū p̄tēnit vt deo inheret. Inter virtutes aut morales tanto aliq. potior ē q. to aliq. magis aliqd̄ cōtēnit vt deo inheret. Sūt aut tria genera bonoz humanorū q. hō pōt contēnere p̄ deū: quoz i. s. m. sunt exteriora bona. mediū aut sunt bona corporis. sup̄emū aut sūt bona aīe iter que quodā mō p̄cipiū est volūtas inq. tū. s. per volūtatē hō oībus aliis bonis v̄t. & iō p. se loquēdo laudabilior ē obediētie virtus q. p̄ deū p̄tēnit ppriā volūtatē q. s. alie v̄tutes morales q. ppter deū aliq. alia bona p̄tēnūt. Uñ Greg. dicit in vlti. moral. q. obediētia viciū in re p̄ponit: q. p. viciū aliena caro: per obediētiā vero voluntas ppriā inactatur. vnde etiam quecunq. alia virtutum opera ex hoc meritoria sunt apud deū q. sunt vt obediatur voluntati diuine. nam si quis etiam martyrium sustineret vel oīa sua paupibus erogaret: nisi hoc ordinar̄ ret ad impletionē diuine volūtatē qd̄ recte ad obediētiā p̄tinet: meritoria esse nō pōt: sicut nec si fierent sine charitate q. sine obediētia esse nō pōt. dicit. n. p. Joan. 2. q. q. dicit se nosse deū & mādata eius nō custodit mēdar est. q. autē seruat v̄ba eius vere in hoc charitas dei p̄fecta est. & hoc iō est: q. amicitia facit idē velle & nolle. C. Ad p. m. ergo d. d. m. q. obediētia pcedit ex reuerentiā q. exhibet cultū & honorē supiori: q. q. tū ad hoc sub diuersis v̄tutib. p̄tinet s. s. m. se cōsiderata. put respicit rōnes pcepti sit vna spālis v̄tus. inq. tū ergo pcedit ex reuerentiā p̄latoz cōtinet quodā mō sub obseruātia. inq. tū vō pcedit ex reuerentiā parētū sub pietate. inq. tū vō pcedit ex reuerentiā dei sub religioe: & p̄tinet ad deuotionē q. est p̄ncipalis act. religiois.

vñ fm hoc laudabilius est obedire deo q̄ sacrificiū offerre & c̄ q; in sacrificio imolat aliena caro: p̄ obedientiā at̄ p̄ priuolūtas: vt Greg. dicit. sp̄ali tñ in casu in quo loq̄bat̄ Samuel. Melius fuisse Sauli obedire deo q̄ aialia p̄m̄guia amalechitarū in sacrificium offerre q̄ dei mandatum. **Ad 2^m dō:** q̄ ad obedientiā p̄tinet oēs actus v̄tutū p̄ ut sunt in p̄cepto. inq̄tu3 g^o actus v̄tutū opant̄ cālīter vel dispositiue ad eay ḡnationez & p̄seruationē: intātum d̄ q̄ obedientia oēs v̄tutes menti inserit & custodit: nec tñ sequitur q̄ obedientia sit simplr oibus v̄tutibus p̄o: pp̄ duo. p^o q; l; qdā actus v̄tutis cadat sub p̄cepto: p̄t tñ aliq; iplere actā v̄tutis nō attendēs ad rōnez p̄cepti: vñ si aliq; v̄tus sit cuius obm̄ sit nālīr p̄s̄q; p̄ceptū: illa v̄tus d̄ nālīr p̄ior q̄ obedientia: vt p̄3 de fide p̄ quā nobis diuine auctoritatis sublimitas inotescit: ex q̄ p̄petit ei p̄as p̄cipiendi. 2° q; infusio gr̄e & v̄tutū p̄t p̄cedere etiā tpe oēm actū v̄tutuosū. & fm hoc neq; tpe neq; nā est obedientia oib⁹ alijs v̄tutibus p̄o: **Ad 3^m dōm:** q̄ duplex est bonū. Qdā ad qd̄ faciendū hō ex necessitate tenet: sic amare deū vl' aliqd̄ h̄mōi: & tale bonū nullo mō d̄ p̄ obedientiā p̄termittī. Est at̄ aliqd̄ bonū ad qd̄ hō n̄ tenet ex neccitate: & tale bonū d̄ hō q̄nq; p̄ obedientiā p̄termittēre ad quaz ex neccitate hō tenet: q; nō d̄ hō aliqd̄ bonū facere culpā incurredō & tñ sicut ibide3 Greg. dicit: q̄ ab vnoquoq; bono subiectos vocat: necesse est vt multa p̄cedat ne obedientis mēs subito intereat si a bonis oibus repulsa penitus seiuuet. & sic per obedientiam & per talia bona potest dānu3 vnus boni recompensare.

Ad quartum sic p̄cedit. Ut q̄ nō i oibus sit deo obediendū. Dicit̄ enī **Mat. 9.** q̄ dñs duob⁹ cecis curatis p̄cepit dicēs. Videte ne q̄s sciat. illi aut̄ exētes diffamauerūt eū p̄ totā terrā illā nec tñ ex hoc inculpanē. ergo vñ q̄ nō teneamur in oibus obedire deo. **Ps.** Nullus tenet aliqd̄ facere q̄ v̄tutem. sed inueniūt qdā p̄cepta dei q̄ v̄tutē: sicut p̄cepit Ab̄: abe q̄ occideret filiū inocentē: vt habet **Gen. 22.** Et iudeis vt furarent̄ res egyptiorū: vt habet **Exo. 11.** q̄ sunt q̄ iustitiā. & **Osee** q̄ acciperet mulierē adulterā qd̄ est q̄ castitate3. g^o nō in oibus est obediendū deo. **Ps.** Quicumq; obedit deo p̄format volūtate suā volūtati diuine & in volito. sed non q̄tu3 ad oīa tenemur p̄formare volūtate n̄faz voluntati diuine in volito: vt supra habitū est. ergo nō i oibus tenet homo deo obedire. **S3** q̄ est qd̄ d̄: **Exo. 24.** Oīa q̄cunq; locutus est dñs faciemus & erimus obedientes. **Rñ^o.** dōm: q̄ sicut supra dictū est ille q̄ obedit mouetur p̄ impiū eius cui obedit: sicut res nāles mouēt p̄ suos motores. sicut at̄ deus est p̄mus motor oīu3 q̄ nālīter mouent̄: ita etiā est p̄mus motor oīum volūtātū: vt ex supra dictis p̄3: & ideo sicut nālī necessitate oīa nālīa subdunt̄ diuine motioni. ita etiā quadā necessitate iustitiē oēs volūtates tenent̄ obedire diuino impio. **Ad p^m g^o dō:** q̄ dominus cecis dixit vt miraculū occultarent: nō q̄si intendēs eos p̄ virtutem diuini p̄cepti obligare: sed sicut **Greg. dic. 19.** moral. seruis suis sese sequētibus exemplū dedit: vt ipsi qdem v̄tutes suas occultare desiderēt. & tñ vt alij eoy exemplo p̄ficiāt & p̄dant̄ inuiti. **Ad 2^m dōm:** q̄ si cut deus nihil operat̄ q̄ naturā q; hoc est natura vnūscuiusq; rei qd̄ in ea deus opatur: vt habet in glo. ad **Rō. 11.** operat̄ tñ aliqd̄ q̄ solitū cursū nature: ita etiā deus nihil potest p̄cipere q̄ v̄tute3: q; in hoc p̄ncipaliter consistit v̄tus & recitudo volūtatis humane q̄ dei volūtati p̄formetur & eius sequat̄ imperiū: q̄nis sit p̄tra consuetū v̄tutis modū: hoc fm ergo p̄ceptum Ab̄: abe factū q̄ filiū inocentem occideret nō fuit q̄ iustitiā: q; deus est actor: motor & vite. siliter nec fuit p̄tra iustitiā q̄ mādanit iudeis vt res egyptiorū acciperent: q; eius sunt oīa: & cui voluerit dat̄ illa. siliter etiā nō fuit q̄ castitatem p̄ceptū **Osee** factū vt mulierem adulterā acciperet: q; ipse deus est humane generationis ordinator: & ille est debitus modus mulieribus vtendi quē deus instituit. vnde p̄3 q̄ predicti nec obediendo deo nec obedire volendo peccauerunt. **Ad 3^m dōm:** q̄ si non semp̄ teneat̄ homo velle qd̄ deus vult. sp̄

tñ tenet velle qd̄ deus vult eum velle. & hoc hōi p̄cipue innotescit per p̄ceptum diuinum. & ideo tenet homo in oibus diuinis p̄ceptis obedire.

Ad quintum sic procedit. Videt̄ q̄ subditi teneant̄ suis superioribus in oibus obedire. Dicit̄. n. apostolus ad **Col. 3.** filij obedite parentibus p̄ oīa: & postea subdit. Serui obedite per oīa dñis carnalibus. ergo eadē rōne alij subditi debent p̄relatis suis in oibus obedire. **Ps.** p̄relati sunt medij inter deum & subditos fm illud **Deut. 5.** Ego sequester & medius fui inter deū & vos in tpe illo: vt annūciarem vobis verba eius. sed ab extremo in extremū nō puenit nisi per medium. ergo p̄cepta p̄relati sunt reputanda tanq̄ p̄cepta dei. Unde & apls dicit ad **Gal. 4.** Sicut angelū dei excepistis me sicut **Christū** iesuz. & 1. ad **Thessal. 2.** Cum accepistis a nobis verbū auditus dei: accepistis id non vt verbū hōium. sed sicut vere est verbū dei. ergo sicut hō d̄ deo obedire in oibus: ita & p̄latis. **Ps.** Sicut religio si p̄ofitendo vident castitatem & paupertatem: ita & obedientiā. sed religiosus tenet q̄tum ad oīa seruare castitatem & paupertatem. ergo silr q̄tum ad oīa tenet obedire. **S3** contra est qd̄ dicit̄ **Act. 5.** Obedire oportet deo magis q̄ hōibus. sed q̄nq; p̄cepta p̄relatorū sunt q̄ deū. ergo non in oibus p̄latis est obediendū. **Rñ^o.** dōm q̄ sicut dcm̄ est: obediens mouet̄ ad impiū p̄cipientis qdā necessitate iustitiē: sicut res nālī mouet̄ ex virtute sui motoris necessitate nature. Q̄ aut̄ aliqua res naturalis nō moueat̄ a suo motore p̄t p̄tingere dupliciter. Uno modo pp̄ impedimētū qd̄ puenit ex fortiori v̄tute alterius mouentis: sicut lignū nō cōburi ab igne si fortior vis aque impediāt. Alio modo ex defectu ordinis mobilis ad motore: q; & si subijciat̄ eius actioni q̄tum ad aliquid: non tamē q̄tu3 ad oīa: sicut humo: quādoq; subijciat̄ actioni calorū q̄tum ad calefieri: nō tñ q̄tum ad exsicari siue consumi. Similiter ex duobus potest p̄tingere q̄ subditus suo superiori non teneatur in oibus obedire. Uno modo pp̄ p̄ceptū maioris potestatis. Ut enī ad **Rō. 13.** sup̄ illud. Qui resistunt ipsi sibi dānationē acgrunt dicit̄ glo. Sigd̄ iusserit curator: nunqd̄ est tibi faciendū si p̄tra p̄consulē iubeat: rursus sigd̄ p̄consultus iubeat & aliud impator: nunqd̄ dubitat̄ illo p̄cepto illi esse seruandū: ergo si aliud impator aliud deus iubeat p̄tento illo obtemperādū est deo. Alio modo nō tenet in ferio: suo superiori obedire si ei aliqd̄ p̄cipiat i quo ei nō subdat̄. dicit̄. n. **Seneca** in 3. de beneficijs. Errat siqs existimat seruitutes in totū hōiem descendere. ps. n. melior̄ ex cepta est: corpa obnoxia sunt & ascripta dñis: mens qdē3 ē sui iuris. & iō in his que p̄tinet ad interiorē motū voluntatis homo nō tenet homini obedire. sed solū deo. tenet aut̄ homo homini obedire in his que exterius p̄ corpus sunt agenda: in quibus tñ fm ea que ad nām corporis p̄tinent homo hōi obedire nō tenet: sed solū deo: q; oēs hōies natura sunt pares: puta in his q̄ p̄tinent ad corporis sustentationez & p̄lis ḡnationem. vñ nō tenent nec serui dominis nec filij parētibus obedire de matrimonio p̄trahendo: vel virginitate seruāda: aut aliquo alio h̄mōi. sed in his que p̄tinent ad dispositionem actuum & rez humanarum tenet subditus suo superiori obedire fm rōnez superioritatis: sicut milites duci exercitus in his que p̄tinet ad bellum: seruus dño in his que p̄tinent ad seruilia opa exequenda filius patri in his que p̄tinent ad disciplinam vite & curam domesticā: & sic de alijs. **Ad p^m g^o dōm:** q̄ hoc qd̄ apls dicit̄ intelligendū est per oīa q̄tum ad illa q̄ p̄tinent ad ius patrie vel dominatiue potestatis. **Ad 2^m dōm:** q̄ deo subijcitur homo simpliciter q̄tum ad oīa & interiora & exteriora. & ideo in oibus ei obedire tenetur. subditi autem non subijciuntur suis superioribus q̄tu3 ad omnia. sed q̄tum ad aliqua determinate: & quantum ad illa medij sunt inter deum & subditos. quantum ad alia vero immediate subduntur deo a quo instruuntur per legem naturalem vel scriptam. **Ad 3^m dōm:** q̄ religiosi obedientiam p̄ofitentur q̄tum a reglarem cōuersionem quam suis p̄latis subdūtur. & ideo q̄tum ad illa sola obe-

dire tenentur que possunt ad regularem conuersationem pertinere. et hec ē obediētia sufficiens ad salutē. si at̄ et̄ in alijs obedire voluerit hoc pertinet ad cumulū p̄fectionis dum tñ illa nō sint contra deum aut contra p̄fessionē regule: quā talis obediētia eēt illicita. Sic ergo pōt tripliciter obediētia distingui. vna sufficiens ad salutem que. s. obedit in his ad que obligatur. alia perfecta que obedit in omnibus licitis. alia indiscreta que etiam in illicitis obedit.

Ad sextum sic procedit. Videtur q̄ xp̄iani nō tenentur secularibus potestatib⁹ obedire: q̄ sup̄ illud Mat. 17. ergo liberi sunt filij. dicit glo. Si in quolibet regno filij illius regis qui regno illi p̄ferret sūt liberi: tūc filij regis illius cui oīa regna subdūt̄ i quolibz regno liberi eēt debēt: sed xp̄iani per fidē xp̄i facti sūt filij dei: s̄m illud Joā. p̄. Dedit eis pat̄tē filios dei fieri his q̄ credunt in noīe eius. ergo non tenentur pat̄tibus secularibus obedire. **C. S.** Ad Ro. 7. dicit: Adnotificati estis legi per corp⁹ xp̄i. et loquit̄ de lege diuina veteris testamētī: s̄ minor ē lex hūana p̄ quā hoīes secularib⁹ pat̄tibus subdūt̄ur q̄ lex diuina veteris testamētī. ergo multo magis hoīes per hoc q̄ sunt facti membra corp⁹ xp̄i liberantur a lege subiectiōis q̄ secularibus principibus astringebantur. **C. S.** Latronib⁹ q̄ p̄ violētā opprimūt homines obedire nō tenentur. sed Aug. dicit in. 4. de ciu. dei: Remota iusticia qd sunt regna nisi magna latrocinia. cū ergo dñta p̄ncipū secularia plerūq̄ cum iniusticia exerceantur: vel ab aliqua iniusta vsurpatione p̄ncipatus sumpserint: videt̄ q̄ nō sit p̄ncipibus secularibus obediēdū a xp̄ianis. **C. S.** h̄ est q̄ dicitur ad Titū. 3. Ammone illos p̄ncipib⁹ et pat̄tibus subditos eēt. et. 1. Petri. 2. Subiecti estote oī humane creature propter deū: siue regi quasi p̄cellēti: siue ducib⁹ tāq̄ ab eo missis. **C. R. n.** dōm q̄ fides xp̄i est iusticie p̄ncipiū et cā: s̄m illud Ro. 8. Iusticia dei p̄ fidē iesu xp̄i. et iō per fidem xp̄i nō tollit̄ ordo iusticie sed magis firmat̄. ordo aut̄ iusticie requirit̄ vt inferiores suis superioribus obediāt. aliter enī nō posset humanarū rerum statū cōseruari. et iō per fides xp̄i non excusantur fideles qm p̄ncipibus secularib⁹ obedire teneantur. **C. Ad p̄m** ergo dōz: q̄ sicut supra dictum est: seruitus q̄ hō hoī subijctur ad corp⁹ p̄tinet nō ad aīas que libera manet. nūc aut̄ i statu hui⁹ vite p̄ gratiā xp̄i liberamur a defectibus aīe. nō at̄ a defectibus corp⁹: ut p̄ aplm ad Ro. 7. qui dicit de seipso: q̄ mēte seruit legi dei. carne autē legi pct̄i. et iō illi q̄ sunt filij dei per gratiā liberi sūt a sp̄iali seruitute peccati: nō aut̄ a seruitute corporali qua tēporalib⁹ dñis tenentur astricti: vt dicit glo. sup̄ illud. 1. ad Thimo. 6. Quicūq̄ sūt sub iugo sui et̄. **C. Ad 2m** dōm: q̄ lex vetus fuit figura noui testamētī. et iō debuit cessare veritate veniente. non aut̄ ē simile de lege humana p̄ quā hō subijct̄ hoī. et tñ et̄ ex lege diuina hō tenetur hoī obedire. **C. Ad 3m** dōm: q̄ p̄ncipibus secularib⁹ itatū hō obedire tenet̄ i q̄tū ordo iusticie requirit̄. et iō si nō hēant iustū p̄ncipatū sed vsurpatū. vel si iniusta p̄cipiant: non tenentur eis subditi obedire nisi forte per accidens p̄pter vitandum scandalum vel periculum.

De inobediētia. Questio. cy.

Inde considerandus est de inobediētia. **C. Et** circa hō queruntur duo. Primo vtrum sit peccatum mortale. Secundo vtrum sit grauissimum peccatorum.

Ad primum sic procedit. Videt̄ q̄ in obediētia nō sit peccatū mortale. Oē. n. pctm̄ ē iobia vt p̄ p̄ diffinitionē Amb. sup̄ius positā. si gō iobia eēt pctm̄ mortale. oē peccatū eēt mortale. **C. S.** Greg. dicit. 31. moral. q̄ iobediētia orit̄ ex inani glia: sed inanis glia non ē pctm̄ mortale. ergo nec inobediētia. **C. S.** Tūc dī: aliq̄s eēt iobediens qm̄ superioris p̄ceptū nō implet. sed superiores multoties p̄cepta multiplicat̄ q̄ vix aut nūq̄ oīa p̄nt observari. si ergo iobediētia eēt peccatū mortale: sequeretur q̄ homo non posset vitare mortale peccatū: qd̄ ē icōueniēs. non ergo in obediētia ē pctm̄ mortale. **C. Sed** h̄ ē. q̄ ad Ro. p̄. et. 2.

ad Thimo. 3. inter alia peccata mortalia computatur parētib⁹ non obediētes. **C. R. n.** dōz: q̄ sicut supra dictus ē: pctm̄ mortale ē qd̄ h̄iat̄ charitati per quā ē sp̄ialis vita. charitate aut̄ diligit̄ deus et p̄xim⁹. erigit at̄ charitas dī vt ei⁹ mādatis obediāt: vt supra dictū ē: et ideo iobediēte esse diuinis p̄ceptis ē pctm̄ mortale qm̄ diuine dilectōi cōtrariū i p̄ceptis at̄ diuinis cōtinet̄ q̄ et superioribus obediāt. et ideo etiam inobediētia q̄ q̄s iobediēs ē p̄ceptis superiorū ē pctm̄ mortale quasi diuine dilectioni h̄rum: s̄m illud ad Ro. 13. Qui pat̄ti resistit: dei ordinatōi resistit. h̄iat̄ insuper dilectioni proximi inq̄tū superioris proximo subtrahit obediētiā quā ei dōz. **C. Ad primum** gō dōm: q̄ illa diffinitio Amb. dat̄ de peccato mortali qd̄ h̄ p̄fectā pct̄i rationē: peccatū at̄ veniale nō ē iobediētia: q̄ nō ē h̄ p̄ceptum: sed p̄pter p̄ceptum. nec etiam omne pctm̄ mortale est inobediētia proprie et per se loquendo: sed solū tunc qm̄ aliq̄s p̄ceptū cōtēnit: q̄ ex fine morales actus specīc h̄nt. cum autē facit aliqd̄ h̄ p̄ceptū nō propter p̄cepti p̄tētū: s̄ p̄pter aliqd̄ aliud ē iobediētia māliter tantū: s̄ p̄tinet forma liter ad aliā sp̄ez peccati. **C. Ad 2m** dōz: q̄ inanis gloria appetit manifestationē alicuius excellentie: et q̄ videt̄ ad q̄sdam excellētā pertinere q̄ hō p̄ceptis alteri⁹ nō subdat̄: unde ē q̄ inobediētia ex inani gloria oritur. nihil at̄ p̄hibet ex pctō veniali oriri mortale: cū veniale sit dispositio ad mortale. **C. Ad 3m** dōz: q̄ nullus obligat̄ ad ip̄sibile. et iō si tot p̄cepta p̄lat̄ aliq̄s iegerat seu iungat q̄ subdit̄ ea implere non possit: excusatur a peccato. et ideo p̄lati abstinere debent a multitudine p̄ceptorum.

Ad secundum sic procedit. Videt̄ q̄ inobediētia sit grauissimū pctm̄. Dicit̄ enim p̄. Reg. 15. Quasi pctm̄ arioladi ē repugnare. et q̄ si scelus idolatrie nolle acquiescere: sed idolatria est grauissimum pctm̄ vt supra h̄m̄ ē. ergo iobediētia ē grauissimū pctm̄. **C. S.** Illud peccatū dī esse in sp̄m̄ sanctum p̄ qd̄ tollunt̄ impedimēta peccati: vt supra dictū ē: sed per inobediētiā cōtēnit̄ hō p̄ceptū qd̄ maxie retrahit hoīem a peccato. ergo inobediētia ē pctm̄ i sp̄m̄ sc̄m. et ita ē grauissimum peccatū. **C. S.** Apostolus dicit ad Ro. 5. q̄ p̄ vni⁹ inobiam pctōres multi cōstituti sunt: s̄ cā videt̄ eēt potior effectu. ergo iobia videt̄ eēt grauius peccatū q̄ alia q̄ ex ea causant̄. **C. S.** h̄ ē q̄ grauius ē p̄tēnere p̄cipiētē q̄ p̄ceptū s̄ qdā pctā sūt h̄ ip̄as p̄sonā p̄cipiētis: sicut p̄ de blasphemia et homicidio. gō iobediētia nō ē grauissimū peccatum. **C. R. n.** dōm: q̄ nō oīs iobia ē eq̄le pctm̄. **Idōt. n.** vna iobediētia eēt grauior: altera dupl̄. Uno mō ex pte p̄cipientis: q̄ n̄is enī oēm curā hō apponere debeat ad hō q̄ cuiuslibet superioris obediāt: tñ magis ē debitū q̄ hō obediāt superioris q̄ inferioris pat̄ti. cuius signū ē q̄ p̄ceptū inferioris p̄mittit̄ si sit p̄cepto superioris h̄riū. vñ cōsequēs ē q̄ q̄to superior: ē ille q̄ p̄cepit: tāto ei inobediēte eēt sit graui⁹ et sic inobediēte eēt deo ē grauius q̄ inobediēte eēt homini.

2o ex parte p̄ceptorū. nō enī p̄cipiēs eq̄liter vult impleri oīa q̄ mādāt. magis. n. vnusq̄q̄ p̄cipiēs vult finē q̄ id qd̄ ē finī p̄pinq̄. et iō tāto ē iobia grauior: q̄to p̄ceptū quod q̄s p̄tēnt magis ē de itētiōne illius q̄ p̄cipit. Et i p̄ceptis q̄ dē dei manifestū ē q̄ q̄to p̄ceptū dat̄ de meliori tāto ē ei⁹ iobediētia grauior: q̄ cū volūtas dei p̄ se ferat̄ ad bonū: q̄to aliqd̄ ē melius tāto de⁹ vult illud magis impleri. vñ q̄ iobediēs ē p̄cepto de dilectiōe dei graui⁹ peccat q̄ q̄ iobediens ē p̄cepto de dilectiōe primi. volūtas at̄ hoīs nō semper magis fert̄ i melius. et iō vbi obligamur ex solo hominis p̄cepto nō ē graui⁹ pctm̄ ex eo q̄ mai⁹ bonū p̄terit̄: s̄ ex eo q̄ p̄terit̄ illud qd̄ ē magis de itētiōne p̄cipiētis. Sic ergo op̄ s̄m diuersos inobie grad⁹ diuersis pctōz gradibus cōparare. nā iobia q̄ cōtēnit̄ dei p̄ceptū ex ipsa rōne iobediētie grauius ē pctm̄ q̄ pctm̄ quo peccat̄ i hoīem si fecerneret inobediētia dei. et hoc ideo dico: q̄ q̄ p̄ximū peccat̄ etiā h̄ dei p̄ceptū agit: si tñ in aliquo ponori p̄ceptum dei cōtēneret adhuc peccatum grauius esset. inobediētia autem qua cōtēnitur p̄ceptum hominis leuior ē pctō quo cōtēnit̄ ipse p̄cipiens: q̄ ex reuerētia p̄cipiētis procedere debet reuerētia p̄cepti. et filij pctm̄ qd̄ dī

recte p̄tinet ad cōtēptū dei sicut blasphemīa vel aliqd hu/
iustmodi. grati^o ē etiā se mota p̄ intellectū iobediētia a pctō
q̄ ē illud pctm̄ i quo cōtēntur solū dei p̄ceptū. ¶ Ad
p̄m̄ ḡo dōm: q̄ illa cōparatio Samuelis nō est eq̄litas s̄
similitudinis: q̄ iobediētia redūdat in cōtēptū dei sicut et
idolatria: licet idolatria magis. ¶ Ad 2^{m̄} dōm: q̄ non oīs i/
obediētia est pctm̄ i sp̄m̄ sc̄m̄: sed solū illa cui obstina/
tio adhibetur. nō. n. cōtēptus cuiuscūq̄ qd pctm̄ ipedit cō/
stituit pctm̄ i sp̄m̄ sc̄m̄: aliq̄n cuiuslibet boni cōtēpt^o ē
pctm̄ in sp̄m̄ sc̄m̄: q̄ p̄ qdlibet bonū pōt hō impediri a
pctō: sed bonoz illoz cōtēptus facit pctm̄ in sp̄m̄ sc̄m̄ q̄
directe ducit ad p̄niam ⁊ remissionē pctōz. ¶ Ad 3^{m̄} di/
cēdū: q̄ p̄mū pctm̄ p̄m̄ parētis ex q̄ i oēs pctm̄ emanauit
nō fuit iobediētia s̄m̄ q̄ ē sp̄ale pctm̄: s̄ supbia ex qua hō
ad iobediētia p̄cessit. vñ apls i verbis illis v̄ accipe iobe/
dientiam s̄m̄ q̄ gn̄aliter se habet ad omnem peccatum.

De gratia siue gratitudine.

Dō.

cvi.

Inde cōsiderādū ē de gratia si/
ue gratitudine. ¶ Circa

gr̄am at̄ q̄rūt sex. p̄o v̄t̄ gr̄a sit sp̄alis
virtus ab alijs distincta. 2° q̄s teneat ad
maiores gr̄az actiōes deo v̄truz inocēs
vel penitēs. 3° v̄t̄ semp teneat hō ad
gr̄as b̄n̄ficijs humanis reddēdas. 4°

v̄trū retributiō gr̄az sit differēda. 5° v̄trū sit mensuran/
da s̄m̄ acceptum b̄n̄ficiū vel s̄m̄ dātis affectū. 6° v̄trū
oporteat aliquid maius rependere.

Ad primū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ gr̄a n̄ sit v̄tus
sp̄alis ab alijs distincta. Ad axima
enī b̄n̄ficia a deo ⁊ a parētibus accepim^o. s̄ honor: quem
deo retribuim^o p̄tinet ad v̄tutē religiōis. honor: at̄ quez
retribuim^o parētibus p̄tinet ad v̄tutē pietatis. ḡo gr̄a siue gra/
titudō n̄ ē v̄t̄ ab alijs distincta. ¶ R̄tributiō p̄portio/
alis p̄tinet ad iustitiā cōmutatiuā: vt p̄z p̄ p̄m̄ i. 5. et̄bi. sed
gr̄e reddūt vt retributiō sit: vt ibidē d̄. ḡo redditiō gr̄arū
qd p̄tinet ad gratitudinē ē act^o iustitię: n̄ ḡo gratitudo ē spe/
tialis v̄t̄ ab alijs distincta. ¶ R̄cōpēsatiō requiritur ad
amiciciā cōseruādā: vt p̄z p̄ p̄m̄ i. 8. ⁊. 9. et̄bi. s̄ amicitia
se h̄z ad oēs v̄tutes p̄p̄ q̄s hō amat. ḡo gr̄a siue gratitudo
ad quā p̄tinet r̄cōpēsare b̄n̄ficia n̄ ē sp̄alis v̄t̄. ¶ S̄z h̄ est
qd̄ Tull^o pōit gr̄az gratū faciētē sp̄alē iustitię p̄tē. ¶ R̄n̄o
dōm. q̄ sicut supra dēn̄ ē s̄m̄ diuersas cās ex q̄bus aliqd
debet: necesse ē diuersificari debiti reddēdi rōnē: ita t̄m̄ q̄
semp i maior: illud qd̄ min^o ē cōtinet. i. deo at̄ p̄o ⁊ p̄ncipa/
liter inuenit cā debiti eo q̄ ipse ē p̄m̄ p̄nci^m oīuz bonoz no/
stroz. secundario at̄ i p̄tē q̄ ē primū nostre gn̄atōis ⁊ di/
scipline p̄nci^m. 3° at̄ i p̄sona q̄ dignitate p̄cellit ex qua cōia
b̄n̄ficia p̄cedūt. 4° at̄ i aliquo b̄n̄factore a q̄ aliq̄ p̄ncularia
⁊ p̄uata b̄n̄ficia p̄cepim^o p̄ q̄b^o p̄nculari ei obligamur: q̄:
ḡo n̄ q̄cqd̄ debem^o deo vel p̄i vel p̄sone dignitate p̄cellen/
ti: debem^o alicui benefactori a q̄ aliqd̄ p̄nculare b̄n̄ficiū
recepim^o. idē ē q̄ post religionē q̄ debiti cultū deo ipedi/
mus: ⁊ pietatē q̄ colim^o parētēs: ⁊ obseruatiā q̄ colim^o p̄/
sonas dignitate p̄cellētes: ē gr̄a siue gratitudo q̄ b̄n̄facto:
b^o gr̄az r̄cōpēsāt. ⁊ distinguit a p̄m̄illis v̄tutib^o sic q̄libet
posteriorz distinguit a p̄o: q̄s ab ea deficiēs. ¶ Ad p̄m̄ ḡo
dōm: q̄ sicut religio ē qd̄ā supercellēs pietas: ita ē ⁊ qd̄am
excellēs gr̄a siue gratitudo. vñ ⁊ gr̄az actio ad deū supra
posita ē iter ea q̄ ad religionē p̄tinet. ¶ Ad 2^{m̄} dōm: q̄ re/
tributiō p̄portioalis p̄tinet ad iustitiā cōmutatiuā q̄n̄ atten/
dit s̄m̄ debiti legale: puta si pacto firmet̄ vt t̄m̄ p̄ tanto
retribuāt: s̄ ad v̄tutē gr̄e siue gratitudinis retributiō p̄/
tinet q̄ sit ex solo debito honestatis. quā. s̄. aliq̄s sp̄ote facit.
vñ ⁊ gratitudo ē min^o gr̄ata si sit coacta: vt Seneca dicit i
lib. de b̄n̄ficijs. ¶ Ad 3^{m̄} dōm: q̄ cū v̄a amicitia supra vir/
tutē fundet̄ q̄cqd̄ ē v̄tuti h̄riū i amico ē amicitie ipeditim^oz
⁊ q̄cqd̄ ē v̄tuosū ē amicitie p̄uocatiū: ⁊ s̄m̄ hoc p̄ r̄cō/
pēsatiōnē b̄n̄ficioz amicitia p̄seruat̄ q̄uis r̄cōpēsatiō b̄n̄/
ficioz ad v̄tutē gratitudinis sp̄aliter p̄tineat.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ magis te/
neat ad gr̄as reddēdas deo i
nocēs q̄ penitēs. Quāto. n. aliq̄s maius donū a deo per/
cepit: tāto magis ad gr̄az actiōes tenetur: sed maius ē do/
nū inocētiē q̄ iustitię restitute. ḡo v̄t̄ q̄ magis teneat ad
gr̄az actiōnē inocēs q̄ penitēs. ¶ S̄. Sicut b̄n̄facto: de/
bet gr̄az actio: ita ⁊ dilectio. s̄ Aug. dicit i. 4. cōfess. Quis
hoīz suā cogitās iſtimitatē audet viribus suis tribuere ca/
stitatē atq̄ inocētiā suā vt minus amet te q̄si min^o si: erit
ei necessaria misericordia tua donans pctā cōuersis ad te:
⁊ postea subdit: ⁊ iō tātūde imo āplius te diligit: q̄ per/
quē me videt tātis pctōz meoz languoribus erui: p̄ eum
se videt tātis pctōz lāguorib^o n̄ iplicari. ḡo ē magis teneat
ad gr̄az reddēdā inocēs q̄ penitēs. ¶ S̄. Quāto gratitū
b̄n̄ficiū ē magis cōtinuatū tāto maior: p̄ eo debet gr̄arum
actio: s̄ i inocēte magis cōtinuat̄ diuine gratie b̄n̄ficiū q̄ i
penitēte. dicit. n. Aug. ibidē. Gratie tue deuto ⁊ miseri/
cordie tue: q̄ pctā mea tāq̄ glaciē soluisti. gr̄e tue deuto
⁊ quecūq̄ nō feci mala. quid. n. facere nō potui: ⁊ omnia
mibi dimissa ē fateor: ⁊ q̄ mea sp̄ote feci mala: ⁊ q̄ te du/
ce non feci. ergo magis teneat ad gr̄arū actiōes inocēs q̄
penitēs. ¶ S̄z h̄ ē qd̄ d̄: Luc. 7. Cui plus dimittit̄ pl^o di/
ligit. ḡo eadē rōne plus teneat ad gr̄arū actiōes. ¶ R̄n̄o. di/
cēdum: q̄ actio gratiaz i accipiēte respicit gratiā dātis. vñ
vbi ē maior: gratia ex p̄tē dātis ibi requirit̄ maior: gratiaz
actio ex p̄tē recipiētis. gr̄a at̄ ē q̄: gratis dat̄. Un̄ dupl^r p̄t
ē ex parte dātis maior: gratia. Uno mō ex q̄titate dati:
⁊ hoc modo inocēs teneat ad maiores gratiarū actiōes: q̄:
maius donū ei dat̄ a deo ⁊ magis cōtinuatū ceteris pari/
bus absolute loquēdo. Alio mō pōt dici maior: gr̄a quia
magis dat̄ gratis. ⁊ s̄m̄ hoc magis teneat ad gr̄arū actio/
nes penitēs q̄ inocēs: q̄ magis gratis dat̄ illud qd̄ ei dat̄
a deo. cū enī ē dignus pena dat̄ ei gr̄a: ⁊ sic licet illd̄ do/
nū qd̄ dat̄ inocēti sit absolute cōsideratū maius: t̄m̄ donūz
qd̄ dat̄ penitēti ē maius i cōparatione ad ipsum: sicut etiā
parū donū paupi datū ē ei maius q̄ diuiti magnū. ⁊ q̄
act^o circa singlaria i bis q̄ agēda sūt magis cōsiderat̄ qd̄ ē
hic vel nūc tale: q̄ qd̄ ē simpl^r tale. sicut p̄hs dicit i. 5. et̄bi.
de volūtario ⁊ inolūtario. Et h^o p̄z r̄fio ad obiecta.

Ad tertium sic p̄cedit. Un̄ q̄ hō nō teneat
ad gr̄arū actiōes oī hoī benefa/
cienti. ¶ Dōt enim aliq̄s sibi benefacere: sicut ⁊ sibi p̄si no/
cere s̄z illud Ecclē. 14. Qui sibi neq̄s ē cui aliq̄ bonus erit:
s̄z hō sibi p̄si n̄ p̄t gr̄as agē: q̄ gr̄az actio videt̄ trāsire ab
vno i alterz. ḡo n̄ oī b̄n̄facto: debet gr̄arum actio. ¶ S̄.
Gratiarū actio ē qd̄ā gr̄e r̄cōpēsatiō: s̄z aliq̄ b̄n̄ficia n̄ cuz
gr̄a dei dant̄: sed magis cū cōtumelia ⁊ tarditate vel tristi/
tia. ḡo nō semp benefactori sūt gr̄e reddēde. ¶ S̄. Nulli
debet gratiarū actio ex eo q̄ suā vtilitatē p̄curat. sed q̄nq̄
aliq̄ aliq̄ b̄n̄ficia dat̄ p̄z suā vtilitatē. ergo eis nō debet gra/
tiarū actio: ¶ S̄. Seruo n̄ debet gratiaz actio: q̄ h^o ip̄suz
qd̄ ē d̄n̄i ē. sed q̄nq̄ cōtingit seruz i d̄n̄z b̄n̄ficiū facē vel
b̄n̄ficiū eē. ḡo n̄ oī b̄n̄facto: debet gratiarum actio. ¶ S̄.
Nullus teneat ad id qd̄ facere nō pōt honeste ⁊ vult. sed
q̄nq̄ cōtingit q̄ ille q̄ b̄n̄ficiū tribuit ē i statu magne felicitatis
cui iutiliter aliqd̄ r̄cōpēsaret̄ p̄ suscepto b̄n̄ficio. q̄nq̄
ē cōtingit q̄ benefactor: mutat̄ de v̄tute i vitū. ⁊ sic videt̄
q̄ ei honeste r̄cōpēsari nō pōt. q̄nq̄ ē ille q̄ accepit b̄n̄fi/
ciū paup̄ ē ⁊ oīno r̄cōpēsare n̄ pōt. ḡo v̄t̄ q̄ nō semp te/
neat hō ad gr̄az r̄cōpēsatiōnē: ¶ S̄. Nullus d̄z p̄ alio
facere qd̄ ei nō expedit: sed ē ei nociū. s̄z q̄nq̄ cōtingit q̄
r̄cōpēsatiō b̄n̄ficioz ē nociua vel iutilis ei cui r̄cōpēsāt. ḡo
nō ē semp b̄n̄ficiū r̄cōpēsādū p̄ gratiarū actiōnē. ¶ S̄z
cōtra ē qd̄ d̄. i. ad Thessal. vlti. In oībus gratias agite.
¶ R̄n̄o. d̄z: q̄ oīs effectus n̄aliter ad suā causā cōuertit̄
Un̄ Diony. dicit. 3. cap. de diu. no. q̄ deus oīa i se cōuer/
tit tāq̄ diuinā causā. semp enī oportet q̄ effectus ordinet̄
ad finē agentis. manifestū ē autē q̄ benefactor: inq̄atū hu/
iustmodi est causa beneficiati. ⁊ iō naturalis ordo requirit
vt ille qui suscepit b̄n̄ficiū per gratiarum r̄cōpēsatiō
nē cōuertat̄ ad benefactorē s̄m̄ modum v̄truzq̄: ⁊ sicut
de patre dictum est: supra benefactor: quidem inq̄tū hu/
iustmodi debetur bono: ⁊ reuerentia eo q̄ habet rationez
p̄ncipij. sed per accidens debet ei subuēno vel sustētatiō
si idigeat. ¶ Ad p̄m̄ ergo dōm: q̄ sicut Seneca dicit i lib.

de beneficijs q̄ sicut nō ē liberalis q̄ sibi donat: nec clemens q̄ sibi ignoscit: nec misericors q̄ malis suis tāgāt: s; q̄ alijs: ita ēt nemo subūpsi beneficiū dat. sed nature sue parat que monet ad refutāda nocina ⁊ ad appetēda p̄ficua. vnde in his q̄ sūt ad seipsū nō h; locū gratitudo ⁊ īgratitudo: non enī pōt hō sibi aliqd̄ denegare nisi sibi retinēdo metapho rice: tamē illa q̄ ad alteꝝ p̄prie dicūt accipiunt ī his q̄ sunt ad seips; sic de iustitia p̄bs dic̄ i. 5. etbi. i. q̄stū. s. accipiūt di uerse ptes hoīs sic diuerse p̄sōe. **Ad 2^m dōd;** q̄ bōi ani mī ē vt magis attēdat ad bonū q̄ ad malū. ⁊ iō si aliqs bñficiū dedit nō eo mō quo debuit: nō oīno d; recipiēs a grā rū actiōe cessare: min⁹ tñ q̄ si nō debito p̄stitisset: q; ēt bñficiū min⁹ ē: q; vt Seneca dic̄ i. li. de beneficijs multū cele ritas fecit: multū abstulit mora. **Ad 3^m dōd;** q̄ sicut Seneca dic̄ i. 6. de beneficijs: multū īterest vt; aliqs bñficiū nobis det sua cā: an sua ⁊ nra. ille q̄ totus ad se spectat ⁊ nobis prodest: quia ⁊ aliter sibi prodesse non potest: eo mibi loco bēndus v; quo q̄ pecora suo pabulum p̄spicit: si me ī cōso: tū admiserit si duos cogitant: īgratus sū ⁊ īm stus nisi gaudeo hoc illi p̄fuisse qd̄ pderat mibi: sūme ma lignitatis ē n̄ vocare hoc bñficiū nisi qd̄ dantes aliquo īco modo afficit. **Ad 4^m dōd;** q̄ sicut Seneca dicit in. 3. d̄ beneficijs: q̄ dū seru⁹ p̄stat qd̄ a seruo exiḡt solet: ministeriū ē. vbi plūsq; a seruo necē est: beneficiū ē. nō. n. ī affectum amici trāsīt: si tñ trāsīt: īcipit vocari bñficiū. ⁊ iō ēt sūis vt tra debitū faciētib; grē sūt exhibēde. **Ad 5^m dōd;** q̄ ēt paup̄ īgrat⁹ n̄ ē si faciat q̄ possit. sic. n. bñficiū magis ī affe ctu consistit q̄ ī affectu: ita ēt recōpēsatio magis ī affectu p̄sistit. **Uñ Seneca dicit i. ij. de beneficijs.** Qui grate bñficiū accipit p̄mā ei⁹ pensionē soluit. q̄ grate aut̄ ad nos bñficia puenerint indicem⁹ effusis affectib;: q̄ nō ipso tñ audien te: s; vbiq; testemur. ⁊ ex hoc p; q̄ q̄stūcūq; ī felicitate exnū pōt recōpēsatio bñficij fieri per exhibitionē reueren tie ⁊ honoris. **Uñ p̄bs dicit i. 8. etbi.** q̄ supercellēti qd̄ h; fieri honoris retributio: īdigēti aut̄ retribuio lucri. **Et Se neca dicit i. 6. de beneficijs.** Multa sūt per q̄ q̄qd̄ debe mus reddere ⁊ felicib; possum⁹ fidele cōsiliū: assidua con uersatio: s̄mo cōis: ⁊ sine adulatiōe iocūdus. ⁊ iō nō op; vt hō optet īdigētā ei⁹ seu miserā q̄ bñficiū dedit ad hoc q̄ bñficiū recōpēsēt: q; vt Seneca dic̄ i. 6. d̄ beneficijs. si hō ei optares cui⁹ nullū bñficiū haberes īhumanū erat votū: quāto īhumanū ei optas cui bñficiū debes. Si at̄ ille q̄ be neficiū dedit ī pei⁹ mutatus ē: d; tñ sibi fieri recōpensatio s̄m statū ipsius: vt. s. ad vtutē reducat si sit pole. si at̄ sit īsanabilis p̄p malitiā: tūc alter ē effectus q̄ p̄ns erat. ⁊ iō nō debet ei recōpēsatio bñficij sicut p̄ns: ⁊ tñ q̄stū fieri pōt salua honestate memoria d; haberi p̄stiti bñficij vt p; p̄ p̄m in. 6. etbi. **Ad 6^m dōd;** q̄ sicut dictū ē: recōpēsatio bñficij p̄cipue p̄det ex affectu. ⁊ iō eo mō d; recom pēsatio fieri quo magis sit vtilis. si tñ postea p̄ ei⁹ iniuriā in dānū ipsius vertat: nō īputat recōpēsati: vt Seneca dicit i. 6. de beneficijs: reddendum mibi est non seruandū cui reddidero tenendum.

Ad quartum sic p̄cedit. **Uñ q̄ hō debeat** stanz bñficiū recōpēsare. **Uñ** la. n. q̄ debem⁹ sine certo termino tenemur restituere ad stanz: s; nō ē aliqs termin⁹ p̄scriptus recōpēsatiōi bñficio rū q̄ tñ cadit sub debito vt dictū ē. ergo tenet hō stanz bñficiū recōpēsare. **Uñ.** Quāto aliqd̄ bonum sit ex maiori animi feruore tāto v; ēē laudabili⁹: s; ex feruore animi v; p̄cedere q̄ hō nullas moras adhibeat ī faciēdo qd̄ d; g^o v; ēē laudabili⁹ q̄ stanz hō bñficiū reddat. **Uñ.** Seneca dicit i. 2. de beneficijs q̄ p̄p̄riū bñfactoris ē libēter ⁊ cito fa cere: sed recōpēsatio d; bñficiū adquare. ergo d; statim recōpēsare. **Uñ** q̄ Seneca dicit in. 3. de beneficijs. Qui festinat reddere nō animū h; grati hoīs sed debito ris. **Uñ** dōd; q̄ sicut ī beneficio dando duo considerā tur. s. affectus ⁊ donū: ita ēt hec duo cōsiderant ī recom pensatione beneficij: ⁊ q̄stū quidem ad affectum recom pensatio statim fieri d; **Uñ** Seneca dicit in. 2. de benefi cijs. **Uñ** reddere beneficium accipe benigne. Quāntū at̄ ad donū d; qd̄ expectari t̄ps q̄ recōpēsatio sit benefactori

oportuna. Si autem non conuenienti tempore statim ve lit aliqs munus p̄ munere reddere: nō v; ēē virtuosa re cōpēsatio: vt. n. Seneca dic̄ i. 4. de beneficijs. Quā nimis cito cupit soluere iuitus d;: ⁊ q̄mmit⁹ d; īgrat⁹ ē. **Ad p^m g^o dōd;** q̄ debitū legale ē statim soluēdū: aliqd̄ nō esset cōseruata iustitie eq̄litas si vn⁹ retineret rē alteri⁹ absq; ei⁹ volūrate: sed debitū morale p̄p̄det ex honestate debētis ⁊ iō op; reddi debito t̄pe s̄m q̄ exiḡt rectitudo virtutis. **Ad 2^m dōd;** q̄ feruo: volūtatē nō ē virtuosus si non sit rōne ordinatus. ⁊ ideo si aliqs ex feruore animi p̄ocur pet debitū t̄ps: nō erit laudandus. **Ad 3^m dōd;** q̄ bñficiū ēt sunt oportuno tempore danda: ⁊ tunc non est amplū tardandum cum oportuno tempus aduenerit. ⁊ idē etiā obseruari op; ī beneficioꝝ recompenatione.

Ad quintum sic p̄cedit. **Uñ** q̄ benefi cioꝝ recōpēsatio non sit at tendenda s̄m affectū beneficantis. sed s̄m effectum. **Uñ** e cōpēsatio. n. beneficijs debet. sed beneficium ī effectū cō silit vt ipm̄ nomē sonat. g^o recōpēsatio d; attēdi s̄m effe ctū. **Uñ.** Grā q̄ recōpēsat bñficia ē ps iustitie. s; iustitia respicit eq̄litate dati ⁊ accepti. g^o ī grā rū recōpēsatiōe attē dēdus ē magis effect⁹ q̄ effectus bñficiātis. **Uñ.** Null⁹ pōt attēdere ad id qd̄ ignoꝝat: s; sol⁹ de⁹ cognoscit īterioꝝ affectū. g^o nō pōt fieri grē recōpēsatio s̄m affectū. **Uñ** q̄ Seneca dicit ī p̄mo de beneficijs. **Uñ** dōmūq; magis nos obligat q̄ dedit parua magnifice q̄ exiguū tribuit: s; li benter. **Uñ** dōmū q̄ recōpēsatio beneficij pōt ad tres virtutes p̄tinere. s. ad iusticiā: ad gratiā: ⁊ ad amicitia. Ad iusticiā quidē p̄tinet qñ recōpēsatio h; rōne debiti legalis si cut ī mutuo ⁊ alijs huiusmodi: ⁊ ī tali recōpēsatio d; attē di s; q̄stūate dati. Ad amicitia at̄ p̄tinet recōpēsatio bene ficij: ⁊ s̄m ad virtutē grē s̄m q̄ h; rōne debiti moralis. aliter tñ ⁊ aliter. nā ī recōpēsatione amicitie op; respectū ha beri ad amicitie cām. vñ ī amicitia valis d; recom pēsatio fieri s̄m vtilitate quā quisq; ex beneficio consecutus est. ī amicitia autē honesti d; ī recōpēsatione haberi respect⁹ ad electionē siue ad affectū dantis: quia hoc p̄cipue requir̄ ad virtutē: vt d; i. 8. etbi. q; s̄m q; grā respicit beneficium s̄m q̄ ē gratis ip̄sum: qd̄ qdē p̄tinet ad affectū. iō ēt gra tie recōpēsatio attēdit magis affectū dantis q̄ effectū.

Ad p^m g^o dōd; q̄ oīs actus moralis ex voluntate p̄epē det. vnde bñficiū s̄m q̄ ē laudabile p̄ont ei gratie recom pensatio debet mālter qd̄em cōsistit ī effectū: sed forma liter ⁊ p̄cipaliter ī volūrate. **Uñ** Seneca dicit ī p̄mo d̄ be neficijs. Beneficiū nō ī eo qd̄ sit aut dat cōsistit: sed ī ip̄o dātis aut faciētis animo. **Ad 2^m dōd;** q̄ grā est ps iusti tie nō quidē sic spēs generis: s; p̄ quādā reductionē ad ge nus iustitie: vt sup̄a dictū ē. vñ nō op; q̄ eadē rō debet at tēdat ī vtraq; vtute. **Ad 3^m dōd;** q̄ affectū hoīs p̄ se qdē sol⁹ de⁹ videt. s; s̄m q̄ p̄ aliq̄ signa manifestat pōt ēt ipm̄ hō cognoscere. ⁊ hoc mō affect⁹ beneficantis cogno scitur ex ip̄o modo q̄ bñficiū retribuit: p̄nta quia gauden ter ⁊ p̄rompte aliquis beneficium impendit.

Ad sextum sic p̄cedit. **Uñ** q̄ nō oportet at aliquē pl⁹ exhibē ī recōpēsatiōe q̄ suscepit ī bñficio. Quibusdā. n. sic parētib; nec ēt equa lis recōpēsatio fieri pōt: sic p̄bs dic̄ ī p^o etbi. s; vt⁹ nō cona tur ad ipole: n̄ g^o grē recōpēsatio tēdit ad aliqd̄ maius.

Uñ. Si aliquis plus recōpensat q̄ ī bñficio acceperit ex hoc ip̄o q̄si aliqd̄ de nouo dat. sed ad bñficiū de nouo da tum tenet hō gratiā recōpēsare. g^o ille q̄ p^o bñficiū dede rat tenebit aliqd̄ mai⁹ recōpēsare: sic p̄cederet ī īfinitū: s; vtus nō conat̄ ad īfinitū: q; īfinitū aufert nām boni: vt d; i. 2. metaphy. ergo grē recōpēsatio non d; excedere acce ptū beneficium. **Uñ.** Iustitia ī eq̄litate cōsistit: s; maius ē qdā eq̄litas excessus: cū ergo ī q̄libet vtute excessus sit vi nōsus: v; q̄ recōpēsare aliqd̄ maius accepto bñficio sit vi tiosum ⁊ iusticie oppositū. **Uñ** Sed cōtra ē qd̄ p̄bs dicit in . 5. etbi. **Uñ** famulari oportet ei qui gratiam fecit ⁊ rursū ipsam recipere: quod qdē fit dūm aliquid maius retribuī tur. ergo recompenatio d; tendere ad hoc q̄ aliquid ma ius faciat. **Uñ** dōmū q̄ sicut dictū ē recōpēsatio gra

vero q̄ puenit ex pctō veniali ipfectā. **Ad p^m g^o dōm:** q̄ p pctm veniale nō est aliq̄s ingratus deo s̄m pfectā ingratitudinis rōne: b̄z tñ aliqd ingratitudinis inq̄stū pctm veniale tollit aliq̄e actū vtutis p quē deo hō obseq̄t. **Ad 2^m dōm:** q̄ ingratitudo q̄ est cū pctō veniali nō est h̄ia charitati: sed est p̄ter ip̄as: q̄ nō tollit h̄itum charitatis: sed aliq̄e actū ipsius excludit. **Ad 3^m dōm:** q̄ idē Seneca dicit in .7. de bñficijs. Errat siq̄s estimat cū dicimus eū q̄ bñficiū dedit obliuisci oportere excutere nos illi memoriā rei: p̄sertim honestissime: cū g^o dicimus meminisse n̄ d̄z: hoc volumus intelligi p̄dicare nō d̄z nec iactare. **Ad 4^m dōm:** q̄ ille q̄ ignorat bñficiū nō est ingratus si bñficiū nō recōpenset: dūmō sit paratus recōp̄sare si nosset. Est autē laudabile q̄nq̄: vt ille cui p̄uidet bñficiū ignoret: tū p̄p̄ ianis glie vitationē: sic beat^{us} Nicolaus an̄z fur̄tis in domū p̄iiciēs vitare voluit hūanū fauorē: tū ē q̄: in hoc ip̄so āplius bñficiū facit q̄ p̄sulit verēcūdie eius q̄ bñficiū accipit.

Ad quartum sic p̄cedit. **U**tr̄ q̄ ingratis sint bñficia s̄btrahēda. **D̄. n. Sap̄. 16.** Ingrati spes tāq̄s hybernalis glacies tabescet. non at̄ eius spes tabesceret si nō eēt ei bñficiū s̄btrahendū. g^o sūt s̄btrahēda bñficia ingratis. **C̄. S.** Nullus d̄z alteri p̄bere occasione peccādi: s̄z ingratus bñficiū recipiēs sumit occasione ingratitudinis. g^o nō ē ingrato bñficiū dādū. **C̄. S.** In quo q̄s peccat p̄ hoc q̄ torq̄t: vt d̄z Sap̄. 11. s̄z ille q̄ ingratus est bñficio accepto peccat q̄ bñficiū. g^o est bñficio p̄nādus. **C̄. S.** s̄z ē q̄ d̄z Luc. 6. q̄ altissimus benignus est sup̄ ingratos q̄ malos: sed ei^{us} p̄ imitationē nos filios esse ōz vt ibidē d̄z. g^o nō debemus ingratis beneficia s̄btrahere. **C̄. R̄. n̄. d̄z:** q̄ circa ingrātū duo p̄siderāda sunt. p^o qdē qd̄ ip̄se dignus sit pati: q̄ sic certū est q̄ meret̄ bñficij s̄btractionē. Alio^o p̄siderādū est qd̄ oporteat bñficiū facere. p^o nāq̄: ōz q̄ bñficiēs nō d̄z esse facilis ad ingratitudinē iudicādā: q̄ frequēter aliq̄s vt Seneca dicit: q̄ nō reddidit gratus est: q̄ forte nō occurrit ei facultas aut debita oportunitas reddēdi. 2° d̄z tēdere ad hoc q̄ de ingrato gratum faciat qd̄ si nō p̄t p^o beneficio satisfacere forte faciet. 2° si vō ex bñficijs multiplicatis ingratitudinē augeat q̄ peior fiat d̄z a bñficiōz exhibitione cessare. **Ad p^m g^o dōm:** q̄ auctoritas illa loq̄tur q̄stus ad id qd̄ ingratus dignus ē pati. **Ad 2^m dōm:** q̄ ille q̄ ingrato bñficiū exhibet nō dat ei occasione peccādi: s̄z magis gratitudinis q̄ amoris. si vō ille q̄ accipit ingratitudinis exinde occasione sumat nō est dātū ip̄tādū. **Ad 3^m dōm:** q̄ ille q̄ beneficiū dat nō statim se d̄z exhibere punitōz ingratitudinis p̄s: sed piū medicus vt. i. iteratis beneficijs ingratitudinē sanet.

De vindicatione. **D̄. n. cvij.**
Einde p̄siderādū ē de vindicatione. **Et** circa hoc q̄runt̄ q̄t̄ t̄no. p^o vtr̄ vindicatio sit licita. 2° vtrū sit sp̄alis vtus. 3° de mō vindicādi. 4° i quos sit vindicta exercenda.

Ad primum sic p̄ceditur. **U**tr̄ q̄ vindicatio nō sit licita. **Quicūq̄. n.** vsurpat sibi qd̄ dei est peccat: s̄z vindicta p̄tinet ad deū: d̄z. n. Deut. 2. s̄m aliā l̄r̄as. **U**bi vindictā q̄ ego retribuā. g^o oīs vindicatio est illicita. **C̄. S.** Ille de quo vindicta sumit̄ nō tollerat̄: sed mali sunt tolerādi: q̄ sup̄ illud Cant̄. 2. Sicut liliū inter sp̄mas dicit glo. **N**ō fuit bonus q̄ malos tolerare nō potuit. g^o vindicta nō est sumēda de malis. **C̄. S.** Vindicata p̄ penas fit ex q̄bus causat̄ timor: f̄nilis. sed lex noua nō est lex timoris s̄z amoris vt Aug. dicit̄ h̄ Adamātū. g^o ad minus in nouo testō vindicta fieri nō d̄z. **C̄. S.** Ille d̄z vindicare se q̄ iniurias suas vlciscit̄. sed vt videt̄ nō licet ēt iudici in se delinquentes punire. dicit̄. n. **C̄. h̄. s̄. sup̄ Matt̄. Discamus** exēplo xp̄i nostras iniurias magnanimiter sustinere: dei at̄ iniurias nec vsq̄ ad auditū sufferre. g^o vindicatio v̄ esse illicita. **C̄. S.** **P**ctm multitudinis magis ē nocivū q̄ pctm vni^{us} tñ: d̄z. n. **Ecc. 26.** A trib^{us} timuit cor meū delatūrā civitatis q̄ collectōez ppli. s̄z de pctō multitudinis nō ē vindicta sumēda: q̄ sup̄ illud **Matt. 13.** Sinite vtraq̄z crescere ne forte eradicet̄

triticū. dicit glo. q̄ multitudo nō ē eradicāda nec p̄nceps g^o nec alia vindicatio ē licita. **C̄. Sed 3.** **N**ihil est expectādū a deo nisi qd̄ ē bonū q̄ licitū. sed vindicta de hostib^{us} est expectāda a deo: d̄z. n. **Luc. 18.** Deus nō faciet vindictā electoz suoz clamātū ad se die ac nocte: q̄si diceret: imo faciet. g^o vindicatio n̄ ē p̄ se mala q̄ illicita. **C̄. R̄. n̄. d̄z:** q̄ vindicatio fit p̄ aliq̄d penale malū iſficiū peccāti. Est g^o in vindicatione p̄siderādus vindicātis aīus. Si. n. eius itētio fertur p̄ncipalr̄ in malū illi^{us} de quo vindicta sumit̄ q̄ ibi q̄scit̄ nō ē oīo licitū: q̄ delectari in malo alteri^{us} p̄tinet ad odium qd̄ charitati repugnat q̄ oēs hoīes debemus diligere: nec aliq̄s excusat̄ si malū itēdat illi^{us} q̄ sibi iniuste itulit malū: sic nō excusat̄ aliq̄s p̄ hoc q̄ odit se odientē. nō. n. d̄z hō i alitū peccare p̄ hoc q̄ ille peccauit p̄s in ip̄m. hoc. n. est vinci a malo: qd̄ ap̄ls p̄hibet ad **R̄o. 12.** dicēs. **N**oli vinci a malo: sed vince in bono malū. Si vero itētio vindicātis fertur p̄ncipaliter ad aliq̄d bonū ad qd̄ puenit̄. p̄ penā peccātis puta ad emēdationē peccātis: vel saltē ad cobibitionē eius q̄ quietē alioz q̄ ad iustitie cōseruationē q̄ dei honorē p̄t esse vindicatio licita alijs debitis circūstantijs seruatis. **Ad p^m g^o dōm:** q̄ ille q̄ s̄m gradū sui ordinis vindictas exercet in malos: nō vsurpat sibi qd̄ dei est. sed vtr̄ p̄tēte sibi diuinitus cōcessa. dicit̄. n. ad **R̄o. 13.** de p̄ncipe terre no: q̄ dei minister est vindex in irā ei q̄ male agit. si autē p̄ter ordinē diuine institutionis aliq̄s vindictā exerceat: vsurpat sibi qd̄ dei est. q̄ iō peccat. **Ad 2^m dōm:** q̄ mali tolerātur a bonis i hoc q̄ ab eis p̄p̄rias iniurias patienter sustinent̄ s̄m q̄ ōz. nō autē tolerāt eos vt sustineāt iniurias dei q̄ p̄rimoz. dicit̄. n. **C̄. h̄. s̄. sup̄ Matt̄.** In p̄p̄rijs iniurijs eē quēpiam patientem laudabile est. iniurias autē dei dissimulare nimis est impiū. **Ad 3^m dōm:** q̄ lex euangelij est lex amoris. ideo illis q̄ ex amore bonū opant̄: q̄ solū p̄p̄rie ad euāgelij p̄tinent nō est timor incutiēdus p̄ penas: sed solū illis q̄ ex amore nō mouent̄ ad bonū: q̄ si numero sint d̄ ecclia: nō tñ merito. **Ad 4^m dōm:** q̄ iniuria q̄ infert̄ p̄ sone alicui q̄nq̄z redūdāt in deū q̄ in ecclias. q̄ tūc d̄z aliq̄s p̄p̄riam iniuriā vlcisci: sicut p̄s de **Media** q̄ fecit ignē descēdere sup̄ eos q̄ venerāt ad ip̄m capiēdū: vt legat̄. 4. **R̄eg. p^o q̄ fili^{us} Iherusalem** maledixit pueris eū irridētib^{us}: vt habet̄. 4. **R̄eg. 2.** q̄ **Siluester** papa excoicauit eos q̄ eū i exiliū miserūt: vt habet̄. 23. q̄. 4. **Inq̄stum** vō iniuria in aliq̄m illata ad eius p̄sonā p̄tinet: d̄z eā tolerare patienter si expedit̄ h̄mōi. n. p̄cepta patientie intelligēda sunt s̄m p̄parationē ai: vt Aug. dicit̄ in li. de sermone d̄ni in mōte. **Ad 5^m dōm:** q̄ qñ tota multitudo peccat est de ea vindicta sumēda: vel q̄stum ad totā multitudinē sic **Egyptij** submersi sunt i mari rubro p̄sequētes filios israel: vt habet̄ **Exo. 14.** q̄ sicut sodomite perierūt vlr̄: vel q̄stū ad magnā multitudinis p̄tē: sicut p̄s **Exo. 32.** In pena eoz q̄ vitulū adorauerāt. q̄nq̄z vō si speret̄ multoz correctio: d̄z seueritas v̄dicte exerceri in aliquos paucos p̄ncipaliores: q̄bus punitis ceteri terreat̄: sicut d̄ns numeri. 5. mādauit suspendi ppli p̄ncipes p̄ pctō multitudinis: si at̄ nō tota multitudo peccauit: sed p̄ p̄te: tūc si p̄nt̄ mali secerni a bonis: d̄z i eos vindicta exerceri: si tñ hoc fieri possit sine scādolo alioz. alioq̄ p̄cedū est multitudini q̄ detrahēdū seueritatem: q̄ ea dē rō est de p̄ncipe quē sequit̄ multitudo: tolerādū. n. est pctm eius si sine scādalo multitudinis puniri nō posset: nisi forte eēt tale pctm p̄ncipis qd̄ magis noceret multitudini vel sp̄iali: vel t̄p̄aliter q̄ scādali qd̄ exinde oriret̄.

Ad secundum sic p̄cedit. **U**idet̄ q̄ vindicatio nō sit sp̄alis vtus ab alijs disticta. Sicut. n. remuneratur boni p̄ his q̄ bñ agūt: ita puniuntur mali p̄ his q̄ male agūt: sed remuneratio bonoz nō p̄tinet ad aliquā vtutē sp̄alē: sed est actus q̄muntatiue iustitie g^o pari rōne q̄ vindicatio nō d̄z poni sp̄alis vtus. **C̄. S.** **Ad** actū illū nō d̄z ordinari sp̄alis vtus ad quē hō sufficiēter disponit̄ p̄ alias vtutes: sed ad vindicādū mala sufficiēter disponit̄ hō p̄ vtutē fortitudinis q̄ p̄ zelū: nō g^o vindicatio d̄z poni sp̄alis vtus. **C̄. S.** **C**uilibet sp̄ali vtuti aliq̄d sp̄ale vicū opponit̄: sed vindicatioi nō videt̄ opponi aliq̄d vicū sp̄ale. g^o nō est sp̄alis vtus. **C̄. S.** s̄z ē q̄ **Tullius** p̄

nit eā ptem iustitie. **C**irca. ddm: q sic pbs dicit i. 2. et bl. aptitudo ad vtutē inest nobis a nā. l3. plemētū vtutis sit p assuetudinē vel p aliquā aliā cām. vñ p3 q vtutes pfiūt nos ad psequēdū debito mō inclinationēs nāles q pñēt ad ius nāle. et iō ad quāz inclinationē nāle determinatā. o: dmat aliq vtus spālis: est aut qdā spālis inclinatio nāe ad remonēdū nocumētū. vñ et aialibus dat vis irascibilis se parati a vi pcupiscibili. repellit at hō nocumēta p hoc q se defendit i iniurias ne ei iferant: vel illatas tā iniurias vlciscit. nō intēione nocēdi: sed itēione remonēdi nocumēta. hoc at pñēt ad vindicationē. dicit. n. Tullius in sua rhetorica q vīdicatio est p quā vis aut iniuria et oio qeqd obscū rū est. i. ignominiosus defendēdo aut vlciscēdo ppulsatur: vñ vīdicatio est spālis vtus. **C**ad p^m g^o ddm: q sic recō pēsano debiti legalis pñēt ad iustitiā cōmutatiuā: recōpē satio aut debiti moralis q nascit ex piculari bñficio exhibito pñēt ad vtutē grē: ita et pñitio pctōz fm q pñēt ad publicā iustitiā est actus iustitie cōmutatiue: fm aut q pñēt ad imunitatē alicuius psonē singularis a q iniuria ppulsa pñēt ad vtutē vindicationis. **C**ad 2^m ddm: q fortitudo disponit ad vīdictā remonēdo. phibēs. s. timorē piculū iminētis. zelus aut fm q iportat feruorē amoris iportat p mā radicē vindicationis. put aliq vindicat iniurias dei vlt pūmōz qz ex charitate reputat qsi suas: cuiuslibet at vtutis actus ex radice charitatis pcedit: q: vt Greg. dicit i qdaz homel. Nilhil h3 viriditatis ramus boni operis si nō pcedit ex radice charitatis. **C**ad 3^m ddm: q vindicationi opponunt duo vicia. vnū qdem p excessus. s. pctm crude litatis vel seuitie q excedit mēsurāz in puniēdo. aliud aut est vicin3 qd pñit in defectu: sicut cū aliquis est nimis remissus in puniēdo. **U**nī dī puerb. 13. Qui pñt virge odit filiū suū. vtus aut vindicationis pñit in hoc vt hō fm oēs circūstātiās debitā mēsurā in vindicando pseruet.

Ad tertium sic procedit. **U**nī q vindicatio nō debeat fieri p penas apud hoīes cōsuetas. Occisio. n. hoīs est qdā eradicatio eius: sed dñs mādauit **z**dat. 13. q zizania p q significāt filij neqz nō eradicarent. g^o pctō: es nō sūt occidēdi. **C**ad. Quicūqz mortaliter peccāt eadē pena vident digni: si g^o aliq peccantes mortaliter morte puniunt: vñ q oēs tales deberēt morte puniri: qd p3 eē falsus. **C**ad. Cū aliqz p pctō puniūt manifeste ex hoc pctm eius manifestat qd vñ eē nociuū multitudini q ex exēplo pcti sumit occasionē peccādi. g^o vñ q nō sit pena mortis p aliquo pctō infligēda. **C**ad. S3 hō ē q in lege diuina hmōi pene determinant: vt ex supra dictis p3 **C**irca. ddm q vindicatio intātū licita est et virtuosa inqz tum tēdit ad cohibitionē maloz. colibēt aut aliq a peccando qui affectū vtutis nō hñt p hoc q timēt amittere aliq q plus amat qz illa q peccādo adipiscunt. als timor nō cōpesceret pctm. et iō p subtractionē diu3 q hō maxime diligit est vīdicta de pctis sumēda. hec aut sūt q hō maxime diligit: vitā: icolumitatē corpis: libertatē sui: et bona exteriora: puta diuitias: pñiam: et glia3. et iō vt Aug. refert. 21. de ciui. dei: octo genera penaz in legibus esse scribit Tullius. s. mortē p quā tollit vitā. vbera: et talionē: vt. s. oculū p: oculo pdat: p q amittit qz corpis icolumitatē. seruitutē et vīcula: p q pdit libertatē. exiliū p qd pdit pñias. dānu3 p qd pdit diuitias. ignominia p quā pdit glia3. **C**ad p^m g^o ddm: q dñs phibet eradicari zizaniā qñ timef ne sil cū eis eradicet triticū. sed qñqz pñt eradicari mali p mortē nō solū sine piculo: sed et cū magna vtilitate bonoz. et iō in tali casu pōt pena mortis pctōabus infligi. **C**ad 2^m ddm: q oēs peccātes mortaliter digni sūt morte eterna qñtū ad futurā retributionē q est fm veritatē diuini iudicij: sed pene pñtis vite sunt magis medicinales. et iō illis solis pctis pena mortis infligit q in grauē pñiciē alioz cedūt. **C**ad 3^m ddm q qñ sil cū culpa inotescit et pena vel mortis vel q: cūqz alia quā hō horret. ex hoc ipso volūtas eius a peccando abstrahit: q: plus terret pena qz aliciat exēplū culpe.

Ad quartū sic procedit. **U**nī q vindicta sit exercēda in eos q inuoluntarie peccauerūt. **U**olūtas. n. vnus nō psequitur volūtatē alterius. s3

vnus puniūt p alio fm illud **Exo.** 20. Ego sum deus zelotes visitās iniquitatē patrū in filios in tertā et qrtā gñationēz vñ p pctō **Cham** **Chanaan** filius eius maledictus ē: vt hñ **Gen.** 9. **Siezi** et peccāte lepra transmittit ad posteros: vt hñ **4. Reg.** 5. Sanguis et xpi pene reddit obnoxios successorēs iudeoz q dixerūt **z**dat. 27. Sanguis eius sup nos et sup filios nros. legit et q p pctō **Achan** pplis israel traditus est in manu hostiū: vt hñ **Josue.** 7. et p pctō filioz **Israhel** idē pplis conuit i p̄spectu philistinoy: vt hñ. 1. **1. Reg.** 4. ergo aliq in uolūtarius ē puniēdus. **C**ad. Illud solū est uolūtariū qd est in p̄tate hoīs: sed qñqz pena infertur p eo qd nō est in eius p̄tate: sicut ppter vicū lepre aliqz remouet ab administratione ecclie: et ppter paup̄tatē aut malitiā ciuū ecclia perdit cathedrā epales. ergo nō solū p pctō uolūtario vīdicta infert. **C**ad. Ignorātia causat inuolūtariū. sed vīdicta qñqz exercet in aliquos ignorantes. puuli. n. sodomitay l3 haberēt ignorātiā inuincibilē: cū parētibus tñ perierūt: vt legit **Gen.** 19. fili et puuli ppeccato **Datan** et **Abiron** piter cū eis absoriti sunt: vt hñ **1. Mue.** 16. bruta et aialia q carēt rōne iusta sunt interfici p pctō amalechitay: vt hñ p^o **1. Reg.** 15. g^o vīdicta qñqz exercet in inuolūtarios. **C**ad. Coactio maxime repugnat uolūtario: sed aliqz q timore coactus aliqd pctm cōmittit: nō pp hoc reatū pene euānit. g^o vīdicta exercet et in inuolūtarios. **C**ad. **Amb.** dicit sup **Lucā** q nauicula in q erat **Judas** turbat. vñ et **Petrus** q erat firmus meritis suis turbat alienis. sed **Petrus** nō volebat pctm **Jude.** g^o qñqz inuolūtarius puniūt. **C**ad. S3 hō ē q pena debet pctō. S3 oē peccatū est uolūtariū: vt dicit **Aug.** g^o i solos uolūtarios exercēda est vīdicta. **C**irca. ddm: q pena dupli pōt p̄siderari. **U**nō mō fm rōnē pene: et fm hoc pena nō debet nisi pctō: q: p penā reparat eq̄litas iustitie inq̄tū ille q peccādo nimis secutus est suā uolūtatē aliqd p suā uolūtatē patitur. vñ cū oē pctm sit uolūtariū et originale vt supra bitū est: pñs est q nullus puniūt hoc mō nisi p eo qd uolūtarie factū est. **A**lio mō pōt p̄siderari pena inq̄tūz est medicina nō solū sanatiua pcti p̄teriti: sed et p̄seruatiua a pctō futuro vel et p̄mouua in aliqd bonū: et fm hoc aliqz interdū puniūt sine culpa: nō tñ sine cā. **C**ad. Sciēdū tñ q nunqz medicina subtrahit maius bonū vt p̄moueat minus bonū: sicut medicina carnalis nūqz cecat oculū vt sanet calcaneū: qñqz tñ infert nocumētū in minoribus vt melioribus auxiliū p̄stet: et q: bona spūalia sūt maria bona: bona at t̄palia sunt minima. iō qñqz puniūt aliqz in t̄pali3 bonis absqz culpa cuiusmodi sunt plures pene pñtis vite diuinitus iustite ad hūiliationē vel p̄bationē: nō at puniūt aliqz i spūalibus bonis sine pp̄ria culpa: neqz in pñtis neqz in futuro: q: ibi pene nō sūt medicine: sed p̄sequunt spūalē dānationē. **C**ad p^m g^o ddm: q vnus hō pena spūali nunqz puniūt p pctō alterius: q: pena spūalis pñēt ad aiām fm quā qlibet est liber sui. **I**dena aut t̄pali qñqz vnus puniūt p pctō alterius triplici rōne. p^o qdē q: vnus hō t̄pali3 est res alterius et ita in penā eius et ipse puniūt: sicut filij fm corpus sūt qdaz res p̄ris: et serui qdā res dñoz. **A**lio mō iq̄tū pctm vni3 denuat i altez vel p imitationē: sicut filij imitant pctā parētū: et serui pctā dñoz vt audatus peccet: vel p̄modum meriti: sic pctā subditoz merent pctōrem p̄latū: fm illud **Job.** 33. Qui regnare facit hoīes3 hypochoita pp pctā ppli vñ et p pctō **Dauid** pplim numerāns pplis israel puniūt est: vt hñ. 2. **1. Reg.** vlt. siue et p aliquale p̄sensu3 seu dissimulationē: sic et interdū boni sil puniūt t̄pali3 est malis: q: corū pctā nō redarguerūt vt **Aug.** dicit in p^o de ciui. dei. 3° ad cōmēdādū vnitatē hūane societatis ex q vnus d3 p alio sollicitus eē ne peccet: et ad detestationē pcti dū pena vni3 reducat in oēs qsi oēs eēnt vnū corpus: vt **Aug.** dicit de pctō **Achan.** qd aut dñs dicit: visitās pctā parētū in filios i tertā et qrtā gñationē: magis vñ ad misericordiā qz ad seueritatē punire: dū nō statim vīdictā adhibet: sed expectat in posterū: vt vel saltē posteri corrigant: sed crescente malitia posteroy qsi necē est vltionē inferri. **C**ad 2^m ddm: q sicut **Aug.** dicit iudiciū hūanū d3 imitari diuinū iudiciū in manifestis dei iudicijs qbus hoīes spūaliter dānat p pro-

prio pctō. occulta vō dei iudicia qbus tpari aliquos punit
absq; culpa: nō pōt hūanū iudiciū imitari: q; hō nō pōt con
phēdere horū iudicioꝝ rōnes vt sciat qd expediat vnicuiq;
7 iō nūq; sūm hūanū iudiciū aliq; d; puniri sine culpa pe
na flagelli vt occidat vel mutilet vel vberet. p̄na autē
dāni punit aliq; et sūm hūanū iudiciū et sine culpa: sed nō
sine cā. 7 hoc triplr. Vno mō ex hoc q; aliq; ineptus red
dit sine sua culpa ad aliqd bonū hñdū vl psequēdū: sic pp
viciū lepre aliq; remouet ab administratione ecclie. 7 pp
bigamiā vl iudiciū sāguis aliq; ipedit a sacris ordinib;. 2°
q; bonū in quo dānicat nō ē ppriū bonū: s; cōe. sic q; ali
qua ecclia hēat epātū ptinet ad bonū ton^o ciuitatis: nō autē
ad bonū clericorū tm. 3° q; bonū vnius dependet ex bo
no alterius: sicut in crimine lese maiestatis filius amittit be
reditatē p pctō parētis. ¶ Ad 3^m dōm: q; puuli diuino iu
dicio sil puniunt tpari cū parētibus: tū q; sunt res parētū
7 in eis et parētes puniunt: tū et q; hoc in eoz bonū cedit
ne si reseruerent eēt imitatores p̄ne malitie. 7 sic grauo
res penas mererent. in bruta vō aīalia 7 q̄scūq; alias irrō
nales creaturas vindicta exerceat: q; p hoc puniūt illi quo
rū sūt. 7 itez pp detestauōne pcti. ¶ Ad 4^m dōm: q; co
actio timoris nō facit simplr inuolūtariū: s; h; volūtariū
mixtū: vt supra hitūz est. ¶ Ad 5^m dōm: q; hoc modo p
pctō Jude ceteri apli turbabant: sicut p pctō vni^o punit
multitudo ad vnitatē cōmēdandā vt dictū est.

De veritate 7 vicis oppositis. Q. d. cir.

Unde considerādū est de veritate
7 vicis oppositis. Cir
caveritatem autem q̄runtur quattuor:
1° vtrum veritas sit virtus. Se
cūdo vtrū sit spālis virtus. Tertio vtrū
sit pars iustitie. Quarto vtrūz magis de
clinet in minus. 1

Ad primum sic pceditur. Vt q; veritas nō
sit virtus. p̄ma. n. virtutū est si
des cuius obiectū est veritas. cū g^o obm sit p̄us hitū 7 actu
v; q; veritas non sit virtus sed aliqd p̄us virtute. ¶ Sicut
p̄bs dicit in. 4. ethi. ad vītātē ptinet q; aliq; p̄steat exte
ma circa seipsuz: 7 neq; maiora neq; minora. sed hoc non
sp est laudabile. neq; in bonis: q; vt d; p̄rouer. 27. Lau
det te alienus 7 nō os tuū. nec et in malis: q; p̄ quosdā d;
Isa. 3. p̄ctm suū q̄si sodoma p̄dicauerūt nec abscederūt
g^o veritas nō est virtus. ¶ S. Ois virtus aut est theologica
aut intellectualis aut inoralis. s; veritas nō est virtus theologi
ca: q; nō h; deū p obo: sed res tpales. dicit. n. Tullius q;
veritas est p quā imutata ea q; sunt aut fuerūt aut futura sūt
dicunt. silr. et nō est virtus intellectualis: s; finis eaz. neq; et
est virtus inoralis: q; nō p̄sistit in medio iter supflūū 7 di
minutū: q; tō. n. aliq; plus dicit vez tāto melius est. g^o ve
ritas nō est virtus. ¶ S; p̄ p̄bs in. 2. 7. 3. ethi. ponit ve
ritatē iter ceteras virtutes. ¶ Rñ^o. dōm: q; veritas duplr acci
pi p̄t. Vno mō sūm q; veritati aliq; dicit vez: 7 sic veritas
nō est virtus: sed obm vel finis virtutis: sic. n. accepta ve
ritas nō est hitus q; est genus virtutis. sed eq̄litas qdā intel
lectus vel signi ad rē intellectā 7 signatā: vel et rei ad suā re
gulā: vt in p^o hitūz est. Alio mō p̄t dici veritas q; aliq; ve
rū dicit sūm q; p eā aliq; d; verax. 7 talis veritas siue va
citas necesse est q; sit virtus: q; hoc ipm qd est dicere verū
est bonus actus. virtus autē est q; bonū facit hñtem: 7 opus
eius bonū reddit. ¶ Ad p^m g^o dōm: q; rō illa pcedit de vi
tate p^o mō dicta. ¶ Ad 2^m dōm: q; p̄steri id qd est circa se
ipm inq̄stuz est p̄fessio veri est bonū ex genere. sed hoc nō
sufficit ad hoc q; sit virtus act^o. s; ad hoc requit q; vlti^o
debitis circūstātijs vestiat. q; si nō obseruetur erit actus vi
tiosus: 7 sūm hoc vitiosus est q; aliq; sine debita cā laudet
seipm et de vero. vitiosus est et q; aliq; pctm suū publicet
q̄si se de hoc laudādo vl q̄litercūq; intuliter manifestādo.
¶ Ad 3^m dōm: q; ille q; dicit vez p̄fert aliq; signa p̄forma
rebns. s. vel verba vel aliq; facta exteriora aut q̄scūq; res
exteriorē. circa hñdū at res sūt sole virtutes inoralis ad q̄s
et ptinet vsus exterioroz memb:oz sūm q; sit p̄ imptū volū
tatis. vñ veritas volūtatis nō est virtus theologica neq; i

tellectualis: sed inoralis. Est autē in medio inter supflūū 7
diminutū duplr. Vno qdē mō ex pte obiecti. Alio mō
ex pte actus. Ex pte qdē obiecti: q; vez sūm suā rōne ipor
tat q̄sdā eq̄litate. eq̄le autē est mediū inter maius 7 minus
vnde ex hoc ipso q; aliq; dicit verū de seipō mediū tenet
inter eū q; maiora dicit de seipō: 7 inter eum q; minora. Ex
parte at actus mediū tenet inq̄stuz vez dicit qñ o; 7 sūm
q; o; supflūū at p̄uenit illi q; iporūne ea q; sua sūt manife
stat. defectus at p̄uenit illi q; occultat qñ manifestare o;.

Ad secundum sic pcedit. Videl; q; veritas nō
sit spālis virtus. Uez. n. 7 bonū
p̄uertunt: sed bonitas nō est spālis virtus: quāmo ois virtus
est bonitas: q; bonū facit hñtē. g^o veritas nō est spālis virtus.
¶ S. Manifestatio eius qd ad ipm hoies ptinet est actus
vītatis de q; nūc loqmur. sed hoc ptinet ad quālz virtutē: q̄li
bet. n. virtutis hitus manifestat p̄ ppriū actū. g^o veritas nō ē
spālis virtus. ¶ S. Veritas vite d; q; q; recte viuit: d; qua
d; Isa. 38. Memēto q̄so quō ambulaueris corā te in vīta
te 7 in corde p̄fecto: s; q̄libet virtute recte viuit: vt p; p̄ dif
finitionē virtutis supra positā. g^o veritas nō est spālis virtus.
¶ S. Veritas v; idē esse simplicitati: q; vtriq; opponit si
militate: sed simplicitas nō est spālis virtus: q; facit intēctōz
rectā qd requit in oī virtute. g^o et veritas nō est spālis virtus.
¶ Sed p̄ ē. q; in scdo ethi. cōnumeratur alijs virtutibus.
¶ Rñ^o. dōm: q; ad rōne virtutis hūane ptinet q; op^o hois
bonū reddat. vñ vbi in actu hois inuenit spālis rō bonita
tis: necesse est q; ad hoc disponat hō p spāte virtutē: cū autē
bonū sūm Aug. in li. de nā bonū p̄sistit in ordine. necē ē spā
lē rōne bonū p̄siderari ex determinato ordine. est autē qdāz
spālis ordo sūm q; exteriora nra vel vba vl scā debite ordi
nant ad aliqd: sic signū ad signatū. 7 ad hoc p̄ficiat hō per
virtutē veritatis. vñ manifestū est q; veritas est spālis virtus.
¶ Ad p^m g^o dōm: q; vez 7 bonū subo qdē p̄uertunt: q;
oē vez ē bonū 7 oē bonū ē vez: sed s; rōne inuicē se exce
dūt: sic intellect^o 7 volūtas inuicē se includūt. nā intellect^o
itelligit volūtātē 7 multa alia. 7 volūtas appetit ea q; ptinet
ad itellectū 7 multa alia. vñ vez sūm rōne ppriā q; est p̄se
ctio itellectus est qdā p̄ticulare bonū iq̄stū appenibile qd
dā est. 7 silr bonū sūm ppriā rōne put est finis appetitus
est qdā vez inq̄stū est qdā intelligibile. q; g^o virtus: iclu
dit rōne bonitatis: p̄t eē q; veritas sit spālis virtus: sic verū est
spāle bonū: nō at p̄t eē q; bonitas hois sit spālis virtus: cuz
magis sūm rōne sit genus virtutis. ¶ Ad 2^m dōm: q; hitus
virtutū 7 vitioꝝ fortunt spēm ex eo qd est p se intentū: nō
at ab eo qd est p accūs 7 p̄ter itēctōne: q; at aliq; manife
stat qd circa ipm est. ptinet qdē ad virtutē vītatis: sic p se itē
tū. ad alias at virtutes p̄t ptinere ex p̄nti p̄ter p̄ncipalē intē
ctōne. fortis. n. intēdit fortiter agere. q; aut fortiter agendo
aliq; manifestet fortitudinē quā h; hoc p̄sequit p̄ter eius
p̄ncipalē itēctōne. ¶ Ad 3^m dōm: q; veritas vite est veritas
sūm quā aliqd est vez: nō veritas sūm quā aliq; dicit veruz.
d; aut vita vā sic 7 q̄libet alia res ex hoc q; attingit suā re
gulā 7 mēsurā. s. diuinā legē p cui^o p̄formitatē recitūdinē
h; 7 talis veritas siue recitudo cōis est ad quālz virtutē.
¶ Ad 4^m dōm: q; simplicitas d; p̄ oppositū duplicitati q;
s. aliq; aliud h; in corde: 7 aliud oridit exterius. 7 sic sim
plicitas ad hāc virtutē ptinet. facit at intēctōne rectā nō qdē
directe: q; hoc ptinet ad oēm virtutē: s; excludēdo dupli
catē q; hō vñū p̄tendit 7 aliud intēdit.

Ad tertium sic pcedit. Vt q; veritas nō sit
ps iustitie. Iustitie. n. ppriū esse.
v; q; reddat alteri debitū: sed ex hoc q; aliq; dicit vez non
v; alteri debitū reddere: sic sit i oibus p̄nullis iustitie p̄
bus. g^o veritas nō est ps iustitie. ¶ S. Veritas ptinet ad
itellectū: iustitia at est in volūtate: vt supra hitūz est. g^o ve
ritas nō est ps iustitie. ¶ S. Triplex distinguit veritas s;
Ihero. s. veritas vite 7 veritas iustitie 7 veritas doctrine: s; nul
la istaz est ps iustitie. nā veritas vite ptinet in se oēm virtutē
vt oēm est. veritas at iustitie est idē iustitie. vñ nō est ps ei^o.
veritas at doctrinet ptinet magis ad virtutes intellectuales. g^o
veritas nullo mō est ps iustitie. ¶ S; p̄ Tullius ponit
veritatē inter ptes iustitie. ¶ Rñ^o. dōm: q; sic supra dēni

est. ex hoc aliq̄ virtus iustitie annexit̄ sicut scđaria p̄ncipa-
li q̄ p̄m̄ qdē cū iustitia p̄uenit: p̄m̄ aut̄ deficit ab eius p̄-
fecta rōne. Virtus aut̄ veritatis p̄uenit qdē cū iustitia in
duobus. Uno qdē mō ī hoc q̄ ē ad alter̄. manifestatio. n.
quā diximus eē actus veritatis est q̄ ad alter̄: inq̄tū. s. ea q̄
circa ip̄m sunt vnus hō alteri manifestat. Alio mō inq̄tū
iustitia eq̄litate quādā in rebus p̄stituit. et hoc ē facit v̄tus
veritatis. adequat. n. signa rebus extrinsecis circa ip̄m. De
ficit aut̄ a p̄p̄ia rōne iustitie q̄tū ad rōnē debiti. nō enim
hec virtus attendit debitū legale qd̄ attendit iustitia: sed po-
tius debitū morale inq̄tū. s. ex honestate vn̄ hō alteri d̄
veritatis māifestationē. vñ veritas ē ps iustitie inq̄tū anne-
ctit̄ ei sicut virtus scđaria p̄ncipali. **C**ad p̄m̄ ḡo d̄d̄: q̄
q̄ hō est aial sociale: nāliter vnus hō d̄ alteri id sine quo
societas humana seruari nō posset: nō aut̄ posset hoīes ad
inimicē cōtinere nisi sibi inimicē crederēt tanq̄ sibi inimicē ve-
ritatē manifestantibus. et iō virtus veritatis aliquo mō at-
tēdit rōnē debiti. **C**ad 2^m d̄d̄: q̄ veritas fm̄ q̄ est cogni-
ta p̄tinet ad intellectū: sed hō p̄ p̄p̄ia voluntatē p̄ quā v̄t̄
et h̄itibus et mēbris. p̄fert exterioria signa ad veritatē ma-
nifestandā: et fm̄ hoc manifestatio veritatis est actus volū-
tatis. **C**ad 3^m d̄d̄: q̄ veritatis de q̄ nūc loq̄mur differt
a veritate vite vt d̄c̄m̄ est. Veritas aut̄ iustitie d̄ duplici.
Uno modo fm̄ q̄ ipsa iustitia est rectitudo qd̄ regulata
fm̄ regulā diuine legis. et fm̄ hoc differt veritas iustitie a
veritate vite: q̄ veritas vite est fm̄ quā aliq̄s recte viuit ī
seipso. veritas aut̄ iustitie est fm̄ q̄ aliq̄s rectitudinē legis
in iudicijs que sunt ad alterū seruat. et fm̄ hoc veritas iusti-
tie nō p̄tinet ad veritatē de qua nūc loq̄mur: sicut nec veri-
tas vite. Alio modo intelligi p̄t veritas iustitie fm̄ q̄ ali-
q̄s ex iustitia veritatē manifestat: puta cū aliq̄s in iudicio ve-
ritatē confitētur aut verū testimoniū dicit. et hec veritas est
quidā p̄ticularis actus iustitie et nō p̄tinet directe ad hanc
veritatē de qua nūc loq̄mur: q̄. s. in hac manifestatione ve-
ritas p̄ncipali hō intendit ius suū alteri reddere. **C**ad p̄s i
4. etbi. de hac virtute determinās dicit. **I**ō de iudicio ī
cōfessionibus dicimus neq̄ q̄cunq̄ ad iustitiā vel iniusti-
tiam p̄tendūt. veritas aut̄ doctrine cōsistit in quadā mani-
festatione verbor̄ de qb̄ est sc̄ia. vñ nec ista veritas dire-
cte p̄tinet ad hanc virtutē: sed solū veritas q̄ aliq̄s et vita et
sermone talē se demonstrat q̄lis est: et nō alia q̄s circa ip̄m
sunt: nec maiora nec minora. verū q̄: moralia inq̄tū
sunt a nobis cognita circa nos sūt et ad nos p̄tinet: fm̄ hoc
veritas doctrine p̄t ad hanc virtutē p̄tinere. et q̄cūq̄ alia
veritas q̄ q̄s manifestat verbo vel facto qd̄ cognoscit.

Ad quartum sic procedit. **C**irca q̄ virtus ve-
ritatis nō declinet in minus.
Sicut. n. aliq̄s dicendo maius incurrit falsitatē: ita et dicen-
do minus. nō. n. magis est falsus q̄tuo: esse q̄nq̄ q̄s quat-
tuo: esse tria. sed oē falsum est fm̄ se malū et fugiendum: vt
p̄s dicit in. 4. etbi. ḡo veritatis v̄tus non plus declinat
in minus q̄s in maius. **C**irca. **Q** vna virtus magis decli-
nat ad vnū extremū q̄s ad aliud. p̄tingit ex hoc: q̄ virtus
mediū est p̄p̄inquus vni extremo q̄s alteri: sicut fortitu-
do est p̄p̄inquus vni extremo q̄s timiditati. sed veritatis medi-
um nō est p̄p̄inquus vni extremo q̄s alteri: q̄ veritas cū
fit equalitas qd̄ in medio punctuali p̄stitit ḡo veritas nō
magis declinat in minus. **C**irca. **I**n minus v̄t a veritate re-
cedere q̄ veritatē negat veritati aliq̄d subtrahēs. in maius
āt q̄ veritati aliq̄d sup̄addit. sed magis repugnat veritati q̄
veritatē negat q̄s q̄ sup̄addit: q̄ veritas nō cōp̄ant̄ secum
negationē veritatis. cōp̄ant̄ aut̄ secū sup̄additionē. ḡo v̄t q̄
veritas magis debeat declinare ī maius q̄s ī minus. **C**irca
p̄ est q̄ p̄s dicit in. 4. etbi. q̄ hō fm̄ hanc v̄tutē magis a
vero declinat in minus. **C**irca. **R**ō d̄d̄: q̄ declinare in min⁹
a veritate p̄tingit dupliciter. Uno mō affirmādo: puta cū
aliq̄s non manifestat totū bonū qd̄ in ip̄o est: puta sc̄iam
vel sc̄itatez vel aliq̄d h̄mōi qd̄ fit sine p̄iudicio veritatis:
q̄ ī maiori ē ē minus: et fm̄ hoc hec virtus declinat in mi-
nus. hoc. n. vt p̄s dicit ibidē v̄t esse prudētius p̄ onero-
sas sup̄abundātiās. hoīes. n. q̄ maiora de seip̄s dicūt q̄s
sunt: sunt alijs onerosi q̄s excellere alios volētes: hoīes aut̄

q̄ minora de seip̄s dicūt: gratiosi sunt q̄s alijs cōdescēdē-
tes p̄ quādā moderationē. **C**irca apl̄s dicit. 2. ad Corin. 12.
Si voluero gloriari nō ero insipies. veritatē. n. dicā: parco
aut̄ ne q̄s me existimet supra id qd̄ videt in me aut audit
aliq̄d ex me. Alio modo potest aliq̄s declinare in minus:
negando sc̄ilicet vt neget sibi inesse quod inest. et sic non
pertinet ad hanc virtutem declinare in minus quia per
hoc incurreret falsus. et tñ hoc ip̄m esset minus repugnās
veritati nō qdē fm̄ p̄p̄iam rōnē veritatis: sed fm̄ rōnē
prudētie quā ōs saluari in oibus virtutibus. magis. n. re-
pugnat prudētie: q̄ p̄iculosus ē et onerosus alijs q̄ aliq̄s
existimet vel iacet se habere qd̄ nō h̄s: q̄ nō existimet
vel dicat se nō h̄e qd̄ h̄s. **E**t p̄ hoc p̄ r̄sio ad obiecta.

De vitijs oppositis veritati.

Deo. ex.

Unde p̄siderandū est de vitijs
oppositis veritati. **E**t p̄o

de mendacio. 2° de simulatione siue hy-
pocrisi. 3° de iactantia et opposito vito

Circa mendacium q̄runt̄ q̄tuo: **I**ō
mo vtrum mendacium semp̄ opponatur
veritati q̄s continēs falsitatez. **S**ecdo de

sp̄ibus mendacij. **T**ertio vtrum mendacium semp̄ sit pctm̄.
Quarto vtrum sit pctm̄ mortale.

Ad primum sic procedit. **C**irca q̄ mendacium nō
semp̄ opponatur veritati. **O**ppo-

sita. n. nō p̄t eē simul. sed mendacium simul p̄t esse cū ve-
ritate. q̄. n. verū loq̄tur qd̄ falsus eē credit. mēt̄: vt Aug.
dicit in lib. 5. mendacium. ḡo mendacium nō opponit̄ veritati.

Circa. **V**irtus veritatis nō solū p̄stitit in verbis: sed et in fa-
ctis: q̄ fm̄ p̄m̄ in. 4. etbi. fm̄ hanc virtutē aliq̄s verū di-
cit et in sermone et in vita: sed mendacium p̄stitit solū ī verbis
d̄. n. q̄ mendacium est falsa vocis significatio. sic ḡo videtur
q̄ mendacium non directe opponatur virtuti veritatis.

Circa. **A**ug. dicit in lib. 5. mendacium q̄ culpa mentientis
est fallēdi cupiditas. sed hoc nō opponit̄ veritati. sed ma-
gis benivolētie vel iustitie. ḡo mendacium nō opponit̄ veri-
tati. **S**ed h̄ est q̄ dicit Aug. in li. 5. mendacium. **N**emo du-
bitet mentiri eū q̄ falsus enūciat cā fallēdi: q̄ p̄pter enun-
ciatio falsi cū volūtate ad fallēdum p̄tata manifestum est
mendacium: sed hoc opponit̄ veritati. ḡo mendacium verita-
ti opponit̄. **C**irca. **R**ō d̄d̄: q̄ actus moralis ex duob⁹ sp̄s
fortit̄. s. ex ob̄o et ex fine. nā finis est ob̄m voluntatis q̄ est
p̄m̄us mouēs in moralibus actibus. potētia aut̄ a volunta-
te mota h̄s suū ob̄m qd̄ est p̄p̄iū ob̄m volūtarij actus: et
se h̄s in actu volūtatis ad finē sicut male ad formale: vt ex
sup̄a dictis p̄s: d̄c̄m̄ est aut̄ q̄ virtus veritatis. et p̄ r̄sio op-

posita vita in manifestatione cōsistit q̄ fit p̄ aliqua signa: q̄
qdē manifestatio siue enunciatio est rōnis actus p̄feren-
tis signū ad signatū. oīs. n. rep̄ntatio cōsistit in quadā colle-
ctione q̄ p̄p̄ie p̄tinet ad rōnē. vñ et si bruta aialia aliquid
manifestēt: nō tñ manifestationē intēdūt. sed nāli instinctu
aliq̄d agunt ad qd̄ manifestatio seq̄: inq̄tū tñ h̄mōi ma-
nifestatio siue enunciatio est actus moralis ōs q̄ sit volunta-
rius et ex intētionē volūtatis depēdens. ob̄m aut̄ p̄p̄iū
manifestationis siue enunciationis est verū vel falsus. **I**nten-
tio vero volūtatis inordinate p̄t ad duo ferri: quoz vnus
est vt falsus enūciat̄: alius qdē est effectus p̄p̄ius falsē
enunciationis: vt. s. aliq̄s fallat. **S**i ḡo ista tria p̄currant. s. q̄
falsus sit id qd̄ enūciat̄: et q̄ assit volūtas falsus enūciandi:
et iterū intētio fallēdi: tūc est falsitas māliter: q̄ falsus d̄: et
formaliter p̄ volūtate falsus dicēdi. et effectiue p̄ volūta-
tē falsitatē ip̄imēdi. sed tñ rō mendacij sumit̄ a formali falsi-
tate: fm̄ hoc. s. q̄ aliq̄s h̄s volūtate falsum enūciādi. vñ et
mendacium noiat̄ ex eo q̄ h̄ mētē d̄. et iō siq̄s falsus enun-
ciat credēs id eē verū: est qdē falsus māli: sed nō forma-
liter: q̄ falsitas est p̄ter intētionē dicentis. vñ nō h̄s p̄fectā
rōnē mendacij. id. n. qd̄ p̄ter intētionē dicentis est p̄ accis est
vñ nō p̄t esse specifica d̄ia. **S**i vero aliq̄s formalit̄ falsus
dicat h̄s voluntatē falsū dicendi: h̄s sit verū id qd̄ d̄. inq̄tū
tñ h̄mōi actus est voluntarius et moralis h̄s p̄ se falsitatez
et p̄ accis veritatē. vñ ad sp̄s mendacij p̄tingit: q̄ aut̄ aliq̄s
intēdit falsitatē in opinione alterius cōstruere fallēdo ip̄suz

nō ptinet ad spēm mēdacij: sed ad q̄sdaz pfectionē ipsius sicut ⁊ ī rebns nālib⁹ aliqd spēs fortis si formā hēat et si de sit forme effectus: sicut p̄ in granū qd violēter sursum deti- net ne descendat fm exigentiā sue forme. Sic g⁹ patet qd mēdaciū directe ⁊ formalr opponit v̄tuti vitatis. **Ad p^m g⁹ dōz:** qd vnūq̄qz magis iudicat fm id qd est in eo formaliter ⁊ p se q̄ fm id qd est in eo māliter. ⁊ p accūs. ⁊ iō magis opponit v̄tuti inq̄stuz est v̄tus moralis qd ali- qs dicat verū intēdēs dicere falsuz q̄ qd dicat falsū intēdēs dicere verū. **Ad 2^m dōz:** qd sic Aug. dic̄ i. 2. de doc. xpi. voces p̄cipuū locū tenēt inter alia signa ⁊ iō cū d̄r qd men- daciū ē falsa vocis significatio: noīe vocis itelligit omne si- gnū. vnde ille qui aliquod falsum nūtib⁹ significare intē- deret nō esset a mendacio īmūnis. **Ad 3^m dōm:** qd cupi- piditas fallendi ptinet ad pfectionē mēdacij: nō at ad spēm ipsius: sicut nec aliqs effectus ptinet ad specīe sue cause.

Ad secundum sic pcedit. Videt qd mēdaciū insufficienter diuidat p mēda- ciū officiosuz: iocosum: ⁊ p̄nitiosuz. Diuisio. n. est dāda s̄z ea que p se pueniūt rei: vt p̄ p̄ p̄m in. 8. metaph. sed in- tentio effectus est p̄ter spēs moralis actus: ⁊ p accūs se h̄z ad ipm: vt videt. vñ ⁊ īfiniti effectus p̄nt p̄sequi ex vno ac- tu: sed hec diuisio dat fm intētionē effectus. nā mēdaciū iocosum est qd fit cā ludi. mēdaciū aut p̄nitiosum est qd fit cā nocumēti. mēdaciū aut officiosum est qd fit cā vti- litatis. g⁹ incōuenienter hoc mō diuidit mēdaciū. **C. P.** Aug. in lib. 5. mēdaciū diuidit mēdaciū in octo ptes. quo- rū p̄mū est in doctrina religionis. 2^m est qd nulli p̄sit ⁊ ob- sit alicui. 3^m aut qd p̄dest vni ita qd alteri ob̄sit. 4^m est qd fit sola mētiendi fallendiqz libidine. 5^m est qd fit placendi cupi- ditate. 6^m est qd nulli ob̄est ⁊ p̄dest alicui ad p̄seruandam pecuniā. 7^m est qd nulli ob̄est ⁊ p̄dest alicui ad vitandum mortē. 8^m qd nulli ob̄est ⁊ p̄dest alicui ad vitandū īmundi- ciam corpalem. g⁹ videt qd p̄ma diuisio mēdacij sit insuffi- ciens. **C. P.** P̄hs in. 4. ethi. diuidit mēdaciū in iactantiāz q̄ verū excedit in dicendo: ⁊ ironiā que deficit a vero ī mi- nus: que duo sub nullo p̄dictoz mēbroz p̄tinent. ergo vñ qd diuisio p̄dicta mēdacij sit incōpetēs. **C. Sed 5° ē. qd su- per illud ps. Perdes oēs q loquunt mēdaciū: dicit glo. qd sunt tria genera mendacioz. qdam. n. sunt p salute ⁊ cō- modo alicuius. est ⁊ aliud genus mēdacij qd fit ioco. 3^m vō mēdacij genus est qd fit ex malignitate. p̄mū aut horū trium d̄i officiosuz. scdm iocosuz. tertiu p̄nitiosum. g⁹ mē- dacium in tria p̄dicta diuidit. **C. Rñ^o. dōz:** qd mēdaciū in tripliciter diuidi pōt. Vno mō fm ipam mēdacij rōnem q̄ est p̄ria ⁊ p se mēdacij diuisio. ⁊ fm hoc mēdaciū in duo diuidit. s. in mēdaciū qd transcēdit v̄tatez in maius qd ptinet ad iactantiā. ⁊ in mēdaciū qd deficit a v̄tate in minus qd ptinet ad ironiā: vt p̄ p̄ p̄m in. 4. ethi. hec at diuisio ideo p se est ipsius mēdacij: qz mēdaciū in quātum h̄mōi opponit veritati: vt d̄cū est. v̄tatis aut eq̄litas q̄daz est cui p se oppōit maius ⁊ minus. Alio mō p̄t diuidi mē- dacū inq̄stum h̄z rōnē culpe fm ea q̄ aggrauāt vel dimi- nuūt culpa mēdacij ex pte finis intenti. aggrauat aut culpa mēdacij si aliqs p mēdaciū intēdat alterius nocumētū qd vocat mēdaciū p̄nitiosum. diminuūt aut culpa mēdacij si ordinet ad aliqd bonū: vel delectabile: ⁊ sic est mēdaciū iocosum vel v̄tile: ⁊ sic est mēdaciū officiosuz quo intēdit iuramētuz alterius vel remotio nocumēti. ⁊ fm illa diuidi- tur mēdaciū in tria p̄dicta. 3° mō diuidit mēdaciū v̄lius fm ordinē ad finē: sive ex hoc addat vel diminuāt ad cul- pā mēdacij siue nō. ⁊ fm hoc diuisio est octo mēbroz que dicta est: in qua qdem tria mēbra p̄tinent sub mēdacio p- nitiose: qd qdē fit vel 5 deū: ⁊ ad hoc ptinet p̄mū menda- ciū qd est in doctrina religionis. vel est 5 boīem sine sola intētionē nocēdi alicui: ⁊ sic est 5 mēdaciū scdm: qd. s. nul- li p̄dest ⁊ ob̄est alicui siue eūā intēdat in nocumēto vnus v̄tilitas alterius: ⁊ hoc est tertiu mēdaciū qd vni p̄dest ⁊ alteri ob̄est. interqz tria p̄mū est grauissimū: qz semp p̄cā 5 deū sunt grauiora: vt supra dictū est. scdm aut est grau- tertio qd diminuūt ex intētionē v̄tilitatis alterius. post hec aut tria q̄ supaddūt ad grauitatē culpe mēdacij ponit q̄rtū**

qd h̄z p̄p̄riā q̄ntitatē sine additione vl diminutione: ⁊ hoc est mēdaciū qd fit ex sola mentiendi libidine qd p̄cedit ex bitū. Vñ ⁊ p̄hs dicit in. 4. ethi. qd mēdax eo qd talis est s̄z bituz ipso mēdacio gaudet. q̄ntoz vō subsequentes modi diminuūt de culpa mendacij. nā q̄ntuz est mēdaciū iocosū qd fit placēdi cupiditate. alia vō tria p̄tinent sub mēdacio officioso in quo intēdit qd est alteri v̄tile: vl q̄ntū ad res ex- teriores: ⁊ sic est sextū mēdaciū qd p̄dest alicui ad pecuniā cōseruādaz. vel est v̄tile corpi: ⁊ hoc est septimū mēdaciū quo ipendit mors hoīs. vel etiā v̄tile est ad honestatē vir- tutis. ⁊ hoc est octanū mēdaciū in quo ipendit illicita pollu- tio corporalis. p̄z g⁹ quāto bonū intentū est melius tāto ma- gis minuūt culpa mēdacij. ⁊ ideo siqs diligēter consideret fm ordinē p̄dicte enumerationis est ordo grauitatis culpe in istis mēdacijs. nā bonū v̄tile p̄fert delectabili: ⁊ vita cor- poralis p̄fert pecunie: honestas at ipsi corporali vite. Et p̄ hoc p̄z r̄nsio ad obiecta.

Ad tertium sic pcedit. Videt qd nō oē men- daciū sit p̄cā. Manifestū. n. est qd euāgeliste scribēdo euāgelū nō peccauerūt: vident t̄n aliqd falsuz dixisse: qz v̄ba xpi ⁊ etiā alioz frequēter aliter vñ ⁊ aliter retulit alius. vñ vñ qd alter eoz dixerit falsuz. n̄ g⁹ oē mēdaciū est p̄cā. **C. P.** Nullus remunerat a deo p̄ p̄cō: sed obstetrices egypti remunerate sunt a deo p̄ mēdaciū. dicit. n. Exo. p^o qd edificauit illis deus domos. g⁹ mēdaciū nō est p̄cā. **C. P.** Bestia scōz narrat ī sa- cra scriptura ad īformationē vite hūane. s̄z de q̄busdā sc̄lī- mis viris legit qd sunt mēti: sicut Gen. 12. ⁊ 20. qd Abra- am dixit de vxore sua qd soror sua esset. Jacob et mētus ē dicēs se esse Esau: sed t̄n b̄ndictionē adeptus est: vt habet Gen. 27. Iudith et p̄mēdat q̄ t̄n Holoferni mēti est. n̄ g⁹ oē mēdaciū est p̄cā. **C. P.** Minus malū est eligendū vt vitet maius malū: sic medicus p̄scndit mēbz ne cor:ū pat totū corpus sed minus nocumētū est qd aliqs generet falsaz opinionē ī aīo alic⁹ q̄ qd aliqs occidat vl occidat. g⁹ licite p̄t hō mēti vt vnū p̄seruet ab homicidio ⁊ aliū p̄fer- nat a morte. **C. P.** Mēdaciū est siqs nō impleat qd p̄misit. s̄z nō oīa p̄missa sūt implēda dic. n. Jñ. In malis p̄missis re- seide fidē. g⁹ nō oē mēdaciū est p̄cā. **C. P.** Mēdaciū ob hoc vñ ē p̄cā: qz p ipm hō decipit p̄ximū. Vñ Aug. di- cit in lib. 5. mēdaciū. Quisqz ē aliqd genus mendacij qd p̄cā nō sit putauerit: decipiet seipm turpiter cū honestū se deceptorē arbitret alioz. sed nō oē mēdaciū ē deceptio nis cā: qz p mēdaciū iocosuz nullus decipit. nō. n. ad hoc dicunt h̄mōi mēdaciū vt credant: sed p̄ delectationē solā vñ ⁊ hypbolice locutiones q̄nqz ē ī scriptura sacra iueniū- tur. nō g⁹ oē mēdaciū est p̄cā. **C. Sed 5° ē qd d̄. Eccl. 7. Noli velle mēti oē mēdaciū. C. Rñ^o. dōz qd illud est s̄z se malū ex ḡne: nullo mō p̄t esse bonū ⁊ licitū: qz ad h^o qd aliqd sit bonū requit qd oīa recte p̄currāt. bonū. n. est ex ī- tegra cā. malū vō est ex singularibus defectibus: vt Dio. dic. 4. c. de diui. no. mēdaciū aut ē malū ex genere. est. n. actus cadēs sup̄ indebitā mām. cū. n. voces sint signa nālī intellectū: ī nālī est ⁊ indebitū qd aliqs voce significet id qd nō h̄z in mēte. Vñ p̄hs dicit ī. 4. ethi. qd mēdaciū est p se p̄ranū ⁊ fugiēdū: vey aut est bonum ⁊ laudabile. vñ oē mēdaciū est p̄cā sic ēt Aug. asserit ī li. 5. mēdaciū. **Ad p^m g⁹ dōm:** qd nec in euāgelio nec in aliq̄ scriptura canonī- ca p̄has est opinari aliqd falsuz asseri: nec qd scriptores eaz mēdaciū dixerint: qz periret fidei certitudo q̄ auctoritati sa- cre scripture imitur. in hoc vō qd in euāgelio ⁊ in alijs scri- pturis sacris verba aliquoz diuersimode recitant non est mēdaciū. Vnde Aug. dicit in lib. de p̄sensu euāgelistarū Nullo modo labo:andū esse indicat qd p̄ndenter intelligit ipas snias ēē necessarias cognoscēde v̄tati q̄butlibet v̄bis fuerit explicate: ⁊ ī hoc appet vt ibidē subdit: non debere nos arbitrari mēti quēqz si plib⁹ remiscētib⁹ rē quā au- dierūt vl viderūt n̄ eodē mō atqz eisdē v̄bis eadē res fue- rit idicata. **Ad 2^m dōz:** qd obstetrices nō sūt remunerate p̄ mēdacio: s̄z p timore dei ⁊ beniuolētia ex q̄ p̄cessit mē- daciū. Vñ signāter d̄ Exo. p^o. Et qz timuerūt obstetrices deū edificauit illis domos. mēdaciū vero postea sequens**

nō fuit meritorius. **C**ad 3^m dōm: q̄ in sacra scriptura vt Aug. dicit. Inducunt aliquoz gesta q̄si exēpla p̄fecte virtutis de q̄bus nō est estimādū eos fuisse mētios: siq̄ tñ in eoz dictis appareāt que mēdacia videant: itelligendū est ea figuratiter ⁊ p̄phetice dicta esse. **C**ñ Aug. dicit in lib. 5° mēdaciū. Credēdū est illos hoies q̄ p̄phetice t̄pib⁹ digni auctoritate fuisse cōmemorant: oia q̄ scripta sūt de illis p̄phetice gessisse atq; dixisse. **A**braā tñ vt Aug. dicit in q̄stionib⁹ sup Gen. dicit Sarrā esse suā sororē: vitatē voluit celari: ⁊ nō mēdaciū dici. soror enī dicit q̄a filia fratris erat. vñ ⁊ ipse **A**braā dicit Gen. 20. Vere soror mea ē filia p̄ris mei: ⁊ nō m̄ris mee filia: q̄. s. ex pte p̄ris ei attinebat. **J**acob vō mystice dixit se eē Esau p̄mo genitū Isaac: q̄ videlicet p̄mogenita illi⁹ de iure ei debebant. vsus autē ē hoc mō loquēdi per sp̄m p̄p̄ie ad designādū mysteriū q̄ videlicet m̄no: populus. s. gēniliū substitūedus erat in locū p̄mogeniti. s. i locū iudeoz. q̄dā vō cōmēdāt i scriptura: nō p̄pter p̄fectā virtutē s; p̄pter quādā virtutis idolē. s. q̄ apparebat in eis aliq; laudabilis affect⁹ ex quo mouebant ad q̄dā idebita faciēda: ⁊ hoc mō **J**udith laudat: nō q̄ mēta est Oloferni: s; p̄pter affectū quē habuit ad salutē ppli p̄o qua piculis se exposuit: q̄uis etiā dici possit q̄ verba eius vitatē habēt s̄m aliquē mysticū intellectū. **C**ad 4^m dōm: q̄ mēdaciū nō solū h; rōnē pcti ex dāno q̄d ifert p̄mo: sed ex sua inordinatiōe: vt dictū est. nō h; autē aliqua illicita vñ inordinatiōe ad ipediēdū nocumētū ⁊ defectus alioz: sicut nō licet furari ad hoc q̄ hō elemosynas faciat: nisi forte in casu necessitatis in quo oia sunt cōia. ⁊ ideo nō est licitū mēdaciū dicere ad hoc q̄ aliquis aliū a quocunq; piculo liberet: h; tñ veritatē occultare p̄u denter sub aliqua dissimulatione: vt Aug. dicit in li. 5° mēdaciū. **C**ad 5^m dōm: q̄ ille q̄ aliqd p̄mittit si habeat animū faciēdi q̄d p̄mittit nō mētios: q̄ nō loquit⁹ id q̄d gerit in mēte. si vō nō faciat q̄d p̄misit nō vñ infideliter agere p̄ hoc q̄ aiuz mutat. **I**dot tñ excusari ex duob⁹. **U**no mō si p̄misit id q̄d manifeste ē illicitū: q̄ p̄mittēdo peccauit. mutādo autē p̄positū bñfacit. **A**lio mō si sūt mutata cōditiōes p̄sonaz ⁊ negocioz: vt **S**eneca dicit in li. de beneficijs: ad hoc q̄ hō teneat facere q̄d p̄misit requir⁹ q̄ oia imutata p̄maneat: alioq; nec fuit mēdax in p̄mittēdo q̄d p̄misit quod habebat in mēte subitellectis debitis cōditiōib⁹. nec etiā est infidelis nō implēdo q̄d p̄misit: q̄ eedem cōditiōes nō extāt. vñ ⁊ apls nō est mētios q̄ nō iuit **L**oz: thū quo se iturū esse p̄miserat: vt dī. 2. ad **L**oz. p^o. ⁊ hoc p̄p̄ ipediēta que supuenerūt. **C**ad 6^m dōm: q̄ opatō aliqua pōt p̄siderari dupl^r. **U**no mō s; seipsuz. **A**lio mō ex pte operātis. mēdaciū g^o iocofuz ex ipō gñe opis h; rōnē fallēdi: q̄uis ex itēōe dicētis nō dicat ad fallēdū: nec fallat ex mō dicēdi. nec est simile de hypbolicis aut q̄buscunq; figuratiuis locutiōib⁹ que in sacra scriptura inueniunt: q̄ sicut **A**ugu. dicit in lib. 5° mēdaciū: q̄qd figuratiue fit aut dī nō est mēdaciū. ois enī enūciatiō ad id q̄d enūciat referenda est. omne autē figuratiue aut factū aut dictū hoc enūciat q̄d significat eis q̄bus itelligendū platum est.

Ad quartum sic p̄cedit. **V**idēt q̄ oē mēdaciū sit pctm̄ mortale. dī. n. in ps. **I**derdes oēs q̄ loquunt^r mendaciū. ⁊ **S**ap. p^o. **O**s q̄d mentis occidit aiām. s; p̄ditio ⁊ mors aiē nō ē nisi per pctm̄ mortale. g^o oē mēdaciū ē pctm̄ mortale. **C**ñ. **O**ē q̄ est p̄ceptū decalogi. ē pctm̄ mortale. sed mēdaciū est p̄ hoc p̄ceptū decalogi. **N**on falsuz testimoniū dices. g^o oē mēdaciū est peccatū mortale. **C**ñ. **A**ugu. dicit in p^o de doc. xp̄iana: **N**emo mētios in eo quod mentis fuit fides. nā hoc vtiq; vult vt cui mētios fides sibi habeat: quā tñ ei mētios nō seruat. omnis autē fidei violator: iniquus est. nullus autē dī fidei violator: vel iniquus p̄p̄ pctm̄ veniale. g^o nullū mēdaciū ē pctm̄ veniale. **C**ñ. **M**erces eterna nō p̄dit nisi p̄ pctō mortali: s; p̄ mēdacio p̄dit merces eterna cōmutata i t̄palē. **D**icit. n. **G**reg. q̄ in remuneratiōe obstetricū cognoscit qd mēdaciū culpa mereat. nā benignitatis eaz merces q̄ eis potuit in eterna vita tribui: p̄missa culpa mēdaciū in terrenā ē remuneratiōe declinata

ergo ē mēdaciū officiosuz q̄le fuit obstetricū: qd vidēt eē leuissimū est pctm̄ mortale. **C**ñ. **A**ugu. dicit in lib. 5° mēdaciū: q̄ p̄fectoz p̄ceptū ē oīno nō solū nō mētios: sed nec velle mētios. s; facere p̄ceptū ē pctm̄ mortale. g^o oē mēdaciū p̄fectoz est pctm̄ mortale. pari g^o rōne ⁊ oīuz alioz alioq; essent peioris p̄ditiois. **C**ñ. **S** 5° ē qd **A**ugu. dicit i. 5. ps. **D**uo sūt genera mēdaciū in q̄bus nō ē magna culpa s; tñ nō sunt sine culpa: cū aut iocamur aut p̄mo p̄fulendo mētios. s; oē pctm̄ mortale h; grauē culpā. g^o mēdaciū iocofuz ⁊ officiosuz nō sūt pctā mortalia. **C**ñ. **R**ñ. dō 5: q̄ pctm̄ mortale p̄p̄ie ē qd repugnat charitati p̄ quā aiā viuit deo p̄lūta: vt dictū est. **I**dot autē mēdaciū p̄riari charitati tripl^r. **U**no mō s; se. **A**lio mō s; finē itentū. **T**ertio mō p̄ accis. **S**ed s; se qdē charitati p̄riat ex ipā falsa significatiōe: q̄ qdē si sit circa res dīnas p̄riat charitati dei cui⁹ vitatē aliq; tali mēdacio occidat vel corrupit. vñ h̄mōi mēdaciū nō solū opponit virtuti charitatis sed et virtuti fidei ⁊ religiōis. ⁊ iō hoc mēdaciū est grauissimū ⁊ mortale. **S**i vero falsa significatio sit circa aliqd cui⁹ cognitio pertineat ad hois bonū: puta q̄ p̄tinēt ad p̄fectionē sciē ⁊ iformatiōnē moz. tale mēdaciū inq̄tum ifert dānū false opionis. p̄rimo p̄riatur charitati q̄tū ad dilectionē p̄rimi. vnde est pctm̄ mortale. **S**i vero falsa sit opio ex mēdacio gñata circa aliqd de quo nō referat vtz sic vel ali⁹ cognoscatur: tūc ex tali mēdacio non dānificat p̄rim⁹: sicut siqs fallat in aliq;bus p̄ticularib⁹ p̄tingentib⁹ ad se nō p̄tinētib⁹. vñ tale mēdaciū s̄m se nō est pctm̄ mortale. **R**ōne vero finis itenti aliqd mēdaciū p̄riat charitati: puta qd dī: aut in inuitiā dei qd semp ē pctm̄ mortale: vtpote religiōi p̄riū aut in nocumētū p̄rimi q̄tū ad p̄sonā diuitias vñ famā. ⁊ hoc etiā ē pctm̄ mortale cū nocere p̄rimo sit pctm̄ mortale. ex sola aut itentiōe pcti mortalis aliq; mortali peccat. **S**i vero finis itentus nō sit p̄rius charitati: nec mēdaciū s̄m hanc rōnem erit pctm̄ mortale: sicut apparet i mēdacio iocoso i quo itēdit aliq; leuis delectatio: ⁊ in mēdacio officioso in quo itēdit et vilitas p̄rimi. **I**der accis at pōt p̄riari charitati rōne scādali vel cuiuscūq; dāni p̄sequentiis. ⁊ sic erit et pctm̄ mortale: dū. s. aliq; nō veret p̄pter scādali publice mētios. **C**ad p̄mū g^o dō 5: q̄ ille auctoritates itelligitur de mēdacio p̄miciofo: vt exponit glo. sup illd ps. **I**der des oēs q̄ loquunt^r mēdaciū. **C**ad 2^m dōm: q̄ cū oia p̄cepta decalogi ordinent^r ad dilectionē dei ⁊ p̄rimi sic supra deū est: intātū mēdaciū ē p̄ceptū decalogi inq̄tū est p̄ dilectionē dei ⁊ p̄rimi: vñ signanter p̄hibet p̄rimuz falsū testimoniū. **C**ad 3^m dōm: q̄ et pctm̄ veniale largo modo potest dici iniquitas inq̄tum est p̄ter eq̄tatem iustitie. **U**nde dī. 1. **J**oā. 3. **O**mne pctm̄ ē iniquitas. ⁊ hoc mō loq̄tur **A**ugu. **C**ad 4^m dōm: q̄ mēdaciū obstetricū pōt dupl^r p̄siderari. **U**no^o q̄tum ad effectū beniuolentiē in iudeos ⁊ q̄tum ad reuerentiā dīnitimoris ex q̄bus cōmēdatur in eis in dōles virtutis. ⁊ sic debet eis remuneratiō eterna. **U**nde **I**derony. exponit q̄ de⁹ edificauit illis domos sp̄uales. **A**lio^o pōt p̄siderari q̄tum ad ipm̄ exteriorē actū mēdaciū quo qdē nō potuerūt eternā remuneratiōē mereri: sed forte aliquā remuneratiōē temporālē cuius merito nō repugnabat deformitas illi⁹ mēdaciū sicut repugnabat merito remuneratiōis eterne: ⁊ sic itelligenda sunt verba **G**reg. nō q̄ p̄ illud mēdaciū mererent amittere remuneratiōē eternā quā iā ex p̄cedenti affectu meruerant vt ratio p̄cedebat. **C**ad 5^m dōm: q̄ quidā dicit q̄ p̄fectis viris omne mēdaciū est pctm̄ mortale. sed hoc irrationabiliter dicitur. nulla enī circūstantia aggrauat in infinitū: nisi que transfert in aliā speciē. circūstantia autē persone nō trāsfit in aliā speciē nisi forte rōne alicuius annexi: puta si sit p̄ votū ipsius qd non pōt dici d mēdacio officioso vel iocoso. ⁊ iō mēdaciū officiosum vel iocofuz nō ē pctm̄ mortale in viris p̄fectis: nisi forte p̄ accis rōne scādali. ⁊ ad hoc p̄t referri qd **A**ugu. dicit. **I**derfectis eē p̄ceptū nō solū nō mētios: s; nec velle mētios: q̄uis hoc **A**ugu. nō assertiue: sed sub dubitatione dicat. p̄mittit enim nisi forte ita vt p̄fectoz ⁊ c. nec obstabit q̄ ipsi ponunt in statu cōseruāde vitatis: q̄ vitatē tenent cōseruare ex suo

officio in iudicio vel doctrina cōtra que si mētiant erit mē daciū: quod est peccatū mortale. in alijs autem non o^s q^o mortaliter peccent mentiēdo.

De simulatiōe et hypocrisi. Q^o. lxi.

d

Unde considerandū est d^o simu/ latioe et hypocrisi. **Et** circa hoc querunt quattuor: p^omo vtrū omnis simulatio sit peccatū. 2°. vtrū hypocrisis sit simulatio. 3°. vtrū op/ ponatur veritati. 4°. vtrū sit peccatū mortale.

Ad primū sic pcedit. Uidet q^o nō oīs simula/ tio sit pctm̄. Dicit .n. Luc. vlti. q^o dñs se finxit lōgius. ire. et Ambro. dicit d^o Abraā in lib. de patriarchis q^o captiose loquebat cū filiis cū dixit Gen. 22. Ego et puer ille illuc vsq³ pperantes postq³ adoraueri mus reuertemur ad vos fingere aut et captiose loqui ad simulatiōe p̄tinet. s³ nō est dicēdū q^o in xp̄o et in Abraam fuerit pctm̄. ergo nō oīs simulatio ē pctm̄. **¶** Nullū peccatū ē vtile. s³ sicut Hiero. dicit: Utile simulatiōe et in tpe assumēdā Jehu regis isrl' nos doceat exēplū q^o interfe cit sacerdotes Baal fingēs se idola colere velle: vt habet. 4. Reg. 10. et David imutauit faciē suam corā Achis re/ ge Beth: vt habet p^o 1. Reg. 21. ergo nō oīs simulatio est pctm̄. **¶** Bonū est malo p̄riū. si g^o simulare bonū est malū. ergo simulare malū erit bonū. **¶** Isa. 3. q^o quos dā dicit. Peccatū suū quasi Sodoma p̄dicauerūt nec ab/ sconderūt. s³ abscondere pctm̄ ad simulatiōe p̄tinet. er/ go nō vti simulatiōe iterdū est reprehēnsibile. vitare autē pctm̄ nunq³ est reprehēnsibile. ergo simulatio nō semper ē peccatū. **¶** Sed h^o ē q^o Isa. 16. sup illud: In trib³ annis et c. dicit glo. In cōparatiōe duorū malorū leuius est apte pec/ care q³ sanctitatē simulare. s³ apte peccare semp est pctm̄. ergo simulatio semp est pctm̄. **¶** Rñ^o. dō³: q^o sicut dictū est ad virtutē vitatis p̄tinet vt qs talē se exhibeat exteri⁹ p̄ signa exteriora q̄lis est. signa autē exteriora non solum sunt verba sed etiā facta. sicut ergo veritati opponit q^o aliquis per verba exteriora aliud significet q³ habet apd se quod ad mēdaciū p̄tinet: ita etiā opponit veritati q^o aliquis p̄ aliqua signa factorū vel rerū aliqd significet contrariū eius quod in eo est: qd p̄prie simulatio dicit. vnde simulatio p̄ p̄rie est mēdaciū quoddā in exteriorū signis factorū consi/ stens. nō refert autē vtrū aliquis mentiat verbo vel quo/ cunq³ alio facto. vt supra habitū est. vnde cū omne mēda cium sit pctm̄: vt supra dictū est: psequēs est etiā q^o oīs si/ mulatio est pctm̄. **¶** Ad p^o g^o dō³: q^o sicut Aug. dicit i li. de q̄stionib³ euāgelij: nō omne qd fugimus mēdaciū ē. s³ quādo id fugimus qd nihil significat tūc est mendacium. cū aut fictio nostra refert ad aliquā significatiōe non est mendaciū sed aliqua figura veritatis. et subiungit exēplū de figuratiuis locutionibus in quibus fingit quedā res: nō autē vt asseratur ita esse: sed eam pponimus vt figurā alterius quod asserere volumus. Sic ergo domin⁹ in euā gelio finxit se longius ire: quia cōposuit motum suū quod est volētis longius ire ad aliquid figuratiue significandū: scilicet q^o ipse ab eorū fide longe erat: vt Greg. dicit: vlt⁹ Aug. dicit: quia cū lōgius recessurus esset ascēdēdo in ce/ luz p hospitalitatē quodāmodo retinebat in terra. Abraā etiā figuratiue locutus est. Unde Ambro. dicit de Abraā q^o prophetauit quod ignorabat. ipse enī solus disponebat redire imolato filio. sed dominus per os eius locutus est qd parabat. vnde patet q^o neuter simulauit. **¶** Ad 2° di/ cendum: q^o Hiero. vtitur large nomine simulatiōis pro quacunq³ fictione. commutatio autem faciei David fuit fi ctio figuralis: sicut glosa exponit in titulo illius ps. Bene/ dicat⁹ dominū in omni tēpore. simulatiōe vero Jehu nō est necesse excusari a peccato vel mēdacio: quia malus fu/ it: vtpote ab idolatria Hieroboam nō recedens: cōmēda tur tamē et tēporaliter remunerat a deo: nō pro simulatiō ne sed pro zelo quo destruxit cultū Baal. **¶** Ad 3° dō³: q^o quidā dicit q^o nullus pōt se simulare esse malū: q^o per opa bōa nullus simulat se malū. si autē opa mala faciat ma

lus est: sed hec rō non eogit. pōt .n. aliquis se simulare ma lum per opa que in se nō sunt mala. sed habent in se quā/ dam species mali. et tamē ipsa simulatio est mala: tum rō/ ne mēdaci: tum ratione scādali. et q̄uis p hoc fiat malus: non tamen fit malus illa malitia quā simulat: q^o ipsa simula tio fm se mala est nō rōne eius de quo est: siue sit de bo/ no siue sit de malo pctm̄ est. **¶** Ad 4° dō³: q^o sicut aliq³ vbo mentit q^o significat qd nō ē: nō aut q^o tacet qd ē qd aliq³ licz: ita et simulatio ē q^o aliq³ p exteriora signa factorū vel rerū significat aliquid qd non ē: nō aut si aliquis p̄ter/ mittat significare qd est. vñ aliq³ potest pctm̄ suū occulta re absq³ simulatiōe. et fm hoc intelligēdū est qd Hiero. dicit ibidē: q^o sedm remediū post naufragiū est pctm̄ ab/ scondere ne. s. exinde alijs scandalū generet.

Ad secundum sic pcedit. Uidet q^o hypo/ crisis nō sit idē qd simula/ tio. Simulatio .n. p̄sistit in quodā factorū mēdacio. s³ hypo crisis pōt etiā esse si aliq³ ostendat exterius q^o interius agit fm illud Matth. 6. Cū facis elynam noli tuba canere an/ te te sicut hypocrite faciūt. g^o hypocrisis nō est idē simula tiōi. **¶** Greg. dicit. 31. moral. Sunt nōnulli q^o et sancti/ tatis bitū tenent et p̄fectionis meritū exequi non valent. hos nequaq³ credēdū est i hypocritarū numerū currere: q^o aliud ē infirmitate aliū malitia peccare. sed illi q^o tenent habitū scitatis: et meritū p̄fectiōis nō exequunt: sūt simla tores: q^o exterior: bitū scitatis opa p̄fectiōis significat. nō g^o simulatio ē idē qd hypocrisis. **¶** Hypocrisis in so/ la itētiōe p̄sistit. dicit enim dñs de hypocritis Matth. 23. q^o oīa opa sua faciunt vt ab hoibus videant. et Greg. dicit. 31. moral. q^o nunq³ qd agāt sed quomō de actiōe qualibet hominibus possint placere considerant. sed simulatio non consistit in sola intentione: sed in exteriori operatiōe. Unde super illud Job. 36. Simulatores et calidi prouocant irā dei. dicit glo. q^o simulato: aliud simulat: et aliud agit casti/ tatem p̄ferit et lasciuiam sequitur. ostentat paupertatem et marcupium replet. ergo hypocrisis non est idem quod simulatio. **¶** Sed h^o est qd Jfi. dicit in li. etymologiariū. Hypocrita greco sermone: in latino simulato: interpreta/ tur: qui dum intus malus sit: bonum se palā ostendi. hy po. enim falsum crism indicis interpretatur. **¶** Rñ^o. di/ cendum q^o sicut Jsidorus dicit ibidem: nomen hypocri/ te tractum est a specie eorum qui in spectaculis contexta fa cie incedunt distinguentes vultum vario colore vt ad per sone quam simulant colorem perueniant: modo in specie viri: modo in specie femine: vt in ludis populum fallant. Unde Augusti. dicit in sermone domini in monte: q^o sicut hypocrite simulatores avarum personarū agunt partes illius qd nō sūt. nō enī qui agit partes Agamenonis: vero ipse est: sed simulat eū: sic in ecclesijs et in oī vita humana qui se vult videri qd nō est hypocrita ē. simulat enī se in/ stū: nō exhibet. Sic igit dō³ est q^o hypocrisis simulatio ē: nō aut oīs simulatio: s³ solū illa q^o qs simulat p̄sonā alteri⁹ sic cū pctō: simulat p̄sonā insti. **¶** Ad p^o g^o dō³: q^o opus exteri⁹ nāl⁹ significat itētiōe. q^o ergo aliq³ p bona opa q^o facit ex suo gñe ad dei Futū p̄nētia non q̄rit deo placere s³ hoib³: simulat rectā itētiōe quā nō h³. Uñ Gre. dicit 31. moral. q^o hypocrite p cās dei deseruūt itētiōi seculi: q^o p ipsa quoq³ q^o se agere scā ostēdūt: nō p̄uersionē q̄rit hominū: s³ auras fauorū. et ita simulāt mēdacter itētiōe rectā quā nō habēt: q̄uis nō simulēt aliqd rectū opus qd nō agāt. **¶** Ad 2° dō³: q^o bitus scitatis: puta religiōis vl clericat⁹ significat statū quo qs obligat ad opa p̄fectionis. et iō cū qs habitū scitatis assumit intēdēs se ad statū perfe/ ctiōis trāsferre. si p infirmitatē d̄ficiat nō ē simulato: vl hy pocrita: q^o nō tenet manifestare suū pctm̄ scitatis bitū de ponēdo. si autē ad hoc scitatis habitum assumeret: vt se in stū ostētaret eēt hypocrita et simulato. **¶** Ad 3° dō³: q^o in simulatiōe sicut in mēdacio duo sunt. vnū qdē. sicut si/ gnū: et aliud sicut signatū. mala ergo itētiō i hypocrisi cō siderat sicut signatū qd nō r̄idet signo. exteriora autē vel verba vel opera vel quecūq³ sensibilia cōsiderant in om ni simulatiōe et mēdacio sicut signa.

Ad tertium sic pcedit. Uidet q̄ hypocrisis nō opponat virtuti vitatis. In simulatōe. n. siue hypocrisi ē signū ⁊ signatū: s̄ q̄stū ad vtrū q̄ nō v̄t opponi alicui sp̄ali virtuti. hypocrita. n. simulat q̄s cunq̄ virtutē: ⁊ ēt per q̄cūq̄ virtutis opa: puta p̄ ieiunū oīō nē ⁊ elemosynā: vt babel̄ Matt. 6. ergo hypocrisis si opponit sp̄ali virtuti vitatis. C̄. Oīs simulatio ex aliquo dolo videt̄ pcedere. vñ ⁊ simplicitati opponit̄. dolus aut̄ opponit̄ prudētie: vt supra habitū ē. ergo hypocrisis q̄ est simulatio nō opponit̄ vitati: sed magis prudētie vel simplicitati. C̄. Spēs moralis considerant̄ ex fine: sed finis hypocrisis est acquisitio lucri vel inanis glie. Un̄ sup̄ illud Job. 27. Que ē spes hypocrite si auare rapiat ⁊ ē. dic̄ glo. Hypocrita q̄ latine d̄r̄ simulator: auarus: raptor: est q̄ d̄n̄s inique agēs desiderat d̄ sanctitate venerari: laudē vite rapit aliene. cū ergo auaritia vel inanis gloria nō directe opponat virtuti. vñ q̄ nec simulatio siue hypocrisis. C̄. Sed h̄ est: q̄ oīs simulatio ē mēdaciū qd̄dā vt dictū est. mēdaciū autē directe opponit̄ vitati. ergo ⁊ simulatio siue hypocrisis. C̄. R̄. d̄. q̄ s̄ p̄ h̄ m. 10. metaph. Cōtrarietas oppositio ē s̄m formā a q̄. s. res specie h̄. Et id̄ dicens dū ē q̄ simulatio siue hypocrisis pōt̄ opponi alicui virtuti dupl̄. Uno mō directe. alio mō indirecte. Directa qd̄e oppositio ei⁹ siue ei⁹ prietas est attēdēda s̄ sp̄em act⁹ q̄ accipit̄ s̄m p̄p̄iū ob̄m. vñ cū hypocrisis sit qd̄as simulatio q̄ q̄s simulat se h̄re p̄sonā quā nō h̄: vt dictū ē. prietas ē q̄ directe opponat̄ vitati p̄ quā aliq̄s exhibet se talē vita ⁊ sermone q̄lis ē: vt d̄ in. 4. et̄bi. indirecta aut̄ oppositio siue prietas hypocrisis pōt̄ attēdi s̄m qd̄cūq̄ acc̄s: puta s̄ aliq̄cūq̄ finē remotū: vel s̄m aliq̄d̄ instr̄ act⁹: vñ qd̄cūq̄ aliū huiusmodi. C̄. Ad p̄m ergo d̄. q̄ hypocrita simulās aliq̄ quā virtutē assumit eā vt finē nō qd̄e s̄ existētiā q̄si volens eā h̄re: s̄ s̄m apparētā q̄si volēs videri eā h̄re ex quo nō h̄ q̄ opponat̄ illi virtuti: s̄ q̄ opponat̄ vitati inq̄stū vult decipere hoīes circa illā virtutē. opa aut̄ illi⁹ virtutis nō assumit q̄si p̄ se intēta: s̄ instrumētali q̄si signa illi⁹ virtutis. vnde ex hoc nō h̄ directā oppositioē ad illā virtutē. C̄. Ad 2m d̄. q̄ sicut supra dictū ē: prudētie directe opponit̄ astutia ad quā p̄tinet iuenire q̄sdā vias apparētes: ⁊ nō exītes ad p̄positū sequēdū. executio aut̄ astutie ē p̄p̄ie p̄ dolum i v̄bis. p̄ fraudē aut̄ i factis. ⁊ sic astutia se h̄ ad prudētiā: ita dolus ⁊ fraus ad simplicitatē dol⁹ aut̄ vel fraus ordiatur ad decipiēdū p̄ncipalr̄ ⁊ q̄nq̄s secundario ad nocēdū. vñ ad simplicitatē p̄tinet directe se p̄seuerare a deceptioē: ⁊ s̄m hoc vt supra dictū est: vitus simplicitatis ē eadē virtuti veritatis. s̄ differt sola rōne: q̄ vitatis dicit̄ s̄m q̄ signa p̄cordāt signatis: s̄ simplicitas d̄r̄ s̄ q̄ n̄ tēdit i diuersa: vt. s̄ aliū itendat̄ iteri⁹: ⁊ aliū p̄tēdat̄ exteri⁹. C̄. Ad 3m d̄. q̄ lucrū vel glia ē finis remot⁹ simulatoris sicut ⁊ mēdaciis. vñ ex hoc sine sp̄em nō sortit̄: s̄ ex fine. prius q̄ est ostendere se aliū q̄ sit. vñ q̄nq̄s p̄tingit q̄ aliq̄s fingit de se magna nulli⁹ alteri⁹ gr̄a. s̄ sola libidine simulādi. sicut p̄bs dicit in. 4. et̄bi. ⁊ sicut ēt supra de mēdacio dictum est.

Ad quartum sic pcedit. Uidet q̄ hypocrisis semp̄ sit p̄ctm̄ mortale. Dicit. n. Hiero. Isa. 12. i glo. q̄ i cōparatiōe dnoȳ maloȳ leui⁹ ē apte peccare q̄s scitātē simulare: ⁊ sup̄ illud Job p̄. Sic aut̄ d̄no placuit ⁊ ē. glo. dicit q̄ simulata eq̄tas: nō ē eq̄tas: s̄ duplex p̄ctm̄. ⁊ sup̄ illud T̄ren. 4. Maior effecta ē iniquitas p̄cti p̄pli mei p̄ctō sodomoȳ. dic̄ glo. Scelerata aīe plāgnit̄ q̄ i hypocrisis labit̄ cui⁹ maior est iniquitas p̄ctō sodomoȳ: p̄ctā aut̄ sodomoȳ sūt p̄ctā mortalia. ḡo ⁊ hypocrisis semp̄ ē p̄ctm̄ mortale. C̄. Greg. dic̄. 31. moral. q̄ hypocrite ex malicia peccāt: s̄ hoc ē gravissimū: q̄ p̄tinet ad p̄ctm̄ in sp̄m̄ sc̄m̄. ḡo hypocrita semper mortalr̄ peccat. C̄. Null⁹ meret̄ irā dei ⁊ exclusionē a dei visio ne nisi p̄ p̄ctm̄ mortale: s̄ p̄ hypocrisis aliq̄s meret̄ iram dei: s̄ illud Job. 36. Simulatores ⁊ calidi p̄nocant iram dei: excludit̄ ēt hypocrita a visioē dei: s̄ illud Job. 13. Nō veniet i p̄spectu ei⁹ oīs hypocrita. ḡo hypocrisis sp̄ ē p̄ctm̄ mortale. C̄. S̄ h̄ ē q̄ hypocrisis ē mēdaciū op̄is cū sit simulatio qd̄dā. nō aut̄ oē mēdaciū op̄is ē p̄ctm̄ mortale. ḡo

nec oīs hypocrisis. C̄. Intētio hypocrite est ad hoc q̄ videat̄ bon⁹: s̄ hoc nō opponit̄ charitan. ḡo hypocrisis n̄ ē s̄ se p̄ctm̄ mortale. C̄. Hypocrisis nascit̄ ex inani glia vt Gre. dicit. 31. moral. s̄ inanis glia nō semp̄ ē p̄ctm̄ mortale. ḡo neq̄s hypocris. C̄. R̄. d̄. q̄ i hypocrisi duo sūt. s̄ defect⁹ scitatis: ⁊ simulatio ipsi⁹. Si ḡo hypocrita dicat̄ ille cui⁹ intēno fert̄ ad vtrūq̄: vt. s̄ aliq̄s nō curet scitātē h̄re: s̄ solū sc̄is apparere: sicut p̄suevit accipi i sacra scriptura. sic manifestū ē q̄ ē p̄ctm̄ mortale. nulls̄ aut̄ totalr̄ p̄uat̄ sanctitate nisi p̄ p̄ctm̄ mortale. Si aut̄ dicat̄ hypocrita ille q̄ itēdit simulare scitātē a q̄ deficit p̄ p̄ctm̄ mortale: tūc q̄uis sit i p̄ctō mortali ex q̄ p̄uat̄ scitātē: nō tñ semp̄ ip̄a simulatio ē ei p̄ctm̄ mortale: s̄ q̄nq̄s veniale. qd̄ discernēdū est ex fine: q̄ si repugnat̄ charitan dei vel p̄m̄i erit p̄ctm̄ mortale: p̄nta cū simulat scitātē vt falsā doctrinā disseminet vel vt adipiscat̄ ecclēsticā dignitatē idign⁹ vel q̄cūq̄ alia tp̄alia bona in q̄b⁹ finē p̄stituit. Si vō finis itē⁹ nō repugnet charitati erit p̄ctm̄ veniale: puta cū aliq̄s in ip̄a fictioē delectat̄. de q̄ d̄r̄. 4. et̄bi. q̄ magis v̄t van⁹ q̄ mal⁹. Eadē. n. rō ē de mēdacio ⁊ simulatiōe. p̄tingit t̄ q̄nq̄s q̄ aliq̄s simulat p̄fectionē scitatis q̄ nō ē de salutis nēcitate. ⁊ talis simulatio nec semp̄ est p̄ctm̄ mortale: nec semp̄ est cū p̄ctō mortali. Et per hoc patet r̄sio ad obiecta.

De iactantia. Q̄o. cxij.

Inde considerādū est d̄ iactantia ⁊ ironia q̄ s̄t p̄tes mendacij s̄ p̄ h̄ i. 4. et̄bi. C̄. P̄tio antez̄ circa iactantā q̄runt̄ duo. p̄o cui virtuti opponatur. 2o vtrū sit p̄ctm̄ mortale.

d

Ad primum sic pceditur. Uidet q̄ iactantia nō opponat virtuti vitatis. Veritati. n. opponit̄ mēdaciū. sed q̄nq̄s potest esse iactantia etiā sine mendacio: sicut cum aliquis suā excellentiā ostētat. dicitur enim Ister. primo. q̄ assuerus fecit grande cōmuniū vt ostenderet diuitias glorie sue ac regni sui: ac magnitudinem atq̄ iactantiā potētie sue. ergo iactantia nō opponit̄ virtuti veritatis. C̄. Iactantia ponit̄ a Greg. 21. moral. vna de quatuor sp̄ib⁹ sup̄bie: cū. s̄. q̄s iactat se h̄re qd̄ nō h̄. Un̄ dicit Ister. 48. Audiuim⁹ sup̄biā Iherobab: sup̄b⁹ ē valde. sublimitatē ei⁹: ⁊ arrogantiā: ⁊ sup̄biā: ⁊ altitudinē cordis eius ego scio ait d̄ns. iactantiā ei⁹ eo q̄ nō sit iuxta eā virtus ei⁹. ⁊ 31. moral. Greg. dicit: q̄ iactantia orit̄ ex inani glia. sup̄bia aut̄ ⁊ inanis glia opponunt̄ virtuti humilitatis. ḡo iactantia nō opponit̄ vitati s̄ humilitati. C̄. Iactantia ex diuitijs can sari videt̄. Un̄ d̄ Sap. 5. Quid nobis p̄fuit sup̄bia: aut qd̄ diuitiar̄ iactantia p̄tulit nobis: s̄ sup̄fluitas diuitiar̄ videt̄ p̄tinere ad p̄ctm̄ auaritie qd̄ opponit̄ iustitie vñ liberalitati. nō ergo iactantia opponit̄ vitati. C̄. S̄ h̄ est q̄ p̄bs dicit i. 2. ⁊. 4. et̄bi. iactantiā opponit̄ vitati. C̄. R̄. d̄. q̄ iactantia p̄p̄ie ipostare videt̄ q̄ hō v̄bis se extollat. illa. n. q̄ vult hō lōge iactare: in altū elenat. tūc aut̄ p̄p̄ie aliq̄s se extollit q̄n̄ de se supra se aliq̄d̄ dicit. Qd̄ qd̄e p̄tingit dupliciter. Q̄nq̄s enī aliq̄s loq̄t̄ de se nō qd̄e supra illud qd̄ in se est: s̄ supra illud qd̄ de eo hoīes opinant̄. qd̄ ap̄ls̄ refugies dicit. 2. ad Cor. 12. Iherarco neq̄s existimet me supra id qd̄ videt̄ in me: aut audit aliq̄d̄ ex me. Alio mō. aliq̄s p̄ v̄ba se extollit loquēs d̄ se supra id qd̄ in se ē s̄ rei vitatē: ⁊ q̄a magis ē aliq̄d̄ iudicādū s̄ q̄ in se est q̄ s̄ qd̄ est i opinione alioȳ. idē ē q̄ magis p̄p̄e d̄ iactantia q̄n̄ aliq̄s effert se supra id qd̄ in ip̄o est q̄n̄ q̄n̄ effert se supra id qd̄ est i opinione alioȳ: q̄uis vtroq̄s mō iactantia dici possit. ⁊ id̄ iactantia p̄p̄ie dicta opponit̄ vitati p̄ modū excessus. C̄. Ad p̄m ḡo d̄m: q̄ rō illa p̄cedit de iactantia s̄m q̄ excedit op̄ione. C̄. Ad 2m d̄m: q̄ iactantia p̄ctm̄ considerari pōt̄ dupliciter. Uno s̄m sp̄em act⁹: ⁊ sic opponit̄ vitati vt dictū ē. Alio s̄m cōm̄ snā ex q̄ ⁊ si nō semp̄ tñ frequēter accidit: ⁊ sic p̄cedit qd̄e ex sup̄bia: sicut ex cā interi⁹ motiua ⁊ ipellēte. ex hoc enī q̄ aliq̄s iteri⁹ p̄ arrogantiā supra seip̄s elenat: se quis plerūq̄s q̄ exteri⁹ maiora qd̄dā de se iactet: s̄ q̄nq̄s nō ex arrogantiā s̄ ex qd̄dā vanitate aliq̄s ad iactantiā p̄cedat. ⁊ in hoc delectet̄: q̄ talis ē s̄m habitū. ⁊ id̄ arrogantiā p̄ quā

aliquid supra seipsum extollit est spes superbie: non tamen est idem factitatio: sed ut frequenter eius causa. et pro hoc Gregorius iactantiam ponit inter superbie species. tunc dicitur. n. iactator: plerumque ad hoc quod gloria consequatur per suam iactantiam. et ideo secundum Gregorium ex inani gloria oritur secundum rationem finis. Ad 3^m dicitur quod opulencia est iactantia causa duplici. Uno occasione: inquit de divitiis aliquis superbit. vnde et signanter Hieronimus. opes dicuntur superbie. Alio per modum finis: quod ut dicitur in 4. ethici. aliqui seipsum iactant non solum pro gloria sed et propter lucrum: quod de seipsis fingunt ea ex quibus lucrari possint puta quod sint medici vel sapientes et diviti.

Ad secundum sic procedit. Ut quod iactantia sit peccatum mortale. dicitur in Hieronimus. 28. Qui se iactat et dilatat iurgia pericit. sed concitare iurgia est peccatum mortale. detestetur. n. deus eos qui seminat discordias: ut habet puer. 6. 5° iactantia est peccatum mortale. C. P. Oportet quod prohibetur in lege dei est peccatum mortale: sicut supra illud Eccl. 6. Non te extollas in cogitatione anime tue: dicitur glo. Iactantia et superbia prohibetur. 5° iactantia est peccatum mortale. C. P. Iactantia est mendacium quod dicitur non est autem mendacium officiosus vel iocosus: quod per se ex fine mendacii: quod ut patet dicitur in 4. ethici. Iactator fingit de se maiora exnibus: quoniam nullius gratia: quoniam gratia glorie vel honoris: quoniam autem gratia argenti. et sic patet quod neque est mendacium iocosus neque officiosus. vnde relinquitur quod spiritus sit pniciosus. vnde 5° quod semper sit peccatum mortale. C. S. 3° est quod iactantia oritur ex inani gloria secundum Gregorium. 31. moral. sed inanis gloria non semper est peccatum mortale: sed quoniam veniale: quod vitare est valde perfectior. Dicitur. n. Gregorius. quod valde est perfectior: sic ex ostentatione ope auctoris gloria querere: ut de illata laude preternata nesciat exultatione gaudere. 5° iactantia non semper est peccatum mortale.

C. R. 1° dicitur quod sicut supra dicitur est. peccatum mortale est quod charitati contrariatur. Duplex 5° iactantia considerari potest. Uno secundum se. put est mendacium quod dicitur: et sic quoniam est peccatum mortale. quoniam veniale: mortale quod est quoniam aliquis iactatur de se. profert quod est gloria dei: sicut ex persona regis Tyrus dicitur Ezechiel. 28. Elevatus est cor tuum: et dixisti deus ego sum. vel est quod charitatem proximi sicut cum aliquis iactando seipsum. prapit in contumelias aliorum: sicut habet Luc. 18. de phariseo qui dicebat: non sum sicut ceteri hominum raptores iniusti adulteri velut et publicanus. quoniam vero est peccatum veniale: quoniam. s. aliquis de se talia iactat quod neque sunt deum neque proximum. Alio potest considerari secundum suam causam. s. superbia vel appetitum lucris aut inanis glorie. et sic si procedat ex superbia vel inani gloria quod sit peccatum mortale: etiam ipsa iactantia erit peccatum mortale: alioquin erit peccatum veniale. sed quoniam aliquis prapit in iactantiam pro appetitum lucris. et hoc vnde iam punire ad proximi deceptionem et damnum. et ideo talis iactantia magis est peccatum mortale: vnde et patet dicitur in 4. ethici. quod turpio: est qui se iactat causa lucris: quoniam qui se iactat causa glorie vel honoris: non tamen semper est peccatum mortale: quod potest esse tale lucrum ex quo alius non damificatur. Ad 1^m 5° dicitur quod ille qui iactat se ad hoc quod iurgia concitet peccat mortaliter. sed quoniam quod iactantia est causa iurgiorum non pro se sed pro accens: vnde ex hoc iactantia non potest esse peccatum mortale. Ad 2^m dicitur quod glo. illa loquitur de iactantia secundum quod procedit ex superbia prohibita quod est peccatum mortale. Ad 3^m dicitur quod non semper iactantia importat mendacium pniciosus: sed solum quoniam est quod charitatem dei aut proximi aut secundum se aut secundum suam causam. quod autem aliquis se iactet quod est ex hoc ipso delectatus: quod dicitur vanus: ut patet dicitur. vnde reducit ad mendacium iocosus: nisi forte hoc divine dilectioni preferret ut pro hoc dei precepta conteneret: sic. n. esset quod charitatem dei in quo sola mens nostra debet gescere sicut in ultimo fine. vnde autem ad mendacium officiosus punire cum aliquis ad hoc se iactat ut gloriam vel lucrum acquirat dummodo hoc sit sine damno aliorum: quod hoc iam puniret ad mendacium pniciosus.

De ironia.

20. cxlij.

Unde considerandum est de ironia. Circa quam quoniam quoniam duo 1° vtrius ironia sit peccatum. 2° de comparatione eius ad iactantiam.

d

Ad primum sic procedit. Ut quod ironia per quam aliquis de se fingit maiora non sit peccatum. Nullum. n. peccatum procedit ex divina provisione ex qua p-

cedit quod aliquis de se maiora dicat: secundum illud Hieronimus. 30. Ut si qua locutus est vir cum quo est deus et quod deo secum maiora te confortatus ait stultissimus in virorum. et Amos. 7. dicitur. Re spodit amos: non sicut propheta. 5° ironia per quam aliquis maiora de se dicit non est peccatum. C. P. Gregorius dicit in epistola ad Augustinum. an. glo. epistolam. Bonarum mentium est suas ibi culpas dinoscere vbi culpa non est. sed esse peccatum repugnat bonitati mentis. 5° ironia non est peccatum. C. P. fugere superbia non est peccatum. sed aliter quod maiora de se ipsis dicitur sagaces tumidum: ut patet dicitur in 4. ethici. 5° ironia non est peccatum. C. Sed est quod Augustinus dicit in libro de vitiis apostoli. Cum humilitatis causa metiri: si non eras peccator ante metiens metiendo efficiens. C. R. 1° dicitur quod hoc quod aliquis maiora de se dicat potest contingere duplici. Uno salva veritate: dum. s. maiora quam sunt in seipsis reticet: quod dicitur vero maiora detegunt et de se profertur quod tamen in se esse recognoscunt. et sic maiora de se dicere punet ad ironiam nec est peccatum secundum genus suum nisi per alicuius circumstantie corruptionem. Alio aliquis dicit maiora a veritate declinans puta cum aliter de se aliquid vile quod in se non recognoscit: aut cum negat de se aliquid magnum quod tamen percipit in seipso esse. et sic punet ad ironiam et est semper peccatum. Ad 1^m 5° dicitur quod duplex est sapientia: et duplex est stultitia. Est. n. quedam sapientia secundum deum quod humanam vel mundanam stultitiam habet adiunctam: secundum illud. 1. ad Cor. 3. Si quis inter vos sapiens videtur esse in hoc seculo: stultus fiat ut sit sapiens. Alia vero est sapientia mundana quod ut ibidem subditur: stultitia est apud deum. ille ergo qui a deo confortatur ostendit se esse stultum secundum reputationem humanam: quod. s. humana ostendit quod hominum sapientia quoniam vnde et ibidem subditur. Et sapientia hominum non est mecum. et postea subditur: et novi seorum sciam. Uel potest dici sapientia hominum quod humana ratione acquiritur. sapientia vero seorum quod ex divina inspiratione habetur. Amos autem negavit se esse prophetarum origine: quod. s. non erat de genere prophetarum. vnde et ibidem subditur: nec filius prophete. Ad 2^m dicitur quod ad bonitatem mentis punet ut homo ad iustitiam perfectionem redat. et ideo in culpa reputat: non solum si deficiat a communi iustitia quod vere culpa est. sed et si deficiat a iustitie perfectione quod quoniam culpa non est. non autem culpa dicitur quod pro culpa non recognoscit quod ad ironiam mendacium puneretur. Ad 3^m dicitur quod homo non debet vniu peccatum facere ut aliter vitet. et ideo non debet metiri qualitercumque ut vitet superbia. Un Augustinus dicit supra Iohannem. Non ita caueat arrogancia ut veritas relinquatur. et Gregorius dicit quod incaute sunt humiles qui se mentiundo illaqueant.

Ad secundum sic procedit. Uidet quod ironia non sit minus peccatum quam iactantia.

Utriusque. n. peccatum inquit declinat a veritate quod equalitas est quod dicitur sed ab equalitate non magis declinat quod excedit quam quod diminuit. 5° ironia non est minus peccatum quam iactantia. C. P. Secundum patet ironia quoniam iactantia est. iactantia autem non est ironia. 5° ironia non est minus peccatum quam iactantia. C. P. Puer. 26. dicitur. Qui submisit vocem suam ne credideris ei: quoniam septem neque sunt in corde illius: sed submittere vocem punet ad ironiam. ergo in ea est multiplex nequa. C. S. 3° est quod patet dicitur in 4. ethici. quod ironies et minus dicentes gratiores sunt moribus videntur. C. R. 1° dicitur quod sicut dicitur est: vniu mendacium est gravius altero quoniam quod ex materia de qua est sic mendacium quod sit in doctrina religionis est gravissimum. quoniam autem ex motivo ad peccatum: sicut mendacium pniciosus est gravius quam officiosus vel iocosum. ironia autem et iactantia circa idem mentiuntur: vel verbis vel quibuscumque exterioribus signis. s. circa conditiones persone. vnde quod ad hoc equalitas sunt: sed ut plurimum iactantia ex turpiori motivo procedit. s. ex appetitu lucris vel honoris. ironia vero ex hoc quod fugit huiusmodi relationem aliis grauis esse. et secundum hoc patet dicitur quod iactantia est grauis peccatum quam ironia. contingit tamen quoniam quod aliquis maiora de se fingit ex aliquo alio motivo: puta ad dolose decipiendum: et tunc ironia est grauior. Ad 1^m 5° dicitur quod ratio illa procedit de ironia et iactantia secundum quod mendacii grauitas considerat ex seipso vel ex materia eius. sic enim dicitur est quod equalitatem habet. Ad 2^m dicitur quod duplex est excellentia. vna quod in temporalibus rebus. alia vero in spiritualibus. contingit autem quoniam quod aliquis per verba exteriora vel signa pretendit quod defectam in exterioribus rebus: puta per aliquam vestem abiectam aut per

aliquid huiusmodi. et per hoc ipsum intendit ostendere aliquam excellentiam spirituale: sicut dominus de quibusdam dicit Mat. 6. quod exterminat facies suas ut appareant hominibus ieiunantes. unde isti simul incurrit viciū ironie et iactantie: tamen sunt diversa. et propter hoc grauius peccat. Unde et philosophus dicit in. 4. ethicorum. quod et superabundantia et valde defectus iactantia est: propter quod et dicit Augustinus. legitur quod neque vestes nimis pretiosas neque nimis abiectas habere volebat: quod in utroque homines suam gloriam querunt. Ad 3.º dicitur: quod sicut dicitur Ecc. 19. Est qui nequitur se humiliat et interiora eius plena sunt dolo. et sicut hoc Salomon loquitur de eo quod ex dolo sua humilitate nequiter vocem suam submitit.

De amicitia que affabilitas dicitur. Q.º. cxliij.

Inde considerandum est de amicitia que affabilitas dicitur. et de eius vicis oppositis que sunt adulatio et litigium. Circa amicitiam autem seu affabilitatem queruntur duo. 1.º utrum sit specialis virtus. 2.º utrum sit pars iustitie.

Ad primum sic procedit. Uidetur quod amicitia non sit specialis virtus. Dicitur enim philosophus in. 8. ethicorum. quod amicitia perfecta est que est propter virtutem. quilibet autem virtus est amicitie causa: quod bonum omnibus est amabile: ut dicitur Dio. 4. c. dicitur. non ergo amicitia non est specialis virtus: sed omnis omnis virtutem. Philosophus dicit in. 4. ethicorum. de tali amico quod non in amando vel et in vitando recipit singulos ut omnes. sed quod aliquis signa amicitie ostendat ad eos quos non amat ut pertinere ad simulationem que repugnat virtuti. ergo huiusmodi amicitia non est virtus. Philosophus. Virtus in medietate constituitur. put sapiens determinabit: sicut dicitur. 2. ethicorum. sed Ecc. 7. dicitur. Cor sapientium ubi tristitia: et Cor stultorum ubi letitia. unde ad virtuosum pertinet maxime a delectatione sibi cauere: ut dicitur. 2. ethicorum. Nec autem amicitia pro se quidem desiderat delectare. contristare autem reueretur: ut philosophus dicit in. 4. ethicorum. ergo amicitia non est virtus. Sed 3.º precepta legis dantur de actibus virtutum. sed Ecc. 4. dicitur. Congregationi pauperum affabile te facito. ergo affabilitas que hic amicitia dicitur est quedam specialis virtus. Rursus dicitur: quod sicut dictum est: cum virtus ordinetur ad bonum ubi occurrit specialis ratio boni: ibi oportet esse specialem rationem virtutis. bonum autem in ordine consistit: sicut supra dictum est. oportet autem hominem conuenienter ad alios homines ordinari in communi conuersatione tam in factis quam in dictis: ut scilicet ad unumquemque se habeat sicut quod decet. et id est esse quodammodo specialis virtutem que hanc conuenientiam ordinis obseruet et hec vocatur amicitia sine affabilitas. Ad 1.º dicitur: quod philosophus in li. ethicorum. de duplici amicitia loquitur quod vna consistit principaliter in affectu quo unus alium diligit. et hoc potest consequi quamcumque virtutem. que autem ad hanc amicitiam pertinet supra de charitate dicta sunt. aliam vero amicitiam ponit que consistit in solis exterioribus verbis vel factis: que quidem non habet perfectam rationem amicitie: sed quodammodo eius similitudinem in quantum aliquis deceter habet se ad illos cum quibus conuersatur. Ad 2.º dicitur: quod omnis homo naturaliter omni homini est amicus quodam generali amore: sicut et dicitur Ecc. 13. quod omne animal diligit sibi sibi. et hunc amorem reperiuntur signa amicitie que quodammodo exterioribus ostendit in verbis vel factis: et extraneis vel ignorantibus. unde non est ibi simulatio. non enim ostendit eis signa perfecte amicitie: quod non eodem modo se habet familiariter ad extraneos sicut ad eos que sunt sibi specialis amicitia iuncti. Ad 3.º dicitur: quod cor sapientium dicitur esse ubi tristitia: non quodammodo ut ipse primo tristitia inferat. dicitur enim apostolus ad Romanos. 14. Si propter cibum frater tuus contristatus est non sicut in charitate ambulat: sed ut contristationibus consolationem ferat: sicut illud Ecc. 7. Non desis plorantibus in consolatione. et cum lugentibus ambula. cor autem stultorum est ubi letitia non quodammodo ut ipsi alios letificent: sed ut ipsi aliorum letitia proficiantur pertinet ergo ad sapientem ut delectationem afferat his cum quibus conuersatur: non quodammodo lasciuam quam virtus cauere: sed honestam: sicut illud philosophus. Ecce que bonum et que iocundum habitare fratres in unum. quicquid tamen propter aliquod bonum consequens vel propter aliquod malum excludendum non refugiet virtuosus eos quibus conuenit contristare: ut philosophus dicit in. 4. ethicorum. Unde et apostolus dicit. 2. ad Cor. 7. Si contristati vos in epistola: non me penitet. et postea: gaudeo non quia contristati estis: sed quia contristati estis ad penitentiam. et ideo his que sunt prout ad peccatum non debemus hilaritatem ostendere ad eos delectandum

ne videamur eorum peccato consentire: et quodammodo peccati audaciam ministrare. Unde dicitur Ecclesia. 7. filie tibi sunt serua corpus earum. non ostendas hilaritatem faciem tuam ad illas.

Ad secundum sic procedit. Uidetur quod huiusmodi amicitia non sit pars iustitie. Ad iustitiam enim pertinet reddere debitum alteri. sed hoc non pertinet ad hanc virtutem: sed solum delectabiliter alijs conuiuere. ergo huiusmodi virtus non est pars iustitie. Philosophus. Secundum philosophum in. 4. ethicorum. huiusmodi virtus consistit cum delectatione vel tristitia que est in conuictu. sed moderari maximas delectationes pertinet ad temperantiam ut supra dictum est. ergo hec virtus est magis pars temperantie quam iustitie. Philosophus. Equalia in equalibus exhibere contra iustitiam est: ut supra dictum est. sed sicut philosophus dicit in. 4. ethicorum. Nec virtus solum ad notos: et ignotos: et consuetos: et inconsuetos operatur. ergo hec virtus non est pars iustitie: sed magis est contraria. Sed 3.º est quod Macrobius ponit amicitiam partem iustitie. Rursus dicitur: quod hec virtus est pars iustitie in quantum adiungitur ei sicut principali virtuti. conuenit enim cum iustitia in hoc quod ad alterum est sicut et iustitia. deficit autem a ratione iustitie: quod non habet plenam debiti rationem. put aliquis alteri obligatur: vel debito legali ad cuius solutionem lex cogit. vel etiam aliquo debito conueniente ex aliquo beneficio suscepto. sed solum attendit quodam debitum honestatis quod magis est ex parte ipsius virtuosius quam ex parte alterius: ut scilicet faciat alteri quod deceat eum facere. Ad 1.º dicitur: quod sicut supra dictum est: quod homo naturaliter est animal sociale: dicitur ex quadam honestate veritatis manifestationem alijs hominibus sine qua societas hominum durare non posset. sicut autem non posset homo vivere in societate sine veritate: ita nec sine delectatione: quod sicut philosophus dicit in. 8. ethicorum. Nullus potest per diem morari cum tristi nec cum non delectabili. et ideo homo tenetur ex quodam debito honestatis naturali ut alijs delectabiliter conuiuat: nisi propter aliquam causam necessesse sit aliqui alios utiliter contristare. Ad 2.º dicitur: quod ad temperantiam pertinet refrenare delectationes sensibiles: sed hec virtus consistit circa delectationes in conuictu que ex ratione conueniunt in quantum unus ad alterum decenter se habet. et has delectationes non oportet refrenare tanquam noxias. Ad 3.º dicitur: quod verbum illud philosophi non est intelligendum quod aliquis eodem modo debeat colloqui et conuiuere notis et ignotis: quod ut ipse ibidem subdit: non solum conuenit consuetos et extraneos curare aut contristare: sed in hoc attenditur similitudo quod ad omnes oportet facere quod decet.

De vicis oppositis predictae virtuti. Q.º. cxv.

Inde considerandum est de vicis oppositis predictae virtuti. Et 1.º de adulatione. 2.º de litigio. Circa adulationem queruntur duo. 1.º utrum adulatione sit peccatum. 2.º utrum sit peccatum morale.

Ad primum sic procedit. Uidetur quod adulatio non sit peccatum. Adulatio enim consistit in quodam sermone laudis alteri exhibito intentione placendi: sed laudare aliquem non est malum sicut illud proverbium. vlt. Surrexerunt filij eius et beatissimam predicauerunt: vir eius et laudauit eam. sicut et velle placere alijs non est malum: sicut illud. 1. ad Cor. 10. Per omnia oibus placeo. ergo adulatio non est peccatum. Philosophus. Bonum malo est contrarium: et sicut vituperium laudi: sed vituperare malum non est peccatum. ergo neque laudare bonum quod videtur ad adulationem pertinere. ergo adulatio non est peccatum. Philosophus. Adulatio nihil detractio contraria: unde Gregorius dicit quod remedium adulationis est detractio. Sciendum est inquit quod ne imoderatis laudibus eleuemur plerumque nostri rectoris moderamine detractio nibus lacerari permittimur. ut quos vox laudantis eleuat lingua detrabentis humiliet: sed detractio est malum: ut supra habitum est. ergo adulatio est bonum. Sed 3.º est quod supra illud Ecc. 13. Neque consumat puluillos sub omni capite manus. dicitur glo. 1. suauem adulationem. ergo adulatio est peccatum. Rursus dicitur: sicut supra dictum est quod amicitia predicta vel affabilitas et si principaliter delectare intendat eos quibus conuiuit: tamen ubi necesse est propter aliquod bonum exequendum vel malum vitandum non veretur contristare. Si

ergo aliquis in omnibus velit ad delectationem alteri loqui excedit modum in delectando. et ideo peccat per excessum: et si quidem hoc faciat sola intentione delectandi vocatur placidus secundum philosophum si autem faciat hoc intentione alicuius lucri consequendi vocatur blandito: siue adulator. contra tamen nomen adulationis attribui solet omnibus qui supra debitum modum volunt alios verbis vel factis delectare in communi conversatione. Ad primum gradum dicitur quod laudare aliquem contingit et bene et male: puta scilicet debite circumstantie vel seruatur vel pretermittuntur. si enim aliquis aliquem velit delectare laudando: ut ex hoc eum proleat ne in tribulationibus deficiat: vel et ut in bono proficere studeat alijs debitis circumstantijs obseruatis: pertinet hoc ad predictam virtutem amicitie pertinet autem ad adulationem si quis velit aliquem laudare in quibus non est laudandus: quod forte mala sunt: secundum illud. Laudat peccator in desiderijs anime sue: vel quod non sunt certa secundum illud. Ecclesiasticus 27. An sermonem non laudes virum. et iterum Ecclesiasticus 11. Non laudes virum in specie sua: vel et si timere possit ne humana laude ad inanem gloriam prouocet. Vnde dicitur Ecclesiasticus 11. An non mortem ne laudes hominem. sicut etiam velle placere hominibus propter charitatem nutriendam et ut in eis homo spiritualiter proficere possit laudabile est. quod autem aliquis velit placere hominibus propter inanem gloriam: vel propter lucrum vel et in malo hoc esset peccatum: secundum illud psalmus. Deus dissipauit ossa eorum qui hominibus placet. et apostolus dicit ad Galatas primo. Si ad hoc hominibus placere christi seruus non esse. Ad 2um dicitur quod et vituperare malum si non adhibeantur debite circumstantie est vitiosum. et similiter laudare bonum. Ad 3um dicitur quod nihil prohibet duo vitia esse contraria: et ideo sicut detractio est malum ita et adulatio que contrariatur ei quantum ad ea que dicuntur: non autem directe quantum ad finem: quod adulator querit delectationem eius cui adulat: detractor autem non querit eius contristationem cum aliquando occulte detrahat: sed magis querit eius infamiam.

Ad secundum sic procedit. Vnde quod adulatio sit peccatum mortale: quod secundum Augustinum in encheridion: malum dicitur quod nocet: sed adulatio maxime nocet secundum illud psalmus. Quod laudat peccator in desiderijs anime sue: et iniquus benedicit: exacerbauit dominus peccator. et ideo Hieronymus dicit quod nihil est quod tam facile corrumpat mentes hominum quam adulatio. et supra illud psalmus. Conuertantur statim erubescetes. dicitur gloria. Plus nocet lingua adulatoris quam gladius persecutoris. 6o adulatio est gravissimum peccatum. Cuiusmodi verbis alijs nocet non minus nocet sibi quam alijs: vnde dicitur in psalmus. Gladius eorum intret in corda ipsorum. scilicet ille qui alteri adulat inducit eum ad peccandum mortaliter. Vnde supra illud psalmus. Oletus peccatoris non impinguet caput meum. dicitur gloria. falsa laus adulatoris mentes a rigore veritatis emolit ad noxia. 6o multo magis adulator in se mortaliter peccat. Cuiusmodi. In decretis scribitur dist. 43. Clericus qui adulationibus et perditionibus vacare deprehenditur degradetur ab officio: sed talis pena non infligitur nisi per peccatum mortale. 6o adulatio est peccatum mortale. Sed hoc est quod Augustinus in sermone de purgatorio inter peccata minuta numerat: si quis cuius maioris persone aut ex voluntate aut ex necessitate adulari voluerit. Cuiusmodi dicitur quod sicut supra dicitur est peccatum mortale est quod charitati contrariatur: adulatio autem quousque quod charitati contrariatur: quousque autem non. Contrariatur siquidem charitati tripliciter. Uno modo ratione ipsius: puta cum aliquis laudat alicuius peccatum. hoc enim contrariatur dilectioni dei cuius instituta homo loquitur. et hoc dilectionem proximi quem in peccato fouet: vnde est peccatum mortale: secundum illud Ieremias 5. Ne qui dicitis malum bonum. Alio modo ratione intentionis: puta cum quis aliquem adulat ad hoc quod fraudulenter ei noceat vel corporaliter vel spiritualiter. et hoc etiam est peccatum mortale: et dicitur hoc bene puer. 27. Meliora sunt vulnera diligetis quam fraudulenta odientis oscula. 3o modo per occasionem sicut cum laus adulatoris fit alteri occasio peccandi et preter adulatoris intentionem: et in hoc considerare oportet utrum sit occasio data vel accepta: et qualis ruina subsequatur: sicut potest patere ex his que supra de scandalo dicta sunt. si autem aliquis ex sola auaritia delectandi alios vel etiam ad evitandum aliquid malum: vel consequendum aliquid in necessitate alicui adulatus fuerit non est contra charitatem. vnde non est peccatum mortale sed veniale. Ad primum gradum dicitur quod auctoritates ille loquuntur de adulatore qui laudat peccatum alicuius. talis enim adulatio dicitur plus nocere quam gloria

dius persecutoris: quod in potioribus bonis nocet. scilicet in spiritualibus non enim nocet ita efficaciter: quod gladius persecutoris occidit effectiue quasi sufficiens causa mortis. nullus autem potest esse alteri sufficiens causa peccandi: ut ex supra dictis patet. Ad 2um dicitur quod ratio illa procedit de eo qui adulat intentione nocendi ille enim plus nocet sibi quam alijs: quod sibi nocet tanquam sufficiens causa peccandi. alijs autem occasionaliter tantum. Ad 3um dicitur quod auctoritas illa loquitur de eo qui proditorie alteri adulat ut eum decipiat.

De litigio. 20. cxxvj.
Unde Considerandum est de litigio. Et circa hoc queruntur duo. primo utrum opponatur virtuti amicitie. 2o de comparatione eius ad adulationem. Ad primum sic procedit. Vnde

opponatur virtuti amicitie vel affabilitatis. Litigium enim ad discordiam pertinere videtur sicut et contentio: sed discordia opponitur charitati sicut dicitur est. ergo et litigium. Cuiusmodi. Proverbia 26. dicitur. Iracundus incedit litium: sed iracundia opponitur mansuetudini. ergo et litium siue litigium. Cuiusmodi. Iacobus 4. dicitur. Vnde bella et lites in vobis: nonne ex concupiscentijs vestris que militat in membris vestris: sed sequi concupiscentias videtur opponi temperantie. ergo videtur quod litigium non opponatur amicitie sed temperantie. Sed hoc est quod philosophus in 4. ethicis. Litigium opponitur amicitie. Cuiusmodi dicitur quod proprie litigium in verbis consistit: cum scilicet vni verbis alterius contradicit. In qua quidem contradictione duo profertur attendi. Quousque enim contingit contradictio propter personam dicentis cui contradicens consentire recusat propter defectum amoris animos unitatis. et hoc videtur ad discordiam pertinere charitati contrariatur. Quousque vero contradictio contra rationem persone: quam aliquis irritare non vult. et sic fit litigium quod predictae amicitie vel affabilitati opponitur ad quam pertinet delectabiliter alijs conuincere. Vnde philosophus dicit in 4. ethicis. quod illi qui ad omnia contrariantur causa eius quod est contristare neque quousque curantes: discolori et litigiosi vocantur. Ad primum gradum dicitur quod contentio magis proprie pertinet ad contradictionem discordie. litigium autem ad contradictionem que fit intentione contristandi. Ad 2um dicitur quod directa oppositio vitiorum ad virtutes non attenditur secundum causas: cum contingat vni vitium ex diversis causis oriri: sed attenditur secundum speciem actus: scilicet autem quousque litigium ex ira oritur: et potest tamen ex multis alijs causis oriri. vnde non oportet quod directe opponatur mansuetudini. Ad 3um dicitur quod Iacobus loquitur ibi de concupiscentia secundum quod est generale peccatum ex quo omnia vitia oriuntur. puta dicitur gloria. ad Romanos 7. Bona est lex que dum concupiscentiam prohibet: omne malum prohibet.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod litigium non sit minus peccatum quam inuidia vitium. scilicet placiditas vel adulatio. Quanto enim aliquid peccatum plus nocet tanto peius esse videtur. scilicet adulatio plus nocet quam litigium. dicitur enim. Ieremias 3. Popule meus qui beatum te dicunt ipsi te decipiunt: et viam gressuum tuorum dissipant. ergo adulatio est grauius peccatum quam litigium. Cuiusmodi. In adulatione videtur esse quedam dolositas: quod aliud adulator dicit ore: aliud habet in corde. litigiosus autem caret dolo quod manifeste contradicit. ille autem qui cum dolo peccat turpior: est ut philosophus dicit in 7. ethicis. ergo grauius peccatum est adulatio quam litigium. Cuiusmodi. Verecundia est timor de turpi: ut patet per philosophum in 4. ethicis. sed magis verecundatur homo esse adulator quam litigiosus. ergo litigium est minus peccatum quam adulatio. Sed hoc est quod tanto aliquod peccatum videtur esse grauius quanto spirituali statui magis repugnat. sed litigium magis repugnare videtur statui spirituali. dicitur enim. 1. ad Timotheum. 4. quod oportet episcopum non litigiosum esse: et 2. ad Timotheum. 3. Seruum dei non oportet litigare. ergo litigium videtur esse grauius peccatum quam adulatio. Cuiusmodi dicitur quod de utroque istorum peccatorum loqui possumus dupliciter. Uno modo considerando speciem utriusque peccati. et secundum hoc tanto aliquid vitium est grauius quanto magis repugnat opposite virtuti virtus autem amicitie principaliter tendit ad delectandum quam ad contristandum. et ideo litigiosus qui superabundat in contristando grauius peccat quam placidus vel adulator qui superabundat

In delectando. Alio modo potest considerari secundum exteriora motiva: et secundum hoc quicquid adulatio est grauior: puta quoniam intendit per deceptionem in debitum honorem vel lucrum acquirere. quicquid vero litigium est grauius: puta quoniam homo intendit vel veritatem impugnare vel dicentem in contemptum adducere. Ad primum gradum dicitur: quod sicut adulator potest nocere occulte decipiendo: ita litigiosus potest interdum nocere manifeste impugnando. grauius autem est ceteris paribus manifeste alicui nocere quam per violentiam quam occulte. unde rapina est grauius peccatum quam furtum: ut supra dictum est. Ad secundum dicitur: non semper in actibus humanis illud est grauius quod est turpius. decor enim hominis est ex ratione: et ideo turpiora sunt peccata carnalia quibus caro dominatur quam peccata spiritualia sunt grauiora: quia procedunt ex maiori contemptu. sicut peccata que fiunt ex dolo sunt turpiora in quantum videntur ex quadam infirmitate procedere et ex quadam falsitate rationis: cum in peccata manifesta quicquid fiat ex maiori contemptu. et ideo adulatio quam cum dolo ex his videtur esse turpis: sed litigium quam ex maiori contemptu procedens videtur esse grauius. Ad tertium dicitur: quod sicut dicitur est: verecundia respicit turpitudinem peccati unde non semper magis verecundat homo de grauiori peccato: sed de magis turpi peccato. et inde est quod magis verecundat homo de adulatione quam litigio: quoniam litigium sit grauius.

De liberalitate.

Questio. cxxvij.

Inde considerandum est de liberalitate et vitiis oppositis. scilicet auaritia et prodigalitate. Circa liberalitatem quoniam sex. primum virtus liberalitas sit virtus 2° que fit materia eius. 3° de actu ipsius. 4° virtus magis ad eum dare quam accipere pertinet. 5° utrumque liberalitas sit pars iustitie.

6° de comparatione eius ad alias virtutes.

Ad primum sic procedit. videtur quod liberalitas non sit virtus nulla. nam virtus dicitur naturalis inclinatio. inclinatio autem naturalis est ad hoc ut aliquis plus sibi quam alijs prouideat: cuius dicitur pertinere ad liberalem: quia ut philosophus dicit in 4. ethicorum. liberalis est non respicere ad seipsum ita quod sibi minora derelinquit. 2° liberalitas non est virtus. Item per diuitias homo suam vitam sustentat. et ad felicitatem diuitie organice deseruiunt: ut dicitur in primo ethicorum. cum ergo omnis virtus ordinetur ad felicitatem videtur quod liberalis non est virtuosus: de quo philosophus dicit in 4. ethicorum. quod non est acceptiuus pecunie neque custodiuus sed emissiuus. Circa. Virtutes habent connexionem ad inimicem: sed liberalitas non videtur connera alijs virtutibus. multi enim sunt virtuosus qui non possunt esse liberales quia non habent quod dent: multi liberales dant vel expendant quod tamen alijs sunt viciosi. 3° liberalitas non est virtus: Sed hoc est quod Ambrosius dicit in primo de officijs quod in euangelio multas doctrinas accipimus in iste liberalitatis. sed in euangelio non docetur nisi ea que ad virtutes pertinent. ergo liberalitas est virtus. Circa. 2° dicitur: quod sicut Augustinus dicit in libro de li. ar. bñ vti bis quibus male vti possumus pertinet ad virtutem. possumus autem bene et male vti non solum bis que intra nos sunt: puta potentijs et passionibus anime. sed et bis que extra nos sunt. scilicet rebus huius mundi. necesse est bis ad sustentationem vite. et ideo cum bene vti bis rebus pertinet ad liberalitatem: 2° pars est quod liberalitas virtus sit. Ad primum gradum dicitur: quod sicut Ambrosius et Basilius dicunt: superabundantia diuitiarum datur aliquibus a deo ut meritum bone dispensationis acquirant. pauca autem vni sufficiunt. et ideo liberalis plura laudabiliter in alios expedit quam in seipsum. dicitur autem homo semper magis sibi prouidere in spiritualibus bonis in quibus unusquisque sibi precipue subuenire potest. et tamen est in rebus temporalibus non pertinet ad liberalem ut sic alijs intendat quod omnino se et suos despiciat. Unde Ambrosius dicit in primo de officijs. Est illa probanda liberalitas ut primos seminis tui non despicias si egerere cognoscas. Ad 2° dicitur: quod ad liberalem non pertinet sic diuitias emittere ut non sibi remaneat unde sustentetur et unde virtutis opera exequatur quibus ad felicitatem peruenit. Unde philosophus dicit in 4. ethicorum. quod liberalis curat pro propria volens per hoc quibuslibet sufficere. et Ambrosius dicit in libro de officijs: quod dominus non vult simul effundi opes sed dispensari: nisi forte ut Helisens boues suos occidit et panem pauperes ex eo quod habuit ut nulla cura teneret domestica. quod pertinet ad statum perfectionis spiritualis vite: de quo infra dicitur. et tamen sciendum quod hoc ipsum quod est sua liberaliter largiri in quantum est actus

virtutis ad beatitudinem ordinatur. Ad 3° dicitur: quod sicut philosophus dicit in 4. ethicorum. illi qui presumunt multas res in intemperatis non sunt liberales sed prodigi. et sicut quicquid effudit quod habet propter quod alia peccata. Unde Ambrosius dicit in primo de officijs. Si adiuues eum qui possessiones aliorum enipere conatur: non probatur largitas: nec illa profecta est liberalitas si tactantie causa magis quam misericordie largiaris. et ideo illi qui carerent alijs virtutibus: sed in alijs mala opera multa expendant non sunt liberales. nihil est prohibet aliquos multa in bonos usus expendere: et habitus liberalitatis non habet: sicut et aliarum virtutum opera faciunt homines alijs habitum virtutis habere: sed non eodem modo quo virtuosus: ut supra dictum est. sicut et nihil prohibet aliquos virtuosos sed sint pauperes esse liberales. Unde philosophus dicit in 4. ethicorum. Secundum subam. i. facultatem diuitiarum liberalitas dicitur non. nisi in multitudine dationum: sed in dantis habitu. Et Ambrosius dicit in primo de officijs quod affectus diuitie collationem aut pauperem facit: et precium rebus imponit.

Ad secundum sic procedit. videtur quod liberalitas non sit circa pecunias.

Omnia enim virtus moralis est circa operationes vel passiones. esse autem circa operationes est proprium iustitie: ut dicitur in 5. ethicorum. cum liberalitas sit virtus moralis videtur quod sit circa passiones et non circa pecunias. Circa. Ad liberalem pertinet quicquid diuitiarum usus. sed diuitie naturales sunt veriores quam diuitie artificiales que in pecunijs consistunt. ut patet per philosophum in primo politici. 2° liberalitas non est principaliter circa pecunias. Circa. Diuersarum virtutum diuersae sunt materie: quia habitus distinguuntur secundum obiecta. sed res exteriores sunt materie iustitie distributivae et commutativae. ergo non sunt materia liberalitatis. Sed hoc est quod philosophus dicit in 4. ethicorum. quod liberalitas videtur medietas quaedam circa pecunias. Circa. 2° dicitur: quod secundum philosophum in 4. ethicorum. ad liberalem pertinet emissiuus esse. unde et alio nomine liberalitas largitas nominatur: quia quod largum est non est retentiuum: sed est emissiuum. et ad hoc idem pertinere videtur et nomen liberalitatis. cum enim aliquis a se emittit: quodammodo illud a sua custodia et dominio liberat et animam suam ab eius affectu liberat esse ostendit. ea vero que emittenda sunt ab vno homine in alium: sunt bona possessa que nomine pecunie signantur. et ideo propria materia liberalitatis est pecunia. Ad primum gradum dicitur: quod sicut dicitur est. liberalitas non attendit in quantitate danti: sed in affectu dantis: affectus autem dantis disponit secundum passiones amoris et cupiditatis. et per passiones delectationis: et iustitie ad ea que dantur: et ideo immediata materia liberalitatis sunt interiores passiones: sed pecunia exterior est obiectum ipsarum passionum. Ad 2° dicitur: quod sicut Augustinus dicit in libro de doctrina christiana. Totum quicquid homines in terra habent et omnia quorum sunt domini pecunia vocatur: quia antiqui que habebant in pecoribus habebant: et philosophus dicit in 4. ethicorum. quod pecunias omnia dicimus quorum dignitas numerisimam mensurat. Ad 3° dicitur: quod iustitia consistit equalitatem in istis exterioribus rebus: non autem ad ea proprie pertinet moderari interiores passiones: unde aliter pecunia est materia liberalitatis. et aliter iustitie.

Ad tertium sic procedit. videtur quod vti pecunia non sit actus liberalitatis. Diuersarum enim virtutum diuersi sunt actus: sed vti pecunia pertinet alijs virtutibus sicut iustitie et magnificencie. non ergo est proprius actus liberalitatis. Circa. Ad liberalitatem non solum pertinet dare: sed et accipere et custodire: sed acceptio et custodia non videtur ad usum pecunie pertinere. ergo inconuenienter dicitur proprius actus liberalitatis usus pecunie. Circa. Usus pecunie non solum consistit in hoc quod pecunia detur: sed in hoc quod expendantur: sed expendere pecuniam refertur ad ipsum expendentem. et sic non videtur esse actus liberalitatis. dicitur enim Seneca in 5. de beneficijs. Non est liberalis aliquis ex hoc quod sibi donat. ergo si quibus usus pecunie pertinet ad liberalitatem. Sed hoc est quod philosophus dicit in 4. ethicorum. Uno quoque optime vti quod habet circa singula virtutes. ergo diuitijs vti optime quod habet circa pecunias virtutes. iste autem est liberalis. ergo bonis usus pecuniarum est actus liberalitatis. Circa. 2° dicitur: quod species actus sumit ex obiecto ut supra habitus est. obiectum autem sine materia liberalitatis est pecunia et quicquid pecunia mensurari potest ut dictum est. et quia quelibet virtus conuenienter se habet ad suum obiectum: 2° pars est ut cum liberalitas sit virtus: actus eius sit proportionatus pecunie. pecunia autem cadit sub ratione bonorum utilium: quia omnia exteriora bona ad usum hominis sunt

ordinata. et ideo actus proprius liberalitatis est pecunia vel diuitijs vti. **Ad p^m g^o d^o d^o d^o:** q^o ad liberalitatez ptinet bñ vti diuitijs inq̄tuz hmoi: eo q^o diuitie sunt ppa mā libera litatis. ad iustitiā at ptinet vti diuitijs fm rōnez debiti: put .f. res exterior debet alteri. ad magnificētiā at ptinet vti di uitijs fm quādā spālem rōne. .f. fm q^o assumunt in alicui^o opis magni expletionē. vñ et magnificētiā quodā mō se hz ex additione ad liberalitatē: vt infra dicef. **Ad 2^m d^o d^o:** q^o ad vtuofuz ptinet nō solū pueniēter vti sua mā vel istro s̄ et pparare oportunitates ad bñ vtiēdū: sic ad fortitudinē multitis ptinet nō solū exercere gladiū in hostes: sed et exa cuere gladiū et in vagina pseruare: sic et ad liberalitatē ptinet nō solū vti pecūia: sed et eā pparare et pseruare ad ido neū vsuz. **Ad 3^m d^o d^o m:** q^o sic dictū est ppinqua mā li beralitatis sunt interiores passionēs s̄ q̄s hō afficit circa pecuniā. et iō ad liberalitatē ptinet p̄cipue vt hō pp iordia tā affectionē ad pecuniā nō pbibeat a quocūqz debito vsu eius. Est aut duplex vsus pecunie. Vñ ad seipm q^o vñ ad sūptus vel expēsas ptinere. Alius at quo q̄s vtiē ad alios qd ptinet ad dationes. et iō ad liberalitatē ptinet vt neqz pp imoderatū amorē pecunie aliqz ipediat a pueniētibz ex pēsis neqz a pueniētibz dationibus. vñ circa datōes et sū ptus liberalitas p̄sistit fm p̄m in. 4. etbi. vbum at Se nece est intelligēdū de liberalitate fm q^o se hz ad datōes: nō. n. d^o aliqz liberalis ex hoc q^o sibi aliqd donat.

Ad quartum sic pcedit. Vñ q^o ad liberalē nō maxie p̄neat dare. Libe ralitas. n. a prudētiā dirigit sic et q̄s alia vtu moralis: sed maxie vñ ad prudētiā ptinere diuitias pseruare. vñ et p̄hs dicit i. 4. etbi. q^o illi q nō acq̄sierūt pecuniā: sed susceperūt acq̄sitā ab alijs: liberalius eā expēdūt: q: sūt inerpti indi gētie. g^o vñ q^o dare nō maxie p̄neat ad liberalem. **Ad 5^m d^o d^o:** De hoc q^o aliqz maxie intēdit nullus tristat neqz ab eo ces sat. sed liberalis q̄nqz tristat d̄ his q̄ dedit neqz et dat oib^o vt d̄ i. 4. etbi. g^o ad liberalē nō maxie p̄neat dare. **Ad 6^m d^o d^o:** Ad illud iplendū qd q̄s maxie intēdit hō vñ vsz q̄b^o p̄t sed liberalis nō est petitiū^o vt p̄hs dicit i. 4. etbi. cū p hoc possēt sibi pparare facultatē alijs donādi. g^o vñ q^o maxie n̄ intēdat ad dādū. **Ad 7^m d^o d^o:** Magis hō obligat ad hoc q^o pui deat sibi q̄s alijs. sed expēdēdo aliqd puidet sibi: dādo at puidet alijs. g^o ad liberalē magis ptinet expēdere q̄s dare **Ad 8^m d^o d^o:** Est q^o p̄hs dicit in. 4. etbi. q^o liberalis est supabū dare in datione. **Ad 9^m d^o d^o:** q^o p̄p̄ū est liberalis vti pe cunia. vsus at pecunie est in emissionē ipsi^o. nā acq̄sitiō pe cunie magis assimilaf ḡnitioni q̄ vsui. custodia vō pecu nie inq̄tū ordinat ad facultatē vtiēdi assimilaf habitui. emif sio aut alicuius rei quāto fit ad aliqd distātius tāto a maio ri v̄tute pcedit: sic p̄z in his q̄ p̄p̄cinnē. et iō ex maiorī v̄tu te pcedit q^o aliqz emittat pecuniā dādo eā alijs: q̄s expen dendo eā circa seipm. p̄p̄ū est aut v̄tutis vt p̄cise tendat in id qd p̄fectus est. nā v̄tus est p̄fectio q̄daz: vt d̄ i. 7. p̄h̄. et ideo liberalis maxie laudat ex datione. **Ad 10^m d^o d^o:** q^o ad prudētiā p̄neat custodire pecuniā ne surripī atur aut inuitlir expēdat. sed vtilir eā expēdere nō est mio ris prudētie q̄s vtilir eā pseruare: sed maioris: q: plura sūt attēdenda circa vsuz pecunie q̄ assimilaf motui q̄s circa cō seruationē q̄ assimilaf q̄eti. q^o aut illi q̄ susceperūt pecunias ab alijs acq̄sitas liberalius expēdunt q̄si exites inopie iexp ti si pp solā hāc in experiētiāz liberalir expēderēt nō habe rēt v̄tutē liberalitatis: sed q̄nqz hmoi in experiētiā se hz so lū sicut tollēs ipedimētū liberalitatis: ita et q^o p̄mptius li beralir agāt. timo: enim inopie ex ei^o exp̄ientia pcedēs i p̄dit q̄nqz eos q̄ acq̄sierūt pecuniā ne eā p̄sumāt liberalir agēdo. et sili amor quo eā amat tāqz p̄p̄ū effectū: vt p̄hs dicit in. 4. etbi. **Ad 11^m d^o d^o:** q^o sicut dictū est: ad liberali tatē ptinet pueniēter vti pecunia et p̄ p̄hs pueniēter dare qd est qdā pecunie vsus. q̄s aut v̄tus tristat de p̄rio sui ac tus et vitat eius ipedimēta. ei at qd est pueniēter dare duo opponunt. .f. nō dare qd pueniēter est dādū: et dare aliqd incōueniēter. vñ de vtroqz tristat liberalis: sed de p^o ma gis: q: plus opponit p̄prio actui. et iō nō dat oibus. ipedi ret. n. actus eius si q̄bulibet daret. nō enīz haberet vnde

alijs daret qbus dare puenit. **Ad 12^m d^o d^o m:** q^o dare et ac cipere h̄sit se sicut agere et pati. nō est aut idē p̄ncipiū agen di et patiēdi: vñ q: liberalitas est p̄ncipiū dationis nō p̄neat ad liberalē vt sit p̄mptus ad recipiēdū: et multo minus ad petēdū. versus. Sigs i hoc mūdo vult multis gratus ha beri. Det capiat q̄rat plurima pauca nihil. Ordinat aut ad dādū aliq̄ fm pueniētiā liberalitatis. .f. fructus p̄p̄uarūz possessionū quos sollicite pcurat vt eis liberaliter vtatur. **Ad 13^m d^o d^o m:** q^o ad expendendū in seipsum nā inclinat vnde ad hoc q^o pecuniam q̄s p̄fundat in alios p̄tinet p̄ p̄rie ad virtutem.

Ad quintum sic pcedit. Vñ q^o liberali tas nō sit ps iustitie. iustitia. n. respicit debitū: sed q̄to est aliqd magis debitū tāto minus liberaliter dat. g^o liberalitas nō est ps iustitie sed ei repu gnat. **Ad 14^m d^o d^o:** Iustitia est circa opationes: vt supra bituz est sed liberalitas est p̄cipue circa amorē et p̄cupiscētiā pecu niaz q̄ sunt passionēs. g^o magis vñ liberalitas ad tēperan tiā ptinere q̄s ad iustitiā. **Ad 15^m d^o d^o:** Ad liberalitatem ptinet p̄ci pue pueniēter dare: vt dcm̄ est: sed pueniēter daret p̄ti net ad bñficētiā et misericordiā q̄ ptinet ad charitatē vt supra dcm̄ est. g^o liberalitas magis est ps charitatis q̄s iustitie.

Ad 16^m d^o d^o: Sed h̄ ē. q^o Ambro. dicit in p^o de officijs. Iustitia ad so cietatē ḡnis hūani referf. societatis. n. rō diuidit i duas p̄ tes: iustitiā. .f. et bñficētiā quā eādē liberalitatē aut benigni tatē vocat. g^o liberalitas ad iustitiā ptinet. **Ad 17^m d^o d^o:** q^o liberalitas nō est sp̄s iustitie: q: iustitia exhibet alteri qd ē eius: sed liberalitas exhibet id qd suū est. hz tñ quādā pue niētiā cū iustitia i duob^o. p^o qdē q: p̄ncipalir est ad alteruz sic et iustitia. 2° q: est circa res exteriores sic et iustitia: licz fm aliā rōne vt dcm̄ est. et iō liberalitas a q̄busdaz ponit ps iustitie sic v̄tus ānera ei vt p̄ncipali. **Ad 18^m d^o d^o:** q^o liberalitas et si nō attēdat debitū legale qd attēdit iusti tia: attēdit tñ debitū qd dā morale qd attēdit ex qdā ipsius decētia: nō ex hoc q^o sit alteri obligatus. vñ minimū hz de rōne debiti. **Ad 19^m d^o d^o m:** q^o tēperātia est circa p̄cupiscē tias corpaliū delectationū. p̄cupiscētia aut pecunie et dele ctatio nō est corpalis: sed magis aial. vñ liberalitas nō p̄ti net p̄p̄rie ad tēperātiā. **Ad 20^m d^o d^o m:** q^o datio bñficētie et misericordie pcedit ex eo q^o hō est aliq̄liter affectus cir ca eū cui dat. et iō talis datio ptinet ad charitatē siue ad amī ciciā. sed dano liberalitatis puenit ex eo q^o dās est aliq̄liter affectus circa pecuniā dū eā nō p̄cupiscit neqz amat. vñ et nō solū amicis: sed et ignotis dat q̄n opz. vñ non ptinet ad charitatē: sed magis ad iusticiā q̄ est circa res exteriores.

Ad sextum sic pcedit. Vñ q^o liberalitas sit maxia v̄tutū. Ois. n. v̄tus hoīs ē qdā similitudo diuine bonitatis: sed p liberalitatez hō maxie assimilaf deo q dat oibus affluēter et nō iproperat: vt d̄ Jaco. p^o. g^o liberalitas est maxia v̄tutū. **Ad 21^m d^o d^o:** Sed 3° Au gu. in. 6. de trinit. In his q̄ nō mole magna sunt: idē est eē maius qd melius: sed rō bonitatis maxime vñ ad liberali tatē ptinere: q: bonū diffusiuū est: vt p̄z p Dio. 4. c. de di ni. no. vñ et Ambro. dicit in p̄mo de officijs q^o iustitia cēsu rā tenet: liberalitas bonitatē. g^o liberalitas est maxia v̄tutū **Ad 22^m d^o d^o:** Hoīes hono:ant et amant pp v̄tutē. sed Boetius dicit in lib. de sol. Largitas maxie claros facit. et p̄hs dic̄ in. 4. etbi. q^o inter vtuofos maxie liberales amant. g^o libe ralitas est maxia v̄tutum. **Ad 23^m d^o d^o:** Sed h̄ est q^o Ambro. dicit in lib. de officijs q^o iustitia excelsio: vñ liberalitate: sed libera litas gratio: p̄hs et dicit in p̄mo rhetoricoz q^o fortes et iu sti maxime hono:ant et post eos liberales. **Ad 24^m d^o d^o:** q^o q̄libet v̄tus tēdit i aliqd bonū. vñ quāto aliq̄ v̄tus i ma ius bonū tēdit tāto melio: est. Liberalitas at tēdit in aliqd bonū duplr. Vno mō p^o et p se. Alio mō ex p̄sti. p^o qdēz et p se tēdit ad ordinādū p̄p̄riā affectionē circa possessionēz pecuniaz et vsuz. et sic fm hoc p̄fert liberalitati tēperātia q̄ moderat p̄cupiscētiā et delectationes ptinentes ad pro p̄riū corpus. et fo:ritudo et iustitia q̄ ordinat quodāmodo in bonū cōe: vna qdē tpe pacis: alia qdē tpe belli. et oibus p̄ferunt v̄tutes q̄ erimāt in bonū diuinū. nā bonū diuinū p̄eminet cuilibet bono hūano: et in bonis humanis bonuz

publicū p̄minet bono p̄uato in q̄bus bonū corporis p̄eminet bono exteriorū reꝝ. Alio mō ordinat liberalitas ad aliq̄d bonū ex p̄nti: & fm hoc liberalitas ordinat in oīa bona p̄dicta: ex hoc. n. q̄ hō nō est amatiuus pecunie sequitur q̄ de facili v̄tat ea & ad seipm̄ & ad vtilitatē alioꝝ & ad bonorē dei. & fm hoc h̄z quādā excellētiaz ex hoc q̄ vtilis est ad multa. q̄ tñ v̄tūq̄q̄z magis iudicat fm id q̄d p̄mo & p̄ se p̄petit ei: q̄ fm id q̄d p̄sequēter se h̄z. s̄o d̄dm̄ est liberalitatē nō esse maximā v̄tutez. **Ad p̄m̄ ḡo d̄d̄z:** q̄ datio diuina p̄uenit ex eo q̄ amat hoies q̄bus dat nō aut ex eo q̄ afficiat ad ea q̄ dat. & iō magis v̄t p̄tinere ad charitatez q̄ est maxima v̄tutū q̄ ad liberalitatē. **Ad 2^{m̄} d̄d̄z:** q̄ q̄ libet v̄tus p̄cipat rōnē boni q̄tū ad emissionē p̄prij act^o: actus at̄ q̄rūdā aliaz v̄tutū meliores sūt q̄ pecunia quam emit liberalis. **Ad 3^{m̄} d̄dm̄:** q̄ liberales maxie amant: nō q̄dez amicitia honesti q̄si sint meliores: sed amicitia v̄tilis: q̄ sunt v̄tiliores in exteriorib^o bonis q̄ cōiter hoies maxime cupiūt. & et̄ p̄ eādē cām clari redduntur.

De vitijs liberalitati oppositis. Deo. cxviiij.

Unde p̄siderandū est de vitijs liberalitati oppositis. Et p̄mo de avaritia. 2° de prodigalitate.

a Circa p̄mū q̄runt octo. p^o v̄trū avaritia sit p̄ctm̄. 2° v̄trū sit sp̄ale p̄ctm̄. 3° cui v̄tuti opponat. 4° v̄trū sit peccatū mortale. 5° v̄trū sit gravissimū p̄ctōꝝ

6° v̄trū sit carnale vel sp̄iale p̄ctm̄. 7° v̄trum sit vitium capitale. 8° de filiabus eius.

Ad primum sic procedit. **U**t q̄ avaritia nō sit p̄ctm̄. **D**r̄. n. avaritia q̄si erit auiditas: q̄. s. in appetitu pecunie p̄sistit p̄ quā oīa exteriora bona intelligi p̄nt: sed appetere exteriora bona nō ē p̄ctm̄ nālī. n. hō ea appetit: tū q̄ suba sunt alteri nālīter: tū q̄ p̄ ea vita hois p̄seruat. vñ & suba hois d̄nr̄. g^o avaritia nō ē p̄ctm̄. **C**ō. Oē p̄ctm̄ aut est in deū aut in p̄ximū aut in seipm̄ vt supra hituz est: s̄z avaritia nō est p̄p̄e p̄ctm̄ d̄eū. nō. n. opponit neq̄ religioni neq̄ v̄tutib^o theologiacis quibus hō ordinat in deū: neq̄ et̄ p̄ctm̄ in seipm̄. hoc. n. p̄p̄e p̄tinet ad gl̄ā & luxuriā de q̄ apl̄s dicit. i. ad Cor. 6. q̄ fornicat in corpus suū peccat. s̄lī et̄ nō v̄t eē p̄ctm̄ in p̄ximū: q̄ p̄ hoc q̄ hō retinet sua nulli facit iniuriā. g^o avaritia nō est p̄ctm̄. **C**ō. Ea q̄ nālīter adueniūt nō sunt p̄ctā. s̄z avaritia nālīter p̄sequitur senectutē q̄si & quēlibz defectū vt p̄bs dicit in. 4. et̄bi. g^o avaritia nō est p̄ctm̄. **C**ō. Sed h̄ est q̄ d̄ ad Heb. vlt. Sit mores sine avaritia p̄cti p̄ntib^o. **C**ō. R̄n^o d̄d̄z: q̄ in q̄buscūq̄ bonū p̄sistit in debita mēsurā: nece est q̄ p̄ excessuz vel diminutionē illius mēsure malū p̄ueniat in oībus aut que sunt p̄p̄ finē bonū p̄sistit in q̄dā mēsurā. nā ea q̄ sūt ad finē nece est p̄mēsurari fini sicut medicina sanitati: vt p̄ p̄ p̄m̄ in p^o politū. bona at̄ exteriora h̄nt rōnē v̄tiliū ad finē sic d̄cū est. vñ nece est q̄ bonū hois circa ea ea p̄sistat in q̄daz mēsurā: dū. s. hō s̄z aliquā mēsurā q̄rit h̄re exteriores diuitias p̄nt sunt necessarie ad vitā eius fm suā p̄ditionē. & iō in excessu huius mēsure p̄sistit p̄ctm̄ dū. s. aliq̄s supra debitū modū vult eas acquirere vel retinere q̄d p̄tinet ad rōnez auaritie q̄ diffinit eē immoderatus amor: h̄ndi. vñ p̄z q̄ avaritia est p̄ctm̄. **Ad p̄m̄ ḡo d̄d̄z:** q̄ appetitus reꝝ exteriorū est hōi nālīs vt eoꝝ q̄ sunt p̄p̄ finē. & iō int̄tū vitio caret inq̄tuz p̄tinet sub regula sumpta ex rōne finis. avaritia aut̄ h̄c regulā excedit: & ideo ē p̄ctm̄. **Ad 2^{m̄} d̄dm̄:** q̄ avaritia p̄t̄ ip̄ortare immoderatiā circa res exteriores duplī. **U**no^o immediate q̄tuz ad acceptiōnē vel p̄seruationē ip̄az: vt. s. hō plus debito mō eas acquirat vel p̄seruet. & s̄z hoc est directe p̄ctm̄ in p̄ximū: q̄ in exterioribus diuitijs nō p̄t vnus hō supabūdare nisi alteri deficiat: q̄ bona tp̄alia nō p̄nt simul possideri a multis. **A**lio mō p̄t ip̄ortare immoderatiā circa interiores affectiōes q̄s q̄s ad d̄itas h̄z: puta q̄ immoderate aliq̄s diuitias amet aut desideret aut delectet in eis. & sic avaritia est p̄ctm̄ hōminis in seipm̄: q̄ p̄ hoc deordinat eius affectus: s̄z nō deordinet corpus sic p̄ vicia carnalia. ex p̄nti at̄ ē p̄ctm̄ i deū sic & oīa p̄ctā mortalia inq̄tū hō p̄p̄ bonū tp̄ale p̄tinet eter-

nū. **Ad 3^{m̄} d̄d̄z:** q̄ inclinationes nāles sunt regulāde fm rōnē q̄ p̄ncipatū tenet in nā hūana. & iō q̄nis senes p̄p̄ nāe defectuz auidius exteriorū reꝝ ingrāt subsidia: sic & oīs indigēs q̄rit sue indigētie supplementū: nō tñ a p̄ctō excusant si debita rōnis mēsurā circa diuitias excedant.

Ad secundum sic procedit. **U**t q̄ avaritia non sit sp̄ale p̄ctm̄. **D**icit. n. Aug. in lib. de libe. ar. Avaritia que grece philargia dicit nō in solo argēto vel in nūmis: sed in oībus rebus q̄ immoderate cupiant intelligēda est: sed in oī p̄ctō est cupiditas immoderata alicuius rei: q̄ p̄ctm̄ ē sp̄eto bono icōmutabili bōis cōmutabilibus inherere vt supra hituz est. g^o avaritia est gn̄ale p̄ctm̄. **C**ō. Scdm̄ Isido. in li. etymologiaꝝ: avar^o d̄i q̄si auidus eris. i. pecunie. vñ & i greco avaritia philargia noīat. i. amor argēti. sed sub argēto p̄ q̄d pecunia significant oīa bona exteriora quoz p̄ctū p̄t numismate mēsurari: vt supra hituz est. g^o avaritia p̄sistit in appetitu cuiuslibet exterioris rei. g^o v̄t esse gn̄ale p̄ctm̄. **C**ō. Sup̄ illud ad Ro. 7. nā p̄cupiscētia nesciebā &c. dicit glo. Bona est lex q̄ dū p̄cupiscētia p̄hibet oē malū p̄hibet. v̄t at̄ lex sp̄aliter p̄hibere p̄cupiscētiā avaritie: vt d̄i Exo. 20. nā p̄cupiscēs rē p̄ximī tui. g^o p̄cupiscētia avaritie est oē maluz. & ita avaritia est gn̄ale p̄ctm̄. **C**ō. S̄z h̄ est q̄ ad Ro. p̄mo avaritia cōnumerat̄ inter alia sp̄alia p̄ctā vbi d̄i: Repletus oī iniquitate: malitia. fornicatiōe: avaritia &c. **C**ō. R̄n^o d̄dm̄: q̄ p̄ctā sortiunt sp̄em fm oīa: vt supra hitum est. oīm autē p̄cti est illud bonū i quod tēdit inordinatus appetitus. & iō vbi est sp̄alis rō boni q̄d inordinate appetit: ibi ē sp̄alis rō p̄cti. **A**lia at̄ est rō boni v̄tilis & boni delectabilis. diuitie at̄ fm se h̄nt rōnē v̄tilis: ea. n. rōne appetunt inq̄tuz in vsuz hois cedūt. & iō q̄dā sp̄ale p̄ctm̄ ē avaritia fm q̄ immoderata^o ē amor: h̄ndi possessiōes q̄ noīe pecunie designant ex q̄ sumit avaritie nomē: verū q̄ v̄bū h̄ndi fm p̄maria ip̄onē ad possessiōes p̄tinere: v̄t quaz sumus totalr̄ d̄ni: ad multa alia derivat: sic d̄i hō h̄re sanitate vxorē vestimētum: & alia h̄mōi: vt p̄z p̄dicamētis: p̄ p̄ns et̄ nomē avaritie ampliatū est ad oēm immoderātū appetitū h̄ndi quācūq̄z rē sicut Greg. dicit in q̄dam homel. q̄ avaritia est nō solum pecunie: sed et̄ scie & altitudis: cū supra debitū modū sublimitas ambit: & fm hoc avaritia nō ē sp̄ale p̄ctm̄. & hoc et̄ mō loquitur Aug. de avaritia in auctoritate iuducta. **U**t p̄z r̄nsio ad p̄mū. **Ad 2^{m̄} d̄d̄z:** q̄ oēs res exteriores q̄ veniunt in vsuz hūane vite noīe pecunie intelligunt inq̄tū h̄nt rōnē bonis v̄tilis: sunt at̄ q̄daz exteriora bona q̄ p̄t aliq̄s pecunia p̄seq̄: sic voluptates & honores & alia h̄mōi q̄ h̄nt aliaz rōnē appetibilitatis. & iō illoꝝ appetitus nō p̄p̄rie d̄i avaritia fm q̄ est vitium sp̄ale. **Ad 3^{m̄} d̄d̄z:** q̄ glo. illa loquitur de p̄cupiscētia inordinata cuiuscūq̄ rei. p̄t. n. intelligi q̄ p̄ p̄hibitionē p̄cupiscētie reꝝ possessaz p̄hibeant q̄rūcūq̄z reꝝ p̄cupiscētie q̄ p̄ res possessas haberi possunt.

Ad tertium sic procedit. **U**t q̄ avaritia nō opponat liberalitati: q̄ super illud **A**dat. 5. v̄tū q̄ esuriūt & sitiūt institiā. **L**ib. y. d̄ic q̄ duplex ē iustitia: vna gn̄al: & alia sp̄alis cui opponit avaritia. & hoc idē p̄bs d̄ic in. 5. et̄bi. g^o avaritia nō opponit liberalitati. **C**ō. P̄ctm̄ avaritie in hoc p̄sistit q̄ hō trāscēdit mēsurā in rebus possessis. sed h̄mōi mēsurā statuit p̄ iustitiā. ergo avaritia directe opponit iustitie & nō liberalitati. **C**ō. Liberalitas est virtus media iter dno vitia p̄ria: vt p̄z p̄ p̄bs i. 12. & 4. et̄bi. sed avaritia nō h̄z p̄ctm̄ h̄mōi & oppositū: vt p̄z p̄ p̄bm̄ in. 5. g^o avaritia nō apponit liberalitati. **C**ō. S̄z h̄ est q̄ sic d̄i Ecclesiasticus. 5. Avarus nō implebit pecunia: & q̄ amat diuitias fructū nō capiet ex eis: sed n̄ implebit pecunia & inordinate eas amare est h̄mōi liberalitati q̄ i appetitu diuitiarū mediū t̄z. g^o avaritia opponit liberalitati. **C**ō. R̄n^o d̄d̄z: q̄ avaritia ip̄ortat immoderatiā quādā circa diuitias duplī. **U**no^o immediate circa ip̄az acceptiōnē & p̄seruationē diuitiarū: inq̄tū. s. aliq̄s acquirat pecuniā vltra debitū aliena surripiedo vel retinēdo. & sic opponit iustitie. & hoc mō accipitur avaritia. **E**zech. 22. vbi. d̄i. Iudices eius i medio ei^o q̄si lupi rapiētes p̄dā ad effūdēdū sanguinē: & auare lucra sectanda. **A**lio^o ip̄ortat immoderatiā circa interiores affectu-

nes diuitiarum: puta cum quis nimis amat vel desiderat diuitias aut nimis delectatur in eis et si nolit rapere aliena. et hoc modo avaritia opponitur liberalitati que moderatur huiusmodi affectiones ut dicitur est: et sic accipitur avaritia. 2. ad Cor. 9. Preparat re promissas benedictionem hanc paratam esse: et sic quasi benedictionem: non quasi avaritiam. glo. s. ut doleant pro dato et par sit quod dent. Ad 1^m g^o dicitur: quod Lbry. et phs loquuntur de avaritia primo modo de avaritia aut secundo modo dicta noiat phs illi liberalitate. Ad 2^m dicitur: quod iustitia proprie statuit mensuram in acceptationibus et reservationibus diuitiarum secundum rationem debiti legalis: ut. s. homo non accipiat nec retineat alienum: sed liberalitas constituit mensuram rationis principaliter quod est in interioribus affectionibus. et per rationem in exteriori acceptatione et reservatione pecuniarum et emissionem earum secundum quod in exteriori affectione procedunt non observando rationem debiti legalis: sed debiti moralis: quod attendit secundum regulam rationis. Ad 3^m dicitur: quod avaritia fit quod opponitur iustitie non habet vicium oppositum: quod avaritia consistit in plus habendo quam debeat secundum iustitiam. et huic opponitur minus habere: quod non habet rationem culpe: sed pene: sed avaritia secundum quod opponitur liberalitati habet vicium proportionalitatis oppositum.

Ad quartum sic procedit. Videtur quod avaritia sit peccatum mortale. Nullus enim est dignus morte nisi pro peccato mortali: sed pro avaritia homines digni sunt morte cum. n. apostolus ad Rom. 1° promissus. Repletus omni iniquitate: fornicatione: avaritia etc. subdit: qui talia agunt digni sunt morte. 1° avaritia est peccatum mortale. 2° Minimam in avaritia est quod aliquis inordinate retineat sua. sed hoc videtur esse peccatum mortale. dicitur enim. Basilus. Est panis famelicis quem tu tenes: nudi tunica quam conservas: indigentis argentum quod possides: quo circa tot infortunatis quot exhibere valeat: sed iniuriari alteri est peccatum mortale: quod contra dilectionem proximi. 1° multo magis omnis alia avaritia est peccatum mortale. 3° Nullus excedit spirituali cecitate: nisi pro peccato mortale quod animas privat lumine gratie. sed secundum Lbry. tenebra anime est pecuniarum cupiditas. 1° avaritia que est pecuniarum cupiditas est peccatum mortale. Sed hoc est quod. 1. ad Cor. 3. Super illud si quis edificaverit super hoc fundamentum. etc. dicitur glo. quod lignum: fenulum: et stipulam superedificat ille qui cogitat quod mundi sit quod placeat mundo: quod pertinet ad peccatum avaritie. ille autem qui edificat lignum fenulum et stipulam non peccat mortaliter sed venialiter. de eo enim dicitur quod salvus erit sic quasi pro igne. 1° avaritia quoniam est veniale peccatum. 2° dicitur quod sic dicitur est: avaritia dupliciter dicitur. Uno modo secundum quod opponitur iustitie. et hoc modo ex genere suo est peccatum mortale. sic enim. ad avaritiam pertinet quod aliquis iniuste accipiat vel retineat res alienas quod pertinet ad rapinam vel furtum que sunt peccata mortalia: ut supra bitum est. Pertinet tamen in hoc genere avaritie aliquid esse peccatum veniale propter imperfectionem actus sicut supra dicitur est cum de furto ageretur. Alio modo potest accipi avaritia secundum quod opponitur liberalitati: et secundum hoc inordinatum amor est diuitiarum. si ergo in tantum amor diuitiarum crescat quod preterat charitatem: ut. s. propter amor est diuitiarum aliquis non vereatur facere hoc amor est dei et proximi: sic avaritia erit peccatum mortale. si autem in ordinatio amoris infra hoc sistat ut. s. homo quousque superflue diuitias amet: non tamen prefert eam amor est amoris domino: ut si propter diuitias non velit aliquid facere hoc deum et proximum. sic avaritia est peccatum veniale. Ad 1^m g^o dicitur: quod avaritia connumeratur peccatis mortalibus secundum illam rationem que est peccatum mortale. Ad 2^m dicitur: quod Basilus loquitur in illo casu in quo aliquis tenet ex debito legali bona sua pauperibus erogare vel propter piculum necessitatis: vel et propter superfluitatem heritorum. Ad 3^m dicitur: quod cupiditas diuitiarum obtenebrat animam proprie quoniam excludit lumen charitatis preterendo amor est diuitiarum amoris divini.

Ad quintum sic procedit. Videtur quod avaritia sit maximum peccatum. Dicitur enim. Eccl. 10. Avaro nihil est scelestius. et postea subdit: nihil est iniquius quam amare pecuniam. hec enim. et animam suam venale habet. et Tullius dicit in primo de officiis. Nihil est tam angusti animi tanque parvi quam amare pecuniam. sed hoc pertinet ad avaritiam: ergo avaritia est gravissimum peccatum. 2° Tanto aliquid peccatum est gravius quanto magis charitati contrariatur: sed avaritia maxime contrariatur charitati. dicitur enim. Aug. 1. li. 83. quoniam venenum charitatis est cupiditas. ergo avaritia est

maximum peccatum. 3° Ad gravitates peccati pertinet quod sit incurabile. unde et peccatum in spiritu sancto dicitur gravissimum quod est irreversibile. sed avaritia est peccatum insanabile: ut dicit phs 1. 4. et ubi. quod senectus et omnis imbecillitas liberales facit. ergo avaritia est gravissimum peccatum. 4° Aplos dicit ad Ep. 5. quod avaritia est idolorum servitus: sed idolatria computatur inter gravissima peccata. 1° et avaritia. 5° Sed hoc est quod adulterium est gravius peccatum quam furtum: ut habet puer. 6. furtum autem pertinet ad avaritiam. 1° avaritia non est gravissimum peccatum. 6° dicitur: quod omne peccatum ex hoc ipso quod est malum consistit in quadam corruptione sive privatione alicuius boni: in quantum est voluntarium consistit in appetitu alicuius boni. Duplex ergo ordo peccatorum potest attendi. Uno modo ex parte boni quod per peccatum continetur vel corrumpitur: quod quanto maius est tanto peccatum gravius est: et secundum hoc peccatum quod est hoc deum est gravissimum et sub hoc est peccatum quod est hoc personam hominis: sub quo est peccatum quod est contra res exteriores que sunt ad usum hominis deputate: quod videtur ad avaritiam pertinere. Alio modo potest attendi gradus peccatorum ex parte boni cui inordinate subdit appetitum humanus: quod quanto minus est tanto peccatum est deformius: turpius est. non subesse inferiori bono quam superiori. bonum autem exteriorum rerum est infimum inter humana bona est etiam minus quam bonum corporis: quod est minus est quam bonum anime: quod est excedit a bono divino. et secundum hoc peccatum avaritie quod appetitum humanum subicit et exterioribus rebus habet quodammodo deformitatem maiorem: quod tamen corruptio vel privatio boni formaliter se habet in peccato: conversio autem ad bonum commutabile in aliter: magis est iudicanda gravitas peccati ex parte boni quod corrumpitur quam ex parte boni cui subicit appetitus. et ideo dicitur est quod avaritia non est simpliciter maximum peccatum. Ad primum ergo dicitur quod auctoritates ille loquuntur de avaritia ex parte boni cui subdit appetitum. unde et in ecclesiastico pro ratione subdit: quod avaritia sua animas habet venale: quod videtur animas suam. i. vitam suam exponit periculis pro pecunia. et ideo subdit: quoniam in vita sua pericit. i. contempsit vitam suam: ut. s. pecuniam lucraret. Tullius enim. addit hoc esse angusti animi: ut. s. velit pecunie subici. Ad 2^m dicitur: quod Aug. ibi accipit cupiditatem generaliter cuiuscumque temporalis boni non secundum quod accipit spiritualiter pro avaritia. cupiditas enim. cuius iustitiam temporalis boni est venenum charitatis in quantum. s. homo spernit bonum divinum propter hoc quod haberet bono temporali. Ad 3^m dicitur: quod aliter est insanabile peccatum in spiritu sancto: et aliter avaritia: nam peccatum in spiritu sancto est insanabile ex parte contemptus: puta quod homo contemnit vel misericordiam vel iustitiam divinam aut aliquid horum pro quo hominis peccata sanantur. et ideo talis insanabilitas pertinet ad maiorem gravitatem peccati. avaritia vero habet insanabilitatem ex parte defectus humani in quantum. s. semper peccat humana natura: quod quo aliquis est magis deficiens eo magis indiget adminiculo exteriorum rerum. et ideo magis in avaritia labitur. unde pro talis insanabilitate non ostendit peccatum esse gravius: sed quodammodo per hoc esse periculosius. Ad 4^m dicitur: quod avaritia comparatur idolatrie pro quadam similitudine quam habet ad ipsam: quod sicut idolatra subicit se creature exteriori: ita et avarus: non tamen eodem modo: sed idolatra quod dem subicit se creature exteriori ut exhibeat ei cultum divinum: avarus autem subicit se creature exteriori immoderate eam concupiscendo ad usum non tamen ad cultum. et ideo non oportet quod avaritia habeat tantam gravitatem quantum habet idolatria.

Ad sextum sic procedit. Videtur quod avaritia non sit peccatum spirituale. Peccata enim spiritualia videntur esse circa spiritualia bona: sed in avaritie sunt bona corporalia. s. exteriores diuitie. ergo avaritia non est peccatum spirituale. 2° Peccatum spirituale est carnale dividitur: sed avaritia videtur esse peccatum carnale. sequitur enim. corruptionem carnis: ut patet in semetipso propter naturam carnalis defectum in avaritia incidit. 1° avaritia non est peccatum spirituale. 3° Peccatum carnale est pro quod est corpus hominis deordinatur secundum illud apostoli. 1. ad Cor. 6. Qui fornicat in corpore suo peccat: sed avaritia est corporaliter homines verat. unde et Lbry. 2. 5. comparat avarum demoniacum qui in corpore verat. 1° avaritia non videtur esse peccatum spirituale. 4° Sed hoc est quod Greg. 31. moral. computat avaritiam cum vitis spiritualibus. 5° dicitur: quod peccata precipue in affectu consistunt. omnes autem affectiones anime sive passiones terminantur ad delectationes et tristitias: ut patet per philosophum in 2. ethi. delectationum autem quedam sunt carnales et quedam spirituales. carnales quod delectationes dicuntur que in sensu carnis completur: sicut delectationes ciborum et venereorum: delectationes

vo spūales dicūt q̄ cōplēt i sola anime apprehensione. illa
 g^o pctā dñr carnalia q̄ p̄ficiunt in delectationib^o carnalib^o.
 illa vō dñr spūalia q̄ p̄ficiunt in spūalibus delectationibus
 absq̄ carnali delectatiōe. ⁊ hñōi est auaritia. delectat. n.
 auarus in hoc q̄ p̄siderat se possessōre diuitiāz. ⁊ iō auari
 tia est pctm̄ spūale. **C** Ad p^m g^o dōm: q̄ auaritia circa co:
 porale obm̄ nō q̄rit delectatiōē corpālē: s̄ solū aiālē: put
 .s. hō in hoc delectat q̄ diuitias possideat. ⁊ iō nō ē pctm̄
 carnale. rōne tñ obi mediū est iter pctā pure spūalia que
 querunt delectationem spirituales circa oba spūalia: sicut
 supbia est circa excellētiā: ⁊ vitia pure carnalia q̄ q̄runt de
 lectatiōē pure corporales circa obm̄ corporale. **C** Ad 2^m
 dōm: q̄ motus respicit spēm fm̄ terminū ad quē: nō aut
 fm̄ terminū a quo. ⁊ iō vitū dī carnale ex hoc q̄ tēdit in
 delectatiōē carnalē: n̄ at ex eo q̄ p̄cedat ex aliquo defectu
 carnis. **C** Ad 3^m dōm: q̄ **C**h: y. p̄parat auarū demonia/
 co: nō q̄: verē in carne sic demoniacus: sed p̄ oppositū:
 q̄: sicut demoniacus ille de quo legit. **M**ar. 5. se denuda
 bat: ita auarus se sup̄fluis diuitijs onerat.

Ad septimū sic p̄cedit. **U**t q̄ auaritia nō sit
 vitū capitale. Auaritia. n. oppo
 nit liberalitati sic mediō: ⁊ pdigalitati sic extremo. s̄ neq̄
 liberalitas est p̄ncipalis vtus neq̄ pdigalitas vitū capita
 le. g^o auaritia nō d̄s poni vitū capitale. **C** S. Sicut supra
 dcm̄ est. illa dñr eē vitia capitalia q̄ hñt p̄ncipales fines ad
 quos ordinant fines alioz vitioz. sed hoc nō p̄petit auari
 tie: q̄ diuitie nō hñt rōnez finis: sed magis rōne eius qd̄ ē
 ad finē vt dī in p^o ethi. ergo auaritia nō est vitū capitale.

C S. **S**reg. dic. 2. moral. q̄ auaritia qñq̄ orit̄ ex elatiōe
 qñq̄ p̄ timorē. dñ. n. qdā deficere sibi ad sumptū necessa
 ria estimāt mētez ad auaritiā relaxāt. sūt alij q̄ dū potentio
 res videri appetūt ad alienaz rez ambitū succēdūt. g^o auar
 itia magis orit̄ ab alijs vitijs q̄ ipsa sit vitū capitale respe
 ctu alioz. **C** Sed h̄ est q̄ **S**reg. 31. moral. ponit auaritiā i
 ter vitia capitalia. **C** Rñ^o dōs: q̄ sic supra dcm̄ est: vitūz
 capitale dī ex quo alia vitia oriunt̄ fm̄ rōne finis q̄ cum sit
 multū appēbilis pp̄ eius appetitū hō p̄cedit ad multa fa
 ciēda vel bona vel mala. finis at̄ maxie appēbilis est bti
 tudo vel felicitas q̄ est vltim^o finis hūane vite: vt supra ba
 bitū est. ⁊ iō q̄to aliqd̄ magis p̄cipat p̄ditiones felicitatis
 tāto magis est appēbile: est at̄ vna d̄ p̄ditōibus felicitatis
 vt sit p̄ se sufficiēs: aliqñ nō getaret appetitū tāq̄ vltimus
 finis: sed p̄ se sufficiētia maxie reprōmittūt diuitie vt **D**oe
 tius dic̄ in. 3. de sol. cui^o rō ē: q̄ sic p̄bs dicit in. 5. ethi. d̄
 nario vtūmur q̄si fideiussore ad oīa hñda. ⁊ dī **E**ccl. 10. q̄
 pecunie obediūt oīa. ⁊ iō auaritia q̄ p̄sistit in appetitu pecu
 nie est vitū capitale. **C** Ad p^m g^o dōs: q̄ virtus p̄ficiunt
 fm̄ rōne. vitū at̄ p̄ficiunt fm̄ inclinationē appetitus sensitī.
 nō aut̄ ad idē genus p̄ncipalr̄ respicit rō ⁊ appetitus sensi
 tiuus. ⁊ iō nō ōs q̄ p̄ncipale vitū opponat̄ p̄ncipali vtuti
 vñ l̄ liberalitas nō sit p̄ncipalis vtus: q̄ nō respicit ad p̄n
 cipale bonū rōnis: auaritia tñ est p̄ncipale vitū: q̄ respicit
 ad pecuniā q̄ h̄s quādā p̄ncipalitē inter bona sensibilia rō
 ne iā dicta. pdigalitas aut̄ nō ordnat̄ ad aliquē finē p̄ncipa
 liter appēbilis: sed magis v̄ p̄cedere ex defectu rōnis.
Un̄ p̄bs dicit in. 4. ethi. q̄ pdigus magis dī vanus q̄ ma
 lus. **C** Ad 2^m dōm: q̄ pecunia ordnat̄ qdē ad aliū finē. in
 q̄tuz tñ vtilis ē ad oīa sensibilia acq̄rēda p̄met que dāmō
 vtute oīa. ⁊ ideo h̄s quādā similitudinē felicitatis: vt dcm̄ est
C Ad 3^m dōm: q̄ nihil p̄hibet vitū capitale interdum a
 quibusdā alijs oriri: vt dictuz est: dū tñ ex eo alia vitia sole
 ant plerūq̄ oriri.

Ad octauū sic p̄cedit. **U**t q̄ nō sint auari
 tie filie q̄ dñr. s. p̄ditio: fraus: fal
 lacia: p̄iuria: inq̄tudo violētie: ⁊ h̄ misicordiā obduratio.
 Auaritia. n. opponit̄ liberalitati: vt dcm̄ est: p̄ditio at̄ fraus
 ⁊ fallacia opponunt̄ p̄ndētie: p̄iuria religiōi: inq̄tudo spei
 vel charitati q̄ q̄scit in amato: violētie opponit̄ iustit̄ie ob
 duratio misicordie. g^o hñōi vitia nō p̄ueniunt ad auaritiā.
C S. **P**rodigio dolus ⁊ fallacia ad idē p̄tinere vident̄. s.
 ad p̄rimi deceptiōē. g^o nō debēt oīa enumerari tāq̄ di
 uerse filie auaritie. **C** S. **I**sid. ponit nouē filias. v̄. men

daciū frans furū: p̄iuriū: ⁊ turpis lucri appetit^o: falsa te
 stimonia: violētia: inhūanitas: rapacitas: g^o p̄ma assignatio
 filiaz: sūt insufficiēs. **C** S. **I**sid. i. 4. ethi. ponit multa ge
 nera viciōz p̄nētū ad auaritiā quā noīat liberalitatez. v̄.
 parcos: tenaces: chimbiles: illiberales opatōes opantes ⁊
 de meretricio passos: ⁊ vsurarios aleatores: ⁊ mortuozū
 spoliatores ⁊ latrones. g^o v̄: q̄ p̄dca enūeratio sit insu:
 ciēs. **C** S. **T**yrāni maxie violētiā subditis iferūt. dic̄ at̄
 p̄bs ibidē q̄ tyrānos ciuitates desolātes ⁊ sacra p̄dātes n̄
 dicim^o illiberales. i. auaros. g^o violētia nō d̄s poni filia auar
 itie. **C** S. h̄ ē q̄ **S**reg. 31. moral. assignat alias auaritie si
 lias p̄ns enūeratas. **C** Rñ^o dōm: q̄ filie auaritie dñr vi
 cia q̄ ex ipa oriunt̄: ⁊ p̄cipue fm̄ appetitū finis: q̄ vō auar
 itia est sup̄flū^o amo: hñdi diuitias i duob^o excedit. p^o. n.
 supabūdat in retinēdo. ⁊ ex hac pte orit̄ ex auaritia obdu
 ratio h̄ misicordiā: q̄. s. cor. ei^o misicordia nō emollit̄: vt d̄
 diuitijs suis subueniat miseris. 2° ad auaritiā p̄tinēt supā
 būdare in accipiēdo. ⁊ fm̄ hoc auaritia p̄t p̄siderari dupl̄
 Uno^o fm̄ q̄ est in affectu. ⁊ sic ex auaritia orit̄ inq̄tudo i
 q̄tū igerit boī sollicitudinē ⁊ curas sup̄fluas. auarus. n. n̄
 iplebit̄ pecunia: vt dī **E**ccl. 5. Alio^o p̄t p̄siderari i effectu:
 ⁊ sic i acq̄rēdo aliena vitē qñq̄ qdē vi qd̄ p̄tinēt ad violen
 tias qñq̄ at̄ dolo: q̄ qdē si fiat i v̄bo fallacia erit q̄tum ad
 simplex v̄bū: p̄iuriū at̄ si addat̄ p̄firmatio iuramētū. si antiē
 dolus p̄mittit̄ in ope sic q̄tū ad res erit fraus: q̄tuz at̄ ad
 p̄sonas erit p̄ditio: vt p̄z de **J**uda q̄ ex auaritia p̄didit xp̄s
C Ad p^m g^o dōs: q̄ nō ōs filias alicuius pcti capitalis ad
 idē genus vitij p̄tinere: q̄ ad finē vñ^o vitij p̄nt ordinarī ēt
 pctā alterius generis. aliud est. n. pctm̄ h̄re filias ⁊ pctm̄
 h̄re spēs. **C** Ad 2^m dōs: q̄ illa tria distīguunt̄ sic dcm̄ ē.
C Ad 3^m dōs: q̄ illa nouē reducūt ad septē p̄dicta. nā mē
 daciū ⁊ falsū testimoniū p̄tinent sub fallacia. falsuz. n. testi
 moniū est qdā specificatio mēdaciij: sic ⁊ furtuz est quedāz
 specificatio fraudis. vñ sub fraude p̄tinet: appetitus autē
 turpis lucri p̄tinēt ad inq̄tudinē. rapacitas autē p̄tinet sub
 violētia cū si spēs eius: inhūanitas autē est idē qd̄ obdura
 tio h̄ misicordiā. **C** Ad 4^m dōm: q̄ illa q̄ ponit **A**ris. sunt
 liberalitatis vel auaritie spēs magis q̄ filie. p̄t. n. aliqs dicit
 liberalis vl̄ auar^o ex eo qd̄ defic̄ in dādo: vt sigdē parum
 det vocat̄ parcos. si at̄ nihil: tenax. si cū magna difficultate
 det vocat̄ chimbilis q̄si chimini v̄ditō: q̄ de puis ma
 gnā v̄z facit. qñq̄ aut̄ aliqs dī liberalis vel auarus: q̄ ex
 cedit in accipiēdo. ⁊ hoc dupl̄. Uno^o q̄ turpiter lucriat̄:
 vel vilia ⁊ frivola opa exercendo p̄ illiberales opationes:
 vel q̄ de aliquibus viciosis actibus lucriat̄: sic de meretricio
 vel de aliquo hñōi: vel q̄ lucriat̄ de eo qd̄ gratis ōs cōce
 dere sic vsurarij: vel q̄ lucriat̄ multa cū p̄no labore. Alio^o
 q̄ iniuste lucriat̄ vel nimis v̄z iferēdo: sic latrones: vl̄ mo
 tuos spoliando: vel ab amicis auf. rendo: sicut aleatores.
C Ad 5^m dōs: q̄ sicut liberalitas est circa mediocres pe
 cunias ita ⁊ illiberalitas. vñ tyrāni q̄ magna p̄ violētiā au
 ferunt nō dicunt̄ illiberales: sed iniusti.

De prodigalitate. **Q. d.** **cxix.**

Unde p̄siderandū est de pdiga
 litate. ⁊ circa hoc q̄runt̄
 tria. p^o vtrū pdigalitas auaritie oppo
 nat̄. 2° vtrū pdigalitas sit pctm̄. 3°
 vtrū sit grauius pctm̄ q̄ auaritia.

Ad primum sic p̄cedit.

Ut q̄ pdi
 galitas nō opponat̄ auaritie. **O**pposita. n. nō p̄nt sil̄ eē i co
 dē. s̄ aliq̄ sūt pdigi ⁊ illiberales. g^o pdigalitas nō opponit̄
 sil̄ auaritie. **C** S. **O**pposita sūt circa idē: s̄ auaritia fm̄ q̄
 opponit̄ liberalitati est circa passiones q̄sdāz qbus hō affi
 cit̄ ad pecuniā. pdigalitas aut̄ nō v̄ esse circa aliqs aīe pas
 siōes. n. n. afficit̄ circa pecūias nec circa aliqd̄ aliō hñōi: n̄
 ergo pdigalitas opponit̄ auaritie. **C** S. **I**dem p̄ncipa
 liter recipit spēs a fine: vt supra bitum̄ est. sed pdigalitas
 semp̄ v̄ ordinarī ad aliquē finē illicitū pp̄ quē sua bona ex
 pendat: ⁊ p̄cipue pp̄ voluptates. vñ ⁊ **L**uc. 15. dī de filio
 pdigo q̄ dissipant̄ subāz suā luxuriose viuēdo. g^o v̄ q̄ p̄
 digalitas magis opponat̄ tēpantie ⁊ insensibilitati q̄ auari

te et liberalitati. **C**S 3° est qd pbs in. 2. et in. 4. et hi. ponit prodigalitate opposita liberalitati et illiberalitati qua nunc auaritia dicitur. **C**R 1°. dicit qd in moralibus attendit opus sitio vitiorum ad inuicem et ad virtutem sicut superabundantiam et defectus. differunt autem auaritia et prodigalitas sicut superabundantiam et defectum diuersimode. nam in affectu diuitiarum auarus superabundat plus debito eas diligens. prodigus autem deficit minus debito eorum sollicitudinem gerens: circa exteriora vero ad prodigalitem pertinet excedere quidem in dando: deficere autem in retinendo et accipiendo. ad auaritia autem pertinet e contrario deficere quidem in dando superabundare autem in accipiendo et retinendo. vnde p. 3. qd prodigalitas auaritie opponitur **C**Ad p^m 5° dicit qd nihil prohibet eisdem inesse opposita sicut diuersa. ab illo tamen aliquid magis denotat quod inest principali. sicut autem in liberalitate quod medium tamen principia est datio ad quam acceptio et retentio ordinantur: ita et auaritia et prodigalitas precipue attenduntur sicut dationem. vnde ille qui superabundat in dando vocatur prodigus. qui autem deficit in dando vocatur auarus. contingit autem quibusdam quod aliquis deficit in dando quod tamen non excedit in accipiendo: ut pbs dicit in. 4. et hi. sicut et contingit quod aliquis excedat in dando: et ex hoc est prodigus: et sicut cum hoc excedat in accipiendo vel ex quadam necessitate: quod dum superabundat in dando deficient ei propria bona. vnde cogitur indebite accipere quod pertinet ad auaritia vel et per aliquam inordinationem: dum. sicut non dat pro bonum: quasi corrupta virtute non curat vnde et quilibet accipiat. et sic non sicut idem est prodigus et auarus. **C**Ad 2^m dicit qd prodigalitas attenditur circa passionem pecunie: non sicut superabundans in eis: sicut deficientes. **C**Ad 3^m dicit qd prodigus non superabundat in dando semper voluptates circa quas est intemperantia. sicut quibusdam quod ex eo quod totaliter disponit ut diuitias non curet quibusdam autem propter aliquid aliud ut frequenter: tamen ad intemperantiam declinat: tamen quod ex quo superflue expendant in alijs: et in rebus voluptuosis expendere non verentur: ad quas magis inclinat concupiscentia carnis: tamen etiam quod non delectantur in bonis virtutum querunt sibi corporales delectationes. et inde est quod pbs in. 4. et hi. dicit quod multi prodigorum sunt intemperati.

Ad secundum sic procedit. **V**idet quod prodigalitas non sit peccatum. **D**icit enim apostolus prima ad Thimotheum vlti. Radix omnium malorum est cupiditas. sed non est radix prodigalitate que ei opponitur ergo prodigalitas non est peccatum. **C**S. Apostolus prima ad Thimotheum vlti. dicit. Diuitibus huius seculi precipue facile tribuere concitare: sed hoc maxime faciunt prodigi. ergo prodigalitas non est peccatum. **C**S. Ad prodigalitem pertinet superabundare in datione et deficere in sollicitudine diuitiarum. sed hoc maxime conuenit viris perfectis implentibus quod dominus dicit Math. 6. Nolite solliciti esse in crastinum et Math. 19. Uide oia que habes et da pauperibus. ergo prodigalitas non est peccatum. **C**S 3° est quod filius prodigus vituperatur de sua prodigalitate. Luc. 15. **C**R 1°. dicit qd sicut deum est: prodigalitas opponitur auaritie sicut oppositionem superabundantie et defectus: medium autem virtutis per utrumque horum corruptis. ex hoc autem est aliquid vitiosum et peccatum quod corruptum per bonum virtutis. vnde relinquitur quod prodigalitas sit peccatum. **C**Ad p^m 5° dicit qd illud verbum apostoli quod dicitur exponit non de cupiditate actuali: sed de quadam habituali cupiditate que est concupiscentia somitis ex qua oia peccata oriuntur. Alij vero dicunt quod loquitur de cupiditate generali respectu cuiuscumque boni: et sic manifestum est quod prodigalitas ex cupiditate oritur. prodigus. n. aliquid bonum temporale cupit consequi: datione vel placere alijs: vel saltem satisfacere sue voluntati in dando: sed si quis recte consideret apostolus loquitur ibi ad litteras de cupiditate diuitiarum. nam supra promiserat. Qui voluit diuites fieri etc. et sic dicitur esse auaritia radix omnium malorum: non quod oia mala semper ex auaritia oriuntur: sed quod nullum malum est quod non interdum oriatur ex auaritia. vnde et prodigalitas quibusdam ex auaritia nascitur: sicut eorum aliquis prodigus multa consumit intentione captandi fauorem aliquorum a quibus diuitias accipiat. **C**Ad 2^m dicit qd apostolus monet diuites ut facile tribuant et concitent sua sicut opus: quod non faciunt prodigi: quia ut pbs dicit in. 4. et hi. dationes eorum non sunt bone neque bo-

ni gratia neque sicut opus: sed quibusdam dant multa illis quod oportet pauperes esse. sicut bistrionibus et adulatoribus: bonis autem nihil dant. **C**Ad 3^m dicit qd superexcessus prodigalitate non attendit principali sicut quantitatem dati: sed magis in quantum excedit id quod fieri oportet. vnde quibusdam liberalis maiora dat quam prodigus si necessarium sit. Sic ergo dicitur est quod illi qui intentione sequendi christum omnia sua dant: et ab animo suo omnium temporum sollicitudinem remouent non sunt prodigi: sed perfecti liberales.

Ad tertium sic procedit. **V**idet quod prodigalitas sit grauius peccatum quam auaritia. per auaritia. n. aliquis nocet primo cui bona sua non concitat: per prodigalitate autem quod sibi ipsi nocet. dicit. n. pbs in. 4. et hi. quod corruptio diuitiarum per quas homo vitiat est quodam ipsius esse perditio. grauius autem peccat quod sibi ipsi nocet: sicut illud **Ecc.** 14. Qui sibi neque est cui bonus erit: ergo prodigalitas est grauius peccatum quam auaritia. **C**S. Inordinatio que puenit cum aliquo conditione laudabili minus est vitiosa: sed inordinatio auaritie quibusdam est cum aliqua laudabili conditione: ut p. 5. illis qui nolunt sua expendere nec aliena accipere. prodigalitate autem inordinatio puenit cum conditione vituperabili. vnde et prodigalitate attribuimus intemperatis hominibus: ut pbs dicit in. 4. et hi. ergo prodigalitas est grauius peccatum quam auaritia. **C**S. Prudentia precipua est inter morales virtutes: ut supra habitum est: sed prodigalitas magis opponitur prudentie quam auaritie. dicit. n. puer. 21. Thesaurus desiderabilis et oleum in habitaculo iusti et imprudens homo dissipabit illud. et pbs dicit in. 4. et hi. quod insipientis est superabundanter dare et non accipere. ergo prodigalitas est grauius peccatum quam auaritia. **C**S 3° est quod pbs dicit in. 4. et hi. quod prodigus multum videtur melior illiberali. **C**R 1°. dicit qd prodigalitas sicut se considerata minus peccatum est quam auaritia. et hoc triplici ratione. primo quod auaritia magis differt a virtute opposita. magis. n. ad liberatem pertinet dare in quo superabundat prodigus: quam accipere vel retinere in quo superabundat auarus. 2° quod prodigus est multis utilis quibus dat: auarus autem nulli: sed nec sibi ipsi: ut dicit in. 4. et hi. 3° quod prodigalitas est facile sanabilis. et per hoc quod declinat ad etatem senectutis que est contra prodigalitem. et per hoc quod peruenit ad egestatem de facili dum multa inutiliter consumit: et sic pauper factus non potest in dando superabundare. et etiam quod de facili perducitur ad virtutem pro similitudinem quam habet ad ipsam: sed auarus non de facili sanatur ratione supra dicta. **C**Ad p^m 5° dicit qd differentia prodigi et auari non attendit sicut hoc quod est peccare in seipsum et in alium. nam prodigus peccat in seipsum: dum bona sua consumit. vnde vitare debet: peccat et in alterum consumendo bona ex quibus alijs deberet puidere: et precipue hoc apparet in clericis qui sunt dispensatores bonorum ecclesie que sunt pauperum quos defraudant prodigus expendendo. sicut et auarus peccat in alios in quantum deficit in dationibus: peccat et in seipsum in quantum deficit in sumptibus. **V**nde dicitur **Ecclesiastes.** 6. Vir cui deus dedit diuitias nec tribuit ei potestatem ut comedat ex eis: sed tamen in hoc superabundat prodigus: quod sic sibi et quibusdam alijs nocet quod tamen aliquibus predest. auarus autem nec alijs nec sibi predest: quia non audet vti et ad suam utilitatem bonis suis. **C**Ad 2^m dicit qd cum de diuitijs contra loquimur: iudicamus de eis sicut propter rationem ipsorum: sicut circa prodigalitate attendimus quod superflue consumit diuitias. circa auaritas vero quod superflue eas retinet. quod autem quod propter intemperantiam superflue consumat hoc iam notat sicut peccata multa: vnde et tales prodigi sunt peiores: ut dicit. 4. et hi. quod autem liberalis siue auarus abstineat ab accipiendis alienis: et si in se laudabile videatur: tamen ex causa propter quam facit vituperabile est: dum id non vult ab alijs accipere ne cogatur alijs dare. **C**Ad 3^m dicit qd oia vitia prudentie opponuntur: sicut et omnes virtutes a prudentia diriguntur. et loquitur ex hoc ipso quod opponitur soli prudentie leuius reputatur.

De epicheia. **D**icitur. **C**irca quod dicitur duo. primo videtur epicheia sit vitiosa. 2° videtur sit ipsa iustitie. **Ad primum** sic procedit. **V**idet quod epicheia

non sit virtus. Nulla enim virtus aufert aliam virtutem. sed epicheia aufert aliam virtutem q: et tollit id quod iustum est secundum legem: et opponi videtur severitati. ergo epicheia non est virtus. **C^p**. Aug. dicit in lib. de vera religione. In istis temporalibus legibus quibus dicitur his homines in dicitur cum eas institunt: tamen cum fuerint institute et firmate non licebit iudici de ipsis iudicare sed secundum ipsas. sed epiches videtur iudicare de lege quam eam estimat non esse servandam in aliquo casu. **g^o** epicheia magis est vitium quam virtus. **C^p**. Ad epicheiam videtur pertinere ut attendat ad intentionem legislatoris: ut philosophus dicit in. 4. etibi. sed interpretari intentionem legislatoris ad solum principem pertinet. unde imperator dicit in codice de legibus et de constitutione principum. Inter equitatem iustitiam interpositam interpretationem nobis solum et opus et licet inspicere. **g^o** actus epicheie est illicitus **g^o** epicheia non est virtus. **C^s** **3°** est quod philosophus in. 5. etibi. ponit eam virtutem **C^r** **1°**. **ddm**: quod sicut supra dictum est cum de legibus ageretur: quod humani actus de quibus leges dantur in singularibus contingentibus consistunt que in finitis modis variari possunt: non fuit possibile aliquam regulam legis institui que in nullo casu deficeret. sed legislatores attendunt ad id quod in pluribus accidit secundum hoc leges ferentes: quam tamen in aliquibus casibus servare est contra equalitatem iustitie. et contra commune bonum quod lex intendit. sicut lex instituit quod deposita reddantur: quod hoc ut in pluribus iustum est. contingit tamen aliquando esse nocivum: puta si furiosus deposuit gladium et eum repositum dum est in furia: vel si aliquis repositum depositum ad patrie impugnationem. in his ergo et similibus casibus malum est sequi legem positam. bonum est autem premissis verbis legis sequi id quod poscit iustitie rationem et communitatis utilitas. et ad hoc ordinat epicheia que apud nos dicitur equitas. unde philosophus epicheia est virtus. **C^{ad}** **primu** **g^o** **ddm**: quod epiches non deserit iustum simpliciter: sed iustum quod est lege determinatum: nec est opponit severitati que sequitur veritatem legis in quibusdam casibus. sequi autem verba legis in quibusdam non opus vitiosum est. **Uⁿ** dicitur in codice de legibus et constitutionibus principum. **N^o** dubium est in lege committere eiusque verba legis amplecti legis nititur voluntatem. **C^{ad}** **2°** **dd** **3°** quod ille de lege iudicat qui dicit eam non esse bene positam: qui vero dicit verba legis non esse in hoc casu servanda: non iudicat de lege: sed de aliquo negotio particulari quod occurrit. **C^{ad}** **3°** **dd** **3°** quod interpretatio loci habet in dubijs in quibus non licet absque determinatione principis a verbis legis recedere: sed in manifestis non est opus interpretatione: sed executione.

Ad secundum sic procedit. **U^{id}** est quod epicheia non sit pars iustitie. **U^t** enim ex supra dictis patet duplex est iustitia. una particularis: alia legalis: sed epicheia non est pars iustitie particularis: quia se extendit ad omnes virtutes sicut et iustitia legalis. sicut et non est pars iustitie legalis: quia operatur preter id quod lege positum est. **g^o** videtur quod epicheia non sit pars iustitie. **C^p**. **U^{irtus}** principalior: non assignatur virtuti minus principali ut philosophus cardinalibus. **n. v^o** virtutibus quasi principalibus assignantur secundarie virtutes: ut partes: sed epicheia videtur esse principalior: virtus quam iustitia: ut ipsum nomen sonat: dicitur enim ab epi quod est supra et chayon quod est iustum. ergo epicheia non est pars iustitie. **C^p**. **U^{id}** est quod epicheia sit idem quod modestia. nam apostolus ad Iudaeos. 4. dicit Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: in greco habetur epicheia. sed secundum Tullium modestia est pars temperantie. ergo epicheia non est pars iustitie. **C^s** **3°** est quod philosophus dicit in. 5. etibi. quod epicheia est quoddam iustum. **C^r** **1°**. **ddm**: quod sicut supra dictum est: virtus aliquam triplicem habet partem. scilicet partem subiectivam: partem integrale: et partem potentiale. Pars autem subiectiva est de qua essentialiter predicatur totum: et est in minus: quod quidem contingit dupliciter. Quibus enim aliquid predicatur de pluribus secundum unam rationem: sicut animal de equo et bove. quibus autem predicatur secundum plures et posterius: sicut ens predicatur de substantia et accidente. epicheia ergo est pars iustitie contra dicitur tanquam iustitia quoddam ex his: ut philosophus dicit in. 5. etibi. unde philosophus epicheia est pars subiectiva iustitie: et de ea iustitia dicitur per plures quam de legali. nam legalis iustitia dirigitur secundum epicheiam. unde epicheia est quasi superior regula humanorum actuum. **C^{ad}** **primu** **g^o** **dd** **3°** quod epicheia

consideret proprie iustitie legalis: et quodammodo continet sub ea: et quodammodo excedit eam. Si enim iustitia legalis dicatur que obtemperet legi siue quantum ad verba legis: siue quantum ad intentionem legislatoris que potior est: sic epicheia est pars potior legalis iustitie Si vero iustitia legalis dicatur solum que obtemperet legi secundum verba legis: sic epicheia non est pars legalis iustitie: sed est pars iustitie contra dicitur diuisa in iustitia legale: sicut excedens ipsam. **C^{ad}** **2°** **ddm**: quod sicut philosophus dicit in. 5. etibi. epicheia est melior quoddam instituta. scilicet legali que observat verba legis. quod tamen et ipsa est iustitia que dicitur non est malior: omni iustitia. **C^{ad}** **3°** **dd** **3°** quod ad epicheiam pertinet aliquid moderari. scilicet obsequium verborum legis. sed modestia que ponitur pars temperantie moderatur exteriori hominis vitam: puta in incessu vel habitu: vel aliis huiusmodi. potest tamen esse quod nomen epicheie apud grecos per quoddam similitudinem transferretur ad omnes moderationes.

C^{De} pietate.

Q^o **CXXI.**

U^{nde} considerandum est de dono corde iustitie. scilicet de pietate.

C^{irca} hoc quoniam duo. primo utrum sit donum spiritus sancti. 2° quod in beatitudine et fructibus ei correspondeat.

Ad primum sic procedit. **U^t** quod pietas

non sit donum. **Dona** enim a virtutibus dicuntur. ut supra habitum est: sed pietas est quoddam virtus: ut supra dicitur est. **g^o** pietas non est donum. **C^p**. **Dona** excellentiora sunt virtutibus: maxime moralibus: ut supra habitum est: sed inter partes iustitie religio est potior: pietate. **g^o** si aliquid pars iustitie debeat poni donum vel quod magis religio debeat esse donum quam pietas. **C^p**. **Dona** manent in propria et actus donorum: ut supra habitum est: sed actus pietatis non potest manere in propria. **Dic** enim. **Gre**. primo moralis. quod pietas cordis viscera misericordie operibus replet. et sic non erit in propria ubi nulla erit misericordia. **g^o** pietas non est donum. **C^s** **3°** est quod **Isa**. 11. potest iter donum. **C^r** **1°**. **dd** **3°** quod sicut supra dicitur est dona spiritus sancti sunt quoddam habituales anime dispositiones quibus est prompte mobilis a spiritu sancto. **I^{nter}** cetera autem movet nos spiritus sanctus ad hoc quod affectum quendam fibiliter habemus ad deum: secundum illud **Ro**. 8. **A**ceptistis spiritum adoptionis filiorum: in quo clamamus **Abba** pater. et quod ad pietatem proprie pertinet officium et cultum patri exhibere: consequens est quod pietas secundum quam cultum et officium exhibemus deo ut patri per institutum spiritus sancti sit spiritus sancti donum. **C^{ad}** **primu** **g^o** **ddm**: quod pietas que exhibet patri carnali officium et cultum est virtus. sed pietas que est donum hoc exhibet deo ut patri. **C^{ad}** **scdm** **dd** **3°** quod exhibere cultum deo et creatori quod facit religio est excellentior quam exhibere cultum patri carnali: quod facit pietas que est virtus: sed exhibere cultum deo ut patri est adhuc excellentior quam exhibere cultum deo: ut creatori et domino. unde religio est potior: pietate virtute: sed pietas secundum quod est donum est potior: religioe. **C^{ad}** **3°** **dd** **3°** quod sicut per pietatem que est virtus exhibet homo officium et cultum non solum patri carnali sed et omnibus sanguine iunctis secundum quod pertinet ad patrem: ita et pietas secundum quod est donum non solum exhibet cultum et officium deo: sed etiam omnibus hominibus in quantum pertinet ad deum. et propter hoc ad ipsam pertinet honorare sanctos: non predicere scripture siue intellectu siue non intellectu: sicut Aug. dicit in. 2. de doctri. christiana. **I**psa etiam ex omni subuenit in misericordia constituitis. et quibus iste actus non habeat locum in propria pietate post diem iudicij: habebit tamen locum principalis actus eius que est reuereri deum affectu filiali: quod precipue tunc erit secundum illud **Sap**. 5. **E**cce quod computati sunt inter filios dei erit etiam mutua honoratio sanctorum adinvicem. nunc autem ante diem iudicij miserentur sancti etiam eorum que in statu huius miserie vivunt.

Ad secundum sic procedit. **U^{id}** est quod dono pietatis non respondeat beatitudo beatitudinis. **P**ietas enim est donum respondens iustitie ad quam magis pertinet quarta beatitudo. scilicet beati que esurunt et sitiunt iustitiam: vel etiam quinta beatitudo: videlicet: beati misericordes que ut dictum est opus misericordie pertinet ad pietatem. non **g^o** secunda beatitudo pertinet ad donum pietatis. **C^p**. **D**onum pietatis dirigitur dono scie quod adiungit in enumeratione donorum. **Isa**. 11. ad idem autem se extendit dirigens et exequens. cum **g^o** ad sciam pertineat tertia beatitudo. scilicet beati que lugent: videtur quod non pertineat ad pietatem secunda beatitudo. **C^p**. **f**ructus respondent beatitudinibus et donis: ut supra habitum est. sed inter fru

ctus bonitas et benignitas magis videntur continere cum pietate quam mansuetudo que pertinet ad mititatem. 1.º secunda beatitudo non ridet dono pietatis. **C** 53.º est quod Aug. dicit in lib. de sermone domini in monte. Pietas congruit mitibus. **C** 1.º dicitur quod in adoptatione beatitudinum ad dona duplex convenientia potest attendi. Una quod secundum rationem ordinis quam videtur Augustinus fuisse secutus. unde primam beatitudinem attribuit infimo dono. scilicet timoris secundam autem scilicet beati mites attribuit pietati. et sic de alijs. Alia convenientia potest attendi secundum propriam rationem doni et beatitudinis: et secundum hoc oporteret adaptare beatitudines donis secundum obiecta et actus. et ita pietati magis responderet quarta et quinta beatitudo quam secunda. secunda tamen beatitudo habet aliquam convenientiam cum pietate in quantum. scilicet per mansuetudinem tolluntur impedimenta actuum pietatis. Et per hoc patet responsio ad primum. **C** Ad 2.º dicitur quod secundum proprietatem beatitudinum et donorum oportet quod eadem beatitudo respondeat scientie et pietati. sed secundum rationem ordinis diverse beatitudinis eis adaptantur: observata tamen aliqua convenientia ut supra dictum est. **C** Ad 3.º dicitur quod bonitas et benignitas in fructibus directe attribui possunt pietati: mansuetudo autem indirecte in quantum tollit impedimenta actuum pietatis ut dictum est.

De preceptis iustitie. 20. **cxv.**

Inde considerandum est de preceptis iustitie. **C** Et circa hoc quatuor sex. Primo videtur quod precepta decalogi sunt precepta iustitie. Secundo de primo precepto decalogi. Tertio de secundo. Quarto de tertio. Quinto de quarto. Sexto de alijs sex.

Ad primum sic procedit. Videtur quod precepta decalogi non sunt precepta iustitie. Intentio enim legislatoris est quod facere virtuosos secundum omnem virtutem ut dicitur in 2.º et 5.º ethice. quod lex precipit de omnibus actibus virtutum omnium: sed precepta decalogi sunt prima principia totius divine legis. ergo precepta decalogi non pertinent ad solam iustitiam. **C** Ad iustitiam videntur pertinere precipue precepta iudicialia que sunt moralia dividuntur: ut supra habitum est. scilicet precepta decalogi sunt precepta moralia ut ex dictis patet. 1.º et precepta decalogi non sunt precepta iustitie. **C** Lex precipue tradit precepta de actibus iustitie pertinentibus ad bonum commune: puta de officijs publicis et alijs huiusmodi: sed de his non fit mentio in preceptis decalogi. 2.º videtur quod precepta decalogi non pertinent ad iustitiam. **C** Precepta decalogi distinguuntur in duas tabulas secundum dilectionem dei et proximi que pertinent ad virtutem charitatis. 3.º precepta decalogi magis pertinent ad charitatem quam ad iustitiam. **C** 53.º est quod iustitia sola videtur esse virtus per quam ordinamur ad alterum. scilicet per omnia precepta decalogi ordinamur ad alterum ut patet discurrendo per singula. 4.º omnia precepta decalogi pertinent ad iustitiam. **C** 1.º dicitur quod precepta decalogi sunt prima principia legis. et quod statim ratione naturalis assentit sic manifestissimis principijs. manifestissime autem ratio debet que requiritur ad preceptum apparet in iustitia que est ad alterum: quia in his que sunt ad seipsum videtur primo aspectu quod homo sit sui dominus et quod liceat ei facere quodlibet: sed in his que sunt ad alterum manifeste apparet quod homo est alteri obligatus ad reddendum ei quod debet. et ideo precepta decalogi oportuit ad iustitiam pertinere. unde tria prima precepta sunt de actibus religionis que est potissima pars iustitie. quartum autem preceptum est de actibus pietatis que est pars iustitie secunda. alia vero sex dantur de actibus iustitie contra dicte que inter equales attendit. **C** Ad 1.º dicitur quod lex intendit omnes homines facere virtuosos. scilicet ordine quodam: ut scilicet prius tradat eis precepta de his in quibus est manifestio: ratio debet ut dicitur est. **C** Ad 2.º dicitur quod iudicialia precepta sunt que determinationes moralium preceptorum putantur ordinantur ad primum: sic et ceremonialia sunt quedam determinationes preceptorum moralium putantur ordinantur ad deum. unde neutra precepta continentur in decalogo: sunt tamen determinatōes preceptorum decalogi. et sic ad iustitiam pertinent. **C** Ad 3.º dicitur quod ea que pertinent ad bonum commune diversimode dispensari possunt hominum diversitate. et ideo non fuerunt ponenda inter precepta decalogi sed inter precepta iudicialia. **C** Ad quartum dicitur quod precepta decalogi pertinent ad charitatem sic ad finem: scilicet illud. 1.º ad Thimo. 1.º. finis precepti est charitas. sed ad

iustitia pertinet in quantum immediate sunt de actibus iustitie.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod primum preceptum decalogi convenienter tradatur. **C** Magis enim homo est obligatus deo quam patri carnali: scilicet illud ad Heb. 12. Quanto magis obtemperabimus patri spirituum et vivemus. scilicet preceptum pietatis que honorat patrem ponitur affirmatiue: cum dicitur. Honoram patrem tuum et matrem tuam. 2.º multo magis primum preceptum religionis que honorat deum debuit poni affirmatiue: profertur et cum affirmatio naturalis sit potius negatiue. **C** 1.º dicitur primum preceptum decalogi ad religionem pertinet ut dicitur est: scilicet religio cum sit una virtus habet unum actum. in primo autem precepto prohibentur tres actus. nam primo dicitur non habebis deos alienos contra me. 2.º autem dicitur non facies tibi sculptile. 3.º vero non adorabis eos neque coles. 4.º inconvenienter traditur primum preceptum. **C** Aug. dicit in lib. de decem cordis: quod per primum preceptum excludit viciū superstitionis: sed multe sunt alie noxie superstitiones preter idolatriam ut supra dictum est. insufficienter ergo prohibetur sola idolatria. **C** In primum est scripture auctoritas. **C** 1.º dicitur quod ad legem pertinet facere bonos homines. et ideo oportet precepta legis ordinari secundum ordinem generationis: que scilicet fit homo bonus. In ordine autem generationis duo sunt attendenda: quorum primum est quod prima pars primo constituitur: sicut in generatione animalis generatur cor. et in domo primo ponitur fundamentum. et in bonitate anime prima pars est bonitas voluntatis ex qua aliquis homo bene vivit qualibet alia bonitate. bonitas autem voluntatis attenditur ad obiectum suum quod est finis. et ideo in eo qui erat per legem instituendus ad virtutem primo oportuit quasi iacere quoddam fundamentum religionis per quam homo debite ordinatur in deum qui est ultimus finis humane voluntatis. 2.º attendendum est in ordine generationis quod primo hinc et impedimenta tolluntur: sicut agricola primo purgat agrum: et postea projicit semina secundum illud Jere. 4. Nonate vobis novale et nolite serere super spinas et tribulos. et ideo circa religionem primo homo erat instituendus ut impedimenta vere religionis excluderet. precipuum autem impedimentum religionis est quod homo falso deo ibereat: scilicet illud dicitur. 6. Non potestis deo seruire et mamone. et ideo in primo precepto legis excludit cultus falsorum deorum. **C** Ad 1.º dicitur quod circa religionem ponitur unum preceptum affirmatiuum. scilicet. Memoro ut die sabbati scifices. scilicet erat permittenda negatiua quibus impedimenta religionis tollerentur. quibus enim affirmatio naturalis sit prior negatiue: tamen in via generationis negatio que remouent impedimenta est potius: ut dicitur est: et precipue in rebus divinis in quibus negationes profertur affirmatiuis. propter insufficientiam nostram: ut Dionys. dicit. 4. ca. cel. hierar. **C** Ad 2.º dicitur quod cultus alienorum deorum dupliciter apud aliquos observabatur. Quidam enim quidam creaturas per dios colebant absque institutione imaginum. Unde Varro dicit quod antiqui romani diu sine simulacris deos coluerunt. et hic cultus prohibet primo cum dicitur: non habebis deos alienos. Apud alios autem erat cultus falsorum deorum sub quibusdam imaginibus. et ideo oportuit prohibere et ipsarum imaginum institutio: cum dicitur: non facies tibi sculptile. et ipsarum imaginum cultus: cum dicitur: non coles ea etc. **C** Ad 3.º dicitur quod omnes alie superstitiones procedunt ex aliquo pacto cum demonibus imo tacito vel expresso. et ideo omnes intelliguntur prohiberi in hoc quod dicitur: non habebis deos alienos.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod secundum preceptum decalogi non convenienter tradatur. **C** Hoc enim preceptum: non assumes nomen dei tui in vanum: sic exponitur in glo. Exo. 20. Non existies creaturam esse filium dei per quod prohibet errorem fidei. et Deut. 5. exponitur: Non assumes nomen dei tui in vanum. scilicet nomen dei ligno vel lapidi attribuendo per quod prohibet falsa professio que est actus infidelitatis sicut et error: actus autem infidelitatis est potius superstitio sicut et fides religio ne. 2.º hoc preceptum debuit permitti in quo prohibet superstitio. **C** Nomen dei ad multa assumitur: sicut ad laudandum: ad miracula faciendum: et vltim ad omnia que dicuntur vel fiunt a nobis secundum illud ad Col. 3. Omne quodcumque facitis verbo vel ope in nomine domini facite. ergo preceptum quo prohibet nomen dei assumi in vanum: videtur vltim esse quod preceptum quo prohibet superstitio. et ita debuit ei permitti. **C** Exo. 20. exponitur illud verbum. Non assumes nomen dei tui in vanum iurando. scilicet per nihil. unde videtur per

hoc phiberi vana iuratio q̄ est. s. sine iudicio. s. multo gra-
uo: est falsa iuratio q̄ est sine vitate: et iniusta iuratio que ē
sine iustitia. ergo magis debuerūt illa phiberi p hoc p̄ce-
ptum. **C. S.** Multo graui⁹ p̄ctū est blasphemia: vt q̄cqd
fiat v̄o vel facto in cōmuniā dei q̄ p̄tū. ergo blasphe-
mia et alia huiusmodi debuerūt magis p hoc p̄ceptū phī-
beri. **C. S.** Multa sūt dei noīa. ergo nō debuit idetermi-
nate dici: Nō assumes nomē dei tui in vanū. **C. S.** Incon-
trariū est auctoritas scripture. **C. R. n. dō:** q̄ oꝝ p̄s ipe-
dimenta vere religiōis excludere i eo qui iſtruit ad v̄tu-
tē: q̄ in v̄a religiōe fundare. Opponit autē vere religiōi
aliquid duplī. Cūno mō p excessuz q̄n. s. id qd est religio-
nis alteri idebite exhibet: qd p̄tinet ad sup̄stitionem. Alio
mō q̄ si p d̄fectū reuerētie: cū. s. deus p̄tinet: qd p̄tinet ad
viciū irreligiōsitatis: vt supra habitū est. sup̄stitio autē impe-
dit religiōe q̄tū ad hoc ne suscipiat de⁹ ad collēdū. ille at
cuius aīns iplīcat⁹ ē alicui cultui idebito nō pōt simul de-
bitū dei cultū suscipere: s. illud Isa. 28. Loangustatū ē iſtra-
tuz ita vt alter decidat. s. deus verns vel falsus a corde ho-
minis. et palliū breue v̄tūq̄ opire nō pōt. p irreligiōsita-
tē autē impedit religiō q̄tū ad hoc ne de⁹ postq̄ suscept⁹ ē
honorē. p̄s autē est deū suscipere ad colēdū q̄ eū susce-
ptū honore: et iō p̄mittit p̄ceptū quo phiberet sup̄stitō
sc̄do p̄cepto quo phiberet piuriū ad irreligiōsitate p̄tens.
C. Ad p̄m gō dō: q̄ ille expōens sunt mistice. Iſalis autē ex-
positio est q̄ habet Deut. 5. Nō assumes nomē dei tui in
vanū. s. iurādo p re que nō est. **C. Ad 2m dōm:** q̄ nō phī-
bet q̄libz assumptio diuini noīs p hoc p̄ceptū: s. p̄p̄ie il-
la q̄ assumit diuinū nomē ad p̄firmationēz humani v̄bi p
modū iuramētū: q̄ ista assumptio diuini noīs est frequentior
apud hoīes. pōt tñ ex p̄nti intelligi q̄ p hoc phibeat oīs i
ordinata diuini noīs assumptio. et fm hoc p̄cedūt oēs p̄po-
sitiōes de q̄bus supra d̄cū ē. **C. Ad 3m dōm:** q̄ p nihilo
iurare d̄ ille qui iurat p eo qd nō est: qd p̄tinet ad falsam
iurationē que p̄ncipali p̄turiū noīat: vt supra dictū est. q̄n
enī aliq̄ falsuz iurat tūc iuratio est vana fm seipsaz: q̄ nō
h̄z firmamentū veritatis. q̄n autē aliq̄ iurat sine iudicio ex
aliqua leuitate: si verū iurat nō est vanitas ex pte ipsius iu-
ramētū: sed solū ex parte iurātis. **C. Ad 4m dōm:** q̄ sicut
ei q̄ iſtruit in aliqua scientia p̄mo p̄ponunt quedaꝝ cōsa
documēta: ita et lex que instituit hoīez ad virtutē in p̄ce-
ptis decalogi que sunt p̄ma p̄posuit ea vel phibendo vel
mādando que cōtus in cursu vite humane solēt accidere.
et ideo iter p̄cepta decalogi phiberet piuriū qd frequētius
accidit q̄ blasphemia in quam homo rarius prolabitur.
C. Ad quintū dicendū: q̄ nominibus dei debet reueren-
tia ex parte rei significate que est vna. nō autē rōne vocūz
significantiū que sunt multe. et iō singulariter dixit. Nō as-
sumes nomē dei tui in vanū: q̄ nō dicitur per qd̄cūq̄z no-
men dei periurium cōmittatur.

Ad quartum sic p̄cedit. Videtur q̄ sc̄d̄ue
nienter tertū p̄ceptū decalo-
gi tradat. s. de sc̄ficatiōe sabbati. Hoc. n. p̄ceptū sp̄ialiter
intellectū ē gn̄ale. dicit. n. Amb. sup illd̄ Luc. 13. archisyna-
gogus indignās q̄ sabbato curasset. Lex inquit nō homi-
nē curare in sabbato: s. v̄tū opa facere. i. peccatis graua-
ri phiberet. fm autē iſralem sensum est p̄ceptū cerimoniale.
d̄. n. Exo. 31. Videte vt sabbatū meum custodiatis: q̄ si-
gnū est iter me et vos in generatiōibus vestris. p̄cepta at
decalogi et sunt p̄cepta sp̄ialia et sunt p̄cepta moralia. in
cōueniēter gō ponit iter p̄cepta decalogi. **C. S.** Cerimo-
nialia legis p̄cepta p̄tinet sacra sacrificia sacra et obseruan-
tias: vt supra habitū ē. ad sacra autē p̄tinebāt non solū sacri
dies sed et sacra loca et sacra vasa et alia h̄mōi. s. iſt̄ et erant
multi sacri dies p̄ter sabbatū. incōueniēs est gō q̄ p̄termis-
sis alijs oībus cerimonialib⁹ d̄ sola obseruantia sabbati fit
mentio. **C. S.** Quicūq̄z transgredit p̄ceptū decalogi pec-
cat: s. in veteri lege aliq̄ trāsgredientes obseruātiā sabbati
non peccabant: sicut circūcidētes pueros octana die. et sa-
cerdotes in tēplo sabbatis opantes. et Helias cū q̄dragin-
ta dieb⁹ p̄uenisset ad mōtē dei oreb⁹: p̄ns est q̄ in sabbato
itinerant. s. iſt̄ et sacerdotes dū septē dieb⁹ circūferrent ar-

chā d̄ni vt legit Josue. 6. itelligunt eā sabbato circūtulū
se. d̄. n. Luc. 13. Nōne vnusquisq̄z vestrū soluit bouē suū
aut asinū et ducit ad aquare. gō incōueniēter ponit iter p̄ce-
pta decalogi. **C. S.** P̄cepta decalogi sunt et i nona le-
ge obseruāda. s. in nona lege nō seruat hoc p̄ceptum: nec
q̄tū ad diem sabbati: nec q̄tū ad diē d̄nicā in q̄ et cibi co-
quunt et itinerant et piscant hoīes et alia multa huiusmo-
di faciunt. gō incōueniēter tradit p̄ceptū de obseruatione
sabbati. **C. S.** ē scripture auctoritas. **C. R. n. dō:** q̄ re-
motis impedimentis vere religiōis p̄mū et secundū p̄-
ceptū decalogi: vt supra dictū ē. p̄ns fuit vt tertū p̄ceptū
poneret p qd hoīes in v̄a religiōe fundarent. ad religio-
nē autē p̄tinet cultū deo exhibere: sicut autē in scriptura di-
uina tradit nobis cultus iſterio: sub aliq̄bus co:poraliū re-
rum similitudinibus: ita cultus exterior: deo debetur per
aliquod sensibile signū. et q̄ ad interiorē cultū qui cōsistit
in orōne et deuotione magis inducit hō ex iſterioi sp̄s sc̄i
instinctu: p̄ceptum legis dandū fuit d̄ exteriori cultu s. s.
aliquod sensibile signū. et quia p̄cepta decalogi sunt q̄-
si quedam p̄ma et communia legis p̄incipia. ideo in ter-
tio p̄cepto decalogi p̄cipit exterior: dei cultus sub signo
cōmunis beneficij: qd p̄tinet ad hoīes. s. ad representan-
dum opus creatiōis mūdi a quo regeuissē d̄ deus septia
die: i cuius signū dies septima mādāt sc̄ficāda. i. deputan-
da ad vacādū deo. et iō Exo. 20. P̄remisso p̄cepto d̄ sc̄fi-
catiōe sabbati. assignat rō: q̄ sex dieb⁹ fecit de⁹ celū et ter-
raz. et in septima die regeuit. **C. Ad p̄m gō dō:** q̄ p̄ceptū
d̄ sc̄ficatiōe sabbati iſt̄ intellectū ē: partim morale: partim
autē cerimoniale. morale quidē q̄tū ad hoc q̄ hō deputet
aliqud tps vite sue ad vacādū diuinis. inest enī hoī nālis in-
clinatio ad hoc q̄ cuiſbet rei necessarie deputet aliqud tem-
pus: sic corporali refectioni sōno et alijs huiusmodi. vñ et
sp̄iali refectioni q̄ mens hoīs in deo reficit fm dictamen
nālis rōnis aliqud tps deputet hō. et sic h̄re aliqud tps depu-
tatū ad vacādū diuinis cadit sub p̄cepto morali. s. inq̄tūz
in hoc p̄cepto determinat sp̄ale tps i signū creatiōis mun-
di: sic ē p̄ceptū cerimoniale. s. iſt̄ et cerimoniale ē s. allego-
ricā significatiōe: put fuit signūz q̄tis xp̄i in sepulchro q̄
fuit septima die. et s. iſt̄ fm morale significatiōe: put signi-
ficat cessationē ab omni actu pcti: et q̄tē mētis in deo. et s.
hoc quodā mō ē p̄ceptū gn̄ale. s. iſt̄ et cerimoniale ē fm si-
gnificatiōe anagogicā: put. s. p̄figurat q̄tem fructiōis dei
que erit in p̄ia. vñ p̄ceptū de sc̄ficatiōe sabbati ponit in-
ter p̄cepta decalogi inq̄tū ē p̄ceptū morale: nō inq̄tū ē ce-
rimoniale. **C. Ad 2m dō:** q̄ alie cerimonie legis sūt signa
aliquoz p̄ticulariū effectū dei. s. obseruatio sabbati est si-
gnū gn̄alis b̄ficij. s. p̄ductiōis vniuerſe creature. et iō cō-
ueniēt⁹ debuit poni inter p̄cepta gn̄alia decalogi q̄ aliqd
aliud cerimoniale legis. **C. Ad 3m dōm:** q̄ in obseruātia sab-
bati duo sūt p̄siderāda: quoz vñ ē sicut finis: et hoc est vt
hō vacet reb⁹ diuis: qd significat in hoc qd dicit: Memen-
to vt diē sabbati sc̄fices. illa. n. dicunt sc̄ficari in lege q̄ di-
uino cultui applicant. aliud autē ē cessatio opoz q̄ significat
cū subdit. Septia die d̄ni dei tui nō facies oē opus: sed d̄
quo ope itelligat apparet p id qd expōit Leuit. 23. Om-
ne opus suile nō facietis in eo. op⁹ autē suile d̄: a seruitute
Et autē triplex fuit. Una qdē q̄ hō fuit pctō: s. illd̄: Qui
facit pctū seruus est pcti. et s. hoc oē opus pcti d̄: seruire
Alia v̄o seruit⁹ est q̄ hō seruit hoī. est autē hō alteri⁹ v̄o nō
fm mētē s. fm co:pus: vt supra habitū ē. et iō opa suilia
s. hoc dicunt opa co:palia i q̄b⁹ vñ hō alteri⁹ fuit. Tertia
autē ē fuit⁹ dei. et s. hoc op⁹ suile possit dici op⁹ latrē qd
p̄tinet ad dei fructū. Si autē sic itelligat opus seruire nō p̄-
hibet in die sabbati: q̄ hoc eēt p̄tū fini obseruatiōis sabbati.
hō enī ad hoc ab alijs opib⁹ abstinet i die sabbati vt va-
cet opib⁹ ad dei seruitutē p̄tinetib⁹. et ide ē q̄ sicut d̄ Jo.
7. Circūcisionē hō accipit in sabbato: vt nō soluat lex moy-
si. ide ē est q̄ sic d̄ Mat. 12. Sabbatis sacerdotes i tēplo
sabbatū violāt. i. co:palit in sabbato operant et sine crimie
sunt. et sic et sacerdotes in sabbato circūferētes archas nō
transgrediebant p̄ceptū de sabbati obseruatiōe. s. iſt̄ etiā
nulli⁹ sp̄ialis actus exercitiū est d̄ obseruātiā sabbati: p̄-
p̄ (11)

ta si quis doceat vbo vel scripto. *Uñ Numeri. 28. dic' glo.* q' fabri & huiusmodi artifices ociant in die sabbati. lector aut diuine legis vel doctor ab ope suo nõ desinit: nec tñ cõ taminat sabbatũ: sicut sacerdotes i tẽplo sabbatũ violat: & sine crimine sũt. s; alia opa seruilia q' dicunt' seruilia p'õ vel secũdo mō hriant' obseruatie sabbati inq̃stũ ipediũt applicatiõẽ hoĩs ad diuina: & q: magis hõ ipedit a reb' diuiniõis p' op' pcti q̃ p' op' licitũ q̃uis sit corporeale. iõ magis hõ hoc pceptũ agit q' peccat in die festo q̃ qui aliud corporeale op' licitũ facit. *Uñ Aug. dicit in lib. de decem cordis. z' d'eli' faceret inde' in agro suo aliqd vtile q' si in teatro seditiosus existeret: & meli' semie eoz die sabbati lana faceret q̃ q' tota die in neomenijs suis ipudice saltaret. non eni qui peccat venialit' in sabbato hõ hoc pceptũ facit: quia pctiõ veniale nõ excludit scitãtẽ. opa eni corporealia ad spiri tuales dei cultũ nõ p̃tinentia: intãtũ seruilia dicuntur inq̃stũ proprie pertinent ad seruicẽtes. inq̃stũ vero sũt cõia suis & liberis seruilia non dicunt'. quilibet autem tam seruus q̃ liber tenetur in necessarijs prouidere nõ tñ sibi s; etiaz primo. precipue quidẽ in his que ad salutez corporeis per tinent: s; illud prouerbioz. 24. Erue eos qui dicunt' ad mortem. secundario antez etiaz in dãno rerũ vitando: s; illud D'entro. 22. Nõ videbis bonez fratris tui: aut onez errantẽ & preteribus: s; reduces fratri tuo. & ideo op' corporeale pertinet ad conseruanda salutez proprii corporeis nõ violat sabbatũ. nõ enim est contra obseruantia sabbati q' aliquis comedat & alia huiusmodi faciat quibus salut' corporeis cõseruatur. & ppter hoc machabei nõ polluerũt sabbatũ pugnãtes ad sui defensionez die sabbati: vt legit' p'õ z' d'achab. 2. similiter nec etiam h'elias fugiens a facie Jezabel in die sabbati. & ppter hoc etiaz dominus z' d'at. 12. excusat discipulos suos qui colligebãt spicas in die sabbati ppter necessitatez quã pangebãt. similiter opus corporeale quod ordinatur ad salutem corporeale alterius non est contra obseruantia sabbati. Unde dicitur Joã. 7. Ad vbi indignamini quia totũz homines saluũz feci in sabbato. s; etiam opus corporeale quod ordinatur ad imminens dam nũ rei exterioris vitandũ nõ violat sabbatũ. *Uñ dic' dñs z' d'at. 12. Quis erit ex vobis hõ q' h; vnã ouem & ceciderit sabbato in foneã nonne tenebit & leuabit eaz? Ad 4. d' d' d' m: q' obseruatia diei dñice in noua lege succedit obseruatie sabbati: nõ ex vi pcepti legis: sed ex p̃tione ecclie & p̃titudine ppli xpiani. nec. n. huiusmodi obseruatio est figuralis sicut fuit obseruatio sabbati in veteri lege. & iõ nõ est ita arda p̃bitio opandi i die dñica sicut in die sabbati. sed qdã opa pcedunt in die dñica q' in die sabbati p̃hibent sicut decoctio ciborũ & alia huiusmodi. & et in quibusdam opibus p̃bitio facilis ppter necessitate dispensat in noua q̃ in veteri lege: q' figura p̃tinet ad p̃tationez veritatis quã nec in modico p̃terire opz. opa aut' s; in se cõsiderata imutari possunt p loco & tempore.**

Ad quintum sic pcedit. *Uñ d' q' incõueniẽter tradat q̃rtũ pceptũ de honoratiõẽ parẽtũ. hoc. n. e pceptũ quod p̃tinet ad pietate. s; sicut pietas e ps iustitie: ita et obseruatia & gra & alia de quibus d' d' e. g'õ vñ q' nõ debuit dari spãle pceptũ de pietate cũ de alijs nõ d' d'.* *C. S. Pietas nõ solũ exhibet cultũ parẽtibus s; p̃tẽ & et alijs sanguie p̃tictis & p̃tẽ beniuolis vt supra d' d' e. incõueniẽter g'õ in hoc q' to pcepto fit m'ctio solũ de huiusmodi honoratiõẽ p̃tis & m'ris.* *C. S. Idã r'ẽtibus nõ solũ debet honoris reuerẽtia s; et sustentatio. g'õ insufficiẽter sola parẽtũ honoratio p̃cipit.* *C. S. Contingit quãq; q' hi q' honorat parẽtes cito moriunt'. & eõrio q' parẽtes nõ honorat diu viuunt. incõueniẽter g'õ addit huic pcepto hec p̃missio: vt sis l'õgeus sup terrã.* *C. Incõtra r'ũ est sacre scripture auctoritas.* *C. R. n'õ d' d' m: q' pcepta d' calogi ordinant ad dilectionẽ dei & p̃tiniũter primos at maxie obligamur parẽtibus. & iõ imediate post pcepta ordinãtia nos in deũ ponit pceptũ ordinãtis nos ad parentes q' sunt p̃tulare p̃ncipiũ nri esse: sicut deus est vñ p̃ncipiũ & sic e qdã affinitas huius pcepti ad pcepta p̃tẽ tabule* *C. Ad p'õ g'õ d' d' m: q' sicut supra d' d' e. pietas ordinat*

ad reddẽdũ d'bitũ parẽtibus: qd cõiter ad hoies p̃tinet. & iõ inter pcepta decalogi q' sunt cõia magis d; poni aliqd p̃tens ad pietatez q̃ ad alias ptes iustitie que respiciunt ali quod debitum spãle. *C. Ad 2. d' d' m: q' p̃tiniũ aliqd debetur parẽtibus q̃ patrie & cõsanguineis: q' p hoc q' sumus nati a parẽtibus p̃tinet ad nos & p̃sanguinei & patria. & iõ cũ pcepta decalogi sint p̃tina pcepta legis magis ordinat homo per ea ad parentes q̃ ad patriam vel ad alios p̃sanguineos: nihilominus tñ in hoc pcepto qd e de honoratiõẽ parẽtũ itelligit m'adari q' d' p̃tinet ad reddẽdũ debitũ cuiusq; p̃sone: sicut sc'dariũ icludic in p̃ncipiãli.* *C. Ad 3. d' d' m: q' parẽtibus inq̃stũ huiusmodi debetur reuerẽtie honor: s; sustentatio & alia huiusmodi debet eis rõne alicui' accidẽtis: puta inq̃stũ sũt idigentes vel s; in aliqd h'õdũ vt supra dictũ est. & q: qd e p se p̃tẽ e eo qd est p accidẽs. iõ iter p̃tina e pcepta legis q' sunt pcepta decalogi spãlĩ p̃cipit honoratio parẽtũ in quo sicut in quodam p̃ncipiãli itelligit m'adari: & sustentatio: & q' d' aliõ parentibus debet.* *C. Ad 4. d' d' m: q' l'õgeitas p̃mitit honoratiõẽ parẽtes nõ solũ q̃stũ ad futurã vitã: s; et q̃stũ ad p̃tẽ: s; illud apli. 1. ad Thimot. 4. Pietas ad oia vtilis e p̃missionẽ h'õis vite q' nũc e & future. & hoc rõnablĩ. q. n. est grat' bñficiõ meret' s; quãdã p̃gruẽtia vt sibi bñficiũ cõseruet. p̃tigratitudinẽ aut meret' aliq; bñficiũ p̃dere. bñficiũ aut vite corporealis post deũ a parẽtibus h'õm'. & iõ ille q' honorat parẽtes tanq; grat' meret' vite p̃seruationem q̃si bñficiõ grat' q' aut nõ honorat parẽtes tanq; ingrat' meretur vita p̃tari: q' tñ p̃tina bona vel mala nõ cadũt sub merito vl' demerito: nisi inq̃stũ ordinant ad futurã remuneratiõẽ: vt d' d' e. iõ q̃nq; s; oculiã rõnẽ diuioz iudicioz q' maxie futurã remuneratiõẽ respiciũt aliq' q' sũt p̃tiniũ parẽtes citi' vita p̃tiant. alij vñ q' sũt ip̃i i parẽtes diuinit' viuunt.*

Ad sextum sic pcedit. *Uñ d' q' alia sex pcepta decalogi incõueniẽter tradant'. Nõ. n. sufficit ad salutẽ q' aliq; p̃tiniũ suo nõ noccat: s; req̃rit q' ei debitũ reddat: s; illõ ad R. o. 1. Reddite oib' d'bita. s; in sex vltis pceptis solũ p̃hibet nocumẽtũ primo iferẽdũ. ergo incõueniẽter p̃dicta pcepta tradunt'. C. S. In p̃dictis pceptis p̃hibet homicidiũ: adulteriũ: furtũ: & falsũ testimoniũ. s; multa alia nocumẽta p̃tiniũ p̃tiniũ iferri: vt p̃tiniũ ex his q' supra determinata sũt. ergo vñ q' incõueniẽter sint tradita huiusmodi pcepta.* *C. S. L'õcupiscẽtia duplĩ p̃tiniũ capi. vno' s; in q' est actus volũtatis: vt d' d' Sap. 6. L'õcupiscẽtia sapiẽtie p̃ducit ad regnũ p̃tiniũ. alio mō s; q' est act' sensualitatis. sicut d' d' Jaco. 4. Uñ bella & lites in vobis: nõne ex cõcupiscẽtijs q' militãt in m'õbris vñs. s; p̃tiniũ pceptũ decalogi nõ p̃hibet cõcupiscẽtia sensualitatis: q' s; in hoc p̃tiniũ mor' eẽnt pctã moralia: vt pote hõ pceptũ decalogi existes. s; et nõ p̃hibet cõcupiscẽtia volũtatis: q' hoc icludic in quolibet pcepto. g'õ inter pcepta decalogi incõueniẽter ponunt' qdã cõcupiscẽtie p̃bitiua.* *C. S. Homicidiũ e graui' pctiõ q̃ adulteriũ vel furtũ. s; nõ ponit aliqd pceptũ p̃bitiũ cõcupiscẽtie homicidij. g'õ incõueniẽter ponunt' qdã pcepta p̃bitiua cõcupiscẽtie furti & adulteri.* *C. S; in hriũ est auctoritas scripture.* *C. R. n'õ d' d' m: q' sicut p partes iustitie debitũ reddit aliq; d' determinatis p̃sone q̃bus hõ ex aliq' spãli rõne obligat: ita et p iustitiã p̃p̃tẽ dictã aliq; debitũ reddit cõiter oib'. & iõ post pcepta tria p̃tiniũ ad religionẽ q' reddit debitũ deo. & post q̃rtũ pceptũ qd e pietatis q' reddit parẽtibus debitũ: in quo icludic oẽ debitũ qd ex aliq' spãli rõne debet: necesse fuit q' ponent' p̃tiniũ aliqua pcepta p̃tiniũ ad iustitiã p̃p̃tẽ dictã: q' idifferẽter oib' debitũ reddit.* *C. Ad p'õ g'õ d' d' m: q' cõiter ad hoc obligat hõ vt nulli iferat nocumẽtũ. & iõ pcepta negatiua q̃ p̃hibent nocumẽta q' p̃tiniũ p̃tiniũ iferri tanq; cõia fuerũt ponẽda iter pcepta decalogi. ea vñ q' sũt p̃tiniũ exhibẽda diuersimode exhibent' diuersis. & iõ hõ fuerũt iter pcepta decalogi ponẽda d' his affirmatiua pcepta.* *C. Ad 2. d' d' m: q' oia alia nocumẽta q' p̃tiniũ iferri p̃tiniũ ad ista reduci: q' his pceptis p̃hibent tanq; ad quedã cõio: a & p̃ncipalio: a. nã oia nocumẽta q' in p̃sonã p̃tiniũ iferunt intelligunt' p̃hiberi in homicidio sic in p̃ncipalio:*

que vo iferunt i psona cōfictā r maxie p modū libidinis itelligit pbiberi simul cū adulterio. q̄ vero p̄tinet ad dā na i rebns illata itelligitur pbiberi simul cū furto. que at̄ p̄tinet ad locutiōes: sic detractiōes blasphemie: r siqua hu iusmōi itelligit pbiberi i falso testionio qd̄ directi iusti tie h̄iat. ¶ Ad 3^m dōm q̄ p̄cepta pbibitua: concupiscētie nō itelligit pbiberi p̄m^o mot^o concupiscētie q̄ p̄sistit infra li mites sensualitatis: s; pbibet directe p̄sensu volūtatis: q̄ ē i op^o vel delectationē. ¶ Ad 4^m dōm: q̄ homicidiū s; se nō est concupiscibile s; magis horribile: q; si h; de se rōnē alicuius boni: s; adulteriū h; rōnē alicuius boni. s. delecta bilis. furtū ē h; rōnē alicui^o boni. s. vtilis. bonū autē de se h; rōnē concupiscibilis. r iō fuit spālibus p̄ceptis p̄obi benda concupiscētia furti r adulterij: non autem concu piscētia homicidij.

De fortitudine.

Questio.

cxvij.

Consequēter post iustitiā considerādū

ē d fortitudine. Et p^o de ipsa v̄tute for titudinis. 2° de partib^o ei^o. 3° de dono ei cor: respōdēte. 4° d̄ p̄ceptis ad ipas p̄tinetib^o. ¶ Circa fortitudinē at̄ confide randa sunt tria. p^o qdem de ipsa fortitu

dine. 2° de actu p̄cipuo ei^o. s. de martyrio. 3° de vicijs oppositis. ¶ Circa p^m querūt duodeci. p^o vtrū fortitu do sit v̄tus. 2° vtrū sit v̄t^o spālīs. 3° vtrū fortitudo sit so lū circa timores r audacias. 4° vtrū sit solū circa timorē mortis. 5° vtrū sit solū i rebns bellicis. 6° vtrū sustinere sit p̄cipuus actus ei^o. 7° vtrū op̄et p̄ p̄p̄z bonum. 8° vtrū h̄eat delectationē i suo actu. 9° vtrū fortitudo maxie cōsistat i repētīs. 10° vtrū v̄tat ira i sua opatione. 11° vtrū sit v̄tutis cardinalis. 12° de comparatione eius ad ali as v̄tutes cardinales.

Ad primū sic p̄cedit. Videt q̄ fortitudo n̄ sit v̄tus. Dicit. n. apls. 2. ad Cor. 12. V̄tū i i f̄rmitate p̄fici: sed fortitudo i f̄rmitati opponit ergo fortitudo nō ē v̄t^o. ¶ Si ē v̄t^o aut est theologica aut itellectualis aut moralis. s; fortitudo neq; cōtinet iter v̄tutes theologicas neq; iter itellectuales: vt ex supra di ctis p; neq; v̄t^o ē v̄t^o moralis: q; vt p̄bs dicit in. 4. et̄bi. videt aliq̄ eē fortes p̄ ignozātiā aut p̄ exp̄tā: sicut mili tes. q̄ magis p̄tinet ad artē q̄ ad v̄tutē moralē. qdā. n. di cūf eē fortes p̄ aliq̄s passiōes: puta p̄ timorē cōminatio nis vel dehonozatiōis: aut ē p̄ tristitiā vel irā seu sp̄. vir tus at̄ moralis nō opat̄ ex passiōe sed ex electiōe: vt supra h̄itū ē. g^o fortitudo n̄ ē v̄t^o. ¶ V̄tū h̄ūana maxie p̄si stit i aia. est. n. bona q̄litas mētis: vt supra dictū ē. s; fortitu do v̄t^o cōsistere i cor: p̄ore vel saltē corpis cōplexiōe cōseq̄ tur. g^o v̄t^o q̄ fortitudo nō sit v̄tus. ¶ S; h̄ ē q̄ Aug. i li. d̄ morib^o ecclie: fortitudinē iter v̄tutes enumerat. ¶ Rn^o. dōm q̄ fm̄ p̄m̄ i. 2. et̄bi. v̄t^o ē q̄ bonū fac̄ h̄itē: r op^o ei^o bonū reddit. v̄t^o v̄tus hoīs. de q̄ loquimur ē q̄ facit bonū ho minē r op^o ei^o bonū reddit. bonū at̄ hoīs ē fm̄ rōnē eē: s; Dio. 4. ca. de diu. no. r iō ad v̄tutē h̄ūanā p̄tinet vt fa ciat hoīs r op^o ei^o fm̄ rōnē eē. Qd̄ qdē tripl̄r cōtingit.

Uno mō s; q̄ ipa rō rectificat: qd̄ sit p̄ v̄tutes itellectua les. Alio mō s; q̄ ipa rectitudo rōnis i reb^o h̄ūanis isti tuit qd̄ p̄tinet ad iustitiā. 3° mō fm̄ q̄ tollūt ipedimēta hmōi rectitudinis i reb^o h̄ūanis ponēde. Dupl̄r at̄ ipedit voluntas humana ne rectitudinēz rationis sequat̄. Uno modo per hoc q̄ abstrahit ab aliquo delectabili ad aliud q̄ rectitudo rōnis requirat. r hoc ipedimētū tollit virtus temperantie. Alio modo per hoc q̄ volūtātē expellit ab eo qd̄ ē fm̄ rōnē propter aliquod difficile quod incumbit r ad hoc impedimentum tollendum requiritur fortitudo mentis qua. s. huiusmodi difficultatib^o resistat: sicut r ho mo per fortitudinem cor: p̄oralem impedimenta cor: p̄ora lia superat r repellit vnde manifestum est q̄ fortitudo est v̄t^o i q̄tū facit hoīs fm̄ rōnē eē. ¶ Ad p^m g^o dōz: q̄ vir tus aie non p̄fici i infirmitate aie: sed in infirmitate carnis de qua apls loquebat̄: hoc aut̄ ad fortitudinē mentis per tinet q̄ infirmitatem carnis fortiter ferat: qd̄ p̄tinet ad vir

tutē patientie vel fortitudis: r q̄ hō p̄p̄z i f̄rmitatē reco gnoscit: qd̄ p̄tinet ad p̄fectionē q̄ d̄: h̄ūilitas. ¶ Ad 2^m di cēdū: q̄ exteriorē v̄tutis actū q̄nq; aliq̄ efficiūt n̄ h̄itēs v̄tu tē ex aliq̄ alia cā q̄ ex v̄tute. r iō p̄bs i. 4. et̄bi. ponit qnq; modos eo; q̄ silitudinarie dicūtur fortes q̄si exercētes ac tū fortitudis p̄ter v̄tutē: Qd̄ qdē p̄tingit tripl̄r. p^o qdē q; ferūt i id qd̄ ē difficile ac si n̄ eēt difficile qd̄ i tres modos diuidit. qnq; .n. hoc accidit p̄ ignozātiā: q; .s. hō n̄ p̄cipit magnitudinē piculū. qnq; hoc accidit p̄ hoc q̄ hō ē bone spei ad picula vicēda: puta cū exptus ē se sepe picula eua sisse. qnq; at̄ hoc accidit p̄ sciam r artē quādā: sicut con tingit i militibus q̄ p̄pter peritiā armorū r exercitiū nō reputāt graua picula belli estimātes se p̄ suā artē posse h̄ ea defendi: sicut Uegeti^o dicit in li. d̄ re militari: Nemo fa cere metuit qd̄ se h̄n didicisse cōfidit. Alio^o agit aliq; actū fortitudinis sine v̄tute. p̄pter ipullsum passiōis siue tristitie quā vult repellere: vel ē ire. 3° mō. p̄pter electionē nō q̄ dē finis debiti sed alicui^o p̄p̄alis cōmodi acq̄rēdi: puta bono ris: volaptatis: vel lucri: vel alicuius icōmodi vitādī: puta vituperij afflictōis vel dāni. ¶ Ad 3^m dōz: q̄ ad silitudinē cor: p̄alis fortitudinis d̄: fortitudo aie q̄ ponit v̄t^o: vt dictū ē. nec tñ ē h̄ rōnē v̄tutis q̄ ex nāli cōplexiōe aliq; h̄a beat nāle iclinationē ad v̄tutē: vt supra habitum est.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt q̄ fortitu do n̄ sit spālīs v̄t^o. D̄: entz

Sap. 8. q̄ sapia sobrietatē r prudētā docet iustitiā r v̄tu tē: r p̄oīe ibi v̄t^o p̄ fortitudinē. cū g^o nomē v̄tutis sit cōe oī bus v̄tutib^o: v̄t^o q̄ fortitudo sit gnālīs v̄t^o. ¶ Amb. di cū i p^o de offi. Nō mediocris animi ē fortitudo q̄ sola defē dit ornāmēta v̄tutū oīuz r iudicia custodit: r q̄ i expugna bili p̄lio aduersus oīa vicia decertat iniēta ad labores: for tis ad picula: rigidior aduersus voluptates: auaritiā fugat tāq; labē quādā q̄ v̄tutē effeminet. r idē postea subdit de alijs vicijs. hoc at̄ nō p̄t cōuenire alicui spālī v̄tuti. g^o for titudo ē gnālīs v̄t^o. ¶ Nōmē fortitudis a firmitate sū p̄tū eē v̄t^o. s; firmiter se h̄ere p̄tinet ad oēs v̄tutē: vt d̄: in .5. et̄bi. g^o fortitudo ē v̄t^o gnālīs. ¶ S; h̄ ē q̄. 22. moral. Greg. cōnumerat eā alijs v̄tutib^o. ¶ Rn^o dōm: q̄ sic su p̄a dictū ē: nomē fortitudis dupl̄r accipi p̄t. Uno^o fm̄ q̄ absolute iporat quādā animi firmitatē. r s; h̄ ē gnālīs v̄t^o vel pon^o cōditio cōiustibet v̄tutis: q; sic p̄bs dicit in .2. et̄bi. ad v̄tutē requirē firmitē r imobil̄r opari. Alio^o p̄t ac cipi fortitudo s; q̄ iporat firmitatē aī i sustinēdis r repel lēdis his i qb^o maxie difficile ē firmitatē h̄ere. s. i aliqb^o peri culis grauib^o. ¶ Tū Tulli^o dicit i sua rhetorica q̄ fortitudo est p̄siderata piculo; susceptio r laborū p̄pessio. r sic fortitu do ponit spālīs v̄t^o: v̄t^o pote māz determinatā h̄is. ¶ Ad p^m g^o dōz: q̄ fm̄ p̄m̄ i p^o de celo: nomē v̄tutis referē ad vltimū potētie. d̄: at̄. Uno^o potētia nālis fm̄ quā ali qs p̄t resistē cor: up̄tib^o. Alio^o s; q̄ ē p̄nciplū agendi: vt p; i. 5. metaph. r iō q; hec acceptio ē cōio: nomē v̄tutis s; q̄ iporat vltimū talis potētie ē cōe. nā v̄t^o cōiter sūpta nihil aliud ē q̄ h̄itus q̄ qs p̄t h̄n opari. s; at̄ qd̄ iporat vl timū potētie p^o mō dicte. q̄ qdē ē modus magis spālīs at tribuit spālī v̄tuti. s. fortitudinē ad quā p̄tinet firmiter h̄ q; cūq; ipugnātia stare. ¶ Ad 2^m dōz q̄ Amb. accipit forti tudinē large fm̄ q̄ iporat aī firmitatē respectu quozicūq; ipugnātū: r tñ ē s; q̄ ē spālīs v̄t^o h̄is determinatā māz coadiuuat ad resistēdū ipugnatoib^o oīuz vicioz. q. n. p̄t fir miter stare i his q̄ sūt difficilima ad sustinēdū: p̄ns ē q̄ sit idoneus ad resistēdum alijs q̄ sūt min^o difficultia. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ obiectio illa p̄cedit de fortitudine p^o mō dicta.

Ad tertium sic p̄cedit. V̄t^o q̄ fortitudo n̄ sit cir ca timores r audacias. Dicit entz

Greg. 6. moral. Iustoz fortitudo ē carnē vincere p̄p̄ijs voluptatib^o h̄ire: delectationē p̄ntis vite extinguere. ergo fortitudo magis videt eē circa delectatiōes q̄ circa timo res r audacias. ¶ Tū Tulli^o dicit i sua rhetorica q̄ ad for titudinē p̄tinet susceptio piculo; r p̄pessio laborū. s; h̄ n̄ videt p̄tinere ad passiōē timoris vel audacie: sed magis ad actiōes hoīs laboriosas vl ad exteriores seu res piculo sas g^o fortitudo nō ē circa timores r audacias. ¶ Tū

morū nō solū opponit audacia: sed et spes: vt supra hitū ē: cū de passionib' ageret. g^o fortitudo nō magis d' esse circa audaciā q̄s circa spē. **C** S³ ē qd p̄s dicit i. 2. 4. etbi. q̄ fortitudo ē circa timorē et audaciā. **C** Rⁿ dōm: q̄ sic supra dictū ē: ad virtutē fortitudinis p̄tinet remouere impedimētū quo retrahit volūtas a seq̄la rōnis. q̄ at aliq̄s retrahat ab aliq̄ difficultate p̄tinet ad rōnē timoris q̄ ip̄tat recessū quēdā a malo difficultatē hēntē: vt supra habitum est cum de passionibus ageret. et iō fortitudo p̄ncipaliter ē circa timores difficultum rerum q̄ retrahere possunt voluntatez a seq̄la rōnis. opz aut̄ h̄mōi rerū difficultū ip̄tū nō solū firmiter tolerare cobibēdo timorē: sed et moderate aggredi: q̄n. s. o. ea exterminare ad securitatē ip̄postez h̄fidā: qd vī detur pertinere ad rationem audacie. et iō fortitudo ē circa timores et audacias quasi cobibitina timorū et audaciarū moderatiua. **C** Ad p^m g^o dōz: q̄ Greg. ibi loquit̄ d' fortitudine iustoz fm q̄ cōiter se h̄z ad oēm virtutē. vñ p̄mittit qdā p̄tinetia ad tēperātiā: vt dictū ē. et subdit de his q̄ p̄tinet p̄prie ad fortitudinē fm q̄ ē sp̄alis v̄tus: dicens huiusmodi aspa p̄ eternis p̄mijs amare. **C** Ad 2^m dōm: q̄ res piculose et actus laboriosi nō retrahūt volūtatē a via rōnis nisi iōq̄tam timentur. et iō opz q̄ fortitudo sit imediate circa timores et audacias: mediate at̄ circa picula et labores: sicut circa oba p̄dictaz passionū. **C** Ad 3^m dōz: q̄ spes opponit timorē ex parte obi: q̄ spes ē de bono: timor de malo. audacia aut̄ ē circa idē obz: et opponit timorē fm accessum et recessū: vt supra dictū ē. et q̄ fortitudo p̄prie respicit temporalia mala retrahentia a virtute: vt p̄ diffinitionem Tullij. idē ē q̄ fortitudo p̄prie ē circa timorē et audaciā: non autem circa spem nisi inq̄stum cōnectitur audacie: vt supra habitum est.

Ad quartū sic p̄cedit. **V**idetur q̄ fortitudo nō solū sit circa picula mortis. Dicit enī Aug. i. li. de moribus ecclie: q̄ fortitudo ē amor facile tolerās oīa pp̄ id qd amat. **A** Macrob. dicit. fortitudo ē affectio q̄ nullas aduersitates mortēz formidat. g^o fortitudo nō ē solū circa picula mortis: sed circa oīa alia aduersa. **C** S³. Opz oēs passioēs aīe p̄ aliquā virtutē ad mediū reduci: s̄z nō ē dare aliquā alā virtutē reducētē ad medium alios timores. g^o fortitudo nō solū ē circa timores mortis: sed et circa alios timores. **C** S³. Nulla v̄tē i extremis. s̄z timor mortis ē i extremis: q̄ ē maxim' timorū: vt d' i. 4. etbi. ergo virt' fortitudinis nō ē circa timores mortis. **C** S³ ē est q̄ Andronic' dicit q̄ fortitudo ē virt' irascibilis nō facile obstupescibilis a timorib' q̄ sūt circa mortēz. **C** Rⁿ dō. dōz q̄ sicut supra dictū ē ad virtutē fortitudinis p̄tinet vt volūtatē hoīs tueat ne retrahat a bono rōnis pp̄ timorē mali corporalis. opz at̄ bonū rōnis firmiter tenere ē qd cūq̄ malū: q̄ nullū bonū corporale equalet bono rōnis. et iō opz q̄ fortitudo animi dicat q̄ firmiter retinet volūtatē hoīs i bono rōnis ē maxia mala: q̄ q̄ stat firm' ē maiora cōsequēs ē q̄ stet firm' ē minora. s̄z nō cōuertit. et hoc et ad rōnē virtutis p̄tinet vt respiciat vltimū. maxie at̄ terribile iter oīa corporalia mala ē mors q̄ tollit oīa corporalia bōa. **V**ñ Aug. dicit i. li. de morib' ecclie: q̄ vinculo corporis ne cōcutiat atq̄ vexet laboris vel doloris ne auferat atq̄ perimat mortis terrore aīaz q̄rit. et iō v̄t' fortitudinis est circa timores piculorū mortis. **C** Ad p^m g^o dōz: q̄ fortitudo h̄z se h̄z i oībus aduersis tolerādis: n̄ tñ ex toleratiōe oīuz ad nerforū reputat hō simplr fortis: s̄z solū ex hoc q̄ h̄z tolerat et maxima mala. ex alijs at̄ d' hō fortis fm qd. **C** Ad 2^m dōm: q̄ q̄ timor ex amore nascit. q̄cūq̄ v̄t' moderat amorem aliquorum bonorum: p̄s ē vt moderet h̄riorū malorū timorē: sicut liberalitas q̄ moderat amores p̄ccnariū: p̄ p̄s et moderat timorē amissionis earū: et idēz apparet i tēperātiā et i alijs v̄tutib': s̄z amare p̄paz vitaz ē nāle. et iō oportuit eē sp̄alē v̄tutē q̄ moderet timorē mortis. **C** Ad 3^m dōz: q̄ extremū i virtutib' attēditur fm excessum rōnis recte. et iō si aliq̄s maxia picula subeat s̄z rōnē non est virtuti contrarium.

Ad quintū sic p̄cedit. **V**idetur q̄ fortitudo nō cōsistat p̄prie circa picula mortis q̄

sūt in bello. **M**artyres. n. p̄cipue de fortitudine cōmēdantur: s̄z martyres nō cōmēdant de rebus bellicis. g^o fortitudo nō p̄prie cōsistit circa picula mortis que sūt i bello. **C** S³. **A**mb. dicit i. lib. de offi. q̄ fortitudo diuidit i res bellicas et domesticas. **T**ulli' et dicit i p̄mo de offi. **C**ū pleriq̄z arbitretur res bellicas maiores eē q̄s vrbanas: minuēda est hec opinio: sed si v̄e volum' iudicare multe res extiterūt vrbane maiores clario: esq̄ q̄s bellice: sed circa maiora maiora fortitudo cōsistit. ego nō p̄prie p̄sistit fortitudo circa mortē q̄ i bello ē. **C** S³. **B**ella ordināt ad pacē tpalē reipublice cōseruādā. dicit enī Aug. 19. de ciui. dei: q̄ itētiōe pacis bella gerūtur: sed p̄ pace tpali reipublice nō videt q̄ aliq̄s debeat se piculo mortis exponere: cū talis pax sit multaz lasciuarū occasio. ergo v̄t' q̄ v̄t' fortitudinis nō consistat circa mortis bellice picula. **C** S³ ē qd p̄s dicit i. 3. etbi. q̄ maxie ē fortitudo circa mortē q̄ ē i bello. **C** Rⁿ dō. dōz: q̄ sicut dictū ē: fortitudo p̄firmat aīum hoīs ē maxia picula q̄ sūt picula mortis. s̄z q̄ fortitudo v̄t' ē ad cui' rōnē p̄tinet q̄ semp tēdat i bonū: p̄s ē vt hō picula mortis nō refugiat p̄pter aliq̄d bonū p̄sequendū. picula at̄ mortis q̄ sunt ex egritudine vel ex tempestate maris: vel ex incursu latronū: vel siq̄ alia sūt h̄mōi: nō videtur alicui directe imminere ex hoc q̄ cōsequat aliq̄d bonū: s̄z picula mortis q̄ sūt i bellicis directe imminēt hoī propter aliquod bonum: iōq̄tū videlicet defendit bonū cōe p̄ instū bellū. **P**o test tñ aliq̄d esse iustū bellū duplr. **U**no^o gnāle: sicut cūz aliq̄ decertāt i acie. **A**lio^o p̄ticulare: puta cum aliq̄s iudex v̄t' etiā p̄nata p̄sona nō recedit a iusto iudicio timore gladij imminētis: v̄t' cuiuscūq̄ piculi etiā si sit mortiferū. p̄tinet at̄ ad fortitudinēz firmitatez animi p̄bere ē pericula mortis nō solū q̄ imminēt i bello cōi: s̄z etiā q̄ imminēt i p̄ticulari ipugnatione q̄ cōi noīe bellū dici p̄t. et s̄z hoc p̄cedēdū ē q̄ fortitudo p̄prie ē circa picula mortis q̄ ē i bello. s̄z et circa picula cuiuscūq̄ alteri' mortis fortis h̄z se h̄z. p̄sertim q̄: et cuiuscūq̄ mortis hō p̄t piculū subire pp̄ virtutē: puta cū aliq̄s nō refugit amico ifirmātū obseq̄ pp̄ timorē mortife re ifectōis v̄t' cū nō refugit itinerari ad aliq̄d piū negociū. p̄sequēdū pp̄ timorē naufragij vel latronū. **C** Ad p^m g^o dōm: q̄ martyres sustinet p̄sonales ipugnatiōes pp̄ sūmū bonū qd ē de'. iō eoz fortitudo p̄cipue cōmēdat: nec ē extra gen' fortitudinis q̄ ē circa bellica. vñ d'z: fortes sc̄ti sūt i bello. **C** Ad 2^m dōz: q̄ res domesticē vel vrbane distiguūtur ē res bellicas: q̄. s. p̄tinent ad bella cōia. i. ipis tñ reb' domesticis vel vrbanis p̄t imminere picula mortis ex ipugnatiōib' q̄busdā q̄ sūt qdaz p̄ticularia bella. et ita et cōtra h̄mōi p̄t eē p̄prie dicta fortitudo. **C** Ad 3^m dōz: q̄ pars reipublice ē fm se bona. nec reddit mala ex h' q̄ aliq̄ male ea v̄t' nā et multi alijs sūt q̄ h̄z ea v̄t' et multa peiora mala p̄ eā p̄hibent. s. homicidia: sacrilegia: q̄s ex ea occasionentur: que p̄cipue p̄tinent ad vitia carnis.

Ad sextum sic p̄cedit. **V**idetur q̄ sustinere nō sit p̄ncipalis at' fortitudinis. **V**irt'. n. ē circa difficile et bonū: vt d' i. 2. etbi. s̄z difficult' ē aggredi q̄s sustinere. g^o sustinere nō ē p̄cipu' act' fortitudinis. **C** S³. **A** Maiores patētie eē v̄t' q̄ aliq̄d possit i aliud agē q̄ ip̄z ab alio nō imutet: s̄z aggredi ē i aliud agere. sustinere aut̄ ē immobile p̄senerare. cū g^o fortitudo p̄fectionē: potentie nominat. v̄t' q̄ magis ad fortitudinē p̄tineat aggredi q̄s sustinere. **C** S³. **A** Magis distat ab vno h̄riorū aliū h̄riorū q̄s simplex negatio. s̄z ille q̄ sustinet hoc solū h̄z q̄ nō timet. ille at̄ q̄ aggredit h̄rie mouet timētū: q̄ iseq̄. ergo v̄t' q̄ cū fortitudo retrahat maxie aīum a timore q̄ magis p̄tineat ad eā aggredi q̄s sustinere. **C** S³ ē qd p̄s dicit i. 3. etbi. q̄ i sustinēdo tristitia maxime aliq̄ fortes dicuntur. **C** Rⁿ dō. dicit q̄ sic supra dictū ē. et p̄s dicit i. 3. etbi. fortitudo ē magis circa timores rep̄mēdos q̄s circa audacias moderādas. difficultus. n. ē timorē rep̄mē q̄s audaciā moderant: eo q̄ ip̄z piculū qd ē obm audacie et timoris d' se p̄fert aliq̄d ad rep̄sionē audacie: s̄z opat̄ ad augmētū timoris. aggredi aut̄ p̄tinet ad fortitudinē fm q̄ moderat audacias. s̄z sustinere sequitur repressionem timoris. et iō p̄ncipalior actus fortitudinis est sustinere. i. immobile sustinere in pericu

lis q̄ aggredi. **C**ad p̄m ergo dōm: q̄ sustinere ē difficili⁹ q̄ aggredi triplici rōne. p̄o qdē q̄ sustinē vī aliq̄s ab ali⁹ quo fortiori inādēte. q̄ at aggredit̄ inādēte p̄ modū fortioris. difficilius at ē pugnare cū fortiori q̄ cū debilliori. 2o q̄ ille q̄ sustinet iā sc̄it picula iminētia. ille at q̄ aggredit̄ h̄z ea vt futura. difficilius at ē nō moueri a p̄ntib⁹ q̄ a futuris.

3o q̄ sustinere ip̄ortat diuturnitatē t̄pis: sed aggredi p̄t aliq̄s ex subito motu. difficilius at ē diu manere immobilem q̄ subito motu moueri ad aliq̄d arduū. **U**n̄ p̄hs dicit in 3. et̄bi. q̄ quidā sunt p̄uolātes añ pericula: in ipsis at descēdunt. fortes autem econtrario se h̄nt. **C**ad 2m dōm: q̄ sustinere ip̄ortat qdē passionē corporis s̄m actū aie fortissimi liberētis bono. ex q̄ sequitur q̄ nō cedat passioni corp̄ali iā iminēti. v̄tus aut̄ magis attēdit̄ circa aīaz q̄ circa corp⁹.

Cad 3m dōm: q̄ ille q̄ sustinet nō timet p̄ntē iā cā timoris quam non habet presentem ille qui aggreditur. **Ad septimū** sic p̄cedit. **U**n̄ q̄ fortis nō ope ref̄ p̄pter bonū p̄p̄ij habitus. finis. n. i rebus agēdis et̄ si sit p̄o: i intētionē t̄n̄ ē posterior i executione. sed actus fortitudinis i executionē ē posterior q̄ ip̄e fortitudinis habitus. n̄ ḡo p̄t esse q̄ fortis agat p̄ bonū p̄p̄ij h̄it⁹. **C**̄. Aug. dicit. 13. de trini. Virtutes q̄s solū p̄p̄iū b̄ritudinē amant: sic p̄suadere qdā nobis audent. s. dicēdo eas p̄pter se appetēdas vt ipsā b̄ritudinē n̄ amemus: qd̄ si faciūt et̄ ipsas amare vtiq̄ desistem⁹ q̄n̄ illā p̄ quā solā ista amauim⁹ nō amam⁹: s̄ fortitudo ē qdā v̄tus ergo act⁹ fortitudinis nō ē ad ipsā fortitudinē s̄ ad b̄ritudinē referēdus. **C**̄. Aug. dicit i li. d. morab⁹ ecclie q̄ fortitudo ē amor: oīa p̄p̄ deū facile p̄ferēs. de at̄ n̄ ē p̄p̄e h̄it⁹ fortitudinis s̄ aliq̄d meli⁹. sicut op̄z finē meliorē eē h̄is q̄ sūt ad finē. n̄ ḡo fortis agit p̄ bonū p̄p̄ij h̄itus. **C**̄. S̄ ē quod p̄hs dicit i. 3. et̄bi. q̄ fortitudo forti ē bonū: talis at̄ ē finis.

C̄. Rn̄. dōm q̄ duplex ē finis. s. p̄im⁹ et̄ vltim⁹. finis at̄ p̄im⁹ vni⁹ cuiusq̄ agētis ē vt similitudinē sue forme in alterū iducat: sicut finis ignis calefaciētis ē vt iducat similitudinē sui coloris i patēte. et̄ finis edificatoris ē vt iducat similitudinē sue artis i mā. qd̄cūq̄ at̄ bonū ex hoc seq̄t̄ si sit itentū p̄t dici finis remotus agētis. sicut at̄ i factibilibus mā exterior disponit̄ p̄ artē: ita et̄ i agibilib⁹ p̄ prudētiā disponūtur act⁹ humani. Sic ḡo dicēdū ē: q̄ fortis sicut p̄imū finē intēdit vt similitudinē sui habit⁹ exp̄imat i actu. intēdit. n. agere s̄z cōueniētiā sui habitus. finis at̄ remotus ē b̄ritudo vel deus. Et per hoc patet respōsio ad obiecta. **I**ā p̄ma rō p̄cedebat ac si ipsa eētia h̄it⁹ eēt finis: nō at̄ similitudo ei⁹ i actu: vt dictum est. alia vero duo p̄cedūt de fine vltimo.

Ad octauū sic p̄cedit. **U**n̄ q̄ fortis delectetur i suo actu. Delectatio. n. ē opatio cōnālis h̄it⁹ nō ip̄edita: vt d̄ i. 10. et̄bi. sed opatio fortis p̄cedit ex habitu q̄ agit i modū nāe. ergo fortis h̄z delectationē i suo actu. **C**̄. Ad Gal. 5. sup̄ illud: fructus autēz sp̄s ē charitas: gaudīū et̄ pax. Dicit̄ Ambro. q̄ opa virtutū dicunt̄ fruct⁹ q̄ mētē hoīs sc̄ā et̄ sincera delectatione ref̄ciant: sed fortis agit opa v̄tutis. ergo h̄z delectationē i suo actu. **C**̄. Debilius vincit̄ a fortiori: sed fortis pl⁹ amat bonum v̄tutis q̄ p̄p̄iūz corp⁹ qd̄ piculis mortis exponit. ergo delectatio. de bono v̄tutis euacuat dolorem corp̄orale. et̄ ita delectabiliter oīno opatur. **C**̄. Sed ē qd̄ p̄hs dicit in 3. et̄bi. q̄ fortis in suo actu nihil delectabile videt̄ h̄re. **C**̄. Rn̄. dōm q̄ sicut supra dictum est cūz de passionib⁹ ageret: duplex ē delectatio. Una qdē corp̄alis q̄ p̄sequit̄ tactū corp̄orale. Alia at̄ aīalis q̄ cōseq̄t̄ apprehēsiōne aie: et̄ hec p̄p̄ie cōsequit̄ opa virtutūz: q̄ i eis cōsiderat̄ bonum rōnis. p̄ncipalis v̄o act⁹ fortitudinis ē sustinē aliq̄ tristitia s̄m apprehēsiōne aie: puta q̄ h̄o amittat corp̄orale v̄tū quā virtuosus amat: nō solūz iquātūz ē qd̄dā bonūz nāle s̄z et̄ iquātūz necessaria ē ad opa v̄tutūz et̄ q̄ ad ea p̄tinent. et̄ itēz sustinere aliq̄ dolorosa s̄m tactūz corp̄is: puta vulnēra vel flagella. et̄ iō fortis ex vna parte h̄z v̄n̄ delectetur. s. s̄m delectationēz aīalem. s. de ip̄o actu v̄tutis: et̄ de fine ei⁹. ex alia v̄o p̄te h̄z v̄nde doleat et̄ aīaliter dūz cōsiderat̄ amissionē p̄p̄e vite et̄ corp̄aliter. **U**n̄ legit̄. 2. 2. Machab. 6. Eleazarus dixit: Duros corp̄is sustineo dolores. s̄z aīaz

v̄o p̄p̄ timorēz tuūz libēter hec patior. sc̄sibilis at̄ dolet̄ corp̄oris facit̄ si sc̄tiri aīalē delectationē v̄tutis: nisi forte p̄pter abundātiē dei gr̄am q̄ fortius eleuat̄ aīam ad diuina i q̄b⁹ delectat̄ q̄z a corp̄oralib⁹ penis afficiat̄: sicut b̄tūs Tiburtius cū sup̄ carbonēs icēsos nudis plātis icēderet dixit q̄ videbat̄ sibi sup̄ roseos flores ambulare. facit̄ t̄n̄ virt⁹ fortitudinis: vt rō nō abso:beat̄ a corp̄alib⁹ dolorib⁹. tristitia at̄ aīalē sup̄at̄ delectatio v̄tutis iquātūz h̄o p̄fert bonū v̄tutis corp̄orali vite et̄ q̄buscūq̄ ad eā p̄tinentib⁹. et̄ iō p̄hs dicit̄ i. 3. et̄bi. q̄ a forti nō requirit̄ vt delectet̄ q̄si delectationē senties: sed sufficit q̄ nō tristet̄. **C**̄. Ad p̄m ergo dōm: q̄ vebemētia actus vel passiois v̄nius potētie ip̄edit̄ aliā potētiā i suo actu. et̄ iō p̄ dolorē sensus ip̄edit̄ mens fortis ne in p̄p̄ia operatione delectationem sentiat. **C**̄. Ad 2m dōm: q̄ opa virtutū sūt delectabilia p̄cipue p̄pter finē. possunt aut̄ ex sui nāe eē tristitia: et̄ p̄cipue hoc cōtingit i fortitudine. **U**n̄ p̄hs dicit̄ i. 3. et̄bi. q̄ nō in oībus virtutibus opari delectabiliter existit̄ p̄ter iquātūz finē attingit. **C**̄. Ad 3m dōm: q̄ tristitia aīalis vincitur i forti a delectatione virtutis. sed qd̄ dolor corp̄alis ē sensibilior: et̄ app̄hēsiō sensitiua magis est h̄o i manifesto: ide ē q̄ a magnitudine corp̄alis doloris q̄ si euanescit̄ delectatio sp̄ualis que est de fine virtutis.

Ad nonū sic p̄cedit. **U**n̄ q̄ fortitudo non maxime cōsistat i repētinis. Illud. n. videtur eē i repētinis qd̄ ex iop̄i. nato p̄uenit. Sed Tullius dicit i sua rhetorica q̄ fortitudo ē cōsiderata piculorū susceptio: et̄ laborū p̄p̄essio. ḡo fortitudo nō cōsistit maxime i repētinis. **C**̄. Ambro. dicit i p̄o de officijs: fortis viri ē n̄ dissimulare cū aliq̄d imineat. s̄z p̄tendē et̄ tāq̄z de specula qdā mētis obuiare cognitiōne p̄uida reb⁹ futuris ne forte dicat p̄stea iō ista icēdi: q̄ non arbitrabar posse euenire. sed vbi est aliq̄d repētini ibi non p̄t p̄uideri i futuro. ḡo opatio fortitudinis non est circa repentina. **C**̄. P̄hs dicit̄ i. 3. et̄bi. q̄ fortis est bone spei: sed spes expectat aliq̄d i futurūz qd̄ repugnat repētino. ergo opatio fortitudinis non cōsistit circa repentina. **C**̄. S̄ ē qd̄ p̄hs dicit̄ i. 3. et̄bi. q̄ fortitudo maxime est circa q̄cūq̄ mortem iferūt̄ repentina exitia. **C**̄. Rn̄. dōm q̄ in opatiōe fortitudinis duo sūt cōsiderāda. Unū qdē q̄tū ad electionē ip̄ius. et̄ sic fortitudo n̄ ē circa repentina. eligit. n. fortis p̄meditari picula q̄ p̄nt̄ iminere vt eis resistere possit aut̄ facili⁹ ea ferre: q̄ vt Greg. dicit̄ i qdā homel. Jacula q̄ p̄udent̄ minus feriūt̄. et̄ nos mala mūdi facili⁹ ferim⁹ si h̄z ea clipeo p̄scie p̄munimur. Aliud v̄o cōsiderādū est in opatiōe fortitudinis q̄tū ad manifestatio nez v̄tuosi habit⁹. et̄ sic fortitudo maxime est circa repētinā: q̄ s̄z p̄hm in 3. et̄bi. i repētinis piculis maxime manifestat̄ fortitudis h̄it⁹. h̄it⁹. n. agit i modū nāe. v̄n̄ q̄ aliquis absq̄ p̄meditationē faciat ea q̄ sūt v̄tutis cū necessitas imminet p̄p̄ repētinā picula. hoc maxime manifestat̄ q̄ sit fortitudo habitualiter i aīa p̄firmata. p̄t at̄ aliq̄s etiā q̄ h̄itū fortitudinis caret ex diuturna p̄meditatione animūz suū contra pericula p̄parare. q̄ etiā p̄paratione fortis v̄tutis cūz tempus adest. Et per hoc p̄ r̄sio ad obiecta.

Ad decimū sic p̄cedit. **U**idet̄ q̄ fortis n̄ v̄tat̄ ira in suo actu. **I**ustus. n. debet assumere q̄si iūm̄ sue actōis illud quo nō p̄t vti. p̄ suo arbitrio. s̄z h̄o nō p̄t vti ira. p̄ suo arbitrio: vt. s. possit eas assumere cum velit: et̄ deponere cū velit. **U**n̄. n. p̄hs dicit̄ i li. de memoria q̄n̄ passio corp̄oralis mota est nō statim q̄scit̄: vt h̄o vult. ḡo for̄is n̄ debet assumere irā ad suā opationem. **C**̄. Ille q̄ p̄ seip̄s sufficit ad aliq̄d pagendūz nō d̄z i auxiliūz sui assumere id qd̄ est iūm̄ et̄ ip̄erfect⁹. s̄z rō p̄ seip̄as sufficit ad opus fortitudinis exequendum i q̄ iracūdia deficit. **U**n̄ Seneca dicit̄ i li. de ira. **I**ā ad p̄uidendūz t̄n̄ s̄z ad res gerendas satis est p̄ seip̄as rō. et̄ qd̄ stultus est q̄z h̄ac ab iracūdia petere p̄sidiū: rez stabilē ab icēta: si delē ab iūda: sanā ab egra. ḡo fortitudo n̄ d̄z irā assumere. **C**̄. Sic aliq̄ p̄ irā opa fortitudinis vebemētī exequūt̄: ita et̄ p̄ tristitiā v̄l p̄cupiāz. v̄n̄ p̄hs dicit̄ i. 3. et̄bi. q̄ ferre sūguli p̄p̄ tristitiā sine dolorē icētat̄ ad picula: et̄ adulteri p̄o p̄pter cōcupiscētiā multa audacia opant̄: sed fortitudo n̄ assumit ad actum suū neq̄z tristitiā neq̄z cōcupiscētiā. ergo

pari rōne nō d3 assumere irā. ¶ S3 ē est quod p̄bus dicit in. 3. etbi. q̄ furo: coopat̄ fortib⁹. ¶ Rñ⁹ dō3: q̄ d̄ ira ⁊ de ceteris aie passiōib⁹ sicut supra dcm̄ ē. alr̄ sūt locuti p̄ipatetici: alr̄ stoici. stoici. n. irā ⁊ oēs alias passiōes aie ab aīo sapiētis siue v̄tuosi excludēbant. p̄ipatetici v̄o q̄ p̄nceps fuit Aristoteles: irā ⁊ alias aie passiōes attribuebant virtuosis: s3 moderatas rōne. ⁊ forte q̄stū ad rē nō differēbāt s3 solū q̄stū ad modū loq̄ndi. nā p̄ipatetici oēs mor⁹ appetitus sensitū q̄l̄itercūq; se h̄ntes passiōes aie nominabāt vt supra dcm̄ ē. ⁊ q; appetit⁹ sensitū monēt p̄ ipiū rōnis ad hoc q̄ coopet̄ ad p̄mptius agendū. iccirco ponebāt ⁊ irā ⁊ alias passiōes aie assumēdas eē a virtuosis moderatas s̄m impium rōnis. stoici vero vocabant aie passiōes imoderatas quosdā affectus appetit⁹ sensitū. vñ noīabant eas egritudines vel morbos. ⁊ iō penit⁹ eas a v̄tute sepebāt: sic g⁹ irā moderatā assumit fortis ad suū actū: nō autē irā imoderatā. ¶ Ad p̄m g⁹ dō3: q̄ ira moderata s̄m rōnem subiicit impio rōnis. vñ p̄ns est vt hō ea v̄tat̄ p̄ suo arbitrio: nō autē si eēt imoderata. ¶ Ad 2m dō3: q̄ rō non assumit irā ad suū actū q̄si auxiliū ab eo accipiēs: s3 q; v̄tū appetitū sensitū vt ist̄o sicut ⁊ mēbris corp̄is. nec ē iconueniens si in ist̄o sit ip̄fectius p̄ncipali agēte: vt martellus fabro. Seneca at̄ sectator: fuit stoicoꝝ. ⁊ directe ē Aristoteli v̄ba p̄missa p̄ponit. ¶ Ad 3m dō3: q; q; fortitudo sicut dcm̄ ē h3 duos act⁹. s. sustinere ⁊ aggredi. nō assumit irā ad actū sustinēdi: q; hūc actū sola rō p̄ se facit. sed ad actū aggrediēdi ad quē magis assumit irā q̄ alias passiōes: q; ad irā p̄tinet insilire in rē p̄tristatē: ⁊ sic directe coopatur fortitudini in aggrediēdo. tristitia autē s̄m p̄p̄iā rōnē subcūbit nociuo: s3 p̄ accidens coadiuuat ad aggrediēdū vel inq̄stū tristitia est causa ire: vt supra dictum est. vel inq̄stū aliquis exponi se periculo vt tristitiam perfugiat. similiter etiā cōcupiscētia s̄m p̄p̄iā rōnē tendit in bonū delectabile cui per se regnat agressio piculoꝝ. sed p̄ acc̄ns q̄nq; coadiuuat ad aggrediēdū: inq̄stū. s. aliq; vult poti⁹ picula incidere q̄ delectabili carere. ⁊ iō p̄bs dicit in. 3. etbi. q̄ inter fortitudines que sunt ex passione: naturalissima esse videt̄ q̄ est per iram ⁊ accipiēs electionē: ⁊ cuius gratia. s. debetum finem fortitudo si fuit vera.

Ad undecimū sic p̄cedit. Videt̄ q; fortitudo nō sit v̄tus cardinalis Ira enī: vt dictū est maximā affinitatē h3 ad fortitudinem s3 ira nō ponit̄ passio p̄ncipalis: nec ēt audacia q̄ ad fortitudinē pertinet. ergo nec fortitudo d3 poni v̄tus cardinalis. ¶ Uirt⁹ ordinat̄ ad bonū. sed fortitudo nō directe ordinat̄ ad bonū s3 magis ad malū. s. ad sustinēdū picula ⁊ labores: vt Tull⁹ dicit ergo fortitudo nō est v̄tus cardinalis. ¶ Uirt⁹ cardinalis est circa ea in q̄bus p̄cipue v̄tat̄ vita humana: sicut hostiū in cardine v̄tat̄. s3 fortitudo ē circa picula mortis q̄ raro occurrūt in vita humana. ergo fortitudo nō d3 poni v̄tus cardinalis siue p̄ncipalis. ¶ S3 ē q; Greg. 22. moral. ⁊ Amb. sup̄ lucā. ⁊ Aug. in lib. de moribus ecclie: numerant fortitudinē inter q̄tuoꝝ v̄tutes cardiales siue p̄ncipales. ¶ Rñ⁹ dō3: q; sicut supra dcm̄ est: virtutes cardinales siue p̄ncipales dicunt̄ q̄ p̄cise sibi v̄dicāt id qd̄ p̄tinet cōiter ad v̄tutes. inter alias autē cōes virtutis cōditōes vna ponit̄ firmiter opari: vt p3. i. 2. etbi. laudē autē firmitatis potissime sibi v̄dicat fortitudo. tanto enim magis laudat̄ qui firmiter stat: quāto h3 graui⁹ ipellens ad cadēdū vel ad retrocedēdū. ipellit autē hoīem ad discedēdū ab eo qd̄ est s̄m rōnē ⁊ bonū delectās ⁊ malū affligēs. sed graui⁹ ipellit dolo: corp̄is q̄ voluptas. dic̄ enī Aug. in lib. 83. q. Nemo ē qui nō magis fugiat dolo: q̄ affectet voluptatē. nāq; videm⁹ ⁊ imanissimas bestias a maximis voluptatib⁹ exterreri dolo: metu: ⁊ inter dolores animi ⁊ picula maxime timent̄ ea q̄ ducūt ad mortē q̄ firmiter stat fortis. vnde fortitudo est v̄tus cardinalis. ¶ Ad p̄m g⁹ dō3: q; audacia ⁊ ira nō cooperant̄ fortitudini ad actū eius qui est sustinere in quo p̄cipue cōmēdat̄ firmitas eius. p̄ hūc enī actū fortis cohibet timorē: q; est passio p̄ncipalis: vt supra dictus est. ¶ Ad 2m dō3: q; virtus ordinat̄ ad bonū rōnis qd̄ cōseruari op3 ē ipulsus

malorū. fortitudo autē ordinat̄ ad mala corp̄alia: sicut ad p̄ria q̄bus resistit. ad bonū autē rōnis sicut ad finē quē intendit p̄seruare. ¶ Ad 3m dō3: q; quicquid picula mortis raro imineāt: tñ occasiones illoꝝ piculoꝝ frequenter occurrūt: dū. s. hoī aduersarij mortales suscitant̄ p̄pter iustitiā quas sequit̄: ⁊ etiā p̄pter alia bona que facit.

Ad duodecimū sic p̄cedit. Videt̄ q; fortitudo p̄cellat̄ inter oēs alias virtutes. Dicit. n. Amb. in p̄o. de officijs. Est fortitudo velut ceteris excelsior. ¶ Uirt⁹ ē circa difficile ⁊ bonū: sed fortitudo ē circa difficilima. ergo ē maxima virtutū. ¶ Dignior est p̄sona hoīs q̄ res ei⁹. s3 fortitudo ē circa p̄sonā hoīs quā aliq; piculo mortis exponit p̄pter bonū v̄tutis. iustitia autē ⁊ alie v̄tutes morales sunt circa alias res exteriores. ergo fortitudo est p̄cipua inter v̄tutes morales. ¶ S3 ē q; Tull⁹ dicit in p̄o de officijs. In iustitia v̄tutis splēdo: est maximus ex qua viri boni nominant̄. ¶ P̄bs dicit in p̄o rheto. Necesse ē maxias eē v̄tutes que maxime alijs v̄tiles sunt. s3 liberalitas v̄tū magis v̄tilis q̄ fortitudo. ergo est maior v̄tus. ¶ Rñ⁹ dō3: q; sicut Aug. dicit in. 6. de trini. in his q̄ non mole magna sunt idē est eē maius qd̄ melius: vñ tāto aliqua v̄tū maior ē quāto melior ē. bonū autē rōnis ē hoīs bonū s3 Dio. 4. ca. de diuī. no. hoc autē bonū essentiali qd̄ h3 p̄udentia q̄ est p̄fectio rōnis. iustitia autē ē hui⁹ boni factiua inq̄stū. sed ipsa p̄tinet ordinē rōnis ponere in oibus reb⁹ humanis. alie autē v̄tutes sūt p̄seruatiue hui⁹ boni: inq̄stū. s. moderat̄ tnr passiōes ne abducāt hoīes a bono rōnis: ⁊ in ordie haurū fortitudo t3 locū p̄cipuū: q; timor piculoꝝ mortis maxime est efficac̄ ad hoc q; hoīem faciat recedere a bono rōnis: postq; ordinat̄ tēperatā: q; etiā delectatiōes tact⁹ maxime iter cetera ipediūt bonū rōnis. id at̄ qd̄ eētiali dicitur poti⁹ est eo qd̄ dicit̄ effectiue. ⁊ hoc etiā poti⁹ ē eo qd̄ dicit̄ cōseruatiue s̄m remotionē ipedimēti. vñ inter virtutes cardinales est potior p̄ndētia: scda iustitia: tertia fortitudo: q̄rta tēperatā. ⁊ post has cetera v̄tutes. ¶ Ad p̄m g⁹ dō3: q; Amb. fortitudinē alijs v̄tutib⁹ p̄fert s̄m quādam generalē v̄tilitatē: put. s. ⁊ in reb⁹ bellicis ⁊ in reb⁹ ciuilibus siue domesticis v̄tilis ē. vñ ipse ibidē p̄mittit. Nūc d̄ fortitudine tractem⁹ q̄ velut excelsior: ceteris diuidit̄ i res bellicas ⁊ domesticas. ¶ Ad 2m dō3: q; rō v̄tutis magis cōsistit in bono q̄ in difficili. vñ magis est mēsurāda magnitudo virtutis s̄m rōnēz boni q̄ s̄m rationēz difficilis. ¶ Ad 3m dō3: q; hō nō exponit p̄sonā suā mortis piculis nisi p̄ iustitiā cōseruādā. ⁊ ideo laus fortitudinis depēdet quodāmodo ex iustitia. Vñ Amb. dicit in p̄o de officijs q; fortitudo sine iustitia iniquitas est mā. quo enim validior ē eo p̄optior: vt inferiorē opprimat. ¶ Quartū concedimus. ¶ Ad 5m dō3: q; liberalitas v̄tilis est in quibusdam particularibus bñficijs. sed fortitudo hab3 v̄tilitatez generalem ad cōseruandū totū iustitie ordinē. ⁊ iō p̄bs dicit in p̄o rhetoicoꝝ q; iusti ⁊ fortes maxime amātur: q; v̄tiles sunt in bello ⁊ in pace.

De martyrio.

20

cxliij.

Unde considerandū est de martyrio. ¶ Et circa hoc q̄runtur quinq; p̄o v̄trum martyrium sit actus virtutis. 2o cuius virtutis sit act⁹. 3o de perfectione huius actus 4o d̄ pena martyrij: 5o de causa.

Ad primus sic p̄cedit. Videt̄ q; martyriū nō sit actus v̄tutis. ¶ Dicit. n. act⁹ virtutis ē volūtari⁹. sed martyriū q̄nq; nō est volūtariū: vt p3 de innocētib⁹ p̄ xpo occisis de q̄bus dic̄ Hilarius sup̄ Matt̄. q; in eternitatis p̄fectū p̄ martyrij gliam efferebant. g⁹ martyriū non est act⁹ v̄tutis. ¶ Nullū illicitū ē actus v̄tutis. s3 occidere seipm̄ ē illicitū: vt supra habitū ē: p̄ qd̄ tñ martyriū p̄sumatur. dic̄. n. Aug. in p̄o de ciui. dei: q; qdā scē femine tpe p̄secutiōis: vt insectatores sue pudicitie denitarēt se in fluuiū deiecerūt: eoq; mō defuncte sūt: earūq; martyria i catholica ecclia veneratōe celeberrima frequētant̄. nō g⁹ mar-

tyriū ē actus virtutis. **C^o**. Laudabile ē q̄ aliqs spōte se offerat ad exequēdū actū virtutis. sed nō ē laudabile q̄ ali quis martyrio se ingerat. s; magis videt̄ eē p̄sumptuosus & piculosus. nō g^o martyriū est act^o virtutis. **C^o** s; ē q̄ p̄mū b̄titudinis nō debet nisi actui virtutis. debetur autē martyrio. s; illud **M^o** dicit. s. Vbi q̄ p̄secutionē patiunt̄ pp̄ iustitiā qm̄ ipsoꝝ ē regnū celoz. g^o martyriū ē actus virtutis. **C^o** **R^o** dicit: q̄ sic dicit̄ ē: ad virtutē p̄tinet q̄ aliqs in bono rōnis p̄seruet. p̄sistit. n. bonū rōnis in veritate sic in p̄prio obō. & i iustitia sic in p̄prio effectu: sic ex supra deis p̄s. p̄tinet autē ad rōnē martyrij vt aliqs firmiter stet in veritate & iustitia p̄ p̄sequētiū ip̄etus. vñ manifestū ē q̄ martyriū ē actus virtutis. **C^o** **A^o** p̄m^o g^o dicit: q̄ qdā dixerunt q̄ inocētib^o accelerat^o ē miraculose liberi arbitrij vsus: ita ē q̄ volūtarie martyriū passi sunt. s; q; hoc p̄ auctoritatē scripture nō approbat. iō melius dicit̄ est q̄ martyrij gliam quā in alijs p̄pria volūtas meret̄: illi paruuli occisi p̄ dei gr̄as sunt assecuti. nā effusio sanguinis pp̄ xp̄m vicem gerit baptismatis. vñ sicut i pueris baptizatis p̄ gr̄as baptismale meritum xp̄i opat̄ ad gliam obtinēdam: ita & in occisis pp̄ter christuz meritū martyrij christi operatur ad palmā martyrij p̄sequendā. Unde Aug. dicit i quodā sermone de epiphania quasi eos alloquens. Ille d̄ vestra corona dubitabit in passione p̄ xp̄o qui etiaz paruulis baptisimū p̄desse nō estimat xp̄i. nō bebatis etatē qua i passurū xp̄s crederetis. sed habebatis carnē in qua pro christo passuro passionē sustineretis. **C^o** **A^o** 2^m dicit: q̄ Aug. ibidē dicit esse possibile q̄ aliqbns fidedignis testificationibus diuina p̄suasit auctoritas ecclie vt dictarū sc̄aruz memorā honoraret. **C^o** **A^o** 3^m dicit: q̄ p̄cepta legis dant̄ d̄ actibus virtutū. dictū autē est supra qdā p̄cepta legis diuine tradita esse s̄m p̄parationē animi: vt. s. hō sit parat^o hoc vl̄ illud faciēdi cū fuerit opportunū: ita ē & aliqua p̄tinent ad actū virtutis s̄m p̄parationē animi: vt. s. sup̄ueniēte tali casu hō s̄m rōnē agat. & hoc p̄cipue videt̄ obseruādū in martyrio qd̄ cōsistat in debita sustinētia passionū iuste inflictaz. nō autē d̄z hō occasionē dare alteri iniuste agēdi. sed si ali^o iniuste egerit ipse moderate tolerare debet.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ martyriū non sit actus fortitudinis. **D^o** n. martyr in greco q̄si testis. testimoniū autē reddit̄ fidei xp̄i s; illud **Act. p^o**: Eritis mihi testes in iherusalem &c. & **M^o** dicit i quodā sermone. Mater martyrij ē fides catholica in q̄ illustres athlete suo sanguine subscripserunt. ergo martyriū est pot^o actus fidei q̄ fortitudinis. **C^o**. **Act^o** laudabilis ad illā virtutē p̄cipue p̄tinet que ad ipsum inclināt: & que ab ipso manifestat̄ & sine qua ipse nō valz. s; ad martyriū p̄cipue inclināt charitas. vnde in quodam sermone **M^o** dicit: Charitas xp̄i in suis martyrib^o videt̄. maxima etiā charitas p̄ actū martyrij manifestat̄: s̄m illud **Joā. 15**. Maiorē dilectionē nemo h̄z q̄ vt aiā suā ponat q̄ p̄ amicis suis: sine charitate ē martyriū nihil valet s̄m illud. i. ad **Cor. 13**. Si tradidero corpus meū ita vt ardeā. charitatē autē nō habuero nihil mihi p̄dest. g^o martyriū magis ē actus charitatis q̄ fortitudinis. **C^o**. **Aug.** dicit in quodā sermone de sc̄o **Lypiano**: facile est martyres celebrādo venerari: magnū vō fidē eius & paciētā imitari. s; in vnoquoq; actu virtutis p̄cipue laudat̄ virtus cui^o ē actus. ergo martyriū magis ē actus patientie q̄ fortitudinis. **C^o** **Sed** ē qd̄ **Lypianus** dicit i eplā ad martyres & cōfesso:es. O b̄ri martyres qbus vos laudib^o p̄dicē: o milites fortissimi robur corporis vsi quo p̄comio vocis explicem: quilibet autē laudat̄ ex virtute cui^o actum exercet. ergo martyriū est actus fortitudinis. **C^o** **R^o** dicit: q̄ sicut ex supra dictis p̄s: ad fortitudinē p̄tinet vt p̄firmet hoīem i bono virtutis & maxime contra picula: & p̄cipue p̄ picula mortis: & maxime eiusq; est in bello. manifestū ē autē q̄ i martyrio hō firmiter cōfirmat̄ in bono virtutis dū fidē & iustitiam nō deserit. pp̄ter immētia picula mortis que etiam in quodā certamine particulari a p̄secutorib^o iminēt. Unde **Lypianus** dicit in quodā sermone: Vidit admirās p̄ntium multitudo celeste certamē: & in p̄lio stetit seruos christi

voce libera: mēte icorrupta: virtute diuina. vñ manifestū ē q̄ martyriū est fortitudinis act^o. & pp̄ter hoc de martyrib^o legit ecclia: fortes facti sūt in bello. **C^o** **A^o** p̄m^o g^o dicit q̄ in actu fortitudinis duo sūt cōsiderāda. quoz vñ ē bonū in quo fortis firmat̄: & hoc est fortitudinis finis. aliud est ipsa firmitas qua q̄ nō cedit p̄rijs p̄hibētib^o ab illo bono: & i hoc cōsistit essentia fortitudinis. sic autē fortitudo civilis firmat̄ aiūz hoīnz in iustitia humana pp̄ter cui^o cōseruationē mortis picula sustinet: ita etiā fortitudo gratuita firmat̄ aiūm hoīum in bono iustitie dei que est per fidem xp̄i iesu: vt d̄ ad **Rō. 3**. & sic martyriū cōparat̄ ad fidē: sic ad finē in quo q̄ p̄firmat̄ ad fortitudinē sicut ad habitūz elicentiē. **C^o** **A^o** 2^m dicit: q̄ ad actū martyrij inclināt qdem charitas: sic p̄mū & p̄cipale motiū p̄ modū virtutis ip̄erantis. fortitudo autē sicut mouū p̄ opū p̄ modū virtutis. & inde est q̄ martyriū est actus charitatis vt imperantis: fortitudinis autē vt elicentis. inde etiā est q̄ vtrāq; virtutem manifestat. q̄ autē sit meritorium hoc habet ex charitate sicut & quilibet virtutis actus. & ideo sine charitate non valet. **C^o** **A^o** 3^m dicit: q̄ sicut dictum est: p̄cipalior actus fortitudinis est sustinere ad quem p̄tinet martyriū non autem ad secundarium actum eius qui est aggredi: & quia patientia deseruit fortitudini ex parte actus principalis qui est sustinere: inde est q̄ concomitanter in martyrib^o patientia cōmendatur.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt̄ q̄ martyriū nō sit actus maxie p̄fectionis. **V**idetur enī ad p̄fectionē videtur p̄tinerē qd̄ cadit sub consilio nō sub p̄cepto: quasi. s. nō est de necessitate salutis. sed martyriū videtur esse de necessitate salutis. dicit. n. ap̄tus ad **Rō. 10**. Corde creditur ad iustitiaz. ore autē fit cōfessio ad salutē. & i. **Joan. 3**. dicitur q̄ nos debemus p̄ fratrib^o animas nostras ponere. ergo martyriū non p̄tinet ad p̄fectionē. **C^o**. **Ad** maiorē p̄fectionē videtur p̄tinere q̄ aliquis det deo animā quod fit per obedientiaz q̄ q̄ deo det propriū corpus quod fit per martyriū. vnde **Grego.** dicit vlti. moral. q̄ obia cunctis victimis p̄fertur. ergo martyriū nō est actus maxie p̄fectionis. **C^o**. **Ad** 2^m dicit: q̄ dicitur alijs p̄desse q̄ seipm̄ in bono p̄seruare: q; bonū gētis meli^o est q̄ bonū vni^o hoīs s̄m p̄m̄ in p̄o etibi. s; ille q̄ martyriū sustinet sibi soli p̄dest. ille autē q̄ docet p̄ficiat multos. g^o actus docēdi & gubernandi subditos est p̄fectior: q̄ actus martyrij. **C^o** **Sed** ē q̄ **Aug.** in lib. d̄ sc̄a virginitate p̄fert martyriū virginitati q̄ ad p̄fectionē p̄tinet. g^o martyriū maxime ad p̄fectionē p̄tinere videt̄. **C^o** **R^o** dicit: q̄ d̄ aliquo actu virtutis loq̄ possum^o dupl̄. Uno mō s̄m sp̄m̄ actus ipsius putat̄ p̄parat̄ ad virtutē p̄ime elicentiē ip̄m. & sic nō pōt esse q̄ martyriū qd̄ p̄sistit in debita tolerantia mortis sit p̄fecti^o iter virtutes act^o. q; tolerare mortē nō ē laudabile s̄m se: s; solū s̄m q̄ ordinat̄ ad aliqd̄ bonū qd̄ p̄sistit i actu virtutis: puta ad fidē & ad dilectionē dei. vñ ille actus virtutis cū sit finis melior ē. Alio^o pōt p̄siderari actus virtutis s̄m q̄ p̄parat̄ ad p̄mū motiū qd̄ est amor charitatis. & ex hac pte p̄cipue aliqs act^o h̄z q̄ ad p̄fectionē vite p̄tineat: q; vt ap̄tus dicit ad **Col. 3**. Charitas ē viculū p̄fectionis. martyriū autē inter oēs actus virtuosos maxie demonstrat p̄fectionē charitatis: q; tanto magis ostendit̄ aliquis aliquā rē amare q̄to p̄ ea rez magis amataz contēnt: & rē magis odiosam eligit. manifestū est autē q̄ inter oīa alia bona p̄ntis vite maxime amat hō ipsaz vitā: & ecōtrario maxime odit ipsam mortē: & p̄cipue cū dolo: ab̄ cor poraliū to: mēto: ū. quoz motu etiam bruta aialia a maximis voluptatibus abstrahunt: vt **Aug.** dicit i li. 83. q. & s; hoc p̄s q̄ martyriūz iter ceteros act^o humanos ē p̄fectior s̄m suū genus q̄si maxime charitatis signū: s; illud **Joā. 15**. maiorē charitatē nemo h̄z q̄ vt aiā suā ponat q̄ p̄ amicis suis. **C^o** **A^o** p̄m^o g^o dicit: q̄ nullus ē act^o p̄fectionis sub consilio cadens q̄ in aliquo euentu nō cadat sub precepto quasi de necessitate salutis exis: sicut **Aug.** dicit i lib. d̄ adulterinis coniugijs q̄ aliqs icidit in necessitate continentie seruāde pp̄ter absentia vel infirmitatē vxoris. & iō non est p̄tra p̄fectionem martyrij si in aliquo casu sit de necessitate

Nolite timere eos q occidit corp^o. ⁊ Ezech. 2. dī. Nō tē
meas eos neq sermōnes eorū metuas. C^o R^o dōm: q
aliqd dī eē pctm̄ in actib^o humanis pp̄ iōrdinationē. nam
bonū actus hūani in ordine quodā p̄sistit: vt ex supra dēis
p̄s. ē autē hic debitus ordo vt appetit^o regimini rōnis sub/
dat. rō autē dicit aliq̄ eē fugiēda ⁊ aliq̄ eē p̄sequēda. ⁊ in/
ter fugiēda qdā dicit magis fugiēda q̄ alia. ⁊ silr̄ ē inter
p̄sequēda qdā dicit eē magis p̄sequēda q̄ alia. ⁊ q̄stus ē
bonū p̄sequēdū tm̄ ē aliqd̄ oppositū malū fugiēdū. ide ē
q̄ rō dicit qdā bona magis eē p̄sequēda q̄ qdā mala fu/
giēda. q̄n̄ g^o appetit^o fugit ea q̄ rō dicit eē sustinēda ne dī/
sistat ab alijs q̄ magis p̄sequi d̄z: timor: iōrdinat^o ē ⁊ h̄z rō
nē pcti. q̄n̄ autē appetit^o timēdo refugit id qd̄ ē s̄z rōnē fu/
giēdū: tūc appetitus nō ē iōrdinat^o nec pctm̄. C^o Ad p̄mū
g^o dōz: q̄ timor: cōiter dicit^o s̄z suā rōnē iportat vlt̄ fugā
vñ q̄stū ad hoc nō iportat rōnem boni vel mali. ⁊ silr̄ ē d̄
q̄libz alia passione. ⁊ iō p̄hs dīc q̄ passiones nō sunt lauda/
biles neqz vitupabiles: q̄. s̄. nō laudant neqz vitupantur
q̄ irascunt vel timēt: sed q̄ circa hec aut ordinate aut inor/
dinate se h̄nt. C^o Ad 2^m dōm: q̄ timor: ille ad quez iducit
ap̄ls est conueniens rōni: vt. s̄. seruus timeat ne deficiat in
obsequijs que dño debet ip̄edere. C^o Ad 3^m dōm: q̄ ma/
la quibus homo resistere non pōt ⁊ ex quoz sustinētia ni/
hil boni p̄uenit homini: ratio dicit esse fugiēda. ⁊ ideo
timor: talium non est peccatum.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt^o q̄ pctm̄
timoris nō opponat fortitu/
dini. fortitudo. n. est circa picula mortis: vt supra hitū est.
sed pctm̄ timoris nō semp̄ p̄tinet ad icula mortis: q̄ sup
illud p̄s. Vñ oēs qui timēt dñm: glo. dicit: q̄ humanus
timor: ē quo timemus pati picula carnis: vel p̄dere mun/
di bona. ⁊ sup illud Mat. 29. O: aut tertio eūdē smonez
⁊ ē. dīc glo. q̄ triplex ē malus timor: s̄. timor: mortis: timor:
doloris: ⁊ timor: vtilitatis. nō g^o pctm̄ timoris opponitur
fortitudini. C^o P̄. P̄cipuū qd̄ p̄mendat in fortitudine ē
q̄ exponit se piculis mortis. s̄z q̄n̄qz aliqz ex timore futu/
tis vel ignominie exponit se morti sicut. Aug. i p̄^o de ciu/
dei narrat de Catone q̄ vt nō incurreret Cesaris fuitutem
morti se tradidit. ergo pctm̄ timoris nō opponit fortitudi/
ni: sed magis h̄z similitudinem cū ipsa. C^o P̄. Ois desperatio
p̄cedit ex aliquo timore. s̄z desperatio nō opponit fortitu/
dini: sed magis spei: vt supra habitū est. g^o neqz peccatus
timoris oppōit fortitudini. C^o S̄z ē q̄ p̄hs i. 2. ⁊ 3. ethi.
timiditatem ponit fortitudini oppositā. R^o dōm: q̄ sicut
supra dictū est: ois timor: ex amore p̄cedit. nullus. n. timet
nisi contrariū eius qd̄ amat. amor: autē non determinatur
ad aliqd̄ genus v̄tutis vel vitij: sed amor: ordinatus inclu/
ditur in q̄s v̄tute. q̄libz. n. v̄tuosus amat pp̄riū bonū v/
tutis. amor: autē iōrdinat^o includit in quolz pctō. ex amore
. n. inordinato p̄cedit iōrdinata cupiditas. vñ silr̄ inordinat/
us timor: includit in quolz pctō: sicut auar^o timet amissio/
nē pecunie: itēperat^o amissionē voluptatis. ⁊ sic de alijs. s̄z
timor: p̄cipu^o est periculoz mortis: vt p̄bat in. 3. ethi. ⁊ iō
talis timor: iōrdinatio opponit fortitudini q̄ ē circa peri/
cula mortis. ⁊ pp̄ hoc antonomatice dicit timiditas forti/
tudini opponi. C^o Ad p̄m^o g^o dōm: q̄ auctoritates ille lo/
quunt de timore iōrdinato cōiter sumpto q̄ diuersis v̄tu/
tib^o oppōi pōt. C^o Ad 2^m dōm: q̄ act^o hūani p̄cipue diu/
dicant ex fine: vt ex supra dēis p̄s. ad forte aut p̄tinet vt se
exponat piculis mortis pp̄ bonū. sed ille q̄ se piculis mor/
tis exponit vt fugiat seruitutē vel aliquid laboriosum: a ti/
more vincit qd̄ est fortitudini h̄riū. vñ p̄hs dīc in. 3. ethi.
q̄ mori fugiētē iōpiā vel captionē vel aliqd̄ triste nō ē for/
tis. s̄z magis timidi: mollities ē. n. fugere laboriosa. C^o Ad
tertū dōm: sicut supra dēis est: q̄ sicut spes ē p̄m^o auda/
cie: ita timor: est p̄ncipiū desperationis. vñ sicut ad fortez q̄
v̄titur audacia moderate exigit spes: ita ecōuerso despe/
ratio ex aliquo timore p̄cedit. nō aut opz q̄ q̄libet despe/
ratio p̄cedat ex timore quolz: s̄z ex eo q̄ est ḡnis sui. despe/
ratio aut q̄ opponit spei ad aliud genus refert. s̄. ad res di/
uinas q̄ timor: q̄ opponit fortitudini q̄ p̄tinet ad pericula
mortis. vnde ratio non sequitur.

Ad tertium sic p̄cedit. Videtur q̄ timor: nō
sit pctm̄ mortale. Timor: enī vt
supra dictū ē: ē in irascibili q̄ est pars sensuaitatis. s̄z in sen/
sualitate ē tm̄ pctm̄ veniale vt supra hitū ē. g^o timor: nō est
pctm̄ mortale. C^o P̄. Oē pctm̄ mortale totali cor auertit a
deo. hoc autē nō facit timor: q̄ sup illd̄ Judic. 7. Qui fo/
midolosus est ⁊ ē. dicit glo. q̄ timidus ē q̄ p̄mo aspectu cō/
gressus trepidat: nō tm̄ corde terret: sed reparari ⁊ aiari p̄t
g^o timor: nō est pctm̄ mortale. C^o P̄. Peccatum mortale
nō solū retrahit a p̄fectione: sed ē a p̄cepto. sed timor: non
retrahit a p̄cepto. sed solum a p̄fectione: q̄ super illud
Deut. 20. Quis ē hō fo: midolosus ⁊ corde pauido ⁊ ē.
dicit glo. Docet nō posse quēqz p̄fectionē cōtemplationis
vel militie spūalis accipere: q̄ adhuc nudari terrenis opib^o
p̄timefcit. ergo timor: nō ē pctm̄ mortale. C^o S̄z ē q̄ pro
solo peccato mortali debet pena inferni: q̄ tm̄ debet timi/
dis: s̄m illud Apoc. 21. Timidis ⁊ incredulis ⁊ execratis
⁊ ē. pars erit in stagno ignis ⁊ sulphuris: qd̄ est mors scda
g^o timiditas est pctm̄ mortale. C^o R^o dōm: q̄ sicut supra
dictū est: timor: pctm̄ est s̄m q̄ est inordinat^o: put. s̄. refu/
git qd̄ nō est s̄m rōnem refugiēdū. hec aut iōrdinatio ti/
moris q̄n̄qz qdem cōsistit in solo appetitu sensitivo nō su/
perueniēte cōsensu rōnalis appetitus: ⁊ sic nō pōt esse pec/
catum mortale: s̄z solū veniale. q̄n̄qz vō huiusmodi iōrdia/
tio timoris pertingit vsqz ad appetitū rōnalem qui dicitur
volūtas: q̄ ex libero arbitrio refugit aliqd̄ nō s̄m rōnem:
⁊ talis iōrdinatio timoris q̄n̄qz est pctm̄ mortale: q̄n̄qz ve/
niale. si. n. q̄s pp̄ter timorē quo refugit periculū mortis vlt̄
qd̄cūqz aliud tēporale malū: sic dispositus est vt faciat ali/
qd̄ p̄hibitū: vel p̄termittat aliqd̄ qd̄ est p̄ceptū i lege di/
uina: talis timor: est pctm̄ mortale: alioqn̄ erit pctm̄ venia/
le. C^o Ad p̄m^o g^o dōm: q̄ rō illa p̄cedit de timore: s̄z q̄ cōfi/
sit infra sensualitatē. C^o Ad 2^m dōm: q̄ ē glo. illa pōt itel/
ligi de timore in sensualitate existente. Vel pōt melius di/
ci q̄ ille toto corde terret: cuius aīum timor: vincit irrepā/
rabiliter. pōt autē cōtingere q̄ ē sic timor: sit peccatū mor/
tale: nō tm̄ aliquis ita obstinate terret qn̄ persuasionib^o re/
uocari possit sicut quādoqz aliquis mortalr̄ peccans cōcu/
piscencie consentiendo reuocat: ne opere impleat qd̄ p̄po/
suit facere. C^o Ad 3^m dōm: q̄ glo. illa loqtur de timore re/
uocante hōiem a bono qd̄ nō est necessitate p̄cepti. sed
de p̄fectione consilij: talis aut timor: nō est pctm̄ morta/
le: sed quandoqz veniale. q̄n̄qz ē non est pctm̄: puta cum
aliquis h̄z rōnabilem causam timoris.

Ad quartum sic p̄cedit. Videt^o q̄ timor: n̄
excuset a pctō. Timor: n. est
peccatū vt dictū est: sed peccatū nō excusat a peccato: sed
magis aggrauat ipsum. ergo timor: non excusat a peccato.
C^o P̄. Si aliquis timor: excusat a pctō maxime excusaret
timor: mortis q̄ dī cadere i p̄stātē virū: s̄z hic timor: nō vi/
det excusare. q̄ cū mors ex necessitate imineat oib^o nō vi/
det eē timēda. ergo timor: nō excusat a pctō. C^o P̄. Ois ti/
mor: aut ē mali tēporalis: aut spūalis: s̄z timor: mali spūalis
nō pōt excusare pctm̄. q̄ nō iducit ad peccādū: s̄z magis
retrahit a pctō: timor: ē mali tēporalis non excusat a pctō:
q̄ sicut p̄hs dicit in. 3. ethi. inopiā nō opz timere neqz egri/
tudine neqz q̄cunqz nō a pp̄ria malitia p̄cedūt. g^o videt^o
q̄ timor: nullo mō excuset a pctō. C^o S̄z ē qd̄ dī in de/
cretis. q. i. Cū passus ⁊ inuitus ab hereticis ordinat^o co/
lorē h̄z excusationis. C^o R^o dōm: q̄ sicut supra dēis est
timor: intātū h̄z rōnē pcti inq̄stū est h̄z ordinē rōnis. rō autē
iudicat qdā mala esse magis alijs fugiēda. ⁊ iō q̄cunqz vt
fugiat mala q̄ s̄m rōnē sunt magis fugiēda: non refugiat
mala q̄ sunt minus fugiēda nō ē pctm̄: sicut magis ē fugiē/
da mors corporalis q̄ amissio rez tpaliū. vñ siqz pp̄ter ti/
morē mortis latronib^o aliqd̄ p̄mitteret aut daret: excusat^o
a pctō qd̄ incurret si sine cā legitima p̄termissis bonis qui/
bus eēt magis dādū pctō: ib^o largiret. si aut aliqz p̄ timo/
rē fugiens mala q̄ s̄m rōnē sunt minus fugiēda: incurrat
mala q̄ s̄m rōnē sunt magis fugiēda. non posset totaliter
a pctō excusari: q̄ timor: talis iōrdinat^o eēt. sunt aut magis
timēda mala aīe q̄ mala corpis. corpis it magis q̄ mala

exteriorum rerum. et ideo si quis incurrat mala anime. scilicet peccata: fugiens mala corporis: puta flagella vel mortem: aut mala exteriorum rerum: puta danum pecunie: aut si sustineat mala corporis ut vitet danum pecunie: non excusat totaliter a peccato: diminuit tamen si quis aliquid peccati: quod minus voluntarium est quod ex timore agit. ipse enim. non homini. quodam necessitas aliquid facienda propter timorem imminente. unde philosophus huiusmodi qui ex timore fuerit dicit esse non simpliciter voluntaria sed mixta ex voluntario et involuntario. **Ad primum** gradum dicitur: quod timor non excusat ex ea parte que est peccati: sed ex ea parte que est involuntaria. **Ad secundum** dicitur: quod si mors omnibus imineat ex necessitate: tamen ipsa diminutio temporalis vite est quoddam malum: et propter hoc timendum. **Ad tertium** dicitur: quod si stoicos qui ponebant bona temporalia non esse bonis bonis: sequitur ex ipso quod mala temporalia non sint bonis mala: et propter hoc nullo modo timenda. sed si Augustinus in libro de libere arbitrio. huiusmodi temporalia sunt minima bona. quod est peripateticis senserunt. et ideo horum eorum sunt quidem timenda. non tamen multum ut pro eis recedat ab eo quod est bonum secundum virtutem.

De vitio intimiditatis. Q^o. cxxvi.

Unde considerandum est de vitio intimiditatis. **Et** circa hoc querunt duo. primum utrum intimidum esse sit peccatum. **Ad primum** dicitur: quod videtur quod intimiditas non sit peccatum. Quod non ponitur in commendatione viri iusti non est peccatum. sed in commendatione viri iusti dicitur puer. 28. Iustus quasi leo confidens absque terrore erit. gradus esse intimidum non est peccatum. **Secundo** dicitur: quod timor ex amore nascitur: ut supra dicitur. sed nihil mundanum amare pertinet ad perfectionem virtutis: quod ut Augustinus dicit in 14. de civitate dei: amor dei usque ad contemptum sui facit civem civitatis celestis. gradus nihil humanum formidare unde non est peccatum. **Secundo** dicitur: quod de iudice inquit dicitur Luc. 18. quod nec deus timebat nec homines reverebar. **Item** dicitur: quod timor ex amore nascitur: ideo iudicium unde esse de amore et timore. agit autem nunc de timore qui mala temporalia timeat qui pervenit ex temporalium bonorum amore. inditum autem est unicuique naturali ut propria vitam amet et ea que ad ipsam ordinantur cum debito modo: ut scilicet amentur huiusmodi non quasi finis constituantur in eis: sed secundum quod eis videtur est pro ultimo fine. unde quod aliquid deficiat a debito modo amoris ipsorum est in naturali inclinatione. et propter hoc est peccatum. nunquam tamen tali amore aliquid totaliter decidit: quod id quod est naturale totaliter perdit non potest: propter quod apostolus dicit ad Romanos. 5. Nemo unquam carnes suam odio habuit. unde est illi qui seipsum iterum ex amore carnis sue hoc faciunt quam volunt a peccatis angustiis liberare. unde contingere potest quod aliquid minus quam debeat timeat mortem et alia temporalia mala propter hoc quod minus debito amet ea: sed quod nihil horum timeat non potest ex totali defectu amoris contingere: sed ex eo quod estimat mala opposita bonis que amat sibi supervenire non posse. quod quicquid contingit ex superbia animi de se presumptis et alios contemnit secundum quod dicitur Job. 41. factus est ut nullum timere: deo sublimiter videt. quicquid autem contingit ex defectu rationis sicut philosophus dicit in 3. ethicorum. quod stulti propter stultitiam nihil timeant. unde per se esse intimidum est vitiosum: siue causetur ex defectu amoris: siue causetur ex elatione animi: siue causetur ex stoliditate que tamen excusat a peccato si sit invincibilis. **Ad primum** gradum dicitur: quod iustus commendat a timore non retrahende eum a bono: non quod sit absque omni timore. dicitur enim. Ecc. 10. Qui sine timore est non poterit iustificari. **Ad secundum** dicitur: quod mores vel quod quod aliud ab homine mortali potest inferri: non est ea ratione timendum ut a iustitia recedat: est tamen timendum in quantum propter hoc homo potest ipse diri ab operibus vitiosis vel quantum ad se vel quantum ad perfectum quem in alijs facit. unde dicitur puer. 14. Sapiens timet et declinat a malo. **Ad tertium** dicitur: quod bona temporalia debent contingere nos impediunt ab amore et timore dei. et secundum hoc et non debent timeri. unde dicitur Ecc. 34. Qui timet deum nihil trepidabit. non autem debet contemni bona temporalia in quantum instrumentaliter nos inquant ad ea que sunt divini timoris et amoris.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod esse intimidum non opponatur fortitudini. De habitibus enim iudicantur per actus. sed nullus actus fortitudinis impeditur propter hoc quod aliquid est intimidum. remoto enim timore aliquid fortiter sustinet et audacter aggreditur. gradus esse intimidum non opponitur fortitudini. **Secundo** dicitur: esse intimidum est vitiosum vel propter defectum debiti amoris vel propter superbiam vel propter stultitiam. sed defectus debiti amoris opponitur charitati: superbia autem humilitati: stultitia autem prudentie siue sapientie. gradus vitium intimiditatis non opponitur fortitudini. **Secundo** dicitur: Virtuti opponuntur vitia sicut extrema medio: sed unum medium ex una parte non habet nisi unum extremum. cum gradus fortitudini ex una parte opponatur timori ex alia vero parte opponatur ei audacia: unde quod intimiditas ei non opponatur. **Sed** dicitur: quod philosophus in 3. ethicorum. ponit intimiditatem fortitudini oppositam. **Item** dicitur: quod sic supra dicitur est. fortitudo est circa timores et audacias. omnis autem virtus moralis ponit modum rationis in materia circa quam est. unde ad fortitudinem pertinet timor moderatus secundum rationem: ut scilicet homo timeat quod oportet et quod non oportet. et sicut de alijs. hic autem motus rationis corrumpi potest sicut per excessum ita et propter defectum. unde sicut timiditas opponitur fortitudini propter excessum timoris in quantum scilicet homo timet quod non debet: vel secundum quod non debet: vel secundum quod non oportet. ita et intimiditas opponitur ei propter defectum timoris in quantum scilicet aliquid non timet quod oportet timere. **Ad primum** gradum dicitur: quod actus fortitudinis est timorem sustinere et aggredi non qualitercumque: sed secundum rationem: quod non facit intimidum. **Ad secundum** dicitur: quod intimiditas ex sua specie corrumpit medium fortitudinis. et ideo directe opponitur fortitudini. sed secundum suas causas nihil prohibet quod opponatur alijs virtutibus. **Ad tertium** dicitur: quod vitium audacie opponitur fortitudini secundum excessum audacie. intimiditas autem secundum defectum timoris. fortitudo autem in utraque passione medium ponit. unde non est inconueniens quod secundum diversa habeat diversa extrema.

De audacia. Q^o. cxxvii.

Unde considerandum est de audacia. **Et** circa hoc querunt duo. Primum utrum audacia sit peccatum. **Secundo** utrum opponatur fortitudini.

d

Ad primum sic procedit. Videtur quod audacia non sit peccatum. dicitur enim. Job. 39. de equo pro

quo designatur bonus predicatur: secundum Gregorium in moralibus. quod audacter in occursum pergit armatis: sed nullum vitium commendatione alicuius. ergo esse audaces non est peccatum. **Secundo** dicitur: Sicut philosophus dicit in 7. ethicorum. oportet consiliari quod tarde: operari autem velociter consiliata: sed ad hanc velocitatem operandi innat audacia. gradus audacia non est peccatum sed magis aliquid laudabile. **Secundo** dicitur: Audacia est quedam passio que causatur a spe: ut supra dicitur est cum de passionibus ageretur. sed spes non ponitur peccatum sed magis virtus. gradus nec audacia debet poni peccatum. **Secundo** dicitur: quod est quod dicitur Ecclesia. 8. Luce audaci non eas in via ne forte gravet mala sua in te. nulla autem societas est declinanda nisi propter peccatum. gradus audacia est peccatum. **Item** dicitur: quod audacia sicut supra dicitur est quedam passio. passio autem quicquid quod est moderata secundum rationem quicquid autem caret moderatione vel propter excessum vel propter defectum. et secundum hoc est passio vitiosa. sumunt autem quicquid nomina passionum a superabundantia: sicut ira dicitur non quicquid sed superabundans: put. scilicet est vitiosa. et hoc est modo audacia propter superabundantiam dicta ponitur esse peccatum. **Ad primum** gradum dicitur: quod audacia ibi sumitur secundum quod est moderata ratione. sic enim pertinet ad virtutes fortitudinis. **Ad secundum** dicitur: quod operatio festina commendabilis est post consilium: quod est actus rationis. sed si quis ante consilium vellet festine agere non esset hoc laudabile sed vitiosum. esset enim quedam precipitatio actionis: quod est vitium prudentie oppositum: ut supra dicitur est. et ideo audacia que operatur ad velocitatem operandi intantum laudabilis est in quantum a ratione ordinatur. **Ad tertium** dicitur: quod quedam vitia innotata sunt et sicut quedam virtutes: ut per philosophum in 4. ethicorum. et ideo oportuit quibusdam passionibus uti nomine virtutum et vitiorum. precipue autem illis passionibus uti nomine virtutum ad vitia designanda quorum obiectum est malum: sicut per se dicitur odio: timore: ira: et audacia. spes autem et amor habent bonum pro obiecto. et ideo magis eis vitium ad designanda nomina virtutum.

Ad secundum sic procedit. Ut q audacia non opponat fortitudini. Superfluitas enim audacie videtur ex animi presumptione procedere. sed presumptio pertinet ad superbiam que opponit humilitati. ergo audacia magis opponit humilitati q fortitudini. **C. 3.** Audacia non videtur esse vituperabilis nisi i qtu ex ea puenit vel nocumetu aliquod ipsi audaci qui se periculis inordinate ingerit: vel etiam alijs quos p audaciam aggreditur vel i pericula precipitat: sed hoc videtur ad infirmitatem pertinere. ergo audacia sicut q e pectm no opponitur fortitudini sed iustitie. **C. 4.** fortitudo est circa timores et audacias: vt dictus e. sed q: timiditas opponit fortitudini sicut excessum timoris habet aliud vitium oppositum timiditati sicut defectum timoris. si ergo audacia opponat fortitudini propter excessum audacie: pari ratione opponetur ei aliquod vitium propter audacie defectum: sed hoc non inuenitur. ergo nec audacia debet poni vitium oppositum fortitudini. **C. 5.** sicut q pbs in. 3. et 4. ethi. ponit audaciam fortitudini oppositam. **C. 6.** dicitur q sicut supra dicitur est: ad virtutem inordinatam pertinet modum rationis seruare i materia circa quam est. et ideo omne vitium qd importat inordinatam circa materiam alicuius virtutis moralis opponitur illi virtuti morali sicut inordinatum moderato. audacia at sicut q sonat in vitium et importat excessum passionis que audacia dicitur. vnde manifestum est q opponit virtuti fortitudinis q e circa timores et audacias: vt supra dictum e. **C. 7.** ad p. 1. g. dicitur q oppositio vitij ad virtutem non attendit principaliter sicut casus vitij: sed sicut ipsam vitij spem: et ideo si q audacia opponat eidem virtuti cui opponit presumptio q e casus ipsius. **C. 8.** ad 2. dicitur q sicut i directa oppositio vitij non attendit circa eius causam: ita etiam non attenditur circa eius effectum. nocumetu autem q prouenit ex audacia est effectus ipsius. vnde nec etiam sicut in hoc attenditur audacie oppositio. **C. 9.** ad 3. dicitur q motus non consistit in inuadendo id qd est hoc primum ad qd na inclinat: nisi inqstum talis inclinatio impedit per timorem patiendi nocumentum ab eo. et ideo vitium quod excedit in audacia non habet contrarium defectum nisi timiditate tm: sicut audacia non semper comitatur tm defectum timiditatis: q: sic pbs dicit i. 3. ethi. audaces sunt pvolutes et volentes ante pericula: sicut i ipis discedunt. sicut p timore.

De partibus fortitudinis. De. cxxviii.

Inde considerandum est de partibus fortitudinis. Et primo considerandum est que sunt fortitudinis partes. Secundo de singulis partibus est agendum.

a

Ad primum sic procedit. Ut q inconuenienter partes fortitudinis enumerentur. Tullius. n. i. sua rhetorica ponit fortitudinis quatuor partes. sicut magnificencia: fiducia: patientia: et perseverantia: et videtur q inconuenienter magnificencia. n. videtur ad liberalitatem pertinere: q: vtraque e circa pecunias et necesse est magnificus liberalis esse: vt pbs dicit i. 4. ethi. sed liberalitas est pars iustitie: vt supra habitum est: ergo magnificencia non debet poni pars fortitudinis. **C. 1.** fiducia nihil aliud videtur esse q spes. sed spes non videtur ad fortitudinem pertinere: sed potius p se e virtus. g. fiducia non debet poni pars fortitudinis. **C. 2.** fortitudo facit hominem bene se habere circa pericula. sicut magnificencia et fiducia non importat in sui ratione aliquam habitudinem ad pericula. ergo non ponuntur conuenienter partes fortitudinis. **C. 3.** patientia sicut Tullius importat difficultatum profectionem: qd et ipse attribuit fortitudini. ergo patientia est idem fortitudini et non est pars eius. **C. 4.** Illud qd requiritur in quolibet virtute non debet poni pars alicuius specialis virtutis. sed perseverantia requiritur in qualibet virtute. dicitur. n. Math. 24. Qui perseverauerit vsq: in finem hic saluus erit. ergo perseverantia non debet poni pars fortitudinis. **C. 5.** Macrobius ponit septem partes fortitudinis. sicut magnanimitatem: fiduciam: securitatem: magnificenciam: constantiam: tolerantiam: firmitatem. Andronicus et ponit septem virtutes annexas fortitudini que sunt epicheia: lenitas: magnanimitas: virilitas: perseverantia magnificencia: andragachia. g. v. q: usus

ficienter Tullius partes fortitudinis enumeret. **C. 6.** Aristoteles in. 3. ethi. ponit quatuor modos fortitudinis: quarum prima est politica que fortiter operatur propter timorem vel ex honorationis vel pene. secunda e militaris que fortiter operatur propter artem vel experientiam rei bellice. tertia e fortitudo que fortiter operatur ex passione precipue ire. quarta e fortitudo que fortiter operatur propter consuetudinem victoriae. quinta est fortitudo que fortiter operatur propter inexperiencem periculis. has autem fortitudines nulla predictarum enumerationum continet. g. predictae enumerationes partium fortitudinis videntur esse inconuenientes. **C. 7.** Aristoteles dicit q sicut supra dictum e: alicuius virtutis sunt triplex partes. sicut subiective: integrales et potentiales fortitudinis at sicut q e specialis virtus non possunt assignari partes subiective eo q non diuiditur in multas virtutes specie differentes: q: e circa materiam valde specialem assignantur autem ei partes quasi integrales et potentiales. integrales quidem sicut in ea que operatur concurrere ad actum fortitudinis. potentiales autem sicut in ea que fortitudo obseruat circa difficillima. sicut circa pericula mortis. alique alie virtutes obseruant circa quasdam alias materias minus difficiles: que quidem virtutes adiunguntur fortitudini sicut secundarie principali. Est autem sicut supra dictum e duplex fortitudinis actus. sicut aggredi et sustinere. Ad actum autem aggrediendi duo requiruntur: quorum primum pertinet ad animi preparationem: vt. sicut aliquis promptum animu habeat ad aggrediendum: et quantum ad hoc ponit Tullius fiduciam. vnde dicit q fiducia e p quam magnis et honestis rebus multum ipse animus i se fiducie cum spe collocavit. Secundum autem pertinet ad operis executionem: ne. sicut aliquis deficiat i executione illorum que fiducialiter ichoavit: et quantum ad hoc ponit Tullius magnificenciam. vnde dicit q magnificencia e rex magnarum et excelsarum cum animi ampla quadam et splendida profectione cogitatio atq: administrationis. i. executio: vt. sicut amplo proposito administratio non desit. hec ergo duo si coarcentur ad propriam materiam fortitudinis. sicut ad pericula mortis erunt quasi partes integrales ipsius sine quibus fortitudo esse non potest. si autem referatur ad aliquas alias materias i quibus e minus difficultatis erunt virtutes distincte a fortitudine sicut in spem suam: tunc adiunguntur ei sicut secundariis principali. sicut magnificencia a pbo i. 4. ethi. ponit circa magnos super. magnanimitas at q vnde idem e fiducia circa magnos honores. Ad alium autem actum fortitudinis que e sustinere duo requiruntur: quorum primum e ne difficultate iminentium malorum animu frangat p tristitia et decidat a sua magnitudine: et quantum ad hoc ponit patientiam. vnde dicit q patientia est honestas iustitiae aut utilitatis causa rebus arduarum aut difficultium voluntaria aut diuturna propressio. Aliud autem est vt ex diuturna difficultatum passione homo non fatigetur vsq: ad hoc q desistat: et sicut illud ad Heb. 12. Non sanguemini animis vestris deficientes. et quantum ad hoc ponit perseverantiam. vnde dicit q perseverantia est i ratione bene considerata stabilis et perpetua promissio. hec etiam duo si coarcentur ad propriam materiam fortitudinis erunt partes quasi integrales ipsius. si autem ad quascunq: materias difficiles referatur erunt virtutes a fortitudine distincte: et tunc ei adiunguntur sicut secundarie principali. **C. 8.** ad p. 1. ergo dicitur q magnificencia circa materiam liberalitatis addit quandam magnitudinem que pertinet ad rationem ardui quod est obiectum irascibilis quam principaliter perficit magnitudo. et ex hac parte pertinet ad fortitudinem. **C. 9.** ad 2. dicitur q spes que quod de deo confidit ponit virtus theologica: vt supra habitum est. sicut p fiduciam que nunc ponit fortitudinis pars habet spes in seipso: tunc sub deo. **C. 10.** ad 3. dicitur q quascunq: res magnas aggredi videtur periculosum esse: q: i his deficiente e valde nocuum. vnde et si magnificencia et fiducia circa quascunq: alia magna operanda vel aggredienda ponantur: habent quandam affinitatem cum fortitudine ratione periculi iminentis. **C. 11.** ad 4. dicitur q patientia non solum patitur pericula mortis circa que e fortitudo absq: superabundanti tristitia: sicut etiam que quascunq: alia difficulta siue periculosa: et sicut in hoc ponit virtus coniuncta fortitudini. in quantum autem est circa pericula mortis est pars integralis ipsius. **C. 12.** ad 5. dicitur q perseverantia sicut q dicitur continuitatem boni operis vsq: in finem circumstantia omnis virtutis esse potest. ponitur autem pars fortitudinis sicut q dictum est. **C. 13.** ad 6. dicitur q Macrobius ponit quatuor predicta a Tullio posita. sicut fiduciam: magni-

scientiam: toleratiam: quā ponit loco patientie . et firmitatem: quam ponit loco perseverantie . superaddit autē tria quorū duo . s. magnanimitas et securitas a Tullio sub fiducia cōprehenduntur . sed Macrobius magis per spālia distinguit . nā fiducia importat spē hoīs ad magna . spes autem cuiuslibet rei p̄supponit appetitū ī magna p̄tēsum p̄ desiderū: qd̄ p̄tinet ad magnanimitatē: dictū ē enim supra qd̄ spes p̄supponit amorē et desiderū rei sperate . Vel p̄t melius dici qd̄ fiducia p̄tinet ad spē certitudinē . magnanimitas autē ad magnitudinē rei sperate . spes autē firma eē n̄ pōt nisi amoneat h̄rum . q̄s . n . aliquis q̄tū ex seipso ē spat aliqd̄: sed spes tollit p̄t impedimentū timoris: timor . n . qd̄ modo spei h̄riat: vt supra habitū ē: et iō Macrobius addit securitatē q̄ excludit timorem . 3^m autē addit . s . cōstantiā q̄ sub magnificētia p̄prehendi pōt . opz . n . in his q̄ magnifice aliqs facit p̄stantē aiuz h̄re . et iō Tuli⁹ ad magnificentiā p̄tinere dicit: non solū admiſtrationē rerū magnaz: s; etiā animi amplā excogitationē ipaz . pōt etiam cōstantia ad p̄seuerantiā p̄tinere: vt p̄seuerās dicat aliqs ex eo qd̄ non desistit p̄ diuturnitatē . p̄stans autem ex eo qd̄ non desistit p̄ q̄cūq; alia repugnantia . Illa etiā q̄ Andronicus ponit ad eadē p̄tinere vident . ponit . n . p̄seuerantiā magnificētiā cū Tullio et Macrobio . magnanimitatē autē cū Macrobio . leuza autem est idē qd̄ paciētia vel tollerantia . dicit . n . qd̄ leuza ē habitus p̄mpt⁹ tribuēs ad conari q̄lia o3 et sustinere q̄ rō dicit . epicheta autē et bona animositas idē v̄t esse qd̄ securitas . dicit . n . qd̄ ē robur aiē ad p̄ficiēdū opa ipsius: virilitas autē v̄t idē eē qd̄ fiducia . dicit . n . qd̄ virilitas ē habitus p̄ se sufficiēs tribuē ī his q̄ fm virtutē sūt . magnificētie autē addit andragachia q̄si virilē bonitatē q̄ apud nos strenuitas pōt dici . ad magnificentiā autē p̄tinet non solū qd̄ hō cōsistat ī executōe magnoz opoz . qd̄ p̄tinet ad cōstāntiam: sed et cū quadam virili p̄ndētia et sollicitudinē ea exequat qd̄ p̄tinet ad andragachia siue strenuitatē . v̄t dicit qd̄ andragachia est viri v̄tus adinuētiua cōmunicabilium operū . et sic p3 qd̄ oēs h̄mōi partes ad q̄tuo: p̄ncipales reducūtur quas Tullius ponit . Ad 7^m d̄m: qd̄ illa quinq; q̄ ponit Aristo . deficiūt a vera rōne virtutis: qd̄ et si cōueniāt in actu fortitudinis: differunt tamē in motiua: vt supra habitū est . et ideo non ponuntur partes fortitudinis: sed quidam fortitudinis modi .

De magnanimitate. De. cxxix.

Inde considerādū ē de singulari fortitudinis p̄tib⁹ . ita tñ qd̄ sub quattuor p̄ncipalib⁹ q̄s Tullius ponit alias cōprehēdam⁹: nisi qd̄ magnanimitatē de qua etiā Aristo . tractat loco fiducia ponem⁹ . p̄o ergo p̄siderādū erit

de magnanimitate . 2° de magnificētia . 3° de paciētia . 4° de p̄seuerātia . Circa p̄mū p̄o p̄siderādū ē de magnanimitate . sc̄do de vitijs oppositis . Circa p̄mū querunt octo . p̄o v̄trū magnanimitas sit circa honores . 2° v̄trū magnanimitas sit solū circa magnos honores . 3° v̄trū sit virtus . 4° v̄trū sit virtus sp̄alis . 5° v̄trū sit pars fortitudis . 6° quō se habeat ad fiducia . 7° quō se habeat ad securitatē . 8° quō se habeat ad bona fortune .

Ad primū sic p̄cedit . Videt qd̄ magnanimitas nō sit circa honores . Magnanimitas . n . est in irascibili: qd̄ ex ipso noīe p3 . nā magnanimitas d̄t q̄si magnitudo ai . aiuz autē pro vi irascibili ponit vt p3 in . 3° de aia: vbi p̄bs dicit qd̄ in sensitiuo appetitu est desiderū et aiuz . i . p̄cupiscibilis et irascibilis: sed honor est quoddā bonū cōcupiscibile cū sit p̄mū virtutis . ergo v̄t qd̄ magnanimitas nō sit circa honores . Ad magnanimitas cū sit virtus moralis o3 qd̄ sit circa passiōes v̄t opatōes nō autē est circa opatōes: qd̄ sic esset pars iusticie . et sic reliquit qd̄ sit circa passiōes: honor autē nō est passio . ergo magnanimitas nō ē circa honores . Ad magnanimitas v̄t p̄tinet magis ad p̄secutionē q̄ ad fugā . d̄t . n . magnanimitas qd̄ ad magna tēdit . sed virtuosī nō laudant ex hoc qd̄ cupiunt honores: sed magis ex eo qd̄ fugiūt . ergo magnanimitas nō est circa honores . S; qd̄ p̄bs dicit ī . 4 . ethi .

q̄ magnanimitas ē circa honores et ihonoratōes . Circa d̄m: qd̄ magnanimitas ex suo noīe importat quādā extēsiōnem ai ad magna . p̄siderat autē habitudo v̄tutis ad duo . p̄mo ad mām circa quā opat . Alio mō ad actū p̄p̄tū qui p̄sistit in debito vsu talis materie . et qd̄ h̄tus virtutis p̄ncipalr ex actu determinat: ex hoc p̄ncipalr d̄t aliqs magnanimitas: qd̄ h3 aiuz ad aliquē actū . Aliqs autē actus pōt dici duplr magnus . Uno mō fm p̄portionez . Alio modo absolute . Magnus qdem pōt dici actus fm p̄portionez et qd̄ consistit in vsu alicuius rei parue vel mediocris: puta si aliquis illa re optime v̄tat . sed simplr et absolute magnus actus est qd̄ consistit in optimo vsu rei maxie . res autē que in vsu hoīs veniūt sunt res exteriores iter que simplr maximū est honor: tuz qz p̄p̄ngsimū est v̄tuti: vt pote testificatio quedā existēs de v̄tute alicui⁹: vt supra habitū est: tū et qd̄ deo et optimis exhibet: tum et qd̄ hoīs . p̄pter bonorem p̄sequēdū et vituperiū vitandū alia o3a postponunt . Sic autē d̄t aliquis magnanimitas ex his que sunt magna absolute et simplr: sicut d̄t aliquis fortis ex his que sūt difficilia simplr . et ideo p̄ns est qd̄ magnanimitas p̄sistat circa honores . Ad p̄m^o d̄m: qd̄ bonū vel malū absolute qd̄dem p̄siderata p̄tinet ad p̄cupiscibile . sed inq̄tuz addit ratio ardui sic p̄tinet ad irascibilem . et hoc modo bonorem respicit magnanimitas inq̄tū . s . honor: h3 rōnem magnū vel arduū . Ad 2^m d̄m: qd̄ honor: et si nō sit passio v̄t opatio: est tñ alicuius passionis obm . s . spei q̄ tēdit in bonū arduū . et ideo magnanimitas ē quidē imēdiate circa passionem spei . mediate atē circa honorē sicut circa obm spei: sic et de fortitudine supra dictū ē: qd̄ ē circa picula mortis inq̄tū sunt obm timoris et audacie . Ad 3^m d̄m: qd̄ illi qd̄ cōtēnūt honores hoc mō qd̄ p̄ eis adipiscēdis nil icōueniēs faciūt nec eos nimis appreciant laudabiles sunt . siqs autē hoc modo contēneret honores qd̄ non curaret facere ea qd̄ sunt digna honore: hoc vituperabile esset . et hoc modo magnanimitas est circa honores: vt videlicet studeat facē ea que sunt honore digna . non tamen sic vt pro magno estimet humanum honorem .

Ad secundum sic procedit . Videt qd̄ magnanimitas de sui rōne nō h̄at qd̄ sit circa magnū honorē . Propria . n . mā magnanimitatis ē honor: vt d̄m ē . sed magnū et parū acciūt bonū . g^o de rōne magnanimitatis nō ē: qd̄ sit circa magnum honorē . S; . Sicut magnanimitas est circa honores ita māsuētudo ē circa iras . sed nō ē de rōne māsuētudinis qd̄ sit circa iras magnas vel paruas . g^o et si ē de rōne magnanimitatis qd̄ sit circa magnos honores . S; . Parū honor: min⁹ distat a magno honore q̄s ex honoratio: sed magnanimitas h̄t se h3 circa ex honoratōes . g^o et et circa paruos honores . nō g^o ē solū circa honores magnos . S; qd̄ p̄bs dicit ī . 2 . ethi . qd̄ magnanimitas ē circa magnos honores . Circa d̄m: qd̄ fm p̄m in . 7 . phisycorū v̄tus ē p̄fectio qd̄ā . et itellr eē p̄fectio potētie ad cuius v̄ltimum p̄tinet vt p3 ī p̄o celi . p̄fectio atē potētie nō attēdit ī q̄licunq; opatione s; ī opatiōe qd̄ h3 aliquā magnitudinē aut difficultatē . q̄libet enī potētia q̄tūcūq; ip̄fecta pōt ī aliquā opatione modicā et debilē . et iō ad rōnez virtutis p̄tinet vt sit circa difficile et bonum: vt d̄t ī . 2 . ethi . Difficile atē et magnū qd̄ ad idē p̄tinet ī actu v̄tutis pōt attēdi duplr . Uno ex pte rōnis inq̄tū . s . difficile ē medium rōnis adinuenire: et ī aliq̄ mā statuere . et ista difficultas solū inuenit in actu virtutum itellectualium . et etiā in actu iusticie: Alia autē est difficultas ex parte materie qd̄ de se repugnantiaz h̄re pōt ad modū rōnis qd̄ est circa eam ponendus: et ista difficultas p̄cipue attenditur in alijs v̄tutib⁹ moralib⁹ qd̄ sunt circa passiōes: qd̄ passiōes pugnāt h̄ rōnē vt Dio . dicit . 4 . ca . de diui . no . Circa quas considerandum est qd̄ quedam passiōes sunt que habent magnam vim resistēdi ratiōi p̄ncipaliter ex parte passionis . quedam vero p̄ncipaliter ex parte rerum que sunt obiecta passionum . passiōes autē non habent magnam vim repugnandi ratiōi nisi fuerint veementes eo qd̄ appetitus sensitivus in quo sūt passiōes n̄aliter subditur rōni . et iō v̄tutes que sunt circa h̄mōi

passiones non ponuntur nisi circa id quod magnum in passionibus: sicut fortitudo est circa magnos timores et audacias: temperantia autem circa maximas delectationum concupiscentias: et filii mansuetudo est circa maximas iras. Passiones autem quaedam habent magnam vim repugnandi rationi ex ipsis rebus exterioribus quae sunt passionum obiecta: sicut amor vel cupiditas pecuniae sine honoris. et in his operibus est virtutem non solum circa id quod est maximum in eis. sed et circa mediocria vel minora: quia res exterius existentes et si sint parvae sunt multum appetibiles utpote necessarie ad vitam hominis. et ideo circa appetitum pecuniarum sunt due virtutes. una quidem circa mediocres vel moderatas. scilicet liberalitas. alia autem circa pecunias magnas. scilicet magnificentia. filii etiam et circa honores sunt due virtutes. una quidem circa mediocres honores que inominata est nominatur tamen ex suis extremis que sunt philotomia. id est amor honoris: et aphilotomia. id est sine amore honoris. laudat. non quibus qui amat honorem: quibus autem qui non curat de honore: pro ut. scilicet utriusque moderate fieri potest. circa magnos autem honores est magnanimitas. et ideo dicitur quod propria materia magnanimitatis est magnus honor. et ad ea tendit magnanimus qui sunt magno honore digna. Ad primum dicitur quod magnus et paruum per accessum se habent ad honorem secundum se consideratum. sed magnam differentiam faciunt secundum quod comparatur ad rationem cuius modum in usu honoris observari oportet: qui multo difficilius observatur in magnis honoribus quam in parvis. Ad secundum dicitur quod in ira et in alijs materijs non habet difficultatem notabilem: nisi illud quod est maximum circa quod solum esse virtutem. alia autem est ratio in virtutibus divinis et honoribus que sunt res extraneas existentes. Ad tertium dicitur quod ille qui bene magis utilis: multo magis potest bene uti parvis. magnanimitas. ergo intendit magnos honores sicut quibus est dignus: vel et sic minores his quibus est dignus: quia. scilicet virtus non potest sufficere honorari ab homine cui debet honor a deo. et ideo non extollit ex magnis honoribus: quia non reputat eos supra se: sed magis preterit. et multo magis moderatos: aut parvos: et filii etiam de honoratibus non frangit: sed eas preterit: utpote quos reputat sibi indigne afferi.

Ad tertius sic procedit. Uidet quod magnanimitas non sit virtus. Dicitur enim. virtus moralis in medio consistit. sed magnanimitas non consistit in medio: sed in maximo: quia magnanimus dignificat seipsum: ut dicitur in .4. et ibi. ergo magnanimitas non est virtus. Ad primum. Qui una virtute habet: habet omnes: ut supra habitum est: sed aliquis potest habere aliquam virtutem non habens magnanimitatem. dicitur enim. philosophus in .4. et ibi. quod est parvis dignus et his dignificat seipsum: temperatus est: magnanimus autem non: ergo magnanimitas non est virtus. Ad primum. Virtus est bona qualitas mentis: ut supra habitum est: sed magnanimitas habet quasdam corporales dispositiones. dicitur enim. philosophus in .4. et ibi. quod morose lentus magnanimi videntur et vox gravis et locutio stabilis. ergo magnanimitas non est virtus. Ad primum. Nulla virtus opponitur alteri virtuti. sed magnanimitas opponitur humilitati. nam magnanimus se dignum reputat magnus: et alios contemnit: ut dicitur in .4. et ibi. ergo magnanimitas non est virtus. Ad primum. Cuiuslibet virtutis proprietates sunt laudabiles: sed magnanimitas habet quasdam proprietates vituperabiles. primo quidem quod non est memor beneficiorum. 2o quod non est ociosus et tardus. 3o quod vitiose ironia ad multos. 4o quod non potest alijs punire. 5o quod magis proficit infructuosa quam fructuosa. ergo magnanimitas non est virtus. Ad primum. Sed est quod in laude quorundam dicitur. 2o. Ad actum. 14. Michanor: audies virtutem conitum iude et ai magnitudinem quam pro parte certaminibus habebat et cetera. laudabilia autem sunt solum virtutum opera. ergo magnanimitas ad quam pertinet magnum animi habere est virtus. Ad primum. dicitur quod ad rationem virtutis humane pertinet ut in rebus humanis bonum rationis fuerit: quod est proprium hominis bonum. inter ceteras autem res humanas exteriores honores precipuum locum tenet sicut dictum est. et inde magnanimitas que modum rationis ponit circa magnos honores est virtus. Ad primum ergo dicitur quod sic et philosophus dicit in .4. et ibi. magnanimus est quidem magnitudine extremus: in quantum. scilicet ad maxima tendit: eo autem quod ut operibus medijs: quia. videlicet ad ea que sunt maxima sed rationem tendit: eo. non. quod secundum dignitatem seipsius dignificat ut ibidem dicitur: quia. scilicet se non extendit ad maiora quam dignus est. Ad primum dicitur quod annexio virtutum non est intelligenda secundum actus: ut. scilicet. cuiuslibet competat habe-

re actus omnium virtutum. unde actus magnanimitatis non competit cuiuslibet virtutis: sed solum magnis: sed secundum principia virtutum que sunt prudentia et gratia omnes virtutes sunt conerere secundum habitum simul in anima existentes vel in actu vel in propinqua dispositione. et sic potest alii magnanimitatis: per quem. scilicet. disponit ad tale actum exequendum si sibi secundum status suum competeret. Ad tertium dicitur quod corporales motus diversificatur secundum diversas anime apprehensiones. et sic hoc pertingit quod ad magnanimitatem consequuntur quedam accidentia determinata circa motus corporales. velocitas. non. motus pervenit ex eo quod homo ad multa intendit que explorare festinat. sed magnanimus intendit solum ad magna que pauca sunt que etiam indigent magna intentione. et ideo habet motum tardum. similiter est acuitas vocis et velocitas precipue pertinet his que de quibuslibet contendere volunt: quod non pertinet ad magnanimos que non intromittunt se nisi de magnis. et sicut predictae dispositiones corporaliu motu conveniunt magnanimis secundum modum affectionis eorum: ita et in his que sunt naturaliter dispositi ad magnanimitatem tales conditiones naturaliter inveniuntur. Ad quartum dicitur quod in homine invenitur aliquid magnum quod ex dono dei possidet. et aliquis defectus que competit ei ex infirmitate nature. magnanimitas ergo facit quod homo se magnis dignificet sed consideratione donorum que possidet ex deo: sicut si habet magnam virtutem animi: magnanimitas facit quod ad perfecta opera virtutis tendat. et filii est dicitur de usu cuiuslibet alterius boni: puta scie vel exterioris fortune. humilitas autem facit quod homo seipsum parvipendat secundum considerationes proprii defectus. filii et magnanimitas continent alios secundum quod deficiunt a donis dei. non enim tantum alias appreciatur quod pro eis aliquod idecens faciat. sed humilitas alios honorat et superiores estimat in quantum in eis aliquid inspicit de donis dei. Unde dicitur in psalmo de viro iusto. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus: quod pertinet ad contemptum magnanimi. timetes autem dominum glorificat: quod pertinet ad honorationem humilis. et sic patet quod magnanimitas et humilitas non sunt contraria: quibus in contraria tendere videantur: quia procedunt secundum diversas considerationes. Ad quintum dicitur quod proprietates ille secundum quod ad magnanimum pertinent non sunt vituperabiles sed superexcedenter laudabiles. Quia enim primo dicitur quod magnanimus non habet in memoria a quibus beneficia recipit: intelligendum est quantum ad hoc quod non est sibi delectabile quod ab aliquibus beneficia recipiat quin sibi maiora recompenset: quod pertinet ad perfectionem gratitudinis in cuius actu vult semper excellere: sicut et in actibus aliarum virtutum. Sicut etiam dicitur quod est ociosus et tardus: non quia deficiat ab operando ea que sibi conveniunt: sed quia non ingerit se quibuscumque opibus sibi convenientibus sed solum magnis qualia decent eum. Dicitur etiam 3o quod vitiose ironia: non secundum quod opponitur veritati: ut. scilicet. dicat de se aliqua vilia que non sunt: vel neget aliqua magna que sunt. sed quia non tantam magnitudinem suam monstrat maxime quantum ad inferiorum multitudinem: quia sic et philosophus ibidem dicit: ad magnanimum pertinet magnanimum esse ad eos que in dignitate et bonis fortune sunt: ad medios autem moderatum. 4o et dicitur quod ad alios non potest convenire. scilicet familiariter nisi ad amicos: quia omnino vitat adulationem et simulationem que pertinet ad animi puritatem. annuit tamen omnibus et magnis et parvis secundum quod oportet: ut dictum est. 5o et dicitur quod vult habere magis infructuosa non quecumque sed bona. id est honesta. nam in omnibus proponit honesta vitulibus: itaque maiora. vilia. non. quantum ad subveniendum alicui defectui que magnanimitati repugnat.

Ad quartum sic procedit. Uidet quod magnanimitas non sit specialis virtus. Nulla enim specialis virtus operatur in omnibus virtutibus. sed philosophus in .4. et ibi. dicit quod ad magnanimum pertinet quod est in unaqueque virtute magnum. ergo magnanimitas non est specialis virtus. Ad primum. Nulli specialis virtuti attribuuntur actus diversarum virtutum. sed magnanimo attribuuntur diversarum virtutum actus. dicitur enim. philosophus in .4. et ibi. quod ad magnanimum pertinet non fugere commouere quod est actus prudentie. neque facere iniusta quod est actus iustitie. et quod est promptus ad bene faciendum quod est actus charitatis: et quod ministrat prompte quod est actus liberalitatis. et quod est veridicus quod est actus veritatis. et quod non est placidus quod est actus patientie. ergo magnanimitas non est specialis virtus. Ad primum. Quilibet virtus est quaedam specialis ornat anime secundum illud

Isa. 61. Induit me dñs vestimentis salutis. et postea subdit: quasi spōsa ornatam monilibus suis: sed magnanimitas ē ornatu oīum virtutū vt dī in. 4. etbi. ergo magnanimitas ē v̄tus gn̄alis. ¶ S; h̄ ē q̄ p̄bs in. 2. etbi. distinguit eā h̄ alias v̄tutes. ¶ Rñ. dñm q̄ sicut supra dictū ē: ad sp̄alem virtutē pertinet q̄ modū rōnis in aliqua determinata mā ponat. magnanimitas at̄ ponit modū rōnis circa determinatā mā. s. circa honores: vt supra dictū ē. hono: at̄ s; se cōsiderat q̄dā sp̄ale bonū. et s; h̄ magnanimitas s; se cōsiderata ē sp̄alis q̄dā v̄t: s; q; hono: ē cuiuslibet v̄tutis p̄miū: vt ex supra dictis p; iō ex p̄sequēti rōne sue māe respicit oēs v̄tutes. ¶ Ad p̄m̄ ḡ dñm: q̄ magnanimitas nō ē circa honore quēcūq; sed circa magnum honore. sic at̄ hono: debet v̄tuti: ita et magnū hono: debetur magno operi v̄tutis: et ide ē q̄ magnanimū tēdit magna opari i q̄libet v̄tute: i q̄tū. s. tēdit ad ea q̄ sūt digna magno honore. ¶ Ad 2^m dñs: q̄ q; magnanimū tēdit ad magna. cōsequēs ē q̄ ad illa p̄cipue tēdat q̄ ip̄ortat aliquā excellētiā: et illa fugiat q̄ p̄tinet ad defectū. p̄tinet at̄ ad quā dā excellētiā q̄ aliquis bñ faciat et q̄ sit cōcūtiū et pluriū retributiū. et iō ad ista p̄mptū se exhibet i q̄tū h̄nt rōne cuiusdā excellētie. non aut̄ fm̄ ea; rōne q̄ sūt actus aliarū v̄tutū: ad defectū at̄ p̄tinet q̄ aliq; itatū magnipēdat aliq; exteriora bona vel mala q̄ p̄ eis a iustitia vel q̄cūq; v̄tute recedat et declinet. sili et̄ ad defectū p̄tinet oīs occultatio veritatis: q̄ videtur ex timore p̄cedere. q̄ et aliq; sit plāctū ad defectum p̄tinet: q; per hoc v̄ animus exterioribus malis succumbere: et ideo hec et similia vitat magnanimitas fm̄ quādā sp̄ale rōne. s. tāq; h̄ria excellentie v̄l magnitudini. ¶ Ad 3^m dñs: q̄ q̄libet v̄t h̄z quēdā decorē siue ornatū ex sua sp̄e q̄ ē p̄p̄us v̄tutis: s; sup̄additur alius ornatū ex ipsa magnitudie opis v̄tuosi p̄ magnanimitatem q̄ oēs v̄tutes maiores facit: vt dī in. 4. etbi.

Ad quintū sic p̄cedit. U; q̄ magnanimitas n̄ sit pars fortitudinis. Idē. n. non ē pars sui p̄p̄ius. sed magnanimitas videt̄ idē esse fortitudinis. dicit. n. Seneca in li. de quatuor v̄tutib;. Magnanimitas q̄ et fortitudo dī si insit cordi tuo cum fiducia magnanimitas. et Tullius dicit i p̄o de officijs. Utros fortes magnanimos eodē esse volumus veritatis amicos: minimeq; fallaces. ergo magnanimitas nō est ps fortitudinis. ¶ S; p̄bs in. 4. etbi. dicit q̄ magnanimus nō est phlochidracus. i. amator piculi: ad forte at̄ p̄tinet se exponere piculis. ergo magnanimitas nō p̄uenit cū fortitudie vt possit dici pars eius. ¶ S; Magnanimitas respicit magnum i bonis speradis. fortitudo aut̄ respicit magnum in malis timēdis vel audiendis: sed bonū est p̄ncipaliū q̄ malū. ergo magnanimitas est p̄ncipalio: virtū q̄ fortitudo. nō ergo est ps ei. ¶ Sed h̄ ē q̄d Macrobius et Andronicus ponūt magnanimitatē fortitudinis partē. ¶ Rñ. dñm: q̄ sicut supra dictū est: p̄ncipal v̄tū est ad quā p̄tinet aliquē gn̄alē modū virtutis p̄stituerē in aliq; mā p̄ncipali. iter alios aut̄ gn̄ales modos virtutis v̄tē firmitas animi: q; firmiter se h̄re requirit i oī v̄tute: vt dī in. 2. etbi. p̄cipue tñ laudat̄ hoc in virtutib; q̄ i aliq; arduū tēdūt: i q̄b; difficultimū ē firmitatē suare. et iō quāto difficultius ē i aliq; arduo firmiter se habere tāto p̄ncipalio: ē virtū q̄ circa illud firmitatē p̄stat aio: difficultiū ē at̄ firmiter se h̄re i piculis mortis i q̄b; p̄firmat aium fortitudo q̄ i maximis bonis speradis vel adipiscendis ad q̄ cōfirmat aium magnanimitas: q; sicut hō maxie diligit vitā suā: ita maxie refugit mortis picula. sic ḡ p; q̄ magnanimitas cōuenit cū fortitudine inq̄tū cōfirmat animū circa aliquid arduū. deficit at̄ ab ea i hoc q̄ firmat animū in eo circa q̄d facilis ē firmitatē seruare. vñ magnanimitas ponitur ps fortitudinis. q; adiungit̄ ei sicut secundaria p̄ncipali. ¶ Ad p̄m̄ ḡ dñs: q̄ sicut p̄bs dicit in. 5. etbi. carere malo accipit in rōne boni. vñ et non supari ab aliq; graui malo: puta a piculis mortis accipitur quodāmo pro eo q̄d ē attingere ad magnum bonū. quoz p̄miū p̄tinet ad fortitudinē: s; fm̄ ad magnanimitatē. et fm̄ hoc fortitudo et magnanimitas p̄ eodē accipi p̄nt. q; tñ alia rō difficultatis ē i vtroq; p̄dictorū: iō p̄p̄ie loquēdo magnanimitas a

p̄bo ponitur alia virtus a fortitudine. ¶ Ad 2^m dñm: q̄ amato: piculi dicit q̄ idifferēter se periculis exponit: q̄d videt̄ p̄tinere ad eū q̄ idifferēter multa q̄si magna existimat q̄d ē h̄ rōne magnanimi. nullus. n. videt̄ p̄ aliq; se periculis exponere nisi illud magnum existimet. s; p̄ his q̄ vere sūt magna magnanimū p̄mptissime se periculis exponit: q; operat̄ magnum i actu fortitudinis sicut i actib; aliarū virtutum. vñ et p̄bs ibidē dicit q̄ magnanimū n̄ ē microchidros. i. p̄ paruis piculans: s; ē megalachindros. i. p̄ magnis piculis periculans. et Seneca dicit in li. de quatuor virtutibus. Eris magnanimū si picula nō appetas: vt temerariū: nec formides: vt timidus. nā nil timidū facit aium nisi rep̄sibilis vite cōscia. ¶ Ad 3^m dñm: q̄ malū i q̄tū h̄m oī fugiēdū ē. q̄ at̄ h̄ ipsū sit p̄sistēdū ē p̄ accidēs. i. i q̄tū op; sustinere mala ad cōseruationē bonorū. s; bonū de se ē appetēdū et q̄ ab eo refugiat nō ē nisi p̄ accidēs. inq̄tū. s. existimat̄ excedere facultatē desiderātis. semp̄ aut̄ q̄d p̄ se ē potius ē q̄ illud q̄d ē p̄ accidēs. et iō magis repugnat firmitati animi arduū i malis q̄ arduū i bonis. et iō p̄ncipalio: ē virtus fortitudinis q̄ magnanimitatis. s; n. bonū sit simplr p̄ncipaliū q̄ malū: malū tñ ē p̄ncipaliū q̄tum ad hoc.

Ad sextum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ fiducia n̄ p̄tinet ad magnanimitatē. Pōt enī aliq; h̄re fiduciā n̄ solū de seipso s; et de alio s; illud. 2. ad Co; 3. fiducia at̄ talē h̄emus p̄ xp̄m̄ iesū ad deū nō q̄ sufficientes sumus cogitare aliq; a nobis q̄si ex nobis. sed h̄o videt̄ eē h̄ rōne magnanimitatis. ḡ fiducia ad magnanimitatē n̄ p̄tinet. ¶ S; fiducia n̄ videt̄ eē timori opposita: s; illud Isa. 12. fiducialiter agā et nō timebo. sed carere timore magis p̄tinet ad fortitudinē. ḡ fiducia magis ad fortitudinē p̄tinet q̄ ad magnanimitatē. ¶ S; p̄remiū n̄ debet nisi virtuti: s; fiducie debet p̄miū. dī. n. ad Heb. 3. q̄ nos sumus domus xp̄i si fiduciā et gliaz spei vsq; in fine; firmā retineamus. ḡ fiducia ē q̄dā virtū distincta a magnanimitate: q̄d etiā videt̄ p̄ hoc q̄ Macrobius eā magnanimitati cōdiuidit. ¶ S; h̄ ē q̄ Tullius i sua rhetorica videt̄ ponere fiduciā loco magnanimitatis: vt supra dictum est. ¶ Rñ. dñm: q̄ nomē fiducie ex fide assumptū eē videt̄ ad fidē at̄ p̄tinet aliq; et alicui credere. p̄tinet at̄ fiducia ad sp̄e: fm̄ illud Job. 11. Idēbis fiduciam p̄posita tibi spe. et iō nomen fiducie hoc p̄ncipali significare videt̄ q̄ aliquis sp̄e cōcipiat ex hoc q̄ credit verbis alicuius auxiliū p̄mittētis. s; q; fides dī et opio vehemēs. cōtigit aut̄ aliq; vehementer opinari nō solū ex eo q̄ ē ab alio dñm: s; et ex h̄o q̄ ē in alio cōsideratū: ide ē q̄ fiducia et pōt dici q̄ aliq; sp̄e alicui rei cōcipit ex aliquo cōsiderato. q̄nq; q̄dē in seipso: puta cū aliq; vidēs se sanū cōfidit se diu victurū. q̄nq; aut̄ i alio: puta cū aliq; cōsiderās aliū amicū suū eē et potentē: fiduciā h̄z adiuuari ab eo. dñm est aut̄ supra q̄ magnanimitas p̄p̄ie est circa sp̄e alicuius ardui: et iō q; fiducia ip̄ortat q̄dā robur spei p̄ueniēs ex aliqua cōsideratiōe q̄ facit vehementer opionē de bono assequēdo: inde ē q̄ fiducia ad magnanimitatem p̄tinet. ¶ Ad p̄m̄ ḡ dñs: q̄ sicut dī i. 4. etbi. ad magnanimitū p̄tinet nullo idigere. q; hoc deficientis ē. hoc tñ dī itelligi fm̄ modū hūanū: vñ addit: vel vix. h̄o est. n. supra hominē vt oīno nullo idigeat. idiget. n. oīs hō p̄mo q̄dē diuino auxilio. 2° at̄ et auxilio hūano: q; hō ē nā liter aial sociale: eo q̄ sibi non sufficit ad vitā. i q̄tū ḡ indiget alijs: sic ad magnanimum p̄tinet vt habeat fiduciā d alijs: q; hoc et̄ ad excellētiā hoīs p̄tinet q̄ h̄at alios i p̄mptu q̄ eum possint iuare inq̄tum at̄ ipse aliq; pōt. itatū ad magnanimitatem p̄tinet fiducia q̄ h̄z de seipso. ¶ Ad 2^m dñm q̄ sicut supra dictū est: cū de passionib; ageretur spes quidem directe opponit̄ desperationi q̄ est circa idē obm. s. circa bonū. sed fm̄ obiectorum h̄rietatē opponitur timori cuius obm est malū. fiducia aut̄ quoddā robur importat spei. et iō opponitur timori sicut et spes. s; q; fortitudo p̄p̄ie firmat hoicem circa mala. magnanimitas aut̄ circa p̄secutionē bonorū: inde ē q̄ fiducia magis p̄p̄ie pertinet ad magnanimitatē q̄ ad fortitudinē. sed q; spes causat audaciā q̄ p̄tinet ad fortitudinem: ide ē q̄ fiducia ex consequenti ad fortitudinem p̄tinet. ¶ Ad 3^m dñm: q̄ fidu

cia vt deū est ipōtat quēdā modū spei. ē. n. fiducia spes roborata ex aliqua firma opione. modus autē adhibet ali cui affectioni pōt pūtere ad cōmendationē ipsius actus vt ex hoc sit meritorius: nō tñ ex hoc determinat ad spēs virtutis: sed ex mā: et iō fiducia nō pōt pp:ie loquēdo noīare aliquā virtutē: s; pōt noīare pditionē virtutis. et pp hō numeratur inter partes fortitudinis nō qsi vītus adiūcta: nisi fm q accipitur pro magnanimitate a Tullio: sed sicut ps integralis vt dictum est.

Ad septimū sic procedit. Videt q securitas ad magnanimitatē nō pūteat. Securitas. n. vt supra habitū ē ipōtat getē quādā a pturbatione timoris. sed hoc maxie facit fortitudo. ergo securitas videt idē eē qd fortitudo. s; fortitudo nō pūnet ad magnanimitatē: sed potius ecōuerso. gō neq; securitas ad magnanimitatē pūnet. **C. P.** Fido. dicit in li. etymologiarū q securus dī quasi sine cura. sed hoc vī eē h virtutē q curā h; de reb' honestis: fm illd aplī. 2^a ad Thimo. 2. Sollicite cura teipsū pbabilē exhibere deo. gō securitas nō pūnet ad magnanimitatē q opat magnū i oib' virtutibus. **C. P.** Idē eē virtus et vītus pmiū. sed securitas ponit virtutis pmiū: vt p; Job. 11. Si iniquitatē q ē i manu tua abstuleris defossus securus dormies. gō securitas nō pūnet ad magnanimitatē neq; ad aliā vītutē sicut pars ei'. **C. S.** h eē qd Tull' dicit i pmo de offi. q ad magnū aīnz pertinet neq; pturbationi animi neq; hoi neq; fortune succūbē. s; i hō pstitit hoi securitas. gō securitas ad magnanimitatē pūnet. **C. R. n.** ddm: q sic pbs dicit i. 2. sue rhetorice. timor: facit hoies cōsiliatios: inq; tū. i. curā hnt q; lter possint euadere ea que timent. securitas at d; p remotionem hui' cure quā timor: igerit. et iō securitas ipōtat quādā pfectā getē animi a timore: sicut fiducia ipōtat quōdā robur spei. sicut autē spes directe pūnet ad magnanimitatē: ita timor: directe pūnet ad fortitudinem. et iō sicut fiducia i mediate pūnet ad magnanimitatē: ita securitas i mediate pūnet ad fortitudinē. Cōsiderādū tñ ē q sicut spes ē causa audacie: ita timor: ē cā despiciōis vt supra bitum ē cū de passionibus ageretur. et ideo sicut fiducia ex cōsequenti pūnet ad fortitudinē i q; tū vītū audacia: ita et securitas ex cōsequenti pūnet ad magnanimitatē inq; tū repellit desperationē. **C. Ad p^m gō ddm:** q fortitudo nō pūnet laudat ex hoc q nō timeat: qd pūnet ad securitatē: s; i q; tū ipōtat firmitatē quādā i passionibus. vñ securitas non est idē qd fortitudo: sed ē qdā conditio eius. **C. Ad 2^m ddm:** q nō qlibet securitas est laudabilis: sed qn deponit aliquis curā put d;: et in qbus timere nō op;: et hoc mō ē pditio fortitudinis et magnanimitatis. **C. Ad 3^m ddm:** q i virtutibus ē qdā silitudo et participatio future beatitudinis vt supra bitū est. et ideo nihil pbibet securitatem quādam esse conditionem alicuius virtutis q; uis perfecta securitas ad premium virtutis pūteat.

Ad octauū sic procedit. Videt q bona fortune nō conferat ad magnanimitatē: q; vt Seneca dicit in lib. de ira: virt' sibi sufficiens ē. sed magnanimitas facit oēs virtutes magnas: vt dictum ē. ergo bona fortune non cōferunt ad magnanimitatē. **C. P.** Mulius vītiosus contēnit ea qbus inuat. sed magnanimitas cōtēnit ea q pūnet ad exteriorē fortunā. dicit. n. Tullius in lib. de offi. q magn' aīnz i externarū rerū despicientia cōmendat. ergo magnanimitas nō adiuuat a bonis fortune. **C. P.** Ibidem Tull' subdit q ad magnū aīnz pūnet ea q vident acerba ita ferre vt nihil a statu nāe discedat: nec a dignitate sapientis. et Arif. dicit i. 4. etbi. q magnanimitas i infortunijs non est tristis: sed acerba et ifortunia opponitur bonis fortune. qlibet. n. tristat de subtractione eoz qbus inuat. gō exteriora bona fortune nō pferūt ad magnanimitatē. **C. S.** h est qd pbs dicit i. 4. etbi. q bona fortune vident pferre ad magnanimitatē. **C. R. n.** ddm: q sicut ex supra dictis p; magnanimitas ad duo respicit: ad bonores qdē sic ad mā; et ad aliqd magnū opandū sic ad fine; ad vītū; at istoz bona fortune cooperat. q; n. bonor: vītiosus non solū a sapientib' s; et a multitudine exhibet que

maxia reputet bimōi exteriora bona fortune: sit ex pñti vt ab eis maior bonor: exhibeat his qb' assūt exteriora bona fortune. s; et ad act' virtutū organice bona fortune deseruiūt: q; p diuitias et potētias et amicos dat nobis facultas opādi. et iō māifestū ē q bona fortune pferūt ad magnitudinē. **C. Ad p^m gō ddm:** q vt' sibi sufficiens eē d;: q; sine his et exteriorib' bonis eē pōt. idiget tñ his exteriorib' bonis ad hoc q expediat opes. **C. Ad 2^m ddm:** q magnanimitas exteriora bona pūnet i q; tū nō reputat ea bona magna p qb' debeat aliqd idecēs facē: nō tñ q; tū ad hoc pūnet ea qn reputet ea vītū ad op' vītutis exēquēdū. **C. Ad 3^m ddm:** q q; tū nō reputat aliqd magnū: neq; multū gaudet si illd obtineat: neq; multū tristat si illud amittat. et iō q; magna nō nō estimat exteriora bona. s. bona fortune qsi aliq; magna: idē ē q nec de eis multū extollit si allint: neq; in earū amissione multum deicitur.

De vitijs oppositis magnanimitati. Dō. cxxx.

Et inde considerandū ē de vitijs oppositis magnanimitati. Et pō d illis q opponūt sibi p excessū q sūt tria. s. pūptio: abitio: et ianis glia. 2° d pusillanimitate q opponit ei per modū defect'. **C. Circa pmiū; qruntur duo.** p^o vtrum pūptio sit pctm. 2° vtr

opponat magnanimitati per excessum.

Ad primū sic procedit. Videt q pūptio non sit pctm. Dicit. n. apls ad Phil. 3. Que retro sūt obliuiscēs ad anteriora me extēdo: s; hō vī ad pūptionē pūtere q aliq; tēdat i ea q sūt supra seipsū. gō pūptio nō ē pctm. **C. P.** pbs dicit i. 10. etbi. q o; nō s; suadētes hūana sape hoies entē: neq; mortalia mortalē s; i q; tū cōtigit imortale facere. et i pō meta. dicit q hō d; se trahere ad dīna i q; tū p;: s; dīna et imortalia maxie videt eē supra hoies. cū gō de rōne pūptiois sit q aliq; tēdat in ea q sūt supra seipsū: vī q pūptio nō sit pctm s; magis sit aliqd laudabile. **C. P.** Apl's dicit. 2. ad Cor. 3. Idē sum' sufficiens aliqd cogitare a nobis qsi ex nobis. si gō pūptio fm quā aliq; vītū i ea ad q nō sufficit sit pctm: vī q hō nec cogitare aliqd bonū licite possit: qd ē icōueniēs. nō gō pūptio ē pctm. **C. S.** h ē q d' Eccl. 37. O pūptio neq; s; ma vñ creata es: vbi rīdet glo. de mala. s. volūtate creature. s; oē qd pcedit ex radice male volūtatis ē pctm. gō pūptio ē pctm. **C. R. n.** ddm: q cū ea q sūt s; nām sint ordinata rōne dīna quā hūana rō d; imitari: q; qd s; rōne hūana; sit qd ē hō ordinē cōiter i nālīb' reb' iuctū ē vītiosū et pctm hoc at cōiter i oib' reb' nālīb' iuenit q qlib; actio cōmensusat vītū agētis. nec aliqd agēt nāle nūc ad agēdū id qd excedit suā facultatē. et iō vītiosū ē et pctm qsi hō ordinē nālē exns q aliq; assumat ad agēdū ea q pferunt sue vītū: qd pūnet ad rōne pūptiois: sicut et ip; nomē manifestat. vñ māifestū ē q pūptio ē pctm. **C. Ad p^m ergo ddm:** q nihil pbibet aliqd eē supra potētā actiūā alicui' rei nālī qd nō ē supra potētā passiūā eiusdē. iest. n. aerī potētā passiua p quā p; trāsmutari i hō q hēat actionē et motū ignis q excedūt potētā actiūā aeris: sic et vītiosū eēt et pūptuosū q aliq; i statu ipfecte vītutis existēs attēaret statū; asseq ea q sūt pfecte vītutis: s; siq; ad hō tēdat vt pfiat i vītutē pfectā: hō nō ē pūptuosū nec vītiosū. et hō mō apls i anteriora se extēdebat. s. p pūptuosū pfectū. **C. Ad 2^m ddm:** q dīna et i mortalia s; ordinē; nāe sūt supra hoies. hoi tñ iest qdā potētā nālī. s. intellect' p quā p; pūgi imortālib' et dīnis. et s; hō pbs dicit q o; hoies se trahē ad imortalia et dīna: nō qdē vt ea opes q decet deū facē: s; vt ei vniat p intellectū et volūtātē. **C. Ad 3^m ddm:** q sic pbs dicit i. 3. etbi. q p alios possum' aliq; p nos possum'. et iō q; cogitare et facē bonū possum' cū auxilio dīno: nō totali: hoc excedit nostrā facultatē. et iō nō ē pūptuosum si aliq; ad aliqd op' vītuosum agēdū itendat. eēt at pūptuosum si ad hoc aliquis tēderet absq; fiducia diuini auxili.

Ad secūndū sic procedit. Videt q pūptio nō opponat magnanimitati p excessū. pūptio. n. ponit spēs pcti i spūs sc̄ti: vt su

pra hntu e. sed petm i spu; scni no opponit magnanimitati. sed magis charitati. gº et neq; psuptio opponit magnanimitati. ¶ Ad magnanimitate pinet qd aliqs se magnis dignificet. s; aliqs d; psuptuosus et si se paruis dignificet dumo hoc excedat ppam facultate. n ergo directe psuptio opponit magnanimitati. ¶ Magnanimo exteriora bona reputat qsi parua. s; fm phs i. 10. etbi. psumptuosi pp exteriorre fortunã snt despectores et iuriatores alioy qsi magnu aliqd estimates exteriora bona. gº psumptio no opponit magnanimitati p excessu s; solu p defectu. ¶ S; h e q phs dic i. 2. 4. etbi. q magnanimo opponit p excessu captº. i. furiosus vl ventosus que nos dici mus psuptuosu. ¶ Rñº. d d; q sic supra dictu e: magnanimitas consistit i medio n qd e fm qntitate eius in qd tedit: q; tedit i maximu. s; constituit i medio fm pportione ad p pua facultate. no. n. i. maiora tedit q; sibi pueniat. psuptuosus at qstũ ad id i qd tedit n excedit magnanimu: s; multu qsiq; ab eo deficit: excedit at s; pportione suae facultatis qua magnanimo no trãscedit. et hoc mo opponit psuptio magnanimitatis p excessu. ¶ Ad pºm gº d d; q n qlib; psuptio ponit petm i spu; scni. s; illa q qd diuina iustitia cõtenit ex iordinata ofideta dñe misericordie. et talis psumptio rone mae iqtũ. s. p eas cõtenit aliqd diuinu opponitur charitati vel potius dono timoris cuiº e deũ reueren i qstũ talis pteptus excedit pportione pprie facultatis pt op poni magnanimitati. ¶ Ad 2ºm d d; q sicut magnanimitas ita et psuptio i aliqd magnu tede vi. n. n. multu cõsue nit dici aliqs psuptuosus si i aliq modico vires ppas trãscadat: si n talis psuptuosus dicat: hec psuptio no opponit magnanimitati: s; illi vtuti q e circa mediocres honores vt dictu e. ¶ Ad 3ºm d d; q nullus attet ad aliqd supra suam facultate nisi iqtũ facultate sua estimat maiorez q; sit. Circa qd pot ee erro: duplr. Unoº fm sola qntitate: puta cu aliqs estimat se hre maoze vtute vl sciaz vel aliqd aliõ hmõ q; heat. Alioº fm genº rei: puta cu aliqs ex hoc estimat se magnu et magnis dignu ex quo no e: puta pp diuitias vl pp aliq bona fortune: vt. n. phs dicit i. 4. etbi. q si ne vtute talia bona hnt neq; in ste magnis seipos dignificat neq; recte magnanimi dicunt. Sili et illud ad qd aliqs tedit supra vires suas qsiq; qd e fm rei veritate e magnuz simplr: sicut p; de Petro q tedeat ad hoc q p chusto pateret: qd erat supra vtute sua. qsiq; vero non e aliqd magnu simplr sed solu fm stulto: opione: sicut pctosis vestibus idui despiciere: et iuriari alijs: qd qd e pinet ad excessu magnanimitatis: n s; rei vtate s; s; opione. ¶ Uñ Sene ca dicit i lib. de qtuor vtutibº q magnanimitas si se extra modu suu extollat faciet viz minace: iustaru: turbidũ: iqtũ et i qscũq; excellẽtias dicto: factorũq; neglecta honestate festinu. et sic p; q psuptuosus fm rei vtate qsiq; deficit a magnanimo: s; fm apparẽtia i excessu se habet.

De ambitione. Dõ. cxxi.

Inde considerandũ e de ambitione. ¶ Et circa hoc qru tur duo. pº vt; abito sit petm. 2º vt; opponat magnanimitati p excessum.

d

Ad primũ sic procedit. ¶ Abito no sit petm. Imponat. n. abito cupiditate ho

noris. honor at de se qddã bonũ e: et maximu iter exteriora bona. vñ et illi q de honore no curat vituperat. gº abito no e petm s; magis aliqd laudabile fm q bonũ laudabiliter appetit. ¶ Quilibet absq; vno pt appetere illõ qd sibi debet. p pmo. s; honore e pmiũ vtutis: vt phs dicit i pº. 8. etbi. gº abito honoris no e petm. ¶ Illud p qd hõ puocat ad bonũ et reuocatur a malo no e petm. sed p honore hoies puocat ad bona faciẽda et mala vitanda: sicut phs dicit i. 3. etbi. q fortissimi vident ee apud q; timidi snt ihonore: an: fortes at honore: et Tullº dicit i lib. de tusculanis qõnibº: q honore alit artes. gº abito non e petm. ¶ S; h e q d; i. ad Lo: 13. q charitas n e abitiosa: no qrit q sua snt. nihil at repugnat charitati nisi petm. ergo abito e petm. ¶ Rñº. d d; q sicut supra dictu e: honore i

portat quãdã reuerẽtia alieni exhibita i testimoniu excellẽtie eiº. ¶ Circa excellẽtia aut hois dno snt attẽdẽda. pº q dẽ q illud fm qd hõ excellit no h; hõ a seipso sed e quasi qddã diuinu i eo. et iõ ex hoc no debet sibi pncipalr honore: sed deo. 2º cõsideradũ e q illud i quo hõ excellit dat hõ a deo vt ex eo alijs psit. vñ itatũ d; hõ placere testimo niu sue excellẽtie qd ab alijs exhibet iqtũ ex hoc paratur sibi via ad hoc q alijs psit. Triplr aut appetituz honoris cõtingit ee iordinatũ. Unoº p hoc q aliqs appetit testimo niu de excellẽtia qua no h; qd e appetere honorem supra suã pportione. Alioº p hoc q honore sibi cupit no referẽdo i deũ. 3º p hoc q appetit et i ipso honore qescit n referẽs honore ad vtilitate alioy. abito at iporat iordinatuz appetitũ honoris. vñ manifestũ e q ambitio semp e petm. ¶ Ad pºm gº d d; q appetitº boni d; regulari fm ronez: cuiº regula si trãscadat erit vitiosus. et hoc mo vitiosu e q aliqs honore appetat no fm ordinẽ ronis. vituperat autẽ q no curat de honore fm q rõ dicitat: vt. s. no vitet ea q snt pria honori. ¶ Ad 2ºm d d; q honore no e pmiũ vtutis q ad ipm virtuosuz: vt. s. hoc p pmo expetere debeat: s; p pmo expetit btitudine q e finis vtutis. d; at ce pmiũ vtutis ex pte alioy q si hnt aliqd maiº qd vtuoso retribuãt q; honore q ex hoc ipso magnitudine h; q phbet testimoniu vtuti. vñ p; q no e sufficiens pmiũ: vt d; i. 3. etbi. ¶ Ad 3ºm d d; q sicut p appetitũ honoris qsi debito mo appetit aliq puocat ad bonũ et reuocat a malo: ita et si iordinate appetat pot ee hõ occasio multa mala faciẽdi. dũ. s. aliqs no curat qlitercuq; honore cõsequi posset. ¶ Salustius dicit i catilinario q gloria et honore et iperiu bonº et ignauº eque sibi exoptat: sed ille. s. bonº vera via vitet. hnic. s. ignauo: q; bone artes desunt: Dolis atq; fallacijs cõtedit: et tamẽ illi q solu pp honore vel bona faciunt vel mala vitat no snt virtuosu: vt p; per phm in. 3. etbi. vbi dicit q no snt vere fortes qui propter honorem fortia faciunt.

Ad secundũ sic procedit. ¶ Vides q ambitio non opponat magnanimitati p excessu. ¶ Un. n. medio no opponit ex vna parte nisi vnu extremu. s; magnanimitati p excessu opponit psuptio: vt dictu e. ergo non opponitur ei ambitio per excessu. ¶ Magnanimitas e circa honores: s; abito vi pinere ad dignitates. d; eni. 2. Nachab. 4. q Jason abiebat sumũ sacerdotiu. ergo ambitio no oppõitur magnanimitati. ¶ Ambito vi ad exteriorẽ apparatus pinere. d; n. Act. 25. q Agrippa et Bernice cu multa ambitioe itroierut pctorũ et. 2. Paralipo. 16. q sup eo: pº Asa mortui cõbuxerut aromata et vngueta ambitione nimia. sed magnanimitas n e circa exteriorẽ apparatus. gº ambitio no opponit magnanimitati. ¶ Sed h e qd Tullº i pº de offi. dicit: q sicut qsq; magnitudie animi excellit: ita maxie vult oiu; pnceps esse solus: sed hoc pinet ad abitione. ergo ambitio pinet ad excessu magnanimitatis. ¶ Rñº. d d; q sicut dictu e: ambitio iporat appetitũ iordinatũ honoris. magnanitas aut est circa honores: et vlt eis fm q op; vñ manifestũ e q ambitio opponit magnanimitati: sicut iordinatum o: dinato. ¶ Ad pºm gº d d; q magnanimitas ad duo respicit. ad vnu qdem sicut ad finẽ itetum: qd e aliqd magnu opº qd magnanimo attetat fm suã facultate: et qstũ ad hoc opponitur magnanimitati p excessum psuptio. psumptio enim attetat aliquod magnu opº supra suã facultate. ad aliud aut respicit magnanimitas sicut ad mãm q debite vitur. s. ad honore: et qstũ ad hoc opponit magnanimitati p excessuz ambitio: no est aut icõueniẽs fm diuersa esse plures excessus vnus medi. ¶ Ad 2ºm d d; q illis q snt pstituti in dignitate. ppter quãdã excellẽtia status debet honore: et fm hoc iordinatus appetitus dignitate no rone honoris sed ppter debitu dignitatis vsum suã facultate excedentes: n eet ambitiosus s; magis psuptuosus. ¶ Ad 3ºm d d; q ipa solẽntas exterioris cultº ad quẽdã honore pinet: vñ et talibº cõsuevit honore exhiberi: qd signat Jaco. 2. Si itroierit i cõuctuz vestru; vir anulu; aureuz hñs i veste candida: et dixeritis ei: tu sede hic et c. vñ ambitio no est circa ex

seriozem cultum nisi si pertinet ad honorem.

De inani gloria. Dō. cxxxij.

Unde considerandus est de inani gloria. Et circa hoc quatuor. 1° utrum appetit⁹ glie sit peccat⁹. 2° utrum magnanimitati opponat⁹. Tertio utrum sit peccatum mortale. Quarto utrum sit vitium capitale. Quinto de filiabus eius.

Ad primū sic procedit. Ut appetit⁹ glorie non sit peccat⁹. Nullus enim peccat in hoc quod deo assimilatur: quoniam mandatur ad Eph. 5. Estote imitatores dei sicut filii carissimi. sed in hoc quod homo querit gloriam videtur deus imitari quod ab hominibus gloriam querit: vnde dicitur Isa. 43. Affer filios meos de logi quo: et filias meas ab extremis terre: et omnem qui invocat nomen meum in gloriam meam creavi eum. ergo appetit⁹ glie non est peccat⁹. **¶** Illud per quod aliquis provocat ad bonum non est peccat⁹: sed per appetitum glie homines provocat ad bonum. dicitur enim Tullius in libro de Tusculanis questionibus quod homines ad studia impelluntur gloria. in sacra est scriptura promittitur gloria per bonis operibus: sicut in illud ad Rom. 2. His quod sunt sunt patientia boni operis glie et honore. 3° appetitus glie non est peccat⁹. **¶** Tullius dicit in sua rhetorica quod gloria est frequens de aliqua fama cum laude: et ad idem pertinet quod Ambrosius dicit quod gloria est quasi clara cum laude notitia. sed appetere laudabile famam non est peccat⁹ quoniam vix esse laudabile: sicut in illud Eccl. 4. Curam habere de bono nomine. et ad Rom. 12. Pro uidentes bona non solum coram deo sed etiam coram omnibus hominibus ergo appetit⁹ inanis glorie non est peccat⁹. **¶** 5° est quod Augustinus dicit. 5. de civi. dei. Sanus videtur quod amorem laudis vitium esse recognoscit. **¶** 6° dicitur quod gloria claritatem quandam significat. vnde gloriari idem est quod clarificari: ut Augustinus dicit super Ioh. claritas autem et decorus quondam habent manifestationem. et ideo nomen glie proprie importat manifestationem alicui de hoc quod apud homines decoretur: sive illud sit bonum coram pale aliquo sive spirituale: quod vobis illud quod simpliciter clarum est. a multis conspici potest et a remotis. ideo proprie per nomen glie designatur quod bonum alicuius deveniat in multorum notitiam et approbationem: sicut per Salustium dicitur in catilinario: Gloriari ad unum non est. largius tamen accepto glorie nomine non solum consistit in multitudinis cognitione: sed etiam paucorum vel unius aut sui soli: dicitur enim. 1. aliquis proprium bonum considerat: ut dignus laude. quod autem aliquis bonum suum cognoscit et approbet non est peccat⁹. dicitur enim. 1. ad Cor. 2. Illos autem non spiritum huius mundi accepimus. sed spiritum qui ex deo est: ut sciamus quod a deo donata sunt nobis. sicut etiam non est peccat⁹ quod aliquis velit bona opera sua ab alijs approbari. dicitur enim. 1. ad Mat. 5. Luceat lux vestra coram hominibus. et ideo appetitus glie de se non nominat aliquod vitiosum: sed appetitus inanis vel vane glorie vitium importat. nam quodlibet vanum appetere vitiosum est: sicut in illud ps. Ut quod diligitis vanitatem et queritis medicum. Potest autem gloria dici vana tripliciter. Uno ex parte rei de qua gloria queritur: puta cum quis querit gloriam de eo quod non est: vel de eo quod non est gloria dignus: sicut de aliqua re fragili et caduca. Alio ex parte eius a quo gloria queritur: puta hominis cuius iudicium non est certum. 3° ex parte ipsius qui gloriam appetit: quod videlicet appetitus glorie sue non refertur in debitum finem: puta ad honorem dei vel propriam salutem. **¶** Ad 1° dicitur quod sicut Augustinus dicit super illud Ioh. 13. Vos vocatis me magister et dominus: et bene dicitur. Periculosum est sibi placere cui cavendum est superbiere. ille autem qui super omnia est quod quicquid se laudet non extollit se. nobis namque expedit deum nosse: non illi nec eum quod cognoscit si non se in dicitur ipse qui nonit. vnde per quod de sua gloria non querit pro se sed propter nos. et sicut et homo laudabilis potest ad aliorum utilitatem gloriam suam appetere: sicut in illud Mat. 5. Videat opera vestra bona et glorificet patrem vestrum qui in celis est. **¶** Ad 2° dicitur quod gloria que habetur a deo non est gloria vana sed vera: et talis gloria bonis operibus in primis repromittitur: de qua dicitur. 2. ad Cor. 10. Qui gloriam in domino glorie. non enim qui seipsum commendat ille probatur: sed que de commendat. provocat et aliquid ad virtutum opera ex appetitu glie humane: sicut ex appetitu aliorum terrenorum bonorum. non tamen est vere virtuosus quod propter humanam gloriam opera virtutis operatur: ut Augustinus probat in 5. de civitate dei. **¶** Ad 3° dicitur quod ad perfectio-

ne hominis pertinet quod ipse cognoscat: sed quod ipse ab alijs cognoscat non pertinet ad eius perfectionem. et ideo non est per se appetendum. potest tamen appeti in quantum est utile ad aliquid: vel ad hoc quod de ab hominibus glorificet: vel ad hoc quod homines perficiantur ex bono quod in alio cognoscunt: vel ex hoc quod ipse homo ex bonis que in se cognoscit per testimonium laudis aliene studeat in eis perseverare et ad meliora perficere: et sicut hoc laudabile est quod curam habeat aliquis de bono nomine. et quod provideat bona coram deo et hominibus: non tamen quod in hominum laude inaniter delectetur.

Ad secundum sic procedit. Ut inanis gloria magnanimitati non opponatur. Pertinet enim ad inane gloriam: ut dictum est quod aliquis glorie in his que non sunt: quod pertinet ad falsitatem: vel in rebus terrenis vel caducis: quod pertinet ad cupiditatem: vel in testimonio hominum quorum iudicium non est certum: quod pertinet ad imprudentiam. hinc autem vitia non opponuntur magnanimitati. 3° inanis gloria non opponitur magnanimitati. **¶** Inanis gloria non opponitur magnanimitati per defectum: sicut pusillanimitas que inani gloria repugnans videtur. sicut et nec per excessum. sicut enim magnanimitati presumptio et ambitio opponuntur: ut dicitur. 1. a quibus inanis gloria differt. 3° inanis gloria non opponitur magnanimitati. **¶** Ad Phil. 2. super illud: Nihil per contentionem aut inane gloriam: dicitur gloria. Erant aliqui inter eos dissidentes in queri inanis glie causa preedentes. contentio autem non opponitur magnanimitati. 3° neque inanis gloria. **¶** 5° est quod Tullius dicit in 1° de officiis. Candida est glie cupiditas. eripit enim animi libertatem per quam magnanimitas virtus omnis dicitur esse pretio. 3° opponitur magnanimitati. **¶** 6° dicitur quod sicut supra dictum est: gloria est quodammodo effectus honoris et laudis. ex hoc enim quod aliquis laudatur vel quicquid reverentia ei exhibet redditur clarus in notitia aliorum: et quod magnanimitas est circa honorem: ut supra dictum est: ideo est et ut sit circa gloriam: ut. sicut aliquis moderate vult honorem: ita est moderate vult gloriam. et ideo inordinatus appetit⁹ glie directe magnanimitati opponitur. **¶** Ad 1° ergo dicitur quod hoc ipsum magnitudinem animi repugnat quod aliquis res modicas tantum appreciet quod de eis glorie. vnde in 1. 4. ethi. dicitur de magnanimo quod sibi sit honor parvum. sicut et alia que per honorem queruntur: puta potentia et divitie parva reputantur ab eo. sicut et magnitudinem animi repugnat quod aliquis de his que non sunt glorie. vnde de magnanimo dicitur. 1. 4. ethi. quod magis curat veritatem quam opinionem. sicut et magnitudinem animi repugnat quod aliquis glorie in testimonia laudis humane quasi hoc magnam aliquid estimet. vnde de magnanimo dicitur. 1. 4. ethi. quod non est ei cura ut laudet. et sic ea que alijs virtutibus opponuntur nihil prohibet opponi magnanimitati sicut per hanc per magnis que parva sunt. **¶** Ad 2° dicitur quod inanis glie cupidus sicut rei veritatem deficit a magnanimo: quod videlicet gloriatur in his que magnanimitas parva estimat: ut dictum est. sed considerando estimationem eius opponitur magnanimo per excessum: quod videlicet gloriam quam appetit reputat aliquid magnam et ad eam tendit supra suam dignitatem. **¶** Ad 3° dicitur quod sicut supra dictum est: oppositio vitiorum non attenditur sicut affectum et tamen hoc ipsum magnitudinem animi opponitur quod aliquis contentione intendat. nullus enim contentio nisi per re quam estimat magnam. vnde per dicit in 1. 4. ethi. quod magnanimitas non est contentiosus: quia nihil estimat magnam.

Ad tertium sic procedit. Ut inanis gloria sit peccat⁹ mortale. Nihil enim excludit mercedem eternam nisi peccat⁹ mortale. sed inanis gloria excludit mercedem eternam. dicitur enim. 1. ad Mat. 6. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in celis est. 3° inanis gloria est peccat⁹ mortale. **¶** Quicquid surripit sibi quod est dei proprium mortaliter peccat: sicut per appetitum inanis glie aliquis sibi attribuit quod est proprium dei. dicitur enim. Isa. 42. Gloriam meam alteri non dabo et. 1. ad Thim. 1°. Soli deo honor et gloria. 3° inanis gloria est peccat⁹ mortale. **¶** Illud peccat⁹ quod est maxime periculosum et nocivum videtur esse mortale. sed peccat⁹ inanis glorie est homini: quod supra illud. 1. ad Thessal. 2. Deo qui probat corda nostra dicit gloria. Ang. Quas vires nocendi habeat humane glorie amor: non sentit nisi qui ei bellum idixerit: quod si cuiquam facile est laudari non cupere dum negat: difficile tamen est ea non delectari cum offerat. **¶** Libyso. etiam dicit 1. ad Mat. 6. quod inanis gloria occulte ingreditur et omnia que intus sunt insensibiliter aufert. 3°

ianis gloria est penit mortale. **C**S3 h̄ est qđ Chryso. dicit sup **Matth.** qđ cū vitia cetera locū habeāt i seruis diaboli: inanis gloria etiā locū habet in seruis xp̄i: i quib⁹ tñ nullū ē pctm̄ mortale. **g**º inanis glia n̄ ē pctm̄ mortale. **C**Rñº. dđm: qđ sicut supra dictū ē: ex hoc aliqđ pctm̄ est mortale qđ charitati h̄riat. pctm̄ at inanis glie s̄ se consideratū nō v̄ h̄riari charitati q̄stū ad dilectionē pr̄mi. Quantum aut ad dilectionē dei pōt h̄riari charitati dupl̄r. Uno mō rōne m̄e de qua quis gloriat: puta cū quis gloriatur de alio quo falso: qđ h̄riat diuine reuerētie: s̄m illud **Ezech.** 28. Eleuatu ē cor tuū. et dixisti de ego sum. et. 1. ad **Cor.** 4. Quid habes: qđ nō accepisti. si at accepisti: qđ gloriaris qđ non acceperis: vel etiam cum quis bonum temporale de quo gloriatur prefert deo quod phibet. **Jer.** 9. Non gloriatur sapiens in sapientia sua: nec fortis in fortitudine sua: nec diues in diuitiis suis: sed in hoc gloriatur qđ gloriatur scire et nosse me. aut et cū qđ p̄fert testimoniū hoīmū testimonio dei: sicut contra quosdam dicitur **Joā.** 12. Qui dilexerunt magis gloriam hominum q̄ dei. Alio mō ex parte ipsius gloriatis q̄ itentionē suā refert ad gloriā tanq̄ ad vltimū finē ad quē. s. ordinat et v̄tutis opa: et pro quo consequendo non pretermittit facē et ea q̄ sūt h̄ deū. et sic ē pctm̄ mortale. vñ **Ang.** dicit i. 5. de ciu. dei: qđ hoc vitium. scilz amor humane laudis tā inimicū ē pie fidei si maior: i corde sit cupiditas glorie q̄ dei timor: vel amor: vt diceret dñus **Joā.** 5. Qño potestis credere gloriā ab inicē expectātes: et gloriā q̄ a solo deo ē nō q̄rētes. si at amor humane glorie q̄uis sit ianis nō tñ repugnet charitati: neq̄ q̄stū ad id de quo est gloria: neq̄ quātū ad itentionē gloriā querētis n̄ est pctm̄ mortale sed veniale. **C**Ad p̄m̄ gº dđs: qđ null⁹ peccādo meret vitā eternā: vñ op⁹ virtuosum amittit vim merendi vitā eternā si ppter inanē gloriā fiat: et si illa inanis gloria non sit peccatū mortale. sed qñ aliq̄s simpl̄r amittit eternā mercedē pp inanē gloriā: et nō solū q̄stū ad vnum actū: tūc inanis gloria est pctm̄ mortale. **C**Ad 2m̄ dđm: qđ n̄ oīs q̄ ē inanis glorie cupidus appetit sibi illā excellētiā q̄ cōpetit soli deo. alia. n. ē gloria q̄ debet soli deo: et alia q̄ debet hoi v̄toso vel diuiti. **C**Ad 3m̄ dđm: qđ ianis gloria d̄: eē periculosū pctm̄ nō tñ ppter grauitatē sui: s̄ etiā ppter hoc qđ ē dispositio ad grauiā pctā: inq̄stū. s. p inanē gloriā reddidit hō presumptuosus et nimis de seipso confidens. et sic et paulatim disponit ad hoc qđ p̄iactur i terioribus bonis.

Ad quartū sic procedit. **V**idet qđ inanis glia nō sit vitium capitale. **V**itūz. n. qđ semp ex altero orit nō videt eē capitale: sed inanis gloria semp ex supbia nascit. ergo inanis gloria nō ē vitium capitale. **C**S. Honor videt eē aliqđ p̄ncipalitus q̄s gloria que ē ei⁹ effect⁹. s̄ ab initio q̄ ē iordinat⁹ appetit⁹ honoris n̄ ē vitium capitale. ergo etiā neq̄ appetit⁹ inanis glorie. **C**S. Vitium capitale h̄s aliquā p̄ncipalitatē. sed inanis gloria nō videtur h̄re aliquā p̄ncipalitatē: neq̄ q̄stū ad rōnem peccati: qđ non semp ē pctm̄ mortale. neq̄ et q̄stū ad rōnē boni appetibilis: qđ gloria humana videt eē qđdā fragile et extra hominē existēs. ergo inanis gloria nō ē vitium capitale. **C**S3 h̄ ē qđ **Greg.** 31. moral. numerat inanē gloriā iter septē vitia capitalia. **C**Rñº. dđs: qđ de vitijs capitalib⁹ dupl̄r aliqui loquūtur. Quidā enī ponūt supbiā vñ de vitijs capitalibus. et hi nō ponūt inanē gloriā inter vitia capitalia. **Greg.** autem in. 31. moral. superbiā ponit reginā oīz vitorū: et inanē gloriā q̄ imediate ab ipso oritur ponit vitium capitale. et hoc rōnabili. superbia enim vt **isra** dicit ipoztat inordinatū appetitū excellētie. ex oī autem bono qđ qđ appetit quādā p̄fectionē et excellētiā consequitur. et ideo si nes oīum vitorū ordinant in finē superbie. et pp hº v̄ qđ habeat quādā generalē causalitatem sup alia vitia et nō debeat computari inter sp̄alia vitiorū p̄ncipia que sunt vitia capitalia. iter bona at p q̄ excellētiā hō cōsequit: p̄cipue ad hoc opari videt gloria iq̄stum ipoztat manifestationē alicuius. nam bonū n̄aliter amatur et honorat ab oīb⁹. et iō sicut p gloriā q̄ ē apud deū cōsequit hō excellētiā in rebus diuinis: ita etiā p gloriā hoīmū cōsequitur hō excellētiā in rebus humanis. et ideo ppter p̄p̄nitatez ad excellētiā quā hoīes maxie desiderāt. qñs ē qđ sit multū appetibilis. et qđ ex ei⁹ iordinato appetitū multa vitia oriunt: iō inanis glia ē vitium capitale. **C**Ad p̄m̄ gº dđs: qđ aliqđ vitium oriri ex supbia nō repugnat ei qđ ē eē vitium capitale: eo qđ sicut supra dictū ē superbia ē regina et mater oīmū vitorū. **C**Ad 2m̄ dđm: qđ laus et honor cōparātur ad gliaz vt supra dictū ē: sicut cause ex quib⁹ seq̄t gloria. vñ glia cōparat ad ea sicut finis. propter hoc enī aliquis amat honorari et laudari iq̄stū p hoc aliq̄s estimat se in aliorū notitia fore preclarum. **C**Ad 3m̄ dđm: qđ inanis gloria habet p̄ncipalem rationem appetibilis ratione iam dicta. et hoc sufficit ad rationem vitij capitalis. non autem requiritur qđ vitium capitale semper sit peccatum mortale: quia etiam ex veniali peccato potest mortale oriri: inq̄stum. s. veniale disponit ad mortale.

Ad quitū sic procedit. **V**idet qđ icōueniēter dicant filie inanis glorie eē: inobedientia: iactantia: hypocrisis: contentio: pertinacia: discordia: nouitatum presumptio. **I**actantia enim s̄m **Greg.** 22. moral. ponitur inter species superbie. superbia autem nō oritur ex inani gloria sed potius econuerso: vt **Greg.** dicit. 31. moral. ergo iactantia non debet poni filia inanis glorie. **C**S. Contentiones et discordie videntur ex ira maxime prouenire: sed ira est capitale vitium inani glorie conditum. ergo videtur qđ n̄ sunt filie inanis glorie. **C**S. **Chryso.** dicit super **Matth.** qđ vbiq̄q̄ est vana gloria malū ē. sed maxime in philanthropia. i. in misericordia que tamen non est aliquid nouum: sed in consuetudine hominum existit est presumptio. ergo presumptio nouitatum non debet specialiter poni filia inanis glorie. **C**S3 h̄ ē auctoritas **Greg.** in. 31. moralium: vbi predictas filias inanis glorie assignat. **C**Rñº. dđm: qđ sicut supra dictum est: illa vitia que de se nata sunt ordinari ad finem alicuius vitij capitalis dicuntur filie eius. finis autem inanis glorie est manifestatio proprie excellentie: vt ex supra dictis patet: ad quod potest homo tendere dupliciter. Uno modo directe sine per verba: et sic est iactantia. siue per facta: et sic si sint vera habentia aliam quam admirationem est presumptio nouitatum quas homines solent magis admirari. si autem per falsa sic est hypocrisis. Alio autem modo nitit aliq̄s manifestare suā excellētiā idirecte ostendendo se non eē alio minorē: et hoc quadrupliciter. pº qđc quātū ad intellectū. et sic ē pertinacia: p quā hō nimis inittitur sue finē nolēs credere finē meliori. 2º q̄stū ad volūtātē: et sic ē discordia dñi non vult a p̄p̄avo lūtate discedere vt alijs cōcordet. 3º q̄stū ad locutionē. et sic ē cōtētio dñi aliquis verbis clamose h̄ alium litigat. 4º q̄stū ad factum et sic est inobedientia: dum. s. aliq̄s non vult exequi superioris preceptum. **C**Ad p̄m̄ gº dđs: qđ sicut supra dictū ē: iactantia ponitur sp̄s supbie q̄stū ad iteriorē cām ei⁹ q̄ ē arrogātia. ipa autē iactantia exterior: vt d̄ in. 4. et h̄i. ordinatur quandoq̄ quidā ad lucrū: sed frequent⁹ ad gloriā et honorez. et sic orit ex inani glia. **C**Ad 2m̄ dđs: qđ ira non causat discordiam et cōtētiōnē nisi cū ad inctiōē inanis glorie: per hoc. s. qđ aliq̄s sibi gloriosū reputat qđ nō cedit volūtati vel verbis aliorū. **C**Ad 3m̄ dđs: qđ inanis gloria vitupat circa elynam pp defectum charitatis que videt eē i eo qđ p̄fert inanē gloriā vtilitati primis: dñi pp hoc illud facit. nō at vitupatur aliquis ex hoc qđ p̄sumat elynam facere quasi aliquid nouum.

De pusillanimitate. **D**o. **C**xxxij.

Unde considerandū ē de pusillanimitate. **E**t circa hoc q̄rūtur duo. pº v̄z pusillanimitas sit pctm̄. 2º cui virtuti opponatur.

Ad primū sic procedit. **V**idet qđ pusillanimitas non sit peccatum. **E**x omni enim peccato aliquis efficitur malus sicut ex oī virtute aliquis efficitur bonus. sed pusillanimus non est malus: vt **phs** dicit i. 4. et h̄i. gº pusillanimitas nō est pctm̄. **C**S. **Phs** dicit ibidē qđ maxie videt pusillanimus eē qđ magnis bonis dignus

Ad primū sic procedit. **V**idet qđ pusillanimitas non sit peccatum. **E**x omni enim peccato aliquis efficitur malus sicut ex oī virtute aliquis efficitur bonus. sed pusillanimus non est malus: vt **phs** dicit i. 4. et h̄i. gº pusillanimitas nō est pctm̄. **C**S. **Phs** dicit ibidē qđ maxie videt pusillanimus eē qđ magnis bonis dignus

existit: et tñ his nō dignificat seipsū. s; nullus ē dignus ma-
gnis bonis nisi virtuosus: q; vt p̄bus ibidem dicit: s̄m veri-
tate solus bonus ē honorad⁹. g⁹ pusillanimitas ē virtuosus. n̄
g⁹ pusillanimitas ē peccatū. **C. P.** Inuā oīs peccatū ē supbia vt
d̄r Eccl. 10. s; pusillanimitas nō p̄cedit ex supbia: q; sup-
bus extollit se supra id qd̄ ē. pusillanimitas at̄ subtrahit se ab
ipsis qbus dignus ē. ergo pusillanimitas non est peccatum
C. P. P̄bus dicit i. 4. ethi. q; qui dignificat se minoribus
q̄ sit dignus dicit pusillanimitas. sed qñq; sancti viri digni-
ficat se ipsos minoribus q̄ sunt digni: sicut p̄ d̄ Moyses. et
Jeremia qui digni erant officio ad qd̄ assumebant a deo:
qd̄ tñ vterq; eorū humiliter recusabat: vt habet Exo. 3. et
Jere. p̄ nō ergo pusillanimitas est peccatū. **C. S.** h̄ in-
bil in moribus hoīum est vitādū nisi peccatū: sed pusilla-
nimitas est vitāda. dicit. n. ad Col. 3. **P.** Dares nolite ad in-
dignationē p̄ducare filios vestros vt nō pusillo aīo fiant.
ergo pusillanimitas est peccatū. **C. R.** n̄ d̄ d̄: q; omne illud
qd̄ h̄iat nālī inclinationi est peccatū: q; p̄triat legi nature.
Inest aut̄ vn̄cuiq; rei nālīa inclinatio ad exequēdum actio-
nem p̄mensuratā sue potētie: vt p̄ in oībus rebus nālībus
tam aīatis q̄ maiatis. sicut aut̄ per p̄sumptiones aliq; ex-
cedit p̄portionē sue potētie dñz n̄itē ad maiora q̄ possit:
ita pusillanimitas etiā deficit a p̄portionē sue potētie dñz re-
cusat in id tēdere qd̄ est sue potētie cōmensuratū. et ideo si-
cut p̄sumptio est peccatū: ita et pusillanimitas. et ideo ser-
uus qui acceptā pecuniā dñi sui fodit in terrā: nec est ope-
ratus ex ea p̄pter quēdā pusillanimitatis timorē: punit̄ a
dño: et habet Matt. 25. et Luc. 19. **C. Ad p̄m g⁹ d̄ d̄:** q; p̄-
bus illos noīat malos qui p̄mis inferūt nocumēta: et p̄
hoc pusillanimitas dicit nō esse malus: q; nulli infert nocu-
mentū nisi per accidēs: in q̄tū. f. deficit ab opibus qbus
posset alios inuare. dicit. n. Greg. in pastoralī q; illi qui p̄-
desse vilitati p̄mis in p̄dicatione refugiūt si districte iu-
dicentur ex tantis rei sunt ex quātis veniētes ad publicū p̄-
desse potuerunt. **C. Ad 2m d̄ d̄:** q; nihil prohibet aliquem
habentē habitū virtutis peccare: venialiter quidē etiā ipso
habitu remanēte: mortaliter autē cū corruptione ipsi⁹ ha-
bitus virtutis gratiē. et ideo potest cōtingere q; aliq; ex
virtute quā habet sit dignus ad aliqua magna faciēda q̄
sunt digna magno honore: et tamē per hoc q; ipse nō atē-
tat sua virtute vt peccat: quādoq; quidē venialiter: qñq; au-
tem mortaliter. **Uel pōt dicit q; pusillanimitas ē dignus ma-
gnis s̄m humilitatem ad virtutē que inest ei. vel ex bona
dispositione nature: vel ex scientia: vel ex exteriori fortuna
quibus dñz recusat vt ad virtutē pusillanimitas redditur.**
C. Ad 3m d̄ d̄: q; etiā pusillanimitas aliquo modo ex sup-
bia potest oriri: dum. f. aliquis nimis p̄p̄rio sensui immit̄:
quo reputat se insufficientē ad ea respectu quorū sufficien-
tias habet. **Unde dicit. p̄verb. 26. Sapientior sibi piger vi-
detur septē viris loquētib; sentētiās. nihil enī prohibet q;
se q̄tūm ad aliqua deiciat: et q̄tūz ad alia se in sublime ex-
tollat. vnde Greg. in pastoralī d̄ Moyses dicit: q; supbus
fortasse eēt si ducatū plebis sue sine trepidatione suscipet.
et rursum: supbus existeret si auctoris ip̄eris obedire recu-
saret. **C. Ad 4m d̄ d̄:** q; Moyses et Jeremias digni erāt
officio ad qd̄ diuinit⁹ eligebant ex diuina gratia: s; ipsi cō-
siderātes p̄p̄rie infirmitatis insufficiētiā recusabāt: non tñ
pertinaciter ne in superbiā laberentur.**

Ad secundum sic p̄cedit. **Uidet q; pusillani-
mitas nō opponat magnani-
mitati. Dicit. n. p̄bus in. 4. ethi. q; pusillanimitas ignorat se/
ipsum. appeteret. n. bona qbus dignus est si se cognosce-
ret. sed ignorātia sui videt̄ opponi prudētie. g⁹ pusillanimi-
tas opponit prudētie. **C. P.** Matt. 25. Seruū q; p̄pter
pusillanimitatē pecuniā vti recusauit vocat dñs malum et
pigrū. p̄bus etiā dicit in. 4. ethi. q; pusillanimitas videntur pi-
gri: sed pigritia opponit sollicitudinē que est actus pruden-
tie: vt supra habitū est. ergo pusillanimitas nō opponitur
magnanimitati. **C. P.** Pusillanimitas videt̄ ex inordi-
nato timore p̄cedere. vñ dicit̄ Isa. 35. Dicite pusillanimes
cōfortamini et nolite timere. etiā videt̄ p̄cedere ex inordi-
nata ira: s̄m illud ad Col. 3. **P.** Dares nolite ad indignatio-**

nem p̄ducare filios vestros vt nō pusillo aīo fiant. sed in-
ordinatio timoris opponit fortitudinē: iordinatio autē ire
māfuetudinē. g⁹ pusillanimitas nō opponit magnanimita-
ti. **C. P.** Uicū qd̄ opponit alicui virtuti tāto graui⁹ ē quan-
to est magis virtuti dissimile. s; pusillanimitas magis ē dis-
similis magnanimitati q̄ p̄sumptio. g⁹ si pusillanimitas op-
poneret magnanimitati: sequeretur q; eēt graui⁹ peccatū q̄ p̄-
sumptio: qd̄ est h̄ illd̄ qd̄ dicit̄ Eccl. 37. **O p̄sumptio neq̄
sima vñ creata es. nō g⁹ pusillanimitas opponit magna-
nimitati. **C. S.** h̄ ē q; pusillanimitas et magnanimitas dif-
ferunt s̄m magnitudinē et paritātē animi: vt ex ipsis uoi-
bus apparet: sed magnū et parū sunt opposita. g⁹ pusil-
lanimitas opponit magnanimitati. **C. R.** n̄ d̄ d̄: q; pusilla-
nimitas pōt tripl̄r p̄siderari. vno. f; seipsa: et sic manife-
stum est q; s̄m p̄p̄riā rōnē opponit magnanimitati a qua
differt s; differētiā magnitudinis et paritatis circa idem.
nas sic magnanimitas ex aī magnitudinē tēdit ad magna: ita
pusillanimitas ex aī paritate se retrahit a magnis. alio pōt
p̄siderari ex parte sue cāe q; ex pte intellect⁹ ē ignorātia p̄o-
prie p̄ditionis. ex parte aut̄ appetit⁹ ē timor: deficiēdi in his
q̄ false estimat excedere suā facultatē. 3o nō pōt p̄siderari
q̄tū ad effectū q; est retrahere se a magnis qbus ē dignus.
sed sicut supra d̄ d̄ ē: oppositio vitij ad virtutē atēdit ma-
gis s̄m p̄p̄riā sp̄m q̄ s̄m cāz vel effectū. et iō pusillani-
mitas directe magnanimitati opponit. **C. Ad p̄m g⁹ d̄ d̄:**
q; rō illa p̄cedit d̄ pusillanimitate ex pte cause quā h̄z in in-
tellectu. et tñ non p̄p̄rie pōt dicit̄ q; opponat prudētie et
s; cāz suā. q; talis ignorātia nō p̄cedit ex isipiciētia: sed ma-
gis ex pigritia p̄siderādi suā facultatē: vt d̄ in. 4. ethi. vel
exequēdi qd̄ sue subiacer p̄tati. **C. Ad 2m d̄ d̄:** q; rō illa p̄-
cedit de pusillanimitate ex pte effect⁹. **C. Ad 3m d̄ d̄:** q; rō
illa p̄cedit ex pte cause. nec tñ timor: causans pusillanimita-
tem semp̄ est timor: piculorū mortis. vñ etiā ex hac pte nō
oīz q; opponat fortitudinē. ira aut̄ s; rōnē p̄p̄riā mox quo
q; extollit in vindictā nō causat pusillanimitatem q; deicit
aīum sed magis tollit eā. inducit aut̄ ad pusillanimitatē rō-
ne causay ire que sunt iniurie illate ex qbus deicit̄ anim⁹
patientis. **C. Ad 4m d̄ d̄:** q; pusillanimitas est grauius
peccatū s̄m p̄p̄riā sp̄m q̄ p̄sumptio: q; p̄ ipsam recedit hō
a bonis qd̄ est pessimū: vt d̄ in. 4. ethi. sed p̄sumptio d̄
esse nequissima rōne supbie ex qua p̄cedit.**

De magnificentia. Deo. cxxxiii.

Unde p̄siderādū ē de magnifi-
cētia et virtutis oppositis.

C. Circa magnificentia autē querunt q̄t-
tuor. p̄o virtus magnificentia sit virtus.
Secundo vtrum sit virtus sp̄alis. Ter-
tio que sit mā eius. Quarto vtrum sit ps
fortitudinis.

Ad primus sic p̄cedit. **Uidet q; magnificentia
non sit virtus. Qui. n. h̄z vñā v-
tutē h̄z oēs: vt supra habitū ē. s; aliq; pōt h̄re als virtutes
sine magnificentia. dicit. n. p̄bus in. 4. ethi. q; nō oīs liberalis
ē magnific⁹. g⁹ magnificentia nō ē virt⁹. **C. P.** Uirt⁹ mora-
lis p̄sistit in medio: vt p̄ in. 2. ethi. s; magnificentia nō vide-
tur p̄sistere i medio. sup̄ excellit. n. liberalitatē magnitudi-
ne. magnū aut̄ opponit paruo sic extremū quorū medius
est equale: vt d̄ in. 10. metaph. et sic magnificentia nō est in
medio s; in extremo. g⁹ nō est virtus. **C. P.** Nulla virtus
h̄iat nālī inclinationē s; magis p̄ficit ipsā: vt supra habitum
ē. s; sicut p̄bus dicit in. 4. ethi. magnificus nō est p̄sumptuo-
sus in seipso qd̄ ē h̄ nālī inclinationē p̄ quāz aliq; maxime
p̄uidet sibi. g⁹ magnificentia nō ē virtus. **C. P.** Sed p̄bus in
in. 6. ethi. ars est recta ratio factibilium. s; magnificentia ē
circa factabilia: vt ex ipso nomine apparet. ergo magis est
ars q̄ virtus. **C. S.** h̄. Illūana virtus est participatio q̄daz
virtutis diuine. s; magnificentia p̄inet ad virtutē diuinā: s; il-
lud ps. Magnificētia ei⁹ et virtus ei⁹ in nubib⁹. g⁹ magnificē-
tia ē virt⁹. **C. R.** n̄ d̄ d̄: q; sic d̄ in p̄o d̄ celo: virtus d̄ p̄ p̄-
rationē ad vltimū in qd̄ potētia pōt: nō qd̄ ad vltimūz ex
parte defect⁹: s; ex pte excessus cui⁹ rō p̄sistit in magnitu-
dine. et iō opari aliqd̄ magnū ex quo sumit̄ nomē magnifi-**

centie ppe ptinet ad rōnes v̄tutis. vñ magnificentia noiat v̄tutē. ¶ Ad p̄m̄ ḡo dōd̄: q̄ nō oīs liberalis est magnificus q̄tū ad actū: q̄ defūt sibi ea qb̄ v̄tū necesse ē ad actū magnificū: tñ oīs liberalis h̄z habitū magnificētie vel actu v̄tū in p̄pinq̄ dispōne: vt supra dēcū ē cū de p̄nerione v̄tutis ageret. ¶ Ad 2^m dōd̄: q̄ magnificentia cōsistit q̄dē i extremo p̄siderata quāntitate eius q̄d facit: s̄z tñ in medio p̄sistit p̄siderata regula rōnis a q̄ nō deficit: nec eā excedit: sic ēt de magnanimitate dictū est. ¶ Ad 3^m dōd̄: q̄ ad magnificētā ptinet facere aliqd magnū. q̄d aut ptinet ad p̄sonā vñ n̄scuiusq̄z ē aliqd parvū in cōparatiōe ad id q̄d p̄uēit reb̄ diuinis vel reb̄ cōib̄. ¶ Et iō magnificus nō p̄ncipali itēdit sumpt̄ facere in his q̄ ptinet ad p̄sonā p̄p̄iā: nō q̄ bonū suū nō q̄rat: s̄z q̄ nō ē magnū. si qd tñ in his q̄ ad ipsū ptinent magnitudinē hēat hoc ēt magnifice magnificus p̄seq̄tur: sic ea q̄ semel hūt vt nuptie vel aliqd aliud huiusmodi vel etiā ea q̄ p̄manētia sūt: sicut ad magnificū ptinet p̄parare p̄uenientē h̄itationē: vt d̄ in .4. ethi. ¶ Ad 4^m dōd̄: q̄ sicut p̄bs dicit in .6. ethi. Op̄z artis eē quādā v̄tutem .s. moralē: p̄ quā .s. appetit̄ inclinē ad recte v̄tēdū rōne artis: et hoc ptinet ad magnificētā. vñ nō est ars sed v̄tutis.

Ad secundum sic p̄cedit. ¶ Et q̄ magnificentia nō sit sp̄alis v̄t̄. Ad magnificentiā .n. videt̄ ptinere facere aliqd magnū: s̄z facē aliqd magnū pōt p̄uenire cuilibet v̄tuti si sit magna sicut q̄ h̄z magnā v̄tutē tēperatiōe facit magnū tēperatiōe opus. ḡo magnificentia nō est aliq̄ sp̄alis v̄tutis sed significat statū p̄fectū cuiuslibet v̄tutis. ¶ Et .s. Eiusdē videt̄ facere aliquid et tendere in illud: s̄z tēdere in aliqd magnū pertinet ad magnanimitatē: vt supra dictū ē. ergo et facere aliqd magnū ptinet ad magnanimitatē. nō ergo magnificentia ē v̄tutis distincta a magnanimitate. ¶ Et .s. Ad magnificentiā videt̄ pertinere ad sc̄itatē. d̄ in .n. Exo. 15. Ad magnificē i sc̄itate. et in ps. Sc̄itas et magnificentia in sc̄ificatiōe eius: s̄z sc̄itas ē idē religiōni: vt supra habitū est. ḡo magnificentia videt̄ idē eē religiōni. nō ergo ē v̄tutis sp̄alis ab alijs distincta. ¶ Sed h̄ ē q̄ p̄bs p̄numerat eā alijs v̄tutibus sp̄alib̄. ¶ Et .s. R̄n̄. dōd̄: q̄ ad magnificentiā ptinet facere aliqd magnū: sicut ex ip̄so noīe apparet. facere aut̄ dupl̄ pōt accipi. vno p̄p̄ie. Alio cōiter. p̄p̄ie autē facere d̄ opari aliqd in exteriori mā: sicut facere domū vel aliqd aliud h̄mōi. cōiter autē d̄ facere p̄ q̄cunq̄ actiōe siue trāseat in exteriorē mā sicut vrere et secare: siue maneat in ip̄so agente: sicut intelligere et velle. si ḡo magnificentia accipiat̄ s̄m q̄ factionē alicuius magni ip̄portat. put factio p̄p̄ie d̄: sic magnificentia ē sp̄alis v̄tutis. op̄. n. factibile p̄ducit̄ ab arte i cui⁹ qdē vsu pōt at̄tēdi vna sp̄alis rō bōitatis q̄ ip̄s op̄ factū p̄ artē sit magnū .s. i quāntitate: p̄ciositate: v̄l dignitate: qd facit magnificentia. et s̄z hoc magnificentia ē sp̄alis v̄tutis. Si v̄o nomē magnificentie accipiat̄ ab eo qd ē facē magnū s̄z q̄ facē cōiter sumitur: sic magnificentia nō ē sp̄alis v̄tutis. ¶ Ad p̄m̄ ḡo dōd̄: q̄ ad quālibz v̄tutē p̄fectā ptinet magnū facē ex suo ḡne s̄z q̄ facē cōiter sumit̄: nō aut s̄z q̄ sumit̄ p̄p̄ie. s̄z hoc ē p̄p̄iū magnificentie. ¶ Ad 2^m dōd̄: q̄ ad magnanimitatē ptinet: n̄ solū tēdere in magnū: s̄z et in oib̄ v̄tutib̄ magnū operari: vel faciēdo vel q̄litercūq̄ agēdo: vt d̄ in .4. ethi. ita tñ q̄ magnanimitas circa hoc respicit solā rōnē magni. alie autē v̄tutes q̄ si sint p̄fecte magnū operant̄: nō tñ p̄ncipali dirigūt intētiōnē suā ad magnū: s̄z ad id qd ē p̄p̄iū vnicuiq̄ v̄tuti. magnitudo aut̄ p̄seq̄tur ex quāntitate v̄tutis. ad magnificentiā v̄o ptinet nō solū facē magnū s̄z q̄ facere p̄p̄ie sumit̄: s̄z et ad magnū faciēdū tēdere aīo. ¶ Tñ Tullius dicit in sua rhetorica q̄ magnificentia ē rex magnaz̄ et excellarū cū animi qdā ampla et splēdida p̄pōne cogitatio atq̄ ad ministratio: vt cogitatio referatur ad interiorē intētiōnem. administratio autē ad exteriorē executionē. vnde oportet q̄ sicut magnanimitas intēdit aliqd magnū i oī mā: ita et magnificentia in aliquo ope factibili. ¶ Ad 3^m dōd̄: q̄ magnificentia intēdit opus magnū facere. opa autē ab hoīb̄ facta ad aliq̄ finē ordinant̄. nullus aut̄ finis humanoz̄ opey ē a deo magnus sic honor dei. et iō magnificentia p̄cipue magnū opus facit in ordine ad honorē dei. vñ p̄bs dicit i .4.

ethi. q̄ honorabiles sumpt̄ sunt maxime qui ptinet ad diuina sacrificia. et circa hos maxime studet magnificē. et iō magnificentia p̄iungit̄ sc̄itati: q̄ p̄cipue eius effectus ad religiōnē siue ad sc̄itatē ordinatur.

Ad tertium sic p̄cedit. ¶ Videt̄ q̄ mā magnificētie non sint sumptus magni. Circa eandē .n. mā nō sunt due v̄tutes. s̄z circa sumpt̄ est liberalitas: vt supra habitū est. ḡo magnificentia nō ē circa sumptus. ¶ Et .s. Oīs magnificus ē liberalis: vt d̄ i .4. ethi. s̄z liberalitas ē magis circa dona q̄ circa sumptus. ḡo ēt magnificentia nō p̄cipue ē circa sumptus sed magis circa dona. ¶ Et .s. Ad magnificentiā ptinet aliqd opus exteri⁹ facere. nō aut̄ q̄buslibet sumptibus sit aliqd exteri⁹ opus etiā si sint sumptus magni: puta cū aliq̄ multa expendit i encenijs mittēdis. ḡo sumptus nō sunt p̄p̄a mā magnificentie. ¶ Et .s. Magnos sumpt̄ nō possunt facere nisi diuites. s̄z oēs v̄tutes possūt h̄re etiā paupes: q̄ v̄tutes nō ex necessitate idigēt exteriori fortūa: s̄z s̄b̄ip̄is sufficiūt: vt Seneca dicit in li. de ira. ḡo magnificentia nō est circa magnos sumptus. ¶ Et .s. h̄ est qd p̄bs dicit i .4. ethi. q̄ magnificentia nō extendit̄ circa omnes operationes q̄ sunt in pecunijs sicut liberalitas. sed circa sumptuosas solum in quibus excellit liberalitatem magnitudine. ḡo est solū circa magnos sumptus. ¶ Et .s. R̄n̄. dōd̄: q̄ ad magnificentiā sicut dēcū ē ptinet in tēdere ad aliqd magnū op̄ faciēdū. ad h̄o aut̄ q̄ aliqd magnū opus p̄uenienter fiat requiruntur p̄portionati sumpt̄. nō enī possunt magna opa fieri nisi cū magnis expēsis. vñ ad magnificentiā ptinet magnos sumptus facere ad hoc q̄ opus magnū p̄uenienter fiat. vñ p̄bs dicit in .4. ethico. q̄ magnificē ab eq̄li. i. a p̄portionato sumptu opus faciet magis magnificū. sumptus autē est quedā pecunie emissio a q̄ pōt aliq̄ p̄hiberi p̄ sup̄flū amorē pecunie. et iō mā magnificentie possunt dici et ipsi sumpt̄ q̄bus v̄tū magnificus ad opus magnū faciēdū: et ipsa pecunia q̄ v̄tū ad sumpt̄ magnos faciēdos: et amor pecunie quē moderat̄ magnificus ne sumptus magni impediāt. ¶ Ad p̄m̄ ḡo dōd̄: q̄ sicut supra dēcū ē: v̄tutes ille que sunt circa res exteriores h̄nt aliquā difficultatē ex ip̄so genere rei circa quā ē v̄t̄: et aliā difficultatē ex magnitudine ip̄si⁹ rei. et iō oīs circa pecuniā et vsu et̄ eē duas v̄tutes: .s. liberalitatē q̄ respicit cōiter vsu pecunie: et magnificentiā q̄ respicit magnū pecunie vsu.

¶ Ad 2^m dōd̄: q̄ vsus pecunie aliter ptinet ad liberalem: et aliter ad magnificū. ad liberalem .n. ptinet s̄z q̄ p̄cedit ex ordinato affectu circa pecunias. et iō oīs vsus debitus pecunie cuius impedimentum tollit moderatiō amoris pecunie pertinet ad liberalitatem sc̄ilicet et dona et sumptus sed vsus pecunie pertinet ad magnificū in ordine ad ali quod magnum opus quod faciendum est. et talis vsus n̄ potest esse sine sumptu siue expensa. ¶ Ad tertū dōd̄: q̄ magnificus etiam dat dona vel encenia: vt dicitur in .4. ethico. nō tñ sub rōne domi s̄z potius sub rōne sumpt̄ ordinati ad aliqd opus faciēdū: puta ad honorādū aliquē vel ad faciēdū aliqd vñ p̄ueniat honor totī ciuitati: sicut cum facit aliqd ad qd tota ciuitas studet. ¶ Ad 4^m dōd̄: q̄ p̄ncipalis act⁹ v̄tutis est iterior electō quā v̄tutis pōt h̄re absq̄ exteriori fortuna. et sic etiā paup pōt eē magnificus: sed ad exteriores act⁹ v̄tutū requirunt bona fortune: sicut qdā instrumenta. et s̄z hoc paup nō pōt actū magnificentie exteriori exercere in his q̄ sūt magna simpli: s̄z forte i his que sunt magna p̄ cōparatiōnē ad aliqd op̄ qd et si in se sit paruum: tñ pōt magnificari s̄z p̄portionē illi⁹ ḡnis. nā parvū et magnū dicunt̄ relative: vt p̄bs dicit in p̄dicamentis.

Ad quartum sic p̄cedit. ¶ Et q̄ magnificentia non sit pars fortitudinis. Ad magnificentiā .n. p̄uenit in mā cū liberalitate: vt dictū ē. sed liberalitas nō est ps fortitudinis s̄z iustitie. ḡo magnificentia nō est ps fortitudinis. ¶ Et .s. Fortitudo ē circa timores et audacias. magnificentia aut̄ in nullo videt̄ respicere timorem: s̄z solū sumptus q̄ sunt opatiōes qdā. ḡo magnificentia magis v̄tū ptinere ad iustitiā q̄ ē circa opatiōes q̄ ad fortitudinē. ¶ Et .s. P̄bs dicit in .4. ethi. q̄ magnificus scienti assimilatur: s̄z sc̄ia magis cōuenit cū p̄udentia q̄ cū fortitudine.

ergo magnificētia nō d̄z poni ps fortitudinis. **C**S̄ 3̄ ē q̄ Tulli' & Macrobi' & Andronicus magnificētia p̄tes fortitudinis ponit. **C**R̄n̄o d̄d̄z: q̄ magnificētia s̄m q̄ ē specialis v̄tus nō p̄t poni pars subiectua fortitudinis: q̄ nō p̄uenit cū ea in mā: s̄z ponit ps ei' inq̄tū adiūgat ei sic v̄tus sedaria p̄ncipali. Ad hoc autē q̄ aliq̄ v̄tus adiūgat ali' cui p̄ncipali duo req̄runt: vt supra d̄cū ē. quoz vnū est vt sedaria p̄ueniat enz p̄ncipali. aliud autē ē vt in aliq̄ excedat ab ea. magnificētia autē p̄uenit cū fortitudine in hoc q̄ sicut fortitudo tēdit in aliq̄ arduū & difficile: ita ē & magnificētia. v̄t ē videt eē in irascibili vt fortitudo: s̄z magnificētia deficit a fortitudine in hoc q̄ illud arduū in q̄d tendit fortitudo habet difficultatē p̄pter piculū q̄d iminet p̄sone arduū aut in q̄d tēdit magnificētia h̄z difficultatē p̄opter disp̄ediū rerū q̄d ē multomin' q̄ piculuz p̄sone. & iō magnificētia ponit ps fortitudis. **C**Ad p̄m̄ ḡo d̄d̄z: q̄ iustitia respicit op̄atiōes s̄z se. put in eis p̄siderat rō debiti. s̄z liberalitas & magnificētia p̄siderat op̄atiōes sumptuū s̄z q̄ cōparant ad passiōes aīe: diuersimode t̄n. nā liberalitas respicit sūpt' p̄ cōparationē ad amorē & cōcupiscētia pecuniarū que sūt passiōes cōcupiscibilis quibus nō ipedit l̄beralis a d̄atiōib' & sūptib' faciēdis: v̄t est in cōcupiscibili. s̄z magnificētia respicit sūptus p̄ cōparationē ad sp̄e att̄gēdo ad aliq̄ arduū: nō simplr sicut magnanimitas sed i d̄terminata mā. s̄. in sūptib'. v̄t magnificētia videt esse in irascibili sicut & magnanimitas. **C**Ad 2̄m̄ d̄d̄m: q̄ magnificētia & si nō p̄ueniat cū fortitudine in mā: p̄uenit t̄n cū ea in p̄ditiōe māe inq̄tū. s̄. tēdit in aliq̄ arduū circa sumpt': sic fortitudo in aliq̄ arduū circa t̄iores. **C**Ad 3̄m̄ d̄d̄z: q̄ magnificētia ordinat vsuz artis ad aliq̄ magnū vt dictus est. ars autē ē in rōne: & iō ad magnificū p̄tinet b̄n vt rōne in attēdēdo p̄portione sūpt' ad op' q̄d faciēdū ē. & hoc p̄ci p̄ue necessariū est p̄pter magnitudinē v̄triusq̄: q̄ nisi diligens p̄sideratio adhiberet imineret piculū magnitudini. **C**De vicijis oppositis magnificētie. **Q̄o. cxxxv.**

Inde cōsiderādūz est de vicijis oppositis magnificētie. **C**Et circa h̄o q̄runt duo. p̄o v̄t parū h̄cētia sit vicijū. 2̄o d̄ vicio ei opposito.

d

Ad primū sic p̄cedit. V̄t q̄ parū h̄cētia non sit vicijū. **C**Ūr' n̄. sic ē moderatiua ma-

gnoz: ita ē moderatiua puoz. v̄t & liberales & magnifici aliq̄ p̄ua faciūt: s̄z magnificētia ē v̄tus. ḡo s̄llr p̄uificētia magis ē v̄tus q̄ vicijū. **C**S̄. p̄hs dic̄ in. 4. et̄bi. q̄ diligētia rōcinij ē parūfica. s̄z diligētia rōcinij v̄t eē laudabil: q̄ bonū hoīs ē s̄z rōne eē: vt Dio. diē. 4. ca. d̄ d̄ni. no. p̄o parūficētia nō ē vicijū. **C**S̄. p̄hs dic̄ i. 4. et̄bi. q̄ parūfic' cōsumit pecuniā tristat: s̄z h̄o p̄tinet ad auariciā sine ad l̄beralitatē. ḡo parūficētia nō est vicijū ab alijs distinctum. **C**S̄ 3̄ ē q̄ p̄hs in. 2. & 4. et̄bi. ponit parūficētia sp̄ale vicijū magnificētie oppositū. **C**R̄n̄o d̄d̄m q̄ sic supra d̄cū est: moralia specie a fine sortunt. v̄t & a fine vt pluries nominant. ex hoc ḡo d̄z aliqs parūfic' q̄ itēdit ad aliq̄ puū faciēdū. parūū autē & magnū s̄m p̄hs in p̄dicamētis relatiue dicunt. v̄t cū d̄z q̄ parūfic' itēdit aliq̄ parūū facere itelligēdū ē in cōparationē ad gen' op̄is q̄d facit. In q̄ qdē parūū & magnū p̄t attēdi duplr. vno' ex p̄te op̄is f̄edi. alio' ex p̄te sūpt'. magnific' ḡo p̄ncipali itēdit magnitudinē op̄is. sedario itēdit magnitudinē sūpt' quā non vitat vt faciat magnū op'. v̄t & p̄hs dic̄ in. 4. et̄bi. q̄ magnificus ab eqli sūptu op' facit magis magnificū. parūfic' autē ecōuerso p̄ncipali qdē itēdit paruitatē sūpt'. v̄t & p̄hs dic̄ in. 4. et̄bi. q̄ itēdit q̄l̄r minimū p̄sumat: ex cōsequenti autē itēdit paruitatē op̄is quā. s̄. nō recusat dūmō parūūz sumptū faciat. v̄t p̄hs dic̄ ibidē q̄ parūficus maria cōsumens in paruo que. s̄. dū nō vult expēdere: bonū perdit. s̄. magnifici op̄is. sic ergo p̄s q̄ parūficus deficit a p̄oportione q̄ d̄z eē s̄m rōne inter sumptus & opus defect' at ab eo qd est s̄m rōne causat rōne vicij. vnde manifestū est q̄ parūficētia vitijū est. **C**Ad p̄m̄ ḡo d̄d̄m: q̄ virt' moderat' parua s̄m regulā rōnis a q̄ deficit parūficus: vt d̄

ctū ē. non. n. d̄z parūficus q̄ p̄ua moderat': s̄z q̄ i moderat' do magna vel parua deficit a regula rōnis. & iō h̄z vitij rōnem. **C**Ad 2̄m̄ d̄d̄z: q̄ sicut p̄hs dic̄ i. 2. rhetorice. T̄ior facit p̄siliatuos. & iō parūficus diligenter rōcinij itēdit: q̄ iōrdmate timet bonoz suoz p̄sumptiones etiā in minimis. vnde hoc non est laudabile: s̄z vitiosuz & vitupabile: q̄ non dirigit affectum suum s̄m rōnez. sed potius rōnis vsuz applicat ad inordinatōne sui affectus. **C**Ad 3̄m̄ d̄d̄z: q̄ sicut magnificus p̄uenit cū liberali in hoc q̄ p̄mpte & d̄lectabiliter pecunias emittit: ita ē parūficus p̄uenit cū liberali sine anaro in hoc q̄ cū tristitia & tarditate expēdas fac. differt autē in hoc q̄ liberalitas attendit circa cōes sumpt' parūficentia autē circa magnos sumptus quos difficilins ē facere. & iō minus vitijū est parūficētia q̄ liberalitas. vnde p̄hs dic̄ in. 4. et̄bi. q̄ q̄nis parūficētia & vitijū opposituz sint malitie non. t̄n opprobria inferunt: q̄ neq̄ sunt nociua p̄ximo: neq̄ sunt valde turpes.

Ad secūdum sic p̄cedit. **C**Ūdet q̄ parūficētie nullū vitijū opponatur. **C**Paruo. n. opponit magnū. s̄z magnificētia non est vitijū s̄z v̄tus. ḡo parūficētie nō opponit vitijū. **C**S̄. Cū parūficētia sit vitijū ex defectu: vt d̄cū ē: v̄t q̄ si aliq̄ vitijū eēt parūficētie oppositū q̄ p̄sisteret solū in supabūdātī p̄sumptiōe s̄z illi q̄ p̄sumūt multa v̄bi pauca p̄sumē oz: p̄sumunt pauca v̄bi multa p̄sumē oz: vt d̄z in. 4. et̄bi. & sic h̄nt aliq̄d de parūficētia. nō ḡo ē aliq̄d vitijū parūficētie oppositum. **C**S̄. Adoralia sortunt sp̄ez ex fine: vt d̄cū ē: s̄z illi q̄ sup̄flue cōsumūt hoc faciūt cā ostatiōis diuitiaz: vt d̄z in. 4. et̄bi. h̄o autē p̄iet ad inanē gliaz q̄ opponit magnanimitati: vt d̄cū ē. ḡo nullū vitijū parūficētie opponit. **C**S̄ 3̄ est auctoritas p̄bi q̄ i. 2. & 4. et̄bi. p̄dit magnificētia medium duoz oppositoz vitioz. **C**R̄n̄o d̄d̄z: q̄ paruo opponit magnū. parūū autē & magnū relatiue diff: vt d̄cū ē: sic autē p̄tingit sūptū eē puū p̄ p̄pationē ad op': ita ē p̄tingit sūptū eē magnū i p̄pationē ad op' vt. s̄. excedat p̄pationē q̄ esse d̄z sūpt' ad op' s̄z regulā rōnis. v̄t māifestū ē q̄ vitio parūficētie q̄ aliqs deficit a d̄bita p̄potionē expēdaz ad op': in tēdens min' expēdere q̄ dignitas op̄is regrat: opponit vitio quos aliqs dictā p̄potionē excedit: vt. s̄. plus expēdat q̄ sit op̄i p̄potionatū. & hoc vitijū grece qdā d̄z bānan/sea a furno dicta: q̄ videlicet ad modū ignis q̄ est in furno omnia consumit: vel d̄z apyrochalia. i. sine bono igne qa ad modum ignis oīa consumit: non p̄opter bonuz. v̄t latine hoc vitijū p̄t noiari p̄sumptio. **C**Ad p̄m̄ ḡo d̄d̄m: q̄ magnificētia d̄r esse eo q̄ facit magnū opus. nō antes ex eo q̄ in sumptu excedat p̄potionē op̄is. hoc. n. p̄tinet ad vicijū qd opponit parūficētie. **C**Ad 2̄m̄ d̄d̄z: q̄ idē vitijū h̄riat v̄tuti q̄ est i medio & h̄rio vicio. sic ergo vicijū p̄sumptionis opponit parūficētie in eo q̄ excedit in sūptu op̄is dignitatē expēdis multa v̄bi pauca oporteret expēdere. opponit autē magnificētie ex parte op̄is magni: qd p̄cipue itēdit magnificus inq̄tū. s̄. v̄bi oz multa expēdere nihil aut parū expēdit. **C**Ad 3̄m̄ d̄d̄z: q̄ p̄sumptio: ex ipsa sp̄e act' opponit parūfico inq̄tū trāscendit regulā rōnis a q̄ parūficus deficit. nihil t̄n p̄hibet qn hoc ad finez alteri' vitij ordinē: p̄nta inanē glie vel cuiuscunq̄z alterius. **C**De patientia. **Q̄o. cxxxvi.**

Inde cōsiderandū est de patientia. **C**Et circa h̄o q̄runt quoz. **C**Primo v̄truz patientia sit v̄tus. **C**Secdo v̄t sit maxima virtutū. **C**Tertio v̄trum possit haberi sine gratia. **C**Quarto v̄truz sit ps fortitudinis. **C**Quinto v̄t sit idem cum longanimitate.

Ad primū sic p̄cedit. **C**Ū q̄ patientia nō sit v̄tus. **C**Ūirtutes. n. p̄fectissime sūt in patria: vt Aug. dic̄ in. 14. de trimi. s̄z ibi nō est patientia q̄ nulla sunt ibi mala tolerāda: s̄m illud **I**sa. 49. & **A**poc. 21. **N**ō esuriēt neq̄ sitiet: & n̄ p̄cutiet eos est' neq̄ sol. ḡo patientia nō ē v̄tus. **C**S̄. **N**ulla v̄t' in malis p̄t inueniri: q̄ v̄t' est q̄ bonū facit h̄ntes: s̄z patientia q̄nq̄ in malis hoīb' inuenit: sicut p̄s in auaris q̄ multa mala patienter tolerant

vt pecunias congregat: s; illud Ecclesiastes. 5. Luctis dieb⁹ vite sue comedit in tenebris & in curis multis & in eruna atq; tristitia. ergo patientia no est virtus. **C** S. fruct⁹ a virtutibus differunt: vt supra habitum est: sed patientia ponit inter fructus: vt p; ad Gal. 5. 9. patientia no est virtus. **C** S; h; est q; Aug. dicit in lib. de patientia. Virt⁹ animi que patientia dicitur ta magnu dei donu est: vt etia ipsi⁹ qui nobis ea largit patientia pdicet. **C** Rn^o d; q; sicut dictu est supra virtutes morales ordinant ad bonu inq;tu cōseruant bonum rōnis s; ipetus passionū. inter alias autē passiones tristitia efficac⁹ est ad ipediēdu bonū rōnis: s; illud. 2. ad Corin. 7. Seculi tristitia morte operat: & Eccl. 30. Multos occidit tristitia & no est utilitas in illa. vñ necesse est h;e aliquā virtutē per quā bonū rōnis pseruet s; tristitia ne. s. rō tristitie succubat. hoc autē facit patientia. **C** S; Aug. dicit in li. d. patientia: q; patientia hoīs est qua mala equo animo toleram⁹. .i. sine perturbatione tristitie ne aīo iniquo bona deseramus per q; ad meliora pueniamus. vñ manifestū est patientiaz eē virtutē. **C** Ad p^m g^o d; q; virtutes morales no remanēt s; in eundē actū in p̄ria que habēt in via. s. p. cōparationē ad bona p̄ntis vite que no remanebūt in patria: s; per cōparationē ad finē qui erit in patria: sicut iniustitia no erit in patria circa emptiōes & venditiones & alia que p̄tinent ad p̄ntē vitā: s; in hoc qd est subditū esse deo. s; act⁹ patientie in patria no erit in sustinēdo aliqua: s; in fruītioe bonorum in que puenire volebam⁹ patiēdo. **C** S; Aug. dicit in. 14. d. citi. dei: q; in patria no erit ipsa patientia que necessaria no est nisi vbi tolerāda sunt mala: sed eternū erit id quo p patientiā puenit. **C** Ad 2^m d; q; sicut Aug. dicit in li. d. patientia. patientes pprie dicunt qui malū mala no cōmittendo fere q; no serēdo cōmittere. in illis autē qui mala sustinent vt mala faciāt: nec mirāda nec laudāda est patientia q; nulla ē. s; mirāda duricia: negāda patientia. **C** Ad 3^m d; q; sicut supra dictū est fructus in sui rōne iporat quādā dlectationes. sunt autē opationes virtutū delectabiles s; in se ipsas: vt dicit in p^o ethi. Cōsuetū est autē vt noīe virtutis ē virtutum actus significent. & ideo patientia q̄stum ad habitū ponit virtus q̄stū autē ad delectationē quā h; in actu⁹ ponit fructus: & p̄cipue q̄stus ad hoc q; per patientiā animi pseruatur ne obnuatur tristitia.

Ad secundū sic pcedit. **C** Uidet q; patientia sit potissimay virtutū. Id enī qd est pfectū est potissimuz in vnoquoq; ḡne: sed patientia h; opus pfectum vt dicit Jaco. p^o ergo patientia est potissima virtutū **C** S. Oēs virtutes ad bonū aīe ordinant: s; hoc p̄cipue videt p̄tinere ad patientiā. Dicit enī Luc. 21. In patientia vestra possidebitis aīas vestras. g^o patientia ē maxia virtutū. **C** S. Illud qd ē pseruatiū & cā alioy v; pon⁹ eē. s; sicut Greg. dicit in qdā homel. Patientia ē radix & custos oīuz virtutū. g^o patientia ē maxia virtutū. **C** S; h; est q; no enume rat inter q̄tuor virtutes q̄s Greg. 22. moral. & Aug. in li. de morib⁹ ecclie vocat p̄ncipales. **C** Rn^o d; q; virtutes s; suā rōnē ordinant ad bonū. est. n. virtus q; facit bonū habentē & op⁹ eius bonū reddit: vt dicit i. 2. ethi. vñ o; q; tāto p̄ncipalior sit virtus & potior: q̄sto magis & directi⁹ ordiat in bonū. directi⁹ autē ad bonū ordināt hoīez virtutes q; sunt cōstitutiuē boni q̄s ille que sūt ipeditiuē eoy q; abducunt a bono: & sicut iter eas que sunt p̄stitutiuē boni tāto aliq; potior: ē quāto in maior bono statuit hoīez: sicut: fides: spes: & charitas q̄s prudentia & iustitia: ita & inter illas que sunt impeditiuē retrahētū a bono tāto aliqua est potior: quāto id qd ab ea impedit magis a bono retrahit. plus autē a bono retrahunt picula mortis circa q; est fortitudo: vel delectationes tactus circa q; est tēperantia q̄s quis aduersa circa q; est patientia. & iō patientia no ē potissima virtutū. sed deficit non solū a virtutib⁹ theologiacis & prudentia & iustitia q; directe statunt hoīem in bono: s; ē a fortitudine & tēperantia q; retrahunt a maiorib⁹ ipedimentis. **C** Ad p^m g^o d; q; patientia d; habere opus pfectū in aduersis tolerādis ex qb⁹ p^o pcedit tristitia quā moderat patientia. 2° ira quā moderat māsfuetudo. 3° odiū qd tollit charitas 4° iniustus nocuētū qd p̄hibet iustitia. tollere. n. p̄nci

piū vnuscuīusq; est pfectus. nec tñ sequitur si in hoc patientia est pfectior: q; sit pfectior simpli. **C** Ad 2^m d; q; post sessio iporat qetū dñuz: & iō p patientiā d; homo suā aīaz possidere inq;tu; radicitus euellit passiones aduersitatum qbus aīa inquietatur. **C** Ad 3^m d; q; patientia d; esse radix & custos oīuz virtutū no q̄si directe eas causando & cōseruando sed solū remouendo p̄hibens.

Ad tertium sic pcedit. **C** Uidet q; patientia possit haberi sine ḡra. Id. n. ad qd rō magis iclinat magis pōt iplere rōnalis creatura: s; magis ē rōnabile q; aliq; patiā mala pp bonū q; pp malū. aliq; autē patiunt mala pppter malū ex ppria virtute sine auxilio ḡre. dicit. n. Aug. in lib. de patientia. q; multa in laboribus & doloribus sustinet hoīes pppter ea q; vitiose diligūt. g^o multo magis hō pōt mala sustinere pppter bonū: qd ē vere patientē esse p̄ter auxiliū ḡre. **C** S. Aliq; no exites in statu ḡre magis abhorrent mala vitioy q; copalia mala. vnde qdam gentiliuz legunt multa mala tolerasse ne patriā pcederēt: aut aliqd aliud ibonestū pmitterent. s; hoc est vere patientē eē. g^o vñ q; patientia possit haberi absq; auxilio ḡre. **C** S. Manifeste apparet q; aliq; pppter sanitatez corporis recuperandā graua qdā & amara patiunt. salus autē aīe non est min⁹ appetibilis q; sanitas corporis. g^o pari rōne p salute aīe pōt aliq; multa mala sustinere qd est vere patientē eē absq; auxilio ḡre. **C** S; h; est q; d; in ps. Ab ipso. s. deo patientia mea. **C** Rn^o d; q; sicut Aug. dicit i li. de patientia. Cū desiderioy facit tolerānā laboruz & dolorum & nemo nisi pro eo quod delectat sponte suscipit ferre qd cruciat. & huius rō ē: q; tristitia & dolorē s; se abhorret aīus vnde nunq; eligeret eā pati pppter se sed solū pppter finē. g^o videt q; illud bonū pppter qd aliq; vult pati mala sit magis volitū & amatū q; illud bonū cui⁹ pua tio iegerit dolorez que patienter toleram⁹. q; aut aliq; pferat bonū ḡre oīb⁹ nālib⁹ bonis ex quoy amissione pōt dolor causari: p̄tinet ad charitatē q; diligit deū sup oīa. vñ manifestū ē q; patientia s; q; est virtus a charitate causat: s; illud. 1. ad Cor. 13. charitas patiens ē. manifestū ē autē q; charitas no pōt h̄ri nisi p ḡras: s; illud ad 1 Ro. 5. charitas dei diffusa ē in cordib⁹ n̄ris p sp̄m sc̄m q; dat⁹ ē nobis. vñ p; q; patientia no pōt h̄ri sine auxilio ḡre. **C** Ad p^m g^o d; q; i nā hūana si eēt itēgra p̄ualeret inclinatio rōnis. s; in nā corrupta p̄ualeret iclinatio p̄cupiscētiaz q; in hoīe dñatur. & iō p̄nior: ē hō ad sustinēdu mala i qb⁹ p̄cupiscētia delectat p̄ntia liter q; tolerare mala pp bona futura q; s; rōnē appetunt qd tñ p̄tinet ad verā patientiā. **C** Ad 2^m d; q; bonū politice virtutis p̄mēsuratuz ē nāe hūane. & iō absq; auxilio ḡre gratū faciētis pōt volūtas hūana i illud tendere: licet non absq; auxilio ḡre dei. s; bonū ḡre ē supnāle. vñ i illud non pōt tēdere hō p virtutē sue nāe: & iō no ē filis rō. **C** Ad 3^m d; q; tolerātia ē maloz q; q; sustinet pppter corporis sanitatē pcedit ex amore quo hō nālī diligit suā carnē. & iō no est filis rō de patientia q; pcedit ex amore supnāli.

Ad quartū sic pcedit. **C** Uidet q; patientia no sit pars fortitudinis. Idē. n. n̄ ē ps sn̄p̄si⁹. s; patientia vñ idē eē fortitudinis: q; sicut supra dictū ē: ppri⁹ act⁹ fortitudinis ē sustinere. & hoc ē p̄tinet ad patientiā d; n. i lib. sn̄iaz. Prosper: q; patientia p̄sistit i alienis malis tolerādis. g^o patientia no ē ps fortitudinis. **C** S. fortitudo ē circa timores & audacias: vt supra habituz est & ita ē i irascibili. s; patientia vñ eē circa tristitias: & ita vñ eē in p̄cupiscibili. g^o patientia no ē ps fortitudinis s; magis tēperantie. **C** S. Totū no pōt eē sine pte. si g^o patientia sit ps fortitudinis fortitudo nunq; posset eē sine patientia: cū tñ fortis q̄nq; no toleret patienter mala. s; ēt aggrediat eū q; mala facit. g^o patientia no ē ps fortitudinis. **C** S; h; est q; Tullius in sua rhetorica ponit eā fortitudinis partē. **C** Rn^o d; q; patientia ē ps fortitudinis q̄si potēntialis: q; adiungit fortitudini sicut virtus secundaria p̄ncipali. ad patientiaz. n. p̄tinet aliena mala equanimiter p̄peti: vt Greg. dicit in quadam homel. in malis antē que ab alijs inferunt p̄cipua sunt & difficilima ad sustinēdu illa que p̄tinet ad pericula mortis circa que ē fortitudo. vñ p; q; in ista materia p̄v

cipalitem tenet fortitudo quasi vendicans sibi id quod principalis est in hac materia. et ideo patientia adiungit ei sicut secundaria virtus principali. Ad primum ergo dicitur: quod ad fortitudinem pertinet non quicquam sustinere: sed illud quod est summe difficile in sustinendo. scilicet sustinere pericula mortis: ad patientiam autem potest pertinere sustinentia quorumcumque malorum. Ad secundum dicitur: quod actus fortitudinis non solum consistit in hoc quod aliquis in bono persistat sed timores futurorum periculorum: sed et ut non deficiat propter presentem tristitiam siue dolorem. et ex hac parte habet affinitatem cum fortitudine patientia: et tamen fortitudo est principalis circa timores: ad quorum rationem pertinet fugere quod vitat fortitudo. patientia vero principalis est circa tristitias. nam patientes dicitur aliquis non ex hoc quod non fugit: sed ex hoc quod laudabiliter se habet in patiente quod presentia nocent: ut scilicet non inordinate ex eis tristetur. et ideo fortitudo est proprie in irascibili. patientia autem in concupiscibili. nec hoc impedit quoniam patientia sit pars fortitudinis: quia adiunctio virtutis ad virtutem non attendit secundum subiectum: sed secundum materiam vel formam. nec tamen patientia ponitur pro temperantia quibus utraque sit in concupiscibili: quia temperantia est solum circa tristitias que opponuntur delectationibus tactus: puta que sunt ex abstinentia ciborum vel venereorum. sed patientia proprie est circa tristitias que ab aliis inferuntur et iteque ad temperantiam pertinet re frenare huiusmodi tristitias sicut et delectationes huiusmodi. ad patientiam autem pertinet ut propter huiusmodi tristitias que tunc sunt homo non recedat a bono virtutis. Ad tertium dicitur: quod patientia potest consistere ad aliquid sui ponitur pro integrali fortitudinis de qua parte obiectio procedit: puta scilicet aliquis patienter sustinet mala que pertinent ad pericula mortis: nec est tamen ratione patientie que aliquis quando opus fuerit insulat in eis que mala facit: quia ut Lry. dicit super illud Matt. Uade satanas. In iurijs proprijs patienter esse laudabile est. iurias autem dei patienter sustinere nimis est impii. Et Aug. dicit in quadam epistola ad Marcellinum: quod precepta patientie non hauriantur bono reipublice: pro quo conservando sunt inimicos pugnant. sed vero quod patientia se habet circa quorumcumque alia mala adiungit fortitudini ut virtus secundaria principalis.

Ad quintum sic procedit. Ut quod patientia sit idem quod loganimitas. Dicit enim Aug. in libro de patientia: quod patientia dei predicatur non in hoc quod aliquid malum patitur: sed in hoc quod expectat malos ut convertantur. unde Eccl. 5. dicitur. Altissimus patiens redditor est. ergo vero quod patientia sit idem quod loganimitas. Sed idem non est oppositum duobus sed ipsa patientia opponitur loganimitati pro qua aliquis moram expectat. dicitur enim. aliquis impatienter more sic aliorum malorum. ergo vero quod patientia sit idem loganimitati. Sed. Sic tempus est quodam circumstantia malorum que sustinentur: ita est locus: sed ex parte loci non sumitur aliquid virtus que distinguitur a patientia. ergo sicut nec loganimitas que sumitur ex parte temporis: in quantum scilicet aliquis diu expectat: distinguitur a patientia. Sed hoc est quod super illo ad Romanos. 2. An divitias bonitatis eius et patientie et loganimitatis pertinet: dicitur glo. Ut loganimitas a patientia differat: quia quod infirmitate magis quam proposito obliquit sustineri pro loganimitate dominus: quod vero principium mente exultat in delictis suis ferri patienter dicendi sunt. Et Romanos. dicitur: quod sic magnanimitas dicitur pro qua habet aliquis animus tederi in magna: ita etiam loganimitas dicitur pro qua habet aliquis animus tederi in aliquid quod est longinquum distat. et ideo sic magnanimitas magis respicit spiritum tederi in bonum: quam audaciam vel timorem siue tristitiam que respiciunt malum: ita est et loganimitas. unde loganimitas maiorem conveniuntiam vero habet cum magnanimitate quam cum patientia: potest tamen convenire cum patientia duplici ratione. primo quod quod patientia sic et fortitudo sustinet aliquid mala propter aliquid bonum: quod si ex proprio expectet facilius est sustinere. si autem in longinquum differat difficulte est expectatio mala autem in presenti sustinere difficulte est. 2o quod habet ipse quod est differri bonum speratum natum est care tristitia sed illud puer. 13. Spes que differit affligit animas. unde et in sustinendo huiusmodi afflictionem potest esse patientia sicut et in sustinendo quicquam alias circumstantias. Sic ergo secundum quod sub eadem ratione mali tristitias potest comparari: et dilatio boni sperati que pertinet ad loganimitatem: et labor: que homo sustinet in consummata executione boni operis: quod pertinet ad magnanimitatem: tamen loganimitas que est patientia sub patientia comparari videntur. unde et Tullius diffinit patientiam dicit: quod patientia est honestatis ac utilitatis causa voluntaria ac diuturna pressio rerum arduarum ac difficultium: quod dicit difficultium pertinet ad gravitatem mali quam proprie respicit patientia: quod vero addit diuturna siue diuti-

na: pertinet ad longanimitatem secundum quod convenit cum patientia. Et per hoc patet ratio ad primum et secundum. Ad tertium dicitur: quod illud quod est longinquum loco quibus sit remotum a nobis si tamen est simpliciter remotum a natura rerum sicut id quod est longinquum tempore. et ideo non est similis ratio. et propterea quod est longinquum loco non affert difficultatem nisi ratione temporis: quia quod est longinquum loco a nobis tardius tempore ad nos potest pervenire. Quartum proceditur: tamen consideranda est ratio illi dicitur quibus assignat: quia in his que ex infirmitate peccat hoc solum vero improprie quod diu perseverat in malo. et ideo dicitur quod ex longanimitate supportantur. sed habet ipse quod aliquis ex superbia peccat improprie: et ideo pro patientia dominus sustineri illi que ex superbia peccant.

De perseverantia. Dicitur. cxxxvij. **Inde** considerandum est de perseverantia et de vitijs oppositis. Circa perseverantiam autem tunc quatuor. primo videtur perseverantia sit virtus 2o videtur sit pars fortitudinis. 3o quomodo se habeat ad constantiam. 4o utrum indigeat auxilio gratie.

Ad primum sic procedit. Videtur quod perseverantia non sit virtus: quia ut philosophus dicit in 7. ethice. continentia est portio que perseverantia. sed continentia non est virtus ut dicitur in 4. ethice. ergo perseverantia non est virtus. Sed. Virtus est que reverte videtur sed Aug. in libro de libere arbitrio. sed sicut ipse dicit in libro de perseverantia. nullus potest dici perseverantia habere quod diu vivit nisi perseveret usque ad mortem. ergo perseverantia non est virtus. Sed. Immobile persistere in opere virtutis requirit ad omnes virtutes: ut patet in 2. ethice. sed habet pertinet ad rationem perseverantie. dicitur enim. Tullius in sua rhetorica: quod perseverantia est in ratione bene considerata stabilis et perpetua persistens. ergo perseverantia non est specialis virtus sed conditio omnis virtutis. Sed hoc est quod Andronicus dicit quod perseverantia est habitus eorum quibus immanedum est et non immanedum et neutrorum. sed habitus ordinans nos ad benefaciendum aliquid vel omniedum est virtus. ergo perseverantia est virtus. Et Romanos dicitur quod sed philosophus in 2. ethice. virtus est circa difficile et bonum. et ideo ubi occurrit specialis ratio difficultatis vel boni: ibi est specialis virtus. Opus autem virtutis potest habere bonitatem et difficultatem ex duobus. Uno quod ex se ipse actus: que accipit secundum rationem proprii obiecti. Alio ex ipsa diuturnitate temporis: nam hoc ipsum quod est diu insistere aliquid cui difficulte: speciale difficultatem habet. et ideo diu persistere in aliquo bono usque ad consummationem pertinet ad speciale virtutem. sic ergo temperantia et fortitudo sunt speciale virtutes eo quod altera earum moderat delectationes tactus: quod de se difficultatem habet. altera autem moderat timores et audacias circa pericula mortis quod est se difficile est. ita est perseverantia est quodam specialis virtus ad quam pertinet in his vel in alijs virtutibus operibus diuturnitatem sustinere potest necesse est. Ad primum ergo dicitur: quod philosophus accipit ibi perseverantiam sed quod aliquis perseverat in his in quibus difficultissimum est diu sustinere non est autem difficile diu sustinere bona sed mala. mala autem que sunt pericula mortis ut plimum non diu sustinentur: quia ut frequenter cito transiunt. unde respectu illorum non est principia laus perseverantie: inter alia autem mala principia sunt illa que opponuntur delectationibus tactus: quia huiusmodi mala attenduntur circa necessaria vite: puta circa defectum ciborum et aliorum huiusmodi que quicquam iminet diu sustinenda. non est autem difficile hec diu sustinere illi que circa habet non multum tristat. nec in oppositis bonis multum delectat sicut patet in tempore in quo huiusmodi passiones non sunt vehementes sed maxime hoc difficile est in eo que circa hoc vehementer afficitur ut pote non habet perfectam virtutem modificationem has passiones. et ideo si accipiat hoc modo perseverantia non est virtus perfecta sed est quodam imperfectum in genere virtutis. si autem accipiamus perseverantiam secundum quod aliquis in quocumque bono difficili diu persistit: hoc potest convenire etiam habenti perfectam virtutem cui etiam si persistere sit minus difficile persistit: tamen in bono magis perfecto. unde talis perseverantia potest esse virtus: quia perfectio virtutis magis attendit secundum rationem boni quam secundum rationem difficultis. Ad secundum dicitur: quod eodem nomine quicquam notat et videtur et actus virtutis sic Aug. dicit super Joan. fides est credere quod non vides: potest tamen contingere quod aliquis habeat habitum virtutis: que tamen non exercet actum: sicut aliquis pauper habet habitum magnificentie cum tamen actum non exercet. quicquam vero aliquis huiusmodi habitum incipit quod exercere actus: sed non perficit: puta si edificato: incipiat edificare: et non compleat do-

Q^o LXXXVIII. De uilis oppositis perseverantie.

mū. Sic g^o dōm: q^o ē q^o nomē p^oseuerantie q^oq^o sumit p^o habitu q^o q^os eligit p^oseuerare q^oq^o aut p^o actu quo q^os p^oseuerat. et q^oq^o q^odē h^ois habitū p^oseuerantie eligit q^odē p^oseuerare et icipit exeg aliquādiu p^osistēdo: nō t^o cōplet actū: q^o nō p^osistit vsq^o ad finē. Est aut duplex finis. v^o q^odē q^o ē finis opis. ali^o aut q^o est finis hūane vite. p^o se aut ad p^oseuerantia p^otinet: vt aliq^os p^oseueret vsq^o ad terminū v^otuosi operis: sic q^o miles p^oseueret vsq^o ad finē certamis: et magnificus vsq^o ad p^osumationē opis: sūt aut q^odā v^otutes quarū act^o p^o totā vitā debēt durare sic fidei spei et charitatis: q^o respiciūt vltimū finē tot^o vite hūane. et iō respectu harū v^otutū q^o sūt p^oncipales nō p^osumant act^o p^oseuerantie vsq^o ad finē vite: et s^o h^o Aug. accipit p^oseuerantia p^o actu p^oseuerantie p^osumato. Ad 3° dōm: q^o v^otuti p^ot aliq^od p^ouenire dupl^o. Vno^o ex p^opria itētiōe finis. et sic diu p^osistere vsq^o ad finē in bono p^otinet ad spālem v^otutem q^o d^o p^oseuerantia que hoc intendit: sicut spālem finē. Alio^o ex cōparatiōe habit^o ad subiectum. et sic immobiliter p^osistere cōsequit^o quālibz v^otutem inq^ostum est qualitas d^officile mobilis.

Ad secundum sic pcedit. Videt^o q^o p^oseuerantia nō sit pars fortitudinis: q^o vt p^obs dicit in. 7. ethi. p^oseuerantia ē circa tristitias tact^o. s^o h^ou^osmodi p^otinēt ad tēperantia. g^o p^oseuerantia magis ē p^os temperantie q^o fortitudinis. C^o S. Ois pars v^otutis moral^o ē circa aliq^os passioēs q^os v^otus moral^o moderat. s^o p^oseuerantia non iporat moderantia passionz: q^o quāto vehemētiores fuerint passioēs: tāto aliq^os s^om rōnē p^oseuerās laudabilior v^o. g^o v^o q^o p^oseuerantia nō sit pars alicui^o v^otutis moralis: sed magis p^oudētie q^o p^oficū rōnē. C^o S. Aug. dicit i lib. d. p^oseuerantia: q^o p^oseuerantia nullus p^ot amittere. alias aut v^otutes p^ot hō amittere. g^o p^oseuerantia ē potior oib^o alijs v^otutibus. s^o v^otus p^oncipalis ē potior q^o eius p^os. g^o p^oseuerantia nō est pars alicui^o v^otutis: s^o magis ipsa ē virt^o p^oncipalis. C^o S. ē q^o Tulli^o p^ot p^oseuerantia p^ote fortitudis. C^o R^o dōm: q^o sicut supra dcm ē: virt^o p^oncipalis ē cui p^oncipalr ascribit^o aliq^od q^od p^otinet ad laudē v^otutis inq^ostū. s. exercet illud circa p^opria mām in q^o d^oficillimū et optimū ē illd obseruare. et s^om hoc dcm ē q^o fortitudo ē p^oncipalis v^otus: q^o firmitatē suat in his in qb^o d^oficillimū ē firmiter p^osistere. s. i periculis mortis. et iō necesse ē q^o fortitudini adiūgat^o sicut sedaria v^otus p^oncipali ois illa v^otus cui^o laus p^osistit i sustinēdo firmiter aliq^od d^oficile. sustinere aut d^oficulatē q^o p^ouenit ex diuturnitate boni opis dat laudē p^oseuerantie: nec ē ita d^oficile sicut sustinere picula mortis: et iō p^oseuerantia adiūgat^o fortitudini sicut v^otus sedaria p^oncipali. Ad p^o g^o dōm: q^o anexo sedarie v^otutis ad p^oncipalē nō solū attendit s^om māz: s^o magis s^o modū: q^o fo: ma i vnoquoq^o potior ē q^o mā. v^o h^o p^oseuerantia magis videat^o p^ouenire i mā cū tēperantia q^o fortitudie: t^o i mō magis p^ouenit cū fortitudine inq^ostum firmitatē suat i d^oficulatē diuturnitatis. Ad 2° dōm: q^o illa p^oseuerantia de q^o loq^otur p^obs nō moderat aliq^os passioēs: s^o p^osistit solū in q^odā firmitate rōnis et volūtatis. s^o p^oseuerantia s^o q^o ponit^o v^otus moderat aliq^os passioēs. s. timorē fatigatiōis aut defect^o p^o diuturnitatez. v^o h^oec virt^o est in irascibili sicut et fortitudo. Ad 3° d^o cēdū q^o Aug. ibi loquit^o de p^oseuerantia nō s^om q^o noiat habitū v^otutis: sed s^om q^o noiat actū v^otutis p^otinuātū vsq^o in finē: sed illud d^o Matt^o. 24. Qui p^oseuerauerit vsq^o i finē hic saluus erit. et iō s^o rōnem p^oseuerantie sic accepte esset q^o amitteret: q^o iam non duraret vsq^o in finem.

Ad tertium sic pcedit. Videt^o q^o cōstantia nō p^otinet ad paciētia: vt supra dcm ē: s^o paciētia d^ot a p^oseuerantia. g^o p^ostantia nō p^otinet ad p^oseuerantia. C^o S. Viri^o est circa d^oficile et bonū: s^o in paruis operib^o p^ostantē eē nō v^o eē d^oficile: s^o solū in operib^o magnis q^o p^otinēt ad magnificentiā. g^o p^ostantia magis p^otinet ad magnificentiā q^o ad p^oseuerantiam. C^o S. Si ad p^oseuerantia p^otineret p^ostantia in nullo videat^o a p^oseuerantia differre: q^o v^otrunq^o immobilitatez quā dā imporat. d^ot aut. nā Macrobi^o cōdinidit p^ostantia firmitati p^o quā intelligit p^oseuerantia: vt supra dcm est: g^o cōstantia nō p^otineret ad p^oseuerantia. C^o S. ē q^o aliq^os d^o

esse p^ostantē ex eo q^o in aliquo stat. s^o i manere aliq^ob^o p^otineret ad p^oseuerantia: vt p^o ex d^offiniōe quā Andronic^o p^ot. g^o cōstantia p^otinet ad p^oseuerantia. C^o R^o dōm: q^o p^oseuerantia et p^ostantia p^oueniūt q^odē in fine: q^o ad v^otrūq^o p^otinet firmiter p^osistere in aliquo bono. d^ot aut s^o ea q^o d^oficulatē asferūt ad p^osistēdū in bono. nā v^otus p^oseuerantie p^ope fac^o firmiter p^osistere hoīem in bono i d^oficulatē q^o p^ouenit ex ipsa diuturnitate act^o. p^ostantia aut facit firmiter p^osistere in bono i d^oficulatē q^o p^ouenit ex q^obuscūq^o alijs exteriorib^o ipedimētis. et iō p^oncipalior p^os fortitudinis ē p^oseuerantia q^o p^ostantia: q^o d^oficultas q^o est ex diuturnitate act^o ē eēntialior acto: virtutis q^o illa q^o ē ex exteriorib^o ipedimētis. Ad p^o g^o dōm: q^o exteriora ipedimēta p^osistēdi i bono p^oncipue sūt illa q^o tristitia iferūt. circa tristitia aut ē paciētia: vt dcm ē et iō p^ostantia s^o finē p^ouenit cū p^oseuerantia. s^o aut ea q^o d^oficulatē iferūt p^ouenit cū paciētia. finis aut potior ē. et iō cōstantia magis p^otinet ad p^oseuerantia q^o ad paciētia. Ad 2° dōm: q^o in magnis opibus p^osistere d^oficili^o est. s^o in paruis et in mediocrib^o diu p^osistere h^oz d^oficulatē et si nō ex magnitudine act^o quā respicit magnificentiā: saltē ex ipsa diuturnitate quā respicit p^oseuerantia. et iō p^ostantia p^ot ad v^otrūq^o p^otinere. Ad 3° dōm: q^o p^ostantia p^otinet q^od ad p^oseuerantiam inq^ostū p^ouenit cū ea: nō t^o ē idē ei inq^ostū d^ot ab ea vt dcm est.

Ad quartum sic pcedit. Videtur q^o p^oseuerantia nō idigeat auxilio grē. p^oseuerantia. n. ē q^odā v^otus: vt dcm ē. s^o v^otus vt Tulli^o dicit in sua rhetorica agit i modū nāe. g^o sola iclinatio v^otutis sufficit ad p^oseuerandū. nō g^o ad hoc requit^o aliq^od auxiliū grē. C^o S. Donū grē xpi ē mai^o q^o nocumētū q^od adā itulit: ut p^o ad Ro. 5. s^o an p^octū sic p^odit^o fuit hō vt posset p^oseuerare p^o id q^od accepat: sicut Aug. dicit i li. de correctis et grā g^o multo magis: hō p^o grāz xpi repatus p^ot p^oseuerare absq^o auxiliū noue grē. C^o S. Opa p^octi q^oq^o sunt d^oficiliora q^o opa v^otutis. v^o ex p^osona ipioz d^o Sap. 5. Ambulauimus vias d^oficiles. s^o aliq^o p^oseuerāt in opib^o p^octi absq^o alterius auxiliū. g^o et in opib^o virtutū p^ot hō p^oseuerare absq^o auxiliū grē. C^o S. ē q^o Aug. dicit i li. de p^oseuerantia. Asserim^o donū dei eē p^oseuerantia q^o vsq^o i finē p^oseuerat in christo. C^o R^o dōm: q^o sic ex d^ois p^o p^oseuerantia dupl^o d^o: Vno^o p^o ipso h^oitū p^oseuerantie s^o q^o ē vt^o. et hoc mō idiget dono h^oitualis grē. sic et cetere v^otutes i fūse Alio^o p^ot accipi p^o actu p^oseuerantie durate vsq^o ad mortē. et s^o hoc nō idiget solū grā h^oitali s^o et gratuito dei auxiliū p^oseuerantis hoīez i bono vsq^o infiniē vite sic supra dcm ē cū de grā ageret: q^o cū libez arbitriū d^o se sit v^otubie et hoc ei nō tollat^o p^o h^oitalē grāz p^ontis vite: nō subest p^otati liberi arbitrij et p^o grāz repari vt se immobiliter i bono statu: s^o sit i p^otate ei^o q^o hoc eligat. plerūq^oz. n. cadit in n^ora p^otate electio: s^o non executio. Ad p^o g^o dōm: q^o virtus p^oseuerantie q^ostū ē de se inclinat ad p^oseuerandū: q^o cū h^oitus ē quo q^os vitē cū voluerit: nō ē necariū q^o h^ois h^oitū v^otutis immobiliter vtat^o eo vsq^o ad mortē. Ad 2° dōm: q^o sicut Aug. dicit i li. de correctione et grā. p^o hōi datū ē nō vt p^oseueraret: s^o vt p^oseuerare posset p^o libez arbitriū: q^o nulla corruptio: tūc erat i hūana nā q^o p^oseuerandi d^oficulatē p^oberet. s^o nūc p^odestinatis p^o grāz xpi nō solū dat^o vt p^oseuerare possint. s^o vt p^oseuerent. v^o p^om^o hō nullo terrēte s^o dei terrētis iperū libo vsus arbitrio nō stetit i tāta felicitate cū tāta nō peccādi facilitate: isti aut se niēte mōdo ne starēt steterūt i fide. Ad 3° dōm: q^o hō p^o se p^ot cadere in p^octū: s^o nō p^ot p^o se resurgere a p^octō sine auxiliū grē. et iō ex hoc ipso q^o hō cadit in p^octū i q^ostū d^o se ē facit se in p^octō p^oseuerantē nisi grā dei liberet: nō autez ex hoc q^o facit bonum facit se p^oseuerantē in bono: q^o de se potens est peccare. et iō ad hoc idiget auxiliū grē.

De vitijs oppositis p^oseuerantie. Q^o. cxxviii. **Unde** considerandū est d^o vitijs oppositis p^oseuerantie. **Et** circa hoc querunt duo. p^o d^o mollicie. 2° de pertinacia. **Ad primū** sic pcedit. Videtur q^o mollicies nō opponat^o p^oseuerantie: q^o sup illd. i. ad

Corin. 6. Neq; adulteri: neq; molles: neq; masculoz p^u bitores: glo. exponit molles. i. patii. hoc e muliebria patietes. s; hoc opponit castitati. g^o mollicies no e viciu op^o positu p^useueratie. **C^o P.** p^uhs dicit in. 7. et^hico. q^o delicia mollicies q^uda e. s; ee deliciosus v^o p^umere ad int^uperat^ua. g^o mollicies no opponit p^useueratie: sed magis t^uperat^ue. **C^o P.** p^uhs ibide dicit q^o lusu^o e mollis. s; ee imoderate lusu^o opponit eutrapelie q^u est v^urus circa delectat^uo^{es} lu doz: vt d^o in. 4. et^hi. g^o mollicies no opponit p^useueratie. **C^o S;** h^u est q^o p^uhs dicit in. 7. et^hi. q^o molli opponit p^useuerat^uo^{es} **C^o R^o n^o.** d^o d^o m: q^o sicut supra d^o m e: lans p^useuerantie in hoc p^usistit q^o aliq^u no recedit a bono p^u diuturn^ua t^u lerant^ua difficultu^o t^u laboriozoz: cui directe v^o opponi q^o ali q^u de facili recedat a bono p^u aliq^u difficulta q^u sustinere no p^ot. t^u hoc p^uinet ad r^one molliciei. naz molle d^o: q^u facile cedit tang^uti. no aut iudicat aliq^u molle ex hoc q^o cedit for titer ipellenti. na t^u parietes cedut machine pcuti^uti. t^u io n^o repntat aliq^u mollis si cedit aliq^u valde graniter ipell^uti bus. v^o p^uhs d^o in. 7. et^hi. q^o siq^u a fortib^o t^u sup^u excell^uti bus delectat^uo^{es} vici^o vel tristit^uo^{es} no e admirabile: s; co donabile si h^u t^udat. manifestu^o e aut q^o grau^u ipellit metus piculoz q^u cupiditas delectat^uo^{es}. v^o Tulli^o d^o in p^o de offi. i^uo e p^usentaneu^o q^u metu no fr^ugat cu^o fr^ugi cupidita te: nec q^u inuictu^o se a labore p^usistit vici a voluptate. ipa et voluptas forti^o mouet attrahendo: q^u tristitia de carentia voluptis retrahenda: q^u car^utia voluptatis est purus defe ctus. t^u ideo s^um p^uhm p^urie mollis d^o qui recedit a bono p^u tristitias catas ex defectu delectat^uo^{es} q^u cedens d^ubi li mouenti. **C^o Ad p^o m^o g^o d^o d^o 3:** q^o p^uca mollicies cat^ur du pl^ur. **U^o n^o ex p^usedie.** cu^o n. aliq^u p^uuet^u est voluptatibus frui difficult^u p^ot eaz absentia sustinere. **Alio^o ex nali dis p^uone:** q^u v^o h^uit aiuz min^u p^ust^uat^ue p^u fragilitate p^ulonis. t^u hoc mo^o p^uparant semie ad masculos: vt p^uhs dicit in. 7. et^hi. t^u io illi q^u muliebria patiut molles d^ur q^u muliebres effecti. **C^o Ad 2° m^o d^o d^o 3:** q^o voluptati corpali opponit labor. t^u io res laboriose t^u ipediut voluptates. delicioz aut d^ur q^u no p^ut sustinere aliq^u labores nec aliq^u q^u voluptatem diminnat. **U^o n^o d^o Deut. 28.** Tenera mulier t^u delicata q^u sup^u terr^u igredi no valebat nec pedis vestiginz figere p^u mollicie: t^u io delicia q^uda mollicies e. s; mollicies p^urie re spicit defectu delectat^uo^{es}: delicie aut caz ipeditiu^ua d^ulecta t^uo^{es}: puta labor^u vel aliq^u h^umo^o: **C^o Ad 3° m^o d^o d^o m:** q^o i lu do e p^usiderare. **U^o n^o delectat^uo^{es}:** t^u sic io: diate lusi^o op^o ponit eutrapelie. **Alio^o i ludo p^usiderat** q^udam remissio si ue ges q^u opponit labori. t^u io sicut no posse sustinere labo riosa p^uinet ad molliciem: ita et nimis appetere remissio nem ludi vel quacunq; aliam quietem.

Ad secundum sic pcedit. **U^o n^o q^o p^utinacia** no opponat p^useuerantie. **Dicit. n. Greg. 31. moral.** q^o p^utinacia ouit ex iam glia: sed fanis glia no opponit p^useueratie: s; magis magnanimita ti: vt supra d^o m e. g^o p^utinacia no oppo^oit p^useueratie. **C^o P.** Si opponit p^useueratie: aut opponit ei p^u excessu: aut p^u defectu. s; no opponit ei p^u excessu: q^u et p^utinax cedit alicui d^u lectat^uo^{es} t^u tristitie: q^u vt d^o p^uhs in. 3. et^hi. gaudet vincetes t^u tristant si snie eoz i^uirme appareat. si at p^u defectuz: erit ide q^u mollicies: q^u p^u ee falsu: nullu g^o mo^o p^utinacia op^o ponit p^useueratie. **C^o P.** Sicut p^useueras p^usistit in bono h^u tristitias: ita p^utinax t^u t^uperat^u h^u delectat^uo^{es}: t^u fortis h^u tio res: t^u masuet^u h^u iras: s; p^utinax d^o aliq^u ex eo q^o nimis in aliq^u p^usistit. g^o p^utinacia no magis opponitur p^useueratie q^u alijs v^ututib^o. **C^o S;** h^u e q^u Tulli^o d^o i sua rhetorica: q^o ita se h^u p^utinacia ad p^useuerat^ua sic sup^ustitio ad religion^ue. s; sup^u stitio opponit religio^o: vt supra d^o m e. g^o t^u p^utinacia p^useue ratie. **C^o R^o n^o d^o d^o 3:** q^o sic i^udo. d^o in li. etymologiaz: p^uti nar d^o aliq^u q^u e ipudeter tenes t^u q^usi ad oia tenax t^u h^u ide d^o p^utinax eo q^o in p^uposito suo ad victoria p^useuerat: antiq^u .n. dicebat v^uta qua nos victoria. t^u hos p^uhs vocat in. 7. et^hi. ichiponomenes. i. fortis snie. vel ydeonomenes. i. p^u p^urie snie: q^u .f. p^useuerabat in p^uria snia pl^ur q^u o^o. mollis at min^u q^u o^o. p^useueras aut s; q^u o^o. v^o p^u p^useueratia lau dat sic in medio ex^us. p^utinax at vitupat sic s; excessu me

dij: mollis aut s; defectu. **C^o Ad p^o m^o g^o d^o d^o 3:** q^o io aliq^u ni mis p^usistit in p^uria snia: q^u p^u hoc vult sn^ua excell^uti^u ma^ufe stare. t^u io ouit ex iam glia sic ex ca. d^o m e aut sup^u: a q^o op^o positio vitioz ad v^ututes no attedit s; caz: s; s; p^u p^uaz sp^uz. **C^o Ad 2° m^o d^o d^o 3:** q^o p^utinax excedit q^ude in hoc q^o p^usistit in aliq^u h^u multas difficultates. h^u t^u aliqu^u delectat^uo^{es} in fine: sic t^u fortis t^u et p^useueras: q^u t^u illa d^ulectatio e vitiosa ex eo q^o nimis appetit ea t^u h^uia tristitia fugit assimulat icotin^uti v^o molli. **C^o Ad 3° m^o d^o d^o 3:** q^o alie v^ututes t^u p^usistat h^u ipet^u pas sionu: no t^u p^urie laus eaz e ex p^usist^udo sic laus p^useueran tie. laus v^o p^utin^ue magis videt ex vinc^udo delectat^uo^{es}. t^u ideo pertinacia directe opponitur p^useuerantie.

De dono fortitudinis. **Q^o.** **cxix.**

Inde p^usideradu^o est d^o dono q^u r^uidet fortitudini q^u e for titudis donu. **Et** circa hoc q^urit duo p^o v^uru fortitudo sit donu. 2° q^u r^uideat ei in b^uitudinibus t^u fructibus.

Ad primum sic pceditur. **U^o n^o q^o fortitu**

do no sit donu. **U^oirtutes. n. a donis differut.** s; fortitudo e v^urus. g^o no d^o p^uoni donu. **C^o P.** Act^u donoz manet i p^uria vt supra bitu e: s; act^u fortitudis no manet in p^uria. dicit. n. **Greg. in p^o moral.** q^o fortitudo dat fiducia trepidan^u h^u ad uersa q^u nulla erut in p^uria. g^o fortitudo no e donum. **C^o P.** **Aug. dicit in. 2. d^o doc. xpiana.** q^o fortitudis e ab oi trasenn^u tiu mo: r^ufera iocuditate seipz seq^ustrare. s; circa noxias ioc^u ditates seu d^ulectat^uo^{es} magis p^usistit t^uperat^ua q^u fortitudo g^o v^o q^o fortitudo non sit donu r^uidens v^utu fortitudinis. **C^o S;** h^u e q^u **Isa. 12.** fortitudo iter alia dona sp^us sci p^uputa tur. **C^o R^o n^o d^o d^o 3:** q^o fortitudo ipo: tat q^uda ai firmitate: vt supra d^o m e: t^u hec q^ude firmitas ai requit t^u in bois facien dis t^u in malis p^ucauedis: t^u p^ucipue in arduis bois vel mal^u bo aut s; p^uriu t^u p^unal^u sibi modu hac firmitate in vroq; p^ot h^ue q^o no d^uficiat a bono p^u difficultate vel alicui^o ar^u dui opis ip^uledi: v^o alicui^o grauis mali p^uferedi. t^u s; hoc for titudo pont^u v^urt^u sp^ualis vel generalis: vt supra dictu e. s; v^oterius a sp^u sc^o mouet aiuz bois ad hoc q^o pueniat ad fine cuiuslibz opis incoati t^u euadat q^ucuq; picula imin^uti^ua. q^u q^ude excedit naz human^ua. q^uq; .n. no subest p^uati bois vt sequat fine sui opis vel euadat mala seu picula: cu^o q^u q^u opp^uinat ab eis in morte. s; hoc op^uat sp^us sc^us i bo mine cu^o p^uducit eu ad vita eterna q^u est finis oim bonoz opey t^u euasio oimz piculoz. t^u hui^o rei infundit quada su^u ducia meti sp^us sc^us h^uriu timore excludes. t^u s; hoc forti tudo donu sp^us sci ponit. d^o m e. n. supra q^o d^oa respiciut motione aie a sp^u sc^o. **C^o Ad p^o m^o g^o d^o d^o m:** q^o fortitudo q^u e v^urus p^uficat aiuz ad sustin^udu q^ucuq; picula: s; no suffic da re fiducia euadedi q^ucuq; picula: s; hoc p^uinet ad fortitudi ne q^u est donu sp^us sci. **C^o Ad 2° m^o d^o d^o 3:** q^o d^oa no h^uit eod^ue act^u in p^uria quos h^uit i via. s; ibi h^uit act^u circa p^ufruitionez finis. v^o act^u fortitudinis ibi e p^ufrui plena securitate a labo rib^o t^u mal. **C^o Ad 3° m^o d^o d^o 3:** q^o donu fortitudis respiciet^u tu te fortitudis no solu s; q^o p^usistit i sustin^udo picula: s; et s^um q^o p^usistit i quocunq; arduo ope faciedo. t^u io donu fortitudi nis dirigit a dono p^usiliij q^u v^o p^ucipue ee d^o melio: ab^o bois

Ad secundus sic pcedit. **U^oidet q^o q^uarta b^uti tudo. s. b^ui q^u esuriut t^u sitiut in stitia: no r^uideat dono fortitudis. **Donu. n. fortitudis non** r^uidet v^utu iustitie: s; pot^u donu pietatis: s; esurie t^u sitire iustitia p^uinet ad actu iustitie. g^o b^uitudo ista magis p^uinet ad donu pietatis q^u ad donu fortitudis. **C^o P.** Esuries t^u sitis iustitie ipo: tat d^usideriu boni. s; h^u p^upe p^uinet ad cha ritate cui no r^uidet donu fortitudinis: s; magis donu sapi^u tie: vt supra bitu e. g^o ista b^uitudo no r^uidet donu fortitudi nis: s; dono sapi^utie. **C^o P.** fruct^u p^usequunt ad b^uitudies q^u de r^one b^uitudis e d^ulectatio vt d^o i p^o et^hi. s; i fructib^o no v^o aliq^u p^uoi q^u p^uinet ad fortitudin^ue: g^o neq; b^uitudo aliq^u ei r^uidet. **C^o S;** h^u e q^u **Aug. d^o in li. de s^umo^o d^u i mo te.** fortitudo p^ugruit esuri^utib^o. labo: at. n. d^usiderantes gau diu de veris bonis: auozes a terrenis auertere cupientes **C^o R^o n^o d^o d^o m** q^o sicut d^o m est: **Angu.** attribuit b^uitudines**

donis s^m ordiné enūeratiōis: p^siderata tñ aliq̄ p^ueniētia. et iō q̄rtā b^ritudinē. s. de esurie et siti iustitie attribuit q̄rto dono. s. dono fortitudis: ē tñ ibi aliq̄ p^ueniētia: q̄ sic dcm̄ est: fortitudo i arduis p^sistit. ē aut̄ valde arduū q̄ aliq̄s nō soluz opa v^tuosa faciat q̄ cōiter dñr opa iustitie: s; q̄ faciat ea cū isatiabili quodā desiderio: qd̄ pñt significari p̄ famē et sitis iustitie. **C** Ad p^m g^o dōz: q̄ sic Lbi. diē sup̄ dñat. Iustitia b̄ pōt accipi nō solum p^ticularis: s; ēt v^tis q̄ se b; ad oīum v^tutū opa: vt dñi m. 5. et bi. i qbus arduū itendit fortitudo q̄ est donū. **C** Ad 2^m dōz: q̄ charitas ē radix oīum donoz et v^tutū: vt supra dcm̄ est. et iō q̄cqd̄ p^tinet ad fortitudinē pōt ēt ad charitatē p^tinere. **C** Ad 3^m dōz: q̄ inter fruct^o ponunt̄ duo q̄ sufficiētē corrūdet̄ dono fortitudinis. s. patiētia q̄ respicit sustinētā maloz. et lōganimitas q̄ respicere pōt diuturnā expectationē et opationē bonoz. **C** De p^rceptis fortitudinis. **Q^o. cxl.**

Einde p^siderādū ē d̄ p^rceptis fortitudinis. **C** Et p^o d̄ p^rceptis ipsi^o fortitudinis. 2° d̄ p^rceptis p^tuū ei^o.

a

Ad primum sic p^rceditur. **C** Ut q̄s nō cōueniētē in lege diuina p^rcepta fortitudinis tradātur. **L** ex. n. noua p^rfectio: est veteri

lege. s; i veteri lege ponunt̄ aliq̄ p^rcepta fortitudinis. vt p; Deut. 20. g^o et i noua lege aliq̄ p^rcepta fortitudinis dāda fuerunt. **C** P^rcepta affirmatiua vident̄ eē p^rcepta negatiua. q; affirmatiua icludūt negatiua: s; nō econuerso. icōueniētē g^o i lege diuina ponunt̄ p^rcepta fortitudinis solū negatiua timorem p^rhibētia. **C** P^r fortitudo est vna d̄ v^tutibus p^rncipalib^o: vt supra hitū ē. s; p^rcepta ordinātur ad v^tutes sic ad fines. vñ debēt eis p^rportionari. g^o et p^rcepta fortitudinis debuerūt poni iter p^rcepta dcalogi q̄ sunt p^rncipalia legis p^rcepta. **C** S; h^ristū appet̄ ex traditione sacre scripture. **C** Rñ^o. dōz: q̄ p^rcepta legis ordinant̄ ad intentionē legislatoris. vñ s; diuersos fines quos itēdit legillator: o; diuersimode p^rcepta legis istitui. vñ et i reb^o humanis alia sūt p^rcepta d^rocratica. alia regia. alia tyrānica. finis aut̄ legis diuine ē vt hō libereat deo. et iō p^rcepta legis diuine de fortitudie q̄s de alijs v^tutib^o danē s; q̄ p^ruenit ordiatiōi mētis in deū. et pp̄ hoc Deut. 20. dñi. nōo formidetis eos: q; dñs de^o vester i medio v^ri ē: et p̄ vobis h̄ aduersarios dimicabit. leges aut̄ hūane ordināt ad aliq̄ mundana bōa: s; m̄ quoz p^rditionē p^rcepta fortitudinis i hūanis legib^o inueniunt̄. **C** Ad p^m g^o dōz: q̄ vet^o testiū hēbat t^ralia p^rmissa: nouū aut̄ spūalia et eterna: vt Augu. diē h̄ faustū. et iō neccariū fuit vt i veteri lege p^rpls istrueret̄ qliter pugnare dberz et co: palir p̄ terrena possessiōe acgrēda: i nouo at̄ testō istruēdi fuerūt hoīes qlr spūalir certādo ad possessiōnē vite eterne puenirēt: s; illō dñat. 21. Regnū celoz v^t patir et violēti rapiūt illō. vñ et i det^r p^rcepit. 1. i det^r v^tti. aduersari^o v^t diabol^o tanq̄ leo rugiēs circuit q̄rēs quē deuoret: cui resistite fortes i fide. et Jaco. 4. Resistite diabolo et fugiet a vobis. q; tñ hoīs ad spūalia bona tendētes ab eis retrahi possēt p̄ co: palia picula: fuerūt ēt i lege diuina danda fortitudinis p^rcepta ad sustinēda fortiter tēporalia mala: s; m̄ illud dñat. 10. Nolite timere eos q̄ occidunt corpus. **C** Ad 2^m dōm: q̄ lex in suis p^rceptis d; h̄e cōem in structiōnē. ea vō q̄ sunt agēda in piculis nō possunt ad aliq̄ qd̄ cōe reduci sic ea q̄ sūt vitāda. et iō p^rcepta fortitudinis magis danē negatiue q̄ affirmatiue. **C** Ad 3^m dōm: q̄ sicut dcm̄ ē p^rcepta dcalogi ponunt̄ in lege sic p^rma p^rncipia que statū debēt eē oib^o nota. et iō p^rcepta decalogi debuerūt eē p^rncipalir de actib^o iustitie in qbus manifeste v^t eē rō d^rbiti: nō aut̄ de actib^o fortitudinis: q; nō ita manifeste v^t eē d^rbitū q̄ aliq̄s picula mortis non reformidet.

Ad secundum sic p^rcedit. **C** Uidef q̄ inconueniētē tradant̄ p^rcepta in lege diuina d̄ p^rceptis fortitudinis. Sic. n. patiētia et p^rseuerātia sunt p^rtes fortitudinis: ita magnificētia et magnanimitas siue fiducia: vt ex supra dñis p; s; de patiētia inueniunt̄ aliq̄ p^rcepta tradita in lege diuina. s; et d̄ p^rseuerātia. g^o pari rōne de magnificētia et magnanimitate aliq̄ p^rcepta dberūt

C P^r. Patiētia ē v^tus maxime neccāria cū sit custos aliarū virtutū: vt Greg. dicit. s; d̄ alijs v^tutibus danē absolu te p^rcepta. nō g^o de patiētia fuerunt dāda p^rcepta q̄ intelligātur solū s; m̄ p^rparationē ai: vt Aug. diē in lib. de s; m̄ dñi in monte. **C** P^r. Patiētia et p^rseuerātia sūt p^rtes fortitudinis vt dcm̄ ē. s; de fortitudine nō danē p^rcepta affirmatiua: s; solū negatiua: vt supra hitū ē. g^o et neq; de patiētia et p^rseuerātia fuerūt dāda p^rcepta affirmatiua: s; solū negatiua **C** S; h^ristū habet̄ ex traditiōe sacre scripture. **C** Rñ^o dōz q̄ lex diuina p^rfecte iformat hoīez d̄ his q̄ sūt neccāria ad recte viuēdū. idiget aut̄ hō ad recte viuēdū nō solū v^tutib^o p^rncipalib^o s; et v^tutib^o scdarys et aduictis. et iō in lege diuina sicut danē p^rueniētia p^rcepta de actib^o v^tutū p^rncipaliū ita et danē p^rueniētia p^rcepta de actib^o scdary v^tutū et aduictay. **C** Ad p^m g^o dōz: q̄ magnificētia et magnanimitas nō p^rtinēt ad gen^o fortitudinis nisi s; q̄sdā magnitudinis excelletiaz quā circa p^rpaz māz p^rsiderāt. ea aut̄ q̄ p^rtinēt ad excellētā magis cadūt sub p^rsilijs p^rfectiōis q̄ sub p^rceptis necessitatis. et iō de magnificētia et d̄ magnanimitate nō fuerūt dāda p^rcepta s; magis p^rsilia. afflictiōes aut̄ et labores p^rntis vite p^rtinēt ad patiētā et p^rseuerātā: nō rōne alicuius magnitudinis in eis p^rsiderate: s; rōne ipsius generis. et iō d̄ patiētia et p^rseuerātia fuerūt dāda p^rcepta. **C** Ad 2^m dōz q̄ sicut supra dcm̄ ē: p^rcepta affirmatiua et si semp obligent nō tñ obligant ad semp s; p̄ loco et tpe. et ideo sicut p^rcepta affirmatiua q̄ de patiētia danē sunt accipiēda s; m̄ p^rparationē animi vt. s. hō sit parat^o ea adimplere cū opus fuerit: ita et et p^rcepta patiētie. **C** Ad 3^m dōz: q̄ fortitudo s; m̄ q̄ distinguit̄ a patiētia et p^rseuerātia ē circa maxia picula in qbus est cantū agēdū: nec o; aliqd̄ determinari in piculari qd̄ sit faciendū. sed patiētia et p^rseuerātia sūt circa minores afflictiōes et labores. et iō magis sine periculo pōt in eis determinari qd̄ sit agendū maxime in vniuersali.

C De temperantia. **Q^o. cxli.**

Quasequēter p^siderādū ē de téperátia

Et p^o qdē de ipsa téperátia. 2° de p^rntib^o ei^o. 3° de p^rceptis ipsi^o. **C** Circa téperantia aut̄ p^o p^rsiderare o; de ipsa téperantia. 2° de vitijs oppositis. **C** Circa p^m q̄ runt octo. p^o v^tutū téperátia sit v^tus. 2°

vt: sit v^tus spūalis. 3° vt: sit solū circa p^rcupiscētias et d^rlectatiōes. 4° vt: sit solū circa delectatiōes tact^o. 5° v^tutū sit circa delectatiōes gust^o inq̄tū ē gust^o: vel solū inq̄tū ē tactus qdam. 6° q̄ sit regula téperāne. 7° v^tutū sit v^tus cardialis seu p^rncipalis. 8° v^tutū sit potissima v^tutum.

Ad primū sic p^rcedit. **C** Uidef q̄ téperátia non sit v^tus. **C** Nulla. n. v^tus repugnat iclinationi nāe eo q̄ i nobis ē nālis aptitudo ad v^tutē: vt dñi in 2. et bi. s; téperátia retrahit a d^rlectatiōib^o ad quas nā iclīat: vt dñi in 2. et bi. g^o téperátia nō est v^tus. **C** P^r. Virtutes sūt p^rnece ad inuicē: vt supra habitū ē: s; aliq̄ h̄nt téperátia qui nō habēt alias v^tutes. multi. n. inueniūt̄ téperati q̄ tñ sunt auari vel timidi. g^o téperátia nō est v^tus. **C** P^r. Cuius v^tutū rñdet aliqd̄ donū: vt ex supra dñis p; s; téperátie non v^t aliqd̄ donū rñdere: q; iā in supiorib^o dona oīa sūt alijs v^tutibus attributa. g^o téperátia nō est v^tus. **C** S; h̄ ē q̄ Augu. dicit i. 6. musice. Ea ē v^tus q̄ téperátia noīat. **C** Rñ^o dōz: q̄ sic supra dcm̄ ē: de rōne virtutis ē vt iclīnet hoīem ad bonū. bonū at̄ hoīs ē s; rōnez eē: vt Dio. diē. 4. ca. d̄ diui. no. et iō v^tus hūana ē q̄ iclīnat ad id qd̄ ē s; rōnem: maxie aut̄ ad hoc iclīnat téperátia: nā in ei^o noīe ipostat̄ q̄ dā moderatio seu téperies quā rō facit. et iō téperátia ē virtus. **C** Ad p^m g^o dōz q̄ nā iclīnat in id qd̄ ē p^rueniēs vni cuiq; vñ hō nālr appetit delectationē sibi p^rueniētē. q; vō hō inq̄tū h̄mōi est rōnal: p^rns est q̄ delectationes sūt hoī p^rueniētēs q̄ sunt s; m̄ rōnē: et ab his nō retrahit téperátia: sed potius ab his q̄ sunt h̄ rōnem. vñ patet q̄ temperátia nō h̄riatur iclinationi nāe humane: sed cōuenit cum ea: h̄riatur tñ iclinationi nāe bestialis nō subte rōni. **C** Ad 2^m dōm q̄ temperantia s; m̄ q̄ p^rfecte h; rōnem virtutis n̄ est siue p^rudētia q̄ caret q̄cūq; viciōsi. et iō illi q̄ carent alijs

virtutibus oppositis vicijs subditi nō hnt temperantia q̄ est v̄tus: s; operant act⁹ temperantie ex q̄dā nālī dispōne: put v̄tutes q̄daz iperfecte sunt hoībus nāles: vt supra dcm̄ ē: vel p̄ cōsuetudinē acq̄sītā que sine prudētia nō hnt p̄fectionē rōnis: vt supra dcm̄ ē. **Ad 3^m** dōz: q̄ temperantie ē r̄idet aliq̄d donū. s. timoris quo aliq̄s refrenat a delectationib⁹ carnis: s; illud p̄s. *Cōfuge timorū tuo carnes meas.* donū autē timoris p̄ncipalī quidē respicit deū cuius offensaz vitat: s; s; m̄ hoc corr̄idet v̄tuti spei: vt supra dcm̄ est. sc̄da r̄o autē p̄r̄ respicere q̄cunq; aliq̄s refugit ad vitandā dei offensam. maxime autē hō indiget timore dīvino ad fugiēdum ea que maxime alliciunt circa que est temperantia. s; iō temperantie etiā r̄idet donum timoris.

Ad secundū sic p̄cedit. *Videt q̄ temperantia non sit sp̄alis v̄tus.* Dicit. n. Aug. i lib. de morib⁹ ecclie q̄ ad temperantia p̄tinet deo se itegre icorruptūq; suare. s; hoc p̄uenit oī v̄tuti. ḡo temperantia est v̄tus ḡnālis. **¶** Amb. dicit in p̄o. d. offi. q̄ in temperantia maxime tranquillitas ai spectat s; q̄rit: s; hoc p̄tinet ad cōez v̄tutē. ḡo temperantia ē ḡnālis v̄tus. **¶** Tull. dicit in p̄o. d. offi. q̄ decoz ab honesto neq; separi: s; q̄ iusta oīa decoz sūt: s; decoz p̄p̄e p̄siderat i temperantia: vt ibidē dī. ḡo temperantia nō ē sp̄alis v̄tus. **¶** S; ē q̄ p̄s i. 2. r. 4. et hī. ponit eas sp̄alē v̄tutē. **¶** R̄n̄o dōz: q̄ s; p̄suetudinē hūane locutiois aliq̄ noīa cōia restrīgunt ad ea q̄ sūt p̄cipua inter illa q̄ subtili cōitate p̄tinent: sic nomē v̄bis accipit anthonomatice p̄ r̄o. Sic ḡo nomē temperantie duplī accipi p̄t. Uno s; cōitate sue significatiois: s; sic temperantia nō ē v̄tus sp̄alis: s; ḡnālis: q; nomē temperantie significat quādā temperē. i. moderatōne quā rō p̄t i hūanis opatiōib⁹ r̄ passioib⁹: qd̄ est cōe in oī v̄tute morali. d̄t tñ rōne temperantia a fortitudine ē s; q̄ v̄traq; sumit vt v̄tus cōis. nā temperantia retrahit ab his q̄ rōne appetitū alliciūt. fortitudo autē ipellit ad ea sustinēda v̄l aggrediēda p̄ q̄ hō refugit bonū rōnis. Si v̄o p̄sideret anthonomatice temperantia s; q̄ refrenat appetitū ab his q̄ maxie alliciūt hoīez: sic ē sp̄alis v̄tus: v̄pote hīs sp̄alēz māim. sic r̄ fortitudo. **¶** Ad p̄m̄ ḡo dōz: q̄ appetitū hoīs maxie corrūpit p̄ ea q̄b⁹ alliciūt hō ad recedēdū a regula rōnis r̄ legis dīne. s; iō sic ip̄z temperantie nomē p̄t duplī sumi. Uno cōiter. Alio excellēter: ita r̄ integritas quā temperantie Aug. attribuit. **¶** Ad 2^m dōz: q̄ ea circa q̄ ē temperantia maxie p̄nt aiuz inq̄tare p̄ hō q̄ sūt hoī cōntia: vt infra dicit. s; iō tranquillitas ai p̄ quādā excellētā attribuit temperantie: q̄uis cōiter p̄ueniat oīb⁹ v̄tutibus. **¶** Ad 3^m dōz: q̄ q̄uis pulchritudo p̄ueniat cuīz v̄tuti: excellēter tñ attribuit temperantie duplī rōne. p̄o qd̄ s; rōne cōez temperantie ad quā p̄tinet qd̄ā moderata r̄ p̄ueniēs p̄portio i qua p̄sistit rō pulchritudis: vt p̄ Dio. 4. ca. d. diui. no. Alio q; ea a q̄b⁹ refrenat temperantia: sūt īfima in hoīe p̄ueniētia sibi s; nāz bestialē: vt infra dicit. s; iō ex eis maxime natus ē homo deturpari: s; p̄ p̄s pulchritudo maxie attribuit temperantie q̄ p̄cipue turpitudinē hoīs tollit. s; ex eadez rōne honestū maxie attribuit temperantie. dicit. n. *Isido. in li. ety. Honestus d̄r qui nil h̄z turpitudis. nam honestas d̄r quasi honoris status: q̄ maxime p̄siderat in temperantia q̄ repellit vitia maxime opprobriosa: vt infra dicit.*

Ad tertium sic p̄cedit. *Videt q̄ temperantia nō sit solū circa concupiscētiā r̄ delectatiōes.* Dicit. n. Tull. in sua rhetorica q̄ temperantia ē rōnis in libidinē atq; in alios nō rectos ipetus ai firma r̄ moderata d̄natio: s; ipetus ai dicunt oēs aīe passiones. ḡo v̄ q̄ temperantia nō sit solū circa concupiscētiā r̄ delectatiōes. **¶** *Uirt⁹ ē circa difficile r̄ bonū. s; difficult⁹ v̄r eē tēpare timorē maxie circa picula mortis q̄ moderari concupiscētiā r̄ delectatiōes q̄ p̄ dolores r̄ picula mortis p̄tinent: vt Aug. dicit in li. 83. q̄onū. ḡo v̄ q̄ temperantie v̄tus nō sit p̄cipue circa concupiscētiā r̄ delectatiōes.* **¶** *Ad temperantia p̄tinet moderatiōis gr̄a: vt Amb. dicit i p̄o. de offi. q̄ ad temperantia p̄tinet oīs sedatio p̄urbationū ai r̄ rez modū. opz aut modū ponere nō solū in concupiscētijs r̄ delectatiōib⁹ s; ē in exteriorib⁹ actib⁹ r̄ q̄bus exteriorib⁹. ḡo temperantia nō ē solū circa concupiscētiā r̄ delectatiōes.* **¶** S; ē qd̄ *Isi-*

do. dicit i li. ety. q̄ tp̄antia est q̄ libido concupiscētiāq; refrenatur. **¶** *R̄n̄o dōz: q̄ sicut supra dcm̄ ē: ad v̄tutē morālē p̄tinet p̄seruatio boni rōnis r̄ passioēs rōni repugnātes. motus aut passioē aīe ē duplex: vt supra dcm̄ ē cū de passioēnibus ageret. vnus qd̄ s; m̄ q̄ appetit⁹ sensitiv⁹ p̄sequit⁹ sensibilis r̄ corpalia bona. alius aut s; q̄ refugit sensibilia r̄ corpalia mala. p̄mus autē motus appetit⁹ sensitiv⁹ p̄cipue repugnat rōni p̄ imoderantā. nā bōa sensibilia r̄ corpalia s; m̄ snā sp̄em p̄siderata nō repugnāt rōni s; magis seruiūt ei sicut infra q̄bus rō v̄tē ad p̄secutiōnē p̄p̄i finis. repugnat aut ei p̄cipue s; m̄ q̄ appetit⁹ sensitiv⁹ in ea tendit: nō s; m̄ modū rōnis. s; iō ad v̄tutē morālē p̄tinet p̄p̄ie h̄mōi passioēs moderari q̄ ip̄ortat p̄secutiōnez boni. mot⁹ aut appetit⁹ sensitiv⁹ refugientis mala sensibilia p̄cipue r̄iat rōni: nō qd̄ez s; m̄ suā imoderantā sed maxime s; m̄ suū effectū: p̄t. s. aliquis refugiendo mala sensibilia r̄ corpalia que interdū cōcomitantur bonū rōnis: p̄ p̄ns discedit ab ip̄o bono rōnis. s; iō ad v̄tutē morālē p̄tinet in huiusmodi firmitatez prestare in bono rōnis: sicut ḡo v̄tus fortitudinis d̄ cui rōne est firmitatē p̄stare p̄cipue p̄sistit circa passioē p̄tinentē ad fugā corpaliū maloz. s. circa timorē: ex p̄nti aut circa audaciam q̄ aggredit⁹ terribilia sub spe alicuius boni: ita ē temperantia q̄ ip̄ortat moderatiōne quādā p̄cipue p̄sistit circa passioēs tēdentes in bona sensibilia. s. circa concupiscētiā r̄ delectatiōnē: ex p̄nti aut circa tristitias q̄ p̄tingūt ex absentia taliz delectatiōnū. nāz sicut audacia p̄supponit terribilia: ita ē tristitia talis p̄uenit ex absentia p̄dictaz delectatiōnū. **¶** *Ad p̄m̄ ḡo dōm: q̄ sic supra dcm̄ ē cū de passioēnibus ageret: passioēs q̄ p̄tinet ad fugā mali p̄supponūt passioēs q̄ p̄tinet ad p̄secutiōnē bōi: r̄ passioēs irascibilis p̄supponūt passioēs concupiscibilis: s; sic dū temperantia directe modificat passioēs concupiscibilis tēdētes in bonū: p̄ quādā p̄nam modificat oēs alias passiones inq̄tū ad moderantā p̄oz passioē sequit⁹ moderantia posteriorū. q. n. nō imoderate concupiscit: p̄ns ē vt moderate speret: r̄ moderate de absentia concupiscibilium tristetur.* **¶** *Ad 2^m dōz: q̄ concupiscētiā ip̄ortat ip̄etū quēdā appetitū in delectabile q̄ indiget refrenatiōe: qd̄ p̄tinet ad temperantia. s; timor: ip̄ortat retractionē quādā ai ab aliq̄b⁹ malis: s; qd̄ indiget hō ai firmitate quā p̄stat fortitudo. s; iō temperantia p̄p̄e ē circa concupiscētiā: fortitudo circa timores.* **¶** *Ad 3^m dōm: q̄ exteriores actus p̄cedunt ab interioribus anime passionibus. s; iō moderantia eozū dependet a moderatiōne interiorum passionum.**

Ad quartū sic p̄cedit. *Videt q̄ temperantia nō solū sit circa concupiscētiā r̄ delectatiōes tact⁹.* dicit. n. Aug. i li. de morib⁹ ecclie: q̄ minus temperantie ē in coercedis sedādisq; cupiditatib⁹ q̄b⁹ v̄sa mur in ea q̄ nos auertūt a legib⁹ dei r̄ a fructu bōitatis ei⁹ r̄ post pauca subdit: q̄ offm̄ temperantie ē p̄tēnere oēs corpales illecebras: laudēq; p̄plare. s; n̄ solū cupiditates delectatiōnū tact⁹ auertūt nos a legib⁹ dei: s; ē cōcupiscētiē delectatiōnū aliozū sensuz: q̄ etiā p̄tinet ad illecebras corpales r̄ s; m̄ cupiditates diuitiaz: vel ē mundane glie. **¶** *Uñ dī. i. ad Thimo. vlti. q̄ radix oīz malozū est cupiditas. ḡo temperantia nō est solū circa concupiscētiā delectatiōnez tactus.* **¶** *¶* *Isid. dicit i. 4. et hī. q̄ ille qui est paruis dignus r̄ his dignificat seipm̄ ē temperat⁹: nō aut magnanimus. s; honores parui vel magni de q̄bus ibi loquit⁹ nō sūt delectabiles s; m̄ tactū: s; s; p̄p̄hēsiōnē aīalez. ḡo temperantia nō ē solū circa concupiscētiā delectatiōnū tact⁹.* **¶** *¶* *Ea q̄ sūt vni⁹ ḡnis vident eadē rōne p̄tinere ad māim alicui⁹ v̄tutis. sed oēs delectatiōes sensuū vident eē vni⁹ ḡnis. ḡo pari rōne p̄tinet ad māz temperantie.* **¶** *¶* *Delectatiōes sp̄uales sūt maiores q̄ corpales: vt supra habitū ē: cū de passioēnibus ageret: s; q̄nq; p̄ concupiscētiā delectatiōnū sp̄ualū aliq̄ discedūt a legib⁹ dei r̄ a statu v̄tutis: sic p̄ curiositatez sc̄ie. vñ r̄ p̄o hoī diabol⁹ sc̄iam p̄misit. Gen. 2. dicens. Eritis sic dii sc̄ietes bonū r̄ malū. ḡo nō solū temperantia ē circa delectatiōes tact⁹.* **¶** *¶* *Si delectatiōes tact⁹ eēt p̄p̄a mā temperantie oporteret q̄ circa oēs delectatiōes tact⁹ temperantia esset: nō aut ē circa oēs: puta circa eas q̄ sūt i ludis. ḡo delecta*

tiōes tact⁹ nō sūt ppria mā tēperātie. **C**S 3̄ ē q̄ p̄hs dī
cit in. 3. et̄bi. q̄ tēperātia p̄pe est circa cōcupiscētiās ⁊ dele/
ctatiōes tact⁹. **C**R n̄. d̄d̄3: q̄ sicut supra d̄c̄m̄ ē: ita ē tēpe/
rātia circa cōcupiscētiās ⁊ delectatiōes sicut fortitudo ē cir/
ca timores ⁊ audacias. fortitudo autē ē circa timores ⁊ anda/
cias respectu maiorū malorū q̄b⁹ ipsa nā extinguit: q̄ sunt
picula mortis. vñ silr tēperantia o3 q̄ sit circa cōcupiscētiās
maxiāz delectatiōnū. ⁊ q̄r delectatio p̄seq̄r opationē nāles
tāto aliq̄ delectatiōes sūt vehemētiōres q̄to p̄sequūt opa/
tiōes magis nāles. maxie autē nāles aīalib⁹ sūt opatiōes q̄
bus p̄seruat nā īdiuidū p̄ cibū ⁊ potū: ⁊ nā sp̄ci p̄ cōiun/
ctiōnē maris ⁊ femie. ⁊ iō circa delectatiōes ciborū ⁊ po/
tū: ⁊ circa delectatiōes venereorū ē p̄pe tēperātia h̄mōi at
delectatiōes p̄sequunt sensū tact⁹. vñ relinq̄t q̄ tēperātia
sit circa delectatiōes tact⁹. **C**Ad p̄m̄ ḡ d̄d̄3: q̄ Aug. abī vñ
accipe tēperātia nō s̄m q̄ ē sp̄alis v̄tus h̄ns d̄terminatam
māz: s̄z s̄z q̄ ad eā p̄tinet moderatio rōnis ī q̄cūq̄z mā q̄ p̄
tinet ad ḡnālē p̄ditionē v̄tutis: q̄uis ē d̄ici possit q̄ ille qui
p̄t̄ refrenare maxiās delectatiōes: multo ē magis p̄t̄ re/
frenare mīores delectatiōes. ⁊ iō ad tēperātia p̄ncipalr q̄
dē ⁊ p̄pe p̄tinet moderari cōcupiscētiās delectatiōnū tact⁹:
sc̄dario autē alias cōcupiscētiās. **C**Ad 2m̄ d̄d̄3: q̄ p̄hs ibi
refert nomē tēperātie ad moderatiōnē exteriorū rez: dū. s.
aligs tēdit in aliq̄ sibi cōmēsurata: nō autē put̄ refertur ad
moderatiōnē affectionūz aīe q̄ p̄tinet ad v̄tutē tēperantie.
CAd 3m̄ d̄d̄3: q̄ delectatiōes aliorū sensū alr se h̄nt ī hoī
bus. ⁊ alr ī alijs aīalib⁹. ī alijs. n. aīalib⁹ ex alijs sensib⁹ nō
cānt delectatiōes nisi in ordie ad sensibilia tact⁹: sic leo de/
lectat vidēs ceruū vel audiēs vocē ei⁹ p̄ cibū. hō autē de/
lectat s̄m alios sensus nō solū p̄ hoc: s̄z ē p̄ cōueniētiāz
sensibiliū. ⁊ sic circa delectatiōes aliorū sensū īq̄stū refe/
runt ad delectatiōes tact⁹ ē tēperātia: nō p̄ncipalr: s̄z ex
p̄nti. īq̄stū autē sensibilia aliorū sensū sunt delectabilia p̄
sui p̄ueniētiā: sic cū delectat hō in sono bñ armonizato: ista
delectatio nō p̄tinet ad p̄seruatiōnē nāe. vñ non h̄nt h̄mōi
passiones illā p̄ncipalitātē vt circa eas antonomatice tēpe/
rātia dicatur. **C**Ad 4m̄ d̄d̄m: q̄ delectatiōes sp̄uales ⁊ si
s̄m suāz nām sint maiores delectatiōibus corporalib⁹: tñ
nō ita p̄cipunt sensu: ⁊ p̄ p̄ns nō ita vehemēter afficiunt
appetitū sensitivū: s̄z cui⁹ ipetū bonū rōnis cōseruat p̄ mo/
ralē v̄tutē. vel d̄d̄m q̄ delectatiōes sp̄uales p̄ se loquēdo
sunt s̄m rōnē. vñ nō sunt refrenāde nisi p̄ acc̄s: īq̄stūz. s.
vna delectatio sp̄ualis retrahit ab alia potiori ⁊ magis de/
bita. **C**Ad 5m̄ d̄d̄m: q̄ nō oēs delectatiōes tact⁹ p̄tinet
ad nature cōseruatiōnem. ⁊ ideo nō o3 q̄ circa omnes de/
lectatiōes tactus sit temperantia.

Ad quintum sic p̄cedit. **C**Uidet q̄ circa p̄/
p̄uas delectatiōes gust⁹ sit tē/
perātia. Delectatiōes. n. gustus sūt in cibis ⁊ potib⁹ q̄ ma/
gis sūt necessarij ad hoīs vitā q̄ delectatiōes venereorū q̄
p̄tinet ad tactū: s̄z s̄z p̄dicta tēperantia ē circa delectatiōes eo/
rū q̄ sunt necēaria ad vitā hoīs. ḡo tēperātia ē magis circa
p̄p̄uas delectatiōes gust⁹ q̄ circa p̄p̄as delectatiōes tact⁹.
CP̄. Tēperātia. ē circa passiones magis q̄ circa res ipas
s̄z sic d̄ in. 2. de aīa tact⁹ vñ ēē sensus alimēti q̄stū ad ipsas
subam alimēti. sapor autē q̄ ē p̄p̄ie obm̄ gustus ē sic delecta/
mētū alimētorū. ḡo tēperātia magis ē circa gustū q̄ circa ta/
ctū. **C**P̄. Sicut d̄ in. 7. et̄bi. circa eadē sūt tēperantia ⁊ intē/
perātia cōtinentia ⁊ īcontinentia: p̄seuerantia ⁊ mollities: ad
quā p̄tinet delitē. s̄z ad delitias vñ p̄tinere delectatio q̄ est
ī saporeb⁹ q̄ p̄tinet ad gustū. ḡo tēperātia ē circa delectatiō/
nes p̄p̄ias gust⁹. **C**Sed s̄ ē q̄ p̄hs dicit q̄ tēperātia ⁊ in/
tēperātia vident gustū paz vel nihil vti. **C**R n̄. d̄d̄3: q̄ si/
cut d̄c̄m̄ ē: tēperātia p̄silit circa p̄cipuas delectatiōes q̄ ma/
xime p̄tinet ad p̄seruatiōnē humane vite vel in sp̄e vel in ī/
diuiduo in q̄b⁹ cōsiderat aliqd p̄ncipalr: aliqd sc̄dario. p̄n/
cipaliter qdē ipse vsus necessariē: puta vel femie q̄ est ne/
cessaria ad p̄seruatiōnē sp̄ci: vel cibi ⁊ potus q̄ sūt necessa/
ria ad p̄seruatiōnē indiuidui. ⁊ ipse vsus necessariorū hoīū
h̄z q̄ dā cōtinentiā delectatiōnē adiunctā. sc̄dario autē p̄sidera/
tur circa vtrūq̄z vsūz aliqd qd̄ facit ad hoc q̄ vsus sit ma/
gis delectabilis: sicut pulcritudo ⁊ ornat⁹ femie: ⁊ sapor d̄

lectabilis in cibo ⁊ ē odor. ⁊ iō p̄ncipalr tēperātia est circa
delectatiōnē tact⁹ q̄ p̄ se cōsequit ip̄z vsūz necessariū rerū
quāz oīs vsus ē in tagēdo. circa delectatiōes autē gustus vñ
olfatus vel visus ē tēperātia ⁊ intēperātia. sc̄dario īq̄stūz
sensibilia hoīz sensū p̄ferūt ad delectabile vsū rez: necessa/
riarū q̄ p̄tinet ad tactū. q̄: tñ gustus p̄p̄ingo: ē tactui q̄ ali/
sensus: iō tēperātia magis ē circa gustū q̄ circa alios sensus
CAd p̄m̄ ḡ d̄d̄3: q̄ ē ipse vsus ciborū ⁊ delectatio cōn/
tialr ip̄m̄ p̄ns ad tactū p̄tinet. vñ p̄hs dicit in. 2. d̄ aīa q̄ ta/
ctus ē sensus alimēti. nutrimur. n. calido ⁊ frigido h̄mū/
do ⁊ sicco. s̄z ad gustū p̄tinet discretio saporū qui cōferunt
ad delectatiōnē alimēti īq̄stū sūt signa cōuenientis nutri/
mēti. **C**Ad 2m̄ d̄d̄3: q̄ delectatio saporis ē q̄si supueniens
sed delectatio tactus p̄ se consequitur vsūm cibi ⁊ potus.
CAd 3m̄ d̄d̄3: q̄ delitē p̄ncipalr qdē cōsistūt in ipsa suba
alimenti. s̄z sc̄dario in exq̄sito sapore ⁊ p̄paratione ciborū.

Ad sextum sic p̄cedit. **C**Uidet q̄ regula tēpe/
rātie nō sit sumēda s̄z necessitates
p̄ntis vite. Superi⁹. n. nō regulat ab inferiori. s̄z tēperātia
cū sit v̄tus aīe est supior: q̄ necessitas corporal. ḡo regula
tēperātie nō d̄z sumi s̄z necessitatē corpale. **C**P̄. Quicum/
q̄z excedit regulā peccat. si. ḡo necessitas corporalis ēē regu/
la tēperātie: q̄cūq̄z aliq̄ delectatiōe vteret supra necessitatē
nāe q̄ valde modicis p̄tēta ē peccaret s̄ tēperātia: qd̄ vñ ef/
se īcōueniēs. **C**P̄. Nullus attingēs regulā peccat. si ḡo ne/
cessitas corporal ēē regula tēperātie q̄cūq̄z vteret aliq̄ de/
lectatiōe p̄p̄ necessitatē corporalē: puta p̄p̄ sanitatē ēē īmu/
nis a pctō. hoc autē vñ falsūz. ḡo necessitas corporal nō ē re/
gula tēperātie. **C**S 3̄ ē q̄ Aug. dicit ī li. de morib⁹ ecclie
H̄abz vir tēperās ī reb⁹ hui⁹ vite regulā vtrorūz testō fir/
matā: vt eorū nil diligit nil p̄ se appetēdū putet: sed ad vite
hui⁹ atq̄z officiorū necessitatē q̄stū satis ē vsurperētis mo/
destia nō amantis affectu. **C**R n̄. d̄d̄m: q̄ sicut ex supra/
dictis p̄z: bonū v̄tutis moral p̄cipue consistit in ordie rō/
nis. nā bonū hoīs est s̄z rōnē esse. vt Dio. dic. 4. ca. d̄ di/
ni. nō. p̄cipuus autē ordo rōnis consistit in hoc q̄ aliq̄ in fi/
nem ordinat: ⁊ in hoc ordine maxime consistit bonū ratio/
nis. nā bonū h̄z rōnē finis. ⁊ ipse finis est regula eorum q̄
sunt ad finez. oīa autē delectabilia q̄ in vsūz hoīs veniunt
ordinant ad aliquā huius vite necessitates sicut ad finez. ⁊
iō tēperātia accipit necessitates hui⁹ vite sicut regulā de/
lectabiliū q̄b⁹ vñ: vt. s. tantū eis vñ q̄stū necessitas hui⁹
vite requirit. **C**Ad p̄m̄ ḡ d̄d̄m: q̄ sicut d̄c̄m̄ est: necessitas
hui⁹ vite h̄z rōnez regule īq̄stū est finis. Cōsiderādū est
autē q̄ q̄nq̄z aliud est finis operātis: ⁊ aliō finis opis: sicut
p̄z q̄ edificatiōis finis est dom⁹: s̄z edificatoris finis q̄nq̄z
est lucrū. sic ḡo tēperātie ip̄s finis ⁊ regula ē b̄ritudo. s̄z
ei⁹ rei q̄ vñ finis ⁊ regula est necessitas hūane vite infra/
quā est id qd̄ ī vsū vite venit. **C**Ad 2m̄ d̄d̄3: q̄ necessitas
hūane vite p̄t̄ attendi duplr. Uno⁹ s̄z q̄ d̄z necessariū il/
lud sine quo res nullo mō p̄t̄ esse: sic cibus est necessari⁹
aīali. Alio⁹ s̄z q̄ d̄z necessariū illud sine quo res nō p̄t̄ cō/
uenienter esse. tēperātia autē nō solū attendit p̄mā neces/
sitates: s̄z etiā sc̄daz. vñ p̄hs dicit ī. 3. et̄bi. q̄ tempat⁹ appe/
tit delectabilia p̄p̄ sanitates vñ p̄p̄ bonā b̄ritudines. aliavō
q̄ ad hoc nō sunt necessaria p̄nt duplr se b̄re. qd̄ā. n. sūt ī/
pedimenta sanitatis vel bone b̄ritudis. ⁊ bis tempat⁹ nul/
lo mō vñ. hoc. n. esset p̄nt s̄ tēperātia. qd̄ā vō sunt que
nō sunt bis īpedimēta. ⁊ bis moderate vñ p̄ loco ⁊ tē/
pore ⁊ cōgruentia eorū q̄bus cōiuit. ⁊ iō ibi p̄hs dicit q̄
tēperatus appetit alia delectabilia: q̄. s. nō sūt necessaria ad
sanitatē vñ ad bonā b̄ritudinē nō īpedimenta bis exīta.
CAd 3m̄ d̄d̄3: q̄ sicut d̄c̄m̄ est: tēperātia respicit necēita/
tes q̄stū ad p̄ueniētiā vite: q̄ qd̄z attendit nō solū s̄z cō/
ueniētiā corpis: s̄z ē s̄z p̄ueniētiā exteriorū rez: p̄nta dī/
uitiaz ⁊ offōz: ⁊ multo magis s̄z p̄ueniētiā hōestatis. ⁊
iō p̄hs ibi subdit q̄ in delectabilib⁹ q̄bus tempat⁹ vñ non
solū p̄siderat vt non sint īpedimēta sanitatis ⁊ bone habitu/
dinis corporal: s̄z etiā vt non sint p̄ter bonūz. i. s̄ honesta/
tem: ⁊ q̄ non sint supra subam. i. supra facultates diuitiaz.
Et Aug. dicit in lib. de moribus ecclie q̄ tempatus respic̄
non solum necessitatem huius vite: sed etiā officiorū.

Ad septimum sic pcedit. Uidet q̄ téperantia nō sit v̄tus cardinalis. Bonū. n. v̄tus cardinalis a rōne depēdet. s̄. téperantia ē circa ea q̄ magis distāt a rōne. s̄. circa delectatōes q̄ sūt nobis et brutis cōes: vt d̄ in. 3. ethi. ḡo téperantia non v̄ esse p̄ncipalis v̄tus. **C̄p̄.** Quāto aliquid est magis ipetuosum tāto difficili⁹ v̄ esse ad refrenādum: s̄. ira quā refrenat māsfuetudo v̄ esse ipetuosior: q̄s cōcupiscētia quā refrenat téperantia. d̄. n. puer. 27. Ira nō h̄ misericordiā nec erūpēs furor: et ipetū p̄cūti spūs ferre q̄s poterit: ḡo māsfuetudo ē p̄ncipalis: v̄tus q̄s téperantia. **C̄p̄.** Spes est p̄ncipalis: motus aīe q̄s desiderū seu cōcupiscētia: vt supra habitū ē. s̄. hūilitas refrenat p̄sumptionē imoderate spei. ḡo hūilitas v̄ ē p̄ncipalis: v̄tus q̄s téperantia q̄ refrenat cōcupiscētia. **C̄p̄.** S̄ ē q̄ Grego. in. 2. moral. ponit téperantiaz iter v̄tutes p̄ncipales. **C̄p̄.** R̄n̄o d̄ d̄: q̄ sic supra d̄m̄ ē: v̄tus p̄ncipalis seu cardinalis d̄ q̄ p̄ncipaliter laudat ex aliquo eoz q̄ cōlter regunt ad rōne v̄tutis. moderatio at̄ q̄ in oī v̄tute regit p̄ncipale laudabilis ē in delectationib⁹ tactus circa q̄ est téperantia: tū q̄ tales delectatōes sunt magis nobis nāles et iō difficili⁹ est ab eis abstinere et cōcupiscētia eaz refrenare: tū ē q̄ eaz obiecta magis sunt necessaria p̄nti v̄te: vt ex d̄ctis p̄. et iō téperantia ponit v̄tus p̄ncipalis seu cardinalis. **C̄p̄.** Ad p̄m̄ ḡo d̄ d̄: q̄ tāto maior on̄ d̄ agentis v̄tus quāto in ea q̄ sūt magis distāta p̄t suas opationē exēdere. et iō ex hoc ipso on̄ d̄ maior v̄t rōnis q̄ potest etiaz cōcupiscētia et delectatōes maxie distātes moderari: v̄n hoc p̄riet ad p̄ncipalitatez tempantie. **C̄p̄.** Ad 2m̄ d̄ d̄: q̄ ipetus ire causat ex quodā accite: puta ex aliq̄ lesione tristate. et iō cito trāsit q̄nis magnū ipetū h̄eat. s̄. ipetus cōcupiscētie delectabiliū tactus p̄cedit ex cā nāli: v̄n est diuturnior: et cōio: et iō ad p̄ncipaliorē v̄tute p̄tinet ip̄s refrenari. **C̄p̄.** Ad 3m̄ d̄ d̄: q̄ ea quoz est spes sunt altiora bis quozū est cōcupiscētia: et p̄pter hoc spes ponit p̄ncipalis in irascibili. s̄. ea quozū ē cōcupiscētia et delectatio tact⁹ vebemēt⁹ mouēt appetitū: q̄ sunt magis nālia. et iō téperantia q̄ in his modū statuit est v̄tus p̄ncipalis.

Ad octauum sic pcedit. Uidet q̄ téperantia sit maxia v̄tutū. Dicit enī Amb. in p̄o de offi. q̄ in téperantia maxie honesti cura decoris p̄sideratio spectat et q̄rit. s̄. v̄tus laudabilis ē inq̄stūz ē h̄oesta et decora. ḡo téperantia ē maxia v̄tutū. **C̄p̄.** Maioris v̄tutis ē opari id qd̄ ē difficili⁹. s̄. difficili⁹ est refrenare cōcupiscētia et delectatōes tact⁹ q̄s retificare actōes exteriores: quozū p̄m̄ū p̄tinet ad téperantia. 2m̄ ad iustitia. ḡo téperantia est maior: v̄tus q̄s iustitia. **C̄p̄.** Quāto aliqd̄ ē cōm̄ tāto magis necēariū v̄ ē et meli⁹. s̄. fortitudo ē circa picula mortis q̄ rari⁹ accidunt q̄s delectabilia tact⁹ q̄ quotidie occurrūt: et sic v̄sus téperantie ē cōio: q̄s fortitudis. ḡo téperantia ē nobilio: v̄tus q̄s fortitudo. **C̄p̄.** Sed cōtra ē qd̄ p̄hs d̄cit in p̄o rhetorice q̄ maxie v̄tutes sūt q̄ alijs maxie sūt vitales: et p̄ hoc fortes et iustos maxie honoramus. **C̄p̄.** R̄n̄o d̄ d̄: q̄ sicut p̄hs d̄cit in p̄o ethi. bonū m̄ltitudis diuinus ē q̄s bonū v̄m̄ et iō q̄sto aliq̄ v̄tus magis p̄tinet ad bonū multitudis tāto melio: ē. iustitia aut̄ et fortitudo magis p̄tinet ad bonū multitudis q̄s téperantia: q̄ iustitia p̄sistit in cōiatiōibus q̄ sūt ad alterū. fortitudo aut̄ in piculis belloz q̄ sustinent p̄ salute cōi. téperantia aut̄ moderat̄ solū cōcupiscētia et delectatōes eoz q̄ p̄tinet ad ip̄m̄ boiem. v̄n manifestū est q̄ iustitia et fortitudo sūt excellēiores v̄tutes q̄s téperantia: quibus prudentia et v̄tutes theologice sūt pondiores. **C̄p̄.** Ad p̄m̄ ḡo d̄ d̄: q̄ honestas et decor maxie attribuūtur tempantie non p̄ p̄ncipalitatez p̄ncipali boni: sed p̄pter turpitudinē s̄rii mali a quo retrahit: inq̄stū. s̄. moderat̄ delectatōes que sunt nobis et brutis communes. **C̄p̄.** Ad 2m̄ d̄ d̄: q̄ cū v̄tus sit circa difficile et bonū: dignitas v̄tutis magis attēdit̄ circa rōne boni in quo excedit iustitia q̄s s̄. rōne difficilis in quo excedit téperantia. **C̄p̄.** Ad 3m̄ d̄ d̄: q̄ illa cōitas q̄ aliqd̄ p̄riet ad multitudinē boiūz magis fac̄ ad excellētia bōitatis q̄s illa q̄ cōsiderat̄ s̄. q̄ aliqd̄ fr̄equēter occurrit: in quoz p̄ma excedit fortitudo: in s̄c̄da téperantia. v̄n simplr̄ fortitudo ē potior: s̄. quo ad aliqd̄ pos

fit d̄ici téperantia potior: nō solū fortitudie sed et iustitia.

De vitis oppositis téperantie. Qd̄o cxlj.

Inde cōsiderandū est de vitis oppositis téperantie. **C̄p̄.** Et circa hoc q̄runt̄ q̄tuor. p̄o v̄trū insensibilitas sit p̄ctm̄. 2o v̄trū intēperantia sit vitū puerile. 3o de cōparatione intēperantie ad timiditatez. 4o v̄trū vitū intēperantie sit maxime opprobriofum.

Ad primū sic pcedit. Uidet q̄ insensibilitas nō sit vitū. Dicit̄. n. insensibiles q̄ deficiūt circa delectatōes tact⁹. sed in his penit⁹ d̄ficere videt̄ esse laudabile et v̄tuofum. Dicit̄. n. Daniel. 10. In dieb⁹ illis ego Daniel iugebā triū ebdomodaz t̄ps: panē desiderabile nō comedi: et caro et vinū nō intrōerūt in os meū: sed neq̄ vnguēto vnct⁹ suz. ḡo insensibilitas nō ē peccatū. **C̄p̄.** Bonū hoīs est s̄m̄ rōne esse: s̄. Dio. 4. ca. d̄ d̄. no. sed abstinere ab oib⁹ delectabilib⁹ tact⁹ maxime p̄mouet hoīez i bono rōnis. d̄. n. Daniel. p̄o q̄ pueris q̄ vtebant̄ leguminib⁹ dedit d̄s sciaz et disciplinaz in omni lib: et sapiētia. ergo insensibilitas q̄ v̄l̄ repellit h̄mōi delectationes non est vitiosa. **C̄p̄.** Illud per qd̄ maxie receditur a peccato nō videt̄ esse vitiosum. s̄. h̄o ē potissimū remediū abstinēdi a p̄ctō q̄ aliq̄s fugiat delectationes: qd̄ p̄tinet ad insensibilitatē. Dicit̄. n. p̄hs in. 2. ethi. q̄ abiiciētes delectationē min⁹ peccabimus. ergo insensibilitas nō est aliquid vitiosū. **C̄p̄.** Sed s̄. Nihil opponit̄ virtuti nisi vitūz: s̄. insensibilitas virtuti téperantie opponit̄: vt p̄ p̄hs in. 2. et 3. ethi. ergo insensibilitas ē vitū. **C̄p̄.** R̄n̄o d̄ d̄: q̄ oē illud qd̄ h̄ria: ordini nāli ē vitiosū. nā aut̄ delectationē apposuit operationibus necessarijs ad vitā hoīs. et iō nālis ordo requirit vt h̄o intantum h̄mōi delectationibus vtatur q̄tuoz necessarium ē saluti humane: vel q̄tū ad cōseruationē idividui: vel q̄tū ad cōseruationē sp̄ei. Siquis ergo intantū delectationē refugeret q̄ p̄mitteret ea q̄ sūt necessaria ad cōseruationē nāe. peccaret q̄si ordini nāli repugnās et hoc p̄riet ad vitū insensibilitatis. **C̄p̄.** Sciendū t̄n̄ q̄ ab huiusmodi delectationibus cōsequētibus huiusmodi operationes quoz laudabile vel ē necessariū ē abstinē p̄pter aliquē finē: sicut p̄ sanitatem corporale aliqui abstinēt a quibusdā delectationibus cibi et potus et venereozū: et etiam p̄pter alicuius officij executōne: sicut athletas et milites necesse ē a multis delectationib⁹ abstinere: vt offm̄ p̄p̄ū exequantur. et sili penitētes ad recuperādū aīe sanitatē: abstinentia delectabilium q̄si qdā dieta vtūtur: et hoies volentes cōtēplationi et rebus diuinis vacare opz q̄ se magis a carnalibus desiderijs abstrahāt: nec aliquid p̄dictozū ad insensibilitates vitū p̄tinet: q̄ sūt s̄m̄ rōne rectā. **C̄p̄.** Ad p̄m̄ ergo d̄ d̄: q̄ Daniel illa abstinentia a delectationib⁹ vtebat̄: nō quasi p̄pter se abhorrēs delectationes: vt s̄. se malas: s̄. p̄pter aliquē finē laudabile: vt. s̄. idoneū se ad altitudinē cōtēplationis redderet abstinēdo. s̄. a corporalib⁹ delectationibus. v̄n et statim ibi subdit̄ de reuelatione facta. **C̄p̄.** Ad 2m̄ d̄ d̄: q̄ q̄ rōne h̄o vitū nō p̄t sine sensitivis potentijs q̄ idigent organo corporali: vt i p̄mo habitū ē. necesse est q̄ homo sustēter corpus ad hoc q̄ rōne vtatur. Sustēratio aut̄ corporis fit p̄ opationes delectabiles. v̄n nō p̄t ēē bonū rōnis in homine si abstinēat ab oibus delectabilibus: s̄m̄ t̄n̄ q̄ h̄o i exequēdo actū rōnis plus vel min⁹ indiget corporali virtute: s̄m̄ hoc plus vel minus necesse h̄ delectabilibus corporalib⁹ v̄n. Et iō hoies q̄ hoc offm̄ assumpserūt vt cōtēplatiōi vacēt: et bonū sp̄iale q̄si qdā sp̄iale p̄pagatione in alios trāsmittāt: a multis delectationibus laudabiliter abstinēt a qb⁹ illi q̄bus ex officio cōpetit operib⁹ corporalib⁹ et generationi carnali vacare laudabiliter nō abstinēt. **C̄p̄.** Ad 3m̄ d̄ d̄: q̄ delectatio fugienda est ad vitandum peccatum: non totaliter: sed vt v̄tra non feratur q̄s necessitas requirat.

Ad secundū sic pcedit. Uidet q̄ intēperantia nō sit puerile peccatū: q̄ super illud Matt̄. 18. Nisi cōuersi fueritis et effi. sicut paruuli et c. dicit Hiero. q̄ paruulus non perseuerat in iracundia: lesus

nō meminit: videns pulchram mulierē nō delectat qđ cō-
 triat intēperantie. ergo intēperantia nō est puerile peccatū
Cō. Pueri nō habent nisi cōcupiscentias cōnaturales:
 sed circa cōnaturales concupiscentias parū aliqui peccant
 per intēperantiā: vt p̄bus dicit in. 3. etbi. ergo intēperantia
 nō est peccatū puerile. **C**ō. Pueri sunt fouēdi et nutriē-
 di. sed concupiscentia et delectatio circa que est intēperantia
 est semper diminūda et extirpāda: secundū illud ad Col-
 locenses. 3. **M**ortificate mēbra vestra super terrā que sūt
 concupiscentia et c. ergo intēperantia nō est puerile peccatū.
Cō. Sed cōtra est qđ p̄bus dicit in. 3. etbi. qđ nomen intēpe-
 rantie ferimus ad puerilia peccata. **C**ō. Rñ^o dđz: qđ aliqd
 dicitur esse puerile dupliciter. Uno mō qđ cōuenit pueris
 et sic p̄bus nō intēdit dicere qđ peccatū intēperantie sit pueri-
 le. Alio mō s̄m quandā similitudinē: et hoc mō p̄ctā intē-
 perantie puerilia dicunt. p̄ctm̄. n. intēperantie est p̄ctm̄ sup-
 flue cōcupiscentie: qđ assimilāt puero quo ad tria. p̄^o qđ cō-
 tuz ad id qđ vterqz appetit. sicut. n. puer: ita et cōcupiscen-
 tia appetit aliqd turpe. Cuius rō ē: qđ pulchritū in reb⁹ hūa-
 nis attendit. put aliqd est ordinatū s̄m rōnē. **U**n̄ Tullius
 dicit in p̄^o de officijs qđ pulchritū est qđ cōsentaneus ē hoīs
 excellētie in eo in quo nā eius a reliqs animātibus differt.
Puer autē nō attendit ordinē rōnis. et s̄m cōcupiscentia non
 audit rōnē: vt d̄ in. 7. etbi. 2° differūt q̄stū ad euētū. **P**u-
 er enī si sue voluntati dimittat: crescit in p̄prio voluntate.
Unde **E**ccl. 30. dicit: **E**quus idonitus euadit dur⁹: et h-
 lius remissus euadit p̄ceps. Ita et cōcupiscentia si ei satis-
 faciat: maius robur accipit. **U**n̄ Aug. dicit in. 7. p̄f. **D**ū
 seruit libidini: facta est cōsuetudo. et dū cōsuetudini nō re-
 sistit: facta est necessitas. 3° q̄stū ad remediū qđ vtriqz p̄-
 bet. **P**uer. n. emendat pe: hoc qđ coerces. **U**n̄ d̄ p̄uer
 bioz. 23. **N**oli subtrahere a puero disciplinā: tu virga pec-
 ties eū et aīam eius de inferno liberabis. et s̄m dū cōcupiscē-
 tie resistit: reducit ad debitū honestatis modū. **E**t hoc est
 qđ Aug. dicit in. 7. m̄fice. qđ mēte in spūalia suspensa atqz
 ibi infra et manēte cōsuetudinis. s. carnalis concupiscentie
 ipetus frangit et paulatim rep̄ssus extinguit. maior enim
 erat cū sequeremur: nō oīo nullus: sed certe minor: cū re-
 frenam⁹. **E**t ideo p̄bus dicit in. 3. etbi. qđ quēadmodū pue-
 rū opz s̄m p̄ceptū pedagogi viuere: sic et cōcupiscibile cō-
 sonare rationi. **C**ō. Ad p̄^m g^o dđz: qđ ratio illa p̄cedit s̄z il-
 luz modū quo puerile dicitur id quod in pueris inuenitur.
 sic autē nō dicit peccatū intēperantie puerile: sed s̄m simili-
 tudinē: vt dictū est. **C**ō. Ad 2^m dđz: qđ cōcupiscentia aliqua
 potest dici naturalis dupliciter. Uno mō s̄z genus suum.
 et sic tēperantia et intēperantia sunt circa cōcupiscentias natu-
 rales. sunt enim circa concupiscentias ciboz et venereo: qđ
 ordinant ad cōseruationē nature. Alio mō pōt dici concu-
 piscētia nālis q̄stū ad speciem eius qđ nā ad sui cōseruationē
 requirit: et sic non multū contingit peccare circa naturales
 concupiscentias. natura enī nō requirit nisi id per qđ sub-
 tenitur necessitati nature in cuius desiderio non contingit
 esse peccatū: nisi soluz s̄m q̄stū excessum: et s̄m hoc so-
 lum peccat circa nāles cōcupiscentias: vt p̄bus dicit in. 3. etbi.
 Alia vero circa que plurimū peccat sunt quedā cōcupiscē-
 tie incitāmēta que hominū curiositas adiuuenit: sicut curio-
 se preparari cibi: et mulieres ornate: et q̄stū ista nō multū
 requirant pueri: nihilominus tamē intemperantia dicitur
 puerile peccatum ratione iam dicta. **C**ō. Ad tertium dicen-
 dum: qđ id quod ad naturam pertinet in pueris ē augmē-
 tandum et fouendum. quod autem pertinet ad defunctū
 rationis in eis non est fouendum sed emendandum: vt di-
 ctum est.

Ad tertium sic p̄cedit. **U**idet qđ timiditas sit
 manus viciū qđ intēperantia. **E**x
 hoc. n. aliqd viciū vitupat qđ opponit bono vtutis: sed ti-
 miditas opponit fortitudini que ē nobilior: virtus qđ tēpe-
 rantia cui opponit intēperantia: vt ex supra dictis patet. er-
 go timiditas est maius viciū qđ intēperantia. **C**ō. **Q**uan-
 to aliquis deficit in eo qđ difficilius vincit tāto minus vi-
 tuperat. **U**nde p̄bus dicit in. 8. etbi. qđ si quis a fortib⁹ et su-
 perexcellētibus delectationib⁹ vincitur vel tristitiz: non ē

admirabile sed condonabile. sed difficilius videt qđ vince-
 re delectationes qđ alias passiones. **U**n̄ in. 2. etbi. dicit qđ
 difficilius est qđ voluptatē pugnare qđ cōtra irāz que videt
 esse fortior qđ timor: ergo intēperantia que vincit a delecta-
 tione minus p̄ctm̄ est qđ timiditas que vincitur a timore.
Cō. **D**e ratione peccati est qđ sit voluntarius. sed timidi-
 tas est magis voluntaria qđ intēperantia. nullus enī cōcupi-
 scit intēperatus esse. aliqui enī cōcupiscūt fugere pericula
 mortis qđ p̄tinet ad timiditatem. ergo timiditas est peccatū
 grauius qđ intēperantia. **C**ō. **S**z ē qđ p̄bus dicit in. 3. etbi.
 qđ intemperantia magis assimilāt voluntario qđ timiditas
 ergo plus hz de rōne peccati. **C**ō. **R**ñ^o dđz: qđ vnū viciū
 pōt alteri cōparari dupliciter. Uno mō ex parte ipsi⁹ ma-
 terie vel obiecti. Alio mō ex parte ipsius hoīs peccantis.
Et vtroqz mō intēperantia est grauius viciū qđ timiditas
Primo nāqz ex parte m̄ae. nam timiditas refugit pericu-
 la mortis: ad qđ vitāda iducit maxima necessitas p̄seruāde
 vite. **I**ntēperantia autē ē circa delectationes: qđ appetit nō
 est adeo necessarius ad vite p̄seruationē: qđ vt dictū est: in
 tēperantia magis est circa q̄sdā oppositas delectationes seu
 cōcupiscentias qđ circa cōcupiscentias seu delectationes na-
 turales. quanto autē illud quod cōmouet ad peccandū
 videt esse magis necessariū: tāto peccatū leuius est. et iō i-
 tēperantia est grauius viciū qđ timiditas ex parte obiecti si-
 ne materie mouentis. Similiter etiā ex parte ipsius hoīs
 peccantis. et hoc triplici rōne. p̄^o quidē qđ quanto ille qđ pec-
 cat magis est compos sue mētis tanto grauius peccat. vn-
 de alienatis nō imputantur peccata. timores autem et tri-
 stitie graues et maxie in piculis mortis stupefaciūt mētēz
 hoīs: qđ nō facit delectatio qđ mouet ad intēperantiā. 2° qđ
 q̄sto aliqd p̄ctm̄ est magis volūtariū: tāto ē graui⁹. **I**ntē-
 perantiā autē p̄s hz d̄ volūtario qđ timiditas et hoc duplici
 rōne. **U**no^o qđ ea qđ p̄ timorē sūt p̄ncipiū h̄nt ab exteriori
 ipellente. vn̄ non sunt simplr volūtaria: s̄ mixta: vt d̄ in
 .3. etbi. ea autē qđ p̄ delectationē sunt sunt simplr volūtaria
 Alio^o qđ ea qđ sunt itēmpata sunt magis volūtaria in picu-
 lari: min⁹ aut volūtaria in vli. n̄lls. n. vellet itēparus eē. al-
 licit tñ hō a singularib⁹ delectationib⁹ qđ itēmpatū faciunt
 hoīem: p̄pter qđ ad vitandū intēperantiā maximū reme-
 diū ē vt non imoret hō circa singulariū p̄siderationē: sed i-
 bis qđ p̄tinet ad timiditatem est ecōnerfo. nā singularia qđ imi-
 nent sūt min⁹ volūtaria: vt abijcere clypeū: et alia huius-
 modi. s̄z ipm̄ cōe ē magis volūtariū: puta fugiēdo salua-
 ri. hoc autē est simplr magis volūtariū qđ ē magis volūta-
 riū in singularib⁹ in qb⁹ est act⁹. et iō intēperantia cū sit sim-
 plr magis volūtariū qđ timiditas ē mai⁹ viciū. 3° qđ iō intē-
 pantia pōt magis d̄ facili remediū adhiberi qđ iō timida-
 tē: eo qđ delectationes ciboz et venereo: circa q̄s ē intēpan-
 tia p̄ totā vitā occurrūt et sine piculo pōt hō circa ea exer-
 citari ad hoc qđ sit itēmpatus. s̄z picula mortis rari⁹ occur-
 runt et piculosius i bis hō exercitat ad timiditatem fugiēdā
 et iō tēmpatia ē simplr mai⁹ p̄ctm̄ qđ timiditas. **C**ō. **A**d p̄^m
 g^o dđm: qđ excellētia fortitudinis supra tēperantiā pōt p̄side-
 rari duplr. **U**no^o ex pte finis qđ p̄tinet ad nomē boni: qđ
 .s. fortitudo magis ordinat ad bonū cōe qđ tēperantia. ex
 hac etiā pte timiditas hz q̄sdā excellētiā supra intēperantiā
 inq̄stū. s. p̄ timiditatem aliq̄ desistunt a defensionē boni cōis.
 Alio^o ex pte difficultatis: inq̄stū. s. difficilius ē subire picu-
 la mortis qđ abstinere a quibsdā delectabilibus et q̄stū ad
 hoc non oīz qđ timiditas p̄cellat intēperantiā. **S**icut. n. ma-
 ioris vtutis est nō vinci a fortiori: ita et ecōtrario: minoris
 vitiū est a fortiori vinci: et maioris viciū a debilitati superari.
Cō. **A**d 2^m dđz: qđ amor p̄seruatiōis vite p̄p quā vitant pi-
 cula mortis est multo magis connālis qđ quecūqz delecta-
 tiones ciboz vel venereo: que ad cōseruationē vite or-
 dinantur. et ideo difficilius est vincere timorem periculo-
 rum mortis qđ concupiscentias delectationū que est in ci-
 bis et venereis: cui tñ difficilius est resistere qđ ire tristitie
 et timori quorunda: aliorum malorum. **C**ō. **A**d tertium di-
 cendum: qđ in timiditate consideratur magis voluntarius
 in vniuersali: minus tamen in particulari et ideo in ea est
 magis voluntarium s̄m quid: et non simpliciter.

2. ethi. s. v. cū dicitur p̄sistit i tali medio: vt p̄ p̄ p̄m ibidez. g. v. cū dicitur est vt. ¶ Oē laudabile vel ē vt vel ad v̄tutē p̄tinet: s. v. cū dicitur ē qd̄dā laudabile: nō ē autē p̄s alicui v̄tutis. nō. n. ē p̄s p̄ndētie: q. nō ē in rōne: s. in appetitu. neq. ē ē p̄s iustitie: q. v. cū dicitur p̄sistit i passione quādā ip̄ortat. in/ stina autē nō ē circa passioēs. s. nō ē p̄s fortitudinis: q. ad fortitudinē p̄tinet p̄sistere et aggredi. ad v. cū dicitur autē resu gere aliqd. neq. ē ē p̄s tēperātie: q. tēperātia est circa p̄cu p̄fectias. v. cū dicitur autē timor: qd̄dā: vt p̄ p̄ p̄ i. 4. ethi. et p̄ Damascenū in. 2. li. relinq̄t g. q. v. cū dicitur sit vt. ¶ Honestū cū v̄tute cōuertit: vt p̄ p̄ Tullii in p̄o d̄ offi. s. v. cū dicitur ē qd̄dā p̄s honestatis. dicit. n. Amb. in p̄o de offi. q. v. cū dicitur ē socia ac familiaris mētis placiditati: p̄ternias fu gitās: ab omni luxu aliena: sobrietate diligit: et honesta tē fouet: et deco:ē regit. g. v. cū dicitur ē vt. ¶ Oē viciū opponit alicui v̄tuti: s. qd̄dā vicia opponunt v. cū dicitur ē. in v. cū dicitur et iordinat stupor. g. v. cū dicitur ē vt. ¶ Ex actibus siles h̄it ḡnant: vt d̄ in. 2. ethi. s. v. cū dicitur ip̄ortat actū laudabilē. g. ex multis talib. actib. causat h̄it: s. ha bit. laudabilū ope: et v̄tus: vt p̄ p̄ p̄m in p̄o ethi. g. v. cū dicitur ē vt. ¶ S. s. ē qd̄dā p̄s dicit. in. 2. et. 4. ethi. v. cū dicitur nō ē v̄tutē. ¶ R. n. d̄ d̄: q. v̄tus dupl̄r accipit: p̄p̄e. s. et cōiter. p̄p̄e qd̄dā v̄tus p̄fectio qd̄dā ē: vt d̄ in. 7. phisicoz. et iō oē illud qd̄dā repugnat p̄fectōi et si sit bonū deficit a rō ne v̄tutis. v. cū dicitur autē repugnat p̄fectōi. ē. n. timor: alicui turpis qd̄dā. s. ē exp̄obabile. ¶ Un̄ Damascen. dicit q. v. cū dicitur timor: de turpi actu. S. autē spes ē de bono possibili et arduo: ita ē timor: ē de malo possibili et arduo: vt supra habitū est cū de passioib. ageret. ille autē q. est p̄fect. s. h̄i tū v̄tutis nō app̄hēdit aliqd. exp̄obabile et turpe ad fa ciēdū vt possibile et arduū. i. difficile ad vitādū: neq. ē ac tu facit aliqd. turpe v̄n̄ opprobriū timeat. ¶ Un̄ v. cū dicitur pro p̄e loquēdo nō ē vt. deficit. n. a p̄fectōe v̄tutis. Cōiter at d̄ v̄tus oē qd̄dā ē bonū et laudabile in h̄ūanis actib. vel pas sionib. et s. hoc qd̄dā v. cū dicitur d̄ v̄tus: cū sit qd̄dā lauda bilis passio. ¶ Ad p̄m g. d̄ d̄: q. ē in medio nō sufficit ad rōnē v̄tutis q̄uis sit vna p̄tula posita in v̄tutis diffōne. s. requir̄ v̄teri. q. sit h̄it. electū. i. ex electione operās. v. cū dicitur autē nō noīat h̄ituz s. passionē. neq. mot. e. ē ex ele ctioē s. ex ip̄etu quodā passiois. v̄n̄ deficit a rōne v̄tutis. ¶ Ad 2. d̄ d̄: q. sic dictū ē: v. cū dicitur timor: turpitudi nis et exp̄obatiois. dicituz ē autē supra. q. viciū intēperā tie ē turpissimū et maxie exp̄obabile. et iō v. cū dicitur p̄nci pal. p̄tinet ad tēperātū q̄s ad aliquā aliā v̄tutē rōne motū nī qd̄dā est turpe. nō autē s̄m sp̄m passiois q. ē timor: s̄m t̄n q. vicia alijs v̄tutib. opposita sunt turpia et exp̄obabilia p̄tēt v. cū dicitur ad als v̄tutes p̄tinet. ¶ Ad 3. d̄ d̄: q. v. cū dicitur fouet honestatē remouēdo ea q. sūt honestatē h̄ia nō ita q. p̄tigit ad p̄fectā rōnē honestatis. ¶ Ad 4. d̄ d̄: q. q̄libet defect. causat viciū: nō autē q̄libet bonū suffic̄ ad rōnē v̄tutis. et iō nō o. q. oē illud cui directe opponitur viciū sit v̄tutē: q̄uis oē viciū opponat alicui v̄tuti s. suam originē: et sic in v. cū dicitur inq̄tū puenit ex nimio amore turpitudinū opponit tēperātie. ¶ Ad 5. d̄ d̄: q. ex mul toties v. cū dicitur causat habit. v̄tutis: acq̄siste p̄ quā alijs turpia vitet de q̄bus ē v. cū dicitur: nō autē vt alijs v̄teri v. cū dicitur: s. ex illo h̄itū v̄tutis acq̄siste sic se h̄s alijs q. magis v. cū dicitur: si mā v. cū dicitur adesset.

Ad secundum sic p̄cedit. ¶ Un̄ q. v. cū dicitur dia nō sit d̄ turpi actu. Dicit. n. p̄s in. 4. ethi. q. v. cū dicitur timor: iglorianōis: s. q̄n q̄ illi q. n̄l turpe operant̄ iglorianōē sustinēt: s. illud p̄s. ¶ Propter te sustinui opprobriū: opuit cōfusio faciē meaz. g. v. cū dicitur nō est p̄p̄e d̄ turpi actu. ¶ Illa solū vi dent eē turpia q. habēt rōnē p̄cti. sed de q̄busdā h̄ō v. cū dicitur q. nō sunt p̄ctā: puta si alijs exerceat s̄milia opa. g. v̄ q. v. cū dicitur nō sit p̄p̄e d̄ turpi actu. ¶ Op̄atōes vir tutū uō sūt turpes sed pulcherrime: vt d̄ in p̄o ethi. s. q̄n q̄ aliq. v. cū dicitur aliq. opa v̄tutis facē: vt d̄ Luc. 9. Qui erubuerit me et meos s̄miones h̄ūc filius h̄ōis erubescet et c. g. v. cū dicitur nō ē de turpi actu. ¶ Si v. cū dicitur p̄p̄e eēt d̄ turpi actu oporteret q. d̄ magis turpibus h̄ō magis

v. cū dicitur. s. q̄nq̄ h̄ō plus v. cū dicitur de h̄is q. sūt min. p̄ctā cū t̄n de grauissimis q̄busdā p̄ctis gloriē: s. illd̄ p̄s. Quid gloriaris in malitia. g. v. cū dicitur nō p̄p̄e est d̄ tur pi actu. ¶ Sed ē est qd̄dā Damascenus dicit i. 2. li. et B. re go. nazansen. q. v. cū dicitur timor: in turpi actu vel in tur pi p̄petrato. ¶ R. n. d̄ d̄: q. sic supra d̄ cū d̄ passio ne timoris ageret: timor: p̄p̄e ē de malo arduo: qd̄dā. s. diffi cile vitat. Est autē duplex turpitudine. Una qd̄dā vitiosa: q. s. p̄sistit in deformitate actus volūtarij: et hec p̄p̄e loquēdo nō h̄s rōnē mali ardui. qd̄dā. n. in sola volūtate p̄sistit nō v̄ esse arduū et eleuatū sup̄ h̄ōis p̄tātē: et p̄p̄ hoc nō app̄hen dit sub rōne terribilis et p̄pter hoc p̄s dicit in. 2. r̄betorice: q. bono: malo: nō est timor. Alia autē est turpitudine q̄si penalis q. qd̄dā p̄sistit i vitupatiōe alicui: sicut qd̄dā claritas glie p̄sistit in honoratiōe alicui. et q. h̄mōi vitupii h̄s rō nē mali ardui: sicut bono: h̄s rōnē bōi ardui: v. cū dicitur q. est timor: turpitudinis p̄mo et p̄ncipalr̄ respicit vitupium sen opprobriū. et q. vitupii p̄p̄e debet vitio: sicut bo no: v̄tuti: iō ē ex p̄nti v. cū dicitur respicit turpitudinē vitio sas. ¶ Un̄ sicut p̄s dicit in. 2. r̄betorice min. h̄ō v. cū dicitur de defectib. q. nō ex eius culpa pueniūt. R̄ respicit autē v. cū dicitur culpā dupl̄r. Uno. vt alijs desinat vitiosa agere p̄pter timorē vitupij. Alio. vt h̄ō in turpib. q. agit vitet cō spectus publicos p̄pter timorē vitupij: quoz p̄mum s̄m Greg. nazansenū p̄tinet ad erubescētā: scdm̄ ad v. cū dicitur v̄n̄ ipse dicit q. q. v. cū dicitur occultat se in h̄is q. agit. q. vero erubescit timet icidere i gliationē. ¶ Ad p̄m g. d̄ d̄: q. v. cū dicitur respicit p̄p̄e iglorianōē s. q. debet culpe q. ē defectus volūtarij. v̄n̄ p̄s dicit in. 2. r̄betorice: q. oia illa h̄ō magis v. cū dicitur quoz ipse est cā. opprobria autē q. inferunt alicui p̄ v̄tutē v̄tuosus qd̄dā p̄tēt: q. indigne si bi arrogat: sicut de magnanimitis p̄s dicit in. 4. ethi. et d̄ aplis d̄ Act. 5. q. ibat apli gaudētes a p̄spectu cōcilij: q̄m digni h̄itū sūt. p̄ noīe iesu p̄tinetū pati. Ex ip̄fectioē at vir tutis p̄tigit q. alijs v. cū dicitur de opprobrijs q. sibi iserū tur p̄pter v̄tutē: q. q̄to ē alijs magis v̄tuosus tanto ma gis p̄tinet exteriora bona vel mala. ¶ Un̄ d̄. Isa. 51. Adli ti mere opprobriū h̄ōis. ¶ Ad 2. d̄ d̄: q. sic bono: vt su pra h̄itū ē: ita ē vitupii q̄uis nō debeat vere nisi soli v̄tu ti: respicit t̄n qd̄dā excellētā: ita ē vitupij q̄uis debeat p̄ p̄e soli culpe: respic̄ t̄n ad min. s. opinionē h̄ōis quēcū q. defectū. et iō de paup̄te et ignobilitate et s̄mitute et alijs h̄mōi alijs v. cū dicitur. ¶ Ad 3. d̄ d̄: q. d̄ opib. v̄tuosis in se p̄sideratis nō ē v. cū dicitur: p̄tigit t̄n p̄ accis q. alijs de his v. cū dicitur: vel inq̄tū habent vt vitiosa s. h̄ōis op̄i monē: v̄ inq̄tū h̄ō refugit i opib. v̄tutis notā de p̄suptō ne: aut ē d̄ similitudōe. ¶ Ad 4. d̄ d̄: q. q̄nq̄ p̄tigit aliq. grauiora p̄ctā min. eē v. cū dicitur: vel q. min. habēt d̄ rōne turpitudinis: sicut p̄ctā sp̄ualia q̄s carnalia: vel q. ex q. dā excessu r̄p̄alis boni se habēt: sicut magis v. cū dicitur h̄ō de timiditate q̄s de audacia: et de furto q̄s de rapina p̄pter quādā sp̄m potestatis: et simile est in alijs.

Ad tertium sic p̄cedit. ¶ Videt q. h̄ō nō ma gis v. cū dicitur a p̄sonis p̄iuctis. Dicit. n. in. 2. r̄betorice q. h̄ōies magis erubescūt ab illis a q. bus volūt in admiratiōe habent. s. hoc maxie appetit h̄ō a meiorib. q. q̄nq̄ nō sūt magis cōiuncti. g. h̄ō nō magis erubescit de magis p̄iuctis. ¶ Illi vident eē magis cō iuncti q. sūt similitū operū: s. h̄ō nō erubescit d̄ suo p̄ctō ab his quos scit similitū p̄ctō subiacere: quia sicut d̄ in. 2. r̄be toice q. q̄s ipse facit hec p̄m̄is nō vetat. g. h̄ō nō magis v. cū dicitur a maxie p̄iuctis. ¶ Illd̄s dicit in. 2. r̄betorice q. h̄ō magis v. cū dicitur ab his q. p̄palāt multas qd̄ sci unt: sic sunt irrisores et fabulaz fictores: s. illi q. sunt magis p̄iucti nō solēt vicia p̄palare. g. ab eis nō maxie ē v. cū dicitur d̄ d̄. ¶ Illd̄s ibidē dicit q. h̄ōies maxie v. cū dicitur ab eis iter quos i nullo defecerūt: et ab eis a q̄b. p̄o aliqd. postulāt: et quoz nūc p̄o volūt eē amici. h̄mōi autē sūt min. p̄iucti. g. nō magis v. cū dicitur h̄ō de magis cōiunctis. ¶ S. s. ē q. d̄ in. 2. r̄betorice: q. eos quos semp̄ oderūt h̄ōies magis erubescūt. ¶ R. n. d̄ d̄: q. cū vitupii bono ti opponat: sic bono: ip̄ortat testimonii qd̄dā de excellē

ita alicui: et precipue q̄ ē s̄ virtutē: ita ē opprobriū cui? t̄i-
mor: ē verecūdia: ip̄tat̄ testimoniū d̄ defectu alicui? et p̄
cipue s̄ aliquā culpā. et iō quāto testimoniū alicui? reputat̄
maioris p̄deris tāto ab eo aliq̄s magis v̄cūdat̄. p̄d̄t̄
sūt testimoniū aliq̄d maioris p̄deris reputari: vel pp̄ eius
certitudinē vitatis: vel pp̄ effectū. Certitudo aut̄ vitatis ad
est testimoniū alicui? pp̄ duo. Uno qd̄ mō pp̄ rectitudinē
iudicij: sic p̄ de sapiētib? et v̄tuosis: a qb? hō et magis desi-
derat honorari et magis verecūdat̄. vñ a pueris et bestijs
null? verecūdat̄ pp̄ defectū recti iudicij q̄ ē in eis. Alio? p̄
pter cognitionē eoz? de qbus ē testimoniū: q: vnusq̄sq; bñ in-
dicat q̄ cognoscit: et sic magis v̄cūdamur a p̄sonis cōiun-
ctis q̄ facta n̄a magis p̄siderāt. a p̄grinis aut̄ et oīo igno-
tis ad quos facta n̄a nō p̄uenerūt: nullo mō v̄cūdamur.
Ex effectū ē aliq̄d testimoniū magni p̄deris pp̄ iuuanē-
tū et nocumētū ab eo p̄ueniēs. et iō magis desiderāt boi-
nes honorari ab his q̄ p̄nt eos iuuare: et magis verecūdā-
tur ab eis q̄ p̄nt nocere. Et ide ē q̄ q̄tū ad aliq̄d magis
v̄cūdamur a p̄sonis p̄iūctis cū qb? semp sum? p̄uersatu-
ri q̄si ex hoc nobis p̄petuū p̄ueniat d̄rimētū q̄ aut̄ p̄ue-
nit a p̄grinis et trāseuntib? q̄si cito p̄transit. Ad p̄m g^o
d̄d̄s: q̄ filis rō est pp̄ quā verecūdamur d̄ melioribus et
magis p̄iūctis: q: sicut meliorū testimoniū reputat̄ magis ef-
ficax pp̄ vn̄uersalē cognitionē quā h̄nt d̄ reb? et imutabi-
lē sn̄as a vitate: ita ēt familiarū p̄sonarū testimoniū v̄i ma-
gis efficac̄ pp̄ hoc q: magis cognoscunt p̄icularia q̄ circa
nos sunt. Ad 2^m d̄d̄s: q̄ testimoniū eoz? q̄ sūt nobis cō-
iuncti in similitudinē pcti nō reformidam? q̄ nō estimam?
q̄ defectū n̄m app̄hēdāt vt aliq̄d turpe. Ad 3^m d̄d̄s:
q̄ a p̄palātib? verecūdamur pp̄ nocumētū: ide p̄ueniēs
qd̄ ē diffamatio ap̄d multos. Ad 4^m d̄d̄s: q̄ et ab illis in-
ter quos nil malū fecim? magis verecūdamur pp̄ nocumē-
tū sequēs: q: s. p̄ hoc amittim? bonā opinionē quā d̄ no-
bis habebāt: et et q: s̄ria iuxta se posita maiora vident. vñ
cū aliq̄s subito d̄ aliquo quē bonū estimauit aliq̄d turpe p̄-
cipit: app̄hēdit hoc vt turpi? ab istis aut̄ a qb? aliq̄d d̄ no-
no postulam?: vel quoz nūc p̄o volumus ēē amici magis
verecūdamus p̄pter nocumētū: inde p̄ueniēs qd̄ ē ipe-
dimentū iplende petitionis et amicitie cōsumande.

Ad quartum sic p̄cedit. Vñ q̄ et in v̄tuo-
sis hoib? possit ēē verecūdia.
Cōtrariorū. n. s̄rij sūt effect? s̄ illi q̄ sunt sup̄abūdātis mali-
cie nō v̄cūdant s̄ illd̄ Jere. 3. fr̄os m̄lieris meretricis
facta ē tibi: nescisti erubescē. g^o illi q̄ sūt v̄tuosi magis v̄cū-
dant. C. P. p̄d̄s dic̄ in. 2. rhetorice q̄ hoies nō solū eru-
bescūt vicia: s̄ et signa vicioz? q̄ qd̄ p̄tigit et ēē in v̄tuosis.
g^o in v̄tuosis p̄t ēē verecūdia. C. P. Verecūdia ē timor: in-
gloriatōis. s̄ p̄tigit aliquos v̄tuosos i gloriofos esse: puta si
falsē diffamant: vñ et idigne opprobria patiant. g^o verecū-
dia p̄t ēē in hoie v̄tuoso. C. P. Verecūdia ē ps tēperan-
tie: vt dcm̄ ē. ps aut̄ nō separat̄ a toto. cū g^o tēpantia sit in
hoie v̄tuoso vñ q̄ et verecūdia. C. S. 3. ē q̄ p̄hs dic̄ in
. 4. etbi. q̄ verecūdia nō ē hois studiosi. C. R. n. d̄d̄s: q̄
sicut dcm̄ ē: verecūdia ē timor alicui? turpitudis. Q̄ autē
aliq̄d malū nō timeat p̄t pp̄ dupl̄icē rōnē p̄tingē. Uno
mō q: nō estimat in malū. Alio mō q: nō estimat vt pos-
sibile vel vt difficile vitari: et fm̄ hoc verecūdia deficit in
aliquo dupl̄r. Uno mō q: ea q̄ sunt erubescibilia nō app̄-
hendunt vt turpia. et hoc mō carēt verecūdia hoies i pec-
catis p̄fundati qbus sua peccata nō displicēt sed magis de
eis glorian̄. Alio mō q: nō app̄hēdūt turpitudinem vt
possibile sibi: vñ quasi nō facile vitabile. et hoc mō senes et
v̄tuosi verecūdia carēt: sunt tñ sic dispositi vt in eis esset
aliq̄d turpe: de hoc verecūdarent. vñ p̄hs dic̄ in. 4. etbi.
q̄ verecūdia est ex sup̄pōne studiosi. Ad p̄m g^o d̄d̄s:
q̄ defectus verecūdie cōtingit in pessimis et optimis vi-
ris ex diuersis cāis: vt dcm̄ est. inuenit autē i his q̄ medio-
criter se h̄nt fm̄ q̄ est in eis aliq̄d de amore boni: et tñ nō
sunt totalr̄ imunes a malo. Ad 2^m d̄d̄s: q̄ ad v̄tuosūz
p̄tinet nō solū vitare vitia: sed et ea q̄ h̄nt sp̄m vitioz? s̄
illd̄. 1. ad T. bessal. 5. Ab oī sp̄e mala abstinete vos et p̄hs
dic̄ i. 4. etbi. q̄ vitāda sunt v̄tuoso tā ea q̄ sunt mala s̄

veritate: q̄ ea q̄ sunt mala fm̄ opinionē. Ad 3^m d̄d̄s: q̄
infamations et opprobria v̄tuosus: vt dictum est p̄tēnt
q̄si ea qbus ipse nō est dignus. et iō de his nemo multum
verecūdat̄: est tñ aliq̄s mor? verecūdie p̄ueniēs rōni-
sicut et ceteraz passionūz. Ad 4^m d̄d̄m: q̄ verecūdia
nō ē ps tēpantie q̄si intrās cētūā ei? s̄ quasi dispositiue se
h̄ns ad ipsas. Vñ Amb. dic̄ i li. d̄ offi. q̄ verecūdia iacet p̄
ma tēpantie fundamēta: inq̄tū. s. i. cūtur horrozē turpitudis

De honestate. Q^o XLV.

Inde p̄siderādū ē de honestate
Et circa h^o q̄runē qua-
tuor: p^o quō hōestū se hēat ad virtutes.
2° quō se hēat ad decorē. 3° quō se hēat
ad vtile et delectabile. 4° vtrū honestas
sit pars temperantie.

Ad primus sic p̄cedit. Vñ q̄ hōestūz non sit
idē v̄tuti. Dic̄. n. Tullius i sua rhe-
torica: honestūz ēē qd̄ pp̄ se appetit. virt? aut̄ nō appetit
pp̄ seip̄as sed pp̄ felicitatē. dic̄. n. p̄hs in p^o etbi. q̄ felicitas
ē p̄mū virtutis et finis. g^o honestū nō ē idē virtuti. C. P.
Sed 3. Jfido. hōestas d̄ q̄si honoris stat? s̄ m̄lis alijs d̄
bet honor: q̄ v̄tuti. nā v̄tuti p̄p̄e d̄bet laus: vt d̄ i p^o etbi.
g^o hōestas nō ē idē virtuti. P. p̄d̄s: p̄cipale virtutis p̄sistit i
iteriori electōe: vt p̄hs dic̄ i. 8. etbi. hōestas aut̄ magis vñ
ad exteriorē p̄uersationē p̄tinere: s̄ illd̄. 1. ad Cor. 14. Oīa
honeste et fm̄ ordinē sūt in vobis. g^o honestas nō ē idē vir-
tuti. C. P. Honestas vñ p̄sistere in exteriorib? diuinijs: s̄
illud Eccl̄sia. 11. Bona et mala vita et mors vtraq; a deo
sunt. s̄ in exterioribus diuinijs nō cōsistit virtus. g^o hone-
stas nō est idē virtuti. C. Sed 3. est illud qd̄ Tullius dic̄
in p^o de offi. et in. 2. rhetorice: diuidens honestūz in quorū
p̄cipales virtutes: in quas etiā diuidit virtus. g^o hōestū
est idē virtuti. C. R. n. d̄d̄s: q̄ sicut Jfido. dic̄ hōestas d̄
quasi honoris status. vñ ex hoc vñ aliq̄d dici honestū qd̄ ē
honore dignū. honor: autē vt supra dictū est excellētie de-
bet. excellētia autē hois maxime p̄siderat fm̄ virtutē q̄ ē
dispositio perfecti: vt dic̄ in. 7. p̄hysicoz. et iō honestū p̄-
p̄rie loquēdo in idē refert̄ cūz virtute. Ad p̄m g^o d̄d̄m:
q̄ sicut p̄hs dic̄ in p^o etbi. eozūz q̄ p̄pter se appetunt: q̄/
dā appetunt solū p̄pter se et nunq; p̄pter aliud: sicut fel-
citas que ē vltimus finis. q̄dāz vero appetunt et pp̄ se: in-
q̄tūz habent in seip̄is aliquā rōnēz bonitatis et si nihil ali-
ud boni p̄ea ea nobis accideret: et tñ sunt app̄tēbilia pp̄
aliud: inq̄tūz. s. p̄ducunt nos in aliq̄d bonū p̄fectū. et hoc
mō virtutes sunt pp̄ se appetēde. Vñ Tullius dic̄ i. 2. rhe-
torice q̄ qd̄dā est q̄ sua vi nos allicit et sua dignitate tra-
hit: vt virt? veritas. scia: et hoc sufficit ad rōnem honesti.
Ad 2^m d̄d̄s: q̄ eozūz q̄ honorant p̄ter virtutē: aliq̄d ē vir-
tute excellētū. s. deus et b̄tudo. et b̄mōi nō sunt nobis p̄-
exp̄iētā nota: sicut virtutes s̄ q̄s quotidie op̄amur. et iō
virt? magis sibi v̄dicat nomē honesti. Alia vō q̄ sūt infra
virtutē honorant inq̄tū coadiuuāt ad opa virtutis: sic nō-
bilitas: potētia: et diuitie: vt. n. p̄hs dic̄ in. 4. etbi. b̄mōi ho-
norant a qbusdā: s̄ s̄ veritatē solus bon? ē honorād? bo-
nus autē ē aliq̄s s̄ virtutē. et iō virtuti qd̄ d̄bet laus s̄ q̄
ē appetibilis pp̄ aliud. honor: aut̄ p̄nt ē app̄tēbilibis pp̄ seip̄s
et s̄ h^o h̄z rōnē honesti. Ad 3^m d̄d̄s: q̄ sicut dictū ē: ho-
nestū ip̄tat̄ debitū honoris: honor: at̄ ē p̄testatio qd̄dā de
excellētia alicui? vt sup̄: a dictū ē. testimoniū at̄ nō p̄fert̄ nisi
de reb? notis. iterio: at̄ electio nō inotescit hoī nisi p̄ exte-
riores act?. et iō exteriō: p̄uersatio h̄z rōnē honesti: s̄ q̄ ē
demonstratiua iterioris rectitudis. et pp̄ hoc radicalr̄ hone-
stas p̄sistit i iteriori electōe significatiue at̄ in exteriō: p̄uer-
satione. Ad 4^m d̄d̄m: q̄ q: s̄ vulgarē opinionē excellē-
tia diuitiaz facit hoies dignū honore. ide est q̄ q̄siq; nomē
honestatis ad exteriorē p̄speritatē transfert.

Ad secundus sic p̄cedit. Vñ q̄ honestū n̄
fit idē qd̄ decoz. R. d. n. hōe/
sti sumit̄ ex appetitu. nā hōestū ē qd̄ p̄ se appetit. s̄ decoz
magis respicit aspectū cui placet. g^o decoz nō ē idē q̄ ho-
nestūz. C. P. Decoz: quādā claritatē requit q̄ p̄tinet ad rō-
nē glie. honestūz at̄ respicit honorem: cūz g^o honor: et glia

differat: vt supra dcm̄ ē: vñ q̄ ē honestū differat a decoro.
C^o 1° honestū ē idē vñ: vt supra dcm̄ ē: s; aliq; decor; h̄
 riat vñ. **Uñ d^r Ezeh. 16.** Habēs fiducia i pulchritudi
 ne tua fornicata es in noie tuo. g^o honestū nō ē idē decoro.
C^o 2° Sed h̄ ē q̄ apls dic. 1. ad Cor. 12. Que inhōesta sūt nra
 abūdātiōe honestatē habēt. hōesta aut nra nulli egēt. vo
 cat autē ibi inhōesta mēbra turpia. honesta aut mēbra pul
 chra. g^o honestus et decor; idē eē vident. **C^o 3°** Rñ^o dōz: q̄
 sicut accipi pōt ex v̄bis Dio. 4. ca. d. dimi. no. ad rōnē pul
 chri siue decori cōcurrit et claritas et d̄bita p̄portio. dic. n.
 q̄ de^o d^r pulcher: sic v̄n̄er̄soy p̄sonantie et claritatis cā.
 vñ pl̄chritudo corp̄is in h^o p̄sistit q̄ hō h̄at mēbra corpo
 ris h̄ p̄portioata cū q̄dā debiti coloris claritate. et sili pul
 chritudo spūalis i h^o p̄sistit q̄ p̄uersatio hoīs siue actio ei^o
 sit h̄ p̄portioata s; spūalē rōnis claritatē. hoc aut p̄tinet
 ad rōnē honesti qd̄ dixim^o idē eē vñ q̄ s; rōnē modera
 tur oēs res hūanas. et iō honestū ē idē spūali decoro. **Uñ d^r**
Aug. dic in lib. 83. q. Honestatē voco itelligibilē pulchritu
 dine: quā spūalē nos p̄pe dicim^o. et postea subdit q̄ milia
 sūt pulchra visibilia q̄ min^o p̄pe honeste appellant. **C^o 4°**
p^o 1° g^o dōz: q̄ obiectū mouēs appetitū ē bonū app̄hēsus:
 qd̄ autē in ip̄a app̄hēsiōe appetitū decoy accipit: vt p̄ueniēs
 et bonū: et iō dic̄ Dio. 4. ca. de dimi. no. q̄ oib^o ē pulchritudo
 et bonū amabile. vñ et ip̄s honestū s; q̄ h; spūalē decoy
 appetibile reddit. vñ et **Tull^o** dicit i p^o de offi. formā ip̄
 sas et tāq; faciē honesti vides: q̄ si oculis cerneret mirabi
 les amores vt ait **Plato** excitaret sapiētie. **C^o 5°** Ad 2° dōz:
 q̄ sic supra dcm̄ ē. glia est effect^o honoris. ex h^o. n. q̄ aliq; hō
 honorat vel laudat reddit clar^o i oculis alioy. et iō sic idē
 ē honorificū et gloriosū: ita et idē est honestū et decorum.
C^o 6° Ad 3° dōz: q̄ obiecto illa p̄cedit d̄ pl̄chritudie cor̄pali
 q̄uis possit dici q̄ et p̄ pl̄chritudine spūalē aliq; spūalr
 fornicat inq̄tū de ip̄a hōestitate sup̄bit: s; illd̄ **Ezech. 28.**
 Elevantur est co: tuum in decoy tuo: p̄didisti sapientiam
 tuam in decoy tuo.

Ad tertium sic p̄cedit. **Uñ q̄** honestū n̄ dif
 ferat ab vñ et delectabili. **D^r n.**
 honestū qd̄ p̄ se appetit. s; delectatio p̄ se appetit. ridi
 culū. n. vñ q̄rere p̄pter qd̄ aliq; velit delectari: vt p̄bs dic̄
 in. 7. etbi. g^o honestū nō differt a delectabili. **C^o 1°** Diuitie
 sub bono vñ p̄tinent. dicit. n. **Tullius** in. 2. rhetorice. Est
 aliqd̄ nō p̄ suā vim et nāz: s; p̄ fructū et vñitatē appe
 tendū qd̄ pecūia ē. s; diuitie h̄nt rōnes honestatis. dicit. n.
Ecc. 11. Paupertas et hōestas. i. diuitie a deo sūt. et. 15. ca.
Probus sup se tollit q̄ honesto: i. diuor̄ se cōicat. g^o hōe
 stū nō differt ab vñ. **C^o 2°** **Tull^o** p̄bat i lib. d. offi. q̄ nil
 pōt esse vñle qd̄ nō sit honestū. et hoc idē habet p̄ **Amb. i**
lib. de offi. g^o vñle nō differt ab honesto. **C^o 3°** h̄ ē q̄ **Aug.**
 dicit i lib. 83. q. Honestū d^r q̄ p̄ seip̄s appetitū ē.
 vñle aut qd̄ ad aliqd̄ aliud referēdū ē. **C^o 4°** Rñ^o dōz: q̄ ho
 nestū p̄currit in idē subiectū cū vñle et delectabili: a q̄bus tñ
 differt rōne. dicit. n. aliqd̄ honestū sicut dcm̄ est inq̄tū h; q̄
 quedā decoy ex ordinatiōe rōnis. hoc aut qd̄ est s; rōnes
 ordinatū est nāliter cōueniēs hoī. vñūq; aut nāliter de
 lectat in suo p̄ueniētū. et iō honestū ē nāliter hoī delectabi
 le: sicut de op̄atione v̄tutis p̄bs p̄bat in p^o etbi. nō tñ oē d̄
 lectabile ē honestū: q; pōt et aliqd̄ p̄ueniēs esse s; sensum
 et nō s; rōnes. s; hoc delectabile ē p̄ter hoīs rōnē q̄ p̄feri
 cit nām ip̄sus. Ip̄sa et v̄tutis q̄ s; m̄ se honesta ē referē ad
 aliud sicut ad finē. s. ad felicitatē. et s; m̄ hoc idē subiecto est
 honestū et vñle et delectabile. s; rōne differūt. nā honestū
 d^r s; m̄ q̄ aliqd̄ h; q̄dā excellentiā dignā honore p̄ spūa
 lē pulchritudine. delectabile autē inq̄tū getat appetitū. vñ
 le aut inq̄tū referē ad aliud. in plurib^o tñ ē delectabile q̄ vñ
 le et honestū: q; oē vñle et honestū ē aliq̄l̄ delectabile: s;
 nō cōuertit: vt d^r in. 2. etbi. **C^o 5°** Ad p^o 1° g^o dōz: q̄ honestū
 d^r qd̄ p̄ se appetit appetitū rōnali q̄ tēdit in id qd̄ ē p̄ue
 niēs rōni. delectabile autē p̄ se appetit appetitū sensiti
 uo. **C^o 6°** Ad 2° dōz: q̄ diuitie vocant noie hōestatis s; opi
 nionē multoy q̄ diuitias honorat: vel inq̄tū ordinant or
 ganice ad act^o v̄tutū: vt dcm̄ ē. **C^o 7°** Ad 3° dōm: q̄ inq̄tio
Tullij et **Amb.** ē dicere q̄ nihil pōt eē simplr et vere vñle
 qd̄ repugnat hōestati: q; o; q̄ repugnet vñle h̄i hoīs qd̄

est bonū s; m̄ rōnē: q̄uis possit forte esse vñle s; qd̄ respe
 ctu alicuius finis p̄icularis. nō autē intēdūt dicere q̄ oē vñ
 le in se p̄sideratū p̄tingat ad rōnem honesti.

Ad quartū sic p̄cedit. **Uñ q̄** hōestas nō de
 beat pōi p̄s tēperāne. **Uñ n.** est
 possibile q̄ idē respectu eiusdē sit p̄s et totū. s; tēpantia est
 p̄s hōesti: vt **Tull^o** dic̄ in. 2. rhetorice. g^o hōestas nō ē p̄s
 tēperātie. **C^o 1°** 2. etbi. d^r q̄ vinū p̄cordia fac̄ hōesta. sed
 vsus vini p̄cipue sup̄flu^o de q̄ ibi loq̄ vñ magis p̄tiet ad in
 tēperātiā q̄ ad tēperātiā. g^o hōestas n̄ ē p̄s tēpātie. **C^o 2°**
Uñ d^r qd̄ ē honore dignū: s; iusti et fortes maxie ho
 norant. vt dic̄ p̄bs i p^o etbi. g^o hōestas n̄ p̄tiet ad tēpantā
 s; magis ad iustitiā vñ fortitudinē. **Uñ et Eleazar^o** dicit: vt
 d^r 2. **Machab. 6.** Fortit p̄ grauissimis ac scissimis legibus
 hōesta morte p̄fugar. **C^o 3°** h̄ ē q̄ **Macro.** hōesta ac pōit
 p̄tē tēperātie. **Amb.** et i p^o d̄ offi. tēpantie spāl̄ hōestati at
 tribuit. **C^o 4°** Rñ^o dōz: q̄ sic supra dcm̄ ē: hōestas ē qd̄ spūa
 lis pl̄chritudo. pulchro at oppōit turpe. opposita at maxi
 me se inuicē māifestat. et iō ad tēpantiā spāl̄ hōestas p̄tine
 vñ: q̄ id qd̄ ē hoī turpissimū et idecētissimū repellit. s. bru
 tales voluptates. vñ et ip̄o noie tēpātie maxie itellr bonū
 rōnis cui^o ē moderari et tēpare p̄cupiscentias p̄anas. Sic
 g^o hōestas p̄t spāl̄ qd̄ rōne tēperātie attribuit ponitur
 p̄s ei^o: n̄ qd̄ subiectina vñ sic vñ adiecta: s; p̄s integrali p̄s
 sicut qd̄a ei^o p̄ditio. **C^o 5°** Ad p^o 1° g^o dōz: q̄ tēperātia ponit
 p̄s subiectina hōesti p̄t sumit i sua cōitate. sic at nō pōit
 tēperātie p̄s. **C^o 6°** Ad 2° dōz: q̄ vinū i ebrijs fa. it p̄cordia
 honesta s; m̄ eoy reputationē: q; vñ eis q̄ sint magis et ho
 noradi. **C^o 7°** Ad 3° dōm: q̄ iustitie et fortitudini debet ma
 ior hono: q̄ tēperātie p̄ maioris boni excellētiā. s; tēperā
 tie debet maior hono: p̄ cōhibitionē vicioy magis exp̄o
 brabilius: vt ex dictis p̄s. et sic honestas magis attribuitur
 tēperātie s; regulā apli. 1. ad Cor. 12. q̄ inhōesta nra ma
 iores h̄nt honestates. s. remouentes qd̄ inhōestum est.

C^o De p̄tib^o subiectinis tēperātie. Q^o CXLVI.

Uñ d^r p̄siderādū ē d̄ p̄tib^o s; biez
 ctuis tēpātie. Et p^o d̄ his
 q̄ sūt circa delectationes ciboꝝ. 2° de his
 q̄ sūt circa delectatōes venereoy. **C^o Cir**
 ca p^o p̄siderādū ē d̄ abstinētia q̄ est cir
 ca ciboꝝ et pot^o. et d̄ sobrietate q̄ ē spāl̄
 circa potū. **C^o Circa abstinētiā at p̄siderā**

dū sūt tria. p^o d̄ ipsa abstinētia. 2° d̄ actu ei^o q̄ est ieiuniū. 3°
 d̄ opposito vicio qd̄ ē gula. **C^o Circa abstinētiā at q̄runtur**
 duo. p^o v̄t; abstinētia sit v̄tus. 2° v̄t; sit virtus specialis.

Ad primum sic p̄cedit. **Uñ q̄** abstinētia n̄ sit
 v̄tus. **Dicit. n. apls. 1. ad Cor. 14.** **Uñ ē regnū dei** in s; m̄one s; in v̄tute. in abstinētia autē
 nō cōsistit regnū dei. **Dicit. n. apls. 1. ad Cor. 14.** **Uñ ē re**
 gnus dei esca et pot^o. vbi dicit glo. nec in abstinēdo: nec in
 māducādo eē iustitiā. g^o abstinētia nō est v̄tus. **C^o 2°** **Aug.**
 dicit in. 10. p̄f. ad deus loquens. **Uñ doc me docuisti:** vt
 quēadmodū medicāmēta sic alimēta sūpturus. accedaz:
 sed medicāmēta moderari nō p̄tinet ad v̄tutē s; ad artē
 medicine. g^o pari rōne moderari alimēta qd̄ p̄tinet ad ab
 stinētiā nō est act^o v̄tutis s; artis. **C^o 3°** **Uñ virt^o i medio**
 p̄sistit: vt habēt in. 2. etbi. abstinētia at nō videt in medio
 consistere: sed in defectu cū ex subtractiōe noiet. g^o absti
 nentia nō est virt^o. **C^o 4°** **Uñ nulla virt^o excludit aliā:** s; absti
 nentia excludit patientiā. **Dicit. n. Greg. in pastorali** q̄ ab
 stinctus mētes plerūq; in patientia excutit a sinu trāq̄litas
 ibidē et dicit q̄ cogitatōes abstinētiū nomūq; sup̄bie cul
 pa trāstigit: et ita excludit humilitatē. g^o abstinētia nō ē vir
 tus. **C^o 5°** h̄ ē qd̄ d^r 2. **Uñ detri p^o.** **Uñ illustratē in fide v̄ra**
 virtutē. in virtute autē sciaz: in scia antez abstinētiā: vbi ab
 stinētia alijs virtutib^o p̄numerat. g^o abstinētia est virtus.
C^o 6° Rñ^o dōz: q̄ abstinētia ex suo noie ip̄ortat subtractiōes
 ciboꝝ. **Dupl^r.** g^o nomē abstinētie accipi pōt. **Uñ** s; q̄
 absolute ciboꝝ subtractiōe d̄signat. et h^o in d̄ abstinētia n̄
 designat neq; v̄tutē neq; actū v̄tutis s; qd̄dā in differens.
Alio^o p̄t accipi s; q̄ ē rōne regulata: et tūc significat vñ b̄
 tū v̄tutis vñ actū: et h^o significat ip̄missā auēitate p̄t̄vbi
 d^r in scia abstinētia adimistrādā: vt. s. hō a cibo abstineat

propterea quod congruentia hominum eius quod vivit et persone sue: et proportionalitatis sue necessitate. **C** Ad primum gradum dicitur: quod usus ciborum et eorum abstinentia secundum se considerata non pertinet ad regnum dei. **D**icitur enim apostolus ad Cor. 8. **E**scia nos si comedat deo. neque enim si non manducaverim officium: neque si manducabimus abibi dabitur. **S**piritualiter videtur: at hoc scilicet quod sit rationabiliter ex fide et dilectione dei: pertinet ad regnum dei. **C** Ad 2um dicitur: quod moderatio ciborum secundum quantitatem et qualitatem pertinet ad artem medicie in comparatione ad valitudinem corporis: scilicet secundum inferiores affectiones in comparatione ad bonum rationis pertinet ad abstinentiam. **V**nde Augustinus dicit in libro de evangelio. **N**on interest omnino. scilicet ad virtutem quod alimenter vel quantum quis accipiat: dominus id faciat. **P**roportionalitatem hominum cum quod vivit et persone sue et proportionalitatis sue necessitate: sed quanta facilitate et serenitate ad his valeat cum opus vel necesse est carere. **C** Ad 3um dicitur: quod ad temperantiam pertinet refrenare delectationes que nimis animus ad se alliciunt: sicut ad fortitudinem pertinet firmare animus contra tentationes a bono rationis repellentes. **E**t ideo sic laus fortitudinis consistit in quadam excessu. et ex hoc denotant omnes partes fortitudinis. ita et laus temperantie consistit in quadam defectu: et ex hoc ipsa et omnes partes eius denotant. **V**nde et abstinentia que est temperantie denotatur a defectu: et tamen consistit in medio in quantum est secundum rationem rectam. **C** Ad 4um dicitur: quod illa vitia proveniunt ex abstinentia: propterea non est secundum rationem rectam. **R**atio enim recta facit abstinere sicut opus. scilicet cum hilaritate mentis. et propterea quod opus scilicet propterea gloriam dei: non propterea gloriam suam.

Ad secundum sic procedit. **V**idetur quod abstinentia non sit specialis virtus. **O**mnis enim virtus secundum seipsum est laudabilis: scilicet abstinentia non est secundum se laudabilis. dicit enim Gregorius in pastoralibus: quod virtus abstinentie non nisi ex alijs virtutibus procedat. **G**radus abstinentie non est specialis virtus. **C** Augustinus dicit de fide ad Petrum: quod abstinentia secundum cibum et potum: non quia aliquam creaturam dei sit mala. scilicet pro sola corporis castigatione. hoc autem pertinet ad castitatem: ut ex ipso nomine apparet. ergo abstinentia non est virtus specialis a castitate distincta. **S**icut hoc dicitur esse ceterum moderato cibo: ita et moderata veste: secundum illud. **I**tem ad Timotheum. **V**idetur enim alimenter et quibus tegamur: his ceterum sumus. **I**tem moderatio autem vestitus non est aliquam specialis virtus. **G**radus neque abstinentia que est moderatio alimenter. **C** Contra est quod **A**dam pro. ponit abstinentiam speciale parte temperantie. **R**ationem dicitur: quod sicut supra dictum est: virtus moralis conservat bonum rationis contra passiones. et ideo ubi invenitur specialis ratio que passio abstrahitur a bono rationis: ibi necesse est esse speciale virtutem. delectationes autem ciborum nate sunt abstrahere hominem a bono rationis: tamen propter earum magnitudinem: tamen et propter necessitatem ciborum: quod hoc indiget ad vite conservationem quam maxime homo desiderat. et ideo abstinentia est specialis virtus. **C** Ad primum gradum dicitur: quod virtutes operis esse connexas: ut supra dictum est. et ideo una virtus adiuvatur et commendatur ex alia sicut iustitia ex fortitudine: et per hunc est modum virtus abstinentie commendatur ex alijs virtutibus. **C** Ad 2um dicitur: quod per abstinentiam corpus castigatur non solum contra illecebras luxurie: sed contra illecebras gula: quod dum homo abstinet magis reddit fortis ad impugnationes gula vincendas: que tanto fortiores sunt quanto magis homo eis cedit: et tamen non prohibet per hoc abstinentiam esse specialem virtutem quod ad castitatem valet: quia una virtus ad aliam valet. **C** Ad 3um dicitur: quod usus vestimentorum est introductus ab arte: usus autem ciborum a natura. et ideo magis dicitur esse virtus specialis circa moderationem ciborum quam circa moderationem vestimento:rum.

De ieiunio. **D**icitur. **clviij.**

Unde considerandum est de ieiunio.

Et circa hoc quod dicitur octo primum videtur ieiunium sit actus virtutis. 2o cuius virtutis sit actus. 3o videtur cadat sub precepto. 4o videtur aliqui excusentur ab observatione huius precepti. 5o de tempore ieiunii. 6o

videtur semel comedere requiritur ad ieiunium. 7o de hora comestionis ieiunantium. 8o de cibis a quibus debet abstinere.

Ad primum sic proceditur. **U**trum quod ieiunium non sit actus virtutis. **O**mnis enim actus virtutis deo est acceptus. scilicet ieiunium non semper est deo acceptum: scilicet illud **I**sa. 58. **Q**uare ieiunavimus et non aspexisti. **G**radus ieiunium non est actus virtutis. **N**ullus actus virtutis recedit a medio virtutis. sed

ieiunium recedit a medio virtutis: quod quod est in virtute abstinentie accipit scilicet hoc ut subveniat necessitati nature cuius per ieiunium aliquid subtrahitur: alioquin non ieiunantes non haberent virtutem abstinentie. **G**radus ieiunium non est actus virtutis. **C** Augustinus. **A**d quod ceterum omnibus convenit et bonis et malis non est actus virtutis: scilicet ieiunium est habitus. **Q**libet enim antequam comedat ieiunet. **G**radus ieiunium non est actus virtutis. **C** Sed hoc est quod connumerat alijs virtutum actibus. **2**. ad Cor. 6. **V**bi apostolus dicit. **I**n ieiunijs multis: in scientia in castitate et ceterum. **R**ationem dicitur: quod ex hoc aliquis actus est virtuosus quod per rationem ordinatur ad aliquod bonum honestum. hoc autem convenit ieiunio. **A**ssumitur enim ieiunium principaliter ad tria. **P**rimo quidem ad concupiscentias carnis reprimendas. **U**trum apostolus dicit in auctoritate iudicata: in ieiunijs: in castitate: quod per ieiunia castitas conservatur: ut in **I**sidoro dicitur. **S**ine cerere et bacho friget venus. **I**tem per abstinentiam cibi et potus tepescit luxuria. **2**o assumitur ad hoc quod mens liberi elevetur ad sublimia. **V**nde **pl**ada: **V**nde dicitur **D**aniel. 10. quod post ieiunium trium ebdomadarum revelationem accepit a deo. **3**o ad satisfaciendum pro peccatis. **U**trum dicitur **I**ob. 2. **C**onvertimini ad me in toto corde vestro: in ieiunio et fletu et plactu. et hoc est quod **A**ugustinus dicit in quadam sermone de oratione et ieiunio. **I**eiunium purgat animam: mentem sublevat: propter carnem spiritus subijcit: cor facit contritum et humiliatum: concupiscentie nebulas dissipat: libidinum ardores extinguit: castitatis vero lumen accendit. **V**nde per quod ieiunium est actus virtutis. **C** Ad primum gradum dicitur: quod contingit quod aliquis actus qui ex genere suo est virtuosus: ex aliquibus circumstantijs adfectus reddatur viciosus: unde **I**sidorus dicitur: **E**cce in diebus ieiunii vestri invenit voluntas vestra. **E**t paulo post subditur: **A**d lites et contentiones ieiunatis: et pugnis pugno ipse: quod exponens **G**regorius in pastoralibus dicitur: **V**oluntas ad letitiam pertinet: pugnis ad iram. **I**ncassus gradus per abstinentiam corpus propter atteritur: si inordinatis motibus dimissa mens vitijs dissipatur. **E**t **A**ugustinus in predicto sermone dicit quod ieiunium verborum si amat: divitias: superfluitatem iudicat: superbia spernit: humilitatem commendat: propter stat homini seipsam intelligere: quod est infirmum et fragile. **C** Ad 2um dicitur: quod medium virtutis non accipitur secundum quantitatem: sed secundum rationem rectam: ut dicitur in **2**. et **h**i. **R**atio autem iudicat quod propter aliquam specialem causam aliquis homo minus sumat de cibo quam sibi competeret secundum statum commune: sicut propter infirmitatem vitanda aut ad aliam opera corporalia expedienda agenda: et multo magis ratio recta hoc ordinat ad spiritualia mala vitanda et bona consequenda: non tamen ratio recta tantum de cibo subtrahit: ut natura conservari non possit: quod ut **I**sidorus dicitur: **N**on differt vitum magno vel parvo tempore te iterimas: quod de rapia holocaustum offert. quod vel ciborum nimia egestate: vel manducandis vel somni penuria imoderate corpus affligit. **S**ilicet et ratio recta non tantum de cibo subtrahit ut homo reddatur potens ad debita opera paganda. **U**trum dicitur **I**sidorus. quod rationalis homo dignitatem amittit qui ieiunium charitati vel vigiliis sensus integritati profert.

C Ad 3um dicitur: quod ieiunium nature quo quis dicitur ieiunans comedat consistit in pura negatione. **V**nde non potest poni actus virtutis: sed solum illud ieiunium quo quis ex rationabili proposito a cibis aliquam abstinere. **U**trum primum dicitur ieiunium ieiunium: secundum vero ieiunium ieiunium: quasi ex proposito aliquid agentis.

Ad secundum sic procedit. **V**idetur quod ieiunium non sit actus abstinentie. **Q**uia supra illud **A**ugustinus dicitur. **I**tem hoc genus demoniorum et ceterum dicitur **I**sidorus. **I**eiunium non solum est ab escis: sed a ceteris illecebris abstinentia. sed hoc pertinet ad omnem virtutem. ergo ieiunium non est actus specialiter abstinentie. **C** Augustinus. **G**regorius dicit in **I**sidoro. **Q**uadragesime quod ieiunium quadragesime male est decima totius anni: sed dare decimas est actus religionis: ut supra habitum est. ergo ieiunium est actus religionis et non abstinentie. **C** Augustinus. **A**bstinentia est temperantie: ut dictum est. temperantia autem contra fortitudinem dividitur: ad quam pertinet maleficias sustinere: quod maxime videtur esse in ieiunio. ergo ieiunium non est actus abstinentie. **C** Sed hoc est quod **I**sidorus dicit quod ieiunium est parsimonia videtur abstinentiaque ciborum. **R**ationem dicitur: quod eadem est materia habitus et actus. **V**nde omnis actus virtuosus qui est circa aliquam materiam: ad illam virtutem pertinet que medium in illa materia constituit. ieiunium autem attenditur in cibis in quibus medium adveniunt abstinentia. **V**nde manifestum est quod ieiunium est abstinentie actus. **C** Ad primum ergo dicitur: quod ieiunium proprie dictum consistit in abstinendo a cibis: sed metaphorice dictum consistit in abstinendo a quibuslibet nocivis que max

ime sūt peccata. Vel pōt dici qd ē ieiunium pprie dictus est abstinentia ab oib' illecebris: q; per qlibet vitia adiuncta definit eē actus vtuosus: vt dictū est. **C** Ad 2^m ddm: q; nī bil. pibet actū vnus vtuus ptinere ad altā vtuē s; q; ad eius finē ordinat: vt ex supradictis p;: & fm hoc nihil. pibet ieiunius ptinē ad religionē vel ad castitatē: vl' ad quācūq; aliam vtuē. **C** Ad 3^m ddm: q; ad fortitudinē s; q; ē spālis vt' nō ptinet pferre quascūq; molestias sed solum illas q; sunt circa picula mortis. sufferre aute; molestias q; sunt ex defectu delectabilius tact' ptinet ad tēperatiā & ad partes eius: & tales sunt molestie ieiunij.

Ad tertius sic procedit. Videt' q; ieiunius nō sit i pcepto. Precepta enī nī dāt d' operib' superogationum q; cadunt sub cōsilio: s; ieiunium ē opus superogationis: alioqn vbiq; & semp equalit' esset obseruādū. ergo ieiunium nō cadit sub pcepto. **C** P. Quicūq; trāsgredit' pceptū peccat mortalit'. si ergo ieiunium eēt i pcepto: oēs nō ieiunātes mortalit' peccarēt: per qd videretur magnus lapsus hoībus eē iniectus. **C** P. Augu. dicit i lib. de vera religione: q; ab ipsa dei sapientia homine assumpto a quo in libertatem vocati sumus pauca sacramenta saluberrima cōstituta sūt: que societate xpiani populi hoc est sub vno deo libere multitudinis continerent. s; nō minus videtur libertas populi christiani impediri p multitudinē obseruariarū q; per multitudinem sacramentorū. Dicit. n. Augu. in lib. ad inquisitiones Januarij q; quidaz ipsam religionem nostram q; manifestissimis & paucissimis celebrationū sacramētis dei misericordia voluit eē liberā: seruilibus premunt oneribus. g^o v; q; non debuit p ecclesiam ieiunium sub pcepto institui. **C** S; q; d' hodie ad Liciniū dicit de ieiunijs loquēs. Unaq; puicia abūdet in suo sensu & pcepta maior; leges aplicas arbitret. g^o ieiunium ē i pcepto. **C** Rn^o. ddm: q; sic ad seculares pncipes ptinet pcepta legalia iuris naturalis determinatiua tradere de his q; ptinet ad vtilitatē cōes i tēporalib' reb': ita ē ad plos ecclesiasticos ptinet ea statutis pncipere q; ad vtilitatē cōem fidelium ptinent in spūalibus bonis. Dictus est at' q; ieiunium vtile ē & ad deletionē & ad cohibitionē culpe & ad elevationē mentis in spūalia. Unusq; at' ex nāli rōne tenet tñ in ieiunijs vti q; tñ sibi necessarium est ad pcedicta. & iō ieiunium i cōi cadit sub pcepto legis nāe. sed determinatio tēporis & modi ieiunandi fm cōuenientiam & vtilitatē ppli xpiani cadit sub pcepto iuris positivi qd est a p'lati eccleie institutū: & hoc ē ieiunium eccleie: aliud vō ē nāe. **C** Ad p'mū ergo ddm: q; ieiunium fm se cōsideratum non noīat aliqd eligibile: s; penale qd dā. reddit' autem eligibile fm q; ē vtile ad finē aliquē. & iō absolute consideratū nō ē de necessitate pcepti: s; ē de necessitate pcepti vnicuiq; tali remedio idigenti. Et q; multitudo hoīum vt plurimū idiget tali remedio: tū q; in multis oēs offendimus: vt d' Jaco. 3. tū ē q; caro cōcupiscit aduersus spū;: vt dicit' ad Gal. 5. cōueniēs fuit vt ecclesia aliqua ieiunia statueret ab oib' cōiter obseruanda: nō q; si pcepto subijciēs id qd simpliciter ad superogationē ptinet: s; q; si i spāli determinans id qd ē necessarium i cōi. **C** Ad 2^m ddm: q; pcepta que p modū cōis statuti pponūt: nō eodē mō obligāt oēs: s; s; q; reguntur ad finē quē legistator: itēdit: cuius auctoritatē si aliquis trāsgrediēdo statutū cōtēnat: vel hoc modo trāsgrediat' q; ipediat' finis quē itēdit: peccat mortalit' talis trāsgressor: si at' ex aliqua rōnabili cā quis statutum nō seruet: pncipue in casu in quo ē si legistator: adesset non decerneret eē seruādū: talis trāsgressio nō constituit peccatum mortale. & inde ē q; nō oēs q; nō seruāt ieiunia eccleie peccāt mortalit'. **C** Ad 3^m ddm: q; Aug. ibi loquitur de his q; neq; scārū scripturarū auctoritatē ptinetur: nec in concilijs epōrū statuta inveniūtur: nec cōsuetudie vniuersalis ecclesie roborata sunt: Ieiunia vero que sunt in pcepto sūt in concilijs epōrū statuta & cōsuetudine vniuersalis ecclesie roborata: nec sunt cōtra libertatē populi fidelis: sed magis sunt vtilia ad impediendū seruitutem pcti q; repugnat libertati spūali. de qua d' ad Gal. 5. Vos. n. frēs in libertatē vocati estis tñ: ne libertatē detis in occasione carnis.

Ad quartū sic pceditur. Ut' q; oēs ad ieiunia eccleie teneant. Precepta. n. ecclesie obligāt sicut dei pcepta. fm illud Luc. 10. Qui vos audit: me audit. sed ad pcepta dei seruāda oēs tenentur. g^o similiter oēs tenēt ad seruāda ieiunia que sūt ab ecclesia istitueda. **C** P. Maxie videntur excusari pueri a ieiunio propter etatē. sed pueri nō excusant. d' enī Jobel. 2. Scificate ieiunium. & postea cōgregate paruulos & sugētes vbera. g^o multo magis oēs alij ad ieiunia tenent. **C** P. Spūalia sūt t'p'alibus pferēda: & necessaria non necessarijs. s; opera corporalia ordināt ad luerū t'p'ale. pegrinatio. n. & si ad spūritualia ordinēt nō ē necessitatis. cū g^o ieiunium ordinēt ad spūalē vtilitatē: & necessitatē hēat ex statuto eccleie: videtur q; nō sint ieiunia eccleie ptermittēda ppter pegrinationē vl' pp corporalia opa. **C** P. Maxie ē aliqd faciēdū ex ppa voluntate q; ex necessitate: vt p; q; aplm. 2. ad Cor. 9. sed pauperes solēt ex necessitate ieiunare ppter defectū alimētōrū ergo multo magis debēt ex ppa voluntate ieiunare. **C** S; q; videt' q; nullus iustus teneat ieiunare. pcepta. n. ecclesie nō obligant q; doctrinā xpī. sed dñs dixit Luc. 5. q; nō pnt filij spōsi ieiunare q; diu cū ipsis ē spōsus. est at' cū oib' iustis spūaliter eos inhabitans. Ut' dñs dicit Matth. vlt. Ecce ego vobiscū sum vsq; ad cōsumationē seculi. g^o iusti ex statuto eccleie nō obligātur ad ieiunādū. **C** Rn^o. ddm q; sicut supra dictū ē. statuta cōia pponūt fm q; multitudinē cōueniūt. & iō legistator: i eis statuēdis attēdit id qd cōiter habet & i pluribus accidit. Siquē at' ex spāli causa in aliq' ueniat qd obseruatiē statuti repugnet: non intendit talent legistator: ad statuti obseruatiā obligare. In quo tñ ē discretio adhibēda. Mā si cā sit euident' p seipm licite pōt hō statuti obseruatiā pterire: pferēz cōsuetudine iterueniēte: vel si nō posset de facili recursus ad superiorē haberi. Si vero cā sit dubia d; aliq; ad superiorē recurrere q; h; ptatem i talibus dispēdā. & hoc ē obseruādū i ieiunijs ab ecclesia istitutis ad q; oēs cōiter obligāt nisi i eis fuerit aliqd spāle impedimētū. **C** Ad p^m g^o ddm: q; pcepta dei sūt pcepta iuris nālis q; fm se sunt de necessitate salutis. s; statuta ecclesie sunt de his que nō per se sunt de necessitate salutis: sed solū ex institutione eccleie. & iō pnt eē aliqua impedimēta pp q; aliq; ad obseruāda ieiunia hmoī nō tenētur. **C** Ad 2^m ddm q; i pueris maxie ē euident' cā nō ieiunādi. tū ppter debilitatē nāe: ex quo puenit q; idigent frequenti cibo & nō multo simul assumpto: tū ē q; idiget multo nutrimento pp necessitatē augmēti: qd fit de residuo alimēti. & iō q; diu sūt i statu augmēti: qd ē vt in pluribus vsq; ad finē tertij septēnij: non tenēt ad ecclesiastica ieiunia obseruāda: cōueniens tñ ē vt ēt i hoc tpe se ad ieiunandū exerceāt plus vel minus fm modū sue etatis. q; tñ magna tribulatione imminente in signū penitētie artioris etiā pueris ieiunia indicuntur. sicut etiā de iumentis legit' Jone. 3. Iudoes & iumenta non gustēt qcq; nec aquā bibāt. **C** Ad 3^m ddm: q; circa pegrinos & oparios distiguēdū videtur: q; si pegrinatio & opis labor: cōmode differri possit aut diminui absq; detrimento corporalis salutis & exterioris stat' qui regit' ad cōseruationē corporalis vel spūalis vite: nō sūt ppter hoc ecclesie ieiunia ptermittēda. si at' imineat necessitas stat' pegrinādi & magnas dietas faciēdi: vel ēt multū laborandi: vel ppter cōseruationem vite corporalis: vel pp aliqd necessariū ad vitā spūalē: & simul cā hoc nō pnt ecclesie ieiunia obseruari: non obligāt hō ad ieiunādū: q; non videt' fuisse intentio ecclesie statuētis ieiunia: vt p hoc ipediret alias pias & magis necessarias causas. videtur tñ in talibus recurrendū esse ad superioris dispensationem: nisi forte vbi ē ita cōsuetū: q; ex hoc ipso q; p'lati dissimulāt vident' anuere. **C** Ad 4^m ddm: q; paupes q; pnt sufficiēter hēre qd eis sufficiat ad vnā comestionē nō excusant pp paupertatē a ieiunijs ecclesie. a qb' tñ excusari vident' illi q; frustatim elemosynas mēdicant qui non possunt simul habere qd eis ad victum sufficiat. **C** Ad 5^m ddm: q; illud verbum dñi tripliciter pōt exponi. Uno mō fm Luyso. qui dicit q; discipuli qui filij sponsi dicuntur adhuc imbecillius dispositi erant. vñ vestimento veteri cōparantur: & ideo in p'sentia

corporeali christi erant magis fouendi in quadam dulcedi-
ne q̄ in austeritate ieiunij exercēdi: et s̄m hoc magis cōue-
nit vt cū ip̄fectis et nouitijs i ieiunijs dispēset: q̄ cū antio-
ribus et perfectis: vt p̄ i glo. sup illud ps. Sicut ablactat̄
sup matre sua. Alio modo potest dici s̄m Hiero. q̄ do-
minus ibi loquit̄ de ieiunio veterū obseruatiarū. vñ p̄ hoc
significat dominus q̄ apostoli non erant in veteribus ob-
seruatijs detinendi quos oportebat gratie nouitate perfun-
di. 3° mō s̄m Augu. qui distinguit duplex ieiunium: quo-
rum vnū p̄tinet ad humilitatē tribulatiōis. et hoc mō non
competit viris p̄fectis qui dicuntur filij sponsi. Unde vbi
Lucas dicit: Non possum filij sponsi ieiunare. dicit Matt̄.
q̄ non luceant filij sponsi. Aliud autem quod pertinet ad
gaudium mentis in spiritualia suspense. et tale ieiunium cō-
uenit perfectis.

Ad quintū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ icōueniēter de-
terminet̄ t̄pa ieiunij ecclie. C̄bi-
stus. n. legit̄ Matt̄. 3. statim post baptismū ieiunium ichoaf-
se. s̄ nos xp̄s imitare debem̄: s̄m illud. 1. ad Cor. 4. Imitatores mei estote sic et ego xp̄i. 5° et nos debem̄ ieiunium
pagere statim post epiphaniā i qua baptismū xp̄i celebrat̄.
C̄bi. Cerimonialia veteris legis non licet i noua lege ob-
seruare. s̄ ieiunia i q̄busdā determinatis mētib̄ p̄tinet ad
solēnitates veteris legis. D̄. n. Jacb. 8. Ieiunium q̄rtū et iei-
unium q̄ntū et ieiunium septimū: et ieiunium decimū erit domini
inde in gaudium et letitiā et in solēnitates p̄claras. ergo ieiun-
ium sp̄aliū mēsiū q̄ dicuntur q̄tuor: tēporū in ecclesia icō-
ueniēter obseruatur. C̄bi. Sed; Aug. i li. de cōsensu euā-
gelistarū: sicut ē ieiunium afflictiois: ita ē ieiunium exultatiois:
s̄ marie exultatio sp̄ialis iminet fidelib̄ ex xp̄i resurrectio-
ne. 5° i tpe quinquagesime i quo ecclesia solēnitat̄ p̄pter dñicā
resurrectionē i dieb̄ dñicalib̄ i q̄bus memoria resurrectio-
nis agit̄: debet aliq̄ ieiunia indici. C̄bi. 5° ē cōmunis ec-
clesie cōsuetudo. C̄bi. n. d̄m: q̄ sicut supra dictū ē: ieiun-
ium ad duo ordinat̄. s̄ ad delectationē culpe et eleuationē
mētis in sup̄na. et ideo illis t̄pib̄ sp̄aliter fuerūt ieiunia in-
dicēda i quibus oportebat hoīes a pctō purgari et mētē si-
deliū eleuari i deū p̄ deuotionē: q̄ qdē p̄cipue iminet añ pa-
schale solēnitatē in qua et culpe p̄ baptismū relaxatur q̄ solē-
niter i vigilia pasce celebrat̄ q̄ recolitur dñica sepultura:
q̄ p̄ baptismū cōsepellimur xp̄o i mortē: vt d̄ ad Ro. 6.
In festo et pasce ōs maxime mētē hoīs p̄ deuotionē eleua-
ri ad eternitatis gliaz quā christus resurgēdo inchoauit. et
iō immediate ante solēnitatē pascale ecclesia statuit eē ieiunā-
dū. et eadē rōne in vigilijs p̄cipuaz festiuitatū i q̄bus p̄pa-
rari nos op̄ ad festa futura deuote celebrāda. Sicut etiam
cōsuetudo ecclesiastica h̄z vt in singulis q̄rtis anni sacri ordi-
nes cōferatur: in cuius signū dñs q̄tuor milia hominū de
septē panib̄ satiat: per quos significantur anni noui testa-
mētī: vt Hierony. dicit ibidē ad quorū susceptionē op̄ p̄
ieiunium p̄parari: et eos q̄ ordinat̄ et illos q̄ ordinādi sūt: et et
totū pplm̄ p̄ cuius vtilitate ordinantur. Un̄ et legit̄ Luc.
6. q̄ dñs ante discipulorū electionē exiit in montē orare:
qd̄ exponēs Amb. dicit. Quid te facere cōuenit cum vis
aliqd̄ offm̄ pietatis adorari: q̄ xp̄s missurus ap̄los p̄tus
orauit: Rō at̄ nūeri q̄tū ad q̄dragesimale ieiunium ē tri-
plex s̄m Greg. p̄ qdē q̄: vt̄ decalogi p̄ libros q̄tuor: sc̄i
euāgelij ipletur. denarij at̄ q̄ter duct̄: i q̄dragenariū sur-
git. Vel quia i hoc mortali corpore ex q̄tuor elemētis sub-
sistim̄: p̄ cuius volūtate p̄ceptis dñicis h̄bim̄ que p̄ deca-
logū sūt accepta. vñ dignū ē vt eandē carnē quaterdecies
affligamus. Vel quia ita offerre p̄tēdim̄ deo decimas die-
rū. Dñ. n. p̄ trecētos et sexaginta dies ann̄ ducitur: nos at̄
p̄ triginta sex dies affligimur q̄ sūt ieiunabiles in sex septima-
nis q̄dragesime: q̄si anni nostri decimas domino damus.
Sec̄m Aug. addit̄ q̄rta rō. Nā creato: ē trinitas p̄ et fili-
et sp̄s sc̄s. creature vero inuisibili debetur ternarius nu-
merus. diligere. n. iubemur deus ex toto corde et ex tota
aīa et ex tota mētē. creature vero visibili debet̄ quaternarij
p̄pter calidū et frigidū: humidū et sicū. sic ergo p̄ denari-
um significant̄ oēs res: q̄ si ducat̄ p̄ quaternariū qd̄ cōpetit
corporei p̄ qd̄ administratio generū q̄dragesimū numerum

cōficiat̄ singula vero ieiunia q̄tuor: tēporū trib̄ diebus conti-
nent̄ p̄ numerū mēsum q̄ cōpetit cuilibet tēpori: vel p̄
nūerū sacrorū ordinū q̄ i his tēporib̄ p̄ferunt̄. C̄bi. Ad p̄m
5° d̄m. q̄ xp̄s baptismō nō indiget p̄pter seip̄s: s̄ vt no-
bis baptismū cōmēdaret. et iō sibi nō cōpetebat vt añ ba-
ptismū suū ieiunaret: s̄ post baptismū nos iuaret ad ieiunā-
dū añ n̄m baptismū. C̄bi. Ad 2^m d̄m: q̄ ecclesia si seruat
ieiunia q̄tuor: tēporū nec oīno eisdē tēporib̄ q̄bus iudei nec
ē p̄pter causas easdē. Ali. n. ieiunabāt in iulio q̄ ē q̄rt̄ men-
sis ab ap̄rili quē primū h̄nt: q̄ tūc Moyses descēdens de
monte synai tabulas legis cōfregit. et iuxta Jeremiā muri
p̄m sūt rupti ciuitatis. In q̄nto at̄ mēse q̄ apud nos vocat̄
augustus cū p̄pter exploratores seditiō eēt orta i populo:
iussi sūt i mōtē nō ascēdere. et i hoc mēse a Nabuchodo-
nosor: et post a Tyro tēplū hierosolymis ē icēsu. In. 7. ve-
ro q̄ appellat̄ october Sodolias occisus est: et reliq̄ ppli
dissipate. In decimo vero mēse qui apud nos ianuarij d̄
ppl̄s cū Erechiele i captiuitate posit̄: audiuit tēplum esse
subuersum. C̄bi. Ad 3^m d̄m: q̄ ieiunium exultationis ex in-
stinctu sp̄s sc̄i p̄cedit: q̄ ē sp̄s libertatis. et ideo hoc ieiun-
ium sub p̄cepto cadere nō debet. Ieiunia 5° que p̄ce-
pto ecclie institunt̄ sunt magis ieiunia afflictionis que nō
cōueniūt i diebus letitię: p̄pter qd̄ nō ē ieiunium ab ecclesia
istitutū i toto pascale tēpore. nec etiā i dieb̄ dñicis in q̄bus
sigs ieiunaret̄ s̄ cōsuetudinē populi xp̄iani: que vt Augu.
dicit ē p̄ lege habēda vel etiā ex aliquo errore: sicut d̄
chei ieiunāt q̄si necessariū tale ieiunium arbitantes: nō eis a
peccato inuēnis: q̄uis ipsū ieiunium s̄m se cōsideratū oī tē-
pore sit laudabile: s̄m q̄ Hierony. dicit ad Lucinū. Ulti-
nam omni tēpore ieiunare possemus.

Ad sextum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ non requirat̄
ad ieiunium q̄ hō t̄m̄ semel come-
dat. Ieiunium. n. vt dictū ē: ē act̄ vtutis abstinentie: q̄ qdē nō
min̄ sibi obseruat̄ debitā q̄titatē cibi q̄ comestiois nume-
rū: n̄ at̄ taxat̄ ieiunantib̄ q̄titas cibi. 5° nec nūer̄ comestio-
nis taxari d̄z. C̄bi. Sicut hō nutrit̄ cibo ita et potu. vñ et
pot̄ ieiunium soluit: p̄ qd̄ nō possum̄ post potū eucharisti-
am accipere. s̄ nō ē phibitū qn pluries bibamus diuersis
hoīs diei. 5° et nō d̄z eē phibitū ieiunantibus qn pluries co-
medāt. C̄bi. Electuaria qdā cibi sūt: q̄ t̄m̄ a multis i dieb̄
ieiunij post comestionē sumūt. 5° vnitas comestionis nō
ē de rōne ieiunij. C̄bi. 5° h̄riū ē cōis p̄suetudo ppli xp̄iani
C̄bi. n. d̄m: q̄ ieiunium ab ecclesia istituit̄ ad cōcupiscētiā
refrenādā: ita t̄m̄ q̄ nā saluet̄. ad hoc aut̄ sufficere vt vnica
comestio per quā hō pot̄ et nāe satisfacere: et t̄m̄ p̄cupiscen-
tie aliqd̄ detrahāt diminiēdo comestionū vices: et iō eccle-
sie moderatiōe statutū ē vt semel in die a ieiunantib̄ come-
dat̄. C̄bi. Ad primum ergo d̄m: q̄ q̄titas cibi non potuit
eadē oib̄ taxari p̄ diuersas corporeū cōplexiōes: ex q̄bus
p̄tigit q̄ vn̄ maiori alter minori cibo indiget. s̄ vt plurimū
oēs p̄nt nāe satisfacē p̄ vnica comestionē. C̄bi. Ad 2^m d̄m: q̄
duplex ē ieiunium. Unū qdē nāe qd̄ requirit̄ ad eucharistie
sūptionē. et hoc soluit̄ p̄ quēlibet potū et aq̄ post quē etiaz
non licet eucharistiā sumere. Est at̄ aliud ieiunium ecclie
qd̄ d̄ ieiunium ieiunantis. et istud nō soluit̄ nisi p̄ ea q̄ ecclesia
iterdicere itēdit istituēdo ieiunium: nō at̄ itēdit ecclesia iterdi-
cere abstinentiā potus q̄ magis sumit̄ ad alterationē cor-
poris et digestionem ciborum assumptorū q̄ ad nutritio-
nē: licet aliquo mō nutriat. et iō h̄ pluries ieiunantib̄ bibe-
re. si at̄ quis imoderate potu vtatur: pot̄ peccare et meri-
tū ieiunij pdere: sicut et si imoderate cibū i vna comestioe
assumat. C̄bi. Ad 3^m d̄m: q̄ electuaria et si aliq̄ mō nutriāt
nō t̄m̄ p̄ncipalr̄ assumunt̄ ad nutrimentū: sed ad digōnes
ciborū. vñ nō solunt̄ ieiunium sicut nec aliaz medicinarum
assumptio: nisi forte aliquis i fraudē electuaria in magna
q̄titate assumat per modum cibi.

Ad septimū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ hora nona
nō cōueniēter taxet̄ ad comedē-
dū his q̄ ieiunāt. Status. n. noui testī ē p̄fectior: q̄ stat̄ ve-
teris testī. sed i veteri testō ieiunabāt vsq̄ ad vesperā. d̄
enī Luc. 23. Sabbatū ē: affligetis aīas v̄ras. et postea se-
quitur: a vespere vsq̄ ad vesperam celebrabit̄ sabbata

vestra. ergo multo magis in nouo testamento ieiunium dicitur
indici usque ad vespere. **C. S.** Ieiunium ab ecclesia institutum om-
nibus imponitur: sed non omnes possunt determinate cognoscere horam
nonam. **g.** vbi quod taxatio horae non debet cadere sub statu-
to ieiunij. **C. S.** Ieiunium est actus virtutis abstinentie: ut supra di-
ctum est. sed virtus moralis non eodem modo accipit medium quod ad
omnes: quod est multum vni et parum alteri: ut dicitur in 2. etibi. **g.** non dicitur
ieiunantibus taxari hora nona. **C. Sed** hoc est quod concilio Calcedo-
nense dicitur: in quadragesima nullatenus credendum est ieiunare quod ante
manducauerit quod vespertinum celebret officium: quod quadragesima
li tempore post nonam dicitur. **g.** usque ad nonam est ieiunandum. **C. R. n.**
dicitur: quod sicut dictum est: ieiunium ordinatur ad deletionem et cor-
bitionem culpe. vnde opus quod aliquid addat supra consuetudi-
nes: ita tamen quod per hoc non multum grauetur. Est autem debita et
consuetudo comedendi hominibus circa horam sextam: tamen quod iam
est completa digestio nocturno tempore naturali calore iterum renouato
per frigus noctis circumstantias et diffusio humoris per membra coope-
rante ad hoc calore diei usque ad summum solis ascensum: tamen est quia
tunc precipue natura corporis humani indiget inuari et exterioribus ae-
ris calore: ne humores iterum adurentur. et ideo ut ieiunans alii
quam afflictionem sentiat per culpe satisfactionem: conueniens hora
comedendi taxatur iniunantibus circa horam nonam. **C. D.** conuenit etiam
ista hora mysterio passionis christi: que completa fuit hora nona
quam inclinato capite tradidit spiritus. Ieiunantes. n. dum suam car-
nem affligunt passioni christi conformantur: sicut illud ad Gal. 5. Qui
autem christi sunt carnem suam crucifixerunt cum vitijs et concupi-
scentijs. **C. Ad** primum ergo dicitur: quod statim veteris testamini compara-
tur nocti. statim vero noui testamini diei: sicut illud ad 1. Ro. 13. Nox
precessit: dies autem appropinquauit. et ideo in veteri testamento ieiuna-
bant usque ad noctem: non autem in nouo testamento. **C. Ad** 2^m dicitur: quod ad
ieiunium requiritur hora determinata non solum subtilem examinationem
necessarium: sed sicut in grossam estimationem. Sufficit. n. quod sit circa horam
nonam. et hoc de facili quilibet cognoscere potest. **C. Ad** 3^m dicitur
quod modicum angustium vel est modicum defectum non multum potest no-
cere: non est autem magni temporis spatium quod est ab hora sexta in qua
ceteri homines comedere consueverunt usque ad horam nonam. quod
ieiunantibus determinatur. et ideo talis taxatio temporis non multum
potest alieni nocere cuiuscumque conditionis existat: vel si forte per
firmitatem vel etatem aut aliquid huiusmodi hoc eis in ma-
gnam grauiam cederet: esset cum eis in ieiunio dispensandum
vel ut aliquantulum preuenirent horam.

Ad octauum sic proceditur. **U.** quod inconuenienter
ieiunantibus indicatur abstinentia a carnibus et ouis et lacticijs. **D.** dictum est supra quod ieiunium
est institutum ad concupiscentias carnis refrenandas. sed magis con-
cupiscentia prouocat potus vini quam esus carnis: sed illud per
20. Luxuriosa res est vinum. et ad eph. 5. Nolite inebriari vi-
no in quo est luxuria. cum ergo non interdicitur ieiunantibus potus vini: vnde
quod non debeat interdici esus carnis. **C. S.** Alii pisces ita de-
lectabiliter comeduntur sicut quedam animalium carnes. sed concupiscentia est
appetitus delectabilis: ut supra habitum est. **g.** in ieiunio quod est insti-
tutum ad concupiscentiam refrenandam sicut non interdicitur esus
piscium ita non dicitur interdici esus carnis. **C. S.** In quibusdam ieiuni-
orum diebus aliquid ouis et caseo vtuntur. **g.** pari ratione in ieiunio quod
dragesimali talibus hominibus vti potest. **C. Sed** hoc est consuetudo fide-
lium consuetudo. **C. R. n.** dicitur: quod sic supra dictum est: ieiunium ab eccle-
sia est institutum ad refrenandas concupiscentias carnis: quod quidem sunt
delectabilium sicut tactum est consistunt in cibis et venereis. et ideo il-
los cibos ecclesia ieiunantibus interdixit quod et in comedendo maxime
habet delectationem et iteque maxime homines ad venerea prouocant.
hominibus autem sunt carnes animalium in terra nascentium et respirantium
et quod ex eis procedunt: sicut lacticia ex gressilibus: et oua ex
anibus. quod. n. hominibus magis conformatur humano corpori: plus
delectatur et magis conferunt ad humani corporis nutrimentum: et
sic ex eorum comestione plus superfluit ut vertatur in masculi semini-
nis cuius multiplicatio est maximum ieiunamentum luxurie. et ideo
ab his cibis precipue ieiunantibus ecclesia statuit esse abstinentiam
C. Ad primum **g.** dicitur: quod ad actum generationis tria concurrunt
scilicet calor spiritus et humor. Ad calorem quidem matie coopera-
tur vinum et alia calefacientia corpus. Ad spiritum autem videtur co-
operari ista. Sed ad humorem maxime cooperatur usus carnis
ex quibus multum de alimento generatur. alteratio autem calo-

ris et multiplicatio spirituum cito transit: sed substantia huius-
modi diu manet. et ideo magis interdicitur ieiunantibus usus car-
nis: quam vini vel leguminum que sunt ista. **C. Ad** 2^m dicitur: quod
ecclesia ieiunium instituit interdicit ad id quod ceteris accidit. esus autem
carnis est magis delectabilis ceteris quam esus piscium: quoniam in quibus-
dam alii se habent. et ideo ecclesia magis ieiunantibus prohibuit esum
carnis quam esum piscium. **C. Ad** 3^m dicitur: quod oua et lacticia ieiun-
antibus interdiciuntur inquit sunt ex animalibus exorta carnes huius-
modi. vnde principaliter interdiciuntur quam oua vel lacticia.
Similiter autem inter alia ieiunia solennia est quadragesimalis
ieiunium: tamen quod obseruatur ad imitationem christi: tamen etiam
quod per ipsum disponimur ad redemptionem nostre mysteria deuote
celebranda. et ideo in quolibet ieiunio interdicitur esus carnis. In
ieiunio autem quadragesimali interdiciuntur vniuersaliter et oua et la-
cticia circa quorum abstinentiam in alijs ieiunijs diuerse con-
suetudines existunt apud diuersos: quod quibus obseruare debet
sicut more eorum iter quos conuersatur. **U.** Hieronymus dicit de
ieiunijs loquens. Vnaqueque prouicia abudet in suo sensu: et pre-
cepta maiorum leges apostolicas arbitretur.

De gula. **Q.** c. l. viii.

Unde considerandum est de gula
C. Et circa hoc queruntur
sex. **1.** vtrum gula sit peccatum. **2.** vtrum sit
peccatum mortale. **3.** vtrum sit maximum peccatum
rui. **4.** de speciebus eius. **5.** vtrum sit vitium
capitale. **6.** de filiabus eius.

Ad primum sic proceditur. **U.** quod gula non sit peccatum
Dicit. n. dominus Mat. 15. Quod intrat
in os non coignat hominem. sed gula est circa cibos que intrat in ho-
minem. cum ergo de peccato coignat hominem: vnde quod gula non sit pec-
catum. **C. S.** Nullus peccat in eo quod vitare non potest. sed gula
consistit in imoderantia cibi quam non potest homo vitare. **D.** dicit enim
Grego. 30. moral. Quia per esum voluptas necessitati mis-
ceat: quod necessitas petat: et quod voluptas suppetat ignorat.
et Aug. dicit in 10. confes. Quis est dominus que aliquantulum extra me-
tas necessitatis cibum non sumit: **g.** gula non est peccatum. **C. S.** In
quolibet genere peccati primum motus est peccatum. sed primum motus sumendi ci-
bum non est peccatum. alioquin fames et sitis essent peccata. **g.** gula non est
peccatum. **C. S.** hoc est quod Grego. 20. moral. dicit quod ad afflictum
spiritualis agonis non assurgit si non prius intra nosmetipsos ho-
stis posita gula. vnde appetit edomare. sed iterum hostis hominis
est peccatum. **g.** gula est peccatum. **C. R. n.** dicitur quod gula non nocet que
libet appetitum edendi et bibendi: sed ideo ordinatum. **D.** autem appetitum
ordinatur ex eo quod recedit ab ordine rationis in quo bonum virtutis
moralis consistit. ex hoc autem dicitur aliquid esse peccatum quod virtuti contrariatur.
vnde manifestum est quod gula est peccatum. **C. Ad** primum **g.** dicitur: quod id
quod intrat in hominem per modum cibi: sicut suam substantiam et naturam non
coignat hominem spiritualiter: sed indei sunt quos dominus loquitur: et ma-
nichei opinabantur quod aliquid cibi immundos faceret: non per figuram:
sed per propriam naturam. ideo ordinata autem ciborum concupiscentia spiritualiter
homines coignat. **C. Ad** 2^m dicitur: quod sic dictum est: vitium gula non
consistit in suba cibi: sed in concupiscentia non regulata ratione. et ideo
si aliquis excedat in quantitate cibi non per concupiscentiam cibi: sed est
morsus id sibi necessarium esse: non pertinet hoc ad gulam: sed ad aliquam
imperitiam. sed hoc solum pertinet ad gulam quod aliquis per concupiscen-
tiam cibi delectabilis scienter excedat mensuram in edendo.

C. Ad 3^m dicitur: quod duplex est appetitum. **U.** quod dicitur naturalis que perti-
net ad vires anime vegetabilis in quibus non potest esse virtus et vi-
tium: eo quod non possunt subijci rationi. vnde et vis appetitiva diuiditur
in retentiuam digestiuam et expulsiuam: et ad tale appetitum perti-
net esuries et sitis. Est autem et alius appetitum sensituum in cuius
concupiscentia vitium gula consistit. vnde primum motus gulae im-
ordinationem in appetitu sensitivo quod non est sine peccato.
Ad secundum sic procedit. **U.** videtur quod gula non
sit peccatum mortale. **O.** n. peccatum
mortale contrariatur alicui precepto decalogi: quod de gula non videtur. **g.**
gula non est peccatum mortale. **C. S.** De peccato mortale contrariatur
charitati: ut ex supra dictis patet. sed gula non opponitur charitati
neque quantum ad dilectionem dei: neque quantum ad dilectionem pro-
ximi. **g.** gula non est peccatum mortale. **C. S.** Aug. dicit in sermone
de purgatorio. Quoties aliquis in cibo aut potu plus accipit
quam necesse est: ad minima peccata pertinet nouerit. sed hoc pertinet ad

gulam. ergo gula computatur inter minuta. i. inter venialia peccata. **C S 3** h est qd Greg. dicit in .30. moral. Dominante gule vitio oē qd hoies foriter egerūt pdunt: et dū vēter n̄ restringitur simul cuncte vtutes obviuntur. sed virtus non tollitur nisi per peccatū mortale. ergo gula ē peccatū mortale. **C R n̄** . d d m: q sic dictū ē: vitium gule ppe cōsistit i concupiscētia iordinata. ordo at rōnis cōcupiscētia ordinātis dupliciter tolli pōt. Uno qstū ad ea q sūt ad finē: put. s. n̄ sūt ita cōmēsurata vt sint pportioata fini. Alio qstū ad ipsū finē: put. s. cōcupiscētia hoiem auertit a fine debito. Si gō iordinato cōcupiscētie accipiat i gula s̄m auersionē a fine vltimo: sic gula erit peccatū mortale: qd quidē cōtingit qū delectatiōi gule iheret hō tāq̄ fini pp quē deū p̄tēnit: parat̄ .s. h̄ p̄cepta dei agere vt delectationes h̄mōi assequitur. Si vō i vitio gule itelligat iordinatio cōcupiscētie tñ s̄m ea q sūt ad finē: vtpote q: nimis cōcupiscit delectationes ciboꝝ: nō tñ ita q pp hoc faceret aliqd h̄ legē dei ē peccatū veniale. **C Ad p̄mum** ergo d d m: q vitium gule h̄z q sit peccatū mortale i qstū auertit a fine vltimo. et s̄m hoc p quādā reductiōne opponitur p̄cepto de scificatiōe sabbati: i q̄ p̄cipitur qes i fine vltimo: nō. n. oīa peccata mortalia directe p̄riantē p̄ceptis decalogi: s̄z solū illa q̄ iustitiā cōtinēt: q: p̄cepta decalogi p̄tinēt sp̄aliter ad iustitiā et partes ei: vt supra habitū ē. **C Ad 2^m** d d m: q i qstū auertit a fine vltimo p̄riat gula dilectioni dei q est sup oīa sicut finis vltim⁹ diligendus: et s̄m hoc solū gula ē peccatū mortale. **C Ad 3^m** d d m: q illd v̄bū Aug. itellit de gula i qstū iporat iordinatiōne cōcupiscētie solū circa ea q sūt ad finē. **C Ad 4^m** d d m: q gula dī virtutes auferre nō tā ppter se q̄ et ppter vitia q ex ea oriuntur. Dicit. n. Grego. i pastor. alū. Dū vēter in in gluuiē tēditur: virtutes aīe p luxuriam destruuntur.

Ad tertium sic procedit. Videt q gula sit maximū peccatorum. Magnitudo enī peccati ex magnitudine pene cōsiderat: s̄z peccatū gule ē grauissime punitū. Dicit. n. Chry. Adā icōtinētia vētris expulit a paradiso. Diluuiū qd fuit tpe Noe ipsa fecit: et pena sodomorū s̄m illud Ezech. 16. Hec fuit iniquitas sororis tue Sodome saturitas panis et vinū. gō peccatū gule ē maximū peccatū. **C S** . Lā i qlibet genere ē potior: sed gula videtur eē cā aliorū peccatū: q: sup illud ps. Qui percussit egyptū cū p̄mogenitis eoꝝ: dicit glo. Luxuria cōcupiscētia superbia sunt ea q venter generat. gō gula ē grauissimū peccatorū. **C S** . Post deū hō debz seipsū maxie diligere: vt supra hitū ē. s̄z p vitium gule hō ifert sibip̄si nocumētū. **D** . n. Ecclesia. 37. Propter crapulā multi obferūt. gō gula ē maximū peccatū ad min⁹ p̄ter peccatū q sūt h̄ deū. **C S 3** h̄ ē q vitia carnalia inter q̄ cōputat gula s̄m Greg. sūt minoris culpe. **C R n̄** . d d m: q grauitas alicuius peccati pōt tripliciter cōsiderari. p̄o qdē et p̄ncipalr s̄z mām i q̄ peccat: et s̄m hoc peccatū q sūt circa res diuinas sūt maxima. vñ s̄m hoc vitium gule nō ē maximū. ē. n. circa ea q̄ ad sustentationē corporis spectāt. 2° aut ex parte peccatū: et s̄z hoc peccatū gule male alleuiat q̄ aggrauat: tū pp necessitatē assūptiōnis ciboꝝ: tū et pp difficultatē discernēdi et moderandi id qd i talibus cōuenit. 3° vero mō ex parte effectus p̄ntis et s̄m hoc vitium gule h̄z quādā magnitudinē: in qstū ex ea occasionantur diuersa peccatū. **C Ad p̄m** gō d d m: q ille pene referūtur magis ad vitia q sūt cōsecuta ex gula vel ad gula radicē q̄ ad ipsā gulā. Nā p̄mus hō expulsus ē de paradiso pp supbiā ex q̄ p̄cessit ad actū gula. diluuiū at et pena sodomorū sūt iudicta ppter peccatū luxurie p̄cedētia ex gula occasionata. **C Ad 2^m** d d m: q rō illa p̄cedit ex pte peccatorū q̄ ex gula oriuntur. nō at opz q cā sit potior: nisi i causis p se. gula at nō ē cā illoꝝ vinoꝝ p se: sed q̄si p accūs et p occasionē. **C Ad 3^m** d d m: q gulofus nō itēdit suo corpori nocumētū i ferre: sed i cibo delectari. Si at nocumētum corporis sequat hoc ē p accūs. vñ hoc nō directe pertinet ad grauitatē gula cuius culpa tñ aggrauatur siqs corporale detrimētū icurrat ppter imoderatā cibi sumptionem.

Ad quartū sic procedit. Videt q inueniēter spēs gula distiguatur a Grego. q. 30. moral. dicit. Quinq̄ modis nos gula vitium tētat: ali-

quando nāq̄ indigentie tempora p̄uenit: aliquando latitior: es cibos q̄rit: aliquādo q̄ sumēda sūt p̄parari accurat⁹ appetit: aliqui i ipa q̄ritate sumēdi mēsurā refectionis excedit: aliquando ipso estu imensi desiderij aliquis peccat. Et continentur in hoc versū. **P**̄p̄opere laute nimis ardentē studiose. **P**̄dicta enim diuersificantur s̄m diuersas circumstantia. sed circumstantie cum sint accidentia actuum non diuersificant speciem. ergo s̄m p̄dicta non diuersificantur species gula. **C S** . Sicut tempus est quedam circumstantia: ita et locus. si ergo s̄m tempus vna species gula accipitur: videtur q̄ pari ratione s̄m locum et alias circumstantias. **C S** . Sicut temperātia obseruat debitas circumstantias: ita et alie virtutes morales. sed in vitijs que opponuntur alijs vtutibus moralibus non distiguantur spēs s̄m diuersas circumstantias. gō nec i gula. **C S 3** h̄ ē v̄bū Grego. iductū. **C R n̄** . d d m: q sic dictū ē: gula iporat iordinatā cōcupiscētiā edēdi. In esu at duo cōsideratur. s. ipse cib⁹ q̄ comedit: et ei⁹ comestio. **P**̄o gō iordinatio cōcupiscētie atēdi duplr. Uno qdē mō qstū ad ipsū cibū q̄ sumit. et sic qstū ad substantiam vel spēm cibi q̄rit aliqs cibos lautos. i. p̄ciosos: qstū ad qlitatē q̄rit cibos nimis accurate p̄paratos. i. studiose. qstū at ad q̄ritates excedit nimis in edēdo. Alio vō mō atēdit iordinatio cōcupiscētie qstū ad ipsas sumptionē cibi: vel q: p̄uenit debito tps̄ comedendi qd ē p̄p̄opere: vel q: nō seruat modū debitum i edēdo qd ē ardētē. **I**sidō. vō cōp̄rehēdit p̄mū et secūdū sub vno dicēs: q gulofus excedit in cibo s̄m qd quantum quō et qñ. **C Ad p̄m** gō d d m. q corruptio diuersarū circumstantiarū facit diuersas spēs gula pp diuersa motiua ex quibus moraliū spēs diuersificant. In eo. n. q̄rit lautos cibos excitat cōcupiscētia ex ipsa sp̄e cibi: i eo vō q̄ p̄p̄occurat tēpus deordinat cōcupiscētia pp ipatiētā more. **E** idē p̄z i alijs. **C Ad 2^m** d d m: q i loco et i alijs circumstantijs nō inuenit aliud differēs motiuiū p̄tinēs ad vsū cibi qd̄ faciat aliquā spēm gula. **C Ad 3^m** d d m: q i quibuscūq̄ alijs vitijs diuersae circumstantie habēt diuersa motiua: opz accipi diuersas spēs vitiorum s̄m diuersas circumstantias. s̄z hoc non contingit in omnibus vt dictum est.

Ad quitū sic procedit. Videt q gula non sit vitium capitale. Titia. n. capitalia dicuntur ex quibus alia oriuntur s̄m rationem cause finalis. sed cibus circa quem est gula nō h̄z rationem finis: non. n. pp se queritur: sed propter corporis nutritionē. gō gula nō est vitium capitale. **C S** . Vitium capitale aliqui p̄ncipalitē habere videtur in ratione peccati. sed hoc non competit gula: q: videtur esse s̄m suum genus minimum peccatorū: vt p̄z: quia plus appropinquat ad id qd̄ est s̄m nām. ergo gula nō videt eē vitium capitale. **C S** . Peccatū cōtingit ex hō q̄ aliqs recedit a bono honesto propter aliqd̄ vtile p̄nti vite: vel delectabile sensui. sed circa bona que h̄nt rōnē vtilis ponit vnū tñ vitium capitale. s. auaritia. ergo et circa delectationes videtur esse ponēdū vnū tñ vitium capitale. ponitur at luxuria que ē maior vitij q̄ gula: et circa maiores delectationes: ergo gula non est vitium capitale. **C S 3** h̄ ē qd̄ Grego. 31. moral. cōputat gulā iter vitia capitalia. **C R n̄** . d d m: q sicut supra dictum est: vitium capitale dicitur ex quo alia vitia oriuntur s̄m rōnem cāe finalis: in qstū .s. h̄z finem multū appēbiles. vñ ex ei⁹ appetitu hoies p̄uocantur multipliciter ad peccandum. ex hoc autem aliqs finis redditur multum appēbilis q̄ habet aliquam de cōditioibus felicitatis que est naturaliter appēbilis. **P**er tñ net autem ad rōnem felicitatis delectatio: vt p̄z in primo et .10. ethi. et ideo vitium gula qd̄ ē circa delectationes tact⁹ que sūt p̄cipue iter alias contumētē ponitur inter vitia capitalia. **C Ad p̄m** gō d d m: q ipse cibus ordinarur quidem ad aliqd̄ sicut ad finē. sed q: ille finis. s. cōseruatio vite est maxie appēbilis: q: sine cibo cōseruari n̄ p̄t. **I**nde etiā est q̄ ipse cibus est maxie appēbilis: et ad hoc vere totus labor humane vite ordinarur: s̄m illd̄ ecclesiastes. 6. **O**is labor hois i ore eius: et tñ magis gula videt eē circa delectationes cibi q̄ circa cibos: ppter qd̄ vt Aug. dicit in li. d̄ vera religione: quibus vltis corporis salus est. in alium v̄scum

quo. s. delectatio est q̄ saturari: cum ois finis illius voluptatis sit non sitire atq; esurire. ¶ Ad 2^m dōm: q̄ finis i peccato accipit ex parte p̄uersionis: sed grauitas pcti accipitur ex pte auersionis. ¶ ideo n̄ op̄z vitii capitale qd̄ h̄z finem maxie appetibile h̄re magnā grauitatē. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ delectabile est appetibile fm̄ se. ¶ ideo fm̄ eius diuersitatem ponuntur duo vitia capitalia. s. gula ¶ luxuria. vtile at̄ ex se non h̄z rationem appetibilis: sed fm̄ q̄ ad aliud ordiatur. ¶ ideo in omnibus vtilibus videtur eē vna ratio appetibilitatis: ¶ propter hoc circa huiusmodi non ponitur nisi vnum vitium capitale.

Ad sextum sic p̄ceditur. ¶ Uf q̄ inconueniēter assignētur gula qnq; filie. s. inepta letitia scurrilitas: imūdiā: multiloquiū: hebetudo mentis circa itelligētā. ¶ Inepta. n. letitia consequit̄ oē pctū: s̄z illd̄ p̄uer. 2. Qui letantur cū male fecerint ¶ exultāt in rebus pessimis. s̄z h̄t hebetudo mentis inuenit̄ in oī peccato: s̄z illud p̄uer. 14. Errāt qui operant̄ malū. g^o iconueniēter ponuntur filie gule. ¶ Imūdiā q̄ maxie consequit̄ gulā videt̄ ad vomitum pertinere: fm̄ illud Isa. 28. Oēs mense replete sunt vomitu sordidū. sed hoc non videt̄ esse peccatum: sed pena peccati: vel etiam aliquid vtile sub conuulsiōe: fm̄ illud Eccl. 31. Si coactus fueris in edendo multū: surge e medio ¶ vome ¶ refrigerabit te. ergo non debet poni inter filias gule. ¶ Imūdiā ponit scurrilitatem filiā luxuriē. non ergo debet poni inter filias gule.

¶ Sed h̄ ē q̄ Greg. 31. moral. has filias gule assignat. ¶ R^o. dōm: q̄ sicut dictū ē: gula p̄prie consistit circa imoderatā delectationē que est in cibis ¶ potibus. ¶ ideo illavitia iter filias gule computat̄ q̄ ex imoderata delectatione cibi ¶ potus consequuntur. Que qdem possunt accipi v̄l ex parte aie: vel ex parte corporis. Ex parte at̄ aie quadrupliciter. ¶ Primo quidem quātū ad rationē cuius acies hebetatur ex imoderatione cibi ¶ potus: ¶ q̄tū ad hoc ponitur filia gule hebetudo sensus circa itelligentiā p̄pter fumositates ciborū perturbantes caput: sicut econtrario abstinentia confert ad sapientie perceptionem: fm̄ illud Eccl. 31. Cogitanti i corde meo abstrahere a vno carne meā vt aium meū trāsferrē ad sapiāz. 2° q̄tū ad appetitū qui multipl̄ deordinat̄ p̄ imoderatiā cibi ¶ potus quasi sopito gubernaculo rationis. ¶ q̄tū ad hoc ponit inepta letitia: q̄ oēs alie iordinate passiones ad letitiam ¶ tristitiā ordinat̄: vt d̄ in. 2. et̄h. ¶ hoc ē qd̄ d̄. 2. Esdre. 3. q̄ vinū oēm mentē p̄uertit in securitatē ¶ locūditatē. 3° q̄tū ad iordinatū verbū: ¶ sic ponit multiloquiū: q̄ vt Greg. dicit in pastora. Nisi gule deditos imoderata loquacitas rape ret: diues ille qui epulatus quotidie splendide dicitur: i lingua grauis non arderet. 4° q̄tū ad inordinatū actū: ¶ sic pōit scurrilitas. i. iocularitas q̄dā pueniēs ex defectu rōnis: que sicut nō pōt cohibere verba: ita non potest cohibere exteriores gestus: Unde ad Ep̄b. 5. sup̄ illud. Aut stultiloquiū aut scurrilitas: dicit glo. q̄ a stultis scurrilitas: dicitur. i. iocularitas q̄ risū mouere solet: q̄uis possit vtrūq; horū referri ad verba in quibus contingit peccare: vel ratione superfluitatis quod pertinet ad multiloquiū: vel ratione inhonestatis: quod pertinet ad scurrilitatē. Ex parte autem corporis ponitur imūdiā: que potest attēdi siue fm̄ inordinatam emissionem quorūcūq; superfluitatū vel specialiter q̄tū ad emissionē seminis. Unde super illud ad Ep̄b. 5. fornicatio autem ¶ omnis imūdiā ¶ ē. dicit glo. i. incontinentia pertinens ad libidinem quocūq; modo. ¶ Ad p̄mū ergo dōm: q̄ letitia que ē de actu peccati vniuersaliter consequitur omne peccatū maxime qd̄ procedit ex habitu. sed letitia vaga i composita que hic d̄ inepta p̄cipue orditur ex imoderata sumptione cibi vel potus. Similiter etiam dicendum q̄ hebetudo sensus q̄tū ad eligibilia communiter inuenitur in omni peccato. sed hebetudo sensus circa specularia maxime p̄cedit ex gula ratione iam dicta. ¶ Ad 2^m dōm: q̄ licet vtilis sit vomitus post supflūā comestione tū viciōsus ē q̄ aliq; huic necessitati se subdat per imoderatiā cibi vel potus: potest tū absq; culpa vomit̄ p̄curari ex p̄silio medicine i reme-

dium alienius languoris. ¶ Ad 3^m dōm q̄ scurrilitas p̄cedit quidem ex actu gule: non aut ex actu luxuriē: sed ex eius voluntate. ¶ ideo ad vtrūq; vitium potest pertinere. ¶ De sobrietate. Questio. clix.

Unde considerādū est de sobrietate ¶ vicio opposito. s. ebrietate. ¶ Et circa sobrietatē querūt̄ quatuor. 1° q̄ sit mā sobrietatis. 2° vtrū sit sp̄alis virtus. 3° vtrū vsus vini sit licitus. Quarto quibus p̄cipue competat sobrietas.

Ad primū sic p̄ceditur. ¶ Uides q̄ mā sobrietatis non sit potus. ¶ D̄. n. ad Ro. 12. Non plus sapere q̄ op̄z s̄p̄e. s̄z sapere p̄tinet ad sobrietatem. g^o sobrietas ē circa sapientiā ¶ non solū circa potū. ¶ S̄. Sap. 8. d̄ de dei sapientia: q̄ sobrietatem ¶ prudētiā docet: iustitiā ¶ v̄tutem: vbi sobrietatem ponit p̄ t̄p̄antia: s̄z t̄p̄antia n̄ solū est circa potū. s̄z etiā circa cibos ¶ venerea. g^o sobrietas n̄ ē solū circa potū. ¶ S̄. Nomen sobrietatis a mensura sūptū esse v̄l. s̄z i oib; q̄ ad nos p̄tinet debem; mensurā suare: vt d̄ ad T̄ytū. 2. Sobrie ¶ iuste ¶ pie vitam; in hoc seculo: vbi dicit glo. Sobrie in nobis ¶ i. ad Thimo. 2. d̄. Mulieres in habitu ornato: cū vere cūdia ¶ sobrietate ornates se. ¶ sic videtur sobrietas eē nō solū i interiorib;: s̄z ē i his q̄ p̄tinet ad exteriorē habitū: non ergo p̄p̄a mā sobrietatis ē potus. ¶ Sed h̄ ē qd̄ d̄ Eccl. 31. Eū vita hoib; vini i sobrietate potatū. ¶ R^o. dōm: q̄ v̄tutes q̄ ab aliq; gnali cōditiōe v̄tutis noiant̄: illā mā sibi sp̄aliter v̄dicāt in qua difficillimū ¶ optimū ē cōditiōnē eē obseruare: sicut fortitudo pericula mortis: ¶ tēperantia delectationes tactus. Nomen at̄ sobrietatis sumit̄ a mēsurā. dicit̄. n. aliq; sobrius: q̄si b̄riā. i. mēsurā seruās. ¶ iō illā mā sp̄aliter sibi sobrietas ascribit in qua maxie laudabile ē mēsuram seruare: h̄mōi at̄ ē potus iebriare valēs: q̄ eius vsus mēsuratus multū confert. ¶ modicus excessus multū ledit: q̄ ipedit vsū rōnis magis etiā q̄ excessus cibi. ¶ Uf Eccl. 31. Sanitas ē aie ¶ corporis sobrius potus. Vinū multū potatū irritationē ¶ irā ¶ ruinas multas facit. ¶ iō sp̄aliter sobrietas attēditur circa potū. nō quocūq;: sed eum q̄ sua fumositate natus est caput cōturbare: sicut vinū ¶ oē qd̄ inebriare pōt. Cōiter at̄ sumēdo nomē sobrietatis pōt in quacūq; mā dici: sicut ¶ supra dictū ē de fortitudine ¶ tēperantia. ¶ Ad p̄mū g^o dōm: q̄ sic vinū māle inebriat corporaliter: ita at̄ metaphorice cōsideratio sapientie d̄ potus iebriās p̄pter hoc q̄ sua delectatione aium allicit fm̄ illud ps. Calix meus inebriās q̄ p̄clarus est. ¶ ideo circa cōtēplationē sapientie p̄ similitudinē q̄dā sobrietas dicit̄. ¶ Ad 2^m dōm: q̄ oia q̄ ad tēperatiā p̄prie p̄tinent necessaria sunt p̄titi vite. ¶ iō i oib; necessariū ē adhibere mēsurā: qd̄ p̄tinet ad officiū sobrietatis: p̄pter qd̄ noie sobrietatis tēperantia significat̄: sed modic; excessus i potu plus nocet q̄ i alijs. ¶ iō sobrietas sp̄aliter ē circa potū. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ quāuis mēsurā i oibus requirat̄: non tū sobrietas p̄prie in oib; d̄: sed i q̄bus mēsurā ē maxie necessaria.

Ad secūndū sic p̄cedit. ¶ Uides q̄ sobrietas nō sit per se qdā sp̄alis virtus. Abstinentia. n. attendit̄ ¶ circa cibos ¶ circa potū. sed circa cibos nō ē sp̄aliter aliq; sp̄alis v̄tus. g^o nec sobrietas q̄ est circa potū est aliq; sp̄alis virtus. ¶ Abstinentia ¶ gula sunt circa delectationes tactus inq̄tū sensus est alimentū. s̄z cibis ¶ potus simul cedūt i alimentū. simul. n. indiget aial nutriri humido ¶ sicco. ergo sobrietas q̄ est circa potū nō est sp̄alis virtus. ¶ Sicut in his q̄ ad nutritionē pertinent distiguit̄ cibis a potu: ita et̄ distigunt̄ diuersa genera ciborū ¶ diuersa genera potuū. si ergo sobrietas eēt p̄ se qdā sp̄alis virtus: videt̄ q̄ circa quālibet differentiam potus vel cibi sit qdā sp̄alis virtus: qd̄ est iconueniēs. nō ergo videt̄ q̄ sobrietas sit sp̄alis virtus. Sed cōtra est q̄ Macrobius ponit sobrietatē sp̄alem partē tēperantie. ¶ R^o. dōm q̄ sic supra d̄m est. ad virtutē moralez p̄tinet cōseruare bonū rōnis h̄ ea q̄bus pōt ipediti. ¶ iō vbi inuenit̄ sp̄ale ipeditiōnē rōnis ibi necesse ē esse sp̄ale v̄tū

ratem ad illud remouendum. potus autem inebrians h3 spālē rōnē īpediēdi vīū rōnis: inq̄stū. s. pturbat cerebrum sua fumositate. et ideo ad remouēdi hoc impedimentum rationis: requiritur specialis virtus q̄ est sobrietas. **C** Ad primum ergo dōm: q̄ cibus et potus cōiter īpedire possunt bonū rōnis abso: bēdo eā p̄ imoderatiā delectatiōis. et q̄stum ad hoc cōiter circa cibū et potū ē abstinentia: sed potus inebriare valens īpediit speciali ratione vt dictum est. et ideo requirit specialem virtutem. **C** Ad 2^m dōm: q̄ virtus abstinentie non est circa cibos et potus inq̄stū sunt nutritiua: sed in inq̄stū īpediūt rōnē. et ideo non op3 q̄ specialitas virtutis attendatur fm̄ rōnē nutritionis. **C** Ad 3^m dōm: q̄ in oibus potibus inebriare valētib3 ē vna et eadem rō īpediēdi rōnis vsū: et sic illa potuū diuersitas p̄ accēs se h3 ad virtutē. et pp̄ hāc diuersitatē virtutes nō diuersificāt. Et eadē rō est de diuersitate ciborū.

Ad tertium sic p̄ceditur. Vt q̄ vsus vini totaliter sit illicitus. Sine sapientia enī nō pōt aliq3 eē ī statu salutis. **D**. n. Sap. 7. Memine diligit deus nisi eū q̄ cū sapiētia ībitat. et isra. 9. Per sapiētia sanati sūt q̄cūq3 placuerūt tibi a p̄ncipio. sed vsus vini īpediit sapiēs. **D**. n. Ecclesiastes. 2. cogitauī abstrahere a vino carnē meā vt trāsferrē aīum meū ad sapiētia. g^o potus vini ē vniuersaliter illicitus. **C** P. Apl̄s dicit ad **R**o. 14. Bonū ē nō māducare carnē et nō bibere vinū neq3 ī quo frater tuus offendit aut scandalizat aut īfirmat. s3 cessare a bono virtutis ē vittiosū: et sili fratrib3 scādalu ponere. g^o vti vino est illicitū. **C** P. Hierony. dicit q̄ vinū cū caribus post dīnuū ē dedicatū. xps autē venit ī fine seculorū et extremitatem retraxit ad p̄ncipiū. g^o tpe xpiane legis videtur eē illicitū vti vino. **C** S3 h̄ ē qd̄ apl̄s dicit. 1. ad **T**imo. 5. Noli adhuc aquā bibere: sed modico vino vtere. p̄pter stomachū tuū et īfirmitates frequētes. et **E**clia. 31. dī. Exultatio aīe et cordis vinū moderate potatum. **C** **R**h^o. dō3 q̄ nullus cibus vel potus fm̄ se cōsiderat^o est illicitus: fm̄ sn̄iam dñi dicitis **M**att. 15. Nō qd̄ ītrat ī os conquinat hoīem: et iō bibere vinū fm̄ se loquēdo non ē illicitū: pōt tñ reddi illicitū p̄ accēs. q̄nq3 qd̄ ex conditione bibētis q̄ a vino de facili ledit: vel qui ex spālī voto obligat ad vinum non bibendum. q̄nq3 autē ex mō bibēdi: q. s. mēsurā in bibēdo excedit. q̄nq3 at ex pte alioz q̄ ex hoc scādaliānt. **C** Ad p^m g^o dō3: q̄ sapientia pōt hēri dupli. Vno mō fm̄ modū cōez put sufficit ad salutē: et sic nō requirit ad sapiētia hñdā q̄ aliq3 a vino oīno abstinēat: sed q̄ abstinēat ab imoderato vsu vini. Alio mō s3 quēdā p̄fectionis gradū: et sic requirit ī aliqb^o ad p̄fecte sapiētia p̄cipiēdā q̄ oīno a vino abstinēat fm̄ cōditiones q̄ rūdā p̄sonarū et locorū. **C** Ad 2^m dōm: q̄ apl̄s nō simpliciter dicit bonū eē abstinere a vino sed ī casu ī quo ex hoc aliqui scandalizantur. **C** Ad 3^m dōm: q̄ christus retrahit nos a quibusdā sicut oīno illicitis: a quibusdā vero sicut ab impedimentis p̄fectionis. et hoc modo retrahit aliq3 a vino propter studium p̄fectionis sicut a diuitijs et alijs huiusmodi.

Ad quartū sic p̄cedit. Vides q̄ sobrietas magis requirat ī maiorib3 personis. Senectus. n. excellētiā quādā hoī prestat. vnde et senibus hono: et reuerētia debetur: fm̄ illud **L**eu. 19. Lorani cano capite confurge: et hono: a personam senis. sed apl̄s spāliter senes dicit eē ad sobrietatē exhortādos: s3 illud ad **T**ytū. 2. Senes vt sobrii sint. ergo sobrietas maxie requirit ī excellētib3 p̄sonis. **C** P. Eps ī ecclia excellētissimū gradū h3 cui p̄ apl̄m īdicitur sobrietas: fm̄ illud. 1. ad **T**imo. 3. Op3 ep̄m irrep̄ensibilem eē vnius vxoris virum: sobriū: pudētē et c. ergo sobrietas maxie requirit ī p̄sonis excellētib3. **C** P. Sobrietas īportat abstinētiā a vino. sed vinū īterdicitur regib3 q̄ tenēt sūmū locum ī humanis reb3: cōcedit at̄ his q̄ sūt ī statu desolatiōis: fm̄ illud **puer**. 31. Noli regib3 dare vinū. et postea subdit: Date sincerā merētib3: et vinū his q̄ amaro aīo sunt: ergo sobrietas magis requirit ī excellētib3 p̄sonis. **C** S3 h̄ est qd̄ apl̄s dicit. 1. ad **T**imo. 3. Mulieres sicut pudicas: sobrias et c.

et ad **T**ytum. 2. dī. Iuuenes sicut hortare vt sobrii sint. **C** **R**h^o. dōm: q̄ vtns h3 habitudinem ad duo. Vno qd̄ mō ad vicia q̄ excludit: et cōcupiscētiā q̄s refrenat. Alio mō ad finē ī quē p̄ducit. sic ergo aliq̄ virtus magis requirit ī aliqb3 duplici rōne. Vno mō q̄ ī eis ē maior: p̄nitās ad cōcupiscētiā q̄s op3 p̄ virtutē refrenari: et ad vicia q̄ p̄ virtutē tollūt. et fm̄ hoc sobrietas maxie requirit ī iuuenibus et mulieribus: q̄ ī iuuenib3 viget cōcupiscētia delectabilis p̄pter feruorē etatis: ī mulierib3 at̄ nō ē sufficiens robur mētis ad hoc q̄ cōcupiscētijs resistāt. Vnde s3 maximū **V**alerium: mulieres apud romanos antiquitus nō bibebant vinū. Alio vero mō sobrietas magis requirit ī aliqb3: vtpote magis necessaria ad p̄p̄riā opationē ip̄oz: vinū autē imoderate sumptum p̄cipue īpediit vsū rōnis: et iō sensibus ī quibus rō debet vigere ad aliorū eruditio nē: et ep̄s seu q̄bulibet ecclie ministris q̄ mēte deuota debent spūalibus officijs insistere et regibus qui per sapiētia debent ppl̄m subdium gubernare: spāliter sobrietas īdicitur. Et per hoc p3 responsio ad obiecta.

De ebrietate.

Dō.

d.

Inde considerādum est d ebrietate. **C** Et circa hoc queritur quatuor. Primo vtrum ebrietas sit peccatum. Secundo vtrum sit peccatum mortale. Tertio vtrum sit gravissimum peccatum. Quarto vtrum excuset a peccato.

d

Ad primū sic p̄cedit. Vides q̄ ebrietas nō sit peccatū. **O**. n. peccatū h3 aliud peccatū sibi oppositū: sicut timiditati audacia: et pusillanimitati p̄sumptio opponitur: sed ebrietati nullū peccatū opponit. ergo ebrietas nō ē peccatū. **C** P. **O**. n. peccatū est voluntariū: sed nullus vult eē ebrius: q̄ nullus vult p̄uari vsu rōnis. ergo ebrietas nō est peccatū. **C** P. Quicūq3 ē alteri rō peccandi peccat. si ergo ebrietas eēt peccatū sequerēt q̄ illi q̄ alios iūtant ad potū quo inebriantur peccarēt: qd̄ vī eē valde durum. **C** P. **O**. n. peccatū correctio debet. sed ebrius nō adhibet correptio. dicit. n. **G**rego. q̄ cū venia suo īgenio sūt reliquēdi ne deteriores fiāt si a tali cōsuetudine euellāt. ergo ebrietas non est peccatū. **C** S3 h̄ ē quod apl̄s dicit ad **R**o. 13. Non in cōmestationibus et ebrietatibus. **C** **R**h^o. dōm: q̄ ebrietas dupli pōt accipi. Vno modo put significat ipsū defectū hoīs q̄ accidit ex multo vino potato: ex q̄ fit vt nō sit cōpos rōnis: et fm̄ hoc ebrietas nō noīat culpā: sed defectū penalē cōsequētē ex culpa. Alio ebrietas pōt noīare actū quo quis ī h̄ic defectū icidit: q̄ pōt causare ebrietatē dupli. Vno ex nimia vini fortitudine p̄ter opinionē bibētis: et sic eēt ebrietas pōt accidere sine peccatō. p̄cipue si nō ex negligētia hoīs cōtingat: et sic creditur **N**oe iebriat^o fuisse: vt legit **Gen**. 9. Alio ex īordinata cōcupiscētia et vsu vini. et sic ebrietas ponit eē peccatū. et cōtinet sub gula: sicut spēs sub gñe. Diuidit. n. gula ī cōmestationē et ebrietatē q̄ phibet apl̄s ī auctoritate īducta. **C** Ad p^m mū g^o dō3: q̄ sicut ph̄s dicit ī. 3. ethi. īsc̄sibilitas q̄ opponitur tēperatiōi nō multū cōtingit. et iō tā ipsa q̄ oēs eius spēs q̄ opponūtur diuersis spēbus tēperatiōi noīe carent. vnde et vitū qd̄ opponit ebrietati īnoīatū ē: et tñ siq3 sciētē itātū a vino abstineret vt nām multū grauaret a culpa īmūnis non esset. **C** Ad 2^m dōm: q̄ obiectio illa p̄cedit de defectu cōsequenti qui est īvoluntarius: sed imoderat^o vsus vini est voluntarius ī quo peccati ratio consistit. **C** Ad 3^m dōm: q̄ sicut ille qui inebriatur excusat a peccato si ignorat fortitudinē vini: ita et ille q̄ iūtat aliquē ad bibēdū excusat a peccato. si ignoraret talē eē p̄ditionē bibētis vt ex hoc potu iebriet. s3 si ignorātia desit neuter a peccato excusat. **C** Ad 4^m dōm: q̄ aliqui correctio peccatoris ē ītermittenda ne fiat īde deterior: vt sup̄a dictū ē. Vñ **A**ug. dicit ī ep̄i stola ad **A**ureliū ep̄m de cōmestationib3 et ebrietatib3 loquens. Noli asperē q̄stū estimo: n̄ dure: non īpetuose ista tollūt: s3 magis docēdo q̄ iūbēdo: magis monēdo q̄ minando. sic. n. agendū est ī multitudinē peccantium. seueritas autē exercenda est ī peccato paucorum.

Ad secundū sic pcedit. Uidet q ebrietas non sit pctm mortale. Aug. n. i sermo/ ne de purgatorio dicit ebrietatē eē pctm mortale. si sit assidua. sed assiduitas iporat circūstātiā q nō trahit i aliā spēs pcti: et sic nō pōt i infinitū aggranare vt d veniali faciat mortale: sicut ex supra dictis p3. g^o si alias ebrietas n̄ ē peccatuz mortale nec ēt hoc mō erit pctm mortale. **C. P.** Aug. dic i eodē sermone. Quonies aliqs i cibo aut potu pl^o accipit q̄ necesse ē ad minuta pctā nonerit ptinere. pctā at̄ minuta dicūt venialia. ergo ebrietas q̄ causat̄ ex imoderato potu ē pctm veniale. **C. P.** Nullū pctm mortale ē faciēdū propter medicinā. sed aliq̄ supflue bibūt fm cōsiliū medicine vt postea p vomitū purgēt: et ex hoc supfluo potu sequit̄ ebrietas. g^o ebrietas nō ē peccatū mortale. **C. Sed** h̄ ē qd̄ in canonibus aploz legit̄. Ep̄s aut presbyter aut diacon^o alee aut ebrietati defuiens: aut definat: aut deponat. Sub diaconus at̄ aut lector: aut cātor: similia faciēs: aut definat: aut cōione p̄uef: silr et laicus: sed tales pene nō ifliguntur nisi pro peccato mortali. g^o ebrietas ē peccatum mortale. **C. Rn^o.** ddm: q̄ culpa ebrietatis sicut dictū ē cōsistit i iordinato vsu et cōcupiscētia vini. Hoc at̄ cōtigit eē tripliciter. **Uno^o** sic q̄ nesciat potū eē imoderatū et inebriare potētē: et sic ebrietas pōt accipi sine pctō: vt dcm̄ ē. **Alio^o** sic q̄ aliqs p̄cipiat potū eē imoderatū: nō tñ estimat potū inebriare potētē: et sic ebrietas pōt eē cū pctō veniali. **3°** modo pōt eē q̄ aliquis bene aduertat potū eē imoderatū et inebriantem: et tñ magis vult ebrietatem incurrere q̄ a potu abstinere: et talis pp̄ae dī ebrius: q̄ moralia cupiūt spēm: nō ab his q̄ p accis eueniūt p̄ter itētionē s̄ ab eo qd̄ ē per se itētū. et sic ebrietas ē peccatū mortale: q̄ fm hoc hō volēs et sciens p̄inat se vsu rōnis que fm virtutem operatur et pctā declinat: et sic peccat mortalr periculo peccandi se cōmittens. Dicit. n. Amb. in lib. patriarch. Utādā dicimus ebrietatem per quā vitia cauere non possumus. nam que sobrii cauem^o: per ebrietatē ignorantes cōmittimus. vnde ebrietas per se loquēdo ē peccatuz mortale. **C. Ad p^m** g^o ddm: q̄ assiduitas facit ebrietatē eē pctm mortale: nō propter solam iterationē actus: sed q̄ nō pōt eē q̄ homo assidue inebrietur quin sciens et volēs ebrietatē icurrēt: dum multonēs experit fortitudinē vini: et suā hilitatē ad ebrietatem. **C. Ad 2^m** ddm: q̄ plus sumere in cibo vel potu q̄ ne nese ē ptinet ad vitū gule q̄ nō semp ē pctm mortale: sed plus sumere in potu scienter vsq; ad ebrietatem h^o ē pctm mortale. **Unde** Aug. dicit in. 10. confes. Ebrietas longe ē a me: misereberis ne appropiquet mihi. crapula at̄ nōnūq; subrepsit seruo tuo. **C. Ad 3^m** ddm: q̄ sicut supra dictū ē: cibus et potus ē moderādus fm q̄ cōpetit corporis validitū. et iō sicut q̄nq; cōtigit vt cibus vel potus q̄ ē moderatus sano sit supflus ifirmo: ita etiā pōt ecōuerso contingere vt ille qui est supflus sano sit moderat^o ifirmo. et hoc mō cū aliqs multū comedat vel bibat fm cōsiliū medicine ad vomitū puocādū n̄ ē reputādus supflus ab^o v^o potus: nec tñ ad vomitū puocādū requirit̄ q̄ sit pot^o iebriās q̄ etiā pot^o aque tepide vomitū causat. et iō p̄pter hāc cās non excusaretur aliquis ab ebrietate.

Ad tertius sic pcedit. Uidet q ebrietas sit grauissimū pctōz. Dicit. n. Lb: yfo. q̄ nihil ita ē demoniacū sicut ebrietas et lasciuia q̄ ē mater oīum vitiorum. et i decre. dī. dis. 35. An oīa clericis vetatur ebrietas q̄ oīum vitiorum radix et nutrit̄ est. **C. P.** Ex h^o dī aliquid eē pctm q̄ bonū rōnis excludit. sed hoc maxie facit ebrietas. ergo ebrietas est maximū peccatōz. **C. P.** Magnitudo culpe ex magnitudine pene ostēditur: s̄ ebrietas videt̄ eē maxime punita. dicit. n. Ambro. q̄ non ēt in hoīe seruitus si nō fuisset ebrietas. g^o ebrietas ē maximuz pctōz. **C. S̄** h̄ est qd̄ fm Greg. vitia spūalia sunt maiorā q̄ carnalia. sed ebrietas cōtinetur iter vitia carnalia. g^o nō ē maximū peccatōz. **C. Rn^o.** ddm: q̄ ex hoc dī aliqd eē malū q̄ puat bonū. vñ quāto maius est bonū qd̄ puat p malū tāto malū grauius est. Manifestū ē at̄ q̄ bonū diuinū ē maius q̄ bonū humanū. et iō pctā q̄ sunt directe h̄ deū sūt grauiora pctō ebrietatis: qd̄ directe opponit̄ bono

rōnis hūane. **C. Ad p^m** g^o ddm: q̄ ad pctā intemperantie maxie hō h̄z punitatē p̄pter hoc q̄ huiusmodi cōcupiscētie et delectatiōes cōnāles nobis sunt: et fm hoc dicūt h̄mōi pctā eē maxime amica diabolo: non q̄ sint alijs grauiora: sed q̄ sūt apud hoīes frequētiōra. **C. Ad 2^m** ddm: q̄ bonū rōnis ipeditur duplr. **Uno^o** p id qd̄ ē h̄riū rōni. **Alio** mō p id qd̄ aufert vsū rōnis. pl^o aut̄ h̄z de rōe mali id qd̄ h̄riatur rōni q̄ qd̄ ad horā vsuz rōnis aufert. **Ufus. n.** rōnis pōt eē et bonus et mal^o q̄ tollit̄ per ebrietatē: sed bona virtutū q̄ tollit̄ per ea q̄ h̄riant̄ rōni: sunt semp bona. **C. Ad 3^m** ddm: q̄ seruit^o est cōsecuta ex ebrietate occasio/ naliter: inquantū Lham maledictionem seruitutis i sua posteritate accepit per hoc q̄ irrisit patrem inebriatū: nō aut̄ seruitus fuit directe pena ebrietatis.

Ad quartū sic pcedit. Uidet q ebrietas nō excuset a pctō. Dicit. n. p̄s i. 4. ethi. q̄ ebrius meret̄ duplices maledictiones. g^o ebrietas magis aggranat pctm q̄ excuset. **C. P.** Mō excusat̄ peccatū p pctm: sed magis auget̄. ebrietas at̄ ē pctm. g^o n̄ excusat a pctō. **C. P.** p̄s dicit in. 6. ethi. q̄ sicut rō hoīs ligat̄ p ebrietatē: ita ligat̄ p cōcupiscētiā: sed cōcupiscētia n̄ excusat a pctō. g^o et neq; ebrietas. **C. S̄** h̄ ē q̄ Loth excusatur ab icestu p̄ ebrietatē: vt Aug. dicit contra faustuz. **C. Rn^o.** ddm: q̄ in ebrietate duo attendunt̄ sicut dcm̄ ē. scilz defectus rōnis: et actus p̄cedēs. Ex pte at̄ defectus cōsequētis i quo ligat̄ vsus rōnis ebrietas h̄z excusare a peccato iqtū causat̄ inuoluntarium per ignorantiam. **S̄** ex pte act^o p̄cedētis v̄: eē distinguēdū: q̄ si ex actu illo p̄cedēte subsecuta est ebrietas sine pctō: tūc pctm sequēs totalr excusatur a culpa sicut forte accidit de Loth. si at̄ actus p̄cedens fuit culpabilis: sic nō totalr aliqs excusat̄ a peccato sequenti: qd̄. s. reddit̄ volūtariū ex volūtate p̄cedētis act^o: inqtū. s. aliqs dans operā rei illicite icidit i sequēs peccatum: di/ minuit̄ tñ pctm sequēs sicut et diminitur rō voluntarij. **Uñ** Aug. dicit h̄ faustum. q̄ Loth culpādus est: nō q̄tū ille icestus: sed q̄tū ebrietas meruit. **C. Ad p^m** g^o ddm: q̄ p̄s non dicit q̄ mereat̄ grauiorē maledictionē ebrius sed q̄ mereat̄ duplicē maledictionē p̄pter duplex pctm. **Uel** pōt dici q̄ loquit̄ fm legē cuiusdā pictati: q̄ vt dī i. 2. polit. statuit q̄ ebrii si percuterēt plus punirent̄ q̄ sobrii: q̄ pluries iniuriatur: in quo vt Aristo. ibidē dicit videt̄ magis respexisse ad vilitatē. s. cohiberent̄ iniurie q̄ ad veniā quā opz hēre de ebrijs p̄pter hoc q̄ non sunt sui compostes. **C. Ad 2^m** ddm: q̄ ebrietas habet excusare peccatum: nō ex pte q̄ ē pctm: s̄ ex parte defect^o cōsequētis vt dictuz ē. **C. Ad 3^m** ddm: q̄ cōcupiscētia nō totaliter ligat rōnē sic ebrietas: nisi forte sit tanta q̄ faciat hominem insanire: et tamen passio concupiscētie diminituit peccatum: q̄ leuius ē ex infirmitate q̄ ex malitia peccare.

De castitate. Dō. cl.

Unde consideranduz ē de castitate. Et p^o de ipa vtute castitatis. 2° de virginitate q̄ ē ps castitatis. 3° d luxuria q̄ ē vitū oppositum. **C. Circa** p̄mū q̄rit̄ q̄tuor. p̄mō vtrū castitas sit virtus. 2° vtrū sit vt^o gnālis 3° vtrū sit virtus distincta ab abstinentia. 4° quō se habeat ad pudicitiam.

Ad primū sic pcedit. Uidet q castitas nō sit virt^o. Loquimur. n. nunc d virtute aīe. sed castitas videt̄ ad corpus pertinere. dicit. n. aliquis castus ex eo q̄ aliquāliter se h̄z ad vsū q̄rūdā corporeis partū. ergo castitas non est virtus. **C. P.** Virtus est habitus voluntarius vt dī in. 2. ethi. sed castitas nō v̄ esse ali/ quid volūtariū cū p violētiā auferri videat̄ mulierib^o violenter oppressis. g^o v̄ q̄ castitas non sit virt^o. **C. P.** Nulla virtus est in infidelibus. sed aliqui ifideles sūt casti. non ergo castitas est virtus. **C. P.** fructus a vtutib^o distinguūt̄: sed castitas inter fruct^o ponit̄: vt p3 ad Gal. 5. ergo castitas nō ē virtus. **C. Sed** h̄ ē qd̄ Aug. dicit i li. de decem cordis. Cū debeas i vtute p̄cedē vxorē qm̄ castitas ē vt^o: tu sub vno ipetu libidinis cadis: et vis vxorē tuā eē victicē

Circa dōm: q̄ nomen castitatis sumitur ex hoc q̄ p̄ rationē cōcupiscētia castigat q̄ ad modū pueri est refrenanda: vt p̄ p̄ p̄ in .3. ethi. In hoc at̄ rō virtutis humane cōsistit q̄ sit aliquid s̄m rōnē modificatū: vt ex supradictis p̄ vñ māifestū ē castitatē eē virtutē. **C** Ad p̄m̄ ḡ dōm: q̄ castitas cōsistit qdē i aīa sicut i subiecto: s̄ māim h̄z in corpore: p̄tinet. n. ad castitatē vt s̄m iudiciū rōnis & electionē voluntatis aliq̄s moderate v̄tā corporalib⁹ mēbris. **C** Ad 2^m dōm: q̄ sicut Aug. dicit in p̄o de ciui. dei: p̄posito animi p̄manēte p̄ qd̄ ē corpus sc̄tificari meruit nec ipsi corpori auferret sanctitatē violētia libidinis aliene quā seruat perseuerantia cōtinētie sue. Et ibidem dicit: q̄ ē virtus animi q̄ comitē h̄z fortitudinē qua potius quelibet mala tolerare q̄ malo consentire decreuit. **C** Ad 3^m dōm: q̄ sicut Aug. dicit in .4. cōtra Julianū: absit vt sit in aliquo vera virtus nisi fuerit iustus. absit at̄ vt sit iustus vere nisi viuat ex fide. Et id̄ cōcludit q̄ in infidelibus neq̄ ē vere castitas neq̄ aliqua alia virtus: q̄. s̄. non referuntur ad debitū finē. Et sic ibidem subdit: non officijs. i. actibus sed finibus a v̄t̄is discernuntur virtutes. **C** Ad 4^m dōm: q̄ castitas inq̄tum est quidem s̄m rationem operans: habet rationem virtutis. in quantum autem habet delectationem in suo actu. communeratur inter fructus.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt q̄ castitas sit virtus generalis. Dicit .n. Aug. i lib. de mēdacio q̄ castitas animi est ordinatus animi mot⁹ s̄m subdēs maiorā minorā. s̄ hoc p̄tinet ad quālibet virtutē. ḡ castitas ē generalis virt⁹. **C** P̄. Nōmē castitatis a castigatione sumit: s̄ qlibet mot⁹ appetitine partit d̄z castigari a rōne. cū ḡ quālibet virtutē moralē refrenet aliq̄s appetitū mot⁹: vñ q̄ qlibet virtus moralis sit castitas. **C** P̄. Castitati fornicatio opponit: sed fornicatio videt ad oē genus pcti p̄tinere. d̄. n. i ps̄. Perdes oēs qui fornicat abs te. ḡ castitas ē gnālis virtus. **C** S̄ ē quod Macro. ponit eā partē tēperantie. **C** R̄n̄. dōm: q̄ nomen castitatis dupliciter accipitur. Uno p̄pe. & sic ē specialis virt⁹ h̄s sp̄alem nām. s̄ cōcupiscētia delectabilium que sūt i venereis. Alio nōmē castitatis accipit metaphorice. Sicut .n. i corporis cōmixtione cōsistit delectatio venereorū: circa quā p̄pe est castitas: & oppositū vitii. s̄ luxuria: ita ē t̄ i qdā sp̄iali cōiūctione mēis ad res aliquas cōsistit qdā delectatio circa quam est quedā sp̄ialis castitas metaphorice dicta. vel etiā sp̄ialis fornicatio similiter metaphorice dicta. Si .n. mens hominis delectet in sp̄iali cōiūctioe ad id cui d̄z cōiūgi. s̄ ad deū & abstinet se ne delectabiliter alijs cōiūgat s̄ debitū diuini ordinis: dicit castitas sp̄ialis: s̄m illud. 2. ad Cor. 11. Respondi vos vni viro virginem castā exhibere xp̄o. Si aut̄ delectabiliter s̄ debitu⁹ diuini ordinis cōiūgatur mens quibuscūq̄ alijs reb⁹: dicit fornicatio sp̄ialis: s̄m illud Jerē. 3. Tu at̄ fornicata es cū amatoribus multis. & hoc modo accipiēdo castitatē: castitas est generalis virtus: q̄ p̄ quālibet virtutē retrahit mens hūana ne rebus illicitis delectabiliter cōiūgat: p̄ncipalit̄ t̄n rō huius castitatis cōsistit in charitate: & in alijs virtutibus theologis quibus mens hoīs cōiūgit deo. **C** Ad p̄m̄ ḡ dōm: q̄ rō illa p̄cedit de castitate metaphorice dicta. **C** Ad 2^m dōm: q̄ sicut supra dictū ē: cōcupiscētia delectabilis maxime assimilat puero: eo q̄ appetitus delectabilis ē nobis cōnālis & p̄cipue delectabilium s̄m tactum q̄ ordinant ad cōseruationē nāe. & inde est q̄ si nutriatur horum delectabilium concupiscētia per hoc q̄ ei consentiat maxime augetur: sicut puer qui sue voluntati reliquitur. & sic cōcupiscētia horū delectabilium maxime indiget castigari. & ideo circa huiusmodi concupiscētia antonomastice d̄z castitas: sicut & fortitudo est circa ea in quibus maxime indigemus animi firmitate. **C** Ad 3^m dōm: q̄ ratio illa p̄cedit de fornicatione sp̄iali metaphorice dicta q̄ opponitur castitati sp̄iali vt dictum est.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt q̄ castitas sit virt⁹ distincta ab abstinentia: q̄a circa māz vnus generis sufficit vna virt⁹: s̄ vni generis videt eē q̄ p̄tinet ad vnū sensum. cū ergo delectatio cibo

rū circa quā est abstinentia. & delectatio venereorū: circa quā est castitas p̄tineant ad tactū: videt q̄ castitas non sit alia virtus ab abstinentia. **C** P̄. P̄bs i. 4. ethi. oīa vitia intēperantie assimilant puerilibus pctis: q̄ castigatione indigent: s̄ castitas noīat a castigatione vitioꝝ oppositoꝝ. ergo cū p̄ abstinentiā colibeantur qdā vitia intēperantie: videtur q̄ abstinentia sit castitas. **C** P̄. Delectationes alioꝝ sensu p̄tinent ad temperantiā inq̄tū ordinant ad delectationē tactus circa quas ē tēperantiā. sed delectationes ciboꝝ circa quās est abstinentia ordinantur ad delectationē venereorū: circa quās est castitas. **C** Vñ dicit Hiero. Vēter & genitalia sibi metip̄s vicina sūt vt ex vicinitate mēbroꝝ cōfederatio itelligat vitiorū. ḡ abstinentia & castitas nō sūt virtutes ab inicē distictē. **C** S̄ ē q̄ apl̄s. 2. ad Cor. 6. numerat castitatē ieiunij q̄ ad abstinentiā p̄tinet. **C** R̄n̄. dōm: q̄ sicut dictum est: tēperantia est proprie circa concupiscētia delectabilium tactus. & ideo op̄z vt vbi sunt diuerse rōnes delectationis: ibi sint diuerse virtutes sub tēperantia cōprehense. delectationes aut̄ p̄portionantur operationibus quarū sunt p̄fectiones: vt dicit .9. ethi. Manifestum est aut̄ q̄ alterius generis sunt operationes p̄tinentes ad vsum ciboꝝ: quibus natura individui cōseruat: & operationes p̄tinentes ad vsum venereorū quibus cōseruat natura speciei. & ideo castitas q̄ est circa delectationes venereorū est virtus distincta ab abstinentia q̄ est circa delectationes ciboꝝ. **C** Ad p̄m̄ ergo dōm q̄ temperantia nō cōsistit p̄ncipaliter circa delectationes tactus q̄tum ad iudiciū sensus de tangibilibus qd̄ est eiusdem rationis in oibus: sed q̄tum ad ipsū tangibilem: vt dicitur in .3. ethico. Est aut̄ alia ratio vtendi cibo & potibus & venereis. & ideo oīs esse diuersas virtutes: licet sint vnus sensus. **C** Ad 2^m dōm q̄ delectationes veneree sunt vehementiores & magis opprimentes rationē q̄ delectationes ciboꝝ. & p̄pter hoc magis indigent castigatione & refrenatione: q̄ si eis consentiat magis ex hoc increfcit vis cōcupiscētie: & deicit virtus mētis. **C** Unde Aug. dicit in primo soliloquio: Nihil esse sentio qd̄ magis ex arte deiciat animum virilem q̄ blandimenta femine: corporūq̄ ille contactus sine quo vxor haberi non pōt. **C** Ad 3^m dōm q̄ delectationes alioꝝ sensuum nō pertinent ad naturā hominis cōseruandā nisi si prout ordinant ad delectabilia: tactus. & ideo circa huiusmodi delectationes non est aliqua alia virtus sub tēperantia cōprehēsa. sed delectationes ciboꝝ quibus aliquā ordinentur ad delectationes venereorū: t̄n etiam p̄ se ordinantur ad vitā hominis cōseruandā. & ideo ēt per se habent sp̄alem virtutem. quibus illa virtus que abstinentia d̄t ordinat actum suum ad finem castitatis.

Ad quartū sic p̄cedit. Vñ q̄ pudicitia non pertinet specialr ad castitatem. Dicit enim Aug. primo d̄ ciui. dei: q̄ pudicitia est quedā virtus anime. non ergo est aliquid ad castitatem p̄tinēs: sed etiā per seipsam virtus a castitate distincta. **C** P̄. Pudicitia a pudore dicit qui videt idē esse verecundie. s̄ verecundia s̄m Damascenū est de turpi actu: qd̄ cōuenit oī actui vitioso. ergo pudicitia nō magis p̄tinet ad castitatem q̄ ad alias virtutes. **C** P̄. P̄bus dicit i. 3. ethi. q̄ omnis intēperantia generaliter est maxime exprobrabilis: sed ad pudicitiam pertinere videtur fugere ea q̄ exprobrabilia sūt. ergo pudicitia pertinet ad omnes partes intēperantie: non aut̄ specialiter ad castitatem. **C** Sed ē qd̄ Aug. dicit in lib. de perseuerantia. P̄dicanda est etiā pudicitia vt ab eo qui h̄z aures audiendi nihil genitalibus membris illicitum p̄petretur. sed vsus genitalium membrorum p̄prie pertinet ad castitatē. ergo pudicitia p̄prie ad castitatem p̄tinet. **C** R̄n̄. dōm q̄ sicut dictū est: nomen pudicitie a pudore sumitur: in quo verecundia signatur. & ideo op̄z q̄ pudicitia p̄prie sit circa illa de quibus homines maxime verecundantur. Maxime autē verecundantur hoīs de actibus venereis: vt Aug. dicit i. 4. de ciui. dei: intātū q̄ etiā cōcubitus cōiūgalis qui honestate nuptiarū decoratur verecundia non careat. & hoc ideo q̄ motus genitalium membrorum non subijatur imperio rōnis sicut motus alioꝝ

exteriorū membrorum. Uerecundatur autē homo non solum de illa cōmixtione venerea: sed et de quibuscūq; signis eius: ut p̄b̄s dicit in. 2. rhetorice et ideo pudicitia attendit̄ p̄p̄ie circa venerea: et p̄cipue circa signa venereoz. sicut sunt aspectus ipudici oscula et tactus: et q̄a hoc magis solent deprehendi ideo pudicitia magis respicit huiusmodi exteriora signa castitas autē magis ipsam veneream cōmixtionem. et ideo pudicitia ad castitatem ordinatur: non quasi virtus ab ipsa distincta: sed sicut exprimens castitatis circumstantiam quandam. Interdum tamen vnum pro alio ponit̄. Ad primū ergo dōm: q̄ Aug. ibi accipit pudicitia pro castitate. Ad 2^m dōm q̄ q̄ntis oīa vitia habeant turpitudinē quandā: specialiter tñ vitia intemperantie vt ex supra dictis p̄s. Ad 3^m dōs: q̄ inter vitia intemperantie p̄cipue sunt exprobrabilia peccata venerea: tum p̄p̄ inobedientiā genitalium membrorum: tum etiā p̄p̄ hoc q̄ ratio ab huiusmodi maxime absorbet̄.

De uirginitate Dō. clj.

Inde considerādū ē de uirginitate. Et circa hoc queruntur quinq; p̄o in quo consistat uirginitas. 2° vtrum sit licita. 3° vtru sit virtus. 4° de excellentia eius respectu matrimonij. 5° de excellentia eius respectu aliarum virtutum.

Ad primū sic p̄ceditur. Vt q̄ uirginitas nō consistat in integritate carnis. Dicit enim Aug. in li. de nuptijs et concupiscētia carnis: q̄ uirginitas est in carne corruptibili incorruptiōis perpetua meditatio: sed meditatio nō pertinet ad carnem. ergo uirginitas nō consistit in carne. **¶** Uirginitas pudicitia quamdam iporat. sed Aug. dicit in p̄mo de ciui. dei: q̄ pudicitia consistit in anima. ergo uirginitas nō consistit in carnis incorruptione. **¶** Carnis integritas videtur consistere in signaculo uirginalis pudoris. sed quicūq; absq; uirginitatis p̄iudicio frangitur illud signaculum. Dicit enim Aug. in p̄mo de ciui. dei: q̄ illa membra possunt diuersis casib; vulnerata vim perpeti. et medici quādoq; saluti opitulantes hoc ibi faciunt qd̄ horret aspectus. Obstetrix etiam uirginis cuiusdā integritatē manu velut explorans dum inspicit perdidit. et subdit. Non opinor: quāq; tā stulte sapere vt hinc perisse aliquid existimet etiam de ipsius corporis sanctitate quāuis membra illius integritate iam perditā. ergo uirginitas non consistit in carnis incorruptione. **¶** Corruptio carnis maxie in seminis resolutione consistit q̄ pōt fieri sine concubitu vel in dormiēdo vel etiam uigilando. sed sine cōcubitu nō videtur perdi uirginitas. Dicit enim Aug. in lib. de uirginitate: q̄ uirginalis integritas et per piā continentiam ab omni concubitu imunitas angelica portio est. ergo uirginitas non consistit in carnis incorruptione. **¶** S; ē est qd̄ Aug. i eodem lib. dicit q̄ uirginitas est continentia qua integritas carnis ipsi creatori anime et carnis uouetur: cōsecratur: seruat̄. **¶** Rn^o. dicit cōdus: q̄ nomē uirginitatis a uirore sumptū videtur. et sicut illud dicitur uirens et in suo uirore persistere quod nō est ex superabundantia caloris adustionem expertum: ita etiam uirginitas hoc iporat q̄ persona cui inest immunitas sit a concupiscētie adustione: q̄ esse videtur in cōsumatione maxime delectationis corporalis qualis est venereoz delectatio. Unde Ambrosio. dicit in lib. de uirginitate q̄ castitas uirginalis est experta cōtagionis integritas. In delectatione autem venereozum tria ē considerare. Vnum quod est ex parte corporis. s. uolatio signaculi uirginalis. Aliud autem est in quo coniungitur id qd̄ est anime cum eo qd̄ est corporis. s. ipsa resolutio seminis delectationem sensibilem causans. Tertium at̄ ē solum ex parte anime. s. propositum perueniendi ad talem delectationem. In quibus tribus id qd̄ p̄mo positū ē per accidēs se h̄z ad moralem actum qui nō considerat p se nisi s̄m ea que sunt anime. Secundū uero māliter se habet ad actum morale. nā sensibiles passionēs sunt materia moralū actuz. Tertium uero se habet formaliter et complete: q̄ rō moralis

in eo qd̄ est rōnis cōplet. q̄ ergo uirginitas dicitur p̄ remotionē p̄dicte corruptionis: cōsequēs ē q̄ integritas mēbri corporalis p̄ accēs se habeat ad uirginitatē: ipsa autem imunitas a delectatione q̄ consistit in seminis resolutione se h̄z māliter. ipsum at̄ propositum perpetuo abstinenti a tali delectatione se habet formaliter et complete in uirginitate. **¶** Ad p̄m^o dōs: q̄ illa diffinitio Augustini tangit quide; in recto id quod est formale in uirginitate. nam per mediationē intellr̄ propositum rōnis. Quod autem additur perpetua: non sic intellr̄ q̄ oporteat uirginem semper actu talē mediationem habere: sed quia hoc dō in proposito gere re vt p̄petuo in hoc p̄seneret. Id uo qd̄ ē māle tāgit in obliquo cum d̄: incorruptiōis in carne corruptibili: qd̄ addit ad ostēdēdum uirginitatis difficultatem: nā si caro corrupti non posset nō eēt difficile perpetuā incorruptiōis meditationem habere. **¶** Ad 2^m dōm: q̄ pudicitia ē qd̄ ē cōtinaliter in aīa: māliter autē in carne: et similiter uirginitas. Uñ Aug. dicit in li. de uirginitate q̄ licet uirginitas in carne seruet̄: ac per hoc corporalis sit: tñ spūalis est quāz fouet et seruat cōtinētia pietatis. **¶** Ad 3^m dōs: q̄ sicut dictum ē integritas corporalis membra per accidēs se habet ad uirginitatē: in q̄tū. s. p̄ hoc q̄ ex p̄posito uolūtatis abstinet q̄s a delectatione venerea: remanet integritas in membro corporeo. vñ si cōtingat q̄ per alius modū aliquo casu membra integritas corrupat̄: non magis p̄iudicat uirginitati q̄ si corrupat̄ manus aut pes. **¶** Ad 4^m dōs: q̄ delectatio q̄ ē ex seminis resolutione dupliciter potest contingere. Vno modo vt p̄cedat ex mētis p̄posito: et sic tollit uirginitatē. siue fiat p̄ cōcubitum siue absq; cōcubitu. facit autem mentionem Aug. de concubitu: q̄ huiusmodi resolutio cōter et naturaliter ex cōcubitu causat̄. Alio modo pōt puenire p̄ter p̄positū mētis vel in dormiēdo vel per uolētiā illatā cui mens non consentit: q̄ nis caro delectationem experiat̄: vel et ex infirmitate nāe: vt p̄s in his q̄ fluxum seminis patiuntur: et sic nō perditur uirginitas: q̄ talis pollutio nō accidit per ipudiciam quā uirginitas excludit. **¶** **Ad secundū** sic procedit. Uidel̄ q̄ uirginitas sit illicita. **¶** Dē. n. qd̄ h̄nat p̄cepto legis nāe ē illicitū: sed sicut p̄ceptū legis nāe ad cōseruationē idiuuidui est: qd̄ tangit Gen. 2. De omni ligno qd̄ est in paradiso comedite: ita et p̄ceptū legis nāe ē ad p̄seruationē sp̄s: qd̄ pōit Gen. p̄. Crescite et multiplicamini et replete terrā. g^o sicut peccaret qui abstereret ab oī cibo: utpote faciēs q̄ bonū idiuuidui: ita et peccat q̄ oīno abstinet ab actu gnatiōis: utpote faciēs q̄ bonū sp̄s. **¶** **¶** Uē illd̄ qd̄ recedit a medio uirtutis vñ eē uiciosus: sed uirginitas recedit a medio uirtutis ab oībus delectatōib; uenereis abstinēs. **¶** Dicit enim p̄b̄s in. 2. ethi. q̄ q̄ in omni uoluptate potitur: et q̄ neq; ab vna recedit intemperat^o est. q̄ at̄ oēs fugit: agresis est et insensibilis. ergo uirginitas ē aliqd̄ uiciosus. **¶** **¶** Pena nō debet nisi uicio: sed apud antiquos puniebant̄ s; leges vt illi qui semp̄ celibē uitā ducebāt: et maxim^o Ualerius dicit. Et Aug. dicit q̄ Plato in vā religione sacrificat̄ se dicit: vt p̄ eius p̄tētā tanq̄ p̄tē aboleret. ergo uirginitas est p̄tē. **¶** **¶** S; ē q̄ nullū p̄tē recte cadit sub p̄silio: s; uirginitas recte cadit sub cōsilio. dicit. n. 1. ad Rom. 7. De uirginitate at̄ p̄ceptū dñi nō habeo: p̄siliū at̄ dō. g^o uirginitas nō est aliqd̄ illicitū. **¶** **¶** Rn^o. dōm q̄ in humanis actib; illud ē uiciosum qd̄ ē p̄ter rectā rōnē. h̄z autē hoc recta rō vt his que sunt ad finē utat̄ aliq; s̄m eā mensurā que congruit fini. Est autē triplex hōis bonū: vt d̄ i. p̄. ethi. Vñ qd̄ consistit in exteriorib; reb;: puta diuitijs. Aliud autē qd̄ consistit in bonis corporis. Tertium autē qd̄ consistit in bonis aīe. iter que etiā bona cōtēplatiue uite sūt p̄ onora bonis uite actiue: vt p̄b̄s p̄bat i. 10. ethi. Et dñs dicit Luc. 10. Quia optima partē elegit. Quozū bonoz exteriora qd̄z ordinant̄ ad ea que sunt corporis. ea uo que sūt corporis ad ea q̄ sunt aīe. et vker^o ea que sunt uite actiue ad ea q̄ sunt uite cōtēplatiue. p̄tinet autē ad rectitudinē rōnis vt aliq; utatur exterioribus hōis s; eā mensurā que cōpetit corpori: et s̄r de alijs. Uñ siq; absteret ab aliqb; possidēdis que al̄s esset bonū possidere vt cōsulat̄ saluti corporali vel et cōtēplatiue

tionem ueritatis: non est hoc uiciosus: sed secundum rationem rectam. Et si
 militer si quis abstinet a delectationibus corporalibus ut liberi-
 us uacat contemplationi ueritatis: pertinet hoc ad rectitudinem ratio-
 nis. Ad hoc autem pia uirginitas ab omni delectatione ueneria ab-
 stinet: ut liberius diuine contemplationi uacat. Dicit enim apostolus
 1. ad Cor. 7. Mulier inupta et uirgo cogitat que domini sunt
 ut sit sancta et corpore et spiritu. Que autem nupta est cogitat que
 mundi sunt et quomodo placeat uiro. Unde relinquatur que uirgi-
 nitas non est aliquid uiciosum. sed potius laudabile. Ad
 primum ergo dicitur: que preceptum habet ratione debiti: ut supra dictum est.
 Dupliciter autem aliquid est debitum. Uno modo ut impleatur ab
 uno. et hoc debitum sine peccato preteriri non potest. Aliud autem
 est debitum implendum a multitudine: et ad tale debitum im-
 plendum non tenetur quilibet de multitudine. Multa enim
 sunt multitudinum necessaria ad que implenda unus non suf-
 ficere sed impletur a multitudine: dum unus hoc alius illud facit.
 Preceptum igitur legis nature homini datum de comestione neces-
 se est quod ab unoquoque impleatur. aliter enim individuum conseruari
 non posset: sed preceptum datum de generatione respicit totam
 multitudinem hominum cui necessarium est non solum quod multi-
 plicetur corporaliter: sed et quod spiritualiter proficiat. et ideo sufficie-
 ter uidetur humane multitudinum: si quidam carnali genera-
 tionem operamur dent: quodam uero ab hac abstinentes: contemplationem diuini
 uocum uacat ad totius humani generis pulchritudinem et salu-
 tem: sicut etiam in exercitu quidam castra custodiunt: quidam signa
 deferunt: quidam gladiis decertant: que tamen omnia debita sunt mul-
 tudinum: sed per unum impleri non possunt. Ad 2^m dicitur: quod ille qui
 abstinet ab omnibus delectationibus propter rationem rectam quasi dele-
 ctationes secundum se abhorrens: est insensibilis sicut agricola.
 Uirgo autem non abstinet ab omni delectatione: sed solum a
 delectatione ueneria et ab hac abstinet secundum rationem rectam: ut
 dictum est. Ad idem autem uirtutis non secundum quantitatem: sed
 secundum rationem rectam determinatur: ut dicitur in 2. ethi. Unde de
 magnanimo dicitur in 4. ethi. quod est magnitudine extremum
 eo autem ut opus medius. Ad 3^m dicitur: quod leges feruntur
 ea que ut in pluribus accidunt. hoc autem rarum erat apud an-
 tiquos ut aliquis amore ueritatis contemplatione ab omni dele-
 ctatione ueneria abstergeret: quod solum plato legitur fecisse.
 uero non sacrificauit quasi hoc peccatum reputaret: sed peruersa
 opinionem ciuicum cedens: ut ibidem Augustinus dicit.

Ad tertium sic procedit. Uidetur quod uirginitas non
 sit uirtus. Nulla enim uirtus uest nobis a
 natura: ut philosophus dicit in 2. ethi. sed uirginitas uest nobis a
 natura. quilibet enim mox natus uirgo est. ergo uirginitas non est
 uirtus. Quisquam hinc uiam uirtutes hinc omnes: ut supra
 habitum est: sed aliqui habent alias uirtutes que non habent uirginitatem
 alioquin cum sine uirtute nullum ad regnum celorum perueniat: nullum
 sine uirginitate ad ipsum posset peruenire: quod est in matrimonium
 danare. ergo uirginitas non est uirtus. Ois uirtus res-
 tituitur per penitentiam: sed uirginitas non reparatur per penitentiam.
 Uero Hieronymus dicit: Cum cetera deus possit: non potest uirginitatem
 post ruinam reparare. ergo uidetur quod uirginitas non sit uirtus.
 Nulla uirtus perditur sine peccato: sed uirginitas perditur
 sine peccato. scilicet per matrimonium. ergo uirginitas non est uirtus.
 Uirginitas condidit uirginitati et pudicitie coniugali.
 sed neutrum illorum ponit uirtus. ergo uirginitas non est uirtus.
 Sed hoc est quod Ambrosius dicit in li. de uirginitate. Inuitat uirginita-
 tis amor: ut aliquid de uirginitate dicam: ne ueluti transitu quod
 dam restricta uideatur que principalis est uirtus. Rursum dicitur: quod sic
 supra dictum est: in uirginitate est sic formale et completiuum propositi-
 tum perpetuo abstinerendi a delectatione ueneria: quod quidem propositi-
 tum laudabile redditur ex fine iustitiam. scilicet hoc fit ad uacandum re-
 bus diuinis. Male autem in uirginitate est integritas carnis absque omni
 expulsiuone uenerie delectationis. Manifestum est autem quod ubi est
 spiritualis maxima boni habens spiritualis excellentiam: ibi inuenitur spiritualis ratio uirtu-
 tis. sicut patet in magnificencia que est circa magnos sumptus: et ex hoc
 est spiritualis uirtus a liberalitate distincta: que consistit se habet circa omnem
 pecuniarum usum. Hoc autem quod est conseruare se immunem ab ex-
 pulsiuone uenerie delectationis habet quandam excellentiam laudis
 supra hoc quod est conseruare se immunem ab iordinatione uenerie
 uoluptatis. et ideo uirginitas est quidam spiritualis uirtus habens se ad ca-
 stitatem sic magnificencia ad liberalitatem. Ad primum ergo

dicitur: quod homines ex sua naturam habent id quod est male. scilicet integri-
 tatem carnis immunem ab expulsiuone uenerie: non tamen habent id quod
 est formale in uirginitate: ut scilicet habeant propositum suadum huiusmo-
 di integritatem propter deum: et ex hoc habet rationem uirtutis. Un-
 de Augustinus dicit in li. de uirginitate. Nec nos in uirginibus predi-
 camus quod uirgines sunt: sed quod deo dicata pia continentia uirgi-
 nes sunt. Ad 2^m dicitur: quod conseruatio uirtutis accipitur sed illud
 quod est formale in uirtute. scilicet secundum charitatem uel secundum prudentiam:
 ut supra habitum est. non autem secundum id quod est male in uirtute. Nullum
 enim prohibet alicui uirtuoso suppeterem manum unam uirtu-
 tis nisi autem manum alteram: sic pauper habet manus triplicem: non autem manum
 magnificencie. et hoc modo alicui habenti alias uirtutes deest ma-
 xime uirginitatis. id est predicta integritas carnis: tamen potest id quod est forma-
 le in uirginitate habere: ut scilicet sit in preparatione mentis pre-
 dicte integritatis conseruande propositum si hoc sibi com-
 peteret: sicut pauper potest in preparatione animi habere
 propositum magnificos sumptus faciendi si sibi compe-
 teret: et similiter ille qui est in prosperitate habet in preparatione
 animi propositum aduersa equanimitate tolerandi: et sine
 hac preparatione animi non potest esse aliquis uirtuosus.
 Ad 3^m dicitur: quod uirtus per penitentiam reparari potest quia
 tamen ad id quod est formale in uirtute: non autem quantum ad id
 quod est materiale in ipsa. Non enim si quis magnificos co-
 sumpserit diuitias suas: per penitentiam peccati restituuntur ei di-
 uitie. et sicut ille qui uirginitatem peccando amisit: per peniten-
 tiam non recuperat uirginitatis materiam: sed recuperat uir-
 ginitatis propositum. Circa manum autem uirginitatis est aliquid
 quod miraculose reparari poterit diuinitus. scilicet integritas me-
 mbrum: quam diuinitus accidentaliter se ad uirginitatem habet. Aliud
 autem est: quod nec miraculose reparari potest: ut scilicet quod exptus
 est uoluptate ueneria fiat non expertus. Non enim deus potest facere
 ut ea que facta sunt non sint facta: ut in primo habitu est. Ad 4^m
 dicitur: quod uirginitas secundum quod est uirtus propositum uoto fir-
 matu integritatis perpetuo suade. Dicit enim Augustinus in li. de uirginita-
 te quod per uirginitatem integritas carnis ipsi creatori aie et carnis fo-
 net: consecrat: seruat: Uero uirginitas secundum quod est uirtus non amittitur
 nisi per peccatum. Ad 5^m dicitur: quod castitas coniugalis ex hoc so-
 lo habet laudem quod abstinet ab illicitis uoluptatibus: unde
 non habet aliquam excellentiam supra communitatem castitatem. Uidul-
 tas autem addit quod aliquid supra castitatem communitatem: non tamen peruenit ad
 id quod est perfectum in materia ista. scilicet ad omnem immunem
 uenerie uoluptatis: sed sola uirginitas. et ideo sola uir-
 ginitas ponitur uirtus spiritualis supra castitatem: sicut magni-
 ficencia supra liberalitatem.

Ad quartum sic procedit. Uidetur quod uirginitas
 non sit excellentior matrimonio. Dicit enim Augustinus in li. de bono coniugali. Non impar meritum est
 continentie in Joanne qui nullas expertus est nuptias. et in Abraam
 qui filios generauit: sed maioris uirtutis maius est meritum.
 ergo uirginitas non est potior uirtus castitas coniugalis. Ex uirtute
 dependet laus uirtuosi. si ergo uirginitas preferret
 continentie coniugali uideretur esse prius quam quilibet uirgo esset laudabi-
 lior quilibet coniugata. hoc autem est falsum. ergo uirginitas non
 prefertur coniugio. Bonus communitatem potest esse bono puato: ut
 patet per philosophum in 2. ethi. sed coniugium ordinatur ad bonum communitatem. Di-
 cit enim Augustinus in li. de bono coniugali. Quod est cibum ad salutem hominis:
 hoc est concubitus ad salutem humani generis. uirginitas autem
 ordinatur ad bonum spirituale: ut scilicet uidentur tribulationem carnis: quam
 sustinet coniugati: sicut patet per apostolum 1. ad Cor. 7. ergo uirgini-
 tas non est potior continentia coniugali. Sed contra est quod dicit Au-
 gustinus in li. de uirginitate: Certa ratione et scilicet scripturarum
 auctoritate: nec peccatum esse nuptias inuenimus: nec eas bono
 aut uirginalis continentie uel esse uidualis equamus. Rursum dicitur:
 dicitur: quod sicut patet in li. Hieronymus in Iovinianum. hic error: fuit Jo-
 uiniani qui posuit uirginitatem non esse matrimonio preferendam.
 Qui quidem error: precipue destruitur: et exemplo christi qui et matrem
 uirginem elegit et ipse uirginitatem seruauit: et ex doctrina apostoli qui
 1. ad Cor. 7. Uirginitatem consulit tanquam melius bonum et etiam
 ratione: tamen quod bonum diuinum est potius uero bono: tamen quod bonum
 aie prefert bono corporis. tamen est quod bonum contemplatiue uite pre-
 fert bono actiue. uirginitas autem ordinatur ad bonum aie sed ui-
 ta contemplatiua quod est cogitare ea que sunt dei. coniugium autem ordi-

natur ad bonum corporis: quod est corporalis multiplicatio generis humani: et pertinet ad vitam actuam: quia vir et mulier in matrimonio viuere necesse habent cogitare que sunt mundi: ut patet per apostolum primo ad Cor. 7. Unum indubitate virginitas preferenda est continentie conjugali. Ad primum gradum dicitur: quod meritum non solum prestat ex genere actus sed magis ex actu operantis. Habuit autem abraham sic dispositum ut paratus esset virginitate seruare si esset temporis congruum: ex quo meritum continentie conjugalis in ipso equat merito continentie virginis in Joanne respectu primij substantialis: non autem respectu primij accidentalis. Unde Augustinus dicit in libro de bono conjugali: quod Joannis celibatus et Abrahæ conubiū quod temporis distributione christo militauerunt: sed continentia Joannes in opere. Abraham vero in solo habitu habebat.

Ad 2um dicitur: quod si virginitas sit melior quam continentia conjugalis: potest tamen conjugatus melior esse quam virgo duplici ratione. primo quod ex parte castitatis scilicet ille qui est conjugatus habet autem magis paratum ad virginatē suadā si oporteret quam ille qui est actu virgo. Unum Augustinus instruit virginem in libro de bono conjugali ut dicat: Ego non sum melior quam abraham: sed melior est castitas celibatus quam castitas nuptiarum. et ratione postea subdit dicens: Quod enim nunc ago: melius ille egisset si tunc agendum esset. quod autem illi egerunt: sic ego non agerem si tunc agendum esset. 2o quia forte ille qui non est virgo habet aliquam excellentiorem virtutem. Unum Augustinus dicit in libro de virginitate: Unum scit virgo quous sollicita que sunt dominus: ne forte pro aliqua sibi incognita infirmitate non sit martyria: illa vero mulier cui se preferre gestiebat iam potest bibere calicem dominice passionis. Ad 3um dicitur: quod bonus commune potest esse bono puato si sit eiusdem generis: sed potest esse quod bonum puatum sit melius quam suum genus: et hoc modo virginitas deo dedicata preferatur secunditati carnali. Unum Augustinus dicit in libro de virginitate: quod secunditas carnis est illarum que in hoc tempore nihil aliud in iungio quam plebe regunt quam incipit christo per annis sa virginitate compensari non posse credenda est.

Ad quartum sic proceditur. Unum quod virginitas sit maxima virtutum. Dicitur in Cyprianus in libro de virginitate. Nunc nobis ad virgines sermo est: quarum quo sublimior est gloria est maior cura. flos est ille ecclesiastici germinis: decus atque ornamentum gratie spiritualis: illustratio portio gregis christi. **Ad primum** dicitur: quod maius premium debetur maioris virtuti: sed virginitati debetur maximum premium scilicet fructus ceteris: ut patet per Augustinum in 13. glo. 9o virginitas est maxima virtutum. **Ad secundum** dicitur: quod quanto aliqua virtus est maior: quanto per eas aliquis christo magis conformatur. sed maxime aliquis conformatur christo per virginatē. Dicitur in Apocalypsa 14. de virginibus que sequuntur agnum quousque ierit. et que cantant canticum novum quod nemo alius poterat dicere. 9o virginitas est maxima virtutum. **Ad tertium** dicitur: quod Augustinus dicit in libro de virginitate. Nemo quatuor puto ausus fuit virginatē preferre monasterio. Et in eodem libro dicit. Preclarissimum testimonium prohibet ecclesiastica auctoritas: in qua fidelibus notum est quo loco martyres et quo defuncte sanctimonialia ad altaris sacramenta recitentur: per quod datur intelligi quod martyrium virginitati preferat et sicut monasterij stat. **Ad quartum** dicitur: quod aliquid potest dici excellentissimum dupliciter. Uno modo in aliquo genere. et sic virginitas est excellentissima scilicet in genere castitatis. transcendit enim et castitatem vidualem et conjugatam: et quia castitati antonomastice attribuitur decore: ideo virginitati per se attribuitur excellentissima pulchritudo. Unum et Ambrosius dicit in libro de virginitate. Insuperbitudine que pre maioris estimare decore virginis: que amatur a rege: probatur a iudice: dedicatur domino: consecratur deo. Alio modo potest dici aliquid excellentissimum simpliciter. et sic virginitas non excellentissima virtutum. Semper enim finis excellit id quod est ad fines: et quanto aliquid efficacius ordinatur ad finem tanto melius est. finis autem ex quo virginitas laudabilis redditur est vacare rebus divinis ut dictum est. unum ipse virtutes theologice et est virtus religionis quarum actus est ipsa occupatio circa res divinas preferuntur virginitati. Sicut et vehementius operantur ad hoc quod iherent deo martyres que ad hoc postponunt propriam vitam: et viuunt in monasterijs que ad hoc postponunt propriam voluntatem et omnia que possunt habere: quam virgines que ad hoc postponunt veneream voluptatem: et ideo virginitas non simpliciter est maxima virtutum. **Ad primum gradum** dicitur: quod virgines sunt illustri-

portio gregis christi et est earum sublimior gloria per comparationem ad viduas et coniugatas. **Ad 2um dicitur:** quod ceteris fructus attribuit virginitati secundum Hieronymum. propter excellentiam quam habet ad viduitatem cui attribuit sexagesimus: et ad matrimonium cui attribuit trecesimus: sed sic Augustinus dicit in libro de quod nonibus evangelij ceteris fructus est martyrium: sexagesimus virginum: et tricesimus conjugatorum. unum ex hoc non sequitur quod virginitas sit simpliciter maxima virtutum omnium: sed solum alijs gradibus castitatis. **Ad 3um dicitur:** quod virgines sequuntur agnum quousque ierit: quia imitant christum non solum in integritate mentis sed et in integritate carnis: ut Augustinus dicit in libro de virginitate. et ideo in pluribus sequuntur agnum: non tamen oportet quod magis in propinquo: quia alie virtutes faciunt propinquius iherere deo per imitationem mentis. canticum autem novum quod sole virgines cantant est gaudium quod habent de integritate carnis servate.

De vitio luxurie. quod opponit castitati. **De.** clix.

Unde considerandum est de vitio luxurie quod opponit castitati. Et primo de ipsa in generali. 2o de speciebus eius. **Ad primum** dicitur: quod circa primum dicitur quod sit materia luxurie. 2o videtur omnis concubitus sit illicitus. 3o videtur luxuria sit peccatum mortale. 4o videtur luxuria sit vitium capitale.

5o de filiabus eius. **Ad primum** sic proceditur. Unum quod materia luxurie non solum sunt concupiscentie et delectationes veneree. Dicitur enim Augustinus in libro confessionum. quod luxuria ad faciem atque abundantiam se cupit vocari. sed facietas pertinet ad cibos et potus. abundantia autem ad divitias. ergo luxuria non est proprie circa concupiscentias et voluptates venereas. **Ad primum** dicitur: quod per 20. dicitur: Luxuriosa res est vinum: sed vinum pertinet ad delectationem cibi et potus. ergo circa ea maxime videtur luxuria esse. **Ad secundum** dicitur: quod luxuria dicitur esse libidinose voluptatis appetitus. sed libidinosa voluptas non solum est in venereis sed etiam in multis alijs. ergo luxuria non est solum circa concupiscentias et voluptates venereas. **Ad tertium** dicitur: quod sed hoc est quod dicitur in libro de vera religione de luxuriosis: Qui seminat in carne de carne metet corruptionem: sed seminatio carnis fit per voluptates venereas ergo ad has pertinet luxuria. **Ad quartum** dicitur: quod sicut Hieronymus dicit in libro etymologicum. luxuriosus aliquis dicitur quasi solutus in voluptates: maxime autem voluptates veneree animi hominis solvantur. et ideo circa voluptates venereas maxime luxuria consideratur. **Ad primum gradum** dicitur: quod sicut temperantia principaliter quod est et proprie est circa delectationes tactus. dicitur autem ex parte et per similitudinem quadam in quibusdam alijs materijs: ita etiam luxuria principaliter quod est in voluptatibus venereis que maxime et precipue animi hominis resoluunt. Secundario autem dicitur in quibusdam alijs ad excessum pertinentibus. unum ad Gal. 5. dicitur glo. quod luxuria est quodlibet superfluitas. **Ad 2um dicitur:** quod vinum dicitur res luxuriosa: vel secundum hunc modum quo in quibusdam abundantia ad luxuriam refertur: vel in quantum superfluitas usus vini incensuratum voluptati veneree pertinet. **Ad 3um dicitur:** quod libidinosa voluptas: et si in alijs materijs dicatur: tamen specialiter hoc nomen videtur veneree delectationes: in quibus est specialiter libido dicitur: ut Augustinus dicit in 14. de civitate dei.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod nullus actus venereus possit esse sine peccato. Nihil enim videtur impedire virtutem nisi peccatum: sed omnis actus venereus maxime impedit virtutem. Dicitur enim Augustinus in primo soliloquio. Nihil est sentio quod magis ex arte deiciat animus virilem quam blandimenta femine corporum: ille contactus. ergo nullus actus venereus videtur esse sine peccato. **Ad tertium** dicitur: quod ubique invenitur aliquid superfluum per quod a bono rationis recedit hoc est vitiosum: quia virtus contrarietur per superfluum et diminutum: ut dicitur in 2. ethi. sed in quolibet actu venereo est superfluitas delectationis que ita absober rationem quod implet est aliquid quod intelligere in ipsa: ut patet dicitur in 6. ethi. et sic Hieronymus dicit in illo actu spiritus propheticus non tangebatur corda prophetarum. ergo nullus actus venereus potest esse sine peccato. **Ad quartum** dicitur: quod laudo pono: est quod effectus: sed peccatum originale in parvulis trahitur a concupiscentia sine qua actus venereus esse non potest: ut patet per Augustinum in libro de nuptijs et concupiscentia. ergo nullus actus venereus potest esse sine peccato. **Ad 5um dicitur:** quod Augustinus dicit in libro de bono conjugali. Satis risu est hereticus. si

th caput nō ē pctm: qd neq; h nām cōmittit: neq; h moxē neq; h pceptū: et loqur d actu venereo quo antiq patres plurib' cōiugib' vtebāt. g^o h oīs actus venere' ē peccatū. **C**irca h^o. ddm: q pctm i hūanis actib' ē: qd ē h ordinē rōnis. h^o at hoc rōnis ordo: vt qlibz cōueniēter ordinēt in suū finē. et iō h ē pctm si p rōnē hō vtaf reb' aliqb' ad finē ad quē sūt i ordine mō cōuenienti: dūmō ille finis sit aliqd vē bonū. Sic at ē vē bonū q cōseruet corpālis nā vnus idimidū: ita ē qdā bonū excellēs q cōseruet nā spēi hu mane. sicut at ad cōseruationē vite vni' hōis ordinat vsus ciborū: ita ē ad cōseruationē totius humani generis vsus venereorū. **U**n' Aug. dicit i li. d bono coniugali: Qd ē cib' ad salutē hōis. h^o ē pceptū ad salutē generis. et iō sic vsus ciborū p̄t eē absq; pctō si fiat debito mō et ordie s; q cōpētit salutē corpis: ita ē et vsus venereorū p̄t eē absq; oī pctō si fiat debito modo et ordie s; q ē pueniēs ad finē gnatio nis hūane. **C**Ad p^m g^o ddm: q aliqd p̄t impedire dupli vtutē. **U**no mō q̄tū ad cōem statū vtutis. et sic h ipedit vms nisi per pctm. **A**lio mō q̄tū ad pfectū vtutis status et sic p̄t ipediti vtus p aliqd qd h ē pctm s; ē min' bonuz. et hoc mō vsus femine deiecit animū: h a virtute sed ab arte. i. pfectiōe virtutis. **U**n' Aug. dicit i li. de bono coniugali. Sicut bonū erat qd **M**artha faciebat occupata circa ministerium sanctorum: sed melius qd **M**aria audiēs verbū dei: ita etiā bonū **S**usanne i castitate cōiugali laudam' sed bonū vidue **A**nne et magis **M**arie virginis anteponi mus. **C**Ad 2^m ddm: q sicut supra dictū ē mediū virtutis nō attēditur s; m quātitate: sed s; m q conuenit rationi recte et ideo abūdāria delectationis que est in actu venereo s; m rōnem ordinato non hriatur medio virtutis. **E**t p̄trea ad virtutē nō pertinet q̄tū sensus exterior: delectet qd consequit' corporis dispositionē: sed q̄tū appetit' interior: ad hūfismodi delectationes afficiat. nec hoc etiā q rō non pōt liberū actū rōnis ad spūalia cōsiderāda simul cū illa delectatione hēe ofidit q act' ille sit virtuti hrius. nō. n. ē virtuti hriū si rōnis act' aliquādo intermittat aliquo qd s; m rōnē sit. alioqn q aliqs se sōno tradit: eēt h virtutē. hoc tñ q concupiscētia et delectatio venereorū nō subiacet ipeio et moderationi rōnis puenit ex pena pmi pcti: i. q̄tū. s. rō rebel lis deo meruit hēe suā carnē rebellē: vt p; p Aug. 13. d' ciui. dei. **C**Ad 3^m ddm: q sicut Aug. ibidē dicit q ex concupiscētia carnis q generati nō imputatur i pctm: tāq; ex filia peccati ples nascitur originali obligata peccato. vnde h seqtur q actus ille sit pctm: s; q i illo actu sit aliquid penale a peccato primo deriuatum.

Ad tertius sic pcedit. **U**idet q luxuria q est circa act' venereos h possit eē ali quod pctm. **P**er actū. n. venereū semē emittit: qd ē sup flūū alimēti: vt p; p p̄m i li. de generatione animalium: s; m emissionē aliarū supfluitatū nō attēdit aliqd pctm. g^o neq; circa actus venereos pōt eē aliqd pctm. **C**irca. **Q**uilibz p̄t licite vti vt libet eo q suū ē: sed i actu venereo hō nō vtit nisi eo qd suū est. nisi forte i adulterio vel rapto. ergo i vsu venereo h pōt eē pctm: ita luxuria nō erit pctm. **C**irca. **O**ē pctm h; vitū oppositū: s; luxurie nullū vitū videt eē oppositū. g^o luxuria h ē pctm. **C**irca. **S**ed h ē qd cā ē pōitō: suo effectu. sed vitū phibet pp luxuriā: s; m illd apli ad **E**ph. 5. **M**olite iebriari vino in quo est luxuria. g^o luxuria ē phibita. **C**irca. **S**al. 5. enumerat iter opa carnis. **C**irca. **D**icitur: q q̄to aliquid ē magis necessariū: tanto magis op; vt circa illud rōnis ordo seruet. **U**n' p; p̄m magis ē vitio sum si ordo rōnis p̄tmittit. **U**ns at venereorū sicut dictū ē: ē valde necessarius ad bonū cōe qd ē cōseruatio hūani generis. et iō circa hoc maxie attēdit d; rōnis ordo. et p; p̄m siquid circa hoc fiat p̄teterq; ordo rationis h; vitiosū erit. hoc autem pertinet ad rationem luxurie vt ordines et modum rationis excedat circa venerea. et ideo absq; dubio luxuria est peccatum. **C**Ad primū ergo dicendū: q sicut p̄m in eodem libro dicit: semen est superfluum quo indiget. **D**icitur enim superfluum ex eo q residuū est operationis virtutis nutritiue. tamen indiget eo ad op' virtutis generatiue. sed alie superfluitates hūani corporis

sunt quibus non indiget. et ideo non refert qualitercūq; emittantur salva decentia conuictus humani: sed h ē sumi le i seminis emissionē q taliter d; fieri vt conueniat fini ad quē eo indiget. **C**irca. **A**d 2^m ddm: q sicut apli dicit. 1. ad **C**or. 6. h luxuriā loquēs: **E**mpiti estis precio magno glori ficate et portate deū i corpore vestro. ex eo ergo q aliquis iō: dinate suo corpore vtit p luxuriā: iniuriā facit dno q p̄n cipalis dñs ē corporis nostri. **U**n' et Aug. dicit i li. de decez cordis: **D**ñs q gubernat seruos suos ad vtilitatez illoz nō suā hoc p̄cipit ne p illecebras et illicitas voluptates cor: nat tēplū ei' qd eē cepisti. **C**irca. **A**d 3^m ddm: q oppositū luxurie nō tāq; i multis: eo q hōies magis sūt p̄ni ad delectatio nes. et tñ oppositū vitū continetur sub insensibilitate. et accidit hoc vitū in eo q intantum detestaf mulierum vsuz: q etiā vxori debitum non reddit.

Ad quartū sic pcedit. **U**idet q luxuria non sit vitū capitale. **L**uxuria. n. vide tur idē eē imūdicie: vt p; p glo. **E**ph. 5. s; imūdicia ē filia gule: vt p; p **G**reg. 31. moral. ergo luxuria nō ē vitū capi tale. **C**irca. **I**sidorus dicit in li. de summo bono: q sicut p su perbiā mētis itur i p̄stitutionē libidinis: ita p hūilitatē men tis salua sit castitas carnis. s; h rōnē capitalis vitij esse vide tur q ex alio vitio oriat. ergo luxuria nō ē vitū capitale.

Circa. **L**uxuria causat ex desperatione: s; m illud **E**ph. 4. **Q**ui desperātes semetipfos tradiderūt ipudicitie. s; despe ratio nō ē vitū capitale quāmo ponit filia accidie: vt supra habitū ē. ergo multo minus luxuria ē vitū capitale. **C**irca. **S**ed h ē qd **G**reg. 31. moral. ponit luxuriā iter vitia capitalia.

Circa. **D**icitur: q sicut ex dictis p; vitū capitale ē qd h; si nē multū appetibile: ita q ei' appetitu hō pcedat ad multa pctā p̄tetrāda: q oīa ex illo vitio tāq; ex p̄ncipali ori di cuntur. finis at luxurie ē delectatio venereorū que ē maxi ma. **U**n' h mōi delectatio ē maxime appetibilis s; m appeti tū sensitū: tñ p̄pter vehemētiā delectationis: tñ ē p̄pter cōnālitate hūisimodi cōcupiscētie. **U**nde manifestū ē q lu xuria ē vitū capitale. **C**irca. **A**d p^m ergo ddm: q imūdicia s; quosdā que ponitur filia gule ē qdā imūdicia corpālis: vt supra dictū ē. et sic obiectio nō ē ad ppositū. **S**i vō accipia tur p imūdicia luxurie sic dicēdū q ex gula causat māl' i q̄tū. s. gula ministrat mām corpore: alē luxurie. non aut' s; m rōnem cāe finalis s; m quā potissime attēdit origo alioz vitioz ex vitijs capitalib'. **C**irca. **A**d 2^m ddm: q sicut supra di ctū ē: cū de inani gloria ageret: supbia ponit cōis mī oīuz pctōz. et iō ē vitia capitalia ex supbia oriūt. **C**irca. **A**d 3^m ddm: q a delectationib' luxurie p̄cipue aliq abstinēt pp spē futu re glie: quā d̄spatio subtrahit. et iō causat luxuriā sic remo uēs phibēs: h sic p se cā: qd requi vī ad vitia capitalia.

Ad quintū sic pcedit. **U**idet q icōuenien ter dicant esse filie luxurie: cecitas mētis: cōsideratio: p̄cipitatio: icōstātia: amor sui: odiū dei: affect' p̄sētis seculi: honor: vel desperatio futuri: q; cecitas mētis et icōsideratio et p̄cipitatio p̄tinet ad ipudētiā q iue nit i oī pctō: sicut et prudētia i oī virtute. ergo nō debent poni spāles filie luxurie. **C**irca. **C**ōstātia ponit pars fortitu dinis: vt supra hitū ē. s; luxuria nō opponit fortitudinē sed tēperātie. ergo icōstātia nō est filia luxurie. **C**irca. **A**mor sui vsq; ad cōtēptū dei ē p̄ncipiū oīs pcti: vt p; p Aug. 14 de ciui. nō g^o d; ponit filia luxurie. **C**irca. **I**sidorus ponit q̄tu or. s. turpiloqa: scurrilia: ludicra: stultiloqa. g^o p̄dca enume ratio vī esse superflua. **C**irca. **S**ed h est auctoritas **G**reg. 31. moral. **C**irca. **D**icitur: q qñ i ferio: es potētie vehementer afficiuntur ad sua obiecta: p̄ns ē q superiores vires ipediāt et deordinētur in suis actibus. **P**er vitū aut luxurie maxi me appetitus i ferio: s. cōcupiscibilis vehementer intendit suo obiecto. s. delectabili p̄pter vehemētiā passionis et delectationis: et iō cōsequēs ē q per luxuriā maxime supe riores vires deordinentur. s. rō et voluntas. **S**unt autem rationis quatuor actus in agendis. p̄mo quidem simplex intelligētia que apprehendit aliquē finē vt bonū: et hic act' ipedit per luxuriā: s; m illud **D**aniel. 13. **S**pes decipit te et concupiscētia subuertit cor tuū. et q̄tum ad hoc ponit cecitas mentis. **S**ed s actus ē cōsiliū de his q sūt agenda

propter finem. et hic etiam impeditur per concupiscentiam luxurie. Unde Terentius dicit in eunucho loquens de amore libidinoso: Que res in se neque consilium: neque modum vllum habet: ea consilio regere non potes: et quantum ad hoc ponitur precipitatio que importat subtractionem consilij. ut supra habitum est. Tertium autem actus est iudicium de agendis. et hic est impedire per luxuriam. Dicitur enim Daniel. 13. de senibus luxuriosis. Auertentur sensum suum ut non recordarentur iudiciorum iustorum. et quantum ad hoc ponitur consideratio. Quartum autem actus est perceptum rationis de agendo: quod etiam impeditur per luxuriam in quantum. scilicet homo impeditur ex impetu concupiscentie ne exequatur id quod decreuit esse faciendum. Unde Terentius dicit in eunucho de quodam qui dicebat se recessurum ab amica hec verba: vna falsa lachrymula restringet. Ex parte autem voluntatis consequitur duplex actus ordinatus: quorum vnus est appetitus finis. et quantum ad hoc ponitur amor sui quantum. scilicet ad delectationem quam inordinate appetit. et per oppositum ponitur odium dei: in quantum. scilicet prohibet delectationem concupiscentiam. Alius autem est appetitus eorum que sunt ad finem. et quantum ad hoc ponitur affectus presecuti seculi in quo. scilicet aliquis vult frui voluntate. et per oppositum ponitur desperatio futuri seculi. quod dum nimis detinetur carnalibus delectationibus non curat peruenire ad spirituales: sed fastidit. Ad primum ergo ordinem: quod sicut philosophus dicit in 6. ethicorum. immoderata maxime corrumpit prudentiam. et ideo vitia opposita prudentie maxime oriuntur ex luxuria que est precipua immoderatie species. Ad 2um ordinem quod constantia in arduis et terribilibus ponitur pars fortitudinis: sed constantiam habet in abstinendo a delectabilibus pertinet ad continentiam que ponitur pars temperantie sicut supra dictum est: et ideo inconstancia que ei opponitur ponitur filia luxurie: et tamen etiam prima inconstancia ex luxuria causatur in quantum emollit cor hominis et effeminatum reddit: sicut illud Osee. 4. fornicatio et vinum et ebrietas auferunt cor. Et Vegetius dicit in libro de re militari: quod minus moribus metuit quod minus delictarum nouerit in vita: nec oportet sic sepe dictum est: quod filie vitij capitalis cum eo in manibus conueniant. Ad 3um ordinem: quod amor sui quantum ad quantum bona que sibi aliquis appetit est commune principium peccatorum. sed quantum ad hoc specialiter quod aliquis appetit sibi delectabilia carnis: ponitur amor sui filia luxurie. Ad 4um ordinem: quod illa que Iheronimus ponit: sunt quedam ordinati actus exterioris et precipue ad delectationes pertinentes: in qua est aliquid ordinatum quadrupliciter. Vno modo per modum: et sic ponitur turpiloquia: quod enim ex abundantia cordis os loquitur: ut dicitur Matthei. 12. luxuriosi quorum est cor turpibus delectationibus plenus et concupiscentius: de facili ad turpia verba prurunt. 2o ex parte cause: quod enim luxuria in considerationem et precipitationem causat: omnis est quod faciat prurpere in verba leuiter et inconsiderate decem: que dicuntur scurrilia. 3o quantum ad finem: quod enim luxuriosus delectationem querit et verba sua ad delectationem ordinat. et sic prurpit in verba ludicra. 4o quantum ad sententiam verborum quam peruertit luxuria per cecitatem mentis quam causat. et sic prurpit in stultitiosa: ut ipse cum suis verbis prefert delectationes quas appetit quibuslibet alijs rebus. De luxurie partibus. Questio. cluij.

Unde considerandum est de luxurie partibus. Et circa hoc querunt duodecim. 1o de diuisione partium luxurie. 2o utrum fornicatio simplex sit peccatum mortale. 3o utrum sit maximum peccatorum. 4o utrum in tactibus et osculis et alijs huiusmodi illecebris consistat peccatum mortale. 5o utrum nocturna pollutio sit peccatum. 6o de stupro. 7o de raptu. 8o de adulterio. 9o de incestu. 10o de sacrilegio. 11o de peccato contra naturam. 12o de ordine grauitatis in predictis speciebus.

Ad primum sic procedit. Videtur quod inconuenienter assignentur sex species luxurie. scilicet fornicatio simplex: adulterium: incestus: stuprum: raptus et vitia contra naturam. Diuersitas enim manere non diuersificat species. sed predicta diuisio sumitur secundum manerem diuersitatem. puta scilicet aliquis commiscet coniugate vel virginis vel alterius conditionis mulieri. 8o videtur quod per hoc species luxurie non diuersificentur. Sed species vitij vni non videntur diuersificari per ea que pertinent ad aliud

vitium. sed adulterium non differt a simplici fornicatione nisi in hoc quod aliquis accedit ad eam que est alterius. et sic iniustitia committit. ergo videtur quod adulterium non debet poni species luxurie.

Ad 2um. Sicut contingit quod aliquis commiscet mulieri que est alteri viro per matrimonium obligata: ita et contingit quod aliquis commiscet mulieri que est obligata deo ad votum. sicut ergo adulterium ponitur species luxurie: ita etiam sacrilegium species luxurie poni debet.

Ad 3um. Ille qui est matrimonio iunctus non solum peccat si ad aliam mulierem accedit: sed etiam si sua coniuge inordinate utatur sed hoc peccatum sub luxuria continetur. ergo deberet iterum species luxurie computari.

Ad 4um. Aplos. 2. ad Cor. 12. dicit: Ne uestrum cum venero humiliet me deus apud vos: et iugeam multos ex his qui ante peccauerunt et non egerunt penitentiam super immundicia et fornicatione et impudicia quam gesserunt. ergo videtur quod et immundicia et impudicia debeant poni species luxurie sicut et fornicatio.

Ad 5um. Diuisio non condidit diuidendum: sed luxuria condidit predictis. dicitur enim Gal. 5. manifesta sunt opera carnis: que sunt fornicatio: immundicia: impudicia: luxuria. 6o videtur quod inconuenienter fornicatio ponatur species luxurie.

Ad 7um. Sed hoc est quod predicta diuisio ponitur in decretis. 36. q. 1. **Ad 8um**. dicitur quod sicut deus est peccatum luxurie consistit in hoc quod aliquis non secundum rectam rationem delectatione venerea utitur. quod qui deum contingit dupliciter. Vno modo secundum modum in quo homini delectationem querit. Alio modo secundum manerem debita ex parte non obseruant alie debite conditiones: et quod circumstantia quantum huiusmodi non dat speciem actui moralis: sed eius species sumitur ab obiecto quod est materia actus: ideo oportet species luxurie assignari ex parte manere vel obiecti: que quidem potest non conuenire rationi recte dupliciter.

Vno modo quod habet repugnantiam ad finem venerei actus. et sic in quantum impeditur generatio sequi non potest. In quantum autem impeditur debita educatio et promotio plus nate est fornicatio simplex que est soluti cum soluta. Alio modo materia in qua exercetur actus venereus potest esse non conueniens rationi recte per comparationem ad alios homines et hoc dupliciter. 1o quod ex parte ipsius semine cui aliquis commiscet: quod ei debetur honor: non seruatur. et sic est incestus quod consistit in abusu mulierum consanguinitate vel affinitate iurata.

2o ex parte eius in cuius parte est femina: que si est in parte viri est adulterium. si autem est in parte preteritis est stuprum si non inferatur violentia. raptus autem si inferatur. Diuersificantur autem iste species magis ex parte femine quam viri: quod in actu venereo femina se habet sicut patiens et per modum manere: vir autem per modum agentis. dictum est autem quod predicta species secundum differentiam manere assignantur.

Ad 6um ergo ordinem: quod predicta diuersitas manere habet annexam diuersitatem formalem obiecti que accipitur secundum diuersos modos repugnantie ad rationem rectam: ut deus est. **Ad 2um** ordinem quod nihil prohibet in eodem actu diuersorum vitiorum deformitates concurrere: ut supra dictum est. et hoc modo adulterium continetur sub luxuria et sub iniustitia: nec deformitas iniustitie omnino per accidens se habet ad luxuriam. Ostenditur enim luxuria grauior: que in quantum concupiscentiam sequitur quod etiam in iniustitia ducatur.

Ad 3um ordinem: quod mulier vouens continentiam quedam spirituale matrimonium facit cum deo: sacrilegium quod committitur in violatione talis mulieris est quoddam adulterium spirituale. et similiter alij modi sacrilegij reducuntur ad alias species luxurie. **Ad quartum** dicendum: quod peccatum coniugati cum sua vxore non est secundum indebitam materiam: sed secundum alias circumstantias que non constituunt species moralis actus: ut dictum est. **Ad quintum**: quod sicut glossa dicit ibidem: immundicia ponitur pro luxuria contra naturam. impudicia autem est que fit cum liberis a viro. unde videtur ad stuprum pertinere. vel etiam potest dici quod impudicia pertinet ad quosdam actus circumstantes actum venereum: sicut sunt oscula: tactus et alia huiusmodi. **Ad sextum** dicendum: quod luxuria sumitur ibidem pro quacumque superfluitate: ut glossa ibidem dicit.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod fornicatio simplex non sit peccatum mortale. Ea enim que simul connumerant videntur esse vni rationis: sicut fornicatio connumeratur quibusdam que non sunt peccata mortalia. dicitur enim Actuum. 15. Abstineatis vos ab immolatis simulacrorum et sanguine et suffocato et fornicatione. Illos

antem vsus non est peccatus mortale: s; illud. i. ad Thimo. 4. Nihil reiiciendum est quod cum gratiarum actione percipitur. ergo fornicatio non est peccatum mortale. **C. S.** Nullum mortale peccatum cadit sub precepto diuino. sed Osee primo percipitur a domino: vade sume tibi uxorem fornicationum: et fac filios fornicationum. ergo fornicatio non est peccatum mortale. **C. S.** Nullum peccatum mortale in scriptura sacra absque reprehensione commemoratur. sed fornicatio simplex commemoratur in scriptura in antiquis precibus sine reprehensione: sic legitur Genesim 16. de Abrahā q̄ accessit ad Agar ancillam suam. et Israhel 30. legitur de Jacob q̄ accessit ad ancillas uxoris suae Balā et Zelphā. et Israhel 38. Legitur q̄ iudas accessit ad Thamar quam estimauit meretricem ergo fornicatio simplex non est peccatum mortale. **C. S.** Omne peccatum mortale contrariatur charitati: s; fornicatio simplex non contrariatur charitati: neque quantum ad dilectionem dei: quia non est directe peccatum contra deum: nec est quantum ad dilectionem proximi: quia per hoc homo nulli homini facit iniuriam. ergo fornicatio simplex non est peccatum mortale. **C. S.** Omne peccatum mortale ducit in perditionem eternam. hoc autem non facit fornicatio simplex: quia super illud. i. ad Thimo. 4. Pietas ad omnia utilis est: dicitur glo. Amb. Ois summa discipline christiane in misericordia et pietate est: quam aliquis sequens si lubricum carnis patitur: sine dubio vapulabit: s; non peribit. ergo fornicatio simplex non est peccatum mortale. **C. S.** Sterea Sicut Aug. dicit in lib. de bo. coniu. Quod est cibus ad salutem corporis: hoc est concubitus ad salutem generis: sed non ois inordinatur vsus ciborum est peccatum mortale. ergo nec ois inordinatur concubitus quod maxime videtur de fornicatione simplici quam minima est inter species enumeratas. **C. S.** s; est quod dicitur Thimo. 4. Attende tibi ab omni fornicatione. et propter uxorem tuam nunquam patiaris crimine scire. crimine autem importat peccatum mortale. ergo fornicatio et ois concubitus qui est propter uxorem est peccatum mortale. **C. Sterea.** Nihil excludit a regno dei nisi peccatum mortale. fornicatio autem excludit: ut patet per apostolum Gal. 5. ubi premissa fornicatione et quibusdam alijs vitijs subdit: quod quae talia agunt regnum dei non consequentur. ergo fornicatio simplex est peccatum mortale. **C. Sterea.** In decretis. 22. questione prima: dicunt talem de peccato penitentiam imponi debere quales de adulterio et fornicatione et de homicidio sponte commissis: et de ceteris criminalibus vitijs. ergo fornicatio simplex est peccatum criminale seu mortale. **C. R. n. o.** dicitur q̄ absque ois dubio tenendum est q̄ fornicatio simplex sit peccatum mortale: non obstante q̄ Deut. 23. super illud. Non erit meretrix etc. dicitur glo. Ad eas prohibet accedere quare est venalis turpitudine. non enim dicitur venialis: sed venalis quod est proprie meretricum. Ad huius autem euidentiam considerandum est q̄ peccatum mortale est ois peccatum quod committitur directe contra vitam hominis. fornicatio autem simplex importat inordinationem que viget in nocumetum vite eius quod ex tali concubitu nasciturus. Videmus enim in oibus animalibus in quibus ad educationem plis requiritur cura maris et femine quod in eis non est vagus concubitus: sed maris ad certam feminam vnam vel plures: sicut patet in oibus animalibus. Secundo autem in animalibus in quibus sola femina sufficit ad educationem fetus in quibus est vagus concubitus: ut patet in canibus et huiusmodi alijs animalibus. Manifestum est autem q̄ ad educationem hominis non solum requiritur cura matris a qua nutritur: sed multo magis cura patris a quo est instruendus et defendendus: et in bonis tantum interioribus quam exterioribus promouendus. Et ideo contra naturam hominis est q̄ utatur vago concubitu: sed oportet q̄ sit maris ad determinatam feminam cuius quod permaneat non per modicum tempus: sed diu: vel etiam per totam vitam. Et ideo est q̄ naturaliter est maribus in specie humano sollicitudo de certitudine plis: quia eis iminet educatio plis. hec autem certitudo tolleretur si esset vagus concubitus. hec autem determinatio certe femine matrimonium vocatur: et ideo dicitur esse de iure naturali. scilicet quod concubitus ordinatur ad bonum coe tonum humani generis: bona autem coe cadunt sub determinatione legis: ut supra habitum est. prout est q̄ ista coeunctio maris ad feminam que matrimonium dicitur lege aliqua determinetur. Qualiter autem sit apud nos determinatum in tertia parte huius operis ageatur: cuius de matrimonij sacramento tractabitur. Unde cum fornicatio sit concubitus vagus: utpote propter matrimonium exis: est contra bonum plis educande. et ideo est peccatum mortale. Nec obstat si aliquis fornicando aliquam cognoscens sufficenter prouideat plis de educa-

tionem: quia id quod cadit sub legis determinatione iudicatur secundum id quod contra accidit. et non secundum id quod in aliquo casu potest accidere. Ad primum ergo dicendum: quod fornicatio illis communitur: non quia habeat eandem rationem culpe cum alijs: sed quantum ad hoc quod ex his qui ibi ponuntur similiter poterat dissidium generari inter iudeos et gentiles. et eorum unanimis consensus impe dirit: quia apud gentiles fornicatio simplex non reputabatur illicita propter corruptionem naturalis rationis. Iudei autem ex lege diuina instructi eam illicitam reputabant. Alia vero que ibi ponuntur iudei abominabatur propter consuetudinem legalis conuersationis. Unde apostoli ea gentilibus iter dixerunt non quasi secundum se illicita: sed quasi iudeis abominabilia: ut etiam supra dictum est. Ad secundum dicitur: quod fornicatio dei est peccatum in quantum est contra rationem rectam. Res autem hominis recta est secundum quod regulatur voluntate diuina que est prima et summa regula. et ideo quod homo facit ex voluntate dei eius precepto obediens non est contra rationem rectam. quibus videatur esse contra rationem ordinem rationis. sicut et non est contra naturam quod miraculose fit virtute diuina: quibus sit contra rationem naturae: et ideo sicut Abrahā non peccauit filium innocenter volendo occidere propter hoc quod obediuit deo: quibus hoc secundum se consideratum sit contra naturam rectitudinem rationis humane: ita et Osee non peccauit fornicando ex precepto diuino: nec talis concubitus proprie fornicatio dicitur: quibus fornicatio noietur referendo ad cursum coem. Unde Aug. dicit. 3. cofes. Cum deus aliquid contra morem aut pactum quouilibet iubet. et si nunquam ibi factum est: faciendum est: et postea subdit. Sicut enim in praesentibus societatis humane maior pars minori ad obediendum proponitur: ita de omnibus. Ad tertium dicitur: quod Abrahā et Jacob ad ancillas accesserunt non quasi fornicario concubitu. ut Israhel patebit cum de matrimonio ageatur. Iudam autem non est necessarium a peccato excusare quod est auctor: fuit venditionis Ioseph. Ad quartum dicitur: quod fornicatio simplex contrariatur dilectioni proximi quantum ad hoc quod repugnat bono plis nasciture: ut ostensum est: dicitur scilicet dat opas generationi non secundum quod conuenit plis nasciture. Ad quintum dicitur: quod per opera pietatis ille qui lubricum carnis patitur liberatur a perditione eterna in quantum per huiusmodi opera disponitur ad bonum quod gratia consequatur per quam peniteat: et in quantum per huiusmodi opera satisfact de lubrico carnis commisso. Non autem ita quod si in lubrico carnis perseveret impenitens vsque ad mortem per pietatis opera liberetur. Ad sextum dicitur: quod ex vno concubitu potest vnus homo generari. et ideo inordinato concubitus que impedit bonum plis nasciture ex ipso genere actus est peccatum mortale. et non solum ex inordinatione concupiscentie. Ex vna autem comestione non impeditur bonum totius vite vnus hominis. et ideo ille actus ex suo genere non est peccatum mortale. esset tamen si quis scienter cibum comederet qui totam conditionem vite eius immutaret: sicut patet de Adam. nec tamen fornicatio est minus peccatum que sub luxuria continentur: minus enim est concubitus cum uxore qui fit ex libidine.

Ad tertium sic procedit. Ut quod fornicatio sit grauissimum peccatum. Tanto enim videatur peccatum grauius quanto ex maiore libidine procedit: sed maxima libido est in fornicatione. dicitur enim in glo. i. ad Cor. 7. quod ardo libidinis in luxuria est maximus. ergo videtur quod fornicatio sit grauissimum peccatum. **C. S.** Tanto aliquis magis peccat: quanto in re sibi magis conuictam delinquit: sicut grauius peccat qui peccat patrem quam qui peccat extraneum: sed sicut dicitur. i. ad Cor. 6. Qui fornicatur in corpore suo peccat quod est homini communissimum. ergo videtur quod fornicatio sit grauissimum peccatum. **C. S.** Quanto aliquid bonum est maius: tanto peccatum quod est contra id committitur videtur esse grauius: sed peccatum fornicationis videtur esse contra bonum totius humani generis: ut patet ex praedictis. est etiam contra christum secundum illud. i. ad Cor. 6. Tollis membra christi faciis membra meretricis. ergo fornicatio est grauissimum peccatum. **C. S.** s; est quod Bre. dicit: quod peccata carnalia sunt minoris culpe quam peccata spiritualia. **C. R. n. o.** dicitur: quod grauitas alicuius peccati potest attendi dupliciter. Uno modo secundum se. Alio modo secundum actus. Secundum se quod de attendit grauitas peccati ex ratione sue speciei quam considerat s; bonum cui peccatum opponitur. fornicatio autem est contra bonum hominis nasciture. et ideo est grauissimum peccatum secundum speciem suam peccatis que sunt contra bona exteriora: sicut est furtum et alia huiusmodi. Minus est autem peccatis que sunt directe contra deum et peccato quod est contra vitam hominis iam nati: sicut

est homicidium. **C**ad p^m g^o dō: q^d libido que aggrat p^{er} p^{er}u^m ē q^u cōsistit in inclinatione volūtatis. Libido autē q^u est i appetitu sensitivo diminiuit peccatū: q^u q^uto aliquis ex maiori passione impulsus peccat tanto leui⁹ ē p^{er}u^m. et h^o mō libido i fornicatōe ē maxia. Et ide ē q^u Aug. dic i lib. de agone xpiano: q^u iter oia xpianorū certamina duriora sunt plia castitatis: vbi ē quotidiana pugna et rara victoria. Et Isidorus dicit in lib. de sūmo bono: q^u magis p^{er} carnis luxuriā humanū genus subdit diabolo q^u p^{er} aliqd aliud q^u .s. difficilius ē vincere vehemētiā huiusmodi passionis.

Cad 2^m dōm: q^u ille q^u fornicat d^{icitur} peccare i corp^{ore} suum nō solū q^u fornicationis delectatio p^{er}sumat i carne: q^u d^{icitur} ē in gula accidit. s^{ed} et q^u h^{ab} bonū p^{ro}p^{ri}ū corp^{oris} agit q^u fornicatur i q^ustū. .s. i debite resoluūt illud et iquinat: et alteri commiscet nec t^{em} p^{ro} hoc sequit^{ur} q^u fornicatio sit grauissimū p^{er}u^m: q^u rō i hoie p^{ro}ualet corp^{ore}: vñ si sit p^{er}u^m magis repugnans rōni: graui⁹ erit. **C**ad 3^m dōm q^u p^{er}u^m fornicatōis ē h^{ab} bonū sp^{iritu} humane i q^ustū ipedit gnationem singularem vni⁹ hois nascituri. magis. n. p^{ro}tingit ad rōnem sp^{iritu} q^u actu iā p^{ro}icipat sp^{iritu}: q^u q^u ē potētia boni. et fm hoc ē homicidium ē grauius q^u fornicatio et oēs luxurie sp^{iritu}: tāq^u magis bono sp^{iritu} humane repugnās. bonū ē diuinum est mal⁹ bono sp^{iritu} humane. et iō ē p^{er}u^m q^u sūt h^{ab} deum sūt maiora. nec fornicatio est directe peccatū in deū quasi fornicato: dei ofensam itendat: s^{ed} ex p^{ro}nti sicut et oia p^{er}u^m mortalia: sicut. n. mēbra corp^{oris} nostri sunt mēbra xp^{ist}: ita ē et sp^{iritu} noster ē vni⁹ cū xp^o fm illud. i. ad Cor. 6. Qui adheret deo vnus sp^{iritu} ē: vñ etiā peccata sp^{iritu}alia sunt magis contra christum q^u fornicatio.

Ad quartū sic pcedit. **V**idet q^u i tactibus et osculis nō cōsistat peccatū mortale. **A**postolus enim ad Eph. 5. dicit. fornicatio autē et oīs imūditia aut auaritia nec nominetur in vobis sicut docet s^{an}ctos. Subdit at: aut turpitud. glo. vt i osculis et āplexib⁹ aut stultiloquiū: vt blāda verba: aut scurrilitas q^u a stultis curialitas. d^{icitur}. i. iocularitas. postea at subdit. **I**doc. ii. scitote itellegentes q^u oīs fornicato: aut imūditus: aut auarus: q^u d^{icitur} ē idolorū fuit⁹ h^{ab} hereditatē i regno xp^{ist} et dei: vbi nō replicat de turpitudine: sicut nec de stultiloquo aut scurrilitate ergo ista nō sūt p^{er}u^m mortalia. **C**ad 4^m dōm fornicatio d^{icitur} ē p^{er}u^m mortale ex hoc q^u p^{ro} eam impeditur bonum plis generande et educāde: s^{ed} ad hoc nihil operantur oscula et tact⁹ siue amplexus. g^o i his nō p^{ro}tingit p^{er}u^m mortale. **C**ad 5^m dōm. Illa que fm se sūt p^{er}u^m mortalia nūq^u p^{ro}nt bene fieri: s^{ed} oscula et tactus et huiusmodi p^{ro}nt q^u fieri absq^{ue} p^{er}u^m. ergo nō sunt fm se p^{er}u^m mortalia. **C**ad 6^m dōm. **A**d aspect⁹ libidinosus q^u tactus amplexus vel osculū: s^{ed} aspect⁹ libidinosus ē peccatū mortale: fm illud **M**atth. 5. Qui viderit mulierē ad cōcupiscēdū eā: iā mechatus est i corde suo. ergo multo magis osculū libidinosū et alia huiusmodi sunt p^{er}u^m mortalia. **C**ad 7^m dōm. **L**yprian⁹ ad p^{ro}poneū de virginitate dicit: **C**erte ipse concubitus: ipse āplexus: ipsa confabulatio et osculatio: et contacentiū duorū turpis et feda dormitio quātum dedecoris et criminis sit confitentur. ergo p^{ro} p^{ro}dicta homo fit reus criminis. i. p^{er}u^m mortalis: **C**ad 8^m dōm. **C**ad q^u aliqd d^{icitur} ē p^{er}u^m mortale dupliciter. **V**no⁹ fm sp^{iritu} suū. et hoc modo osculū amplexus vel tactus: fm suā rationē non nomināt p^{er}u^m mortale. p^{ro}nt. n. nec absq^{ue} libidine fieri: v^{el} p^{ro}pter p^{ro}uetudinē p^{ro}ie: vel p^{ro}pter aliquā necessitatē aut rationabile cām. **A**lio modo d^{icitur} aliqd ē p^{er}u^m mortale ex sua causa: sicut ille qui dat elemosynā vt aliquē iducat ad bere fm: mortaliter peccat p^{ro}pter itētionē corruptā. **D**ictum est aut sup^{ra} q^u consensus i delectationem peccati mortalis est p^{er}u^m mortale. et non solū p^{ro}sensus i actū. et ideo cū fornicatio sit p^{er}u^m mortale: et multo magis alie luxurie sp^{iritu}: p^{ro}nt ē q^u p^{ro}sensus i delectationē talis p^{er}u^m sit p^{er}u^m mortale: et nō solū p^{ro}sensus i actū. et ideo cū oscula et amplexus huiusmodi p^{ro}pter delectationē huiusmodi hāt: p^{ro}nt ē q^u sint peccata mortalia. et sic solū dicūtur libidinosā. vñ huiusmodi s^{ed} q^u libidinosā sunt: sunt peccata mortalia. **C**ad 9^m dōm. ergo dōm: q^u apls ideo nō resumit illa tria q^u nō hāt nomē p^{er}u^m nisi fm q^u ordinātur ad p^{ro}cedētia. **C**ad 10^m dōm: q^u oscula et tact⁹

q^uis fm se non impediunt bonum prolis humane: p^{ro}cedunt t^{em} ex libidine que ē radix huiusmodi ipedimēti. et ex hoc habent rationem peccati mortalis. **C**ad tertium dicendum: q^u ratio illa concludit q^u huiusmodi non sunt peccata fm suam speciem.

Ad quintū sic pcedit. **V**idet q^u nocturna pollutio sit p^{er}u^m. **M**eritū. n. et de meritū hāt fieri circa idē: sed dormiēs potest mereri: sicut p^{ro} de Salomone q^u dormiēs a d^{omi}no donū sapiētie ipetravit vt d^{icitur}. 3. **R**eg. 3. et 2. **P**aralipo. p^{ro}. g^o i dormiēdo p^{ro} aliqs demereri. et ita v^{el} q^u nocturna pollutio sit peccatū. **C**ad 11^m dōm. Quicūq^{ue} h^{ab} vsū rationis p^{ro} peccare: s^{ed} i dormiēdo aliqs h^{ab} vsū rationis q^u frequēter aliqs i sōnis rōinat et p^{ro}elegit vnū alteri: p^{ro}scētēs vel dissētēs. g^o i dormiēdo p^{ro} aliqs peccare. et ita p^{ro} sōnū nocturna pollutio nō ipeditur q^u sit p^{er}u^m: cū ex genere act⁹ sit p^{er}u^m. **C**ad 12^m dōm. frustra i crepat et i struitur q^u nō pōt vti vel agere fm rōnē vel h^{ab} rationē. sed homo i somnis i struit a deo et i crepat fm illud **J**ob. 33. **P**er somniū in visione nocturna q^u sopor solet occupare hoies: tūc apit aures viroz et erudiēs eos i struit discipli na. g^o i somnis p^{ro} aliqs agere fm rationē vel h^{ab} rationē q^u d^{icitur} ē h^{ab} agere v^{el} peccare. et sic v^{el} q^u nocturna pollutio sit peccatū. **C**ad 13^m dōm. **A**ug. dic. 12. sup **G**en. ad l^{it}as: **I**psa s^{an}ctia q^u fit i cogitatōe fmocinātis: cū exp^{ro}ssa fuerit i visione sōniātis: vt iter illā et verā p^{ro}uisionē corp^{oris} nō discernat p^{ro}ue mouet caro. et seq^u q^u eū motū seq^u solet: et cū hoc tā sine p^{er}u^m fiat q^u cū peccato a vigilātib⁹ d^{icitur} q^u vt diceretur sine dubio cogitatum est. **C**ad 14^m dōm. **C**ad q^u nocturna pollutio dupliciter potest p^{ro}siderari. **V**no modo fm se. et hoc modo non habet rationem peccati. oē enim peccatū depēdet ex iudicio rationis: quia etiam primus motus sensualitatis non habet q^u sit peccatum nisi i iudicio rationis reprimi potest: et ideo sublato iudicio rationis tollitur ratio peccati. in dormiēdo autem ratio non habet lib^{er} iudicium. **N**ullus enim est dormiēs qui non intēdat aliq^u similitudinibus fantasmatum velut rebus ipsis: vt p^{ro} ex his que i p^{ro} dicta sunt. et iō id q^u agit hō dormiēs q^u nō h^{ab} liberum iudicium rationis nō iputat ei ad culpam: sicut nec illud q^u agit furiosus aut amens. **A**lio modo p^{ro} cōsiderari nocturna pollutio per cōparationem ad suam causam: que potest esse triplex. **V**na quidem corporalis. cū enim humor seminalis superabundat in corpore: v^{el} cū facta est humoris resolutio: vel per nimiam calefactionē corp^{oris}: vel per quāctūq^{ue} aliā cōmotionem somniat dormiēs ea que pertinent ad expulsionē huiusmodi humoris abūdātis vel resoluti: sicut etiā p^{ro}tingit q^u nā grauāt ex aliq^u alia supfluitate. ita q^u q^u formant i imaginatione s^{an}ctasimata pertinētia ad emissionē talium supfluitatū. si igit^{ur} sup abundantia talis humoris sit ex causa culpabili: puta cum est ex superfluitate cibi vel potus. tunc nocturna pollutio habet rationem culpe ex sua causa. si autem superabundātia vel resolutio talis humoris non sit ex aliqua causa culpabili: tunc nocturna pollutio non est culpabilis: nec in se nec in sua causa. **A**lia vero causa nocturne pollutionis pōt ē animalis interior: puta cum ex cogitatione p^{ro}cedenti conp^{ro}tingit aliquem dormiētem pollui. **C**ogitatio at q^u i vigilia p^{ro}cessit q^u ē pure speculatiua: puta cū aliqs cā disp^{ro}ntationis cogitat de p^{er}u^m carnalib⁹. q^u at ē cū aliq^u affectōe vel concupiscētie vel horrozis. **C**ontingit at magis pollutio nocturna ex cogitatione carnalium vitioz que sunt cum concupiscētia talium delectationū: q^u ex hoc remanet q^u d^{icitur} vestigiū et inclinatio in aia: ita q^u dormiēs facilius inducitur in sua imaginatione ad assentiendū actib⁹ ex q^ubus sequit^{ur} pollutio. fm hoc p^{ro} dicit i p^{ro} etbi. q^u i q^u paulat^{im} p^{ro}trāseūt quidā motus a vigilantibus ad dormiētes: meliora sūt s^{an}ctasimata studiosorū q^u quozlibet. **E**t **A**ug. dic. 12. sup **G**en. ad l^{it}am: q^u p^{ro} bonā aie affectionē q^u d^{icitur} eius merita ē i sōnis clarēt. et sic p^{ro} q^u nocturna pollutio h^{ab} rōnē culpe ex p^{ro}te sue cāe. **Q**uāq^{ue} t^{em} cōtingit q^u ex p^{ro}cedēti cogitatioe carnaliū actū ē speculatiua: vel si sit cum horroz: sequit^{ur} i sōnis pollutio. et tūc nō h^{ab} rōnē culpe: nec i se nec i sua cā. **T**ertia vero causa est sp^{iritu}alis extrinseca: puta cū ex

opatione demonis comouetur fantasinata dormientis in ordine ad tale effectum. et hoc quod est cum peccato procedenti. scilicet negligentia preparandi se contra demonis illusiones. unde et in sero cantat: *Idostegus natus propterea ne polluant corpora. quoniam vero est absque omni culpa hominis ex sola nequitia demonis.* Sic in collationibus patris legitur de quodam qui semper in diebus festis nocturnam pollutionem pariebat hoc diabolo procurante ut impediretur a sacra coenone. Sic igitur patet quod nocturna pollutio nunquam est peccatum: sed quoniam est sequela peccati procedentis. **Ad primum gradum** dicitur quod Salomon non meruit in dormiendo sapias a deo: sed fuit signum procedentis desiderii: propter quod dicitur talis peccato deo placuisse ut Augustinus dicit. 12. super Genesim. ad litteras 25. **Ad secundum gradum** dicitur quod si in quod vires sensitivae interiores magis vel minus opprimuntur a somno propter vaporis turbulenta vel puritatem: si in hoc usus rationis magis vel minus impeditur in dormiendo: semper tamen quantum ad aliquid impeditur ut non possit omnino liberum iudicium habere: ut in prima parte dicitur. et ideo non imputatur ei ad culpam quod tunc agit. **Ad tertium gradum** dicitur quod apprehensio rationis non ita impeditur a somno sicut ei iudicium quod perficitur per conversiones ad sensibilia que sunt prima principia cognitionis humane et ideo nihil prohibet hominem si in rationem apprehendere aliquid de novo in dormiendo vel ex ipsis reliquiis precedentium cogitationum et fantasmatibus oblatis: vel et ex revelatione divina: aut immisionem angeli boni vel mali.

Ad sextum sic procedit. Videtur quod stuprum non debet poni una spes luxurie. Stuprum enim importat illicitam virginum deflorationem: ut habetur in decretis. 36. q. 1. sed hoc potest esse solutum cum soluta quod pertinet ad fornicationem. ergo stuprum non debet poni spes luxurie a fornicatione distincta. **¶** Ambrosius dicit in libro de patriarchis: *Nulli sibi blandiat de legibus hominum: omne stuprum adulterium est: sed specierum ex opposito diversarum una non continetur sub alia. cum ergo adulterium ponatur spes luxurie: videtur quod stuprum spes luxurie poni non debeat.* **¶** Inferre alicui iniurias videtur magis ad iniustitiam quam ad luxuriam pertinere. sed ille qui stuprum committit iniuriam facit alteri. scilicet patri puelle quam corrumpit qui potest ad auxilium suum iniuriam revocare et agere actione iniuriarum contra stupratorem. ergo stuprum non debet poni spes luxurie. **¶** Sed hoc est quod stuprum proprie consistit in actu venereo quo virgo defloratur. cum igitur luxuria proprie sit circa venerea: videtur quod stuprum sit spes luxurie. **¶** Respondeo dicitur quod ubi circa materiam alicuius vicii occurrit aliqua specialis deformitas. ibi debet poni determinata spes illius vicii. luxuria autem est peccatum circa venerea existens: ut supra dicitur. In virgine autem sub custodia patris existente quedam deformitas specialis occurrit si corrumpatur: tunc ex parte puelle que ex hoc quod violatur nulla pactioe conjugali procedente impeditur a legitimo matrimonio consequendo: et ponitur in via meretricia a quo retraheretur ne signaculum virginis amitteret: tunc etiam ex parte patris: qui de eius custodia sollicitudinem gerit sed illud *Eccl. 42.* Super filiam luxuriosam confirmata custodia: nequam faciet te in opprobrium venire inimicis. et ideo manifestum est quod stuprum quod importat illicitam virginum deflorationem sub cura parentum existens: est determinata luxurie spes. **¶** **Ad primum gradum** dicitur quod quousque virgo sit soluta a vinculo matrimonii: non tamen est soluta a patris potestate. habet etiam speciale impedimentum fornicarij concubitus virginis signum: quod non debet nisi per matrimonium auferri. unde stuprum non est fornicatio simplex: sed concubitus qui fit cum meretricibus. id est mulieribus iam corruptis: ut patet per glossam. 2. ad Corin. 13. super illud *Qui si egerit penam super immundicia et fornicatione etc.* **¶** **Ad secundum gradum** dicitur quod Ambrosius ibi aliter accipit stuprum: putat scilicet committere accipit pro omni peccato luxurie. unde stuprum ibi notatur concubitus viri coniugati cum quocumque alia muliere propter uxorem: quod patet ex hoc quod subdit: *nec viro licet quod mulieri non licet.* et hoc modo etiam accipitur *Amneri. 5.* ubi dicitur: *Si latet adulterium et testibus argui non potest: quia non est innotum in stupro etc.* **¶** **Ad tertium gradum** dicitur quod nihil prohibet unum peccatum ex adiunctione alteri deformius fieri. fit autem deformius peccatum luxurie ex peccato iniustitie quia videtur concupiscentia esse inordinatio: que a delectabili non abstinere ut iniuria vitet. habet autem duplicem iniuriam annexam. Una quod ex parte virginis: quam si non vi corrumpat tamen eam seducit: et sic tenet ei satisfacere. Unde dicitur *Exo. 22.* *Si seduxerit quis virginem*

non dicitur desponsata: dormieritque cum ea: dotabit eam et habebit uxorem. si autem pro virginis dare noluerit reddet pecuniam iuxta modum donis quam virginem accipere consueverunt. Alia vero iuriam facit patri puelle. unde et ei si in lege tenet ad penam. *Dicitur enim. Deutro. 22.* *Si fuerit vir puellam virginem que non habet sponsum et apprehendens concubuerit cum illa: et res ad iudicium venerit: dabit que dormivit cum ea patri puelle. 50. siclos argenti et habebit eam uxorem: et quia humiliavit illam non poterit dimittere eam per totos dies vite sue. et hoc ideo ne videatur ludibrium fecisse: ut augustinus dicit.* **¶** **Ad septimum** sic procedit. Videtur quod raptus non sit spes luxurie distincta a stupro. Dicitur enim. *Isidorus in libro etymologicorum. stuprum. id est raptus proprie est illicitus coitus a corruptione dicitur. unde et a raptu potest: stuprum frui. ergo videtur quod raptus non debeat poni spes luxurie a stupro distincta.* **¶** **¶** Raptus videtur quadam violentia importare: dicitur enim in decretis. 36. q. 1. quod raptus committitur: cum puella violenter a domo patris abducitur: ut corrupta in uxorem habeatur. sed hoc quod violentia alicui inferatur: per accidens se habet ad luxuriam que per se respicit delectationem concubitus. ergo videtur quod raptus non debeat poni determinata spes luxurie. **¶** **¶** Peccatum luxurie per matrimonium cohibetur: dicitur enim. *ad Corin. 7.* propter luxuriam unusquisque suam uxorem habeat: sed raptus impedit matrimonium sequens. dicitur enim in *capitulo Adeldensis: Placuit ut hi qui rapiunt feminas vel furant vel seducunt: eas nullatenus habeant uxores: quousque eas postmodum nuptialiter cum consensu parentum suorum susceperint.* ergo raptus non est determinata spes luxurie. **¶** **¶** Aliquis potest cognoscere suam sponsum absque peccato luxurie: sed raptus potest committi si aliquis violenter sponsum suam auferat de domo parentum: et eam carnaliter cognoscat. ergo raptus non debet poni determinata spes luxurie. **¶** Sed hoc est quod raptus est illicitus coitus: ut *Isidorus dicit.* sed hoc pertinet ad peccatum luxurie. ergo raptus est spes luxurie. **¶** Respondeo dicitur quod raptus putatur nunc de eo loquimur est spes luxurie. et quoniam quidem in idem concurrens cum stupro. quandoque autem inveniunt raptus sine stupro. quandoque vero stuprum sine raptu. Concurrens quidem in idem quoniam aliquis violentiam infert ad virginem illicite defloranda: que quidem violentia quandoque infertur tam ipsi virgini quam patri. quoniam autem infertur patri sed non virgini: puta cum ipsa consentit ut per violentiam de domo patris abstrahatur. Differt etiam violentia et raptus alio modo: quia quoniam puella violenter abducitur a domo parentum et violenter corrumpitur: quoniam autem et si violenter abducatur: non tamen violenter corrumpitur: sed de voluntate virginis: siue corrumpatur fornicario concubitu sine matrimoniali: quousque enim. violentia assit saluat ratio raptus. Invenitur autem raptus sine stupro: puta si aliquis rapiat viduam vel puellam corruptam. Unde *Symachus papa dicit.* *Raptorem viduarum vel virginum ob immanitatem facinorosis tantum detestamur.* Stuprum vero sine raptu invenitur: quoniam aliquis absque violentia illatione virginem illicite deflorat. **¶** **¶** **Ad primum gradum** dicitur quod quod raptus plerumque cum stupro in idem concurrens. ideo quoniam unum per alio ponitur. **¶** **¶** **Ad secundum gradum** dicitur quod illatio violentie videtur procedere ex magnitudine concupiscentie ex qua aliquis non refugit periculose inire violentie inferende. **¶** **¶** **Ad tertium gradum** dicitur quod aliter est dicitur de raptu puellarum que sunt alijs desponsate. et aliter de raptu illarum que non sunt alijs desponsate. Ille enim que sunt alijs desponsate restituende sunt suis sponsum que in eis ex ipsa desponsatione ius habent. ille autem que non sunt alijs desponsate primo restituende sunt patri: et tunc de voluntate parentum licite possunt eas in uxores capere: si tamen aliter fiat: illicite matrimonium habetur. tenet enim. *qui cumque rem rapit: ad eius restitutionem. nec tamen raptus dirimit matrimonium iam contractum et si impedit habendum.* quod autem dicitur in *capitulo palio:* dicitur est in detestatione illius criminis: et est abrogatum. Unde *Hieronymus.* *hrium dicit.* *Tria inquit conjugia legitima in scripturis leguntur.* *Primum est virgo casta in virginitate viro data legitime. Secundum est virgo in civitate deprehensa a viro: et illi per vim copulata: si voluerit pater eius dotabit eam iste vir quantum indicaverit pater: et dabit per eum pudicitie eius. Tertium autem est quando auferitur ei et traditur alteri de voluntate patris. Vel potest intelligi de illis que sunt alijs desponsate: et maxime per verba de presenti.* **¶** **¶** **Ad quartum** dicitur quod sponsus ex ipsa desponsatione habet aliquod ius in sua sponsa et ideo quousque

peccet violentiam inferendo: excusat tñ a crimine raptus. Unde Gelasius papa dicit. Ex illa pteritoꝝ pncipuz ibi raptū dixit esse cōmissum: vbi puella de cuius nuptijs nihil actum fuerat videbat abducta.

Ad octauum sic pcedit. Videt q̄ adulteriu nō sit determinata spēs luxurie ab alijs distincta. Dicit. n. adulteriu ex eo q̄ aliqs ad alterā accedit pter suā. sicut dicit qdā glo. sup. Exodū. sed alia mulier pter suā pōt esse diuersay pditionū. s. vel vir go vel in ptate p̄ris existēs: vel meretrix: vel cuiuscūq; alterius p̄ditionis. g. v̄ q̄ adulteriu nō sit spēs luxurie ab alijs distincta. C. S. Hierony. dicit q̄ nihil interest ex qua causa qs isaniat. Unde Sixt^{us} pythagoricus adulter inquit est amato: ardētior in suā vxorē. ⁊ pari rōne in quamlibet aliam mulierē. s. in oī luxuria ē amor ardentior: debito. g. adulteriu inuenit in oī luxuria. nō g. d. pōt luxurie spēs. C. S. Ubi est eadē rō de fornicatione ibi nō videt esse alia spēs pcti. s. in stupro ⁊ adulterio videt eē eadē rō de fornicatione: q. v̄trobizq; violatur mulier aliene ptati subiecta. ergo adulteriu nō ē determinata spēs luxurie ab alijs distincta. C. Sed h̄ ē qd̄ Leo papa dicit q̄ adulteriu p̄mittit: cū p̄p̄e libidinis isictu vel aliene p̄sensu cū altero vel altera p̄ pactū p̄iugale p̄cubis s. h̄ ip̄ortat de fornicatione luxurie. g. adulteriu est determinata spēs luxurie. C. R. n. d. d. q. adulteriu sic ip̄m nomē sonat est accessus ad alienū thozū. In quo qdē dupl̄ h̄ castitatē ⁊ humane generationis bonū ali quis delinqt. p. qdēz inq̄tū accedit ad mulierē nō sibi matrimonio copulatā: qd̄ req̄rit ad bonū plis p̄p̄ie educāde. Alio q. accedit ad mulierē alteri p̄ infimoniu copulatam. ⁊ sic ipedit bonū plis aliene. Eadē rō ē d̄ muliere cōiugata q̄ p̄ adulteriu corripitur. C. Ubi d̄. Ecclia. 23. Oīs mulier relinquēs virū suū peccabit. p. n. in lege altissimi in credibilis fuit: in q̄. s. precipitur. Nō mechaberis. ⁊. 2. v̄ rū suū derelinqt in quo facit h̄ certitudinē plis eius. 3. in adulterio fornicata ē: ⁊ ex alio viro filios statuit sibi: qd̄ est h̄ bonū p̄p̄e plis: s. p̄mū ē cōe in oībus peccatis mortalibus. Alia v̄o duo spāliter p̄tinent ad de fornicatione adulterij. C. Ubi manifestū ē q̄ adulteriu ē determinata spēs luxurie: v̄tote spāl̄ de fornicatione h̄ns circa act^{us} venereos. C. Ad p̄m^o d̄m: q. ille q̄ h̄ vxorē si ad aliā accedit: pctm̄ eius pōt denoiari vel ex pte sua. ⁊ sic semp̄ ē adulteriu: q. h̄ si dem infimonij agit. vel ex pte mulieris ad quā accedit. ⁊ sic q̄nq; ē adulteriu: puta cū p̄iugat^{us} accedit ad vxorē alterius. q̄nq; aut h̄ rōnem stupri vel alicuius alteri^{us} fm̄ diuersas cōditiones mulierū ad quas accedit: dictū est autē supra q̄ species luxurie accipiunt fm̄ diuersas mulierum cōditiones. C. Ad 2^m d̄m: q. matrimoniu spāl̄iter ē ordinatum ad bonum humane proles sicut dictū est. Adulterium autem spāl̄iter matrimonio contrariatur inq̄stum violat matrimonij fidē quā qs coniugi d. ⁊ q. ille q̄ ē ardentior amato: vxoris facit contra bonum matrimonij in honeste eo vtens: licet fidem non violēt: ideo aliquantulū potest adulter nominari ⁊ magis q̄ ille qui est ardentior amato: alterius mulieris. C. Ad tertium dicendū: q. vxorē est in potestate viri sicut ei infimonio copulata: puella autem sub potestate patris sicut per eum infimonio copulanda. ⁊ iō alio^o contra bonū infimonij est pctm̄ adulterij. ⁊ alio^o peccatū stupri. ⁊ ppter hoc ponunt diuersae luxurie spēs. De alijs aut ad adulteriu p̄tinentibus dicit in tertia parte cum de matrimonio tractabitur.

Ad nonum sic pcedit. Videt q̄ incestus nō sit spēs determinata luxurie. Incestus. n. d̄ per p̄uationē castitatis. s. castitati v̄l oppōit luxuria. g. v̄ q̄ incestus nō sit spēs luxurie: sed sit ipsa luxuria. C. S. In decretis d̄. 32. q. 1. q. incestus ē p̄sanguineay vel affiniū abusus. s. affinitas d̄t a p̄sanguinitate. g. incestus nō ē vna spēs luxurie: s. plures. C. S. Illud qd̄ d̄ se nō ip̄ortat aliquā de fornicatione: nō p̄stituit aliquā determinatam spēm vicij. sed accedere ad p̄sanguineas vel affines n̄ est fm̄ se de fornicatione: alis nullo tpe licuisset. g. incestus nō est determinata spēs luxurie. C. S. h̄ ē q̄ spēs luxurie distinguunt fm̄ cōditiones mulierū: q̄b^{us} aliq̄ abutunt: sed in ince

stu importat spāl̄is p̄ditio mulierū: q. est abusus p̄sanguineay vel affiniū: vt dcm̄ est. g. incestus est determinata spēs luxurie. C. R. n. d. d. q. sicut dcm̄ ē: ibi necesse ē inueniri de terminatā spēm luxurie: vbi inuenit aliqd̄ repugnans vsui debito venereoy. In vsu aut p̄sanguineay vel affiniū inuenitur aliqd̄ incōgruū cōmixtōi veneree triplici rōne. p̄io qdem q. nāl̄iter h̄ d. s. quādā honorificētia p̄rētib^{us}. ⁊ p̄ p̄ns alijs p̄sanguineis q̄ ex eis dē p̄rētib^{us} de p̄p̄inquo originē trahunt inātū q̄ apud antiquos vt maximus. Valerius refert: nō erat fas filiū sil̄ cū p̄re balneari ne se inuicem nudos p̄spicerēt. Manifestū est aut fm̄ p̄dē q̄ in actib^{us} venereis maxie p̄sistit qdā turpitudine honorificētie. h̄ria. v̄n de his hoies verecūdas. ⁊ iō incōgruū est q̄ p̄mixtio venerea fiat taliū p̄sonay ad inuicē. ⁊ hec cā v̄ exp̄mi. L. e. uit. 18. vbi d̄. Mater tua est: nō reuelabis turpitudinem ei. Et idē postea d̄ in alijs. Secda rō est: q. p̄sonas p̄sanguine p̄iunctas necesse ē ad inuicē sil̄ p̄uersari. C. Ubi si hoies nō arcerent a p̄mixtione venerea: nimia oportunitas daret hoib^{us} veneree p̄mixtōis. ⁊ sic ai hoium nimis emollescerent per luxuriā. ⁊ iō in veteri lege ille p̄sone spāl̄r vident p̄hibite esse q̄s necesse ē sil̄ p̄morari. Tertia rō est: q. per hoc ipeditur multiplicatio amicoy. d. u. h̄ vxorē extraneā accipit: inungunt sibi qdā spāl̄i amicitia oēs p̄sanguinei vxoris ac si eēt p̄sanguinei sui. C. Ubi Aug. dicit. 15. de ciui. dei. Habita est rō rectissima charitatis: vt hoies q̄b^{us} esset vtilis atq; honesta p̄cordia diuersay vicissitudinū vinculis nec terent. nec vn̄ in vno multas h̄ret: sed singule spergerent in singulos. Addit aut Aristot. q̄rtā rōnem in. 2. poli. q. cū nāl̄iter h̄ p̄sanguineā diligat. si adderet amorē q̄ est ex cōmixtōe venerea: fieret nimis ardo: amoris ⁊ maximū libidinis icētū: qd̄ castitati repugnat. v̄n manifestū ē q̄ incestus ē determinata luxurie spēs. C. Ad p̄m^o d̄m: q. abusus cōiunctay p̄sonay maxie iduceret corruptelam castitatis: tū p̄ oportunitatē: tū ē p̄ nimis ardo: amoris: vt dcm̄ est. ⁊ iō anthonomaticē abusus taliū p̄sonay vocat incest^{us}. C. Ad 2^m d̄m: q. p̄sona affinis p̄iugit alicui p̄ p̄sonā p̄sanguinitate p̄iunctā. ⁊ iō q. vnū ē p̄ alterum eiusdē rōnis icōuenientia facit consanguinitas ⁊ affinitas. C. Ad 3^m d̄m: q. in cōmixtōe p̄sonay p̄iugit aliqd̄ qd̄ est fm̄ se idecēs ⁊ repugnās nāl̄i rōni: sic q̄ p̄mixtio fiat inter parētes ⁊ filios quoy est p̄ se ⁊ imediata cognatio: naz filij nāl̄iter honorē debēt parētib^{us}. v̄n p̄bs d̄c̄ in. 8. de aia/ lib^{us}: q. qdā equ^{us} q. decept^{us} fuit vt matri p̄miseret seip̄s p̄cipitavit q̄si p̄ honore: eo q̄ ēt aialib^{us} aliqb^{us} interest nāl̄is reuerētia ad parētes. Alie v̄o p̄sone q̄ nō inungunt fm̄ se ipsas: s. p̄ ordinē ad parētes nō h̄nt ita ex seipsis idecētia. s. variat circa hoc decētia vel idecētia fm̄ p̄suetudines ⁊ legē humanā vel diuinā: q. vt dictū est: vsus venereoy q̄ ordinat ad bonū cōe subiacet legi. Et iō sicut Aug. dicit 15. de ciui. dei q. cōmixtio soroy ⁊ fratrum quāto fuit antiquior: cōpellēte necessitate. tanto postea facta est dānabilior religione prohibente.

Ad decimū sic pcedit. C. Ubi q̄ sacrilegiū n̄ potest esse spēs luxurie. Eadē. n. species nō inuenit sub diuersis ḡnib^{us} nō subalternatim positus: sed sacrilegiū ē spēs irreligiositatis: vt supra dcm̄ ē. g. sacrilegiū nō pōt poni spēs luxurie. C. S. In decretis. 36. .q. i. sacrilegiū nō ponit iter alia q̄ ponunt spēs luxurie. ergo v̄ q̄ nō sit luxurie spēs. C. S. Sic per luxuriā p̄tingit aliqd̄ fieri h̄ aliquā rē sacrā: ita ēt per alia vicioy ḡna. sed sacrilegiū nō ponit spēs gule aut alterius alicuius hmōi vicij. g. ēt nō d. s. poni spēs luxurie. C. S. h̄ est q̄ Aug. dicit 15. de ciui. dei. q. sic iniquū ē auiditate possidendi trāsgredi limitē agroꝝ: ita ēt ē iniquū libidine p̄cubēdi subuerrere limitē morū. sed trāsgredi limitē agroꝝ in rebus sacris est pctm̄ sacrilegij. g. pari rōne subuerrere limitē morū libidine cōcubēdi in rebus sacris facit sacrilegij viciū. sed libido cōcubēdi p̄tinet ad luxuriā. ergo sacrilegiū est luxurie spēs. C. R. n. d̄m: q. sicut supra dcm̄ est: act^{us} vni^{us} v̄tutis vel vicij ordinat ad finē alteri^{us} assumit spēm illi^{us}. sicut furtū qd̄ p̄ adulteriu cōmittit trāsit in spēm adulterij. Manifestū est aut q̄ observatio castitatis fm̄ q̄ ordinatur ad

cultū dei sit actus religionis: vt p³ in illis q^o vouēt ⁊ fruunt
virginitatē: vt p³ p^o Aug. in lib. de virginitate. Uñ manife-
stū est q^o et luxuria s³ q^o violat aliqd ad dñm cultū pñes
ptinet ad spēm sacrilegij. ⁊ s³ hoc sacrilegiū pōt pōi spēs
luxurie. C^o Ad p^o g^o dōd³: q^o luxuria s³ q^o ordinat ad finē
alteri^o vitij efficit illi^o vitij spēs. ⁊ sic aliq^o luxurie spēs pōt
esse spēs irreligiositatis sicut cuiusdā superioris generis.
C^o Ad 2^m dōd³: q^o ibi enumerantur illa que sunt spēs luxu-
rie s³ in seipsa. sacrilegiū autē est spēs luxurie s³ in q^o ordina-
tur ad alterius vitij finē: ⁊ pōt pcurrere cum diuersis lu-
xurie spēsibus. Si. n. aliq^o abutatur persona iuncta sibi s³ in
spiritualē cognationē: pmittit sacrilegiū ad modū icestus.
Si autē abutatur virgine deo sacrata inq̄stū ē spōsa xpi: ē sa-
crilegiū p modū adulterij: inq̄stū vero ē sub spūalis pñis
cura pstituta erit qdā spūale stupr. ⁊ si violentia inferat
erit spūalis raptus: q^o etiam s³ in leges ciuiles grauis pu-
nitur q̄ alius raptus. Uñ Justinian^o impator dicit. Sigs
nō dicta rapere: s³ attēptare tantūmō infimōij iungendi
cā sacratissimas v̄gies ausus fuerit capitali pena feriat.
C^o Ad 3^m dōd³: q^o sacrilegiū cōmittit in re sacrata. res autē
sacrata est vel psona sacrata q^o cōcupiscit ad p̄cubitū. ⁊ sic
ptinet ad luxuriā: vel que concupiscit ad possidendū. ⁊ sic
ptinet ad iniusticiam. p̄dōt etiam ad iram p̄tinere sacrile-
giū: puta si aliq^o ex ira iniuriā inferat psonē sacre: vel si gu-
lose cibūz sacy assumat: sacrilegiūz cōmittit: sp̄ ali^o tñ sacri-
legiū attribuit luxurie q^o opponit castitati: ad cuius obser-
uantia aliq^o persone spūaliter consecrantur.

Ad undecimum sic pcedit. Uñ q^o vitijū
h³ nāz nō sit spēs luxu-
rie: q^o in p̄dcā enumeratiōe spēs luxurie nulla sit mētio de
vitio h³ nāz. g^o nō ē species luxurie. C^o Luxuria opponi-
tur v̄tuti: ⁊ ita sub malitia continet. sed vitijū h³ nām nō cō-
tinetur sub malitia: sed sub bestialitate: vt patet per p̄bm i
-7. ethicozum. g^o vitijū contra nām nō est spēs luxurie.
C^o Luxuria cōsistit circa actus ad generationē huma-
nam ordinatos: vt patet ex supra dictis: sed vitijū contra
naturam consistit circa actus ex quibus non potest gene-
ratio sequi. ergo vitijū contra naturam nō est species lu-
xurie. C^o S³ h³ ē q^o. 2. Cor. 12. connumeratur alijs luxu-
rie speciebus. vbi dicitur: Et non egerunt penitentiaz sup
imunditia ⁊ fornicatione ⁊ impudicia: vbi dicit glo. imū-
dicia idest luxuria contra naturam. C^o Rñ^o dōd³: q^o sicut
supra dictum est: ibi est determinata luxurie spēs: vbi spe-
cialis ratio deformitatis occurrit que facit indecentem ac-
tum venereū. Qd qdē pōt eē dupli. Uno qdē mō: q^o re-
pugnat rōni recte: qd est cōe in oī vitio luxurie. Alio^o qd
ē sup hoc repugnat ipsi ordini nāli venerei actus q^o puenit
humane spēs: qd v̄t vitijū h³ nām. Qd qdē pōt plurib^o mo-
dis cōingere. Uno qdē mō si absq^o oī cōcubitu cā dlecta-
tionis veneree pollutio p̄curet: qd p̄inet ad pctm̄ imū-
dicie: quā qdā mollicie vocant. Alio^o sit fiat p^o p̄cubitūz ad
rē nō eiusdē spēs: qd vocat bestialitas. Tertio si fiat p^o con-
cubitum ad nō debitū sextū: puta masculi ad masculum:
vel femie ad feminā: vt Ap̄ls dicē ad Ro. 1. qd dī sodo-
miti cū vitijū. Quarto si nō fuerit nālis mō^o p̄cubēdi: aut
quantū ad istm̄ nō debitū: aut q̄tū ad alios mōstruosos
⁊ bestial cōcubēdi modos. C^o Ad p^o g^o dōd³: q^o ibi enu-
merant spēs luxurie q^o nō repugnat hūane nāe. ⁊ iō p̄ter-
mittit vitijū h³ nāz. C^o Ad 2^m dōd³: q^o bestialitas d̄t a malī-
tia q^o hūane v̄tuti opponit p^o quēdā excessus circa eandem
nām. ⁊ iō ad idē gen^o reduci pōt. C^o Ad 3^m dōd³: q^o lu-
xuriosus nō intēdit gnationē hūanā: s³ delectationē vene-
ream quā pōt aliq^o experiri sine actibus ex qb^o seq̄t hūa-
na gnatio. ⁊ hoc est qd q̄nt in vitio contra nām.

Ad duodecimum sic pcedit. Uñ q^o
vitijū h³ nām nō sit
maximū pctm̄ inter spēs luxurie. Tāto. n. aliqd pctm̄ est
grau^o q̄to magis h̄riat charitati. s³ magis vident h̄riari
charitati p̄ximū adulteriū stupr ⁊ rapt^o q^o vergūt i iniuriā
p̄ximū q̄ pctā h³ nāz p^o q^o nullus alteri iniuriat. g^o pctm̄ h³ na-
turā nō est maximū inter spēs luxurie. C^o Illa pctā vi-
dent eē grauissima q^o h³ deū pmittunt. sed sacrilegiū dire-

cte cōmittit h³ deū: q^o vergit i iniuriā diuini cultus. g^o sacri-
legiū est grau^o pctm̄ q̄ vitijū h³ nāz. C^o Tāto aliquod
pctm̄ v̄t esse grau^o q̄to exercet in psonā quā magis dili-
gere debem^o. s³ s³ in ordinē charitatis magis debem^o dili-
gere psonas nobis iunctas q^o polluant p̄ icestū: q̄ perso-
nas extraneas q^o polluant p vitijū h³ nām. g^o icestus ē gra-
uis pctm̄ q̄ vitijū h³ nām. C^o Si vitijū h³ nām est gra-
uissimū: v̄t q^o tanto sit grau^o q̄to est magis h³ nām. s³ ma-
xime videt eē h³ nām pctm̄ imūdicie seu mollicie. q^o hoc
videt eē maxie s³ naturā vt alter sit agēs ⁊ alter sit pa-
tiens. g^o s³ in hoc imūdicia eēt grauissimū inter vitia h³ nāz:
hoc autē est falsum. g^o vitia h³ naturā nō sunt grauissima in-
ter pctā luxurie. C^o S³ h³ ē q^o Aug. dicē in lib. de adulteris
cōiungijs: q^o oīm hoīz vitioz. s. q^o ad luxuriā p̄tinēt: pessī-
mum est qd h³ nām sit. C^o Rñ^o dōd³: q^o in quolibet gnē
pessima est p̄ncipij corruptio ex quo alia dependent. p̄nci-
pia autē rōnis sunt ea q^o sunt s³ naturā. nam rō p̄suppositis
bis q^o sunt a natura determinata disponit alia s³ in q^o cōue-
nit: ⁊ hoc appet tam in speculatiuis q̄ i p̄ctis. ⁊ iō sicut
in speculatiuis error: circa ea quoz cognitio est hoī natu-
raliter indita ē grauissim^o ⁊ turpissim^o: ita in agēdis agere
h³ ea q^o sunt s³ naturā determinata ē grauissimū ⁊ turpif-
simū. Quia g^o in vitijs q^o sunt h³ naturā trāsgredit hō id
qd est s³ naturā determinatū circa vsum venereū. inde
est q^o in tali mā hoc pctm̄ est grauissimū: post qd est icest^o
q^o sicut dictū est: est h³ nālē reuerentiā quā personis cōiun-
ctis debemus. p̄ter alias aut luxurie spēs p̄terit solū id
qd est s³ rōnem rectam determinatū ex p̄suppositiōe tñ
nālium p̄ncipioz. Magis aut repugnat rōni q^o aliq^o vene-
reis v̄tat non solū id qd puenit pli gnāde. sed et cūz iniu-
ria alteri^o. ⁊ ideo fornicatio simplex q^o cōmittit sine iniuria
alterius persone est minima iter spēs luxurie. Adāio: autē
iniuria est sigs abutatur muliere alteri^o p̄tati subta ad vsum
gnatiōis: q̄ ad solā custodiā. ⁊ iō adulteriū est grauius q̄
stupr ⁊ v̄tūq^o aggrauat p̄ violentiā. pp qd rapt^o v̄gins
est grau^o q̄ stupr: ⁊ rapt^o v̄rois q̄ adulteriū. ⁊ hec oīa
ēt aggrauant s³ in rōnē sacrilegij vt supra dēn ē. C^o Ad p^o
g^o dōd³: q^o sic ordo rōnis recte est ab hoīe: ita ordo nāe ē
ab ipso deo. ⁊ iō in peccatis h³ nām in qb^o ipse ordo nāe
violat: sit iniuria ipsi deo ordinatori nāe. Uñ Aug. dicit. 3.
p̄f. flagitia q^o sunt h³ nām: vbiq^o ac semp detestāda atq^o
punitāda sunt: q̄tia sodomitay fuerūt: q^o si oēs gentes face-
rent: oēs eodē crimis reatu diuina lege tenerent: que non
sic fecit hoīes vt se illo vterent mō. violat qppe ipa socie-
tas q^o cū deo nobis esse d³: cum eadē mā cui^o ille ancto: ē:
libidinis perversitate polluit. C^o Ad 2^m dōd³: q^o et vitia h³
nām sunt h³ deū: vt dēn est. ⁊ tanto sunt grauiora q̄ sacri-
legij corruptela: q̄to ordo nāe humane idit^o est p̄o: ⁊ sta-
bilio: q̄ qlibet alius ordo superaddit. C^o Ad 3^m dōd³: q^o
vniūq^o iduiduo magis est coniuncta nā spēs q̄ qdēcūq^o
aliud iduiduum. ⁊ iō pctā q^o sunt h³ nām spēs sunt grauior-
ra. C^o Ad 4^m dōd³: q^o grauitas in pctō magis attenditur
ex abusu alicui^o rei q̄ ex omissione d̄biti vsus ⁊ ideo iter
vitia q^o sunt h³ nām: infimūz locum tenet pctm̄ imūdicie:
qd cōsistit i sola omissionē concubitus ad alter: grauissimū
autem est pctm̄ bestialitatis. q^o nō seruat debita spēs. Un-
de super illud Gen. 37. Accusauit fratres suos crimie p̄f-
simo. dicit glo. q^o cum pecoibus miscabant. post hoc aut
est vitijū sodomiticum cum ibi nō seruat debitus serus.
post hoc aut est peccatum ex eo q^o nō seruat debitus mo-
dus p̄cubendi. magis aut si nō sit debitū vas q̄ si sit iō: di-
natio s³ in aliq^o allā p̄tinētia ad modū p̄cubitus.

De p̄tibus potētib^o tēperāne. Q^o dv.

Unde p̄siderādū ē de p̄tib^o potē-
tialib^o tēperāne. Et p^o
s³ p̄tinentia. 2° d clemētia. 3° d mode-
stia. C^o Circa p^o p̄siderādū ē d p̄tinetia
⁊ d incōtinetia. C^o Circa cōtinetiā q̄runt
q̄tuor: p^o v̄t p̄tinetia sit v̄t. 2° q^o sit mā

ei^o. 3° qd sit ei^o subiectū. 4° d cōp̄tōe ei^o ad tēperānā.
Ad primum sic pcedit. Uñ q^o cōtinetia si sit
v̄tus. Spēs. n. non condundit

generi. s; cōtinētia cōdiuidit' vntū. vt p; p; p; in. 7. etbi. g^o cōtinētia nō est vntus. **C. P.** Null' vntus vntute peccat: q; s; in Aug. in li. 8. libe. ar. virt' ē q; nemo male vnt' s; aliq; cōtinēdo pōt peccare: puta si desideret aliqd bonū facere & ab eo se cōtineat. g^o cōtinētia nō ē virt'. **C. P.** Nulla virtus retrahit hōiem a licitis s; solū ab illicitis. s; cōtinētia retrahit hōiem a licitis: dic. n. glo. Gal. 5. q; p; cōtinētia aliq; se etiā a licitis abstinēt. g^o cōtinētia non est virtus. **C. Sed** h. Ois habitus laudabilis videt' eē virt'. s; cōtinētia ē huiusmodi: dic. n. Andronic' q; cōtinētia ē hūitus inictus a delectatiōe. g^o cōtinētia ē vntus. **C. Rn^o.** dō; q; nomē cōtinētie dupl'r sumit' a diversis. Quidā. n. cōtinētia noiant per quā aliq; ab oī delectatiōe venerea abstinet. **Uñ** & aplūs ad Gal. 5. cōtinētia castitati coniūgit: & sic cōtinētia pfecta pncipalis qdē; ē virginitas: sedario vero viduitas. vñ s; in hoc eadē rō ē de cōtinētia q; de vrginitate quā supra dixim' vntutē. Alij vero dicūt cōtinētia cē p; quā aliq; resistit pcupiscentijs prauis q; in eo vehemētes existūt. & hoc mō accipit pbs cōtinētia. 7. etbi. & hoc ē mō accipit cōtinētia i collationib' patz. hoc aut' mō cōtinētia h; aliqd de rōne vntutis: inq; n; s; rō firmata est h; passioēs ne ab eis deducat' nō tñ attingit ad pfectā rōne vntutis moral' s; in quā ē appetitus sensitiuus subdit' rōni sic vt in eo nō insurgāt vehemētes passioēs rōni h; rie. & iō pbs dicit in. 4. etbi. q; cōtinētia nō est vntus: s; qdā mixta inq; n; s; aliqd de virtute & in aliquo deficit a virtute. **Largi'** tñ accipiēdo nomē vntutis p quolibet pncipio laudabiliū opum possum' dicē cōtinētia esse virtutē. **C. Ad p^m g^o dō;** q; pbs cōtinētia; cōdiuidit vntū q; tū ad hoc in quo deficit a vntute. **C. Ad 2^m dō;** q; homo pprie est id quod est s; in rōnem. & iō ex hoc dicit' aliq; in seipso se tenere q; tenet se in eo qd cōuenit rōni: qd aut' pertinet ad peruersitatē rōnis nō est cōueniens rōni. vñ ille solus vere cōtinēs dī q; tenet se in eo qd est s; in rōne; recta; nō aut' in eo qd est s; in rōne; puerfa;. rōni aut' recte opponunt' cōcupiscētie prauē: sicut & rōni peruerse opponunt' cōcupiscētie bonē. & iō pprie & vē cōtinēs est q; pstitit in rōne recta abstinēs a cōcupiscētijs prauis: nō aut' q; pstitit in rōne puerfa abstinēs a cōcupiscētijs bonis. sed hic magis potest dici obstinatus in malo. **C. Ad 3^m dō;** q; glo. ibi loquit' de cōtinētia s; in p^m modū s; in quē cōtinētia noiat q; dā vntutē pfectā q; nō solū abstinēt ab illicitis bonis: sed ē a quibusdam licitis min' bonis: vt totalr intendat' perfectioibus bonis.

Ad secūdu sic pcedit. Videt' q; mā cōtinētie nō sint cōcupiscētie delectationū tactus. Dicit. n. Ambro. in p^o de offi. q; gnale deco:uz ita est ac si eq; bilē formam atq; vniuersitatē honestatis hēat i oī actu suo cōtinētes. sed nō ois actus humanus p; tinet ad delectationē tactus. g^o cōtinētia nō est solū circa cōcupiscētijs delectationū tactus. **C. P.** Nomē cōtinētie ex hoc sumit' q; aliq; tenet se in bono rōnis recte: sicut dēn' est: s; quedā alie passioēs vehemētius abducūt hōies; a rōne recta q; cōcupiscētie delectabiliū tactus: sicut timo: piculoz mortis q; stupefacit hōies;. & ira q; est isanie similis: vt Seneca dicit. g^o cōtinētia nō dicit' pprie circa cōcupiscētijs delectationū tactus. **C. P.** Tullius dicit in. 2. rhetorice q; cōtinētia est p; quā cupiditas p; filij gubernatione regit': cupiditas aut' magis p; sneuit dici dimitiaz q; delectabiliū tact' s; illud. i. ad Thimo. vlti. Radix oīum maloz ē cupiditas. g^o cōtinētia nō est pprie circa cōcupiscētijs delectationū tactus. **C. P.** Delectatiōes tact' non solū sūt in rebus venereis: sed ē in vsu cibozū: sed cōtinētia solū circa vsū venereozū p; sneuit dici. g^o nō est ppria mā eius cōcupiscētia delectationū tactus. **C. P.** Inter delectationes tactus qdam sunt nō humane: s; bestiales tā in cibis: vt pote siq; dlecta ref' in esu carnū humanaz; q; ē in venereis: puta i abusu bestiarū vel puerozū: sed circa huiusmodi nō ē cōtinētia: vt dī in. 7. etbi. nō g^o ppria mā cōtinētie sunt cōcupiscētie delectationū tactus. **C. S; h** ē q; pbs dicit in. 7. etbi. q; cōtinētia & incontinētia sunt circa eadē circa q; tēperātia & intēperātia: sed tēperātia & intēperātia sunt circa cōcupiscētijs delectationū tactus: vt supra habitū est. g^o ē cōtinē-

tia & incontinētia sunt circa eandē mām. **C. Rn^o dō;** q; nomē cōtinētie refrenationē quādā iporat inq; tū. s; tenet se aliq; ne passioēs sequat'. & iō pprie cōtinētia dī circa illas passioēs q; ipellūt ad aliqd psequēdū in qbus laudabile est vt rō retrahat hōiem a psequēdo: nō aut' pprie ē circa illas passioēs q; iporat retractionē quādā sicut timo: & alia huiusmodi: in his. n. laudabile est firmitatē suare in psequēdo qd rō dicit: vt supra dēn' est. Est aut' considerandū q; nāles inclinatioēs pncipia sunt oīum supuenientuz: vt supra dēn' est. & iō passioēs tāto vehemētius impellūt ad aliqd psequēdū: quāto magis sequunt' inclinationē nāe q; pncipue inclināt ad ea que sunt sibi neccāria. vel ad cōseruationē indiuidui sicut sunt cibi: vel ad cōseruationē spēi sicut sūt actus venerei: quozū delectationes ad tactū p; tinēt. & iō cōtinētia & incontinētia pprie dicunt' circa cōcupiscētijs delectationū tactus. **C. Ad p^m g^o dō;** q; sicut nomē tēperātie pōt cōiter accipi in q; cūq; mā: pprie tñ dī in illa mā in q; est oportunū hōiem refrenari. ita ē cōtinētia pprie dī in q; est oportunū & difficillimū contineri. s; in cōcupiscētijs delectationū tact'. cōiter aut' & s; qd pōt dī ci in q; cūq; alia mā: & hoc mō vnt' Ambro. noie cōtinētie. **C. Ad 2^m dō;** q; circa timorē non ppe laudat' cōtinētia: sed magis firmitas ai quā fortitudo iporat. Ira aut' i petū qdē facit ad aliqd psequēdū. iste tñ ipetus magis sequitur apphēsiōne aiālē. put. s; aliq; apprehēdit se eē ab alio lesūm q; inclinationē nālē. & iō dī qdē aliq; s; in qd cōtinēs ire: nō tñ simplr. **C. Ad 3^m dō;** q; huiusmodi exteriora bona: sicut honores: diuitie: & huiusmodi: vt pbs dicit in 7. etbi. vident' qdē s; in se eē eligibilia: nō aut' q; si necessaria ad cōseruationē nāe. & iō circa ea nō dicimus simplr alios quos cōtinētes vel icōtinētes: s; s; in qd: apponendo q; sint cōtinētes vel icōtinētes lucri: vel honoris: vel alicui' huiusmodi. & iō vel Tull' cōiter vsus est noie cōtinētie. put cōprehēdit sub se ē cōtinētijs s; in qd: vel accipit cupiditatē stricte p cōcupiscētia delectabiliū tactus. **C. Ad 4^m dō;** q; delectationes venereoz sūt vehemētiores q; delectatiōes ciboz. & iō circa venerea magis cōsueim' cōtinētia & incontinētia dicere q; circa cibos: s; s; in p; vtrūq; possit dici. **C. Ad 5^m dō;** q; cōtinētia ē bonū rōnis huiusmodi. & ideo attendit' circa passioēs q; pnt esse hōi cōnāles. vñ pbs dicit in. 7. etbi. q; si aliq; tenens puez concupiscat eum vel comedere vel ad venereozum inconueniētes delectationem: siue sequat' cōcupiscētia siue non: non dicitur simplr continens: sed s; in quid.

Ad tertiu sic pcedit. Videtur q; subiectū cōtinētie sit vis cōcupiscibilis. Subiectū .n. alicuius vntutis opz esse pportioatū māe. sed mā cōtinētie sicut dēn' est sunt cōcupiscētie delectabiliū tact' que p; tinēt ad vim cōcupiscibilē. g^o cōtinētia est in vi cōcupiscibili. **C. P.** Opposita sunt circa idē. sed icōtinētia est i cōcupiscibili cui' passioēs supant rōnē. dic. n. Andronic' q; icōtinētia ē malitia cōcupiscibilis s; in quā eligit prauas delectatiōes p; hēte rōnali. g^o & cōtinētia pari rōne ē i cōcupiscibili. **C. P.** Subiectū vntutis humane vel ē rō vel vis appetitiua q; diuidit' in voluntatē cōcupiscibilē & irascibilē. sed cōtinētia non ē in rōne: q; sic eēt vntus intellectualis. neq; ē in voluntate: q; cōtinētia ē circa passioēs q; non sūt in voluntate. nec ē in irascibili: q; non ē ppe circa passioēs irascibilis: vt dictū est. g^o relinqtur q; sit in cōcupiscibili. **C. S; h** vntus in aliq; potētia exis aufert malū actū. illi' potētie: s; cōtinētia non aufert malū actū cōcupiscibilis. h; enī; cōtinēs cōcupiscētijs prauas: vt pbs dicit i. 7. etbi. g^o cōtinētia non ē i cōcupiscibili. **C. Rn^o dō;** q; oīs virtus i aliquo subiecto exis facit id differre a dispositōe quā h; dū subijct' opposito vitio. cōcupiscibilis autē eodē modo se h; in eo q; est cōtinēs & in eo q; ē icōtinēs: q; i vtroq; p; rūpit icōcupiscētijs prauas vehemētes. **Uñ** māifestū est q; cōtinētia non ē in cōcupiscibili sic in subiecto. s; etiā rō eodē modo se h; in vtroq; q; tā cōtinēs q; icōtinēs hab; rōnem rectā. & vterq; extra passioēs exis gerit in pposito cōcupiscētijs illicitas non seq. **¶** Dīa aut' dīa eoz iuēntur in electione: q; continens q; nō patiat'ur vehemētes dī-

lectatiões et concupiscētijs tamē eligūt non sequi eas ppter rationem. incontinentes autē eligūt sequi eas non obstante contradictione rōnis. et ideo op^o q^o cōtinētia sit sicut in subiecto in illa vi anime cuius actus est electio: et hęc ē voluntas: vt supra habitum est. Ad p^m g^o dōm: q^o cōtinētia h^o mām concupiscētijs delectationū tactus nō sic quas moderet: qd pūnet ad temperantiam que est in cōcupiscibili: sed est circa eas quasi eis resistēs vnde o^o q^o sit i alia vi: quia resistētia ē alterius ad alterū. Ad 2^m dōm: q^o voluntas media est inter rōnem et concupiscibiles: et pōt ab vtroq^o moueri. in eo autē q^o est continēs mouetur a rōne. in eo autē qui est incontinentēs mouetur a concupiscibili. et ideo cōtinētia potest attribui rōni sicut pūmo mouenti: et incōtinētia concupiscibili q^ouis vtrunq^o imediate pertinet ad voluntatem sicut ad pūmū subiectū. Ad 3^m dōm: q^o licet passiones non sint in voluntate sicut in subiecto: est tñ in ptate voluntatis eis resistere. et hoc modo voluntas cōtinētis resistit concupiscētijs.

Ad quartum sic pcedit. Videt q^o pūnetia sit melior q^o tēperātia. Dicit .n. Ecc. 26. Oīs autē pōderatio nō est digna pūnetis aie. g^o nulla vītus pōt pūnetie adequari. C^o p. Quāto aliqua vīt meret maius pūmū tanto potior est. sed pūnetia vīt mereri maius pūmū: dī .n. 2. ad Thimo. 2. Non coronabit nisi q^o legitime certauerit. magis autē certat pūnetes q^o patitē vehe mētes passiones et concupiscētijs pūuas q^o tēperat^o q^o non h^o eas vehe mētes. g^o pūnetia ē potior vītus q^o tēperātia. C^o p. Volūtas est dignior potētia q^ouis concupiscibilis. sed pūnetia est in volūtate: tēperātia in concupiscibili: vt ex dictis p^o. ergo cōtinētia est potior vītus q^o tēperātia. C^o p. h^o est qd Tullius et Andronicus ponunt pūnetiā adiunctā tēperantie sic pūcipali vītuti. C^o p. h^o dōm: q^o sic supra dē m^o est: nomē pūnetie duplir accipit. Vno^o sūm q^o ipōtat cessatiōnem ab oībus delectatiōib^o veneris. et sic sumendo nomē pūnetie: et pūnetia ē potior tēperantia simplr dē: vt p^o ex his q^o supra dē sūt de pūmētia vīginitas ad castitatem simplr dictā. Alio^o pōt accipi nomē pūnetie sūm q^o ipōtat resistētiā rōnis ad concupiscētijs pūuas q^o sunt in hoīe vehe mētes. et sūm hoc tēperantia est multo potior: q^o cōtinētia: q^o bonū vītutis laudabile est ex eo q^o ē s^o rōnes. plus autē viget bonū rōnis in eo q^o est tēperat^o: in quo etiā ipse appetit^o sensitū^o est subiect^o rōni et q^osi a rōne edomtus q^o in eo q^o est continens in quo appetit^o sensitū^o vehe menter resistit rōni p concupiscētijs pūuas. vñ pūnetia cōparat^o ad tēperantiā sic iperfectū ad pfectū. Ad p^m g^o dōm: q^o auctoritas illa pōt duplir intelligi. Vno^o sūm q^o accipit^o cōtinētia pū abstinēt ab oīb^o veneris. et hoc mō dī q^o oīs pōderatio nō est digna aie pūnetis in gñe castitatis: q^o nec ē fecunditas carnis q^o q^orit in mīfimonio adequatur cōtinētie virginali vel viduali: vt supra dē m^o est. Alio^o pōt intelligi sūm q^o nomē pūnetie sumit cōiter p oī abstinētia a rebus illicitis. et sic dī q^o oīs pōderatio nō ē digna aie pūnetis: q^o nō respicit estimatiōē auri vel argenti q^o pūmū tamē ad pondus. Ad 2^m dōm: q^o magnitudo concupiscētie seu debilitas ei^o ex duplici cā pcedere pōt. Quāq^o .n. pcedit ex cā corporeali. Quidā .n. ex nālī pplexiōe sūt magis pū ad concupiscēndū q^o alij. Et itē q^odam hñt oportunitates delectationū concupiscētijs istāmātes magis paratas q^o alij. Et talis debilitas concupiscētie dīminuit meritū: magnitudo vero auget. Quāq^o vō debilitas vel magnitudo concupiscētie puenit ex cā spūali laudabili: pūta ex vehe mētia charitatis vel fortitudine rōnis: sicut est in hoīe tēperato. et hoc modo debilitas concupiscētie auget meritū rōne sue cāe: magnitudo vero minuit. Ad 3^m dōm: q^o volūtas pūngo: est rōni q^ouis concupiscibilis. vñ bonū rōnis ex quo virtus laudat^o maius esse ostēdit ex hoc q^o pūngit nō solū vsq^o ad voluntatē: sed ē vsq^o ad vīm concupiscibilem: qd accidit in eo q^o est tēperatus q^o si pūngat solū ad voluntatē: vt accidit in eo q^o est pūnetis.

De incontinentia. Q^o. clvi. **Unde** considerandū est de incontinentia. C^o Et circa hoc q^o

runtur quattuor. pūmo vtrum incontinentia pertineat ad animam vel ad corpus. 2° vtrūq^o incontinentia sit pctm. 3° de comparatione incontinentie ad intemperantiam. 4° q^o sit turpior: vtrum incontinentis ire vel incontinentis concupiscētie.

Ad pūmū sic pcedit. Videt q^o incontinentia nō pūnet ad aiam: sed ad corpus. Dī uersitas .n. sexuu^o nō est ex pte aie: sed ex pte corporis: s^o diuersitas sexuu^o facit diuersitatē circa incontinentiam: dicit .n. pbs. 7. etbi. q^o mulieres nō dicunt neq^o continētes neq^o incontinentes. g^o pūnetia nō pūnet ad aiam: sed ad corp^o. C^o p. Ad qd pertinet ad aiam nō seq^o corporis cōplexiōnes: sed incontinentia seq^o corporis pplexiōne: dicit enī pbs in. 7. etbi. q^o maxime acuti. i. colerici et melancolici sūm irrefrenatā concupiscētiā sunt incontinentes. g^o incontinentia pūnet ad corpus. C^o p. Victoria magis pūnet ad eū q^o vincit q^o ad eū q^o vincit. s^o ex hoc dī aliq^o ē incontinentēs q^o caro concupiscens aduersus spūm superat ipm. g^o incontinentia magis pūnet ad carnē q^o ad aias. C^o p. h^o ē q^o hō differt a bestijs pūcipalr sūm aiam. dī autē sūm rōne pūnetie et incontinentie bestias autē dicimus neq^o continētes neq^o incontinentes: vt p^o per pbs in. 7. etbi. g^o incontinentia maxime est ex pte aie. C^o p. h^o dōm: q^o vñ qd q^o attribuit^o magis ei qd est cā p se q^o ei qd solā occasiōē pstat. id autē qd est ex pte corporis solā occasiōem pstat incontinentie. Ex dispōne. n. corporis pōt contingere q^o insurgāt passiōes vehe mētes in appetitu sensitūo q^o est vītus corporis organici. s^o huiusmodi passiōnes q^ostūcunq^o vehe mētes nō sunt sufficiēs cā incontinentie: sed occasiō sola: eo q^o durante vsu rōnis semp homo pōt passiōib^o resistere. Si vō passiōes adeo insurgāt q^o totaliter auferant vsu rōnis: sic accidit in his q^o ppter vehe mētiā passiōnū amentia icurrūt nō remanebit rō cōtinētie neq^o incontinentie: q^o nō saluat in eis iudiciū rōnis qd cōtinens seruat et incontinentēs deserit. Et sic relinq^o q^o per se cā incontinentie sit ex pte aie q^o rōne passiōib^o non resistit. Qd qdem sit duob^o modis: vt pbs dicit in. 7. etbi. Vno^o quādo aia passiōibus cedit aīq^o rō pūnet: q^o qdēz vocat irrefrenata incontinentia vel pūolatio. Alio^o q^o nō pmanet hō in his q^o consiliata sunt: eo q^o debilit^o ē firmat^o in eo qd rō iudicauit. vñ et hęc incontinentia vocat debilitas: et sic p^o q^o incontinentia pūcipalr ad aiam pūnet. Ad p^m g^o dōm: q^o aia hūana ē corporis forma: et h^o q^osdā vires corporeis organici vtētes: q^oz opatiōes aliqd pferūt et ad illa opa aie que sunt sine corporeis instris. i. ad actū itellec^o et volūtatē in q^ostū. i. itellec^o assensu accipit: et volūtas ipellit a passiōe appetit^o sensitūi. et sūm hoc q^o femina sūm corp^o h^o q^osdā debilit^o pplexiōne: sit vt i plurib^o q^o et etiā debilit^o libereat q^o buscūq^o inheret: et si raro in aliqb^o aliter accidat: sūm illō pner. vlt. Mulierē fortē q^o iueniet. Et q^o id qd ē paruū vt debile reputat q^osi nullū: inde ē q^o pbus loq^our de mulieribus q^osi non habentibus iudiciū rōnis firmū: q^ouis in aliqb^o mulierib^o pūriū accidat. et ppter hoc dicit q^o mulieres nō dicunt^o pūnetes: q^o nō ducūt q^osi hñtes solidā rōne s^o dicunt^o q^osi de facili sequētes passiōes. Ad 2^m dōm: q^o ex ipetu passiōis pūngit q^o aliq^o statī passiōne seq^o ante pūliū rōnis. impetus autē passiōis puenire solet vel ex velocitate sic in colericis: vel ex vehe mētia sic in melancolicis q^o ppter terrestre pplexiōnes vehe mētissime istāmānt: sic ec ontrrio pūngit q^o aliq^o non pūstat in eo q^o pūliatūz est ex eo qd debilit^o inheret ppter mollitē pplexiōnis: vt dī mulieribus dictū ē: qd etiā videt in flegmaticis contingere ppter eandē cām sicut ē in mulierib^o. hoc autē accidit v^o q^ostū ex cōplexiōne corporis dat aliq^o incontinentie occasiō: nō autē cā sufficiēs: vt dictū ē. Ad 3^m dōm: q^o concupiscētia carnis in eo q^o est incontinentēs supat spūm nō ex necessitate s^o p q^osdam negligentiā spūs non resistētis fortiter.

Ad secundum sic pcedit. Videt q^o incontinentia nō sit pctm: q^o vt Aug. dī i li. de libe. ar. null^o peccat in eo qd vitare nō p^o. s^o incontinentiā nullus pōt ex seipō vitare sūm illō Sap. 8. Scio q^o non possum esse continēs nisi deus det. ergo incontinentia non est pctm. C^o p. Omne pctm in ratione videt^o pū

stere: sed in eo qui est incontinens vincitur iudicium rationis. 9° incontinentia non est peccatum. **C. 5.** Nullus peccat ex eo quod deum vehementer amat: sed ex vehementia divini amoris alii quis sit incontinens: dicit enim Dionysius. 4. cap. de divi. no. quod Paulus per incontinentiam divini amoris dixit: Tuus ego sum non ego. ergo incontinentia non est peccatum. **C. 5.** 3° est quod numeratur alijs peccatis. 2. ad Thimot. 3. ubi dicitur: criminatores incontinentes immites etc. ergo incontinentia est peccatum. **C. 6.** 1° dicitur: quod incontinentia potest attendi circa aliquid triplici. Uno^o proprie et simpliciter: et sic incontinentia attenditur circa concupiscentias delectationum tactus sicut et intemperantia ut supra dicitur est de continentia. et hoc modo incontinentia est peccatum ex duplici ratione. Uno^o ex eo quod incontinens recedit ab eo quod est secundum rationem. Alio^o ex eo quod se immergit quibusdam turpibus delectationibus. et ideo philosophus dicit in. 7. ethi. quod incontinentia vituperatur non solum ut peccatum quod. scilicet per recessum a ratione. sed sicut malitia quodammodo iniquitas prava concupiscentias sequitur. Alio^o incontinentia attenditur circa aliquid proprie quod iniquitas homo recedit ab eo quod est secundum rationem: sed non simpliciter: puta cum aliquis non fuerit modum rationis in concupiscentia honoris divitiarum: et aliorum huiusmodi: quod secundum se videntur esse bona: circa quod non est incontinentia simpliciter: sed secundum quod: sicut supra de continentia dicitur est. et sic incontinentia est peccatum non ex eo quod aliquis ingerat se pravis concupiscentiis: sed ex eo quod non fuerit modum debitum rationis est in concupiscentia reus per se appetendam. Tertio modo incontinentia dicitur esse aliquid quod non proprie: sed secundum similitudinem: puta circa concupiscentias eorum quibus non potest aliquis male uti: puta circa concupiscentias virtutum circa quas potest aliquis dici continens esse per similitudinem: quod sicut ille qui est continens totaliter dicitur per concupiscentiam malam: ita aliquis totaliter per concupiscentiam dicitur bonam quod est secundum rationem: et talis incontinentia non est peccatum: sed pertinet ad perfectionem virtutis. **C. 7.** 1° dicitur: quod homo potest vitare peccatum et facere bonum: non tamen sine divino auxilio secundum illud Ioh. 15. sine me nihil potestis facere. unde per hoc quod homo indiget divino auxilio ad hoc quod sit continens: non excluditur quod incontinentia sit peccatum: quod ut dicitur in. 3. ethi. quod per amicos possumus aliquid per nos possumus. **C. 8.** 2° dicitur: quod in eo qui est continens vincitur iudicium rationis: non quidem ex necessitate quod auferret rationem peccati. sed ex negligentia quodammodo hominis non firmiter intendens ad resistendum passioni per iudicium rationis quod habet. **C. 9.** 3° dicitur: quod ratio illa procedit de incontinentia per similitudinem dicta et non proprie.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod incontinens plus peccet quam intemperatus. Tanto enim aliquis videtur gravius peccare quanto magis conscientiam agit: secundum illud Luc. 12. Servus sciens voluntatem domini sui et non faciens plagis vapulabit multis etc. sed continens magis videtur agere quam conscientiam quam intemperatus: quod ut dicitur in. 7. ethi. continens sciens quod prava sunt quod concupiscit: nihilominus agit propter passionem: intemperatus autem iudicat ea quod concupiscit esse bona. 9° continens gravius peccat quam intemperatus. **C. 10.** Quanto aliquid peccatum gravius est tanto videtur esse minus sanabile. unde et peccata in spiritu sancti sunt gravissima et dicuntur esse irreversibilia. sed peccatum incontinentie videtur esse sanabilius quam peccatum intemperantie. sanatur enim peccatum alicuius per admonitionem et correctionem quam nihil videtur conferre incontinenti qui scit se male agere: et nihilominus male agit. intemperatus autem videtur quod bene agat: et sic aliquid ei offerre posset admonitio. 9° videtur quod continens gravius peccat quam intemperatus. **C. 11.** Quanto aliquis ex maiori libidine peccat tanto gravius peccat: sed continens peccat ex maiori libidine quam intemperatus: quod continens habet vehementes passiones et concupiscentias quas non semper habet intemperatus. 9° continens magis peccat quam intemperatus. **C. 12.** 3° est quod ipenitentia aggravat omne peccatum. Unde Augustinus in libro de ver. do. dicit quod ipenitentia est peccatum in spiritu sancti. sed sicut philosophus dicit in. 7. ethi. intemperatus non est penitens: immanet autem electioni: incontinens autem omnis est penitens. 9° intemperatus gravius peccat quam continens. **C. 13.** 1° dicitur: quod peccatum secundum Augustinum precipue in voluntate consistit. voluntas enim est quod peccat et recte vivit. et ideo ubi est maior inclinatio voluntatis ad peccandum ibi est gravius peccatum: in eo autem qui est intemperatus voluntas inclinatur ad peccandum ex propria electione quod procedit ex habitu per consuetudinem acquisito. in eo autem qui est continens voluntas inclinatur ad peccandum ex aliqua passione. et quod passio cito transit ha-

bitus autem est qualitas difficile mobilis: ideo est quod incontinens statim penitet transiente passione: quod non accidit de intemperato: quoniam gaudet se peccasse: eo quod operatio peccati est sibi facta comialis secundum habitum. unde de his dicitur philosophus. 2. quod letantur cum malefecerint et exultant in rebus pessimis. unde per 3. quod intemperatus est multo peior: quam continens: ut et philosophus dicit in. 7. ethi. **C. 14.** 1° dicitur: quod ignorantia intellectus quicquid quod est peccatum inclinacionem appetit et causat eas. et sic quanto est maior ignorantia: tanto magis peccatum diminuit vel totaliter excusat iniquitatem causat involuntarium. Alio modo econverso ignorantia rationis sequitur inclinacionem appetitus. et talis ignorantia quanto est maior: tanto peccatum est gravius. quod ostenditur inclinatio appetitus esse maior: ignorantia autem tam incontinentis quam intemperati provenit ex eo quod appetitus est in aliquid inclinatus: siue per passionem sic in continente: siue per habitum sicut ne intemperato. maior autem ignorantia causatur ex hoc in intemperato quam in continente. et uno quidem modo quantum ad durationem: quod in continente durat illa ignorantia solum passione durate: sic accessio febrium tertiane durat durante commotione humoris: ignorantia autem intemperati durat assidue propter permanentiam habitus. unde assimilatur putrefactio vel cuicunque modo continuo: ut philosophus dicit in. 7. ethi. Alio autem modo est maior ignorantia intemperati quantum ad id quod ignoratur. nam ignorantia incontinentis attenditur quantum ad aliquid particulare eligibile puta scilicet estimat hoc nunc esse eligendum. sed intemperatus habet ignorantiam circa ipsum finem iniquitatis. scilicet iudicat hoc esse bonum ut irrefrenate concupiscentias sequitur. Unde philosophus dicit in. 7. ethi. quod incontinens est melior intemperato: quod salvatur in eo optimum principium. scilicet recta estimatio de fine. **C. 15.** 2° dicitur: quod ad sanacionem continens non sufficit sola cognitio: sed requiritur interius auxilium gratie concupiscentiam mitigantis: et adhibetur etiam exterius remedium admonitionis et correctionis ex quibus aliquis incipit concupiscentias resistere: ex quo concupiscentia debilitatur: ut supra dicitur est. Et his de modis potest sanari intemperatus: sed difficultior est eius sanatio propter duo: quorum primum est ex parte rationis quod corrupta est circa estimationem ultimi finis: quod se habet sic principium in demonstratione difficultate autem ducit ad vitatam ille qui errat circa principium. et sicut in operibus ille qui errat circa finem. aliud autem est ex parte inclinationis appetitus quod in intemperato est ex habitu qui difficile tollitur: inclinatio autem continens est ex passione quod facilius reprimi potest. **C. 16.** 3° dicitur: quod libido voluntatis quod auget peccatum maior est in intemperato quam in continente: ut ex dictis patet. sed libido concupiscentie appetitus sensitivi quicquid maior est in continente: quod continens non peccat nisi a gravi concupiscentia. sed intemperatus etiam ex levi concupiscentia peccat: et quicquid ea prevenit. et ideo philosophus dicit in. 7. ethi. quod magis intemperatum vituperamus: quod non concupiscens videtur quiete. id est remisse concupiscens persequitur delectationes. quod enim faceret si ad esset concupiscentia iuvenilis.

Ad quartum sic procedit. Videtur quod continens ire sit peior: quam continens concupiscentie. Quanto enim difficilius est resistere passioni: tanto incontinentia videtur esse levior. unde philosophus dicit in. 7. ethi. 11. n. si quis a fortibus et supercellentibus delectationibus vincitur vel tristibus: non est admirabile: sed donabile: sed sic Heraclitus dicit: difficilius est pugnare quam concupiscentiam quam iram. 9° levior est incontinentia concupiscentie quam continencia ire. **C. 17.** Si passio propter suam vehementiam totaliter auferat iudicium rationis: omnino excusat aliquis a peccato: sicut per 3. in eo qui incidit ex passione in furiam. sed plus remanet de iudicio rationis in eo qui est continens ire quam in eo qui est incontinens concupiscentie. iratus enim aliquantulum audit rationem non autem concupiscens: ut patet per philosophum in. 7. ethi. ergo incontinens ire est peior: quam incontinens concupiscentie. **C. 18.** Tanto aliquod peccatum est gravius quanto est periculosius: sed incontinentia ire videtur esse periculosior: quod perducit hominem ad maius peccatum. scilicet ad homicidium quod est gravius quam adulterium ad quod perducit concupiscentie incontinentia. ergo incontinentia ire est gravius: quam incontinentia concupiscentie. **C. 19.** Sed est quod philosophus dicit in. 7. ethi. quod minus turpis est incontinentia ire quam incontinentia concupiscentie. **C. 20.** 1° dicitur: quod peccatum continencie potest dupliciter considerari. Uno modo ex parte passionis ex qua ratio superatur. et sic incontinentia concupiscentie tur-

pio: est q̄s incontinētia ire: q̄ motus ꝑcupiscētie bz maio-
re inordinatiōe q̄ mot⁹ ire. Et hoc pp̄ q̄tuor: q̄ p̄bs tāgit
in. 7. et̄bi. p̄o q̄dē q̄ motus ire ꝑcipat aliq̄liter rōne inq̄-
tū. s. iratus tēdit ad vīdicādū iniuriā sibi factā: q̄d aliq̄liter
rō dicitur: s̄ nō p̄fecte. q̄ nō intēdit debitū modū vīdicte:
sed mot⁹ ꝑcupiscētie totalr est s̄m sensus ꝛ nullo mō s̄m
rōne. 2° q̄ motus ire magis ꝑseq̄t corporis ꝑplexionē pp̄
velocitatē mot⁹ colere q̄ tēdit ad irā. vñ magis ē ī p̄mptu
q̄ ille q̄ est s̄m ꝑplexionē corporis disposit⁹ ad irascēdū
irascat: q̄ q̄ ille q̄ est disposit⁹ ad ꝑcupiscēdū concupiscat.
vñ ꝛ frequēt⁹ ex iracūdis nascunt iracūdi q̄s ex concupi-
scentib⁹ ꝑcupiscētes: q̄d autē p̄uenit ex nālī corporis dispō-
ne: reputat magis venia dignus. 4° q̄ ira q̄rit manifeste
opari: s̄ cōcupiscētia q̄rit latebras ꝛ dolose subintrat. 4°
q̄ cōcupiscēs delectabiliter opat: s̄ iratus q̄si q̄dam tri sti-
tia p̄cedēte coactus. Alio mō pōt ꝑsiderari pctū incontinē-
tie q̄stū ad malū in q̄d q̄s icidit a rōne discedēs: ꝛ sic inco-
tinētia ire ē vt plimū grauior: q̄ ducit ī ea q̄ p̄tinet ad pri-
mi nocumētū. ¶ Ad p̄m^o g^o dōm: q̄ difficilīus est assidue
pugnare s̄ delectationē q̄s s̄ irā: q̄ ꝑcupiscētia ē magis cō-
tinua. sed ad horā difficilī⁹ est resistere ire pp̄ eius īpetus.
¶ Ad 2^m dōs: q̄ ꝑcupiscētia dī esse sine rōne: nō q̄ totali-
ter auferat iudiciū rōnis: sed q̄ in nullo p̄cedit s̄z iudiciū
rōnis. ꝛ ex hoc ē turpior. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ rō illa p̄cedit
ex parte eoz in q̄ incontinens deducit.

De clemētia ꝛ māfuetudine. Q^o clvij.

Inde considerādū est de clemē-
tia ꝛ māfuetudie ꝛ vitijs
oppositis. ¶ Circa ipsas autē vtutes que
runt q̄tuor: p̄o vtrū clemētia ꝛ māfuetu-
do sint idē. 2° vtrū vtraq̄ earū sit virtus.
Tertio vtrū vtraq̄ earū sit pars tēpe-
rantie. Quarto de comparatione earū

ad alias vtutes.

Ad primum sic p̄cedit. Videt q̄ clemētia ꝛ
māfuetudo sint penitus ide m.
Māfuetudo. n. ē moderatiua iray: vt p̄bs dicit in. 4. et̄bi.
ira autē ē appetitus vīdicte: cū g^o clemētia sit lenitas sp̄io-
ris aduersus inferiorē in ꝑstituēdis penis: vt Seneca dicit
in. 2. de clemētia: per penas autē sit vīdicta: vñ q̄ clemētia
ꝛ māfuetudo sint idēz. ¶ Tull⁹ dicit in. 2. rhetorice:
q̄ clemētia est virtus ꝑ quā anim⁹ ꝑctat⁹ in odiū alicui⁹
benignitate remittit. ꝛ sic vñ q̄ clemētia sit moderatiua
odij. s̄z odiū vt Aug. dicit causat ab ira circa quā est mā-
fuetudo. g^o vñ q̄ māfuetudo ꝛ clemētia sint idem. ¶ T⁹.
Idē vitū nō ꝑriat diuersis vtutibus. s̄z idē vitū opponit
māfuetudini ꝛ clemētie. s. crudelitas. g^o vñ q̄ māfuetudo
ꝛ clemētia sint penitus idē. ¶ S⁹ s̄ ē q̄ s̄z p̄dictas diffi-
nitionez Senecę. clemētia est lenitas sup̄ioris aduersus
inferiorē. māfuetudo autē nō solū est sup̄ioris ad inferiorē
sed cuiusq̄ ad quēlibz. g^o māfuetudo ꝛ clemētia nō sūt pe-
nitus idē. ¶ R⁹ n^o dōs: q̄ sic dī in. 2. et̄bi. virtus moral cō-
sistit circa passiōes ꝛ actiōes. passiōes autē iteriores sunt ex-
teriorū actionū p̄ncipia aut ēt īp̄edimenta. ꝛ iō vtutes q̄
moderant passiōes quodāmodo cōcurrūt in eundē effe-
ctum cū virtutibus q̄ moderant actiōes: licet sp̄ē differat:
sic ad iustitiaz pp̄rie p̄tinet cohibere hoīem a furto ad q̄d
aliquis iclinat per ordinatū amorē vel cōcupiscētiām pecu-
nie: q̄ moderat per liberalitatem. ꝛ iō liberalitas cōcurrūt
cū iustitia in suo effectu q̄ est abstinere a furto. ꝛ hoc ēt cō-
siderandū est in p̄posito. nā ex passiōe ire ꝑuocat aliquis
ad hoc q̄ grauiorē inferat penas. ad clemētiā autē p̄tinet
directe q̄ sit diminutiua penay: q̄d quidē īp̄ediri possit ꝑ
excessum ire. ꝛ iō māfuetudo inq̄tū refrenat impetū ire:
cōcurrūt in eundē effectū cū clemētia. differūt tñ ab inuicēz
inq̄stum clemētia est moderatiua exterioris punitiōis. mā-
fuetudo autē pp̄rie dimittit passiōem ire. ¶ Ad p̄m^o g^o
dōm: q̄ māfuetudo pp̄rie respicit ipm vīdicte appetitū.
sed clemētia respicit ipsas penas q̄ exteri⁹ adhibentur ad
vīdictā. ¶ Ad 2^m dōs: q̄ affect⁹ hoīs iclinat ad minora-
tionē eoz q̄ hoī per se nō placēt: ex hoc autē q̄ aliquis amat
aliquē cōuenit q̄d nō placet ei per se pena ei⁹: sed solūz in

ordine ad aliud p̄ta ad iustitiā vel ad correctionē eius qui
punit. ꝛ iō ex amore p̄uenit q̄ aliquis sit p̄mpt⁹ ad dimi-
nuendū penas: q̄d p̄tinet ad clemētiā. ꝛ ex odio īp̄edit ta-
lis diminutiō: ꝛ p̄pter hoc Tull⁹ dicit: q̄ anim⁹ cōcitatus
in odiū. s. ad graui⁹ p̄nitiōem: per clemētiā remittit: ne. s.
acriorem penā inferat. nō q̄ clemētia sit directe odij mo-
deratiua: sed pene. ¶ Ad 3^m dōs: q̄ māfuetudini q̄ ē di-
recte circa iras pp̄rie opponit vitium iracundie q̄d īpo-
tat excessum ire: sed crudelitas īp̄ortat excessum in p̄nitiōe
do. Tñ dicit Seneca in. 2. de clemētia: q̄ crudeles vocan-
tur q̄ p̄nitiōem cām habent: modū tñ nō habent. qui autē
in penis hoīum pp̄ se delectant: ēt sine cā p̄tēt dici seni vel
feri quasi affectum humanū non habentes ex quo natu-
raliter homo diligit hominem.

Ad secundum sic p̄cedit. Vñ q̄ neq̄z cle-
mētia neq̄z māfuetudo sit
vtus. ¶ Nulla. n. vtus alteri vtuti opponit. s̄z vtraq̄ vñ op-
poni seueritati q̄ est q̄dā vtus. g^o neq̄z clemētia neq̄z mā-
fuetudo ē vtus. ¶ T⁹. Vñ corūp̄tē ꝛ sup̄flūū ꝛ dimi-
nutū. s̄z tā clemētia q̄ māfuetudo in q̄dā diminutiōe cōsi-
stūt. nā clemētia ē diminutiua penay: māfuetudo autē ē di-
minutiua ire. g^o neq̄z clemētia neq̄z māfuetudo ē vt⁹. ¶ T⁹.
Māfuetudo siue mititas ponit. ¶ Mat⁹. 5. iter b̄itudines
ꝛ iter fruct⁹ ad Gal. 5. s̄z vtutes differūt ꝛ a b̄itudinibus
ꝛ a fructib⁹. g^o nō p̄tinet sub vtute. ¶ S⁹ s̄ ē q̄ dicit Se-
neca in. 2. de clemētia. Clemētia ꝛ māfuetudinē oēs bōi vi-
ri p̄stabit. s̄z vtus ē pp̄rie q̄ p̄tinet ad bonos viros. nā vtus
ē q̄ bonū facit b̄ntes: ꝛ op⁹ ei⁹ bonū reddit: vt dī. 2. et̄bi.
g^o clemētia ꝛ māfuetudo sūt vtutes. ¶ R⁹ n^o dōs: q̄ rō v-
tutis moralis ꝑstet in h^o q̄ appetit⁹ rōm subdat: vt p̄z ꝛ
p̄m in p̄mo et̄bi. hoc autē fruatur tā in clemētia q̄ in mā-
fuetudine. nam clemētia in diminuēdo penas aspicit ad rō-
nem: vt Seneca dicit in. 2. de clemētia. s̄z ēt māfuetudo
s̄m rōnem rectā moderat iras: vt dī in. 4. et̄bi. Vñ mā-
nifestū ē q̄ tā clemētia q̄ māfuetudo ē vtus. ¶ Ad p̄m^o g^o
dōs: q̄ māfuetudo nō directe opponit seueritati: nā mā-
fuetudo ē circa iras: seueritas autē attēdit circa exteriorē īfi-
ctionē penay. Vñ s̄m hoc videret magis opponi clemen-
tie q̄ ēt circa exteriorē punitiōez ꝑsiderat: vt dēū ē: non tñ
opponit eo q̄ vtrūq̄z ē s̄z rōne rectā. nā seueritas īflexibi-
lis ē circa īfictionē penay: q̄n hoc recta rō requirit. clemen-
tia autē diminutiua ē penay ēt s̄z rōne rectā. q̄n. s. o3 ꝛ ī qui-
bus o3. ꝛ iō nō sunt opposita: q̄ nō sūt circa idē. ¶ Ad 2^m
dōs: q̄ s̄m p̄m in. 4. et̄bi. b̄itus q̄ mediū tenet in ira ē in-
noiat⁹. ꝛ iō vtus noiat a diminutiōe ire q̄ signat noie mā-
fuetudis: eo q̄ vtus ꝑpingor ē diminutiōi q̄ sup̄abūdan-
tie pp̄ hoc q̄ nālī⁹ ē hoī appetere vīdictā iniuriay illatarū
q̄s ab hoc deficere: q̄ vit alicui nimis parue videt iniurie
sibi illate: vt dē Salust⁹. Clemētia autē ē diminutiua penay
nō q̄dē in respectu ad id q̄d est s̄z rōne rectā. s̄z ī respectu
ad id q̄d ē s̄z legē cōez quā respicit iustitia legalis. s̄z p̄pter
aliq̄ particularia ꝑsiderata clemētia dimittit penas: quasi
decernens hoīem non esse magis p̄nitiōem. Unde dicit
Seneca in. 2. De clemētia: Clemētia hoc primum ꝑre-
stat: vt quos dimittit: nihil aliud illos pati debuisse ꝑnun-
ciat: venia vero debite pene remissio ē ex quo patet q̄ cle-
mētia cōparatur ad seueritatem sicut epicheia ad iustitiā
legalem cuius pars est seueritas q̄stū ad īfictionem pe-
narū s̄m legē: dī tñ clemētia ab epicheia: vt infra dicit.
¶ Ad 3^m dōm: q̄ b̄itudines sunt act⁹ vtutū. fructus autē
sunt delectatiōes de actibus vtutū. ꝛ iō nihil ꝑhibet mā-
fuetudinem poni ꝛ vtutē ꝛ b̄itudinē ꝛ fructum.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt q̄ p̄dicte vtutes n̄
sunt ptes tēperātie. Clemētia. n. ē di-
minutiua penay: vt dēū est: hoc autē p̄bs in. 5. et̄bi. attri-
buit epicheie q̄ p̄tinet ad iustitiā: vt supra habitū ē. g^o vñ q̄
clemētia nō sit p̄s tēperātie. ¶ T⁹. Tēperātia ē circa ꝑcu-
piscētiās. māfuetudo autē ꝛ clemētia nō respiciūt cōcupi-
scētiās: s̄z magis irā ꝛ vīdictā. nō g^o debēt pōi ptes tēperā-
tie. ¶ T⁹. Seneca dicit in. 2. de. Qui voluptati scuita est
possimus īfamā vocare. hoc autē opponit clemētie ꝛ mā-
fuetudini. cū g^o īfamā opponat ꝑrudētie: vñ q̄ clemētia

et mansuetudo sint partes prudentie magis quam temperantie.
 Sed est quod Seneca dicit in 2. de cle. quod clementia est temperantia animi in parte vlciscendi. Tullius et ponit clementiam partem temperantie. Circa dicitur quod partes assignantur in virtutibus principalibus secundum quod imitantur ipsas in aliquibus materiis secundariis quantum ad modum ex quo principaliter dependet laus virtutis. unde et nomen accipit: sic modus et nomen iustitie in quadam equitate consistit: fortitudinis autem in quadam firmitate. temperantie autem in quadam refrenatione: in quantum. scilicet refrenat concupiscentias vehementissimas delectationum tactus. clementia autem et mansuetudo sicut in quadam refrenatione consistunt: quod scilicet clementia est diminutio pena: mansuetudo vero est mitigativa ire: ut ex dictis patet. et ideo tam clementia quam mansuetudo adiunguntur temperantie sicut virtuti principali: et secundum hoc ponuntur partes temperantie. Ad primum dicitur quod in diminutione pena sunt consideranda duo: quorum unum est quod diminutio pena fiat secundum intentionem legislatoris: licet non secundum verba legis. et secundum hoc pertinet ad epicheiam. Aliud autem est quadam moderatio affectus: ut homo non vitetur sua parte in inflictione pena. et hoc proprie pertinet ad clementiam: propter quod Seneca dicit quod clementia est temperantia animi in parte vlciscendi. et hec quidem moderatio animi pervenit ex quadam dulcedine affectus quam quis abhorret omne illud quod potest alius contristare: et ideo dicit Seneca quod clementia est quadam lenitas animi. nam e converso austeritas animi videtur esse in eo quod non vereat alios contristare. Ad 2um dicitur quod adiunctio virtutum secundariarum ad principales magis attenditur secundum modum virtutis quam est quasi quadam forma eius quam secundum maiorem mansuetudo autem et clementia perveniunt cum temperantia in modo: ut dicitur est: licet non perveniat in materia. Ad 3um dicitur quod insania dicitur per corruptionem sanitatis. sicut autem sanitas corporalis corrumpitur per hoc quod corpus recedit a debita complexione humane speciei: ita et insania secundum animam accipitur per hoc quod anima humana recedit a debita dispositione humane speciei. quod quidem contingit et secundum rationem: puta cum aliquis usum rationis amittit: et quantum ad vis appetitivam: puta cum aliquis amittit affectum humanum secundum quem homo est naturaliter omni homini amicus: ut dicitur in 8. ethi. insania autem que excludit usum rationis opponitur prudentie: sed quod aliquis delectetur in penis hominum dicitur esse insania: quia per hoc videtur deus privatus affectu humano quem sequitur clementia.
Ad quartum sic procedit. Videtur quod clementia et mansuetudo sint potissime virtutes. Laus enim virtutis consistit precipue in hoc quod ordinat hominem ad beatitudinem quam in dei cognitione consistit. sed mansuetudo maxime ordinat hominem ad dei cognitionem. dicitur enim. Jaco. primo In mansuetudine suscipite iterum verbum. et Eccl. 5. Esto mansuetus ad audiendum verbum dei. et Dio. dicit in epla ad Demophilum: Moyses propter multam mansuetudinem dei apparitione dignum habitum. 6o mansuetudo est potissima virtus. Circa. Tatio virtus aliquid videtur esse potius: quanto magis acceptatur a deo et ab hominibus. sed mansuetudo maxime videtur acceptari a deo. dicitur enim. Eccl. primo quod beneplacitum est deo fides et mansuetudo. unde et spiritualiter ad sue mansuetudinis imitationem christus nos imitat dicens. Discite a me: quia mitis sum et humilis corde. Et Hilarius dicit quod per mansuetudinem mentis nostre habitat christus in nobis. Est et hominibus acceptissima. unde dicitur Eccl. 3. filii in mansuetudine profice opera tua: et super hominem gloriam diligenter: propter quod et per ver. 20. dicitur quod clementia thronus regis roboratur. 6o mansuetudo et clementia sunt potissime virtutes. Circa. Augustinus dicit in libro de ser. do. in mote: quod mitis sunt qui cedunt improbitatibus et non resistunt in malo: sed vincunt in bono malo. hoc autem videtur pertinere ad misericordiam vel pietatem quam videtur esse potissima virtus: quod super illud. 1. ad Thimo. 4. In dietas ad omnia utilis est dicitur glo. Ambrosius. quod omnis summa religionis christiane in pietate consistit. 6o mansuetudo et clementia sunt maxime virtutes. Sed est: quod non ponuntur virtutes principales: sed adiunguntur aliquando alteri virtuti quasi principaliori. Circa. dicitur quod nihil prohibet aliquas virtutes non esse potissimas simpliciter nec quo ad omnia. sed secundum quod et in aliquo genere. non autem est possibile quod clementia et mansuetudo sint potissime virtutes simpliciter: quod laus earum attenditur in hoc quod retrahunt a malo: in quantum. scilicet diminuant iram vel penam. perfecti autem est consequens bonum quam carere malo. et ideo virtutes que simpliciter ordinantur in bonum. sicut

fides spes charitas. et etiam prudentia et iustitia sunt simpliciter maiores virtutes quam clementia et mansuetudo: sed secundum quod nihil prohibet clementiam et mansuetudinem habere quamdam excellentiam inter virtutes que resistunt affectionibus pravis. nam ira quas mitigat mansuetudo propter suum impetum maxime impedit animum hominis ne libere iudicet veritatem: et propter hoc mansuetudo maxime facit hominem esse potentem sui: unde dicitur Ecclia. 10. filii in mansuetudine serva animas tuas: quibus concupiscentie delectationum tactus sunt turpiores et magis continue infestent. propter quod temperantia magis ponitur virtus principalis: ut ex dictis patet. Clementia vero in hoc quod diminuit penas maxime videtur accedere ad charitates que est potissima virtutum per quam bona operamur ad primos et eorum mala impedimus. Ad primum dicitur quod mansuetudo preparat hominem ad dei cognitionem: remouendo impedimentum. et hoc dupliciter. primo quod faciendo hominem competentem sui per diminutionem ire: ut dicitur est. Alio quod ad mansuetudinem pertinet quod homo non predicat verbis veritatis: quod plerumque aliqui faciunt ex commotione ire: et ideo Augustinus dicit in 2. de doc. christiana. quod mitescere est non predicere diuine scripture sine intellectu si aliqua vitia nostra percipit: sine non intellectu quasi nos melius et verius scire et percipere possemus. Ad 2um dicitur quod mansuetudo et clementia reddunt hominem deo et hominibus acceptum: sed quod concurrunt in eundem effectum cum charitate que est maxima virtus. scilicet in subtrahendo mala proximorum. Ad 3um dicitur quod misericordia et pietas perveniunt quidem cum mansuetudine et clementia in quantum concurrunt in eundem effectum quod est prohibere mala proximorum. differunt tamen quantum ad motum. nam pietas remouet mala proximorum ex reuerentia quam habet ad aliquem superiorem: puta deum vel parentem: misericordia vero remouet mala proximorum ex hoc quod in eis aliquis contristatur. in quantum estimat eas ad se pertinere ut supra dicitur est. quod pervenit ex amicitia que facit amicos de eisdem gaudere et tristari. mansuetudo autem hoc facit in quantum remouet iram incitantem ad vindictam. clementia vero hoc facit ex animi lenitate in quantum iudicat esse equum ut aliquis non amplius puniat.

De iracundia. d. 6. clviij.

Inde considerandum est de vitijs oppositis. Et primo de iracundia que opponitur mansuetudini. 2o de crudelitate que opponitur clementie. Circa iracundiam quatuor octo. primo vitium irasci possit esse aliquod licitum. 2o vitium ira sit peccatum. 3o vitium sit peccatum mortale. 4o vitium sit gravissimum peccatum. 5o de speciebus ire. 6o vitium ira sit vitium capitale. 7o que sint filie eius. 8o vitium habeat vitium oppositum.

Ad primum sic procedit. Videtur quod irasci non sit licitum. Hieronymus exponens illud Matt. 5. Qui irascitur fratri suo etc. dicit: in quibusdam codicibus additur sine causa: ceterum in veris definita sententia est et ira penitus tollitur. 6o irasci nullo modo licitum est. Circa. Secundum Dio. 4. ca. de divi. no. mala anime est sine ratione esse. sed ira semper est sine ratione: dicitur enim. phis in. 7. ethi. quod ira non perfecte audit rationem. et Grego. dicit. 5. moral. quod cum tranquillitate mentis ira diuerberat dilaniata quodammodo scissamque perturbat. et Cassianus dicit in li. de institutis cenobiorum. Quilibet ex causa iracundie motus afferuens execat oculum cordis. 6o irasci semper est malum. Circa. Ira est appetitus vindicte: ut glo. dicit super Leui. 19. Non oderis fratrem tuum in corde tuo: sed appetitum vindicte non videtur esse licitum: sed hoc est deo reservandum: secundum illud Deut. 32. mea est ultio. 6o vitium quod irasci semper sit malum. Circa. De illud quod abducit nos a diuina similitudine est malum. sed irasci semper abducit nos a divina similitudine: quod deus cum tranquillitate indicat: ut habet Sap. 12. 6o irasci semper est malum. Sed est quod Liby. dicit super Matt. Qui sine causa irascitur reus erit: quod vero causa non erit reus. nam si ira non fuerit: nec doctrina proficit: nec indicia stant: nec crimina percipiunt. ergo irasci non semper est malum. Circa. dicitur quod ira proprie loquendo est passio quadam appetitui sensitivi a qua vis irascibilis denominatur: ut supra habitum est cum de passionibus ageretur. Est autem hoc considerandum circa passiones anime que dupliciter possunt in eis malum inueniri. Uno ex ipsa specie passionis: que quidem consideratur secundum obiectum passionis: sic invidia secundum suam speciem importat quoddam malum.

est. n. tristitia de bono alioꝝ: qđ fm se rōni repugnat. ⁊ iō inuidia moꝝ noſata ſonat aliqd mali: vt p̄hs dicit in. 2. et̄bi. hoc aut̄ nō cōpetit ire q̄ est appetitus vidicte: pōt. n. vindicta ⁊ bñ ⁊ male appeti. Alio^o inuenit̄ malū in aliqua paſſione fm q̄ſitatē ipſius. i. fm ſupabūdānā vel defectū ipſi^o. ⁊ ſic pōt malū in ira inueniri: qñ ſ. aliqs irascit̄ plus vel minus p̄ter rōnē rectā: tunc irasci eſt illaudabile. Si aut̄ aliqs irascitur fm rōnem rectā: tūc irasci eſt laudabile. **C**Ad p̄mū g^o dđ3: qđ ſtoici iram ⁊ oēs alias paſſiōes noſabant afſectus quosdam p̄ter ordineꝝ rōnis exiſtens. ⁊ ſ3 hoc ponebant iram ⁊ oēs alias paſſiones eſſe malas: vt ſupra dictum eſt cum de paſſionib^o ageret. ⁊ fm hoc accipit irā. Hierony. loquit̄. n. de ira qua quis irascit̄ cōtra primūꝝ quaſi malum ei^o intendēs. Sed fm peripateticos: quoru^m ſententiā magis approbat Augu. in. 9. de ciu. dei: ira ⁊ alie paſſiōes anime dicunt̄ motus appetitus ſenſitini ſine ſint moderate ſcđm rōnem ſine non. ⁊ ſcđm hoc ira non ſemper eſt mala. **C**Ad 2^m dđ3: qđ ira dupliciter ſe poteſt habere ad rōnem. Uno qdem modo antecedenter. ⁊ ſic trahit rōnem a ſua rectitudine. vnde habet rōnem mali. Alio modo conſequenter. pnt. ſ. appetitus ſenſitiuus mouetur contra vitia fm ordinem rōnis. ⁊ hec ira eſt bona que dicitur ira per zelum. vnde Grego. dicit in. 5. moral. Luſtandum ſomopere eſt ne ira que vt inſtrumentū virtutis aſſumitur mēti domineſ ne quaſi domina p̄eat: ſed quaſi ancilla ad obſequium parata a rōnis tergo nunquam rece-dat. hec autem ira ⁊ ſi in ipſa executione actus iudiciū ratiōnis aliquantū impedit: non tamen rectitudinem ratiōis tollit. vnde Grego. ibidem dicit: qđ ira per zelum turbat ratiōnis oculum: ſed ira per vitium excecatur: non eſt autēꝝ contra ratiōnem virtutis aut intermittatur deliberatio ratiōnis in executione eius quod eſt a ratiōne deliberatū: qđ etiam ars impediretur in ſuo actu: ſi dum debet agere de liberaret de agendis. **C**Ad tertium dicendū qđ appetere vindictam p̄pter malum eius qui p̄niēdus eſt illicitum eſt: ſed appetere vindictā p̄pter vitiorum correctionem ⁊ bonum iuſtitie cōſeruandū laudabile eſt: ⁊ in hoc pōt tendere appetitus ſenſitiuus inquantū mouetur a ratiōne. ⁊ dum vindicta fm ordinem iudiciū fit: a deo fit: cuius miniſter eſt poteſtas puniens: vt dicitur 1 Ro. 13. **C**Ad quartū dicendū qđ deo aſſimilari poſſum^o ⁊ debemus in appetitu boni: ſed in modo appetendi ei omnino aſſimilari non poſſumus: quia in deo nō eſt appetitus ſenſitiuus ſicut in nobis: cuius motus debet rōni deſeruire. Vnde Grego. dicit in. 5. moral. qđ tunc robuſtus rō^o h̄ vitia erigitur cuꝝ ira ſubdita rōni ſamulatur.

Ad ſecūdū ſic p̄cedit. Videt̄ qđ ira nō ſit peccatum. Peccando enim demeremur: ſed paſſionibus non demeremur: ſicut nec vituperamur: vt dicitur in. 2. et̄bico. ergo nulla paſſio eſt peccatum. ira aut̄ eſt paſſio: vt ſupra habitum eſt cū de paſſionib^o ageret. ergo ira nō eſt peccatū. **C**Ad 3^m dđ3. In omni peccato eſt conuerſio ad aliqd bonum cōmutabile: ſed per irā nō conuertit̄ aliquis ad bonum cōmutabile: ſed in malū aliquis. ergo ira non eſt peccatum. **C**Ad 4^m dđ3. Nullus peccat in eo qđ vitare non pōt: vt Augu. dicit ſed iram homo vitare non poteſt: quia ſup illud p̄s. Irascimini ⁊ nolite peccare. dicit glo. qđ motus ire non eſt in poteſtate noſtra. **C**Ad 5^m dđ3. Iratus etiam dicit in. 7. et̄bicoꝝ: qđ iratus cum triſtitia operat̄: triſtitia aut̄ eſt p̄traria voluntati. ergo ira nō eſt peccatum. **C**Ad 6^m dđ3. Peccatū eſt h̄ naturam: vt Damascenus dicit in. 2. libro: ſ3 irasci nō eſt h̄ nām hoīs cū ſit actus nālis potētie que eſt irascibilis: vñ ⁊ Hiero. dicit in quadā eplā: qđ irasci eſt hoīs. g^o irasci nō eſt peccatū. **C**Ad 7^m dđ3. qđ apls dicit ad Eph. 4. Oīs indignatio ⁊ ira tollat̄ a vobis. **C**Ad 8^m dđ3. qđ ira ſicut dictū eſt. p̄prie noſat quadā paſſionē. paſſio at̄ appetit^o ſenſitini intātū eſt bona inq̄tū rōne regulat̄. ſi autē ordine rōnis excludat eſt mala. Ordo aut̄ rōnis in ira pōt attendi q̄ſtuꝝ ad duo. p^o quidē q̄ſtū ad appetibile i qđ tendit: qđ eſt vindicta. vñ ſi aliqs appetat qđ fm ordinē rōnis fiat vindicta eſt laudabilis ire appetit^o: ⁊ vocat̄ ira p̄ zelū. ſi aut̄ aliqs appetat qđ fiat vindicta q̄litercūqꝝ h̄ ordinē ra-

tionis: puta ſi appetat puniri eū q non meruit vel vltra qđ meruit: vel et̄ nō fm legitimū ordinē: vel nō p̄pter d̄bitūꝝ finē: qui eſt p̄ſeruatione iuſtitie ⁊ correctio culpe: erit appetit^o ire vicioſus: ⁊ noſat̄ ira per viciū. Alio modo attendit̄ ordo rōnis circa irā q̄ſtū ad modū irascēdi: vt. ſ. mot^o ire nō immoderate ferueſcat nec iterius nec exteri^o: qđ qdē ſi p̄termittat̄ nō erit ira abſqꝝ pctō: etiā ſi aliqs appetat iuſtā vindictā. **C**Ad p^m g^o dđm: qđ qđ paſſio pōt eē regulata rōne vel nō regulata: iō fm paſſionē abſolute p̄ſideratā nō iportat̄ rō meritū vel demeritū: ſeu laudis vel vitup̄ii. fm tñ qđ eſt regulata rōne pōt h̄re rōnē meritorij ⁊ laudabilis: ⁊ ecōtrario ſ3 qđ nō eſt regulata rōne p̄t h̄re rōnē demeriti vel vitupabilis. vñ ⁊ p̄hs ibidē dicit qđ laudat̄ vel vitupat̄ q aliquantū irascit̄. **C**Ad 2^m dđ3: qđ irat^o nō appetit malū alterius p̄ ſe: ſed p̄ vindictā in quā p̄uertit̄ appetit^o eius ſicut in quoddā cōmutabile bonum. **C**Ad 3^m dđm: qđ hō eſt dñs ſuoꝝ actuū p̄ arbitriū rōnis. ⁊ iō motus q p̄ueniūt iudiciū rōnis nō ſunt in ptate hoīs in ḡali: vt. ſ. nullus eoz̄ inſurgat: q̄nis rō poſſit quēlibet ſingulariter impedire ne inſurgat: ⁊ ſ3 hoc d̄ qđ mot^o ire nō eſt i ptate hoīs: ita. ſ. qđ nullus inſurgat: qđ tñ aliq̄l̄ eſt in hoīs ptate nō totalit̄ p̄dit rōnē pcti ſi ſit iordinat^o. qđ aut̄ p̄hs dicit iratū cū triſtitia opari: nō eſt ſic intelligēdū qđ triſtes d̄ eo qđ irascit̄: ſed qđ triſtat̄ d̄ iniuria quā eſtimat ſibi illatā: ⁊ ex hac triſtitia mouet̄ ad appetendū vindictā. **C**Ad 4^m dđ3: qđ irascibilis in hoīe nāl̄ ſubijcit̄ rōni. ⁊ iō actus ei^o intātū eſt homini nāl̄ inq̄tūꝝ eſt fm rōnē. inq̄tūꝝ vō eſt p̄ter ordinē rōnis: eſt contra hominis naturam.

Ad tertium ſic p̄cedit. Videt̄ qđ oīs ira ſit peccatū mortale. Dicit̄. n. Job. 5. vix ſtultū interſicit iracūdia. ⁊ loquit̄ de interſectōe ſp̄iali a qua noſat̄ pctm̄ mortale. ergo oīs ira eſt pctm̄ mortale. **C**Ad 2^m dđ3. Nihil meret̄ dānationē eternā niſi pctm̄ mortale: ſed ira meret̄ dānationē eternā: dicit̄. n. dñs 1 Mat. 5. Oīs qđ irascit̄ fratri ſuo reus erit iudicio: vbi dicit glo. qđ p̄ illa tria qđ ibi tangunt̄. ſ. iudiciū ⁊ p̄liū ⁊ gehēna: diuerſe māſiones in eterna dānationē p̄ mō pcti ſingulariter exp̄munt̄. ergo irat^o pctm̄ mortale. **C**Ad 3^m dđ3. Quicquid h̄riat̄ charitati eſt pctm̄ mortale: ſ3 ira de ſe h̄riat̄ charitati: vt p̄ p̄ Hiero. ſup illud 1 Mat. 5. Qui irascit̄ fratri ſuo ⁊ c. vbi dicit qđ hoc eſt h̄ p̄rimi dilectionē. g^o ira eſt pctm̄ mortale. **C**Ad 4^m dđ3. Irascimini ⁊ nolite peccare: dicit glo venialis eſt ira que nō p̄ducit̄ ad effectū. **C**Ad 5^m dđ3: qđ mot^o ire p̄t eē inordinat^o ⁊ pctm̄ dupl̄ ſicut dictū eſt. Uno^o ex parte appetibilis: vtpote cū aliqs appetit̄ iniuſtā vindictā. ⁊ ſic ex genere ſuo ira eſt pctm̄ mortale: qđ h̄riat̄ charitati ⁊ iuſtitie. **C**Ad 6^m dđ3. Pōt tñ contingere qđ talis appetit^o ſit pctm̄ veniale p̄pter imperfectionē actus: qđ quidē imperſectio attendit̄ vel ex parte appetētis: puta cū mot^o ire p̄uenit̄ iudiciū rōnis: vñ etiā ex parte appetibilis: puta cū aliquis appetit̄ in aliquo modico ſe vindicare: qđ quaſi nihil eſt reputandū: ita etiā qđ ſi actu inferat̄ nō eēt pctm̄ mortale: puta ſi aliqs paruꝝ trahat̄ aliquē puerū p̄ capillos vel aliqd huiuſmodi. Alio modo pōt eſſe motus ire iordinat^o q̄ſtū ad modū irascēdi: vtpote ſi nimis ardēter irascaſ interius: vel ſi nimis exterius manifeſtet̄ ſigna ire: ⁊ ſic ira fm ſe nō h̄z ex ſuo genere rōnē peccati mortalis. poteſt tamē cōtingere qđ ſit peccatum mortale: puta ſi ex vehementia ire aliquis excedat a dilectione dei ⁊ proximi. **C**Ad p^m g^o dđ3: qđ ex illa auctoritate non habet̄ qđ oīs ira ſit peccatū mortale: ſed qđ ſtulti per iracundia ſpiritualiter occidunt̄. inq̄tūꝝ. ſ. nō reſrenando per rōnem motus ire dilabunt̄ in aliqua peccata mortalia: puta in blaſphemā dei vel iniuriam proximi. **C**Ad 2^m dđm: qđ dñs verbū illud dixit de ira quaſi ſupad dens ad illud verbū legis: qui occidit reus erit iudicio. vñ de loquit̄ ibi dominus de motu ire in quo quis appetit̄ p̄rimi occiſionem aut quācunqꝝ graneꝝ leſionē: cui appetitui ſi conſenſus ratiōnis ſuperveniat: abſqꝝ dubio erit peccatū mortale. **C**Ad 3^m dđ3: i illo cān i qđ ira h̄riat̄ charitati eſt pctm̄ mortale: ſ3 h̄ nō ſemp accidit: vt ex dictis patet.

Ad quartū ſic p̄cedit. Videt̄ qđ ira ſit grauifimū pctm̄. Dicit̄. n. 1 Cor. 13. qđ ni-

hil ē turpi⁹ visa furētis ⁊ nihil deſo:ml⁹ ſeuero viſu: ⁊ ml⁹ to magis aia. ergo ira eſt grauiffimū pctm̄. **C. 5.** Quāto aliqd pctm̄ eſt magis nociuū tāto videt eē peius: q: ſicut Aug. dicit in enchiri. Malū dī aliqd qd nocet. ira aut ma⁹ xime nocet: q: aufert hōi rōnē p quā ē dñs ſui ipius. dicit .n. Crifo. q: ire ⁊ iſanie nihil ē mediū. ſ: ira tēporane⁹ eſt q dā demon: magis aut ⁊ demoniū hñte difficili⁹. g^o ira eſt grauiffimū pctm̄. **C. 6.** Interiores mot⁹ diiudicant ſim exteriores effect⁹. ſ: effect⁹ ire ē homicidiū qd ē grauiffimū pctm̄. **C. 7.** S; ē q: ira cōparat ad odiū ſicut feſtuca ad trabē. Dicit. n. Aug. i regula: ne ira creſcat i odiū ⁊ tra bē faciat de feſtuca. nō g^o ira ē grauiffimū pctm̄. **C. 8.** Rñ^o dōz: q: ſicut dcm̄ ē iō: dinatione ire ſ: duo attēdit. ſ. ſ: idebitū appetibile ⁊ ſ: idebitū modū irāſcēdi. Quāntū igit ad appetibile qd iratus appetit videt eē ira minimū pctō:z appetit. n. ira malū pene alicui⁹ ſub rōne boni qd ē vidēā. ⁊ iō ex pte mali qd appetit puenit pctm̄ ire cū illis pctis q appetit malū. primi: pnta cū invidia ⁊ odio. ſ: odiū appetit absolute malū alicui⁹ inq̄tū hōi. iudus autē appetit malū alteri⁹ pp appetitū pprie glie ſ: iratus appetit malū alterius ſub rōne iuſte vindicte. Ex quo p; q: odiū ē gra uius q; invidia: ⁊ invidia q; ira: q: pei⁹ ē appetere malū ſub rōne mali q; ſub rōne boni: ⁊ pei⁹ ē appetere malū ſub rōne boni exterioris qd ē honor: vel glia q; ſub rōne rectitu dinis iuſtitie: ſ: ex pte boni ſub cui⁹ rōne irat⁹ appetit malū puenit ira cū pctō ꝑcupiſcētie qd tēdit in aliqd bonū: ⁊ q̄tū ad hoc ēt absolute loquēdo pctm̄ ire vī eē minus q; ꝑcupiſcētie. q̄to melius ē bonū iuſtitie qd appetit irat⁹ q; bonū delectabile vel vtile q: appetit ꝑcupiſcēs. vñ pbs dicit i. 7. ethi. q: icontinentis cōcupiſcētie eſt turpio: q; icon tinens ire. Sed q̄tum ad iō: dinationem q: eſt ſim modū irāſcēdi ira h; quādam excellentiā ppter vehementiam ⁊ velocitatem ſui motus: ſim illud. puer. 27. Ira nō hab; miſericordiā nec erūpens furor: ⁊ ipetū ꝑctau ſpūs ferre q; poterit. Uñ Greg. diē. 5. moral. Ire ſue ſtimulis ac ceſu; cor palpitāt: corꝑ⁹ tremit: lingua ſe ꝑpedit: facies igne ſcit: exaſpantur oculi: ⁊ neq; q; recognoſcunt notū: ore qdē clamorē format: ſ: ſenſus qd loquit ignorat. **C. 9.** Ad p^m g^o dōm: q: Cbri. loquit de turpitudine q̄tū ad geſt⁹ exte riores q: pueniūt ex ipetu ire. **C. 10.** Ad 2^m dōm: q: rō illa ꝑcedit ſim iō: dinationē motū ire q: puenit ex eius ipetu: vt dcm̄ eſt. **C. 11.** Ad 3^m dōm: q: homicidium non minus puenit ex odio vel invidia q; ex ira. ira tamen leuior: eſt inquātū attē dit rōnem iuſtitie: vt dictum eſt.

Ad quintum ſic ꝑcedit. Uideſ q: icōueniē ter determinent ſpēs iracun die a pbo in. 4. ethico. vbi diē q: iracūdoꝝ qdā ſunt acuti: quidā amari: quidā difficiles ſive graues: q: ſ: ipſus amari dicunt quoz ira difficile ſoluit ⁊ multo tpe manet: ſed hoc videt p̄nere ad circūſtānā tps. ergo videt q: ēt ſim alias circūſtāntias poſſint accipi alie ſpēs ire. **C. 12.** Diffi ciles ſive graues dicit eſſe quoz ira nō cōmittat ſine crucia tu vel punitiōe. ſ: hoc ēt p̄riet ad i ſolubilitatē ire. g^o videt q: idē ſunt difficiles ⁊ amari. **C. 13.** Dñs Matth. 5. ponit tres gradus ire cū dicit: q: irāſcit fratri ſuo: ⁊ q: dixerit fra tri ſuo racha: ⁊ q: dixerit frī ſuo ſatue. q: qdē gradus ad ꝑ dictas ſpēs nō referunt. g^o videt q: ꝑdicta diuiſio ire non ſit ꝑueniēs. **C. 14.** S; ē qd Greg. nicen⁹ dicit: q: tres ſūt ira ſcibilitatis ſpēs. ſ. ira q: vocat ſellea: ⁊ mania q: vocat inſa nia: ⁊ furor: q: tria vident eē eadē trib⁹ ꝑmiſſis. nā irā ſel lā dicit eſſe q: ꝑncipiū ⁊ motū h; qd pbs attribuit accutis mania vō dicit eē irā q: ꝑmanet ⁊ in vetuſtatē denent: qd pbs attribuit amaris. furorē aut dicit eē irā q: obſeruat tē pus in ſuppliciu: qd pbs attribuit in difficilib⁹. Et eadē ēt diuiſionē ponit Damascen⁹ in. 2. lib. g^o ꝑdicta diſtictio pbi nō ē icōueniēs. **C. 15.** Rñ^o dōm: q: ꝑdicta diſtictio pōt refer ri vel ad paſſionē ire: vel etiā ad ipm pctm̄ ire. Quō ſt re ferat ad paſſionē ire ſupra habitū ē cū de paſſiōe ire agere tur. ⁊ ſic ꝑcipue videt poni a Greg. niceno. ⁊ Damasce no. ſ: ſic aut oz accipe diſtictionē h; ſpērū ſim q: ꝑinet ad pctm̄ ire ꝑut ponit a pbo. **C. 16.** Dñs iō: dinatione ire ex duo bus attēdi. p^o qdē ex ipſa ire origine: ⁊ hoc ꝑinet ad acu

tos q: nimis cito irāſcunt: ⁊ ex q̄lib; leni cauſa. Alio⁹ ex ſp ſa ire duratiōe eo. ſ. q: ira nimis ꝑſenerat: qd qdē pōt eſſe duplī. Uno⁹ q: cā ire. ſ. iniuria illata nimis manet in mēo ria hōis. vñ ex hoc hō diuturnā triftitiā ꝑcipit: ⁊ iō ſunt ſi biſſis graues ⁊ amari. Alio⁹ ꝑingit ex parte ipſius vin dicte quā aliqs obſtinato appetitu q̄rit. ⁊ hoc ꝑinet ad dif ficiles ſive graues q: non dimittūt iram quouſq; puniant. **C. 17.** Ad p^m g^o dōm: q: in ſpēb⁹ ꝑdictis nō ꝑncipalī ꝑſide rat tps: ſ: ſ: facilitas hōis ad irā vel firmitas i ira. **C. 18.** Ad 2^m dōm: q: vtriq; ſ. amari. ⁊ difficiles habēt irā diuturnā ſ: ppter aliā cām. nā amari habēt irā ꝑmanētē ppter ꝑma nentiā triftitiē quā iter viſcera tenēt claſſaz. ⁊ q: nō ꝑrim punt ad exteriora iracūdie ſigna: nō p̄nt ꝑſuaderi ab alijs nec ex ſeipſis recedūt ab ira niſi ꝑut diuturnitate tps abo let triftitiā: ⁊ ſic deficit ira: ſ: in difficilibus eſt ira diutur na ppter vehemens deſideriū vindicte. ⁊ iō tpe nō dige rit: ſ: ꝑ ſolā punitiōe qeſcit. **C. 19.** Ad 3^m dōm: q: grad⁹ ire quos dñs ponit nō ꝑinet ad diuerſas ire ſpēs: ſ: accipiunt ſim ꝑceſſu; humani act⁹ in qb⁹ p^o aliqd in corde ꝑcipit. ⁊ q̄tū ad hoc dicit: Qui irāſcit frī ſuo. 2^m autē ē cū per aliq ſigna exteriora manifeſtat exteri⁹ etiā ante q; ꝑrim pat in effectū. ⁊ q̄tū ad hoc diē: Qui dixerit frī ſuo racha qd ē iteriectio irāſcētis. 3° gradus ē qn pctm̄ iterius cōce pti ad effectū ꝑducit. eſt aut effect⁹ ire nocumētū alteri⁹ ſub rōne vindicte. minimū aut nocumētū eſt qd ſit ſolo vbo. ⁊ iō q̄tū ad h^o diē. Qui dixerit frī ſuo ſatue. ⁊ ſic p; q: 2^m addit ſupra p^m: ⁊ 3^m ſupra vtrūq; vñ ſi p^m ē pctm̄ mortale in cāu i quo dñs loquit ſic dcm̄ eſt. multo magis alia: ⁊ iō ſingulis eoz ponunt corrdētia aliq ꝑnentiā ad ꝑdēnationē. ſ: in p^o ponit iudiciū qd min⁹ ē: q: vt Augu. dicit i iudicio adhuc deſenſiōis locus dat. in 2° vero pōit cōciliū in quo iudices inter ſe cōferūt qno ſupplicio dāna ri oporteat. in 3° ponit gehēnā ignis q: eſt certa dānatio.

Ad ſextū ſic ꝑcedit. Uideſ q: ira nō dbeat po ni iter vicia capitalia. Ira. n. ex trifti tia naſcit: ſed triftitiā ē vicin; capitale qd dī accidia. g^o ira non d; poni viciū capitale. **C. 20.** Odiū ē grati⁹ peccatū q; ira. g^o magis d; poni viciū capitale q; ira. **C. 21.** Sup illud. puer. 29. Uir iracundus ꝑuocat rixas: dicit glo. Za nna ē oīū vicioꝝ iracūdia: q: clauſa vtrūq; intriſecus dat qes. apta autē ad oē facinus armabit aīus. nullū autē vi cium capitale eſt ꝑncipiū oīum peccatoꝝ: ſ: quozūdā de terminate. g^o ira nō d; poni inter vicia capitalia. **C. 22.** Cō tra eſt q: Grego. 30. moral. ponit irā inter vicia capitalia. **C. 23.** Rñ^o dōz: q: ſicut ex ꝑmiſſis p; viciū capitale dicit ex quo multa vicia oriunt. h; autē hoc ira q: ex ea multavi cia ori poſſunt duplici rōne. p^o ex parte ſui obiecti quod multū h; de rōne appetibilitatis inq̄tū. ſ. vicieta appetit ſub rōne iuſti vel honeſti: q: ſua dignitate allicit: vt ſupra habitum eſt. Alio mō ex ſuo ſimpetu quo mentem ꝑcipi tat ad inordinata quecūq; agēda. vñ manifeſtu; eſt q: ira eſt viciū capitale. **C. 24.** Ad p^m g^o dōz: q: illa triftitiā ex q: oriſ ira vt plurimum non eſt accidie viciū: ſed paſſio triftitiē que ꝑſequit ex iniuria illata. **C. 25.** Ad 2^m dōm: q: ſicut ex ſu pra dictis patet: ad rōnem vicij capitalis ꝑinet q: hēat ſi nem multū appetibile; vt ſic ppter appetitū eius multa peccata ꝑmittant. ira aut que appetit malū ſub rōne boni habet finem magis appetibile q; odiū qd appetit malum ſub rōne mali. ⁊ ideo magis eſt viciū capitale ira q; odiū. **C. 26.** Ad 3^m dōz: q: ira dicitur ianna vicioꝝ: ſ: per accidens. ſ. remouendo ꝑhibens. i. ꝑpediēdo iudiciū rōnis per qd hō retrahitur a malis. directe aut ⁊ per ſe eſt aliquoz cau ſa ſpālium peccatoꝝ que dicuntur filie eius.

Ad ſeptimū ſic ꝑcedit. Uir q: iconuenienter aſſignent ſex filie ire q: ſūt: rixa: tumor: mētis: cōtumelia: clamor: indignatio: blaſphemia. Blaſphemia. n. ponit ab Iſidoro filia ſupbie. nō g^o deb; poni filia ire. **C. 27.** Odiū naſcit ex ira: vt Aug. dicit i regu la. g^o deberet nūerari iter filias ire. **C. 28.** Tumor: mētis vñ idē eē qd ſupbia. ſupbia aut nō ē filia alicui⁹ viti;: ſ: inſ oīū vicioꝝ: vt Greg. diē. 31. moral. g^o tumor: mētis nō d; nūerari iter filias ire. **C. 29.** S; ē q: Grego. 31. moral. aſſi

gnat has filias ire. **C**irca. dōd3: q̄ ira pōt duplī p̄siderari. Uno° s̄m q̄ ē in corde. & sic ex ira nascunt̄ duo vitia. vnū qdē ex parte eius q̄ quē irascit̄ quē reputat̄ idignūz vt sibi tale qd fecerit. & sic ponit̄ idignatio. Aliud aut̄ vitū ē ex parte sup̄si in q̄tū. s̄ cogitat̄ diuersas vias v̄dicte. & talib⁹ cogitatioib⁹ aiūm suū replet: s̄ illd̄ Job. 15. Nunq̄ sapiēs implebit̄ ardore stomachū suūz & sic ponit̄ tumor̄ mentis. Alio° p̄siderat̄ ira s̄m q̄ est̄ i ore. & sic ex ira duplex iordī natio p̄cedit. Vna qdē s̄ hoc q̄ hō i mō loquēdi irā suāz demōstrat: sic dcm̄ ē d̄ eo q̄ dicit̄ s̄i suo racha & sic pōit̄ clamor: p̄ quē itellr̄ iordinata & p̄fusa locutio. Alia aut̄ ē iordī natio s̄ q̄ aliqs̄ p̄rūpit̄ in v̄ba iūriosa. q̄ qdē si sint̄ s̄ deū erit̄ blasphēmia. si aut̄ s̄ p̄ximū: p̄tumelia. 3° mō p̄sideratur̄ ira s̄ q̄ p̄cedit̄ vsq̄ ad factū. & sic ex ira oriunt̄ rixē p̄ q̄s̄ itelligunt̄ oīa nocimēta q̄ scō p̄ximis inferunt̄ ex ira. **C**ad p̄m̄ g° dōd3: q̄ blasphēmia in quā aliqs̄ p̄rūpit̄ delibata mēte: p̄cedit̄ ex sup̄bia hoīs s̄ deū se erigētis: q̄ vt d̄ Ecclia. 10. Initiū sup̄bie hoīs apostatāre a deo. i. recedere a veneratiōe ei⁹: est̄ p̄ma sup̄bie ps. & ex hoc oritur̄ blasphēmia. s̄ blasphēmia i quā aliqs̄ p̄rūpit̄ ex p̄motiōe ei⁹ p̄cedit̄ ex ira. **C**ad 2° dōd3: q̄ odiū & si aliq̄ nascat̄ ex ira: tñ h̄z aliquā p̄orē cām ex q̄ direct⁹ orit̄. s̄ tristitia: sicut̄ eōrio amor nascit̄ ex dilectiōe. ex tristitia aut̄ illata q̄nq̄z in frā q̄nq̄z i odiū aliqs̄ mouet̄. vñ p̄ueniēt⁹ fuit̄ q̄ odiū p̄neretur̄ ori ex accidia q̄ ex ira. **C**ad 3° dōm: q̄ tumor̄ mentis nō accipit̄ hic p̄ sup̄bia. s̄ p̄o quodā conatu sine audacia hominis intentantis v̄dictam. audacia autem ē vitū fortitudini oppositum.

Ad octauum sic p̄cedit̄. Vt q̄ nō sit aliqd̄ vitū oppositū iracūdie p̄ueniens ex defectu ire. Nihil enim est̄ vitiosum p̄ qd̄ homo deo assimilatur. sed per hoc q̄ homo omnino est̄ sine ira similatur̄ deo qui cum tranquillitate iudicat. g° non videt̄ q̄ sit vitiosum omnino ira carere. **C**irca. Defectus ei⁹ qd̄ ad nihil est̄ vñle non est̄ vitiosus. sed motus ire ad nihil ē vñlis: vt probat. Seneca in libro quem fecit̄ de ira. g° videtur q̄ defectus ire nō sit vitiosus. **C**irca. Ad alium hoīs s̄m Dio. est̄ p̄ter rōnē esse: sed subtracto oī motu ire ad huc remanet̄ itegrū iudiciū rōnis. g° nullus defect⁹ ire vñciū causat. **C**irca. S̄ ē qd̄ Chryso. dicit̄ sup̄ Adat. Qui cus cā nō irascit̄ peccat. patiētia. n. irrōnabilis vicia seminat: ne gligētā nutrit: & nō solū malos: s̄ etiā bonos iūtat ad malū. **C**irca. dōd3: q̄ ira duplī p̄t̄ itelligi. Uno° simplī motus volūtatis quo aliqs̄ nō ex passiōe sed ex iudicio rōnis penā ifligit. & sic defect⁹ ire absq̄ dubio ē p̄tm̄. & h° mō ira accipit̄ in v̄bis Chryso. q̄ dicit̄ ibidē. Iracūdia q̄ cū causa est̄: nō ē iracūdia s̄ iudiciū. iracūdia. n. p̄p̄e itelligit̄ cōmotio passiōis: qui aut̄ cū causa irascit̄: ira illi⁹ nō ē ex passiōe. iō iudicare d̄: nō irasci. Alio° accipit̄ ira p̄ motu appetit⁹ sensitui q̄ ē cū passiōe & trāsmutatiōe corp̄ali. & hic qdē mot⁹ ex necessitate p̄seq̄ in hoīe ad simplicē motum volūtatis: q̄ nālī appetit⁹ inferio: seq̄ motū appetit⁹ superioris nisi aliqd̄ repugnet. & iō nō pōt̄ totalr̄ deficere motus ire i appetitu sensitui nisi p̄ subtractionē vel d̄bilitatē volūtarij mot⁹. & iō ex p̄nti ē defect⁹ passiōis ire vitiosus est̄: sicut̄ & defect⁹ volūtarij mot⁹ ad puniēdū s̄m iudiciū rōnis. **C**ad p̄m̄ g° dōm: q̄ ille q̄ totalr̄ nō irascit̄ cū d̄z ira sci iūtat̄ qdē deū q̄tū ad carētā passiōis. nō aut̄ q̄tūz ad h° q̄ de⁹ ex iudicio punit. **C**ad 2° dōm: q̄ passio ire vñlis est̄ sicut̄ & oēs alij mot⁹ appetitus sensitui ad hoc q̄ hō p̄d̄p̄t̄ exequat̄ id qd̄ rō dicit̄: alioqn̄ frustra esset̄ in hōmine appetit⁹ sensitui: cū tñ nā nihil faciat̄ frustra. **C**ad 3° dōm: q̄ i eo q̄ ordinate agit̄ iudiciū rōnis nō solū est̄ cā simplicis mot⁹ volūtatis: s̄ ē appetit⁹ sensitui: vt dictum est̄. & iō sicut̄ remotio effect⁹ est̄ signū remotiōis cause. ita ē remotio ire est̄ signū remotiōis iudicij rōnis.

De crudelitate. **Q**ō d̄r. **E**inde cōsiderādū est̄ de crudelitate. **E**t circa hoc q̄ r̄unt̄ duo. p̄o vtz crudelitas opponat̄ clemētie. 2° de cōparatione eius ad feritiam vel feritatem.

Ad primum sic p̄cedit̄. Videtur q̄ crudelitas non opponatur clemētie. Dicit. n. Seneca in. 2. de clemētia: q̄ illi vocantur crudelētes qui excedunt modum i puniendo quod s̄riat̄ iustitie. Clemētia autē nō ponit̄ pars iustitie sed tēperatiōe. g° crudelitas nō videtur oppōi clemētie. **C**irca. Jere. 6. dicit̄ Crudelētes est̄ & nō miserēbit̄: & sic videt̄ q̄ crudelitas opponat̄ misericordie: s̄ misericordia nō ē idē clemētie: vt supra dictū ē. g° crudelitas nō opponit̄ clemētie. **C**irca. Clemētia p̄siderat̄ circa iflictionē penāz: vt dcm̄ ē: s̄ crudelitas p̄siderat̄ in subtractiōe b̄nficiōz: s̄ illud p̄ner. 11. Qui aut̄ crudelētes ē ēt̄ p̄pinguos abijcit. g° crudelitas nō opponit̄ clemētie. **C**irca. Sed s̄ ē q̄ dicit̄ Seneca i. 2. de clemētia: q̄ opponit̄ clemētie crudelitas q̄ nihil aliud est̄ q̄ atrocitas ai in exigēdis penis. **C**irca. dōd3: q̄ nomē crudelitas a cruditate s̄ptū ē vt. Sicut̄ aut̄ ea q̄ s̄nt̄ cocta & digesta solēt̄ h̄re suanē & dulcē saporē: & illa q̄ sunt̄ cruda habēt̄ horribilē & asperū saporē. dcm̄ ē asit̄ supra q̄ clemētia ip̄ortat̄ q̄sdā ai lenitatē siue dulcedinē per quā aliqs̄ est̄ diminitus penāz. vñ directe crudelitas clemētie opponitur. **C**ad p̄m̄ g° dōd3: q̄ sic diminitio penāz q̄ ē s̄z rōnē ē p̄tinēt ad epicuriā: s̄ ipsa dulcedo affect⁹ ex qua hō ad hoc iclinat̄ p̄tinēt ad clemētiā. ita ēt̄ sup̄ excessus penāz q̄tūm ad id qd̄ ex teri⁹ agit̄ p̄tinēt ad iniustitiā: s̄ q̄tū ad austeritātē ai p̄ quā aliqs̄ fit̄ p̄mpt⁹ ad penas augēdas p̄tinēt ad crudelitātē. **C**ad 2° dōm: q̄ misericordia & clemētia p̄ueniunt in hoc q̄ vtraq̄z refugit̄ & abhorret̄ miserā alienāz: aliter tamē & aliter. nā ad misericordiā p̄tinēt̄ miserie subuenire p̄ beneficij collationē. ad clemētiā aut̄ p̄tinēt̄ miseriam diminuire per subtractionēz penāz. & q̄ crudelitas sup̄abundātiā in exigēdis penis ip̄ortat̄: direct⁹ opponit̄ clemētie q̄z misericordie. tñ p̄pter similitudinē harū virtutūz accipit̄ q̄nq̄z crudelitas p̄ imisericordia. **C**ad 3° dōd3: q̄ crudelitas ibi accipit̄ pro imisericordia ad quāz p̄tinēt̄ beneficia non largiri: q̄uis etiam dici possit̄ q̄ ipsa beneficij subtractio quēdam pena est̄.

Ad secundum sic p̄cedit̄. Videt̄ q̄ crudelitas a seuitia siue feritate s̄ differat. Vni. n. virtuti ex vna parte vnūz vicij videt̄ ēē oppositum. sed clemētie per superabundantiam opponitur & seuitia & crudelitas. ergo videtur q̄ seuitia & crudelitas sint̄ idē. **C**irca. Isidorus dicit̄ in libro etymologiāz q̄ feruus dicitur quasi feruus & ferus: quia sine pietate tenet̄ iustitiāz. & sic seuitia videtur excludere remissionē p̄narū i iudicijs qd̄ p̄tinēt ad pietatē. hoc aut̄ dictū ē ad crudelitatem p̄tinē. g° crudelitas ē idē qd̄ seuitia. **C**irca. Sic v̄tuti opponit̄ aliqd̄ vicij i excessu: ita ēt̄ & i defectu. qd̄ qd̄ dem cōtrariat̄ & v̄tuti q̄ est̄ in medio. & vicij qd̄ est̄ i excessu: sed idē vicij ad defectū p̄tinēs opponit̄ & crudelitati & seuitie: videlicet remissio vel dissolutio. dicit. n. Grego. 31. moral. Sit amor: s̄ nō emollit̄: sit rigor: s̄ nō exasperat̄: sit zelus: s̄ nō imoderate seuit̄. sit pietas: sed non plus q̄ expediat̄ parcēs. g° seuitia ē idē crudelitati. **C**irca. S̄ ē q̄ Seneca dicit̄ in. 2. de clemētia: q̄ ille q̄ non lesus nec p̄ctōi irascit̄: nō d̄r̄ crudelētes: s̄ ferus sine feruus. **C**irca. dōd3: q̄ nomē seuitie & feritatis a similitudine ferarū accipitur q̄ ēt̄ dicunt̄ seue. huiusmodi. n. aialia nocēt̄ hoīb⁹ vt ex eoz̄ corporibus pascant̄ nō ex aliq̄ iustitie cā cui⁹ p̄sideratio p̄tinēt ad solā rōnē. & iō p̄p̄e loquēdo feritas vel seuitia d̄: s̄m quā aliqs̄ in penis iserēdis nō p̄siderat̄ aliquam culpā eius q̄ punit̄: s̄ solū hoc q̄ delectat̄ in hoīz̄ cruciatu. & sic p̄z q̄ p̄tinēt̄ sub bestialitate. nā talis delectatio nō ē hūana s̄ bestialis p̄ueniēs vel ex mala p̄suetudinē: vel ex corruptione nāe: sicut̄ & alie huiusmodi bestiales affectiones. s̄ crudelitas nō solū attēdit̄ culpā in eo q̄ punit̄: s̄ excedit̄ modū i puniēdo. & iō crudelitas d̄r̄ a seuitia siue feritate sicut̄ malitia hūana a bestialitate: vt d̄ i. 7. etbi. **C**ad p̄m̄ g° dōd3: q̄ clemētia est̄ v̄tus hūana. vñ directe sibi opponit̄ crudelitas q̄ est̄ malitia hūana: s̄ seuitia vel feritas continet̄ sub bestialitate. vñ nō directe opponit̄ clemētie. s̄ sup̄excellētiōi v̄tuti quā p̄hs vocat̄ heroycā vel d̄nicā: q̄ s̄z nos videt̄ p̄tinere ad dona sp̄s̄ sc̄i. bñ pōt̄ dici q̄ se

ultia directe oppōit dono pietatis. ¶ Ad 2^m dō: q^o sette rus nō dī simplr senus: q^o hoc sonat ad vitū. s^z dī senus circa feritatē ppter aliquā similitudinē seuitie q̄ nō ē dimi nutina penaz. ¶ Ad 3^m dō: q^o remissio ī puniēdo non ē vitū nisi inq̄stum p̄mittit o: do iustitie quo aliqs debe ret puniri ppter culpā quā excedit crudelitas. seuitia autē penitus hūc ordinē nō attendit. vñ remissio punitionis di recte opponit crudelitati. nō autē seuitie.

De modestia.

Q^o.

clx

Inde cōsiderādū est de mode stia. Et p^o de ipsa in cōi. 2° d^o singulis q̄ sub ea p̄tinent. ¶ Circa p^m q̄rūt duo. p^o vtz modestia sit ps teperantie. 2° q̄ sit mā modestie.

d

Ad primum sic pceditur.

Uf q^o mode stia nō sit ps teperantie. ¶ Modestia. n. a mō dī. s^z in oib^z vir tutib^z requit modus nā vtus ordinat ad bonū. bonū aut vt Aug. dicit ī lib. de nā boni: p̄sistit in mō: specie: et ordie g^o modestia ē generalis vtus. nō g^o d^z poni ps teperantie. ¶ Laus teperantie vñ p̄sistere p̄cipue ex q̄dā modera tione. ex hac at sumit nomē modestie. g^o modestia ē idē q^o teperantia et nō ps ei. ¶ Modestia vñ p̄sistē circa p̄i moy correctionē: s^z illd. 2. ad Tbimot. 2. Seruū dei nō o^z litigare: s^z māfuetū eē ad oēs cū modestia corripitē: eos q^o resistūt vitati: s^z correctio deliquētū ē act^o iustitie vel cha ritatis: vt supra habitū ē. g^o vñ q^o modestia magis sit pars iustitie q̄ teperantie. ¶ S^z ē q^o Tulli^o ponit modestiam partē teperantie. ¶ R^o dō: q^o sicut supra dcm̄ ē: teperā tia moderationē adhibet circa ea in qbus difficilimū ē mo derari. s. circa p̄cupiscētiās delectationū tact^o. vbiq̄z at ē aliq̄ vtus spāl^r circa altq̄d maximū: o^z eē aliā vtutē circa ea q̄ mediocriter se hñt: eo q^o o^z q̄tū ad oīa vitā hoīs sū vtutes eē regulatā: sicut supra dictū ē: q^o magnificētia ē cir ca magnos sūptus pecuniarū p̄ter quā ē necessaria libera litas q̄ sit circa mediocres sumpt^o. vñ necessariū ē q^o sit q̄ dā vtus moderatū in alijs mediocrib^z: in qbus non ē ita difficile moderari: et hec vtus vocat modestia: et adūgit teperantie tanq̄ p̄ncipali. ¶ Ad p^m g^o dō: q^o nomē cōe q̄nq^z appropat his q̄ sūt infima: sicut nomē cōe angelorū appropatur īfimo ordini angelorū: ita et et modus q^o cōiter obfuar in qlibet vtute appropat spāl^r vtuti q̄ ī minimis modū ponit. ¶ Ad 2^m dō: q^o aliq̄ indiget teperantie p̄ suā vebemētia: sicut forte vinū teperat. s^z moderatio req̄ rit in oib^z: et iō teperantia magis se hz ad passiōes vebemē tes. modestia vō ad mediocres. ¶ Ad 3^m dō: q^o mode stia accipit ibi mō cōiter sūpto: put requit in oib^z vtutib^z.

Ad secūdū sic pcedit. Uf q^o modestia sit solū

circa exteriores actiones. Interio res. n. motus passionū alijs noti esse non p̄nt: sed apls ad p̄bil. 4. mandat vt modestia nra nota sit oib^z hoibus. er go modestia est solū circa exteriores actiōes. ¶ Virtutes que sunt circa passiones distiguunt a vtute iustitie q̄ ē circa opatiōes. s^z modestia videt eē vna vtus. si g^o ē circa opationes exteriores: nō erit circa aliq̄s iteriores passiōes ¶ Nulla vtus vna et eadē ē circa ea q̄ p̄tinet ad appe titum qd est p̄pū vtutū moralū. et circa ea q̄ p̄tinent ad cognitionē q̄ ē p̄pue vtutū intellectualū: neq^z etiā circa ea que p̄tinet ad irascibilē et cōcupiscibilez. si ergo modestia ē vna vtus: nō pōt eē circa oīa p̄dicta. ¶ S^z ē q^o In oib^z p̄di ctis oportet obfuar modū a q̄ modestia dī. g^o circa oīa p̄dicta ē modestia. ¶ R^o dō: q^o sicut dcm̄ ē: modestia differt a teperantia in hoc q^o teperantia ē moderatua eo: q̄ difficultimū ē refrenare. modestia autē ē moderatua eo: q̄ ī hoc mediocriter se habēt. Diversimode aut aliq̄ d mode stia videt esse locuti. vbiq̄z. n. p̄siderauerunt aliquaz spāl^r rōnē boni vel difficultatis in moderādo illud subtra xerūt modestie relinquētes modestiā circa mōra. Adanī festū est aut oib^z q^o refrenatio delectationū tactus spālem quādā difficultatē hz. vñ oēs teperantia a modestia distu xerūt. et ppter hoc Tulli^o p̄siderauit qdā spāle bonū eē īmoderatiōe penaz. et iō etiā clemētia subtraxit modestie

ponens modestiā circa oīa que reliquunt moderāda: que quidē videt eē q̄ttuor: quoz vnz ē mot^o ai ad aliquam excellētia: quā moderat humilitas. 2^m autē desiderū eo ruz q̄ p̄tinet ad cognitionē. et in hoc moderat studiositas q̄ opponit curiositati. tertū autē qd p̄tinet ad corporales mot^o et actiōes: vt. s. decēter et honeste fiāt: tā in his q̄ se rio q̄ in his q̄ ludo agunt. 4^m autē ē qd p̄tinet ad exteriō re apparatū: puta in vestib^z et in alijs hūoi. ¶ Sed circa qdā eo^z alij posuerūt q̄sdā vtutes: sic Andronic^o māfue tudinē: simplicitatē: humilitatē et alia huiusmodi: de qbus supra dictū ē. Aristo. autē circa delectationē ludoz posuit eutrapeliā: q̄ oīa cōtinent sub modestia: s^z m q^o a Tullio ac cipit. et h^o mō modestia se hz nō solū circa exteriores actio nes: s^z et circa iteriores. ¶ Ad p^m g^o dō: q^o apls loq̄t d modestia: put ē circa exteriora. et tñ ē iterio^z moderatio manifestari pōt p̄ qdā exteriora signa. ¶ Ad 2^m dō: q^o sub modestia p̄tinent diuerse vtutes q̄ a diuersis assignā tur. vñ nihil p̄hibet modestiā eē circa ea q̄ reqrunt diuer sas vtutes: et tñ nō ē tāta diuersitas iter ptes modestie ad iuicē: quāta ē iustitie q̄ ē circa opatiōes ad teperantia que est circa passiōes: q^o in actiōib^z et passiōibus in qb^z nō est aliq̄ excellēs difficultas ex pte māe sed solū ex pte moderatio nis: non attendit vtus nisi vna. s. s^z m rōnem moderatiōis. Et per hoc patet etiam responsio ad tertium.

De speciebus modestie.

Q^o.

clxi.

Inde cōsiderādū ē d sp̄b^z mo destie. Et p^o de humilita

d

te et supbia q̄ ei opponit. 2° de studio sitate et curiositate sibi opposita. 3° de modestia s^z m q̄ est in vbis vel in factis.

4° de modestia s^z m q̄ ē circa exterior rem cultū. ¶ Circa humilitatē q̄runtur

sex. p^o vtz hūilitas sit vt^o. 2° vtz p̄sistat in appetitu vel in iudicio rōnis. 3° vtz aliqs p humilitatē se debeat oib^z subijcere. 4° vtz sit ps modestie vel teperantie. 5° d cā paratiōe eius ad alias vtutes. 6° de gradib^z humilitatis.

Ad primū sic pcedit. Uidet q^o humilitas nō

fit vtus. Virtus. n. iporat rōnez boni. sed humilitas videt ipotare rationēz mali penaliz: s^z m illud ps. Idumiliauerūt in p̄pedibus pedes ei^o. g^o hu militas nō ē virt^o. ¶ Virtus et vitū opponunt. s^z hu militas q̄nq^z sonat in vitū. dī. n. Ecclesia. 19. Est q^o nequiter se humiliat. g^o humilitas nō est virtus. ¶ Nulla vtus opponit aliq̄ virtuti. s^z humilitas videtur opponi vtuti ma gnanimitatis q̄ tendit in magna. humilitas autē ipsa refu git. g^o videt q^o humilitas non sit virtus. ¶ Virt^o ē di spositio p̄fecti: vt dī in. 7. p̄physicorū. s^z humilitas videt eē īperfectoz. vñ et deo nō cōuenit humiliari: q^o nulli subijci pōt. g^o videt q^o humilitas nō sit vtus. ¶ Oīs vt^o mo ralis est circa actiones et passiones: vt dī in. 2. ethi. s^z hūi litas non cōnumerat a p̄ho iter vtutes q̄ sunt circa passio nes: nec etiā continet sub iustitia q̄ ē circa actiones. g^o vide tur q^o nō sit vtus. ¶ S^z ē q^o Origines dīc exponēs illd Luc. p^o Resperit humilitatē ancille sue. Idumilitas p̄pe in scripturis vna de vtutibus p̄dicat. ait q̄ppe saluator: dī scite a me: q^o mittis sum et humilis corde. ¶ R^o dō: q^o sic supra dictū ē cū de passionib^z ageretur: bonū arduū hz aliqd vñ attrahit appetitū. s. rōnē bōi. et hz aliqd retrahēs. s. ipsaz difficultatē adipiscēdi s^z m quoz p̄mū īsurgit mot^o spei: et s^z m aliud motus despatiois. Dictū est aut supra q^o circa mot^o appetituos q^o se habent per modum impulsio nis oportet esse virtutem mo:ralem moderantem et refrenantem. circa illos autem qui se habent per modūz retra ctionis et resilitationis ex parte appetitus oportet esse virtutem mo:ralem firmantē et impellentem. Et iō circa appetitum boni ardui necessaria est duplex virtus. Una quidē que temperet et refrenet animum ne īmoderate tendat in excelsa. et hoc pertinet ad virtutem humilitatis. Alia ve ro que firmat animum contra desperationem et impellat ipsum ad prosecutionem magnozū s^z m rationem rectā. et hec est magnanimitas. et sic patet q^o humilitas est quez dam virtus. ¶ Ad p^m g^o dō: q^o sicut Isidorus dicit in

lib. etymologiarū. humilis dicitur quasi humi acclius
 id est imis inherens. Quod quidem contingit dupliciter.
 Uno modo ex principio extrinseco. puta cum aliquis ab alio
 deicitur. et sic humilitas est pena. Alio a principio intrin-
 seco. et hoc potest fieri quandoque quidem bene: puta cum
 aliquis considerans suum defectum tenet se in infimis sicut suum
 modum: sicut Ab: aam dixit ad dominum Gen. 18. Quod
 quar ad dominum meum cum sim pulvis. et cinis: et hoc modo hu-
 militas potest virtus. quibus autem potest fieri male: puta cum homo
 noxium suum non intelligens: comparat se iumentis insipientibus et si-
 milis sit illis. Ad 2^m dicitur: quod sicut dicitur est: humilitas sicut
 quod est virtus in sui ratione ipso: tunc quaedam laudabilem deiectionem
 in ima. hoc autem quibus sit solum sicut signa exteriora sicut fictio-
 nem. unde hec est falsa humilitas: de qua Augustinus dicit in quodam
 epistola quod est magna superstitio. quod scilicet videtur tendere ad excellentiam
 glorie. quibus autem sit sicut interiorum motum anime: sicut hoc humilitas
 proprie ponitur virtus: quod virtus non consistit in exterioribus: sicut princi-
 paliter in interiori electione mentis: ut patet per philosophum in libro ethicorum.
 Ad 3^m dicitur: quod humilitas reprimat appetitum ne tendat in
 magna propter rationem rectam. magnanimitas autem animam ad ma-
 gna impellit sicut rationem rectam. unde patet quod magnanimitas non
 opponitur humilitati: sed conveniunt in hoc quod utraque est
 sicut rationem rectam. Ad 4^m dicitur: quod perfectum dicitur
 aliquid dupliciter. Uno modo simpliciter in quo scilicet nullus defectus in-
 venitur: nec sicut suam naturam: nec pro respectu ad aliquid aliud: et sic so-
 lus deus est perfectus. cui sicut naturam divinam non competit humili-
 tas sicut solum sicut naturam assumptam. Alio modo potest dici aliquid perfe-
 ctum sicut quod: puta sicut suam naturam aut status aut tempus. et hoc modo
 homo virtuosus est perfectus: cuius tamen perfectio in comparatione ad
 deum deficienter invenitur: sicut illud Ieremias 4°. Omnes gentes quasi non sunt
 sic sunt coram eo. et sic cuilibet homini potest provenire humilitas.
 Ad 5^m dicitur: quod philosophus intendebat agere de virtute sicut quod or-
 dinantem ad vitam civilem: in qua subiectio unius hominis ad alterum
 sicut legis ordinem determinat. et ideo pertinet sub iustitia lega-
 li. humilitas autem sicut quod est spiritualis virtus proprie respicit sub-
 iectionem hominis ad deum: propter que et aliis humiliando se subiecit

Ad secundum sic procedit. Videtur quod humili-
 tas non consistat circa appetitum
 sicut magis circa iudicium rationis. Humilitas enim superbie opponitur
 sicut superbia maxime consistit in his que pertinent ad cognitionem. Dicit
 enim Gregorius 34. moralium quod superbia cum exterioribus visibus ad corpus
 extenditur: propter oculos iudicat. unde et in psalms dicitur: Domine non est
 exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei. oculi autem maxime
 deficiunt cognitioni. unde videtur quod humilitas maxime sit circa
 cognitionem per quam de se aliquis estimat parva. Ad Augustinus dicit
 in libro de virginitate quod humilitas pene tota disciplina christiana
 est. nihil ergo quod in disciplina christiana continetur repugnat
 humilitati: sicut in disciplina christiana admonemur ad appetendum
 meliora: sicut illud 1. ad Corinthis 12. Emulamini charissima
 meliora. ergo ad humilitatem non pertinet reprimere appetitum
 arduorum: sicut magis estimationem. Ad eandem virtutem pertinet
 refrenare superfluum motum et firmare animum sicut superflua re-
 tractionem: sicut eadem fortitudo est que refrenat audaciam et que
 firmat animum sicut timorem: sicut magnanimitas firmat animum sicut dif-
 ficultates que accidunt in persecutione magnorum. si ergo humili-
 tas refrenare appetitum magnorum: sequitur quod humilitas non
 esset virtus distincta a magnanimitate: quod patet esse falsum. non ergo
 humilitas consistit circa appetitum magnorum: sed magis circa
 estimationem. Ad Andronicus ponit humilitatem circa ex-
 teriorum cultum. dicit enim quod humilitas est habitus non superabundans
 superbiis et preparationibus. ergo non est circa motum appetitus.
 Ad 3^m dicitur quod Augustinus dicit in libro de penitentia: quod humilis est qui eli-
 git abijci in domo domini magis quam habitare in tabernaculis pec-
 catorum: sed electio pertinet ad appetitum. ergo humilitas consistit
 circa appetitum magis quam circa electionem. Ad 4^m dicitur: quod si-
 cut dicitur est ad humilitatem proprie pertinet ut aliquis reprimat se-
 ipsum ne ferat in ea que sunt supra se. ad hoc autem necessarium est
 ut aliquis cognoscat id in quo deficit a proportionem eius quod suam
 virtutem excedit. et ideo cognitio proprie defectus pertinet ad humi-
 litatem: sicut regula quedam directiva appetitum: sicut in ipso appetitu
 consistit humilitas essentialiter. et ideo dicitur est quod humilitas proprie
 est directiva et moderativa motus appetitus. Ad 5^m ergo

domini: quod extollentia oculorum est quedam signum superbie in quantum
 excludit reverentiam et timorem. consueverunt enim timere et vere-
 cundari maxime oculos deprimere quasi non audentes se aliis com-
 parare. non autem ex hoc sequitur quod humilitas essentialiter circa
 cognitionem consistat. Ad 2^m dicitur: quod tendere in aliquid maiora
 ex propriarum virtutum confidentia humilitati contraria: sed quod aliquis ex
 confidentia divini auxilii in maiora tendat. hoc non est sicut humilitas
 teque. presertim cum ex hoc aliquis magis apud deum exaltet quod ei
 se magis pro humilitate subiecit. Unde Augustinus dicit in libro de pe-
 nitentia: Aliud est levare se ad deum: aliud est levare se sicut deus: quod
 ante illum se projicit ab illo erigit. quod aduersus illum se erigit ab
 illo projicit. Ad 3^m dicitur: quod in fortitudine invenitur eadem
 ratio refrenandi audaciam et firmandi animum sicut timorem. utriusque
 enim ratio est ex hoc quod homo bonum rationis de periculis mortis preferre
 sed in refrenando presumptionem spei quod pertinet ad humilitatem
 et in firmando animum sicut desperationem: quod pertinet ad magnanimitatem.
 Est et alia ratio. nam ratio firmandi animum sicut desperationem est
 adeptio proprie boni: ne scilicet desperando homo se indignum reddat
 bono: quod sibi competebat: sed in reprimendo presumptionem
 spei ratio precipua sumitur ex reverentia divina ex qua contingit
 ut homo non plus sibi attribuat quam sibi competat secundum gradum
 quem est adeo sortitus. unde humilitas proprie videtur importare
 subiectionem hominis ad deum. et propter hoc Augustinus in libro de sermone
 domini in morte. Humilitatem quam intelligit per paupertatem spiri-
 tus attribuit dono timoris quo homo deum reueretur: et
 inde est quod fortitudo aliter se habet ad audaciam quam humilitas ad
 spem. nam fortitudo plus videtur audacia quam eam reprimat. unde
 superabundantia est ei similior quam defectus. humilitas autem plus
 reprimat spem de seipsa quam ea videtur. unde magis opponitur sibi
 superabundantia quam defectus. Ad 4^m dicitur: quod superabundan-
 tia in exterioribus sumptibus et preparationibus solet ad quam-
 dam iactantiam fieri que per humilitatem reprimitur: et quan-
 tum ad hoc secundario consistit in exterioribus. put sunt si-
 gna interioris appetitus motus.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod homo non debet
 se omnibus pro humilitatem subijcere: quod sic
 dicitur est: humilitas proprie consistit in subiectione hominis ad deum
 sicut id quod debet deo non est homini exhibendum: ut patet in omnibus ac-
 tionibus latere. ergo homo pro humilitatem non debet se homini subijcere. Ad
 Augustinus dicit in libro de natura et gratia. Humilitas collocanda est in par-
 te veritatis non in parte falsitatis. sicut aliqui sunt in supremo statu qui
 si se inferioribus subijcerent: absque falsitate hoc fieri non pos-
 set. ergo homo non debet se omnibus pro humilitatem subijcere. Ad
 nullus debet
 facere id quod vergat in detrimentum salutis alterius. sicut si
 aliquis pro humilitatem se alteri subijciat: quibus hoc vergeret
 in detrimentum illius cui se subijcit quod ex hoc superbiat vel con-
 teneret. Unde Augustinus dicit in regula. Ne dum nimium servatur hu-
 militas: regedi frangat auctoritas. ergo homo pro humilitatem non
 debet omnibus se subijcere. Sed hoc est quod dicitur in Ieremias 2. in humi-
 litate superiores sibi iuicere arbitrares. Ad 4^m dicitur: quod in homi-
 ne duo possunt considerari. scilicet id quod est dei et id quod est hominis.
 Homo autem est quod pertinet ad defectum: sicut dei est quod pertinet
 ad salutem et perfectionem: sicut illud Osee 13. Perditio tua israel
 ex me tantum auxilium tuum. Humilitas autem sicut deum est. proprie
 respicit reverentiam que homo deo subijcit. et ideo quibus homo sicut id quod
 suum est debet se cuilibet primo subijcere quantum ad id quod est dei
 ipso: non autem hoc requirit humilitas ut aliquis id quod est dei in seipso
 subijciat ei quod est dei in altero. nam illi qui dona dei percipiunt co-
 gnoscunt ea se habere sicut in illud 1. ad Corinthis 2. Ut sciamus que a deo
 donata sunt nobis. et ideo absque iudicio humilitatis possunt
 dona que ipsi acceperunt preferre donis dei que aliis apparere col-
 lata: sicut apostolus ad Ephesios 3. dicit: aliis generationibus non est agnitus
 filius hominum: sicut nunc revelatus est sanctis apostolis eius. sicut etiam
 non hoc requirit humilitas ut aliquis id quod est suum in seipso
 subijciat ei quod est hominis in primo aliquo opponeret ut quibus
 reputaret se magis peccatorum quam alio: cum tamen apostolus absque
 iudicio humilitatis dicat Galatas 2. Modos natura iudei et non
 ex gentibus peccatores. Potest tamen aliquis reputare ali-
 quid boni esse in primo quod ipse non habet: vel aliquid ma-
 li in se esse quod in alio non est ex quo se potest ei subijcere pro hu-
 militatem. Ad 5^m dicitur: quod non debemus solum deum revere-
 ri in seipso: sed etiam id quod est eius debemus revereri in quo

libet. nō tñ eo mō reuerētie quo reueremur deū. & iō per humilitatē debem⁹ nos subijcere oib⁹. primis ppter deū s; illud. 1. Petri. 2. Subiecti estote oī būane creature propter deū. latrā tñ soli deo debem⁹ exhibē. ¶ Ad 2^m dō: qd si nos pferamus id qd est dei in primo ei qd est ppriū in nobis nō possumus incurrere falsitatē. Un̄ super illud. 1. Petri. 2. Supiores sibi inuicē arbitrātes. dicit glo. Nō hō ita debem⁹ estimare vt nos estimare fingam⁹: s; v̄ estimem⁹ posse eē aliqd occultū in alio quo nobis supior sit. et si bonū nostrū quo illo videmur supiores eē nō sit occultū. ¶ Ad 3^m dō: qd humilitas sicut & cetera vtutes p̄cipue iterius in aīa p̄sistit. & iō pōt hō fm̄ iteriorē actū aīe alteri se subijcere sine hoc qd occasionē habeat alicui⁹: qd p̄tineat ad detrimētū sue salutis. & hoc est qd Aug. dicit in regula. Timore corā deo p̄lat⁹ subtract⁹ sit pedib⁹ v̄ris: s; in exteriorib⁹ humilitatis actib⁹ sicut & in actib⁹ ceterarū vtutū est debita moderatio adhibēda ne possint v̄gere in detrimētū alteri⁹. si aut̄ aliqs qd dō faciat: & alij ex hoc occasione sumāt pcti: nō iputaf̄ humiliter agēti: qz ille n̄ scandalizat: q̄uis alter scandalizetur.

Ad quartū sic p̄cedit. Videt̄ qd humilitas nō sit pars modestie vel tēperantie. Humilitas enī p̄cipue respicit reuerentiā q̄ qd subijct̄ deo: vt dictū est: s; ad vtutē theologica pertinet qd habeat deū p̄ obiecto. ergo humilitas magis dōz poni vtutē theologica q̄ ps tēperantie seu modestie. ¶ Tēperantia ē in cōcupiscibili. humilitas aut̄ videt̄ eē in irascibili: sicut & superbia q̄ ei opponit̄: cuius obm̄ est arduū. ergo v̄ qd humilitas nō sit pars tēperantie vel modestie. ¶ S; ē qd Origenes dicit super Lucā: Si vis nomē hui⁹ audire vtutis quō a p̄bis ēt ap̄pellef̄: ausculta eandē eē humilitatē quā respicit de⁹: q̄ ab illis dicit̄ mēsuratio vel moderatio: q̄ manifeste p̄tinet ad modestiā vel tēperantiā. ergo humilitas est pars modestie vel tēperantie. ¶ Rñ dō: qd sicut supra dictū est: in assignando partes vtutibus p̄cipue attendit̄ similitudo quantū ad modū vtutis. modus aut̄ tēperantie ex quo maxime h̄z laudes: est refrenatio vel rep̄ssio ip̄et⁹ alicui⁹ passionis. & ideo oēs vtutes refrenātes sine rep̄mētēs ip̄et⁹ aliquarū affectionū vel actiones moderātes: ponunt̄ partes tēperantie. sicut aut̄ māsuētudo rep̄mit̄ motū ire: ita humilitas rep̄mit̄ motū spei q̄ ē mot⁹ spūs in magna tēdētis. & iō sic māsuētudo ponit̄ pars tēperantie: ita ēt & humilitas. vñ p̄bis i. 4. etbi. euz qui tēdit in parua s; suū modū dicit non esse magnanimū s; tēperatū: quē nos humilē dicere possum⁹ & iter alias partes tēperantie rōne supius dicta cōtinet̄ sub modestia: put̄ Tull⁹ de ea loquit̄. inq̄tū. s. humilitas nihil est aliqd q̄ qdā moderatio spūs. vñ. 1. Petri. 3. d̄f: In icorruptibilitate q̄eti ac modesti spūs. ¶ Ad p̄m̄ gō dō: qd vtutes theologice q̄ sunt circa vltimū finē qui ē primū p̄ncipiū in appetibilib⁹ sunt cōes oīz aliarū vtutū: vñ ex hoc qd humilitas causaf̄ ex reuerētia diuina: nō excluditur qn̄ humilitas sit pars modestie vel tēperantie. ¶ Ad 2^m dō: qd partes p̄ncipalib⁹ vtutib⁹ assignant̄ nō fm̄ p̄ueniētiā in subiecto vel in mā: sed fm̄ p̄ueniētiā in mō formalī: vt dictū est. & iō h̄z humilitas sit in irascibili sic in subo. ponitur tñ pars modestie & tēperantie ppter modū. ¶ Ad 3^m dō: qd h̄z magnanimitas & humilitas in mā cōueniāt. differūt tñ in mō: rōne cui⁹ magnanimitas ponit̄ pars fortitudinis: humilitas aut̄ pars tēperantie.

Ad quintū sic p̄cedit. Vñ qd hūilitas sit p̄ncipalissima vtutū. Dicit. 11. ch̄i so. exponens illud quod dicit̄ Luc. 18. de phariseo & publicano: qd si mixta delictis humilitas tā facile currat vt iustitiā superbie cōiuncta; transeat. si iustitie cōiunxeris eas: quo non ibit assistet ibi tribunali diuino in medio angeloz: & sic patet qd humilitas p̄ferret̄ iustitie: sed iustitia est p̄clarissima omnīū vtutū: & includit in se omnes vtutes: vt patet per p̄bm̄. 5. et bicoz. ergo humilitas est maxima vir

tutū. ¶ Aug. dicit in lib. de ver. do. Logitas magnas fabricam cōstruere celsitudinis: de fundamento p̄ncipalissimā cōstituta humilitatis. ex quo videt̄ qd humilitas sit fundamentum oīū vtutū. ergo videt̄ esse potior alijs vtutibus. ¶ Ad 2^m dō: vtuti maius debet̄ p̄miū. sed humilitati maximū debet̄ p̄miū: qz qui se humiliat exaltabit̄: vt dicitur Luc. 14. ergo humilitas est maxima vtutū. ¶ Si cut Aug. dicit in lib. de vera religione: Tota vita xp̄i i teris per hoīez quē suscipe dignat⁹ est disciplina mox fuit: p̄cipue humilitatē suā imitandā p̄posuit. dicens Matt. 12. Discite a me quia mitis sum & humilis corde. Et Grego. dicit in pastorali: qd argumentū redemptiōis nostre inuenta est humilitas dei. ergo humilitas videt̄ eē maxima vtutū. ¶ S; ē qd charitas p̄feret̄ oib⁹ vtutibus: fm̄ illud Col. 3. Sup oīa charitatem habete: nō gō humilitas ē maxima vtutū. ¶ Rñ dō: qd bonū humane vtutis in ordine rōnis p̄sistit: qd qdē p̄ncipalī attendit̄ respectu finis. vñ vtutes theologice q̄ h̄nt vltimū finē p̄ obiecto sunt potissime Secundario aut̄ attendit̄. put̄ s; rōne finis ordinantur ea q̄ sunt ad finē. & hec qdēz ordinatio eēntialī consistit in ipsa rōne ordināte. participatīe aut̄ in ipso appetitu per rōne ordinato: quā qdē ordinatōne vniuersali facit iustitia. p̄sertim legalis. ordinatōi aut̄ facit hoīem bñ subiectum hūilitas in vli q̄stuz ad oīa. q̄libz aut̄ alia virt⁹ q̄stuz ad aliā quā māz spālē. Ideo post vtutes theologicas & vtutes intellectuales q̄ respiciūt ip̄am rōne. & post iustitias p̄sertis legalē: potior ceteris ē humilitas. ¶ Ad p̄m̄ gō dō: qd hūilitas iustitie non p̄feret̄: s; iustitie cui supbia iugit̄ q̄ iā desinit eē virtus: sicut eōrio pctm̄ p̄ humilitatē remittit̄. nā de publicano d̄: Luc. 18. qd merito humilitas descendit iustificatus in domū suā. Un̄ & Ch̄aso. dicit. Semias bigas mihi accōmodes: alteraz qppe supbie & iustitie. alterā vero pcti & humilitatis: & videbis pctm̄ puerēs iustitiā non pprijs s; humilitatis vincē virib⁹. aliud vero par videbis deuictū nō fragilitate iustitie: s; mole & tumore superbie. ¶ Ad 2^m dō: qd sicut ordinata vtutū p̄gregatio p̄ q̄sdaz similitudinē edificio p̄paratur: ita etiā id qd ē p̄mū in acquisitione vtutū fundamēto p̄parat̄ qd p̄mū in edificio facitur: vtutes aut̄ vere infundunt̄ a deo. Un̄ p̄mū in acquisitione vtutū pōt accipi duplī. Uno p̄ modū remonētis p̄bibēs. & sic humilitas p̄mū locū tenet inq̄stuz. s. expellit superbiā cui de⁹ resistit: & p̄bet hoīez subditū & supra patulū ad suscipiēdū influxū dine gr̄e inq̄stuz enacuat̄ inflationē supbie: vt d̄: Jaco. 4. qd deus supbis resistit: humilib⁹ aut̄ dat gr̄az. & fm̄ hoc humilitas d̄ spūalis edificij fūdamētū. Alio est aliqd p̄mū in vtutib⁹ directe: p̄ qd. s. iam ad deū accedit̄. p̄mū aut̄ accessus ad deū est p̄ fidē: s; illud Heb. 11. Accedētē ad deū opz credere. & s; hoc fides ponit̄ fundamētū nobilitati mō q̄s humilitas. ¶ Ad 3^m dō: qd p̄tēnti terrena p̄mittunt̄ celestia. sic p̄tēntibus diuitias terrenas p̄mittunt̄ celestes thesauri: fm̄ illud Matt. 6. Nolite vobis thesaurizare thesauros in terra: s; thesaurizate vobis thesauros in celo. & similiter contēntibus mundi gaudia p̄mittuntur cōsolationes celestes: fm̄ illud Matt. 5. Beati qui lugent quñ ipsi cōsolabūtur. & eodē modo humilitati p̄mittitur spūalis exaltatio: nō quia sola ipsaz increatur: s; qz ei⁹ est ppriū p̄tēnere sublimitatē terrenā. Un̄ Aug. dicit in lib. d̄ p̄nia: Nē putes eū qd se humiliat semp̄ iacere cū dictū sit exaltabit̄. & ne opineris ei⁹ exaltationē in oculis hoīnz p̄ sublimitates fieri corporales. ¶ Ad 4^m dō: qd iō xp̄s p̄cipue nobis humilitatem cōmēdauit: qz p̄ hoc maxime remouet̄ ip̄edimētū būane salutis: q̄ cōsistit in hoc qd hō ad celestia & spūalia tēdit a qb⁹ hō ip̄edit̄ dū in terrenis magnificari studet. & iō dñs vt ip̄edimētū salutis auferret: exteriorē celsitudinē p̄tēndam mōstrauit p̄ humilitatis exēpla. & sic humilitas est q̄si qdā dispō ad liberū accessū hoīs i spūalia & diuina bona: sicut gō ē p̄fectio potior: dispōne: ita ēt charitas & alie vtutes qbus hō directe mouet̄ in deū sunt potiores humilitate. ¶ Ad sextū sic p̄cedit. Videt̄ qd icōuenienter distinguant̄ duodeciz gradus hūilitatis: qui in regula bñ p̄ndicti ponunt̄. Quoz p̄m⁹ ē: cor

ordinatrix. et ita si aliquis a regula rationis recedit vel in plus vel minus: erit talis appetit' viciosus: sicut patet de appetitu cibi qui naturaliter desiderat. superbia autem appetit excellentiam in excessu ad rationem rectam. Unde Augustinus dicit in 14. de civitate dei quod superbia est perversa consuetudinis appetitus. et ideo est etiam quod sic Augustinus dicit in 9. de civitate dei: superbia perversa imitatur deum: odit namque cum sociis equalitate sub illo: sed imponere vult sociis dominationem suam pro illo. Ad 3^m dicitur: quod superbia directe opponit virtuti humilitatis: quod quodammodo circa eadem cum magnanimitate existit: ut supra dictum est. unde et viciu quod opponit superbie in defectu vixens propinquum est vicio pusillanimitatis quod opponit magnanimitati secundum defectum. nam sicut ad magnanimitatem pertinet implere alius ad magna sed desperatione: ita ad humilitatem pertinet retrahere alius ab inordinato appetitu magnorum sed presumptione pusillanimitas autem si importet defectum a perfectione magnorum: proprie opponit magnanimitati per modum defectus. si autem importet applicationem animi ad aliqua viliora quam hominem deceat opponit humilitati sed defectus. utrumque enim ex animi puritate procedit: sicut et e contrario superbia potest secundum super excessum et magnanimitati et humilitati opponi secundum rationes diversas. humilitati quidem sed quod subiectionem asportat. magnanimitati autem secundum quod inordinate ad magna se intendit. sed quod superbia superioritate quadam importat directum opponit humilitati: sicut et pusillanimitas quod importat parvitate alii in magna tendentis directum opponit magnanimitati.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod superbia non sit speciale peccatum. Dicit enim Augustinus in libro de natura et gratia: quod sine superbie appellatio nullum peccatum invenies et Prosper dicit in libro de vita contemplativa: quod nullum peccatum sine superbia potest vel potuit esse aut poterit. ergo superbia est generale peccatum. **¶** Job. 33. Ut advertat homines ab iniquitate. dicit glossa quod sed peccator superbie est eius precepta peccando transgredere. sed secundum Augustinum. De peccato est transgressio legis divine et celestium inobedientia mandatorum. ergo omne peccatum est superbia. **¶** Omne peccatum speciale alicui speciali virtuti opponit. sed superbia opponit omnibus virtutibus: dicit enim Gregorius 34. moralium. Superbia nequaquam est vni virtutis extinctione peccata: per cum cetera anime membra se erigit: et quasi generalis ac pestifer morbus corruptus omne corrumpit. et Isidorus dicit in libro etymologico quod est ruina omnium virtutum. ergo superbia non est speciale peccatum. **¶** Omne peccatum speciale habet speciale malum: sed superbia habet generale malum. dicit enim Gregorius 34. moralium. quod alter itumescit auro: alter eloquio: alter infimis et terrenis rebus: alter summis celestibus virtutibus ergo superbia non est speciale peccatum: sed generale. **¶** Sed est quod Augustinus dicit in libro de natura et gratia. Querat et inveniat secundum legem dei superbia esse peccatum multum distinctum ab aliis viciis: generum autem non distinguitur a suis speciebus: ergo superbia non est generale peccatum sed speciale. **¶** R^o dicitur: quod peccatum superbie dupliciter potest considerari. Uno modo secundum propriam speciem quam habet ex ratione proprii obiecti. et hoc modo superbia est speciale peccatum: quod habet speciale obiectum. est enim inordinatum appetit' proprie excellentie: ut dictum est. Alio modo potest considerari secundum reductionem quadam in alia peccata. sed sed hoc habet quadam generalitatem: in quantum scilicet ex superbia oriuntur omnia peccata duplici ratione. Uno modo per se: in quantum scilicet alia peccata ordinantur ad finem superbie qui est propria excellentia ad quam potest ordinari omne id quod quis inordinate appetit. Alio modo indirecte et quasi per accidens. scilicet remouendo prohibens: in quantum scilicet homo per superbia tenet divinam legem per quam prohibet a peccando: secundum illud. **¶** Hiero. 2. **¶** Confregisti iugum: rupisti vincula: dixisti non seruiam. **¶** Sciendum tamen quod ad hanc generalitatem superbie pertinet quod omnia vicia interdum ex superbia oriuntur: non autem ad eam pertinet quod omnia vicia semper ex superbia oriuntur. quibus enim omnia precepta legis possunt quasi transgredi qualitercumque peccato ex precepto quod pertinet ad superbia: non tamen semper ex contemptu aliquis precepta divina transgreditur: sed quibus ex ignorantia quibus ex infirmitate: et ideo est quod sic Augustinus dicit in libro de natura et gratia multa peccata sunt que non sunt superbie. **¶** Ad 3^m dicitur: quod Augustinus illa verba inducit in libro de natura et gratia: non ex sua persona: sed ex persona alterius que disputat. unde et postmodum importat ea ostendens quod non semper ex superbia peccat. **¶** Dicit tamen dicit quod auctoritates ille intelligunt quantum ad exteriorum effectum superbie: quod est transgredi precepta: quod invenit in quolibet peccato: non autem quantum

ad interiorum actum superbie quod est contemptus precepti. non enim semper peccatum fit ex contemptu: sed quibus ex ignorantia: quibus ex infirmitate: ut dictum est. **¶** Ad 2^m dicitur: quod quibus aliquis committit aliquid peccatum sed effectum: sed non secundum affectum: sic ille qui ignoranter occidit peccatum committit peccatum secundum effectum: sed non secundum affectum: quod hoc non intendebat. et secundum hoc transgreditur preceptum dei dicitur esse deum superbie sed effectum quod semper: non autem sed affectum. **¶** Ad 3^m dicitur: quod peccatum aliquid potest corrumpere virtutes dupliciter. Uno modo per directam contrarietatem ad virtutem. et hoc modo superbia non corrumpit quolibet virtutem: sed solum humilitatem sic quodlibet aliud speciale peccatum corrumpit quoddam speciale virtutem sibi oppositam propriam agendo. Alio modo peccatum aliquid corrumpit virtutem abutendo ipsa virtute. et sic superbia corrumpit quolibet virtutem: in quantum scilicet ex ipsis virtutibus sumit occasionem superbiendi: sic et quibuslibet aliis rebus ad excellentiam pertinentibus. unde non sequitur quod sit generale peccatum. **¶** Ad 4^m dicitur: quod superbia attendit speciale rationem obiecti que tamen inveniri potest in diversis materiis. est enim inordinatus amor proprie excellentie. excellentia autem in diversis rebus potest inveniri.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod superbia non sit irascibilis sicut in subiecto. Dicit enim Gregorius 23. moralium. Obstacle vitatis tumor: mens est: quod dum inflat obnubilat sed cognitio vitatis non pertinet ad irascibile sed ad vim rationalem. ergo superbia non est in irascibili. **¶** Gregorius dicit 24. moralium. quod superbi non eorum vitam considerant quod se humiliando postponat: sed quibus superbiendo se preferant. et sic videtur quod superbia ex idebita consideratione procedat. sed consideratio non pertinet ad irascibile sed potest ad rationalem. ergo superbia non est in irascibili: sed potest in rationali. **¶** Superbia non solum querit excellentiam in rebus sensibilibus: sed et in rebus spiritualibus et intelligibilibus. ipsa autem principaliter consistit in contemptu dei: secundum illud. **¶** Ecclesia. 10. Initium superbie hominis apostatare a deo. sed irascibilis cum sit per appetit' sensitivum non potest se extendere in deum et in intelligibilia. ergo superbia non potest esse in irascibili. **¶** Ut dicitur in libro finium Prosperi. Superbia est amor proprie excellentie. sed amor non est in irascibili sed in concupiscibili. ergo superbia non est in irascibili. **¶** Sed est quod Gregorius in 2. moralium: ponit sed superbia. donum timoris. timor autem pertinet ad irascibile. ergo superbia est in irascibili. **¶** R^o dicitur: quod subiectum cuiuslibet virtutis vel virtutis operis ingredi ex proprio obiecto. non enim potest esse aliud obiectum habitus vel actus nisi quod est obiectum potentie que virtutis subijcitur. proprie autem obiectum superbie est arduum. est enim appetit' proprie excellentie: ut dictum est. Unde oportet quod superbia aliquo modo ad vim irascibilem pertineat. Sed irascibilis dupliciter accipi potest. Uno modo proprie. et sic est pars appetitus sensitivi: sicut et ira proprie sumpta est quedam passio appetitus sensitivi. Alio modo potest accipi irascibilis largius. scilicet ut pertineat et ad appetitum intellectuum cui est quibus attribuitur ira: puta scilicet attributum in ira deo et angelis: non quidem secundum passionem: sed secundum iudicium iustitie iudicantis. et tamen irascibilis sic contra dicta non est potentia distincta a concupiscibili: ut patet ex his que in primo dicta sunt. si ergo arduum quod est obiectum superbie esset solum aliud quod sensibile in quod posset tendere appetit' sensitivus: oportet quod superbia esset in irascibili que est per appetit' sensitivum. sed quod arduum quod respicit superbia contra invenitur et insensibilibus et in spiritualibus rebus: necesse est dicere quod subiectum superbie sit irascibilis non solum proprie sumpta: puta est per appetit' sensitivum. sed et ceteris accepta. puta invenitur in appetitu intellectivo. unde et in demonibus superbia ponitur. **¶** Ad 3^m dicitur: quod cognitio vitatis est duplex. Una pure speculativa. et hanc superbia indirecte impedit subtrahendo causas. superbus enim nequaquam deo intellectum suum subijcit: ut ab eo veritatis cognitionem percipiat: secundum illud. **¶** Matth. 11. Abscondisti hec a sapientibus: et prudentibus. id est a superbis qui sibi sapientes et prudentes videntur: et revelasti ea parvulis. id est humilibus. **¶** Nequaquam etiam ab hominibus ad discendum dignantur: cum tamen dicat Ecclesia. 6. Si inclinaveris aurem tuam. scilicet humiliter audiendo: excipies doctrinam. Alia autem est cognitio veritatis. scilicet affectiva. et tales cogitationem veritatis directe impedit superbia: quod superbi dum delectantur in propria excellentia excellentiam veritatis fastidiunt: ut Gregorius dicit 23. moralium. quod superbi et secreta quodam intelligentia percipiunt et eorum dulcedinem experiri non possunt: et si nonerint quod sunt: ignorant quod sapiunt. unde et puer. 11. dicitur: ubi humilitas ibi sapientia.

Ad 2^m ddm: qd sicut supra dictu est. humilitas attendit ad regulam rationis recte sicut quia quod vera estimationes de se habet. hanc autem regulam recte rationis non attendit superbia: sed de se maiora estimat quam sunt: quod contingit ex inordinato appetitu pro parte excellentie: quod quod quod vehementer desiderat facile credit. et ex hoc etiam ei appetit in alio: fertur quod sibi conveniat. et ideo quocumque referunt ad hoc quod aliquis estimet se supra id quod est: inducunt homines ad superbiam: quorum unum est quod aliquis consideret defectus aliorum: sicut contrario Grego. ibidem dicit: quod facti viri virtutum consideratione vicissim sibi alios preferunt: ex hoc ergo non habet quod superbia sit in rationali: sed quod aliquid contra eam in ratione existat. Ad 3^m ddm: quod superbia non est solus in irascibili sicut quod est pro appetitu sensitivo: sed potest in irascibili accipi: ut dictum est. Ad 4^m ddm: quod sic Aug. dicit. 14. de civitate dei. amor precedit omnes alias animi affectiones. et est causa earum. et ideo potest poni pro quolibet aliarum affectionum: et sic habet superbia dicitur esse amor pro parte excellentie: igitur ex amore causatur inordinata presumptio alios superandi: quod pro parte pertinet ad superbiam.

Ad quartum sic proceditur. Ut quod inconuenienter assignetur quatuor speciebus superbie quas Grego. assignat. 23. moral. dicens. Quatuor pro parte sunt species quod omnis tumor: arrogatus demonstrat: cum bonum aut a semet ipsis habere se estimat: aut si sibi datum desuper credit pro suis hoc accepisse meritis putat: aut cum iactat se habere quod non habet: aut despectis ceteris singulariter videri appetit habere quod habet. Superbia. non est virtus distincta ab infidelitate: sicut etiam humilitas est virtus distincta a fide. sed quod aliquis estimet bonum se non habere a deo vel quod bonum gratie habeat ex meritis propriis ad infidelitatem pertinet. ergo non deberet poni species superbie. C. D. Idem non debet poni species diversorum generum. sed iactantia ponitur species mendacii: ut supra habitum est: ergo non debet poni species superbie.

C. D. Quedam alia videtur ad superbiam pertinere: quibus non numerantur. dicit. n. Hiero. quod nihil est tam superbum quam ingratus videri. et Aug. dicit. 14. de civitate dei. quod excusare se de peccato commisso ad superbiam pertinet: presumptio est quod quod tendit ad assequendum aliquid quod supra se est maxime ad superbiam pertinere videtur. non ergo sufficienter predicta diuisio comprehendit superbie species. C. D. Inueniunt alie diuisiones superbie. diuidit. n. Anselmus exaltationem superbie dicens: quod quedam est in voluntate: quedam in sermone: quedam in operatione. Bernardus et ponit. 12. gradus superbie quod sunt: curiositas: metus leuitas: iactantia: singularitas: arrogantia: presumptio: defensio peccatorum: simulata confessio: rebellio: libertas: peccandi consuetudo: quod non videntur comprehendere sub speciebus a Grego. assignatis. ergo videtur quod inconuenienter assignentur.

C. In huiusmodi sufficit auctoritas Grego. C. Rn. ddm: quod sic supra dictum est: superbia importat inmoderatum excellentie appetitum quod. non est sicut in ratione recta. Est autem considerandum quod quolibet excellentia sequitur aliquid bonum habitum: quod quod potest tripliciter considerari. Uno modo sicut in se. manifestum est. n. quod quanto maius est bonum quod quod habet: tanto pro parte excellentiam maiorem sequitur. et ideo cum aliquis attribuit sibi maius bonum quam habeat: contra est quod ei appetit tendit in excellentiam pro parte ultra modum sibi conuenientem. et sic est tertia species superbie: cum. scilicet. aliquis iactat se habere quod non habet. Alio modo ex parte cause. put. scilicet. excellentia est quod aliquid bonum inquit alicui a seipso quod quod inquit ei ab alio. et ideo cum aliquis estimat bonum quod habet ab alio acti habere a seipso: fertur pro parte appetit ei in proprias excellentiam supra suum modum. Est autem dupliciter aliquis causa sui boni. Uno modo efficienter. Alio modo merito: et sicut in hoc sumuntur due prime superbie species. scilicet. cum quis a semetipso habere estimat quod a deo habet: vel cum propriis meritis sibi datum desuper credit. Tertio modo ex parte modi habendi. put. excellentior aliquis redditur ex hoc quod quod bonum aliquid excellentius ceteris possidet. unde ex hoc et fertur inordinate appetitus in proprias excellentiam. et sic hoc sumitur quarta superbie species quod est cum aliquis alijs despectis singulariter vult videri. Ad primum ergo ddm: quod vera estimatio potest corrumpi dupliciter. Uno modo in vili. et sic in his quod ad fidem pertinent corrumpitur vera estimatio pro infidelitate. Alio modo in aliquo particulari eligibili et hoc non facit infidelitatem: sicut ille qui fornicat estimat pro parte illo bonum esse sibi fornicari: nec tamen est infidelis: sicut est si in vili diceret fornicationem esse bonam: et ita et est in opposito. nam dicitur in vili aliquid bonum esse quod non est a deo: et gratias habent pro merito dare pertinet ad infidelitatem. sed quod aliquis ex inordinato appetitu pro parte

excellencie ita de bonis suis gloriatur ac si ea a se haberet vel ex meritis proprijs pertinet ad superbiam et non ad infidelitatem pro parte loquedo. Ad 2^m ddm: quod iactantia ponit species mendacii quod tendit ad exteriorum actum quo quod falso sibi attribuit quod non habet: sed quod tendit ad interiorum cordis arrogantiā ponit a Grego. species superbie. Ad 3^m ddm: quod ingratus est quod sibi attribuit quod ab alio habet. unde dicitur prime superbie species ad ingratitudinem pertinet: quod autem aliquis se excuset de peccato quod habet: pertinet ad tertiam species: quod pro parte hoc aliquis attribuit sibi bonum innocentie quod non habet: quod autem aliquis presumptuose tendit in id quod supra ipsum est: proprie videtur ad quartam speciem pertinere sicut in qua aliquis vult alijs preferri. Ad 4^m ddm: quod illa tria quod ponit Anselmus accipiunt sicut in progressu peccati cum inlibet: quod primo corde percipit. 2° ore perfert. 3° opere perficit. Illa autem duodecim quod ponit Bernardus sumuntur pro oppositum ad duodecim gradus humilitatis: de quibus supra habitum est. Nam primus gradus humilitatis est corde et corpore semper humilitatem ostendere defixis in terram aspectibus: cui opponitur curiositas pro qua aliquis curiose vbiusque et inordinate circūspicit. 2° gradus humilitatis est ut pauca verba et rationabilia loquitur aliquis non clamorosa voce: sed quod opponitur leuitas mentis pro qua. scilicet. homo superbe se habet in verbo. 3° gradus humilitatis est ut non sit facilis et promptus in risu: cui opponitur iactantia. 4° gradus humilitatis est taciturnitas usque ad interrogationem: cui opponitur iactantia. 5° gradus humilitatis est tenere quod cuius regula monasterij habet: cui opponitur singularitas per quam. scilicet. aliquis factio: vult apparere. 6° gradus humilitatis est credere et pronunciare se omnibus viliores: cui opponitur arrogantiā pro qua. scilicet. homo se alijs preferit. 7° gradus humilitatis est ad omnia inutile et indignum se considerari et credere: cui opponitur presumptio pro quam aliquis reputat se sufficientem ad maiora. 8° gradus humilitatis est confessio peccatorum: cui opponitur defensio eorumdem. 9° gradus est in duris et asperis patientiam amplecti: cui opponitur simulata confessio pro qua. scilicet. aliquis non vult subire penam pro peccatis quod simulate confitetur. 10° gradus humilitatis est obedientia cui opponitur rebellio. 11° gradus humilitatis est ut homo non delectetur facere propriam voluntatem: cui opponitur libertas pro qua. scilicet. homo delectatur libere facere quod vult. Ultimū autem gradus humilitatis est timor dei cui opponitur peccandi consuetudo que implicat dei contemptum. In his autem duodecim gradibus tanguntur non solum superbie species sed etiam quedam antecedentia et posteriora: sicut etiam supra de humilitate dictum est.

Ad quintum sic procedit. Ut quod superbia non sit peccatum mortale: quod super illud per. Dicitur de me si feci istud. dicitur glo. scilicet. vult peccatum: quod est superbia. si igitur superbia esset peccatum mortale: omne peccatum esset mortale. C. D. Omne peccatum contrariatur charitati. sed superbia non videtur contrariatur charitati: neque quod tendit ad dilectionem dei: neque quod tendit ad dilectionem proximi: quod excellentia quam quod inordinate per superbiam appetit non semper contrariatur honori dei aut utilitati proximi. ergo superbia non est peccatum mortale. C. D. Omne peccatum mortale contrariatur virtuti: sed superbia non contrariatur virtuti: sed potius ex ea oritur: quod ut Grego. dicit. 34. moral. aliquando homo ex summis celestibusque virtutibus itumescit. ergo superbia non est peccatum mortale. C. S. 3. est quod Grego. in eodem libro dicit quod euidentissimum reproborum signum superbia est: atque humilitas electorum. sed homines non sunt reprobi pro peccatis venialibus. ergo superbia non est peccatum veniale: sed mortale. C. Rn. ddm: quod superbia humilitati opponitur. humilitas autem proprie respicit subiectionem hominis ad deum: ut supra dictum est. Unde contrario superbia proprie respicit defectum huius subiectionis sicut. scilicet. quod aliquis se extollit supra id quod est sibi prefixum: sed diuinam regulam vel mensuram. contra id quod apostolus dicit. Istos autem non in inensum gloriamur sed sicut in mensuram quam mensus est nobis deus: et ideo dicitur Eccl. 10. Initium superbie hominis apostatare a deo. sed in hoc radix superbie consideratur quod homo aliquid non subijcit deo et regule ipsius: manifestum est autem quod hoc ipsum quod est non subijci deo habet rationem peccati mortalis. hoc. n. est anerti a deo. unde contra est quod superbia habet genus suum est peccatum mortale. Sic tamen in alijs quod ex suo genere sunt peccata mortalia: puta in fornicatione et adulterio sunt aliquid mortalia sunt peccata venialia propter eorum imperfectionem: quia

scilicet preueniunt rationis iudicij: et sunt preter eius con-
sensum: ita et circa supbia accidit quod aliqui motus superbie sunt
peccata venialia dum eis ratio non consentit. **Ad primum** ergo dicitur: quod
sicut supra dictum est: superbia non est vltimum peccatum per suam essentiam: sed per
quandam redundantiam iustitiam. scilicet ex superbia omnia peccata oriuntur
vnde non sequitur quod omnia peccata sint mortalia: sed solum quia oriuntur
ex superbia completa quam diximus esse peccatum mortale. **Ad secundum**
dicitur: quod superbia semper quodammodo est dilectioni diuine iustitiam. scilicet
superbus non se subicit diuine regule putat opus. et quicquid est contra
dilectionem primi iustitiam. scilicet aliquis inordinate se prefert primo et ab
eius subiectione se retrahit: in quo est derogatio diuine regule ex
qua sunt hominum ordines instituti: puta. scilicet vnde eorum sub alio est dicitur
Ad tertium dicitur: quod superbia non oritur ex virtutibus sic ex causa per se:
sed sicut ex causa per accidens iustitiam. scilicet aliquis ex virtutibus occasionem
superbie sumit: nihil autem prohibet quod vnum priorum sit alterius causa
per accidens: ut dicitur in 8. physicorum. vnde etiam de ipsa hu-
militate aliqui superbiunt.

Ad sextum sic procedit. **Utrum** quod superbia non sit gra-
uissimum peccatum. **Quanto** enim aliquid peccatum
difficilius cauetur: tanto vnde est leuius: sed superbia difficillime ca-
uetur: quod sic Augustinus dicit in regula: cetera peccata in malis opibus
exercentur ut fiat: superbia autem bonis opibus insidiat ut pe-
reant. **Secundo** superbia non est grauissimum peccatum. **Ad primum** malum
maiori bono opponitur: ut philosophus dicit in 8. ethice. sed humilitas
cui opponitur superbia non est maxima virtus: ut supra dictum est.
Secundo et vitia que opponuntur maioribus virtutibus: puta infidelitas:
desperatio: odium dei: homicidium: et alia horum sunt grauiora
peccata quam superbia. **Ad secundum** malum non punitur per minus
malum: sed interdum superbia punitur per alia peccata: ut patet ad 1. Ro. 1. **Primo**
ubi dicitur quod per per elationem cordis traditi sunt in reprobum sen-
sum: ut faciant que non conueniant. **Secundo** superbia non est grauissimum peccatum
rursum. **Sed** hoc est quod supra illud philosophus. Superbi inique agebant vs-
queque dicitur glo. maximam peccatum in homine est superbia. **Ad tertium**
dicitur: quod in peccato duo attenduntur. scilicet conuersio ad commutabile
bonum que maliter se habet in peccato: et auersio a bono incommutabili
li que est formalis et completa ratio peccati. ex parte autem conuersio non
habet superbia que sit maximam peccatum: quod celsitudo quam superbia inor-
dinate appetit in suam rationem non habet maximam repugnantiam
ad bonum virtutis: sed ex parte auersionis superbia habet maximam
grauitatem: quod in alijs peccatis habet a deo auertitur vel per ignorantiam:
vel propter infirmitatem sine propter desiderium cuiuscumque alte-
rius boni. sed superbia habet auersionem a deo ex hoc ipso
quod non vult deo et eius regule subici. **Utrum** vero dicitur quod cum omnia
vitia fugiant a deo: sola superbia se deo opponit: pro quod etiam
spaliter dicitur Iaco. 4. quod de superbijs resistit. et ideo auertit a deo
et eius preceptis quod est quasi prius in alijs peccatis per se ad superbia pertinet
cuius actus est dei contemptus. et quod id quod est per se potius est eo quod est
per aliud: prius est quod superbia sit grauissimum peccatum secundum suum ge-
nus: quod excedit in auersione que formaliter complet peccatum.

Ad primum ergo dicitur: quod aliquid peccatum difficile cauetur du-
pliciter. **Uno** modo propter vehementiam impugnationis: sicut ira vehe-
menter impugnat propter suum impetum: et quod ad hoc difficilius est resi-
stere concupiscentie propter eius potentiam: ut dicitur in 2. ethice. et talis dif-
ficultas vitandi peccatum grauitate peccati diminuit: quod quanto ali-
quod minus tentationis impetu cadit: tanto grauius peccat: ut Au-
gustinus dicit. **Alio** modo difficile est vitare aliquid peccatum propter eius latentiam. et
hoc modo superbia difficile est vitare: quod etiam ex ipsis bonis occa-
sionem sumit: ut dictum est. et ideo signanter Augustinus dicit quod bonis ope-
ribus insidiat. et in psalms dicitur. In via hac que ambulabam absconde-
runt superbi laqueum mihi. et ideo motus superbie occulte subre-
pens non habet maximam grauitate antequam iudicium rationis dep-
bedat. sed postquam deprehensus fuerit per rationem: tunc facile euitatur
tamen ex consideratione propter infirmitatis: secundum illud Eccl. 10. Quid
superbis puluis et cinis: tamen est ex consideratione magnitudinis
diuine: secundum illud Job. 15. Quid timebit deum spiritus tuus: tuus
est ex imperfectioe bonorum de quibus superbit: habet secundum illud Isaie
40. Omnis caro fenit. et omnis gloria eius quasi flos agri. et isra. 64.
Quasi panis menstruatus vniuersa iustitie nostre. **Ad secundum** dicitur
dicitur: quod oppositio vitii ad virtutem attenditur secundum obiectum: quod con-
sideratur ex parte conuersiois. et secundum hoc superbia non habet quod sit ma-
ximam peccatum. sicut nec humilitas que sit maxima virtus: sed ex
parte auersionis est maximam: utpote alijs peccatis magnitudi-

nem prestans. nam per hoc ipsum infidelitatis peccatum
grauius redditur si ex superbie contemptu procedat: quam si ex ignorantia
vel infirmitate pueniat. et ideo dicitur de despatio et alijs
hominibus. **Ad tertium** dicitur: quod sic in syllogismis ducitur ad ipsof
sibile quicquid aliquis conuincit per hoc quod ducit ad inconueniens ma-
gis manifestum: ita et ad conuincendum superbia hominum de aliquo
punitur permittens eos ruere in peccatum carnale que est et si sint minor-
ra: tamen manifestior est turpitudine continetur. **Utrum** Iusto dicit in li.
de summo bono: omni vitio deterior est superbia: seu propter quod a su-
mis personis et primis assumitur: seu quod de ope iustitie et virtu-
tis exoritur: minusque culpa eius sentitur. **Luxuria** vero carnis ideo
notabilis omnibus est: quoniam statim per se turpis est. et tamen dispensante
deo superbia minor est: sed que detinet superbia et non sentitur: labi-
tur in carnis luxuria ut per hanc humiliatus a confusione
exurgat. Ex quo est patet grauitas superbie. Sicut enim medi-
cus sapiens in remedium maioris morbi patitur infirmum in leuiore
morbum incidere: ita et peccatum superbie grauius esse ostenditur
ex hoc ipso quod pro eius remedio deus permittit ruere homi-
nes in alia peccata.

Ad septimum sic procedit. **Utrum** quod superbia non sit
primum omnium peccatum. **Primum** enim sal-
uat in omnibus consequitur. sed non omnia peccata sunt cum superbia: nec
oriuntur ex superbia. dicitur enim Augustinus in li. de natura et gratia: quod multa per-
peram sunt superbie. **Secundo** superbia non est primum omnium peccatum. **Ad primum**
Ecclesia. 10. dicitur: quod initium superbie est apostatare a deo. **Secundo** apo-
stasia a deo est prius quam superbia. **Ad tertium** Ordo peccatorum esse videtur
secundum ordinem virtutum. sed humilitas non est prima virtus sed magis
fides. **Secundo** superbia non est primum peccatum: **Ad secundum** 2. ad Thimo. 3.
dicitur: Malii homines et seductores proficiunt in peius. et ita videtur
quod principium malitie hominis non sit a maximo peccato. sed superbia
est maximam peccatum: ut dictum est. non est igitur primum peccatum. **Ad tertium**
Id quod est secundum apparitionem et fictionem: est posterius eo quod est secundum ve-
ritatem. sed philosophus dicit in 3. ethice. quod superbus est fictor fortitudinis et
audacie. **Secundo** vitium audacie est prius vitio superbie. **Ad quartum** hoc est quod
dicitur Eccl. 10. Initium omnis peccati superbia. **Ad quintum** dicitur: quod illud
quod est per se: est primum in quolibet genere. dicitur est autem supra quod auersio
a deo que formaliter complet rationem peccati pertinet ad superbia per se. ad
alia autem peccata ex consequenti. et ideo est quod superbia habet rationem primum et
est et principium omnium peccatorum: ut supra dictum est. cum de causis peccati
ageretur ex parte auersionis que est principalis: in peccato. **Ad**
primum ergo dicitur: quod superbia dicitur esse omnis peccati initium:
non quod quodlibet peccatum singulariter ex superbia oriatur. sed
quod quodlibet genus peccati natum est ex superbia oriari. **Ad**
secundum dicitur: quod apostatare a deo dicitur esse superbie humane ini-
tium: non quasi aliquod aliud peccatum a superbia existeret: sed quia
est prima superbie pars. dictum est enim. quod superbia principaliter
respicit subiectionem diuinam quam contemnit: ex consequenti autem
contemnit subici creature propter deum. **Ad tertium** dicitur: quod non omne
est eundem ordine virtutum et vitiorum. nam vitium est corruptiuum vir-
tutis. id autem quod est primum in generatione est postremum in cor-
ruptione. et ideo sicut fides est prima virtutum: ita infidelitas est
vltimum peccatum ad quam homo quicquid per alia peccata perducit.
vnde super illud philosophus. Exinanite exinanite vsque ad fundamen-
tum in ea. dicitur glo. quod coaceruatione vitiorum subrepat diffi-
dencia. et apostolus dicit. 1. ad Thimo. 1. quod quod repellentes con-
scientiam bonam circa fidem naufragauerunt. **Ad quartum** dicitur:
quod superbia dicitur esse grauissimum peccatum ex eo quod per se competit
principio ex quo attenditur grauitas in peccato. et ideo superbia cau-
sat grauitatem aliorum peccatorum: contingit ergo ante superbia esse
aliquod peccatum leuius: que etiam ex ignorantia vel infirmitate committitur
tamen iter grauius peccatum primum est superbia: sicut causa per quam
alia peccata aggranantur. et quod id quod est primum in causando: est vltimum
in recedendo: ideo super illud philosophus. Emundabor a delicto maris:
dicitur glo. hoc est a delicto superbie quod est vltimum redeuntibus ad
deum et primum recedentibus. **Ad quintum** dicitur: quod philosophus ponit su-
perbia circa fictionem fortitudinis: non quod solum in hoc consistat
sed quod per hoc homo maxime reputat se posse excellere apud ho-
mines consequi si audax vel fortis videatur.

Ad octauum sic procedit. **Utrum** quod superbia debeat
poni vitium capitale. **Iusto** enim et
Cassianus enumerant superbia inter vitia capitalia. **Ad primum**
Superbia videtur esse idem inani glorie: quod vtraque excellentiam querit.

sed inanis gloria ponitur vitium capitale. ergo etiam superbia debet poni vitium capitale. **C** **S.** Aug. dicit i li. de virginitate qd superbia invidia parit: nec vnq̄s ē sine tali cōmitte. sed invidia ponit vitium capitale: vt supra habitū ē. g^o multo magis superbia. **C** **S** 3° ē qd Greg. 31. moral. nō enumerat superbiā iter vitia capitalia. **C** **R** n^o. ddm: qd sicut ex supra dicit p3: superbia duplīr p̄siderari pōt. Vno mō s̄m seput. s. ē quoddā spāle pctm̄. Alio mō s̄m qd h3 quādā in fluētā i oīa pctā. capitalia at vitia ponit qdā spālia pctā ex quib⁹ multa gnā pctōy oriunt. et iō qdā cōsiderātes superbiā s̄m qd ē qdā spāle pctm̄ cōnumerauerūt ea3 alijs vitijs capitalib⁹. Grego. vō cōsiderās vltim ei⁹ influētā quā h3 i oīa vitia vt dictum ē: nō cōnumerauit eā alijs capitalib⁹ vitijs: s3 posuit eā reginā oīz vitioy et matrē. Vñ Greg. dicit i. 31. moral. Ipsa vitioy regina superbia cū deuictū ple ne cor ceperit: mox illud septē p̄ncipalibus vitijs q̄si qbus dā suis ducib⁹ denastādū tradit: ex qb⁹ vitioy multitudines oriuntur. et per hoc p3 responsio ad p̄mū. **C** **A**d 2^m ddm: qd superbia nō ē idē inani glorie: s3 cā ei⁹. nā superbia iōrdinate excellētā appetit: sed inanis gloria appetit excellētā manifestationē. **C** **A**d tertiū ddm: qd ex hoc qd invidia q̄ ē vitium capitale orit̄ ex superbia: nō sequit̄ qd superbia sit vitium capitale: s3 qd sit aliqd p̄ncipali⁹ capitalib⁹ vitijs.

C **D**e pctō p̄mi hoīs: qd fuit p̄ superbiā. **Q**o. clxij.

Inde cōsiderādū ē de pctō p̄mi hoīs: qd fuit p̄ superbiā

Et p^o de pctō ei⁹. 2° de pena pcti. 3° de tēratione q̄ iduct⁹ ē ad peccandum.

a

C **C**irca p̄mū q̄rit̄ q̄tuor. p^o vtz p̄mū pctm̄ hoīs fuerit superbia. 2° qd p̄mus hoīs peccādo appetierit. 3° vtrum

ei⁹ peccatū fuerit grau⁹ oib⁹ alijs peccatis. 4° qd pl⁹ peccauerit: vtrum vir vel mulier.

Ad p̄mū sic p̄cedit. Vñ qd superbia nō fuerit p̄mi hoīs pctm̄. **D**ic. n. apls ad **R**o. 5. qd p̄ iobediētā vni⁹ hoīs pctōres cōstituti sunt multi. s3 p̄mi hoīs pctm̄ ē ex quo oēs pctōres cōstituti sūt originali pctō. g^o iobediētā fuit p̄mi hoīs pctm̄: et non superbia.

C **S.** Ambro. dicit sup **L**ucā: qd eo ordine diabol⁹ xp̄m tētāuit quo p̄mū hoīs deiecit. sed xp̄s p^o tētā⁹ ē de gula: vt p3 **M**at. 4. cū ei dictū est. Si fili⁹ dei es: dic vt lapides s̄nt panes fiant. g^o p̄mū pctm̄ p̄mi hoīs nō fuit superbia: s3 gula.

C **S.** **I**llo diabol⁹ suggerente peccauit: sed diabol⁹ tētās hoīem sciaz repromisit: vt p3 **G**en. 3. g^o p̄ma iōrdinatio hoīs fuit p̄ appetitū scie qd p̄tinet ad curiositatē. g^o curiositas fuit p̄mū pctm̄ et nō superbia. **C** **S.** **S**up illd. 1. ad **T**himo. 2. **M**ulier seducta i p̄uaricatiōe fuit. dic glo. **I**llāc seductionē appellauit pp̄rie apls p̄ quā id qd suadebatur cū falsū eēt verū putatum ē. s. qd de lignū illud iō tangere p̄hibuit qd sciebat eos si tetigissent velut deos futuros: tāq̄ eis diuinitatē iuideret q̄ eos hoīs fecerat: sed hoc credere p̄tinet ad infidelitatem. g^o p̄mū pctm̄ hoīs fuit infidelitas et nō superbia.

C **S** 3° ē qd dicitur **E**ccl. 10. **I**nitiū oīs pcti superbia. sed peccatum p̄mi hoīs est initium omnis pcti: s̄m illud **R**o. 5. **I**ter vnū hoīs pctm̄ in hūc mundum itrauit. ergo primum pctm̄ hoīs fuit superbia. **C** **R** n^o ddm: qd ad vnū pctm̄ multi mo⁹ cōcurrere p̄nt: iter quos ille habet rōnē p̄mi pcti i quo p̄mo iōrdinatio iuenit. **A**lā nifestū ē at qd p̄mo inenit̄ iōrdinatio imotu iterioy aīe q̄s i actu exteriori corporis: qz vt Aug. dicit in p^o de cūi. dei. **I**llo amittit̄ corporis scitas manēte aīe scitate. **I**ter mo⁹ aut̄ iteriores p̄ns mouet̄ appetit⁹ i finē q̄s in id qd q̄ritur p̄pter finē. et iō ibi fuit p̄mū pctm̄ hoīs vbi potuit eē p̄mus appetit⁹ iōrdinati finis. sic aut̄ hō erat i statu inocētie institutus vt nulla esset rebellio carnis ad sp̄m. vñ nō potuit eē p̄ma iōrdinatio appetitus hūani ex hoc qd appetit̄ rit aliqd sensibile bonū in quod carnis cōcupiscētia tendit p̄ter ordinē rōnis. relinquit̄ igit̄ qd p̄ma iōrdinatio appetitus humani fuit ex hoc qd aliqd bonū sp̄iale iōrdinate appetit̄: nō at iōrdinate appetiuit̄ appetēdo id s̄m suā mēsurā ex dīna regula p̄stitutā. vñ relinq̄t̄ qd p̄mū pctm̄ hoīm̄ fuit i hoc qd appetit̄ quoddā sp̄iale bonū supra suā

mensuram: quod pertinet ad superbiam. vnde manifestū ē qd pctm̄ p̄mi hoīs fuit superbia. **C** **A**d p̄mū g^o ddm: qd hoc qd hō nō obedierit dīno p̄cepto nō fuit p̄pter se ab eo volitū: qz hoc nō posset p̄tingere nisi p̄supposita inordinatio voluntatis. relinq̄tur g^o qd voluerit p̄pter aliqd aliud. p̄mū aut̄ qd inordinate voluit fuit pp̄ria excellentia. et iō inobedientia in eo causata fuit ex supra. et hoc ē qd Aug. dicit ad **V**rosius qd hō elatus superbia suasioni serpētis obediēs p̄cepta dei p̄temp̄sit. **C** **A**d 2^m ddm: qd in pctō p̄mō rū parētū ēt gula locū habuit. **D**ī. n. **G**en. 3. **V**idit mulier qd lignū eēt bonū ad vescēdū: et pulchrū oculis: aspectuqz delectabile: et tulit de fructu ei⁹ et comedit. nō tñ t̄pā bonitas et pulchritudo cibi fuit p̄mū motiuum ad peccandū: s3 potū suasio serpentis: qui dixit: apientur oculi vestri et eritis sicut dii: qd appetendo superbiā mulier icurrit: et ideo pctm̄ gulae deriuatū ē ex pctō superbie. **C** **A**d 3^m ddm: qd appetitus scie causatus fuit in p̄mis parentibus ex inordinato appetitu excellentie. vñ et in verbis serpētis p̄mittit̄: eritis sicut dii. et postea subditur: sciētes bonū et malū. **C** **A**d 4^m ddm: qd sic Aug. dic. 11. sup **G**en. ad **L**ras: **V**erbis serpētis mulier nō crederet a bona atqz vtili re diuinit⁹ se fuisse p̄hibitos: nisi am inesset menti amor: ille proprie potestatis et quedā de se superba p̄sumptio: quod nō ē sic intelligendum: quasi superbia p̄cesserit suasionem serpentis: sed quia statim post suasionem serpentis inuasit mentē eius elatio: ex qua consecutum est: vt crederet verum eē quod demon dicebat.

Ad secūndum sic p̄cedit. Vñ qd superbia p̄mi hoīs nō fuerit i hoc qd appetierit diuinā similitudinē. **N**ullus. n. peccat appetendo id quod sibi competit s̄m suā naturā. sed similitudo dei competit homini s̄m suam naturam. dicitur enim **G**en. p̄mo faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nr̄as. ergo non peccauit diuinam similitudinem appetendo.

C **S.** **I**n hoc videtur homo diuinam similitudinem appetiisse vt scientia boni et mali potiretur. hoc. n. ei a serpente suggerebatur: eritis sicut dii scientes bonum et malum. s3 appetit⁹ scie ē hōi nātis: s̄m illud p̄bi in p̄ncipio metaph. oēs hoīs nā scire desiderāt. ergo nō peccauit appetendo diuinā similitudinē. **C** **S.** **N**ullus sapiens appetit id qd ē impossibile. p̄mus autem homo sapientia p̄ditus erat. s̄m illud **E**cc. 17. **D**isciplina intellectus repleuit illos: cum ergo oē pctm̄ p̄sistat i appetitu deliberato qd ē electio. videt̄ qd p̄mus homo nō peccauit appetēdo aliqd ip̄sibile. sed ip̄ole ē eē hoīem similit̄ deo: scdm illud **E**xo. 15. **Q**uis similit̄ tui in fortibus dñe. ergo p̄m⁹ homo nō peccauit appetēdo diuinā similitudinē. **C** **S**ed h⁹ ē qd sup illud ps. **Q**ue nō rapui: tūc exolvebā. dicit Aug. **A**dā et **E**ua rapere voluerūt diuinitatem et pdiderunt felicitatē. **C** **R** n^o. ddm: qd duplex ē similitudo. **U**na oimode equiparatiō. et hāc similitudinē p̄mi parentes nō appetierūt: qz talis similitudo ad deum nō cadit i apprehensione p̄cipue sapiētis. **A**lā at̄ ē similitudo imitatiois: q̄lis possibilis ē creature ad deū: iōq̄tum videlicet participat aliqd de similitudine ip̄ius s̄m suum modū. **D**ionys. n. dicit i. 9. ca. d diui. no. **E**adē filia sūt deo et dissimilia. hec qdē s̄m cōtigētē imitationē. hec at̄ s̄m qd causata minus h̄nt de cā. qdlibz at̄ bonū i creatura existēs ē quedā p̄ncipata similitudo p̄mi boni. et iō ex hoc ip̄so qd hō appetit aliqd sp̄iale bonū supra suā mensuram: vt dēum est: p̄ns est qd appetit̄ diuinam similitudinē iōrdinate. **C** **o**n siderandum tñ ē qd appetitus est pp̄rie rei nō habite. bonū aut̄ sp̄iale s̄m qd creatura rōnalis diuinā p̄cipat similitudinē: pōt s̄m tria attendi. p^o qdē s̄m ip̄m esse nāe. et talis similitudo ab ip̄so creationis p̄ncipio fuit ip̄ressa et hōi: de qd dī **G**en. 1. qd deus fecit hoīem ad imaginē et similitudinem suam. et angelo de quo dī **E**zech. 28. **T**u signaculum similitudinis. 2° vero q̄tū ad cognitionē: et hāc ēt similitudinem i sui creatione angelus accepit. vñ in p̄missis v̄bis cū dicitur eēt: **T**u signaculū similitudinis: statz subdit̄: plen⁹ sapientia: s3 p̄m⁹ hō i sua creatione istā similitudinē nōdum actu adeptus erat: sed solū i potētia. 3° q̄tū ad p̄tatem operādi. et hāc similitudinē nondū erant in actu assecuti neqz ange-

Ins neq; homo in ipso creationis principio: q; utriq; restabat aliqd agēdū quod ad britudinē puenirēt. et iō cū vterq; .s. diabolus et p̄m^o homo iōrdinate diuinā silitudinē appetierit: neuter eorū peccauit appetēdo silitudinē nāe: sed p̄mus homo peccauit p̄ncipali appetēdo silitudinē dei q̄stū ad sciam boni et mali sicut serpens ei suggestit: vt .s. p̄ v̄tutē pp̄rie nāe determinaret sibi qd eēt bonū et qd malū ad agēdū: vel et vt per seipsū p̄cognosceret qd sibi bonū vel mali esset futurū. et secūdario peccauit appetēdo silitudinē dei q̄stū ad pp̄riā p̄tātē operādī: vt .s. v̄tute pp̄rie nāe operet ad beatitudinē consequēdā. vñ Augusti. dicit. ii. super Gen. ad lram: q; menti mulieris iheresit amor pp̄rie potestatis. Sed diabolus peccauit appetēdo silitudinē dei q̄stū ad p̄tātē. Vñ Augu. dicit in lib. de vera religione q; magis voluit sua potētia frui q̄ dei. Verūtū q̄stū ad aliquid vterq; deo egparari appetijt iōrdinē. .s. ad aliqd vterq; sibi finiti voluit contēpto diuine regule ordine. Ad p̄mum ergo dōm q; rō illa p̄cedit de silitudine nāe ex cuius appetitu homo n̄ peccauit: vt dictū ē. Ad 2^m dōm: q; appetere silitudinē dei absolute q̄stū ad sciam n̄ ē p̄ctm̄: s; appetere silitudinē hūm̄smodi iōrdinate. .i. supra mēsurā suā peccatū ē. vñ sup illud ps. De^o q; simillis erit tibi. dicit Aug. Qui per se vult esse deus: peruerse vult esse simillis deo: vt diabolus qui noluit esse sub eo. et homo qui vt serpens noluit tenere p̄cepta. Ad 3^m dōm: q; ratio illa p̄cedit de similitudine equiparantie.

Ad tertiu sic p̄cedit. Vñ q; p̄ctm̄ p̄moy paren tū fuerit ceteris grauius. Dicit enim Aug. 14. de ciui. dei. Magna fuit i peccādo iniquitas vbi tanta fuit in nō peccādo facilitas: sed p̄mi parētes maximā habuerūt facilitatē ad non peccādū: q; nihil habebant itri secus qd eos ad peccādū ipelleret. g^o p̄ctm̄ p̄moy: p̄ rētū fuit ceteris grauius. C. P. Pena p̄portionatur culpe sed p̄ctm̄ p̄moy parētū grauius ē punitū: q; p̄ ipsum mors itrouit i hunc mundū: vt apls dicit ad Ro. 5. ergo peccatum illud fuit grauius ceteris peccatis. C. P. I. d. i. mū i q̄libet genere videt eē maximū: vt d. i. 2. in metaph. sed peccatū p̄moy parētū fuit p̄mū iter alia p̄ctā hoium. ergo fuit maximū. C. Sed ē qd Origenes dicit. I. d. ar. bitor: q; aliq; ex his q; i sūmo p̄fectoq; consistēt gradu ad subitū enacuet aut decidat: sed paulatim. et p̄ partes de fluere eū necesse est. sed p̄mi parētes i sūmo p̄fectoq; gradu consistebant: non ergo eoy p̄mū peccatū fuit maximū oim̄ peccator. C. R. n. dōm: q; duplex grauitas in peccato attendi potest. Una qdē ex ipsa sp̄e p̄cti: sicut dicitur mus adulteriū eē graui^o p̄ctm̄ simplici fornicatione. Alia at ē grauitas p̄cti q̄ attēdit s̄m̄ aliquā circūstātiā loci vel p̄sone aut tēporis. I. d. i. mū at grauitas eēntialior: est peccato et p̄ncipalior. vñ s̄m̄ eā magis p̄ctm̄ dicitur graue q̄ s̄m̄ aliaz. Dicēdū ē igit q; peccatū p̄mi hoīs non fuit grauius oib^o alijs p̄ctis humanis s̄m̄ sp̄em p̄cti. et si. n. supbia s̄m̄ suoz genus beāt quādā excellentiā inter alia peccata: maior tñ ē supbia qua q; deū negat vel blasphemāt: q; supbia q; q; iōrdinate diuinā silitudinē appetit: q̄lis fuit supbia p̄moy parētum: vt dictū ē. Sed s̄m̄ conditionē personarū peccatū peccatū illud habuit maximā grauitatē propter p̄fectionē status ipso: i. et ideo dōm est q; illud peccatū fuit qdē s̄m̄ qd grauius: non tñ simplr. Ad p̄mū ergo dōm: q; illa ratio p̄cedit de grauitate p̄cti ex circūstātia peccātis. Ad 2^m dōm: q; magnitudo pene q̄ consecuta ē ad illud p̄mū p̄ctm̄: non correspondet ei s̄m̄ q̄stū p̄p̄e sp̄e: sed iōrdinē fuit p̄mū: q; ex hoc fuit iterrupta ē inocentia p̄mi status: q̄ subtracta de ordinata ē tota nā humana. Ad 3^m dōm: q; i his q; sunt p̄ se ordinata opz id qd est p̄mū eē maximū: talis aut ordo non attenditur i peccatis: sed vnū per accēs sequitur post aliud. vnde non sequitur q; p̄mum peccatum sit maximum.

Ad quartū sic p̄cedit. Vñ q; p̄ctm̄ Ade fuit grauius q̄ p̄ctm̄ Eue. Dicit .n. .i. ad Thimot. 2. q; Adā non ē seduct^o: mulier autē seducta i p̄uaricatione fuit. et sic vñ q; p̄ctm̄ mulieris fuerit ex ignorātia: p̄ctm̄ at viri ex certa scia: sed hūm̄smodi p̄ctm̄

est grauius: s̄m̄ illud Luc. 12. Ille serpens q; cognouit voluntatem dñi sui et non fecit s̄m̄ voluntatē ei^o: vapulabit multis. q; at non cognouit et se: it digna: plagis vapulabit paucis. ergo Adā grauius peccauit q̄ Eua. C. P. Aug. dicit i li. de decē cordis. Si caput ē vir melius d; viuere et p̄cedere i oibus bonis scis vxorē suā vt illa imitet v̄tū: s; ille q; melius d; facere si peccet grauius peccat. g^o Adā grauius peccauit q̄ Eua. C. P. P̄ctm̄ i sp̄s sc̄m̄ videt eē grauius. s; Adā i sp̄m̄ sc̄m̄ vñ peccasse: q; peccauit cogitās de diuina misericordia: qd p̄tinet ad p̄ctm̄ p̄sūptionis. ergo videt q; Adā grauius peccauit q̄ Eua. C. Sed ē q; pena r̄idet culpē. sed mulier ē grauius punita q̄ vir: vt p̄ Gen. 3. g^o grauius peccauit q̄ vir. C. R. n. dōm: q; sicut dictū ē grauitas p̄cti p̄ncipaliter attendit s̄m̄ p̄cti sp̄em q̄ s̄m̄ p̄cti circūstātiā. Dicēdū ē g^o q; si p̄siderem^o p̄ditionē p̄sone vtriusq; .s. mulieris et viri. p̄ctm̄ viri est graui^o quia erat p̄fectio: muliere. s; q̄stū ad ipsū gen^o p̄cti vtriusq; peccatū egle dicit q; vtriusq; p̄ctm̄ fuit supbia. Vñ Aug. dicit. ii. sup Gen. ad lram: q; mulier excusauit p̄ctm̄ suoz et i ipari sexu: sed pari fastu. Sed quātū ad species supbie graui^o peccauit mulier triplici ratione. I. d. i. o qdē quia maior elatio fuit mulieris q̄ viri. mulier enī credidit verū esse qd serpens suasisit. .s. q; de^o p̄hibuerit ligni esuz ne ad ei^o silitudines puenirent. et ita duz p̄ esum ligni vetiti dei silitudines p̄sequi voluit: supbia ei^o ad hoc se erexit q; dei voluntatē aliquid voluit obtineret. s; vir n̄ credidit hoc esse verū. vnde non voluit p̄sequi diuinā silitudines dei voluntatem: s; i hoc supbiuit q; voluit eā consequi per seipsū. 2° q; mulier nō solū ipsa peccauit: sed etiā viro peccatum suggestit: vñ peccauit et i deū et i p̄mū. 3° i hoc q; p̄ctm̄ viri diminutū ē ex hoc q; i p̄ctm̄ p̄sensit amicabile qdā benivolētia q̄ plerūq; fit vt offendatur de^o ne hō ex amico fiat iniuic^o: qd eū facere nō debuisse dīne snie erit idicauit vt Aug. dicit. ii. sup Gen. ad lraz. et sic p̄ q; p̄ctm̄ mulieris fuit graui^o q̄ peccatū viri. Ad p̄m^o g^o dōm: q; illa seductio mulieris ex p̄cedēti elatione subsecuta est. et iō talis ignorātia nō excusat: sed aggrauat p̄ctm̄: iōrdinē. .s. ignorādo i maiorē elationē erecta ē. Ad 2^m dōm: q; rō illa p̄cedit ex circūstātia cōditionis p̄sone ex q̄ p̄ctm̄ viri fuit grauius s̄m̄ qd. Ad 3^m dōm: q; vir n̄ cogitauit de diuina misericordia vsq; ad cōtēptū dīne iustitie qd fac p̄ctm̄ i sp̄s sc̄m̄: s; q; vt Aug. dicit. ii. sup Gen. ad lraz: ierpt^o dīne seruitutis credidit illd p̄ctm̄ eē v̄tale. .i. d. facili remissibile.

De pena primi peccati. Dō. clxiii.

Et inde cōsiderādū est de pena p̄mi p̄cti. Et circa h^o q; r̄itur dno. p^o de morte q̄ ē pena cois. 2° de alijs particularibus penis que in Genesi assignantur.

Ad primum sic p̄ceditur.

Videtur q; mors n̄ sit pena p̄cti p̄moy parētū. Id. n. qd ē hōi nāle n̄ pōt dici pena p̄cti: q; p̄ctm̄ n̄ p̄ficit nām: s; viciat. mors at ē hōi nālis: qd p̄ ex hoc q; corp^o ei^o ex h̄ris cōponit: et ex h^o et q; mortale pōit i dīssōne hoīs. g^o mors n̄ ē pena peccati p̄moy parētū. C. P. Mors et alijs corpales defect^o silitudinē i hōie sicut et i alijs aialib^o: s̄m̄ illud Eccl. 3. Unus iterit^o ē hoīs et iumentoz et eā vtriusq; cōditio. s; i aialib^o brutis mors nō ē pena p̄cti. ergo et neq; i hoibus. C. P. I. d. i. mū p̄moy parētū fuit sp̄aliū p̄sonaz. s; mors: p̄sequit totā humanā nām. g^o nō vñ eē pena p̄cti p̄moy parētū. C. P. Oēs egle deriuāt a p̄mis parentib^o. si igit mors eēt pena p̄cti p̄moy parentū: seq̄ret q; oēs hoies egle mortē paterent: qd p̄ eē falsum: q; qdam cit^o alijs et grauius moriūt. g^o mors n̄ ē pena p̄mi peccati. C. P. Ad alū pene ē a deo: vt supra habitū ē. sed mors nō vñ eē a deo. d. enim Sap. p^o. q; de^o mortē n̄ fecit. g^o mors nō ē pena p̄mi p̄cti. C. P. I. d. i. mū n̄ vident eē meritorie. nā meritū p̄tinet sub bono. pena at sub malo. s; mors q̄nq; ē meritoria: sic p̄ de morte martyz. g^o vñ q; mors non sit pena. C. P. Pena videt eē afflictiva. s; mors nō pōt esse afflictiva vt vñ: q; qñ mortuus ē hō nō sentit. qñ at non est sent

re non potest. ergo mors non est pena peccati. **C. P.** Si mors eēt pena pcti statim fuisset ad pctm cōsecuta. s; hoc n̄ ē vey: nā pmi parētes post pctm diu vixerūt: vt p; Gen. 4. ergo mors nō videt esse pena pcti. **C. S.** s; ē q; ap̄lus dicit Ro. 5. p̄der vnū hoīem pctm i hunc mundū intrauit & per peccatum mors. **C. Rn.** dō; q; si aliq; pp culpa suā p̄uef aliquo bñficio sibi dato: carētia illius bñficij ē pena culpe illius. sic at̄ i p̄o dictū ē: hoī in sui p̄ia iſtitutiōe hoc bñficiū fuit collatū diuinit̄ vt q̄diu mēs eius eēt deo subta: iſeriores vires aīe subijcerentur rōnali mēti & corp̄ aīe subijceret: sed q; mēs hoīs p peccatū a dīna subiectōe recessit: cōsecutū ē vt nec iſeriores vires totalr subijcerentur rōni. vñ tanta ē rebellio carnalis appetit̄ ad rōnem vt nec corpus totalr subijceret aīe. vñ cōseqtur mors & alij corporales defectus. vita. n. & icolumitas corporis cōsistit i hoc q; subijciat aīe: sicut p̄fectibile sue p̄fectiōi. vñ p op̄positum mors & egritudo & qlibet corporalis defect̄ p̄tinet ad defectum subiectiōis corporis ad aīa; vñ p; q; sic rebellio carnalis appetit̄ ad sp̄m ē pena pcti p̄moriū parētū ita ēt & mors & oēs corporales defectus. **C. Ad p̄mū g^o dō;** q; nāle dī qd̄ ex p̄ncipijs nāe causatur. nāe at̄ p se p̄ncipia sūt forma & mā. forma at̄ hoīs ē aīa rōnalis q; de se ē immortalis. & ideo mors nō ē nālis hoī ex parte sue forme. mā at̄ hoīs est corpus tale qd̄ est ex p̄rijs cōpositum ad qd̄ seqtur ex necessitate corruptibilitas: & q̄tū ad hoc hoc mors ē hoī nālis: hec at̄ cōditio i mā hūani corporis ē p̄ns ex necessitate māe: q; oportebat corp̄ hūanū esse organū tact̄. & p p̄ns mediū iter tāgibilia. & hoc nō poterat eē nisi esset ex p̄rijs cōpositū: vt p; p p̄m i. 2. de aīa: nō at̄ ē cōditio s̄m quā mā adapret forme: q; si eēt pole cū forma sit icorruptibilis pot̄ oporteret mā; icorruptibile esse: sicut q; ferra sit ferrea cōpetit forme & actioni ei: vt p duritiē sit acta ad secādū. sed q; sit potens rubiginē h̄bere cōsequit̄ ex necessitate talis māe & nō s̄m eleconē agentis. nā si artifex posset faceret ex ferro ferrā que rubiginē h̄bere nō posset. de at̄ q; ē cōditio: hoīs oīpotens ē. vñ ademit suo bñficio ab hoīe p̄mitus iſtituto necessitatem moriendī ex tali mā cōsequēte: qd̄ tñ bñficiū subtractū est p peccatū p̄moriū parentū. & sic mors ē nālis pp cōditionē māe. & ē penalis p̄pter amissionē dīni bñficij p̄seruātis a morte. **C. Ad 2^m dōm:** q; similitudo illa hoīs ad alia aīalia attendit̄ q̄tū ad cōditionē nāe. i. q̄tū ad corp̄ ex p̄rijs cōpositus nō at̄ q̄tū ad formā. nā aīa hoīs ē immortalis: brutorū vero aīalium aīe sūt mortales. **C. Ad 3^m dōm:** q; p̄mi parentes fuerūt a deo iſtituti nō solū sicut qdam p̄sone singulares: sed sicut qdam p̄ncipia totū hūane nāe ab eis posteros deriuande simul cū bñficio dīne p̄seruāte a morte. & iō p eorū pctm̄ tota hūana nā i posteris tali bñficio destituta moriē icurrūt. **C. Ad 4^m dōm:** q; aliq; defectus ex pctō consequit̄ dupl̄. Vno^o p modū pene taxate a iudice & talis defectus eq̄lis d; eē in his ad quos eq̄liter p̄tinet peccatū. Alius aut̄ defectus ē q; ex huiusmodi pena p accis consequitur: sicut q; aliq; p culpa sua excecatus cadat i via. & talis defectus culpe nō p̄portionalr: nec ab hoīe iudice pensat̄ q; non potest fortuitos enētus p̄cognoscere. sic g^o pena taxata p p̄o pctō p̄portionalr ei r̄ndens fuit subtractio diuini bñficij quo rectitudo & itegritas hūane nāe cōseruabat̄ defectus aut̄ cōsequētes subtractionē huiusmodi beneficij sūt mors & alie penalitates p̄ntis vite. & iō n̄ o; huiusmodi penas equales eē i his ad quos eq̄liter p̄tinet p̄mū pctm̄. Verū quia deus p̄sciens ē oīum futuroꝝ euentuum: ex dispositione diuine p̄sciētie & p̄uidētie huiusmodi penalitates diuersimode i diuersis inueniuntur: non quidem pp aliq̄ merita p̄cedētia hāc vitā: vt Origenes posuit: hoc enī ē s; id qd̄ dī Ro. 9. Cū nōdū aliqd̄ boni aut mali egissent & hoc ēt ē s; hoc qd̄ i p̄o oīsum ē: q; aīa nō ē creata an̄ corpus: sed vel i penā p̄noꝝ pctōꝝ iqtū filius ē qdā res patris. vñ frequēter parētes p̄mūt i prole: vel ēt p̄pter re mediū salutis eius q; h̄mōi penalitatib; subdit̄: vt. s. p hoc a pctis arceat̄: vt ēt de virtutib; nō superbiat & per patientiā coronef. **C. Ad 5^m dōm:** q; mors dupl̄ pōt cōsiderari. Vno^o s̄m q; ē qdā malū hūane nāe. & sic n̄ ē ex deo:

sed est defectus qdam incidens ex culpa humana. Alio mō pōt p̄siderari s̄m q; h; quādā rōnē boni pat. s. ē qdā iusta pena. & sic ē a deo. Vñ Aug. dic̄ i li. retractationū q; deus nō ē actor: mortis nisi iqtū ē pena. **C. Ad 6^m dōm:** q; sicut Aug. dicit. 15. de ciui. dei: quēadmodū iniusti male vtūt nō tñ malis verū ēt bonis ita iniusti bñ vtūt nō tñ bonis s; ēt malis. hinc fit vt & mali male lege vtantur: q̄nis lex sit bonū. & boni bene vtūt: q̄nis sit mors malū. iqtū igit̄ scī bñ morte vtunt̄: sit eis mors meritoria. **C. Ad 7^m dō;** q; mors dupl̄r accipi pōt. Vno^o p ip̄a p̄uatōe vite: & sic mors sc̄tari n̄ pōt: cū sit p̄uatio sc̄sus & vite. & sic n̄ ē pena sc̄sus: s; pena dāni. Alio^o s̄m q; noiet ip̄as corruptiōes q; terminat̄ ad p̄uationē p̄dictā. de corruptiōe at̄ sicut & de gnatiōe dupl̄r loq; possum^o Vno^o s̄m q; ē termin^o alterationis. & sic i ip̄o istātū i quo p̄o p̄uat̄ vita dī inesse mors. & s̄m hoc ēt mors nō ē pena sc̄sus. Alio^o corruptio pōt accipi cū alterationē p̄cedēte: put dī aliq; mori diu mouetur i mortem: sicut dī aliqd̄ generari dū mouet̄ i gnatiōē & sic mors pōt eē afflictina. **C. Ad 8^m dōm:** q; sicut Aug. dicit sup Gen. ad l̄ram: q̄nis annos multos p̄mi parētes postea vixerint: illo tamē die mori ceperūt: quo mortis legem q; i senū veterascerent acceperunt.

Ad secundum sic p̄ceditur. Vñ q; icōuenienter particulares pene p̄moriū parētū determinētur i scriptura. Itō. n. d; assignari vt pena pcti id qd̄ ēt sine pctō eēt. sed dolor i pariēdo eēt vt videt̄ ēt sine pctō. hoc. n. requirit dispositio feminei sexus vt p̄les nasci n̄ possit sine dolore pariētis. s̄m ēt subiectio mulieris ad virū cōsequit̄ ad p̄fectionē virilis sexus & i p̄fectionē muliebris. germinatio ēt spinax & tribulorū ad nāz terre p̄tinet q; fuisset ēt sine pctō. nō g^o huiusmodi sūt p̄ueniētes pene p̄mi pcti. **C. P.** Id qd̄ p̄tinet ad dignitatē alius cuius nō videt̄ ad penā ei p̄tinere: s; multiplicatio conceptus p̄tinet ad dignitatē mulieris. g^o nō debet poni quasi mulieris pena. **C. P.** Pena pcti p̄moriū parētū ad oēs deriuat̄: sic de morte dcm̄ ē. s; nō oīum mulierū multiplicat̄ conceptus: nec oēs viri i sudore vultus sui pane vescuntur. nō g^o ista sūt cōueniētes pene p̄mi pcti. **C. P.** Loc^o paradisi p̄pter hoīez fact^o erat: s; nihil d; eē frustra in re; ordi ne. g^o vñ q; nō fuerit cōueniēs hoīs pena q; a paradiso excluderet. **C. P.** Loc^o ille paradisi terrestris de se dī eē iacessibilis: frustra g^o apposita sūt alia i p̄edimēta ne hō illuc reuerteret̄. i. cherubin & gladius flāmens atq; versatilis. **C. P.** Itō post pctm̄ statim necessitati mortis fuit addit^o: & ita bñficio ligni vite nō poterat ad immortalitatem reparari. frustra ergo ei efus ligni vite interdicitur: cū dī Gen. 3. Itūc ergo ne forte sumat de ligno & viuat i eternū. **C. P.** Insultare misero vñ misericordie & clemētie repugnare q; maxie i scriptura deo attribuit̄: s̄m illud ps. Miserationes ei^o sup oīa opa ei^o. g^o icōueniēter ponitur deū insultās se p̄mis parētibus p pctm̄ iā i miseriā deductis vbi dī: Ecce Adā quasi vn^o ex nobis fact^o est sc̄s bonū & malū. **C. P.** Vestit^o ad necessitatē hoīs p̄tinet sic & cib^o: s̄m illud .i. ad Thimo. vlti. i dñtes alimēta & qbus regamur his cōtenti simus. g^o sicut cibus p̄mis parētib; fuit attribut^o an̄ pctm̄: ita ēt & vestitus attribui debuit. icōueniēter ergo post peccatū dī eis de tunicas pelliceas fecisse. **C. P.** Pena q; alii cui pctō adhibet̄ d; plus h̄e in malo q; emolumentū qd̄ quis ex pctō cōsequit̄: aliqñ per penā non deterreretur q; a peccato: s; p̄mi parētes ex pctō cōsecuti sūt q; eorum oculi aperirentur: vt dī Gen. 3. Itō aut̄ p̄pōderat in bono oibus malis penalib; q; ponunt̄ ex pctō cōsecuta. icōueniēter g^o describunt̄ pene pctm̄ p̄moriū parētum cōsequētes. **C. In p̄rium** ē q; huiusmodi pene sūt diuinitus taxate q; oīa facit in numero pondere & mensura: vt dicitur Sap. 11. **C. Rn.** dō; q; sicut dictū ē: p̄mi parētes p̄pter suum pctm̄ p̄uati sunt beneficio diuino: quo hūane nature integritas in eis cōseruabatur: per cui^o subtractionem humana natura in defectus penales incidit. & iō dupl̄r p̄niti fuerūt. p̄mo q̄tum ad hoc q; subtractū fuit eis id qd̄ i tēgriatē statim cōpetebat. i. locus terrestris paradisi: qd̄ si gnificat̄ Gen. 3. cum dicit̄. Et emisit eu; de paradiso

voluptatis. et qz ad istuz statum prime innocentie p seipsū redire nō poterit cōueniēter apposita sūt ipedimēta ne rediret ad ea q̄ p̄mo statui cōpetebāt. s. a cibo: ne sumeret d ligno vite. et a loco: collocavit. n. deus ante paradīsum che rubin et flāmeū gladium. 2° at puniti fuerūt q̄tuz ad h° q̄ attributa sūt eis ea que nāe cōueniūt tali beneficio destitute. et hoc qdē q̄tū ad corp⁹ et q̄tū ad aīaz. q̄tū qdē ad corpus ad qd̄ p̄tinet differētie sexus alia pena attributa est mulieri: alia vero viro. Mulieri quidē attributa ē pena s̄ duo: propter que viro cōiungitur que sūt generatio plis: et cōicatio operū p̄nētū ad domesticā cōuersionē: q̄tū aut ad generationē plis punita fuit dupliciter. p° qdē q̄tū ad tedia q̄ sustinet portādo plein conceptā. et hoc significatur cum dicitur. Multiplicabo erūnas tuas et cōcept⁹ tuos. et q̄tū ad dolorē que patit i pariendo. et q̄tū ad hoc dicitur. In dolore paries: q̄tum vero ad domesticā cōuersionē punit s̄m hoc q̄ subijctis: dñationi viri: per hoc q̄ dicit. Sub viri potestate eris. Sicut at ad mulierez p̄tinet vt subdatur viro in his que ad domesticā cōuersionē p̄tinet: ita ad virū p̄tinet q̄ necessaria vite p̄curet. et circa hoc punitur tripliciter. p° qdē p̄ terre sterilitatē: cū dicitur. Maledicta terra i opere tuo. 2° per laboris anxietatem sine q̄ fructus terre nō p̄cipit. vñ dī. In labore comedes de ea cunctis diebus vite tue. 3° q̄tū ad ipedimēta q̄ p̄ueniūt terram colētibz. vñ dicitur. Spinas et tribulos germinabit tibi. Silr̄ et ex parte aīe triplex eozuz pena describitur. p° qdē quātū ad cōfusionē quā passi sūt de rebellionē carnis ad spūm. vñ dī. Aperti sūt oculi amborū et cognouerūt se esse nudos. 2° q̄tū ad increpationem pp̄ie culpe: per hoc q̄ dicit. Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis. 3° quantum ad cōmorationem future mortis: s̄m q̄ ei dictum est. Puluis es et i puluerem reuerteris: ad qd̄ etiā p̄tinet q̄ deus fecit eis tunicas pelliceas in signum mortalitatis eoz. Ad p̄m ergo dōz: q̄ in statu innocentie fuisset partus absqz dolore. dicit enim Aug. in. 14. de ciui. dei. Sic ad pariendum non doloris gemitus: s̄ maturitatis impulsus feminea viscera relaxaret: sicut ad concipiendum non libidinis appetitus: sed voluntarius vsus naturā vtriusqz cōiungeret. Subiectio autem mulieris ad virum itelligenda est i penam mulieris eē idu cta: non q̄tum ad regimē: qz etiā ante p̄ctm̄ vir caput mulieris fuisset et eius gubernator extitisset sed p̄t mulier p̄ pp̄iam voluntatem nunc necesse habet viri voluntati parere. Spinas aut et tribulos terra germinasset si homo n̄ peccasset in cibum aīalium: nō aut in hoīs penam: qz. s. p̄pter eozum exortum nullus labor aut punitio hoīs operanti in terra accideret: vt Aug. dicit super Gen. ad lram: q̄ uis Alchimus dicat q̄ ante peccatuz terra omnino spinas et tribulos non germinasset. sed primum est meli⁹. Ad 2m dōz: q̄ multitudo conceptuum inducitur in penaz mulieris: non propter ipsam procreationem prolis que etiā ante peccatum fuisset. sed propter multitudinem afflictionum que mulier patitur ex hoc q̄ portat fetum conceptū vnde signanter coniungitur: Multiplicabo erūnas tuas et conceptus tuos. Ad tertium dōz q̄ ille pene aliquantulum ad omnes p̄tinet: quecūqz enim mulier concipit necesse est q̄ erūnas patiatur et cum dolore pariat p̄ter btām virginē que sine corruptione concepit et sine dolore peperit: qz eius cōceptio nō fuit s̄m legem nāe a p̄mis parentibus deriuata. si at aliq̄ nō cōcipit neqz parit: patit sterilitatis defectū qui p̄p̄oderat penis p̄dictis. Silr̄ et opz vt q̄cūqz terrā operatur: i sudore vultus comedat panem. et qui ipsi p̄ se agriculturā nō exercent i alijs laboribus occupantur. homo enim nascitur ad laborem: vt dicit Job. 5. et sic panem ab alijs i sudore vultus elaboratum mādu cant. Ad 4m dōz: q̄ locus ille paradisi terrestris quāuis non seruiat homini ad vsū: seruit tamen ei ad documentum dum cognoscit propter peccatuz se tali loco fuisse priuatum. et dum per ea que corporaliter in illo paradiso sunt instruitur de his que p̄tinet ad paradīsum celestem quo aditus homini p̄paratur p̄ chūstū. Ad 5m dōm: q̄ saluis spūalis sensus mysterijs ille loc⁹ p̄cipue vt

esse iaccessibilis p̄pter vehemētā est i locis intermedijs p̄pter p̄p̄iquitatē solis. et hoc significat p̄ flāmeū gladii: qui versatilis dī p̄pter p̄p̄etate mot⁹ circularis h̄mōi estū cau fantis. et qz motus corporalis creature disponit ministerio angeloz: vt p̄z p̄ Aug. 3. de trinitate. Cōueniēter etiam si mul cū gladio versatili cherubin cōiūgit ad custodiendā viam ligni vite. Unde Aug. dicit in. 12. sup Gen. ad lram. Hoc p̄ celestes p̄tates et i paradiso visibili factū eē credendum est: vt p̄ angelicum ministeriū eēt illic qdā ignea custodia. Ad 6m dōm: q̄ hō si post p̄ctm̄ de ligno vite comedisset n̄ pp̄ hoc immortalitatē recuperasset: s̄ b̄nficio illi⁹ cibi potuisset vitā magis plangere. vñ qd̄ dī. Et vīnat in eternū: sumit ibi eternū p̄ diuturno. hoc at nō expediebat hoī vt i miseria huius vite diutius p̄maneret. Ad 7m dōm: q̄ sicut Aug. dic. 12. sup Gen. ad lram: verba dei n̄ tā sunt primis parentib⁹ iūstātis q̄ ceteros ne ita superbiant deterrentis pp̄ quos ista cōscripta sunt. qz. s. non soluz Adam non fuit factus qd̄ fieri voluit: sed nec illud qd̄ factus fuerat cōseruauit. Ad 8m dōm: q̄ vestitus necessarius est hoī s̄m statum presentis miserie p̄pter duo. p° qdē p̄pter defectū ab exterioribus nocumētis: puta it̄p̄erati caloris et frigoris. 2° ad tegumētū ignominie: ne turpitudine m̄d̄orū appareat: i q̄bus p̄cipue manifestat rebellio carnis ad spūm. hec aut duo i p̄mo statu non erant: qz i statu illo corpus hoīs non poterat p̄ aliq̄ extrinsecum ledi: vt i p̄mo dictū ē: nec et erat i statu illo aliqua turpitudine i corpore hoīs q̄ ad cōfusionē iduceret. vñ dī i Gen. Erat at vterqz nud⁹. Adā. s. et vxor ei⁹: et nō erubescerāt Alia at rō de cibo ē q̄ ē necessarius ad fomētū caloris nālis et ad corpis augmētum. Ad 9m dōm: q̄ sicut Aug. dic. 11. sup Gen. ad lram: nō est credendum q̄ p̄mi parentes essent producti clausis oculis: p̄cipue cum de muliere dicit q̄ vidit lignum qd̄ esset pulchrum et bonum ad vescēdū. aperti ergo sunt oculi amborū ad aliquid intuentium et cogitandum qd̄ antea nunqz aduerterant. s. ad iūcem concupiscendum quod ante non fuerat.

De tētatione primoz parētū. Dō. clv.

Inde cōsiderādū est de tētatiōe primoz parētū. Circa quā querūtur duo. p° vtz fuerit cōueniēs q̄ a diabolo hō tētaret. 2° de mō et ordine illius tētationis.

Ad primum sic p̄ceditur.

Videtur q̄ nō fuerit cōueniēs vt hō a diabolo tētaret. Eadē. n. pena finalis debet p̄ctō angeli et p̄ctō hoīs: s̄m illd̄ Matt̄. 25. Ite maledicti i ignē eternū q̄ parat⁹ ē diabolo et angelis ei⁹ s̄ p̄ctm̄ p̄mi angeli nō fuit ex aliq̄ tētatiōe exteriori. ergo nec p̄mū p̄ctm̄ hoīs debuit eē ex aliq̄ exteriori tētatiōe. C̄. Deus p̄sciens futuroz sciebat q̄ hō p̄ tētationē demonis in p̄ctm̄ deiceret. et sic b̄n̄ sciebat q̄ nō expediebat ei q̄ tētaret. ergo vt q̄ nec fuerat cōueniēs q̄ permetteret euz tētari. C̄. Q̄ aliqz ipugnatōrē habeat ad penā pertinere videt: sic et ecōtrario p̄tinere videt ad p̄mim q̄ ipugnatō subtrahat: s̄m illud puer. 16. Cū placuerit dño vie hoīs: inimicos quoqz ei⁹ cōuertet ad pacez. sed pena n̄ dō p̄cedere culpā. g° icōueniēs fuit q̄ hō ate p̄ctm̄ tētaretur. C̄. S̄ ē q̄ dī Eccl. 34. Qui tentatus nō ē: qualia scit. C̄. Rn°. dōm: q̄ dīna sapiētia disposuit oīa suauiter vt dī Sap. 8. iāstū. s. sua puidētia singulis attribuit q̄ eis cōpetūt s̄m suā nām: qz vt dicit Diony. 4. ca. de diu. no. p̄o uidētie nō ē nām corūpere. s̄ saluare: hoc at p̄tinet ad cōsiderationē humane nāe vt ab alijs creaturis iunari vel i pediri possit. vñ cōueniēs fuit vt de hoīem in statu innocentie et tētari permetteret p̄ malos angelos et iunari eū facēt p̄ bonos. ex sp̄ali. n. b̄nficio gr̄e hoc erat ei collatū vt nulla creatura exterior ei posset nocere p̄ pp̄iam voluntatem p̄ quā et tētatiōi demonis resistē poterat. Ad p̄m g° dōz: q̄ supra naturam humanā est aliq̄ nā i qua pōt maluz culpe inueniri: nō at supra nām angelicam. tētare aut inducēdo ad malū nō ē nisi iā deprauati p̄ culpā. et icōueniēs fuit vt hō p̄ angelū malū tētaret ad peccādū: sicut et s̄m ordinē

nature per angelum bonum pmouetur ad pfectionē. angelus at a suo fupiori. f. a deo i bono pñci potuit: nō at ad peccādū iduci: q: sic dī Jacobi p^o. de iūctator: malo:ū est. **Ad 2^m** ddm: q: sic de^o sciebat q: hō p tētationē i pētūm eā deiciēdus: ita et sciebat q: p libez arbitriū resistere poterat tētatori. hoc at regrebat cōditio nāe ipius vt ppe volūtati reliqueret: fm illud Eccl. 15. De^o reliq: hoiez i manu pñij sui. **Uñ** Aug. dic. 11. sup Gen. ad lram. **Uñ** mibi videt magne laudis futuz fuisse hoīem: si ppterea posset bñ viuere: q: nemo male viuere suaderet: cū et i nā posse et i pte bñet velle nō cōfētre suadēti. **Ad 3^m** ddm: q: ipugnatio cui cū difficultate resistit penalis ē. sed hō i statu inocētie potuit absq: oī difficultate tētationi resistere. et iō ipugnatio tētationis ei penalis non fuit.

Ad secundum sic pceditur. **Uñ** q: non fuerit cōueniēs mod^o et ordo pme tētationis. Sicut. n. ordie nāe angel^o erat supio: homine: ita et vir erat pfectio: muliere: sed pēti venit ab āgelo ad hominē. ergo pari rōne debuit puenire a viro i muliere: vt. f. mulier per virum tentaretur. et non eōuerso. **Uñ**. Tētatio pūmorum parentum fuit per suggestionem pōt at diabolus etiā suggerere bonum absq: aliqua exteriori sensibili creatura. cum ergo pmi parētes essent spūali mēti p diti min^o sensibilib^o q: itelligibilib^o iherētes: cōueniētius fuisset q: solū spūali tētatione hō tētaret q: exteriori. **Uñ**. **Uñ** pōt cōueniēter aliquis malum suggerere nisi p aliq: qd apparet bonū. s; multa alia aīalia hñt maiorem apparetū boni q: serpēs. nō ergo cōueniēter tentatus fuit homo a diabolo p serpētē. **Uñ**. Serpēs ē aīal irrōnale. sed aīali irrōnali nō cōpetit sapiētia nec locutio nec pena. ergo i cōueniēter iducit serpēs esse calidior: cunctis aīalibus: vt prudētissim^o oīum bestiarū fm aliā translationem. in cōueniēter etiā iducit fuisse mulieri locutus et a deo punit^o. **Uñ** s; ē q: id qd ē pūmū in aliquo genere d; eē ppor tionatū his que i eodem genere cōsequūtur: sed i quolib; genere pcti iuenit^o ordo pme tētationis: i q: tū videlicet pcedit i sensualitate que per serpētē signat pcti concupiscētia i ratione inferiori q: signatur per mulierem delectatio: i rōne supiori q: signatur per virum cōsensus peccati: vt Aug. dicit. 12. de trinitate. ergo cōgruus fuit ordo pme tētationis. **Uñ** s; ddm: q: homo compositus ē ex duplici natura. itellectua. f. et sensitua. et ideo diabolus in tētatione hoīs vsus est incitamento ad peccandum dupliciter. **Uñ** mō ex parte itellectus i q: tū pmissit diuinitatis similitudinē per scie adeptionē qua hō naturaliter desiderat.

Alio mō ex parte sensus. et sic vsus ē his sensibiliibus rebus que maximā hñt affinitatē ad hoīem: partim quidem i eadē specie tētās virum p mulierē: partim vero i eodem genere tētās mulierē p serpētē: partim vero ex genere p pinquo pponēs pomū ligni veniti ad edendum. **Ad p^m** g^o dō: q: i actu tētatois diabolus erat sicut pncipale agēs sed mulier assumebat quasi istrumētū tētationis ad deiciendum virum: tū q: mulier erat i firmio: viro vnde magis seduci poterat: tum etiā propter cōiunctionem eius ad virū maxie p eam diabolus poterat virum seducere. nō tū est eadem ratio pncipalis agentis et istrū. nam pncipale agēs op; eē potius: qd non requiritur in agente istrumētali. **Ad 2^m** ddm: q: suggestio qua pncipali diabolus hoī aliqd suggerit: ostendit diabolū plus habere pñtis i hoīe q: suggestio exterior: q: p suggestionē iteriorē imutatur a diabolo saltem hoīs fantasia. sed per suggestionē exteriorē imutatur sola exterior: creatura. diabolus enī minimū potestatis habebat i hoīe ante peccatum. et iō nō potuit eū iteriori suggestionē sed solū exteriori tentare. **Ad 3^m** ddm: q: sicut Aug. dicit. 11. sup Gen. ad lram: nō debemus opinari q: serpētē sibi per quē tētaret diabolus eligeret. sed cū esset i illo decipiēdi cupiditas: non nisi p id aliqd potuit p qd posse pmissus ē. **Ad quartum** dicendum: q: sicut Aug. dicit. 11. sup Gen. ad lram: serpēs dicitus ē sapiēs vel calidus siue prudēs pp astutiā diaboli q: i illo agebat dolū: sicut dicitur prudēs vel astuta lingua quā prudēs vel astutus mouet ad aliqd prudētē vel astute sua

dendum. neq: etiā serpens verborū sonos itelligebat: q: ex illo fiebant ad mulierem: neq: et cōuersa credēda ē aīa ei^o i nām rōnalem: qñ qdē nec ipsi hoīs quoz rōnalis nā ē cū demō i eis loquit: sciūt qd loquāt. sic ergo locut^o est serpēs hoī. sicut asina i quā sedebat balaā ppha locuta est hoī: nisi q: id fuit op^o diabolicū: hoc angelicū. vñ serpēs nō ē iterroga^o cur hoc fecerat: q: nō i sua nā ipē hoc fecerat: sed diabolus i illo q: iam ex pctō suo igni destinatus fuit sē piterno. **Uñ** at serpētē dī: ad eū q: p serpētē opatus ē refer tur: vt Aug. dicit. 11. sup Gen. s; manebat eos: nūc qdē ei^o pena. f. diaboli dī: q: nobis cauēdus ē nō ea q: vltimo iudicio reseruat. p hoc. n. qd ei dī. **Uñ** Maldict^o es iter oīa animātia et bestias terre: pecora illi p:ponuntur non i potestate. s; i cōseruatione nāe sue: quia pecora non amiserunt beatitudinem aliquam celestem quam nūc habuerunt: s; in sua nā quam acceperūt peragunt vitam. dicit. n. ei pectore et ventre repes: scdm aliā litterā: vbi noīe pectoris signat superbia: q: ibi dñatur ipetus aīe. noīe autē ventris signatur carnale desiderū: q: hec pars mollior: sentitur in corpore. his at reb^o serpit ad eos quos vult decipere. **Uñ** aut dī: terram comedes cunctis diebus vite tue: duobus modis itelligi pōt: vel ad te ptinebunt quos terrena cupiditate deceperis. i. peccato: es q: terre noīe significātur: vel tertium genus tētatois his verbis signatur: qd est curiositas. terram enī qui manducat: profunda et tenebrosa penetrat. per hoc autem q: inimicitie ponuntur iter ipsum et mulierē: ostendit nos non posse a diabolo tentari: nisi per illā animale partem: que quasi mulieris imaginem in homine gerit siue ostendit: semen autem diaboli est peruersa suggestio: semen mulieris fructus boni operis quod puerse suggestioni resistit. et ideo obseruat serpēs plantam mulieris: vt si quando in illicita labitur delectatio illam capiat: et illa obseruat caput eius vt eum in ipso initio male suasionis excludat.

De studiofitate.

Questio. clxvi.

Inde cōsiderādū ē de studiofitate et curiositate sibi opposita. **Uñ** Circa studiofitatē at q: rūt duo p^o q: sit materia studiofittatis. 2° vtrū sit pars tēperantie.

a

Ad primus sic pcedit. **Uñ** q: mā studiofittatis non sit prope cognitio.

Studiofittas enī dicitur aliq: ex eo q: adhibet studium aliquibus rebus: sed in qualibet mā d; hō studiū adhibere ad hoc q: recte faciat qd ē faciēdū. ergo v: q: nō sit spūalis mā studiofittatis cognitio. **Uñ**. Studiofittas curiositati opponitur. sed curiositas q: a cura dicitur pōt esse circa ornatum vestitū et circa alia huiusmodi que pertinet ad corpus. vnde apls dicit ad Ro. 13. Carnis curā ne feceritis in desiderijs. ergo studiofittas non est solum circa cognitionem. **Uñ**. Jere. 6. dicit. A minore vsq: ad maiorem omnes auaritie student. sed auaritia nō est proprie circa cognitionem: sed magis circa possessiones diuitiarum vt supra dictum est: ergo studiofittas que a studio dicitur non est proprie circa cognitionem. **Uñ** s; ē q: dicitur Proverb. 27. Stude sapientie fili mi et lenifica cor meum vt possis respondere exprobranti sermonem: sed eadem studiofittas est que laudatur vt virtus. et ad quam lex inuitat. ergo studiofittas est proprie circa cognitionem. **Uñ** s; dō: q: studiū precipue importat vehementes applicationem mentis ad aliquid. mens autē non applicatur ad aliquid nisi cognoscendo illud. vnde per pūis mēs applicatur ad cognitionem. secundario autem applicat iad ea in quibus homo per cognitionē dirigit. et ideo studiū p pūis respicit cognitionem: et per posteri^o q: cūq: alia ad que operāda directione cognitiois idigem^o. virtutes autē proprie sibi attribuūt illam māiā circa quā pmo et pncipaliter sunt. sicut fortitudo pericula mortis. et tēperantia delectationem tactus. et ideo studiofittas proprie dicitur circa cognitionem. **Uñ** ad pūmū g^o dicendum: q: circa alias materias non potest aliquid recte fieri nisi secundum q: est p:ordinatum per rationem cognoscentem. et iō per pūis

studiositas cognitionem respicit cuiuscumque materie studiosius adhibeatur. **Ad 2^m** dicitur: quod ex affectu hominis trahit mens eius ad intendendum his ad que afficitur: secundum illud Matt. 6. Tibi est thesaurus tuus ibi est et cor tuum. et quia circa ea de quibus caro fouetur maxime homo afficitur: consequens est quod cognitio hominis versetur circa ea quibus caro fouetur: ut scilicet homo inquireat qualiter homo optime possit carni sue subuenire: et secundum hoc curiositas ponitur circa ea que ad carnem pertinent ratione eorum que pertinent ad cognitionem. **Ad 3^m** dicitur: quod auaritia inhiat ad lucra perquirenda: ad quod maxime necessaria est quedam portio terrenarum rerum: et sic homo studiū attribuit his que ad auaritia spectant.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod studiositas non sit pars temperantie. Si studiosus enim dicitur aliquis secundum studiositatem: sed vniuersaliter omnis virtuosus vocatur studiosus: ut patet per philosophum qui frequenter sic vititur nomine studiosi. ergo studiositas est generalis virtus: et non est pars temperantie. **¶** Studiositas sicut dictum est: ad cognitionem pertinet: sed cognitio non pertinet ad virtutes morales que sunt in appetitua anime parte: sed magis ad intellectuales que sunt in parte cognoscitiva. unde et sollicitudo est actus prudentie: ut supra habitum est. ergo studiositas non est pars temperantie. **¶** Virtus que ponitur pars alicuius principalis virtutis assimilatur ei quantum ad modum: sed studiositas non assimilatur temperantie quantum ad modum: quia temperantie nomen sumitur ex quadam refrenatione. unde magis opponitur vitio: quod est in excessu. nomen autem studiositatis sumitur e contrario ex applicatione anime ad aliquid. unde magis videtur opponi vitio quod est in defectu. scilicet negligentie studendi quod vitio quod est in excessu. scilicet curiositati. unde propter horum similitudinem dicit Isidorus in li. etymologiae quod studiosus dicitur quasi studiosus curiosus. ergo studiositas non est pars temperantie. **¶** Contra est quod Augustinus dicit in li. de moribus ecclesie: Curiosi esse prohibemur: quod magne temperantie munus est: sed curiositas prohibetur per studiositatem moderatam. ergo studiositas est pars temperantie. **¶** **R^o** dicitur: quod sicut supra dictum est: ad temperantiam pertinet moderari motum appetitus ne superflue tendat in id quod naturaliter concupiscitur. sicut autem naturaliter homo concupiscit delectationes ciborum et venereorum secundum naturam corporalem: ita secundum animam naturaliter desiderat cognoscere aliquid. unde et philosophus dicit in principio metaphysice quod omnes homines naturaliter scire desiderant. moderatio autem homini appetitus pertinet ad virtutem studiositatis. unde patet quod studiositas sit pars potentialis temperantie: sicut virtus secundum custodia ei adiuncta: ut principali virtuti: et comprehenditur sub modestia ratione superioris dicta. **Ad primum** dicitur: quod prudentia est completiva omnium virtutum moralium: ut dicitur in 6. ethicorum. igitur ergo cognitio prudentie ad omnes virtutes pertinet: itaque nomen studiositatis que proprie circa cognitionem est ad omnes virtutes deriuatur. **Ad 2^m** dicitur: quod actus cognoscitive virtutis imperatur a vi appetitua que est motiva omnium virtutum: ut supra dictum est. et ideo circa cognitionem duplex bonum potest attendi. Unum quod est quantum ad ipsum actum cognitionis. et tale bonum pertinet ad virtutes intellectuales. ut scilicet homo circa singula estimet verum. Aliud autem bonum est quod pertinet ad actum appetitive virtutis: ut scilicet homo habeat appetitum rectum applicandi vim cognoscitivam sic vel aliter ad hoc vel ad illud. et hoc pertinet ad virtutem studiositatis. unde computatur inter virtutes morales. **Ad 3^m** dicitur: quod sicut philosophus dicit in 2. ethicorum. ad bonum quod homo fiat virtuosus oportet quod seruet se ab his ad que maxime inclinat natura: et inde est quod quia natura precipue inclinat ad timendum mortis periculum. et ad sectandum delectabilia carnis: et quia laus virtutis fortitudinis precipue consistit in quadam firmitate persistendi in huiusmodi periculis et laus virtutis temperantie in quadam refrenatione a delectabilibus carnis: sed quantum ad cognitionem est in homine propria inclinatio: quia ex parte anime inclinat homo ad hoc quod cognitionem rerum desideret: et sic oportet ut laudabiliter homo huiusmodi appetitum refrenet: ne immoderate rerum cognitioni intendat. ex parte vero nature corporalis homo inclinat ad hoc ut laborem inquirendi sciam vitet. quantum ergo ad primum studiositas in refrenatione consistit. et sic homo ponitur pars temperantie. sed quantum ad 2^m laus virtutis huiusmodi consistit in quadam vehementia intentionis ad scientiam

rerum percipiendarum. et ex hoc nominatur. primum autem est essentialius huic virtuti quam 2^m. nam appetitus cognoscendi per se respicit cognitionem ad quam ordinatur studiositas. sed labor addiscendi est impedimentum quoddam cognitionis. unde respicitur in hac virtute per accidens quasi remouendo prohibens.

De curiositate.

Questio.

clxvij.

Inde considerandum est de curiositate. **¶** Et circa hoc queruntur duo. 1° utrum vitium curiositatis possit esse in cognitione intellectiva. 2° utrum sit in cognitione sensitiva.

d

Ad primum sic proceditur. Videtur quod

circum cognitionem intellectivam non possit esse curiositas: quia sic philosophus in 1. 2. ethicorum. in his que sunt bona vel mala non potest accipi medium et extrema. sed cognitio intellectiva secundum se est bona. in bono. n. perfectio hominis videtur consistere ut intellectus eius de potentia reducat in actum: quod fit per cognitionem veritatis. dicit etiam Dionysius 4. ca. de diuino nomine. quod bonum anime humane est secundum rationem esse cuius perfectio in cognitione veritatis consistit. ergo circa cognitionem intellectivam non potest esse vitium curiositatis. **¶** Illud per quod homo assumitur a deo: et quod a deo consequitur non potest esse malum: sed quicquid abundantia cognitionis a deo est: secundum illud Eccles. 1. 1. Omnis sapientia a domino deo est. et Sapientia 7. dicitur. Ipse dedit michi bonum que sunt scientiam veram ut scientiam dispositionem orbis terrarum et virtutes elementorum etc. per hoc etiam homo deo assimilatur quod veritatem cognoscit: quia omnia nuda et apta sunt oculis eius: ut habetur ad Hebr. 4. Unum primum Reg. 2. dicitur quod deus scientiam dominus est. igitur quantum ad abundantiam cognitio veritatis non est mala sed bona. appetitus autem boni non est vitiosus. ergo circa intellectivam cognitionem veritatis non potest esse vitium curiositatis. **¶** Si circa aliquam intellectivam cognitionem posset esse curiositatis vitium precipue esset circa philosophicas scientias. sed eis intendere non videtur esse vitiosum. dicitur enim Hieronymus super Daniel. Qui de mensa vel vino regis noluerunt comedere ne polluerentur: si sapientiam atque doctrinam babiloniorum sciret esse peccatum: nunquam acquiesceret discere quod non licebat. et Augustinus dicit in 2. de doctrina christiana. quod si quis vera philosophia dixerit ab eis sunt tanquam ab iniustis possessoribus in usum nostrum vendicanda. non igitur circa cognitionem intellectivam potest esse curiositas vitiosa. **¶** Sed 3° est quod Hieronymus dicit. Nonne vobis videtur in vanitate sensus et obscuritate mentis ingredi quod diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur: quod phisice perscrutato: oculos trans celum leuat. sed vanitas sensus et obscuritas mentis est vitiosa. ergo circa intellectivas scientias potest esse curiositas vitiosa. **¶** **R^o** dicitur: quod sicut dictum est: studiositas non est directe circa ipsam cognitionem: sed circa appetitum et studiū cognitionis acquirende. aliter autem est indicandum de ipsa cognitione veritatis: et aliter de appetitu et studio veritatis cognoscende. ipsa enim veritatis cognitio per se loquendo bona est. potest autem per accidens esse mala ratione. scilicet alicuius peccati vel igitur. scilicet aliquis de cognitione veritatis superbit: secundum illud 1. ad Cor. 8. Scia istat: vel igitur homo vitiosus cognitione veritatis ad peccatum. sed ipse appetit vel studiū cognoscende veritatis potest habere rectitudinem vel pueritatem. Uno quidem modo potest aliquis tendere suo studio in cognitionem veritatis. potest per accidens iugiter ei malum sic illi qui studet ad scientiam veritatis: ut ex ide superbiat. Unum Augustinus dicit in libro de moribus ecclesie. Sunt qui desertis virtutibus et nescientes quod sit deus et quanta sit maiestas: semper eodem modo manentis nature magnam aliquid se agere putant si vniuersam illam corporis molem quam mundum nuncupamus curiosis fine inestimabilem perquirant. unde et tanta superbia gignit ut in ipso celo de quo sepe disputat sibi met habere videat. sicut et illi qui studet addiscere aliquid ad peccatum: vitiosum studiū habet: sic illud Jere. 9. Docuerunt linguam suam loqui mendacium: ut inique agerent laborarent. Alio autem modo potest esse vitium ex ipsa iordinatione appetitus studij ad discendam veritatem: et hoc quadrupliciter. Uno modo igitur per studiū minus utile retrahunt a studio quod eis ex necessitate incumbit. Unum Hieronymus dicit. Sacerdotes divinis euangelij et prophetis videmus comedias legere et amatoria bucolicorum versus vba catere. Alio modo igitur studet aliquis adiscere ab eo a quo non licet: sicut dicitur in his que aliis futura

de demonibus pquirunt: que est supstitiosa curiositas. Un Aug. dicit in lib. de va religione. Nescio an phi ipedirent a fide vicio curiositatis in punctadisa demonibus. 3° qñ hō appetit cognoscere veritatē circa creaturas nō referendo ad debitū finem. s. ad cognitōem dei. vnde augu. dicit in lib. de va religione: q̄ in cōsideratiōe creaturaz non est vana et pitura curiositas exercēda: sed gradus ad imortalia et semp manentia faciēdus. 4° modo inq̄tuz aliquis studet ad cognoscendā veritatē supra ppriū ingenij facultatem: q̄ p hoc hoies de facili in errores labūtur. vnde dī Eccl. 3. Altiora te ne q̄sieris: et fortiora te ne scrutatus fueris: et in plurib⁹ operib⁹ eius ne fueris curiosus. et postea subdit: multos. n. supplantavit suspitio eoz: et in vanitate detinuit sensus eoz. Ad p^m ergo dōm: q̄ bonus hois p̄sistit in cognitōe veri: nō tñ summū hois bonū p̄sistit in cognitōe cuiuslibet veri: s; i p̄fecta cognitōe sūme vitatis vt p; p p̄m in. 10. ethi. et iō pōt esse viciū in cognitōe alioz viroz s; m q̄ talis appetus nō debito mō ordinat ad cognitōem sūme vitatis in qua p̄sistit summa felicitas: Ad 2^m dōm: q̄ rō illa dicit q̄ cognitio vitatis s; m se bona sit: nō tamē p hoc excludit qñ possit aliq; cognitōe vitatis abuti ad malū. vel etiā inordinate cognitōes vitatis appetere: q̄ etiā o; appetitū boni debito modo regulatū esse. Ad 3^m dōm: q̄ studiū phie s; m se est licitū et laudabile ppter veritatē quā phi p̄ceperūt deo illis reuelante: vt dī ad Ro. p^o: sed qa qdam phi abutunt ad fidei impugnationē. iō apls dicit ad Col. 2. Videte nequis vos decipiat p phiaz et inanē sciam s; m traditōem hoium et nō s; spm. et Dio. dicit i eplā ad Policarpū de qbusdam phis q̄ diuinis nō sancte s; diuina vtunt p sapiētiā dei tentantes expellere diuinā venerationē.

Ad secundū sic p̄ceditur. Videt q̄ viciū curiositatis nō sit circa sensitiuam cognitōem. Sicut. n. aliqua cognoscūtur p sensum visus: ita etiā aliq; cognoscūtur p sensus tactus et gustus: s; circa tangibilia et gustabilia nō ponit viciū curiositatis: s; magis viciū luxurie et gule. ergo videt q̄ viciū circa ea q̄ cognoscunt p visum nō sit viciū curiositatis. C^o. Curiositas. esse videt in inspectiōe ludoz. vñ augu. dicit in. 6. confes. q̄ quodā pugne casu cū clamor: ingēs totius populi vementer allipiū pulsasset curiositate victus aperuit oculos. sed inspectio ludoz nō videt esse viciosa: q̄ huiusmodi inspectio delectabilis redditur ppter representatiōem in q̄ homo nāliter delectatur: vt phs dicit in sua poetria. nō ergo circa sensibiliū cognitōem est viciū curiositatis. C^o. Ad curiositatē p̄tinere videt actus primoz pquirere: vt dicit Beda: Sed pquirere facta alioz nō videt esse viciosa: q̄ sicut dicit Eccl. 17. Unicusq; mādauit deus de primo suo. ergo viciū curiositatis nō est in huiusmodi particularibus sensibilibus cognoscēdis. C^o s; ē qd̄ augu. dicit in libro de vera religione: q̄ concupiscētia oculoꝝ reddit homines viciosos: vt aut dicit Beda: Concupiscētia oculoꝝ est non solū in discēdis magicis artib⁹: sed etiam in p̄tēplādis spectaculis et in discēdis et carpēdis vicijs proximo rum que sunt quedā particularia sensibilia. cū ergo concupiscētia oculoꝝ sit quoddā viciū: sicut etiam supbia vite et concupiscētia carnis: p̄tra que dī. i. Joā. 2. videtur q̄ viciū curiositatis sit circa sensibiliū cognitōem. C^o R^o. dicitur: q̄ cognitio sensitua ordinat ad duo. Uno enī mō tam in hoibus q̄ in alijs aialibus ordinat ad corpis sustentatiōes: q̄ p huiusmodi cognitōem hoies et alia aialia vitant nocua et cōquirūt ea que sunt necessaria ad corpis sustentatiōem. Alio mō spāliter in hoie ordinat ad cognitōes intellectiua vel speculatiua vel practica. Apponere ergo studiū circa sensibilia cognoscēda duplī pōt eē viciōsū. Uno mō inq̄tū cognitio sensitua nō ordinat in aliq̄d vtile: sed potius auertit hominē ab aliqua vtili p̄sideratiōe. Vnde augu. dicit in. 10. confes. Canē currentē post leporem ias nō aspectu cū incerto sit. at vō in agro si casu trāseam auertit me fortassis ab aliqua magna cognitōe atq; ad se cōuertit illa venatio: et nisi iam mihi demonstrata iſſſmitate mea cito amoueat vanus bebesco. Alio mō inq̄tuz cognitio

sensitua ordinat ad aliquod noxiū: sicut inspectio mulieris ordinat ad cōcupiscēdum. et diligens inq̄sitiō eoz que ab alijs sunt ordinat ad detrahendū. siq; aut cognitōem sensibiliū intendit ordinare ppter necessitatē sustentāde nature: vel pp studiū itelligēde vitatis est virtuosa studio sitas circa sensibile cognitōem. Ad p^m ergo dōm: q̄ luxuria et gula sunt circa delectatiōes cognitōis q̄ sunt in vsu reruz tangibiliū. sed circa delectatiōem cognitōis oium sensuū est curiositas et vocat cōcupiscētia oculoꝝ: q̄ oculi sūt ad cognoscendū in sensibus p̄ncipales. vñ oia sensibilia videri dicunt. vt augu. dicit in lib. confes. et sicut augu. ibide; subdit: Ex hoc euidentius discernit qd̄ voluptatis qd̄ curiositatis agatur p sensus q̄ voluptas pulchra suauia canora sapida lenia sectatur. curiositas aut etiam his hria tentādī cā non ad subeundā molestiā sed expiendī noscēdis libidinem. Ad 2^m dōm: q̄ inspectio spectaculoꝝ viciosa reddit inq̄tū p hoc hō fit pnus ad vitia vel lasciuie vel crudelitatis p ea q̄ ibi representat. Un Lbryso. dicit q̄ adulteros in verecūdos p̄stituit tales inspectōes. Ad 3^m dōm: q̄ p̄spicere facta alioz vel inq̄rere bono aio vel ad vtilitatem p̄p̄ia: vt. s. hō ex bonis opibus proximi prouocet ad melius vel et ad vtilitatē illi: vt. s. corrigat siq; ab eo agit vtiliose s; m regulam charitatis et debitū officij: est laudabile: s; illd̄ ad Heb. 10. Cōsiderate vos iuicē i prouocationem charitatis et bonoz opeꝝ. s; q̄ aliq; inēdat ad p̄siderāda vitia proximoꝝ ad despiciēdū vel detrahēdū: vel saltē intuliter inq̄tādū ē viciōsū. Un dī prouer. 24. Ne iſſidieris et q̄ras iſſietatē in domo iusti: neq; vastes regem eius.

De modestia s; m q̄ consistit in exterioribus motibus corporis.

Q^o. clxviij.

Inde considerādū est d̄ modestia s; q̄ p̄sistit i exterioribus motib⁹ corpis. Et circa hoc q̄runtur q̄tuor. p^o vtz in exteriorib⁹ motib⁹ corpis q̄ serio agunt possit eē v̄tus et v̄tū. 2° vtrū possit eē aliq̄ v̄tū circa actiones ludi. 3° de pctō qd̄ fit in excessu ludi.

Ad primū sic procedit. Un q̄ i exteriorib⁹ motib⁹ corpis nō sit aliq̄ v̄tus. Ois enī virtus p̄tinet ad spūalem aie decorē s; m illud p̄s. Omnis gloria eius sille regis abitus. glo. i. in p̄scia. sed motus corporales nō sunt abitus s; exterius. ergo circa huiusmodi mot⁹ nō pōt esse v̄tus. C^o. Virtutes non iſſunt nobis a nā: vt p; p p̄m in. 2. ethi. s; motus corporales exteriores iſſunt hoib⁹ a nā s; m quā qdam sunt velocis motus et qdam tardi motus. et idē est de alijs differētijs exterioroz motū. ergo circa tales motus nō attendit aliq̄ virtus. C^o. Ois v̄tus moralis est circa actiones q̄ sunt ad alterz: sicut iſſtitia. vel circa passiōes: sicut tēperātia et fortitudo: sed exteriores motus corpales non sunt ad alterz vsuz: neq; et sūt passiōes. ergo circa eos non est aliq̄ v̄tus. C^o. In oī ope v̄tatis ē studiū adhibēdū: vt supra dictū ē. s; adhibere studiū i dispōne exterioroz motū ē vitupabile. dic. n. amb. i p^o d̄ offi. Est gressus probabil in q̄ sit spēs anctoritatis grauitatisq; pondus tranquillitatis vestigiū. ita tñ si studiuz desit atq; affectatio. sed mot⁹ sit purus ac simplex. ergo videtur q̄ circa cōpositiōem exterioroz motū non consistat v̄tus. C^o s; ē est q̄ decor honestatis p̄tinet ad v̄tū. sed p̄positio exterioroz motū p̄tinet ad decorē honestatis. dicit. n. Ambro. in p^o de offi. Sicut molliculū et infractum aut vocis sonū: aut gestū corpis non probat: ita nec agrestem aut rusticum nām imitemur: effigies ei⁹ formula discipline forma honestatis est: ergo circa p̄positiōem exterioruz motū est v̄tus. C^o R^o. dōm: q̄ virtus moralis cōsistit in hoc q̄ ea q̄ sunt hois p rōnem ordinant. Manifestum est aut q̄ exteriores motus hois sunt p rōnem ordinabiles. ad impius. n. rōnis exteriora mēbra mouent vñ manifestum est q̄ circa hoz motū ordinatiōem v̄tū moralis consistit. Ordinato aut hoz motū attendit q̄tum ad duo. Uno qdem modo s; m conueniētiā p̄sone. Alio mō s; m conueniētiā ad exteriores p̄sonas negocia seu loca.

Uti dicit Ambro. in lib. de offi. Hoc est pulchritudinē uiuendi tenere. uenientia cuius sexui et persone reddere. et hoc pertinet ad primū. quātū aut ad 2^m subdit: hic ordo gestorum optimus: hic ornatus ad omnem actionem accommodus: et ideo circa huiusmodi exteriores motus ponit Andronicus duo. scilicet ornatus qui respicit convenientiam persone. unde dicit quod est scia circa deuenientia ad diuersa negocia: et ea que circūstat. unde dicit quod est experientia separationis. id est distinctionis actionum. Ad 3^m ergo dicit: quod motus exteriores sunt quedam signa interioris dispositionis: sicut illud Eccl. 19. Amictus corporis et risus detum et ingressus hominis enūciat de illo. et Ambro. dicit in 1. de offi. quod habitus mentis in corporis statu cernitur. et quod vox quedam anima est corporis motus. Ad 2^m dicit: quod quis ex naturali dispositione habeat bonam aptitudinem ad hanc vel ad illam dispositionem exteriorum motuum: tamen quod deest nature potest suppleri ex industria rationis. unde Ambro. dicit in 1. de offi. Motus naturaliter informat siquid sane in natura uicij est industria emendet. Ad 3^m dicit: quod sicut dictum est: exteriores motus sunt quedam signa interioris dispositionis que precipue attenduntur sunt anime passionibus: et ideo moderatio exteriorum motuum requirit moderationem interiorum passionum. unde Ambro. dicit in 2° de offi. quod hinc. scilicet ex motibus exterioribus homo cordis nostri abscondit: aut lenior: aut iactator: aut turbidior: aut grauior: aut constanter: et purior: et maturior: estimat per motus et exteriores alij homines de nobis iudicium capiunt: sicut illud Eccl. 19. Ex visu cognoscit uir: et ab occurso faciei cognoscit sensat. et ideo moderatio exteriorum motuum quodammodo ad alios ordinatur sicut illud quod augustinus dicit in regula. In omnibus motibus uisus nihil fiat quod cuiusque offendat aspectum: si quod uestras deceat scitatem. Et ideo moderatio exteriorum motuum potest reduci ad duas uirtutes: que per se tangit in 4. ethi. In quantum. n. per exteriores motus ordinamur ad alios pertinet exteriorum motuum moderatio ad amicitiam vel affabilitatem: que attendit circa delectationes et tristitias que sunt in uerbis et factis in ordine ad alios quibus homo conuiuit. In quantum uero exteriores motus sunt signa interioris dispositionis pertinet eorum moderatio ad uirtutem ueritatis: sicut in qua aliquis tale se exhibet in uerbis et factis que sunt interioribus. Ad 4^m dicit: quod in compositione exteriorum motuum studium uituperat: per quod aliquis fictione quedam in exterioribus motibus uisus: itaque interiori dispositioni non conueniant: de tamen tale studium adhiberi ut siquid in eis inordinatum est corrigatur. unde Ambro. dicit in 2° de offi. Ars desit: non desit correctio.

Ad secundum sic procedit. Uti quod in ludis non possit esse aliqua uirtus. Dicit enim Ambro. in 2° de offi. Dicitur autem: Uerobis que ridetis: que flebitis. non solum ergo profusos sed et omnes iocos declinandos arbitror: sed illud quod potest uirtuose fieri non est totaliter declinandum. non ergo circa ludos potest esse uirtus. Cuiusmodi uirtus est qua de nobis sine nobis operatur: ut supra habitum est. sicut Chrysostomus dicit. Non dat deus ludere sed diabolus. Audi quid luderes passi sunt: sedit populus manducare et bibere et surrexerunt ludere. ergo circa ludos non potest esse uirtus. Cuiusmodi uirtus dicitur in 10. ethi. operationes ludum non ordinantur in aliquid aliud: sed ad uirtutem requirunt ut propter aliud eligens operetur: sicut patet per philosophum in 7. ethi. ergo circa ludos non potest esse aliqua uirtus. Sed hoc est quod augustinus dicit in 2. miscellaneis. Uolo tamen tibi parcas: nam sapienter decet interdum remittere aciem rebus agendis intentam. sed ista remissio animi a rebus agendis fit per ludicra uerba et facta. ergo his ut interdum ad sapientem et uirtuosum pertinet. Philosophus etiam ponit uirtutem eutrapelie circa ludos quam nos possumus dicere incunditatem. Cuiusmodi dicitur in 2. de offi. quod sicut homo indiget corporali quiete ad corporis refocillationem: quod non potest continue laborare propter hoc quod habet finem tam uirtutem que determinatis laboribus proportionatur: ita etiam ex parte anime cum est uirtus finita ad determinatas operationes proportionata. et ideo quoniam ultra modum suum in aliquas operationes se extendit: laborat: et ex hoc fatigatur: proferuntur que in operationibus anime simul etiam laborat corpus: in quantum. scilicet anima intellectiva uirtutem uirtutibus per organa corporis operantibus sunt aut bona sensibilia naturalia hominis. et ideo quoniam anima ultra sensibilia eleuat operibus rationis intentam: nascitur exinde quedam fatigatio anime

lis: sicut homo intendat operibus rationis practice: sicut speculative magis tamen si operibus contemplationis intendat: quod per hoc magis a sensibilibus eleuat: quoniam forte in aliquibus operibus exterioribus rationis practice maior labor corporis consistat: in utrisque tamen tanto aliquis magis altero fatigatur quanto uehementius operibus rationis intendit. Sicut autem fatigatio corporalis soluitur per corpus quietem: ita et opus fatigatio anime soluitur per anime quietem. quod anime est delectatio: ut supra habitum est cum de passionibus ageretur. et ideo remedium est fatigationem anime adhibere per aliquam delectationem intermissam intentionem ad insistendum studio rationis. sicut in collationibus patrum legitur quod beatus Iohannes euangelista cum quodam scadalizarense quod eum cum discipulis suis indentez iueneret: dixit inuadisse unum eorum que arcum gerebat ut sagittam traheret: quod cum pluries fecisset: quiescit utrumque hoc continue facere posset: quod respondit quod si hoc continue faceret arcus frangeretur. unde beatus Iohannes subiulit: quod sicut animus hominis frangeretur si nunquam a sua intentione relaxaret. huiusmodi autem dicta vel facta in quibus non queritur nisi delectatio anime uocantur ludicra vel iocosa. et ideo necesse est talibus interdum uti quasi ad quedam anime quietem. et hoc est quod philosophus dicit in 4. ethi. quod in huiusmodi uite uersatione quedam reges cum ludo habentur. et ideo interdum aliquibus talibus uti. Circa que tamen uidentur tria esse precipue caneda. quorum primum est principale quod predicta delectatio non queratur in aliquibus operationibus vel uerbis turpibus vel nociuis. unde Tullius dicit in 2° de offi. quod unum genus iocandi est illiberale petulans flagitiosum obscenum. Aliud autem attendendum est: ne totaliter grauitas anime resoluat. unde Ambro. dicit in 2° de offi. Laneam ne dum relaxare animam uolumus solua mus omnes armoniam que preterit quedam bonorum operum. et Tullius dicit in 2° de offi. quod sicut pueris non omnem ludendi licentiam damus: sed ea que ab honestis actibus non sit aliena: sic in ipso ioco aliquid per se ingenij eluceat. Tertio autem attendendum est sicut et in omnibus humanis actibus: ut congruat persone tempore et loco et sicut in aliis circumstantiis debite ordinetur: ut. scilicet sit tempore et honore dignus: ut Tullius dicit ibidem. huiusmodi autem sicut in regulis rationis ordinantur. habitus autem sicut in rationem operans est uirtus moralis. et ideo circa ludos potest esse aliqua uirtus quoniam per se eutrapeliam notat. et de aliquis eutrapelus a bona conuersatione: quod. scilicet bene conuertit aliquid dicta vel facta in solatium: et in quantum per hanc uirtutem homo refrenatur ab immoderantia ludum sub modestia continetur. Ad 3^m ergo dicitur: quod sicut dictum est: ociosa debent congruere negocijs et personis. unde et Tullius dicit in primo rhetorice: quod quando auditores sunt defatigati non est inutile ab aliqua re noua aut ridiculosa oratorem incipere: si tamen rei dignitas non admittit iocandi facultatem: doctrina autem sacra maximis rebus intendit: sicut illud per uerbum. 8. Audite quoniam de rebus magnis locutura sum. unde Ambro. non excludit uoluntate iocum a conuersatione humana. scilicet a doctrina sacra. unde permittit: sed interdum honesta ioca ac suauia sunt: tamen ab ecclesiastica abhorrentur regula. quoniam in scripturis sanctis non reperimus ea quemadmodum usurpare possumus. Ad 2^m dicitur: quod uerbum illud Chrysostomus est intelligendum de illis que inordinate ludis utuntur: et precipue eorum qui finem in delectatione ludum constituunt: sicut de quibusdam de Sap. 15. Estimauerunt esse ludum uitam naturam. quos dicit Tullius in 2° de offi. Non ita generati a natura sumus ut ad ludum et iocum facti esse uideamur: sed ad seueritatem potius: et ad quedam studia grauiora atque maiora. Ad 3^m dicitur: quod ipse operationes ludum sicut suam spem non ordinantur ad aliquem finem: sed delectatio que in talibus actibus habetur ordinatur ad aliquam anime recreationem et quietem: et sicut in hoc si fiat moderate sicut in ludo. unde Tullius dicit in 2° de offi. Ludo et ioco uti quidem licet: sed sicut sono et quibus ceteris: tunc cum grauius seriosisque rebus satifecerimus.

Ad tertium sic procedit. Uti quod in superfluitate ludum non possit esse peccatum. Illud. n. quod excusat a peccato non uidetur esse peccatum: sed ludus quoniam excusat a peccato. multa. n. si interdum fieret grauius peccatum essent: que quidem ioco facta vel nulla vel leuia sunt. ergo uidetur quod in sapientia ludum non sit peccatum. Cuiusmodi. Oia alia uicia reducuntur ad septem uicia capitalia: ut Gregorius dicit. 31. moral. sed superbia dantia in ludis non uidetur reduci ad aliquod capitalium uiciorum. sicut

videt q^o nō sit pctm̄. **C^o 1°.** Maxime histriōes in ludo vident supabūdare q^o totā suā vitā ordināt ad ludēdū. si ergo supabūdātia ludi eēt pctm̄: tūc oēs histriōes essēt in statu pcti. peccarent ēt oēs q^o eoz^o misterio vterent: vel q^o eis aliq^o largiretur tanq^o pcti fautores: qd^o videt esse falsum. legitur. n. in vitis patrū: q^o b^o d^o Naphūū reuelatū est q^o q^o dam ioculatoz: futurus erat sibi p^o s^o i vita futura. **C^o 2°.** S^o ē qd^o sup illud p^o verb. 14. Rissus dolore miscebit^o & extrema gaudij luct^o occupat. Dicit glo. Luct^o p^o p^o p^o: s^o i sup fluitate ludi ē inordinat^o rissus & inordinatū gaudij. ergo ē sibi pctm̄ mortale: cui soli d^o b^o luct^o p^o p^o. **C^o 3°.** R^o d^o 3° q^o in omni eo q^o est dirigibile s^o rōnem: supflūū dicitur q^o regulā rōnis excedit. d^o d^o d^o aut dicit qd^o deficit a regula rōnis. dictū est aut^o q^o ludicra sine iocosa vba vel facta sunt dirigibilia s^o rōnem: & iō supflūū i ludo accipit qd^o excedit regulā rōnis. Qd^o qd^o pōt esse dupl^o. Uno^o ex ipsa spē actionū que assumūt in ludū qd^o qd^o iocandi genus s^o Tullij d^o esse illiberale petulās flagitiosus ob scenū: q^o s^o. v^o aliq^o causa ludi turpib^o v^o b^o vel factis: v^o etiā bis que vergūt in p^oxi nocumētū que de se sūt pctā mortalia: & sic p^o q^o excessus in ludo ē pctm̄ mortale. Alio aut^o mō pōt esse excessus in ludo s^o defectū debeatū circūstantiarū: puta cū aliqui vtant^o ludo vel t^o p^o vel locis indebitis: aut etiā p^oter p^oueniētā negocij seu p^osonē: & hoc quidē q^o pōt eē pctm̄ mortale p^opter vehementiā affect^o ad ludū: cuius delectationē p^oponit aliq^o dilectioni dei: ita q^o cōtra p^oceptū dei vel ecclesie talibus ludis vti nō refugiat. q^o p^o ante est peccatū veniale: puta si aliquis non tantū afficit ad ludū q^o p^opter hoc velit aliquid cōtra deū cōmittere. **C^o 4°.** Ad p^o ergo d^o d^o d^o: q^o aliqua sunt peccata p^opter solā intentionē: q^o s^o. in iniuriā alicuius sunt: quā quidē in intentionem excludit ludus: cuius intētio ad delectationē fertur non ad iniuriā alicuius: & in talibus ludis excusat a peccato vel peccatū d^ominuit. quedā vero sunt que s^o suā spē sūt peccata: sicut homicidiū fornicatio & similia. & talia nō excusant per ludū: quāmo ex his ludis reddit^o flagitiosus & obseus. **C^o 5°.** Ad 2° d^o d^o d^o: q^o superfluitas i ludo pertinet ad ineptā letitiā quā Grego. dicit esse filiā gulae. Unde Exo. 32. dicitur: Sedit populus māducare & bibere & surreverunt ludere. **C^o 6°.** Ad 3° d^o d^o d^o: q^o sicut dictū est: ludus est necessarius ad conuersionē humane vite. ad omnia autē que sunt vtilia cōuersioni humane deputari possunt aliqua officia licita. & ideo etiā officij histriōnum quod ordinatur ad solaciū hominū exhibendū: nō est s^o se illicitū: nec sunt in statu peccati dūmodo moderate ludo vtantur. i. non vtendo aliquibus illicitis verbis vel factis ad ludū: & nō adhibendo ludū negocijs & tēporibus indebitis: quāuis in rebus humanis nō vtant^o alio officio per comparationem ad alios homines tamē p^o cōparationes ad seipsos & ad deū alias habēt seriosas & virtuosas operationes: puta dū orant & suas passiones & operationes componūt. & quādoq^o etiā pauperibus elemosinas largiuntur: vnde illi qui moderate eis subueniunt nō peccant: sed in ste faciunt mercedē ministerij eoz^o: eis tribuendo. siquī autē superflue sua in tales cōsumūt vel etiā sustentant illos histriōes qui illicitis ludis vtant^o peccant quasi eos in peccato fomentes. Unde Aug. dicit sup Joānē: q^o donare res suas histriōib^o viciū est imane: nisi forte aliquis histriō esset in extrema necessitate in qua esset ei subueniendum. Dicit enim Ambro. in libro de offi. P^oasce fame morientē: quisquis enim pascēdo boiē seruare poteris: si nō paueris occidisti.

Ad quartum sic p^ocedit. Ut q^o i defectu ludis nō p^ostiat aliq^o pctm̄. Nullū. n. pctm̄ iterdicit^o penitēti. s^o Aug. dicit de penitēte loq^ons Lohibeat se a ludis a spectaculis seculi q^o p^ofectā p^oseq^o vult remissionis grāz. g^o in defectu ludi nō ē aliq^o pctm̄. **C^o 7°.** Nullū pctm̄ ponitur in cōmendatione scōz. sed i p^omeda tōe quorūdā ponit q^o a ludo abstinerūt. d^o n. Jere. 15. Nō sed i p^olio ludentiū. & Tob. 3. d^o. Nūq^o cū ludentib^o miscui me: neq^o eoz^o bis q^o in leuitate sensus ambulat participē me p^obui. g^o i defectu ludi nō pōt eē pctm̄. **C^o 8°.**

Andronicus ponit austeritatē quā iter vtutes numerat eē habitū s^o que aliq^o nec afferūt alijs delectationes collocutionū: neq^o ab his scipiūt: s^o hoc p^oinet ad defectū ludi. g^o defect^o ludi magis p^oinet ad vtutē q^o ad vitij. **C^o 9°.** S^o ē q^o p^o s^o in. 2. & 4. ethico. ponit defectū in ludo esse vitiosum. **C^o 10°.** d^o d^o d^o: q^o oē qd^o est s^o rōnem in reb^o hūanis vitiosum est. est aut^o s^o rōnes vt aliq^o se alijs onerosus exhibeat: puta dūz nihil d^olectabile exhibet. & etiā aliq^o delectationes impedit: v^o Seneca dicit. Sic te geras sapienter q^o nullus te h^oat tāq^o aspe^o nec p^octnat q^o h^o vilē. Illi aut^o q^o in ludo deficiūt: nec ipsi dicūt aliquod ridiculū: & dicētib^o molesti sūt: q^o s^o. moderatos aliq^o ludos nō recipiūt. & iō tales vitiosi sunt: & dicūtur duri & agrestes: vt p^o s^o dicit in. 4. ethi. Sed q^o ludus ē vtilis p^o getē & delectationes. delectatio aut^o & quies nō p^o se q^orunē in humana vita: s^o p^o opationem: vt d^o in. 10. ethi. iō defectus ludi minus est vitiosus q^o ludi supercessus. v^o p^o s^o dicit in. 9. ethi. q^o pauci amici p^o delectationē sunt habēdi: q^o pa^o de delectationē sufficit ad vitā q^o h^o p^o cōdumēto: sicut pa^o de sale sufficit in cibo. **C^o 11°.** Ad p^o g^o d^o d^o 3°: q^o q^o penitētib^o luct^o inducit p^o pctis. iō iterdicitur eis ludus: nec hoc p^oinet ad vitij defectus: q^o hoc ip^o est s^o rōnem q^o in eis ludus d^ominuatur. **C^o 12°.** d^o d^o d^o: q^o Hieremias ibi loquitur s^o congruentiā temporis: cuius status magis luctū requirebat. vnde subdit: solus sedebam quoniam amaritudine repleti me. quod autem dicitur Tob. 3. pertinet ad ludum superfluum: quod patet ex eo quod sequitur: neq^o cum his q^o i leuitate ambulat participem me p^obui. **C^o 13°.** Ad 3° d^o d^o d^o: q^o austeritas s^o est virtus non excludit omnes delectationes: sed superfluas & inordinatas: vnde videtur pertinere ad affabilitatē quam philosophus amicitiam nominat: vel ad entrapeliā sine iocunditatem: & tamen nominat & diffinit eam sic s^o congruentiam ad temperantiam cuius est delectationes rep^orimere.

De modestia.

Q^o

clix.

Et inde considerādū est d^o modestia s^o q^o consistit in exteriori apparatu. Et circa hoc q^orunē duo. p^o v^otrū circa exteriorē apparatū possit esse virtus & viciū. 2°. v^otrū mulieres peccant mortaliter in supfluo ornatu.

Ad primū sic p^ocedit. Videt q^o circa exteriorē ornatū nō possit esse virtus & viciū Exterior. n. ornat^o nō iest nobis a nā. v^o & s^o diuersitatē tēporū & locorū variat. v^o Aug. dicit in. 3. de doct. xp^oia. q^o tales & manicatas tunicas h^ore ap^o veteres romanos flagitiū erat: nūc aut^o honesto loco natis nō eas h^ore flagitiū ē. sed sicut p^o s^o dicit in. 2. ethi. Nāliter iest nobis aptitudo ad vtutes. ergo circa huiusmodi nō ē vt^o & viciū. **C^o 1°.** Si circa exteriorē cultū eēt vt^o & viciū: oporteret q^o ēt supfluitas i talib^o esset viciosa & ēt defect^o viciosa: s^o supfluitas i cultu exteriori nō v^o eēt viciosa: q^o sacerdotes & m^ostri altaris in sacro misterio p^ociosissimis vestib^o vtant^o. s^o h^o etiam defectus in talib^o nō v^o eēt viciosa: q^o i landē quorūdā dicit ad Heb. 11. Circuierūt i melotis & i pellib^o cap^orinis. non ergo videt q^o i talib^o possit eē vtus & viciū. **C^o 2°.** Vis vt^o aut ē theologica: aut moral: aut intellectualis. s^o circa huiusmodi non consistit virtus intellectualis q^o perficit in aliqua cognitōe vitatis. s^o h^o ē nec ē ibi virt^o theologica q^o h^oz deū p^o obo. nec ē ēt ibi aliq^o vtutū moralij q^o s^o p^o s^o tāgit. g^o vide tur q^o circa huiusmodi cultū non possit esse vtus & viciū. **C^o 3°.** S^o honestas ad vtutē p^oinet: s^o in exteriori cultu cōsiderat^o qdā hōestitas. Dicit. n. Amb. i. 1. de offi. Deco: coz^o pis nō sit affect^o: s^o nāl^o simplex neglect^o magis q^o expeditus: nō p^ociosus & albētib^o ab itus vestimētis: s^o coz^o: vt honestati vel necessitati nihil desit nihil accedat nitoris. g^o i exteriori cultu pōt eē vt^o & viciū. **C^o 4°.** R^o d^o d^o 3°: q^o i ipsis reb^o exteriorib^o q^o h^o v^otrū nō est aliq^o viciū: sed ex parte hominis q^o imoderate v^otrū eis: Que qdē imoderatā pōt eē dupl^o. Uno qdē mō p^o p^oparatōez ad cōsuetudinē hoīuz cū q^o aliq^o viuit. Un^o diē Aug. i. 3. p^osel. Que s^o mores hominū sūt flagitia p^o mox diuersitate vitāda sunt: vt pactuz

iter se civitatis & gētis cōsuetudie vel lege firmatū nulli^o civis aut peregrini libidie violetur. turpis est. n. ois pars uniuerso suo si congruēs. Alio^o pōt eē imoderātia ī vsu talium rex ex iordinato affectu vītis. ex quo qñq; contigit qd hō nimis libidinosē talib^o vīat: siue fm̄ cōsuetudinē eoz cum qbus vīit siue pter eoz cōsuetudinē. vñ Augu. dic̄ in. 2. de doct. xp̄ia. In vsu rex abesse o; libidinē q̄ nō solū ipsa eoz iter quos vīit cōsuetudie neqter abutit: sed etia; sepe fines eius egressa feditate snā que iter claustra morū solēntim latitabat flagitiosissima eruptōe manifestat. Contigit aut̄ ista morōdiatio affectus tripliciter q̄tum ad superabundantiā. Uno mō per hoc qd aliqs ex superfluo cultu vestium hoīum gloriā q̄rit: p̄ont. f. vestes & alia huiusmodi p̄tinet ad quēdā ornatū. vñ Grego. dicit ī quadā homelia. Sunt nōnulli q̄ cultum subtilū p̄ciosarūq; vestium non putant esse peccatum: quod videt; si culpa nō eēt nequaqs sermo dei tam vigilanter exp̄meret qd diues qui tor:quebatur apud iferos bysso & purpura idutus fuisset. nemo q̄ppe vestimenta p̄cipua. f. excedentia propriū statū nisi ad inanē gloriā querit. Alio modo fm̄ qd homo per superflūū cultum vestīū querit delicias fm̄ qd vestis ordiatur ad corporis fomētum. 3° fm̄ qd nimīā sollicitudinē apponit ad exteriorē vestīū cultū: et si nō sit aliqua inordinatio ex parte finis. & fm̄ hoc Andrōicus ponit tres virtutes circa exteriorē cultū. f. humilitatem que excludit intentōem glorie. vñ dicit qd humilitas est hīta nō supabūdans in sumptib^o & p̄paratōibus: & p se sufficientiam q̄ excludit intentōem deliciarū. vñ dicit qd p se sufficientia est habitus contentus qbus o; & determinata eoz que ad vivere cōueniūt: fm̄ illud apl̄. 1. ad Thimo. vlt. Nō habētes alimēta & qbus tegamur his cōtenti simus. & simplicitatē q̄ excludit superflūā sollicitudinē taliū. vñ dicit qd simplicitas ē hītus contentus his que contingunt. Ex parte aut̄ defect^o similiter potest esse duplex inordinatio per affectū. Uno qdem modo ex negligentia hoīs q̄ non adhibet studium vel laborem ad hoc qd exteriori cultu vīat fm̄ qd o; . vñ p̄bs dicit in. 7. ethi. qd ad molliciem p̄tinet qd aliqs trahat vestimentū p̄ terram vt nō labore eleuando ipm̄. Alio modo ex eo qd ipm̄ defectū exterioris cultus ad gloriā ordinat. Unde dicit Augu. in lib. de sermone dñi in monte. Nō in solo rex corporeay nitore atq; pompa: sed etia; in ip̄is f. adib^o & lutosis esse posse iactantiā: & eo piculosiorē quo sub noīe seruitutis dei decipit. & p̄bs dicit in. 4. ethi. eoz qd superabundantia & iordinatus defectus ad iactantiam p̄tinet. Ad p^m ergo dō; qd q̄nis ipse cultus exterior nō sit a nā: tñ ad nālem rōnem p̄tinet vt exteriorē cultum moderet. & fm̄ hoc nati sumus hāc virtutem suscipere que exteriorē cultū moderat. Ad 2^m dōm: qd illi q̄ in dignitatibus constituntur vel etiam mīstri altaris p̄ciosioribus vestibus q̄ ceteri iduunt: non propter sui gloriā: sed ad significandam excellētiam sui mīsterij vel cultus dñi. & iō in eis nō est vitiosus. vñ Aug. dic̄ i. 3. d. doc. xp̄ia. Quisq; sic vīt exteriorib^o rebus: vt metas cōsuetudinis bonoz inter quos vsatur excedat: aut aliqd significat aut flagitiosus est: dū. f. pp̄ delicias aut ostentatōem talib^o vītur. s̄s̄l̄ enā ex parte defectus cōtingit esse peccatū: nō tñ semp q̄ uiliōib^o vestibus q̄ ceteri utit̄ peccat. si. n. hoc facit pp̄ iactantiam vel supbiam vt se ceteris p̄ferat vitūz supstitionis est. si aut̄ hoc faciat pp̄ macerationē carnis vel humiliatōem sp̄s: ad vītutem temperantie p̄tinet: vnde Aug. dicit i. 3. de doct. xp̄ia. Quisq; restrictus rebus vītur q̄ se habeat mores eoz cū qbus vīit: aut tyatus aut supstitionosus est precipue aut̄ p̄tinet vīlīb^o vestimentis vt his q̄ alios & v̄bo & exēplo ad p̄niam hortant: sic fecerūt prophē: d̄ qd̄ apl̄s ibi loq̄tur. vñ qdā glo. dic̄ ad d̄atib. 3. Qui p̄niam p̄dicat hītz p̄nie p̄tendit. Ad 3^m dōm: qd huiusmodi exterioris cultus idicū quoddam ē p̄ditionis humane. & iō excessus & defect^o & mediū in talib^o reduci p̄t̄ ad vītutē vītutis quā p̄bs ponit circa facta & dicta qbus ali quid de statu hoīs significatur.

Ad secundū sic procedit. Videt qd ornatu mulier nō sit sine pctō mortali.

Oē. n. qd est p̄ceptū diuīe legis ē pctm̄ mortale. s; ornatu mulier ē p̄ceptū diuīe legis. dñ. n. 1. p̄det. 3. Quaz f. mulier sit nō extrisecus capillatura aut circumdatio auri aut iduētū vestimētōz cult^o. vbi dic̄ glo. Lypuzni. Serico & purpura idute xp̄m sincere iduere non possunt. auro & margaritis adornate & monilibus: ornāmēta mentis & corporis pdiderūt. sed hoc nō sit nisi p̄ pctm̄ mortale. 5° ornat^o mulier nō pōt esse sine pctō mortali. C. P. Lypuzianus dicit in li. de habitu virginū. Non v̄gines tñ aut v̄duas sed & nuptias: puto etiam oēs oīno femias admonēdas qd opus dei & facturam ei^o & plasma adulterare nullo modo debeāt adhibito flano colore vel nigro puluere vel rubore: aut quolibet lineamēta natua corrupente medicamine. & postea subdit. manus deo iferunt qñ illud qd ille formauit reformare p̄tendūt. ipugnatio ista est diuīni operis p̄uaricatio. & vītutis deum videre non poteris: quādo oculi tui non sunt quos deus fecit: sed quos diabolus ifecit: de inimico tuo compta cum illo pariter arsurā. sed hoc non debetur nisi peccato mortali. ergo ornatu mulieris nō est sine pctō mortali. C. P. Sicut nō congruit mulieri qd veste virili vīat: ita etiam ei nō competit qd inordinato ornatu vīat. sed p̄mū est pctm̄. dñ. n. Dent. 22. Nō iduatur mulier veste virili: nec vir veste muliebri. 5° ē videt qd supfluus ornat^o mulier sit pctm̄ mortale. C. Sed p̄ est: qd fm̄ hoc videt qd artifices huiusmodi ornāmēta p̄parantes mortalr peccarēt. C. Rn^o. dō; qd circa ornāmēta mulier sunt eadē atēdēda q̄ supra cōiter dicta sunt circa exteriorē cultū. & isup quoddā aliud sp̄ale: qd. f. muliebrius cultus viros ad lasciviā puocat: fm̄ illud p̄verb. 7. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio p̄parata ad decipiēdū aias. pōt tñ mulier licite operā dare ad hoc qd viro suo placeat: ne p̄ ei^o cōtēptū ī adulteriū labat. vñ dñ. 1. ad Cor. 7. qd mulier q̄ nupta ē cogitat q̄ sūt mūdi quō placeat viro & iō si mulier cōiugata ad hoc se ornet vt viro suo placeat: pōt hoc facere absq; pctō. ille aut̄ mulieres q̄ viros nō hnt nec uolūt h̄re & sūt ī statu nō h̄ndi: nō p̄t̄ absq; pctō appetere placere viroz aspectib^o ad cōcupiscēdū: qd hoc ē dare eis mētiū peccādū. & siqdē hac itēione se ornament ut alios puocēt ad cōcupiscētiā mortalr peccāt. si aut̄ ex qdā lenitate: uel ēt ex qdā uanitate pp̄ iactantiam quandā non semp ē pctm̄ mortale: s; qñq; uentale. & eadē rō q̄tū ad hoc ē de uiris. Cñ Aug. dic̄ ī eplā ad p̄dossidiū: Nolo ut d̄ ornāmētis auri uel uestis pp̄riā hēas ī phibendo sniam nisi ī eis q̄ neq; iugati sunt neq; iugari cupiētes cogitar̄ debēt quō placeāt deo. illi aut̄ cogitat q̄ sūt mūdi quō placeāt: uel uiri uxozib^o: uel mulieres maritis: nisi qd capillos nudare femias q̄s ēt caput uelare apl̄s inbet: nec maritam decet: ī quo tñ casu possent aliq̄ a pctō excusari. quādo hoc nō fieret ex aliq̄ uanitate: s; pp̄ p̄riam cōsuetudinē: q̄uis talis cōsuetudo nō sit laudabil. Ad p^m 5° dō; qd sicut glo. ibidē dic̄: mulieres eoz q̄ in tribulatione erant p̄tēnebāt uiros: & ut alijs placerēt se pulchre ornabāt: qd fieri apl̄s phibet. ī quo ēt casu loq̄t Lypuzian^o: nō aut̄ phibet mulierib^o iugatis ornari: ut placeāt uiris: ne def eis occasio peccādū cū alijs. vñ apl̄s. 1. ad Thim. 2. dicit. Mulieres ī habitu ornato cū uerecūdia & sobrietate ornātes se nō in totis crimb^o aut auro aut margaritis aut veste p̄ciosā. p̄ quod datur itelligi qd sobrius & moderat^o ornat^o non phibet mulierib^o: sed supfluus & inerecūdus & ipudic^o. Ad 2^m dōm: qd mulier fucatio de q̄ Lypuzian^o loq̄t est qdā sp̄s fictōis q̄ nō pōt esse sine pctō. vñ Aug. dic̄ ī eplā ad p̄dossidiū: fucari figmētis q̄ rubicūdio: vel candidior apparet: adulteria fallana ē: q̄ nō dubito ēt ipos maritos se uelle d̄cipi: qd̄ solū p̄ntēde sūt femie ornari s; ueniā nō fm̄ impū. nō semp tñ talis fucatio est cū pctō mortali s; solū qñ sit pp̄ lasciviā vel in dei p̄tēptū: in qd̄ casib^o loq̄tur Lypuzian^o. Sciēdū tñ qd aliud est fingere pulchritudinem nō hītam & aliud occultare turpitudinē ex aliq̄ cā p̄ueniētem: puta egritudie vel aliquo huiusmodi. hoc. n. est licitū: qd fm̄ apl̄m. 1. ad Cor. 12. Que putam^o ignobiliora mēbra corpis esse his honore abūdantiōrē circūdamus. Ad 3^m dōm: qd sicut dictū est: cult^o exterior d; cōpetet

cōditioni p̄sone fm̄ cōem cōsuetudinē. ⁊ iō de se viciōsū ē q̄ mulier vtaf veste virili aut ecōuerso p̄cipue: q̄ hoc pōt eē cā lasciuie ⁊ spāliter prohibet in lege: q̄ gētilis tali mutatione habitus utebant ad idolatrie sup̄stitionē. pōt tamē q̄siq̄ h̄o fieri sine pctō pp̄ aliquā necessitatē: vel cā se ocul tādī ab hostib⁹: vel pp̄ defectū alteri⁹ vestimentū: vel pp̄ aliqd̄ aliud huiusmodi. **C** Ad 4^m dōz: q̄ si qua ars est ad faciēdum aliqua opa q̄b⁹ hoīes vti nō p̄snt absq̄ pctō: per p̄ns artifices talia faciēdo peccarent: vtpote p̄bentes dire/cte alijs occasionē peccādi: puta siqs fabricaret idola v̄l ali/qua ad cultum idolatrie p̄tinētia. si qua vō ars sit cui⁹ op̄i/ bus hoīes p̄snt bene ⁊ male vti: sic gladij: sagitte ⁊ alia hu/iusmodi: vsus taliū artiū nō est pctm̄. ⁊ he sole artes sunt discēde. vñ **L** bry. dicit sup̄ **M**att. **E**as solū artes oꝝ voca/ re q̄ necessariōz ⁊ eoz q̄ cōtinēt ad vitā n̄fam sunt tributū/ ue ⁊ p̄structiue: si tñ op̄ib⁹ alicui⁹ artis vt pluries aliq̄ male/ vterent: q̄nis de se nō sunt illicite: sūt tñ p̄ offm̄ p̄ncipis a/ cinitate extirpāde fm̄ documēta platonis. Quia ergo mu/ lieres licite se possunt ornare: vel vt p̄seruent decentiā sui/ status: vel etiam aliqd̄ sup̄addere vt placeāt viris: p̄ns est q̄ artifices taliū ornāmētōz nō peccāt in vsu talis artis: ni/ si forte iueniendo aliqua sup̄flua ⁊ curiosa. **U**ñ **L** bry. dicit sup̄ **M**att. q̄ ē ab arte calceaz ⁊ textoz multa absce/ de oꝝ etenim ad luxuriā deduxerunt necessitatē eius cor/ rumpētes artē arti male cōmīscētes.

C De p̄ceptis tēperantie. **Qd̄** **clxx.**

Einde p̄siderādū est de p̄ceptis temperantie. Et p̄o de p̄ceptis ipsius tēperantie. 2° de p̄ceptis partium eius.

Ad primū sic p̄cedit. **U**ide tur q̄ p̄cepta tēperantie incōueniēter in lege diuina tradā

tur. fortitudo. n. est potior v̄tus q̄ t̄pantia: vt supra dictū est: sed nullū p̄ceptū fortitudinis ponit iter p̄cepta decalogi que sunt potiora legis p̄cepta. ergo incōueniēter inter p̄cepta decalogi ponit p̄hibitio adulterij qd̄ h̄iat tēperantie: vt ex supra dictis p̄z. **C** **S.** Temperantia nō est solū circa venerea: sed ēt circa delectatōem ciboz ⁊ potuū: sed inter p̄cepta decalogi nō p̄hibet aliqd̄ vitii p̄tinēs ad delectatōem ciboz ⁊ potuū: neq̄ ēt p̄tinens ad aliquā aliā sp̄z luxurie. g^o neq̄ ēt d̄z poni aliqd̄ p̄ceptū p̄hibens adulterij qd̄ p̄tinet ad delectatōem venereoz. **C** **S.** p̄ncipaliter est in itentione legislatoris iducere ad v̄tutes q̄ vitia p̄hibere. ad hoc. n. vitia p̄hibent vt v̄tutū impedimēta tollantur. sed p̄cepta decalogi sunt p̄ncipaliora i lege diuina. g^o inter p̄cepta decalogi magis debuit poni p̄ceptū aliqd̄ affirmatiuū directe iducēs ad v̄tutē temperantie q̄ p̄ceptū negatiuū: p̄hibēs adulterij qd̄ ei directe opponit. **C** In h̄riuz ē auctoritas scripture. **C** **R**ñ^o. d̄m: q̄ sic apl̄s dicit. 1. ad **T**himo. p̄o. finis p̄cepti charitas ē: ad quā duob⁹ p̄ceptis iducimur p̄tinētib⁹ ad dilectionē dei ⁊ p̄ximi. ⁊ iō illa p̄cepta i decalogo ponit q̄ direct⁹ ordinant ad dilectionē dei ⁊ p̄ximi. iter vitia autē temperantie opposita marie dilectiōi p̄ximi videt opponi adulterij p̄ qd̄ aliqs vsurpat sibi rez alienā abutēdo. s. vxore p̄ximi. ⁊ iō iter p̄cepta decalogi p̄cipue p̄hibet adulterij: nō solū s̄z q̄ ope exercet: s̄z ēt s̄z q̄ corde p̄cipiscat. **C** Ad p̄m^o d̄z: q̄ iter sp̄s v̄toruz q̄ opponunt fortitudini nulla est q̄ ita directe h̄riet dilectiōi p̄ximi sic adulterij qd̄ est sp̄s luxurie q̄ temperantie h̄riet. ⁊ tñ vitii audacie qd̄ opponit fortitudini: q̄siq̄ solet eē cā homicidij: qd̄ iter p̄cepta decalogi p̄hibet. d̄. n. **E**ccli. 8. Cum audace nō eas in via ne forte granet mala sua in te. **C** Ad 2^m d̄m q̄ gula nō directe opponit dilectiōi p̄ximi sicut adulterij: neq̄ aliq̄ aliā sp̄s luxurie. nō. n. tāta fit iniuria p̄i p̄ stuprū v̄ginis q̄ nō est eius cōnubio deputata: quāta fit iniuria viro p̄ adulterij cuius corp̄is potestatem ipse h̄z non vxor. **C** Ad 3^m d̄m q̄ p̄cepta decalogi: vt supra dictū est: sunt q̄dam v̄lia diuie legis p̄ncipia. vñ oꝝ ea esse coīa. nō poterāt aut aliq̄ p̄cepta coīa affirmatiua de temperantia dari: q̄ vsus ei⁹ variat fm̄ diuersa tempora: sicut **A**ug. dicit in lib. de bono cōfugali: ⁊ fm̄ diuersas

hominum leges ⁊ consuetudines.

Ad secundū sic p̄cedit: **U**idet q̄ incōueniēter tradant in diuina lege p̄cepta de v̄tutibus annexis temperantie. **I**tem p̄cepta. n. decalogi: vt dictū est sūt q̄dam v̄lia p̄ncipia totū legis diuie s̄z sup̄bia ē initiū oīs pcti: vt d̄ **E**ccli. 10. ergo iter p̄cepta decalogi d̄/ buit aliqd̄ poni p̄hibitū sup̄bie. **C** **S.** Illa p̄cepta maxime debent in decalogo poni p̄ que hoīes maxime inclinātur ad legis impletionē: q̄ ista vident esse p̄ncipalia sed p̄ humilitatem p̄ quā h̄o deo subijcit: maxime videtur h̄o disponi ad obseruantia diuie legis. vñ obediētia iter grad⁹ humilitatis p̄putat: vt supra bitum est: ⁊ idē ēt videt esse dicendū d̄ mansuetudie p̄ quam fit vt homo diuie scripture nō h̄dicat: vt **A**ug. dicit in. 2. de doct. xp̄ia. ergo videtur q̄ de humilitate ⁊ mansuetudie aliqua p̄cepta in decalogo poni debeant. **C** **S.** Dictū est q̄ adulterij in decalogo p̄hibet: q̄ h̄riet dilectiōi p̄ximi: sed ēt i ordianio exterioruz motuum que h̄riet modestie dilectioni p̄ximi opponitur. **U**ñ **A**ug. dicit i regula: In oīs motib⁹ vestris nihil fiat qd̄ cuiusq̄ offendat aspectū. ergo videt q̄ etiā huiusmodi inordinatio debuit p̄hiberi p̄ aliqd̄ p̄ceptū decalogi. **C** In h̄rium sufficit auctoritas scripture. **C** **R**ñ^o d̄m: q̄ virtutes temperantie anere dupl̄ p̄siderari possunt. **U**no fm̄ se. **A**lio fm̄ suos effect⁹. **S**cdm se qdem nō habet dire ctā bitudinē ad dilectionē dei vel p̄ximi: sed magis respiciunt quādā moderatōem eoz q̄ ad ipm̄ hoīem p̄tinent. Quātū autē ad effect⁹ suos p̄nt respicere dilectionē dei vel p̄ximi. ⁊ fm̄ hoc aliq̄ p̄cepta i decalogo ponunt p̄tinētia ad p̄hibēdū effect⁹ viciōz oppositoz t̄pantie partib⁹: sicut ex ira que opponit mansuetudini: p̄cedit iterdum aliqs ad homicidij qd̄ in decalogo p̄hibet: aut ad subtrahēdū debitū honorē paritib⁹: qd̄ etiā pōt ex sup̄bia provenire ex qua ēt multi transgrediunt p̄cepta p̄me tabule. **C** Ad p̄m^o ergo d̄m: q̄ sup̄bia est initiū pcti: sed latens in corde cui⁹ ēt inordinatio nō p̄pendit coīter ab oib⁹. vñ ei⁹ p̄hibitio nō debuit poni iter p̄cepta decalogi que sunt p̄ma p̄ncipia p̄ se nota. **C** Ad 2^m d̄m: q̄ p̄cepta q̄ p̄ se iducunt ad obseruantia legis p̄supponit iam legē. vñ non p̄nt eē p̄ma legis p̄cepta vt in decalogo ponant. **C** Ad 3^m d̄m: q̄ inordinatio exterioruz motuū nō p̄tinet ad offensam p̄ximi: fm̄ ipam sp̄m̄ actus sicut homicidij: adulterij: ⁊ furtū q̄ in decalogo prohibent: sed solū fm̄ q̄ sunt signa iterioris inordinatōis: vt supra dictum est.

C De prophetia. **Qd̄.** **clxxi.**

Qst quas dicitur est de singulis v̄tutib⁹ ⁊ vicijs q̄ p̄tinent ad oīum hoīum p̄ditōes ⁊ status: nunc considerādus est de his q̄ spāl̄ ad aliquos hoīes p̄tinent. Inuenitur autem differentia iter hoīes fm̄ ea que ad habitus ⁊ actus aīe rōnalis p̄tinent tripliciter.

Uno modo s̄z gr̄as gratis datas: q̄ vt d̄. 1. ad **C**oim. 12. Diuisiones gr̄aruz sunt. ⁊ aliq̄ datur p̄ sp̄m̄ sermo sapiētie: aliq̄ fm̄ oīe sc̄ie ⁊ c̄. **A**lia vero differentia est fm̄ diuersas v̄tas: actiua. s. ⁊ cōtemplatiua q̄ accipiuntur fm̄ diuersa opationū studia. vñ ⁊ ibidē d̄ q̄ diuisiones opationū sūt. **A**liud enī est studiū opatōis in **M**artha q̄ sollicita erat ⁊ laborabat circa frequēs mīsteriū: qd̄ p̄tinet ad vitā actiua. **A**liud est in **M**aria q̄ sedēs sec⁹ pedes dñi audiebat verbum illi us: quod p̄tinet ad cōtemplatiua: vt habet **L**uc. 10. 3° mō fm̄ diuersitatem officioz ⁊ statuū: put d̄ ad **E**ph. 4. Et ipse dedit quosdam qdē apl̄os: quosdam autē p̄phas. alios vō euāgelistas: alios at pastores ⁊ doctores: qd̄ p̄tinet ad diuersa mīsteria: de q̄b⁹ d̄. 1. ad **C**oim. 12. Diuisiones ministracionū sunt. **E**st autē attendendū circa gr̄as gratis datas de q̄bus occurrit p̄sideratio. p̄o q̄ qdā eoz p̄tinet ad cognitiōem: quedā vō ad locutōem: quedam vō ad opatōes oīa vō q̄ ad cognitiōem p̄tinent sub probia p̄p̄bendi p̄nt. nam p̄phetica reuelatio se extendit non solum ad futuros hoīum euentus: sed ēt ad res diuinas: ⁊ q̄tū ad ea q̄ p̄ponunt oib⁹ credēda q̄ p̄tinet ad fidē: ⁊ q̄tū ad aliora mīsteria q̄ sūt p̄fectoz q̄ p̄tinet ad sapiam. ēt p̄phetica reue/

latio de his q̄ p̄tinet ad sp̄iales substantias a q̄bus vel ad bonū vel ad malū iducimur: q̄d p̄tinet ad discretionē sp̄rituū. extēdit et se ad directōem humanorū actuum: q̄d p̄tinet ad sciām: vt ifra patebit. Et iō p̄o occurrit cōsiderādus d̄ p̄p̄bia et d̄ raptu q̄ est q̄dā p̄p̄bie gradus. De p̄p̄bia at̄ q̄druplex cōsideratio occurrit. Quarū p̄ma est d̄ cēntia ei⁹.

2^a de cā ipsi⁹. 3^a de mō prophetice cognitōis. 4^a de diuisiōe prophetie. Circa p̄m̄ q̄runt sex. p̄o vtrū propheta p̄tineat ad cognitōnē. 2° vtrū sit h̄bitus. 3° vtrū sit solū futuroꝝ cōtingētū. 4° vtrū propheta cognoscat oīa p̄p̄betabilia. 5° vtrū propheta discernat ea q̄ diuinit⁹ p̄cipit ab eis q̄ p̄p̄o sp̄ū videt. 6° vtrū p̄p̄bie possit subesse falsum.

Ad p̄imum sic p̄cedit. Videt q̄ p̄p̄bia nō p̄tineat ad cognitōnem. Di. n.

Ecc̄l. 48. q̄ corp⁹ Helisei mortuū p̄p̄betant: et ifra. 49. d̄r d̄ Joseph q̄ ossa ip̄i⁹ visitata sunt: et post mortē propheta bāt. s̄ in corp̄e vel ossib⁹ post mortē nō remanet aliq̄ cognitio. 6° prophetia nō p̄tinet ad cognitōez. C̄. 1. ad Cor̄in. 14. d̄r: Qui p̄p̄betat: hōib⁹ loquitur ad edificatiōnē. sed locutio est effectus cognitōis: non aut̄ ipsa cognitio. ergo videt q̄ prophetia nō p̄tineat ad cognitōez. C̄. 2. Vis cognoscitiua p̄fectio excludit stultitiā et isaniā. sed hec si mul p̄nt eē cū propheta. dicitur. n. Osee. 9. Scitote israel stultum prophetam isanum. ergo prophetia nō est cognoscitiua p̄fectio. C̄. 3. Sicut reuelatio p̄tinet ad intellectum: ita inspiratio videt p̄tinere ad effectū eo q̄ importat motiōnem quādam. sed prophetia d̄r esse inspiratio vel reuelatio s̄m Cassiodorū. ergo videtur q̄ prophetia nō magis p̄tineat ad intellectū q̄ ad affectū. C̄. Sed h̄ ē: q̄d d̄r. 1. Reg. 9. Qui. n. propheta dicit hodie: olim vocabat̄ vidēs. sed visio p̄tinet ad cognitōez. ergo prophetia ad cognitōnem p̄tinet. C̄. 2. d̄m: q̄ prophetia p̄o et p̄ncip̄l̄r p̄sistit in cognitōne: q̄ videt̄ cognoscūt ea q̄ sūt p̄ocul et remota ab hōiūz cognitōe. vñ p̄nt dici prophete a p̄o q̄d est p̄ocul. et p̄hanos q̄d est apparitio: q̄. s. eis aliq̄ q̄ sunt p̄ocul ap̄parent. et p̄ hoc vt J̄sido. dicit i lib. etymologiaꝝ: i veteri testō appellabātur vidētes. q̄: videbāt ea q̄ ceteri nō videbāt: et prospiciebāt q̄ i m̄sterio abscondita erāt. vñ et gētilitas eos appellabat vates a vi mētis. s̄ q̄: vt dicit̄. 1. ad Cor̄. 12. Unicuiq̄ dat̄ manifestatio sp̄ūs ad vtilitatē. et ifra 14. d̄r: ad edificatiōnē ecclie q̄rite vt abūdētis. inde ē q̄ p̄phetia sedario p̄sistit in locutiōe prout prophete ea q̄ diuinitus edocti cognoscūt: ad edificatiōnē aliorū ānūciāt s̄m illud J̄sa. 29. Que audiui a domino exercitū deo isrl̄ ānūciāui vobis: et s̄m hoc vt J̄sido. dicit̄ in li. etymologiaꝝ: posunt dici prophete q̄si p̄fator̄es: eo q̄ p̄o fant̄. i. a remotis fant̄. et de futuris vā p̄dicūt. ea aut̄ q̄ supra humanā cognitōez diuinit⁹ reuelātur non p̄nt p̄firmari rōne humana quā excedūt s̄m opationē v̄tutis dīne: sed s̄m illud d̄sar. vlt. P̄dicauerūt vbiq̄ d̄no coopante et s̄mōnē cōfirmāte sequētib⁹ signis. vñ 3° ad prophetiā p̄tinet opatio miraculoꝝ q̄si cōfirmatio q̄dā prophetice ānūciatiōis. C̄. 1. d̄r Deut. vlt. nō surrexit propheta vltra in isrl̄ sicut Moyses quē nosset d̄ns facie ad facie in oībus signis atq̄ potētis. C̄. 2. Ad p̄m̄ ergo d̄d̄: q̄ auctoritates ille loquūtur d̄ p̄p̄bia q̄tū ad hoc tertū q̄d assumit̄ vt prophetie argumētum. C̄. 3. Ad 2^m d̄m: q̄ apl̄s ibi loq̄t̄ q̄tū ad propheticā enūciatiōnē. C̄. 4. Ad 3^m d̄d̄: q̄ illi q̄ dicūt̄ prophete isani et stulti: nō sūt vī prophete s̄ falsi. de q̄bus d̄r J̄ere. 23. Nolite audire v̄ba prophetarū q̄ prophetāt vobis et decipiūt vos. visionē cordis sui loquūt̄ nō de ore d̄ni. et Ezech. 13. Hec dicit̄ d̄ns de prophetis isipicētib⁹ q̄ sequunt̄ sp̄m̄ suū et nihil vidēt. C̄. 5. Ad 4^m d̄m: q̄ i prophetia requir̄ q̄ itentio mētis eleuet̄ ad p̄cipiēda diuina. Unde dicitur Ezech. 2. Fili hominis sta super pedes tuos et loquar tecum. hec autem eleuatio itentiois fit spiritu sancto mouente. vnde ibidem subditur. Et ingressus est in me sp̄ūs: et statuit me super pedes meos. Postq̄ autē itentio mētis eleuata est ad supra: percipit diuina. vnde subditur ibidē. Et audiui loquentem ad me. sic igitur ad prophetiam requiritur inspiratio q̄tū ad mentis eleuationem: s̄m illud Job. 32. Inspiratio omnipotentis dat̄ intelligentiam. reuelatio autem q̄tū

ad ipsam perceptionem diuinorum in quo perficitur prophetia. et per ipsum remouetur obscuritatis et ignorantie velamē: s̄ illud Job. 12. Qui reuelat̄ p̄funda de tenebris.

Ad secūdum sic procedit videt q̄ p̄p̄bia sit habitus. Quia vt d̄r in. 2.

ethicoꝝ: Tria sunt in aīa: potētia: passio: et habitus: sed p̄phetia non est potētia: q̄ sic inesset omnib⁹ hōibus q̄bus potētie aīe sunt cōes. s̄l̄r et non est passio: q̄: passiones p̄tinent ad v̄m appetitiuam: vt supra h̄bitum ē. prophetia aut̄ p̄tinet p̄ncip̄l̄r ad cognitōnē: vt dictum est. ergo prophetia est habitus. C̄. 1. Vis p̄fectio aīe q̄ non semp̄ est in actu est h̄bitus: sed prophetia est q̄dam aīe p̄fectio: nō aut̄ semp̄ est in actu: aliq̄n non diceret̄ dormiēs propheta. 6° videtur q̄ prophetia sit h̄bitus. C̄. 2. Prophetia cōputat̄ inter gr̄as gratis datas: sed gr̄a est habituale quoddam i aīa vt supra h̄bitum est. ergo prophetia est h̄bitus. C̄. 3. H̄bitus ē quo q̄s agit cū voluerit: vt dicit̄ Lōmē. in. 3. de aīa: s̄ aliq̄s non p̄t̄ vtrū prophetia cū voluerit: sicut p̄. 4. Reg. 3. de Heliseo: quē cū Josaphat de futuris requireret: et p̄p̄bie sp̄ūs ei deesset: saltē fecit applicari vt p̄p̄bie ad h̄c sp̄ūs p̄ laudē psalmodie descēderet atq̄ eius aīum de venturis repleret: vt Greg. dicit sup̄ Ezech. ergo prophetia nō est habitus. C̄. 4. d̄m: q̄ sicut apl̄s dicit ad Ep̄he. 5. Omne q̄d manifestatur lumē est. q̄: videt̄ sicut manifestatio corp̄alis visionis fit p̄ lumē corp̄orale: ita etiam manifestatio visionis intellectualis fit p̄ lumē intellectuāle. 6° ergo q̄ manifestatio p̄p̄o: nonetur lumini p̄ q̄d fit: sicut effect⁹ p̄p̄o: nonetur sue cause. cū ergo prophetia p̄tineat ad cognitōnē q̄ supra nālē rōnē existit: vt dictū est q̄ ad prophetiā regratur quoddam lumē intellectuāle excedēs lumē naturalis rōnis. C̄. 5. d̄r d̄r d̄r d̄r. 7. Cū sedero in tenebris domin⁹ lux mea est. Lumē aut̄ dupl̄r alicui esse p̄t̄. Uno modo p̄ modū forme p̄manētis: sicut lumē corp̄orale ē in sole et in igne. Alio modo p̄ modū cuiusdā passiois sine imp̄ssionis trāseūtis: sicut lumē ē in aere. Lumē aut̄ p̄p̄betantem non iest intellectui p̄p̄be p̄ modū forme p̄manētis: als oportet q̄ semp̄ p̄p̄be adesset facultas p̄p̄betandis: quod p̄ esse falsū. Dicit. n. Grego. sup̄ Ezech. Aliq̄n p̄p̄bie sp̄ūs deest p̄p̄bis: nec semp̄ eorū mētib⁹ p̄sistit ē: q̄ten⁹ cū h̄c nō habēt: se h̄c cognoscāt ex dono h̄re cū habent C̄. 6. d̄r Helisens dixit de muliere sunamite. 4. Reg. 4. Aīa eius in amaritudine ē: et d̄ns celauit a me et nō indicauit mihi. Et huius rō est: q̄ lumē intellectuāle in aliquo existens p̄ modum forme p̄manētis et p̄fecte: p̄ficat̄ intellectū ad p̄ncip̄ali cognoscēdam p̄ncip̄iū illoꝝ q̄ p̄ illud lumē manifestatur: sicut p̄ lumē intellectus agētis p̄cipue intellectus cognoscit p̄ma p̄ncipia oīum illoꝝ: q̄ nāl̄r cognoscunt. p̄ncipium aut̄ eorū q̄ ad sup̄naturalē cognitōnē p̄tinet q̄ p̄p̄betiāz manifestantur ē ipse deus q̄ p̄ essentiam a p̄p̄betis nō videt̄. videt̄ aut̄ a h̄is in patria i q̄b⁹ huiusmodi lumē inest p̄ modū cuiusdā forme p̄manētis et p̄fecte: s̄m illud ps. In lumē tuo videbim⁹ lumē. relinq̄tur 6° q̄ lumē p̄p̄betici inest aīe p̄p̄be p̄ modū cuiusdā passiois vt imp̄ssionis trāseūtis: et hoc significat̄ Exo. 33. Cūq̄ trāsit bit gloria mea ponā te i forāme petre et c̄. Et. 3. Reg. 19. d̄r ad Helia: Egredere et sta i mōte corā d̄no: et ecce d̄ns trāsiit: et c̄. Et ide ē q̄ sic aer semp̄ indiget noua illuminatiōe ita et mens p̄p̄be semp̄ indiget noua reuelatiōe sic discipulus q̄ nōdū ē adept⁹ p̄ncipia artis indiget vt de singulis instruat̄. C̄. 7. d̄r J̄sa. 50. d̄r: Adane erigit mihi aurē: et audiam quasi magistrum: et hoc etiam ip̄e modus loquēdi p̄p̄betiam designat: s̄m q̄ d̄r q̄ locutus est d̄ns ad talē vel talē p̄p̄betā: aut q̄ factū ē v̄bū d̄ni sine man⁹ d̄ni sup̄ eū. habitus aut̄ est forma p̄manēs. vñ manifestū ē q̄ prophetia p̄p̄rie loquēdo non est habitus. C̄. 8. Ad p̄m̄ ergo d̄d̄: q̄ illa diuisio p̄bi non cōmp̄hendit absolute omnia q̄ sunt in anima: sed ea que possunt esse p̄ncipia moralium actuum qui quādoq̄ sunt ex passione: quādoq̄ autē ex habitu: quādoq̄ autē ex potentia nuda: vt patet in his qui ex iudicio rōnis aliquid opantur anteq̄ habeāt habitum. p̄t̄ aut̄ p̄phetia ad passionē reduci: si tñ nomē passionis p̄o q̄ libet receptiōe accipiat̄: put p̄bs dicit in. 3. d̄ aīa: q̄ intell̄

gere pati quoddam est. sicut enim in cognitione naturali intellectus possibilis patitur ex lumine intellectus agentis: ita et in cognitione prophetica intellectus humanus patitur ex illustratione divini luminis. **Ad 2^m dōm:** quod sicut in rebus corporalibus abeunte passione remanet quedam habitus ad hoc quod iterum patitur: sicut lignum semel inflammatum facilius iterum inflammat: ita etiam in intellectu prophete cessante actuali illustratione remanet quedam habitus ad hoc quod facilius iterum illustratur: sicut etiam mens semel ad devotionem excitata facilius postmodum ad devotionem pristinam renovatur per quod Augustinus in libro de orando deum dicit esse necessarias crebras orationes: ne concepta devotio totaliter extinguatur: potest tamen dici quod aliquis deus propheta est cessante actuali prophetica illustratione ex deputazione divina: sicut illud Ieremias. Et prophetas ingentibus dedit. **Ad 3^m dōm** quod de donum gratie hominem elevat ad aliquid quod est supra naturam humanam: quod quidem potest esse dupliciter. Uno modo quantum ad substantiam actus sic miracula facere et cognoscere occulta et incerta divine sapientie. et ad hoc actus non datur homini donum gratie habituale. Alio modo est aliquid supra naturam humanam quantum ad modum actus: non autem quantum ad substantiam ipsi: sicut diligere deum et cognoscere eum in speculo creaturarum. et ad hoc datur donum gratie habituale.

Ad tertium sic procedit. Ut quod prophetia sit solus futurorum contingens. Dicitur enim Cassio. quod prophetia est inspiratio vel revelatio divina: reus enectus immobili veritate denuncians. sed enectus pertinet ad contingencia futura. ergo de solis contingentibus futuris fit revelatio prophetica. **Ad 2^m dōm.** Gra prophetie dividitur in sapientiam et fidem que sunt de divinis: et discretionem spirituum que est de spiritibus creatis: et sciam que est de rebus humanis: ut patet in 1. ad Cor. 12. habitus autem et actus designantur secundum obiecta: ut patet per ea que supra dicta sunt. ergo videtur quod de nullo pertinet ad aliquid horum sit prophetia. relinquatur ergo quod sit solus de futuris contingens. **Ad 3^m dōm.** Diversitas obiecti causat diversitatem spirituum: ut ex supra dictis patet. si ergo prophetia que dicitur sit de futuris contingens: quedam autem de quibusdam aliis rebus: videtur sequi quod non sit eadem species prophetie. **Ad 4^m dōm.** Gregorius dicit super Ezechiel. quod prophetia quedam est de futuro: sicut id quod dicitur Isa. 7. Ecce virgo concipiet et pariet filium. quedam de presentio: sicut id quod dicitur Gen. 1. In principio creavit deus celum et terram. quedam de presentio: sicut id quod dicitur 1. ad Cor. 14. Si oes prophetent: intraret autem quasi infidelis: occulta cordis eius manifesta fiunt. non ergo est prophetia solus de contingentibus futuris. **Ad 5^m dōm.** quod manifestatio que fit per aliquid lumine. ad omnia illa se extendere potest que illi luminis subiacent: sicut visio corporalis se extendit ad omnes colores et cognitio naturalis anime se extendit ad omnia illa que subduntur luminis intellectus agentis. cognitio autem prophetica est per lumine divinum quo possunt omnia cognosci tam divina quam humana tam spiritualia quam corporalia. et ideo revelatio prophetica ad omnia huiusmodi modi se extendit: sicut de his que pertinent ad dei excellentias et angelorum spirituum ministerio revelatio prophetica facta est: ut Isa. 6. vbi dicitur. Uidi dominum sedentem super solium excelsum et elevatum: etiam prophetia pertinet ea que pertinent ad corpora naturalia: sicut illud Isa. 40. Quis mensus est pugillo aquas et cetera. continet etiam ea que ad mores hominum pertinent: sicut illud Isa. 48. frange esurienti panem tuum et cetera. continet etiam ea que pertinent ad futuros enectus: sicut illud Isa. 47. Veniet tibi duo in die vna subito: sterilitas et viduitas. Considerandum tamen quod quod prophetia est de his que procedunt a nostra cognitione sunt: tanto aliqua magis propria ad prophetiam pertinet quanto longius ab humana cognitione existunt. **Ad 6^m dōm.** autem est triplex gradus. quorum unus est eorum que sunt peculiariter a cognitione hominis: sicut sensum sive secundum intellectum: non autem a cognitione omnium hominum: sicut sensum cognoscit aliquis homo que sunt sibi presentia secundum locum que tamen alius humano sensu utpote sibi absentia non cognoscit. et sic Heliseus prophetice cognovit que Biezidiscipulus eius in absentia fecerat: ut habetur. 4. Reg. 5. Et sicut cogitationes cordis unius alteri prophetice manifestantur: ut dicitur 1. ad Cor. 14. Et per hunc modum et ea que unus scit demonstrative alij possunt prophetice revelari. 2° autem gradus est eorum que excedunt vel cognitionem omnium hominum: non quod secundum se non sunt cognoscibilia: sed propter defectum cognitionis humane: sicut mysterium trinitatis quod revelatum est per seraphim dicitur. Scius scius scius et cetera.

ut habetur Isa. 6. Ultimus autem gradus est eorum que sunt peculiariter ab omnium hominum cognitione: que in seipsis non sunt cognoscibilia: ut contingencia futura: quorum veritas non est determinata. et que quod est vel non secundum se: potest esse eo quod est particulariter et per aliud. ideo ad prophetiam propriissime pertinet revelatio enectuum futurorum. vnde et nomen prophete sumi videtur. **Ad 7^m dōm.** Gregorius dicit super Ezechiel. quod cum ideo prophetia dicta sit que futura predicat: quoniam de presentio vel presentio loquitur: rationem sui nominis amittat. **Ad 8^m dōm.** ergo dicitur: quod prophetia ibi diffinitur secundum id quod proprie signat nomine prophete. et per hunc etiam modum prophetia dividitur in alias gradus gratis datas. **Ad 9^m dōm.** quoniam quis posset dici quod omnia que sub prophetia cadunt conveniunt in hac ratione quod non sunt ab homine cognoscibilia nisi per revelationem divinam. ea vero que pertinent ad sapientiam et sciam et interpretationem sermonum possunt naturali ratione ab homine cognosci: sed alio modo manifestantur per illustrationem divini luminis. fides autem et si sit de invisibilibus hominum: tamen ad ipsas non pertinet eorum cognitio que credunt: sed quod homo per certitudinem assentiat his que sunt ab alijs cognita. **Ad 10^m dōm.** quod formale in cognitione prophetica est lumine divinum a cuius unitate prophetia habet unitatem spirituum: sicut sunt diversa que per divinum lumine prophetice manifestantur.

Ad quartum sic procedit. Ut videtur quod prophetia per divinam revelationem cognoscatur omnia que pertinent prophetice cognosci. Dicitur enim Amos. 3. Non faciet dominus deus vbum nisi revelaverit secretum suum ad suos suos prophetas. sed omnia que prophetice revelantur sunt verba divinitus facta. nihil ergo eorum est quod non reveletur prophetice. **Ad 2^m dōm.** Dei perfecta sunt opera: ut dicitur Deut. 32. sed prophetia est divina revelatio: ut dictum est. ergo est perfecta: quod non est nisi perfecte omnia prophetabilia prophetice revelarentur: quod perfectum est cui nihil deest: ut dicitur in 3. physico. ergo prophetice omnia prophetabilia revelantur. **Ad 3^m dōm.** Lumen divinum quod datur prophetiam est potentius quam lumine naturalis rationis ex quo causatur humana sciam. sicut homo que habet aliquam sciam cognoscit omnia illa que ad illam sciam pertinent: sicut grammaticus cognoscit omnia grammaticalia. ergo videtur quod prophetia cognoscatur omnia prophetabilia. **Ad 4^m dōm.** Gregorius dicit super Ezechiel. quod aliquis spiritus prophetie ex presentio tangit animam prophetantis et ex futuro nequaquam tangit. aliquis autem ex presentio non tangit et ex futuro tangit. non ergo prophetia cognoscit omnia prophetabilia. **Ad 5^m dōm.** quod diversa non est necesse esse simul nisi per aliquid unum in quo connectuntur et a quo dependunt. sicut supra dictum est quod virtutes omnes necesse est esse simul per prudentiam vel charitatem. Omnia autem que per aliquid principium cognoscuntur connectuntur in illo principio et ab eo dependunt. et ideo qui cognoscit perfecte principium secundum totam eius virtutem: simul cognoscit omnia que per illud principium cognoscuntur. ignorato autem communi principio vel commiter apprehenso nulla necessitas est sicut omnia cognoscendi: sicut unumquodque eorum per se oportet manifestari: et per omnia alia eorum presentio cognosci et alia non cognosci. principium autem eorum que dicitur lumine prophetice manifestantur est ipsa veritas prima quam prophete in seipsis non videt. et ideo non oportet quod omnia prophetabilia cognoscantur: sed quilibet eorum cognoscit ex eis aliis secundum spiritalem revelationem huiusmodi vel illius rei. **Ad 6^m dōm.** ergo dicitur: quod dominus omnia que sunt necessaria ad instructionem fidelium populi revelat prophetis: non tamen omnia omnibus: sed quedam uni: quedam alij. **Ad 7^m dōm.** quod prophetia est sicut quoddam imperfectum in genere divine revelationis. vnde dicitur 1. ad Cor. 13. quod prophetie evacuabuntur: et quod ex parte prophetam. 1. imperfecte. perfectio autem divine revelationis erit in patria. vnde subditur: cum venerit quod perfectum est: evacuabitur quod ex parte est. vnde non oportet quod prophetice revelationi nihil desit: sicut quod nihil desit eorum ad que prophetia ordinatur. **Ad 8^m dōm.** quod ille que habet aliquam sciam cognoscit principia illius scie ex quibus omnia que sunt illius scie dependent. et ideo qui perfecte habet habitum alicuius scie scit omnia que ad illam sciam pertinent. sed per prophetiam non cognoscit in seipso principium prophetiarum cognitionum quod est deus. vnde non est similis ratio.

Ad quintum sic procedit. Ut quod prophetia discernat semper quod dicitur per spiritum proprium: et quod per spiritum prophetie. Dicitur enim Augustinus in 6. psal. quod mensura sua dicebat discernere se nescio que sapore que verbis explicare non poterat quod interesset iter deum revelante et iter alias sua somnate: sicut prophetia est revelatio divina: ut dictum est. ergo prophetia

semp discernit id qd de p spm pphie dicit ab eo qd loqr spū pprio. **C** P. Deus nō pcpit aliqd ipole: sic Ildiero. dic: pcpit at pphetis Jere. 23. **I** pphā q hz somniū nar ret somniū: q hz fimonē meū loqr fimonē meū ve. g^o p: o pba pōt discernet qd hēat p spm pphie ab eo qd aliter videt. **C** P. **M**aior ē certitudo q ē p dīnū lumē qz q est p lumē rōnis nātis. alle at q hz sciaz p: o certo scit se hēre. g^o il le q hz pphiaz p lumē dīnū multo magis certus ē se hēre. **C** S3 ē qd Grego. dicit sup Ezech. **C** Sciedū ē q ali qn pphete sci dū pfulunt ex magno vsu pphetadi qdam ex suo spū proferunt q eē hoc ex prophetie spū dicere su spicat. **C** Rn^o dōz: q mēs pphete duplr a deo istruit. Uno^o p exp̄saz reuelationē. Alio^o p quēdā instinctū quem iterdū ēt nesciētes hūane mētes patiunt: vt Augu. dic. 2. sup Gen. ad lram. de bis g^o q exp̄sse p spm pphie pro pheta cognoscit mariaz certitudinē hz: q p certo hz q bec sūt dīnitus sibi reuelata. **C** In dī: Ildiere. 26. In veritate mī sit me dñs ad vos: vt loqrer i aures vsas oīa vba bec: alio gn si de hoc ipe certitudinē nō hēet: fides q dictis ppheta rū innitit certa nō eēt. q signū ppheticē certitudis accipe possum^o ex hoc q Ab: aaz aduonit^o in pphetica visione se pparauit ad filiū vniūgenitū imolādū: qd nullatenus fecisset nisi de dina reuelatione fuisset certissim^o. s3 ad ea que cognoscit p instinctū aliqn sic se hz vt nō plene discernere possit vtz hoc cogitauerit aliquo dīno instinctu vel p spm propriū nō at oīa q cognoscim^o dīno istictu: sub certitudi ne prophetica nobis manifestant. talis. n. istict^o est qd daz iperfectū in gñe pphie. q hoc mō itelligēdū ē vbu Greg. ne tñ erro: ex h^o possit accidere: p spm scm citū^o correcti ab eo q vā sūt audiūt: q semetipos: q: falsa dixerit. rephēdūt vt ibidē Greg. subdit: p^o aut rōnes pcedunt qstū ad ea q prophetico spiritu reuelātur. vnde p3 responsio ad oba.

Ad sextū sic pcedit. **C** Videt q ea q ppheticē cognoscunt vel ānunciant pnt esse fal sa ppheta. n. ē de futuris ptingētib^o: vt dcm̄ est. s3 futura ptingētia pnt nō euenire: aliogn ex necitate ptingēt. g^o pro pphie pōt subesse falsum. **C** P. **I**saias ppheticē pñcia uit Ezechie dicens. Dispone domui tue: q: moieris tu q nō viues. q tñ additū sē vite ei^o postea quideci āni: vt hē. 4. Reg. 20. q **I**sa. 38. **S**ilr q **I**ldiere. 18. dñs dic. **R**epete lo quar aduersū gētē q aduersū regnū vt eradice q destruas q dispdaz illud. si penitētiā egerit gēs illa a malo suo qd lo cut^o sū aduersus eā: agā q ego pñiaz sup malo qd cogita ui vt facerē ei. q hoc appet p exēplū nimitay: s3 illd **J**o ne. 3. **M**iserr^o ē dñs sup malitiā quā dixit vt faceret eis q nō fecit. g^o prophetie pōt subesse falsū. **C** P. **D**is pditio nalis cui^o antecedēs ē necessariū absolute: pñs ē necessariū absolute: q: ita se hz pñs in pditionali ad āncedens: sic cō clusio ad pmissas in syllogismo. ex necessarijs aut nunqz cō tigit syllogizare nisi necessariū: vt probat^o in p^o posterior. s3 si prophetie nō pōt subesse falsū o3 hāc pditionalem eē veram: si aliqd ē prophetay erit. huius aut pditionalis an tecedēs est necessariū absolute cuz sit de pterito. g^o q pñs erit necessariū absolute: qd ē incōueniēs: q: sic pphā non esset ptingētuz. falsum est g^o q prophetie nō possit subeē falsum. **C** S3 ē qd **C**assio. dicit q prophetia ē ispiratio vel reuelatio dina rex enētus imobilī vitate denūciās. nō at esset imobilis vitas prophetie si posset ei falsum subeē. ergo non pōt ei subesse falsum. **C** Rn^o. dōm: q sicut ex dictis p3 prophetia est qdā cognitio itellectui pphete ex pssa ex reuelatiōe dina p modū cuiusdā doctrine. vitas at cognitionis est eadē i discipulo q i docēte: q: cognitio addi scēus est similitudo cognitōis docētis: sic in reb^o nātib^o for ma gnātī est similitudo qdā forme generātis. q p hūc ēt mo dum **I**ldiero. dic q prophetia est qd daz signū dīne pscie: o3 igit eādē eē vitatez ppheticē cognitōis q enunciano nis q est cognitōis dīne: cui ipossibile ē subesse falsum vt in p^o dcm̄ est. vñ prophetie nō pōt subesse falsū. **C** Ad p^m g^o dōz: q sic i p^o dcm̄: certitudo dīne pscie nō excludit pñ gētā singulariū futuroz: q: fert i ea fīm q sūt pñtia q iam determinata ad vnū. q iō ēt ppheta q ē dīne pscie similitudo ip: ella vel signū sua imobilī vitate futuroz ptingētiāz non

excludit. **C** Ad 2^m dōm: q dina pscia respicit futura sedz duo. s. scdm̄ q sunt in seipis: inq̄tuz. s. ipa pñtialr ituef. q fīm q sunt in suis cāis inq̄tuz. s. videt ordinē cārū ad effe ctus. q quīs contingētia futura prout sunt in seipis sint determinata ad vnū: tamē put sunt in suis causis non sunt determinata qu possint alter euenire. q quīs ista duplex co gnitio semp itellectui dīno pūngat: nō tñ pūngit semp in reuelatiōe prophetica: q: imp̄llo agētis nō semp adēct ei^o vītutē. vñ qñqz reuelatio prophetica ē ipssa qdā similitudo di uine pscie prout respicit ipa futura ptingētia i seipis. q talia sic eueniūt sic prophetat. s3 illud **I**sa. 7. **E**cce vgo pcpiet qñqz vō pphetica reuelatio est ipssa similitudo dīne pscie. put f. cognoscit ordinē cārū ad effect^o: q tūc qñqz alr euenit qz pphete. nec tñ pphie subest falsum. nā sensus prophe tie est q iferiorū causay dispositio siue nātū sine humano rum actūū hoc hz: vt talis effect^o eueniat. q secūdum hoc itelligit verbum **I**saie dicens: **M**oieris q nō viues. i. dispositio co: pous tui ad mortem ordinat. q qd dicit **J**o ne. 3. adhuc qdraginta dies q nimine subuertet. i. hoc me rita eius erigunt vt subuertat. dicit aut deus penitere me taphoice inq̄tū ad modum penitentis se habet: prout. s. mutat sniam q si nō mutet pñtiam. **C** Ad 3^m dōm: q qz eadē est vitas pphie q dīne pscie: vt dcm̄ ē: h^o mō ista cō ditional est vera: si aliqd ē pphay erit: sic ista si aliqd est p scituz erit. in vtraqz. n. āns est ipossibile nō eē. vñ q p pñs ē necariū nō fīm q est futuz respectu nri. s3 vt pñs dcm̄ in suo pñti: prout subdit pscie dīne: vt in pmo dictū est.

C De causa prophetie. **D**ō dixij.

Unde pñs dcm̄ est de cā pphie. **C** Et circa hoc qrunf ser. p^o vtz ppheta sit nātis. 2° vtz sit a deo mediātib^o angelis. 3° vtz ad pro pphetā reqrat dispō nātis. 4° vtrū req ratur bonitas moy. 5° vtrū sit aliqua prophetia a demonib^o. 6° vtrūm pro/

phetie demonū aliquādo dicant verum.

Ad primū sic procedit. **C** Videt q pphā pos sit esse nātis. **C** Dicit. n. **G**reg. in. 4. dialogo: q ipsa aliqn aiarnz vis sua subtilitate aliqd pñi det: q **A**ug. dicit. 12. sup **G**en. ad lram: q aie humane fīm q a sensib^o corpis abstrahit cōpetit futura puidere. hoc at pñtinet ad pphiam. g^o aia nāliter pōt asseq prophetiam. **C** P. **C**ognitio aie hūane magis viget i vigilādo qz i dor miēdo: sed in do: miēdo qdā nāliter puidēt qdā futura: vt p3 p pñm i li. de sōno q vigilia. g^o multo magis pōt hō nā liter futura cognoscere. **C** P. **I**ldō fīm suā nāz est pfectio: aialibus brutis. sed qdaz aialia bruta hñt cognitionē futu roz ad se pñtētū: sic formice p̄cognoscūt pluuias futuras qd p3 p hoc q añ pluuiam icipiunt grana in forainē repo nere. q silr pisces p̄cognoscūt tempestates futuras vt per pendit ex eoz motu dū loca tēpestuosa declinant. g^o mul to magis hoies nāliter p̄cognoscere pñt futura ad se per tinētia d qb^o ē prophetia. ē g^o prophetia a nā. **C** P. **I**lduo uer. 29. dī. **C**ū prophetia defecerit dissipabit^o populus. q sic p3 q prophetia ē necaria ad hoīuz p̄seruationē. s3 nā nō deficit i necarijs. g^o videt q prophetia sit a nā. **C** S3 ē qd dī. 2. **I**det. 1. **I**ldō. n. volūtate hūana allata est aliqn p phā. s3 spū scō ispirate locnti sūt sci dei hoies. g^o pphā nō est a nā. s3 ex dono spūs sci. **C** Rn^o. dōz: q sic supra di ctū est: pphetica p̄cognitio pōt eē de futuris duplr. vno^o fīm q sunt in seipis. alio^o fīm q sūt i suis cāis. **I**ldrecono scere aut futura fīm q sūt in seipis est p̄puz dīni itellect^o cui^o eternitati sunt oīa pñtia vt in p^o dcm̄ ē. q iō tal p̄cogni tio futuroz nō pōt eē a nā: sed solū ex reuelatiōe dina. futu ra vō in suis cāis pñt p̄cognosci nālī cognitōe ēt ab hoie. sic medicus p̄cognoscit sanitatē vel mortē futurā in aliqb^o causis q̄rū ordinē ad tales effectus exp̄mēto p̄cognouit. q talis cognitio futuroz pōt itelligi eē in hoie duplr a natura Uno^o sic q statiz aia ex eo q in seipa hz possit p̄cognosceri futura. q sic sic **A**ug. dicit. 12. sup **G**en. ad lram: qdam vō luerūt aiam humanā habere quādā viz dīminatōis i seipa q hoc videt eē fīm opionez **I**ldatonis q posuit q aie hñt

omni re cognitione p participatione idear. sed ista cogni-
tio obnubilat in eis p conjunctione corpis: in quibusda tñ plus
in quibusda vo minus sñm corpis puritate diuersam. et sñm
hoc posset dici q hoies hñtes aias nō multum obtenebra-
tas ex corpoy vnione pñt talia futura p̄cognoscere sñm p-
p̄iam sciaz. Contra hoc aut obijcit Aug. cū nō semp pōt. s.
vim dinationis hñe aia cū semp velit. Sed q: veri⁹ eē vide-
tur q aia ex sensibilib⁹ cognitionem acqrat sñm sñiaz Arist.
vt in p̄o dcm̄ est. iō melius est ddm̄ alio mō q p̄cognitio-
nē taliū futuroy hoies nō hñt: sed acqrere pñt p viā expi-
mentale in q iuuant p nālē dispōnem sñm q in hoie iuenit
pfectio vtutis imaginative et claritas intelligentie. et tñ hec
p̄cognitio futuroy differt a p̄ma q̄ habet ex reuelatiōe di-
uina duplir. p̄o qdē q: p̄ma pōt eē quo:ūcūq; euctuū et i-
fallibiliter. hec aut p̄cognitio q̄ nāliter haberi pōt est circa
quosdam effect⁹ ad quos se pōt extēdere experientia huma-
na. 2o q: p̄ma p̄ph̄ia est sñm imobile veritatē: nō aut se-
cūda. sed pōt ei subesse falsuz. P̄ma aut p̄cognitio pro-
p̄ie p̄inet ad p̄ph̄iaz nō secūda: q: sicut supra dcm̄ est.
p̄ph̄etica cognitio est eoy q̄ excedūt humanā cognitionē.
et iō dicēdū q p̄ph̄ia simplr dca nō pōt eē a nā: sed solum
ex reuelatiōe diuina. Ad p̄mu⁹ ḡo ddm̄: q aia qñ ab-
strahit a corporalib⁹ aptio: reddit ad p̄cipiēdū isturū spūali
nm subay: et et ad p̄cipiēdū subtiles motus q ex imp̄ssioni-
bus nālīū carūz in imaginatiōe hūana relinquūtur: a qb⁹
p̄cipiēdis aia ipedit cū fuerit circa sensibilia occupata. et iō
Greg. dicit q aia qñ appropinquat ad morte⁹ p̄cognoscit
qdā futura subtilitate sue nāe: put. s. p̄cipit et modicas im-
pressiones: aut et cognoscit futura reuelatiōe angelica: non
aut p̄p̄ia virtute: q: vt Aug. dicit. 12. sup Gen. ad lram:
si hoc esset: tūc hñe quādocūq; vellet in sua p̄tate futura p̄-
cognoscere: qd p̄ esse falsum. Ad 2m̄ ddm̄ q cognitio
futuroy q̄ fit in somnis: est aut ex reuelatione spūaliū suba-
rum aut ex cā corporalib⁹: vt dcm̄ est cū de diuinationibus
ageretur. vtrūq; aut melius pōt fieri in dormientib⁹ q̄ in
vigilantib⁹: q: aia vigilantis est occupata circa exteriora sen-
sibilia. vñ minus pōt p̄cipere subtiles imp̄ssiones vel spūa-
liū substantiaz vel etiam carūz nālīū. q̄tū tñ ad p̄fectionem
iudicij plus viget ratio in vigilādo q̄ in dormiēdo. Ad
3m̄ ddm̄: q̄ bruta et aialia nō hñt p̄cognitionē futuroy eue-
tū nisi sñm q ex suis causis p̄cognoscūtur ex qb⁹ eoy fan-
tasie monent et magis q̄ hoium: q: fantasie hoium maxi-
me in vigilādo disponūtur magis sñm rōnem q̄ sñm ip̄res-
sionē nālīū carū. rō aut facit i hoie multo abūdātius id qd
in brutis facit imp̄ssio carū nālīū: et adhuc magis adiu-
uat hoiem diuina grā p̄ph̄iaz inspirans. Ad 4m̄ ddm̄:
q̄ lūmē p̄ph̄eticū se extendit etiā ad directiōes humano-
rum actuū: et sñm hoc p̄ph̄ia necessaria est ad populi gu-
bernationē et p̄cipue in ordine ad cultū diuinū ad quez nā
non sufficit: sed requirit gratia.

Ad secundum sic p̄cedit. Ut q p̄ph̄etica re-
uelatio nō fiat p angelos. Df.
n. Sap. 7. q̄ sapia dei in aias scās se trāsfert: et amicos di-
et p̄phetas p̄stituit. s. amicos dei p̄stituit imediate. ḡo etiā
p̄phetas facit imediate nō mediātib⁹ āgelis. C. P. p̄pro-
ph̄ia ponitur inter grās gratis datas. s. grē gratis date sūt
a spū scō: sñm illud: Diuisiones grāz sunt: idē aut spūs. non
ḡo p̄ph̄etica reuelatio fit āgelo mediāte. C. P. Cassio. di-
cit q p̄ph̄ia est diuina reuelatio. si aut fieret p angelos di-
ceret angelica reuelatio. nō ḡo p̄ph̄ia fit p āgelos. C. S. 3.
q̄ d̄ Diony. dic. 4. ca. cel. hierar. Diuinas visiōes gliōfi
p̄tes nri adepti sūt p medias celestes vtutes. loqur antez
ibi de visiōib⁹ p̄ph̄eticis. ḡo reuelatio p̄ph̄etica fit āge-
lis mediātib⁹. C. R. n. ddm̄: q sic apls dicit ad Rō. 13.
Que a deo sunt ordinata sunt. h. aut hoc diuinitatis ordo
sicut Diony. dicit vt ista p media disponit. angeli antez
medij sunt iter deū et hoies: vtpote plus participātes de
p̄fectiōe dñe bonitatis q̄ hoies. et iō illuminationes et re-
uelationes diuine a deo ad hoies p angelos deferunt. p-
p̄ph̄etica aut cognitio fit p illuminationē et reuelationē diui-
nam. vnde manifestū est q fiat p angelos. Ad p̄m̄ ergo
d̄ d̄: q̄ charitas sñm quā fit hō amicus dei est p̄fectio vo-

luntatis in quā solus deus imp̄mere pōt. sed p̄ph̄ia ē p-
fectio itellec⁹ in quē et angelus pōt imp̄mere: vt in p̄o di-
ctū ē. et iō nō est filia rō de vtroq;. Ad 2m̄ ddm̄: q grē
gratis date attribuit spūi scō: sic p̄mo p̄ncipio. q tñ opat
huiusmōi grās in hoib⁹ mediante ministerio angelorum.
Ad 3m̄ ddm̄ q opatio insti attribuit p̄ncipali agēti i cu-
ius vtute istrumentū agit: q: mīster ē sic istrumentū icirco
p̄ph̄etica reuelatio: q̄ fit mīsterio angeloy dicit eē diuina.

Ad tertium sic p̄cedit. Ut dicit q ad p̄ph̄iam
regrat dispō nālīs. p̄ph̄ia. n. re-
cipit in p̄ph̄ia sñm dispōnē recipiētis: q: sup illd̄ Amos p̄o
Dñs de syon rugiet: dic glo. Hiero. iñāle ē vt oēs q vo-
lunt rē rei cōparare: ex eis reb⁹ sumāt cōparatiōes q̄s sūt
experti: et in reb⁹ qbus sunt nutriti. vbi grā. naute snos inī-
micos ventis: dānū naufragio cōparāt. et sic et Amos qui
fuit pasto: pecoy: timorē dei rugitū leonis assimilāt: s. qd
recipit in aliquo sñm modū recipiētis regrit nālem dispo-
sitionem. ḡo p̄ph̄ia regrit nālēz dispōnem. C. P. Specu-
latio p̄ph̄ie ē altior q̄ scie acqsite. s. dispō nālīs ipedit spe-
culationē scie acqsite. multi. n. ex idispōnē nālī p̄tingere nō
pñt ad scie speculamina capiēda. multo ḡo magis regritur
ad cōtemplationē p̄ph̄eticā. C. P. Indispositio nālīs ma-
gis impedit aliq̄ q̄ ipeditū accidētale. sed p aliq̄d ac-
cidētale supueniēs ipedit speculatio p̄ph̄ie. dic. n. Hiero.
sup Adatt. q in tēpore illo quo p̄ingales actus gerūtur p-
sentia spūs scī nō dabit et si p̄ph̄ia esse videat q officio ge-
neratiōis obseqtur. ḡo multo magis indispo naturalis ipē-
dit p̄ph̄iam. et sic videt q bona dispō nālīs regrit ad pro-
ph̄iaz. C. S. 3. q̄ d̄ Grego. dicit in homel. pentecostes.
Implet. s. spūs scūs cytharedū puez et psalmitā facit pa-
storem armētoy sycomoros vellitātē et p̄ph̄iaz facit. nō ḡo
regrit aliq̄ dispō p̄cedēs ad p̄ph̄ia: sed d̄pendet ex sola
volūtate spūs scī: de quo d̄. 1. ad Cor. 12. Hec oia opatur
vñ atq; idē spūs diuidens singulis put vult. C. R. n.
d̄ d̄: q sicut dictū est: p̄ph̄ia vere et simplr dicta est ex in-
sp̄ratione diuina. q̄ aut est ex cā nālī non dicit p̄ph̄etia nisi
sñm quid. Est aut cōsiderādū q sicut deus qui ē cā vnuer-
salis in agēdo nō p̄erigit māz nec aliquā māe dispōnēz in
corporalib⁹ effectib⁹: sed simul pōt et māz et dispōnēz et
formā iducere ita et in effectib⁹ spūalib⁹ nō p̄erigit aliquā
dispōnem: sed pōt simul cū effectu spūali iducere dispō-
nem puenientem q̄lis regritur sñm ordinē nāe. et vltius
posset et simul p creationē pducere ip̄m̄ subiectum. s. ani-
māz. et in ipsa sui creatione disponere ad p̄ph̄iam et dare
ei grām p̄ph̄eticā. Ad p̄m̄ ḡo d̄ d̄: q̄ indifferens ē
ad p̄ph̄iaz qbuscūq; similitudib⁹ res p̄ph̄etica exp̄mat. et
iō hoc ex opatione diuina nō imutat circa p̄ph̄etiam. re-
mouet aut diuina vtute siquid p̄ph̄ie repugnat. Ad
2m̄ ddm̄ q̄ speculatio scie fit ex cā nālī. nā aut nō pōt opari
nisi dispōnē p̄cedēte in mā qd non est ddm̄ de deo qui est
p̄ph̄eticā cā. Ad 3m̄ ddm̄: q̄ aliqua nālīs indispositio si
non remoueret ipeditē posset p̄ph̄alē reuelatiōem: puta
si aliquis esset totaliter sensu nālī destitutus: sicut et impe-
ditur aliquis ab actu p̄ph̄etandi p aliquam vehementem
passionem vel ire vel concupiscentie qualis est in coitu vel
per quācūq; aliā passionē. sed talem indispositiōem nālēz re-
mouet vtus diuina q̄ est p̄ph̄eticā causa.

Ad quartum sic p̄cedit. Ut q bōitas mo-
rū regrat ad p̄ph̄iaz. Df. n.
Sap. 7. q̄ sapia dei p orōnes in aias sanctas se trāsfert: et
amicos dei et p̄phetas cōstituit. sed sanctitas nō pōt esse
sine bōitate moy et sine grā gratū faciēte. ḡo p̄ph̄ia nō pōt
eē sine bonitate moy et grā gratū faciēte. C. P. Secreta n̄
reuelantur nisi amicis: s. illud Joā. 15. Vos aut dixi ami-
cos: q: dia quecūq; audini a p̄te meo nota feci vobis. sed
p̄ph̄eticis deus sua secreta reuelat: vt dicit Amos. 3. ḡo
videt q p̄ph̄ete sunt dei amici: qd nō pōt eē sine chari-
tate. ḡo videt q p̄ph̄etia nō possit eē sine charitate: que nō
est sine gratia gratū faciēte. C. P. Adatt. 7. d̄. Attendite a
falsis p̄ph̄is qui veniunt ad vos in vestimentis ouium: in-
trifecus aut sunt lupi rapaces. sed quācūq; sunt sine gratia i-
terius vident esse lupi rapaces. ergo oēs sūt falsi p̄ph̄e-

te nullus ergo verus ppheta nisi bonus per gra. **C** **P**. Philosophus dicit in lib. de somno & vigilia: qd si diuinitas somniorum est a deo. inconueniens est eam immittere quibuslibet & non optimis viris. sed constat donum prophetie esse a deo. 2° donum prophetie non datur nisi optimis viris. **C** **S**ed 3° est qd **M**att. 7. his qd dixerat dñe nonne in nomine tuo prophetabimur? rñdet: nunquā noui vos. nouit autē dñs eos qd sunt eius: vt dñ. 2. ad **T**himo. 2. ergo prophetia potest esse in his qui non sunt dei per gratiam. **C** **R**ñ^o dñm: qd bonitas mox potest attendi sine duo. **C** **U**no qdē modo sine interiore in ei⁹ radicez qd est gratia gratum faciens. **C** **A**lio autē modo qd tunc ad interiores aie passionēs & exteriores actiōes. gratia autē gratum faciens ad hoc pncipiū datur vt aia hoīs deo per charitatez coniungat. **C** **U**nde **A**ug. dicit in. 15. d. trini. **M**isi impartiat cuiqz spūs. s. vt eum dei & pncipiū faciat amatoz: ille a sinistra non transferet ad dextrā. vñ quicquid potest esse sine charitate: potest esse sine gratia gratū faciente: & per consequēs sine bonitate mox. prophetia autē potest esse sine charitate qd apparet ex duob⁹. p^o qdē ex actu vtriusqz. nam prophetia pntinet ad intellectū cui⁹ actus pcedit actū volūtatis quā pntinet charitas. **C** **U**nde apls. 1. ad **C**orin. 13. prophetiaz connumerat alijs ad intellectū pntinentib⁹ qd pnt sine charitate haberi. 2° ex fine vtriusqz. datur. n. prophetia ad vtilitatem ecclesie: sicut & alie gratie gratis date: s; illud apli. 1. ad **C**or. 12. **U**nicuiqz datur manifestatio spūs ad vtilitatem. non autē ordinatur directe ad hoc qd affect⁹ ipsius pphete coniungat deo ad qd ordinatur charitas. & 1° prophetia potest esse sine bonitate mox qd tunc ad pūmā radicē huius bōitatis. si vō pside remus bonitatem mox sine passionē aie & actiōes exteriores sine hoc impeditur aliqz a pphā per mox malitiā. **M**as ad prophetiā requirit maxima mētis eleuatio ad spūaliū cōtemplationem: qd qdē impeditur per vebemētā passionū & per io: dīnatas occupationē rez exteriorū. vnde & de filijs ppharū legit. 4. **R**eg. 4. qd simul habitabāt cū **H**eliseo qñ solitariā vitam ducēs ne mūdānis occupatiōib⁹ impedirent a dono prophetie. **C** **A**d p^o g^o dñs: qd donū prophetie aliqñ datur hoī: & per vtilitatem alioz: & per proprie mentis illustrationē & hi sunt i quozū aias sapiētia diuina per graz gratū facientez se transferēs amicos dei & pphas eos pstituit. qdā vō cōsequūtur donū prophie solū ad vtilitatem alioz: qd sūt qñ instrumenta diuine opatiōis. vñ **H**iero. dicit sup **M**att. **P**ropheteare vel virtutes facere & demonia eijcere interdum non est eius meriti qui opatur: s; vel inuocatio noīs xpī hoc agit: vel ob cōdēnationem eozum qd inuocāt: del vtilitatem eozum qui vident & audiunt: conceditur. **C** **A**d 2° dñs: qd **S**ergo. exponens illud dicit. **D**um audita superna celestia amamus amata iam nouimus: qz amor ipse notitia est omnia ergo eis nota fecerat qz a terrenis dñsiderijs imutata amoris summi facibus ardebant. & hoc modo non reuelant semper secreta diuina pphetis. **C** **A**d 3° dñm qd non oēs mali sunt lupi rapaces: sed solū illi qd intēdūt alijs nocere. dicit. n. **C**hryso. sup **M**att. qd catholici doctores & si fuerint pctōres: sui qdē carnis dicunt: non tñ lupi rapaces: non qz habent propositum pdere xpianos. & qz prophetia ordinatur ad vtilitatem alioz: manifestum est tales esse falsos prophetas: qz ad hoc non mittunt a deo. **C** **A**d 4° dñm: qd dona diuina non semper dantur optimis simpliciter: s; qñqz illis qui sunt optimi quantum ad talis doni perceptionē & sic deus donum prophetie illis dat quibus optimum iudicat dare.

Ad quintuz sic pcedit. **U**idet qd nulla prophetia sit a demonib⁹. **P**ropheta. n. est diuina reuelatio: vt **C**assiodorus dicit: s; illud qd fit a demone non ē diuinū. ergo nulla prophetia potest esse a demone. **C** **S**ed **A**d prophetiam cognitionē requirit aliqñ illuminatio: vt supra dictum ē: sed demones non illumināt intellectū humanū: vt supra dictū est in pmo. ergo nulla prophetia potest esse a demonibus. **C** **S**ed **M**as ē efficac signū qd ē ad hria se h; sed pphā est signū confirmatiōis fidei vñ sup illud **R**o. 12. **S**ive pphiaz sine rationē fidei: dicit glo. **M**ota qd in numeratione gratiaz a prophetia incipit qd est pūmā probatio qd fides nra sit ratiōabilis: qz credentes

accepto spū prophetabāt: non 2° prophetia a demonib⁹ dari potest. **C** **S**ed 3° est qd dñ. 3. **R**eg. 18. **C**ogrega ad me vniuersus isrl in monte carmeli: & pphas baal trecētos quinquaginta pphetasqz lucorū qdringētos qd comedūt de mensa **J**ezabel. sed tales erāt demonū cultores. 2° videt qd ē a demonibus sit aliqñ prophetia. **C** **R**ñ^o dñs qd sicut supra dictū ē. prophetia iporat cognitionē quādam pccul existentē a cognitionē hūana. manifestū est autē qd intellect⁹ superioris ordīs aliqua cognoscere potest qd sunt remota a cognitionē intellect⁹ inferioris. supra autē intellectū humanū ē non solū intellect⁹ diuinus: sed et intellect⁹ angeloz bonozū & malozū s; nāe ordinem. & 1° qdā cognoscūt demones et sua nāli cognitionē qd sunt remota ab hoīuz cognitionē qd pnt hoīb⁹ reuelare. simpliciter autē & maxie remota sūt qd solus de⁹ cognoscit. & 1° prophetia prope & simpliciter dca fit per solā diuinā reuelatiōem. s; ipsa reuelatio facta per demones potest sine qd dicit prophetia. vñ qd⁹ aliqd per demones reuelat non dicitur in scripturis pphete simpliciter: s; cū aliqñ additiōe: puta pphete falsi vñ pphete idolo:ū. vñ **A**ug. 12. sup **S**en. ad **L**ras. **C**ū mal⁹ spirit⁹ arripit hoīem in bec. s. visa: aut demoniacos facit aut arrepticios: aut falsos pphas. **C** **A**d p^o g^o dñs: qd **C**asiodorus ibi diffinit pphas prope & simpliciter dictā. **C** **A**d 2° dñm qd demones ea qd sciūt hoīb⁹ manifestāt non quidē per illuminatiōem intellect⁹: sed per aliquā imaginariā visionem aut et sensibilt colloquēdo. & in h^o deficit bec prophetia a vera. **C** **A**d 3° dñm: qd aliqñ signis et exteriorib⁹ discerni potest pphā demonū a pphā diuina. vñ dicit **C**hry. sup **M**att. qd quidā prophetāt in spū diaboli: qñles sunt diuinitores. sed sic discernunt: qñ diabolus interdum falsa dicit: spūs scūs nūqz. vñ dñ **D**eut. 18. **S**i tacita cogitatiōe rñderis: quō possum intelligere verbūz qd dñs non est locutus hoc habebit signum: qd in nomine dñi propheta ille pdixerit & non euenerit: hoc dñs non est locutus.

Ad sextuz sic pcedit. **U**idet qd pphete demonū nūqz vā pdicant. **D**icit. n. **A**mb. qd oē verū a quocūqz dicat a spū scō ē. s; pphete demonū nō loquunt a spū scō: qz non est puentio xpī ad belial: vt dñ. 2. ad **C**or. 6. 2° videt qd tales nūqz vā pñciāt. **C** **S**ed sicut veri pphete inspirant a spiritu vitatis: ita pphete demonū ispirantur a spū mēdaci: s; illud. 3. **R**eg. vlti. **E**gre diar & ero spūs mēdax in ore oīuz pphetarū ei⁹. s; pphete ispirati a spiritu scō nūqz loquūt falsuz: vt supra habitū ē. 2° pphete demonū nūqz loquūt verum. **C** **S**ed **J**oā. 8. dñ d diabolo qd cū loq⁹ mēdaciuz ex propis loquitur: qz diabolus est mēdax & pñ ei⁹. i. mēdaci. s; ispirado pphetas suos diabolus non loq⁹ nisi ex pphijs. non. n. cōstituit minister dei ad vitarē enūciādā: qz non ē puentio lucis ad tenebras: vt dicit. 2. ad **C**or. 6. 2° pphete demonum nunqz vā pdicant. **C** **S**ed 3° est qd **N**umeri. 22. dicit qdāz glo. qd **B**alaā diuin⁹ erat demonū. s. misterio & arte magica nonnūqz futura pccognocebat. s; ipse multa pñciant vā sicut est id qd habet **N**umeri. 24. **O**riet stella ex **J**acob & consurget virga de israel. ergo et pphete demonuz pñciāt vā. **C** **R**ñ^o dñs qd sicut se h; bonū in rebus ita verum in cognitione ipossibile est at inueniri aliqd in reb⁹ qd totaliter bono pñuet. vñ ipossibile est esse aliquā cognitionem qd totaliter sit falsa absqz admixtione alicui⁹ veritatis. vñ & **B**eda dicit qd nulla falsa est doctrina qd non aliquādo aliqua vera falsis intermiscet. vnde & ipsa doctrina demonum qua suos pphetas instrunt aliqñ vā continet qd receptibilis reddit. sic. n. intellectus ad falsuz deducit per apparentiā vitatis: sicut volūtas ad malū per apparentiam bonitatis. **U**ñ & **C**hry. dicit sup **M**att. **C**ōcessum est diabolo interdū vera dicere vt mendaciū suum rara veritate cōmendet. **C** **A**d p^o g^o dñs: qd pphete demonuz non semper loquunt ex demonū reuelatione: sed interdum ex inspiratione diuina: sicut manifeste legit de **B**alaāz cui dñ dñs esse locutus **N**umeri. 21. licet esset ppheta demonū: qz de⁹ vtitur etiā malis ad vtilitatem bonoz. vnde & per pphetas demonū aliqñ vera pñciat: tum vt credibilior fiat veritas: que etiā ex aduersarijs testimoniū habet: tum etiā qz cū hoīes talia credunt per eozum dicta magis ad

veritatem inducuntur. vñ etiā Sibylle multa vera p̄dixē/ runt de christo. sed etiā qñ prophete demonū a demoni/ bus instrūtur aliqua vā p̄dicūt: qñqz quidē virtute pro/ prie nāe cuius actor est spirit⁹ scūs: qñqz etiā reuelatione bonoz spirituum: vt p̄ Aug. 2. sup. Gen. ad litteram: ⁊ sic ē illud vez quod demones enunciant a spiritu san/ cto est. ¶ Ad 2^m dōm: q̄ verus propheta semp inspirat a spiritu vitatis in quo nihil est falsitatis. ⁊ iō nūqz dicit fal/ sum. ppheta aut falsitatis nō semp instruit a spiritu falsita/ tis. sed qñqz etiā inspirat a spiritu vitatis: ip̄e ē spirit⁹ falsi/ tatis qñqz enūciat vera qñqz falsa: vt dictū est. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ pp̄ria demonū dicūtur esse illa q̄ hñt a seip̄is. s. mēdacia ⁊ pctā. q̄ aut p̄tinet ad pp̄as nām nō hñt a seip̄is sed a deo. p̄ vitutē at pp̄e nāe qñqz vā p̄nūciāt: vt dictū ē. vñ ē eis de^o ad vitatis manifestationē p̄ ipsos fidē dūz dīna mysteria eis p̄ angelos reuelant: vt dictū est.

De mō ppheticē cognitionis. Qo clxxij.

Unde p̄siderādū est de mō p/ pheticē cognitiōis. ¶ Et circa h^o q̄rant q̄tuor. 1° vtrū pphē vi deāt ip̄as dei essētiā. 2° vtrū reuelatio p phetica fiat p̄ īfñctiā aliq̄rū sp̄rū: vel p̄ solā īfñctiā lumis. 3° vtrū pphica reue latio sp̄ sit cū alienatōe a sensib^o. 4° vtrū

a

pphica semp sit cū cognitiōe eoz q̄ prophetantur.

Ad primū sic p̄cedit: Videt q̄ pphē ip̄as dei essētiā videāt. q̄ sup illud Isa. 38. Dispone domui tue ⁊ c. dicit glo. pphē in ip̄o li. p̄scie dei in quo oīa scripta sunt legere possunt. s. p̄scia dei est ip̄a ei^o essētiā. ergo pphete vidēt ip̄as dei eētiā. ¶ S. Aug. dicit in. 9. de trini. q̄ in illa eterna veritate ex q̄ tempora: alia facta sunt oīa: formā s̄m quā sum^o ⁊ s̄m quā opamur v/ su mētis aspiciamus. s. pphete iter oēs hoīes altissimā hñt dīnoz cognitiōē. 2° ip̄i marie dīnā essētiāz vidēt. ¶ S. futura p̄tētia p̄cognoscūtur a pphētis scōm īmobilē ve ritatem: sic aut nō sūt nisi in ip̄o deo. 3° pphē ip̄m deū vi dent. ¶ S. 3° ē q̄ visio dīnē essētiē nō euacuat in patria pphētia aut euacuat vt habet. 1. ad Cor. 13. ergo prophe tia non fit p̄ visionem diuine essētiē. ¶ Rñ^o dōm: q̄ p/ phētia importat cognitiōem diuinā vt procul exiten/ tem. vnde ⁊ de pphētis dicitur Ihes. 11. q̄ erant a longe aspicientes. illi aut q̄ sunt in patria in statu beatitudinis ex/ stentes non vident vt a remotis: sed magis quasi ex pro/ pinquo s̄m illud ps. Habitabunt recti cum vultu tuo. vñ de manifestum est q̄ cognitiō prophētica alia est a cogni/ tione perfecta que erit in patria: vnde ⁊ distinguitur ab ea sicut imperfectum a p̄fecto. ⁊ ea adueniēte euacuatur: vt p̄ apostolum. 1. ad Cor. 13. fuerūt aut qdam cogni/ tionem prophēticā a cognitiōe beatorūz distinguere vo/ lentes: q̄ dixerunt q̄ prophete vident ip̄am diuinā essen/ tiam quam vocāt speculū trinitatis: non tñ s̄m q̄ est obie/ ctum beatorūz: sed s̄m q̄ sunt in ea rōnes futuroz euentū quod qdem est oīno impossibile. deus. n. est obiectū bea/ titudinis s̄m ip̄as sui essētiā: s. illud qd Aug. dicit in. 5. p̄f. vñ est q̄ te scit etiam si illa. i. creaturas nesciat. Iñō est aut possibile q̄ aliqz videat rōnes creaturaz in ip̄a di/ uina essētiā: ita q̄ eam nō videat. tñ q̄ ip̄a diuina essētiā est rō oīum eorum q̄ sunt. rō aut ideal non addit supra di/ uinā essētiā nisi respectū ad creaturā. tum ē q̄: p̄us est cognoscere aliqd in se qd ē cognoscere deū vt est obim bea/ titudinis: q̄ cognoscere illud p̄ cōparatiōē ad altez: qd ē cognoscere deū s̄m rōnes rez in ip̄o existentes. ⁊ iō non pōt esse q̄ pphete videant deum s̄m rōnes creaturaz: ⁊ nō prout ē obim btitudis. ⁊ iō dōm ē q̄ visio pphētica nō est visio ipsius dīnē essētiē: neqz in ip̄a diuina essētiā vi/ dent ea q̄ vidēt. sed in qbusdā similitudinib^o s̄m illustratiōē diuini lumis. Vñ Diony. dicit in. 4. ca. cel. Iñ dierar. de vi/ sionibus pphētis loquēs: q̄ sapiēs theologus visionem illā dicit esse diuinā q̄ fit p̄ similitudinē rez forma corpora/ li carētū ex reductione videntis in diuina. ⁊ huiusmodi si/ militudies dīno lumie illustrate magis hñt rōnem specu/ li q̄ dei essētiā. nam in speculo resultat sp̄s ab alijs reb^o

qd non pōt dici de deo. sed huiusmodi illustratiō mētis p/ pheticē pōt dici speculū inq̄tum resultat ibi similitudo ve/ ritatis dīnē p̄scie. ⁊ pp hoc dī speculum eternitatis: q̄si re/ p̄sentans dei p̄scia: q̄ in sua eternitate oīa p̄sentialiter vi/ det: vt dictū est. ¶ Ad 1^m ergo dōm: q̄ prophete dicunt īspicere in lib: o p̄scie dei inq̄tum ex ip̄a p̄scia dei resul/ tat veritas in mētem prophete. ¶ Ad 2^m dōm q̄ in p̄ma veritate dī homo videre propriā formā qua existit: inq̄/ tum p̄me veritatis similitudo refulget in mente humana ex qua aia hz q̄ seipsam cognoscat. ¶ Ad 3^m dōm q̄ ex hoc ip̄o q̄ in deo futura cōtingentia sunt s̄m īmobilez ve ritatem pōt ip̄imere mēti pphete similitē cognitiōē absqz eo q̄ pphete deū p̄ essētiā videant.

Ad secundū sic p̄cedit. Vñ q̄ in pphētica re/ uelatione non ip̄imātur diuini tus uenti pphete noue rez sp̄s. sed solū nouū lumē. qz sicut dicit glo. Iñ diero. Amos p̄^o. Iñ prophete vtunt similitu/ dinib^o rez in qb^o p̄uersati sunt. sed si visio pphētica fieret p̄ aliquas sp̄s de nouo īp̄sitas: nihil oparet ibi p̄cedens conuersatio. ergo nō īp̄imunt aliqz sp̄s de nouo ī aīaz pphete: sed solū prophēticū lumē. ¶ S. Sicut Aug. dic 12. sup. Gen. ad lram: Vñō imaginaria nō facit pphāz: s. solū visio ītellectualis. vñ ē Daniel. 10. dī: q̄ intelligentia opus est in visione. sed visio ītellectualis sicut in eodē lib. dicit. nō īp̄ aliquas similitudies: sed p̄ ipsam rez verita/ tem. ergo videt q̄ pphētica reuelatiō non fiat p̄ īp̄silio/ nem aliquaz sp̄rum. ¶ S. Iñer donum prophētie sp̄i/ ritus sanctus exhibet hoī id qd est supra facultatē nāe hu/ mane. sed formare quascūqz rez sp̄s pōt homo ex facul/ tate nāli. ergo videt q̄ in pphētica reuelatione nō īfundā tur aliq̄ rez sp̄s: sed solū ītellegibile lumē. ¶ S. 3° est qd dī Osee. 12. Ego visiones multiplicauī eis ⁊ in manib^o p/ phētaꝝ assimilatus sum: sed multiplicatiō visionūz non fit s̄m lumē ītellegibile: qd est cōe in omni pphētica visionē: sed solum s̄m diuersitatē sp̄rum s̄m quas ē est assimila/ tio. 2° videt q̄ ī pphētica reuelatiōe īp̄imunt noue sp̄s rerū ⁊ nō solum ītellegibile lumen. ¶ Rñ^o dōm: q̄ sicut Aug. dicit. 12. sup. Gen. ad lras: cognitiō pphētica marie ad mēte p̄tinet. circa cognitiōē aut humane mentis duo oꝝ cōsiderare. s. acceptiōē siue re/ p̄sentationē rez ⁊ iudici/ um de reb^o p̄sentatis. re/ p̄sentantur autē mēti humane res aliq̄ s̄m aliquas sp̄s ⁊ s̄m nāe ordinē. 1° 2° 3° q̄ sp̄s re/ p̄sentent sensui. 2° imaginationi. 3° intellectui possibili q̄ īmutat a sp̄ibus fantasmatūz s̄m illustratiōem ītellectus agentis: in imaginatione aut nō solum sunt forme rez sen/ sibiliū s̄m q̄ accipiūtur a sensu: sed trāsmutant diuersimō de: vel pp̄ aliq̄ trāsmutatiōē corporālē sic accidit ī dor/ mientib^o ⁊ furiosis: vel etiā s̄m īp̄imū rōnis disponunt fantasmatā ī ordie ad id qd est ītellegēdū. sic. n. ex diuersa ordinatiōe earūde lras accipiunt diuersi intellectus: ita ē s̄m diuersam dispōnem fantasmatūz resultant in intelle/ ctu diuersē sp̄s ītellegibiles. iudiciū aut humane men/ tis fit s̄m vim ītellectualis luminis: per donū aut prophe/ tie cōfertur aliqd humane menti supra id qd p̄tinet ad nā lem facultatēz q̄tū ad vtrūqz. s. ⁊ q̄tū ad iudiciū p̄ īfñ/ tum lumis ītellectualis: ⁊ q̄tū ad acceptiōē seu re/ p̄sen tationē rez q̄ fit per aliquas sp̄s. ⁊ q̄tum ad hoc s̄m po test assimilari doctrina humana reuelatiōi prophēticē: nō aut q̄tum ad primū. hō. n. suo discipulo re/ p̄sentat aliquas res p̄ signa locutionū: non aut pōt interius illuminare sicut facit deus. hoz aut duoz p̄ncipalius est primū in prophe/ tia: qz iudiciū est completiū cognitiōis. ⁊ iō sicut fiat diuini tus re/ p̄sentatiō aliquaz rerū p̄ similitudies imaginarias vt Iñ dharioni ⁊ Iñ abuchodonosor: aut ē p̄ similitudies corporales: vt Iñ balthasar: nō est talis cōfendus propheta nisi illuminet ei^o mens ad iudicādū. sed talis apparitiō est quoddā īperfectū in gnē pphē. vñ a qbusdā vocat̄ exta/ sis pphē: sicut ⁊ diuinatio somniōz. Erit aut pphētia si solūmō ītellect^o ei^o illuminet ad iudicādū ē ea q̄ ab alijs imaginariē visa sunt: vt p̄ de Ioseph q̄ exposuit somniūz Iñ dharionis: s. sic Aug. dicit. 12. sup. Gen. ad lras: marie pphētia est q̄ vtroqz excellit: videat in sp̄u corporaliū rerū

significatnas similitudines. et eas vivacitate mentis intelligat. Representant autem divinitus menti prophetie: quoniam quodammodo mediante sensu exterioris quodam forme sensibiles: sicut Daniel vidit scripturam parietis: ut legitur Danielis. 5. quoniam autem per formas imaginarias siue omnino divinitus impressas non per sensum acceptas: puta si alieni ceco nato imprimerent in imaginatio ne colorum similitudines vel etiam divinitus ordinatas ex his que a sensibus sunt accepte: sicut Jeremias vidit ollam succensam a facie aglonis: ut habet Jeremias. 1. siue etiam imprimendo species intelligibiles ipsi menti: sicut per de his que accipiunt scias vel sapiam ifusam: sicut Salomon et apostolus. lumen autem intelligibile quoniam quodammodo imprimi menti humane divinitus ad iudicandum ea que ab alijs visa sunt: sicut dictum est de Joseph: et sicut per de apostolis quibus dominus apparuit sensum ut intelligerent scripturas: ut dicitur Luce. 21. et ad hoc pertinet iterpretatio finonius siue etiam ad diiudicandum secundum divinam veritatem ea que cursu naturali hominibus apprehendit: siue et ad diiudicandum veraciter et efficaciter ea que agenda sunt: sicut illud Isa. 63. Spiritus domini ductor eius fuit sic igitur per prophetica revelatio quoniam quodammodo fit per solam luminis influentiam. quoniam autem per species de novo impressas vel aliter ordinatas. Ad primum ergo dicitur: quod sicut dictum est. quoniam in prophetica revelatione divinitus ordinantur species imaginarie percepte a sensu secundum congruentiam ad veritatem reuelandam: tunc conversatio procedens aliquid operatur ad ipsas similitudines. non autem quoniam totaliter ab extrinseco imprimuntur. Ad secundum dicitur: quod visio intellectualis non fit sed alijs similitudines corporales et individuales: fit tamen secundum aliquam similitudinem intelligibilem. Unde Augustinus dicit. 9. de trin. quod habet animam nonnullam specie note similitudine: que quodammodo similitudo intelligibilis in revelatione prophetica: quoniam immediate a deo imprimuntur: quoniam a formis imaginatis resultat secundum adiutorium prophetici luminis: quoniam ex eisdem formis imaginatis subtilior: conspicitur veritas secundum illustrationem altioris luminis. Ad tertium dicitur quod quascumque formas imaginatas naturali virtute homo potest formare absolute considerando: non tamen ut sint inordinate ad representandas intelligibiles veritates que hominis intellectum excedunt: sed ad hoc necessarium est auxilium supernaturalis luminis.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod visio prophetica semper fiat cum abstractione a sensibus. Dicit enim Numeri. 12. Siquis fuerit iter vos propheta domini: in visione apparebo ei vel per somnium loquar ad illum. sed sicut glossa dicit in principio psalterij. visio que est per somnia et visiones est per ea que videntur dici vel fieri cum autem aliqua videntur dici vel fieri que non dicuntur vel fiunt est alienatio a sensibus. ergo prophetia semper fit cum alienatione a sensibus. **¶** Quando una virtus multum intendit in operatione sua: alia potentia abstrahit a suo actu: sicut illi que vehementer intendunt ad aliquid audiendum: non percipiunt visum ea que coram ipsis sunt. sed in visione prophetica est maxime intellectus elevatus et intendit in suo actu. ergo videtur quod semper fiat cum abstractione a sensibus. **¶** Impossibile est idem simul ad oppositas partes converti. sed in visione prophetica mens convertitur ad accipiendum a superiori. ergo non potest simul converti ad sensibilia. necessarium ergo videtur quod revelatio prophetica semper fiat cum abstractione a sensibus. **¶** Sed est quod dicitur ad Corin. 14. Spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. sed hoc esse non posset: si prophetia non esset sui compos a sensibus alienatus existens. ergo videtur quod prophetica visio non fiat cum alienatione a sensibus. **¶** Unde dicitur: quod sicut dicitur est: prophetica revelatio fit secundum quatuor. scilicet secundum influxum intelligibilis luminis: secundum immersionem intelligibilium imperiorum: secundum impressionem vel ordinationem imaginabilium formarum: et secundum expressionem formarum sensibilibus. Manifestum est autem quod non fit abstractione a sensibus quando aliquid representat menti prophetie per species sensibiles siue ad hoc spiritualiter formatas divinitus: sicut rubus ostensus Moyse et scriptura ostensa Danieli: siue et per alias causas per ductas: ita tamen quod secundum divinam providentiam ad aliquid prophetice significandum ordinat: sicut per archas Moyses significabat ecclesia. sicut et non est necesse ut fiat alienatio a sensibus exterioribus per hoc quod mens prophetie illustratur intelligibilium lumine: aut formatur intelligibilium speciebus. quoniam in nobis perfectum iudicium intellectus habet per conversionem ad sensibilia que sunt prima nostre cognitionis principia: ut in proprio habitu est. sed quando fit revelatio prophete

tica secundum formas imaginarias necesse est fieri abstractionem a sensibus ut talis apparitio fantasmatum non referat ad ea que exteriori sentiantur. sed abstractio a sensibus quandoque fit perfecte: ut scilicet nihil hominibus sensibus percipiat. quandoque autem imperfecte ut scilicet aliquid percipiat sensibus: non tamen plene discernat que exteriori percipit ab his que imaginabiliter videt. Unde Augustinus dicit. 12. super Genesis ad litteram. Sicut videtur que in spiritu sunt imagines corporum quodammodo corpora per corpus ita ut simul cernatur et homo aliquis presentis et absens alius spiritui tanquam oculis: talis tamen alienatio a sensibus non fit in prophetis cum aliqua inordinatione nature: sicut in arrepticis vel furiosis: sed per aliquam causam ordinatam vel naturalem: sicut per somnum: vel spiritualem sicut per contemplationis vehementiam: sicut de Petro legitur Actuum. 10. quod cum oraret in cenaculo factus est in excessu mentis: vel virtute divina rapiens: secundum illud Eszech. 1. facta est super eum manus domini. Ad primum ergo dicitur: quod auctoritas illa loquitur de prophetis quibus imprimebatur vel ordinabantur imaginarie forme vel in dormiendo quod signatur per somnum: vel in vigilando quod signatur per visionem. Ad secundum dicitur: quod quoniam mens intendit in suo actu circa absentia que sunt a sensibus remota: tunc per vehementiam intentionis sequitur alienatio a sensibus: sed quoniam mens intendit in suo actu circa presentes vel iudicium sensibilibus non oportet quod a sensibus abstrahat. Ad tertium dicitur: quod motus mentis prophetice non est secundum virtutes prophetias: sed secundum virtutes superioris influxus. et ideo quoniam ex superiori influxu mens prophete inclinatur ad iudicandum vel disponendum aliquid circa sensibilia non fit alienatio a sensibus. sed solum quoniam elevatur mens ad contemplanandum aliquid sublimiora. Ad quartum dicitur: quod spiritus prophetarum dicitur esse subiecti prophetis quantum ad prophetica enunciationem de qua ibi apostolus loquitur: quoniam scilicet ex proprio sensu loquuntur ea que videntur non mente perturbata sicut arrepticis: ut dixerunt Iherosolimita et Antiochanus. sed in ipsa prophetica revelatione potius ipsi subijciuntur spiritui prophetie. id est dono prophetico.

Ad quartum sic procedit. Unde quod prophetie semper cognoscant ea que prophetant: quoniam ut Augustinus dicit. 12. super Genesis ad litteram. Quibus signa per alios reorum corporalium similitudines demonstrabantur in spiritu nisi accessisset mentis officium ut et intelligerent non dicitur erat prophetia. sed ea que intelliguntur non possunt esse incognita. ergo propheta non ignorat ea que prophetat. **¶** Sed dicitur est lumen prophetie que lumen naturalis rationis. sed quocumque lumine naturali habet sciam non ignorat ea que scit. ergo quocumque lumine prophetico aliquid enunciat non potest ea ignorare. **¶** Sed prophetia ordinatur ad hominum illuminationem. unde dicitur. 2. Petri. primo. Iherusalem prophetica cum finone: cui benefacitis attendentes quasi lucerne lucenti in caliginoso loco. sed nihil potest alios illuminare nisi in se sit illuminatum. ergo videtur quod prophetia per illuminationem ad cognoscendum ea que alijs enunciat. **¶** Sed est quod dicitur Joan. 11. Hoc autem a seipso Cayphas non dixit: sed cum esset pontifex anni illius prophetavit: quoniam iesus moriturus erat pro gente et terra. sed hoc Cayphas non cognovit. ergo non omnibus qui prophetat cognoscit ea que prophetat. **¶** Unde dicitur: quod in revelatione prophetica movetur mens prophetie a spiritu sancto: sicut instrumentum deficiens respectu principalis agentis: movetur autem mens prophetie non solum ad aliquid apprehendendum. sed etiam ad aliquid loquendum vel ad aliquid faciendum. et quandoque quidem ad omnia tria simul quandoque autem ad duo horum quandoque vero ad unum tantum. et quodlibet horum contingit esse cum aliquo cognitionis defectu. nam cum mens prophetie movetur ad aliquid estimandum vel apprehendendum: quandoque quidem inducitur ad hoc quod solum apprehendat rem illam: quandoque autem ulterius ad hoc quod cognoscat hec sibi esse divinitus reuelata. similiter etiam quandoque movetur mens prophetie ad aliquid loquendum: ita quod intelligat id quod per hec verba spiritus sanctus intendit: sicut David qui dicebat. 2. Regum. 23. Spiritus domini locutus est per me. quandoque autem ille cui mens movetur ad aliquid verba exprimenda non intelligit quid spiritus sanctus per hec verba intendat sicut per de Caypha Joan. 11. sicut et cum spiritus sanctus movetur mentem alienam ad aliquid faciendum. quandoque quidem intelligit quid hominibus significet: sicut per de Jeremias. 9. abscondit libare in eufrate: ut habet Jeremias. 13. quandoque vero non intelligit: sicut milites dividentes vestimenta christi non viderunt

Uigebat qd significaret. cu ergo aliqs cognoscit se moueri a spu sancto ad aliqd estimandum vel significandum verbo vel facto: hoc pprie ad pphetia ptinet. cu aut mouet: sed non cognoscit: non est pfecta pphetia: sed qdam infictus ppheticus. Sciendum tñ q q: mens prophete e istm de ficiens: vt dictu est: et veri prophete no oia cognoscit q in eoz uisus aut vbiis aut et factis spūs scūs intendit. et p hoc p3 rñso ad oba. Na pme rōnes loquūtur veris ppheticis: quoz mens diuinitus illustrat pfecte.

De diuisione prophetie Deo dxxiij.

Unde Considerandum est de diuisione prophetie. Et circa hoc qrunct sex. 1° d diuisione prophie i suas spes. 2° vtrū sit altior prophetia que e sine imaginaria uisione. 3° de diuersitate graduū prophetie. 4° vtrūz adoy ses fuit eximius prophetarum. 5° vtrū

aliqs compbēso: pōt esse ppheta. 6° vtrūz prophetia creuerit p temporis processum.

Ad primū sic pcedit. Uidet q inconueniēter diuidatur prophetia: in Glo. super Matth. 1. Ecce uirgo in utero habebit: ubi dicit q prophetia alia est ex pdestinatione dei quam necesse est omnibus modis euenire vt sine nostro impleatur arbitrio: vt hec d qua hic agitur. alia est ex pscia dei cui nostrū admiscetur arbitriū. alia est que cōminatio dī que fit ob signum diuine aduersionis. Illud enim quod cōsequitur omnē prophetiam non debet poni vt mēbrūz diuidens prophetia: sed ois prophetia est fm psciam diuinam: q: prophete legunt in li. pscientie: vt dicit glo. Isa. 38. ergo uidetur q nō debeat poni vna spēs prophetie q est fm psciam. C. P. Sicuti aliquid prophetae fm cōminatōem: ita etiam fm pmissionē: et vtrāq; variat. dī. n. Hiero. 18. Repete loquar aduersum gentē et aduersum regnū vt eradicet et destruat et disperdat illud: si pniām egerit gens illa a malo suo: agam et ego pniām. et hoc ptinet ad prophetiā cōminationis: et postea subdit de prophetia pmissionis. subitō loquar de gēte et de regno vt edificet et plantet illud: si fecerit malū in oculis meis pniāz agā sup bono quod locutus sum vt facerem ei. ergo sicut ponitur prophetia cōminatiois: ita d3 poni prophetia pmissionis. C. P. Isidorus dicit in li. etimologiaz. Prophetie gnā sunt septē. 1° mū genus est extasis qd est mētis excessus: sicut dicit Petrus: vas submissum d celo cūz varijs aialibz. 2° genus visio: sicut apud Isaiāz dicentē. Uidi dñm sedēte: et c. 3° genus est somniū. sicut Jacob scalā do: mētis vidit. 4° genus est p nubē: sic ad Moyse loqbat de. 5° genus e vox de celis: sicut ad Ab:ā sonuit dicēs. Mite mittas manū in puez. 6° gen^o accepta parabola: sic apd Balaā. 7° gen^o repletio spūs sci: sic pene apud oēs pphas. Ado nit et tria gnā visionū. vnū fm oculos corpis. alter: f3 spirituz imaginariū. 3° p ituitū mētis. sed hec nō expmunt in pdicta diuisione. ergo est insufficient. C. S. 3 e auctoritas Hiero. cui^o dī esse glo. C. Rñ. dōm: q spēs habituū et actū in moralibus distinguūtur fm obiecta. obiectū aut pphetie est id qd est in cognitione diuina supra humanā facultatem existēs. et id fm hoz dñas ppheticas distinguūtur in diuersas spes fm pns dictā diuisione. dictum est autem supra q futuz est in diuina cognitione dupli. Vno modo pnt est in sua cā. et sic accipitur prophetia cōminatōis que nō semp implet: sed p eam pñunctat ordo cause ad effectus q qñq; alijs supuenientibus impedit. Alio modo p cognoscit deus aliqua in seipsis vel vt fienda ab ipso: et hoz est pphetia pdestinationis: q: fm Damascenū deus pdestinat ea que nō sunt in nobis vel vt fienda p libez arbitriū hoīs. et sic est pphetia pscientie que pōt esse bonoz et maloz: qd nō cōtingit de pphetia pdestinationis q est bonoz tñ. et q: pdestinatio sub pscientia compbēditur: id in glo. in principio psalterij ponit tñ duplex prophetie spēs. f. fm psciam et fm cōminatōem. C. Ad p^o ergo dīcēdū: q pscientia pprie dī p cognitio futuroz euentuz: pout in seipsis sunt. et fm hoc ponitur spēs pphetie: p:

nt aut dī respectu futuroz euentuz: siue fm q in seipsis sunt siue fm q sunt in suis causis cōter se h3 ad oēm spēs pphetie. C. Ad 2° dōm q pphetia pmissionis compbēditur sub prophetia cōminatōis: q: eadez est rō vitatis in vtrāq; denotat tñ magis a cōminatōe: q: de^o pmo: est ad relaxādū penā qz ad subtrahendum pmissa beneficia. C. Ad 3° dōm q Isidorus distinguit pphetiam fm modū pphetadi q qdē pōt distingui vel fm potētiā cognoscitiuas in hoīe que sunt sensus imaginatio et intellectus. et sic sumit triplex visio quā ponit tā ipse qz Aug. 12. sup. Gen. ad lram. vel pōt distingui fm differētiā ppheticū influruz: q qdem qstūm ad illustratōez intellectus significat p repletionem spūs sci quā septimo loco ponit: qstūm vero ad impressionē formaz: imaginabiliū ponit tria. f. somniū qd ponit tertio loco. et visionē q fit in vigilando respectu quorūcūq; cōium: quā ponit in scdo loco. et extasim que fit p eleuatōem mētis in aliqua altiora: quam ponit pmo loco: qstūm vero ad sensibilia signa ponit tria. q: sensibile signū aut est aliqua res corporea exterius appars visui sicut nubes: quā ponit quarto loco. aut est vox formata exteri^o ad auditū hoīs delata quā ponit quinto loco. aut est vox p hominē formata cū similitudinē alicui^o rei quod ptinet ad parabolam quā ponit sexto loco.

Ad secundū sic pcedit. Uidet q excellētio: sit pphetia q h3 visionē itellectualem et imaginariā qz ea q h3 visionem itellectualem tñ. Dicit. n. Aug. 12. sup. Gen. ad lram. et habetur in glo. 1. ad Corin. 14. super illud. Spūs aut loquitur mysteria. Adinus est ppheta q rez signatarū solo spiritu videt imagines: et magis est ppheta q solo earum intellectu est peditus. sed maxime ppheta est q in vtrōq; pcellit. hoc autē ptinet ad pphetam q simul habet itellectualem et imaginariam visionē. ergo huiusmodi pphetia est altior. C. P. Quanto virtus alicuius rei est maior: tanto ad magis distantia se extendit. sed lamē ppheticū pncipaliter ad mētem ptinet: vt ex dictis p3. ergo pfectior videtur esse pphetia que deriuatur vsq; ad imaginationem qz illa que existit in solo intellectu. C. P. Hiero. in plogo libri regum distīgnit prophetas contra agiographos. omnes aut illi quos pphetas nominat: puta Isaias Hieremias et alij huiusmodi: simul cum itellectuali visione imaginariam habuerūt. non aut illi q dicunt agiographi: sicut ex inspiratione spūs sancti scribentes: sicut Job David Salomon et huiusmodi ergo videtur q magis pprie dicuntur prophete illi q simul habent visionem imaginariam cum itellectuali: qz illi qui habent itellectualem tantū. C. P. Diony. p^o ca. cel. hierar. q impossibile est nobis sup lucere diuinum radiuz nisi varietate sacroz velaminū circūuelatuz. sed ppheticā reuelatio fit p imissionem diuini radij. ergo videtur q non possit esse absq; fantasmatū velaminibus. C. S. 3 est qd glo. dicit in principio psalterij: q ille modus pphetie dignior est ceteris: qñ. f. ex sola spūs sci inspiratione remoto oī exteriori adminiculo facti vel dicti vel visionis vel sonij pphetae. C. Rñ. dōz: q dignitas eoz que sunt ad finem pncipue pconsideratur ex fine. finis aut pphetie est manifestatio alicuius veritatis supra hoīem existentis. vnde quanto huiusmodi manifestatio e potior: tanto pphetia est dignior. Manifestū est autem q manifestatio diuine vitatis q fit p nudā cōtēplationē ipsius veritatis potior est qz illa q fit sub similitudinē corporaliū rez: magis. n. appropinqt ad visionem pñe fm quā in essentia dei vitas cōspicitur. et ide est q pphia p quā aliq; supnālis vitas pspicitur fm itellectualem vitatem est dignior: qz illa in qua vitas supnaturalis manifestat p similitudinē corporaliū rez fm imaginariā visionē. et ex h^o et dīcēdū mētis pphete sublimior: sic i doctrina humana audito: dīcēdū est: melioris intellectus q veritatem itelligibile a magistro nudē. platā capere potest qz ille q indiget sensibilibus exēplis ad hoc manu duci. vñ in cōmendationē pphetie David dī. 2. Reg. 23. Abi locutus e fortis isrl. et postea subdit: sicut lux aurore oriente sole mane absq; nubibz rutilat. C. Ad p^o dōz: q quādo aliqua supernālis veritas reuelanda est p similitudines cor

porales. tunc magis est ppheta q vtrūq; h3. s. lumē intelle-
ctuale & imaginariā visionē: q̄ ille q h3 alter tantum q; p/
fectior est ppheta. & q̄rū ad hoc loquitur Augu. sed illa
ppheta in qua reuelatur nude intelligibilis veritas est oī-
bus potior. ¶ Ad 2^m dōz: q̄ aliud est iudiciū de his q̄ p/
pter se querūtur & de his que q̄runtur ppter aliud. in his
enī q̄ pp se q̄rūtur quāto v̄tus agentis ad plura & remo-
tiora se extēdit tāto potior: ē: sic medic⁹ r̄putat melior: q̄ plu-
res pōt & magis a sanitate distātes sanare. i his autē q̄ non
q̄runt nisi pp aliud: q̄to agens pōt ex paucioribus & ppi-
quiorib⁹ ad suū intētum puenire: tanto videt esse maioris
v̄tutis: sicut magis laudat medicus q̄ p pauciora & leuio-
ra potest sanare infirmū. visio autē imaginaria in cognitio-
ne pphetica nō requiritur ppter se: sed ppter manifestatio-
nem intelligibilis veritatis. & ideo tanto potior est prophe-
ta: q̄to minus ea indiget. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ nihil prohibet
aliquid esse simplr melius: q̄ tñ minus. pphie recipit ali-
cuius p̄dicationem: sicut cognitio patrie est nobilior: q̄ co-
gnitio vie: que tamē magis pphie dicit fides: eo q̄ nomē
fidei importat impfectionem cognitionis. similiter autē pro-
phetia importat quandam remotionem & obscuritatem
ab intelligibili veritate. & ideo magis pphie dicitur pphie
q̄ vident p imaginariā visionē: q̄uis illa prophetia sit nobi-
lio: que est p intellectualem visionē: dum tamē sit eadez ve-
ritas vtrōq; reuelata. si vero lumē intellectuale alicui di-
uinitus infundat nō ad cognoscendum aliqua supernatur-
ralia: sed ad iudicandum s̄m certitudinem veritatis diuine
ea que humana rōne cognosci possunt: sic talis prophetia
intellectualis est infra illam que est cū imaginaria visione
ducente in supernaturalem veritatem. cuiusmodi prophe-
tiam habuerunt omnes illi qui numerātur in ordine pro-
phetarum: q̄ etiam ex hoc sp̄aliter dicitur pphete: q̄ p/
phético officio fungebātur. vnde & ex p̄sona domini loq̄-
bantur dicētes ad populū. Nec dicit dominus: quod nō
faciebant illi qui agiographa cōscripserunt quorūz plures
loquebantur frequētis de his que humana rōne cogno-
sci possunt: nō quasi ex p̄sona dei: sed ex p̄sona pphie cum
adiutorio tamen diuini luminis. ¶ Ad 4^m dōz: q̄ illustra-
tio diuini radij in vita p̄senti nō fit sine velaminibus fantas-
matum qualiūcūq;: q̄ nāle est homini s̄m statum p̄sen-
tis vite vt nō intelligat sine fantasmate: q̄sq; tamē sufficiūt
fantasinata que cōi modo a sensibus abstrahūtur: nec exi-
gitur aliqua visio imaginaria diuinitus pcurata. & sic d̄r re-
uelatio pphetica fieri sine imaginaria visione.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt q̄ gradus p/
phetie nō possunt distingui s̄z vi-
sionē imaginariā. Gradus. n. alicui⁹ rei nō attendit s̄m id
qd est pp aliud. sed s̄m id qd est. ppter se. in ppheta autē
ppter se queritur visio intellectualis: ppter aliud autē vi-
sio imaginaria: vt supra dictū est. ergo videtur q̄ gradus
pphete nō distinguantur s̄m imaginariam visionem: s̄z
solum s̄m intellectualem. ¶ S. Unius pphete videtur
esse vnus gradus pphete. sed vni pphete fit reuelatio
s̄m diuersas imaginarias visiones. ergo diuersitas ima-
ginarie visionis non diuersificat gradus pphete. ¶ S.
Sedm glo. in p̄ncipio psalterij. ppheta cōsistit in dictis &
factis: somnio & visione. nō ergo debēt poni pphete gra-
dus magis distingui s̄m imaginariam visionē ad quā p̄ti-
net visio & somniū: q̄ s̄m dicta & facta. ¶ S. 3. ē qd me-
diū diuersificat gradus cognitionis: sicut scia. ppter qd ē
altior: eo q̄ est per nobiliss mediū q̄ scia: q̄ est: vel etiam
q̄ opinio. sed visio imaginaria in cognitioe pphetica ē sic
qdā mediū. ergo gradus pphete distingui debēt s̄m
imaginariā visionē. ¶ R. n. dōm q̄ sicut dictū est: ppheta
in qua p lumē intelligibile reuelat aliqua v̄tas superna-
turalis per imaginariā visionē. medium gradū tenet iter
illam pphetiam in qua reuelatur supernālis v̄tas absq;
imaginariā visione & illam in qua p lumē intelligibile absq;
imaginariā visione dirigit homo ad ea cognoscenda vel
agēda que p̄tinet ad humanā cōuersationem. magis autē ē
pp̄tū pphete cognitio q̄ operatio: & iō infim⁹ gradus p/
phete est cū aliq; ex iteriori instructa mouet ad aliqua ex

terius facienda: sicut de Sanson d̄r Judi. 15. q̄ irruit sp̄i-
ritus dñi in eum: & sicut solēt ad odorē ignis ligna cōsumi
ita & vincula q̄bus ligatus erat dissipata sunt & soluta. Se-
cūdus autē gradus pphete est cum aliq; ex iteriori lumine
illustratur ad cognoscendum aliqua: que tñ nō excedunt li-
mites nālis cognitōis: sicut d̄r de Salomone. 3. Reg. 4.
q̄ locutus est parabolas: & disputauit sup lignis a cedro q̄
est in libano vsq; ad ysopum que egredit d̄ pariete: & dis-
seruit de iumentis & volucibus & reptilibus & piscibus. &
hoc totū fuit ex diuina inspiratione. nam p̄mittitur: Dedit
deus sapiētiam salomoni & prudentiā multam nimis. bi tñ
duo gradus sunt infra prophetiam pphie dictam: q̄ non
atingunt ad supernaturalem veritatem. Illa autē ppheta in
qua manifestatur supernālis veritas per imaginariam visio-
nem diuersificat. p^o s̄m differētiam somni qd fit in dor-
miendo. & visionis q̄ fit in vigilādo q̄ p̄tinet ad altiorē gra-
dum pphete: q̄ maior vis pphetei luminis esse videtur q̄
aliquē occupatū circa sensibilia in vigilādo abstrahit ad su-
pnaturalia quā illa q̄ aiām hoīs abstractā a sensibilib⁹ iue-
nit in dormiēdo. 2° autē diuersificat gradus pphete q̄
tum ad exp̄sionē signoz imaginabilium q̄bus veritas in-
telligibilis exp̄mit. & q̄ signa maxime exp̄ssa itelligibi-
lis veritatis sunt v̄ba: ideo altior gradus pphete videtur
q̄n ppheta audit verba exp̄mentia itelligibilem verita-
tem siue in vigilādo siue in dormiēdo: q̄ quādo vidit ali-
quas res significatiuas v̄tatis: sicut septē sp̄ice plene signi-
ficant septem annos vbertatis. in q̄bus ēt signis tanto vi-
detur prophetia esse altior: q̄to signa sunt magis exp̄ssa:
sicut q̄ Hieremias vidit icendū ciuitatis sub similitudine
olle succense: sicut d̄r Hierem. 1. 3°. autem ostenditur altior
esse gradus pphete quādo ppheta non solum videt si-
gna verborū vel factoz: sed etiam videt i vigilādo vel in
dormiēdo aliquem sibi colloquentem aut aliquid demō-
strantē: q̄ per hoc ostenditur q̄ mens pphete magis ap-
prop̄quat ad causam reuelantem. 4° autē pōt attendi alti-
tudo gradus pphete ex cōditōe eius q̄ videtur. nāz alti-
tudo gradus pphete est si ille q̄ loquitur vel demonstrat vi-
deatur i vigilādo vel i dormiēdo i sp̄e angeli: q̄ si videat
in sp̄e hoīs: & adhuc altior: si videatur i dormiēdo vel i
vigilādo i sp̄e dei: s̄z illud Isa. 6. Uidi dñm sedētē. Sup
oēs autē hos gradus est tertius gen⁹ pphie in quo itelligibi-
lis veritas & supernālis absq; imaginaria visione ostenditur:
que tamē excedit rōnem pphie proprie dicte: vt dictū ē.
& ideo p̄sequēs est q̄ gradus pphie pphie dicte distiguan-
tur s̄m imaginariā visionē. ¶ Ad p^m ergo dōm q̄ discre-
tio luminis itelligibilis non potest a nobis cognosci nisi s̄z q̄
iudicat per aliqua signa imaginaria vel sensibilia. & ideo ex
diuersitate imaginatoz perpenditur diuersitas intellectualis
luminis. ¶ Ad 2^m dōm: q̄ sicut supra dictum est: prophe-
tia nō est per modum h̄tus immanentis sed magis p mo-
dum p̄sionis transeūtis. vñ non est iconueniēs q̄ vni &
eidem pphete fiat reuelatio pphetica diuersis vicib⁹
s̄m diuersos gradus. ¶ Ad 3^m dōz: q̄ dicta & facta de q̄-
bus ibi fit mētio nō p̄tinet ad reuelatōem pphie: sed ad
denūciatōem que fit s̄m dispositōem eoz q̄bus denūcia-
tur id qd pphete reuelatum est. & hoc fit q̄sq; per dicta
q̄sq; per facta. denūciatio autē & opatio miraculoz conse-
quenter se habēt ad pphetiā: vt supra dictum est.

Ad quartum sic p̄cedit. Videt q̄ Moy-
ses nō fuerit excellentior oib⁹
prophetis. Dic. n. glo. in p̄ncipio psalterij q̄ David d̄r p/
pheta per excellentiā. non ergo Moyses fuit excellentissi-
mus oiu. ¶ S. Maiora miracula facta sūt p Josue q̄ se-
ci stare solem & lunam: vt habetur Josue. 10. & per Isa-
iam q̄ fecit retroducere solem: vt habetur Isa. 38. q̄ per
Moysen q̄ diuisit mare rubrum. similiter etiam per He-
liam: de quo d̄r Ecclē. 48. Quis poterit tibi similiter glo-
riari q̄ sustulisti mortuum ab inferis: nō ergo Moyses fuit
excellentissimus prophetarū. ¶ S. Matth. 11. d̄r q̄ iter-
natos mulierum non surrexit maior: Joanne baptista. nō
ergo Moyses fuit excellentior omnibus pphetis. ¶ S. 3.
contra est quod d̄r Deutro. vltimo. Non surrexit pphete

ta ultra in israel sicut Moyses. **C**irca. ddm: q^o h^o q^ostum ad aliqd aliquis alius ppheta: fuerit maior: Moyses: simpliciter tamen Moyses fuit omnib⁹ alijs maior. In ppheta enim sicut ex dictis patet consideratur et cognitio tam fm visionem intellectualem q^o fm visionem imaginariam. et denunciatio et confirmatio per miracula. Moyses ergo fuit alijs excellentior: p^o qdem q^ostum ad visionem intellectualem: eo q^o vidit ipam dei essentiam: sicut Paulus in raptu: sicut Augu. dicit. 12. sup. Gen. ad lram. Unde dicit Numeri. 12. q^o palam non p^o enigmata deum vidit. 2° q^ostum ad imaginariam visionem qua^o quasi ad nutu habebat: non solu^o audiens vba: sed etiam videns loquente etiam in spe dei: no^o solu^o in dormiendo sed etiam in vigilando. Unde dicit Exo. 33. q^o loq^obatur eis d^ons facie ad facie: sicut solet loqui homo ad amicu^o suu^o. 3° q^ostum ad denunciationem: q^o loq^obatur toti populo fidelium ex p^ona dei q^osi de nouo legem p^oponens. alij vo^o pphete loquebant ad populum in p^ona dei: q^osi inducentes ad obseruantiam legis Moysi: fm illud Malach. 3. Ad emetote legis Moysi serui mei. 4° q^ostum ad operationem miraculorum q^o fecit toti populo fidelium. Unde dicit Deutro. vlt. N^o surrexit ultra ppha in israel sicut Moyses que^o nosset d^ons facie ad faciem in oibus signis atq^o potentis que^o misit p^o eum vt faceret in terra egypti Pharaoni et omnib⁹ seruis ei⁹ vniuersaq^o terre illius. **C**ad p^om^o ergo ddm: q^o ppheta David ex p^opinquo attingit visionem Moysi q^ostum ad visionem intellectualem: q^o vterq^o accepit reuelationem intelligibilis et sup^onaturalis veritatis absq^o imaginaria visione: visio tamen Moysi fuit excellentior: q^ostum ad cognitionem dignitatis. sed David plenius cognouit: et exp^olit in mysteria incarnationis christi. **C**ad 2° ddm: q^o illa signa illorum pphetarum fuerunt maior: a fm substantiam facti: sed tamen miracula Moysi fuerunt maior: a fm modum faciendi: quia sunt facta toti populo. **C**ad 3° ddm: q^o Joanes pertinet ad nouu^o testamentum cuius ministri p^oferuntur etiam ipsi Moysi quasi magis reuelate speculantes: vt habetur. 2. ad Cor. 3.

Ad quintum sic pcedit. **V**idet q^o etiam aliquis gradus pphete est i^o beatis. Moyses. n. vt dictu^o est vidit diuinam essentiam. q^o tamen ppha dicit. ergo pari rone beati p^ont dici pphete. **C**irca. **P**ropheta est diuina reuelatio. sed diuine reuelationes fiunt etiam angelis beatis. ergo angeli beati p^ont dici pphete. **C**irca. **C**hristus ab instanti conceptionis fuit comprehensor: et t^o ipse ppheta se noiat Matt. 13. vbi dicit: N^o est ppheta sine honore nisi in patria sua. ergo etiam comprehensores et beati possunt dici pphete. **C**irca. **D**e Samuele dicitur Eccl. 46. Exaltauit voce eius d^o terra in ppheta delere impietates gentis. ergo eade^o rone alij sancti post mortem possunt pphete dici. **C**irca. **S**3° est q^o. 2. **P**et. p^o. sermo ppheticus comparat lucerne luceti in caliginoso loco s^o in b^oris nulla est caligo. ergo no^o p^ont dici pphete. **C**irca. **D**dm: q^o ppheta iporat visionem q^oda^o alicui⁹ sup^onalis veritatis vt pcul existetis: q^o q^ode cotingit esse dupl^o. **U**no^o ex pte ipsi⁹ cognitiois: q^o videl^o vitas sup^onalis non cognoscitur in seipsa: sed in aliqb⁹ suis effectib⁹: et adhuc erit magis pcul si hoc sit p^o figuras corporalium reru⁹ q^o p^o intelligibiles effect⁹. et talis maxie est visio pphetica q^o fit p^o figuras et similitudines corporalium reru⁹. **A**lio^o visio est pcul ex pte ipsius videtis q^o. s. non est totali in vltima pfectione adductus: fm illud. 2. ad Cor. 5. **Q**uadiu in corpe sumus peregrinamur a d^ono. neutro aut^o mo^o b^ori sunt pcul. v^o non p^ont dici pphete. **C**ad p^om^o ergo ddm q^o visio illa Moysi fuit raptim p^o modu^o passionis: no^o aut^o p^omanes p^o modu^o beatitudinis. v^o adhuc videtis erat pcul. pp hoc no^o totaliter talis visio amittit rone pphete. **C**ad 2° ddm: q^o angelis fit reuelatio diuina no^o sic pcul existetib⁹: s^o sic totali deo conuictis: v^o talis reuelatio no^o h^o rone pphete. **C**ad 3° ddm: q^o x^ops simul erat comprehensor: et viator: inquantu^o ergo erat comprehensor: non competit sibi ratio pphete: s^o solum inq^ostum erat viator. **C**ad 4° ddm: q^o etiam Samuel nodum peruenerat ad statu^o beatitudinis: vnde et si voluntate dei ipsa aia Samuelis Sauli euctu^o belli p^onuicia

nit deo sibi hoc reuelate p^oinet ad rone pphete. non aut^o est eadem ratio de sanctis q^o sunt modo in patria. nec obstat q^o arte demonu⁹ hoc dicitur factum: quia et si demones animam alliciu⁹ sancti euocare non possunt neq^o cogere ad aliquid agendum: potest tamen hoc fieri diuina virtute: vt dum demon p^osulitur ipse deus per suum nu^ociu⁹ veritatem enu^ociat: sicut per Isdeliam veritatem respondit nuncijs regis qui mittebantur ad consulendum deum accaron: vt habetur. 4. Reg. primo. **Q**uauis etiam dici possit q^o non fuerit anima Samuelis. sed demon ex persona eius loquens quem sapiens Samuel nominat et eius p^onunciationem propheticam fm opinionem Saulis et astutium qui ita opinabantur.

Ad sextum sic pcedit: **V**idet q^o gradus pphete variant secundum temporis pcessum. **P**ropheta. n. ordinatur ad cognitionem diuino: vt ex dictis patet. sed sicut dicit Gregorius per successiones temporu⁹ creuit diuine cognitionis augmentu⁹. ergo et gradus pphete secundum pcessum temporis debent distingui. **C**irca. **R**euelatio prophetica fit per modu^o diuine allocutionis ad hominem. a prophetis aut^o ea que sunt eis reuelata denunciantur et verbo et scripto. dicitur enim prima Reg. 3. q^o ante Samueles sermo d^oni erat p^ocius. i. rarus: q^o tamen postea ad multos factus e^o. sili^o et no^o iuenit lib^o ppheta esse p^oscripti ante tepus Isaie cui dictu^o est. **S**ume tibi lib^o grades et scribe in eo stilo hois: vt p^o Isa. 8. **P**ost q^o ipse plures pphete suas pphetias p^oscripserunt. ergo videt q^o fm processu^o tepor^o p^ofecerit pphete gradus. **C**irca. **D**ns dicit Matt. 11. **L**ex et pphete vsq^o ad Joane^o prophetauerunt. postmodu^o at fuit donum pphete i^o discipul^o x^opi multo excellent^o q^o fuerit in antiquis prophetis: fm illud ad Eph. 3. **A**lijs gnatioib⁹ no^o e^o agnatum filijs hoium. s. mysteriu^o x^opi: sicuti nunc reuelatu^o e^o sanctis aplis eius et pphetis i^o spu^o. ergo videt q^o s^o processu^o tepis creuerit prophetie gradus. **C**irca. **S**3° e^o q^o Moyses fuit excellentissimus ppheta: vt dictu^o e^o: q^o t^o alios pphetas p^ocessit. ergo gradus prophetie no^o p^ofecit s^o tepis processu^o. **C**irca. **D**dm: q^o sic dictu^o est: prophetia ordiat ad cognitionem diuine vitatis p cui⁹ p^oreplanone^o no^o solu^o in fide i^ostruimur: sed etiam in n^oris opib⁹ gubernamur: fm illud ps. **E**mitte lucem tua^o et veritate tua^o ipsa me deduxerunt. fides at n^ora in duob⁹ p^oncipali⁹ p^osistit. p^o qdem in vera dei cognitione: fm illud Heb. 11. **A**ccedentes ad deum o^o credere q^o e^o. 2° in mysterio incarnationis x^opi fm illud Joa. 14. **C**reditis i^o deum et in me credite. si q^o de prophetia loq^omur inq^otu^o ordinat ad fidei deitatis: sic q^ode creuit fm tres tepor^o distinctoes. s. ante lege: sub lege: et sub gra. **N**am ante lege^o Abraa et alij p^ores prophetice sunt i^ostructi de his q^o p^oinet ad fidei diuinitatis. v^o et p^ophete no^oiant: fm illud ps. **I**n prophetis meis nolite malignari: q^o sp^oaliter d^o pp Abraa et Isaac. **S**ub lege aut^o facta est reuelatio prophetica de his que p^oinet ad fidei diuinitatis excellentius q^o ante: q^o iam oportebat circa hoc i^ostrui no^o solu^o sp^oales p^osonas: aut q^oda^o familias: s^o totu^o populu^o. v^o d^ons dicit Moysi Exo. 6. **E**go d^ons q^o apparui Abraa Isaac et Jacob in deo oipotete: et nome^o meum adonay no^o idicaui eis: q^o. s. p^ocedentes p^ores fuerunt i^ostructi i^o de fide oipotetia vni⁹ dei. s^o Moyses postea plenius fuit i^ostruct^o d^o simplicitate diuine essentie cu^o dictu^o e^o ei Exo. 3. **E**go sum q^o sum: q^o q^ode nome^o significat a iudeis p^o hoc nome^o adonay pp^o venerationem illius ineffabilis nominis. **P**ostmodu^o vo^o tpe gre^o ab ipso filio dei reuelatu^o e^o mysteriu^o trinitatis: fm illud Mat. vlt. **E**stes docete oes gentes baptizates eos i^o noie p^oris et filij et sp^ois sci. **I**n singulis t^o statib⁹ p^oma reuelatio excellentior: fuit. p^oma aut^o reuelatio ante lege^o facta est Abrae: cu^o tpe ceperunt hoies a fide vni⁹ dei deuare ad idolatriam declinando. an^o aut^o no^o erat necessaria talis reuelatio oib⁹ in cultu vni⁹ dei p^osisteb⁹. **I**saac vo^o facta e^o inferior: reuelatio q^osi fundata sup^o reuelatione facta abrae. v^o dictu^o e^o ei Gen. 26. **E**go sum de^o Abraam p^oris tui. et sili^o ad Jacob dictu^o e^o Gen. 28. **E**go sum de^o Abraa p^oris tui: et de^o Isaac. et sili^o i^o statu legis p^oma reuelatio sc^o Moysi excellentior: fuit: supra qua^o fundat ois alia ppheta

reuelatio: ita etiā in tpe grē sup reuelatōe facta aplis de fi de unitatis ⁊ trinitatis fundatur tota fides ecclie: s̄m illud Mat. 16. Sup hāc petra. s̄. cōfessiois tue edificabo ecclia meā. Quātū vō ad fidē icarnatōis xp̄i manifestū ē q̄ q̄sto fuerunt xp̄o p̄pingo: es siue ante siue post vt plurimum plenius de hoc iūcti fuerunt. post aut̄ pleni⁹ q̄ ante: vt apls dicit ad Eph. 3. q̄stū vero ad directōem humanorū actū p̄phetica reuelatio diuersificata est: non s̄m t̄pis p̄ cessum: s̄ s̄m p̄ditōem negociorū: q̄ vt d̄r p̄uerb. 29. Cū defecerit p̄pheta dissipabit̄ pplis. ⁊ iō quolibet tpe iūcti sūt hoies diuinit⁹ de agēdis s̄z q̄ erat expedies ad salutē electorū. **C** Ad p̄m ergo d̄m q̄ dictū Greg. itelli gēdū est de tpe ante xp̄i icarnatōes q̄stū ad cognitōem vniuersi mysterij. **C** Ad 2m d̄m: q̄ sicut augu. dicit. 18. de ciui. di. Quēadmodū regni assyriorū p̄mo tpe extitit ab: aā cui p̄missiones ap̄tissime fierent: ita in occidentalis Baby lonis. i. romane vr̄bis exordio: qua imperante fuerat xp̄s venturus in quo implerent̄ illa p̄missa oracula p̄phetarū: non solum loquentiū: vey etiam scribentiū vt tante rei future testimonia soluerentur. s̄. p̄missiōes ab: ae facte. cū enim p̄phete fere nunquā defuissent populo israel: ex quo ibi reges esse ceperunt in vsū tantūmodo eorū: fuere non gentium. quando autem scriptura p̄phetica manifestus condebat̄ que gentibus quandoq̄z prodes set: tunc condebat̄ hec ciuitas. s̄. romana que gentibus imperaret. ideo autem maxime tempore regum oportuit p̄phas in illo populo abundare: q̄ tunc populus nō op̄ p̄mebat̄ ab alienigenis: sed p̄p̄iū regem habebat. ⁊ iō oportebat p̄ p̄phetas eū instrui de agēdis: quasi liber tatem habentē. **C** Ad 3m d̄m: q̄ p̄phete p̄nuncian tes xp̄i aduentum nō potuerūt durare nisi vsq̄z ad Joā nem qui p̄sentialiter xp̄m digito demonstrauit. ⁊ tamē vt Hiero. ibidem dicit: non hoc dicitur vt post Joānez excludat p̄phetas. legimus enim in Act. apostolorū ⁊ Agabū p̄phetasse ⁊ quattuor virgines filias Philippi. Joānes etiam librū p̄pheticū conscripsit de fine ecclie: ⁊ singulis temporibus nō defuerūt aliqui p̄phete sp̄m habentes: nō q̄dem ad nouā doctrinam fidei depro mēdā: s̄z ad humanorū actū directōem: sicut Aug. refert .5. de ciui. dei: q̄ Theodosi⁹ augustus ad Joānē i egypti beremo p̄stitutū quē p̄phandi sp̄ū p̄ditū fama crebrescēte didicerat misit: ⁊ ab eo nūciū victorie certissimū accepit.

De raptu.

20. clxxv.

Inde cōsiderandū est de raptu.

d

Et circa hoc q̄runt̄ sex. p̄o vtz aia hois rapiat̄ ad diuina. 2o vtz raptus ptineat ad vtz cognoscitiuā vl̄ ad appetitiuā. 3o vtrū Paulus in raptu vi derit diuinā ecētiā. 4o vtz fuerit aliena tus a sensibus. 5o vtrū fuerit totalr̄ aia

a corpore separata in statu illo. 6o quid circa hoc sciuerit ⁊ quid ignorauerit.

Ad primū sic procedit. Ut q̄ aia hois nō rapiat̄ ad diuina. Diffinit̄. n. a q̄busdā raptus ab eo q̄ est s̄m nās in id qd̄ est supra nās vi supio ris nāe eleuatio. ē aut̄ s̄m nām hois vt ad diuina eleuet̄. di cit. n. Aug. in p̄o p̄fel. fecisti nos dñe ad te: ⁊ inq̄tū est cor nostrū donec req̄scent in te. nō ḡo hois aia rapit̄ ad diuina. **C** D̄. Diony. dic. 8. ca. de diu. no. q̄ iustitia dei in hoc at tēdit̄ q̄ oib⁹ reb⁹ distribuit s̄m suū modū ⁊ dignitatē. s̄z q̄ aliqd̄ eleuet̄ supra id qd̄ ē s̄m nās nō ptinet ad modū hois vel dignitatē. ergo videt̄ q̄ nō rapiat̄ mens hois a deo i diuina. **C** D̄. Raptus q̄sdā violētā ip̄ortat. s̄z de⁹ n̄ regit nos p̄ violētā ⁊ coacte. vt Damas. dic. nō ergo mēs hois rapit̄ ad diuina. **C** 3o q̄. 2. ad Cor. 12. dic̄ apostolus. Scio hoiem in xp̄o raptū vsq̄z ad tertū celū. vbi dic̄ glo. raptū. i. s̄ nās eleuatū. **C** R̄n̄o. d̄m: q̄ raptus violētiam q̄sdā ip̄ortat: vt dictū ē. violētū aut̄ d̄r cuius p̄ncipiū est extra nil cōferente eo qd̄ vim patit̄: vt d̄r. 5. ethi. p̄fert aut̄ vnūquodq̄z ad id in qd̄ tēdit̄ s̄z p̄p̄iā iclinationē vel voluntariā vel nālem. ⁊ iō o3 q̄ ille q̄ rapit̄ ab aliquo exte riori rapiat̄ in aliqd̄ qd̄ est diuersum ab eo in qd̄ eius incli

natio tendit. Que q̄dēz diuersitas attendit̄ dupl̄r. Vno q̄dem modo q̄stū ad finē iclinationis: puta si lapis q̄ nā liter iclinatione ad hoc q̄ feratur deo: s̄m p̄iiciatur sur sum. Alio modo q̄stū ad modū tendēdi: puta si lapis velocius p̄iiciatur deorsum q̄ sit motus eius naturalis. Sic igitur ⁊ aia hois d̄r rapi in id qd̄ est p̄ter naturam.

Vno modo q̄stū ad terminū raptus: puta quādo rapit̄ tur ad penas: s̄m illud ps̄. Nequādo rapiat̄ ⁊ nō sit q̄ erit piat. Alio modo q̄stū ad modū homini cōnālē q̄ est vt p̄ sensibilia itelligat veritatē. ⁊ iō q̄n̄ abstrahit̄ a sensibilibus app̄hensione dicit̄ rapit̄: etiā si eleuet̄ ad ea ad que nāliter ordinaf̄: du3 tamē hoc nō fiat ex p̄p̄ia intentione: sic acci dit in sōno q̄ ē s̄m nām. vñ nō pōt̄ p̄p̄ie raptus dici. Huiusmodi aut̄ abstractio ad q̄cūq̄z fiat pōt̄ ex triplici cā conti gere. Vno mō ex cā corporali sicut accidit in his q̄ pro p̄ter aliquā infirmitatē alienationē patiunt̄. 2o mō ex vir tute demonū: sicut patet in arrepticis. 3o mō ex virtute diuina: ⁊ sic loquimur nūc de raptu. put. s̄. aliq̄s sp̄ū diuino eleuet̄ ad aliq̄ supnālia cū abstractiōe a sensibus: s̄m illud Ezech. 8. Sp̄s eleuauit me inter celū ⁊ terrā ⁊ adduxit me in hierusalē in visione dei. Sciēdū t̄m q̄ rapit̄ q̄n̄q̄z d̄r aliq̄s nō solū p̄pter alienatōem a sensib⁹: sed et̄ p̄ aliena tionem ab his q̄bus intēdebat̄: sicut cū aliq̄s patit̄ enaga tionē mētis p̄ter p̄positū: sed hoc nō ita p̄p̄ie d̄r. **C** Ad p̄m ḡo d̄m: q̄ nāle est hoī vt in diuina tēdat p̄ sensibiliū ap prehensionē: s̄m illud Ro. 1. Inuisibilia dei p̄ ea que facta sunt itellecta cōspiciunt̄. sed iste modus q̄ aliq̄s eleuet̄ ad diuina cū abstractiōe a sensibus nō est hoī nālī. **C** Ad 2m d̄m q̄ ad modū ⁊ dignitatē hois ptinet q̄ ad diuina eleuet̄ ex hoc ipso q̄ hō factus est ad imaginē dei: ⁊ qa bonū di uinū in infinitū excedit humanā facultatē idiget hō vt sup nāliter ad illud bonū capescēdū adiuuet̄: qd̄ sit p̄ qd̄cūq̄z beneficium grē. vñ q̄ sic eleuet̄ mens a deo p̄ raptū nō est s̄ nām: sed supra facultatē nāe. **C** Ad 3m d̄m: q̄ vtrū Damasceni est intelligēdu3 q̄stū ad ea q̄ sunt p̄ hoies fa cienda: q̄stū vō ad ea q̄ excedūt liberi arbitrij facultatē ne cesse est q̄ hō quadā fornori opatiōe eleuet̄: q̄ q̄dem q̄stū ad aliqd̄ pōt̄ dici coactio: s̄. s̄. attēdat̄ modus opatiōis: nō aut̄ si attendat̄ terminus opatiōis in quē nā hois ⁊ eius intentio ordinatur.

Ad secundū sic procedit videt̄ q̄ raptus ma

gis ptineat ad vim appetitiuā q̄ ad vtz cognoscitiuā. Dicit. n. Dio. 4. ca. d̄ diu. no. Est aut̄ extasim faciēs diuinus amor. s̄z amor ptinet ad vtz ap petitiuam. ergo ⁊ extasis siue rapt⁹. **C** D̄. Greg. dic̄ i. 2. dialogorū q̄ ille q̄ porcos panit̄ enagatiōe mētis ⁊ imun dicit̄ sub semetipso cecidit. Petrus vō quē āgelus soluit ei⁹q̄z mentē in extasi rapit̄: nō extra se qd̄ sed supra se metipm̄ fuit: s̄z ille fili⁹ prodigus p̄ affectū in inferiora dilap sus est. ergo etiā ⁊ illi q̄ rapiunt̄ in superiora p̄ affectū hō patiunt̄. **C** Sterea. Sup̄ illud ps̄: In te dñe sp̄ani nō cō fundar̄ ieternū. dicit̄ glo. in expositiōe tituli. Extasis grece latie d̄r excessus mētis: q̄ fit duob⁹ modis: vel pauore ter renorū: vel mēte rapta ad supna ⁊ inferiorū oblita: s̄z pauor terrenorū ad effectū ptinet. ergo et̄ rapt⁹ mētis ad supna q̄ ex opposito ponit̄ ptinet ad effectū. **C** S̄z h̄ ē qd̄ sup̄ illd̄ ps̄: Ego dixi in excessu meo oīs homo mēday. dicit̄ glo. D̄r hic extasis cū mēs nō pauore alienat̄: s̄z aliq̄ ispiratiōe reuelatōis sursum assumit̄. s̄z reuelatio ptinet ad vim itel lectiua. ergo extasis siue rapt⁹. **C** R̄n̄o. d̄m: q̄ d̄ raptū dupl̄r loq̄ possumus. Vno mō q̄stū ad id in qd̄ aliq̄s rapit̄ tur. ⁊ sic p̄op̄e loquēdo rapt⁹ nō pōt̄ ptinere ad vtz appe titiua. s̄z solū ad cognoscitiuā. dictū est. n. q̄ rapt⁹ est p̄ter p̄p̄iā iclinationē eius qd̄ rapit̄. ipse aut̄ motus appetit ue v̄tutis est qd̄ iclinatione ad bonū appetibile. vñ p̄op̄ie loquēdo ex hoc q̄ hō appetit̄ aliqd̄ nō rapit̄: s̄z p̄ se moue tur. Alio mō pōt̄ p̄siderari raptus q̄stū ad suā cām. ⁊ sic pōt̄ h̄re cās ex parte appetitiue v̄tutis. ex hoc. n. ip̄o q̄ ap petitus ad aliqd̄ vehemēter afficit̄ pōt̄ p̄tingere q̄ ex vio lentia affectus hō ab oibus alijs alienet̄. h3 et̄ affectū i ap petitiua v̄tute cū. s̄. aliq̄s delectat̄ in his ad q̄ rapit̄. vñ ⁊ apls dixit se raptū nō solū ad tertū celū: qd̄ ptinet ad cō/

replationē intellectus: sed ē in paradīsum: qđ p̄tinet ad effectū. ¶ Ad p̄m̄ ḡo dđz: qđ raptus addit aliqd supra extasim. nā extasis ip̄ortat simplr̄ excessus a seipso s̄m̄ quē. s. aliqs extra suam ordinationē ponit: sed raptus sap̄ h̄o addit violētiam quandā. p̄t̄ igitur extasis ad vim appetitiuā p̄tinere puta cū alicui appetit̄ tendit in ea q̄ extra ipsū sunt. ¶ s̄z hoc Dio. dicit qđ diuinus amor facit extasim m̄q̄tum. s. facit appetitum hoīs tendere ad res amatas. vñ postea subdit qđ etiam ipse de⁹ q̄ est oūm cā p̄ abundantiam amatorie bonitatis extra seipm̄ fit p̄ prouidentiam ad oīa existentia: q̄ntis etiā si exp̄sse hoc diceret de raptu nō designaret nisi qđ amor esset cā rapt⁹. ¶ Ad 2m̄ dđm: qđ in homine ē duplex appetitus. s. intellectiuis q̄ dicitur voluntas: et sensitius q̄ dicitur sensualitas. est aut̄ pp̄m̄ homini vt appetitus inferior: subdatur appetitui superior. et superior moueat inferiorē. Dupl̄r̄ ḡo homo s̄m̄ appetitū p̄t̄ fieri extra seipm̄. Vno mō qñ appetit⁹ itellectiuis totaliter in diuina tēdit p̄termittis his in q̄ inclināt appetit⁹ sensitiu⁹. et sic Dio. dicit in. 4. ca. de diu. no. qđ Paulus ex v̄tute diuini amoris extasim faciente dixit: Vno ego iā non ego: viuit vero in me x̄ps. Alio qā p̄termittis appetitu superior: homo totalr̄ fertur in ea q̄ p̄tinent ad appetitum inferiorē. et sic ille q̄ p̄coros p̄auit sub semetip̄o cecidit: et iste excessus vel extasis plus appropinquat ad rōnem raptus q̄ p̄m̄ns: q̄. s. appetitus superior: est magis homini pp̄rius. vnde qñ homo ex violentia appetitus inferioris abstrahitur a motu appetitus superioris magis abstrahitur ab eo qđ est sibi pp̄rius: q̄ tñ non est ibi violentia eo qđ voluntas potest resistere passioni deficit a vera ratione raptus: nisi forte tam vehemens passio sit qđ visum rōnis totaliter tollat: sicut cōtingit in his q̄ p̄pter vehemētā ire vel amoris insaniant. Considerādum tñ qđ vterq̄ excessus s̄m̄ appetituz existēs p̄t̄ causare excessum cognoscitiue virtutis: vel q̄ mens ad qđam intelligibilia rapiat alienata a sensib⁹: v̄l q̄ rapiatur ad aliquā imaginariā visionem seu fantastica apparitionem. ¶ Ad 3m̄ dđz: qđ sicut amor est motus appetitus respectu boni: ita timor ē motus appetitus respectu mali. vñ eadem rōne ex vtroq̄ potest causari excessus mentis p̄feram cum timor ex amore causetur: sicut Aug. dicit. 14. de ciuitate dei.

Ad tertiu sic p̄cedit. Vt qđ Paulus in raptu nō viderit dei essentia. Sic. n. d. Paulus legit qđ est rapt⁹ vsq̄ ad tertiu celū: ita et d. Petro legitur Act. 10. qđ cecidit sup̄ eū mētis excessus. s̄z Petro i suo excessu nō vidit dei eētā: s̄z qđā imaginariā visionē. ḡo videt qđ nec Paulus dei eētā viderit. ¶ S. Visio dei facit hoīem bñm̄. s̄z Paulus in illo raptu nō fuit bñs: alioquin nunq̄ ad vite huius miseria redisset: s̄z corpus ei⁹ fuisset p̄ redundātiā ab aīa glouificatus: sic erit in sc̄is post resurrectionē: qđ p̄z eē falsū. ḡo Paulus i raptu nō vidit dei eētā. ¶ S. fides et spes eē nō possunt simul cum visione diuine eētā: vt habet. 1. ad Cor. 13. s̄z Paul⁹ in statu illo habuit fidē et sp̄e. ḡo non vidit dei eētā. ¶ S. Sicut Aug. dicit. 12. sup̄ Gen. ad lram: s̄m̄ visionē imaginariā q̄ dā similitudines corporū vident. sed Paulus in raptu dī q̄sdā similitudines vidisse: p̄nta tertij celi et paradisi: vt habet. 2. ad Cor. 12. ḡo videt esse rapt⁹ et ad imaginariā visionē magis q̄ ad visionē diuine essentie. ¶ S̄z ē qđ Aug. determinat in lib. de vidēdo deū ad Paulinā: qđ ipsa di suba a quibsdā videri potuit i hac vita positus: sic a Moyse et paulo q̄ rapt⁹ audiuit ineffabilia v̄ba q̄ non h̄z hoī loq̄. ¶ Rñ. dđm: qđ qdam dixerunt Paulū in raptu nō vidisse ipsaz dei essentia: sed quādā refulgētā claritatis ipsius. sed contrarium manifeste Augu. determinat non solū in libro de vidēdo deum: sed etiam. 12. super Gen. ad lram. et habetur in glo. 2. ad Cor. 12. et hoc etiam ipsa verba apli de signat. dicit. n. se audisse ineffabilia v̄ba que nō h̄z hoī loqui. Huiusmodi autem vident ea que p̄tinent ad visionē beatorū que excedit statum vie: s̄m̄ illud Isa. 64. Oculis nō vidit deus absq̄ te q̄ preparasti diligentib⁹ te: et ideo conueniens dicitur qđ deū p̄ essentia vidit. ¶ Ad p̄m̄ ḡo dđz qđ mens humana diuinitus rapit̄ ad cōtemplandū veritatem diuinā triplr̄. Vno vt cōtempletur eam per similitudines quasdam imaginarias: et talis fuit excessus mentis q̄ cecidit supra Petrū. Alio vt cōtemplet veritatem diuinam p̄ intelligibiles effectus: sicut fuit excessus David dicentis: Ego dixi in excessu meo oīs hō mendax. Tertio vt cōpleat eā i sua eētā: et talis fuit rapt⁹ Pauli et etiam Moyse: et satis cōgruenter. nā sicut Moyse fuit primus docto: iudeorū: ita Paulus fuit prim⁹ docto: gētū. ¶ Ad 2m̄ dđm qđ diuina essentia videri ab intellectu creato non potest nisi p̄ lumē glorie de quo dicit in ps. In lumē tuo videbim⁹ lūmē: qđ tñ dupl̄r̄ participari p̄t̄. Vno per modū forme imanētis: et sic beatos facit sanctos in patria. Alio p̄ modum cuiusdā passionis transeūtis: sicut dictū est de lumē p̄phetie. et hoc mō lumē illud fuit in Paulo qñ raptus fuit. et iō ex tali visione nō fuit simplr̄ beatus vt fieret redūdātia ad corpus: sed solū s̄m̄ qđ. et ideo talis raptus aliquo mō ad p̄phetiā p̄tinet. ¶ Ad 3m̄ dđm: qđ qz Paulus in raptu non fuit beatus habitualr̄: s̄z solū habuit actū beatorū: qñs est vt simul tūc in eo nō fuerit actus fidei: fuit tñ simul in eo fidei habitus. ¶ Ad 4m̄ dđz: qđ nomine tertij celi p̄t̄ vno mō itelligi aliqd corporeū: et sic tertiu celū dī celū empyreū qđ dī tertius respectu celi aerei et celi syderi: vel pot⁹ respectu celi syderi et respectu celi aquei siue cristallini: et dī raptus ad tertiu celū: non qz raptus sit ad vidēdū similitudines alicuius rei corporee: sed p̄ hoc qđ locus ille est cōtemplationis beatorū. Unde gloria dicit. 2. ad Cor. 12. qđ celū tertiu est sp̄iale celū vbi angelū et sancte aīe fruunt̄ dei cōtēplatiōe: ad qđ cū dicit se raptū signat qđ de⁹ ostendit ei vitā in qua videndus est i eternum. Alio p̄ tertium celum p̄t̄ itelligi aliq̄ visio sup̄mūdana q̄ p̄t̄ dici tertiu celum triplici rōne. Vno modo s̄z ordinem potentiaz cognoscitiuaz: vt p̄mū celū dicat visio sup̄mūdana corporealis q̄ fit p̄ sensum: sicut visa est manus scribentis in pariete Danielis. 5. Scđm̄ autē celū sit visio imaginaria: puta quā vidit Isaias et Joā. in Apoca. tertiu vero celū dicat visio itellectualis: vt Aug. exponit. 12. sup̄ Gen. ad lram. 2o mō p̄t̄ dici tertiu celū s̄m̄ ordinē cognoscibilitū: vt p̄mū celū dicat cognitio celestiu corporū. 2o cognitio celestiu spiritū. 3o cognitio ipsius dei 3o mō p̄t̄ dici tertiu celū cōtēplatiō dei s̄m̄ gradus cognitionis q̄ de⁹ videt: quoz p̄m⁹ p̄tinet ad angelos infime hierarchie. 2o ad angelos medie. 3o ad angelos supreme: vt dicit glo. 2. ad Cor. 12. et qz visio dei nō p̄t̄ esse sine delectatiōe: p̄pterea nō solū se dicit raptum ad tertiu celū rōne cōtemplationis: sed et in paradisu rōne delectationis consequentis.

Ad quartum sic p̄cedit. Vt qđ Paulus in raptu nō fuerit alienat⁹ a sensib⁹. Dicit. n. Aug. 12. sup̄ Gen. ad lram: Cur nō credim⁹ qđ tāto aplo docto gētū raptu vsq̄ ad ipsā excellentissimā visionē voluerit de⁹ demonstrare vitā in q̄ post hāc vitā viuēdū est in eternū. sed i illa vita futura sc̄i post resurrectionē videbunt dei essentia absq̄ hoc qđ fiat abstractio a sensibus corporis. ergo nec i Paulo fuit huiusmodi abstractio facta. ¶ S. Christus vere viator: fuit et continue visione diuine essentie fruebat: nec tñ fiebat abstractio a sensibus. ergo nec fuit necessariū qđ in Paulo fieret abstractio a sensibus ad hoc qđ essentia dei videret. ¶ S. Paulus post q̄ deū p̄ essentia viderat memor: fuit illoz que in illa visione cōsperebat. vñ dicebat. 2. ad Cor. 12. Audiuī archana v̄ba q̄ nō licet homini loqui: s̄z memoria ad partē sensitiuā p̄tinet: vt p̄z p̄ plm̄ in lib. de memoria et reminiscētia. ḡo videt qđ etiā Paulus vidēdo dei essentia nō fuerit alienatus a sensibus. ¶ S̄z ē qđ Augu. dicit sup̄ Gen. ad litteram: Nisi ab hac vita quisq̄ quodāmodo moriat̄: sine oīno exiens a corpore: sine auersus et alienat⁹ a corporis sensibus: in illā nō vebit visionē. ¶ Rñ. dđm: qđ diuina essentia nō p̄t̄ ab hoīe videri p̄ aliā vim cognoscitiuā q̄ per intellectum. intellectus aut̄ humanus non conuertitur ad intelligibilia nisi mediātibus santissimatz quez p̄ species intelligibiles a sensibus accipit: et in quibus considerans d̄ sensibilib⁹ iudicat et ea disponit. et ideo in omni operatiōe

qua intellectus noster abstrahitur a fantasmatibus necesse est qd abstrahatur a sensib⁹. intellect⁹ aut⁹ hominis in statu vie necesse est qd a fantasmatibus abstrahat si videat dei essentia. nō. n. p aliquod fantasma pōt dei essentia videri: quāmo nec p aliquā spēm intelligibilem creatā: q: essentia dei in infinitum excedit non solum oīa corpora quoz sunt fantasmata: sed etiam omnē intelligibilem creaturā. o3 autem cū intellectus hominis eleuat ad altissimas dei essentie visionem vt tota mētis intentio illuc aduocet: ita. s. qd nihil intelligat aliud ex fantasmatib⁹: sed totaliter feratur in deū vnde impossibile est qd homo in statu vie videat deum p essentiam sine abstractione a sensib⁹. ¶ Ad p̄mūz g^o dōz qd sicut dictum est: post resurrectionem in beatis dei essentiam videntibus fiet redūdantia ab intellectu ad inferiores vires et vsqz ad corpus. vnde sū ipsam regulam diuine visionis aīa itendet fantasmatibus et sensibilibus. talis aut redūdantia non fit in his que rapiunt: sicut dictū est. et iō nō est similis rō. ¶ Ad 2^m dōm qd intellectus aīe xp̄i erat glorificatus p habituale lumē glorie quo diuinā essentiam videbat multo amplius qz aliqs angelus vel hō. erat aut viator: pp corporis passibilitatem sū quā paulo minus ab angelis minorabat: vt dī ad Iohē. 2. dispēsatur et nō pp aliquē defectū ex parte itellec⁹. vñ nō est filis rō de eo et de alijs viatorib⁹. ¶ Ad 3^m dōm qd p̄ Paulus postqz cessauit videre dei essentia memor fuit illoz q̄ in illa visioe cognouerat p aliqs spēs intelligibiles habitualr ex hoc in ei⁹ intellectu relictas: sicut et abeūte sensibili remanent aliq̄ impressiones in aīa quas postea pferens ad fantasmata memoratur. vnde nec totā illam cognitionem aut cogitare poterat aut verbis exprimere.

Ad quintuz sic pcedit: Videt qd aīa p̄ Pauli in statu illo fuerit totalr a corpore separata. Dicit. n. apls. 2. ad Cor. 5. Quādiu sum⁹ i corpore pegrinamur a dño. p fidē. n. ambulam⁹ et nō p spēs s3 p̄ Paulus in statu illo nō peregrinabat a dño: q: videbat deū p spēm: vt dcm̄ ē. g^o nō erat in corpore. ¶ S. p̄ Potētia aīe nō pōt eleuari supra ei⁹ eētā i q̄ radicat. s3 itellec⁹ q̄ ē potētia aīe in raptu fuit a corporalib⁹ abstractus p eleuationē ad dinā p̄tēplationē. g^o mltō magis eētā aīe fuit separata a corpore. ¶ S. vires aīe vegetabilis sunt magis māles qz vires aīe sensitiue. s3 oportebat itellec⁹ abstrahi a virib⁹ aīe sensitiue. vt dcm̄ est ad hoc vt rapiat ad vidēdū dinā eētā. g^o mltō magis oportebat qd abstraheret a virib⁹ aīe vegetabilis: q̄rū opatione cessante iā nullo mō remanet aīa corpori p̄iuncta. g^o videt qd oportuit i raptu p̄ Pauli aīa totalr a corpore eē separata. ¶ S. 5 ē qd Aug. dicit in eplā ad p̄ Paulinā de vidēdo deū: nō incredibile ē sic qbusdā scis nōdū ita defunctis vt sepeliēda eoz cadanara remanerent istā excellentiā reuelationis fuisse concessaz: vt. s. viderēt deū p eētā. nō g^o fuit necessariū vt in raptu p̄ Pauli aīa ei⁹ totalr separet a corpore. ¶ R. dōz qd i raptu d quo nūc loquimur virtute dinā eleuat hō ab eo qd ē sū nām in id qd est supra nās. et iō duo cōsiderare opz. p̄ dōz qd qd sit hō sū nām. 2° qd dinā virtute in hōie sit fiendū supra nām. ex hoc aut qd aīa corpori vnit tanqz nālis forma ipsius: cōuenit anime naturalis habitudo ad hoc qd per cōuersionē ad fantasmata intelligat: quod qd ab ea nō auferet diuina virtute in raptu: q: nō mutatur stat⁹ eius: vt dictū ē. manēte aut hoc statu auferet ab aīa actualis conuersio ad fantasmata et sensibilia ne ipediat eius eleuatio in id qd excedit omnia fantasmata: vt dictū est. et iō in raptu nō fuit necessariū qd aīa sic separet a corpore: vt ei nō vniret quasi forma. fuit autē necessarium intellectū ei⁹ abstrahi a fantasmatib⁹ et sensibilibus pceptiōe. ¶ Ad p̄mūz g^o dōz: qd p̄ Paulus i raptu illo pegrinabat a dño q̄tū ad statūz: q: adhuc erat in statu viatoris: nō aut quo ad actūz quo videbat deū p spēm: vt ex p̄dictis p3. ¶ Ad 2^m dōz: qd potētia aīe virtute nāli non eleuat supra modū cōueniētem essentie eius: virtute tamē diuina pōt in aliqd alio eleuari: sicut corpus p violentiā fortioris virtutis eleuat supra locū cōueniēte sibi sū spēs sue nāe. ¶ Ad 3^m dōz: qd vires aīe vegetabilis nō operant⁹ ex itēctione aīe sicut vires sensi-

tiue: s3 p modum nāe. et iō nō requirit⁹ ad raptū ab eis abstrahio sicut a potētis sensituis: p quarū operationes inueneret intēctio aīe circa intellectiuam cognitionē.

Ad sextum sic pcedit. ¶ C. qd p̄ Paul⁹ nō ignorauerit an eius aīa fuerit a corpore separata. dicit. n. ipse. 2. ad Cor. 12. Scio hoīez in xp̄o raptum vsqz ad tertiu celū: s3 hō noīat cōpositū ex aīa et corpore raptus aut differt a morte. videt ergo qd ipse sciuerit aīam nō fuisse p mortem a corpore separata: p̄fert⁹ q: hō cōiter a doctorib⁹ ponit. ¶ S. Ex eisdē apli verbis p3 qd ipse sciuit quo rapt⁹ fuit: q: in tertiu celum: sed ex hoc sequitur qd sciuerit vtrū i corpore fuit vel nō: q: si sciuit tertiu celum eē aliqd corporeū: p̄ns est qd sciuerit aīam suā nō eē a corpore separata: q: visio rei corporee nō pōt fieri nisi per corpus. ergo videt qd nō ignorauerit an aīa fuerit a corpore separata. ¶ S. Sicut Aug. dicit. 12. sup Gen. ad lram: Ipse in raptu vidit illa visione deū qua videt scī in patria: sed scī ex hoc ipso qd vident deū sciūt an aīe eoz sint a corpore separate. g^o et p̄ Paulus hoc sciuit. ¶ Sed 5 ē qd dī. 2. ad Cor. 12. Siue in corpore siue extra corp⁹: nescio: de⁹ scit. ¶ R. dōm: qd huiusmōdi qōnis veritatem accipere o3 ex ipsis apli verbis qbus dicit se aliqd scire. s. se raptū esse vsqz ad tertiu celum: et aliqd nescire. s. vtrū i corpore aut extra corp⁹: qd qdē pōt itelligi duplr. ¶ C. vñ vt hoc qd dī siue i corpore siue extra corp⁹ nō referat ad ipsū esse hoīs rapti: q̄si ignorauerit an aīa ei⁹ esset in corpore an nō. s3 ad modū rapt⁹: vt. s. ignorauerit an corpus eius fuit simul raptū cū aīa i tertiu celū vel nō s3 solū aīa: sic Eze. 8. dī: qd adductus est in visionibus dei i hierusalē. Et hūc itellecū fuisse cuiusdam iudei exprimit Hiero. i plogo sup Danielē: vbi dicit: Deniqz et apls nostrū. s. dicebat iude⁹ nō fuisse ausum affirmare se in corpore raptū. s3 dixisse siue in corpore siue extra corpus nescio. s3 hūc sensus reprobat Aug. 12. sup Gen. ad lram: p hoc qd apls dicit sciuisse se esse raptū vsqz in tertiu celū. sciebat ergo vey esse tertiu celum id in qd raptus fuit: et nō similitudinē imaginariam tertij celi: alioqn si tertiu celū noīauit fantasme tertij celi: pari rōne dicere potuit se in corpore raptū noīans corpus p̄ prii corporis fantasma quale apparet in somnijs. si aut sciebat eē vey tertiu celū. sciebat g^o aut eē aliqd spūale et incorporeum. et sic nō poterat corpus eius illuc rapti aut eē aliqd corporeū. et sic aīa si posset illuc sine corpore rapti nisi separatur a corpore. et iō o3 sū aliū sensus itelliger: vt. s. apls sciuerit qd fuerit rapt⁹ sū aīam et nō sū corp⁹. nesciuerit tñ q̄liter se haberet aīa ad corp⁹: vtrū. s. fuerit sine corpore vñ non. Sed circa hoc diuersimode aliq loquuntur. qdam. n. dicūt qd apls sciuit qd aīa sua erat corpori vnita vt forma: sed nesciuit vtrū esset passus alienationē a sensib⁹. vel etiaz vey eēt facta abstractio ab opibus aīe vegetabil. sed qd fuerit facta abstractio a sensib⁹ hoc nō potuit ignorare ex quo sciuit se raptū. qd aut fuerit facta abstractio ab opibus aīe vegetabilis: nō erat tñ aliqd vt de hoc oporteret tā sollicitam fieri mētionē. vñ relinqt qd nesciuit apls vey aīa eius fuerit p̄iuncta corpori vt forma: vel a corpore sepata p mortē. Quidā aut hoc cōcedētes dicūt qd apls tūc nō p̄pedit q̄n rapiebat: q: tota eius itēctio p̄uersa erat i deū. sed postmodū pcepit p̄siderās ea q̄ viderat. S3 hoc ēt p̄riat verbis apli q distiguit in vbis suis p̄teritū a futuro. dicit. n. i p̄nti se scire qd fuit raptus ante annos q̄tuordecim: et se in p̄nti nescire vtrū i corpore fuerit vel extra corpus. Et ideo dicēdū qd prius et postea nesciuit vtrū aīa fuerit a corpore separata. vñ Aug. dicit. 12. sup Gen. ad lram: post lōgā ingressionē pcludēs: Restat g^o fortasse vt hoc ipm eū ignorasse itelligam⁹ vey q̄n i tertiu celū rapt⁹ ē i corpore fuerit aīa q̄d ē aīa i corpore cū corp⁹ viuere dī siue vigiliātis siue dormiētis siue i extasi a sensib⁹ corporis alicati: an oīno de corpore exierit vt mortuū corp⁹ iaceret. ¶ Ad p̄mūz g^o dōz: qd p̄ synedocē q̄nqz ps hoīs hō noīat: et p̄cipue aīa q̄ ē ps hoīs emi nētio: q̄uis ēt possit itelligi eū quē aptū dicē nō tunc fuisse hoīem q̄n rapt⁹ fuit. s3 post ānos q̄tuordecim. vñ dicē scio hoīem: nō dicit scio raptū hoīez: nihil ēt p̄hiberet mortē diuinitus procuratam raptum dici. et sic Aug. dicit. 12. sup

Gen. ad lras. Dubitate inde aplo qd nostru esse cert' potuit: vñ q sup hoc loquunt' magis cōiecturali q̄ p certitudinē loquunt'. Ad 2^m ddm: q̄ apls sciuit vel illud celū eē qd icorpozeū vel aliqd icorpozeū a se visum in illo celo. cū hoc poterat fieri p̄ intellectū ei' etiā si aia nō eēt a corpoze separata. Ad 3^m ddm. q̄ visio Pauli in raptu q̄tū ad aliqd fuit silis visioni beatorū. s. q̄tū ad id qd videbat: et q̄tū ad aliqd dissimilis. s. q̄tū ad modū vidēdi: q̄ nō ita pfecte vidit sicut facti q̄ sūt in p̄ia. Cū Aug. dic. 12. sup Gen. ad litterā Aplo arrepto a carnis sensib' in tertiu celū hoc defuit ad plenā pfectāq̄ cognitōez rerū q̄ angelis in est q̄ siue in corpe siue extra corpe eēt: nesciebat hoc itaq̄ nō deerit receptis corpozeibus in resurrectione mortuorum cum coruptibile hoc induerit incorruptionē.

De gratis gratis datis que pertinent ad locutionem. Questio. clxxvj.

Unde considerādū est de gratis gratis datis q̄ p̄tinet ad locutionem. Et p^o de grā linguarū. 2° de grā finōis sapie seu scie. Circa p̄mū q̄runt' duo. p^o vtrū p̄ grām linguarū hō adipiscat sciam oīum linguarū. 2° de cōparatione huius doni ad grām p̄phie.

Ad primū sic p̄ceditur. Ut q̄ illi q̄ p̄sequēbatur donū linguarū non loquebantur oībus linguis. Illud. n. qd dina vtute aliqb' cōcedit optimū est in suo genere: sic dñs aquā cōuertit in vinū bonuz: sic dñs Joā. 2. s. illi q̄ habuerūt donū linguarū meli' loquebant' in p̄ia ligna. dic. n. glo. ad Heb. 1. nō eē mirādū q̄ eplā ad hebreos maiore elucet faciūdiā q̄ alie cum nāle sit vnicuiq̄ plus in sua q̄ in aliena lingua valere ceteras enim eplā apls peregrino. i. greco finone p̄posuit: hāc aut' scripsit hebraica lingua. n. g^o p̄ grāz gratis datā apli acceperūt sciam oīum linguarū. C. S. Nā nō facit p̄ mltā qd pōt fieri p̄ vnū. et multo minus de' q̄ ordinat' q̄ nā opat': s. poterat deus facere vnā linguā loquētes eius discipulī ab oībus intelligerent'. vñ sup illud Act. 2. Audiebat vnusq̄sq̄ lingua sua loquentes: dicit glo. q̄ linguis oībus loquebantur vel sua. i. hebraica lingua loquētes ab oīb' intelligebantur acsi p̄p̄ijs singulorū loq̄rentur. ergo videtur q̄ nō habuerunt sciam loquēdi omnibus linguis. C. S. Omnes gratie deriuant' a xpo in corpus eius quod est ecclesia: fm illud Joan. 1. De plenitudine eius oēs accepimus. s. christus nō legitur fuisse locutus nisi vna lingua: nec etiā nūc fideles singuli nisi vna lingua loquūtur. ergo videt' q̄ discipuli christi nō acceperunt ad hoc grām vt omnibus linguis loquerent'. C. S. 3° ē quod dicitur Act. 2. q̄ repleti sunt omnes spiritu sancto: et ceperunt loq̄ varijs linguis. p̄nt spūs sanctus dabat eloqui illis: vbi dicit glo. Ergo. q̄ spūs scūs sup discipulos in igneis linguis apparuit: et eis oīum linguarū sciam dedit. C. R. n. ddm q̄ p̄mī discipuli xpi ad hoc fuerunt ab ipso electi vt p̄ vniuersum orbez discurrerent fidem eius vbiq̄ p̄dicarent: fm illud Matt. 28. vlt. Euntes docete oēs gentes. nō aut' erat cōueniens vt q̄ mittebant' ad alios instruendos indigerent ab alijs instrui qualiter alijs loquerent': vel qualiter que alijs loquerentur intelligerent: p̄fertim q̄ isti q̄ mittebant' erant vni' gētis. s. iudee: fm illud Isa. 27. Qui egredient' impetu a Jacob i' plebūt faciē oībus semine. illi etiā q̄ mittebantur pauperes et ipotētes erāt: nec de facili a p̄ncipio repissent q̄ eoz vba alijs fideliter itēptarent' vel vba aliorum eis exponerent maxime q̄ ad infideles mittebant'. et ideo necessariū fuit: vt sup hoc eis diuinitus p̄videret' p̄ donū linguarū: vt sic gentib' ad idolatriam declinātib' it̄roducta est diuersitas linguarum: sicut dicitur Gen. 11. ita etiā quādo erāt gētes ad cultū vnus dei reuocāde: h̄ huiusmodi diuersitatē remediū adhiberet' p̄ donū linguarū. C. Ad p^m g^o ddm q̄ sic dñs. 1. ad Cor. 12. Manifestatio spūs dat' ad vtilitatem. et iō sufficienter et Paulus et alij apli fuerūt instructi dimitus in linguis oīum gentiū q̄tūz regrebat' ad fidei doctrinā: sed q̄tūz ad qdā q̄ supaddunt' humana arte ad ornatū et elegātiā locutionis apls instructus erat in p̄p̄ia lin

gua. nō aut' in aliena: sicut etiam in sapia et in scia fuerunt sufficienter instructi q̄tū regrebat' doctrina fidei: non autē q̄tū ad oīa que p̄ sciam acq̄sitam cognoscūtur: puta de p̄clusionib' arithmetice vel geometricē. Ad 2^m ddm: q̄ q̄tūz vtrūq̄ fieri potuisset. s. q̄ p̄ vnā linguā loquentes ab oībus intelligerent': aut q̄ oībus loquerent': tñ p̄uenientius fuit q̄ ipsi oībus linguis loquerent': q̄ hoc p̄tinebat ad p̄fectionē scie ipsoz p̄ quā non solū loq̄: sed intelligere poterāt que ab alijs dicebantur. si aut' oēs vnā eoz linguā intellexissent hoc: vel fuisset p̄ sciētiam illorū q̄ eos loquentes intelligerent: vel fuisset quasi qdā illusio dum aliorū verba aliter ad eoz aures p̄ferrent' q̄ ipsi ea p̄ferrent. et iō glo. dicit Act. 2. q̄ maiori miraculo factū est q̄ ipsi oīuz linguarū generib' loquerent'. et Paulus dicit. 1. ad Cor. 14. Gratias ago deo q̄ oīum vestrū lingua loquor. Ad 3^m ddm: q̄ xpus in p̄p̄ia p̄sona vni solū genti p̄dicaturus erat. s. iudeis. et iō q̄tūz ipse absq̄ dubio haberet p̄fectā sine sciam oīum linguarū. nō tñ oportuit q̄ omnibus linguis loqueret'. iō aut' Aug. dicit sup Joā. Cū et mō spūs scūs accipiat nemo loquit' linguis oīum gentiū: q̄ iā ipsa ecclesia linguis oīum gentium loquitur in qua qui nō est nō accipit spiritum sanctum.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt' q̄ donū linguarū sit excellenti' q̄ gratia p̄phetie. Que. n. sunt melioribus p̄p̄ia vident' esse meliora: fm p̄m i. 3. topicoz. sed donū linguarū ē p̄p̄iū noni testamēti. vñ cātat' in sequētia p̄tecostes: Ipse hodie aplos xpi donās inuenerit solito et cunctis iaudito seculis. p̄p̄ia aut' magis cōpetit veteri testamēto: fm illud ad Heb. p^o: Multifarie multisq̄ modis olim de' loquēs patribus in p̄p̄is. ergo videt' q̄ donū linguarū sit excellentius q̄ donū p̄phetie. C. S. Illud p̄ quod ordinamur ad deū videtur excellentius esse eo p̄ quod ordinamur ad homines. sed p̄ donū linguarū homo ordinat' ad deū. p̄ p̄phetiā autē ad homines. dicitur enim. 1. ad Cor. 14. Qui loquitur lingua nō hominibus loquitur sed deo. q̄ autem p̄phetat hominib' loquitur ad edificationem. ergo videtur q̄ donū linguarū sit excellentius q̄ donū p̄phetie. C. S. Donū linguarū habitualiter p̄manet in habente ipsum. et homo habet in potestate vti eo cū voluerit. vñ dñs. 1. ad Cor. 14. Grās ago deo q̄ oīum vestrū lingua loquor. nō aut' sic est de dono p̄phie: vt supra dcm est. ergo donū linguarū videt' esse excellentius q̄ donū p̄phie. C. S. Interpretatio finonum videt' cōtineri sub p̄p̄ia: q̄ scripture eodem spiritu exponunt' quo sunt edite. sed interpretatio sermonū. 1. ad Cor. 12. ponitur post genera linguarū. ergo videt' q̄ donum linguarū sit excellentius q̄ donū p̄phetie maxime q̄tū ad aliquā eius partem. C. S. 3° est qd apls. 1. ad Cor. 14. Maior est q̄ p̄phetat q̄ q̄ loquitur linguis. C. R. n. ddm: q̄ donum p̄phetie excedit donum linguarum tripliciter. Primo qdē q̄ donum linguarū refertur ad diuersas voces p̄p̄herendas que sunt signa alicuius intelligibilis veritatis: cuius etiam signa sunt quedāz ipsa fantasinata que fm imaginariam visionem apparent. vñ et Aug. 12. super Gen. ad lram: comparat donum linguarū visioni imaginariē. dcm est autem supra q̄ donū p̄phetie consistit in ipsa illuminatione mentis ad cognoscendam intelligibilem veritatem. vnde sicut p̄phetica illuminatio excellentior est q̄ imaginaria visio: vt supra habitū est: ita etiam excellentior est p̄phetia q̄ donum linguarū fm se consideratū. Secundo: q̄ donum p̄phetie pertinet ad rerum notitiā que est nobilitior: q̄ notitia vocū ad quā pertinet donū linguarū. Tertio: q̄ donū p̄phetie est vtilius. et hoc qdē p̄bat apls. 1. ad Cor. 14. triplr. p^o qdē q̄ p̄p̄ia est vtilior ad edificationē ecclie ad quāz q̄ loquitur linguis nihil p̄dest nisi expositio subsequatur. 2° q̄tū ad ipm loquentem q̄ si acciperet vt loqueret' diuersis linguis sine hoc q̄ intelligeret qd p̄tinet ad p̄p̄eticū donū mens eius non edificaret'. 3° q̄tū ad infideles p̄pter quos p̄cipue esse videt' datū donū linguarū: q̄ qdē forte eos q̄ loquerent' linguis reputarent infanos. sicut et iudei reputauerūt ebrios aplos linguis loquētes: vt dñs Act. 2. p̄ p̄p̄ias aut' infideles cōuin

De gra miraculoꝝ.

Dō. clxxviii.

Unde considerandū est de gra miraculoꝝ. Et circa hoc q̄runtur duo. p̄o vtrū sit aliqua gra gratis data faciēdi miracula. 2o quibus cōueniat.

Ad primū sic p̄cedit. Ut q̄ nulla gra gratis

data ordinet ad miracula faciēda. Omnis enī gratia ponit aliquid in eo cui datur. sed operatio miraculoꝝ non ponit aliquid in anima hoīs cui datur: q̄ etiam ad tactū corporis motū miracula fiunt: sicut legitur. 4. Reg. 13. q̄ qdam p̄ceperūt cadaver in sepulchro Helisei quod cum tetigisset ossa Helisei renixit dō et stetit sup pedes suos. ergo operatio miraculoꝝ nō p̄tinet ad gratiam gratis datā. **¶** Gratie gratis date sunt a spiritu sancto: s̄m illud. 1. ad Corin. 12. Divisiones gr̄ay sunt: idem autem spiritus: sed operatio miraculoꝝ fit etiam a spiritu imundo: s̄m illud Matt. 24. Surgent pseudo prophete et dabunt signa et prodigia magna. ergo videt q̄ operatio miraculoꝝ non p̄tinet ad gratiam gratis datā. **¶** Miracula distinguūtur per signa et prodigia siue portenta et p̄ virtutes. Inconuenienter ergo ponit operatio virtutū potius gratia gratis data q̄ operatio prodigioꝝ siue signoy. **¶** Miraculosa reparatio sanitatis p̄ diuinam virtutem fit. ergo non d̄ distinguī gra sanitatum ab operatione virtutum. **¶** Operatio miraculoꝝ cōsequit̄ fidem vel facientis: s̄m illud. 1. ad Cor. 13. Si habuero oēm fidem ita ut montes transferam sine etiam alioꝝ p̄pter quos miracula fiunt. vñ d̄ Matt. 13. Et nō fecit ibi virtutes multas p̄ crudelitatem illoꝝ. si ergo fides ponit gra gratis data. supflū est p̄ter hoc ponere aliā gr̄am gratis datā operationem signoy. **¶** S̄ est qd̄ apl̄s. 1. ad Cor. 12. Inter alias gr̄as gratis datas dicit: alij d̄ gra sanitatū: alij operatio virtutū. **¶** R̄n̄o d̄ d̄: q̄ si cut supra d̄cū est: sp̄s sc̄s sufficienter p̄uidet ecclie i bis que sunt vtilia ad salutē ad qd̄ ordinant̄ gr̄e gratis date: si cut aut̄ oꝝ q̄ notitia quā q̄s diuinitus accepit in notitiā aliorum deducit p̄ donum linguay et p̄ gratiam f̄monis: ita necesse est q̄ f̄mo platus p̄firmet ad q̄ credibilis fiat. h̄o aut fit p̄ operationem miraculoꝝ: s̄m illud Matt. 24. Et f̄mones p̄firmate sequētibus signis: et hoc rōnabiliter. nā le. n. ē hoī vt vitatē itelligibilē p̄ sensibiles effectus dep̄dat. vñ sicut ductu nālīs rōnis h̄o puenire pōt ad aliquam dei notitiā p̄ effectus nāles: ita p̄ aliquos supnāles effectus q̄ miracula dicūtur in aliquā supnālem cognitionē credendoꝝ h̄o iducit̄: et iō operatio miraculoꝝ p̄tinet ad gr̄am gratis datā. **¶** Ad p̄m̄ ḡo d̄ d̄: q̄ sicut p̄ph̄a se extendit ad oīa q̄ supnāliter cognosci p̄nt: ita operatio virtutū se extendit ad oīa q̄ supnāliter fieri p̄nt: quoy qdem cā est diuina oīpotētia que nulli creature cōicari pōt. et iō impossibile est q̄ principium opandi miracula sit aliq̄ q̄litas habitualr̄ manens in aīa: s̄ tñ hoc pōt p̄tingere qd̄ sicut mens p̄ph̄e mouet ex ispiratōe dīna ad aliqd̄ supnāliter cognoscendum: ita et mens miracula faciētis moueat ad faciēdū aliqd̄ ad qd̄ se quic̄ effectus miraculi qd̄ de sua virtute facit: qd̄ q̄nq̄ qd̄z fit cū p̄cedēte rōne: sicut cū Petrus Tabitā mortuā suscitauit: vt habet Act. 9. q̄nq̄ etiā nō p̄cedēte māifesta rōne: s̄ deo ad nutū hoīs operāte: sicut Petrus Ananiā et Saphyrā mētētes mortū icrepādo tradidit: vt d̄ Act. 5. **¶** Un̄ Greg. dicit in. 2. dialogoy q̄ sancti aliqui ex p̄tate miracula exhibēt: aliqui ex postulatōe: vltrolibet tñ mō deus p̄ncipalr̄ opatur q̄ vtitur instrumentalr̄ vel interiori motu hominis vel eius locutōe: vel etiā aliquo exteriori actu: seu et aliquo contactu corporali corporis ē motui. vñ Josue. 10. cū Josue dixisset q̄si ex p̄tate: Sol h̄ Gabaon ne mouearis. subdit̄ postea: nō fuit ante et postea tā longa dies obedite deo voci hoīs. **¶** Ad 2m̄ d̄ d̄: q̄ ibi loquit̄ d̄s d̄ miraculis q̄ f̄da sūt tpe antixpi: d̄ q̄ apl̄s dicit. 2. ad Thes. 2. q̄ aduētus antixpi erit s̄m operationē sathane in omni virtute et signis et prodigijs mēdacibus: et sicut Augu. dicit 20. de ciu. dei: ambiguū esse solet vtrū p̄pterea dicta sunt signa et prodigia mēdacia: q̄m mortales sensus p̄ fantasia

ta decepturus est: vt qd̄ non facit facere videat̄: aut q̄ illa etiam si erunt vera prodigia ad mendacium p̄trahent. vera aut̄ dicūtur q̄ ipse res vere erunt: sicut magi p̄ph̄aōis fecerūt veras ranas et veros serpētes: nō tñ habebūt veram rōnem miraculi: q̄ sicut virtute nālīū cārum: sicut in p̄ma parte dictū est: sed operatio miraculoꝝ que attribuitur gr̄e gratis date fit virtute diuina ad hoīm vtilitatē. **¶** Ad 3m̄ d̄ d̄: q̄ in miraculis duo p̄nt attendi. Unū qdem ē id qd̄ fit: qd̄ qd̄ est aliqd̄ excedens facultatē nāe: et s̄m hoc miracula dicūtur virtutes. Aliud est id p̄pter qd̄ miracula fiūt. s̄ ad manifestādū aliqd̄ supnāle: et s̄m hoc cōiter dicūtur signa p̄pter excellētiam aut̄ dicūtur portenta vel prodigia q̄si p̄cul aliqd̄ ostendētes. **¶** Ad 4m̄ d̄ d̄: q̄ gra sanitatū cōmemorat̄ seorsum: q̄ p̄ eam cōfertur hoī aliquod beneficij. s̄ corporalis sanitatis p̄ter beneficij cōe quod exhibet in oibus miraculis: vt. s̄ hoīes adducant̄ in dei notitiam. **¶** Ad 5m̄ d̄ d̄: q̄ operatio miraculoꝝ attribuit̄ fidei p̄pter duo. Primo quidem q̄ ordinat̄ ad fidei cōfirmationē. Secūdo q̄ p̄cedit ex dei oīpotētia cui fides inicitur: et tñ sicut p̄ter gratiam fidei necessaria est gra sermōnis ad fidei instructōem ita etiā necessaria est operatio miraculoꝝ ad fidei cōfirmationē.

Ad secūdum sic p̄cedit. Videt q̄ mali nō p̄nt miracula facere. Miracula. n. impetrātur p̄ orōne: sicut dictū est: sed orō peccatoris nō est exaudibilis: s̄ illud Joā. 9. Scimus q̄ peccatores deus non audit. et p̄uerb. 28. dicitur: Qui declinat aures suas ne audiat legem: oratio sua erit execrabilis. ergo videtur q̄ mali miracula facere non poterunt. **¶** Miracula attribuūtur fidei: s̄m illud Matt. 17. Si habueritis fidē sicut granū sinapis: dicetis monti huic: transi hinc et transibit. fides aut̄ sine operibus mortua est: vt dicit̄ Jacob. 2. et sic non videt q̄ habeat p̄p̄iā operationem. ergo videt q̄ mali q̄ non sunt bonoy opeꝝ miracula facere non possunt. **¶** Miracula sunt quedā diuina testimonia: s̄m illud ad Heb. 2. Contestāte deo signis et portentis et varijs virtutibus. vñ et in ecclesia aliq̄ canonizātur p̄ testimonia miraculoꝝ. sed deus nō potest esse testis falsitatis. ergo videtur q̄ mali homines non possunt miracula facere. **¶** Boni sunt deo coniunctiores q̄ mali: sed non oēs boni faciunt miracula. ergo multo minus mali faciunt. **¶** S̄ est qd̄ dicit apostolus. 1. ad Cor. 13. Si habuero oēm fides ita vt montes trāserā: charitatem aut̄ non habuero nihil suz sed qcunq̄ non h̄z charitatem est malus: q̄ hoc solum donum sp̄s sc̄i est quod diuidit̄ inter filios regni et filios p̄ditionis: vt dicit̄ Aug. 15. de tri. ergo videt q̄ etiā mali possunt miracula facere. **¶** R̄n̄o d̄ d̄: q̄ miraculoꝝ aliq̄ qd̄ sunt nō vā s̄ fantastica facta: q̄b̄. s̄. iudicat̄ h̄o vt videat̄ ei aliqd̄ qd̄ nō est. qd̄ vō sunt vera facta: sed nō vere h̄nt rōnes miraculi: q̄ sunt virtute aliq̄rū nālīū cārum. et hec duo possunt fieri p̄ demones: vt supra dictū est. sed vā miracula non possunt fieri nisi virtute diuina. opatur. n. ea de ad hoīm vtilitatem. et hoc dupl̄. Uno qd̄ mō ad veritatis p̄dicatē p̄firmationē. Alio ad demonstratōem sc̄itatis alicui quā deus hoīb̄ vult p̄ponere in exemplū virtutis. **¶** P̄tio at̄ modo miracula p̄nt fieri p̄ quēcunq̄ q̄ verā fidem p̄dicat et nomē xpi iuocat: qd̄ et interdum p̄ malos fit. et s̄m h̄c modū et mali p̄nt miracula facere. vñ super illud Matt. 7. In rōne in noīe tuo p̄phetauimus et c. dicit̄ Hiero. **¶** P̄phetare vel virtutes facere et demonia eicere interdū non est eius meriti q̄ opatur: sed iuocatio nominis xpi hoc agit: vt hoīes deū honorent ad cuius iuocationem fiunt tāta miracula. 2o aut̄ mō non fiunt miracula nisi a sc̄is ad quoy sc̄itatem denūciādū miracula fiunt: vel in vita eoy vel etiā post mortem: sine p̄ eos siue p̄ alios. legit̄. n. Act. 19. q̄ deus faciebat virtutes p̄ manus Pauli et et desup lāquidos deferebātur a corpore eius sudaria et recedebant ab eis lāquores. et sic et nihil p̄biberet per aliquem pctōem miracula fieri ad iuocātōem alicui sc̄i: q̄ tñ miracula nō dicit̄ facere ille: sed ille ad cuius sc̄itatem denūciādā hec fierēt. **¶** Ad p̄m̄ ḡo d̄ d̄: q̄ sic supra d̄cū est cū de orōne ageret̄: orō impetrādi nō inicit̄ merito: sed diuine

miserico: die q̄ etiā ad malos se extendit. et iō ē q̄ q̄q̄ p̄ctō
 ruz oīo a deo exaudit. Uñ Aug. dicit sup Joāne: q̄ illud
 v̄bū cecus locut^o est q̄si adhuc inunctus. i. nondū p̄fecte
 illuminat^o. nā p̄ctōres exaudit deus. q̄ autē dī q̄ oīo non
 audientis legem est execrabilis: itelligendū est q̄tū est ex
 merito p̄ctōris: sed iterdū impetrat ex misericordia dei: v̄l
 p̄pter salutē ei^o q̄ orat: sicut auditus est publican^o: vt dicit
 Luc. 18. vel ē p̄pter salutem aliorū et glīam dei. C Ad 2^m
 dōz: q̄ fides sine opibus dī esse mortua q̄tū ad ipsū
 credentē q̄ p̄ eam nō uiuit vita gr̄e. nihil autē p̄hibet q̄ res
 uiua operet p̄ iustīam mortuū: sicut hō opat p̄ baculum.
 et hoc mō deus opat p̄ fidē hoīs p̄ctōris iustīaliter. C Ad
 3^m dōm q̄ semp miracula sunt vera testimonia ei^o ad q̄d
 iducūtur. vñ a malis q̄ falsam doctrīnam enūciāt: nunq̄
 sunt vera miracula ad cōfirmationem sue doctrine q̄uis
 q̄q̄ fieri possunt ad cōmēdationem noīs xp̄i q̄d iuocāt. et
 vtute sacroꝝ que exhibent. ab his autē q̄ veram doctrīnam
 enūciant sunt q̄q̄ vera miracula ad cōfirmationē doctri
 ne: nō autē ad testificationē scītatis. Uñ Aug. dicit in lib. 83.
 q. Aliter magi faciūt miracula: aliter boni xp̄iani: aliter ma
 li. magi p̄ puatos h̄ctus cum demonibus. boni xp̄iani per
 publicas iustitias. mali xp̄iani p̄ signa publice iustitiae. C Ad
 4^m dōm: q̄ sicut Aug. dicit i. lib. 83. q. Admonet nos do
 minus vt itelligamus q̄dam miracula etiā sceleratos ho
 mines facere qualia sancti facere non possunt. C Ad 5^m
 dōm: q̄ sicut ibidem Aug. dicit ideo nō omnibus sanctis
 ista attribuūtur ne p̄nciosissimo errore decipiāt iustīam esse
 mantēs in talibus factis esse maīora dona q̄ in opibus iu
 stitiae q̄bus vita eterna comparatur.

De uita actiua et cōtemplatiua. Q^o clxxx.

Consequenter cōsiderā
 dū est de

vita actiua et cōtemplatiua: vbi q̄druplex cō
 sideratio occurrit. q̄rū p̄^o ē dī diuisione
 vite p̄ actiua et cōtemplatiua. 2° dī vita cō
 templatiua. 3° de uita actiua. 4° de com
 paratōe vite actiue ad cōtemplatiua. C Cir

ca p̄^m q̄rūtur duo. p̄^o vtrū uita cōuenienter diuidat p̄ ac
 tiua et cōtemplatiua. 2° vtrū diuisiō sit sufficiens.

Ad primū sic p̄cedit. Uñ q̄ uita nō p̄uenien
 ter diuidat p̄ actiua et cōtemplati
 nam. Anima. n. est p̄ncipiū vite per suā essentiam. dicit. n.
 p̄bs in. 2. de aīa q̄ uiuere uiuentibus est esse actionis antē
 et cōtemplationis p̄ncipiū est anima p̄ suas potentias. er
 go uidet q̄ uita non cōuenienter diuidatur per actiua et
 cōtemplatiua. C P̄. Inconuenienter diuiditur prius
 p̄ differentias posterioris actiua autem et cōtemplatiua
 siue speculatiua et practica sunt differentie intellectus: vt p̄
 in. 3. de aīa. uiuere autē est prius q̄ itelligere: nam uiuere
 inest uiuentibus p̄mo finē animā vegetabilem. vt patet p̄
 p̄bm in. 3. de anima. ergo inconuenienter diuiditur uita per
 actiua et cōtemplatiua. C P̄. Nōmē vite importat
 motum: vt p̄ p̄ Dio. 4. ca. de diu. no. Sed cōtempla
 tio consistit magis in quiete: finē illud Sap. 8. Intra s̄ i do
 mū meā congescam cum illa. ergo uidet q̄ uita nō con
 uenienter diuidat p̄ actiua et cōtemplatiua. C Sed h̄ est
 q̄d Greg. sup Ezech. dicit. Due sunt vite i q̄bus nos de^o
 oīpotens p̄ sacru eloquiū erudit: actiua uidelicet et cōtempla
 tiua. C Rñ^o dōz q̄ illa p̄prie dicūtur uiuentia q̄ ex seip̄is
 mouent seu opantur. illud autē maxime cōuenit alicui p̄ se
 ipsum q̄d est p̄prie ei et ad q̄d maxie inclināt. et iō vñ
 quodq̄ uiuens onditur uiuere ex opatione sibi maxie p̄
 pria ad quā maxie inclināt. sicut plāta: uita dī in hoc confi
 stere q̄ nutriūt et generātur. aīaliū vō i h̄ q̄ sentiūt et mo
 uent. hoīum vō i hoc q̄ itelligūt et finē rōnem agūt. vñ ē
 et in hoībus uita vniuersūq̄ hoīs uidet esse id i quo ma
 xie delectat: et cui maxie itendit: et in h̄ p̄cipue vult q̄libz
 p̄uere amico vt dī in. 9. ethi. Quia ḡ q̄dā hoīes p̄cipue
 itendūt cōtemplatiōi vitatis. q̄dā itendūt p̄ncipalr̄ exterioribz
 actionibus: inde est q̄ uita hoīs conuenienter diuidit p̄ acti
 uam et cōtemplatiua. C Ad p̄^m ḡ dōm: q̄ p̄pria forma
 vniuersūq̄ facies ip̄m esse in actu est p̄ncipiū opatōis p̄

p̄prie ip̄s. et iō uiuere dī cōvinctū ex eo q̄ uiuentia p̄ h̄
 q̄ h̄nt eē p̄ suā formā tali mō opant. C Ad 2^m dōz q̄ v̄
 ta v̄l sumpta nō diuidit p̄ actiua et cōtemplatiua: sed uita ho
 minis q̄ sp̄m sortit ex hoc q̄ h̄ intellectū. et iō eadē est dī
 uisiō intellectus et vite hūane. C Ad 3^m dōm q̄ cōtemplatio
 h̄z q̄dē gerit ab exterioribz mouibz: nihilomin^o tñ ip̄m cōte
 plari ē q̄dā mot^o intellect^o. put q̄lz opatio dī mot^o: finē q̄
 dīc p̄bs. 3. de aīa q̄ sentire et itelligere sunt mot^o q̄dā: put
 motus dī actus p̄fecti: et hoc mō Dio. 4. ca. de diu. no.
 ponit tres mot^o aīe cōtemplatiua. i. rectū: circularē et obliquū.

Ad secundū sic p̄cedit. Uidet q̄ uita non
 sufficiens diuidat p̄ actiua et cō
 templatiua. P̄bs. n. in. 1. ethi. dicit q̄ tres sunt vite maxie
 excellētes. i. voluptuosa: ciuiliū q̄ v̄l eē eadēz actiue: et cōte
 platiua. i. sufficiens ḡ diuidit uita p̄ actiua et cōtemplatiua.
 C P̄. Aug. 19. de ciu. dei ponit tria vite gr̄a. i. ociosū q̄d
 p̄tinet ad cōtemplationē. actiua q̄d p̄tinet ad vitā actiua: et
 addit tertū ex vtroq̄ cōpositū. ḡ uidet q̄ i sufficiens diui
 dat uita p̄ actiua et cōtemplatiua. C P̄. Uita hoīs diuer
 sificat finē q̄ hoīs diuersis actōibz agūt. s̄z plā q̄ duo sūt
 humanay actionū studia. ḡ v̄l q̄ uita debet plura mē
 bra diuidi q̄ in actiua et cōtemplatiua. C S̄z h̄ est q̄d iste
 due vite significant p̄ duas vxores Jacob. actiua q̄dē p̄
 L yam. cōtemplatiua vō p̄ Rachel. et p̄ duas mulieres q̄
 dñm hospitio receperūt. cōtemplatiua q̄dē p̄ Maria. actiua
 vero per Martha: vt Greg. dicit. 6. moral. non autē esset
 hec p̄grua significatio si cēt plures q̄ dne vite. ḡ sufficē
 ter diuidit uita p̄ actiua et cōtemplatiua. C Rñ^o dōm: q̄ sic
 dcm est: diuisiō ista dat de uita hūana. q̄ q̄dē attendit finē
 intellectū: itellec^o autē diuidit p̄ actiua et cōtemplatiua: q̄ si
 nis itellec^oue cognitōis vel est ipsa cognitio vitatis q̄d p̄ti
 net ad intellectū cōtemplatiua: vel est aliq̄ exterior: actio: q̄d
 p̄tinet ad intellectum practicum siue actiua. et iō uita ēt suf
 ficiens diuidit p̄ actiua et cōtemplatiua. C Ad p̄mū ḡ dōz
 q̄ uita voluptuosa ponit finē i delectatione corporali que
 cōis est nobis et brutis. vñ sic p̄bs ibidem dīc: est uita be
 stialis p̄ q̄d nō cōprehēdit sub p̄nti diuisiōe. put uita hu
 mana diuidit in actiua et cōtemplatiua. C Ad 2^m dōz: q̄ me
 dia cōficiūt ex extremis. et iō vtute cōtinētur i eis: sicut te
 pidum in calido et frigido. et pallidū in albo et nigro. et s̄l
 sub actiua et cōtemplatiua cōprehēdit id q̄d ē ex vtroq̄ cō
 positū: et tñ sic i quolibz mixto p̄dominat aliq̄d simplicū
 ita ēt i medio gr̄e vite supabūdat q̄q̄ q̄dē cōtemplatiua
 quādoq̄ vō actiua. C Ad 3^m dōm: q̄ oīa studia hūana
 rū actionum si ordinētur ad necessitatem p̄ntis vite scdm
 rōnem rectā p̄tinent ad vitā actiua q̄ p̄ ordinatas actiones
 cōsulit necessitati vite p̄ntis. si autē deseruant cōcupiscentie
 cūctūq̄ p̄tinent ad vitā voluptuosam q̄ nō cōtinēt sub vi
 ta actiua. hūana vō studia q̄ ordinant ad considerationem
 veritatis p̄tinent ad vitā cōtemplatiua.

De uita contemplatiua. Q^o clxxx.

Inde cōsiderandū ē de uita con
 templatiua. C Et circa hoc

q̄runt octo. p̄^o vtrū uita cōtemplatiua p̄ti
 neat tantū ad intellectū an cōsistat etiā in
 affectu. 2° vtrū ad vitā cōtemplatiua p̄ti
 neat vitutes morales. 3° vtrū uita cōte
 platiua cōsistat solū i vno actu aut i plu
 ribus. 4° vtrū ad vitā cōtemplatiua p̄tineat cōsideratio cu
 iuscūq̄ veritatis. 5° vtrū uita cōtemplatiua hoīs in hoc sta
 tu possit eleuari vsq̄ ad dei visionē. 6° de motibz cōtepla
 tiōis quos Dio. assignat. 4. ca. de diu. no. 7° de delecta
 tione cōtemplatiōis. 8° de duratione cōtemplationis.

Ad primū sic p̄cedit. Uñ q̄ uita cōtemplatiua nī
 bil habeat in affectu: sed totū in
 intellectu. Dīc. n. p̄bs in. 2. metaph. q̄ finis cōtemplationis est
 veritas. veritas at p̄tinet ad intellectum totalr̄. ḡ v̄l q̄ vi
 ta cōtemplatiua totalr̄ in intellectu p̄sistat. C P̄. Grego. dicit
 in. 6. moral. q̄ Rachel q̄ interpretat visū p̄ncipiū vitay
 cōtemplatiua significat. s̄z visio p̄ncipiū p̄tinet p̄prie ad intelle
 ctū. ḡ uita cōtemplatiua p̄prie ad intellectū p̄tinet. C P̄. Gre.
 dīc sup Ezech. q̄ ad vitā cōtemplatiua p̄tinet ab exteriorā

actiōe q̄scere. s; vis affectiua siue appetitiua icliat ad exte-
riores actiones. g^o videt q̄ vita cōtēplatiua non pertinet
aliquo mō ad vim appetitiuā. ¶ S; ē q̄ Greg. ibidez
dic q̄ cōtēplatiua vita ē charitatē dei ⁊ p̄ximī tota mente
retinere: ⁊ soli desiderio cōditōis liberere. sed desideriu ⁊
amor ad vim affectiua siue appetitiua ptinet: vt supra ha-
bitū ē. g^o et vita cōtēplatiua h; aliqd in vi affectiua siue ap-
petitiua. ¶ Rñ^o. ddm: q̄ sicut dcm ē: vita cōtēplatiua illo-
rum eē dī q̄ p̄ncipalr intendūt p̄tēplatiōi veritatis: inten-
tiō autē est actus volūtatis: vt supra hitūz ē: q; itētiō ē de fi-
ne q̄ est volūtatis obm. ⁊ iō vita cōtēplatiua q̄tū ad ipam
essentiā actiōis ptinet ad itellectū. q̄tū autē ad id qd̄ mo-
uet ad exercēdā talē opationē ptinet ad volūtatem q̄ mo-
uet oēs alias potētiās ⁊ et itellectū ad suū actū: vt supra
dictū ē. mouet autē vis appetitiua ad aliqd ispiciēdū vel
sensibilr vel itelligibili. qñq; qdē p̄pter amozē rei vise:
q; vt dī Adatb. 6. Ubi ē thesaurus tu? ibi ē ⁊ cor: tuū. qñ
q; aut p̄ amozē ipsius cognitiōis quā q; ex ispectōe cō-
sequit. ⁊ p̄pter h^o Greg. p̄stituit vitā cōtēplatiuā in cha-
ritate dei: inq̄tū. s. aliq; ex dilectōe dei inardescit ad ei^o pul-
chritudinē cōspiciēdā. ⁊ q; vnusq; delectat cūz ade-
ptus fuerit id qd̄ amat. iō vita p̄tēplatiua terminat ad de-
lectationē q̄ ē in affectu ex q̄ etiā amor itēdit. ¶ Ad p^m g^o
ddz: q̄ ex hoc ipso q̄ veritas ē finis p̄tēplatiōis h; rōnez
boni appetibilis ⁊ amabilis ⁊ delectātis. ⁊ fm hoc ptinet
ad vim appetitiuā. ¶ Ad 2^m ddm: q̄ ad ipsaz visionē p̄-
mi p̄ncipij. s. dei icitat amor ipsi^o: vñ Gre. dic sup Ezech.
q̄ vita cōtēplatiua calcatis curis oibus ad videndā faciez
sui creatoris inardescit. ¶ Ad 3^m ddm: q̄ vis appetitiua
mouet non solum membra corporalia ad exteriores actio-
nes exercendas. sed et itellectum ad exercendam opera-
tionem contēplatiōis: vt dictum est.

Ad secundum sic p̄cedit. ¶ Uf q̄ vtutes
morales ptineāt ad vitam
cōtēplatiuā Dic. n. Greg. sup Ezech. q̄ p̄tēplatiua vita ē
charitatē dei ⁊ p̄ximī tota mēte retinere. s; oēs vtutes mo-
rales de q̄rū actib^o dātur p̄cepta legis reducunt ad dile-
ctionē dei ⁊ p̄ximī: q; plenitudo legis dilectio ē: vt dicitur
ad Ro. 13. g^o vñ q̄ vtutes morales ptineāt ad vitā contem-
platiuā. ¶ Uf. Vita contēplatiua p̄cipue ordinat ad dei
contēplationē. dic. n. Grego. sup Ezech. q̄ calcatis curis
oibus ad videndā faciem sui creatoris iardescit. sed ad h^o
nullus pōt p̄uenire nisi p̄ mundiciam quā causat vtus mo-
ralis. dicit. n. Adat. 5. Vñ mundo corde qm̄ ipsi deū vide-
bunt: ⁊ ad Heb. 12. ¶ Sacē sequimini cū oib^o ⁊ scimonia si-
ne q̄ nemo videbit deū. g^o vñ q̄ vtutes morales ptineant
ad vitā p̄tēplatiuā. ¶ Uf. Greg. dic sup Ezech. q̄ p̄tēpla-
tiua vita speciosa ē in aīo: vñ significat p̄ Rachielē de qua
in Gen. dī. 29. q̄ erat pulchra facie. s; pulchritudo aī attē-
ditur fm vtutes morales ⁊ p̄cipue fm tēperātiā: vt Am-
bro. dic i p^o de offi. g^o vñ q̄ vtutes morales ptineāt ad vi-
tā p̄tēplatiuā. ¶ S; ē q̄ vtutes morales ordinant ad ex-
teriores actōes. sed Gre. dic in. 6. moral. q̄ ad p̄tēplatiuā
vitā ptinet ab exteriore actōe q̄scere. g^o vtutes mora-
les non ptinent ad vitā p̄tēplatiuā. ¶ Rñ^o. ddm: q̄ ad vi-
tam p̄tēplatiuā pōt aliqd ptinere duplr. Uno^o eēntialr.
Alio^o dispositiue. Eēntialr qdem vtutes morales non ptin-
ent ad vitā p̄tēplatiuā: q; finis cōtēplatiue vite est confide-
ratio vitatis. ad vtutes autē morales scire qdē q̄ q̄tūm ptin-
et ad considerationē vitatis parua; qdē ptātē h;: vt phs
dicit in. 2. etbi. vñ ⁊ ipse in. 10. etbi. vtutes morales dic ptin-
ere ad felicitatē actiua: nō autē ad p̄tēplatiuā. Dispositiue
autē vtutes morales ptinent ad vitā cōtēplatiuā. ipedit. n.
actus cōtēplatiōis in quo eēntialr p̄sistit vita contēplatiua
⁊ per velementiā passionū per quā abstrahit itentio aīe
ab itelligibilib^o ad sensibilia: ⁊ per tumlius exteriores. v/
tutes autē morales ipediunt velementiā passionū ⁊ sedāt
exteriorū occupationū. ⁊ iō vtutes morales dispositiue
ad vitam p̄tēplatiuā ptinent. ¶ Ad p^m g^o ddz: q̄ sic dcm
est: vita contēplatiua hab; motūz ex parte affectus. ⁊ s; h;
hoc dilectio dei ⁊ p̄ximī requit ad vitam contēplatiuā. cāe
sūt mouētes non intrāt eēntiā rei: sed disponunt ⁊ p̄ficiūt

rem. vnde nō sequit q̄ vtutes morales eēntialiter ptineāt
ad vitam contēplatiuam. ¶ Ad 2^m ddm: q̄ scimonia.
i. mūdicia causat ex vtutib^o q̄ sūt circa passiōes ipediētes
puritatē rōnis. par autē cātur ex iniustia q̄ est circa operatio-
nes: fm illud Isa. 32. Opus iniustie par inq̄stūz. s. ille q̄ ab
iniurijs aliorū abstinet subtrahit litigiorū ⁊ tumultū occa-
siones. ⁊ sic vtutes morales disponunt ad vitā contēplati-
uam inq̄stū cānt pacē ⁊ mūdiciā. ¶ Ad 3^m ddm: q̄ pul-
chritudo sic supra dcm ē p̄sistit in qdā charitate ⁊ d̄bita p̄-
portōe. vtrūq; aut hoz radicaliter in rōne iuenit ad quāz
ptinet ⁊ lumē manifestās ⁊ p̄portōne debitā in alijs ordi-
nare. ⁊ iō in vita cōtēplatiua q̄ cōsistit i actu rōnis per se ⁊
eēntialr iuenit pulchritudo. vñ Sap. 8. de cōtēplatiōe sa-
p̄ie dī. Amator factus suz forme illi^o. in vtutib^o autē mora-
libus iuenit pulchritudo p̄cipatiue inq̄stūz. s. p̄cipat or-
dinem rōnis ⁊ p̄cipue itemperātiā q̄ rep̄mit p̄cupiscētiās
maxie lumē rōnis obscurantes. ⁊ ide est q̄ vtus castitatis
maxie reddit hoīem aptum ad cōtēplationē inq̄stūm de-
lectationes venere maxie deprimūt mentēz ad sensibilia:
vt Aug. dic in li. soliloq̄orum.

Ad tertium sic p̄cedit. ¶ Uf q̄ ad vitā contē-
platiuā ptineāt diuersi act^o. Rñ
cardus. n. de scō Victore distiguit iter p̄tēplationē: medi-
tationē ⁊ cogitationē. s; oīa ista vident ad vitāz contēpla-
tiuam ptinere. g^o vñ q̄ vite cōtēplatiue sint diuersi actus.
¶ S. Ap̄ls. 2. ad Cor. 3. dic. Nos vō reuelata facie gl̄iā
dñi speculātes trāsfōrmamur in eādē claritatē. s; hoc perti-
net ad vitā p̄tēplatiuā. g^o p̄ter tria p̄dicta et speculatio ad vi-
tā cōtēplatiuā ptinet. ¶ S. Bernard^o dic in lib. de p̄si-
deratōe: q̄ p̄ma ⁊ maria cōtēplatio est admiratio maie-
statis. s; admiratio fm damascenū ponit spēs timoris. g^o
vñ q̄ plures actus ad vitā p̄tēplatiuā regran^t. ¶ S. Ad
vitā cōtēplatiuā ptinere dñr: oīo: lectio: ⁊ meditatio: perti-
net et ad vitā cōtēplatiuā andit^o. nā de Adaria p̄ quāz vi-
ta p̄tēplatiua significat. dī Luc. 10. q̄ sedēs secus pedes
dñi audiebat vba illius. g^o vñ q̄ plures act^o ad vitā p̄tēpla-
tiuā regran^t. ¶ S; ē est q̄ vita p̄tēplatiua h; dī opatio
cui hō p̄ncipalr itēdit. si g^o sūt plures opatiōes vite p̄tem-
platiue n̄ erit vna vita p̄tēplatiua: s; plēs. ¶ Rñ^o ddz: q̄
de vita cōtēplatiua nūc loqm̄r fm q̄ ad hoīez ptinet.
hec autē dīa est iter hoīez ⁊ angeiūz: vt p̄ Dio. 7. ca. 8.
dmi. no. q̄ angelus simplici app̄hensiōe vitatem ituef. hō
aut quodā p̄cessu ex multis p̄tingit ad ituitū simpliciū vi-
tatis. sic g^o p̄tēplatiua vita vnū qdē actū h; in quo finalr
p̄fici^t. s. cōtēplationē vitatis quo h; vnitatē. h; aut mltoz
actus qbus puenit ad hūc actū finalē: quoz qdā ptinet ad
acceptiōne p̄ncipiorū ex qbus p̄cedit ad contēplationē
vitatis. alij aut ptinet ad deductionē p̄ncipiorū i vitate ei^o
cui^o cognitio inq̄rit. vitim^o aut cōpletū act^o ē ipsa cōtem-
platio vitatis. ¶ Ad p^m g^o ddz: q̄ cogitatio s; Ricardū
de scō Victore vñ ptinere ad multozū ispectionēz ex qb^o
aliq; colligere itendit vnā simpliciū vitatez. vñ sub cogita-
tione cōp̄rehēdi p̄fit ⁊ p̄ceptiōes sensuū ad cognoscēdum
aliquos effectus: ⁊ imaginatōes ⁊ discursus rōnis circa di-
uersa signa: vel q̄cūq; p̄ducētia in cognitiōe vitatis intente:
q̄uis fm Aug. 14. de tri. cogitatio dici possit oīs actualis
operatio itellectus. meditatio vero ptinere videt ad p̄ces-
sum rōnis ex p̄ncipijs aliqbus p̄igentib^o ad vitatis alicu-
ius contēplationē. ⁊ ad idē ptinet p̄sideratio fm Bernar-
dū. q̄uis fm phm in. 3. de aīa: oīs opatio itellectus p̄si-
deratio dicat: s; p̄tēplatio ptinet ad ipm simpliciū ituitūz
vitatis. vnde idē Ricardus dicit q̄ p̄tēplatiō est p̄spicax
⁊ liber ptuit^o animi in res p̄spiciēdas. meditatio autē est i-
tuitus animi in vitatis inq̄sitione occupatus. cogitatio autē
est animi respectus ad enagationem p̄nus. ¶ Ad 2^m di-
cēdū q̄ speculatio vt glo. Aug. dic ibidē: dī a speculo nō a
specula. videre aut aliqd p̄ speculū ē videre cāz p̄ effectūz
in quo ei^o similitudo relucet. vñ speculatio ad meditationēz
reduci vñ. ¶ Ad 3^m ddm: q̄ admiratio est spēs tioris p̄ns
app̄hensionēz alicui^o rei excedētis n̄fāz facultatez. vñ ad-
miratio est act^o p̄ns p̄tēplatiōez sublimis vitatis. dictūz
est enim q̄ p̄tēplatio in affectu terminatur. ¶ Ad q̄rtū

ddm: q̄ hō ad cognitionē veritatis p̄tingit dupl̄r. Uno^o p̄ ca que ab alio accipit. & sic q̄dē q̄tū ad ea q̄ hō a deo accipit necessaria est d̄o: s̄ illud Sap. 7. Inuocauit & venit in me sp̄s sap̄ie. q̄tū vero ad ea que accipit ab hoīe necessarius est auditus s̄m q̄ accipit ex voce loquentis. & lectio s̄m q̄ accipit ex eo quod per scripturā est traditum. Alio modo necessarium est q̄ adhibeat propriū studiū. & sic requiritur meditatio.

Ad quartū sic p̄cedit. Uidet̄ q̄ vita contēplatiua nō solū p̄sistat in contēplatione dei: s̄ etiā in cōsideratione cuiuscūq̄ vitatis. D̄f. n. in ps. Mirabilia opera tua & aīa mea cognosceat nimis. s̄ cognitio d̄inoꝝ op̄eꝝ fit p̄ aliquā contēplationē vitatis. g^o videtur q̄ ad vitā contēplatiuā p̄tinet nō solū d̄inā vitatē: sed et̄ q̄libz aliā contēplari. C̄p̄. Bernard^o i li. de p̄sede. d̄ic q̄ p̄ma contēplatio ē admiratō maiestatis. 2^a ē iudiciorū dei. 3^a ē b̄nificiorū ipsi^o. 4^a ē p̄missiorū. s̄ iter hec q̄tuor: solū p̄mū p̄tinet ad d̄inā vitatē. alia vero tria p̄tinet ad effectū ipsius. g^o vita contēplatiua nō solū p̄sistit i cōsideratōe d̄ine vitatis: s̄ et̄ i cōsideratōe vitatis circa d̄inos effectū. C̄p̄. Ricardus de scō Victore distiguit sex sp̄s contēplationū. quarū p̄^a est s̄m solam imaginationē dū attendim^o res corporales. 2^a aut̄ est in imaginationē s̄m rōnē: put. s̄. sensibiliū ordinē & dispōnēz cōsideramus. 3^a est in rōne s̄m imaginationē: q̄n. s̄. p̄ inspectionēz rez visibillūz ad inuisibilia subleuamur. 4^a aut̄ est in rōne s̄m rōnēz: q̄n. s̄. aīus intendit inuisibilibus que imaginatio nō nouit. 5^a aut̄ est supra rōnem: quando ex d̄ina reuelatione cognoscimus ea q̄ hūana rōne cōphendi nō p̄nt. 6^a aut̄ est supra rōnem & p̄ter rōnem: q̄n. s̄. ex d̄ina illuminatōe cognoscimus ea q̄ hūane rōni repugnare vident̄: sicut ea q̄ d̄nr de mysterio trinitatis. sed solū vltimū videt̄ ad d̄inam vitatē p̄tere. g^o contēplatio nō solū respicit d̄inam vitatē: sed etiā eā q̄ in creaturis cōsiderat̄. C̄p̄. In vita contēplatiua q̄rit̄ contēplatio vitatis inq̄tū est p̄fectio hoīs. s̄ q̄libz vitatis est p̄fectio hūani itellect^o. g^o in q̄lz contēplationē vitatis p̄sistit vita contēplatiua. C̄p̄. Sed h̄ ē q̄ Greg. d̄ic. i. 6. moral. q̄ in contēplationē p̄ncipiū q̄d de^o est q̄rit̄. C̄p̄. Ricard^o d̄m: q̄ sicut iam d̄m̄ est: ad vitā contēplatiuā p̄tinet aliqd dupl̄r. Uno^o p̄ncipal̄r. Alio^o sc̄dario v̄l dispositiue. P̄ncipal̄r q̄dē ad vitā contēplatiuā p̄tinet contēplatio d̄ine veritatis: q̄ hūmōi contēplatio est finis totius hūane vite. Uñ Aug. d̄ic. i. 1. d̄ trini. q̄ contēplatio dei p̄mittit nobis actōnū oīum finis atq̄ eterna p̄fectio gaudiorū: q̄ q̄dem in futura vita erit p̄fecta: q̄n videbim^o eū facie ad faciem. vñ & p̄fectos beatos faciet: nunc aut̄ contēplatio d̄ine vitatis cōpetit nobis i p̄fecte videlicet per speculū & in enigmate. vñ p̄ eā fit nobis q̄dā ichoatio b̄itudinis q̄ hic incipit vt in futuro continet̄. vñ & p̄bs in. 10. et̄bi. in contēplationē optimi itelligibilis ponit vltimam felicitatem hoīs. sed q̄ p̄ d̄inos effectus i dei contēplationē māduccimur: s̄ illud ad 1 Ro. 1. Inuisibilia dei p̄ ea q̄ sc̄a sūt itellecta cōspiciunt̄: ide ē q̄ et̄ contēplatio d̄inoꝝ effectūū sc̄dario ad vitā contēplatiuā p̄tinet: put. s̄. ex hoc māduccit̄ hō in dei cognitionē. Uñ Aug. d̄ic in li. de v̄a religōe: q̄ in creaturaz cōsideratōe n̄ vana & peritura curiositas ē exercenda: s̄ grad^o ad imortalia & semp manētia faciēd^o. Sic g^o ex p̄missis p̄s q̄ ordi ne quodā q̄tuor: ad vitā contēplatiuā p̄tinent. p̄^o q̄dē virtutes morales. 2° aut̄ alij act^o p̄ter contēplationē. 3° v̄o contēplatio d̄inoꝝ effectūū. 4° v̄o contēplatiuū ē ipsa contēplatio d̄ine vitatis. C̄p̄. Ad p̄m^o g^o d̄m: q̄ David cognitionē op̄eꝝ dei q̄rebat vt ex hoc māducceret in deū. vñ alibi d̄ic. Meditat^o suz in oib^o op̄ib^o tuis: in factis manū tuaz meditabar: exp̄adi man^o meas ad te. C̄p̄. Ad 2^m d̄m: q̄ ex cōsideratōe d̄inoꝝ iudiciorū māduccit̄ hō i contēplationēz d̄ine iustitiē: ex cōsideratōe aut̄ d̄inoꝝ v̄z b̄nificiorūz & p̄missiorūz māduccit̄ hō in cognitionē d̄ine misericordie seu bonitatis q̄si p̄ effectū exhibitos v̄l exhibēdos. C̄p̄. Ad 3^m d̄m: q̄ p̄ illa sex designant^o grad^o q̄bus p̄ creaturas i dei contēplationē ascendit̄. nā in p̄^o gradu ponit p̄ceptio ipsoꝝ sensibiliū. in 2° v̄o gradu ponit p̄gressus a sensibilib^o ad itelligibilia. i 3° v̄o gradu ponit d̄iuidi

catio sensibiliū s̄m itelligibilia. i 4° v̄o gradu ponit absoluta cōsideratio itelligibiliū in q̄ p̄ sensibilia puenit̄. i 5° v̄o gradu ponit contēplatio itelligibiliū q̄ p̄ sensibilia iuenit̄ nō p̄nt: sed per rōnēz capi p̄nt. i 6° gradu ponit cōsideratio itelligibiliū q̄ rō nec inuenire nec capere p̄nt: q̄. s̄. p̄tinent ad sublimē contēplationē d̄ine vitatis in q̄ finalr contēplatio p̄ficiat̄. C̄p̄. Ad 4^m d̄m: q̄ vltima p̄fectio hūani intellectus est veritas diuina. alie autem veritates p̄ficiunt intellectum i ordine ad veritatem diuinam.

Ad quintū sic p̄cedit. Uidet̄ q̄ vita contēplatiua s̄m statū hū^o vite possit p̄tingere ad visionem d̄ine eēt̄ie. q̄ vt habet̄ Gen. 32. Jacob. dixit. Uidi deū facie ad faciez & salua facta est aīa mea. sed visio faciei dei est visio d̄ine eēt̄ie. g^o vñ q̄ aliq̄s per contēplationē in p̄nti vita possit extēdere ad videndū deum p̄ eēt̄iā. C̄p̄. Greg. d̄ic in. 6. moral. q̄ viri contēplatiui ad semetipsos introrsus redeūt in eū q̄ sp̄alia r̄manant̄: & nequaq̄z secū rerū corporalium v̄bras trahūt: vel fortasse tractus manu discretiōis abigunt. s̄ incircūscriptum lumē videre cupiētes cūctas circūscriptiōis sue imagines dep̄imūt. & in eo q̄ super se contigere appetunt v̄cunt q̄d sunt. s̄ hō nō ipedit a visioe d̄ine eēt̄ie q̄ est in men incircūscriptū: nisi p̄ hoc q̄ necesse h̄z intēdere corporalibus fantasmatib^o. g^o videt̄ q̄ contēplatio p̄sentis vite p̄ se extendere ad videndū incircūscriptū lumen per eēt̄iāz. C̄p̄. Greg. in. 2. dialogorū d̄ic. Anime vidēti creatorē angusta est oīs creatura. vir g^o dei. s̄. b̄t̄is B̄ndictus q̄ intra globū ingenēti angelos quocq̄ ad celos redeūtes videbat: hoc p̄culdubio cernere nō nisi in dei lumine poterat. sed b̄t̄is B̄ndict^o ad huc p̄nti vita vinebat. g^o contēplatio p̄ntis vite p̄t se extendere ad vidēdā dei eēt̄iā. C̄p̄. Sed h̄ est q̄d Grego. d̄ic sup̄ Ezech. Quādiu in hac mortali carne viuūt nullus ita i contēplatiōis v̄tute p̄ficiat vt in ipso incircūscripti luminis radio mentis oculos infigat. C̄p̄. Ricard^o d̄m: q̄ sic Aug. d̄ic. 12. sup̄ Gen. ad l̄ras: n̄emo vidēs deū viuūt ista vita q̄ mortalr viuūt in istis sensib^o corp̄is. s̄ nisi ab hac vita q̄s quodā mō moriat̄ sine oīo exiens de corpe sine alienat^o a carnalibus sensib^o: in illā nō subnebit̄ visionem: q̄ supra diligentius pertractata sunt vbi d̄icū ē de raptu. & in p̄mo vbi actum est dei visione. C̄p̄. Sic ergo dicendum est q̄ in hac vita potest esse aliquis dupliciter.

Uno modo s̄m actum inq̄tum. s̄. actualiter vitatur sensib^o corpus. & sic nullo modo contēplatio p̄sentis vite potest p̄tingere ad videndū dei essentiam. Alio modo potest esse aliquis in hac vita potentialr & non s̄m actū inquantū aīa eius est corpe: mortali cōiuncta vt forma: ita tñ vt nō v̄tat̄ corpus sensibus aut etiā imaginatione: sic accidit in raptu. & sic p̄t contēplatio hūis vite p̄tingere ad diuisionē d̄ine essentie: vnde supremus gradus contēplationis p̄ntis vite ē q̄lez habuit Iſanus i raptu s̄m quez fuit medio mō se h̄ns iter statū p̄ntis vite & future. C̄p̄. Ad p̄m^o g^o d̄m: q̄ sic Diony. in eplā ad Baiū monachū d̄ic: Si aliq̄s videns deū itellexit q̄d vidit: nō ipm vidit: sed aliqd eoz q̄ sunt eius. & Greg. d̄ic sup̄ Ezech. q̄ nequaq̄z oīp̄tēs deus iā in sua claritate cōspicit̄. s̄ q̄dā sub illa speculatur aīa vñ recta p̄ficiat̄ & post ad visiois ei^o gliaz p̄rigat. p̄ hoc g^o q̄ Jacob dixit. Uidi deū facie ad facie: nō ē itelligēdū q̄ dei essentia viderit̄: s̄ q̄ forma. s̄. imaginariā vidit in qua de^o locut^o ē ei: vel q̄ p̄ facie quēlibet cognoscim^o: cognitōez dei faciez ei^o vocauit: sic glo. Bre. ibidēz d̄ic. C̄p̄. Ad 2^m d̄m: q̄ contēplatio hūana s̄z statū p̄ntis vite non p̄t esse absq̄ fantasmatib^o: q̄ onāle est hoī vt sp̄s itelligibiles in fantasmatib^o videat̄ sic p̄bs d̄ic in. 3. d̄ aīa: tñ in intellectualis cognitio nō consistit in ipsis fantasmatibus: s̄ in eis contēplat̄ puritatez itelligibilis vitatis. & hoc nō solū in cognitioe nāli: s̄ etiā in eis que p̄ reuelationēz cognoscimus. d̄ic. n. Diony. 2. ca. cel. hierar. q̄ angelorūz hierarchias manifestat nobis diuina claritas in quibusdā s̄m/ bolis figuratis in cui^o virtute restituimur in simplū radiūz. i. in simplicez cognitionem itelligibilis vitatis. & sic itelligēdū ē q̄d Greg. d̄ic q̄ contēplantes corporalū rerūz v̄bras non secū trahunt: q̄ videlicet in eis non p̄sistit eoz

contemplatio: sed potius in consideratione intelligibilis ue-
ritatis. **C** Ad 3^m dicēdū: q^d ex v^obis Greg. n̄ dat̄ itelligi q^d
brūis B̄ndictus deū i illa uisione p̄ cētā uiderit: sed uult
ostēdere q^d q^d n̄ dēti creatorē angusta ē oīs creatura: p̄ns ē
q^d p̄ illustrationē dīni luminis de facili possit q̄cūq^z uideri.
unde subdit: q̄tūlibet. n. parū de luce creatoris aspexerit:
breue ei fuit omne quod creatum est.

Ad sextū sic proceditur. **U**idetur q^d incōueniēter
opatio cōtēplationis distinguat̄ p̄ tres
motus: circūlarem: rectum et obliquū. 4. capi. de diuī.
no. Cōtēplatio enim tantum ad quietem pertinet: s̄m illd̄
Sapientie. 8. Intrans in domum meam conuiescam cū
illa. sed motus quieti opponitur. non ergo operationes cō-
templatiue nite per motus designari debent. **C** P̄. Actio
contemplatiue nite ad intellectum pertinet: s̄m quem ho-
mo cum āgelis conuenit. sed i angelis aliter assignat̄ Dio.
hos motus q̄s in anima. dicit enim motum circūlarem an-
geli esse s̄m illuminationes pulchri et boni: motum autē
circūlarem anime s̄m plura determinat. quorum primū ē
itroitus aīe ab exteriorib⁹ ad seipsas. 2^m ē q̄dā conuolutio
uirtutū ipsi⁹ p̄ quā aīa liberat̄ ab errore et ab exteriori oc-
cupatiōe. 3^m at̄ ē unio ad ea q̄ supra se sunt. s̄m et differē-
ter d̄scribit motū rectū utriusq^z. nā rectū motū āgeli dīc̄ eē
s̄m q^d p̄cedit ad subiectōrū p̄uidētiā. motū at̄ rectū aīe po-
nit i duob⁹. p̄^o qdē i hoc q^d p̄gredit̄ ad ea q̄ sūt circa ipsas
2° at̄ i hoc q^d ab exteriorib⁹ ad simplices cōtēplatiōes ele-
uatur. s̄m et motū obliquū diuersimode i utriusq^z determi-
nat. nā obliquū motū i angelis assignat̄ i hoc q^d p̄uidendo
minus h̄bit⁹ manēt i idēitate circa deū. obliquū at̄ motū
aīe assignat̄ ex eo q^d aīa illuminat̄ dīnis cogitaciōib⁹ rōna-
biliter et effusue. nō ergo uidentur conueniēter assignari
opatiōes cōtēplatiōis p̄ modos p̄dictos. **C** P̄. Ricardus
de scō Victore i li. de cōtēplatiōe ponit multas alias diffe-
rētiās motū ad similitudinē uolatilū celi: quorū q̄dā nūc ad
altiora se extollūt. nūc aut̄ i inferiora demergūtur. et hoc se-
pius repetē vidētur. alia uo dextro: s̄m uel sinistro: s̄m diuer-
sunt multotiēs: q̄dā uo mouētur i anteriora uel posteriora
frequēter. alia uo q̄si i gy^z uertūtur s̄m latiores uel h̄ctio-
res circuit⁹. q̄dā uo q̄si immobilis suspēse i vno loco manēt
g^o u^o q^d nō sūt solū tres motus cōtēplatiōis. **C** In prius
ē auctoritas Dio. **C** R̄n^o. dōz q^d sicut dēn̄ ē supra: opa-
tio itellec⁹ i q̄ cōtēplatio eētialr̄ cōsistit motus dī: s̄m q^d
mot⁹ ē actus p̄fecti: ut p̄bs dicit i. 3. de aīa. Quia uo p̄ sen-
sibilia i cognitionē itelligibilium deuenim⁹. opatiōes autē
sensibiles sine motu non sūt: inde est q^d etiam opatiōes i-
telligibiles quasi motus q̄dam describuntur: et s̄m similitu-
dinē diuersorū motū eaz^z differētia assignatur. In motib⁹
at̄ corporalib⁹ p̄fectiores et p̄mi sūt locales: ut p̄bat̄ in . 8.
p̄hysicorū. et iō sub eoz^z similitudine potissime opatiōes itelli-
gibiles describuntur: quoz^z qdē sūt tres differētie. nā qdāz
ē circūlaris: s̄m quē aliqd̄ mouet̄ unifo: miter circa idē cē-
trum. aliū at̄ ē rect⁹ s̄m quē aliqd̄ p̄cedit ab vno in aliū
tertius at̄ ē obliqu⁹ q̄si cōposit⁹ ex utroq^z. et ideo i operatio-
nib⁹ itelligibilib⁹ id quod simpliciter h̄z unifo: mitatem at-
tribuitur motui circūlari. operatio aut̄ itelligibilis s̄m quā
p̄ceditur de vno in aliud attribuit̄ motui recto. opatio aut̄
itelligibilis habens aliquid unifo: mitatis simul cum p̄ces-
su ad diuersa attribuit̄ motui obliquo. **C** Ad p̄^m g^o dōz:
q^d motus co: porales exteriores opponūtur quieti cōtem-
plationis q̄ itelligit̄ esse ab exterioribus occupationib⁹: sed
motus itelligibilū operationū ad ipsā quietē cōtēplationis
p̄tinēt. **C** Ad 2^m dōm: q^d homo cōuenit i intellectu euz^z an-
gelis i genere: s̄m vis itellec⁹ uia ē multo altior: i angelo q̄s in
hoīe. et ideo alio mō opz^z hos motus i hoīibus et i angelis
assignare s̄m q^d diuersimode se habent ad unifo: mitatez.
itellec⁹ n. angeli h̄z cognitionem unifo: mē s̄m duo. p̄^o
qdē q^d nō acqrit̄ itelligibile ueritatē ex ueritate rerū com-
positaz. 2° q^d non itelligit̄ ueritatē itelligibile discursiue: sed
simplici intuitu. itellec⁹ uo aīe a sensibilib⁹ rebus accipit in-
telligibilem ueritatem et cum quodam discursu rōnis ipsi-
us eam itelligit. et iō Dio. motū circūlārē i angelis assignat̄
lōq̄tū unifo: miter et idētinēter absq^z p̄ncipio et sine ituentē

deum sicut motus circularis caris p̄ncipio et sine unifo: miter ē
circa idē centrū. in aīa uo anteq^z ad istā unifo: mita-
tes pueniat̄ exigit̄ q^d duplex ei⁹ diffo: mitas amoueat. p̄
mo qdē illa q̄ ē ex diuersitate exteriorū rerū: put. s. relin-
quit exteriora: et hoc est q^d p̄^o ponit i motu circūlari aīe in-
troitū ipsius ab exteriorib⁹ ad seipsas. 2° aut̄ opz^z q^d remo-
ueatur sc̄da diffo: mitas q̄ ē p̄ discursū rōnis. et hoc idē cō-
tingit̄ s̄m q^d oēs opatiōes aīe reducuntur ad simplices cō-
tēplationem itelligibilis ueritatis. et hoc ē qd̄ 2° dicit q^d neces-
saria ē unifo: mis cōuolutio itellec⁹ uia uirtutū ipsi⁹: ut . s.
cessante discursu figat̄ ei⁹ ituitus i cōtēplatiōe unius simpli-
cis ueritatis. et in hac opatiōe aīe non est error: sicut p̄z q^d
circa itellec⁹ p̄ioz p̄ncipioz n̄ errat̄ q̄ simplici intuitu cō-
gnoscimus. et tūc istis duobus p̄missis. 3° ponit̄ unifo: miter
cōformis angelis: s̄m q^d p̄termittit̄ oib⁹ in sola dei
cōtēplatiōe p̄sistit. et hoc ē q^d dicit Damascen⁹. Sic unifo: miter
sc̄a uirtute. i. cōformiter uirtutib⁹ ad pulchritudē et
bonū manuducit̄. mot⁹ aut̄ rectus i angelis accipi non pōt̄
s̄m id qd̄ in considerando p̄cedat ab vno in aliud: sed solū
s̄m ordinē sue p̄uidētie s̄m. s. q^d angelus supior: inferiores il-
luminat̄ p̄ medios. et hoc ē qd̄ dicit q^d idirectum mouētur
angeli q̄s p̄cedūt ad subiectoz^z ordinē p̄uidētia recta oīa
trāseūtes. i. s̄m ea q̄ s̄m rectū ordinē disponūt: s̄m i rectū mo-
tū pōit̄ i aīa s̄m h⁹ q^d ab exteriorib⁹ s̄m s̄m p̄cedit ad itel-
ligibilū cognitionem. obliquū autem motum ponit̄ in
angelo cōpositū ex recto et circūlari: motum s̄m contem-
plationem dei inferioribus prouidet: in anima autem po-
nit̄ motum obliquū s̄m ex recto et circūlari cōpositū: p̄-
ut illuminationibus diuinis rōcinādo uirtutū. **C** A 3^m dōz:
q^d ille diuersitates motū q̄ accipiunt s̄m differentias eius
qd̄ ē s̄m: et deo: s̄m dextro: s̄m et sinistro: s̄m ante et retro:
et s̄m diuersos circuitus: oēs cōtinentur sub motu recto
uel obliquo. nā p̄ oēs designat̄ discursus rōnis: q^d qdē si sit a
genere ad sp̄z uel a toto ad partē: erit ut ipse exponit̄ s̄m
s̄m s̄m et deo: s̄m. si uo sit ab vno oppositorū i aliud erit
s̄m dextro: s̄m et sinistro: s̄m. si uero sit a causis in effectus
erit aut̄ et retro. si uero sit s̄m accidētia que circūstāt̄ rez. p̄
pinquam uel remotā erit circuit⁹. discursus aut̄ rōnis q̄s ē
a s̄m s̄m ad itelligibilia s̄m ordinē n̄alis rōnis p̄tinēt ad
motū rectum. q̄s at̄ ē sc̄dm illuminationes dīnas p̄tinēt ad
motum obliquū: ut ex dictis p̄z. sola at̄ imobilitas quā po-
nit̄ p̄tinēt ad motū circūlārē. vñ p̄z q^d Diony. multo suffi-
cientius et subtilius mot⁹ cōtēplatiōis describit.

Ad septimum sic procedit. **U**idetur q^d con-
tēplatio delectationē nō ha-
beat. Delectatio. n. ad uim appetitiuā p̄tinēt. sed cōtēpla-
tio p̄ncipaliter cōsistit i intellectu. g^o u^o q^d delectatio n̄ perti-
neat ad cōtēplationē. **C** P̄. Oīs cōtēplatio et oē certamē ipe-
dit delectationē. s̄m i cōtēplatione ē cōtēplatio et certamē. dicit
enī Greg. sup̄ Ezech. q^d aīa cū cōtēplari deūz n̄ uelut
i quodā certamine posita mō quasi exuperat: q^d itelligen-
do et sentiendo de icircūscripto lumine aliqd̄ degustat̄ mō
succumbit: q^d degustādo itez̄ deficit: g^o uita cōtēplatiua nō
h̄z delectationē. **C** P̄. Delectatio sequit̄ opationē p̄fectā:
ut dī. 10. ethico. s̄m cōtēplatio uie est ipefecta: s̄m illd̄ . 1.
ad Cor. 13. Uidem⁹ nūc p̄ speculū i enigmate. vñ et de Ja-
cob legit̄ Gen. 32. q^d postq^z dixit. Uidi d̄m facie ad facie
claudicabat pede. g^o u^o q^d uita cōtēplatiua delectationēz
nō habeat. **C** P̄. Lesio corporalis delectationem ipe-
dit. s̄m cōtēplatio iducit̄ lesionēz corporalem. vñ Gen. 32. dī. q^d
Jacob postq^z dixerat: Uidi d̄m facie ad facie: claudicabat
pede eo q^d tetigerit̄ neruū femoris ei⁹ et obstupuerit. g^o u^o
q^d i uita cōtēplatiua n̄ sit delectatio. **C** S̄m q̄s ē qd̄ de cō-
tēplatione sapie dī Sap. 8. Nō h̄z amaritudinēz p̄uersa-
tio illi⁹: nec tediū p̄uicit̄ ei⁹: s̄m lenitiā et gaudiū. et Greg. dīc̄
sup̄ Ezech. q^d cōtēplatiua uita amabilis ualde dulcedo
est. **C** R̄n^o dōz: q^d aliq̄ cōtēplatio pōt̄ esse delectabilis
dupl̄r. Uno modo ratione ipsius opationis: q^d uicūq^z
delectabilis est opatio sibi p̄ueniens s̄m p̄p̄riā nām u^o ha-
bitum. cōtēplatio aut̄ ueritatis competit̄ homini s̄m suaz
nām. put̄ est aīa rationale: ex quo p̄tingit̄ q^d oēs homines
natura scire desiderant: et per consequens in cognitione ue-

ritatis delectant. et adhuc magis fit hoc delectabile hñti habitū sapiētie et scie: ex quo accidit q̄ sine difficultate aliquis contemplatur. Alio modo contemplatio redditur delectabilis ex parte obiecti: in quantum. s. aliqs rem amatam contemplatur: sicut etiam accidit in visione corporali q̄ delectabil reddi nō solū ex eo q̄ ip̄s videre est delectabile: sed et ex eo q̄ videt q̄s p̄sonā amatā. Quia ergo vita contemplatiua p̄cipue p̄sistit i contemplatōe dei ad quāz monet charitas. vt dñm est: ide est q̄ i vita contemplatiua nō solū est delectatio rōne ip̄s contemplatōis: sed et rōne ip̄s dñi amoris. et q̄stū ad vtrūq̄ ei⁹ delectatio omnes delectatōes humanā excedit: nā et delectatio spūalis potior est q̄ carnalis vt supra hitum est: cū de passionibus ageret. et ipse amor q̄ ex charitate de⁹ diligit oēm amorē excedit: vñ et i p̄s dñi Gustate et videte qm̄ suauis ē dñs. Ad p̄m g⁹ dñm: q̄ vita contemplatiua h̄ eēntialr p̄sistat i intellectu: p̄ncipiū tñ h̄ in effectu. iquātū videlz aliqs ex charitate ad dei contemplatōez icitat. et q̄ finis respondet p̄ncipio: ide est q̄ et terminus et finis cōtemplatiue vite habetur i affectu: dñi. s. aliqs i visione rei amate delectat. et ipsa delectatio reiuise amplius excitat amorē: vñ Grego. dicit sup Ezech. q̄ cū q̄s ip̄s que amat viderit: i amorē ip̄s ampli⁹ ignescit. et hec est vltia p̄fectio contemplatiue vite: vt. s. nō solū diuina veritas videat: s̄ et vt amet. Ad 2m dñm: q̄ p̄ctio vel certamē qd̄ puenit ex p̄rietate exterioris rei ipedit illius rei delectationem. n. n. aliqs delectat i re q̄ quā pugnāt: s̄ i re p̄ q̄ q̄s pugnāt cū eā hō adept⁹ fuerit ceteris parib⁹ magis i ea delectat. sicut Aug. dicit i. 8. p̄f. q̄ q̄to fuit mai⁹ piculū i p̄ho: tāto maior est gaudiū i triūpho. nō ē autē i contemplatōe contentio et certamē ex p̄rietate vitatis quā cōtemplamur: s̄ ex delectu nri intellect⁹. et ex corruptibili corpe qd̄ nos ad inferiora retrahit. fm̄ illud Sap. 9. Corp⁹ q̄ corrupit aggrauat aiām. et dep̄mit terrena i habitatio sensus multa cogitantē: et inde est q̄ qñ hō ptingit ad contemplatōem veritatis ardentius eā amat: sed magis odit p̄riū defectū et grauitatem corruptibilis corporis: vt dicat cum aplo: isely ego hō: q̄s me liberabit de corpore mortis hui⁹? Uñ et Greg. dicit sup Ezech. Cū de⁹ tā p̄ desideriu et intellectu cognoscit: oēs voluptatē carnis arefacit. Ad 3m dñm: q̄ contemplatio dei i hac vita imperfecta est respectu contemplationis p̄rie: et sili delectatio contemplatōis vie est imperfecta respectu delectationis contemplationis patrie de q̄ dñi i p̄s. Detorēt voluptatis tue potabis eos. s̄ contemplatio dñoy q̄ habet i via et si sit imperfecta: tñ est delectabilior: oī alia contemplatōe q̄ntūq̄ p̄fecta pp̄ excellentiam rei cōtemplare. vñ p̄s dicit i p̄o de partibus aialium. Accidit circa illas honorabiles existētes et diuinas subas miores nobis existē theorias: s̄ et si scōz modicū attigam⁹ eas tñ pp̄ honorabilitatē cognoscēdi delectabilis aliqd̄ hñt q̄ apud nos oīa. et hoc est et quod Greg. dicit sup Ezech. Cōtemplatiua vita amabilis valde dulcedo ē q̄ sup sup semetipsaz aiāz rapit: celestia aperit: spūalia mētis oculis patefacit. Ad 4m dñm: q̄ Jacob post contemplationē vno pede claudicabat. q̄z necesse ē vt debilitato amore seculi qualescat aliqs ad amorē di: vt Gre. dicit sup Ezech. et iō post agnitionē snauitatis dei vñ i nobis pes san⁹ remanet atq̄ alius claudicat. oīs enī q̄ vno pede claudicat: solū illi pedi inicit que sanum habet.

Ad octauū sic p̄cedit. Uidef q̄ vita contemplatiua nō sit diuturna. Vita. n. cōtemplatiua eēntialiter cōsistit i his q̄ ad intellectu p̄tinet: s̄ oēs intellectiue p̄fectiōes hui⁹ vite euacuabūt: fm̄ illud p̄ma ad Corin. 13. Sine p̄phetie euacuabunt sine lingue cessabunt: sine scia destruetur. ergo vita contemplatiua euacuatur. P̄. Dulcedinē contemplatōis aliqs homo raptim et p̄rāseūdo degustat: Uñ Aug. dicit i. 10. cōf. Intromittis me i affectū multum iusitatum itrosus ad quam nescio dulcedinē s̄ redeo i hoc erūnōsis ponderibus. Grego. et dicit i. 5. moral. exponeas illud Job. 4. Cum spūs me p̄sente trāfret. In suauitate iquit contemplationis itime: nō diu mēs figit. q̄ ad semetipsam ipsa imēsitate luminis reuerberata reuocat. g⁹ vita contemplatiua nō ē diuturna. P̄. Illd̄ qd̄ non est homini conaturalē non potest esse diuturnū. vi-

ta autē contemplatiua ē melior q̄ fm̄ hoīem: vt p̄s dicit i. 10. ethi. ergo vñ q̄ vita contemplatiua nō sit diuturna. S̄ q̄ ē qd̄ dñs dicit Luc. 10. Maria optimā partē elegit q̄ nō auferet ab ea: q̄ vt Grego. dicit sup Ezech. cōtemplatiua hic icipit vt i celesti patria p̄ficiat. C̄. Rñ. dñm: q̄ aliqd̄ pōt dici diuturnum dupliciter. Uno modo fm̄ suā naturā.

Alio modo quo ad nos. Scdm̄ se quidem manifestum est q̄ vita contemplatiua diuturna ē dupliciter. Uno modo eo q̄ versatur circa incorruptibilia et imobilia. Alio modo q̄ nō h̄ p̄rietatē delectationi. n. que est i considerando nihil ē cōtrarium: vt dicit i p̄o topicorū. Sed quo ad nos et vita contemplatiua diuturna ē: tñ q̄ competit nobis s̄ actio nē incorruptibilis partis anime. s. fm̄ intellectum. vnde pōt post hanc vitam durare. Alio modo q̄ i operibus contemplatiue corporaliter non laboramus. vnde magis in huiusmodi operibus continue persistere possumus: sicut p̄s dicit i. 10. ethicorum. Ad p̄mum ergo dicendum: q̄ modus contemplandi non est idem hic et in patria. sed vita contemplatiua dicit manere rōne charitatis i qua h̄ et p̄ncipiū et finē: et hoc ē qd̄ Greg. dicit sup Ezech. Cōtemplatiua hic icipit vt i celesti patria p̄ficiatur: q̄ amoris ignis qui hic ardere ichoat cū ip̄m que amat viderit i amore ipsius amplius ignescit. Ad 2m dicēduz: q̄ nulla actio pōt diu durare i sui sumo. sumū at̄ contemplatōis ē vt attigat ad vni⁹ formitatē diue contemplatōis: vt dicit Diony. sic supra positū ē. vñ et si q̄stū ad hoc contemplatio diu durare non possit: tñ q̄stū ad alios contemplationis actus potest diu durare.

Ad tertium dicendum: q̄ p̄s dicit vñ contemplatiuam eē supra hoīem: q̄ cōpetit nobis fm̄ hoc q̄ aliquid diuinum ē i nobis. s. intellect⁹ q̄ ē incorruptibilis et ipassibilis i se. et iō actio eius pōt esse diuturnior.

De vita actiua.

20.

CLXXXI.

Inde considerādum est de vita actiua. Et circa hoc q̄ runtur q̄tuor. p̄o vtrū oīa opa virtutū moralium p̄tineāt ad vitā actiuā. 2o vtrū prudētia p̄tineat ad vitam actiuam. 3o vtrū doctrina p̄tineat ad vitā actiuā. 4o vtrū de diuturnitate vite actiue.

Ad primū sic p̄ceditur. q̄ Uñ non omnes act⁹ virtutū moralium p̄tineāt ad vitā actiuam. Uñ. n. actiua videt cōsistē solū i his q̄ sūt ad alterū. dicit. n. Greg. sup Ezech. q̄ actiua vita ē panē esurienti tribnere. et i fine multis enumeratis q̄ ad alterū p̄tinent subdit: et que singulis q̄busq̄ expediūt dispēfare. sed nō p̄ oēs actus virtutū moralium ordinamur ad alios: sed solū fm̄ iustitiam et partes ei⁹: vt ex supradictis p̄s. si ergo act⁹ oīum virtutū moralium p̄tinet ad vitā actiuā. P̄. Grego. dicit sup Ezech. q̄ p̄ 2 vā q̄ fuit lippa: s̄ secūda significatur vita actiua q̄ dñi occupat i ope minus videt: s̄ dñi mō per vñū: mō p̄ exēplū ad imitationē suā. primos accēdit multos i ope bono filios generat. hoc at̄ magis videt p̄tine ad charitatē p̄ quā diligimus primū q̄ ad virtutes morales. g⁹ videt q̄ act⁹ virtutū moralium nō p̄tineāt ad vitam actiuā. P̄. Sicut supra dñm ē: virtutes morales disponūt ad vitā contemplatiuā. s̄ dispositio et p̄fectio p̄tinet ad idē. g⁹ videt q̄ virtutes morales nō p̄tineāt ad vitā actiuā. Sed h̄ est qd̄ Irido. dicit i li. de sumo bono. In actiua vita p̄s p̄ exercitiū boni opis cūcta exhaurenda sūt vitia ut i contemplatiua iā pura mētis acie ad contemplandū dñū q̄s p̄rāseat: s̄ cūcta vitia nō exhaureūt nisi p̄ act⁹ virtutū moralium. g⁹ act⁹ virtutū moralium ad vitā actiuā p̄tinet. C̄. Rñ. dñm: q̄ sic supra dictū ē: vita actiua et contemplatiua distinguūtur fm̄ diuersa studia hoīuz itēdētū ad diuersos fines: quoy unū ē p̄sideratio vitatis q̄ ē finis vite contemplatiue. aliū at̄ ē exterior opatio ad quā ordinat vita actiua. manifestū ē at̄ q̄ i virtutib⁹ moralib⁹ nō p̄ncipalit̄ q̄rit̄ contemplatio vitatis: s̄ ordiant ad operatū. vnde p̄s dicit i. 2. ethicoy q̄ ad virtutē qd̄ scire parum aut nihil prodest. vnde manifestum est q̄ virtutes morales pertinent essentialiter ad vitam actiuam. vnde et p̄s i. 10. ethicorum virtutes morales ordinat ad felicitatem actiuam. Ad p̄mum ergo dicēduz: q̄ iter virtutes

morales precipua est iustitia qua aliquis ad alterum ordi-
natur: vt p̄s probat i. 5. ethicoꝝ. vnde vita actiua de-
scribitur per ea que ad alterum ordinantur: non quia i his
solum: sed q̄ in his principalis consistit. ¶ Ad 2^m d̄m:
q̄ per actus omnium virtutum moralium potest aliq̄s p̄-
rimos suo exemplo dirigere ad bonum: quod Greg. ibi
attribuit vite actiue. ¶ Ad 3^m d̄m: q̄ sicut virtus q̄ ordi-
natur i fine alterius virtutis transit quodammodo in species
eius: ita et quando aliquis vitur his que sunt vite actiue so-
lam prout disponunt ad contemplationem comprehen-
duntur sub vita contemplatiua. i his autem que opibus
virtutum moralium itendunt tanq̄s fm se bonis: non aut
tanq̄s disponentibus ad vitam contemplatiua: virtutes mo-
rales pertinent ad vitam actiuam: quous etia; dici possit q̄
vita actiua dispositio sit ad vitam contemplatiuam.

Ad secundū sic p̄cedit. Videt q̄ prudentia non
pertineat ad vitam actiuam. Sicut enim vita cōtemplatiua p̄tinet ad vim cognitiuam: ita actiua
ad vim appetitiua. prudentia at̄ non pertinet ad vim appetiti-
nam. s; magis ad cognitiua. g^o prudentia nō p̄tinet ad vitam
actiuam. ¶ Grego. dicit sup̄ Ezech. q̄ actiua vita dum
occupat i ope minus videt. vñ significat p̄ Lam q̄ lip-
pos oculos habebat: prudentia aut̄ requirit oculos claros:
vt recte indicet hō de agēdis. g^o vñ q̄ prudentia nō p̄tinet
ad vitam actiuam. ¶ Prudentia media ē iter vtutes mo-
rales et intellectuales. sed sicut vtutes morales p̄tinet ad
vitam actiuam: vt dictum ē: ita intellectuales ad contemplati-
uam. g^o vñ q̄ prudentia non p̄tinet neq; ad vitam actiuam
neq; ad contemplatiua: sed ad mediū viuēdi gen^o: quod
Aug. ponit. 19. de ciu. dei. ¶ S; ē qd̄ p̄s in. 10. ethico.
prudentia p̄tinet ad felicitatē actiuam: ad quā p̄tinet vir-
tutes morales. ¶ Rñ. d̄m: q̄ sicut supra dictū ē: id qd̄
ordinat ad aliud sicut ad finē p̄cipue i moralibus trahitur
ad sp̄m eius ad qd̄ ordinat: sicut ille qui mechatur vt fu-
retur: magis d̄ fur q̄ mechus: fm p̄m i. 5. ethi. manife-
stū ē at̄ q̄ cognitio prudentie ordinat ad opationes virtutum
moralium sicut ad finem. ē. n. recta rō agibilium sicut dicit
i. 6. ethicoꝝ. vñ et fines vtutū moralium sunt p̄cipia prudē-
tie: sicut i eodē li. p̄s dicit. sicut g^o dictū ē q̄ virtutes mo-
rales i eo q̄ ordinat eas ad getem cōtemplationis p̄tinet ad
vitam cōtemplatiua: ita cognitio prudentie q̄ de se ordinatur ad
opationes virtutū moralium directe p̄tinet ad vitam actiuam:
si tñ prudentia p̄p̄e sumat fm q̄ p̄s de ea loquit. si antes
sumat cōm̄s put. s. app̄hendit q̄lēcūq; hūanā cognitiones
sic prudentia q̄tū ad aliquā sui partē p̄tinet ad vitam con-
templatiua: fm q̄ Tullius dicit i. 1. de offi. q̄ acutissime et
celeberrime pōt et videre vey et explicare rōnē: is prudē-
tissim^o et sapiētissim^o rite hēri solet. ¶ Ad p̄mū g^o d̄m: q̄
operationes morales specificantur ex fine: vt supra hitum
ē. et iō ad vitam cōtemplatiua illa cognitio p̄tinet q̄ fines hēt in
ipsa cognitione veritatis. cognitio at̄ prudentie q̄ magis hēt
finē in actu appetitiue vtutis p̄tinet ad vitam actiuam.

¶ Ad 2^m d̄m: q̄ occupatio exteriorū rerū facit hoies mi-
nus videre i reb^o intelligibilibus q̄ sūt separte a sensibilibus
i qbus opationes actiue vite cōsistūt: s; tñ occupatio exte-
rio: actiue vite facit hoies magis clare videre i iudicio agi-
bilium: qd̄ p̄tinet ad prudentia: tñ pp̄ experiētia: tñ pp̄ mē-
tis attētiōnē: q̄ vbi itenderis ibi ingeniuū valet: vt Saluti^o
dicit. ¶ Ad 3^m d̄m: q̄ prudentia d̄: ē media iter virtu-
tes intellectuales et morales q̄tū ad hoc q̄ i subiecto cōue-
nit cū vtutib^o intellectualib^o: i mā at̄ totaliter cōuenit cū mo-
ralibus. illd̄ at̄ tertiuū viuēdi gen^o mediū ē iter actiuā vitam
cōtemplatiua q̄tū ad ea circa q̄ occupat: q̄ q̄nq; occupat in
cōtemplatione veritatis: q̄nq; at̄ occupat circa exteriora.

Ad tertiuū sic p̄cedit. Vñ q̄ docere nō sit act^o
vite actiue: sed cōtemplatiue. Dicit enim Grego. sup̄ Ezech. q̄ vim p̄fecti bona celestia que cō-
templari poterūt: fratribus denunciant eorūq; aios i amorē
intime claritatis accendunt. sed hoc pertinet ad doctrinam.
ergo docere est actus vite cōtemplatiue. ¶ Ad idem ge-
nus vite videt̄ reduci actus et hitus. sed docere est act^o sa-
pientie. dicit. n. p̄s in p̄cipio metaph. q̄ signū sciētis ē pos-

se docere. cū ergo sapiētia vel scia p̄tineat ad vitam cōtemplati-
ua. vñ q̄ et doctrina ad vitam cōtemplatiua p̄tineat. ¶ S;.
Sic cōtemplatio ē act^o vite cōtemplatiue ita et oio. s; oio q̄ q̄s
orat p̄ alio nihilomin^o p̄tinet ad vitam cōtemplatiua. g^o q̄ ali-
quis veritatē meditatā in alteri^o notitiā p̄ doctrinam deducit
vt ad vitam cōtemplatiua p̄tinet. ¶ Sed ē est q̄ Grego.
dicit sup̄ Ezech. Actiua vita est panē esurienti tribuere: ver-
bo sapiētie nesciētē docere. ¶ Rñ. d̄m: q̄ actus doctri-
ne h; duplex obm. sit. n. doctrina p̄ locutionē. locutio autē
est signū audibile interioris p̄ceptionis. ē g^o vñ obm doctri-
ne id qd̄ est mā sine obm interioris p̄ceptionis. et quātū ad
hoc obm q̄nq; doctrina p̄tinet ad vitam actiuam: q̄nq; ad con-
templatiua. ad actiuā qd̄z q̄n hō interioris p̄cipit aliquam
veritatē vt p̄ eā in exteriori actione dirigat. ad cōtemplatiua
at̄ q̄n hō interi^o p̄cipit aliquā veritatē itelligibile in cui^o p̄si-
deratione et amore delectat. Vñ Aug. dicit in lib. de ver-
dñi. Eligant sibi p̄tē meliorē. s. vite cōtemplatiue: vacent ver-
bo: inbient doctrine dulcedine: occupentur circa sciam sa-
lutarē: vbi manifeste dicit doctrinā ad vitam cōtemplatiua p̄-
tinere. aliud vero obm doctrine ē ex pte fimonis audibilis.
et sic obm doctrine ē ipse audiēs: et q̄tū ad hoc obm ois do-
ctria p̄tinet ad vitam actiuā ad quā p̄tinet exteriores actiones
¶ Ad p̄m g^o d̄m: q̄ auctoritas illa exp̄sse loquit̄ d̄ doctri-
na q̄tū ad mān̄ put versat̄ circa p̄siderationē et amo-
rē vitatis. ¶ Ad 2^m d̄m: q̄ habitus et actus cōicant i obm
et iō manifesta illa rō p̄cedit ex pte mae interioris p̄ceptio-
nis. intantū. n. ad sapiētē vel scientē p̄tinet posse docere in
quantū pōt interiorē p̄ceptū verbis exp̄m̄re ad hoc q̄ pos-
sit aliū adducere ad itellectū veritatis. ¶ Ad 3^m d̄m: q̄ il-
le q̄ orat p̄ alio nihil agit erga illū p̄ quo orat: s; soluz erga
deum qui est itelligibilis veritatis. sed ille qui alium do-
cet aliquid circa eum agit exteriori actione. vnde nō est si-
milis ratio de vtroq;.

Ad quartum sic p̄cedit. Vñ q̄ vita actiua
maneat post hanc vitam. Ad vi-
tā. n. actiuā p̄tinet act^o moralium virtutū vt dem̄ ē. s; vtutes
moralis p̄manēt post hanc vitam: vt Aug. dicit i. 14. de trimi.
g^o vñ q̄ vita actiua p̄maneat post hanc vitam. ¶ Docere
alios p̄tinet ad vitam actiuā: vt dem̄ ē. s; i futura vita i q̄ silēs
erim^o angelis poterit eē doctrina: sic et in angelis eē vñ: q̄
rū vñ aliū illumiat purgat et p̄fic: qd̄ refert̄ ad scie assum-
ptionē: vt p̄s p̄ Diony. 7. ca. cele. hierar. g^o vñ q̄ vita acti-
ua remaneat post hanc vitam. ¶ Illd̄ qd̄ de se ē durabili^o
magis vñ posse post hanc vitam remanere: s; vita actiua vñ
eē de se durabilior: dicit. n. Greg. sup̄ Ezech. q̄ i vita acti-
ua fixi p̄manere possum^o. in cōtemplatiua aut̄ itēta mēte ma-
nere nullo mō valem^o. g^o multo magis vita actiua p̄t ma-
nere post hanc vitam q̄ cōtemplatiua. ¶ S; ē qd̄ Greg. dicit
sup̄ Ezech. Cū p̄nti seclō vita auferat̄ actiua. cōtemplatiua aut̄
hic icipit̄ vt in celesti p̄ria p̄ficiat. ¶ Rñ. d̄m: q̄ sicut su-
pra dictū est: vita actiua h; finē in exterioribus actibus q̄ si
referant̄ ad getem cōtemplationis itā p̄tinent ad vitam cōte-
platiua: in futura aut̄ vita beatorū cessabit occupatio extero-
rum actiuū. et si q̄ act^o exteriores sint referent̄ ad finē cōte-
platiuis: vt. n. Aug. dicit in fine de ciu. dei. Vbi vocabimur
et videbim^o: videbim^o et amabim^o: amabim^o et et lauda-
bim^o. et in eodē li. p̄mittit q̄ ibi de^o sine fine videbit. sine fa-
stidio amabit: sine fatigatōe laudabit hoc mun^o. hic affe-
ctus. h̄ act^o erit in oib^o. ¶ Ad p̄mū g^o d̄m: q̄ sic supra
dictū ē: vtutes morales manebūt nō fm act^o quos hnt̄ cir-
ca ea q̄ sūt ad finē. huiusmodi. n. act^o sunt fm q̄ p̄stituunt
getē cōtemplatiuis: quā Aug. in p̄missis v̄bis significat p̄ va-
cationē q̄ ē itelligēda nō solū ab exteriorib^o tumultib^o. sed
et ab interiori p̄turbatōe passionū. ¶ Ad 2^m d̄m: q̄ vita
cōtemplatiua sic supra dem̄ est: p̄cipue p̄sistit in cōtemplatōe dei
et q̄tū ad hoc vñ angelus aliū nō docet: q̄ vt d̄: Adatt.
18. d̄ angelis pusilloꝝ q̄ sunt inferioris ordis q̄ semp vidēt
faciē patris: sic et in futura vita null^o hoius alium docebit
de deo: sed oēs videbim^o eū sicuti est: vt h̄. 1. Joā. 3. et h^o
est qd̄ d̄diere. 31. d̄. Nō docebit vltra vir p̄ximū suū di-
cens: cognosce d̄m. oēs. n. cognosce me a minimo eorūq;
vsq; ad maximū. s; de his q̄ p̄tinet ad dispensationē mini-

sterioꝝ dei: vnº angelus docet aliũ purgãdo illuminando
 ⁊ pficiẽdo. ⁊ s; hoc hñt aliqd de vita actiua q̃dũ mūdº
 durat ex hoc q̃ administratiõni iferioꝝ creature itendũt
 qd̃ significat p hoc q̃ Jacob vidit angelos in scala ascẽdẽ/
 tes: qd̃ pertinet ad cõtẽplatiõnẽ. ⁊ descẽdentes qd̃ pertinet
 ad actionẽ. s; sicut dicit Greg. 2. moral. nõ sic a dña visiõẽ
 foris exeũt vt iterne cõtẽplatiõis gaudijs puenĩt. ⁊ iõ i eis
 nõ distiguit vita actiua a cõtẽplatiua: sicut i nobis q̃ p ope
 ra vite actiue ipedimur a cõtẽplatiõe: nõ aut̃ pmittit no
 bis similitudo angeloz̃ q̃stũ ad administratiõnẽ iferioꝝ crea
 ture q̃ nobis nõ cõpetit s; m ordmẽ nãe nre: sic cõpetit an
 gelis: sed s; m visiõnẽ dei. **C** 3^m dõz: q̃ durabilitas vite
 actiue i statu pñti excedẽs durabilitatẽ vite cõtẽplatiue nõ
 puenit ex pprietate vtriusq; vite s; m se cõsiderate: sed ex
 defectu nri qui ex corporis grauitate retrahimur ab altitu
 dine cõtẽplatiõis. vñ ibidẽ subdit Grego. q̃ ipsa sua in
 firmitate ab immensitate tante celsitudis repulsus animº
 in semetipso relabatur.

De cõparatõe vite actiue ad cõtẽplatiã. Q.º. clxxij.

Ende considerandũ est de cõpa
 ratiõe vite actiue ad cõtẽ/
 platiã. **E**t circa hoc querunt q̃ttuo:
 1° q̃ sit potior vel dignior. 2° q̃
 sit maioris meriti. 3° vtrum vita con
 templatua impediãt per actiua. 4° d
 ordine vtriusq;.

Ad primũ sic pcedit. **V**idẽt q̃ vita actiua sit
 potior q̃ cõtẽplatiua. Quod enim ẽ
 melioꝝ vñ ẽẽ honorabiliº ⁊ melius: vt pbs dicit in. 3. topi
 co:ũ: s; vita actiua p̃tinet ad maiores. s. ad p̃latos q̃ sũt i ho
 noꝝe ⁊ p̃tate cõstituit. vñ Aug. dicit. 19. de ciui. dei: q̃ i actio
 ne nõ amãdus est honoꝝ: i hac vita siue potẽtia. 5° vñ q̃ vi
 ta actiua sit potior q̃ cõtẽplatiua. **C** 3^m. In oib; habitibus
 ⁊ actib; p̃cipe p̃tinet ad potioꝝ: sic militaris tanq; potior
 p̃cipit frenoꝝ factrici: s; ad vitã actiã p̃tinet disponere ⁊
 p̃cipere de cõtẽplatiua: vt p; p illd̃ qd̃ dicit Moysi Exo. 19.
 Descẽde ⁊ cõtẽstare pplim ne forte velit trãscẽdere p̃posi
 tos terminos ad vidẽdũ deũ. 6° vita actiua ẽ potior q̃ cõ
 tẽplatiua. **C** 3^m. Nullus d; abstrahi a maiori vt applicet
 minorib;. Ap̃ls. n. dicit. 1. ad Cor. 12. Emulamini charis
 mata melioꝝ: s; aliq̃ abstrahunt a statu vite cõtẽplatiue ⁊
 occupant circa vitã actiã: vt p; de illis q̃ trãsseruntur ad
 statũ p̃latiõis. 7° vñ q̃ vita actiua sit potior q̃ cõtẽplatiua.
C Sed 5° ẽ q̃ dñs dicit Luc. 10. Maria optima; p̃tẽ elegit
 q̃ nõ auferet ab ea. per Mariã aut̃ significat vita contem
 platiua. 6° cõtẽplatiua vita potior est q̃ actiua. **C** Rñº.
 dõz q̃ nihil p̃hibet aliqd s; m se ẽẽ excellẽtº qd̃ tñ s; m qd̃
 ab alio superat. Dñm est ergo q̃ vita cõtẽplatiua simpli
 melioꝝ est q̃ actiua: qd̃ pbs in. 10. ethicoꝝ p̃bat octo rõni
 bus. Quaz̃ p̃ma est: q; vita cõtẽplatiua cõuenit hoĩ scdm̃
 illud qd̃ est optimũ in ipso. s. s; m itellectũ ⁊ respectu p̃po
 rum obiectoz̃. s. itelligibiliũ: vita aut̃ actiua occupat circa
 exteriora. vñ Rachel per quã significat vita cõtẽplatiua
 iterp̃tatur visum p̃ncipiũ. vita aut̃ actiua significat p 2^{am}
 q̃ erat lippis oculis vt Greg. dicit. 6°. moral. 2. q; vita cõ
 tẽplatiua põt esse magis continua: s; nõ q̃stus ad sũmũ cõ
 templatationis gradũ. sicut supra dñm est. vñ ⁊ Maria per
 quã significat vita cõtẽplatiua describitur secº pedes dñi assi
 due sedens. 3° q; maior est delectatio vite cõtẽplatiue
 q̃ actiue. vñ Aug. dicit in li. de verbis dñi: q̃ Martha tur
 babat. Maria epulabat. 4° q; in vita cõtẽplatiua est ho
 magis sibi sufficiens: q; pauõibus ad eã idiget. vñ dicit
 Luc. 10. Martha martha sollicita es: ⁊ turbaris erga plu
 rima. 5° q; vita cõtẽplatiua magis p̃pter se diligit. vita
 aut̃ actiua ad aliud ordina. vñ in ps. d; 1. Cuius petij a dño
 hanc requiram vt inhabitẽ in domo dñi oĩbus diebus vi
 te mee vt videã volũtatẽ dñi. 6° q; vita cõtẽplatiua cõsi
 stit in qdã vacatõe ⁊ q̃ete: s; m illud. Vacate ⁊ videte qm̃
 ego sum deus. 7° q; vita cõtẽplatiua est s; m dña. vita
 aut̃ actiua ẽ s; m hũana. vñ Aug. dicit in li. de ver. dñi. in p̃n
 cipio erat verbũ: ecce qd̃ Maria audiebat. Verbu; caro
 factũ ẽ: ecce cui Maria ministrabat. 8. q; vita cõtẽpla

tina est s; id quod est magis propriũ homini. s. s; intel
 lectum. i. operationib; at vite actiue cõicant etiam inferior
 res vires que sunt nobis ⁊ brutis cões. vnde i ps. postq̃
 dictum est. Homoies ⁊ iumẽta saluabis dñe. subditur id qd̃
 est hoĩbus spãle i lumine tuo videbimus lumẽ. Maria; rõ
 nem addit dñs Luc. 10. cum dicit: optima; partam elegit
 Maria que non auferet ab ea. qd̃ exponens Aug. i li. de
 verbis dñi dicit. Nõ tu malam: s; illam melioꝝ audĩ. vñ
 melioꝝ: q; non auferetur ab ea: a te aut̃ aufertur aliquã
 do onus necessitatis: eterna ẽ dulcedo veritatis: scdm̃ qd̃
 tñ ⁊ in casu est magis eligenda vita actiua propter necessi
 tatem pñtis vite: sicut etiam pbs dicit in. 3. topico:ũ q̃ phi
 losophari est melius q̃ ditari: s; ditari melius necessitate;
 patienti. **C** Ad p̃mum ergo dõm: q̃ ad p̃latos non solu; p̃
 tinet vita actiua s; ẽ debet ẽẽ excellẽtes i vita cõtẽplatiua.
 vñ Grego. dicit i pastorali. Sit rector: actione p̃cipuº: p̃e
 cunctis in cõtẽplatiõne suspẽsus. **C** Ad 2^m dõm: q̃ vita cõ
 tẽplatiua i qdã animi libertate cõsistit. dicit. n. Greg. super
 Ezech. q̃ vita cõtẽplatiua ad qdã libertatẽ mẽtis trãsit tẽ
 poralia nõ cogitãs s; eterna. ⁊ Boetius dicit i. 5. de cõsola
 tiõne. Humanas aias liberioꝝ: ẽẽ necesse est cum se i mẽ
 tis diuine speculatione p̃seruẽt. minus vñ cũ dilabũtur ad
 corpora. vñ p; q̃ vita actiua nõ directe p̃cipit vite cõtẽm
 platiue: sed disponẽdo ad vitã cõtẽplatiã p̃cipit qdã opa
 vite actiue: i quo magis fuit vite cõtẽplatiue q̃ dñetur: et
 hoc ẽ qd̃ Greg. dicit sup Ezech. q̃ actiua vita fuitus: cõtẽ
 platiua at̃ libertas vocat. **C** Ad 3^m dõm: q̃ ad opa vite
 actiue iterdũ aliq; a cõtẽplatiõe auocat p̃p aliquã necessita
 tẽ pñtis vite: nõ tñ hoc mō q̃ cogat aliq; totali cõtẽplatiõ
 nẽ deserere. Cñ Aug. dicit. 19. de ciui. dei: Ociũ scñ q̃rit
 charitas vitatis. negociũ instũ. s. vite actiue suscipit necessi
 tas charitatis: quã sarcinã si nullus ipõnit: percipiẽde atq;
 intuẽde vacandum est veritati: si autem imponitur susci
 pienda est propter charitatis necessitatem: sed nec sic oĩno
 veritatis delectatio deserenda est: ne subtrahatur illa suau
 tas ⁊ opprimat ista necessitas. ⁊ sic p; q̃ cum aliquis a cõ
 tẽplatiua vita ad actiuã vocatur: non hoc fit per modũ
 subtractionis: sed per modum additionis.

Ad secundum sic pcedit. **V**ñ q̃ vita acti
 ua sit maioris meriti q̃ cõ/
 tẽplatiua. **M**eritũ. n. dicit respectu mercedis: merces aut̃
 debet labori: s; m illud. 1. ad Cor. 3. Cuiusq; p̃pã mer
 cedẽ accipiet s; m suũ laborẽ: sed vite actiue attribuit labori:
 cõtẽplatiue vñ qes. dicit. n. Greg. sup Ezech. Ois qui
 ad deũ cõuertit p̃us necesse ẽ vt desudet in labore. i. 2as
 accipiat: vt post ad vidẽdũ p̃ncipiũ in Rachel amplexu
 bus req̃scat. ergo vita actiua est maioris meriti q̃ contẽ
 platiua. **C** 3^m. Vita cõtẽplatiua est quedam inchoatio
 future felicitatis. vñ super illud Joan. vlti. Sic eum volo
 manẽ donec veniã: dicit Aug. hoc aptius dici põt: p̃fe
 cta me sequat actio iõ: mata mee passiõis exẽplo. i. cho
 ta vero cõtẽplatiõ maneat donec venio: p̃ficiẽda cũ ve
 nero. ⁊ Grego. dicit super Ezech. q̃ cõtẽplatiua vita hic
 incipit vt icelesti patria perficiat. sed in illa futura vita non
 erit status merendi: sed recipiẽdi. p̃ meritis. ergo vita con
 templatua minus videtur habere de rõne meriti q̃ vita
 actiua: sed plus habet de rõne p̃mij. **C** 3^m. Grego. dicit su
 per Ezech. q̃ nullum sacrificiũ ẽ deo magis acceptũ q̃ ze
 lus aĩaz. sed p̃ zelũ aĩaz aliquis se conuertit ad studia vite
 actiue. 6° vidẽt q̃ vita cõtẽplatiua nõ sit maioris meriti q̃
 actiua. **C** 3^m 5° ẽ qd̃ Greg. dicit in. 6. moral. Magna sunt
 actiue vite merita: s; cõtẽplatiue p̃noza. **C** Rñº. dõz: q̃
 radix meredi ẽ charitas: sicut supra habitum est: cum aut̃
 charitas consistat in dilectione dei ⁊ pximi: sicut supra bitũ
 est: deũ diligere s; m se est magis meritorium q̃ diligere p̃
 ximum: vt ex supra dictis p; ⁊ iõ illud quod directius p̃ti
 net ad dilectionem dei magis est meritorium ex suo genere
 q̃ id qd̃ directe p̃tinet ad dilectionẽ p̃oximi p̃pter deũ.
 vita aut̃ cõtẽplatiua directe ⁊ imediate p̃tinet ad dilectionẽ
 dei. dicit enĩ Aug. 19. de ciui. dei. q̃ ocium scñ. s. contem
 platiue vite q̃rit charitas veritatis. s. diuine cui potissime
 vita cõtẽplatiua insilit: sicut dictum est: vita autem

actiua directius ordinatur ad dilectionem primi: q.º fatagit circa frequens ministerium: vt dicitur Luc. 10. et ideo ex suo genere contemplatiua vita est maioris meriti q.º actiua. et hoc est qd. Grego. in 3. homel. sup. Ezech. dicit. Contemplatiua est maior merito q.º actiua: q.º hec in vsu presentis operis laborat in quo necesse est primis subuenire illa vero sapore intimo venturam iam requie degustat. s. in contemplatione dei. Id est tamen contingere q.º aliquis in operibus vite actiue plus mereat q.º alius in operibus vite contemplatiue. puta si ppter abundantiam diuini amoris vt eius voluntas impleatur ppter ipsius gloria interdum sustinet a dulcedine diuine contemplationis ad tempus separari: sicut apostolus dicebat ad Rom. 9. Optabam ego ipse anathema esse a xpo pro fratribus meis: qd. expones Christo. in lib. de conpunctione dicit. Ita tota mentem eius demerserat amor christi: vt et hoc quod ei pre ceteris omnibus amabilius erat esse cum xpo: rursus id ipsum: q.º ita vt placeret christo contemneret. **Ad 1.º d.º** q.º labor exterior operatur ad augmentum premij accidentalitatis: sed augmentum meriti respectu primij essentialis consistit principaliter in charitate cuius quoddam signum est labor exterior toleratus ppter xpm: sed multo expressius eius signum q.º aliquis permittit omnibus q.º ad hanc vitam pertinent soli diuine contemplationi vacare delectetur. **Ad 2.º d.º** q.º in statu felicitatis future homo puenit ad perfectum. et ideo non relinquatur locus pficiendi p meritum: si tamen relinqueretur: esset efficacius meritum ppter maiorem charitatem sed contemplatio presentis vite cum quadam imperfectioe est et adhuc h3 quo pficiat. et ideo non tollit rationes merendi. s. augmentum meriti facit ppter maiorem exercitium charitatis diuine. **Ad 3.º d.º** q.º sacrificium spualiter deo offertur cum aliqd. ei exhibetur: inter oia aut bona hois deus maxie acceptat bonum humane anime vt hoc sibi in sacrificium offerat. offerre aut dicitur aliquis deo. pº quidem animam suam: s. in illud Ecc. 30. Misere anime tue placet deo. 2º aut animas aliorum: s. in illud Apoc. vlti. Qui audit: dicat veni: quanto aut homo animam suam vel alterius ppinquius deo coniungit tanto sacrificium est deo magis acceptum. vñ magis acceptus est deo q.º aliquis animam suam et aliorum applicet contemplationi q.º actioni. per hoc ergo qd. dicitur q.º nullum sacrificium e deo magis acceptum q.º zelus animarum: non preferit meritum vite actiue merito vite contemplatiue: sed ostendit magis esse meritorium si quis offerat deo animam suam et aliorum q.º que cumq. alia exteriora dona.

Ad tertium sic pcedit. Videtur q.º vita contemplatiua impediat vitam actiuam. Ad vitam. n. contemplatiuam necessaria est quedam vacatio mentis: s. in illud ps. Vacate et videte quoniam ego sum deus. sed vita actiua habet inquietudinem: s. in illud Luc. 10. Martha martha sollicita es: et turbaris erga plurima. ergo vita actiua contemplatiuam impedit. **Ad 1.º d.º** q.º ad vitam contemplatiuam requiritur claritas visionis. sed vita actiua impedit visionis claritatem. dicit enim Grego. super Ezech. q.º lippa est secunda: quia dum occupatur in opere minus videt. ergo vita actiua contemplatiuam impedit. **Ad 2.º d.º** q.º vñ ex opposito diuiduntur. ergo videtur q.º vita contemplatiua impediat vitam actiuam. **Ad 3.º d.º** q.º Grego. dicit in 6. moral. Qui contemplationis arcem tenere desiderat: prius se in campo per exercitium opis pbent. **Ad 4.º d.º** q.º vita actiua potest considerari quantum ad duo. Uno modo quantum ad ipsam studium et exercitium exteriorum actionum. et sic manifestum est q.º vita actiua impedit contemplatiuam in quantum impossibile est q.º aliquis simul occupet circa exteriores actiones: et diuine contemplationi vacet. Alio modo potest considerari vita actiua quantum ad hoc q.º interiores anime passionis componit et ordinat. et quantum ad hoc vita actiua adiuuat ad contemplationem q.º impedit per inordinationem interiorum passionum. Vñ Grego. dicit in 6. moral. Cum contemplationis arcem aliqui tenere desiderat prius se in campo per exercitium opis pbent: vt sollicite sciant: si nulla iam mala proximis irrogant: si irrogata a proximis equanimiter portant si

oblatis bonis temporalibus nequaquam mens letitia soluit: si subtractis non nimio merore sauciant ac demde ppendat: si cum ad semetipsos introitus redierit in eo q.º spualia rimant nequaquam secum reus corporaliu vmbra trahant: vel fortasse tractas manu discretionis abigant. ex hoc ergo exercitium vite actiue confert ad contemplatiuam q.º quietat interiores passionis ex quibus fantasinata pueniunt p que contemplatio impeditur. Et per hoc p3 responsio ad obiecta. Nam rationes ille procedunt quantum ad ipsam occupationem exteriorum actuum. non autem quantum ad effectum qui est moderatio passionum.

Ad quartum sic pcedit. Vñ q.º vita actiua non sit prior q.º contemplatiua. Vita. n. contemplatiua directe pertinet ad dilectionem dei: vita aut actiua ad dilectionem primi. s. dilectio dei pcedit dilectionem primi in quantum primus pp deum diligit. ergo videtur q.º etiam vita contemplatiua sit prior q.º actiua. **Ad 1.º d.º** q.º Grego. dicit super Ezech. Sciendum est q.º sic bonus ordo videndi e vt ab actiua in contemplatiuam tendat: ita plerumq. vultiter a contemplatiua animus ad actiuam reflectit. non ergo simpliciter vita actiua est prior q.º contemplatiua. **Ad 2.º d.º** q.º ea que diuersis appetunt non videtur ex necessitate ordinem habere: sed vita actiua et contemplatiua diuersis competunt: dicit. n. Grego. in 6. moral. Sepe q.º contemplari deum gete poterat occupatibus pressa ceciderunt. et sepe q.º occupati bene vsu humanis viueret: gladio sine gentis extincti sunt. non ergo vita actiua prior est q.º contemplatiua. **Ad 3.º d.º** q.º Grego. dicit in 3. homel. sup. Ezech. Actiua vita prior est tpe q.º contemplatiua: q.º ex bono ope tendit ad contemplationem. **Ad 4.º d.º** q.º aliqd. dicitur esse prius dupliciter. Uno modo s. in sua natura: et hoc modo vita contemplatiua est prior q.º actiua: in quantum prioribus et melioribus insit. vñ et actiua vitam mouet et dirigit. rº. n. supior: q.º contemplationi deputat comparat ad inferiorem q.º deputatur actioni: sicut vir ad mulierem que est p viam regenda: vt Aug. dicit. et dicitur tri. Alio modo est aliqd. prius quo ad nos: quod. s. est prius in via generatõis. et hoc modo vita actiua est prior q.º contemplatiua: q.º disponit ad contemplatiuam: vt ex supradictis patet dispositio enim in via generationis pcedit formam q.º simpliciter et s. in sua natura est prior. **Ad 5.º d.º** q.º vita contemplatiua non ordinatur ad qualicumq. dilectionem dei sed ad perfectam. sed vita actiua est necessaria ad dilectionem primi qualicumq. vnde Grego. dicit in 3. homel. sup. Ezech. Sine contemplatiua vita intrare possunt ad celestem patriam q.º bona que possunt operari non negligunt. sine actiua autem intrare non possunt si negligunt bona operari que possunt. ex quo etiam p3 q.º vita actiua pcedit contemplatiuam: sicut id quod est commune omnibus pcedit in via generationis id quod est proprium perfectorum. **Ad 6.º d.º** q.º a vita actiua pceditur ad vitam contemplatiuam s. in ordine generatõis. a vita autem contemplatiua reditur ad vitam actiuam p viam directionis: vt. s. vita actiua p contemplationem dirigatur: sicut etiam p operationes acquiruntur habitus: et p habitum acquisitum perfectius aliquis operatur: vt dicit in 2. ethico. **Ad 7.º d.º** q.º illi q.º sunt prouisi ad passionem: ppter eorum impetum ad agendum sunt simpliciter magis apti ad vitam actiuam propter spiritus inquietudinem: vnde dicit Grego. in 6. moral. q.º nonnulli ita inquieti sunt vt si vacationem laboris habuerint grauius laborent: q.º tanto deteriores cordis tumultus tolerant quanto eis licentius ad cogitationes vacant. quidam vero habent naturaliter animi puritatem et quietem per quam ad contemplationem sunt apti: q.º si totaliter actionibus deputentur detrimentum sustinebunt. vnde Grego. dicit in 6. moral. q.º quorundam hominum ita ociose mentes sunt vt si eos labor occupationis excipiat in ipsa operationis inchoatione succubant: sed sicut ipse postea subdit: sepe et pigras mentes amor ad opus excitat: et inquietas in contemplatione timore refrenat. vnde et illi qui sunt magis apti ad actiuam vitam possunt per exercitium actiue ad contemplatiuam preparari. et illi nihilominus qui sunt magis ad contemplatiuam apti possunt exercitia vite actiue subire: vt per hoc ad contemplationem paratiores reddantur.

De officiis et statibus hominum. 20. clxxiii.

Consequenter considerandum est de diversitate statuum et officiorum humanorum.

Et primo considerandum est de officiis et statibus hominum in generali. 2º spiritualiter de statu perfectorum. Circa primum querunt quatuor: primo quod faciat in hominibus statum. 2º utrum in hominibus debeant esse diversi status sine diversa officia. 3º de differentia officiorum. 4º de differentia statuum.

Ad primum sic procedit. Ut quod status in sui ratione non oportet additionem libertatis vel servitutis. Status enim a stando dicitur. scilicet stare dicitur aliquis ratione rectitudinis. unde dicitur Ezechiel 2. filii hominis sta super pedes meos. et Gregorius dicit in 6. moralium. Ab omni statu rectitudinis disparentur quod pernoxia verba dilabuntur. scilicet rectitudinem spirituales acquirunt homo per hoc quod subicit suam voluntatem deo unde super illud psalmus. Rectos decet collaudatio: dicitur glossa. Recti sunt qui dirigunt cor suum secundum voluntatem dei. 2º unde quod sola obedientia dominorum mandatorum sufficit ad rationem status. Circa primum. Nomen status videtur importare immobilitatem: secundum illud 1. ad Corinthus 15. Stabiles estote et immobiles. unde Gregorius dicit super Ezechiel. Lapis quadratus est et quasi ex omni latere statum habet quod casum in aliquo permutatione non habet. scilicet virtus est quod immobiliter facit operari: ut dicitur 1. 2. ethi. ergo unde quod ex omni operatione virtuosa aliquis statum adipiscatur. Circa primum. Nomen status videtur ad quandam altitudinem pertinere. nam ex hoc aliquis statum quod in altum erigitur. sed per diversa officia aliquis sit altior altero. similiter est per gradus vel ordines diversos diversimode homines in quadam altitudine constituntur. ergo sola diversitas graduum vel ordinum vel officiorum sufficit ad diversificandum statum. Circa primum. Sed est quod in decretis canonum 2. q. 5. dicitur. Si quis in causa capitali vel causa status interpellatus fuerit non per exploratores sed per seipsum est agendum. ubi causa status appellatur pertinens ad libertatem vel servitutem. 2º videtur quod non varietur status hominis nisi id quod pertinet ad libertatem vel servitutem. Circa primum. Sed dicitur quod status proprie loquendo significat quandam positionem dñam secundum quam aliquid disponitur secundum modum sue nature quasi in quadam immobilitate est. non nature hominis ut caput eius in superiora tendat et pedes in terra firmentur: et cetera membra media convenienti ordine disponantur: quod quidem non accidit si homo iaceat vel sedeat vel accubat. sed solum quando erectus stat. nec rursus stare dicitur si moventur sed quando quiescit. et inde est quod etiam in ipsis actionibus humanis dicitur negotium aliquem statum habere secundum ordinem proprie dispositionis cum quadam immobilitate seu quiete. unde et circa homines ea quod de facili circa eos variatur et extrinseca sunt non constituunt statum: puta quod aliquis sit dives vel pauper in dignitate constitutus: vel plebeus: vel siquid aliud est huiusmodi. unde et in iure civili dicitur quod ei quod a senatu amonetur: magis dignitas quam status auferitur: sed solum id videtur ad statum hominis pertinere quod respicit obligationes persone hominis: puta. scilicet. aliquis est sui iuris vel alieni: et hoc non ex aliqua causa levi vel de facili mutabili: sed ex aliquo permanente. et hoc est quod pertinet ad rationem libertatis vel servitutis: unde status pertinet proprie ad libertatem vel servitutem: sive in spiritualibus sive in civilibus. Circa primum. Sed dicitur quod rectitudo in quantum huiusmodi non pertinet ad rationem status: sed solum in quantum est conaturalis homini simul addita quadaam quiete. unde in alijs animalibus non requiritur rectitudo ad hoc quod stare dicantur: nec etiam homines stare dicuntur quantumvis sint recti nisi quiescant. Circa primum. Sed dicitur quod immobilitas non sufficit ad rationem status. nam est sedes vel iacens quiescit: quod tamen non dicitur stare. Circa primum. Sed dicitur quod officium dicitur per comparationem ad actum. gradus autem dicitur secundum ordinem superioritatis et inferioritatis. sed ad statum requiritur immobilitas in eo quod pertinet ad conditionem persone.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod in ecclesia non debeat esse diversitas officiorum vel statuum. Diversitas enim unitati repugnat: sed fideles christi ad unitatem vocantur: secundum illud Iohannes 17. Ut sint unum in nobis sicut et nos unum sumus. ergo in ecclesia non debet esse diversitas officiorum sine statuum. Circa primum. Natura non facit per multa quod potest facere per unum. sed operatio gratie est multo ordinatio: quam

operatio nature. 2º convenientius esset quod ea quod pertinet ad actus gratie per eosdem homines administrarentur ita quod non esset in ecclesia diversitas officiorum et statuum. Circa primum. Bonum ecclesie maxime videtur in pace consistere secundum illud psalmus. Qui posuit fines tuos pacem: et 2. ad Corinthus ult. dicitur. Pacem habete et deus pacis erit vobiscum: sed diversitas est impedimento pacis quam silendo causare videtur: secundum illud Ezechiel 1. Omne animal diligit simile sibi. et philosophus dicit in 7. polit. quod modica differentia facit in civitate dissidium. ergo videtur quod non oporteat in ecclesia esse diversitates statuum et officiorum. Circa primum. Sed est quod in psalmus ad laudem ecclesie dicitur: quod est circumscripta varietate. ubi glossa dicit: quod doctrina apostolorum et confessione martyrum: et puritate virginum: et lameto primum ornat regina. id est ecclesia. Circa primum. Sed dicitur quod diversitas statuum et officiorum in ecclesia ad tria pertinet. primo quidem ad perfectionem ipsius ecclesie. Sicut enim in rerum naturalium ordine perfectio que in deo simpliciter et uniformiter invenitur: in universitate creaturarum inveniri non poterit nisi disformiter et multipliciter. ita est plenitudo gratie que in christo sicut in capite adunata ad membra eius diversimode reducat ad hoc quod corpus ecclesie sit perfectum: et hoc est quod apostolus dicit ad Ephesios 4. Ipse dedit quosdam quidem apostolos: quosdam autem prophetas: alios autem evangelistas: alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum. 2º autem pertinet ad necessitatem actionum que sunt in ecclesia necessarie. 03 autem ad diversas actiones diversos homines deputari ad hoc quod expeditius et sine confusione omnia peragantur: et hoc est quod apostolus dicit ad Romanos 12. Sicut in uno corpore multa membra habemus: omnia autem membra non eundem actum habent ita multi unus corpus sumus in christo. 3º hoc pertinet ad dignitatem et pulchritudinem ecclesie que in quodam ordine consistit. unde dicitur 3. Regum 10. quod videns regina Saba omnem sapientiam Salomonis et habitacula servorum: et ordines ministrantium non habebat ultra spiritum. unde et apostolus dicit 2. ad Thimotheum 2. quod in magna domo non solum sunt vasa aurea et argentea: sed et lignea et fictilia. Circa primum. Sed dicitur quod diversitas statuum et officiorum non impedit ecclesie unitatem que proficitur per unitatem fidei et charitatis et mutue subordinationis secundum illud apostoli ad Ephesios 4. Ex quo totum corpus est compactum. scilicet per fidem: et conexum. scilicet per charitatem per omnem iuncturam subordinationis: dum. scilicet. unus alij fuit. Circa primum. Sed dicitur quod sicut natura non facit per multa quod potest facere per unum: ita etiam non coartat in unum id ad quod multa reguntur: secundum illud apostoli 1. ad Corinthus 12. Si totum corpus oculus: ubi auditus. unde et in ecclesia que est corpus christi oportuit membra diversificari sed diversa officia statuum et graduum. Circa primum. Sed dicitur quod sicut in corpore naturali membra diversa continentur in unitate per virtutem spiritus vivificantis quo abscedente membra corporis separantur: ita etiam in corpore ecclesie conservatur pax diversorum memborum virtute spiritus sancti qui corpus ecclesie vivificat: ut habetur Iohannes 6. Unde apostolus dicit ad Ephesios 4. Solliciti servate unitatem spiritus in vinculo pacis. discedit autem aliquis ab hac unitate spiritus dum querit que sibi sunt propria: sicut etiam in terrena civitate pax tollitur ex hoc quod civis singuli que sua sunt querunt: alioquin per officiorum et statuum distinctiones tam mentis quam in civitate terrena magis pax conservatur in quantum per hoc plures sunt qui concitantur actibus publicis. unde et apostolus dicit 1. ad Corinthus 12. quod deus sic temperavit nos: ut non sit scissura in corpore: sed pro innice sollicita sint membra.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod officia distinguantur per actus. Sunt enim infinite diversitates humanorum actuum tam in spiritualibus quam in temporalibus. sed infinitorum non potest esse certa distinctio. ergo per diversitates actuum non potest esse humanorum officiorum certa distinctio. Circa primum. Vita activa et contemplativa secundum actus distinguuntur ut dicitur: sed alia videtur esse distinctio officiorum a distinctione vitarum. non ergo officia distinguuntur per actus. Circa primum. Ordines et ecclesiastici et status et gradus per actus distinguuntur. si ergo officia distinguantur per actus: videtur sequi quod eadem sit distinctio officiorum graduum et statuum. hoc autem est falsum: quod diversimode in suas partes dividuntur. non ergo unde quod officia distinguantur per actus. Circa primum. Sed est quod Isidorus in li. etymologiarum dicit quod officium ab efficiendo est dicitur quasi efficium propter decorum simonis una mutata littera: sed efficere pertinet ad actionem. ergo officia per actus distinguuntur

gunt. **C**irca d̄m: q̄ sic d̄m̄ est: diuersitas in mēbris ecclie ad tria ordinat̄. s. ad p̄fectionē actionem & decorē: & s̄m̄ b̄o triplex distinctio diuersitatis fidelit̄ accipi p̄t. Una q̄dē p̄ respectū ad p̄fectionē. & s̄ hoc accipit̄ d̄ria graduū put̄ q̄dā sunt alijs p̄fectiores. alia v̄o distinctio accipit̄ p̄ respectū ad actionē. & hec distinctio d̄r̄ off̄o: r̄z dicunt̄. n. in diuersis officijs esse q̄ sunt ad diuersas actiones deputat̄. alia autē p̄ respectū ad ordinē pulchritudinis ecclesiastice. & s̄m̄ hoc accipit̄ d̄ria statū: put̄. s. in eodē statū vel officio vnus est alio sup̄ior. vñ & ī ps̄ d̄r̄ s̄m̄ aliam l̄ram Dens i graduibus eius cognoscetur. **C**ad p̄mū ḡo d̄d̄z: q̄ m̄alis diuersitas humanor̄ actū ē infinita. & s̄m̄ h̄ac nō distinguunt̄ officia: sed s̄m̄ formalē diuersitatē q̄ accipit̄ s̄m̄ diuersas sp̄s actū s̄m̄ quā actus hoīs nō sunt infiniti. **C**ad 2^m d̄d̄m: q̄ vita d̄r̄ absolute. & iō diuersitas vitar̄ accipit̄ s̄m̄ diuersos act̄ q̄ pueniunt hoī s̄m̄ seip̄m: sed efficiētia a q̄ sumitur nomē officij: vt dictū est ī portat̄ actionē tēdentem in aliud: vt d̄r̄ in. 9. metaph. & iō officia distinguunt̄ p̄p̄e s̄m̄ act̄ q̄ referunt̄ ad alios: sic d̄r̄ doctor̄ h̄re off̄m̄ vel iudex. & sic de alijs. & iō Iſido. dic̄ q̄ off̄m̄ ē vt q̄sq; illa agat que nulli officiat̄. i. noceant: s̄ p̄nt̄ oībus. **C**ad 3^m d̄d̄m: q̄ diuersitas statū officior̄ & gradūz s̄m̄ diuersa sumitur vt d̄m̄ est: contingit tamen q̄ ista tria in eodem cōcurrāt: puta cum aliquis deputatur ad aliquem actum altiorē simul ex hoc habet & officij & gradum & vterius quēdā p̄fectionis statū p̄pter actus sublimitatem: sicut p̄ d̄ ep̄o. ordines autē ecclesiastici sp̄aliter distinguunt̄ s̄m̄ diuersa officia. dicit̄. n. Iſidorus. i. lib. etymologiaz. Officior̄ pluria genera sunt: sed precipuū illud est quod in sacris diuinisq; rebus habetur.

Ad quartum sic p̄cedit̄. Videt̄ q̄ differentia statū nō attēdat̄ s̄z incipit̄ p̄ficiētes & p̄fectos. Diuersor̄. n. diuerse sunt species & differentie. sed sc̄dm̄ hanc differentiam inchoationis p̄fectus & p̄fectionis diuiditur gradus charitatis: vt supra habitum est: cum de charitate ageretur. ergo videt̄ q̄ s̄z hoc non sit accipiēda d̄ria statū. **C**irca. Status sicut d̄m̄ est respicit conditionem seruitutis vel libertatis ad quā nō videtur p̄tinere predicta differentia incipientium p̄ficiētiū & p̄fector̄. ergo inconuenienter status p̄ ista diuiditur. **C**irca. Incipit̄ p̄ficiētes & p̄fecti distinguunt̄ s̄z magis & min̄: q̄d̄ v̄t magis p̄tinere ad rōnē gradus. s̄z alia ē diuisio graduū & statū: vt supra d̄m̄ ē. nō ḡo p̄uenienter diuidit̄ stat̄ s̄m̄ incipit̄ p̄ficiētes: p̄ficiētes & p̄fectos. **C**irca. s̄z ē q̄d̄ Greg. dicit̄ in moral. Tres sunt modi p̄uor̄: inchoatio: medietas: atq; p̄fectio. & sup̄ Ezech. dic̄ q̄ alia sunt virtutis exordia: aliud p̄fectus: aliud p̄fectio. **C**irca. d̄m̄: q̄ sicut supra d̄m̄ ē: stat̄ libertatē respicit vel seruitutē. inuenit̄ autē in reb̄ sp̄ualibus duplex fuitus & duplex libertas. vna q̄dem est fuitus pct̄. altera v̄o est fuitus iustitie. s̄m̄ militer etiā est duplex libertas. vna q̄dem a pct̄. alia v̄o a iustitia: vt p̄ apl̄m̄ q̄ dicit̄ ad Ro. 6. Cum serui essetis pct̄i liberi fuitis iustitie: nūc vero liberati a pct̄o serui estis facti deo. Est autē fuitus pct̄i vel iustitie cum aliquis ex habitu pct̄i ad malum inclinā: vel ex habitu iustitie inclinā ad bonū. s̄m̄ etiā libertas a pct̄o est cum aliquis ab inclinatio ne peccati non sup̄at̄. libertas autē a iustitia est cum aliquis p̄pter amorē iustitie nō retardat̄ a malo. verūtamē q̄: homo s̄m̄ nālem rōnem ad iustitiā inclinā: pct̄i autē est s̄ nālem inclinationē: p̄ns est q̄ libertas a pct̄o sit vera libertas que coniungit̄ seruituti iustitie: q̄ p̄ vtrūq; tendit̄ h̄o in id q̄d̄ est p̄ueniēs sibi. & s̄m̄ vera seruit̄ est seruit̄ pct̄i cui p̄iungit̄ libertas a iustitia: q̄. s. p̄ hoc h̄o ipe d̄r̄ ab eo q̄d̄ est p̄p̄rius sibi. hoc autē q̄ h̄o efficiat̄ fuitus iustitie vel pct̄i coniungit̄ p̄ humanū studiū: sicut apl̄s dicit̄ ibidē: Cui exhibetis vos seruos ad obediendū serui eius estis cui obedistis siue peccati ad mortē siue obeditōis ad iustitiā. in omni autē humano studio est accipere p̄ncipiū: mediū: & terminū. & iō p̄ns est q̄ status sp̄ualis fuitutis & libertatis s̄m̄ tria distinguat̄. s. s̄m̄ p̄ncipiū ad q̄d̄ p̄inet status incipit̄: & mediū ad q̄d̄ p̄inet status p̄ficiētiū: & terminū ad quē p̄inet status p̄fector̄. **C**ad p̄mū ḡo d̄d̄z q̄ libertas a pct̄o sit per

charitatē q̄ diffundit̄ in cordibus nostris p̄ sp̄m̄ sc̄m̄ q̄ datus est nobis: vt d̄r̄ ad Ro. 5. & inde est q̄d̄ d̄r̄. 2. ad Cor. 3. Ubi sp̄s d̄m̄ ibi libertas. & iō eadē est diuisio charitatis & statū p̄tinctū ad sp̄ualem libertatē. **C**ad 2^m d̄d̄m q̄ incipit̄ p̄ficiētes & p̄fecti s̄m̄ q̄ per hoc stat̄ diuersi distinguunt̄: dicunt̄ hoīs: nō s̄m̄ quodcūq; studiū: sed s̄z studiū eor̄ q̄ p̄tinet ad sp̄ualem libertatē vel seruitutē: vt dictū est. **C**ad 3^m d̄d̄m: q̄ sicut p̄ns dictū est: nihil p̄hibet in idē cōcurrere gradū & statū. nā & in reb̄ mūdānis illi q̄ sunt liberi nō solum sunt alterius status q̄ serui: sed etiam sunt altioris gradus.

De his q̄ p̄tinet ad statū p̄fectionis. Q̄o. clxxxiii.

Inde p̄siderādū est de his q̄ p̄tinet ad statū p̄fectionis ad quez alij status ordinant̄. nā p̄sideratio officior̄ q̄stū q̄dem ad alios act̄ p̄tinet ad legispositores: q̄stū autē ad sacraministeria p̄tinet ad p̄sideratōez ordinū de quibus in tertia parte agetur. **C**irca

statū autē p̄fector̄ triplex p̄sideratio occurrit. p̄o q̄dē de statu p̄fectōis in cōi. 2° de his q̄ p̄tinet ad p̄fectionē ep̄orum. 3° de his q̄ p̄tinet ad p̄fectionē religiosor̄. **C**irca p̄mū querūt̄ octo. p̄o vtrū p̄fectio attendat̄ s̄m̄ charitatem. 2° vtrū alijs possit esse p̄fectus in hac vita. 3° vtrū p̄fectio huius vite p̄sistat p̄ncipalr̄ in p̄silijs vel in p̄ceptis. 4° vtrū quicūq; est p̄fectus sit in statu p̄fectōis. 5° vtrū p̄lati & religiosi sp̄alr̄ sint in statu p̄fectionis. 6° vtrū oēs p̄lati sint in statu p̄fectionis. 7° q̄s status sit p̄fectior: vtrū religiosorū vel ep̄orum. 8° de cōparatione religiosorum ad plebanos & archidiaconos.

Ad p̄mū sic p̄ceditur. **C**irca q̄ p̄fectio xp̄iane vite nō attēdat̄ sp̄aliter s̄m̄ charitatem. dicit̄. n. apl̄s. i. ad Cor. 14. z̄salicia paruuli estote sensib̄ aut̄ p̄fecti. sed charitas nō p̄tinet ad sensum: sed magis ad affectū. ergo v̄t q̄ p̄fectio xp̄iane vite nō p̄sistat p̄ncipalr̄ in charitate. **C**irca. Ad Eph. vlt. d̄r̄: Accipite armaturam dei vt possitis resistere in die malo: & in oībus p̄fecti stare. de armatura autē dei subiungit̄ dicēs: State succi citi lūbos vestros in veritate: & indui lorica iustitie in oīb̄ sumētes scutū fidei. ergo p̄fectio xp̄iane vite nō solū attenditur s̄m̄ charitatem: sed et̄ s̄m̄ alias vtutes. **C**irca. Virtutes specificant̄ p̄ actus: sicut & alij habitus. sed Jaco. p̄mo d̄r̄ q̄ patientia opus p̄fectū h̄z. ergo videt̄ q̄ status p̄fectōnis attendat̄ magis s̄m̄ patientiam. **C**irca. s̄z est q̄d̄ d̄r̄ ad Col. 3. Sup̄ oīa charitatē habete que est vinculū p̄fectionis: q̄. s. omnes alias vtutes quodāmodo ligat̄ in vnitatē p̄fectā. **C**irca. d̄m̄: q̄ vnūquodq; d̄r̄ esse p̄fectum in q̄tum attingit̄ p̄p̄rium finem q̄ est vltima rei p̄fectio. charitas autē est que vnit nos deo q̄ est vltimus finis humane mentis: q̄ q̄ manet in charitate in deo manet & dens in eo vt d̄r̄. i. Ioan. 4. & ideo s̄m̄ charitatē sp̄alr̄ attenditur p̄fectio xp̄iane vite. **C**ad p̄mū ḡo d̄d̄z: q̄ p̄fectio humano: n̄z sensuum p̄cipue in hoc videt̄ consistere vt in vnitatē veritatis conueniāt: s̄m̄ illud. i. ad Cor. 1. Sitis p̄fecti in eodē sensu & in eadē sc̄ia. hoc autē fit p̄ charitatē q̄ consensum in hoībus opatur. & ideo etiam p̄fectio sensuum radicaliter in p̄fectione charitatis radicatur. **C**ad 2^m d̄d̄m: q̄ dupl̄r̄ p̄t̄ dici alijs p̄fectus. Vno^o simpl̄r̄: que q̄dem p̄fectio attenditur s̄m̄ id q̄d̄ p̄tinet ad ipsam rei nām: puta si dicatur aial p̄fectum q̄n̄ nihil ei deficit ex dispositōe membrorum & alijs h̄m̄simodi q̄ requirunt̄ ad vitā aialis. Alio^o d̄r̄ aliqd̄ p̄fectū s̄m̄ q̄d̄: que q̄dem p̄fectio attendit̄ s̄m̄ aliqd̄ exterius adiacens: puta in albedine vel nigredine vel in ali quo h̄m̄simodi. vita autē xp̄iana sp̄alr̄ in charitate consistit p̄ quā aia deo coniungit̄: vnde dicit̄. i. Ioā. 3. Qui nō diligit manet in morte. & ideo s̄m̄ charitatē attendit̄ simpliciter p̄fectio xp̄iane vite: sed s̄m̄ alias vtutes s̄m̄ q̄d̄. & q̄: id q̄d̄ est simpl̄r̄ est p̄ncipalissimū & maximū respectu alior̄: inde est q̄ p̄fectio charitatis est p̄ncipalissimū respectu p̄fectionis que attendit̄ s̄m̄ alias vtutes. **C**ad 3^m d̄d̄m: q̄ patientia d̄r̄ h̄re opus p̄fectū in ordine ad charitatem in quantum. s. ex abundantia charitatis puenit q̄ alijs patientia

ter tolerat aduersa s; illud ad Ro. 8. Quis nos separabit a charitate dei: tribulatio an angustia?

Ad secundū sic pcedit. Uidet q nullus in hac vita possit esse pfectus. Dicit. n. apls. 1. ad Cor. 13: Cū uenerit qd pfectū ē euacuabit qd ex parte est. sed in hac vita nō euacuat qd ex parte ē. manet. n. in hac vita fides & spes q sunt ex pre. g^o nullus i hac vita est pfectus. **¶** Imperfectū ē cui nihil deest: ut dī in. 3. phycor. sed nullus est in hac vita cui non desit aliqd. dī. n. Jaco. 3. In multis offendimus oēs. & in ps. dī. Imperfectū meū uiderūt oculi tui. g^o nullus est in hac vita pfectus. **¶** Imperfectio uite xpiane: sicut dictū est attenditur fm charitatē q sub se pphendit dilectionē dei & pmi. sed quantum ad dilectionem dei non potest aliquis pfectam charitatem in hac vita habere: quia ut Grego. dīc sup Ezech. Amoris ignis qui hic ardere inchoat cū ipm quem amat uiderit amplius in amorem ipsius ignescit. ne q; quantum ad dilectionem proximi: quia non possumus in hac vita oēs pmos actualiter diligere: & si habitualiter eos diligamus. dilectio aut habitualis imperfecta est. g^o uidet q nullus in hac vita possit esse pfectus. **¶** S; ē q; lex dīna nō iducit ad impossibile. inducit aut ad pfectionem: fm illud Matt. 5. Estote pfecti sicut & pater uester celestis pfectus est. ergo uidetur q aliquis in hac vita possit esse pfectus. **¶** R^o ddm: q sicut dictū est pfectio uite christiane in charitate consistit. iporat aut pfectio quādam utilitatē: q; ut dī in. 3. phycor: pfectum est cui nihil deest. **¶** Dōt ergo triplex pfectio cōsiderari. vna qdem absoluta q attendit: nō solum fm totalitatē ex parte diligentis sed etiā ex parte diligibilis: put. s. deus tm diligit qm diligibilis est: & talis pfectio nō est possibilis alicui creature: sed competit soli deo: in quo bonū integraliter & essentialiter inuenitur. Alia aut ē pfectio que attendit fm totalitatē absolutam ex pre diligentis: put. s. affect^o fm totū suū posse semp actualiter tendit in deū. & talis pfectio nō est possibilis in uia: sed erit in patria. 3^a aut est pfectio que neq; attendit fm totalitatem ex parte diligibilis: neq; fm totalitatem ex parte diligentis qm ad hoc q; semp actu ferat in deū: sed qm ad hoc q; excludant ea q; repugnat motui dilectionis i deū: sic Aug. dicit in li. 83. qmū q; uenenu charitatis ē cupiditas. pfectio nulla cupiditas. Et talis pfectio pot. in hac vita hri. & h^o dupli. Uno^o inq; ab effectu hois excludit oē illud qd hriat charitatem: sicut est pmi mortale: & sine tali pfectioe charitas esse nō pot. vñ est de necessitate salutis. Alio mō inq; ab effectu hois excludit nō solū illud qd est charitati hriū. sed et oē illud qd impedit ne affectus mētis totaliter dirigat ad deū: sine qua pfectione charitas eē pot: puta in incipientibus & pfectibus. **¶** Ad p^m g^o dōz: q; apls ibi loquitur de pfectione pte q nō est in uia possibilis. **¶** Ad 2^m dōz: q; illi q; sunt in hac vita pfecti: in multis dicuntur offendere fm pctā uenalia que psequuntur ex infirmitate pntis uite: & qm ad hoc ē habēt aliqd imperfectū per cōparationem ad pfectionē pte. **¶** Ad 3^m dōm q; sic modus pntis uite nō patit ut hō semp actu ferat in deū: ita etiā nō patit q; actu ferat in oēs pmos sigillatim: sed sufficit q; ferat cōiter in oēs in uniuersali: vñ in singulos habitualiter & s; animi pparationē. **¶** Dōt aut etiā circa dilectionem pmi duplex pfectio attendi: sicut & circa dilectionē dei. Una qdē sine qua charitas esse nō pot: ut. s. hō nō bil habeat in affectu qd sit hriū dilectioni pmi. Alia autē sine qua charitas inueniri pot: q; qdem attendit tripliciter. p^o qdē fm extensionē dilectionis: ut. s. aliq; non solū diligat amicos & notos: sed etiam extraneos & vltim^o inimicos. hoc. n. ut Aug. dicit in enchiridion: Est pfectoꝝ filioꝝ dei. 2° fm intētionē q ostendit ex his q; hō pp pmiū pntit: ut. s. hō pntat: nō solū exteriora bona pp pmiū: s; et afflictiones corporales & vltim^o mortē: fm illud Joā. 15. Maiore dilectionē nemo hō vt aiām suā ponat q; p amicos suis. 3° qm ad effectū dilectionis: ut. s. hō pro pmiis ipdat: nō solū tpalia bñficia: sed et spūalia: & vltim^o seipz: fm illud apli. 2. ad Cor. in. 12. Ego aut libētissime impēdā & supimpēdā ego ipse pro aiabus uestris.

Ad tertiu sic pcedit. Uidet q pfectio nō cōsistat in pceptis sed in cōsilijs. Dicit enī dñs Matt. 19. Si vis pfect^o eē: vade & uede oīa q; hēs & da paupib^o: & ueni & seqre me. s; istud est cōsiliū. ergo pfectio attendit fm pñtia & nō fm pcepta. **¶** Ad obseruantia pceptoꝝ oēs tenētur cū sint de necessitate salutis. si ergo pfectio xpiane uite pñtat i pceptis: sequitur q; pfectio sit de necessitate salutis: & q; oēs ad eam teneātur: qd p; esse falsum. **¶** Terea. Imperfectio xpiane uite attendit fm charitatē: ut dictū est. sed pfectio charitatis non uidet cōsistere in obseruantia pceptoꝝ: q; pfectionē charitatis pcedit & augmētū & inchoatio ipsius: ut p; p Aug. sup canonicam Joānis. nō aut pot charitas inchoari ante obseruantia pceptoꝝ: q; ut dī Joā. 14. Siquis diligit me sermo nem meū seruabit. ergo pfectio uite non attendit fm pcepta: sed fm cōsilia. **¶** S; est qd dī Deutro. 6. Diliges dñm deum tuū ex toto corde tuo. & Leuit. 19. diliges pmiū tuū sicut teipm. hec aut sunt duo pcepta: d; q; bus dñs dicit Matt. 22. In his duobus pceptis pendet lex & pphete. pfectio aut charitatis fm quā dicitur uita xpiana esse pfecta attendit fm hoc q; deū ex toto corde diligamus: & pmiū sicut nosipos. ergo uidet q; pfectio consistat in obseruatia pceptoꝝ. **¶** R^o dōz: q; pfectio dicitur in aliquo consistere dupliciter. Uno^o p se & essentialiter. Alio mō secundario & accidētaliter. **¶** Per se quidē & essentialiter consistit pfectio xpiane uite i charitate. pncipaliter qdē s; dilectionē dei. secundario autem fm dilectionē proximi: de q; bus dantur pcepta pncipalia diuine legis: ut dictū ē. non autem dei & pmi cadit sub pcepto fm aliquam mensuram: ita q; id quod est plus sub consilio remaneat: ut patet ex ipsa forma pcepti que perfectionē demonstrat: ut cum dicitur diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo. totū. n. & pfectū idem sunt fm pmi in. 3. phycor: & cum dicitur Diliges proximiū tuū sicut teipsum. unusquisq; n. seipz maxime diligit. & hoc ideo est q; finis pcepti charitas est: ut apostolus dicit. 1. ad Thimo. 1. in fine autem non adhibetur aliqua mensura: sed solum in his que sunt ad finem ut pbs dicit in p^o polit. sicut medicus nō adhibet mensuram qm sanet sed qm medicina uel dicta utatur ad sanandum. & sic p; q; pfectio essentialiter consistit in pceptis. vñ Aug. dicit in lib. de pfectioe iustitie. Cur g^o nō pceptet hō ista pfectio qmuis eā in hac vita nemo habeat. Secundario autē & instrumentaliter pfectio pñtat in cōsilijs q; oīa sicut & pcepta ordinant ad charitatē: sed aliter & aliter. nam pcepta alia a pceptis charitatis ordinant ad remouēdū ea q; sunt charitati hria: cū qb^o. s. charitas esse nō pot. pñtia autē ordinant ad remouēdum impedimēta actus charitatis: q; tamē charitati nō hriant: sicut est infirmitatē: occupatio negotiorū seculariū: & alia huiusmodi. vñ Aug. dicit in enchiridion. Quocūq; mādāt de^o ex qb^o unū est: nō mechaberis: & q; cūq; non iubent: sed spūali cōsilio mouent^o ex qb^o unū est bonū ē hōi multarem non tāgere: tūc recte fiunt cum referunt ad diligendū deū & pmiū pp deum: & in hoc seculo & in futuro. & inde est q; in collationibus pntis dicit abbas Adoyfes: Ieiunia uigilie meditatio scripturarū. nuditas ac priuatio oīum facultatū: nō pfectio sed pfectionis instrumenta sunt q; nō in ipsis consistit discipline illius finis: s; p illa puenit ad finē: & supra pmissit q; ad pfectionē charitatis istis gradib^o ascēdere nitimur. **¶** Ad p^m g^o dōz q; i illis vbis dñi aliqd ponit q; si uia ad pfectōz: hoc. s. qd dī. Uade & uede oīa q; hēs & da paupib^o. Aliud aut subdit i q; pfectio consistit. s. q; dicit: & seqre me. Uñ Hiero. dicit super Matt. q; nō sufficit tm relinquere iō petrus iungit qd pfectus est. 1. secuti sumus te. Amb. aut sup illud Luc. 5. Seqre me dicit. Seqre me: nō corpis gressu s; mētis affectu: qd sit p charitatē. & iō ex ipso mō loqndi appet q; pñtia sūt qdā istra pueniēdi ad pfectionē: dū dī: si vis pfect^o eē uad & uede & c. q; si dicat h^o faciēdo ad hūc finē puenies. **¶** Ad 2^m dōm q; sic Aug. dicit in lib. d; pfectione iustitie: pfectio charitatis hōi i hac vita pceptis: q; nō recte currit si quo currēdū ē nesciat. quō aut sciret si nullis pceptis ostenderet. cū aut id qd cadit sub pcepto diuersimode possit i

impleri: non efficitur transgressio: precepti aliq^s ex hoc q^o non optio modo implet: s^z sufficit q^o quocūq^s modo impleat illud. pfectio at^q diuine dilectionis vlr qdē cadit sub pcepto: ita q^o ē pfectio p^oie n̄ excludit ab illo pcepto: vt dic^t Aug. s^z trāsgressiōe pcepti euadit q^o qdēq^s mō pfectionē diuine dilectionis attingit. Est at^q infim^o diuine dilectiōis grad^o vt n̄ h̄il supra eū aut s̄ eū aut eq̄luter ei diligat. a quo gradu pfectionis q^o deficit: nullo mō implet pceptū. Est at^q ali^o gradus pfecte dilectiōis q^o nō pōt impleri iⁿ via vt dictum est: a quo qui deficit manifestū est q^o nō est trāsgressor: precepti. et si militer: nō est trāsgressor: precepti qui non attingit ad medios perfectionis gradus: dūmodo attingat ad infimum. **C** Ad 3^m dōm: q^o sicut hō h^z quādā pfectionem suē nāe statū cū nascit q^o p̄tinet ad rōnē sp̄i. ē at^q alia pfectio ad quā p augmentū adducit: ita ē est qdā pfectio charitatis pertiⁿens ad ipsam sp̄m charitatis: vt. s. de^o sup oīa diligat et nihil s̄ eū amet. est aut^q alia pfectio charitatis etiam in hac vita ad quā aliquis per aliqd spūale augmentū peruenit: vtputa cum homo etiam a rebus licitis abstinet vt liberis diuinis obsequijs vacet.

Ad quartū sic pcedit. Uidet^r q^o quicūq^s ē pfect^o sit iⁿ statu pfectionis. Sic. n. per augmentū corpale puenit ad pfectionē corporeā: ita p augmentū spūale puenit ad pfectionē spūalē: vt dictū est. s^z post augmentū corporeale aliq^s dī eē iⁿ statu pfecte etatis. g^o etiā videt^r q^o post augmentū spūale cū q^s iā adept^o est pfectionē sit iⁿ statu pfectionis. **C** S. Eadē rōne q^o aliq^s mouet d^o h̄o in h̄o. mouet ēt aliq^s de minori ad maius: vt dicat m. s. p̄ h̄o. s^z qn̄ aliq^s trāsmutat d^o pctō ad grām dī mutare statū put distinguit stat^o culpe et stat^o grē. g^o vt q^o pari rōne cū aliq^s p̄ficiat de minori grā vsq^s ad maiore quousq^s pueniat ad pfectū q^o adipiscat pfectionis statū. **C** S. Statū adipiscit aliq^s ex hoc q^o a seruitute liberat. s^z p charitatē aliq^s liberat a seruitute pcti: q^o vniuersa delicta opit charitas: vt dī p̄ uerb. 10. s^z pfect^o dī aliq^s s^z charitatē: vt dictū est. g^o videt^r q^o quicūq^s habeat perfectionem ex hoc ipso h̄at pfectionis statū. **C** S. s̄ est q^o aliq^s sūt iⁿ statu pfectionis q^o oīno charitate et grā carēt: sicut mali ep̄i aut mali religiosi. g^o videt^r q^o ecōtrario aliq^s h̄at pfectionem vite: q^o n̄ h̄nt pfectionis statū. **C** Rn^o dōm: q^o sicut supra dictū ē: stat^o p̄p̄ie p̄tinet ad p̄ditionē libertatis vlr seruitutis. spūalis aut^q libertas vel sūt pōt in hoīe attēdi dupliciter. Vno^o s^z id qd iterius agit. alio mō s^z id qd agit^r exteri^o: et q^o vt dī. 1. Reg. 16. Hoīes vidēt ea q^o parēt: s^z de^o ituet cor: idē ē q^o s̄m iteriorē hoīs dispōnē accipit p̄ditio spūalis stat^o iⁿ hoīe p cōparationē ad iudiciū diuini. s̄m autē eā q^o exteri^o agunt accipit spūalis stat^o iⁿ hoīe p cōparationē ad ecclīas. et sic nūc de statib^o loquimur. put. s. ex diuersitate statū qdā ecclīe pulchritudo cōsurgit. **C** Est aut^q p̄siderādū q^o q̄tū ad hoīes ad hoc q^o aliq^s adipiscat statū libertatis vel seruitutis requir^r p^o qdē obligatio aliq^s vel absolutio. nō enī ex hoc q^o aliq^s sūt alicui efficiē seruus: q^o etiā liberi seruiūt: s̄m illud ad Gal. 5. p̄ser charitatē spūs seruire inuicē. neq^s etiā ex hoc q^o aliq^s desinūt seruire: dicūt liberi: sicut p^z de suis fugitiuis. s^z ille p̄p̄ie dicūt seruus q^o obligat^r ad seruiendū: et ille est liber q^o a seruitute absoluit. 2° requiritur q^o obligatio p̄dicta cum aliqua solēnitate fiat. sicut et cetera q^o iter hoīes obtinent p̄petuā firmitatē qdā solēnitas adhibet. sic g^o et iⁿ statu pfectionis p̄p̄ie dicūt aliq^s esse nō ex hoc q^o h^z actū dilectionis pfecte: s^z ex hoc q^o obligat se p̄petuo cū aliq^s solēnitate ad ea q^o sunt pfectionis. p̄tingit etiā q^o aliq^s se obligāt qui non seruiūt: et aliq^s implet ad qd se nō obligauerunt: vt p^z Matt. 21. de duob^o filiis quoz vn^o p̄i dicūt: opare in vinea: r̄ndit nolo. postea abiit. alter aut^q r̄ndens ait: eo et nō iuit: et iō nihil p̄hibet aliquos eē pfectos q^o nō sunt iⁿ statu pfectionis: et aliquos esse iⁿ statu pfectionis qui t̄n nō sunt pfecti. **C** Ad p^m g^o dōm: q^o per augmentū corpale p̄ficiat aliquis iⁿ his que p̄tinet ad nāem. et iō adipiscit nāe statū: p̄sertim q^o qd ē s̄m nām quodāmodo iⁿmutabile est iⁿq̄tū nāe determinat ad vnū. et s̄m per augmentū spūale iterius aliq^s adipiscat statū pfectionis q̄tū ad diuini iudiciū: s^z q̄tū ad

distingtiones ecclīasticoz statū nō adipiscit aliq^s statū pfectionis nisi p augmentum iⁿ his que exteri^o agunt. **C** Ad 2^m dōm: q^o illa etiā rō procedit q̄tū ad interiorē statum: et tamē cū aliq^s trāsit de peccato iⁿ gratiā trāsit de peccato iⁿ gratiā trāsit de seruitute ad libertatē: qd nō cōtingit per simplicem p̄fectum gratie: nisi cum aliquis obligat se ad ea que sunt grate. **C** Ad 3^m dōm: q^o illa etiam rāo procedit q̄tū ad interiorē statum: et tamen licet charitas variet conditionem spūalis seruitutis et libertatis: hoc tamē non facit charitas augmentum.

Ad quintum sic pcedit. Vt q^o prelati et religiosi non sint iⁿ statu perfectionis. Stat^o n. pfectionis distinguit s̄ statum incipientiū et p̄ficiētū. sed nō sūt aliq^s genera hominū deputata sp̄aliter statū p̄ficiētū vel etiā incipientiū. ergo videt^r q^o nec etiā debeāt eē aliqua genera hominū deputata statū pfectionis.

C S. Status exterior d^z interiori statui respōdere: aliq^s incurritur mendacium: qd nō solū est iⁿ falsis verbis: sed et iⁿ simulatis operibus: vt Ambro. dicit iⁿ quodā sermone: s^z multi sunt p̄lati vel religiosi qui nō h̄at iteriorē pfectionē charitatis. si ergo oēs religiosi et prelati sunt iⁿ statu perfectionis: sequit^r q^o quicūq^s eorum non sunt perfecti sunt iⁿ peccato mortali tāq^s simulatores et mendaces. **C** S. Perfectione s̄m charitatē attenditur: vt supra habitum est. sed p̄cellima charitas videtur esse iⁿ martyribus: s̄m illud Joā. 15. Masorem dilectionem nemo h^z q^o vt aīas suam ponat q^o p amicis suis. et super illud ad Heb. 12. Mōdum enī vsq^s ad sanguinem et c. dic^t glo. p̄fectione iⁿ hac vita nulla dilectio ē ea ad quā scī martyres puenērūt. q^o peccatū vsq^s ad sāguinē certauerūt. ergo videtur q^o magis debeat pfectionis status attribui martyribus q^o religiosi et ep̄is.

C S. s̄ ē qd Diony. 5. ca. cel. hierar. attribuit pfectionē ep̄is tāq^s pfectionib^o. et i. 6. ca. etisdē lib^o attribuit pfectionē religiosi quos vocat monachos vel triapētas. i. deo famulātes: tāq^s pfectis. **C** Rn^o dōm: q^o sicut dictū est: ad statum pfectionis requiritur obligatio p̄petua ad ea q^o sunt pfectionis cū aliq^s solēnitate. vtrūq^s autē hoz cōpetit religiosi et ep̄is: religiosi enim se voto astringunt ad hoc q^o a rebus secularibus se abstineāt quibus licite vti poterant: ad hoc q^o liberius deo vacent iⁿ quo consistit p̄fectio p̄fectis vite. vñ Diony. dicit. 6. ca. cel. hierar. de religiosi loquēs. Alij qdē triapētas. i. famulos dei ex puro seruitio et famulatu: alij vō monachos ip̄os noīant ex idiuisibili et singulari vita vniēte ip̄os ex idiuisibiliū scis cōsoluōib^o. i. cōtēplationibus ad deiformē vnitatē et amabilem deo p̄fectionē. hozum etiā obligatio sit cum quadā solēnitate p̄fectionis et b̄ndictiōis. vñ ibidē subdit Diony. p̄p̄ qd p̄fectā ip̄is donās grām scā legislatio qdā ipsa dignata ē sc̄ificatiua iⁿuocatiōe. s̄m et ep̄i obligāt se ad ea q^o sunt pfectionis p̄pastorale assumētēs officium: ad qd p̄tinet vt aīas suas ponat pastor p̄ ouibus suis: sicut dicitur Joan. 10. vñ ap̄tas dicit. 1. ad Thimo. vlt. Cōfessus bonā cōfessionē corā multis testibus. i. i tua ordinatiōe vt glo. ibidē dicit: adhibetur et qdā solēnitas cōsecratiōis simul cum p̄fessione p̄dicta: s̄m illud. 2. ad Thimo. 1. Resuscites grām dei q̄ ē iⁿ te p̄positiōem manuum tuarum: qd glo. exponit de grā ep̄ali. et Diony. dicit. 5. ca. cele hiera. q^o sūm^o sacerdos. i. ep̄s iⁿ sua ordinatiōe h^z eloq^orum sup caput sc̄issimā suppositiōnem: vt significet q^o ipse ē p̄cipitūrus itēgre totius hierarchie v̄tutis: et q^o ipse nō solū sit illuminatus oīz qd p̄tinet ad scās locutiōes et actiōes: s^z q^o et hoc alijs tradat.

C Ad p̄mū ergo dōm: q^o iⁿcohabitatio et augmentum non q̄ritur p̄p̄ se s^z p̄p̄ p̄fectiōes. et iō ad solum p̄fectiōis statū aliq^s hoīes cum qdā obligatiōe et solēnitate assumuntur. **C** Ad 2^m dōm: q^o hoīes statū p̄fectiōis assumunt non quasi p̄fitentes seip̄os p̄fectos eē: sed p̄fitentes se ad p̄fectiōem tendere. Unde et apostolus dicit ad Philippen. 3. Non q^o iam comprehendere iam perfectus sum. sequor autem si quo modo comprehendā. et postea subdit: Qui cumq^s ergo perfectus sumus hoc sentiamus. vñ non cōmittit aliquis mendacium vel simulatiōem ex hoc q^o aliq^s nō est p̄fectus q^o statum p̄fectiōis assumit: sed ex eo q^o ab iten-

tionem perfectionis animum reuocat. Ad 3^m dōm: q̄ mar tyrium i actu p̄fectissimo charitatis p̄sistit. actus autē per fectōis nō sufficit ad statū faciendū: vt dictū ē.

Ad sextū sic p̄ceditur. Ut q̄ oēs p̄lati ecclesiastici sint i statu p̄fectōis. Dicit. n. Hiero. in epla ad Titum. Olim idem p̄byter q̄ et ep̄s et postea sub dit: sicut g^o p̄byteri sciūt se ecclie cōsuetudie ei q̄ sibi p̄po situs fuerit eē subiectos: ita ep̄i nouerint se magis p̄suetu dine q̄ disp̄sationis dñice vitate p̄sbris eē maiores et in cōi debere eccliam regere: sed ep̄i sunt i statu p̄fectōis: g^o et p̄ sbyteri hātes curā aīarū. **C. S.** Sicut ep̄i suscipiūt curam aīarū cū cōsecratōne: ita et p̄sbrī curati et archidiaconi: de quibus sup̄ illud Act. 6. Considerate fr̄es viros boni testimo nij septē et c. dicit glo. Hic discernebat apli p̄ eccliaz cōsti tui septē diacones q̄ eēt sublimioris gradus: et q̄si colūne pye circa arā. g^o vī q̄ ip̄i sint i statu p̄fectōis. **C. S.** Sic ep̄i obligāt ad hoc q̄ aīarū suā ponāt p̄ oib^{us} suis: ita et p̄ sbyteri curati et archidiaconi: sed hoc p̄tinet ad p̄fectōem. charitatis: vt supra dictū ē. g^o vī q̄ et p̄sbrī curati et archi diaconi sint i statu p̄fectōis. **C. S.** Sed h̄ ē qd̄ Diony. dicit in .5. ca. cele. hierar. p̄dōtū qd̄ ordo p̄sumatū ē et p̄fe ctū. sacerdotū at̄ illuminatū et lucidū. ministrantū vero purgatiū et discretū. ex quo p̄ q̄ p̄fectio solis ep̄is at tribuit. **C. R. n.** dōm: q̄ i p̄sbris et diaconib^{us} curā habētibus aīarū duo p̄nt p̄siderari. s. ordo et cura. ordo aut̄ ipse ordinat̄ ad quēdā actū i dñis officijs. vñ supra dictum ē. q̄ distinctio ordinū sub distinctōe offō:um p̄tinet. vñ p̄ hoc q̄ aliq̄ suscipiūt sacrū ordinē accipiūt p̄tate quosdā sacros act^{us} p̄ficiēdi. nō at̄ obligāt ex hoc ipso ad ea q̄ sunt p̄fectōis nisi quatenus apud occidentalem eccliam i susceptōe sacri ordinis emittit̄ p̄tinetē votū qd̄ ē vnū eorū q̄ ad p̄fectōes p̄tinet: vt infra dicit̄: vñ p̄ q̄ ex hoc q̄ aliq̄s accipit̄ sacrū ordinē nō ponit̄ simplr̄ i statu p̄fectōis: q̄suis iterio: p̄fe ctio ad hoc regrat̄ q̄ aliq̄s digne h̄mōi actus exerceat. s̄līr et nec ex pte cure quā suscipiūt ponit̄ i statu p̄fectōis. non enī obligātur ex hoc ipso vinculo p̄petni voti ad hoc q̄ curā aīarū retineāt: sed p̄nt eā deserere vel trāseundo ad re ligionem et absq̄ licētia ep̄i: vt habetur in decretis. 19. ca. q. 2. et cū licētia ep̄i p̄t aliq̄s archidiaconus archidiacono nati vel parrochiam dimittere et simplicē p̄bēdā accipe si ne cura: qd̄ nullo mō liceret si eēt i statu p̄fectōis. neino enī manū mittēs ad aratrū et respiciens retro ap̄t̄ ē regno dei: vt dī Luc. 9. Ep̄i at̄ q̄ sūt i statu p̄fectōis: non nisi au ctōitate sūmi p̄tōncis ad quē et solū p̄tinet i votis p̄petu is disp̄sare p̄nt ep̄alē curā deserere: et ex certis causis vt i fra dicit̄. vñ manifestū ē q̄ nō oēs p̄lati sūt i statu p̄fectio nis sed soli ep̄i. **C. Ad p^m** ergo dōm: q̄ de p̄sbro et ep̄o duplr̄ loq̄ possumus. Vno q̄tū ad nomē. et sic olim non distinguebant ep̄i et p̄sbrī. nā ep̄i dicuntur ex eo q̄ sup̄intē dūt. sicut dicit Aug. 19. de ciui. dei: p̄sbrī at̄ i greco dicuntur q̄si seniores. vñ et apls cōiter vtiē noīe p̄sbyteroz̄ q̄tum ad vtrosq̄ cū dicit. 1. ad Thimo. 5. Qui h̄ p̄sbrī dupli ci honore digni habeantur. et s̄līr et noīe ep̄oz̄: vñ dicit Act. 20. p̄sbrīs ephesine ecclie loquēs: Attēdite vobis et vniuerso gregi i quo vos spūs scūs posuit ep̄os regere eccliaz dei. s̄ s̄m rem semp̄ iter eos fuit distinctio et tēpore aploz̄: vt p̄ Dio. 5. ca. cele. hierar. et Luc. 10. sup̄ illd̄. p̄dōt̄ hec at̄ designauit dñs et c. dicit glo. Sic i aplis for ma ē ep̄oz̄: sic et i septuaginta duob^{us} discipulis forma ē p̄ sbyteroz̄: secūdi ordinis. postmodū tñ ad sc̄sima vitāduz̄: necessariū fuit vt et noīa distinguerent̄: vt. s. maiores dice rentur ep̄i. minores at̄ p̄sbrī. Dicere at̄ p̄sbyteros n̄ di ferre ab ep̄is: iter dogmata heretica numerat Aug. li. li. d̄ heresibus: vbi dicit q̄ Arriani dicebāt p̄sbyteram ab ep̄o nulla differentia debere discerni. **C. Ad 2^m** dōm: q̄ ep̄i p̄n cipalr̄ h̄nt curā oīuz̄ sue diocesis. p̄sbyteri autem curati et archidiaconi habent aliquas subministratōes sub ep̄is. vñ sup̄ illud. 1. ad Cor. 12. Alij opitulatōes alij gubernatio nes. Dicit glo. opitulatōes. i. eos q̄ maioribus serūt opem vt titus apollo vel archidiaconi ep̄isopi. gubernatōes. s. minorū p̄sonaz̄ p̄lationes vt p̄sbyteri sūt qui pleni deputa ti sunt. et Dio. dicit. 5. ca. cele. hierar. q̄ sic vniuersaz̄ bie

rarchiaz videmus in Jesu terminatam: ita vnāquāq̄ i p̄ p̄ta diuina hierarchia. i. ep̄o. et. 21. q. 1. dicitur: Oib^{us} p̄sby teris et diaconibus attendendum est vt nihil absq̄ pprii ep̄i licētia agant. ex quo p̄ q̄ ita se h̄nt ad ep̄m sicut balu ni et p̄positi ad regē. et propter hoc sicut i mundanis po testatib^{us} sol^{us} rex benedictionē solēne accipit. alij vō p̄ simpli cem cōmissionē institunt̄. ita et i ecclia cura ep̄alis euz̄ so lēnt vt consecrationis committitur. cura autem archidia/ conatus vel plebanatus cura simplici iunctione. consecrā tur tamen in susceptione ordinis. s. anteq̄ curaz̄ habeant. **C. Ad 3^m** dōm: q̄ sicut plebani et archidiaconi non habent p̄ncipaliter curam sed administrationem quādam s̄ q̄ eis ab ep̄is committitur: ita etiam ad eos non pertinet p̄ncipaliter pastorale officium: nec obligatio ponendi ani mam pro oib^{us}: sed inq̄tum participant de cura. vnde magis habent quoddam officium ad p̄fectionem pertinens q̄ obtineant p̄fectionis statum.

Ad septimū sic p̄cedit. Ut q̄ status religio/ sozum sit p̄fectio: q̄ stat^{us} p̄latoz̄ Dñs. n. dicit Matt. 19. Si vis p̄fect^{us} eē vade et vende oīa q̄ hēs et da pauperib^{us}. qd̄ faciūt religiosi. nō aut̄ ad hoc te netur ep̄i. dī. n. 12. q. 1. Ep̄i de reb^{us} pprijs vel acq̄sitis vel qcqd̄ de proprio h̄nt heredit^{us} suis derelinquāt. g^o religio si sūt i p̄fectioni statū q̄ ep̄i. **C. S.** P̄fectio p̄ncipalr̄ cō/ sistit i dilectōe dei q̄ in dilectione pximi: sed status religio soz̄ directe ordinat̄ ad dilectōnem dei. vñ et ex dei seruitio et famulatu noīant̄: vt Dionys. dicit. 6. ca. cel. hierar. Status at̄ ep̄oz̄ videt̄ ordinari ad dilectōnem pximi cuius cure sup̄intendūt. vnde et noīantur: vt p̄ Aug. 19. d̄ cl̄ ui. dei. ergo videtur q̄ stat^{us} religiosoz̄ sit p̄fectio: q̄ status ep̄oz̄. **C. S.** Stat^{us} religiosoz̄ ordinat̄ ad vitā p̄tēplamā q̄ potio: ē q̄ vita actiua ad quā ordinat̄ stat^{us} ep̄oz̄. dicit enī Greg. i pastorali q̄ p̄ vitam actiuam p̄desse pximis cupi ens Isaias officium p̄dicatōis appetit. p̄ cōtēplamā vero Jeremias amorū cōditōis sedule liberere desiderans. ne mitti ad p̄dicandū debeat p̄dicit. g^o videt̄ q̄ stat^{us} religioso rū sit p̄fectio: q̄ stat^{us} ep̄oz̄. **C. S. 3.** Nulli s̄ a maiori sta tu ad minorē trāfire. hoc. n. eēt retro aspiciere. s̄ p̄t aliq̄s a statu religiois trāfire ad statū ep̄alē. dī. n. 18. q. 1. q̄ sacra ordinatio de monacho ep̄z̄ facit. g^o stat^{us} ep̄oz̄ ē p̄fectio: q̄ stat^{us} religiosoz̄. **C. R. n.** dōm: q̄ sicut Aug. dicit. 12. sup̄ Gen. ad tram: semp̄ agēs p̄statū ē panēte. i. genere antiē p̄fectionis s̄m Diony. ep̄i se habent vt perfectiores. reli giosi aut̄ vt perfecti: quoz̄ vnū p̄tinet ad actionē: altez̄ at̄ ad passionē. vñ manifestū ē q̄ status p̄fectōis potio: est in ep̄is q̄ i religiosis. **C. Ad p^m** g^o dōm: q̄ abrenunciatio p̄ p̄riaz facultati duplr̄ considerari potest. Vno s̄m q̄ est i actu. et sic i ea nō consistit essentialiter p̄fectio. sed ē qd̄dā p̄fectionis instrumētū: sicut supra dictū ē. et iō nihil statum p̄fectōis p̄hibet eē sine abrenūciatione pprioz̄: sicut etiaz̄ dōm est de alijs exteriorib^{us} obseruatōis. Alio modo p̄t considerari s̄m preparationem animi: vt. s. homo sit para tus si fuerit opus oīa dimittere vel distribuere. et hoc per tinet directe ad perfectionem. Unde Aug. dicit in libro de questionibus euangelij. Ostendit dominus filios sapientie intelligere non in abstinendo nec i manducando esse iusti tiam: sed i equanimitate tolerandi inopiam. Unde aplis dicit. Scio et abundare et penuriā pati. Ad hoc aut̄ maxie tenet̄ ep̄i q̄ oīa sua p̄ honore dei et salutē sui gregis cōter nāt: cū op^{us} fuerit vel pauperib^{us} sui gregis largiēdo vel ra pinā bonoz̄ suoz̄ cū gaudio sustinēdo. **C. Ad 2^m** dōm: q̄ hoc ipm̄ qd̄ ep̄i itēdūt bis q̄ p̄tinet ad pxioz̄ dilectōnem: puenit ex abūditā dilectōis diuine. vñ dñs p^o a Petro q̄ fuit an eū diligeret: et postea ei sui gregis curā cōmisit. et Gre. dicit i pastorali: Si dilectōis testimonium ē cura pasto ralis: q̄sqs vtutibus pollēs gregē dei renuit pascere: pasto rem sūmūz̄ cōuincit non amare. hoc at̄ ē maioris dilectio nis signū: vt hō p̄pter amicū et alij seruat q̄ et si soli ami co velit seruire. **C. Ad 3^m** dōm: q̄ sicut Greg. dicit in pa storali: Sit p̄sul actōe p̄cipuus: p̄e cūctis cōtēplatōe suspē sus: q̄ ad ipsos p̄tinet: n̄ solū pp seipos: s̄ et p̄pter iustu ctionē alioz̄ cōtēplari. Vñ Greg. dicit super Izech. q̄ de

perfectis viris post contemplationem suam redeuntibus dicit: Memoria suavitatis tue eructabunt.

Ad octauū sic pcedit. Videt q etia pbyteri curati et archidiaconi sint maioris pfectois q̄ religiosi. Dic. n. Chryso. i suo dialogo: Si talē mibi aliquē adducas monachū q̄lis vt fm exaggerationē dicā Helias fuit: nō tñ illi cōparāndus ē q̄ traditus populis et multoz p̄ctā ferre cōpulsus imobilis p̄senerat et fortis. et parū post dicit: sigs mibi pponeret opuonē: vbi malles placere i officio sacerdotali an i solitudine monachorū sine cōparatōe eligerē illud qd̄ p̄ns dixi. et i eodē lib: dicit: Si q̄s bñ administrato sacerdotio illius ppositi. s. monachalis sudores p̄ferat: tātū eos distare repiet quātū iter p̄natum distat et regē. ergo videt q̄ sacerdotes habentes curā aiarum sint perfectiores religiosi. **C. 5.** Aug. dicit in epla ad Valeriu: Cogitet religiosa prudentia tua nihil eē in hac vita maxie hoc tpe difficiliss: laboriosius: piculosius ep̄i: aut p̄sbyteri: aut diaconi offō. sed apud deū nihil beatius si eo mō militet quo noster ip̄erator: iubet. nō ergo religiosi sunt p̄fectiores p̄sbyteris aut diaconibus. **C. 6.** Aug. dicit ad Aurelium: Maximis dolēdū ē si ad tā ruinosam sup̄biam monachos subrigim: et tam graui cōtumelia clericos dignos putam: vt. s. dicat q̄ malus monach⁹ bonus cleric⁹ ē: cū aliqñ etiā bonus monachus vir bonū clericū faciat: et pauloante p̄mittit nō eē viam dandā seruis dei. i. monachis vt se facili⁹ putēt elici ad aliquid meli⁹. s. clericatū si facti fuerit deteriores. s. abiecto monachatu. ergo vī q̄ illi q̄ sūt i statu clericali sint p̄fectiores religiosi. **C. 7.** Non licet de statu maiori ad mino:ē trāsire: sed de statu monastico trāsire licet ad officiu p̄sbyteri curā habētis: vt patet 16. q. 1. ex decreto Helasij pape q̄ dicit: Sigs monachus fuerit q̄ venerabilis vite merito sacerdotio dign⁹ p̄uideat: et abbas sub cuius ip̄erio regi x̄po militat: illū fieri p̄sbyterū petierit: ab ep̄o d̄z eligi et i loco quo iudicauerit ordinarī. et Hiero. dicit ad Rusticū monachū: Sic vine i monasterio vt cleric⁹ eē merearis. g. p̄sbyteri curati et archidiaconi sūt p̄fectiores religiosi. **C. 8.** Ep̄i sūt i statu p̄fectiori q̄ religiosi: vt ex supradictis p̄z: s̄z p̄sbrī curati et archidiaconi ex eo q̄ hñt curā aiarū similiores sūt ep̄is q̄ religiosi g. sūt maioris p̄fectois. **C. 9.** Vir cōstitit circa difficile et bonū vt d̄r i. 2. eth. s̄z difficult⁹ ē q̄ aliqs bñ viuat in officio p̄sbyteri curati v̄ archidiaconi q̄ i statu religiosi. g. p̄sbrī curati vel archidiaconi sunt p̄fectioris v̄tutis q̄ religiosi. **C. 10.** S̄z ē q̄ d̄r. 19. q. 1. c. dñe: Sigs i ecclia sua s̄b ep̄o populū retinet et seculariter viuūt si afflat⁹ spū scō i aliquo monasterio: v̄ regla canonica saluari se voluerit: q̄ lege p̄uata ducit. nllā rō exigit vt publica p̄strigat: s̄z si ducit aliqs a lege spūs scī q̄ ibi d̄r lex p̄uata nisi i aliqd̄ p̄fecti. g. v̄ q̄ religiosi sint perfectiores q̄ archidiaconi vel p̄sbrī curati. **C. 11.** d̄z: q̄ cōparatio sup̄eminētie nō h̄z locū iter aliquos ex ea pte in q̄ p̄ueniūt: s̄z ex ea pte in q̄ differūt. in p̄sbyteris aut curatis et archidiaconis tria ē p̄siderare. s. statū: ordinē: et officiu. Ad statū p̄tinet q̄ seculares sint. Ad ordinē q̄ sint sacerdotes vel diaconi. Ad officiu q̄ curā aiarū hēant sibi cōmissas: si g. ex alia pte ponam⁹ statu religiosū ordine diaconū vel sacerdotē: officio curā aiarū habentes: sicut pleriq̄ monachi et canonici regulares habēt. i. p. qui d̄z excellit: in alijs aut par erit. si aut differat secundus a p. statu et officio: p̄ueniat aut ordinē: sicut sūt religiosi sacerdotes et diaconi curā aiarū nō habentes. manifestū ē q̄ secundus p. erit statu qd̄ excellētior: officio autē mino: ordine v̄o eq̄lis ē. Est ergo p̄siderādū q̄ p̄eminētia potio: sit: vtrū status vel officij: circa qd̄ duo atēdēda vident. s. bonitas et difficultas. si g. fiat cōparatio s̄z bonitatē: sic p̄ferē stat⁹ religionis offō p̄sbrī curati vel archidiaconi: q̄ religiosus totā vitā suā obligat ad p̄fectionis studiū. p̄sbyter autē curatus vel archidiaconus nō obligat totā vitā suā ad curā aiarū: sicut ep̄us: nec etiā ei cōpetit p̄ncipalē curā subditorū h̄re sicut ep̄o: sed quedā particularia circa curā aiarū eoz officio cōmittunt: vt ex dictis p̄z. et iō cōparatio stat⁹ religionis ad eoz officium est sicut vniuersalis ad particularē. et sicut holocausti ad sacrificiū: quod est minus volo

causto: vt p̄z per Gre. sup̄ Ezech. vnde 1. 19. q. 1. dicitur Clericis q̄ monachoz p̄positum appetūt: q̄ melio:ē v̄ a sequi cupiunt liberos eis ab ep̄o in monasterijs eoz largiri igressus: s̄z hec cōparatio itelligenda ē s̄z genus opis. i. a3 fm charitatē opantis cōtingit qñq̄ q̄ opus ex genere suo minus existens magis sit meritorū. s. si ex maiori charitate fiat. si v̄o attendat difficultas bñ cōuersandi in religione et in officio bñtis curā aiarū: sic difficultus est conuersari bñ cū cura aiarū p̄pter exteriora picula: q̄uis conuersatio religionis sit difficultior: q̄tū ad ip̄z genus opis p̄pter aritudinē obseruatiē regularis. si v̄o religiosus etiā ordie careat: sic p̄z de p̄uersis religionū: sic manifestū ē excellere p̄eminētia ordinis q̄tū ad dignitatē: q̄ p̄ sacrū ordinē aliqs deputat ad dignissima ministeria q̄bus ip̄s x̄po s̄ntur in sacramento altaris: ad qd̄ requiritur maio: scitas interior: q̄ reqr̄t et religiosi stat⁹: q̄ sic Diony. dicit. 6. ca. cel. hierar. q̄ monasticus ordo d̄z seq̄ sacerdotales ordies: et ad eoz imitationē i dina ascendere. vñ graui⁹ peccat ceteris paribus clericus in sacris ordinib⁹ cōstitutus si aliqd̄ p̄riū scitanti agat q̄ aliqs religiosus q̄ nō h̄z ordinem sac̄: q̄uis laicus religiosus teneat ab obseruatijs regulares ad q̄s illi q̄ sūt i sacris ordinib⁹ nō tenent. **C. Ad p. 1. g. d̄m:** q̄ ad illas auctoritates Chryso. breuiter r̄ideri possēt q̄ non loqr̄tur de sacerdote curato minoris ordinis sed de ep̄o q̄ d̄r sūm⁹ sacerdos. et hoc p̄uenit intentioni illi⁹ libi in quo p̄solat se et Basiliū d̄ h. q̄ erāt i ep̄os electi: s̄z hoc p̄termisso d̄cedū ē q̄ loqr̄t q̄tū ad difficultatē: p̄mittit. n. Cū fuerit gubernator: i medijs fluctib⁹ et de tēpestate nauē liberare potuerit: tūc merito testimoniū p̄fecti gubernatoris ab oibus p̄meret. et post p̄cludit qd̄ sup̄a positū ē de monacho: q̄ nō p̄parandus ē illi q̄ tradit⁹ pplis imobilis p̄senerat. et subdit cām: q̄ sicut i trāglitate: ita i tēpestate gubernat se ip̄m. ex quo nihil aliud ondi pōt nisi q̄ piculosio: ē stat⁹ habētis curā aiarū q̄ monachi. i. maiori aut piculo innocentem se seruare ē maioris v̄tutis idiciū. s̄z hoc ē ad magnitudinē v̄tutis p̄tinet q̄ aliqs vitet picula religionē itradō. vñ non dicit q̄ mallet eē i officio sacerdotali q̄ i solitudine monachorum: sed q̄ mallet placere i hoc q̄ i illo: q̄ hoc ē maioris v̄tutis argumētū. **C. Ad 2. d̄m:** q̄ et illa auctoritas Aug. manifeste loqr̄t q̄tū ad difficultatē q̄ ondit magnitudinē v̄tutis i his q̄ bñ cōuersantur: sicut d̄m ē. **C. Ad 3. d̄m:** q̄ Aug. ibi cōparat monachos clericis q̄tū ad distantiam ordis: non q̄tū ad distātiā religionis et secularis vite. **C. Ad 4. d̄m:** q̄ illi q̄ a statu religionis assumūtur ad curam animarū cum prius essent i sacris ordinibus cōstitutū assequuntur aliquid qd̄ prius nō habebāt. s. officij cure. non autem deponunt q̄ prius habebant. s. religionis statū. d̄: enī i decre. 16. q. 1. de monachis. Qui diu morātes i monasterijs: si postea ad clericatus ordines p̄ueniūt statim⁹ non debere eos a p̄ori p̄posito discedere: s̄z p̄sbyteri curati vel archidiaconi quādo religionē h̄grediūt curā deponūt vt adipiscantur p̄fectionē statim. vñ ex hoc ip̄so excellētia ex parte religionis ostendit: i hoc autem q̄ religiosi laici assumunt i clericatus et ad sacros ordies: manifeste p̄monētur ad melius: sicut sup̄a d̄m est: et hoc ostendit ex ip̄so modo loquendi cū Hiero. dicit: Sic i monasterio vine vt clericus esse merearis. **C. Ad 5. d̄m:** q̄ p̄sbyteri curati et archidiaconi sūt similiores ep̄is q̄ religiosi q̄tū ad aliqd̄. s. q̄tū ad curā aiarum quam secundario habēt: s̄z q̄tū ad p̄petuā obligatōē q̄ relinquūt ad statū p̄fectionis similiores sūt ep̄o religiosi: vt ex supradictis p̄z. **C. Ad 6. d̄m:** q̄ difficultas q̄ ē ex arduitate opis addit ad p̄fectionē v̄tutis. difficultas autē q̄ p̄uenit ex extertorib⁹ ip̄edimētis: quandoq̄ qdā diminuit p̄fectionē v̄tutis: puta cū aliqs nō tātū v̄tutē amat vt ip̄edimēta v̄tutis declinare velit: fm illud apli. 1. ad Co. in. 9. Ois qui in agone cōtēdit ab oib⁹ se abstinet. qñq̄ v̄o est signū p̄fectionis v̄tutis: puta cū alicui ex inopinato vel ex necessaria causa ip̄edimēta v̄tutis occurrunt: p̄pter q̄ tñ a virtute nō declinat. in statu aut religionis est maio: difficultas ex arduitate operū. sed in his qui i seculo viuūt q̄tūcūq̄ est maio: difficultas ex ip̄edimētis v̄tutis que religiosi per oīa p̄uide vitā: crunt.

patienter toleraret sine illud ad Iob. p. Ecce quod eligam ignoro: coartor. n. e duobus desideriis bonis dissolutus et esse cum ipso: multo magis melius: permanere aut in carne necessarium est propter vos: et hoc confidens scio: quia manebo: neque propter quicumque aduersa vitanda vel lucra conquirenda: quia sicut dicit Iohannes. 10. Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Contingit tamen quibusdam quod episcopus impeditur procurare subditorum salutem multipliciter: quibusdam quod defectum proprium: vel scire si sit homicida vel simoniacus vel et corporis: puta si sit senex vel infirmus: vel et scire quod est sufficit ad curam regimini: vel et irregularitatis: puta si sit bigamus: quibusdam autem pro defectum subditorum in quibus non potest proficere. Unde Gregorius dicit in 2. dialogo: unum et pastorali. Ibi equumiter portandi sunt mali ubi inueniuntur aliqui qui adiuentur boni: ubi autem omnino fructus de bonis deest sit aliquis de malis labor: superuacuum. ubi sepe agit in animo perfectorum quod cum labore suum sine fructu esse considerat in loco alio ad laborem cum fructu migrat: quibusdam autem contingit ex parte aliorum: puta cum de prelatione alicuius graue scandalum suscitatur. nam ut apostolus dicit. 1. ad Cor. 8. Si esca scandalizat fratrem meum non manducabo carnes eterne: dum tamen scandalum non oriatur ex malina aliquorum volentium si de aut instituta ecclesie concubare. pro huiusmodi. n. scandalum non est cura pastoralis dimittenda: sine illud Mat. 15. Simile illos. s. q. scandalizabantur de veritate doctrine christi ceci sunt et duces cecorum. opus tamen quod sicut curam regimini assumit aliquis pro prudentia superioris prelati: ita et pro eius auctoritate ex causis predictis deserat susceptam. ubi extra de renuntiatione dicit Innocentius. 3. Si penas habeas quibus satagas in solitudine auolare: ita tamen astricta sunt neque preceptorum vel libertum non habeas absque nostra permissione volatum. solum. n. pape huius dispensare in voto perpetuo quod quod se ad curam subditorum astrinxit episcopatum suscipiens. Ad primum ergo dicitur: quod perfectio religiosorum et episcoporum sine diuersa attendit. nam ad perfectionem religionis pertinet studium quod quod adhibet ad propriam salutem. ad perfectionem autem episcopalis statum pertinet adhibere studium ad primorum salutem. et ideo quod diu potest esse aliquis utilis primorum salutem retrocederet si ad statum religionis vellet transire: ut solum sue salutem insisteret quod se obligauit: ad hoc quod non solum suam salutem: sed etiam aliorum procuraret. Unde Innocentius. 3. dicit in decretali predicta: quod facilius indulgetur ut monachus ad presulatum ascendat quam presul ad monachatum descendat: sed si salutem aliorum procurare non possit conueniens est ut sue salutem intendat. Ad 2um dicitur: quod propter nullum impedimentum debet homo pretermittere studium sue salutem: quod pertinet ad religionis statum. potest autem esse aliquod impedimentum procurande salutem aliene. et ideo monachus potest ad statum episcopatus assumi: in quo etiam sue salutem curam agere potest. potest et episcopus si impedimentum aliene salutem procurande iterueniat ad religionem transire: et impedimento cessante potest iterato ad episcopatum assumi: puta pro correctione subditorum: vel pro sedatione scandalum: vel pro curatione infirmitatis: aut depulsa ignorantia pro instructione sufficienter: vel etiam si simoniace sit pro motus eo ignorante. si se ad regularem vitam episcopatu dimisso transulerit: poterit iterato ad alium episcopatum promoueri. Si vero aliquis pro culpa sit ab episcopatu depositus et in monasterium detrusus ad penitentiam peragendam: non potest iterato ad episcopatum renouari. ubi dicitur. 7. q. 2. Precipit sancta synodus: ut quicumque de pontificali dignitate ad monachorum vitam et penitentiam descendit locum: neque ad pontificatum resurgat. Ad 3um dicitur: quod et in rebus naturalibus propter impedimentum superueniens potentia remanet absque actu: sic propter infirmitatem oculi cessat actus visus: et ita etiam non est inconueniens si propter impedimentum superueniens potestas episcopalis remaneat absque actu.

Ad quintum sic procedit. Unde quod non licet episcopo propter aliquam persecutionem temporalem corporaliter deserere gregem sibi commissum. Dicit. n. dominus Iohannes. 10. quod ille est mercenarius et non vere pastor: quia videt lupum venientem et dimittit oues et fugit. dicit autem Gregorius in homelia. quod lupus super oues venit cum quibuslibet iniustus et raptor: fideles quosque atque huiusmodi opprimit. si ergo propter persecutionem alicuius tyranni episcopus gregem sibi commissum corporaliter deserat: ubi quod sit mercenarius et non pastor. Propter. 6. dicitur. fili si sponperis pro amico tuo: defuisti apud extraneum manum tuam. et postea subdit: discurre festina: suscita amicum tuum: quod ex

ponens. Gregorius in pastoralis dicit. Spodere pro amico est animam alienam in periculo sue conuersationis accipere. quibus autem ad viuendum alijs in exemplum proponit non solum ut ipse vigilet. sed et ut amicum suscitet admonet. huiusmodi hoc non potest facere si corporaliter deserat gregem. ergo ubi quod episcopus non debeat causa persecutionis corporaliter suum gregem deserere. C. 5. Ad perfectionem episcopalis statum pertinet quod pro primis curam impeditur. sed non licet ei quod est statum perfectionis proficere: ut omnino deserat ea que sunt perfectionis. ergo ubi quod non liceat episcopo se corporaliter subtrahere ab executione sui officij: nisi forte ut opibus perfectionis in monasterio vacet. Sed hoc est quod apostolis quorum successores sunt episcopi: mandauit dominus Mat. 10. Si vos persecuti fuerint in una ciuitate: fugite in aliam. C. 11. dicitur: quod in qualibet obligatione precipue attendi debet obligationis finis. obligant autem se episcopi ad exequendum pastorale officium propter subditorum salutem. et ideo ubi subditorum salutem exigit persone pastoris presentia: non debet pastor personaliter suum gregem deserere neque propter aliquod commodum temporale: neque etiam propter aliquod personale periculum imminens: cum bonus pastor animam suam ponere teneatur pro ouibus suis. si vero subditorum salutem possit sufficienter in absentia pastoris pro alio provide: tunc huiusmodi pastor vel propter aliquod commodum ecclesie vel persone periculum corporaliter gregem deserere: ubi Augustinus dicit in epistola ad Romanos: fugiant de ciuitate in ciuitate sui christi quoniam eorum quibus spiritualiter a persecutoribus queritur ut ab alijs quod non ita queruntur non deserat ecclesia cum autem omnium est esse periculum: hi qui alijs indigent non deserantur ab his quibus indigent. si. n. periculosum est nauitatem in tranquillitate nauem deserere: quanto magis in fluctibus: ut dicit Iuliano papa: et huius. 6. q. 2. Ad primum ergo dicitur: quod ille tanquam mercenarius fugit qui commodum temporale vel est salutem corporalem spirituali salutem primorum proponit. ubi Gregorius dicit in homelia. Stare in periculo omnium non potest quod est eo quod ouibus presentibus non diligat: sed lucrum terrenum querit. et ideo opponere se hoc periculum trepidat: ne hoc quod diligit amittat. ille autem quod ad euadendum periculum recedit absque detrimento gregis: non tanquam mercenarius fugit. Ad 2um dicitur: quod ille quod spondet pro aliquo si pro se implere non possit: sufficit ut pro alio impleat: ubi prelati si habent impedimentum propter quod non possit personaliter curam subditorum intendere: sue spotioni satisfacit si per alium provideat. Ad 3um dicitur: quod ille quod ad episcopatum assumit assumit statum perfectionis sine aliquo perfectionis genus a quo si impeditur ad aliud genus perfectionis non tenetur. s. necesse sit cum ad statum religionis transire imminet tamen sibi necessitas ut animam retineat intendendi pro: salutem: si oportunitas assit et necessitas requirat.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod episcopo non liceat aliquid proprium possidere. Dominus. n. dicit Mat. 19. Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da pauperibus: et veni et sequere me. ex quo videtur quod voluntaria paupertas ad perfectionem requiritur. sed episcopi assumuntur ad statum perfectionis. ergo videtur quod non liceat eis proprium possidere. C. 5. Episcopi in ecclesia tenent locum apostolorum: ut dicit glossa. Luc. 10 sed apostolis dominus precepit ut nihil proprium possiderent sine illud Mat. 10. Nolite possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris. Unde et Petrus pro se et pro alijs dicit. Ecce nos relinquimus omnia et secuti sumus te. Mat. 19. ergo videtur quod episcopi teneantur ad huiusmodi mandati obseruantiam ut nihil proprium possideant. C. 5. Hiero. dicit ad Theopontium. Cleros grece: latine foris appellat: propter quod clerici dicuntur: quia de sorte domini sunt: vel quia ipse dominus foris. i. pars clericorum est: quia autem dominum possidet nihil extra deum habere potest si autem aurum: si argentum: si possessiones: si variam suppellectilem huiusmodi cum istis partibus: non dignatur dominus fieri pars eius. ergo ubi quod non solum episcopi: sed et clerici debeant proprio carere. Sed hoc est quod dicitur. 12. q. 1. Episcopus de rebus proprijs vel acquisitis vel quocumque de proprio huiusmodi: hereditibus suis derelinquat. C. 11. dicitur: quod ad ea que sunt superrogationis nullatenus tenetur: nisi se spiritualiter ad illud voto astringat. ubi Augustinus dicit in epistola ad Paulinum et Armentarium. Quia iam uouisti: iam te obstrixisti: aliud tibi facere non habes: pulsus es voti reuerentibus fuit eo quod es inferior. manifestum est autem quod uinere absque proprio superrogationis est. non enim cadit sub precepto sed sub consilio. ubi Mat. 19. cum dixisset dominus ad adolescentem. Si vis ad vitam ingredi sua mandata: postea super addedo subdidit. Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes

et da pauperibus. non autem episcopi in sua ordinatione ad hoc se obligant ut absque proprio viuāt neque et viuē absque proprio ex necessitate requiratur ad pastorale officium ad quod se obligant. et ideo non tenentur episcopi ad hoc quod sine proprio viuāt. **C**ad 1^m dōm: quod sicut supra hūm e. pfectio xpiane vite nō p̄sistit eēntialiter in voluntaria paupertate. s; voluntaria paupertas iustaliter opat ad pfectionē vite. vñ non o; quod vbi maior paupertas est: ibi sit maior perfectio: quāmo pōt esse summa pfectio cum magna opulentia. nam Ab: a am cui dcm̄ est Gen. 17. Ambula coram me et esto perfectus: legit̄ fuisse diues. **C**ad 2^m dōm quod verba illa dñi p̄nt triplr̄ itelligi. Uno^o mystice ut nō possideam⁹ neq; aurum neq; argētū. i. ut p̄dicatores nō imitant p̄ncipaliter sapientie et eloquētie tpali: ut Hiero. expōit. Alio^o sic Aug. exponit in li. de p̄sensu euāgelistay: ut itelligat̄ hoc dñm nō p̄cipiēdo. s; magis p̄mittēdo dixisse. permisit. n. eis ut absque auro et argēto et alijs sumptibus ad p̄dicandū irēt accepturi sumpt⁹ vite ab his quib⁹ p̄dicabāt. vñ subdit dign⁹ est. n. operariis cibo suo: ita tñ quod si alijs pp̄ijs sumptib⁹ vteret̄ in p̄dicatiōe euāgelij ad superrogationem pertineret: sic Is̄doulos de seipso dicit. 1. ad Cor. 9. 3° mō fm̄ quod Chry. exponit ut itelligat̄ illa dñs p̄cepisse discipul⁹ quantum ad illam missionem qua mittebāt ad p̄dicandū iudeis ut p̄ hoc excitarent ad p̄fidendū de virtute ipsi⁹ qui eis absque sumptib⁹ p̄videret: ex quo tñ nō obligabāt ipsi vel successores eoz ut absque pp̄ijs sumptib⁹ euāgelij p̄dicarēt. nā et de Is̄dulo legit̄. 2. ad Cor. 11. quod ab alijs ecclesijs stipēdiū accipiebat ad p̄dicandū Corinthijs: et sic p̄ quod aliquid possidebat ab alijs sibi missum. Stultū autē videtur dicere quod tot sc̄i pontifices sic Athanasius Ambrosius Augu. illa p̄cepta transgressi fuissent si ad ea seruanda se crederēt obligari. **C**ad 3^m dōm: quod ois pars est minor toto. ille g^o cum deo alias partes h; cui⁹ studium dimittit circa ea quod sūt dei dū itendit his quod sunt mūdi. sic autē nō debent nec episcopi nec clerici pp̄iū possidere ut dum curant pp̄ria defectum faciant in his quod p̄tinent ad cultum diuinum.

Ad septimū sic p̄cedit. Videt̄ quod episcopi mortaliter peccant si bona ecclesiastica quod pcurant: pauperib⁹ nō largiant̄. Dicit. n. Ambro. exponens illud Luc. 12. Homo cuiusdā diuitis vberes fructus ager attulit. Nemo pp̄iū dicat quod est cōe: plusquā sufficiat sumptui violenter obtentū est. et postea subdit: neq; min⁹ ē criminis hūi tollere: quā cū possis et abūdas denegare indigentib⁹. s; violenter tollere alienū est pecc̄ mortale. ergo episcopi mortaliter peccant si ea quod eis sup̄sūt pauperibus non largiant̄. **C** S. Super illud Isa. 3. Rapina pauperū in domo vestra: dicit gio. Hiero. quod bona ecclesiastica sunt pauperū. sed quicquid id quod est alterius sibi reseruat aut alijs dat peccat mortaliter et tenet̄ ad restitutionē. g^o si episcopi bona ecclesiastica quod eis superfluunt sibi retineant vel cōsanguineis vel amicis largiant̄. vñ quod teneant ad restitutionē. **C** S. Multo magis aliquis pōt de rebus ecclesie ea que sibi sunt necessaria accipere quā sup̄flua cōgregare: sicut Hiero. dicit in epistola ad Damasum papā. Clericos illos puenit stipēdijs ecclesie sustentari quib⁹ parentū et pp̄i quo rum bona nulli suffragant̄: quod aut bonis parentū et opib⁹ proprijs sustentari p̄nt: si quod pauperū ē accipiūt sacrilegijs cōmittūt et icurrūt. vñ et ap̄ls dicit. 1. ad Thimo. 5. Siquis fidelis h; viduas subministrat illis et non granet ecclesia ut his quod vere vidue sunt sufficiat. g^o multo magis episcopi mortaliter peccant si ea que eis superfluunt de bonis ecclesiasticis pauperibus non largiant̄. **C** S; est quod plēs episcopi ea quod sup̄sunt non largiunt pauperib⁹: s; expendere vident̄ laudabilr̄ ad reddit⁹ ecclesie ampliandos. **C** Rn^o. dōm: quod aliter est dōm de proprijs bonis quod episcopi possidere possūt: et de bonis ecclesiasticis. nā proprioꝝ bonoꝝ verū dominiū habēt. vñ ex ipsa reꝝ cōditione nō obligantur ut eas alijs conferant. sed p̄nt eas vel sibi retinere vel etiam alijs pro libite elargiri: p̄nt tñ in earum dispensatiōe peccare: vel pp̄ino: dinationem affect⁹ per quā cōtingit: vel quod sibi plura conferant quā oporteat: vel alijs etiaz nō subueniant fm̄ quod requirit̄ debitum charitatis: non tamē tenentur ad

restitutionem: quia huiusmodi res sunt eorum dominio deputate: sed ecclesiasticorum bonorum sunt dispensatores vel procuratores: dicit. n. Aug. ad Bonifacium. Si p̄uatū possidem⁹ bonū quod nobis sufficiat: nō illa bona nostra sunt: s; illoꝝ quorū procuratiōez gerim⁹: nō p̄opetate nobis usurpatōe dānabili vēdicem⁹. ad dispensatōe at̄ requir̄ bona fides: fm̄ illud. 1. ad Cor. 4. Hic ita quāter it̄ dispensatores ut fidelis quod inentat̄. sūt at̄ bona ecclesiastica nō solum in vsus pauperū s; et ad cultū diuinū et necessitates ministroꝝ expēdēda: vñ d. 12. q. 2. De redditibus ecclesie vel oblatōe fidelij solo ep̄o ex his vna portio mittit̄: due ecclesiasticis fabricis et erogatione pauperū profuturē a p̄sbro sub piculo sui ordinis ministrēt: vltia clericis pro singuloꝝ meritis diuidat̄. si ergo distincta sint bona quod debēt in vsū ep̄i cedere ab his quod sūt pauperib⁹ et ministris et cultui ecclesie erogāda: et si aliquid sibi retinuerit ep̄s de his quod sūt pauperib⁹ erogāda vel et in vsū ministroꝝ aut in cultū diuinū expēdēda: nō ē dubiū quod cōtra fidē dispensatiōis agit et mortali peccat et ad restitutionē tenet̄. de his at̄ quod sūt sp̄aliter suo vsui deputata: videtur eē eadē rō quod ē de pp̄ijs bonis ut. s. propter imoderatum affectum et vsū peccet quod si imoderata sibi retineat et alijs nō subueniat: sicut requirit̄ debitum charitatis. si vō nō sint p̄dicta bona distincta: eoz distributio fidei ei⁹ cōmittit̄: et si quod ē modico deficiat vel sup̄abundet pōt hoc fieri absque bone fidei detrimento: quod nō pōt hō in talib⁹ punctualiter accipere illud quod fieri op̄s. si vero sit multus excessus nō pōt latere: vñ vñ bone fidei repugnare. et ideo nō ē absque peccato mortali. d. n. 2. d. 24. q. 2. si dixerit malus seruus in corde suo: morā facit dñs meus venire: quod p̄tinet ad dñi iudicij cōtēptū. et ceperit p̄cutere p̄seruos suos quod p̄tinet ad sup̄biā. māducat at̄ et bibat cū ebriosis: quod p̄tinet ad luxuriā veniet dñs serui illi⁹ die quod nō sperat et diuidet eū. s. a societate bonoꝝ: et p̄tē ei⁹ ponet cū hypocritis. s. in inferno **C**ad 4^m dōm: quod verbū illud Ambro. nō solū ē referendū ad dispensatiōe rerū ecclesiasticarū: s; quorūcūq; bonoꝝ ex quibus tenet̄ aliquis debito charitatis p̄videre necessitate patiētib⁹. nō at̄ pōt determinari quā sit ista necessitas que ad peccatū mortale obliget: sicut nec cetera particularia que in humanis actibus cōsiderātur. hōꝝ. n. determinatio relinquit̄ humane prudentie. **C**ad 2^m dōm: quod bona ecclesiarum non sunt solum expēdēda in vsus pauperū: sed et in alios vsus: ut dictū est. et ideo si de eo quod vsui episcopi vel alicuius clerici ē deputatū velit alijs sibi subtrahere et cōsanguineis vel alijs dare nō peccat: dūmō illud faciat moderate. i. ut nō indigeat̄: nō at̄ ut ditiores inde fiat. **C** S. Ambro. dicit in lib. de officijs. Est approbāda libertas ut proximos seminus tui ne despicias si egere cognoscas: nō tñ ut illos ditiores fieri velis ex eo quod tu potes p̄ferre in opibus. **C**ad 3^m dōm: quod nō oia bona ecclesiarū sunt pauperib⁹ largiēda nisi forte in articulo necessitatis: in quo et p̄ redēptione captiuoꝝ: et alijs necessitatib⁹ pauperū vasa cultui dño dicata distrabuntur ut Ambro. dicit. et in tali necessitate peccaret clericus si vellet de rebus ecclesie viuere: dūmō hēret patrimonialia bona de quibus viuere possit. **C**ad 4^m dōm: quod bona ecclesiarū vsibus pauperū deseruire debēt. et ideo si quod necessitate nō iminēte p̄uidēdi pauperib⁹: de his quod sup̄sunt ex p̄ntibus ecclesie possessiones emat vel in thesaurō reponat in futurū vtilitati ecclesie et necessitatib⁹ pauperum: laudabilr̄ facit. si vero necessitas imineat pauperib⁹ erogādi: sup̄flua cura est et iordiatā ut alijs in futurum conferuet quod dominus prohibet Mat. 6. dicens. Nolite solliari esse in crastinum.

Ad octauū sic p̄cedit. Ut quod religiosi qui pro monentur in ep̄os non teneant ad obseruantias regulares. Dicit. n. 18. q. 1. quod monachū canonica electio a iugo regule monastice p̄feliōis absoluit et sacra ordiatio de monacho episcopū facit. sed obseruatiōe regulares p̄tinet ad iugum regule. ergo religiosi qui in ep̄os assumūtur non tenentur ad obseruatiōes regulares. **C** S. Ille qui ab inferiori ad superiorē gradum ascendit non vñ tenet̄ ad ea que sunt inferioris gradus: ut supra dcm̄ ē quod religiosus non tenetur ad obseruanda vota quod in seculo fecit. s;
 Y lllj

religiosus q̄ assumitur ad episcopatum ascendit ad aliq̄d
 mains: vt supra habitū ē. ergo v̄ q̄ non obligetur eps ad
 ea q̄ tenebat obseruare i statu religionis. **C. S.** Maxime
 religiosi obligari videtur ad obediētiā: et ad hoc q̄ absq̄ p̄
 prio v̄nant. s̄ religiosi qui assumuntur ad ep̄atum non te
 nentur obedire p̄elatis suarū religionum: q̄ sunt eis supe
 riores: nec et videntur teneri ad paupertatē: q̄ sicut in de
 creto supra i ducto dicitur q̄ sacra ordinatio de monacho
 ep̄m facit: velut legitimus heres paternam sibi hereditatē
 iure vendicandi potestatem habeat: iterdū et concedit eis
 testamēta conficere. g^o multo minus tenetur ad alias ob
 seruātiās regulares. **C. S.** 3° ē q̄ d̄ i decretis. 16. q. 1. de
 monachis diu morantibus i monasterijs: si postea ad de
 ricatus ordines p̄uenerit statuimus non debere eos a p̄ori
 p̄posito discedē. **C. R. n^o.** d̄ d̄ m: q̄ sicut supra d̄m ē: stat^o
 religionis ad p̄fectionē p̄tinet q̄si q̄dā via i p̄fectōem tēdē
 di. status aut ep̄alis ad p̄fectōem p̄tinet tāq̄ quoddā p̄fe
 ctōis magisteriū. v̄ status religionis cōparatur ad status
 ep̄alē: sicut disciplina ad magisteriū: et dispō ad p̄fectio
 nē. dispō at non tollit p̄fectionē adueniēte: nisi forte q̄tus
 ad id i quo p̄fectioni repugnat: q̄tū at ad id q̄d p̄fectōi cō
 gruit magis p̄firmat: sicut discipulo cū ad magisteriū p̄ue
 nerit non congruit q̄ sit auditor: congruit tamē sibi q̄ le
 gat et meditet et magis q̄ ante. Sic g^o d̄ d̄ 3° ē q̄ si q̄ sunt i
 regularibus obseruantijs q̄ non ip̄ediant p̄ntificale offi
 cium: sed magis valeāt ad p̄fectōis custodiā. sicut ē p̄ntificia: pau
 pertas et alia huiusmodi: ad hec remanet religiosus et fa
 ctus episcopus obligatus: et p̄ p̄ntis ad p̄ntiam habitum
 sue religionis q̄ est obligationis signum. Si qua v̄o sunt in
 obseruantijs regularibus que officio p̄ntificali repugnat: sic
 est solitudo: silentiū et alique abstinētiē vel vigilie graues
 ex quibus ip̄otens corpore redderet ad exequendū p̄
 ntificale officium ad huiusmodi obseruanda non tenetur: in
 alijs t̄n̄ p̄t dispensatione v̄n̄ s̄m q̄ requirit necessitas perso
 ne vel officij: vel conditio hominum cum quibus v̄nit p̄
 modū quo et p̄lati religionum i talibus secum dispensant.
C. Ad p̄mū g^o d̄ d̄ m: q̄ ille q̄ sit de monacho ep̄s absoluit
 a iugo monastice p̄fessionis: nō q̄tū ad oīa: sed q̄tū ad illa
 que officio pontificali repugnant: vt d̄m ē. **C. Ad 2^m d̄ d̄ 3°**
q̄ vota secularis vite se habent ad vota religionis: sicut p̄ti
 culare ad vniuersale: vt supra habitum est: sed vota religio
 nis se habent ad pontificalem dignitatē: sicut dispositio ad
 p̄fectionē. p̄ticulare aut sup̄fluit habito v̄li. s̄ dispositio ad
 huc necessaria ē p̄fectione obtenta. **C. Ad 3^m d̄ d̄ m:** q̄ h^o
 est p̄ accidēs q̄ ep̄i religiosi obedire p̄latis suarum religio
 num non tenentur: q̄. s̄. subditi eē deserunt: sicut et ipsi p̄la
 ti religionum: manet t̄n̄ adhuc obligatio voti virtualiter:
 ita. s̄. q̄ si eis legitime aliq̄s p̄ficiat obedire teneantur inq̄
 tum tenentur obedire statutis regule p̄ modum p̄dictum
 et suis sup̄iorib^o siquos h̄nt p̄p̄riū aut nullo mō h̄re p̄nt.
 nō. n. paternā hereditatē v̄dicat q̄si p̄p̄riā: s̄ q̄si ecclesie
 debitam. v̄n̄ ibidem subdit q̄ postq̄ ep̄s ordinatur ad al
 tare ad q̄d sc̄ficatur: q̄d acq̄rere potuit restituat. testamē
 tum aut nullo mō facere p̄t. q̄ sola ei disp̄satio p̄mittit
 rez ecclesiasticarū que morte finitur: ex qua incipit testamē
 tuz valere: vt apl̄s dicit ad Heb. 9. si t̄n̄ ex cōcessione pape
 testamētū faciat: nō itelligit ex p̄prio facere testamētum:
 sed aplica auctoritate itelligitur eē ampliata p̄tās sue, disp̄s
 tatiōis: vt ei^o disp̄satio possit valere post mortem.

C. De his q̄ p̄tinet ad statū religiōis. Q̄o. clxxxvi.

Unde cōsiderandū ē de his q̄ p̄
 tinent ad statū religiōis.

**C. Circa q̄d occurrit q̄druplex cōsidera
 tio. Quaz p̄^o de his i q̄b^o p̄ncipalr cō
 sistit religiōis stat^o. 2° de his q̄ religio
 sis licite cōuenire possunt. 3° de disti
 ctione religionū. 4° de religionis igref
 su. **C. Circa p̄^{am} q̄runtur decē. p̄^o v̄trū religiosorū status
 sit p̄fect^o. 2° v̄trū religiosi teneat ad oīa cōsilia. 3° v̄trū
 paupertas voluntaria req̄rat ad religionē. 4° v̄trū req̄rat cō
 tinētiā. 5° v̄trū req̄rat obediētiā. 6° v̄trū req̄rat q̄ hec ca
 dāt sub voto. 7° de sufficientia horū votoū. 8° de cōpa****

ratione eorū ad iūicē. 9° v̄trū religiosus semp mortalr pec
 cat quando transgreditur statutū sue regule. 10° v̄trū ce
 teris paribus in eodem genere peccati plus peccet religio
 sus q̄ secularis.

Ad primū sic p̄cedit. V̄t q̄ religio non ip̄oy
 ter statū p̄fectiōis. Illud. n. q̄d ē de
 necessitate salutis nō v̄ ad statū p̄fectionis p̄tinere. sed re
 ligio est de necessitate salutis: q̄ p̄ eā v̄ni vero deo religa
 mur: sic Aug. dicit i li. de vera religiōe. v̄t religio d̄ ex eo
 q̄ deū religim^o que amiseram^o negligentēs: vt Aug. dicit i
 .10. de ciu. dei. g^o v̄t q̄ religio nō noiet p̄fectiōis statum.

C. S. Religio s̄m Tullii ē q̄ nāe diue cultū et ceremoniā
 affert. s̄ afferre deo cultū et ceremoniā magis v̄ p̄tinē ad
 misteria sacrorū ordinū q̄ ad diuersitatē statū: vt ex supra
 dictis p̄. g^o v̄t q̄ religio nō noiet p̄fectiōis statū. **C. S.** Sta
 tus p̄fectiōis diuidit^o s̄ statū incipiētū et p̄ficiētū. s̄ et i reli
 giōe sūt aliq̄ incipiētēs et aliq̄ p̄ficiētēs. g^o religio nō nomi
 nat p̄fectiōis statū. **C. S.** Religio v̄t eē p̄ntie loc^o d̄. n. i de
 cretis. 7. q. 1. p̄cipit sc̄a synodus: vt quicūq̄ de pontificali
 dignitate ad monachorū vitā et p̄ntie descēderit locū: nūq̄
 ad p̄ntificatū resurgat. s̄ locus p̄ntie opponit statū p̄fectio
 nis. V̄n̄ Diony. i. 6. ca. cel. hierar. ponit penitētes i iūmo
 loco. s̄ iter purgādōs. g^o v̄t q̄ religio nō sit stat^o p̄fectiōis.

C. Sed s̄ est q̄d i collatiōibus patrū dicit abbas Moyses
 de religiosis loquēs. Jeuniorū inediā vigilias labores cor
 poris nuditatē lectiōez ceterasq̄ virtutes debere nos susci
 pere nonerimus vt ad p̄fectionēz charitatis istis gradib^o
 possim^o ascēdere. s̄ ea q̄ ad hūanos act^o p̄tinet ab itentiōe
 finis sp̄m et nomē recipiūt. g^o religiosi p̄tinet ad status p̄
 fectiōis. Dio. et. 6. ca. eccle. hierar. dicit eos q̄ noiant dei
 famuli ex dei puro seruitio et famulatu v̄niri ad amabile p̄
 fectiōnē. **C. R. n^o.** d̄ d̄ m: q̄ sicut ex supra dictis p̄. id q̄d cō
 muniter multis cōuenit antonomatice attribuit ei cui per
 excellētiā cōuenit: sicut nomē fortitudinis vendicat sibi illa
 virtus que circa difficillima firmitatē animi seruat et tēpe
 rantie nomē v̄dicat sibi illa v̄tus q̄ tēperat inarias delecta
 tiōes: religio at vt supra bitū ē ē q̄dā v̄tus p̄ quā aliq̄s ad
 dei seruitiū et cultū aliquid exhibet. et iō antonomatice reli
 giosi dicunt illi q̄ se totaliter mācipant diuo seruitio q̄si ho
 locaustū deo offerētes. V̄n̄ Greg. dicit sup̄ Ezech. Sunt
 q̄dā q̄ nihil sibi meritis reseruāt: sed sensū linguā vitā atq̄
 subam quā ceperūt d̄sp̄ōrēti deo imolant: i hoc autem per
 fectio hoīs cōsistit q̄ totalr deo iūbereat: sic ex supra dictis
 p̄. et s̄m hoc religio p̄fectiōis statū noiat. **C. Ad p̄mū g^o**
d̄ d̄ 3°: q̄ exhibere aliqua ad cultū dei ē de necessitate salutis
 sed q̄ aliquis se totalr et sua diuino cultui deputer: ad p̄fe
 ctionē p̄tinet. **C. Ad 2^m d̄ d̄ m:** q̄ sicut supra d̄m ē: q̄ cū de
 virtute religionis ageretur: ad religionē p̄tinet nō solū obla
 tiones sacrificiorū et alia huiusmodi q̄ sunt religioni p̄pria:
 sed etiam actus omnium virtutum s̄m q̄ referuntur ad
 dei seruitiū et honorem efficiuntur actus religionis. et
 s̄m hoc si aliquis totam vitam suam diuino seruitio depu
 tet: tota vita sua ad religionem pertinebit. et s̄m hoc ex vi
 ta religiosa quam ducunt religiosi dicuntur qui sunt in sta
 tu perfectionis. **C. Ad tertium dicendum q̄ sicut dictum**
 est. religio nominat statum perfectionis ex intentione finis
 v̄nde non oportet q̄ quicūq̄ est in religione iam sit perfe
 ctus: sed q̄ ad perfectionem tēdat. v̄nde sup̄ illud ad Att.
 19. Si vis perfectus esse et c. dicit Origenes q̄ ille q̄ mu
 tuauit pro diuitijs paupertatem vt fiat perfectus: nō i ip̄o
 tempore quo tradidit bona sua pauperibus fiet oīno per
 fectus: sed ex illa die incipiet speculari deo adducere eum
 ad omnes virtutes. et hoc modo in religione non omnes
 sunt perfecti: s̄ q̄dam incipiētēs: quidam p̄ficiētēs. **C. Ad**
4^m d̄ d̄ 3°: q̄ religionis status principaliter est institut^o ad p̄
 fectiōnē adipiscēdā per q̄nedā exercitiā quib^o tollūtur im
 pedimenta perfecte charitatis sublatis aut impedimentis
 perfecte charitatis multo magis excidūtur occasiōes pec
 cati p̄ q̄d totalr tollit charitas. v̄n̄ cū ad penitētem p̄tineat
 causas peccōez excidere: ex consequenti status religionis est
 cōueniētissim^o p̄ntie locus. v̄n̄ in decre. 33. q. 2. c. admonere
 cōsulit cuida; q̄ vxorē occiderat vt potius monasterium

ingrediat: qd dicit esse melius et lenius qm qm pnam pu-
bucam agat remanendo in seculo.

Ad secundum sic pcedit. Videt qm qlibet reli-
giosus teneatur ad oia consilia.
Quicunq. n. pfitet statum aliquem tenet ad ea q illi statui co-
ueniunt. s. qlibet religiosus pfitet statum pfectois. g. qlibet
religiosus tenet ad oia consilia q ad pfectois statum pntent.
C. S. Greg. dic sup Ezech. q ille q pns seculum deserit
et agit oia bona q valet qsi iam egypto derelicto sacrificiu
pber i heremo. s. deserere seculu spaliter pntet ad religio-
s. g. et eoz est agere oia bona q valent. et ita videt q q
libet eoz teneat ad oia consilia implenda. C. S. Si no requit
ad statum pfectois q aliquis oia consilia impleat: sufficiens ee
videt q qda consilia impleat. s. hoc falsum est: q multi i secu-
lari vita existentes aliq consilia implet: vt p. de his q continen-
tiam seruant. g. videt q qlibet religiosus q est in statu per-
fectois teneat ad oia q sunt pfectois. huiusmodi aut sunt
oia consilia. C. S. Ad ea q sunt superogatois no tenet
aligs nisi ex ppria obligatoe. s. no qlibet religiosus obli-
gat se ad oia. s. ad aliq determinata. qda ad hec: qda ad
illa. no g. oes tenent ad oia. C. R. n. d. d. q ad pfectois
aligd pntet triplr. Uno. eentialiter. et sic sic supra dictu
est: ad pfectionem pntet pfecta obseruata pceptoz charita-
tis. Alio. ad pfectionem pntet aliqd pnt: sic illa q cosequuntur
ex pfectioe charitatis: puta q aliqs maledicenti bndi-
cat: et alia huiusmodi impleat q et si s. pparatione animi sint
in pcepto: vt. s. impleant qn necessitas requit: tñ ex supabun-
dantiā charitatis pcedit q et pter necessitates qnq. talia
impleantur. Tertio. pntet aliqd ad pfectionem instrumē-
taliter et dispositiue: sic paupitas: pntentia: abstinētia: et alia
huiusmodi de q est aut q ipsa pfectio charitatis est finis
status religionis. status aut religionis est qdam disciplina
vel exercitiu ad pfectionem pueniendi. ad qua qdē aliq per-
uenire nitunt exercitijs diuersis: sicut et medic. ad sanan-
dum vñ pōt diuersis medicamentis. manifestu est aut q
illi q operat ad finem no ex necessitate couenit q ia affectu-
tus sit finem: sed requit q per aliquā viā tendat ad finē.
et ideo ille qui statum religionis assumit non tenetur ha-
bere perfectam charitatē: sed tenet ad hoc tendere et ope-
ram dare vt habeat charitatē perfectā: et cadē rōne no te-
net ad hoc q illa impleat q ad pfectionem charitatis conse-
quunt. tenet aut vt ad ea implenda intēdat: qd facit cō-
temnēs. vñ no peccat si ea ptermittat: s. si ea contemnat.
s. et no tenet ad oia exercitia qbus ad pfectionem perue-
nit: sed ad illa q determinate sunt et taxata s. regulā quā
pfectus est. C. Ad p. g. d. d. q ille qui transit ad religio-
nē no pfitet se ee pfectu: s. pfitetur se adhibere studium
ad pfectionem psequendā: sicut etiā q intrat scholas no pfitet
se scientē: s. pfitetur se studentē ad sciām acqrendā. vnde
sicut Aug. dic. 8. de ciui. dei. Pythagoras noluit se sapiē-
tē pnteri. s. sapie amatorē. et iō religiosus non est trāsgres-
sor pfectois si no sit pfectus: s. solu si pntat ad pfectōem
tendere. C. Ad 2. d. d. m. q sicut diligere deū ex toto suo
tenent oes: est tamē aliqua totalitas pfectois q sine pctō p-
termitti non pōt. alia aut que sine pctō ptermittitur: dum
tñ desit ptemptus: vt supra dcm est: ita etiā oes tā religio-
si q seculares tenent aliquatū facere qd boni possunt.
oibus. n. cōiter dī Eccliaestes. 9. Quodcumq. pōt manus
tua istanter opare. Et tñ aliqs modus hoc pceptū impledi
quo pctū vitat: s. s. homo faciat qd pōt: s. m. q requit cō-
ditio sui stat. d. d. m. pceptus no asit agēdi meliora per
quē animus firmat q spūalē pfectū. C. Ad 3. d. d. q q
dā consilia sunt que si ptermittent tota vita hoīs impleat
negocijs secularibus: puta siqs haberet ppriū vl infimo
nio vtret: aut aliqd huiusmodi faceret qd no pntet ad es-
sentialia vota religionis. et ideo ad oia talia consilia obseruā-
da religiosi tenentur. sunt aut quedam consilia de quibus
dam melioribus particularibus actib. que ptermitti pos-
sunt absq. hoc q vita hoīs secularibus actibus impleat. vñ
non o. q ad oia talia religiosi teneantur.

Ad tertium sic pcedit. Ut q paupitas no re-
grat ad pfectionem religionis. No

.n. videt ad statum perfectionis pntere illud qd illicite fit
s. q ho oia sua reliquat videtur ee illicite. ap. l. 2. ad
Cor. 8. dat formam fidelibus elemosinas faciendi di-
cens. Si voluntas prompta est: s. m. illud quod habet ac-
cepta ē: id est vt necessaria retineatis. et postea subdit: non
enim vt alijs sit remissio: vobis autē tribulatio. glo. 1. pau-
pertas: et super illud pma ad Thimot. 6. Habentes ali-
mēta et qbus tegamur: dicit glo. Esti nihil intulerimus vl
ablaturi simus non tamen omnino abijcienda sunt hec tē-
pora: alia. ergo videtur q voluntaria paupertas non requi-
ratur ad perfectionem religionis. C. S. Quicunq. se expo-
nit periculo peccat: sed ille qui omnibus suis relictis volū-
tariam paupertatem sectat exponit se periculo etiam spi-
rituali: s. m. illd p. 30. Ne forte egestate compulsus
furer et periurem nomen dei mei. et Ecclesia. 27. Propē
inopiam multi deliquerunt et etiam corporal. dicitur enī
Eccliaestes. 7. Sic ptegit sapiētia: sic ptegit et pecunia. et
p. dic. in. 4. ethi. q videt qdā p. ipso hoīs ee corrup-
tio diuitiar: q p has ho viuit. g. videt q voluntaria pau-
pertas no requit ad pfectionem religiose vite. C. S. Viri
in medio consistit: vt dī in. 2. ethi. sed ille q oia dimittit per
voluntariā paupertatem no videt in medio consistere: s. ma-
gis in extremo. g. no agit virtuose: et ita hoc no pntet ad
vite pfectionem. C. S. Ultima pfectio hoīs in b. t. u. d. i. e. con-
sistit. s. diuitie pferunt ad b. t. u. d. i. e. d. n. Ecc. 31. Vtū dī
ues q inuētus est sine macula: et p. dic. in. p. ethi. q o. ga-
nice diuitie defuūt ad felicitatē. g. voluntaria paupitas no
requit ad pfectionem religionis. C. S. Status epoz ē pfe-
ctio: q status religionis. s. ep. pnt ppriū habere: vt supra
habitum ē. g. et religiosi. C. S. Dare elemosynā ē opus
maxie deo acceptū: et sicut Ch. y. dic. medicamentū qd ma-
xime in penitētia opat. s. paupitas excludit elemosynā largitō-
nem. g. videt q paupitas ad pfectionem religionis no perti-
neat. C. S. Est q Grego. dic. 4. moral. Sunt nonnulli
instoz qui ad cōprehēdēdū culinē pfectois accēti duz al-
tiora iterius appetunt exteri. cuncta dereliquunt. s. accen-
gi ad cōprehēdēdū culinē pfectois pprie pntet ad religio-
s. vt dcm est. g. eis cōpetit vt p voluntariā paupertatē: cun-
cta exteri derelinquāt. C. R. n. d. d. m. q sic supra dcm ē.
status religionis est qdā exercitiu et disciplina p quā pue-
nit ad pfectionem charitatis: ad qd qdē necessariū ē q aliqs
affectum suū totali abstrahat a reb. mūdānis. dicit enim
Aug. in. 10. p. f. Ad deū loquēs. Adm. te amat q tecum
aliquid amat qd no pp te amat. vñ in lib. 83. q. stionū dic. Au-
gu. q nutrimentū charitatis ē diminutio cupiditatis: perfe-
ctio nulla cupiditas. ex hoc aut q aliqs res mūdānas pos-
sudet alliciat anim. ei. ad eay amorē. C. S. Aug. dicit in epi-
stola ad Thaulinū et Therasiaz: q terrena diligunt artius
adepta q concupita. nā vñ iuuenis ille tristis discessit: nisi
q magnas diuitias habebat. aliud ē. n. nolle ico. porare q
desunt: aliud iam ico. porata diuellere. illa. n. velut extra-
nea repudiāt: ista vō velut mēbra pscindunt. et Ch. y. di-
cit sup Matt. q appositio diuitiar: maiorē accendit flam-
mam et vehemētiō: sit cupido. et inde est q ad pfectionem
charitatis acqrendā pntet fundamētū est voluntaria pau-
pertas: vt aliquis absq. pprio viuat: dicte dno Matt. 19.
Si vis pfectus esse vade et vende oia q hēs et da pau-
perib. et veni et sequere me. C. Ad p. g. d. d. m. q sicut
glo. ibidē sōbdit: no iō subdit ap. l. 2. vt nobis no sit tribula-
tio. i. paupitas: quin melius ē: s. infirmis timet deficere:
quos sic dare monet vt egestatem no patiant. vñ s. et
ex glo. alia no est itelligēdū q no liceat oia tpalia abijcere.
sed q hoc no ex necessitate requit. vñ et Ambro. dicit i p.
de offi. Domin. no vult. s. ex necessitate pceptū sil. effundit
opes: sed dispēsari: nisi forte vt Thelise. boues suos occi-
dit et paupes ex eo qd habuit vt nulla ctra teneret
dōestica. C. Ad 2. d. d. m. q ille q oia sua dimittit pp xp̄m
non exponit se p. c. u. neq. spūali neq. corporal. spūale. n.
periculū ex paupitate puenit qn non est voluntaria: q: ex
affectu aggredādi pecunias que patiunt illi q involuntarie
sunt paupes incidit ho in multa pctā s. m. illud. i. ad Thim-
mo. vti. Qui volūt diuites fieri: incidunt in tētaones et m

laqueū diaboli. iste aut affectus deponitur ab his qui voluntariam paupertatem sequuntur. magis autem dominatur in his qui diuitias possident: ut ex supra dictis patet. corporale est periculum non imminet illis qui intentione sequendi christi omnia sua relinquunt: diuine prudentie se committentes. Unde Augustinus dicit in libro de sermone domini in monte. Querentibus regnum dei et iustitiam eius: non debet habere sollicitudo ne necessaria desint. Ad 3^m dicitur: quod in medium virtutis secundum philosophum in 2. ethica. accipitur secundum rationem rectam non secundum quantitatem rei: et ideo quicquid potest fieri secundum rationem rectam non est vitiosum ex magnitudine quantitatis: sed magis virtuosum. est autem propter rationem rectam si quis omnia sua consumeret per imperantiam vel absque utilitate. est autem secundum rationem rectam quod aliquis diuitias abiciat ut contemplationi sapientie vacet: quod et philosophus quidam legitur fecisse. dicitur enim in Hieronymo. in epistola ad Paulinum: Socrates in thebanis homo quoddam ditissimus cum ad philosophandum atthenas properaret magnam aurum pondus abiecit: nec putauit se posse simul diuitias et virtutes possidere. unde multo magis secundum rationem rectam est ut homo omnia sua reliquat ad hoc quod christus perfecte sequatur. Unde Hieronymus dicit in epistola ad Rusticum monachum. christus nudus seque. Ad 4^m dicitur: quod duplex est beatitudo siue felicitas. Una quodam perfecta quam expectamus in futura vita. Alia vero imperfecta secundum quam aliqui dicuntur in hac vita beati. vite autem principalis felicitas est duplex: una quodam vita actiua: alia vero secundum vitam contemplatiua: ut patet per philosophum in 10. ethica. Ad felicitatem autem vite actiue que consistit exterioribus operantibus instrumentali-ter diuine coadiuuatur: quod ut philosophus dicit in 10. ethica. multa operamur per amicos et per diuitias et per ciuilem potentiam: sicut per quoddam organa. Ad felicitatem autem contemplatiue vite non multum operantur: sed magis impediunt in quantum sua sollicitudine impediunt a quiete que maxime necessaria est contemplanti. et hoc est quod philosophus dicit in 10. ethica. quod ad actiones multis opus est. speculanti vero nullo tantum. scilicet exteriorum bonorum aut operatione necessitatis: sed impedimenta sunt ad speculationem. Ad futuram vero beatitudinem ordinatur quod per charitatem. et quod voluntaria paupertas est efficacis exercitium pueniendi ad perfectam charitatem: ideo multum valet ad celestem beatitudinem consequendam. unde et dominus in Mattheo. 19. dicit. Uade et vende omnia que habes et da pauperibus et habebis thesaurum in celo. diuitie autem habite per se quodam nate sunt per perfectionem charitatis impedire principaliter alliciendo animum et distrahendo: unde dicitur in Mattheo. 13. quod sollicitudo seculi et fallacia diuitiarum suffocat verbum dei: quod ut Gregorius dicit dum bonum desiderium ad cor intrare non sinunt: quasi aditum flatus vitalis necant. et ideo difficile est charitatem iter diuitias seruare. unde dominus dicit in Mattheo. 19. quod diues difficile intrabit in regnum celorum: quod quidem non intelligendum est de eo qui actu habet diuitias. nam de eo qui affectu in diuitiis ponit dicitur hoc esse impossibile secundum expositionem Chrysostomi. cum subdit. facilius est camelum per foramen acus transire quam diuitem intrare in regnum celorum. et ideo non simpliciter diues dicitur esse beatus: sed qui inuentus est sine macula et post aurum non abiit. et hoc ideo quod res difficile fecit. unde subditur. Quis est hic et laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua: ut scilicet iter diuitias positus: diuitias non amaret. Ad 5^m dicitur: quod stat episcopus non ordinatur ad perfectionem adipiscendam: sed potius ut ex perfectione quam quod habet alios gubernet: non solum ministrando spiritualia: sed et temporalia: quod punit ad vitam actiuam in qua multa operanda occurrunt instrumentali per diuitias: ut dictum est. et ideo ab episcopis qui prestantur gubernationem gregis christi non exigitur ut proprio careant: et sic a religiosis qui prestant disciplinam perfectionis acqrende. Ad 6^m dicitur: quod abrenunciatio parati diuitiarum paratur ad elemosinarum largitionem: sicut vniuersale ad particulare et holocaustum ad sacrificium. unde Gregorius dicit super Ezechiel. quod illi qui ex possessis rebus subsidia egentibus ministrant: in bonis que faciunt sacrificium offerunt: quod aliquid deo imolant. et aliquid sibi reseruant. quod vero nihil sibi reseruant offerunt holocaustum: quod est maius sacrificium. unde et Hieronymus in Vigilantiu dicit: quod autem asseris eos melius facere quod vtuntur rebus suis et paulatim fructus possessionum pauperibus diuidant: non a me eis sed a deo respondetur: si vis perfectus esse et cetera. et postea subdit: iste quem tu laudas secundus et tertius gradus est quod nos recipimus dummodo sciamus priora secundis et tertijs preferenda. et ideo ad excludendum errorem Vigilantiu dicitur in libro de ecclesiasticis dogmatibus. Bonum

est facultates cum dispensatione pauperibus erogare: melius est per intentionem sequendi dominum simul donare et absolutum in solitudine egere cum christo.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod perpetua continentia non requiritur ad perfectionem religionis. Omnis enim vite christiane perfectio ab apostolis christi cepit. sed apostoli continentiam non videntur fuisse: ut patet per Petrum qui secundum legem habuisse videtur. 8. gradus vero quod ad perfectionem religionis non requiritur perpetua continentia. Secundo. Primum perfectionis exemplar nobis in Abrahamo ostenditur cui dominus dixit Genesim 17. Ambula coram me et esto perfectus. sed exemplatum non oportet quod excedat exemplar. gradus non requiritur ad perfectionem religionis perpetua continentia. Tertio. Illud quod requiritur ad perfectionem religionis in omni religione inuenitur. sunt autem aliqui religiosi qui uxores vtuntur: non gradus religionis perfectio exigit perpetuam continentiam. Quarto. Secundo est quod apostolus ad Corinthis 7. dicit mundum nos ab omni inquinamento carnis et spiritus perficientes sanctificationem nostram in timore dei. sed mundicia carnis et spiritus preseruat per continentiam. dicitur enim in 1. ad Corinthis 7. Mulier inupta et virgo cogitat que domini sunt: ut sit sancta spiritu et corpore. gradus perfectio charitatis requirit continentiam. Quinto. dicitur: quod ad statum religionis requiritur abstractio eorum per que homo impeditur ne ferat totaliter in dei fructibus. usus autem carnalis copule retrahit animum ne totaliter ferat in dei fructibus dupliciter. Uno propter vehemenciam delectationis ex cuius frequenti experientia augetur concupiscentia: ut et philosophus dicit in 3. ethico. et ideo est quod usus venerum eorum retrahit animum ab illa perfecta intentione tendendi in deum. et hoc est quod Augustinus dicit in primo soliloquio. in nihil est sentio quod magis ex arte desiciat animum virile quam blandimenta femine corporibus ille contactus sine quo vxor haberi non potest. Alio propter sollicitudinem quam ingerit homini de gubernatione vxoris et filiorum et re temporalium que ad eorum sustentationem sufficiant. unde apostolus dicit quod qui sine vxore est sollicitus est que sunt domini quomodo placeat deo. qui autem cum vxore est sollicitus est que sunt mundi et quomodo placeat vxori. et ideo continentia perpetua requiritur ad perfectionem religionis sicut et voluntaria paupertas. unde sic dicitur natus est Vigilantius qui adequauit diuitias paupertati: ita dicitur natus est Ioumanus qui adequauit maritimum virginitati. Ad 5^m dicitur: quod perfectio non solum paupertatis. sed et continentie introducta est per christum: quod dicitur in Mattheo. 19. Sunt eunuchi qui castrauerunt seipsum propter regnum celorum: et postea subdit: qui potest capere capiat. et ne alicui spes pueniendi ad perfectionem tolleretur assumpsit ad perfectionis status et illos quos inuenit matrimonio inunctos. non autem poterat absque iniuria fieri quod viri uxores desererent: sicut absque iniuria fiebat quod omnes diuitias reliquerent. et ideo Petrum quem inuenit matrimonio inunctum non separauit ab vxore. Ioanem tamen volentem nubere a nuptijs reuocauit. Ad 2^m dicitur: quod sicut Augustinus dicit in libro de bono coniugali: melior est castitas celibum quam castitas nuptiarum: quare nuptiarum. Abrahamus habebat unam in usu: ambas in habitu. caste prope coniugaliter vixit. esse autem castus sine coniugio potuit: sed tunc non oportuit: nec tamen quod antiqui patres perfectionem anime simul cum diuitijs et matrimonio habuerunt: quod ad magnitudinem virtutis pertinebat: propter hoc infirmiores qui debent presumere se tante esse virtutis: ut cum diuitijs et matrimonio possint ad perfectionem puenire: sic nec aliquis presumat hostes inimicis inuadere. quod Sanson cum in adibula asini multos hostium perimit. nam illi patres si tempus fuisset continentie et paupertatis suade studiose hoc impleissent. Ad 3^m dicitur: quod illi modi viuendi secundum quos homines matrimonio vtuntur: non sunt simpliciter et absolute loquendo religiones: sed secundum quid: in quantum scilicet in aliquo participant quedam que ad statum religionis pertinent.

Ad quintum sic proceditur. Unde quod obedientia non pertinet ad perfectionem religionis. Illa enim videntur ad perfectionem religionis pertinere que sunt supererogationis ad que non omnes tenentur. sed ad obediendum prelati suis omnes tenentur: secundum illud apostoli ad Hebræos. vltimam. Obedite prepositis vestris et subiaccete eis. gradus vero quod obedientia non pertinet ad perfectionem religionis. Tertio. Obedientia pertinere videtur prope ad eos qui debent regi sensu alieno quod est indiscretorum: sed apostolus dicit ad Hebræos. 5. quod perfectorum est solidus iudicium quod per consuetudinem exercitatos habet sensus ad discretionem boni et mali. gradus vero quod obe-

diencia nō p̄tineat ad statū p̄fectōy. **C. 5.** Si obedientia req̄reretur ad perfectionē religionis oporteret q̄ oibus religiosis p̄ueniret: nō aut̄ oib⁹ p̄uenit: sūt. n. q̄dā religiosi solitariam vitā agētes q̄ nō h̄nt superiores qb⁹ obediāt. p̄lati et̄ religionū ad obediētā nō vident̄ teneri. g⁹ obediētia non videt̄ p̄tinere ad religionis p̄fectionē. **C. 6.** Si votū obediētie ad religionē req̄reret: p̄ns eēt q̄ religiosi tenerēt̄ p̄lati suis in oib⁹ obedire: sic et̄ per votū p̄tinētie tenēt̄ur ab oibus veneris abstinē. s; nō tenerēt̄ p̄lati suis obedire in oib⁹: vt supra habitū ē euz de v̄tute obediētie ageret. g⁹ votū obediētie nō req̄rit ad religionē. **C. 7.** Illa f̄nita sūt deo maxie accepta q̄ liberaliter et̄ nō ex necessitate fiunt: s; in illō. 2. ad Corin. 9. Nō ex tristitia aut̄ ex necessitate. s; illa q̄ fiunt ex obediētia fiunt ex necessitate p̄cepti. g⁹ laudabilis fiunt bona opa q̄ q̄s p̄pria sponte faciūt. votū g⁹ obediētie nō cōpetit religioni per quam hōi nes q̄runt ad meliora p̄uenire. **C. 8. 5.** Perfectio religionis maxime cōsistit in imitationē xp̄i: s; in illud ad Mat̄th. 19. Si vis perfectus esse et̄. et̄ sequere me. sed in xp̄o maxime comendatur obediētia. s; in illud ad Ioh̄n. 2. factus ē obediens vsq̄ ad mortē. g⁹ videt̄ q̄ obediētia p̄tineat ad p̄fectionē religionis. **C. 9. 1.** R̄nō dōz q̄ sicut supra dictū est: stat⁹ religionis est q̄dā disciplina vel exercitiū tendendi in p̄fectionē: q̄cūq̄ aut̄ instrunt̄ vel exercitant̄ vt p̄ueniant ad aliquē finē: o; q̄ directionē alicuius sequant̄ s; in cui⁹ arbitriū instrunt̄ vel exercitent̄ vt p̄ueniāt ad aliquē finem q̄ si discipuli sub maḡro. et̄ iō o; q̄ religiosi in his q̄ pertinent ad religiosā vitā alicui⁹ instructioni et̄ impio subdant̄. vñ et̄. 7. q. 2. d̄f. Monachoy vita subiectōis h; verbis et̄ disciplinatus. impio aut̄ et̄ alteri⁹ instructioni subijciat hō per obediētā. et̄ iō obediētia req̄rit ad religionis p̄fectionem. **C. 10. 1.** Ad p̄m g⁹ dōz: q̄ obedire p̄lati i his que p̄tinet ad necessitatē v̄tutis nō est superogatois s; oibus cōe: s; obedire i his q̄ pertinent ad exercitiū p̄fectōis p̄tinet p̄pe ad religiosos. et̄ p̄parat̄ ista obediētia ad aliā sicut vniversale ad particulare. illi. n. q̄ in seculo viuunt aliqd sibi retinēt: et̄ aliqd deo largiunt̄: et̄ s; in hoc obediētie p̄latoy subdūt̄ illi vero qui viuunt in religione totali se et̄ sua tribuūt deo vt ex supra d̄cis p̄z. vñ obediētia eoy est v̄lis. **C. 11. 1.** Ad 2^m d̄cū q̄ sicut p̄b̄s d̄cit i. 2. et̄ b̄ico. hoies exercitantes se in operibus p̄ueniunt ad aliquos habitus quos cū acq̄sierit eodē actus maxime possunt operari. sic g⁹ obediendo: illi q̄ non sunt p̄fectionē adepti ad p̄fectionē p̄ueniunt. illi aut̄ q̄ iā sunt p̄fectionē adepti maxime p̄mpti sunt ad obediēdū: nō q̄si idigētes dirigi ad p̄fectionē acq̄rendam: sed quasi ex hoc se p̄seruātes i eo q̄d ad p̄fectionē p̄tinet. **C. 12. 1.** Ad 3^m d̄m: q̄ subiectio religiosoy p̄ncipalr attendit̄ ad ep̄os q̄ p̄parat̄ ad eos sic p̄fectiores ad p̄fectos: vt p̄z p̄ Diony. 6. ca. cel. Hierar. vbi et̄ d̄c̄: q̄ mōachoy ordo p̄ntificū p̄sumatiuis v̄tutib⁹ mācipat̄: et̄ diuis eoy illumi natōib⁹ edocet. vñ ab ep̄oy obediētia: nec heremite: nec et̄ p̄lati religionū excusant̄. et̄ si a dioecanis ep̄is totali vel ex p̄te sunt exēpti: obligant̄ tñ ad obediēdū sūmo pontifici nō solū i his que sunt cōia alijs. s; in eis sp̄aliter que pertinent ad disciplinam religionis. **C. 13. 1.** Ad 4^m dicendū: q̄ votū obediētie ad religionem pertinens se extendit ad dispositionem totius humane vite: et̄ secundum hoc votū obediētie habet quandam vniversalitatem licet non se extendat ad omnes particulares actus quorum quidam ad religionem non pertinent: quia non sunt de rebus pertinentibus ad dilectionem dei et̄ p̄ximi: sic p̄fricatio barbe vel leuatio festuce de terra et̄ silia: que non cadūt sub voto s; sub obediētia. q̄dā vō et̄ p̄riant̄ religioni nec est simile de voto continentie per quā excludunt̄ actus oio p̄fectioni religionis cōtrarij. **C. 14. 1.** Ad 5^m d̄m: q̄ necessitas coactōis facit inuoluntarium. et̄ iō excludit rōnem laudis et̄ meriti. sed necessitas p̄ns obediētā nō est necessitas coactōis. sed libere voluntatis inquātū hō vult obedire: licz forte non velle id q̄d mandat̄ s; in se p̄sideratū implere. et̄ iō q̄ necessitati aliqua faciendū q̄ s; in se nō placēt per votū obediētie homo se subijciat p̄pter deū. et̄ ex hoc ip̄o ea q̄ faciunt deo magis accepta et̄ si sunt minora: q̄ nihil maius pōt hō

deo dare q̄s q̄ p̄p̄iam voluntatē p̄pter sp̄m voluntari aliterius subijciat. vñ in collationib⁹ patrū d̄f. Deterrimum genus monachoy esse sarabaitas: qui suas necessitates curantes absoluti a senioy iugo h̄nt libertatē agendi q̄d libituz fuerit: et̄ tñ magis q̄ hi q̄ in cenobijs degūt: i operib⁹ diebus ac noctibus consumunt̄.

Ad sextum sic p̄cedit. Vt q̄ nō req̄rat ad p̄fectionē religionis q̄ p̄dicta tria. scz paupertas: cōtinētia et̄ obediētia cadāt sub voto. Disciplina .n. p̄fectionis assumēde ex traditiōe d̄ni est accepta: s; dominius dans formā p̄fectionis ad Mat̄th. 19. d̄c̄. Si vis p̄fectus eē vade et̄ vende oia q̄ h̄s et̄ da pauperib⁹ nulla mētionē scā de voto. g⁹ videt̄ q̄ votū nō req̄rat ad disciplinā religionis. **C. 15. 1.** Uotū p̄sistit in q̄dā p̄missiōe deo scā. vñ Ecc. 5. cū dixisset sapiēs. Siqd̄ vovisti deo ne morieris reddē: statim subdit: displicet. n. ei infidelis et̄ stulta p̄missiō: s; vbi et̄ exhibitio rei nō req̄rit p̄missiō. g⁹ sufficit ad p̄fectionē religionis q̄ aliq̄s fuit paupertatē cōtinētā et̄ obediētā absq̄ voto. **C. 16. 1.** Aug. d̄c̄ ad pollentuz de adulterinis cōingijs. Ea sūt in n̄ris officijs grauiora q̄ cui liceret nobis et̄ nō ip̄endere: tñ cā dilectionis ip̄endim⁹: s; ea q̄ sunt sine voto: s; nō ip̄edere: q̄d n̄ licz de his que fiūt cū voto. g⁹ videt̄ gratius eē deo sigs paupertatē cōtinētā et̄ obediētā absq̄ voto suaret. nō ergo votū req̄rit ad p̄fectionē religionis. **C. 17. 1.** S; h̄ ē q̄ in veteri lege nazarei cū voto sanctificabant̄: s; in illud Numeri. 6. Vir siue mulier cū fecerint votum vt sc̄scentur et̄ se voluerint d̄no p̄secrare et̄. p̄ eos aut̄ significant̄ illi q̄ ad p̄fectōis sūmā p̄tigit̄: vt d̄c̄ glo. Grego. ibidē. g⁹ votū req̄rit ad statū p̄fectionis. **C. 18. 1.** d̄m: q̄ ad religiosos p̄tinet q̄ sint i statu p̄fectōis: sic ex supra d̄cis p̄z. ad statū aut̄ p̄fectionis req̄ritur obligatio ad ea q̄ sunt p̄fectōis q̄ q̄dē deo fit per votum. Manifestū est aut̄ ex p̄missis q̄ ad p̄fectōem xp̄iane vite p̄tinet paupertas: cōtinētia et̄ obediētia. et̄ iō religionis status req̄rit vt ad hec tria aliquis voto obligetur. vñ Grego. d̄c̄it sup̄ Ezech. Cum q̄s oē q̄d h; omē q̄d v̄nit. oē q̄d sapit oipotenti deo vouerit: holocaustus est: q̄d q̄dem p̄tinere postea dicit ad eos q̄ p̄ns seculum deserūt. **C. 19. 1.** Ad p̄m g⁹ dōz: q̄ ad p̄fectionē vite d̄ns p̄tinere dicit q̄ aliq̄s enim sequat̄ nō q̄litercūq̄: s; vt vlt̄er⁹ retro non abiret. vñ ipse dicit. Luc. 9. Nemo mittēs manum ad aratrum respiciēs retro aptus est regno dei: et̄ q̄uis q̄dā de discipulis eius retrosam abierint: tñ p̄detrus loco aliorum d̄no interroganti: nunquid et̄ vos vultis abire? r̄ndit: d̄c̄e ad quē ibim⁹? Vñ et̄ Aug. d̄c̄ in lib. 8. p̄sensu euāgelistay q̄ sic ad Mat̄thē et̄ ad Marc⁹ narrat̄: p̄detrus et̄ Andreas nō subductis ad terrā nauib⁹ tanq̄ cā redendi secuti sūt eū: sed tanq̄ inbentē vt sequerent̄. hec aut̄ imobilitas sequēle xp̄i firmat̄ per votū. et̄ iō votū req̄rit ad p̄fectionē religionis. **C. 20. 1.** Ad 2^m d̄m: q̄ p̄fectio religionis req̄rit sic Grego. d̄c̄: vt aliq̄s oē q̄d viuūt deo exhibeat. s; hō nō pōt totam vitam suā deo actu exhibere: q; nō est tota fil: s; successine agit. vnde nō aliter homo pōt totam vitam suam deo exhibere. nisi per voti obligationem. **C. 21. 1.** Ad 3^m d̄m: q̄ inter alia: que licz nobis nō impendere est etiā p̄pria libertas quam homo ceteris rebus chariorēz habet. vnde cum aliquis propria sponte voto sibi adimit libertatēz abstinendi ab his que ad dei seruitūz pertinent: hoc fit deo acceptissimum. vñ Aug. d̄c̄it in eplā ad Armentarium et̄ p̄ Saulinam. Non te vouisse p̄niteat: imo gande iā tibi si licere q̄d cum tuo detrimento licuisset: felix necessitas que in meliora compellit.

Ad septimum sic p̄ceditur. Videt̄ q̄ inconueniēter dicatur i his trib⁹ votis consistere religionis p̄fectionem. Perfectio enim vite magis p̄sistit i interiorib⁹ q̄ in exteriorib⁹ actib⁹: sedz illud ad Ioh̄n. 14. Nō ē regnū dei esca et̄ pot⁹: sed iustitia et̄ pax et̄ gaudiū i sp̄i sc̄to. s; p̄ votū religionis aliq̄ obligat̄ ad ea q̄ sūt p̄fectōis. g⁹ magis dicunt̄ ad religionē p̄tinē vota interiorum actuum: puta contemplationis dilectionis dei et̄ p̄ximi et̄ aliorum huiusmodi: q̄s votum paupertatis continentie et̄ obediētie: que pertinent ad exteriorēz:

actus. **C** **S**. Predicta tria cadunt sub voto religionis in quantum pertinent ad quoddam exercitium tendendi in perfectionem. sed multa alia sunt in quibus religiosi exercitantur sicut abstinencia: vigilia et alia huiusmodi. ergo videtur quod inconuenienter ista tria vota dicantur essentialiter ad statum perfectionis pertinere. **C** **S**. Per votum obedientie aliquis obligatur ad omnia implenda secundum preceptum superioris que ad exercitium perfectionis pertinet. ergo sufficit votum obedientie absque alijs duobus votis. **C** **S**. Ad exteriora bona pertinet: non solum diuitie: sed etiam honores. si ergo per votum paupertatis religiosi terrenas diuitias abdicant: esse et aliud votum per quod honores mundanos continentur. **C** **S**. Est quod dicitur extra de statu monachorum: quod custodia castitatis et abdicatio proprietatis sunt annexa regule monachali. **C** **R** **n** **o** dicitur: quod religionis status potest considerari tripliciter. Uno modo secundum quod est exercitium tendendi in perfectionem charitatis. Alio modo secundum quod getat animum humanum ab exterioribus sollicitudinibus: secundum illud. i. ad Corin. 7. Uolo vos sine sollicitudine esse. 3° modo secundum quod est quedam holocaustum per quod aliquis totaliter se et sua offert deo: et secundum hoc ex his tribus votis integratur religionis status. 1° enim quantum ad exercitium perfectionis requiritur quod aliquis a se remoueat. illa per que posset impediri: ne totaliter eius affectus tendat in deum: in quo consistit perfectio charitatis. huiusmodi autem sunt tria. 1° quidem cupiditas exteriorum bonorum que tollitur per votum paupertatis. 2° autem est concupiscentia sensibilium delectationum inter quas precellunt delectationes veneree que excluduntur per votum continentie. 3° autem est inordinatio voluntatis humane que excluditur per votum obedientie. Similiter autem sollicitudinis secularis iniquitudo precipue ingeritur homini circa tria. 1° quidem circa dispensationem exteriorum rerum. et hec sollicitudo per votum paupertatis homini auferitur. 2° circa gubernationem uxoris et filiorum que auferatur per votum continentie. 3° circa dispensationem propriorum actuum: que auferatur per votum obedientie quo aliquis se alteri disponi committit: sicut et holocaustum est cuius aliquis totum quod habet offert deo. ut Gregorius dicit super Ezechiel. habet autem homo triplex bonum secundum philosophum in. i. ethicorum. 1° quidem exteriorum rerum: quas quidem totaliter aliquis deo offert per votum voluntarie paupertatis. 2° autem bonum proprium corporis quod aliquis precipue offert deo per votum continentie quo abrenunciat maximis delectationibus corporis. 3° autem bonum est anime quod aliquis totaliter deo offert per obedientiam qua aliquis offert deo propriam voluntatem per quam homo videtur omnibus potentibus et habitibus anime. et ideo convenienter ex tribus votis status religionis integratur. **C** **A** **d** 1° **g** **o** dicitur: quod sicut supra dictum est: votum religionis ordinatur sicut in fine ad perfectionem charitatis ad quam pertinet omnes interiores actus virtutum: quorum mater est charitas: secundum illud. i. ad Corin. 13. Charitas patiens est benigna est etc. et ideo interiores actus virtutum: puta humilitatis patientie et huiusmodi: non cadunt sub voto religionis quod ordinatur ad ipsos sicut ad finem. **C** **A** **d** 2° dicitur: quod omnes alie religionum obseruationes ordinantur ad predicta tria principalia vota. nam si quis sunt instituta in religionibus ad procurandum victum puta labor: mendicitas vel alia huiusmodi: referuntur ad paupertatem: ad cuius obseruationem religiosi per hos modos victum suum procurant. alia vero quibus corpus maceratur: sicut vigilia: ieiunia: et si quis sunt huiusmodi directe ordinantur ad votum continentie obseruandum. si quis vero in religionibus instituta sunt continentia ad humanos actus quibus aliquis ordinatur ad religionis finem. scilicet ad dilectionem dei et proximi: puta lectio: oratio visitatio infirmorum: vel si aliquid aliud est huiusmodi: comprehendantur sub voto obedientie quod pertinet ad voluntatem que secundum dispositionem alteri suos actus ordinat ad finem. determinatio autem huiusmodi pertinet ad omnia tria vota tanquam signum obligatoris. vnde huiusmodi regularis si mul datur vel benedicitur cum professione. **C** **A** **d** 3° dicitur: quod per obedientiam aliquis offert deo suam voluntatem cui et si subiiciantur omnia humana: quod tamen sunt que specialiter sibi tamen subduntur. scilicet actus humane. nam passiones continentur et ad appetitum sensitivum. et ideo ad concupiscentiam carnalium delectationum et exteriorum appetituum impediendum perfectionem vite: necessarium fuit votum continentie et paupertatis: sed ad disponendum actus proprias secundum quod requiritur perfectionis status requiritur votum obedientie. **C** **A** **d** 4° dicitur quod sic philosophus dicit in. 3. ethicorum: homo non proprie et secundum veritatem non debetur nisi virtuti. sed quod

exteriora bona instrumentaliter deseruiunt ad quosdam actus virtutum. ex consequenti etiam eorum excellentie bonorum aliquis exhibetur: et precipue a vulgo quod solum excellentiam exteriorum recognoscit honorem. ergo quod a deo et sanctis virtutibus hominibus exhibetur propter virtutem: ut dicitur in psalmo. Adhibi autem nimis honorati sunt amici tui deus: abrenunciare non competit religiosis qui ad perfectionem virtutis tendunt: honorum autem qui exhibetur exteriorum excellentie abrenunciatur ex hoc ipso quod secularem vitam derelinquunt. unde ad hoc non requiritur speciale votum.

Ad octauum sic proceditur. Videtur quod votum obedientie non sit potissimum iter tria vota religionis. Perfectio enim religiose vite a christo sumpsit exordium. sed christus specialiter dedit consilium de paupertate. non autem inuenitur dedisse consilium de obedientia. ergo votum paupertatis est potius quantum ad obedientiam. **C** **S**. Eccl. 26. dicitur quod omnis ponderatio non est digna anime continentis. sed votum dignioris rei est eminentius. ergo votum continentie est eminentius quam votum obedientie. **C** **S**. Quanto aliquod votum est potius tanto videri esse magis dispensabile. sed vota paupertatis et continentie sunt a deo annexa regule monachali: ut si ea nec sumus pontifex possit licentiam indulgere: sic dicit quodam decretalis de statu monachorum: quod tamen potest indulgere ut religiosus non obediat suo prelati. 2° videtur quod votum obedientie sit minus voto paupertatis et continentie. **C** **S**. Est quod Gregorius dicit. 25. moral. Obedientia victimis iure proponitur: quod per victimas aliena caro: per obedientiam vero voluntas propria mactatur: sed vota religionis sunt quedam holocausta: sic supra dictum est. 2° votum obedientie est precipuum inter omnia religionis vota. **C** **R** **n** **o** dicitur: quod votum obedientie est precipuum iter tria vota religionis et hoc triplici ratione. 1° quidem quod per votum obedientie aliquid maius homo offert deo. scilicet ipsam voluntatem que est potior quam corpus proprium quod offert homo deo per continentiam: et quam res exterior quam offert homo deo per votum paupertatis. unde illud quod fit ex obedientia est magis deo acceptum quam id quod fit per propriam voluntatem: secundum illud Hieronymus. quod dicit ad rusticum monachum Ad id tendit oratio ut doceat te non tuo arbitrio dimittendum et post pauca subdit. Non facias quod vis: comedas quod iuberis habere quantum acceperis: vestiaris quod datur. vnde ieiunium non reddit deo acceptum cum propria voluntate: sed illud Isa. 58. Ecce in diebus ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. 2° quia votum obedientie continet sub se alia vota: sed non inuenitur nam religiosus nisi teneatur ex voto continentiam seruare et paupertatem: tamen hec etiam sub obedientia cadunt ad quam continentiam multa alia propter continentiam et paupertatem seruare. 3° quia votum obedientie proprie se extendit ad actus propinquos fini religionis. quanto autem aliquid propinquus est fini tanto melius est. et inde est quod votum obedientie est religioni essentialius. si enim aliquis absque voto obedientie voluntariam paupertatem et continentiam et voto seruet: non propter hoc pertinet ad statum religionis qui prefertur etiam ipsi virginitati ex voto obseruare. dicit enim Augustinus in libro de virginitate: Nemo quantum puto ausus fuerit virginitatem preferre monasterio. **C** **A** **d** 1° **g** **o** dicitur: quod consilium obedientie includitur in ipsa christi sequela. qui enim obedit sequitur alterius voluntatem. et ideo magis pertinet ad perfectionem quam votum paupertatis: quia ut Hieronymus dicit super Mattheum. id quod perfectionis est addidit. Iheronimus cum dixit: et secuti sumus te. **C** **A** **d** 2° dicitur: quod ex verbo illo non habetur quod continentia preferatur omnibus alijs actibus virtuosis: sed coniugali castitati vel et exterioribus diuitijs auri et argenti que pondere mensurantur vel per continentiam intelligitur vltiter abstinencia ab omni malo: ut supra habitum est. **C** **A** **d** 3° dicitur: quod papa in voto obedientie non potest sic cum religioso dispensare ut nulli prelati teneatur obedire in his que ad perfectionem vite pertinet. non enim potest eum a sua obedientia eximere: potest tamen eum eximere ab inferioris prelati subiectione: quod non est in voto obedientie dispensare.

Ad nonum sic proceditur. Ut si religiosus semper peccet mortaliter transgrediendo ea que sunt in regula. facere enim hoc votum est peccatum damnable: ut per id quod apostolus dicit. i. ad Thimotheum. 5. quod videtur que voluntas non

bere dānationē habēt: q; p̄mā fidē irritā fecerūt: s; religio si voto p̄fessionis ad regulā astrīgunt. ergo peccāt mortā liter transgrediēdo ea que i regula cōtinent. **C. S.** Regula iponit religioſo: sicut lex quedā. sed ille q; trāsgredit̄ p̄ceptū legis peccat mortālī. ergo videt̄ q; monachus trāsgrediēs ea que sunt i regula peccet mortālī. **C. S.** Contēptus iducit pctm̄ mortale: sed q̄cunq; frequēter aliqd̄ iterat qd̄ nō d; facē videt̄ ex p̄ceptū peccare. ergo videt̄ q; si religioſus frequēter trāsgrediat̄ id qd̄ est i regula peccet mortālī. **C. S.** h̄ est q; stat⁹ religioſis est securior: q; status secularis vite. vñ Greg. i p̄o moral. cōparat vitā secularem mari fluctuātī. vitā autē religioſis portui trāgillo. sed si q̄libet trāsgressio eoz̄ que i regula cōtinent religioſū obligaret ad pctm̄ mortale: stat⁹ religioſis eēt piculosissimus p̄pter multitudinē observātiarū. nō ergo q̄libet trāsgressio eoz̄ que i regula cōtinent est pctm̄ mortale. **C. R. n̄o** dōd; q; in regula p̄tinet aliqd̄ duplī: sicut ex dictis patet.

Uno mō sicut finis regule: puta ea q; p̄tinet ad act⁹ virtutū et hōz̄ trāsgressio q̄stū ad ea q; cadūt cōiter sub p̄cepto obligat ad mortale: q̄stū vō ad ea q; excedūt cōiter necessitatē p̄cepti nō obligat ad mortale nisi p̄pter p̄ceptū: q; sic supra dictū ē: religioſus nō tenet̄ esse p̄fect⁹: s; ad p̄fectionē tendere: cui h̄rat p̄fectionis cōtēpt⁹. Alio mō cōtinetur aliqd̄ in regula p̄tinet ad exteri⁹ exercitiū: sicut sunt oēs exteriores observātie: iter quas sūt qdā ad quas obligat religioſus ex voto p̄fessionis. votū autē p̄fessionis respicit p̄ncipaliter tria p̄dicta. s. paupertatē: cōtinentiā: et obediētiā. alia vero oīa ad hec ordiānt. et iō trāsgressio hōz̄ triū obligat ad mortale. alioz̄ autē trāsgressio nō obligat ad mortale nisi p̄pter p̄ceptū regule: q; hoc directe h̄aret p̄fessionis per quā aliq; vovit regulare vitā: vel p̄pter p̄ceptū sine or̄ten⁹ a plato factū: sine in regula exp̄sū: q; hoc esset facere h̄ obediētie votū. Ad p̄m̄ ḡo dōd; q; ille qui p̄fitec̄ regulāz̄ non vovet h̄are oīa q; sunt i regula: sed vovet regulare vitam q; essentialī p̄sistit in tribus p̄dictis. vñ et in q̄busdā religionibus cauti⁹ aliqui p̄fitec̄ nō qdē regulā: sed vivere s̄m regulā. i. tendere ad hoc q; aliq; mores suos iſo: met s̄m regulā: sicut s̄m qdā exēplar. et hoc tollit p̄ceptū. in q̄busdā autē religionib⁹ adhuc cauti⁹ p̄fitec̄ obediētiā s̄m regulā: ita q; p̄fessionis nō h̄rat nisi id qd̄ est h̄ p̄ceptū regule. trāsgressio vō vel omiſſio alioz̄ obligat solū ad pctm̄ veniale: q; sicut dictū est huiusmodi dispōnes sunt ad p̄ncipalia vota. pctm̄ autē veniale est dispositio ad mortale vt supra dictū est: inq̄stū ipedit ea q̄bus aliq; dispōnit ad observāda p̄ncipalia p̄cepta legis xp̄i q; sunt p̄cepta charitatis. i. aliqua tñ religione. s. ordinis fratrū p̄dicatoz̄ trāsgressio talis vel omiſſio ex suo genere nō obligat ad culpā: neq; mortale neq; veniale: s; solū ad penā taratā sustinēdā: q; p̄ hūc modū ad talia observāda obligant: qui tñ possent venialī vel mortālī peccare ex negligētia vel libidine seu p̄ceptū. **C. Ad 2^m dōd;** q; nō oīa que continent̄ in lege tradunt̄ per modū p̄cepti: sed qdā p̄ponunt̄ p̄ modū ordinationis cuiusdā vel statuti obligantis ad certam penā: sicut in lege civili nō facit sēp dignūz̄ pena mortis corporalis trāsgressio legalis statuti: ita nec i lege ecclesie omnes ordinationes vel publica statuta obligāt ad mortale. et s̄m nec oīa statuta regule. **C. Ad 3^m dōd;** q; tūc cōmittit aliq; vel trāsgredit̄ ex p̄ceptū qñ volūtas ei⁹ renuſit subici ordinationi legis vñ regule. et ex h̄o p̄cedit ad faciēdū h̄ legē vel regulā. qñ autē ecōverso pp̄ aliquā p̄ticularē causā: puta cōcupiscētiā vel irā inducit̄ ad aliqd̄ faciēdū cōtra statuta legis vel regule: nō peccat ex p̄ceptū s; ex alia causa alia causa etiā si frequēter ex eadem causa vel alia s̄m peccatum iteret: sicut et Aug. dicit in lib. de nā et grā q; nō oīa pctā cōmittunt̄ ex cōtēptū superbie: frequētia tamen peccati dispositioe iducit ad cōtēptū: s̄m illud p̄verb. 18. Impius cū i p̄fundo venerit pctōz̄ contēnit.

Ad decimum sic p̄cedit. Ut q; religioſus eodē genere peccati nō grauius peccet q̄ secularis. **D. n. 2. paralipo. 30.** Dñs bon⁹ p̄piciabit cūctis q; in toto corde regrūt dñs deū patz̄ suorum: et nō imputabit eis q; minus scificati sunt. s; magis

vident̄ religioſi ex toto corde dñm deū patz̄ suoz̄ sequi q̄ seculares qui ex parte se et sua deo dant: et ex parte sibi reseruant: vt Greg. dicit super. **Ezech.** ergo videt̄ q; minus iputet eis si in aliquo a sanctificatiōe deficiant. **C. S.** ex hoc q; aliq; bona opa facit minus cōtra peccata ei⁹ de⁹ vascitur. dicitur. **n. 2. paralipo. 9.** Impio p̄ebes auxiliū et his q; oderunt dominum amicitia iungeris et scircō iram qdē dñi merebaris: sed bona opa iuenta sunt in te religioſi autem plura bona opera faciunt q̄ seculares. **ḡo** si alia qua pctā faciūt minus h̄ eos deus irascit. **C. S.** **ps̄. 139.** esca vita sine pctō nō transit: s̄m illd̄ **Jaco. 3.** In multo offendimus oēs. si **ḡo** pctā religioſoz̄ eēt graviora pctis seculariū seq̄ret q; religioſi essent peioris p̄ditōis q̄ seculares et sic nō eēt sanū p̄siliū ad religionē trāfire. **C. S.** h̄ est q; de maiori malo magis vñ eē dolēdū. s; de pctis eoz̄ q; sunt in statu scitatis et p̄fectōis maxie vñ esse dolēdū. **d. n. Jere. 23.** Cōtritū ē cor: meū i medio mei. et postea subdit. **ps̄. 140.** p̄beta nāq; et sacerdos polluti sunt: et i domo mea inveni malū eoz̄. **ḡo** religioſi et alij q; sunt i statu p̄fectōis ceteris parib⁹ graui⁹ peccāt. **C. R. n̄o** dōd; q; pctm̄ qd̄ a religioſis p̄mittit̄ pōt eē graui⁹ pctō seculariū eiusdē speciei triplī. Uno si sit h̄ votū religioſis: puta si religioſus fornicet̄ vel furet: q; fornicando facit h̄ votū p̄tētie: et furādo facit h̄ votum paupertatis: et nō solū h̄ p̄ceptū diuie legis. **2°** si ex p̄temptu peccet: q; ex hoc videt̄ eē magis iurat⁹ diuini bñficijs q̄bus est sublimatus ad statū p̄fectionis: sicut ap̄ls dicit ad **Heb. 10.** q; fidelis graviora meret̄ supplicia ex h̄o q; peccado filii dei p̄culcat p̄ p̄ceptū. vñ et dñs conquerit̄ **Jere. 11.** Quid est q; dilectus meus in domo mea fecit scelera multa. **3°** mō pctm̄ religioſi pōt eē maius pp̄ scādalu: q; ad vitā ei⁹ plures respiciūt. vñ dñs **Jere. 23.** In p̄phetis hierusalē vidi similitudinē adulteriū et iter mendacij: et p̄fortauerūt man⁹ pessimoz̄ vt nō p̄uenteret vnus q̄sq; a malitia sua. Si vero religioſus nō ex p̄ceptū sed ex infirmitate vel igno:ātia aliqd̄ pctm̄ qd̄ nō ē h̄ votū sue p̄fessionis p̄mittit̄ absq; scādalo puta i occulto lenius peccat eodē genere pcti q̄ secularis: q; pctm̄ ei⁹ et si sit lene q̄si absorbet̄ ex uultis opibus bonis q; facit. et si sit mortale facilius ab eo resurgit. p̄o qdē p̄pter intentionē quā h̄ erectā ad deū: q; si ad hōz̄ iterāpantur: d̄ facili ad p̄tina reparat. vñ sup̄ illud **ps̄. 140.** Cū ceciderit non collidet̄: dicit **Origenes.** Inustus si peccauerit non penitet: et peccatum suū emendare nescit. iustus autem scit emendare: scit corrigere: sicut ille qui dixerat: nescio hominem: paulo post cum respect⁹ fuisset a domino: flere cepit amarissime et ille q; de tecto mulierem viderat et concupierat eam dicere voluit: peccani et malum coram te feci. Inuatur etiam a socijs ad resurgendum: secundum illud **Ecclesiastes** quarto. Si vnus ceciderit ab altero fulciatur. vt solū quia cum ceciderit nō h̄z̄ subleuantē se. **C. Ad p̄m̄ ḡo dōd;** q; auctoritas illa loquit̄ de his que p̄ infirmitatē vel igno:antiaz̄ cōmittunt̄: nō autē de his que cōmittunt̄ per contemptum. **C. Ad 2^m dōd;** q; **Josaphat** etiā cui illa v̄ba dicunt̄: nō ex malicia s; ex qdā infirmitate humane affectiois peccauit. **C. Ad 3^m dōd;** q; iusti nō d̄ facili peccāt ex p̄ceptū: s; quā doq; labunt̄ in aliqd̄ peccatū ex igno:ātia vel infirmitate a quo de facili releuant̄. si autē p̄ueniāt ad hoc q; ex p̄ceptū peccēt efficiunt̄ pessimi et maxie icorrigibiles: s̄m illd̄ **Jere. 2.** Confregisti iugū: diripuisti vicula: dixisti non seruiā: i omni colle sublimi: et sub oī ligno frōdoso tu p̄sternaberis meretrix. **Uñ Aug.** dicit i eplā ad plebem hyponēsem: Ex q; deo seruire cepi: quō difficile sū expt⁹ meliores q̄ q; in monasterijs p̄fecerūt: ita nō sūz̄ exptus peiores q̄ qui in monasterijs ceciderunt.

De his que cōpetunt religioſis. Dō. clxxvij.

Unde p̄siderādū ē de his q; p̄petūt religioſis. **C. Et** circa hoc q̄runt̄ sex. **p̄o** vñ liceat eis docere p̄dicare et alia huiusmodi facere. **2°** vñ liceat eis de negocijs secularibus se itromutare. **3°** vñ teneantur manibus opari. **4°** vñ liceat eis de elemosynis

d

viuere. 5° vtrū liceat eis mendicare. 6. vtrum liceat eis vestimenta ceteris vtiliora deferre.

Ad primū sic pcedit. Videt q̄ religiosi non liceat docere p̄dicare & alia huiusmodi facere: Dicit. n. 7. q. 1. i. quodā statuto cōstātmopolitane synodi: Vtita monachoz: subiectiōis h̄z verbū & disciplina: nō docēdi vel p̄dicēdi vl' pascēdi alios. Hiero. et dicit ad Ripariū & Desideriū: Monachus non doctoris s̄z plāgētis h̄z officiū. 2. eo etiā papa dicit: vt habet. 16. q. 1. p̄deter dñi sacerdotes nullus audeat p̄dicare: siue monachus siue laicus ille sit: q̄ cuiuslibz scie noīe gloriā. s̄z n̄ licet transgredi ppriū offm̄ & statutū ecclie. ergo videtur q̄ nō liceat religiosi docere p̄dicare & alia huiusmodi facere. **C. P.** In statuto Nicensi synodi qd̄ ponit. 21. q. 1. sic d̄: firmiter & idissolubiliter oībus p̄cipim̄ vt aliqs monachus penitentiā nemini tribuat nisi iūce3 sibi vt iustū est. mortuū nō sepeliat nisi monachū secū in monasterio commemorantē: vel si fortuitu quēcūq; aduentū fratrū futurum ibi mori contigat. s̄z sicut ista p̄nct̄ ad officiū clericorū: ita etiā p̄dicare & docere. 9° cū alia sit cā monachi & alia clerici: vt Hiero. dicit ad Heliodorū: vt q̄ non liceat religiosi p̄dicare docere & alia huiusmodi facere. **C. P.** Greg. dicit in registro: Nemo pōt ecclesiasticis obsequijs defūre: & in monastica regula ordiate p̄sistere. & hoc habet. 16. q. 1. s̄z monachi tenent̄ i monastica regula ordinate p̄sistere. 9° videt q̄ nō possint ecclesiasticis obsequijs defūre. docere aut̄ & p̄dicare pertinet ad ecclesiastica obsequia. 9° videt q̄ nō liceat eis p̄dicare aut docere aut aliqd̄ huiusmodi facere. **C. S.** 3° est q̄ Greg. dicit & habet. 2. q. 1. eadem. Ex auctoritate. n. huiusmodi decreti: qd̄ aplico moderamine & pietatis offō a nobis est p̄stitutū: sacerdotibz monachis ap̄toz figurā ducēbz liceat p̄dicare: baptizare: cōionē dare: p̄ pctō: b̄z orare: p̄nias ipone: atq; pctā solūe. **C. R.** n^o d̄: q̄ aliqd̄ d̄: alicui non licere duplr. Uno^o q: h̄z i se qd̄ h̄iat ei: qd̄ d̄: nō licere: sicut nulli hōi licet peccare: q̄ h̄z in se q̄libet hō rōnē & obligationē ad legē dei q̄bus p̄natur pctm̄: & hoc mō d̄: alicui nō licere p̄dicare vel docere vel aliqd̄ huiusmodi facere: q: h̄z i se aliqd̄ qd̄ h̄z repugnat vel rōnē p̄cepti: sicut h̄z q̄ sunt irregulares ex statuto ecclie nō h̄z ascēdere ad sacros ordies: vel propter peccatū: s̄m illud ps. p̄dctōi aut̄ dicit de^o: q̄re tu ena: ras institias meas: hoc aut̄ mō nō est illicitū religiosi p̄dicare docere & huiusmodi facere: tūz q: ex voto & p̄cepto regule nō obligant ad hoc q̄ ab his abstinēat: tū etiā q: nō redant ad hoc minus idonei ex aliquo peccato cōmissō: sed magis idonei ex exercitio sanctitatis qd̄ assumpserunt. stultum autē est dicere vt per hoc q̄ aliqs in sanctitate p̄mouet̄ efficiat̄ minus idoneus ad spūalia officia exercenda: & ideo stulta est quorūdā opinio dicentis q̄ ipse status religionis ipedimētū affert talia exequēdi: quorū errorē boni faci^o papa rōnibz supradictis excludit dicēs: vt h̄. 16. q. 1. Sūt nōnulli nullo dogmate fulti: audacissimo qdem zelo magis amaritudinis q̄ dilectiōis inflāmati asserētēs mōachos: q: mundo mortui sunt & deo viuūt: sacerdotalis officij p̄tate indignos: sed oīno labunt̄ qd̄ ostendit p̄mo quidem: q: nō cōtrariat̄ regule: subdit enim. Neq; n. beat^o Benedictus monachoz p̄cepto: almiscus huiusmodi rei aliquo modo fuit iterdicto: & s̄m nec in alijs regulis h̄o p̄hibet̄. 2° ip̄ob̄at p̄dictū errorē ex idoneitate monachoz cum i fine capituli subdit: quanto q̄sq; est excellentior: tanto & in illis spūalibus. s̄. operibz potētior. Alio mō d̄: aliqd̄ non licere alicui nō p̄pter h̄rū qd̄ habeat: s̄z p̄pter h̄o quod deficit ei vnde illud possit: sicut diacono nō h̄z missas celebrare: q: nō habet ordinē sacerdotale: & presbytero n̄ licet sniam ferre: q: non habet episcopale auctoritate3. In q̄bus tū est distinguendum: q: ea q̄ sunt ordinis p̄mitti non possunt nisi ei q̄ ordinē h̄z: sicut diacono non pōt p̄mitti q̄ celebrat missas nisi fiet sacerdos. ea vero q̄ sunt iurisdictionis p̄mitti possunt eis q̄ nō habēt ordinariā iurisdictionē: sicut p̄latio inie p̄mittit̄ ab ep̄o simplici sacerdoti. & h̄o mō d̄: nō licere monachis & alijs religiosi p̄dicare docere & alia h̄mōi facere: q: status religiōis nō dat eis p̄tate3 hu-

iuiusmodi faciendi. possunt tū ista facere si ordine3 recipiant vl' ordinariā iurisdictionē: aut etiā si eis p̄mittant̄ ea q̄ sunt iurisdictionis. **C. Ad p̄m^o g^o d̄m:** q̄ ex verbis illis habet q̄ monachi ex hoc q̄ sunt monachi nō nāscunt̄ h̄e p̄tatem talia faciendi. non aut̄ ex hoc q̄ sunt monachi habent aliqd̄ h̄rū executioni talis actū. **C. Ad 2^m d̄d̄:** q̄ illud ēt statūtū Nicensi p̄cipit vt monachi nō vsurpent sibi ex hoc q̄ sunt monachi p̄tate huiusmodi actus exercendi: nō aut̄ p̄hibet qn̄ ista possint eis p̄mitti. **C. Ad 3^m d̄d̄:** q̄ ista duo se nō p̄patiuntur. s̄. q̄ aliqs ordinariā curā ecclia/ sticoz officioz habeat: & monasticā regulā in monasterio seruet. p̄ hoc tū nō excludit qn̄ monachi & alij religiosi possunt interdum circa ecclesiastica officia occupari ex cōmissione p̄latorum qui ordinariam curam habent: & p̄cipue illi quorum religiones ad hoc sunt specialiter institute vt infra dicitur.

Ad secundū sic pcedit. Videt q̄ religiosi non liceat secularia negocia tractare. **D. n. i.** predicto decreto Bonifacij pape: q̄ beat^o B̄n̄dict^o eos seculariū negotioz dixit exptes fore: qd̄ qd̄ aplicis documētis: & oībz scōz patz institutis nō solū mōachis s̄z ēt cōnōicis oībz magnopere iperat̄: s̄z illd̄. 2. ad Thimot. 2. Nemo militās deo ipicat se secularibz negocijs. s̄z oībz religiosi iminet q̄ militant deo. 9° nō h̄z eis secularia negocia exercē. **C. P.** 1. ad Thessal. 4. dicit apls. Opaz detis vt gen sitis & vt negociū vestruz agatis. glo. dimissis alienis qd̄ vobis vtile ē in emēdationē vite. s̄z religiosi sp̄ali assumūt studiū emēdationis vite. 9° nō debēt secularia negocia exercē. **C. P.** Sup illd̄ Matt. 11. Ecce q̄ molibus vestim̄ in domibz regū sunt: dicit Hieron. Ex hoc ostēdit rigidā vitā & austerā p̄dicationē vitare debē aulas regū & nobiliū hoībz palacia declinare: s̄z necitas seculariū negotioz igerit hoīem ad frequētādū regū palacia. 9° nō licet religiosi aliq̄ negocia secularia p̄tractare. **C. S.** 3° ē q̄ aplis dicit ad 1° Ro. vit. Cōmēdo vobis p̄bebez sorozes nostram. & postea subdit: & assistatis ei i quocunq; negotio vestri idiguerit. **C. R.** n^o d̄m: q̄ sicut supra dictū est status religionis est ordiat̄ ad perfectionē charitatis cōsequendā: ad quā qd̄ p̄ncipali p̄inet dei dilectio. secūdariorū aut̄ dilectio p̄m̄i. & iō religiosi p̄cipue & p̄pter se debent itendere ad hoc q̄ deo vacēt. si aut̄ necessitas proxis imineat: eoz negocia ex charitate agere debent s̄m illd̄ ad Gal. 6. Alter alterius onera portate: & sic adimplebitis legē xpi: q: i hoc ipso q̄ p̄m̄is seruiunt p̄pter deū dilectioni diuine obsequunt̄. vñ d̄ Jaco. p̄o. Religio mūda & imaculata apud deū & patrē: hec est visitare pupillos & viduas i tribulatiōe eoz. glo. i. Succurrere eis q̄ carēt presidio in tpe necessitatis. Est ergo d̄m q̄ causa cupiditatis secularia negocia gerere nec monachis nec clericis licet. causa vero charitatis se negocijs secularibus cum debita moderatione igerere p̄fit s̄m supioris licentiā in ministrando & dirigendo. vñ d̄ in decretis. dist. 88. Decreuit sancta synodus nullū deinceps clericū: aut possessiōes conducere aut negocijs secularibz se p̄miscere: nisi p̄pter curā pupilloz aut orphanoz aut viduaz: aut si forte ep̄us ciuitatis ecclesiasticarū rerū sollicitudinē eū h̄e p̄cipiat. eadē autē rō est de religiosi & clericis: q: vtrūq; s̄m negocia secularia iterdicunt: vt dictū est. **C. Ad p̄m^o g^o d̄d̄:** q̄ monachis iterdicunt̄ secularia negocia tractare p̄pter cupiditatē: non aut̄ p̄pter charitatē. **C. Ad 2^m d̄d̄:** q̄ nō est curiositas: s̄z charitas: si p̄pter necessitatē aliquis se negocijs imisceat. **C. Ad 3^m d̄d̄:** q̄ frequētare palatia regū p̄pter delicias vel gloriā vel cupiditatē: nō cōpetit religiosi: sed eas adire p̄pter pias causas eis p̄petit. vñ d̄. 4. Reg. 4. q̄ Ihesus dixit ad mulierē: Nūqd̄ habes negociū: & vis vt loquar regi vel p̄ncipi militie: Similiter ēt p̄uenit religiosi adire regnū palatia ad eos arguēdos & dirigēdos: sic Iohannes baptista arguebat Herodē: vt dicit. Matt. 14.

Ad tertius sic pcedit. Videt q̄ religiosi māibus opari teneant. **Id. n. ex. n̄** stat̄ur religiosi ab obseruatiā p̄ceptoz: s̄z opari manibz est in p̄cepto: s̄m illd̄. 1. ad Thessal. 4. Operamini manibz vris

sicut p̄cipim⁹ vobis. vñ ⁊ Aug. in lib. de opib⁹ mōachoy dicit: Letex q̄s ferat boīes cōmunes. i. religiosos si ope rantes: d̄ q̄bus ibi loquit: Saluberrimis apli monitis re sistētes nō sicut infirmiores tolerari: sed sicut fortiores p̄di cari. g⁹ vñ q̄ religiosi teneant manib⁹ opari. **C. 2. ad Thessal. 3.** sup illud. Sigs nō vult opari nec māducet: di cit glo. Dicit qdā de opib⁹ spūalib⁹ hoc aplm p̄cepisse: n̄ de ope copo:ali in quo agricole vel opifices laborāt: ⁊ in fra sed sup̄no conant ⁊ sibi ⁊ ceteris caliginez adducere vt qd̄ humilliter monet c̄baritas: nō solū facere nolūt: sed nec etiā intelligere: ⁊ infra vult seruos dei copo:alr opa ri vñ viuāt: sed p̄cipue religiosi si serui dei nominant: vt pote se totali d̄nio seruitiō mācipātes: sicut p̄ p̄ Dio. 6. ca. cele. bierar. g⁹ videt q̄ teneant manibus opari. **C. 3. Aug.** dicit i lib. de opib⁹ monachoy: Quid agant q̄ opari copo:alr nolūt scire desidero: ofonibus inquit vacam⁹ ⁊ psalmis ⁊ lectiōibus ⁊ v̄bo dei: s̄ q̄ p̄ ista nō excusent ostēdit p̄ singula. nā p̄ de ofone dicit: cū exauditur vna obediētis oīo q̄s decē milia p̄ceptoy: illos cōtēptores itel ligēs ⁊ indignos exaudiri q̄ manib⁹ nō opant. 2⁹ de diui nis laudib⁹ subdit: cātica v̄o d̄nica cātare ēt manib⁹ labo rātes facile possunt. 3⁹ subiūgit de lectiōe: qui aut se dicūt lectiōi vacare: nōne illic inueniūt: qd̄ p̄cipit apls. q̄ ē g⁹ n̄ta peruersitas lectioni nolle cōtēperare dum vult ei vacare. 4⁹ subiūgit de p̄dicatiōe: si aut alicui fmo erogādus ē: ⁊ ita occupat vt manib⁹ opari nō vacet: nūqd̄ in monaste rio oēs hoc p̄nt: q̄n̄ g⁹ nō oēs p̄nt: cur oēs sub hoc p̄ceptu vacare volūt: quāq̄ si oēs possent vicissitudinē facē debe rent nō solū vt ceteris necessarijs opib⁹ occuparent: s̄ ēt q̄ sufficit vt multis audiētib⁹ vnus loquat. g⁹ vñ q̄ reli giosi nō debeant cessare a manuali ope pp̄ h̄mōi spūalia opa q̄b⁹ vacāt. **C. 4. Luc. 12.** sup illud: Uēdite q̄ posside tis ⁊c. Dic̄ glo. Nō tñ cibos v̄ros cōicite paup̄ib⁹: s̄ ēt v̄dite possēsiōes v̄ras vt oib⁹ v̄ris sil̄ p̄ d̄no sp̄rens: po stea labore manuū opemini vñ viuatis vel elemosynā fa ciatis: sed ad religiosos p̄tiet p̄pe oīa sua reliquere. g⁹ vñ q̄ ēt eoz sit de labore manuū suay viuē ⁊ elemosynas fa cere. **C. 5. Religiosi p̄cipue vident teneri aploy v̄tā imi tari:** q̄ statū p̄fectiōis p̄tinent: s̄ apli manib⁹ pp̄uis labo rābāt: s̄m illd̄. 1. ad Cor. 4. Laboram⁹ operātes manib⁹ n̄ris. g⁹ vñ q̄ religiosi teneant manib⁹ opari. **C. 6. 3. ad p̄cepta obfuaāda q̄ cōiter oib⁹ p̄ponunt eodē mō tenent religiosi ⁊ seculares:** s̄ p̄ceptū de ope manuali cōiter oib⁹ p̄ponit. vt p̄ 2. ad Thessal. 3. S̄btrahatis vos ab oī fra tre ābulāte iordinate ⁊c. fr̄ez aut noiat quēlibet xp̄ianū: sic ⁊ 1. ad Cor. 7. Sigs fr̄ v̄rox h̄z infidelē ⁊c. ⁊ ibidē d̄i. Si q̄s nō vult opari nec māducet. nō g⁹ religiosi magis tenē tur magis opari q̄ seculares. **C. 7. h̄mōi d̄d̄z: q̄ labor: ma nualis ad q̄tuor ordiāf.** p̄o qd̄ ⁊ p̄ncipalr ad victū q̄rē dū. vñ ⁊ p̄o h̄mōi dicitū ē: In sudore vult⁹ tui vesceris pane tuo. ⁊ i ps. Labores manuū tuay q̄ māducabis ⁊c. 2⁹ or diāf ad tollēdū oīū: ex q̄ multa mala oriunt. vñ d̄i **Ec cl. 33.** Aditte suū tuū i opationē ne vacet. multa. n. malitiā docuit ociositas. 3⁹ ordiāf ad p̄ncipiētē refrenationēz inq̄tū p̄ hoc macerat corp⁹. vñ. 2. ad Cor. 6. d̄i. In labo rib⁹: in ieiunijs: i vigilijs: i castitate. 4⁹ aut ordiāf ad ele mosynas faciēdas. vñ d̄i ad Ep̄b. 4. Qui furabat iā n̄ fu ret: magis aut laboret opando manib⁹ suis qd̄ bonū ē: vt habeat vñ tribuat necessitatē patiēti. s̄z g⁹ q̄ labor: manua lis ordiāf ad victū q̄rēdū cadit sub necessitate p̄cepti p̄ ut ē necessariū ad talē finē. qd̄. n. ordiāf ad finē a fine ne cessitatē h̄z: vt. s̄. itantū sit necessariū inq̄tū finis sine eo ē nō p̄t. ⁊ iō q̄ nō h̄z aliūde vñ viuē posset: tenet manib⁹ opari cuiuscūq̄ sit p̄ditōis. ⁊ h̄o signāt v̄ba apli dicentis: q̄ nō vult opari nec māducet: q̄si diceret ea necessitate aliq̄s tenet ad opandū manib⁹ q̄ tenet ad māducandū. vñ sigs absq̄ māducatiōe posset v̄tā trāfigere nō teneret mani bus opari. ⁊ eadē rō ē de illis q̄ nō h̄nt als vñ licite viuere p̄nt. nō. n. intelligit aliq̄s posse facere qd̄ nō licite facere p̄t. vñ ⁊ apls nō inuenit opus manuū p̄cepisse nisi ad excludē dū p̄ctm̄ eoz q̄ illicite victū acq̄rebāt. vñ p̄o qd̄em p̄cepit apls opus manuale ad euitādū furtuz: vt p̄ 3. ad Ep̄b. 4.

Qui furabat iā nō furet. magis aut laboret opando ma nib⁹ suis. 2⁹ ad vitādū cupiditatē alienay rez. vñ dicit. 1. ad Thessal. 4. Opemini māib⁹ v̄ris sic p̄cipim⁹ vobis ⁊ vt honeste ābulētis ad eos q̄ foris sunt. 3⁹ ad euitādū tur pia negocia ex q̄b⁹ aliq̄ victū acq̄runt. vñ. 2. ad Thessal. 3. diē. Cū essem⁹ apud vos hoc denūciabam⁹ vobis: qm̄ si q̄s nō vult opari nec māducet. anduim⁹. n. quosdā inter vos ābulare inq̄te nihil opantes: s̄z curiose agētes. glo. q̄ feda cura neccāria sibi p̄uidēt: his aut q̄ euisimōi sūt denū ciam⁹ ⁊ obsecram⁹ vt cū silētio opantes panē suū mādu cēt **Uñ Hierony.** diē sup̄ epl̄as ad Gal. q̄ apls h̄o dicit n̄ tā officio docētis q̄ v̄tio gētis. Scēdū tñ q̄ sub ope ma nuali itelligunt oīa hūana officia ex q̄b⁹ boīes licite victū lucrant: siue manib⁹ siue pedib⁹ siue lingua sūt. vigiles. .n. ⁊ cursores ⁊ alij h̄mōi de suo labore viuētēs: itelligunt de opibus manuū viuere. q̄. n. man⁹ ē organū organozū. p̄ opus manuū oīs opando itelligit de q̄ aliq̄is victū licite p̄t lucrari: s̄z aut q̄ opus manuale ordiāf ad oīū tollē dū vel ad copo:is macerationē: nō cadit sub neccitate p̄ cepti s̄z se p̄sideratū: q̄ multis alijs mōis p̄t vl̄ caro ma cerari vel ēt oīū tolli q̄ p̄ opus manuale. macerat. n. car ro p̄ ieiunia ⁊ vigilijs. ⁊ oīū tollit p̄ meditatiōes sacray scripturay ⁊ laudes diuinas. vñ sup̄ illd̄ ps. Defecerūt ocu li mei i eloq̄z tuū: dicit glo. Nō est ociosus q̄ verbo dei tantū studet: nec pluris est q̄ extra opatur q̄ q̄ studiū co gnoscende veritatis exercet. ⁊ ideo p̄pter has causas reli giosi non tenent ad opa manualia. sicut nec seculares: nisi forte ad hoc p̄ statuta sui ord̄is obligent: sic **Hierony.** dicit i epl̄a ad **Rusticiū monachū:** **Egiptioy monasteria h̄c te nent morē vt nullū absq̄ ope aut labore suscipiāt: nō tā p̄ pter vict⁹ necessitatē q̄ p̄pter aīe salutē: ne vagent p̄ncio sis cogitatiōib⁹.** inq̄tū v̄o opus manuale ordiāf ad ele mosynas faciēdas nō cadit sub necessitate p̄cepti: nisi forte i aliquo casu i quo ex necessitate aliq̄s elemosynas facere teneret ⁊ nō posset alias h̄re vñ paup̄ibus subueniret i q̄ casu obligarent sibi religiosi ⁊ seculares ad opa manualia exequenda. **C. Ad p̄m̄ g⁹ d̄d̄z: q̄ p̄ceptū illud qd̄ ab apls p̄ponit est de iure nālī.** vñ super illd̄. 2. ad Thessal. 3. Ut subtrahatis vos ab oī fratre iordinate ābulāte. diē glo. ali ter q̄s ord̄o nāe exigit. loq̄tur aut d̄ his qui ab ope manua li cessabant. vñ ⁊ nā manus h̄mōi dedit loco armoy ⁊ tegu mentoz: q̄ alijs aīalibus tribuit: vt. s̄. p̄ manus hec ⁊ oīa necessaria congrat: ex quo p̄z q̄ cōiter ad hoc p̄ceptū tenē tur etiā religiosi ⁊ seculares: sicut ad oīa alia legis nālīs p̄ cepta: nō tñ peccant quicūq̄ manib⁹ nō operant: q̄ ad il la p̄cepta legis nāe que p̄tinet ad bonū multoz: nō tenē tur singuli: sed sufficit q̄ vnus vacet vni officio ⁊ alius al teri: puta q̄ qdā sunt opifices: qdāz agricole: qdā iudi ces: qdā doctores: ⁊ sic de alijs: s̄m illud apli. 1. ad Cor. 12. Si totū corpus oculus vbi audit⁹: ⁊ si totū audit⁹ vbi odoratus⁹: ⁊c. **C. Ad 2^m d̄d̄z: q̄ glo. illa sumit ab Augu. i lib. de opib⁹ monachoy: i quo loq̄tur h̄ monachos quos dā q̄ dicebāt nō ēē licitū seruos dei māib⁹ opari: p̄pter h̄o q̄ d̄ns dicit **Matth. 6.** Nō sollicitis sitis aīe vestre qd̄ mā ducens: nec tñ per bec̄vba iducit necessitas religiosi ma nibus operādi si habēt aliūde vñ viuē possunt: qd̄ p̄z per hoc qd̄ subdit: vult seruos dei copo:alr opari vñ viuāt. hoc aut nō magis p̄tinet ad religiosos q̄ ad seculares: qd̄ p̄z ex duob⁹. p̄o quidē ex ipso mō loquēdi quo apls v̄t̄ dicens: vt subtrahatis vos ab omni fratre ābulāte ior dinate. fratres. n. oēs xp̄ianos vocat: nōdū. n. erant tūc tē poris religiones ititute. 2⁹ religiosi nō tenent ad alia q̄s seculares nisi p̄opter regule p̄fessionē. ⁊ ideo si i statutis regule nō contineat aliqd̄ de ope manuali: nō tenent ali ter ad operādū manib⁹ religiosi q̄ seculares. **C. Ad 3^m d̄i cēdū q̄ oibus illis operibus spūalib⁹ que ibi tangit Aug.** p̄t aliq̄s vacare dupliciter. Vno mō quasi desertiēs v̄t litati cōi. Alio mō quasi insitēs v̄tutai p̄uate. Illi g⁹ qui p̄dictis opibus spūalib⁹ publice vacāt excusant p̄ h̄mōi modi opa spūalia ab ope manuali duplici rōne. p̄o qd̄ez q̄ oīs eos totali ēē occupatos circa h̄mōi opa. 2⁹ q̄a h̄mōi iusmodi opa exercētib⁹ debet subministratio vict⁹ ab his**

quorū vilitatē defusūt. illi vō q̄ p̄dictis opib⁹ nō q̄si publi-
cis: s; q̄si p̄uatis vacāt nō o; q̄ p̄ huiusmodi opa a manua-
libus opib⁹ abstrahant: nec et fit eis debitū vt d̄ stipēdijs
fidelitū vināt. et de talib⁹ loquit̄ Aug. Qd̄ 2º dicit: cantica
diuina decantare manibus operātes possunt: exēplo opifi-
cū qui fabulis linguas dant: cū tñ manib⁹ ab ope nō rece-
dant. manifestū est q̄ nō pōt intelligi de his qui horas ca-
nonicas in ecclia decātant: s; intelligit̄ de his qui psalmos
vel hymnos dicūt q̄si p̄uatas orōnes. s; qd̄ dicit de lectō-
ne et orōne referendū est ad orōnes et lectōes p̄uatas q̄s
etiā layci iterdū faciūt: nō aut̄ ad illos qui publicas oratio-
nes in ecclia faciūt: vel etiā publicas lectōes in scholis le-
gunt. vñ nō dicit qui dicūt se vacare doctrine vel instructio-
ni: sed q̄ dicūt se vacare lectioni. s; etiā de p̄dicatiōe loq̄-
tur nō que fit publice ad pplim: sed que sp̄ali fit ad vnum
vel ad paucos p̄ modū p̄uate admonitiōis. vñ signāter di-
cit si alicui fimo erogādus ē. nā sicut glo. dic̄. i. ad Corin. 2.
sermo est qui p̄uatum fit: p̄dicatio que fit in cōi. Ad 4^m
dō; q̄ illi qui oīa p̄pter deū spernūt tenent̄ manib⁹ opa-
ri qñ alis nō habēt vnde vināt vel vñ elemosynas faciant
in casu in quo facere elemosynā cadit sub p̄cepto: nō autē
aliter vt dictū ē: et f̄m hoc loquit̄ glo. inducta. Ad 5^m
dō; q̄ hoc q̄ apli manib⁹ laborauerūt: qñq; qd̄ fuit ne-
cessitatis quādoq; vero sup̄ erogationis: necessitatis qui-
dem qñ ab alijs victū inuenire non poterant. vnde super
illud. i. ad Corin. 4. Laboram⁹ operātes manib⁹ nr̄is: di-
cit glo. q; nemo dat nobis. superogatiōis aut̄ vt p; p̄ illud
qd̄ habet. i. ad Corin. 9. vbi dicit apls q̄ nō ē vsus p̄tate
quā habebat vinēdi de euāgelio. hac aut̄ superogatiōe vte-
batur apls tribus de causis. p̄º qd̄ vt occasione p̄dicādi
anferret pseudo aplis: qui p̄pter sola tēporalia p̄dicabant
vñ dicit. 2. ad Corin. 11. Quod autē facio et faciā vt amputē
eorū occasione et c. 2º ad enitādū grauamē eorū qbus p̄di-
cabat. vñ dicit. 2. ad Corin. 12. Quid minus habuistis p̄ce-
teris ecclis nisi q̄ ego ipse nō grauauī vos. 3º ad dandū
exemplū operandi ociosis. vñ. 2. ad Thessal. 3. dic̄: No-
cte et die operātes vt formā darem⁹ vobis ad imitādū
nos: quod tamē apls nō faciebat in locis aliquibus habebat
facultatē quotidie p̄dicandi sicut athenis: vt Aug. dicit i li.
de opibus monachorū. nō aut̄ p̄pter hoc religiosi tenent̄
aplm̄ in hoc imitari: cū nō teneant̄ ad oēs superogatiōes
vnde nec alij apostoli manibus operabantur.

Ad quartū sic p̄cedit. Videat̄ q̄ religiosi
nō liceat de elemosynis viuere.
Apl̄s. n. i. ad Thimot. 5. p̄cepit q̄ vidue q̄ possunt aliun-
de sustentari nō vināt de el̄ynis ecclie vt ecclia sufficiat illis
q̄ vere vidue sunt. et Hierony. dic̄ ad Damasū papā q̄
q̄ bonis parētū et opibus sustentari possunt si qd̄ pauperū ē
accipiūt sacrilegiū p̄fecto p̄mittūt. et p̄ abusione taliū iudi-
ciū sibi mādneāt et bibūt. s; religiosi possūt labore manū
sustentari si sint validi. gº vñ q̄ peccēt el̄ynas pauperū come-
dēdo. C̄. Uñ de sumptib⁹ fidelitū ē merces deputata
p̄dicantibus euāgelitū p̄ suo labore vel ope: s; illd̄ Math. 10.
Dignus est oparius cibo suo. s; p̄dicare euāgelitū nō p̄-
tinet ad religiosos: s; maxie ad p̄latos q̄ sūt pastores et do-
ctores. gº religiosi nō possūt licite viuē de el̄ynis fidelitū.
C̄. Religiosi sunt in statu p̄fectionis. s; p̄fectus est da-
re el̄ynas q̄s accipe. d̄. n. Act. 20. Beat⁹ ē magis dare q̄s
accipe. gº nō debēt de el̄ynis viuere: s; magis ex operib⁹
manū suarū el̄ynas dare. C̄. Ad religiosos p̄tinet ipe-
dimēta v̄tutis et occasiones p̄cti vitare. s; acceptio el̄ynarū
p̄bet occasione p̄cti et ipe dimēt v̄tutis actū. vñ sup̄ illud. 2. ad
Thessal. vlt. Ut nosmetip̄os formā darem⁹ vobis: dicit
glo. Qui frequēter ad alienā mēsam comedit ocio dedit⁹:
vt aduletur necesse ē pascēti se. d̄. et Exo. 23. Ne accipias
munera q̄ excecant prudētes et mutant verba iustorū et p̄-
ner. 22. d̄. Qui accipit mutuū seru⁹ est fenerantis: qd̄ ē re-
ligioni h̄rium. vñ sup̄ illud. 2. ad Thessal. vlt. Ut nosmet-
ip̄os formā darem⁹ et c. dicit glo. Religio nr̄a ad liberta-
tē hoīes aduocat. gº videt̄ q̄ religiosi nō debeāt d̄ el̄ynis
viuere. C̄. Religiosi precipue tenentur imitari aposto-
lorū perfectionem. Unde apostolus dicit super illd̄ ad

Philip. 3. Quicumq; perfecti sum⁹ hoc sentiamus. s; apo-
stolus volebat viuere de sumptibus fidelium: vt occasio-
nem anferret pseudo apostolis: sicut ipse dicit. 2. ad Corin.
. 11. et ne scandalum poneretur infirmis: vt patet. i. ad Corin.
9. ergo videt̄ q̄ p̄pter easdem causas religiosi debeāt
abstinere ne de elemosynis vinant. vnde et Aug. dicit in
lib. de operibus monachorū. Amputetis occasionem tur-
pium nundinarum quibus estimatio vestra leditur et in-
firmis offendiculi ponit̄: et ostendite hominibus nō vos
in ocio facillē victū: sed p̄ angustā et artā vitam regnū dei
querere. Sed contra ē q̄ sicut Greg. dicit in. 2. dialo-
gorū beatus Benedictus tribus annis i specu permanēs
de his que a Romano monacho ministrabantur refect⁹
est: postq; domū parentesq; reliquerat: et tamen validus
corpore existens nō legit̄ de labore manū q̄siuisse. ergo
religiosi licite possunt de elemosynis viuere. C̄. Rñº dō; q̄
q̄ vnicuiq; licet viuere de eo qd̄ suū est vel sibi debitū
fit autē aliqd̄ alicuius ex libertate donantis. et iō religiosi et
clerici quorū monasterijs vel ecclis ex munificentia p̄n-
cipum vel quorūcūq; fidelitū sunt facultates collate: ex q̄-
bus sustententur possūt de eis viuere licite absq; hoc q̄ ma-
nibus laborēt: et tñ certū est eos de elemosyna viuere. vñ
et s; si aliqua mobilia religiosi a fidelib⁹ cōferant: p̄nt d̄
eis licite viuere. stultū est. n. dicere q̄ aliq; in elemosynas
possit accipere magnas possessiōes: nō aut̄ panē vel parnā pe-
cuniā: sed q; huiusmodi bñficia religiosi vident̄ esse col-
lata ad hoc q̄ liberius religiosi actib⁹ insistere possunt: q̄-
rum cupiūt se forte participes q̄ tp̄alia subministrāt: red-
deret̄ eis vsus p̄dictorū donorū illicit⁹ si ab actib⁹ religiosi
desisterent: q; sic q̄stū est de se defraudaret̄ itētionē eorū
qui talia bñficia p̄tulerūt. Debitū autē est alicui aliqd̄ dupli-
citer. Unoº p̄pter necessitatem q̄ facit oīa cōia: vt Amb.
dicit. et iō si religiosi necessitatem patient̄ licite p̄nt de ele-
mosynis viuere: que quidē necessitas pōt eē. p̄º qd̄ pro-
pter corporis infirmitatē: ex qua p̄tingit q̄ nō p̄nt sibi labore
manū victū q̄rere. 2º si illud qd̄ ex ope manuali cong-
runt eis ad victū nō sufficiat: vñ Aug. dicit in lib. de opib⁹
monachorū: q̄ bona opa fidelitū subsidio supplēdo; neces-
sario; deesse nō debēt suis dei qui manibus operant̄: vt
hore quib⁹ ad expediēdū aiū ita vacat̄: vt illa corporalia
opa geri nō p̄nt nō opp̄nāt egestate. 3º p̄pter p̄tinā cō-
uersationē eorū qui nō p̄suerāt manib⁹ laborare. vñ au-
gu. dicit in lib. de opib⁹ monachorū: q̄ si habeāt aliqd̄ i se-
culo quo facile sine opificio sustentaret̄ istā vitā quas p̄uersi
ad deū indigentibus dispartiti sunt: et credēda ē eorū infirmi-
tas et ferēda. solēt. n. tales delicat⁹ educati labore operū
corporaliū sustinere nō posse. Alioº efficiat̄ aliqd̄ alicui de-
bitū ex eo q̄ ipse vere exhibet: siue sit aliqd̄ tp̄ale siue spi-
rituale: s; illud. i. ad Corin. 9. Si nos vobis sp̄alia semina-
uim⁹: nō magnū est: si carnalia v̄ra metam⁹. Et s; hoc
qd̄ dupl̄ p̄nt religiosi de elemosynis viuere: q̄si sibi debi-
tis. p̄º qd̄ si p̄dicet̄ auctoritate p̄latorū. 2º si sint ministri
altaris: q; vt d̄. i. ad Corin. 9. Qui altario deseruiūt cū alta-
rio participāt: ita et d̄is ordinauit his q̄ euāgelitū annūciāt
de euāgelio viuere. vñ et Aug. dicit in lib. de opib⁹ mona-
chorū: Si euāgeliste sunt: fateo: h̄nt p̄tate vinēdi de sumpti-
bus fidelitū si ministri altaris disp̄satores sacramentorū:
vñ sibi istā nō arrogāt s; plane v̄dicāt p̄tate. et hoc iō q; sa-
crificiū altaris v̄bicūq; agat̄ cōe est totū pplō fidelitū. 3º si
insistāt studio sacre scripture ad cōem vilitatē tot⁹ eccle-
sie. vñ Hiero. dicit i Vigilantiū: H̄ec v̄ndiq; vsq; hodie
p̄suerat p̄suetudo nō solū apud nos: s; etiā apud hebre-
os: vt q̄ in lege d̄ni meditant̄ die ac nocte: et patrē nō h̄nt
in terra nisi solū deū tot⁹ orbis: foueant̄ ministerijs. 4º
si bona tp̄alia q̄ habebāt monasterio largiunt̄ de elemosy-
nis monasterio factis p̄nt viuere. vñ Aug. dicit in lib. de
opibus monachorū: q̄ his q̄ relicta vel tributa siue ampla
siue q̄licūq; opulētia iter pauperū xp̄i pia et salubri humili-
tate numerari volūt vicē sustentāde vite eorū res ipsa cōis
et f̄na charitas d; q̄ laudabil̄ agūt si m̄ab⁹ operent̄: qd̄
si nolint: q; audeat eos cogere: nec ē attendēdū quod sibi
subdit̄: in qb⁹ monasterijs vel in quo loco indigentib⁹ fra-

tribus quisquis hoc q̄ habeat impēderit. omnium enim christianorum vna respública est. Si vero aliqui sunt religiosi qui absq̄ necessitate ⁊ vtilitate quam afferant velint ociosi de elemosynis q̄ dantur pauperibus viuere: hoc ē eis illicitum. Unde Augu. dicit i lib. de operibus monachorum: *¶* Mlerūq̄ ad professionem seruitutis dei ex cōditione seruili aliqui veniunt vt ex vita rusticana ⁊ ex opificum exercitatioe ⁊ plebeo labore: de quibus non apparet vtrum ex proposito fututis dei veniant: an vitam inopes ⁊ laboriosam fugiētes vacui pasci atq̄ vestiri velint: ⁊ isuper honorari a q̄bus contēni coneriq̄ cōsueuerūt. tales ergo se quo minus operētur de infirmitate corporis excusare non possunt. p̄terite quippe vite consuetudie contūcn̄tur. ⁊ postea subdit: Si nolunt operari nec manducēt: neq̄ propterea ad pietatem diuites humiliantur: vt paupes ad superbiam extollantur. nullo enim modo decet vt i ea vita vbi senatores sunt laboriosi: fiant opifices ociosi: ⁊ q̄ veniunt relictis delitijs suis q̄ fuerunt p̄diorum domini: sibi sint rustici delicati. *¶* Ad primum ergo dicēdū: q̄ auctoritates ille sunt intelligēde tēpore necessitatis: quando. s. non posset aliter pauperibus subueniri. tunc enim tenerentur non solum ab elemosynis accipiēdis desistere: s; etiam sua siqua haberent largiri ad paupum sustentationem.

¶ Ad secundum dicēdum q̄ p̄latis competit p̄dicatio ex officio: religiosi autem potest competere ex commissioe ⁊ ita cum laborant in agro dominico possunt exinde viuere: sicut illud. 2. ad Thimot. 2. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. vbi dicit glo. s. p̄dicatorem qui in agro ecclesie ligone verbi dei excollit corda auditorum. possunt etiam de euangelijs viuere q̄ p̄dicatoibus ministrant. vnde super illud ad Ro. 15. Si spūalium eorum participes facti sunt gentiles: debent ⁊ i carnalibus ministrare eis. dicit glo. s. iudeis qui miserūt predicatores a hierosolymis. sunt ⁊ alie cause ex quibus alicui debetur vt de sumptibus fidelium viuatur vt dictum est. *¶* Ad tertium dicēdum q̄ ceteris paribus dare ē perfectius q̄ accipere: ⁊ tamē dare vel relinquere omnia sua pro christo ⁊ modica accipere ad sustentationē vite: melius ē q̄ dare aliqua particulariter paupib; vt ex supra dictis patet. *¶* Ad quartum dicēdum q̄ accipere munera ad diuitias augumentandas: vel accipere victum ab aliquo sibi non debitum absq̄ vtilitate ⁊ necessitate p̄stat occasionem peccati: quod n̄ habet locū i religiosis: vt ex supra dictis patet. *¶* Ad quintum dicēdum q̄ quando apparet manifesta necessitas ⁊ vtilitas propter quam aliq̄ religiosi d̄ elemosynis viuunt absq̄ opere manuali: non scandalizantur ex hoc infirmi sed malitiosi: more phariseorum quorum scandalum contēndum dominus docet Matth. 15. s; si non esset euidēs necessitas ⁊ vtilitas: posset exinde generari scandalum infirmis: quod eēt vitandum: idē tñ scādaluāminere pōt d̄ his q̄ facultatibus cōibus ociose vtuntur.

Ad quintū sic procedit. Videtur q̄ religiosi non liceat medicare. Dicit enim Augu. i libro de operibus monachorum. Tā multos hypochritas sub habitu monachorum vsq̄ quas disperdit callidissimus hostis circuncuntes prouincias: ⁊ postea subdit. Omnes petunt: omnes exigunt aut sumptus inuolose egestatis: aut simulate precii sanctitatis. ergo videtur q̄ vita religiosorum medicantium sit reprobanda *¶* 1. ad Thessal. 4. dicit. Operimini manibus vris sicut p̄cepimus vobis: ⁊ vt honeste ambuletis ad eos q̄ foris sunt: ⁊ nullius aliqd̄ desideretis: vbi dicit glo. Ideo op̄ ē agendum ⁊ non ocandum: q̄ honestum est ⁊ quasi lux ad infideles. ⁊ non desiderabitur reū alterius: nec dūz rogetis vel tollatis aliquid. ⁊ 2. ad Thessal. 3. super illd̄. Si quis non vult operari ⁊ c. dicit. Vult seruos dei corporaliter operari vt habeant vnde viuatur: vt non compellatur egestate necessaria petere. sed hoc est mendicare. ergo videt q̄ illicitum sit p̄termissio ope manuali medicare. *¶* 3. In illud quod ē in lege prohibitum ⁊ iustitie contrarium non competit religiosis. s; medicare ē prohibitū i lege diuina. dicitur enim Deut. 15. Omnino indigēs ⁊ mendicus non

erit inter vos. ⁊ in ps: Non vidi iustum derelictū: nec semen eius querēs panē. scdm̄ ē iura civilia punitur valid? medicans: vt habetur Codice d̄ validis medicantibus. ergo non competit religiosis medicare. *¶* 4. Verecundia ē de turpi actu: vt Damascenus dicit. s; Ambro. dicit i li. de officijs: q̄ verecundia petēdi ingenuos prodit natales. ergo medicare ē turpe. non ergo religiosi cōpetit. *¶* 5. Maxime d̄ elemosynis viuere competit p̄dicantibus enā gelium sicut domini statutum: vt supra dictum est. eis tamē non competit medicare: q̄ super illd̄. 2. ad Thimot. 2. Laborantē agricolam ⁊ c. dicit glo. Vult aplūs q̄ enā gelista intelligat q̄ necessaria sumē ab eis in quibus laborat non ē mendicatas: sed potestas. ergo videt q̄ religiosi n̄ competat medicare. *¶* Sed contra. Religiosus competit viuere ad imitationem christi: sed christus medicauit: sicut illud ps. Ego autē medicus sum ⁊ paup. vbi dicit glo. h̄ dixit x̄ps de se ex forma serui: ⁊ isra medicus ē qui ab alio petit: ⁊ pauper qui sibi nō sufficit. ⁊ in alio ps. Ego egen? ⁊ paup sum. vbi dicit glo. egen? .i. petēs paup. .i. insufficientis mihi: q̄ mundanas copias non habeo. ⁊ Hierony. dicit i quadam epla: Laue ne domino tuo medicante. s. x̄po alienas diuitias congeras. ḡo conueniēs ē religiosi medicare. *¶* 6. Rn̄ d̄m: q̄ circa medicationē duo possunt considerari. Unum quidē ex parte ipsius actus medicationis q̄ h̄z sibi quandam abiectioē coniunctas. Illi. n. vidētur abiectis sicut iter homines eē qui non solum sunt paupes: s; intantum sunt egēs q̄ necesse habēt ab alijs victum accipere: ⁊ sicut hoc causa humilitatis aliq̄ laudabiliter medicant: sicut ⁊ alia assumunt que ad abiectioē quandam pertinent quasi efficacissimam medicinam contra superbiam quā vel in seipsis v̄l etiam in alijs p̄ exemplum extingūe volunt. sicut enim infirmitas que est ex supercessu caloris efficacissime sanatur per ea que in frigiditate excedunt: ita ēt pronitas ad superbiam efficacissime curatur p̄ ea que multū abieci v̄l vidētur. ⁊ ideo dicitur in decretis de peni. distinc. 2. c. si quis semel exercitio humilitatis: si quis se vilioribus officijs subdat ⁊ ministerijs indignioribus tradat. ita namq̄ arrogantie ⁊ humane glorie vicium curari poterit. Unde Hierony. in epistola ad Oceanum cōmēdat fabiolam de hoc q̄ optabat vt suis diuitijs pariter effusis pro x̄po stipē accipere. quod ēt b̄tus Alexius p̄fecit q̄ omnibus suis propter x̄ps dimissis gaudebat se ēt a suis suis elemosynas accepisse. ⁊ de beato Arsenio legitur in vitis patrum q̄ gratias egit de hoc q̄ necessitate cogente oportuit eum elemosynam petere. vnde ⁊ in penitentiam pro granib; culpis iniungitur aliquibus vt peregrinentur mendicantes sed quia humilitas sicut ⁊ cetera virtutes absq̄ discretioe esse non debet: ita oportet discrete mendicite ad humiliationem assumere: vt ex hoc homo notam cupiditatis n̄ incurrat vel cuiuscunq̄ alterius indecētis. Alio modo potest considerari mendicatas ex parte eius quod quis mendicando acquirit. ⁊ sic ad mendicandum potest homo ex duobus induci. Uno modo ex cupiditate habendi diuitias v̄l victū ociose: ⁊ talis medicatas ē illicita. Alio ex necessitate vel vtilitate. ex necessitate quidem: sicut cum aliquis non potest aliunde habere vnde viuatur nisi mendicet ex vtilitate autem sicut cum aliquis intēdit ad aliquid vtile p̄ficiēdum quod sine elemosynis fidelium facē non pōt: sicut petuntur elemosyne pro constructione pontis v̄l ecclesie vel quibuscunq̄ operibus que vergunt in vtilitatē cōmunē. sicut scholares vt possint vacare studio sapientie. ⁊ h̄o mō medicatas ē licita: sicut secularibus ita religiosis. *¶* Ad p̄m̄ ḡo d̄m: q̄ Aug. ibi loquit̄ exp̄sse de his q̄ ex cupiditate medicāt. *¶* Ad 2m̄ d̄m: q̄ p̄ma glo. loquit̄ de petitione q̄ fit ex cupiditate: vt p̄z ex v̄bis apli alia aut glo. loquitur de illis qui absq̄ omni vtilitate quā faciant necessaria petunt vt ociosi viuāt. nō aut ociose viuunt qui q̄litercūq̄ vtiliter viuunt. *¶* Ad 3m̄ d̄m: q̄ ex illo p̄cepto legis diuine non p̄hibet alicui medicare. sed p̄hibet diuitib; ne t̄z tenaces sint: vt p̄pter hoc aliqui egestate medicare cogant. lex autē civilis iponit penā validis medicantibus q̄ nō pp̄ vtilitatē vel necessitatē medicāt. *¶* Ad 4m̄ d̄m: q̄ duplex est

turpitudō. vna in honestatis: alia exterioris defectus: sicut turpe ē hoī eē infirmum vel pauperem: et talis turpitudō mēdicatis nō p̄tinet ad culpā: s; ad hūilitatē p̄tinere sp̄t: vt dictū ē. **C** Ad 5^m dōm: q; p̄dicantibus ex debito debetur vict⁹ ab his q;bus p̄dicāt: si tñ nō quasi sibi debītū: s; q; si gratis dandum mendicādo petere velint: ad maiorē vtilitatem p̄tinet.

Ad sextū sic p̄cedit. Videt q; non liceat religio-
sis vilioribus vestibus vti q̄ ceteris: quia s̄m aplūm. i. ad Thessal. vlti. Ab omni specie mala abstinere debemus. sed vtilitas vestium habet speciem malū. dicit enī dominus ad Mat. 7. Attendite a falsis propheetis qui veniunt ad vos in vestimētis onium. et super illud Apoc. 5. Ecce equus palidus et c. dicit glo. Vidēs diabolus nec p̄ aptas tribulationes nec per apertas hēses se posse proficere: p̄mittit falsos fratres qui sub habitu religionis obtinent naturam nigri et rufi equi pueritudo fidē. ergo videtur q; religiosi non debeant vilibus vestibus vti.

C Hiero. dicit ad iheropotanum: Vestes pullas. i. nigras: eque vita vt candiditas: ornatu et sordes pari modo fugiēdi sunt: quia alterum delicias: alterum gloriam redderet. ergo videtur q; cum inanis gloria sit grauius peccatū q; deliciarum vsus q; religiosi qui debent ad p̄fectionē tēdere magis debēt vitare vestes viles q; preciosas. **C** Religiosi maxime intendere debent operibus penitentię: sed in operibus penitentię non est vtendum exterioribus signis tristitię: sed magis letitię signis. dicit enī dominus ad Mat. 6. Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes et postea subdit: Tu autem cum ieiunas unge caput tuum et faciem tuam laua: quod exponens Augu. in libro de sermone domini in monte dicit. In hoc capitulo maxime aduertendum est: non in solo rerum corporearū nitore atq; pompa: sed etiam in ipsis sordibus luctuosus esse posse iactantiam: et eo periculosiorē quo sub nomine seruitutis dei decipit. ergo videtur q; religiosi non debeant vilioribus vestibus indui. **C** Sed cōtra ē q; ad Heb. 11. apostol⁹ dicit Circuierunt in melotis et in pellibus caprinis. glo. vt Hiero. et alij. et in decretis. 11. q. 4. dicitur. Si inuenti fuerint deridentes eos qui vilibus et religiosis vestibus amicti sūt corrigantur. p̄stintis enī temporibus omnis sacratu vir cum mediocri ac vili veste conuersabatur. **C** **R** 11°. dō: q; sicut Augu. dicit in 3. de doctrina xp̄iana: in omnib⁹ exterioribus rebus non vsus rerum sed libido vtentis i culpa est: ad quam discernendam attendendum est q; habitus vilis et incultus dupliciter potest cōsiderari. Uno modo prout est signum quoddam dispositionis vel status hūani: quia vt dicitur Ecclesia. 19. Amictus hominis annunciat de eo. et s̄m hoc vilitas habitus est quando q; signum tristitię. vnde et hoīes in tristitia existentes solent vilioribus vestibus vti: sicut econuerso in tempore solēnitatis et gaudij vtuntur cultioribus vestimentis. vnde et penitentes vilibus vestibus induuntur: vt p; Jone. 3. de rege qui idueus est sacco. et 3. Reg. 21. de Achab qui opuit cilicio carnem suam. quādoq; vero est signum contemptus diuitiarum et mundani vastus. vnde Hierony. dicit ad Rusticū monachum. Sordes vestium candide mentis indicia sūt. vilis autem tunica contemptum seculi probat: ita duntaxat ne animus timeat ne habitus sermoq; dissentiat: et s̄m vtrūq; horum competit religiosus vilitas vestium: quia religio est status penitentię et contemptus mundane glorię. sed q; aliquis velit hoc alijs significare contingit prop̄ tria

Uno modo ad sui humiliationem: sicut enim ex splendore vestium animus hominis eleuatur: ita ex humilitate vestium humiliatur. vnde de Achab qui carnem suam cilicio induit: dixit dominus ad Helia: Nōne vidisti Achab humiliatum coram me. vt habetur. 3. Reg. 21. Alio modo propter exemplum aliorum. vnde super illud ad Att. 3. Habebat vestimentum de pilis camelorum et c. dicit glo. Qui penitentiam predicat habitum penitentię pretendit. 3° modo propter inanem gloriam: sicut Aug. dicit q; in ipsis sordibus luctuosus potest esse iactantia. duobus ergo primis modis laudabile ē abiectis vestibus vti. Tertio

vero modo vitiosum est. Alio modo potest considerari habitus vilis et incultus s̄m q; procedit ex auaritia vel negligentia. et sic etiam ad vitium p̄tinet. **C** Ad p^m 8° dō: q; vilitas vestium de se non habet speciem mali. imo potius speciem boni. s. contemptus mundane glorię. et inde est q; mali sub vilitate vestium suam malitiā occultant. vñ Aug. dicit in lib. de ser. dñi in monte: q; nō iō debēt oues odisse vestimētū suū: q; plerūq; illo se occultāt lupi. **C** Ad 2^m dō: q; Hiero. ibi loquitur de vestibus vilibus q; deferuntur p̄pter humanam gloriam. **C** Ad tertium dicendum: q; s̄m doctrinā domini in operibus sanctitatis nihil homines facere debent propter apparentiam: quod precipue contingit quando aliquis aliquid nouum facit. vñ Ch: yso. dicit super ad Att. Orans nihil nouum faciat quod aspiciūt homines. vel clamando vel pectus pectiando: vel man⁹ expandendo: q; s. ex ipsa nouitate homines reddunt intentos ad considerandum. nec tamen omnis nouitas intentos faciens homines ad considerandum reprehensibilis ē. potest enim et bene et male fieri. Unde Augu. dicit in lib. de sermone domini in monte: q; qui in professione christianitatis inuitato squalore et sordibus intentos in se oculos hominum facit: cum illud voluntate faciat non necessitate patitur: ceteris eius operibus potest cognosci vtrū hoc cōtemptu superflui cultus an ambitione aliqua faciat maxime autem videntur hoc non ex ambitione facere religiosi qui habitum vilem deferunt quasi signum sue professionis qua contemptus mundi proficentur.

C De differentia religionum. **Q**o. dicitur.

Et cōsiderandum est de differentia religionū. **C** Et

circā hoc queruntur octo. 1° vtrū sint diuerse religiones vel vna tñ. 2° vtrū aliqua religio institui possit ad opera vite actiue. 3° vtrum aliqua religio possit ordinari ad militandum. 4° vtrū possit institui aliqua religio ad predicandū et huiusmodi opa exercenda. 5° vtrum possit aliqua religio institui ad studium scientię. 6° vtrum religio que ordinatur ad vitam contemplatiuam sit potior: ea que ordinatur ad vitam actiuam. 7° vtrum habere aliquid i cōmuni diminuat d̄ perfectione religionis. 8° vtrum religio solitarij sit preferenda religioni in societate uiuentium:

Ad primū sic p̄cedit. Vt q; non sit nisi vna tñ religio. In eo enī qd̄ totalit̄ et p̄fecte habetur: i diuersis eē non pōt: p̄pter qd̄ non potest eē nisi vnum primum summum bonum: vt i primo hitum est. sed sicut Greg. dicit sup̄ Ezech. cum quis omne qd̄ h̄s omne quod viuūt: omne quod sapit: omnipotenti deo uerit: holocaustum est sine quo religio esse non dicitur. ergo videtur q; religiones non sint multe: s; vna tñ. **C** Ea que i essentialibus conueniunt non diuersificantur nisi per accidens. sed sine tribus votis essentialibus religionis non est aliqua religio: vt supra habitum est. ergo videtur q; ipse religiones sp̄e non diuersificentur: sed solum p̄ accidens. **C** Status perfectionis conuenit et religiosus et episcopis: ut supra habitum est. sed episcopatus non diuersificatur sp̄e: sed est vnus ubicūq; fuerit. unde Hiero. dicit ad Alexandrum episcopum: Ubicūq; fuerit episcopus siue Rome siue Engubio siue Constantinopoli: siue Rhegio: eiusdem meriti: est eiusdem et sacerdotij. 8° pari ratione vna sola est religio. **C** Ab ecclesia tollendū est omne id quod confusionem inducere potest: sed ex diuersitate religionum videtur quedam posse confusio induci populo xp̄iano: ut quedam decretalis dicit que habetur de statu monachorum et canonicorum regularium. ergo videtur q; non debeant esse diuersę religiones. **C** Sed ē qd̄ i ps. scribitur ad ornatum regine pertinere q; sit circū amicta uarietate. **C** **R** 11°. dō: q; sicut ex sup̄radictis p; status religionis est quoddam exercitiū quo aliquis exercetur ad perfectionem charitatis. sunt autem diuersa charitatis opa q;bus hō uacare pōt. sūt et diuersi modi exercitiō. et iō religioes distingui p̄nt dupl̄. Uno modo s̄m

diversitatē eorum ad que ordinantur: sicut si vna religio ordinetur ad peregrinos hospicio suscipiendos: et alia ad visitandos vel redimendos captivos. Alio modo potest esse diversitas religionum secundum diversitatem exercitiorum: puta quod in vna religione castigatur corpus per abstinentias ciborum: in alia per exercitium operum manualium: vel per nuditatem aut per aliqd aliud huiusmodi. sed quod finis est potissimum in vnoquoque: maior est religionum diversitas que attenditur secundum diversos fines: ad quos religiones ordinantur quam que attenditur secundum diversa exercitia.

Ad primum gradum dicitur: quod hoc est commune in omni religione quod aliquis totaliter se deo prebere ad fruendum deo: unde ex hac parte non est diversitas inter religiones: ut scilicet in vna religione aliquis retineat aliquid sui et in alia aliud. est autem diversitas secundum diversa in quibus homo deo servire potest: et secundum quod ad hoc homo se potest diversimode disponere.

Ad secundum gradum dicitur: quod tria essentialia vota religionis pertinent ad exercitium religionis: sicut quedam principalia ad que omnia alia reducuntur: ut supra dictum est. ad observandum autem unumquodque eorum diversimode aliquis se disponere potest: puta ad votum continentie fruendum se disponit aliquis per loci solitudinem per abstinentiam et per mutuam societatem: et per multa alia huiusmodi. et secundum hoc per quod communitas essentialium votorum communitatem diversitatem religionis: tum propter diversas dispositiones: tum etiam propter diversos fines: ut ex supra dictis patet.

Ad tertium gradum dicitur: quod in his que ad perfectionem pertinent episcopus se habet per modum agentis: religiosi autem per modum patientis ut supra dictum est. agens autem etiam in naturalibus quanto est superius tanto est magis unum. ea vero que patientur sunt diversa. unde rationabiliter est vnus episcopi status: religiones vero diverse.

Ad quartum gradum dicitur: quod confusio opponitur distinctioni et ordini: sic ergo ex multitudine religionum inducitur tunc confusio si ad idem et eodem modo diverse religiones essent absque necessitate et utilitate. unde ut hoc non fiat: salubriter institutum est ne nova religio nisi auctoritate summi pontificis instituat.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod nulla religio institui debeat ad opera vite active. Omnis enim religio pertinet ad perfectionis statum: ut ex supra dictis patet. sed perfectio religiosi status consistit in contemplatione diuino: dicitur enim Dionysius 6. ca. cel. hierar. quod noiantur ex dei puro fructu et famulatu et indivisibili et singulari vita uniente eos indivisibiliis scis convolutionibus. id est contemplationibus ad deiformem unitatem et amabilem deo perfectionem. ergo videtur quod nulla religio institui possit ad opera vite active.

Respondeo. Idem iudicium videtur esse de monachis et canonicis regularibus: ut habetur extra de postulando. ex parte. et de statu monachorum. quod dei timore. dicitur enim quod a sanctorum monachorum consortio non putantur seculi. et eadem ratio videtur esse de omnibus alijs religiosis. sed monachorum religio est instituta ad vitam contemplativam. Unde Hieronymus dicit ad Paulinum. Si cupis esse quod dixeris monachus. id est solus: quid facis in urbibus? et idem habetur extra de renunciatione nisi cum predece: et de regularibus. licet quibusdam gradibus videtur quod omnis religio ordinatur ad vitam contemplativam et nulla ad activam.

Respondeo. Vita activa ad presens seculum pertinet. sed omnes religiosi seculum deserere dicuntur. unde Gregorius dicit super Ezechielem. Qui presens seculum desit et agit bona que valet: quasi in egypto derelicto sacrificium prebet in heremo. ergo videtur quod nulla religio possit ordinari ad vitam activam.

Respondeo. Et hoc est quod dicitur Iacobus primo. Religio munda et imaculata apud deum et patrem hec est: visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum: sed hoc pertinet ad vitam activam. ergo convenienter religio potest ordinari ad vitam activam.

Respondeo. Et hoc dicitur sicut supra dictum est: religionis status ordinatur ad perfectionem charitatis: que se extendit ad dilectionem dei et proximi. ad dilectionem autem dei directe pertinet contemplativa vita que soli deo vacare desiderat. ad dilectionem autem proximi directe pertinet vita activa que deservit necessitantibus proximo: et sicut ex charitate diligitur proximus propter deum: ita etiam obsequium delatum in proximos redundat in deum: secundum illud

Matth. 25. Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. unde et huiusmodi obsequia proximis facta in quantum ad deum referuntur: dicuntur esse sacrificia quedam: secundum illud ad Hebreros ultimo. Beneficentie et communionis nolite obliuisci. talibus enim hostijs promeretur deus. et quod ad religionem proprie pertinet sacrificium deo offerre: ut supra habitum est: presens est quod convenienter religiones quedam ad opera vite active ordinantur. unde et in collationibus patrum: abbas Nestorius distinguens diversa religionum studia dicit. Quidam summam intentionis sue erga eremice secreta et cordis constituent puritatem: quidam erga institutionem fratrum et cenobiorum curam: quosdam xenodochij. id est hospitalitatis delectat obsequium.

Ad primum ergo dicendum quod dei seruitium et famulatus saluatur et in operibus vite active quibus aliquis seruit proximo propter deum: sicut dictum est: in quibus etiam saluatur singularitas vite non quantum ad hoc quod homo cum hominibus non conuersetur: sed quantum ad hoc quod homo singulariter his intendat que ad diuinum obsequium spectant. et dum religiosi operibus vite active insistant intuitu dei: presens est quod in eis actio ex contemplatione diuino: tum deriuetur. unde non putant oio fructu contemplative vite.

Ad secundum gradum dicitur: quod eadem est ratio de monachis et omnibus alijs religiosis quantum ad ea que sunt communia omni religioni: puta quod totaliter se dedicent diuinis obsequijs: et quod essentialia vota religionis obseruent: et quod a secularibus negocijs se abstineant. sed non oportet similitudinem esse quantum ad alia que sunt propria monastice professioni que specialiter ad vitam contemplatiuam ordinantur. unde in predicta decretali de postulando: non dicitur simpliciter quod sit idem iudicium de canonicis regularibus quod de monachis: sed quantum ad supra dicta. id est quod in forensibus causis officio aduocacionis non utantur. et in decretali inducta de statu monachorum postquam miserat quod non putantur a consortio monachorum se iuncti canonici regulares: subditur: regule tamen inseruiunt laxiori: ex quo patet quod non ad omnia tenentur ad que monachi.

Ad tertium gradum dicitur: quod dupliciter aliquis potest esse in seculo. Uno modo per presentiam corporalem. Alio modo per mentis affectum. unde et discipulis suis dominus dixit. Ego elegi vos de mundo de quibus tamen ad patrem loquor dicens illi in mundo sunt: et ego ad te venio. Quamuis ergo religiosi qui circa opera vite active occupantur sint in seculo secundum presentiam corporalem: non tamen sint in seculo quantum ad mentis affectum: quod in exterioribus occupantur non quasi querentes aliquid in mundo: sed solum propter diuinum obsequium. utuntur enim hoc mundo tanquam non videntes: ut dicitur 1. ad Corin. 7. unde Iacobus primo. postquam dictum est religio munda et imaculata est visitare pupillos et viduas in tribulatione: subditur: et imaculatum se custodire ab hoc seculo: ut scilicet affectus rebus seculi non detineatur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod nulla religio ordinari possit ad militandum. Omnis enim religio pertinet ad statum perfectionis: sed ad perfectionem vite christiane pertinet: quod dominus dicit Matth. 5. Ego dico vobis non resistere malo. sed si quis percusserit te in vnam maxillam prebe ei et alteram: quod repugnat officio militari. ergo nulla religio potest institui ad militandum.

Respondeo. Granior est copugnatio corporalium preliorum quam concertationes verborum que in aduocationibus fiunt. sed religiosi interdicitur officio aduocacionis vti: ut patet in decretali de postulando supra inducta. ergo videtur quod multominus aliqua religio possit institui ad militandum.

Respondeo. Status religionis est statum penitentie: ut supra dictum est. sed penitentibus secundum iura iter dicitur inilita. dicitur enim in decretis de penitentia. dist. 5. Contrarium omnino est ecclesiasticis regulis post penitentie actionem redire ad militiam secularem. ergo nulla religio congrue institui potest ad militandum.

Respondeo. Nulla religio institui potest ad aliquid iniustum sed sicut Iudas dicit in lib. ethymologiarum: iniustum bellum est quod ex edicto imperiali geritur. cum ergo religiosi sint quedam private persone: videtur quod non liceat eis bellum gerere: et ita

ad hoc non potest institui aliqua religio. Sed contra est quod Augu. dicit ad Bonifacium. Noli estimare neminem deo placere posse qui armis bellicis mitrat. in his enim erat scilicet David cui dominus magnum testimonium prebuit. sed ad hoc sunt institute religiones ut homines deo placeant. ergo nihil prohibet aliquam religionem institui ad militandum. **¶** **R**espondeo dicitur: quod sicut dictum est: religio institui potest non solum ad opera vite contemplative: sed etiam ad opera vite active in quantum pertinent ad subventionem proximorum et obsequium dei: non autem in quantum pertinent ad aliquid mundanum tollendum. potest autem officium militare ordinari ad subventionem proximorum non solum quantum ad personarum: sed etiam quantum ad totius reipublice defensionem. unde de Iuda machabeo primo Machab. 3. dicitur quod preliabatur prelium israel cum letitia: et dilatavit populo suo gloriam. ordinari etiam potest ad conservationem divini cultus. unde ibidem subditur Iudas dixit: istos pugnabimus pro aiabus nostris et legibus nostris. et infra. 13. dicit Simon. Vos scitis quanta ego et fratres mei et domus patris mei fecimus pro legibus et pro sanctis preliis. unde de convenienter potest institui aliqua religio ad militandum: non quidem propter aliquid mundanum: sed propter defensionem divini cultus et publice salutis vel etiam pauperum et opprimerum: sicut illud psalmi. Eripite pauperem et egenum de manu peccatoris libertate. **¶** **A**d primum ergo dicitur: quod aliquis potest non resistere malo duplici. Uno modo condonando propriam iniuriam. et sic potest ad perfectionem pertinere: quando ita fieri expedit ad salutem aliorum. Alio modo tolerando patienter iniurias aliorum. et hoc ad perfectionem pertinet. vel etiam ad iudicium si aliquis potest convenienter iniurianti resistere. unde Ambrosius dicit in libro de officiis. fortitudo que bella tuetur a barbaris propriam vel domum defendit infirmos vel a latronibus socios: plena est iniuria: sicut etiam ibidem dominus dicit: Que tua sunt ne repetas: et tamen si aliquis non repeteret ea que sunt aliorum si ad eum pertineat peccaret. homo enim laudabiliter donat sua: non antea aliena. et multo minus ea que sunt dei non sunt negligenda: quod ut Chrysostomus dicit super Mattheum. Iniurias dei dissimulare nimis est impii. **¶** **A**d 2^m dicitur: quod exercere advocacionis officium propter aliquod mundanum repugnat omni religioni. non autem si hoc aliquis exerceat sicut dispositionem sui prelati pro monasterio suo: ut in eadem decretali subdit: neque etiam pro defensione pauperum aut viduarum. unde in decreto. di. 88. dicitur: Decretum sancta synodus nullus deinceps clericum aut possessiones conducere aut secularibus negociis se permiscere nisi propter curam pupillorum et cetera. et similiter militare propter aliquod mundanum est omni religioni proprium: non autem militare pro obsequio dei. **¶** **A**d 3^m dicitur: quod milita secularis interdicit pernicitibus: sed milita que est pro divini obsequio imponitur alicui in pena: sicut patet de his quibus iniungitur ut militet in subsidiis terre sancte. **¶** **A**d 4^m dicitur: quod religio non sic instituitur ad militandum quod religiosi propria auctoritate liceat bella gerere sed solum auctoritate principum vel ecclesie.

Ad quartum

sic procedit. Videtur quod nulla religio possit institui ad predicandum vel confessiones audiendum. **¶** **R**espondeo dicitur. n. 7. q. 1. Monacho: non videtur subiectio habere verbum et discipulatum non docendi vel prescendi alios: et eadem ratio esse videtur de aliis religionibus. sed predicare et confessiones audire est pascere vel docere alios. non ergo ad hoc aliqua religio potest institui.

¶ **R**espondeo. Id ad quod religio instituitur esse maxime proprium religioni: ut supra dictum est. sed predicti actus non sunt proprii religionibus sed potius prelatibus. non ergo ad huiusmodi actus potest aliqua religio institui. **¶** **R**espondeo. Inconveniens videtur quod auctoritas predicandi et confessiones audiendi in finibus hominibus committatur: sed non est certus numerus eorum qui in religionem recipiunt. ergo inconveniens est quod aliqua religio instituat ad actus predictos. **¶** **R**espondeo. Predicatoribus debetur victus a fidelibus christi: ut patet per ad Corin. 9. si ergo committitur predicacionis officium alicui religioni ad hoc instituitur: sequitur quod fideles christi teneantur ad exhibendum sumptus infinitis personis quod cedit in magnum eorum gravamen. non ergo debet aliqua religio institui ad

huiusmodi actus exercendos. **¶** **R**espondeo. Institutio ecclesie debet fieri qui institutionem christi: sed christus primo misit ad predicandum duodecim apostolos: ut habetur Luc. 9. et postea misit septuaginta duos discipulos: ut habetur Luc. 10. et sicut glo. ibidem dicit apostolorum formam tenent episcopi: septuaginta duorum discipulorum minores presbyteri. scilicet curati. ergo preter episcopos et presbyteros parochiales non debet aliqua religio institui ad predicandum vel ad confessiones audiendum. **¶** **S**ed hoc est quod in collationibus patrum abbas Isidorus de diversitate religionum loquens ait. Quidam eligentes egrotantium curam alij intercessionem que promiseris atque oppressis impenditur exequentes aut doctrine insistentes aut elynas pauperibus largientes: inter magnos atque summos viros pro affectu suo ac pietate vignerunt. ergo sicut ad egrotantium curam aliqua religio potest institui: ita etiam ad docendum populum per predicacionem: et alia huiusmodi opera. **¶** **R**espondeo dicitur: quod sicut dictum est: convenienter religio institui potest ad opera vite active sicut quod ordinantur ad utilitatem proximorum et ad obsequium dei et conservationem divini cultus. magis autem procuratur utilitas proximorum per ea que pertinent ad spirituale anime salutem. quam per ea que pertinent ad subveniendum corporali necessitati: quod spiritualia corporalibus sunt potentiora: unde supra dictum est quod elyne spirituales sunt corporalibus potentiores. hoc etiam pertinet magis ad obsequium dei cui nullum sacrificium est magis acceptum quam zelus animarum ut Gregorius dicit super Ezechiel. maius etiam est spiritualibus armis contra errores hereticorum et tentationes demonum fideles defendere quam corporalibus armis populum fideliter tueri: et ideo convenientissimum est ad predicandum et ad alia huiusmodi que pertinent ad salutem animarum aliquam religionem institui. **¶** **A**d primum ergo dicitur: quod ille qui operatur ex virtute alterius agit per modum instrumenti: minister autem est sicut instrumentum aiatum: ut patet dicitur in primo per litteras. unde quod aliquis auctoritate prelatorum predicet vel alia huiusmodi faciat non supergreditur disciplinam vel subiectionis gradum qui competit religionibus. **¶** **A**d 2^m dicitur: quod sicut religiones aliquae instituuntur ad militandum: non quidem ut militent auctoritate propria sed auctoritate principum vel ecclesie quibus ex officio competit: sicut dictum est: ita etiam religiones instituuntur ad predicandum et confessiones audiendum: non quidem auctoritate propria: sed auctoritate prelatorum superiorum et inferiorum: ad quos ex officio pertinet: et ita subvenire prelati in tali misterio est huiusmodi religionibus proprium. **¶** **A**d 3^m dicitur: quod a prelatibus non procedit talibus religionibus: ut quilibet indifferenter possit predicare vel confessiones audire: sed sicut moderatione eorum qui huiusmodi religionibus prestant: vel sicut taxatione ipsorum prelatorum. **¶** **A**d 4^m dicitur: quod plebs fidelis non tenet ex debito iuris ad sumptus ministrandos nisi ordinariis prelatibus qui pro hoc decimas et oblationes fidelium recipiunt et alios ecclesiasticos redditus. sed si alij in huiusmodi actibus gratis velint fidelibus ministrare non potestant ne ab eis sumptus exigentes: non propter hoc gravantur fideles: quod et ipsi possunt liberaliter recopescere temporales subventiones ad quas et si non teneantur ex debito iuris: tenentur tamen ex debito charitatis: non autem ita quod eis sit tribulatio alijs autem remissio. ut dicitur. 2. ad Cor. 8. si tamen non inveniuntur qui gratis se huiusmodi obsequiis maciparent: teneantur ordinarij prelati si ipsi non sufficerent alios ad hoc idoneos querere quibus sumptus ipsi ministrarent. **¶** **A**d quintum dicendum quod formam septuaginta duorum discipulorum non solum tenent presbyteri curati. sed quicumque alij minores ordinis qui episcopis in eorum officio subferunt. non autem legitur quod septuaginta duobus discipulis dominus aliquas determinatas parochias assignaret: sed quod mittebat eos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus. oportunitate autem fuit ut propter ordinarios prelatos alij assumerent ad huiusmodi officia pro multitudinem fidelium populi et difficultate inveniendi sufficientes personas distribuendas singulis plebibus: sic etiam religiones ad militandum necesse fuit institui pro defectu secularium principum ad resistendum infidelibus in aliquibus terris.

Ad quintum

sic procedit. Ut quod non sit instituta alij religio ad studendum. **¶** **R**espondeo dicitur. n. 1.

ps. Qm̄ nō cognoui s̄aturā s̄roibo ī potētias dñi. glo. i. i
 vntē xpianā. s̄ p̄fectio xpiane v̄tutis maxie videtur ad re
 religiosos pertinere. g° eoz nō est studio s̄arūz insistere.
C P. Id qd̄ ē dissensiois p̄ncipiū religiosi nō cōpetit q̄ i
 vnitatē pacis p̄gregant. s̄ studiū dissensionē inducit. vñ ⁊
 in p̄bis subsecuta ē dimeritas sectarū. vñ ⁊ Hiero. super
 epistolā ad Tytū dicit. An̄q̄ diaboli instictu studia in re
 ligione fierēt ⁊ dicerēt in pplis. Ego sū Pauli: ego apol
 lo: ego cepe ⁊c. g° videt q̄ nulla religio debeat institui ad
 studendum. **C** P. Professio xpiane religiōis differre d̄z
 a p̄fessioe gētiliū: s̄ apud gētiles aliqui p̄tilosophiam p̄fi
 tebantur: ⁊ nunc etiam aliqui seculares dicuntur aliquarū
 sciarum professores. non ergo religiosi competit studiu
 s̄arum. **C** Sed h̄ est q̄ Hierony. in eplā ad Paulinūz
 imitat eum ad discendum ī statu monastico dicens. Di
 scamus in terris quorūz scia nobis perseueret in celis: ⁊ in
 fra q̄cqd̄ quesieris tecum scire conabor. **C** Rn̄o d̄d̄z q̄ si
 cut dictum est: religio pōt ordinari ad vitam actiuā ⁊ ad
 vitam contemplatiuā. inter opera autē vite actiue p̄ncipa
 lioza sunt illa que ordinantur directe ad salutem aiarum: si
 cut predicare ⁊ alia huiusmodi. Competit ergo studiū s̄a
 rum religiosi tripliciter. p̄o q̄dem q̄stum ad id qd̄ est p̄
 p̄rium cōtemplatiue vite ad quā studiū s̄arum dupl̄
 adiunat. Uno modo directe coadiunando ad contēplan
 dum: illuminando. s̄. intellectūz. vita enim contēplatiua de
 qua nunc loquimur p̄ncipal̄ ordinatur ad considerationem
 diuinorum: vt supra habitum est: ī qua dirigitur homo p̄
 studiūz ad considerandū diuina: vnde in laudē viri iusti d̄r
 in ps. q̄ in lege dñi meditabitur die ac nocte: ⁊ Ecc. 39. d̄i
 citur. Sapiētiaz antiquorūz exq̄ret sapiens ⁊ in prophetis
 vacabit. Alio modo studiū s̄arum inuat ad contēplatiuā
 vitam indirecte remouēdo contēplationis pericula. s̄. erro
 res q̄ in contēplatione diuinorum frequēter accidunt bis q̄
 scripturas ignozant: sicut ī collationibus patrum legitur q̄
 abbas. Serapion p̄pter simplicitatē incidit ī errorem an
 tropomorphitarū. i. eozūz q̄ deum habere humanā for
 mam arbitrantur. vnde dicit Grego. in. 6. moralū q̄ nō
 nulli dum plus exgrunt contēplādo q̄ capiunt: vsq̄ ad p̄
 uersa dogmata erūpunt: ⁊ dum veritatis eē discipuli hu
 militer negligunt: magistri eozum fiunt: ⁊ propter hoc d̄i
 citur Ecclesiastes. 2. Cogitavi ī corde meo abstrahere a vi
 no carnem meā ⁊ aīum meūz transferrem ad sapientiaz
 deuitarēz stulticiāz. 2° necessariūz est studiū s̄arūz re
 ligiosis institutis ad p̄dicandum ⁊ alia huiusmodi exercen
 dam. vnde ap̄lus dicit ad Tytū. p̄o de episcopo ad cu
 sus officium huiusmodi actus pertinet amplectentē euz q̄
 s̄m doctrinam ē fidelem s̄monez vt potens sit exhortari
 in doctrina sana ⁊ eos q̄ h̄dicunt arguere. Nec obstat q̄
 apli absq̄ studio s̄arum ad p̄dicandum sunt missi: q̄a vt
 Hierony. dicit in eplā ad Paulinūz: q̄cqd̄ alijs exercita
 tio ⁊ quotidiana in lege meditatio tribuere solet: hoc illis
 sp̄s sanctus suggerebat. 3° studiū s̄arum religiōi con
 gruit q̄stum ad id quod ē omni religioni cōe. valet enī ad
 vitandāz carnis lasciniaz. Unde ⁊ Hierony. dicit ad Ru
 sticum monachūz: Ama scripturarūz studia ⁊ carnis vitia
 non amabis. auertit enim aīum a cogitatioe lasciuie: ⁊ car
 nem macerat propter studij labores s̄m illud Ecc. 31. Vi
 gilia honestatis tabefaciet carnes. valet etiam ad auferen
 dam cupiditatem diuitiarūz. vnde Sap. 7. dicitur. Diui
 tias nihil esse dixi in cōparatione illius. ⁊ p̄o Zachab. 12.
 dicitur. Nos autē nullo horum idiguimus. s̄. exteriorum
 subsidiorum habētes solatio sanctos lib:os q̄ in manibus
 nostris sunt: valet etiam ad obediētie documentum. Un
 de Augu. dicit ī lib. de operibus monacho:um. Que est
 ista pueritas: lectioni nolle obtemperare dum vult ei va
 care. ⁊ iō manifestum est q̄ congrue pōt institui religio ad
 studiū s̄arum. **C** Ad p̄m g° d̄d̄z: q̄ glo. ibi exponit illd̄
 de littera veteris legis: de qua ap̄lus dicit. 2. ad Rom. 3.
 s̄ra occidit. vnde nō cognoscere s̄aturāz eī non approba
 re s̄ralem circuncisionē ⁊ ceteras carnales obseruantias.
C Ad 2m d̄d̄m: q̄ studiū ad sciam ordinatur q̄ sine cha
 ritate inflat: ⁊ per consequēs dissensionis facit: s̄m illud p̄

ner. 13. Inter super bos semp sunt inrgia: sed cum chari
 tate edificat ⁊ concordiam parit. vnde. p̄o ad Corin. p̄mo
 ap̄lus cum dixisset: diuites facti estis in omni verbo ⁊ in
 omni scia postmodum subdit. Idipsum dicatis oēs: ⁊ nō
 sint in vobis scismata. Hierony. tamen non loquitur ibi d̄
 studijs s̄arum: sed d̄ studijs dissensionū que per hereti
 cos ⁊ scismaticos intrauerunt ī religionem chastianam.
C Ad 3m d̄d̄m: q̄ p̄bi p̄fitebantur studia s̄arum q̄stū ad
 seculares doctrinas. sed religiosi cōpetit p̄ncipaliter inten
 dere studio s̄arum p̄tinentiam ad doctrinam que s̄m pie
 tatem est: vt dicitur ad Tytū p̄mo. alijs autem doctri
 nis itendere non pertinet ad religiosos quorūz tota vita di
 uinis obsequijs mancipatur: nisi inq̄stum ordinatur ad sa
 cram doctrinam. vnde Augu. dicit in fine musice: nos duz
 negligentes eē non estimamus quos heretici notionum ⁊
 scie fallaci pollicitatione decipiunt tardius icedim⁹ conside
 ratōe ipsarūz viarūz: quod tamē facere nō auderemus
 nisi multos pios ecclesie filios eadem refellēdorūz here
 tico:z necessitate fecisse videremus.
Ad sextum sic p̄cedit. Videt q̄ religio q̄ va
 cat vite cōtēplatiue non sit potior
 ea q̄ vacat operibus vite actiue. Dicit. n. extra d̄ regulari
 bus ⁊ transeuntibus ad religionē. c. licet. Sicut manus bo
 num minor: ī bono p̄ponit ita cōis vtilitas sp̄ali vtilitati p̄
 fertur. ⁊ in hoc casu recte p̄ponitur doctrina silētio: solitu
 do contēplationi: ⁊ labor: q̄eti. sed religio est melior que ad
 maius bonum ordinatur. g° videtur q̄ religiones que or
 dinantur ad vitam actiuam sint potiores illis que ordina
 tur ad vitam contemplatiuam. **C** P. Omnis religio ordi
 nat ad p̄fectionē charitatis: vt supra habitum est. vñ sup il
 lud ad Heb. 12. Non dū vsq̄ ad sanguinem restitistis: d̄i
 glo. p̄fectior: ī hac vita dilectio nulla ē ea ad quam
 martyres p̄uenerunt q̄ h̄ p̄ctū vsq̄ ad sanguinem certa
 uerunt. certare autē vsq̄ ad sanguinem competit religio
 nibus que ad militiam ordinantur: que tamen pertinet ad
 vitam actiuam. g° videtur q̄ huiusmodi religiōes sint po
 tissime. **C** P. Tanto videtur esse aliqua religio perfectior:
 q̄to est artior: sed nihil p̄hibet aliquas religiones ad vitā
 actiuam ordinatas esse artiores obseruantie q̄ sint ille que
 ordinantur ad vitam contemplatiuam. g° sunt potiores.
C Sed h̄ est quod dominus Luc. 10. d̄i optimam partē
 esse Marie p̄ quāz vita contemplatiua significat. **C** Rn̄o
 d̄d̄m: q̄ sicut supra dictum est: differentia vnus religiōis
 ad aliam p̄ncipaliter quidem attenditur ex parte finis: se
 cundario autem ex parte exercitij: ⁊ quia non potest aliqd̄
 dici altero potius nisi s̄m id in quo ab eo differt: ideo ex
 cellentia vnus religionis super aliam p̄ncipaliter q̄dem
 attenditur s̄m religionis finem: secundario autem s̄m ex
 ercitiū: diuersimode tamen s̄m vtrūq̄z cōparatio attē
 ditur. nam comparatio que est s̄m finem est absoluta: eo
 q̄ finis p̄pter se queritur. comparatio autem que est s̄m
 exercitiū est respectiua: quia exercitiū non queritur p̄
 p̄ter se sed p̄pter finem. ⁊ ideo illa religio alteri p̄fertur
 que ordinatur ad finem absolute potiore: vel quia ē ma
 ius bonum vel quia ad plura bona ordinatur. si vero sit fi
 nis idem: secundario attenditur p̄einentia religionis:
 non secundum q̄tūz exercitij: sed s̄m proportionem
 ei⁹ ad finem intentum. vnde: ⁊ in collationibus patrum ī
 troductur sententia beati Antonij q̄ pretulit discretionem
 per. quam aliq̄s omnia moderatur: ⁊ ieiunijs ⁊ vigilijs ⁊
 omnibus huiusmodi obseruantijs. sic ergo dicendum est
 q̄ opus vite actiue est duplex. Unum quidem quod ex
 plenitudie cōtēplationis derinat: sic doctrina ⁊ p̄dicatio.
 vñ ⁊ Greg. dicit in. 5. homel. sup Ezech. q̄ de perfectis
 viris post cōtēplationē suā redētib⁹ d̄r. Ad memoria suau
 tatis tue eructabunt. ⁊ hoc p̄fertur simplici cōtēplatiōi. si
 cut. n. manus est illuminare q̄ lucere solūz: ita maius ē con
 templata alijs tradere q̄ solū cōtēplari. Aliud autē op⁹ est
 actiue vite qd̄ totalr cōsistit in occupatiōe exterior: sic ele
 mosynas dare hospites recipere ⁊ alia huiusmodi q̄ sunt
 minora operib⁹ cōtēplatiuis: nisi forte in casu necessitatis
 vt ex supra dcis p̄s. sic g° sūmū gradū in religiōib⁹ tenent

que ordinantur ad docendum et predicandum: que et propinquissime sunt perfectioni episcoporum sicut et in alijs rebus fines primorum coniunguntur principijs secundorum: ut Dio. dicit. 7. ca. de diu. no. Secundum autem gradum tenet. ille qui ordinatur ad contemplationem: Tertius est earum que occupantur circa exteriores actus. In singulis autem horum graduum potest attendi preminencia scilicet quod una religio ordinatur ad altiorum actum in eodem genere: sicut inter opera actiue vite potius est redimere captiuos quam recipere hospites. et in operibus vite contemplatiue potius est oratio quam lectio. potest etiam attendi preminencia si una earum ad plura horum ordinatur quam alia: vel si conuenientia a statuta habeat ad finem propositum consequendum. **C**ad primum gradum dicitur: quod decretalis illa loquitur de vita actiua. put ordinatur ad salutem animarum. **C**ad secundum gradum dicitur: quod religiones que instituntur propter militiam directius ordinantur ad hoc quod effundunt sanguinem hostium quam ad hoc quod eorum sanguis effundatur: quod proprie martyribus competit: nihil tamen prohibet huiusmodi religiosos in aliquo casu meritum martyrii consequi: et si hoc preferri alijs religionibus: sicut et opera actiua interdum in aliquo casu preferuntur contemplationi. **C**ad tertium gradum dicitur: quod ardentio obseruantiarum non est illud quod precipue in religione commendatur: ut beatus Antonius dicit. et Ista. 58. dicit. Nunquid tale est ieiunium quod eligi pro die affligere homines animas suas: assumitur tamen in religione ut necessaria ad carnis macerationem: que si sine discretionem sit periculum deficiendi huius annexum: sicut beatus Antonius dicit: et ideo non est potius religio ex hoc quod huius ardentiores obseruantias: sed ex hoc quod ex maiori discretione sunt eius obseruantie ordinate ad fines religionis: sicut ad conuenientiam efficacius ordinatur maceratio carnis per abstinentiam cibi et potus que pertinent ad salutem et salutem quam per subtractionem vestium que pertinet ad frigus et ad nuditatem: et que per corporalem laborem.

Ad septimum sic procedit. Videtur quod habere aliquid in corde diminuat perfectionem religionis. Dicit. n. Dominus Matth. 19. Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da pauperibus. ex quo patet quod carere mundanis diuitijs pertinet ad perfectionem christiane vite. sed illi qui habent aliquid in corde non carent diuitijs mundanis. ergo videtur quod non attingant omnino ad perfectionem christiane vite. **C**ad hoc. Ad perfectionem consiliorum pertinet ut homo mundana sollicitudine careat. unde et apostolus. 1. ad Corin. 7. dans consilium de uirginitate dicit. Nolite sine sollicitudine esse sed ad sollicitudinem presentis vite pertinet quod aliqui referunt sibi aliquid in futurum: quam quidem sollicitudinem dominus discipulis prohibet Matth. 6. dicens Nolite solliciti esse in crastinum. ergo videtur quod habere aliquid in corde diminuat perfectionem christiane vite. **C**ad hoc. Diuitie cordis quodammodo pertinet ad singulos qui sunt in cordate. unde Hieronymus ad Heliodorum episcopum dicit de quibusdam loquens. Sunt diuitiores monachi quam fuerunt seculares: possident opes sub christo paupere: quas sub locuplete diabolo non habuerunt. suspirat eos ecclesia diuites: quos tenuit mundus ante mendicos. sed quod aliquis habeat diuitias proprias derogat perfectioni religionis. ergo etiam perfectioni religionis derogat quod aliquid in corde habeatur. **C**ad hoc. Gregorius in 3. dialogo: narrat de quodam sanctissimo viro Isaac: quod cum ei discipuli humiliter inuenerunt ut pro usu monasterii possessiones que offerebantur acciperet: ille solus sue paupertatis cultus fortem sententiam tenebat dicens. Adonachis qui in terra possessiones querit monachus non est: quod intelligat de cordibus possessionibus que pro corde usu monasterii ei offerebantur. ergo videtur quod habere aliquid in corde tollat perfectionem religionis. **C**ad hoc. Dominus perfectionem religionis discipulis tradens Matth. 10. dicit. Nolite possidere aurum neque argentum: neque pecuniam in saccis vestris: non paratis in via: per quod ut Hieronymus dicit: arguit philosophos qui a vulgo appellantur bacchoperiti quasi contemptores seculi et omnia pro nihilo ducentes cellarium seculi uebant. ergo videtur quod referre aliquid siue in proprio siue in corde diminuat perfectionem religionis. **C**ad hoc. Prosper dicit in lib. de vita con-

templatiua. et habetur. 12. q. 1. Satis ostenditur et propria debere propter perfectionem contineri: et sine impedimento perfectionis ecclesie posse facultates que sunt perfectio cordis possidere. **C**ad hoc. dicitur: quod sicut supra dictum est: perfectio non consistit eternaliter in paupertate: sed in christi sequela secundum illud Hieronymus super Matth. Quia non sufficit omnia relinquere: addidit Petrus quod perfectum est. scilicet secuti sumus te: paupertas autem est sicut in itinere vel exercitum perueniendi ad perfectionem: unde in collationibus patrum abbas Hieronymus dicit: Ieiunia: vigilie: meditatio scripturarum: nuditas ac priuatio omnium facultatum non perfectio sed perfectionis instrumenta sunt: est autem priuatio omnium facultatum siue paupertas perfectio instrumentum: quantum per remotionem diuitiarum tolluntur quedam charitatis impedimenta que sunt precipue tria. quorum primum est sollicitudo quas secum diuitie afferunt. unde dominus dicit Matth. 13. Quod autem seminatum est in spinis hic est qui uerbum dei audit. et sollicitudo seculi istius et fallacia diuitiarum suffocant uerbum. Secundum autem est diuitiarum amor: qui ex diuitijs possessis augetur. unde et Hieronymus dicit super Matth. quod quod diuitie habite difficile continentur non dixit dominus Matth. 19. im possibile est diuitem intrare in regnum celorum: sed difficile Tertium autem est inanis gloria vel elatio que ex diuitijs nascitur: secundum illud psalmus: Qui confidunt in uirtute sua et in multitudine diuitiarum suarum gloriantur. horum ergo trium primum a diuitijs separari non potest totaliter siue sint magne siue parue. necesse est. n. hominem aliquantulum sollicitari de acquirendis vel conseruandis exterioribus rebus: sed si res exteriores non querantur vel habeantur nisi in modica quantitate quantum sufficiunt ad simplicem victum: talis sollicitudo non multum impedit hominem. unde nec perfectioni repugnat christiane vite. non. n. omnis sollicitudo a domino interdicitur: sed superflua et nocua. unde super illud Matth. 6. Ne solliciti sitis anime uestrae quid manducetis. etc. dicit Augustinus in libro de ser. domini in monte. Non hoc dicit ut ista non procurentur quantum necessitatis est: sed ut non ista intueantur: et propter ista faciant quicquid in euangelij predicatione facere inueniunt. sed abundans diuitiarum possessio abundantiores sollicitudinem ingerit: per quam animus hominis multum distrahitur et impeditur ne totaliter feratur in dei obsequium. alia uero duo. scilicet amor diuitiarum et elatio seu gloriatio de diuitijs non consequuntur nisi abundantes diuitias. differt tamen circa hoc utrum diuitie abundantes vel moderate in proprio vel in corde habeantur. nam sollicitudo que circa proprias diuitias adhibetur pertinet ad maiorem priuatum quo quis se temporaliter amat. sed sollicitudo que adhibetur circa res communes pertinet ad amorem charitatis que non querit que sua sunt sed communibus intendit. et quia religio ad perfectionem charitatis ordinatur quam perficit amor dei usque ad contemptum sui: habere aliquid proprium perfectioni repugnat religionis: sed sollicitudo que adhibetur circa bona communia pertinere potest ad charitatem licet per hoc impediri possit aliquis alio: charitatis actus: puta contemplationis diuine aut instructionis proximorum. ex quo potest quod habere superabundantes diuitias in corde: siue in rebus mobilibus siue immobilibus est impedimentum perfectionis: sed non totaliter excludat eam. habere autem de rebus exterioribus in corde siue mobilibus siue immobilibus quantum sufficit ad simplicem victum: perfectionem religionis non impedit: si consideret paupertas per comparationem ad eam finem religionis que est vacare diuinis obsequijs. si autem consideret per comparationem ad seculares fines religionum: sic presupposito tali fine paupertas maior vel minor est religioni accommodata. et tanto erit unaquamque religio siue paupertate perfectior: quanto huius paupertate magis proportionata suo fini. manifestum est. n. quod ad exteriora et corporalia opera uite actiue indiget homo corpora exteriorum rebus: ad contemplationem autem pauca requiruntur. unde philosophus dicit in 10. ethicorum quod ad actiones multum opus est et quanto uirtutes maiores sunt et meliores pluribus: speculanti autem nullo talium ad operationem est necessitas: sed solis necessarijs indiget: alia uero impedimenta sunt ad speculationem. sic ergo potest quod religio que ordinatur ad actus corporales actiue uite: puta ad militiam

dom vel ad hospitalitatem sectandam imperfecta esset si cōmuni- bus careret diuinis: religiones autem que ad contēplatiuam vitam ordinantur tanto perfectiores sunt q̄to eorum paupertas minorē eis sollicitudinem temporalium ingerit: tanto autē sollicitudo temporalium rerum magis impedit religionem quanto sollicitudo spūaliū maior: ad religionem requiritur. manifestum est autem q̄ maiorem sollicitudinem spūalium requirit religio que est instituta ad contēplandum: et contēplata alijs tradendo per doctrinam et predicationem: q̄ illa que est instituta ad contēplandum. unde talem religionem decet paupertas talis que minimam sollicitudinem ingerit. manifestum est autem q̄ minimam sollicitudinem ingerit seruare res vsui hominum necessarias tempore congruo procuratas. et ideo tribus gradibus religionum suprapositis triplex gradus paupertatis competit. nam illis religionibus que ordinantur ad corporales actiones actiue vite competit habere abundantiam diuitiarum cōmuni: illis autem religionibus que sunt ordinate ad contēplandum magis competit habere possessiones moderatas: nisi simul oporteat tales religiosos perse vel per alias hospitalitatem tenere et pauperibus subuenire: illis autem que ordinantur ad contēplata alijs tradenda competit vitam habere maxime ad exterioribus sollicitudinibus expeditam: quod quidem fit dum modica que sunt necessaria vite congruo tempore procurata conseruantur. et hoc dominus paupertatis instituto: docuit suo exemplo. habebat. n. loculos Jude cōmissos: in quibus recondebantur ei oblata: ut habetur Joan. 12. Nec obstat q̄ Hieronymus. dicit super Matthei. Sigs obijcere voluerit quoniam iudas pecuniam in loculis portabat. respondemus q̄ rem pauperum in vsus suos conuertere nequas putauit. s. soluendo tributum: quod iter illos panes precipue erant eius discipuli in quorum necessitates pecunia loculorum chasti expe- debatur. dicitur enim. Joan. 4. q̄ discipuli abierunt in ciuitatem ut cibos emerēt et Joan. 13. dicitur q̄ discipuli portabant: quod loculos habebat Judas: q̄ dixisset ei iesus: eme ea que opus sunt nobis ad diem festum: aut ut egenis aliquid daret. ex quo patet q̄ conseruare pecuniam aut quascunq̄ alias res cōes ad sustentationem religiosorum congregationis eiusdem vel quocunq̄ aliorum pauperum ē perfectioni conforme: quam xps docuit suo exemplo. sed et discipuli post resurrectionem a quibus omnis religio sumpsit originem precia pdiorum conseruabant et distribuēbant vnicuique prout opus erat. Ad 1^m g^o dōm: q̄ sicut dictum est: ex illo verbo domini non intelligitur q̄ ipsa paupertas sit perfectio. s. pfectōis istris. et sicut ostēsum ē in mōdo inter tria pncipalia instrumēta pfectōis: nam votum continentie peminet voto paupertatis. et votum obediētie pferit vtriq̄. q̄: vero instrumētum non propter se queritur: sed propter finem: non tanto aliquid sit melius quanto maius est instrumētum: sed quanto ē magis fini proportionatum: sicut medicus non tanto magis sanat quanto maiorē dat medicinam: sed quanto medicina ē magis proportionata morbo. sic ergo non oportet q̄ religio tanto sit pfectior quanto maiorē habet paupertatem: sed quanto eius paupertas est magis proportionata fini cōmuni et spūali. et si diceretur q̄ excessus paupertatis faceret religionem pfectiorem: s. hoc q̄ ē pauperior: non tamē faceret eam pfectiorem simpliciter. posset enim eē q̄ alia religio excederet in his que pertinent ad continentiam et obediētiā: et sic eēt simpliciter pfectior: quod in melioribus excedit ē simpliciter melius. Ad 2^m dicēdum: q̄ per hoc quod dominus dicit Matthei. Nolite solliciti esse in crastinum: non intelligitur q̄ nihil reseruetur in futurum. hoc enim periculosum eē beat^o Antonius in collationibus patrum ostendit dicens: q̄ priuationem diuinis facultatum ita sectantes ut ex ipsis nec quidem vnius diei victum sibi met vnumue denarium supesse paterentur: et alia huiusmodi facientes: ita videmus repente deceptos ut arreptum opus non potuerit congruo exitu terminare. et ut Augu. dicit in lib. de operibus monachorum si hoc verbum domini: Nolite solliciti esse in crastinum: ita intelligatur ut nihil in crastinum reponatur: nō

poterunt ista seruare qui se per multos dies a p̄spectu hominum separatos includunt viuentes in magna intentione orationum. et postea subdit: an forte quo sunt sanctiores: eo sunt volucibus dissimuliores: et postea subdit: si enim urgeantur ex euangelio ut nihil reponāt in crastinum. r̄ndēt: cur ergo ipse dominus loculos habuit vbi pecuniam collectam reponeret: cur tanto ante fame imminēte frumenta sanctis patribus multa sunt cur apostoli indigētie sanctorum necessaria procurarunt: q̄ ergo dicitur. Nolite solliciti eē in crastinum s̄m Hieronymus. sic exponitur: sufficit nobis p̄ntis tēporis cogitatio futura que incerta sunt deo reliquamus: s̄m Crisostomus. sic sufficit labor que pateris propter necessaria: noli de supfluis laborare: s̄m Augu. sic: cum aliquid boni opamur non tēporalia q̄ significantur p crastinum sed eterna cogitemus. Ad 3^m dōm: q̄ vbum Hieronymus. h̄ locum vbi sunt supabundantes diuitie q̄ habentur quasi p̄prie: vel p̄ quarum abusum ēt singuli d̄ cōmunitate supbiunt et lasciuunt: non autē habet locum in diuitijs moderatis cōmunitate consuatis ad solam sustentationē vite qua singuli indigēt. eadē enim ē ratio q̄ singuli vtantur his q̄ pertinent ad necessaria vite et q̄ cōmunitate consuēt. Ad 4^m dicēdum q̄ Isaac possessiones rennebat accipere: quod timebat ne p hoc ad supfluas diuitias veniretur p quarum abusum impeditur religionis pfectio. v̄ Grego. ibidem subdit: sic timebat paupertate sue securitatis p̄dere: sicut auari diuites solēt pituras diuitias custodire. n̄ autē legit q̄ renuerit recipere aliquid necessaria ad vite sustentationem cōmunitate consuandam. Ad 5^m dōm: q̄ p̄bus in primo policozum dicit panē et vinum et alia huiusmodi eē diuitias naturales. pecūias v̄o diuitias eē artificiales: et idē ē q̄ quidam p̄bi nolebant vti pecunia s̄ alijs rebus quasi s̄ naturam viuētes: et idē Hieronymus. ibidem p̄ sniam domini q̄ filij vtrunq̄ interdicit ostēdit q̄ idē redit h̄re pecuniam et alias res vite necessarias: et tamē licet dominus huiusmodi non portari in via ab his q̄ ad pdicandum mittebātur ordinauerit: non tamē ea in cōi consuari p̄hibuit: qualiter t̄ illa v̄ba dñi intelligēda sint supra ostēsum ē.

Ad octauum sic p̄cedit. Vides q̄ pfectio: sit religio in societate viuētium q̄ agētū solitariā vitam. Dicitur. n. ecclesiastes. 4°. Melius est duos eē simul q̄ vnum. h̄nt enim emolumentum societatis sue. igitur videtur pfectio: esse religio in societate viuētium. Ad Matthei. 18. dicitur. Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum ego in medio eorum. sed nihil potest eē melius q̄ xpi societas. g^o videt q̄ viuere in congregatione sit melius q̄ ducere solitariā vitam. Ad. Inter alia religionis vota votum obediētie excellētis est: et humilitas ē maxime deo accepta. s. obediētia et humilitas magis obferuntur in conuersatione q̄ in solitudine. dicit enim Hieronymus in epistola ad Rusticum in moachū. In solitudine cito surripit supbia: dormit q̄si voluerit: facit q̄d voluerit: et ipse docet eū q̄ in societate viuere dicit. Non facias quod vis: comedas quod iuberis habere: q̄tum acceperis: subijctaris cui non vis: fruias fratribus: p̄positum monasterij timeas ut deum: diligas ut parentem. ergo videtur q̄ religio in societate viuētium sit perfectio: ea que solitariā vitam agit. Ad. Dominus dicit Luc. 11. Nemo accēdit lucernam et in abscondito ponit neq̄ sub modio. sed illi qui solitariā vitam agunt videntur esse in abscondito positi nihil utilitatis hominibus afferentes. ergo videtur q̄ eorum religio non sit pfectio. Ad. Id quod est s̄m naturam hominis videtur ad pfectionem vtutis pertinere. s. homo ē naturaliter animal sociale: ut philosophus dicit in primo politicozum. ergo videtur q̄ agere solitariā vitam non sit pfectius q̄ agere vitam socialem. Sed contra ē quod Augu. in libro de operibus monachorum: illos factiores eē dicit qui a p̄spectu hominum separati nulli ad se p̄bēt accessus viuētes in magna intentione orōnis. Ad. Hieronymus dicit q̄ solitudo sicut et ipsa paupertas nō ē ipsa eētia pfectōis: sed pfectōis instrumētum. v̄ in collationibus patrum dicit abbas Moyses q̄ p puritate cordis solitudo sectanda ē: sicut et ieiunia et alia h̄mōi. manifeste

stum est autem qd solitudo non est instrumentum congruum actioni: s; contemplationi s; illud Osee. 2. Duca; eam i solitudines & loquar ad cor eius. unde non congruit religionibus que sunt ordinata ad opera vite actiue siue corporalia siue spūalia nisi forte ad tempus: exemplo xpi q vt dicitur Luc. 6. exijt in montes solus orare: & erat pnoctans i oratione dei. competit autē religionibus que sunt ad contemplationes ordinate. Considerandus est tamen qd id quod ē solitarium d; eē sibi p se sufficiens. hō at est cui nihil deest quod pertinet ad rōnem pfecti. & iō solitudo competit cōtemplanti q iam ad pfectum peruenit. Quod quidem cōtingit dupl'r. Uno modo ex solo diuino munere: sicut p; de Joan. Baptista qui fuit repletus spū sancto adhuc ex utero matris sue. unde cum adhuc puer eēt erat in dseruis: vt dicitur Luc. pmo. Alio modo p exercitium vtuosi actus: s; illud ad Heb. 5. Defectoz ē solidus cibus: eorum qui pro consuetudie exercitatos hnt sensus ad discretionē boni ac mali. Ad exercitiū autē huiusmodi inuatur homo ex aliorum societate dupl'r. Uno modo q;tu; ad intellectus vt instruat in his que sunt contēplanda. vñ Ildierony. dic ad Rusticum monachum: s; sibi placet vt habeas sacrum contubernium: nec ipse te doceas. 2° q;tu; ad affectum: vt. s. noxie affectiones hominis repmāntur exēplo & correctōe aliorum: q; vt dic Grego. 30. moralium sup illud: cui dedi in solitudine domum. Quid prodest solitudo corporis si solitudo d; fuerit cordis: & ideo vita socialis necessaria est ad exercitium pfectionis. solitudo autē; competit iam pfectis. vñ Ildierony. dic ad Rusticum monachum: Solitariam vitam repbēdimus minime q;ppe quam sepe laudauimus: s; de nido monasteriorum huiusmodi volumus egredi milites quos eremū rudimenta dura non terrant q specimē conuersationis sue multo tēpore didicerunt. sicut g° id quod iam pfectum est pmet ei quod ad pfectōem exercetur ita vita solitariorum si debite assumatur pmet vite sociali. si autem absq; pcedenti exercitio talis vita assumatur est periculosissima nisi per diuinam gratiam suppleatur quod in alijs per exercitium acquiritur: sic patet de btis Antonio & Benedicto. **Ad p^m g^o dōm:** q Salomon ostendit melius esse q sint duo simul q; vnus: propter auxilium quod vnus h; ab alio vel ad subleuandum vel fouendum vel spūaliter calefaciendum: quo qdem auxilio iam non indigent q sunt perfectionem assecuti. **Ad 2^m dōm:** q dicitur. 1. Joā. 4. Qui manet in charitate i deo manet & deus i eo. sicut g° christus ē in medio eorum qui sibi iuicem p dilectōez proximi sociantur. ita habitat i corde eius q diuie contemplationi isistit p dilectionem dei. **Ad 3^m dōm:** q actu obedire ē necessarium his q indigent exerceri s; directōnem aliorum ad pfectionē capiendam. sed illi q iam pfecti sunt spū dei sufficiēter aguntur vt non idigeant actu aliorum obedire: hnt tamē obediētiam i pparatōe animi. **Ad quartum dicēdu;** q sicut Augu. dic. 19. d. ciui. dei. A studio cognoscende vitatis nemo prohibetur quod ad laudabile p;net ocium: q; autem aliq; sup candelabrum ponatur non p;net ad ipsum: s; ad eius supiores: que sarcia si non iponatur: vt Augu. ibidem subdit: contēplande veritati vacandum est: ad quam plurimus valet solitudo: & tñ illi qui solitaria; vitam agunt multū viles sunt generi humano. Unde Augu. dic in libro d moribus ecclesie de his loquens: s; dane solo q eis p certa intervalla temporū affertur & aqua contenti: desertissimas terras incolunt pfruentes colloquio dei cui puris mentibus inherunt. videtur autem nonnullis res humanas plusq; oportet deseruisse: non intelligentibus q;tu; nobis eorum animus in orationibus p;fit & vita ad exēplum quorum corpora videre non sinimur. **Ad quintum dicēdu;** q homo potest solitarius viuere dupliciter. Uno modo quasi societatem humanam non ferens propter animi scuitiam. & hoc est bestiale. alio modo per hoc q totaliter diuinis rebus inheret: & hoc est supra hominem. & iō philosophus dicit in p^o politico: q; ille q alijs non cōicat est bestia aut deus. i. diuinus vir.

De ingressu religionis.

26. clxxxix.

Et considerandum est de ingressu religionis. **Et**

d

circa hoc queruntur decem. p^o vtrum illi qui non sunt exercitati in obseruantia preceptorum debeant ingredi religionē 2° vtrū liceat aliquos voto obligari ad religionis ingressum. 3° vtrum illi qui

voto obligantur ad religionis ingressum teneant vt votus implere. 4° vtrum illi qui venent religionem intrare teneantur ibi perpetuo remanere. 5° vtrum pueri sint recipiendi in religionē. 6° vtrū ppter parētum obsequium aliq; debeant retrahi a religōis ingressu. 7° vtrū p;byteri curati vel archidiaconi possint ad religionē trāsire. 8° vtrū vna religōe possit aliq; trāsire ad aliā. 9° vtrū aliq; debeat alios iduēc ad religōis ingressu. 10 vtrū regrat magna deliberatio cū p;anguineis & amicis ad religōis ingressu.

Ad primum sic proceditur. Videtur q nō d; beat religionem ingredi nisi illi qui sunt i preceptis exercitati. Dominus enim consiliū perfectionis dedit adolescenti q dixerat se precepta a iuē tute seruasse. sed a christo sumpsit initium omnis religio. ergo videtur q non sint ad religionem admittendi nisi qui sunt i preceptis exercitati. **C. S.** Greg. dic super Ezech. Nemo repente fit summus: sed in bona conuersatione a minimis q; inchoat vt ad magna perueniat. s; magna sūt consilia que pertinent ad perfectionem vite. minora autē; precepta sunt que pertinent ad cōmunem iustitiā. ergo videtur q non debeant aliq; ad obseruantiam consiliorum religionem intrare nisi prius fuerint in preceptis exercitati.

C. S. Sicut ordines sacri hnt quandam excellentiam i ecclesia: ita & religionis status. sed sicut Grego. scribit anglorum episcopo: & habetur i decretis dist. 18. Ordinate ad ordines accedēdu; est. nam casum appetit qui & sumi loci fastigia postpositis gradibus per abrupta querit ascēsu. scimus enim q edificati parietes non prius tignorum pō; dus accipiunt nisi a nouitatis sue humore siccentur: nec si ante pondera q; solidetur accipiant cunctam simul fabricā deponant. ergo videtur q non debeant aliqui ad religionem trāsire nisi in preceptis sint exercitati. **C. S.** Super illud ps. Sicut ablactatus super matre sua: dicit. glo. In utero matris ecclesie primo concipimur dum fidei rudimentis instruiimur. deinde i lucem educimur dū p bap; mū regeneramur deide q;si manib; ecclie portamur & lacte nutrimur: cū post bap; mū bonis opib; iformamur: & lacte spūalis doctrine nutrimur p;ficiēdo donec ias; grad; diuiculi a lacte m;ris accedam; ad mēsam p;ris. i. a simplici doctria vbi p;dicat v;bu; caro factū est: accedam; ad v;bu; p;ris: in p;ncipio apud deū: & postea subdit: q; nup bap; tizati i sabbato scō q;si manib; ecclie gestant; & lacte nutrimur vsq; ad p;thecostē. quo tpe nulla difficulta indicuntur: non ieiunaf; non media nocte surgit; postea spū paradyto p;firmitati q;si ablactati incipiūt ieiunare & alia difficulta fuare. multi vō hunc ordinē puerterunt: vt heretici & scismatici se ante tempus a lacte separantes: unde extinguuntur. sed hunc ordinem peruertere videntur illi qui religionem intrant vel alios ad intrandum inducunt anteq; sint in faciliiori obseruantia preceptorum exercitati. ergo videtur q sint heretici vel scismatici. **C. S.** A p;oribus ad posteriora est transeūdu;. s; p;cepta sunt p;ora cōsilijs: q; sunt cōiora vt pote a qbus nō cōuertit; existēdi p;na. q;ciq; n. fuit p;ilia fuit p;cepta: s; nō p;uertit; cōgruus aut; ordo est vt a p;oribus ad posteriora trāsēat. g^o nō d; aliq; trāsire ad obseruatiā p;silioz in religione nisi p;us sit exercitatus in preceptis.

C. S. s; est q dñs Mattheū publicanū q in obseruantia p;ceptorum exercitatus non erat aduocauit ad consiliozum obseruatiā. d; n. Luc. 5. q; relictis oibus secutus est eū nō g^o ē necessariū q; an aliq; exerceat in obseruantia p;ceptorū q; trāsēat ad p;fectionē cōsilioz. **C. R.** h^o dōm: q; sic ex supra dictis p;: stat; religōis est qd dā spūale exercitiū ad p;sequēdu; charitatis p;fectionē: qd qdē fit inq;tu; p; religiois obseruatiā auferunt; i pedimenta p;fecte charitatis.

hec autem sunt que implicant affectum hominis ad terrena: per hoc autem quod affectus hominis implicatur ad terrena: non solum impeditur perfectio charitatis: sed interdum etiam ipsa charitas perditur: dum per inordinatam conuersionem ad bona temporalia homo auertitur ab incommutabili bono mortaliter peccando. unde patet quod religionis obseruantie sicut tollunt impedimenta perfecte charitatis: ita etiam tollunt occasiones peccandi: sicut patet quod per ieiunium et vigiliam et obedientiam et alia huiusmodi retrahitur homo a peccatis gula et luxurie et a quibuscunque alijs peccatis: et ideo religionem ingredi non solum expedit his qui sunt exercitati in preceptis: ut ad maiorem perfectionem perueniant: sed et his qui non sunt exercitati ut facilius peccata vitent et perfectionem assequantur. **¶** Ad primum gradum dominus: quod Hieronymus dicit super Mattheum. Adhuc est adolescens dicens: hec omnia seruauit a iuuentute mea. si enim quod positum est in mandatis: diliges proximum tuum sicut teipsum: opere complectis: quomodo postea audiens: vade et vende omnia que habes et da pauperibus misis recessit: sed intelligendum est eum mentum esse quantum ad perfectam obseruantiam huius precepti. unde Origenes super Mattheum dicit. quod scriptum est in euangelio finem Hebreos quod cum dominus dixisset ei: vade et vende omnia que habes: cepit diues scalpere caput suum et dixit ad eum dominus: quomodo dicis feci legem et prophetas cum scriptum sit in lege diliges proximum tuum sicut teipsum: et ecce multi fratres tui filij Abrahe amicti sunt stercore mouentes fame et domus tua plena est multis bonis: et non egreditur aliquid omnino ex ea ad eos: itaque dominus redarguens eum dicit: si vis perfectus esse vade etc. impossibile est enim implere mandatum quod dicit: diliges proximum tuum sicut teipsum: et esse diuitem et maxime tantas possessiones habere: quod est intelligendum de perfecta impletione huius precepti. imperfecte autem et communi modo verum est eum obseruasse precepta. perfectio enim principaliter in obseruantia preceptorum charitatis consistit ut supra habitum est. Ut ergo dominus ostenderet perfectionem consiliorum vtilem esse et innocentibus et peccatoribus non solum vocauit adolescentem innocentem. sed etiam Mattheum peccatorem: sed tamen Mattheus secutus est vocatum: non autem adolescens: quia facilius conuertuntur ad religionem peccatores quam illi qui de sua innocentia presumunt: quibus dicit dominus Mattheum 21. Publicani et meretrices precedant vos in regno dei. **¶** Ad 2um gradum dominus: quod summum et infimum tripliciter accipi possunt. Uno modo in eodem statu et in eodem homine: et sic manifestum est quod nemo repente fit summus: quia vniuersus recte viuens toto tempore vite sue proficit ut ad summum perueniat.

Alio modo per comparationem ad diuersos status: et sic non oportet quod quicumque vult ad superiorum status peruenire a minoribus incipiat: sicut non oportet quod qui vult esse clericus prius in laicali vita exerceatur. 3o modo quantum ad diuersas personas. et sic manifestum est quod vnus statim incipit non solum ab alio statu: sed etiam ab alio gradu sanctitatis quam sit summum ad quod alius peruenit per totam vitam suam. unde Gregorius dicit in 2. dialogorum. Omnes cognoscant Benedictus puer conuersationis gratiam a quanta perfectione cepisset. **¶** Ad 3um gradum dominus: quod sicut supra dictum est: ordinis sacri perueniunt sanctitatem. sed status religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem assequendam. unde pondus ordinum imponendum est parietibus iam per sanctitatem desiccatis: sed pondus religionis desiccet parietes. id est homines ab humore vicio. **¶** Ad 4um gradum dominus: quod sicut manifeste ex verbis illius glorie apparet principaliter loquitur de ordine doctrine prout transeundum est a facilibus ad difficilia. unde quod dicit hereticos et scismaticos hunc ordinem pervertere manifestum est ex sequentibus ad ordinem doctrine pertinere. sequitur. n. hic vero se seruasse. scilicet predictum ordinem dicit. constringens se maledicto. sic quasi non modo in alijs sui humilis: sed etiam in scientia quia humiliter sentiebam: quia prius nutritus lacte quod est verbis caro factum est: ut sic crescerem ad panem angelorum. id est ad verbum quod est in principio apud deum. exemplum

autem quod in medio interponitur: quod nouiter baptizatis non indicitur ieiunium usque ad pentecosten ostendit quod non sunt ex necessitate ad difficilia cogendi antequam per spiritum sanctum interius ad hoc instigentur ut difficilia propria voluntate assumant. unde et post pentecostem post receptionem spiritus sancti ieiunium celebrat ecclesia. spiritus autem sanctus sicut Ambrosius dicit super Lucam: non ardetur etiam non finitur morte: non excluditur alio. et Gregorius dicit in homel. pentecostes. Implet citharedum puerum et psalmodiam facit: implet puerum abstinentem et iudicem seu factum: et postea subdit nulla ad discendum mora agitur: id est quod voluerit mori ut tetigerit mentem docet. et sicut dicitur. Ecclesiastes 8. non est in hominis ditione prohibere spiritum. et apostolus. 1. ad Thessal. 5. monet. Spiritum nolite extinguere. et Act. 7. contra quosdam dicitur: Vos semper spiritui sancto resististis. **¶** Ad 5um dicendum: quod preceptorum quedam sunt principalia que sunt quasi fines preceptorum et consiliorum. scilicet precepta charitatis ad que consilia ordinantur: non ita quod sine consilijs seruari non possint sed ut per consilia perfectius obseruentur. alia vero sunt precepta secundaria que ordinantur ad precepta charitatis: ut si ne quibus precepta charitatis seruari non possunt omnino. sic 6o perfecta obseruantia preceptorum charitatis precedit intentione consilia: sed iterum tempore sequitur. hic est. n. ordo finis respectu eorum que sunt ad finem. obseruantia vero preceptorum charitatis sed consilium bonum. et sicut alia precepta comparantur ad consilia sicut cetera ad proprium: quod obseruantia preceptorum potest esse sine consilijs: sed non conuertitur. sic ergo obseruantia preceptorum cetera sumpta precedit ordine nature consilia: non tamen opus quod tempore: quod non est aliquid prius in genere quam sit in aliqua specie. obseruantia vero preceptorum sine consilijs ordinatur ad obseruantiam preceptorum cum consilijs: sic species imperfecta ad perfectam: sic animal irrationale ad rationale. perfectum autem naturaliter prius est imperfecto: nam enim ut Boetius dicit a perfectis sumit initium: nec tamen opus quod prius obseruentur precepta sine consilijs et postea cum consilijs. sicut non opus quod aliquid prius sit animal quam homo: vel quod prius sit conuulgat quam sit verus. et sicut non opus quod aliquid prius seruet precepta in seculo quam transeat ad religionem: presertim quod conuersatio secularis non disponit ad perfectionem religionis: sed magis impedit.

Ad secundum sic procedit. Ut quod non debeant aliqui voto obligari ad religionis ingressum. **¶** Per professionem. n. aliquis voto religioni astringitur. sed ante professionem conceditur annus probationis secundum regulam beati Benedicti et secundum statutum Innocentij quartum qui et prohibuit ante annum probationis completum eos per professionem religioni astringit. 6o vero quod multominus adhuc in seculo existentes debeant voto ad religionem obligari. **¶** Gregorius in registro dicit: et habetur in decretis. dist. 45. quod iudei non vi sed libera voluntate ut conuertantur suadendi sunt. sed implere id quod vouetur necessitatis est. 6o non sunt aliqui obligandi ad religionis ingressum. **¶** Preterea. Nullus debet alteri prebere occasionem rume. unde Exo. 21. dicit: Si quis aperuerit cisternam cecideritque bos vel asinus in eam: dominus cisterne reddet pretium iumentorum: sed ex hoc quod aliqui obligantur ad religionem per votum frequenter aliqui ruunt in desperationem et in diuersa peccata. 6o vero quod non sint aliqui ad religionis ingressum voto obligandi. **¶** Sed hoc est quod in psalmo dicit: Clouete et reddite domino deo vestro. vbi dicit glossa. quod quedam sunt vota propria singulorum ut castitas: virginitas et humilitas. ad hec 6o conuicta iurat nos sacra scriptura que non iurat nisi ad id quod est melius. 6o melius est quod aliquis uoto se obliget ad religionis ingressum. **¶** Rursus dominus: quod sicut supra dictum est: cum de voto agitur: unum et idem opus ex uoto factum est laudabilius quam si sine uoto fiat: tum quia uotum est actus religionis que habet quandam excellentiam inter uirtutes: tum quia per uotum firmatur uoluntas hominis ad bonum faciendum: et sicut peccatum est grauius ex hoc quod procedit ex uoluntate obstinata in malum: ita bonum opus est laudabilius ex hoc quod procedit ex uoluntate confirmata in bonum per uotum et ideo obligari voto ad religionis ingressum est se laudabile. **¶** Ad primum gradum dominus: quod duplex est religionis uotum. unum solenne quod homines facit monachum uel alterius religionis fratrem.

quod vocatur professio: et tale votum debet precedere annus probationis: ut probat obiectio. aliud autem est votum simplex ex quo aliquis non fit monachus vel religiosus sed solum obligatus ad religionis ingressum: et ante tale votum non oportet precedere probationis annum. **¶ Ad 2^m dōs:** quod auctoritas illa Greg. intelligitur de violentia absoluta. necessitas autem que ex obligatione voti requiritur non est necessitas absoluta sed necessitas ex fine: quod scilicet post votum non potest aliquis sine salutis consequentia nisi impleat votum. talis autem necessitas non est vitanda: quoniam ut Aug. dicit ad Armentarium et Paulinam: felix est necessitas que ad meliora transmittit. **¶ Ad 3^m dōs:** quod vouere religionis ingressum est quedam confirmatio voluntatis ad meliora. et ideo quantum est de se non dat homini occasionem ruine: sed magis subtrahit. sed si aliquis voti transgressor grauis ruat: hoc non derogat bonitati voti: sicut nec derogat bonitati baptismi quod aliquis post baptismum grauis peccat.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod ille qui obligatus est voto ad religionis ingressum non teneatur intrare religionem. Dicitur enim in decretis. 17. q. 1. Consultus presbyter quondam infirmitatis passione pressus monachum se fieri promissit: non tamen monasterio aut abbati tradidit: nec promissionem scripsit: sed beneficium ecclesie in manus advocati refutavit: ac postquam conualuit monachum se negavit fieri: et postea subditur: iudicamus ut prefatus presbyter beneficium et altaria recipiat et quiete retineat. hoc autem non esset si teneretur religionem intrare. ergo videtur quod non teneatur aliquis implere votum quo se ad religionis ingressum obligauit. **¶ S.** Nullus tenetur facere id quod non est in potestate ipsius: sed quod aliquis religionem ingrediatur non est in potestate ipsius: sed requiritur ad hoc assensus eorum ad quos debet transire. ergo videtur quod non teneatur aliquis implere votum quo se ad religionis ingressum obligauit. **¶ S.** Per votum minus utile non potest derogari voto magis utili. sed per implementationem voti religionis impediri posset implementio voti crucis in subsidium terre sancte. quod videtur esse vtilius: quod per hoc votum consequitur homo remissionem peccatorum. ergo videtur quod votum quo quis se obligauit ad religionis ingressum non sit ex necessitate implendum. **¶ S.** Contra est quod dicitur Ecclesiastes. 5. Si quid vouisti deo ne morieris reddere: displicet enim ei infidelis et stulta promissio. et super illud ps. Vouete et reddite domino deo vestro. dicit glo. Vouere voluntati consulitur: sed post voti promissionem redditio necessario exigitur. **¶ Rñ.** dōm: quod sicut supra dictum est cum de voto ageretur: votum est promissio deo facta de his que ad deum pertinent. ut autem Greg. dicit in epistola ad Bonifacium: si inter homines solent bonafidei contractus nulla ratione dissolui: quanto magis ista pollicitatio quam cum deo pepigit solui sine vindicta non poterit. et ideo ad implendum id quod homo vouit ex necessitate tenetur: dummodo sit aliquid quod ad deum pertineat. manifestum est autem quod ingressus religionis maxime ad deum pertinet: quia per hoc homo toto taliter se mancipat diuinis obsequiis: ut ex supra dictis patet unde relinquatur quod ille qui se obligat ad religionis ingressum teneatur religionem ingredi finem quod se voto obligare intendit: ita scilicet quod si intendit se absolute obligare tenetur quantum poterit ingredi legitimo impedimento cessante. si autem ad certum tempus vel sub certa condicione tenetur religionem ingredi tempore adueniente vel condicione existente. **¶ Ad 4^m dōm:** quod ille presbyter non fecerat votum solenne sed simplex. unde non erat monachus effectus ut cogi deberet de iure in monasterio remanere et ecclesiam dimittere: tamen in foro conscientie esset sibi consulendum quod omnibus dimissis religionem intraret: unde extra de voto et voti redemptione. c. Per tuas consulitur episcopo gratinopolitano qui post votum religionis episcopatum assumpsit voto non impleto: ut si suam saluare desideraret conscientiam regimen ecclesie resignaret et redderet altissimo vota sua. **¶ Ad 2^m dōm:** quod sicut supra dictum est: cum de voto ageretur: ille qui se vo-

to obligauit ad certe religionis ingressum: tenetur facere quantum in se est ut in illa religione recipiatur. et siquidem intendit se simpliciter ad religionem obligare si non recipit in vna religione tenetur ire ad aliam: si vero se intendit specialiter obligare ad vnam solum: non tenetur nisi finem modum obligationis sue. **¶ Ad tertium dicendum:** quod votum religionis cum sit perpetuum est maius quam votum peregrinationis terre sancte quod est temporale: sicut Alexander tertius dicit. et habetur extra de voto et voti redemptione in. c. Scripture. reus fracti voti aliquatenus non habetur qui temporale obsequium in perpetuum noscitur religionis obseruantiam commutare. rationabiliter autem dici potest quod etiam per ingressum religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum. si enim aliquis elemosinis factis bono potest statim satisfacere de peccatis suis: finem illud Daniel. 4. Propter tua elemosinis redime: multo magis in satisfactione pro omnibus peccatis sufficit quod aliquis se totaliter diuinis obsequiis mancipet per religionis ingressum que excedit omnem satisfactionis et publice penitentie: ut habetur in decretis. 33. ca. q. 2. c. ad monere: sic est holocaustum excedit sacrificium: ut Greg. dicit super Ezech. vñ legitur in vitis patrum quod eadem gratiam consequuntur religiose in trates quam consequuntur baptizati. si tamen non absoluerentur per hoc ab omni reatu pene: nihilominus ingressus religionis vtilior est quam peregrinatio terre sancte quantum ad promotionem in bonum que preponderat absolutioni a pena.

Ad quartum sic proceditur. Ut quod ille qui vouet religionem ingredi teneatur perpetuo in religione permanere. **¶ S.** n. religionem si ingredi quis post ingressum exire: finem illud. 2. Petri. 2. Ad electum erat illis vnitatem non cognoscere quam post agnitionem retroire: et Luc. 9. dicit: Nemo mittet manum ad aratrum respiciens retro aptus est regno dei. sed ille qui voto se obligauit ad religionis ingressum tenetur ingredi: ut dictum est. 6. et tenetur perpetuo remanere. **¶ S.** Quilibet dicitur vitare id ex quo scandalum sequitur: et alijs datur malum exemplum: sed ex hoc quod aliquis post religionis ingressum egreditur et ad seculum redit: malum exemplum et scandalum alijs gnatur qui retrahunt ab ingressu et puocant ad exitum. 6. vñ quod ille qui ingressus religionem ut votum impleat quod prius fecit teneatur ibi perpetuo remanere. **¶ S.** Votum religionis reputatur votum perpetuum: et ideo temporalibus votis preferitur: ut dictum est. hoc autem non est si aliquis voto religionis emisso ingrederetur cum proposito exeundi. videtur ergo quod ille qui vouet religionis ingressum teneatur in regione etiam perpetuo remanere. **¶ S.** Sed contra est quod votum professionis propter hoc quod obligat hominem ad hoc quod perpetuo in religione remaneat preterit annum probationis qui non preterit ad votum simplex quo aliquis se obligat ad religionis ingressum. 6. videtur quod ille qui vouet religionem intrare propter hoc non teneatur perpetuo ibi remanere. **¶ Rñ.** dicitur quod obligatio voti ex voluntate procedit: nam vouere voluntatis est: ut Aug. dicit. in tantum 6. fertur obligatio voti in quantum se extendit voluntas et intentio vouentis. si 6. vouens intendit se obligare non solum ad ingressum religionis: sed et ad perpetuo remanendum tenetur perpetuo remanere. si autem intendit se obligare ad ingressum religionis causa expediendi cum libertate remanendi vel non remanendi: manifestum est quod remanere non tenetur. si vero in vouendo simpliciter de ingressu religionis cogitauit absque hoc quod cogitaret de libertate exitus vel de perpetuitate remanendi: videtur obligari ad ingressum religionis finem formam iuris communis: que est ut ingrediens detur annus probationis: vñ non tenetur perpetuo in religione permanere. **¶ Ad 4^m dōm:** quod melius est intrare religionem animo probandi quam penitentie intrare: quod per hoc disponitur ad perpetuo remanendum: nec tamen intelligitur aliquis retroire vel aspiceret: nisi quando pretermittit id ad quod se obligauit: aliquando quod per aliquod tempus facit aliquod bonum opus si non semper id faciat esse ineptus regno dei: quod per se falsum. **¶ Ad 2^m dōm:** quod ille qui religionem egreditur si exeat profertur ex aliqua rationabili causa non gnatur scandalum: nec dat malum exemplum: et si alius scandalizatur erit scandalum passiuum ex eius parte: non autem actiuum ex parte exeuntis: quod fecit quod licitum erat ei facere: et quod expediebat ei propter rationabile causam: puta infirmitatem aut debilitatem

aut aliquid huiusmodi. **Ad 3^m** ddm: qd ille qd intrat vt statim exeat non vt satisfacere voto suo: qd ipse i vouedo h^o non intendit. et ideo tenetur mutare propositum: vt saltem velit experiri an ei expediat i religione remanere: non autem tenetur ad perpetuo remanendum.

Ad quintum sic pceditur. Videt qd pueri non sint recipiendi i religione qd extra de regularibus et transeuntibus ad religionez dicit: Nullus tondeatur nisi legitima etate et spontanea voluntate. sed pueri non videntur habere legitimam etatem nec spontaneam voluntatem: quia non habent perfecte vsu rationis. ergo videtur qd non sint in religione recipiendi. **Ad 6^m**. Status religionis vt esse status pnie. vnde et religio dicitur a religando vel a reeligendo: vt Aug. dicit. 10. de ciui. dei. s; pueris non conuenit pnia. g^o vt qd non debeant religionem intrare. **Ad 7^m**. Sicut aliquis obligatur iuramento ita et voto: sed pueri ante annos quatuordecim non debent obligari iuramento: vt habet i decretis. 22. q. 1. c. Pueri. et c. Inuestum. ergo videtur qd nec etiam sint voto obligandi.

Ad 8^m. Illicitum vt obligare aliquem tali obligatione qd possit iuste irritari. sed si aliqui impuberes obligant se religioni possunt retrahi a parentibus vel tutoribus. dicitur in decretis. 20. ca. q. 3. qd puella si ante duodecim etatis annos sponte sua sacrum velamen assumpserit: possunt statim parentes eius vel tutores id factum irritum facere si voluerint. illicitum est g^o pueros presertim ante annos pubertatis ad religionem recipere vel obligare. **Ad 9^m** Sed h^o est qd dicit dominus Math. 19. Sinite paruulos et nolite eos prohibere ad me venire: qd exponens Origenes sup Mat. dicit: qd discipuli Jesu pnsq; discant rationem iustitie respiciunt eos qui pueros et infantes offerunt xpo. dominus autem exhortatur discipulos suos condescendere utilitatis puerorum. hoc ergo attendere habemus ne estimacione sapientie excellentioris ptenamus quasi magni pnsillos ecclie prohibentes pueros venire ad Jesu. **Ad 10^m**. ddm: qd sicut supra dictum est: duplex est religionis votum. Unum simplex quod consistit in sola promissione deo facta que ex interiori mentis deliberatione procedit: et h^o votum habet efficaciam ex iure diuino quod tamen dupliciter impediri potest. Uno modo per defectum deliberationis: vt p3 in furiosis quorum vota non sunt obligatoria: vt habetur extra de regularibus et transeuntibus ad religionez. c. sicut tenor. et eadem est ratio de pueris qui nondum hnt debitum vsu rationis p que sunt doli capaces: que qdem pueri habent vt frequenter circa quartuodecimum annum: puella vero circa duodecimum. qui dicuntur anni pubertatis: i quibusdam tamen anticipatur et i quibusdam tardatur s; in diuersam dispositioem nature. Alio modo impeditur efficacia simplicis voti si aliquis deo voueat qui non est p pte potestatis: puta si filius et vsu rationis hnt voueat se religionem intrare: aut et ordinetur igno: ante domino. potest enim hoc dñs reuocare: vt habetur in decretis dist. 44. c. si seruus. et qd pueri vel puella infra pubertatis annos naturaliter sunt i pte patris qntum ad dispositioem sue vite: poterit p votum eorum reuocare vel acceptare si sibi placuerit: vt expse dicit de muliere Numeri. 30. sic g^o si puer ante annos pubertatis simplex votum emittat. anteq; hnt plenum vsu rationis: non obligatur ex voto: si autem hnt at vsu rationis ante annos pubertatis obligatur quidem quantum in se est ex suo voto. tamen potest obligatio remoueri per auctoritatez patris i cuius potestate adhuc existit: quia ordinatio legis qua vnus homo subditur alteri respicit id quod i pluribus accidit. si vero annos pubertatis excedat non potest reuocari auctoritate parentum. si tamen nondum habet plenum vsu rationis non obligaretur quo ad deum. Aliud autem est votum solene quod facit monachum vel religiosum: quod quidem subdit ordinacioni ecclie propter solenitate quam hnt annexam: et qd ecclia respicit id quod i pluribus est: professio ante tepus pubertatis facta qntuq; aliquis hnt vsu rationis plenum vt sit doli capax non hnt sum effectum vt faciat proficere ita esse religiosum: et tamen licet ante pubertatis annos profiteri non possunt: possunt tamen

cum voluntate parentum in religione recipi vt nutriantur ibide: sicut de Joanne baptista legitur Luc. 1. qd puer creuebat et confortabatur spu et erat i desertis. Vn sic Greg. dicit i. 2. dialogorum: bto Bndicto romani nobiles suos filios dtpotenti deo nutriendos dare ceperunt: quod est valde expedies: s; illud Tren. 3°. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adulescentia sua. vnde ex comuni consuetudine pueri applicantur illis officijs vel artibus i quibus sunt vitas acturi. **Ad 11^m** g^o ddm: qd legitima etas ad hoc qd aliquis tondeatur cum voto soleni religionis est tepus pubertatis i quo homo potest vt spontanea voluntate: sed ante annos pubertatis potest esse legitima etas ad hoc qd aliquis tondeatur i religione nutriendus. **Ad 12^m** ddm: qd religionis status pncipalr ordinat ad pfectoez consequenda: vt supra bitus est: et s; in hoc conuenit pueris qd de facili iducuntur. ex consequenti aut dicitur esse status pnie iqtu p obseruantia religionis pctoru occasioes tolluntur: vt supra dictum est. **Ad 13^m** ddm: qd pueri sicut non coguntur ad iurandum sicut canon dicit: ita non coguntur ad vouendum: si tamen voto vt iuramento se abstrinxerint ad aliqd faciendum: obligantur quo ad deum si hnt vsu rationis: s; obligentur quo ad eccliam ante quatuordecim annos. **Ad 14^m** ddm: qd Numeri. 30. Non reprehenditur mulier i puellari etate constituta si voueat absq; consensu parentum: potest tamen reuocari a parentibus. ex quo p3 qd non peccat vouedo: sed intelligitur se voto obligare qntu i se est absq; puidicio auctoritatis paterne.

Ad sextum sic pcedit. Vt qd propter obsequium parentum debeant aliqui retrahi ab ingressu religionis. Non enim licet pmittere id qd est necessitatis vt fiat id quod est liberum voluntati: sed obseq parentibus cadit sub necessitate pcepti: quod datur de honoracione parentum Exo. 20. vñ et apostolus dicit. 1. ad Thimo. 5. Si qua vidua filios aut nepotes hnt discat pimum domum suam regere et mutuum vicem reddere parentibus. ingredi autem religioez est liberum voluntati. g^o videtur qd non debeat aliquis pmittere parentum obsequium propter religionis ingressum.

Ad 15^m. Videtur esse subiectio filij ad patrem qd sui ad dominum: qd filio est nalis: fuitus autem ex maledictioe pcti vt p3 Gen. 9. s; seruus non potest pmittere obsequium dñi sui vt religionem ingrediatur aut sacrum ordinem assumat: sicut hntur i decretis disti. 44. c. si filius. g^o multo minus potest filius obsequium patris pmittere vt ingrediatur religionem.

Ad 16^m. debito obligat aliquis parentibus qd bis qd dicitur pecuniam: s; illi qd debet pecuniam aliquibus non possunt religionem ingredi. dicit enim Greg. i registro: et hntur i decretis disti. 53. qd hi qd sunt rationibus publicis obligati: qñ petunt monasterium nullo modo suscipiendi sunt nisi pns a negocijs publicis fuerit absoluti. g^o vt qd multominus filij possunt religionem ingredi pmissio pno obseq. **Ad 17^m** Sed h^o est qd Mat. 4. dicit: qd Jacobus et Joanes relictis retibus et psecuti sunt dñm. ex quo p3 vt Hilari dicit: Docemur xp3 se curari et secliaris vite solitudine et pñe domi consuetudine non teneri. **Ad 18^m**. ddm: qd sic supra dictum est cur de pietate ageret: parentes hnt rationem pncipij iqtu huiusmodi. et id p se eis conuenit vt filiorum curam hnt: et pp hoc non licet alicui filios hnti religionem ingredi oino pmissa cura filioz. i. non pnsu qliter educari possit. dicitur in 1. ad Thimo. 5. qd si quis suorum curam non hnt: fide negauit et est infidelis deterior. p accidens tamen parentibus conuenit vt a filijs adiunctur iqtum. s. sunt i necessitate aliqua constituti. et ideo dicendum est qd parentibus i necessitate existibus ita qd eis comode aliter qd p obsequium filioz subueniri non possit: non licet filijs pmissio parentum obsequio religionem intrare. si vero non sint i tali necessitate vt filioz obsequio multum indigeant: pnt pmissio parentum obsequio filij religionem intrare hnt pceptum parentum: qd post annos pubertatis qlibet ingenus libertatem hnt qntu ad ea qd pntinet ad dispositioem sui status: pnt i his qd sunt diuini obsequij: et magis est obtemperandum pñi spm vt viuamus qd parentibus carnis vt aplos dicit ad Heb. 12. vñ dñs: vt legit Mat. 8. et Luc. 9. Reprehendit discipulum qd nolebat eum statim sequi ituitu pñe sepulture. erat. n. alij p qd illud op^o ipleri poterat vt Lbryso. dicit. **Ad 19^m** g^o ddm: qd pceptum de honoracione

parentum: non solum se extendit ad corporalia obsequia: sed etiam ad spūalia: et ad reuerentias exhibendas. et iō ēt illi qui sunt i religione implere possunt pceptum de honoratione parentum pro eis orando et eis reuerentiam et auxilium impēdēdo sūm q̄ religiosos decet: quia etiam illi qui in seculo viuunt diuersimode parētes honoant s; eorum cōditionē. **C**ad 2^m dōm: q̄ q: seruitus ē in penam peccati inducta: ideo per seruitutem aliquid adimīe homini quod alis ei cōpeteret ne. i. libere de sua persona possit disponere. seruis enim id quod est domini est: sed filius non patitur detrimentum ex hoc q̄ subiectus est patri qn possint de sua persona libere disponere transferendo se ad obsequium dei: quod maxime pertinet ad hominis bonum. **C**ad 3^m dōm: q̄ ille qui est obligat⁹ ad aliquod certum: non potest illud licite p̄termittere facultate existente. et ideo si aliquis sit obligatus vt alicui rationē ponat vel vt certum debitū reddat: non potest hoc licite p̄termittere vt religionem ingrediatur. si tamen debeat aliquam pecuniam: et non habeat vnde reddat tenetur facere quod potest: vt scilicet cedat bonis suis creditori. propter pecuniam autem persona liberi hominis s; iura ciuilia nō obligatur sed solum res: quia persona liberi hominis superat omnes estimationē pecunie. vnde licite potest exhibitis rebus suis religionem intrare: nec tenetur in seculo remanere vt procuraret vnde debitum reddat. filius autem non tenetur ad aliquod speciale debitū patri nisi forte in casu necessitatis: vt dictum est.

Ad septimū sic pcedit. Videt q̄ presbyteri curati non possunt licite religionem ingredi. Dicit enim Grego. i. pastorali q̄ ille qui curas animarū suscipit: terribiliter admonetur cu; dicit: fili mi si spondideris pro amico tuo defixisti apud extraneum animā tuā. et subdit. Spondere nāq; p amico ē alienas aīas i periculo sue cōuersationis accipere. s; ille qui obligat⁹ boī p aliquo debito nō pōt intrare religionem nisi soluat id quod dicit si possit. cū g^o sacerdos possit curā animarū agere ad quā se obligauit in periculū aīe sue: videtur q̄ nō liceat ei p̄termissa cura animarū religionem intrare. **C**ad 4^m dōm: q̄ vni licet pari rōe oibus sibi licet: s; si oēs psbyteri hñtes curam animarū religionem intrarēt remaneret plebes absq; cura pastorū qd esset inconueniens. ergo vñ q̄ psbyteri curati non possunt licite religionem intrare. **C**ad 5^m dōm: q̄ inter act⁹ ad quos religiones ordinantur p̄cipui sunt illi quib⁹ aliquis cōtemplata alijs tradit. huiusmodi autē act⁹ cōpetūt psbyteris curatis et archidiaconis: quib⁹ ex officio cōpetit p̄dicare et confessiones audire: ergo vñ q̄ non liceat psbytero curato vel archidiacono trāsire ad religionem. **C**ad 6^m dōm: q̄ i decretis. 30. cā. q. 2. c. d. ne sunt leges. dicit. Sigs clericorum i ecclesia sua sub epō pplin retinet et seculariter vinit si a flatu spūs scī in aliquo monasterio vel regulari canonica se saluari voluerit: et epō cōtradictē eat liber nra auctoritate. **C**ad 7^m dōm: q̄ sicut supra dictū est: obligatio voti p̄petui p̄feritur omni alij obligationi. obligari autem voto perpetuo et solenni ad vacandam diuinis obsequijs competit proprie episcopis et religiosis. presbyteri autem curati et archidiaconi non obligantur voto perpetuo et solenni ad curam animarū retinēdas. sicut ad hoc obligantur episcopi. vnde episcopi p̄sulatus non possunt deserere quacūq; occasione absq; auctoritate romani pontificis: vt habetur extra de regularibus et transuentibus ad religiones. c. licet. archidiaconi autem et presbyteri curati possunt libere abrenunciare episcopo curam eis cōmissas absq; speciali licentia pape qui solus potest in votis perpetuis dispēsare. vnde manifestum est q̄ archidiaconis et presbyteris curatis licet ad religionem trāsire. **C**ad 8^m dōm: q̄ presbyteri curati et archidiaconi obligauerūt se ad curam agendam subdito: us q̄ dicit retinent archidiaconatum vel parrochiam: non autem obligauerunt se ad hoc q̄ perpetuo archidiaconatum vel parrochiam teneant. **C**ad 9^m dōm: q̄ sicut Hiero. dicit contra Vigilantium: q̄uis a te lingue vipere morisus sensillimos patiantur. s. religiosi quibus argumentaris et dicitis: si omnes se clauerint et fuerit

in solitudine quis celebrabit ecclesias: quis seculares homines lucrifaciet: quis peccantes ad vtutes poterit exhortari. hoc enim modo si omnes tecū fatui sint sapiens esse q̄ poterit: et v̄ginitas non erit approbanda. si enim virgines omnes fuerit et nuptie non fuerit iterabit genus humanū: rara est virtus nec a pluribus appetitur: patet ergo q̄ hic timor stultus est: puta sicut si aliquis timeret haurire aquā ne flumen deficeret.

Ad octauū sic proceditur. **C**ad 1^m dōm: q̄ non liceat de vna religione trāsire ad aliam etiā artiozem. Dicit enim apostolus ad Heb. 10. Non deserentes collectiones nostras: sicut ē consuetudinis quibusdam. glo. q. s. timore p̄secutiōis cedūt: vel p̄p̄ia p̄sumptōe a peccato ab⁹ vñ ip̄secutiōis vt insti videantur recedūt. s; hoc videtur facere q̄ de vna religione trāsiret ad aliam p̄fectiorē. g^o videtur hoc eē illicitū. **C**ad 2^m dōm: q̄ professio monachorū ē artioz q̄ professio regulariū canonicorū: vt hñ extra de statu monachorū et canonicorū regulariū. c. q. dei timorē. s; non hñ alicui trāsire de statu canonicorū regulariū ad statum monachorū. dicitur in decretis. 19. cā. q. 3. Ad adam⁹ et vñ iterdicim⁹ ne q̄s canonicus regularis professus nisi q̄ absit publice lapsus fuerit monachus efficiat. g^o vñ q̄ nō liceat alicui trāsire de vna religione ad aliam maiorem.

Cad 3^m dōm: q̄ tādū obligatur aliq̄s ad implēdū qd̄ vouit: q̄ dicit p̄t licite illud implere: sicut si aliq̄s vouit p̄tinētā suare et post p̄ctū m̄m̄onium p̄ vba de p̄cti aī carnalē copulā tenet. i. plere votū: q̄ hoc pōt facere religioz intrādo. si g^o aliq̄s licite pōt trāsire de vna religione ad aliam: tenebit hoc facere si aī hoc vouerit existēs i seculo: qd̄ vñ eē icōnemēs. q̄ ex hoc plurimū scādālū gnari posset. g^o nō pōt aliq̄s religiosus de vna religione trāsire ad aliam artiozē. **C**ad 4^m dōm: q̄ dicitur i decretis. 20. cā. q. 4. Virgines sacre si p̄ lncro aīe sue p̄p̄ districtozē vitam ad aliud monasteriū p̄gere disposuerit. sibi cōmanere decreuerit: scā synodus concedit. et eadē ratio videtur eē de quibsdā religiosis. g^o pōt aliq̄s licite trāsire de vna religione ad aliam. **C**ad 5^m dōm: q̄ trāsire de religione ad religionem nisi p̄p̄ magnā vtilitatē vel necessitatem nō ē laudabile: tū q̄ ex hoc plurimū scādālizātur illi q̄ relinquantur: tum ēt q̄ facili⁹ p̄icit aliq̄s i religionem quā p̄sueuit: q̄ i illa quā non consueuit ceteris parib⁹. vñ i collationibus patrū abbas Nestorius dicit: Vnicuiq; vtile ē vt s; p̄positū qd̄ elegit sūmo studio ac diligētia ad opis arcepti p̄fectionē puenire festinet: et neq̄q; a sua quā elegit semel p̄fessione discedat: et postea subdit rōnē assignans: impossibile nāq; ē vnū et eūdē boīez sil vniuersis fulciri vtutib⁹: q̄s si q̄s voluerit pariter attētare: i id icidere eū necesse ē: vt duz omnē sequitur nullā itegre p̄sequat. diuerse enim religiones p̄minēt sūm diuerse vtutū opa. pōt tamē aliq̄s laudabiliter de vna religione trāsire ad aliam triplici ex cā. p^o qd̄ zelo p̄fectionis religiois: q̄ qd̄ excellētia: vt supra dicitur ē: nō attēditur sūm solam artitudinē: s; p̄ncipalr sūm id ad qd̄ religio ordiat. scdario vero sūm discretōem obseruātiaz debito finip̄portionatarum. 3° p̄p̄ declinationem religionis a debita p̄fectōe: puta si i aliqua religione artioz incipiat religiosi remissius viuere laudabiliter trāsiret aliq̄s ad religionem etiā minorē si melius obseruet. vnde in collationibus patrū abbas Joannes de seipso dicit q̄ a vita solitaria i q̄ p̄fect⁹ fuerat trāsiret ad miorē. s. eorum qui viuunt i societate p̄pter hoc q̄ vita heremitica ceperat declinare et laxi⁹ obseruari. 3° p̄p̄ infirmitatē vñ debilitatem ex qua iterdū p̄uenit q̄ non potest aliquis artioz religionis statuta seruare. posset autē seruare statuta religionis laxioris. Sed i his tribus casibus pōt eē differētia. nam i p̄rio casu dicit qd̄ p̄p̄ humilitatem licētā petere: q̄ tñ ei negari nō potest: dūmō constet illā religionem eē artiozē. si vō de hoc pbabiliter dubitetur: est i hoc superioris iudiciū iquendum: vt habetur extra de regularibus et transuentibus ad religionem. c. 2. i cet. Similiter requiritur superioris iudiciū i secūdo casu. in 3° vō casu ē necessaria dispēsatio. **C**ad 6^m dōm: q̄ illi q̄ ad artiozē religionem trāsiret non faciunt hoc p̄sumptuose vt insti videantur: sed deuote vt instiores fiāt. **C**ad 7^m dōm: q̄ vtraq; religio. s. monachorū et canonicorū regu-

lartam ordinatur ad opera vite contemplative: inter que precipua sunt ea que aguntur in divinis ministerijs ad que ordinatur directe ordo canonicorum regularium quibus per se competit quod sint clerici religiosi. sed ad religionem monachorum non per se competit ut sint clerici religiosi: ut habetur in decre. 16. q. 1. et ideo quibus ordo monachorum sit artioris observantie si monachi essent laici liceret transire ab ordine monachorum ad ordinem canonicorum regularium: sicut illud Hieron. ad Rusticum monachum: Sic vine in monasterio ut clericus esse merearis: non autem econverso: ut habetur in dec. 19. ca. 9. 3. in decreto inducto. sed si monachi sint clerici sacris ministerijs obsequentes: habent id quod est canonicorum regularium cum maiori artitudine. et ideo transire licitum erit de ordine canonicorum regularium ad ordinem monachorum. petita tamen superioris licentia: ut dicitur 19. q. 3. ca. Statuimus. **Ad 3^m d^m:** quod votum solenne quo quis obligatur minori religioni est fortius quam votum simplex quo quis astringitur maiori religioni. post votum enim simplex si haberet aliquis matrimonium non dirimeretur sicut post votum solenne. et ideo ille qui iam professus est in minori religioni non tenetur implere votum simplex quod emisit de intrando religionem maiorem.

Ad nonum sic procedit. **U**t quod nullus debeat alios inducere ad intrandum religionem. **Ad 1^m d^m:** beatus Benedictus in regula sua quod venientibus ad religionem non sit facilis prebendus ingressus. sed probandum est an spiritus a deo sit: et hoc etiam docet Cassianus in 4. lib. de institutis cenobiorum. multo ergo minus licet aliquem ad religionem inducere. **Ad 2^m d^m:** dominus dicit: **U**t vobis qui circuitis mare et aridam ut faciatis unum proselitum: et cum factus fuerit facitis eum filium geberne duplo quam vos. sed hoc videntur facere qui homines ad religionem inducunt. ergo videtur hoc esse vituperabile. **Ad 3^m d^m:** nullus debet aliquem inducere ad id quod pertinet ad eius detrimentum. sed ille qui inducit aliquem ad religionem: quod ex hoc incurrit detrimentum: quod quibus sunt obligati ad maiorem religionem. ergo videtur quod non sit laudabile aliquem inducere ad religionem. **Ad 4^m d^m:** quod dicitur **Exo. 25.** **L**ortina cortinam trahat. debet ergo unus homo alium trahere ad dei obsequium. **Ad 5^m d^m:** quod inducentes alios ad religionem non solum non peccant sed magnum premium merentur. dicitur. **n. Jaco. vlti.** **Q**ui converti fecerit peccatorem ab errore vite sue salvabit animam eius a morte: et operit multitudinem peccatorum. et **Daniel. 12.** dicitur: quod qui ad iustitiam erudiant plurimos: erunt quasi stelle in perpetuas eternitates. **I**dem tamen contingere circa huiusmodi inductionem triplex ordinatio. **1°** quod si violenter aliquis alium ad religionem cogeret quod prohibetur in decre. 20. q. 3. **2°** si aliquis simoniacum alium ad religionem trahat muneribus datis ut prohibetur in decre. ibidem. q. 2. c. quaz pio. nec tamen ad hoc pertinet si aliquis alicui pauperi necessaria subministrat in seculo nutriendum eum ad religionem vel si sine pacto aliqua munuscula tribuat ad familiaritatem captandam. **3°** si mendacium eum alluciat. iminet enim sic inducto periculum: ne eum se deceptum inveniatur retrocedat: et sic fiant novissima illius hominis peiora prioribus: ut dicitur **Luce. 11.** **Ad 6^m d^m:** quod illis qui ad religionem inducuntur nihilominus reservatur probationis tempus in quo difficultates religionis experiuntur. et sic non facilis aditus eis datur ad religionis ingressum. **Ad 7^m d^m:** quod sicut in Hieron. verbum illud domini prenuentium fuit perverfi studij iudeorum: quo post christi predicationem gentiles vel etiam christianos ad iudaicum ritum trahendo faciunt dupliciter geberne filios: quia. **1^a** peccata pristina que commiserunt in iudaismo eis non dimittuntur: et nihilominus incurrunt iudaice perfidie reatum: et sicut hoc non facit ad propositum: **S**ecundum Hieron. antequam hoc refertur ad iudeos etiam pro statu in quo legalia observari licebat: quantum ad hoc quod ille qui ab eis ad iudaismum convertebatur dum esset gentilis simpliciter errabat. videns autem magistrorum vitia revertitur ad vomitum suum: et gentilis factus quasi prevaricator: maiori pena sit dignus

ex quo patet quod trahere alios ad cultum dei vel ad religionem non est vituperabile: sed hoc solum quod aliquis ei quod convertitur det malam exemplum unde peior: efficiat. **Ad 8^m d^m:** quod in maiori includitur minus. et ideo ille qui est obligatus voto vel iuramento ad ingressum minoris religionis potest licite induci ad hoc quod ad maiorem religionem transeat nisi sit aliquid speciale quod impediatur: puta infirmitas vel spes maioris profectus in minori religioni. ille vero qui est obligatus voto vel iuramento ad ingressum maioris religionis non potest licite induci ad maiorem religionem nisi ex aliqua speciali causa evidenti: et hoc cum dispensatione superioris.

Ad decimum sic procedit. **U**idet quod non sit laudabile quod aliquis religionem ingrediatur absque multorum consilio et diuturna deliberatione precedenti. **D. n. 1. Joa. 4.** **N**olite credere omni spiritui: sed probate spiritus si ex deo sint: sicut quibus propositus religionis intrandi non est ex deo: cum frequenter per exitum religionis dissolvatur. **D. n. Actus. 5.** **S**i ex hoc consilio ex deo non poteritis dissolvere illud. **5°** videtur quod magna examinatione precedente debeant aliqui religionem intrare. **Ad 1^m d^m:** **L**ausam tuam tracta cum amico tuo: sicut maxime videtur hominis esse causa que pertinet ad mutationem status. **5°** videtur quod non debeat aliquis religionem intrare nisi prius cum amicis suis tractet.

Ad 2^m d^m: **D**ominus **Luce. 14.** inducit similitudinem de homine qui vult turris edificare quod prius sedes computat sumptus que sunt ei necessarij si habeat ad perficiendum ne insultet ei: quia hic homo incipit edificare et non potuit consummare. sumptus autem ad turrim edificandam: ut **Aug.** dicit in epla ad **Letam:** **N**ihil est aliud quam ut renunciet unusquisque omnibus que sunt ei. contingit autem quod doctus quod hoc multi non possunt. et sicut alias religionis observantias portare in cuius figura **1°** **Reg. 17.** dicitur: quod **David** non poterat cedere in armis **Saulis:** quod non habeat usus. **5°** videtur quod non debeat aliquis religionem intrare nisi diuturna deliberatione premissa et multorum consilio hitu. **Ad 3^m d^m:** quod dicitur **Mat. 4.** quod advocatus domini **Petrus** et **Andreas** relictis retibus continuo secuti sunt eum. **vbi** **Luce. 14.** dicitur super **Mat.** **T**alem obedientiam christus querit a nobis ut neque instanti tempore remurmuretur. **Ad 4^m d^m:** quod diuturna deliberatio et multorum consilia requiruntur in magnis dubijs: ut **pbs** dicit in **3. ethi.** in his autem que sunt certa et determinata non requiritur consilium. **C**irca ingressum autem religionis tria prent considerari. **1°** quod de ipse religionis ingressus sicut se: et sic certum est quod ingressus religionis est melius bonum: et qui de hoc dubitat quantum ad se derogat christo: quod hoc consilium dedit. **vbi** **Aug.** dicit in **lib. 8.** **vbi** dicitur: **U**ocat te omnes. **1.** christus: et tu attendis occidendum. **i.** ad homines mortale et errare potestis.

2° potest considerari religionis ingressus per comparationem ad vires eius que est religionem ingressus: et sic etiam non est locus dubitationis de ingressu religionis: quod illi qui religionem ingrediuntur non confidunt in sua virtute se posse subsistere: sed auxilio virtutis divine: sicut in **illud** **Isa. 40.** **Q**ui sperat in domino mutabunt fortitudinem: assumunt penas sicut agle: currunt et non laborabunt: ambulabunt et non deficiet. si tamen sit aliquod speciale impedimentum: puta infirmitas corporalis: vel onera debitorum: vel aliquid huiusmodi: in his requiritur deliberatio et consilium cum his de quibus supra quod prefertur et non impediat: **U**t dicitur **Eccl. 37.** **C**um viro irreligioso tracta dicitur scitate: et cum iusto de iustitia. **q. d. no.** **vbi** sequitur: **N**on attendas his in omni consilio: sed cum viro sancto assiduus esto: in quibus tamen non est diuturna deliberatio habenda. **vbi** **Hieron.** dicit in epla ad **Paulinum:** **f**estina quod te: et berenti in salo navicule sanne magis preceide quam solue. **3°** autem modo considerari potest modus religionem intrandi: et quam religionem aliquis ingredi debeat: et de talibus potest haberi et consilium cum his que non impediat. **Ad 6^m d^m:** quod cum dicitur: probate spiritus si ex deo sint locum habet in his que dubia sunt utrum spiritus dei sit: sicut dubium preest eis que iam sunt in religione utrum ille qui religioni se offert spiritus dei ducat aut simulate accedat. et ideo debet attendere probare utrum divino spiritu moveatur. sicut illi qui ad religionem accedunt non potest esse dubium an propositum de ingressu religionis in corde eius exortum sit a spiritu dei: cuius est ducere homines in terram rectam: nec pro hoc ostendit non esse ex deo quod aliqui retrocedunt. **no. n. oc** quod a deo est: est in corruptibile: alioquin creature corruptibiles non essent ex deo ut **malchiel** dicit: neque est aliquid que habet a deo gratias possit illam amittit

tere: quod etiam est hereticum. sed consilium dei est idis-
solubile: quo etiam cor: upabilia & mutabilia facit: sicut illud
Isa. 46. Consilium meum stabit & omnis voluntas mea
fiet. & ideo propositum de ingressu religionis non indiget
probatione vtrum sit a deo: quia certa discussione non eget
vt dicit glo. super illud. i. ad Thessal. vlti. Omnia proba-
te. **C** Ad secundum dicendum: quod sicut caro concupiscit ad-
uersus spiritum: vt dicitur ad Gal. 5. ita etiam frequen-
ter amici carnales aduersantur profectui spirituali: sicut illud
Michae. 7. Inimici hominis domestici eius. Unde Li-
rillus exponens illud Luc. 9. Permite me renunciare eis
qui domi sunt: dicit: Querere renunciare his qui domi sunt
ostendit quod vterque diuisus sit. nam communicare proximis
& consulere nolentes equa sapere: indicat adhuc vtriusque la-
guentem & retrocedentem: propter quod audit ad do-
mino: nemo cum posuerit manum ad aratrum & aspere-
rit retro: habilis est ad regnum dei. aspicit enim retro qui
dilationem querit occasione redeundi domum & cum pro-
pinquis conferendi. **C** Ad tertium dicendum: quod per edi-
ficationem turris significatur perfectio christiane vite abre-
nunciatio autem propriorum est sumptus ad edificandas
turris. nullus autem dubitat vel deliberat an velit habe-
re sumptus: vel an possit turrim edificare si sumptus ha-
beat: sed hoc sub deliberatione ponitur an aliquis sumptus
habeat. similiter sub deliberatione cadere non oportet vtrum
aliquis debeat abrenunciare omnibus que possidet: vel si
hoc faciendo ad perfectionem peruenire possit: sed hoc ca-
dit sub deliberatione vtrum hoc quod facit sit abrenuncia-
re omnibus que possidet: quia nisi abrenunciauerit quod
est sumptus habere: non potest vt ibidem subditur chri-
sti esse discipulus: quod est turrim edificare. timor autem
eorum qui trepidant an per religionis ingressum possint
ad perfectionem peruenire est irrationabilis & multorum
exemplo conuincitur. vnde Augu. dicit. 8. confes. Aperie-
batur ab ea parte qua intenderem faciem & quo transire

trepidabam casta dignitas continentie honeste blandiens
vt venirem neque dubitarem: & extendens ad me suscipie-
dum & amplectendum pijs manus plenas gregibus bo-
norum exemplorum: ibi tot pueri & puellae: ibi iuuentus
multa & omnis etas & graues viduae & virgines: anus ir-
ridebat me irrisione exhortatoria: quasi diceret: tu non po-
teris quod isti & iste: an isti & iste in semetipsis possunt & non
in domino deo suo: quid in te stas & non stas: projice te in
eum noli metuere: non se subtrahet vt cadas: projice te se-
curus & excipiet te & saluabit te. exemplum autem illud
quod inducitur de David non facit ad propositum: quia
arma Saulis sicut glo. dicit sunt legis sacramenta tanquam one-
rantia. religio autem est suauis iugum christi: quia vt Greg.
dicit in. 3. moralium. Quid graue mentis nostrae ceruicibus
imponit qui vitare omne desiderium quod perturbat pre-
cipit: qui declinari laboriosa mundi huius itinera monet:
quod quidem suauis iugum super se tollentibus refectio-
nem diuine fructuosis re-promittit: & sempiternam requiem
animarum: ad quam nos perducatur ipse qui promissus Je-
sus christus dominus noster: qui est super omnia deus be-
nedictus in secula. Amen.

Liber secundus partis secunde Beati
Thome de Aquino ordinis predi-
catorum finit: Impressus Vene-
tijs opera & diligenti cura Jo-
annis rubei Uercellensis.
Regnante Augustino
Barbadico Serenif-
simo Venetiarum
principis .v. Idus
Septembris.
1496